Ани
Нанова

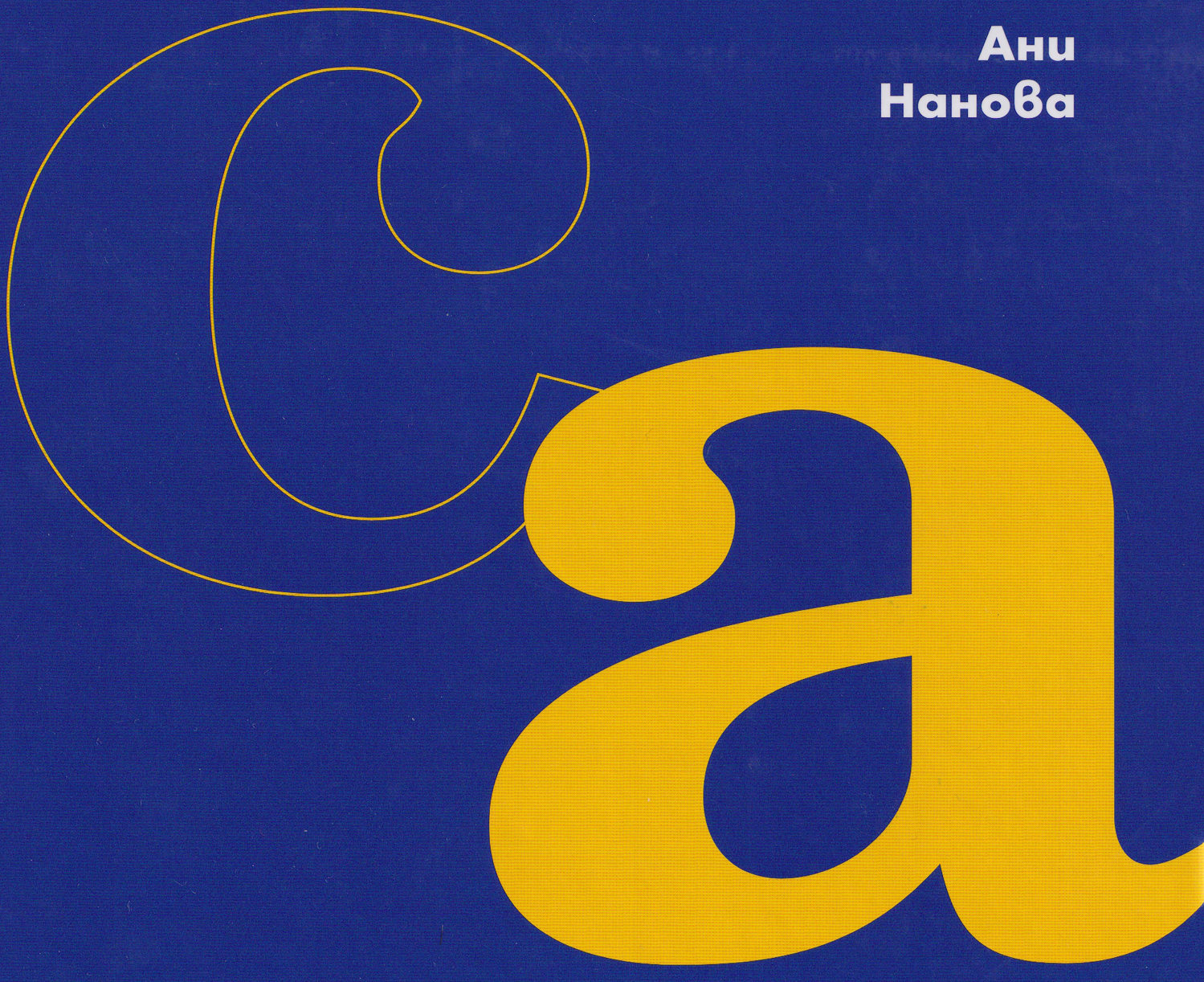

БЪЛГАРСКИ **СИНОНИМЕН** И **АНТОНИМЕН** РЕЧНИК с фразеологизми

ПРОСВЕТА
ОСНОВАНО 1945

Ани Нанова

БЪЛГАРСКИ **СИНОНИМЕН** И **АНТОНИМЕН** РЕЧНИК с фразеологизми

ПРОСВЕТА
София

© Ани Любенова Нанова, 2019 г.
© Тотко Димитров Кьосемарлиев – художник на графичния дизайн, 2012 г.
© Лало Николаев Николов – художник на корицата, 2019 г.
© „Просвета – София“ АД, всички права запазени.

ISBN 978–954–01–3928–9

ПРЕДГОВОР

Синонимията и антонимията са езикови явления, които отразяват богатството на един език. Целта на предлагания речник е да събере това голямо богатство и да го отрази в неговата максимална пълнота.

За всеки образован човек такъв тип речник е едно от най-необходимите помагала за разширяване на езиковата култура и намиране на най-точната, изразителна и подходяща дума, когато пише, превежда или говори. Речникът помага за избягване на езиковите шаблони и за овладяване на езика и неговите тънкости.

Настоящият речник съдържа над 30 000 синонима – думи, подредени азбучно. Голяма част от тях са многозначни – имат по няколко значения, с които образуват или участват в различни синонимни редове. Общият брой на синонимните редове е над 100 000, т.е. посочена е синонимията на над 100 000 значения. Речникът има тълковен характер. Всяко значение, по което се формира синонимен ред, е обяснено и илюстрирано с примери.

Антонимите, които са включени в речниковите статии, разкриват противоположната страна на общото понятие, по което думите са свързани помежду си и могат да се взаимозаместват. Антонимният ред е полюсът, антитезата на синонимния, дава възможност за съпоставки и създава представа за контраст.

Речникът съдържа и фразеологизми – синоними, които не са включени в словника, а са дадени в края на речниковите статии като продължение и допълнение на синонимните редове на лексемите (думите). Техният брой е няколко хиляди. Фразеологичните единици, като синоними на думите, обединени от едно общо значение, могат да ги заместват в определен контекст. Те обикновено принадлежат към разговорната лексика и са емоционално оцветени, с което внасят разнообразие, допълват и обогатяват синонимния ред.

В речника не са взети под внимание оказионалните, случайно създадени в даден контекст думи, които не са утвърдени в езика.

* * *

Начало на създаването на синонимен речник на българския език е поставено през тридесетте години на миналия век. Пръв опит за такъв речник прави през 1931 г. Мариана Дабева – „Речник на българските синоними“. През 1936 г. излиза „Български синонимен речник“ от Любен Нанов, претърпял пет издания. След неговата смърт той е преработен, допълнен, осъвременен (от авторката на този речник) и издаден през 1987 г. от издателство „Наука и изкуство“. През 2000 и 2008 г. издателство „Хейзъл“ осъществи второто и третото му издание. Речникът на Любен Нанов и Ани Нанова е богат с големия брой синоними, които обхваща, но няма тълковен характер.

Друг синонимен речник е академичният „Синонимен речник на съвременния български книжовен език“ от М. Димитрова и А. Спасова, 1980 и 2000 г. Той е тълковен по характер, но с ограничени рамки (словникът съдържа 1643 синонимни реда).

„Малък синонимен речник на българския език“ от В. Вътов (В. Търново, 1999 г.) е предназначен предимно за ученици.

„Синонимен речник на българския език“ от Е. Пернишка (София, 2003, 2012 г.) е среден по обем и включва избирателно 4000 думи.

През 1997 г. за първи път се появи „Речник на антонимите в българския език“ от Е. Пернишка и С. Василева. Той обхваща около 1800 антонимни реда.

Предлаганият труд е засега най-пълната разработка на синонимното и антонимното богатство на българския език. Той е предназначен за тези, които работят в областта на българската словесност – писатели, журналисти, преводачи, езиковеди. Ценно помагало е и за студенти, преподаватели, ученици, за всички, които се стремят към богата, точна и изразителна реч.

СТРУКТУРА НА РЕЧНИКА

Синонимите са ярък показател за богатството на един език. Това са думи, различни по звуков състав, от една и съща част на речта, обединени от едно общо значение, напълно или почти еднакво, свързано с означаване на едно понятие (за предмет, явление, признак, действие, отношение и др.). Общността в значението на синонимите дава възможност да се взаимозаместват в речта, без да настъпва промяна в основния смисъл. Синонимите, обединени от едно общо значение, образуват синонимен ред. Един от тях има водеща роля и се означава като доминантен синоним, или доминанта. Той обикновено е от неутралната лексика и изразява в най-голяма степен общото за целия ред значение. След него се подреждат синонимите според степента на семантичната си близост с доминантния синоним и в зависимост от стилистичната си принадлежност. Обикновено на по-предно място са поставени стилистично неутралните синоними, след това – принадлежащите към книжната и разговорната лексика, синоними с поетическа окраска, а накрая – стилистично снижените народни, простонародни, диалектни и жаргонни думи. Често заглавният синоним е многозначен и служи за доминанта в синонимни редове по няколко от своите преки значения, докато в други значения (вторични и преносни) се препраща към съответните, обозначени цифрово, редове с друг водещ синоним.

В словника на речника на азбучното място на даден синоним са отбелязани присъщите му стилистични, емоционални или граматични особености, дадени и в речниковата статия на доминантата. Бележката е поставена непосредствено до заглавната дума, ако това е нейната постоянна характеристика. В случаи, когато думата участва в синонимен ред с някое от значенията си – преносно или принадлежащо към определена лексика, бележката е поставена след разделителния знак, например **сигнализирам** – *прен.* вж. **предупреждавам** 2. знач. или **аларма** – 1. *разг.* вж. **тревога** 1. знач. 2. *разг.* вж. **врява**.

„Български синонимен и антонимен речник с фразеологизми“ обхваща няколко хиляди доминантни синонима, при които са развити речникови статии. Само при доминантите има тълкуване на значението, което обединява синонимния ред (или синонимните редове). Приведени са примери (авторски), които демонстрират значението и го правят по-ясно и достъпно. Илюстративният материал е даден в курсив веднага след дефиницията.

На нов ред, в абзац след тире, се изреждат синонимите на заглавната дума в това значение. Те са изписани с получерен шрифт (болд), а техните индивидуални семантични и стилистични особености, емоционалност, честота и др. ги следват, отбелязани с курсив – *прен., книж., разг., нар., простонар., диал., жарг., грубо, рядко, нежел., ирон., пренебр., неодобр.* и др.

Веднага след изредените синоними, на нов ред, в абзац след обозначение и знак **ант.** →, се дават антонимите на реда в дефинираното значение, когато такива противоположни по значение думи съществуват, но без квалификатори за стилова принадлежност и експресивност. Повечето антоними са включени в речника и като синонимен ред, където тези бележки са дадени. Понякога едно значение може да има повече от един антоним или антонимен ред. В този случай след разделителен знак // се дават различните възможности. Например:

ЯСЕН – 1. За небе, време – който е без облаци или мъгла. *Ясно небе. Ясно време. Ясна нощ. Ясен летен ден.*

– **безоблачен, ведър, светъл, чист** *прен. огр.*, **ведролик** *прен. поет.*, **ведроок** *прен. поет.*, **изведрен** *поет.*, **разведрен** *поет.*

ант. → ***облачен,*** заоблачен, мрачен, навъсен, намръщен, свъсен, смръщен, начумерен // ***мъглив,*** мъгловит, мъгляв // ***сумрачен,*** полумрачен, дрезгав, здрачен.

Думата **ясен** е доминанта на още три синонимни реда, а в други три значения се препраща и участва като член на редове на други доминантни синоними.

В края на речниковата статия, след знака V, са дадени фразеологизми, синоними на доминантата, когато има такива. Те заемат отделно място и не са включени в синонимния ред на лексемите, защото биха го нарушили със своята специфичност. В края на всеки фразеологичен синонимен ред е отбелязано цифрово към кое от значенията на доминантата се отнася, ако тя има повече от едно значение. Например:

ЗЛОСЛОВЯ – 1. Говоря лоши неща за някого, обикн. в негово отсъствие. *Не обичаше снаха си и често злословеше за нея. Съседите злословеха, че не си гледа добре семейството. Жените от блока често се събираха на кафе и злословеха за отсъстващите.*

– **одумвам, сплетнича, клюкарствам, сквернословя** *книж.*, **клеветя** *разш.*

2. Отправям груби словесни обвинения, изричам обидни, лоши думи за някого или нещо. *Този журналист постоянно злослови по адрес на правителството. Той не разрешаваше някой да злослови за страната му.*

– **хуля, клеветя, нападам** *прен.*, **ругая, сквернословя** *книж.*, **плюя** *прен. разг.*, **лая** *прен. разг.*

ант. → ***възхвалявам,*** славословя, величая, превъзнасям, възнасям, възвеличавам, адмирирам, въздигам, венцеславя

V говоря зад гърба на някого *разг.*, ям парцалите на някого, *разг.*, ям (гриза, глозгам, гложда) червулите на някого *разг.*, гриза подметките (подлогите) на някого *разг.* към 1. знач.

V бълвам змии <и гущери> срещу някого *разг.*, бълвам <зелени> гущери срещу някого *разг.*, бълвам (сипя) отрова *разг.*, изливам си жлъчката *разг.*, бълвам (сипя, пращам) огън и жупел срещу някого *разг.*, хвърлям (пращам) гръм и мълнии срещу някого *разг.* към 2. знач.

За пестене на място различните варианти на фразеологичните единици са поставени в скоби.

В речника двувидовите глаголи са представени в несвършен вид, който е приет за основен, макар че в примерите се използва и формата за свършен вид. В редки случаи, когато свършеният вид е различен за два глагола, омонимни в несвършен вид, се отбелязва и той – например *избягвам*^{1} */ избягам* и *избягвам*^{2} */ избегна, намалявам*^{1} */ намалея* и *намалявам*^{2} */ намаля* или *отслабвам*^{1} */ отслабна и отслабвам*^{2} */ отслабя* и др. Като изключение в словника е включена супletивната форма за свършен вид на глагола *дойда* като много по-активна от несвършения вид *дохождам.*

Видът е от значение за семантиката и взаимната заменимост на глаголните синоними. Ако целият ред е от двувидови глаголи, видът им не се отбелязва. Но ако някои от синонимите са едновидови – от несвършен или свършен вид, това се посочва. Глаголните синоними могат да се взаимозаместват в даден контекст само тогава, когато са употребени в един и същи вид.

Омонимите в словника и съответно в синонимните редове са означени с арабски цифри. Ударение е поставено само на думи, при които то играе смисларазличителна роля.

Ани Нанова

БИБЛИОГРАФИЯ

Димитрова, М., А. **Спасова**. Синонимен речник на съвременния български книжовен език. С., 1980, 2000.

Нанов, Л., А. **Нанова**. Български синонимен речник. С., 2000, 2008.

Нанова, А. Фразеологичен синонимен речник на българския език. С., 2005.

Пернишка, Е. Синонимен речник на българския език. С., 2003, 2012.

Пернишка, Е., С. **Василева**. Речник на антонимите в българския език. С., 1997.

Речник на българския език. С.: БАН, т. 1 – 15, 1977 – 2015.

Речник на съвременния български книжовен език. С.: БАН, т. 1 – 3, 1955 – 1959.

Речник на чуждите думи в българския език. С.: БАН, 1982.

СЪКРАЩЕНИЯ

ант. – антоним, антонимен ред
безл. – безличен глагол
вж. – виж, вижте
вмет. – вметната дума
воен. – дума от военната терминология
гл. – глагол
диал. – диалектна дума, значение или фразеологизъм
ед. – единствено число
жарг. – жаргонна дума, значение или фразеологизъм
знач. – значение
и др. – и други
и под. – и подобни
ирон. – иронично
канц. – канцеларска дума или значение
книж. – книжна дума, значение или фразеологизъм
л. – лице
литер. – литературен термин
мед. – медицински термин
мн. – множествено число
муз. – музикален термин
напр. – например
нареч. – наречие
нар. – дума, значение или фразеологизъм от народната реч
нежел. – нежелателна дума
неодобр. – неодобрително
несв. – несвършен вид
обикн. – обикновено
огр. – ограничено
остар. – остаряла дума или значение
отриц. – отрицание
пов. – повелително наклонение
подигр. – подигравателно
поет. – поетично
предл. – предлог
презр. – презрително
прен. – преносно значение
пренебр. – пренебрежително
простонар. – простонародна дума, значение или фразеологизъм
разг. – разговорна дума, значение или фразеологизъм
разш. – разширено значение
ретор. – реторично
руг. – ругателно
св. – свършен вид
спец. – дума от специализираната терминологична лексика
спорт. – спортен термин
старин. – старинна дума
стесн. – стеснено значение
събир. – събирателно име
същ. – съществително име
търг. – търговски термин
тържк. – тържествено
укор. – укорна дума, значение
финанс. – финансов термин
църк. – църковен термин
шег. – шеговито
юрид. – юридически термин

УСЛОВНИ ЗНАЦИ

— за въвеждане на синонимен ред
// за отделяне на нюанс в значението или за отделяне на нов антонимен ред
→ за означаване на противоположното на синонимния ред значение и въвеждане на антоним или антонимен ред
V за въвеждане на фразеологизми – синоними
< > за ограждане на факултативен елемент във фразеологизъм
( ) за ограждане на вариращ компонент във фразеологична единица
( ) за ограждане на факултативна дума или пояснение към някоя дума

А

А – 1. За противопоставяне на две взаимно изключващи се неща, възможности. *Не си пилей времето, а седни да учиш.*
— **ами** *разг.*
2. За противопоставяне на две мисли, два факта. *Лекарство има, а пари няма. Исках да ти помогна, а тя ми забрани.*
— **но, обаче, ала** *разг.*, **ама** *разг.*, **пък**
АБДАЛ *простонар.* – вж. **глупак**
АБДАЛЩИНА *простонар.* – вж. **глупост** 1. знач.
АБДИКАЦИЯ *прен. книж. с предл. от* – вж. **бягство** 2. знач.
АБДИКИРАМ *книж.* – Не искам или не изпълнявам някакви задължения или отговорности. *Правителството абдикира от задълженията си да подпомага културата.*
— **отказвам се, дезертирам** *прен.*, **измъквам се** *прен. разг.*
АБДИКИРАНЕ *прен. книж. с предл. от* – вж. **бягство** 2. знач.
АБЗАЦ – 1. Част от текст между два нови реда. *Прочети целия абзац.*
— **пасаж, откъс**
2. Нов ред в писмен текст. *При диктовка учителката винаги казва „абзац", когато трябва да пишем на нов ред.*
— **новоредие, параграф**
АБИТУРИЕНТ – Ученик, който завършва средното си образование. *Абитуриентите се готвят за матура. През май започват баловете на абитуриентите.*
— **зрелостник**
АБОНАТ – Лице, абонирано за нещо. *Вестникът има много абонати. Абонат съм на „Топлофикация".*
— **подписник** *остар.*
АБОРИГЕН *обикн. мн.* – 1. *ирон.* вж. **дивак**;
2. *рядко* вж. **кореняк**
АБОРИГЕНЕН – вж. **местен** 3. знач.
АБОРТ – Преждевременно прекъсване на бременност. *След спонтанния аборт се чувстваше зле.*
— **абортиране, помятане** *разг.*
ант. → ***задържане***
АБОРТИРАМ – Раждам преждевременно нежизнеспособен плод. *Не можа да задържи плода и на третия месец абортира.*
— **помятам** *разг.*
ант. → ***задържам***
АБОРТИРАНЕ – вж. **аборт**
АБСОЛВЕНТ – Студент, който завършва висшето си образование. *Намерих си работа още като абсолвент.*
— **дипломант**
АБСОЛЮТЕН – 1. Който няма никакви ограничения, граници в проявата си. *Абсолютна свобода. Абсолютна власт. Имам абсолютно право да протестирам.*
— **неограничен, пълен, безусловен**
ант. → ***ограничен,*** непълен, частичен
// ***относителен,*** условен;
2. вж. **пълен** 4. и 5. знач.
АБСОЛЮТИЗЪМ – Държавно управление, при което едно лице разполага с неограничена власт. *Революцията в Русия помете царския абсолютизъм.*
— **самодържавие** *книж.*, **автокрация, автократизъм** *книж.*, **единовластие** *книж.*, **самовластие** *книж.*
ант. → ***демокрация,*** народовластие
АБСОЛЮТНО – 1. вж. **напълно** 1. знач.;
2. *огр.* вж. **никак**
АБСОРБИРАМ *спец.* – вж. **поглъщам** 1. знач.
АБСТРАКТЕН – 1. Който не е свързан с нещо конкретно, осезаемо от сетивата. *Абстрактно мислене. Абстрактни понятия. Абстрактни разговори. Абстрактна теория.*
— **отвлечен, неконкретен, общ**
ант. → ***конкретен,*** точен, определен, ясен
2. Който не е пряко свързан с действителността, откъснат е от всекидневния човешки опит, от практиката. *Абстрактни идеи за доброто и злото. Абстрактна полза.*
— **отвлечен, теоретичен, метафизичен** *прен. книж.*
ант. → ***конкретен,*** реален
АБСУРД *книж.* – 1. вж. **безсмислица**;
2. вж. **парадокс**
АБСУРДЕН *книж.* – 1. вж. **безсмислен** 1. знач.;
2. вж. **парадоксален**
АБСУРДНОСТ *книж.* – вж. **безсмислица**
АБСЦЕС *мед.* – Гнойно възпаление, при което се образува изпълнена с гной кухина в някоя тъкан или орган. *Във венеца има абсцес.*
— **загнояване, гнойник**
// Болестен процес, съпроводен с подуване, зачервяване и болезненост на засегнатата част на тялото. *Белодробен абсцес.*
— **възпаление** *мед. разш.*
АВАНГАРДЕН – 1. Който стои начело, най-отпред. *Авангарден отряд.*
— **челен, преден, пръв**
ант. → ***последен***, заден, ариергарден
2. *прен.* Който съответства на най-новите научни постижения, на най-новите идеи, виждания. *Авангардна поезия. Авангардно изкуство.*
— **челен, водещ, ведущ** *остар.*, **напредничав** *рядко*
ант. → ***изостанал***
// ***назадничав***
АВАНС – 1. вж. **предплата**;
2. вж. **предимство** 4. знач.
АВАНСИРАМ *книж.* – 1. вж. **предплащам**;
2. *рядко* вж. **напредвам** 1. знач.
АВАНТА *разг.* – вж. **полза** 1. знач.
АВАНТАДЖИЯ *разг. неодобр.* – вж. **използвач**
АВАНТАЖ *книж. рядко* – вж. **предимство** 4. знач.
АВАНТЮРА – 1. Любовна връзка. *Жена му не знае за неговите авантюри. Всички подозираха, че има авантюра със секретарката си.*
— **похождение** *обикн. мн.*, **приключение**;
2. вж. **приключение** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **безразсъдство** 2. знач.
АВАНТЮРИЗЪМ – вж. **безразсъдство** 2. знач.
АВАНТЮРИСТИЧЕН – 1. вж. **приключенски**;
2. вж. **безразсъден** 2. знач.

АВАНТЮРИСТИЧНО – вж. **безразсъдно**
АВАРИЯ – 1. вж. **повреда**;
2. *прен. разг.* вж. **неуспех**
АВДЖИЙСКИ *простонар.* – вж. **ловен**
АВДЖИЛЪК *простонар.* – вж. **лов**
АВДЖИЯ *простонар.* – вж. **ловец**
АВЕР *простонар.* – вж. **приятел** 1. знач.
АВИАТОР – вж. **летец**
АВТЕНТИЧЕН *книж.* – 1. вж. **оригинален** 1. знач.;
2. вж. **истински** 1. и 2. знач.
АВТЕНТИЧНОСТ *книж.* – 1. Нещо, което е излязло изпод ръцете на истинския си създател, творец, автор. *Доказана е автентичността на картината. Убеден съм в автентичността на ръкописа.*
— **оригиналност, първообразност** *книж.*
ант. → ***подправеност,*** неавтентичност, неоригиналност
2. Същинският вид на нещо. *Автентичност на документ.*
— **неподправеност, истинност** *книж.*
ант. → ***подправеност***
АВТОБУС – Голям многоместен пътнически автомобил за обществен транспорт, който обикн. се движи по определен маршрут. *Автобусът беше пълен с пътници. Ще се кача на автобуса.*
— **рейс** *разг.*, **омнибус** *остар.*
АВТОКАР – Моторно средство за пренасяне на товари на малки разстояния в цехове, на гари и др.
— **мотокар**
АВТОКРАТИЗЪМ *книж.* – вж. **абсолютизъм**
АВТОКРАТИЧЕН *книж.* – вж. **самовластен**
АВТОКРАЦИЯ – вж. **абсолютизъм**
АВТОМАГИСТРАЛА – Автомобилен път с две и повече платна за еднопосочно движение. *Приятно е да караш по автомагистрала, защото можеш да развиваш голяма скорост.*
— **магистрала, аутобан, автострада**
АВТОМАТ – 1. Автоматична пушка. *В ръцете си държеше автомат.*
— **шмайзер**
2. *прен.* Човек, който работи или върши нещо механично, без участие на волята, разума. *След толкова години преподаване на едни и същи уроци се превърнах от учител в автомат. Всичко върша като автомат.*
— **машина** *прен.*, **робот** *прен.*
АВТОМАТИЧЕН *прен.* – вж. **несъзнателен** 1. знач.
АВТОМАТИЧЕСКИ *прен.* – вж. **машинално**
АВТОМАТИЧНО *прен.* – вж. **машинално**
АВТОМОБИЛ – Самоходно транспортно средство за превоз на пътници и товари, движено от собствен мотор, обикн. с вътрешно горене. *Купих си нов автомобил. В София има много автомобили.*
— **кола, возило** *разг.*
АВТОНОМЕН – вж. **самостоятелен** 2. знач.
АВТОНОМИЯ – 1. Право на населението на дадена област или част от държава да се управлява със свои закони и администрация. *През 1878 г. Санстефанският мирен договор дава право на автономия само на Княжество България.*
— **самоуправление, автономност**
2. Право на учреждение, организация или др. самостоятелно да решават въпроси, свързани с дейността им, без чужда намеса. *Университетът има пълна автономия.*
— **самостоятелност, независимост, автономност**
ант. → ***зависимост,*** несамостоятелност, подчиненост, неавтономност
АВТОНОМНОСТ – вж. **автономия** 1. и 2. знач.
АВТОР – 1. Лице, което създава нещо, обикн. някакво произведение в областта на литературата, науката, музиката и др. *Автор на роман. Автор на речник. Автор на проект.*
— **създател, творец, съставител**
2. *С предл. на* вж. **извършител** 1. знач.
АВТОРИТАРЕН – 1. Който е основан на безусловно подчинение на властта. *Авторитарно управление. Авторитарна държава.*
— **диктаторски**
ант. → ***демократичен,*** демократически, народовластнически
2. Който се стреми да наложи собствената си власт, авторитет, който е свързан с потискане на правата и свободите на другите. *Авторитарен характер. Авторитарен режим.*
— **деспотичен, тираничен, потиснически**
ант. → ***демократичен,*** либерален
АВТОРИТЕТ – 1. Общопризнато значение на някого и уважение към него. *Ще използвам авторитета си, за да наложа своето виждане по обсъжданата тема. Той има голям авторитет в научните среди.*
— **престиж** *книж.*, **реноме** *книж.*, **тежест** *прен.*, **влияние**
2. Лице, което се ползва с влияние и признание. *Той е всепризнат авторитет в областта на международното право.*
— **капацитет**[2] *книж.*, **фактор**
АВТОРИТЕТЕН – 1. Който се ползва с авторитет и оказва влияние върху други. *Авторитетен учен. Авторитетна институция.*
— **влиятелен, важен** *прен.*
2. Който изхожда от лице с авторитет и влияние. *Авторитетно мнение. Авторитетна преценка. Авторитетно изказване.*
— **меродавен, тежък** *прен.*
ант. → ***неавторитетен,*** немеродавен
3. вж. **престижен**
V чува му се думата (приказката) *разг.*, тежи му думата *разг.*, минава му думата (приказката) *разг.* към 1. знач.
АВТОРИТЕТНО – С тежест, с достойнство. *Държа се авторитетно. Говоря авторитетно. Авторитетно кимам с глава.*
— **важно, тежко** *прен.*, **изтежко** *прен.*
АВТОРИТЕТНОСТ – 1. Качество или проява на авторитетен, с влияние човек, организация и др. *Авторитетността на издателството е от значение при купуването на книги. Авторитетност на учителското съсловие.*
— **влиятелност, важност** *прен.*
2. Нещо, което изхожда от лице с авторитет и влияние. *Само неговото мнение има авторитетност.*
— **меродавност, тежест** *прен.*
3. вж. **престижност**
АВТОСТРАДА – вж. **автомагистрала**
АВТОХТОН *обикн. мн. книж.* – вж. **кореняк**
АВТОХТОНЕН *книж.* – вж. **местен** 2. и 3. знач.
АГАРЯНЕЦ *нар. остар.* – вж. **неверник** 1. знач.

АГАРЯНИН *нар. остар.* – вж. **неверник** 1. знач.

АГЕНТ – 1. Таен полицейски служител или сътрудник на разузнавателна служба на чужда държава. *Страхувам се, че след нас вървят агенти. Агент на чуждо разузнаване. Шумен скандал с руски агенти.*

— **шпионин, разузнавач, разведчик** *разг.*, **разведка** *разг.*, **ченге** *разг. неодобр.*, **кука** *жарг.*

2. *неодобр.* вж. **доносник**

АГИТАТОР – Лице, което агитира, върши агитация. *Партиен агитатор.*

— **пропагандатор, пропагандист, проповедник** *прен.*

АГИТАЦИОНЕН – Който има за цел да извършва агитация, да агитира. *Агитационна дейност. Агитационни материали.*

— **пропаганден**

АГИТАЦИЯ – 1. Дейност, насочена да въздейства върху съзнанието на хората, да печели привърженици. *Предизборна агитация. Нагледна агитация.*

— **пропаганда**

2. *разг.* вж. **увещание**

АГИТИРАМ – 1. Върша агитация в полза на някого или нещо. *За кого ще агитираш на изборите? Агитирам за повече толерантност.*

— **пропагандирам**

2. *разг.* вж. **увещавам**

АГОНИЗИРАМ – Намирам се в състояние преди смъртта, мъчително ме напуска животът. *Лекарят дойде твърде късно, жената вече агонизираше.*

— **умирам, издъхвам, отивам си** *прен. разг.*

V бера душа *разг.*, лежа на смъртно легло *разг.*, на смъртно легло съм *разг.*, предавам Богу дух *книж.*, боря се с душа *разг.*, изпускам душата си *разг.*, изпускам дух *разг.*, изскача (излиза) ми душата *разг.*, с (от) душа се разделям *разг.*, събирам душа *диал.*, тегля си душата като през иглени уши *диал.*

АГРАРЕН – 1. вж. **земеделски** 1. знач.;

2. вж. **поземлен**

АГРЕСИВЕН – 1. Който е свързан със завоюване на чужди територии. *Агресивна война. Агресивна политика. Агресивни намерения.*

— **завоевателен, експанзионистичен** *книж.*, **офанзивен** *рядко*

ант. → ***отбранителен,*** защитен, дефанзивен

2. Който има враждебно поведение към някого, готов е да нападне. *Агресивен младеж. Агресивно държание. Агресивен вид.*

— **нападателен, войнствен, борбен, настъпателен**

ант. → ***миролюбив,*** невойнствен

// ***кротък,*** мирен

// ***кротък,*** смирен, хрисим

3. Който действа или се извършва, проявява енергично, настойчиво, стремително. *Агресивна рекламна кампания. Агресивна маркетингова политика. Бъди агресивен, когато поставяш изискванията си.*

— **настъпателен, напорист**

АГРЕСИВНОСТ – Тип поведение на враждебност и стремеж, готовност към нападение. *Плаши ме агресивността у някои младежи.*

— **нападателност, войнственост, борбеност, настъпателност**

ант. → ***миролюбивост***

// ***кротост,*** смиреност, смирение, хрисимост

АГРЕСИЯ – Въоръжено навлизане в чужда територия с цел завладяването ѝ, грабеж и др. *Човечеството помни агресията на нацистка Германия през Втората световна война.*

— **нашествие, нападение, нахлуване, инвазия** *книж.*

ант. → ***отстъпление,*** изтегляне, оттегляне

АГРЕСОР – Лице, държава или войска, които нахлуват в чужда територия с цел завладяването ѝ. *Агресорът ще бъде прогонен от страната.*

— **нашественик, нападател, интервент**

ант. → ***защитник,*** бранител

АГРИКУЛТУРА *книж.* – вж. **земеделие**

АГРИКУЛТУРЕН *книж.* – вж. **земеделски** 1. знач.

АД – 1. Според християнските вярвания – място в отвъдния свят, където след смъртта душите на грешниците са подложени на вечни мъки. *Толкова престъпления е извършил, че след смъртта му го чака адът.*

— **пъкъл** *разг.*, **преизподня** *старин.*, **пъкло** *нар.*, **тартар** *книж.*, **джендем** *простонар.*, **геена** *остар.*, **мъката** *диал.*

ант. → ***рай,*** едем

2. *прен.* Място или обстановка, където пребиваването е мъчително, непоносимо. *В службата е истински ад. Животът ми се превърна в ад.*

— **пъкъл** *прен. разг.*

ант. → ***рай***

АДАПТАЦИЯ *книж.* – 1. За организъм – изменяне на някои физически или физиологически особености с цел оцеляване в някаква среда. *Адаптация на животните към околната среда. Адаптация на окото към светлината.*

— **приспособяване, пригаждане, акомодация** *книж.*

2. Изменяне на текст с цел да се направи по-достъпен за читателите или слушателите. *Адаптация на белетристична творба според сценичните правила на театъра.*

— **приспособяване, нагаждане, пригаждане**

АДАПТИРАМ *книж.* – вж. **приспособявам**

АДАПТИРАМ СЕ *книж.* – вж. **приспособявам се** 1. и 2. знач.

АДАШ *разг.* – вж. **съименник**

АДВОКАТ – вж. **защитник** 3. знач.

АДЕКВАТЕН *книж.* – 1. вж. **подходящ** 2. знач.;

2. вж. **нормален** 1. знач.

АДЕПТ *книж.* – вж. **последовател**

АДЕТ *простонар.* – 1. вж. **обичай** 2. знач.;

2. вж. **навик**

АДЖАМИЙСТВО *разг.* – вж. **неподготвеност** 2. знач.

АДЖАМИЯ *разг.* – 1. вж. **неподготвен** 2. знач.;

2. *като същ.* вж. **новак**

АДМИНИСТРАТОР – 1. вж. **управител**;

2. вж. **уредник**

АДМИНИСТРАТОРСКИ – вж. **управленски**

АДМИНИСТРАЦИЯ – 1. Орган на управление в държава, селище, учреждение, предприятие и др. *Общинска администрация. Училищна администрация. Администрация на болница.*

— **управление, управа**

2. Административен персонал. *Започнаха съкраще-*

ния на администрацията.
— **чиновничество**
АДМИНИСТРИРАМ *рядко* – вж. **управлявам** 2. знач.
АДМИРАЦИЯ *книж.* – вж. **възхвала** 1. знач.
АДМИРИРАМ *книж.* – 1. вж. **поздравявам** 1. знач.;
2. вж. **възхвалявам**.
АДРЕС – 1. Място, където се намира някой или нещо. *Знаеш ли адреса на института? Дай си адреса, за да те потърся.*
— **местонахождение** *книж.*, **координати** *разг.*
2. Място, до което е предназначено да достигне някой или нещо. *Писмата ще бъдат изпратени на посочения адрес.*
— **местоназначение** *книж.*, **местопредназначение** *книж.*
3. вж. **послание**
АДРЕСАНТ – вж. **подател**
АДРЕСАТ – вж. **получател**
АДРЕСИРАМ *книж.* – вж. **насочвам** 4. знач.
АДСКИ – 1. Който е свързан с ада. *Адски селения. Адски бездни.*
— **пъклен, преизподен** *старин.*, **джендемски** *простонар.*
ант. → ***райски,*** едемски
2. *разш.* В който има нещо коварно, страшно за човека. *Адски намерения. Адски дела. Адски сили.*
— **пъклен** *прен.*, **сатанински, дяволски, демоничен**
3. *прен. разг.* вж. **непоносим** 2. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **изключителен** 1. знач.
АДСКИ *разг.* – вж. **извънредно**
АЕРОГАРА – вж. **летище**
АЕРОДРУМ – вж. **летище**
АЕРОПЛАН – вж. **самолет**
АЕРОПОРТ *книж.* – вж. **летище**
АЕРОСТАТ – вж. **дирижабъл**
АЖДЕР *простонар.* – вж. **змей**
АЗБУКА – Съвкупност от буквите за означаване на звуковете на даден език, разположени в определен ред. *Кирилска азбука. Латинска азбука. Глаголическа азбука.*
— **алфабет** *рядко*, **алфавит** *остар.*
V а, бе *разг. остар.*
АЗБУЧЕН – 1. Който съответства на реда на буквите в дадена азбука. *Имената са написани по азбучен ред. Азбучен показалец.*
— **алфабетичен** *рядко*, **алфавитен** *остар.*
2. *прен.* вж. **елементарен** 1. знач.
АЗБУЧНИК – вж. **показалец**
АЗМАК *диал.* – вж. **мочурище**
АЙГЪР *простонар.* – вж. **жребец**
АЙЛЯК *простонар.* – вж. **свободен** 2. знач.
АЙРЯН – Кисело мляко, разредено с вода. *Айрянът утолява жаждата.*
— **мътеница, бърканица** *диал.*
АКАЦИЯ – Бодливо дърво с перести листа и бели цветове на гроздовидни съцветия, използвано като декоративно. *Наоколо се носеше аромат на цъфнали акации.*
— **салкъм** *нар.*, **багрен** *диал.*
АКЛАМАЦИИ *книж.* – вж. **овации**
АКЛАМИРАМ *книж.* – 1. вж. **поздравявам** 1. знач.;
2. вж. **аплодирам** 2. знач.
АКЛИМАТИЗИРАМ СЕ – вж. **приспособявам се** 1. и 2. знач.
АКО *разг.* – вж. **въпреки** 3. знач.
АКО *простонар.* – вж. **нека** 1. знач.
АКОМОДАЦИЯ *книж.* – вж. **адаптация** 1. знач.
АКОМОДИРАМ СЕ *книж. рядко* – вж. **приспособявам се** 2. знач.
АКОМПАНИМЕНТ – Музикално придружаване на главната партия или мелодия на вокално или инструментално произведение. *Народни песни с акомпанимент на пиано.*
— **съпровод**
АКОМПАНИРАМ – Изпълнявам акомпанимент, придружавам с музикален инструмент. *Китари акомпанират песните му.*
— **съпровождам**
АКОРДИРАМ – вж. **настройвам** 1. знач.
АКРАНИН *простонар.* – вж. **врътник**
АКРОБАТИКА *прен. неодобр.* – вж. **акробатщина**
АКРОБАТСТВО *прен. неодобр.* – вж. **акробатщина**
АКРОБАТЩИНА *неодобр.* – Изкусно и ловко използване на думи, фрази, факти, с което се цели да се прикрият истинските мисли, намерения и под. *Той няма талант, но прикрива бездарността си със словесна акробатщина.*
— **жонгльорство** *прен.*, **акробатика** *прен. неодобр.*, **акробатство** *прен. неодобр.*, **еквилибристика** *прен.*, **въжеиграчество** *книж.*
АКСИОМА – Изходно положение, съждение, което се приема за вярно без доказателство. *Някои неща са аксиоми, например че здравето е над всичко.*
— **постулат** *книж.*
АКТ – 1. Официален документ, с който се удостоверява някакъв факт. *Акт за раждане. Съдебен акт. Акт за встъпване в длъжност.*
— **удостоверение, свидетелство, уверение**
2. *книж.* вж. **проява** 3. знач.;
3. *книж. рядко* вж. **постъпка**
АКТИВ – 1. *прен.* вж. **заслуга** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **принос** 2. знач.
АКТИВЕН – 1. вж. **деен**;
2. вж. **напрегнат** 1. знач.
АКТИВИЗИРАМ – 1. Подбуждам към дейност, правя някого, нещо да действа активно. *Трябва да активизирам волята си. Младежите активизираха всичките си сили.*
— **мобилизирам** *прен.*, **активирам** *книж.*, **задействам** *разг.*
ант. → ***демобилизирам***
2. вж. **засилвам** 6. знач.
АКТИВИЗИРАМ СЕ – 1. Ставам деен, активен, напрягам волята, енергията си. *Напоследък много се активизирах като преводач. Ако се активизирам, ще си взема изпита.*
— **засилвам се, мобилизирам се, стягам се** *разг.*
ант. → ***отпускам се,*** демобилизирам се, разлагам се, разпускам се, разкисвам се, размеквам се, разплувам се, разкапвам се
2. вж. **засилвам се** 1. знач.
V напрягам (стягам) мишци *разг.*, натискам педала *разг.*, давам газ *разг.*, давам си форца *разг.*, плюя си на ръцете (дланите) *разг.*, запретвам (засуквам, подвивам) ръкави *разг.* към 1. знач.
АКТИВИРАМ *книж.* – 1. вж. **активизирам** 1. знач.;
2. вж. **засилвам** 6. знач.

АКТИВНО – вж. **усилено**

АКТИВНОСТ – 1. Проява на голяма енергия, дейна работа. *Той прояви голяма активност по време на изборната кампания. Възхищавам се на твоята активност.*

— **енергия, енергичност, действеност, дейност, дееспособност** *книж.*, **работливост, предприемчивост, деятелност** *книж. нежел.*

ант. → ***бездействие,*** пасивност, инертност, отпуснатост, заспалост

2. вж. **дейност** 1. знач.;

3. *огр.* вж. **динамика** 2. знач.

АКТРИСА – вж. **артистка**

АКТУАЛЕН – 1. Който е особено важен за определен момент. *Въпросът с безработицата е много актуален.*

— **навременен, назрял, наболял**

ант. → ***неактуален,*** ненавременен, безвременен

2. Който е свързан със съвременната действителност. *Книгата е много актуална. Актуална тема. Актуално събитие.*

— **съвременен, злободневен, животрептящ**

ант. → ***неактуален,*** остарял, незлободневен

АКТУАЛИЗИРАМ – Правя нещо да стане актуално, да отговаря на настоящия момент. *С нови факти актуализирам статията си.*

— **осъвременявам**

АКТУАЛНОСТ – 1. Съответствие с определения момент. *Вестникът се харесва на читателите с актуалността на темите, които разработва.*

— **навременност**

ант. → ***неактуалност,*** безвременност

2. Съответствие със съвременните въпроси. *Новината не е загубила своята актуалност. Ораторът изтъкна актуалността на събитието.*

— **злободневност, злободневие, съвременност**

ант. → ***неактуалност,*** остарялост

АКТЬОР – вж. **артист**

АКТЬОРКА *рядко* – вж. **артистка**

АКТЬОРНИЧА *рядко* – вж. **маниернича**

АКУПУНКТУРА *мед.* – вж. **иглолечение**

АКУРАТЕН – 1. вж. **изпълнителен**;

2. вж. **точен** 2. знач.;

3. вж. **старателен**

АКУРАТНОСТ – 1. вж. **изпълнителност**;

2. вж. **точност** 1. знач.;

3. вж. **старание**

АКУТЕН *мед.* – вж. **остър** 5. знач.

АКУШЕРКА – Жена със специално медицинско образование, която оказва помощ при бременност и раждане. *В селото имаше само една акушерка.*

— **баба** *нар.*

АКУШИРАМ – Оказвам медицинска помощ при раждане. *И двете ѝ деца ги акушира една и съща акушерка.*

— **израждам, бабувам** *нар.*

АКЦЕНТ – 1. *книж.* вж. **ударение**;

2. вж. **произношение**

АКЦЕНТИРАМ *книж.* – вж. **подчертавам** 1. знач.

АКЦИЯ – 1. Организирана дейност с масов характер за постигане на нещо. *Акция за кръводаряване. Акция за почистване на града.*

— **кампания**

2. Бойно действие, организирано нападение на войска, полиция и др. *Полицейска акция. Въоръжена акция.*

— **операция** *воен.*

АКЪЛ *разг.* – 1. вж. **ум** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **съвет** 1. знач.

АКЪЛЛИЯ *простонар.* – вж. **разумен** 1. знач.

АЛА *разг.* – вж. **но**

АЛАБАЛИЗМИ *жарг.* – вж. **безсмислици** 1. знач.

АЛАБАШ *нар.* – вж. **гулия**

АЛАМИНУТ *разг.* – вж. **веднага** 1. знач.

АЛАРМА – 1. *разг.* вж. **тревога** 1. знач.;

2. *разг.* вж. **врява**

АЛАРМАДЖИЯ *разг.* – вж. **паникьор**

АЛАРМИРАМ *прен.* – вж. **предупреждавам** 2. знач.

АЛБАНЕЦ – Мъж от основното население на Албания.

— **арнаутин** *простонар.*, **арбанасин** *диал.*

АЛЕГОРИЧЕН – Който съдържа алегория, има непряк, скрит смисъл и внушава някаква идея, поука. *Басните имат алегоричен смисъл. Алегоричен образ.*

— **иносказателен** *книж.*, **параболичен** *книж.*

АЛЕГОРИЯ – Поетически образ, който носи непряк, скрит смисъл и внушава някаква идея, поука. *В баснята за орела, рака и щуката не е трудно да се разбере алегорията за разединението в обществото.*

— **иносказание** *книж.*, **парабола** *книж.*, **притча**

АЛЕН – Който има цвета на кръвта. *Алени устни. Алена кръв. Алено слънце. Алени бузи. Ален пламък.*

— **червен, пурпурен** *книж. поет.*, **яркочервен, кървавочервен, огненочервен, кървав** *прен.*, **огнен** *прен.*, **багров** *поет.*, **багрен** *поет.*, **рубинен** *поет.*, **огненокървав** *поет.*, **румен** *разш.*

ант. → ***бледен,*** блед, безкръвен (*само за лице, устни и под.*)

АЛЕНЕЯ – вж. **червенея** 2. знач.

АЛЕНЕЯ СЕ – вж. **червенея** 2. знач.

АЛЕРГИЯ – 1. Реакция на организма поради свръхчувствителност към лекарства, храни и др. *Имам алергия към антибиотици. Имам алергия към тютюнев дим.*

— **непоносимост**

ант. → ***поносимост***

2. *прен. разг.* вж. **отвращение** 2. знач.

АЛЕСТ – вж. **червеникав**

АЛИАНС *книж.* – вж. **сдружение**

АЛИМЕНТИ *юрид.* – вж. **издръжка** 2. знач.

АЛКОХОЛЕН – вж. **спиртен**

АЛКОХОЛИЗИРАМ СЕ *книж.* – вж. **пропивам се**

АЛКОХОЛИЗЪМ – Пристрастяване към прекомерна употреба на спиртни напитки. *Борба против алкохолизма.*

— **пиянство, пиянлък** *простонар.*

ант. → ***въздържателство,*** въздържание, трезвеност

АЛКОХОЛИК – вж. **пияница**

АЛМАНАХ – вж. **антология**

АЛОГИЗЪМ *книж.* – вж. **нелогичност**

АЛОГИЧЕН *книж.* – вж. **нелогичен** 1. и 2. знач.

АЛОГИЧНОСТ *книж.* – вж. **нелогичност**

АЛПИЕЦ – вж. **алпинист**

АЛПИНИСТ – Спортист, който умее да се изкачва по високи и стръмни скали. *Алпинистите успяха да изкачат върха.*

— **алпиец, катерач**

АЛТАВ *жарг.* – вж. **щур** 1. знач.

АЛТЕРНАТИВА *книж.* – Избиране на възможни

начини на действие, на осъществяване на нещо. *Нямам друга алтернатива, освен да приема условията за издаването на книгата ми. Винаги може да се намери някаква алтернатива.*
— **избор, възможност**

АЛТРУИЗЪМ – Безкористна грижа за благото на другите, готовност да се жертват личните интереси заради общите. *Той мисли повече за близките си, отколкото за себе си – такъв алтруизъм рядко се среща.*
— **несебичност** *книж.*, **самоотрицание** *книж.*, **себеотдаване** *книж.*
ант. → ***егоизъм,*** себичност, себелюбие, егоцентризъм

АЛФАБЕТ *рядко* – вж. **азбука**
АЛФАБЕТИЧЕН *рядко* – вж. **азбучен** 1. знач.
АЛФАВИТ *остар.* – вж. **азбука**
АЛФАВИТЕН *остар.* – вж. **азбучен** 1. знач.

АЛЧЕН – Който постоянно се стреми да натрупва материални облаги или да притежава, да постигне нещо. *Алчен за богатство. Алчен за имот. Алчен за власт и влияние.*
— **ненаситен, лаком** *прен.*, **жаден** *прен.*, **гладен** *прен.*

АЛЧНИК – Алчен човек, който обикн. не може да се насити на материални придобивки. *Богат е, но нали е алчник, иска да загреби чуждия имот.*
— **ненаситник, гладник** *прен.*, **жадник** *рядко*

АЛЧНОСТ – Силно, страстно желание за притежаване на материални блага, за постигане на нещо. *Все повече се засилва алчността му за нови богатства. Не може да засити алчността си за пари.*
— **ламтеж, ламтене, лакомия** *прен. разг.*, **ненаситност, лакомство** *прен.*, **лакомщина** *разг.*, **жажда** *прен.*

АЛЪШ-ВЕРИШ *простонар.* – вж. **търговия**
АЛЮЗИЯ *книж.* – вж. **намек**
АМА *разг.* – вж. **но**
АМАТЬОР – 1. вж. **любител** 2. знач.;
2. вж. **дилетант**
АМАТЬОРСКИ – вж. **любителски** 1. и 2. знач.
АМАТЬОРСТВО – вж. **дилетантство** 1. знач.
АМБАЛАЖ – вж. **опаковка**
АМБАЛАЖЕН – вж. **опаковъчен**
АМБАЛИРАМ *спец.* – вж. **опаковам**
АМБИВАЛЕНТЕН *книж.* – вж. **двусмислен**
АМБИЦИОЗЕН – 1. вж. **упорит** 1. знач.;
2. вж. **честолюбив**
АМБИЦИРАМ – вж. **подтиквам**
АМБИЦИЯ – 1. вж. **стремеж** 2. знач.;
2. *рядко* вж. **честолюбие** 2. знач.

АМБУЛАТОРИЯ – Здравно заведение, самостоятелно или в състава на болница, за обслужване на приходящи болни. *Раненият е изпратен в амбулаторията за превързване.*
— **лечебница, здравпункт** *разг.*

АМЕБА *прен. разг. пренебр.* – вж. **мижитурка**
АМЕРИКАНЕЦ – Мъж от населението на САЩ
— **янки** *разг.*
АМИ *разг.* – вж. **а** 1. знач.

АМНИСТИРАМ – Освобождавам някого от наказателна отговорност. *Някои от затворниците с по-леки присъди бяха амнистирани.*
— **помилвам**[1]

АМНИСТИЯ – Законодателен акт за опрощаване на провинения, за освобождаване от наказателна отговорност на осъдени за определени престъпления лица. *Пълна амнистия. Частична амнистия.*
— **помилване**

АМОРАЛЕН *книж.* – вж. **безнравствен** 1. и 2. знач.
АМОРАЛНОСТ *книж.* – вж. **безнравственост** 1. знач.
АМОРТИЗИРАМ СЕ – вж. **износвам се** 2. знач.
АМОРТИЗИРАН – вж. **изхабен** 1. знач.
АМОРФЕН *книж.* – вж. **безформен** 1. знач.
АМПЕ *жарг.* – вж. **глупак**

АМПЛИТУДА – Отклонение на периодически изменяща се величина от нейната средна стойност. *Амплитудата на температурата в сутрешните и обедните часове е голяма.*
— **колебание** *книж. спец.*

АМУЛЕТ – вж. **талисман**

АМУНИЦИЯ – 1. Съвкупност от вещи в екипировката на военно лице. *Боева амуниция.*
— **снаряжение** *книж.*
2. Предмети за впрягане или яздене на кон. *Конска амуниция.*
— **сбруя**

АНАЛИ *книж.* – вж. **летопис** 1. знач.

АНАЛИЗ – 1. Разглеждане и обсъждане на отделни страни на събития, явления и под. *Литературен анализ. Анализ на международното положение. Анализ на допуснатите грешки.*
— **разбор, коментар**
ант. → ***обобщение,*** синтез, резюме, обобщаване, резюмиране
2. вж. **изследване** 1. знач.

АНАЛИЗАТОР – 1. вж. **изследовател**;
2. вж. **коментатор** 1. знач.
АНАЛИЗАТОРСКИ – вж. **изследователски**

АНАЛИЗИРАМ – 1. вж. **изследвам**;
2. вж. **обсъждам**
АНАЛИСТ *книж.* – вж. **летописец**
АНАЛИТИК – вж. **изследовател**
АНАЛИТИЧЕН – вж. **изследователски**
АНАЛОГИЗИРАМ *книж. рядко* – вж. **съпоставям**
АНАЛОГИЧЕН – вж. **сходен**
АНАЛОГИЯ – вж. **сходство** 1. знач.

АНАРХИЯ – 1. Отсъствие на организирана държавна или друга власт. *Правителството падна и в страната има пълна анархия.*
— **безвластие, безначалие** *книж.*, **междуцарствие**
ант. → ***власт,*** управление
2. *разг.* Нарушение на установения ред и дисциплина. *Анархия в производството. Анархия в стопанския живот. Анархия в икономиката.*
— **хаос, бъркотия** *разг.*, **разстройство, дезорганизация, дезорганизираност**
ант. → ***ред,*** дисциплина
// ***организация,*** организираност, ред

АНАТЕМА – вж. **клетва** 2. знач.
АНАТЕМОСАН *разг.* – вж. **прокълнат**

АНАТЕМОСВАМ – 1. *църк.* Отлъчвам някого от Църквата чрез проклятие.
— **афоресвам** *църк.*
2. *разг.* вж. **кълна**

АНАХРОНИЗЪМ *книж.* – вж. **отживелица**
АНАХРОНИЧЕН *прен.* – вж. **отживял**
АНБЛОК *книж.* – вж. **заедно** 5. знач.
АНГАЖИМЕНТ – вж. **задължение** 1. знач.

АНГАЖИРАМ – 1. Поставям някаква задача на някого, карам някого да свърши нещо. *Ангажираха ме да напиша доклада. Не знам кого да ангажирам с тази задача.*
— **натоварвам** *прен.*, **заангажирам, впрягам** *прен. разг.*, **задължавам** *разг.*, **нагърбвам** *прен. разг.*, **връзвам** *прен. разг.*
ант. → ***освобождавам,*** отървавам
2. Поставям някого в зависимост, като го заставям да постъпва по определен начин, лишавайки го от правото на свободно действие. *Подписаният договор много ме ангажира. Услугата ти ме ангажира.*
— **задължавам, обвързвам, заангажирам**
3. Обхващам нещо изцяло, напълно (внимание, мисъл, време и др.). *Работата напълно ангажира съзнанието ми. Тази задача ангажира времето ми.*
— **заемам, запълвам** *прен.*, **поглъщам** *прен.*
4. вж. **наемам**;
5. вж. **запазвам** 4. знач.

АНГАЖИРАМ СЕ – 1. Поемам задължение пред някого, поставям се в зависимост от нещо или някого. *Не искам да се ангажирам с ръководството на тази организация.*
— **обвързвам се, заангажирам се, задължавам се**
2. вж. **наемам се**

АНГАЖИРАН – 1. вж. **зает** 1. знач.;
2. вж. **запазен** 4. знач.

АНГАЖИРАНОСТ – вж. **заетост**

АНГЕЛ ПАЗИТЕЛ *рядко* – вж. **защитник** 2. знач.

АНГЕЛСКИ – Който принадлежи или е присъщ на ангел. *Ангелски глас.*
— **херувимски**
ант. → ***дяволски,*** демонски

АНГЕЛ ХРАНИТЕЛ *прен. книж.* – вж. **защитник** 2. знач.

АНГИНА – Остро инфекциозно простудно заболяване на гърлото и сливиците. *Често страдам от ангина.*
— **гърлобол, гърло** *разг.*

АНДЖАК *простонар.* – вж. **точно** 2. знач.

АНЕКДОТ – Забавен къс устен разказ с остроумен завършек. *Той често ни забавлява с анекдоти. Обичам да разказвам анекдоти.*
— **виц, масал** *разг.*

АНЕМИЧЕН – 1. Който страда от анемия. *Анемично дете.*
— **малокръвен**
2. *разш.* вж. **безкръвен** 1. знач.;
3. *прен. книж.* вж. **непълнокръвен**

АНЕМИЯ – Болестно намаляване на червените кръвни клетки в организма. *Страдам от анемия.*
— **малокръвие**

АНКЕТА – 1. Събиране на сведения за нещо по определен метод. *Вестникът прави анкета по въпросите на здравеопазването у нас.*
— **проучване, допитване, сондаж** *прен. книж.*
2. вж. **разследване**

АНКЕТИРАМ – вж. **разследвам**

АНОМАЛЕН *книж.* – вж. **неправилен** 2. знач.

АНОМАЛИЯ *книж.* – Нещо, което противоречи на изискванията, на здравия разум. *Забелязва се аномалия в развитието на детето.*
— **нередност**

АНОНИМЕН – 1. Който не е съобщил или написал името си. *Анонимен дарител. Анонимен автор.*
— **безименен, безимен, неизвестен, непознат, незнаен**
ант. → ***известен,*** знаен
2. Който не е подписан с името на някого. *Анонимен донос. Анонимен ръкопис.*
— **безименен, безимен, неподписан**
ант. → ***подписан***

АНОНС *книж.* – вж. **обява**

АНОНСИРАМ *книж.* – вж. **обявявам** 1. знач.

АНОРМАЛЕН *книж.* – вж. **ненормален** 1. знач.

АНОРМАЛНОСТ *книж.* – вж. **ненормалност** 1. знач.

АНОТАЦИЯ – Кратко изложение на съдържанието на книга, статия, труд.
— **резюме, тезиси** *книж.*

АНСАМБЪЛ – Група изпълнители на музикални, танцови, балетни и др. творби, които изнасят самостоятелни програми. *Танцов ансамбъл.*
— **трупа**

АНТАГОНИЗЪМ *книж.* – Противоположност между две неща, която води до взаимно отричане. *Политиците с леви и десни убеждения се намират в постоянен антагонизъм. Антагонизъм между бедни и богати.*
— **противопоставяне, противоречие**
ант. → ***съгласие,*** единство, хармония, единодушие, единност

АНТИКА[1] – Старинен ценен предмет. *Драгоценна антика.*
— **старина**

АНТИКА[2] *разг.* – вж. **хитрец**

АНТИНАРОДЕН – Който уврежда интересите на народа, насочен е срещу народа. *Антинародна дейност. Антинародна политика.*
— **противонароден**
ант. → ***народен***

АНТИНАУЧЕН – Който противоречи на научните теории. *Антинаучен подход. Антинаучни обяснения.*
— **ненаучен**
ант. → ***научен***

АНТИОБЩЕСТВЕН – Който е против интересите на обществото. *Антиобществени прояви.*
— **противообществен, антисоциален**

АНТИПАТИЧЕН – вж. **неприятен** 2. знач.

АНТИПАТИЯ – Чувство на спонтанно неразположение към някого, нещо. *Изпитвам антипатия към този човек.*
— **неприязън** *книж.*, **неприязненост** *книж.*
ант. → ***симпатия,*** благоразположение

АНТИПОД – Лице (предмет), напълно противоположно по характеристика на друго лице (предмет). *Той е антипод на баща си.*
— **противоположност**

АНТИСОЦИАЛЕН – 1. Който нарушава правата или уврежда интересите на обществото. *Антисоциална политика.*
— **асоциален**
ант. → ***социален***
2. вж. **антиобществен**

АНТИХРИСТ – Всеки невярващ, противник на Христовото учение. *Ти си антихрист, не ходиш на църква.*
— **безбожник, безверник, нечестивец, поганец** *нар. пренебр.*

АНТИХУМАНЕН – 1. Който е лишен от човечност, от благородство към хората. *Антихуманна проява. Антихуманна идеология.*
— **нехуманен, нечовечен, античовешки, антихуманистичен** *книж.*, **нехуманистичен** *рядко*, **противочовешки** *книж. рядко*
ант. → ***хуманен,*** човечен, човеколюбив, хуманистичен
2. вж. **жесток** 2. знач.
АНТИХУМАНИСТИЧЕН *книж.* – вж. **антихуманен** 1. знач.
АНТИЧЕН – 1. Който напомня по изящество и красота произведенията на изобразителното старогръцко и римско изкуство. *Лицето ѝ има антични черти.*
— **класически**
2. вж. **древен** 1. знач.
АНТИЧНОСТ – вж. **древност** 1. знач.
АНТИЧОВЕШКИ – 1. вж. **антихуманен** 1. знач.;
2. вж. **жесток** 2. знач.
АНТОЛОГИЯ – Книга с избрани литературни произведения, обикн. от различни автори. *Антология на съвременната българска поезия.*
— **сборник, сбирка, алманах**
АНТРАКТ – вж. **почивка** 2. знач.
АНТРЕ – Входно помещение в жилище, от което се влиза в другите стаи. *От вратата се влиза в полутъмно антре.*
— **преддверие, коридор, входник** *рядко*
АНТУРАЖ *книж.* – вж. **среда** 3. знач.
АНУЛИРАМ – Обявявам за недействителни заповед, присъда, решение и под. *Анулирам договор. Съдът анулира решението си.*
— **отменям, обезсилвам**
ант. → ***издавам***
АПАП *простонар.* – вж. **приятел** 1. знач.
АПАРАТ – 1. Сложно организирана система от учреждения, организации, ведомства. *Апаратът за социално управление функционира добре.*
— **механизъм** *прен.*, **машина** *прен.*
2. Високопоставена част от държавното, стопанското управление или от ръководството на партия. *Административен апарат. Държавен апарат.*
— **номенклатура**
3. вж. **уред**
АПАРАТЧИК *неодобр.* – Член на апарата, номенклатурата.
– **номенклатурчик** *неодобр.*
АПАРТАМЕНТ – вж. **жилище** 1. знач.
АПАТИЧЕН *книж.* – 1. вж. **равнодушен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **безучастен** 1. знач.
АПАТИЧНОСТ *книж.* – вж. **равнодушие** 1. и 2. знач.
АПАТИЯ *книж.* – 1. вж. **равнодушие** 1. и 2. знач.;
2. вж. **безучастност** 1. знач.
АПАШ *разг.* – вж. **крадец**
АПАШЛЪК *разг.* – вж. **кражба**
АПЕЛ – 1. вж. **призив** 1. знач.;
2. вж. **възвание**
АПЕЛИРАМ – вж. **призовавам** 1. знач.
АПЕРИТИВ – вж. **кръчма** 1. знач.
АПЕТИТ – 1. Желание за ядене. *Ям с голям апетит. Имам апетит.*
— **охота, ищах** *нар.*
ант. → ***безапетитие***
2. *прен. обикн. мн.* вж. **желание** 1. знач.;
3. *прен. обикн. мн.* вж. **домогване**
АПЕТИТЕН – 1. Който възбужда апетита, приятно дразни вкуса или обонянието. *Обичам по-апетитните ястия.*
— **пикантен**
ант. → ***неапетитен***
2. вж. **вкусен**;
3. *прен. разг.* вж. **привлекателен** 2. знач.
АПЛОДИРАМ – 1. Давам израз на одобрение и възхищение чрез удряне на дланите. *По време на спектакъла публиката често аплодираше.*
— **ръкопляскам, пляскам**
2. Давам израз на одобрение и възхищение чрез шумни възгласи. *След края на словото му дълго го аплодираха.*
— **акламирам** *книж.*
ант. → ***освирквам***
// ***подсвирквам,*** дюдюкам
АПЛОДИСМЕНТИ – 1. Силно удряне на дланите в знак на одобрение, възхищение. *Изказването му бе съпроводено с аплодисменти.*
— **ръкопляскане, пляскане**
2. вж. **овации**
АПОГЕЙ *книж.* – вж. **кулминация**
АПОКАЛИПТИЧЕН *прен. книж.* – вж. **страшен** 1. знач.
АПОЛОГИЯ *прен. книж.* – вж. **прослава** 1. знач.
АПОПЛЕКСИЯ *мед.* – вж. **инсулт**
АПОСТРОФ *обикн. мн. книж.* – Остра дума, с която се прекъсва говорещо лице. *Изказването му бе прекъсвано от остри апострофи.*
— **забележка, реплика**
АПОСТРОФИРАМ – С остра дума или забележка изразявам възражение, несъгласие. *Опонентите му непрекъснато го апострофираха.*
— **репликирам, прекъсвам**
АПОТЕОЗ *книж.* – вж. **прослава** 1. знач.
АПТЕКАР – Лице с фармацевтична подготовка, което работи в аптека.
— **фармацевт**
АРАБАДЖИЯ *простонар.* – вж. **каруцар**
АРАБИЯ *жарг.* – вж. **добряк**
АРАЛЪК *диал.* – вж. **цепнатина**
АРАНЖИРАМ – *книж.* вж. **нареждам**[1] 1. знач.
АРАПИН *простонар.* – вж. **негър**
АРБАНАСИН *диал.* – вж. **албанец**
АРБИТЪР – вж. **съдия** 2. знач.
АРГАТИН *нар.* – вж. **слуга**
АРГО – вж. **жаргон**
АРГУМЕНТ *книж.* – 1. Нещо в подкрепа на някакво твърдение или съвкупност от факти, приведени в подкрепа на нещо. *Съдът смята, че аргументите на обвинението са несъстоятелни. Аргументите в полза на законопроекта не са достатъчни. Привеждам аргументи. Аргументите са убедителни.*
— **довод, съображение, основание, мотив** *обикн. мн.*, **мотивировка, обосновка** *книж.*, **аргументировка** *книж.*, **аргументация** *книж.*
2. Факт, който доказва съществуването или верността на нещо. *Имам достатъчно аргументи, за да го обвиня в непочтеност.*
— **доказателство, свидетелство, коз** *прен.*
АРГУМЕНТАЦИЯ *книж.* – вж. **аргумент** 1. знач.
АРГУМЕНТИРАМ *книж.* – вж. **обосновавам**

АРГУМЕНТИРАН *книж.* – вж. **обоснован**
АРГУМЕНТИРАНОСТ *книж.* – вж. **обоснованост**
АРГУМЕНТИРОВКА *книж.* – вж. **аргумент** 1. знач.
АРЕНА *прен.* – вж. **поприще** 1. знач.
АРЕСТАНТ – Лице, което се намира под арест, под охрана. *В килията имаше двама арестанти.*
— **затворник, задържан, пандизчия** *жарг.*
АРЕСТУВАМ – 1. Залавям някого и го поставям под стража заради някакво обвинение. *Сутринта са го арестували на излизане от дома му. Не успяха да арестуват крадеца.*
— **задържам, прибирам** *разг.*, **закопчавам** *прен. разг.*
ант. → ***освобождавам,*** пускам
2. Принудително поставям някого под охрана, лишавам някого от свободата да се движи свободно. *Арестуваха рецидивистите. Трябва да бъдат арестувани всички престъпници.*
— **затварям, прибирам** *разг.*, **запирам** *нар.*, **опандизвам** *разг.*, **окошарвам** *разг.*
ант. → ***освобождавам,*** пускам
V прибирам (поставям, пращам, натиквам) на топло *разг.*, към 1. и 2. знач.
V поставям (пращам, тиквам, натиквам, пъхвам) зад решетките *разг.*, натиквам (турям) в дупката *разг.* към 2. знач.
АРИЕРГАРДЕН *книж.* – вж. **заден** 2. знач.
АРИСТОКРАТ – Лице от аристократичен произход, което обикн. се отличава с висока култура, благородство, изтънченост. *Той е истински аристократ.*
— **благородник, нотабил** *книж.*
АРИСТОКРАТИЗЪМ – вж. **благородство** 1. знач.
АРИСТОКРАТИЧЕН – вж. **благороден** 3. знач.
АРИСТОКРАТИЧНОСТ – вж. **благородство** 1. знач.
АРКА – Конструктивен елемент с дъговидна форма над отвор в стена или между колони, стълбове. *Реката спокойно тече под каменната арка на моста.*
— **свод**
АРКАДАШ *простонар.* – вж. **приятел** 1. знач.
АРКАДАШЛЪК *простонар.* – вж. **дружба**
АРМАГАН *нар.* – вж. **подарък**
АРМАДА – вж. **флота**
АРМИЯ – вж. **войска**
АРНАУТИН – 1. *простонар.* вж. **албанец**;
2. *прен. разг.* вж. **проклетник**
АРОГАНТЕН *книж.* – вж. **нахален** 1. и 2. знач.
АРОГАНТНОСТ *книж.* – вж. **нахалство** 1. и 2. знач.
АРОМАТ – 1. Приятна миризма. *Във въздуха се носи аромат на люляк. Усещам аромата на цветя.*
— **благоухание, ухание** *поет.*, **благовоние** *книж.*, **парфюм** *прен.*
ант. → ***воня,*** зловоние, смрад, смърдеж
2. *рядко* Вещество, което издава приятна миризма. *Тя намаза тялото си с аромати.*
— **благовоние** *книж.*, **парфюм**
АРОМАТЕН – Който има, издава приятна миризма. *Ароматни цветя. Ароматни треви. Ароматна роза. Ароматни липи. Ароматна нощ.*
— **ароматичен, благоуханен, благоухаен, уханен** *поет.*, **ухаен** *поет.*, **дъхав** *поет.*, **благовонен** *книж.*
ант. → ***зловонен,*** вонящ, смрадлив, смраден, вонлив, неблаговонен
АРОМАТИЧЕН – вж. **ароматен**
АРСЕНАЛ *прен.* – вж. **запас** 2. знач.
АРТЕРИЯ – вж. **магистрала** 1. знач.
АРТИКУЛ – вж. **изделие**
АРТИКУЛИРАМ – вж. **изговарям** 2. знач.
АРТИСВАМ *простонар.* – вж. **оставам** 3. знач.
АРТИСТ – Лице, обикн. със специална подготовка, което изпълнява роли в театрално представление, филм, опера, естрадна програма и др. *Филмов артист. Цирков артист. Комедиен артист.*
— **актьор**
АРТИСТКА – Жена артист. *Тя е много добра артистка.*
— **актриса, актьорка** *рядко*
АРУМЪНИН – Лице от народност, близка до румънската, която населява централната част на Балканския полуостров.
— **цинцарин, куцовлах**
АРХАИЗЪМ – вж. **отживелица**
АРХАИЧЕН – 1. вж. **старинен**;
2. вж. **отживял**
АРХАИЧНОСТ – вж. **старинност**
АС – 1. Карта за игра с един знак в средата.
— **асо, туз, бирлик** *разг.*
2. *прен. разг.* вж. **специалист**
АСАНСЬОР – Съоръжение за издигане и сваляне на хора и товари в сгради, мини и др.
— **подемник**
АСИГНИРАМ – вж. **финансирам**
АСИМЕТРИЧЕН – вж. **несъразмерен**
АСИМЕТРИЧНОСТ – вж. **несъразмерност** 1. знач.
АСИМЕТРИЯ – вж. **несъразмерност** 1. знач.
АСИМИЛАЦИЯ – 1. Заличаване на характерните черти на народ, етническа общност, поглъщане на една народност от друга. *Асимилация на поробен народ.*
— **претопяване, денационализация**[1] *книж.*, **поглъщане** *прен.*
2. *спец.* Изравняване на съседни звукове по акустични и членителни особености. *Асимилация на звукове.*
— **уподобяване**
ант. → ***дисимилация,*** разподобяване
АСИМИЛИРАМ – 1. вж. **претопявам**;
2. *книж* вж. **възприемам** 1. знач.
АСИМФОНИЧЕН *книж.* – вж. **неблагозвучен** 2. знач.
АСИМФОНИЯ *книж.* – вж. **неблагозвучие**
АСИНХРОНЕН *книж.* – вж. **неедновременен**
АСКЕР *простонар.* – 1. вж. **войска**;
2. вж. **войник** 1. знач.
АСКЕТ – 1. *прен.* Човек, който се въздържа от удоволствията на живота и води суров начин на живот. *Не съм аскет, обичам жените и живота.*
— **пуритан** *книж.*
ант. → ***епикуреец,*** хедонист
2. вж. **отшелник**
АСКЕТИЗЪМ – 1. Суров начин на живот, отричане от удоволствията на живота.
— **пуританство** *книж.*
ант. → ***хедонизъм,*** епикурейство
2. вж. **отшелничество**
АСКЕТИЧЕН – 1. вж. **отшелнически**;
2. вж. **мършав**
АСКЕТСКИ – вж. **отшелнически**

АСКЕТСТВО – вж. **отшелничество**
АСМА – вж. **лозница**
АСО – вж. **ас** 1. знач.
АСОРТИМЕНТ – вж. **избор** 3. знач.
АСОЦИАЛЕН – вж. **антисоциален** 1. знач.
АСОЦИАЦИЯ *книж.* – вж. **сдружение**
АСПЕКТ *книж.* – 1. Гледна точка, от която се разглеждат нещата, явленията. *Различни аспекти на даден въпрос.*
— **гледище**
2. Насока, начин на представяне, изобразяване, осъществяване на нещо. *В статията нещата се разглеждат в един по-прагматичен аспект.*
— **план**
АСПИРАЦИЯ *книж.* – вж. **стремеж** 2. и 3. знач.
АСПИРИРАМ *книж.* – вж. **домогвам се** 1. знач.
АСТМА – Болест, характеризираща се с пристъпи на затруднено дишане. *Астмата го караше да диша тежко и шумно.*
— **задух**
АСТРАЛЕН *книж.* – вж. **звезден** 1. знач.
АСТРОНАВТ – вж. **космонавт**
АСТРОНАВТИКА – вж. **космонавтика**
АСТРОНОМИЧЕСКИ – *прен.* вж. **баснословен**
АСФАЛТ – Черно минерално или изкуствено вещество, с което се заливат улици, пътища и др.
— **зифт, смола**
АСЪЛ *простонар. рядко* – вж. **точно** 2. знач.
АТ *нар.* – вж. **жребец**
АТАКА – 1. Стремително настъпване срещу противник. *Войсковата част тръгна в атака. Атаката е отбита. Започна атака на широк фронт.*
— **щурм, настъпление, офанзива, пристъп, удар, нападение, набег** *книж.*, **юруш** *нар.*
ант. → ***отстъпление,*** оттегляне, дефанзива, изтегляне
// ***отбрана,*** защита
2. *спорт.* Бързо, енергично настъпване срещу противника при игра на футбол, баскетбол и др. *Атаката завърши с гол. Играта започна със светкавични атаки срещу двете врати.*
— **настъпление, нападение, щурм**
ант. → ***отстъпление,*** оттегляне
// ***отбрана,*** защита
3. *прен.* вж. **пристъп** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **обвинение**
АТАКУВАМ – 1. вж. **нападам** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **обвинявам**
АТАКУВАЩ – вж. **бояк**
АТЕИЗЪМ – Система от възгледи, която отрича съществуването на Бог. *Неговият атеизъм възмущаваше набожните му родители.*
— **безбожие, безбожност, безбожничество** *книж.*, **безверие** *книж.*, **неверие** *книж.*, **невяра** *поет.*
ант. → ***теизъм***
АТЕИСТ – Човек, който не вярва и отрича съществуването на Бог. *Той е атеист и никога не е стъпвал в църква.*
— **безбожник, безверник, невярващ, неверник**
ант. → ***вярващ,*** набожник
АТЕЛИЕ – 1. Работно помещение на художник, скулптор и др. *Ателие по живопис. Ателие на художник.*
— **студио**
2. Помещение, предназначено за занаятчийска дейност. *Шивашко ателие.*
— **работилница** *разш.*
3. вж. **салон** 2. знач.
АТЕНТАТ – Нападение с цел убийство. *Извършен е атентат срещу политически деец. При вчерашния атентат има двама убити.*
— **покушение**
АТЕСТАТ – 1. вж. **диплома** 1. знач.;
2. вж. **атестация**
АТЕСТАЦИЯ – Писмена преценка за деловите качества, способности или поведение на някого. *Получих от ръководството добра атестация.*
— **атестат, характеристика, оценка**
АТЕСТИРАМ *спец.* – вж. **оценявам** 1. знач.
АТИПИЧЕН *книж.* – вж. **нехарактерен**
АТМОСФЕРА – 1. *разг.* вж. **въздух** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **обстановка** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **настроение** 2. знач.
АТРАКТИВЕН *книж.* – 1. вж. **ефектен** 1. знач.;
2. вж. **привлекателен** 2. знач.
АТРАКТИВНОСТ *книж.* – 1. вж. **ефектност**;
2. вж. **привлекателност**
АУДИТОРИЯ *прен.* – вж. **публика**
АУКЦИОН *книж.* – вж. **търг**
АУРА *прен. книж.* – вж. **обаяние** 1. знач.
АУТОБАН – вж. **автомагистрала**
АФЕКТ *книж.* – 1. Състояние на силна нервна възбуда, породена от яд, недоволство от нещо. *Срещата им мина без афекти.*
— **раздразнение, афектираност** *книж.*
2. Състояние на крайна нервна възбуда, при което се губи контрол върху постъпките. *Изпадам в афект. В състояние на афект той разби вратата.*
— **изстъпление, помрачение**
АФЕКТАЦИЯ *книж.* – вж. **екзалтация** 1. знач.
АФЕКТИРАМ *книж.* – 1. вж. **дразня** 1. знач.;
2. вж. **ядосвам**
АФЕКТИРАМ СЕ *книж.* – 1. вж. **дразня се**;
2. вж. **разгневявам се**
АФЕКТИРАН *книж.* – вж. **ядосан**
АФЕКТИРАНОСТ *книж.* – вж. **афект** 1. знач.
АФЕРИМ *простонар.* – вж. **браво**
АФИНИТЕТ 1. *прен. книж.* – вж. **близост** 2. знач.;
2. *прен. книж.* вж. **влечение** 1. знач.
АФИФ *простонар.* – вж. **нестабилен** 1. знач.
АФИШ – 1. вж. **обява**;
2. вж. **плакат**
АФИШИРАМ *книж.* – вж. **изтъквам** 1. знач.
АФИШИРАМ СЕ *книж.* – вж. **самоизтъквам се**
АФОРЕСАН *прен. остар.* – вж. **прокълнат**
АФОРЕСВАМ *църк.* – вж. **анатемосвам** 1. знач.
АФОРИЗЪМ *книж.* – Кратко изречение, съдържащо мъдра мисъл. *Той често си служи с афоризми. Народни афоризми.*
— **сентенция** *книж.*, **мъдрост**
АФРОНТИРАМ *книж. рядко* – вж. **пренебрегвам** 1. знач.
АХКАМ – вж. **възклицавам**
АХКАМ СЕ *рядко* – вж. **вайкам се**
АХМАК *разг. презр.* – вж. **глупак**
АХМАКЛЪК *разг. презр.* – вж. **глупост** 1. знач.
АХЧИЙНИЦА *простонар.* – вж. **гостилница**
АЧИГЪЗ *простонар.* – вж. **отракан** 1. знач.
АЧИК *простонар.* – вж. **явно** 2. знач.
АШКОЛСУН *простонар.* – вж. **браво**
АШЛАДИСВАМ *разг.* – вж. **облагородявам** 2. знач.

Б

БАБА – 1. Стара жена. *Младежът отстъпи място на бабата. На пейката седяха две баби.*
— **старица, бабичка, бабка** *гальов.*, **бабушкера** *разг. пренебр.*, **бабишкел** *разг. пренебр.*, **бабишкер** *разг. пренебр.*, **бабе** *разг. пренебр.*, **дъртачка** *разг. грубо*, **дъртофелница** *разг. грубо*, **дъртуша** *разг. грубо*
2. Майка на един от родителите спрямо децата им. *Баба ще ми купи играчка.*
— **маминка**
3. *разг.* вж. **тъща**;
4. *нар.* вж. **акушерка**;
5. *прен. разг. ирон.* вж. **страхливец**;
6. *прен. разг. ирон.* вж. **мижитурка**
БАБАДЖАН *простонар.* – вж. **здравеняк**
БАБАИТ *разг.* – 1. Силен, едър мъж, който умее да се бори. *В кръчмата бяха взели един бабаит да се справя с пияниците.*
— **пехливанин** *разг. разш.*
2. вж. **здравеняк**
БАБАЛЪК *простонар.* – вж. **тъст**
БАБАНКО *разг.* – вж. **здравеняк**
БАБЕ *разг. пренебр.* – вж. **баба** 1. знач.
БАБИЧКА – вж. **баба** 1. знач.
БАБИШКЕЛ *разг. пренебр.* – вж. **баба** 1. знач.
БАБИШКЕР *разг. ирон.* – вж. **баба** 1. знач.
БАБКА *гальов.* – вж. **баба** 1. знач.
БАБУВАМ *нар.* – вж. **акуширам**
БАБУШКЕРА *разг. пренебр.* – вж. **баба** 1. знач.
БАВЕЖ *рядко* – вж. **бавене**
БАВЕН – 1. Който се движи, придвижва бавно. *Бавни насекоми. Жената е болна и е много бавна. Толкова е бавен, че едва ли ще дойде навреме.*
— **бавноподвижен, тежкоподвижен, трудноподвижен, тромав, муден, мъчноподвижен, неповратлив**
ант. → ***бърз,*** бързоподвижен, бързоходен, подвижен, пъргав, лекоподвижен, лесноподвижен, повратлив
2. Който се извършва, става с намалена скорост, без бързина. *Бавна мисъл. Бавни реакции. Бавни темпове. Бавно изпълнение на задачите.*
— **муден, забавен**[2]
ант. → ***бърз,*** скоростен, ускорен
*// **бърз,*** прибързан
3. Който протича бавно, забавено. *Бавна музика. Бавна игра.*
— **вял, муден**
ант. → ***бърз,*** динамичен
4. Който действа, реагира бавно, без живост, енергия. *Обикновено бавен, учителят не бързаше да предаде урока. По природа той е много бавен.*
— **флегматичен, отпуснат** *прен. разг.*, **бавноподвижен, муден**
ант. → ***бърз,*** пъргав, чевръст, жив, енергичен, подвижен
5. Който става бавно, без енергия. *Бавен говор. Бавни движения.*
— **флегматичен, вял, отпуснат** *прен. разг.*
ант. → ***бърз,*** енергичен, жив, пъргав, чевръст
6. вж. **муден** 1. и 2. знач.
V тежка гемия *разг.* към 4. знач.
БАВЕНЕ – Забавено, проточено във времето извършване на нещо. *Проблемите трябва да се решат, няма време за бавене.*
— **протакане, забавяне, разтакане, разтакаване, мотаене** *разг.*, **маене** *разг.*, **бавеж** *рядко*, **размотаване** *разг.*, **мухавене** *диал.*
ант. → ***бързане,*** бързина, избързване, побързване, прибързване
БАВНО – 1. За кратко време, без бързане. *Силите бавно го напускаха. Изкачвам се бавно към върха.*
— **полека, полекичка**
ант. → ***бързо,*** бърже, бързешком, бързешката, скоро
2. Със забавена скорост. *Играта вървеше бавно.*
— **вяло, мудно**
ант. → ***бързо,*** живо
3. Със забавена бързина на движенията. *Работи много бавно.*
– **мудно, туткаво** *разг. неодобр.*, **пипкаво** *разг. неодобр.*
ант. → ***бързо,*** пъргаво, чевръсто, сръчно, похватно
4. Със забавени движения. *Вървя бавно. Ставам бавно.*
— **тромаво, тежко, изтежко**
ант. → ***бързо,*** пъргаво, живо
БАВНОПОДВИЖЕН – вж. **бавен** 1. и 4. знач.
БАВНОПОДВИЖНОСТ – вж. **бавност** 1. и 3. знач.
БАВНОСТ – 1. Движение, придвижване с малка бързина, скорост. *Ядосвам се на бавността на колата. Заради бавността ѝ закъсняваме.*
— **бавноподвижност, тежкоподвижност, трудноподвижност, тромавост, мудност, неповратливост**
ант. → ***бързина,*** скорост
*// **бързина,*** пъргавина, пъргавост, подвижност
2. Забавен ход в развитието на нещо. *Дразни ме бавността на футболната игра. Бавност на действието във филма.*
— **вялост, мудност**
ант. → ***бързина,*** скорост
*// **динамика,*** динамичност, динамизъм
3. Липса на живост, енергия в действията, реакциите. *Тревожи ме неговата бавност. Ориенталска бавност.*
— **флегматичност, отпуснатост** *разг.*, **бавноподвижност, мудност**
ант. → ***пъргавост,*** пъргавина, енергичност, бързина, чевръстина, живост
4. Нещо, което се извършва бавно, без енергия, напрежение. *Бавност на жестовете. Бавност на говора.*
— **флегматичност, отпуснатост** *разг.*, **вялост**
ант. → ***бързина,*** пъргавина, пъргавост, живост, енергичност
5. вж. **мудност** 1. и 2. знач.
БАВЯ *несв.* – 1. Правя нещо да стане в по-продължителен срок, подготвям нещо бавно. *Бавя отговора си на писмото. Колко време още смяташ да бавиш решаването на въпроса?*
— **забавям** *в несв.*, **протакам** *в несв.*, **отлагам** *в несв.*, **разтакам, разтакавам**
ант. → ***бързам,*** избързвам, прибързвам, изпреварвам

2. Правя по-бавно развитието на нещо, преча за по-бързото извършване на нещо. *Необходимостта да се правят непрекъснато справки, бави написването на статията. Бавя развитието на процесите.*
— **забавям** *в несв.*, **задържам** *в несв.*
ант. → ***ускорявам***
// ***засилвам,*** активизирам, усилвам, форсирам
3. Правя някой или нещо да остане някъде за по-дълго време, отколкото е необходимо. *Защо ме бавиш, имам бърза работа. Не го бави, ще изпусне влака.*
— **забавям** *в несв.*, **задържам** *в несв.*, **мая** *разг. рядко*

БАВЯ СЕ *несв.* – 1. Не извършвам навреме нещо, действам, без да бързам. *Хората чакат, а чиновникът се бави с приемането на документите. Докога ще се бавиш? Не се бави, а действай!*
— **разтакам се, разтакавам се, размотавам се** *разг. неодобр.*, **мотая се** *разг. неодобр.*, **моткам се** *разг. неодобр.*, **мая се** *разг.*, **помайвам се** *разг.*, **размайвам се** *разг.*, **туткам се** *разг. неодобр.*, **пипкам се** *разг. неодобр.*, **буткам се** *разг. неодобр.*, **шматкам се** *разг. неодобр.*, **офлянквам се** *разг. неодобр.*, **потривам се** *разг. неодобр.*, **шушкам се** *разг. неодобр.*, **мухавя се** *диал.*
ант. → ***бързам,*** побързвам, избързвам
2. вж. **закъснявам** 1. знач.;
3. вж. **застоявам се** 1. знач.

БАГАЖ – Опаковани заедно предмети за битови нужди, за да бъдат пренесени. *На колата натовариха багажа ѝ. Събирам си багажа.*
— **вещи, неща, покъщнина, партакеши** *разг. пренебр.*, **пъртушини** *разг. пренебр.*

БАГАТЕЛА *разг.* – вж. **дреболия** 1. знач.
БАГРА – 1. *поет.* вж. **цвят**;
2. вж. **боя** 1. знач.
БАГРЕВИНА *книж. рядко* – вж. **руменина**
БАГРЕН *поет.* – 1. вж. **оцветен** 1. знач.;
2. вж. **ален**
БАГРЕН *диал.* – вж. **акация**
БАГРИЛКА – вж. **боя** 1. знач.
БАГРИЛО – 1. вж. **боя** 1. знач.;
2. вж. **оцветител** 1. знач.
БАГРОВ *поет.* – 1. вж. **оцветен** 1. знач.;
2. вж. **ален**
БАГРЯ *несв.* – 1. вж. **оцветявам** 1. знач.;
2. вж. **боядисвам** 1. знач.
БАДАНОСВАМ – 1. вж. **варосвам**;
2. *прен. жарг.* вж. **лаская**
БАДЕВА *простонар.* – 1. вж. **безплатно**;
2. вж. **напразно**
БАДЕМ – Южно овощно дърво с продълговати плодове в твърда черупка.
— **миндал** *нар.*
БАДЖА *диал.* – вж. **комин**
БАДЖАК *простонар.* – вж. **бедро**
БАЗА – 1. вж. **основа** 3. и 5. знач.;
2. *прен. книж.* вж. **причина** 1. знач.
БАЗИРАМ *книж.* – Поставям, изграждам нещо върху основата на някакви факти, доказателства, обстоятелства. *Базирам обвиненията си върху доказателства.*
— **основавам** *книж.*, **градя** *несв. прен.*, **опирам** *прен.*
БАЗИРАМ СЕ *книж.* – вж. **основавам се** 1. и 2. знач.
БАЗИСЕН *книж. огр.* – вж. **основен** 1. знач.
БАЗОВ *книж.* – вж. **основен** 1. и 2. знач.
БАЙР *разг.* – вж. **хълм**
БАЙРЕСТ *разг.* – вж. **хълмист**
БАЙГАНЬОВЕЦ *неодобр.* – вж. **простак**
БАЙГАНЬОВЩИНА *неодобр.* – вж. **простащина**
БАЙОНЕТ – вж. **щик**
БАЙРАК *нар.* – вж. **знаме**
БАЙРАКТАР *нар.* – 1. вж. **знаменосец**;
2. *ирон.* вж. **главатар** 1. знач.
БАКАЛИЯ *разг.* – вж. **гастроном²**
БАКАЛНИЦА *разг.* – вж. **гастроном²**
БАКРАЧ *диал.* – вж. **медник**
БАКТИСВАМ *простонар.* – вж. **омръзва ми**
БАКЪР – 1. *разг.* вж. **мед**;
2. *нар.* вж. **медник**
БАКЪРДЖИЙСТВО *разг.* – вж. **медникарство**
БАКЪРДЖИЛЪК *простонар.* – вж. **медникарство**
БАКЪРДЖИЯ *разг.* – вж. **казанджия**
БАКЪРЕН *разг.* – 1. вж. **меден** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **медночервен**
БАКЪРЕНОЧЕРВЕН – вж. **медночервен**
БАЛА – Голям, здраво стегнат възел с някаква стока. *Бала с памук.*
— **денк**
БАЛАМА *разг. пренебр.* – 1. вж. **глупак**;
2. вж. **наивник**
БАЛАМОСВАМ *разг.* – 1. вж. **лъжа** 2. знач.;
2. вж. **излъгвам** 2. знач.
БАЛАМОСВАМ СЕ *разг.* – вж. **втелявам се**
БАЛАМУРНИК *жарг.* – 1. вж. **наивник**;
2. вж. **глупак**
БАЛАНС – 1. Парично, финансово състояние на предприятие, учреждение към определен момент. *Счетоводен баланс. Търговски баланс.*
— **равносметка, рекапитулация** *книж.*
2. *книж.* вж. **равновесие**
БАЛАНСИРАМ *книж.* – 1. вж. **уравновесявам**;
2. *прен.* вж. **компенсирам** 2. знач.
БАЛАНСИРАН *книж.* – Който се отличава с равновесие, с добро съотношение между съставните си части, прояви, тенденции. *Балансиран бюджет. Балансирана финансова политика. Балансирано поведение.*
— **уравновесен**
ант. → ***небалансиран,*** неуравновесен
// Който съдържа мярка за нещо. *Балансирано хранене.*
— **умерен**
ант. → ***неумерен,*** небалансиран
БАЛКАН *разг.* – вж. **планина**
БАЛОН – вж. **дирижабъл**
БАЛСАМ – вж. **мехлем**
БАЛТАВЯ СЕ *простонар.* – вж. **мотая се** 1. знач.
БАЛТИЯ *диал.* – вж. **брадва**
БАЛЪК *жарг.* – 1. вж. **глупак**;
2. вж. **наивник**
БАМБАДЕВА *простонар.* – вж. **евтино**
БАМБАШКА *простонар.* – 1. вж. **оригинален** 3. знач.;
2. вж. **необикновен** 1. знач.
БАМБИНА *жарг.* – вж. **мацка**
БАМКАМ *жарг.* – вж. **ям**
БАНАЛЕН – 1. Който не се отличава с някакви осо-

бени белези, прояви и е най-често срещан. *Банална история. Задавам банални въпроси. Водя съвсем баналeн разговор.*

— **обикновен, тривиален** *книж.*, **неоригинален, ординарен** *книж.*

ант. → ***оригинален,*** необикновен, необичаен, особен, своеобразен

2. За изразни средства – който се използва много често и е лишен от оригиналност. *Банални фрази. Банални любезности. Банални епитети.*

— **шаблонен, изтъркан** *прен.*, **изтрит** *прен.*

ант. → ***оригинален,*** нестандартен

// Който е без интересно или оригинално съдържание. *Банални шеги. Банални комплименти.*

— **изтъркан** *прен.*, **изтрит** *прен.*, **неоригинален, плосък** *прен.*

ант. → ***оригинален,*** небанален, неизтъркан

3. вж. **безинтересен** 2. знач.

БАНАЛИЗИРАМ – вж. **шаблонизирам**

БАНАЛНОСТ – 1. Нещо, което е съвсем обикновено, не се отличава с нищо особено. *Със своята баналност филмът не може никого да трогне.*

— **тривиалност** *книж.*, **неоригиналност, ординарност** *книж. рядко*

ант. → ***оригиналност,*** своеобразност, своеобразие, необичайност, необикновеност

2. Банален израз, мисъл и под. *Дразни ме баналността на фразите му.*

— **шаблонност, изтърканост, изтритост**

ант. → ***оригиналност,*** нестандартност, своеобразност, своеобразие, необикновеност

БАНДА – Група от хора, обикн. злосторници, занимаващи се с незаконни дела, нападения, грабежи и под. *Престъпна банда. Терористична банда. Банда крадци.*

— **шайка, тайфа** *разг. остар.*, **мафия** *разш.*

БАНДИТ – Човек, който се занимава с престъпна дейност и насилие. *Полицията се бори срещу бандитите. Не предполагах, че баща му е бандит и се занимава с незаконна дейност.*

— **разбойник, гангстер, мафиот** *разш.*, **мутра** *прен. разг. неодобр.*, **шайкаджия** *рядко*, **бандюга** *жарг.*

БАНДИТИЗЪМ – Действия, прояви на бандит. *Държавата се бори срещу бандитизма.*

– **разбойничество, бандитство, гангстерство, шайкаджийство** *рядко*

БАНДИТСКИ – Който е свързан или се отнася до бандит. *Бандитска групировка. Бандитска структура. Бандитска сган.*

— **разбойнически, гангстерски, мафиотски, мутренски** *разг. неодобр.*, **шайкаджийски** *рядко*

БАНДИТСТВО – вж. **бандитизъм**

БАНДЮГА *жарг.* – вж. **бандит**

БАНИЦА – Печено тестено ястие от точени кори с пълнеж, обикн. от сирене и масло. *Баница със сирене. Вита баница.*

— **млин, бюрек**

БАНКЕТ – вж. **гощавка**

БАНКРУТ – 1. Невъзможност да се изплащат задълженията поради липса на средства. *Предприятието се намира пред банкрут.*

— **фалит, несъстоятелност, неплатежоспособност**

// Финансово пропадане на банка, фирма и др. *Икономическата криза доведе до банкрут много банки.*

— **разорение, фалит**

2. *прен. книж.* вж. **неуспех**

БАНКРУТИРАМ *книж.* – вж. **разорявам се**

БАНТ – вж. **ивица** 2. знач.

БАНЯ – Обществена сграда с душове, вани, басейн и др., предназначена за къпане. *Обществена баня.*

— **къпалня** *остар.*

БАНЯМ *простонар.* – вж. **къпя**

БАР – вж. **кабаре**

БАРА – 1. Малка рекичка. *През дола течеше бара. Планинска* бара.

— **вада**

2. вж. **локва**

БАРАБА *разг.* – вж. **безделник** 1. знач.

БАРАБАР *простонар.* – вж. **заедно** 4. и 6. знач.

БАРАЖ – вж. **бент** 1. знач.

БАРАМ *разг.* – вж. **пипам** 1. и 2. знач.

БАРАЧЕСТ *диал.* – вж. **космат**

БАРДАК *разг.* – вж. **вертеп**

БАРЕ *простонар.* – вж. **поне** 1. знач.

БАРЕМ *простонар.* – вж. **поне** 1. знач.

БАРЕТА – Мека шапка без периферия, с широко дъно. *Моряшка барета. Ученическа барета.*

— **таке, кепе**

БАРЖА – вж. **шлеп**

БАРИЕРА – 1. вж. **преграда** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **пречка**

БАРОВЕЦ *разг.* – вж. **богаташ**

БАРОВСКИ *разг.* – вж. **богат** 2. знач.

БАРОВСКИ *като нареч. разг.* – вж. **богато** 2. знач.

БАРУТЛИЯ *разг.* – вж. **раздразнителен**

БАС – вж. **облог**

БАСЕЙН – вж. **водоем**

БАСИРАМ СЕ – вж. **обзалагам се**

БАСНОСЛОВЕН – Обикн. за сума, пари – който в числено отношение е прекалено голям. *За услугата ми поискаха някаква баснословна сума. В магазина всичко се продава на баснословни цени. Баснословен наем.*

— **неимоверен, невероятен, фантастичен** *прен.*, **безбожен** *прен. разг.*, **астрономически** *прен.*

ант. → ***малък,*** неголям, нисък, незначителен

БАСНЯ – 1. Кратък разказ с поучително съдържание, основан на алегория. *Езопови басни. Басня за орела, рака и щуката.*

— **притча**

2. *прен.* вж. **измислица** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **мит** 2. знач.

БАСТА *разг.* – вж. **достатъчно**

БАТАК – 1. *простонар.* вж. **блато**;

2. *прен. разг.* вж. **безредие** 1. знач.

БАТАЛЬОН *воен.* – Част от полк, съставена от няколко роти.

— **дружина** *остар.*

БАЧКАМ *разг. пренебр.* – 1. вж. **работя** 1., 2. и 3. знач.

БАЧКАТОР *разг.* – вж. **работливец**

БАШ *простонар.* – вж. **точно** 2. знач.

БАШКА *простонар.* – 1. вж. **различен** 2. знач.;

2. *като нареч.* вж. **отделно**

БАЩА – Мъж по отношение на децата си или мъж, който има деца. *Беше щастлив, че е станал баща. Баща ми беше много добър човек.*

— **татко, тате, родител, тейко** *диал.*, **морук** *жарг. грубо*

БАЩИН – 1. Който е свързан с родния баща. *Бащина воля. Бащин съвет*

— **татков, татев** *разг.*, **тейков** *диал.*
2. вж. **роден** 2. знач.
БАЩИНИЯ – 1. *разг.* вж. **наследство**;
2. *нар.* вж. **родина**
БАЩИНСКИ – Който се отнася до бащa, характерен е за добър, грижлив баща. *Бащински грижи. Бащинска обич. Бащинско чувство.*
— **родителски, отчески** *книж.*
БАЯ – Шепна тайнствени заклинания, за да излекувам болен. *Тя отиде при една баба да ѝ бае за здраве.*
— **врачувам**
БАЯ *простонар* – вж. **доста** 1. знач.
БАЯЛДИСВАМ *простонар.* – вж. **припадам**
БАЯЧКА – Жена, която лекува със заклинания, билки. *Селянката заведе болното си внуче при баячка с надеждата да му помогне.*
— **врачка, знахарка, лечителка, целителка** *нар.*
БДЕНЕ – вж. **бдение**
БДЕНИЕ – Прекарване на нощта без сън. *Нощните бдения го изтощиха.*
— **бодърстване, будуване, бдене**
БДИТЕЛЕН – 1. Който се отличава с изострено внимание и е готов да действа, ако долови нещо опасно или важно. *Бдителен пазач. Бдителна майка. Бдителен учител.*
— **зорък** *книж.*, **буден** *прен.*, **наблюдателен**
ант. → ***ненаблюдателен,*** невнимателен, заспал
2. вж. **внимателен** 2. знач.
V и на гърба (тила, врата, задника) си има очи *разг.* към 1. знач.
БДИТЕЛНОСТ – 1. Неотслабващо изострено внимание с цел да се избегне някаква опасност. *Всички разчитаха на бдителността на охраната.*
— **зоркост** *книж.*, **будност** *прен.*, **наблюдателност**
ант. → ***ненаблюдателност,*** невнимателност, заспалост
2. вж. **внимание** 2. знач.
БДЯ – 1. вж. **внимавам** 2. знач.;
2. вж. **будувам**
БЕБЕ – Малко дете до около еднагодишна възраст, което още не е проходило. *Бебето изисква много грижи.*
— **пеленаче, кърмаче, бозайниче** *нар.*, **сукалче** *нар.*
БЕГЛЕЦ – 1. вж. **дезертьор** 1. знач.;
2. вж. **бежанец**
БЕГЛО – вж. **повърхностно** 2. знач.
БЕГОМ – С бягане, с тичане. *Разстоянието до вкъщи го преминах бегом.*
— **бежешком, тичешком, бежешката** *разг.*, **тичешката** *разг.*, **търчешком** *разг.*, **търчешката** *разг.*
БЕГЪЛ – 1. Който се извършва за много кратко време. *От беглата си среща с него не мога да преценя какъв човек е.*
— **кратък, мимоходен** *книж.*
ант. → ***продължителен,*** дълъг
2. Който не обхваща всичко по даден въпрос, в който няма подробности. *Бегло описание. Бегъл анализ. Бегло изложение.*
— **неизчерпателен**
ант. → ***подробен,*** изчерпателен, обстоен, детайлен
3. вж. **незадълбочен** 3. знач.
БЕДА – 1. Трудно положение, от което се излиза с много усилия. *Приятелят се познава в беда. Помагаме си в беда. Изпадам в беда.*
— **неволя, затруднение, нужда**
2. Трудно положение, което създава неприятни преживявания. *Житейски беди.*
— **неволя, несгода, неприятност**
3. вж. **зло** 1. знач.;
4. вж. **нещастие** 1. знач.
БЕДЕН – 1. Който няма достатъчно материални средства и живее в лишения. *Беден човек. Бедно семейство. Бедни селяни.*
— **безпаричен, несъстоятелен** *книж.*, **безимотен, нищ** *старин.*
ант. → ***богат,*** заможен, състоятелен, имотен, паралия
2. Който е присъщ на такъв човек, който е характерен за бита на бедняк. *Бедна обстановка. Бедна мебелировка. Бедно съществуване.*
— **сиромашки, бедняшки, мизерен, оскъден**
ант. → ***богат,*** богаташки, скъп, луксозен, скъпарски, богатски, тежкарски, тузарски, баровски // ***богат,*** охолен, заможен
3. *прен.* вж. **оскъден** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **нещастен** 2. знач.
V гол и бос *разг.*, гол като тояга (прът, пръчка) *разг.*, гол като пищов (пушка) *разг.*, гол като фишек (тъпан, хурка) *разг.*, гол като сокол *разг.*, гол като пръст *разг.*, няма риза на гърба си *разг.*, няма пукната (счупена, спукана) пара (лев, грош, петак) *разг.* към 1. знач.
V с трън да <се> завъртиш, няма какво да закачиш *разг.*, с трън да влачиш (замахнеш, завиеш), няма какво да закачиш *разг.*, с трън да ловиш, нищо не можеш да закачиш *разг.* към 2. знач.
БЕДНЕЯ *несв.* – вж. **обеднявам**
БЕДНОРИЯ *простонар. пренебр.* – вж. **беднотия** 1. знач.
БЕДНОСТ – 1. Липса на достатъчно материални средства за съществуване. *Живея в бедност. Бедността го преследва цял живот. Не мога да се отърва от бедността.*
— **мизерия, оскъдица, нищета, беднота, немотия** *разг.*, **беднотия** *разг.*, **сиромашия** *разг.*, **безпаричие, глад** *прен. разг.*, **сиромашество** *нар.*
ант. → ***богатство,*** охолство, охолност, доволство // ***разкош,*** лукс, великолепие, блясък
2. *прен.* вж. **недостиг**;
3 *прен.* вж. **еднообразие** 1. знач.
БЕДНОТА – 1. вж. **бедност** 1. знач.;
2. вж. **беднотия** 1. знач.
БЕДНОТИЯ *разг.* – 1. Най-бедният слой от населението. *В този квартал живее градската беднотия.*
— **беднота, сиромашия** *разг.*, **сиромашта** *разг.*, **беднячество** *рядко*, **беднория** *простонар. пренебр.*, **голотия** *прен. разг.*, **гладория** *прен. разг. пренебр.*, **сиротиня** *нар. рядко*
2. вж. **бедност** 1. знач.
БЕДНЯК – Човек с недостатъчни материални средства, беден човек. *В квартала има много бедняци. Той е бедняк.*
— **сиромах** *разг.*, **нищ** *старин.*, **голтак** *разг. пренебр.*, **голчо** *разг. пренебр.*, **голотия** *разг. пренебр.*, **фукара** *разг. остар.*, **босяк** *рядко*
ант. → ***богаташ,*** крез, тузар, туз, баровец, чорбаджия, думбазин

БЕДНЯЧЕСТВО *рядко* – вж. **беднотия** 1. знач.
БЕДНЯШКИ – 1. Който е на бедняк. *Бедняшки къщи. Бедняшко семейство. Бедняшки деца.*
— **сиромашки** *разг.*, **голташки** *разг.*
ант. → ***богаташки,*** богатски
2. вж. **беден** 2. знач.
БЕДРО – Горната част на крака между таза и коляното. *Стройни бедра. Дълги бедра.*
— **бут** *разг.*, **кълка** *разг.*, **баджак** *простонар.*
БЕДСТВАМ – вж. **мизерствам**
БЕДСТВИЕ – Голяма беда, нещастие, което засяга много хора. *Природно бедствие. Проливните дъждове и наводнения са голямо бедствие. Войната е страшно бедствие.*
— **напаст, зло, злина, бич** *прен. книж.*
V бич Божи *книж.*
БЕДЯ *несв. разг.* – вж. **обвинявам**
БЕЖАНЕЦ – Човек, който е бил принуден да напусне родината или местожителството си поради войни, размирици, бедствия, преследване. *Хиляди бежанци от Близкия изток и Северна Африка търсеха спасение в Европа. Трябва да се прави разлика между бягащите от смъртта бежанци и икономическите мигранти.*
— **емигрант, изселник, преселник, изгнаник, беглец**
ант. → ***имигрант,*** мигрант, заселник, поселник
БЕЖЕШКАТА *разг.* – вж. **бегом**
БЕЖЕШКОМ – вж. **бегом**
БЕЗАПЕЛАЦИОНЕН *книж.* – вж. **категоричен** 1. знач.
БЕЗАПЕЛАЦИОННОСТ *книж.* – вж. **категоричност** 1. знач.
БЕЗБОЖЕН – 1. Който не вярва в Бог, който не принадлежи към никоя религия. *Безбожна младеж. Безбожни хора.*
— **нерелигиозен, невярващ, неверуюш** *книж.*, **безверен** *остар.*
ант. → ***набожен,*** религиозен, вярващ
2. Който не живее или не постъпва според изискванията на християнския морал. *Живеем в един безбожен свят.*
— **неблагочестив, нечестив**
ант. → ***набожен,*** благочестив
3. *разг.* вж. **безогледен;**
4. *прен. разг.* вж. **баснословен**
БЕЗБОЖИЕ – вж. **атеизъм**
БЕЗБОЖНИК – 1. вж. **атеист;**
2. вж. **антихрист**
БЕЗБОЖНИЧЕСТВО *книж.* – вж. **атеизъм**
БЕЗБОЖНОСТ – вж. **атеизъм**
БЕЗБОЛЕЗНЕНО *прен.* – вж. **лесно** 2. знач.
БЕЗБРАД – Който няма брада, който е с гладко лице. *Лицето му е безбрадо.*
— **голобрад**
ант. → ***брадат***
БЕЗБРЕЖЕН *поет.* – вж. **безкраен** 1. знач.
БЕЗБРЕЖИЕ *поет.* – вж. **безкрайност** 1. знач.
БЕЗБРЕЖНОСТ *поет.* – вж. **безкрайност** 1. знач.
БЕЗБРОДЕН *поет.* – Който не може да се изброди, изходи, на който не може да се стигне краят. *Безбродни океани. Безбродна джунгла.*
— **неизбродим** *поет.*, **неизброден** *поет.*, **неизходим** *поет.*
БЕЗБРОЕН – Който е в извънредно голямо количество и не може да се изброи. *Безбройни звезди. Безбройни стада. Безбройна войска. Безбройни щети. Безбройно богатство. Безбройна тълпа.*
— **безчетен, безброй, безчет, безчислен, неизброим** *книж.*, **неизчислим** *книж.*, **несметен** *книж.*, **неброим** *поет.*, **неброен** *поет.*
ант. → ***малоброен,*** малочислен, малък
БЕЗБРОЙ – вж. **безброен**
БЕЗБУРЕН – вж. **спокоен** 1. и 3. знач.
БЕЗБУРНО *прен.* – вж. **спокойно**
БЕЗВЕРЕН *остар.* – 1. вж. **безбожен** 1. знач.;
2. вж. **неверен** 3. знач.
БЕЗВЕРИЕ *книж.* – 1. вж. **неверие** 1. знач.;
2. вж. **атеизъм**
БЕЗВЕРНИК – 1. вж. **атеист;**
2. вж. **антихрист;**
3. вж. **неверник** 1. и 2. знач.
БЕЗВЕТРЕН – 1. През който не духа вятър. *Безветрено утро.*
— **тих** *прен.*
ант. → ***ветровит***
2. вж. **закътан** 2. знач.
БЕЗВЕТРИЕ *книж.* – вж. **затишие**
БЕЗВКУСЕН – 1. За храна, питие – който няма хубав, приятен вкус. *Безвкусно ядене. Безвкусна супа. Безвкусен чай.*
— **блудкав, невкусен**
ант. → ***вкусен,*** сладък, апетитен
2. *прен.* При който няма проява на естетически вкус. *Безвкусна украса. Безвкусно облекло. Безвкусна мебелировка.*
— **неестетичен, некрасив, кичовски, кичозен** *разг. пренебр.*
ант. → ***красив,*** естетичен
БЕЗВКУСИЕ – 1. Неприятна липса на вкус. *На външен вид яденето изглеждаше апетитно, затова ме изненада неговото безвкусие.*
— **блудкавост**
ант. → ***вкус***
2. *прен.* Липса на естетически вкус, на усет за красивото, изящното. *Подредбата на къщата показва безвкусие.*
— **безвкусица**
ант. → ***вкус***
БЕЗВКУСИЦА – 1. Произведение на изкуството, в което няма проява на естетически вкус. *По телевизията гледах един сладникав филм – истинска безвкусица. Някои не могат да различат истинското изкуство от безвкусицата.*
— **кич**
2. вж. **безвкусие** 2. знач.
БЕЗВЛАС *книж. рядко* – вж. **плешив**
БЕЗВЛАСТИЕ – вж. **анархия** 1. знач.
БЕЗВОДЕН – 1. Който е останал без вода. *Безводна река. Безводна чешма.*
— **пресъхнал**
ант. → ***воден***
2. вж. **сух** 1. знач.
БЕЗВОДИЕ – вж. **суша**[2]
БЕЗВОЛЕВ – 1. Който няма воля, неспособен е да направи усилие, да извърши нещо. *Той имаше вид на безволев човек. Тя лежеше все така безволева на дивана.*
— **безволен, отпуснат**
ант. → ***волев,*** волеви, упорит
2. вж. **безхарактерен**
БЕЗВОЛЕН – 1. вж. **безволев** 1. знач.;

2. вж. **безхарактерен**

БЕЗВОЛИЕ – вж. **безхарактерност**

БЕЗВРЕДЕН – Който не е опасен, не вреди. *Безвредно лекарство. Безвредно насекомо. Безвредно влияние.*

— **безопасен, безобиден, невинен** *прен.*

ант. → ***вреден,*** опасен, зловреден, вредоносен

БЕЗВРЕМЕНЕН *рядко* – вж. **ненавременен** 1. и 2. знач.

БЕЗВРЕМЕННО *рядко* – вж. **преждевременно**

БЕЗВЪЗВРАТЕН – 1. Който не може да се възстанови, възвърне, който е отминал завинаги. *Безвъзвратно минало. Безвъзвратна загуба.*

— **невъзвратим** *книж.*, **необратим**

2. вж. **окончателен** 2. знач.

БЕЗВЪЗВРАТНО – вж. **окончателно** 2. знач.

БЕЗВЪЗМЕЗДЕН – 1. вж. **безплатен**;

2. вж. **безкористен** 1. знач.

БЕЗВЪЗМЕЗДНО – вж. **безплатно**

БЕЗГЛАСЕН – вж. **мълчалив** 2. и 3. знач.

БЕЗГЛАСНО – 1. вж. **мълчаливо** 1. знач.;

2. вж. **тихо** 1. знач.

БЕЗГРАМОТЕН *книж.* – вж. **неграмотен** 1., 2. и 3. знач.

БЕЗГРАНИЧЕН – вж. **безкраен** 1. и 3. знач.

БЕЗГРАНИЧНО – вж. **безкрайно** 2. знач.

БЕЗГРАНИЧНОСТ – вж. **безкрайност** 1. знач.

БЕЗГРЕШЕН – 1. Който не допуска, не прави грешки. *Няма безгрешни хора. Не съм безгрешен във всичко.*

— **безпогрешен, непогрешим**

2. Който няма, не съдържа грешки. *Безгрешна диктовка. Безгрешно решение на задачата. Безгрешна сметка. Безгрешен превод.*

— **безпогрешен, верен, правилен, точен**

ант. → ***грешен,*** погрешен, неверен, неправилен, неточен

3. Който няма или в който няма грехове. *Безгрешен живот. Тя е безгрешна като дете. Безгрешни помисли.*

— **праведен, невинен, чист** *прен.*

ант. → ***грешен,*** неправеден, греховен, нечестив, неблагочестив

БЕЗГРЕШНО – Без грешка. *Пише безгрешно. Смята безгрешно.*

— **безпогрешно, вярно, правилно, точно**

ант. → ***грешно,*** невярно, неправилно, неточно

БЕЗГРЕШНОСТ – 1. Качество или проява на човек, който не допуска, не прави грешки. *Вярвам в своята безгрешност.*

— **безпогрешност, непогрешимост**

2. Качество или проява на човек, който няма грехове. *Той е образец на безгрешност.*

– **праведност, невинност, чистота** *прен.*

ант. → ***греховност,*** неправедност, нечестивост, неблагочестивост, грешност

2. *рядко* вж. **вярност** 2. знач.

БЕЗГРИЖЕН – 1. Който няма грижи, не е обременен от грижи. *Безгрижен юноша. Говоря с безгрижен глас.*

— **безтревожен** *книж. рядко,* **безпечен** *книж. рядко*

ант. → ***загрижен,*** угрижен, кахърен, укахърен

2. Който протича без грижи, притеснения и ограничения. *Безгрижен живот. Безгрижна младост. Безгрижни дни.*

— **волен** *поет.*, **охолен, безтревожен** *книж. рядко*

ант. → ***неспокоен,*** безпокоен, тревожен

3. Който не обръща внимание на нещо, не проявява загриженост за нещо. *Прекалено безгрижен си към задълженията си. Безгрижни родители. Безгрижни управници.*

— **нехаен, незаинтересован, безхаберен** *разг.*

ант. → ***грижлив,*** грижовен, загрижен

// ***загрижен,*** заинтересован

4. вж. **лекомислен** 1. знач.

V с широко сърце (душа) *разг.* към 1. знач.

V пет пари не дава *разг.*, не дава пукната (спукана, счупена) пара *разг.*, не го е грижа (еня) за някого или за нещо *разг. пренебр.* към 3. знач.

БЕЗГРИЖИЕ – 1. Липса на грижи, неприятности, тревоги. *Ваканцията свърши, а с нея – и дните на безгрижието. С тъга си спомням безгрижието на младежките години.*

— **безгрижност, волност**

ант. → ***грижи,*** неприятности, главоболия, проблеми, ядове

2. Липса на загриженост, грижа, интерес към някого, нещо. *Общината проявява безгрижие към проблемите на обществения транспорт. Много културни паметници се рушат заради безгрижието на властите.*

— **нехайство, незаинтересованост, безхаберие** *разг.*, **безгрижност, немара** *книж.*

ант. → ***грижливост,*** грижовност, загриженост, внимание

// ***заинтересованост,*** интерес, внимание

3. вж. **лекомислие**

БЕЗГРИЖНИК – Човек, който не проявява грижа, загриженост за нещо, живее безгрижно, лекомислено. *Той не се интересуваше от проблемите на семейството си, беше голям безгрижник.*

— **нехайник** *разг.*, **безхаберник** *разг.*, **ветрогон** *разг.*, **ветрогонец** *разг.*, **ветреник** *разг. остар.*, **развейпрах** *разг.*, **развейплява** *разг.*, **вейхайвей** *разг.*

ант. → ***грижовник***

БЕЗГРИЖНО – вж. **лекомислено** 1. знач.

БЕЗГРИЖНОСТ – 1. вж. **безгрижие** 1. и 2. знач.;

2. вж. **лекомислие**

БЕЗГРЪБНАЧЕН *прен. пренебр.* – вж. **раболепен**

БЕЗДАРЕН – 1. Който няма дарба, способност да прави, да създава нещо. *Бездарен поет. Бездарен архитект. Бездарен артист.*

— **неспособен, неталантлив, посредствен, некадърен** *разг.*, **слаб** *прен.*

ант. → ***даровит,*** талантлив, надарен, способен, кадърен

2. В който не е проявена дарба, който е характерен за човек без дарба. *Бездарна творба. Бездарна проза.*

— **посредствен, неталантлив, слаб** *прен.*, **некадърен** *разг.*

ант. → ***талантлив,*** даровит, силен

БЕЗДАРИЕ – 1. вж. **бездарност**;

2. вж. **бездарник**

БЕЗДАРНИК – Човек, който няма дарба за творческа изява. *Пиесата е написана от бездарник.*

— **некадърник** *разг.*, **бездарие, посредственик, посредственост, бездарност** *рядко*

ант. → ***дарование,*** талант, даровитост

БЕЗДАРНОСТ – 1. Отсъствие на дарба. *Всички*

бяха убедени в неговата бездарност.
— **бездарие, неталантливост, посредственост, некадърност** *разг.*
ант. → ***дарба,*** талант, дарование, заложби
2. *рядко* вж. **бездарник**
БЕЗДЕЕН – 1. Който не развива дейност, не проявява активност, енергичност. *Бездеен ученик. Бездейна организация.*
— **пасивен, инертен** *книж.,* **недеен, неактивен, недеятелен** *книж.,* **недействен** *книж.,* **бездействен** *книж. остар.,* **недееспособен** *книж.*
ант. → ***деен,*** активен, деятелен, действен, дееспособен
2. У когото липсва енергия, готовност за действие. *В последно време директорът ни е много бездеен. Бездейна младеж.*
— **пасивен, инертен** *книж.,* **отпуснат, заспал** *прен.*
ант. → ***деен,*** активен, енергичен, действен
3. У когото липсва желание да уреди, да реализира нещо. *Бездеен собственик. Бездеен търговец.*
— **пасивен, инертен** *книж.,* **непредприемчив**
ант. → ***деен,*** активен, деятелен, предприемчив
4. При който не се проявява дейност. *Търся изход от сегашното бездейно състояние. Бездейно съществуване.*
— **пасивен, неактивен**
ант. → ***активен***
БЕЗДЕЙСТВАМ – 1. Не върша работа, не изпълнявам функциите си, обикн. за машина, механизъм, предприятие. *Машините са повредени и вече цяла седмица бездействат.*
— **стоя** *прен.,* **седя** *прен.*
ант. → ***работя,*** действам, функционирам, вървя, бачкам
2. Прекарвам някъде в състояние без работа, в бездействие. *Като няма работа, по цял ден бездействаме. Войсковата част вече два дни бездейства в окопите. Тя работи, а той бездейства пред телевизора.*
— **стоя** *прен.,* **седя** *прен.,* **стърча** *прен. разг.,* **мъдря се** *разг.,* **вися** *прен. разг.,* **кисна** *прен. разг.,* **дремя** *прен.,* **кибича** *разг.*
ант. → ***действам,*** работя
// ***работя,*** правя, върша, занимавам се
3. Стоя безучастен, бездеен. *Корупцията се шири, а властите бездействат. Не може да бездействаме и да чакаме някой да ни свърши работата.*
— **стоя** *прен.,* **седя** *прен.,* **пасувам** *разг.,* **спя** *прен.,* **дремя** *прен.*
ант. → ***действам,*** работя, правя, върша, чиня
V клатя си краката *разг.,* броя гаргите (звездите) *разг.,* лапам (ловя, гълтам) мухи *разг.,* дремя (вися) като кон на празни ясли *разг. ирон.,* чоплю си носа *разг.,* гледам си пъпа *разг.,* бия си шамари *разг. ирон.,* лапам вятър (мъглата) *разг.,* пържа яйца на вятъра *разг.,* въртя <си> палци<те> *разг.* към 2. знач.
V стоя с ръце в джобовете *разг.,* стоя (седя) със скръстени ръце *разг.,* стоя (седя) със сгърнати ръце *разг.* към 3. знач.
БЕЗДЕЙСТВЕН *книж. остар.* – вж. **бездеен** 1. знач.
БЕЗДЕЙСТВЕНОСТ *книж. остар.* – вж. **бездействие** 1. знач.
БЕЗДЕЙСТВИЕ – 1. Липса, отсъствие на инициативност за изпълнението на някакво дело. *Гражданите се възмущават от бездействието на правителството.*
— **пасивност, инертност** *книж.,* **непредприемчивост, отпуснатост, заспалост** *прен.,* **бездейственост** *книж. остар.*
ант. → ***активност,*** енергия, енергичност, действеност, дейност, предприемчивост
2. вж. **застой** 3. знач.
БЕЗДЕЛЕН – вж. **ленив** 2. знач.
БЕЗДЕЛИЕ – вж. **лентяйство** 1. и 2. знач.
БЕЗДЕЛНИК – 1. Човек, който не работи, води празен живот и често е склонен към антиобществени прояви. *Кафенетата са пълни с безделници. Майка му е притеснена, че се е събрал с безделници.*
— **хаймана** *разг. неодобр.,* **непрокопсаник** *разг. неодобр.,* **нехранимайко** *разг.,* **пройдоха** *разг.,* **панта** *разг.,* **вагабонтин** *разг.,* **бараба** *разг.,* **обесник** *разг. неодобр.,* **лумпен** *книж.,* **хаирсъзин** *простонар.,* **капасъзин** *простонар.,* **хайта** *простонар.*
2. вж. **ленивец**
БЕЗДЕЛНИЧА – 1. Не работя поради нежелание, мързел. *Обича да безделничи. Завърши училище и сега безделничи.*
— **мързелувам, лентяйствам, хайлазувам** *разг.,* **излежавам се** *прен. неодобр.,* **дембелувам** *простонар. неодобр.*
ант. → ***работя,*** трудя се, бачкам
2. Водя празен живот на безделник. *Не трябва да го оставят да скита и безделничи.*
— **хайманувам** *разг. неодобр.*
V лежа (изтягам се) на гръб *разг.,* лежа на кълка (хълбок) *разг.,* подпирам се на една кълка *разг. ирон.,* подпирам гръб (дувара) *разг. ирон.,* клатя си краката *разг.,* броя звездите (гаргите) *разг.* към 1. знач.
V мета (меря, кръстосвам) улиците *разг.* към 2. знач.
БЕЗДЕЛНИЧЕНЕ – вж. **лентяйство** 1. и 2. знач.
БЕЗДЕЛНИЧЕСТВО – вж. **лентяйство** 2. знач.
БЕЗДЕФЕКТЕН *книж.* – вж. **изправен**[2] 2. знач.
БЕЗДИХАНЕН *книж. поет.* – вж. **мъртъв** 1. знач.
БЕЗДНА – 1. вж. **пропаст**;
2. *прен.* вж. **дълбочина** 1. знач.
БЕЗДОМЕН – 1. Който няма дом, подслон. *Бездомен старец. Бездомна лястовица.*
— **безприютен** *книж.,* **блуден** *книж.*
2. вж. **безпризорен**
БЕЗДОМНИК – Човек, който няма дом, семейство, където да се приюти. *По улиците скитат бездомници. На гарата често спят бездомници.*
— **клошар, скитник, бродяга** *книж.,* **босяк** *рядко,* **безкъщник** *рядко*
БЕЗДУХОВНОСТ *книж.* – вж. **безнравственост** 2. знач.
БЕЗДУШЕН – 1. вж. **мъртъв** 1. и 2. знач.;
2. вж. **безсърдечен** 1. знач.;
3. вж. **безчувствен** 3. и 4. знач.
БЕЗДУШИЕ – вж. **безсърдечие** 1. знач.
БЕЗДУШНОСТ – вж. **безсърдечие** 1. знач.
БЕЗДЪЖДИЕ *книж.* – вж. **суша**[2]
БЕЗДЪЖДОВЕН – За период от време – през който не вали дъжд. *Бездъждовно лято. Бездъждовен сезон.*
— **сух, сушав, засушлив**

ант. → ***дъждовен,*** дъждовит, дъждели́в, кишав, кишовит

БЕЗДЪНЕН *разш.* – вж. **дълбок** 1. знач.

БЕЗЖАЛОСТЕН – вж. **жесток** 1. и 2. знач.

БЕЗЖИЗНЕН – 1. Който е лишен от бодрост, живост, енергия или изразява отсъствие на бодрост, енергия. *След болестта детето е много безжизнено. Безжизнена походка. Безжизнено лице.*

— **отпуснат, заспал** *прен.*

ант. → ***жизнен,*** енергичен, бодър, витален

2. За очи, поглед – в който не се забелязва жизненост, енергия. *Тя го гледаше с безжизнен поглед. Безжизнени очи.*

— **изгаснал, угаснал**

ант. → ***жив,*** игрив, подвижен

3. вж. **мъртъв** 1. знач.;

4. вж. **безчувствен** 1. знач.

БЕЗЖИЗНЕНОСТ – 1. вж. **безчувственост** 1. знач.;

2. вж. **отпуснатост** 1. знач.

БЕЗЗАВЕТЕН – вж. **всеотдаен**

БЕЗЗАКОНИЕ – 1. вж. **своеволие** 1. знач.;

2. вж. **безправие**

БЕЗЗАКОННИЧА *рядко* – вж. **своеволнича**

БЕЗЗАКОНСТВАМ *рядко* – вж. **своеволнича**

БЕЗЗАЩИТЕН – 1. Който няма защита (за човек). *Бандитите дебнат и нападат беззащитните хора.*

— **незащитѐн**

ант. → ***защитѐн***

2. вж. **слаб** 2. знач.

БЕЗЗВУЧЕН – вж. **тих** 1. и 2. знач.

БЕЗЗВУЧНО – вж. **тихо** 1. знач.

БЕЗЗЛОБЕН – вж. **незлобив** 1. и 2. знач.

БЕЗЗРАЧЕН *поет.* – 1. вж. **сляп**;

2. *прен.* вж. **тъмен** 1. знач.

БЕЗЗЪБ – 1. Който няма или е останал без зъби. *Беззъба баба. Беззъбо дете. Беззъба уста.*

— **щърб, щърбав**

ант. → ***зъбат,*** зъбест

2. *прен. книж.* вж. **незлобив** 2. знач.

БЕЗИЗВЕСТЕН *книж. рядко* – вж. **неизвестен** 1. и 2. знач.

БЕЗИЗВЕСТНОСТ *книж. рядко* – вж. **неизвестност**

БЕЗИЗКУСТВЕН *книж.* – вж. **естествен** 3. знач.

БЕЗИЗКУСТВЕНОСТ *книж.* – вж. **естественост**

БЕЗИЗРАЗЕН – Обикн. за лице, поглед, глас и под. – който няма никакъв израз, който не изразява нищо. *Гледаше я с безизразен поглед. Безизразно лице. Безизразни очи.*

— **неизразителен, неподвижен** *прен.*

ант. → ***изразителен,*** жив, подвижен

БЕЗИЗХОДЕН – вж. **безнадежден** 1. знач.

БЕЗИЗХОДИЦА – 1. Състояние, положение без изгледи за благоприятен изход. *Той съзнаваше безизходицата на своето положение.*

— **безизходност, безнадеждност** *книж.*

2. Сложно, трудно, заплетено положение, от което не може да се намери изход. *Не знам как ще се измъкна от безизходицата, в която попаднах. Намирам се в пълна безизходица.*

— **безпътица, безизходност, лабиринт** *прен.*

V задънена улица *разг.*, задънен сокак *разг.*, омагьосан (порочен) кръг *книж.* към 2. знач.

БЕЗИЗХОДНОСТ – вж. **безизходица** 1. и 2. знач.

БЕЗИМЕН – вж. **анонимен** 1. и 2. знач.

БЕЗИМЕНЕН – вж. **анонимен** 1. и 2. знач.

БЕЗИМОТЕН – вж. **беден** 1. знач.

БЕЗИНИЦИАТИВЕН *книж.* – вж. **неинициативен**

БЕЗИНИЦИАТИВНОСТ *книж.* – вж. **неинициативност**

БЕЗИНТЕРЕСЕН – 1. Който не буди, не предизвиква интерес, не задържа вниманието с качествата си. *Безинтересен роман. Безинтересен събеседник. Безинтересен разговор. Безинтересен филм.*

— **скучен, неинтересен, отегчителен, досаден, дотеглив, незанимателен** *рядко*

ант. → ***интересен,*** любопитен, интригуващ, куриозен

2. Който не се отличава с нищо особено, интересно. *Безинтересна лекция. Безинтересна реч. Безинтересна статия.*

— **скучен, неинтересен, баналeн, тривиален** *книж.*, **сух** *прен.*, **суховат, безцветен** *прен.*

ант. → ***интересен,*** занимателен, увлекателен, интригуващ

// Който е беден на събития, преживявания (обикн. за живот, ежедневие). *Безинтересна действителност. Безинтересен живот. Безинтересно ежедневие.*

— **скучен, неинтересен, баналeн, тривиален** *книж.*, **делничен** *прен.*, **сив** *прен.*, **прозаичен** *прен.*, **безцветен** *прен.*

БЕЗКНИЖЕН *остар.* – вж. **неграмотен** 1. знач.

БЕЗКНИЖОВЕН *остар.* – вж. **необразован** 1. знач.

БЕЗКОМПРОМИСЕН – 1. Който не се съгласява на никакви отстъпки, компромиси, споразумения или при който няма компромиси. *Безкомпромисна опозиция. Безкомпромисна борба.*

— **непримирим**

ант. → ***компромисен***

2. вж. **принципен**

БЕЗКОМПРОМИСНОСТ – Липса, отсъствие на компромис. *Опозицията прояви безкомпромисност.*

— **непримиримост**

ант. → ***компромисност***

БЕЗКОНЕЧЕН *книж.* – вж. **безкраен** 1., 2. и 3. знач.

БЕЗКОНЕЧНО *книж.* – вж. **безкрайно** 1. и 2. знач.

БЕЗКОНЕЧНОСТ *книж.* – вж. **безкрайност** 1. и 2. знач.

БЕЗКОНФЛИКТЕН *книж.* – вж. **сговорчив**

БЕЗКОРИСТЕН – 1. Който не се прави с цел някаква материална облага. *Безкористна помощ. Безкористна услуга.*

— **безвъзмезден**

ант. → ***користен,*** пресметлив

2. Който не е свързан с мисъл за облага, корист. *Безкористен патриотизъм. Безкористна любов.*

— **чист** *прен.*, **непресметлив**

ант. → ***користен,*** користолюбив, сметкаджийски, меркантилен, нечист

БЕЗКОС *рядко* – вж. **плешив**

БЕЗКРАЕН – 1. Който няма граници или изглежда, че няма край. *Безкрайна шир. Безкрайно море. Безкрайна равнина.*

— **безграничен, безпределен** *книж.*, **безконечен** *книж.*, **безмерен** *книж.*, **безбрежен** *поет.*, **нео-**

бятен *поет.*, **необхватен, необозрим** *поет.*, **неизмерим** *книж.*, **необгледен** *поет.*, **неизгледен** *поет.*, **недогледен** *поет.*

ант. → ***обозрим***

*// **пределен***

2. Който трае, продължава много дълго, като че ли без край. *Безкраен разговор. Нощта ми се стори безкрайна. Безкрайни мъки.*

— **безконечен** *книж.*, **нескончаем** *книж.*, **безпределен** *книж.*

3. *прен.* Който се проявява в много висока степен, изключително голям. *Безкрайна радост. Безкрайна обич. Той е човек с безкрайни възможности.*

— **безграничен, безпределен** *книж.*, **безмерен** *книж.*, **неизмерим** *книж.*, **безконечен** *книж.*

ант. → ***незначителен,*** нищожен, минимален

БЕЗКРАЙ – вж. **безкрайно** 1. знач.

БЕЗКРАЙ *поет.* – вж. **безкрайност** 1. знач.

БЕЗКРАЙНО – 1. Извънредно продължително, много дълго, много силно, извънредно много. *Щастието им няма да трае безкрайно. Безкрайно ли ще се мъчим?*

— **безкрай, вечно, безконечно** *книж.*, **нескончаемо** *книж.*, **довека (довеки)** *нар.*

2. За означаване на много висока степен в проявата на някакво качество или действие, изразено с думата, към която се отнася. *Безкрайно доволен. Безкрайно щастлив. Безкрайно беден.*

— **изключително, извънредно, много, невероятно, безгранично, безпределно** *книж.*, **безмерно** *книж.*, **неизмеримо** *книж.*, **безконечно** *книж.*, **крайно, страшно, ужасно** *разг.*, **адски** *разг.*

ант. → ***малко,*** недостатъчно

V на ента степен *книж.* към 2. знач.

БЕЗКРАЙНОСТ – 1. Безкраен простор. *Не може да се обгърне безкрайността на небесната шир. Безкрайност на океана.*

— **безграничност, безпределност** *книж.*, **безконечност** *книж.*, **безмерност** *книж.*, **безбрежност** *поет.*, **безбрежие** *поет.*, **безкрай** *поет.*, **необятност** *поет.*, **необхватност, необозримост** *книж.*, **неизмеримост** *книж.*

ант. → ***обозримост***

*// **пределност***

2. Голяма, безкрайна продължителност. *На всички ни се иска щастието да продължи до безкрайност.*

— **безконечност** *книж.*, **безпределност** *книж.*, **нескончаемост** *книж.*

БЕЗКРЪВЕН – 1. Който е характерен за човек, който страда от малокръвие. *Безкръвно лице. Безкръвни ръце.*

— **анемичен** *разш.*

2. Който се извършва, без да се пролее кръв. *Безкръвна революция.*

— **некръвопролитен** *книж. рядко*

ант. → ***кръвопролитен,*** кървав

3. вж. **бледен** 1. знач.

БЕЗКУЛТУРИЕ *рядко* – вж. **некултурност** 1. знач.

БЕЗКУЛТУРНОСТ *рядко* – вж. **некултурност** 1. знач.

БЕЗКЪЩНИК *рядко* – вж. **бездомник**

БЕЗЛИК *поет.* – вж. **безличен** 2. и 3. знач.

БЕЗЛИЧЕН – 1. За човек – който не прави впечатление, не изпъква, не се откроява с външния си вид или с качествата и достойнствата си. *Жената беше толкова безлична, че не ѝ обърнах внимание. Съседът ми е безличен човечец. Безличен политик. Безлична пианистка.*

— **невзрачен, незабележителен, незабележим, безцветен** *прен.*

ант. → ***забележителен,*** колоритен, ярък

*// **виден,*** изтъкнат, бележит, забележителен, именит, личен, знатен

2. За голямо множество от хора – при който всички отделни индивиди си приличат и се сливат. *Безлична тълпа. Безлична маса.*

— **безлик** *поет.*, **сив** *прен.*

3. За предмет – който не прави впечатление, не изпъква, не се откроява. *Безличен град. Безлични постройки. Безличен стил.*

— **безлик** *поет.*, **невзрачен, незабележим, сив** *прен.*, **безцветен** *прен.*, **мижав** *прен. разг.*

ант. → ***ефектен,*** атрактивен, впечатляващ

*// **колоритен,*** живописен

*// **забележителен,*** бележит, ярък, бляскав, блестящ

БЕЗЛИЧИЕ *книж.* – вж. **нищожество** 1. и 2. знач.

БЕЗЛИЧНОСТ *книж.* – Отсъствие на ярки индивидуални черти. *Като политик, със своята безличност той не може да привлича хората.*

— **невзрачност, незабележителност, незабележимост**

БЕЗЛЮДЕН – 1. В който не живеят хора. *Безлюдна къща. Безлюдно село. Безлюден остров.*

— **ненаселен, необитаем, пуст, див** *прен.*, **пустинен** *разш.*

ант. → ***обитаем,*** населен, заселен

2. Където няма хора. *Безлюдно училище. Безлюден двор. Безлюдни класни стаи.*

— **пуст, празен, опустял, запустял**

ант. → ***оживен,*** многолюден

3. вж. **тих** 3. знач.

БЕЗЛЮДИЕ *книж.* – вж. **безлюдност** 1. и 2. знач.

БЕЗЛЮДНОСТ *книж.* – 1. Отсъствие, липса на хора. *Безлюдността на този пущинак ме изпълва с тъжни мисли. Избягвам тази местност поради нейната безлюдност.*

— **безлюдие** *книж.*, **необитаемост, ненаселеност, пустота, дивота**

ант. → ***населеност,*** заселеност

2. Отсъствие, липса на движение, живот, шум. *Пълна безлюдност владееше в тази част на планината. Мракът и безлюдността на улиците навяват тъга.*

— **пустота, мъртвило, безлюдие** *книж.*, **празнота** *рядко,* **пустош, запустялост**

ант. → ***многолюдност,*** многолюдие

*// **оживеност,*** оживление

БЕЗМАСЛЕН – вж. **постен** 1. знач.

БЕЗМЕРЕН *книж.* – вж. **безкраен** 1. и 3. знач.

БЕЗМЕРНО *книж.* – вж. **безкрайно** 2. знач.

БЕЗМЕСЕН – 1. Който не е приготвен с месо. *Безмесни ястия.*

— **постен, вегетариански**

ант. → ***месен,*** блажен

2. вж. **постен** 2. знач.

БЕЗМЕТЕЖЕН *книж.* – вж. **спокоен** 1. и 2. знач.

БЕЗМЕТЕЖНО *книж.* – вж. **спокойно**

БЕЗМИЛОСТЕН – вж. **жесток** 1. и 2. знач.

БЕЗМОЗЪЧЕН – *прен. грубо* вж. **безразсъден** 1. знач.

БЕЗМЪЛВЕН *книж.* – вж. **мълчалив** 2. и 3. знач.

БЕЗМЪЛВИЕ *книж.* – 1. вж. **мълчание** 1. знач.;
2. вж. **тишина** 1. и 2. знач.
БЕЗМЪЛВНО *книж.* – вж. **мълчаливо** 1. знач.
БЕЗМЪЛВНОСТ *книж.* – вж. **тишина** 1. знач.
БЕЗНАДЕЖДЕН – 1. За положение, състояние – който е толкова тежък, че не може да се предприемат действия, които да го подобрят. *Безпаричието го мъчеше и не знаеше как би могъл да се измъкне от това безнадеждно положение.*
— **безизходен, отчаян**
2. Който не вдъхва надежда за успешно развитие, за по-добро бъдеще. *Напразно хвърля сили в една безнадеждна работа.*
— **безперспективен, ненадежден**
ант. → ***перспективен,*** надежден
3. *книж.* вж. **отчаян** 1. знач.;
4. вж. **непоправим** 2. знач.
БЕЗНАДЕЖДНОСТ *книж.* – 1. вж. **отчаяние**;
2. вж. **безизходица** 1. знач.
БЕЗНАДЗОРЕН *книж.* – вж. **безпризорен**
БЕЗНАЧАЛИЕ *книж.* – вж. **анархия** 1. знач.
БЕЗНРАВСТВЕН – 1. Който е в противоречие с общоприетия морал, противоречи на общоприетите нравствени норми. *Безнравствен живот. Безнравствено поведение.*
— **неморален, аморален** *книж.*, **непорядъчен** *рядко*, **безпътен** *разг.*
ант. → ***нравствен,*** морален, порядъчен
2. Който не проявява или не се характеризира с нравственост, почтеност. *Безнравствен човек. Безнравствена постъпка.*
— **неморален, аморален** *книж.*, **непочтен, неетичен** *книж.*, **непорядъчен** *рядко*
ант. → ***нравствен,*** морален, етичен, почтен, честен, порядъчен
3. вж. **покварен** 2. знач.
БЕЗНРАВСТВЕНОСТ – 1. Отсъствие на морал, на нравственост. *В политическия живот често сме свидетели на прояви на безнравственост.*
— **неморалност, аморалност** *книж.*, **непорядъчност** *рядко*
ант. → ***нравственост,*** морал, моралност, порядъчност
2. Отсъствие на добри нрави, на морал, липса на духовни ценности. *Страшно е, когато в едно общество се насажда безнравственост.*
— **бездуховност** *книж.*, **неетичност** *книж.*
ант. → ***нравственост,*** духовност, етичност
БЕЗОБИДЕН – 1. вж. **безвреден**;
2. вж. **незлобив** 2. знач.
БЕЗОБЛАЧЕН – 1. вж. **ясен** 1. знач.;
2. *прен. книж.* вж. **спокоен** 1. знач.
БЕЗОБРАЗЕН – 1. Който предизвиква силно неодобрение, възмущение. *Безобразна постъпка. Безобразно държание. Безобразен филм.*
— **отвратителен, противен[1], ужасен, възмутителен, скандален, гаден** *прен.*, **грозен** *прен.*, **гнусен** *прен.*, **скверен** *книж. рядко*
— **ант.** → ***прекрасен,*** чудесен, великолепен, възхитителен, прелестен
2. вж. **грозен** 1. знач.
БЕЗОБРАЗИЕ *обикн. мн.* – Крайно неприлична, недостойна, нередна проява, постъпка. *Беше под достойнството ѝ да открива безобразията на мъжа си. Вършат се всякакви безобразия.*
— **безсрамие** *разг.*, **свинщина** *прен. разг. грубо*, **маскарлък** *простонар. неодобр.*
БЕЗОБРАЗНИК – Човек, който нарушава правилата за прилично и морално държание, който върши безобразия. *Един безобразник ме блъсна с колелото си и отмина, без да ми помогне да стана от земята.*
— **безсрамник, мръсник** *неодобр.*, **тип** *разг. неодобр.*, **маскара** *простонар. неодобр.*
БЕЗОБРАЗНИЧА – вж. **своеволнича**
БЕЗОБРАЗНОСТ *рядко* – вж. **грозота**
БЕЗОГЛЕДЕН – Който не се спира пред нищо, не подбира средства за постигане на някаква цел или който се извършва без оглед на средствата за постигане на нещо. *Безогледен кариерист. Безогледен властник. Безогледен стремеж за печалби. Безогледна експлоатация.*
— **безскрупулен, брутален, безцеремонен, безпардонен** *разг.*, **безбожен** *разг.*
ант. → ***скрупульозен,*** съвестен
БЕЗОГЛЕДНОСТ – Неподбиране на средства за постигане на някаква цел. *Хората се възмущават от безогледността на някои политици.*
— **безскрупулност, бруталност, безцеремонност, безпардонност** *разг.*
ант. → ***скрупульозност,*** съвестност
БЕЗОК – вж. **сляп**
БЕЗОПАСЕН – 1. Който не е свързан с опасност или предпазва от опасност. *Безопасно място. Безопасна зона. Пътят е безопасен.*
— **сигурен, защитѐн** *(за място)*, **запазен** *разг. (за място)*
ант. → ***опасен,*** несигурен, незащитѐн
// ***опасен,*** страшен
2. вж. **безвреден**
БЕЗОПАСНОСТ – Отсъствие на опасност. *Вземат се мерки за безопасност на движението по улиците. Безопасност на труда.*
— **сигурност, защитеност** *рядко*
ант. → ***опасност,*** риск
БЕЗОСНОВАТЕЛЕН *книж.* – 1. вж. **неоснователен** 1. знач.;
2. вж. **безпричинен**
БЕЗОСНОВАТЕЛНО *книж.* – вж. **безпричинно**
БЕЗОТГОВОРЕН – 1. вж. **недобросъвестен** 1. знач.;
2. вж. **лекомислен** 1. знач.;
3. вж. **безразсъден** 2. знач.
БЕЗОТГОВОРНО – 1. вж. **лекомислено** 1. знач.;
2. вж. **безразсъдно**
БЕЗОТГОВОРНОСТ – вж. **лекомислие**
БЕЗОТЕЧЕСТВЕН – Който се е откъснал от родината си или няма чувство за отечество, родина.
— **безроден[2]** *книж.*
БЕЗОТЕЧЕСТВЕНИК – Човек, който се е откъснал от родината си и няма чувство за отечество.
— **безродник** *рядко*
БЕЗОТРАДЕН *книж.* – вж. **тъжен** 3. знач.
БЕЗОЧИЕ – вж. **нахалство** 1. и 2. знач.
БЕЗОЧЛИВ – вж. **нахален** 1. и 2. знач.
БЕЗОЧЛИВЕЦ *рядко* – вж. **нахалник**
БЕЗОЧЛИВОСТ – вж. **нахалство** 1. и 2. знач.
БЕЗПАМЕТЕН *книж.* – 1. Който не е в съзнание или в пълно съзнание. *Тя лежеше безпаметна в леглото. Отпусна се почти безпаметен в креслото.*
— **несвестен, несвой**
2. вж. **безумен** 1. знач.;

3. вж. **обезумял** 1. знач.
БЕЗПАМЕТНОСТ *книж.* – вж. **забрава** 2. знач.
БЕЗПАМЕТСТВО *книж.* – вж. **забрава** 2. знач.
БЕЗПАРДОНЕН *разг.* – 1. вж. **безогледен**;
2. вж. **нахален** 1. знач.
БЕЗПАРДОННОСТ *разг.* – 1. вж. **безогледност**;
2. вж. **нахалство** 1. знач.
БЕЗПАРИЧЕН – вж. **беден** 1. знач.
БЕЗПАРИЧИЕ – вж. **бедност** 1. знач.
БЕЗПЕРСПЕКТИВЕН – вж. **безнадежден** 2. знач.
БЕЗПЕЧЕН *книж. рядко* – вж. **безгрижен** 1. знач.
БЕЗПИСМЕН *книж. остар.* – вж. **неграмотен** 1. знач.
БЕЗПЛАНОВ – вж. **стихиен** 1. знач.
БЕЗПЛАНОВОСТ – вж. **стихийност** 1. знач.
БЕЗПЛАТЕН – Който става без заплащане, за който не се плаща възнаграждение. *Безплатен труд. Безплатно образование.*
— **неплатен, безвъзмезден**
ант. → ***платен,*** заплатен
БЕЗПЛАТНО – Без заплащане. *Ще ви дам всичко безплатно. Работя безплатно. Пътувам безплатно. Тук всичко е безплатно.*
— **безвъзмездно, гратис, даром, бадева** *простонар.*, **муфта** *простонар.*
ант. → ***платено,*** заплатено
БЕЗПЛОДЕН – 1. Който не ражда, не дава плодове. *Безплодна земя. Безплодни дървета. Безплодна година.*
— **неплодороден, неплодоносен, неплодовит, ялов** *разг.*, **неплоден** *рядко,* **неплододаен** *рядко,* **безроден**[1] *рядко,* **неродлив** *диал.*
ант. → ***плодороден,*** плодоносен, плодовит, плоден, плододаен, спорен, благодатен, берекетен, родлив, родовит, хлебороден, урожаен
2. Който не може да даде потомство. *Безплодна крава.*
— **ялов** *разг.*, **неплоден** *рядко,* **стерилен, неродлив** *диал.*
ант. → ***плодовит***
3. вж. **безрезултатен** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **непродуктивен** 1. знач.
БЕЗПЛОДИЕ – 1. Липса на плодородие. *Тазгодишното безплодие е ужасно. След такова безплодие идва глад.*
— **неплодородие, безродие** *рядко,* **неплодие** *рядко,* **неурожай** *нежел.*
ант. → ***плодородие,*** реколта, родитба, урожай, добив
// ***плодородие,*** благодат, берекет, спор
// Неспособност на земята да поддържа с хранителни вещества растенията, за да дават плод. *Тази земя със своето безплодие може да се сравни само с пустиня.*
— **неплодородие, неплодородност, яловост** *разг.*
ант. → ***плодородие,*** плодородност, плодоносност, плодовитост
2. Неспособност да се създаде потомство. *Жената страдаше от своето безплодие.*
— **безплодство** *рядко,* **яловост** *разг.*, **неплодие** *рядко,* **стерилност, стерилитет**
3. *прен.* вж. **непродуктивност** 2. знач.
БЕЗПЛОДНОСТ – вж. **безрезултатност** 1. знач.
БЕЗПЛОДСТВО *рядко* – вж. **безплодие** 2. знач.
БЕЗПЛЪТЕН – 1. Който няма плът, не се състои от материя. *Безплътен дух. Безплътна сянка.*
— **безтелесен, невеществен, нематериален**
ант. → ***вещественост,*** материален
2. Който е лек или прозрачен, като че ли не е изграден от вещество. *Чувствам се безплътен. В далечината кулите му се сториха безплътни. Замъкът ми изглеждаше безплътен, като в някаква вълшебна приказка.*
— **ефирен, въздушен** *прен.*
БЕЗПОГРЕШЕН – вж. **безгрешен** 1. и 2. знач.
БЕЗПОГРЕШНО – вж. **безгрешно**
БЕЗПОГРЕШНОСТ – 1. вж. **безгрешност** 1. знач.;
2. вж. **вярност** 2. знач.
БЕЗПОДОБЕН – 1. вж. **безпримерен**;
2. вж. **непадминат**
БЕЗПОКОЕН – вж. **неспокоен** 2. знач.
БЕЗПОКОИТЕЛЕН *остар.* – вж. **обезпокоителен**
БЕЗПОКОЙСТВИЕ – вж. **безпокойство** 1. и 2. знач.
БЕЗПОКОЙСТВО – 1. Тревожно чувство, вълнение, че съществува или може да се случи нещо лошо. *Когато му каза, че не се чувства добре, той я погледна с безпокойство. Неговото безпокойство се предаде и на мен. С безпокойство очаквам резултата от изпита.*
— **тревога, безпокойствие, неспокойствие, неспокойство, притеснение, тревожност**
ант. → ***спокойствие,*** хладнокръвие, самообладание
2. Нарушаване на покоя на някого, създаване на неприятности на някого. *Тя се извини за безпокойството, което му създава. Не искам да създавам безпокойство на близките си.*
— **безпокойствие, главоболие** *прен. разг.*
ант. → ***спокойствие,*** покой, мир
БЕЗПОКОЯ *несв.* – 1. Нарушавам спокойствието или заниманията, работата на някого. *Шумът от улицата не ме безпокои. Шефът има много работа, не го безпокойте.*
— **смущавам** *в несв.*, **обезпокоявам** *в несв.*, **тревожа** *прен.*, **притеснявам** *в несв.*, **преча**
2. Създавам на някого неприятности, грижи, обикн. предявявайки някакви искания. *Той често се отбива у нас и ме безпокои за дребни неща. Реших повече да не го безпокоя с исканията си.*
— **главоболя, притеснявам** *в несв.*, **обезпокоявам** *в несв.*, **закачам**[2] *прен. разг.*, **задявам** *прен. разг.*
3. вж. **тревожа** 1. знач.
V не оставям на мира *разг.*, не давам мира *разг.* към 2. знач.
БЕЗПОКОЯ СЕ *несв.* – Изпитвам тревога, безпокойство за нещо, което ми предстои, или за някого, който ми е близък. *Безпокоя се, че може да не ме вземат на работа. Нямам вест от сина си и вече започвам да се безпокоя да не му се е случило нещо. Не се безпокой за мене, ще се оправя.*
— **тревожа се, притеснявам се** *в несв.*, **грижа се, мисля** *прен.*, **кахъря се** *нар.*
ант. → ***нехая,*** немаря
// ***успокоявам се,*** олеква ми, отдъхвам си
V свива (стяга) ми се сърцето (душата, душицата) *разг.*, свива ми се сърцето на бучка (буца) *разг.*, стомахът ми се свива на топка *разг.*, свива (стяга) ме под лъжичката *разг.*, човърка (чегърта) ме под лъжичката *разг.*, набира ми се душата *разг.*
БЕЗПОЛЕЗЕН – 1. вж. **ненужен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **безрезултатен** 1. знач.

БЕЗПОЛЕЗНОСТ – 1. вж. **ненужност** 1. и 2. знач.;
2. вж. **безрезултатност** 1. знач.
БЕЗПОМОЩЕН – вж. **слаб** 2. знач.
БЕЗПОМОЩНОСТ – вж. **слабост** 2. знач.
БЕЗПОРЯДЪК *книж.* – вж. **безредие** 1. знач.
БЕЗПОРЯДЪЧЕН *книж.* – 1. вж. **неподреден** 1. знач.;
2. вж. **безсистемен**
БЕЗПОЧВЕН *книж.* – вж. **необоснован**
БЕЗПОЧВЕНОСТ *книж.* – вж. **необоснованост**
БЕЗПОЩАДЕН – вж. **жесток** 1. и 2. знач.
БЕЗПОЩАДНОСТ – вж. **жестокост** 1. знач.
БЕЗПРАВИЕ – Отсъствие на законност. *Враг съм на всяко безправие.*
— **беззаконие, безправност** *рядко*
ант. → ***законност,*** правда, справедливост
БЕЗПРАВНОСТ *рядко* – вж. **безправие**
БЕЗПРЕДЕЛЕН *книж.* – вж. **безкраен** 1., 2. и 3. знач.
БЕЗПРЕДЕЛНО *книж.* – вж. **безкрайно** 2. знач.
БЕЗПРЕДЕЛНОСТ *книж.* – вж. **безкрайност** 1. и 2. знач.
БЕЗПРЕДМЕТЕН – вж. **ненужен** 2. знач.
БЕЗПРЕДМЕТНОСТ – вж. **ненужност** 2. знач.
БЕЗПРЕКОСЛОВЕН *книж.* – 1. Който се извършва без възражение (за постъпки, действия). *Безпрекословно подчинение. Безпрекословно изпълнение на задачите.*
— **безропотен**
2. вж. **категоричен** 1. знач.
БЕЗПРЕКОСЛОВНОСТ *книж.* – Извършване, изпълняване на нещо без възражение, без да се противоречи. *Тя изпълняваше всичко с изключителна безпрекословност.*
— **безропотност** *книж.*
БЕЗПРЕПЯТСТВЕНО *книж.* – вж. **лесно** 2. знач.
БЕЗПРЕТЕНЦИОЗЕН *рядко* – 1. вж. **невзискателен** 1. знач.;
2. вж. **скромен** 1. знач.
БЕЗПРЕЦЕДЕНТЕН *книж.* – вж. **безпримерен**
БЕЗПРИЗОРЕН – Който живее на улицата без дом и надзор. *Безпризорни деца.*
— **бездомен, безнадзорен** *книж.*
БЕЗПРИМЕРЕН – Който няма подобен на себе си. *Безпримерен случай. Безпримерна смелост. Безпримерно мъжество.*
— **безподобен, безпрецедентен** *книж.*, **небивал, несравним**
БЕЗПРИНЦИПЕН – В чиито постъпки, действия няма последователност, принципност. *Безпринципен политик. Безпринципна критика. Безпринципно поведение.*
— **непоследователен, непостоянен, неправолинеен** *прен.*
ант. → ***принципен,*** последователен, праволинеен, безкомпромисен
БЕЗПРИНЦИПНОСТ – Отсъствие на последователност, принципност. *Политическите му позиции се отличават с безпринципност. Обиняват ме в безпринципност.*
— **непоследователност, непостоянство, непостоянност** *книж.*, **неправолинейност**
ант. → ***принципност,*** последователност, праволинейност
БЕЗПРИСТРАСТЕН – 1. Който не проявява пристрастие, а постъпва съобразно с правдата, с истинските качества и прояви на нещо или някого. *Безпристрастен съдия. Безпристрастно решение.*
— **обективен, справедлив**
ант. → ***пристрàстен,*** необективен, несправедлив
2. Който при преценката на нещо не се влияе от свои или чужди интереси, не проявява предубеждение. *Безпристрастен критик. Безпристрастен журналист. Безпристрастна оценка.*
— **обективен, непредубеден**
ант. → ***пристрàстен,*** субективен, необективен, субективистичен
3. При който, в който не се взема ничия страна, не се изразява предпочитание в даден спор, сблъсък. *Безпристрастна е позицията на вестника по отношение на разгорялата се полемика.*
— **обективен, неутрален**
ант. → ***пристрàстен,*** субективен
V мери с един <и същ> аршин *разг.*, мери с една <и съща> мярка *разг.*, мери със същата мярка *разг.*, мери (претегля) с един кантар *разг.* към 1. и 2. знач.
БЕЗПРИСТРАСТИЕ – 1. Обективно, справедливо отношение към някого, нещо. *Всички се надяваха на безпристрастието на съдията.*
— **обективност, безпристрастност, справедливост**
ант. → ***пристрастие,*** пристрастност, необективност
2. Обективно, непредубедено отношение към някого, нещо. *От историците се изисква безпристрастие.*
— **обективност, безпристрастност, непредубеденост**
ант. → ***пристрастие,*** пристрастност, субективност, субективизъм, необективност
*// **предубеденост***
БЕЗПРИСТРАСТНОСТ – вж. **безпристрастие** 1. и 2. знач.
БЕЗПРИЧИНЕН – За който няма причина, основание. *Безпричинен страх. Безпричинно отлагане на дело. Безпричинни отсъствия.*
— **неоснователен, неоправдан, безоснователен** *книж.*
ант. → ***основателен,*** оправдан, правомерен
БЕЗПРИЧИННО – Без причина, основание, оправдание. *Безпричинно се тревожиш. Ругае безпричинно. Наказаха го безпричинно.*
— **неоснователно, неоправдано, безоснователно** *книж.*, **току-тъй** *разг.*, **току-така** *разг.*
ант. → ***основателно,*** оправдано
V за нищо <и никакво> *разг.*, за едно<то> нищо *разг.*, за било и не било *разг.*, за щяло и нещяло *разг.*, за този (тоя), дето (що) духа *разг.*, за този (тоя), дето (що) клати гората *разг.*, за вятъра, дето духа (вее) *разг.*, за права бога *разг.*
БЕЗПРИЮТЕН *книж.* – вж. **бездомен** 1. знач.
БЕЗПРОБЛЕМЕН – вж. **спокоен** 2. знач.
БЕЗПРОБЛЕМНО – 1. вж. **спокойно**;
2. вж. **лесно** 2. знач.
БЕЗПРОСВЕТЕН[1] *поет.* – 1. вж. **тъмен** 1. знач.;
2. вж. **тъжен** 3. знач.
БЕЗПРОСВЕТЕН[2] *книж.* – вж. **необразован** 1. знач.
БЕЗПРОСВЕТНОСТ *книж.* – вж. **невежество**.
БЕЗПЪТЕН *разг.* – 1. вж. **безнравствен** 1. знач.;
2. вж. **покварен** 1. знач.

БЕЗПЪТИЕ *книж.* – вж. **безпътица** 1. знач.

БЕЗПЪТИЦА – 1. Състояние на обърканост, на липса на правилна насока, обикн. в идеологията, политиката, изкуството, науката и др. *Идейна безпътица.*

— **безпътие** *книж.*, **обърканост**

2. вж. **безизходица** 2. знач.

БЕЗПЪТСТВО *разг.* – вж. **разврат** 1. знач.

БЕЗРАДОСТЕН *книж.* – вж. **тъжен** 1. и 3. знач.

БЕЗРАЗБОРЕН – вж. **безсистемен**

БЕЗРАЗБОРНО – вж. **безсистемно**

БЕЗРАЗБОРНОСТ *книж.* – вж. **безсистемност**

БЕЗРАЗЛИЧЕН – вж. **равнодушен** 1. и 2. знач.

БЕЗРАЗЛИЧИЕ – вж. **равнодушие** 1., 2. и 3. знач.

БЕЗРАЗЛИЧНОСТ – вж. **равнодушие** 1. и 2. знач.

БЕЗРАЗСЪДЕН – 1. Който не влага достатъчно разум в действията, постъпките си, не се ръководи от здравия разум. *Безразсъдна жена. Как можа да изтърсиш тази глупост, толкова ли си безразсъден!*

— **неразумен, неблагоразумен, несъзнателен, неразсъдлив** *книж.*, **безмозъчен** *прен. грубо*, **глупав** *прен.*

ант. → ***разумен,*** разсъдлив, благоразумен, умен, здравомислещ

// ***разумен,*** съзнателен, мислещ

2. Който става без достатъчно разум, обмисляне. *Безразсъдна политика. Безразсъдно пътуване. Безразсъдна смелост. Безразсъдна постъпка.*

— **неразумен, неблагоразумен, необмислен, безотговорен, лекомислен, авантюристичен, безумен** *прен.*

ант. → ***разумен,*** обмислен, благоразумен

V няма ум (акъл) за пет пари *разг.*, няма ум (акъл) за една пара *разг.*, кукувица (чавка, патка, сврака, гарга) му е изпила ума (акъла, мозъка, пипето) *разг.*, умът (акълът) му не е в главата *разг.*, умът (акълът) му е в краката *разг.* към 1. знач.

БЕЗРАЗСЪДНО – Без да се разсъждава, без проява на здрав разум. *Действам безразсъдно. Безразсъдно рискувам живота си. Безразсъдно рушим природата.*

— **неразумно, неблагоразумно, необмислено, безотговорно, лекомислено, слепешком, слепешката** *разг.*, **авантюристично, безумно** *прен.*

ант. → ***разумно,*** обмислено

// ***мъдро,*** умно, умната

БЕЗРАЗСЪДНОСТ – вж. **безразсъдство** 1. знач.

БЕЗРАЗСЪДСТВО – 1. Качество или проява на безразсъден човек. *Проявих безразсъдство, като тръгнах през нощта на път.*

— **неблагоразумие, безразсъдност, неразумност, неразсъдливост** *книж.*, **несъзнателност, глупост** *разг.*

ант. → ***разум,*** благоразумие, разсъдливост, разумност

2. Действие, постъпка, в които няма достатъчно разум, обмисляне. *Безразсъдство е да даваш пари назаем, като знаеш, че няма да ти ги върнат. Истинско безразсъдство е да рискуваш в това съмнително начинание.*

— **неблагоразумие, авантюра** *прен.*, **авантюризъм, безумие** *прен.*, **безумство, лудост** *прен.*, **щуротия** *разг. неодобр.*

ант. → ***благоразумие,*** мъдрост, трезвост

БЕЗРЕДЕН – 1. вж. **неподреден** 1. знач.;

2. вж. **безсистемен**;

3. *рядко* вж. **неуреден**

БЕЗРЕДИЕ – 1. Отсъствие, липса на ред, порядък някъде или в нещо. *Стаята ѝ е в пълно безредие. Не знам как да оправя безредието в книжата си. В работата му съществува голямо безредие.*

— **безпорядък** *книж.*, **бъркотия** *разг.*, **неразбория** *разг.*, **неподреденост** *книж.*, **хаос, какофония** *прен. разг.*, **галиматия** *разг.*, **батак** *прен. разг.*, **каша** *прен. разг.*, **миш-маш** *прен. разг.*

ант. → ***ред,*** порядък, подреденост

2. Липса на установен ред и управление някъде, в нещо. *Във фабриката цари безредие. Трябва да се оправи безредието в производството. Общината се мъчи да се справи с безредието в градския транспорт.*

— **неразбория** *разг.*, **бъркотия** *разг.*, **неуредица** (*обикн. мн.*), **хаос, неуправия** *разг.*, **какофония** *прен. разг.*

ант. → ***ред,*** порядък, управия, управа

БЕЗРЕДИЦИ – вж. **бунт** 1. знач.

БЕЗРЕДНО – вж. **безсистемно**

БЕЗРЕЗУЛТАТЕН – 1. Който е без резултат, успех, който е извършен напразно. *Безрезултатни усилия. Безрезултатни издирвания.*

— **напразен, безплоден, безполезен, ялов** *разг.*

ант. → ***резултатен***

2. Който не се увенчава с успех, не дава положителни резултати. *Безрезултатни занимания. Безрезултатни изследвания. Безрезултатни експерименти. Безрезултатен труд.*

— **нерезултатен, неплодотворен, неползотворен, неплодоносен** *прен.*, **неспорен**

ант. → ***резултатен,*** плодотворен, ползотворен, плодоносен, спорен

3. вж. **неефективен**

БЕЗРЕЗУЛТАТНОСТ – 1. Отсъствие на резултат от нещо. *Убедих се в безрезултатността на своите усилия.*

— **безплодност, безполезност, яловост** *разг.*

2. вж. **неефективност**

БЕЗРОДЕН[1] *рядко* – вж. **безплоден** 1. знач.

БЕЗРОДЕН[2] *книж.* – вж. **безотечествен**

БЕЗРОДИЕ *рядко* – вж. **безплодие** 1. знач.

БЕЗРОДНИК *рядко* – вж. **безотечественик**

БЕЗРОПОТЕН – 1. вж. **покорен**;

2. вж. **безпрекословен** 1. знач.

БЕЗРОПОТНОСТ – 1. вж. **покорство**;

2. *книж.* вж. **безпрекословност**

БЕЗСИЛЕН – вж. **слаб** 1. и 2. знач.

БЕЗСИЛИЕ – вж. **слабост** 1. и 2. знач.

БЕЗСИСТЕМЕН – Който се извършва, става без определен ред, в който няма ред, система. *Безсистемно събиране на данни. Безсистемно строителство. Безсистемно четене. Безсистемно свирене на пиано.*

— **безразборен, безреден, несистемен, хаотичен, безпорядъчен** *книж.*, **разхвърлян** *прен. разг.*

ант. → ***системен,*** систематичен, планомерен, методичен, последователен

БЕЗСИСТЕМНО – Без определена система, без определен ред. *Чета безсистемно. Уча безсистемно.*

— **безразборно, безредно, несистемно, хаотично, разхвърляно** *прен. разг.*

ант. → ***системно,*** систематично, планомерно, методично

V както дойде (падне) *разг.*, едно за глава<та>, друго за крака<та> *разг.*, едно за крака, друго за глава *разг.*

БЕЗСИСТЕМНОСТ – Отсъствие на определена система, ред. *Безсистемност в работата. Безсистемност в четенето. Безсистемност в подготовката за изпити.*

— **несистемност, хаотичност, безразборност** *книж.*

ант. → ***системност,*** планомерност, методичност, последователност

БЕЗСКРУПУЛЕН – вж. **безогледен**

БЕЗСКРУПУЛНОСТ – вж. **безогледност**

БЕЗСЛАВЕН – 1. Който не се ползва със слава, който носи срам, позор. *Безславно минало. Безславно завръщане от битка.*

— **позорен**

ант. → ***славен,*** легендарен, чутовен, чутен

2. Който не носи слава, който буди презрение, съжаление. *Безславен край на един живот. Безславно въстание.*

— **жалък**

ант. → ***славен,*** велик

БЕЗСЛОВЕСЕН *книж.* – вж. **мълчалив** 4. знач.

БЕЗСЛЪНЧЕВ *рядко* – вж. **сенчест**

БЕЗСМИСЛЕН – 1. Който противоречи на здравия смисъл, който няма разумно основание. *Безсмислени обещания. Безсмислени заповеди. Безсмислени обяснения.*

— **глупав, абсурден** *книж.*, **нелеп, несмислен**

ант. → ***смислен,*** логичен, убедителен, приемлив

2. Който няма смисъл и противоречи на логиката. *Безсмислени думи. Безсмислени брътвежи.*

— **нелогичен, алогичен** *книж.*, **несмислен**

ант. → ***смислен,*** логичен, разумен

3. вж. **ненужен** 2. знач.;

4. вж. **безсъдържателен** 1. знач.

БЕЗСМИСЛЕНОСТ – вж. **безсмислие** 1. знач.

БЕЗСМИСЛИЕ – 1. Липса на основание, оправдание за извършване или съществуване на нещо. *Виждам безсмислието на войната. Той разбра безсмислието на съпротивата си. Прозрях безсмислието на това, което върша. Боря се с мисълта за безсмислието на живота.*

— **ненужност, безполезност, безсмисленост, безцелност, безпредметност, излишност** *рядко*

ант. → ***смисъл,*** логика, основание

2. вж. **безсмислица**

БЕЗСМИСЛИЦА – Нещо, което противоречи на здравия разум, което се преценява или представя като безсмислено, глупаво. *Предложените промени в законопроекта са пълна безсмислица.*

— **глупост, абсурд** *книж.*, **абсурдност** *книж.*, **нелепост, нелепица, безсмислие, идиотщина** *разг.*, **идиотизъм** *прен.*, **дивотия** *разг.*, **нонсенс** *книж.*

БЕЗСМИСЛИЦИ – 1. Думи, изрази или мисли, които са глупави, неразумни, безсмислени. *Говориш безсмислици. Когато човек е сам, всякакви безсмислици му идват в главата. Това са безсмислици.*

— **глупости, нелепости, нелепици, щуротии** *разг. пренебр.*, **тъпотии** *разг. пренебр.*, **дивотии** *разг. пренебр.*, **идиотщини** *разг. пренебр.*, **идиотизми** *разг. пренебр.*, **тъпизми** *разг. пренебр.*, **тинтири-минтири** *разг.*, **алабализми** *жарг.*

2. вж. **брътвежи**

V врели-некипели *разг.*, ни врели, ни кипели *разг.*, глупости (краставици) на търкалета *разг.*, ала-бала *разг.*, дрън, дрън, три и половина *разг. пренебр.*, дрън, дрън, та пляс (прас) *разг. пренебр.*, дрън, дрън, ярина *разг. пренебр.* към 1. знач.

БЕЗСМЪРТЕН – 1. Който никога не умира, или съществува вечно. *Само* боговете са безсмъртни. Човешката душа е безсмъртна.

— **нетленен** *поет.*, **вечен**

ант. → ***смъртен,*** тленен

2. *книж.* Който не може да се забрави поради своите качества, сила, който е оставил траен спомен. *Безсмъртна поезия. Безсмъртен подвиг. Безсмъртно произведение на изкуството. Безсмъртен образ.*

— **незабравим, незаличим, неизличим, неизгладим** *поет. рядко*, **неувяхващ** *прен. поет.*, **паметен, нетленен** *поет.*, **вечен, вековечен** *старин. поет.*, **незабвен** *поет. рядко*

БЕЗСМЪРТИЕ – Вечно съществуване, пребъдване във вековете. *Всеки мечтае за безсмъртие. Падналите за родината ги очаква безсмъртие.*

— **безсмъртност, нетленност** *поет.*, **вечност, всевечност** *книж.*, **вековечност** *старин. поет.*

ант. → ***смърт***

// тленност

БЕЗСМЪРТНОСТ – вж. **безсмъртие**

БЕЗСОЧЕН – вж. **сух** 4. знач.

БЕЗСПИР *поет.* – вж. **непрестанно**

БЕЗСПИРЕН *поет.* – вж. **непрестанен**

БЕЗСПИРНО *поет.* – вж. **непрестанно**

БЕЗСПОРЕН – 1. Който не може да се оспори, да се опровергае. *Безспорен факт. Безспорна истина. Безспорен аргумент.*

— **неоспорим, неопровержим** *книж.*, **необорим** *книж.*, **сигурен, доказан**

ант. → ***спорен,*** оспорим, съмнителен, несигурен

2. Който не подлежи на съмнение и се признава от всички. *Безспорен талант. Безспорен фаворит. Безспорен принос. Безспорни успехи.*

— **несъмнен, безсъмнен, неоспорим, очевиден, явен, сигурен**

ант. → ***спорен,*** оспорим, съмнителен, несигурен

БЕЗСПОРНО – За означаване на пълна увереност в нещо. *Безспорно си прав. Безспорно той е най-добрият плувец. Безспорно е, че ще победим.*

— **несъмнено, безсъмнено, очевидно, положително, безусловно, явно, сигурно, определено** *разг.*, **разбира се, естествено**

ант. → ***спорно,*** съмнително

V дума да няма *разг.*, дума да не става *разг.*, не ще и дума *разг.*, има си хас *разг.*, няма две мнения *книж.*, даф да не става *жарг.*

БЕЗСРАМЕН – 1. вж. **циничен**;

2. вж. **нахален** 1. и 2. знач.

БЕЗСРАМИЕ – 1. вж. **цинизъм** 1. знач.;

2. вж. **нахалство** 1. и 2. знач.;

3. *разг. обикн. мн.* вж. **безобразие**

БЕЗСРАМНИК – 1. вж. **циник**;

2. вж. **безобразник**

БЕЗСТОПАНСТВЕН – вж. **изоставен** 1. знач.

БЕЗСТРАСТЕН – 1. вж. **безчувствен** 4. знач.;

2. вж. **хладнокръвен**

БЕЗСТРАСТИЕ *книж.* – вж. **безчувственост** 3. знач.

БЕЗСТРАСТНОСТ *книж.* – вж. **безчувственост** 3. знач.

БЕЗСТРАШЕН – вж. **смел** 1., 2. и 4. знач.

БЕЗСТРАШИЕ – вж. **смелост** 1. и 2. знач.

БЕЗСЪВЕСТЕН – 1. вж. **нечестен** 1. знач.;

2. вж. **недобросъвестен** 1. знач.

БЕЗСЪВЕСТНОСТ – вж. **нечестност**

БЕЗСЪДЪРЖАТЕЛЕН – 1. Който е лишен от сериозно съдържание, от дълбочина. *Докладът е изпълнен с безсъдържателни фрази. Водиха дълъг безсъдържателен разговор.*

— **празен** *прен.*, **безсмислен, кух** *прен.*, **тъп** *разг.*

ант. → ***съдържателен,*** смислен, богат

2. Който е лишен от дълбок смисъл, от богато, разнообразно съдържание. *Безсъдържателен филм. Безсъдържателен роман.*

— **плитък** *прен.*, **блудкав** *прен.*, **тъп** *разг.*

ант. → ***съдържателен,*** смислен, дълбок

БЕЗСЪЗНАНИЕ – Състояние, при което човек загубва способността да чувства и да съзнава това, което става около него. *Болният е в безсъзнание. Изпадам в безсъзнание.*

— **несвяст, несъзнание, кома** *мед.*

ант. → ***съзнание***

БЕЗСЪЗНАТЕЛЕН – вж. **несъзнателен** 1. знач.

БЕЗСЪЗНАТЕЛНО – вж. **машинално**

БЕЗСЪМНЕН – вж. **безспорен** 2. знач.

БЕЗСЪМНЕНО – вж. **безспорно**

БЕЗСЪНЕН – Който е прекаран без сън. *Безсънна нощ. Безсънни часове.*

— **буден**

БЕЗСЪНИЕ – Състояние, когато не се спи, липса на сън. *Нощта прекарах в безсъние. Постоянното безсъние ще ме съсипе. Очите ѝ бяха зачервени от безсъние.*

— **безсъница, будуване, бодърстване**

ант. → ***сън***

БЕЗСЪНИЦА – вж. **безсъние**

БЕЗСЪРДЕЧЕН – 1. Който не проявява или в който няма съчувствие, отзивчивост към чуждото страдание, болка. *Безсърдечна жена. Безсърдечно отношение към болния човек.*

— **безчувствен, бездушен, коравосърдечен, немилостив, несъстрадателен, нежалостив, суров** *прен.*, **корав** *прен.*

ант. → ***състрадателен,*** милостив, милосърден, жалостив, милозлив

2. вж. **жесток** 1. знач.

БЕЗСЪРДЕЧИЕ – 1. Качество или проява на безсърдечен човек, който не изпитва съчувствие, състрадание към болката на някого. *Изненада ме безсърдечието му към болната жена. В погледа ѝ се четеше безсърдечие.*

— **безчувствие, безсърдечност, бездушие, безчувственост, бездушност, коравосърдечност, коравосърдечие, несъстрадателност, студенина** *прен.*, **суровост** *прен.*

ант. → ***състрадание,*** съчувствие, съжаление, жалост, жал, милост

2. вж. **жестокост** 1. знач.

БЕЗСЪРДЕЧНОСТ – вж. **безсърдечие** 1. знач.

БЕЗТАКТЕН *рядко* – вж. **нетактичен**

БЕЗТАКТНОСТ *рядко* – вж. **нетактичност**

БЕЗТЕЛЕСЕН – вж. **безплътен** 1. знач.

БЕЗТРЕВОЖЕН *книж. рядко* – 1. вж. **спокоен** 1. и 2. знач.;

2. вж. **безгрижен** 1. и 2. знач.

БЕЗТРЕВОЖНО *книж. рядко* – вж. **спокойно**

БЕЗТРЕПЕТЕН *книж.* – вж. **хладнокръвен**

БЕЗУКОРЕН – 1. Който напълно отговаря на изискванията за качество. *Безукорен превод. Безукорна чистота. Безукорно облекло. Безукорно изпълнение на програмата.*

— **безупречен, изряден** *книж.*, **образцов, съвършен, идеален, брилянтен** *прен. огр.*

ант. → ***неиздържан,*** неизряден, несъвършен, нескопосен, нескопосан

2. Който не може да бъде укорен, порицан за поведението, проявите си. *Той е човек с безукорна репутация. Безукорно минало. Безукорно поведение.*

— **безупречен, безукоризнен** *книж.*

ант. → ***укорен,*** осъдителен

БЕЗУКОРИЗНЕН *книж.* – вж. **безукорен** 2. знач.

БЕЗУКОРИЗНЕНОСТ *книж.* – вж. **безукорност** 2. знач.

БЕЗУКОРНОСТ – 1. Липса на какъвто и да недостатък. *Безукорност в облеклото. Безукорност в работата.*

— **безупречност, изрядност** *книж.*, **образцовост**

ант. → ***неиздържаност***

2. Качество, проява на безукорен. *Спокойно може да се говори за безукорност на морала му.*

— **безупречност, безукоризненост** *книж.*

БЕЗУМЕН – 1. Който изразява отсъствие на разсъдък, разум. *Гледаше я с безумни очи. Хората се споглеждаха с безумни погледи.*

— **обезумял**

ант. → ***умен***

2. При който не се проявява разум, разсъдък. *Изпитваше безумен гняв. Безумна омраза.*

— **безпаметен** *книж.*

3. вж. **луд** 1. и 2. знач.;

4. вж. **безразсъден** 2. знач.

БЕЗУМИЕ – 1. вж. **лудост** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **безразсъдство** 2. знач.

БЕЗУМНО – вж. **безразсъдно**

БЕЗУМСТВАМ *рядко* – вж. **буйствам** 1. знач.

БЕЗУМСТВО – вж. **безразсъдство** 2. знач.

БЕЗУПРЕЧЕН – вж. **безукорен** 1. и 2. знач.

БЕЗУПРЕЧНОСТ – вж. **безукорност** 1. и 2. знач.

БЕЗУСЛОВЕН – 1. вж. **абсолютен** 1. знач.;

2. вж. **категоричен** 1. знач.

БЕЗУСЛОВНО – вж. **безспорно**

БЕЗУСПЕШЕН – вж. **неуспешен**

БЕЗУТЕШЕН – 1. Който не може да намери утеха, не може да бъде утешен. *Безутешен плач. Безутешна скръб.*

— **неутешим** *книж.*, **неутѐшен** *поет.*

2. вж. **тъжен** 1. знач.

БЕЗУЧАСТЕН – 1. Който изразява липса на участие, интерес към някого, нещо. *Гледаше я с безучастен израз. Лицето ѝ беше замислено и безучастно.*

— **отчужден, апатичен** *книж.*

2. вж. **равнодушен** 2. знач.;

3. вж. **неотзивчив**

БЕЗУЧАСТИЕ – вж. **равнодушие** 2. и 3. знач.

БЕЗУЧАСТНОСТ – 1. Липса на участие, интерес към някого, нещо. *Той беше изпаднал в състояние на пълна безучастност към всичко.*

— **отчужденост, апатия** *книж.*
2. вж. **равнодушие** 2. знач.
БЕЗФОРМЕН – 1. Който няма определена форма. *Безформена маса.*
— **аморфен** *книж.*
ант. → ***оформен***
2. Който не е добил определена форма, очертания. *Безформени облаци.*
— **неоформен, неочертан**
ант. → ***оформен,*** очертан
3. Който е загубил обичайната си форма, очертания. *Безформени обувки. Безформена шапка.*
— **обезформен, деформиран** *книж.*
ант. → ***оформен***
БЕЗХАБЕРЕН *разг.* – 1. вж. **лекомислен** 1. знач.;
2. вж. **безгрижен** 3. знач.
БЕЗХАБЕРИЕ *разг.* – 1. вж. **лекомислие**;
2. вж. **безгрижие** 2. знач.
БЕЗХАБЕРНИК *разг.* – вж. **безгрижник**
БЕЗХАРАКТЕРЕН – Който не проявява характер и се поддава на влияние. *Не можеш да отстояваш позициите си, защото си безхарактерен. Каквато е безхарактерна, ще отстъпи на молбата му.*
— **слабохарактерен, мекушав, безволев, безволен, слабоволев, слабоволен**
ант. → ***волев,*** волеви, упорит
V мека Мария (Мара, Марийка) *разг.*, мека (милостива) Гана (Ганка) *разг.*, води се (ходи) по чужд акъл *разг.*
БЕЗХАРАКТЕРНОСТ – Отсъствие, липса на силен характер и воля. *Колегите ти използват твоята безхарактерност и те манипулират.*
— **слабохарактерност, мекушавост, безволие, слабоволие**
ант. → ***воля,*** упоритост, упорство
БЕЗХИТРОСТЕН *книж.* – вж. **искрен** 1. и 2. знач.
БЕЗХИТРОСТНОСТ *книж.* – вж. **искреност**
БЕЗЦВЕТЕН – 1. Който е без цвят, който не е придобил някакъв цвят. *Безцветна течност. Безцветен елмаз. Безцветно вещество.*
— **неоцветен, необагрен** *книж.*
ант. → ***цветен,*** багрен, багров, оцветен, обагрен
2. Който е загубил цвета си, който е без определен цвят. *От дълга употреба ризата му изглежда безцветна.*
— **избелял, обезцветен**
3. *прен.* вж. **неизразителен** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **безличен** 1. и 3. знач.;
5. *прен.* вж. **безинтересен** 2. знач.
БЕЗЦВЕТНОСТ – *прен.* вж. **неизразителност**
БЕЗЦЕЛЕН – вж. **ненужен** 2. знач.
БЕЗЦЕЛНОСТ – вж. **ненужност** 2. знач.
БЕЗЦЕНЕН – 1. Който е много ценен, има висока цена. *Безценен камък. Безценен пръстен.*
— **скъпоценен, драгоценен** *поет.*
2. Който има голяма стойност, значение, роля за някого, нещо. *Безценен помощник. Безценна услуга. Безценни документи.*
— **неоценим, скъпоценен** *прен.*, **драгоценен** *прен. поет.*, **златен** *прен.*
БЕЗЦЕРЕМОНЕН – 1. вж. **безогледен**;
2. вж. **нахален** 1. и 2. знач.
БЕЗЦЕРЕМОННОСТ – 1. вж. **безогледност**;
2. вж. **нахалство** 1. и 2. знач.
БЕЗЦЕРЕН *нар. поет.* – вж. **неизлечим**
БЕЗЧЕСТЕН – 1. вж. **нечестен** 1. знач.;
2. вж. **позорен** 1. знач.
БЕЗЧЕСТИЕ – 1. вж. **позор**;
2. вж. **низост**
БЕЗЧЕСТНОСТ – вж. **нечестност**
БЕЗЧЕСТЯ *несв.* – 1. вж. **позоря**;
2. вж. **обезчестявам**
БЕЗЧЕТ – вж. **безброен**
БЕЗЧЕТЕН – вж. **безброен**
БЕЗЧИНСТВАМ – 1. Върша жестокости, грабежи, насилия над беззащитни хора. *Банди безчинстват из селата.*
— **вилнея, върлувам, беснея, бесувам** *разг.*, **свирепствам, злодействам** *книж.*, **зверствам** *рядко*
2. вж. **своеволнича**
V разплаквам дете в майка *разг.*, разплаквам дете в майчина утроба *разг.* към 1. знач.
БЕЗЧИНСТВО *книж.* – 1. *Обикн. мн.* Проява на насилие, на груба разправа. *Свидетели сме на безчинствата на различни престъпни банди. Безчинствата на пияната шайка продължиха през цялата нощ.*
— **изстъпление, издевателство** *книж.*, **ексцесия** *книж.*, **ексцес** *книж.*, **вакханалия** *книж.*, **зулум** *простонар.*
2. вж. **своеволие** 1. знач.
БЕЗЧИСЛЕН – вж. **безброен**
БЕЗЧОВЕЧЕН – вж. **жесток** 1. и 2. знач.
БЕЗЧОВЕЧИЕ – вж. **жестокост** 1. знач.
БЕЗЧОВЕЧНОСТ – вж. **жестокост** 1. и 2. знач.
БЕЗЧУВСТВЕН – 1. Който няма способност да усеща поради физически или психически причини. *Той лежеше безчувствен на земята. Ръката ѝ е съвсем безчувствена. Безчувствени пръсти. Безчувствено тяло.*
— **нечувствителен, безжизнен, вдървен** *прен.*, **вцепенен**
ант. → ***чувствителен*** *спец.*
2. Който не проявява чувствителност, не се засяга от отношението на другите към него. *Той е толкова безчувствен, че никога няма да се обиди.*
— **нечувствителен, дебелокож** *прен. пренебр.*, **загрубял** *прен.*, **закоравял** *прен.*
ант. → ***чувствителен,*** деликатен, нежен, уязвим, раним, нараним
3. Който не е склонен към вълнение, не се поддава лесно на чувствата си. *Безчувствен съпруг. Безчувствена девойка.*
— **нечувствителен, бездушен, неемоционален, студенокръвен** *прен. рядко,* **несантиментален** *книж.*
ант. → ***чувствителен,*** емоционален, сантиментален, сензитивен
// ***страстен,*** темпераментен, пламенен
4. Който не е чувствителен към неща, които го заобикалят, или е проява на такова качество. *Той е безчувствен към чуждата болка. Тя е напълно безчувствена към красотата на природата. Той я наблюдаваше с безчувствен поглед. Безчувствена прегръдка. Безчувствена реч.*
— **равнодушен, нечувствителен, безразличен, бездушен, апатичен** *книж.*, **безстрастен, индиферентен** *книж.*, **студен** *прен.*, **хладен** *прен.*
ант. → ***развълнуван,*** разчувствен
// ***страстен,*** пламенен, горещ, жарък, огнен

// ***страстен,*** темпераментен, пламенен
5. вж. **безсърдечен** 1. знач.
V дебела му е кожата *разг.*, има дебела кожа *разг.* към 2. знач.
V опериран е от чувства *разг.* към 2. и 3. знач.
БЕЗЧУВСТВЕНОСТ – 1. Състояние на неспособност да се възприема със сетивата. *Някаква странна безчувственост беше сковала цялото ѝ тяло. Безчувственост на крайниците.*
— **нечувствителност, безчувствие, безжизненост, вдървеност** *прен.*, **вцепененост, вцепенение**
ант. → ***чувствителност*** *спец.*
2. Липса на чувствителност към неприятни емоции, усещания. *Нищо не можеше да я уязви, тя проявяваше удивителна безчувственост.*
— **нечувствителност, безчувствие, закоравялост** *прен.*, **дебелокожие** *прен. пренебр.*
ант. → ***чувствителност,*** деликатност, уязвимост, ранимост, наранимост
3. Отсъствие на чувства, безразлично отношение към някого, нещо. *Той се дразнеше от нейната безчувственост към успехите му.*
— **равнодушие, безчувствие, нечувствителност, безразличие, равнодушност, безразличност, апатия** *книж.*, **апатичност** *книж.*, **индиферентност** *книж.*, **безстрастие** *книж.*, **безстрастност** *книж.*, **студенина** *прен.*, **хладност, хладина** *прен.*
ант. → ***развълнуваност,*** разчувственост
4. вж. **безсърдечие** 1. знач.
БЕЗЧУВСТВИЕ – 1. вж. **безчувственост** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **безсърдечие** 1. знач.
БЕЗШУМЕН – вж. **тих** 2. и 3. знач.
БЕЗШУМНО – вж. **тихо** 1. и 2. знач.
БЕКЯР *разг.* – вж. **ерген**
БЕЛЕГ – 1. Следа по лицето или тялото, обикн. от рана, удар, порязване, изгаряне и под. *На лицето си имаше голям белег. Бялото агне е с черен белег на главата.*
— **дамга** *простонар.*, **нишан** *простонар.*
2. Предмет, рисунка и под., поставени върху нещо за отлика или указание. *На дърветата са поставени белези, които показват пътя към хижата.*
— **знак, нишан** *простонар.*
3. вж. **следа** 2. знач.;
4. вж. **признак**
БЕЛЕЖА *несв.* – 1. вж. **означавам** 1. знач.;
2. вж. **отбелязвам** 1. знач.
БЕЛЕЖИТ – 1. вж. **виден;**
2. вж. **забележителен** 1. знач.
БЕЛЕЖИТОСТ *книж.* – 1. *Обикн. мн.* вж. **забележителност** 1. знач.;
2. вж. **знаменитост**
БЕЛЕЖКА – 1. Листче, върху което е записано кратко съобщение. *Извадих от чантата си бележката и му я подадох. Прочетох бележката, която ми бяха оставили на бюрото.*
— **записка**
2. Нещо, което е отбелязано. *В края на текста има бележка от кого е литературно обработен материалът.*
— **означение, обозначение, отметка**
3. вж. **оценка** 1. знач.;
4. вж. **забележка** 1. знач.;
5. вж. **укор** 1. знач.
БЕЛЕЖНИК – Малка тетрадка, книжка за водене на различен вид бележки. *Записах си в бележника кога трябва да отида на лекар.*
— **тефтер, тефтерче, записник**
БЕЛЕЗНИКАВ – Който има цвят, подобен на бял. *Белезникав облак.*
— **възбял, беловат** *книж.*, **белизняв** *диал.*
БЕЛЕН – вж. **обелен** 1. знач.
БЕЛЕТРИСТ – Автор на художествена проза. *Елин Пелин е добър белетрист.*
— **прозаик, повествовател, разказвач** *разш.*, **епик** *книж.*
ант. → ***поет,*** лирик, стихотворец
БЕЛЕТРИСТИКА – вж. **проза** 1. знач.
БЕЛЕТРИСТИЧЕН – вж. **повествователен**
БЕЛЕЯ *несв.* – вж. **избледнявам** 2. знач.
БЕЛИЗНА *рядко* – вж. **белота**
БЕЛИЗНЯВ *диал.* – вж. **белезникав**
БЕЛИНА – вж. **белота**
БЕЛКИ (БЕЛКИМ) *простонар.* – 1. вж. **дано;**
2. вж. **нима**
БЕЛОВАТ *книж.* – вж. **белезникав**
БЕЛОВЛАС *поет.* – вж. **белокос**
БЕЛОКОС – Който е с бяла, побеляла коса. *Белокос старец.*
— **беловлас** *поет.*
ант. → ***чернокос***
БЕЛОЛИК – Който има бяло лице и кожа. *Белолико момиче.*
— **светлолик**
ант. → ***мургав,*** тъмнолик, смугъл
БЕЛОТА – Бял цвят. *Снегът още пази своята белота.*
— **белина, белизна** *рядко*
ант. → ***чернота***
БЕЛЯ – Махам външната обвивка (кожа, кора, люспа, черупка и под.) на нещо. *Беля ябълка. Беля черупката на яйце. Беля орехи.*
— **люща, люпя**[2] *разг.*
БЕЛЯ *разг.* – 1. вж. **пакост** 1. знач.;
2. вж. **зло** 1. знач.
БЕНТ – 1. Изкуствена преграда в коритото на река за повдигане на нивото на водата, която се отбива изцяло или отчасти в канал, тунел и др. *Водите преливат през бента.*
— **яз, бараж**
2. Водният басейн зад тази изкуствена преграда. *Шуми водата на бента.*
— **вир, яз, язовир** *разш.*
БЕРА[1] *несв.* – 1. Отделям плод, цвят, лист от стрък или клон. *Бера цветя в градината.*
— **късам, обирам**[1] *в несв.*
2. Късам наред плодовете на растенията от определена площ, за да ги прибера на едно място. *На полето беряха царевицата.*
— **обирам**[1] *в несв.*
БЕРА[2] *несв.* – вж. **загноявам**
БЕРБАТ *простонар.* – вж. **мръсен** 1. знач.
БЕРБЕРИН *простонар.* – вж. **бръснар**
БЕРЕКЕТ *нар.* – вж. **плодородие** 1. знач.
БЕРЕКЕТЕН *нар.* – вж. **плодороден**
БЕРЕКЕТЛИЯ *нар.* – вж. **плодороден**
БЕРИЯ *остар.* – вж. **такса**
БЕСЕДА – 1. вж. **сказка;**
2. вж. **разговор**

БЕСЕДВАМ *книж.* – вж. **разговарям**
БЕСЕДВАНЕ – вж. **разговор**.
БЕСЕДКА – Лека, покрита само отгоре, обикн. дървена, кръгла или многоъгълна постройка в градина или парк, предназначена за почивка.
— **павилион** *остар.*, **кьошк** *нар. остар.*
БЕСЕДЧИК *книж.* – вж. **лектор** 1. знач.
БЕСЕН – 1. *прен.* вж. **яростен** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **стремителен** 1. знач.
БЕСИЛКА – Приспособление с въжена примка за бесене.
— **бесило, бесилница** *остар.*, **весилка** *остар.*, **весило** *остар.*, **въже** *прен.*
БЕСИЛНИЦА *остар.* – вж. **бесилка**
БЕСИЛО – вж. **бесилка**
БЕСНЕЕНЕ – вж. **буйство** 1. знач.
БЕСНЕЯ – 1. вж. **буйствам** 1. знач.;
2. вж. **бушувам** 1. знач.;
3. вж. **безчинствам** 1. знач.;
4. *разг.* вж. **лудувам** 1. знач.
БЕСНОТА *рядко* – вж. **яд** 1. знач.
БЕСНОТИЯ *разг.* – 1. *рядко* вж. **яд** 1. знач.;
2. вж. **буйство** 1. знач.
БЕСОВСКИ *старин.* – 1. вж. **езически**;
2. вж. **дяволски** 1. знач.
БЕСТИЯ *книж. рядко руг.* – вж. **изверг**
БЕСУВАМ *разг.* – 1. вж. **безчинствам** 1. знач.;
2. вж. **развратнича**
БИБЛИОГРАФИЯ – Научно изработен опис на книги, списания и др., систематизирани по някакъв признак, в който се посочват сведения за съдържанието и външното им оформление. *Библиография върху Ботев. Библиография на растениевъдството.*
— **книгопис**
БИВАК – вж. **лагер**
БИВАМ *несв.* – вж. **ставам**[2] 1. и 2. знач.
БИВА *разг.* – вж. **може**
БИВА МЕ *разг.* – 1. Годен съм, мога да бъда използван. *Как мислиш, платът, който си купих, бива ли го? Телевизорът все още го бива.*
— **струвам** *разг.*, **чиня** *нар.*
2. Имам данни, способен съм, годен съм. *Бива те за началник. Не го бива за нищо.*
— **ставам**[2]
V влизам в работа *разг.*, хващам (ловя) око *разг.* към 1. знач.
БИВШ – Който е бил някога някакъв или нещо, но сега вече не е. *Бившият кмет нищо не направи за града. Това е бившият ѝ съпруг.*
— **предишен, стар, някогашен, предходен, прежен** *книж.*
ант. → ***сегашен,*** настоящ, днешен, съвременен
*// **бъдещ,*** утрешен
БИЕ – вж. **ивица** 2. знач.
БИЖУ *книж.* – вж. **скъпоценност**
БИЖУТЕР – Лице, което изработва бижута и обикн. търгува с тях.
— **ювелир** *книж.*, **златар**
БИЖУТЕРИЕН – Който е свързан с производство и търговия на бижута. *Бижутериен магазин. Бижутерийни изделия.*
— **бижутерски, ювелирен, златарски**
БИЖУТЕРСКИ – вж. **бижутериен**
БИЗНЕС – 1. Промишлена, търговска или друга дейност, която носи доход, печалба. *Не трябва да се пречи на бизнеса да се развива. На съвещанието присъстваха и представители на бизнеса.*
— **предприемачество**
2. *нежел.* вж. **работа** 2. знач.
БИКОГЛАВ *разг. неодобр.* – вж. **неотстъпчив** 1. знач.
БИКОГЛАВЕЦ *рядко* – вж. **дебелоглавец**
БИКОГЛАВСТВО *разг. неодобр.* – вж. **неотстъпчивост**
БИКОГЛАВЩИНА *разг. неодобр.* – вж. **неотстъпчивост**
БИЛЕ *нар.* – вж. **билка**
БИЛКА – Тревисто лековито растение. *В аптеката се продават различни лековити билки.*
— **бурен** *обикн. мн. разг.*, **трева** *нар.*, **биле** *нар.*
БИЛКОЛЕЧЕНИЕ – Лекуване с билки.
— **фитотерапия**
БИЛО – Най-високата вододелна част на планина или хълм. *Скоро прехвърлихме билото на планината.*
— **гребен, хребет, превал**
БИЛЯ *простонар.* – вж. **дори**
БИНЛИК *разг.* – вж. **дамаджана**
БИНОКЪЛ – Ръчен оптически уред с увеличителни стъкла за наблюдаване на отдалечени предмети. *Военен бинокъл. Театрален бинокъл.*
— **далекоглед**
БИНТОВАМ – Обвивам с бинт някого, нещо. *Бинтовам ръката на ранения.*
— **забинтовам, превързвам, връзвам** *разг.*
ант. → ***разбинтовам***
БИОГРАФИЯ – Описание на по-важни факти от живота и дейността на някого. *Чета биографията на Вазов.*
— **животопис** *книж.*, **животоописание** *книж.*, **житиепис** *книж. рядко*, **житие** *разш.*
БИРА – Слабо алкохолно пенливо питие, което се прави обикн. от хмел и ечемик. *Бирата е вкусна, когато е студена. Светла бира. Тъмна бира.*
— **пиво**
БИРЛИК *разг.* – вж. **ас** 1. знач.
БИСЕР – Лъскаво, блестящо, млечнобяло, светложълто или (рядко) черно зърно, което се образува в черупката на някои миди и се използва за украшение. *На шията си имаше три реда бисери.*
— **перла, маргарит** *книж.*
БИСТРИНА – вж. **бистрота**
БИСТРОТА – Незамърсеност, неразмътеност на вода, течност и др. *Бистрота на водата. Езерото се отличава със своята бистрота.*
— **чистота, бистрина, прозрачност, кристалност**
ант. → ***мътност,*** мътнина, непрозрачност
*// **замърсеност***
БИСТРЯ *несв.* – вж. **избистрям** 1. знач.
БИСТЪР – 1. За вода или друга течност – в който няма мътилка, който е без примеси и замърсители. *Бистра вода. Бистър поток.*
— **чист, прозрачен, кристален** *прен.*
ант. → ***мътен,*** нечист, непрозрачен, замътен, помътен, размътен, неизбистрен
2. вж. **ясен** 2. знач.
БИТ – Съвкупност от условия или навици, които определят начина на съществуване. *В романа е описан селският бит.*
— **живот**

БИТАК *разг.* – Свободен, неорганизиран пазар за продажба на всякакви стоки. *На битака всичко можеш да намериш.*
— **битпазар** *разг.*
БИТВА *поет.* – вж. **битка** 1. знач.
БИТИЕ – вж. **живот** 2. и 4. знач.
БИТКА – 1. Въоръжено сблъскване между противникови части, обикн. във война, въстание и др. *След жестока битка градът беше превзет. Битката между двете войскови части продължи цяла нощ. Той бе участвал в много битки.*
— **сражение, бой**[1]**, борба, битва** *поет.*, **бран** *старин.*, **мурабе** *нар. остар.*
2. *прен.* вж. **сблъсък** 1. знач.
БИТНОСТ *рядко* – вж. **живот** 2. знач.
БИТПАЗАР *разг.* – вж. **битак**
БИТУВАМ *книж.* – вж. **съществувам** 1. знач.
БИЧ – 1. вж. **камшик**;
2. *прен. книж.* вж. **бедствие**
БИЧКИДЖИЙНИЦА *простонар.* – вж. **дъскорезница**
БИЧУВАМ *несв. книж.* – вж. **разобличавам** 1. знач.
БИЯ *несв.* – 1. Нанасям някому удари, за да му причиня болка. *Той го биеше по гърба. Ядоса се и започна да бие детето.*
— **удрям** *в несв.*, **налагам**[1] *разг. в несв.*, **шибам, пердаша** *разг.*, **пляскам, тупам** *разг.*, **пухам** *разг.*, **блъскам** *разг.*, **бъхтя** *разг.*, **млатя** *нар.*, **дера** *разг.*, **лупам** *разг.*, **дъня** *нар.*, **тимаря** *нар.*, **махам**[1] *диал.*, **лобутя** *диал.*, **пера** *прен. жарг.*, **маризя** *жарг.*, **тепам** *жарг.*, **кьотеча** *жарг.*
2. вж. **шибам** 1. знач.;
3. вж. **туптя**;
4. *разг.* вж. **побеждавам** 1. знач.;
5. *разг.* вж. **стрелям** 1. и 2. знач.
V отупвам (изпухвам, опухвам) праха от гърба *разг.*, стоплям (сгрявам) гърба *разг.*, троша (налагам, намествам, строшавам, счупвам, смилам, смазвам) кокалите *разг.*, смъквам (свличам, одирам, съдирам) кожата от гърба *разг.*, сменям фасона (физиономията) *разг.*, счупвам (строшавам, разбивам, смазвам, смачквам) главата *разг.*, разбивам (смазвам) мутрата *разг. грубо,* направям на кайма (кюфте, пихтия, пита, пестил, пастърма, дроб сарма, мозък, тъпан) *разг.* към 1. знач.
БИЯ СЕ *несв.* – 1. вж. **сражавам се**;
2. вж. **блъскам се** 1. знач.
БИЯЧ – вж. **побойник**
БЛАГ[1] – 1. За глас, звук, изражение, отношение – който е приятен, внимателен, доброжелателен. *Той ѝ говореше с благ глас. Благ поглед.*
— **мек, нежен**
ант. → ***остър,*** рязък, груб, суров
2. За време, климат и под. – който е умерено топъл и приятен. *Благ климат. Благ ветрец.*
— **мек**
ант. → ***остър,*** суров, люг, свиреп
3. вж. **добър** 1. знач.;
4. вж. **отстъпчив**
БЛАГ[2] *нар.* – вж. **сладък** 1. знач.
БЛАГАТ *поет. остар.* – вж. **щастлив** 1. знач.
БЛАГИНА *нар.* – вж. **сладост** 1. знач.
БЛАГО – вж. **благополучие** 3. знач.
БЛАГОВИДЕН *книж.* – вж. **миловиден**
БЛАГОВОЛЕНИЕ *книж.* – 1. Проява на добра воля (обикн. на по-високостоящ към по-нискостоящ). *Направеното ми предложение за работа го възприемам като някакво особено благоволение от страна на директора.*
— **милост, снизхождение, съизволение** *старин.*
2. вж. **благосклонност**
БЛАГОВОЛЯВАМ *книж. ирон.* – вж. **съгласявам се** 1. знач.
БЛАГОВОНЕН *книж.* – вж. **ароматен**
БЛАГОВОНИЕ *книж.* – вж. **аромат** 1. и 2. знач.
БЛАГОВРЕМЕНЕН *книж. рядко* – вж. **навременен** 1. знач.
БЛАГОВРЕМЕННО *книж. рядко* – вж. **навреме**
БЛАГОВЪЗПИТАН *книж.* – вж. **възпитан** 1. знач.
БЛАГОВЪЗПИТАНИЕ *книж.* – вж. **възпитание** 1. знач.
БЛАГОВЪЗПИТАНОСТ *книж.* – вж. **възпитание** 1. знач.
БЛАГОГОВЕЙНО – С голямо уважение, с преклонение. *Тя целуна благоговейно иконата.*
— **пиететно** *книж.*, **богомолно** *книж.*
БЛАГОГОВЕНИЕ – Дълбоко уважение, почит. *Студентите изпитват благоговение към професора си. Тя го гледаше с благоговение.*
— **преклонение, пиетет** *книж.*
БЛАГОГОВЕЯ *несв.* – вж. **прекланям се** 1. знач.
БЛАГОДАРЕН – 1. Който оценява стореното му добро или услуга и изпитва най-добри чувства към този, който ги е направил. *Аз съм ти благодарен за всичко, което направи за мен. Ако ми помогнеш, цял живот ще ти бъда благодарен.*
— **признателен**
ант. → ***неблагодарен,*** непризнателен
2. вж. **благодатен** 1. знач.
БЛАГОДАРНОСТ – Чувство на задоволство и оценяване на стореното добро или израз на това чувство. *Спомням си с благодарност как ми спаси живота. Изказаха му благодарност за добре свършената работа.*
— **признателност**
ант. → ***неблагодарност,*** непризнателност
БЛАГОДАРЯ – 1. За изразяване на благодарност при получаване на нещо, направена услуга, изказано пожелание и под. *Благодаря ти за услугата. Благодаря за подаръка. Благодаря за добрите пожелания.*
— **мерси** *нежел.*, **сполай** *нар.*
2. Изпитвам чувство на благодарност, признателен съм някому за направено добро. *Този човек ми помогна в беда и аз винаги ще му благодаря за това. Един ден ще ми благодариш, че те накарах да учиш*
— **благославям** *разг.*
ант. → ***кълна,*** проклинам, проклетисвам
V целувам ръцете някому *разг.* към 2. знач.
БЛАГОДАТ – вж. **плодородие** 1. знач.
БЛАГОДАТЕН – 1. Който дава възможност за постигане на добър резултат. *Благодатна тема. Благодатен сюжет. Благодатна работа.*
— **благодарен**
ант. → ***неблагодатен,*** неблагодарен
2. вж. **плодороден**;
3. вж. **благоприятен** 2. знач.
БЛАГОДЕНСТВАМ *книж.* – Живея щастлив живот без материални затруднения. *Майка му го*

съветваше да учи, за да благоденства един ден. *Той си намери добре платена работа и сега семейството му благоденства.*

— **добрувам, охолствам, блаженствам** *рядко,* **рахатувам** *разг.,* **благувам** *диал.,* **светувам** *диал.*

ант. → ***мизерствам,*** бедствам, мизерувам

V живот <си> живея *разг.,* като бял човек (цар, крез, бей, паша) живея *разг.,* по царски живея *разг.,* на широка нога живея *разг.*

БЛАГОДЕНСТВИЕ – Щастлив живот без материални затруднения и неприятности. *Всяко правителство обявява, че ще работи за благоденствието на народа.*

— **благополучие, добруване, добро** *прен.*

ант. → ***неблагополучие,*** злополучие

БЛАГОДЕТЕЛ – Човек, който върши добрини, който оказва голяма и безкористна, обикн. материална помощ някому.

— **благотворител, добротворец** *книж. остар.*

БЛАГОДЕЯНИЕ – Голямо добро дело, извършено безкористно. *Той даде голяма сума за лечението на болното дете, но не искаше никой да научи за това негово благодеяние.*

— **добрина, добро, милост** *обикн. мн.,* **хаир** *простонар.,* **себап** *диал.*

ант. → ***злодеяние,*** злина, зло

БЛАГОДУМЕН *книж. остар.* – вж. **сладкодумен**

БЛАГОДУШЕН – вж. **добър** 1. знач.

БЛАГОДУШИЕ – вж. **доброта**

БЛАГОДУШНОСТ *рядко* – вж. **доброта**

БЛАГОЗВУЧЕН – 1. Който звучи приятно. *Благозвучен глас. Благозвучна песен. Благозвучни стихове. Благозвучен език.*

— **мелодичен, звучен, музикален** *прен.,* **напевен**

ант. → ***неблагозвучен,*** немелодичен, немузикален

2. Който образува съзвучие, тоновете на който се комбинират добре. *Благозвучни акорди. Благозвучни гласове.*

— **съзвучен, хармоничен**

ант. → ***неблагозвучен,*** несъзвучен, дисхармоничен, нехармоничен, какофоничен, асимфоничен

БЛАГОЗВУЧИЕ – 1. Приятно звучене. *Благозвучие на песните. Благозвучие на стиха. Благозвучие на езика.*

— **мелодичност, благозвучност, звучност, напевност, мелодия** *прен.,* **музика** *прен.,* **музикалност** *прен.*

ант. → ***неблагозвучие,*** неблагозвучност

2. Приятна съгласуваност на звукове. *Благозвучие на акорди. Харесва ми благозвучието на българската народна музика.*

— **хармония, съзвучие, консонанс**

ант. → ***неблагозвучие,*** дисхармония, какофония, несъзвучие, дисонанс, асимфония

БЛАГОЗВУЧНОСТ – вж. **благозвучие** 1. знач.

БЛАГОНАДЕЖДЕН – вж. **сигурен** 1. знач.

БЛАГОНАМЕРЕН *книж.* – вж. **добронамерен**

БЛАГОНАМЕРЕНОСТ *книж.* – вж. **добронамереност**

БЛАГООБРАЗЕН *книж. остар.* – вж. **миловиден**

БЛАГОПОЖЕЛАНИЕ *обикн мн.* – 1. Изказано желание за сбъдване на нещо добро, хубаво. *Отвсякъде му изказваха благопожелания за дълъг живот.*

— **пожелание, добропожелание** *рядко,* **доброжелание**

2. *разш.* вж. **поздрав** 2. знач.

БЛАГОПОЛУЧЕН – 1. вж. **успешен** 1. знач.;

2. вж. **щастлив** 3. знач.

БЛАГОПОЛУЧИЕ – 1. Щастлив живот без материални затруднения и неприятности. *Неговата цел беше благополучието на децата му.*

— **благоденствие, добруване, добро** *прен.*

ант. → ***неблагополучие,*** злополучие

2. Успех в живота на някого или в нещо. *Вдигам наздравица за твоето благополучие.*

— **преуспяване, просперитет** *книж.,* **прокопсия** *нар.*

ант. → ***неблагополучие,*** злополучие

3. Състояние, което прави живота щастлив, което е ценно, положително в нравствено отношение. *Всичко, което правя, е за твоето благополучие. Народните избраници трябва да работят за общото благополучие.*

— **щастие, добро, благо, доброчестина** *нар. остар.*

ант. → ***нещастие,*** злочестина, несрета

// ***нещастие,*** злощастие, зло, несрета

БЛАГОПРИЛИЧЕН – Който е съобразен или е проява на приети норми и изисквания за поведение и възпитание в дадена среда. *Благоприлично държание. Благоприличен тон.*

— **приличен, пристоен** *книж.,* **благопристоен** *книж.,* **възпитан**

ант. → ***неприличен,*** непристоен, неблагоприличен, неблагопристоен, невъзпитан

БЛАГОПРИЛИЧИЕ – Поведение, начин на държание, съобразени с приетите норми и изисквания на добрите нрави в дадена среда. *Пазя благоприличие. Усмихнах се от благоприличие. Поведението ѝ преминава границите на благоприличието.*

— **приличие, пристойност** *книж.,* **благопристойност** *книж.,* **възпитание**

ант. → ***неприличие,*** непристойност, неблагоприличие, невъзпитание

БЛАГОПРИСТОЕН *книж.* – вж. **благоприличен**

БЛАГОПРИСТОЙНОСТ *книж.* – вж. **благоприличие**

БЛАГОПРИЯТЕН – 1. Който дава, предлага добри възможности за постигането на нещо. *Времето е благоприятно за лов. Професията ме поставя в благоприятно положение. Благоприятен момент.*

— **подходящ, удобен, сгоден** *разг.,* **добър, изгоден**

ант. → ***неблагоприятен,*** неподходящ, неудобен, несгоден, лош, недобър, неизгоден

2. Който създава добри условия за успеха на нещо, влияе добре върху нещо. *Създадени са благоприятни условия за развитието на науката. Благоприятна обстановка за работа.*

— **благотворен, благодатен**

ант. → ***неблагоприятен,*** неблаготворен, неблагодатен, недобър

3. Който води до добри резултати, който има добри последствия. *Някои филми оказват благоприятно въздействие върху психиката на детето. Планинският въздух е благоприятен за здравето.*

— **благотворен, положителен, полезен, ползотворен**

ант. → ***неблагоприятен,*** неблаготворен, отрицателен, вреден

4. вж. **одобрителен** 1. знач.;
5. вж. **успешен** 2. знач.

БЛАГОПРИЯТСТВАМ *книж.* – 1. вж. **съдействам**;
2. вж. **улеснявам** 2. знач.

БЛАГОРАЗПОЛОЖЕН *книж.* – 1. вж. **благосклонен**;
2. вж. **дружелюбен** 1. знач.

БЛАГОРАЗПОЛОЖЕНИЕ *книж.* – 1. вж. **благосклонност**;
2. вж. **симпатия** 1. знач.;
3. вж. **дружелюбие** 1. знач.

БЛАГОРАЗПОЛОЖЕНОСТ *книж.* – 1. вж. **благосклонност**;
2. вж. **дружелюбие** 1. знач.

БЛАГОРАЗУМЕН – вж. **разумен** 1. и 3. знач.

БЛАГОРАЗУМИЕ – 1. Качество на благоразумен човек или негова проява. *Прояви благоразумие и не отговаряй на нападките ѝ. Благоразумието я посъветва да мълчи.*
— **разум** *прен.*, **разсъдливост, разумност**
ант. → ***неблагоразумие,*** безразсъдство, безразсъдност, неразумност, неразсъдливост, глупост
2. Проява на обмисленост в действия и постъпки. *Не очаквах от него такова благоразумие. Проявих благоразумие и не се включих в съмнителните му сделки.*
— **мъдрост, трезвост**
ант. → ***неблагоразумие,*** безразсъдство, авантюра, авантюризъм, безумие, безумство, лудост, щуротия

БЛАГОРЕЧИВ *книж. остар.* – вж. **сладкодумен**

БЛАГОРЕЧИЕ *книж. остар.* – вж. **красноречие** 2. знач.

БЛАГОРОДЕН – 1. Който се отличава с висока нравственост и добродетели. *Благороден човек. Тя има благородно сърце. Благородна душа.*
— **добродетелен, високонравствен**
ант. → ***неблагороден***
2. Който се отличава или изразява безкористност, великодушие, отстъпчивост по отношение на другите. *Благороден характер. Благородна постъпка. Благороден жест.*
— **великодушен, рицарски** *прен.*, **кавалерски, джентълменски**
ант. → ***неблагороден***
*// **дребнав***
3. Който е свързан с аристокрацията. *Той е от благороден род.*
— **аристократичен**
ант. → ***неблагороден***
4. За лице, черти и под. – който отразява богат духовен живот. *Благородна физиономия. Благородни черти на лицето.*
— **одухотворен**
5. вж. **възвишен**

БЛАГОРОДНИК – вж. **аристократ**

БЛАГОРОДСТВО – 1. Изисканост, изтънченост в поведение, държание. *Тези хора се отличават с благородство на духа.*
— **аристократизъм, аристократичност**
2. Качество или проява на снизходителност и готовност да се пожертват собствените интереси. *Не очаквах, че той ще прояви такова благородство и ще се откаже от имота в моя полза.*
— **великодушие, джентълменство, кавалерство, рицарство** *прен.*
ант. → ***дребнавост***
3. вж. **възвишеност**

БЛАГОСКЛОНЕН – Който има, проявява добро отношение към някого, с отсянка на покровителство, или който е израз на такова отношение. *Той винаги е бил благосклонен към мене. Погледна я с благосклонен поглед.*
— **благоразположен** *книж.*, **доброжелателен**
ант. → ***неблагосклонен,*** неблагоразположен

БЛАГОСКЛОННОСТ – Доброжелателно отношение, чувство на добро разположение към някого. *На ухажванията му тя бе отвърнала с благосклонност. Страхуваше се да не загуби благосклонността на шефа.*
— **благоразположение** *книж.*, **благоразположеност** *книж.*, **благоволение** *книж. (обикн. на по-високостоящ към по-нискостоящ)*
ант. → ***неблагосклонност,*** неблагоразположение, неблагоразположеност

БЛАГОСЛАВЯМ *разг.* – вж. **благодаря** 2. знач.

БЛАГОСЛОВИЯ – 1. *прен. разг.* вж. **разрешение** 1. знач.;
2. *прен. разг. ирон.* вж. **псувня**

БЛАГОСТ[1] – 1. Качество или състояние, което действа приятно на сетивата. *Благост в обноските. Благост в погледа. В гласа ѝ се чувстваше благост.*
— **мекост, мекота, нежност**
ант. → ***грубост,*** суровост
2. вж. **доброта**;
3. вж. **отстъпчивост**

БЛАГОСТ[2] *нар.* – вж. **сладост** 1. знач.

БЛАГОСЪСТОЯНИЕ *книж.* – вж. **богатство** 1. и 2. знач.

БЛАГОТВОРЕН – вж. **благоприятен** 2. и 3. знач.

БЛАГОТВОРИТЕЛ – вж. **благодетел**

БЛАГОУТРОБИЕ *книж. ирон.* – вж. **корем**

БЛАГОУХАЕН – вж. **ароматен**

БЛАГОУХАНЕН – вж. **ароматен**

БЛАГОУХАНИЕ – вж. **аромат** 1. знач.

БЛАГОУХАЯ – Издавам приятна миризма, дъх. *В двора розите благоухаят. Нощта благоухаеше на здравец. Благоухаеш на френски парфюм.*
— **ухая, дъхам, дъхтя** *поет.*
ант. → ***воня,*** смърдя, вонея

БЛАГОЧЕСТИВ – 1. Който е в съгласие с нормите и изискванията на християнския морал. *Благочестиви мисли. Благочестиви дела. Благочестив живот.*
— **праведен, богоугоден** *книж.*, **свят**
ант. → ***неблагочестив,*** неправеден, нечестив, грешен, греховен
2. вж. **религиозен** 1. знач.

БЛАГОЧЕСТИВОСТ – вж. **религиозност**

БЛАГОЧЕСТИЕ – вж. **религиозност**

БЛАГУВАМ *диал.* – вж. **благоденствам**

БЛА̀ЖЕН – 1. За храна, ястие – който е от животински произход. *През пости не се ядат блажни храни.*
— **месен**
ант. → ***постен,*** безмесен, вегетариански
2. вж. **мазен** 1. и 2. знач.

БЛАЖÈН – вж. **щастлив** 1. и 2. знач.

БЛАЖЕНСТВАМ *рядко* – вж. **благоденствам**

БЛАЖЕНСТВО – 1. вж. **щастие** 3. знач.;
2. вж. **наслада** 1. знач.

БЛАЗНЯ *несв.* – вж. **изкушавам** 2. знач.
БЛАЗНЯ СЕ *несв.* – 1. вж. **изкушавам се** 2. знач.;
2. вж. **самозалъгвам се**
БЛАЗОСВАМ *диал.* – вж. **облазявам**
БЛАТЕН – вж. **блатист**
БЛАТИСТ – Който е покрит с блата. *Блатиста местност. Блатиста равнина.*
— **блатлив, блатен, мочурлив, мочурест, замочурен**
БЛАТЛИВ – вж. **блатист**
БЛАТО – Място със застояла вода, обикн. обрасло с водни растения. *Зеленясало блато.*
— **мочурище, мочур, тресавище, млака** *нар.*, **гьол** *разг.*, **батак** *простонар.*, **азмак** *диал.*
БЛЕД – вж. **бледен** 1., 2. и 3. знач.
БЛЕДЕН – 1. За лице, устни, ръце и др. – който е без естествена руменина. *Бледно лице. Бледни бузи. Бледни устни.*
— **блед, безкръвен, бледолик** *поет. само за лице*, **восъчен** *прен.*
ант. → ***румен,*** розов, червен, ален
2. Който е слабо оцветен. *Бледни тонове.*
— **блед, неярък**
ант. → ***ярък,*** крещящ
3. За светлина, сияние, лъчи и под. – който е много слаб, без блясък. *Бледна светлина. Бледни лъчи.*
— **блед, неярък**
ант. → ***ярък,*** ослепителен
БЛЕДНЕЯ *несв.* – 1. вж. **побледнявам** 1. знач.;
2. вж. **избледнявам** 1. и 2. знач.
БЛЕДОЛИК *поет.* – вж. **бледен** 1. знач.
БЛЕДОСИН – вж. **светлосин**
БЛЕЙКА *разг. неодобр.* – вж. **заплес**
БЛЕНУВАМ – вж. **мечтая**
БЛЕНУВАН – вж. **мечтан**
БЛЕСКАВИНА *рядко* – вж. **блясък** 1. знач.
БЛЕСКАВИЦА *диал.* – вж. **светкавица**
БЛЕСТЯ *несв.* – 1. Изпускам силна, ярка светлина, блясък. *Лампата блестеше право в очите му. Хиляди звезди блестят на небето.*
— **светя, грея, искря** *поет.*, **сияя, пламтя** *прен.*, **пламенея** *поет.*
2. Издавам блясък. *Къщата блести от чистота. Огърлица блестеше на шията ѝ.*
— **лъщя, светя** *прен.*, **грея, сияя**
3. За очи – излъчвам блясък, обикн. поради някакво вътрешно преживяване. *Очите ѝ блестят от радост.*
— **светя, грея, сияя, искря** *прен.*, **пламтя** *прен.*
4. *прен. обикн. с предл. с.* вж. **изпъквам** 3. знач.
БЛЕСТЯЩ – 1. Който излъчва светлина, блясък. *Блестящи звезди. Блестящи очи. Блестящи лъчи.*
— **бляскав, сияен, искрящ, лъчист, лъчезарен** *поет.*, **греен** *поет.*, **искрист** *прен.*, **искрометен** *поет.*
2. Който блести, притежава блясък. *Блестяща огърлица. Блестящи зъби.*
— **бляскав, лъскав, лъщящ**
3. *прен.* вж. **разкошен** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **забележителен** 1. знач.
БЛЕСТЯЩО *прен.* – вж. **отлично** 1. знач.
БЛЕЩУКАВ *диал.* – вж. **мъжделив**
БЛЕЩУКАМ – Светя със слаба, трептяща светлина. *В далечината блещука едва забележима светлина.*
— **мъждея, мъждукам, мъжделея, светулкам**
БЛЕЩЯ СЕ – Отварям широко очите си, обикн. при учудване, изненада, гняв и др. *Не се блещи, а изпълнявай каквото ти казвам!*
— **пуля се** *разг.*, **кокоря се** *разг.*, **кокорча се** *разг.*, **зверя се** *разг. ирон.*
БЛЕЯ *прен. разг. пренебр.* – вж. **зяпам**[2] 1. знач.
БЛИЖА *несв.* – Прекарвам езика си по повърхността на нещо. *Ближа лъжицата. Котката ближе лапичките си.*
— **лижа, облизвам** *в несв.*, **олизвам** *в несв. разг.*
БЛИЗВАМ – 1. Докосвам леко с език веднъж или няколко пъти за кратко време повърхността на нещо. *Кучето го близна по ръката.*
— **лизвам**
2. *разг.* вж. **вкусвам** 1. знач.
БЛИЗКО – вж. **близо** 1. и 2. знач.
БЛИЗО – 1. На малко разстояние от нещо. *Близо до училището има игрище. Магазинът е близо до нас. Къщата се намира близо до парка.*
— **близко, наблизо, наблизко, недалече (недалеч), недалеко**
ант. → ***далече,*** далеч, далеко, надалече (надалеч), надалеко
2. Не след много време, в недалечно време. *Победата е близо. Близо е моментът на решаващата среща.*
— **скоро, наскоро, близко**
ант. → ***далече,*** далеч, далеко
3. вж. **почти** 1. знач.
V на две крачки *разг.*, на една крачка *разг.*, на една ръка разстояние *разг.*, на една педя *разг.*, на един лакът (хвърлей) място *разг.*, на един скок (куршум) място *разг.*, на <един> хвърлей камък *разг.*, под носа ми *разг.*, под самия ми нос *разг.* към 1. знач.
БЛИЗОСТ – 1. Неголяма отдалеченост по място. *Поради близостта си до важни пътища градът бързо се е развил.*
— **съседство, неотдалеченост**
ант. → ***далечина,*** далечност, отдалеченост, отстраненост
2. *прен.* Вътрешна душевна връзка между двама или повече души, основаваща се на общност в характерите, взаимна симпатия. *Духовна близост свързва бащата и дъщерята.*
— **сродство, родство, афинитет** *прен. книж.*
3. вж. **интимност** 1. знач.;
4. вж. **сходство** 2. знач.
БЛИЗЪК – 1. Който се намира на недалечно разстояние от някого или нещо. *Близка страна. Откъснах клонче от близкото дърво.*
— **съседен, недалечен**
ант. → ***далечен,*** отдалечен
// Който се намира наблизо, наоколо. *Пазарувам от близките магазини.*
— **околен, съседен,**
ант. → ***далечен,*** отдалечен
2. Който се е сближил с някого и се ползва с неговото доверие. *Близко лице на царя. Господата са мои близки хора.*
— **доверен, приближен**
3. Който е познат, с когото сме свикнали и приемаме като наш. *Те се държаха с него като с близък човек. Всред близки хора съм.*
— **свой, вътрешен**

ант. → ***чужд,*** несвой, външен
4. вж. **скорошен** 1. и 2. знач.;
5. вж. **сходен**
БЛИКАМ – 1. Изтичам буйно, със сила от някакъв отвор. *От извора блика бистра вода.*
— **извирам, шуртя**
2. Излизам отнякъде на силна струя. *Кръвта обилно бликаше от раната му. Сълзите ѝ бликаха непрекъснато.*
— **тека, струя, шуртя, лея се**
БЛИКВАМ – Изведнъж започвам да изтичам отнякъде обилно. *От устата му бликна кръв. От очите ѝ бликнаха сълзи.*
— **руквам, шурвам, потичам, избликвам, зашуртявам, заструявам**
БЛОК – вж. **коалиция**
БЛОКАДА *воен.* – вж. **обсада**
БЛОКИРАМ – 1. Правя блокада на населено или укрепено място или прегражда, спирам нещо чрез блокада. *Полицията блокира района, за да попречи на престъпника да избяга.*
— **обграждам, обкръжавам, окръжавам, обсаждам**
ант. → ***разблокирам***
2. Прекъсвам, спирам дейността си неочаквано поради някакви спънки, пречки. *Мисълта ѝ изведнъж блокира и тя млъкна. Когато трябваше да напиша името на селото, неочаквано блокирах.*
— **засичам**[1] *разг.,* **зациклям** *разг.,* **запецвам** *жарг.*
3. вж. **замразявам** 1. знач.
БЛУД *книж. остар.* – вж. **разврат** 1. знач.
БЛУДЕН *книж.* – 1. вж. **покварен** 1. знач.;
2. вж. **бездомен** 1. знач.
БЛУДКАВ – 1. вж. **безвкусен** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **безсъдържателен** 2. знач.
БЛУДКАВОСТ – вж. **безвкусие** 1. знач.
БЛУДНИЦА *книж.* – вж. **развратница**
БЛУДОДЕЙСТВАМ *книж. остар.* – вж. **развратнича**
БЛУДОДЕЙСТВО *книж. остар.* – вж. **разврат** 1. знач.
БЛУДСТВАМ *книж.* – вж. **развратнича**
БЛУДСТВО *книж.* – вж. **разврат** 1. знач.
БЛУЖДАЯ *книж.* – 1. За очи, поглед, мисъл и под. – не се съсредоточавам върху нещо, движа се в пространството без определена посока. *Мислите ѝ блуждаеха някъде. Погледът ѝ блуждаеше.*
— **рея се** *поет.*
2. вж. **скитам**
БЛЪСВАМ СЕ – С удар се натъквам, допирам до нещо. *Блъснах се във вратата и още ме боли ръката. Колата се блъсна в стълба.*
— **удрям се, бухвам се** *разг.,* **бутвам се** *разг.,* **джасвам се** *разг.,* **фрасвам се** *разг.,* **прасвам се** *разг.,* **хаквам се** *разг.,* **нахаквам се** *разг. грубо,* **надънвам се** *разг.,* **хласвам се** *разг.,* **халосвам се** *разг.*
БЛЪСКАМ – 1. вж. **бутам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **бия** 1. знач.
БЛЪСКАМ СЕ *несв.* – 1. С удар се допирам до нещо. *Водата се блъскаше в брега. Мухата се блъскаше в затворения прозорец.*
— **удрям се** *в несв.,* **бия се**
2. *разг.* вж. **мъча се** 1. знач.
БЛЪСКАНИЦА – Бутане и напиране по всички посоки в навалица. *Сутрин в трамвая е голяма блъсканица.*
— **бутаница** *разг.,* **тласканица** *разг.,* **тъпканица** *разг.,* **тъпкало** *разг.,* **мачканица** *разг.*
V игла (яйце) да хвърлиш, няма къде да падне *разг.,* няма къде игла (яйце) да хвърлиш *разг.*
БЛЪСНАТ *разг. грубо* – вж. **щур** 1. знач.
БЛЪФ – Измама чрез преувеличаване или прикриване на някои факти, лъжливо сведение, което цели да внесе заблуда. *Приказките, че ще стане министър, са блъф.*
— **дезинформация** *книж.,* **партенка** *прен. разг.,* **кьорфишек** *прен. разг.*
БЛЮВАМ *несв. диал.* – 1. вж. **изригвам**;
2. вж. **повръщам**
БЛЮДО – 1. вж. **чиния**;
2. *прен.* вж. **ястие**
БЛЮДОЛИЗЕЦ *книж. презр.* – вж. **подлизурко**
БЛЮДОЛИЗНИЧА *книж. неодобр.* – вж. **угоднича**
БЛЮДОЛИЗНИЧЕСТВО *книж. неодобр.* – вж. **угодничество**
БЛЮСТИТЕЛ *книж.* – вж. **пазител**
БЛЯН *поет.* – вж. **мечта**
БЛЯСВАМ – 1. Издавам блясък, лъскавина. *Острието на секирата блясна в полумрака. Прозорците бляснаха от чистота.*
— **лъсвам, светвам** *прен.,* **грейвам, заблестявам, залъщявам**
2. вж. **светвам** 1. и 2. знач.;
3. *прен.* вж. **проявявам се** 3. знач.
БЛЯСКАВ – 1. вж. **блестящ** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **разкошен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **забележителен** 1. знач.
БЛЯСКАВОСТ – вж. **блясък** 1. знач.
БЛЯСЪК – 1. Отразена ярка светлина от гладка повърхност. *Блясъкът на златото го заслепи. Харесва ми блясъкът на косите ѝ.*
— **лъскавина, бляскавост, блескавина** *рядко,* **лъскавост** *рядко,* **лустро** *разг.,* **гланц** *книж.*
2. Излъчвана ярка светлина от нещо. *Тя закри очи от силния блясък на слънцето. Блясък на улични лампи.*
— **светлина, сияние**
3. *прен.* вж. **разкош**
БОАЗ *диал.* – вж. **пролом**
БОБ – Едногодишно растение с шушулковидни плодове, зърната на което се употребяват за храна. *Зрял боб. Бял боб.*
— **фасул**
БОБОТЯ – 1. вж. **буча** 1. знач.;
2. вж. **бумтя**
БОГ – 1. В монотеистичните религиозни представи – безсмъртно и всемогъщо същество, което е създало света и го управлява по своя воля. *Уповавай се на Бога и той ще ти помогне.*
— **Господ, Всевишният, Създателят, Творецът, Всемогъщият** *рядко,* **Всемилостивият** *рядко,* **провидение** *разш.*
2. Според вярванията на езичниците – едно от свръхестествените същества, на които те се кланят. *Египтяните почитали много богове.*
— **божество**
3. *прен.* вж. **идол** 2. знач.
БОГАТ – 1. Който има много пари и добро материално състояние. *Богат търговец. Богат земеделец. Съседът ми е богат човек.*

— **заможен, състоятелен, имотен, паралия** *разг.*
ант. → ***беден,*** безпаричен, несъстоятелен, безимотен, нищ
2. Който е присъщ на човек с много пари, който е характерен за бита на богаташ. *Богат дом. Богата мебелировка. Богато облекло.*
— **богаташки, богатски, скъп, луксозен, скъпарски** *разг.*, **тежкарски** *разг.*, **тузарски** *разг.*, **баровски** *разг.*
ант. → ***беден,*** сиромашки, бедняшки, мизерен, оскъден
3. Който показва материално благополучие. *Богат живот. Богато съществуване.*
— **охолен, заможен**
ант. → ***беден,*** мизерен, сиромашки, оскъден
4. *прен.* вж. **изобилен**;
5. *прен.* вж. **разкошен** 1. знач.;
6. *прен.* вж. **съдържателен** 2. знач.
V бие го парата *разг.*, играе си с пари (милиони) *разг.*, не си знае парите *разг.*, не знае сметката на парите си *разг.*, въшкав (червив, гъбав, гъбясал, прогнил) с (от) пари *разг.*, мери парите си с кантар (крина) *разг.*, текат му парите из крачолите *разг.*, бодат (сърбят) го парите *разг.*, рине парите си с лопата *разг.*, дълбок му е джобът *разг.*, дебела (дълбока) му е кесията *разг.*, извира (изтича, тече) му из ръкавите (крачолите) *разг.*, тече му като из ръкав (ведро) *разг.* към 1. знач.

БОГАТАШ – Богат, заможен човек. *В този квартал живеят само богаташи. Той е голям богаташ.*
— **крез** *книж.*, **тузар** *разг.*, **туз** *разг.*, **баровец** *разг.*, **чорбаджия** *разг. остар.*, **думбазин** *простонар. неодобр.*, **богатник** *диал.*
ант. → ***бедняк,*** сиромах, нищ, голтак, голчо

БОГАТАШКИ – 1. Който е на богаташ. *Богаташки деца.*
— **богатски, чорбаджийски** *разг.*, **думбазки** *простонар. неодобр.*
ант. → ***бедняшки,*** сиромашки, голташки
2. вж. **богат** 2. знач.

БОГАТАШКИ – вж. **богато** 2. знач.

БОГАТЕЯ *несв.* – вж. **забогатявам**

БОГАТНИК *диал.* – вж. **богаташ**

БОГАТО – 1. В охолство, като богат, заможен човек. *Някои живеят богато, а други гладуват.*
— **охолно, царски, нашироко** *разг.*
ант. → ***бедно,*** сиромашки, мизерно, оскъдно, скромно
2. С много средства, с много пари. *Облича се богато. Стаята му е богато обзаведена.*
— **скъпо, луксозно, богаташки, баровски** *разг.*
ант. → ***бедно,*** сиромашки, мизерно, оскъдно
3. вж. **изобилно**
V на широка нога живея *разг.*, по царски живея *разг.*, като цар (крез, бей, паша) живея *разг.* към 1. знач.

БОГАТСКИ – 1. вж. **богаташки** 1. знач.;
2. вж. **богат** 2. знач.

БОГАТСТВО – 1. Съвкупност от материални блага с голяма стойност. *Богатството си натрупа с нечисти сделки.*
— **състояние, благосъстояние** *книж.*, **капитал** *разг.*
2. Притежание на големи материални блага. *Със своето богатство и влияние той играеше важна роля в живота на града.*
— **заможност, имотност, благосъстояние** *книж.*
ант. → ***бедност,*** безимотност
3. Притежание на достатъчно средства за пълна материална задоволеност. *Богатството винаги буди завист. Той мислеше, че е естествено да живее в богатство. Семейството ѝ тъне в богатство.*
— **охолство, доволство**[2] *книж.*, **охолност**
ант. → ***бедност,*** мизерия, оскъдица, нищета, бедната, немотия, беднотия, сиромашия, безпаричие
4. вж. **съкровище**;
5. *разг.* вж. **имот** 1. знач.;
6. *прен.* вж. **изобилие** 1. знач.;
7. *прен.* вж. **многообразие** 1. знач.

БОГОИЗБРАН – вж. **богопомазан**

БОГОМОЛЕН *книж.* – 1. вж. **молитвен** 1. знач.;
2. вж. **религиозен** 1. знач.

БОГОМОЛНО *книж.* – вж. **благоговейно**

БОГОПОМАЗАН – За който се смята, че е избран, предопределен от Бога. *Няма богопомазани народи. Въобразява си, че литературният кръг, към който принадлежи, е богопомазан.*
— **богоизбран**

БОГОСЛОВИЕ – Наука за религиозните догми, морал и култура.
— **теология**

БОГОСЛУЖБА *книж.* – вж. **богослужение**

БОГОСЛУЖЕНИЕ – Религиозни обреди и молитви, извършвани в църква от свещенослужител. *В църквата имаше богослужение.*
— **служба, богослужба** *книж.*, **литургия** *разш.*

БОГОСЛУЖИТЕЛ – вж. **свещеник**

БОГОТВОРЯ – 1. Изпитвам дълбока почит, възхищение или силно чувство на обич към някого или нещо. *Учениците боготворяха учителката си по литература. Тя боготвори изкуството.*
— **обожавам**
2. вж. **обожествявам**

БОГОУГОДЕН *книж.* – вж. **благочестив** 1. знач.

БОГОХУЛСТВАМ *книж.* – вж. **кощунствам**

БОГОХУЛСТВО *книж.* – вж. **кощунство**

БОДА *несв.* – 1. Натискам острие в тялото на някого или в нещо. *Бода с остен коня. Бода с нож някого. Бода игла в плат.*
— **мушкам, ръгам, ръчкам** *разг.*
2. Мушкам нещо с остър предмет, като правя дупка. *С вилица започна да боде погачата.*
— **дупча**
3. Втиквам нещо, обикн. заострено, в друго нещо. *Детето бодеше с карфица уловените пеперуди в стената.*
— **бъ̀ча**
4. Причинявам болка, неприятно усещане при пипане, докосване. *Острата му брада боде.*
— **боцкам**

БОДВАМ – 1. Веднъж или няколко пъти грубо и силно натискам с островръх предмет някого или нещо. *Внимавай телето да не те бодне.*
— **мушвам, ръгвам, ръчвам** *разг.*
2. *прен. разг.* вж. **обиждам**

БОДИГАРД – вж. **телохранител**

БОДИЛ[1] – Остър израстък на стъблото на някои растения. *Розата има много бодли. Бодли на кактус.*
— **трън, шип**

БОДИЛ[2] – Много бодливи растения, израснали гъсто на едно място. *Трябва да се изсекат крайпътните бодили.*

— **трънак, бодилак** *диал.*
БОДИЛАК *диал.* – вж. **бодил**[2]
БОДЛИВ – 1. По който има бодли, който е покрит с бодли. *Бодливи храсталаци. Бодлива роза. Бодливо растение.*
— **трънлив, шипест**
2. *прен. рядко* вж. **язвителен**
БОДРОСТ – 1. Качество или състояние на човек, който е изпълнен с жизнени сили. *След дългата почивка той отново почувства бодрост. Надявам се, че скоро ще се върнат силите и бодростта ми.*
— **жизненост, енергия, енергичност, виталност** *книж.*
ант. → ***отпуснатост,*** безжизненост
// ***отпадналост,*** изнемощялост
// ***умора,*** изтощение, преумора
2. Добро, ведро настроение. *От цялата му фигура лъхаше бодрост.*
— **жизнерадост**
ант. → ***унилост,*** умърлушеност
3. Бодро възприемане на действителността. *Надеждата, че ще оздравее, го изпълваше с бодрост.*
— **оптимизъм, жизнерадост**
ант. → ***песимизъм***
БОДЪР – 1. Който е изпълнен с енергия и жизнени сили или изразява енергичност. *Откакто спортувам, винаги се чувствам бодър. За годините си жената изглежда много бодра.*
— **жизнен, енергичен, витален** *книж.*, **свеж** *прен.*
ант. → ***отпуснат,*** безжизнен
// ***отпаднал,*** изнемощял, изтощен, изнурен, грохнал
// ***уморен,*** изморен, изтощен
2. Който е изпълнен с чувство на радост от живота или е израз на такова състояние. *Днес ми се виждаш много бодър. Говореше с бодър глас. Бодър смях. Бодро настроение.*
— **жизнерадостен, ведър** *прен.*, **весел** *разш.*
ант. → ***вял,*** отпуснат
// ***унил,*** умърлушен, оклюмал, оклюман, посърнал
3. Който се отличава с вяра и оптимизъм или вдъхва душевни сили. *Той е човек с бодър дух. Бодра музика. Бодри нотки звучаха в словото му.*
— **оптимистичен, ведър** *прен.*, **жизнерадостен**
ант. → ***песимистичен,*** мрачен
БОДЪРСТВАМ – вж. **будувам**
БОДЪРСТВАНЕ – 1. вж. **бдение**;
2. вж. **безсъние**
БОЕВИ *книж.* – вж. **боен**
БОЕН – Който е предназначен за водене на бой, сражение или се използва в бой, сражение. *Бойна техника. Бойна готовност.*
— **боеви** *книж.*, **ратен** *старин.*
БОЕПРИПАСИ *воен.* – Запас от бойни материали – снаряди, патрони, гранати, бомби, мини и др. *Склад за боеприпаси. Боеприпасите се свършиха.*
— **муниции** *воен.*
БОЕЦ – вж. **войник** 1. и 2. знач.
БОЖЕСТВЕН *прен.* – Който се отличава с голяма красота, възвишеност или с други във висша степен ценни качества. *Божествена музика. Божествено питие. Божествена усмивка. Божествен глас.*
— **приказен, неземен** *прен.*, **небесен** *поет.*, **райски** *прен.*
БОЖЕСТВО – 1. вж. **бог** 2. знач.;
2. вж. **идол** 2. знач.
БОЗАЙНИК – Клас гръбначни животни, които кърмят малките си с мляко.
— **млекопитаещо** *книж.*
БОЗАЙНИЧЕ *нар.* – вж. **бебе**
БОЗАЯ – За кърмаче или малко животно – смуча мляко от женска гръд или от бозка, от виме. *Майката даде на детето си да бозае.*
— **суча**[2]**, цицам** *разг.*, **мълзя** *диал.*
БОЗДУГАН – Старинно оръжие, представляващо тежка желязна топка, покрита с шипове и поставена на къса дръжка, използвано за нанасяне на удари.
— **топуз** *нар.*
БОЗКА *нар.* – вж. **гърда**
БОЙ[1] – 1. Нанасяне на удари на някого с ръка или предмет (пръчка, камшик, бич и под.). *Ще те пребия от бой! Ако не слушаш, ще има бой!*
— **побой, пердах** *разг.*, **тупаница** *разг.*, **тупаник** *разг.*, **тупа-лупа** *разг.*, **лобут** *простонар.*, **кьотек** *простонар.*, **даяк** *простонар.*, **мариз** *диал.*
2. Взаимно нанасяне на удари между двама или повече хора. *Мъжете се скарали, но до бой не се стигнало. Бях свидетел на бой между пияни младежи.*
— **сбиване, побой, побоище, тупаник** *разг.*, **тупаница** *разг.*, **патаклама** *разг.*, **меле** *жарг.*
3. вж. **битка** 1. знач.
V дървен господ *разг. ирон.* към 1. знач.
БОЙ[2] *нар.* – вж. **ръст** 1. знач.
БОЙКОСТ – Стремеж, готовност за борба, борбен дух на някого, нещо. *В поезията му липсва бойкост. Революционна бойкост.*
— **борбеност, настъпателност**
БОКЛУК – 1. вж. **смет**;
2. *разг.* вж. **сметище**
БОКЛУКЧИЯ – Лице, чиято служба е да събира и изхвърля боклука от населено място.
— **сметосъбирач**
БОКЛУЧИЩЕ *разг. рядко* – вж. **сметище**
БОЛ *простонар.* – вж. **много** 2. знач.
БОЛЕДУВАМ *несв.* – Болен съм от нещо, на легло съм. *Цяла седмица боледувах от грип. Никога не съм боледувал. Боледувам от язва.*
— **страдам** (*от*), **имам** (*в съчет. със същ., означаващи някакво заболяване*), **лежа** (*за тежко боледуване*), **залежавам се** *в несв.* (*за продължително боледуване*)
ант. → ***оздравявам,*** излекувам се, минава ми, изцерявам се, вдигам се
V пазя стаята (леглото) *разг.*
БОЛЕЖ *разг.* – вж. **болка** 1. знач.
БОЛЕЖКА *разг.* – вж. **болка** 1. знач.
БОЛЕЗНЕН – 1. Който е присъщ за човек с недобро здраве. *Болезнен цвят на лицето. Той имаше болезнен вид.*
— **нездрав, болнав, болен**
ант. → ***здрав***
2. *прен.* Който е извън границите на нормалното. *Болезнена чувствителност. Болезнени амбиции. Болезнено честолюбие.*
— **болен** *прен.*, **болнав** *прен. рядко*
3. вж. **мъчителен** 2. знач.
БОЛЕЗНЕНО – вж. **трудно** 2. знач.
БОЛЕЗНЕНОСТ *рядко* – вж. **болка** 1. знач.

БОЛЕН – 1. Който боледува, страда от някаква болест или е засегнат от болест. *Болна жена. Болно дете. Имам болно сърце.*
— **нездрав**
ант. → *здрав*
2. Който не се чувства добре здравословно. *Не отиде на работа, чувстваше се болен.*
— **неразположен, нездрав, болнав**
ант. → *здрав*
3. вж. **болезнен** 1. и 2. знач.

БОЛЕСТ – 1. Нарушение на нормалната жизнена дейност на организма. *Захарна болест. Детски болести. Всичко зависи от естеството на болестта.*
— **заболяване, страдание**
ант. → *здраве*
2. *прен.* вж. **страст** 2. знач.

БОЛЕСТОТВОРЕН *книж.* – Който причинява, предизвиква заболяване. *Болестотворни микроорганизми.*
— **патогенен** *спец.*

БОЛЕЯ – вж. **милея** 1. и 2. знач.

БОЛИ МЕ *прен.* – вж. **мъчно ми е**

БОЛКА – 1. Мъчително физическо усещане. *Почувствах тъпа болка от удара. Родилни болки. Имам болки в коремната област.*
— **болежка** *разг.*, **болеж** *разг.*, **страдание** *рядко*, **болезненост** *рядко*
2. *прен.* вж. **мъка** 2. и 3. знач.;
3. *прен.* вж. **грижа** 1. знач.

БОЛНАВ – 1. вж. **болен** 2. знач.;
2. вж. **болезнен** 1. и 2. знач.

БОЛНИЦА – Заведение, където лекуват болни на легло. *Наложи се да постъпя в болницата по ендокринология.*
— **клиника**

БОЛНО МИ Е – вж. **мъчно ми е**

БОЛШИНСТВО *книж.* – вж. **мнозинство**

БОМБА *прен. разг.* – вж. **сензация** 2. знач.

БОМБАРДИРАМ – 1. *спец.* За елементарни частици или други тела – нанасям удари, обикн. с голяма честота и сила, върху други частици или върху повърхност и ги разбивам, разрушавам.
— **обстрелвам** *спец.*
2. *прен.* вж. **обсипвам** 2. знач.

БОМБАСТИЧЕН – За думи, фрази и под. – който цели да създаде външен ефект, да направи силно впечатление. *Бомбастични фрази. Бомбастичен стил. Бомбастични обещания.*
— **гръмък** *прен.*, **високопарен** *книж.*, **надут** *прен.*, **помпозен** *книж.*

БОМОНД *книж.* – вж. **хайлайф**

БОНВИВАН *книж.* – вж. **бохем**

БОНУС – вж. **премия**

БОРАВЯ *несв.* – вж. **използвам** 2. знач.

БОРБА – 1. Активна и безкомпромисна дейност за премахване или унищожаване на нещо. *Борба срещу тютюнопушенето. Борба с болестите. Борба с невежеството.*
— **война** *прен. разш.*
2. Обикн. в спорта – надпреварване за надмощие между две или повече лица, отбори и под. *Борба за първенство. След оспорвана борба отборът ни победи.*
— **състезание, двубой, единоборство**
3. вж. **битка** 1. знач.;
4. вж. **сблъсък** 1. и 2. знач.

БОРБАДЖИЯ *диал.* – вж. **борец** 3. знач.

БОРБЕН – 1. вж. **бояк**;
2. вж. **агресивен** 2. знач.

БОРБЕНОСТ – 1. вж. **бойкост**;
2. вж. **агресивност**

БОРД[1] – вж. **палуба**

БОРД[2] – Група лица, които управляват, контролират дейността на предприятие, учреждение, институция и пр. *Борд на директорите.*
— **съвет**

БОРДЕЙ – Малка, схлупена нехигиенична къща, обикн. изградена с подръчни материали. *В тези бордеи живеят бедни семейства.*
— **коптор, съборетина**

БОРДЮР – вж. **ивица** 3. знач.

БОРЕЦ – 1. Човек, който води борба, бие се за нещо. *Борец от Априлското въстание. Много борци са загинали за свободата ни.*
— **поборник** *книж. рядко*, **юнак** *нар.*
2. Човек, който активно действа за осъществяване на някаква идея, кауза. *Борец за правата на човека. Борец за мир. Борец за свободата на печата.*
— **радетел, ратник** *старин.*, **поборник** *книж. рядко*
3. Спортист – любител, който се занимава с народна спортна борба. *Хванал да се бори с най-силния борец.*
— **пехливанин** *разг.*, **поборник** *книж. остар.*, **борбаджия** *диал.*
4. *рядко* вж. **войник** 2. знач.

БОРСА – 1. Определено място, където се извършва търговия на едро. *Зеленчукова борса. Книжна борса. Борса на зърнени храни.*
— **тържище, пазар, пазарище, пиаца** *остар.*
2. Място на площад или улица, където наемни работници чакат да бъдат наети. *Ако отида на борсата, може някой да ми предложи работа.*
— **пиаца**

БОРСУК – 1. *диал.* вж. **язовец**;
2. *прен. разг.* вж. **саможивец**

БОРЧ *разг.* – вж. **дълг** 1. знач.

БОРЧЕСКИ – вж. **бояк**

БОРЧЛИЯ *простонар.* – 1. вж. **длъжен** 1. знач.;
2. *като същ.* вж. **длъжник**

БОРЧЛЯСВАМ *простонар.* – вж. **задлъжнявам**

БОРЯ СЕ – 1. Водя въоръжена борба. *На фронта войниците се бореха самоотвержено срещу врага.*
— **сражавам се, бия се, воювам**
2. *Обикн. с предл. с, против, срещу.* Старая се с всички сили да преодолея съпротивата на някого, нещо, да добия надмощие над някого, нещо. *Опозицията се бори срещу правителството. Боря се с недостатъците си. Боря се с болестта. Боря се с трудностите.*
— **воювам** *прен.*
3. Действам активно, като полагам усилия да преодолея някакви трудности, да постигна нещо. *Боря се за общото благо. Боря се за права и свободи.*
— **воювам** *прен.*, **ратувам** *книж.*, **радея** *книж.*
4. вж. **състезавам се** 1. знач.
V държа високо знамето на нещо *книж.* към 3. знач.

БОС – вж. **работодател**

БОС – 1. Който е без обувки или чорапи, с голи крака. *Обича вкъщи да ходи бос. Босо дете.*

— **босоног, босокрак, необут**
ант. → *обут*
2. *прен. разг.* вж. **неподготвен** 2. и 3. знач.
БОСОКРАК – вж. **бос** 1. знач.
БОСОНОГ – вж. **бос** 1. знач.
БОСОТА – *прен. разг.* вж. **неподготвеност** 2. и 3. знач.
БОСЯК *рядко* – 1. вж. **бездомник**;
2. вж. **бедняк**
БОТУР *диал.* – вж. **пън** 1. знач.
БОХЕМ – Човек, който води весел и безгрижен живот (обикн. човек на изкуството). *Той беше поет, бард и бохем.*
— **бонвиван** *книж.*
БОХЧА – 1. *разг.* вж. **вързоп** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **кърпа** 3. знач.;
3. *нар.* вж. **покривка** 1. знач.
БОЦКАМ – вж. **бода** 4. знач.
БОЯ – 1. Вещество за оцветяване. *Пастелни бои. Боя за яйца. Боя за обуща. Боя за коса. Пакетче боя. Боя на таблетки.*
— **багрило, багрилка, багра, оцветител** *огр.*, **вапсило** *диал.*, **вапсилка** *диал.*
2. *разг.* вж. **цвят**
БОЯДИСВАМ – 1. Придавам определен цвят на нещо, покривам нещо с боя. *Боядисвам вълна. Боядисвам косата си.*
— **оцветявам, багря** *несв.*, **вапсвам** *диал.*
ант. → *обезцветявам*
2. вж. **оцветявам** 1. знач.
БОЯЗЛИВ – вж. **страхлив** 1. и 2. знач.
БОЯЗЛИВОСТ – вж. **малодушие**
БОЯЗЪН – вж. **страх**
БОЯК – Който проявява готовност за борба или който изразява стремеж към борба. *Бойка организация. Бойка реч. Бойка статия. Бойка публицистика.*
— **борчески, настъпателен, борбен, войнстващ** *книж.*, **атакуващ**
БОЯ СЕ *несв.* – вж. **страхувам се**
БРАВА – Приспособление за заключване на врата, шкаф и др. *Сложихме нова брава на вратата. Секретна брава.*
— **ключалка, заключалка**
БРАВО – За изразяване на одобрение, похвала, задоволство. *Браво, успя да спечелиш конкурса! „Браво!“ – не можеше да не изкаже възхищението си непознатият мъж.*
— **отлично, бравос** *простонар.*, **ашколсун** *простонар.*, **аферим** *простонар.*, **евала** *простонар.*, **машала** *диал.*
БРАВОС *простонар.* – вж. **браво**
БРАДВА – Желязно сечиво с дървена дръжка за сечене на дърва. *Той взе брадвата и отиде да сече дърва на двора.*
— **секира, балтия** *диал.*, **топор** *диал.*, **манара** *диал.*
БРАЗДА – 1. Тясна дълга черта върху нещо. *Острието на иглата направи бразда върху повърхността на масата.*
— **резка**
2. Струйка от нещо потекло (пот, сълзи, кръв и др.). *Сълзите оставиха бразди по лицето ѝ.*
— **браздулица**
3. вж. **бръчка**;
4. *рядко* вж. **ивица** 4. знач.;
5. *разш.* вж. **граница** 1. знач.
БРАЗДУЛИЦА – вж. **бразда** 2. знач.
БРАЗДЯ *несв.* – 1. вж. **ора**;
2. вж. **поря** 1. знач.
БРАК[1] – вж. **женитба**
БРАК[2] – Недоброкачествена продукция, негодна стока. *Трябва да се намали бракът в производството.*
— **шкарто, отпадък** *рядко*
БРАКМА *разг. пренебр.* – вж. **таратайка**
БРАКОСЪЧЕТАВАМ *книж.* – вж. **оженвам**
БРАКОСЪЧЕТАВАМ СЕ *книж.* – вж. **женя се** 1. знач.
БРАКОСЪЧЕТАНИЕ *книж.* – вж. **женитба**
БРАКУВАМ – Определям нещо като некачествено, негодно за употреба. *Негодната продукция я бракувахме.*
— **шкартирам**
V хвърлям на боклука *разг.*
БРАН[1] *старин.* – 1. вж. **война** 1. знач.;
2. вж. **битка** 1. знач.
БРАН[2] *диал. поет.* – вж. **вълна**
БРАНА – Земеделско оръдие, с което се разбиват буците пръст на изорани или засети площи.
— **грапа**
БРАНИТЕЛ *книж.* – 1. вж. **защитник** 1. и 2. знач.;
2. вж. **пазител**
БРАННИК *старин.* – вж. **войник** 2. знач.
БРАНТИЯ *разг. пренебр.* – 1. вж. **развратница**;
2. вж. **грозница**
БРАНШ – вж. **отрасъл**
БРАНЯ *несв.* – 1. вж. **защитавам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **отстоявам** 1. знач.;
3. вж. **пазя** 1. и 2. знач.
БРАТИМЯ СЕ *несв.* – Ставам побратим с някого.
— **побратимявам се** *в несв.*
БРАТСКИ – *разш.* вж. **дружески**
БРАТСТВО *прен. рядко* – вж. **сдружение**
БРАЧЕН – 1. вж. **съпружески**;
2. вж. **сватбен** 1. знач.
БРЕГОВИТ *диал.* – вж. **стръмен**
БРЕМЕ – вж. **тежест** 2. знач.
БРЕМЕННА – Която носи плод в утробата си (за жена или женско животно).
— **трудна** *нар.*, **тежка** *нар.*, **непразна** *нар.*
V в положение *разг.*
БРИЗВАМ *поет.* – 1. вж. **облъхвам** 1. знач.;
2. вж. **повявам** 2. знач.
БРИЗГИ – вж. **пръски**
БРИЛЯНТ – вж. **диамант**
БРИЛЯНТЕН *прен. огр.* – вж. **безукорен** 1. знач.
БРИЛЯНТНО – вж. **отлично** 1. знач.
БРИЧКА *разг. пренебр.* – вж. **таратайка**
БРИША *диал.* – вж. **бърша**
БРОДЕРИЯ – Ръчно или машинно ушита украса върху тъкан. *Покривка с българска бродерия.*
— **везба, везмо**
БРОДИРАМ – Шия фигурки за украса върху тъкан. *Бродирам блуза.*
– **веза, шия** *разг.*, **нашивам** *диал.*
БРОДЯ – вж. **скитам**
БРОДЯГА *книж.* – вж. **скитник**
БРОЕН – вж. **числен**
БРОЖЕНИЕ *книж.* – Проява на обществено недоволство. *Сред населението започна брожение срещу високите данъци.*

— **вълнение, кипеж** *прен.*, **протест, ропот, роптание**

БРОЙ – 1. Определена съвкупност от лица или предмети, множество от еднородни неща. *Броят на чиновниците във ведомството още не е ясен. Голям брой книги. Звездите нямат брой.*

— **число, количество, численост, цифра** *прен.*, **чет** *нар.*

2. Поредна книжка или вестник от поредица на периодично издание. *Кой брой на списанието търсите? Нужен ми е миналият брой на вестника.*

— **номер**

3. вж. **екземпляр** 1. знач.

БРОЙКА – вж. **екземпляр** 1. знач.

БРОКЕР – Лице, което свързва две или повече страни в дадена сделка и ги улеснява, подпомага при нейното сключване и осъществяване. *Работя като брокер във фирма за недвижими имоти.*

— **посредник, комисионер**

БРОНЯ – Средновековно облекло от метални части за защита от хладно оръжие. *Рицарска броня.*

— **ризница, панцер, оклоп** *остар.*

БРОШКА – Женско украшение, обикн. от метал, прикрепено на дреха чрез закопчаване. *На ревера си имаше много красива брошка.*

— **карфица**

БРОЯ *несв.* – 1. вж. **смятам** 1. знач.;

2. вж. **наброявам** 1. и 2. знач.

БРУЛЯ – 1. Удрям с прът, камък и др., за да сваля плодове от дърво. *Бруля орехи. Бруля ябълки.*

— **шмуля** *нар.*, **бруся** *диал.*

2. вж. **шибам** 1. знач.

БРУСНИЦА *нар.* – вж. **морбили**

БРУСЯ *диал.* – вж. **бруля** 1. знач.

БРУТАЛЕН – 1. вж. **груб** 4. знач.;

2. вж. **безогледен**

БРУТАЛНОСТ – 1. *Обикн. мн.* вж. **грубост** 3. знач.;

2. вж. **безогледност**

БРЪМБАЗЪК *разг.* – 1. вж. **дребосък** 1. знач.;

2. вж. **дреболия** 1. знач.

БРЪМБАЗЪЧЕ *разг.* – вж. **дребосък** 1. знач.

БРЪМКАЛО – *прен. разг. пренебр.* вж. **бъбривец**

БРЪМКАМ – вж. **бръмча** 1. и 2. знач.

БРЪМЧА – 1. За насекомо (бръмбар, пчела, муха и под.) – като летя, издавам с крилата си еднообразен звук. *Пчели бръмчат из въздуха.*

— **жужа, жужукам, жужна, бръмкам, журча** *диал.*

2. За машина, уред – издавам еднообразен шум при бързо движение. *Моторът тихо бръмчеше.*

— **жужа, бръмкам**

БРЪНКА – Метално колелце, което обикн. е съставна част от верига. *В носа на мечката бе забита желязна брънка. Брънка от веригата.*

— **халка, звено**

БРЪСКАМ – вж. **шибам** 1. знач.

БРЪСНАР – Човек, чийто занаят е да бръсне, да подстригва.

— **берберин** *простонар.*

БРЪТВЕЖ – Говорене на безсмислени, празни неща. *Никой не обръщаше внимание на брътвежа му.*

— **бърборене** *разг. пренебр.*, **бъбрене** *разг.*, **бръщолевене** *пренебр.*, **брътвене** *разг. пренебр.*, **дърдорене** *разг. пренебр.*, **дрънкане** *разг. пренебр.*, **плямпане** *разг. пренебр.*, **плещене** *разг. пренебр.*, **бъбреж** *рядко*

БРЪТВЕЖИ – Празни, глупави разговори, приказки. *Два часа слушах глупави брътвежи. Той не даде ухо на брътвежите на старата жена.*

— **безсмислици, празнословие, празнодумство, бръщолевения, брътвения** *разг.*, **дрънканици** *разг.*

V бабешки приказки *разг.*, бабини деветини *разг.*, приказки от 1001 нощ *разг.*, врели-некипели *разг.*, ни врели, ни кипели *разг.*

БРЪТВЕНЕ *разг. пренебр.* – вж. **брътвеж**

БРЪТВЕНИЯ *разг.* – вж. **брътвежи**

БРЪТВЯ *разг. пренебр.* – вж. **плещя**

БРЪЧКА – Тясна продълговата вдлъбнатина по кожата на лицето или тялото на човек. *Лицето ѝ беше набраздено с дълбоки бръчки. Като се намръщи, лицето му става на бръчки.*

— **гънка, бразда, резка, дипла** *рядко*, **бръчкул** *диал.*

БРЪЧКАВ *разг.* – вж. **набръчкан** 1. и 2. знач.

БРЪЧКАМ *несв.* – вж. **набръчквам** 1. знач.

БРЪЧКАМ СЕ – вж. **бърча се**

БРЪЧКУЛ *диал.* – вж. **бръчка**

БРЪЩОЛЕВЕНЕ *пренебр.* – вж. **брътвеж**

БРЪЩОЛЕВЕНИЯ – вж. **брътвежи**

БРЪЩОЛЕВЯ *разг. грубо* – 1. вж. **говоря** 1. знач.;

2. вж. **плещя**

БУДАЛА *разг. пренебр.* – вж. **глупак**

БУДАЛАЩИНА *простонар. пренебр.* – вж. **глупост** 1. знач.

БУДАЛКАМ *несв. разг. пренебр.* – вж. **лъжа** 2. знач.

БУДАЛЛЪК *простонар. пренебр.* – вж. **глупост** 1. знач.

БУДАЛОСВАМ СЕ *разг.* – вж. **втелявам се**

БУДЕН – 1. Който не спи. *Отдавна съм буден.*

— **събуден**

ант. → ***заспал,*** спящ

2. вж. **безсънен**;

3. *прен.* вж. **интелигентен** 1. знач.;

4. *прен.* вж. **бдителен** 1. знач.

БУДИТЕЛ – Просветен деец по време на Възраждането у нас, който е работил за културното и национално-политическото издигане на българския народ. *Народни будители.*

— **просветител, книжовник, възрожденец, възродител**

БУДКА – Малка, обикн. лека постройка, където се продават вестници, цигари, закуски и други дребни стоки. *Будка за вестници. Будка за продажба на безалкохолни напитки и закуски.*

— **павилион, лавка**

БУДНОСТ – вж. **бдителност** 1. знач.

БУДУВАМ – Не спя, стоя буден. *Цяла нощ будувах, чаках да се върне дъщеря ми. Стига си будувала, върви да си лягаш.*

— **бодърствам, бдя**

ант. → ***спя,*** кърта, почивам

*// **дремя,*** унасям се, клюмам

V не затварям (склопвам) очи *разг.*, не мигвам за секунда *разг.*

БУДУВАНЕ – 1. вж. **бдение**;

2. вж. **безсъние**

БУДЯ *несв.* – 1. Прекъсвам съня на някого. *Майка му го буди всяка сутрин. Не ме буди толкова рано. Шумът от улицата ме буди.*

— **събуждам** *в несв.*, **разбуждам** *в несв.*, **пробуждам** *в несв.*, **вдигам** *прен. разг. в несв.*

ант. → ***приспивам***
2. *прен.* Ставам причина някой да прояви активност, нарушавам апатията към нещо. *Будя заспалата съвест. Будя народа за борба.*
— **събуждам** *в несв.*, **разбуждам** *в несв.*, **пробуждам** *в несв.*
ант. → ***приспивам***
3. *прен.* вж. **възбуждам**
БУДЯ СЕ *несв.* – вж. **събуждам се** 1. знач.
БУЕН – 1. Който се проявява с голяма сила, движи се с голяма скорост и не може да бъде удържан, спрян (обикн. за природни явления). *Буен вятър. Буйни води. Буен огън. Буен вихър.*
— **стихиен, бурен, неудържим, яростен** *прен.*
ант. → ***тих,*** спокоен, кротък
2. Който превишава по сила и степен нормалните прояви на нещо. *Буйна страст. Буйна радост. Буен танц. Буйно веселие.*
— **бурен** *прен.*, **стихиен, неукротим, див** *прен.*, **неудържим, вихрен** *поет.*, **луд** *прен.*, **необуздан, неусмирим**
ант. → ***спокоен,*** сдържан, кротък, тих
3. вж. **несдържан** 1. и 2. знач.;
4. вж. **немирен** 1. и 2. знач.;
5. вж. **стремителен** 1. знач.;
6. вж. **страстен** 1. и 2. знач.
БУЗА – Част от лицето от слепоочието до долната челюст. *Розови бузи. Пълни бузи. Увиснали бузи.*
— **страна**[1], **ланита** *старин. поет.*, **образи** *диал.*
БУЙНОСТ – Бурна проява, силен изблик на енергия, чувства. *Буйност на чувствата. Буйност на поривите*
— **неудържимост, неукротимост, бурност** *рядко*, **стихийност, вихреност** *книж.*, **необузданост, неусмиримост** *книж.*
БУЙСТВАМ – 1. Не контролирам поведението си, държа се необуздано, като вдигам шум, правя пакости и под. *Като се напие, започва да буйства, да троши всичко, което му попадне. Болната е кротка, не буйства.*
— **беснея, лудея, лудувам** *огр.*, **безумствам** *рядко*
2. вж. **лудувам** 1. знач.
БУЙСТВО – 1. Неразумна проява на буен човек, изразена обикн. с викане, блъскане, чупене и под. *Пиянски буйства.*
— **беснеене, беснотия** *разг.*
2. Състояние на крайна възбуда, необуздано държание на ненормален човек. *Буйството му продължи няколко дни.*
— **изстъпление**
БУКАИ *простонар.* – вж. **окови** 1. знач.
БУКВАЛЕН – 1. Който предава значението, съдържанието на нещо без всякакво изменение. *Буквален превод. Буквален цитат.*
— **дословен** *книж.*, **текстуален** *книж.*
2. Обикн. в съчет. със *смисъл, значение* – който е съвсем точен, без изменение. *Съсипаха предприятието в буквален смисъл.*
— **дословен** *книж.*, **пряк**
ант. → ***преносен,*** фигуративен, метафоричен
БУКВАЛНО – Без никакво изменение (при предаване на текст, реч). *Предавам думите ѝ буквално. Превеждам буквално.*
— **дословно** *книж.*, **мотамо** *разг.*, **текстуално** *книж.*
V дума по дума *разг.*, буква по буква *книж.*, точ в точ *книж.*, едно към едно *разг.*
БУКВИ – Писмени знаци от азбуката.
— **писмена** *старин.*
БУКВОЯД – 1. вж. **формалист** 1. знач.;
2. вж. **бюрократ**
БУКВОЯДЕЦ – 1. вж. **формалист** 1. знач.;
2. вж. **бюрократ**
БУКЕТ – Подбрани, красиво подредени и обикновено свързани заедно стръкове цветя. *Букет от хризантеми. Ще ѝ поднеса един букет.*
— **китка**
БУКЛА – вж. **къдрица**
БУКЛЕСТ *рядко* – вж. **къдрав** 1. знач.
БУКЛИРАМ *рядко* – вж. **къдря** 1. знач.
БУЛКА – 1. Жена, която се венчава, сключва брак. *Всички се трупаха да видят булката. Булката беше облечена в дълга бяла рокля.*
— **младоженка, невеста (невяста)** *нар.*
2. *нар.* вж. **съпруга**;
3. *нар.* вж. **снаха**
БУЛО – Покривало от тънка прозрачна материя, което се слага на главата на булката при венчавка. *Младоженката беше с дълго бяло було.*
— **воал, вало** *разг.*
// Плат или воал, който покрива главата и лицето на някого, обикн. на жена, във връзка с обичай, ритуал и др. *Жената бе забулена с черно було.*
— **покривало** *огр.*
БУМ *книж.* – вж. **възход**
БУМАГА – 1. *остар.* вж. **документ** 1. знач.;
2. *мн. пренебр.* вж. **книжа**
БУМАЩИНА *неодобр.* – Канцеларска работа, прекалено усложнена с различни административни процедури и документи, спъващи деловото ѝ извършване. *Вместо да ръководи отдела, той се занимава с бумащина. Излишната бумащина ни пречи на работата.*
— **канцеларщина** *неодобр.*, **книжност** *рядко*
БУМКАМ – вж. **бумтя**
БУМТЕЖ – вж. **грохот**
БУМТЯ – Произвеждам силен, глух, продължителен шум (обикн. за мотор, буйно горяща печка, удари на тъпан и др.). *Навън бумти мотор. Огънят бумти.*
— **тътна, бухтя, тънтя, боботя, бумкам, дудна** *диал.*
БУНАК *разг. пренебр.* – вж. **глупак**
БУНАР *нар.* – вж. **кладенец** 1. знач.
БУНАЩИНА *разг. пренебр.* – вж. **глупост** 1. знач.
БУНИЩЕ – 1. вж. **сметище**;
2. вж. **торище**
БУНТ – 1. Масова проява на неподчинение на властта или на установения ред поради несъгласие с нещо и готовност за борба с различни средства. *Селски бунтове. Подстрекавам към бунт.*
— **размирици, метеж** *книж.*, **смут, вълнение** (*обикн. мн.*), **безредици, междуособици**
2. вж. **въстание**;
3. *прен.* вж. **протест** 1. знач.
БУНТАДЖИЯ *пренебр.* – вж. **бунтовник** 1. знач.
БУНТАР – 1. Човек, който проявява нетърпимост към нередностите и негодува срещу тях. *По природа беше бунтар, не можеше да се примири с неправдите.*
— **размирник, недоволник**
2. вж. **бунтовник** 1. знач.
БУНТАРСКИ – вж. **бунтовен** 2. и 3. знач.

БУНТОВЕН – 1. Който се бунтува, участва в бунт. *Бунтовен край.*
— **бунтовнически, размирен, метежен** *книж.*, **разбунен** *разг.*, **възбунен** *поет.*
ант. → ***мирен***
2. Който е склонен към бунт, който е свойствен на бунтовник. *Бунтовен дух. Бунтовно свърталище.*
— **бунтовнически, бунтарски**
3. Който е изпълнен с размирици, борби, обществени вълнения. *Настанаха бунтовни времена. Бунтовна епоха. Бунтовни стихове.*
— **размирен, метежен** *книж.*, **бунтарски, бунтовнически, смѝтен, неспокоен** *прен.*, **бурен** *прен.*, **тревожен** *прен.*, **буреносен** *прен. поет.*, **бурлив** *прен. поет.*
ант. → ***спокоен,*** мирен, тих, безбурен, безметежен, безтревожен, безоблачен
БУНТОВНИК – 1. Човек, който организира бунт или участва в него. *Дошла войска и разпръснала бунтовниците.*
— **метежник** *книж.*, **размирник, бунтар, бунтаджия** *пренебр.*
2. Участник или организатор на въстание, бунт. *Бунтовниците дълго се сражаваха с поробителя.*
— **въстаник, революционер** *разш.*
БУНТОВНИЧЕСКИ – вж. **бунтовен** 1., 2. и 3. знач.
БУНТУВАМ *несв.* – Подбуждам към бунт или неподчинение. *Ходят из селата и бунтуват народа. Подозират я, че бунтува колектива.*
— **размирявам** *в несв.*, **разбунтувам, буня** *несв. разг.*, **разбунвам** *разг.*, **възбунтувам** *книж. рядко*
ант. → ***усмирявам,*** умиротворявам, смирявам
V мътя (размътвам) главата (акъла, ума, мозъка) на някого *разг.*, бъркам (забърквам, разбърквам) главата (акъла, ума, мозъка) на някого *разг.*, мътя (размътвам) водата някъде *разг.*, разбунвам духовете някъде *разг.*
БУНТУВАМ СЕ *несв.* – 1. Проявявам непокорство, неподчинение. *Народът вече се бунтува и се бори за своите права. Никой не смее да се бунтува срещу ръководството на фирмата.*
— **възбунтувам се, разбунтувам се, буня се** *несв. разг.*
ант. → ***мирувам,*** кротувам, кютам
2. *прен.* вж. **протестирам**;
3. *прен. поет.* вж. **бушувам** 4. знач.
V надигам (вдигам, повдигам, изправям, вирвам, навирвам) глава *разг.* към 1. знач.
БУНЯ *несв. разг.* – вж. **бунтувам**
БУНЯ СЕ *несв. разг.* – вж. **бунтувам се** 1. знач.
БУРАН *диал.* – вж. **буря** 2. знач.
БУРГИЯ – Уред за пробиване на дупки в твърди предмети чрез въртене.
— **свредел**
БУРЕН – 1. Който предвещава, носи буря. *Бурни облаци. Бурни ветрове.*
— **буреносен**
2. За време – през който има буря. *Бурна пролет. Бурен ден. Бурна нощ.*
— **буреносен, бурлив** *поет.*
ант. → ***спокоен,*** безбурен, тих
3. В който бушува буря, който е обхванат от буря. *Бурно море.*
— **бурлив** *поет.*
ант. → ***спокоен,*** безбурен, тих
4. *прен.* вж. **разгорещен**;
5. вж. **буен** 1. и 2. знач.;
6. *прен.* вж. **напрегнат** 1. знач.;
7. *прен.* вж. **бунтовен** 3. знач.
БУРЕН – 1. вж. **плевел**;
2. *разг.* вж. **билка**
БУРЕНОСЕН – 1. вж. **бурен** 1. и 2. знач.;
2. *прен. поет.* вж. **бунтовен** 3. знач.
БУРЛИВ *поет.* – 1. вж. **бурен** 2. и 3. знач.;
2. *прен.* вж. **бунтовен** 3. знач.
БУРМА – вж. **винт**
БУРНОСТ *рядко* – вж. **буйност**
БУРЯ – 1. Силен стихиен вятър, понякога придружен с гръмотевици и дъжд. *Изви се буря. Бурята ни свари на улицата.*
— **вихър, вихрушка, хала, ураган, стихия, сприя** *нар.*
2. Много силен зимен вятър, обикн. придружен със снеговалеж. *Навън беснее снежна буря.*
— **виелица, фъртуна, хала, веявица** *нар.*, **сприя** *нар.*, **буран** *диал.*
БУТ – 1. Горната мускулеста част на крака на животно или птица. *Свински бут. Пилешки бут.*
— **кълка** *разг.*
2. *разг.* вж. **бедро**
БУТАМ *несв.* – 1. Натискам със сила върху нещо, за да го приведа в движение. *Бутам пред себе си количка с бебе. Бутам стола към стената.*
— **тикам, тласкам, блъскам, лашкам** *разг.*
ант. → ***дърпам,*** тегля
2. Леко докосвам някого с ръка, лакът и др., като слабо го разклащам, за да привлека вниманието му или с друга цел. *Той я буташе с лакът, за да престане да говори.*
— **бутвам** *в несв.*, **побутвам** *в несв.*, **подбутвам** *в несв.*
3. *разг.* вж. **пипам** 1. и 2. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **събарям** 2. знач.;
5. *прен. разг. пренебр.* вж. **поставям** 1. знач.
БУТАНИЦА *разг.* – вж. **блъсканица**
БУТВАМ – 1. вж. **бутам** 2. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **събарям** 2. знач.;
3. *прен. разг. пренебр.* вж. **поставям** 1. знач.
БУТВАМ СЕ *разг.* – вж. **блъсвам се**
БУТИЛКА – Стъклен, обикн. цилиндричен по форма съд с тясно гърло, в който се държат течности. *Бутилка вино. Бутилка коняк.*
— **шише, стъкло** *разг.*, **стъкленица**
БУТКАМ СЕ *разг.* – вж. **бавя се** 1. знач.
БУХАМ – вж. **кашлям**
БУХВАМ – вж. **втасвам** 1. знач.
БУХВАМ СЕ *разг.* – вж. **блъсвам се**
БУХЛАТ – вж. **кичест** 1. знач.
БУХЛЕСТ *диал.* – вж. **кичест** 1. знач.
БУХТЯ – 1. вж. **бумтя**;
2. вж. **буча** 1. знач.
БУХУКАМ – вж. **кашлям**
БУ̀ЧА *несв.* – 1. вж. **набучвам** 1. знач.;
2. вж. **бода** 3. знач.
БУЧА̀ – 1. Издавам продължителен неравен глух шум. *Радиото бучи силно. Реката бучи. Бучат камиони.*
— **боботя, бухтя**
2. Издавам силен и продължителен шум (за вятър, буря и под.). *Вятърът бучеше в клоните на дърветата.*

— **фуча**

БУШУВАМ – 1. Действам с голяма, разрушителна сила. *Бурята бушува няколко дни. Пожарът бушуваше с пълна сила.*

— **вилнея, беснея, лудея** *прен.*, **лудувам** *прен.*

2. *прен.* Проявявам се с голяма сила, намирам се в разгара си. *На изток бушува война. Бушува революция.*

— **вихря се, кипя** *прен.*

3. За чувства, страсти – проявявам се с много голяма сила, бурно. *Необуздан гняв бушуваше в душата му. В гърдите ми бушува ярост.*

— **кипя** *прен.*, **вря** *прен.*, **клокоча** *прен.*, **клокотя** *прен. рядко*

4. За вода – силно се вълнувам. *Морето бушува. Реката започна да бушува.*

— **бунтувам се** *прен. поет.*, **лудувам** *прен. поет.*, **кипя** *прен.*

БЪБЛЯ – 1. вж. **мърморя** 1. знач.;

2. вж. **бълбукам**

БЪБРЕЖ *рядко* – вж. **брътвеж**

БЪБРЕНЕ *разг.* – вж. **брътвеж**

БЪБРИВ – вж. **приказлив**

БЪБРИВЕЦ – Човек, който много говори, който обича да приказва. *Съседът ми е голям бъбривец. Нали го знаеш какъв е бъбривец, не си затваря устата. Досаден бъбривец.*

— **бърборко** *разг.*, **дърдорко** *разг.*, **бъбрица** *разг.*, **бъбривко** *разг.*, **бърборан** *разг.*, **дърдоран** *разг.*, **бръмкало** *разг. пренебр.*, **дрънкало** *разг. пренебр.*, **плямпало** *разг. пренебр.*, **лапацало** *разг. пренебр.*, **кречетало** *разг. пренебр.*, **плямпа** *разг. пренебр.*, **плескало** *разг. пренебр.*, **дрънкач** *разг. пренебр. рядко*, **дъдривко** *диал. пренебр.*, **дъдрица** *диал. пренебр.*, **цапало** *диал. пренебр.*

ант. → ***мълчаливец***

V разпрана уста *разг.*, арменска уста *разг.*, празна воденица *разг. пренебр.*, една му глава, а сто му езика *разг.*

БЪБРИВКО *разг.* – вж. **бъбривец**

БЪБРИВОСТ – вж. **приказливост**

БЪБРИЦА *разг.* – вж. **бъбривец**

БЪБРЯ – 1. *разг.* вж. **говоря** 1. знач.;

2. *разг.* вж. **разговарям**;

3. вж. **мърморя** 1. знач.

БЪДЕН *поет.* – вж. **бъдещ** 1. знач.

БЪДЕЩ – 1. Който ще дойде, ще бъде занапред във времето. *Бъдещи поколения. Бъдеща слава. Бъдещ живот. Бъдещи планове. Бъдещ век.*

— **бъден** *поет.*, **утрешен** *прен.*, **иден** *книж.*, **грядущ** *поет.*

ант. → ***минал,*** вчерашен

2. Който ще стане някакъв в бъдеще. *Бъдещ инженер. Бъдещ учител.*

— **утрешен** *прен.*

ант. → ***бивш,*** някогашен, предишен, стар

БЪДЕЩЕ – 1. Времето, което ще настъпи след сегашното. *Светло бъдеще. Спокойно гледам в бъдещето. Размислям се за бъдещето.*

— **бъднина** *поет.*, **бъдно** *поет. рядко*, **бъдност** *книж. рядко*, **грядуще** *поет.*, **сетнини** *нар.*

ант. → ***минало,*** история

2. Бъдещ живот и състояние на някого, нещо. *Човек сам кове бъдещето си. Днес се решава бъдещето на предприятието.*

— **съдба, съдбини, бъднина** *поет.*

ант. → ***минало***

V утрешният ден *книж.* към 1. знач.

БЪДНИНА *поет.* – вж. **бъдеще** 1. и 2. знач.

БЪДНО *поет. рядко* – вж. **бъдеще** 1. знач.

БЪДНОСТ *книж. рядко* – вж. **бъдеще** 1. знач.

БЪЗВАМ *простонар.* – вж. **обиждам**

БЪЗИКАМ *простонар.* – 1. вж. **закачам**[2] 2. знач.;

2. вж. **човъркам** 1. знач.

БЪЗИКАМ СЕ *простонар.* – вж. **шегувам се**

БЪЗИКНЯ *жарг.* – вж. **шега**

БЪЗЛИВ *разг. пренебр.* – вж. **страхлив** 1. знач.

БЪЗЛИВЕЦ *разг. ирон.* – вж. **страхливец**

БЪЗЛИВКО *разг. ирон.* – вж. **страхливец**

БЪЗЛЬО *разг. ирон.* – вж. **страхливец**

БЪКАМ *разг.* – *С предл. от.* вж. **гъмжа** 1. и 2. знач.

БЪЛБОЛЯ – вж. **бълбукам**

БЪЛБОТЯ – вж. **бълбукам**

БЪЛБОЧА – вж. **бълбукам**

БЪЛБУКАМ – За река, поток и др. – като тека, издавам еднообразен, равномерен, непрекъснат шум. *В дерето бълбукаше малка рекичка.*

— **бълболя, бълбоча, бълботя, бъбля, бърбукам** *разг.*, **гъргоря** *разг.*, **клокоча, клокотя, клокам, кълколя** *разг.*

БЪЛВАМ *несв.* – 1. вж. **изригвам**;

2. вж. **повръщам**

БЪЛВОЧ *обикн. мн. прен. разг. неодобр.* – вж. **гадост** 2. знач.

БЪЛНУВАМ – 1. *прен.* вж. **мечтая**;

2. *прен.* вж. **фантазирам** 1. знач.

БЪРБОРАН *разг.* – вж. **бъбривец**

БЪРБОРЕНЕ *разг. пренебр.* – вж. **брътвеж**

БЪРБОРКО *разг.* – вж. **бъбривец**

БЪРБОРЯ *разг. пренебр* – 1. вж. **говоря** 1. знач.;

2. вж. **разговарям**;

3. вж. **плещя**;

4. вж. **мърморя** 1. знач.

БЪРБУКАМ *разг.* – вж. **бълбукам**

БЪРДО – вж. **хълм**

БЪРЖЕ – вж. **бързо** 1. знач.

БЪРЗ – 1. Който става, извършва се с голяма бързина. *Бързи темпове на развитие. Бързо строителство.*

— **скоростен, ускорен**

ант. → ***бавен,*** забавен, муден

// Който протича бързо. *Бърза игра. Бърз процес. Бърз танц.*

— **динамичен** *книж.*

ант. → ***бавен,*** вял, муден

2. Който се осъществява, извършва изключително бързо. *Бързи услуги. Бърза информация. Бърз влак.*

— **експресен**

ант. → ***бавен***

3. Който се движи с голяма скорост, бързина. *Аз съм по-бърза и ще изтичам до магазина. Колата е доста бърза.*

— **бързоподвижен, бързоходен, подвижен, пъргав, мобилен** *книж.*, **лесноподвижен, лекоподвижен, повратлив**

ант. → ***бавен,*** бавноподвижен, тежкоподвижен, трудноподвижен, мъчноподвижен, тромав, муден, неповратлив

4. Който бързо, без забавяне се справя с работата си. *В работата си той е по-бърз от нея. Радиото е*

по-бързо от телевизията по отношение на актуалните новини.
— **експедитивен**
ант. → ***бавен,*** муден, туткав
5. Който не търпи отлагане и трябва да се извърши веднага. *Необходима е бърза намеса на хирург. Бърза помощ. Бързи мерки.*
— **спешен, неотложен, незабавен**
ант. → ***бавен***
// Който трябва да се извърши за кратко време. *Имам бърза работа. Бърза поръчка.*
– **неотложен, спешен, срочен, екстрен** *книж.*
6. Който върши нещо или който става без нужното търпение или време. *Не вземай бързи решения, може да сбъркаш.*
— **прибързан**
ант. → ***бавен,*** забавен
7. вж. **пъргав** 1. знач.;
8. вж. **сръчен** 2. знач.

БЪРЗАМ *несв.* – 1. Старая се да направя нещо в по-кратък срок, действам, без да се бавя. *Бързам да си науча уроците. Бързам да измажа къщата. Бързам да свърша всичко навреме.*
— **побързвам** *в несв.*, **избързвам** *в несв.*
ант. → ***бавя се,*** разтакам се, разтакавам се, размотавам се, мотая се, моткам се, мая се, помайвам се, размайвам се, туткам се, пипкам се, буткам се, офлянквам се, потривам се
2. Движа се бързо. *Той бързаше да настигне другарите си. Бързам да дойда навреме. Бързай, ако не искаш да закъснееш.*
— **побързвам** *в несв.*, **избързвам** *в несв.*, **варкам** *диал.*
ант. → ***бавя се,*** забавям се, закъснявам
3. Старая се нещо да стане по-бързо, подготвям нещо бързо. *Не трябваше да бързам с решението си. Не бързай със сеитбата, още е рано. Винаги бързам с плащането на данъците.*
— **избързвам** *в несв.*, **прибързвам** *в несв.*, **изпреварвам** *в несв. разг.*
ант. → ***бавя,*** забавям, протакам, отлагам, разтакам, разтакавам
// ***бавя се,*** забавям се, закъснявам

БЪРЗАНЕ – Ускорено, по-бързо извършване на нещо. *Тези работи не стават с бързане. От прекалено бързане може да допуснем някоя грешка.*
— **бързина, избързване, прибързване, побързване** *рядко*
ант. → ***бавене,*** забавяне, протакане, разтакане, разтакаване, мотаене, маене, бавеж, размотаване

БЪРЗЕЙ – вж. **поток** 1. знач.

БЪРЗЕШКАТА – вж. **бързо** 1. знач.

БЪРЗЕШКОМ – вж. **бързо** 1. знач.

БЪРЗИНА – 1. Отношението между изминатия от дадено тяло път или количеството извършена работа и времето, за което това става. *Влакът намали бързината. Машината работи с голяма бързина.*
— **скорост**
ант. → ***бавност***
2. Справяне с определена работа без забавяне. *В отдела всички разчитаха на бързината, с която вземаше решенията.*
— **експедитивност**
ант. → ***бавност,*** мудност, туткавост
3. вж. **пъргавина** 1. знач.;
4. вж. **сръчност** 2. знач.;
5. вж. **бързане**

БЪРЗО – 1. За кратко време. *Слухът бързо се разнесе из селото. Силите бързо го напускаха. Изкачих бързо стълбите. Дрънах се бързо назад. Бързо написах статията. Бързо ще те настигна.*
— **бърже** *разг.*, **бързешком, бързешката, скоро**
ант. → ***бавно,*** полека, полекичка
2. Без отлагане, без бавене. *Налага се да замина бързо. Трябва бързо да свърша възложената ми работа.*
— **незабавно, неотложно, спешно, екстрено** *книж.*, **немедлено** *книж. рядко*
ант. → ***бавно***
V за нула (отрицателно) време *разг.*, докато се обърнеш (завъртиш, огледаш) *разг.*, докато мигнеш с очи *разг.* към 1. знач.

БЪРЗОЛЕТЕН *книж.* – вж. **краткотраен** 1. знач.

БЪРЗОПИС – вж. **стенография**

БЪРЗОПОДВИЖЕН – вж. **бърз** 3. знач.

БЪРЗОТЕЧЕН *поет.* – вж. **краткотраен** 1. знач.

БЪРЗОХОДЕН – вж. **бърз** 3. знач.

БЪРКАМ[1] – вж. **тършувам**

БЪРКАМ[2] *несв.* – 1. *разг.* вж. **греша**[1];
2. *разг.* вж. **смесвам** 3. знач.;
3. *нар.* вж. **преча** 1. знач.

БЪРКА МИ СЕ *нар.* – вж. **повръща ми се**

БЪРКАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **меся се**;
2. вж. **греша**[1]

БЪРКАНИЦА *диал.* – вж. **айрян**

БЪРКОТИЯ *разг.* – 1. вж. **безредие** 1. и 2. знач.;
2. вж. **анархия** 2. знач.;
3. вж. **суматоха**

БЪРЛОГА – Убежище на диво животно. *Бърлога на вълчица. Лисича бърлога.*
— **леговище, дупка**

БЪРНА *простонар.* – вж. **устна**

БЪРНИКАМ *разг.* – 1. вж. **тършувам**;
2. *пренебр.* вж. **човъркам** 1. знач.

БЪРСАЛКА – 1. Малка постелка за изтриване на обувки, която стои пред входната врата. *Той изтри калта от обувките си на бърсалката.*
— **изтривалка**
2. Парче плат, с което се бършат, почистват предмети. *С бърсалката тя избърса прахта от мебелите.*
— **парцал, изтривалка, пачавра** *разг.*

БЪРЧА *несв.* – вж. **набръчквам** 1. знач.

БЪРЧА СЕ – За кожа на лице – ставам на бръчки. *Не си бърчи челото.*
— **бръчкам се**

БЪРЧАВ *рядко* – вж. **набръчкан** 2. знач.

БЪРЧИНА *диал.* – вж. **хълм**

БЪРША – Премахвам влага, прах и под. от повърхността на нещо, като прекарвам кърпа, парцал по нея. *Бърша чинии. Бърша прах. Бърша пода.*
— **трия, бриша** *диал.*

БЪХТЯ *разг.* – вж. **бия** 1. знач.

БЪХТЯ СЕ *разг.* – вж. **мъча се** 1. знач.

БЮРЕК – вж. **баница**

БЮРО – 1. Маса, специално пригодена за писане, обикн. с отделения, чекмеджета за книжа. *Бюрото му беше отрупано с преписки.*
— **писалище**
2. вж. **кантора**

БЮРОКРАТ – Служител или обществен деец, който придава по-голямо значение на преписки, документация и други формалности, а пренебрегва основното в работата. *Крайно неприятно е да имаш работа с бездушни бюрократи.*
— **канцелярист** *неодобр.*, **формалист, буквояд, буквоядец**
V Попивко Папкин *разг. подигр.*

БЮРОКРАТИЗЪМ – Метод на работа с прекалено придържане към формалности, които усложняват административните процеси. *Бюрократизмът трябва да се ограничи до минимум, защото пречи на работата.*
— **бюрокрация, канцеларщина** *неодобр.*, **бюрократщина** *разг.*

БЮРОКРАТЩИНА *разг.* – вж. **бюрократизъм**

БЮРОКРАЦИЯ – вж. **бюрократизъм**

БЮФЕТ – 1. Вид висока мебел с врати, а вътре – с полички, където се държат прибори за хранене, чаши и др. *Извади чинии от бюфета.*
— **шкаф, долап**
2. вж. **лавка** 1. знач.

БЯГ – Много бързо отдалечаване от дадено място. *Бяг на хора. Бяг на животни.*
— **тичане, бягане, бяганица** *разг.*, **тичаница** *разг.*, **търчане** *разг.*

БЯГАМ *несв.* – 1. вж. **тичам**;
2. *разг. с предл. от.* вж. **отбягвам** 1. знач.
3. *разг.* вж. **кръшкам** 1. знач.;
4. *разг.* вж. **емигрирам**;
5. *прен. с предл. от.* вж. **напускам** 1. знач.

БЯГАНЕ – вж. **бяг**

БЯГАНИЦА *разг.* – 1. вж. **бяг**;
2. вж. **гоненица**

БЯГСТВО – 1. Стремеж, усилия да се избегне изпълнението на нещо. *Бягство от работа. Бягство от служебни задължения.*
— **кръшкане** *разг.*, **клинчене** *разг.*, **манкиране** *книж.*, **измъкване** *прен. разг.*, **дезертьорство** *прен.*, **дезертиране** *прен.*
2. Отказване от задължения или от отговорности. *Бягство на правителството от задължението му да решава важни обществени проблеми. Бягство от отговорност.*
— **абдикация** *прен. книж.*, **абдикиране** *прен. книж.*, **дезертиране** *прен.*, **измъкване** *прен. разг.*, **дезертьорство** *прен.*

БЯЛ – 1. Който има цвят на сняг, мляко или близък, подобен на този. *Бяло лице. Бяло вино. Бял хляб.*
— **светъл**
ант. → ***черен,*** тъмен
2. За коса, брада и под. – който обикн. поради старост е загубил естествения си цвят. *Той е стар човек с бели мустаци. Тя е с бяла коса.*
— **побелял**

БЯС[1] – вж. **дявол** 1. знач.

БЯС[2] – вж. **яд** 1. знач.

В

ВАГАБОНТИН *разг.* – 1. вж. **негодник** 1. знач.;
2. вж. **безделник** 1. знач.
ВАДА – вж. **бара** 1. знач.
ВАДЖИШКИ *простонар.* – вж. **проклет** 1. знач.
ВАДИДУШНИК *разг.* – вж. **душевадец**
ВАДЯ *несв.* – 1. вж. **изваждам** 1., 2., 3. и 4. знач.;
2. *разг.* вж. **получавам** 5. знач.
ВАЖА – 1. Имам значение, стойност, в сила съм. *Този закон вече не важи. Билетът важи и за следващия влак. Тези банкноти още важат.*
— **ставам²**, **струвам** *разг.*, **чиня** *нар.*
2. *с предл. за, до, само 3 л.* вж. **отнасям се** 2. знач.
ВАЖЕН – 1. Който има много голямо значение, роля, място. *Въпросът, който предстои да се разгледа, е много важен. Правителството взе важни решения. Важно обществено събитие. Важни открития.*
— **съществен, значителен, сериозен, значим, голям, едър** *прен.*, **крупен** *прен.*, **капитален** *книж.*, **немаловажен, релевантен** *книж.*
ант. → ***маловажен,*** несъществен, незначителен, несериозен, малък, дребен, неважен
2. вж. **високопоставен** 1. знач.;
3. вж. **авторитетен** 1. знач.;
4. *прен. разг. неодобр.* вж. **надменен** 1. знач.
ВАЖНИЧА *несв.* – Държа се надменно, високомерно спрямо другите. *Откакто стана началник, започна да важничи. Има самочувствието на голям политик и затова важничи. Престани да важничиш!*
— **големея се, гордея се, перча се** *разг.*, **надувам се** *в несв. разг.*, **пъча се** *разг.*, **перя се** *разг.*, **фукам се** *разг.*, **емча се** *разг.*, **ежа се** *разг.*, **надигам се** *в несв. разг.*, **курназя се** *разг.*, **дуя се** *простонар.*, **тежкаря се** *жарг.*, **тежкарея <се>** *жарг.*
ант. → ***скромнича***
// свивам се
V държа се нависоко (на голямо) *разг.*, гледам отвисоко (отгоре, извисоко) *разг.*, през рамо гледам *разг.*, виря нос (глава, опашка) *разг.*, перча се (надувам се) като паун *разг.*, надувам се като пуяк *разг.*, придавам си важности *разг.*, на земята не стъпвам *разг.*, броя звездите *разг.*, мисля си, че съм хванал Господ за брадата *разг.*, давам го тежко *жарг.*, вдигам (надигам, надувам) перки *жарг.*
ВАЖНО – 1. вж. **авторитетно**;
2. вж. **надменно**
ВАЖНОСТ – 1. вж. **значение** 3. знач.;
2. вж. **авторитетност** 1. знач.;
3. *прен. разг. неодобр.* вж. **надменност**
ВАЙКАМ СЕ *несв. разг.* – Изказвам гласно болката, мъката си от постигнала ме беда или съжалението си за нещо. *Все се вайка, че няма пари да изкара месеца. Майката се вайкаше, че детето ѝ напоследък много боледува. От сушата ще пропадне реколтата – вайкаше се селянинът.*
— **оплаквам се** *в несв.*, **окайвам се** *в несв.*, **тюхкам се** *разг.*, **тръшкам се** *прен. разг.*, **хленча** *прен. неодобр.*, **охкам** *прен.*, **овайквам се** *в несв. нар.*, **отюхквам се** *в несв. разг. рядко*, **ахкам се** *рядко*
ант. → ***хваля се,*** фукам се
V кърша (чупя) ръце (пръсти) *разг.*
ВАКАНТЕН – За служебен пост, работно място – който не е зает. *Открива се вакантно място в министерството. Има вакантна длъжност за репортер. Няма вакантни места.*
— **свободен, незает, освободен, празен** *прен.*
ант. → ***зает,*** неосвободен, запълнен
ВАКАНЦИОНЕН – Който се отнася до ваканция, през който се почива. *Юли и август са ваканционни месеци. Ваканционен период.*
— **отпускарски, почивен**
ВАКАНЦИЯ – вж. **отпуск**
ВАКУУМ *прен. книж.* – вж. **празнина** 1. знач.
ВАКХАНАЛИЯ *книж.* – 1. вж. **оргия**;
2. вж. **безчинство** 1. знач.
ВАЛИДЕН – Който важи, който е в сила. *Валидни бюлетини. Тези банкноти са все още валидни. Представените документи са валидни.*
— **действителен**
ант. → ***невалиден,*** недействителен, нищожен
ВАЛИДИЗИРАМ *книж. рядко нежел.* – вж. **узаконявам** 1. знач.
ВАЛИДИРАМ *книж. рядко нежел.* – вж. **узаконявам** 1. знач.
ВАЛМО – вж. **кълбо** 3. знач.
ВАЛО *разг.* – вж. **було**
ВАЛОГ – вж. **долина**
ВАЛЧЕСТ – вж. **объл** 1. и 2. знач.
ВАЛЯ – *3 л. и безл.* За дъжд, сняг, град – от облаците се движа бързо надолу във вид на капки, снежинки или ледени зърна, като обикн. се натрупвам, наслагвам върху земната повърхност. *Навън вали проливен дъжд. Снегът вали на едри парцали.*
— **падам, сипя се, лея се** (*само за дъжд*)
ВАЛЯВИЦА *диал.* – вж. **тепавица**
ВАЛЯМ *разг.* – вж. **тепам** 1. знач.
ВАЛЯМ СЕ *разг.* – вж. **търкалям се**
ВАМПИР – Мъртвец, превърнал се в зъл дух, който нощем излиза от гроба, напада хората и им пие кръвта. *Хората говорят, че през нощта бродят вампири.*
— **таласъм, караконджо** *нар.*, **върколак**
ВАНДАЛИ – *прен.* Хора, които опустошават и рушат културни ценности. *Вандали са вилнели в парка и са рушили паметници на наши възрожденци.*
— **варвари** *прен.*, **хуни** *прен.*
ВАНДАЛИЗЪМ *книж.* – вж. **вандалщина**
ВАНДАЛСТВО – вж. **вандалщина**
ВАНДАЛЩИНА – Безогледно ограбване и жестоко разрушаване на културни ценности. *Що за вандалщина е това да разбият вратата на църквата и да задигнат по-ценните икони!*
— **вандализъм** *книж.*, **вандалство, варварство, варварщина, варваризъм**
ВАПСВАМ *диал.* – вж. **боядисвам** 1. знач.
ВАПСИЛКА *диал.* – вж. **боя** 1. знач.
ВАПСИЛО *диал.* – вж. **боя** 1. знач.
ВАР – Бяло или сиво-бяло вещество, получено от изпичане на варовик, което, разтворено във вода, се

употребява главно в строителството.
— **киреч** *диал.*

ВАРВАРИЗЪМ – вж. **вандалщина**

ВАРВАРИ *прен.* – вж. **вандали**

ВАРВАРСКИ *прен.* – вж. **жестоК** 2. знач.

ВАРВАРСТВО – 1. вж. **вандалщина**;
2. вж. **жестокост** 2. знач.

ВАРВАРЩИНА – вж. **вандалщина**

ВАРДАЧ *нар.* – вж. **пазач**

ВАРДИЯНИН *простонар.* – вж. **пазач**

ВАРДЯ *несв. разг.* – 1. вж. **пазя** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **защитавам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **причаквам** 2. знач.

ВАРИАНТ – Всяка от възможните реализации на нещо. *Авторът предложи няколко варианта на сценарий. Вариант на пиеса.*
— **вариация** *книж.*, **видоизменение, вариантност** *книж.*, **разновидност**

ВАРИАНТНОСТ *книж.* – вж. **вариант**

ВАРИАЦИЯ *книж.* – вж. **вариант**

ВАРИЕТЕ – вж. **кабаре**

ВАРИКЛЕЧКО *разг. пренебр.* – вж. **скъперник**

ВАРИКЛЕЧКОВЩИНА *разг. пренебр.* – вж. **скъперничество**

ВАРИОЛА – Тежка заразна болест, която се причинява от вирус и се характеризира с гноен изрив по лицето и тялото, от който остават трайни белези. *Страхуваше се да не се зарази с вариола.*
— **сипаница** *нар.*
V едра шарка *разг.*

ВАРИРАМ *несв. книж.* – вж. **променям се** 2. знач.

ВАРИЦЕЛА – Остра заразна болест, която се причинява от вирус и се характеризира с изрив от мехурчета по лицето и тялото, без да остават следи по кожата. *Детето е болно от варицела.*
— **лещенка** *нар.*

ВАРКА *диал.* – вж. **лодка**

ВАРКАМ *диал.* – вж. **бързам** 2. знач.

ВАРОСВАМ – Измазвам с вар. *Варосахме стените на обора.*
— **баданосвам, мажа** *несв. разг.*

ВАРЯ *несв.* – Държа течност на огън да кипи, за да придобие определени качества или за да стане годна за пиене. *Варя мляко. Варя чай.*
— **възварявам** *в несв.*

ВАРЯ СЕ – вж. **вря** 2. знач.

ВАТЕНКА – Горна топла дреха с пълнеж от памук, тегелирана отгоре на равни разстояния. *Работникът имаше на гърба си ватенка.*
— **памуклийка, либаде** *остар.*

ВАЯ *несв.* – Създавам пластично художествено произведение, като придавам нужната форма на материала, с който работя (камък, мрамор, глина, дърво и др.). *Вая статуя. Вая паметници.*
— **скулптирам, моделирам, извайвам** *в несв.*

ВАЯТЕЛ – вж. **скулптор**

ВАЯТЕЛСТВО – Вид изобразително изкуство, чиито творби имат обемна форма и се изпълняват от твърди или пластични материали. *Тази статуя е едно от най-хубавите произведения на ваятелството.*
— **скулптура, пластика[1], скулптиране**

ВБЕСЯВАМ – Ставам причина някой да изпадне в силен гняв, в ярост. *Неприятната новина още повече го вбеси. Неоснователните му упреци я вбесиха.*
— **разярявам, подлудявам[1], освирепявам[2], разсвирепявам, разлютявам** *нар.*
V изкарвам (изваждам) от кожата *разг.*, изкарвам (изваждам) от релсите *разг.*, изкарвам от (из) нерви *разг.*, изкарвам (изваждам) от равновесие *разг.*

ВБЕСЯВАМ СЕ – Изпадам в много силен гняв, яд. *Началникът се вбеси от отказа ми да изпълня заповедта му. Вбесих се от нахалното му поведение. Внимавай да не се вбеся!*
— **разярявам се, побеснявам** *прен.*, **освирепявам[1], полудявам** *прен.*, **подлудявам[2]** *прен.*, **лудвам** *разг.*, **запенвам се** *прен. разг.*, **разлютявам се** *нар.*
V излизам извън (вън от, от, из) себе си *разг.*, излизам от (из, вън от, извън) кожата си *разг.*, изхвръквам от кожата си *разг.*, избиват ми балансите *разг.*, избива ми балансът *разг.*, кипва ми келят *разг.*, притъмнява (причернява) ми пред (на) очите *разг.*, черно ми става пред очите *разг.*, пада ми пердето *разг.*, става ми кръв пред очите *разг.*, всичката кръв прелива в главата ми *разг.*, качва ми се (нахлува ми) кръвта в главата *разг.*, наливат ми се очите с кръв *разг.*, избиват ми бушоните *жарг.*, изправям се на <зъби и> нокти *жарг.*

ВБИВАМ – вж. **забивам** 1. знач.

ВБИВАМ СЕ – 1. вж. **забивам се** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **запечатвам се**

ВБОЖДАМ – вж. **забивам** 1. знач.

ВБОЖДАМ СЕ – вж. **забивам се** 1. знач.

ВГЛЕЖДАМ СЕ – 1. Насочвам погледа си към някого, нещо и внимателно, съсредоточено го гледам, за да го видя по-добре или да не пропусна някаква подробност. *Той се вгледа в жената и забеляза умората, изписана на лицето ѝ. Вгледай се и ще видиш, че има петно на покривката. Непознатият дълго се вглеждаше в момичето.*
— **взирам се, заглеждам се, вторачвам се, втренчвам се, впулвам се** *нар.*, **фиксирам** *прен. разг.*
2. *прен.* вж. **вниквам**
V впивам очи (поглед) в някого, нещо *разг.*, забивам (забождам) очи (поглед) в някого, нещо *разг.* към 1. знач.

ВГЛЪБВАМ СЕ – вж. **хлътвам** 3. знач.

ВГЛЪБЕН *книж.* – вж. **задълбочен** 2. знач.

ВГЛЪБЕНОСТ *книж.* – вж. **задълбоченост** 2. знач.

ВГЛЪБЯВАМ СЕ *книж.* – вж. **задълбочавам се** 1. знач.

ВГНЕЗДЯВАМ – вж. **вкоренявам** 2. знач.

ВГНЕЗДЯВАМ СЕ – вж. **загнездвам се** 1. и 2. знач.

ВГОРЧАВАМ – 1. Правя нещо да стане горчиво. *Внимавай да не вгорчиш лютеницата.*
— **подгорчавам** *разг.*
ант. → ***подсладям,*** заслаждам
2. *прен.* вж. **помрачавам** 1. знач.

ВГРАЖДАМ – Поставям нещо в зид, в градеж или закрепвам чрез градеж част от нещо така, че да не се вижда. *В стената вградихме долап.*
— **взиждам, зазиждам** *разг.*, **встроявам** *рядко*

ВГЪВАМ СЕ – вж. **извивам се** 1. знач.

ВДЕТИНЕН – вж. **инфантилен**

ВДИГАМ – 1. Придвижвам, премествам нещо, някого нагоре. *Вдигам куфар. Вдигам детето. Вдигам чаша за наздравица.*
— **повдигам, издигам, надигам**

ант. → ***свалям,*** смъквам, снемам
// ***пускам,*** спускам
// Насочвам, отправям нагоре (очи, ръце). *Вдигам очи от вестника. Вдигам ръка за поздрав.*
— **повдигам, издигам, надигам**
ант. → ***свалям,*** спускам, снемам
2. Насочвам нагоре, на височина от основата над околната среда. *Два бряста вдигат стволове към небето.*
— **издигам, възправям** *книж.*, **надигам**
3. Премествам нещо, някого на по-високо място. *Вдигам летвата по-високо. Вдигам детето на гърба си.*
— **повдигам, качвам, покачвам**
ант. → ***свалям,*** смъквам, снемам
4. вж. **изправям** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **увеличавам** 3. знач.;
6. *прен. разг.* вж. **строя** 1. знач.;
7. *прен. разг.* вж. **построявам** 1. знач.;
8. *прен. разг.* вж. **излекувам**;
9. *прен. разг.* вж. **будя** 1. знач.;
10. *прен. разг.* вж. **открадвам**;
11. *прен. разг.* вж. **крада**

ВДИГАМ СЕ – 1. Движа се, придвижвам се от долу нагоре във въздуха. *Птицата разпери крила и се вдигна високо в небето. Балонът бавно се вдигаше нагоре. Мъглата се вдигна. Орелът се вдигна до облаците.*
— **издигам се, въздигам се** *книж.*, **подемам се, възземам се** *книж.*, **възнасям се** *книж.*
ант. → ***падам,*** спускам се
2. За тяло, част от тяло – придвижвам се, премествам се нагоре, на известна по-голяма височина от изходното положение. *Вдигам се на пръсти. С помощта на ръцете си успях да се вдигна и да се подпра на възглавницата.*
— **повдигам се, надигам се, издигам се**
ант. → ***смъквам се,*** свличам се
3. вж. **ставам**[1] 1. знач.;
4. вж. **увеличавам се** 2. и 3. знач.;
5. *прен. разг.* вж. **оздравявам**[1];
6. *прен. разг.* вж. **въставам** 1. знач.

ВДИШВАМ – Поемам с дишане навътре в себе си въздух, кислород, пара и др. под. *Вдишвам аромата на пролетни цветя.*
— **вдъхвам, дъхвам**
ант. → ***издишвам***

ВДИШВАНЕ – вж. **дишане**

ВДЛЪБВАМ СЕ – вж. **хлътвам** 3. знач.

ВДЛЪБНАТ – Който е вдаден навътре. *Той имаше вдлъбнат белег над веждите. Вдлъбнати очи.*
— **хлътнал, вдълбан, вкопан** *прен.*
ант. → ***изпъкнал,*** издаден, издут, изскокнал, корубест

ВДЛЪБНАТИНА – 1. Място, което е по-ниско, по-дълбоко от околната повърхност. *Конят се изгуби из планинските вдлъбнатини. Колелото на колата попадна във вдлъбнатина.*
— **падина, дълбей, хлътналост, хлътнатина** *рядко*
ант. → ***издатина,*** изпъкналост, издаденост
2. вж. **ниша** 1. знач.

ВДЪЛБАВАМ СЕ – 1. Навлизам навътре в някаква повърхност, като образувам вдлъбнатина. *В ъглите на устата му се вдълбаваха две строги бръчки.*
— **врязвам се**
2. вж. **хлътвам** 3. знач.

ВДЪЛБАН – вж. **вдлъбнат**

ВДЪЛБОЧАВАМ СЕ – 1. **задълбочавам се** 1. знач.; 2. вж. **вниквам**

ВДЪЛБОЧЕН – вж. **задълбочен** 2. знач.

ВДЪЛБОЧЕНОСТ – вж. **задълбоченост** 2. знач.

ВДЪРВЕН – 1. За поза на тялото и др. – който е прекалено стегнат, неподвижен. *Направи ми впечатление вдървената стойка на тялото му.*
— **скован**
2. *прен.* вж. **безчувствен** 1. знач.;
3. вж. **вцепенен** 1. знач.

ВДЪРВЕНОСТ – 1. Липса на подвижност, прекалена стегнатост в движения, поведение и др. *У него вече няма онази вдървеност, която дразнеше. Вдървеност в движенията.*
— **скованост**
2. *прен.* вж. **безчувственост** 1. знач.

ВДЪРВЯВАМ – вж. **вцепенявам**

ВДЪРВЯВАМ СЕ – вж. **вцепенявам се** 2. знач.

ВДЪХВАМ – 1. Правя, предизвиквам да се появи у някого чувство, убеждение и под. *Вдъхвам страх. Вдъхвам увереност. Вдъхвам спокойствие. Вдъхвам доверие.*
— **внушавам, всявам, вселявам** *книж.*
2. вж. **вдишвам**

ВДЪХНОВЕН – вж. **въодушевен** 1. знач.

ВДЪХНОВЕНИЕ – 1. Мисъл, чувство, образ, които предизвикват душевен подем за творческа дейност. *Стихотворенията са плод на поетическо вдъхновение. Чакаше да му дойде вдъхновението, за да твори.*
— **инспирация** *книж.*, **муза** *прен.*
2. вж. **въодушевление**

ВДЪХНОВИТЕЛ – 1. Човек, който вдъхновява, подтиква към някакво действие. *Той е вдъхновител на движението за борба против алкохолизма.*
— **инспиратор** *книж.*, **инициатор, подбудител**
2. *разш.* вж. **подстрекател**
V душата и сърцето на нещо *разг.* към 1. знач.

ВДЪХНОВЯВАМ – вж. **въодушевявам**

ВДЪХНОВЯВАМ СЕ – вж. **въодушевявам се**

ВДЯВАМ – 1. Вкарвам, прокарвам конец, нишка в ухото на игла. *Вдявам конец.*
— **внизвам, навървям** *разг.*
ант. → ***издявам,*** отдявам, раздявам
2. *прен. разг.* вж. **разбирам** 1. знач.

ВЕГЕТАРИАНСКИ – вж. **безмесен** 1. знач.

ВЕГЕТИРАМ *прен. книж.* – вж. **живуркам**

ВЕДА *диал.* – вж. **самодива**

ВЕДНАГА – 1. В същия момент, без никакво забавяне. *В ресторанта веднага ме обслужиха. След като ми се обадиха, веднага заминах. Той веднага заспа. Веднага ела!*
— **незабавно, моментално, тутакси, тозчас** *разг.*, **начаса** *разг.*, **завчас** *разг.*, **аламинут** *разг.*, **одма** *диал.*
2. Много бързо след момента, когато нещо е станало. *Лошата новина веднага промени настроението й. Той веднага забеляза, че тя е остаряла.*
— **изведнъж, мигновено, мигом** *поет.*, **моментално, отведнъж, начаса** *разг.*
V на минутата (минутката) *разг.*, на секундата *разг.*, на момента *книж.*, на мига *книж.*, за нула (отрицателно) време *разг.* към 1. знач.

V в (за) <един> миг *разг.*, с един замах (удар) *разг.* към 2. знач.

ВЕДНО *поет.* – вж. **заедно** 2. и 4. знач.

ВЕДНЪЖ – За действие, извършено или извършвано един път. *Тази година само веднъж получих хонорар.*

— **еднократно**

ант. → ***неведнъж,*** многократно, нееднократно

ВЕДОМСТВО – вж. **учреждение**

ВЕДРИНА – вж. **прохлада**

ВЕДРОЛИК *прен. поет.* – вж. **ясен** 1. знач.

ВЕДРООК *прен. поет.* – вж. **ясен** 1. знач.

ВЕДУЩ *книж.* – вж. **челен** 2. знач.

ВЕДЪР – 1. вж. **ясен** 1. знач.;

2. вж. **прохладен;**

3. *прен.* вж. **бодър** 2. и 3. знач.;

4. *прен.* вж. **весел** 2. знач.

ВЕЕНЕ – 1. *Обикн. мн.* Творческо влияние у някого, обикн. отвън. *В поезията му не се чувстват чужди веяния.*

— **навей** *прен. обикн. мн. остар.*

2. *Обикн. мн. остар.* вж. **течение**

ВЕЖЛИВ – 1. вж. **любезен** 1. знач.;

2. вж. **възпитан** 1. знач.

ВЕЖЛИВОСТ – 1. вж. **любезност** 1. знач.;

2. вж. **възпитание** 1. знач.

ВЕЗА – вж. **бродирам**

ВЕЗБА – вж. **бродерия**

ВЕЗМО – вж. **бродерия**

ВЕЗНИ – вж. **теглилка**

ВЕЙВАМ – вж. **повявам** 1. и 2. знач.

ВЕЙКА – вж. **клон** 1. знач.

ВЕЙХАЙВЕЙ *разг.* – вж. **безгрижник**

ВЕК – Период от време, който обхваща сто години. *Живеем в 21. век.*

— **столетие**

ВЕКОВЕЧЕН *старин. поет.* – вж. **безсмъртен** 2. знач.

ВЕКОВЕЧНОСТ *старин. поет.* – вж. **вечност** 1. знач.

ВЕКУВАМ *несв.* – Живея много дълго време, съществувам вечно. *Алчен е, трупа богатства, като че ли ще векува на този свят.*

— **пребъдвам** *в несв.*

ВЕЛЕЛЕПЕН *старин.* – вж. **разкошен** 1. знач.

ВЕЛЕМЪДРИЕ *старин.* – вж. **мъдрост** 1. знач.

ВЕЛЕМЪДРОСТ *старин.* – вж. **мъдрост** 1. знач.

ВЕЛЕМЪДЪР *старин.* – вж. **мъдър** 1. знач.

ВЕЛЕНИЕ *старин.* – вж. **заповед** 2. знач.

ВЕЛЕРЕЧИВ *старин.* – 1. вж. **многословен** 1. знач.;

2. вж. **сладкодумен**

ВЕЛЕРЕЧИВОСТ *старин.* – 1. вж. **многословие** 1. знач.;

2. вж. **красноречие** 2. знач.

ВЕЛЕРЕЧИЕ *старин.* – 1. вж. **многословие** 1. знач.;

2. вж. **красноречие** 2. знач.

ВЕЛЗЕВУЛ – 1. вж. **сатана** 1. знач.;

2. *прен. книж.* вж. **лукавец**

ВЕЛЗЕВУЛСКИ *книж.* – вж. **коварен** 2. знач

ВЕЛЗЕВУЛСТВО *книж.* – вж. **коварство** 1. и 2. знач.

ВЕЛЗЕВУЛЩИНА *книж.* – вж. **коварство** 1. и 2. знач.

ВЕЛИК – Който стои значително над другите в някакво отношение, който изпъква над другите със своите положителни качества или прояви. *Велик писател. Велики личности. Велик ден за България.*

— **голям, славен, знаменит**

ант. → ***нищожен,*** жалък

// ***безславен,*** жалък

ВЕЛИКАН – 1. Митическо същество с вид на човек с огромен ръст и свръхчовешка сила. *В приказката се разказва за великани, които живеят в планините.*

— **гигант, исполин, титан**

ант. → ***джудже,*** гном

2. Необикновено висок, едър човек. *Той е такъв великан, че с една ръка ще те събори.*

— **гигант, исполин, колос** *книж.,* **драс** *диал.*

ант. → ***джудже,*** лилипут, пигмей, малчо, дребосък, мъник, мъниче

3. Човек с изключително ценни духовни качества и голямо значение в някаква област. *Верди е един от великаните на италианската опера. Ботев и Яворов са великани в българската поезия.*

— **гигант, титан, колос** *книж.,* **исполин** *рядко*

ант. → ***джудже,*** пигмей, дребосък, лилипут

ВЕЛИКАНСКИ – вж. **грамаден** 1. знач.

ВЕЛИКОДУШЕН – вж. **благороден** 2. знач.

ВЕЛИКОДУШИЕ – вж. **благородство** 2. знач.

ВЕЛИКОЛЕПЕН – 1. вж. **разкошен** 1. знач.;

2. вж. **прекрасен**

ВЕЛИКОЛЕПИЕ – 1. вж. **разкош;**

2. вж. **красота**

ВЕЛИКОЛЕПНО – вж. **отлично** 1. знач.

ВЕЛИЧАВ *книж.* – вж. **величествен** 1. и 2. знач.

ВЕЛИЧАВОСТ *книж.* – вж. **величественост** 1. и 2. знач.

ВЕЛИЧАЯ *несв. книж.* – вж. **възхвалявам**

ВЕЛИЧАЯ СЕ *несв. книж.* – вж. **самоизтъквам се**

ВЕЛИЧЕСТВЕН – 1. Който прави силно впечатление, поразява с големите си размери, красив вид, значението си. *Величествена планина. Величествен паметник. Величествена гледка.*

— **внушителен, величав** *книж.,* **грандиозен** *книж.,* **монументален** *книж.,* **импозантен** *книж.*

ант. → ***невзрачен,*** незабележим, мижав, никакъв

2. Който предизвиква възхищение и преклонение с гордостта, достойнството, което излъчва. *С осанката си старецът имаше величествен вид.*

— **величав** *книж.,* **внушителен, импозантен** *книж.,* **достолепен, царствен**

ант. → **невзрачен,** незабележим

ВЕЛИЧЕСТВЕНОСТ – 1. Нещо, което прави силно впечатление с красотата и размерите си. *По своята величественост паметникът няма равен на себе си.*

— **внушителност, величавост** *книж.,* **грандиозност** *книж.,* **монументалност** *книж.,* **импозантност** *книж.*

ант. → ***невзрачност,*** незабележимост

2. Външен вид, който излъчва достойнство, гордост и предизвиква възхищение, преклонение. *Професорът вдъхваше респект със своята величественост.*

— **величавост** *книж.,* **внушителност, импозантност** *книж.,* **достолепие, царственост**

ант. → ***невзрачност***

ВЕЛИЧИЕ *понякога ирон.* – вж. **знаменитост**

ВЕЛИЧИНА – 1. вж. **размер** 1. знач.;

2. вж. **дълбочина** 2. знач.;

3. вж. **значение** 2. знач.

ВЕЛОСИПЕД – Превозно средство с две колела, което се язди и се кара с крака. *За рождения му ден баща му му купи велосипед.*
— **колело** *разг.*
ВЕЛОСИПЕДИСТ – Човек, който кара велосипед. *Алея за велосипедисти.*
— **колоездач**
ВЕЛЯ *несв. диал.* – вж. **казвам** 1. знач.
ВЕНА – Кръвоносен съд, който води кръвта към сърцето. *Изпъкнала вена разделяше на две високото му чело.*
— **жила** *нар.*
ВЕНЗЕЛ – вж. **монограм**
ВЕНТИЛАТОР – Отвор на стена или на таван, който служи за проветряване и прочистване на въздуха в затворено помещение.
— **отдушник**
ВЕНЦЕСЛАВЯ *книж.* – вж. **възхвалявам**
ВЕНЦЕХВАЛЕНИЕ *книж.* – 1. В Древна Гърция – тържествена хвалебствена песен в чест на бог Дионис.
— **дитирамби**
2. *Обикн. ирон.* – вж. **възхвала** 1. знач.
ВЕНЧАВАМ – вж. **оженвам**
ВЕНЧАВАМ СЕ – вж. **женя се** 1. и 2. знач.
ВЕНЧАВКА – вж. **сватба**
ВЕНЧАЛЕН – вж. **сватбен** 1. знач.
ВЕНЧИЛО – вж. **сватба**
ВЕРБАЛЕН *книж.* – вж. **словесен**
ВЕРБУВАМ *несв.* – Въздействам върху някого, за да го спечеля на своя страна да участва в някаква дейност, организация и под. *Вербувах го за сътрудник на вестника. Вербувам нови членове на организацията.*
— **привличам** *в несв.*, **завербувам, рекрутирам** *книж. рядко*
ВЕРЕН – 1. Който е постоянен в добрите си чувства към някого или нещо. *Той ми е верен приятел. Кучето е верен другар на човека.*
— **предан, привързан, доверен**
ант. → ***неверен,*** измамен
2. вж. **сигурен** 1. знач.;
3. вж. **безгрешен** 2. знач.;
4. вж. **достоверен** 1. знач.
ВЕРЕСИЯ *разг.* – вж. **кредит** 1. знач.
ВЕРИГА – 1. Скачени една за друга метални халки, които служат за закачане, приковаване на нещо. *Верига над огнище. Стопанинът откачи веригата на кучето.*
— **синджир** *разг.*, **кордон** *простонар.*
2. *Обикн. мн.* вж. **окови** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **редица** 2. знач.
ВЕРИЖКА – Скачени фино изработени малки брънки, обикн. от благороден метал, за окачване на украшения (медальон, кръстче и др.) или часовник. *На врата си имаше златна верижка.*
— **синджирче, ланец, кордон** *простонар.*
ВЕРОИЗПОВЕДАНИЕ *книж.* – вж. **религия**
ВЕРОЛОМЕН – вж. **коварен** 1. и 2. знач.
ВЕРОЛОМСТВО – вж. **коварство** 1. и 2. знач.
ВЕРОЯТЕН – 1. За който има достатъчно основания да се допусне, че е най-близък до истината, до действителното положение. *Историята, която чух, ми изглежда напълно вероятна.*
— **възможен, правдоподобен, реалистичен, мислим**
ант. → ***невероятен,*** невъзможен, неправдоподобен, невъобразим, немислим, фантастичен, фантасмагоричен
2. Който може да се прояви, да съществува. *Никой не знае какви ще бъдат вероятните щети от наводнението. Той е вероятният победител в състезанието. Вероятна загуба.*
— **възможен, евентуален, предполагаем, допустим, хипотетичен** *книж.*
ВЕРОЯТНО – вж. **навярно**
ВЕРОЯТНОСТ – 1. Очакване, че нещо може да стане, да се случи. *Има вероятност да ме вземат на работа. Голяма е вероятността да спечеля конкурса.*
— **възможност, изглед, шанс, надежда**
2. Допустимост, че нещо може да се случи, представа, идея за нещо, което е възможно, вероятно да се осъществи в бъдеще. *Пред вероятността да остана без пари, започнах усърдно да си търся работа.*
— **изглед, перспектива** *прен.*, **възможност, евентуалност**
ВЕРСКИ – Който се отнася до вярата, религията. *Конфликтът е на верска основа. Верски различия. Верски въпрос.*
— **религиозен**
ВЕРТЕП – Свърталище на безнравствено общество, на развратници. *Той се ужаси, когато разбра, че е попаднал в един вертеп.*
— **бардак** *разг.*, **клоака** *прен.*
ВЕРТИКАЛЕН – вж. **отвесен**
ВЕРТОЛЕТ – Летателен апарат с перка за вертикално излитане и кацане. *Мястото е недостъпно и там може да се отиде само с вертолет. Вертолети гасиха пожара в планината.*
— **хеликоптер**
ВЕРУЮ *прен. книж.* – вж. **мироглед**
ВЕСЕЛ – 1. Който изпитва или изразява радост, радостно настроение. *Весело момче. Погледна ме с весели очи. По улицата срещам хора с весели лица.*
— **радостен, зарадван, засмян** (*за очи, лице и под.*), **драгостен** *нар. поет.*
ант. → ***тъжен,*** скръбен, печален, нерадостен, безрадостен, тъжовен, горестен, невесел, безутешен, меланхоличен, горък
2. Който е изпълнен с радост. *Обичам веселите песни. В гласа му прозвучаха весели нотки. Весела музика.*
— **радостен, ведър** *прен.*, **мажорен** *прен. книж.*
ант. → ***тъжен,*** елегичен, невесел, минорен, жален, жаловит, жалостен, тъжовен
3. Който протича с радост, свързан е с радост. *Весели празници. Весела ваканция. Весели мисли. Весели дни.*
— **радостен**
ант. → ***тъжен,*** невесел, нерадостен, скръбен, печален, безрадостен, горестен, безотраден, мрачен
4. вж. **смешен**;
5. *разш.* вж. **бодър** 2. знач.
ВЕСЕЛБА – 1. Шумна забава, придружена с песни, игри, смях, понякога – с угощение. *Веселбата продължи до късно през нощта.*
— **веселие, увеселение**
2. *рядко* вж. **радост**
ВЕСЕЛИЕ – 1. вж. **веселба** 1. знач.;

2. вж. **радост**

ВЕСЕЛЯ *несв.* – вж. **забавлявам** 1. знач.

ВЕСЕЛЯ СЕ *несв.* – 1. Участвам във веселба, празненство. *Някои хора умеят да се веселят. Отивам да се веселя. Цяла вечер ядоха, пиха и се веселиха.*

— **забавлявам се, празнувам, пирувам** *разш.*, **купонясвам** *разг.*

2. *рядко* вж. **радвам се** 1. знач.

ВЕСЕЛЯК – вж. **шегобиец**

ВЕСИЛКА *остар.* – вж. **бесилка**

ВЕСИЛО *остар.* – вж. **бесилка**

ВЕСЛО – Дървен прът, разширен на единия край подобно на лопата, с който се кара лодка. *Под равния замах на веслата лодката тихо се носеше по водата.*

— **гребло, лопата** *разг.*

ВЕСТ – Нещо неизвестно, което се прави достояние на другите, за да го узнаят. *Очаквам вести от чужбина. Добри вести. Лоши вести.*

— **съобщение, известие, новина, хабер** *нар.*

ВЕСТИБЮЛ – вж. **хол**

ВЕСТИТЕЛ *книж.* – Човек, който носи и съобщава вести. *Радваше се, че е вестител на добри новини.*

— **вестоносец** *книж.*, **известител** *остар.*, **вестник**[2] *старин.*, **възвестител** *книж. остар.*

ВЕСТНИК[1] – Ежедневно или седмично издание с големи страници с информация за текущи събития. *Всяка сутрин си купуваше вестник.*

— **газета** *книж. остар.*

// *мн.* вж. **преса**

ВЕСТНИК[2] *старин.* – вж. **вестител**

ВЕСТНИКАР – 1. *остар.* вж. **журналист**;

2. вж. **вестникопродавец**

ВЕСТНИКОПРОДАВАЧ – вж. **вестникопродавец**

ВЕСТНИКОПРОДАВЕЦ – Продавач на вестници. *Изкарва си хляба като вестникопродавец.*

— **вестникар, вестникопродавач**

ВЕСТОВОЙ – вж. **ординарец**

ВЕСТОНОСЕЦ *книж.* – вж. **вестител**

ВЕСТЯВАМ *рядко* – вж. **съобщавам** 1. знач.

ВЕСТЯВАМ СЕ – вж. **появявам се** 3. знач.

ВЕСЯ *несв.* – вж. **закачам**[1] 1. знач.

ВЕТВА *поет.* – вж. **клон** 1. знач.

ВЕТО *юрид.* – вж. **забрана**

ВЕТРЕН *разг. рядко* – вж. **лекомислен** 1. знач.

ВЕТРЕНИК *разг. остар.* – вж. **безгрижник**

ВЕТРЕЦ – Слаб, лек вятър. *Повя ветрец.*

— **зефир** *поет.*

ВЕТРЕЯ СЕ – 1. вж. **вея се**;

2. *прен. разг.* вж. **мотая се** 1. знач.

ВЕТРОВИНА *диал.* – вж. **прохлада**

ВЕТРОГОН *разг.* – вж. **безгрижник**

ВЕТРОГОНЕЦ *разг.* – вж. **безгрижник**

ВЕТРОПОКАЗАТЕЛ *прен. разг.* – вж. **приспособленец**

ВЕТРОХОД – вж. **платноход**

ВЕТРЯ СЕ *рядко* – вж. **вея се**

ВЕХНА *несв.* – 1. вж. **увяхвам** 1. знач.;

2. вж. **линея**

ВЕХТ – вж. **стар** 2. знач.

ВЕХТЕЯ *несв.* – вж. **овехтявам** 1. знач.

ВЕЧЕ *в отриц. изр.* – Означава спиране, прекъсване на действието или състоянието занапред. *Няма вече да те видя. Няма вече да ти преча.*

— **повече**

ВЕЧЕН – 1. вж. **безсмъртен** 1. и 2. знач.;

2. *прен.* вж. **непрестанен**;

3. *прен.* вж. **постоянен** 1. и 2. знач.

ВЕЧНО – 1. вж. **винаги** 1. знач.;

2. вж. **непрестанно**;

3. вж. **безкрайно** 1. знач.

ВЕЧНОСТ – 1. Вечно съществуване, пребъдване във вековете. *Ако можеше човек да победи смъртта и да придобие вечност!*

— **безсмъртие, безсмъртност, нетленност** *поет.*, **всевечност** *книж.*, **вековечност** *старин. поет.*

ант. → ***смърт // тленност***

2. *поет.* Според религиозните схващания – нематериален свят, където отиват мъртвите след земния си живот. *Напусна този свят и сега се намира във вечността.*

— **небитие** *книж.*

ант. → ***битие***

ВЕЩ – 1. вж. **предмет** 1. знач.;

2. *само мн.* вж. **вещи** 1. и 2. знач.

ВЕЩ – 1. Който е много добре подготвен и осведомен в някаква област. *Адвокатът е много вещ в бракоразводните дела. Не съм вещ в тази област. За тази работа ни трябват вещи хора.*

— **компетентен** *книж.*, **сведущ, опитен**

ант. → ***невеж,*** невещ, некомпетентен, несведущ, неопитен

2. вж. **опитен** 1. и 2. знач.

ВЕЩАК *остар.* – вж. **специалист**

ВЕЩАНИЕ *книж.* – вж. **предсказание**

ВЕЩАТЕЛ *книж.* – вж. **ясновидец**

ВЕЩАЯ *несв.* – вж. **предвещавам** 1. знач.

ВЕЩЕСТВЕН – вж. **материален** 1. и 2. знач.

ВЕЩЕСТВО – 1. Това, от което се състоят физическите тела в природата. *Органично вещество. Твърдо вещество.*

— **материя, субстанция** *книж.*

2. *разш.* вж. **материал** 1. знач.

ВЕЩИ – 1. Различни предмети, принадлежащи на някого за лично ползване или за работа. *Държеше вещите си в едно шкафче. Пазя си вещите.*

— **неща, работи** *разг.*

2. Различни предмети за битови нужди, намиращи се в един дом или предназначени за пренасяне. *Натоварих вещите си на камиона. Ограбили им вещите. Събирай си вещите.*

— **неща, покъщнина, багаж, партакеши** *разг. пренебр.*, **пъртушини** *разг. пренебр.*

ВЕЩИНА – 1. вж. **умение**;

2. вж. **опитност** 1. и 2. знач.

ВЕЩИЦА – 1. вж. **магьосница** 1. знач.;

2. *прен. разг.* вж. **грозница**

ВЕЯ – 1. За вятър – движа, раздвижвам въздуха. *Вееше тих ветрец.*

— **духам, лъхам** (*за слаб вятър*), **лъхтя** *поет.* (*за слаб вятър*)

2. Предизвиквам въздушна струя с движение на някакъв предмет. *Вея си с вестника. Вея с вестрило.*

— **духам**

3. *прен. обикн. с предл. от.* За чувство, състояние – характеризирам някого, окачествявам нещо и създавам определено настроение, определена атмосфера. *От този град вее хладина. От цялото й същество веят душевна чистота и спокойствие.*

— **излъчвам се** *прен.*, **лъхам** *прен.*, **дъхам** *прен.*, **лъхтя** *прен. поет.*

ВЕЯ СЕ *несв.* – За знаме, дреха и под. – движа се, полюлявам се на различни страни. *Веят се знамена.*

— **развявам се** *в несв.*, **ветрея се, ветря се** *рядко*

ВЕЯВИЦА *нар.* – вж. **виелица**

ВЗАИМОВРЪЗКА – Отношение, при което между нещата, явленията има взаимно влияние. *Няма никаква взаимовръзка между взривовете и земетресението. Взаимовръзка между светкавицата и гръмотевицата.*

— **връзка, зависимост, взаимозависимост** *книж.*, **взаимообусловеност** *книж.*, **свързаност, обусловеност**

ВЗАИМОДЕЙСТВАМ *прен.* – вж. **сътруднича**

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ *прен.* – вж. **сътрудничество**

ВЗАИМОЗАВИСИМОСТ *книж.* – вж. **взаимовръзка**

ВЗАИМООБУСЛОВЕНОСТ *книж.* – вж. **взаимовръзка**

ВЗАИМООТНОШЕНИЕ *книж.* – Някаква проява на общуване между лица, организации, държави и др. *Тя реши да прекъсне взаимоотношенията с него. Беше млад и не познаваше сложните човешки взаимоотношения.*

— **връзка, контакт, отношение** *обикн. мн.*

ВЗЕМАМ – 1. Започвам да държа в ръце нещо, което обикн. ми подават, или задържам в ръка нещо, като го отделям от мястото, където е, за да си послужа с него. *Вземам подадената ми чаша с вода. Вземам чантата си. Вземам детето на ръце. Вземам химикалката.*

— **поемам, хващам, улавям** *разг.*, **гепя** *жарг.*

ант. → ***оставям,*** поставям, слагам, турям

// ***давам,*** подавам

2. Поставям в устата и поглъщам. *Вземам лекарство. Вземам сироп срещу кашлица. Ще си взема едно хапче срещу безсъние.*

— **гълтам, приемам** *прен.*

ант. → ***давам***

3. Придобивам някакъв доход. *Каква заплата вземаш? Вземам наем. Вземам кредит. Вземам социална помощ.*

— **получавам**

ант. → ***давам,*** предоставям, отпускам

4. *разг.* Придобивам, получавам нещо, към което силно съм се стремил. *Искаше му се да вземе всичкия ѝ имот. Един път да вземем властта! Ще успеем ли да вземем наградата на конкурса?*

— **грабвам** *разг.*, **докопвам** *разг. грубо*, **пипвам** *разг.*, **докачам**[1] *разг. грубо*

5. вж. **приемам** 1. знач.;

6. *разг.* вж. **качвам се** 3. знач.;

7. *разг.* вж. **купувам** 1. знач.;

8. вж. **отнемам** 1. и 2. знач.;

9. *разг.* вж. **наемам**;

10. *разг.* вж. **завземам** 1. знач.;

11. *прен. разг.* вж. **изваждам** 2. знач.;

12. *прен. разг.* вж. **женя се** 2. знач.

ВЗИЖДАМ – вж. **вграждам**

ВЗИРАМ СЕ – вж. **вглеждам се** 1. знач.

ВЗИСКАТЕЛЕН – 1. Който изисква много или държи на добро качество. *Взискателен ръководител. Взискателен учител. Взискателна клиентка.*

— **придирчив, претенциозен** *книж.*, **труден** *прен. разг.*

ант. → ***невзискателен,*** непридирчив, непретенциозен, безпретенциозен, лесен

2. Който проявява високи изисквания, обикн. към качествата на някого или на нещо. *Трябва да бъдеш еднакво взискателен към всички. Ученият е винаги взискателен към себе си.*

— **критичен**[1]**, строг**

ант. → ***невзискателен,*** снизходителен

ВЗИСКАТЕЛНОСТ – 1. Високи изисквания към някого или към нещо. *Трудно е да се угоди на неговата взискателност.*

— **придирчивост, претенциозност** *книж.*

ант. → ***невзискателност,*** непридирчивост, непретенциозност

2. Способност, умение да се проявява критично отношение към някого или към нещо. *Той е човек с голяма взискателност към себе си.*

— **критичност, строгост**

ант. → ***невзискателност,*** снизходителност

ВЗОР *поет.* – вж. **поглед** 1. и 2. знач.

ВЗРИВ – 1. Избухване на леснозапалими вещества, придружено с гръм и разрушения. *Взрив на гранатата. Бомбени взривове.*

— **експлозия**

2. вж. **експлозив**

ВЗРИ́ВЕН – Който притежава свойството да експлодира, да избухва. *Взривни вещества. Взривен материал.*

— **експлозивен, избухлив**

ВЗРИВЯВАМ – Предизвиквам пламване на някакво избухливо или леснозапалимо вещество. *Взривявам бомба. Взривявам мина.*

— **възпламенявам**

ВЗРИВЯВАМ СЕ – вж. **избухвам** 1. знач.

ВИБРАЦИЯ – вж. **трептене**

ВИБРИРАМ – вж. **трептя** 2. знач.

ВИД[1] – 1. Начинът, по който изглежда лице или предмет, когато се възприема зрително. *Жената имаше спретнат външен вид. Къщата има хубав вид. Има промяна във вида на стаята.*

— **изглед, външност, облик**

// Външни, характерни особености на нещо. *Новите постройки придадоха на града съвсем друг вид. Видът на кварталата е вече съвсем друг.*

— **изглед, образ, физиономия** *прен.*, **облик, лице** *прен. огр.*, **фасон** *обикн. ирон.*, **визия** *книж. нежел.*

2. Външна проява на настроението, състоянието на някого. *Имаш бодър вид. Имаш тъжен вид. Защо началникът има такъв недоволен вид?*

— **изглед, изражение**

3. вж. **гледка** 3. знач.

ВИД[2] – Група от предмети, понятия, обединени по общи белези и различни от други подобни. *Различни видове ябълки. Имам неприятности от всякакъв вид. От какъв вид са проблемите ти?*

— **сорт, разновидност, тип**

ВИДЕЛИНА *нар.* – вж. **светлина** 1. знач.

ВИДЕЛО *диал.* – вж. **светлина** 1. знач.

ВИДЕН – Който се отличава, изпъква с делата си в дадена област, който се знае, цени в обществото. *Виден писател. Виден политик. Виден учен. Ви-*

ден музикант.

— **изтъкнат, бележит, известен, именит, забележителен, знатен, личен**[2] *нар.*

ант. → ***неизвестен,*** непопулярен, безизвестен, непознат

// ***невзрачен,*** незабележителен, безличен, незабележим

// ***обикновен,*** прост

ВИДЕНИЕ – 1. Въображаем, недействителен, безплътен образ, който се явява на някого. *През нощта ми се явяваха видения.*

— **привидение, призрак, фантом** *книж.*, **сянка** *прен.*

2. *книж.* Образи, които човек вижда, когато спи. *Спах без видения.*

— **съновидение** *книж.*, **сън**

3. Образ от нещо видяно или преживяно. *В съзнанието му възкръсваха видения от миналото.*

— **мираж** *прен.*

4. Съвкупност от визуални образи. *Поетически видения. Ванга често имаше видения.*

— **визия** *книж. рядко*

5. Образ, който се явява на някого като плод на болното му въображение. *Болната често има видения.*

— **халюцинация** *книж.*, **мираж** *прен. рядко*

ВИДИМ – 1. Който може да се възприеме със зрението, който може да се види. *Едва видими бръчки. Облаците се разнесоха и звездите ставаха все по-видими.*

— **забележим, зрим**

ант. → ***невидим,*** незабележим, незрим

2. Който е изразен само външно. *Зад видимото ѝ спокойствие се криеше нервно напрежение.*

— **привиден, външен**

3. вж. **явен** 1. знач.

ВИДИМО – 1. вж. **явно** 1. знач.;

2. вж. **наглед**

ВИДИМОСТ – Възможност да се обхване с поглед, да се наблюдава околното пространство. *От мястото, където се намирам, има добра видимост.*

— **обзор** *спец.*, **обзорност** *спец. рядко*

ВИДОИЗМЕНЕН – Който не е в първоначалния си вид, който е претърпял известна промяна. *Текстът на пиесата е малко видоизменен.*

— **променен, изменен, преобразен, модифициран** *книж.*, **трансформиран** *книж.*

ант. → ***непроменен,*** неизменен, същ

ВИДОИЗМЕНЕНИЕ – 1. Придаване на нов вид, облик на нещо. *Видоизменение на текст. Всяко нещо подлежи на видоизменение.*

— **изменение, преобразование, промяна, модификация** *книж.*, **трансформация** *книж.*

2. вж. **вариант**

ВИДОИЗМЕНЯМ – вж. **изменям**[1] 1. знач.

ВИДОИЗМЕНЯМ СЕ – вж. **променям се** 1. знач.

ВИЕЛИЦА – Много силен зимен вятър, обикн. придружен със снеговалеж. *Навън беше започнала виелица. Снежната виелица затрупа пътя.*

— **фъртуна, буря, хала, веявица** *нар.*, **сприя** *нар.*, **буран** *диал.*

ВИЕНЕ – вж. **вой** 1. знач.

ВИЖДАМ – 1. Възприемам със зрението си в определен момент. *Виждам, че някой идва. Видях те през прозореца.*

— **гледам** *несв.*, **зървам, съглеждам** *рядко*, **съзирам** *рядко*, **зра** *несв. поет. рядко*

2. Имам нормална зрителна способност да възприемам с очите си. *След операцията вече мога да виждам. Купих си очила, за да мога по-добре да виждам.*

— **гледам, зра** *поет. рядко*, **скивам** *жарг.*

ант. → ***недовиждам***

3. Обръщам внимание на нещо около мен. *Виждам, че си с нова прическа. Виждам, че бюрото ти е подредено. Виждаш ли какво става наоколо?*

— **гледам, забелязвам**

4. вж. **забелязвам** 1. знач.;

5. *прен. разг.* вж. **преглеждам** 3. знач.;

6. *прен.* вж. **разбирам** 2. знач.;

7. *прен.* вж. **установявам** 1. знач.;

8. *прен.* вж. **преживявам** 2. знач.

ВИЖДАМ СЕ – 1. Намирам се в положение да бъда възприет със зрението. *Как хубаво се вижда оттук морето! Виждат се покривите на къщите.*

— **гледам се** *несв.*, **забелязвам се, съзирам се** *рядко*

2. Ясно съм очертан, така че да мога да бъда видян, различен сред всичко останало. *Вижда ли се петното на покривката? Къщата едва се вижда зад дърветата. Разликата между двете книги веднага се вижда.*

— **забелязвам се, лича** *несв.*, **откроявам се**

3. вж. **проявявам се** 1. знач.

V бия (удрям, набивам се, навирам се, хвърлям се, падам) в очи *разг.* към 2. знач.

ВИЖДА МИ СЕ – Имам, получавам някакво впечатление, което може да не отговаря на това, което е в действителност. *Видя ми се, че някой влиза. Той не ми се вижда лош човек.*

— **сторва ми се, изглежда ми** *несв.*, **струва ми се** *несв.*, **присторва ми се, чини ми се** *несв. нар.*

V оставам с впечатлението *книж.*

ВИЖДАНЕ – 1. вж. **възглед** 1., 2. и 3. знач.;

2. вж. **представа** 2. знач.

ВИЖДАЩ – вж. **зрящ**

ВИЗАНТИЕЦ *прен. рядко* – вж. **лукавец**

ВИЗАНТИЙЩИНА *рядко* – вж. **коварство** 2. знач.

ВИЗИРАМ *книж.* – вж. **отбелязвам** 2. знач.

ВИЗИТА *книж.* – вж. **посещение**

ВИЗИЯ *книж.* – 1. *рядко* вж. **видение** 4. знач.;

2. *нежел.* вж. **вид**[1] 1. знач.;

3. вж. **възглед** 1. и 3. знач.;

4. вж. **представа** 2. знач.

ВИЗУАЛЕН *книж.* – вж. **зрителен**

ВИЗУАЛИЗИРАМ *книж.* – вж. **онагледявам**

ВИК – 1. Силен, висок глас, издаден от човек (при възбуда, вълнение, болка и др.) *След удара се чу болезнен вик. Децата посрещнаха баща си с радостен вик. Виковете на тълпата я дразнеха.*

— **крясък, писък, врясък, вой** (*обикн. за множество*), **рев** (*обикн. за множество*)

2. Нещо изречено, извикано с висок, силен глас. *Чуха се одобрителни викове.*

— **възглас, клик** *поет.*

ВИКАМ – 1. Издавам силни, продължителни викове или говоря високо, силно, с проточен глас. *Престани да викаш, заболя ме главата от тебе. Децата тичаха наоколо и викаха с всичка сила.*

— **крещя, рева** *прен. разг.*, **дера се** *разг.*, **пищя, кряскам, врещя** *разг.*, **вряскам** *разг.*, **крякам** *разг.*, **врякам** *разг.*, **пискам** *разг.*

ант. → ***шепна,*** шушна, шушукам, нашепвам, шептя
2. вж. **зова** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **казвам** 1. знач.;
4. *разг.* вж. **наричам**;
5. *разг.* вж. **каня** 1. знач.
V дера (надувам) <си> гърло<то> *разг.*, надувам гърди (гуша) *разг.* към 1. знач.
ВИКАМ СЕ (ВИКАТ МЕ) *разг.* – вж. **казвам се**
ВИКВАМ – 1. вж. **извиквам** 1. знач.;
2. вж. **повиквам** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **поканвам**
ВИЛА – вж. **самодива**
ВИЛНЕЯ – 1. вж. **вързлувам** 1. знач.;
2. вж. **бушувам** 1. знач.;
3. вж. **безчинствам** 1. знач.;
4. *разг.* вж. **лудувам** 1. знач.
ВИНА – 1. Постъпка, действие, което има нежелани последствия. *Присъдите са различни според вината. Тя не осъзнава вината си. Искам да изкупя вината си.*
— **провинение, грешка** *разш.*, **прегрешение, грях** *разш.*, **простъпка** *книж.*, **кабахат** *диал.*
2. Наличие на провинение, извършено от някого. *Вината му не беше доказана. Каква е вината на обвиняемата?*
— **виновност**
ант. → ***невинност,*** невиновност
3. Съзнание за дадено действие, постъпка. *Той пое цялата вина върху себе си. Върху него стовариха вината за провала на сделката.*
— **отговорност**
ВИНАГИ – 1. Всеки път, при или във всеки случай. *Винаги идвам навреме. Винаги се карате. Винаги говори едно и също. Винаги е намусен.*
— **всякога, вечно, постоянно, неизменно**
ант. → ***никога,*** нивга
2. Във всяко време. *Винаги си добре дошъл у нас.*
— **всякога, всякогаж** *нар.*, **сявга** *диал.*
ант. → ***никога,*** нивга, никогаж
ВИНОВАТ *разг.* – вж. **виновен** 1. и 2. знач.
ВИНОВЕН – 1. Който има вина, който се е провинил в нещо. *Съдът го призна за виновен. Тя не се чувстваше виновна. Виновен съм за всичко.*
— **виноват** *разг.*, **крив** *прен. разг.*, **провинен**
ант. → ***невинен,*** невиновен, невиноват, прав, непровинен
2. Който изразява чувство за вина. *Виновен поглед. Виновна усмивка. Виновно изражение на лицето.*
— **виноват** *разг.*, **гузен**
ант. → ***невинен***
ВИНОВНИК – 1. вж. **причинител**;
2. вж. **извършител** 1. знач.
ВИНОВНОСТ – 1. Чувство за вина. *Тя го погледна с виновност в очите. Усмивката му изразяваше виновност.*
— **гузност**
ант. → ***невинност***
2. вж. **вина** 2. знач.
ВИНТ – Метална цилиндрична или конусовидна пръчка със спирален нарез. *Завинтвам винт. Стягам винта.*
— **бурма, витло** *остар.*
ВИНЯ *несв.* – вж. **обвинявам**
ВИНЯ СЕ *несв.* – вж. **укорявам се**
ВИОЛЕТКА – Пролетно градинско или диворастящо цвете с лилави цветчета и приятна миризма. *Как приятно миришат виолетките.*
— **теменужка, любика** *диал.*
ВИОЛЕТОВ – вж. **лилав**
ВИР – вж. **бент** 2. знач.
ВИРВАМ – вж. **навирвам**
ВИРВАМ СЕ – вж. **щръквам**
ВИРЕЯ – За растение – развивам се добре някъде. *В този край виреят много хубави ябълки. По тези камънаци нищо не вирее.*
— **раста, ставам**[2] *прен.*, **раждам се**
ВИРНАТ – Който е издигнат нагоре, който стърчи. *Носът му е вирнат нагоре. Вирнати уши. Кучето ходи с вирната опашка.*
— **навирен, щръкнал, изправен**[1]**, наперен, наперчен** *разг.*
ант. → ***увиснал,*** клюмнал, отпуснат
ВИРОГЛАВ *разг.* – 1. вж. **своенравен**;
2. вж. **непокорен**
ВИРОГЛАВЕЦ *разг.* – вж. **непокорник**
ВИРОГЛАВИЕ *разг.* – вж. **своенравие**
ВИРОГЛАВСТВО *разг.* – 1. вж. **своенравие**;
2. вж. **непокорство** 1. знач.
ВИРОГЛАВЩИНА *разг.* – вж. **своенравие**
ВИРТУАЛЕН – 1. вж. **въображаем**;
2. *прен. книж.* вж. **нереален** 1. знач.
ВИРТУОЗ *разш.* – вж. **майстор** 1. знач.
ВИРТУОЗЕН *разш.* – вж. **умел** 1. знач.
ВИРЯ *несв.* – вж. **навирвам**
ВИС *поет.* – 1. вж. **висина** 1. знач.;
2. вж. **небе** 1. знач.;
3. вж. **възвишение**
ВИСВАМ – вж. **увисвам** 1. знач.
ВИСИЛКА *спорт.* – Гимнастически уред във вид на стоманен прът, закрепен водоравно на определена височина.
— **лост** *спорт.*
ВИСИНА *обикн. мн. поет.* – 1. Пространството високо над земната повърхност. *Орел се вие из височините. Звездни висини.*
— **висоти** *поет.*, **вис** *поет.*, **височини**
2. вж. **небе** 1. знач.;
3. вж. **възвишение**
ВИСИНЕ *поет.* – вж. **небе** 1. знач.
ВИСНА *разг.* – вж. **вися** 2. и 3. знач.
ВИСНАЛ – вж. **отпуснат** 1. знач.
ВИСОК – 1. Който е голям на ръст. *Висок младеж. Високо момиче.*
— **изто̀чен, дълъг** *прен. разг.*, **едър**
ант. → ***нисък,*** кос, дребен, малък, невисок
2. За глас, звук – който се създава от трептения с голяма честота. *Гласът ѝ е висок. Висок тон.*
— **тънък** *прен.*, **писклив**
ант. → ***нисък,*** дебел, плътен
3. За говор, смях, шум – който звучи силно, ясно. *Музиката е много висока. Висок смях. Висок говор.*
— **силен, звучен, звънък, звънлив, еклив**
ант. → ***тих,*** слаб, нисък, глух, приглушен
4. *прен.* вж. **голям** 2. знач.;
5. *прен.* вж. **високопоставен** 1. и 2. знач.;
6. *прен.* вж. **възвишен**
ВИСОКО – 1. На значителна височина, на голямо разстояние от долу нагоре от земята или от някаква повърхност. *Слънцето се издигна високо. Табелата се намира високо на входа. Високо в*

планината се извисява крепост.

— **горе, нависоко, нагоре, навъзбог** *поет.*, **възбог** *поет.*

ант. → ***ниско,*** долу, надолу

2. При глаголи като *приказвам, говоря* и под. – със силен глас, на висок глас. *Говори по-високо! Думите бяха казани високо.*

— **силно, ясно, нависоко**

ант. → ***тихо,*** ниско, приглушено, глухо, заглушено

ВИСОКОГОВОРИТЕЛ – вж. **мегафон**

ВИСОКОИНТЕЛИГЕНТЕН – вж. **висококултурен**

ВИСОКОКАЧЕСТВЕН – Който е с добро, високо качество. *Висококачествено вино. Висококачествена стомана. Висококачествен тютюн.*

— **първокачествен, доброкачествен, качествен, екстра** *разг.*

ант. → ***нискокачествен,*** долнокачествен, лошокачествен, недоброкачествен, некачествен, долнопробен

ВИСОКОКУЛТУРЕН – Който е с много голяма култура, добро образование. *Висококултурен човек. Висококултурно общество.*

— **високообразован, високоинтелигентен**

ант. → ***малокултурен,*** слабокултурен, нискокултурен, полукултурен, слабообразован, полуобразован, малообразован

ВИСОКОМЕРЕН – вж. **надменен** 1. и 2. знач.

ВИСОКОМЕРИЕ – вж. **надменност**

ВИСОКОМЕРНО – вж. **надменно**

ВИСОКОМЕРНОСТ – вж. **надменност**

ВИСОКОНРАВСТВЕН – вж. **благороден** 1. знач.

ВИСОКООБРАЗОВАН – вж. **висококултурен**

ВИСОКОПАРЕН *книж.* – За думи, слово, стил и под. – който е приповдигнат и цели външен ефект. *Той обича високопарните думи. Високопарна реч. Високопарни фрази. Високопарен стил.*

— **надут** *прен.*, **гръмък** *прен.*, **бомбастичен, помпозен** *книж.*

ВИСОКОПОСТАВЕН – 1. Който заема отговорна държавна или обществена длъжност. *Високопоставен държавен служител. На приема присъстваха високопоставени личности.*

— **знатен, висок** *прен.*, **издигнат** *прен.*, **висш, важен** *прен.*, **високостоящ** *книж.*

ант. → ***нископоставен***

2. Който е свързан с такава длъжност. *Новината научих от високопоставено място. Заемам високопоставена длъжност.*

— **висок** *прен.*, **отговорен, висш** *рядко*

ант. → ***нисш,*** нисък

V важна клечка *разг.*, от голямото добрутро *разг.* към 1. знач.

ВИСОКОПРОДУКТИВЕН – Който се отличава с голяма продуктивност, който дава голяма продукция. *Високопродуктивен труд. Високопродуктивна машина.*

— **високопроизводителен**

ант. → ***нископродуктивен,*** нископроизводителен, слабопродуктивен, слабопроизводителен

ВИСОКОСТОЯЩ *книж.* – 1. *Обикн. в сравн. степ.* Който стои по-високо от друг по значение, важност, произход. *Високостояща класа. Няма по-високостоящи народи. Не си по-високостоящ от мене.*

— **висш, горен** *прен. разг.*

ант. → ***нисш,*** долен, нискостоящ

2. вж. **високопоставен** 1. знач.

ВИСОКОУВАЖАВАН *книж.* – Който се ползва с голямо уважение и почит. *Високоуважаван професор.*

— **многоуважаван** *книж.*, **многопочитан** *книж.*

ВИСОТА – 1. *Обикн. мн. поет.* вж. **висина** 1. знач.;

2. *Обикн. мн.* вж. **възвишение**;

3. *рядко* вж. **равнище** 2. знач.

ВИСОЧИНА – 1. вж. **ръст** 1. знач.;

2. вж. **възвишение**;

3. *Обикн. мн.* вж. **висина** 1. знач.

ВИСУЛКА *обикн. мн.* – вж. **шушулка** 2. знач.

ВИСШ – 1. вж. **върховен**;

2. вж. **високопоставен** 1. и 2. знач.;

3. вж. **високостоящ** 1. знач.

ВИСЯ *несв.* – 1. Намирам се в положение да стоя свободно надолу, закачен в единия си край. *Клоните на дървото висят до земята. Косата ѝ виси до раменете. Мокрите му мустаци висят надолу.*

— **спускам се (спущам се)** *в несв.*, **провисвам**[1] *в несв.*

2. За облак, мъгла, дим и под. – стоя неподвижно в пространството, обикн. ниско над земята. *Висят облаци дъждовни. Гъста мъгла виси над полето.*

— **висна** *разг.*

3. *прен.* За беда, опасност, нещастие и под. – заплашвам да се случа в най-близко време. *Над семейството ми виси опасност.*

— **висна** *прен. разг.*

4. *прен. разг.* Стоя, намирам се някъде продължително време, обикн. за да чакам някого или нещо. *С часове висим пред кабинета на лекаря. Всеки ден вися на пазара да продавам стари книги.*

— **клеча** *разг. пренебр.*, **кисна** *прен. разг.*

5. *прен. разг.* вж. **бездействам** 2. знач.

ВИСЯЩ – 1. *прен.* вж. **нерешен**;

2. *прен.* вж. **неуредѐн** 1. знач.

ВИТ – 1. вж. **извит** 1. и 2. знач.;

2. вж. **лъкатушен**

ВИТАЛЕН *книж.* – вж. **бодър** 1. знач.

ВИТАЛНОСТ *книж.* – вж. **бодрост** 1. знач.

ВИТАЯ *поет.* – Намирам се някъде (за образ, мисъл, настроение). *В главата ѝ витаеха най-различни мисли.*

— **нося се, рея се** *поет.*

ВИТИЕВАТ *книж.* – вж. **пищен** 1. знач.

ВИТИЙСКИ *книж.* – вж. **ораторски**

ВИТИЙСТВАМ *книж.* – вж. **ораторствам**

ВИТИЙСТВО *книж.* – вж. **красноречие** 1. знач.

ВИТИЯ *книж.* – вж. **оратор** 1. знач.

ВИТКА *диал.* – вж. **къдрица**

ВИТЛО *остар.* – вж. **винт**

ВИТЛОВИДЕН – вж. **извит** 2. знач.

ВИТЛООБРАЗЕН – вж. **извит** 2. знач.

ВИТОРОЖКО *нар.* – вж. **луна**

ВИТРАЖ – Изработена от цветно стъкло декоративна художествена композиция.

— **стъклопис**

ВИТЯЗ *остар. поет.* – вж. **герой** 1. знач.

ВИХРЕН *поет.* – 1. вж. **стремителен** 1. знач.;

2. вж. **буен** 2. знач.

ВИХРЕНОСТ *книж.* – вж. **буйност**
ВИХРУШКА – вж. **вихър** 1. знач.
ВИХРЯ СЕ – вж. **бушувам** 2. знач.
ВИХЪР – 1. Силен стихиен вятър. *Цяла нощ не стихна вихърът. Вихърът ни свари в полето.*
— **вихрушка, буря, хала, ураган, стихия, сприя** *нар.*
2. *прен.* вж. **разгар**
ВИЦ – вж. **анекдот**
ВИША СЕ *несв.* – вж. **издигам се** 1. знач.
ВИЯ[1] – 1. *рядко* вж. **извивам** 1. знач.;
2. вж. **суча**[1] 1. знач.
ВИЯ СЕ *несв.* – 1. *с предл. около.* Обгръщам, заплитам се около нещо. *Бръшлянът се вие около дървото. Около плета се вият лози.*
— **увивам се** *в несв.*, **обвивам се** *в несв.*
2. вж. **кръжа** 1. знач.;
3. вж. **криволича** 1. знач.;
4. вж. **кърша се**
ВИЯ[2] – вж. **плача**
ВКАМЕНЕН *прен.* – вж. **застинал** 3. знач.
ВКАМЕНЯВАМ СЕ – 1. Ставам на камък, превръщам се в (на) камък.
— **окаменявам**
2. вж. **вцепенявам се** 1. знач.
ВКАРВАМ – 1. Правя нещо да влезе, да се вмести в нещо друго, обикн. тясно, или между други неща. *Вкарвам ключа в ключалката. Вкарвам конец в игла. Вкарвам крака си в обувката.*
— **вмъквам, пъхам (пъхвам), въвирам, втиквам** *разг.*
ант. → ***изваждам,*** изкарвам, вадя, измъквам
2. Заставям някого да влезе някъде, обикн. насила, принудително. *Всички престъпници трябва да бъдат вкарани в затвора.*
— **напъхвам** *разг. неодобр.*, **натиквам** *прен. разг. неодобр.*, **набутвам** *прен. разг. неодобр.*
ант. → ***изкарвам,*** изваждам
3. вж. **въвеждам** 1., 2. и 5. знач.
ВКИСВАМ – вж. **вкисвам се** 1. знач.
ВКИСВАМ СЕ – 1. За храна, питие и под. – придобивам кисел вкус, развалям се. *Яденето се вкисна от жегата. Виното се е вкиснало.*
— **прокисвам, вкисвам, шупвам** *разг.*, **ферментирам**
2. *прен. разг.* **умърлушвам се**
ВКИСНАЛ – За храна, питие и под. – който е развален и с кисел вкус. *Вкиснала боза. Вкиснала супа. Вкиснал гювеч.*
— **прокиснал, кисел, вкиснат** *разг.*, **прокиснат** *разг.*, **шупнал** *разг.*, **ферментирал**
ВКИСНАТ *разг.* – 1. вж. **вкиснал**;
2. *прен.* вж. **неразположен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **недоволен** 2. знач.
ВКЛЕЩВАМ – вж. **заклещвам**
ВКЛЕЩВАМ СЕ – вж. **заклещвам се**
ВКЛИНЯВАМ СЕ – вж. **врязвам се** 3. знач.
ВКЛЮЧВАМ – 1. Допускам някого като член на някаква организация, институция, група и под. *Включвам в управителния съвет. Включвам в експедиция. Включвам в партийната организация.*
— **приемам, записвам, зачислявам**
ант. → ***изключвам,*** отписвам, отчислявам, отстранявам
2. Прибавям нещо в състава на друго нещо. *Съседните парцели ги включиха към парка. Към комбината включиха още една фабрика.*
— **зачислявам, присъединявам, причислявам**
ант. → ***изключвам,*** отстранявам, елиминирам
3. Свързвам машина, апарат и под. в електрическата верига. *Включвам радиото. Включвам пералнята.*
— **пускам**
ант. → ***изключвам,*** спирам
4. вж. **обхващам** 1. знач.;
5. *прен. разг. обикн. с отриц.* вж. **разбирам** 1. знач.
ВКЛЮЧВАМ СЕ – 1. вж. **участвам**;
2. вж. **присъединявам се** 1. знач.
ВКОВАВАМ СЕ *рядко* – вж. **вцепенявам се** 1. знач.
ВКОПАН *прен.* – вж. **вдлъбнат**
ВКОПЧВАМ СЕ – Хващам се здраво с ръце, с пръсти за някого или за нещо. *Детето се вкопчи в полата на майка си. Вкопчих се в оградата, за да се задържа. Жената се вкопчи в мъжа.*
— **вчепквам се** *разг.*
ант. → ***изкопчвам се,*** откопчвам се, отскубвам се, изтръгвам се, изскубвам се
ВКОРАВЕН – вж. **втвърден**
ВКОРАВЯВАМ – вж. **втвърдявам**
ВКОРАВЯВАМ СЕ – вж. **втвърдявам се**
ВКОРЕНЕН – За навици, чувства и под. – който е проникнал дълбоко в съзнанието. *Вкоренен мързел. Вкоренена омраза към пришълците. Вкоренени навици.*
— **закоренял, закоравял, всаден**
ВКОРЕНЯВАМ – 1. Правя растение да хване корен, да се прихване. *Вкоренявам фиданка. Вкоренявам лозови пръчки.*
— **всаждам**
ант. → ***изкоренявам,*** изскубвам, изтръгвам
2. *прен.* Правя нещо да проникне дълбоко в съзнанието, в чувствата и др. и да се затвърди. *Вкоренявам навици. Вкоренявам любов към книгата. Вкоренявам чувство за национално достойнство.*
— **всаждам** *прен.*, **внедрявам** *прен.*, **насаждам** *прен. книж.*, **вгнездявам**
ант. → ***изкоренявам,*** премахвам
ВКОСТЕНЯЛ *рядко* – вж. **консервативен**
ВКОЧАНЕН – Който е много студен и от студ е загубил чувствителността и подвижността си. *Вкочанените ѝ пръсти не можеха да държат химикалката. Краката му бяха вкочанени и той едвам пристъпваше. Дълго не можех да стопля вкочанените си ръце.*
— **замръзнал, измръзнал, премръзнал, вкочанясал, вледенен** *прен.*, **заледен** *прен. разг.*, **вцепенен** *прен.*
ВКОЧАНЯВАМ – 1. вж. **вцепенявам**;
2. вж. **вледенявам**
ВКОЧАНЯВАМ СЕ (ВКОЧАНЯСВАМ СЕ) – 1. вж. **замръзвам** 3. знач.;
2. вж. **вцепенявам се** 2. знач.
ВКОЧАНЯСАЛ – вж. **вкочанен**
ВКРАТЦЕ *остар.* – вж. **накратко**
ВКУПОМ – вж. **заедно** 2. и 5. знач.
ВКУПЧВАМ СЕ – вж. **струпвам се** 1. знач.
ВКУС – 1. Наклонност към нещо, определяне на нещо като по-добро, по-желано. *Трябва да се държи сметка за вкуса на потребителя. Всичко е въпрос на вкус.*

— **предпочитание**
2. *прен.* Повишена способност за естетическо възприятие и оценка. *Мебелировката в къщата показва висок естетически вкус. В облеклото ѝ личи вкус, винаги се облича стилно.*
— **усет, чувство**
ант. → ***безвкусие,*** безвкусица
ВКУСВАМ – 1. Ям или пия малко, обикн. за да установя вкуса. *От някои ястия вкусваше само с върха на лъжицата. Тя никога не вкусваше мляко. Дай да вкуся от тортата.*
— **опитвам, близвам** *разг.,* **лизвам** *разг.,* **хапвам, кусвам** *диал.*
2. Вземам малко от храна, питие с цел да проверя вкусовите качества. *Мъжете вкусваха от вината и така ги оценяваха.*
— **опитвам, пробвам, дегустирам** *книж.*
ВКУСЕН – За храна, питие – който има приятен, доставящ удоволствие вкус. *Вкусна гозба. Вкусен хляб. Вкусен плод. Вкусен сладкиш.*
— **сладък** *прен. разг.,* **апетитен**
ант. → ***безвкусен,*** блудкав, невкусен
V пръстите си да изядеш (оближеш) *разг.*
ВКУСНОТИЯ *разг.* – вж. **лакомство** 1. знач.
ВЛАГА – Неголямо количество вода или сгъстена водна пара, която пропива предмети и ги прави възмокри. *По стените има влага. Влагата прониква навсякъде. Въздухът е напоен с влага. Трябва да отстраним влагата в къщата.*
— **мокрота, влажност, мокрина** *рядко,* **мокротия** *разг.,* **влажнина** *остар.*
ант. → ***сухост,*** сухота
ВЛАГАМ – 1. вж. **внасям** 3. знач.;
2. вж. **инвестирам** 1. знач.
ВЛАДЕЛЕЦ *юрид.* – вж. **собственик**
ВЛАДЕНИЕ – вж. **имот** 2. знач.
ВЛАДЕТЕЛ – 1. вж. **собственик**;
2. вж. **господар** 1. знач.
ВЛАДЕЯ – 1. Имам под своя власт или влияние. *Владея положението. Владея чувствата си. Ние владеем подстъпите към града.*
— **контролирам, държа** *прен.*
2. Усвоил съм много добре дадени знания и мога да ги използвам. *Владея отлично английски език. Не владея добре правописа. Не владея този занаят.*
— **зная**
3. вж. **господствам** 2. знач.;
4. вж. **управлявам** 1. знач.;
5. вж. **имам** 1. знач.
ВЛАДЕЯ СЕ *несв.* – вж. **въздържам се** 1. знач.
ВЛАДИЧЕСТВО *книж.* – вж. **власт**
ВЛАЖЕН – 1. Който е покрит или пропит с влага. *Влажни стени. Влажни дрехи. Влажен пешкир. Влажен кибрит.*
— **мокър, навлажнен, овлажнен, навлажнял, овлажнял**
ант. → ***сух,*** изсъхнал, изсушен
// ***сух,*** изсъхнал, пресъхнал
2. За период от време – през който има много валежи или много влага във въздуха. *Влажна зима. Влажна есенна вечер. Влажна пролет.*
— **мокър**
ант. → ***сух***
ВЛАЖНЕЯ – 1. За нещо – влажен съм, възприемам се като влажен, мокър. *Ризата ми влажнее. Чорапите ми влажнеят.*
— **мокрея**
2. вж. **навлажнявам се** 1. и 2. знач.
ВЛАЖНИНА *остар.* – вж. **влага**
ВЛАЖНОСТ – 1. Съдържание на влага във въздух, почва и др. *Влажност на почвата. Влажност на дрехи.*
— **овлажненост, навлажненост**
ант. → ***сухост,*** сухота
2. вж. **влага**
ВЛАК – Превозно средство от скачени един за друг вагони, теглени от локомотив по релсов път. *Пътнически влак. Товарен влак. Влакът се намира на втори коловоз.*
— **железница** *остар.,* **трен** *остар.,* **композиция** *спец.*
ВЛАКА *диал.* – вж. **род**
ВЛАКНАТ *рядко* – вж. **космат**
ВЛАКНЕСТ *разг.* – вж. **космат**
ВЛАКНО – 1. Дълъг, тънък конец от вълна, памук, коприна и под. *Памучни влакна. Синтетични влакна. Копринено влакно.*
— **нишка, жичка, конец** *разш.*
2. Космовиден израстък върху растение, върху някои насекоми или върху тъкан на човешки или животински орган. *Тичинкови влакна.*
— **нишка, власинка**
3. Междуклетъчно образувание в тъкан на човешки или животински организъм с нишковидна форма, структура. *Мускулни влакна. Нервни влакна.*
— **нишка** *разг.*
4 *нар.* вж. **косъм**
ВЛАС – 1. *диал.* вж. **косъм**;
2. *само мн. поет.* вж. **коса**
ВЛАСАТ *нар.* – 1. вж. **космат**;
2. вж. **мъхест**
ВЛАСЕСТ – вж. **мъхест**
ВЛАСИНКА – 1. вж. **влакно** 2. знач.;
2. *нар.* вж. **косъм**
ВЛАСИСТ *рядко* – вж. **мъхест**
ВЛАСТ – Положение на някого, което му дава възможност да управлява действията и начина на живот на други. *Населението не е могло повече да търпи властта на поробителите. В края на XIV век разпокъсаното Българско царство попада под турска власт.*
— **владичество** *книж.,* **господство, управление, господаруване** *разг.*
ВЛАСТВАМ *несв.* – 1. Имам власт над някого или нещо, подчинявам някого на волята си. *В семейството жената властва. Познавам слабостта му да властва. Фирмата иска да властва чрез силата на монополното си положение.*
— **господствам, заповядвам, командвам, налагам се, разпореждам се, диктувам** *прен. книж.*
2. вж. **управлявам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **господствам** 1. и 2. знач.
V командвам парада *разг.,* водя хорото (кервана) *разг.,* шеф-диригент съм *разг.* към 1. знач.
ВЛАСТЕЛ *старин. поет.* – вж. **господар** 1. знач.
ВЛАСТЕЛИН *книж.* – вж. **господар** 1. знач.
ВЛАСТЕН – 1. Който изисква да се подчиняват на волята му. *Всички се подчиняваха на властния му нрав. Властна натура.*
— **властнически**
2. вж. **заповеднически**

ВЛАСТИМАЩ *като същ.* – вж. **управник**
ВЛАСТИТЕЛ *книж.* – вж. **господар** 1. знач.
ВЛАСТНИК – вж. **управник**
ВЛАСТНИЧЕСКИ – вж. **властен** 1. знач.
ВЛАСТОДЪРЖЕЦ *книж. рядко* – вж. **управник**
ВЛАЧА – 1. Движа, придвижвам нещо след себе си, без да го отделям от повърхността на земята. *Воловете едва влачат колата, пълна догоре със снопи. Влача дървото след себе си.*
— **влека, тегля, мъкна, тътря, тътрузя** *разг. грубо*
2. *разг.* Пренасям с усилие нещо тежко. *Защо влачиш тази чанта?* Докога ще влачиш книгите със себе си?
— **нося, мъкна** *разг.*
3. *разг.* Водя някого някъде, обикн. против волята му, без нужда или където не е желан. *Влачи мъжа си навсякъде. Влачиха я по съдилищата. Докога ще ми влачиш такива гости?*
— **влека** *разг.*, **мъкна** *разг.*
ВЛАЧА СЕ – Ходя, вървя, движа се бавно, трудно, едва-едва, обикн. поради умора, безсилие, изтощение и под. *Едвам се влача по улицата. Керванът се влачи по разкаляния път.*
— **мъкна се, тътря се, влека се, кретам, пъпля** *прен.*, **пълзя** *прен.*, **тътрузя се** *разг. грубо*
ант. → ***тичам,*** бягам, търча, препускам, галопирам, летя, припкам
2. *разг. неодобр. с предл. с.* вж. **ходя** 1. знач.;
3. вж. **точа се** 1. и 2. знач.
ВЛАШЕНИК *диал.* – вж. **качамак**
ВЛЕДЕНЕН *прен.* – вж. **вкочанен**
ВЛЕДЕНЯВАМ – Превръщам в лед или покривам с лед нещо. *Студът вледени земята. Зимата вледени клоните на дърветата.*
— **заледявам, замразявам, смразявам, сковавам, вкочанявам**
ант. → ***размразявам,*** отмразявам, разледявам
ВЛЕДЕНЯВАМ СЕ – вж. **замръзвам** 1. и 3. знач.
ВЛЕКА – вж. **влача** 1. и 3. знач.
ВЛЕКА СЕ – 1. вж. **влача се** 1. знач.;
2. вж. **точа се** 1. знач.
ВЛЕТЯВАМ (ВЛИТАМ) – *прен.* вж. **нахълтвам** 1. знач.
ВЛЕЧЕ МЕ – Изпитвам силно желание да бъда някъде, да извърша или постигна нещо. *Влече ме планината. Влече ме селският живот.*
— **тегли ме, привлича ме**
ант. → ***отблъсква ме***
V тегли ме сърце<то> към нещо *разг.*
ВЛЕЧЕНИЕ – 1. Силен вътрешен стремеж към нещо, желание да се прави нещо. *Имам влечение към музиката. Нямам влечение към техниката. Жените имат влечение към външния блясък.*
— **склонност, наклонност, предразположение, афинитет** *прен. книж.*, **слабост** *прен.*
ант. → ***отвращение,*** алергия
2. вж. **любов** 1. знач.
ВЛЕЧУГО – *прен. руг.* вж. **подлизурко**
ВЛИВАМ – 1. вж. **наливам**;
2. *прен. книж.* вж. **внасям** 4. знач.
ВЛИВАМ СЕ – За река, поток и под. – вкарвам водата си в по-голяма река, езеро или море. *Река Дунав се влива в Черно море.*
— **втичам се**
ант. → ***извирам,*** изтичам
ВЛИЗАМ – 1. Придвижвам се отвън навътре в нещо. *Влизам в стаята. Влизам в гората. Влизам в селото. Влизаме в дефилето.*
— **навлизам, намъквам се** *разг.*
ант. → ***излизам,*** измъквам се, изнизвам се
2. Придвижвам се отвън навътре в ограничено, затворено пространство. *Влизам в колата. Лисицата влиза в дупката си.*
— **вмъквам се, намъквам се** *разг.*, **напъхвам се** *разг.*
ант. → ***излизам,*** измъквам се
3. За светлина, въздух, шум, мирис и под. – преминавам вътре в нещо. *Отвори прозореца да влезе малко чист въздух. През щорите влизаше светлина.*
— **прониквам, навлизам, нахлувам, нахълтвам**
ант. → ***излизам***
4. Придвижвам се през нещо, през препятствия, за да стигна до някъде. *Крадците са влезли в сградата през прозореца.*
— **прониквам, промъквам се, вмъквам се**
ант. → ***излизам,*** измъквам се, изнизвам се
5. Включвам се, установявам се в някаква група, колектив, общество. *Не знам как е успял да влезе в нашите среди.*
— **вмъквам се, намъквам се** *разг.*
ант. → ***излизам,*** измъквам се
6. вж. **постъпвам**[2] 1. знач.;
7. вж. **вмествам се**
ВЛИТАМ (ВЛЕТЯВАМ) *прен.* – вж. **нахълтвам** 1. знач.
ВЛИЯНИЕ – 1. вж. **въздействие** 1. и 2. знач.;
2. вж. **авторитет** 1. знач.
ВЛИЯТЕЛЕН – 1. вж. **силен** 2. знач.;
2. вж. **авторитетен** 1. знач.
ВЛИЯТЕЛНОСТ – вж. **авторитетност** 1. знач.
ВЛИЯЯ *несв.* – Оказвам влияние, въздействие върху някого, помагам за постигането на някакъв резултат. *Лекарството ми влияе добре. Музиката влияе на настроението. Влажното време влияе зле на здравето ми.*
— **въздействам, действам, повлиявам** *в несв.*, **отразявам се** *в несв.*
ВЛОГ – 1. Парични средства, предоставени на съхранение в кредитен институт. *Спестовен влог. Срочен влог. Влог по текуща сметка.*
— **депозит**
2. *прен. книж.* вж. **принос** 1. знач.
ВЛОЖИТЕЛ – Лице, което прави или има влог в кредитен институт (банка или спестовна каса). *Много вложители изтеглиха спестените си пари.*
— **вносител**
ВЛОШАВАМ – Правя или ставам причина нещо да стане по-лошо (качество, състояние, положение и др.). *Влошавам качеството на млякото. Влошавам отношенията си с някого. Лошото време влоши настроението ми.*
— **развалям** *прен. разг.*, **изпортвам** *прен. разг. рядко*
ант. → ***подобрявам,*** оправям, поправям
ВЛОШАВАМ СЕ – Придобивам по-лоши качества, претърпявам промяна на състоянието си към по-лошо. *Времето се влоши. Здравословното ми състояние се влошава. Отношенията им се влошиха.*
— **развалям се** *прен. разг.*, **изпортвам се** *разг. рядко*

ант. → ***подобрявам се,*** оправям се, поправям се
V вървя (отивам) на зле *разг.*
ВЛУДЯВАМ – вж. **подлудявам**[1] 1. знач.
ВЛУДЯВАЩ – Който придизвиква състояние, близко до лудост. *Влудяваща музика. Влудяваща болка.*
— **подлудяващ**
ВЛЪХВА[1] – Древен мъдрец, гадател.
— **маг** *книж.*
ВЛЪХВА[2] *разг. рядко* – вж. **хитрец**
ВЛЮБВАМ СЕ – Изпълва ме, обзема ме любовно чувство. *Той се влюби в девойката с цялата си душа. Влюбих се от пръв поглед. Пак ли си се влюбила?*
– **залюбвам, обиквам, увличам се, хлътвам** *прен. разг.*, **възлюбвам** *книж.*, **заобичвам, заобиквам** *рядко*
ант. → ***разлюбвам,*** разобиквам
// ***разлюбвам,*** разобиквам, намразвам
V лапвам (налапвам, захапвам, глътвам) въдицата *разг.*, хлътвам до уши *разг.*, хвръква ми умът (акълът, чивията) *разг.*, загубвам (изгубвам) си ума (акъла, главата) *разг.*, взема ми се умът (акълът) *разг.*
ВЛЮБЕН – Който изпитва чувство на любов към някого. *Влюбен младеж. Тя е влюбена в това момче.*
— **увлечен, залюбен** *остар.*
ВЛЮБЕНОСТ – Любовно чувство към някого. *Докога ще продължи твоята влюбеност?*
— **увлечение**
ВМЕНЯЕМ *книж.* – вж. **нормален** 1. знач.
ВМЕСВАМ – вж. **замесвам**
ВМЕСВАМ СЕ – 1. вж. **меся се**;
2. вж. **замесвам се**
ВМЕСТВАМ – вж. **побирам**
ВМЕСТВАМ СЕ – Успявам да се разположа, намирам място, пространство да застана някъде. *Багажът е много и няма да се вмести в този куфар. Книгите ще се вместят в шкафа. Едвам се вместихме в купето.*
— **побирам се, събирам се, влизам, помествам се, смествам се**
ВМЕСТИМОСТ – Максимално количество от нещо, което може да побере един съд, резервоар и под. *Вместимост на водохранилище. Вместимост на бъчва.*
— **обем, съдържимост** *рядко*
ВМЕШАТЕЛСТВО *книж.* – вж. **намеса** 1. знач.
ВМИРИСВАМ – вж. **увонявам**
ВМИРИСВАМ СЕ – 1. Придобивам някаква, обикн. неприятна, миризма, започвам да мириша на нещо. *Стаята се вмирисва на тютюн. Дрехите ми се вмирисаха на нафталин. Кухнята се вмирисва на риба.*
— **замирисвам**[2], **размирисвам се, умирисвам се** *разг.*
ант. → ***измирисвам се,*** отмирисвам се
2. Добивам лоша, неприятна миризма. *През лятото боклукът бързо се вмирисва. Сиренето ще се вмирише.*
— **умирисвам се** *разг.*, **увонявам се** *разг.*, **въвонявам се** *рядко*, **усмърдявам се** *разг.*, **всмърдявам се** *рядко*
ВМЪКВАМ – 1. Вкарвам нещо или някого някъде, обикн. бързо и незабелязано. *Вмъквам връзопа в кухнята. Вмъквам приятеля си в къщата.*
— **замъквам** *разг.*, **намъквам** *разг.*
ант. → ***измъквам***
2. Добавям към нещо казано, набързо подхвърлям някаква дума, мисъл в разговор. *Докато разговаряхме, той умело вмъкваше своите хапливи забележки.*
— **вмятам**
3. вж. **вкарвам** 1. знач.
ВМЪКВАМ СЕ – 1. Влизам някъде, обикн. бързо и незабелязано. *Вмъквам се на пръсти в стаята. Ще гледам мача, ако успея да се вмъкна.*
— **промъквам се, прокрадвам се**
ант. → ***измъквам се,*** изнизвам се
2. вж. **влизам** 2., 4. и 5. знач.
ВМЯТАМ – вж. **вмъквам** 2. знач.
ВНАЖДАМ *нар.* – вж. **наставям**
ВНАСЯМ – 1. Нося нещо отвън навътре, вкарвам нещо някъде. *Внасям житото в хамбара. Внасям багажа в стаята. Внасям дървата в мазето.*
— **нанасям**
ант. → ***изнасям***
2. Доставям от чужбина (стоки, суровини и др.). *Внасям машини. Внасям банани. Внасям кафе.*
— **импортирам** *книж.*
ант. → ***изнасям,*** експортирам
3. Давам за съхранение парични средства в кредитно учреждение. *Внасям пари в банка. Внасям сума в спестовен влог.*
— **влагам, депозирам**
ант. → ***изтеглям,*** тегля
4. *прен.* Правя да се появи, да възникне (обикн. някакво чувство, състояние и др.). *Внасям бодрост. Внасям спокойствие.*
— **вливам** *прен. книж.*
5. *разг.* вж. **донасям** 2. знач.
ВНЕДРЯВАМ – 1. вж. **въвеждам** 3. знач.;
2. *прен.* вж. **вкоренявам** 2. знач.
ВНЕЗАПЕН – 1. вж. **неочакван** 1. знач.;
2. вж. **рязък** 2. знач.
ВНЕЗАПНО – 1. вж. **неочаквано**;
2. вж. **изведнъж** 1. знач.
ВНИЗВАМ – 1. вж. **нанизвам** 1. знач.;
2. вж. **вдявам** 1. знач.
ВНИЗВАМ СЕ *поет.* – вж. **забивам се** 1. знач.
ВНИКВАМ – Мислено навлизам в същността на нещо, старая се да разбера в тънкости смисъла на нещо. *Вниквам в подробностите на текста. Вниквам все по-дълбоко в съдържанието на романа. Опитвам се да вникна в проблемите ти.*
– **проникам** *прен.*, **задълбочавам се, вдълбочавам се, вглеждам се** *прен.*
ВНИМАВАМ – 1. Насочвам съзнателно мисълта си към нещо, за да го чуя, разбера, запомня. *Внимавам при обяснението на задачите. Ако внимаваш, ще запомниш урока. Не внимава в клас.*
— **съсредоточавам се, концентрирам се** *книж.*, **задълбочавам се**
ант. → ***разсейвам се,*** отвличам се, отплесвам се, разсредоточавам се, разконцентрирам се, отнасям се
// ***блея,*** зяпам
2. Нащрек съм, с напрегнато внимание се стремя да предотвратя някаква грешка, да избегна нещо непредвидено или опасно. *Внимавам за спазването на дисциплината. Внимавам да не счупя*

чашите. Внимавам къде стъпвам. Внимавай детето да не падне!

— **следя, гледам, бдя, наблюдавам** *рядко,* **пазя** *разг.*

ант. → ***блея,*** зяпам

V събирам си мислите *разг.*, събирам си ума (акъла) в главата *разг.* към 1. знач.

V отварям си очите *разг.*, отварям си очите на четири *разг.*, държа очите си отворени *разг.*, очите ми са на четири *разг.*, очите ми гледат на четири (на четири страни) *разг.* към 2. знач.

ВНИМАНИЕ – 1. Съзнателна насоченост на мисълта към нещо с определена цел (да се чуе, разбере, запомни). *Изострих вниманието си, за да разбера по-добре текста. За тази работа се изисква особено внимание.*

— **съсредоточеност, концентрация** *книж.*

ант. → ***невнимание,*** разсеяност, несъсредоточеност, деконцентрация

2. Насоченост на мисълта, сетивата към избягване на грешки, предотвратяване на нещо неочаквано или опасно. *Острите завои на пътя изостриха вниманието му. След дългото шофиране вниманието му отслабна.*

— **предпазливост, бдителност, осторожност** *книж. нежел.*, **внимателност** *рядко*

ант. → ***невнимание,*** непредпазливост, невнимателност, неосторожност

3. вж. **интерес** 1. знач.;

4. вж. **любезност** 1. знач.;

5. вж. **грижливост** 1. знач.

ВНИМАТЕЛЕН – 1. Който насочва или е свързан с насочване на мисълта изцяло към нещо, за да може то да се възприеме, схване, запомни. *Внимателен наблюдател. Внимателен слушател. Внимателно решаване на задачите.*

— **съсредоточен, концентриран** *книж.*, **задълбочен**

ант. → ***разсеян,*** невнимателен, несъсредоточен, неконцентриран, разсредоточен, разконцентриран, разцентрован

2. Който насочва мисълта, сетивата си към избягване на нещо опасно или неочаквано. *Бъди внимателен, когато караш колата. Трябва да бъдеш внимателен, като работиш с взривоопасни вещества.*

— **предпазлив, бдителен, осторожен** *книж. нежел.*

ант. → ***невнимателен,*** непредпазлив, неосторожен

// ***невнимателен,*** нехаен, небрежен

3. Който се прави с внимание и предпазливост. *Внимателно шофиране. Внимателно съобщаване на лоша вест.*

— **предпазлив, осторожен** *книж. нежел.*

ант. → ***невнимателен,*** непредпазлив, неосторожен

4. Който извършва нещо или е извършен с голямо умение, задълбоченост. *Внимателна изработка. Внимателен анализ на събитията.*

— **тънък** *прен.*, **прецизен** *книж.*

ант. → ***невнимателен,*** непрецизен, небрежен, немарлив, нехаен, неакуратен

5. вж. **грижлив** 1. знач.;

6. вж. **любезен** 1. знач.;

7. вж. **тактичен**

ВНИМАТЕЛНОСТ *рядко* – 1. вж. **внимание** 2. знач.;

2. вж. **любезност** 1. знач.;

3. вж. **тактичност**

ВНОС – 1. Доставяне, внасяне в страната на стоки от чужда страна. *Внос на кафе. Внос на банани.*

— **импорт** *книж.*

ант. → ***износ,*** експорт

2. *прен. остар.* вж. **принос** 1. знач.

ВНОСЕН – 1. Който се отнася до внос. *Вносна търговия.*

— **импортен** *книж.*

ант. → ***износен,*** експортен

2. Който се внася от чужбина. *Вносна вълна. Вносни стоки.*

— **чуждестранен, импортен** *книж.*

ант. → ***местен,*** тукашен

// ***домашен***

ВНОСИТЕЛ – 1. Лице, фирма или държава, която внася стоки или суровини от друга страна. *Фирмата е вносител на кафе.*

— **импортьор** *книж. рядко*

ант. → ***износител,*** експортьор

2. вж. **вложител**

ВНУШАВАМ – 1. Активно, целенасочено се стремя да въздействам върху съзнанието на някого, като му излагам своите схващания, докато ги приеме. *Той ѝ внуши, че трябва да си смени работата. Искам да ѝ внуша, че е по-добре да се откаже от екскурзията.*

— **втълпявам**

2. вж. **вдъхвам** 1. знач.

V набивам (вбивам, натъпквам, напълвам, наливам) в главата *разг.* към 1. знач.

ВНУШАВАМ СИ – Убеждавам себе си в нещо или имам убеденост в истинността на нещо без достатъчно основания за това. *Внушавам си, че съм болен. Внушил си е, че ако замине за чужбина, ще преуспее.*

— **втълпявам си, въобразявам си**

V набивам (вбивам, натъпквам) си в главата нещо *разг.*, набивам си в ума (акъла) нещо *разг.*, навивам си на пръста нещо *разг.*

ВНУШЕНИЕ – 1. Въздействие върху съзнанието на някого с цел да му се внуши нещо. *Той лесно се поддава на внушение.*

— **сугестия** *книж.*, **хипноза**

2. вж. **въздействие** 2. знач.

ВНУШИТЕЛЕН – 1. вж. **величествен** 1. и 2. знач.;

2. вж. **представителен** 2. знач.

ВНУШИТЕЛНОСТ – вж. **величественост** 1. и 2. знач.

ВНЯТЕН *книж. рядко* – вж. **ясен** 4. знач.

ВОАЛ – 1. вж. **воалетка**;

2. вж. **було**

ВОАЛЕТКА – Прозрачна тюлена мрежа, която украсява дамска шапка и прикрива лицето. *Тя прикриваше лицето си с воалетка.*

— **воал**

ВОАЯЖ *книж.* – вж. **екскурзия** 2. знач.

ВОВЕКИ *старин.* – вж. **завинаги** 1. знач.

ВОГЛАВЕ *остар.* – вж. **начело** 1. знач.

ВОДАЧ – 1. Лице, което ръководи общество, партия, народ в някакво отношение. *Водач на народа. Водач на демократическата партия. Духовен водач.*

— **вожд, лидер, водител** *книж.*, **ръководител, гуру** *книж. рядко,* **кормчия** *прен.*

2. Лице, което стои начело на стачка, бунт, въстание и под. *Водач на бунтовниците. Водачи на въстанието. Водачи на стачката.*
— **предводител, главатар, вожд** *огр.*, **водител** *книж.*, **войвода** *разш.*
3. Този, който е пръв в листата на класирането при състезания, обикн. в спорта. *Нашият отбор е водач във временното класиране.*
— **лидер**
4. вж. **екскурзовод**;
5. вж. **шофьор**

ВОДАЧЕСТВО – 1. Роля, дейност на лице, което стои начело, оглавява. *Той пое водачеството на четата.*
— **предводителство, водителство** *книж.*, **ръководство**
2. Първо място, първенство, обикн. в спортно състезание. *Отборът не иска да отстъпи водачеството.*
— **лидерство**

ВОДЕН *разш.* – вж. **воднист**

ВОДЕЩ – вж. **челен** 2. знач.

ВОДИТЕЛ *книж.* – 1. вж. **водач** 1. и 2. знач.;
2. *остар.* вж. **екскурзовод**

ВОДИТЕЛСТВО *книж.* – вж. **водачество** 1. знач.

ВОДНИКАВ *рядко* – вж. **воднист**

ВОДНИСТ – За плод, храна – който съдържа много вода, сок. *Воднист пъпеш. Воднисто мляко. Воднисто вино.*
— **воден** *разш.*, **водняв** *разг.*, **разводнен, водникав** *рядко*

ВОДНЯВ *разг.* – вж. **воднист**

ВОДОВМЕСТИЛИЩЕ *книж.* – вж. **водоем**

ВОДОВЪРТ *рядко* – вж. **водовъртеж**

ВОДОВЪРТЕЖ – Дълбоко място в река, езеро, море и под., където водата прави кръгови движения и увлича надолу хора и предмети. *Лодката попадна в опасен водовъртеж.*
— **вртоп, водовърт** *рядко*, **вртолия** *диал.*

ВОДОДЕЛ – 1. вж. **водораздел** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **граница** 3. знач.

ВОДОДЕЛЕН *прен.* – вж. **разделителен**

ВОДОЕМ – Голямо естествено или изкуствено вместилище на вода. *Водоемът се използва по време на суша.*
— **водохранилище, водовместилище** *книж.*, **резервоар, басейн**

ВОДОЛЕЧЕНИЕ – Лечение с водни процедури. *Предписаха ми водолечение.*
— **хидротерапия**

ВОДОПОЙ – Място, където добитъкът пие вода.
— **поило** *нар.*

ВОДОРАВЕН – Който е успореден на спокойна водна повърхност. *Водоравна линия. Водоравно разположение.*
— **хоризонтален**
ант. → ***отвесен,*** вертикален

ВОДОРАЗДЕЛ – 1. Линия, която върви по билото на възвишения, планини и разделя водите, реките да текат в противоположни посоки. *Стара планина е най-важният водораздел в България.*
— **вододел**
2. *прен.* вж. **граница** 3. знач.

ВОДОРАЗДЕЛЕН *прен.* – вж. **разделителен**

ВОДОСКОК – Декоративно архитектурно съоръжение с бликаща нагоре водна струя. *В средата на градината има кръгъл басейн с водоскок.*
— **фонтан, шадраван**

ВОДОСТОК – Улей или тръба за поемане и отвеждане на стичащата се от покрива на сграда вода по време на валеж.
— **олук**

ВОДОХРАНИЛИЩЕ – вж. **водоем**

ВОДЯ *несв.* – 1. Насочвам движението на някого, нещо към определено място или цел. *Всяка сутрин водя детето на училище. Овчарят водеше стадото към пасбището.*
— **отвеждам** *в несв.*, **завеждам**[1] *в несв.*, **карам**[1] *разг.*
2. За път, пътека, следа, стълба и под. – имам определена посока и насочвам движението на някого или нещо до определено място. *Пътят води до селото. Следите на вълка водят право до дола. Стълбата води до горния етаж.*
— **отвеждам** *в несв.*, **извеждам** *в несв.*
3. вж. **оглавявам** 1. знач.;
4. вж. **ръководя** 2. знач.;
5. вж. **провеждам** 1. знач.

ВОДЯ СЕ – вж. **ръководя се**

ВОЕНАЧАЛНИК – Лице, което командва войскова част.
— **пълководец, командир**

ВОЕНЕН – Лице, което служи във войската. *Брат ѝ е военен. Столът е за военни.*
— **военнослужещ**
ант. → ***цивилен***

ВОЕННОСЛУЖЕЩ – вж. **военен**

ВОЖД – вж. **водач** 1. и 2. знач.

ВОЗИЛО *разг.* – вж. **автомобил**

ВОЗЯ – 1. Движа, придвижвам някого с превозно средство. *Качи се на колата, ще те возя до службата. Возя стока.*
— **карам**[1]
2. вж. **превозвам**

ВОИН *търж.* – вж. **войник** 1. и 2. знач.

ВОЙ – 1. Проточен, продължителен звук, издаван от някои животни. *Вълчи вой. Кучешки вой.*
— **виене, рев, рикание** *старин.*
2. вж. **вик** 1. знач.

ВОЙВОДА *разш.* – вж. **водач** 2. знач.

ВОЙНА – 1. Въоръжена организирана борба, сблъсък между държави, народи, племена и др. *Дългогодишна война. Обявявам война. Водя война.*
— **бран**[1] *старин.*, **рат** *старин.*, **мурабе** *нар. остар.*
ант. → ***мир,*** примирие
2. *прен. разш.* вж. **борба** 1. знач.

ВОЙНИК – 1. Лице с най-нисък чин от състава на войска. *Отивам войник. Войниците стреляха от окопите. Войник от пехотата.*
— **боец, воин** *търж.*, **солдат<ин>** *книж. остар.*, **аскер** *простонар.*, **войскар** *остар.*
2. Човек, който води въоръжена борба, война с някого. *Страната ни се гордее със своите войници. Много поети са възпели българския войник.*
— **боец, воин** *търж.*, **борец** *рядко*, **бранник** *старин.*

ВОЙНОЛЮБЕЦ – Лице, което желае война, което е привърженик на войната. *Обвиниха го, че е шовинист и войнолюбец.*
— **милитарист**
ант. → ***миролюбец,*** пацифист, миротворец

ВОЙНОЛЮБИВ – Който желае война или е израз на желание за война. *Войнолюбиви среди. Войно-*

любиви планове.
— **милитаристичен**
ант. → ***миролюбив,*** пацифистки
ВОЙНСТВАЩ *книж.* – вж. **бояк**
ВОЙНСТВЕН – вж. **агресивен** 2. знач.
ВОЙНСТВЕНОСТ – вж. **агресивност**
ВОЙНСТВО *книж.* – вж. **войска**
ВОЙСКА – Въоръжените сили на една държава или част от тях. *Войската ни е добре въоръжена. Чужди войски.*
— **армия, войнство** *книж.,* **аскер** *простонар.*
ВОЙСКАР *остар.* – вж. **войник** 1. знач.
ВОЛЕВ – вж. **упорит** 1. знач.
ВОЛЕВИ – вж. **упорит** 1. знач.
ВОЛЕН – 1. Който не е ограничаван и стесняван от нищо, не е възпиран от нищо или е израз, проява на свобода. *Балканджиите са волни хора. Волен дух. Волна мисъл.*
— **свободен, разкрепостен**
2. *поет.* вж. **безгрижен** 2. знач.
ВОЛНОДУМИЕ *книж. рядко* – вж. **свободомислие**
ВОЛНОДУМСТВО *книж.* – вж. **свободомислие**
ВОЛНОМИСЛИЕ *остар.* – вж. **свободомислие**
ВОЛНОСТ – вж. **безгрижие** 1. знач.
ВОЛЯ – 1. Способност на човека съзнателно да ръководи целенасочените си действия или проява на тази способност. *Нужна е воля, за да се откажеш от пушенето. С воля надвивам мързела.*
— **упоритост, упорство**
ант. → ***безволие,*** слабоволие, безхарактерност, слабохарактерност, мекушавост
2. вж. **желание** 2. знач.;
3. *огр.* вж. **свобода** 2. знач.
ВОНЕЯ – вж. **воня**
ВОНЛИВ – вж. **вонящ**
ВОНЯ – Лоша, противна миризма. *Носи се воня на развалени продукти. Воня от канализацията.*
— **зловоние** *книж.,* **смрад, смърдеж** *рядко*
ант. → ***аромат,*** благоухание, ухание, благовоние, парфюм
ВОНЯ – Издавам лоша, противна миризма. *Боклукът вони. Вониш на алкохол. В стаята вони на тютюн.*
— **смърдя** *разг.,* **вонея**
ант. → ***благоухая,*** ухая, дъхам, дъхтя
ВОНЯЩ – Който има лоша, неприятна миризма. *Воняща улица. Вонящо сметище. Воняци крака.*
— **зловонен** *книж.,* **смрадлив, смраден, смърдящ, вонлив, неблаговонен** *книж.*
ант. → ***ароматен,*** ароматичен, благоуханен, благоухаен, уханен, ухаен, дъхав, благовонен
ВОПЪЛ *поет.* – Сподавен, жалостен вик от силна болка, мъка, скръб, отчаяние или сподавено оплакване, несъгласие с нещо. *От стаята се чуват воплите на болния. Воплите на вдовицата още звучат в ушите ми. Поетът долавя воплите на бедния народ.*
— **стон, стенание, ридание, плач, поплак** *поет.*
ВОСЪЧЕН *прен.* – вж. **бледен** 1. знач.
ВОТ *книж.* – вж. **глас** 1. знач.
ВОЩЕНИЦА *нар.* – вж. **свещ**
ВОЮВАМ – вж. **боря се** 1., 2. и 3. знач.
ВПЕПЕЛЯВАМ *рядко* – вж. **изпепелявам** 1. знач.
ВПЕЧАТЛЕНИЕ – 1. Това, което е останало в съзнанието от нещо сетивно възприето, забелязано. *В книгата си авторът излага личните си впечатления от Америка.*
— **наблюдение** *обикн. мн.*
2. Следа от въздействие, обикн. върху мислите, чувствата, настроението. *Мъчих се да схвана впечатлението от думите си. Опитах се да заглади впечатлението от лошото си поведение.*
— **ефект**
ВПЕЧАТЛИТЕЛЕН – Който има качеството лесно и бързо да получава възприятия, който е чувствителен към възприятията от обкръжаващата действителност. *Впечатлително дете.*
— **възприемчив**
ВПЕЧАТЛИТЕЛНОСТ – Чувствителност към възприятията от обкръжаващата действителност. *В поезията ѝ личи силно развитата ѝ впечатлителност.*
— **възприемчивост**
ВПЕЧАТЛЯВАЩ – вж. **ефектен** 1. знач.
ВПИВАМ СЕ – вж. **врязвам се** 2. знач.
ВПИСВАМ – Написвам нещо или името на някого в някакъв документ, за да го включа някъде. *Вписвам новите ученици в дневника. Вписвам в избирателния списък. Вписвам сумата във фактурата.*
— **записвам, нанасям, отбелязвам**
ант. → ***отписвам,*** заличавам
ВПИЯНЧВАМ СЕ *разг.* – вж. **пропивам се**
ВПЛИТАМ – 1. Вкопчвам един в друг пръсти, ръце, тела и др. *Две дървета вплитаха клоните си един в друг. Той вплете пръсти в пръстите ѝ.*
— **преплитам, сплитам, оплитам**
2. вж. **заплитам** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **замесвам**
ВПЛИТАМ СЕ – 1. вж. **заплитам се** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **замесвам се**
ВПОСЛЕДСТВИЕ *книж.* – вж. **после**
ВПРИМЧВАМ – 1. Вкарвам в примка, стягам с примка някого или нещо. *Клупът на ласото впримчи шията на коня.*
— **запримчвам, опримчвам**
ант. → ***отпримчвам,*** разпримчвам
2. *прен.* Успявам с хитрост да накарам някого да се увлече по мене, да ме слуша и под. *С красотата си тази кокетка ще успее да впримчи милионера.*
— **омотавам** *прен.,* **замотавам** *прен.,* **оплитам** *прен.,* **опримчвам** *прен.*
ВПРИМЧВАМ СЕ – вж. **заплитам се** 1. знач.
ВПРЪСКВАМ – 1. *мед.* Вкарвам чрез спринцовка под налягане лекарство, препарат и под. *Впръсквам серум.*
— **инжектирам**
2. *техн.* Вкарвам специален разтвор в зидария, скала и под. за заздравяване.
— **инжектирам**
ВПРЯГАМ – 1. Поставям впрегатно животно в ярем, за да тегли кола, плуг и др. *Впрягам кон в каруца. Впрягам волове.*
— **запрягам**
ант. → ***отпрягам,*** разпрягам, изпрягам
2. *прен. разг.* вж. **ангажирам** 1. знач.
ВПРЯГАМ СЕ – 1. *прен. разг.* вж. **залавям се** 2. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **обиждам се**
ВПУЛВАМ СЕ *нар.* – вж. **вглеждам се** 1. знач.
ВПУСКАМ СЕ – 1. Включвам се енергично, с ув-

лечение в нещо. *Впускам се в предизборната борба. Впускам се в авантюри. Впускам се в светския живот.*

— **втурвам се** *прен.*, **хвърлям се** *прен.*

2. вж. **втурвам се** 1. знач.;

3. вж. **залавям се** 2. знач.

ВРА СЕ *несв. разг.* – вж. **въвирам се** 1., 2., 3. и 4. знач.

ВРАГ – 1. Лице, с което някой е във враждебни отношения, което мрази някого и действа в негова вреда. *В лицето на шефа си той виждаше свой личен враг. В службата нямам врагове. Знам, че той ми е враг.*

— **неприятел, противник, душманин** *нар.*

ант. → ***приятел,*** съюзник

// ***приятел,*** другар, побратим, дост, авер, аркадаш, кардаш, апал

2. Лице, което е против нещо, което не одобрява нещо. *Враг на пушенето. Враг на безредието. Враг на насилието.*

— **противник**

ант. → ***привърженик,*** поддръжник, симпатизант, застъпник, сторонник

3. Всяка от страните, които воюват, борят се с оръжие една срещу друга. *Врагът се е окопал. Издадена е заповед за настъпление срещу врага.*

— **неприятел, противник**

ант. → ***съюзник,*** приятел

ВРАГОВИТ *диал.* – вж. **хитър**

ВРАЖДА – 1. Враждебни отношения, свързани с взаимна омраза. *Явна вражда. Скрита вражда. Стара вражда.*

— **враждуване, неприятелство** *книж. рядко*

ант. → ***дружба,*** приятелство, другаруване

2. *Обикн. мн.* вж. **ежба**

ВРАЖДЕБЕН – 1. Който е изпълнен с омраза, който проявява омраза към някого или изразява омраза, недоброжелателност. *Тонът на гласа му стана враждебен. Размениха си враждебни погледи. Враждебен свят.*

— **недружелюбен, неприязнен, неприятелски**

ант. → ***дружелюбен,*** приятелски, дружески, другарски

2. Който е във вражда с някого, който враждува с някого. *Враждебни племена. Враждебни партии.*

— **враждуващ, неприятелски, вражески**

ант. → ***приятелски,*** братски

ВРАЖДЕБНОСТ – Враждебно, неприязнено отношение или настроение. *Посрещнаха го с явна враждебност. В погледа ѝ се четеше враждебност.*

— **недружелюбност, неприязненост, недружелюбие**

ант. → ***дружелюбност,*** дружелюбие, радушие, радушност

ВРАЖДУВАНЕ – вж. **вражда** 1. знач.

ВРАЖДУВАЩ – вж. **враждебен** 2. знач.

ВРАЖЕСКИ – 1. Който е на враг, извършва се, произлиза от враг. *Вражески куршум. Вражески огън. Вражески войски. Вражески лагер.*

— **неприятелски, противников, вражи** *поет.*, **душмански** *простонар.*

ант. → ***приятелски,*** съюзнически

2. вж. **враждебен** 2. знач.

ВРАЖИ *поет.* – вж. **вражески** 1. знач.

ВРАЗУМЯВАМ – 1. Въздействам на някого да стане разумен, да осъзнае грешките си. *Опитах се да я вразумя да не влага парите си в съмнителни сделки. Съветите се оказаха недостатъчни да го вразумят.*

— **опомням, освестявам** *прен. разг.*, **отрезвявам**[2] *прен.*

2. Въздействам на някого да се опомни, да се откаже от лошите си навици и поведение. *Изпуснах сина си и сега единствената ми надежда е в казармата да го вразумят.*

— **оправям** *прен.*, **поправям** *прен.*

V вкарвам (докарвам) ума (акъла) в главата *разг.*, напълвам главата *разг.*, натъпквам ума в главата *разг.*, събирам ума (акъла) <в главата> *разг.*, научавам на ум <и разум> *разг.* към 1. знач.

V вкарвам в правия <път> *разг.*, вкарвам в пътя *разг.*, вкарвам в релсите *разг.*, слагам ума на мястото *разг.*, поставям (слагам, турям) на мястото *разг.* към 2. знач.

ВРАЗУМЯВАМ СЕ – 1. Ставам разумен, осъзнавам грешките, заблудите си. *Навреме се вразумих и не продадох апартамента. Той ще се вразуми и ще послуша съвета ти.*

— **опомням се, осъзнавам се, отрезвявам се, освестявам се** *прен. разг.*

2. Осъзнавам грешките си, като се отказвам, отвиквам от лошите си навици. *Напоследък той много пие, но всички се надяваме, че ще се вразуми и ще се откаже от алкохола.*

— **оправям се, поправям се**

V идва (дойде) ми умът (акълът) <в главата> *разг.*, дойде ми акълът на място<то си> *разг.*, дойде ми умът в куфалницата *разг. пренебр.*, идва (дойде) ми пипето <в главата> *разг. пренебр.*, увира ми главата *разг.* към 1. знач.

V влизам (тръгвам) в правия път *разг.*, тръгвам <си> в пътя *разг.*, влизам в релси<те> *разг.*, тръгвам с хората *разг.* към 2. знач.

ВРАСТВАМ – Проникам дълбоко и плътно в нещо, като се съединявам с него или проникам с корените си дълбоко в земята. *Гъбата е враснала в дървото. Корените врастват в земята.*

— **враствам се, сраствам се**

ВРАСТВАМ СЕ – вж. **враствам**

ВРАТ – Част от тялото на човек или висше гръбначно животно, която свързва главата с трупа. *На врата си носеше огърлица.*

— **шия**[1]**, гуша** *разш.*

ВРАТА – 1. Приспособление, което служи за отваряне и затваряне на отвор, на вход към стая, двор, градина и др., през което се влиза и излиза. *Затвори вратата. Стъклена врата. Пътна врата. Двукрила врата. Дворна врата.*

— **порта, портал, вратник** *нар.*, **вратня** *диал.*, **двери** *старин.*, **капия**[1] *остар.*

2. вж. **вход**

ВРАТАР *остар.* – вж. **портиер**

ВРАТНИК *нар.* – вж. **врата** 1. знач.

ВРАТНЯ *диал.* – вж. **врата** 1. знач.

ВРАТОВРЪЗКА – Украса от тесен плат, която се поставя под яка на риза и се връзва отпред. *Нямам подходяща вратовръзка за този костюм.*

— **връзка** *разг.*

ВРАТОЛОМЕН *книж.* – вж. **главоломен** 1. знач.

ВРАЧКА – 1. вж. **гадателка**;

2. вж. **баячка**

ВРАЧУВАМ – 1. вж. **гадая** 1. знач.;
2. вж. **бая**
ВРЕД *разг.* – вж. **навсякъде**
ВРЕДА – 1. Действие, проява, които носят лоши последствия, загуби за някого или за нещо. *Наводненията нанесоха много вреди. Градушката причини вреди на посевите.*
— **щета, пакост, поражение**
ант. → ***полза,*** файда
2. Нещо, което накърнява нечии интереси. *Високият пост, който заемам, ми носи само вреди.*
— **щета, загуба, зарар** *диал.*
ант. → ***полза,*** облага, изгода, печалба, дивидент, файда, кяр
3. *с предл. в.* Неблагоприятно положение, когато някой, нещо пострадва, губи. *Действията му са във вреда на партията ни. Закъсняването на доставката е във вреда на фирмата.*
— **ущърб**
ант. → ***полза,*** интерес, изгода
ВРЕДЕН – 1. Който причинява вреда, уврежда. *Кафето е вредно за младите. Вреден препарат. Вредни животни. Вредна теория. Вредни слухове.*
— **опасен, зловреден** *книж.*, **пакостен, вредителен** *остар.*, **вредоносен** *книж.*, **злотворен** *книж. остар.*
ант. → ***безвреден,*** безопасен, безобиден, невинен
2. От който има вреда, лоши последствия. *Филми, в които има убийства и насилие, оказват вредно въздействие върху младите. Всички виждаха вредното влияние на семейната среда върху детето.*
— **отрицателен, неблаготворен** *книж.*, **неблагоприятен**
ант. → ***полезен,*** ползотворен, положителен, благотворен, благоприятен
ВРЕДИТЕЛ – 1. Човек, който причинява някаква вреда. *Вредители са подпалили гората. Вредители са повредили машините.*
— **злосторник, саботьор, пакостник, поразник** *разг. рядко*
2. Животно (насекомо или гризач), което прави пакости, причинява вреди на растения, дървета и под. *Вредители по овощните култури.*
— **пакостник** *прен.*
ВРЕДИТЕЛЕН *остар.* – вж. **вреден** 1. знач.
ВРЕДИТЕЛСКИ – Който е присъщ на вредител. *Вредителски действия.*
— **злосторнически, саботажен, саботьорски, пакостнически**
ВРЕДИТЕЛСТВО – Дейност или проява, която причинява вреда, пречи на някого или нещо. *Заловиха група младежи, която се занимава с вредителство. Безразборната сеч на гората е вредителство. Опити за вредителство.*
— **злосторничество, саботаж, саботьорство** *книж.*, **злочинство** *книж.*
ВРЕДОМ *поет.* – вж. **навсякъде**
ВРЕДОНОСЕН *книж.* – вж. **вреден** 1. знач.
ВРЕДЯ *несв.* – 1. вж. **навреждам** 1. знач.;
2. вж. **увреждам** 1. знач.
ВРЕЖДАМ *разг.* – вж. **уреждам** 2. знач.
ВРЕЖДАМ СЕ – Успявам да си осигуря удобно за съществуване положение или да постъпя някъде на работа, да постигна нещо не по обикновения, нормален начин. *Вредих се в търговията, там печеля добре. Вредил се е на висок пост. Хитър е и винаги се врежда.*
— **нареждам се** *разг.*, **подреждам се** *разг.*, **уреждам се, устройвам се, настанявам се, наглasявам се** *разг.*
ВРЕКАЛО *разг.* – вж. **пискало**[1]
ВРЕЛО *диал.* – вж. **извор** 1. знач.
ВРЕМЕ – 1. Определен период, час от година, месец, денонощие и т.н. *Нощно време. Всяка събота по едно и също време отивам на разходка.*
— **доба** *старин.*
2. вж. **епоха** 1. и 2. знач.
ВРЕМЕНЕН – 1. Който съществува, трае кратко време. *Временна работа. Временна тенденция. Временно правителство.*
— **кратковременен, преходен, нетраен**
ант. → ***постоянен,*** траен, непреходен
2. Който важи само до определено време, който подлежи на промяна. *Временно решение на проблема. Временен статут. Временно прекратяване на преговорите.*
— **неокончателен, провизорен** *книж.*
ант. → ***окончателен,*** безвъзвратен, дефинитивен
3. вж. **краткотраен** 1. знач.
ВРЕМЕННО – За известно време, до определено време. *Разделихме се временно. Отказах се временно от цигарите.*
— **неокончателно**
ант. → ***окончателно,*** завинаги, безвъзвратно, невъзвратимо, категорично
ВРЕМЕННОСТ *книж. рядко* – вж. **краткотрайност** 1. знач.
ВРЕМЕТРАЕНЕ *книж.* – вж. **продължителност**
ВРЕСКАЛО *разг.* – вж. **пискало**[1]
ВРЕСЛИВ – Който издава високи, остри звукове, наподобяващи врясък, писък, крясък. *Вресливи деца.*
— **писклив, креслив**
ВРЕЧИЛО *диал.* – вж. **пискало**[1]
ВРЕЩЯ – 1. За коза и други животни – издавам рязък, пресеклив глас.
— **вряскам, врякам**
2. *разг.* вж. **викам** 1. знач.
ВРИЧАМ СЕ *нар.* – вж. **обещавам**
ВРОДЕН – Който е присъщ някому по рождение, а не е придобит по-късно. *Вроден недостатък. Вродена дарба. Вродена интелигентност.*
— **природен, естествен, самороден** *прен.*
ант. → ***придобит***
ВРЪВ – 1. Усукани в едно дебели жички от коноп, вълна, памук и др., с които се връзва нещо. *Дай ми връв да вържа пакета.*
— **шнур, канап, сиджимка** *нар.*, **върва** *диал.*
2. вж. **низа**
ВРЪЗ *разг.* – вж. **върху**
ВРЪЗВАМ – 1. Правя възел, като съединявам краищата на въже, кърпа и др. *Връзвам връзките на обувките си. Връзвам панделката на възел.*
— **завързвам, свързвам**
ант. → ***отвързвам,*** развързвам
2. Прикрепям към нещо с връзване. *Връзвам лодката за кола. Връзвам коня за оградата.*
— **завързвам, привързвам**
ант. → ***отвързвам,*** развързвам
3. Стягам някого с въже, краищата на което съединявам на възел, за да му отнема възможността да

се движи. *Вързаха му с въже ръцете и краката.*
— **завързвам, обвързвам, овързвам** *разг.*
ант. → ***отвързвам,*** развързвам
4. *разг.* вж. **бинтовам**;
5. *прен. разг.* вж. **ангажирам** 1. знач.;
6. *прен. разг.* вж. **излъгвам** 2. знач.;
7. *прен. разг.* вж. **лъжа** 2. знач.
ВРЪЗВАМ СЕ – 1. *прен. разг.* вж. **наемам се**;
2. *прен. разг.* вж. **съответствам** 2. знач.;
3. *жарг.* вж. **подлъгвам се** 1. знач.
ВРЪЗКА – 1. Еднородни предмети, свързани заедно (за стръкове растения, зеленчуци). *Връзка репички. Връзка лук.*
— **снопче, китка** *разш.*
2. Завързани по някакъв начин еднородни предмети. *Връзка лозови пръчки. Връзка ключове.*
— **сноп, вързоп**
3. Нещо, което обединява отделни хора, прави ги близки, създава вътрешно единство между тях. *Децата са връзката между родителите.*
— **спойка** *прен.*
4. вж. **контакт** 1., 2. и 3. знач.;
5. вж. **взаимовръзка**;
6. вж. **съобщение** 2. знач.;
7. *разг.* вж. **вратовръзка**
ВРЪНКАМ *разг. неодобр.* – Настойчиво, непрекъснато искам от някого нещо. *Постоянно ме врънка да му купя ново колело. Всеки ден ме врънка за пари.*
— **моля, умолявам, заклинам, прося** *старин.*, **крънкам** *диал. неодобр.*
V ям душата (главата) *разг.*, вадя (изваждам, изкарвам) душата (душичката, душицата) *разг.*, въртя (пека) на ръжен (шиш) *разг.*
ВРЪСТ *нар.* – вж. **възраст**
ВРЪСТНИК – Човек, който е на същите години като някой друг. *Ние сме връстници, бяхме в един клас.*
— **набор**[1] *разг. разш.*, **наборлия** *разг.*, **едновръстник** *книж. остар.*, **акранин** *простонар.*
ВРЪТВАМ – вж. **завъртявам**
ВРЪХ – 1. Най-високата част на планина, хълм, която се издига над билото и е с остра или заострена форма. *В далечината се виждат планински върхове. Изкачихме се на самия връх.*
— **чука, купен** *поет.*, **пик** *спец.*
2. Заострена върхна част на нещо. *Връх на нож. Връх на молив. Връх на бастун.*
— **острие**
3. *прен.* вж. **кулминация**
ВРЪХ *разг.* – вж. **върху**
ВРЪХЕН – Който е най-отгоре или най-високо. *Палтото е върхна дреха. Върхна греда.*
— **горен**
ант. → ***долен***
ВРЪХЛИТАМ – 1. вж. **нападам** 1. знач.;
2. *с предл. на.* вж. **натъквам се** 1. знач.;
3. вж. **нахълтвам** 1. знач.
ВРЪХЛИТА МЕ – вж. **сполетява ме**
ВРЪЧВАМ – вж. **предавам** 1. знач.
ВРЪЩАМ – 1. Отново давам на някого нещо, което е взето насила, с принуда. *Върнаха изземите имоти. Върнаха фабриката на собственика.*
— **възвръщам**
ант. → ***отнемам,*** вземам, изземвам
2. Правя някой да придобие отново нещо, което е загубил. *Връщам свободата. Връщам радостта. Връщам надеждата.*
— **възвръщам**
ант. → ***отнемам,*** вземам, лишавам (от)
3. Отново придобивам нещо, което съм изгубил временно. *Върнах си собствеността върху къщата. Върнах си капитала. Върнах си доброто настроение.*
— **възвръщам, възстановявам**
ант. → ***загубвам,*** изгубвам, губя
4. *прен.* Постъпвам по същия начин в отговор или като отплата за някакво действие, постъпка и под. на някого към мене. *Заканил се да ѝ върне за обидата.*
— **отвръщам**
ВРЪЩАМ СЕ – 1. Отивам обратно на мястото, където съм бил или където пребивавам постоянно. *Връщам се у дома. Връщам се от работа. Връщам се от чужбина. Кога се връщаш?*
— **завръщам се, идвам си, дохождам си (дойда си), пристигам си, прибирам се**
ант. → ***напускам,*** отивам си, тръгвам си
// ***заминавам,*** тръгвам, отпътувам, потеглям
2. вж. **възвръщам се**
ВРЯ – 1. За течност – раздвижвам се, шумя и правя мехури при силно нагряване *Чаят ври. Чорбата ври. Яденето ври на огъня.*
— **кипя, клокоча, клокотя, клокам, къкря**
2. За течно ястие – под влияние на високата температура правя мехури, за да стана готов за ядене. *За да омекне, бобът трябва да ври няколко часа. Сложих месото да ври.*
— **варя се**
3 *прен.* вж. **бушувам** 3. знач.
ВРЯВА – Шум от безредно високо говорене и крясъци. *От класната стая се чуваше ужасна врява. Децата вдигат врява. Каква е тази врява, няма ли да млъкнете! Не мога да понасям врявата.*
— **глъчка, глъч, шумотевица** *разг.*, **гюрултия** *нар.*, **дандания** *разг.*, **патърдия** *разг.*, **аларма** *разг.*, **олелия** *разг. разш.*, **гълчава** *нар.*, **гмеж** *книж. рядко*, **тупурдия** *разг. разш.*, **джангър** *простонар.*
ант. → ***тишина,*** мълчание, безмълвие, безмълвност, глухота
ВРЯЗВАМ СЕ – 1. С рязане проникам, влизам навътре в нещо. *Брадвата се врязваше дълбоко в гредата.*
— **всичам се** *рядко*
2. Вдавам се, вдълбавам се навътре в нещо. *От тежестта презрамката на чантата се врязваше все по-дълбоко в рамото ми.*
— **впивам се**
3. Със сила се втурвам към нещо, като проникам дълбоко навътре в него. *Конете се врязаха в тълпата. Ротата се беше врязала във вражеските редици.*
— **вклинявам се**
4. вж. **вдълбавам се** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **запечатвам се**
ВРЯКАМ – 1. За жаба – издавам остър и отсечен глас.
— **крякам, квакам**
2. вж. **врещя** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **викам** 1. знач.
ВРЯСКАМ – 1. вж. **врещя** 1. знач.;

2. *разг.* вж. **викам** 1. знач.
ВРЯСЪК – вж. **вик** 1. знач.
ВСАДЕН – вж. **вкоренен**
ВСАЖДАМ – вж. **вкоренявам** 1. и 2. знач.
ВСЕВЕЧЕН *поет.* – 1. вж. **постоянен** 1. знач.;
2. вж. **непрестанен**
ВСЕВЕЧНОСТ *книж.* – вж. **вечност** 1. знач.
ВСЕВИШНИЯТ – вж. **бог** 1. знач.
ВСЕВЛАСТЕН *книж.* – 1. вж. **пълновластен**; 2. вж. **всесилен**
ВСЕВЛАСТИЕ *книж.* – вж. **пълновластие**
ВСЕВЪЗМОЖЕН *обикн. мн.* – вж. **всякакъв** 1. знач.
ВСЕЗНАЕН *рядко* – вж. **общоизвестен**
ВСЕЗНАЙКО *разг. ирон.* – вж. **многознайник**
ВСЕИЗВЕСТЕН – вж. **общоизвестен**
ВСЕКИДНЕВЕН – 1. Който става, извършва се всеки ден. *Всекидневни грижи. Всекидневна работа. Всекидневни задължения.*
— **ежедневен, постоянен, катадневен** *нар.*
ант. → ***непостоянен,*** спорадичен, случаен, инцидентен
2. Който се използва в обикновени случаи, няма по-специално предназначение. *Всекидневни дрехи. Всекидневни обувки.*
— **делничен, ежедневен, неофициален**
ант. → ***празничен,*** официален
3. вж. **обичаен** 1. знач.;
4. вж. **обикновен** 2. знач.
ВСЕКИДНЕВИЕ – Обичаен, привичен и повтарящ се всеки ден начин на живот. *Напрегнато всекидневие. Дреболиите на всекидневието изцяло поглъщаха вниманието й.*
— **ежедневие, ежедневност** *книж.*, **всекидневност** *книж.*, **делничност, катадневие** *рядко*
ВСЕКИДНЕВНИК – Вестник, който излиза всеки (делничен) ден.
— **ежедневник**
ВСЕКИДНЕВНОСТ *книж.* – вж. **всекидневие**
ВСЕКИМИНУТНО – вж. **непрестанно**
ВСЕКИЧАСЕН *рядко* – вж. **непрестанен**
ВСЕКИЧАСНО *рядко* – вж. **непрестанно**
ВСЕЛЕНА – 1. Цялата безкрайна материална действителност, която обхваща всички звездни системи, всички небесни, космически тела, които се движат в безкрайното пространство. *Вселената е вечна и безкрайна. Някъде във вселената сигурно живеят същества, подобни на нас.*
— **космос, всемир** *книж.*, **мир**[2] *книж. поет.*, **свят** *рядко,* **универсум** *книж. рядко,* **мироздание** *книж. поет.*, **всесвет** *книж. рядко*
2. *книж.* вж. **свят** 1. знач.
ВСЕЛЕНСКИ *книж.* – вж. **всемирен** 1. знач.
ВСЕЛЯВАМ *книж.* – вж. **вдъхвам** 1. знач.
ВСЕЛЯВАМ СЕ *книж.* – вж. **загнездвам се** 2. знач.
ВСЕМИЛОСТИВИЯТ *рядко* – вж. **бог** 1. знач.
ВСЕМИР *книж.* – 1. вж. **вселена** 1. знач.;
2. вж. **свят** 1. знач.
ВСЕМИРЕН *книж.* – 1. Който се отнася до всемира, вселената. *Всемирна катастрофа.*
– **космически, космичен, вселенски** *книж.*, **световен** *рядко*
2. вж. **световен** 1. знач.
ВСЕМОГЪЩ *книж.* – вж. **всесилен**
ВСЕМОГЪЩЕСТВО *книж.* – Неограничена сила, влияние, власт. *Той вярваше във всемогъществото на науката.*
— **всесилие** *книж.*, **всемогъщие** *книж. рядко,* **всемогъщност** *книж. остар.*
ВСЕМОГЪЩИЕ *книж. рядко* – вж. **всемогъщество**
ВСЕМОГЪЩИЯТ *книж. рядко* – вж. **бог** 1. знач.
ВСЕМОЩЕН *поет.* – вж. **всесилен**
ВСЕМОЩНОСТ *книж. остар.* – вж. **всемогъщество**
ВСЕНАРОДЕН – 1. Който се отнася до целия народ, който засяга, обхваща целия народ. *Всенароден празник. Всенароден характер на движението.*
— **общонароден, общонационален**
ант. → ***местен,*** локален, регионален
2. Който се отнася до масово участие на народа. *Всенародно въстание. Всенародно движение за просвета.*
— **общонароден, народен, общонационален**
ВСЕОБЕМАЩ *книж.* – вж. **всеобхватен** 1. знач.
ВСЕОБЕМЕН *книж.* – вж. **всеобхватен** 1. знач.
ВСЕОБХВАТЕН – 1. Който обема, обхваща всичко или всички. *Всеобхватна вселена. Всеобхватна любов.*
— **всеобемен** *книж.*, **всеобемащ** *книж.*, **всеобхващащ** *книж.*
2. вж. **пълен** 2. знач.;
3. вж. **цялостен** 1. знач.
ВСЕОБХВАТНОСТ – вж. **пълнота** 1. знач.
ВСЕОБХВАЩАЩ *книж.* – вж. **всеобхватен** 1. знач.
ВСЕОБЩ – Който засяга, обхваща всички. *Всеобща амнистия. Всеобща мобилизация. Всеобща радост. Всеобщ траур.*
— **общ, повсеместен, масов**
ант. → ***частичен***
ВСЕОТДАЕН – Който е готов да се отдава безрезервно, изцяло, до саможертва, без да се ръководи от сметка, корист или в който няма лична изгода, сметка. *Всеотдайна майка. Всеотдайна любов. Всеотдайна служба на народа.*
— **беззаветен, самоотвержен** *книж.*, **жертвоготовен, пожертвователен** *книж.*
ант. → ***егоистичен,*** себичен, себелюбив, егоцентричен
ВСЕОТДАЙНОСТ – вж. **себеотрицание**
ВСЕОТРИЦАНИЕ *книж. рядко* – вж. **нихилизъм**
ВСЕОТРИЧАНЕ *книж. рядко* – вж. **нихилизъм**
ВСЕПОЗНАТ *книж. рядко* – вж. **общоизвестен**
ВСЕПРИЗНАТ *книж.* – вж. **общопризнат**
ВСЕСВЕТ *книж. рядко* – вж. **вселена** 1. знач.
ВСЕСВЕТСКИ *книж.* – вж. **световен** 1. знач.
ВСЕСИЛЕН – Който има неограничена сила, могъщество, власт. *Той е всесилен и всичко зависи от него. Полицията не е толкова всесилна, че да се справи с престъпността.*
— **всемогъщ** *книж.*, **всемощен** *поет.*, **всевластен** *книж.*
V все и вся *книж.*, коли и беси *разг.*, и хлябът, и ножът са у него *разг.*
ВСЕСИЛИЕ *книж.* – вж. **всемогъщество**
ВСЕСТРАНЕН – 1. Който се отнася до множество различни области от живота и знанието, до всички страни на нещо. *Човек с всестранни интереси. Всестранни знания. Всестранни услуги.*
— **многостранен, разностранен, универсален**
ант → ***едностранен,*** едностранчив, ограничен
2. вж. **пълен** 2. знач.

ВСЕСТРАННОСТ – вж. **пълнота** 1. знач.
ВСЕЦЯЛО *книж.* – 1. вж. **изцяло** 1. знач.;
2. вж. **окончателно** 1. знач.;
3. вж. **напълно** 1. знач.
ВСИ *поет.* – вж. **всички**
ВСИНЦА *диал.* – вж. **всички**
ВСИЧАМ СЕ *рядко* – вж. **врязвам се** 1. знач.
ВСИЧКИ – Лицата от дадена общност в цялото си количество, без никакво изключение. *Всички говорим на майчиния си език. Всички сме се запалили по компютрите. Всички дойдоха на празника.*
— **вси** *поет.*, **всинца** *диал.*
ант. → ***никой***
V всичко живо *разг.*, мало и голямо *разг.*, старо и младо *разг.*, до един *разг.*, куцо и сакато *разг. пренебр.*
ВСИЧКИЯ<Т> – вж. **цял** 3. знач.
ВСЛУШВАМ СЕ – 1. Поучавам се от думите, съветите на някого, изпълнявам нечии съвети. *Трябва да се вслушаш в препоръките на редактора. Той не се вслуша в съветите ми. Постоянно я съветвам, но не се вслушва.*
— **възприемам, чувам, слушам, послушвам**
2. вж. **ослушвам се**
V вземам си бележка *разг.*, вземам под внимание *разг.*, вземам <си> урок *разг.* към 1. знач.
ВСМУКВАМ – вж. **поглъщам** 1. знач.
ВСМЪРДЯВАМ СЕ *рядко* – вж. **вмирисвам се** 2. знач.
ВСРЕД – 1. За означаване на място, разположено по средата, в средната част на нещо. *Всред двора се издига висок бор. Оставил е куфара всред стаята. Църквата е всред селото.*
— **сред, посред, насред, изсред** *рядко*
2. За означаване, че някой или нещо се намира в дадена среда, при други хора или предмети, при тях, заедно с тях. *Живея всред българи. Всред новодошлите имаше и деца. В градинката, всред цветята, се чувствам най-добре.*
— **сред, измежду, между, помежду, изсред** *рядко*, **изпомежду** *нар.*
ВСТРАНА *разг.* – вж. **встрани**
ВСТРАНИ – На място, което се намира вляво или вдясно от някого или нещо, от някакъв център. *Встрани от пътя имаше нива. Колата кривна встрани от шосето.*
— **настрана, настрани, отстрани, отстрана, встрана** *разг.*
ВСТРАСТЯВАМ СЕ – вж. **пристрастявам се**
ВСТРОЯВАМ *рядко* – вж. **вграждам**
ВСТЪПВАМ *рядко* – вж. **постъпвам**[2] 1. и 2. знач.
ВСТЪПИТЕЛЕН – 1. С който започва нещо (текст, музика и др.). *Встъпителна лекция. Встъпителна реч. Встъпителни думи. Встъпителна част на квартет. Встъпителен текст.*
— **уводен, начален, въвеждащ**
ант. → ***заключителен,*** последен, финален
2. Който се прави в началото, при постъпване някъде. *Встъпителна вноска.*
— **начален, първоначален**
ВСТЪПЛЕНИЕ – вж. **въведение** 1., 2. и 3. знач.
ВСУЕ *книж. остар.* – вж. **напразно**
ВСЪДЕ *остар.* – вж. **навсякъде**
ВСЪЩНОСТ – вж. **наистина** 1., 2. и 3. знач.
ВСЯВАМ – вж. **вдъхвам** 1. знач.
ВСЯКАК – По всякакъв начин, с всички средства. *Всякак се опитвах да му помогна. Той всякак се мъчеше да ѝ угоди.*
— **всячески** *книж.*
ант. → ***никак***
ВСЯКАКЪВ – 1. *Обикн. мн.* Който е най-разнообразен по вид, особености, качества. *Всякакви мисли ми минават през главата. Има всякакви хора. Всякакви неща може да ти се случат.*
— **всевъзможен**
ант. → ***никакъв***
2. вж. **разнообразен** 1. знач.
ВСЯКОГА – вж. **винаги** 1. и 2. знач.
ВСЯКОГАЖ *нар.* – вж. **винаги** 2. знач.
ВСЯКОГАШЕН *рядко* – вж. **непрестанен**
ВСЯКЪДЕ *поет. рядко* – вж. **навсякъде**
ВСЯЧЕСКИ *книж.* – вж. **всякак**
ВТАЛЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **отслабвам**[1] 1. знач.
ВТАПЯМ *нар. остар.* – вж. **натопявам** 1. знач.
ВТАСВАМ – 1. За тесто и под. – надигам се под действието на мая, квас и ставам готов за печене. *Хлябът втаса. Козунаците втасаха.*
— **бухвам, шупвам, кабардисвам** *разг.*
ант. → ***слягам се,*** спадам
2. За зеленчуци, плодове – под действието на ферментация добивам необходимите вкусови качества и ставам готов за ядене. *Зелето още не е втасало.*
— **ферментирам**
3. *нар.* вж. **узрявам** 1. знач.;
4. *само св. разг. ирон.* вж. **загазвам** 1. знач.;
5. *само св. диал.* вж. **успявам** 1. знач.
ВТВЪРДЕН – Който е станал твърд, корав, обикн. като е загубил влажността или пръхкавостта си. *Втвърден хляб. Втвърден сняг. Втвърдена земна кора. Втвърдена лой.*
— **вкоравен, затвърдял, закоравял, замръзнал** (*за течни вещества*)
ант. → ***омекнал,*** размекнат
ВТВЪРДЯВАМ – Правя нещо меко или течно да стане твърдо, кораво. *Сушата втвърди земята. Студът втвърди снега.*
— **вкоравявам, затвърдявам**[2] *рядко*
ант. → ***размеквам,*** омекотявам, омекчавам
// ***разтопявам,*** стопявам
ВТВЪРДЯВАМ СЕ – Ставам твърд поради това, че изгубвам влажността или пръхкавостта си. *Циментът се втвърдява. Земята се втвърди от студ. Хлябът се е втвърдил. Снегът се е втвърдил.*
— **вкоравявам се, замръзвам** *прен.* (*обикн. за течност*), **затвърдявам**[1] (*обикн. за течност*), **закоравявам, отвърдявам** *остар.*
ант. → ***омеквам,*** размеквам се, омекотявам се, омекчавам се
ВТЕЛЯВАМ СЕ *разг.* – Давам вид, преструвам се, че не разбирам или не забелязвам нещо, правя се на наивен и глупав. *Не се втелявай, а ми върни парите! Престани да се втеляваш, не виждаш ли, че трябва да помогнеш на баща си.*
— **занасям се** *разг.*, **баламосвам се** *разг.*, **халосвам се** *разг.*, **будалосвам се** *разг.*
V правя се на три и половина (две и половина) *разг.*, правя се на ударен (утрепан, улав) *разг.*, правя си оглушки *разг.*, правя се на дръж ми шапката (капата, капелата, палтото) *жарг.*, правя се на ампе *простонар.*, правя се на тапа *жарг.*, правя се на застрелян заек *жарг.*, правя се на японец (американец) *жарг.*, правя се на ибрямбашия *диал.*

ВТЕСНЯВАМ *разг.* – вж. **стеснявам** 1. знач.
ВТЕЧНЯВАМ – вж. **разтопявам**
ВТИКВАМ *разг.* – 1. вж. **пъхам** 1. знач.;
2. вж. **вкарвам** 1. знач.;
3. вж. **затъквам** 1. знач.
ВТИЧАМ СЕ – вж. **вливам се**
ВТОПЯВАМ *остар.* – вж. **натопявам** 1. знач.
ВТОРАЧВАМ СЕ – вж. **вглеждам се** 1. знач.
ВТОРИЧЕН – вж. **второстепенен** 1. знач.
ВТОРОКАЧЕСТВЕН – вж. **второкласен**
ВТОРОКЛАСЕН – Който не е най-добър, който е от по-долна категория, степен, класа. *Второкласен хотел. Второкласен музикант. Второкласно произведение. Второкласен писател.*
— **второкачествен, второразреден, второстепенен**
ант. → ***първокласен,*** първокачествен, отличен, превъзходен, перфектен
ВТОРОРАЗРЕДЕН – вж. **второкласен**
ВТОРОСТЕПЕНЕН – 1. Който стои не на основно място, а на по-заден план, чието значение е по-малко. *Човек трябва да умее да отделя главните от второстепенните неща. Занимаваш се с второстепенни проблеми. Второстепенна роля. Второстепенен въпрос.*
— **маловажен, вторичен, дребен** *прен.*, **периферен** *прен.*, **страничен** *прен.*
ант. → ***първостепенен,*** основен, главен, централен, фундаментален, кардинален, възлов, ключов
2. вж. **второкласен**
ВТРЕНЧВАМ СЕ – вж. **вглеждам се** 1. знач.
ВТРЕЩЕН – вж. **смаян**
ВТРЕЩЯВАМ – вж. **смайвам**
ВТРЕЩЯВАМ СЕ – 1. вж. **смайвам се**
2. вж. **вцепенявам се** 1. знач.
ВТРЪСВАМ – вж. **омръзвам**
ВТРЪСВА МИ – вж. **омръзва ми**
ВТУЛКА – вж. **запушалка**
ВТУРВАМ СЕ – 1. Отправям се, насочвам се много бързо нанякъде. *Народът се втурна към площада. Войниците се втурнаха напред. Всички се втурнаха да помогнат на жената.*
— **спускам се, впускам се, устремявам се, затичам се, побягвам, хуквам, понасям се, стрелвам се** *поет.*, **юрвам се** *разг.*, **затирвам се** *нар.*
2. вж. **нахълтвам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **впускам се** 1. знач.
ВТЪКВАМ – вж. **затъквам** 1. знач.
ВТЪЛПЯВАМ – вж. **внушавам** 1. знач.
ВТЪЛПЯВАМ СИ – вж. **внушавам си**
ВУЛГАРЕН – 1. вж. **циничен**;
2. вж. **пошъл**
ВУЛГАРИЗАТОРСТВО *книж.* – вж. **опростенчество**
ВУЛГАРИЗАЦИЯ *книж.* – вж. **опростенчество**
ВУЛГАРИЗИРАМ *книж.* – вж. **опошлявам**
ВУЛГАРНОСТ – 1. *Обикн. мн.* вж. **цинизъм** 2. знач.;
2. вж. **пошлост**
ВХОД – Отворът, през който се влиза в сграда или двор. *Той стоеше пред входа на сградата. Влязох през задния вход. Параден вход.*
— **врата, порта**
ант. → ***изход,*** излаз
ВХОДНИК *рядко* – вж. **антре**
ВЦЕПЕНЕН – 1. Който е загубил временно способност да се движи поради схващане, умора и под. *Той се опита да раздвижи вцепенените си от дълго стоене крака. Започнах да разтривам вцепенената си шия.*
— **скован, вдървен** *прен.*, **схванат, изтръпнал**
2. вж. **безчувствен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **вкочанен**
ВЦЕПЕНЕНИЕ – вж. **безчувственост** 1. знач.
ВЦЕПЕНЕНОСТ – вж. **безчувственост** 1. знач.
ВЦЕПЕНЯВАМ – Правя някой или нещо да станат безчувствени, безжизнени, неподвижни. *Студът вцепени пръстите ми. Някаква болест вцепени ръката ѝ до лакътя. Смъртта вцепенява телата.*
— **сковавам, вдървявам, вкочанявам**
ВЦЕПЕНЯВАМ СЕ – 1. Силно се стряскам от страх, ужас, изненада или друго изживяване и ставам неподвижен, не мога да мръдна, да реагирам. *Като видя полицая, крадецът се вцепени. Той се вцепени, като чу присъдата. Новината беше толкова неочаквана, че всички се вцепенихме. Вцепених се от страх.*
— **втрещявам се, сковавам се, заковавам се, замръзвам** *прен.*, **смразявам се** *прен.*, **вкаменявам се** *прен.*, **окаменявам** *прен. рядко*, **вковавам се** *рядко*, **гипсирам се** *разг.*, **панирам се** *жарг.*
2. За тяло или част от тяло – загубвам временно способността да се движа или да усещам нещо (обикн. поради продължителна неподвижност, болка, студ и др.). *От продължителното писане пръстите ми се вцепениха. От дългото стоене на едно място краката ми се вцепениха. Челюстта му се вцепени. Тялото му се вцепени.*
— **сковавам се, вдървявам се, схващам се, изтръпвам, вкочанявам се, вкочанясвам се, парализирам се** *разш.*
3. *прен.* вж. **замръзвам** 3. знач.
V кръвта (кръвчицата) ми застива (замръзва, изстива, смразява се, смръзва се) <в жилите> *разг.* към 1. знач.
ВЧЕПКВАМ СЕ – 1. Хващам се здраво с някого, обикн. за да се боря, бия с него. *Учителят се опита да разтърве двете момчета, които се бяха вчепкали.*
— **счепквам се** *разг.*
2. *разг.* вж. **вкопчвам се**
ВЧЕРАШЕН – 1. *прен.* вж. **доскорошен**;
2. *прен.* вж. **минал** 1. знач.
ВЧЕСВАМ – вж. **сресвам**
ВЧОВЕЧАВАМ *разг.* – вж. **очовечавам**
ВШИВАМ – вж. **зашивам** 2. знач.
ВЪБЕЛ *диал.* – вж. **кладенец** 1. знач.
ВЪВЕДЕНИЕ – 1. Отделна част или пасаж, с който започва изложение, текст. *Лекцията започна с кратко въведение. Въведение към научен труд. Съчинението му е без въведение.*
— **увод, встъпление, предисловие, предговор** (*огр. за книга*), **пролог** (*огр. за литер. произведение*)
ант. → ***заключение,*** послеслов, послесловие, епилог
2. Начална част на музикално произведение. *Всяко действие на операта започва с оркестрово въведение.*
— **встъпление, интродукция, увертюра**
ант. → ***финал,*** край, завършек
3. Начално действие, първи стъпки в някакъв процес. *Падането на Берлинската стена беше въведе-*

ние към по-нататъшните демократични процеси в Източна Европа.

— **начало, прелюдия** *прен. книж.*, **увертюра** *прен. книж.*, **встъпление, интродукция** *прен. книж.*

ант. → ***край,*** завършек, финал, епилог

ВЪВЕЖДАМ – 1. Водя, придружавам някого да влезе някъде. *Учителката въведе момченцето в класната стая. Въведох госта в кабинета си.*

— **вкарвам**

ант. → ***извеждам,*** изкарвам

2. Съдействам на някого да влезе в някаква организация, група, среда. *Въведоха ме в журналистическите кръгове. Въведох го в семейството на генерала.*

— **вкарвам** *разг.*

3. Прилагам в практиката нещо, правя нещо да се използва и практикува. *Въвеждам нови технологии. Въведоха нов закон за образованието.*

— **внедрявам, налагам[2], установявам**

4. Налагам нещо, правя нещо да започне да съществува, да настане. *Въвеждам ред. Въвеждам строг режим на икономии.*

— **въдворявам** *книж.*, **установявам**

ант. → ***отменям,*** премахвам, махам

5. *прен. с предл. в.* Ставам причина някой да извърши нещо. *Въвеждам в заблуждение. Въвеждам в грях.*

— **вкарвам** *прен. разг.*, **въвличам**

ВЪВЕЖДАЩ – вж. **встъпителен** 1. знач.

ВЪВИРАМ – 1. вж. **вкарвам** 1. знач.;

2. вж. **завирам**[1] 1. знач.

ВЪВИРАМ СЕ – 1. Вмъквам се, провирам се, обикн. с усилие, в нещо тясно или между други неща. *Едно куче се въвираше в краката ми. Детето се въвираше между хората.*

— **вра се** *несв. разг.*, **мушкам се (мушвам се), пъхам се (пъхвам се), муша се** *несв.*, **завирам се** *разг.*

2. Приближавам се плътно до някого или до нещо. *Не се въвирай в мен, болен съм, ще те разболея.*

— **пъхам се, вра се** *разг.*, **завирам се** *разг.*, **навирам се** *разг.*, **увирам се** *нар.*

3. Вмъквам се на потайно, скрито място. *Защо си се въвряла вкъщи и не общуваш с хората?*

— **свирам се, завирам се** *разг.*, **вра се** *несв. разг.*

4. *разг.* Ходя, отивам някъде или искам да участвам в нещо, без да съм желан, търсен или поканен от някого. *Хитър е, въвира се навсякъде, дори в политиката. Все се въвира в хорските работи. Не се въвирай, където не те викат!*

— **пъхам се, мушкам се, вра се** *разг.*, **навирам се** *разг.*, **завирам се** *разг.*, **муша се** *разг.*, **тикам се** *разг.*, **увирам се** *нар.*

V пъхам си (вра си, навирам си, въвирам си, завирам си, увирам си, бъркам си, бутам си, тикам си, муша си, мушкам си) гагата (носа) някъде *разг.*, завирам си (въвирам си, пъхам си) муцуната някъде *разг. пренебр.* към 4. знач.

ВЪВЛИЧАМ – 1. *с предл. в.* вж. **въвеждам** 5. знач.;

2. вж. **замесвам**

ВЪВЛИЧАМ СЕ – вж. **замесвам се**

ВЪВОНЯВАМ *рядко* – вж. **увонявам**

ВЪВОНЯВАМ СЕ *рядко* – вж. **вмирисвам се** 2. знач.

ВЪГАРЕЦ *прен. разг.* – вж. **живак** *прен.*

ВЪГЛЕКОПАЧ – вж. **миньор**

ВЪГЛИЩА – Скални късове, обикн. черни, от органичен произход, които се копаят от земята и се използват за гориво. *Осигурих въглища за зимата.*

— **кюмюр** *разг.*

V черно злато *разг.*

ВЪДВОРЯВАМ *книж.* – вж. **въвеждам** 4. знач.

ВЪДВОРЯВАМ СЕ *книж.* – вж. **настъпвам**[1] 2. знач.

ВЪДИЦА *прен. разг.* – вж. **уловка**

ВЪДЯ *несв.* – 1. вж. **развъждам** 1. знач.;

2. вж. **отглеждам** 2. знач.

ВЪДЯ СЕ *несв.* – вж. **развъждам се**

ВЪЖДЕЛЕН *книж.* – 1. вж. **мечтан**;

2. вж. **желан** 1. знач.

ВЪЖДЕЛЕНИЕ *книж.* – вж. **мечта**

ВЪЖЕ *прен.* – вж. **бесилка**

ВЪЖЕИГРАЧЕСТВО *книж.* – вж. **акробатщина**

ВЪЗ *разг.* – вж. **върху**

ВЪЗБОГ *поет.* – вж. **високо** 1. знач.

ВЪЗБРАНА – 1. *юрид.* Забрана за разполагане, разпореждане с имущество, имот. *Налагам възбрана. Възбрана върху имота.*

— **запор** *юрид.*, **секвестър** *юрид.*

2. *разш.* вж. **забрана**

ВЪЗБУДА – 1. Състояние или проява на неспокойствие. *Ръцете ѝ трепереха от възбуда. Предстоящият изпит я държеше в постоянна възбуда. Възбудата му се предаде и на мен.*

— **вълнение, напрежение, нервност, напрегнатост, треска** *прен.*

ант. → ***спокойствие,*** хладнокръвие, самообладание, невъзмутимост

2. вж. **оживление** 1. знач.

ВЪЗБУДЕН – 1. вж. **неспокоен** 1. знач.;

2. вж. **оживен** 1. знач.

ВЪЗБУДИМОСТ – Способност, свойство на живото тяло да се възбужда, да преминава в състояние на възбуда. *Възбудимост на нерва.*

— **дразнимост, раздразнимост**

ВЪЗБУЖДАМ – Ставам причина да възникне, да се появи някакво желание, чувство. *Възбуждам апетит. Възбуждам интерес. Възбуждам любопитство. Възбуждам съжаление. Възбуждам желание за любов.*

— **пораждам, събуждам** *прен.*, **будя** *несв. прен.*, **пробуждам** *прен.*, **предизвиквам, разпалвам** *прен.*, **запалвам** *прен.*, **възпламенявам** *прен. поет.*

ант. → ***утолявам,*** задоволявам

ВЪЗБУНЕН *поет.* – вж. **бунтовен** 1. знач.

ВЪЗБУНТУВАМ *книж. рядко* – вж. **бунтувам**

ВЪЗБУНТУВАМ СЕ – 1. вж. **бунтувам се** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **възроптавам**

ВЪЗБЯЛ – вж. **белезникав**

ВЪЗВАНИЕ – Писмен документ от страна на властта, на организация към обществото, народа, в който се призовава за съдействие, за извършване на нещо, имащо голяма обществена важност. *Възвание към населението за ред и спокойствие.*

— **апел, обръщение, призив, прокламация, манифест**

ВЪЗВАРЯВАМ – 1. вж. **варя**;

2. *остар.* вж. **сварявам**

ВЪЗВЕЛИЧАВАМ *книж.* – вж. **възхвалявам**

ВЪЗВЕЛИЧАВАМ СЕ *книж. старин.* – вж. **про-**

чувам се

ВЪЗВЕСТИТЕЛ *книж. остар.* – вж. **вестител**

ВЪЗВЕСТЯВАМ *книж. ретор.* – вж. **обявявам** 2. знач.

ВЪЗВИВАМ – 1. вж. **завивам**[1] 1. знач.;
2. *разг.* вж. **извръщам**

ВЪЗВИВАМ СЕ *разг.* – вж. **извръщам се**

ВЪЗВИРАМ – 1. вж. **завирам**[2] 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **сгорещявам се** 2. знач.

ВЪЗВИСЯВАМ *книж.* – 1. Правя някой или нещо да придобие по-високи нравствени и духовни качества, достойнства. *Изкуството възвисява човека. Литературата възвисява духа.*

— **облагородявам, извисявам, одухотворявам, въздигам** *прен. книж.*

ант. → ***принизявам***

// ***опошлявам,*** профанирам, опростачвам, вулгаризирам

2. вж. **извишавам** 1. знач.

ВЪЗВИСЯВАМ СЕ *книж.* – вж. **издигам се** 1. знач.

ВЪЗВИШАВАМ *книж.* – вж. **извишавам** 1. знач.

ВЪЗВИШАВАМ СЕ *книж.* – вж. **издигам се** 1. знач.

ВЪЗВИШЕН – Който се издига над обикновеното със своите духовни и нравствени качества. *Възвишени мисли. Възвишена любов. Възвишени цели. Възвишени дела. Възвишени чувства.*

— **благороден, висок** *прен.*, **идеален** *огр.*, **извисен, издигнат** *рядко*

ант. → ***низък,*** долен

ВЪЗВИШЕНИЕ – Издигната, висока част от земната повърхност. *Поле, оградено от възвишения. Спуснахме се от възвишението към дерето. Селото е разположено върху ниско възвишение.*

— **височина, вис** *поет.*, **висина** *поет.*, **висота** *обикн. мн.*

ант. → ***низина,*** падина

ВЪЗВИШЕНОСТ – Нравствена и духовна издигнатост. *Душевна възвишеност. Възвишеност на чувствата.*

— **благородство, извисеност, издигнатост** *рядко*

ВЪЗВРАТИМ – Който може да се възвърне. *Възвратим процес.*

— **обратим**

ант. → ***невъзвратим,*** необратим

ВЪЗВРЪЩАМ – 1. вж. **връщам** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **възраждам** 1. знач.

ВЪЗВРЪЩАМ СЕ – Отново почвам да съществувам, отново се появявам. *Силите ми се възвърнаха. Болката се възвърна. Страхувам се да не се възвърнат старите порядки.*

— **възобновявам се, връщам се, възстановявам се, подновявам се**

ВЪЗГЕЩИСВАМ СЕ *простонар.* – вж. **отказвам се** 2. знач.

ВЪЗГЛАВЯВАМ *книж.* – 1. вж. **оглавявам** 1. знач.;
2. вж. **управлявам** 2. знач.

ВЪЗГЛАС – 1. Дума или израз, обикн. изказани високо, които изразяват силно чувство. *По време на изказването нямаше възгласи.*

— **възклицание, възклик** *книж.*

2. вж. **вик** 2. знач.

ВЪЗГЛЕД – 1. Мислене и отношение по даден въпрос. *Не споделям вашите възгледи за живота. Имам свой възглед по отношение на това как трябва да се действа. Познавам възгледите му по този въпрос.*

— **гледище, схващане, мнение, разбиране, становище, виждане, поглед** *прен.*, **визия** *книж.*, **позиция** *книж.*, **концепция** *книж.*

2. Изказано мислене и отношение по даден въпрос. *Никой не иска да чуе моя възглед по отношение на работата на фирмата.*

— **мнение, становище, гледище, схващане, позиция** *книж.*, **виждане, глас** *прен.*

3. *Обикн. мн.* Основен, съществен принцип на даден мироглед. *Той е човек с прогресивни възгледи. Политически възгледи.*

— **идея, схващане, убеждение, виждане**

// Основна мисъл за развитието на нещо важно. *Нови възгледи за развитието на образованието. Оригинални възгледи за излизане от кризата.*

— **идея, схващане, виждане, визия** *книж.*, **концепция** *книж.*

ВЪЗГЛУПАВ – вж. **глуповат**

ВЪЗГОЛЕМЯВАМ СЕ *рядко* – вж. **възгордявам се**

ВЪЗГОРДЯВАМ – вж. **главозамайвам**

ВЪЗГОРДЯВАМ СЕ – Ставам горд, надменен, високомерен, проявявам чувство за превъзходство, пренебрежение към другите и прекалено високо самочувствие. *Откакто го повишиха в службата, се възгордя, с него изобщо не може да се говори. След успеха на книгата си се възгордя.*

— **главозамайвам се, надувам се** *разг.*, **заголемявам се, възголемявам се** *рядко*, **загордявам се** *рядко*, **напервам се** *разг.*, **наперчвам се** *разг.*, **заперчвам се** *разг.*, **разгордявам се** *разг. огр.*, **разголемявам се** *разг. рядко*, **подгордявам се** *нар.*, **подголемявам се** *диал.*

V вирвам (навирвам, вдигам, надигам) нос (глава) *разг.*, вирвам (вдигам) си носа *разг.*, с вирнат нос (глава) съм *разг.*, порастват (растат) ми ушите *разг.*, придавам си важност *разг.*, на земята не стъпвам *разг.*, надигам си муцуната *разг.*, надувам се като пуяк (паун) *разг.*, давам го тежко *жарг.*

ВЪЗДАРЯВАМ *поет. остар.* – вж. **дарявам** 3. знач.

ВЪЗДАЯНИЕ *книж. остар.* – вж. **възмездие**

ВЪЗДЕЙСТВАМ – вж. **влияя**

ВЪЗДЕЙСТВИЕ – 1. Действие върху някого, нещо, което води до някаква промяна, резултат. *Въздействието на лекарството върху организма ще проличи след няколко дни. Вредното въздействие на тютюна върху здравето.*

— **влияние, действие, ефект**

2. Художествено-естетическо впечатление от произведение на изкуството. *Въздействието на спектакъла е неотразимо. Убедих се в художественото въздействие на филма.*

— **влияние, внушение, ефект**

ВЪЗДИГАМ *книж.* – 1. вж. **извишавам** 1. знач.;
2. *ретор.* вж. **строя** 1. знач.;
3. *ретор.* вж. **построявам** 1. знач.;
4. вж. **повишавам** 2. знач.;
5. *прен.* вж. **възвисявам** 1. знач.;
6. *прен.* вж. **възхвалявам**

ВЪЗДИГАМ СЕ *книж.* – 1. вж. **издигам се** 1. знач.;
2. вж. **вдигам се** 1. знач.

ВЪЗДИХ *поет.* – вж. **въздишка**

ВЪЗДИХАНИЕ *книж. остар.* – вж. **въздишка**

ВЪЗДИШАМ – 1. Поемам дълбоко въздух и го издишвам шумно, обикн. при силно преживяване.

Въздишам от болка. От време на време тежко въздишаше.
— **пъшкам**
2. *прен. с предл. за, по.* вж. **копнея**
ВЪЗДИШКА – Дълбоко вдишване и издишване, обикн. при силно преживяване. *От стаята на болния се чу глуха въздишка.*
— **въздих** *поет.*, **въздъх** *поет.*, **пъшкане, въздихание** *книж. остар.*
ВЪЗДЛЪГНЕСТ *книж.* – вж. **дълъг** 1. знач.
ВЪЗДУХ – 1. Газообразна прозрачна смес, предимно от азот и кислород, която обгръща земното кълбо и поддържа живота на Земята. *В стаята въздухът е тежък и запарен. Заводът замърсява въздуха.*
— **атмосфера** *разг.*
2. вж. **ефир**
ВЪЗДУХООБРАЗЕН – вж. **газообразен**
ВЪЗДУШЕН – 1. *прен.* вж. **безплътен** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **лек** 1. знач.
ВЪЗДУШНОСТ *поет.* – вж. **лекота** 1. знач.
ВЪЗДЪЛЪГ – вж. **издължен**
ВЪЗДЪРЖАМ – 1. вж. **възпирам** 2. знач.;
2. вж. **сдържам**
ВЪЗДЪРЖАМ СЕ – 1. Налагам си да не извърша нещо, не давам воля на желанията, чувствата, страстите си. *С усилие на волята се въздържах да не се разсмея на глупостите му. Едва се въздържах да не ударя нахалното хлапе. Той умее да се въздържа.*
— **сдържам се, стърпявам се, възпирам се, удържам се, овладявам се, обуздавам се, владея се** *несв.*, **контролирам се**
2. Проявявам въздържаност, не изразявам отношение или мнение. *Въздържам се от коментар. Умее да се въздържа и не взема страна.*
— **сдържам се, резервирам се** *книж.*
3. Сдържам се по отношение на употребата, консумацията на нещо независимо от желанието си. *Въздържам се да ям висококалорични храни. Напоследък не пие много, умее да се въздържа.*
— **ограничавам се, самоограничавам се**
ВЪЗДЪРЖАН – вж. **сдържан** 1. знач.
ВЪЗДЪРЖАНЕ – вж. **въздържание** 1. знач.
ВЪЗДЪРЖАНИЕ – 1. Съзнателно и доброволно лишаване, сдържане от нещо. *Ако искаш да подобриш здравословното си състояние, нужно е малко въздържание.*
— **самоограничаване, въздържане**
2. Отказване от употреба на алкохол или цигари. *Той беше забравил обещанието си за въздържание и продължаваше да пие. Като младеж беше страстен привърженик на въздържанието.*
— **въздържателство, трезвеност**
ант. → ***пиянство,*** алкохолизъм, пиянлък
ВЪЗДЪРЖАНОСТ – вж. **сдържаност** 1. знач.
ВЪЗДЪРЖАТЕЛ – вж. **трезвеник**
ВЪЗДЪРЖАТЕЛСТВО – вж. **въздържание** 2. знач.
ВЪЗДЪХ *поет.* – вж. **въздишка**
ВЪЗЖЕЛАВАМ *книж. рядко* – вж. **пожелавам** 1. знач.
ВЪЗЖЪЛТ – вж. **жълтеникав**
ВЪЗЖЪЛТЕНИКАВ – вж. **жълтеникав**
ВЪЗЗЕМАМ СЕ *книж.* – 1. вж. **вдигам се** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **издигам се** 1. знач.
ВЪЗКАЧВАМ *книж.* – 1. вж. **качвам** 2. и 3. знач.;
2. вж. **качвам се** 1. знач.;
3. *рядко* вж. **възсядам**
ВЪЗКАЧВАМ СЕ *книж.* – вж. **качвам се** 1. знач.
ВЪЗКИПЯВАМ *прен. книж.* – вж. **кипвам** 1. знач.
ВЪЗКЛИК *книж.* – вж. **възглас** 1. знач.
ВЪЗКЛИКВАМ *книж.* – вж. **възклицавам**
ВЪЗКЛИЦАВАМ *несв.* – Издавам вик на вълнение, радост, почуда или възмущение. *Публиката възклицаваше на смелата игра на акробата.*
— **ахкам, възкликвам** *в несв. книж.*
ВЪЗКЛИЦАНИЕ – вж. **възглас** 1. знач.
ВЪЗКРЕСЯВАМ – 1. вж. **съживявам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **възраждам** 1. и 2. знач.;
3. *прен.* вж. **възстановявам** 4. знач.
ВЪЗКРЪСВАМ – 1. вж. **съживявам се** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **възраждам се** 1. и 2. знач.
ВЪЗЛАГАМ – Задължавам някого да извърши, да изпълни нещо. *Беше съвсем млад, когато му възложиха ръководството на завода. Не знам на кого да възложа тази работа.*
— **поверявам, поръчвам**
// Поставям някому някаква задача. *Възложиха му да напише доклад.*
— **натоварвам** *прен.*, **нагърбвам** *прен.*
ВЪЗЛИЗАМ – 1. *рядко* вж. **качвам се** 1. знач.;
2. *с предл. на.* вж. **наброявам** 2. знач.
ВЪЗЛИТАМ *рядко* – вж. **излитам** 2. знач.
ВЪЗЛОВ – вж. **основен** 1. знач.
ВЪЗЛЮБВАМ *книж.* – вж. **влюбвам се**
ВЪЗЛЮБЕНА *книж.* – вж. **любима**
ВЪЗЛЯГАМ СЕ *рядко* – 1. вж. **изтягам се** 1. знач.;
2. вж. **облягам се** 1. знач.
ВЪЗМЕЗДИЕ *книж.* – Действие, проява, които стават в отговор на сторено зло. *Той искаше възмездие за мъките, които претърпя. Трябва да има справедливо възмездие за делата му.*
— **отмъщение, отплата, разплата, мъст**[1]**, въздаяние** *книж. остар.*
// Отвръщане за загуба, поражение във война, игра и др. *Търся възмездие.*
— **отплата, реванш** *книж.*
ВЪЗМЕЗДЯВАМ *книж.* – вж. **компенсирам** 1. знач.
ВЪЗМЕЗДЯВАНЕ *книж.* – вж. **обезщетение** 1. знач.
ВЪЗМОГВАМ СЕ *книж. рядко* – вж. **забогатявам**
ВЪЗМОЖЕН – 1. вж. **вероятен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **осъществим**
ВЪЗМОЖНОСТ – 1. Нещо, което може да се направи, постигне, избере. *Този модел телевизори предлага различни възможности. Има и друга възможност да се реши проблемът.*
— **опция** *нежел.*
2. Начин за справяне с нещо. *При създалата се ситуация единствената възможност е да си подам оставката.*
— **изход** *прен.*, **решение** *прен.*, **разрешение** *прен.*
3. вж. **алтернатива**;
4. вж. **вероятност** 1. и 2. знач.;
5. *само мн.* вж. **заложби** 1. знач.;
6. *само мн.* вж. **капацитет**[1] 2. знач.
ВЪЗМУРГАВ – За човешка кожа, тен на лице и под. – който е с бледомургав цвят. *Възмургаво лице.*
— **матов**
ВЪЗМУТИТЕЛЕН – вж. **безобразен** 1. знач.
ВЪЗМУЩАВАМ – Предизвиквам у някого възмущение, негодуване. *Постъпката му възмути всички ни. Полицейското насилие възмути об-*

ществото.

— **шокирам, скандализирам**

ант. → ***възхищавам,*** очаровам, възторгвам, пленявам

ВЪЗМУЩАВАМ СЕ – Изпитвам недоволство от нещо, като обикн. го изказвам, давам външен израз на неодобрението си. *Хората се възмущават от нарастването на цените. Възмущавам се от нередовния транспорт.*

— **недоволствам** *несв.*, **негодувам** *несв.*, **възнегодувам** *св.*

ант. → ***одобрявам,*** приемам, съгласявам се

// ***възхищавам се,*** възторгвам се

V надигам (издигам, вдигам глас) против (срещу) някого или нещо *разг.*, надавам вой *книж.*

ВЪЗМУЩЕНИЕ – Силно раздразнение, предизвикано у някого от несъгласието му с факт, който е в противоречие с разбиранията му за добро, за справедливост. *В душата ми кипна възмущение срещу несправедливите му думи. Изразихме възмущението си с освиркване.*

— **негодуване, негодуване, недоволство**

ант. → ***одобрение,*** съгласие

// ***възхищение,*** възторг, възхита

ВЪЗМЪЖАВАМ *прен.* – вж. **израствам** 3. знач.

ВЪЗНАГРАЖДАВАМ – 1. Отплащам се някому, давам му нещо в знак на благодарност, като награда за направено добро. *Не знам как да те възнаградя за всичко, което направи за мен. Господ да те възнагради за доброто дело.*

— **награждавам, заплащам** *прен.*

2. вж. **компенсирам** 1. знач.

ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ – 1. Заплатена сума на служител, работник и др. за извършена работа. *Когато постъпи на работа като учител, искаше да знае какво ще бъде възнаграждението му.*

— **заплата, плата** *остар.*

// Заплатена сума за положен труд на лица от свободни професии. *Той получи добро възнаграждение за книгата си.*

— **хонорар**

2. Нещо, което някой получава като благодарност за направено добро. *Тя му подари часовник като възнаграждение за добрината и честността му.*

— **награда** *прен.*, **отплата** *остар.*

3. вж. **компенсация** 1. знач.

ВЪЗНАК – По гръб, с лице нагоре. *Паднах възнак. Болният лежеше възнак на леглото.*

— **гърбом**

ант. → ***ничком***

ВЪЗНАМЕРЯВАМ – Имам намерение да извърша нещо. *Възнамерявам да си купя кола. Възнамерявам да следвам. Възнамерявам да замина на работа в чужбина. Какво възнамеряваш да правиш?*

— **смятам, мисля** *прен.*, **проектирам, планирам, каня се, готвя се, глася се, тъкмя се** *разг.*, **замислям, предвиждам, кроя** *прен. разг.* (*обикн. за нещо лошо*)

V правя си сметка<та> *разг.*, имам <си> (записвам си) едно на ум *разг.*, слагам (турям) си на ум<а> нещо *разг.*

ВЪЗНАСЯМ *книж. ирон.* – вж. **възхвалявам**

ВЪЗНАСЯМ СЕ *книж.* – вж. **вдигам се** 1. знач.

ВЪЗНЕГОДУВАМ *св.* – 1. вж. **възмущавам се**; 2. вж. **възроптавам**

ВЪЗНЕНАВИЖДАМ *книж.* – вж. **намразвам**

ВЪЗНИКВАМ – вж. **появявам се** 2. знач.

ВЪЗНИКВАНЕ – Начало, първо появяване на някого, нещо. *Възникване на заболяването. Възникване на местния диалект. Възникване на Римската империя.*

— **произход, генезис** *книж.*, **зараждане, пораждане, поява**

ант. → ***изчезване,*** отмиране

ВЪЗОБНОВЕН – За сила, чувства и под. – който се появява или проявява отново у някого след известен период на прекъсване. *С възобновени сили потеглихме отново на път.*

— **подновен, възстановен, възроден** *прен.*

ВЪЗОБНОВЯВАМ – 1. Правя да съществува отново нещо. *Възобновявам старите си връзки с приятелите. Двете страни възобновиха преговорите. Възобнових срещите си с него.*

— **подновявам, възстановявам**

ант. → ***прекъсвам,*** прекратявам, преустановявам

2. Започвам да върша отново нещо. *Възобнових опитите. Възобнових работата си върху книгата.*

— **подновявам**

ант. → ***спирам,*** прекратявам, преустановявам, прекъсвам

3. вж. **възстановявам** 1. и 4. знач.

ВЪЗОБНОВЯВАМ СЕ – 1. Започвам да се извършвам, да ставам отново след период на временно прекъсване. *Скоро преговорите ще се възобновят. Възобновиха се археологическите разкопки.*

— **подновявам се**

2. вж. **възвръщам се**

ВЪЗПАЛЕНИЕ *мед. разш.* – вж. **абсцес**

ВЪЗПИРАМ – 1. Правя или принуждавам някого, нещо да не върви, да не отива някъде, да не прави нещо. *Тя възпря детето да не излиза в студеното време. Едва го възпрях да не хукне да я гони.*

— **задържам, спирам, удържам, запирам** *нар.*

ант. → ***пускам***

2. За чувство, мисъл, душевно състояние – пречка съм някой да извърши нещо или нещо да стане. *Гордостта ме възпира да му кажа истината. Нещо я възпираше да скъса с него.*

— **въздържам, спирам**

3. вж. **сдържам**

ВЪЗПИРАМ СЕ – 1. вж. **въздържам се** 1. знач.; 2. *рядко* вж. **спирам** 2. знач.

ВЪЗПИТАН – 1. Който има възпитание и добри обноски или е проява на такова качество. *Възпитан човек. Възпитано държание.*

— **учтив, вежлив, благовъзпитан** *книж.*, **културен**

ант. → ***невъзпитан,*** неучтив, невежлив, неблаговъзпитан, некултурен

2. вж. **благоприличен**

ВЪЗПИТАНИЕ – 1. Добро държание, добри обноски. *Навярно от възпитание не ѝ отговори грубо. Не му липсва възпитание. Толерантността е признак на възпитание.*

— **учтивост, вежливост, благовъзпитаност** *книж.*, **благовъзпитание** *книж.*, **възпитаност** *рядко*, **култура** *прен. разг.*, **културност** *рядко*

ант. → ***невъзпитание,*** невъзпитаност, неучтивост, невежливост, неблаговъзпитаност, некултурност

2. вж. **благоприличие**

ВЪЗПИТАНИК – 1. Човек, който бива възпитаван,

по отношение на човека, който го възпитава. *Патриарх Евтимий е възпитаник на Теодосий Търновски.*

— **ученик**

ант. → ***възпитател,*** наставник, ментор

2. Човек по отношение на преподавателя, учебното заведение или средата, където е получил възпитанието си. *Възпитаник на Немската гимназия. Възпитаник на Софийския университет.*

— **питомец, питомник**

ВЪЗПИТАНОСТ *рядко* – вж. **възпитание** 1. знач.

ВЪЗПИТАТЕЛ – Лице, което възпитава някого, насочва поведението му. *Нашият възпитател смяташе да продължи своите наставления.*

— **наставник, ментор** *книж.*

ант. → ***възпитаник,*** ученик

// Човек, който проявява качества, способност или стремеж да учи и възпитава. *Майка ми беше отличен възпитател.*

— **педагог**

ВЪЗПЛАМЕНИТЕЛЕН – вж. **запалителен**

ВЪЗПЛАМЕНЯВАМ – 1. вж. **взривявам;**

2. *прен. поет.* вж. **възбуждам;**

3. *прен. поет.* вж. **въодушевявам**

ВЪЗПЛАМЕНЯВАМ СЕ – 1. вж. **пламвам** 1. знач.;

2. *прен. поет.* вж. **въодушевявам се**

ВЪЗПЛАМЕНЯЕМ *книж.* – вж. **запалителен**

ВЪЗПОЛЗВАМ СЕ – вж. **използвам** 4. знач.

ВЪЗПОМЕНАНИЕ *обикн. мн. книж.* – вж. **спомен** 1. знач.

ВЪЗПОМЕНАТЕЛЕН – Който е направен или предназначен да напомня за някого или нещо. *Възпоменателна вечер за Пенчо Славейков. Възпоменателна плоча.*

— **паметен**

ВЪЗПРАВЕН *книж.* – вж. **изправен**[1] 1. знач.

ВЪЗПРАВЯМ *книж.* – 1. вж. **изправям** 1. знач.;

2. вж. **вдигам** 2. знач.

ВЪЗПРАВЯМ СЕ *книж.* – 1. вж. **ставам**[1] 1. знач.;

2. вж. **заставам;**

3. *прен.* вж. **въставам** 1. знач.;

4. *прен.* вж. **опълчвам се**

ВЪЗПРЕПЯТСТВАМ *книж.* – 1. вж. **преча** 1. знач.;

2. вж. **попречвам**

ВЪЗПРЕТВАМ *нар.* – вж. **запретвам**

ВЪЗПРЕТНАТ *нар.* – вж. **запретнат**

ВЪЗПРИЕМАМ – 1. Задържам в ума си някакви представи, знания, умения. *Ученикът лесно възприема новия материал. Това дете нищо не може да възприеме. Тя бързо възприемаше всяка нова немска дума.*

— **усвоявам, запомням, поглъщам** *прен.*, **асимилирам** *книж.*

2. Реагирам по някакъв начин на нещо ново, на вест, събитие и др. *Как възприеха новината, че ще се жениш?*

— **приемам, посрещам** *прен.*, **отнасям се** (към)

3. вж. **вслушвам се** 1. знач.;

4. *прен. рядко* вж. **одобрявам** 1. знач.

ВЪЗПРИЕМЧИВ – 1. Който с лекота разбира и усвоява смисъла, същността на нещо. *Детето е възприемчиво и лесно ще научи материала.*

— **схватлив**

ант. → ***невъзприемчив,*** несхватлив, тъп, тъпоумен, затъпял

2. вж. **впечатлителен**

V сече му главата (умът, мозъкът, акълът) *разг.*, умът (акълът) му реже като бръснач *разг.*, умът (мозъкът, акълът) му щрака *разг.*, сече му умът (акълът, главата) като бръснач *разг.* към 1. знач.

ВЪЗПРИЕМЧИВОСТ – 1. Способност лесно да се разбира и усвоява смисълът на нещо. *С удивителна възприемчивост той усвои материала в детайли.*

— **схватливост**

ант. → ***невъзприемчивост,*** несхватливост, тъпота, затъпялост, тъпоумие, тъпост

2. вж. **впечатлителност**

ВЪЗПРОИЗВЕЖДАМ – 1. Повтарям нещо във вида, в който е съществувало преди. *Опитах се да възпроизведа разговора, който бях водила през деня.*

— **предавам, възсъздавам** *книж.*

// Правя нещо във вид, в който преди е съществувало. *Той успя да възпроизведе картината на стария майстор.*

— **възсъздавам** *книж.*, **репродуцирам** *книж.*

2. вж. **изобразявам** 1. знач.

ВЪЗПРОТИВЯВАМ СЕ – Не приемам, не се съгласявам, отхвърлям някакво предложение или се обявявам против извършването на нещо, решено от други. *Той искаше да я заведе на лекар, но тя се възпротиви. Майка му се възпротиви на решението му да замине в чужбина. Мъжът ѝ се възпротиви и не ѝ даде да продаде къщата.*

— **противопоставям се, противя се** *несв.*, **възразявам** *разш.*, **опъвам се** *прен.*, **опирам се** *прен.*, **запъвам се** *прен. разг.*

ант. → ***съгласявам се,*** приемам

ВЪЗПЪЛЕН – За човек, тяло – който не е прекалено дебел, има доста, но не много голяма телесна маса. *Той е възпълен, но не е дебел. Възпълно лице. Възпълни ръце.*

— **закръглен, загладен, заоблен, сочен** *прен. разг.*, **налят** *прен.*

ант. → ***възслаб,*** възсух, тънък, слабоват

// ***съсухрен,*** изсъхнал, изсушен

// ***костелив,*** кокалест

ВЪЗРАДВАМ *книж.* – вж. **зарадвам**

ВЪЗРАЖДАМ – 1. Правя нещо отново да съществува, връщам към нов живот нещо. *Трябва да възродим съсипаното селско стопанство. Възраждам старите занаяти. Възраждам старите традиции.*

— **съживявам, възкресявам** *прен.*, **обновявам** *прен.*, **възстановявам, възвръщам**

ант. → ***съсипвам,*** унищожавам, погубвам, затривам, довършвам

2. Правя нещо отново да се появи (обикн. чувство, преживяване, спомен и др.). *Споменът за хубавите дни, прекарани с него, възроди любовта ѝ.*

— **съживявам, възкресявам** *прен.*, **събуждам** *прен.*, **пробуждам** *прен.*

V извиквам на (за) живот *книж.* към 1. знач.

ВЪЗРАЖДАМ СЕ – 1. Изпълвам се с живот, движение. *През пролетта природата се възражда за нов живот. Силите ми се възродиха.*

— **съживявам се, събуждам се** *прен.*, **пробуждам се** *прен.*, **възкръсвам** *прен.*

ант. → ***замирам***

2. Започвам отново да действам или да функционирам след временно спиране. *Икономиката се*

възражда. Отново се възраждат старите занаяти.

— **съживявам се, възкръсвам** *прен.*

ант. → ***отмирам,*** изчезвам, загивам, гина, погивам, затривам се

// ***изчезвам,*** изгубвам се, угасвам, гасна, чезна, умирам

ВЪЗРАЖДАНЕ – Епоха на културен и идеен подем в някои европейски страни през XIV – XVI в., а в България – през XVIII – XIX в.. *Една от най-значителните епохи в историята на човешката култура е Възраждането.*

— **Ренесанс**

ВЪЗРАЖЕНИЕ – 1. Липса на съгласие, на одобрение за нещо. *Имам възражения срещу проекта. Това бяха първите му възражения срещу мнението на началника.*

— **несъгласие** (с)

ант. → ***съгласие,*** одобрение

2. Противопоставяне на чуждо мнение. *Шефът не търпи възражения.*

— **прекословие** *книж.*

3. вж. **контестация**;

4. вж. **опровержение**

ВЪЗРАЗЯВАМ – 1. Изказвам несъгласие с някого. *Каквото и да каже, тя винаги ще му възрази. Никой не смее да му възрази.*

— **отвръщам, противореча** *несв.*, **опонирам** *книж.*, **прекословя** *несв. книж. остар.*, **контрирам** *книж.*

ант. → ***съгласявам се***

2. *разш.* вж. **възпротивявам се**

ВЪЗРАСТ – Период от съществуването на човек, животно или растение, притежаващ характерни белези. *Тя е на преклонна възраст. Не мога да определя възрастта му. Средна възраст. На каква възраст е детето?*

— **години** *разг.*, **връст** *нар.*, **пора** *нар.*

ВЪЗРАСТВАМ *книж. рядко* – 1. вж. **израствам** 3. знач.;

2. вж. **увеличавам се** 1. знач.

ВЪЗРАСТЕН – 1. Който вече не е малък, не е много млад, има повече години. *Вече си достатъчно възрастен, за да вършиш лудории. Възрастен си и сам можеш да вземаш решения.*

— **голям, зрял** *прен.*

ант. → ***малък,*** млад, незрял, зелен

// ***малък,*** невръстен, маловъзрастен

2. вж. **стар** 1. знач.

ВЪЗРИДАВАМ *поет. рядко* – вж. **заплаквам**

ВЪЗРОДЕН *прен.* – вж. **възобновен**

ВЪЗРОДИТЕЛ – вж. **възрожденец**

ВЪЗРОДИТЕЛЕН – вж. **животворен**

ВЪЗРОЖДЕНЕЦ – Просветен деец по време на Възраждането у нас, който е работил за културното и национално-политическо издигане на българския народ. *България се гордее със своите възрожденци.*

— **будител, възродител, просветител** *книж.*, **книжовник**

ВЪЗРОПТАВАМ – Изразявам явно недоволство, несъгласие. *Възроптах срещу своеволията на началника.*

— **възнегодувам** *св.*, **разбунтувам се** *прен.*, **възбунтувам се** *прен.*

ант. → ***примирявам се,*** помирявам се

ВЪЗСЕПВАМ СЕ *поет.* – вж. **сепвам се** 1. знач.

ВЪЗСИЯВАМ *поет.* – вж. **светвам** 1. знач.

ВЪЗСЛАБ – За човек, тяло – който не е прекалено слаб, който няма достатъчно голяма телесна маса. *Възслаба девойка. Възслаби ръце. Възслабо лице.*

— **тънък, възсух, слабоват**

ант. → ***възпълен,*** закръглен, загладен, заоблен, сочен, налят

ВЪЗСЛАВА *поет.* – вж. **прослава** 1. знач.

ВЪЗСЛАВЕН *поет. рядко* – вж. **хвалебствен** 1. знач.

ВЪЗСЛАВЯМ *поет.* – вж. **прославям**

ВЪЗСТАНОВЕН – вж. **възобновен**

ВЪЗСТАНОВЯВАМ – 1. Правя нещо, обикн. разрушено, унищожено, да възвърне първоначалния си вид. *Възстановихме разрушения параклис. Възстановяват пострадалите от земетресението къщи. Ще възстановим пострадалата икона.*

— **възобновявам, подновявам, реставрирам**

ант. → ***руша,*** разрушавам, събарям, срутвам, сривам

2. Отново придобивам нещо, което съм загубил временно. *Възстанових взетата сума. Възстанових си капитала. Възстановявам паметта си. Възстановявам душевното си равновесие.*

— **връщам, възвръщам**

ант. → ***изгубвам,*** загубвам, губя

3. Подобрявам физическото или здравословно състояние на някого, нещо. *Билките ще възстановят здравето ти. Чистият въздух и добрата храна бързо ще те възстановят.*

— **оправям**

ант. → ***увреждам,*** навреждам, съсипвам, разрушавам, руша, поразявам, разнебитвам, разсипвам

4. Правя нещо (спомен, минало събитие, случка) отново да се появи в съзнанието ми. *Спомних си всичко, възстанових в ума си и най-малките подробности от вчерашния ден.*

— **възкресявам** *прен.*, **възобновявам**

5. вж. **възобновявам** 1. знач.;

6. вж. **възраждам** 1. знач.

ВЪЗСТАНОВЯВАМ СЕ – 1. вж. **съвземам се** 1. знач.;

2. вж. **възвръщам се**

ВЪЗСУХ – вж. **възслаб**

ВЪЗСЪЗДАВАМ *книж.* – 1. вж. **възпроизвеждам** 1. знач.;

2. вж. **изобразявам** 1. знач.

ВЪЗСЯДАМ – Сядам върху нещо, като го обкрачвам. *Възседни коня. Възседнах магарето. Възседнах велосипеда.*

— **яхвам, качвам се** (*на*), **възкачвам** *книж. рядко*, **обяхвам** *диал.*

ВЪЗТОРГ – 1. вж. **възхищение**;

2. вж. **въодушевление**

ВЪЗТОРГВАМ – вж. **възхищавам**

ВЪЗТОРГВАМ СЕ – вж. **възхищавам се**

ВЪЗТОРЖЕН – 1. Който е изпаднал в състояние на възторг, който е обхванат от възторг. *Възторжени тълпи се отправят към площада. Възторжени викове.*

— **екзалтиран** *книж.*, **френетичен** *книж.*

2. вж. **въодушевен** 1. и 2. знач.

ВЪЗТОРЖЕНОСТ – 1. вж. **патос**;

2. вж. **въодушевление**

ВЪЗТЪРЖЕСТВУВАМ *книж.* – вж. **побеждавам**

2. знач.

ВЪЗТЪРЖЕСТВУВАНЕ *книж.* – вж. **победа** 1. знач.

ВЪЗХВАЛА *книж.* – 1. Възторжена похвала на някого за негови постижения, заслуги, качества. *Много възхвали се чуха за новоизлязлата книга на поета. Сипеха се възхвали за новия филм.*

— **хвалебствие, суперлативи** *разг.*, **славословие** *книж.*, **адмирация** *книж.*, **дитирамби** *книж. обикн. ирон.*, **венцехваление** *книж. обикн. ирон.*, **панегирик** *прен. книж.*

ант. → ***ругателство,*** хула, нападка, ругатня, злословие

2. вж. **прослава** 1. знач.

ВЪЗХВАЛИТЕЛЕН *книж.* – вж. **хвалебствен** 1. знач.

ВЪЗХВАЛЯВАМ – Извънредно много хваля някого, нещо, изразявам възхищението си от някого, нещо, отбелязвайки изключителните му достойнства. *Поетът възхвалява героизма на нашите воини. Пианистката не е особено талантлива, но всички я възхваляват. Не възхвалявай толкова научния ѝ труд, в него има доста слабости.*

— **величая** *несв. книж.*, **превъзнасям, възнасям** *книж. ирон.*, **възвеличавам** *книж.*, **адмирирам** *книж.*, **въздигам** *прен. книж.*, **славословя** *несв. книж.*, **венцеславя** *несв. книж.*

ант. → ***хуля,*** нападам, ругая, злословя, сквернословя, плюя, лая

// ***охулвам,*** оклеветявам, обругавам, оплювам, похулвам

// ***заклеймявам,*** бичувам, осъждам, разобличавам

V вдигам (издигам, въздигам) до небесата някого *книж.*, вдигам (издигам) до облаците някого *книж.*, издигам (поставям) на пиедестал някого *книж.*, пея осанна (алилуя, дитирамби) някому *книж.*

ВЪЗХИТА *поет.* – вж. **възхищение**

ВЪЗХИТЕН – вж. **очарован**

ВЪЗХИТИТЕЛЕН *книж.* – вж. **прекрасен**

ВЪЗХИЩАВАМ – Предизвиквам възхищение, наслада от нещо много хубаво, добро. *С играта си артистът възхити публиката. Образът на Левски винаги ме е възхищавал.*

— **очаровам, възторгвам, пленявам** *прен.*, **запленявам** *прен.*, **обайвам** *поет.*, **омайвам** *поет.*, **омагьосвам** *прен.*, **покорявам** *прен.*

ант. → ***възмущавам,*** шокирам, скандализирам

// ***отвращавам***

V грабвам (завладявам, пленявам) сърцето *разг.*

ВЪЗХИЩАВАМ СЕ – Изпитвам, изпълвам се с възхищение, възторг от нещо много хубаво, добро. *Възхищавам се от красотите на България. Винаги се възхищавам от българските народни песни.*

— **очаровам се, възторгвам се, пленявам се, запленявам се, омайвам се** *поет.*

ант. → ***възмущавам се***

// ***отвращавам се***

ВЪЗХИЩЕНИЕ – Много силно чувство на одобрение и наслада от някого или от нещо *Изпитвам възхищение от музиката на Моцарт. Картината предизвиква възхищение. Зрителите гледаха с възхищение играта на артистите.*

— **възхита** *поет.*, **възторг, екстаз** *книж.*

ант. → ***отвращение,*** погнуса, отврата, омерзение

// ***възмущение,*** негодуване

ВЪЗХОД – Развитие на нещо към много по-добро състояние. *Културата е във възход. Икономиката постигна голям възход. Възход в търговията. Страната е във възход.*

— **подем, разцвет, напредък, прогрес, просперитет** *книж.*, **цъфтеж** *прен.*, **растеж** *прен.*, **бум** *книж.*

ант. → ***упадък,*** западане, регрес, падение, залез

ВЪЗХОЖДАМ *поет.* – вж. **изгрявам** 1. знач.

ВЪЗЦАРЯВАМ СЕ *прен.* – вж. **настъпвам**[1] 2. знач.

ВЪЗЧЕРВЕН – вж. **червеникав**

ВЪЛНА̀ – Издигнатина, която се образува от движението на водна повърхност при всяко нарушаване на спокойното ѝ състояние. *Една голяма вълна обърна лодката. Когато подухне вятър, в езерото се образуват вълни.*

– **талаз** *поет.*, **бран**[2] *диал. поет.*, **дълга̀** *диал.*

// Всяко явление, което наподобява вълна. *Косата ѝ е на вълни. Обливат ме студени вълни.*

— **талаз** *поет.*

ВЪЛНАТ *диал.* – вж. **космат**

ВЪЛНЕНИЕ – 1. Неспокойно състояние на духа, породено обикн. от силни чувства. *Радостно вълнение е обзело хората пред празника. Слушам новините с вълнение.*

— **неспокойствие, трепет**

ант. → ***спокойствие,*** хладнокръвие, самообладание, невъзмутимост, сдържаност

2. вж. **възбуда** 1. знач.;

3. вж. **брожение**;

4. вж. **бунт** 1. знач.

ВЪЛНЕСТ – 1. вж. **рунтав** 1. знач.;

2. вж. **космат**

ВЪЛНИСТ – вж. **вълнообразен** 1. и 2. знач.

ВЪЛНОВАТ – вж. **вълнообразен** 2. знач.

ВЪЛНОВИДЕН – вж. **вълнообразен** 1. и 2. знач.

ВЪЛНООБРАЗЕН – 1. Който е с неравна повърхност, подобна на вълни, гънки. *Вълнообразна равнина. Вълнообразна планинска верига. Вълнообразна могила.*

— **вълновиден, талазовиден, вълнист, нагънат, начупен, надиплен**

ант. → ***равен***

2. Който е с вид на вълни, подобен на вълни. *Вълнообразни облаци. Вълнообразно движение. Вълнообразна линия.*

— **вълновиден, талазовиден, вълнист, вълнова̀т, къдрав** *прен.*

ант. → ***прав***

ВЪЛНУВАМ СЕ – Намирам се в неспокойно, тревожно състояние на духа. *Вълнувам се пред мисълта, че може да не си взема изпита. Вълнувам се, че парите ми няма да стигнат до края на месеца.*

— **тръпна** *прен.*

ант. → ***нехая,*** немаря

V трепка ми сърцето (сърчицето) *разг.*

ВЪЛНУВАЩ – вж. **емоционален** 1. знач.

ВЪЛШЕБЕН – 1. Който има свръхестествена сила, способност да прави необикновени неща, чудеса. *Вълшебно килимче. Вълшебна шапка. Вълшебен жезъл. Вълшебна пръчка.*

— **магически, чародеен, чудотворен, чудодеен**

2. *прен.* Който е необикновен по сила, действие или проява. *Лекарството има вълшебно въздействие. Хората вярваха във вълшебната сила на иконата.*

— **магически** *прен.*, **чудотворен, чудодеен**
3. вж. **приказен** 1. знач.;
4. вж. **очарователен**;
5. вж. **прекрасен**

ВЪЛШЕБНИК – 1. Човек, който може да прави магии, чудеса. *В приказката се разказва за един вълшебник.*
— **магьосник, чародей** *книж.*, **маг** *прен. поет.*, **чудотворец**
2. Човек, който е изключителен майстор в своята област. *Вълшебник на словото. Този музикант е истински вълшебник.*
— **чародей** *книж.*, **чудодеец** *книж.*, **магьосник** *прен.*
3. Човек, който излъчва чар, привлича със своята красота и характер. *Той е такъв вълшебник, че нито една жена не може да му устои.*
— **чаровник, омайник, чародей** *прен. книж.*, **магьосник** *прен.*

ВЪЛШЕБНИЦА – вж. **магьосница** 1. и 2. знач.

ВЪЛШЕБСТВО – 1. вж. **магия** 1. знач.;
2. вж. **чудо**;
3. *прен. поет.* вж. **очарование**

ВЪН – 1. Зад пределите, не в обсега на някакво затворено пространство, място. *Вън, пред вратата, някой чака. Вън вали. Вън стената не е измазана.*
— **навън, отвън, вънка** *разг.*, **навънка** *разг.*, **отвънка** *разг.*
ант. → ***вътре,*** отвътре, извътре
2. В посока извън пределите на някакво затворено пространство, място. *Не ми издържаха нервите и излязох вън на двора. Изведох кучето си вън на улицата.*
— **навън, вънка** *разг.*, **навънка** *разг.*
ант. → ***вътре,*** навътре

ВЪН ОТ – вж. **извън**

ВЪНКА *разг.* – вж. **вън** 1. и 2. знач.

ВЪНКАШЕН *разг.* – вж. **външен** 1. и 2. знач.

ВЪНШЕН – 1. Който се намира вън, зад границите, пространството на нещо. *Външна стълба. Външна врата. Външно осветление.*
— **вънкашен** *разг.*
ант. → ***вътрешен***
2. Който се намира или се извършва отвън, върху горната страна на повърхността на нещо. *Стълбата е изправена от външната страна на постройката. Трябва да измажем външната страна на училището. Външна корица.*
— **вънкашен** *разг.*, **лицев, фасаден**
ант. → ***вътрешен***
3. Който се намира в периферията, който е част от крайната страна на нещо. *Външен слой. Кожата е външен орган.*
— **периферен**
ант. → ***вътрешен***
4. Който действа, влияе върху някого или нещо, намирайки се извън самия него. *Външен наблюдател. Външно влияние. Външни фактори.*
— **страничен**
ант. → ***вътрешен***
5. Който е непознат в дадена среда, който не се смята, не се приема от някого за близък. *В селото го смятат за външен човек. Външни хора.*
— **чужд, несвой**
ант. → ***вътрешен,*** свой, близък
6. Който не се отнася до същността на нещо. *Това е само външната страна на въпроса. Строгостта му е само външна.*
— **формален**
7. вж. **видим** 2. знач.;
8. вж. **международен** 2. знач.

ВЪНШНО – 1. По отношение на външния вид на нещо. *Сградата външно е добре оформена.*
— **отвън, отвънка** *разг.*
ант. → ***вътрешно,*** отвътре, вътре
2. вж. **наглед**

ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКИ – вж. **международен** 2. знач.

ВЪНШНОСТ – вж. **вид**[1] 1. знач.

ВЪОБРАЖАЕМ – Който съществува само във въображението, мисълта, представите. *Въображаема опасност. Въображаем враг. Въображаеми успехи. Въображаем свят. Въображаем спор. Въображаемо сражение.*
— **недействителен, нереален, виртуален, мним, несъществуващ, мислен, мислим, илюзорен** *книж.*, **имагинерен** *книж.*, **ireален** *книж.*
ант. → ***реален,*** действителен, обективен

ВЪОБРАЖЕНИЕ – 1. Способност на човека да създава или да си представя образи в мисълта. *Писателят трябва да има богато въображение. Плод на въображението.*
— **фантазия**
2. Нещо недействително, въображаемо. *Това, което виждам, въображение ли е? Станалото е реалност, а не въображение.*
— **фантазия, фантастика, фикция** *книж.*
ант. → ***реалност,*** действителност

ВЪОБРАЗЯВАМ СИ – 1. вж. **представям си**;
2. вж. **внушавам си**;
3. вж. **фантазирам** 1. знач.

ВЪОБЩЕ – вж. **изобщо** 1. знач.

ВЪОДУШЕВЕН – 1. Който изразява въодушевление. *Въодушевена реч. Въодушевени възклицания. Въодушевен поглед.*
— **възторжен, ентусиазиран, вдъхновен, френетичен** *книж.*
2. Който е обхванат от въодушевление. *Въодушевен оратор. Въодушевен изследовател. Въодушевена студентка.*
— **ентусиазиран, възторжен, запален** *прен.*, **разпален** *прен.*

ВЪОДУШЕВЛЕНИЕ – Душевен подем, свързан с готовност и силно желание за действие, активност. *Той говори с въодушевление за работата си. Посрещнах с въодушевление идеята да замина в чужбина. Учудвам се на твоето въодушевление.*
— **ентусиазъм, вдъхновение, възторг, плам** *прен. поет.*, **разпаленост** *прен.*, **разгорещеност** *прен.*, **възторженост, ентусиазираност**
ант. → ***апатия,*** безразличие

ВЪОДУШЕВЯВАМ – Предизвиквам душевен подем у някого, подбуждам към дейност. *Пламенната реч на войводата въодушеви въстаниците. Предложението да ме включат в експедицията, много ме въодушеви.*
— **ентусиазирам, вдъхновявам, инспирирам** *книж.*, **запалвам** *прен.*, **възпламенявам** *прен. поет.*
V запалвам главата (кръвта) *разг.*, замайвам (замотавам) главата *разг.*

ВЪОДУШЕВЯВАМ СЕ – Обхващат ме душевен подем и готовност за действие. *Въодушевих се от примера на приятелите си и започнах редовно да посещавам фитнес. Въодушевих се от идеята да следвам електроника.*
— **ентусиазирам се, вдъхновявам се, запалвам се** *прен.*, **паля се** *несв.*, **възпламенявам се** *прен. поет.*
ант. → ***изстивам***
*// **отказвам се,*** възгещисвам се, оставям се
ВЪПЛЪТЯВАМ (ВЪПЛЪЩАВАМ) – 1. Давам конкретен, материален израз на нещо. *В паметника е въплътена идеята за свобода. Във фреските художникът е искал да въплъти своята вяра. Ще въплътим в дела нашите мечти.*
— **материализирам, опредметявам** *книж.*, **овеществявам** *книж.*
2. вж. **олицетворявам** 2. знач.
V давам плът и кръв на нещо *книж.*, превръщам в живо дело нещо *книж.* към 1. знач.
ВЪПЛЪЩЕНИЕ – вж. **олицетворение** 2. знач.
ВЪПРЕКИ – 1. Означава превъзмогване, преодоляване на някакво обстоятелство. *Пристигнахме навреме въпреки бурята.*
— **независимо от, мимо** *остар.*
2. Означава, че нещо става, извършва се в противоречие с друго, не е съобразено с нещо друго. *Въпреки очакванията те победиха. Това стана въпреки волята му.*
— **противно на, против, мимо** *остар.*
3. Въвежда подчинено обстоятелствено изречение за отстъпване. *Въпреки че съм стар, още работя.*
— **макар, àко** *разг.*
ВЪПРОС – 1. Мисъл или израз, с които някой пита за нещо, за да си го изясни или за да узнае нещо. *Задавам въпроси. Поставям въпрос. Не мога да отговоря на въпросите ти.*
— **запитване, питане**
ант. → ***отговор,*** ответ
2. вж. **проблем** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **тема**
ВЪПРОСНИК – Лист с въпроси за събиране на сведения, данни. *Трябва да попълните въпросника.*
— **формуляр**
2. вж. **конспект**
ВЪРВА *диал.* – вж. **връв** 1. знач.
ВЪРВЕЖ – 1. Движение в някаква посока. *След едночасов вървеж излязох от гората. Детето е уморено от бързия вървеж.*
— **вървене, ходене, ход, крачене**
ант. → ***стоене,*** седене
2. Придвижване, обикн. на превозно средство, в някаква посока. *Влакът забави вървежа си.*
— **ход, движение**
3. вж. **походка**
ВЪРВЕНЕ – вж. **вървеж** 1. знач.
ВЪРВИ МИ – 1. вж. **спори ми**;
2. вж. **удава ми се**;
3. *разг.* вж. **прилича ми**
ВЪРВОЛИЦА – вж. **редица** 2. знач.
ВЪРВОЛЯК *разг.* – вж. **редица** 2. знач.
ВЪРВЯ *несв.* – 1. Движа се, местя се в пространството с помощта на краката си. *Вървя бавно по улицата. Едва вървя от умора. Вървя на пръсти. Вървя към къщи. Вървя гордо.*
— **ходя, крача, пристъпвам** *в несв.* (*за бавно движение*), **стъпвам** *в несв.* (*за бавно движение*), **нося се** *прен. разг.*
ант. → ***стоя,*** седя
2. Намирам се в движение в пространството, обикн. в някаква посока. *Трябва да вървим напред. Влакът върви бързо. Яхтата върви бавно по морето. Коли вървят в различни посоки.*
— **движа се, придвижвам се** *в несв.*, **нося се** *прен. разг.*, **напредвам**
ант. → ***спирам,*** спирам се, възпирам се
*// **стоя,*** седя
3. *прен.* вж. **развивам се** 3. знач.;
4. *прен.* вж. **минавам** 7. знач.;
5. *прен.* вж. **провеждам се** 1. знач.;
6. *прен. разг. обикн. 3 л.* вж. **работя** 3. знач.;
7. *прен. разг. 3 л.* вж. **търся се** 1. знач.
ВЪРГАЛЯМ СЕ *разг.* – вж. **търкалям се**
ВЪРЗАН *разг.* – вж. **несръчен** 1. знач.
ВЪРЗАНАК *разг. пренебр.* – вж. **загубеняк**
ВЪРЗОП – 1. Предмети, увити и завързани заедно в платно, хартия и и под. *Вързоп с дрехи и завивки.*
— **пакет, бохча** *разг.*, **денк** (голям вързоп)
2. вж. **връзка** 2. знач.
ВЪРКОЛАК – 1. вж. **вампир**;
2. *прен. руг.* вж. **кръвопиец** 1. знач.
ВЪРЛ – вж. **краен** 3. знач.
ВЪРЛИ́НА – вж. **прът**
ВЪРЛИНА́ *диал.* – вж. **стръмнина** 1. знач.
ВЪРЛУВАМ – 1. За болест, епидемия и под. – разпространявам се в широки размери, като унищожавам, изтребвам масово. *В града върлува тежка епидемия. Малария върлува из мочурищата. Върлува грип.*
— **вилнея**
2. вж. **безчинствам** 1. знач.
ВЪРТОГЛАВ *разг. неодобр.* – вж. **своенравен**
ВЪРТОКЪЩНИЦА *разг.* – вж. **къщовница**
ВЪРТОЛИЯ *диал.* – вж. **водовъртеж**
ВЪРТОП – вж. **водовъртеж**
ВЪРТЯ – *разг.* вж. **разигравам**
ВЪРТЯ СЕ – 1. вж. **кръжа** 2. знач.;
2. вж. **мятам се** 1. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **суетя се**
ВЪРХАРИ – 1. Връхна част на дърво. *Слънцето се издигна над боровите върхари. Той гледаше зелените върхари на дърветата.*
— **вършини**
2. *поет.* Планински връх. *Оттук се виждат върхарите на Странджа. Планински върхари.*
— **вършини** *поет.*
ВЪРХОВ – 1. *спец.* Максимален, най-висок. *Върхово напрежение в електрически проводник. Върхово движение.*
— **пиков** *книж.*
2. вж. **кулминационен**
ВЪРХОВЕН – Който е най-важен, най-голям по степен или сила. *Върховен орган. Върховен дълг. Върховни интереси. Върховна справедливост.*
— **висш**
ВЪРХУ – За означаване, че връхната страна на нещо е мястото, където се намира някой, нещо или се върши, проявява нещо. *Стоя върху скалата. Върху плика е написан адресът на получателя. Пепелникът е върху масата. Зехтинът плува върху водата.*
— **на, връх** *разг.*, **въз** *разг.*, **връз** *разг.*, **над, отгоре**

// За посочване, че повърхността, връхната страна на нещо е мястото, където се поставя, намества, попада нещо или се разполага някой. *Поставям книгата върху масата. Метнах шала върху главата си.*

— **на, връх** *разг.*, **въз** *разг.*, **връз** *разг.*, **над, отгоре**

ант. → ***под,*** отдолу

ВЪРХУШКА – Група хора, която има господстващо положение в дадено общество. *Партийна върхушка. Управляваща върхушка. Финансова върхушка.*

— **олигархия** *прен. разш.*

ВЪРША – вж. **правя** 1. и 2. знач.

ВЪРШИЛО *диал.* – вж. **гумно**

ВЪРШИНИ – вж. **върхари** 1. и 2. знач.

ВЪРШИТЕЛ *книж.* – вж. **извършител** 1. знач.

ВЪСТАВАМ – 1. Започвам открит въоръжен бунт, въоръжена борба. *Народът въстана срещу поробителите. Населението въстана срещу тиранията.*

— **разбунтувам се, вдигам се** *прен. разг.*, **надигам се** *прен.*, **възправям се** *прен. книж.*, **ставам**[1] *прен. разг. рядко*

2. *прен.* вж. **опълчвам се**

V грабвам (хващам, вдигам) оръжие<то> *разг.*, вдигам пушка *разг.*, вдигам (вадя, изтеглям) меч *книж.* към 1. знач.

ВЪСТАНИЕ – Въоръжена, организирана масова борба срещу потисничество, терор, чужда окупация. *Народът се вдигна на въстание. Може да избухне въстание.*

— **бунт, революция**

ВЪСТАНИК – вж. **бунтовник** 2. знач.

ВЪСЯ СЕ – вж. **мръщя се** 1. знач.

ВЪТРЕ – 1. вж. **отвътре** 1. и 2. знач.;

2. вж. **навътре** 1. знач.

ВЪТРЕШЕН – 1. вж. **близък** 3. знач.;

2. вж. **душевен** 1. знач.;

3. вж. **емоционален** 2. знач.

ВЪТРЕШНО – вж. **отвътре** 2. знач.

ВЯЖДАМ СЕ – вж. **ояждам се** 1. и 2. знач.

ВЯЛ – вж. **бавен** 3. и 5. знач.

ВЯЛО – вж. **бавно** 2. знач.

ВЯЛОСТ – вж. **бавност** 2. и 4. знач.

ВЯРА – 1. Упование в някого, нещо. *Вяра в силите на доброто. Вяра в победата. Вяра в утрешния ден.*

— **увереност, убеденост**

ант. → ***неверие,*** обезвереност, безверие, невяра, обезверение

2. Убеденост, че нещо ще се осъществи или ще стане по-добро. *Обещанието му, че ще ми помогне, ми вдъхна нова вяра. Изпълнен съм с вяра, че всяко зло има своя край. Гледам с вяра в бъдещето.*

— **увереност, надежда, оптимизъм**

ант. → ***отчаяние,*** обезвереност, обезверение, безнадеждност, песимизъм

3. *разг.* вж. **доверие**;

4. вж. **религия**

ВЯРВАМ *несв.* – 1. вж. **доверявам се**;

2. вж. **надявам се** 1. знач.;

3. вж. **предполагам** 1. знач.

ВЯРВАНЕ – вж. **поверие** 1. знач.

ВЯРВАЩ – 1. *като същ.* Човек, който вярва в Бог, религиозен човек. *В църквата се бяха събрали много вярващи. Вярващите постят.*

— **набожник** *рядко*

ант. → ***невярващ,*** атеист, безбожник, безверник, неверник

2. вж. **религиозен** 1. знач.

ВЯРНО – 1. вж. **безгрешно**;

2. вж. **наистина** 3. знач.

ВЯРНОСТ – 1. Дълбоки и трайни чувства към някого, нещо. *Съпружеска вярност. Вярност към отечеството. Вярност в любовта.*

— **преданост, привързаност**

ант. → ***изневяра,*** измяна, невярност

2. Отсъствие на грешки. *Вярност на изчисленията. Вярност на превода.*

— **точност, безпогрешност, правилност, безгрешност** *рядко*

ант. → ***грешка,*** невярност, неточност, неправилност

3. вж. **достоверност**

ВЯСВАМ СЕ *разг.* – вж. **появявам се** 3. знач.

ВЯТЪРНИЧАВ *разг.* – вж. **лекомислен** 1. знач.

ВЯТЪРНИЧАВОСТ *разг.* – вж. **лекомислие**

Г

ГАВАЗИН *простонар.* – вж. **телохранител**

ГАВРА – 1. Унизяване на честта, достойнството на някого чрез думи, действия, постъпки. *Той не можеше повече да понася обидите и гаврите на началника си. Гавра с хората е да им обещаеш високи заплати, а в края на месеца да не получат никакви пари.*

— **издевателство** *книж.*, **подигравка** *разш.*

2. Грубо оскърбително действие, което унизява. *Те не искаха да оставят ранения за гавра на враговете.*

— **поругание, поругаване**

ГАВРЪТВАМ *разг.* – вж. **изпивам** 1. знач.

ГАВРЯ СЕ *несв.* – Унизявам достойнството на някого, отнасям се грубо оскърбително към някого, нещо. *Той обича да се гаври с беззащитния старец. На изложбата бяха дошли хора с цел да се гаврят с картините му.*

— **издевателствам** *книж.*, **подигравам се** *в несв. разш.*, **погаврям се** *в несв.*, **поругавам се** *в несв.*, **поругавам** *в несв.*

ГАГА[1] *диал.* – вж. **човка**

ГАГА[2] *диал.* – вж. **гега**

ГАД *разг.* – 1. *прен.* Противен човек, който предизвиква отвращение, омраза. *Изгонете този гад. Не съм предполагал, че си такъв гад. Гадове са ми разбили колата.*

— **гадина** *прен. разг.*, **гадняр** *разг.*, **гадник** *разг.*, **животно** *прен. разг.*

2. вж. **животно** 1. знач.

ГАДАТЕЛКА – Жена, която се занимава с предсказване на бъдещето или разкриване на миналото на някого. *Тя има славата на гадателка, която винаги познава какво ще ти се случи. Гадателката ми гледа на кафе и ми каза, че скоро ще се омъжа.*

— **гледачка, врачка, ясновидка, екстрасенс**

ГАДАЯ – 1. Предсказвам бъдещето или разкривам миналото на някого с помощта на суеверни или окултни средства. *Тя може да гадае на кафе, на карти, на боб. Ще отида при някоя врачка да ми гадае.*

— **врачувам, гледам** *прен.*

2. вж. **предвиждам** 1. знач.

ГАДЕН – 1. вж. **отвратителен** 1. и 2. знач.;

2. вж. **неприятен** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **подъл** 1. знач.

ГАДЖЕ *разг.* – 1. вж. **любима**;

2. вж. **мацка**

ГАДИ МИ СЕ – вж. **повръща ми се**

ГАДИНА *разг.* – 1. вж. **животно** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **гад** 1. знач.

ГАДЛИВОСТ – вж. **погнуса** 1. знач.

ГАДНИК *разг.* – вж. **гад** 1. знач.

ГАДНОСТ – вж. **погнуса** 1. знач.

ГАДНЯР *разг.* – вж. **гад** 1. знач.

ГАДОРИЯ *разг.* – вж. **гадост** 1. и 2. знач.

ГАДОСТ – 1. Нещо, което предизвиква отвращение, погнуса с вида си, вкуса си, мириса си и др. *Какви са тези гадости, които си купил? В стола ни хранят с всевъзможни гадости.*

— **гнусотия, гадория** *разг.*, **гнусота**

2. *Обикн. мн.* Думи, изрази, които изразяват подлост, низост, клевета или са неприлични, непристойни и предизвикват силно неодобрение, възмущение. *По негов адрес в печата се пишат всякакви гадости. От него чух какви ли не гадости за дейността на фирмата.*

— **мерзост** *книж.*, **гнусотия, гнусота, гадория** *разг.*, **бълвоч** *прен. разг. неодобр.*

3. *прен. разг.* вж. **низост**;

4. *рядко* вж. **погнуса** 1. знач.

ГАЗЕТА *книж. остар.* – вж. **вестник**[1]

ГАЗОВИДЕН *рядко* – вж. **газообразен**

ГАЗООБРАЗЕН – Който има вид и свойства на газ. *Газообразно състояние. Газообразно вещество.*

— **въздухообразен, газовиден** *рядко*

ГАЗЯ – 1. вж. **тъпча** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **потискам** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **погазвам**

ГАЙЛЕ *простонар.* – вж. **грижа** 1. знач.

ГАЙРЕТ *простонар.* – вж. **търпение**

ГАЛАНТ *остар.* – вж. **джентълмен**

ГАЛАНТЕН *книж.* – вж. **любезен** 1. знач.

ГАЛАНТНОСТ *книж.* – вж. **любезност** 1. знач.

ГАЛАНТОН *остар.* – вж. **джентълмен**

ГАЛАТЯ *диал.* – вж. **псувам**

ГАЛБА *диал.* – вж. **милувка**

ГАЛЕН – 1. вж. **глезен** 1. знач.;

2. вж. **нежен** 2. знач.

ГАЛЕНИК – вж. **любимец**

ГАЛЕНОСТ – 1. вж. **глезеност**;

2. вж. **нежност** 1. знач.

ГАЛЕТИ *остар.* – вж. **сухар**

ГАЛЕЩ *книж.* – вж. **нежен** 2. знач.

ГАЛИМАТИЯ *разг.* – вж. **безредие** 1. знач.

ГАЛИЦА *диал.* – вж. **гарга**

ГАЛОН – вж. **ширит**

ГАЛОПИРАМ – 1. За кон или друго животно – бягам бързо, стремително в галоп. *Конете почнаха да галопират.*

— **препускам**

2. *прен.* вж. **тичам**

ГАЛОШ – *прен. разг. пренебр.* вж. **глупак**

ГАЛУНКА *диал.* – вж. **гарга**

ГАЛФОН *разг. пренебр.* – вж. **глупак**

ГАЛЬОВЕН – вж. **нежен** 1. и 2. знач.

ГАЛЬОВНИЦА *нар. поет.* – вж. **любима**

ГАЛЬОВНОСТ – вж. **нежност** 1. знач.

ГАЛЯ – 1. Прекарвам леко ръката си обикн. по главата, лицето и пр. на някого в израз на обич, нежност или за успокоение. *Галя детето по бузите. Галя болния по косата. Галя ръката на някого.*

— **милвам, гладя** *прен.*

ант. → ***удрям,*** цапвам, цапардосвам

// ***удрям,*** плясвам, шляпвам, цапвам, зашлевявам, шамаросвам, зашамаросвам, зашамарявам

2. *прен.* вж. **глезя**

ГАЛЯ СЕ – Нежно и ласкаво се докосвам, допирам до някого. *Кучето подскачаше и се галеше в краката ѝ. Детето се гали около майка си.*

— **умилквам се, милвам се, глезя се**

ГАМБИТ – *прен.* вж. **дебют**

ГАМЕН – 1. Невъзпитан уличен хлапак. *Родители-*

те са зарязали детето и то се е превърнало в гамен.

— **уличник, хъшлак**

2. Крайно дързък и невъзпитан човек. *Гамени са разбили витрината на магазина.*

— **хулиган, уличник**

ГАНГАЛ *диал.* – вж. **сплит** 1. знач.

ГАНГСТЕР – вж. **бандит**

ГАНГСТЕРСКИ – вж. **бандитски**

ГАНГСТЕРСТВО – вж. **бандитизъм**

ГАРАНТ – вж. **поръчител**

ГАРАНТИРАМ – 1. *с предл. за.* Поемам, нося отговорност. *Познавам този човек и гарантирам за неговата лоялност.*

— **отговарям**

2. вж. **поръчителствам**;

3. вж. **осигурявам** 1. знач.

ГАРАНТИРАН – вж. **осигурен** 2. знач.

ГАРАНЦИЯ – 1. Поемане на отговорност за друг (словесна, парична и др.) *Дадоха ми сумата без гаранция.*

— **поръчителство**

2. Сума, която се внася за поръчителство. *Трябваше да внесе определената му гаранция, за да го пуснат от затвора.*

— **депозит**

3. Това, което е условие, предпоставка за (бъдещо) осъществяване, извършване на нещо. *Добрата подготовка е гаранция за бъдещи успехи.*

— **залог**

// Това, което дава увереност за нещо, в някакво отношение. *Няма никаква гаранция, че ще успеем.*

— **сигурност**

ГАРГА – Черна, креслива, непрелетна птица, по-малка от гарван, която живее обикн. в селищата и около тях.

— **чавка, галица** *диал.*, **галунка** *диал.*

ГАРД – вж. **телохранител**

ГАРДЕРОБ – Голям шкаф за горни дрехи. *Гардеробът е пълен с излишни дрехи.*

— **дрешник**

ГАРНИРАМ – вж. **украсявам** 2. знач.

ГАРНИРАН – вж. **украсен** 2. знач.

ГАРНИТУРА – вж. **комплект**

ГАРСОН *остар.* – вж. **келнер**

ГАСНА *несв.* – 1. вж. **угасвам** 1. и 2. знач.;

2. *прен.* вж. **изчезвам** 3. знач.;

3. *прен.* вж. **линея**;

4. *прен. поет.* вж. **утихвам** 1. знач.

ГАСТАРБАЙТЕРСТВО *разг.* – вж. **гурбетчийство**

ГАСТРОЛИРАМ – Участвам като гост със сценично изпълнение на чужда сцена. *Софийската филхармония ще гастролира през следващия месец в Берлин.*

— **гостувам**

ГАСТРОНОМ[1] – Човек, който е познавач и ценител на добрите ястия и умее да си угажда в яденето. *Домакинята знаеше, че гостът ѝ е гастроном, и се притесняваше дали ще хареса гозбите. Във вестника има специална рубрика за гастрономи.*

— **чревоугодник, гурме** *книж. нежел.*, **сладкосъсец** *остар.*

ГАСТРОНОМ[2] – Обширен и добре обзаведен магазин за хранителни продукти и питиета. *Пазарувам от близкия гастроном.*

— **колониал, бакалница** *разг.*, **бакалия** *разг.*, **супермаркет, супер** *разг.*

ГАСЯ *несв.* – вж. **угасявам** 1. и 2. знач.

ГАТАНКА – *прен.* вж. **загадка** 2. знач.

ГАФ – Неуместна, нетактична постъпка или изявление. *Изказването му се оценява като политически гаф. Внимавайте да не стане някой гаф.*

— **грешка** *разш.*, **фал** *прен. разг.*, **изцепка** *жарг.*, **издънка** *жарг.*

ГВОЗДЕЙ – Продълговат, обикн. тънък метален кос с цилиндрична форма, заострен на единия край и с главичка на другия, който служи главно за заковаване.

— **пирон, клинец** *разш.*, **ексер** *диал.*

ГДЕ – вж. **къде**

ГЕБЕРЯСВАМ (ГЕБЕРДЯСВАМ) *диал. пренебр.* – вж. **умирам** 1. знач.

ГЕВГИР *простонар.* – вж. **цедка**

ГЕВЕЗЕ *простонар.* – вж. **глезльо**

ГЕВЕЗЕЛИК *простонар.* – вж. **превземка**

ГЕВЕЗЯ *простонар.* – вж. **глезя**

ГЕВЕЗЯ СЕ *простонар.* – вж. **превземам се**

ГЕГА – Дебела и дълга пръчка с кука или закривен край, която обикн. носят овчарите.

— **кривак, гага**[2] *диал.*

ГЕЕНА *остар.* – вж. **ад** 1. знач.

ГЕЙ – вж. **хомосексуалист**

ГЕМИЯ *разг.* – вж. **платноход**

ГЕНЕЗИС *книж.* – вж. **възникване**

ГЕНЕРАЛЕН – вж. **основен** 1. и 3. знач.

ГЕНЕРАЛИЗАЦИЯ *книж.* – вж. **обобщение** 2. знач.

ГЕНЕРАЛИЗИРАМ *книж.* – вж. **обобщавам** 2. знач.

ГЕНЕРАЛИЗИРАНЕ *книж.* – вж. **обобщение** 2. знач.

ГЕНЕРАЦИЯ *книж.* – вж. **поколение** 1. знач.

ГЕНЕТИЧЕН *спец.* – Който се отнася до наследствеността, свързан е с наследствеността на организмите. *Генетични изменения. Генетична обремененост.*

— **наследствен**

ГЕНИЙ – Човек, обикн. творец, който има изключителни способности в някаква област. *Моцарт е музикален гений.*

— **феномен** *прен. книж.*

ГЕПЯ *жарг.* – 1. вж. **вземам** 1. знач.;

2. вж. **откраднам**;

3. вж. **крада**

ГЕРАН *диал.* – вж. **кладенец** 1. знач.

ГЕРДАН *разг.* – 1. вж. **огърлица**;

2. *разш.* вж. **низа**

ГЕРМАНЕЦ – Мъж от основното население на Германия.

— **немец, шваба** *шег.*

ГЕРОИЗЪМ – 1. Качество на герой, изключителна смелост и себеотрицание. *Много героизъм е проявил народът в тежките години на войната. За героизма му го наградиха с орден. Всички са възхитени от героизма му.*

— **геройство, юначество** *разг.*

2. вж. **подвиг**

ГЕРОИЧЕН – 1. Който се отнася до герой и до проява на героизъм. *Героична смърт. Героично минало. Възхищавам се от героичния подвиг на Ботев.*

— **геройски, юнашки**

2. Който проявява героизъм. *Героичен народ. Героични хора.*

— **геройски, юначен, юнашки**
ГЕРОЙ – 1. Изключително смел, самоотвержен човек, който проявява героизъм. *Отдаваме почит на героите, паднали за свободата на родината. Ти си истински герой.*
— **юнак** *нар.*, **храбрец, витяз** *остар. поет.*
2. вж. **образ** 4. знач.
ГЕРОЙСКИ – вж. **героичен** 1. и 2. знач.
ГЕРОЙСТВО – 1. вж. **героизъм** 1. знач.;
2. вж. **подвиг**
ГЕШЕФТ *книж.* – 1. Користна, нечестна търговска сделка. *Гешефтите, които вършеше, му носеха големи печалби.*
— **спекула, далавера** *разг.*, **спекулация, гешефтарство** *книж.*
2. *рядко* вж. **сделка**
ГЕШЕФТАР *книж.* – вж. **спекулант**
ГЕШЕФТАРСТВО *книж.* – вж. **гешефт** 1. знач.
ГИБЕЛ – 1. Насилствено отнемане на живота. *Едно земетресение може да причини гибелта на много хора. Гибелта на Ботев все още е предмет на различни интерпретации от страна на историците.*
— **смърт, загиване, погубване, край**[1] *прен.*, **погиване** *рядко*
ант. → ***живот,*** дни, житие
// ***спасение,*** избавление
2. Прекратяване на съществуването на нещо поради война, бедствие, нещастие и под. *Нострадамус е предрекъл гибелта на света. Ужасно земетресение причинило гибелта на Атлантида. Опозицията обвинява правителството, че води страната към гибел.*
— **унищожение, загиване** *прен.*, **погубване** *прен.*, **разруха, рухване** *прен.*, **край**[1] *прен.*, **пагуба** *книж. остар.*
ант. → ***спасение,*** избавление
ГИБЕЛЕН – 1. Който носи големи загуби, нещастия, води до тежки последствия за някого или нещо. *Постоянното замърсяване на въздуха може да има гибелни последици за земята. Правителството води гибелна за страната политика.*
— **пагубен, фатален, катастрофален, съкрушителен, губителен** *книж.*
ант. → ***спасителен***
2. Който носи смърт. *Гибелна война. Гибелно земетресение.*
— **убийствен, смъртоносен**
3. вж. **разрушителен** 1. знач.
ГИГАНТ – вж. **великан** 1., 2. и 3. знач.
ГИГАНТСКИ – вж. **грамаден** 1. и 2. знач.
ГИД *книж.* – вж. **екскурзовод**
ГИЗДАВ *нар.* – 1. вж. **красив** 1. знач.;
2. вж. **напет**
ГИЗДАВЕЛКА *нар. поет.* – вж. **хубавица**
ГИЗДАВЕЦ *нар. поет.* – вж. **хубавец**
ГИЗДАВИНА *нар.* – вж. **красота**
ГИЗДАВИЦА *нар. поет.* – вж. **хубавица**
ГИЗДАВОСТ *нар.* – вж. **красота**
ГИЗДИЛО *нар. поет.* – вж. **накит**
ГИЗДОСАН *разг. ирон.* – вж. **пременен**
ГИЗДОСИЯ *нар. поет.* – 1. вж. **красота**;
2. вж. **хубавица**
ГИЗДЯ *несв. разг.* – вж. **украсявам** 1. знач.
ГИЗДЯ СЕ *несв. разг.* – 1. вж. **глася се** 1. знач.;
2. вж. **кича се**
ГИЛДИЯ – *разш.* вж. **съсловие** 1. знач.
ГИНА *несв.* – 1. вж. **умирам** 1. знач.;
2. вж. **изчезвам** 4. знач.;
3. *рядко* вж. **линея**
ГИПСИРАМ СЕ – 1. *разг.* вж. **вцепенявам се** 1. знач.;
2. *жарг.* вж. **напивам се**
ГИПСИРАН *жарг.* – вж. **пиян**
ГЛАВА – 1. Най-горната част на тялото на човек, където се намират мозъкът и повечето сетивни органи. *Като се биеш с децата, гледай да не пострада главата ти. От много учене ме заболя главата.*
— **кратуна** *прен. разг. пренебр.*, **тиква** *прен. разг. пренебр.*, **чутура** *прен. разг. пренебр.*, **куфалница** *разг. ирон.*
2. Горната част на главата между челото и тила. *Гола глава. Отпред на главата ти виждам бели коси.*
— **теме, лоб** *книж. разш.*
3. *прен.* вж. **ум** 1. знач.
ГЛАВАТАР – 1. Лице, което стои начело на група, дружина, банда и др. или е подбудител на някаква акция. *Където има бой, все той е главатарят. Главатар на заговор. Главатар на банда.*
— **тартор** *прен. неодобр.*, **байрактар** *нар. ирон.*, **горгорбашия** *простонар.*
2. вж. **водач** 2. знач.
ГЛАВЕЖ *диал.* – вж. **годеж**
ГЛАВЕЖНИК *диал.* – вж. **годежар**
ГЛАВЕН – вж. **основен** 1. знач.
ГЛАВНО – вж. **предимно**
ГЛАВОБЛЪСКАНИЦА *книж.* – 1. вж. **размишление** 1. знач.;
2. *остар.* вж. **кръстословица**
ГЛАВОБОЛ – вж. **главоболие** 1. знач.
ГЛАВОБОЛИЕ – 1. Болки в главата. *Страдам от постоянно главоболие. Имам главоболие.*
— **главобол, мигрена** *мед.*
2. *прен. разг.* вж. **безпокойство** 2. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **грижа** 1. знач.
ГЛАВОБОЛЯ – вж. **безпокоя** 2. знач.
ГЛАВОЗАМАЙВАМ – Правя някой да изгуби способност за трезва преценка на собствените си качества, достойнства, да започне да се гордее. *Успехите го главозамаяха. Славата не я главозамая.*
— **възгордявам, замайвам**
V замайвам (завъртявам) главата на някого *разг.*, завъртявам мозъка (ума, акъла) на някого *разг.*
ГЛАВОЗАМАЙВАМ СЕ – 1. вж. **самозабравям се**;
2. вж. **възгордявам се**
ГЛАВОЗАМАЙВАНЕ – 1. вж. **световъртеж**;
2. вж. **самозабравяне**
ГЛАВОЛОМЕН *книж.* – 1. Който е свързан с голям риск, с опасност за живота. *Той се готвеше да направи един главоломен скок.*
— **вратоломен** *книж.*
// За стръмнина, височина и под. – извънредно голям и опасен. *Главоломна пропаст. Главоломна височина.*
— **шеметен, вратоломен** *книж.*
2. вж. **стремителен** 1. знач.
ГЛАВОРЕЗ – вж. **убиец**
ГЛАВЯВАМ – 1. *остар.* вж. **наемам**;
2. *диал.* вж. **годявам**

ГЛАГОЛСТВАМ *книж. ирон.* – вж. **плещя**

ГЛАГОЛСТВАНЕ *книж. ирон.* – вж. **празнословие** 1. знач.

ГЛАГОЛЯ *старин.* – вж. **говоря** 1. знач.

ГЛАД – 1. Продължителна липса на храна, състояние на системна недохраненост. *От дългия и хроничен глад организмът ми отслабна. От постоянен глад човек може да умре.*

— **гладуване, недояждане, недохранване, гладория** *разг.*, **гладия** *простонар.*, **гладотия** *простонар.*

ант. → ***преяждане,*** пресищане, пресита

2. *прен.* Силно, страстно желание за нещо, нужда от нещо. *Глад за знания. Духовен глад. Полов глад.*

— **жажда** *прен.*

3. *прен. разг.* вж. **бедност** 1. знач.

ГЛАДЕН – 1. Който продължително време не си дояжда, гладува. *По улиците скитат гладни деца. Народът е гладен.*

— **недохранен, недоял**

ант. → ***сит***, нахранен

2. *прен.* вж. **алчен**

V сит като просяк *разг. ирон.*, залепили (слепили) му са се червата *разг.*, стомахът (червата) му свирят рамазан *разг.*, в корема му жаби куркат *разг.* към 1. знач.

ГЛАДИЯ *простонар.* – вж. **глад** 1. знач.

ГЛАДКО – 1. За говорене, реч и др. – без запъване, спокойно. *Говореше гладко. Гласът му се лееше гладко.*

— **плавно** *прен.*

2. *прен.* вж. **лесно** 2. знач.

ГЛАДНИК – 1. вж. **лакомник**;

2. *прен.* вж. **алчник**

ГЛАДОРИЯ *разг.* – 1. вж. **глад** 1. знач.;

2. *пренебр.* вж. **беднотия** 1. знач.

ГЛАДОТИЯ *простонар.* – вж. **глад** 1. знач.

ГЛАДУВАМ – 1. Системно или продължително време не се храня, ям недостатъчно, обикн. поради липса на храна или материални средства. *Всички знаеха, че жената е бедна и редовно гладува. През военните години хората гладуваха. Не се чувствам добре, когато гладувам.*

— **недоядам си, недоядам, недохранвам се**

ант. → ***преяждам,*** пресищам се, натъпквам се, надумквам се, наблъсквам се, надънвам се

2. *прен.* вж. **мизерствам**

V опъвам уши от глад *разг.*, ям трици *разг. пренебр.*, ще ядем хляб и зъби *разг. ирон.*, хляб нямам да ям *разг.*, нямам троха хляб *разг.*, затягам (стягам) каиша (колана, пояса) *разг.*, свивам каиша *разг.*, карам на мускули (на нокти) *жарг.* към 1. знач.

ГЛАДУВАНЕ – вж. **глад** 1. знач.

ГЛАДЪК – 1. Който е без грапавини и остри издатини и при пипане не драска. *Гладък камък. Гладки колчета. Гладко дърво.*

— **загладен, огладен** *разг.*, **изгладен**

ант. → ***грапав,*** негладък, стъргав

2. Който е без издатини и вдлъбнатини. *Гладък асфалт. Гладък път. Гладка пътека. Гладък под.*

— **равен, огладен** *разг.*

ант. → ***неравен,*** грапав, негладък

3. За прическа, коса – който е без чупки, къдри и обикн. е опънат. *Гладка прическа. Гладка коса. Гладък перчем.*

— **загладен, пригладен, зализан** *разг.*, **олизан** *разг.*

ант. → ***къдрав,*** буклест

4. Който е без бръчки, гънки, чупки, набор. *Гладко лице. Гладки бузи. Гладка кожа. Гладка прилепнала рокля. Гладък пуловер.*

— **опънат, изпънат, изопнат**

ант. → ***набръчкан,*** сбръчкан, набърчен, сбърчен, бръчкав

// ***набран,*** надиплен, драпиран, начупен

5. *прен.* Който се извършва равномерно, без резки преходи, без затруднения. *Гладка реч. Гладък говор. Гладък разказ.*

— **плавен** *прен.*

ант. → ***тромав***, тежък

6. *прен.* За писмен текст, език, стил и под. – който е усъвършенстван до необходимата степен, който е издържан по форма. *Гладък превод. Гладък стил. Гладък стих.*

— **обработен, огладен** *прен.*, **изгладен** *прен.*

ант. → ***грапав,*** необработен, негладък

ГЛАДЯ *несв.* – 1. вж. **изглаждам** 1. и 2. знач.;

2. *прен.* вж. **галя** 1. знач.

ГЛАЗУРА – вж. **емайл**

ГЛАМАВ *разг. пренебр.* – вж. **глупав** 1., 2. и 3. знач.

ГЛАМАВОСТ *разг. пренебр.* – вж. **глупост** 1. знач.

ГЛАМАВЩИНА *разг. пренебр.* – вж. **глупост** 1. знач.

ГЛАМЧО *разг. пренебр.* – вж. **глупак**

ГЛАНЦ *книж.* – вж. **блясък** 1. знач.

ГЛАНЦИРАМ *спец.* – вж. **полирам**

ГЛАС – 1. Предпочитание, изразено чрез гласуване. *Не знам за кого да дам гласа си в изборите. Партията разчита и на твоя глас.*

— **вот** *книж.*

2. *прен.* вж. **звук** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **призив** 1. знач.;

4. *прен.* вж. **възглед** 2. знач.

ГЛАСНОСТ – Открито обсъждане на обществен проблем, съобщаване на нещо пред широката общественост. *Обвиняват правителството, че не дава достатъчна гласност на действията си. Обществеността настоява за широка гласност на сделката. Липсата на гласност винаги буди съмнения.*

— **публичност, прозрачност** *прен.*, **разгласяване, популяризация, разгласа, откритост, публицитет** *книж. рядко*

ант. → ***прикритост,*** скритост, потайност

ГЛАСОВИТ – вж. **сладкогласен**

ГЛАСОПОДАВАМ *книж. рядко* – вж. **гласувам**

ГЛАСОПОДАВАТЕЛ *книж.* – вж. **избирател**

ГЛАСОПОДАВАТЕЛЕН *книж.* – вж. **избирателен** 1. знач.

ГЛАСУВАМ – Изразявам мнението си на избори чрез бюлетина. *На изборите хората масово гласуваха.*

— **гласоподавам** *книж. рядко*

ГЛАСЯ *несв.* – 1. вж. **подготвям** 1. знач.;

2. *разг.* вж. **организирам** 1. знач.

ГЛАСЯ СЕ *несв.* – 1. Обличам се хубаво, придавам си хубав външен вид. *Суетна е и по цял ден се гласи пред огледалото. Дъщеря ми много обича да се гласи.*

— **докарвам се** *в несв. разг.*, **гиздя се** *разг.*, **контя се** *разг. ирон.*, **труфя се, кипря се** *разг. ирон.*

2. вж. **готвя се** 1. знач.;

3. вж. **възнамерявам**

ГЛАШАТАЙ – 1. В миналото – човек, който разгласява с викане официални съобщения. *На площада селският глашатай би барабана и на висок глас прочете наредбата.*

— **телалин** *нар.*, **протогер** *диал. остар.*

2. *прен.* Ревностен застъпник и пропагандатор на някаква или нечия идея, идеология. *Те се превърнаха в глашатаи на антиглобализма.*

— **рупор** *прен.*

ГЛЕДАМ *несв.* – 1. Възприемам обикн. продължително с очи нещо. *Той гледаше от прозореца децата, които играеха на двора. С часове мога да гледам тази картина. Гледам как приготвяш багажа.*

— **наблюдавам, зяпам**[2] *разг. ирон.*, **съзерцавам** *книж.*, **лицезра** *старин.*, **керизя** *жарг.*, **скивам** *жарг.*

2. Насочвам погледа си в някаква посока обикн. от време на време или многократно. *На няколко пъти гледах часовника си.*

— **поглеждам** *в несв.*

3. За очи – имам някакво изражение. *Очите му гледат злобно. Тъжно гледаха очите ѝ.*

— **поглеждам** *в несв.*

4. вж. **виждам** 1., 2. и 3. знач.;

5. вж. **внимавам** 2. знач.;

6. вж. **наглеждам** 1. знач.;

7. *прен. разг.* вж. **преглеждам** 3. знач.;

8. вж. **отглеждам** 1. и 2. знач.;

9. *прен.* вж. **старая се**;

10. *прен.* вж. **гадая**;

11. вж. **грижа се** 1. знач.

V гълтам (поглъщам, попивам) с очи някого, нещо *разг.*, не свалям (снемам, отделям, откъсвам) очи<те си> от някого, нещо *разг.* към 1. знач.

ГЛЕДАМ СЕ *несв.* – вж. **виждам се** 1. знач.

ГЛЕДАНЕ – *прен.* вж. **грижа** 2. знач.

ГЛЕДАЧКА – вж. **гадателка**

ГЛЕДЕЦ *разг.* – вж. **зеница** 1. знач.

ГЛЕДИЩЕ – 1. вж. **възглед** 1. и 2. знач.;

2. вж. **аспект** 1. знач.

ГЛЕДКА – 1. Местност, част от природата, от външния свят, която се открива пред погледа от дадено място. *От билото на планината се открива прекрасна гледка. Гледката от прозореца е приятна. Есенна гледка. Алпийска гледка.*

— **изглед, картина, панорама, пейзаж, ландшафт** *книж.*

2. Нещо, което става пред погледа. *На автобусната спирка понякога се наблюдават интересни гледки. Станах свидетел на необичайна гледка. Не съм любител на подобни гледки.*

— **зрелище, сцена** *прен.*, **картина**

3. Външният вид на нещо, някого. *Гледката на изоставената къща ме натъжи. Гледката на екстравагантно облечената жена ме изуми.*

— **изглед, вид**[1]**, картина** *прен.*

ГЛЕЗАН *разг.* – вж. **глезльо**

ГЛЕЗЕН – 1. Който е свикнал да му се изпълняват всички желания, прищевки и гледа да се налага във всичко. *Глезено дете. Глезена жена.*

— **разглезен, гален, капризен, разгален** *разг.*

2. вж. **глезлив**

V расъл под крило *разг.*, израснал на дюшек *разг.*, расъл в саксия *разг.*, расъл под похлупак *разг.*, расъл под стъклен капак *разг.* към 1. знач.

ГЛЕЗЕНОСТ – Качество или проява на глезен човек. *Не ми харесва твоята глезеност.*

— **галеност, глезливост**

ГЛЕЗЛИВ – Обикн. за глас, поведение и под. – в който има кокетство, галеност, умилкване. *Тя му говореше с глезлив глас. Глезливо държание.*

— **глезен, кокетлив, лигав** *прен. разг. неодобр.*

ГЛЕЗЛИВОСТ – вж. **глезеност**

ГЛЕЗЛЬО – Момче или мъж, който се глези, държи се несериозно, глезено. *Никога не можеш да накараш този глезльо да ти свърши някаква работа.*

— **глезан** *разг.*, **лигльо** *разг. пренебр.*, **лиготия** *разг. неодобр.*, **лига**[1] *прен. разг. неодобр.*, **гевезе** *простонар.*, **глезундрьо** *диал. пренебр.*

V мамино детенце (синче) *разг. пренебр.*

ГЛЕЗОТИЯ *разг. – обикн. мн.* вж. **превземка**

ГЛЕЗОТЯ *разг. неодобр.* – вж. **глезя**

ГЛЕЗОТЯ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **превземам се**

ГЛЕЗУНДРЬО *диал. пренебр.* – вж. **глезльо**

ГЛЕЗЯ *несв.* – Прекалено угаждам на някого, като задоволявам прищевките му, създавам му всякакви удобства. *Майките не трябва да глезят децата си. Престани да го глезиш и да му купуваш всичко, което поиска.*

— **галя** *прен.*, **разглезвам** *в несв.*, **разгалвам** *в несв. разг.*, **глезотя** *разг. неодобр.*, **лигавя** *прен. разг. неодобр.*, **гевезя** *простонар.*

V вдигам и слагам на ръце някого *разг.*

ГЛЕЗЯ СЕ – 1. Проявявам капризи, искам да ми се угажда във всичко, да се задоволяват прищевките ми. *Детето се глезеше и не искаше да изяде закуската си.*

— **капризнича**

2. вж. **галя се**;

3. вж. **превземам се**

V продавам (правя) фасони на някого *разг.* към 1. знач.

ГЛЕТЧЕР – вж. **ледник**

ГЛЕЧ – вж. **емайл**

ГЛОБАЛЕН – 1. вж. **цялостен** 1. знач.;

2. *разш.* вж. **световен** 1. знач.

ГЛОЖДЯ – 1. вж. **гриза** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **разяждам** 1. и 2. знач.

ГЛОЗГАМ – вж. **гриза** 1. знач.

ГЛУМА *книж.* – вж. **шега**

ГЛУМЕЦ *книж. остар.* – 1. вж. **шегобиец**;

2. вж. **шут**[1] 1. знач.

ГЛУМЯ СЕ *книж.* – вж. **шегувам се**

ГЛУПАВ – 1. Който е с ограничени умствени способности. *Толкова е глупав, че не разбира какво му говориш. Глупав ученик. Глупав селянин.*

— **тъп** *разг.*, **гламав** *разг. пренебр.*, **скудоумен** *книж.*, **тъпоумен** *разг.*, **тъпоглав** *разг.*

ант. → ***умен,*** интелигентен, схватлив

2. Който не умее да разсъждава добре, да проумява нещата, не знае как трябва да постъпи. *Глупав е и може да подпише неизгодния договор. За глупав ли ме смяташ, че не мога да се справя с положението? Глупава е и няма да реагира правилно.*

— **несъобразителен, плиткоумен** *разг. ирон.*, **гламав** *разг. пренебр.*, **тъп** *разг.*, **прост** *прен. разг.*, **тъпоглав** *разг.*, **задръстен** *разг. пренебр.*

ант. → ***съобразителен,*** досетлив, находчив, изобретателен

3. Който е израз на недостатъчно мислене. *Глупав план. Глупав ход. Глупав съвет. Глупав отговор. Глупава шега.*

— **тъп** *разг.*, **плиткоумен** *разг. ирон.*, **тъпоумен** *разг.*, **гламав** *разг. пренебр.*

ант. → ***умен,*** мъдър

// ***остроумен,*** находчив

4. Който изразява ограничени умствени способности. *Глупаво лице. Глупав поглед. Глупава физиономия.*

— **тъп** *разг.*, **тъпоумен** *разг.*

ант. → ***умен,*** интелигентен, буден, събуден

5. вж. **безсмислен** 1. знач.;

6. *прен.* вж. **безразсъден** 1. знач.

V лек в главата *разг.*, без акъл <в главата> *разг.*, без <капка> мозък <в главата> *разг.*, без глава на раменете *разг.*, с кокоши ум *разг. ирон.*, ритнат в акъла *разг. подигр.*, умен в краката *разг. ирон.*, умен като гъска *разг. ирон.* към 1. и 2. знач.

V не му сече акълът (умът, главата, пипето, пипката, кратуната, тиквата) *разг. пренебр.*, не му стига умът (главата, акълът, пипето, пипката, кратуната) *разг. пренебр.*, не му хваща главата (умът) *разг. пренебр.*, не му взема главата *разг. пренебр.*, бавно загрява *жарг. пренебр.*, загрява като албански реотан *жарг. пренебр.* към 2. знач.

ГЛУПАВИЧЪК – вж. **глуповат**

ГЛУПАК – Човек с ограничени умствени способности, който постъпва глупаво, в противоречие със здравия разум. *Не вярвах, че е такъв глупак да продаде на безценица апартамента си. Глупак е, щом се доверява на мошеници.*

— **глупец** *рядко*, **будала** *разг. пренебр.*, **балама** *разг. пренебр.*, **ахмак** *разг. презр.*, **хапльо** *разг. пренебр.*, **бунак** *разг. пренебр.*, **тъпак** *разг. пренебр.*, **гламчо** *разг. пренебр.*, **олигофрен** *прен. разг. пренебр.*, **галфон** *разг. пренебр.*, **тъпанар** *прен. разг. руг.*, **дебил** *прен. разг. пренебр.*, **абдал** *простонар.*, **серсем** *разг. пренебр.*, **дурак** *разг. руг.*, **тапир** *прен. разг. пренебр.*, **идиот** *прен. разг. руг.*, **кретен** *прен. разг. руг.*, **пън** *прен. разг. презр.*, **дръвник** *прен. разг. презр.*, **рапон** *прен. разг. пренебр.*, **чукундур** *прен. разг. презр.*, **галош** *прен. разг. пренебр.*, **тиквеник** *прен. разг. руг.*, **патка** *прен. разг. руг.*, **гъска** *прен. разг. руг.*, **папуняк** *прен. разг. руг.*, **ампе** *жарг.*, **тъпунгер** *жарг.*, **ръб** *прен. жарг.*, **баламурник** *жарг.*, **балък** *жарг.*, **чвор** *прен. жарг.*

ант. → ***умник***

V празна глава (кратуна, чутура) *разг. пренебр.*, дървена (букова, тиквена, изкуфяла) глава *разг. пренебр.*, зелена кратуна *разг. пренебр.*, глава като чутура *разг. пренебр*, глава без мозък *разг. пренебр.*, глава за четири нозе *диал. пренебр.*, голям фес, ама празен *диал. пренебр.*

ГЛУПАЩИНА *разг.* – вж. **глупост** 1. и 2. знач.

ГЛУПЕЦ *рядко* – вж. **глупак**

ГЛУПОВАТ – Който е малко глупав. *Глуповат момък. Глуповата книга.*

— **възглупав, глупавичък**

ГЛУПОСТ – 1. Качество на глупав. *Неведнъж е проявявал глупостта си. От глупост може да провали сделката. Възползваха се от глупостта му и му взеха имота.*

— **глупащина** *разг.*, **гламавост** *разг. пренебр.*, **гламавщина** *разг. пренебр.*, **тъпота** *разг.*, **тъпоумие** *разг.*, **скудоумие** *книж.*, **тъпоглавие** *разг.*, **тъпост** *разг. рядко*, **плиткоумие** *разг. пренебр.*, **простотия** *прен. разг. пренебр.*, **будаллък** *простонар. пренебр.*, **будалащина** *простонар. пренебр.*, **бунащина** *разг. пренебр.*, **ахмаклък** *разг. презр.*, **серсемлък** *разг. пренебр.*, **абдалщина** *простонар.*

2. Проява, постъпка, която показва липса на нормално, разумно разсъждение, несъобразителност. *Върша глупости. Каква глупост си направил пак? Омръзнаха ми твоите глупости. Слушам само глупости.*

— **глупащина** *разг.*, **глупотевица** *разг. пренебр.*, **тъпотия** *разг. неодобр.*, **щуротия** *разг. неодобр.*, **дивотия** *разг. неодобр.*, **простотия** *обикн. мн. разг. неодобр.*

3. вж. **безсмислица**;

4. *Обикн. мн.* вж. **безсмислици** 1. знач.;

5. *разг.* вж. **безразсъдство** 1. знач.

ГЛУПОТЕВИЦА *разг. пренебр.* – вж. **глупост** 2. знач.

ГЛУХ – 1. За звук, шум, глас и под. – който не се чува ясно, отчетливо. *Глухи удари на сърцето. Камъкът падна с глух звук.*

— **тъп** *прен.*

ант. → ***ясен,*** отчетлив

// ***звънък,*** звучен, звънлив

2. *прен.* вж. **тих** 1. и 3. знач.;

3. *прен.* вж. **сподавен** 1. и 2. знач.;

4. *прен.* вж. **неотзивчив**;

5 *прен.* вж. **затънтен**

ГЛУХО – вж. **тихо** 4. знач.

ГЛУХОТА 1. *прен. поет.* – вж. **тишина** 1. и 2. знач.;

2. *прен. поет.* вж. **мъртвило** 1. знач.

ГЛУХОТИЯ *рядко* – 1. вж. **тишина** 1. знач.

2. вж. **мъртвило** 1. знач.

ГЛЪБ *поет.* – вж. **дълбочина** 1. знач.

ГЛЪБИНА *поет.* – 1. вж. **дълбочина** 1., 2. и 3. знач.;

2. *прен.* вж. **задълбоченост** 1. знач.

ГЛЪБИНЕ *рядко* – вж. **дълбочина** 1. знач.

ГЛЪТВАМ – вж. **гълтам**

ГЛЪХНА *несв.* – вж. **утихвам** 1. знач.

ГЛЪЧ – вж. **врява**

ГЛЪЧКА – вж. **врява**

ГМЕЖ *книж. рядко* – 1. вж. **тълпа** 1. знач.;

2. вж. **врява**

ГМУРВАМ – вж. **потопявам** 1. знач.

ГМУРКАМ СЕ – Много пъти и с бързи движения, изведнъж се потапям (обикн. с главата надолу) в дълбока вода. *Децата се гмуркаха в басейна.*

— **гуркам се, ниркам** *диал.*

ГНЕВЕН – вж. **ядосан**

ГНЕВЛИВ – вж. **раздразнителен**

ГНЕВЛИВОСТ – вж. **раздразнителност**

ГНЕВЯ *несв.* – вж. **ядосвам**

ГНЕВЯ СЕ *несв.* – Обзема ме силно чувство на гняв, като обикн. давам външен израз на недоволството, възмущението си от някого, нещо. *Разказваше ми за неприятностите си в службата и все повече се гневеше. Защо толкова се гневиш, детето нищо лошо не е сторило.*

— **ядосвам се** *в несв.*, **нервирам се, сърдя се** *разг.*, **лютя се** *нар.*, **горещя се** *разш.*, **кипя** *прен.*, **пеня се** *прен. разг.*, **пенявя се** *разг.*

V скърцам <със> зъби *разг.*, пукам (пръскам) се от

яд *разг.*, пукам (пръскам) се откъм (през) гърба си *разг.*, яд ми капе на сърцето *разг.*, ям си месата (джигера) *разг.*

ГНЕЗДО – 1. *прен.* вж. **източник** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **свърталище**

ГНЕТ – 1. Тежко душевно състояние на потиснатост. *Под гнета на мисълта, че жена му го напуска, той с всеки ден се топеше. Душевен гнет.*
— **угнетение** *книж.*
2. вж. **насилие** 1. знач.;
3. вж. **робство**

ГНЕТИТЕЛЕН *книж. рядко* – вж. **мъчителен** 3. знач.

ГНЕТЯ *несв.* – 1. Причинявам душевни, нравствени мъки, създавам чувството за потиснатост. *Гнети ме мисълта за болната ми майка. Гнети ме чувството за вина.*
— **измъчвам** *в несв.*, **мъча, угнетявам** *книж. в несв.*, **потискам** *в несв.*, **тормозя, терзая** *поет.*, **притеснявам** *в несв.*, **тровя** *прен.*, **депресирам** *книж.*, **депримирам** *книж.*
2. вж. **потискам** 1. знач.
V не давам (оставям) на мира *разг.*, тровя душата (кръвта) *разг.*, тровя живота (дните) *разг.*, към 1. знач.

ГНЕТЯЩ *книж.* – 1. Който потиска, угнетява, създава мрачно настроение. *Гнетящ мрак. Гнетяща тишина. Гнетяща атмосфера.*
— **потискащ, угнетяващ** *книж.*, **депресиращ** *книж.*, **депримиращ** *книж.*
2. вж. **мъчителен** 3. знач.

ГНИЛ – 1. Който се характеризира с вътрешно разрушаване вследствие на продължително въздействие на влага, триене и др. *Гнила дъска. Гнили кюнци. Гнили греди*
— **прогнил, изгнил, загнил**
2. За органични вещества (плодове, зеленчуци и под.) – в който се е извършил процес на разлагане, разрушаване. *Гнили круши. Гнили домати. Гнили картофи.*
— **изгнил, прогнил, скапан** *разг.*, **разкапан** *разг.*, **сплут** *разг.*, **разплут** *разг.*
3. *прен.* Който е поразен от духовно разложение и упадък. *Гнило общество. Гнила система. Гнила власт.*
— **прогнил** *прен.*, **изгнил** *прен.*, **разкапан** *прен.*

ГНИЛАК – вж. **гнилоч**

ГНИЛЕЖ – вж. **гнилоч**

ГНИЛОСТ – 1. Качество на гнил. *Стаята мирише на влага и гнилост. Убедих се в гнилостта на дъската.*
— **гнилота, прогнилост, изгнилост** *рядко*
2. Духовно разложение и упадък. *Гнилост на политическата система.*
— **прогнилост, гнилота, изгнилост** *рядко*, **разкапаност** *разг.*

ГНИЛОТА – 1. вж. **гнилост** 1. и 2. знач.;
2. вж. **гнилоч**

ГНИЛОТАК *диал.* – вж. **гнилоч**

ГНИЛОЧ – Много гнили неща (обикн. растения, листа, трева, клони и под.), събрани на едно място. *През есента земята се покрива със сухи листа и гнилоч.*
— **гнилак, гнилеж, гнилота, гнилотак** *диал.*

ГНИЯ *несв.* – 1. *прен.* Водя жалко съществуване в крайно лоши условия, които постепенно ме погубват. *Гния в затвора. Гния в робство. Гния на село.*
— **плуя** *прен. разг. неодобр.*, **тлея** *рядко*
2. вж. **разлагам се** 1. знач.

ГНОИЩЕ *диал.* – вж. **торище**

ГНОЙНИК – вж. **абсцес**

ГНОМ *книж.* – вж. **джудже** 1. знач.

ГНОЯ *несв.* – вж. **загноявам**

ГНОЯСВАМ – вж. **загноявам**

ГНУС – вж. **погнуса** 1. знач.

ГНУСЕН – 1. вж. **отвратителен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **подъл** 1. знач.

ГНУСЛИВОСТ – вж. **погнуса** 1. знач.

ГНУСНАВ *разг.* – вж. **отвратителен** 1. знач.

ГНУСНАВОСТ *разг.* – вж. **погнуса** 1. знач.

ГНУСОТА – 1. вж. **погнуса** 1. знач.;
2. вж. **гадост** 1. и 2. знач.

ГНУСОТИЯ – вж. **гадост** 1. и 2. знач.

ГНУСЯ СЕ *несв.* – вж. **отвращавам се**

ГНЯВ – вж. **яд** 1. знач.

ГОВЕДО – вж. **добиче**

ГОВЕЕНЕ *нар.* – вж. **пост**[2]

ГОВЕЯ *нар.* – вж. **постя**

ГОВОР – 1. Устно, с глас изречени думи за изразяване на мисли, желания и др. *Говорът е средство за общуване между хората. От стаята се чу тих говор. Чужд говор.*
— **реч, език**
ант. → ***мълчание***, безмълвие
2. вж. **диалект**

ГОВОРИ СЕ – вж. **мълви се**

ГОВОРИТЕЛ – 1. Длъжностно лице, което чете новини, съобщения, реклами и под. (в радио, телевизия, филм и др.)
— **спикер, диктор** *книж.*
2. вж. **оратор** 2. знач.
3. *разг.* вж. **мегафон**

ГОВОРЛИВ *остар.* – вж. **приказлив**

ГОВОРЛИВОСТ *остар.* – вж. **приказливост**

ГОВОРЯ *несв.* – 1. Общувам с думи. *Приятна жена е, но обича много да говори. Детето вече говори. Всички мълчаха, говореше само той. Докога ще говориш?*
— **приказвам, бъбря** *разг.*, **бърборя** *разг. пренебр.*, **дърдоря** *разг. пренебр.*, **дрънкам** *разг. пренебр.*, **бръщолевя** *разг. грубо*, **плямпам** *разг. грубо*, **меля** *разг. пренебр.*, **хортувам** *нар.*, **глаголя** *старин.*, **гълча** *диал.*, **хоратя** *диал.*
ант. → ***мълча***, немея, трая
2. вж. **разговарям**
3. вж. **казвам** 1. знач.
V мелят ми (мели ми) устата *разг. неодобр.*, меля с езика си *разг. неодобр.*, мели ми ченето (воденицата) *разг. неодобр.*, чеша си езика *разг. неодобр.*, не ми спира езикът (устата) *разг. неодобр.* към 1. знач.

ГОДЕЖ – Уговорка между момък и мома за сключване на брак, обикн. в присъствие на родители и близки и размяна на пръстени между бъдещите младоженци.
— **годявка, обручение** *старин.*, **главеж** *диал.*

ГОДЕЖАР – Лице, което е изпратено у момата от страна на младежа да уговаря годежа. *Една вечер в къщата на девойката дойдоха годежари.*
— **сватовник., годежник, сват, сгледник** *нар.*, **огледник** *диал.*, **главежник** *диал.*, **стройник** *диал.*, **обручител** *остар.*

ГОДЕЖНИК – вж. **годежар**

ГОДЕН – 1. Който може, който е в състояние да извърши нещо. *Съмнявам се дали е годен да изпълни задачата. Той е напълно годен за тази работа. Ротата е година за отбрана.*

— **способен, кадърен** *разг.*

ант. → ***негоден***, неспособен, некадърен

2. Който притежава необходимите качества, поради което е подходящ да бъде използван, употребен. *Година пушка. Годно семе. Годно за износ грозде.*

— **пригоден, използваем**

ант. → ***негоден***, непригоден, неизползваем, нефелен

V влиза в работа *разг.* към 2. знач.

ГОДИНИ – *разг.* вж. **възраст**

ГОДИНЯСВАМ *разг.* – вж. **застоявам се** 2. знач.

ГОДНОСТ – 1. Необходими качества и състояние на някого да извърши нещо. *Убедени сме в годността на армията да ни защитава.*

— **способност, кадърност** *разг.*

ант. → ***негодност***, неспособност, некадърност

2. Необходими качества и състояние на нещо да бъде използвано, употребено. *Годност на машините. Годност на лекарството.*

— **пригодност, използваемост**

ант. → ***негодност***, непригодност

ГОДЯВАМ – Правя годеж. *В неделя годявам дъщеря си.*

— **сгодявам, обручавам** *старин.*, **главявам** *диал.*

ант. → ***разгодявам***

ГОДЯВКА – вж. **годеж**

ГОЗБА – вж. **ястие**

ГОЛ – 1. За човешко тяло или части от тялото – който не е покрит с някаква материя, дреха и др. *Виждаха се голите части на тялото ѝ. Гол гръб. Голи рамене. Голи колене.*

— **открит, оголен, разголен, непокрит, наг** *старин.*

ант. → ***покрит***, завит

2. За човек – който е без дрехи върху тялото или само с долни дрехи. *Голи хора на плажа. Гола жена. Появи се напълно гол.*

— **необлечен, разсъблечен, съблечен, наг** *старин.*

ант. → ***облечен***, неразсъблечен, несъблечен

3. Който не е покрит с косми, козина, перушина, листа и под. *Голо теме. Гола земя. Голи клони.*

— **оголен, оголял**

ант. → ***обрасъл***

V както го майка родила *разг.*, както от майка излязъл *разг.*, в (по) адамово (евино) облекло *разг. шег.*, в <дядово> адамово одеяние *книж. шег.* към 2. знач.

ГОЛГОТА *прен. книж.* – вж. **мъка** 1. знач.

ГОЛЕМАН *разг. неодобр. рядко* – вж. **горделивец**

ГОЛЕМАНОВЩИНА *рядко* – вж. **големство**

ГОЛЕМЕЦ – Лице с високо обществено или служебно положение. *Баща му е големец, заема висок пост в министерството. На събранието бяха дошли местните големци.*

— **клечка** *прен. разг.*, **туз** *разг.*, **тузар** *разг.*, **тежкар** *разг.*

V важна птица *разг.*, важна (голяма) клечка *разг.*, едра риба *разг.*

ГОЛЕМЕЯ СЕ – вж. **важнича**

ГОЛЕМИНА – 1. Качество на предмет или лице, което се определя от измеренията му. *Комбайнът сортира зърната по големина. Двамата мъже си приличат по големина.*

— **едрина, едрота**

2. вж. **размер** 1. знач;.

3. **дълбочина** 2. знач.

ГОЛЕМСТВО – Чувство за превъзходство над другите, за по-голяма значимост. *С големството си тя отблъсква хората от себе си.*

— **мегаломания** *книж.*, **грандомания** *книж.*,

— **големановщина** *рядко*

ГОЛОБРАД – вж. **безбрад**

ГОЛОСЛОВЕН – вж. **необоснован**

ГОЛОСЛОВИЕ – вж. **празнословие** 1. знач.

ГОЛОСЛОВНОСТ – вж. **необоснованост**

ГОЛОТА – *Обикн. мн.* Непокрити части на човешкото тяло. *Толкова е дрипава, че голотите ѝ се виждат.*

— **голотия**

ГОЛОТИЯ – 1. *Обикн. мн.* вж. **голота**

2. *разг.* вж. **беднотия** 1. знач.;

3. *разг. пренебр.* вж. **бедняк**

ГОЛТАК *разг. пренебр.* – вж. **бедняк**

ГОЛТАШКИ – вж. **бедняшки** 1. знач.

ГОЛЧО *разг. пренебр.* – вж. **бедняк**

ГОЛЯ *несв.* – вж. **разголвам**

ГОЛЯМ – 1. Чиито размери са над обикновените, средните. *Големи буци пръст. Голяма глава. Големи зъби. Голяма ябълка. Голяма риба.*

— **едър**

ант. → ***малък***, дребен, ситен, миниатюрен

2. Който надминава средното равнище на нещо от същия вид по количество, брой, сила, степен. *Големи добиви. Голяма заплата. Голям наем. Големи успехи.*

— **значителен, висок** *прен.*, **крупен** *разг.*, **немалък**

ант. → ***малък***, незначителен, нисък, неголям

3. Който притежава значително имущество и над средните мащаби материални възможности. *Голям земеделец. Голям търговец. Голямо стопанство. Голямо предприятие.*

— **крупен, едър**

ант. → ***малък***, дребен

4. вж. **възрастен** 1. знач.;

5. вж. **обемист**;

6. вж. **многоброен** 2. знач.;

7. вж. **силен** 3. знач.;

8. вж. **важен** 1. знач.;

9. вж. **велик**

ГОНАЧ *разг.* – Човек, който подкарва, подгонва дивеч по време на лов.

— **гончия** *разг.*, **карач** *разг.*

ГОНЕН – вж. **преследван**

ГОНЕНЕ – вж. **гонение**

ГОНЕНИЕ – Вървене по следите на някого с цел да се улови и накаже или да му се напакости. *Гонения на евреи по време на Втората световна война. Подложен съм на гонения.*

— **преследване, гонене, гонитба**

ГОНЕНИЦА – Детска игра, при която един от участващите гони другия. *Играем на гоненица.*

— **бяганица** *разг.*, **тичаница** *разг.*

ГОНИТБА – вж. **гонение**

ГОНИТЕЛ *книж.* – вж. **преследвач**

ГОНЧИЯ *разг.* – вж. **гонач**

ГОНЯ – 1. вж. **преследвам** 1. и 2. знач.;

2. вж. **пъдя** 1. знач.;

3. вж. **отпъждам**

ГОРА – Място, обрасло с много дървета, както и самите дървета в такава местност. *Навлязохме в гората. Гъста гора. Дъбова гора. Борова гора.*

— **лес** *книж.*, **дъбрава, кория** *нар.*, **орман** *нар. остар.*

ГОРГОРБАШИЯ *простонар.* – вж. **главатар** 1. знач.

ГОРД – 1. Който има или е изпълнен с чувство за собствено достойнство и самоуважение. *Планинците са горди хора. Гордо държание. Горда осанка. Горда походка. Горд вид.*

— **достолепен, достоен** *прен.*

2. вж. **честолюбив**;

3. вж. **надменен** 1. знач.

ГОРДЕЛИВ – вж. **надменен** 1. знач.

ГОРДЕЛИВЕЦ – Надменен, горделив човек. *Откакто го повишиха в службата, се превърна в смешен горделивец. Никой не обича горделивците.*

— **фукльо** *разг. неодобр.*, **перко** *разг. ирон.*, **фанфарон** *книж. ирон.*, **големан** *разг. неодобр. рядко*

V надут пуяк (паун) *разг. пренебр.*, вирнат нос *разг. пренебр.*

ГОРДЕЛИВО – вж. **надменно**

ГОРДЕЛИВОСТ – вж. **надменност**

ГОРДЕЯ СЕ – 1. вж. **славя се** 1. знач.;

2. вж. **важнича**

ГОРДО – вж. **надменно**

ГОРДОСТ – 1. Качество на човек с повишено самочувствие или външна изява на това качество. *Национална гордост. Липсва ти гордост. Съхраних гордостта си. В погледа му се четеше гордост.*

— **достойнство, достолепие, самоуважение, себеуважение** *рядко*

2. вж. **честолюбие** 1. и 2. знач.

3. вж. **надменност**

ГОРЕ – вж. **високо** 1. знач.

ГОРЕ-ДОЛУ – вж. **почти** 1., 2. и 3. знач.

ГОРЕИЗЛОЖЕН *книж.* – Който е изложен, посочен преди това. *Гореизложени факти. Гореизложен пример. Гореизложена мисъл.*

— **гореописан** *книж.*, **горепосочен** *книж.*, **гореотбелязан** *книж.*, **горецитиран** *книж.*, **гореспоменат** *книж.*, **гореказан** *книж.*, **гореозначен** *книж.*, **гореприведен** *книж.*

ант. → ***долуизложен***, долупосочен, долуспоменат, долуозначен

ГОРЕКАЗАН *книж.* – вж. **гореизложен**

ГОРЕН – 1. вж. **повърхностен** 1. знач.;

2. вж. **връхен**;

3. *прен. разг.* вж. **високостоящ** 1. знач.

ГОРЕОЗНАЧЕН *книж.* – вж. **гореизложен**

ГОРЕОПИСАН *книж.* – вж. **гореизложен**

ГОРЕОТБЕЛЯЗАН *книж.* – вж. **гореизложен**

ГОРЕПОСОЧЕН *книж.* – вж. **гореизложен**

ГОРЕПРИВЕДЕН *книж.* – вж. **гореизложен**

ГОРЕСПОМЕНАТ *книж.* – вж. **гореизложен**

ГОРЕСТ *поет.* – вж. **мъка** 2. знач.

ГОРЕСТЕН *поет.* – вж. **тъжен** 1. и 3. знач.

ГОРЕЦИТИРАН *книж.* – вж. **гореизложен**

ГОРЕЩ – 1. Който има висока температура и излъчва силна топлина. *Горещ ден. Горещ пясък. Горещо лято. Горещо юлско слънце.*

— **парещ, жарък** *поет.*, **зноен** *поет.*, **огнен** *прен. поет.*, **палещ, жежък** *нар.*

ант. → ***леден***, студен, мразовит, ледовит, мразен

2. *разш.* Който има повишена температура. *Печката е още гореща. Горещ климат. Гореща стая.*

— **топъл, жежък** *нар.*

ант. → ***студен***, хладен

3. *прен.* вж. **страстен** 1. знач.

ГОРЕЩИНА – Много висока температура на въздуха, много висока топлина. *Настъпиха страшни горещини. Навън е голяма горещина. Непоносима горещина.*

— **жега, жар, зной, пек, огън** *прен.*, **мараня, жежчава** *диал.*

ант. → ***студ***, мраз

ГОРЕЩЯ СЕ – 1. Давам външен израз на силните си изживявания, като обикн. говоря разпалено. *Когато разговаря за политика, той винаги се гореща.*

— **паля се**

2. вж. **гневя се**

ГОРИВО – вж. **топливо**

ГОРИЛА – *прен. разг. неодобр.* вж. **телохранител**

ГОРИСТ – Който е покрит, обрасъл с гори. *Гориста местност. Горист склон.*

— **залесен, лесист** *книж.*, **лесовит** *книж.*

ант. → ***обезлесен***, оголен

ГОРНИЦА – вж. **горнище**

ГОРНИЩЕ – Горна част или горна страна на нещо (обикн. дреха, обувка, чорап и под.) *Горнище на пижама. Горнището на обувката е скъсано.*

— **горница**

ант. → ***долнище***, долница

ГОРОЛОМЕН *поет.* – вж. **гръмък** 1. знач.

ГОРЧА *несв.* – Имам и предизвиквам у някого горчив вкус. *Хлябът горчи. Горчи ми всичко, което ям.*

— **нагарчам** *в несв.*, **нагорчавам** *в несв.*

ант. → ***сладнея***, сладя

ГОРЧИВ – 1. Който има силно неприятен вкус на хинин, пелин и под. *Горчиво хапче. Горчиво вино. Горчива ябълка.*

— **горък** *рядко*

ант. → ***сладък***, благ

2. *прен.* вж. **неприятен** 3. знач.

ГОРЧИВИНА – 1. Горчив вкус. *Усещам в устата си горчивина. Не знам как да отстраня горчивината на патладжаните.*

— **горчилка, горчивост**

ант. → ***сладост***, сладина, благост, благина

2. *прен.* вж. **огорчение**

ГОРЧИВОСТ – 1. вж. **горчивина** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **огорчение**

ГОРЧИЛАК *разг. пренебр.* – вж. **горчило** 1. знач.

ГОРЧИЛКА – 1. вж. **горчивина** 1. знач.

2. вж. **горчило** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **огорчение**

ГОРЧИЛО – Нещо, което има много горчив вкус. *В болницата ми даваха да пия разни горчила.*

— **горчилка, горчилак** *разг. пренебр.*

2. *прен.* вж. **огорчение**

ГОРЪК – 1. *рядко* вж. **горчив** 1. знач.;

2. *поет.* вж. **тъжен** 1. знач.;

3. *разг.* вж. **нещастен** 2. знач.

ГОРЯ[1] – 1. Издавам пламък и излъчвам топлина. *В огнището гори огън.*

— **пламтя**

2. Излъчвам светлина. *Защо горят всички лампи в*

къщи? През нощта оставям кандилото да гори.
— **светя**
3. вж. **паря**[2] 1. знач.
ГОРЯ[2] *несв.* – 1. Правя нещо да започне да гори, да бъде обхванато от огън, за да бъде унищожено. *Решили сме да горим отпадъците.*
— **паля, подпалвам** *в несв.*
2. За ракия, спирт, пипер и под. – причинявам силно парливо усещане в устата, стомаха, гърлото и под. *Ракията гори гърлото ми. Пиперът гори на езика ми.*
— **паря**[2]**, щипя, лютя**
3. вж. **припичам**
ГОСПОД – вж. **Бог** 1. знач.
ГОСПОДАР – 1. Човек, който разполага с власт и има право да заповядва над някого. *В околността има много замъци, строени от различни господари. Господар на света. Мъжът не е господар на жената.*
— **властелин** *книж.*, **властител** *книж.*, **владетел, повелител** *книж.*, **стопанин** *разг.*, **властел** *старин. поет.*, **заповедник** *рядко*
2. вж. **собственик**
3. вж. **работодател**
ГОСПОДАРСТВО *остар.* – вж. **царство**
ГОСПОДАРУВАМ *ирон.* – вж. **управлявам** 1. знач.
ГОСПОДАРУВАНЕ *разг.* – вж. **власт**
ГОСПОДСТВАМ – 1. Имам силно значение, роля и въздействие някъде, над някого, имам превес над нещо. *В поезията ѝ господстват мрачните тонове. В програмата на партията господстват либералните идеи. Опасно е, когато егоизмът господства над всички чувства.*
— **властвам, доминирам** *книж.*, **налагам се, надделявам**
2. Съществувам някъде, в действие, в сила съм някъде. *В страната господства хаос. В залата господства пълна тишина. В семейството им господстват мир и разбирателство.*
— **властвам, владея, царя, царувам** *прен.*
3. вж. **властвам** 1. знач.;
4. вж. **управлявам** 1. знач.
V вземам (удържам) връх *разг.* към 1. знач.
ГОСПОДСТВО – 1. По-голяма сила, възможности или власт на някого, нещо над други. *Господство на монополите. Желание за господство в света. Фирмата има господство в този бранш.*
— **надмощие, превъзходство, превес, първенство, приоритет** *книж.*, **хегемония** *книж.*
2. вж. **власт**
ГОСТ – 1. Лице, което прави приятелско посещение в дома на някого. *Той с радост посрещна госта. Неканен гост.*
— **гостенин**
ант. → ***домакин***, стопанин
2. Лице, което се намира някъде (хотел, град, чужда страна и под.) или участва в нещо (събрание, представление и под.), обикн. по покана. *Гости на хотела. Редовни гости на заведението.*
— **посетител**
ант. → ***домакин***
ГОСТЕНИН – вж. **гост** 1. знач.
ГОСТИЛНИЦА – По-долна категория заведение, в което се сервират храна и напитки. *Често се храня в кварталната гостилница.*
— **ресторант, кръчма** *разг.*, **локанта** *остар.*, **ахчийница** *простонар.*
ГОСТНА – вж. **салон** 3. знач.
ГОСТОЛЮБИВ – вж. **гостоприемен** 1. и 2. знач.
ГОСТОЛЮБИВОСТ *рядко* – вж. **гостоприемство**
ГОСТОЛЮБИЕ – вж. **гостоприемство**
ГОСТОПРИЕМЕН – 1. Който често приема и обича да приема гости. *Гостоприемна домакиня.*
— **гостолюбив**
ант. → ***негостоприемен***, негостолюбив
2. За място – в който често и с удоволствие се приемат гости. *Гостоприемно село. Гостоприемна страна.*
— **гостолюбив**
ант. → ***негостоприемен***, негостолюбив
ГОСТОПРИЕМНИЦА *остар.* – вж. **хан**
ГОСТОПРИЕМНОСТ – вж. **гостоприемство**
ГОСТОПРИЕМСТВО – Приемане на гости, посетители с радост, с удоволствие. *Българите са известни със своето гостоприемство.*
— **гостоприемност, гостолюбие, гостолюбивост** *рядко*
ант. → ***негостоприемство***, негостоприемност, негостолюбие, негостолюбивост
ГОСТУВАМ – вж. **гастролирам**
ГОТВАРНИЦА – вж. **кухня**
ГОТВАРСТВО – вж. **кулинария**
ГОТВЕН – Който е придобил необходимите качества за ядене след обработка на огън чрез варене, печене. *Готвено месо. Готвено пиле.*
— **сготвен**
ант. → ***суров***
ГОТВЯ *несв.* – 1. вж. **подготвям** 1. и 2. знач.;
2. вж. **обучавам**
ГОТВЯ СЕ *несв.* – 1. Полагам усилия, извършвам предварително нещо, необходимо за дадена цел. *Готвя се за път. Готвя се за изпит. Готвя се да посрещам гости. Готвя се да отида на срещата.*
— **приготвям се** *в несв.*, **подготвям се** *в несв.*, **глася се, тъкмя се** *разг.*, **стягам се** *прен. разг.*, **стъкмявам се** *в несв. разг.*
2. вж. **възнамерявам**
ГОТИН *жарг.* – вж. **добър** 2. знач.
ГОТОВ – 1. Който е окончателно изработен, направен, който е доведен до своя край. *Строежът е напълно готов. Преводът е готов. Искам да ми дадеш доклада в готов вид.*
— **завършен**
ант. → ***незавършен***, недовършен
2. Който е направил или за който са направени всички предварителни приготовления, необходими за някакво предстоящо действие. *Вече съм готова за изпита. Готови сме за път. На много места населението е готово за въстание.*
— **подготвен**
ант. → ***неподготвен***, неготов
3. Който предварително е оформен, обмислен (за мисли, фрази, представи и под.). *Готов отговор. Готови фрази. Готови схеми.*
— **подготвен**
4. вж. **склонен**
ГОТОВАН *разг. пренебр.* – Човек, който не се труди и чака всичко да получава наготово. *Този готован пак чака други да му свършат работата. Винаги си бил готован.*
— **търтей** *разг. презр.*, **готованец** *разг. пренебр.*,

готованко *разг. пренебр.*, **лапач** *разг. пренебр.*, **дармоед** *книж. презр.*, **паразит** *прен. презр.*, **тунеядец** *книж. презр.*

ГОТОВАНЕЦ *разг. пренебр.* – вж. **готован**

ГОТОВАНКО *разг. пренебр.* – вж. **готован**

ГОТОВАНСТВО *разг. пренебр.* – Живеене, съществуване на чужд гръб. *Той порасна, но от готованството си не се отказа.*

— **готованщина** *разг. пренебр.*, **търтовщина** *разг. презр.*, **дармоедство** *книж. презр.*, **тунеядство** *книж. презр.*, **паразитизъм** *прен. книж. презр.*

ГОТОВАНЩИНА *разг. пренебр.* – вж. **готованство**

ГОТОВНОСТ – Предварителни действия, усилия, работа, необходими за осъществяването на нещо. *Още нямаме готовност за жътвата. Готовност за борба. Боевата готовност на армията е добра.*

— **подготвеност, подготовка**

ант. → ***неподготвеност***, неготовност

ГОТОВО – *разг.* вж. **дадено**

ГОЩАВАМ – 1. Поднасям, предлагам някому ядене и пиене, устройвам угощение някому, обикн. като израз на приятелство, добри чувства. *Цял ден ни гощаваха. С какво да те гостя?*

— **угощавам, нагостявам**

2. Поднасям някому питие, храна и под., обикн. по някакъв приятен, радостен случай. *Ако си взема изпита, ще те гощавам.*

— **черпя**[2] *несв.*, **почерпвам, нагостявам**

ГОЩАВКА – Тържествен обед или вечеря, на която са поканени гости. *Гощавката продължи до късно вечерта.*

— **угощение, банкет, пир, пиршество, гуляй, ешмедеме** *простонар.*, **зияфет** *диал.*

ГОЯ *несв.* – вж. **угоявам**

ГОЯ СЕ *несв.* – вж. **дебелея**

ГРАБВАМ – 1. Бързо, с рязко движение вземам нещо, някого и го задържам, стискам здраво. *Грабвам ножа. Грабвам детето. Грабвам шишето с ракията. Грабнах му ръката.*

— **сграбчвам, награбвам** *разг. разш.*

ант. → ***изпускам***, изтървавам

2. *разг.* вж. **вземам** 4. знач.

ГРАБЕЖ – 1. Присвояване на чужди пари и имот, неправомерно събиране на суми, обикн. като се злоупотребява с власт, обществено положение и под. *Вземането на толкова пари за тази услуга е истински грабеж. Не могат да се оправдаят грабежите на тази икономическа групировка. Властта им се крепи на рушвети и пладнешки грабеж.*

— **ограбване, обир, грабителство, обирничество, обирджийство, плячкаджийство** *разг. неодобр.*, **разбойничество, хайдутлук** *нар.*, **обирджилък** *простонар.*, **плячкаджилък** *простонар. неодобр.*

2. вж. **кражба**

ГРАБИТЕЛ – 1. Човек, който присвоява, ограбва чужд имот или труд, който се обогатява за сметка на другите, без да подбира средства. *Шепа грабители източиха предприятието и го доведоха до фалит. Известни са най-големите грабители в стопанския ни живот.*

— **обирник, обирджия** *разг.*, **плячкаджия** *разг. неодобр.*, **мародер** *презр. разш.*, **разбойник** *разш.*, **обирач** *остар.*, **ограбвач** *остар.*, **хайдук** *нар.*, **хайдутин** *прен. разг.*

2. *огр.* вж. **крадец**

ГРАБИТЕЛСКИ – Който е свързан с грабеж, с присвояване на чужда собственост. *Грабителски банди. Грабителска власт. Грабителски набези.*

— **обирнически, разбойнически, обирджийски** *разг.*, **плячкаджийски** *разг. неодобр.*

ГРАБИТЕЛСТВО – вж. **грабеж** 1. знач.

ГРАБЛИВ – вж. **хищен**

ГРАБЯ *несв.* – 1. вж. **ограбвам** 1. знач.;

2. вж. **крада**

ГРАВИТИРАМ *несв. книж.* – вж. **насочвам се** 1. знач.

ГРАД – вж. **градушка**

ГРАДЕЖ – вж. **строеж** 1. знач.

ГРАДЕЦ – вж. **градче**

ГРАДИВЕН – 1. Който благоприятства, подпомага нещо. *Градивна критика. Градивна външна политика.*

— **съзидателен** *книж.*, **конструктивен**

ант. → ***разрушителен***, рушителен, унищожителен, съкрушителен, пагубен, деградивен, деструктивен

2. вж. **творчески**

ГРАДИВО – вж. **материал** 2. знач.

ГРАДИРАМ *книж.* – вж. **степенувам**

ГРАДИЩЕ *старин.* – вж. **крепост**

ГРАДОУСТРОЙСТВО – Наука за планиране на населените места, която обхваща комплекс от въпроси, свързани със създаването на нови или реконструкцията на съществуващите градове и села.

— **урбанистика**

ГРАДУШКА – Валеж от ледени зърна. *Дъждът се превърна в градушка.*

— **град**

ГРАДЧЕ – Малък град. *Китно подбалканско градче.*

— **градец, паланка, касаба** *остар.*

ГРАДЯ *несв.* – 1. вж. **строя**

2. *прен.* вж. **изграждам** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **базирам**

ГРАДЯ СЕ *несв.* – вж. **основавам се** 1. знач.

ГРАЖДАНИН – вж. **поданик**

ГРАЖДАНСКИ – 1. вж. **светски**

2. вж. **цивилен**

ГРАЖДАНСТВО – вж. **поданство**

ГРАМАДА – вж. **куп** 1. знач.

ГРАМАДЕН – 1. Който е с много големи, необикновено големи размери, сила или степен. *Грамаден град. Грамаден жилищен блок. Грамаден дъб. Грамадни усилия. Грамадна сила. Грамадно удоволствие.*

— **огромен, колосален** *книж.*, **гигантски, исполински, великански, титаничен** *книж.*, **чудовищен** *прен.*

ант. → ***малък***, миниатюрен, микроскопичен

2. Който има необикновено голямо значение, заслуги. *Грамадна полза. Грамадни заслуги. Грамадна роля. Грамаден напредък. Грамадни успехи.*

— **огромен, колосален** *книж.*, **гигантски, титаничен** *книж.*

ант. → ***нищожен***, незначителен, незначим

ГРАМОТА – Документ за притежание на някакво

отличие. *Почетна грамота. Похвална грамота.*
— **диплома**
ГРАМОТЕН – 1. Който знае да чете и пише. *Грамотна селянка. Малък е, но вече е грамотен.*
— **писмен** *нар.*, **книжовен** *диал.*
ант. → ***неграмотен***, безграмотен, неписмен, безписмен, безкнижен
2. *разш.* вж. **образован** 1. знач.
ГРАМОТНОСТ – Умение, способност да се пише и чете. *Той дълги години беше учил децата на грамотност.*
— **писмо** *прен. остар.*, **писменост** *остар.*
V четмо и писмо *разг.*
ГРАНА *поет.* – вж. **клон** 1. знач.
ГРАНДИОЗЕН *книж.* – вж. **величествен** 1. знач.
ГРАНДИОЗНОСТ *книж.* – вж. **величественост** 1. знач.
ГРАНДОМАН *книж.* – Човек с твърде голямо, обикн. неоправдано самочувствие.
— **мегаломан** *книж.*
ГРАНДОМАНИЯ *книж.* – вж. **големство**
ГРАНИТЕН – *прен.* вж. **устойчив** 1. знач.
ГРАНИЦА – 1. Разделителна линия, насип, ров и под., която разделя две площи, територии. *Границата между двата имота минава по близките височини. Тук е границата между двете ниви.*
— **межда, синор, слог**[1]**, бразда** *разш.*
2. Територия, площ или друго пространство, ограничени от нещо. *Той се намира извън границите на страната. Селото е в границите на Пернишката община.*
— **предел** *обикн. мн.*
3. Разделителна линия между противоположни явления, неща. *Трудно е да се прокара граница между двете научни области. Намираме се на границата между две епохи.*
— **водораздел** *прен.*, **вододел** *прен.*, **межда** *прен.*, **праг** *прен.*, **рубеж** *прен. книж.*
4. вж. **край**[1] 4. и 5. знач.
ГРАНИЧА – Имам обща граница с нещо, намирам се в непосредствено съседство с нещо. *България граничи с Турция.*
— **съседствам**
ГРАНИЧЕН – 1. Който служи за маркиране на държавната граница, свързан е с охрана на границата или е в близост с границата. *Граничен камък. Гранична застава. Гранични войски. Гранична област.*
— **пограничен**
2. вж. **разделителен**;
3. вж. **пределен** 1. знач.
ГРАНКА *поет.* – вж. **клон** 1. знач.
ГРАПА – вж. **брана**
ГРАПАВ – 1. Който по повърхността има издатини и вдлъбнатини. *Грапав под. Грапава дъска. Грапава настилка. Грапава скала. Грапав камък.*
— **неравен, негладък**
ант. → ***гладък***, равен, огладен
2. Който има остри издатини и при пипане предизвиква върху кожата специфично усещане на търкане или драскане. *Грапава длан. Грапава кора на дърво.*
— **негладък, стъргав** *диал.*
ант. → ***гладък***, загладен, огладен, изгладен
3. *прен.* За език, стил, изложение и др. – който не е усъвършенстван до необходимата степен, който не е издържан по форма, не отговаря на определени изисквания. *Грапав превод. Грапави стихове. Грапав език. Грапав стил.*
— **необработен, негладък**
ант. → ***гладък***, обработен, огладен, изгладен
ГРАПАВИНА – 1. Малки издатини и вдлъбнатини по повърхността на нещо. *По асфалта има много грапавини. Отдалеч се забелязва грапавината на терена.*
— **неравност, грапавост, негладкост**
ант. → ***гладкост***
2. *Обикн. мн.* Вдлъбнато или изпъкнало място по някаква повърхност. *Той се спускаше надолу, като се крепеше с ръце и крака за грапавините на скалата.*
— **неравност** *обикн. мн.*
3. *прен.* Неиздържаност по форма в езика и стила на литературно произведение. *Грапавините в превода дразнят. Грапавини на фразата. Грапавини на стила.*
— **необработеност, грапавост, негладкост**
ант. → ***гладкост***
ГРАПАВОСТ – вж. **грапавина** 1. и 3. знач.
ГРАТИС – вж. **безплатно**
ГРАФИК – 1. План за извършване на някаква работа, дейност с точно разпределение по време. *График за движение на влаковете.*
— **разписание**
2. вж. **диаграма**
ГРАЦИОЗЕН – За движения, фигура – който се характеризира с изящество, елегантност, който се върши, извива красиво. *Грациозно тяло. Грациозни движения. Грациозна походка. Грациозни стъпки.*
— **гъвкав, кръшен, пластичен**[2]**, гъвък** *поет.*
ант. → ***тромав***, тежък, мечешки
ГРАЦИОЗНОСТ – Изящество и красота във формите и движенията на тялото. *Ансамбълът изпълни танците с подчертана грациозност. Тя пристъпваше с царствена грациозност. Тялото ѝ бе запазило много от моминската си грациозност.*
— **гъвкавост, кръшност, гъвкост** *поет.*, **пластичност, грация, пластика**[2]
ант. → ***тромавост***, тромавщина
ГРАЦИЯ – вж. **грациозност**
ГРЕБА *несв.* – Вземам, вадя с шепа, съд, лъжица и под. известно количество течност или течна храна. *Греба вода от кладенеца. Греба чорба.*
— **загребвам** *в несв.*, **черпя**[1]
ГРЕБЕН – вж. **било**
ГРЕБЛО – вж. **весло**
ГРЕЕН *поет.* – вж. **блестящ** 1. знач.
ГРЕЙВАМ – 1. вж. **светвам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **блясвам** 1. знач.
ГРЕСИРАМ – вж. **смазвам**[2]
ГРЕХОВЕН – вж. **грешен**[2]
ГРЕХОВНИК *остар.* – вж. **грешник**
ГРЕХОВНОСТ – Качество или проява на човек, който има грехове. *В селото се мълви за неговата греховност. Душата му е в плен на греховността.*
— **неправедност, нечестивост, неблагочестивост, грешност** *рядко*
ант. → **безгрешност,** праведност, невинност, чистота
ГРЕХОПАДЕНИЕ *книж.* – вж. **грях** 1. знач.

ГРЕША[1] – Правя грешка, допускам неправилност, неточност в действия или мисли. *Като чете, греши думите. Той е напълно прав, ние грешим. Уморих се и вече започнах да греша.*
— **бъркам**[2] *разг.*, **бъркам се** *разг.*
ант. → ***поправям се***, коригирам се
ГРЕША[2] *несв.* – вж. **съгрешавам** 1. знач.
ГРЕШЕН[1] – 1. вж. **неправилен** 1. знач.;
2. вж. **неверен** 1. знач.
ГРЕШЕН[2] – Който извършва или съдържа грехове. *Това са грешни хора. Той води грешен живот. Грешни помисли.*
— **греховен, неправеден, нечестив, неблагочестив**
ант. → ***безгрешен***, праведен, невинен, чист
// ***благочестив***, праведен, богоугоден
ГРЕШКА – 1. *Обикн. мн.* Отклонения от приетото за правило, отклонения от нормата. *В текста има много правописни грешки. Грешки в превода. Фактически грешки.*
— **неточност, неправилност, невярност**
ант. → ***поправка***, корекция // ***вярност***, точност, безпогрешност, правилност
2. Нарушения на правила, изисквания за нещо. *Шефът уволнява и за най-малката грешка. Ти си виновен за грешките в работата.*
— **опущение** *книж.*, **погрешка**
3. Погрешно, неточно разбиране на нещо. *Станала е грешка, не съм ти се обаждал по телефона. Тук има някаква грешка, не си ме разбрал правилно.*
— **недоразумение**
4. *разш.* вж. **гаф**;
5. *разш.* вж. **вина** 1. знач.
ГРЕШНИК – Човек, който е извършил грях или има грехове. *Грешниците отиват в ада. Той е грешник и трябва да изкупи греха си.*
— **нечестивец, неправедник, греховник** *остар.*
ант. → ***праведник***
ГРЕШНОСТ *рядко* – 1. вж. **греховност**;
2. вж. **неправилност** 1. знач.
ГРЕЯ – 1. вж. **блестя** 1., 2. и 3. знач.;
2. *разг.* вж. **топля**
ГРЕЯ СЕ – 1. Стоя на топло място, за да не ми е студено. *Грея се до печката.*
— **топля се**
2. вж. **припичам се**
ГРИЖА – 1. Постоянна мисъл за нещо, която вълнува, тревожи. *Тя без време остаря от грижи по децата си. Болестта на майка ми ми е голяма грижа. Не мога да поема всичките ти грижи. Това да ти е грижата.*
— **притеснение, главоболие** *прен. разг.*, **болка** *прен.*, **кахър** *нар.*, **дерт** *нар.*, **гайле** *простонар.*, **чемер** *обикн. мн. диал.*
// *обикн. мн.* Вълнение, тревога, породени от нещо неприятно, опасно, от трудно осъществима задача, цел. *Той е известен немирник, повтаря класа и създава много грижи на родителите си. Имам грижи около работата. Ваканцията свърши и започнаха грижите.*
— **неприятности, главоболия** *прен. разг.*, **проблеми, ядове** *разг.*
ант. → ***безгрижие***, безгрижност, волност
2. Действие, старание, усилия, които някой полага за доброто на някого или нещо. *Лозето иска грижи. Болната жена се нуждае от грижи.*
— **гледане** *прен.*, **обгрижване**
3. вж. **грижливост** 1. знач.;
4. вж. **задължение** 2. знач.
ГРИЖА СЕ *несв.* – 1. *с предл. за.* Полагам грижи за някого, който не може да се справи сам. *Грижа се за болния си баща. Тя сама се грижи за децата си.*
— **гледам** *прен.*, **обгрижвам** *в несв.*
ант. → ***занемарявам***, изоставям
2. вж. **старая се**;
3. вж. **безпокоя се**
V треперя (пазя) прах да не падне върху някого *разг.*, като писано (шарено, ровко, рохко) яйце гледам някого *разг.*, нося (държа) на ръце някого *разг.*, вдигам и слагам на ръце някого *разг.* към 1. знач.
ГРИЖЛИВ – 1. Който полага грижи за някого, нещо или е проява на такова отношение. *Грижлива майка. Грижлива къщовница. Той е много грижлив към децата си. Грижливо отношение към болния.*
— **грижовен** *книж.*, **загрижен, внимателен**
ант. → ***безгрижен***, нехаен, незаинтересован, безхаберен
// ***небрежен***, нехаен, невнимателен, немарлив
2. вж. **старателен**
ГРИЖЛИВОСТ – 1. Качество или проява на грижлив. *Грижливостта му към децата е трогателна.*
— **грижовност** *книж.*, **загриженост, грижа, внимание**
ант. → ***безгрижие***, безгрижност, нехайство, незаинтересованост, немара
2. вж. **старание**
ГРИЖОВЕН *книж.* – вж. **грижлив** 1. знач.
ГРИЖОВНОСТ *книж.* – вж. **грижливост** 1. знач.
ГРИЗА – 1. Отхапвам със зъби по малко от твърда храна или от друго твърдо, кораво нещо. *Гриза сухар. Гриза моркови. Кучето гризе кокали. Мишката гризе сиренце.*
— **гложда, глозгам, ръфам**
2. вж. **хапя** 1. знач.
3. *прен.* вж. **разяждам** 1. и 2. знач.
ГРИЗКАМ *жарг.* – вж. **ям** 1. знач.
ГРИМАСА – Преднамерено или неволно изкривяване на чертите на лицето като външен израз на някакво чувство или усещане. *На лицето ѝ се появи гримаса на учудване. С гримаси исках да ѝ обясня това, което не разбираше.*
— **мимика, мина**[3] *книж. рядко*
ГРИМАСНИЧА – Движа неестествено, непривично чертите на лицето си. *Тя започна да гримасничи пред огледалото.*
— **кривя се, юдя се** *нар.*
V правя мутра *разг.*
ГРИМИРАН – Който има грим. *Жена му винаги ходи гримирана. Лицето ти е много гримирано.*
— **изписан** *разг.*, **изрисуван** *прен.*
ГРИП – Остро заразно вирусно заболяване, придружено с възпаление на горните дихателни пътища, обща отпадналост, повишена температура и др. *През есента често боледувам от грип.*
— **инфлуенца** *остар.*
ГРИПАВ – вж. **грипозен**
ГРИПОЗЕН – Който е болен от грип. *Внимавай да не се заразиш, грипозен съм.*

— **грипав, инфлуенчав** *разг. остар.*

ГРОБЕН – *прен.* Който с нещо напомня на гроб, който се проявява в много голяма степен. *Гробна тишина. Гробно мълчание.*

— **гробовен** *поет.*, **мъртвешки** *прен.*

ГРОБНИЦА – Художествено оформена постройка, където са погребани или се пазят костите обикн. на загинали по време на война бойци или на известни, заслужили личности.

— **костница, мавзолей, пантеон**

ГРОБОВЕН *поет.* – вж. **гробен**

ГРОГИ *жарг.* – вж. **уморен** 1. знач.

ГРОГЯСВАМ *жарг.* – вж. **уморявам се**

ГРОЗД – Зърна грозде на обща дръжка, които образуват едно цяло. *Откъснах си един грозд и хапнах няколко зърна.*

— **чепка, кичур**

ГРОЗЕН – 1. Който е неприятен за гледане и отблъсква с външния си вид. *Грозно лице. Грозни постройки. Грозни мебели. Грозна картина. Грозна дреха.*

— **некрасив, нехубав, противен[1], безобразен, отвратителен, уродлив**

ант. → ***красив***, хубав, прелестен, красен, гиздав, кипър

2. *прен.* вж. **безобразен** 1. знач.

V град го бил *разг. пренебр.*, като смъртта грозен *разг.*, <наглед> като тиква на плет *разг. ирон.*

ГРОЗНЕЯ *несв.* – вж. **погрознявам**

ГРОЗНИЦА – Грозна жена. *Как можа да вземе за жена такава грозница.*

— **грозотия** *разг.*, **кикимора** *разг. пренебр.*, **вещица** *прен. разг.*, **брантия** *разг. пренебр.*, **чума** *прен. разг. пренебр.*

ант. → ***красавица***, хубавица, хубавелка, гиздавелка, гиздавица, гиздосия

V бостанско плашило *разг.*, баба Яга *разг.*, бостан-куркусу *простонар.*

ГРОЗОТА – Външна физическа непривлекателност, неприятно въздействие на нещо върху сетивата. *Тези къщурки отблъскват с грозотата си. Той се срамува от грозотата си. С елегантното си облекло тя се мъчеше да прикрие грозотата на тялото си.*

— **грозотия** *разг.*, **отвратителност, безобразност** *рядко*, **уродливост**

ант. → ***красота***, хубост, прелест, великолепие

ГРОЗОТИЛО *разг.* – вж. **грозотия** 1. знач.

ГРОЗОТИЯ *разг.* – 1. Много грозен човек (мъж или жена). *Тая грозотия взе най-хубавата мома в селото.*

— **грозотило** *разг.*, **плашило** *прен. разг. пренебр.*, **страшилище** *прен. разг. пренебр.*, **крокодил** *прен. разг. пренебр.*, **урунгел** *жарг.*

2. вж. **грозница**;

3. вж. **грозота**

V бостанско плашило *разг.*, бостан-куркусу *простонар.*, маймун суратлъ *простонар.* към 1. знач.

ГРОЗЯ[1] *несв.* – вж. **загрозявам**

ГРОЗЯ[2] *несв. книж.* – вж. **застрашавам**

ГРОМОЛ – вж. **грохот**

ГРОМОЛЯ – Издавам еднообразен, равномерен грохот, обикн. при движение. *Громолят трактори. По калдъръма громолят волски коли.*

— **грохотя, громотя** *рядко*

ГРОМОТЯ *рядко* – вж. **громоля**

ГРОМЪК *книж.* – вж. **гръмък** 1. знач.

ГРОМЯ *несв. книж.* – вж. **разгромявам** 1. знач.

ГРОХВАМ – 1. Падам, обикн. внезапно и с шум. *Пристъпи прага и грохна на земята. Старецът направи няколко крачки и грохна на пода.*

— **повалям се, свличам се, строполявам се, строполясвам се, рухвам, сгромолясвам се**

ант. → ***изправям се***, ставам, вдигам се, надигам се, възправям се

2. вж. **отпадам** 1. знач.

ГРОХНАЛ – вж. **отпаднал**

ГРОХОТ – Силен, продължителен, леко приглушен шум. *Грохот на минаващи камиони и товарни коли. Грохот на оръдия.*

— **бумтеж, тътнеж, тънтеж, тътен, гърмеж, громол**

ГРОХОТЯ – вж. **громоля**

ГРОЧА СЕ *разг. рядко* – вж. **мръщя се** 1. знач.

ГРУБ – 1. За материал, материя и др. – който при допир е грапав и предизвиква неприятно усещане. *Груб плат. Груб шаяк. Груба прежда. Груби чорапи.*

— **дебел, плътен**

ант. → ***фин***, тънък, нежен, изящен

2. Който се отличава с първична, примитивна изява, несръчност и дразни неприятно. *Груби обноски. Груби маниери. Груби шеги.*

— **недодялан, неизискан, грубиянски, дебелашки** *пренебр.*

ант. → ***изискан***, изтънчен, фин, префинен, изящен, рафиниран

3. За човек, фигура, външен вид, поведение – който е едър, масивен и обикн. непохватен в движенията си. *Груба фигура. Груби ласки. Груба прегръдка.*

— **недодялан, мечешки** *прен.*

ант. → ***изискан***, фин, изящен

// ***нежен***, ласкав, галъовен, галещ

4. Който е извършен против волята и желанието на някого, който се характеризира с насилие. *Грубо потъпкване на правата на човека. Грубо изгонване от службата. Груби методи за постигане на дадена цел.*

— **брутален**

ант. → ***внимателен***, любезен, учтив, вежлив, мил, галантен

5. За реч, творба – който не е изказан, направен или изпълнен добре и дразни естетическото чувство. *Груб стил. Груби стихове. Грубо изпълнение на ария.*

— **недодялан**

ант. → ***изящен***, изискан, фин

6. вж. **нелюбезен**;

7. вж. **нетактичен**;

8. вж. **рязък** 3. знач.

ГРУБИЯН – Човек, който е груб в обноските си. *Той е грубиян и винаги може да те нарани.*

— **дебелак** *пренебр.*

ГРУБИЯНСКИ – вж. **груб** 2. знач.

ГРУБИЯНСТВО – вж. **грубост** 1. и 2. знач.

ГРУБОСТ – 1. Липса на финес, изтънченост. *Грубост в обноските. Грубостта е присъща на примитивния човек.*

— **недодяланост, неизисканост, грубиянство, дебелащина** пренебр.

ант. → ***финес***, изисканост, изтънченост, префиненост, изящество, рафинираност

2. Проява на груб, брутален човек. *В интонацията на гласа му пролича грубост. Няма оправдание за твоята грубост. Грубостта му я отблъсквaше.*
— **грубиянство**
ант. → ***нежност***, ласкавост, галъовност, галеност
// ***благост***, мекост, мекота
3. *Обикн. мн.* Постъпка на груб човек. *Не мога да търпя грубостите ти. Престани с тези грубости.*
— **бруталност**
ант. → ***нежности***, ласка, милувка
// ***любезност***, учтивост, вежливост, галантност
4. вж. **нелюбезност** 1. и 2. знач.;
5. вж. **нетактичност**

ГРУДКА – Надебеление на стъбло или на корен на растение.
— **клубен, луковица**

ГРУПА – 1. Отделна част от предмети, лица или понятия в някаква систематизация. *Хората се делят на две групи – добри и лоши. Като богат той попада в друга група, вече не е един от нас. Езикова група.*
— **разред, групировка, категория, класа**
2. Обединение на лица с определена цел за изпълнение на някаква задача. *Бойна група. Музикална група.*
— **формация, групировка**

ГРУПИРАМ – вж. **разпределям** 1. знач.

ГРУПИРОВКА – 1. вж. **група** 1. и 2. знач.;
2. вж. **фракция**

ГРУПОВ – 1. Който става или се извършва от група, колектив. *Групово посещение на театър. Групово изучаване на език.*
— **колективен**
ант. → ***самостоятелен***, индивидуален, единичен
2. Който се отнася до група, колектив. *Групов портрет. Групова виза.*
— **колективен**
ант. → ***индивидуален***, личен
// ***отделен***, самостоятелен

ГРЪБ – 1. Задната част на човешкото тяло от тила до кръста. *Боли ме гърбът. Удрям по гърба.*
— **гърбина** *разг.*
2. вж. **задница**

ГРЪДОБОЛЕН – вж. **туберкулозен**

ГРЪКЛЯН – Горната част на дихателната тръба.
— **ларинкс** *мед.*, **гръцмул** *разг.*, **гърло** *разш. разг.*

ГРЪМ – 1. вж. **гръмотевица**;
2. вж. **гърмеж** 1. знач.;
3. вж. **трясък**

ГРЪМВАМ – *разг.* вж. **застрелвам**

ГРЪМЛИВ – вж. **гръмък** 1. знач.

ГРЪМОВЕН *книж.* – вж. **гръмък** 1. знач.

ГРЪМОВИТ – вж. **гръмък** 1. знач.

ГРЪМОГЛАСЕН – вж. **гръмък** 1. знач.

ГРЪМОНОСЕН *поет.* – вж. **гръмък** 1. знач.

ГРЪМОТЕВИЦА – Силен трясък или тътен, съпровождащ светкавица по време на буря. *Гръмотевици разтърсиха земята и скоро рукна дъжд.*
— **гръм, гърмеж, трескавица** *диал.*, **гърмел** *диал.*

ГРЪМОТЕВИЧЕН *прен. поет.* – вж. **гръмък** 1. знач.

ГРЪМЪК – 1. За звук, глас – който звучи много силно и се чува надалече. *Гръмки ръкопляскания. Гръмък смях. Отдалеч се чува гръмкият му глас. Разнесе се гръмко „ура".*
— **гръмлив, гръмогласен, гръмовит, гръмовен** *книж.*, **громък** *книж.*, **гръмотевичен** *прен. поет.*, **гръмоносен** *поет.*, **гороломен** *поет.*
ант. → ***тих***, слаб, глух, приглушен, нисък
2. *прен.* вж. **високопарен**

ГРЪЦМУЛ *разг.* – вж. **гръклян**

ГРЯДУЩ *поет.* – вж. **бъдещ** 1. знач.

ГРЯДУЩЕ *поет.* – вж. **бъдеще** 1. знач.

ГРЯХ – 1. Постъпка, деяние, което вярващите схващат като нарушение на религиозния закон и нравственост. *Голям грях е, ако вдигнеш ръка срещу родителя си. Грях е да не се пости по време на пости.*
— **прегрешение, грехопадение** *книж.*;
2. *разш.* вж. **вина** 1. знач.

ГУБИТЕЛ *книж.* – 1. вж. **палач** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **убиец**

ГУБИТЕЛЕН *книж.* – вж. **гибелен** 1. знач.

ГУБЯ *несв.* – 1. вж. **загубвам** 1., 2., 3. и 4. знач.;
2. вж. **прахосвам** 2. знач.

ГУБЯ СЕ *несв.* – 1. вж. **загубвам се** 1. знач.;
2. вж. **изчезвам** 1. и 2. знач.

ГУЗЕН – вж. **виновен** 2. знач.

ГУЗНОСТ – вж. **виновност** 1. знач.

ГУЛИЯ – Двугодишно зеленчуково растение от рода на зелето, със силно надебелено, закръглено зелено или виолетово стъбло, богато на витамини.
— **алабаш** *нар.*

ГУЛЯЙ – вж. **гощавка**

ГУЛЯЯ – Участвам в гощавка, гуляй, пир. *Поканих гости у нас и цяла нощ гуляхме.*
— **пирувам**

ГУМНО – Равно, утъпкано кръгообразно място, където се вършее с добитък.
— **харман, вършило** *диал.*

ГУРБЕТЛЪК *нар.* – вж. **гурбетчийство**

ГУРБЕТЧИЙСТВО – Живот и работа на човек, който ходи да работи в друго селище или в чужбина, за да спечели пари. *След две години гурбетчийство в Германия най-после се завърна у дома.*
— **печалбарство, гурбетчилък** *нар.*, **гурбетлък** *нар.*, **гастарбайтерство** *разг.*

ГУРБЕТЧИЛЪК *нар.* – вж. **гурбетчийство**

ГУРКАМ СЕ – вж. **гмуркам се**

ГУРМЕ *книж. нежел.* – вж. **гастроном**[1]

ГУРУ – *книж. рядко* вж. **водач** 1. знач.

ГУТАТОР – вж. **капкомер**

ГУША – 1. Предната, средна част на шия. *Стиснах го за гушата. На гушата си има белег.*
— **гърло**
2. *разш.* вж. **врат**

ГУША СЕ *несв.* – 1. Доближавам се плътно до някого или до нещо, обикн. за да намеря топлина, утеха, закрила, обич. *Гуша се в баща си. Детето се гуши до майка си. Гушим се един в друг, за да се стоплим.*
— **притискам се, гушкам се**
2. *прен.* вж. **спотайвам се** 1. знач.

ГУШВАМ *разг.* – вж. **прегръщам** 1. знач.

ГУШКАМ СЕ – вж. **гуша се** 1. знач.

ГЪБА – Изтривалка от мека, шуплеста материя. *Насапунисах детето с гъбата.*
— **сюнгер** *простонар.*

ГЪБАРКАМ СЕ *жарг.* – вж. **шегувам се**

ГЪБЕСТ – вж. **шуплест**

ГЪВКАВ – 1. Който лесно се огъва, но не се чупи. *Лозата има гъвкави пръчки. Гъвкава леска. Гъвкави папрати. Шампоанът прави косъма гъвкав. Гъвкав камшик.*

— **жилав, еластичен, нечуплив, нетрошлив**

ант. → ***крехък***, нежен, слаб, неустойчив

// ***крехък***, чуплив, трошлив, ломлив

2. *прен.* Който умее да се съобразява с обстоятелствата, да преценява положението и да се справя със затрудненията или е израз, проява на такова умение. *Гъвкав политик. Гъвкав предприемач. Гъвкав ум. Гъвкава политика. Гъвкави похвати.*

— **ловък** *прен.*, **повратлив** *прен.*, **подвижен** *прен.*

3. вж. **грациозен**

ГЪВКАВИНА – вж. **гъвкавост** 1. знач.

ГЪВКАВОСТ – 1. Свойство на предмет лесно да се огъва, превива. *Гъвкавост на кората на липата. Гъвкавост на косъма. Гъвкавост на жицата.*

— **гъвкавина, жилавина, еластичност, жилавост**

ант. → ***крехкост***

2. Умение, способност бързо да се действа съобразно с обстоятелствата. *Той не притежава онази гъвкавост, която е необходима за всеки политик. Ръководството на предприятието прояви гъвкавост и успя да го спаси от фалит. Нужна е по-голяма гъвкавост във външната политика.*

— **маневреност, ловкост** *прен.*

3. вж. **грациозност**

ГЪВКОСТ *поет.* – вж. **грациозност**

ГЪВЪК *поет.* – вж. **грациозен**

ГЪДЕЛИЧКАМ – *прен.* вж. **лаская**

ГЪЖВА *диал.* – вж. **чалма**

ГЪКВАМ *разг.* – вж. **казвам** 2. знач.

ГЪЛТАМ (ГЛЪТВАМ) – 1. Прокарвам храна или течност през гърлото си. *Гълтам бавно залъците. Надигам шишето и жадно гълтам течността.*

— **преглъщам, поглъщам, нагълтвам**

// обикн. за лекарства – Поставям в устата си и поглъщам. *На всеки два часа гълтам сироп за кашлица. Гълтам хапове срещу главоболие.*

— **вземам, приемам** *прен.*

2. *прен. само 3 л.* Ставам причина за мен да бъдат използвани, употребени, изразходвани много средства, време, енергия, ресурси и под. *Моторът гълта много бензин. Строежът гълта средства. Учителската професия гълта доста време.*

— **поглъщам** *прен.*, **поемам** *прен. разг.*

3. *прен. разг.* вж. **търпя** 2. знач.

ГЪЛЧА – 1. *разг.* вж. **карам се**;

2. *диал.* вж. **говоря** 1. знач.

ГЪЛЧАВА *нар.* – вж. **врява**

ГЪЛЪБИ *диал.* – вж. **царевица**

ГЪМЖА – 1. *Обикн. с предл. от.* За място – изпълнен съм с множество живи същества. *Плажовете гъмжат от народ. Гарата гъмжи от изпращачи. Площадът гъмжи от хора.*

— **бъкам** *разг.*, **пъкам** *разг.*

2. *с предл. от.* Изпълнен съм с много голямо количество предмети и др. *Магазините гъмжат от стока. Текстът гъмжи от грешки. Езикът ни гъмжи от чуждици.*

— **изобилствам, бъкам** *разг.*, **пъкам** *разг.*

ГЪМЖИЛО – вж. **тълпа** 1. знач.

ГЪНА *несв.* – 1. вж. **извивам** 1. знач.

2. вж. **нагъвам** 1. знач.

ГЪНА СЕ *несв.* – 1. вж. **извивам се** 1. знач.;

2. вж. **нагъвам се** 2. знач.;

3. вж. **кърша се**

ГЪНКА – 1. Продълговата вдлъбнатина, която се получава при прегъването на някаква мека материя (плат, кожа и под.). *На главата си носеше чалма с меки гънки. Скрих ръката си в гънките на престилката си.*

— **дипла, чупка**

2. *Само мн.* Специално направени вдлъбнатини на дреха, завеса и под., като платът се прихваща само в горния край, а надолу пада свободно. *Блузата ѝ е с леки гънки на раменете. Обичам правите поли без гънки. Завесата е с широки гънки.*

— **дипла, чупка, фалта, набор[2], драперия, драпировка**

3. Вдлъбнато място между две издигнатини на планинска или хълмиста земна повърхност. *В гънките на планината се гушат няколко села.*

— **дипла**

4. вж. **бръчка**

ГЪРБАВ – 1. Който има гърбица или който има изпъкналост като гърбица. *Гърбав човек. Гърбав нос.*

— **гърбат, изгърбен, камбурест** *диал.*

2. вж. **прегърбен** 1. знач.

ГЪРБАТ – вж. **гърбав** 1. знач.

ГЪРБАЧ *диал.* – вж. **камшик**

ГЪРБЕСТ – вж. **прегърбен** 1. знач.

ГЪРБЕШКАТА *разг.* – вж. **заднешком**

ГЪРБЕШКОМ – вж. **заднешком**

ГЪРБИНА *разг.* – вж. **гръб** 1. знач.

ГЪРБОМ – 1. вж. **заднешком**;

2. вж. **възнак**

ГЪРБЯ СЕ *несв. разг.* – вж. **прегърбвам се** 2. знач.

ГЪРГОРЯ *разг.* – вж. **бълбукам**

ГЪРДА – Млечен орган у жената. *Детето лакомо сучеше от гърдата на майка си.*

— **цица** *разг.*, **бозка** *нар.*, **нянка** *диал.*, **дойка[2]** *диал.*

ГЪРЛА *жарг.* – 1. вж. **мацка**;

2. *разш.* вж. **проститутка**

ГЪРЛО – 1. *прен.* Отвор на съд. *Стомната е със счупено гърло. Гърло на шише. Гърне с тясно гърло.*

— **устие, уста** *прен. разг.*

2. вж. **гуша** 1. знач.

3. *разш. разг.* вж. **гръклян**;

4. *прен. разг.* вж. **ангина**;

5. *прен. разш.* вж. **дуло** 1. знач.

ГЪРЛОБОЛ – вж. **ангина**

ГЪРМЕЖ – 1. Силен звук от стрелба с огнестрелно оръжие. *Някъде съвсем наблизо се чу гърмеж. Гърмеж от пушка. Топовен гърмеж.*

— **изстрел, гръм, пукот**

2. вж. **стрелба** 2. знач.;

3. вж. **грохот**;

4. вж. **гръмотевица**

ГЪРМЕЛ *диал.* – вж. **гръмотевица**

ГЪРМЯ – 1. *безл.* Чува се, разнася се гръм, гръмотевица. *Навън гърми. Когато много гърми, малко вали.*

— **трещя, тряскам се**

2. вж. **стрелям** 1. знач.;

3. вж. **трещя** 1. знач.

ГЪРЧ – Мъчително свиване или трептене на тялото или на негова част. *Присвиваше се в страшни гърчове. Гърч на мускулатурата на лицето.*

— **конвулсия, спазъм**

ГЪРЧА *несв.* – вж. **нагъвам** 3. знач.

ГЪРЧА СЕ *несв.* – Правя конвулсивни движения (от силни болки). *Болният се гърчеше от болки.*

— **превивам се** *в несв.*, **свивам се** *в несв.*

ГЪРЧАВ *диал.* – вж. **мършав**

ГЪСКА – *прен. разг. руг.* вж. **глупак**

ГЪСТ – 1. Който се състои от много голям брой разположени близо един до друг предмети, частици и др. *Гъста гора. Гъста коса. Гъста плетка. Гъсти вежди.*

— **плътен, дебел** *остар.*, **чест** *диал.*

ант. → ***рядък***, рехав

2. За течно вещество, продукт – който съдържа вода или друга течност в по-малко количество от обикновеното. *Гъсто вино. Гъсто кафе. Гъста супа.*

— **плътен, неразреден**

ант. → ***рядък***, разреден

3. За въздух, дим и др. – който е с по-голяма плътност. *Гъст дим. Гъст въздух. Гъста пара.*

— **плътен, сгъстен**

ант. → ***рядък***, разреден

// ***лек***, ефирен

4. За миризма, аромат и под. – който е много силен. *Гъст аромат на цъфнали липи. Гъста миризма на газ.*

— **наситен, тежък** *прен.*, **плътен**

ант. → ***лек***, ефирен

5. За цвят – който е много силен. *Гъст мастилен цвят. Гъста руменина.*

— **плътен, наситен**

6. вж. **непрогледен** 1. знач.

ГЪСТАК – 1. вж. **храсталак**;

2. вж. **шумак** 1. знач.

ГЪСТАЛАК – 1. вж. **храсталак**;

2. вж. **шумак** 1. знач.

ГЪСТИНА – вж. **гъстота** 1. и 2. знач.

ГЪСТО – вж. **нагъсто**

ГЪСТОТА – 1. Наличие на по-малко количество вода или друга течност от обикновеното в даден продукт или количеството вещество, което се съдържа в единица обем от определено тяло. *Гъстота на сиропа. Гъстота на супата. Гъстота на боята.*

— **плътност, гъстина, наситеност**

ант. → ***рядкост***, разреденост

2. Наличие на по-голямо количество хора от обикновеното, събрани на едно място. *Гъстота на населението.*

— **плътност, компактност** *книж.*, **гъстина**

ант. → ***рядкост***, рехавост

ГЪТВАМ *разг.* – вж. **събарям** 1. знач.

ГЪТВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **падам** 2. знач.

2. вж. **събарям се** 1. знач;

3. *прен.* вж. **умирам** 1. знач.

ГЬОЛ *разг.* – 1. вж. **локва**;

2. вж. **блато**

ГЬОСТЕРИЦА *диал.* – вж. **тояга**

ГЮВЕНДИЯ *простонар.* – вж. **проститутка**

ГЮЛ *нар.* – вж. **роза**

ГЮРУЛТИЯ *нар.* – вж. **врява**

Д

ДАВАМ – 1. Поднасям някому нещо, за да го вземе, поеме с ръка. *Давам палтото на детето. Давам билета си на кондуктора. Давам инструмента на майстора.*
— **подавам**
ант. → ***вземам***, поемам, хващам, улавям
2. Приближавам към някого нещо, което държа в ръцете си, за да си вземе от него или за да го обслужа. *Давам бонбони на децата. Давам чаша вода. Давам лекарство на болния.*
— **подавам, поднасям**[1]
ант. → ***вземам***
3. Поднасям на някого нещо, което съм получил от друг. *Давам пратката. Давам телеграмата. Давам призовката.*
— **предавам, връчвам**
ант. → ***вземам***, приемам
4. Предлагам някому нещо като подарък, за да засвидетелствам почит, уважение, добри чувства. *Давам букет на учителката си. Давам ценен дар. Давам подарък.*
— **поднасям**[1]**, подарявам**
ант. → ***вземам***, приемам
5. Изявявам готовност или оставям някому нещо, за да го ползва. *Давам квартира под наем. Давам ви двама работници.*
— **предлагам, предоставям**
ант. → ***вземам***, наемам, ангажирам
6. Предлагам някакъв доход, средства или някаква придобивка. *Банката дава заеми. Давам стипендия. Държавата дава социални помощи. Дават на нуждаещите се жилища.*
— **отпускам, предоставям**
ант. → ***получавам***, вземам;
// ***получавам***, добивам, сдобивам се
7. Оставям на разположение или на волята на някого. *Давам ти три дни срок да предадеш материала. Давам ти правото ти да решаваш.*
— **предоставям**
8. вж. **представям** 2. знач.;
9. *разг.* вж. **продавам**;
10. вж. **придавам** 1. знач.;
11. вж. **позволявам** 1. и 2. знач.

ДАВАМ СЕ *разг. – в съчет. с не* вж. **предавам се** 1. знач.
ДАВЕН *старин. поет.* – вж. **отдавнашен** 1. знач.
ДАВЛЕНИЕ *книж.* – вж. **принуда**
ДАВРАНДИСВАМ СЕ *простонар.* – вж. **съвземам се** 1. и 2. знач.
ДАВЯ *несв.* – вж. **душà** 1. и 2. знач.
ДАВЯ СЕ *несв.* – вж. **задавям се**
ДАДЕН – вж. **конкретен** 2. знач.
ДАДЕНО *разг.* – За израз на съгласие и готовност да бъде направено нещо. *Искаш ли да отидем на театър? – Дадено.*
— **добре** *разг.*, **хубаво** *разг.*, **готово** *разг.*

ДАДЕНОСТИ – *рядко* вж. **заложби** 1. знач.
ДАЖЕ – вж. **дори**
ДАЛАВЕРА *разг.* – 1. вж. **гешефт** 1. знач.
2. вж. **измама** 1. знач.;
3. вж. **полза** 1. знач.

ДАЛАВЕРАДЖИЯ *разг.* – 1. вж. **измамник**;
2. вж. **спекулант**

ДАЛДИСВАМ *диал.* – вж. **забравям се** 1. знач.
ДАЛДИСВАМ СЕ *диал.* – вж. **забравям се** 1. знач.
ДАЛЕКО – вж. **далече** 1. и 2. знач.
ДАЛЕКОГЛЕД – 1. вж. **бинокъл**;
2. вж. **телескоп**

ДАЛЕКОСЪОБЩИТЕЛЕН – Който се отнася до предаване на съобщения на голямо разстояние. *Далекосъобщителна техника. Далекосъобщителна връзка.*
— **телекомуникационен**

ДАЛЕЧ – вж. **далече** 1. и 2. знач.
ДАЛЕЧЕ – 1. На голямо разстояние от някого или от нещо. *Вилата се намира далече в планината. Не мога често да посещавам родителите си, защото живеят много далече. Земетресението е далече от нас.*
— **далеч, далеко, надалече, надалеч, надалеко**
ант. → ***близо***, близко, наблизо, наблизко, недалече, недалеч, недалеко
2. След много време. *Зимата е още далече. Изпитите са далече.*
— **далеч, далеко**
ант. → ***близо***, близко, скоро, наскоро
V на края на света *разг.*, на другия (оня) край на света *разг.*, в гори тилилейски *разг.*, в (на) джендема *разг.*, в Диарбекир *разг.*, на майната си *простонар. грубо,* през девет земи в десета *разг.*, през девет баира *разг.*, през девет царства (села) в десето *разг.*, през девет <земи и> морета *разг.*, зад девет морета *разг.*, на гъза на географията *жарг. грубо,* <на> три дена път с камили *жарг.* към 1. знач.

ДАЛЕЧЕН – 1. Който се намира или става на голямо разстояние от някого или от нещо. *Далечна планина. Далечна страна. В ресторанта седнахме на най-далечната маса.*
— **отдалечен, отстранен**
ант. → ***близък***, недалечен, съседен
2. Който е станал отдавна. *Това са събития от далечното минало. Монетата е от една далечна епоха. Далечен спомен.*
— **отдавнашен, отколешен** *разг.*, **давен** *старин. поет.*, **отдалечен** *огр.*
ант. → ***скорошен***, близък, неотдавнашен, неотколешен, наскорошен
3. Който ще стане след доста време. *Не обичам да говоря за далечното бъдеще.*
— **отдалечен** *огр.*
ант. → ***близък***, недалечен, скорошен
4. вж. **чужд** 2. и 4. знач.

ДАЛЕЧИНА – 1. Далечно обширно пространство, далечен простор. *Параходът се губи в далечината. В далечината се белее малка къщичка. Впих поглед в далечината.*
— **далнина** *поет.*, **далечност** *рядко*
2. Голямо разстояние от някого или от нещо. *Къщата не се вижда добре поради далечината. Въпреки далечината хората посещавали манастира.*
— **отдалеченост, отстраненост, далечност** *рядко*
ант. → ***близост***, неотдалеченост

ДАЛЕЧНОСТ *рядко* – вж. **далечина** 1. и 2. знач.

ДАЛНИНА *поет.* – вж. **далечина** 1. знач.

ДАЛНОВИДЕН – Който може да предвижда развитието на нещата и да действа, като се съобразява с това. *Далновиден политик. Далновидна политика. Бях достатъчно далновиден да си купя жилище, когато цените на недвижимите имоти бяха най-ниски.*

— **предвидлив, прозорлив**

ант. → ***недалновиден***, непредвидлив, късоглед, непрозорлив

ДАЛНОВИДНОСТ – Предварително предвиждане на събитията и действия, съобразени с това. *Благодарение на далновидността на правителството и своевременно взетите мерки, страната не пострада много от световната икономическа криза.*

— **предвидливост, прозорливост**

ант. → ***недалновидност***, непредвидливост, късогледство, непрозорливост

ДАМ *диал.* – вж. **обор**

ДАМАДЖАНА – Широк стъклен съд с тясно гърло, обикн. с плетена обвивка, за вода, вино и други течности.

— **бинлик** *разг.*

ДАМГА – 1. *простонар.* вж. **белег** 1. знач.;

2. *остар.* вж. **петно** 1. знач.

ДАМГОСВАМ *простонар.* – 1. вж. **жигосвам** 1. знач.;

2. вж. **петносвам**

ДАМЛА *простонар.* – вж. **инсулт**

ДАН *старин.* – вж. **данък**

ДАНГАЛАК *разг. пренебр.* – Висок, едър мъж, младеж. *На пътя ми се изпречи един дангалак.*

— **дингил** *разг. ирон.*, **дангул** *диал.*, **дългуч** *диал.*, **дългун** *диал.*, **льохман** *простонар. пренебр.*

ДАНГУЛ *диал.* – вж. **дангалак**

ДАНДАНИЯ *разг.* – вж. **врява**

ДАННИ – 1. Необходими знания, които служат за изясняване или решаване на нещо, за някакви изводи. *Нямам достатъчно данни по този въпрос, за да напиша статията. Събирам данни за Възрожденската епоха. Нужни са повече данни, за да го обвинят в престъпление. Исторически данни. Биографични данни.*

— **сведения, информация, факти, податки** *книж.*, **материал** *прен. книж.*

2. вж. **заложби** 1. знач.

ДАНО – За изразяване на желание, пожелание нещо да стане, да се осъществи. *Дано Господ ти помогне да оздравееш. Дано нещата се разрешат в твоя полза. Дано злото да изчезне от нашия живот.*

— **нека, белки (белким)** *простонар.*

V дай боже *разг.*

ДАНЪК – Задължителна сума, която се плаща от населението за бюджета на държавата. *Данък върху общия доход. Поземлен данък.*

— **налог, облагане, дан** *старин.*

ДАР – 1. вж. **подарък**;

2. вж. **дарба**;

3. вж. **дарение**

ДАРБА – Вродено качество у някого за творческа дейност в областта на изкуството, науката и др. *Всички бяха убедени в нейната поетическа дарба. Музикална дарба. Ораторска дарба. Младежът е с големи дарби.*

— **талант, дар, дарование** *книж.*, **заложби, способности, надареност, даровитост, талантливост, одареност** *рядко*, **подадине** *диал.*

ант. → ***бездарност***, бездарие, неталантливост, посредственост, некадърност

V искра божия *разг.*

ДАРЕН – вж. **даровит** 1. знач.

ДАРЕНИЕ – Нещо дарено, подарено (пари, имот, вещи и др.) обикн. за обществени цели, нужди. *Даренията, събрани по празниците, ще стигнат за ремонтирането на църквата. Художникът е дал няколко свои картини като дарение на местния музей.*

— **дар, лепта** *книж.*, **приношение** *старин.*

ДАРИТЕЛ – 1. Лице, което дарява, дава нещо нужно на някого. *На детето трябваше да бъде присаден бъбрек и баща му стана дарителят. Дарител на кръв.*

— **донор**

2. Лице, което предоставя, дарява парични средства на някого, за нещо. *Църквата е изградена с пари на дарители. Дарителят, който е дал средства за операцията на детето, не е известен.*

— **спонсор, спомоществовател, донор** *рядко*

ДАРИТЕЛСТВО – Дейност на дарител. *Благодарение на дарителството на няколко фирми отново е изграден пострадалият от наводнението мост.*

— **спонсорство, спомоществователство, донорство**

ДАРМОЕД *книж. презр.* – 1. вж. **готован**;

2. вж. **експлоататор**

ДАРМОЕДСТВО *книж. презр.* – вж. **готованство**

ДАРОВАНИЕ *книж.* – 1. вж. **дарба**;

2. вж. **талант** 1. знач.

ДАРОВИТ – 1. Който има дарба, талант, който притежава големи способности за творческа работа в някаква област. *Даровит писател. Даровит художник. Даровит артист. Даровити деца.*

— **талантлив, надарен, дарен, способен, кадърен** *разг.*, **одарен** *рядко*

ант. → ***бездарен***, неспособен, неталантлив, посредствен, некадърен, слаб

2. Който е характерен за човек с дарба, способност. *Даровити стихове. Даровито изпълнение. Даровито произведение на изкуството.*

— **талантлив, силен** *прен.*

ант. → ***бездарен***, посредствен, неталантлив, некадърен, слаб

V белязан от Бога *разг.* към 1. знач.

ДАРОВИТОСТ – 1. вж. **дарба**;

2. *рядко* вж. **талант** 1. знач.

ДАРОМ – 1. вж. **безплатно**;

2. вж. **напразно**

ДАРУВАМ *разг.* – вж. **дарявам** 2. знач.

ДАРЯВАМ – 1. Давам някому нещо безвъзмездно. *Бащата дарил вилата на сина си. Писателят дарил книгата си на библиотеката.*

— **подарявам, харизвам** *нар.*

2. Поднасям някому някакъв дар (най-вече сватбен или годежен) според традицията. *Булката трябва да дари свекъра и свекървата.*

— **дарувам** *разг.*, **надарявам, одарявам** *диал.*

3. За природата (съдбата, Бог) – правя някой или нещо да има, да притежава някакво качество, способност, дарба. *Природата го е дарила с хубав глас. Бог я е дарил с красота и ум.*

— **надарявам, въздарявам** *остар. поет.*, **обдарявам** *диал.*

ДАСКАЛ *разг. пренебр.* – вж. **учител** 1. знач.

ДАСКАЛСКИ *разг. пренебр.* – вж. **учителски**

ДАТА – Точно определен момент от времето според календара. *Коя дата сме днес? Заплатите се изплащат на определена дата.*

— **ден** *разг.*, **число** *разг.*

ДАТИРАМ *книж.* – *разш.* вж. **съществувам** 3. знач.

ДАЯК *простонар.* – вж. **бой**[1] 1. знач.

ДАЯНЯ *несв. разг.* – вж. **издържам**[1] 2. знач.

ДВАЖ *разг.* – вж. **двойно**

ДВАМА – Само за мъже или за двойка от мъж и жена – две лица. *Двама братя. Баща му и майка му, и двамата са живи.*

— **двамина** *разг.*, **двоица** *остар.*

ДВАМИНА *разг.* – вж. **двама**

ДВЕРИ *старин.* – вж. **врата** 1. знач.

ДВИГАТЕЛ – 1. Устройство, машина, която превръща някаква енергия (топлинна, електрическа и др.) в енергия, която задвижва други машини или превозни средства. *Двигател на автомобил. Парен двигател. Реактивен двигател.*

— **мотор**

2. *прен.* Сила, която спомага за развитието на нещо. *Науката е двигател на прогреса.*

— **мотор** *прен.*

ДВИЖА – 1. Изменям положението на нещо в пространството, правя нещо да не стои на едно място. *Движа ръцете си. Движа стола.*

— **мърдам, местя**

2. Привеждам в движение, правя нещо да действа. *Моторът движи машините. Електричеството движи трамвая. Вятърът движи лодката бързо и леко.*

— **карам**[1]

3. *прен.* вж. **подтиквам**

ДВИЖА СЕ *несв.* – 1. Намирам се в движение в пространството, обикн. в някаква посока. *Движим се бързо напред. По пътя се движат коли. Трамваят се движи бавно.*

— **придвижвам се** *в несв.*, **вървя, нося се** *прен. разг.*, **напредвам**

ант. → ***спирам***, спирам се, възпирам се

2. Минавам известно, обикн. дълго разстояние с превозно средство или пеш, за да стигна някакво предварително определено място. *Движим се с параход по реката. Движим се с автомобил. Движа се с каруца по междуселските пътища.*

— **пътувам, придвижвам се** *в несв.*

3. Правя движения в пространството, не стоя неподвижен. *Не се движи, докато снимам. Един месец след инцидента пръстите на ръката ми започнаха да се движат.*

— **мърдам, шавам, мърдам се**

4. *прен.* вж. **променям се** 2. знач.;

5. *прен.* вж. **развивам се** 1. знач.

ДВИЖЕНИЕ – 1. Преместване в пространството в определена посока, промяна на мястото в пространството. *През зимата движението по заледените улици на града е затруднено. Внимателно следя движението на войските.*

— **придвижване, напредване**

ант. → ***застой***, неподвижност, покой

2. Постоянното, редовно действие на някакъв вид транспорт за превозване на пътници, стоки и др. *Движението на влаковете е временно преустановено. Движението на параходите по река Дунав е редовно.*

— **придвижване, пътуване**

3. Придвижване обикн. на превозно средство в някаква посока. *На завоя колата забави движението си. Бързото движение на коня му доставяше истинско удоволствие.*

— **вървеж, ход**

4. Изменение на положението на тялото или неговите части. *При всяко движение на ръката усещам болка.*

— **раздвижване, мърдане, шаване**

ант. → ***покой***, неподвижност

5. Привечерна разходка на хора, обикн. младежи, в малко селище, която става на главната улица. *Ще се видим на движението.*

— **стъргало** *прен. разг.*

6. Работа на мотор, машина и под. *Привеждам мотор в движение. Тъкачката пусна два стана в движение.*

— **действие**

ант. → ***покой***, бездействие

7. *прен.* вж. **динамика** 1. знач.;

8. вж. **оживление** 2. знач.

ДВОИЦА *остар.* – вж. **двама**

ДВОЙКА – вж. **чифт**

ДВОЙНО – Два пъти повече. *Къщата ми е двойно по-висока. Аз съм двойно по-натоварен от теб.*

— **двукратно, дваж** *разг.*

ДВОЙСТВЕН – 1. Който има две страни, става или е възможен по два начина. *Двойствена природа на човека. Двойствен смисъл на думата.*

— **двояк, неединен**

ант. → ***единен***

2. вж. **двуличен** 1. знач.

ДВОР – вж. **дворец** 2. знач.

ДВОРЕЦ – 1. Сграда, обикн. богата, разкошна, в която живее владетел. *Царят посрещал гостите си в двореца. В този дворец сега никой не живее.*

— **палат, чертог** *старин. поет.*, **замък** *разш.*, **сарай** *разш.*

2. Монархът и приближените му. *Външната политика се диктуваше от двореца.*

— **двор**

ДВОРЦОВ – Който е свързан с царски двор, дворец, със служба в дворец. *Дворцова стража. Дворцов лекар.*

— **придворен**

ДВОУМЕНИЕ – вж. **колебание** 1. знач.

ДВОУМЯ СЕ – вж. **колебая се** 1. знач.

ДВОЯ СЕ *рядко* – вж. **колебая се** 1. знач.

ДВОЯК – вж. **двойствен** 1. знач.

ДВУБОЙ – 1. Борба, схватка между двама противници.

— **единоборство, двуборство** *рядко*, **дуел** *прен.*

2. вж. **борба** 2. знач.

ДВУБОРСТВО *рядко* – вж. **двубой** 1. знач.

ДВУЗНАЧЕН – вж. **двусмислен**

ДВУКРАТНО – вж. **двойно**

ДВУЛИК – 1. вж. **двуличен** 1. знач.

2. вж. **лицемерен** 1. знач.

ДВУЛИЧЕН – 1. Който съдържа неискреност, прикритост. *Водя двуличен живот. Играя двулична роля. Водя двулична политика.*

— **двойствен, двулик**

2. вж. **лицемерен** 1. знач.
ДВУЛИЧИЕ – вж. **лицемерие**
ДВУЛИЧНИК – вж. **лицемер**
ДВУЛИЧНИЧА – вж. **лицемеря**
ДВУЛИЧНОСТ – вж. **лицемерие**
ДВУСМИСЛЕН – Който има двояк смисъл и може да се тълкува, разбира по два и повече начина, поради което е недостатъчно определен и буди или изразява съмнение. *Двусмислено изказване. Двусмислен отговор.*
— **двузначен, амбивалентен** *книж.*, **неясен, уклончив, неопределен**
ант. → ***недвусмислен***, еднозначен, ясен, категоричен
ДВУСМИСЛЕНОСТ – вж. **двусмислие** 1. знач.
ДВУСМИСЛИЕ – 1. Неопределени, неясни места, положения в мисъл, текст, поведение и под. *Във въпроса му има двусмислие. Редакторът веднага забеляза двусмислието в текста.*
— **двусмисленост, неяснота** *обикн. мн.*, **неопределеност**
ант. → ***недвусмисленост***, яснота, категоричност
2. *Обикн. мн.* вж. **двусмислица**
ДВУСМИСЛИЦА – Двусмислена дума или израз. *Трябва да се избягват двусмислиците. Непристойни двусмислици.*
— **двусмислие** *обикн. мн.*
ДВУСТВОЛКА *рядко* – вж. **двуцевка**
ДВУЦЕВКА – Ловна пушка с две цеви.
— **чифте** *разг.*, **двустволка** *рядко*
ДЕ *нар.* – вж. **къде**
ДЕБАТИ *книж.* – вж. **разисквания**
ДЕБАТИРАМ *книж.* – вж. **обсъждам**
ДЕБЕЛ – 1. Който има голяма телесна маса, много тлъстини. *Дебела жена. Дебели крака. Дебели ръце. Дебела крава.*
— **пълен, тлъст, охранен, угоен, шишкав** *разг.*, **дундест** *разг. пренебр.*
ант. → ***слаб***, мършав, кльощав, сух, изпит, дръглив, неохранен, постал
2. Който е едър, покрит с голяма мускулна маса, с повече месо. *Дебели пръсти. Дебели устни. Дебел нос.*
— **пълен, месест, месnат** *разг.*
ант. → ***слаб***, тънък, изящен, фин
3. Който е с голяма дебелина (за материал, материя и др.). *Дебели чорапи. Дебела прежда. Дебела жилетка. Дебел шал.*
— **груб, плътен**
ант. → ***тънък***, фин, изящен, нежен
// ***тънък***, лек, ефирен, въздушен
4. вж. **обемист**;
5. *прен.* вж. **нисък** 3. знач.;
6. *остар.* вж. **гъст** 1. знач.
V не го лови кантарът *разг.* към 1. знач.
ДЕБЕЛАК *пренебр.* – 1. вж. **дебелан**;
2. вж. **грубиян**;
3. вж. **простак**
ДЕБЕЛАН *пренебр.* – Дебел, шишкав и тромав човек. *Как може да харесваш този дебелан?*
— **дебеланко** *пренебр.*, **дебелак** *пренебр.*, **шишко** *разг. пренебр.*, **дундьо** *разг. пренебр.*, **шопар** *прен. разг. неодобр.*
ДЕБЕЛАНА *пренебр.* – Дебела жена. *Ожени се за една дебелана.*
— **дебелуша** *разг. пренебр.*, **дебеланка** *пренебр.*, **дунда** *разг. пренебр.*
ДЕБЕЛАНКА *пренебр.* – вж. **дебелана**
ДЕБЕЛАНКО *пренебр.* – вж. **дебелан**
ДЕБЕЛАШКИ *пренебр.* – 1. Който съдържа, изразява простащина, грубост, който грубо нарушава добрия вкус. *Дебелашки вицове. Дебелашки намеци. Дебелашки литографии.*
— **просташки, вулгарен, пошъл** *книж.*
2. вж. **груб** 2. знач.
ДЕБЕЛАЩИНА *пренебр.* – 1. вж. **грубост** 1. знач.;
2. вж. **простащина**
ДЕБЕЛЕЯ – Ставам постепенно все по-дебел. *Напоследък бързо дебелея. Пази диета и пак дебелее. Вратът му дебелее.*
— **пълнея, тлъстея, шишкавея** *разг.*, **гоя се**
ант. → ***слабея***, мършавея, кльощавея, посталея
V качвам килограмите *разг.*, връзвам лой *разг.*, слагам (турям) на гърба си *разг.*, хвърлям <месо> на гърба си *разг.*
ДЕБЕЛИНА – 1. Качество на дебел човек. *Той е дребен на ръст и затова дебелината му личи.*
— **пълнота, шишкавост** *разг.*, **шишкавина** *разг.*, **затлъстялост, угоеност, охраненост**
ант. → ***мършавост***, мършавина, кльощавост, слабост, изпитост, сухота, дръглявост, неохраненост
ДЕБЕЛОГЛАВ *разг. неодобр.* – вж. **неотстъпчив** 1. знач.
ДЕБЕЛОГЛАВЕЦ *пренебр.* – Човек, който упорито държи на своето, който е непреклонен и не отстъпва. *Трудно можеш да се разбереш с такъв дебелоглавец, винаги прави това, което си иска.*
— **твърдоглавец** *разг.*, **бикоглавец** *рядко*, **инатчия** *разг.*, **инат** *разг. пренебр.*, **инатлия** *простонар.*
V дебела (**корава**) глава *разг.*, корава кратуна (чутура) *разг. пренебр.*, див петел *разг.*, костелив орех *разг.*, криво дърво *разг.*, магарешки инат *разг. пренебр.*
ДЕБЕЛОГЛАВИЕ *разг. неодобр.* – вж. **неотстъпчивост**
ДЕБЕЛОГЛАВЩИНА *разг. неодобр.* – вж. **неотстъпчивост**
ДЕБЕЛОКОЖ – *прен. пренебр.* вж. **безчувствен** 2. знач.
ДЕБЕЛОКОЖИЕ – *прен. пренебр.* вж. **безчувственост** 2. знач.
ДЕБЕЛООК *разг.* – вж. **нахален** 1. знач.
ДЕБЕЛООЧИЕ *разг.* – вж. **нахалство** 1. знач.
ДЕБЕЛУША *разг. пренебр.* – вж. **дебелана**
ДЕБИЛ – 1. *мед.* вж. **олигофрен** 1. знач.;
2. *прен. разг. пренебр.* вж. **глупак**
ДЕБИЛЕН *мед.* – вж. **малоумен**
ДЕБИЛНОСТ *мед.* – вж. **малоумие**
ДЕБИТОР *книж.* – вж. **длъжник**
ДЕБНА *несв.* – 1. вж. **следя** 1. знач.;
2. вж. **причаквам** 2. знач.
ДЕБНЕШКАТА *разг.* – вж. **дебнешком**
ДЕБНЕШКОМ – С дебнене, като дебна. *Приближих се предпазливо, дебнешком до къщата.*
— **дебнешката** *разг.*, **дебом** *диал.*
ДЕБОМ *диал.* – вж. **дебнешком**
ДЕБЮТ – Първа публична изява в някаква област. *Книгата е сполучлив дебют на младата поетеса. Театрален дебют.*
— **гамбит** *прен.*
ДЕВА – *остар. поет.* вж. **девойка**

ДЕВАЛВАЦИЯ – 1. Понижаване на стойността на платежни средства или ценни книжа. *Девалвацията на българския лев. Девалвация на ценни книжа.*
— **обезценяване**
ант. → ***ревалоризация***
2. Омаловажаване стойността на нещо. *Девалвация на морални ценности.*
— **обезценяване**
3. вж. **инфлация**
ДЕВАЛВИРАМ – 1. Понижавам обменния курс на парична единица. *Инфлацията значително девалвира българския лев.*
— **обезценявам, девалоризирам**
2. *прен.* вж. **обезценявам се**
ДЕВАЛОРИЗАЦИЯ – вж. **инфлация**
ДЕВАЛОРИЗИРАМ – вж. **девалвирам** 1. знач.
ДЕВИЗ – Кратко изразена, запомняща се основна мисъл, идея, възприета като ръководен принцип. *Девизът на предизборната им кампания е: „Да превърнем България в просперираща държава".*
— **лозунг** *разш.*, **мото** *разш.*, **слоган**
ДЕВИЦА – *остар.* вж. **девойка**
ДЕВИЧЕСТВО – Време, период от живота на жената, прекарано като девойка.
— **моминство, девство**
ДЕВОЙКА – Лице от женски пол, достигнало възраст за женене. *Тя е красива девойка, току-що завършила гимназия.*
— **момиче** *разг.*, **мома** *разг.*, **девица** *остар.*, **дева** *остар. поет.*
ДЕВСТВЕН – 1. Който не е имал полови контакти и е нравствено запазен. *Девствено момиче. До края на живота си остана девствена.*
— **целомъдрен, невинен** *прен.*, **непорочен, чист** *прен.*, **недокоснат** *прен. рядко*
ант. → ***обезчестен***, озлочестен, дефлориран
2. Който е останал такъв, какъвто е създаден от природата. *Девствена гора. Девствени преспи. Девствени усои.*
— **непокътнат, недокоснат**
3. *прен.* вж. **запазен** 3. знач.
ДЕВСТВЕНОСТ – 1. Качество и състояние на девствен. *Той беше убеден в нейната девственост.*
— **целомъдрие, целомъдреност, невинност** *прен.*, **непорочност, чистота** *прен.*, **девство, моминство**
2. Състояние на природата, при което се запазва първичният ѝ естествен вид. *Още е запазена девствеността на този планински кът.*
— **непокътнатост**
ДЕВСТВО – 1. вж. **девственост** 1. знач.;
2. вж. **девичество**
ДЕГЕНЕРАЦИЯ – *книж.* вж. **израждане**
ДЕГЕНЕРИРАМ – *книж.* вж. **израждам се**
ДЕГЕНЕРИРАН *книж.* – вж. **изроден**
ДЕГЕНЕРИРАНЕ *книж.* – вж. **израждане**
ДЕГИЗИРОВКА *книж.* – вж. **маскировка** 2. знач.
ДЕГРАДАЦИЯ *книж.* – вж. **израждане**
ДЕГРАДИВЕН *книж.* – вж. **разрушителен** 2. знач.
ДЕГРАДИРАМ *книж.* – вж. **израждам се**
ДЕГРАДИРАНЕ *книж.* – вж. **израждане**
ДЕГУСТИРАМ *книж.* – вж. **вкусвам** 2. знач.
ДЕДИ – вж. **прадеди**
ДЕЕН – Който действа, върши, осъществява нещо енергично, живо. *Той е един от най-дейните наши служители. Трябват ни дейни хора, на които може да се разчита. Деен младеж. Дейна организация.*
— **активен, енергичен, деятелен** *книж. нежел.*, **действен, дееспособен** *книж.*, **предприемчив**
ант. → ***бездеен***, пасивен, инертен, отпуснат, заспал
ДЕЕСПОСОБЕН *книж.* – 1. вж. **работоспособен**;
2. вж. **деен**
ДЕЕСПОСОБНОСТ *книж.* – вж. **активност** 1. знач.
ДЕЕЦ – Лице, което върши или е извършило важна обществена работа. *Просветен деец. Театрален деец. Дейци на изкуството. Дейци на Възраждането.*
— **деятел** *книж. нежел.*, **труженик, функционер** *книж.*
ДЕЗЕРТИРАМ – 1. *прен.* вж. **кръшкам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **абдикирам**
ДЕЗЕРТИРАНЕ – *прен.* вж. **бягство** 1. и 2. знач.
ДЕЗЕРТЬОР – 1. Войник, който е избягал от поста или частта си. *Ако избягаш от казармата, ще те обявят за дезертьор.*
— **беглец**
2. *прен.* вж. **кръшкач**
ДЕЗЕРТЬОРСТВО – *прен.* вж. **бягство** 1. и 2. знач.
ДЕЗИНТЕГРАЦИЯ *книж.* – вж. **разединение** 1. знач.
ДЕЗИНТЕГРИРАМ *книж. рядко* – вж. **разединявам**
ДЕЗИНТЕРЕСИРАМ *книж.* – вж. **демотивирам**
ДЕЗИНТЕРЕСИРАМ СЕ *книж.* – вж. **нехая** 1. знач.
ДЕЗИНТЕРЕСИРАН *книж.* – вж. **равнодушен** 2. знач.
ДЕЗИНТЕРЕСИРАНОСТ *книж.* – вж. **равнодушие** 2. знач.
ДЕЗИНФЕКТИРАМ – вж. **дезинфекцирам**
ДЕЗИНФЕКТИРАНЕ – вж. **дезинфекция**
ДЕЗИНФЕКЦИРАМ – Обработвам нещо със стерилизиращи средства, за да унищожа причинителите на някаква зараза, болест, очиствам от болестотворни организми. *Дезинфекцирам спринцовка.*
— **обеззаразявам, дезинфектирам**
ант. → ***инфектирам***, заразявам
ДЕЗИНФЕКЦИРАНЕ – вж. **дезинфекция**
ДЕЗИНФЕКЦИЯ – Премахване, унищожаване на болестотворни микроби със специални средства. *Дезинфекция на питейната вода. В помещението беше извършена дезинфекция с лизол.*
— **обеззаразяване, дезинфектиране, дезинфекциране**
ДЕЗИНФОРМАЦИЯ *книж.* – 1. Съзнателно даване на неверни, лъжливи съобщения, сведения за нещо или някого. *Определени кръгове са заинтересовани от дезинформация на общественото мнение по този въпрос. Те бяха обвинени в дезинформация на обществото.*
— **дезинформиране** *книж.*, **заблуждаване, дезориентиране, дезориентация, заблуда** *рядко*
ант. → ***осведомяване***, информация, информиране, ориентиране
2. вж. **блъф**
ДЕЗИНФОРМИРАМ *книж.* – Съзнателно давам невярно, лъжливо съобщение, сведение за нещо или някого, което цели да внесе заблуда. *Тяхната цел е да дезинформират обществеността. В статията има неверни данни, които може само да дезинформират читателя.*
— **заблуждавам, дезориентирам, подвеждам,**

объркам
ант. → ***информирам***, осведомявам, ориентирам, осветлявам
ДЕЗИНФОРМИРАНЕ *книж.* – вж. **дезинформация** 1. знач.
ДЕЗОРГАНИЗАЦИЯ – Нарушаване на реда, дисциплината, организираността, нарушаване на установения ред за извършване на нещо. *Дезорганизация в стопанския живот. Дезорганизация в областта на финансите.*
— **разстройство, дезорганизираност, хаос, анархия** *разг.*, **бъркотия** *разг.*
ант. → ***организация***, организираност, ред
ДЕЗОРГАНИЗИРАМ – вж. **разстройвам** 2. знач.
ДЕЗОРГАНИЗИРАН – вж. **разстроен** 3. знач.
ДЕЗОРГАНИЗИРАНОСТ – вж. **дезорганизация**
ДЕЗОРИЕНТАЦИЯ – 1. Изгубване на правилната посока на движение в пространството. *При дезориентация параходът може да навлезе в чужди води.*
— **объркване, дезориентиране, заблуждаване**
ант. → ***ориентация***, ориентиране, ориентировка
2. Състояние на неосведоменост, на непознаване на нещата и на неспособност за оправяне в дадена област, ситуация, проблем. *Идейна дезориентация. Политическа дезориентация.*
— **объркаността, дезориентираност**
ант. → ***ориентация***, ориентираност, ориентировка
3. вж. **дезинформация** 1. знач.
ДЕЗОРИЕНТИРАМ – 1. Посочвам невярна, неточна посока нанякъде. *Дезориентирам противник. Дезориентирам преследвачите си.*
— **объркам, заблуждавам, забърквам** *разг.*
ант. → ***ориентирам***, упътвам, насочвам, напътвам
2. вж. **дезинформирам**
ДЕЗОРИЕНТИРАМ СЕ – вж. **загубвам се** 1. знач.
ДЕЗОРИЕНТИРАНЕ – 1. вж. **дезориентация** 1. знач.;
2. вж. **дезинформация** 1. знач.
ДЕЗОРИЕНТИРАНОСТ – вж. **дезориентация** 2. знач.
ДЕЙНОСТ – 1. Извършване на нещо, влагане на усилия от някого в продължение на известно време. *Развивам голяма дейност в областта на науката. Не обичам обществената дейност. Книжовна дейност.*
— **работа, занимания, активност, деятелност** *книж. нежел.*
2. Съвкупност от действия за изпълнение на някаква цел. *Фирмата възобнови дейността си. Дейността на сърцето е затруднена. Забавена сърдечна дейност.*
— **работа, функция, функциониране, действие** *рядко*
ант. → ***бездействие***, застой
3. вж. **работа** 1. знач.;
4. вж. **активност** 1. знач.
ДЕЙСТВАМ *несв.* – 1. Извършвам определена дейност, проявявам се в някаква област, среда. *Действам в областта на литературата. Действам на дипломатическото поприще. Космическата сонда действа в условия, различни от земните.*
— **работя, подвизавам се** *книж. понякога ирон.*, **оперирам** *книж. рядко*
ант. → ***бездействам***
2. вж. **работя** 3. знач;.
3. вж. **правя** 1. знач.;
4. вж. **постъпвам**[1] 1. знач.;
5. вж. **влияя**
ДЕЙСТВЕН – 1. вж. **деен**;
2. вж. **делови** 1. знач.;
3. вж. **резултатен** 1. знач.
ДЕЙСТВЕНОСТ – 1. вж. **активност** 1. знач.;
2. вж. **деловитост**;
3. вж. **резултатност**
ДЕЙСТВИЕ – 1. Вършене, извършване на нещо. *Той е човек на действието. Нужни са ни не думи, а действия.*
— **дело**
ант. → ***бездействие***
2. вж. **постъпка**;
3. *рядко* вж. **дейност** 2. знач.;
4. вж. **движение** 6. знач.;
5. вж. **въздействие** 1. знач.
ДЕЙСТВИТЕЛЕН – 1. **истински** 1. знач.;
2. вж. **реален** 1. знач.;
3. вж. **валиден**
ДЕЙСТВИТЕЛНО – вж. **наистина** 1., 2. и 3. знач.
ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ – 1. вж. **реалност** 1. знач.;
2. вж. **живот** 4. знач.
ДЕКАДА *книж.* – вж. **десетдневка**
ДЕКЛАМАЦИЯ – вж. **рецитация**
ДЕКЛАМИРАМ – вж. **рецитирам**
ДЕКЛАРАТИВЕН *неодобр.* – За език, текст и под. – който е без дълбоко или художествено съдържание, който е агитационно шаблонен. *Декларативна поезия. Декларативен език.*
— **плакатен** *прен. неодобр.*, **лозунгов** *неодобр.*
ДЕКЛАРАЦИЯ – вж. **изявление**
ДЕКЛАРИРАМ – 1. Давам сведения за нещо пред властите според установения ред. *Декларирах всичките си имоти. На границата декларирах сумата, която внасям.*
— **обявявам**
ант. → ***скривам***, укривам
2. вж. **заявявам** 1. знач.
ДЕКОДИРАМ – вж. **дешифрирам** 1. знач.
ДЕКОНЦЕНТРАЦИЯ *книж.* – 1. Раздалечаване, разпръскване на разни страни на нещо, събрано на едно място. *Деконцентрация на войски. Деконцентрация на промишлеността.*
— **разсредоточаване, разконцентриране** *книж.*
ант. → ***концентрация***, съсредоточаване, концентриране
2. *прен.* вж. **разсеяност**
ДЕКОР – *обикн. мн.* Подвижни рисувани стени, дървета, изгледи и под. за оформление на театрални сцени, за представяне на обстановката и мястото на театралното представление. *Смяна на декорите във второ действие.*
— **декорация**
ДЕКОРАЦИЯ – 1. вж. **украса**;
2. вж. **декор**
ДЕКОРИРАМ *книж.* – вж. **украсявам** 1. и 2. знач.
ДЕКОРИРАН *книж. рядко* – вж. **украсен** 1. знач.
ДЕЛБА – Разделяне, поделяне на общ имот, стока и под. между различни наследници, собственици, притежатели. *Делба между брат и сестра. Делба на недвижим имот. Съдебна делба.*
— **делитба, подялба, дележ, разподялба**
ДЕЛВА – Голям глинен съд, обикн. с две дръжки.
— **кюп** *нар.*

ДЕЛЕЖ – 1. вж. **деление**;
2. вж. **делба**
ДЕЛЕНЕ – вж. **деление**
ДЕЛЕНИЕ – Разграничаване на отделни части или групи в рамките на една общност. *Деление на богати и бедни. Етническо деление.*
— **дележ, делене, разделяне**
ант. → ***събиране***, обединяване, обединение
ДЕЛИКАТЕН – 1. Който е фин, слаб, чувствителен и лесно уязвим. *Деликатно телосложение. Деликатно здраве. Деликатно растение.*
— **крехък, нежен, изнежен**
2. вж. **чувствителен** 2. знач.;
3. вж. **тактичен**
ДЕЛИКАТНОСТ – 1. вж. **чувствителност** 2. знач.;
2. вж. **тактичност**
ДЕЛИТБА – 1. Разпределение на предмети, явления и понятия по групи, класове, въз основа на общи признаци. *Делитба на европейските езици. Делитба на народни песни.*
— **класификация, разпределение, подялба, разпредялба**
2. вж. **делба**
ДЕЛНИЧЕН – 1. вж. **всекидневен** 2. знач.;
2. вж. **обикновен** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **безинтересен** 2. знач.
ДЕЛНИЧНОСТ – 1. вж. **всекидневие**
2. вж. **еднообразие** 2. знач.
ДЕЛО – 1. Дейност със значителна обществена цел и резултати. *Целия си живот е посветил на едно велико дело. Предан е на делото за освобождение на отечеството.*
— **кауза** *книж.*
2. Съдебно производство, което някой води срещу някого. *Бракоразводно дело. Завеждам дело. Следствено дело.*
— **процес** *юрид.*
3. вж. **действие** 1. знач.;
4. вж. **произведение** 1. знач.
ДЕЛОВИ – 1. Който умело и бързо действа, осъществява някакви практически задачи или е присъщ на енергичен, практичен човек. *Трябват ми делови хора. Налага се да бъдем делови. При делова работа ще извлечем максимална полза.*
— **експедитивен, оперативен** *книж.*, **деловит, действен**
ант. → ***мудeн***, бавен, туткав
2. Който е свързан с работа, дейност и нейното организирано и бързо извършване. *Делова среща. Делови контакти. Делови разговор.*
— **служебен, работен**
ант. → ***извънслужебен***, неслужебен
ДЕЛОВИТ – вж. **делови** 1. знач.
ДЕЛОВИТОСТ – Качество или проява на делови човек. *С привичната си деловитост той се зае да свърши работата. Това се казва деловитост – за един час да изпълниш задачата!*
— **експедитивност, оперативност** *книж.*, **действеност**
ант. → ***мудност***, бавност, туткавост
ДЕЛЯ *несв.* – 1. Намирам се, заставам между два обекта и ги отдалечавам един от друг. *Делят ни няколко улици. Една стена ни дели. Реката дели селото на две.*
— **разделям** *в несв.*, **отделям** *в несв.*
ант. → ***свързвам***, съединявам
2. Правя нещо на дялове, на части, за да ги дам на двама или няколко души, или отделям в група някакви предмети, явления, живи същества. *Деля печалбата. Деля хляба на четири. Деля момчетата на групи.*
— **разделям** *в несв.*, **поделям** *в несв.*, **разпределям** *в несв.*
ант. → ***събирам***
3. *прен.* вж. **споделям** 1. знач.
ДЕЛЯ СЕ *несв.* – 1. *Обикн. с отриц.* Преставам да съм непрекъснато заедно с някого. *Детето не се дели от майка си. Тя никога не се е делила от семейството си.*
— **отделям се** *в несв.*, **разделям се** *в несв.*, **отлъчвам се** *в несв.*, **откъсвам се** *в несв.*
2. Може да бъда разделен на дялове, на части. *Страната се дели на две части – северна и южна.*
— **разделям се** *в несв.*, **поделям се** *в несв.*
ДЕМАГОГИЯ – *разш.* вж. **лицемерие**
ДЕМАГОГСТВАМ – *разш.* вж. **лицемеря**
ДЕМАРКАЦИОНЕН *книж.* – вж. **разделителен**
ДЕМАСКИРАМ *книж.* – 1. вж. **изобличавам** 1. знач.;
2. вж. **разкривам** 3. знач.
ДЕМБЕЛ *простонар. неодобр.* – вж. **ленивец**
ДЕМБЕЛУВАМ *простонар. неодобр.* – вж. **безделнича** 1. знач.
ДЕМБЕЛУВАНЕ *простонар. неодобр.* – вж. **лентяйство** 1. и 2. знач.
ДЕМБЕЛЪК *простонар. неодобр.* – вж. **лентяйство** 1. и 2. знач.
ДЕМЕК *простонар.* – вж. **тоест**
ДЕМИУРГ – *прен. книж.* вж. **създател** 1. знач.
ДЕМОБИЛИЗИРАМ СЕ – *прен. книж.* вж. **отпускам се** 3. знач.
ДЕМОДЕ *разг.* – вж. **старомоден** 1. знач.;
ДЕМОДИРАМ СЕ – Преставам да отговарям на съвременната мода. *Дамското облекло много бързо се демодира, понякога дори и след един сезон.*
— **остарявам**
V минало ми е времето *разг.*, изпял съм си песента *разг.*
ДЕМОДИРАН – вж. **старомоден** 1. знач.
ДЕМОКРАТИЗЪМ – 1. вж. **демокрация** 2. знач.
2. вж. **демократичност**
ДЕМОКРАТИЧЕН – 1. Който е основан на равноправието на гражданите и на правото им да участват в управлението. *Демократично управление. Демократични методи. Демократични похвати.*
— **демократически, народовластнически** *книж. рядко*
ант. → ***авторитарен***, диктаторски
2. Който е свързан с гарантиране на правата и свободите на гражданите. *Демократичен режим. Демократична избирателна система. Демократична власт.*
— **либерален**
ант. → ***деспотичен***, тираничен, потиснически
// ***недемократичен***, антидемократичен
3. Който зачита правата и свободите на другите, който се отличава със свободомислие, търпимост и толерантност към чуждите възгледи и поведение. *Демократичен началник. Демократичен баща. Демократични схващания.*
— **либерален, демократически**

ант. → ***деспотичен***, тираничен
// ***недемократичен***, антидемократичен
4. Който не страни от простия народ и е обичан от него. *Демократичен човек.*
— **народен** *разг.*
ДЕМОКРАТИЧЕСКИ – вж. **демократичен** 1. и 3. знач.
ДЕМОКРАТИЧНОСТ – Зачитане на свободите и правата на другите, търпимост и толерантност към другите. *Шефът е известен със своята демократичност.*
— **либералност, демократизъм, либерализъм** *прен.*
ант. → ***деспотичност***, тираничност, деспотизъм
ДЕМОКРАЦИЯ – 1. Организация на обществото, основана на зачитане на правата на всички граждани да участват в управлението. *Народните маси издигаха лозунги за демокрация.*
— **народовластие**
ант. → ***автокрация***, автократизъм, абсолютизъм, самодържавие, единовластие, самовластие
2. Състояние, ред, който се основава върху равноправието на всички и уважение към отделната личност в рамките на дадена общност, колектив, общество. *Вътрешнопартийна демокрация.*
— **демократизъм**
ант. → ***авторитаризъм***, авторитарност, диктаторство
ДЕМОН – вж. **дявол** 1. знач.
ДЕМОНИЗЪМ *книж.* – вж. **демоничност**
ДЕМОНИЧЕН – В който има нещо необяснимо, коварно и страшно за човека. *Очите му излъчваха демоничен пламък. Демонична усмивка. Демонични замисли.*
— **сатанински, пъклен** *прен.*, **дяволски, адски** *разш.*
ДЕМОНИЧНОСТ – Злостно чувство, отношение, проява. *В чувствата ѝ към мен има някаква демоничност.*
— **демонизъм** *книж.*, **сатанизъм** *книж.*
ДЕМОНСКИ – вж. **дяволски** 1. знач.
ДЕМОНСТРАТИВЕН – 1. Който се прави за демонстриране, показване на нещо като пример, образец. *Демонстративен мач. Демонстративни скокове с парашут.*
— **показен**
2. Който се прави само за показ, за да направи впечатление. *Демонстративна набожност. Демонстративно напускане на заседанието.*
— **показен**
ДЕМОНСТРАЦИЯ – *прен. книж.* вж. **проява** 1. знач.
ДЕМОНСТРИРАМ *книж.* – вж. **изтъквам** 1. знач.
ДЕМОНТИРАМ – вж. **разглобявам**
ДЕМОРАЛИЗАЦИЯ *книж.* – вж. **поквара**
ДЕМОРАЛИЗИРАМ *книж. рядко* – вж. **покварявам**
ДЕМОРАЛИЗИРАН *книж.* – вж. **покварен** 2. и 3. знач.
ДЕМОС *книж. разш.* – 1. вж. **маса**[2]. 1. знач.;
2. вж. **простолюдие**
ДЕМОТИВИРАМ *книж.* – Ставам причина някой да не направи нещо, убивам желанието на някого да извърши нещо. *Демотивирам някого да се заеме с научна работа. Ниската заплата ме демотивира да работя в този бранш. Не ме демотивирай да строя.*
— **отказвам, дезинтересирам** *книж.*
ант. → ***подтиквам***, стимулирам, мотивирам, подбуждам, инспирирам, амбицирам, тласкам
ДЕН – 1. *разг.* вж. **денонощие**;
2. *разг.* вж. **дата**
ДЕНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ[1] *книж.* – вж. **асимилация** 1. знач.
ДЕНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ[2] *книж.* – вж. **приватизация**
ДЕНАЦИОНАЛИЗИРАМ[1] *книж.* – вж. **претопявам**
ДЕНАЦИОНАЛИЗИРАМ[2] *книж.* – вж. **приватизирам**
ДЕНДИ *книж.* – вж. **конте**
ДЕНК – 1. вж. **вързоп** 1. знач.;
2. вж. **бала**
ДЕННИЦА *поет.* – вж. **зорница**
ДЕНОНОЩИЕ – Време от двадесет и четири часа, което обхваща деня и нощта. *Дъжд вали вече две денонощия.*
— **ден** *разг.*
ДЕНТИСТ *книж.* – вж. **зъболекар**
ДЕПЕША *остар.* – вж. **телеграма**
ДЕПО – вж. **склад**
ДЕПОЗИРАМ – 1. вж. **подавам** 1. знач.;
2. вж. **внасям** 3. знач.
ДЕПОЗИТ – 1. вж. **влог** 1. знач.;
2. вж. **гаранция** 2. знач.
ДЕПОРТИРАМ *книж.* – вж. **изселвам**
ДЕПРЕСИРАМ *книж.* – вж. **измъчвам** 3. знач.
ДЕПРЕСИРАН *книж.* – вж. **потиснат** 2. знач.
ДЕПРЕСИРАЩ *книж.* – вж. **гнетящ** 1. знач.
ДЕПРЕСИЯ *книж.* – вж. **потиснатост**
ДЕПРИМИРАМ *книж.* – вж. **измъчвам** 3. знач.
ДЕПРИМИРАН *книж.* – вж. **потиснат** 2. знач.
ДЕПРИМИРАНОСТ *книж.* – вж. **потиснатост**
ДЕПРИМИРАЩ *книж.* – вж. **гнетящ** 1. знач.
ДЕРА *несв.* – 1. вж. **одирам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **късам** 1. знач.;
3. вж. **драскам** 1. знач.;
4. *разг.* вж. **бия** 1. знач.;
5. *прен. разг.* вж. **карам се**;
6. *прен. разг.* вж. **критикувам**;
7. *прен. разг.* вж. **експлоатирам**
ДЕРА СЕ *разг.* – 1. вж. **викам** 1. знач.;
2. вж. **кашлям**
ДЕРВЕНТ *диал.* – вж. **пролом**
ДЕРЕ – вж. **дол**
ДЕРЕБЕЙСТВАМ *разг.* – вж. **своеволнича**
ДЕРЕДЖЕ *простонар.* – вж. **положение** 3. знач.
ДЕРТ *нар.* – вж. **грижа** 1. знач.
ДЕСЀН – вж. **разцветка** 1. знач.
ДЕСЕТДНЕВИЕ – вж. **десетдневка**
ДЕСЕТДНЕВКА – Период от десет дни. *През първата десетдневка на месеца бях по-малко натоварен.*
— **десетдневие**
// Период от десет дни, посветени обикн. на някакво обществено или културно събитие. *Десетдневка на българската драма.*
— **декада** *книж.*
ДЕСКРИПТИВЕН *книж.* – вж. **описателен**
ДЕСПОТ – Човек, който потиска правата и свободите на другите, който принуждава хората да постъпват според неговите желания и не подби-

ра средства за това. *Той е истински деспот в семейството си, на всички налага волята си. Голям деспот е, от него треперят всички служители.*

— **тиранин** *прен.*, **диктатор** *прен.*, **заповедник** *рядко*, **сатрап** *прен.*

ДЕСПОТИЗЪМ – 1. Абсолютно, категорично, безусловно налагане на волята, мнението на даден човек, което изисква пълно подчинение на другите. *Никой не смееше да се опълчи срещу деспотизма на началника. Докога ще търпим неговия деспотизъм.*

— **тирания** *прен.*, **диктатура** *прен.*, **диктаторство** *прен.*, **тиранство** *прен.*

2. Грубо потискане на правата и свободите на другите. *Майка му е известна със своя деспотизъм.*

— **деспотичност, тираничност**

ант. → ***либералност***, либерализъм, демократичност, демократизъм

3. вж. **тирания** 1. знач.

ДЕСПОТИЧЕН – 1. Който потиска свободата и правата на другите. *Деспотичен управник. Деспотичен баща. Деспотичен съпруг.*

— **тираничен**

ант. → ***демократичен***, либерален

2. Който е свързан с потискане на правата и свободите на другите. *Деспотичен режим. Деспотична власт.*

— **тираничен, потиснически, авторитарен**

ант. → ***демократичен***, либерален

ДЕСПОТИЧНОСТ – вж. **деспотизъм** 2. знач.

ДЕСТАБИЛИЗИРАМ – Разрушавам или намалявам стабилността, устойчивостта на нещо. *Дестабилизирам икономиката. Дестабилизирам властта.*

— **отслабвам², разклащам** *прен.*

ант. → ***стабилизирам***, заздравявам, укрепвам, заякчавам

ДЕСТРУКТИВЕН *книж.* – вж. **разрушителен** 2. знач.

ДЕТАЙЛ *книж.* – 1. вж. **подробност**;

2. вж. **елемент** 1. знач.

ДЕТАЙЛЕН *книж.* – вж. **подробен** 1. и 3. знач.

ДЕТАЙЛНО *книж.* – вж. **подробно** 1. знач.

ДЕТАЙЛНОСТ *книж.* – вж. **изчерпателност** 1. знач.

ДЕТЕ – 1. Човек на малка възраст до 14 години. *Деца играят на двора. Ти си още дете.*

— **хлапе** *обикн. пренебр.*, **малчуган**

ант. → ***възрастен*** *като същ.*

2. Син или дъщеря по отношение на родителите си. *Тя има само едно дете. Всяка майка обича децата си.*

— **рожба, чедо** *нар.*, **отроче** *старин или разг. ирон.*, **отрок** *старин.*

3. *Само мн. събир.* вж. **дечурлига**

ДЕТЕКТИВСКИ – вж. **криминален** 3. знач.

ДЕТЕРМИНИРАМ *книж.* – вж. **определям** 5. знач.

ДЕТИНЕСТ *разг.* – вж. **детински**

ДЕТИНСКИ – Който е присъщ, свойствен, характерен за дете, който е като на дете. *Детински говор. Детински прищевки. Детинска постъпка. Детинска работа.*

— **детски, хлапашки, детинест** *разг.*, **детишки** *диал.*

ДЕТИНСТВО – вж. **детство**

ДЕТИШКИ *диал.* – вж. **детински**

ДЕТСКИ – вж. **детински**

ДЕТСТВО – Първи период от развитието на човека между раждането и пубертета, детски години. *Спомени от детството. Детството ми мина на село.*

— **детинство**

ДЕФАНЗИВА *воен.* – 1. вж. **отстъпление** 1. знач.;

2. *рядко* вж. **защита** 1. знач.

ДЕФАНЗИВЕН *рядко* – вж. **отбранителен**

ДЕФЕКТ – 1. За машина, механизъм, устройство и под. – който не е в изправност, не функционира както трябва. *Технически дефекти. Забелязах някои дефекти на машината.*

— **неизправност**

2. *книж.* вж. **недостатък**

ДЕФЕКТЕН – За стока, продукт, механизъм и др. – който е с недостатъци, който не отговаря на определен стандарт, качество, изисквания и под. *Дефектна машина. Дефектни чорапи. Дефектно стъкло.*

— **неизправен, нередовен** *разг.*

ант. → ***бездефектен***, изправен, редовен

ДЕФЕТИЗЪМ *книж. рядко* – вж. **пораженство**

ДЕФЕТИСТ *книж. рядко* – вж. **пораженец**

ДЕФИЛЕ – вж. **пролом**

ДЕФИЛИРАМ – вж. **марширувам**

ДЕФИНИРАМ *книж.* – вж. **определям** 4. знач.

ДЕФИНИТИВЕН *книж.* – вж. **окончателен** 2. знач.

ДЕФИНИЦИЯ – вж. **определение**

ДЕФИЦИТ *книж.* – вж. **недостиг**

ДЕФИЦИТЕН – Който е в малко количество и не може да задоволи потребностите. *Някои стоки са дефицитни. Лекарството било дефицитно.*

— **недостатъчен, къс** *разг.*

ант. → ***достатъчен***

ДЕФЛОРИРАМ *мед.* – вж. **обезчестявам**

ДЕФОРМАЦИЯ *книж.* – Изменение, нарушаване или отклонение от нормалната форма, вид на нещо. *Деформация на тялото. Деформация на гръбначния стълб. Деформация на лицето.*

— **обезформяване, деформиране** *книж.*, **изкривяване**

ДЕФОРМИРАМ *книж.* – Развалям формата, вида на нещо. *Дъждът деформира обувките ми. Художникът е деформирал човешките фигури. Това огледало деформира образа.*

— **обезформявам, изкривявам, разкривявам**

ант. → ***оформям***

ДЕФОРМИРАН *книж.* – 1. Който е загубил обичайната си форма, очертания. *Деформирана шапка. Деформирани обувки.*

— **обезформен, безформен**

ант. → ***оформен***

2. Който е с развалена, разрушена, неестествена форма. *Деформирано лице. Деформирана ръка.*

— **обезформен, изкривен, разкривен, крив** *прен.*

ант. → ***оформен***

3. Който се отклонява от нормалната форма, който е придобил неправилни в дадено отношение качества, свойства. *Деформирана представа за света. Деформиран характер.*

— **изкривен**

ант. → ***оформен***, изграден, формиран
ДЕФОРМИРАНЕ *книж.* – вж. **деформация**
ДЕХИДРАТИРАМ *спец.* – вж. **обезводнявам** 1. знач.
ДЕХУМАНИЗИРАМ *книж.* – Лишавам някого от човешки качества, черти, лишавам от хуманност. *Войната дехуманизира всеки по-слаб духом войник.*
— **обезчовечавам**
ант. → ***хуманизирам***, очовечавам, вчовечавам
ДЕЧОР *диал.* – вж. **дечурлига**
ДЕЧУРЛИГА *разг. събир.* – Малки, на възраст до 14 години момчета и момичета. *Училищният двор е пълен с дечурлига.*
— **деца, хлапетия** *разг.*, **малчугани, дечурлия** *диал.*, **дечор** *диал.*
ант. → ***възрастни***
ДЕЧУРЛИЯ *диал.* – вж. **дечурлига**
ДЕШИФРИРАМ (ДЕШИФРОВАМ) – 1. Превръщам зашифрован, кодиран или стенографски текст в обикновен. *Дешифрирам съобщение.*
— **разшифровам, разкодирам, декодирам**
ант. → ***зашифровам***, шифровам, кодирам
2. Разкривам смисъла на нещо неясно или нечетливо. *Едва дешифрирах писмото ти.*
— **разчитам**[1]**, разшифровам**
ДЕЯНИЕ *книж.* – вж. **постъпка**
ДЕЯТЕЛ *книж. нежел.* – вж. **деец**
ДЕЯТЕЛЕН *книж. нежел.* – вж. **деен**
ДЕЯТЕЛНОСТ *книж. нежел.* – 1. вж. **дейност** 1. знач.;
2. вж. **активност** 1. знач.
ДЖАБОЛА *жарг.* – вж. **забава** 1. знач.
ДЖАМБОРЕ *разг.* – вж. **забава** 1. знач.
ДЖАНГЪР *простонар.* – вж. **врява**
ДЖАНКАМ СЕ *диал.* – вж. **заяждам се**
ДЖАПАМ – Газя във вода или рядка кал, като обикн. издавам особен шум. *Джапам из калта.*
— **шляпам, цапам**[2]**, цопам**
ДЖАСВАМ *разг.* – вж. **удрям** 1. знач.
ДЖАСВАМ СЕ *разг.* – вж. **блъсвам се**
ДЖАСНАТ *разг. грубо* – вж. **щур** 1. знач.
ДЖАФКАМ – вж. **лая** 1. знач.
ДЖАФКАМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **заяждам се**
ДЖЕБЧИЙСТВО – вж. **кражба**
ДЖЕБЧИЯ *разг.* – вж. **крадец**
ДЖЕЗВЕ *разг.* – вж. **кафеник**
ДЖЕЛАТИН *разг.* – 1. вж. **палач** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **убиец**
ДЖЕНАБЕТ<ИН> *простонар.* – вж. **проклетник**
ДЖЕНДЕМ *простонар.* – вж. **ад** 1. знач.
ДЖЕНДЕМСКИ *простонар.* – вж. **адски** 1. знач.
ДЖЕНТЪЛМЕН – Коректен, вежлив и изискан в поведението си човек, който държи на думата си, изпълнява поетите задължения и винаги проявява внимание и уважение към другите. *Той постъпи като истински джентълмен, спаси ме от неприятната ситуация.*
— **кавалер, галант** *остар.*, **галантон** *остар.*, **рицар** *прен.*
ДЖЕНТЪЛМЕНСКИ – вж. **благороден** 2. знач.
ДЖЕНТЪЛМЕНСТВО – вж. **благородство** 2. знач.
ДЖИГЕР *простонар.* – вж. **дроб**
ДЖИНС *разг.* – вж. **род**
ДЖИРО – *прен. разг.* вж. **оборот**
ДЖОНГАЛИ *диал. пренебр.* – вж. **крак**
ДЖОПА *диал.* – вж. **тояга**
ДЖУВКА – Панделка с прегънати и вързани в средата краища, която се употребява за украса в коса или върху дреха. *Блуза с джувка. Завързвам на плитките си две бели джувки.*
— **фльонга**
ДЖУДЖЕ – 1. Митично същество с вид на човек с дребен ръст, което живее в горите и планините. *Снежанка отива при джуджетата.*
— **гном** *книж.*
ант. → ***великан***, гигант, исполин, титан
2. Необикновено нисък, дребен човек. *Такова джудже е, че ще го съборя с един удар.*
— **лилипут, пигмей** *разш.*, **малчо** *разг.*, **дребосък** *разг.*, **мъниче** *прен. разг.*, **мъник** *прен. разг.*
ант. → ***великан***, гигант, исполин, колос, драс
3. Съвсем незначителен, бездуховен човек, чийто принос в дадена област е нищожен. *Той е джудже в областта на литературата. Много от управниците ни са политически джуджета.*
— **пигмей, дребосък** *прен. разг.*, **лилипут**
ант. → ***великан***, гигант, титан, колос, исполин
V педя човек *разг.*, две педи човек *разг.*, една (две) педи от земята *разг.*, не се вижда от земята *разг.*, под масата прав ходи *разг.* към 2. знач.
ДЖУКА *диал.* – вж. **устна**
ДЖУМБУШ *простонар.* – 1. вж. **смехория**;
2. вж. **шега**
ДЖУМБУШЛИЯ *простонар.* – вж. **шегобиец**
ДЖУНА *диал.* – вж. **устна**
ДЖУНДЖУРИЯ *разг.* – вж. **дреболия** 1. знач.
ДИАГРАМА – Пояснителен чертеж с условни знаци. *Работна диаграма. Диаграма за развитие на индустрията.*
— **график**
ДИАЛЕКТ – Териториална, областна разновидност на общонародния език. *Западнобългарски диалекти. Странджански диалект.*
— **наречие, говор**
ДИАЛОГ – 1. вж. **разговор**
2. *книж.* вж. **общуване**
ДИАЛОГИЗИРАМ *книж. рядко* – вж. **разговарям**
ДИАЛОГИЧЕН – 1. вж. **разговорен**;
2. *книж.* вж. **общителен** 1. знач.
ДИАЛОГИЧНОСТ *книж.* – вж. **общителност** 1. знач.
ДИАМАНТ – Безцветен, прозрачен скъпоценен камък с голяма твърдост и силен блясък. *На ръката си има златен пръстен с голям диамант.*
— **брилянт, елмаз** *разг.*
ДИАПАЗОН – *книж.* вж. **обхват** 1. знач.
ДИБИДЮС *простонар.* – вж. **напълно** 1. знач.
ДИВ – 1. За животни – който живее в природата при естествени условия. *Див заек. Дива свиня.*
— **неопитомен**
ант. → ***питомен***, домашен, опитомен
// За растения – който вирее в природата, без намесата на човека. *Дива круша. Дива лоза. Диви пречурки.*
— **некултивиран**
ант. → ***питомен***, култивиран, облагороден
2. Който се намира на най-ниско равнище на човешко развитие. *Диви племена.*
— **първобитен, нецивилизован, некултивиран** *прен. книж.*
ант. → ***цивилизован***, култивиран
3. вж. **примитивен** 2. знач.;

4. вж. **некултурен** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **безлюден** 1. знач.;
6. *прен. разг.* вж. **необщителен** 1. и 2. знач.;
7. *прен.* вж. **буен** 2. знач.;
8. *прен.* вж. **несдържан** 2. знач.

ДИВА – вж. **самодива**

ДИВАК – *прен.* Изостанал в интелектуално и културно отношение човек, изостанало в развитието си население. *Само диваци могат да се гаврят с културни ценности. Някои гледат на това население като на диваци. Смятат ги за диваци.*

— **примитив** *книж.*, **примат** *книж.*, **абориген** *обикн. мн.*

ДИВАН – Вид тапицирана мебел с облегало, която служи за сядане на няколко души. *Беше се излегнал на дивана и гледаше телевизия.*

— **канапе, софа** *нар.*

ДИВЕН *поет.* – вж. **прекрасен**

ДИВЕЯ *несв.* – вж. **подивявам**

ДИВИДЕНТ – вж. **полза** 1. знач.

ДИВОТА – 1. вж. **безлюдност** 1. знач.;
2. вж. **примитивност** 1. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **необщителност** 2. знач.

ДИВОТИЯ – 1. вж. **некултурност** 1. знач.;
2. *разг. неодобр.* вж. **глупост** 2. знач.;
3. *разг.* вж. **безсмислица**;
4 *мн. разг. пренебр.* вж. **безсмислици** 1. знач.

ДИВЯ СЕ – вж. **чудя се** 1. знач.

ДИВЯК *диал.* – вж. **качамак**

ДИГИТАЛЕН – Който се осъществява, свързан е с електронна апаратура. *Дигитално обучение. Дигитална търговия. Дигитален подпис.*

— **цифров**

ДИЗГИНИ *диал.* – вж. **поводи**

ДИКИШ *диал.* – вж. **шев**

ДИКТАТ *книж.* – Принудително налагане на мнение, решение, действие. *Няма да работим под външен диктат.*

— **натиск** *прен.*

ДИКТАТОР – *прен.* вж. **деспот**

ДИКТАТОРСКИ – вж. **авторитарен** 1. знач.

ДИКТАТОРСТВО – *прен.* вж. **деспотизъм** 1. знач.

ДИКТАТУРА – *прен.* вж. **деспотизъм** 1. знач.

ДИКТОР *книж.* – вж. **говорител** 1. знач.

ДИКТУВАМ – 1. *прен. книж.* вж. **властвам** 1. знач.;
2. *прен. книж. само 3 л. ед. и мн.* вж. **налагам**[2] 2. знач.

ДИЛАФ *диал.* – вж. **маша** 1. знач.

ДИЛЕТАНТ – Лице, което се занимава с нещо (наука, изкуство, техника и др.) без необходимите професионални знания и подготовка. *Неприятно е да гледаш как един дилетант дава съвети на специалистите. Картината е нарисувана от дилетант. В областта на литературата той е дилетант.*

— **неспециалист, непрофесионалист, аматьор, лаик** *книж.*, **любител**

ант. → ***специалист***, професионалист, експерт

ДИЛЕТАНТИЗЪМ *книж. остар.* – вж. **дилетантство** 1. знач.

ДИЛЕТАНТСКИ – 1. Който е характерен, типичен за дилетант. *Дилетантска картина. Дилетантска поезия.*

— **любителски, аматьорски, непрофесионален**

ант. → ***професионален***

2. Който издава липса на професионализъм. *Дилетантско изказване. Няма да ви натрапвам дилетантското си мнение по този въпрос.*

— **лаически** *книж.*, **лаичен** *книж.*, **непрофесионален, некомпетентен** *книж.*

ант. → ***професионален***

ДИЛЕТАНТСТВО – 1. Занимание с наука или изкуство без необходимата за това специална подготовка. *Дилетантство в живописта.*

— **любителство, аматьорство, дилетантщина, дилетантизъм** *книж. остар.*

ант. → ***професионализъм***

2. Липса на професионализъм. *В изказването му пролича дилетантство. Докога ще бъдем свидетели на дилетантство в политиката.*

— **непрофесионализъм, дилетантщина, некомпетентност** *книж.*, **непрофесионалност** *рядко*

ант. → ***професионализъм***, професионалност, компетентност

ДИЛЕТАНТЩИНА – вж. **дилетантство** 1. и 2. знач.

ДИМ – Смес от газове и сажди, която се отделя при горене. *От комина излиза черен дим. Дим от лула. Дим от газова лампа. Барутен дим*

— **пушек, чад** *нар.*, **кадеж** *нар.*, **димеж** *диал.*

ДИМЕЖ *диал.* – вж. **дим**

ДИМЕН – 1. вж. **задимен** 1. знач.;
2. *прен. рядко* вж. **мъжделив**

ДИМЛИВ *разг.* – 1. вж. **задимен** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **мъжделив**

ДИМНИК *диал.* – вж. **комин**

ДИМЯ – Изпускам, отделям дим. *Коминът дими. Цигарата дими.*

— **пуша**

ДИНАМИЗЪМ *книж.* – вж. **динамика** 1. и 2. знач.

ДИНАМИКА *книж.* – 1. Постоянно развитие, изменение на нещо. *Динамика на процесите. Динамика на икономиката.*

— **динамичност** *книж.*, **динамизъм** *книж.*, **движение** *прен.*

ант. → ***застой***, статичност, неподвижност

2. Усилен ход и напрегнатост в развитието на нещо. *Привлича ме динамиката на градския живот. Харесва ми динамиката във филма. Във футболната игра имаше много динамика.*

— **динамичност** *книж.*, **динамизъм** *книж.*, **интензивност** *книж.*, **напрежение, активност** *огр.*

ант. → ***вялост***, мудност, бавност
// ***спокойствие***

ДИНАМИЧЕН *книж.* – 1. *спец.* За състояние и др. – който лесно може да премине в друга форма, фаза поради бърза промяна в неговите характеристики. *Динамично равновесие.*

— **подвижен** *спец.*

ант. → ***статичен***, неподвижен, застинал

2. Който протича бързо. *Динамична игра. Динамичен напредък в науката и техниката.*

— **бърз**

ант. → ***бавен***, муден, вял

3. вж. **напрегнат** 1. знач.

ДИНАМИЧНОСТ *книж.* – вж. **динамика** 1. и 2. знач.

ДИНГИЛ *разг. ирон.* – вж. **дангалак**

ДИНЯ – Ниско пълзящо растение с голям, объл и сочен плод с твърда зелена кора или плодът на

това растение.
— **любеница** *разг.*, **карпуз** *диал.*
ДИПЛА – 1. вж. **гънка** 1., 2. и 3. знач.;
2. *рядко* вж. **бръчка**
ДИПЛОМ *рядко* – вж. **диплома** 1. знач.
ДИПЛОМА – 1. Официален документ за завършено образование, присъдена степен или звание. *Диплома за висше образование. Диплома за фризьор.*
— **диплом** *рядко*, **свидетелство, атестат**
2. вж. **грамота**
ДИПЛОМАНТ – *разш.* вж. **абсолвент**
ДИПЛОМАТИЧЕН – *разш.* вж. **тактичен**
ДИПЛОМАТИЧНОСТ – *разш.* вж. **тактичност**
ДИПЛЯ *несв.* – вж. **нагъвам** 1., 2. и 3. знач.
ДИПЛЯ СЕ *несв.* – вж. **нагъвам се** 1. и 2. знач.
ДИРЕК *разг.* – вж. **стълб** 1. знач.
ДИРЕКТЕН *книж.* – вж. **пряк** 1., 2. и 3. знач.
ДИРЕКТИВА – вж. **напътствие**
ДИРЕКТНО *книж.* – вж. **направо** 2., 3. и 4. знач.
ДИРЕН *диал.* – вж. **заден** 1. знач.
ДИРЕНЕ – вж. **търсене**
ДИРИЖАБЪЛ – Управляем летателен апарат с аеродинамична форма на тялото, чийто корпус е напълнен с лек газ.
— **аеростат, балон, цепелин** *остар.*
ДИРИЖИРАМ – *прен. книж.* вж. **насочвам** 3. знач.
ДИРЯ – вж. **следа** 1. и 2. знач.
ДИРЯ *разг.* – вж. **търся**
ДИСИМИЛАЦИЯ – *спец.* Раздалечаване по гласеж на еднакви или сходни звукове. *Например „колидор" вместо „коридор", „Глигор" вместо „Григор".*
— **разподобяване**
ант. → ***асимилация***, уподобяване
ДИСКОМФОРТ *книж.* – Отсъствие на житейски, битови и други удобства. *Не мога да понасям дискомфорта на малките провинциални хотели. Душевен дискомфорт.*
— **некомфортност, неудобство** *обикн. мн.*
ант. → ***комфорт***, комфортност, удобство
// ***комфорт***, комфортност, уют, уютност
ДИСКОМФОРТНО *книж.* – С глаголи като „чувствам се", „усещам се" или с лич. местоим. обикн. в съчет. с гл. „съм", „ставам" и под. – означава, че някой не се чувства добре някъде. *У тях винаги се чувствам дискомфортно. Дискомфортно ми е в това голямо помещение.*
— **неуютно, некомфортно**
ант. → ***комфортно***, уютно, приятно
ДИСКРЕДИТИРАМ *книж.* – вж. **злепоставям**
ДИСКРЕТЕН *книж.* – 1. За цвят, дреха, начин на обличане и под. – който не е ярък, подчертан, не се натрапва. *Дискретен грим. Дискретен десен. Дискретна елегантност.*
— **ненатрапчив, ненатраплив** *рядко*
ант. → ***недискретен***, крещящ, натрапчив, фрапиращ
2. вж. **незабележим** 2. знач.;
3. вж. **таен** 2. знач.
ДИСКУСИОНЕН *книж.* – вж. **спорен**[1] 1. знач.
ДИСКУСИЯ – вж. **разисквания**
ДИСКУТИРАМ – 1. вж. **обсъждам**;
2. вж. **споря**
ДИСОНАНС – 1. вж. **неблагозвучие**;
2. *прен. книж.* вж. **противоречие** 1. знач.
ДИСПОЗИЦИЯ *книж.* – вж. **разположение** 1. знач.
ДИСПРОПОРЦИОНАЛЕН *книж.* – вж. **несъразмерен**
ДИСПРОПОРЦИОНАЛНОСТ *книж.* – вж. **несъразмерност** 1. знач.
ДИСПРОПОРЦИЯ *книж.* – вж. **несъразмерност** 1. знач.
ДИСПУТ – вж. **спор**[1]
ДИСПУТИРАМ *книж.* – вж. **споря**
ДИСТАНЦИРАМ СЕ *книж.* – вж. **разграничавам се**
ДИСТАНЦИЯ *книж.* – вж. **разстояние** 1. знач.
ДИСТРИБУТОР *търг.* – Лице или фирма, която се занимава с разпределение или разпространение на стоки при търговски отношения. *Фирмата е дистрибутор на перилни препарати.*
— **разпространител**
ДИСХАРМОНИЧЕН *книж.* – 1. вж. **неблагозвучен** 2. знач.
2. *прен.* вж. **несъразмерен**
ДИСХАРМОНИЯ – 1. вж. **неблагозвучие**;
2. *книж.* вж. **несъответствие** 1. знач.;
3. *книж.* вж. **противоречие** 1. знач.
ДИСЦИПЛИНА[1] – Спазване на установени в даден колектив правила. *Учителят зорко следи за дисциплината в класа. Трудова дисциплина.*
— **ред**
ант. → ***хаос***, анархия
ДИСЦИПЛИНА[2] – вж. **предмет** 3. знач.
ДИСЦИПЛИНИРАМ – Приучвам някого на подчинение на определен ред и правила. *Строг учител е и умее да дисциплинира учениците си. Дисциплинирам децата си.*
— **стягам** *прен.*
ант. → ***разпускам***
ДИСЦИПЛИНИРАН – вж. **кротък** 1. знач.
ДИТИРАМБИ – 1. вж. **венцехваление** 1. знач.;
2. *книж. обикн. ирон.* вж. **възхвала** 1. знач.
ДИФЕРЕНЦИАЦИЯ *книж.* – вж. **разделение** 1. знач.
ДИФЕРЕНЦИРАМ *книж.* – вж. **различавам** 1. знач.
ДИХАНИЕ *поет.* – 1. вж. **дъх** 1. знач.;
2. вж. **дишане**
ДИШАНЕ – Поглъщане, поемане на въздух, аромат и под. *В планината въздухът е приятен за дишане.*
— **вдишване, дихание** *поет.*
ант. → ***издишване***, издихание, издих
ДЛАБ – вж. **жлеб**
ДЛАН – *разш.* вж. **шепа** 1. знач.
ДЛЪГНЕСТ – вж. **дълъг** 1. знач.
ДЛЪЖЕН – 1. Който дължи, има да дава някому нещо. *Дължен съм на много хора, от които съм взел пари назаем.*
— **задължнял, заборчен** *разг.*, **борчлия** *простонар.*
2. Който трябва да прави нещо, който има задължение. *Хората са длъжни да спазват обществения ред.*
— **задължен**
3. Който изпитва благодарност, признателност към някого за направена услуга, за оказано внимание и под. *Аз вечно ще ти бъда длъжен за помощта.*
— **задължен**
ДЛЪЖНИК – Човек, който трябва да погаси с пари някакъв дълг. *Той е постоянен длъжник на познатите си. Неизправен длъжник.*
— **дебитор** *книж.*, **платец** *разш.*, **борчлия** *простонар.*

ант. → ***заемодател***, заемодавец, кредитор

ДЛЪЖНОСТ – 1. Определено служебно положение в учреждение или предприятие. *Заемал е отговорна длъжност. Има вакантна длъжност в статистиката. Щатна длъжност.*

— **пост**[1]**, служба** *разг.*, **място** *разг.*

2. вж. **работа** 2. знач.;

3. вж. **чин**;

4. *рядко* вж. **задължение** 2. знач.

ДЛЪЖНОСТЕН – Който се отнася до длъжност, служба. *Длъжностна характеристика. Длъжностно лице.*

— **служебен, официален**

ДНЕС – 1. През тоя ден, през деня, в който говорим. *Още днес ще платя телефона. Днес не ходих на работа.*

— **днеска** *разг.*

ант. → ***утре*** // ***вчера***

2. *разш.* През времето, в което живеем, на което сме съвременници. *Днес хората живеят по-добре. Условията днес са други.*

— **сега, днеска** *разг.*

ант. → ***някога***, някога си, някъде, някъдеш

ДНЕСКА *разг.* – вж. **днес** 1. и 2. знач.

ДНЕСКАШЕН *разг.* – вж. **днешен** 1. знач.

ДНЕШЕН – 1. Който се отнася до днес, до деня, в който говорим. *Днешен вестник. Днешното събрание премина добре.*

— **днескашен** *разг.*

ант. → ***вчерашен***

2. *прен.* вж. **сегашен**

ДНИ – *прен.* вж. **живот** 1. знач.

ДО – За означаване, че някой или нещо се намира или се движи близо встрани от някого или нещо. *Стоя до прозореца. Магазинът е до гарата. Тя вървеше до него.*

— **край, при, покрай**

ДОБА *старин.* – вж. **време** 1. знач.

ДОБАВКА – 1. Нещо, което е добавено към друго, за да го допълни. *Редакторът направи някои добавки към текста. В ръкописа има някои добавки. Добавка към яденето.*

— **допълнение, прибавка, притурка, додатък** *остар.*

2. Прибавка към заплата или друго възнаграждение. *Парични добавки. Добавка към заплатата.*

— **надбавка**

ант. → ***удръжка***, отбив, отбивка

3. Допълнителни принадлежности към стока, с което се повишава нейната функционалност и е в полза на потребителя. *Към пакета услуги фирмата предлага някои добавки. Този модел коли имат някои добавки.*

— **допълнение, екстра** *разг.*

ДОБАВЪЧЕН – вж. **допълнителен** 1. знач.

ДОБАВЯМ – 1. Слагам, поставям нещо към друго нещо. *Добавих малко сол в яденето. Добавете още цимент в сместа. В края на статията са добавени някои биографични данни за автора.*

— **прибавям, притурям** *разг.*, **додавам**

2. Казвам още нещо към това, което е вече казано. *Има ли какво да добавиш към казаното от мене? Мисля, че си прав – добави тя.*

— **прибавям, допълвам, додавам, притурям** *разг.*, **донаждам** *диал.*

ДОБИВ – вж. **реколта**

ДОБИВАМ – 1. Създавам с труд нещо, извличам някакъв продукт в резултат на производствен процес. *Тук се добиват каменни въглища. В завода се добива стомана. Нищо не успяхме да добием тази година от нивата.*

— **произвеждам, получавам**

2. Започвам да имам някакво качество или вид. *Лицето ми доби руменина. Градът доби празничен вид. Спорът доби остър характер.*

— **придобивам, получавам, приемам** *огр.*

ант. → ***загубвам***, изгубвам, губя

3. вж. **получавам** 2., 4. и 5. знач.

ДОБИВАМ СЕ *нар.* – вж. **раждам се** 1. знач.

ДОБИВНОСТ *книж.* – вж. **продуктивност** 1. знач.

ДОБИРАМ СЕ – 1. Успявам с усилия да стигна до някъде, до определено място. *След дълго катерене се добрахме до върха. Едва се добрах до хижата. Добрахме се до брега.*

— **докопвам се** *разг.*

2. С усилия, с преодоляване на трудности успявам да получа или да постигна нещо *Как е успял да се добере до такъв висок пост. Партията им успя да се добере до властта. Добрал се е до секретни материали.*

— **докопвам се** *разг.*, **домогвам се** *обикн. св.*, **допипвам <се>** *разг. рядко*

ДОБИТЪК – 1. *събир.* Домашни животни, използвани за работа или за получаване на месо, мляко, вълна и под. *Гледа много добитък, но няма с какво да го храни. Той се грижи за добитъка си.*

— **стока** *разг.*

2. вж. **добиче**

ДОБИЧЕ – Едро домашно животно (кон, вол, бивол, магаре и под.), което се отглежда за нуждите на селското стопанство. *Какво хубаво добиче е тази кобила. Продадох добичето.*

— **добитък, говедо, скот** *книж.*

ДОБЛИЖАВАМ – 1. Движа, придвижвам нещо близо до друго нещо или в допир с него. *Доближавам стола до масата. Доближавам книгата до очите си.*

— **приближавам**

ант. → ***отдалечавам***, отстранявам

2. Ставам причина някакъв факт, явление да стане по-скоро след момента на говоренето. *Всеки изминал ден ни доближава до лятната ваканция.*

— **приближавам**

ант. → ***отдалечавам***

3. вж. **наближавам** 1. знач.

ДОБЛИЖАВАМ СЕ – вж. **наближавам** 1. знач.

ДОБОЛЯВА МЕ *нар.* – вж. **заболява ме** 1. знач.

ДОБОЛЯВА МИ *рядко* – вж. **домъчнява ми** 1. знач.

ДОБРЕ – 1. По начин, в степен, които съответстват на определени изисквания, норми, правила за положително действие, състояние, качество: както трябва. *Починах си добре. Добре подреден дом. Добре се разбираме.*

— **хубаво, харно** *нар.*

ант. → ***зле***, лошо, недобре, кофти

2. *разг.* вж. **дадено**

V като хората *разг.*, като света (свят) *разг.* към 1. знач.

ДОБРИНА – 1. вж. **доброта**;

2. вж. **благодеяние**

ДОБРО – 1. вж. **благодеяние**;

2. *прен.* вж. **благополучие** 1. и 3. знач.

ДОБРОВОЛЕН – Който се извършва, осъществява без принуда, по собствено желание. *Доброволен труд. Доброволна вноска. Доброволно участие.*

— **драговолен** *рядко,* **незадължителен**

ант. → ***насилствен***, принудителен, недоброволен // ***задължителен***, обезателен

ДОБРОВОЛНО – По своя воля, по свое желание. *Напуснах доброволно службата. Доброволно му помагам.*

— **драговолно** *рядко*

ант. → ***насила***, насилствено, принудително, недоброволно, силом, зорлем

ДОБРОДЕТЕЛ – **вж. достойнство** 2. знач.

ДОБРОДЕТЕЛЕН – вж. **благороден** 1. знач.

ДОБРОДУЩЕН – вж. **добър** 1. знач.

ДОБРОДУШИЕ – вж. **доброта**

ДОБРОДУШКО – вж. **добряк**

ДОБРОДУШНОСТ – вж. **доброта**

ДОБРОЖЕЛАНИЕ – 1. вж. **добронамереност**; 2. вж. **благопожелание** 1. знач.

ДОБРОЖЕЛАТЕЛЕН – 1. вж. **благосклонен**; 2. вж. **добронамерен**

ДОБРОЖЕЛАТЕЛНОСТ – вж. **добронамереност**

ДОБРОЖЕЛАТЕЛСТВО – вж. **добронамереност**

ДОБРОКАЧЕСТВЕН – вж. **висококачествен**

ДОБРОНАМЕРЕН – Който има добри намерения, помисли или е израз, проява на добри намерения. *Добронамерен колега. Добронамерени съвети. Добронамерена критика.*

— **благонамерен** *книж.,* **доброжелателен**

ант. → ***злонамерен***, недобронамерен, недоброжелателен, зложелателен

ДОБРОНАМЕРЕНОСТ – Добро, приятелско отношение към някого, израз, проява на добри намерения. *Аз вярвам в неговата добронамереност. В израза на очите му личеше добронамереност.*

— **благонамереност** *книж.,* **доброжелателност, доброжелателство, доброжелание**

ант. → ***злонамереност***, недобронамереност, зложелателност, недоброжелателност, недоброжелателство, зложелателство

ДОБРОПОЖЕЛАНИЕ *рядко* – вж. **благопожелание** 1. знач.

ДОБРОСЪВЕСТЕН – 1. Който има съзнание и чувство за дълг, който спазва задълженията си както трябва или е проява на такова отношение. *Добросъвестен гражданин. Добросъвестен лекар. Добросъвестно изпълнение на задачите.*

— **отговорен, коректен** *книж.,* **съвестен, съзнателен**

ант. → ***недобросъвестен***, безсъвестен, несъвестен, безотговорен, некоректен

2. Който постъпва по съвест, който не е способен на долни, престъпни постъпки или отразява такова поведение. *Добросъвестен търговец. Добросъвестно отношение към бизнеспартньора.*

— **честен, почтен, съвестен, коректен** *книж.,* **лоялен** *книж.*

ант. → ***недобросъвестен***, безсъвестен, нечестен, непочтен

ДОБРОСЪВЕСТНОСТ – Неспособност на долни, нечестни постъпки. *Винаги може да се разчита на неговата добросъвестност.*

— **коректност** *книж.,* **съвестност, честност, почтеност, лоялност** *книж.*

ант. → ***недобросъвестност***, безсъвестност, нечестност, безчестност, непочтеност, некоректност, нелоялност

ДОБРОСЪРДЕЧЕН – вж. **добър** 1. знач.

ДОБРОСЪРДЕЧИЕ – вж. **доброта**

ДОБРОСЪРДЕЧНОСТ – вж. **доброта**

ДОБРОТА – Качество на добър човек. *Тази жена е известна със своята доброта. Добротата е наследил от майка си. Лицето ѝ грее от доброта. Спечели ме с добротата си.*

— **добросърдечие, добродушие, добрина, добросърдечност, добродушност, благодушие, благост**[1]**, благодушност** *рядко*

ант. → ***злина***, лошотия, лошота, проклетия, злонравие, урсузлук, лошавина

// Проява на добро отношение към някого. *Никога няма да забравя добротата ѝ към мене.*

— **добрина**

ант. → ***лошотия***, лошота, урсузлук

ДОБРОТВОРЕЦ *книж. остар.* – вж. **благодетел**

ДОБРОЧЕСТИНА *нар. остар.* – вж. **благополучие** 3. знач.

ДОБРУВАМ – вж. **благоденствам**

ДОБРУВАНЕ – вж. **благоденствие**

ДОБРЯК – Много добър, добродушен, благ човек. *Шефът ни е добряк, нямаме проблеми с него.*

— **добродушко, симпатяга** *разг. разш.,* **арабия** *жарг.*

ант. → ***проклетник***, проклетия, урсузин, дженабет<ин>

V душа човек *разг.,* златна душа *разг.,* златно (меко) сърце *разг.,* божа душица (кравичка, кравица) *разг.,* ангел небесен *разг.*

ДОБЪР – 1. Който има мек, сговорчив характер, проявява съчувствие и помага на другите. *Съседът ни е добър човек, винаги можем да разчитаме на него. Майка ми е много добра жена. Добро момче.*

— **добросърдечен, добродушен, мил** *прен.,* **благ**[1]**, благодушен, мекосърдечен, харен** *нар.*

ант. → ***лош***, зъл, злонравен, проклет, недобър, лошав, урсуз

2. Който се отличава с положителни качества, достойнства и се ползва с одобрение. *Добра стока. Добра заплата. Добро качество. Добро вино. Добра квартира. Добър филм.*

— **хубав, нелош, свестен, сгоден** *разг.,* **харен** *нар.,* **готин** *жарг.*

ант. → ***лош***, недобър, калпав, никакъв, скапан, лошав, кофти

3. вж. **благоприятен** 1. знач.

V има меко (златно) сърце *разг.,* има меки очи *разг.* към 1. знач.

ДОВЕЖДАМ – 1. Водя някого или нещо до мястото, където в момента се намира говорещият или лицето, на което се говори; правя някой да дойде на определено място. *Довеждам полицая. Насила ме доведоха тук. Разсърдих се, когато видях кого е довел мъжът ми.*

— **докарвам, домъквам** *разг. неодобр.,* **довличам** *разг. неодобр.,* **дотътрям** *разг. неодобр.*

ант. → ***завеждам***, отвеждам, закарвам, откарвам

2. *прен.* Ставам причина някой или нещо да извърши нещо или да премине в ново състояние. *Довеждам фабриката до фалит. Довеждам до отчаяние. Довеждам до гибел.*

Д

— **докарвам**

ДОВЕКИ (ДОВЕКА) *нар.* – вж. **завинаги** 1. знач.

ДОВЕРЕН – 1. вж. **близък** 2. знач.;
2. вж. **верен** 1. знач.

ДОВЕРЕНИК – 1. вж. **пълномощник**;
2. вж. **доверител**

ДОВЕРИЕ – Увереност в честността, искреността, добросъвестността, в добрите намерения на някого. *Имам ти доверие, знам че няма да ме подведеш. Нямам доверие на никого. Ти възвърна доверието ми.*

— **вяра** *разг.*

ант. → ***недоверие***, съмнение

// ***недоверие***, невяра

// ***недоверие***, съмнение, скептицизъм, скепсис

ДОВЕРИТЕЛ *юрид.* – Лице, което е поверило правната си защита на адвокат. *Адвокатът поиска извинение от името на своя доверител.*

— **довереник, клиент, повереник** *остар.*

ДОВЕРИТЕЛЕН *книж. огр.* – вж. **поверителен**

ДОВЕРЧИВ – 1. Който лесно се доверява, вярва на другите. *Има много доверчиви хора, които стават жертва на изпечени мошеници.*

— **лековерен, наивен, простодушен**

ант. → ***недоверчив***, мнителен, подозрителен

2. Който изразява доверие, вяра. *Тя го гледаше с големите си, доверчиви очи. Доверчива усмивка.*

— **наивен**

ант. → ***недоверчив***, невярващ, подозрителен

// ***хитър***, лукав, дяволит, хитроумен

V взема (приема) всичко за чиста монета *книж.* към 1. знач.

ДОВЕРЧИВОСТ – Склонност да се вярва на всекиго и всичко. *Един ден ще пострадаш от своята доверчивост.*

— **лековерие, лековерност, наивност, наивитет** *книж.*, **простодушие, простодушност**

ант. → ***недоверчивост***, мнителност, недоверие, подозрителност

ДОВЕРЯВАМ – 1. вж. **откривам** 3. знач.;
2. вж. **поверявам** 1. знач.

ДОВЕРЯВАМ СЕ – Проявявам доверие към някого или към нещо. *Опасно е да се доверяваш на съмнителни хора. Доверих се на интуицията си и сбърках.*

— **вярвам** *несв.* / **повярвам** *св.*

ант. → ***съмнявам се***, усъмнявам се

ДОВЛИЧАМ – 1. С влачене, с мъкнене премествам нещо или някого до определено място. *С мъка довлякохме чувалите до камиона. Довлякоха стареца до леглото.*

— **домъквам, дотътрям, дотеглям, дотътрузвам** *разг. грубо*

ант. → ***отмъквам***, замъквам, завличам

// ***отвличам***, отмъквам, завличам, замъквам

2. *разг. неодобр.* вж. **довеждам** 1. знач.

ДОВЛИЧАМ СЕ – 1. С мъка, с усилие стигам до някъде, до някое място. *Едва се довлякох до гарата.*

— **домъквам се, дотътрям се** *разг.*, **завличам се** *разг.*, **замъквам се** *разг.*, **затътрям се** *разг.*

2. *разг. неодобр.* Идвам, пристигам някъде, където обикн. съм неканен, нежелан. *Откъде се довлече тази жена? Не току-така се е довлякъл той в дома ми. Съседката пак може да се довлече.*

— **домъквам се** *разг. неодобр.*, **дотътрям се** *разг. неодобр.*, **домитам се** *разг. неодобр.*, **допилявам се** *разг. неодобр.*

ДОВОД – вж. **аргумент** 1. знач.

ДОВОЕНЕН – Който съществува непосредствено преди някоя война, който е свързан с времето преди войната. *Довоенни години. Довоенен период.*

— **предвоенен**

ант. → ***следвоенен***

ДОВОЛЕН – Който изпитва чувство на удовлетворение, задоволство. *Доволен съм от успехите си. Родителите са доволни, че дъщеря им се учи добре.*

— **удовлетворен, задоволен**

ант. → ***недоволен***, неудовлетворен, незадоволен

ДОВОЛСТВО[1] – вж. **задоволство**

ДОВОЛСТВО[2] *книж.* – вж. **охолство**

ДОВТАСВАМ *разг. пренебр.* – вж. **пристигам** 1. знач.

ДОВЧЕРАШЕН – вж. **доскорошен**

ДОВЪРШВАМ – 1. вж. **завършвам** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **унищожавам** 1. и 2. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **уморявам** 1. знач.

ДОВЪРШЕН – вж. **завършен** 1. знач.

ДОВЯВАМ – За вятър и под. – с веене докарвам, донасям нещо към някого, към нещо. *Вятърът довя тези листа.*

— **навявам**

ант. → ***отвявам***, завявам, издухвам, извявам

ДОГАДКА – вж. **предположение**

ДОГАЖДАМ СЕ *нар.* – вж. **досещам се** 1. знач.

ДОГАРЯМ – вж. **угасвам** 1. знач.

ДОГМА – Принцип, положение, теория, която безкритично се приема като неоспорима и безусловна истина. *Той вярва сляпо в догмите на католическата църква. Айнщайн разруши някои стари научни догми.*

— **постулат** *книж.*, **канон** *прен.*

ДОГНЕВЯВА МЕ – вж. **доядява ме**

ДОГОВАРЯМ – 1. Сключвам договор за нещо, със специален договор уговарям нещо. *Още не сме договорили условията и цената на покупко-продажбата. Договаряме всички подробности около сделката. Вече сме договорили да изкупим продукцията им.*

— **договарям се, уговарям, договорирам** *книж.*, **контрактувам**

2. вж. **преговарям**[2]

ДОГОВАРЯМ СЕ – 1. вж. **договарям** 1. знач.;
2. вж. **преговарям**[2];
3. вж. **уговарям се**

ДОГОВАРЯНЕ – *разш.* вж. **преговори**

ДОГОВОР – Постигнато и юридически оформено съгласие между две или повече страни за взаимоотношенията им, за правата и задълженията им. *Търговски договор. Мирен договор. Договор за наем. Международни договори.*

— **контракт, спогодба, споразумение**

ДОГОВОРЕН – Който се отнася до договор. *Договорни отношения.*

— **контрактен**

ДОГОВОРЕН – Който е включен, предвиден в някакъв договор. *Договорени площи. Договорена цена. Договорена стока.*

— **договориран** *книж.*, **уговорен**

ДОГОВОРЕНОСТ – Взаимно разбирателство между лица или страни, поели задължение да изпъл-

няват известни условия. *По предварителна договореност ищецът оттегли своя иск. Между нас се установи мълчалива договореност да не говорим по този въпрос. Договореностите трябва да се спазват.*
— **споразумение, съгласие**
ДОГОВОРИРАМ *книж.* – вж. **договарям** 1. знач.
ДОГОВОРИРАН *книж.* – вж. **договорен**
ДОГОВОРКА – вж. **условие** 3. знач.
ДОГОНВАМ – 1. *прен.* вж. **настигам** 1. и 2. знач.; 2. *прен.* вж. **наваксвам** 1. знач.
ДОГРЕБВАМ – вж. **огребвам**
ДОДАВАМ – вж. **добавям** 1. и 2. знач.
ДОДАТЪК *остар.* – вж. **добавка** 1. знач.
ДОДИРАМ *разг.* – вж. **износвам** 1. знач.
ДОДИРАМ СЕ *разг.* – вж. **докъсвам се**
ДОДРАЖАВА МИ *нар.* – вж. **домилява ми**
ДОДРЯМВА МИ СЕ – вж. **доспива ми се**
ДОДЯВАМ *разг.* – вж. **досаждам**
ДОДЯВА МИ *разг* – вж. **омръзва ми**
ДОЖАЛЯВА МИ – 1. вж. **домъчнява ми**; 2. вж. **домилява ми**
ДОЖИВОТЕН – вж. **пожизнен**
ДОЖИВЯВАМ – Съм, оставам жив до определен момент, до някакво събитие или да бъда свидетел, участник в нещо, да изпитам нещо. *Той доживя освобождението на България. Дали ще доживея до сватбата ти?*
— **дочакам** *прен.*, **дотрайвам** *разг.*
ДОЗА – *прен.* Известно количество, относителен дял, част от нещо. *В думите му има голяма доза истина.*
— **процент** *прен.*
ДОЗЛЯВА МИ *разг.* – вж. **прилошава ми**
ДОЗРЯВАМ – вж. **узрявам** 1. знач.
ДОИЗСЛУШВАМ – вж. **изслушвам** 1. знач.
ДОИЗЧАКВАМ – вж. **дочаквам** 1. знач.
ДОИЗЧИТАМ – вж. **прочитам** 1. знач.
ДОИСКВА МИ СЕ – вж. **приисква ми се**
ДОИСТОРИЧЕСКИ – Който се отнася до времето, от което не са се запазили исторически паметници за бита, културата и др. *Доисторическо развитие. Доисторическа тематика.*
— **праисторически, предисторически**
ант. → ***исторически***
ДОЙДА *св.* / **ДОХОЖДАМ** *несв.* – 1. вж. **пристигам** 1. и 2. знач.; 2. вж. **стигам** 1. и 2. знач.; 3. вж. **настъпвам**[1] 1. знач.
ДОЙДА СИ *св.* / **ДОХОЖДАМ СИ** *несв.* – вж. **връщам се** 1. знач.
ДОЙКА[1] – вж. **кърмачка**
ДОЙКА[2] *диал.* – вж. **гърда**
ДОКАЗАН – вж. **безспорен** 1. знач.
ДОКАЗАТЕЛСТВО – Факт, който доказва съществуването и верността на нещо. *Има доказателства за извънземен живот. Имам сигурни доказателства срещу него.*
— **аргумент** *книж.*, **свидетелство, коз** *прен.*
ДОКАЗВАМ – За факт, документ и пр. – служа за потвърждаване, установяване истинността на нещо. *Фактите доказват правотата на моите думи. Резултатите от изборите доказват, че партията им не се ползва с доверие.*
— **потвърждавам, свидетелствам** *несв.*, **удостоверявам**
ант. → ***опровергавам***, оборвам
ДОКАРАН *разг.* – вж. **пременен**
ДОКАРВАМ – 1. вж. **довеждам** 1. и 2. знач.; 2. *разг.* вж. **доставям** 2. знач.; 3. *прен.* вж. **причинявам**
ДОКАРВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **глася се** 1. знач.; 2. вж. **пременявам се**
ДОКАРВАМ СИ *разг.* – вж. **спечелвам** 1. знач.
ДОКАЧАМ[1] – 1. *разг. грубо* вж. **вземам** 4. знач.; 2. *нар.* вж. **досягам** 1. знач.; 3. *нар.* вж. **докосвам** 1. знач.; 4. *нар.* вж. **улучвам** 1. знач.
ДОКАЧАМ[2] *разг.* – вж. **обиждам**
ДОКАЧАМ СЕ *разг.* – вж. **обиждам се**
ДОКАЧЕН *разг.* – вж. **обиден**[1]. 1. знач.
ДОКАЧЕНИЕ *остар.* – вж. **обида**
ДОКАЧЛИВ – вж. **обидчив**
ДОКИПЯВА МИ *разг.* – вж. **прикипява ми**
ДОКЛАД – 1. Изложение пред слушатели по научен, обществен и др. въпрос. *Доклад за Априлското въстание.*
— **реферат**
2. Писмено или устно изложение, обяснение за извършена работа, изпълнена задача и др., обикн. пред по-висша инстанция. *Написах подробен доклад за състоянието на предприятието. Адютантът отиде на доклад пред командира.*
— **отчет, рапорт**
ДОКЛАДВАМ – 1. Правя изложение по служебни дела. *Докладвах на началника за произшествието по време на дежурството ми.*
— **долагам, донасям** *прен. разг.*, **рапортувам**
2. Изнасям доклад пред слушатели.
— **реферирам** *книж.*
ДОКЛАДНА *канц.* – вж. **донесение** 1. знач.
ДОКОПВАМ *разг. грубо* – 1. вж. **вземам** 4. знач.; 2. вж. **хващам** 1. знач.; 3. вж. **залавям**
ДОКОПВАМ СЕ *разг.* – вж. **добирам се** 1. и 2. знач.
ДОКОСВАМ – 1. Влизам в лек, кратък контакт с нещо или усещам такъв контакт. *Къдриците ѝ докосват лицето ми. Леко докоснах с устни челото на детето. Копитата на коня едва докосват земята.*
— **допирам, досягам, докачам**[1]. *нар.*
2. вж. **пипам** 1. знач.; 3. *с отриц. не.* вж. **пипвам** 1. знач.
ДОКОСВАМ СЕ – вж. **допирам се**
ДОКОСВАНЕ – вж. **допир** 1. знач.
ДОКРАЙ – *прен.* вж. **окончателно** 1. знач.
ДОКРИВЯВА МИ – вж. **домъчнява ми**
ДОКТОР – вж. **лекар**
ДОКТРИНА *книж.* – вж. **учение** 1. знач.
ДОКУМЕНТ – 1. Писмено уверение с доказателствена стойност. *Нямам документ, че съм завършил образованието си.*
— **тапия** *прен. разг.*, **бумага** *остар.*
2. *мн.* вж. **книжа**
3. *само мн.* вж. **документация**
V черно на бяло *разг.* към 1. знач.
ДОКУМЕНТАЦИЯ – Сбор от документи, проекти и др., които са необходими на някого за някаква цел. *За да участвам в този проект, трябваше да събера и представя документацията си.*
— **документи, портфолио** *нежел.*

ДОКЪСВАМ – вж. **износвам** 1. знач.

ДОКЪСВАМ СЕ – За тъкан, дрехи, обувки и под. – скъсвам се напълно и ставам негоден за носене, за употреба. *Чаршафът се докъса при прането. Обувките ми се докъсаха.*

— **доскъсвам се, додирам се** *разг.*

ант. → ***закъсвам се***

ДОЛ – Дълбока вдлъбнатина, падина на повърхността на земята със стръмни склонове, където е текла или тече вода. *Дълбок дол. Стръмен дол.*

— **долчина, овраг, дере**

ДОЛАВЯМ – 1. До сетивата и съзнанието ми достига нещо от околната обстановка. *Долавям, че той не е доволен от решението ми. Долових смущението му. Долових колебанието, което настъпи у нея. Долових, че нещо става между тях.*

— **забелязвам, усещам, чувствам** *несв.*, **почувствам** *св.*, **разбирам, схващам, сещам** *поет.*

2. вж. **чувам** 1. знач.;

3. *рядко* вж. **разбирам** 1. знач.

ДОЛАГАМ – 1. вж. **докладвам** 1. знач.;

2. вж. **доснича**

ДОЛАЗВАМ – С лазене стигам до определено място. *Детето долази до вратата. Змията долази до камъка.*

— **допълзявам, допълзвам, припълзявам, прилазвам**

ант. → ***залазвам***, запълзявам, запълзвам

ДОЛАП – вж. **шкаф**

ДОЛЕН – 1. *прен. разг.* вж. **нисш** 1. знач.;

2. *прен. разг.* вж. **нечестен** 1. знач.;

3. *прен. разг.* вж. **подъл** 1. знач.;

4. *прен. разг.* вж. **долнопробен** 1. знач.

ДОЛЕПВАМ – 1. Плътно допирам, притискам нещо о някаква повърхност. *Долепвам лицето си до стъклото на прозореца. Долепвам телефонната слушалка до ухото си.*

— **залепвам**[1] *прен.*, **лепвам** *прен.*, **прилепвам**[1]

ант. → ***отлепвам***, откъсвам

2. вж. **допирам** 1. знач.

ДОЛЕПВАМ СЕ – Плътно се допирам до нещо. *Долепвам се до стената. Параходът се долепи до самия бряг.*

— **залепвам се** *прен.*, **лепвам се** *прен.*, **прилепвам се** *прен.*

ант. → ***отлепвам се***

ДОЛЕТЯВАМ – вж. **долитам**

ДОЛИВАМ – Наливам още, допълнително (течност). *Доливам гореща вода в съда. Доливам масло в кандилото.*

— **досипвам, приливам, присипвам**

ант. → ***отливам***, изливам, отсипвам

ДОЛИНА – Ниско място между височини. *От върха се спускаме към долината.*

— **падина, котловина, валог, долчина**

ДОЛИТАМ (ДОЛЕТЯВАМ) – 1. С летене пристигам, достигам на определено място, при нещо. *Птицата долетя до най-близкия клон на дървото. Напролет лястовичките долитат. Самолетът долетя. Хвърчилото долетя до нашата къща.*

— **прилитам (прилетявам), дохвърчавам, прихвърчавам**

ант. → ***отлитам (отлетявам)***, излитам (излетявам)

2. *прен.* Пристигам, стигам с голяма скорост някъде. *Качих се на мотора и след десетина минути долетях до училището.*

— **дохвърчавам** *прен. разг.*

ант. → ***отлитам (отлетявам)***, излитам (излетявам), изхвръквам (изхвърчавам)

ДОЛНИЦА – вж. **долнище**

ДОЛНИЩЕ – Долна част или долна страна на нещо (обикн. дреха, обувка, чорап и др.). *Долнище на анцуг.*

— **долница**

ант. → ***горнище***, горница

ДОЛНОКАЧЕСТВЕН – 1. Който е с ниско, недобро качество. *Долнокачествен материал. Долнокачествена стока. Долнокачествен бензин. Долнокачествени цигари.*

— **нискокачествен, недоброкачествен, лошокачествен, некачествен, долнопробен**

ант. → ***висококачествен***, първокачествен, доброкачествен, качествен

2. *разш.* вж. **долнопробен** 1. знач.

ДОЛНОПРОБЕН – 1. Който не е с добро име и авторитет заради недобрите си качества, който е от ниска категория и не се цени и търси. *Долнопробно заведение. Долнопробен хотел. Долнопробен ресторант. Долнопробно издание.*

— **нереномиран, долнокачествен** *разш.*, **долен** *прен. разг.*

ант. → ***престижен***, реномиран, авторитетен

2. вж. **долнокачествен** 1. знач.

ДОЛОВИМ – 1. *Обикн. в съчет. с едва.* Който може да се усети, да се почувства, да се схване. *Едва доловима усмивка. Едва доловима ирония. Едва доловима въздишка.*

— **забележим, уловим** *книж.*

ант. → ***недоловим***, незабележим, неуловим

2. вж. **явен** 1. знач.

ДОЛОШАВА МИ *рядко* – вж. **прилошава ми**

ДОЛУ – На ниско, на по-ниско място. *Долу под селото тече малка рекичка. Долу в полето.*

— **надолу, ниско**

ант. → ***горе***, нагоре, високо, нависоко

ДОЛЧИНА – 1. вж. **дол**;

2. вж. **долина**

ДОМ – 1. вж. **жилище** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **домакинство** 1. и 2. знач.

ДОМАКИН – Човек, който се намира в собствения си дом. *Домакините ни изпратиха до пътната врата. Благодарихме на домакините за гостоприемството.*

— **стопанин**

ант. → ***гост***, гостенин

ДОМАКИНСКИ – вж. **домашен** 1. знач.

ДОМАКИНСТВАМ – Върша домакинска, домашна работа. *По цял ден домакинствам – готвя, чистя, пера.*

— **шетам**

ДОМАКИНСТВО – 1. Работа, свързана с битовите нужди на семейството, с поддържане на реда, чистотата. *Тя се грижи за домакинството.*

— **къща** *прен.*, **дом** *прен.*

2. Като бройна единица за семейство, което живее самостоятелно в едно жилище. *Дърва се дават на всяко домакинство.*

— **семейство** *разш.*, **къща** *прен.*, **дом** *прен.*

ДОМАКИНЯ – вж. **къщовница**

ДОМАШАР *разг.* – Мъж, който обича да си стои в къщи.
— **домосед** *разг.*
V къщно (домашно) пиле *разг.*
ДОМАШЕН – 1. Който се отнася до домакинството. *Домашни потреби. Домашни грижи. Домашната работа е легнала изцяло на майка ѝ.*
— **къщен, домакински**
2. Който е свързан със семейството, фамилията. *Домашна обстановка. Отсъствам по домашни причини.*
— **семеен, къщен**
3. За дрехи, обувки и под. – който е предназначен за носене вкъщи. *Домашна рокля. Домашни пантофи.*
— **къщен**
4. вж. **питомен** 1. знач.
ДОМИЛЯВА МИ – *с предл. за.* Става ми мило и тъжно за някого, за нещо. *Домиля ми за родното село. Отдавна не съм те виждал и ми домиля за теб. За градинката ми домиля.*
— **домъчнява ми, дожалява ми, досвидява ми, додражава ми** *нар.*
ант. → ***отмилява ми***
ДОМИНИРАМ *книж.* – 1. вж. **преобладавам**;
2. вж. **господствам** 1. знач.
ДОМИТАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **довличам се** 2. знач.
ДОМОВИТ *нар.* – вж. **къщовен**
ДОМОГВАМ СЕ – 1. *само несв.* Упорито искам да се изпълни някое мое желание, да постигна нещо. *Домогвам се към властта. Няколко души се домогват да получат тази служба.*
— **претендирам, настоявам, аспирирам** *книж.*, **драпам** *прен. разг.*, **напирам** *прен. разг.*, **драскам** *прен. разг.*, **натискам се** *прен. разг.*
2. *Обикн. св.* вж. **добирам се** 2. знач.
V точа <си> зъби<те> *разг.* към 1. знач.
ДОМОГВАНЕ – Отделен опит, усилие да се постигне, да се придобие нещо. *Давам отпор на всяко домогване да се отнеме свободата ми. Трябва да се сложи край на домогванията им да получат властта.*
— **стремеж, аспирация** *книж.*, **претенция** *книж.*, **апетити, попълзновение** *старин.*
ДОМОРАСЪЛ – *прен. пренебр.* вж. **самоук**
ДОМОСЕД *разг.* – вж. **домашар**
ДОМОЧАДИЕ – вж. **семейство** 1. знач.
ДОМЪКВАМ – 1. вж. **довличам** 1. знач.;
2. *разг. неодобр.* вж. **довеждам** 1. знач.
ДОМЪКВАМ СЕ – вж. **довличам се** 1. и 2. знач.
ДОМЪРЗЯВА МЕ – Обхваща ме мързел, нежелание да работя изобщо или да свърша нещо определено. *Понякога ме домързява и нищо не върша.*
— **размързява ме** *разг.*, **помързява ме** *разг.*
V хваща ме канапът *разг.*
ДОМЪЧНЯВА МИ – 1. Обхваща ме тъга, става ми тъжно, тежко, криво за нещо, за някого. *Като гледах как се мъчи жената, домъчня ми за нея. Домъчня ми, като разбрах, че не са ме приели на работа.*
— **дожалява ми, докривява ми, примъчнява ми, накривява ми** *разг.*, **заболява ме** *прен.*, **доболява ми** *рядко*
2. вж. **домилява ми**
V заболява ме сърцето *разг.*, скъсва (разкъсва, разбива) ми се сърцето *разг.*, скъсва ми се душата *разг.* към 1. знач.
ДОНАЖДАМ – 1. *нар.* вж. **наставям**
2. *диал.* вж. **добавям** 2. знач.
ДОНАСЯМ – 1. Доставям нещо до определено място (в посока на приближаване към някого, нещо). *Донасям яденето на масата. Всеки ден момчето му донасяше обяд.*
— **нося** *несв.*, **принасям**
ант. → ***отнасям***, занасям
2. Давам материални ценности като свой принос в домакинство и под. *Откакто е започнал да работи, нищо не донася в къщи. Той си намери богата жена, която му донасяше добри приходи.*
— **нося** *несв. прен.*, **внасям** *разг.*, **принасям** *разг.*
ант. → ***изнасям***
3. *прен.* вж. **причинявам**;
4. *прен. разг.* вж. **докладвам** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **доносничa**
ДОНЕСЕНИЕ – 1. *канц.* Писмено обяснение по даден въпрос с факти и сведения, което се дава служебно на началство, власт и под. *Трябваше да напиша донесение до началника за случилото се в отдела ни.*
— **изложение**[1], **докладна** *канц.*, **рапорт**;
2. вж. **донос**
ДОНЖУАН *книж. ирон.* – вж. **женкар**
ДОНОР – вж. **дарител** 1. и 2. знач.
ДОНОРСТВО – вж. **дарителство**
ДОНОС – Злонамерено тайно съобщение, сведение за някого, дадено на представител на властта, на началник и под. с цел злепоставяне. *Често зад всеки анонимен донос се крие някой клеветник.*
— **донесение**
ДОНОСВАМ – вж. **износвам** 1. и 2. знач.
ДОНОСНИК (ДОНОСЧИК) – Лице, което прави донос, което доносничи. *Доносник на властта. Доносник на полицията.*
— **информатор** *неодобр.*, **агент** *неодобр.*, **осведомител** *неодобр.*, **шпионин** *неодобр.*, **копой** *прен. неодобр.*, **обаждач** *рядко*
ДОНОСНИЧА *несв.* – Правя доноси. *Доноснича на полицията.*
— **донасям** *прен. в несв.*, **долагам** *в несв.*
ДОНОСЧИК – вж. **доносник**
ДОНЯКЪДЕ – вж. **отчасти**
ДОПАДАМ – вж. **харесвам се**
ДОПАДА МИ – вж. **харесвам** 1. знач.
ДОПАДАМ СИ – вж. **подхождам си**
ДОПИВА МИ СЕ – Обхваща ме желание да пия, започва да ми се пие. *Допи ми се мляко.*
— **припива ми се**
ДОПИЛЯВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **довличам се** 2. знач.
ДОПИПВАМ <СЕ> *разг. рядко* – вж. **добирам се** 2. знач.
ДОПИР – 1. Пряк, непосредствен контакт с нещо. *Детето се събужда от най-лек допир. При всеки допир до земята копитата на коня изпуска-*

ха искри.
— **докосване, досег, прикосновение** *книж.*, **допиране, досягане**
2. вж. **контакт** 1. знач.

ДОПИРАМ – 1. Доближавам, приближавам нещо до друго дотолкова, че да не остане никакво разстояние помежду им. *Допирам масата до стената. Допирам челото си до студеното стъкло.*
— **опирам, долепвам**
2. вж. **докосвам** 1. знач.;
3. вж. **пипам** 1. знач.

ДОПИРАМ СЕ – Намирам се или се приближавам до нещо, до някого дотолкова близо, че не остава никакво разстояние помежду ни. *Допрях се до стената и си изцапах дрехите. Не се допирай до електрическите проводници.*
— **докосвам се, опирам се, досягам се**

ДОПИРАНЕ – вж. **допир** 1. знач.

ДОПИСКА – Кратка статия, бележка в периодичния печат, в която се съобщава за станали събития. *Дописка от мястото на събитието.*
— **кореспонденция**

ДОПИСНИК – вж. **кореспондент**

ДОПИТВАМ СЕ – Обръщам се към някого за мнението му как да постъпя в даден случай, как да действам при дадени обстоятелства. *Той винаги се допитва до жена си. Допитай се до някой лекар какво да правиш. Допитвам се до народа.*
— **съветвам се** *несв.*/ **посъветвам се** *св.*, **консултирам се**
V вземам ум (акъл) от някого *разг.*

ДОПИТВАНЕ – 1. вж. **анкета** 1. знач.;
2. *разш.* вж. **референдум**

ДОПЛАКВА МИ СЕ – Обхваща ме желание да плача. *Като те гледам как страдаш, ми се доплаква.*
— **приплаква ми се, плаче ми се** *несв.*, **приревава ми се** *разг.*
V избива ме на плач *разг.*

ДОПОТОПЕН – *прен.* вж. **отживял**

ДОПРИНАСЯМ – вж. **съдействам**

ДОПРИПКВАМ – вж. **дотичвам**

ДОПРОЧИТАМ – вж. **прочитам** 1. знач.

ДОПУСКАМ – 1. вж. **позволявам** 2. знач.;
2. вж. **предполагам** 1. знач.

ДОПУСТИМ – 1. вж. **позволен**;
2. вж. **вероятен** 2. знач.

ДОПУШВА МИ СЕ – Обхваща ме желание да пуша, започва да ми се пуши. *Изведнъж ми се допуши.*
— **припушва ми се**

ДОПЪЛВАМ – 1. Добавям нужното количество, за да стане пълно, завършено, за да се получи пълният състав. *Допълних си библиотеката с още две книги. Допълниха състава на ротата.*
— **попълвам**
2. вж. **добавям** 2. знач.

ДОПЪЛЗЯВАМ – вж. **долазвам**

ДОПЪЛНЕНИЕ – вж. **добавка** 1. и 3. знач.

ДОПЪЛНИТЕЛЕН – 1. Който идва след или извън определения, редовния, за да го допълни. *Допълнителен доход. Допълнителна консумация. Допълнителен въпрос.*
— **добавъчен**
2. вж. **спомагателен**

ДОПЪПЛЯМ – вж. **долазвам**

ДОРЕВОЛЮЦИОНЕН – Който се появява, съществува преди някоя революция. *Дореволюционен период.*
— **предреволюционен**
ант. → ***следреволюционен***

ДОРИ – За подчертаване на смисъла на думата или изречението, към които се отнася. *Не ми пречиш, дори ми помагаш. Всички, дори и децата, вече знаят.*
— **даже, чак, биля** *простонар.*

ДОСАДА – Неприятно чувство, причинено от бездействие, еднообразие, от липса на интерес към нещо, към някого. *Словото му беше толкова безинтересно, че предизвика у всички досада. Слушаше я с досада. Мрачният ден навява досада. Обхвана ме досада. Изпитвам досада.*
— **отегчение, скука, тягост** *рядко*, **тегота** *рядко*, **съклет** *нар.*
ант. → ***интерес***, любопитство

ДОСАДЕН – Който не привлича интереса, не задържа вниманието с качествата си, който предизвиква досада. *Досаден разговор. Досадни гости. Досаден филм. Досаден доклад.*
— **отегчителен, скучен, дотеглив, безинтересен, неинтересен, незанимателен** *рядко*
ант. → ***интересен***, любопитен, интригуващ

ДОСАЖДАМ – Причинявам досада у някого, обикн. с натрапчивостта, нахалството си или поради това, че го занимавам дълго с неща, които не го интересуват. *Досаждаш ми с постоянните си оплаквания. Знам, че ти досаждам. Тя му досаждаше с грижите си.*
— **отегчавам, дотягам, додявам** *разг.*
ант. → ***развличам***, забавлявам, занимавам
// ***разнообразявам***

ДОСАЖДА МИ *обикн. св.* – вж. **омръзва ми**

ДОСВЕНЯВА МЕ *нар.* – вж. **досрамява ме**

ДОСВИДЯВА МИ – 1. вж. **домилява ми**;
2. вж. **досвидява ми се**

ДОСВИДЯВА МИ СЕ – Изпитвам нежелание да дам нещо, не мога да се разделя, да се лиша от нещо. *Досвидяха ѝ се парите и не купи големия телевизор.*
— **свиди ми се, посвидява ми се, досвидява ми, поскъпявам се**

ДОСЕГ – 1. вж. **допир** 1. знач.;
2. вж. **контакт** 1. знач.

ДОСЕЖНО *книж.* – вж. **относно**

ДОСЕТЛИВ – вж. **съобразителен**

ДОСЕТЛИВОСТ – вж. **съобразителност**

ДОСЕЩАМ СЕ – 1. По някакви признаци разбирам, откривам причината за нещо, става ми ясно нещо. *По гузния ми вид майка ми веднага се досети, че съм се провалил на изпита.*
— **отгатвам, познавам[2], прозирам[1], просветва ми, догаждам се** *нар.*
2. вж. **сещам се** 1. знач.;
3. вж. **спомням си**

ДОСИПВАМ – вж. **доливам**

ДОСКОРОШЕН – Който е от съвсем близкото минало, който е бил някакъв донеотдавна. *Доскорошен учител. Доскорошен министър. Доскорошни другари.*
— **неотдавнашен, довчерашен, вчерашен** *прен.*

ДОСКУЧАВА МИ – вж. **отегчавам се**

ДОСКЪСВАМ СЕ – вж. **докъсвам се**

ДОСЛОВЕН *книж.* – вж. **буквален** 1. и 2. знач.

ДОСЛОВНО *книж.* – вж. **буквално**
ДОСЛУШВАМ – вж. **изслушвам** 1. знач.
ДОСПИВА МИ СЕ – Обхваща ме желание за сън, започва да ми се спи. *В последно време ми се доспива рано.*
— **приспива ми се, додрямва ми се, придрямва ми се, ляга ми се** *разг.*
ДОСПИВАМ СИ – вж. **наспивам се**
ДОСРАМЯВА МЕ – Обхваща ме срам. *Искаше ѝ се да викне, да запее, но я досрамя. Досрамя ме от чуждите хора, че не съм изчистила къщата. Не го досрамя да откраднe идеята ми.*
— **засрамвам се, посвенявам се** *обикн. с отриц.*, **досвенява ме** *нар.*
V потъвам в земята <от срам> *разг.*, потъвам (пропадам се) вдън земя *разг.*, потъвам девет боя в земята *разг.*, очите ми капват от срам *разг.*, вривам се в огън *диал.*
ДОСТ *нар.* – вж. **приятел** 1. знач.
ДОСТА – 1. В количество или степен, които са достатъчно големи, не са малки. *Разходите ми са доста големи. В стаята е доста топло. Жена му е доста висока.*
— **твърде, значително, бая** *простонар.*
ант. → ***недостатъчно***, малко
2. В значително количество. *До селото има доста път. Във влака има доста пътници. Доста средства отиват за храна.*
— **немалко, много, коджа** *простонар.*
ант. → ***немного***, малко
3. *разг.* вж. **достатъчно**
ДОСТАВЧИК – Лице, което доставя нещо, което изпълнява доставки. *Доставчик на зеленчуци.*
— **снабдител**
ДОСТАВЯМ – 1. Задоволявам нуждите на някого от някакви предмети, материали и под., които вземам отдругаде. *Тези дни ще доставят нови чинове за училището. Кой ти доставя дивеч?*
— **снабдявам (с), набавям**
2. Правя доставки, правя някъде да достигне нещо необходимо. *България доставя електричество на някои съседни страни. Фирмата навреме доставя продукцията си на своите потребители.*
— **снабдявам (с), докарвам** *разг.*
ДОСТАТЪЧНО – За израз на желание да се спре някакво действие, което е надхвърлило определена граница, степен на изява. *Достатъчно, всичко разбрах, повече не искам да те слушам!*
— **стига, доста** *разг.*, **баста** *разг.*
ДОСТИГАМ – 1. вж. **стигам** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **настигам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **простирам се** 2. знач.;
4. вж. **досягам** 1. знач.
ДОСТИЖЕНИЕ *книж. нежел.* – вж. **постижение** 1. знач.
ДОСТИЖИМ – вж. **достъпен** 1. и 3. знач.
ДОСТЛУК *нар.* – вж. **дружба**
ДОСТОВЕРЕН – 1. Който не подлежи на съмнение, който съответства на истината, на действителността. *Достоверно изложение на фактите. Репортажите ѝ от мястото на събитията са винаги достоверни.*
— **правдив, верен, истински, истинен** *книж.*
ант. → ***недостоверен***, неверен, лъжлив, неистинен, погрешен, грешен
// ***изопачен***, преиначен
2. На който може да се разчита, който не буди съмнение. *Достоверен източник. Достоверни сведения.*
— **сигурен, надежден**
ант. → ***съмнителен***, несигурен, ненадежден
ДОСТОВЕРНОСТ – Нещо, което не подлежи на съмнение. *Никой не се усъмни в достоверността на публикуваните данни.*
— **правдивост, вярност, истинност** *книж.*, **правота**
ант. → ***недостоверност***, невярност, неистинност, лъжливост
ДОСТОЕН – 1. Който притежава нужните качества, за да заслужи нещо. *Достоен за уважение. Достоен за подражание.*
— **заслужил**
ант. → ***недостоен***, незаслужил
2. *прен.* вж. **горд** 1. знач.
ДОСТОЙНСТВО – 1. Съвкупност от осъзнати и защитавани от човека собствени положителни качества. *Пазя достойнството си. Засегнато е достойнството му. Национално достойнство.*
— **чест**
2. Съвкупност от положителни в нравствено отношение страни в характера на човека. *Този човек има много достойнства.*
— **качество, добродетел, плюс** *прен.*
ант. → ***недостатък***, слабост, порок, минус, кусур
3. вж. **гордост** 1. знач.;
4. вж. **честолюбие** 1. знач.;
5. вж. **предимство** 1. знач.;
ДОСТОЛЕПЕН – 1. вж. **горд** 1. знач.;
2. вж. **представителен** 2. знач.;
3. вж. **величествен** 2. знач.;
ДОСТОЛЕПИЕ – 1. вж. **гордост** 1. знач.;
2. вж. **величественост** 2. знач.
ДОСТРАШАВА МЕ – 1. Не се решавам, не се осмелявам да направя или да кажа нещо. *Достраша ме да изляза през нощта на двора. Достраша ме да кажа истината.*
— **побоявам се**
ант. → ***престрашавам се***, осмелявам се, посмявам
2. вж. **изплашвам се** 2. знач.
ДОСТЪПЕН – 1. До който може да се стигне. *Манастирът се намира на трудно достъпно място.*
— **пристъпен, достижим**
ант. → ***недостъпен***, непристъпен, недостигаем
// През който може да се премине. *Достъпна планина. Достъпна гора.*
— **пристъпен, проходим**
ант. → ***недостъпен***, непристъпен, непроходим
2. С който може да се общува, да се установи контакт. *Достъпен началник. Достъпно момиче.*
— **пристъпен**
ант. → ***недостъпен***, непристъпен, недосегаем
3. Който може да се постигне, получи, осъществи, който е по силите на някого. *Достъпна цел. Достъпна слава.*
— **достижим, постижим**
ант. → ***недостъпен***, недостижим, непостижим
4. Който лесно може да се схване от много хора или от всички по смисъл, съдържание. *Книгата е написана на достъпен език. Достъпна статия. Достъпно изложение.*
— **разбираем, популярен**
ант. → ***недостъпен***, неразбираем

// Който е лесен за възприемане, разбиране. *Достъпен стил. Достъпно четиво.*
— **лек** *прен.*
ант. → ***недостъпен***
ДОСУЩ *разг.* – вж. **напълно** 1. знач.
ДОСЯГАМ – 1. Успявам да пипна, да докосна нещо, което е на една ръка разстояние, обикн. като се пресягам. *Не мога да досегна най-горната полица. Протегнах ръка и досегнах клона.*
— **достигам, докачам**[1] *нар.*
2. вж. **докосвам** 1. знач.
ДОСЯГАМ СЕ – вж. **допирам се**
ДОСЯГАНЕ – вж. **допир** 1. знач.
ДОТАМ – вж. **дотолкова**
ДОТЕГЛИВ – вж. **досаден**
ДОТЕГЛЯМ – вж. **довличам** 1. знач.
ДОТЕЖАВАМ – Ставам тежък, труден за понасяне. *Раницата ми дотежа. Самотата понякога дотежава. На стари години животът дотежава.*
— **натежавам, дотягам, натегвам** *прен.*, **натежнявам** *рядко*
ант. → ***олеквам***
ДОТЕЖАВА МИ – Става ми тежко, трудно, мъчно. *Когато ми дотежи на душата, започвам да пея. Дотежава ми все аз да върша черната работа.*
— **натежава ми, дотяга ми, натегва ми, натежнява ми** *рядко*
ант. → ***олеква ми***, отдъхвам си
ДОТИЧВАМ – Идвам тичешком, с тичане достигам до определено място. *Извиках децата и те веднага дотичаха.*
— **дотърчавам** *разг.*, **притичвам, притърчавам** *разг.*, **доприпквам**
ДОТОЛКОВА – До такава, определена, обикн. сравнително голяма степен. *Не съм дотолкова наивен. Дотолкова се разчувствах, че очите ми се напълниха със сълзи.*
— **дотам, дотолкоз** *разг.*
ДОТОЛКОЗ *разг.* – вж. **дотолкова**
ДОТРАЙВАМ *разг.* – 1. вж. **дочаквам** 1. знач.;
2. вж. **доживявам**
ДОТРЯБВАМ – вж. **потрябвам**
ДОТЪМНЯВА МИ *разг.* – вж. **причернява ми** 1. и 2. знач.
ДОТЪРЧАВАМ *разг.* – вж. **дотичвам**
ДОТЪТРУЗВАМ *разг. грубо* – вж. **довличам** 1. знач.
ДОТЪТРЯМ – 1. вж. **довличам** 1. знач.;
2. *разг. неодобр.* вж. **довеждам** 1. знач.
ДОТЪТРЯМ СЕ *разг.* – вж. **довличам се** 1. и 2. знач.
ДОТЯГАМ – 1. вж. **дотежавам**;
2. вж. **досаждам**;
3. вж. **омръзвам**
ДОТЯГА МИ – 1. вж. **дотежава ми**;
2. вж. **омразва ми**
ДОУЗРЯВАМ – вж. **узрявам** 1. знач.
ДОХВЪРЧАВАМ – вж. **долитам** 1. и 2. знач.
ДОХОД – Пари или материални блага, които едно лице или предприятие, стопанска организация получава, обикн. от своята работа, дейност, имот за определен период. *Годишен доход. Допълнителен доход. Общ доход.*
— **приход, печалба**
ант. → ***разход***, разноски, харч, масраф
ДОХОДЕН – Който носи добри доходи, печалба. *Доходно производство. Доходна работа. Доходно предприятие.*
— **рентабилен, приходоносен** *книж.*, **доходоносен** *книж.*, **златоносен** *прен.*, **печеливш, кярлия** *простонар.*, **печаловен** *диал.*, **печаловит** *диал.*
ант. → ***недоходен***, нерентабилен
ДОХОДНОСТ – Качество на доходен. *През последната година се увеличи доходността на предприятието.*
— **рентабилност**
ант. → ***недоходност***, нерентабилност
ДОХОЖДАМ *несв.* / **ДОЙДА** *св.* – 1. вж. **пристигам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **стигам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **настъпвам**[1] 1. знач.
ДОХОЖДАМ СИ *несв.* / **ДОЙДА СИ** *св.* – вж. **връщам се** 1. знач.
ДОЧАКВАМ – 1. Чакам докрай, докато някой дойде или някакво действие се извърши. *Тя не го дочака и си тръгна. Не дочаках края на филма. Дочакай да завърша мисълта си и тогава говори.*
— **изчаквам, доизчаквам, дотрайвам** *разг.*
ант. → ***зачаквам***
2. *прен.* вж. **доживявам**.
ДОЧЕРНЯВА МИ – вж. **причернява ми** 1. и 2. знач.
ДОЧИТАМ – вж. **прочитам** 1. знач.
ДОЧУВАМ – 1. вж. **чувам** 1. знач.;
2. вж. **узнавам** 1. знач.
ДОШЛЯН *диал.* – вж. **заселник**
ДОЩЯВА МИ СЕ – вж. **приисква ми се**
ДОЯ – 1. Изцеждам мляко от виме на добитък. *Доя кравата.*
— **мълзя**
2. *разг.* вж. **кърмя**
3. *прен. разг.* вж. **експлоатирам**
ДОЯДЯВА МЕ – Обзема ме яд. *Доядя ме на шефа, че пак ме кара да дежуря. Доядя ме на жената, че ме излага пред съседите.*
— **догневява ме**
ДОЯЖДА МИ СЕ – Обхваща ме желание да ям или да ям нещо определено. *На нея често ѝ се дояжда. Доядоха ми се палачинки. Като гледам тортата, така ми се дояде.*
— **прияжда ми се**
V потичат (покапват) ми лигите *разг.*, наливат ми се устата *разг.*, преглъщам слюнката си *разг.*
ДРАГ – вж. **мил** 1. и 2. знач.
ДРАГОВНИЦА *диал.* – вж. **любима**
ДРАГОВОЛЕН *рядко* – вж. **доброволен**
ДРАГОВОЛНО *рядко* – вж. **доброволно**
ДРАГОСТ *нар. поет.* – вж. **радост**
ДРАГОСТЕН *нар. поет.* – 1. вж. **радостен** 1. знач.;
2. вж. **весел** 1. знач.
ДРАГОЦЕНЕН *поет.* – вж. **скъпоценен** 1. и 2. знач.
ДРАГОЦЕННОСТ *поет.* – *Обикн. мн.* вж. **скъпоценност**
ДРАЗНИМОСТ – вж. **възбудимост**
ДРАЗНЯ *несв.* – 1. Предизвиквам неприятни чувства, изостряне на нервите. *Шумът ме дразни. Неуместните ти забележки ме дразнят. Всяка дума, която кажа, го дразни.*
— **раздразвам** *в несв.*, **нервирам, афектирам** *книж.*, **изнервям** *в несв.*
ант. → ***успокоявам***

2. Държа се предизвикателно с някого, като се опитвам да го нервирам. *Постоянно дразни сестра си и я разплаква. Не дразнете кучето. Обича да дразни приятелите си и да създава конфликти.*
— **закачам**[2]**, предизвиквам, провокирам**
V действам на нервите *разг.*, изпъвам (опъвам, обтягам, напрягам, късам) нервите *разг.*, ходя (лазя, танцувам, играя, удрям) по нервите *разг.*, вдигам (качвам) кръвното (адреналина) *разг.*, ходя по нервите с налъми *разг.* към 1. знач.

ДРАЗНЯ СЕ *несв.* – Изпитвам неприятни чувства, изострят ми се нервите. *От всичко се дразня. Много е чувствителен и лесно се дразни. Започвам да се дразня, когато нещо не върви.*
— **раздразвам се** *в несв.*, **нервирам се, афектирам се** *книж.*, **изнервям се** *в несв.*
V хващат ме нервите *разг.*, разиграват ми се нервите *разг.*, хващат (прихващат, вземат) ме дяволите *разг.*, хващат ме бесните (бесовете) *разг.*, хващат (прихващат) ме братята *разг.*

ДРАЙФАМ *жарг.* – вж. **повръщам**

ДРАЙФА МИ СЕ – вж. **повръща ми се**

ДРАКА – 1. Нисък бодлив храст. *Якето ми се закачи за една драка и се скъса.*
— **трън**
2. *прен. разг.* вж. **заядливец**

ДРАКОН – вж. **змей**

ДРАМА – *прен. книж.* вж. **нещастие** 1. знач.

ДРАМАТИЗИРАМ – *книж.* вж. **преувеличавам**

ДРАМАТИЗЪМ – Наличие на борба, сблъсъци между различни прояви, чувства, лица, сили и др., което създава напрежение, очакване на изхода от сблъсъка. *Драматизъм в действието на художествено произведение. Историята ни е пълна с драматизъм.*
— **драматичност**

ДРАМАТИЧНОСТ – вж. **драматизъм**

ДРАНГОЛНИК *разг. пренебр.* – вж. **затвор**

ДРАПАМ – *прен. разг.* вж. **домогвам се** 1. знач.

ДРАПЕРИЯ – вж. **гънка** 2. знач.

ДРАПИРАМ – вж. **нагъвам** 2. знач.

ДРАПИРАН – вж. **надиплен** 1. знач.

ДРАПИРОВКА – вж. **гънка** 2. знач.

ДРАС *диал.* – вж. **великан** 2. знач.

ДРАСВАМ *разг. ирон.* – вж. **избягвам**[1] 1. знач.

ДРАСКА – 1. вж. **драскотина**;
2. вж. **драскулка** 1. знач.

ДРАСКАМ – 1. Прокарвам, обикн. многократно, твърд и остър предмет върху по-мек, при което остават следи. *Драскам лицето си с нокти. Храстите драскат краката ми. Драска като коте.*
— **дращя, дера**
2. Пиша или рисувам нещо безсмислено или набързо и небрежно. *Драскам с химикалката си по листа. Не драскай в тетрадката си.*
— **дращя, драскотя** *разг. пренебр.*
3. *прен. разг.* вж. **домогвам се** 1. знач.

ДРАСКАНИЦА *разг.* – 1. вж. **драскулка** 1. знач.;
2. вж. **драскотина**

ДРАСКАТЕЛ *пренебр. рядко* – вж. **драскач**

ДРАСКАЧ *пренебр.* – Незначителен, посредствен писател. *На литературното ни поприще има безброй драскачи.*
— **писач** *пренебр.*, **съчинител** *пренебр.*, **драскател** *пренебр. рядко*

ДРАСКОТИНА – Следа от драскане, от одраскване върху гладка повърхност или кожа. *По масата има много драскотини. Какви са тези драскотини по ръцете ти?*
— **резка, драска, драскулка, драсканица** *разг.*

ДРАСКОТЯ *разг. пренебр.* – вж. **драскам** 2. знач.

ДРАСКУЛКА – 1. Нещо написано или нарисувано набързо, небрежно, машинално или не съвсем ясно. *Пиши по-ясно, не разбирам нищо от драскулките ти. Тези драскулки не могат да се прочетат.*
— **драсканица** *разг.*, **драска, завъркулка** *разг.*, **йероглифи** *прен. разг.*
2. вж. **драскотина**

ДРАЩЯ – вж. **драскам** 1. и 2. знач.

ДРЕБЕН – 1. вж. **малък** 1., 2., 3. и 4. знач.;
2. вж. **нисък** 1. знач.;
3. вж. **маловажен** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **второстепенен** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **дребнав** 1. и 2. знач

ДРЕБНАВ – 1. Който поради бедната си душевност не е способен да прояви благородство, висока нравственост. *Какво благородство можеш да очакваш от една дребнава душица.*
— **дребен** *прен.*, **малък** *прен.*, **дребнодушен** *рядко*
ант. → ***великодушен***, благороден
2. Който се отнася до незначителни, маловажни неща. *Дребнави разпри. Дребнави сметки.*
— **дребен** *прен.*, **издребнял** *прен.*
ант. → ***голям***
3. вж. **тесногръд** 2. знач.

ДРЕБНАВОСТ – вж. **тесногръдие** 2. знач.

ДРЕБНАВЩИНА – вж. **тесногръдие** 2. знач.

ДРЕБНОДУШЕН *рядко* – 1. вж. **дребнав** 1. знач.;
2. вж. **тесногръд** 2. знач.

ДРЕБНОДУШИЕ *рядко* – вж. **тесногръдие** 2. знач.

ДРЕБНЯ *несв. разг.* – 1. вж. **ситня** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **надробявам**

ДРЕБОЛИЯ – 1. Малък, незначителен предмет, дребна непотребна вещ. *В долапа е пълно с дреболии. В чантата си нося всякакви дреболии.*
— **джунджурия** *разг.*, **багателa** *разг.*, **бръмбазък** *прен. разг.*
2. *прен.* вж. **подробност**

ДРЕБОСЪК *разг.* – 1. Малък, дребен човек или дете. *Станал си голям мъж, а беше такъв дребосък.*
— **малчо** *разг.*, **мъниче** *прен. разг.*, **бръмбазък** *разг.*, **бръмбазъче** *разг.*, **фарфалак** *прен. разг.*, **завързак** *разг.*, **фъстък** *прен. разг.*, **тапа** *прен. разг.*
2. Малки, дребни животни или предмети като едно цяло. *От сушата картофите са един дребосък. Защо си наловил в реката този дребосък.*
— **ситнеж**
3. вж. **джудже** 2. и 3. знач.

ДРЕВЕН – 1. Който е съществувал в далечното минало, приблизително до Средновековието. *Древна Гърция. Древна култура. Древна цивилизация.*
— **античен, стар**
ант. → ***съвременен***
2. вж. **старинен**

ДРЕВНОСТ – 1. Далечно минало, епоха на старите гърци и римляни. *Изучавам древността.*
— **античност**
ант. → ***съвременност***
2. вж. **старинност**

ДРЕЗГАВ[1] – За глас, звук – който е груб, с ниски

и нечисти, дразнещи слуха тонове. *От вчерашното пиене гласът ми е дрезгав. Дрезгав смях. Дрезгав лай.*
— **прегракнал, пресипнал, издрезгавял, охрипнал, хриплив, хрипкав, сипкав** *прен.*

ДРЕЗГАВ[2] – вж. **сумрачен**

ДРЕЗГАВИНА – вж. **сумрак**

ДРЕМВАМ – вж. **поспивам**

ДРЕМЕ МИ *разг. пренебр.* – вж. **нехая** 1. знач.

ДРЕМЛИВ – 1. вж. **сънен** 2. знач.;
2. вж. **сънлив** 1. знач.;
3. вж. **приспивен**

ДРЕМЛИВЕЦ *разг. рядко* – вж. **сънливец**

ДРЕМЛИВОСТ – вж. **сънливост**

ДРЕМЛЬО *разг.* – вж. **сънливец**

ДРЕМОТА *поет.* – вж. **дрямка**

ДРЕМОТНОСТ *поет. рядко* – вж. **дрямка**

ДРЕМЯ *несв.* – 1. Спя леко, намирам се в полусънно състояние. *Стига си дрямал на стола, върви да си лягаш. Опасно е, ако дремеш на волана.*
— **клюмам** *разш.*, **унасям се** *в несв.*
ант. → ***будувам***, бодърствам, бдя
2. *прен.* вж. **спотайвам се** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **бездействам** 2. и 3. знач.

ДРЕХИ – вж. **облекло**

ДРЕШНИК – вж. **гардероб**

ДРИПА – 1. Парче, къс от стара, износена дреха. *На храста се беше закачила някаква дрипа. Краката на просяка бяха увити в дрипи.*
— **парцал, дрипел** *нар.*
2. *прен. разг.* Човек, който съвсем е отпаднал физически, останал без сили, изтощен. *Днес съм дрипа, толкова съм уморен. Чувствам се като дрипа.*
— **парцал** *прен. разг.*
3. *прен.* Човек без достойнство, без авторитет. *Дъщеря му е развратница, дрипа. Аз не съм дрипа, с която цял живот можеш да си играеш.*
— **отрепка, парцал** *прен.*, **дрипел** *прен. нар.*

ДРИПАВ – Който е износен, скъсан или който е облечен в износени, скъсани или кърпени дрехи. *Дрипава черга. Дрипава рокля. Дрипаво циганче. Дрипав просяк.*
— **парцалив, окъсан, опърпан, одърпан, изпокъсан, одрипан** *разг.*, **раздрипан** *разг.*

ДРИПЕЛ *нар.* – вж. **дрипа** 1. и 3. знач.

ДРИПЛЬО *разг. пренебр.* – Мъж, облечен в дрипи, парцали. *На гарата се бяха събрали няколко дрипльовци.*
— **парцаливец** *разг. пренебр.*, **парцалан** *разг. пренебр.*, **парцаланко** *разг. пренебр.*, **парцаливко** *разг. пренебр.*

ДРОБ – Вътрешен орган у човек или гръбначно животно, разположен в коремната кухина (черен дроб) или в гръдния кош (бял дроб).
— **джигер** *простонар.*

ДРОБЯ *несв.* – вж. **надробявам**

ДРОГА – вж. **наркотик**

ДРОГИРАМ СЕ – Вземам наркотици. *Престани да се дрогираш!*
— **друсам се** *прен. разг.*

ДРОПЛА – *прен. разг. грубо* вж. **повлекана**

ДРУГ – 1. вж. **инакъв**;
2. вж. **различен** 2. знач.;
3. вж. **следващ** 1. и 2. знач.

ДРУГАР – 1. Човек, който е свързан по участ, идеи, интереси и др. с някого. *Това са моите другари по съдба.*
— **събрат, побратим** *разш.*
2. Човек, с когото някой върши обща дейност, с когото участва в обща борба. *Левски заедно със своите другари подготвя народа за въстание.*
— **съратник, сподвижник** *книж.*
3. вж. **приятел** 1. знач.;
4. *разш.* вж. **спътник** 1. знач.;
5. вж. **съпруг**

ДРУГАРКА – 1. Жена, с която постоянно се общува поради чувство на симпатия и разбирателство. *Тя ми е предана другарка. Ние сме другарки още от училище.*
— **приятелка, дружка** *разг.*
2. вж. **съпруга**

ДРУГАРЛЪК *простонар.* – вж. **дружба**

ДРУГАРСКИ – вж. **дружески**

ДРУГАРСТВО – вж. **дружба**

ДРУГАРУВАМ *разг.*– вж. **дружа**

ДРУГАРУВАНЕ *разг.*– вж. **дружба**

ДРУГАРЯ *нар.* – вж. **дружа**

ДРУГОЗЕМЕН – вж. **извънземен** 1. знач.

ДРУГОЗЕМЕЦ *книж.* – вж. **чужденец**

ДРУГОПЛАНЕТЕН – вж. **извънземен** 1. знач.

ДРУГОЯЧЕ – По друг начин, различен от посочения или познатия. *Другояче си представях нещата. Ти мислиш така, но аз мисля другояче. Сега градът ни изглежда по-другояче.*
— **инак, иначе, онака** *диал.*
ант. → ***така***, тъй

ДРУЖА – Имам, поддържам с някого другарски, приятелски отношения. *Ние дружим от ученически години. Дружа с колегите си.*
— **другарувам** *разг.*, **другаря** *нар.*
ант. → ***враждувам***

ДРУЖБА – Близки отношения, основани на взаимна привързаност, доверие и преданост. *Дружбата ни продължи няколко години. Дружба от детинство.*
— **приятелство, другарство, другаруване** *разг.*, **дружене, достлук** *нар.*, **другарлък** *простонар.*, **аркадашлък** *простонар.*
ант. → ***вражда***, враждуване, неприятелство

ДРУЖЕЛЮБЕН – 1. Който проявява или изразява добро, дружеско чувство. *Съседите ми са дружелюбни хора. Дружелюбен поглед. Дружелюбни думи. Дружелюбно отношение.*
— **приветлив, приветен** *поет.*, **радушен, благоразположен** *книж.*, **топъл** *прен.*
ант. → ***недружелюбен***, неприветлив, неприветен, неблагоразположен, студен, леден
2. вж. **дружески**

ДРУЖЕЛЮБИЕ – 1. Добро, доброжелателно отношение към другите. *Нашият народ е известен със своето дружелюбие. Погледът му излъчваше дружелюбие.*
— **дружелюбност, приветливост, приветност** *поет. рядко*, **радушие, радушност, благоразположение** *книж.*, **благоразположеност** *книж.*, **топлота** *прен.*
ант. → ***недружелюбие***, недружелюбност, неприветливост, неприветност, неблагоразположение, неблагоразположеност, студенина
2. Другарско, дружеско отношение или настроение. *Дружелюбието, с което ме посрещнаха, ме трогна. Не очаквах, че той ще прояви такова*

дружелюбие.
— **дружелюбност, радушие, радушност**
ант. → ***враждебност***, недружелюбие, недружелюбност, неприязненост
ДРУЖЕЛЮБНОСТ – вж. **дружелюбие** 1. и 2. знач.
ДРУЖЕН – 1. вж. **задружен** 1. знач.;
2. вж. **единен** 1. знач.
ДРУЖЕНЕ – вж. **дружба**
ДРУЖЕСКИ – Който е присъщ за другар, другари, който се отличава с доброжелателност. *Дружеска атмосфера. Дружески чувства. Дружески разговори.*
— **другарски, приятелски, дружелюбен, братски** *разш.*
ант. → ***враждебен***, недружелюбен, неприязнен, неприятелски
ДРУЖЕСТВО – 1. вж. **сдружение**;
2. вж. **компания**[2]
ДРУЖИНА – 1. Група лица, обединени от обща цел или задача. *Ловна дружина. Спасителна дружина.*
— **команда**[2]
2. вж. **чета**;
3. *разг.* вж. **компания**[1] 1. знач.;
4. *разг.* вж. **спътник** 1. знач.;
5. *остар.* вж. **батальон**
ДРУЖКА *разг.* – вж. **другарка** 1. знач.
ДРУЖНО – вж. **задружно**
ДРУЖНОСТ – вж. **единство** 2. знач.
ДРУМ *нар. поет.* – вж. **път** 1. знач.
ДРУМНИК *нар. поет.* – вж. **пътник**
ДРУСАМ *несв.* – 1. Подхвърлям нещо леко нагоре. *Колата друса много. Майката друса детето на коленете си.*
— **тръскам, друскам**
2. Клатя с резки, отсечени движения. *Друсам клон. Друсам круша.*
— **треса, тръскам, разтърсвам** *в несв.*, **раздрусвам** *в несв.*
ДРУСАМ СЕ – 1. вж. **треса се** 2. знач;
2. *прен. разг.* вж. **дрогирам се**
ДРУСКАМ – вж. **друсам** 1. знач.
ДРЪВНИК – 1. вж. **дърварник**;
2. *прен. разг. презр.* вж. **глупак**
ДРЪГЛИВ *разг.* – вж. **мършав**
ДРЪГЛИВОСТ *разг.* – вж. **мършавост**
ДРЪГНА СЕ *разг. грубо* – вж. **чеша се**
ДРЪЖКА – 1. Част на сечиво, уред, съд или друг предмет, за която той може да се хване, държи. *Дръжка на брадва. Дръжка на мотика.*
— **държало** *нар.*, **държалка** *нар.*
// Издадена част от инструмент, уред, съд, врата и др., за която той може да се хване, държи или чрез която се привежда в действие. *Натискам дръжката на вратата. Хвани уреда за дръжката. Дръжката на прозореца е развалена.*
— **ръчка, ръкохватка**
2. Тънка част, на която се крепят плодът или листата. *Вишните се берат с дръжки. Децата късаха черешите без дръжки.*
— **опашка** *разг.*
ДРЪЗВАМ – вж. **осмелявам се** 2. и 3. знач.
ДРЪЗНОВЕН *книж.* – вж. **смел** 3. знач.
ДРЪЗНОВЕНИЕ *книж.* – вж. **смелост** 3. знач.
ДРЪЗНОВЕНОСТ *книж.* – вж. **смелост** 3. знач.
ДРЪНВАМ – вж. **иззвънтявам**
ДРЪНКАЛКА – 1. Вид детска играчка или изобщо нещо, което дрънка, дрънчи при разклащане. *Купих на бебето една дрънкалка.*
— **хлопка** *разг.*, **дрънкулка**
2. *пренебр.* вж. **дрънкулка** 1. знач.
ДРЪНКАЛО *пренебр.* – 1. вж. **дрънкулка** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **бъбривец**
ДРЪНКАМ – 1. вж. **звънтя**.;
2. *разг. пренебр.* вж. **плещя**;
3. *разш. разг. пренебр.* вж. **говоря** 1. знач.;
4. *разш. разг. пренебр.* вж. **разговарям**
ДРЪНКАМ СЕ *разг.* – вж. **заяждам се**
ДРЪНКАНЕ – 1. вж. **звънтеж**;
2. *разг. пренебр.* вж. **брътвеж**
ДРЪНКАНИЦИ *разг.* – вж. **брътвежи**
ДРЪНКАЧ *разг. пренебр. рядко* – вж. **бъбривец**
ДРЪНКОЛЯ *диал.* – вж. **звънтя**
ДРЪНКУЛКА – 1. *пренебр.* Накит от прост метал. *Накичила се с гривни, синджири и други дрънкулки.*
— **дрънкалка** *пренебр.*, **дрънкало** *пренебр.*
2. вж. **дрънкалка** 1. знач.
ДРЪНЧА – вж. **звънтя**
ДРЪНЧЕНЕ – вж. **звънтеж**
ДРЪПВАМ – 1. вж. **издрапвам** 1. и 2. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **напредвам** 1. знач.
ДРЪПВАМ СЕ – 1. вж. **отдрапвам се** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **сопвам се**
ДРЪПНАТ *разг. неодобр.* – вж. **своенравен**
ДРЪСТА *диал.* – вж. **тепавица**
ДРЯЗГИ – вж. **неразбирателство**
ДРЯМВАМ (ДРЕМВАМ) – вж. **поспивам**
ДРЯМКА – Лек сън или полубудно състояние, унасяне в сън. *Налегна ме дрямка. Едва пропъждам дрямката.*
— **дремота** *поет.*, **дремотност** *поет. рядко*
ДУБЛИКАТ *книж.* – вж. **копие** 1. знач.
ДУБЛИРАМ *книж.* – 1. Представлявам, явявам се копие, подобие на нещо друго. *Фигурата ѝ поразително дублира тази на майка ѝ.*
— **повтарям** *рядко*
2. *рядко* вж. **удвоявам**;
3. *рядко* вж. **повтарям** 2. знач.
ДУВАР *нар.* – 1. вж. **стена**;
2. вж. **ограда** 1. знач.
ДУД *диал.* – вж. **черница**
ДУДНА *диал.* – 1. вж. **бумтя**;
2. вж. **мърморя** 2. знач.
ДУЕЛ – *прен.* вж. **двубой** 1. знач.
ДУЛО – 1. Преден отвор на цев на огнестрелно оръжие. *Дуло на пушка. Дуло на оръдие. Дуло на пищов.*
— **гърло** *прен. разш.*
2. *разш.* вж. **цев** 1. знач.
ДУЛЦИНЕЯ *шег.* – вж. **любима**
ДУМА – 1. Звукосъчетание или звук от човешката реч, което изразява определено понятие или чувство. *Изричаше бавно всяка дума. Не зная нито дума на английски. От думите му нищо не разбрах.*
— **слово, реч** *разг.*, **лаф** *разг.*
2. Нещо, което се казва, изрича, съобщава. *Не мога да си кажа думата. Помни ми думата. Не отворих дума за миналото.*
— **приказка** *разг.*, **лаф** *разг.*
3. *прен.* вж. **обещание**

ДУМАМ *разг.* – вж. **казвам** 1. знач.
ДУМБАЗИН *простонар. неодобр.* – вж. **богаташ**
ДУМБАЗКИ *простонар. неодобр.* – вж. **богаташки** 1. знач.
ДУНДА *разг. пренебр.* – вж. **дебелана**
ДУНДЕСТ *разг. пренебр.* – вж. **дебел** 1. знач.
ДУНДЬО *разг. пренебр.* – вж. **дебелан**
ДУПЕДАВЕЦ *разг. презр.* – вж. **подлизурко**
ДУПКА – 1. Празно пространство, образувано в дадена цялост от прорязването ѝ или отстраняване на част от нея. *Пробивам дупка в стената. На оградата има голяма дупка. Дупка в леда. Дупка в скалата.*
— **отвор, отверстие** *книж.*, **пробив** *рядко*, **зев**
2. Пробито или прокъсано място. *Дупка на чорап. Дрехата има дупки на лактите.*
— **цепка**
3. Изровено място в земята. *Кметът обеща да запълни дупките по булеварда.*
— **трапчина**
4. вж. **бърлога**;
5. вж. **шупла**
ДУПЧА *несв.* – 1. вж. **продупчвам**;
2. вж. **бода** 2. знач.
ДУРАК *разг. руг.* – вж. **глупак**
ДУХ – 1. вж. **психика**;
2. вж. **самочувствие** 2. знач.;
3. вж. **настроение** 2. знач.;
4. вж. **призрак**
ДУХАМ – вж. **вея** 1. и 2. знач.
ДУХВАМ – 1. вж. **повявам** 1. знач.;
2. *прен. разг. ирон.* вж. **избягвам**[1] 1. знач.
ДУХОВЕН – 1. Който се отнася до човешкия дух, до интелекта, който е свързан с психическия живот, занимания, развитие. *Духовните потребности на обществото непрекъснато нарастват. Работи в духовната сфера. Духовни интереси. Духовен живот.*
— **интелектуален, културен**
ант. → ***материален***
2. Който се отнася до вътрешния, психическия живот на човека. *Духовна същност на героя. Духовна мощ. Духовно превъзходство.*
— **душевен**
ант. → ***физически***, телесен
3. Който съществува между две или повече лица в областта на чувствата, идеите, разбиранията. *Духовна близост. Духовна връзка.*
— **душевен, платоничен** *прен. книж.*
ант. → ***физически***, телесен
// ***плътски***
4. Който се отнася до църквата и религията. *Духовно училище. Духовен сан. Духовно лице. Духовно поприще.*
— **църковен, свещенически, клирски**
ант. → ***светски***, граждански, мирски
5. вж. **нравствен** 1. и 2. знач.
ДУХОВЕНСТВО – Всички свещенослужители и църковнослужители. *Българско духовенство.*
— **клир** *църк.*
ДУХОВИТ – 1. Който притежава чувство за хумор, който умее да се шегува, да забавлява с разговорите, които води. *Духовит е и винаги успява да ни развесели. Духовит събеседник.*
— **остроумен, забавен**[1]
2. Който е интересен, сполучлив, който изразява хумор. *Духовит отговор. Духовита закачка. Духовита шега.*
— **остроумен, находчив**
ант. → ***тъпоумен***, тъп
ДУХОВИТОСТ – 1. Изобретателност, находчивост в измисляне на сполучливи, остроумни изрази и фрази. *Възхищавам се на духовитостта му.*
— **остроумие, хумор** *разш.*
2. *Обикн. мн.* Остроумни, духовити изрази, фрази. *Всички се смяхме на духовитостите му. Разказът е изпълнен с духовитости. Не ми е до духовитости.*
— **остроумия, остроумици, остроти**
V атическа сол *книж.* към 2. знач.
ДУХОВНИК – Лице с духовен сан, свещено лице.
— **свещенослужител, клирик** *църк.*
ант. → ***мирянин***
ДУХОВНОСТ *книж.* – Наличие на добри нрави, на духовни ценности. *Упадък на духовността. Копнежът за духовност още не е замрял.*
— **нравственост, етичност** *книж.*
ант. → ***бездуховност***, безнравственост, неетичност
ДУША – 1. Емоционална същност, чувствата, преживяванията на някого. *Човек с благородна душа. Разбрах, че той няма душа. Боли ме душата за това дете.*
— **сърце** *прен.*
ант. → ***тяло***
2. вж. **психика**;
3. *Само мн. след числ. или количествено мест.* вж. **хора**
ДУША *несв.* – Стискам някого силно за гърлото, за да не може да диша. *Той я хвана за шията и започна да я души. Виждал съм как лисици душат зайци.*
— **давя, задушавам** *в несв.*, **удушавам** *в несв.*
2. Причинявам тежко, затруднено дишане. *Кашлицата ме души. Димът ме души.*
— **давя, задушавам** *в несв.*, **задавям** *в несв.*
ДУША СЕ *несв разг.* – вж. **задавям се**
ДУ̀ША – вж. **мириша**[1]
ДУШЕВАДЕЦ *разг.* – Човек, който измъчва някого. *Престани да ме измъчваш, голям душевадец си.*
— **душевадник** *разг.*, **вадидушник** *разг.*
ДУШЕВАДНИК *разг.* – вж. **душевадец**
ДУШЕВЕД *книж.* – вж. **психолог**
ДУШЕВЕДЕЦ *книж. рядко* – вж. **психолог**
ДУШЕВЕН – 1. Който е свързан с интимната същност на човека като противоположност на неговите външни изяви. *Душевен мир. Душевно равновесие. Душевни сили.*
— **вътрешен, психически**
2. вж. **духовен** 2. и 3. знач.
ДУШЕВНОСТ *книж.* – вж. **психика**
ДУШЕГУБЕЦ *книж.* – вж. **убиец**
ДУШЕН – вж. **задȕшен**
ДУШМАНИН *нар.* – вж. **враг** 1. знач.
ДУШМАНСКИ *простонар.* – вж. **вражески** 1. знач.
ДУЯ СЕ *простонар.* – вж. **важнича**
ДЪБРАВА – вж. **гора**
ДЪГОВИДЕН – вж. **извит** 1. знач.
ДЪГООБРАЗЕН – вж. **извит** 1. знач.
ДЪДРИВ *диал.* – вж. **приказлив**
ДЪДРИВКО *диал. пренебр.* – вж. **бъбривец**
ДЪДРИВОСТ *диал.* – вж. **приказливост**

ДЪДРИЦА *диал. пренебр.* – вж. **бъбривец**
ДЪДРЯ *диал. пренебр.* – вж. **плещя**
ДЪЖДЕЛИВ – вж. **дъждовен** 1. знач.
ДЪЖДИ *диал.* – вж. **ръми**
ДЪЖДОБРАН – 1. вж. **чадър**;
2. вж. **мушама**
ДЪЖДОВЕН – 1. За период от време, през който често или много вали дъжд. *Дъждовно лято. Дъждовен ден. Дъждовен сезон.*
— **дъждовит, дъжделив, кишав, кишовит, кишовен** *диал.*
ант. → ***бездъждовен***, сух, сушав
2. Който носи дъжд, който предвещава дъжд. *Дъждовни облаци.*
— **дъждоносен**
ДЪЖДОВИТ – вж. **дъждовен** 1. знач.
ДЪЖДОНОСЕН – вж. **дъждовен** 2. знач.
ДЪЛБАЯ *несв.* – 1. вж. **издълбавам** 1. знач.;
2. вж. **копая** 1. знач.
ДЪЛБЕЙ – вж. **вдлъбнатина** 1. знач.
ДЪЛБИНА *поет.* – 1. вж. **дълбочина** 1., 2. и 3. знач.;
2. *прен.* вж. **задълбоченост** 1. знач.
ДЪЛБИНЕ *диал.* – вж. **дълбочина** 1. знач.
ДЪЛБОК – 1. Който е с голямо отвесно разстояние от повърхността към дъното. *Дълбока пропаст. Дълбок кладенец. Дълбоко море.*
— **бездънен** *разш.*
ант. → ***плитък***, недълбок
2. *прен.* вж. **задълбочен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **силен** 4. знач.;
4. *прен.* вж. **коренен** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **съдържателен** 1. знач.
ДЪЛБОКО – 1. *прен.* В много висока степен, извънредно много. *Дълбоко се вълнувам от случилото се. Думите ѝ дълбоко ме уязвиха.*
— **силно**
2. **вж. надълбоко** 1. знач.
V до дън душа *разг.*, до дъното на душата (сърцето) <си> *разг.* към 1. знач.
ДЪЛБОКОМИСЛЕН *книж. ирон.* – Който се представя, изтъква като много съдържателен, умен, мъдър. *Не мога да понасям дълбокомислените му приказки. Дълбокомислени фрази. Дълбокомислени разговори.*
— **дълбокомъдър** *книж. ирон.*, **дълбокомъдрен** *книж. ирон.*, **дълбокоумен** *книж. ирон.*
ДЪЛБОКОМЪДРЕН *книж. ирон.* – вж. **дълбокомислен**
ДЪЛБОКОМЪДЪР *книж. ирон.* – вж. **дълбокомислен**
ДЪЛБОКОУМЕН *книж. ирон.* – вж. **дълбокомислен**
ДЪЛБОЧИНА – 1. Пространство, намиращо се дълбоко навътре във вътрешността на нещо, дълбоко място. *Водата идва от незнайна дълбочина. Учените изследват морските дълбочини. Дълбочината на реката е измерена.*
— **дълбина** *поет.*, **глъбина** *поет.*, **глъб** *поет.*, **бездна** *прен.*, **недра** *разш.*, **паст** *прен. поет.*, **глъбине** *рядко*, **дълбине** *диал.*
ант. → ***плитчина***, плиткост, плитковина
2. *прен.* Голям обхват, измерения на някакво явление. *Дълбочина на криза. Дълбочина на страдание. Дълбочина на нанесени поражения.*
— **величина, големина, дълбина** *прен. поет.*, **глъбина** *прен. поет.*
3. *прен.* Най-скрита, съкровена част на мисли, чувства и др. *Някъде от дълбочината на душата ми се надигаше гневен протест. От дълбочината на съзнанието ми изплува избледнял спомен.*
— **дълбина** *прен. поет.*, **глъбина** *прен. поет.*, **дъно** прен.
4. *прен.* вж. **задълбоченост** 1. знач.
ДЪЛГ – 1. Парична сума, взета назаем, която трябва да се върне, издължи. *Затънал съм в дългове. В края на месеца ще ти върна дълга си.*
— **задължения, борч** *разг.*
2. вж. **задължение** 1. знач.
ДЪЛГА *диал.* – вж. **вълна**
ДЪЛГО – В продължение на много време. *Не мога толкова дълго да чакам. Дълго ли ще отсъстваш?*
— **продължително, много**
ант. → ***кратко***, непродължително, недълго, малко
ДЪЛГОВАТ – вж. **дълъг** 1. знач.
ДЪЛГОВЕКОВЕН – вж. **многовековен**
ДЪЛГОВЕЧЕН *книж. рядко* – вж. **продължителен**
ДЪЛГОВЕЧНОСТ *книж. рядко* – 1. вж. **продължителност**;
2. вж. **дълголетие**
ДЪЛГОВРЕМЕНЕН – вж. **продължителен**
ДЪЛГОГОДИШЕН – Който продължава, трае много години или съществува от много години. *Дългогодишна борба. Дългогодишна раздяла. Дългогодишен труд.*
— **многогодишен, дълголетен, многолетен** *книж.*
ДЪЛГОДЕНСТВИЕ *книж.* – вж. **дълголетие**
ДЪЛГОЛЕТЕН – 1. вж. **дългогодишен**;
2. вж. **продължителен**
ДЪЛГОЛЕТИЕ – Дълъг, продължителен живот, дълго съществуване. *Всички пожелаха здраве и дълголетие на рожденика. Тя се радва на дълголетие.*
— **дългоденствие** *книж.*, **многолетие** *книж.*, **дълговечност** *книж. рядко*
ДЪЛГООЧАКВАН – вж. **желан** 1. знач.
ДЪЛГОТРАЕН – 1. вж. **продължителен**;
2. вж. **траен** 2. и 3. знач.
ДЪЛГОТРАЙНОСТ – 1. вж. **продължителност**;
2. вж. **трайност** 1. знач.
ДЪЛГУН *диал.* – вж. **дангалак**
ДЪЛГУЧ *диал.* – вж. **дангалак**
ДЪЛЖИНА – 1. Разстояние между най-отдалечените краища на нещо, разстояние, по което нещо се простира. *По цялата дължина на шосето са посадени дръвчета.*
— **протежение**
ант. → ***ширина***, широчина
2. *прен.* вж. **продължителност**
ДЪЛЪГ – 1. Който има по-голяма дължина, отколкото ширина. *Дълга маса. Дълго лице. Дълга чиния. Дълго листо.*
— **продълговат, дълговат, длъгнест, проточен, изтòчен, въздлъгнест** *книж.*
ант. → ***къс***
2. *прен. разг.* вж. **висок** 1. знач.;
3. вж. **продължителен**;
4. **вж. обширен** 3. знач.
ДЪНЕР – 1. Стъбло на дърво от корена до клоните. *Дънерът на дървото е покрит с мъх.*
— **ствол**
2. вж. **пън** 1. знач.

ДЪНО – *прен.* вж. **дълбочина** 3. знач.
ДЪНЯ *нар.* – вж. **бия** 1. знач.
ДЪРВАРНИК – Място, където се секат и са натрупани дърва за горене.
— **дръвник**
ДЪРВЕНЯК *разг. пренебр.* – вж. **простак**
ДЪРДОРАН *разг.* – вж. **бъбривец**
ДЪРДОРЕНЕ *разг. пренебр.* – вж. **брътвеж**
ДЪРДОРКО *разг.* – 1. вж. **бъбривец**;
2. *пренебр.* вж. **празнодумец**
ДЪРДОРЯ *разг. пренебр.* – 1. вж. **плещя**;
2. вж. **говоря** 1. знач.
ДЪРЖА *несв.* – 1. вж. **задържам** 1. знач.;
2. вж. **поддържам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **владея** 1. знач.;
4. вж. **настоявам** 1. знач.;
5. *разг.* вж. **милея** 1. знач.
6. *прен. разг.* вж. **имам** 5. знач.
ДЪРЖА СЕ *несв.* – 1. Стоя, намирам се, поставен съм върху или на нещо, което ми е опора, подпора. *Цялата постройка се държи на колони. Мостът се държи на бетонни стълбове.*
— **крепя се, подпирам се** *в несв.*, **придържам се**
2. Имам още сили, жизнен съм въпреки годините си. *Тя е много възрастна, но още се държи.*
— **крепя се** *прен.*
3. *прен. с предл. с.* вж. **отнасям се** 1. знач.
ДЪРЖАВА – Територия с нейното население, с определени политически граници и устройство, правителствени органи и т.н. *Държави от Средна и Източна Европа. Съседни държави.*
— **страна[2], земя**
ДЪРЖАВЕН – 1. Който принадлежи на държавата, на обществото, не е на определен собственик. *Държавно имущество. Гората е държавна собственост.*
— **обществен, общ**
ант. → ***частен***, едноличен
2. Който се отнася до дадена държава и нейния народ. *Държавни интереси. Държавен празник. Държавно радио.*
— **национален, общонароден**
ант. → ***местен***, локален, регионален
ДЪРЖАЛКА *нар.* – вж. **дръжка** 1. знач.
ДЪРЖАЛО *нар.* – вж. **дръжка** 1. знач.
ДЪРЖАНИЕ – 1. Действия и постъпки от гледна точка на общоприети норми и правила. *Грубият интерес определя държанието му. След толкова обиди той промени държанието си към нея. Осъдително държание.*
— **поведение, отношение**
2. вж. **обноски**
ДЪРЖАНКА – вж. **метреса**
ДЪРЖЕЛИВ – вж. **издръжлив** 1. знач.
ДЪРЖЕЛИВОСТ – вж. **издръжливост** 1. знач.
ДЪРЗОСТ – 1. Поведение на предизвикателна безцеремонност, напористост. *В държанието ѝ има дързост, която ме дразни.*
— **нахаканост** *разг. грубо*
2. вж. **смелост** 3. знач.;
3. вж. **нахалство** 1. знач.
ДЪРЗЪК – 1. Който е предизвикателно напорист и безцеремонен в своите искания и поведение. *Дръзко държание. Дръзко момиче.*
— **нахакан** *разг. неодобр.*, **намахан** *жарг. грубо*
ант. → ***свит***, стеснителен, притеснителен, срамежлив, свенлив, срамлив
2. вж. **смел** 3. знач.;
3. вж. **нахален** 1. и 2. знач.
ДЪРЛЯ СЕ *несв. разг.* – 1. *пренебр.* вж. **заяждам се**
2. *грубо* вж. **зъбя се** 3. знач.
ДЪРПАМ *несв.* – 1. Със сила се мъча някого, нещо, което държа с ръце или по друг начин, да придвижа, приближа към себе си или в определена посока. *Хванах детето за ръката и започнах да го дърпам да стане от пода. Дърпам масата по-близо до себе си.*
— **тегля**
ант. → ***бутам***, тикам, тласкам, блъскам
2. Обтягам нещо с усилие и обикн. с ръце. *Кучето яростно дърпаше синджира. Ще му дърпат ушите.*
— **тегля, опъвам** *в несв.*
ДЪРПАМ СЕ *несв.* – 1. Правя усилие, стремя се да се освободя от някого, нещо. *Майката държи детето за ръка, а то се дърпа.*
— **тегля се**
2. *прен.* Не се съгласявам да извърша нещо. *Предложих ѝ да ѝ помогна, но тя се дърпа. Поканихме го да участва в програмата, но той нещо се дърпа.*
— **опъвам се** *прен. в несв.*, **тегля се** *прен.*
ДЪРТ *разг. грубо* – вж. **стар** 1. знач.
ДЪРТАК *разг. грубо* – вж. **дядо** 1. знач.
ДЪРТАЧКА *разг. грубо* – вж. **баба** 1. знач.
ДЪРТАШКИ *разг. грубо* – вж. **старчески**
ДЪРТЕЛ *диал. грубо* – вж. **дядо** 1. знач.
ДЪРТЕШКИ *разг. грубо* – вж. **старчески**
ДЪРТЕЯ *несв. разг.* – вж. **остарявам** 1. знач.
ДЪРТЛЯК *разг. грубо* – вж. **дядо** 1. знач.
ДЪРТОФЕЛНИК *разг. грубо* – вж. **дядо** 1. знач.
ДЪРТОФЕЛНИЦА *разг. грубо* – вж. **баба** 1. знач.
ДЪРТОШ *диал. грубо* – вж. **дядо** 1. знач.
ДЪРТУША *разг. грубо* – вж. **баба** 1. знач.
ДЪСКОРЕЗНИЦА – Работилница, в която дървеният материал се нарязва на дъски, летви и др.
— **бичкиджийница** *простонар.*
ДЪХ – 1. Въздухът, който вдишваме или издишваме. *Студът е толкова силен, че виждам дъха си. Поемам дъх. Дъхът ми спря. Топля с дъха ръцете си.*
— **дихание** *поет.*, **солук** *простонар.*
2. вж. **миризма** 1. знач.
ДЪХАВ *поет.* – 1. вж. **ароматен**;
2. вж. **миризлив**
ДЪХАМ – 1. вж. **мириша[2]**;
2. вж. **благоухая**;
3. *прен.* вж. **излъчвам се**
ДЪХА МИ – вж. **мирише ми** 1. знач.
ДЪХВАМ – 1. вж. **вдишвам**;
2. вж. **замирисвам[1]**
ДЪХТИ МИ *поет.* – вж. **мирише ми** 1. знач.
ДЪХТЯ *поет.* – 1. вж. **мириша[2]**;
2. вж. **благоухая**;
3. вж. **пъхтя**
ДЪЩЕРЯ – Лице от женски пол по отношение на родителите си. *Дъщеря ми е вече голямо момиче.*
— **щерка** *разг.*
ДЮДЮКАМ. – Свиря с уста, за да изразя обикн. неодобрение, възмущение. *Публиката, недоволна от играта на артистите, започна да дюдюка.*
— **подсвирквам**

ант. → ***аплодирам***, акламирам
ДЮКЯН *разг.* – вж. **магазин**
ДЮЛГЕРИН *нар.* – вж. **зидар**
ДЮШЕМЕ *разг.* – вж. **под**
ДЯВАМ *нар. – обикн. с въпр. изр.* вж. **оставям** 1. знач.
ДЯВАМ СЕ *разг. – обикн. с въпр. изр.* вж. **изчезвам** 1. знач.
ДЯВОЛ – 1. Според религиозните представи и поверия – зъл дух, въплъщение на злото начало. *У него се е вселил дяволът. Да не чуе дяволът, добре съм.*
— **сатана, бяс**[1]**, демон, изкусител, чорт** *разг. рядко,* **луцифер** *книж.*
ант. → ***ангел***
2. *прен. разг.* вж. **хитрец**
ДЯВОЛИТ – 1. вж. **закачлив** 1. и 2. знач.;
2. вж. **хитър**
ДЯВОЛИТОСТ – вж. **закачливост**
ДЯВОЛИЯ *разг.* – вж. **хитрина** 1. знач.
ДЯВОЛСКИ – 1. Който е присъщ на дявола, който е въплъщение на силите на злото. *Острата брадичка му придаваше дяволски вид. Дяволски сили. Дяволско изчадие.*
— **демонски, бесовски** *старин.,* **нечестив, нечист** *прен. разг.*
ант. → ***ангелски***, херувимски
2. вж. **демоничен**
ДЯВОЛУВАМ – вж. **хитрувам**
ДЯВОЛЩИНА *рядко* – вж. **хитрина** 1. знач.
ДЯВОЛЪК *разг.* – 1. вж. **хитрост** 1. знач.;
2. вж. **хитрина** 1. знач.
ДЯДКА *разг. пренебр.* – вж. **дядо** 1. знач.
ДЯДО – 1. Много възрастен, стар мъж. *Вратата ми отвори един висок, белобрад дядо. На пейката седяха и разговаряха двама дядовци.*
— **старец, старик, дядка** *разг. пренебр.,* **дъртак** *разг. грубо,* **старчок** *разг. пренебр.,* **дъртофелник** *разг. грубо,* **дъртляк** *разг. грубо,* **дъртел** *диал. грубо,* **дъртош** *диал. грубо*
ант. → ***младеж***, момче, младок
2. *разг.* вж. **тъст**
ДЯЛ – 1. Отделно количество от нещо разделено. *Дял от наследство. Дял от печалба.*
— **част, пай** *разг.*
2. Обособена по проблеми съставна част от наука, книга и под. *Морфологията е дял от граматиката. Книгата се състои от няколко дяла.*
— **част, раздел**
3. вж. **част** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **участие** 1. знач.;
5. *прен. поет.* вж. **съдба** 1. знач.

Д

Е

ЕВАЛА *простонар.* – вж. **браво**
ЕВЕНТУАЛЕН – вж. **вероятен** 2. знач.
ЕВЕНТУАЛНОСТ – вж. **вероятност** 2. знач.
ЕВНУХ – вж. **кастрат**
ЕВОЛЮИРАМ *книж.* – вж. **развивам се** 1. знач.
ЕВОЛЮЦИЯ *книж.* – вж. **развитие** 1. знач.
ЕВРЕИН – Човек от разселен в почти целия свят семитски народ с древна родина Палестина.
— **юдей** *старин.*, **чифутин** *пренебр. грубо*
ЕВТИН – 1. Който има ниска цена, който не струва много пари. обикн. поради недобро качество. *Евтин парфюм. Евтин пръстен. Евтина чанта. Евтини обувки.*
— **малоценен** *книж.*
ант. → ***скъп***, ценен
2. Който е свързан със сравнително малко материали, средства, труд и др. *Евтино строителство. Евтини панелни жилища.*
— **икономичен**
ант. → ***скъп***, луксозен
ЕВТИНО – На ниска цена, за малко пари. *Купих тези обувки евтино.*
— **бамбадева** *простонар.*
ант. → ***скъпо***
V без пари *разг.*, на сметка *разг.*
ЕГОИЗЪМ – Поставяне на собствената личност и личните интереси над всичко. *Отново проявяваш егоизъм и мислиш само за себе си. Известна е с егоизма си.*
— **себелюбие, себичност, егоцентризъм** *книж.*, **егоистичност** *рядко*
ант. → ***алтруизъм***, несебичност, себеотдаване
// ***себеотрицание***, жертвоготовност, самоотверженост, самопожертвователност, саможертва, всеотдайност
ЕГОИСТ – Човек, който проявява егоизъм, който поставя личните си интереси над всичко без оглед на околните. *Не може да се очаква помощ от един егоист.*
— **себелюбец, егоцентрик** *книж.*
ант. → ***алтруист***
ЕГОИСТИЧЕН – Който проявява егоизъм, поставя личните си интереси на преден план, пренебрегвайки интересите на другите, или е израз на такова отношение. *Егоистичен приятел. Егоистичен свят. Егоистични чувства.*
— **себелюбив, себичен, егоцентричен** *книж.*
ант. → ***алтруистичен***
// ***всеотдаен***, беззаветен, самоотвержен, жертвоготовен, самопожертвователен, пожертвователен
ЕГОИСТИЧНОСТ *рядко* – вж. **егоизъм**
ЕГОЦЕНТРИЗЪМ *книж.* – вж. **егоизъм**
ЕГОЦЕНТРИК *книж.* – вж. **егоист**
ЕГОЦЕНТРИЧЕН *книж.* – вж. **егоистичен**
ЕДВА (ЕДВАМ) – 1. Не повече от това, което е посочено. *Беше едва на десет години, когато майка му почина. На събранието дойдоха едвам двадесетина души.*
— **само**
2. За означаване на определен момент, от който настъпва ново положение. *Едва сега узнах какво си направил. Едва след два месеца ще замина.*
— **чак**
3. За малко да не стане. *Едва не се пребих. Едва не загинахме.*
— **насмалко** *разг.*
4. вж. **точно** 3. знач.;
5. вж. **трудно** 1. знач.;
6. вж. **леко** 1. знач.
V за една<та> бройка *разг.*, за едната хубост *разг.*, за едното чудо *разг.* към 3. знач.
ЕДВА ЛИ – вж. **надали**
ЕДЕМ – *разш.* вж. **рай**
ЕДИНАК – *прен. разг.* вж. **самотник**
ЕДИНЕН – 1. Който се отличава с единодействие и единомислие. *Трябва да бъдем единни, ако искаме да постигнем целта си. Единни в борбата. Единен колектив. Единно семейство.*
— **сплотен, дружен, задружен, единодушен, сговорен** *разг.*
ант. ***разединен***, неединен, несплотен, несговорен
2. Който споделя, поддържа мнението или подкрепя действията на другиго или на другите. *Всички бяха единни в решението си да подкрепят ръководството. В това отношение сме единни.*
— **единодушен, солидарен** *книж.*
ант. → ***разединен***, неединен
3. Който е обединен, слят в едно, здраво свързан от общи идеи, цели. *Единна общност. Единна организация.*
— **сплотен, монолитен** *прен. книж.*
ант. → ***разединен***, неединен, дезинтегриран
4. вж. **задружен** 1. знач.
ЕДИНЕНИЕ *книж.* – вж. **единство** 3. знач.
ЕДИНИЦИ – вж. **малцина**
ЕДИНИЧЕН – 1. Който е един, обособен от група, поредица еднородни предмети, факти, лица. *Единични случаи на насилие. Единично явление.*
— **отдѐлен, изолиран, откъслечен, откъснат**
ант. → ***масов***
2. вж. **самостоятелен** 3. знач.
ЕДИННОСТ *рядко* – вж. **единство** 1. и 2. знач.
ЕДИНОБОРСТВО – 1. вж. **двубой** 1. знач.;
2. вж. **борба** 2. знач.
ЕДИНОВЛАСТЕН *книж.* – вж. **самовластен**
ЕДИНОВЛАСТИЕ *книж.* – 1. вж. **абсолютизъм**;
2. вж. **единоначалие**
ЕДИНОДЕЙСТВИЕ *книж.* – вж. **единство** 2. знач.
ЕДИНОДУШЕН – вж. **единен** 1. и 2. знач.
ЕДИНОДУШИЕ – вж. **единство** 1. знач.
ЕДИНОМИСЛИЕ – вж. **разбирателство** 1. и 2. знач.
ЕДИНОМИШЛЕНИК *книж.* – вж. **съмишленик**
ЕДИНОНАЧАЛИЕ – Система на ръководство в предприятие, учреждение, фирма и др., при която цялата власт и отговорност са съсредоточени в едно лице.
— **единовластие** *книж.*
ЕДИНСТВЕН – 1. Който е само един, извън който други няма. *Той е единственият ми близък човек. Единствено дете на родителите си.*
— **едничък**
2. вж. **неповторим**
ЕДИНСТВЕНО – вж. **само** 1. знач.

ЕДИНСТВО – 1. Пълно сходство, еднаквост между различни лица или група хора по мислене, цели, действия и др. *Нужно е единство между политическите сили по националните приоритети на страната. Единство във възпитателните методи на семейството и училището.*
— **единодушие, единност** *рядко,* **съгласие** *прен.,* **съгласуваност, хармония**
ант. → ***разединение***, раздвоение, неединство, разединеност, неединност
// ***противопоставяне***, противоречие, антагонизъм
2. Еднаквост и едновременност в действията на различни лица. *Единство при вземане на решения. Единство в отбраната. Единство в борбата.*
— **задружност, дружност, единност** *рядко,* **съгласуваност, единодействие** *книж.*
ант. → ***разединение***, разединеност
// ***несъгласуваност***, некоординираност
3. Тясна връзка, неразделност между лица или неща. *Духовно единство на всички европейски народи. Единство между човека и природата. Липсва ни единство.*
— **единение** *книж.,* **сплотеност, консолидация** *книж.,* **монолитност** *книж.*
ант. → ***разединение***, разединеност, дезинтеграция
ЕДНАКВО – вж. **поравно**
ЕДНАКВОСТ – 1. Пълно съвпадане на две неща. *Еднаквост на мнения. Еднаквост на имена. Еднаквост на почерци.*
— **тъждество** *книж.,* **съвпадане, съвпадение, идентичност** *книж.,* **тъждественост** *книж.,* **равенство**
ант. → ***различие***, нееднаквост, разлика, несходство
// ***контраст***, противоположност
2. вж. **еднообразие** 1. знач.
ЕДНАКЪВ – Който съвпада с друг по белезите си, който не се различава по нищо от друг. *Къщите са еднакви по архитектура. Косите ни са съвсем еднакви по цвят. Двете понятия са еднакви по смисъл. Еднакви дрехи.*
— **тъждествен** *книж.,* **идентичен** *книж.,* **същ<ият>, еднообразен, равен**
ант. → ***различен***, нееднакъв
// ***противоположен***
ЕДНИЧЪК – вж. **единствен** 1. знач.
ЕДНОБАГРЕН – вж. **едноцветен**
ЕДНОБОЖИЕ – Вяра, религия, според която има само един бог.
— **монотеизъм** *книж.*
ант. → ***многобожие***, политеизъм
ЕДНОВРЕМЕНЕН – 1. Който се извършва или съществува в едно и също време с друг. *Машина за едновременно шиене и отваряне на шевове. Едновременни явления.*
— **паралелен** *прен.,* **успореден** *прен.*
ант. → ***неедновременен***
2. Който се отличава със съгласуваност по време, който съвпада по време с друг. *Едновременен превод. Едновременни движения.*
— **синхронен**
ант. → ***неедновременен***, несинхронен, асинхронен
ЕДНОВРЕМЕННО – 1. В едно и също време. *Едновременно дойдоха няколко души. Двете деца паднаха едновременно.*
— **наведнъж, изведнъж**
ант. → ***неедновременно***
2. В същото време. *Строг и едновременно справедлив началник. Заведението е бакалница и едновременно кръчма.*
— **същевременно**
3. вж. **заедно** 4. знач.
ЕДНОВРЕМЕШЕН *разг.* – вж. **стар** 3. знач.
ЕДНОВРЪСТНИК *книж. остар.* – вж. **връстник**
ЕДНОЗВУЧЕН – Който е еднообразен, равен по звук, тон. *Еднозвучна песен. Еднозвучен ромон.*
— **монотонен, еднотонен**
ант. → ***многозвучен***, разнозвучен, разнотонен
ЕДНОЗВУЧИЕ – вж. **монотонност** 1. знач.
ЕДНОЗВУЧНОСТ – вж. **монотонност** 1. знач.
ЕДНОЗНАЧЕН – 1. *Обикн. мн.* Който има еднакво, едно и също значение с друг. *Думите „гвоздей" и „пирон" са еднозначни.*
— **равнозначен**
2. *рядко* вж. **недвусмислен**
ЕДНОИМЕННИК – вж. **съименник**
ЕДНОКРАТНО – вж. **веднъж**
ЕДНОЛИНЕЕН *книж.* – вж. **едностранен** 1. знач.
ЕДНОЛИЧЕН – 1. Който е свързан със собственост само на едно лице. *Еднолично стопанство. Еднолична фирма.*
— **частен**
ант. → ***държавен***, обществен
2. Който се осъществява само от едно лице. *Еднолично управление.*
— **личен**[1]
ант. → ***колективен***, общ
ЕДНООБРАЗЕН – 1. Който е еднакъв по вид или се състои от части от един вид. *Еднообразна храна. Еднообразен пейзаж. Еднообразни въпроси.*
— **еднотипен, еднороден**
ант. → ***разнообразен***, разнороден, разнотипен, разновиден, различен, нееднороден, смесен, разен, всякакъв, пъстър
2. Който протича винаги еднакво, в който няма промени, разнообразие. *Водя еднообразен живот. Заредиха се еднообразни дни. Еднообразно ежедневие.*
— **монотонен, скучен, сив** *прен.*
ант. → ***разнообразен***, многообразен
3. вж. **еднакъв**
ЕДНООБРАЗИЕ – 1. Липса на различия, разнообразие във вида, формата или съдържанието на нещо. *Еднообразие на пейзажа. Еднообразие на езиковите средства.*
— **еднотипност, еднаквост, еднообразност, бедност** *прен.*
ант. → ***разнообразие***, разнотипност, многообразие, богатство, многообразност, разнообразност, пъстрота
2. Протичане, осъществяване на нещо по един и същ, еднакъв начин. *Еднообразието на живота изморява. Трудно се понасят дългите часове на еднообразие.*
— **монотонност, монотония** *книж.,* **еднообразност, скучност** *книж.,* **скука, делничност** *прен.,* **сивота** *прен.*
ант. → ***разнообразие***, многообразие, пъстрота
ЕДНООБРАЗНОСТ – вж. **еднообразие** 1. и 2. знач.
ЕДНОПОСОЧЕН – вж. **едностранен** 1. знач.
ЕДНОРОДЕН – 1. Който има еднакъв състав, който е съставен от едни и същи части, елементи. *Еднородна смес. Еднородна среда.*

— **хомогенен** *книж.*
ант. → ***нееднороден***, разнороден, нехомогенен, хетерогенен
2. вж. **еднообразен** 1. знач.
ЕДНОСЛОЖЕН *книж.* – 1. вж. **едносричен** 1. знач.;
2. *разш.* вж. **кратък** 4. знач.
ЕДНОСЛОЖНО *книж.* – вж. **кратко** 2. знач.
ЕДНОСРИЧЕН – 1. Който се състои само от една сричка. *Думите „път", „дом", „ям", „спя" са едносрични.*
— **едносложен** *книж.*
ант. → ***многосричен***, многосложен
2. *разш.* вж. **кратък** 4. знач.
ЕДНОСРИЧНО – вж. **кратко** 2. знач.
ЕДНОСТРАНЕН – 1. Който се осъществява, извършва само в една посока. *Едностранен процес. Едностранно развитие.*
— **еднопосочен, еднолинеен** *книж.*
ант. → ***многостранен***, многопосочен, многолинеен
2. вж. **едностранчив** 1. знач.
ЕДНОСТРАННОСТ – вж. **едностранчивост** 1. знач.
ЕДНОСТРАНЧИВ – 1. Който засяга само едната страна на въпроса, проявява се само в една област. *Едностранчиво обяснение. Едностранчиво разбиране на нещата. Едностранчива дейност. Едностранчиви интереси.*
— **ограничен, едностранен**
ант. → ***разностранен***, многостранен, многообразен, разнообразен, многолик
// ***всестранен***, многостранен, разностранен
2. вж. **тесногръд** 1. знач.
ЕДНОСТРАНЧИВОСТ – 1. Ограничено развитие, проява само в една област, в една посока. *Трябва да се премахне едностранчивостта в обучението.*
— **ограниченост, едностранност**
ант. → ***разностранност***, многостранност, разнообразност, многообразие, многообразност, многоликост
2. вж. **тесногръдие** 1. знач.
ЕДНОТИПЕН – вж. **еднообразен** 1. знач.
ЕДНОТИПНОСТ – вж. **еднообразие** 1. знач.
ЕДНОТОНЕН – вж. **еднозвучен**
ЕДНОТОННОСТ *рядко* – вж. **монотонност** 1. знач.
ЕДНОЦВЕТЕН – Който е само с един цвят, една багра. *Едноцветен плат. Едноцветна рокля. Едноцветен килим.*
— **еднобагрен**
ант. → ***многоцветен***, разноцветен, пъстър, шарен, пъстроцветен, многобагрен, разнобагрен, писан
ЕДРЕЯ *несв.* – вж. **наедрявам**
ЕДРИНА – вж. **големина** 1. знач.
ЕДРОТА – вж. **големина** 1. знач.
ЕДЪР – 1. Който е с добре развита, стройна снага. *Едра жена. Едър селянин.*
— **снажен**
ант. → ***дребен***, малък
2. вж. **голям** 1. и 3. знач.;
3. вж. **висок** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **важен** 1. знач.
ЕЖА *несв.* – вж. **наежвам**
ЕЖА СЕ *несв.* – 1. вж. **настръхвам** 1. знач.
2. *прен. разг.* вж. **важнича**;
3. *прен. разг.* вж. **зъбя се** 3. знач.
ЕЖБА – *обикн. мн.* Взаимни враждебни отношения, непримирим спор. *Между двете села има постоянни ежби за мери. Ежби между снаха и свекърва. Политически ежби.*
— **вражда** *обикн. мн.*, **разпра, омразлък** *обикн. мн. диал.*
ант. → ***разбирателство***, съгласие, сговор, хармония
ЕЖЕДНЕВЕН – вж. **всекидневен** 1. и 2. знач.
ЕЖЕДНЕВИЕ – вж. **всекидневие**
ЕЖЕДНЕВНИК – вж. **всекидневник**
ЕЖЕДНЕВНОСТ *книж.* – вж. **всекидневие**
ЕЖЕЧАСЕН *книж.* – вж. **непрестанен**
ЕЖЕЧАСНО *книж.* – вж. **непрестанно**
ЕЗДАЧ – вж. **конник**
ЕЗИК – 1. Средство за общуване между хората, за размяна на мисли, чувства, впечатления, както и избор на едни или други словесни средства в зависимост от условията и целите на общуването. *Роден език. Художествен език. Характеристиката на героя се изгражда и чрез неговия език.*
— **реч, слово**
2. Самият процес на говорене, устно изразяване на мисли, чувства, желания. *Навсякъде се чуваше само български език. Приятно ми е да слушам английски език. Мисленето е неразделно свързано с езика.*
— **реч, говор**
3. *разш.* вж. **стил** 1. знач.
ЕЗИКОВЕД – Специалист по езикознание.
— **лингвист**
ЕЗИКОЗНАНИЕ – Наука за езика и законите на неговото развитие. *Българско езикознание. Сравнително славянско езикознание.*
— **лингвистика**
ЕЗИЧЕСКИ – Който се отнася до предхристиянска и нехристиянска религия, основана на прекланяне пред много богове. *Езически обичаи. Езическо оброчище.*
— **идолопоклоннически, бесовски** *старин.*
ЕЗИЧЕСТВО – Предхристиянска и нехристиянска религия, основана на поклонението на много богове, обикн. с отдаване на почит на идоли.
— **идолопоклонство, паганизъм** *книж.*, **идолопоклонничество**
ЕЗИЧНИК – 1. Човек, който изповядва езичество.
— **идолопоклонник**
2. *разш.* вж. **неверник** 1. знач.
ЕК *поет.* – 1. вж. **ехо** 1. знач.;
2. вж. **ехтеж**
ЕКВАМ – 1. вж. **проехтявам** 1. знач.;
2. вж. **заехтявам**
ЕКВИВАЛЕНТЕН *книж.* – вж. **равностоен** 1. знач.
ЕКВИЛИБРИСТИКА – *прен.* вж. **акробатщина**
ЕКЗАКТЕН *книж.* – вж. **точен** 2. знач.
ЕКЗАЛТАЦИЯ *книж.* – 1. Силна емоционална възбуда. *Харесвам играта на артистката, защото е без излишна екзалтация.*
— **афектация** *книж.*, **екзалтираност** *книж.*
2. вж. **екстаз** 1. знач.
ЕКЗАЛТИРАН *книж.* – вж. **възторжен** 1. знач.
ЕКЗАЛТИРАНОСТ *книж.* – вж. **екзалтация** 1. знач.
ЕКЗЕКУТОР *книж.* – вж. **палач** 1. знач.
ЕКЗЕМПЛЯР – 1. Отделна единица от книга или печатен текст. *Имам два екземпляра от книгата.*
— **бройка, брой**
2. *разг.* Особен, своеобразен човек по външност и държание. *Днес срещнах един интересен екземпляр.*

— **тип** *разг.*
3. *разг.* вж. **особняк**
ЕКЗИСТЕНЦИАЛЕН *книж.* – вж. **житейски**
ЕКЗИСТЕНЦИЯ *книж.* – вж. **живот** 2. знач.
ЕКЗИСТИРАМ *книж.* – вж. **съществувам** 2. и 3. знач.
ЕКЗОТИЧЕН – *прен.* вж. **странен** 1. знач.
ЕКЗОТИЧНОСТ *книж.* – вж. **странност**
ЕКИП – 1. Облекло и принадлежности за спорт, туризъм, определена работа и др. *Туристически екип. Водолазен екип. Спортен екип.*
— **екипировка**
2. вж. **отбор**
ЕКИПАЖ – Личният състав на плавателен съд, самолет и др. *Екипаж на космически кораб.*
— **команда**[2]
ЕКИПИРОВКА – вж. **екип** 1. знач.
ЕКЛИВ – 1. Който ечи, кънти, отеква. *Екливо бучене на потоци. Екливи гърмежи на пушка. Екливи удари.*
— **ековит, кънтящ**
2. вж. **звучен** 1. знач.
ЕКОВИТ – вж. **еклив** 1. знач.
ЕКОТ – вж. **ехтеж**
ЕКСЕР *диал.* – вж. **гвоздей**
ЕКСКУРЗИАНТ – Участник в екскурзия. *В манастира идват много екскурзианти.*
— **излетник, турист**
ЕКСКУРЗИЯ – 1. По-дълга разходка извън населено място, сред природата. *Отивам на екскурзия до Витоша.*
— **излет**
2. Пътуване с развлекателна, опознавателна цел, за почивка и др. *Това лято ще отидем на екскурзия до Гърция. Бях на екскурзия в чужбина.*
— **пътешествие, пътуване, воаяж** *книж.*
ЕКСКУРЗОВОД – Лице, чиято професионална задача е да води и упътва екскурзианти, туристи. *В Париж групата ни имаше много добър екскурзовод.*
— **гид** *книж.*, **водач, разводач** *разг.*, **чичероне** *книж.*, **водител** *книж. остар.*
ЕКСПАНЗИВЕН *книж.* – вж. **несдържан** 1. знач.
ЕКСПАНЗИВНОСТ *книж.* – вж. **несдържаност**
ЕКСПАНЗИОНИСТИЧЕН *книж.* – вж. **агресивен** 1. знач.
ЕКСПАНЗИЯ *книж.* – вж. **нашествие** 2. знач.;
ЕКСПЕДИРАМ – вж. **изпращам** 1. и 3. знач.
ЕКСПЕДИРАМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **махам се** 1. знач.
ЕКСПЕДИТИВЕН – 1. вж. **делови** 1. знач.;
2. вж. **бърз** 4. знач.
ЕКСПЕДИТИВНОСТ – 1. вж. **деловитост**;
2. вж. **бързина** 2. знач.
ЕКСПЕРИМЕНТ – вж. **опит**
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЕН – 1. Който се основава върху експеримент или е свързан с експеримент. *Експериментални изследвания. Експериментална програма.*
— **опитен**
2. Който е предназначен за провеждане, за извършване на експерименти. *Експериментална лаборатория. Експериментално производство.*
— **опитен, пробен, изпитателен**
ЕКСПЕРИМЕНТИРАМ – вж. **изпробвам** 2. знач.
ЕКСПЕРТ – вж. **специалист**
ЕКСПЛОАТАТОР – Човек, който безмилостно ограбва чужд труд. *Нашият работодател е голям експлоататор.*
— **кожодер** *разг. неодобр.*, **изедник, дармоед** *книж. презр.*, **кърлеж** *прен.*, **потосмукач** *книж. неодобр.*
ЕКСПЛОАТИРАМ – Използвам чужд наемен труд за извличане на печалба. *Новият собственик на фабриката експлоатира работниците си, кара ги да работят допълнително и им плаща ниски надници. Докога работодателите ще ни експлоатират.*
— **кожодерствам** *разг. неодобр.*, **доя** *прен. разг.*, **дера** *прен. разг.*
V смъквам (свличам, дера, съдирам, одирам) кожата <от гърба> *разг.*, дера (съдирам, смъквам) по две кожи от гърба *разг.*, дера (смъквам) от една овца <по> две кожи *разг.*, пия (смуча) кръвта (кръвчицата) *разг.*, пия (смуча, ям) потта на някого *разг.*
ЕКСПЛОДИРАМ – вж. **избухвам** 1. знач.
ЕКСПЛОЗИВ – Леснозапалително избухливо вещество. *В къщата му бяха открити експлозиви.*
— **взрив**
ЕКСПЛОЗИВЕН – вж. **взривен**
ЕКСПЛОЗИЯ – вж. **взрив** 1. знач.
ЕКСПОЗЕ *книж.* – вж. **изложение**[1] 1. знач.
ЕКСПОЗИЦИЯ – вж. **изложба**
ЕКСПОНИРАМ *книж.* – вж. **излагам** 1. знач.
ЕКСПОРТ – вж. **износ**
ЕКСПОРТЕН – вж. **износен**
ЕКСПОРТИРАМ – вж. **изнасям** 1. знач.
ЕКСПОРТЬОР *книж.* – вж. **износител**
ЕКСПРЕСЕН – вж. **бърз** 2. знач.
ЕКСПРЕСИВЕН *книж.* – вж. **изразителен** 2. знач.
ЕКСПРЕСИВНОСТ *книж.* – вж. **изразителност** 2. знач.
ЕКСПРЕСИЯ *книж.* – вж. **изразителност** 2. знач.
ЕКСТАЗ *книж.* – 1. Необикновен душевен унес, възторжена самозабрава. *Лиричен екстаз. Патриотичен екстаз. Мистичен екстаз.*
— **опиянение, екзалтация** *книж.*
2. вж. **възхищение**
ЕКСТРА *разг.* – 1. вж. **висококачествен**
2. вж. **отличен** 1. знач.;
3. *като същ. обикн. мн.* вж. **добавка** 3. знач.;
4. *като нареч.* вж. **отлично** 1. знач.
ЕКСТРАВАГАНТЕН *книж.* – вж. **странен** 1. знач.
ЕКСТРАВАГАНТНОСТ *книж.* – вж. **странност**
ЕКСТРАКТ – Вещество, извлечено от растителни или животински тъкани с помощта на някакъв разтворител (вода, алкохол, етер и др.). *Екстракт от портокалови кори.*
— **извлек**
ЕКСТРАОРДИНАРЕН *книж.* – вж. **извънреден** 1. знач.
ЕКСТРАСЕНС – вж. **гадателка**
ЕКСТРЕН *книж.* – 1. вж. **извънреден** 1. знач.;
2. вж. **бърз** 5. знач.
ЕКСТРЕНО *книж.* – вж. **бързо** 2. знач.
ЕКСЦЕНТРИК *книж.* – вж. **особняк**
ЕКСЦЕНТРИЧЕН *книж.* – вж. **странен** 1. знач.
ЕКСЦЕНТРИЧНОСТ *книж.* – вж. **странност**
ЕКСЦЕРПИРАМ *книж.* – вж. **изваждам** 2. знач.
ЕКСЦЕС *книж.* – вж. **безчинство** 1. знач.
ЕКСЦЕСИЯ *книж.* – вж. **безчинство** 1. знач.

ЕЛАСТИЧЕН – 1. Който възвръща нормалната или първоначалната си форма, размер, след като върху него престане да действа определена сила на натиск, или има качеството да се разтегля, опъва. *Гумата е еластична. Еластични чорапи. Еластична материя.*
— **пластичен[1], разтеглив**
2. вж. **гъвкав** 1. знач.
ЕЛАСТИЧНОСТ – вж. **гъвкавост** 1. знач.
ЕЛЕГАНТЕН – 1. Който има красива, изящна форма, вид. *Елегантен костюм. Елегантни обувки. Елегантна кола.*
— **кокетен, шик, шикозен, шармантен** *книж.*, **шикарен** *книж. рядко*
2. Който се отличава с финес, изящество. *Елегантен жест. Елегантен стил.*
— **изискан, изящен** *книж.*
ант. → ***груб***, недодялан
ЕЛЕГАНТНОСТ – 1. Красив, изящен външен вид. *Тя беше облечена с небрежната елегантност на делова жена.*
— **кокетност, кокетство, шикозност, шик, шармантност** *книж.*
2. Финес във външен вид, обноски. *Парижка елегантност. Елегантност в маниерите.*
— **изисканост, изящество** *книж.*, **изящност** *книж.*
ант. → ***грубост***, недодяланост
ЕЛЕГИЧЕН *книж.* – вж. **тъжен** 2. знач.
ЕЛЕЕН *книж.* – вж. **хвалебствен** 1. знач.
ЕЛЕЙ *църк.* – вж. **миро**
ЕЛЕКТОРАТ – *събир.* вж. **избирател**
ЕЛЕКТРИДЖИЯ *простонар.* – вж. **електротехник**
ЕЛЕКТРОСТАНЦИЯ – вж. **електроцентрала**
ЕЛЕКТРОТЕХНИК – Работник, който се занимава с електротехника. *Трябва да извикам електротехник да ми поправи електрическата печка.*
— **електриджия** *простонар.*, **жичкаджия** *жарг.*
ЕЛЕКТРИЧЕСТВО – Енергия, получена от движението на атомните частици и използвана за нуждите на човека. *По проводника тече електричество. Два часа нямахме електричество. Сметките за електричество са високи.*
— **ток** *разг.*
ЕЛЕКТРОЦЕНТРАЛА – Предприятие за производство на електрическа енергия. *Атомна електроцентрала. Водна електроцентрала.*
— **електростанция, юзина** *остар.*
ЕЛЕМЕНТ – 1. Малка, дребна съставна част от механизъм, съоръжение и др. *Елемент от часовников механизъм.*
— **детайл** *книж.*
2. вж. **част** 2. знач.
ЕЛЕМЕНТАРЕН – 1. Който се отнася до главни положения в някаква област. *Той няма елементарни познания по медицина. Не са спазени елементарни принципи.*
— **основен, азбучен** *прен.*
2. вж. **прост** 1., 3. и 4. знач.;
3. вж. **лесен** 1. знач.
ЕЛЕМЕНТАРИЗИРАМ *книж.* – вж. **опростявам[1]**
ЕЛЕМЕНТАРНОСТ – Отсъствие на сложност. *Филмът ме разсмя със своята елементарност.*
— **простота, несложност, примитивност**
ант. → ***сложност***, комплицираност, заплетеност, засуканост
ЕЛИМИНИРАМ *книж.* – вж. **отстранявам** 2. знач.
ЕЛИПСОВИДЕН – вж. **овален** 1. знач.
ЕЛИТЕН – вж. **отбран**
ЕЛМАЗ *разг.* – вж. **диамант**
ЕМАЙЛ – Стъкловидна лъскава маса, с която се покрива повърхността на изделия от глина, порцелан и под., за да добият блясък, издръжливост. *Порцелановите изделия са покрити с емайл.*
— **глазура, глеч**
// Обвивната, най-твърда част на зъбите. *Зъбен емайл.*
— **глеч**
ЕМБАРГО *юрид.* – вж. **забрана**
ЕМБЛЕМА – Образ или предмет с възприето условно значение за национална, професионална, политическа или друга принадлежност на някого или нещо. *Маслиновото клонче е емблема на мира. Емблема на фабриката. Емблема на фирма.*
— **символ, знак, лого**
ЕМБЛЕМАТИЧЕН *книж.* – 1. вж. **показателен** 1. знач.;
2. вж. **знаков**
ЕМБРИОН – вж. **зародиш** 1. знач.
ЕМБРИОНАЛЕН – вж. **зародишен** 1. знач.
ЕМВАМ *разг.* – 1. Нахвърлям се върху някого с упреци, ругатни, нападки и под. *Снощи се прибрах късно и жена ми още от вратата ме емна, започна да ме ругае и заплашва.*
— **подхващам** *прен. разг.*, **подемам** *разг.*, **подбирам[2]** *разг.*, **забирам[3]** *разг.*
2. вж. **подгонвам** 2. знач.
ЕМВАМ СЕ *разг.* – вж. **залавям се** 2. знач.
ЕМИГРАНТ – вж. **бежанец**
ЕМИГРИРАМ – Напускам родина си, обикн. за да се спася, да намеря убежище в чужда държава. *След потушаването на Априлското въстание много българи емигрирали в Румъния. Десетки хиляди бежанци от Сирия емигрират в Европа.*
— **изселвам се, забягвам, избягвам[1], побягвам, бягам** *несв. разг.*
ант. → ***заселвам се***, имигрирам, поселвам се, преселвам се
V хващам (вземам) си пътя *разг.*, хващам (улавям) света *разг.*, тръгвам (забивам) по света *разг.*, поемам (хващам) дългата *разг.*
ЕМИСАР – вж. **пратеник**
ЕМИСИЯ – вж. **предаване**
ЕМИШ *диал.* – вж. **овощия**
ЕМОЦИОНАЛЕН – 1. Който изразява или предизвиква чувства, обикн. положителни. *Емоционален филм. Емоционално стихотворение. Емоционална реч.*
— **прочувствен, вълнуващ, патетичен** *книж.*
ант. → ***неемоционален***, безчувствен // ***сдържан***, въздържан, резервиран
2. Който се отнася до чувства. *Трудно е да се проникне в нейния емоционален мир. Богат емоционален живот.*
— **вътрешен, интимен**
3. вж. **чувствителен** 1. знач.
ЕМОЦИОНАЛНОСТ – 1. Силно изразено чувство, вълнение в проявите, поведението на някого. *Поезията ѝ е пропита с емоционалност. Играта на артистката е наситена с емоционалност.*
— **прочувственост, патетичност** *книж.*, **патетика** *книж.*
ант. → ***неемоционалност***, безчувственост, безчув-

ствие, безстрастие, безстрастност, студенина
// ***сдържаност***, въздържаност, резервираност
2. вж. **чувствителност** 1. знач.
ЕМОЦИЯ *книж.* – вж. **чувство** 1. и 2. знач.
ЕМПАТИЯ *книж. рядко* – вж. **съчувствие** 1. знач.
ЕМЧА СЕ *разг.* – вж. **важнича**
ЕНЕРГИЧЕН – 1. вж. **деен**;
2. вж. **пъргав** 1. знач.;
3. вж. **бодър** 1. знач.
ЕНЕРГИЧНОСТ – 1. вж. **активност** 1. знач.;
2. вж. **енергия** 2. знач.;
3. вж. **пъргавина** 1. знач.
ЕНЕРГИЯ – 1. Способност да се извършва дейност. *Нямам вече енергия да се боря. Енергията ми се изчерпа. Употребих всичката си енергия, за да му помогна.*
— **сила**
ант. → ***безсилие***, слабост, немощ, немощност
2. Качество или състояние на човек, който е изпълнен с жизнени сили. *Той е още млад и пълен с енергия. Цялата му фигура излъчваше необикновена енергия.*
— **жизненост, енергичност, бодрост, виталност** *книж.*
ант. → ***отпуснатост***, безжизненост, заспалост
3. вж. **активност** 1. знач.
ЕНИГМА *книж.* – вж. **загадка** 1. и 2. знач.
ЕНИГМАТИЧЕН *книж.* – вж. **необясним**
ЕНТУСИАЗИРАМ – вж. **въодушевявам**
ЕНТУСИАЗИРАМ СЕ – вж. **въодушевявам се**
ЕНТУСИАЗИРАН – вж. **въодушевен** 1. и 2. знач.
ЕНТУСИАЗИРАНОСТ – вж. **въодушевление**
ЕНТУСИАЗЪМ – вж. **въодушевление**
ЕПИГОН *книж.* – вж. **подражател** 3. знач.
ЕПИГОНСТВО *книж.* – вж. **подражателство**
ЕПИГРАФ *книж.* – вж. **мото** 1. знач.
ЕПИДЕМИЯ – Широко разпространение на заразна болест в дадена област или страна. *Има грипна епидемия.*
— **редушка** *нар.*, **зараза** *остар.*
ЕПИЗОД – 1. Отделна проява, която става или е станала във времето. *Разказах един весел епизод от студентския си живот. Във взаимоотношенията ни има един неприятен епизод. Епизоди от войната.*
— **случка, събитие**
2. Отделна част от развитието на действието в художествено произведение, филм и под. *Епизод от разказа на Вазов „Една българка". Напрегнат епизод от филм.*
— **сцена** *прен.*, **момент** *прен.*, **картина** *прен.*
ЕПИК *книж.* – вж. **белетрист**
ЕПИЛОГ – 1. Последна част на литературно произведение, отделена от развръзката на действието по време и разкриваща по-късни събития. *В епилога на повестта „Немили-недраги" Вазов разказва за участта на Македонски след Освобождението.*
— **послеслов, послесловие, заключение**
ант. → ***пролог***, въведение, увод, встъпление, предисловие
2. *прен. книж.* вж. **край**[1] 2. знач.
ЕПОХА – 1. Обособен, продължителен период от време, който се отличава с важни събития, социални явления. *Епоха на Възраждането. Епоха на феодализма. Епоха на интернета.*
— **ера, период, време**
2. *разш.* Отрязък от време от живота на човека. *Спомням си епохата на щастливото ми детство.*
— **период**, време
ЕПОХАЛЕН – Който е от много голямо значение, определя характера на продължителен период от време. *Епохални събития.*
— **исторически**
ЕРА – вж. **епоха** 1. знач.
ЕРБАП *разг.* – вж. **отракан** 1. знач.
ЕРГЕН – Неженен мъж. *Синът ѝ е още ерген.*
— **момък, бекяр** *разг.*
ЕРГО *книж.* – вж. **следователно**
ЕРЕТИК – *прен. разг.* вж. **разколник**
ЕРЗАЦ *книж.* – вж. **заместител**
ЕРОТИЗЪМ *книж.* – вж. **еротика**
ЕРОТИКА *книж.* – Насочване на вниманието към половия живот и сексуалните желания, склонност към плътски наслади, удоволствия. *Във филма има много еротика.*
— **чувственост, еротизъм** *книж.*, **сладострастие**
ЕРОТИЧЕН *книж.* – 1. Който изразява или е изпълнен с влечение към плътски наслади. *Еротична поезия. Еротични песни. Еротичен танц. Еротична поза.*
— **чувствен, сладострастен, сластен**
2. вж. **чувствен** 1. знач.;
ЕРУДИРАН *книж.* – вж. **образован** 1. знач.
ЕРУДИРАНОСТ *книж.* – вж. **ерудиция**
ЕРУДИЦИЯ *книж.* – Задълбочени познания в дадена област на науката, изкуството, културата и др. *Никой не може да оспори ерудицията му в областта на езикознанието. В лекциите му проличава ерудицията на учения.*
— **ерудираност** *книж.* **начетеност**
V умствен багаж *книж.*
ЕСЕНЦИЯ – *прен. книж.* вж. **същност** 1. знач.
ЕСКАЛИРАМ – вж. **засилвам се** 2. знач.
ЕСКИЗ *спец.* – вж. **скица** 2. знач.
ЕСКОРТ *книж.* – вж. **конвой**
ЕСКОРТИРАМ *книж.* – вж. **конвоирам**
ЕСНАФ – *неодобр.* Дребнав човек, с предразсъдъци и ограничени духовни интереси. *Превърнал си се в еснаф, мислиш само за семейното си благополучие.*
— **филистер** *книж. неодобр.*
ЕСНАФЛЪК *разг. неодобр.* – вж. **еснафщина**
ЕСНАФСТВО *неодобр.* – вж. **еснафщина**
ЕСНАФЩИНА *неодобр.* – Духовна ограниченост, разбирания и прояви на беден духом човек. *Като интелектуалец и човек с широк кръгозор той презираше еснафщината.*
— **еснафство** *неодобр.*, **филистерство** *книж. неодобр.*, **еснафлък** *разг. неодобр.*
ЕСТЕСТВЕН – 1. Който съществува в природата или идва от нея, а не от човешка дейност. *Естествен парк. Естествено езеро. Естествени горива.*
— **природен**
ант. → ***изкуствен***, неестествен
2. Който е присъщ някому по рождение, който по природа е някакъв. *Красноречието е негова естествена дарба. Естествен усет за такт.*
— **природен, вроден, самороден** *прен.*
ант. → ***придобит***
3. Който се държи според характера си, представя

се такъв, какъвто е, или става според природата на някого. *Естествено държание. Естествена веселост. Естествена сърдечност. Естествен човек. Естествен в отношенията си с хората.*

— **непринуден, неподправен, непресторен, безизкуствен** *книж.*, **непревзет, непосредствен** *прен.*

ант. → ***изкуствен***, неестествен, престорен, фалшив, подправен, принуден, превзет

4. Който по природа има някакъв вид, който отговаря на същността на някого, нещо. *Лицето ѝ постепенно придоби своя естествен цвят. Снимка в естествен ръст. Да оставим нещата да следват своя естествен ход.*

— **нормален, обикновен, обичаен**

ант. → ***неестествен***, ненормален, необичаен, нетипичен

5. вж. **закономерен**

ЕСТЕСТВЕНО – вж. **безспорно**

ЕСТЕСТВЕНОСТ – Качество на човек, който се държи според природата, характера си, или израз на такова поведение, държание. *Той я привличаше със своята естественост. Естественост в държанието. Естественост на чувствата.*

— **непринуденост, неподправеност, непресторе-ност, безизкуственост** *книж.*, **непревзетост, непосредственост**

ант. → ***изкуственост***, неестественост, престоре-ност, фалшивост, подправеност, принуденост, превзетост

ЕСТЕСТВО – 1. вж. **същност** 3. знач.;

2. *остар. само членувано* вж. **природа** 1. знач.

ЕСТЕТИЧЕН – 1. Който отговаря на изискванията за красиво, изящно, прекрасно. *Естетична подредба на къщата. Естетично облекло.*

— **красив**

ант. → ***неестетичен***, некрасив, безвкусен, кичовски, кичозен

2. вж. **естетически**

ЕСТЕТИЧЕСКИ – За произведение на изкуството – който се определя от гледна точка на естетиката, на художественото претворяване. *Естетическа стойност на филм. Естетически критерии.*

— **художествен, естетичен**

ант. → ***неестетически***, неестетичен

ЕСТРАДА – вж. **подиум**

ЕТАЖ – Част от сграда, чиито помещения се намират на една площ, на определена височина от земята. *Къщата е на два етажа.*

— **кат** *нар.*

ЕТАЖЕРКА – Подвижна мебел, която се състои от няколко разположени една над друга хоризонтални дъски, предназначена за книги, домакински съдове или други вещи. *Книгите ѝ са наредени на етажерката.*

— **полица, стелаж** *книж.*

ЕТАЛОН – вж. **пример** 1. знач.

ЕТАП – Определен момент в развитието, протичането на нещо. *Строителството на завода навлиза в последния етап. Ранен етап в творчеството на поета.*

— **фаза, стадий, период, фазис** *книж. рядко*

ЕТЕР – *прен.* вж. **ефир**

ЕТИКА – вж. **морал** 1. знач.

ЕТИКЕТ – вж. **етикеция**

ЕТИКЕЦИЯ – Сбор от правила за поведение, начин на държание в дадено общество. *Спазването на етикецията е задължително. Дворцова етикеция. Дипломатическа етикеция.*

— **етикет, протокол, церемониал**

ЕТИЧЕН *книж.* – 1. вж. **нравствен** 2. знач.;

2. вж. **честен** 1. знач.

ЕТИЧНОСТ *книж.* – 1. вж. **духовност**;

2. вж. **честност** 1. знач.

ЕТНИЧЕСКИ – вж. **народностен** 1. знач.

ЕТНОС *книж.* – вж. **народност** 1. знач.

ЕТЮД *книж.* – вж. **изследване** 2. знач.

ЕФЕКТ – 1. вж. **въздействие** 1. и 2. знач.;

2. вж. **впечатление** 2. знач.

ЕФЕКТЕН *книж.* – 1. Който прави силно впечатление, въздейства на околните. *Той имаше ефектна външност. Ефектна картина. Ефектен тоалет. Ефектни постройки.*

— **впечатляващ, атрактивен** *книж.*

ант. → ***незабележим***, невзрачен, безличен, безлик

2. *рядко* вж. **резултатен** 1. знач.

ЕФЕКТИВЕН – вж. **резултатен** 1. знач.

ЕФЕКТИВНОСТ – вж. **резултатност**

ЕФЕКТНОСТ *книж.* – Нещо, което силно впечатлява, въздейства на околните. *Ефектността на тоалета ѝ ме впечатли.*

— **атрактивност** *книж.*

ант. → ***незабележителност***, невзрачност

ЕФИКАСЕН – вж. **резултатен** 1. знач.

ЕФИКАСНОСТ – вж. **резултатност**

ЕФИМЕРЕН *книж.* – вж. **краткотраен** 1. знач.

ЕФИМЕРНОСТ *книж.* – вж. **краткотрайност** 1. знач.

ЕФИР – Обкръжаващото ни въздушно пространство. *Ефирът е зает от чужди радиостанции.*

— **етер** *прен.*, **въздух**

ЕФИРЕН – 1. вж. **безплътен** 2. знач.;

2. вж. **лек** 1. и 2. знач.

ЕФИРНОСТ – вж. **лекота** 1. знач.

ЕХИДЕН – вж. **язвителен**

ЕХИДНИЧА – вж. **злорадствам**

ЕХИДСТВАМ – вж. **злорадствам**

ЕХО – 1. Повторение на звука, което се дължи на отражението на звуковите вълни от предмет, преграда. *Чу се ехо от далечна песен. Детето се заслуша в ехото на своя вик.*

— **ек** *поет.*, **отглас, отзвук** *рядко*, **отек** *рядко*

2. *прен.* вж. **отзвук** 1. знач.

ЕХТЕЖ – Силен и продължителен звук, който се разнася надалече или изпълва някакво пространство. *Ехтеж на църковни камбани. Ехтеж на чукове. Ехтеж на детонации.*

— **екот, кънтеж, ек** *поет.*, **кънтене, ехтене, ечене**

ЕХТЕНЕ – вж. **ехтеж**

ЕХТЯ *несв.* – 1. Звуча силно, отразявам се и се чувам надалеч. *Проблесна светкавица и гърмът дълго ехтеше в полето. Тракането на влака ехтеше в тунела.*

— **еча, кънтя, отеквам** *в несв.*, **резонирам** *книж.*

2. Изпълнен съм, огласям се от силен звук. *Градината ехти от детски смях. Залата ехти от ръкопляскания.*

— **еча, кънтя**

ЕЧА – вж. **ехтя** 1. и 2. знач.

ЕЧЕНЕ – вж. **ехтеж**

ЕШМЕДЕМЕ *простонар.* – вж. **гощавка**

Ж

ЖАБЯСВАМ *разг.* – вж. **ожаднявам**
ЖАД *поет.* – вж. **жажда** 1. знач.
ЖАДЕН – 1. *прен.* Който изпитва силно желание за нещо, който жадува, копнее за нещо. *Младите хора са жадни за знания. Той беше жаден да научи какво се е случило.*
— **зажаднял, петимен** *нар.*
2. *прен.* вж. **алчен**
ЖАДНЕЯ *поет.* – вж. **копнея**
ЖАДНИК *рядко* – вж. **алчник**
ЖАДУВАМ – вж. **копнея**
ЖАДУВАН – вж. **желан** 1. знач.
ЖАЖДА – 1. Усещане на силна нужда за пиене. *Измъчва ме жажда. Утолих жаждата си.*
— **жад** *поет.*
2. *прен.* вж. **копнеж**;
3. *прен.* вж. **глад** *прен.* 2. знач.;
4. *прен.* вж. **алчност**
ЖАЖДАМ *поет.* – вж. **копнея**
ЖАЛ – 1. вж. **състрадание** 1. знач.;
2. *нар.* вж. **мъка** 2. знач.
ЖАЛ МИ Е *разг.* – вж. **мъчно ми е**
ЖАЛБА – 1. Писмено или устно възражение срещу нередност, несправедливост и под., с молба за отстраняването им. *Подавам жалба. Давам ход на жалбата. Очаквам отговор на жалбата си.*
— **оплакване, тъжба**
2. *нар.* вж. **мъка** 2. знач.;
3. *нар. обикн. мн.* вж. **оплакване** 1. знач.
ЖАЛВАМ СЕ – вж. **оплаквам се** 1. знач.
ЖАЛВАНЕ – вж. **оплакване** 1. знач.
ЖАЛЕЕН – вж. **траурен** 1. знач.
ЖАЛЕЙКА – 1. вж. **некролог**;
2. вж. **траур**
ЖАЛЕН – вж. **тъжен** 2. знач.
ЖАЛЕЯ *несв.* – В траур съм след смъртта на някого, силно скърбя за починал близък човек. *Защо носиш черно, кого жалееш? Той жалее за жена си.*
— **жаля, оплаквам**[2] *в несв.*, **тъжа** *нар.*
ЖАЛКО – За израз на съжаление към някого или към нещо. *Жалко за момчето, напълно се провали. Разлях виното, жалко за хубавата покривка.*
— **язък** *разг.*
ЖАЛНО МИ Е – вж. **мъчно ми е**
ЖАЛОВЕН *нар. поет.* – вж. **тъжен** 2. знач.
ЖАЛОВИТ – вж. **тъжен** 2. знач.
ЖАЛОСТ – 1. вж. **състрадание** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **мъка** 2. знач.
ЖАЛОСТЕН – вж. **тъжен** 2. знач.
ЖАЛОСТИВ – вж. **милостив** 2. знач.
ЖАЛЪК – 1. Обикн. за вид, състояние, положение – който буди съжаление, състрадание. *Не искам никой да ме види в този жалък вид. Къщата е в жалко състояние.*
— **окаян, плачевен** *прен.*, **незавиден**
2. Обикн. за живот, съдба и под. – който предизвиква съжаление, състрадание. *Жалко съществуване. Жалка съдба. Жалък живот.*
— **окаян, клет, незавиден**
3. Който е лишен от всякакви достойнства и буди презрение. *Жалък човек. Жалък писател. Жалка личност.*
— **нищожен**
ант. → ***велик***, голям, славен, знаменит
4. вж. **мизерен** 1. знач.;
5. вж. **безславен** 2. знач.;
6. вж. **смешен**
V жив да го оплачеш *разг.* към 1. и 2. знач.
ЖАЛЯ – 1. *рядко* вж. **скърбя**;
2. вж. **съжалявам** 1. знач.;
3. вж. **жалея**;
4. вж. **щадя** 1. и 2. знач.
ЖАЛЯ СЕ – вж. **оплаквам се** 1. знач.
ЖАР – 1. Разгорени въглища, които повече не изпускат пламък. *Разрових жарта в огнището. На жарта се печеше месо.*
— **жарава, жаравина** *диал.*
2. вж. **горещина**;
3. *прен.* вж. **страст** 1. знач.
ЖАРАВА – вж. **жар** 1. знач.
ЖАРАВИНА *диал.* – вж. **жар** 1. знач.
ЖАРВАМ – вж. **опарвам** 1. знач.
ЖАРГОН – Говор на ограничена, обособена социална група. *Войнишки жаргон. Ученически жаргон.*
— **сленг, социолект, арго**
ЖАРКОСТ *книж.* – вж. **страст** 1. знач.
ЖАРЪК *поет.* – 1. вж. **горещ** 1. знач.;
2. вж. **страстен** 1. знач.
ЖАРЯ *несв.* – 1. За слънце, огън – силно облъчвам с топлина някого, нещо. *Слънцето жареше лицето му, което беше добило загар.*
— **обгарям**[1] *в несв.*, **пека**
2. За коприва – причинявам болка при допир до кожата. *Копривата жари.*
— **паря**[2], **жиля**
3. вж. **припичам**
ЖВАКАМ *разг.* – вж. **мляскам**
ЖЕГА – вж. **горещина**
ЖЕГВАМ *разг.* – вж. **обиждам**
ЖЕГВАМ СЕ *разг.* – вж. **обиждам се**
ЖЕГНАТ *разг.* – вж. **обиден**[1] 1. знач.
ЖЕЖЧАВА *диал.* – вж. **горещина**
ЖЕЖЪК *нар.* – вж. **горещ** 1. и 2. знач.
ЖЕЗЪЛ – Специално изработена и украсена тояга, която се носи от висши духовници, владетели и др. като символ на сила, власт. *Царски жезъл.*
— **скиптър** *книж.*
ЖЕЛАН – 1. Който силно се желае. *Желан гост. Дойде желаният ден. Постигнахме желаната победа.*
— **жадуван, въжделен** *книж.*, **заветен, очакван, многоочакван, дългоочакван, многожелан** *книж.*
ант. → ***нежелан***
2. Който е такъв, какъвто се желае, какъвто трябва да бъде. *Придавам желаната форма. Всичко се развива в желаната насока.*
— **желателен, искан**
ант. → ***нежелан***, нежелателен, неповолен
ЖЕЛАНИЕ – 1. Вътрешен стремеж да се направи или постигне нещо. *Работя с желание. Голямо ми е желанието да си купя нова кола. На въпросите ми отговаряше без желание.*

— **охота, мерак** *разг.*, **апетит** *прен. обикн. мн.*, **ищах** *нар.*

ант. → ***нежелание***, неохота

2. Осъзнат стремеж към постигане на цел. *Никой не смееше да се противопостави на желанието му. Желание за живот. Трябва да изпълня желанието на баща си.*

— **воля, искане**

3. Определен, конкретен стремеж да се притежава, получи нещо. *Не мога да удовлетворя всичките ти желания.*

— **искане, щение** *остар.*

ЖЕЛАТЕЛЕН – вж. **желан** 2. знач.

ЖЕЛАЯ – 1. вж. **искам** 1. знач.;

2. вж. **пожелавам** 2. знач.

ЖЕЛЕ – 1. Сладко, приготвено от сока на варени плодове, сгъстено обикн. с желатин. *Желе от дюли. Желе от вишни.*

— **пелте**

2. Охладен гъст сос от ястие. *Желе от свинска глава. Риба в желе.*

— **пелте, пихтия, пача**

ЖЕЛЕЗА – вж. **окови** 1. знач.

ЖЕЛЕЗЕН – 1. *прен.* вж. **здрав** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **устойчив** 1. знач.

ЖЕЛЕЗНИЦА *остар.* – вж. **влак**

ЖЕЛЕЗЦЕ – вж. **налче**

ЖЕНА – вж. **съпруга**

ЖЕНЕН – Който е встъпил в брак. *Той е женен мъж. Имам женен син.*

— **оженен, задомен, семеен**

ант. → ***неженен***, неоженен, незадомен

ЖЕНИЛО *нар. поет.* – вж. **женитба**

ЖЕНИТБА – Официално узаконено семейно съжителство между мъж и жена, сключване на брачен съюз. *Тя изобщо не мисли за женитба. Женитбата не се състоя. След женитбата заминаха в чужбина.*

— **брак**[1]**, бракосъчетание** *книж.*, **сватба, венчавка, венчило, женило** *нар. поет.*

ант. → ***развод***

ЖЕНКАР – Мъж, който има връзки с много жени, който обича да задиря жени. *Тя го избягваше, защото знаеше, че е женкар.*

— **донжуан** *книж. ирон.*, **коцкар** *разг. неодобр.*, **любовчия** *разг.*, **сваляч** *жарг.*

ЖЕНСТВЕН – Който е присъщ на жена, който има качества, присъщи на жена. *Женствено лице. Женствени черти. Женствен характер.*

— **нежен**

ант. → ***мъжествен***

ЖЕНЯ *несв.* – вж. **оженвам**

ЖЕНЯ СЕ *несв.* – 1. Встъпвам в брачна връзка. *Сега младите се женят рано. Не искам да се женя. Ще се женя през май.*

— **оженвам се** *в несв.*, **венчавам се** *в несв.*, **задомявам се** *в несв. нар.*, **бракосъчетавам се** *в несв. книж.*

ант. → ***развеждам се***, разделям се, разоставям се, оставям се, разженвам се

2. *С предл. за.* Встъпвам в брак с някого. *Жени се за която искаш. Той ще се жени за своя колежка. Жени се за жена, която не го заслужава.*

— **оженвам се** *в несв.*, **венчавам се** *в несв.*, **вземам** *в несв. прен. разг.*

ант. → ***развеждам се***, разделям се, разоставям се, оставям се, напускам

V минавам (отивам, влизам) под венчило *разг.*, надявам си хомот (юлар, ярем) <на врата> *разг. шег.* към 1. знач.

V свързвам си живота (съдбата) с някого *книж.* към 2. знач.

ЖЕРТВА – 1. Животно, което друго животно напада, улавя за храна. *Орелът отвисоко следи жертвата си. През зимата сърните често стават жертва на вълците.*

— **плячка**

2. Човек, пострадал от природно или социално бедствие. *С наивността си тя стана жертва на мошеници. Жертва на случайности.*

— **плячка** *прен.*

3. Съзнателно понасяне на трудности и лишения в името на нещо. *Твоята жертва е излишна. Няма нужда от такава жертва, ще се справим и сами.*

— **саможертва**

ЖЕРТВАМ *несв.* – Съзнателно се отказвам от нещо ценно в името на цел, идеал или на някого. *Хиляди жертваха живота си в борбата срещу фашизма.*

— **отдавам** *в несв.*, **пожертвам**

ЖЕРТВАМ СЕ *несв.* – Съзнателно, доброволно рискувам живота, сигурността си заради някого или нещо, в името на някаква цел. *Готов съм да се жертвам за свободата на родината.*

— **пожертвам се, прежалвам се** *в несв.*

ЖЕРТВЕНОСТ – вж. **себеотрицание**

ЖЕРТВОГОТОВЕН – вж. **всеотдаен**

ЖЕРТВОГОТОВНОСТ – вж. **себеотрицание**

ЖЕСТ – 1. вж. **ръкомахане**;

2. *прен. книж.* вж. **проява** 1. знач.

ЖЕСТИКУЛАЦИЯ – вж. **ръкомахане**

ЖЕСТИКУЛИРАМ – вж. **ръкомахам**

ЖЕСТИКУЛИРАНЕ – вж. **ръкомахане**

ЖЕСТОК – 1. Който не проявява милост, снизхождение, състрадание и измъчва, причинява болка на някого. *Жесток владетел. Жесток тиранин. Жесток баща.*

— **жестокосърдечен, безжалостен, безмилостен, безпощаден, безсърдечен, безчовечен**

ант. → ***милостив***, милосърден, състрадателен, човечен

2. Който съдържа жестокост, който причинява силно страдание. *Жестоко убийство. Жестоки мъчения. Жестока разправа с пленените. Жестоко отношение към животните.*

— **безжалостен, безмилостен, безпощаден, безчовечен, нечовешки, античовешки, антихуманен, варварски** *прен.*, **зверски** *прен.*

ант. → ***човечен***, хуманен

3. вж. **ожесточен** 1. знач.;

4. *прен. жарг.* вж. **изключителен** 1. знач.

ЖЕСТОКОСТ – 1. Качество или проява на човек, който измъчва, причинява страдание, болка. *Владетелят на тези земи бил известен със своята жестокост. С небивала жестокост измъчваше бедното животно. Не проявявай жестокост към детето!*

— **жестокосърдечие, жестокосърдечност, безпощадност, безчовечност, безчовечие, безсърдечие, коравосърдечие**

ант. → ***милосърдие***, състрадателност, милостивост, човечност, човещина
2. Отделна проява, постъпка на насилие, измъчване. *Не съм допускал, че хора могат да извършват такива жестокости по време на война.*
— **зверство, безчовечност, варварство** *прен.*, **зверщина, садизъм**
ЖЕСТОКОСЪРДЕЧЕН – вж. **жесток** 1. знач.
ЖЕСТОКОСЪРДЕЧИЕ – вж. **жестокост** 1. знач.
ЖЕСТОКОСЪРДЕЧНОСТ – вж. **жестокост** 1. знач.
ЖИВ – 1. Който съдържа живот, жизненост. *Жива природа. Предметите ми изглеждаха живи.*
— **одушевен, одухотворен** *рядко,* **оживотворен** *книж.*
ант. – > ***мъртъв***, неодушевен, бездушен, нежив
2. Обикн. за неодушевен предмет – който е в процес на съществуване. *Някои от старинните традиции са още живи и запазени. Жив зъб.*
— **жизнен**
ант. → ***мъртъв***, нежив
3. За очи, поглед – който следи, забелязва всичко, в който има жизненост, енергия. *Момченце с живи очи.*
— **подвижен, игрив**
ант. → ***безжизнен***, изгаснал, угаснал
4. вж. **пъргав** 1. и 2. знач.;
5. *прен.* вж. **изразителен** 1. знач.;
6. *прен.* вж. **оживен** 2. и 3. знач.
ЖИВАК – *прен. разг.* Много подвижен, пъргав човек, който не се задържа на едно място. *Това дете е голям живак, не се свърта на едно място.*
— **шило** *прен. разг.*, **въгарец** *прен. разг.*
ЖИВВАМ *разг.* – вж. **съвземам се** 3. знач.
ЖИВЕЛИЩЕ *поет. рядко* – вж. **жилище** 2. знач.
ЖИВЕЦ *разг.* – Жизнена сила, импулс за действие, дейност. *У него няма живец. Липсва ти живец. Той внесе живец в работата.*
— **нерв** *прен. разг.*, **жизненост, живот** *прен.*
ЖИВЕЯ *несв.* – 1. Жив съм. *Човек не знае дали утре ще живее. Не знам понякога защо живея. Много е болен, но все още живее.*
— **съществувам, има ме, екзистирам** *книж.*, **съм**
ант. → ***умирам***, почивам, издъхвам, свършвам, отивам си, загивам, падам, пуквам, гътвам се, псовисвам
2. Прекарвам живота си по някакъв начин. *Живеем криво-ляво добре. Как живееш? Всеки живее както може. Така живяхме известно време.*
— **преживявам** *в несв.*, **карам**[1] *разг.*, **поминувам се** *нар.*
3. Съществувам определено време. *Още много години ще живееш. Тя беше живяла осемдесет години на този свят.*
— **преживявам** *в несв.*, **просъществувам, преживявам** *в несв. рядко*
4. Съществувам, оставам много дълго време, завинаги. *Споменът за Левски вечно ще живее в сърцата ни. Да живее България!*
— **пребъдвам** *в несв.*, **просъществувам**
5. вж. **обитавам**;
6. вж. **прехранвам се**
ЖИВИНА *нар.* – вж. **животно** 1. знач.
ЖИВИТЕЛЕН – вж. **животворен**
ЖИВОНОСЕН *рядко* – вж. **животворен**
ЖИВОПИСЕН – Който е много красив, богат на багри и цветове. *Живописна долина. Живописни брегове. Живописни фасади. Живописно селище. Живописно облекло.*
— **китен, цветист, колоритен, картинен** *прен. рядко*
ант. → ***невзрачен***, безличен, безлик, безцветен, сив
ЖИВОПИСЕЦ – вж. **художник**
ЖИВОПИСНОСТ – Красив вид, богатство на багри и цветове. *Търново привлича туристите със своята живописност.*
— **китност, колоритност, картинност** *рядко,* **цветистост**
ант. → ***невзрачност***
ЖИВОРЯ *нар.* – вж. **живуркам**
ЖИВОСТ – 1. Качество или проява на бодрост, жизнерадост. *Очите му бяха загубили своята живост.*
— **игривост**
2. вж. **пъргавина** 1. знач.;
3. вж. **изразителност** 1. знач.
ЖИВОТ – 1. Съществуването на човека, времето от раждането му до определен момент или до смъртта. *Прекарах живота си в труд. Желая ти дълъг живот. Имаш още живот пред себе си. Разказах му живота си.*
— **дни** *прен.*, **житие** *книж. рядко*
ант. → ***смърт***, край, кончина, умирачка
// ***смърт***, гибел, край
2. Начин, по който протича съществуването на хората. *Животът ни е много еднообразен и скучен. Не мога още да свикна с новия си живот на село. Борба за справедлив живот.*
— **битие, съществуване, битност** *рядко,* **екзистенция** *книж.*
3. Съвкупност от условия или навици, които определят начина на съществуване. *Селски живот. Градски живот.*
— **бит**
4. Обществено човешко съществуване, обективният свят. *Литературата отразява живота. Животът, който ни заобикаля, е пълен с проблеми.*
— **действителност, реалност, битие**
5. *прен.* вж. **оживление** 3. знач.;
6. *прен.* вж. **живец**
ЖИВОТВОРЕН – Който дава живот, жизненост, бодрост, който поддържа живота. *Животворно слънце. Животворен планински въздух. Животворна влага. Животворно въздействие на природата.*
— **живителен, съживителен, възродителен, оживителен** *рядко,* **живоносен** *рядко*
ант. → ***убийствен***
ЖИВОТИНА *рядко* – вж. **животно** 1. знач.
ЖИВОТИНСКИ – Който е присъщ на животните, а не на човека. *Животинско изражение. Животинско съществуване. Животински условия на живот. Животински страсти.*
— **скотски, нечовешки**
ант. → ***човешки***
ЖИВОТНО – 1. Живо същество, което има сетива и се движи свободно. *Диви животни. Домашни животни. Паразитни животни.*
— **живина** *нар.*, **твар, гадина** *разг.*, **гад** *разг.*, **животина** *рядко*
2. *прен. разг.* вж. **гад** 1. знач.

Ж

ЖИВОТООПИСАНИЕ *книж.* – вж. **биография**
ЖИВОТОПИС *книж.* – вж. **биография**
ЖИВОТРЕПТЯЩ *книж.* – вж. **актуален** 2. знач.
ЖИВОТУВАМ – вж. **живуркам**
ЖИВУВАМ *рядко* – вж. **живуркам**
ЖИВУРКАМ – Прекарвам живота си без духовни интереси, задоволявайки само насъщните си нужди. *Искам да живея пълноценно, а не да живуркам. Той си живурка и не се интересува от нищо.*
— **животувам, вегетирам** *прен. книж.*, **живувам** *рядко*, **живоря** *нар.*
V тъпча земята *разг.*
ЖИГОСВАМ – 1. Наказвам жестоко някого, като слагам белег върху кожата му обикн. с нажежено желязо. *Господарят заповядал да жигосат роба с нажежено желязо по двете бузи.*
— **клеймя** *несв.*, **дамгосвам** *простонар.*
2. *прен. книж.* вж. **разобличавам** 1. знач.
ЖИЗНЕН – 1. Който е изключително важен, необходим за живота. *Жизнена необходимост. Жизнен въпрос.*
— **жизненоважен, насъщен** *книж.*
2. вж. **бодър** 1. знач.;
3. вж. **житейски**;
4. вж. **жив** 2. знач.;
5. вж. **жизнеспособен**
ЖИЗНЕНОВАЖЕН – вж. **жизнен** 1. знач.
ЖИЗНЕНОСТ – 1. вж. **бодрост** 1. знач.;
2. вж. **живец**
ЖИЗНЕРАДОСТ – вж. **бодрост** 2. и 3. знач.
ЖИЗНЕРАДОСТЕН – вж. **бодър** 2. и 3. знач.
ЖИЗНЕСПОСОБЕН – Който е способен да живее и да се развива. *Жизнеспособно поколение. Жизнеспособен организъм.*
— **жизнен, жизнеустойчив**
ант. → *нежизнеспособен*
ЖИЗНЕУСТОЙЧИВ – вж. **жизнеспособен**
ЖИЛА – 1. вж. **сухожилие**;
2. *нар.* вж. **вена**;
3. вж. **жилка** 1. и 2. знач.
ЖИЛАВ – 1. вж. **гъвкав** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **издръжлив** 1. знач.
ЖИЛАВИНА – 1. вж. **гъвкавост** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **издръжливост** 1. знач.
ЖИЛАВОСТ – 1. вж. **гъвкавост** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **издръжливост** 1. знач.
ЖИЛВАМ – *прен. разг.* вж. **обиждам**
ЖИЛЕЦ *остар.* – вж. **обитател**
ЖИЛИЩЕ – 1. Специална сграда, част от нея или отделно помещение, предназначено за живеене на хора. *Просторно жилище. Хигиенично жилище. Живея в жилището на баща си. Останахме без жилище.*
— **дом, квартира, апартамент, къща, покрив** *прен.*
2. *разш.* Място за живеене. *Пещерно жилище. Жилище на самодиви.*
— **обиталище** *книж.*, **обител** *книж.*, **живелище** *поет. рядко*, **селение** *старин.*
ЖИЛКА – 1. *Обикн. мн.* Тънки самородни ивици от друг цвят в минерал, дърво и др. *Мрамор с червени жилки. Дървесни жилки.*
— **жила, нишка** *разг.*
2. Надебелена нишка по листата или стъблото на растение. *Гъсеницата е изгризала листата и е оставила само жилките.*
— **жила**
3. *прен. разг.* вж. **произход** 1. знач.
ЖИЛЯ – 1. Бода с жилото си. *Пчелите не го жилят. Комарите жилят където сварят. Мухите жилят.*
— **хапя**
2. вж. **жаря** 2. знач.
ЖИТЕЙСКИ – Който се отнася до живота, който е свързан с живота. *Житейски опит. Житейски проблеми. Житейски път.*
— **жизнен, екзистенциален** *книж.*
ЖИТЕЛ – *разш.* вж. **обитател**
ЖИТИЕ – 1. *книж. рядко* вж. **живот** 1. знач.;
2. *разш.* вж. **биография**
ЖИТИЕПИС *книж. рядко* – вж. **биография**
ЖИТНИЦА – вж. **хамбар**
ЖИТО – вж. **пшеница**
ЖИЦА – вж. **кабел**
ЖИЧКА – 1. вж. **влакно** 1. знач.;
2. вж. **струна**
ЖИЧКАДЖИЯ *жарг.* – вж. **електротехник**
ЖЛЕБ – Вдлъбнатина на предмет, в която се вмества изпъкналата част на друг предмет. *Капаците на прозорците не се затваряха, както обикновено, а се плъзгаха върху жлебове.*
— **длаб, улей**
ЖЛЪТВАМ СЕ – вж. **пожълтявам** 1. знач.
ЖЛЪЧ (ЗЛЪЧ) – вж. **омраза**
ЖЛЪЧЕН (ЗЛЪЧЕН) – вж. **язвителен**
ЖМАРЦИ *диал.* – вж. **тръпки**
ЖОНГЛЬОРСТВО – *прен.* вж. **акробатщина**
ЖРЕБЕЦ – Нескопен породист кон за разплод и езда. *Чистокръвен жребец. Бял жребец.*
— **ат** *нар.*, **айгър** *простонар.*
ЖРЕБИЙ – *прен. книж.* вж. **съдба** 1. знач.
ЖУЖА – вж. **бръмча** 1. и 2. знач.
ЖУЖНА – вж. **бръмча** 1. знач.
ЖУЖУКАМ – вж. **бръмча** 1. знач.
ЖУЛЯ *разг.* – 1. вж. **търкам**;
2. вж. **шибам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **припичам**;
4. *прен.* вж. **пия** 1. знач.
ЖУМЕШКАТА *разг.* – вж. **жумешком**
ЖУМЕШКОМ – Със затворени очи, без да се гледа. *Напипвам жумешком вратата.*
— **мижешком, жумешката** *разг.*, **мижешката** *разг.*
ЖУМЯ – Държа очите си затворени със спуснати, свити клепачи. *Жумя срещу светлината. Защо жумиш, а не гледаш?*
— **мижа**
ант. → *гледам*
ЖУРНАЛИСТ – Лице, което се занимава с публицистична дейност в масмедия. *Работи като журналист в един всекидневник. Сдружение на журналистите.*
— **вестникар** *остар.*, **новинар** *разш.*
ЖУРЧА *диал.* – вж. **бръмча** 1. знач.
ЖЪЛТЕНИКАВ – Който е с цвят, близък до жълт. *Жълтеникави мустаци. Жълтеникава светлина.*
— **възжълт, възжълтеникав**

ЖЪЛТЕЯ *несв.* – 1. Постепенно ставам жълт. *Кожата ѝ започна да жълтее.*
— **пожълтявам** *в несв.*
2. Изпъквам с жълтия си цвят. *Тук-таме жълтее кукуряк.*
— **жълтея се**
ЖЪЛТЕЯ СЕ – вж. **жълтея** 2. знач.
ЖЪЛТИЦА – Златна монета. *Той развърза кесията си и ѝ подаде една лъскава жълтица.*
— **златица** *старин.*
ЖЪЛТОЧЕРВЕН – Който има жълт цвят с червеникав оттенък. *Жълточервени листа. Жълточервена иглика.*
— **огненожълт**
ЖЪЛТЯСВАМ *разг.* – вж. **пожълтявам** 1. знач.

З

ЗА – вж. **заради** 1. знач.
ЗААНГАЖИРАМ – 1. вж. **ангажирам** 1. и 2. знач.; 2. вж. **запазвам** 4. знач.
ЗААНГАЖИРАМ СЕ – 1. вж. **ангажирам се** 1. знач.; 2. вж. **наемам се**
ЗААНГАЖИРАН – 1. вж. **зает** 1. знач.; 2. вж. **запазен** 4. знач.
ЗААНГАЖИРАНОСТ – вж. **заетост**
ЗААХКВАМ – вж. **завайквам се**
ЗАБАВА – 1. Увеселение с поканени гости, организирано отиване някъде за приятно прекарване на времето, честване на нещо или някого и под. *Снощи до късно бяхме на забава. Устройвам забава. Довечера съм канен на забава.*
— **купон**[2] *разг.*, **парти** *разг.*, **събиране, сбирка, джамборе** *разг.*, **джабола** *жарг.*, **терен** *жарг. рядко*
2. *рядко* вж. **забавление** 1. знач.
ЗАБАВЕН[1] – 1. Който служи за забава, развлечение. *Забавно четиво. Забавна музика. Забавна игра.*
— **развлекателен, занимателен**
2. вж. **духовит** 1. знач.
ЗАБАВЕН[2] – вж. **бавен** 2. знач.
ЗАБАВЛЕНИЕ – 1. Весело и приятно прекарване на времето. *На село няма особени забавления. Често си устройваме забавления. Ходя на лов за забавление.*
— **развлечение, забава** *рядко*
2. Приятна, лека дейност, с която запълвам обикн. свободното си време. *Любимо забавление за децата е ритането на топка. Търся си някакво забавление.*
— **развлечение, занимание, занимавка** *разг.*
ЗАБАВЛЯВАМ *несв.* – 1. Създавам весело, приятно настроение у някого. *Като комик той умее да забавлява публиката.*
— **веселя, развеселявам** *в несв.*, **увеселявам** *в несв. рядко*
ант. → ***натъжавам***, нажалявам
2. Създавам приятна обстановка и занимания на някого, за да не скучае. *Той умее да забавлява деца. Домакинът реши, че трябва да ни забавлява с ловджийските си истории.*
— **развличам, занимавам**
ант. → ***отегчавам***, досаждам, дотягам, додявам
ЗАБАВЛЯВАМ СЕ *несв.* – вж. **веселя се** 1. знач.
ЗАБАВЯМ – вж. **бавя** 1., 2. и 3. знач.
ЗАБАВЯМ СЕ – 1. вж. **закъснявам** 1. и 2. знач.; 2. вж. **застоявам се** 1. знач.
ЗАБАВЯНЕ – вж. **бавене**
ЗАБАЛАМОСВАМ *разг.* – 1. вж. **лъжа** 2. знач.; 2. вж. **излъгвам** 2. знач.
ЗАБВЕНИЕ *старин.* – вж. **забрава** 1. знач.
ЗАБЕЖКА *книж.* – 1. Отклонение от общоприетото правилно поведение, становище в дадена област. *Формалистични забежки в произведението. Той се пази от всякакви забежки.*

— **увлечение, залитане** *разг.*
2. Отклонение, отдалечаване от определена основна, приета за правилна, линия във възгледи, политика. *Левичарски забежки. Десни забежки.*
— **уклон** *книж.*
ЗАБЕЛЕЖИМ – 1. вж. **видим** 1. знач.;
2. *Обикн. в съчет. с едва.* вж. **доловим** 1. знач.;
3. вж. **явен** 1. знач.
ЗАБЕЛЕЖИМО – вж. **явно** 1. знач.
ЗАБЕЛЕЖИТЕЛЕН – 1. Който прави силно впечатление с качествата си, с достойнствата си. *Забележителен учен. Забележителен ум. Забележителен превод. Забележителни успехи.*
— **бележит, бляскав** *прен.*, **блестящ** *прен.*, **ярък** *прен.*
ант. → ***невзрачен***, незабележим
2. За човек – който се отличава, изпъква с особените си качества. *Той е най-забележителната личност в селото ни.*
— **колоритен, ярък** *прен.*
ант. → ***незабележителен***, безличен, невзрачен, незабележим
3. вж. **виден**
ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ – 1. Нещо забележително, обикн. обект от населено място, страна и под., което със своите характерни качества представлява интерес. *Храм-паметникът „Александър Невски" е една от забележителностите на София.*
— **бележитост** *книж.*
2. вж. **знаменитост**
ЗАБЕЛЕЖКА – 1. Кратко писмено пояснение, допълнение към текст. *Забележка на преводача. В забележка под линия авторът доуточнява мисълта си.*
— **бележка, ремарка** *книж.*
2. вж. **укор** 1. знач.;
3. вж. **апостроф**
ЗАБЕЛЯЗВАМ – 1. Внезапно, неочаквано възприемам със зрението си нещо, някого. *В далечината забелязах лодка. Веднага забелязах колата, която идваше насреща ми. Отдалече те забелязах. Забелязах дупката на пода.*
— **съглеждам, съзирам, зървам, виждам, мярвам** *разг.*
ант. → **недовиждам**, недоглеждам
2. вж. **виждам** 3. знач.;
3. вж. **долавям** 1. знач.;
4. вж. **установявам** 1. знач.;
5. вж. **отбелязвам** 1. и 2. знач.;
6. вж. **означавам** 1. знач.
ЗАБЕЛЯЗВАМ СЕ – вж. **виждам се** 1. и 2. знач.
ЗАБЕСНЯВАМ – вж. **забушувам** 1. знач
ЗАБИВАМ – 1. Със силен удар вкарвам обикн. нещо остро в друго. *Забивам кол в земята. Забивам гвоздей в дъската. Забивам клинци.*
— **набивам[2], вбивам, побивам, зачуквам, начуквам, заковавам, коввам** *разг.*, **забучвам, забождам, вбождам, набучвам**
ант. → ***отковавам***, разковавам, избивам
2. *разг.* вж. **запилявам се** 1. знач.
ЗАБИВАМ СЕ – 1. Проникам с острата си част навътре в нещо. *Острието на ножа се забиваше все по-дълбоко в дървото. Нещо се заби в крака ми. В подметката ми се заби едно кабарче.*
— **набивам се, вбивам се, забождам се, забучвам се, вбождам се, внизвам се** *поет.*
2. *прен.* вж. **запечатвам се**;
3. *разг.* вж. **забутвам се**
ЗАБИНТОВАМ – вж. **бинтовам**
ЗАБИРАМ[1] – вж. **загноявам**
ЗАБИРАМ[2] *нар.* – вж. **подкарвам** 1. знач.
ЗАБИРАМ[3] *разг.* – вж. **емвам** 1. знач.
ЗАБЛАЗЯВАМ *разг.* – вж. **облазявам**
ЗАБЛЕЙВАМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **заплесвам се** 1. знач.
ЗАБЛЕСТЯВАМ – 1. вж. **светвам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **блясвам** 1. знач.
ЗАБЛЕЯН *разг. пренебр.* – вж. **занесен** 1. знач.
ЗАБЛУДА – 1. Лъжлива, невярна представа или мнение за нещо или за някого. *Живял съм в заблуда, че той може да ми помогне. Още не мога да се отърва от своите заблуди. Съпружеският му живот с нея е бил построен на заблуда.*
— **заблуждение, илюзия, измама, лъжа** *разш.*, **мираж** *прен. книж.*
ант. → ***истина***, правда
2. *рядко* вж. **дезинформация** 1. знач.
ЗАБЛУЖДАВАМ – 1. вж. **лъжа** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **излъгвам** 2. знач.;
3. вж. **дезинформирам**;
4. вж. **дезориентирам** 1. знач.
ЗАБЛУЖДАВАМ СЕ – 1. вж. **лъжа се**;
2. вж. **излъгвам се** 1. знач.;
3. вж. **загубвам се** 1. знач.
ЗАБЛУЖДАВАНЕ – 1. вж. **дезинформация** 1. знач.;
2. вж. **дезориентация** 1. знач.
ЗАБЛУЖДЕНИЕ – вж. **заблуда** 1. знач.;
ЗАБОГАТЯВАМ – Ставам богат. *През последните години много хора забогатяха. Фирмата му се разрасна и той забогатя. Надявам се скоро да забогатея.*
— **замогвам се, разбогатявам** *рядко*, **богатея** *несв.*, **възмогвам се** *книж. рядко*, **опаричвам се** *разг.*
ант. → ***обеднявам***, осиромашавам, западам, оголявам, обосявам, опросявам
V хващам златния дявол за опашката *разг.*, направям (правя) пари *разг.*, напълвам (пълня) си джоба (кесията, гушата) <с пари> *разг.*
ЗАБОЖДАМ – 1. вж. **забивам** 1. знач.;
2. вж. **затъквам** 1. знач.;
3. вж. **набучвам** 1. знач.
ЗАБОЖДАМ СЕ – вж. **забивам се** 1. знач.
ЗАБОЛЯВАМ – вж. **разболявам се**
ЗАБОЛЯВА МЕ – 1. Изпитвам физическа болка. *Заболя го стомахът. Заболя ме зъб. Заболя ме главата.*
— **приболява ме, присвива ме** *разг.*, **доболява ме** *нар.*
ант. → ***отболява ме***, минава ми
2. *прен.* вж. **домъчнява ми** 1. знач.
ЗАБОЛЯВАНЕ – вж. **болест** 1. знач.
ЗАБОРЧЕН *разг.* – вж. **длъжен** 1. знач.
ЗАБОРЧЛЯВАМ *разг.* – вж. **задлъжнявам**
ЗАБРАВА – 1. Състояние, в което човек е загубил спомена за нещо. *Много имена са покрити със забрава. Всичко от миналото е предадено на забрава.*
— **забвение** *старин.*
2. Състояние на пълна или намалена способност за възприемане на околната среда. *Напивам се до забрава. Изпадам в състояние на пълна забрава.*

— **безпаметност** *книж.*, **безпаметство** *книж.*
3. вж. **захлас**

ЗАБРАВЯМ – 1. Изчезва, изтрива се от паметта, съзнанието ми нещо. *Съвсем забравих, че днес трябва да платя телефона. Забравих, че имам среща. Често забравям.*
— **изумявам**[2] *разг.*, **изщуква ми** *разг.*, **изключвам** *прен. разг.*, **пропускам** *разш.*
ант. → ***запомням***, помня, запаметявам
// ***спомням си***, сещам се, досещам се, припомням си
2. вж. **пренебрегвам** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **отвиквам** 1. знач.
V излиза (изскача) ми от главата (ума, паметта, акъла) *разг.*, изпарява ми се (изфирясва ми) от главата (ума, мозъка, акъла) *разг.*, изщуква (щуква) ми от главата (ума, акъла) *разг.*, отива ми от ума (акъла) *разг.* към 1. знач.

ЗАБРАВЯМ СЕ – 1. Преставам да забелязвам нещата около себе си, да съобразявам какво става поради нещо, което е погълнало напълно вниманието, съзнанието ми и не се отнася към сегашната, конкретната, външна обстановка. *Забравих се в своите нерадостни мисли. Забравих се в работа и не усетих кога мина денят. Забравям се в четене.*
— **унасям се, захласвам се, прехласвам се, увличам се, улисвам се, залисвам се, заплесвам се** *разг.*, **занасям се** *разг.*, **далдисвам се** *диал.*, **далдисвам** *диал.*
2. вж. **самозабравям се**

ЗАБРАДКА – Правоъгълно парче плат, прегънато по диагонал, с което жените си покриват главата. *Момиче с бяла забрадка. Копринена забрадка. Черна забрадка.*
— **кърпа, пребрадка, шамия** *нар.*, **ръченик** *диал.*, **чембер** *диал.*

ЗАБРАЖДАМ – Поставям кърпа, забрадка, шал и др., като ги завързвам върху своята или друга глава. *Забраждам косите си. Забраждам детето.*
— **пребраждам**
ант. → ***отбраждам***, разбраждам

ЗАБРАЗДЯВАМ – вж. **изоравам** 1. знач.

ЗАБРАМЧВАМ *диал.* – вж. **нарамвам**

ЗАБРАНА – Заповед, нареждане нещо да не се върши или да не се използва нещо. *Забрана за строеж. Забрана да се използва детският труд. Фирмата наруши забраната за износ на оръжие.*
— **възбрана** *разш.*, **запрещение** *книж. остар.*, **вето** *юрид.*, **ембарго** *юрид.*, **табу** *прен.*
ант. → ***разрешение***, позволение, съгласие

ЗАБРАНЕН – Който не трябва да се извършва или използва. *Входът за външни лица е забранен. Пушенето е забранено. Забранена от властта демонстрация.*
— **непозволен, неразрешен, запретен** *книж. остар.*, **недопустим**
ант. → ***позволен***, разрешен, допустим

ЗАБРАНЯВАМ – Не позволявам да се върши, да се прави нещо, налагам волята си да не стане нещо. *Забранявам да се говори високо. Не можеш да ми забраниш да си изкажа мнението.*
— **запретявам** *книж. остар.*
ант. → ***позволявам***, разрешавам, давам, съгласявам се

ЗАБРЕМЕНЯВАМ – За жена или женско животно – хващам плод в утробата си. *Жена му пак е забременяла. Дълги години нямаше деца и когато забременя, беше голяма радост.*
— **зачевам**
V оставам в положение *разг.*

ЗАБРЪЩОЛЕВЯМ *разг. грубо* – вж. **заговорвам** 1. знач.

ЗАБУКСУВАМ *св.* – *прен.* вж. **зациклям** 1. знач.

ЗАБУЛВАМ – 1. вж. **закривам** 3. знач.;
2. *прен.* вж. **замрежвам** 2. знач.

ЗАБУНТУВАМ СЕ – *прен.* вж. **забушувам** 2. знач.

ЗАБУТАН – 1. вж. **затънтен**;
2. *разг. пренебр.* вж. **загубен** 2. знач.

ЗАБУТВАМ – Прибирам нещо така, че не може да се намери. *Не зная къде съм си забутала очилата. Къде си забутала книгата? Пак си забутал някъде документите.*
— **затурям** *разг.*, **смотавам** *разг.*
ант. → ***намирам***, откривам

ЗАБУТВАМ СЕ – Отивам на отдалечено, откъснато или труднодостъпно място. *Вие защо сте се забутали из тези диви места? Идва ми да се забутам някъде в провинцията.*
— **забивам се** *разг.*, **затънтвам се** *рядко*

ЗАБУЧВАМ – 1. вж. **забивам** 1. знач.;
2. вж. **затъквам** 1. знач.
3. вж. **набучвам** 1. и 2. знач.

ЗАБУШУВАМ 1. Започвам да действам с голяма разрушителна сила. *Вятърът забушува над равнината като бесен. Навън отново забушува страшна буря. Пожарът забушува с нова сила.*
— **развихрям се, разразявам се, завилнявам, забеснявам, разбушувам се, развилнявам се, разбеснявам се, залудувам** *прен.*
ант. → ***успокоявам се***, утихвам, стихвам, укротявам се
2. За вода – започвам силно да се вълнувам. *Морето отново забушува. Мътните води на реката забушуваха.*
— **разбушувам се, забунтувам се** *прен.*, **закипявам** *прен.*
ант. → ***успокоявам се***, утихвам, стихвам, укротявам се
3. За чувства – започвам да се проявявам с голяма сила. *Силен гняв забушува в гърдите му. Възмущение забушува в душата ѝ.*
— **закипявам** *прен.*
ант. → ***успокоявам се***, утихвам, уталожвам се

ЗАБЪБРЯМ *разг.* – вж. **заговорвам** 1. знач.

ЗАБЪБРЯМ СЕ *разг.* – вж. **заприказвам се**

ЗАБЪРБОРВАМ *разг. пренебр.* – вж. **заговорвам** 1. знач.

ЗАБЪРБОРВАМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **заприказвам се**

ЗАБЪРЗВАМ – 1. Започвам да бързам. *Накъде си забързал? Забързах да подготвя всичко.*
— **забързвам се, разбързвам се, засилвам се**
2. Почвам да вървя, да се движа по-бързо, ускорявам хода си. *Забързах по стълбите. Забързах към къщи. Забързах и на един дъх изкачих височината.*
— **забързвам се, избързвам, побързвам**
ант. → *забавям се*

ЗАБЪРЗВАМ СЕ – вж. **забързвам** 1. и 2. знач.

ЗАБЪРКАН *разг.* – 1. **заплетен** 2. знач.
2. *прен.* вж. **несвързан** 1. знач.

ЗАБЪРКВАМ – 1. *прен.* вж. **замесвам**;
2. *разг.* вж. **дезориентирам** 1. знач.
ЗАБЪРКВАМ СЕ – 1. вж. **замесвам се**;
2. вж. **объркам се** 1. и 2. знач.
3. *разг.* вж. **загубвам** се 1. знач.
ЗАБЪРСВАМ – 1. вж. **избърсвам**;
2. *жарг.* вж. **откраднам**
ЗАБЯГВАМ – вж. **емигрирам**
ЗАВАЙКВАМ *разг.* – вж. **завайквам се**
ЗАВАЙКВАМ СЕ *разг.* – Започвам гласно да изказвам мъката, болката си за постигнала ме беда или съжалението си за нещо. *Не можах да помогна на човека, завайка се жената. Какво си се завайкала за такива дреболии.*
— **затюхквам се** *разг.*, **заахквам** *разг.*, **завайквам** *разг.*, **затръшквам се** *разг.*, **развайквам се** *разг.*, **разтюхквам се** *разг.*
V закършвам ръце (пръсти) *разг.*
ЗАВАЛИЯ *разг.* – вж. **нещастен** 2. знач.
ЗАВАЛЯМ СЕ *разг.* – вж. **олюлявам се** 1. и 2. знач.
ЗАВАРВАМ – 1. При отиването си някъде виждам някого или нещо в някакво определено състояние, положение. *Когато се върнах вкъщи, заварих жена си заспала. Заварих стаята си почистена.*
— **сварвам, намирам**
2. Намирам някого или нещо някъде или попадам на някого обикн. неочаквано. *Заварил го на местопрестъплението. Колко пъти съм го заварвал в кафенето.*
— **сварвам, улучвам, случвам** *разг.*
ЗАВАРКА – вж. **запойка**
ЗАВАРЯВАМ – вж. **запоявам**
ЗАВАРЯВАНЕ – вж. **запойка**
ЗАВЕДЕНИЕ – 1. Обществено място за хранене и увеселение. *На морето има много заведения. В това заведение няма музика.*
— **локал** *книж.*, **ресторант, капанче** *разг.*
2. вж. **учреждение**
ЗАВЕЖДАМ[1] – 1. Водя някого или нещо в посока на отдалечаване, до друго място или стигам до определено място с някого, като го водя. *Завеждам коня в обора. Той ще те заведе в града. Заведи децата на разходка.*
— **отвеждам, закарвам, откарвам**
ант. → ***довеждам***, докарвам
2. Насочвам движението на някого, нещо към определено място или цел. *Завеждам детето на училище. Ще те заведа вкъщи. Завеждам гости на гарата.*
— **водя** *несв.*, **отвеждам, карам**[1] *несв. разг.*
3. За път, улица, пътека, следа и др. – водя до определено място някого или нещо. *Като тръгнете по тази улица, тя ще ви заведе точно до гарата.*
— **отвеждам, извеждам, закарвам** *разг.*
ЗАВЕЖДАМ[2] – вж. **ръководя** 1. знач.
ЗАВЕКИ *рядко* – вж. **завинаги** 1. знач.
ЗАВЕРА *остар.* – вж. **заговор**
ЗАВЕРАДЖИЯ *остар.* – вж. **заговорник**
ЗАВЕРБУВАМ – вж. **вербувам**
ЗАВЕСА – Плат или друга материя, която обикн. се спуска над прозорец и др., за да закрива или за украса. *Спускам завесите на прозореца. Тежки завеси. Дантелени завеси.*
— **перде**
ЗАВЀТ – Наставление, напътствие, последна воля, оставени от някого, за да се спазват и следват от неговите потомци, последователи. *Трябва да следваме заветите на нашите възрожденци.*
— **завещание** *разш.*
ЗАВЀТЕН – вж. **закътан** 2. знач.
ЗАВЀТЕН – 1. Който се пази, почита, като нещо скъпо. *Заветно място. Заветна мечта.*
— **свещен, съкровен**
2. вж. **желан** 1. знач.
ЗАВЕЩАВАМ – Предоставям, предавам нещо във владение, в наследство на някого. *Този имот имам от баща си и на сина си ще го завещая.*
— **оставям**
ЗАВЕЩАНИЕ – *разш.* вж. **завет**
ЗАВЕЯН *разг. пренебр.* – вж. **разсеян**
ЗАВЕЯНОСТ *разг. пренебр.* – вж. **разсеяност**
ЗАВЗЕМАМ – 1. Завладявам някакво място, настанявам се някъде. *Ако не беше полицията, бандитите щяха да завземат складовете и да ги разграбят. Ще успеят ли да завземат властта?*
— **заемам, вземам** *разг.*
2. вж. **завладявам** 1. знач.
ЗАВИВАМ[1] – 1. Променям под ъгъл посоката на движението си. *Завивам зад ъгъла. Те завиха покрай площада. Завий наляво.*
— **извивам, възвивам, свивам, криввам, свръщам, закривявам** *нар.*
2. Правя въртеливо движение на нещо, обръщам го около една точка в определена посока, за да го закрепя, стегна. *Завивам крушка. Завивам бушоните. Завивам гайка.*
— **навивам, завъртам, завинтвам, навинтвам**
ант. → ***развивам***, отвивам, отвъртам, развъртам, развинтвам, отвинтвам
ЗАВИВАМ[2] – 1. Слагам завивка, дреха върху някого така, че да го обхване от всички страни. *Завий добре детето, за да не настине. Завивам раменете си с шал.*
— **покривам, загръщам**
ант. → ***отвивам***, развивам
// ***отвивам***, откривам
// ***разголвам***, оголвам, заголвам, обнажвам
2. вж. **закривам** 3. знач.;
3. вж. **навивам** 1. знач.;
4. вж. **опаковам**;
5. *нар.* вж. **запретвам**
ЗАВИВКА – Тъкан, с която човек се покрива, когато лежи или спи. *Лежах в леглото завит с дебела завивка.*
— **покривка, покривало** *разш.*
ЗАВИДЕЛЯВА СЕ *рядко* – вж. **зазорява се**
ЗАВИЖДАМ – 1. Изпитвам недоброжелателно чувство, завист към някого, комуто се е случило нещо добро. *Завиждам му, че има висока заплата.*
— **зловиди ми се, зловиждам** *рядко*
2. *разг.* вж. **облазявам**
ЗАВИКВАМ – вж. **развиквам се**
ЗАВИЛНЯВАМ – вж. **забушувам** 1. знач.
ЗАВИНАГИ – 1. Докато някой или нещо съществува, за постоянно. *Някои събития остават завинаги в съзнанието на народа. Клетвата ни свързва завинаги.*
— **навеки** *книж.*, **вовеки** *старин.*, **завеки** *рядко*, **довеки (довека)** *нар.*
ант. → ***временно***
2. вж. **окончателно** 2. знач.

V во веки веков *книж.*, за (на) вечни времена *разг.*

ЗАВИНТВАМ – вж. **завивам**[1] 2. знач.

ЗАВИРАМ[1] – 1. Грубо доближавам нещо непосредствено до някого или грубо подавам нещо на някого. *Той ми завря чашата под носа. Завря до лицето ми листа.*

— **въвирам, навирам, тикам (тиквам)**

2. вж. **пъхам** 1. знач.

ЗАВИРАМ СЕ – 1. Вмъквам се, влизам обикн. в нещо тясно. *Завирам се под масата. Завирам се под кревата. Завирам се под юргана.*

— **пъхам се (пъхвам се), мушкам се (мушвам се), навирам се** *разг.*, **намъквам се** *разг.*, **тикам се** *разг.*

ант. → ***измъквам се***, излизам

2. *разг.* вж. **въвирам се** 1., 2., 3. и 4. знач.

ЗАВИРАМ[2] – 1. За течност – при нагряване до определена температура стигам до състояние да вря с шум, клокочене. *Водата в чайника заври. Супата всеки момент ще заври.*

— **възвирам, кипвам, закипявам, заклокотвам, заклокочвам, заклоквам** *разг.*

2. *прен. разг.* вж. **сгорещявам се** 2. знач.

ЗАВИСИМ – 1. Който не може да действа по своя воля и желание, който в действията и поведението си трябва да се съобразява с някого, нещо. *Зависима държава. По време на Възраждането българската църква се стреми да промени своето зависимо положение от Цариградската патриаршия.*

— **несамостоятелен, подчинен**

ант. → ***независим***, самостоятелен

*// **независим***, суверенен

*// **свободен***, независим, необвързан

2. Който зависи, определя се от някого, нещо. *Организмът му е все по-малко зависим от дрогата.*

— **подвластен** (*на*) *книж.*

ант. → ***независим***

ЗАВИСИМОСТ – 1. Липса на възможност да се действа по своя воля и желание. *Административна зависимост. Зависимост на общината от централната власт. Зависимост на децата спрямо родителите.*

— **несамостоятелност, подчиненост**

ант. → ***независимост***, автономия, самостоятелност, автономност

*// **независимост***, свобода, самостоятелност

2. вж. **взаимовръзка**;

3. *рядко* вж. **робство**

ЗАВИСТ – Мъчително, неприятно чувство, което предизвикват у някого чуждите успехи или достойнства. *Щастието на приятеля му събуждаше у него завист.*

— **ревност** *рядко*

ЗАВИТ – 1. вж. **подвит** 1. знач.;

2. вж. **запретнат**

ЗАВЛАДЯВАМ – 1. Нахлувам в чужда територия и я поставям под своя власт. *Завладявам чужди земи. През 1393 г. турците завладяват Търново.*

— **завземам, превземам, завоювам, покорявам, окупирам**

2. *прен.* За чувство, мисъл, желание и под. – изцяло изпълвам съзнанието на някого. *Някакво лошо предчувствие ме бе завладяло. Мисълта да замина в чужбина напълно завладя съзнанието ми.*

— **обземам, обхващам, овладявам, обсебвам** *прен.*, **обладавам** *книж.*

ант. → ***напускам***, оставям

3. *прен.* За нещо – силно въздействам върху мислите и чувствата на някого, правя някой да се отдаде изцяло на нещо. *Книгата така ме завладя, че я прочетох на един дъх. Работата ме завладява все повече.*

— **увличам**

4. *прен.* вж. **спечелвам** 3. знач.

V вземам (грабвам) сърцето на някого *разг.*, влизам в сърцето (душата) на някого *разг.*, спечелвам (завладявам, пленявам) сърцето на някого *разг.* към 3. знач.

ЗАВЛИЧАМ – 1. С мъкнене, с влачене отнасям, откарвам нещо (обикн. тежко) някъде. *Завлякох до перона тежкия куфар. Няколко здравеняци завлякоха товара до пътя.*

— **замъквам, отмъквам**

ант. → ***довличам***, домъквам, дотътрям, дотеглям

2. С влачене, тътрене придвижвам, отвеждам някого някъде. *Хванаха го под ръка и го завлякоха в страничната улица. Някой е завлякъл коня в гората.*

— **замъквам, отвличам, отмъквам**

ант. → ***довличам***, домъквам

3. За природни стихии, обикн. вода, дъжд и под. – нося със себе си, с течението си. *Водата завлича със себе си всичко, което ѝ е по пътя. Пороят е завлякъл сеното му.*

— **отнасям, отвличам, отмъквам, замъквам**

ант. → ***довличам***, домъквам

4. *разг.* Не връщам нещо, което дължа, ощетявам някого с нещо. *Той завлече толкова хора, не им върна парите. Завлече ме с доста пари.*

— **замъквам** *разг.*, **закърпвам** *разг.*

5. вж. **замъквам** 1. знач.

ЗАВЛИЧАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **довличам се** 1. знач.;

2. *грубо* вж. **запилявам се** 1. знач.

ЗАВОАЛИРАМ *книж.* – вж. **прикривам** 1. знач.

ЗАВОД – Едро промишлено предприятие. *Циментов завод.*

— **фабрика**

ЗАВОДСКИ – Който се отнася до завод. *Заводски работник. Заводски хляб.*

— **фабричен**

ЗАВОЕВАНИЕ – *прен.* вж. **постижение** 1. знач.

ЗАВОЕВАТЕЛ – 1. Човек, който завладява, завоюва чужди територии. *Народът се вдигна на борба срещу завоевателите.*

— **поробител, окупатор, окупант** *рядко*, **конквистадор** *прен. книж.*, **заробител** *рядко*

ант. → ***освободител***, избавител

2. вж. **покорител**

ЗАВОЕВАТЕЛЕН – вж. **агресивен** 1. знач.

ЗАВОЙ – 1. Място, където път, река и под. извиват дъгообразно. *Тук реката прави завой. Колата се скри зад първия завой. Пътят е с много завои.*

— **извивка, криволица, кривина** *обикн. мн.*, **кривол** *нар.*, **зигзаги, лъкатушки** *нар.*

2. *прен.* вж. **прелом**

ЗАВОНЯВАМ – вж. **размирисвам се** 1. знач.

ЗАВОЮВАМ – 1. вж. **завладявам** 1. знач.;

2. вж. **спечелвам** 3. и 4. знач.

ЗАВРАГА *диал.* – вж. **напразно**

ЗАВРЪЩАМ *диал.* – 1. вж. **извръщам**;

2. вж. **запретвам**;

3. вж. **наминавам**

ЗАВРЪЩАМ СЕ – 1. вж. **връщам се** 1. знач.;
2. *диал.* вж. **извръщам се**

ЗАВЧАС *разг.* – 1. вж. **веднага** 1. знач.;
2. вж. **набързо** 1. знач.

ЗАВЪЖДАМ – вж. **развъждам** 1. знач.

ЗАВЪЖДАМ СЕ – *прен.* вж. **навъждам се** 1. знач.

ЗАВЪРВЯВАМ – 1. Започвам да вървя, да се местя в пространството с помощта на краката си. *Настигнах баща си и завървях с него. Завървях бързо към къщи.*
— **закрачвам, заходвам, запристъпвам**
2. вж. **задвижвам се** 1. знач.
V давам крачка *разг.* към 1. знач.

ЗАВЪРЗАК *разг.* – вж. **дребосък** 1. знач.

ЗАВЪРЗВАМ – вж. **връзвам** 1., 2. и 3. знач.

ЗАВЪРКУЛКА *разг.* – вж. **драскулка** 1. знач.

ЗАВЪРТАМ – вж. **завивам**[1] 2. знач.

ЗАВЪРТЯВАМ (ЗАВЪРТАМ) – Правя еднократно въртеливо движение на нещо около една точка (обикн. ключ, бутон и под.) *Завъртам два пъти ключа на вратата. Завъртявам копчето на апарата.*
— **превъртам, врътвам, извъртявам, обръщам**

ЗАВЪРТЯВАМ СЕ *разг.* вж. **наминавам**

ЗАВЪРШВАМ – 1. Слагам край на нещо, правя нещо да е готово. *Завършвам висшето си образование. Успяхме да завършим преговорите. Ще завършим строежа още тази година.*
— **свършвам, привършвам, приключвам, финализирам, довършвам, изкарвам**[2] *разг.*
ант. → ***започвам***, почвам, захващам, хващам, начевам, подкачам, подемам, подхващам, пристъпвам // ***започвам***, почвам, стартирам
2. Стигам до своя край. *Изпитът завърши. Войната завърши. Преговорите завършиха. Изборната кампания завърши. Състезанието завърши успешно.*
— **свършвам, приключвам, финиширам** *прен.*
ант. → ***започвам***, почвам, стартирам, тръгвам, начевам
3. Имам край, завършек. *Романът завършва с епилог. Думата „възход" завършва на съгласна.*
— **свършвам, окончавам** *(огр.)*
ант. → ***започвам***, почвам, начевам
V слагам (поставям, турям) точка (кръст) на нещо *разг.*, слагам (турям) край на нещо *разг.*, слагам (поставям, турям) точка на (над, върху) „и"-то *разг.* към 1. знач.

ЗАВЪРШЕК – вж. **край**[1] 1. и 2. знач.

ЗАВЪРШЕН – 1. Който е доведен до своя край. *Завършен роман. Завършено образование. Завършена симфония. Завършена сделка.*
— **довършен, привършен, свършен, приключен, финализиран**
ант. → ***незавършен***, недовършен, несвършен, недосвършен, недоправен, недоизкаран
2. вж. **готов** 1. знач.;
3. вж. **изграден**

ЗАВЯВАМ[1] – вж. **повявам** 1. знач.

ЗАВЯВАМ[2] – вж. **отвявам**

ЗАВЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **запилявам се** 1. знач.

ЗАВЯХВАМ – 1. вж. **увяхвам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **залинявам**;
3. вж. **заздравявам**[2]

ЗАГАДКА – 1. Нещо, което е трудно обяснимо, тайнствено, странно. *Науката е разрешила вече много световни загадки. Изчезването на ръкописа е загадка.*
— **тайна, мистерия** *книж.*, **енигма** *книж.*, **мистика** *прен. книж.*
2. Нещо неясно, неразкрито, около което се правят различни предположения. *Това наистина е загадка – откъде той разполага с толкова пари? Тази жена за мен е загадка.*
— **енигма** *книж.*, **гатанка** *прен.*, **ребус** *прен.*
ант. → ***разгадка***, отгатка
3. вж. **тайна** 1. знач.

ЗАГАДЪЧЕН – 1. вж. **тайнствен**;
2. вж. **необясним**

ЗАГАДЪЧНОСТ – вж. **тайнственост**

ЗАГАЗВАМ – 1. *разг.* Попадам, изпадам в тежко, неприятно положение. *Ако мине ревизия, ще загазим. Гледай да не загазиш със сметките си. Захванах се с търговия и загазих.*
— **закъсвам** *разг.*, **хлътвам** *прен. разг.*, **втасвам** *само св. прен. разг. ирон.*
2. вж. **затъвам**
V оплесквам (оцапвам) я (го) *разг.*, затъвам (хлътвам) с двата крака *разг.*, влизам в киселото мляко *жарг.*, спукана (лоша) ми е работата *разг.* към 1. знач.

ЗАГАР – Леко зачервяване, потъмняване на кожата под въздействието на слънчевите лъчи. *Лицето ѝ има хубав, тъмен загар.*
— **тен, нагар** *разг.*

ЗАГАРЯМ – 1. За ястие, хранителен продукт – от прекомерно нагряване придобивам тъмен до черен цвят и особен, неприятен дъх и вкус. *Кифлите загоряха във фурната. Яденето ще загори. Баницата е загоряла.*
— **прегарям, изгарям**[1]
2. Получавам възтъмен цвят на кожата обикн. под въздействието на слънчевите лъчи. *Лицето ѝ загоря от слънцето и вятъра. На плажа загорях.*
— **почернявам, изгарям**[1]**, обгарям**[2]**, замургавявам, помургавявам**
3. вж. **засъхвам** 1. знач.

ЗАГАСВАМ – вж. **угасвам** 1. и 2. знач.

ЗАГАСНАЛ – вж. **угаснал** 1. знач.

ЗАГАСЯВАМ – вж. **угасявам** 1. и 2. знач.

ЗАГАСЯМ – вж. **угасявам** 1. и 2. знач.

ЗАГАТВАМ – 1. Говоря нещо с недомлъвки, със заобикалки, без да го изяснявам. *Трябва да му загатна, че имам нужда от пари. Никога не се доизказваше, само загатваше за някои проблеми.*
— **намеквам, подхвърлям, подмятам**
2. Казвам нещо бегло, между другото, без да наблягам на него. *Той ми загатна, че ще заминава в чужбина. В статията проблемите са само загатнати.*
— **споменавам, подхвърлям, подмятам**

ЗАГАТВАНЕ – вж. **намек**

ЗАГИВАМ – 1. Вървя към гибел. *Бизнесът му загива. Ако остана без работа, направо загивам. Като личност той загива.*
— **пропадам** *прен.*, **погубвам се**
2. вж. **умирам** 1. знач.;
3. вж. **изчезвам** 4. знач.
V отивам по дяволите *разг.* към 1. знач.

ЗАГИВАНЕ – вж. **гибел** 1. и 2. знач.

ЗАГЛАВЕН – Който се отнася до началото на пис-

мен текст. *Заглавна страница.*
— **титулен** *спец.*, **насловен** *рядко*
ЗАГЛАВИЕ – Име на книга, статия или друг текст, което стои в неговото начало, над текста. *Още не съм измислил заглавие на разказа си. Стихотворението е без заглавие.*
— **надслов (наслов)** *книж.*, **титул** *спец.*
ЗАГЛАВИКВАМ *разг.* – вж. **залисвам** 1. знач.
ЗАГЛАВЯМ *разг.* – вж. **заклещвам**
ЗАГЛАВЯМ СЕ *разг.* – вж. **заклещвам се**
ЗАГЛАДЕН – 1. вж. **гладък** 1. и 3. знач.;
2. *прен.* вж. **възпълен**
ЗАГЛАЖДАМ – вж. **изглаждам** 1. и 5. знач.
ЗАГЛАЖДАМ СЕ *разг.* – вж. **надебелявам**[1] 2. знач.
ЗАГЛЕЖДАМ – вж. **заглеждам се** 1. знач.
ЗАГЛЕЖДАМ СЕ – 1. Насочвам за повече време погледа си разсеяно, без определена цел към някого или нещо или спирам погледа си на някого, нещо, защото ми харесва. *Заглеждах се по витрините и изпуснах тролея. Той се заглежда по всяко хубаво момиче. Какво си се загледал по сестра ми?*
— **зазяпвам се** *разг.*, **заплесвам се** *разг.*, **заглеждам, зяпвам**[2] *разг.*, **зазяпвам** *разг.*
2. вж. **вглеждам се** 1. знач.
ЗАГЛОЗГВАМ – вж. **загризвам**
ЗАГЛУШАВАМ – 1. Правя нещо да не се чува, да заглъхне. *Мекият персийски килим заглушава стъпките ми. Опитвам се да заглуша дишането си.*
— **приглушавам**
ант. → ***засилвам***, усилвам
2. За силен звук, шум – временно правя някой или нещо (обикн. уши) да не чува. *Страшен шум ме заглуши за миг. Силната музика заглуши ушите ми.*
— **оглушавам, проглушавам**
3. *прен.* вж. **потискам** 2. знач.
ЗАГЛУШЕН – вж. **сподавен** 1. знач.
ЗАГЛУШЕНО – вж. **тихо** 4. знач.
ЗАГЛУШИТЕЛЕН – Който е много силен, гръмък и причинява неприятно слухово усещане, временно заглъхване на ушите. *Заглушителен гръм. Заглушителни викове.*
— **оглушителен, проглушителен**
ЗАГЛЪБВАМ *диал.* – вж. **затъвам**
ЗАГЛЪЗВАМ *нар.* – вж. **затъвам**
ЗАГЛЪХВАМ – вж. **утихвам** 1. знач.
ЗАГЛЪХНАЛ – 1. вж. **сподавен** 1. знач.;
2. вж. **притихнал**;
3. вж. **затънтен**
ЗАГНЕЗДВАМ СЕ – 1. Настанявам се, намествам се в тясно или прикрито място като в гнездо. *Котето се загнезди под дивана и не иска да излезе. Бунтовникът се е загнездил в пещерата. Загнездил се в едно къоше и не мърда оттам.*
— **вгнездявам се, нагнездвам се** *разг.*, **залоствам се** *разг.*, **задънвам се** *диал.*
2. *прен.* За мисъл, чувство и под. – проникам дълбоко, обземам съзнанието, душата. *Една мисъл се беше загнездила в главата му и не го оставяше на мира. У нея се загнезди някакво лошо предчувствие.*
— **засядам** *прен.*, **вгнездявам се** *прен.*, **вселявам се** *книж.*, **залягам**[1] *прен.*
ЗАГНИВАМ – За органически вещества – обхванат съм от процес на гниене и се развалям. *Ябълките загниват. Гредите загниват от дъжда.*
— **прогнивам, нагнивам, угнивам**
ЗАГНИЛ – вж. **гнил** 1. знач.
ЗАГНОЯВАМ – Започвам да набирам гной, ставам гноен. *Пръстът му загноява. Не мокри раната си, защото ще загнои.*
— **гноясвам, забирам**[1]**, набирам**[2]**, нагноявам, бера**[2] *несв.*, **гноя** *несв.*, **загноясвам** *разг.*, **нагноясвам** *нар.*
ЗАГНОЯВАНЕ – вж. **абсцес**
ЗАГНОЯСВАМ *разг.* – вж. **загноявам**
ЗАГОВАРЯМ – 1. вж. **заговорвам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **проговарям** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **проявявам се** 2. знач.
ЗАГОВАРЯМ СЕ – вж. **заприказвам се**
ЗАГОВОР – Тайно споразумение между група хора за дейност против някого. *Заговор срещу правителството. Кроят заговор. Политически заговор. Разкривам заговора.*
— **съзаклятие** *книж.*, **комплот** *книж.*, **конспирация, завера** *остар.*
ЗАГОВОРВАМ – 1. Започвам да говоря, да общувам с думи. *Заговорвам припряно. Заговорвам с равен глас. Заговорвам още от вратата.*
— **заговарям, заприказвам, забъбрям** *разг.*, **забърборвам** *разг. пренебр.*, **задърдорвам** *разг. пренебр.*, **задрънквам** *прен. разг. пренебр.*, **забръщолевям** *разг. грубо*, **захортувам** *нар.*, **загълчавам** *диал.*
ант. → ***мълквам***, замълчавам, замлъквам, смълчавам се, умълчавам се, занемявам, онемявам
2. Повеждам разговор с някого. *Той пръв заговори за дележа. Заговорихме за политика. Не смеех да го заговоря за сина му. Той искаше да ме заговори, но аз му обърнах гръб.*
— **заприказвам, заговарям, захортувам** *нар.*
ант. → ***замълчавам***, млъквам, смълчавам се, умълчавам се
3. вж. **проговарям** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **проявявам се** 2. знач.
V отварям дума (приказка, разговор, въпрос) за нещо, някого *разг.* към 2. знач.
ЗАГОВОРВАМ СЕ – вж. **заприказвам се**
ЗАГОВОРНИК – Участник в заговор. *Арестуваха го като опасен заговорник.*
— **съзаклятник** *книж.*, **конспиратор, комплотаджия** *рядко*
ЗАГОВОРНИЧА – Правя заговор. *Заговорничат против ръководството.*
— **съзаклятнича** *книж.*, **конспирирам, комплотирам** *книж. рядко*
ЗАГОВОРНИЧЕСКИ – Който се отнася до заговорник или е на заговорник. *Заговорническа група. Заговорническа дейност.*
— **съзаклятническа** *книж.*, **конспиративен**
ЗАГОВЯВАМ – вж. **запоствам**
ЗАГОЛВАМ – вж. **разголвам**
ЗАГОЛЕМЯВАМ *рядко* – вж. **наедрявам**
ЗАГОЛЕМЯВАМ СЕ – вж. **възгордявам се**
ЗАГОЛЕН – вж. **разголен** 1. знач.
ЗАГОРДЯВАМ СЕ *рядко* – вж. **възгордявам се**
ЗАГОРЕЩЕН *рядко* – вж. **нагорещен** 1. знач.
ЗАГОРЕЩЯВАМ *рядко* – вж. **нагорещявам** 1. знач.
ЗАГОРЕЩЯВАМ СЕ – вж. **сгорещявам се** 1. и 2. знач.

З

ЗАГОРЯЛ – 1. За ядене и под. – който е с особен, неприятен дъх и вкус поради прекомерно загряване на огън. *Не мога да ям загоряло ядене. Загоряло мляко.*
— **прегорен, прегорял, изгорял**
2. За човек, за кожата на тялото му – който е със загар, с кафеникав цвят, получен от въздействието на слънчевите лъчи. *Загоряло лице. Загоряла кожа.*
— **обгорял, почернял, изгорен, изгорял, изпечен, обветрен, замургавял, помургавял**
ЗАГРАБВАМ – вж. **присвоявам** 1. знач.
ЗАГРАДА *диал.* – вж. **ограда** 1. и 2. знач.
ЗАГРАЖДАМ – 1. Поставям ограда някъде или служа за преграда на нещо, като го отделям, очертавам. *Заграждам двор. Ще заградим обекта, за да не влизат крадци. Каменни стени заграждаха старинния град.*
— **ограждам, обграждам, опасвам**
ант. → ***разграждам***, отграждам
2. вж. **обкръжавам** 1. знач.;
3. вж. **прегражда̀м** 1. и 2. знач.
ЗАГРАЖДЕНИЕ – Ров, телено или друго съоръжение, което служи за ограждане на нещо с цел за предпазване, отбрана и под. *Телени заграждения.*
— **ограждение**
ЗАГРЕБВАМ – вж. **греба**
ЗАГРИЖВАМ СЕ – 1. Обземат ме грижи, тревоги. *Хората сериозно са се загрижили за бъдещето си. Загрижих се за препитанието си. Виждам, че си се загрижил за здравето си.*
— **замислям се** *прен.*, **угрижвам се, умислям се** *прен.*, **закахърявам се** *нар.*, **укахърявам се** *нар.*
2. вж. **разтревожвам се**;
3. вж. **погрижвам се** 2. знач.
ЗАГРИЖЕН – 1. Който има или е обзет от грижи, тревоги. *Виждаш ми се много загрижен. Загрижени са за детето си, което е болно.*
— **угрижен, кахърен** *нар.*, **укахърен** *нар.*
ант. → ***безгрижен***, безтревожен, безпечен
2. Който изразява грижа, тревога, безпокойство. *Загрижено лице. Загрижен поглед.*
— **угрижен, умислен, замислен**[1], **кахърен** *нар.*, **укахърен** *нар.*
ант. → ***безгрижен***
3. Който обръща внимание на нещо, проявява или съдържа активно отношение към нещо. *Всички сме загрижени за съдбата на предприятието. Загрижен съм за изхода от преговорите.*
— **заинтересован, заинтересуван**
ант. → ***безгрижен***, незаинтересован, нехаен, безхаберен
4. вж. **грижлив** 1. знач.
ЗАГРИЖЕНОСТ – 1. Тревожно чувство, вълнение за някого, нещо. *Погледът му изразяваше загриженост.*
— **угриженост**
ант. → ***безгрижност***, безгрижие
2. вж. **грижливост** 1. знач.
ЗАГРИЗВАМ – Започвам да гриза. *Загризвам ябълка.*
— **заглозгвам, заръфвам**
ант. → ***догризвам***, доизгризвам, доглозгвам, доръфвам, доизглозгвам, доизръфвам
ЗАГРОБВАМ – 1. *прен. разг.* вж. **унищожавам** 2. знач.;
2. *диал.* вж. **погребвам**
ЗАГРОЗЯВАМ – Правя някого или нещо да изглежда, да стане грозно. *Килимът е доста стар и загрозява стаята. Носът ѝ е гърбав и малко я загрозява. Отоците загрозиха лицето ѝ.*
— **грозя**[1] *несв.*, **разгрозявам** *разг. рядко*, **обезобразявам**
ант. → ***крася***, украсявам, разкрасявам, разхубавявам
ЗАГРОЗЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **погрознявам**
ЗАГРУБЯВАМ – 1. Обикн. за кожа на лице, ръце и под. – ставам груб, грапав. *Нежното ѝ лице загрубя от слънцето и вятъра. От работа ръцете му загрубяха.*
— **огрубявам**
ант. ***изфинвам се***
2. *прен.* Ставам груб, нечувствителен. *Животът е толкова тежък, че и най-нежните натури загрубяват. Душата му загрубя.*
— **закоравявам** *прен.*, **огрубявам** *прен.*
ЗАГРУБЯЛ – 1. За кожа на лице, ръце и под. който е загубил еластичност, мекота под въздействието на слънцето, вятъра, работа и др. *Загрубяла ръка. Загрубели пръсти. Загрубяло лице.*
— **огрубял, закоравял**
ант. → ***нежен***
2. *прен.* вж. **безчувствен** 2. знач.
ЗАГРЪЩАМ – 1. За тъкан, дреха, наметало и под. – покривам някого или нещо от всичките му страни. *Пеньоарът едва загръщаше дебелото ѝ тяло. Наметката го загръщаше от всички страни.*
— **обгръщам, обвивам**
ант. → ***отгръщам***, разгръщам
2. вж. **завивам**[2] 1. знач.
ЗАГРЯВАМ – 1. вж. **затоплям**;
2. *прен. разг.* вж. **разбирам** 1. и 2. знач.
ЗАГРЯВАМ СЕ – вж. **стоплям се** 1. и 2. знач.
ЗАГУБА – 1. Лишаване от нещо (обикн. материални ценности, пари и др.). *Още не са изчислени нанесените материални загуби. Загубите от земетресението са много големи. Понасям загуби.*
— **щета, вреда, зарар** *диал.*
ант. → ***печалба***, кяр, полза, облага, изгода, файда
2. Лишаване от нещо ценно, необходимо. *Загуба на паметта. Загуба на близък човек.*
— **загубване, изгубване**
3. Несполучлив край на състезание. *Лошата игра е причина за загубата ни. Завършихме състезанието с две загуби.*
— **поражение**
ант. → ***победа***, постижение
ЗАГУБВАМ – 1. Преставам да имам, да притежавам нещо, което поради невнимание съм изпуснал, оставил някъде, без да забележа. *Някъде съм си загубил ключовете. Това дете всеки път загубва по нещо. Загубих си очилата.*
— **изгубвам, губя** *несв.*, **затривам** *разг.*
ант. → ***намирам***, откривам
2. Търпя, понасям загуба, лишавам се от нещо, което съм имал или съм могъл да имам. *Загубвам на комар. Загубихме мача. Загубихме войната. Загубвам състезанието.*
— **изгубвам, губя** *несв.*
ант. → ***спечелвам***, печеля
3. Лишавам се от нещо ценно, което имам, или от възможността да имам, да придобия, да притежавам

нещо. *Партията им може да загуби властта. Можех да имам този имот, но го загубих.*

— **изгубвам, губя** *несв.*, **изпускам** *прен. разг.*, **изтървавам** *прен. разг.*

ант. → ***запазвам***, опазвам, задържам

// ***запазвам***, съхранявам, опазвам, увардвам

4. Лишавам се напълно или частично от присъщите ми качества. *Очите му загубиха блясъка си. Загубвам апетит. Загубвам еластичността си.*

— **изгубвам, губя** *несв.*

ант. → ***добивам***, получавам, придобивам, приемам

5. вж. **прахосвам** 2. знач.

ЗАГУБВАМ СЕ – 1. Преставам да знам посоката, в която трябва да вървя, не знам къде съм, как да отида при хора или места, които са ми познати. *Страх ме е да не се загубя в големия град. В тази мъгла може да се загубим.*

— **изгубвам се, губя се** *несв.*, **объркам се, залутвам се, заблуждавам се, дезориентирам се, забъркам се** *разг.*

ант. → ***ориентирам се***, оправям се

2. вж. **изчезвам** 1. и 2. знач.

V изпускам (изгървавам, загубвам, изгубвам) пусулата *разг.* към 1. знач.

ЗАГУБВАНЕ – вж. **загуба** 2. знач.

ЗАГУБЕН – 1. Който е с неизвестно местонахождение. *Загубени вещи. Загубен ключ. Загубено куче.*

— **изгубен**

ант. → ***намерен***, открит

2. *пренебр.* Който е глупав, прост, наивен, недодялан и не умее да се оправя, да използва обстоятелствата за лична полза. *Вярвам, че не си толкова загубен, за да се откажеш от такова изгодно предложение. Толкова е загубен, че не може да си защитава правата.*

— **захлупен** *разг. пренебр.*, **забутан** *разг. пренебр.*, **неоправен** *разг.*, **смотан** *разг. пренебр.*, **задръстен** *прен. разг. пренебр.*, **застрелян** *жарг. пренебр.*

ант. → ***отракан***, оправен, разтропан, ербап, окумуш, ачигьоз, пишкин

ЗАГУБЕНЯК *разг. пренебр.* – Глупав, прост, недодялан човек. *Смятаха го за загубеняк, но той направи кариера.*

— **смотаняк** *разг. пренебр.*, **вързанак** *разг. пренебр.*, **скапаняк** *жарг. пренебр.*, **задръстеняк** *жарг. пренебр.*, **прошляк** *жарг. пренебр.*

ЗАГЪВАМ – вж. **опаковам**

ЗАГЪВАЧЕН – вж. **опаковъчен**

ЗАГЪЛЧАВАМ *диал.* – вж. **заговорвам** 1. знач.

ЗАГЪЛЧАВАМ СЕ *диал.* – вж. **заприказвам се**

ЗАГЪРБВАМ – *прен. разг.* вж. **пренебрегвам** 1. знач.

ЗАД – 1. За означаване, че някой, нещо се намира, движи откъм гърба, задната част на някого или нещо, което също се движи. *Вървя зад всички. Камионът се движи зад колата.*

— **след, подир, подире** *разг.*

ант. → ***пред***

2. За означаване, че нещо се намира откъм гърба, задната част на някого, нещо. *Селото е зад хълма. Постройката е зад високия зид. Колелото е зад дървото.*

— **иззад, оттатък, отвъд**

ант. → ***пред***, отсам

ЗАДАВАМ СЕ – вж. **показвам се** 1. знач.

ЗАДАВЕН – вж. **сподавен** 1. знач.

ЗАДАВЯМ – За дим, кашлица и др. – причинявам затруднено, тежко дишане. *Задави ме димът от печката. Кашлицата ме задавя. Пушекът ги задавяше и те кашляха един след друг.*

— **задушавам, душа** *несв.*, **давя** *несв.*

ЗАДАВЯМ СЕ – Не мога да поемам въздух, да дишам. *Задавям се от кашлица. Задавям се от дима.*

— **давя се** *несв.*, **задушавам се, душа се** *несв. разг.*

ЗАДАЧА – 1. Нещо, възложено някому, което трябва да се изпълни и за което той е отговорен. *Изпълних задачата, която ми възложиха. Бойна задача. Специална задача.*

— **мисия, поръчение**

2. *прен.* вж. **задължение** 2. знач.

ЗАДВИЖВАМ – 1. Започвам да действам за постигане на нещо. *Трябва да задвижим нещата по този въпрос. Ще задвижа връзките си.*

— **задействам**

2. Привеждам нещо в движение, в действие. *Токът е много слаб и не може да задвижи релето.*

— **задействам**

3. Започвам да движа нещо. *Той задвижи устни. Цигуларят задвижи лъка.*

— **замърдвам**

ЗАДВИЖВАМ СЕ – 1. Започвам да се движа в пространството. *Той се задвижи от единия край на стаята до другия.*

— **завъртявам**

2. Започвам да извършвам движение в пространството. *Листата на дървото се задвижиха от вятъра. Тълпата се задвижи безпокойно. Пръстите му се задвижиха.*

— **замърдвам, замърдвам се, зашавам**

ЗАДГРАНИЧЕН – вж. **чуждестранен** 1. знач.

ЗАДГРОБЕН – 1. Според религиозните представи – който съществува след смъртта. *Той вярва в задгробния живот. Човечеството е измислило задгробния свят.*

— **отвъден** *книж.*

ант. → ***земен***

2. *прен.* За глас, звук, лице и под., който е лишен от жизненост. *Той ѝ отговори със задгробен глас.*

— **мъртвешки**

ЗАДЕБЕЛЯВАМ[1] *разг.* – вж. **надебелявам**[1] 1. знач.

ЗАДЕБЕЛЯВАМ[2] *рядко* – вж. **надебелявам**[2]

ЗАДЕЙСТВАМ – 1. вж. **задвижвам** 1. и 2. знач.;

2. *разг.* вж. **активизирам** 1. знач.;

3. вж. **тръгвам** 2. знач.

ЗАДЕЙСТВАМ СЕ – вж. **тръгвам** 2. знач.

ЗАДЕЛЯМ – Запазвам за някого или определям за някаква цел нещо. *Ще заделя една сума за детето. Всеки месец заделям от заплатата си за нова кола.*

— **отделям**

ЗАДЕН – 1. Който се намира откъм нелицевата страна на нещо. *Заден двор. Задна част на сградата. Заден джоб.*

— **дирен** *диал.*

ант. → ***преден***

2. Който стои, намира се най-отзад. *Сядат на задните чинове. Задни редици. Задна колона. Задно място.*

— **последен, ариергарден** *книж.*

ант. → ***преден***, пръв, челен, авангарден

ЗАДИГАМ *разг.* – 1. вж. **открадвам**;
2. вж. **крада**;
3. вж. **отвличам** 1. знач.

ЗАДИМЕН – 1. Който е изпълнен с дим, пушек. *Задимено кафене. Задимена стая. Задимена квартира.*
— **одимен, опушен, запушен, димен, димлив** *разг.*
ант. → ***проветрен***
2. вж. **опушен** 1. знач.
V лисици да ловиш *разг.* към 1. знач.

ЗАДИМЯВАМ[1] – вж. **запушвам**[1]

ЗАДИМЯВАМ[2] – Изпълвам, напълвам някакво пространство или помещение с дим, пушек. *Фабриката задимява жилищния район. Много си задимил стаята.*
— **опушвам, запушвам**[2]**, одимявам**
ант. → ***проветрявам***

ЗАДИРКА *диал.* – вж. **флирт**

ЗАДИРЯМ – вж. **флиртувам**

ЗАДИРЯНЕ – вж. **флирт**

ЗАДКУЛИСЕН *книж.* – вж. **таен** 2. знач.

ЗАДКУЛИСНО *книж.* – вж. **тайно** 1. знач.

ЗАДЛЪЖНЯВАМ – Ставам длъжник някому, правя, направям дългове. *Задължнявам на банка. Не искам да задължнявам.*
— **заборчлявам** *разг.*, **борчлясвам** *простонар.*
ант. → ***издължавам се***, изплащам се, наплащам се
V влизам вътре *разг.*

ЗАДЛЪЖНЯЛ – вж. **длъжен** 1. знач.

ЗАДМИНАВАМ – 1. При движение отивам по-напред от някого, нещо. *Автомобилът задмина камиона. Задминах всички участници в надбягването. Една кола ме задмина.*
— **изпреварвам, надпреварвам, преварвам** *разг.*, **надминавам, подминавам, отминавам**
2. *прен.* Отивам по-напред по добри или лоши дела от някого. *Тя бързо задмина съучениците си по успех. Гледай да не го задминеш по лоши оценки.*
— **надминавам, изпреварвам, преварвам** *разг.*
ант. → ***изоставам***

ЗАДНЕШКАТА *разг.* – вж. **заднешком**

ЗАДНЕШКОМ – В положение на обърнат с гръб към някого, нещо. *Отстъпвам заднешком. Напускам стаята заднешком.*
— **заднешката** *разг.*, **гърбом, гърбешком, гърбешката** *разг.*

ЗАДНИЦА – Задна част на дреха. *Задницата на сакото е разпрана.*
— **гръб**
ант. → ***предница***, предник

ЗАДОВОЛЕН – 1. Който е получил това, което е искал, очаквал, към което се е стремил. *Очакваше, че баща му ще остане задоволен от отговора му.*
— **удовлетворен, доволен**
ант. → ***незадоволен***, неудовлетворен, недоволен
2. За чувство, желание, нужда – който е постигнал целта си. *Задоволено любопитство. Задоволени потребности.*
— **удовлетворен, утолен** *прен.*
ант. → ***незадоволен***, неудовлетворен, неутолен

ЗАДОВОЛЕНОСТ – вж. **задоволство**

ЗАДОВОЛИТЕЛЕН – Който задоволява, който отговаря на обикновени, неособено високи изисквания. *Задоволителен успех. Задоволителни постижения.*
— **удовлетворителен**
ант. → ***незадоволителен***, неудовлетворителен

ЗАДОВОЛСТВО – Спокойно, приятно чувство от постигането на нещо желано. *Душата ѝ беше изпълнена с радост и задоволство. Изпитвам задоволство от работата. Изразих задоволството си от решението на ръководството.*
— **доволство**[1]**, удовлетворение, задоволеност, удовлетвореност**
ант. → ***незадоволство***, недоволство, неудовлетворение

ЗАДОВОЛЯВАМ – 1. Правя някой да бъде доволен, да получи или да има това, което желае или от което има нужда, или с качествата си отговарям на нечии изисквания. *Не трябва да задоволяваш всичките му капризи. Пиесата напълно задоволява и най-изискания вкус.*
— **удовлетворявам**
2. вж. **утолявам**

ЗАДОМЕН – вж. **женен**

ЗАДОМЯВАМ *нар.* – вж. **оженвам**

ЗАДОМЯВАМ СЕ *нар.* – вж. **женя се** 1. знач.

ЗАДРАСКВАМ – Заличавам, унищожавам с черта, с драскане нещо написано. *Задрасках последните два реда от писмото.*
— **зачертавам, зачеркваМ**

ЗАДРУЖЕН – 1. Който се извършва заедно с други, който обхваща повече от едно лице. *Задружни усилия. Задружен труд.*
— **дружен, общ, колективен, съвместен, единен**
ант. → ***единичен***, самостоятелен, индивидуален
2. вж. **единен** 1. знач.

ЗАДРУЖНО – При участието на много лица, с общи усилия. *Работим задружно. Трябва да действаме задружно.*
— **заедно, съвместно, дружно, колективно, общо, наедно** *разг.*
ант. → ***поотделно***, отделно, поединично
V ръка за ръка *разг.*, рамо до рамо *разг.*

ЗАДРУЖНОСТ – вж. **единство** 2. знач.

ЗАДРЪЖКА – 1. вж. **пречка**;
2. *Обикн. мн.* вж. **скрупули**

ЗАДРЪНКВАМ – *прен. разг. пренебр.* вж. **заговорвам** 1. знач.

ЗАДРЪНКВАМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **заприказвам се**

ЗАДРЪСТВАМ – 1. Запълвам, заемам някакъв отвор, кухина към нещо, така че нищо да не може да влезе или да мине оттам. *Сажди са задръстили комина на печката и той не може да тегли. Внимавай да не задръстиш канала на мивката. Тинята може да задръсти рибарника.*
— **запушвам**[3]**, затлачвам**
ант. → ***отпушвам***
2. Изпълвам някакво пространство до краен предел, така че то става непроходимо. *Автомобили са задръстили уличното платно. Тълпата задръсти входа към стадиона.*
— **заприщвам, запушвам**[3]
ант. → ***отпушвам***, отприщвам

ЗАДРЪСТЕН – 1. *прен. разг. пренебр.* вж. **глупав** 2. знач.;
2. *прен. разг. пренебр.* вж. **загубен** 2. знач.

ЗАДРЪСТЕНЯК *жарг. пренебр.* – вж. **загубеняк**

ЗАДРЯМАЛ – *прен.* вж. **притихнал**

ЗАДРЯМВАМ – Изпадам в състояние на полусън. *Бях задрямал, когато някой почука на вратата.*

— **унасям се**
ант. → ***разсънвам се***
ЗАДУХ – вж. **астма**
ЗАДУХВАМ – вж. **повявам** 1. знач.
ЗАДУШАВАМ – Умъртвявам човек или животно, като прекъсвам, спирам дишането му със стискане на гърлото или затваряне на устата и носа. *Той я стисна силно за гърлото и за малко да я задуши. Лисицата започна да задушава заека.*
— **удушавам, душà** *несв.*, **давя** *несв.*
2. вж. **задавям**;
3. *прен.* вж. **потискам** 2. знач.
ЗАДУШАВАМ СЕ – вж. **задавям се**
ЗАДУШЕВЕН – 1. Който е много искрен, откровен. *Задушевен разговор. Задушевна изповед. Задушевен тон.*
— **интимен, сърдечен**
2. вж. **уютен** 1. знач.
ЗАДУШЕВНОСТ – 1. Непринудена топлота, дълбока искреност. *В разговора ни нямаше онази задушевност, с която бях свикнал.*
— **интимност, сърдечност**
2. вж. **уют** 1. знач.
ЗАДУ̀ШЕН – В който трудно се диша, понеже въздухът не е достатъчно чист, свеж. *Задушна нощ. Задушен въздух.*
— **душен, задушлив, запарен, спарен**
ант. → ***свеж***, пресен, чист
// ***свеж***, прохладен, хладен
ЗАДУШЁН – вж. **сподавен** 1. и 2. знач.
ЗАДУШЛИВ – вж. **задȕшен**
ЗАДЪЛБАВАМ – *прен.* вж. **задълбочавам се** 2. знач.
ЗАДЪЛБАВАМ СЕ – *прен.* вж. **задълбочавам се** 2. знач.
ЗАДЪЛБОЧАВАМ – вж. **засилвам** 3. знач.
ЗАДЪЛБОЧАВАМ СЕ – 1. Отдавам цялото си внимание на нещо така, че се откъсвам в момента от всичко останало наоколо. *Задълбочавам се в мислите си. Задълбочавам се над чертежа. Изключих телефона, за да мога да се задълбоча в книгата.*
— **вдълбочавам се, вглъбявам се** *книж.*, **углъбявам се** *книж.*, **съсредоточавам се, концентрирам се** *книж.*
ант. → ***разсейвам се***, отвличам се, отплесвам се, разсредоточавам се, разконцентрирам се, разцентровам се, отнасям се
2. Навлизам надълбоко, в подробности по дадена тема, проблем. *Разговорът се задълбочи в друга насока. Авторът се е задълбочил в проблеми от морално-етично естество.*
— **задълбавам** *прен.*, **задълбавам се** *прен.*, **заоравам** *прен.*
3. вж. **внимавам** 1. знач.;
4. вж. **вниквам**;
5. вж. **засилвам се** 2. знач.
ЗАДЪЛБОЧЕН – 1. Който вниква в същността на нещата, който се отличава със сериозност, обхващане на проблемите в тяхната дълбочина и богато съдържание. *Задълбочен учен. Задълбочени познания. Задълбочен анализ.*
— **проникновен** *книж.*, **дълбок** *прен.*, **сериозен** *прен.*
ант. → ***незадълбочен***, повърхностен, несериозен, лекоат
// ***незадълбочен***, бегъл, повърхностен, формален
2. Който показва съсредоточено внимание, насочване на съзнанието към нещо. *Задълбочен поглед. Задълбочен израз на лицето.*
— **вдълбочен, вглъбен** *книж.*, **углъбен** *книж.*, **съсредоточен, концентриран** *книж.*
ант. → ***разсеян***, отнесен, занесен, отвеян, завеян
3. вж. **внимателен** 1. знач.
ЗАДЪЛБОЧЕНОСТ – 1. Голяма съдържателност на нещо. *Научният му труд се отличава с голяма задълбоченост. Задълбоченост на мисълта. Задълбоченост на анализа.*
— **дълбочина** *прен.*, **дълбина** *прен. поет.*, **глъбина** *прен. поет.*
ант. → ***повърхностност***, незадълбоченост, плиткост
2. Качество или състояние на човек, който е съсредоточил вниманието си в нещо. *Нямаше у него онази задълбоченост, която помнех от ученическите му години. Излязох тихо от стаята, за да не смутя задълбочеността му в решаване на задачите. Майка му се радваше на задълбочеността, с която учеше уроците си.*
— **вдълбоченост, вглъбеност** *книж.*, **углъбеност** *книж.*, **съсредоточеност**
ант. → ***разсеяност***, невнимание, невнимателност, отвеяност, завеяност
ЗАДЪЛЖАВАМ – 1. вж. **ангажирам** 1. и 2. знач.
2. вж. **принуждавам** 1. знач.
ЗАДЪЛЖАВАМ СЕ – 1. вж. **ангажирам се** 1. знач.;
2. вж. **наемам се**;
3. *разш.* вж. **обещавам**
ЗАДЪЛЖЕН – вж. **длъжен** 2. и 3. знач.
ЗАДЪЛЖЕНИЕ – 1. Нравствено изискване, което човек трябва да изпълни като член на обществото, независимо от желанието му. *Задължение на родителите е да се грижат за децата си. Задължение на всеки гражданин е да плаща редовно данъците си. Той мечтаеше за любов без задължения.*
— **дълг, ангажимент, обязаност** *книж.*, **отговорност**
2. Нещо, което трябва да се извърши, изпълни. *Чистенето на къщата е мое задължение. Задължението ми като учител е да внимавам за дисциплината. Като ръководител имам разнообразни задължения.*
— **задача** *прен.*, **работа, грижа** *прен.*, **обязаност** *книж.*, **функция** *книж.*, **длъжност** *рядко*
3. *Обикн. мн.* вж. **дълг** 1. знач.
ЗАДЪЛЖИТЕЛЕН – 1. Който трябва непременно да се изпълнява. *Задължително изучаване на чужд език. Задължително образование. Заминаването му е задължително.*
— **обезателен** *книж.*, **наложителен**
ант. → ***незадължителен***, доброволен, драговолен
2. Който в един и същ вид е налице някъде или при определен случай. *Тя посрещаше гостите си със задължителната за една домакиня усмивка. Задължителна всекидневна разходка. Магазинът е украсен със задължителната за Коледа украса.*
— **неотменен** *книж.*, **неизбежен**
ЗАДЪЛЖИТЕЛНО – вж. **непременно**
ЗАДЪНВАМ СЕ *диал.* – вж. **загнездвам се** 1. знач.
ЗАДЪРДОРВАМ *разг. пренебр.* – вж. **заговорвам** 1. знач.

ЗАДЪРЖАМ – 1. Не давам възможност на някого, нещо да падне или улавям някого, нещо, без да му давам свобода на движение. *Задържам вратата да не се затвори. Задържам кучето, за да не избяга. Ако не бях го задържал, щеше да падне от дървото.*

— **удържам, държа** *несв.*

ант. → ***пускам***, отпускам

2. Правя или принуждавам някого, нещо да не върви, да не отива някъде. *Нищо не може да ме задържи в тази къща. Не можах да го задържа да не излиза в това студено време.*

— **спирам, възпирам, удържам, запирам** *нар.*

ант. → ***пускам***

3. вж. **запазвам** 3. знач.;

4. вж. **залавям**;

5. вж. **арестувам** 1. знач.;

6. вж. **сдържам**;

7. вж. **бавя** 2. и 3. знач.;

8. вж. **преча** 1. знач.

ЗАДЪРЖАМ СЕ – 1. вж. **застоявам се** 1. и 2. знач.;

2. вж. **оставам** 1. и 2. знач.

ЗАДЪРЖАН – *като същ.* вж. **арестант**

ЗАДЪРПВАМ – Започвам със сила да се мъча да придвижа, приближа нещо към себе си или в определена посока. *Детето бе паднало, подадох му ръка и го задърпах. Той ме задърпа за ръката.*

— **затеглям**

ЗАДЪХАН – Който диша бързо и тежко, обикн. от умора. *Едно задъхано момче ме спря на улицата.*

— **запъхтян, разпъхтян**

ЗАДЪХВАМ СЕ – Дишам тежко и ускорено, не мога да си поема дъх. *Задъхвам се от тичане. Задъхвам се от вълнение.*

— **запъхтявам се, разпъхтявам се**

ЗАДЯВАМ *разг.* – 1. вж. **закачам**[2] 2. знач.;

2. вж. **флиртувам**;

3 *прен.* вж. **безпокоя** 2. знач.

ЗАДЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **шегувам се**

ЗАДЯВКА *разг.* – вж. **шега**

ЗАЕДНО – 1. Едновременно или на едно място с някой друг. *Живеем заедно. Работим заедно по един проект.*

— **съвместно, наедно** *разг.*

ант. → ***отделно***, поотделно, самостоятелно, поединично

2. Общо всички, едновременно събрани всички. *Тръгнахме заедно към чифлика. Заедно подехме песента.*

— **вкупом, ведно** *поет.*, **наедно** *разг.*

ант. → ***поотделно***, поединично

3. При участието на много лица, с общи усилия. *Трябва да действаме заедно. Основните въпроси се решават заедно.*

— **съвместно, задружно, дружно, колективно, общо, наедно** *разг.*

ант. → ***поотделно***, отделно, поединично

4. *С предл. с.* При участието на нещо друго, някой друг. *Той пееше заедно с нея. Влязох заедно с непознатата жена в салона.*

— **едновременно, наедно** *разг.*, **съвместно, ведно** *поет.*, **барабар** *простонар.*

5. Без да се изключва някой, нещо при някакво действие. *Продавам апартамента заедно с мебелите. Всички заедно се преместихме в съседния град. Цялата рота заедно премина на страната на противника.*

— **вкупом, накуп, наедно** *разг.*, **анблок** *книж.*, **изцяло** *рядко*

6. Едновременно с друг (други), с нещо друго. *Тя, заедно с младежите, крачеше из снега. Той се трудеше заедно с тях.*

— **наравно, наред, редом, наедно** *разг.*, **барабар** *простонар.*

V ръка за ръка *разг.*, рамо до рамо *разг.* към 1. и 3. знач.

V в пакет *разг.*, рамо до рамо *разг.* към 2. знач.

ЗАЕДРЯВАМ *диал.* – вж. **наедрявам**

ЗАЕКВАМ – Говоря със затруднение, с прекъсване и повтаряне на някои срички поради вроден недостатък или вълнение, смущение. *Когато се притесни, започва да заеква.*

— **пелтеча** *несв.*, **запъвам се** *разг.*, **препъвам се** *рядко*, **запецвам <се>** *диал.*

V плета (преплитам, сплитам, заплитам) <си> езика *разг.*, езикът ми се плете (преплита, заплита, сплита) *разг.*, мотая език *разг.*

ЗАЕМ – Предоставяне на парични средства от едни лица на други за временно ползване при установени в договор условия за връщането им с изплащане на лихва. *Дългосрочен заем. Международен заем. Заем за покупка на жилище.*

— **кредит**

ЗАЕМАМ – 1. Настанявам се, разполагам се някъде, върху някакво пространство, място, което запълвам. *Гостите са заели всички стаи. Компанията беше заела левия ъгъл на салона. Защо си заел цялото ми бюро?*

— **окупирам** *разш.*

ант. → ***освобождавам***, опразвам

2. вж. **завземам** 1. знач.;

3. вж. **запазвам** 4. знач.;

4. вж. **ангажирам** 3. знач.;

5. вж. **заимствам**

ЗАЕМАМ СЕ – 1. вж. **залавям се** 2. знач.;

2. вж. **наемам се**

ЗАЕМКА – *разш.* вж. **заимстване**

ЗАЕМОДАВЕЦ вж. **заемодател**

ЗАЕМОДАТЕЛ – Лице или банков институт, който предоставя на някого заем. *Заемодателят му го преследва за неизплатени дългове.*

— **заемодавец, кредитор**

ант. → ***длъжник***, дебитор

ЗАЕТ – 1. Който има много работа, който не разполага със свободно време. *Той е много зает човек. Най-заети са децата в осми клас.*

— **ангажиран, заангажиран, натоварен, претоварен**

ант. → ***свободен***, незает, неангажиран, незаангажиран, айляк

2. вж. **запазен** 4. знач.

ЗАЕТОСТ – Състояние на голяма обремененост с работа, задължения. *Поради голямата си заетост не можах да ти се обадя. Заетостта на студентите е много голяма.*

— **ангажираност, заангажираност, натовареност, претовареност, нагрузка** *нежел.*

ант. → ***неангажираност***, незаетост, незаангажираност

ЗАЕХТЯВАМ – Започвам да звуча силно, да се отразявам и да се чувам надалеч. *Земята заехтя*

под копитата на конете. Заехтя глас на славей.

— **заечавам, закънтявам, еквам**

ант. → ***отехтявам***, отечавам, откънтявам

ЗАЕЧАВАМ – вж. **заехтявам**

ЗАЖАДНЯВАМ – 1. вж. **ожаднявам**;

2. *прен.* вж. **закопнявам**

ЗАЖАДНЯЛ – вж. **жаден** 1. знач.

ЗАЖАДУВАМ – вж. **закопнявам**

ЗАЖУМЯВАМ – вж. **замижавам**

ЗАЗАРЯ *поет.* – вж. **зазорява се**

ЗАЗАРЯ СЕ *поет.* – вж. **зазорява се**

ЗАЗДРАВЯВАМ[1] – Правя нещо да стане по-здраво, по-устойчиво. *Заздравявам почвата. Заздравявам властта. Заздравявам дисциплината. Заздравявам позициите си.*

— **укрепвам**[2]**, стабилизирам, заякчавам, закрепвам**[1]**, оздравявам**[2]**, затвърдявам**[2] *прен.*, **уякчавам, подсилвам**

ант. → ***дестабилизирам***, отслабвам, разклащам

ЗАЗДРАВЯВАМ[2] – За рана – преставам да кървя или гноя и се покривам с нова тъкан. *Раната му не е опасна и скоро ще заздравее.*

— **оздравявам**[1]**, зараствам, завяхвам**

ЗАЗЕЛЕНЯВАМ – вж. **раззеленявам се**

ЗАЗЕЛЕНЯВАМ СЕ – вж. **раззеленявам се**

ЗАЗИЖДАМ – *разг.* вж. **вграждам**

ЗАЗОРЯВА – вж. **зазорява се**

ЗАЗОРЯВА СЕ – Настъпва ден, появява се слънчева светлина. *Станах, когато се зазоряваше. Щом се зазори, ще тръгнем на път.*

— **развиделява се, разсъмва се, съмва се, зазорява, съмва, разсъмва, съзорява се** *рядко*, **завиделява се** *рядко*, **раззаря се** *поет.*, **зазаря** *поет.*, **зазаря се** *поет.*, **зори** *поет.*, **разденва се** *диал.*

ант. → ***здрачава се***, свечерява се, притъмнява, смрачава се, стъмва се, стъмнява се, мръква се, мръква

ЗАЗУБРЯМ *разг. ирон.* – вж. **наизустявам**

ЗАЗЯПВАМ *разг.* – вж. **заглеждам се** 1. знач.

ЗАЗЯПВАМ СЕ *разг.* – вж. **заглеждам се** 1. знач.

ЗАИГРАВАМ – 1. Започвам да изпълнявам някакъв танц. *Селяните заиграха ръченица.*

— **затанцувам** *св.*

ант. → ***доигравам***, дотанцувам

2. Започвам да се движа бързо и некоординирано нагоре-надолу. *От вълнение химикалката заигра в ръката му. Слънчеви петна заиграха по белия сняг.*

— **заподскачам** *св.*

ЗАИМСТВАМ – Възприемам, усвоявам чужди идеи, сюжети, думи, мисли, навици, нрави и под. *Славяните са заимствали от траките много географски и лични имена. Българският език е заимствал много думи от руски.*

— **заемам**

ЗАИМСТВАН – вж. **неоригинален** 1. знач.

ЗАИМСТВАНЕ – Нещо (идея, тема, форма и под.), което е заето от чужди източници. *Културни заимствания. Сюжетно заимстване.*

— **заемка** *разш.*

ЗАИНАТЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **упорствам**

ЗАИНТЕРЕСОВАН – 1. Който изразява интерес. *Той се мъчеше да придаде на лицето си заинтересован вид.*

— **заинтересуван, неравнодушен, небезразличен**

ант. → незаинтересован, равнодушен, безразличен, дезинтересиран, апатичен, индиферентен

2. вж. **загрижен** 3. знач.

ЗАИНТЕРЕСОВАНОСТ – вж. **интерес** 1. знач.

ЗАИНТЕРЕСУВАМ – Предизвиквам, привличам нечий интерес. *Тази история много ме заинтересува.*

— **заинтригувам, интригувам**

ЗАИНТЕРЕСУВАМ СЕ – Проявявам интерес към някого, нещо. *Заинтересувах се за здравето му. Заинтересувах се какво пише в писмото.*

— **полюбопитствам, заинтригувам се, залюбопитствам** *рядко*

ЗАИНТЕРЕСУВАН – 1. вж. **заинтересован** 1. знач.;

2. вж. **загрижен** 3. знач.

ЗАИНТРИГУВАМ – вж. **заинтересувам**

ЗАИНТРИГУВАМ СЕ – вж. **заинтересувам се**

ЗАКАЛЕН – вж. **калѐн**

ЗАКАЛКА – Физическа или нравствена устойчивост на неблагоприятни условия, трудности, лишения. *На детето му липсва закалка. Революционна закалка.*

— **закаляване, каляване, калилка** *разг.*

ЗАКАЛЯВАМ – 1. Чрез нагряване и охлаждане придавам твърдост на метал. *Ковачът леко закали всяко от железата.*

— **калявам**

2. Правя някого да стане физически устойчив, издръжлив на студ и други неблагоприятни условия или да може да понася твърдо трудности, несгоди. *Трябва да закалим детето, защото често боледува. Суровият живот го закали.*

— **калявам, изпичам** *прен. разг.*

ант. → ***изнежвам***

ЗАКАЛЯВАНЕ – вж. **закалка**

ЗАКАНА – Проявено или заявено намерение да се причини зло. *Закана за убийство. Закана за отмъщение.*

— **заплаха, заплашване, заканване**

ЗАКАНВАМ СЕ – вж. **заплашвам** 1. знач.

ЗАКАНВАНЕ – вж. **закана**

ЗАКАНДИЛКВАМ СЕ *разг.* – вж. **заклащам се**

ЗАКАНИТЕЛЕН – вж. **заплашителен** 1. знач.

ЗАКАРВАМ – вж. **завеждам**[1] 1. и 3. знач.

ЗАКАХЪРЯВАМ СЕ *нар.* – 1. вж. **загрижвам се** 1. знач.;

2. вж. **разтревожвам се**

ЗАКАЧАЛКА – Приспособление за закачване на дрехи. *Стенна закачалка. Стояща закачалка.*

— **окачалка**

ЗАКАЧАМ[1] – 1. Прикрепвам нещо, обикн. в горния му край, така че да виси. *Закачам палтото си на закачалка. Закачам картина. Закачам яке.*

— **окачвам, веся** *несв.*, **увесвам** *разг.*

ант. → ***откачвам***

2. Захващам нещо към друго с някакво приспособление. *Закачам ремарке. Закачам още един вагон към влаковата композиция.*

— **прикачвам, скачвам**

ант. → ***откачвам***

ЗАКАЧАМ[2] – 1. Докосвам нещо при движение. *Колата за малко щеше да закачи колоездача и да го събори. Сокълът закачи с крилото си клона.*

— **засягам**

2. Отправям към някого шеговити думи, закачки. *Все*

ме закача за онази комична случка. Престани да ме закачаш.

— **подкача**[1] *разг.*, **задявам** *разг.*, **поднасям**[2] *разг.*, **занасям**[2] *разг.*, **майтапя** *разг.*, **кодоша** *разг.*, **бъзикам** *простонар.*

3. вж. **улучвам** 1. знач.;

4. *разг.* вж. **засягам** 1. знач.

5. вж. **дразня** 2. знач.;

6. *разг.* вж. **пипам** 1. знач.;

7. *прен. разг.* вж. **безпокоя** 2. знач.;

8. вж. **флиртувам**

ЗАКАЧАМ СЕ – вж. **шегувам се**.

ЗАКАЧКА – 1. вж. **шега**;

2. *разг.* вж. **флирт**

ЗАКАЧЛИВ – 1. Който обича да подхвърля остроумни, весели думи към някого, умее да предава веселостта си на другите. *Тя е весело и закачливо момиче. Закачливи деца.*

— **шеговит, дяволит**

2. Който изразява закачливост, шеговитост. *Закачлив поглед. Закачлив тон. Закачлив разговор. Закачливи очи.*

— **шеговит, игрив, дяволит**

ЗАКАЧЛИВЕЦ – вж. **шегобиец**

ЗАКАЧЛИВОСТ – Предизвикателна веселост. *В гласа му прозвуча закачливост. Тя го гледаше с някаква загадъчна закачливост.*

— **шеговитост, дяволитост**

ЗАКВАСА – вж. **подкваса**

ЗАКВАСКА – вж. **подкваса**

ЗАКИКОТВАМ СЕ *разг.* – вж. **разсмивам се**

ЗАКИПЯВАМ – 1. вж. **завирам**[2] 1. знач.;

2. *прен.* вж. **забушувам** 2. и 3. знач.

ЗАКИСВАМ – *разг. рядко* вж. **застоявам се** 2. знач.

ЗАКИСКВАМ СЕ – вж. **разсмивам се**

ЗАКИТВАМ *нар.* – вж. **окичвам**

ЗАКИЧВАМ – вж. **окичвам**

ЗАКЛАТУШКВАМ – вж. **залюлявам** 1. знач.

ЗАКЛАТУШКВАМ СЕ – вж. **заклащам се**

ЗАКЛАЩАМ (ЗАКЛАТВАМ) – вж. **залюлявам** 1. знач.

ЗАКЛАЩАМ СЕ (ЗАКЛАТВАМ СЕ) – Тръгвам нанякъде като се клатя, люлея. *Тя стана от стола и се заклати към вратата. Патиците се заклатиха към езерото.*

— **заклатушквам се, залюлявам се, залюшквам се, закандилквам се** *разг.*

ЗАКЛЕВАМ – Задължавам някого с клетва да извърши или да не извърши нещо. *Заклевам те да не споделяш с никого тази тайна.*

— **заклинам** *несв. поет.*, **заричам** *разг.*

ЗАКЛЕВАМ СЕ – 1. вж. **кълна се** 1. знач.;

2. вж. **обещавам**

ЗАКЛЕЙМЯВАМ *книж.* – вж. **разобличавам** 1. знач.

ЗАКЛЕЩВАМ – Притискам, стягам, прихващам нещо като с клещи или обхващам нещо, някого така, че да не може да се измъкне. *Заклещих си пръста. Кракът му беше заклещен между двата камъка.*

— **приклещвам, вклещвам, заглавям** *разг.*, **склещвам**

ЗАКЛЕЩВАМ СЕ – Попадам между други неща, които ме притискат здраво като с клещи и не мога да се измъкна. *Котката се беше заклещила между сандъците.*

— **приклещвам се, вклещвам се, залоствам се, заглавям се** *разг.*

ЗАКЛИНАМ – 1. *поет.* вж. **заклевам**;

2. вж. **моля**

ЗАКЛИНАМ СЕ – вж. **кълна се** 1. знач.

ЗАКЛИНАНИЕ – вж. **клетва** 2. знач.

ЗАКЛОКВАМ *разг.* – вж. **завирам**[2] 1. знач.

ЗАКЛОКОТВАМ – вж. **завирам**[2] 1. знач.

ЗАКЛОКОЧВАМ – вж. **завирам**[2] 1. знач.

ЗАКЛЮЧАВАМ – 1. Стигам до заключение, правя някакъв извод. *От думите ти заключавам, че не си съгласен с мен. От външния му вид заключих, че човекът е много беден.*

— **преценявам, съдя**[1] *несв.*, **умозаключавам** *книж. рядко*

2. Изказвам в отговор ясно и категорично мнение или решение за нещо, което е обикновено окончателно, с намерение да приключа разговора. *„Може ли да се поправи колата?“, попитах майстора. Той я прегледа внимателно и накрая заключи: „Може!“*

— **отсичам** *прен.*, **отрязвам** *прен.*

ЗАКЛЮЧАВАМ СЕ – *Само несв. в 3 л.* Съдържам се в нещо. *В какво се заключава трудността на проблема?*

— **състоя се** *(в)*

ЗАКЛЮЧАЛКА – вж. **брава**

ЗАКЛЮЧЕНИЕ – 1. Мисъл, която е логическо следствие от някакво разсъждение. *Стигнах до заключението, че сега е по-добре да не тегля заем от банката.*

— **извод, умозаключение** *книж.*

2. Обосновано мнение, оценка на специалист като краен резултат на някакви наблюдения. *Не съм прочел още заключението на лекаря.*

— **преценка**

3. **край**[1] 2. знач.;

4. вж. **епилог** 1. знач.

ЗАКЛЮЧИТЕЛЕН – С който се завършва нещо (текст, изказване, проява, музика и др.). *Заключителна лекция. Заключителен концерт. Заключителни думи.*

— **последен, финален**

ант. → ***встъпителен***, уводен, начален, въвеждащ

ЗАКОВАВАМ – 1. вж. **забивам** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **приковавам**

ЗАКОВАВАМ СЕ – вж. **вцепенявам се** 1. знач.

ЗАКОЛВАМ – 1. Умъртвявам живо същество, животно или човек, като му прерязвам гръкляна. *Тази година ще заколят прасето много преди Коледа.*

— **коля** *несв.*

2. *разш.* вж. **съсичам**

V тегля (удрям) ножа (сатъра) на някого *разг.* към 1. знач.

ЗАКОН – 1. *разш.* вж. **правило** 1. знач.;

2. *разш.* вж. **кодекс**

ЗАКОНЕН – 1. Който е съобразен със закона, който е според закона. *Трябва да се действа по законен път. Законни средства за борба.*

— **законосъобразен, легален, легитимен** *книж.*

ант. → ***незаконен***, противозаконен, незаконосъобразен, нелегален, нелегитимен

2. Който е основан върху правото, закона. *Законни действия. Законно решение.*

— **законосъобразен, правомерен** *книж.*

ант. → ***незаконен***, противозаконен, незаконосъобразен, неправомерен

3. Който е установен, признат от законите, основан на законите. *Законна власт. Законен наследник. Законен представител.*

— **легитимен** *книж.*, **официален**

ант. → ***незаконен***, нелегитимен, неофициален, самозван

ЗАКОННИК *книж.* – вж. **кодекс**

ЗАКОННОСТ – 1. Качество на законен. *Оспорват законността на действията ни. Законност на сделката.*

— **законосъобразност, легалност, легитимност** *книж.*, **правомерност** *книж.*

ант. → ***незаконност***, противозаконност, незаконосъобразност, нелегитимност, неправомерност

2. вж. **справедливост** 1. знач.

ЗАКОНОМЕРЕН – Който става поради взаимната връзка между явленията, фактите. *Загубата на мача е закономерен резултат от слабата ни подготовка. Закономерно развитие на събитията.*

— **логичен, естествен**

ант. → ***случаен***

*// **незакономерен***

ЗАКОНОСЪОБРАЗЕН – вж. **законен** 1. и 2. знач.

ЗАКОНОСЪОБРАЗНОСТ – вж. **законност** 1. знач.

ЗАКОПАВАМ – 1. вж. **заравям** 1. и 2. знач.;

2. *разг.* вж. **погребвам**;

3. *прен. разг.* вж. **унищожавам** 2. знач.

ЗАКОПНЯВАМ – Започвам силно, страстно да желая. *Закопнях за дома си. Отново закопня сърцето му да види девойката.*

— **зажадувам, зажаднявам** *прен.*, **изжаднявам** *прен. рядко,* **изкопнявам** *рядко*

ЗАКОПЧАВАМ – *прен. разг.* вж. **арестувам** 1. знач.

ЗАКОРАВЯВАМ – 1. вж. **втвърдявам се**;

2. *прен.* вж. **загрубявам** 2. знач.

ЗАКОРАВЯЛ – 1. вж. **втвърден**;

2. вж. **загрубял** 1. знач.

3. *прен.* вж. **безчувствен** 2. знач.;

4. вж. **вкоренен**;

5. вж. **непоправим** 2. знач.

ЗАКОРАВЯЛОСТ – *прен.* вж. **безчувственост** 2. знач.

ЗАКОРЕНЯЛ – 1. вж. **вкоренен**;

2. вж. **непоправим** 2. знач.

ЗАКОСТЕНЯЛ – 1. вж. **консервативен**;

2. вж. **застинал** 2. знач.

ЗАКОСТЕНЯЛОСТ – вж. **консерватизъм**

ЗАКОТВЯМ СЕ *разг.* – вж. **застоявам се** 2. знач.

ЗАКРАЧВАМ – вж. **завързвам** 1. знач.

ЗАКРЕЙВАМ – вж. **залинявам**

ЗАКРЕПВАМ[1] – 1. вж. **закрепявам**;

2. вж. **заздравявам**[1].

ЗАКРЕПВАМ[2] – Ставам по-силен и устойчив физически, увеличавам силите си. *От добрата храна детето бързо закрепна. Младият човек расте-ше и закрепваше. Тялото му закрепна.*

— **укрепвам**[1]**, заяквам, засилвам се, наяквам**

// Възвръщам физическите си сили обикн. след боледуване. *Беше много отпаднал след грипа, но бързо закрепна. Лекарят се чудеше как бързо закрепвам.*

— **укрепвам**[1]**, стабилизирам се**

ант. → ***отпадам***, отслабвам, заслабвам, изнемощявам, западам, грохвам, рухвам

ЗАКРЕПНАЛ – Който е станал физически устойчив, издръжлив, силен. *Чувствам се закрепнал след тежката болест. Закрепнал организъм.*

— **заякнал, укрепнал**

ант. → ***слаб***, неукрепнал, незаякнал, крехък, незакрепнал

*// **отпаднал***, изнемощял, грохнал

ЗАКРЕПЯВАМ – Поставям нещо така, че да не падне, да бъде стабилно и неподвижно. *Закрепявам елхата в ъгъла. Закрепявам стълбата до стената.*

— **прикрепвам, закрепвам**[1]**, скрепявам** *книж.*

ЗАКРЕЩЯВАМ – вж. **развиквам се**

ЗАКРИВАМ – 1. Правя нещо да не се вижда, като го оставям или поставям зад, под нещо друго. *Закривам с ръце лицето си. Закривам с папката квитанцията, за да не се вижда.*

— **скривам, затулвам, покривам**

ант. → ***откривам***, разкривам

2. Стоя като преграда пред нещо и преча да не се вижда добре. *Храстите закриват входа на колибата. Дървото ме закрива. Облак закрива слънцето.*

— **скривам, затулвам, прикривам, притулвам, засланям, заслонявам**

ант. → ***откривам***, разкривам, отварям

3. Слагам покривка, покривало на нещо непокрито. *Закривам детето с юрганче. Закривам босите си крака. Закривам главата си с кърпа.*

— **покривам, завивам**[2]**, забулвам** (*огр. за глава, лице)*

ант. → ***откривам***, отвивам, разбулвам, отбулвам

4. вж. **затварям** 4. знач.;

5. *рядко* вж. **прикривам** 1. знач.

ЗАКРИВЕН – вж. **крив** 1. знач.

ЗАКРИВЯВАМ 1. вж. **изкривявам** 1. знач.;

2. *нар.* вж. **завивам**[1] 1. знач.

ЗАКРИЛА – Проява, действие, което гарантира сигурност или предпазва от нещо неприятно, опасно. *Детето има нужда от закрила. Вземам под своя закрила. Под закрилата на закона.*

— **защита, покровителство, закрилничество** *рядко,* **окрилие** *книж. остар.*, **крило** *прен.*, **щит** *прен.*

ЗАКРИЛНИК – вж. **защитник** 2. знач.

ЗАКРИЛНИЧЕСКИ – вж. **покровителски**

ЗАКРИЛНИЧЕСТВО *рядко* – вж. **закрила**

ЗАКРИЛЯМ – 1. вж. **защитавам** 2. знач.;

2. вж. **покровителствам**

ЗАКРИТ – 1. Който има покрив, който не е под открито небе. *Закрит мост. Закрит плувен басейн. Закрит балкон. Закрита камионетка.*

— **покрит, затворен**

ант. → ***открит***, непокрит, отворен

2. При който не се допускат външни лица. *Закрито заседание. Закрито събрание. Закрито обсъждане.*

— **затворен**

ант. → ***открит***

3. вж. **закътан** 1. знач.

ЗАКРИТИЕ – Място, съоръжение, което служи на някого или нещо за защита. *Направих си закритие от клони. Нито закритията, нито бункерите можеха да ме спасят от шрапнелите.*

З

— **прикритие, укритие, скривалище, заслон**
ЗАКРЪГЛЕН – 1. вж. **заоблен** 1., 2. и 3. знач.;
2. *прен.* вж. **възпълен**
ЗАКРЪГЛЕНОСТ – вж. **заобленост**
ЗАКРЪГЛЯВАМ – 1. вж. **закръглям** 1. и 2. знач.;
2. вж. **заоблям**
ЗАКРЪГЛЯМ – 1. Попълвам до определен размер нещо, за да стане цялостно, по-добре оформено, завършено. *Искаше да купи още една нива, за да закръгли чифлика си.*
— **окръглявам, закръглявам**
2. Правя едно число или количеството на това число да стане кръгло. *Закръглям успеха на ученика. Закръглям сумата на сто.*
— **закръглявам, окръглявам**
3. вж. **заоблям**
ЗАКРЪГЛЯМ СЕ – *разг.* вж. **надебелявам**[1] 2. знач.
ЗАКРЪПКА *нар.* – вж. **кръпка**
ЗАКРЯСКВАМ – вж. **развиквам се**
ЗАКУПУВАМ *книж.* – вж. **купувам** 1. знач.
ЗАКУЧВАМ СЕ *разг.* – 1. *само 3 л.* вж. **зациклям** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **заяждам**
ЗАКЪНТЯВАМ – вж. **заехтявам**
ЗАКЪРНЯЛ – вж. **неразвит** 1. знач.
ЗАКЪРПВАМ – 1. Зашивам нещо скъсано, като обикн. върху дупката поставям кръпка или го замрежвам. *Баба обичаше да закърпва скъсаните ни дрехи. Закърпих всички чорапи.*
— **кърпя** *несв.*, **изкърпвам**
ант. → ***скъсвам***, прокъсвам, продирам, съдирам
2. *прен. разг.* вж. **завличам** 4. знач.
ЗАКЪРТВАМ *разг. грубо* – вж. **заспивам**
ЗАКЪСВАМ *разг.* – вж. **загазвам** 1. знач.
ЗАКЪСНЯВАМ – 1. Отивам, идвам някъде след определения за това час или срок. *Бях закъснял само десет минути. Концертът ще започне, а той закъснява.*
— **забавям се, бавя се** *несв.*
ант. → ***подранявам***
2. Извършвам нещо по-бавно или по-късно от необходимото в сравнение с други. *Закъсняваме с жътвата. Закъснявам с организирането на празника. Закъснявам с написването на материала.*
— **изоставам, забавям се**
ант. → ***избързвам***, прибързвам, изпреварвам
ЗАКЪТАН – 1. Който е така разположен, че не може да се види или забележи лесно. *Търся някакво закътано място, където мога да се уединя. Намерихме закътана полянка сред гъста гора.*
— **скрит, затулен, закрит, прикрит, скътан, прикътан**
ант. → ***открит***, отворен
2. Който е на завет, в който не духа вятър. *Закътан залив. Закътана долина. Закътана кошара.*
— **зàветен, безветрен**
ант. → ***ветровит***
ЗАКЪТВАМ – вж. **скривам** 3. знач.
ЗАЛА – Просторно помещение за обществени прояви. *Изложбена зала. Игрална зала.*
— **салон**
ЗАЛАВЯМ – Откривам и поставям под контрол лице, което преследвам. *Полицията залови бандитите. Успяха да заловят крадеца. Заловиха беглеца.*
— **хващам, улавям, задържам, пипвам** *прен. разг.*, **спипвам** *разг. неодобр.*, **докопвам** *разг. грубо*, **сбарвам** *разг.*, **сгашвам** *разг.*, **сгепвам** *жарг.*
ант. → ***изпускам***, изтървавам
// ***пускам***, освобождавам
ЗАЛАВЯМ СЕ – 1. Хващам с ръце някого или нещо като опора или за обща дейност. *Залових се за парапета, за да не падна. Залових се на хорото. Залови се за мен, за да не се подхлъзнеш.*
— **хващам се, улавям се**
ант. → ***пускам се***
2. Започвам да извършвам някакъв вид дейност. *Залових се да строя вила. Залових се да чистя. Много хора се заловиха да правят бизнес. Залових се да подготвям зимнина.*
— **заемам се, впускам се, захващам се** *разг.*, **хващам се** *разг.*, **емвам се** *разг.*, **впрягам се** *прен. разг.*, **запретвам се** *разг.*, **улавям се** *разг. рядко*
ант. → ***отказвам се***, оставям се, възгещисвам се
3. *разг.* вж. **заяждам се**
V запретвам (засуквам, подвивам) ръкави *разг.*, плюя си на ръцете (дланите) *разг.* към 2. знач.
ЗАЛАЗВАМ – вж. **запълзявам** 1. знач.
ЗАЛАПВАМ *разг.* – вж. **захапвам** 1. знач.
ЗАЛЕДЕН – вж. **замръзнал** 1. и 2. знач.
ЗАЛЕДЯВАМ – вж. **вледенявам**
ЗАЛЕДЯВАМ СЕ – вж. **замръзвам** 1., 2. и 3. знач.
ЗАЛЕЖАВАМ СЕ – вж. **боледувам**
ЗАЛЕЖАЛ – Който не се купува, не се търси на пазара, който дълго време е непродаден. *Залежала стока.*
— **застоял**
ЗАЛЕЖИ – Струпване на голямо количество природни богатства. *Петролни залежи. Солни залежи. Рудни залежи.*
— **находище, запаси**
ЗАЛЕЗ – 1. Скриване зад линията на хоризонта на слънцето, луната. *Слънцето клони към залез. Наблюдавам залеза на слънцето.*
— **заник** *поет.*, **заход** *нар. поет.*
ант. → ***изгрев***
2. *прен. книж.* вж. **упадък**
ЗАЛЕПВАМ[1] – 1. Плътно прилепвам нещо към друго нещо, обикн. с помощта на лепливо вещество. *Залепвам марка. Залепвам страниците на разкъсаната книга.*
— **лепя** *несв.*, **слепвам**[1], **прилепвам**[1]
ант. → ***отлепвам***, разлепвам
2. вж. **запечатвам**;
3. *прен.* вж. **долепвам** 1. знач.
ЗАЛЕПВАМ[2] – вж. **залепвам се** 1. знач.
ЗАЛЕПВАМ СЕ – 1. Плътно се съединявам с нещо. *Ризата се залепи за гърба ми.*
— **залепвам**[2], **слепвам**[2], **слепвам се, прилепвам**[2], **лепвам се, прилепвам се**
ант. → ***отлепвам се***, разлепвам се
2. *прен.* Плътно се допирам до нещо. *Залепих се до стената.*
— **долепвам се, лепвам се** *прен.*, **прилепвам се** *прен.*
ант. → ***отлепвам се***, откъсвам се
3. *разг. неодобр.* Заставам плътно до някого или тръгвам с някого, като неотклонно го следвам. *Журналистът веднага се залепи за министъра. Има хора, които търсят случай да се залепят за някой чужденец.*

— **лепвам се** *разг. неодобр.*, **прилепвам се** *разг. неодобр.*

ант. → ***отлепвам се***

ЗАЛЕСЕН – вж. **горист**

ЗАЛИВАМ – 1. Изсипвам течност върху някого, нещо. *Заливам главата си с вода. Заливам тортата със сироп.*

— **обливам, поливам**

2. Изпълвам с вода някакво пространство или помещение. *Реката е заляла долината. Част от двора е залян от реката.*

— **наводнявам**

3. *прен.* Изпълвам някакво пространство с множеството си. *Народът зали улиците. Тълпата е заляла целия площад.*

— **наводнявам** *прен.*

4. *прен.* Правя да се появи някъде изобилие от нещо. *Европа е заляла турския пазар с фабрични стоки.*

— **наводнявам** *прен.*, **отрупвам**

ЗАЛИЗАН *разг.* – вж. **гладък** 3. знач.

ЗАЛИНЯВАМ – Постепенно загубвам нормалния си физически вид, силите, жизнеността и свежестта си поради болест, душевно страдание и под. *Само боледува и от ден на ден залинява. През последните месеци детето залиня. Някаква мъка го топеше и съвсем залиня.*

— **закрейвам, завяхвам** *прен.*, **повяхвам** *прен.*, **посървам, увяхвам** *прен.*, **извяхвам** *прен. разг.*, **полинявам** *рядко*, **съсухрям се, изсъхвам** *прен.*, **стопявам се** *прен.*

ЗАЛИСАН – Който е увлечен в някаква работа, който е погълнат от нещо, поради което е разсеян по отношение на други неща. *Залисаната майка не забелязваше, че детето ѝ ще счупи вазата.*

— **улисан, унесен**

ЗАЛИСАНОСТ – вж. **залисия** 1. знач.

ЗАЛИСВАМ – 1. Отвличам вниманието на някого обикн. с незначителни неща. *Докато тя ме залисваше с приказките си, дъщеря ѝ тайно береше от черешата в двора. Не го залисвайте с разговори, той трябва да си учи уроците.*

— **улисвам, заплесвам** *разг.*, **отплесвам** *разг.*, **заглавиквам** *разг.*

2. вж. **залъгвам** 1. знач.

ЗАЛИСВАМ СЕ – 1. вж. **заплесвам се** 1. знач.;

2. вж. **забравям се** 1. знач.;

3. вж. **залъгвам се** 1. знач.

ЗАЛИСИЯ – 1. Заетост на вниманието с нещо, което поражда разсеяност по отношение на други неща. *В залисията си забравих да си взема чадъра.*

— **залисаност, улисаност, улисия** *нар.*

2. вж. **суетня**

ЗАЛИТАМ – 1. вж. **олюлявам се** 1. и 2. знач.;

2 *прен. разг.* вж. **изсилвам се**

ЗАЛИТАНЕ *разг.* – вж. **забежка** 1. знач.

ЗАЛИЧАВАМ – 1. Правя да се премахне, да не се вижда нещо написано, начертано, нарисувано, като го търкам с гума, задрасквам и др. *Написах няколко думи, но след това ги заличих. Надписите на стената трябва да ги заличим.*

— **изтривам, изличавам**

2. Правя нещо да престане да съществува, да се вижда, да личи. *Трябва да заличим всички следи.*

— **премахвам, изличавам**

3. Правя да се забрави, премахвам от мислите, чувствата си нещо или някого. *Времето ще заличи лошия спомен. Успях да залича от паметта си някои хора.*

— **изличавам, изтривам** *прен.*

4. вж. **отписвам** 1. знач.;

5. вж. **унищожавам** 1. знач.

ЗАЛОГ – вж. **гаранция** 3. знач.

ЗАЛОЖБИ – 1. Вродени или придобити черти, които позволяват на някого да направи, постигне нещо. *Той няма заложби за музикант. Съмнителни са заложбите му като артист. Има заложби на политик.*

— **данни, качества, възможности, дадености** *рядко*

2. вж. **дарба**

ЗАЛОЖНИК – Лице, задържано от враждуваща сила, от противник като залог за изпълнение на определени искания.

— **пленник** *разг.*

ЗАЛОЖНИЧЕСТВО – Състояние, положение на принудително задържано лице, принудено да живее и изпълнява чужда воля. *По време на войната прекарах няколко месеца в заложничество.*

— **плен**

ЗАЛОСТВАМ СЕ – 1. вж. **заклещвам се**;

2. *разг.* вж. **загнездвам се** 1. знач.

ЗАЛУДО *нар.* – вж. **напразно**

ЗАЛУДУВАМ – 1. вж. **разлудувам се**;

2. *прен.* вж. **забушувам** 1. знач.

ЗАЛУДЯВАМ *разг.* – вж. **разлудувам се**

ЗАЛУТВАМ СЕ – вж. **загубвам се** 1. знач.

ЗАЛЪГВАМ – 1. Отвличам вниманието на някого от нещо, обикн. с някаква цел. *Майката се опитваше да залъже детето с играчки, за да не плаче. Не ме залъгвай с детинщини. Реших да го залъжа с нещо, за да не ми иска пари.*

— **залисвам, замотавам** *прен. разг.*

2. вж. **лъжа** 2. знач.;

3. вж. **прилъгвам**

ЗАЛЪГВАМ СЕ – 1. Отвличам вниманието си от нещо, като го насочвам към друго нещо. *Майка ѝ ще се залъгва с внуците и няма да скучае.*

— **залисвам се**

2. вж. **самозалъгвам се**

ЗАЛЪК – Малък къс от храна, обикн. от хляб, който може да се сложи в устата от един път. *Трудно преглъщаше сухите залъци. Тази вечер хапна само няколко залъка.*

— **хапка, къшей**

ЗАЛЪХВАМ – вж. **замирисвам**[1]

ЗАЛЪЩЯВАМ – вж. **блясвам** 1. знач.

ЗАЛЮБВАМ – 1. вж. **влюбвам се**;

2. *разг.* вж. **обиквам** 1. знач.

ЗАЛЮБЕН *остар.* – вж. **влюбен**

ЗАЛЮБОПИТСТВАМ *рядко* – вж. **заинтересувам се**

ЗАЛЮЛЯВАМ – 1. Започвам да люлея. *Тя залюля детето. Залюлях клона.*

— **заклащам (заклатвам), залюшквам, заклатушквам**

2. Правя нещо или някой да се люлее, да се клати за кратко време или от време на време. *Слаб ветрец залюляваше листата на дървото.*

— **разлюлявам, разлюшквам, разклащам, разклатушквам** *разг.*, **поклащам, полюлявам, полюшвам**

3. вж. **разтърсвам** 1. знач.

ЗАЛЮЛЯВАМ СЕ – 1. вж. **олюлявам се** 1. знач.; 2. вж. **заклащам се**

ЗАЛЮШКВАМ – вж. **залюлявам** 1. знач.

ЗАЛЮШКВАМ СЕ – вж. **заклащам се**

ЗАЛЯГАМ[1] – 1. Заемам легнало положение, обикн. зад нещо, което ме прикрива, или издавам заповед за заемане на такова положение. *Ротният изкомандва: Залегни!*

— **лягам** *разг.*

ант. → ***ставам***, изправям се

2. *прен.* вж. **загнездвам се** 2. знач.

ЗАЛЯГАМ[2] *разг.* – 1. вж. **старая се**; 2. вж. **милея** 2. знач.

ЗАЛЯЗВАМ – 1. За слънце, месец, звезди – скривам се зад хоризонта. *Слънцето залязваше. Луната бе залязла.*

— **захождам** *нар.*, **засядам** *нар.*, **заниквам** *диал.*

ант. → ***изгрявам***, възхождам

2. *прен. книж.* вж. **западам** 1. знач.

ЗАМАЗВАМ – 1. вж. **измазвам**; 2. *прен. разг.* вж. **изглаждам** 5. знач.

ЗАМАЙВАМ – 1. Предизвиквам замъгляване на съзнанието, виене на свят. *Виното ме замая. Ракията е много силна, веднага замайва. Силният парфюм ме замая.*

— **зашеметявам, упоявам, упойвам**

2. Правя някой да се унесе, да се забрави. *Въздухът замайва със своята чистота и благоухание на цъфнали цветя.*

— **опиянявам, опивам, омайвам, зашеметявам, упоявам**

3. *прен.* вж. **омайвам** 1. знач.; 4. вж. **главозамайвам**

V удрям (бия, блъсвам) в главата *разг.* към 1. знач.

ЗАМАЙВАМ СЕ – 1. Получавам виене на свят. *Замаях се от виното. Замаях се от голямата височина.*

— **зашеметявам се, упоявам се, упойвам се**

2. вж. **опиянявам се**; 3. вж. **самозабравям се**

V завива (завъртява, замайва, зашеметява) ми се главата *разг.*, завива (завъртява, замайва) ми се свят *разг.* към 1. знач.

ЗАМАЙВАНЕ – 1. Състояние на упояване от действието на алкохол или упойващи вещества. *Първото замайване от ракията се беше разнесло.*

— **опиянение, зашеметяване, упойване**

2. вж. **световъртеж**

ЗАМАЙВАЩ – вж. **упоителен**

ЗАМАСКИРАМ – 1. *воен.* Прикривам някого или нещо от погледа на неприятеля с различни приспособления. *Замаскираха картечницата с клони и зеленина.*

— **маскирам** *воен.*, **камуфлирам** *воен.*

// Правя да не се забележи нещо, да не се вижда, да не личи. *Замаскирах белега на лицето си с малко пудра.*

— **прикривам, скривам, маскирам, камуфлирам** *прен. книж.*

2. *прен.* вж. **прикривам** 1. знач.

ЗАМАХ – *прен.* вж. **широта** 1. знач.

ЗАМАЯН – 1. Който чувства шемет, замайване от силен удар, силно въздействие, алкохол, умора и др. и не може да възприема и разсъждава нормално. *Напуснах заседанието със замаяна глава. От пушенето се чувствам замаян.*

— **зашеметен**

2. вж. **опиянен**

ЗАМЕНЯМ – 1. Давам едно нещо за друго, оставям нещо заради друго. *Заменям апартамент за вила. Обичам работата си и с нищо друго не бих я заменил.*

— **сменям, променям** *огр.*, **разменям, трампя** *разг.*

2. Оставям нещо, обикн. старо, негодно, неподходящо и вземам друго, по-добро, по-подходящо. *Замених стария си автомобил с нов.*

— **сменям, подменям**

3. вж. **замествам** 1., 2. и 3. знач.

ЗАМЕНЯНЕ – вж. **замяна** 1. и 2. знач.

ЗАМЕСВАМ – Ставам причина някой да вземе участие в нещо, обикн. неприятно или нередно. *Опасяваше се, че може да го замесят в далаверите си. Не ме замесвай в семейните си свади. Замесиха ме в една неприятна история.*

— **намесвам, въвличам, забърквам** *прен.*, **набърквам** *прен.*, **вмесвам, заплитам** *прен.*, **оплитам** *прен.*, **вплитам** *прен.*

ЗАМЕСВАМ СЕ – Включвам се, участвам в нещо, обикн. неприятно или непочтено. *Съжалявам, че се замесих в тази неприятна случка. Беше се замесил в една много опасна игра.*

— **въвличам се, намесвам се, забърквам се, набърквам се, вмесвам се, заплитам се** *прен.*, **оплитам се** *прен.*, **вплитам се** *прен.*

V забърквам се (замесвам се, набърквам се) в някаква каша *разг.*, забърквам се (замесвам се, набърквам се) в кашата *разг.*

ЗАМЕСТВАМ – 1. Поставям някого или нещо на мястото на друг или на друго нещо. *Част от членовете на комитета бяха заместени с нови.*

— **сменям, заменям, подменям**

2. Заемам мястото на някого или на нещо, чиято функция, работа продължавам да изпълнявам. *Докато съм в отпуск, някой трябва да ме замести.*

— **сменям, заменям**

// Временно поемам задълженията на някого. *Ела ме замести, че нямам сили.*

— **отменям, сменям**

3. Заемам мястото на нещо предходно. *Компютърът отдавна замести пишещата машина.*

— **измествам** *прен.*, **сменям, заменям**

ЗАМЕСТИТЕЛ – Това, което може да се употреби вместо оригиналното. *Маргаринът е заместител на маслото.*

— **сурогат, ерзац** *книж.*

ЗАМЕСТНИК – вж. **приемник**

ЗАМЕЧТАВАМ СЕ – вж. **размечтавам се**

ЗАМЕЧТАН – За очи, поглед, изражение, който е присъщ на човек, отдаден на мечти. *Замечтан поглед. Замечтани очи.*

— **мечтателен**

ЗАМЕЧТАНОСТ – Състояние на човек, който мечтае. *От лицето ѝ лъхаше някаква замечтаност.*

— **мечтателност**

ЗАМИЖАВАМ – Притварям за кратко време очи (око). *Силната слънчева светлина ме накара да замижа.*

— **зажумявам, примижавам**

ант. → ***поглеждам***, гледам

ЗАМИНАВАМ – Отправям се на път, обикн. с превозно средство. *Утре заминавам за Париж. Може да е заминал за провинцията. Той замина за чужбина.*
— **тръгвам, отпътувам, потеглям, отивам, отпердашвам** *жарг.*
ант. → ***пристигам***, идвам, дохождам/дойда, довтасвам
// ***връщам се***, завръщам се, идвам си, дохождам си/дойда си, пристигам си, прибирам се
// За превозно средство – отправям се в определена посока, към определен обект. *Закъде заминава този автобус? Влакът заминава за Турция.*
— **тръгвам, потеглям, отпътувам, отивам**
ант. → ***пристигам***, стигам, достигам, идвам, дохождам/дойда
V хващам (вземам) пътя *разг.*, хващам (улавям) света *разг.*, тръгвам (забивам) по света *разг.*
ЗАМИНАВАМ СИ – вж. **отивам си** 1. знач.
ЗАМИРАМ – 1. вж. **отслабвам**[1] 3. знач.;
2. вж. **утихвам** 1. знач.;
3. вж. **западам** 1. знач.
ЗАМИРИСВАМ[1] – Изведнъж издавам миризма на нещо. *В стаята замириса на здравец. Замириса ми на люляк.*
— **залъхвам, дъхвам, лъхвам**
ЗАМИРИСВАМ[2] – вж. **вмирисвам се** 1. знач.
ЗАМИСЛЕН[1] – 1. Който е вглъбен в мисли. *Защо днес си толкова замислен?*
— **умислен, сериозен**
2. вж. **загрижен** 2. знач.
ЗАМИСЛЕН[2] – 1. Който е предварително подготвен. *Замислено пътуване. Замислена цел.*
— **планиран, проектиран**
ант. → ***непланиран***
2. Който предварително е разгледан, преценен. *Добре замислени действия. Цялостно замислен план.*
— **обмислен, премислен**
ант. → **необмислен,** непремислен
ЗАМИСЛЯМ – 1. Предварително набелязвам осъществяването на нещо, обикн. в областта на творчеството. *Замислям нова книга. Той вече замисля новия си роман.*
— **обмислям, планирам, проектирам**
2. вж. **възнамерявам**
ЗАМИСЛЯМ СЕ – 1. Задълбочавам се в мисли, отдавам се на размисъл. *Какво си се толкова замислил? Прочетох няколко глави от книгата и се замислих.*
— **размислям се, умислям се**
2. *прен.* вж. **загрижвам се** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **погрижвам се** 2. знач.
ЗАМИСЪЛ – 1. Основна мисъл за създаване или извършване на нещо. *Творческият замисъл не е лош, но има нещо, което дразни. Замисълът на автора е да пресъздаде възрожденската епоха.*
— **идея, проект, план** *разш.*, **концепция** *книж.*
2. вж. **идея** 1. знач.;
3. вж. **намерение**
ЗАМИТАМ – *прен. разг.* вж. **скривам** 2. знач.
ЗАМИТАМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **запилявам се** 1. знач.
ЗАМЛЪКВАМ – 1. вж. **млъквам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **утихвам** 1. знач.
ЗАМОГВАМ СЕ – вж. **забогатявам**
ЗАМОЖЕН – вж. **богат** 1. и 3. знач.
ЗАМОЖНОСТ – вж. **богатство** 2. знач.
ЗАМОЛВАМ – вж. **помолвам**
ЗАМОРЕН – вж. **уморен** 1. и 2. знач.
ЗАМОРЯВАМ СЕ – вж. **уморявам се**
ЗАМОТАВАМ – 1. вж. **омотавам** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **впримчвам** 2. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **залъгвам** 1. знач.
ЗАМОТАВАМ СЕ – вж. **заплитам се** 1. знач.
ЗАМОТАН – вж. **заплетен** 1. знач.
ЗАМОЧУРЕН – вж. **мочурлив**
ЗАМРАЗЯВАМ – 1. Спирам за известен период разпореждането с финансови средства, прекратявам изпълнението на проект, дейност и др. *Замразиха сметките във фалиралата банка. Замразиха строителството на обекта.*
— **блокирам**
ант. → ***размразявам***, разблокирам
2. вж. **вледенявам**
ЗАМРАЧАВАМ – вж. **затъмнявам** 1. знач.
ЗАМРАЧАВАМ СЕ – 1. *рядко* вж. **помръквам** 1. и 2. знач.;
2. *безл.* вж. **притъмнявам** 1. знач.
ЗАМРЕЖВАМ – 1. Зашивам дупка, скъсано или прокъсано на плат, дреха, с кръстосани във вид на мрежа конци. *Замрежвам бримки на чорап.*
— **мрежа** *несв.*, **репризирам** *книж.*
2. *прен.* За влага, сълзи, дим, дъжд и под. – не давам възможност да се вижда ясно. *Сълзи замрежиха очите ѝ.*
— **премрежвам, забулвам** *прен.*, **замъглявам, мрежа** *несв. прен. рядко*
ЗАМРЪЗВАМ – 1. За вода, течност – ставам на лед, покривам се с лед. *Реката замръзна. Езерото замръзна.*
— **заледявам се, вледенявам се, сковавам се**
ант. → ***разледявам се***, разтопявам се, размразявам се
2. Течността в нещо става на лед. *Водата в чешмата замръзна. Камерата в хладилника е замръзнала.*
— **заледявам се**
ант. → ***размразявам се***, разледявам се
3. Изпитвам силен студ, ставам нечувствителен от студ. *Ръцете ми замръзнаха. Краката му са замръзнали. Чаках дълго автобуса и замръзнах от студ.*
— **измръзвам, премръзвам, смръзвам се, помръзвам** *рядко*, **вледенявам се** *прен.*, **заледявам се** *прен.*, **вцепенявам се** *прен.*, **вкочанявам се, вкочанясвам се, кристализирам** *прен. разг.*, **изкристализирам** *прен. разг.*
ант. → ***стоплям се***, затоплям се, сгрявам се, загрявам се
// ***сгорещявам се***, загорещявам се, възвирам, завирам, сварявам се, увирам
4. вж. **втвърдявам се**;
5. *прен.* вж. **вцепенявам се** 1. знач.
ЗАМРЪЗНАЛ – 1. Който е превърнат в лед или покрит с лед. *Замръзнало езеро. Замръзнала пързалка.*
— **заледен**
ант. → ***разледен***, разтопен, размразен
2. Който е много студен и от студ е загубил чувствителността си. *Дълго не можех да стопля замръзналите си крака.*
— **измръзнал, премръзнал, вледенен** *прен.*, **заледен** *прен. разг.*, **вкочанен, вкочанясал, вцепенен** *прен.*

З

3. вж. **втвърден**

ЗАМРЯЛ – 1. вж. **западнал** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **застинал** 1. знач.

ЗАМРЯЛОСТ – вж. **застиналост**

ЗАМУРГАВЯВАМ – вж. **загарям** 2. знач.

ЗАМУРГАВЯЛ – вж. **загорял** 2. знач.

ЗАМЪГЛЕН – 1. *прен.* За ум, мислене, разсъдък – който не е способен да се съсредоточи, да мисли добре, да разбира и преценява нещата. *Замъглено съзнание. Замъглен мозък.*
— **мътен** *прен.*, **замътен** *прен.*, **помътен** *прен.*, **помрачен** *прен.*, **размътен** *прен.*
ант. → ***проясне́н***, избистрен
2. вж. **мътен** 2. и 3. знач.

ЗАМЪГЛЯВАМ – 1. Преча да се мисли трезво, лишавам от възможността за реална преценка на нещата. *Алкохолът замъгли мозъка ѝ. Гневът замъгли съзнанието му.*
— **помътвам, замътвам, размътвам** *прен.*
ант. → ***избистря́м***, проясня́вам, обистрям, просветлявам
2. вж. **замрежвам** 2. знач.
V размътвам главата (мозъка, ума, акъла) *разг.* към 1. знач.

ЗАМЪГЛЯВАМ СЕ – вж. **помътвам се**

ЗАМЪК – *разш.* вж. **дворец** 1. знач.

ЗАМЪКВАМ – 1. Повеждам някого след себе си, накарвам го да тръгне и да върви с мен. *Той замъкна сестра си в чужбина. Замъкнах приятеля си към близкото кафене.*
— **повличам, помъквам, завличам**
2. вж. **завличам** 1., 2., 3. и 4. знач.
3. *разг.* вж. **вмъквам** 1. знач.

ЗАМЪКВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **довличам се** 1. знач.;
2. *грубо* вж. **запилявам се** 1. знач.

ЗАМЪЛЧАВАМ – 1. вж. **млъквам** 1. знач.;
2. вж. **премълчавам**

ЗАМЪРДВАМ – 1. вж. **задвижвам се** 2. знач.;
2. вж. **задвижвам** 3. знач.

ЗАМЪРДВАМ СЕ – вж. **задвижвам се** 2. знач.

ЗАМЪРСЕН – вж. **мръсен** 1. знач.

ЗАМЪРСЯВАМ – вж. **измърсявам**

ЗАМЪРТВЯВАМ *остар.* – вж. **запустявам**

ЗАМЪРШАВЯВАМ *разг.* – вж. **отслабвам** 1. и 2. знач.

ЗАМЪРШАВЯЛ *разг.* – вж. **отслабнал** 1. знач.

ЗАМЪТВАМ – 1. вж. **размътвам** 1. знач.;
2. вж. **замъглявам** 1. знач.

ЗАМЪТВАМ СЕ – 1. вж. **размътвам се** 1. знач.;
2. вж. **помътвам се**

ЗАМЪТЕН – 1. вж. **мътен** 1. и 3. знач.
2. *прен.* вж. **замъглен** 1. знач.

ЗАМЯЗВАМ *нар.* – вж. **заприличвам**

ЗАМЯНА – 1. Сменяне, заместване на нещо с друго, обикн. равностойно. *Замяна на стоки срещу жито. Замяна на един парцел с друг.*
— **заменяне, размяна, смяна, замянка** *разг.*, **трампа** *разг.*
2. Отстраняване на нещо или някого и поставяне на негово място на нещо друго, на някой друг. *Замяна на старата настилка с нова. Замяна на стария екипаж с нов, по-подготвен.*
— **подмяна, смяна, заменяне, подменяне**

ЗАМЯНКА *разг.* – вж. **замяна** 1. знач.

ЗАМЯТАМ – 1. Завивам, загръщам някого с дреха или завивка, която поставям на гърба, раменете или тялото му. *Той я заметна с връхната си дреха. Заметнах якето на гърба му.*
— **намятам, мятам**
ант. → ***отмя́там***, отхвърлям, отстранявам, отмахвам
2. Провесвам през рамо, ръка нещо. *Замятам пушка през рамо. Замятам през ръка шлифера си.*
— **мятам, премятам**
3. *разг.* вж. **хвърлям** 1. знач.

ЗАНАПРЕД – вж. **отсега**

ЗАНАСАМ *разг.* – вж. **насам** 1. знач.

ЗАНАСЯМ[1] – 1. Нося нещо или някого на определено място (в посока на отдалечаване от някого, нещо). *Утре ще занеса шлифера на химическо чистене. Занеси детето на леглото.*
— **отнасям**
ант. → ***дона́сям***, принасям
2. вж. **поднасям**[3]

ЗАНАСЯМ[2] *разг.* – вж. **закачам**[2] 2. знач.

ЗАНАСЯМ СЕ – 1. вж. **поднасям**[3]
2. *разг.* вж. **забравям се** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **шегувам се**;
4. *разг.* вж. **втелявам се**;
5. *разг.* вж. **флиртувам**

ЗАНАСЯНЕ *разг.* – вж. **флирт**

ЗАНАТАМ *разг.* – вж. **натам** 1. знач.

ЗАНАТАТЪК *разг.* – вж. **натам** 1. знач.

ЗАНАЯТ – 1. *разг.* вж. **професия**;
2. *рядко* вж. **работа** 2. знач.

ЗАНДАН *остар.* – вж. **затвор**

ЗАНЕМАРЕН – Който е оставен без грижи, без внимание, който не се поддържа в добър вид. *Занемарена градина. Занемарен град. Занемарена външност. Занемарена къща.*
— **изоставен, неподдържан, запуснат** *разг.*, **западнал** (*обикн. за местност, квартал и под.*), **напуснат** *разг.*
ант. → ***поддържан***

ЗАНЕМАРЯВАМ – Преставам да се грижа, да полагам грижи за някого или нещо или да поддържам в изправност нещо. *Занемарила е детето си, не се грижи за него. Занемарявам къщата си. Занемарявам документацията.*
— **изоставям, запущам** *разг.*, **затлачвам** *прен. разг.*
ант. → ***грижа се***, гледам, обгрижвам
// поддържам
V отпускам (пускам) му края *разг.*, карам (гледам) през пръсти *разг.*

ЗАНЕМАРЯВАМ СЕ – Преставам да се интересувам от себе си, от духовното си развитие или от външния си вид. *От много работа някои жени се занемаряват. Съвсем си се занемарил, не се грижиш за себе си.*
— **изоставям се, напускам се** *разг.*, **запущам се** *разг.*

ЗАНЕМЯВАМ – вж. **млъквам** 1. знач

ЗАНЕСЕН – 1. Който е погълнат, обхванат изцяло от някаква мисъл. *Той е толкова занесен, че като върви, не вижда къде стъпва.*
— **отнесен, заплеснат** *разг.*, **заблеян** *разг. пренебр.*
2. За очи, поглед, усмивка – който изразява замисленост, унесеност. *Като видях занесения ѝ поглед, разбрах, че тя просто не чува какво ѝ говоря.*
— **унесен, отнесен, захласнат**
3. *разг.* вж. **разсеян**

ЗАНЕСЕНОСТ – Състояние на замисленост, погълнатост от някаква мисъл. *Романтична занесеност. Погледна ме с някаква занесеност в очите.*
— **унесеност, отнесеност, захласнатост**
ЗАНИЖАВАМ *книж. нежел.* – вж. **понижавам** 2. знач.
ЗАНИК *поет.* – 1. вж. **залез** 1. знач.;
2. вж. **надвечер**
ЗАНИКВАМ *диал.* – вж. **залязвам** 1. знач.
ЗАНИМАВАМ – 1. вж. **забавлявам** 2. знач.;
2. вж. **интересувам**
ЗАНИМАВАМ СЕ – 1. вж. **правя** 2. знач.;
2. вж. **излагам** 4. знач.
ЗАНИМАВКА *разг.* – вж. **забавление** 2. знач.
ЗАНИМАНИЕ – вж. **забавление** 2. знач.
ЗАНИМАНИЯ – 1. вж. **работа** 1. знач.;
2. вж. **дейност** 1. знач.;
3. вж. **занятия** 1. знач.
ЗАНИМАТЕЛЕН – 1. вж. **интересен** 2. знач.;
2. вж. **забавен**[1]. 1. знач.
ЗАНИЧАМ *нар.* – вж. **надничам**
ЗАНЯТИЕ – 1. вж. **работа** 2. знач.;
2. *книж.* вж. **професия**
ЗАНЯТИЯ – 1. Учебна работа. *Учениците предпочитат сутрешните занятия.*
— **занимания**
2. Учебен час във висше учебно заведение. *Редовно посещаваше занятията по физика.*
— **лекция**
ЗАОБИКАЛКИ – вж. **увъртане**
ЗАОБИКАЛЯМ – 1. Вървя, минавам по страничен, непряк път, за да стигна до определено място. *Вие вървете направо, а аз ще заобиколя и ще ви настигна.*
— **обикалям, избикалям, иззаобикалям**
2. *Само мн. и 3 л. ед.* Заставаме около някого или нещо, от всички страни на някого или нещо. *Децата ме заобиколиха и започнаха да ми се радват. Заобиколихме огъня.*
— **наобикалям, обикалям** *разг.*, **обграждам, обкръжавам, окръжавам**
3. вж. **обкръжавам** 1. и 2. знач.;
4. *разг.* вж. **наминавам**
ЗАОБИКАЛЯМ СЕ – вж. **обграждам се**
ЗАОБИКВАМ *рядко* – 1. вж. **обиквам** 1. знач.;
2. вж. **влюбвам се**
ЗАОБИКÒЛЕН – 1. За път, улица, пътека – който върви към определена цел, място не направо, а като заобикаля. *Стигнах до селото по заобиколен път.*
— **околен, страничен, обиколен, непряк, недиректен** *книж.*
ант. → ***пряк***, прав, директен
2. вж. **косвен** 2. знач.
ЗАОБИЧВАМ – 1. вж. **обиквам** 1. знач.;
2. вж. **влюбвам се**
ЗАОБЛАЧЕН – вж. **облачен**
ЗАОБЛЕН – 1. Който има формата на яйце, на елипса. *Заоблено лице. Заоблена маса. Заоблено огледало.*
— **овален, закръглен, елипсовиден**
ант. → ***ъгловат***, ъглест, ръбест, ръбат
2. Който е леко извит. *Заоблени букви. Заоблени камъчета.*
— **овален, закръглен, окръглен** *рядко*
ант. → ***ъгловат***, ъглест, ръбест, ръбат
3. Който е обикн. леко пълен и затова по форма наподобява полукълбо. *Заоблена брадичка. Заоблен корем. Заоблени рамене. Заоблени колене.*
— **объл, закръглен, окръглен** *рядко*
ант. → ***заострен***, изострен, остър, изшилен
4. вж. **възпълен**
ЗАОБЛЕНОСТ – Лека извитост на формата. *Заобленост на лицето. Заобленост на гърдите. Заобленост на залата.*
— **овалност, закръгленост, окръгленост** *рядко*
ант. → ***ъгловатост***
ЗАОБЛЯМ – Правя нещо да стане обло или да придобие овална форма. *Някои от детайлите заобляше на струга.*
— **закръглям, закръглявам, окръглявам** *рядко*
ант. → ***заострям***, изострям, подострям, наострям, изшилвам
ЗАОРАВАМ – *прен.* вж. **задълбочавам се** 2. знач.
ЗАОСТРЕН – 1. Който по форма е издължен или изпъкнал повече, отколкото обикновено. *Заострена брадичка. Заострен нос. Заострени рамене. Заострена муцуна.*
— **остър, изострен, изшилен** *разг.*
ант. → ***заоблен***, закръглен, объл, окръглен
2. *прен.* вж. **изострен** 1. знач.
ЗАОСТРЯМ – 1. Придавам по остра форма на нещо. *Заострям колчетата за домати. Заострям върха на молива.*
— **изострям, подострям, наострям, остря** *несв.*, **изшилвам** *разг.*
ант. → ***заоблям***, закръглям, закръглявам, окръглявам
2. Правя с остър или по-остър край обикн. инструмент. *Заострям брадва. Заострям нож. Заострям ножица.*
— **изострям, наострям, наточвам**[1], **източвам**[2], **остря** *несв.*, **точа**[1] *несв.*, **изтънявам**[2]
ант. → ***затъпявам***, притъпявам, изтъпявам, захабявам
3. *прен.* вж. **засилвам** 3. знач.
ЗАОСТРЯМ СЕ – вж. **засилвам се** 2. знач.
ЗАПАДАМ – 1. Постепенно намалявам дейността си, загубвам положението, активността си. *Занаятчийството запада. Книгоиздаването запада. Градът като курорт запада.*
— **упадам, замирам, регресирам** *книж.*, **залязвам** *прен. книж.*
ант. → ***процъфтявам***, разцъфтявам, цъфтя, разцъфвам
2. вж. **обеднявам**;
3. вж. **отпадам** 1. знач.
ЗАПАДАНЕ – вж. **упадък**
ЗАПАДНАЛ – 1. Който е в упадък (за занаят, търговия, производство и под.). *Западнало земеделие.*
— **замрял**
ант. → ***процъфтяващ***
2. вж. **обеднял**;
3. вж. **занемарен**
ЗАПАЗВАМ – 1. Правя нещо да продължи да съществува, да остане, да не изчезне. *Запазвам документите. Запазвам писмата. Запазвам традициите. Запазвам плодове за зимата.*
— **съхранявам** *книж.*, **опазвам, скътвам, спастрям** *книж.*
ант. → ***унищожавам***, ликвидирам

// ***загубвам***, изгубвам, губя
2. Успявам да попреча нещо да бъде повредено, разрушено, изгубено. *Запазвам инструмент в добро състояние. Времето е запазило фреските. Запазвам зрението си.*
— **опазвам, съхранявам** *книж.*, **предпазвам, увардвам** *нар.*, **очувам** *диал.*
ант. → ***увреждам***, навреждам, повреждам, съсипвам, разрушавам, разнебитвам, поразявам, разсипвам
3. Успявам да съхраня нещо като своя собственост, притежание и под. *Той успя да запази немалка част от богатствата си. Тя мислеше как да запази имота за своите. Запазвам властта си.*
— **опазвам, задържам**
ант. → ***загубвам***, изгубвам, губя, изпускам, изтървавам
4. Предварително осигурявам право, възможност за ползване на нещо. *Запазвам маса в ресторант. Запазвам билет за самолет. Запазвам стая в хотел.*
— **ангажирам, резервирам** *книж.*, **заемам, заангажирам**
ант. → ***освобождавам***, опразвам
ЗАПАЗВАМ СЕ – 1. Продължавам да съществувам, не изчезвам, не се променям. *Има впечатления, които се запазват в паметта ни за цял живот. Животът се е променил, но нравите ни са се запазили. Традицията се е запазила. Старите занаяти са се запазили.*
— **оставам, съхранявам се** *книж.*, **задържам се**
ант. → ***загубвам се***, изгубвам се, изчезвам
// ***изчезвам***, отмирам
2. Оставам цял, непокътнат. *От земетресението само две къщи са се запазили. Дали ще се запази правителството след вота на недоверие?*
— **оцелявам, съхранявам се** *книж.*, **опазвам се**
ант. → ***събарям се***, сривам се, рухвам, сгромолясвам се, гътвам се
3. Продължавам да бъда такъв, какъвто съм бил. *Въпреки годините жената много се е запазила. Вкусовите качества на продукта са се запазили.*
— **съхранявам се** *книж.*, **консервирам се** *разг. разш.*
ант. → ***променям се***, изменям се, меня се, видоизменям се, преобразявам се
4. вж. **опазвам се** 1. знач.
ЗАПАЗЕН – 1. Който не е загубил добрите си качества, останал е непроменен. *Запазени мебели. Добре запазена кола. Запазени обувки. Запазено лице.*
— **съхранен** *книж.*, **непохабен, неповреден, неувреден**
ант. → ***увреден***, похабен, повреден
2. Който не е претърпял увреждане, загуба, щета, останал е в първоначалния си вид независимо от обстоятелствата, обикн. неблагоприятни. *Запазено е цялото снаряжение на армията. От онази епоха са останали запазени много стари ръкописи. Запазен стар храм*
— **непокътнат, невредим**
3. *прен.* Който има или отразява здрав морал, който не е засегнат от поквара. *Запазено момиче. Морално запазен.*
— **неопорочен, неосквернен, непокварен, девствен** *прен.*, **чист** *прен.*
ант. >***покварен***, порочен, развратен, безпътен
4. Чието ползване е предварително уговорено. *Запазена маса. Запазена стая. Запазени места.*
— **зает, резервиран** *книж.*, **ангажиран, заангажиран**
ант. → ***свободен***, незает, празен, неангажиран
5. *разг.* вж. **безопасен** 1. знач.
ЗАПАЛВАМ – 1. Правя нещо да гори. *Запалвам печката. Запалвам огън. Запалвам пожар. Запалвам пещ.*
— **подпалвам, паля** *несв.*, **подклаждам, напалвам, наклаждам**
ант. → ***загасявам***, угасявам, угасям, изгасявам, изгасям, загасям, гася, потушавам
2. Правя нещо да свети. *Запалвам лампите. Запалвам светилника.*
— **светвам, паля** *несв.*
ант. → ***загасявам***, угасявам, изгасявам, изгасям, загасям, гася
3. *прен.* вж. **възбуждам**;
4. *прен.* вж. **въодушевявам**
V драсвам (удрям, тегля) кибрита на нещо *разг.*, тегля огъня *разг.* към 1. знач.
ЗАПАЛВАМ СЕ – 1. вж. **пламвам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **въодушевявам се**
ЗАПАЛЕН – 1. *прен.* вж. **въодушевен** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **ревностен**
ЗАПАЛЕНОСТ – вж. **страст** 1. знач.
ЗАПАЛИМ – вж. **запалителен**
ЗАПАЛИТЕЛЕН – Който се запалва, възпламенява лесно. *Запалителни вещества. Запалителна течност.*
— **огнеопасен, запалим, леснозапалим, възпламенителен, възпламеняем** *книж.*
ант. → ***мъчнозапалим***, труднозапалим
// ***незапалим***, незапалителен, негорлив
ЗАПАЛЯНКО *разг.*– вж. **почитател**
ЗАПАМЕТЯВАМ – вж. **запомням** 1. знач.
ЗАПАРВАМ – Заливам, обливам нещо с вряла, гореща вода или топя нещо във вряла вода. *Запарвам бъчва, за да не мирише. Запарвам си чай от липов цвят.*
— **попарвам, паря**[1] *несв.*, **изпарвам**[1]
ЗАПАРВАМ СЕ *разг.* – вж. **спарвам се**
ЗАПАРЕН – вж. **задушен**
ЗАПАРКА – вж. **отвара**
ЗАПАС – 1. *Обикн. мн.* Материали, хранителни продукти и под., приготвени за по-нататъшна бъдеща употреба. *Запаси от храна. Бойни запаси. Запаси от захар. Неприкосновени запаси.*
— **резерви, припаси**
2. Количеството, определеният обем от опит, знания, умения и др., които някой човек притежава. *Богат запас от изразни средства.*
— **арсенал** *прен.*
3. *мн.* вж. **залежи**
ЗАПАСВАМ – Прикрепвам около кръста си нещо така, че да се държи здраво. *Запасвам нов колан. Запасвам сабя. Запасвам си панталоните.*
— **опасвам, препасвам**
ант. → ***разпасвам***, отпасвам
ЗАПАСЕН – вж. **резервен**
ЗАПАСЕН – Който притежава запас от нещо. *Теренът е запасен с вода.*
— **снабден**
ЗАПАСЕНОСТ – Наличие на запас от нещо. *Запа-*

сеност на почвата с хранителни вещества.
— **снабденост**
ЗАПАСЯВАМ СЕ – Осигурявам се с нещо, което ще използвам в бъдеще. *Запасихме се с дърва.*
— **снабдявам се, набавям си**
ЗАПЕНВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **вбесявам се**
ЗАПЕНЕН – *прен. разг.* вж. **яростен** 1. знач.
ЗАПЕРЧВАМ СЕ *разг.* – вж. **възгордявам се**
ЗАПЕЦВАМ <СЕ> 1. *диал.* вж. **заеквам**;
2. *жарг.* вж. **зациклям** 1. знач.;
3. *жарг.* вж. **блокирам** 2. знач.
ЗАПЕЧАТВАМ – Затварям писмо в плик. *Запечатвам плика и написвам адреса.*
— **залепвам**[1].
ант. → ***разпечатвам***, отпечатвам, разлепвам
ЗАПЕЧАТВАМ СЕ – *В 3 л.* Задържам се, оставам трайно в съзнанието. *Впечатленията от срещата бяха така ярки, че завинаги се запечатаха в паметта ѝ. Думите ѝ се запечатаха в съзнанието му.*
— **врязвам се** *прен.*, **вбивам се** *прен.*, **забивам се** *прен.*
ЗАПЕЧЕН – вж. **засъхнал**
ЗАПИВАМ СЕ – вж. **пия** 2. знач.
ЗАПИЛЯВАМ СЕ *разг.* – 1. Отивам, отправям се някъде, обикн. без ясно определена посока. *Продаде си имота и се запиля в чужбина. Напусна училището и се запиля в Родопите.*
— **замитам се** *разг. пренебр.*, **отмитам се** *разг. пренебр.*, **отпилявам се** *разг.*, **пропилявам се** *разг. рядко*, **завявам се** *разг.*, **забивам** *разг.*, **замъквам се** *разг. грубо*, **завличам се** *разг. грубо*
2. вж. **изчезвам** 1. знач.
ЗАПИРАМ *нар.* – 1. вж. **възпирам** 1. знач.;
2. вж. **арестувам** 2. знач.;
3. вж. **спирам** 2. знач.
ЗАПИРАМ СЕ *нар.* – вж. **спирам** 2. знач.
ЗАПИСВАМ – 1. Отбелязвам нещо в писмена форма чрез писане. *Ще ми запишеш ли имената на всичките ни служители? Думите, които записа на хартията, му се врязваха в съзнанието.*
— **написвам, изписвам**
2. вж. **отбелязвам** 1. знач.;
3. вж. **вписвам**;
4. вж. **приемам** 2. знач.
ЗАПИСВАМ СЕ – вж. **постъпвам**[2] 1. знач.
ЗАПИСКА – вж. **бележка** 1. знач.
ЗАПИСКИ – вж. **мемоари**
ЗАПИСНИК – вж. **бележник**
ЗАПИТВАМ – Обръщам се към някого с въпрос, задавам въпрос. *Запитах го за адреса му. Ако те запитат, кажи им всичко.*
— **попитвам, питам** *несв.*
ант. → ***отговарям***, отвръщам
ЗАПИТВАНЕ – вж. **въпрос** 1. знач.
ЗАПИЧАМ СЕ – 1. вж. **спичам се**;
2. *прен. разг.* вж. **зациклям** 1. знач.
ЗАПИЩЯВАМ – вж. **развиквам се**
ЗАПЛАКВАМ – Започвам да плача, да ми текат сълзи от мъка, скръб, болка или друго чувство. *Детето заплака за майка си. Заплаках от болка. Заплаках от обида. Момичето отново заплака.*
— **разплаквам се, заридавам** *книж.*, **разридавам се** *книж.*, **възридавам** *книж. рядко*, **реввам** *разг.*, **заревавам** *разг.*, **разревавам се** *разг.*, **захлипвам, разхлипвам се, захълцвам, разхълцвам се, зациврям** *разг. неодобр.*, **разциврям се** *разг. неодобр.*, **захленчвам, разхленчвам се**
ант. → ***засмивам се***, разсмивам се, прихвам, разкикотвам се, закикотвам се, закисквам се, разкисквам се
V надувам гайдата *разг.*
ЗАПЛАНИРАМ – вж. **планирам** 1. знач.
ЗАПЛАНИРАН – вж. **планов**
ЗАПЛАНУВАМ – вж. **планирам** 1. знач.
ЗАПЛАНУВАН вж. **планов**
ЗАПЛАТА – Заплатена сума на служител, работник и др. за извършена работа. *Интересувам се каква заплата ще получавам. Месечна заплата. Брутна заплата.*
— **възнаграждение, плата** *остар.*
ЗАПЛАТЕН – вж. **платен** 1. знач.
ЗАПЛАХА – 1. вж. **опасност** 1. знач.;
2. вж. **закана**
ЗАПЛАШВАМ – 1. Заявявам, че ще сторя някому зло. *Шефът ме заплаши с уволнение. Той те заплашва, но едва ли ще ти стори зло.*
— **сплашвам, плаша** *несв.*, **заканвам се**
2. вж. **застрашавам**
ЗАПЛАШВАНЕ – вж. **закана**
ЗАПЛАШИТЕЛЕН – 1. Който съдържа заплаха, закана. *Заплашително писмо. Заплашителен тон.*
— **заканителен, застрашителен**
2. Който всява страх, уплаха. *Нещо заплашително имаше в погледа му.*
— **застращителен**
ЗАПЛАЩАМ – 1. вж. **плащам** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **възнаграждавам** 1. знач.
ЗАПЛЕНЕН – вж. **очарован**
ЗАПЛЕНЯВАМ – 1. вж. **пленявам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **възхищавам**
ЗАПЛЕНЯВАМ СЕ – вж. **възхищавам се**
ЗАПЛЕС *разг. неодобр.* – Човек, който се заплесва по нещо, не внимава какво върши, какво му говорят. *Какъвто е заплес, ще го блъсне някоя кола. Не разчитай на него, голям заплес е.*
— **заплесия** *разг. неодобр.*, **зяпльо** *разг. неодобр.*, **блейка** *разг. неодобр.*
ЗАПЛЕСВАМ *разг.* – вж. **залисвам** 1. знач.
ЗАПЛЕСВАМ СЕ *разг.* – 1. Отклонявам вниманието си обикн. по незначителни неща. *Бях се заплеснал и за малко да пропусна спирката. Къде си се заплеснал?*
— **залисвам се, отплесвам се** *разг.*, **заблейвам се** *разг. пренебр.*
2. вж. **заглеждам се** 1. знач.;
3. вж. **забравям се** 1. знач.
ЗАПЛЕСИЯ *разг. неодобр.* – вж. **заплес**
ЗАПЛЕСНАТ *разг.* – вж. **занесен** 1. знач.
ЗАПЛЕТЕН – 1. Който се е оплел безредно един в друг (обикн. за нишки, конци и под). *Заплетена прежда. Заплетени жици. Заплетени конци.*
— **оборкан, оплетен, омотан, замотан, преплетен**
2. Който е труден за оправяне, в който няма необходимия обичаен ред, яснота, закономерност на явленията. *Заплетена история. Заплетено положение.*
— **оборкан, забъркан** *разг.*
3. *прен.* вж. **сложен** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **несвързан** 1. знач.

З

ЗАПЛЕТЕНОСТ – вж. **сложност** 1. знач.

ЗАПЛЕШИВЯВАМ *рядко* – вж. **оплешивявам**

ЗАПЛИТАМ – 1. Кръстосвам, засуквам един в друг отделни дълги, гъвкави неща (кичури коса, стръкове цветя, нишки и др.), за да получа едно цяло (плитка, венец, въже и др.). *Заплитам косата си. Заплитам венец.*

— **сплитам, плета** *несв.*, **изплитам, оплитам**

ант. → ***разплитам***, отплитам

2. Вмъквам чрез плетене едно нещо в друго. *Заплитам в косата си стръкчета карамфил.*

— **вплитам**

3. Оплитам едно нещо в друго така, че трудно да се разделят. *Заплетох нишките една в друга*

— **преплитам, омотавам, замотавам**

ант. → ***отплитам***, разплитам, размотавам, отмотавам

4. *прен.* вж. **замесвам**

ЗАПЛИТАМ СЕ – 1. Увивам се около нещо друго. *Жиците са се заплели. Макарата се заплете, заех се да я оправям.*

— **оплитам се, омотавам се, замотавам се, преплитам се, сплитам се, вплитам се, впримчвам се, опримчвам се**

2. Попадам сред нещо гъсто, което пречи на движението ми. *Заплетох се в храстите. Котето се заплете в преждата.*

— **оплитам се, вплитам се**

3. *прен.* вж. **объркам се** 1. и 2. знач.;

4. *прен.* вж. **замесвам се**

ЗАПЛОЖДАМ – вж. **оплождам**

ЗАПОВЕД – 1. Официално указание, издадено от орган на властите или от началник до подчинен за задължително и строго изпълнение на определени действия. *Издавам заповед. Изпълнявам заповедите на по-висшето началство.*

— **наредба**[2], **нареждане, разпореждане, разпоредба**

2. Указание, направено обикн. в устна форма, към подчинен или друго лице за задължително изпълнение на нещо. *Трябва да изпълняваш заповедите на господаря си. Детето изпълни послушно заповедта на баща си.*

— **повеля** *книж.*, **повеление** *книж. остар.*, **веление** *старин.*, **команда**[1] *разш.*, **нареждане, заръка** *разг.*, **поръка** *разг.*

ЗАПОВЕДЕН – 1. Който съдържа заповед. *Документът няма заповедна форма.*

— **императивен** *книж.*

2. вж. **заповеднически**

ЗАПОВЕДНИК *рядко* – 1. вж. **господар** 1. знач.;

2. вж. **деспот**

ЗАПОВЕДНИЧЕСКИ – Който изразява заповед. *Заповеднически глас. Заповеднически тон. Заповеднически жест.*

— **заповеден, повелителен** *книж.*, **властен**

ант. → ***умолителен***, умоляващ, молитвен

ЗАПОВЯДВАМ – 1. Отправям заповед към някого, обикн. подчинен. *Командирът заповяда на войниците да минат в настъпление. Заповядвам да не се сече гората.*

— **нареждам**[2], **разпореждам, повелявам** *книж.*

ант. → ***изпълнявам***

// Заставям някого да изпълни волята ми, да свърши някаква работа. *Шефът ми заповяда да напиша доклада. Бащата заповяда на сина си да измие колата.*

— **нареждам**[2], **разпореждам, поръчвам, повелявам** *книж.*, **изкомандвам, заръчвам** *разг.*

ант. → ***изпълнявам***

2. Имам власт над някого или над нещо, подчинявам някого на волята си. *В семейството жената заповядва. Обичам да заповядвам. Все той иска да заповядва.*

— **властвам, господствам, командвам, налагам се, разпореждам се, диктувам** *прен. книж.*

V командвам парада *разг.*, водя хорото (кервана) *разг.*, шеф диригент съм *разг.* към 2. знач.

ЗАПОДОЗИРАМ – вж. **подозирам** 1. знач.

ЗАПОДСКАЧАМ *св.* – вж. **заигравам** 2. знач.

ЗАПОЗНАВАМ – Правя някой да стане познат на друг. *Позволете да ви запозная с нашия гост.*

— **представям**

ЗАПОЗНАВАМ СЕ – вж. **опознавам**

ЗАПОЙ *разг.* – вж. **пиянство** 2. знач.

ЗАПОЙКА – Съединяване на метални части с разтопен метал.

— **запояване, спойка, заварка, заваряване**

ЗАПОКИТВАМ *разг.* – 1. вж. **захвърлям** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **изоставям** 1. знач.

ЗАПОМНЯМ – 1. Задържам в паметта си някакъв факт, мисъл и вече ги зная трайно. *Трудно запомням телефонни номера. Запомних стихотворението. Не ти запомних името.*

— **запаметявам, помня** *несв.*

ант. → ***забравям***, изщуква ми, изумявам, изключвам

2. вж. **възприемам** 1. знач.

V остава ми в в ума (акъла, главата, паметта) *разг.* към 1. знач.

ЗАПОПРАЩАМ *диал.* – вж. **захвърлям** 1. знач.

ЗАПОР *юрид.* – вж. **възбрана** 1. знач.

ЗАПОСТВАМ – Започвам да постя, да не ям блажно. *Преди Великден започваме.*

— **заговявам**

ЗАПОТЕН – вж. **потен** 1. и 2. знач.

ЗАПОТИРВАМ *диал.* – вж. **захвърлям** 1. знач.

ЗАПОТЯВАМ СЕ – вж. **изпотявам се**

ЗАПОФИЧВАМ *диал.* – вж. **захвърлям** 1. знач.

ЗАПОЧВАМ – 1. Поставям началото на нещо или на някаква работа, дейност. *Започвам строеж. Започвам да изучавам английски. Започвам да пея. Започвам разговор. Започвам преговори. Като изчистя къщата, ще започна да пера.*

— **почвам, захващам** *разг.*, **хващам** *нар.*, **начевам** *нар.*, **подкачам** *нар.*, **подемам, подхващам** *разг.*, **пристъпвам** *(към)*

ант. → ***завършвам***, свършвам, привършвам, приключвам, довършвам, финализирам, изкарвам[2]

// ***прекратявам***, преустановявам, спирам, прекъсвам, престава

2. Имам начало някъде или в определен момент. *Сънинението започва с увод. Оттук започва нивата ни.*

— **почвам, начевам** *нар.*

ант. → ***завършвам***, свършвам, окончавам

3. За дейност, събитие – настъпва началото на осъществяването ми. *Преговорите започнаха добре. Всичко започна от един наш разговор. Скоро ще започне предизборната кампания. Състезанието започна добре.*

— **почвам, стартирам, тръгвам** *прен. разг.*, **начевам** *нар.*
ант. → ***завършвам***, свършвам, приключвам, финиширам
4. вж. **настъпвам**[1] 1. знач.
ЗАПОЧВАМ СЕ – вж. **настъпвам**[1] 1. знач.
ЗАПОЧВАНЕ – вж. **начало** 1. знач.
ЗАПОЧВАЩ – вж. **начеващ** 1. знач.
ЗАПОЯВАМ – Залепвам, свързвам, съединявам метални части. *Запоявам тръбите на канала. Запоявам гайки.*
— **споявам, заварявам**
ант. → ***отпоявам***, разпоявам
ЗАПОЯВАНЕ – вж. **запойка**
ЗАПРАШВАМ[1] – вж. **напрашвам**
ЗАПРАШВАМ[2] *разг.* – вж. **отправям се**
ЗАПРАШЕН – вж. **прашен**
ЗАПРАЩАМ – 1. вж. **захвърлям** 1. знач.;
2. вж. **хвърлям** 1. знач.;
3. *неодобр.* вж. **местя** 2. знач.
ЗАПРЕТВАМ – Повдигам нагоре дреха или част на дреха (ръкави, поли и др.), като я свивам. *Запретвам ръкава си. Запретвам крачолите си. Запретвам роклята си.*
— **подвивам, засуквам, навивам, възпретвам** *нар.*, **завивам**[2] *нар.*, **подпретвам** *нар.*, **завръщам** *диал.*
ант. → ***отпретвам***
ЗАПРЕТВАМ СЕ *разг.* – вж. **залавям се** 2. знач.
ЗАПРЕТЕН *книж. остар.* – вж. **забранен**
ЗАПРЕТНАТ – За ръкав, пола и подобни части на дреха – който е сгънат, подгънат нагоре така, че да не се спуска, да не пада. *Тя месеше тестото със запретнати до лактите ръкави.*
— **подвит, завит, навит, засукан, подпретнат** *нар.*, **възпретнат** *нар.*
ант. → ***отпретнат***
ЗАПРЕТЯВАМ *книж. остар.* – вж. **забранявам**
ЗАПРЕЧВАМ – вж. **прегражда**м 1. и 2. знач.
ЗАПРЕЩЕНИЕ *книж. остар.* – вж. **забрана**
ЗАПРИКАЗВАМ – 1. вж. **заговорвам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **проговарям** 1. знач.
ЗАПРИКАЗВАМ СЕ – Увличам се в приказки, разговор с някого. *Срещнах го на улицата и се заприказвахме. Заприказвах се със съседката и закъснях за работа.*
— **заговорвам се, заговарям се, разговарям се, забъбрям се** *разг.*, **забърборвам се** *разг. пренебр.*, **задрънквам се** *разг. пренебр.*, **захортувам се** *нар.*, **загълчавам се** *диал.*
ЗАПРИЛИЧВАМ – Започвам да ставам еднакъв по всички или по някои външни или вътрешни черти с някой друг. *Детето все повече заприличва на баща си. Дворът е заприличал на джунгла.*
— **замязвам** *нар.*, **оприличавам се** *остар.*
ЗАПРИМЧВАМ – вж. **впримчвам** 1. знач.
ЗАПРИСТЪПВАМ – вж. **завързвам** 1. знач.
ЗАПРИЩВАМ – 1. вж. **задръствам** 2. знач.;
2. вж. **прегражда**м 2. знач.
ЗАПРЯГАМ – вж. **впрягам** 1. знач.
ЗАПТИСВАМ *диал.* – вж. **усмирявам** 1. знач.
ЗАПУСНАТ *разг.* – вж. **занемарен**
ЗАПУСТЯВАМ – Ставам пуст, безлюден, необитаем. *През лятото градът запустява. Къщата запустя. Вечер улиците запустяват.*
— **опустявам, обезлюдявам се, изпустявам, пустея** *несв.*, **замъртвявам** *остар.*
ант. → ***оживявам се***
ЗАПУСТЯЛ – вж. **безлюден** 2. знач.
ЗАПУСТЯЛОСТ – вж. **безлюдност** 2. знач.
ЗАПУШАЛКА – Нещо, с което се запушва, най-вече гърло на стъкленица. *Шишето няма запушалка. Изваждам запушалката.*
— **тапа, втулка, затулка** *диал.*, **затикалка** *остар.*
ЗАПУШВАМ[1] – Започвам да изпускам дим, пара и др. *Запушиха комини. Запушиха огньове из полето.*
— **задимявам**[1]
ЗАПУШВАМ[2] – вж. **задимявам**[2]
ЗАПУШВАМ[3] – 1. Плътно закривам с нещо дупка или тесен отвор. *Запушвам шишето. Запушвам дупката в стената. Запушвам си ушите.*
— **затварям, затъквам, затискам, затулвам** *разг.*
ант. → ***отпушвам***, отварям, оттъквам, оттулвам
2. вж. **задръствам** 1. и 2. знач.
ЗАПУШЕН – вж. **задимен** 1. знач.
ЗАПУЩАМ *разг.* – вж. **занемарявам**
ЗАПУЩАМ СЕ *разг.* – вж. **занемарявам се**
ЗАПЪВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **заеквам**;
2. вж. **заяждам**;
3. *прен.* вж. **възпротивявам се**;
4. *прен.* вж. **зациклям** 1. знач.
ЗАПЪЛВАМ – 1. вж. **изпълвам** 1. знач.;
2. вж. **заравям** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **уплътнявам**;
4. *прен.* вж. **ангажирам** 3. знач.
ЗАПЪЛЗЯВАМ – 1. Започвам да се движа с крайниците си, по корем или се придвижвам бавно, с усилие. *Войниците запълзяха към окопа. Детето запълзя към майка си. Колата запълзя нагоре по баира.*
— **залазвам, запъплям**
ант. → ***допълзявам***, долазвам, допъплям
2. *Само мн. и 3 л. ед.* вж. **плъзвам** 1. знач.
ЗАПЪЛНЕН – вж. **пълен** 1. знач.
ЗАПЪПЛЯМ – 1. вж. **запълзявам** 1. знач.;
2. *Само мн. и 3 л. ед.* вж. **плъзвам** 1. знач.
ЗАПЪРЖВАМ – 1. Правя запръжка на ядене. *Запържвам фасул с лук, червен пипер в нагорещена мазнина.*
— **подпържвам, кавардисвам** *разг.*
2. Приготвям храна в съд с нагорещена мазнина. *Запържвам месото, преди да го захлупя и задуша.*
— **пържа** *несв.*, **подпържвам, кавардисвам** *разг.*
ЗАПЪТВАМ СЕ – вж. **отправям се**
ЗАПЪХТЯВАМ СЕ – вж. **задъхвам се**
ЗАПЪХТЯН – вж. **задъхан**
ЗАРАБОТВАМ – вж. **тръгвам** 2. знач.
ЗАРАВНЯВАМ – вж. **изравнявам** 1. знач.
ЗАРАВЯМ – 1. Покривам с пръст нещо, някого. *Заравям имане. Заравям кореният на овощните дръвчета.*
— **заривам, закопавам**
ант. → ***изравям***, изкопавам, отравям, отривам, откопавам, разкопавам
2. Напълвам дупка с пръст. *Заравям трапа с пръст. Заравям напоителен канал.*
— **заривам, засипвам, закопавам, затрупвам, запълвам**
ант. → ***изкопавам***, изравям, изривам, издълбавам
3. вж. **погребвам**

З

ЗАРАДВАМ – Създавам радост, радостно чувство у някого. *Добрата новина ме зарадва. Исках да радвам детето с някакъв подарък.*
— **ощастливявам** *книж.*, **възрадвам** *книж.*, **обрадвам** *книж. остар.*, **израдвам** *диал.*
ант. → ***наскърбявам***, огорчавам, разстройвам, натъжавам
// Предизвиквам у някого радостно, весело чувство. *Думите ми го зарадваха.*
— **развеселявам, обрадвам** *книж. остар.*
ант. → ***натъжавам***, опечалявам, нажалявам, разтъжавам
ЗАРАДВАН – вж. **весел** 1. знач.
ЗАРАДИ – 1. За означаване на причината на действието. *Стрелям заради самата стрелба. Съдят го заради кражба.*
— **за, поради**
2. вж. **поради** 1. знач.
ЗАРАЖДАМ СЕ – вж. **появявам се** 2. знач.
ЗАРАЖДАНЕ – вж. **възникване**
ЗАРАЗА – 1. вж. **инфекция**;
2. *остар.* вж. **епидемия**
ЗАРАЗЕН – 1. За болест – който се предава от един на друг. *Грипът е много заразен. Тази болест не е заразна.*
— **заразителен, прихватлив** *разг.*, **прилепчив** *разг.*
ант. → ***незаразен***, незаразителен, неприхватлив, неприлепчив
2. Който е причинен от зараза и причинява зараза. *Остри заразни болести са шарките, коклюшът, грипът.*
— **инфекциозен, заразителен**
ант. → ***незаразителен***, незаразен, неинфекциозен
ЗАРАЗИЖДАМ СЕ *нар.* – вж. **разотивам се**
ЗАРАЗИТЕЛЕН – вж. **заразен** 1. и 2. знач.
ЗАРАЗКАЗВАМ – Започвам да предавам, излагам устно пред някого нещо преживяно, чуто, научено или измислено. *Тя им заразказва патилата си.*
— **заразправям** *разг.*
ант. → ***доразказвам***, доразправям
ЗАРАЗПРАВЯМ *разг.* – вж. **заразказвам**
ЗАРАЗЯВАМ – вж. **инфектирам**
ЗАРАЗЯВАМ СЕ – Получавам зараза от някого. *Внимавай децата да не се заразят с грип от съседските.*
— **прихващам** *разг.*
ЗАРАЗЯВАНЕ – вж. **инфекция**
ЗАРАМВАМ *диал.* – вж. **нарамвам**
ЗАРАМЧВАМ *диал.* – вж. **нарамвам**
ЗАРАН *разг.* – вж. **сутрин**
ЗАРАР *диал.* – вж. **загуба** 1. знач.
ЗАРАСТВАМ – вж. **заздравявам**[2]
ЗАРЕВАВАМ *разг.* – 1. вж. **заплаквам**;
2. *прен.* вж. **развиквам се**
ЗАРЕВО – вж. **сияние** 1. знач.
ЗАРЕГИСТРИРАМ – *прен.* вж. **отбелязвам** 3. знач.
ЗАРЗАВАТ *разг.* – вж. **зеленчук**
ЗАРЗАЛА – вж. **кайсия**
ЗАРИВАМ – 1. вж. **заравям** 1. и 2. знач.;
2. *рядко* вж. **засипвам** 1. знач.;
3. *рядко* вж. **погребвам**
ЗАРИДАВАМ *книж.* – вж. **заплаквам**
ЗАРИСТ *поет.* – вж. **лъчезарен** 1. знач.
ЗАРИЧАМ *разг.* – вж. **заклевам**
ЗАРИЧАМ СЕ *разг.* – вж. **обещавам**
ЗАРОБВАМ – вж. **поробвам** 1. и 2. знач.
ЗАРОБЕН – вж. **поробен**
ЗАРОБИТЕЛ *рядко* – вж. **завоевател** 1. знач.
ЗАРОДИШ – 1. Ранен стадий от развитието на организма на човек или животно, който протича в специален орган на майчиния организъм или в яйце и трае от оплождането до самостоятелното заживяване на организма. *Зародишът се оформя в тялото на майката.*
— **ембрион, зачатък**
2. вж. **наченки**
ЗАРОДИШЕН – 1. Който се отнася до зародиш. *Зародишни клетки. Зародишно развитие. Зародишно стъбълце.*
— **ембрионален, зачатъчен**
2. *прен.* вж. **зачатъчен** 1. знач.
ЗАРУМЕНЕН – вж. **зачервен**
ЗАРУМЕНЯВАМ – вж. **зачервявам се**
ЗАРУМЕНЯВАМ СЕ – вж. **зачервявам се**
ЗАРЪКА *разг.* – 1. вж. **поръчение** 1. знач.;
2. вж. **заповед** 2. знач.
ЗАРЪФВАМ – вж. **загризвам**
ЗАРЪЧВАМ *разг.* – 1. вж. **заповядвам** 1. знач.;
2. вж. **поръчвам** 1. знач.
ЗАРЯ – 1. вж. **сияние** 1. знач.;
2. *поет. само мн.* вж. **лъч** 1. знач.;
3. вж. **илюминация**
ЗАРЯЗВАМ *разг. неодобр.* – вж. **изоставям** 1., 2. и 3. знач.
ЗАСАДА – Начин на водене на бой, на нападение от прикрито място. *Войниците избраха за засада обрасъл с храсти дол.*
— **пусия** *остар.*
ЗАСАЖДАМ – Заравям корен или семена на растение, за да расте в земята. *Засаждам дърво. Засаждам ягоди и малини.*
— **насаждам, садя** *несв.*, **посаждам**
ант. → ***изкоренявам***, изскубвам, изтръгвам
ЗАСАЖДЕНИЕ *обикн. мн.* – вж. **насаждение**
ЗАСЕГНАТ 1. вж. **увреден** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **обиден**[1] 1. знач.
ЗАСЕДАНИЕ – Специално събиране на членове на даден колектив за обсъждане на набелязани по определен ред въпроси. *Директорката на училището свиква заседание. Съдебно заседание.*
— **съвещание, съвет**
ЗАСЕДНАЛ – вж. **застоял** 2. знач.
ЗАСЕДЯВАМ СЕ – вж. **застоявам се** 2. знач.
ЗАСЕЛВАМ СЕ – Установявам се да живея някъде. *Напуснах селото и се заселих в града. Във Франция се заселват много африканци.*
— **поселвам се, преселвам се, населвам се, имигрирам** *(за чужденец в друга страна)*
ант. → ***изселвам се***, емигрирам, забягвам, избягвам, бягам
ЗАСЕЛЕН – вж. **населен**
ЗАСЕЛИЩЕ – вж. **селище**
ЗАСЕЛНИК – Човек, който се е преселил в чужда страна, обикн. по икономически причини. *Хората не гледаха с добро око на новите заселници.*
— **поселник, преселник, имигрант, мигрант, пришълец (пришелец), колонист, населник** *остар.*, **дошлян** *диал.*
ант. → ***изселник***, бежанец, емигрант, изгнаник
// ***кореняк***, местен, туземец, автохтон

ЗАСЕНЧВАМ – 1. Хвърлям сянка върху нещо. *Широки стрехи засенчват тротоара.*
— **засеням** *поет.*
2. Закривам нещо, обикн. слънце, небе, което излъчва светлина или е огряно от светлина. *Облаци засенчиха слънцето.*
— **засланям, заслонявам, засеням** *поет.*
3. *прен.* Намалявам значението, важността, въздействието на някого или на нещо, оставям го на заден план. *Тази победа засенчва всички други събития. С успехите си той засенчи приятеля си.*
— **затъмнявам** *прен.*, **засланям** *прен.*, **заслонявам** *прен.*, **засеням** *поет.*

ЗАСЕНЧЕН – вж. **сенчест**

ЗАСЕНЯМ *поет.* – вж. **засенчвам** 1., 2. и 3. знач.

ЗАСЕЧКА – вж. **повреда**

ЗАСИЛВАМ – 1. Правя нещо по-силно. *Засилвам звука на телевизора. Лошата новина засили мрачното ѝ настроение.*
— **усилвам**
ант. → ***заглушавам***, приглушавам
// ***намалявам***, отслабвам
2. Увеличавам силата, възможностите на нещо, правя го по-силно. *Засилвам охраната на вилата. Засилвам военната мощ.*
— **усилвам, подсилвам**
ант. → ***отслабвам***, омаломощавам
3. Правя по-висока силата или степента на някаква проява. *Засилвам напрежението. Засилвам противоречията.*
— **увеличавам, задълбочавам, повишавам, заострям** *прен.*, **изостря** *прен.*, **уголемявам** *рядко*
ант. → ***намалявам***, отслабвам, притъпявам, смекчавам
4. Увеличавам скоростта на нещо или на някаква проява, дейност. *Засилвам темпото. Засилвам хода си.*
— **усилвам, ускорявам, форсирам** *книж.*
ант. → ***намалявам***, отслабвам
5. Ускорявам движението си. *Колата се движеше бавно, но изведнъж засили.*
— **засилвам се, форсирам** *книж.*
6. Започвам да правя нещо по-активно, по бързо, с повече енергия. *Засилвам подготовката за изпитите. Засилвам работата си върху книгата.*
— **активизирам, усилвам, форсирам** *книж.*, **активирам** *книж.*
ант. → ***забавям***, бавя, задържам
7. Правя нещо да се вижда, да личи по-силно, по-ярко. *Червеното шалче засилва руменината на бузите ѝ. Засилвам блясъка на очите си с грим.*
— **подсилвам, усилвам**

ЗАСИЛВАМ СЕ – 1. Ставам по-голям по сила, по интензивност. *Вятърът се засили. Болките се засилиха. Дъждът се засили.*
— **усилвам се, нараствам, активизирам се**
ант. → ***отслабвам***, намалявам, стихвам, утихвам, затихвам, замирам
2. Проявявам се в по-висока степен. *Икономическата криза се засилва. Напрежението в страната се засилва*
— **нараствам, усилвам се, ескалирам, задълбочавам се, заострям се, изостря се**
ант. → ***намалявам***, отслабвам, спадам, притъпявам се
3. Правя по-голямо усилие за нещо. *Засилих се да прескоча трапа. Засилих се да избутам шкафа.*
— **насилвам се, напрягам се, силя се** *несв.*, **напъвам се** *разг.*
4. вж. **активизирам се** 1. знач.;
5. вж. **засилвам** 5. знач.;
6. вж. **забързвам** 1. знач.;
7. вж. **закрепвам**[2]
V напрягам (стягам) мишци *разг.*, давам газ *разг.*, давам си форца *разг.* към 3. знач.

ЗАСИЛЕН – вж. **повишен** 2. знач.

ЗАСИПВАМ – 1. Покривам някого или нещо изцяло с нещо сипкаво (пръст, пясък, пепел, сняг и др.). *Снегът засипа всички пътища. Пръстта щяла да засипе работника.*
— **затрупвам, заривам** *рядко*
ант. → ***изривам***, рина, отривам
2. вж. **заравям** 2. знач.;
3. *прен.* **обсипвам** 1. и 2. знач.

ЗАСИРОМАШАВАМ *диал.* – вж. **обеднявам**

ЗАСИЧАМ[1] – 1. вж. **заяждам**;
2. вж. **блокирам** 2. знач.

ЗАСИЧАМ[2] *разг.* – вж. **захабявам** 1. знач.

ЗАСИЩАМ – вж. **утолявам**

ЗАСИЩАМ СЕ – 1. вж. **насищам се** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **нахранвам се**

ЗАСИЩАНЕ – вж. **насита**

ЗАСИЯВАМ – вж. **светвам** 1. и 2. знач.

ЗАСКУЧАВАМ – вж. **отегчавам се**

ЗАСЛАБВАМ – вж. **отпадам** 1. знач.

ЗАСЛАБНАЛ – вж. **отслабнал** 1. и 2. знач.

ЗАСЛАЖДАМ *рядко* – вж. **подслаждам** 1. знач.

ЗАСЛАЖДАМ СИ – Ям, хапвам нещо сладко или нещо, което ми се услажда, обикн. след като съм привършил храненето с друго ядене. *Вземи си малко ягоди да си засладиш.*
— **подслаждам се, подслаждам си**

ЗАСЛАНЯМ – 1. вж. **закривам** 2. знач.;
2. вж. **засенчвам** 2. и 3. знач.

ЗАСЛАНЯМ СЕ – Затулвам се някъде, за да се предпазя обикн. от някакво природно *въздействие. Засланям се от дъжда под навеса.*
— **заслонявам се, прислонявам се, скривам се**

ЗАСЛЕПИТЕЛЕН – 1. вж. **ярък** 1. знач.;
2. вж. **ослепителен** 1. знач.

ЗАСЛЕПЯВАМ – 1. За силна светлина – преча на очите да виждат добре, правя някой да не може да вижда, да гледа. *Фаровете на колата го заслепиха. Прожекторите ме заслепиха.*
— **ослепявам**[2]
2. *прен.* вж. **омайвам** 1. знач.

ЗАСЛОН – 1. Прикрито, закътано място за запазване обикн. от лошо време. *Тръгнах да намеря някакъв заслон от бурята. Търсех заслон от дъжда.*
— **подслон, прикритие**
2. вж. **навес**;
3. вж. **закритие**

ЗАСЛОНЯВАМ – 1. вж. **закривам** 2. знач.;
2. вж. **засенчвам** 2. и 3. знач.

ЗАСЛОНЯВАМ СЕ – вж. **засланям се**

ЗАСЛУГА – 1. Положителна дейност в полза на някого. *Успехът на класа е преди всичко заслуга на учителката. Почистването на парка е заслуга на общината. Всичко, което върши, го смята за своя заслуга.*

— **постижение** *прен.*, **актив** *прен.*
ант. → ***пасив***, недостатък
2. вж. **принос** 2. знач.
ЗАСЛУЖАВА – Има смисъл, оправдано е. *Заслужава човек да помисли по този въпрос. Не заслужава за такива дреболии да плачеш.*
— **струва си, струва**
ЗАСЛУЖЕН – вж. **справедлив** 2. знач.
ЗАСЛУЖИЛ – вж. **достоен** 1. знач.
ЗАСЛУХТЯВАМ – вж. **ослушвам се**
ЗАСЛУШВАМ СЕ – вж. **ослушвам се**
ЗАСМИВАМ – вж. **разсмивам**
ЗАСМИВАМ СЕ – 1. Разтягам устните си леко, с усмивка, без глас изразявам веселото си настроение. *Тя се засмя, радостна от неочакваното внимание.*
— **усмихвам се, ухилвам се** *разг.*, **захилвам се** *разг.*
ант. → ***намръщвам се***, навъсвам се, смръщвам се, свъсвам се, намусвам се, нацупвам се, начумервам се, нагрочвам се
2. вж. **разсмивам се**
ЗАСМЪРДЯВАМ *разг.*– вж. **размирисвам се** 1. знач.
ЗАСМЯН – 1. Който има леко разтегнати устни като израз на доволство, радост, добро настроение. *Засмяна жена. Засмяно лице. Винаги се връща вкъщи засмян.*
— **усмихнат, ухилен** *разг.*, **захилен** *разг.*
ант. → ***намръщен***, смръщен, свъсен, навъсен, начумерен, намусен, нацупен, мрачен, нагрочен
2. *прен.* вж. **весел** 1. знач.
ЗАСНЕМАМ – вж. **снимам**
ЗАСПАЛ – 1. вж. **спящ** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **отпуснат** 3. знач.;
3. *прен.* вж. **бездеен** 2. знач.
ЗАСПАЛОСТ – 1. вж. **отпуснатост** 1. знач.;
2. вж. **бездействие** 1. знач.
ЗАСПИВАМ – Унасям се в сън, изпадам в състояние на сън. *Брат ми веднага заспа. Тази нощ не можах да заспя.*
— **мигвам** (*обикн. с отрицание*), **захърквам** *разг. грубо*, **закъртвам** *разг. грубо*, **откъртвам** *разг. грубо*, **отцепвам** *разг. грубо*
ант. → ***събуждам се***, пробуждам се, будя се, разбуждам се
V затварям (склопвам) очи *разг.*, предавам се в обятията на съня *книж.*, предавам се в обятията на Морфея *книж. шег.*, откършвам го *разг. шег.*, закърпвам възглавницата *диал. шег.*
ЗАСРАМВАМ – Правя така, че някой да почувства, изпита срам. *Щях да я изоблича, че лъже, но не исках да я засрамвам пред хората.*
— **сконфузвам**
ЗАСРАМВАМ СЕ – 1. Изпитвам чувство на срам, смущение, притеснение. *Детето е стеснително и лесно се засрамва.*
— **сконфузвам се, смущавам се**
2. вж. **досрамява ме**
ЗАСРАМЕН – Който изпитва неудобство, срам. *Засрамен от постъпката си, той незабелязано напусна стаята.*
— **посрамен, сконфузен**
V с подвита опашка *разг.*, с наведена глава *разг.*, като (сякаш) мокра кокошка *разг.*, като мокър (пран) петел *разг.*
ЗАСРЕЩАМ *нар. рядко* – вж. **причаквам** 1. знач.
ЗАСТАВАМ – Заемам определено място или се спирам някъде прав и обикн. неподвижен. *Пред мен застана възрастен мъж. Застанах пред дома, където живееше писателят. Когато застана до сина си, стигам му до рамото.*
— **изправям се, възправям се** *книж.*, **изстъпвам се** *разг.*, **изстъпвам** *рядко*, **изстъписвам се** *разг.*, **изтопорчвам се** *простонар.*
ЗАСТАВЯМ – вж. **принуждавам** 1. и 2. знач.
ЗАСТАРЯВАМ – 1. вж. **остарявам** 1. знач.;
2. вж. **състарявам се**
ЗАСТАРЯВАМ СЕ – вж. **състарявам се**
ЗАСТАРЯЛ – За живо същество, растение, тяло – който е вече стар. *Трябва да се грижа за застарялата си майка. Застарялата върба трябва да се отсече. Застаряло лице.*
— **остарял, състарен, одъртял** *разг. грубо*
ант. → ***подмладен***
V взел-дал *разг.*, отживял си времето *разг.*, изпял си песента *разг.*, изял си хляба *разг.*, изял си вече зъбите *разг.*, изтекла му водата *разг.*
ЗАСТИГАМ – вж. **настигам** 1. и 3. знач.
ЗАСТИЛАМ – 1. Слагам, простирам нещо върху някаква повърхност така, че тя да не се вижда. *Застилам масата с чиста покривка. Застилам пода с килим. Застилам леглото.*
— **покривам, постилам**
2. Като се стеля, разполагам се изцяло върху някаква повърхност. *Гъсти облаци застилат небето. Сняг застила полето. Листата капеха и застилаха земята.*
— **покривам, настилам**
ЗАСТИЛКА – 1. вж. **настилка** 1. знач.;
2. вж. **покривка** 1. знач.
ЗАСТИНАЛ – 1. Който не се движи, който е в състояние на покой. *Корабът се плъзгаше по застиналата вода. Листакът стоеше застинал в задрямалия въздух.*
— **неподвижен, замрял** *прен.*, **статичен** *спец.*
ант. → ***подвижен***
2. Който не се променя, не се развива. *Езикът не е нещо застинало, той непрекъснато се развива.*
— **статичен** *спец.*, **закостенял**
ант. → ***динамичен***, подвижен
3. *прен.* При който не се извършва никакво движение. *Застинала поза. Застинало лице.*
— **неподвижен, вкаменен** *прен.*
ант. → ***подвижен***, жив
ЗАСТИНАЛОСТ – Отсъствие, липса на движение. *Има нещо страшно в застиналостта на морето.*
— **неподвижност, замрялост, статичност** *спец.*
ант. → ***подвижност***
ЗАСТЛАН – 1. Който има настилка, слой, пласт от нещо. *Колата се движеше по застланото със сняг шосе. Застлан с плочи двор.*
— **настлан, покрит**
2. Който има покривка върху повърхността си. *Застлано с китеник легло. Застлана с бяла покривка маса.*
— **покрит, постлан**
ЗАСТОЙ – 1. Липса на движение, на придвижване. *Десетки локомотиви са в застой. Машините са в застой.*
— **покой, неподвижност**
ант. → ***движение***, придвижване, напредване

2. Липса на изменение и развитие на нещо. *Болестният процес е в застой. Всичко се намира в застой.*
— **статичност, неподвижност**
ант. → ***движение***, динамика, динамичност, динамизъм
3. Състояние, когато някаква дейност е спряла. *Ваканцията е период на пълен застой. Театърът е в застой.*
— **бездействие, летаргия** *прен.*
ант. → ***дейност***, работа, действие
// ***раздвижване***, оживление, оживеност
4. Отсъствие на развитие, на прогрес. *Застой в литературния живот. Икономически застой.*
— **стагнация** *книж.*
ант. → ***развитие***, развой, еволюция, промяна, изменение

ЗАСТОЯВАМ СЕ – 1. Оставам някъде за известно време. *Влезе в стаята, но не се застоя много и пак излезе. Застоях се малко повече в службата.*
— **задържам се, забавям се, бавя се** *несв.*
2. Оставам, седя някъде дълго време, без да мисля, че трябва да си отида. *Започна да се застоява дълго в кръчмата. Нямам намерение да се застоявам тук. Отиде на гости и се застоя там до късно вечерта.*
— **задържам се, заседявам се, засядам, закотвям се** *разг.*, **закисвам се** *разг. рядко,* **годинясвам** *разг.*

ЗАСТОЯЛ – 1. За хранителен продукт – който не е пресен и поради това е с влошени вкусови качества. *Застояло олио. Застояло сирене. Застояли домати.*
— **престоял, преседял**
ант. → ***пресен***, свеж
2. Който е без движение, един и същ. *Водя застоял живот.*
— **неподвижен, заседнал, уседнал**
ант. → ***активен***, динамичен
3. вж. **залежал**

ЗАСТРАХОВАМ – Внасям пари за застраховка. *Застраховам имот. Застраховам срещу злополука.*
— **осигурявам**

ЗАСТРАХОВАМ СЕ – 1. Подсигурявам се чрез застраховка. *Застраховах се срещу злополука.*
— **осигурявам се**
2. *прен.* Вземам мерки, за да се предпазя от непредвидени неприятности. *Подготвих шефа за евентуални грешки и така се застраховах от наказание.*
— **подсигурявам се** *разг.*, **презастраховам се** *прен.*, **осигурявам се** *прен.*

ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН – Който се отнася до застраховане. *Застрахователен институт. Застрахователен договор.*
— **осигурителен**

ЗАСТРАХОВКА – Договор със застрахователен институт, при който дадено лице (фирма) прави периодични парични вноски, срещу които след изтичане на определен срок или при злощастни обстоятелства получава определена сума. *Сключвам застраховка. Имаш ли застраховка?*
— **осигуровка**

ЗАСТРАШАВАМ – Представлявам опасност за някого или нещо, предизвиквам страх. *Непосредствена опасност застрашава живота му. В момента нищо не ни застрашава.*
— **заплашвам, грозя**[2] *несв. книж.*

ЗАСТРАШИТЕЛЕН – вж. **заплашителен** 1. и 2. знач.

ЗАСТРЕЛВАМ – Убивам някого с куршум от огнестрелно оръжие. *Кучето е опасно и ще го застрелям. Застреляли го от упор.*
— **разстрелвам, гръмвам** *разг.*, **опушквам** *разг.*, **пушвам** *разг.*, **опатквам** *жарг.*
V тегля куршума на някого *разг.*

ЗАСТРЕЛЯН *жарг. пренебр.* – вж. **загубен** 2. знач.

ЗАСТРОЯВАМ – *рядко* вж. **построявам** 1. знач.

ЗАСТРУЯВАМ – вж. **бликвам**

ЗАСТУДЯВАМ – вж. **застудявам се** 1. и 2. знач.

ЗАСТУДЯВАМ СЕ – 1. За време, период от време, климат – преставам да съм топъл, ставам студен или хладен, прохладен. *Времето неочаквано се застуди.*
— **застудявам, захладнявам, захладнявам се, разхлаждам се, захлаждам се, захладявам, захладявам се**
ант. → ***затоплям се***, стоплям се
2. *Безл.* Настъпва студено време, става студено. *Наближава късна есен, скоро ще се застуди.*
— **застудява, захлажда се, захладява, захладява се, разхлажда се, разхладява се, захладнява, захладнява се**
ант. → ***затопля се***, стопля се
V хваща (свива) студ *разг.* към 2. знач.

ЗАСТЪПВАМ – 1. Отделям внимание, място на нещо. *В книгата не е добре застъпена съвременната ни поезия.*
— **представям**
2. вж. **отстоявам** 1. знач.

ЗАСТЪПВАМ СЕ – 1. вж. **подкрепям** 1. знач.;
2. вж. **ходатайствам**

ЗАСТЪПНИК – 1. Лице, което изразява някакви интереси, идеи, мисли, настроения. *Застъпник на постмодернизма в литературата. Застъпник на прогресивно течение.*
— **изразител, представител**
2. Лице, което представя партия, организация и др. и застъпва интересите ѝ. *Застъпник на Либералната партия в изборната комисия.*
— **представител**
3. вж. **защитник** 2. знач.;
4. вж. **привърженик** 1. знач.

ЗАСТЪПНИЧЕСТВО – 1. вж. **покровителство** 1. знач.;
2. вж. **ходатайство**

ЗАСУКАН – 1. вж. **запретнат**;
2. *прен. разг.* вж. **сложен** 1. знач.

ЗАСУКАНОСТ – *прен. разг.* вж. **сложност** 1. знач.

ЗАСУКВАМ – 1. вж. **суча**[1] 1. знач.;
2. вж. **запретвам**;
3. *прен. разг.* вж. **увъртам**

ЗАСУХА *разг.* – вж. **сùша**[2]

ЗАСУШЕН *рядко* – вж. **сух** 3. знач.

ЗАСУШЛИВ – вж. **сушав**

ЗАСЪХВАМ – 1. За рана и под. – покривам се с тънка коричка и преставам да кървя, гноя. *Раната на коляното му бързо засъхна. Обривните петна засъхнаха.*
— **загарям**
2. вж. **изсъхвам** 2., 3. и 4. знач.

ЗАСЪХНАЛ – Който е загубил влагата си, хванал е кора или е станал твърд. *Засъхнала кръв. Засъхнала пръст.*
— **спечен, запечен**
ант. → ***незасъхнал***
ЗАСЯВАМ – Пускам семе в земята и го заравям, за да изникне. *Засяхме няколко декара с коноп. Засявам памук.*
— **посявам, сея**[1] *несв.*, **насявам**
ЗАСЯГАМ – 1. С действията си или с проявите си причинявам обикн. неприятни последствия. *Жилищната криза засегна много семейства. Благоустройственият план не засегна тези къщи.*
— **закачам**[2] *разг.*
// Разпростирам върху нещо, някого обсега на конкретното си, обикн. лошо действие. *Епидемията е засегнала още селища. Огънят засегна цялата гора.*
— **обхващам, разпростирам се** (*на, върху*), **поразявам**
2. За болест, болка – причинявам заболяване на нещо. *Болестта е засегнала сърцето. Туморът е засегнал млечната жлеза.*
— **поразявам, увреждам**
3. Частично споменавам нещо, спирам се бегло на някаква тема, въпрос. *Отдавна не бяхме засягали тази тема. Засегнахме въпроса за безработицата.*
— **зачеквам**
4. вж. **закачам**[2] 1. знач.;
5. вж. **улучвам** 1. знач.;
6. вж. **обиждам**;
7. вж. **накърнявам** 2. знач.;
8. *само 3 л.* вж. **отнасям се** 2. знач.
ЗАСЯГАМ СЕ – вж. **обиждам се**
ЗАСЯДАМ – 1. вж. **застоявам се** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **загнездвам се** 2. знач.;
3. *нар.* вж. **залязвам** 1. знач.
ЗАТАЕН – Който остава скрит, неизявен, едва забележим. *Затаен страх. Затаено вълнение. Затаена завист.*
— **стаен, спотаен, притаен**
ЗАТАНЦУВАМ *св.* – вж. **заигравам** 1. знач.
ЗАТАПВАМ – *прен. разг.* вж. **захлупвам** 3. знач.
ЗАТАЯВАМ *рядко* – вж. **скривам** 2. знач.
ЗАТВАРЯМ – 1. Правя закрит някакъв отвор или място, за да не може да влезе или проникне там нещо, някой. *Затварям прозорците. Затворете вратата, че духа.*
— **притварям**
ант. → ***отварям***, разтварям, откривам
2. Поставям капак на нещо така, че плътно да прилепне. *Затварям кутията с бонбони. Затварям буркан. Затварям тенджера.*
— **захлупвам, похлупвам, прихлупвам**
ант. → ***отварям***, разтварям, отхлупвам
3. Сгъвам нещо отворено. *Затварям чадъра си. Цветята затварят чашки.*
— **свивам**
ант. → ***отварям***, разтварям, разгръщам, разпервам
4. Прекратявам съществуването или дейността на нещо. *Затвориха няколко училища. Затвориха едно министерство. Затвориха магазина за плодове.*
— **закривам**
ант. → ***отварям***, откривам, разкривам
5. вж. **преграждам** 2. знач.;
6. вж. **запушвам**[3] 1. знач.;
7. вж. **арестувам** 2. знач.
V пускам (спускам, удрям, затварям) кепенците на нещо *разг.*, удрям катинара (ключа, кофара, катанеца) на нещо *разг.* към 4. знач.
ЗАТВАРЯМ СЕ – 1. Преставам да общувам с хората, избягвам обществото им, ставам необщителен. *След сполетялото го нещастие той се затвори, не се срещаше и не разговаряше с никого.*
— **уединявам се, усамотявам се, изолирам се**
ант. → ***отварям се***, отраквам се, разтроявам се
2. Отделям се от околната среда, прекъсвам връзките си с хората, с обществеността. *Партията им все повече се затваря и не търси контакт с хората.*
— **изолирам се, капсулирам се** *прен.*
ант. → ***отварям се***
V откъсвам се от света *разг.*, обграждам се с дебела стена *разг.*, свивам се (скривам се, затварям се) в черупката си *разг.*, свивам се в кожата си *разг.* към 1. и 2. знач.
ЗАТВОР – Здание или помещение, където се задържат, за да изтърпят наказанието си, лица с присъда, лишени от свобода за определен срок. *Баща му е в затвора. Пет години лежа в затвора. Трябва да го пратят в затвора.*
— **дранголник** *разг. пренебр.*, **тъмница** *книж.*, **пандиз** *жарг.*, **пандела** *жарг.*, **зандан** *остар.*, **тюрма** *остар.*, **кауш** *остар. разш.*, **хапсана** *остар.*, **хапус** *остар.*, **кафез** *жарг.*
ЗАТВОРЕН – 1. вж. **закрит** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **необщителен** 1. и 2. знач.;
3. *прен.* вж. **уединен** 3. знач.
ЗАТВОРЕНОСТ – вж. **необщителност** 1. и 2. знач.
ЗАТВОРНИК – вж. **арестант**
ЗАТВЪРДЯВАМ[1] – вж. **втвърдявам се**
ЗАТВЪРДЯВАМ[2] – 1. *рядко* вж. **втвърдявам**;
2. *прен.* вж. **заздравявам**[1]
ЗАТВЪРДЯЛ – вж. **втвърден**
ЗАТЕГЛЯМ – вж. **задърпвам**
ЗАТЕГНАТ – Който е вързан или завинтен здраво. *Затегнат възел. Затегнат ремък. Затегнат болт.*
— **стегнат, притегнат, пристегнат**
ант. → ***хлабав***, халтав, нестегнат
ЗАТИКАЛКА *остар.* – вж. **запушалка**
ЗАТИКВАМ *рядко* – вж. **затъквам** 1. знач.
ЗАТИРВАМ СЕ *нар.* – вж. **втурвам се** 1. знач.
ЗАТИСКАМ – 1. вж. **притискам** 1. знач.;
2. вж. **запушвам**[3] 1. знач.
ЗАТИХВАМ – 1. вж. **утихвам** 1. знач.;
2. вж. **отслабвам**[1] 3. знач.
ЗАТИЧАМ СЕ – вж. **втурвам се** 1. знач.
ЗАТИШИЕ – Състояние на атмосферата, при което няма вятър. *В морето и при затишие има леки вълни. След буря настъпва затишие.*
— **безветрие** *книж.*
ЗАТЛАЧВАМ – 1. вж. **задръствам** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **занемарявам**
ЗАТЛЪСТЯВАМ – вж. **надебелявам**[1] 1. знач.
ЗАТЛЪСТЯЛОСТ – вж. **дебелина**
ЗАТОВА – За означаване на причина, по тази причина. *Болен съм и затова не ходя на работа.*
— **затуй** *разг.*
ЗАТОПЛЯМ – Повишавам температурата на нещо,

правя нещо да стане топло, по-топло или горещо. *Затоплям стаята. Затоплям чаша мляко. Затоплям ядене.*

— **стоплям, загрявам, сгрявам, нагрявам, натоплям, подгрявам**

ант. → ***охлаждам***, изстудявам, разхлаждам

ЗАТОПЛЯМ СЕ – 1. За време, период от време – ставам топъл, преставам да съм студен. *През пролетта времето се затопля всеки ден.*

— **стоплям се**

ант. → ***застудявам се***, застудявам, захладнявам, захладнявам се, разхлаждам се, захлаждам се, захладявам, захладявам се

2. *Безл.* Настъпва топло време, става топло. *Щом се затопли, ще започнем ремонта на къщата.*

— **стопля се**

ант. → ***застудява се***, застудява, захлажда се, захладява, захладява се, разхлажда се, разхладява се, захладнява, захладнява се

3. вж. **стоплям се** 1. и 2. знач.

ЗАТОРМОЗВАМ и **ЗАТОРМОЗЯВАМ** – вж. **затруднявам** 1. знач.

ЗАТОРМОЗВАМ СЕ и **ЗАТОРМОЗЯВАМ СЕ** – вж. **затруднявам се**

ЗАТОЧЕНИЕ – Принудително изпращане в далечни, непригодни за живеене области. *Осъден на заточение в Сибир.*

— **изгнание, прокуда** *нар. поет.*, **остракизъм** *прен. книж. рядко*

ЗАТОЧЕНИК – Лице, което е на заточение. *Нещастните заточеници живееха при много лоши условия.*

— **изгнаник, прокуденик** *нар. поет.*

ЗАТРЕПЕРВАМ – вж. **разтрепервам се**

ЗАТРИВАМ *разг.* – 1. вж. **загубвам** 1. знач.;

2. вж. **убивам** 1. знач.;

3. вж. **унищожавам** 1. знач.

ЗАТРИВАМ СЕ *разг.* – вж. **изчезвам** 4. знач.

ЗАТРИСАМ СЕ – вж. **разтрепервам се**

ЗАТРОГВАМ *книж.* – вж. **трогвам**

ЗАТРОГВАМ СЕ *книж.* – вж. **трогвам се**

ЗАТРОГВАЩ *книж.* – вж. **трогателен**

ЗАТРОГНАТ *книж.* – вж. **трогнат**

ЗАТРУДНЕНИЕ – 1. вж. **трудност** 1. знач.;

2. вж. **беда** 1. знач.

ЗАТРУДНЯВАМ – 1. Правя нещо да се извършва, осъществява по трудно. *Липсата на компютър затрудни работата ми. Новите изисквания ще затруднят изпълнението на задачата. Вятърът затрудни движението на лодката.*

— **утежнявам, затормозвам (затормозявам)**

ант. → ***улеснявам***, облекчавам

// ***улеснявам***, помагам, благоприятствам

// Създавам трудности на някого. *Търсенето на думи в речника ме затруднява. Решаването на кръстословицата ме затрудни.*

— **напрягам, озорвам** *разг.*, **затормозвам (затормозявам)**

ант. → ***улеснявам***, облекчавам

2. Спомагам нещо да стане трудно, сложно. *Ще те затрудня ли, ако остана у вас? Моята намеса може само да затрудни положението.*

— **отежнявам, обременявам, усложнявам**

ант. → ***облекчавам***, улеснявам

ЗАТРУДНЯВАМ СЕ – Изпитвам трудност, затруднение да направя нещо. *Затрудних се много, докато реша задачата. Затруднявам се, когато говоря на английски.*

— **напрягам се, озорвам се** *разг.*, **напъвам се** *разг.*, **затормозвам се (затормозявам се)**

ЗАТРУПВАМ – 1. вж. **засипвам** 1. знач.;

2. вж. **заравям** 2. знач.;

3. *прен.* вж. **обсипвам** 1. знач.

ЗАТРЪШВАМ – Затварям силно с блъскане, тръшкане. *Излязох и затръшнах вратата след себе си.*

— **тръшвам, хлопвам, захлопвам**

ЗАТРЪШКВАМ СЕ *разг.* – вж. **завайквам се**

ЗАТРЯБВАМ *разг.* – вж. **потрябвам**

ЗАТУЙ *разг.* – вж. **затова**

ЗАТУЛВАМ – 1. вж. **закривам** 1. и 2. знач.;

2. *разг.* вж. **запушвам**[3] 1. знач.

ЗАТУЛЕН – вж. **закътан** 1. знач.

ЗАТУЛКА *диал.* – вж. **запушалка**

ЗАТУРЯМ *разг.* – вж. **забутвам**

ЗАТЪВАМ – Навлизам, пропадам в нещо рядко или меко (кал, сняг и др.). *Краката ѝ затъваха в тинята. Затънах в снега.*

— **потъвам, загазвам, заглъзвам** *нар.*, **заглъбвам** *диал.*

ЗАТЪКВАМ – 1. Закрепвам някакъв предмет, обикн. остър или плосък, като го вкарвам някъде. *Затъквам ножа в пояса си. Затъквам роза в косата си.*

— **затиквам** *рядко*, **втъквам, втиквам, забождам, забучвам**

2. вж. **запушвам**[3] 1. знач.

ЗАТЪМНЯВАМ – 1. Правя нещо да стане тъмно, мрачно. *Облаци затъмниха небето.*

— **замрачавам, помрачавам** *рядко*, **смрачавам**

ант. → ***проясняваам***, изяснявам, избистрям, обистрям

// ***осветявам***, огрявам, озарявам

2. *прен.* вж. **засенчвам** 3. знач.

ЗАТЪМНЯВАМ СЕ – вж. **притъмнявам** 1. знач.

ЗАТЪНТВАМ СЕ *рядко* – вж. **забутвам се**

ЗАТЪНТЕН – Който се намира далеч от голям град, от главен път, който е откъснат и мъчно се стига до него. *Затънтен манастир. Затънтено планинско селце. Затънтена провинция.*

— **забутан, глух** *прен.*, **заглъхнал**

ЗАТЪПЕН – 1. Който няма тънко острие. *Затъпен нож. Затъпена брадва. Затъпен връх.*

— **тъп, притъпен, захабен, изхабен** *рядко*

ант. → ***остър***, наострен, наточен

2. *прен.* Който е с понижена способност да възприема. *Затъпено съзнание. Затъпен поглед.*

— **притъпен** *прен.*

ант. → ***изострен***, заострен

ЗАТЪПКВАМ – 1. С тъпкане, газене и под. вкарвам, навирам нещо някъде (обикн. в кал, пръст и под.). *С пета затъпках кабела в пръстта. Защо сте затъпкали тухлите в калта?*

— **натъпквам**

2. вж. **утъпквам**

ЗАТЪПЯВАМ[1] – Правя нещо остро (обикн. инструмент и др.) да стане тъпо. *От рязане затъпих ножицата. Затъпили сте сърпа.*

— **притъпявам, изтъпявам**[1]**, захабявам, изхабявам** *рядко*

ант. → ***заострям***, изострям, наострям, наточвам, из-

точвам, изтънявам
ЗАТЪПЯВАМ[2] – *прен. разг.* вж. **оглупявам**
ЗАТЪПЯЛ – 1. вж. **невъзприемчив**;
2. вж. **оглупял**
ЗАТЪПЯЛОСТ – вж. **невъзприемчивост** 1. знач.
ЗАТЪТРУЗВАМ *разг.* – вж. **повличам** 1. знач.
ЗАТЪТРЯМ *разг.* – вж. **повличам** 1. знач.
ЗАТЪТРЯМ СЕ – вж. **довличам се** 1. знач.
ЗАТЮХКВАМ СЕ *разг.* – вж. **завайквам се**
ЗАТЯГАМ – 1. Дърпам нещо, което се връзва, навива, за да прилепне по-плътно до друго, да не е разхлабено. *Затягам възел. Затягам колана си. Затягам крана на чешмата.*
— **стягам, притягам, пристягам, натягам** *(обикн. за винт, кран и др.)*
ант. → ***отпускам***, разхлабвам, охлабвам, разпускам, разслабвам, разхалтавям
2. *прен.* Въвеждам по-голям контрол, взискателност, строгост. *Затягам дисциплината. Затягам режима.*
— **стягам** *прен.*
ант. → ***отпускам***, разпускам
ЗАТЯГАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **зациклям** 1. знач.
ЗАУСТЯВАМ *разг.* – вж. **наизустявам**
ЗАУЧАВАМ – вж. **научавам** 1. знач.
ЗАФУЧВАМ *разг.* – вж. **захвърлям** 1. знач.
ЗАХАБЕН – вж. **затъпен** 1. знач.
ЗАХАБЯВАМ – 1. Замърсявам, зацапвам нещо, обикн. поради недобро изпиране или измиване. *Изпрах ризата със студена вода и я захабих.*
— **засичам**[2] *разг.*
2. вж. **затъпявам**[1]
ЗАХАПВАМ – 1. Хващам, стисвам с устни нещо. *Бебето захапа гърдата на майка си. Захапвам цигарата.*
— **налапвам** *разг.*, **залапвам** *разг.*
2. вж. **ухапвам** 1. знач.
ЗАХАР – Добивано главно от тръстика или цвекло бяло кристално вещество със сладък вкус. *Много захар си сложила в крема.*
— **шекер** *нар.*
ЗАХВАЩАМ *разг.* – вж. **започвам** 1. знач.
ЗАХВАЩАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **залавям се** 2. знач.;
2. вж. **заяждам се**
ЗАХВЪРЛЯМ – 1. Със замах, със сила хвърлям встрани или надалече някакъв предмет. *Ядоса се и захвърли книгата на дивана. Свалих си палтото и го захвърлих настрана.*
— **запращам, запокитвам** *разг.*, **зафучвам** *разг.*, **запопращам** *диал.*, **запофичвам** *диал.*, **запотирвам** *диал.*
2. *прен.* вж. **изоставям** 1. знач.
ЗАХИЛВАМ СЕ *разг.* – вж. **засмивам се** 1. знач.
ЗАХИЛЕН *разг.* – вж. **засмян** 1. знач.
ЗАХИТРЯВАМ *разг.* – Ставам по-умен, по-хитър. *Когато децата поотраснат, захитряват.*
— **нахитрявам** *разг.*
ЗАХЛАДНЯВАМ – вж. **застудявам се** 1. и 2. знач.
ЗАХЛАДНЯВАМ СЕ – вж. **застудявам се** 1. и 2. знач.
ЗАХЛАДЯВАМ – вж. **застудявам се** 1. и 2. знач.
ЗАХЛАДЯВАМ СЕ – вж. **застудявам се** 1. и 2. знач.
ЗАХЛАЖДАМ СЕ – вж. **застудявам се** 1. и 2. знач.
ЗАХЛАС – Състояние на унесеност, когато съзнанието е напълно погълнато от нещо. *Изпадам в захлас. Чета книгата до захлас. Пея до захлас.*
— **забрава, прехлас, унес, самозабрава, захласване, прехласване**
ЗАХЛАСВАМ СЕ – вж. **забравям се** 1. знач.
ЗАХЛАСВАНЕ – вж. **захлас**
ЗАХЛАСНАТ – 1. вж. **занесен** 2. знач.;
2. вж. **опиянен**
ЗАХЛАСНАТОСТ – вж. **занесеност**
ЗАХЛЕНЧВАМ – вж. **заплаквам**
ЗАХЛИПВАМ – вж. **заплаквам**
ЗАХЛОПВАМ – вж. **затръшвам**
ЗАХЛУПАК *рядко* – вж. **капак**
ЗАХЛУПВАМ – 1. Поставям плътно капак да прилепне в отвор, покривам някакъв предмет с похлупак. *Захлупвам тенджера. Захлупвам сандък. Захлупвам гърне*
— **похлупвам, затварям, прихлупвам**
ант. → ***отхлупвам***, отварям, разтварям
2. Поставям шапка или някакъв предмет на главата така, че да се закриват очите или цялото лице. *Захлупих шапката над ушите си. Грабна тенджерата и я захлупи на главата му.*
— **нахлупвам**
3. *прен. разг.* С думи или постъпки постигам превъзходство над някого, давам сполучлив, остроумен отговор и накарвам някого да млъкне. *Беше започнал да се хвали колко е честен, но аз с две думи го захлупих.*
— **затапвам** *прен. разг.*, **зачуквам** *прен. жарг.*
ЗАХЛУПЕН – 1. *рядко* вж. **схлупен**;
2. *разг. пренебр.* вж. **загубен** 2. знач.
ЗАХЛУПКА *диал.* – вж. **капак**
ЗАХОД *нар. поет.* – вж. **залез** 1. знач.
ЗАХОДВАМ – вж. **завързвам** 1. знач.
ЗАХОЖДАМ *нар.* – вж. **залязвам** 1. знач.
ЗАХОРТУВАМ *нар.* – вж. **заговорвам** 1. и 2. знач.
ЗАХОРТУВАМ СЕ *нар.* – вж. **заприказвам се**
ЗАХУБАВЯВАМ – вж. **разхубавявам се**
ЗАХЪЛЦВАМ – вж. **заплаквам**
ЗАХЪРКВАМ *разг. грубо* – вж. **заспивам**
ЗАЦИВРЯМ *разг. неодобр.* – вж. **заплаквам**
ЗАЦИКЛЯМ *разг.* – 1. *Само 3 л.* За работа, дейност, задача и под. – не вървя добре поради възникнали затруднения. *През последната седмица преговорите около доставката на нефт зациклиха. Всичко бе добре замислено, но работата не тръгна, зацикли още в първите дни.*
— **закучвам се** *разг.*, **забуксувам** *св. прен.*, **запъвам се** *прен. разг.*, **затягам се** *прен. разг.*, **запичам се** *прен. разг.*, **запецвам <се>** *жарг.*
2. вж. **блокирам** 2 знач.
ЗАЧАТЪК – 1. вж. **зародиш** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **наченки**
ЗАЧАТЪЧЕН – 1. Който се намира в ранен стадий на своето развитие. *В онези години туризмът беше още в зачатъчно състояние.*
— **начален, зародишен** *прен.*, **рудиментарен** *книж.*, **първичен**
2. вж. **зародишен** 1. знач.
ЗАЧЕВАМ – вж. **забременявам**
ЗАЧЕКВАМ вж. **засягам** 3. знач.
ЗАЧЕНКИ – вж. **наченки**
ЗАЧЕРВЕН – Който е покрит с червенина, който е станал червен. *Зачервени бузи. Зачервено лице. Зачервен до уши.*
— **заруменен, поруменял, зачервенял, почервенял, изчервен, разруменен**
ант. → ***побледнял***, пребледнял, побелял

ЗАЧЕРВЕНЯЛ – вж. **зачервен**

ЗАЧЕРВЯВАМ СЕ – Придобивам червенина, руменина, ставам червен (обикн. за човек, човешко лице). *Зачерви се от удоволствие. Смути се и се зачерви. Лицето му се зачерви.*

— **изчервявам се, почервенявам, заруменявам, заруменявам се, поруменявам, поаленявам, пламвам** *прен.*, **разруменявам се**

ант. → ***побледнявам***, пребледнявам, побелявам

V пускам си божура (боята) *разг.*

ЗАЧЕРКВАМ – вж. **задрасквам**

ЗАЧЕРНЯВА МИ – вж. **причернява ми** 1. знач.

ЗАЧЕРНЯМ – 1. Правя някого злочест, нещастен. *Изчезна някъде в чужбина и зачерни семейството си. Зачерниха дъщеря си, като я омъжиха за мошеник.*

— **почерням, озлочестявам** *книж.*

ант. → ***ощастливявам***

// Правя нещо да е изпълнено с нещастие, мъка. *Мисли какво правиш, не зачерняй живота си. Рано се ожени и зачерни младините си*

— **почерням**

2. *рядко* вж. **опозорявам**

ЗАЧЕРТАВАМ – вж. **задрасквам**

ЗАЧЕСТЕН – 1. Който става, който се извършва по-често в някакъв момент или период, отколкото преди. *Зачестени удари на сърцето.*

— **учестен**

ант. → ***разреден***

2. вж. **чест** 1. знач.

ЗАЧЕСТЯВАМ – Започвам да ставам по чест, на по-малки интервали. *Ударите на сърцето му зачестиха. Зачестиха внезапните полицейски проверки.*

— **учестявам се**

ант. → ***разреждам се***, оредявам

ЗАЧИСЛЯВАМ – вж. **включвам** 1. и 2. знач.

ЗАЧИСЛЯВАМ СЕ – вж. **постъпвам**[2] 1. знач.

ЗАЧИТАМ – 1. Вземам нещо предвид, под внимание. *Трябва да зачиташ мнението на подчинените си. Уволниха го, защото не зачита реда в предприятието. Никого не зачита.*

— **съобразявам се, уважавам, признавам**

ант. → ***пренебрегвам***, игнорирам, нехая, немаря, загърбвам

2. С някаква проява показвам, че почитам някого или нещо, давам израз на уважението си към някого или нещо. *Той зачете с присъствието си празника ни.*

— **удостоявам, уважавам**

3. вж. **уважавам** 1. знач

V вземам под внимание *разг.*, държа сметка *разг.* към 1. знач.

ЗАЧИТАН – вж. **уважаван**

ЗАЧУДВАМ СЕ – вж. **учудвам се**

ЗАЧУДЕН – вж. **учуден**

ЗАЧУКВАМ – 1. вж. **забивам** 1. знач.;

2. *прен. жарг.* вж. **захлупвам** 3. знач.

ЗАШАВАМ – вж. **задвижвам се** 2. знач.

ЗАШАМАРОСВАМ *разг. грубо* – вж. **удрям** 1. знач.

ЗАШАМАРЯВАМ *разг. грубо* – вж. **удрям** 1. знач.

ЗАШЕМЕТЕН – 1. вж. **замаян** 1. знач.;

2. вж. **опиянен**

ЗАШЕМЕТЯВАМ – 1. вж. **замайвам** 1. и 2. знач.;

2. вж. **смайвам**

ЗАШЕМЕТЯВАМ СЕ – 1. вж. **замайвам се** 1. знач.;

2. вж. **смайвам се**

ЗАШЕМЕТЯВАНЕ – 1. вж. **замайване** 1. знач.;

2. вж. **световъртеж**

ЗАШЕМЕТЯВАЩ – вж. **упоителен**

ЗАШИВАМ – 1. Съединявам с шиене нещо с друго. *Зашивам копче на сакото. Заших му ръкава.*

— **пришивам, съшивам, шия** *несв.*

ант. → ***разшивам***, разпарям, отшивам

2. Поставям нещо, обикн. в дреха, торба, ограждам го с шев, за да бъде скрито добре. *Мислеха, че зашива парите си в някоя дреха.*

— **вшивам**

ант. → ***отшивам***

ЗАШИФРОВАМ – Записвам нещо с шифър, код. *Зашифровам донесение. Зашифровам съобщение.*

— **шифровам, кодирам**

ант. → ***дешифрирам***, разшифровам, разкодирам

ЗАШЛЕВЯВАМ *разг.* – вж. **удрям** 1. знач.

ЗАШУМВАМ СЕ – вж. **раззеленявам се**

ЗАШУРТЯВАМ – вж. **бликвам**

ЗАЩИТА – 1. Отпор, отстояване срещу неприятелско нападение с цел да бъде отблъснато. *Защитата на града беше слаба.*

— **отбрана, дефанзива** *рядко*

ант. → ***нападение***, настъпление, офанзива, атака, щурм, удар, набег, пристъп

2. *спорт.* Част от спортен отбор, който при мач пази собственото си поле и врата, или начин на отбраняване при спортно състезание. *Един от защитата на сините направи фаул и съдията отсъди дузпа. Играчите минаха от защита в нападение.*

— **отбрана**

ант. → ***нападение***, атака, настъпление, щурм

3. вж. **закрила**;

4. вж. **покровителство** 1. знач.;

5. вж. **охрана** 1. знач.

ЗАЩИТАВАМ – 1. С оръжие пазя целостта, самостоятелността на нещо, някого, като отбивам нападения на врага. *Защитавам крепост. Защитавам родината си. Защитавам бойни позиции.*

— **отбранявам, отстоявам, браня** *несв.*, **вардя** *несв. разг.*

ант. → ***нападам***, атакувам, щурмувам, настъпвам, удрям

2. Оказвам помощ на някого при опасност, беда, погрижвам се да не пострада. *Той ме защити от хулиганите. Защитавам от нападки. Надяваше се някой да го защити от бандитите.*

— **предпазвам, закрилям, браня** *несв.*, **пазя** *несв.*, **вардя** *несв. разг.*

3. вж. **подкрепям** 1. знач.;

4. вж. **отстоявам** 1. знач.

ЗАЩИТЕН – 1. вж. **отбранителен**;

2. вж. **предпазен** 1. знач.

ЗАЩИТЕН – вж. **безопасен** 1. знач.

ЗАЩИТЕНОСТ *рядко* – вж. **безопасност**

ЗАЩИТНИК – 1. Лице, което защитава, брани с борба, бой някого или нещо. *Защитници на отечеството. Защитници на крепостта.*

— **бранител** *книж.*

ант. → ***агресор***, нападател, нашественик, интервент

2. Лице, което се застъпва за някого, защитава някого, предпазва някого от нещастия, беди. *Майка му е най-големият му защитник. Защитник на бедните. Защитник на малките народи. В негово лице те виждаха свой защитник.*

— **покровител, закрилник, застъпник, бранител** *книж. рядко,* **патрон** *прен. книж.,* **протектор** *книж.,* **ангел хранител** *прен. книж.,* **ангел пазител** *рядко*

3. Лице с юридическо образование, което защитава страна в съда. *Съдът му бе назначил служебен защитник.*

— **адвокат**

ант. → ***обвинител***

ЗАЩОТО – По тая причина, с тая цел. *Не ти се обадих, защото бях зает.*

— **понеже, тъй като**

ЗАЯВИТЕЛ *книж.* – Лице, което предявява искане. *Сумата да се изплати на заявителя.*

— **предявител** *книж.*

ЗАЯВКА – Писмено или устно изявено конкретно желание за получаване на нещо. *Направих заявка за книги. Заявка за стока. Заявка за канцеларски материали.*

— **поръчка, искане**

ЗАЯВЛЕНИЕ – 1. Официално искане в писмена форма, представено от някого пред учреждение, организация, предприятие и др. *Подадох заявление за неплатен отпуск.*

— **молба, прошение** *книж. остар.,* **просба** *книж. остар.*

2. *книж. рядко* вж. **изявление**

ЗАЯВЯВАМ – 1. Правя категорично изказване в уверение на нещо. *Публично заявих, че се отказвам от предлагания ми пост. Заявих, че нямам нищо общо със случая.*

— **декларирам, изявявам**

2. Обявявам официално някакво искане. *Заявявам правата си. Заявявам волята си за победа.*

— **изявявам, предявявам**

ЗАЯДЛИВ – 1. Който има склонност да дразни другите, да търси поводи да се кара с тях. *Напоследък е станал много заядлив. Заядлива жена. Заядлив по характер.*

— **свадлив, зъбат** *прен. разг.*

2. вж. **предизвикателен**

ЗАЯДЛИВЕЦ – Човек, който се заяжда, който е готов за разправии. *Такъв заядливец като него рядко се среща.*

— **дрaка** *прен. разг.*

ЗАЯЖДАМ – За машина, механизъм или отделна част – не функционирам или се движа трудно, с прекъсване. *Изведнъж нещо заяде в мотора. Ключът заяде и се счупи.*

— **засичам**[1]**, запъвам се** *разг.,* **закучвам се** *разг. рядко*

ЗАЯЖДАМ СЕ – Влизам в конфликт с някого, започвам да дразня някого, обикн. търсейки повод за скарване. *От сутринта се заяжда за дребни неща. Обича да се заяжда с хората. Какво сте се заяли със стареца?*

— **подяждам се** *разг.,* **захващам се** *разг.,* **залавям се** *разг.,* **дърля се** *несв. разг. пренебр.,* **ям се** *несв. разг.,* **джафкам се** *несв. разг. пренебр,* **дрънкам се** *несв. разг.,* **джанкам се** *несв. диал.*

V хващам се на зъб с някого *разг.*

ЗАЯЖДАНЕ – вж. **предизвикателство** 1. знач.

ЗАЯКВАМ – вж. **закрепвам**[2]

ЗАЯКНАЛ – вж. **закрепнал**

ЗАЯКЧАВАМ – вж. **заздравявам**[1]

ЗВАНИЕ – 1. Наименование, название, показващо съсловна принадлежност, степен на благородство. *Дворянско звание. Звание барон.*

— **титла**

// Название за степен на квалификация в науката, изкуството, спорта и др. *Научно звание. Звание „майстор на спорта".*

— **титла**

2. вж. **чин**

ЗВЕЗДА – *прен.* вж. **знаменитост**

ЗВЕЗДЕН – 1. Който е свързан със звездите. *Звезден мир. Звездно пространство.*

— **астрален** *книж.*

2. вж. **космически** 2. знач.

ЗВЕЗДОПЛАВАТЕЛ *рядко* – вж. **космонавт**

ЗВЕК – вж. **звънтеж**

ЗВЕКАМ – вж. **звънтя**

ЗВЕНО – вж. **брънка**

ЗВЕРИЛНИК – вж. **зверилница** 1. и 2. знач.

ЗВЕРИЛНИЦА – 1. Сбирка от редки диви животни и птици, които се държат в клетки.

— **менажерия, зверилня, зверилник**

2. *прен. неодобр.* Помещение, в което има обикн. много хора и се вдига силна врява, глъчка. *В класната стая е истинска зверилница.*

— **зверилник** *прен. неодобр.,* **зверилня** *прен. неодобр.*

ЗВЕРИЛНЯ – вж. **зверилница** 1. и 2. знач.

ЗВЕРСКИ – 1. *прен.* вж. **жесток** 2. знач.;

2. *прен.* вж. **непоносим** 2. знач.

ЗВЕРСТВАМ *рядко* – вж. **безчинствам** 1. знач.

ЗВЕРСТВО – вж. **жестокост** 2. знач.

ЗВЕРЩИНА – вж. **жестокост** 2. знач.

ЗВЕРЯ СЕ *разг. ирон.* – вж. **блещя се**

ЗВУК – 1. Звучене на някакъв предмет, явление. *Чувам звука на звънците. Долавям звука на вятъра. Не се чува никакъв звук*

— **шум, глас** *прен.*

2. Звучене с определена честота, височина. *Камбаната пееше с всичките звукове на гамата. Кое дава тази чистота и топлота на всеки звук?*

— **тон**

ЗВУЧЕН – 1. Който звучи ясно и е с богата интонация. *Звучен смях. Звучна песен.*

— **звънък, звънлив, кръшен, еклив**

// Който звучи силно. *Звучен глас.*

— **звънък, звънлив, еклив, силен, висок**

ант. → ***беззвучен***, глух, приглушен, тих, слаб, нисък

2. Който издава силен, отчетлив звук. *Звучна целувка. Звучна плесница.*

— **звънък, звънлив, шумен**

ант. → ***беззвучен***, безшумен, тих, нечут

3. вж. **благозвучен** 1. знач.

ЗВУЧНОСТ – вж. **благозвучие** 1. знач.

ЗВЪНАРНИЦА *книж.* – вж. **камбанария**

ЗВЪНВАМ – 1. вж. **иззвънтявам**;

2. *разг.* вж. **телефонирам**

ЗВЪНЛИВ – вж. **звучен** 1. и 2. знач.

ЗВЪНТЕЖ – Звук, издаван при удряне, падане обикн. на метални предмети. *Звънтеж на монети. Звънтеж на камбани. Звънтеж на чаши. Звънтеж на оръжие.*

— **звънтене, звек, дрънчене, дрънкане**

ЗВЪНТЕНЕ – вж. **звънтеж**

ЗВЪНТЯ – Обикн. за метални или стъклени предме-

ти – издавам при удар тънък, ясен, продължителен звук. *Менците се люлеят и звънтят. На ръката ѝ гривните звънтяха. От гръмотевиците стъклата на прозорците звънтяха.*

— **звъня, дрънкам, дрънча, звекам, дрънколя** *диал.*

ЗВЪНЪК – вж. **звучен** 1. и 2. знач.

ЗВЪНЯ – вж. **звънтя**

ЗВЯР – 1. Диво хищно животно. *Вълкът е опасен звяр.*

— **хищник**

2. *прен. руг.* вж. **изверг**

ЗДАНИЕ – вж. **постройка** 1. знач.

ЗДРАВ – 1. Който има физическа устойчивост и здраве, сила и издръжливост при неблагоприятни условия, натоварване. *Здрав организъм. Здрава българка. Здрав кон. Вече не съм толкова здрав. Здрави нерви.*

— **издръжлив, устойчив, силен, крепък** *книж.*, **як** *разг.*, **корав** *прен.*, **жилав** *прен. разг.*, **държелив, железен** *прен.*, **челичен** *прен. поет.*, **каяк** *простонар.*

ант. → ***слаб***, неиздръжлив, неустойчив, крехък, хилав, кекав

*// **слаб***, крехък, неустойчив

2. Който е в добро състояние, напълно запазен, изправен. *Имам само един развален зъб, другите са здрави. Доматите, които купих, са здрави. Бъбреците ми са здрави. Моторът е здрав.*

— **неувреден, неповреден, незасегнат, читав** *разг.*

ант. → ***увреден***, повреден, поразен, засегнат, похабен

*// **повреден***, развален

3. Който е останал без увреждане, повреда, чийто обичаен вид не е нарушен. *След земетресението само няколко къщи останаха здрави. Прозорецът е здрав, не се е счупил.*

— **цял, невредим, читав** *разг.*, **незасегнат, ненакърнен**

ант. → ***счупен***, строшен, разбит

*// **разрушен***, срутен, сринат

4. вж. **устойчив** 1. знач.;

5. *прен.* вж. **здравословен**

V държи му вратът (кръстът) *разг.* към 1. знач.

ЗДРАВАТА *разг.* – вж. **здраво** 1., 2. и 3. знач.

ЗДРАВЕН – Обикн. за лице, което работи по здравеопазването или за институция, учреждение, в които се полагат грижи за здравето на населението или лечението му. *Здравни работници. Здравно заведение. Здравна служба. Здравна помощ.*

— **медицински**

ЗДРАВЕНЯК – Мъж със здраво, издръжливо телосложение и силен физически. *Те били здравеняци, силни и смели мъже. Нает е един здравеняк да пази кръчмата му.*

— **мъжага, бабанко** *разг.*, **юначага** *нар.*, **юначина** *нар.*, **бабаит** *разг. разш.*, **бабаджан** *простонар.*, **каяк** *простонар.*

V бащин и майчин син *разг.*

ЗДРАВИНА – 1. вж. **издръжливост** 1. знач.;

2. вж. **устойчивост** 1. знач.

ЗДРАВИСВАМ СЕ *разг.* – вж. **ръкувам се**

ЗДРАВИСВАНЕ *разг.* – вж. **ръкуване**

ЗДРАВО – 1. Със сила. *Стискам здраво пушката. Хванах се здраво за парапета.*

— **силно, крепко** *книж.*, **яко** *разг.*, **здравата** *разг.*, **яката** *разг.*

ант. → ***леко***, полека, излеко, леката

2. С постоянство, с усърдие. *Трябва да се заловим здраво за работа. Трябва здраво да се пипа.*

— **здравата** *разг.*, **мъжки** *прен.*, **мъжката** *разг.*, **юнашки** *разг.*

3. Във висока степен, много. *Здраво се е напил.*

— **здравата** *разг.*, **яката** *разг.*

ЗДРАВОМИСЛЕЩ *книж.* – вж. **разумен** 1. знач.

ЗДРАВОСЛОВЕН – Който съдейства за добро здраве. *Здравословен климат. Здравословна храна. Здравословен живот.*

— **здрав** *прен.*, **хигиеничен**

ант. → ***нездравословен***, нездрав, нехигиеничен

ЗДРАВПУНКТ *разг.* – вж. **амбулатория**

ЗДРАЧ – 1. Времето, когато се свечерява, привечер. *Снощи се върнах по здрач. Ще дойда по здрач, за да не ме види някой.*

— **здрачевина, здрачина** *поет.*

2. вж. **сумрак**

ЗДРАЧАВА СЕ – вж. **смрачава се**

ЗДРАЧЕВИНА – вж. **здрач** 1. знач.

ЗДРАЧЕН – вж. **сумрачен**

ЗДРАЧИНА *поет.* – вж. **здрач** 1. знач.

ЗЕВ – вж. **дупка** 1. знач.

ЗЕВЗЕК *разг.* – вж. **шегобиец**

ЗЕВЗЕКЛЪК *диал.* – вж. **шега**

ЗЕЙВАМ – 1. За дупка, отвор, пропаст и под. – изведнъж се откривам. *Една дълбока яма зейна пред нас. Раната отново зейна. Зейнала е друга дупка.*

— **отварям се, зинвам, зяпвам**[1]

ант. → ***затварям се***

2. вж. **зяпвам**[1] 1. знач.

ЗЕЛЕН – 1. За растителност – който е сочен, свеж. *Гъста зелена трева покриваше ливадата.*

— **злачен** *поет.*

2. вж. **незрял** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **млад** 1. знач.;

4. *прен.* вж. **неподготвен** 2. знач.

ЗЕЛЕНИНА – Растителност със свеж, зелен цвят. *Потокът лъкатуши сред зеленина. Селото е потънало в зеленина.*

— **злак** *поет.*

ЗЕЛЕНЧУК – Различни културни растения, които се отглеждат за храна на човека. *Гювечът е приготвен от няколко вида зеленчуци. Зеленчуците са много полезни.*

— **зарзават** *разг.*

ЗЕМЕВЛАДЕЛЕЦ – Собственик на много земя.

— **чифликчия, фермер**

ЗЕМЕДЕЛИЕ – Обработване на земята за отглеждане на селскостопански растения. *Занимавам се със земеделие.*

— **агрикултура** *книж.*

ЗЕМЕДЕЛСКИ – 1. Който е свързан с владеенето и обработването на земята. *Земеделска страна. Земеделско стопанство. Земеделско оръдие.*

— **аграрен, селскостопански, агрикултурен** *книж.*

2. вж. **поземлен**

ЗЕМЕТРЕСЕНИЕ – Разтърсване, раздвижване на земната кора, предизвикано от разместване на земните пластове. *Силно земетресение. Очаква се ново земетресение.*

З

— **земетръс, трус**
ЗЕМЕТРЪС – вж. **земетресение**
ЗЕМЕТРЪСЕН – Който се отнася до земетръс, земетресение. *Земетръсна зона.*
— **сеизмичен**
ЗЕМЛЯК – Човек, който е от едно и също село, от един и същи град или край с друг. *Ние сме земляци, от едно село сме.*
— **нашенец** *разг.*
ЗЕМЯ – 1. вж. **държава**;
2. вж. **пръст**;
3. вж. **суша**[1];
4. вж. **имот** 3. знач.
ЗЕНИТ – *прен. книж.* вж. **кулминация**
ЗЕНИТЕН – вж. **противовъздушен**
ЗЕНИЦА – 1. Кръгъл отвор в средата на ириса на окото, през който преминават светлинните лъчи. *Зеницата на окото ѝ е много малка. Разширени зеници.*
— **гледец** *разг.*
2. *прен.* вж. **око** 1. знач.;
3. *мн. прен. поет.* вж. **поглед** 2. знач.
ЗЕСТРА – Пари, имот, вещи, които младоженката донася на мъжа си при женитбата. *Мома с голяма зестра. Ожени се за момиче без зестра.*
— **прикя** *нар.*, **чеиз, руба** *диал.*, **мираз** *диал.*
ЗЕФИР *поет.* – вж. **ветрец**
ЗЕЯ – За дупка, отвор, врата, уста и др. – стоя отворен, открит, обикн. грозно, неприятно. *Пред нас зееше пропаст. На стената зее дупка.*
— **зяпам**[1] *разг.*
ЗИГЗАГ *обикн. мн.* – 1. вж. **извивка** 1. знач.;
2. вж. **завой** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **лутане**
ЗИГЗАГОВИДЕН – 1. Който не е прав, който е на чупки, извивки. *На изток се вижда зигзаговидната линия на планинските зъбери.*
— **зигзагообразен, начупен**
ант. → ***прав***
2. вж. **лъкатушен**
ЗИГЗАГООБРАЗЕН – 1. вж. **зигзаговиден** 1. знач.;
2. вж. **лъкатушен**
ЗИД – 1. вж. **ограда** 1. знач.;
2. вж. **стена**
ЗИДАМ *несв.* – *разш.* вж. **строя** 1. знач.
ЗИДАР – Строителен работник, който зида, гради зидове, сгради. *Той е зидар, прави къщи на хората.*
— **строител, майстор** *огр.*, **дюлгерин** *нар.*
ЗИМНИК – Помещение под най-долния етаж на сграда, обикн. в земята, където се държат хранителни продукти, гориво и др. *Слязох в зимника, за да донеса дърва за печката.*
— **изба, мазе, маза** *простонар.*, **подница** *диал.*, **подрум** *диал.*
ЗИМНИНА – Хранителни продукти, които се приготвят и запазват за зимата. *Още не съм започнала да приготвям зимнина.*
— **зимовище** *разг.*, **зимовина** *диал.*
ЗИМОВИНА *диал.* – вж. **зимнина**
ЗИМОВИЩЕ *разг.* – вж. **зимнина**
ЗИНВАМ – 1. вж. **зейвам** 1. знач.;
2. вж. **зяпвам**[1] 1. знач.
ЗИРКА *диал.* – вж. **цепнатина**
ЗИФТ – вж. **асфалт**
ЗИЯФЕТ *диал.* – вж. **гощавка**
ЗЛАК *поет.* – вж. **зеленина**
ЗЛАТАР – вж. **бижутер**
ЗЛАТАРСКИ – вж. **бижутериен**
ЗЛАТЕН – 1. *прен.* вж. **златист**;
2. *прен.* вж. **скъпоценен** 2. знач.
ЗЛАТИСТ – Който е подобен на злато по цвят и по блясък. *Златист пясък. Златиста коса. Златисти ниви.*
— **златножълт, златожълт, златен** *прен.*, **златистожълт**
ЗЛАТИСТОЖЪЛТ – вж. **златист**
ЗЛАТИЦА *старин.* – вж. **жълтица**
ЗЛАТНОЖЪЛТ – вж. **златист**
ЗЛАТОЖЪЛТ – вж. **златист**
ЗЛАТОНОСЕН – *прен.* вж. **доходен**
ЗЛАТОУСТ *нар. поет.* – вж. **сладкодумен**
ЗЛАЧЕН *поет.* – вж. **зелен** 1. знач.
ЗЛЕ – Не както трябва, по начин, който не съответства на определени изисквания, норми, правила. *Постъпих зле. Зле подредена стая. Работата тръгна зле. Говори английски зле. Зле ушита рокля. Играхте зле.*
— **лошо, недобре, кофти** *жарг.*
ант. → ***добре***, хубаво, харно
// ***отлично***, превъзходно, чудесно, перфектно, идеално, прекрасно, великолепно, блестящо, брилянтно, супер
ЗЛЕПОСТАВЯМ – Представям някого или нещо в лоша светлина, обикн. съзнателно създавам лошо впечатление за някого или нещо, уронвам престижа на някого. *Опита се да ме злепостави пред шефа. С поведението си тази жена навсякъде те злепоставя.*
— **излагам, компрометирам** *книж.*, **дискредитирам** *книж.*, **накисвам** *прен. разг.*, **натопявам** *прен. разг.*
V хвърлям сянка (петно, кал) върху някого, нещо *разг.*
ЗЛЕПОСТАВЯМ СЕ *рядко* – вж. **излагам се** 1. знач.
ЗЛЕПОСТАВЯНЕ – вж. **излагане**
ЗЛИНА – 1. Лоша постъпка, деяние, с което се наврежда, напакостява на някого. *Той си спомни за всичките злини, които му беше причинила тази жена.*
— **зло, злодеяние** *книж. рядко*
ант. → ***добрина***, добро, благодеяние
2. вж. **зло** 1. знач.;
3. вж. **лошотия**;
4. вж. **бедствие**
ЗЛО – 1. Лошо, вредно, опасно събитие, състояние. *Икономическата криза е голямо зло. Той знаеше, че най-голямото зло, което може да го сполети, е да го уволнят. Но злото не спря дотук.*
— **беда, злина, неприятност, пакост, беля** *разг.*, **поразия** *разг.*
ант. → ***добро***
2. вж. **злина** 1. знач.;
3. вж. **бедствие**;
4. *разш.* вж. **нещастие** 1. знач.
ЗЛОБА – вж. **ожесточение**
ЗЛОБЕН – 1. Който изпитва или проявява злоба, отмъстителност. *Мъжът ѝ е злобен човек. Понякога ставаше злобен към хората. Злобно куче.*
— **зъл, озлобен, злостен** *рядко*
ант. → ***незлобив***, беззлобен, незлобен, незлостен
2. Който съдържа, изразява злоба. *Злобен поглед. Злобен смях. Злобни нападки. Злобно израже-*

ние. Злобен глас.
— **злостен, озлобен, озверен** *(за лице, поглед)*
ант. → ***незлобив***, беззлобен, безобиден, незлостен, незлобен
3. вж. **озлобен** 1. знач.
ЗЛОБОДНЕВЕН – вж. **актуален** 2. знач.
ЗЛОБОДНЕВИЕ – вж. **актуалност** 2. знач.
ЗЛОБОДНЕВНОСТ – вж. **актуалност** 2. знач.
ЗЛОВЕЩ – Който предвещава или носи зло, нещастие, беда. *Зловещо място. Зловеща тишина. Зловеща птица. Зловещо предсказание.*
— **злокобен** *книж.*, **кобен** *поет.*, **мрачен** *прен.*, **прокобен** *книж.*, **чемерен** *диал.*
ЗЛОВИДИ МИ СЕ – вж. **завиждам** 1. знач.
ЗЛОВИЖДАМ *рядко* – вж. **завиждам** 1. знач.
ЗЛОВОНЕН *книж.* – вж. **вонящ**
ЗЛОВОНИЕ *книж.* – **воня**
ЗЛОВРЕДЕН *книж.* – вж. **вреден** 1. знач.
ЗЛОДЕЕЦ – вж. **престъпник**
ЗЛОДЕЙ – вж. **престъпник**
ЗЛОДЕЙСКИ – Който се отнася до злодей или е присъщ на злодей. *Убийството е извършено от злодейска ръка. Злодейски намерения.*
— **престъпен**
ЗЛОДЕЙСТВАМ *книж.* – вж. **безчинствам** 1. знач.
ЗЛОДЕЙСТВО – вж. **престъпление**
ЗЛОДЕЯНИЕ *книж.* – 1. вж. **престъпление**;
2. *рядко* вж. **злина** 1. знач.
ЗЛОДУМЕН *книж.* – вж. **злоезичен**
ЗЛОДУМСТВО *книж.* – вж. **злословие** 1. знач.
ЗЛОЕЗИЧЕН *книж.* – Който злослови, говори лошо за другите. *Злоезична жена.*
— **злодумен** *книж.*, **злоречив** *рядко*, **злоуст** *книж. остар.*
ЗЛОЕЗИЧИЕ *книж.* – вж. **злословие** 1. знач.
ЗЛОЕЗИЧНИК *книж.* – вж. **сплетник**
ЗЛОЖЕЛАТЕЛ – Човек, който желае зло някому, който е настроен враждебно. *Критиката е написана от някой негов зложелател.*
— **недоброжелател**
ант. → ***доброжелател***
ЗЛОЖЕЛАТЕЛЕН – вж. **злонамерен** 1. знач.
ЗЛОЖЕЛАТЕЛНОСТ *рядко* – вж. **злонамереност** 1. знач.
ЗЛОЖЕЛАТЕЛСТВО – вж. **злонамереност** 1. знач.
ЗЛОКОБА *книж.* – вж. **прокоба** 1. знач.
ЗЛОКОБЕН *книж.* – вж. **зловещ**
ЗЛОНАМЕРЕН – 1. Който има лоши намерения, който е склонен да прави зло на другите. *Злонамерени хора. Материалът е написан от злонамерен критик.*
— **недоброномерен, неблагонамерен** *книж.*, **зложелателен, недоброжелателен**
ант. → ***добронамерен***, благонамерен, доброжелателен
2. Който е израз, проява на недобри намерения. *Злонамерени слухове. Злонамерено изказване. Злонамерени действия.*
— **недоброномерен, неблагонамерен** *книж.*, **злоумишлен** *книж.*
ант. → ***добронамерен***, благонамерен
ЗЛОНАМЕРЕНОСТ – 1. Лошо, враждебно отношение към някого или израз на такова отношение. *В погледа му личеше злонамереност.*
— **недоброномереност, неблагонамереност,** *книж.*, **зложелателство, зложелателност** *рядко*, **недоброжелателство, недоброжелателност**
ант. → ***добронамереност***, благонамереност, доброжелателство, доброжелание
2. Зло намерение, зъл умисъл. *В думите ѝ няма злонамереност.*
— **недоброномереност, неблагонамереност,** *книж.*, **злоумишленост** *книж.*
ант. → ***добронамереност***, благонамереност
ЗЛОНРАВЕН – вж. **лош** 1. знач.
ЗЛОНРАВИЕ – вж. **лошотия**
ЗЛОПАМЕТЕН – Който помни причиненото му зло или обида и търси повод да си отмъсти. *Какъвто е злопаметен, никога няма да ѝ прости обидата.*
— **отмъстителен**
V държи мъст като камила *разг.*, държи карез *простонар.*
ЗЛОПАМЕТНОСТ – Качество на злопаметен. *Той е известен със своята злопаметност.*
— **злопаметство** *книж.*, **отмъстителност, карез** *простонар.*
ЗЛОПАМЕТСТВО *книж.* – вж. **злопаметност**
ЗЛОПОЛУКА – Нещастен случай, при който има човешки и материални жертви. *Тежка пътна злополука. Трудова злополука.*
— **произшествие, катастрофа, нещастие**
ЗЛОПОЛУЧЕН – 1. вж. **нещастен** 1. и 3. знач.;
2. вж. **неуспешен**
ЗЛОПОЛУЧИЕ *книж. рядко* – 1. вж. **нещастие** 1. знач.;
2. вж. **неблагополучие** 1. знач
ЗЛОРАДСТВАМ – Изпитвам задоволство, радост от чуждо нещастие или неуспех. *Ако се проваля на конкурса, колегите ми ще злорадстват.*
— **ехиднича, ехидствам**
V потривам (трия) ръце (длани) *разг.*
ЗЛОРЕЧИВ *рядко* – вж. **злоезичен**
ЗЛОРЕЧИЕ *книж. рядко* – вж. **злословие** 1. знач.
ЗЛОСЛОВИЕ – 1. Действие, проява на човек, който говори лошо срещу другите. *Трябва да се пазиш от хорското злословие.*
— **злоезичие** *книж.*, **злодумство** *книж.*, **одумки** *разг.*, **злоречие** *книж. рядко*
2. *Обикн. мн.* вж. **ругателство**
ЗЛОСЛОВНИК *книж.* – вж. **сплетник**
ЗЛОСЛОВЯ – 1. Говоря лоши неща за някого обикн. в негово отсъствие. *Не обичаше снаха си и често злословеше за нея. Съседките злословеха, че не си гледа добре семейството. Жените от блока често се събираха на кафе и злословеха за отсъстващите.*
— **одумвам, сплетнича, клюкарствам, сквернословя** *книж.*, **клеветя** *разш.*
2. Отправям груби словесни обвинения, изричам обидни лоши думи за някого или нещо. *Този журналист постоянно злослови по адрес на правителството. Той не разрешаваше някой да злослови за страната му.*
— **хуля, клеветя, нападам** *прен.*, **ругая, сквернословя** *книж.*, **плюя** *прен. разг.*, **лая** *прен. разг.*
ант. → ***възхвалявам***, славословя, величая, превъзнасям, възнасям, възвеличавам, адмирирам, въздигам, венцеславя
V говоря зад гърба на някого *разг.*, ям парцалите на някого *разг.*, ям (гриза, глозгам, глождя) червулите на някого *разг.*, гриза подметките (подло-

З

гите) на някого *разг.* към 1. знач.

V бълвам змии <и гущери> срещу някого *разг.*, бълвам < зелени> гущери срещу някого *разг.*, бълвам (сипя) отрова *разг.*, изливам си жлъчката *разг.*, бълвам (сипя, пращам) огън и жупел срещу някого *разг.*, хвърлям (пращам) гръм и мълнии срещу някого *разг.* към 2. знач.

ЗЛОСТ – 1. вж. **ожесточение**;
2. вж. **омраза**

ЗЛОСТЕН – вж. **злобен** 1. и 2. знач.

ЗЛОСТОРЕН *книж.* – вж. **пакостен** 1. знач.

ЗЛОСТОРНИК – вж. **вредител** 1. знач.

ЗЛОСТОРНИЧА – Върша злини, нанасям вреда. *Няма да разрешим на група хулигани да злосторничат в квартала.*

— **злосторствам** *книж.*, **злочинствам** *книж.*

ЗЛОСТОРНИЧЕСКИ – вж. **вредителски**

ЗЛОСТОРНИЧЕСТВО – вж. **вредителство**

ЗЛОСТОРСТВАМ *книж.* – вж. **злосторнича**

ЗЛОТВОРЕН *книж. остар.* – вж. **вреден** 1. знач.

ЗЛОУМИШЛЕН *книж.* – вж. **злонамерен** 2. знач.

ЗЛОУМИШЛЕНОСТ *книж.* – вж. **злонамереност** 2. знач.

ЗЛОУПОТРЕБЯВАМ – 1. Извличам полза по непочтен начин. *Злоупотребявам с общественото си положение.*

— **спекулирам**

2. *разш.* вж. **прекалявам**

ЗЛОУСТ *книж. остар.* – вж. **злоезичен**

ЗЛОЧЕСТ *поет.* – вж. **нещастен** 1., 2. и 3. знач.

ЗЛОЧЕСТИНА *нар.* – вж. **нещастие** 1. и 2. знач.

ЗЛОЧЕСТНИК *рядко* – вж. **нещастник** 1. и 2. знач.

ЗЛОЧИНСТВАМ *книж.* – вж. **злосторнича**

ЗЛОЧИНСТВО *книж.* – вж. **вредителство**

ЗЛОЩАСТЕН *книж.* – вж. **нещастен** 1., 2. и 3. знач.

ЗЛОЩАСТИЕ *книж.* – вж. **нещастие** 1. знач.

ЗЛОЩАСТНИК *книж.* – вж. **нещастник** 1. и 2. знач.

ЗЛЪЧ (ЖЛЪЧ) – вж. **омраза**

ЗЛЪЧЕН вж. **язвителен**

ЗМЕЙ – Митологично чудовище, обикн. крилато, многоглаво, с огромно змиевидно люспесто тяло, което изпуска от устата си огън. *Страшен огнен змей.*

— **дракон, хала, ламя, аждер** *простонар.*

ЗНАЕН *рядко* – вж. **известен** 2. знач.

ЗНАК – 1. Изображение, което служи за съкратено и условно представяне на предмет, явление или отношения между тях. *Буквени знаци. Топографски знаци. Химически знаци.*

— **означение, обозначение**

2. вж. **белег** 2. знач.;
3. вж. **сигнал** 1. знач.;
4. вж. **емблема**;
5. вж. **следа** 2. знач.;
6. вж. **признак**;
7. вж. **предзнаменование**

ЗНАКОВ – Който е символичен образ на нещо (идея, партия и др.) *Знакова фигура.*

— **емблематичен** *книж.*

ЗНАМ – вж. **зная**

ЗНАМЕ – Платно с определен цвят или цветове, служещо като символ на държава, организация, армия и пр. *Национално знаме. Бойно знаме.*

— **флаг, байрак** *нар.*, **пряпорец** *остар.*, **стяг** *старин.*

ЗНАМЕНАТЕЛЕН – вж. **показателен** 1. знач.

ЗНАМЕНИЕ – вж. **предзнаменование**

ЗНАМЕНИТ – 1. вж. **славен** 1. знач.;
2. вж. **велик**

ЗНАМЕНИТОСТ Много известна, прочута, прославена личност. *Този учен е голяма знаменитост. На приема имаше много знаменитости. Филмова знаменитост. Оперна знаменитост. Литературна знаменитост.*

— **именитост, забележителност, бележитост** *книж.*, **звезда** *прен.*, **величие** *(понякога ирон.)*, **светило** *прен.*

ант. → ***нищожество***, безличие

ЗНАМЕНОСЕЦ – Лице, което носи знамето.

— **байрактар** *нар.*

ЗНАНИЕ – 1. *Обикн. мн.* Сведения, придобити в дадена област в резултат на изучаване, опит. *Той има задълбочени знания в областта на литературата. Учудвам се на твоите знания.*

— **познания, осведоменост, информираност**

ант. → ***незнание***, невежество, простотия, непросветеност, безпросветност

2. *Обикн. мн.* Опит, образование, което човек усвоява, придобива, натрупва. *Жадният за знания младеж заминава да следва в чужбина.*

— **наука, просвета**

3. *Само ед.* Познанието като цяло. *Тази област на знанието е твърде интересна.*

— **наука**

V умствен багаж *книж.* към 1. знач.

ЗНАТЕН – 1. вж. **високопоставен** 1. знач.;
2. вж. **виден**

ЗНАХАРКА – вж. **лечителка**

ЗНАЧА – вж. **означавам** 2, 3. и 4. знач.

ЗНАЧЕНИЕ – 1. Това, което означава една дума, израз или това, което представлява нещо по своята същност и роля. *Не ми е ясно значението на този израз. Някои думи придобиват нови значения. Картината има символично значение.*

— **смисъл, съдържание**

2. Влияние, заслуги, обществено място на някого, нещо. *Темата по литература е била за значението на Априлското въстание. Яворов е поет с огромно значение.*

— **значимост, роля** *прен.*, **значителност, величина**

ант. → ***незначителност***, незначимост, нищожност

3. Значимостта на нещо, определена чрез съпоставка с подобни явления от същото равнище или влияние на нещо върху друго нещо или други неща. *Законите, които трябва да се приемат, са от първостепенно значение за страната. Малко са книгите с такова голямо значение. Човешкият живот като че ли няма никакво значение.*

— **важност, стойност, ценност, цена** *прен. разг.*

ЗНАЧИ – вж. **следователно**

ЗНАЧИМ – вж. **важен** 1. знач.

ЗНАЧИМОСТ – вж. **значение** 2. знач.

ЗНАЧИТЕЛЕН – 1. вж. **голям** 2. знач.;
2. вж. **важен** 1. знач.

ЗНАЧИТЕЛНО – вж. **доста** 1. знач.

ЗНАЧИТЕЛНОСТ – вж. **значение** 2. знач.

ЗНАЯ (ЗНАМ) – 1. Имам достатъчно добра представа, добре ми е известен някой или нещо. *Зная един човек, който може да ти помогне. Зная те още като дете. Зная тази местност.*

— **познавам**[1]

2. вж. **владея** 2. знач.;
3. вж. **мога**
V като пръстите на ръката си (като петте си пръста, на пръсти, като дланта на ръката си, като обърнатата ръкавица) зная, познавам нещо, някого *разг.* към 1. знач.
ЗНОЕН *поет.* – вж. **горещ** 1. знач.
ЗНОЙ – вж. **горещина**
ЗНОЯ СЕ *несв. диал.* – вж. **изпотявам се**
ЗОВ *поет.* – вж. **призив** 1. знач.
ЗОВА *несв. поет.* – 1. Отправям зов, моля (обикн. със звук, жест и др.) към някого да дойде, да се яви някъде за нещо. *Зова за помощ. Една птичка нежно зовеше другаря си. Училищният звънец зове децата.*
— **викам, призовавам** *в несв.*
2. *прен.* За природа, кът, място и др. – привличам за нещо. *Хубавото време зовеше хората навън. Чудната полянка зове за почивка.*
— **каня** *прен.*, **приканвам** *прен.*
ЗОВА СЕ (ЗОВАТ МЕ) *книж.* – вж. **казвам се**
ЗОГРАФ – вж. **иконописец**
ЗОДИЯ – *прен. разг. пренебр.* вж. **особняк**
ЗОНА – 1. Затворено в определени граници пространство, територия, характеризираща се с общи признаци, черти. *Вилна зона. Индустриална зона.*
— **район, област, регион** *книж.*
2. Ивица от земното кълбо с характерни общи природни черти. *Полярна зона. Климатична зона. Растителна зона.*
— **пояс** *прен.*, **област**
ЗОР *простонар.* – 1. вж. **усилие** 1. и 2. знач.;
2. вж. **трудност** 1. знач.
ЗОРИ *поет.* – вж. **зазорява се**
ЗОРКОСТ *книж.* – вж. **бдителност** 1. знач.
ЗОРЛЕМ *простонар.* – вж. **насила**
ЗОРЛЕ<Н> *простонар.* – вж. **насила**
ЗОРНИЦА – Название на планетата Венера, която се наблюдава като ярка звезда.
— **денница** *поет.*
ЗОРЪК *книж.* – вж. **бдителен** 1. знач.
ЗРА *несв. поет. рядко* – вж. **виждам** 1. и 2. знач.
ЗРАК – 1. *поет.* вж. **светлина** 1. знач.;
2. *прен. книж.* вж. **зрение**
ЗРЕЛИЩЕ – 1. Нещо, което става пред погледа. *Станах свидетел на интересно зрелище. С интерес наблюдавах зрелището, което се разиграваше пред очите ми.*
— **гледка, сцена** *прен.*, **картина**
2. Общественодостъпни забави. *Дайте на хората хляб и зрелища. Някои са се затъжили за зрелища.*
— **сеир** *разг.*
ЗРЕЛОСТЕН – Който се отнася до завършване на средно образование. *Зрелостен изпит.*
— **матуритетен**
ЗРЕЛОСТНИК – вж. **абитуриент**
ЗРЕНИЕ – Способност да се вижда околната действителност с очи. *Зрението ми отслабна. Със страничното си зрение забелязах колата. Слепота помрачава зрението ми.*
— **око (очи)** *прен.*, **поглед** *прен.*, **зрак** *прен. книж.*
ЗРЕЯ *несв.* – *прен.* вж. **назрявам**
ЗРИМ – вж. **видим** 1. знач.
ЗРИТЕЛ – Човек, който наблюдава, гледа, разглежда нещо. *Той не е пасивен зрител на събитията.*
— **наблюдател, съзерцател** *книж.*
ЗРИТЕЛЕН – Който се извършва със зрението или е предназначен за наблюдение със зрението. *Зрителни ефекти. Зрителни възприятия. Зрителни представи.*
— **визуален** *книж.*
ЗРЯЛ – 1. За плодове, зеленчуци – който е достигнал пълното си развитие, станал е годен за използване, за храна. *Зрели жита. Зрели череши. Зрял плод.*
— **узрял**
ант. → ***незрял***, зелен, неузрял, недозрял
2. *прен.* вж. **възрастен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **подготвен** 2. знач.
ЗРЯЩ – Който може да вижда, има зрение. *Зрящи очи. Сред слепите той единствен е зрящ.*
— **виждащ, окат** *разг.*
ант. → ***слял***, незрящ, кьорав, безок, беззрачен
ЗУБРАЧ *разг. ирон.* – Човек, който учи много, но механично, наизуст, без разбиране. *В класа имаме няколко зубрачи.*
— **зубър** *прен. разг. презр.*, **кълвач** *прен. разг. ирон.*
ЗУБРЯ *разг. ирон.* – Уча много, но механично, наизуст, без разбиране. *Ти пак ли зубриш за изпити?*
— **кълва** *прен. разг. ирон.*
ЗУБЪР – *прен. разг. пренебр.* вж. **зубрач**
ЗУЛУМ *простонар.* – 1. вж. **безчинство** 1. знач.;
2. вж. **пакост** 1. знач.
ЗЪБАТ – 1. Който е с големи предни зъби. *Зъбати челюсти. Зъбата жена. Зъбати вълчета.*
— **зъбест**
ант. → ***беззъб***, щърб, щърбав
2. *разг.* вж. **зъбчат** 1. и 2. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **заядлив** 1. знач.
ЗЪБЕР – 1. Остър, обикн. скалист планински връх. *Пред нас се откри каменният зъбер на Мальовица.*
— **чукар**
2. вж. **скалà**
ЗЪБЕСТ – 1. вж. **зъбат** 1. знач.;
2. вж. **зъбчат** 2. знач.
ЗЪБОЛЕКАР – Лекар, специалист по зъболечение. *Ще ти препоръчам един добър зъболекар.*
— **стоматолог, дентист** *книж.*
ЗЪБЧАТ – 1. Който е със зъбци. *Зъбчато колело. Зъбчати валяци. Зъбчати ножици.*
— **зъбчест, назъбен, зъбат** *разг.*
2. Който има издатини, остри места, зъбери. *Зъбчати бойници. Зъбчати върхове. Зъбчати скали.*
— **назъбен, зъбест, зъбчест, зъбат** *разг.*
ЗЪБЧЕСТ – вж. **зъбчат** 1. и 2. знач.
ЗЪБЯ СЕ *несв.* – 1. Показвам зъбите си, обикн. когато се усмихвам, говоря или съм с отворена уста. *Мислеше, че има хубави зъби, и все се зъбеше.*
— **озъбвам се** *в несв.*, **иззъбвам се** *в несв. диал.*
2. За животно – заплашвам, като си показвам зъбите при ръмжене или лай. *Кучето се зъбеше насреща ми.*
— **озъбвам се** *в несв.*
3. *прен. разг.* Говоря заядливо, предизвикателно, със закани и под. *Престани да се зъбиш на майка си! Защо ми се зъбиш?*
— **репча се** *разг.*, **дърля се** *разг. грубо*, **озъбвам се** *в несв. прен. разг.*, **ежа се** *прен. разг.*, **ръмжа** *прен. разг.*

З

ЗЪЗНА – вж. **мръзна**
ЗЪЛ – 1. вж. **лош** 1. знач.;
2. вж. **злобен** 1. знач.
ЗЪРВАМ – 1. вж. **виждам** 1. знач.;
2. вж. **забелязвам** 1. знач.
ЗЪРКЕЛИ *разг. грубо* – вж. **око (очи)** 1. знач.
ЗЯНОСВАМ *простонар* – вж. **повреждам** 1. знач.
ЗЯПАМ[1] *разг.* – вж. **зея**
ЗЯПАМ[2] *разг.* – 1. *ирон.* Гледам разсеяно, несъсредоточено. *Не зяпай, а внимавай какво пишеш!*
— **блея** *прен. разг. пренебр.*
ант. → ***внимавам***, съсредоточавам се, концентрирам се, задълбочавам се
// ***внимавам***, следя, бдя, наблюдавам
2. *ирон.* вж. **гледам** 1. знач.
ЗЯПАЧ *разг. пренебр.* – Човек, който гледа, зяпа без определена цел, от любопитство. *Двамата мъже играеха на шах, а около тях се бяха насъбрали няколко зяпачи. Тълпа зяпачи наблюдаваше зрелището.*
— **зяпльо** *разг. неодобр.*, **кибик** *разг. пренебр.*, **сеирджия** *разг. неодобр.*
ЗЯПВАМ[1] – Отварям си широко устата. *Зяпни да ти видя зъбите. Толкова се учудих, че зяпнах.*
— **зинвам, зейвам**
2. вж. **зейвам** 1. знач.
ЗЯПВАМ[2] *разг.* – вж. **заглеждам се** 1. знач.
ЗЯПЛЬО *разг. неодобр.* – 1. вж. **зяпач**;
2. вж. **заплес**

И

ИБРИКЧИЯ – *прен. разг.* вж. **подлизурко**
ИВИЦА – 1. Дълга тясна част от някаква площ. *Пред нас се извиваше лъскавата ивица на реката. Тясна пясъчна ивица.*
— **лента**
// Дълга и тясна част от някаква материя, обикн. по края на нещо. *Стъпалата на извитата стълба са обковани с железни ивици. Птицата има черни ивици на крилата си.*
— **лента, кант**
2. Тясна обшивка на дреха, покривка, завеса и под. за украса. *Яката и маншетите са украсени с ивица от друг, контрастен плат.*
— **бие, бант, кенар** *разш.*
3. Тесен продълговат орнамент в края на тъкан, обикн. за украса. *Халището е с тъмносиня ивица накрая.*
— **бордюр**
4. Тясна продълговата следа, която се отделя върху някаква повърхност. *Нанасям с четка дълга червена ивица върху бялата хартия.*
— **черта, линия, бразда** *рядко*
// Тясна и дълга шарка на тъкан. *Плат на ивици. Вратовръзка на ивици.*
— **линия, райе, черта**
5. Дълга тясна част от нещо или покрита с нещо. *Ще насадя една ивица с лалета и една с рози.*
— **ред, лента** *прен. огр.*
ИГЛА – 1. вж. **карфица** 1. знач.;
2. вж. **кука** 1. знач.
ИГЛОЛЕЧЕНИЕ – Лечение със забиване на специални игли в определени точки на тялото.
— **акупунктура**
ИГЛЯНКА *диал.* – вж. **карфица** 1. знач.
ИГНОРИРАМ *книж.* – вж. **пренебрегвам** 1. знач.
ИГО – вж. **робство**
ИГРА – вж. **танц**
ИГРАЧ – *разг. неодобр.* вж. **комбинатор**
ИГРАЯ – 1. *прен.* Движа се бързо и некоординирано нагоре-надолу, обикн. под напора на някакви чувства. *Сърцето ми играе. Изпъкналата му адамова ябълка играеше от вълнение.*
— **подскачам**
// За нещо – възприемам се като че ли се движа и не се различавам добре. *Буквите играеха под погледа му.*
— **подскачам**
2. *прен.* За светлина, отблясъци, багри и под. – движа се, местя се, като ту се появявам и изчезвам, ту се увеличавам и намалявам. *Слънчеви петна играеха по стената. Лъчите на слънцето играеха по покривите на къщите.*
— **подскачам, трептя**
3. вж. **танцувам**
ИГРИВ – 1. Който е много подвижен, бързо се движи. *Игриви вълни. Игриви врабчета. Игриво кученце.*
— **палав**

2. вж. **пъргав** 2. знач.;
3. вж. **жив** 3. знач.;
4. вж. **закачлив** 2. знач.

ИГРИВОСТ – вж. **живост** 1. знач.

ИГРИЩЕ – Специално пригодено място за спортни игри. *Футболно игрище.*

— **стадион** *(голямо игрище с места за зрители),* **плац** *разш.*

ИГРОСЛОВИЕ – Игра на думи, основани на двусмислието им или на звуковото им сходство. *Той обича да измисля игрословия.*

— **каламбур, игрословица**

ИГРОСЛОВИЦА – вж. **игрословие**

ИДА *св.* – вж. **отивам** 1. знач.

ИДА СИ *св.* – 1. вж. **отивам си** 1. знач.;
2. вж. **напускам** 1. знач.

ИДВАМ (ИДА) *несв.* – 1. вж. **пристигам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **стигам** 1. знач.;
3. вж. **настъпвам**[1] 1. знач.;
4. вж. **произхождам** 2. знач.

ИДВАМ СИ – вж. **връщам се** 1. знач.

ИДЕАЛЕН – 1. Който съществува само в съзнанието. *Представата е идеален образ.*

— **нематериален**

ант. → ***материален***

2. Който притежава положителни качества в най-висока степен, съответстващи на представата за съвършенство. *За него тя бе идеалният тип жена. Идеална красота. Идеален съпруг.*

— **съвършен, перфектен** *книж.,* **превъзходен, отличен**

ант. → ***несъвършен***

3. вж. **безукорен** 1. знач.;
4. вж. **възвишен**

ИДЕАЛИЗИРАМ – *разш.* вж. **опоетизирам**

ИДЕАЛНО – вж. **отлично** 1. знач.

ИДЕН *книж.* – 1. вж. **следващ** 1. знач.;
2. вж. **бъдещ** 1. знач.

ИДЕНТИФИЦИРАМ *книж.* – 1. вж. **отъждествявам**;
2. вж. **разпознавам** 2. знач.

ИДЕНТИФИЦИРАМ СЕ *книж.* – вж. **отъждествявам се**

ИДЕНТИЧЕН *книж.* – вж. **еднакъв**

ИДЕНТИЧНОСТ *книж.* – вж. **еднаквост** 1. знач.

ИДЕЩ – вж. **следващ** 1. знач.

ИДЕЯ – 1. Основна мисъл, породила и определяща съдържанието обикн. на художествено произведение. *Не разбирам идеята на стихотворението. Идея на роман.*

— **замисъл**

2. Това, което изпълва съзнанието на човека в даден момент. *Преследва ме една идея, но не знам дали ще мога да я осъществя. Идеята ти е оригинална. Идеята му да изостави бизнеса, не е добра.*

— **мисъл, хрумване, хрумка** *разг.,* **съждение** *книж.*

3. *обикн. мн.* вж. **възглед** 3. знач.;
4. вж. **замисъл** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **представа** 1. знач.

ИДИЛИЧЕН – *прен.* Който се отличава със спокойствие и ред, с простота, естественост и безгрижие. *Новото време разруши идиличната простота на миналото. Идилична атмосфера. Идилична гледка.*

— **пасторален** *прен.,* **патриархален** *прен.*

ИДИОТ – 1. Човек, който страда от идиотизъм, кретенизъм.

— **кретен**

2. *прен. разг. руг.* вж. **глупак**

ИДИОТИЗЪМ – 1. вж. **безсмислица**;
2. *прен. разг. пренебр. само мн.* вж. **безсмислици** 1. знач.

ИДИОТЩИНА *разг.* – 1. вж. **безсмислица**;
2. *Обикн. мн. пренебр.* вж. **безсмислици** 1. знач.

ИДОЛ – 1. Статуя или образ на божество, което почитат, пред което извършват обреди езичниците. *В молитвена зала са наредени идолите на разни божества.*

— **кумир**

2. *прен.* Нещо или някой, който е обект на сляпо преклонение. *Парите са неговият идол. Тя беше за него идол, който боготвореше.*

— **кумир, божество, бог** *прен.,* **фетиш** *прен. книж.*

ИДОЛОПОКЛОННИК – вж. **езичник** 1. знач.

ИДОЛОПОКЛОННИЧЕСКИ – вж. **езически**

ИДОЛОПОКЛОННИЧЕСТВО – 1. Сляпо преклонение пред някого или нещо. *Идолопоклонничество към жените.*

— **идолопоклонство, кумиропоклонство** *рядко,* **фетишизъм** *книж.*

2. вж. **езичество**

ИДОЛОПОКЛОНСТВО – 1. вж. **идолопоклонничество** 1. знач.;
2. вж. **езичество**

ИДУЩ – вж. **следващ** 1. знач.

ИЗБА – вж. **зимник**

ИЗБАВИТЕЛ *книж.* – 1. вж. **спасител**;
2. вж. **освободител**

ИЗБАВЛЕНИЕ *книж.* – 1. вж. **спасение**;
2. вж. **освобождение**

ИЗБАВЯМ – 1. вж. **спасявам**;
2. *с предл. от* вж. **освобождавам** 1. и 4. знач.

ИЗБАВЯМ СЕ – вж. **спасявам се** 1. и 2. знач.

ИЗБЕЛВАМ – вж. **обелвам** 1. знач.

ИЗБЕЛЯВАМ – 1. Изгубвам яркостта на цвета, който съм притежавал. *Покривката ще избелее на слънцето.*

— **обезцветявам се**

ант. → ***оцветявам се***, обагрям се

2. вж. **избледнявам** 2. знач.

ИЗБЕЛЯЛ – 1. Който е изгубил цвета си или е с цвят, по-блед от първоначалния. *Избеляла рокля. Избеляла риза.*

— **обезцветен, безцветен**

2. За небе или небесно светило – който е по-светъл или по-малко ярък, по-блед (при съмване или свечеряване). *Избеляло утринно небе.*

— **изсветлял, избледнял, побледнял, побелял**

ант. → ***потъмнял***, смрачен, помръкнал

ИЗБИВАМ – 1. Убивам в голямо количество, много хора или други същества. *Избиха пленниците. Трябва да избием вредните насекоми. Избиват бездомни кучета.*

— **изтребвам, унищожавам, изтрепвам** *разг.,* **требя** *несв. рядко*

2. вж. **изкъртвам** 1. и 2. знач.

V виждам сметката (работата) *разг.,* светявам маслото (водата) *разг.* към 1. знач.

ИЗБИВАНЕ – вж. **изтребление**

ИЗБИКАЛЯМ – вж. **заобикалям** 1. знач.

ИЗБИРАМ – 1. Измежду хора или неща вземам или давам предпочитание на онзи или онова, което е по-хубаво, по-нужно. *Кандидатите ги избираме чрез конкурс. За стихосбирката си ще избера най-хубавите си стихотворения. Купих си рокля, без много да избирам.*
— **подбирам**[1], **отбирам, пробирам** *разг.*, **пресявам** *прен.*
2. Установявам точно предпочитанията си към нещо, ориентирам вниманието, интересите си към нещо. *Кандидат-студентът избра медицината и се готви за изпити. Мнозина още не са избрали партията, за която ще гласуват.*
— **насочвам се** *(към)*, **определям се, спирам се** *(на)*
3. вж. **предпочитам**;
4. вж. **определям** 3. знач.
ИЗБИРАНЕ – вж. **избор** 1. и 2. знач.
ИЗБИРАТЕЛ – Лице, което участва в избори чрез гласуване. *Партията им има едно твърдо ядро избиратели.*
— **гласоподавател** *книж.*, **електорат** *събир.*
ИЗБИРАТЕЛЕН – 1. Който се отнася до избирател и до избори. *Избирателно право. Избирателна система.*
— **гласоподавателен** *книж.*
2. Който е свързан с избиране, със способността да се прави избор. *Избирателно оплождане.*
— **селективен, подборен**
ИЗБИСТРЕН – 1. вж. **ясен** 2. знач.;
2. вж. **прояснен**
ИЗБИСТРЕНОСТ – вж. **яснота** 1. знач.
ИЗБИСТРЯМ – 1. Правя вода или друга течност да стане бистра, прозрачна, без мътилка. *Избистрям вино. Избистрям разтвор.*
— **бистря** *несв.*, **обистрям** *разг.*
ант. → ***размътвам***, мътя, замътвам, помътвам
2. Правя да стане ясен, безоблачен, чист (небе, въздух и под.). *Вятърът избистри небето.*
— **проясня̀вам, изяснявам, обистрям** *разг.*, **разяснявам, разведрявам**
ант. → ***смрачавам***, затъмнявам, замрачавам, помрачавам
3. *прен.* Правя да стане ясен, бистър, способен да се съсредоточава, схваща (ум, поглед и под.). *Лъхна ме свеж вятър и избистри главата ми.*
— **проясня̀вам, обистрям** *разг.*, **просветлявам**[2] *книж.*
ант. → ***помътвам***, размътвам, замътвам, замъглявам
ИЗБИСТРЯМ СЕ – 1. За течност и др. – ставам бистър, прозрачен, чист. *Чакам водата да се избистри.*
— **обистрям се** *разг.*
ант. → ***размътвам се***, замътвам се, помътнявам
2. вж. **проясня̀вам се** 1. и 2. знач.;
3. вж. **изяснявам се** 1. знач.
ИЗБЛЕДНЯВАМ – 1. За чувство, спомен и под. – постепенно отслабвам, ставам неясен, смътен. *Образът на жената все повече избледняваше в паметта му. Споменът избледнява.*
— **бледнея** *несв.*, **побледнявам**
2. Обикн. за небе или небесно светило – ставам по-светъл или по-малко ярък, по-блед. *Призори небето започва да избледнява. Луната избледня.*
— **бледнея** *несв.*, **избелявам, побелявам, белея** *несв.*, **побледнявам, изсветлявам, просветлявам**[1]
ант. → ***потъмнявам***
ИЗБЛЕДНЯЛ – вж. **избелял** 2. знач.
ИЗБЛЕЩВАМ СЕ – вж. **опулвам се**
ИЗБЛЕЩЕН – вж. **опулен**
ИЗБЛИЗВАМ – вж. **облизвам** 2. знач.
ИЗБЛИК – Внезапна, бурна проява на силни чувства или на сила, енергия. *Изблик на нежност. Изблик на чувства.*
— **порив, излияние** *книж.*, **излив** *прен. рядко*
ИЗБЛИКВАМ – вж. **бликвам**
ИЗБЛЪСКВАМ – вж. **избутвам** 1. знач.
ИЗБЛЮВАМ *св. диал.* – 1. вж. **повръщам**;
2. вж. **изригвам**
ИЗБОБОТВАМ – Изведнъж издавам силен, продължителен глух шум или казвам нещо с глух, тътнещ глас. *Моторът избоботи и заглъхна. Дебел мъжки глас избоботи нещо в тъмното.*
— **избучавам, избухтявам, избумтявам**
ИЗБОЖДАМ – вж. **убождам**
ИЗБОР – 1. Предпочитане на едно или някои от много неща или лица. *Избор на ръководство. Избор на място за строеж на манастир. Внимавай при избора на кола.*
— **избиране**
2. Предпочитане на най-добрите между всички, на най-подходящите, притежаващи необходимите качества обекти или хора. *Какъв е критерият при избора на песните? Трябва да се внимава при избора на книги за превод.*
— **избиране, подбор, селекция** *книж.*, **подборка** *разг.*
3. Повече неща от някой вид, между които може да се избира. *Богат избор на детски играчки. Няма достатъчен избор на телевизори.*
— **асортимент, разнообразие**
4. вж. **алтернатива**
ИЗБРАЗДЯВАМ – вж. **изоравам** 1. знач.
ИЗБРАН – вж. **отбран**
ИЗБРАНИЦА – вж. **любима**
ИЗБРИСВАМ *диал.* – вж. **избърсвам**
ИЗБРОДВАМ – вж. **обхождам**
ИЗБРОДИРВАМ – Шия, бродирам докрай фигурки върху тъкан. *Избродирах на джобовете на полата орнаменти.*
— **извезвам, изшивам**
ИЗБРОЯВАМ – 1. Установявам броя, количеството на нещо чрез броене, броя докрай. *Изброих овцете. Вгледах се в колоната и изброих над двадесет коли. Докато изброиш до десет, той ще дойде.*
— **преброявам, наброявам, прочитам** *разг.*
// С броене отделям някакво количество от цялото. *Когато трябваше да се изнася жито, той изброяваше криите.*
— **отброявам**
2. вж. **изреждам**
ИЗБРУЛВАМ – вж. **обрулвам**
ИЗБРЪТВЯМ *разг. пренебр.* – вж. **издърдорвам** 1. знач.
ИЗБРЪЩОЛЕВЯМ *разг. грубо* – вж. **издърдорвам** 1. знач.
ИЗБУДАЛКВАМ *простонар.* – вж. **излъгвам** 2. знач.

ИЗБУДАЛКВАМ СЕ *простонар.* – вж. **излъгвам се** 2. знач.

ИЗБУМТЯВАМ – вж. **избоботвам**

ИЗБУТВАМ – 1. Със сила, с бутане измествам на известно разстояние нещо или някого. *Избутахме шкафа до стената. Избутах детето настрани, за да не го блъсне колата.*

— **изтиквам, изтласквам, изблъсквам**

ант. → ***издърпвам***, изтеглям

// Със сила, обикн. грубо принуждавам някого да промени мястото си. *Сервитьорът избута пияницата на улицата.*

— **изблъскам, изтиквам, изтласквам, изритвам** *разш. грубо*

2. *разг.* Преживявам някакъв период от време с мъка, с усилие. *Парите не стигат, но как да е ще избутаме месеца. Избутахме и тази зима.*

— **изкарвам**[2] *разг.*, **изтиквам** *разг.*

3. *прен. разг.* вж. **изместван** 2. знач.

ИЗБУХВАМ – 1. За бомба, мина, граната или лесно-запалимо вещество – със силен трясък, гръм се разпадам на парчета. *Снарядите избухваха пред окопа. Недалеч избухна мина.*

— **експлодирам, взривявам се, пръскам се** *несв.*

2. *прен.* Проявявам се, протичам с голяма сила, бурно, ожесточено (обикн. за война, битка, пожар и под.). *Всеки момент може да избухне гражданска война. Избухна пожар. Между тях избухна спор.*

— **пламвам** *прен.*, **разразявам се, разгарям се** *прен.*

3. *прен.* вж. **кипвам** 1. знач.;

4. *прен.* вж. **разгневявам се**

ИЗБУХЛИВ – 1. вж. **взривен**;

2. вж. **раздразнителен**

ИЗБУХЛИВОСТ – вж. **раздразнителност**

ИЗБУХТЯВАМ – вж. **избоботвам**

ИЗБУЧАВАМ – вж. **избоботвам**

ИЗБУЯВАМ – вж. **израствам** 2. знач.

ИЗБЪБЛЯМ – вж. **измърморвам** 1. знач.

ИЗБЪБРЯМ *разг.* – вж. **измърморвам** 1. знач.

ИЗБЪЛВАМ – 1. вж. **повръщам**;

2. вж. **изригвам**

ИЗБЪРБОРВАМ *разг.* – 1. вж. **измърморвам** 1. знач.;

2. *пренебр.* вж. **издърдорвам** 1. знач.

ИЗБЪРЗВАМ – 1. Вървя по-бързо, отколкото преди, ускорявам хода, вървежа си. *Избързах да настигна момичето. Избързах и на един дъх изкачих стълбите.*

— **побързвам, забързвам, забързвам се**

ант. → ***забавям се***

// Увеличавам бързината си при движение. *Избързай, ако не искаш да закъснееш.*

— **побързвам, бързам** *несв.*, **варкам** *несв. диал.*

ант. → ***бавя се***, забавям се, закъснявам

2. Извършвам, правя нещо по-рано от очакваното, от необходимото. *Избързахме с прибирането на реколтата. Не трябваше да избързвам с решението си. Часовникът избързва.*

— **прибързвам, бързам** *несв.*, **изпреварвам** *разг.*

ант. → ***изоставам***, закъснявам, забавям се

// ***забавям***, бавя, протакам, разтакам, отлагам

3. Правя по-бързо, за по-кратък срок нещо, предприемам незабавни действия да свърша нещо. *Ще трябва да избързаме със сватбата. Трябва да избързаме с жътвата.*

— **побързвам, бързам** *несв.*

ант. → ***бавя се***, разтакам се, разтакавам се, размотавам се, мотая се, моткам се, мая се, помайвам се, размайвам се, пипкам се, туткам се, буткам се, потривам се, офлянквам се

ИЗБЪРЗВАНЕ – вж. **бързане**

ИЗБЪРСВАМ – С бърсане премахвам изцяло мръсотията, влагата или нещо друго от повърхността на нещо. *Избърсвам с мека кърпа екрана на телевизора. Избърсвам приборите. Избърсвам праха от мебелите.*

— **обърсвам, изтривам, забърсвам, пребърсвам, отърквам** *рядко*, **отривам**[1] *нар.*, **избрисвам** *диал.*, **обрисвам** *диал.*

ИЗБЯГВАМ[1] **/ ИЗБЯГАМ** – 1. Отдалечавам се с бяг от някъде, обикн. за да се отстраня от нещо неприятно, нежелано или опасно. *Полицаите му сложили белезници, защото се страхували да не избяга. Чу, че го търсят за работа, и избяга.*

— **побягвам, офейквам** *разг. неодобр.*, **духвам** *прен. разг. ирон.*, **драсвам** *разг. ирон.*, **изфирясвам** *прен. разг. пренебр.*, **издимявам** *прен. разг. ирон.*, **издимявам се** *прен. разг. ирон.*, **фъсвам** *жарг.*

2. вж. **изтичвам** 1. знач.;

3. вж. **емигрирам**;

4. *с предл. от* вж. **напускам** 1. знач.

V плюя си на петите (краката, нозете, подметките) *разг.*, духвам си на краката *разг.*, дим да ме няма *разг.*, не видя ми се сянката *разг.* към 1. знач.

ИЗБЯГВАМ[2] **/ ИЗБЕГНА** – 1. вж. **отбягвам** 1. и 2. знач.;

2. вж. **спасявам се** 2. знач.;

3. вж. **освобождавам се** 1. знач.

ИЗВАДКА – 1. Кратък текст, изваден от книга, документ и под. *Във вестника е публикувана извадка от закона.*

— **извлечение**

2. вж. **откъс** 1. знач.

ИЗВАЖДАМ – 1. Вземам нещо отвътре и го слагам, оставям навън. *Изваждам ключа от ключалката. Изваждам пари от портмонето. Изваждам от шкафа бутилка вино.*

— **вадя** *несв.*, **изкарвам**[1] *разг.*, **измъквам**

ант. → ***вкарвам***, вмъквам, пъхам, въвирам, втиквам

// ***пъхам***, мушкам, завирам, тикам, навирам

2. Правя извлечение, извадка от някъде. *Изваждам непознатите думи от текста. Изваждам данни от пресата.*

— **вадя** *несв.*, **извличам, експерпирам** *книж.*, **вземам** *прен. разг.*

3. *прен. разг.* Стигам до някакъв, обикн. положителен резултат чрез умствена дейност. *Изваждам поука. Изваждам полза.*

— **извличам** *прен.*, **вадя** *прен.*

4. Снабдявам се с документ, билет и под. *Трябва да извадя нотариален акт за къщата. Извадих си билет за заминаване. Извадих дубликат от дипломата си.*

— **вадя** *несв.*, **изкарвам**[1] *разг.*

5. *разг.* вж. **получавам** 5. знач.;

6. *прен.* вж. **извеждам** 2. знач.

ИЗВАЙВАМ – вж. **вая**

ИЗВАРДВАМ *разг.* – вж. **причаквам** 2. знач.

ИЗВАРЯВАМ – *разг.* вж. **сварявам**

ИЗВЕДНЪЖ – 1. Без никакви предварителни при-

знаци за настъпването на нещо, рязко и бързо. *Изведнъж заваля силен дъжд. Изведнъж гърмежите спряха. Вятърът разпръсна облаците и слънцето изведнъж светна на хоризонта.*

— **отведнъж, внезапно**

ант. → ***постепенно***, полека, полека-лека, лека-полека

2. Много бързо след момента, когато нещо е станало. *Добрата вест изведнъж промени настроението ѝ. Голямата им прилика изведнъж се хвърля в очи. Нещата не може да се променят изведнъж.*

— **веднага, отведнъж, моментално, мигновено, мигом** *поет.*, **начаса** *разг.*

3. вж. **неочаквано**;

4. вж. **наведнъж** 1. знач.;

5. вж. **едновременно** 1. знач.

V като с магическа (вълшебна) пръчка *разг.*, като с магически (вълшебен) жезъл *разг.*, като по махване на вълшебна пръчка *разг.* към 1. знач.

V в (за) <един> миг *разг.*, с един замах (удар) *разг.* към 2. знач.

ИЗВЕДРЕН *поет.* – вж. **ясен** 1. знач.

ИЗВЕДРЯМ СЕ *поет.* – вж. **проясня̀вам се** 1. знач.

ИЗВЕЖДАМ – 1. Водя, съпровождам някого, карам го да излезе извън мястото, където се е намирал. *Извеждам детето от стаята. Изведете го от кръчмата.*

— **изкарвам**[1]

ант. → ***въвеждам***, вкарвам

2. *прен.* Правя, ставам причина някой или нещо да излезе от определено състояние или положение. *Кой ще изведе страната от кризата? Никой не беше в състояние да го изведе от апатията, в която бе изпаднал.*

— **изваждам** *прен.*, **изкарвам**[1] *прен.*, **измъквам** *прен.*

3. вж. **отвеждам** 1. знач.;

4. вж. **завеждам**[1] 3. знач.

ИЗВЕЗВАМ – вж. **избродирвам**

ИЗВЕРГ *книж.* – Крайно жесток човек, загубил човешкото в себе си, със садистични прояви. *Само един изверг може да извърши такова жестоко убийство.*

— **изрод** *книж.*, **изчадие** *книж.*, **чудовище** *прен.*, **звяр** *прен. руг.*, **бестия** *книж. рядко руг.*

V изчадие на ада *книж.*, изчадие адово *книж.*, дяволско семе *разг.*

ИЗВЕСТЕН – 1. За който се знае или когото някой познава. *Тези факти са известни. Този човек не ми е известен.*

— **познат**

ант. → ***неизвестен***, непознат, безизвестен

2. Който е широко известен на обществото. *Той е известен артист. Известна песен.*

— **познат, популярен, небезизвестен, знаен** *рядко*

ант. → ***неизвестен***, непознат, непопулярен, безизвестен

3. вж. **виден**

ИЗВЕСТИЕ – 1. вж. **вест**;

2. вж. **съобщение** 1. знач.

ИЗВЕСТИТЕЛ *остар.* – вж. **вестител**

ИЗВЕСТЯВАМ – вж. **съобщавам** 1. знач.

ИЗВЕТРЯВАМ – 1. вж. **изпарявам се** 1. знач.;

2. *прен. разг. ирон.* вж. **оглупявам**

ИЗВЕТРЯЛ – *прен. разг. ирон.* вж. **оглупял**

ИЗВЕХТЯВАМ – 1. вж. **овехтявам** 1. знач.;

2. вж. **износвам се** 1. знач.

ИЗВЕХТЯЛ – вж. **стар** 2. знач.

ИЗВЕЧЕН *книж.* – вж. **изконен**

ИЗВИВАМ – 1. Правя или ставам причина нещо, обикн. право, да добие форма на дъга или полукръг. *Извивам пръчка. Буря извива дърветата. Извивам медни листове.*

— **огъвам, превивам, прегъвам, вия**[1] *несв. рядко*, **гъна** *несв.*

ант. → ***изправям***

2. вж. **завивам**[1] 1. знач.;

3. вж. **криволича** 1. знач.;

4. вж. **извръщам**

ИЗВИВАМ СЕ – 1. Приемам форма на дъга, обикн. под някакъв физически натиск. *Под ударите на чука металът се извиваше и придобиваше различни форми. От силния вятър клоните на дървото се извиваха надолу.*

— **огъвам се, превивам се, прегъвам се, гъна се** *несв.*, **изгъвам се, вгъвам се**

ант. → ***изправям се***

2. вж. **криволича** 1. знач.;

3. вж. **кръжа** 1. знач.;

4. вж. **кърша се**;

5. вж. **извръщам се**

ИЗВИВКА – 1. Линия, която променя посоката си ту на една, ту на друга страна. *Тя вдигна обърнатата чаша и се загледа в извивките на кафето.*

— **криволица, зигзаги**

2. Извит ръб или край на нещо. *Крайбрежието образува една забележителна извивка.*

— **чупка**

3. Част на дреха, обикн. деколте, ръкав, която се получава чрез изрязване. *Той гледаше дълбоката извивка на деколтето ѝ.*

— **изрез, изрезка**

4. вж. **завой** 1. знач.

ИЗВИКВАМ – 1. Изведнъж издавам силен вик. *Извиках от болка.*

— **изкрещявам, изревавам** *прен. разг.*, **виквам, реввам** *прен. разг.*

2. Казвам нещо с висок глас. *Ядосах се и извиках на жена си да мълчи.*

— **изкрещявам, изкрясквам, изревавам** *прен. разг.*

3. вж. **повиквам** 1. знач.;

4. *разг.* вж. **поканвам**

ИЗВИЛИСТ *книж. рядко* – вж. **лъкатушен**

ИЗВИНЕНИЕ – 1. Прощаване на някакво провинение, освобождаване от някаква вина. *Тя осъзна вината си и поиска извинение. Моля за извинение.*

— **прошка, опрощение** *книж.*, **пардон** *книж. остар.*

2. вж. **оправдание** 1. и 2. знач.

ИЗВИНИТЕЛЕН – вж. **оправдателен** 2. и 3. знач.

ИЗВИНЯВАМ – вж. **оправдавам** 2. и 3. знач.

ИЗВИНЯВАМ СЕ – вж. **оправдавам се**

ИЗВИРАМ – 1. За река, поток и под. – водя началото си от някакво място. *Река Искър извира от Рила.*

— **изтичам**

ант. → ***вливам се***, втичам се

2. вж. **бликам** 1. знач.

ИЗВИСЕН – вж. **възвишен**

ИЗВИСЕНОСТ – вж. **възвишеност**
ИЗВИСОКО *разг.* – 1. вж. **отвисоко** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **надменно**
ИЗВИСЯВАМ – 1. вж. **извишавам** 1. знач.;
2. вж. **повишавам** 2. знач.;
3. вж. **възвисявам** 1. знач.
ИЗВИСЯВАМ СЕ – вж. **издигам се** 1. знач.
ИЗВИТ – 1. Който е като дъга, полукръг. *Извит мост. Извити вежди.*
— **вит, дъговиден, дъгообразен**
ант. → ***прав***
2. За стълба – който е като спирала. *Извита стълба водеше към мазето.*
— **вит, спираловиден, витловиден, спиралообразен, витлообразен**
3. вж. **крив** 1. знач.;
4. вж. **лъкатушен**
ИЗВИШАВАМ – 1. Насочвам ръст нагоре, на голяма височина от основата и над околната среда. *В двора извишава снага стар орех. Балканът извишава горди върхове*
— **издигам, извисявам, въздигам** *книж.*, **възвишавам** *книж.*, **възвисявам** *книж.*
2. вж. **повишавам** 2. знач.
ИЗВИШАВАМ СЕ – вж. **издигам се** 1. знач.
ИЗВЛЕК – вж. **екстракт**
ИЗВЛЕЧЕНИЕ – вж. **извадка** 1. знач.
ИЗВЛИЧАМ – 1. С влачене изнасям нещо или някого от затворено помещение навън или от дълбоко място на повърхността, нагоре. *Извлякохме шкафа от стаята. Извлякохме го от трапа, където беше паднал.*
— **изтеглям, измъквам, изтътрям, изтътрузвам** *разг.*
ант. → ***въвличам***, завличам, втътрям
// ***вмъквам***, намъквам, замъквам
2. вж. **изваждам** 2. и 3. знач.
ИЗВОД – вж. **заключение** 1. знач.
ИЗВОЗ – вж. **превоз**
ИЗВОЗВАМ – 1. вж. **превозвам**;
2. *прен. разг.* вж. **излъгвам** 2. и 3. знач.
ИЗВОЗВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **излъгвам се** 2. знач.
ИЗВОР – 1. Място, откъдето изтича, блика на повърхността на земята подпочвена вода. *В подножието на скалата блика студен извор. Минерален извор.*
— **кладенец** *нар*, **кайнак** *диал.*, **врело** *диал.*
2. *прен.* вж. **източник** 1. и 3. знач.;
3. *прен.* вж. **произход** 2. знач.
ИЗВОЮВАМ – 1. Успявам да постигна, да осъществя нещо с усилие, с борба. *Извоювах ти стипендия. Извоювах си повишение на заплатата.*
— **издействам**
2. вж. **спечелвам** 4. знач.
ИЗВРАТЕН – 1. Който се отклонява във физиологическо или нравствено отношение от нормата. *Извратен тип. Извратени наслади. Извратен вкус. Извратена любов.*
— **перверзен** *книж.*
2. вж. **изопачен**
ИЗВРАТЕНОСТ – Отклонение от нормалната физиология и нравственост. *Полова извратеност.*
— **перверзност** *книж.*, **извращение, перверзия** *книж.*
ИЗВРАЩАВАМ – вж. **изопачавам**
ИЗВРАЩЕНИЕ – вж. **извратеност**
ИЗВРЕЩЯВАМ – Издавам внезапен кратък врясък. *Козата изврещя. Ударих го по гърба и той изврещя.*
— **извръсквам, извряквам**
ИЗВРЪЩАМ – Завъртам нещо или някого в посока, различна от първоначалната или от нормалното положение. *Хванах детето и го извърнах към себе си. Извръщам назад глава.*
— **обръщам, извивам, извъртам, извъртявам, възвивам** *разг.*, **завръщам** *диал.*
ИЗВРЪЩАМ СЕ – Променям положението на тялото си в някаква посока. *Тя е толкова хубава, че всички се извръщат да я гледат. Извърнах се на другата страна.*
— **обръщам се, извивам се, извъртам се, извъртявам се, възвивам се** *разг.*, **завръщам се** *диал.*
ИЗВРЯКВАМ – вж. **изврещявам**
ИЗВРЯСКВАМ – вж. **изврещявам**
ИЗВЪЖДАМ СЕ – *разг.* вж. **навъждам се** 1. знач.
ИЗВЪН – За посочване на място, зад чиито предели се намира или извършва нещо. *Манастирът се намира извън града. Извън кръга. Извън страната.*
— **вън от, отвън** *рядко*
ант. → ***вътре***, навътре
ИЗВЪНЗЕМЕН – 1. Който се намира извън Земята или се отнася до друга планета с оглед на планетата Земя. *Извънземна цивилизация.*
— **чуждоземен, другоземен, другопланетен**
ант. → ***земен***
2. вж. **космически** 1. знач.
ИЗВЪНМЕРЕН *книж.* – 1. вж. **изключителен** 1. знач.;
2. вж. **прекален**
ИЗВЪНРЕДЕН – 1. Който става извън правилата, навика, извън постоянния, предварително определен ред. *Извънредни мерки за сигурност. Извънредно издание на вестник. Извънредно заседание. Извънредни обстоятелства.*
— **необичаен, непредвиден, нетрадиционен, екстрен** *книж.*, **чрезвичаен** *книж.*, **неочакван, екстраординарен** *книж.*, **изключителен, форсмажорен** *книж.*
ант. → ***обикновен***, обичаен, привичен, традиционен, рутинен
// ***редовен***, нормален
2. вж. **изключителен** 1. знач.;
3. вж. **прекален**
ИЗВЪНРЕДНО – За означаване на много висока степен на проявата на някакъв признак, качество. *Извънредно голям. Извънредно красив. Извънредно скъп. Извънредно упорит.*
— **много, изключително, невероятно, страшно, ужасно** *разг.*, **адски** *разг.*, **безкрайно, безгранично, безпределно** *книж.*, **безмерно** *книж.*, **неизмеримо** *книж.*, **безконечно** *книж.*, **крайно**
ант. → ***малко***, недостатъчно
V на ента степен *книж.*
ИЗВЪНСЛУЖЕБЕН – Който става извън мястото, където работи човек, и не е свързан с работа, служба. *Извънслужебна среща. Извънслужебни отношения.*
— **неслужебен**
ант. → ***служебен***, делови, работен
ИЗВЪНСТАНДАРТЕН – вж. **нестандартен** 1. знач.
ИЗВЪНЧОВЕШКИ – вж. **свръхчовешки**

ИЗВЪРВЯВАМ – вж. **изминавам** 1. знач.
ИЗВЪРВЯВАМ СЕ – *Само мн. и 3 л. ед.* вж. **изреждам се** 2. знач.
ИЗВЪРВЯМ – вж. **изнизвам**
ИЗВЪРТАМ – 1. вж. **извръщам**;
2. вж. **изопачавам**;
3. *разг.* вж. **увъртам**
ИЗВЪРТАМ СЕ – вж. **извръщам се**
ИЗВЪРТАНЕ – *разг.* вж. **увъртане**
ИЗВЪРТЯВАМ – 1. вж. **извръщам**;
2. вж. **завъртявам**
ИЗВЪРТЯВАМ СЕ – вж. **извръщам се**
ИЗВЪРШВАМ – вж. **направям** 1. знач.
ИЗВЪРШВАМ СЕ – вж. **случвам се** 1. знач.
ИЗВЪРШИТЕЛ – 1. *С предл. на.* Лице, което върши или е извършило нещо. *Заловиха извършителите на кражбата. Извършител на палежа.*
— **автор** *(на)*, **виновник** *(за)*, **вършител** *книж.*
2. *рядко* вж. **изпълнител**
ИЗВЪТРЕ – вж. **отвътре** 1. и 2. знач.
ИЗВЯВАМ – вж. **отвявам**
ИЗВЯХВАМ – 1. вж. **увяхвам** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **залинявам**
ИЗВЯХНАЛ – вж. **увяхнал**
ИЗГАЗВАМ – вж. **изтъпквам**
ИЗГАРЯМ[1] – 1. вж. **загарям** 1. и 2. знач.;
2. *прен. разг. огр.* вж. **пострадвам**
ИЗГАРЯМ[2] – 1. Подлагам нещо на горене до пълно унищожение. *Злосторници изгориха хижата.*
— **опожарявам, овъглявам, изпепелявам, опепелявам** *рядко,* **впепелявам** *рядко,* **спепелявам** *рядко*
2. Причинявам изгаряния, наранявания от огън, гореща течност и др. *Цигарата догоря и изгори пръстите ми.*
— **опарвам, обгарям**[1]**, опалвам, изпарвам**[2] *разг.*
ИЗГАРЯМ СЕ – При допир с огън, с нещо силно нагрято и под. получавам нараняване на кожата. *Изгорих се на печката и ми стана рана.*
— **опарвам се, изпарвам се** *разг.*
ИЗГАСВАМ – вж. **угасвам** 1. и 2. знач.
ИЗГАСНАЛ – вж. **угаснал** 1. и 2. знач.
ИЗГАСЯВАМ – вж. **угасявам** 1. и 2. знач.
ИЗГАСЯМ – вж. **угасявам** 1. и 2. знач.
ИЗГЛАДЕН – 1. За тъкан, дреха – който е без гънки след използване на гореща ютия. *Изгладен панталон. Изгладена покривка.*
— **огладен**
ант. → ***измачкан***, негладен, неизгладен, неогладен, омачкан, намачкан, изпомачкан
2. вж. **гладък** 1. и 6. знач.
ИЗГЛАДНЯВАМ – вж. **огладнявам**
ИЗГЛАЖДАМ – 1. Правя нещо да стане с гладка повърхност. *С ножче изглаждам тоягата. Реката бе изгладила камъка.*
— **оглаждам, гладя** *несв.*, **заглаждам, изравнявам** // С натиск на длан или с движение на пръсти по повърхността на нещо го правя да стане гладко, равно. *С пръстите си изглади измачканата банкнота.*
— **оглаждам, приглаждам, заглаждам**
ант. → ***измачквам***, намачквам, омачквам, мачкам, смачквам
2. С помощта на гореща ютия правя нещо (плат, дреха) гладко, без гънки. *Трябва да изгладя чаршафите. Изглаждам риза.*
— **оглаждам, гладя** *несв.*
ант. → ***измачквам***, намачквам, омачквам, мачкам, смачквам
3. *прен.* Правя да стане гладък, изискан езикът, стилът на писмено изложение, като го редактирам допълнително. *Заех се да изгладя превода. Изглаждам фразата.*
— **обработвам** *прен.*, **оглаждам** *прен.*
4. *прен.* Правя нещо (обикн. противоречие, конфликт и под.) да престане да се проявява, да съществува. *Двамата решиха да изгладят отношенията си. С общи усилия изгладиха конфликта.*
— **оглаждам** *прен.*
5. *прен.* Правя нещо нередно, неудобно, смущаващо да бъде забравено. *Опита се да изглади лошото впечатление от думите си.*
— **заглаждам** *прен.*, **замазвам** *прен.*
ИЗГЛЕД – 1. вж. **вид**[1] 1. и 2. знач.;
2. вж. **гледка** 1. и 3. знач.;
3. вж. **вероятност** 1. и 2. знач.
ИЗГЛЕЖДАМ[1] – 1. Спирам погледа си върху някого или нещо, гледам по някакъв начин някого. *Изгледах го с презрение. Изгледа ме учудено.*
— **поглеждам**
2. *Обикн. св. разг.* вж. **отглеждам** 1. знач.
V измервам (премервам) с поглед (очи) някого *разг.* към 1. знач.
ИЗГЛЕЖДАМ[2] – *С предл. на, като* вж. **приличам** 1. знач.
ИЗГЛЕЖДА – вж. **навярно**
ИЗГЛЕЖДА МИ – вж. **вижда ми се**
ИЗГЛОЖДВАМ *рядко* – вж. **огризвам**
ИЗГЛОЗГВАМ – вж. **огризвам**
ИЗГЛУПЯВАМ – вж. **оглупявам**
ИЗГЛУПЯЛ – вж. **оглупял**
ИЗГНАНИЕ – вж. **заточение**
ИЗГНАНИК – 1. вж. **бежанец**;
2. вж. **заточеник**
ИЗГНИВАМ – вж. **разлагам се** 1. знач.
ИЗГНИЛ – вж. **гнил** 1., 2. и 3. знач.
ИЗГНИЛОСТ *рядко* – вж. **гнилост** 1. и 2. знач.
ИЗГОВАРЯМ – 1. Говоря думи, фрази. *Почувствах, че ако изговоря още една дума, ще се разплача. Смутих се и не можах да изговоря името на селото.*
— **изричам, произнасям, казвам, издумвам, изказвам**
2. Образувам, произвеждам по определен начин отделен звук, сричка или дума от човешката реч. *Изговарям неясно някои думи. Не може да изговори звука „р“.*
— **произнасям, изричам, артикулирам, членявам**
ИЗГОВОР – вж. **произношение**
ИЗГОВОРЕН – вж. **изречен** 1. знач.
ИЗГОДА – вж. **полза** 1. знач.
ИЗГОДЕН – 1. От който има материална полза. *Изгодна сделка. Изгодни условия. Изгодна цена.*
— **износен**[2]
ант. → ***неизгоден***, неизносен
2. вж. **благоприятен** 1. знач.
V на сметка *разг.*, на далавера *жарг.* към 1. знач.
ИЗГОНВАМ – 1. вж. **изпъждам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **уволнявам**
ИЗГОНЕН – вж. **изпъден**
ИЗГОРА *разг.* – вж. **любима**

ИЗГОРЕН – 1. вж. **изгорял** 1. знач.;
2. вж. **опожарен**;
3. вж. **загорял** 2. знач.
ИЗГОРНИЦА *разг.* – вж. **любима**
ИЗГОРЯЛ – 1. Който е с увреждания от огън, от обгаряне. *Изгорялата ръка го болеше. Листът беше с изгорели краища.*
— **изгорен, обгорен**
2. вж. **опожарен**;
3. вж. **загорял** 1. и 2. знач.
ИЗГОТВЯМ – вж. **изработвам** 2. знач.
ИЗГРАБВАМ *разг. рядко* – вж. **разграбвам** 1. знач.
ИЗГРАДЕН – Който е придобил и има необходимите в дадено отношение качества. *Той е напълно изграден художник. Изградена личност. Изграден характер.*
— **оформен, завършен**
ант. → ***неизграден***, неоформен, незавършен
ИЗГРАЖДАМ – 1. *прен.* Правя, полагам усилия да се появи, да съществува нещо реално обикн. в духовната сфера. *Изграждам мрежа от културни институции. Ще изградим едно ново общество.*
— **създавам, градя** *несв. прен.*, **съграждам** *прен.*, **строя** *несв. прен.*, **построявам** *прен.*, **сътворявам** *книж.*, **творя** *несв.*
ант. → ***руша***, разрушавам, съсипвам, унищожавам, развалям
2. *прен.* Създавам облика, формата или съдържанието на нещо. *Изграждам художествен образ. Изграждам сюжет на новела.*
— **оформям, моделирам** *прен.*
3. вж. **строя** 1. знач.;
4. вж. **построявам** 1. знач.;
5. вж. **прокарвам** 2. знач.;
6. *прен.* вж. **формирам** 1. знач.;
7. вж. **основавам** 1. знач.
ИЗГРАЖДАМ СЕ – Придобивам характерните си белези, черти. *Изграждам се като личност. Не се изграждат лесно добри навици.*
— **създавам се, оформям се, формирам се**
ИЗГРАЖДАНЕ – вж. **строеж** 1. знач.
ИЗГРЕБВАМ – 1. Извличам докрай част или цялото количество от нещо (обикн. вода, течност). *Изгребвам водата с помпа.*
— **изчерпвам** *разг.*
2. вж. **огребвам**
ИЗГРИЗВАМ – вж. **огризвам**
ИЗГРИЗКВАМ *разг.* – вж. **изяждам** 1. знач.
ИЗГРЯВАМ – 1. За небесно светило – издигам се над хоризонта. *През лятото слънцето изгрява рано.*
— **възхождам** *поет.*
ант. → ***залязвам***, захождам, засядам, заниквам
2. *прен. поет.* вж. **появявам се** 2. знач.
ИЗГУБВАМ – 1. вж. **загубвам** 1., 2., 3. и 4. знач.;
2. вж. **прахосвам** 2. знач.
ИЗГУБВАМ СЕ – 1. вж. **загубвам се** 1. знач.;
2. вж. **изчезвам** 1., 2. и 3. знач.
ИЗГУБВАНЕ – вж. **загуба** 2. знач.
ИЗГУБЕН – вж. **загубен** 1. знач.
ИЗГЪВАМ СЕ – вж. **извивам се** 1. знач.
ИЗГЪЛТВАМ – 1. вж. **изяждам** 1. знач.;
2. вж. **изпивам** 1. знач.
ИЗГЪЛЧАВАМ *нар.* – вж. **скарвам се** 1. знач.
ИЗГЪРБВАМ СЕ – 1. вж. **прегърбвам се** 1. и 2. знач.;
2. *рядко* вж. **изкорубвам се**
ИЗГЪРБЕН – 1. вж. **прегърбен** 1. знач.;
2. вж. **гърбав** 1. знач.
ИЗГЪРБУШВАМ СЕ – вж. **прегърбвам се** 2. знач.
ИЗГЪРБУШЕН *рядко* – вж. **прегърбен** 1. знач.
ИЗГЪРМЯВАМ – 1. *Безл.* Изведнъж се чува, разнася се гръм, гръмотевица. *Навън блесна светкавица и пак изгърмя.*
— **изтрещявам, изтрясквам** *рядко*
2. Изведнъж произвеждам силен звук, наподобяващ гърмеж. *Електрическата крушка изгърмя.*
— **изтрещявам, изтрясквам** *рядко*
3. За огнестрелно оръжие, снаряд и под. – изведнъж произвеждам гърмеж. *Изгърмяха няколко пушки.*
— **изпуквам, изтрещявам, изпращявам**
4. Изразходвам всички патрони със стрелба. *Изгърмях патроните си.*
— **изстрелвам, изпушквам** *разг. остар.*
ИЗДАВАМ – 1. Правя необходимото да излезе от печат нещо написано. *Издателството издава само научна литература. Първите си поетични творби издава още като гимназист. Книгата му още не е издадена. Кога е издадена студията?*
— **отпечатвам, публикувам, печатам** *несв.*, **обнародвам** *разш.*
2. вж. **предавам** 2. знач.;
3. вж. **излъчвам** 1. знач.;
4. вж. **разкривам** 3. знач.;
5. вж. **откривам** 3. знач.
V изваждам (вадя, изкарвам, измъквам, изнасям, показвам) на бял свят *разг.*, изваждам (изкарвам) наяве *разг.*
// виждам бял свят *разг.*, появявам се (явявам се, излизам) на бял свят *разг.* към 1. знач.
ИЗДАВАМ СЕ – 1. вж. **изпъквам** 1. знач.;
2. вж. **разкривам се** 1. знач.
ИЗДАДЕН – вж. **изпъкнал**
ИЗДАДЕНОСТ – вж. **издатина**
ИЗДАЙНИК – вж. **предател**
ИЗДАЙНИЧА – Върша издайничество, предателство. *Трябва да разберем кой издайничи.*
— **предателствам** *книж.*
ИЗДАЙНИЧЕСКИ – вж. **предателски**
ИЗДАЙНИЧЕСТВО – вж. **предателство**
ИЗДАЛЕКО – вж. **отдалече** 1. и 3. знач.
ИЗДАЛЕЧ<Е> – вж. **отдалече** 1., 2. и 3. знач.
ИЗДАТИНА – Изпъкнало навън място, което е по-високо от околната повърхност. *Издатина на скала. Спънах се в някаква издатина на тротоара.*
— **изпъкналост, издаденост**
ант. → ***вдлъбнатина***, падина, хлътналост, дълбей, хлътнатина
ИЗДАЯНВАМ *разг.* – вж. **издържам**[1] 2. знач.
ИЗДЕБВАМ – вж. **причаквам** 2. знач.
ИЗДЕВАТЕЛСТВАМ *книж.* – вж. **гавря се**
ИЗДЕВАТЕЛСТВО *книж.* – 1. вж. **гавра** 1. знач.;
2. вж. **безчинство** 1. знач.
ИЗДЕЙСТВАМ – вж. **извоювам** 1. знач.
ИЗДЕЛИЕ – Фабрично или ръчно изработен предмет. *Захарни изделия. Трикотажни изделия. Кожени изделия.*
— **продукт, произведение, артикул**
ИЗДИВЯВАМ – вж. **подивявам**
ИЗДИГАМ – 1. вж. **вдигам** 1. и 2. знач.;

2. вж. **извишавам** 1. знач.;
3. вж. **повишавам** 2. и 3. знач.;
4. вж. **строя** 1. знач.;
5. вж. **построявам** 1. знач.

ИЗДИГАМ СЕ – 1. Откроявам се в пространството с височината си. *В центъра на селището се издига сградата на кметството. От двете страни на реката се издигат грамадни скали. Пред нас се издигат високи хълмове.*

— **извишавам се, извисявам се, възвишавам се** *книж.*, **възвисявам се** *книж.*, **въздигам се** *книж.*, **виша се** *несв.*, **възземам се** *книж. рядко*

// За селище, сграда и под. – появявам се чрез бързо и неочаквано изграждане и придобивам висок ръст. *Издигат се нови модерни сгради. Пред очите ни се издигат нови блокове.*

— **израствам** *прен.*, **раста** *несв. прен.*, **никна** *несв. прен.*, **изниквам** *прен.*

2. вж. **вдигам се** 1. и 2. знач.;
3. вж. **увеличавам се** 3. знач.;
4. вж. **напредвам** 1. знач.

ИЗДИГАНЕ – вж. **растеж** 3. знач.

ИЗДИГНАТ – 1. вж. **високопоставен** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **възвишен**

ИЗДИГНАТОСТ – *рядко* вж. **възвишеност**

ИЗДИКТУВАМ – Произнасям текст на глас изцяло, докрай, за да се запише от друго лице. *Издиктувах ѝ номера на телефона си.*

— **продиктувам**

ИЗДИМЯВАМ – *прен. разг. ирон.* вж. **избягвам**[1] 1. знач.

ИЗДИМЯВАМ СЕ – 1. Обикн. за помещение – Изчиствам се от дима, с който съм бил изпълнен. *Разтворих прозореца, за да се издими стаята.*

— **проветрявам се**

ант. → ***задимявам се***, одимявам се, опушвам се

2. *прен. разг. ирон.* вж. **избягвам**[1] 1. знач.

ИЗДИРАМ *разг.* – 1. вж. **одирам** 1. знач.;
2. вж. **одрасквам**

ИЗДИРВАМ – 1. *несв.* вж. **търся**;
2. *само св.* вж. **намирам** 2. знач.;
3. вж. **изследвам**;
4. *разг.* вж. **придирвам**

ИЗДИРВАНЕ – 1. вж. **търсене**;
2. *рядко* вж. **изследване** 1. знач.

ИЗДИРВАЧ *рядко* – 1. вж. **търсач**;
2. вж. **изследовател**

ИЗДИРВАЧЕСКИ *рядко* – вж. **изследователски**

ИЗДИХ *рядко* – вж. **издишване**

ИЗДИХАНИЕ *остар.* – вж. **издишване**

ИЗДИШВАНЕ – Изкарване на въздуха от гърдите. *Правя упражнения за вдишване и издишване. При всяко издишване нещо ме боли.*

— **издих** *рядко*, **издихание** *остар.*, **издишка** *диал.*

ант. → ***вдишване***, вдъхване, дишане, дихание

ИЗДИШКА *диал.* – вж. **издишване**

ИЗДОКАРАН *разг.* – вж. **пременен**

ИЗДОКАРВАМ СЕ *разг.* – вж. **променявам се**

ИЗДРАН – 1. вж. **издраскан** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **изпокъсан** 1. знач.

ИЗДРАСКАН – 1. Който има драскотини по повърхността си. *Издраскано лице. Издраскан балатум. Издраскан калник.*

— **одраскан, издран, ожулен, изподраскан, изпонадраскан, изподран** *разг.*, **надран** *разг.*, **изжулен** *разг.*

2. Който има драскулки, резки, драсканици. *Издраскани стени. Издраскана корица. Издраскана тетрадка.*

— **надраскан, изподраскан, изпонадраскан**

ИЗДРАСКВАМ – 1. Покривам с драскотини нещо или някого на много места. *Тръната издраскаха децата. Котката ме издраска. Храстът издраска лицето ми.*

— **одрасквам, издирам** *разг.*, **изподрасквам, одирам** *разг.*, **изподирам** *разг.*, **надирам** *разг.*

2. Покривам нещо с черти, резки, драсканици. *Издрасках книгите си. Издрасках стената с боя.*

— **надрасквам, изподрасквам, изпонадрасквам**

ИЗДРЕБНЯЛ – *прен.* вж. **дребнав** 2. знач.

ИЗДРЕЗГАВЯВАМ – вж. **прегракваме**

ИЗДРЕЗГАВЯЛ – вж. **дрезгав**[1]

ИЗДРЪЖКА – 1. Парични средства, които се дават на някого, за да се осигури преживяването му. *Той се грижи за издръжката на старите си родители. Тя е поела издръжката на семейството си.*

— **поддръжка, прехрана, издържане**

2. Материални средства, които едни лица според закона са длъжни да дават на други, свързани с тях с брачни или семейни отношения. *След развода бащата е длъжен да плаща издръжка на децата си.*

— **алименти** *юрид.*

ИЗДРЪЖЛИВ – 1. Който има физическа устойчивост, силен организъм и здраве и може да понесе тежки условия, натоварване. *Българите са издръжлив народ. Издръжлив организъм. Някои животни са много издръжливи.*

— **устойчив, здрав, силен, крепък** *книж.*, **як** *разг.*, **корав** *прен.*, **жилав** *прен. разг.*, **държелив, железен** *прен.*, **челичен** *прен. поет.*, **каяк** *простонар.*

ант. → ***неиздръжлив***, неустойчив, слаб, крехък, хилав, кекав

// ***слаб***, крехък, неустойчив

2. вж. **калѐн**;
3. вж. **траен** 2. знач.

V държи му вратът (кръстът) *разг.* към 1. знач.

ИЗДРЪЖЛИВОСТ – 1. Степен на възможности за натоварване, за справяне с неблагоприятни условия. *Тя работеше непрекъснато и сама се учудваше на издръжливостта си. Мускулите му отново придобиха предишната издръжливост.*

— **устойчивост, здравина, сила, крепкост** *книж.*, **якост** *разг.*, **жилавина** *прен. разг.*, **жилавост** *прен. разг.*, **държеливост**

ант. → ***неиздръжливост***, неустойчивост, слабост, крехкост, хилавост

2. вж. **трайност** 1. знач.

ИЗДРЪНКВАМ – 1. вж. **иззвънтявам**;
2. *прен. разг. пренебр.* вж. **издърдорвам** 1. знач.

ИЗДРЪНЧАВАМ – вж. **иззвънтявам**

ИЗДУВАМ – Увеличавам обема, уголемявам размерите на нещо. *Кръв беше издула двете жили на слепите му очи. Не яж храни, които издуват корема.*

— **надувам, подувам, раздувам**

// За вятър – като духам, изпъвам обикн. платна на кораб, лодка и др. *Вятърът издуваше тънката му риза. Вятърът издуваше платната на лодката.*

— **надувам, подувам** *остар.*
ИЗДУВАМ СЕ – вж. **подувам се**
ИЗДУМВАМ – 1. вж. **казвам** 2. знач.;
2. вж. **изговарям** 1. знач.
ИЗДУПЧВАМ – вж. **надупчвам** 1. знач.
ИЗДУТ – 1. вж. **изпъкнал**;
2. вж. **подут**
ИЗДУТИНА – вж. **подутина**
ИЗДУХВАМ – 1. Чрез духане с уста премахвам прах, пепел и под. от някаква повърхност. *Издухвам прахта от масата. Издухвам пепелта от цигарата си.*
— **одухвам** *разг.*
2. вж. **отвявам**
ИЗДУХВАМ СЕ – вж. **изсеквам се**
ИЗДЪЛБАВАМ – 1. Правя дупка, вдлъбнатина или нарез в нещо. *Издълбавам с длетото дупка в стената.*
— **дълбая** *несв.*, **продълбавам**
// Чрез дълбаене изписвам, изобразявам нещо върху твърда повърхност. *На дървото някой беше издълбал името си.*
— **изчегъртвам** *разг.*
2. вж. **изкопавам** 1. знач.
ИЗДЪЛБОКО – От голяма дълбочина. *Нивата трябва да се изоре издълбоко. Въздъхна издълбоко.*
— **отдълбоко** *рядко*, **издъно**
ИЗДЪЛЖАВАМ[1] – вж. **изплащам** 1. знач.
ИЗДЪЛЖАВАМ СЕ[1] – Плащам напълно дълга си, преставам да дължа пари. *Утре ще ти се издължа. Все я лъже, че ще ѝ се издължи.*
— **изплащам се, наплащам се** *нар.*
ант. → ***задлъжнявам***, заборчлявам, борчлясвам
ИЗДЪЛЖАВАМ[2] – вж. **удължавам** 1. знач.
ИЗДЪЛЖАВАМ СЕ[2] – 1. Ставам по-дълъг. *Лицето му се издължи. Носът му се издължи.*
— **удължавам се, източвам се, проточвам се**
ант. → ***скъсявам се***
2. вж. **израствам** 2. знач.
ИЗДЪЛЖЕН – Който е малко по-дълъг от обикновеното или отколкото се очаква. *Издължени вежди. Издължена напред челюст.*
— **въздълъг, удължен**
ИЗДЪНВАМ – 1. Избивам дъното на нещо. *Внимавай да не издъниш буретo. Издънвам кацата.*
— **продънвам**
2. Разкъртвам нещо, като правя дупка в него. *Издънвам вратата. Издънвам стената.*
— **продънвам, пробивам, изтърбушвам**
ИЗДЪНВАМ СЕ – 1. Оставам без дъно. *Нов кош трябва, старият се издъни.*
— **продънвам се, пробивам се, изтърбушвам се**
2. *прен. разг.* вж. **провалям се** 1. знач.
ИЗДЪНКА – 1. Младо стъбло, покарало от корена на дърво или растение. *На мястото на отсечено стъбло покарват млади издънки.*
— **филиз, младок, фиданка, израстък, летораст** *спец.*, **младочка** *диал.*, **отраслек** *остар.*
2. *прен.* вж. **потомък**;
3. *жарг.* вж. **провал** 1. знач.;
4. *жарг.* вж. **гаф**
ИЗДЪНО – 1. вж. **издълбоко**;
2. вж. **изцяло** 1. знач.
ИЗДЪРДОРВАМ *разг.* – 1. *пренебр.* Казвам изведнъж нещо неподходящо, без да го премисля, или изричам много необмислени неща. *Побързах да я възпра, преди да е издърдорила някоя дивотия. Издърдори куп глупости.*
— **избърборвам** *разг. пренебр.*, **издрънквам** *прен. разг. пренебр.*, **избръщолевям** *разг. грубо*, **избръвям** *разг. пренебр.*, **изплещвам** *разг. грубо*, **изплямпвам** *разг. грубо*, **изтърсвам** *прен. разг. неодобр.*
2. вж. **измърморвам** 1. знач.
ИЗДЪРЖАМ[1] – 1. Запазвам своите физически качества, свойства, годност и под., не се променям, повреждам под външно или механично въздействие. *Клонът няма да издържи и ще се счупи. Тези обувки ще издържат дълго.*
— **устоявам, изтрайвам** *разг.*, **удържам, трая** *несв.*, **утрайвам** *разг.*
2. Имам сили да се противопоставя и да надделея на психическо или нравствено въздействие. *Ще издържим и това изпитание. Едва издържах това голямо психическо натоварване. Издържам на глад. Не издържах и си хапнах от баницата.*
— **устоявам, удържам, изтрайвам** *разг.*, **понасям, изтърпявам, издаянвам** *разг.*, **даяня** *несв. разг.*, **устисквам** *разг.*
3. вж. **търпя** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **преживявам** 3. знач.
ИЗДЪРЖАМ[2] – 1. Правя разходи за някого, нещо. *Издържам голямо семейство. Издържам студент.*
— **поддържам**
2. вж. **храня**[1] 1. знач.
ИЗДЪРЖАМ СЕ – вж. **прехранвам се**
ИЗДЪРЖАН – Който напълно отговаря на определени високи изисквания и има високи качества. *Издържан стил. Издържан език. Издържан доклад. Издържано вечерно облекло.*
— **изряден** *книж.*, **прецизен** *книж.*, **изискан, образцов**
ант. → ***неиздържан***, неизряден, непрецизен, неизискан
ИЗДЪРЖАНЕ – вж. **издръжка** 1. знач.
ИЗДЪРЖАНОСТ – Пълно съответствие с изискванията за високо качество. *Стилна издържаност. Издържаност в облеклото.*
— **изрядност** *книж.*, **прецизност** *книж.*, **изисканост, образцовост**
ант. → ***неиздържаност***, неизрядност, непрецизност, неизисканост
ИЗДЪРЛЯМ СЕ *разг. грубо* – вж. **сопвам се**
ИЗДЪРПВАМ – 1. С дърпане придвижвам, премествам нещо или някого (обикн. в посока към себе си) или измъквам, изваждам нещо от някъде. *Издърпвам креслото към себе си. Издърпвам чекмеджето. Издърпвам одеялото, за да се завия по-добре.*
— **изтеглям; дръпвам**
ант. → ***избутвам***, изтиквам, изтласквам, изблъсквам
2. С дърпане отмествам нещо или някого назад или отдалечавам нещо от някого. *Издърпах книгата от ръцете ѝ. Той я държеше здраво, но тя издърпа ръката си.*
— **изтеглям, дръпвам, отдръпвам, оттеглям**
ант. → ***придърпвам***, притеглям
// ***подавам***
ИЗДЪРПВАМ СЕ – 1. С дърпане се отскубвам от

някъде, където съм прикрепен, хванат. *Кучето се издърпа със синджира си от колчето, за което бе завързано.*
— **изтеглям се**
2. вж. **отдръпвам се** 1. знач.
ИЗДЪРТЯВАМ *нар.* – вж. **остарявам** 1. знач.
ИЗДЪХВАМ – вж. **умирам** 1. знач.
ИЗДЯВАМ – Правя да излезе, изкарвам из ухото на игла вдянат конец, нишка. *Издявам конец.*
— **раздявам, отдявам** *рядко*
ант. → ***вдявам***, внизвам, навървям
ИЗДЯВОЛЯВАМ *разг.* – вж. **надхитрявам**
ИЗДЯВОЛЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **изхитрям се**
ИЗЕДНИК – 1. вж. **експлоататор**;
2. *разг.* вж. **мъчител**
ИЗЕХТЯВАМ – вж. **проехтявам** 1. знач.
ИЗЕЧАВАМ – вж. **проехтявам** 1. знач.
ИЗЖАДНЯВАМ – 1. вж. **ожаднявам**;
2 *прен. рядко* вж. **закопнявам**
ИЗЖИВЕЛИЦА – вж. **преживяване** 2. знач.
ИЗЖИВЯВАМ – вж. **преживявам** 1., 2. и 3. знач.
ИЗЖИВЯВАМ СЕ *като* – вж. **смятам се**
ИЗЖИВЯВАНЕ – вж. **преживяване** 1. знач.
ИЗЖУЛВАМ *разг.* – вж. **изтъркам** 1. знач.
ИЗЖУЛЕН *разг.* – 1. вж. **изтъркан** 1. знач.;
2. вж. **издраскан** 1 знач.
ИЗЗАД – вж. **зад** 2 знач.
ИЗЗАОБИКАЛЯМ – вж. **заобикалям** 1. знач.
ИЗЗВЪНТЯВАМ – Изведнъж издавам тънък, ясен звук, краткотраен звън, звънтене. *От силния гръм прозорците иззвънтяха. Звънецът иззвънтя.*
— **издрънквам, иззвънявам, издрънчавам, звънвам, дрънвам**
ИЗЗВЪНЯВАМ – вж. **иззвънтявам**
ИЗЗЕМВАМ – 1. Вземам принудително, отнемам от някого нещо в полза на държавата или за общо ползване. *Иззеха незаконно натрупаните богатства. Ще изземат имота му.*
— **конфискувам, отчуждавам**
ант. → ***връщам***
2. вж. **отнемам** 1. знач.
ИЗЗЪБВАМ СЕ *диал.* – вж. **зъбя се** 1. знач.
ИЗИГРАВАМ – 1. *прен.* вж. **излъгвам** 3. знач.;
2. *прен.* вж. **надхитрявам**
ИЗИСКАН – 1. Който се отличава с финес, деликатност, красота. *Изискана дама. Изискана среда. Изискани маниери. Изискан вкус.*
— **изтънчен, фин, префинен** *книж.*, **изящен** *книж.*, **рафиниран** *книж.*
ант. → ***груб***, недодялан, неизискан, грубиянски, дебелашки
// Който се отличава с елегантност, финес. *Изискан жест. Изискан реверанс.*
— **елегантен, изящен** *книж.*
ант. → ***груб***, недодялан
2. вж. **издържан**
ИЗИСКАНОСТ – 1. Качество на изискан. *Изисканост в обноските. Изисканост на музикалното изпълнение.*
— **изтънченост, финес, префиненост** *книж.*, **изящество** *книж.*, **изящност** *книж.*, **рафинираност** *книж.*
ант. → ***грубост***, недодяланост, неизисканост, грубиянство, дебелащина
// Красота и стилност в нещо. *Изисканост на формата. Изисканост в облеклото.*
— **елегантност, изящество** *книж.*, **изящност** *книж.*
ант. → ***грубост***, недодяланост
2. вж. **издържаност**
ИЗИСКВАМ – 1. *Само несв.* Настоятелно държа да се спазват известни правила. *Ще изисквам от вас да бъдете добри ученици.*
— **искам**
2. *Само несв. в 3 л.* вж. **предполагам** 2. знач.;
3. *Само 3 л. ед. и мн.* вж. **налагам**[2] 2. знач.
ИЗИСКВА СЕ – *Безл.* вж. **трябва**
ИЗИСКВАНЕ – 1. *Обикн. мн.* Правила, чиито спазване е задължително. *Той не се подчинява на изискванията на устава. Трябва да се спазват изискванията на морала.*
— **повеля** *книж.*, **повеление** *книж. поет.*, **императив** *прен. книж.*
2. *Обикн. мн.* вж. **условие** 2. знач.
ИЗКАЗ – 1. Изговаряне, произнасяне на звук, дума и под. *По изказа на някои думи се познава, че е чужденец.*
— **изричане, изказване**
2. Изказване на мисъл, чувство, настроение, начинът, по който те се изразяват. *Езикът ни познава богати нюанси на изказ. Фразеологизмите придават експресивна обагреност на изказа.*
— **израз, изразяване**
ИЗКАЗАН – вж. **изречен** 2. знач.
ИЗКАЗВАМ – 1. Предавам с думи мисъл, чувство, желание и под. *Не знам как да изкажа това, което чувствам. Изказвам мислите си. Изказвам мнение. Изказвам предложение.*
— **изричам, изразявам, излагам**
2. вж. **изразявам** 1. знач.;
3. вж. **изговарям** 1. знач.;
4. вж. **предавам** 2. знач.;
5. вж. **откривам** 3. знач.
ИЗКАЗВАМ СЕ – 1. Изразявам мнението си по даден въпрос. *Президентът още не се е изказал по този въпрос.*
— **произнасям се**
2. вж. **изразявам се** 1. знач.
V казвам си думата (приказката) *разг.* към 1. знач.
ИЗКАЗВАНЕ – 1. вж. **изложение**[1] 1. знач.;
2. *разг.* вж. **изявление**;
3. вж. **изказ** 1. знач.
ИЗКАЛВАМ – вж. **окалвам** 1. знач.
ИЗКАЛЪПВАМ – *прен. разг.* вж. **скалъпвам** 1. знач.
ИЗКАЛЯН – вж. **кàлен**
ИЗКАПВАМ – 1. вж. **накапвам**;
2. вж. **опадвам**
ИЗКАРВАМ[1] – 1. *разг.* вж. **изваждам** 1. и 4. знач.;
2. вж. **извеждам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **получавам** 5. знач.;
4. *разг.* вж. **изработвам** 3. знач.;
5. вж. **спечелвам** 1. знач.
ИЗКАРВАМ[2] *разг.* – 1. вж. **завършвам** 1. знач.;
2. вж. **преживявам** 2. знач.;
3. вж. **избутвам** 2. знач.
ИЗКАРИКАТУРЯВАМ – вж. **осмивам**
ИЗКАСТРЯМ – вж. **окастрям** 1. знач.
ИЗКАТЕРВАМ СЕ – вж. **качвам се** 2. знач.
ИЗКАЧВАМ – 1. Придвижвам се по височина. *Изкачих стъпалата на един дъх. Изкачвам етажите.*

— **качвам, възкачвам** *книж.*
ант. → ***слизам***, спускам се
2. вж. **качвам се** 1. знач.
ИЗКАЧВАМ СЕ – вж. **качвам се** 1. и 2. знач.
ИЗКИКОТВАМ СЕ *разг.* – вж. **изсмивам се**
ИЗКИЛВАМ СЕ *нар.* – вж. **изсипвам се** 1. знач.
ИЗКИРЛИВЯМ *разг.* – вж. **измърсявам**
ИЗКИСКВАМ СЕ – вж. **изсмивам се**
ИЗКЛЕПВАМ *разг.* – вж. **измърсявам**
ИЗКЛИНЧВАМ *разг.* – Успявам да се освободя, да не изпълня някакво задължение, да не извърша някаква работа. *Накараш ли го да свърши някаква работа, винаги ще изклинчи. Пак ще изклинчи и няма да се яви на делото.*
— **изкръшквам** *разг.*, **измъквам се** *прен. разг.*, **изплъзвам се** *прен. разг.*
ИЗКЛЬОПВАМ *простонар. грубо* – вж. **изяждам** 1. знач.
ИЗКЛЬОЩАВЯВАМ *разг. неодобр.* – вж. **отслабвам**[1] 2. знач.
ИЗКЛЬОЩАВЯЛ *разг. неодобр.* – вж. **отслабнал** 1. знач.
ИЗКЛЮЧВАМ – 1. Махам, изваждам някого като член на някаква организация, институция или група. *Изключвам от партията. Изключвам от училище. Изключвам от управителния съвет. Парламентарната група изключи няколко свои членове*
— **отстранявам, отписвам, отчислявам, отлюспвам** *прен. разг.*
ант. → ***приемам***, включвам, записвам, зачислявам
2. Прекъсвам действието на машина, мотор, електрически уред и под. *Изключвам радиото. Изключвам един от двигателите.*
— **спирам**
ант. → ***включвам***, пускам
3. вж. **отстранявам** 2. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **забравям** 1. знач.
ИЗКЛЮЧЕНО – 1. Означава, че не съществува възможност да стане, да се осъществи нещо. *Изключено е в такова време да се отиде в планината.*
— **невъзможно, немислимо**
ант. → ***възможно***
2. За категорично отхвърляне на това, което се съобщава, казва. *Той да е откраднал парите? Изключено!*
— **невъзможно, немислимо**
V дума да няма *разг.*, дума да не става *разг.* към 2. знач.
ИЗКЛЮЧИТЕЛЕН – 1. Който е в много висока степен положителен или отрицателен по качество или много силен по проява. *Изключителен студ. Изключителен разкош. Изключителен терор. Изключително трудолюбие. Изключителна красота. Изключителен талант. Изключителни способности. Изключителна памет.*
— **извънреден, необикновен, невероятен, неимоверен, небивал, невиждан, нечуван, невъобразим, поразителен, изумителен, неописуем, неизказан, неизразим** *поет.*, **рядък, извънмерен** *книж.*, **феноменален** *книж.*, **страхотен, страшен** *прен.*, **ужасен** *прен. разг.*, **адски** *прен. разг.*, **жесток** *прен. жарг.*
2. вж. **извънреден** 1. знач.
ИЗКЛЮЧИТЕЛНО – 1. вж. **само** 1. знач.;
2. вж. **извънредно**
ИЗКОВАН *книж.* – вж. **измислен** 1. знач.
ИЗКОКОРВАМ СЕ *разг.* – вж. **опулвам се**
ИЗКОКОРЕН *разг.* – вж. **опулен**
ИЗКОМАНДВАМ – вж. **заповядвам** 1. знач.
ИЗКОНЕН – Който съществува от много отдавна, открай време. *Изконни права.*
— **предвечен, извечен** *книж.*, **изначален** *книж.*
ИЗКОНСУМИРАМ *книж.* – вж. **изразходвам** 2. и 3. знач.
ИЗКОНСУМИРАН *книж.* – вж. **изчерпан**
ИЗКОНТВАМ СЕ *разг. ирон.* – вж. **променявам се**
ИЗКОНТЕН *разг. ирон.* – вж. **променен**
ИЗКОП – Изкопано място. *Стоях до изкопа край пътя. Прескочих изкопа. Войникът бе залегнал в изкопа.*
— **ров, канавка** *разш.*, **хендек** *простонар.*, **шанец** *рядко*, **прокоп** *рядко*
ИЗКОПАВАМ – 1. Правя дупка, яма, изкоп, като изваждам пръст от земята. *Изкопавам трап. Изкопавам канал. Изкопавам гроб. Къртицата си изкопа жилище.*
— **изравям, изривам**[2]**, издълбавам**
ант. → ***закопавам***, заравям, заривам, засипвам, затрупвам, запълвам
2. вж. **изравям** 1. знач.
ИЗКОПИРАМ – вж. **прекопирам**
ИЗКОПНЯВАМ *рядко* – вж. **закопнявам**
ИЗКОПЧВАМ – вж. **изтръгвам** 1. знач.
ИЗКОПЧВАМ СЕ – Освобождавам се от нечии ръце, които са ме вкопчили, или от някого. *Едва се изкопчих от прегръдките му. Тя успя да се изкопчи от силните ръце на нападателя.*
— **откопчвам се, отскубвам се, изтръгвам се, изскубвам се**
ант. → ***вкопчвам се***, вчепквам се
ИЗКОРЕНЯВАМ – 1. вж. **изскубвам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **премахвам** 1. знач.
ИЗКОРИСТВАМ – вж. **използвам** 4. знач.
ИЗКОРМВАМ – Изваждам вътрешностите на умъртвено животно, птица. *Изкормвам сърната.*
— **изтърбушвам, изтумбвам** *диал.*
ИЗКОРУБВАМ СЕ – Обикн. за предмети от дървен материал – изкривявам се, издувам се навътре или навън. *Паркетът ще се изкоруби от влагата.*
— **измятам се** *разг.*, **изгърбвам се** *рядко*
ИЗКОРУБЕН – вж. **изметнат** 1. знач.
ИЗКОСО – 1. В съчет. с гледам, поглеждам и под. – с края на окото си, без да обръщам лицето си към наблюдавания обект. *Погледнах я изкосо.*
— **изкриво** *разг.*
2. вж. **косо** 2. знач.
ИЗКОСЯВАМ – вж. **окосявам**
ИЗКОСЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **изтормозвам се**
ИЗКРАДВАМ – вж. **обирам**[2]
ИЗКРЕЙЗВАМ *жарг.* – вж. **полудявам** 2. знач.
ИЗКРЕЩЯВАМ – вж. **извиквам** 1. и 2. знач.
ИЗКРИВЕН – 1. вж. **крив** 1. знач.;
2. вж. **изметнат** 1. знач.;
3. вж. **деформиран** 2. и 3. знач.
ИЗКРИВО *разг.* – вж. **изкосо** 1. знач.
ИЗКРИВЯВАМ – 1. Правя нещо да стане криво. *Изкривявам браздата. Изкривявам гвоздей. Изкривявам снагата си.*
— **кривя** *несв.*, **закривявам**
ант. → ***изправям***, оправям

2. вж. **деформирам**;
3. *прен.* вж. **изопачавам**

ИЗКРИВЯВАНЕ – вж. **деформация**

ИЗКРИСТАЛИЗИРАМ – 1. *прен. книж.* вж. **изяснявам се** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **замръзвам** 3. знач.

ИЗКРЪНКВАМ *разг.* – вж. **измолвам**

ИЗКРЪСТОСВАМ *разг.* – вж. **обхождам**

ИЗКРЪШКВАМ *разг.* – вж. **изклинчвам**

ИЗКРЯСКВАМ – вж. **извиквам** 2. знач.

ИЗКУКАЛ *жарг.* – вж. **оглупял**

ИЗКУКВАМ *жарг.* – 1. вж. **оглупявам**;
2. вж. **полудявам** 2. знач.

ИЗКУКУРИГАЛ *разг. ирон.* – вж. **оглупял**

ИЗКУКУРИГВАМ – *прен. разг. ирон.* вж. **оглупявам**

ИЗКУСВАМ *диал.* – вж. **изяждам** 1. знач.

ИЗКУСЕН – 1. вж. **опитен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **умел** 1. знач.;
3. вж. **сръчен** 1. знач.

ИЗКУСИТЕЛ – 1. вж. **съблазнител**;
2. вж. **дявол** 1. знач.

ИЗКУСИТЕЛЕН – 1. Който изкушава, съблазнява. *Изкусителен поглед.*
— **съблазнителен, прелъстителен**
2. вж. **привлекателен** 2. знач.

ИЗКУСИТЕЛНОСТ – вж. **привлекателност**

ИЗКУСНОСТ – вж. **умение**

ИЗКУСТВЕН – 1. Който е получен в резултат на човешката дейност по технически или химически начин и не се среща в природата. *Изкуствена коприна. Изкуствени дълги мигли. Изкуствен цвят на косата.*
— **неестествен**
ант. → ***естествен***, природен
2. Който не се държи според природата, характера си, не е привичен за някого или не става според природата на някого. *Изкуствен смях. Изкуствена усмивка. Изкуствена сърдечност. Изкуствено държание. Изкуствена веселост.*
— **престорен, неестествен, фалшив, подправен, принуден, превзет**
ант. → ***естествен***, непринуден, неподправен, непресторен, безизкуствен, непревзет, непосредствен

ИЗКУСТВЕНОСТ – Качество на човек, който не се държи според природата, характера си или израз на такова поведение, държание. *Долових нотки на изкуственост в гласа му. В отношенията им има изкуственост.*
— **престореност, неестественост, фалшивост, подправеност, принуденост, превзетост**
ант. → ***естественост***, непринуденост, непресторе-ност, безизкуственост, непревзетост, непосредственост

ИЗКУСТВО – *прен.* вж. **умение**

ИЗКУСУРЯВАМ *разг.* – вж. **изпипвам**

ИЗКУСЯВАМ – вж. **изкушавам**

ИЗКУСЯВАМ СЕ – вж. **изкушавам се**

ИЗКУФЯВАМ *разг. ирон.* – вж. **оглупявам**

ИЗКУФЯЛ *разг. ирон.* – вж. **оглупял**

ИЗКУШАВАМ (ИЗКУСЯВАМ) – 1. Възбуждам у някого силно желание за нещо, предизвиквам го да извърши нещо на всяка цена, дори с нередни действия. *Не ме изкушавай с цигара, че едвам съм се отказал от тях. Изкуши ме по-високата служба в столицата. Той го е изкушил да открадне.*
— **съблазнявам, поблазням, подлъгвам, подмамвам, примамвам**
2. Силно привличам някого, виждам се някому много привлекателен. *Изкушава ме мисълта да посетя далечни страни. Тя усещаше, че има силата да изкушава.*
— **съблазнявам, блазня** *несв.*, **примамвам**

ИЗКУШАВАМ СЕ (ИЗКУСЯВАМ СЕ) – 1. Поддавам се на силно желание за нещо, дори и като правя грешки. *Съжалявам, че купих обувките, изкуших се от изгодната цена. Изкуших се от високата заплата, която ми предложиха, и затова изоставих следването.*
— **съблазнявам се, поблазням се, подлъгвам се, полъгвам се, подмамвам се**
2. Изпитвам силно желание за нещо привлекателно. *Носи ли човек оръжие, изкушава се да си послужи с него.*
— **съблазнявам се, блазня се** *несв.*

ИЗКУШЕНИЕ – 1. Силно желание за нещо привлекателно. *Не устоях на изкушението да опитам тортата.*
— **съблазън**
2. Нещо, което изкушава, съблазнява. *Много са изкушенията в големия град.*
— **съблазън, примамка, подмамка** *разг.*

ИЗКЪЛВАВАМ – *прен. разг. ирон.* вж. **наизустявам**

ИЗКЪЛЦВАМ – вж. **окълцвам** 1. знач.

ИЗКЪЛЧВАМ – 1. Причинявам разместване на костите в става една спрямо друга. *Паднах и си изкълчих ръката в рамото.*
— **измятам** *разг.*, **изместам** *диал.*
2. *прен. разг.* вж. **изопачавам**

ИЗКЪЛЧЕН – 1. За крак, ръка – при който има разместване на кости една спрямо друга. *Кракът е изкълчен в глезена.*
— **изметнат** *разг.*
2. *прен. разг.* вж. **изопачен**

ИЗКЪНТЯВАМ – вж. **проехтявам** 1. знач.

ИЗКЪПВАМ – С къпане измивам някого или нещо. *Изкъпвам детето.*
— **окъпвам**

ИЗКЪРКВАМ *разг.* – вж. **изпивам** 1. знач.

ИЗКЪРПВАМ – вж. **закърпвам** 1. знач.

ИЗКЪРТВАМ – 1. Със сила отстранявам нещо здраво прикрепено. *Изкъртвам решетката на прозореца.*
— **откъртвам, къртя** *несв.*, **избивам**
2. Със сила разрушавам, изваждам нещо. *Изкъртиха паветата, за да асфалтират улицата. Трябва да изкъртим вратата.*
— **разкъртвам, разбивам, избивам**
3. Отделям късчета, парчета, частици от повърхността на нещо. *Като заковавах картината, изкъртих част от мазилката.*
— **откъртвам, отчупвам, отломявам, отрошавам**

ИЗКЪРШВАМ – вж. **изпочупвам**

ИЗКЪСАН – вж. **изпокъсан** 1. знач.

ИЗКЪСВАМ – вж. **изпокъсвам** 1., 2. и 3. знач.

ИЗКЪСВАМ СЕ – вж. **окъсвам се**

ИЗКЯРВАМ *простонар.* – вж. **спечелвам** 2. знач.

ИЗЛАГАМ – 1. Показвам картини, предмети и др. на

изложба, в музей и др. *В галерията са изложени картини на чужди майстори. Ще изложим откритите старинни монети в музея.*
— **експонирам** *книж.*
2. *С предл. на.* Оставям нещо на действието на някакво влияние. *Излагам лицето си на слънцето.*
— **подлагам**
3. Давам възможност нещо да се установи, узнае. *В темата са добре изложени чертите на героя.*
— **представям, разкривам, показвам, изтъквам**
4. Последователно обсъждам, говоря за нещо по някакъв въпрос (обикн. в текст). *В книгата авторът излага проблема за глобалното затопляне на планетата. В списанието „Българска старина" Раковски излага своите своеобразни филологически теории.*
— **разработвам, разглеждам** *прен.*, **развивам** *прен.*, **поставям, изяснявам** *прен.*, **трактувам** *книж.*, **третирам** *книж.*, **занимавам се** (с)
5. вж. **изказвам** 1. знач.;
6. вж. **злепоставям**

ИЗЛАГАМ СЕ – 1. Представям се в лоша светлина с думи, държание, постъпки, оставям лошо впечатление за себе си. *Страхуваше се, че ако прояви невежество, ще се изложи пред другарите си. С лошата си игра отборът ни постоянно се излага. Ще се изложа, ако злоупотребя с парични средства.*
— **компрометирам се** *книж.*, **злепоставям се** *рядко*, **опозорявам се, опетнявам се, посрамвам се, орезилявам се** *разг.*, **оскандалявам се, омаскарявам се** *разг.*, **окепазявам се** *простонар.*, **резиля се** *несв. простонар.*, **кепазя се** *несв. простонар.*
2. вж. **изразявам се** 1. знач.

ИЗЛАГАНЕ – Представяне в лоша светлина, създаване на лошо впечатление. *Голямо излагане е да не си знаеш урока. Излагане пред публиката.*
— **компрометиране** *книж.*, **злепоставяне, излагация** *разг.*, **излагателство** *рядко*, **посрамване**

ИЗЛАГАТЕЛСТВО *рядко* – вж. **излагане**

ИЗЛАГАЦИЯ *разг.* – вж. **излагане**

ИЗЛАЗ – *рядко* вж. **изход** 1. знач.

ИЗЛАЗВАМ – вж. **изпълзявам**

ИЗЛАК *диал.* – вж. **кладенец** 1. знач.

ИЗЛАПВАМ *разг.* – вж. **изяждам** 1. знач.

ИЗЛЕЖАВАМ СЕ – 1. Прекарвам продължително време в легнало или в полулегнало положение. *Излежавам се на сянка под дървото. Обичам да се излежавам на дивана.*
— **лежа, излягам се, изтягам се**
2. *прен. неодобр.* вж. **безделнича** 1. знач.

ИЗЛЕКО – вж. **леко** 1. и 2. знач.

ИЗЛЕКУВАМ – Помагам на болен да оздравее. *Докторът ми обеща да ме излекува. Билките ще те излекуват.*
— **вдигам** *прен. разг.*, **оправям** *прен. разг.*, **изцерявам** *нар.*, **изцелявам** *нар.*
ант. → ***разболявам***, поболявам
V изправям (вдигам) на крака *разг.*

ИЗЛЕКУВАМ СЕ – вж. **оздравявам**[1]

ИЗЛЕНЯВАМ СЕ *диал.* – вж. **измързеливям се**

ИЗЛЕПВАМ – *диал.* вж. **измазвам**

ИЗЛЕТ – вж. **екскурзия** 1. знач.

ИЗЛЕТНИК – вж. **екскурзиант**

ИЗЛЕТЯВАМ – вж. **излитам** 1., 2. и 3. знач.

ИЗЛЕЧИМ – За болест – който може да се излекува. *Тази болест е излечима.*
— **лечим, изцерим** *нар.*
ант. → ***неизлечим***, нелечим, неизцерим

ИЗЛИВ – *прен. рядко* вж. **изблик**

ИЗЛИВАМ – 1. Правя да изтече от съд намиращата се в него течност или част от нея. *Щях да излея супата. Внимавай да не излееш виното.*
— **изсипвам** *разг.*, **разливам, разсипвам** *разг.*
// Изведнъж изпразвам всичката течност, която се намира в някакъв съд. *Излях ведрото. Изливам водата от стомната.*
— **ливвам, изсипвам** *разг.*
ант. → ***наливам***, сипвам
2. Правя част от някаква течност да изтече от съда. *От бутилката излях малко вино в чашата. От препълнения леген трябва да излееш част от водата.*
— **отливам, отсипвам, изсипвам** *разг.*
ант. → ***наливам***, вливам, сипвам
// ***доливам***, досипвам
3. вж. **лея**

ИЗЛИВАМ СЕ – 1. За съд, бутилка и под. – изпразвам се, като течността, с която съм изпълнен, изтича навън. *Чашата ми се преобърна и се изля.*
— **изсипвам се** *разг.*, **разливам се, разсипвам се** *разг.*
2. вж. **тека** 3. знач.

ИЗЛИЗАМ – 1. Отправям се извън мястото, където съм бил, придвижвам се отвътре навън в нещо. *Излизам от кухнята. Излизам на двора. Излизам през вратата. Какво искаше човекът, който излезе ей сега?*
— **измъквам се** *прен. разг.*, **изнизвам се** *прен. разг.*
ант. → ***влизам***, намъквам се, навлизам
// ***влизам***, вмъквам се, промъквам се
2. вж. **напускам** 1. и 2. знач.;
3. *прен.* вж. **показвам се** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **появявам се** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **струвам** 1. знач.;
6. *прен. обикн. в 3 л. или безл.* вж. **оказвам се** 1. знач.;
7. *прен. рядко* вж. **произхождам** 1. знач.

ИЗЛИЗАМ СИ – вж. **напускам** 1. знач.

ИЗЛИЗАН *разг.* – вж. **излинял**

ИЗЛИЗВАМ – вж. **облизвам** 2. знач.

ИЗЛИНЯВАМ – За тъкан, плат и под. – постепенно ставам все по-тънък и губя здравината си. *Дрехата е излиняла от времето.*
— **изтънявам**[1], **отънявам, протънявам** *рядко*

ИЗЛИНЯЛ – За дреха, плат и под. – който от дълга употреба е изтъркан, протрит до скъсване. *Излинели дрехи и завивки.*
— **отънял, изтънял, протънял, излизан** *разг.*, **олизан** *прен. разг.*

ИЗЛИСЯВАМ *нар.* – вж. **оплешивявам**

ИЗЛИТАМ – 1. За птица, насекомо, самолет и др. – с летене напускам определено място. *Птичките излетяха от клона. Самолетът излетя със закъснение.*
— **отлитам, излетявам, отлетявам**
ант. → ***долитам***, долетявам, прилитам, прилетявам
2. За птица, насекомо, самолет и др. – с летене се отделям от мястото, където съм бил. *Птичката излетя към небето. Ракетата всеки момент ще излети.*

— **литвам, полетявам, политам, изхвръквам, излетявам, изхвърчавам, хвръквам, възлитам** *рядко*

ант. → ***кацвам***, приземявам се

3. *прен.* Тръгвам, отправям се нанякъде много бързо или бързо, стремително излизам от някъде. *Излетях към училището. Като стрела излетях от стаята.*

— **изхвръквам** *прен.*, **изхвърчавам** *прен.*, **излетявам** *прен.*, **отлитам** *прен.*, **отлетявам** *прен.*

ант. → ***долитам***, долетявам, дохвърчавам

// ***влитам***, влетявам, нахълтвам, нахлувам, връхлитам, налитам

ИЗЛИТАМ <СЕ> *жарг. рядко* – вж. **изсилвам се**

ИЗЛИЧАВАМ – вж. **заличавам** 1., 2. и 3. знач.

ИЗЛИШЕН – вж. **ненужен** 1. и 2. знач.

ИЗЛИШЕСТВО – Нещо, което е в повече, свръх необходимото. *Излишество от храни. Трапеза на излишеството.*

— **излишък, изобилие, обилие, изобилство** *книж.*

ант. → ***недостиг***, недоимък, дефицит

ИЗЛИШНОСТ *рядко* – вж. **ненужност** 1. и 2. знач.

ИЗЛИШЪК – вж. **излишество**

ИЗЛИЯНИЕ *книж.* – 1. вж. **словоизлияние**;

2. вж. **изблик**

ИЗЛОЖБА – Събрани на едно място предмети из областта на изобразителното изкуство, промишлеността, земеделието и др., подредени за разглеждане от публика. *Художествена изложба. Изложба на приложните изкуства.*

— **експозиция, изложение**[2]

ИЗЛОЖЕНИЕ[1] – 1. Излагане на мисли, мнение по някакъв въпрос. *В печата дадоха само малка част от изложението на министъра. Внимателно изслушах цялото изложение за състоянието на висшето образование у нас.*

— **изказване, експозе** *книж.*

2. вж. **донесение** 1. знач.

ИЗЛОЖЕНИЕ[2] – 1. вж. **изложба**;

2. вж. **панаир**

ИЗЛОКВАМ *разг. грубо* – вж. **изпивам** 1. знач.

ИЗЛОМОТВАМ *разг. грубо* – вж. **измърморвам** 1. знач.

ИЗЛОМЯВАМ *рядко* – вж. **изпочупвам**

ИЗЛЪГВАМ – 1. Съзнателно казвам лъжа. *Излъгвам учителя, че съм си написал домашното. Разбрах, че излъга. Излъга ме, без да му мигне окото.*

— **излъготвам** *разг.*, **изментвам** *разг.*, **ментосвам** *разг.*

2. Казвам лъжа с някаква користна умисъл. *Излъга ме, че ще дойде на срещата. Гледай да не те излъжат и да ти вземат къщата. Защо ме излъга, че днес ще дават заплати?*

— **измамвам, заблуждавам, излъготвам** *разг.*, **избудалквам** *простонар.*, **премятам** *прен. разг.*, **баламосвам** *разг.*, **забаламосвам** *разг.*, **изментвам** *разг.*, **ментосвам** *разг.*, **изпързалвам** *прен. разг.*, **връзвам** *прен. разг.*, **извозвам** *прен. разг.*, **прецаквам** *прен. жарг.*, **прекарвам** *прен. разг.*

3. Съзнателно проявявам нечестност към някого. *Работих в един магазин, но не ми платиха, излъгаха ме. Опита се да ме излъже и да ми върне по-малко пари.*

— **измамвам, изхитрям, изиграваам** *прен.*, **минавам** *прен. разг.*, **прекарвам** *прен. разг.*, **извозвам** *прен. разг.*, **прецаквам** *прен. жарг.*

4. *разг.* вж. **прелъстявам**

V пращам (изпращам) за зелен хайвер *разг.*, пращам за липови ябълки *разг.*, пращам в *гората* за гъби *разг.*, връзвам тенекия *разг.*, връзвам на празни ясли *разг.*, скроявам (погаждам, направям, изиграваам) номер *разг.*, подхлъзвам (хлъзвам) на динена кора *разг.*, подлагам (слагам, турям) динена кора *разг.* към 1. и 2. знач.

ИЗЛЪГВАМ СЕ – 1. Правя неверни заключения, изводи за нещо или за някого, създавам си невярна представа по отношение на нещо или някого. *Мислех го за честен човек, но се излъгах. Бяха уверени, че ще спечелят изборите, но се излъгаха.*

— **измамвам се, заблуждавам се**

2. Правя грешка при някакви действия, постъпки, за което съжалявам. *Излъгах се, като купих тази книга, която нищо не струва. Гледай да не се излъжеш и да вложиш парите си в някоя съмнителна сделка.*

— **измамвам се, минавам се** *разг.*, **извозвам се** *прен. разг.*, **изпързалвам се** *прен. разг.*, **прекарвам се** *разг.*, **прецаквам се** *жарг.*, **избудалквам се** *простонар.*

3. *прен. разг.* Правя нещо непредвидено. *Няма ли някога да се излъжеш да ни дойдеш на гости.*

— **сбъркваам се** *разг.*

4. вж. **подлъгвам се** 1. знач.

V излиза ми крива сметката *разг.*, направям (правя) си криво (погрешно) сметката *разг.*, направям си сметката без кръчмаря *разг.*, сбъркваам адреса *разг.* към 1. знач.

V оставам с пръст в устата (носа) *разг.*, оставам със захапан пръст *разг.*, оставам на сухо (на понеделника, на зелено) *разг.*, оставам като гъска (патка) на лед *разг.* към 2. знач.

ИЗЛЪГОТВАМ *разг.* – вж. **излъгвам** 1. и 2. знач.

ИЗЛЪСКВАМ – вж. **лъскам**

ИЗЛЪСТИТЕЛ *остар.* – вж. **съблазнител**

ИЗЛЪСТЯВАМ *остар.* – вж. **прелъстявам**

ИЗЛЪХВАМ *поет. рядко* – вж. **излъчвам** 2. знач.

ИЗЛЪЧВАМ – 1. За жив организъм или вещество – освобождавам, изхвърлям от себе си нещо, имам свойството да разпространявам светлина, топлина, мирис, които съдържам. *Излъчвам топлина. Излъчвам миризма.*

— **изпускам, отделям, издавам**

2. Изразявам някакво чувство, настроение. *Цялата ѝ фигура излъчва здраве. Очите ѝ излъчват нежност. Излъчвам сила.*

— **излъхвам** *поет. рядко*

2. вж. **предавам** 3. знач.

ИЗЛЪЧВАМ СЕ – *прен.* За чувство, състояние, настроение – разкривам се, изпъквам, като характеризирам нещо, някого. *От очите ѝ се излъчва топлота и сърдечност. От него се излъчва спокойствие.*

— **лъхам** *прен.*, **вея** *прен.*, **дъхам** *прен.*, **лъхтя** *прен. поет.*

ИЗЛЪЧВАНЕ – 1. Отделяне на енергия във вид на вълни или частици от едно тяло към друго или в пространството. *Слънчево излъчване. Радиоактивно излъчване.*

— **лъчение, радиация**

2. вж. **предаване**;

3. *прен.* вж. **обаяние** 1. знач.
ИЗЛЮПВАМ[1] – вж. **измъртвам**
ИЗЛЮПВАМ[2] *диал.* – вж. **обелвам** 1. знач.
ИЗЛЮЩВАМ – вж. **обелвам** 1. и 2. знач.
ИЗЛЯГАМ СЕ – 1. вж. **изтягам се** 1. знач.;
2. вж. **излежавам се** 1. знач.
ИЗМАЗВАМ – Покривам с мазилка нещо. *Измазвам стената. Измазвам изкъртения под.*
— **замазвам, мажа** *несв.*, **излепвам** *диал.*
ИЗМАЙСТОРЯВАМ *разг.* – вж. **изработвам** 1. знач.
ИЗМАМА – 1. Съзнателно, преднамерено заблуждаване с користна цел. *Опитват се с измама да спечелят изборите. Бързо схвана всички измами, които се прилагат във фирмата. Финансови измами.*
— **машинация, далавера** *разг.*, **шашма** *разг.*, **шмекерия** *разг.*, **мистификация** *книж.*
2. вж. **заблуда** 1. знач.
ИЗМАМВАМ – вж. **излъгвам** 2. и 3. знач.
ИЗМАМВАМ СЕ – вж. **излъгвам се** 1. и 2. знач.
ИЗМАМЕН – На който не може да се вярва, който мами, създава погрешна представа. *Измамно време. Измамни думи. Измамно щастие.*
— **измамлив** *поет.*, **неверен, лъжлив, лъжовен** *поет.*
ИЗМАМЛИВ *поет.* – вж. **измамен**
ИЗМАМНИК – Човек, който си служи с нечестни похвати, за да нанесе вреда на някого. *Не трябва да му се вярва, той е измамник.*
— **лъжец, шарлатанин, мошеник, ментърджия** *разг.*, **далавераджия** *разг.*
ИЗМАМНИЧЕСКИ – вж. **мошенически**
ИЗМАМНИЧЕСТВО – вж. **мошеничество**
ИЗМАЦАН *разг.* – вж. **мръсен** 1. знач.
ИЗМАЦВАМ *разг.* – вж. **измърсявам**
ИЗМАЧКАН – За дреха, плат и др. – който е с гънки. *Измачкана риза. Измачкан панталон.*
— **намачкан, омачкан, смачкан, изпомачкан, неизгладен, неогладен, негладен**
ант. → ***изгладен***, огладен
// За хартия, книга и под. – който е с гънки. *Измачкана тетрадка. Измачкан лист.*
— **намачкан, омачкан, изпомачкан, смачкан**
ант. > ***изгладен***, огладен
ИЗМАЧКВАМ – 1. Развалям вида, формата на нещо, обикн. чрез натиск върху него. *Не слагай дрехите в чантата, ще ги измачкаш. Така седи, че винаги си измачква полата.*
— **намачквам, омачквам, смачквам, мачкам** *несв.*, **изпомачквам**
ант. → ***изглаждам***, оглаждам, гладя
2. вж. **изтъпквам**
ИЗМАЧКВАМ СЕ – Развалям вида, формата си при натиск, набръчквам се. *Панталонът ти се измачка. Като сядам, не си оправям полата и тя се измачква.*
— **намачквам се, омачквам се, смачквам се, мачкам се** *несв.*, **изпомачквам се**
ант. → ***изглаждам се***, оглаждам се
V ставам на хармоника *разг.*
ИЗМЕЖДУ – 1. За означаване, че някой или нещо се намира в дадена среда, при други хора или предмети, при тях, заедно с тях. *Измежду нас има предател. Измежду едрите плодове има и по-дребни.*
— **всред, сред, между, помежду, изсред** *рядко*, **измежду** *нар.*
2. За означаване, че някой или нещо се движи или се намира в свободното пространство до нещо, покрай нещо. *Селото се намира измежду Стара планина и Средна гора. Промъквам се измежду колите.*
— **между, помежду**
ИЗМЕКЯР<ИН> *диал.* – вж. **слуга**
ИЗМЕНЕН – вж. **видоизменен**
ИЗМЕНЕНИЕ – 1. вж. **развитие** 1. знач.;
2. вж. **видоизменение** 1. знач.
ИЗМЕНЛИВОСТ *рядко* – вж. **променливост** 1. знач.
ИЗМЕННИК – вж. **предател**
ИЗМЕННИЧЕСКИ – вж. **предателски**
ИЗМЕННИЧЕСТВО – вж. **предателство**
ИЗМЕНТВАМ *разг.* – вж. **излъгвам** 1. и 2. знач.
ИЗМЕНЧИВ *книж.* – вж. **променлив** 1. и 2. знач.
ИЗМЕНЧИВОСТ *книж.* – вж. **променливост** 1. и 2. знач.
ИЗМЕНЯЕМ *книж.* – вж. **променлив** 1. знач.
ИЗМЕНЯМ[1] – 1. Правя нещо по нов, различен начин. *Изменям външния си вид. Изменям план. Изменям сценария.*
— **променям, видоизменям, преобразувам, модифицирам** *книж.*, **трансформирам** *книж.*
2. Правя нещо с друг вид, други особености. *Домакинята е изменила обстановката в дома си. Времето измени всички ни.*
— **променям, меня** *несв.*, **преобразявам**
ИЗМЕНЯМ[2] – 1. *С предл. на.* Нарушавам верността си към някого или нещо. *Изменям на приятелите си. Изменям на родината си. Изменям на убежденията си.*
— **предавам, изневерявам**
2. Нарушавам верността си към съпруг (съпруга), любим (любима). *Жена му изменя. Той за нищо на света не би ѝ изменил.*
— **изневерявам, кръшкам** *несв. разг.*
V окачвам (слагам, турям, поставям) рога на някого *разг.* към 2. знач.
ИЗМЕНЯМ СЕ – вж. **променям се** 1. и 2. знач.
ИЗМЕРВАМ – 1. Определям размер, количество, степен на нещо с помощта на някакъв уред, инструмент. *Измервам разстоянието от един стълб до друг. Измервам температурата на водата. Измервам височината.*
— **меря** *несв.*, **премервам, отмервам, размервам**
2. За апарат, уред – определям, отбелязвам размера, количеството на нещо. *Махалото на стенния часовник измерва секундите. Уредът измерва кръвното налягане.*
— **отмервам, отчитам**
ИЗМЕРЕНИЕ *книж.* – 1. вж. **размер** 1. знач.;
2. вж. **обхват** 1. знач.
ИЗМЕСТВАМ – 1. Придвижвам нещо или някого в пространството, като променям мястото му. *Изместваме стола до прозореца. Изместваме детето, за да не пречи.*
— **отмествам, премествам, местя** *несв.*
ант. → ***намествам***, нагласявам, натъкмявам
2. Отстранявам някого или нещо и заемам неговото място. *Стреми се да те измести от шефския пост.*
— **изтиквам** *прен.*, **избутвам** *прен. разг.*

// Заемам мястото на нещо друго, обикн. по-добро, по-ценно, като го отстранявам. *Стремежът към материално благополучие измести нравствените ценности.*

— **подменям**

3. *прен.* Променям насоката, характера на нещо (обикн. разговор, тема), за да избегна нещо нежелателно, неудобно за мене. *Не измествай въпроса. Не се опитвай да изместиш разговора.*

— **отклонявам** *прен.*, **отмествам** *прен.*

4. *прен.* вж. **замествам** 3. знач.;

5. *диал.* вж. **изкълчвам** 1. знач.

ИЗМЕСТВАМ СЕ – вж. **отмествам се** 1. знач.

ИЗМЕТНАТ – 1. За дъска, врата, прозорец и др. – който е огънат навън или навътре поради влага или силна топлина. *Изметната врата. Изметнати греди.*

— **изкривен, изкорубен**

2. *разг.* вж. **изкълчен** 1. знач.

ИЗМИВАМ – 1. С вода правя нещо да стане чисто. *Измивам съдове. Измивам пода. Измивам лицето си.*

— **мия** *несв.*, **умивам**

2. За вода, дъжд и под. – разтварям и отнасям частици от нещо. *Дъждът е измил тинята.*

— **отмивам**

ИЗМИНАВАМ – 1. Като се движа, оставям след себе си известно разстояние. *Изминах доста път, докато стигна селото. Оттук до подножието на върха трябва да изминем още два километра.*

— **извървявам, изхождам, пропътувам, изпътувам** *рядко*

2. вж. **минавам** 4., 6. и 8. знач.

ИЗМИРАМ *Само мн. и 3 л. ед.* – вж. **умирам** 1. знач.

ИЗМИРИСВАМ СЕ – Преставам да издавам миризма, да мирише. *Остави прозореца отворен, за да се измирише стаята. Дрехите ми се измирисаха от нафталина.*

— **отмирисвам се**

ант. → ***вмирисвам се***, замирисвам, размирисвам се, умирисвам се

ИЗМИСЛЕН – 1. Който е резултат на измислица, съчинителство *Измислени доказателства. Измислена история.*

— **съчинен, изкован** *книж.*

2. Който реално, в действителността не съществува. *Измислено село. Измислени проблеми. Измислени причини. Измислен адрес. Измислено име.*

— **несъществуващ, фиктивен, недействителен, нереален**

ант. → ***истински***, действителен, реален, същински, фактически

ИЗМИСЛИЦА – 1. Недействителен, измислен или силно изопачен факт, разказ. *Наслушах се на ловджийските ти измислици. Може би повечето от това, което разказваше, беше измислица, но го слушахме с интерес.*

— **измишльотина** *разг. пренебр.*, **небивалица, фантазия** *прен.*, **фантасмагория** *разг.*, **басня** *прен.*

ант. → ***истина***

2. Нещо, свързано с фантазия или със случайно хрумване. *На ревюто видях поразителни тоалети, измислици на модните къщи. Този сладкиш твоя измислица ли е?*

— **измишльотина** *разг. пренебр.*

2. вж. **лъжа** 1. знач.

V приказки от 1001 нощ *разг.*, врели-некипели *разг.*, ни врели, ни кипели *разг.*, бабини деветини *разг.*, бабешки приказки *разг.* към 1. знач.

ИЗМИСЛЯМ – 1. Стигам до някаква мисъл, идея за нещо. *Измислих заглавие на статията. Измислих друг план. Все ще измисля какво да ѝ кажа.*

— **намислям, съчинявам, измъдрям** *разг. ирон.*, **измудрям** *разг. ирон.*, **измъдрувам** *разг. ирон.*

2. Съобщавам неща, които не отговарят на действителността, на истината. *Това, което ще ви разкажа, да не мислите, че съм го измислил? Измислям обвинения и клевети.*

— **съчинявам, скалъпвам** *разг.*, **фабрикувам** *несв. прен. разг.*, **изфабрикувам** *прен. разг.*

3. вж. **решавам** 1. знач.;

4. *разг.* вж. **изобретявам**

V ражда ми главата (тиквата, кратуната) *разг.* към 1. знач.

V изсмуквам от пръстите си *разг.* към 2. знач.

ИЗМИСЛЯМ СИ *разг.* – вж. **фантазирам** 1. знач.

ИЗМИТАМ – С метла събирам боклук, прах, отпадъци от някаква повърхност. *Всяка сутрин измитам двора.*

— **мета** *несв.*, **помитам, премитам, омитам** *разг.*

ИЗМИТАМ СЕ *разг. грубо* – 1. вж. **махам се** 1. знач.;

2. вж. **отивам си** 1. знач.

ИЗМИШЛЬОТИНА *разг. пренебр.* – 1. вж. **измислица** 1. и 2. знач.;

2. вж. **лъжа** 1. знач.

ИЗМОКРЕН – вж. **мокър** 1. знач.

ИЗМОКРЯМ – вж. **намокрям** 1. знач.

ИЗМОКРЯМ СЕ – вж. **намокрям се** 1. знач.

ИЗМОЛВАМ – Получавам или постигам нещо чрез молба. *Измолих от началника още няколко дни отпуск.*

— **изпросвам, изкрънквам** *разг.*, **отмолвам** *диал.*

ИЗМОРЕН – вж. **уморен** 1. и 2. знач.

ИЗМОРИТЕЛЕН – Който причинява умора, изчерпва силите. *Изморителен труд. Изморително пътуване.*

— **уморителен, изтощителен, изнурителен** *поет.*, **тежък** *прен.*, **съсипателен** *разг.*, **морен** *поет. рядко*

ант. → ***неизморителен***, неуморителен, лек, неизтощителен

ИЗМОРЯВАМ – Причинявам умора, правя някой да загуби физическите си сили. *Изморих конете с този товар. Измори работниците с прекаленитe си изисквания.*

— **уморявам, изтощавам, преуморявам, изнурявам** *поет.*, **моря** *несв.*, **претоварвам** *прен.*, **пресилвам**

ант. → ***отморявам***, ободрявам, освежавам

V вземам (смъквам) здравето *разг.*, изстисквам (изцеждам) като лимон *разг.*, разгонвам (разкатавам) фамилията *разг.*, спуквам гьона *жарг.*

ИЗМОРЯВАМ СЕ – вж. **уморявам се**

ИЗМРЪЗВАМ – вж. **замръзвам** 3. знач.

ИЗМРЪЗНАЛ – вж. **замръзнал** 2. знач.

ИЗМРЪНКВАМ – 1. вж. **измърморвам** 1. знач.;

2. вж. **смотолевям**

ИЗМУДРЯМ *разг. ирон* – вж. **измислям** 1. знач.

ИЗМЪДРУВАМ *разг. ирон* – вж. **измислям** 1. знач.

ИЗМЪДРЯМ *разг. ирон.* – вж. **измислям** 1. знач.
ИЗМЪКВАМ – 1. вж. **извличам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **изваждам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **изтръгвам** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **извеждам** 2. знач.;
5. *прен.* вж. **спасявам**
ИЗМЪКВАМ СЕ – 1. С хитрост успявам да избягам отнякъде, без да ме забележат. *Крадецът пак се измъкна.*
— **изплъзвам се** *прен.*, **изхлузвам се** *прен. разг.*, **изсулвам се** *прен. разг.*
// Успявам да се освободя, да избягам от някого, нещо. *Ротата се измъкна от вражеския обръч. Измъкнах се от преследвачите. Измъкнахме се от засадата.*
— **изплъзвам се** *прен.*, **изскубвам се, отскубвам се, изтръгвам се**
2. *прен. разг.* вж. **излизам** 1. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **напускам** 1. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **спасявам се** 2. знач.;
5. *прен. разг.* вж. **освобождавам се** 1. знач.;
6. *прен. разг.* вж. **кръшкам** 1. знач.;
7. *прен. разг.* вж. **изклинчвам**;
8. *прен. разг.* вж. **абдикирам**
ИЗМЪКВАНЕ – *прен. разг.* вж. **бягство** 1. и 2. знач.
ИЗМЪМРЯМ – вж. **измърморвам** 1. знач.
ИЗМЪНКВАМ – 1. вж. **измърморвам** 1. знач.;
2. вж. **смотолевям**
ИЗМЪРЗЕЛИВЯМ СЕ *разг.* – Ставам мързелив. *Много съм се измързеливил, не ми се прави нищо.*
— **омързеливям се** *разг.*, **разленивям се** *разг.*, **изхайлазвам се** *разг.*, **разхайлазвам се** *разг.*, **изленявам се** *диал.*, **оленявам се** *диал.*
ИЗМЪРКВАМ – *прен. разг.* вж. **измърморвам** 1. знач.
ИЗМЪРЛЯМ *разг.* – вж. **измърсявам**
ИЗМЪРМОРВАМ – 1. Изговарям, произнасям нещо неясно, неразбрано и тихо, като че ли на себе си. *Когато го попитаха какво прави, той измърмори нещо, но никой не го разбра.*
— **измънквам, измрънквам, избърборвам** *разг.*, **избъбрям** *разг.*, **издърдорвам** *разг.*, **избъблям, измърквам** *прен. разг.*, **промърморвам, промънквам, промъмрям, пробъбрям** *разг.*, **пробърборвам** *разг.*, **изломотвам** *разг. грубо*, **проломотвам** *разг. грубо*
2. вж. **смотолевям**
ИЗМЪРСЕН – вж. **мръсен** 1. знач.
ИЗМЪРСЯВАМ – Правя или ставам причина нещо да стане мръсно. *За един ден измърси дрехите си. Измърсих покривката. С калните си обувки ще измърсите килима.*
— **изцапвам, оцапвам, замърсявам, намърсявам, омърсявам, измацвам** *разг.*, **намацвам** *разг.*, **омацвам** *разг.*, **наплесквам** *разг.*, **оплесквам** *разг.*, **изцапотвам** *разг.*, **измърлям** *разг.*, **намърлям** *разг.*, **омърлям** *разг.*, **изклепвам** *разг.*, **наклепвам** *разг.*, **оклепвам** *разг.*, **изкирливям** *разг.*, **накирливям** *разг.*, **окирливям** *разг.*
ант. → ***изчиствам***, почиствам, очиствам
ИЗМЪРШАВЯВАМ – вж. **отслабвам**[1] 2. знач.
ИЗМЪРШАВЯЛ – вж. **отслабнал** 1. знач.
ИЗМЪТВАМ – За птица – след като лежа върху яйцата и създавам необходимата топлина за развитието на зародиша, правя да се появят пилета. *Кокошката измъти пиленца.*
— **излюпвам**[1]
ИЗМЪЧВАМ – 1. *Само несв.* Подлагам някого на физически мъки, на изтезания. *По време на разпита ме измъчваха. Обича да измъчва котката. Измъчват пленниците.*
— **мъча, изтезавам, малтретирам** *книж.*, **тероризирам** *книж.*, **инквизирам** *книж.*, **тормозя, тиранизирам** *книж.*
2. Причинявам физическа неприятност, мъка. *Измъчва ме жажда. Още ли те измъчва кашлицата? Тези комари ме измъчиха.*
— **мъча** *несв.*, **моря** *несв.*, **тормозя** *несв.*, **изтормозвам**
3. *Само несв.* Причинявам душевни, нравствени мъки, създавам чувство на потиснатост. *Споменът за миналото го измъчваше. Мисълта за болната ѝ майка я измъчва.*
— **мъча, тормозя, терзая** *поет.*, **потискам** *в несв.*, **притеснявам** *в несв.*, **гнетя, угнетявам** *книж. в несв.*, **тровя** *прен.*, **депресирам** *книж.*, **депримирам** *книж.*
// *С несв. и св.* Тежката икономическа криза измъчи народа. Внезапната загуба на близкия ѝ човек я измъчи до краен предел.
— **изтормозвам, изтерзавам** *книж.*, **депресирам** *книж.*, **депримирам** *книж.*
V въртя на шиш (ръжен) някого *разг.*, пека на огън (ръжен, шиш) *разг.*, вадя (изваждам, изкарвам) душата (душичката, душицата) *разг.*, ям (изяждам, изгарям) душата *разг.*, разпъвам на кръст *книж.*, превеждам през деветте кръга на ада *книж.* към 1. знач.
V не давам мира *разг.*, не оставям на мира *разг.* към 2. знач.
V тровя (отравям) кръвта (душата) на някого *разг.*, тровя (отравям) живота (дните) на някого *разг.*, не давам мира *разг.*, не оставям на мира *разг.* към 3. знач.
ИЗМЪЧВАМ СЕ – 1. вж. **страдам** 1. знач.;
2. вж. **изтормозвам се**
ИЗМЪЧЕН – 1. Който се е дълго мъчил и страдал. *Измъчен народ. Измъчена женица.*
— **изтерзан** *книж.*, **изстрадал, угнетен, многострадален** *книж.*
2. Който изразява мъка, страдание, изтощение на жизнените сили. *Имаш измъчен вид. Измъчено лице.*
— **изнурен** *поет.*, **изтерзан** *книж.*
ИЗМЯНА – 1. вж. **предателство**;
2. вж. **изневяра** 1. знач.
ИЗМЯТАМ *разг.* – вж. **изкълчвам** 1. знач.
ИЗМЯТАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **изкорубвам се**;
2. *прен.* вж. **отказвам се** 1. знач.
ИЗНАМИРАМ – 1. вж. **откривам** 5. знач.;
2. вж. **намирам** 2. знач.;
3. вж. **изобретявам**
ИЗНАПРЕД *нар.* – вж. **предварително**
ИЗНАСИЛВАМ – 1. Отнемам по насилствен начин девствеността на девойка, момиче *или* чрез насилие осъществявам полов акт с жена. *Злодеят изнасилил момичето.*
— **насилвам** *разг.*, **обезчестявам, безчестя** *несв.*, **озлочестявам** *книж.*, **дефлорирам** *мед.*
2. Насила карам някого да извърши нещо. *Изнасили го да подпише договора.*

— **насилвам**

ИЗНАСИЛВАМ СЕ *рядко* – вж. **насилвам се** 1. знач.

ИЗНАСЯМ – 1. Изпращам стоки в друга страна за продажба. *България изнася хранителни стоки. Изнасям машини.*

— **експортирам**

ант. → ***внасям***, импортирам

2. *прен.* вж. **съобщавам** 2. знач.

ИЗНАСЯ МИ *разг.* – Имам полза, интерес, изгода. *Ако не му изнася, да не купува нивата.*

— **отърва ми** *разг.*, **уйдисва ми** *простонар.*

ИЗНАЧАЛЕН *книж.* – вж. **изконен**

ИЗНАЧАЛО *книж.* – вж. **отначало**

ИЗНЕВЕРЯВАМ – вж. **изменям²**. 1. и 2. знач.

ИЗНЕВИДЕЛИЦА *разг.* – вж. **неочаквано**

ИЗНЕВЯРА – 1. Осъществяване на любовна връзка извън брака или извън признати, утвърдени, постоянни любовни отношения. *Той скоро научи за изневярата на жена си.*

— **измяна, невярност**

ант. → ***вярност***, преданост

2. *рядко* вж. **предателство**

ИЗНЕЖЕН – 1. Който има деликатно здраве, не е физически устойчив и се поддава лесно на заболяване. *Изнежено дете.*

— **незакален, неиздръжлив, кекав** *разг.*, **каба** *простонар*

ант. → ***кален***, закален, издръжлив, изпечен

2. вж. **деликатен** 1. знач.;

3. вж. **слаб** 3. знач.

V парниково цвете *разг.*, рохко яйце *разг.* към 1. знач.

ИЗНЕМОГА *поет.* – вж. **отпадналост**

ИЗНЕМОГВАМ – 1. вж. **изтощавам се** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **мизерствам**

ИЗНЕМОЩЕНИЕ *книж. рядко* – вж. **отпадналост**

ИЗНЕМОЩЯВАМ – 1. вж. **отпадам** 1. знач.;

2. вж. **изтощавам се** 1. знач.

ИЗНЕМОЩЯЛ – вж. **отпаднал**

ИЗНЕМОЩЯЛОСТ – вж. **отпадналост**

ИЗНЕНАДА – 1. Нещо неочаквано, непредвидено. *Тази сватба за мене е изненада. Децата ни готвят изненада.*

— **сюрприз** *книж.*

2. вж. **удивление**

V гръм от ясно небе *разг.*, гръм посред бял ден *разг.* към 1. знач.

ИЗНЕНАДАН – 1. Който съдържа или в който има изненада, неочакваност. *Всички сме изненадани от тази новина.*

— **сюрпризиран** *книж.*

2. вж. **учуден**

ИЗНЕНАДВАМ – 1. Предизвиквам у някого изненада, правя нещо неочаквано от другите или се явявам пред някого внезапно, ненадейно. *Искам да изненадам жена си с някакъв хубав подарък. Вчера ни изненадаха гости.*

— **сюрпризирам** *книж.*

2. вж. **учудвам**

ИЗНЕНАДВАМ СЕ – вж. **учудвам се**

ИЗНЕНАДВАЩ – вж. **непредполагаем**

ИЗНЕРВЯМ – вж. **дразня** 1. знач.

ИЗНЕРВЯМ СЕ – вж. **дразня се**

ИЗНИЗВАМ – Изваждам от някъде нещо нанизано. *Изнизах мънистата на гердана.*

— **разнизвам, извървям, развървям**

ант. → ***нанизвам***, нижа, внизвам, навървям

ИЗНИЗВАМ СЕ – 1. вж. **изреждам се** 2. знач.;

2. *прен. разг.* вж. **излизам** 1. знач.;

3. *прен. разг.* вж. **напускам** 1 знач.;

4. *прен. разг.* вж. **минавам** 6. и 7. знач.

ИЗНИКВАМ – 1. вж. **израствам** 1. и 4. знач.;

2. *прен.* вж. **появявам се** 1. и 2. знач.

ИЗНИЩВАМ – вж. **разнищвам** 1. знач.

ИЗНОВО *нар.* – вж. **отново**

ИЗНОС – Изнасяне на стоки за продажба в друга страна или област. *Износ на плодове за Германия. Износът трябва да бъде по-голям от вноса.*

— **експорт**

ант. → ***внос***, импорт

ИЗНОСВАМ – 1. Нося облекло и обувки докрай, докато овехтеят или се скъсат. *Износва дрехите на по-големия си брат. Износвам старите си обувки.*

— **доносвам, докъсвам, додирам** *разг.*

ант. → ***заносвам***

2. За бременна жена или животно – нося, задържам плода в утробата си докрай, до времето, нормално за раждане. *Имаше тежка бременност, но износи детето и то се роди в определения срок.*

— **доносвам**

ИЗНОСВАМ СЕ – 1. Обикн. за дреха, обувки или предмет, направен от тъкан, кожа и под. – постепенно ставам вехт, негоден за употреба. *Обувките, които ми купи, се износиха. Костюмът ти вече се е износил, купи си нов. Дамаската се оказа некачествена и мебелите бързо се износиха.*

— **овехтявам, извехтявам, изтърквам се, протърквам се, протривам се, изтривам се** *разг.*

2. Обикн. за машини, машинни части и под. – ставам негоден за работа поради продължителна употреба. *Тази машинна част бързо се износи. От дългогодишна употреба машината се износи.*

— **изхабявам се, амортизирам се, изтърквам се, изтривам се** *разг.*

V взел-дал съм *разг.*, за боклука съм *разг.*, излязъл съм от строя *книж.*, изпял съм си песента *разг.*, изял съм си хляба *разг.*, заникъде не съм *разг.*, заникъде не ставам *разг.* към 1. и 2. знач.

ИЗНОСЕН – Който се отнася до износ. *Износна търговия. Износни артикули.*

— **експортен**

ант. → ***вносен***, импортен

ИЗНÒСЕН¹ – 1. вж. **стар** 2. знач.;

2. вж. **изхабен** 1. знач.

ИЗНÒСЕН² – вж. **изгоден** 1. знач.

ИЗНОСИТЕЛ – Лице, фирма или държава, която изнася стоки или суровини за друга страна. *България е износител на зеленчуци и плодове за чужбина.*

— **експортьор** *книж.*

ант. → ***вносител***, импортьор

ИЗНУДА *книж.* – вж. **изнудване**

ИЗНУДВАМ – Чрез заплаха заставям някого да извърши нещо. *Изнудват го за пари. Умее да изнудва и винаги получава това, което иска.*

— **шантажирам, рекетирам**

ИЗНУДВАНЕ – Проява, постъпка на изнудвач, постигане на определена цел чрез заплаха. *Това е направо изнудване – заплашва го, че ако не му даде исканата сума, ще разкрие далаверите му.*

— **шантаж, шантажиране, изнудвачество, изнуда** *книж.*, **рекет, рекетиране**

ИЗНУДВАЧ – Лице, което изнудва. *Той е обигран изнудвач, който под масата взема рушвети.*

— **шантажист, рекетьор**

ИЗНУДВАЧЕСТВО – вж. **изнудване**

ИЗНУРЕН *поет.* – 1. вж. **изтощен** 1. знач.;
2. вж. **уморен** 1. знач.;
3. вж. **измъчен** 2. знач.

ИЗНУРЕНИЕ *поет.* – вж. **изтощение** 1. знач.

ИЗНУРЕНОСТ *поет.* – вж. **изтощение** 1. знач.

ИЗНУРИТЕЛЕН *поет.* – вж. **изморителен**

ИЗНУРЯВАМ *поет.* – 1. вж. **изтощавам** 1. знач.;
2. вж. **изморявам**

ИЗНУРЯВАМ СЕ *поет. рядко* – 1. вж. **изтощавам се** 1. знач.;
2. вж. **уморявам се**

ИЗОБИКОЛЕН *разг.* – вж. **косвен** 2. знач.

ИЗОБИЛЕН – Който е в много голямо количество, среща се, намира се в изобилие. *Изобилни извори. Изобилни природни блага. Изобилни валежи. Изобилна храна. Изобилни дарове.*

— **обилен, богат** *прен.*, **неизчерпаем, непресушим** *рядко*, **щедър** *прен.*

ант. → ***оскъден***, недостатъчен, ограничен, скромен, беден, мизерен

ИЗОБИЛИЕ – 1. Голямо количество от нещо. *Изобилие от багри и тонове. Изобилие от факти. Изобилие на вода.*

— **обилие, богатство** *прен.*, **изобилство** *книж.*, **обилност** *книж.*, **изобилност** *книж.*, **неизчерпаемост, щедрост** *прен.*

ант. → ***оскъдност***, недостатъчност, бедност
// ***недостиг***, недоимък, ограниченост, оскъдност, дефицит, бедност

2. Нещо, което е в повече, свръх необходимото. *Изобилие от храни. Изобилие от вина.*

— **излишество, излишък, обилие, изобилство** *книж.*

ант. → ***недостиг***, недоимък, дефицит

V рог на изобилието *книж.*, <и> от пиле (птичка, птиче) мляко *разг.* към 1. знач.

ИЗОБИЛНО – В много голямо количество или във висока степен. *Закусих изобилно с мляко. Полилеите пръскаха изобилно светлина. Природата изобилно го е надарила.*

— **обилно, богато, щедро**

ант. → ***оскъдно***, недостатъчно, скромно, бедно, мизерно

ИЗОБИЛНОСТ *книж.* – вж. **изобилие** 1. знач.

ИЗОБИЛСТВАМ – вж. **гъмжа** 2. знач.

ИЗОБИЛСТВО *книж.* – вж. **изобилие** 1. и 2. знач.

ИЗОБЛИЧАВАМ – 1. Показвам открито пред всички нечестните, непочтените, лошите деяния на някого, разкривам истинския му облик. *Имам документи, с които мога да го изоблича. Страхуваше се да не би някой да научи за далаверите му и да го изобличи.*

— **разобличавам, демаскирам** *книж.*

2. вж. **разобличавам** 1. знач.

V изкарвам (изваждам, вадя, изнасям) кирливите ризи *разг.*, изнасям непраните ризи *разг.*, свалям (смъквам, снемам, махам, хвърлям) маската *разг.*, свалям (смъквам, снемам, махам, вдигам) булото *разг.* към 1. знач.

ИЗОБЛИЧАВАЩ – вж. **изобличителен**

ИЗОБЛИЧИТЕЛЕН – Който служи за изобличаване, чрез който се изобличава. *Изобличителен материал. Изобличителни факти.*

— **разобличителен, изобличаващ, разобличаващ**

ИЗОБРАЖЕНИЕ – 1. Художествено пресъздаване на нещо в литературно или друго произведение. *Вълнуващо е изображението на битката в романа. Писателят е постигнал реалистично изображение на епохата.*

— **описание, картина** *прен.*, **рисунка** *прен.*, **рисунък** *книж.*

2. *Спец.* Това, което се предава и възприема от телевизионен екран. *Изображението е лошо, защото телевизорът е стар.*

— **картина** *спец.*, **образ** *спец.*

3. вж. **картина** 1. знач.;
4. вж. **образ** 3. знач.

ИЗОБРАЗИТЕЛЕН – *прен.* вж. **образен** 1. знач.

ИЗОБРАЗИТЕЛНОСТ – вж. **образност** 1. знач.

ИЗОБРАЗЯВАМ – 1. Предавам с художествени средства някакво събитие, картина, чувства, герои. *В романа „Под игото" Иван Вазов изобразява предосвобожденската епоха и вълненията на обикновените хора в един кът от подбалканската долина. Картините на Мърквичка изобразяват вълнуващи моменти от Руско-турската война.*

— **представям, отразявам, описвам, обрисувам, рисувам** *прен.*, **пресъздавам, претворявам, възпроизвеждам, възсъздавам** *книж.*, **пресътворявам** *книж.*

2. вж. **рисувам** 1. знач.

ИЗОБРАЗЯВАМ СЕ *рядко* – вж. **отразявам се** 2. знач.

ИЗОБРЕТАТЕЛ – Човек, който е изобретил или изнамерил, открил нещо. *Изобретател на парната машина.*

— **откривател, откривач** *рядко*

ИЗОБРЕТАТЕЛЕН – вж. **съобразителен**

ИЗОБРЕТАТЕЛНОСТ – вж. **съобразителност**

ИЗОБРЕТЕНИЕ – Нещо, което е изобретено, обикн. в резултат на търсения, изследвания. *Много нови лекарства изнамерил, но не му признали изобретенията.*

— **откритие**

ИЗОБРЕТЯВАМ – В резултат на творчески усилия създавам, изработвам нещо, обикн. апарат, машина и др., което не е съществувало по-рано. *Изобретявам нова машина.*

— **изнамирам, измислям** *разг.*, **откривам**

ИЗОБЩО – 1. Във всички случаи, които се имат предвид, без да се държи на подробностите, по принцип. *Изобщо зимните месеци са със слаби валежи.*

— **въобще, поначало**

2. вж. **никак**

ИЗОГРАФ *остар.* – вж. **иконописец**

ИЗОГРАФИСВАМ – *разш. разг. ирон.* вж. **рисувам** 1. знач.

ИЗОЛАЦИЯ – 1. Състояние на отдалеченост от някого, нещо или от определена среда. *Чувството на изолация от света е страшно. Атмосферата в кабинета създава впечатлението на пълна изолация от празната врява на външния свят.*

— **изолираност, откъснатост, отделеност**

2. *разш.* вж. **уединение** 2. знач.

ИЗОЛИРАМ – 1. Прекъсвам връзката на някого или нещо с околната среда или с нещо друго. *Изолираха го от останалия свят. Полицията изолира района около магазина, където бе извършен обир.*

— **отделям, откъсвам** *прен.*, **отцепвам** *прен.*

2. Поставям някого сам, отделям от околните. *Изолираха я в стая за заразноболни.*

— **уединявам, усамотявам**

V откъсвам от света *разг.* към 1. и 2. знач.

ИЗОЛИРАМ СЕ – вж. **затварям се** 1. и 2. знач.

ИЗОЛИРАН – 1. вж. **отделен** 2., 4. и 5. знач.;

2. вж. **уединен** 2. и 3. знач.

ИЗОЛИРАНОСТ – вж. **изолация** 1. знач.

ИЗОПАЧАВАМ – Представям, предавам нещо в неверен, неточен вид. *Изопачавам фактите. Той умее да изопачава нещата. Не изопачавай думите ми!*

— **преиначавам, извращавам, извъртам, обръщам** *разг.*, **изкривявам** *прен.*, **изкълчвам** *прен. разг.*

V на черното казвам (викам) бяло *разг.*, наричам бялото черно *разг.*, черното правя бяло *разг.*, бялото правя черно *разг.*

ИЗОПАЧЕН – Който се представя, предава или тълкува невярно. *Изопачен коментар на събитията. Изопачени факти. Данните са изопачени.*

— **преиначен, превратен, извратен, изкълчен** *прен. разг.*, **крив** *остар.*

ант. → ***правдив***, верен, достоверен, истински, истинен

ИЗОПВАМ *разг.* – вж. **изпъвам** 1., 2. и 3. знач.

ИЗОПВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **изпъвам се** 1. знач.;

2. вж. **изтягам се** 1. знач.

ИЗОПНАТ – 1. За човешко лице, физиономия и под. – който е с напрегнат израз, обикн. от нервно напрежение, тревога. *По изопнатото му лице личеше, че едва сдържа гнева си. Чертите на лицето ѝ бяха изопнати.*

— **изпънат, опънат, обтегнат, опнат** *разг.*

ант. → ***отпуснат***

2. За нерви – който е напрегнат до краен предел, изострен и реагира болезнено и на най-малкото дразнение. *Напоследък нервите ми са много изопнати.*

— **опънат, изпънат, обтегнат**

ант. → ***отпуснат***

3. Който е без гънки или бръчки. *Изопната дреха. Възхищавам се на изопнатата кожа на лицето ѝ.*

— **гладък, опънат, изпънат**

ант. → ***набран***, надиплен, начупен, драпиран

// ***набръчкан***, сбръчкан, набърчен, сбърчен, бръчкав

4. вж. **изпънат** 1. знач.

ИЗОРАВАМ – 1. Разработвам, разривам с плуг или рало определена част земя, нива, за да я засея. *До вечерта изорахме нивата. За един ден тракторът изора цялата площ.*

— **наоравам, избраздявам, набраздявам, забраздявам**

2. *разг.* вж. **разоравам**

ИЗОСТАВАМ – 1. Извършвам нещо по-бавно или по-късно от необходимото в сравнение с други. *Изоставам с прибирането на реколтата. Изоставам с работата. Изоставам в развитието си.*

— **закъснявам, забавям се**

ант. → ***избързвам***, прибързвам, изпреварвам

// ***напредвам***, развивам се

2. За часовник – работя по-бавно от нормалното и показвам времето назад, преди реалното време. *Часовникът ми често изостава с някоя и друга минута.*

— **оставам**

ант. → ***избързвам***, бързам

3. вж. **оставам** 3. знач.

V мъкна (влача се) в опашката *разг.*, тъпча на едно <и също> място *разг.* към 1. знач.

ИЗОСТАВЕН – 1. За който не се полагат грижи, защото не се използва и никой не се интересува от него. *Изоставена къща. Изоставено лозе.*

— **безстопанствен, напуснат**

ант. → ***стопанисван***

2. вж. **занемарен**

ИЗОСТАВЯМ – 1. Преставам де се занимавам с някаква работа, отказвам се от някаква дейност. *Решил съм да изоставя политиката. Изоставих учителската професия.*

— **напускам, оставям, зарязвам** *разг. неодобр.*, **захвърлям** *прен.*, **запокитвам** *прен. разг.*

2. *неодобр.* Преставам да се интересувам или да се грижа за някого, нещо. *Приятелят ми ме изостави насред пътя. Не мога да изоставя болната си майка и да замина. Той изостави сергията и отиде в близката кръчма.*

— **оставям, зарязвам** *разг.*

3. Преставам да бъда заедно с някого, с когото съм бил в близки отношения. *Той изостави жена си с две малки деца. Тя изостави годеника си. Приятелят ѝ я изостави.*

— **оставям, напускам, разделям се** *(с)*, **разлъчвам се** *поет.*, **зарязвам** *разг. неодобр.*

4. вж. **занемарявам**

V окачвам (закачвам) на пирона (гвоздея, куката, клечката) нещо *разг.*, оставям (захвърлям, хвърлям) под миндера нещо *разг.*, пращам (изпращам, оставям, запращам) по дяволите нещо *разг.*, пращам на майната нещо *разг. грубо* към 1. знач.

V оставям (изоставям, захвърлям) на произвола на съдбата някого, нещо *книж.*, оставям на божията милост някого, нещо *разг.* към 2. знач.

V давам (удрям) ритник (крак) някому *разг.*, удрям (бия) шута някому *разг. грубо,* удрям (ритам) текмето някому *разг. грубо,* бия (удрям) дузпата някому *жарг.*, изпращам (пращам, запращам, оставям) по дяволите някого *разг. грубо,* пращам на майната някого *разг. грубо* към 3. знач.

ИЗОСТАВЯМ СЕ – вж. **занемарявам се**

ИЗОСТАНАЛ – Който е останал назад в развитието си. *Изостанало селско стопанство. Изостанала страна.*

— **неразвит**

ант. → ***напреднал***, развит

// ***челен***, водещ, авангарден

ИЗОСТАНАЛОСТ – Състояние на изоставане, на застой, на слабо икономическо или културно развитие на някого или на нещо в сравнение с други. *Изостаналост в областта на електрониката. Дразнеше се от изостаналостта на колегите си.*

— **назадничавост**

ант. → ***напредничавост***, напредък

ИЗОСТРЕН – 1. *прен.* Който е с повишена способ-

ност да възприема. *Изострен слух. Изострен поглед.*
— **заострен** *прен.*
ант. → ***притъпен***, затъпен
2. вж. **заострен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **повишен** 2. знач.
ИЗОСТРЯМ – 1. вж. **заострям** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **засилвам** 3. знач.
ИЗОСТРЯМ СЕ – 1. За отношения, обстановка – изпълвам се с напрежение, неприятни чувства. *След кавгата отношенията в семейството се изостриха. Атмосферата се изостри след критиката на началника.*
— **обтягам се** *прен.* **нагнетявам се**
2. **засилвам се** 2. знач.
ИЗОТВЪТРЕ *разг.* – вж. **отвътре** 1. знач.
ИЗОТЗАД – вж. **отзад** 2. знач.
ИЗОХКВАМ – вж. **изпъшквам** 2. знач.
ИЗПАДАМ – 1. вж. **отпадам** 2. знач.;
2. вж. **опадвам**
ИЗПАДНАЛ *разг.* – вж. **обеднял**
ИЗПАПВАМ *разг. ирон.* – вж. **изяждам** 1. знач.
ИЗПАРВАМ[1] – вж. **запарвам**
ИЗПАРВАМ[2] *разг.* – вж. **изгарям**[2]. 2. знач.
ИЗПАРВАМ СЕ *разг.* – вж. **изгарям се**
ИЗПАРЕНИЕ – вж. **пàра**
ИЗПАРЯВАМ СЕ – 1. Превръщам се в пàра. *Ако не затвориш добре шишето със спирта, той ще се изпари.*
— **изветрявам, изфирясвам** *разг.*
2. *прен. разг.* вж. **изчезвам** 1., 2. и 3. знач.
ИЗПАТВАМ (ИЗПАЩАМ) <СИ> *разг.* – 1. вж. **пострадвам**;
2. вж. **изстрадвам**
ИЗПЕДЕПСВАМ СЕ *простонар.* – вж. **обигравам се**
ИЗПЕПЕЛЕН – вж. **опожарен**
ИЗПЕПЕЛЯВАМ – 1. Подлагам нещо на пожар, на горене до пълно унищожение. *Пламъците изпепелиха родния му дом. Той видя пожара, който изпепеляваше всичко наоколо.*
— **изгарям**[2]**, опожарявам, овъглявам, опепелявам** *рядко,* **впепелявам** *рядко,* **спепелявам** *рядко*
2. *прен.* вж. **опустошавам** 2. знач.
ИЗПЕРДАШВАМ *разг.* – вж. **набивам**[1]
ИЗПЕРКАЛ *разг.* – вж. **луд** 2. знач.
ИЗПЕРКВАМ <СЕ> *разг.* – вж. **полудявам** 2. знач.
ИЗПЕЧЕН – 1. Който чрез печене е станал готов за използване или за ядене. *Изпечен хляб. Изпечена тиква. Изпечено месо.*
— **опечен, печен**
ант. → ***неизпечен***, суров, неопечен, непечен
2. вж. **загорял** 2. знач.;
3. *прен разг* вж. **калѐн**;
4. *прен. разг.* вж. **опитен** 1. знач.
ИЗПИВАМ – 1. Поглъщам някакво количество течност. *Изпивам кафето. Изпивам чая. Изпихме бутилката вино.*
— **изгълтвам, гаврътвам** *разг.,* **изсърбвам, изложвам** *разг. грубо,* **изцяквам** *разг. грубо,* **изкърквам** *разг. (за алкохол)*
2. *прен. разг.* вж. **пропивам**[2]
ИЗПИПВАМ – Изработвам нещо, свършвам някаква работа майсторски, изкусно. *Той винаги изпипва нещата. Каквото прави, изпипва го.*
— **изкусурявам** *разг.,* **изтаманявам** *диал.*
ИЗПИСАН – 1. Който има шарки, украшения, обикн. направени с различни цветове. *Изписана бъклица. Изписани ритли.*
— **изрисуван, изпъстрен, нашарен** *разг.*
2. *разг.* вж. **гримиран**
ИЗПИСВАМ – 1. Отбелязвам нещо в писмена форма, чрез писане. *Непознатите думи изписвам една под друга.*
— **написвам, записвам**
// Нанасям писмено (букви, знаци, текст). *Едни от буквите са изписани по гръцки образец. В гранита са изписани имена на герои.*
— **написвам, начертавам**
2. Освобождавам от болнично заведение. *Надявам се скоро да ме изпишат от клиниката.*
— **отписвам, отчислявам**
ант. → ***приемам***, записвам, зачислявам
3. вж. **рисувам** 1. знач.;
4. вж. **изрисувам**
ИЗПИСВАМ СЕ – 1. вж. **обрисувам се**;
2. вж. **отразявам се** 2. знач.
ИЗПИСКВАМ – 1. вж. **изпищявам** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **пропищявам**
ИЗПИТ – 1. Проверка и преценка на знанията на ученик, студент и под. върху определен учебен материал. *Устен изпит. Проверочен изпит.*
— **препитване**
2. *разш.* вж. **изпитание** 1. знач.
ИЗПѝТ – *прен.* вж. **мършав**
ИЗПИТАН – Който е доказал качествата, достойнствата си в практиката. *Изпитани кадри. Изпитано средство. Изпитан метод.*
— **проверен, изпробван**
ант. → ***неизпитан***, непроверен, неизпробван
ИЗПИТАНИЕ – 1. Проверяване на силите и възможностите на някого, нещо. *Най-тежкото изпитание за правителството е справянето с престъпността. Малко литературни произведения издържат на изпитанието на времето. Изпълнението на тази трудна задача е изпитание за мен.*
— **изпит** *разш.,* **тест** *разш.,* **проверка** *разш.,* **проба** *разш.*
2. Изпитване, опитване на техническите качества и възможности на съоръжение, материал и под. *Изпитание на машина. След две седмици всичко ще е готово за изпитанието.*
— **изпробване, проба, проверка**
3. *Обикн. мн.* вж. **мъка** 1. знач.;
4. *разш.* вж. **предизвикателство** 2. знач.
ИЗПИТАТЕЛЕН – 1. За поглед, очи – който иска да долови, разбере нещо повече, да вникне в същността на нещо. *Тя не можа да издържи на изпитателния му поглед. Страх го беше да срещне изпитателните очи на майка си.*
— **пронизващ, остър** *прен.,* **изпитлив** *рядко*
2. Който е свързан с изпитване, изпробване, проверка. *Изпитателен срок. Изпитателен полет.*
— **пробен, проверочен**
3. вж. **експериментален** 2. знач.
ИЗПИТВАМ[1] – 1. Проверявам знанията на някого, обикн. учещ се. *Преди да предаде нов урок, учителката винаги ни изпитва на стария материал.*
— **препитвам**
2. вж. **изпробвам** 1. знач;

3. *остар.* вж. **разпитвам**

ИЗПИТВАМ[2] – 1. Намирам се под въздействието на някакво чувство, изживявам някакво чувство. *Изпитвам нежност. Изпитвам страх. Изпитвам облекчение.*

— **чувствам** *несв.*, **почувствам** *св.*, **усещам**

2. *само несв.* вж. **чувствам** 1. знач;

3. вж. **преживявам** 1. и 3. знач.

ИЗПИТЛИВ *рядко* – вж. **изпитателен** 1. знач.

ИЗПИТОСТ – вж. **мършавост**

ИЗПИЧАМ – 1. Държа нещо в пещ или на огън, докато стане добро за ядене. *Изпичам хляб. Изпичам пиле.*

— **опичам**

2. *прен.* Подготвям, уреждам, нагласявам нещо добре. *Добре изпекоха работата.*

— **опичам** *прен.*

3. *прен. разг.* вж. **закалявам** 2. знач.

ИЗПИЧАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **обигравам се**

ИЗПИЩЯВАМ – 1. Издавам изведнъж кратък писък, плач или остър рязък звук, наподобяващ писък. *Детето изпищя от страх. Куршум изпищя над главата му.*

— **изписквам, писвам**

2. *прен.* вж. **пропищявам**

ИЗПЛАВАМ – вж. **изплувам** 1. знач.

ИЗПЛАКВАМ[1] – Измивам нещо, като го обливам леко само с чиста вода без сапун. *Изплаквам съда. Изплаквам плодовете. Изплаквам чиниите. Изплаквам дрехите на чешмата.*

— **плакна** *несв.*, **оплаквам**[1], **плавя** *несв.*, **изплавям** *диал.*, **оплавям** *диал.*

ИЗПЛАКВАМ[2] – Изведнъж издавам кратък плач. *„Боли" – изплака детето. Жената хапеше устни и от време на време изплакваше.*

— **проплаквам, проридавам** *книж.*, **изридавам** *книж.*, **изревавам** *разг.*, **изхлипвам, изхълцвам, изциврям** *разг. неодобр.*, **изхленчвам**

ИЗПЛАКВАМ СЕ – вж. **наплаквам се**

ИЗПЛАШВАМ – 1. Ставам причина някой да изпита страх, предизвиквам у някого страх, уплаха. *Твоят вик ме изплаши. Ще изплашите дивеча. Неочаквано нахълтах в стаята и изплаших детето.*

— **уплашвам, подплашвам, стряскам, сепвам**

2. Съзнателно, нарочно предизвиквам страх у някого. *Полицаят, за да изплаши бандита, стреля във въздуха. Нарочно пуснаха кучетата, за да ни изплашат.*

— **уплашвам, сплашвам**

V изкарвам ума (акъла, ангелите) на някого *разг.*, вземам ума (акъла) на някого *разг.* към 1. знач.

V смразявам кръвта (кръвчицата) на някого *разг.* към 2. знач.

ИЗПЛАШВАМ СЕ – 1. Внезапно трепвам от уплаха. *Изплаших се от гърмежите. Детето се изплаши от гръмотевицата. Изплаших се от земетресението.*

— **уплашвам се, стряскам се, сепвам се, подплашвам се**

2. Обзема ме страх, уплаха от някого, нещо. *Искаше ми се да я наругая, но се изплаших, че може да ми се разсърди. Те не се изплашиха от смъртта. Изплаших се, че лавината ще ме затрупа.*

— **уплашвам се, побоявам се** *само св.*, **дострашава ме, шубелисвам се** *разг.*

V изкарвам си ума (акъла, ангелите) *разг.*, взема ми се (отива ми) умът (акълът) *разг.*, изгубвам (загубвам) <и> ума и дума *разг.*, дойде (пада, отива) ми сърцето в петите *разг.*, пуква (спуква) ми се жлъчката *разг.*, разтреперват ми се мартинките (гащите) *разг.*, глътвам (поглъщам) си граматиката *жарг.*, боядисвам (оцапвам, подмокрям, напълвам) гащите *разг. подигр.* към 1. знач.

V изстива (подскача, обръща, преобръща, премята) ми се сърцето *разг.*, дъхът (сърцето) ми замира *разг.*, отива (пада, дойде) ми сърцето в петите *разг.* към 2. знач.

ИЗПЛАШЕН – 1. Който е обхванат от силен страх, уплаха. *По улиците тичаха изплашени хора.*

— **уплашен, подплашен, наплашен, стреснат**

2. Който изразява, показва силен страх. *Тя го гледаше с изплашени очи. Чух изплашен глас.*

— **уплашен, подплашен**

V ни жив, ни мъртъв *разг.*, ни жив, ни умрял *разг.*, жив-умрял *разг.* към 1. знач.

ИЗПЛАЩАМ – 1. Давам пари, определена сума някому срещу дълг, задължения. *Изплатих си заема. За година-две ще изплатя дълга си.*

— **погасявам, издължавам**[1]

2. вж. **плащам** 2. знач.

ИЗПЛАЩАМ СЕ – 1. вж. **издължавам се**[1];

2 *прен.* вж. **отблагодарявам се**

ИЗПЛЕСВАМ СЕ *нар.* – вж. **отплесвам се** 1. знач.

ИЗПЛЕЩВАМ *разг. грубо* – вж. **издърдорвам** 1. знач.

ИЗПЛИСКВАМ – 1. вж. **изпръсквам** 2. знач.;

2. вж. **разплисквам**

ИЗПЛИТАМ – 1. Изработвам или оформям нещо чрез плетене. *Изплитам пуловер. Изплитам чорапи.*

— **оплитам**

ант. → *разплитам*

2. вж. **заплитам** 1. знач.

ИЗПЛУВАМ – 1. Издигам се, появявам се на повърхността на вода или друга течност. *Рибата изплува на повърхността. Подводницата изплува.*

— **изплавам**

ант. → *потъвам*

2 *прен.* вж. **показвам се** 1. знач.

ИЗПЛЪЗВАМ СЕ – 1. С плъзгане изпадам или се измъквам от някъде. *Чинията се изплъзна от ръцете ѝ и падна на пода. Въжето се изплъзна от пръстите му.*

— **изхлъзвам се** *рядко*, **изхлузвам се, изсулвам се** *разг.*

2. *с предл. от.* Оставам незабелязан. *Страхувам се да не се изплъзне от вниманието ми нещо важно. Нищо не се изплъзва от погледа ѝ.*

— **убягвам, отбягвам** *обикн. св.*

3. *прен.* вж. **измъквам се** 1. знач.;

4. *прен. разг.* вж. **изклинчвам**

ИЗПЛЮСКВАМ *разг. грубо* – вж. **изяждам** 1. знач.

ИЗПЛЯМПВАМ *разг. грубо* – вж. **издърдорвам** 1. знач.

ИЗПОБОЖДАМ – вж. **убождам**

ИЗПОВЕД – вж. **признание**

ИЗПОВЕДАНИЕ – вж. **религия**

ИЗПОВЯДВАМ – *прен.* вж. **откривам** 3. знач.

ИЗПОГАЗВАМ – вж. **изтъпквам**

ИЗПОД – вж. **под**

ИЗПОДИРАМ *разг.* – 1. вж. **изпокъсвам** 2. знач.;

2. вж. **издрасквам** 1. знач.

ИЗПОДРАН *разг.* – 1. вж. **изпокъсан** 1. знач.;
2. вж. **издраскан** 1. знач.

ИЗПОДРАСКАН – вж. **издраскан** 1. и 2. знач.

ИЗПОДРАСКВАМ – вж. **издрасквам** 1. и 2. знач.

ИЗПОДУПЧВАМ – вж. **надупчвам** 1. знач.

ИЗПОКАПВАМ – вж. **накапвам**

ИЗПОКЪРШВАМ – вж. **изпочупвам**

ИЗПОКЪСАН – 1. Който е с дупки на много места, който е много износен. *Изпокъсана риза. Изпокъсани обувки. Изпокъсана тетрадка. Изпокъсана черга. Изпокъсан учебник.*

— **скъсан, изкъсан, окъсан, съдран** *разг.*, **изподран** *разг.*, **издран** *разг.*, **изпосъдран** *разг.*, **надран** *разг.*

2. вж. **дрипав**

ИЗПОКЪСВАМ – 1. Късам всичко или по-голямата част от нещо. *Изпокъсах всички лалета. Изпокъсах ширитите на куртката си.*

— **изкъсвам, окъсвам**

2. Късам на много места дрехите или обувките си. *Изпокъсах си обувките от ходене. Храстът ми изпокъса роклята.*

— **окъсвам, изкъсвам, изподирам** *разг.*, **изпосъдирам** *разг.*

3. Правя нещо на малки късове. *Детето изпокъса списанието. Изпокъсали жиците.*

— **изкъсвам, накъсвам**

ИЗПОКЪСВАМ СЕ – вж. **окъсвам се**

ИЗПОЛЗВАЕМ – 1. вж. **годен** 2. знач.;
2. вж. **приложим**

ИЗПОЛЗВАЕМОСТ – вж. **годност** 2. знач.

ИЗПОЛЗВАМ – 1. Работя с някакъв инструмент, материал, пособие, за да направя нещо или да постигна някаква цел. *Използвам електрическа самобръсначка. Използвам само една марка прах за пране. Мога ли да използвам телефона?*

— **ползвам, служа си** *несв.* / **послужвам си** *св. (с)*, **употребявам**

2. Действам, работя с нещо, привличам нещо за нуждите си или за някаква цел. *Науката използва абстрактни идеи. Авторът често използва научни термини.*

— **служа си, употребявам, боравя, оперирам** *книж.*

3. Прекарвам пълноценно, запълвам с някакво занимание някакъв период от време. *Младият човек трябва по-смислено да използва свободното си време.*

— **оползотворявам, употребявам**

4. Извличам полза от някакво обстоятелство. *Използвах суматохата и се измъкнах незабелязано от стаята. Използвам случая да ти благодаря.*

— **възползвам се, използвам**

5. вж. **изразходвам** 3. и 4. знач.

ИЗПОЛЗВАМ СЕ – *в 3 л.* Изпълнявам някаква функция или предназначение. *За какво се използва това помещение? Лекарството може да се използва при инфекции.*

— **служа** *несв.* / **послужвам** *св.*, **употребявам се, ползвам се**

ИЗПОЛЗВАНЕ – 1. вж. **употреба** 1. знач.;
2. вж. **приложение** 2. знач.

ИЗПОЛЗВАЧ *разг. неодобр.* – Човек, който използва някого или нещо за лична облага, който търси ползата. *Голям използвач е, все гледа друг да му плати сметката.*

— **авантаджия** *разг. неодобр.*, **келепирджия** *простонар. неодобр.*, **муфтаджия** *простонар. неодобр.*

ИЗПОЛОМЯВАМ *рядко* – вж. **изпочупвам**

ИЗПОМАЧКАН – вж. **измачкан**

ИЗПОМАЧКВАМ – 1. вж. **измачквам** 1. знач.;
2. вж. **изтъпквам**

ИЗПОМАЧКВАМ СЕ – вж. **измачквам се**

ИЗПОМЕЖДУ *нар.* – вж. **измежду** 1. знач.

ИЗПОНАДРАСКАН – вж. **издраскан** 1. и 2. знач.

ИЗПОНАДРАСКВАМ – вж. **издрасквам** 2. знач.

ИЗПОДУПЧВАМ – вж. **надупчвам** 1. знач.

ИЗПОНАЯЖДАМ СЕ – вж. **отяждам си**

ИЗПОПЪРЖВАМ *диал.* – вж. **напсувам**

ИЗПОРТВАМ *разг. рядко* – 1. вж. **покварявам**;
2. *прен.* вж. **влошавам**;
3. *прен.* вж. **опорочавам** 1. знач.

ИЗПОРТВАМ СЕ *разг. рядко* – вж. **влошавам се**

ИЗПОСТАЛЯВАМ *разг.* – вж. **отслабвам**[1] 2. знач.

ИЗПОСТАЛЯЛ *разг.* – вж. **отслабнал** 1. знач.

ИЗПОСЪДИРАМ *разг.* – вж. **изпокъсвам** 2. знач.

ИЗПОСЪДРАН *разг.* – вж. **изпокъсан** 1. знач.

ИЗПОТЕН – вж. **потен** 1. и 2. знач.

ИЗПОТРОШАВАМ – вж. **изпочупвам**

ИЗПОТРОШЕН – вж. **изпочупен**

ИЗПОТЪПКВАМ – вж. **изтъпквам**

ИЗПОТЯВАМ СЕ – Покривам се с пот, отделя се пот от кожата ми. *При игра детето често се изпотява. От изкачването на стръмнината се изпотих.*

— **запотявам се, потя се** *несв.*, **зноя се** *несв. диал.*

// Обикн. за стъкло и др. – покривам се с влага. *В стаята е душно, стъклата на прозорците се изпотяват.*

— **запотявам се, потя се** *несв.*

V ставам вир-вода *разг.*

ИЗПОХАПВАМ – вж. **изхапвам**

ИЗПОЧУПВАМ – Със сила, с удар правя много неща или всичко на парчета, на късове. *Силният вятър изпочупи прозорците на много къщи. Бурята изпочупи клоните на дърветата.*

— **изпотрошавам, потрошавам, почупвам** *разг.*, **поломявам, изтрошавам** *разг.*, **изчупвам** *разг.*, **изломявам** *рядко*, **изполомявам** *рядко*, **изкършвам, изпокършвам, окършвам, покършвам** *рядко*, **очупвам** *рядко*

V направям на сол нещо *разг.*

ИЗПОЧУПЕН – Който е станал на парчета, късове в по-голямата си част или изцяло. *Изпочупени стъкла. Изпочупени мебели. Изпочупени крайници.*

— **изпотрошен, потрошен, счупен, строшен, разбит, почупен** *разг.*

ант. → ***цял***, здрав, читав, невредим

ИЗПОЯЖДАМ – вж. **изхапвам**

ИЗПРАВЕН[1] – 1. Който стои или се намира в отвесно положение. *Стоя изправен. Заемам изправена стойка.*

— **прав, възправен** *книж.*

ант. → ***наведен***, наклонен

// ***превит***, прегънат, свит

2. Който не е изкривен или прегънат, свит. *Има дълга, изправена шия. Дъмата израстват с изправено стъбло.*

— **прав**
ант. → ***извит***, изкривен, крив
// ***наведен***, наклонен, полегнал
3. За тяло – който е изтегнат, не е превит. *Той ходи винаги изправен. Отдалеч се забелязва високата му, изправена фигура.*
— **изпънат, прав**
ант. → ***прегърбен***, превит, приведен, наведен
// ***прегърбен***, изгърбен, сгърбен, гърбав, гърбест
4. вж. **вирнат**
V на крак (крака) *разг.* към 1. знач.
V като свещ *разг.* към 3. знач.

ИЗПРАВЕН[2] – 1. Който е напълно в ред, който отговаря на определени изисквания. *Документите му са изправни.*
— **редовен**
ант. → ***неизправен***, нередовен
2. Който работи, функционира нормално, не е повреден. *Моторът е напълно изправен. Изправен часовник.*
— **редовен, бездефектен** *книж.*
ант. → ***повреден***, неизправен, развален, разбрицан, раздрънкан
// ***неизправен***, нередовен, дефектен
3. Който зачита реда и изпълнява задълженията си. *Изправен данъкоплатец.*
— **редовен**
ант. → ***неизправен***, нередовен
4. вж. **изпълнителен**

ИЗПРАВИТЕЛЕН – 1. Който има за цел възпитанието, изправянето на провинено лице. *Изправителни мерки.*
— **превъзпитателен**
2. В който се превъзпитават провинени лица. *Изправителен дом.*
— **поправителен**

ИЗПРАВНОСТ – 1. *Обикн. с предл. в.* Състояние на нещо, отговарящо на необходимите изисквания, за да изпълнява предназначението си. *Списъците са в изправност. Убеден съм в изправността на паспорта.*
— **редовност, ред**
ант. → ***неизправност***, нередовност
2. За механизъм, машина и под. – състояние, при което работи нормално. *Колата е в изправност. Изправност на електрическата инсталация.*
— **редовност, ред**
ант. → ***повреда***, неизправност, авария
3. вж. **изпълнителност**

ИЗПРАВЯМ – 1. Поставям нещо да стои право или помагам на някого да застане на краката си. *Изправям съборения стол. Изправям наклонения плет. Изправям падналото дете. Изправям глава.*
— **вдигам, повдигам, възправям** *книж.*
ант. → ***събарям***, повалям, катурвам, прекатурвам, обръщам, строполявам, гътвам
// ***навеждам***, наклонявам, привеждам, свеждам, склоням
2. Правя нещо криво, извито да стане право. *Изправям игла за плетене. При появата на офицера войниците изправиха редиците си.*
— **оправям**
ант. → ***изкривявам***, кривя, закривявам
3. вж. **изпъвам** 1. знач.;
4. вж. **навирвам**;
5. вж. **поправям** 2. знач.;
6. *прен. с предл.* вж. **поставям** 3. знач.

ИЗПРАВЯМ СЕ – 1. вж. **ставам**[1] 1. знач.;
2. вж. **заставам**;
3. вж. **щръквам**

ИЗПРАЗВАМ – 1. Правя нещо да стане празно, като изваждам, вземам всичко, което се намира в него. *Изпразвам шишето с вино. Изпразвам джобовете си. Изпразвам куфара.*
— **опразвам, празня** *несв.*
ант. → ***напълвам***, пълня
2. Напускам, преставам да обитавам нещо. *Хората изпразниха салона. Ще изпразните къщата още днес. Трябва да изпразним помещението.*
— **опразвам, освобождавам**
ант. → ***напълвам***, изпълвам, запълвам
// ***заемам***

ИЗПРАКСАН *разг. рядко* – вж. **опитен** 1. знач.

ИЗПРАКСВАМ СЕ *разг.* – вж. **обигравам се**

ИЗПРАСКВАМ – 1. вж. **изпращявам** 1. знач.;
2. *разг. грубо* вж. **изяждам** 1. знач.

ИЗПРАШВАМ – вж. **напрашвам**

ИЗПРАЩАМ – 1. Давам нещо да бъде занесено, откарано, доставено някому или някъде. *Изпращам колет. Изпращам писмо. Изпращам вестници до всички селища. Изпратих ти по куриера преписката.*
— **пращам, експедирам** *спец.*, **разпращам** *(на различни места)*, **изпровождам** *нар.*
ант. → ***получавам***, приемам
2. Карам някого да отиде някъде с определена цел. *Изпратих детето да купи хляб. Изпратих сина си на лозето. Изпратихме го войник.*
— **пращам, изпровождам** *нар.*, **провождам** *нар.*
ант. → ***посрещам***, срещам
3. Накарвам някого да си отиде, да се махне под някакъв претекст. *Дразнеше ме с приказките си и побързах да го изпратя. Чудех се как по деликатен начин да изпратя досадния си гост.*
— **отпращам, експедирам** *прен. грубо*, **изпровождам** *нар.*
4. Придружавам някого до някъде или присъствам при заминаването му. *Изпращам гостите до автобусната спирка. Изпращам на гарата.*
— **изпровождам** *нар.*, **провождам** *нар.*
ант. → ***посрещам***, срещам

ИЗПРАЩАЧ – 1. Лице, което изпраща някого. *На гарата имаше много изпращачи.*
— **изпровождач** *нар.*
ант. → ***посрещач***
2. вж. **подател**

ИЗПРАЩЯВАМ – 1. Изведнъж издавам кратък рязък звук при горене, чупене, късане и др. *Ледът изпращя под краката ми. Настъпих някакъв сух клон и той изпращя.*
— **изпуквам, изпрасквам, изтрещявам**
2. вж. **изгърмявам** 3. знач.

ИЗПРЕВАРВАМ – 1. вж. **задминавам** 1. и 2. знач.;
2. *разг.* вж. **преждам**;
3. *разг.* вж. **избързвам** 2. знач.

ИЗПРИКАЗВАМ *разг.* – вж. **наговарям**

ИЗПРИКАЗВАМ СЕ *разг.* – вж. **наприказвам се**

ИЗПРИНТВАМ – вж. **разпечатвам**

ИЗПРИНТИРАМ – вж. **разпечатвам**

ИЗПРИПКВАМ *разг.* – вж. **изтичвам** 1. и 2. знач.

ИЗПРИЩВАМ СЕ – вж. **обривам се**

ИЗПРИЩВАНЕ – вж. **обрив**

ИЗПРОБВАМ – 1. Подлагам на проверка качествата, свойствата или годността на нещо, някого. *Изпробвах мотора и установих, че е в ред. Лекарството съм го изпробвала, добро е. Исках да изпробвам чувството ѝ за хумор.*

— **изпитвам[1], пробвам, проверявам, опитвам**

2. Чрез опити проверявам действието, качеството, годността на нещо. *Изпробват нови лекарства срещу грип.*

— **експериментирам, пробвам**

3. вж. **пробвам** 1. знач.

ИЗПРОБВАН – вж. **изпитан**

ИЗПРОБВАНЕ – вж. **изпитание** 2. знач.

ИЗПРОВОЖДАМ *нар.* – вж. **изпращам** 1., 2., 3. и 4. знач.

ИЗПРОВОЖДАЧ *нар.* – вж. **изпращач** 1. знач.

ИЗПРОВЪРВЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **изреждам се** 2. знач.

ИЗПРОСВАМ – вж. **измолвам**

ИЗПРОСТЯВАМ *рядко* – вж. **опростявам[2]**

ИЗПРУЖВАМ *разг.* – вж. **изпъвам** 3. знач.

ИЗПРУЖВАМ СЕ *разг.* – вж. **изтягам се** 1. знач.

ИЗПРЪСКВАМ – 1. Покривам, изцапвам нещо с пръски от течност. *При операцията изпръска с кръв престилката си. Исках да я изпръскам с вода, но тя избяга.*

— **опръсквам, напръсквам**

2. За течност, обикн. вода, кал и др. – покривам с капките си нещо или някого отчасти или изцяло. *Камъкът падна във водата и ме изпръска. Една вълна ни изпръска.*

— **опръсквам, оплисквам, изплисквам, олисквам** *диал.*

ИЗПРЯГАМ – вж. **разпрягам**

ИЗПСУВАМ – вж. **напсувам**

ИЗПУКВАМ – 1. вж. **изпращявам** 1. знач.;

2. вж. **изгърмявам** 3. знач.;

3. *прен. разг. грубо* вж. **изяждам** 1. знач.;

4. *прен. разг. грубо* вж. **прахосвам** 1. знач.

ИЗПУЛВАМ СЕ – вж. **опулвам се**

ИЗПУЛЕН – вж. **опулен**

ИЗПУСКАМ (ИЗПУЩАМ) – 1. Оставям неволно да падне нещо, което държа, нося, крепя. *Без да искам, изпуснах книгата на земята. Майсторът изпусна инструмента. Някъде съм изпуснала ключа и не мога да го намеря.*

— **изтървавам** *разг.*, **изтърсвам** *разг.*, **изръсвам** *прен. разг.*, **изронвам** *прен. разг.*

// Оставям нещо хвърлено да падне, като не успявам да го хвана или задържа. *Вратарят изпусна топката.*

— **изтървавам** *разг.*

ант. → ***хващам***, улавям, сграбчвам, докопвам

2. Оставям да се измъкне, да избяга някой, когото преследвам. *Полицията трябва да внимава да не изпусне и този път бандитите.*

— **изтървавам** *разг.*

ант. → ***залавям***, хващам, улавям, задържам, пипвам, спипвам, докопвам

3. вж. **пропускам** 1. знач.;

4. *прен. разг.* вж. **загубвам** 3. знач.;

5. вж. **излъчвам** 1. знач.

ИЗПУСКАМ СЕ – Неволно, несъзнателно, без да искам казвам нещо, което не бива, не трябва да се казва. *Само да не се изпусне някой и да каже на майка ми, че днес не съм бил на училище.*

— **изтървавам се** *разг.*

ИЗПУСНАТ – 1. *прен.* вж. **пропуснат**;

2. *прен.* вж. **разхайтен**

ИЗПУСТЯВАМ – вж. **запустявам**

ИЗПУХВАМ *разг.* – вж. **изтупвам**

ИЗПУШКВАМ *разг. остар.* – вж. **изгърмявам** 4. знач.

ИЗПУЩАМ – вж. **изпускам**

ИЗПЪВАМ – 1. Правя нещо, което е отпуснато, събрано, измачкано да стои опънато. *Изпънах добре одеялото на кревата си. Панталоните ти са добре изгладени, няма нужда да ги изпъваш. Изпънах покривката.*

— **оправям, изправям, опъвам, изопвам** *разг.*, **опвам** *разг.*

ант. → ***нагъвам***, набирам, набръчквам

// Постилам, разстилам нещо, обикн. плат, покривка и др. върху някаква повърхност. *Изпънах чергата върху зелената трева.*

— **разпъвам, опъвам, опвам** *разг.*, **изопвам** *разг.*

ант. → ***свивам***, сгъвам

2. Дърпам, тегля нещо, държа изпънато нещо. *Изпъвам юздите. Изпъвам поводите. Изпъвам лъка. Изпъвам нервите.*

— **опъвам, обтягам, изопвам** *разг.*, **опвам** *разг.*

ант. → ***отпускам***, разпускам, разслабвам

3. Правя обикн. част от тялото си (или по-рядко цялото тяло) от свита, сгъната, отпусната да стане изопната. *Изпъвам отмалелите си крака. Изпъвам ръце.*

— **протягам, обтягам, изтягам, опъвам, изопвам** *разг.*, **опвам** *разг.*, **изпружвам** *разг.*, **опружвам** *рядко*

ант. → ***свивам***, подвивам, подгъвам, прегъвам, превивам

// Протягам нещо, обикн. част от тялото напред или нагоре. *Всички изпъват вратове, за да видят по-добре. Щъркелът, когато лети, изпъва шията си.*

— **източвам[1], проточвам, опъвам, изопвам** *разг.*

ИЗПЪВАМ СЕ – 1. За нещо, което е отпуснато, нагънато, набръчкано – ставам прав, гладък, без гънки, без бръчки. *Полата ѝ се изпъна по заобленията ѝ бедра. Кожата на лицето ѝ се беше изпънала.*

— **опъвам се, обтягам се, изопвам се** *разг.*, **опвам се** *разг.*

ант. → ***нагъвам се***, набирам се, надиплям се

// ***набръчквам се***, сбръчквам се

2. вж. **изтягам се** 1. знач.

ИЗПЪДЕН – Който е заставен да напусне мястото, където се намира или където живее. *Чувстваше се изпъден от родината си човек.*

— **пропъден, изгонен, прогонен, прокуден, натирен** *разг. грубо*, **напъден** *разг.*, **изтирен** *нар. грубо*

ИЗПЪЖДАМ – 1. Заставям някого да напусне мястото, където се намира или където живее. *Изпъдиха го от селото. Изпъдиха я от къщи. Ожени се втори път и изпъди децата си. Изпъди котката навън!*

— **изгонвам, пропъждам, прогонвам, прокуждам, разпъждам, разгонвам, изхвърлям** *прен. разг.*, **напъждам** *разг.*, **натирвам** *разг. грубо*, **изтирвам** *нар. грубо*, **изритвам** *прен. разг.*

грубо, **изривам**[1] *прен. разг. грубо,* **изчушквам** *прен. разг. грубо,* **изшътквам** *прен. разг. грубо*

ант. → ***прибирам***, приютявам, подслонявам

2. *рядко* вж. **уволнявам**

V давам (посочвам, показвам) пътя *разг.*, посочвам (показвам) вратата *разг.*, давам (удрям) ритник<а> *разг.*, давам пръта <по гърба> *разг.*, бия (удрям) шута *разг. грубо,* удрям текмето *разг. грубо,* духвам (плюя) под опашката *разг.*, изхвърлям като мръсно коте *разг.*, изхвърлям като парцал *разг.*, давам двете пари *разг.*, бия (удрям) дузпата *жарг.* към 1. знач.

ИЗПЪКВАМ – 1. Обикн. за част от повърхност – излизам напред или нагоре. *Тук-там изпъкват грапавини. Гърдите ѝ изпъкнаха напред.*

— **издавам се**

ант. → ***хлътвам***, вдлъбвам се, вглъбвам се, вдълбавам се

2. Забелязвам се, виждам се по-ясно, по-ярко, отколкото нещата, които ме заобикалят. *Планината изпъква на фона на небето. Високата му фигура изпъква отдалеч.*

— **откроявам се, очертавам се**

3. За човек – правя впечатление с нещо, в сравнение с други хора. *Той не изпъква с особен ум. Тя изпъква с красотата си.*

— **отличавам се, откроявам се, блестя** *несв. прен.*

4. вж. **проявявам се** 3. знач.

V бия (удрям, набивам се, навирам се, хвърлям се, падам) в очи *разг.* към 2. и 3. знач.

ИЗПЪКНАЛ – Който излиза, издава се напред или нагоре от някаква повърхност. *Изпъкнало чело. Изпъкнал корем. Изпъкнали скули. Изпъкнали очи. Изпъкнала адамова ябълка.*

— **издаден, издут, изскокнал** *разг.*, **корубест** *диал.*

ант. → ***вдлъбнат***, хлътнал, вдълбан, вкопан

ИЗПЪКНАЛОСТ – вж. **издатина**

ИЗПЪЛВАМ – 1. Заемам изцяло някакво пространство, празнина. *Изпълвам куфара с дрехи. Пътниците изпълниха коридора на вагона.*

— **запълвам, напълвам**

ант. → ***изпразвам***, опразвам, освобождавам

2. *прен.* За чувство, мисъл и под. – заемам, завладявам изцяло съзнанието, мислите, психиката на някого. *Радост изпълни душата ми.*

— **напълвам** *прен.*

3. *прен. разг.* вж. **навършвам**

ИЗПЪЛЗЯВАМ – С пълзене излизам, измъквам се от нещо. *Змия изпълзя от храста.*

— **изпъплям, излазвам**

ант. → ***впълзявам***

// Изминавам бавно, с усилие някакво разстояние по стръмно място. *С товар на раменете изпълзях до върха.*

— **изпъплям, излазвам**

ИЗПЪЛНЕН – вж. **пълен** 1. знач.

ИЗПЪЛНЕНИЕ – вж. **реализация**

ИЗПЪЛНИМ – вж. **осъществим**

ИЗПЪЛНИТЕЛ – Лице, което прави, осъществява нещо, обикн. възложено от друг. *Изпълнител на проект. Изпълнител на строеж.*

— **реализатор** *книж.*, **осъществител** *рядко,* **извършител** *рядко*

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН – Който изпълнява добросъвестно и навреме задълженията си. *Изпълнителен ученик. Изпълнителен служител. Изпълнителен гражданин.*

— **акуратен, прилежен, изряден** *книж.*, **изправен**[2]

ант. → ***неизпълнителен***, неакуратен, неприлежен, неизряден, неизправен

ИЗПЪЛНИТЕЛНОСТ – Добросъвестно и навреме изпълняване на задълженията. *Шефът ни много държи на изпълнителността.*

— **акуратност, прилежност, изрядност** *книж.*, **изправност**

ант. → ***неизпълнителност***, неакуратност, неприлежност, неизрядност

ИЗПЪЛНЯВАМ – 1. вж. **спазвам**;

2. вж. **осъществявам** 1. знач.

ИЗПЪЛНЯВАМ СЕ – вж. **осъществявам се** 1. знач.

ИЗПЪНАТ – 1. За част от човешко или животинско тяло – който не е отпуснат, сгънат, свит. *Изпъната шия. Изпъната ръка. Изпъната опашка. Изпънат показалец.*

— **опънат, обтегнат, изопнат**

ант. → ***свит***, сгънат, подвит, прегънат, подгънат // ***отпуснат***, увиснал, виснал

2. вж. **изправен**[1] 3. знач.;

3. вж. **изопнат** 1., 2. и 3. знач.

ИЗПЪПЛЯМ – вж. **изпълзявам**

ИЗПЪРВО *разг.* – вж. **отначало**

ИЗПЪРЗАЛВАМ – *прен. разг.* вж. **излъгвам** 2. знач.

ИЗПЪРЗАЛВАМ СЕ – 1. вж. **подхлъзвам се**;

2. *прен. разг.* вж. **излъгвам се** 2. знач.

ИЗПЪСТРЕН – 1. вж. **изписан** 1. знач.;

2. вж. **обагрен** 1. знач.

ИЗПЪСТРЯМ – 1. Украсявам нещо, обикн. с различни цветове, шарки, украшения и др. *Изпъстрих цялата кола като писано яйце. Ще изпъстря една от стените на стаята с различни шарки. Как можа да изпъстриш ръцете си с татуировки?*

— **нашарвам, изшарвам, напъстрям, пъстря** *несв.*, **шаря**[1] *несв.*

2. *прен.* Използвам някои особени, характерни изрази, думи в писмен текст или устна реч с цел да разнообразя, освежа изложението. *Обичаше да изпъстря речта си с метафори.*

— **оцветявам** *прен.*, **обагрям** *прен.*, **пъстря** *несв. прен.*

3. вж. **оцветявам** 1. знач.

ИЗПЪТУВАМ *рядко* – вж. **изминавам** 1. знач.

ИЗПЪХТЯВАМ – вж. **изпъшквам** 1. знач.

ИЗПЪЧВАМ СЕ – Заставам с изправено и изпъчено тяло като израз на повишено самочувствие или предизвикателство. *Вместо да се изпъчи и да заеме героична поза, пъхна главата си между раменете. Тя сложи ръце на хълбоци и се изпъчи предизвикателно.*

— **напервам се, опервам се, наперчвам се** *разг.*

ИЗПЪШКВАМ – 1. Казвам нещо, като шумно издишвам въздуха (от болка, умора притеснение). *„Не мога да ти върна парите" – изпъшка тежко той. Изпъшках от умора.*

— **изпъхтявам**

2. Издавам кратко пъшкане, охкане, стон, вопъл. *Болният изпъшка. Раненият изпъшка.*

— **изохквам, изстенвам, простенвам**

ИЗРАБОТВАМ – 1. С работа, труд, умение давам живот на някакъв продукт. *Той изработва чу-*

десни обувки. Лятно време изработва кошници. Изработих гоблена за една седмица.

— **направям, правя** *несв.*, **произвеждам, създавам, майсторя** *несв. разг.*, **измайсторявам** *разг.*

2. Създавам текст, проект и под. *Изработих нов тълковен речник. Изработвам градоустройствен план. Изработвам програма.*

— **изготвям, съставям, направям, правя** *несв.*, **сътворявам** *книж. ретор.*

3. Придобивам с труд. *От този дървен материал ще изработим доста мебели.*

— **изкарвам**[1] *разг.*, **получавам**

4. вж. **спечелвам** 1. знач.;

5. *прен.* вж. **формирам** 1. знач.

ИЗРАБОТКА – 1. Начин, по който е създадено нещо с труд. *Добра изработка. Сложна изработка.*

— **направа, работа** *разг.*

2. Дейност, при която нещо се изработва, създава чрез човешки труд. *Изработка на автомобилни части. Изработка на трактори.*

— **производство, направа**

3. *рядко* вж. **произведение** 1. знач.

ИЗРАВНЯВАМ – 1. Правя някаква повърхност да бъде равна, без изпъкналости и вдлъбнатини. *Нужна е много пръст, за да изравним мястото. Работниците нахвърлиха камъни и изравниха трасето.*

— **заравнявам, подравнявам, нивелирам** *спец.*, **уравнявам** *рядко*

2. вж. **изглаждам** 1. знач.;

3. вж. **приравнявам** 1. знач.

ИЗРАВНЯВАМ СЕ – вж. **настигам** 1. знач.

ИЗРАВЯМ – 1. С ровене, копане изваждам от земята нещо, което е заровено, затрупано. *Изравям гърне със жълтици. Изравям корени на дърво. Изровиха трупа.*

— **изкопавам, отравям**[2]**, разкопавам, откопавам, отривам**[2]

ант. → ***заравям***, заривам, закопавам

2. вж. **изкопавам** 1. знач.

ИЗРАДВАМ *диал.* – вж. **зарадвам**

ИЗРАЖДАМ – вж. **акуширам**

ИЗРАЖДАМ СЕ – Губя от физическите и нравствени качества на своя род, придобивам по-лоши качества, връщам се към по-низши форми. *Лъчевите увреждания на кожата може да се изродят в злокачествен тумор. От постоянен глад и пиянство населението се изражда.*

— **дегенерирам** *книж.*, **деградирам** *книж.*

ИЗРАЖДАНЕ – Влошаване на качествата на организмите в сравнение с предишните поколения, загубване на по-висшите физически или психически способности. *Израждане на клетките. При наркоманите се забелязва физическо и нравствено израждане, те се обезличават като личности.*

— **дегенериране** *книж.*, **дегенерация** *книж.*, **деградиране** *книж.*, **деградация** *книж.*

ИЗРАЖЕНИЕ – 1. Отразена върху чертите на лицето проява на душевно състояние. *По изражението на лицето ѝ познах, че е уплашена. Изражението на лицето му се менеше. Болезнено изражение.*

— **израз, мимика, физиономия**

2. вж. **вид**[1] 2. знач.

ИЗРАЗ – 1. вж. **изречение**;

2. вж. **изказ** 2. знач.;

3. вж. **изражение** 1. знач.;

4. вж. **проява** 1. знач.

ИЗРАЗИТЕЛ – вж. **застъпник** 1. знач.

ИЗРАЗИТЕЛЕН – 1. Обикновено за лице, очи, поглед – който дава израз, изразява чувства, мисли, настроения. *Тя има много изразително лице. Изразителен поглед.*

— **жив** *прен.*, **подвижен** *прен.*

ант. → ***безизразен***, неизразителен, неподвижен

2. Който ясно изразява някакви чувства и преживявания, притежава образно-емоционална окраска. *Изразителен език. Изразителен стил. Думите на песента са достатъчно изразителни.*

— **цветист** *прен.*, **сочен** *прен.*, **колоритен** *прен.*, **експресивен** *книж.*, **образен, пластичен**[2] *прен.*

ант. → ***неизразителен***, безцветен, сух

ИЗРАЗИТЕЛНОСТ – 1. Изразена емоционалност върху лицето, погледа, очите на някого. *Очите ѝ заблестяха с една особена изразителност. Лицето му няма никаква изразителност.*

— **изразност** *книж.*, **живост**

ант. → ***безизразност***, неизразителност

2. Ярко изразена образна емоционалност. *Писателят се стреми към максимална изразителност. Стилът му е без особена изразителност.*

— **изразност** *книж.*, **цветистост, сочност** *прен.*, **колоритност, експресивност** *книж.*, **образност, експресия** *книж.*, **пластичност**

ант. → ***неизразителност***, безцветност, сухост, сухота

ИЗРАЗНОСТ *книж.* – вж. **изразителност** 1. и 2. знач.

ИЗРАЗХОДВАМ – 1. Употребявам някакво количество пари за нещо. *Изразходвах доста средства за ремонта. Изразходвах много пари за лекарства.*

— **изхарчвам, похарчвам, разходвам** *несв. разг.*, **потрошавам** *прен. разг.*

ант. → ***спестявам***, икономисвам, пестя

2. За уред, механизъм – използвам известно количество от нещо (обикн. енергия, суровина и под.), за да свърша работата, за която съм предназначен. *Колата ми изразходва много бензин. Луминесцентните лампи изразходват по-малко електрическа енергия от обикновените електрически крушки.*

— **харча** *несв.*, **изхарчвам, консумирам** *несв. книж.*, **изконсумирам** *св., книж.*, **разходвам** *несв. разг.*

ант. → ***пестя***, икономисвам, спестявам

3. Вземам и обикн. свършвам определено количество материали за някакви нужди. *Не знам колко още строителни материали ще изразходвам за строежа. Изразходвам доста вода за поливането на градината. Изразходвахме запасите си. Изразходвах целия плат.*

— **употребявам, използвам, изконсумирам** *книж.*, **консумирам** *несв. книж.*, **изхарчвам** *прен. разг.*, **харча** *несв. прен. разг.*, **изчерпвам, свършвам, привършвам**

ант. → ***икономисвам***, спестявам

4. Влагам сили, енергия обикн. докрай, за да постигна нещо. *Изразходвах доста енергия, за да го убедя в правотата си. Изразходвах цялото си крас-*

норечие. Когато изразходва всичките си сили, утихна.

— **употребявам, използвам, изчерпвам, изхарчвам** *прен. разг.*

ант. → ***спестявам***, икономисвам

ИЗРАЗХОДВАМ СЕ – вж. **изчерпвам се** 2. знач.

ИЗРАЗХОДВАН – вж. **изчерпан**

ИЗРАЗЯВАМ – 1. Давам израз на някакво отношение, чувство, преценка и под. *Изразявам съчувствие. Изразявам благодарност. Изразявам готовност.*

— **изказвам, изявявам**

2. вж. **показвам** 2. знач.;

3. вж. **изказвам** 1. знач.

ИЗРАЗЯВАМ СЕ – 1. С думи, изрази предавам мисли, чувства, желания и др. *Не умее да се изразява добре. Той винаги се изразява гладко.*

— **излагам се, изказвам се**

2. вж. **проявявам се** 1. знач.

ИЗРАЗЯВАНЕ – вж. **изказ** 2. знач.

ИЗРАНЯВАМ – вж. **разранявам**

ИЗРАСТВАМ – 1. За растение – показвам се над земята от семе, от корен и под. *Пред къщата израсна кичест явор. Пшеницата още не е израснала. По двора пак израсна трева.*

— **пониквам, изниквам, покарвам, никна** *несв.*, **пораствам, раста** *несв.*

2. Ставам по-голям, по-висок на ръст. *През лятото детето много израсна. Колко си израснал, станал си по-висок от баща си.*

— **пораствам, издължавам се**[2], **източвам се** *прен. разг.*

// За растителност – бързо ставам висок. *След обилните дъждове тревата бързо израсна.*

— **пораствам, избуявам**

3. Ставам по-голям на възраст, по-зрял, укрепвам физически и духовно. *Синовете му израснаха и вече не живеят при него. През последните години той бързо израсна.*

— **пораствам, отраствам, възмъжавам, възраствам** *книж. рядко*

// Прекарвам детските и младежките си години при някого, някъде или при определени условия. *Израснах на село. Израснах без родители.*

— **пораствам, отраствам**

4. *прен.* За селище, сграда и под. – появявам се чрез бързо и неочаквано изграждане и придобивам висок ръст. *Пред очите ни израстват модерни сгради. Израстват нови градове.*

— **издигам се, раста** *несв.*, **никна** *несв. прен.*, **изниквам** *прен.*

5. вж. **развивам се** 1. и 2. знач.

ИЗРАСТВАНЕ – вж. **растеж** 1. и 3. знач.

ИЗРАСТЪК – 1. Ненормално болестно образуване, външно или вътрешно нарастване на тъкан в тялото на човек, животно или на някоя част на растение. *Израстък на кост. Туморни израстъци в растенията.*

— **нарастък** *нар.*

2. вж. **издънка** 1. знач.

ИЗРЕВАВАМ *разг.* – 1. вж. **изплаквам**[2];

2. *прен.* вж. **извиквам** 1. и 2. знач.

ИЗРЕЖДАМ – Казвам, излагам, съобщавам много неща поред. *Сега ще започне да изрежда къде е почивал през лятото. Изреди имената на всичките си приятели.*

— **изброявам**

ИЗРЕЖДАМ СЕ – 1. Идвам последователно, сменям някого на мястото, където е бил. *Дните един след друг се изредиха и пак дойде неделя. При лекаря се изреждаха един по един болни.*

— **редя се** *несв.*, **редувам се** *несв.*, **нижа се** *несв.*

2. *Само мн. и 3 л. ед.* Преминаваме всички или мнозина един след друг. *Пръв по новия мост ще мине кметът, а след него ще се изреди цялото село. Когато се върнах от чужбина, всички роднини се изредиха да ме видят.*

— **извървявам се, изпровървявам се** *разг.*, **изнизвам се, нижа се** *несв.*

ИЗРЕЗ – 1. вж. **извивка** 3. знач.;

2. вж. **изрезка** 2. знач.

ИЗРЕЗКА – 1. Отрязана ивица, част от нещо. *Изрезки от вестник.*

— **отрезка, отрез**

2. Остатък, отпадък от отрязване на нещо. *Изрезки от ламарина.*

— **обрезка, изрез**

3. вж. **извивка** 3. знач.

ИЗРЕПЧВАМ СЕ *разг.* – вж. **сопвам се**

ИЗРЕСВАМ – вж. **сресвам**

ИЗРЕЧЕН – 1. Който е изказан с думи. *Изречените от него слова впечатлиха всички. Много излишни неща бяха изречени.*

— **казан, произнесен, изговорен**

ант. → ***неизречен***, неизказан, неказан, непроизнесен, неизговорен

2. За мисъл, чувство, настроение и под. – който е изразен с думи. *Изречена мисъл. Изречена заповед.*

— **изказан**

ант. → ***премълчан***, неизречен, неизказан, недоизречен, недоизказан

ИЗРЕЧЕНИЕ – Свързани граматически помежду си думи или отделна дума, с които се изразява определена завършена мисъл. *Той обича дългите изречения.*

— **фраза** *книж.*, **израз**

ИЗРИВ – вж. **обрив**

ИЗРИВАМ[1] – 1. Почиствам определена площ от пръст, кал, сняг и под. *Изривам снега пред къщата. Изривам всичката пръст.*

— **рина** *несв.*, **отривам**[2]

ант. → ***засипвам***, затрупвам, заривам

2. *прен. разг. грубо* вж. **изпъждам** 1. знач.

ИЗРИВАМ[2] – вж. **изкопавам** 1. знач.

ИЗРИВАМ СЕ – вж. **обривам се**

ИЗРИВАНЕ – вж. **обрив**

ИЗРИГВАМ – Изведнъж, с голяма сила и в огромно количество изхвърлям лава, огън, дим, пара и под. *Вулканът изригва лава. Оръдията изригват огън.*

— **бълвам** *несв.*, **избълвам, изхвърлям** *остар.*, **ригам** *несв. диал.*, **блювам** *несв. диал.*, **изблювам** *св. диал.*

ИЗРИДАВАМ *книж.* – вж. **изплаквам**[2]

ИЗРИСУВАМ – 1. Чрез рисуване пресъздавам нагледно образа на нещо, някого, изцяло, докрай. *Ще изрисувам картини за цяла галерия.*

— **нарисувам, изписвам**

2. вж. **рисувам** 1. знач.

ИЗРИСУВАМ СЕ – 1. вж. **обрисувам се**;

2. *прен.* вж. **отразявам се** 2. знач.

ИЗРИСУВАН – 1. вж. **изписан** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **гримиран**

ИЗРИТВАМ – 1. *разш. грубо* вж. **избутвам** 1. знач.;
2. *прен. разг. грубо* вж. **изпъждам** 1. знач.

ИЗРИЧАМ – 1. вж. **казвам** 2. знач.;
2. вж. **изговарям** 1. и 2. знач.;
3. вж. **изказвам** 1. знач.

ИЗРИЧАНЕ – вж. **изказ** 1. знач.

ИЗРИЧЕН – вж. **категоричен** 1. знач.

ИЗРОД – 1. Човек с грозно, обезобразено от някакъв физически недостатък тяло. *Болестта е деформирала тялото му и го е превърнала в изрод.*
— **урод** *книж.*, **квазимодо** *книж.*
2. *книж.* вж. **изверг**

ИЗРОДЕН – Който е загубил своите характерни качества и е придобил по-лоши, ненормални качества. *Изродено поколение. Изродени гори. Изродени форми.*
— **уродлив, дегенериран** *книж.*

ИЗРОНВАМ – 1. Събарям, смъквам зърната, листата (на грозде, царевица, цветe и др.). *Изронвам зърната на гроздето. Вятърът изронва листата.*
— **роня** *несв.*, **оронвам, наронвам**
2. Направям на трохи. *Изронвам хляба.*
— **роня** *несв.*, **наронвам**
3. Роня докрай някои зърнени растения. *Изронихме кукуруза.*
— **оронвам, изчушквам** *разг.*, **очушквам** *разг.*
4. *прен. разг.* вж. **изпускам** 1. знач.

ИЗРУГАВАМ – вж. **наругавам** 1. знач.

ИЗРЪСВАМ – *прен. разг.* вж. **изпускам** 1. знач.

ИЗРЪСВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **охарчвам се**

ИЗРЪФАН – вж. **оръфан**

ИЗРЪФВАМ – вж. **оръфвам**

ИЗРЯДЕН *книж.* – 1. вж. **издържан**;
2. вж. **безукорен** 1. знач.;
3. вж. **изпълнителен**

ИЗРЯДКО *разг.* – вж. **нарядко** 2. знач.

ИЗРЯДНОСТ *книж.* – 1. вж. **издържаност**;
2. вж. **безукорност** 1. знач.;
3. вж. **изпълнителност**

ИЗРЯЗВАМ – 1. Отделям част или части от нещо с ножица, нож и под. *Изрязвам обява от вестник. Изрязвам си ноктите.*
— **режа** *несв.*, **отрязвам**
2. Като режа, отстранявам новоизраснала или излишна част от нещо или го скъсявам. *Изрязах всички изсъхнали клони на крушата. Трябва да изрежем живия плет.*
— **орязвам, подрязвам, изкастрям, окастрям, подкастрям, окълцвам** *разг.*
// Отделям повърхността, връхната част на нещо, чрез рязане, изравнявам краищата на нещо. *Изрязвам кората на хляба, защото не мога да я дъвча. Изрязвам слaнината от месото.*
— **обрязвам, орязвам**
3. Правя, дълбая, очертавам някаква фигура, образ върху твърд материал. *Майстор е изрязал човешка глава върху плочата. Изрязвам надпис.*
— **изсичам** *прен.*

ИЗСВЕТЛЯВАМ – вж. **избледнявам** 2. знач.

ИЗСВЕТЛЯЛ – вж. **избледнял** 2. знач.

ИЗСЕКВАМ СЕ – Чрез секнене изчиствам носа си. *Извади кърпичката си и шумно се изсекна.*
— **издухвам се**

ИЗСЕЛВАМ – Принуждавам, заставям някого да напусне мястото, където живее, и да се засели другаде. *Изселиха го от столицата. Някои бежанци са били изселени в други части на страната.*
— **депортирам** *книж.*, **преселвам, интернирам**
ант. → ***заселвам***, поселвам

ИЗСЕЛВАМ СЕ – вж. **емигрирам**

ИЗСЕЛНИК – вж. **бежанец**

ИЗСИЛВАМ СЕ – Прибързано правя някакви изявления, предприемам някакво действие, без да се съобразявам с действителността или възможностите си, загубвам мярка. *Изсилих се, когато казах, че се заемам с тази трудна задача. Понякога се изсилваме и правим грешки.*
— **изхвърлям се** *прен. разг.*, **залитам** *прен. разг.*, **излитам <се>** *жарг. рядко*

ИЗСИПВАМ – 1. Изпразвам съдържанието на нещо изцяло, докрай. *Изсипах брашното в хамбара. Изсипах всичко от чантата си на масата.*
— **изтърсвам**
2. *разг.* вж. **изливам** 1. и 2. знач.;
3. *прен.* вж. **стоварвам** 1. и 2. знач.

ИЗСИПВАМ СЕ – 1. Получавам херния. *Изсипах се от вдигане на тежести.*
— **изкилвам се** *нар.*
2. вж. **събарям се** 2. знач.;
3. *разг.* вж. **изливам се** 1. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **струпвам се** 2. знач.

ИЗСИПВАНЕ – *разг.* вж. **херния**

ИЗСИЧАМ – 1. Като сека, отделям за някакви нужди много неща, обикн. клони, дървета. *Изсякохме дърветата, които не дават плод. Изсечи още клони.*
— **отсичам, насичам**
2. *прен.* вж. **изрязвам** 3. знач.

ИЗСКАЧАМ – *прен.* вж. **показвам се** 1. знач.

ИЗСКОКНАЛ *разг.* – вж. **изпъкнал**

ИЗСКРИБУЦВАМ *разг.* – вж. **изскърцвам**

ИЗСКРИПТЯВАМ – вж. **изскърцвам**

ИЗСКУБВАМ – Изваждам, издърпвам от земята растение с неговия корен. *Днес изскубнах всички бурени. Изскубвам фиданка.*
— **изтръгвам, изкоренявам**
ант. → ***вкоренявам***, всаждам
// ***засаждам***, насаждам, садя, посаждам
2. С дърпане, скубане изваждам нещо или отделям нещо, част от нещо. *Изскубвам косъм. Не дърпай котката за опашката, ще я изскубнеш.*
— **отскубвам, изтръгвам, откъсвам**
3. С дърпане, теглене вземам нещо обикн. от ръцете на някого или от другаде. *Успях да изскубна бутилката от ръцете му. Изскубнах ръката си от неговата.*
— **изтръгвам, отскубвам**

ИЗСКУБВАМ СЕ – 1. вж. **измъквам се** 1. знач.;
2. вж. **изкопчвам се**

ИЗСКЪРЦВАМ – Изведнъж издавам краткотрайно скърцане. *Вратата леко изскърца. Пружината изскърца.*
— **прокърцвам, изскриптявам, изскрибуцвам** *разг.*

ИЗСЛЕДВАМ *несв.* – Подлагам нещо на научно наблюдение или на научен експеримент с цел да установя неговата същност и научно да го обясня и опиша. *Геолозите изследват земните недра. За да обясним едно природно явление, е необхо-*

димо да изследваме причините.
— **изучавам** *в несв.*, **издирвам** *в несв.*, **проучвам** *в несв.*, **анализирам, разучавам** *в несв.*

ИЗСЛЕДВАН – Който е опознат чрез наблюдение, опити и специално описание. *Изследвани микроорганизми. Изследвани съединения. Изследван район.*
— **изучен, проучен**
ант. → ***неизследван***, неизучен, непроучен

ИЗСЛЕДВАНЕ – 1. Установяване на причините, особеностите на някакво явление чрез разглеждане и обобщаване на данни и стигане до определени изводи. *Изследване на причините за глобалното затопляне на климата. Изследване на проблемите на здравеопазването.*
— **проучване, анализ, изучаване, издирване** *рядко*

2. Научно съчинение, в което се изследва някой въпрос. *Изследване върху творчеството на Яворов. Прочетох няколко изследвания върху диабета.*
— **студия, проучване, труд, етюд** *книж.*

ИЗСЛЕДВАЧ – вж. **изследовател**

ИЗСЛЕДОВАТЕЛ – Лице със специална подготовка, което се занимава с научни проучвания, изследвания. *Работя като изследовател биолог. Ако изследователят няма опит, трудно ще стигне до нужния резултат.*
— **изследвач, издирвач** *рядко,* **анализатор, аналитик**

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ – Който се отнася до изследовател или до изследване. *Изследователски способности. Изследователска дейност. Изследователска студия.*
— **проучвателен, издирвачески** *рядко,* **анализаторски, аналитичен**

ИЗСЛУЖВАМ – Завършвам, изкарвам докрай военна или друга служба, служа колкото трябва, обикн. определен срок. *Изслужих военната си служба. Изслужих две години войник.*
— **прослужвам, отслужвам** *разш.*

ИЗСЛУШВАМ – 1. Слушам някого или нещо докрай. *Изслушах мълчаливо обясненията му. Изслушах докрай песента.*
— **доизслушвам, дослушвам**
ант. → ***заслушвам***

2. Слушам докрай музикално произведение или изпълнител, за да дам съответна преценка. *Журито изслуша всички участници в конкурса за млади пианисти.*
— **прослушвам**

ИЗСМИВАМ СЕ – Изведнъж издавам кратък смях. *Някой се изсмя зад гърба му. Като слушах глупостите ѝ, малко остана да се изсмея.*
— **изкисквам се, изкикотвам се** *разг.*, **изхилвам се** *разг. грубо,* **изхихикам** *св. разг.*

ИЗСМУКВАМ – *прен.* вж. **изтощавам** 1. знач.

ИЗСРЕД *рядко* – вж. **всред** 1. и 2. знач.

ИЗСТЕНВАМ – вж. **изпъшквам** 2. знач.

ИЗСТИВАМ – 1. Ставам студен. *Не мога да пия такъв горещ чай, трябва да изстине. Котлонът вече е изстинал.*
— **изстудявам се, охлаждам се**
ант. → ***затоплям се***, стоплям се, загрявам се, сгрявам се
// ***нагорещявам се***, сгорещявам се, загорещявам се

2. вж. **настивам**;
3. *прен.* вж. **отчуждавам се**

ИЗСТИНКА – вж. **настинка**

ИЗСТИСКВАМ – Със стискане изкарвам течност или сок от нещо. *Изстисквам прането. Изстисквам лимон.*
— **изцеждам**

ИЗСТРАДАЛ – вж. **измъчен** 1. знач.

ИЗСТРАДВАМ – Преживявам продължително страдание. *Много е изстрадал през живота си. Тя изстрада с това болно дете. По време на кризата хората много изстрадаха.*
— **претеглям²**, **изтеглям** *прен. разг.*, **изпатвам (изпащам) <си>** *разг.*, **напатвам се** *разг.*, **натеглям се** *разг.*, **препащам** *разг.*

V минава (преминава) ми през главата *разг.*, прекарал съм много през главата си *разг.*, видях и патих *разг.*

ИЗСТРЕЛ – вж. **гърмеж** 1. знач.

ИЗСТРЕЛВАМ – вж. **изгърмявам** 4. знач.

ИЗСТУДЯВАМ – Правя нещо да стане студено, да понижи температурата си. *Изстудявам бяло вино. Изстудявам стаята.*
— **охлаждам, разхлаждам**
ант. → ***затоплям***, стоплям, загрявам, сгрявам, нагрявам, натоплям, подгрявам
// ***нагорещявам***, сгорещявам

ИЗСТУДЯВАМ СЕ – вж. **изстивам** 1. знач.

ИЗСТЪПВАМ *рядко* – вж. **заставам**

ИЗСТЪПВАМ СЕ *разг.* – 1. Излизам напред, като заставам на видно място, за да ме видят или чуят добре. *Той се изстъпи няколко крачки напред и започна да говори на насъбралите се хора.*
— **изстъписвам се** *разг.*, **изтъпанвам се** *разг. неодобр.*, **изтъпанчвам се** *разг. неодобр.*

2. вж. **заставам**

ИЗСТЪПИСВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **изстъпвам се** 1. знач.;
2. вж. **заставам**

ИЗСТЪПЛЕНИЕ – 1. вж. **афект** 2. знач.;
2. вж. **буйство** 2. знач.;
3. вж. **безчинство** 1. знач.

ИЗСТЪРГВАМ – 1. Със стъргане премахвам, отстранявам горната повърхност на нещо или нещо залепнало, напластено. *Изстъргвам калта от подметките си. Изстъргвам загорялото от дъното на тенджерата.*
— **остъргвам**

2. Със стъргане премахвам, заличавам нещо. *Изстъргвам старата боя.*
— **остъргвам, изчегъртвам** *разг.*, **очегъртвам** *разг.*

ИЗСУЛВАМ *разг.* – вж. **изхлузвам** 1. знач.

ИЗСУЛВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **изплъзвам се** 1. знач.
2. вж. **измъквам се** 1. знач.

ИЗСУШАВАМ – 1. Правя да изсъхне нещо мокро, влажно. *Изсушавам сеното. Изсушавам прането.*
— **суша** *несв.*, **подсушавам**
ант. → ***измокрям***, намокрям, мокря, квася, наквасвам
// ***навлажнявам***, овлажнявам

2. Правя някого или нещо да стане слаб, изсъхнал. *Горещият вятър изсуши нивите. Грижите и тревогите съвсем я изсушиха. Слънцето изсуши лицето му.*
— **съсухрям, спаружвам**

3. вж. **обезводнявам** 1. знач.;

4. *остар.* вж. **пресушавам**

ИЗСУШАВАМ СЕ – вж. **изсъхвам** 1. знач.

ИЗСУШЕН – 1. вж. **сух** 3. знач.;
2. вж. **съсухрен**

ИЗСЪРБВАМ – вж. **изпивам** 1. знач.

ИЗСЪХВАМ – 1. Ставам напълно сух. *Дрехите изсъхнаха на слънцето. Ще простра прането да изсъхне.*
— **изсушавам се, съхна** *несв.*
ант. → ***измокрям се***, намокрям се, наквасвам се
2. Губя влажността, влагата си. *Виждаше се как земята бързо изсъхва. Влажното петно започна да изсъхва.*
— **съхна** *несв.*, **засъхвам**
ант. → ***овлажнявам се***, навлажнявам се, влажнея
3. Губя влажността си и се втвърдявам. *Хлябът е изсъхнал. Калта е изсъхнала.*
— **засъхвам, спичам се**
4. Ставам сух, загубвам влагата си (за уста, гърло и под.). *Гърлото ми изсъхна. Устата ми изсъхна.*
— **пресъхвам, засъхвам**
ант. → ***овлажнявам се***, навлажнявам се, овлажнявам
5. *прен.* вж. **залинявам**

ИЗСЪХНАЛ – 1. вж. **сух** 2. и 3. знач.;
2. вж. **съсухрен**

ИЗТАМАНЯВАМ *диал.* – вж. **изпипвам**

ИЗТАРИКАТЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **изхитрям се**

ИЗТЕГЛЯМ – 1. Вземам, получавам пари от паричен влог или отпуснат кредит от банка, спестовна каса. *Налага се да изтегля значителна сума от банката. Пак ще изтеглям пари.*
— **тегля** *несв.*
ант. → ***внасям***, влагам, депозирам
2. вж. **оттеглям** 1. и 2. знач.;
3. вж. **издърпвам** 1. и 2. знач.;
4. вж. **извличам** 1. знач.;
5. *прен. разг.* вж. **изстрадвам**

ИЗТЕГЛЯМ СЕ – 1. вж. **отстъпвам** 1. знач.;
2. вж. **издърпвам се** 1. знач.;
3. вж. **отдръпвам се** 1. знач.

ИЗТЕГЛЯНЕ – вж. **отстъпление** 1. знач.

ИЗТЕЖКО – 1. С усилие, напрежение. *Изтежко пристъпвам.*
— **тежко, бавно, тромаво**
ант. → ***излеко***, леко, едва
// ***бързо***, пъргаво, живо
2. вж. **авторитетно**

ИЗТЕЗАВАМ – вж. **измъчвам** 1. знач.

ИЗТЕЗАНИЕ – вж. **мъчение** 1. знач.

ИЗТЕЗАТЕЛ *книж. рядко* – вж. **мъчител**

ИЗТЕРЗАВАМ *книж.* – вж. **измъчвам** 3. знач.

ИЗТЕРЗАВАМ СЕ *книж.* – вж. **изтормозвам се**

ИЗТЕРЗАН *книж.* – вж. **измъчен** 1. и 2. знач.

ИЗТИКВАМ – 1. вж. **избутвам** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **изместваm** 2. знач.

ИЗТИПОСВАМ *разг.* – Представям някого в отрицателна светлина, обикн. в печатно издание. *Заплашили скандалния политик, че ще го изтипосат на първа страница на вестника.*
— **изтъпанчвам** *разг. неодобр.*

ИЗТИРВАМ *нар. грубо* – вж. **изпъждам** 1. знач.

ИЗТИРЕН *нар. грубо* – вж. **изпъден**

ИЗТИЧАМ – 1. вж. **тека** 3. знач.;
2. вж. **извирам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **минавам** 6. и 8. знач.

ИЗТИЧВАМ – 1. С бяг, тичане отивам някъде. *Той я подгони и тя изтича в стаята.*
— **избягвам**[1], **побягвам, изтърчавам** *разг.*, **отърчавам** *разг.*, **изприпквам** *разг.*
2. С тичане отивам до някъде. *Изтичах под навеса, за да се скрия от дъжда. Ще изтичам до магазина да купя хляб.*
— **притичвам, прибягвам, притърчавам** *разг.*, **изтърчавам** *разг.*, **отърчавам** *разг.*, **изприпквам** *разг.*

ИЗТЛАСКВАМ – вж. **избутвам** 1. знач.

ИЗТОМА *поет.* – вж. **нега** 1. знач.

ИЗТОПОРЧВАМ СЕ *простонар.* – вж. **заставам**

ИЗТОПУРКВАМ *разг.* – вж. **изтрополявам** 1. знач.

ИЗТОРМОЗВАМ – вж. **измъчвам** 3. знач.

ИЗТОРМОЗВАМ СЕ – Страдам душевно до краен предел (от тревога, грижа, угризения и под.). *Изтормозих се през тези два дни на очакване. Изтормозих се, че не му дадох пари.*
— **измъчвам се, изтерзавам се** *книж.*, **скосявам се** *разг.*, **изкосявам се** *разг.*, **отравям се** *прен.*, **изтравям се** *прен.*, **изяждам се** *разг.*

ИЗТОЧВАМ[1] – 1. вж. **разточвам**;
2. вж. **изпъвам** 3. знач.

ИЗТОЧВАМ СЕ – 1. вж. **издължавам се**[2]. 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **израствам** 2. знач.

ИЗТОЧВАМ[2] – вж. **заострям** 2. знач.

ИЗТОЧЕН – 1. вж. **висок** 1. знач.;
2. вж. **дълъг** 1. знач.

ИЗТОЧНИК – 1. Писмен паметник, документ, от който се черпят данни, обикн. за научно изследване. *Събирам данни от различни източници. Някои събития са ни известни от византийски източници.*
— **извор** *прен. книж.*
// Лице, от което се извличат сведения. *Журналистката отказа да назове името на своя източник.*
— **информатор**
2. Място, където се поражда, създава, възниква нещо. *Читалищата са източник на просвета. Тези блатни места са източник на зараза.*
— **огнище** *прен.*, **гнездо** *прен.*, **разсадник** *прен.*
3. Съвкупност от причини, които пораждат нещо. *Искаше да открие източника на тези постоянни раздори. В този случай е съвсем ясно къде е източникът на злото.*
— **извор** *прен.*, **корен** *прен.*
4. вж. **произход** 2. знач.

ИЗТОЩАВАМ – 1. Намалявам, отнемам силата на някого, правя го безсилен. *Тежката и напрегната работа изтощи енергията му. Болестта ме изтощи. Жегата много изтощава.*
— **омаломощавам, изнурявам** *поет.*, **обезсилвам, изсмуквам** *прен.*, **изчерпвам** *огр.*
2. вж. **изморявам**

ИЗТОЩАВАМ СЕ – 1. Постепенно губя силите си, изпадам в състояние на безсилие, немощ. *Съвсем ще се изтощиш, ако не ядеш достатъчно. След дългото боледуване детето напълно се изтощи. Животните се изтощиха и напрягаха последни сили.*
— **омаломощавам се, изнурявам се** *поет. рядко*, **обезсилвам се, изнемощявам, изнемогвам**
2. вж. **уморявам се**
V оставам без душа *разг.*, душа не ми остава *разг.*, нямам вече душа *разг.* към 1. знач.

ИЗТОЩЕН – 1. Който е загубил физическите си сили, жизнеността си или изразява безсилие, немощ. *Изтощен старец. Изтощен организъм. Младата родилка лежеше изтощена в леглото.*
— **омаломощен, обезсилен, изнурен** *поет.*, **отпаднал, изнемощял, грохнал**
ант. → ***бодър***, жизнен, енергичен, витален, свеж
2. вж. **уморен** 1. знач.
V да го духнеш, ще падне *разг.*, вятър да духне, ще го отвее *разг.*, едва душа носи *разг.*, душа за две пари няма *разг.*, едва си крепи душата *разг.*, душа под наем (под нокът) носи *разг.*, носи (стиска) душата си в зъбите *разг.* към 1. знач.
ИЗТОЩЕНИЕ – 1. Изчерпване на физическите сили. *Изтощението ѝ се дължи на това, че по цял ден работи. Лекарят установи общо изтощение на организма.*
— **изтощеност, отпадналост, изнемощялост, изнуреност** *поет.*, **изнурение** *поет.*, **омаломощение, изнемощение** *книж. рядко*
ант. → ***бодрост***, жизненост, енергия, виталност
2. вж. **умора**
ИЗТОЩЕНОСТ – вж. **изтощение** 1. знач.
ИЗТОЩИТЕЛЕН – вж. **изморителен**
ИЗТРАВЯМ СЕ – *прен.* вж. **изтормозвам се**
ИЗТРАЙВАМ *разг.* – вж. **издържам**[1] 1. и 2. знач.
ИЗТРЕБВАМ – вж. **избивам** 1. знач.
ИЗТРЕБВАНЕ – вж. **изтребление**
ИЗТРЕБИТЕЛ *книж.*– вж. **унищожител** 1. знач.
ИЗТРЕБИТЕЛСТВО *книж. рядко* – вж. **изтребление**
ИЗТРЕБЛЕНИЕ – Масово убиване на хора или други същества. *Изтребление на въстаници. Изтребление на вредители.*
— **избиване, унищожение, унищожаване, изтребване, изтрепване** *разг.*, **изтребителство** *книж. рядко*
ИЗТРЕЗНЯВАМ – 1. Ставам трезвен, престава да бъда пиян. *Алкохоликът почти никога не изтрезнява. След снощното напиване трудно ще изтрезнее.*
— **отрезнявам, отрезвявам**[1]
ант. → ***напивам се***, опивам се, натрясквам се, нарязвам се, отрязвам се, накърквам се, насвятквам се, напорквам се, нафирквам се, натаралянквам се, нажулвам се, насмуквам се, налоквам се, налюсквам се, спиртосвам се, насвирквам се, гипсирам се
2. *прен.* Идвам в нормалното, в обикновеното си душевно състояние след силна възбуда, опиянение. *След сватбата той бързо изтрезня от любовното си увлечение и започна да вижда недостатъците на жена си.*
— **опомням се, отрезнявам** *прен.*, **отрезвявам**[1] *прен.*
ант. → ***опиянявам се***, опивам се, омайвам се, замайвам се
V идвам (дойда) на себе си *разг.* към 1. и 2. знач.
ИЗТРЕПВАМ *разг.* – вж. **избивам** 1. знач.
ИЗТРЕПВАНЕ *разг.* – вж. **изтребление**
ИЗТРЕЩЯВАМ – 1. вж. **изгърмявам** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **изпращявам** 1. знач.
ИЗТРИВАЛКА – вж. **бърсалка** 1. и 2. знач.
ИЗТРИВАМ – 1. вж. **избърсвам**;
2. вж. **изтърквам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **заличавам** 1. и 3. знач.
ИЗТРИВАМ СЕ *разг.* – вж. **износвам се** 1. и 2. знач.
ИЗТРИТ – 1. вж. **изтъркан** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **банален** 2. знач.
ИЗТРИТОСТ – вж. **баналност** 2. знач.
ИЗТРОПВАМ – 1. Изведнъж и за кратко издавам тропот. *Някой изтропа в съседната стая.*
— **изхлопвам, изтрополявам**
2. вж. **почуквам**
ИЗТРОПОЛВАМ *разг.* – вж. **изтрополявам** 1. знач.
ИЗТРОПОЛЯВАМ – 1. Изведнъж и за кратко време издавам еднообразен, немного силен шум. *По улиците изтрополяват каруци.*
— **изтрополвам** *разг.*, **изтропотвам** *рядко*, **изтопурквам** *разг.*
2. вж. **изтропвам** 1. знач.
ИЗТРОПОТВАМ *рядко* – вж. **изтрополявам** 1. знач.
ИЗТРОШАВАМ *разг.*– вж. **изпочупвам**
ИЗТРЪГВАМ – 1. *прен.* Накарвам някого с много усилия да каже нещо, което крие, не желае да каже или да проговори, да престане да мълчи. *Ни думичка не можа да изтръгне от тях. Опитах се да изтръгна нещо от нея за предстоящия годеж. Изтръгвам признание.*
— **изкопчвам, откопчвам, измъквам** *прен.*, **отскубвам** *прен.*, **изчоплям** *прен. разг.*, **изчепквам** *прен. разг.*, **изцеждам** *прен.*
2. вж. **изскубвам** 1., 2. и 3. знач.
ИЗТРЪГВАМ СЕ – 1. вж. **измъквам се** 1. знач.;
2. вж. **изкопчвам се**
ИЗТРЪПВАМ – вж. **вцепенявам се** 2. знач.
ИЗТРЪПНАЛ – вж. **вцепенен** 1. знач.
ИЗТРЪСКВАМ – С тръскане правя нещо да се отдели, откъсне, отрони или да падне от някъде, от нещо. *Изтръсквам снега от шапката си. Изтръсквам покривката, за да паднат трохите от нея. Изтръсквам черги.*
— **тръскам** *несв.*, **изтърсвам, отръсквам, отърсвам, одрусвам** *рядко*
ИЗТРЯСКВАМ *рядко* – вж. **изгърмявам** 1. и 2. знач.
ИЗТУМБВАМ *диал.* – вж. **изкормвам**
ИЗТУПАН *жарг.* – вж. **променен**
ИЗТУПВАМ – С тупане изчиствам нещо. *Изтупвам килима. Изтупвам праха от кориците на книгата.*
— **отупвам, изпухвам** *разг.*, **опухвам** *разг.*
ИЗТУПВАМ СЕ *жарг.* – вж. **променявам се**
ИЗТЪКВАМ – 1. Преднамерено правя така, че нещо да стане известно, да се види, забележи от другите. *Културният човек никога не изтъква достойнствата си. Той винаги изтъква връзките си с управляващите.*
— **демонстрирам** *книж.*, **показвам, афиширам** *книж.*, **манифестирам** *прен. книж.*, **парадирам** *(с)*, **перча се** *(с) разг. неодобр.*
ант. → ***прикривам***, скривам, укривам, спотаявам, затаявам
2. вж. **отбелязвам** 2. знач.;
3. вж. **разкривам** 4. знач.
V изваждам (изкарвам) на показ *разг.* към 1. знач.
ИЗТЪКВАМ СЕ – вж. **самоизтъквам се**
ИЗТЪКНАТ – вж. **виден**
ИЗТЪНЕН – вж. **отслабнал** 1. знач.
ИЗТЪНКО *разг.* – *прен.* вж. **подробно** 1. знач.
ИЗТЪНЧЕН – вж. **изискан** 1. знач.
ИЗТЪНЧЕНОСТ – вж. **изисканост** 1. знач.

ИЗТЪНЯВАМ[1] – 1. Обикн. за слой, пласт – ставам тънък или по-тънък, намалявам дебелината си. *Ледът на езерото изтъня. Снежната покривка изтъня.*
— **отънявам**
ант. → ***надебелявам***, задебелявам
2. вж. **излинявам**;
3. вж. **отслабвам**[1] 1. знач.
ИЗТЪНЯВАМ[2] – вж. **заострям** 2. знач.
ИЗТЪНЯЛ – 1. вж. **излинял**;
2. вж. **отслабнал** 1. знач.
ИЗТЪПАНВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **изстъпвам се** 1. знач.
ИЗТЪПАНЧВАМ *разг. неодобр.* – вж. **изтипосвам**
ИЗТЪПАНЧВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **изстъпвам се** 1. знач.
ИЗТЪПКВАМ – С газене смачквам, премачквам обикн. някаква ниска растителност, изпопадали на земята неща и др. *Децата изтъпкаха цветята в градината. Добитъкът изтъпка ягодите.*
— **изгазвам, изпотъпквам, изпогазвам, измачквам, изпомачквам**
ИЗТЪПЯВАМ[1] – вж. **затъпявам**[1]
ИЗТЪПЯВАМ[2] – *прен. разг.* вж. **оглупявам**
ИЗТЪПЯЛ *разг.* – вж. **оглупял**
ИЗТЪРБУШВАМ – 1. вж. **изкормвам**;
2. вж. **издънвам** 2. знач.
ИЗТЪРБУШВАМ СЕ – вж. **издънвам се** 1 знач
ИЗТЪРВАВАМ *разг.* – 1. вж. **изпускам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **пропускам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **загубвам** 3. знач.
ИЗТЪРВАВАМ СЕ *разг.* – вж. **изпускам се**
ИЗТЪРВАН *разг.* – 1. вж. **пропуснат**;
2. *прен.* вж. **разхайтен**
ИЗТЪРКАЛВАМ СЕ – вж. **изтърколявам се** 1. знач.
ИЗТЪРКАН – 1. Който е износен, изхабен, изтънял от продължителна употреба. *Изтъркано канапе. Изтъркано палто. Изтъркана чанта. Изтъркани токчета.*
— **протрит, изтрит, протъркан, отъркан, охлузен, ожулен, изжулен** *разг.*, **отрит** *диал.*
ант. → ***неизтъркан***, неизтрит
2. *прен.* вж. **банален** 2. знач.
ИЗТЪРКАНОСТ – вж. **баналност** 2. знач.
ИЗТЪРКВАМ – 1. С търкане изчиствам, почиствам нещо. *Изтърквам пода. Изтърквам с тел загорялата тенджера.*
— **изтривам, изжулвам** *разг.*
2. С търкане, от продължителна употреба повреждам, изхабявам нещо. *По цял ден седи или лежи на този диван, съвсем го е изтъркал.*
— **изтривам, отърквам, протривам, протърквам, охлузвам**
ИЗТЪРКВАМ СЕ – вж. **износвам се** 1. и 2. знач.
ИЗТЪРКОЛЯВАМ СЕ – 1. С търкаляне се премествам от едно място на друго или падам от някаква височина. *Подхлъзнах се и се изтърколих върху леда. Топката се изтърколи под масата.*
— **изтъркалвам се, изтъркулвам се, търкулвам се, претъркулвам се, отърколявам се** *рядко*
2. *прен. разг.* вж. **минавам** 6. знач.
ИЗТЪРКУЛВАМ СЕ – вж. **изтърколявам се** 1. знач.
ИЗТЪРПЯВАМ – 1. вж. **издържам**[1] 2. знач.;
2. вж. **преживявам** 3. знач.
ИЗТЪРСВАМ – 1. вж. **изтръсквам**;
2. вж. **изсипвам** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **изпускам** 1. знач.;
4. *прен. разг. неодобр.* вж. **издърдорвам** 1. знач.
ИЗТЪРСВАМ СЕ *разг. ирон.* – вж. **падам** 2. знач.
ИЗТЪРЧАВАМ *разг.* – вж. **изтичвам** 1. и 2. знач.
ИЗТЪРШУВАМ *св. разг. рядко* – вж. **претърсвам**
ИЗТЪТРУЗВАМ *разг.* – вж. **извличам** 1. знач.
ИЗТЪТРЯМ – вж. **извличам** 1. знач.
ИЗТЯГАМ – вж. **изпъвам** 3. знач.
ИЗТЯГАМ СЕ – 1. Заемам легнало положение, лягам с опънато по цялата си дължина тяло. *Изтегнах се на дивана. Ще се изтегна на тревата под някоя сянка.*
— **излягам се, полягам, лягам** *само св.* **обтягам се, възлягам се** *рядко,* **опъвам се, изпъвам се, изпружвам се** *разг.*, **изопвам се** *разг.*, **опвам се** *разг.*
ант. → ***ставам***, изправям се, вдигам се, надигам се, възправям се
2. *Обикн. несв.* вж. **излежавам се** 1. знач.
ИЗУВАМ – вж. **събувам**
ИЗУМЕН – вж. **смаян**
ИЗУМИТЕЛЕН – 1. вж. **удивителен** 1. знач.;
2. вж. **изключителен** 1. знач.
ИЗУМЛЕНИЕ – вж. **удивление**
ИЗУМРУД – Прозрачен минерал със зелен цвят, употребяван като скъпоценен камък в бижутерията. *Часовник, украсен с изумруди.*
— **смарагд**
ИЗУМЯВАМ[1] **/ ИЗУМЯ** – вж. **смайвам**
ИЗУМЯВАМ СЕ – вж. **смайвам се**
ИЗУМЯВАМ[2] **/ ИЗУМЕЯ** *разг.* – 1. вж. **забравям** 1. знач.;
2. вж. **оглупявам**
ИЗУМЯЛ *разг.* – вж. **оглупял**
ИЗУЧАВАМ – 1. Получавам знания, умения, постигам нещо чрез учене. *Изучавам немски. Изучавам занаят.*
— **уча** *несв.*
2. Внимателно следя, разглеждам някого или нещо, за да го опозная и разбера. *Той изучаваше събеседника си с присвити очи. Изучавам обстановката.*
— **наблюдавам** *несв.*
3. вж. **изследвам**;
4. вж. **опознавам**
ИЗУЧАВАНЕ – вж. **изследване** 1. знач.
ИЗУЧЕН – вж. **изследван**
ИЗФАБРИКУВАМ – 1. *разг. неодобр.* вж. **скалъпвам** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **измислям** 2. знач.
ИЗФИНЕН – вж. **слаб** 5. знач.
ИЗФИРЯСВАМ *разг.* – 1. вж. **изпарявам се** 1. знач.;
2. *прен. пренебр.* вж. **избягвам**[1] 1. знач.
ИЗФУЧАВАМ – 1. вж. **профучавам**;
2. *прен. разг.* вж. **сопвам се**
ИЗХАБЕН – 1. Който е станал негоден поради продължителна употреба. *Изхабена машинна част. Изхабени нерви.*
— **износен**[1], **амортизиран**
2. *рядко* вж. **затъпен** 1. знач.
V взел-дал *разг.*, изпял си песента *разг.*, за боклука *разг.*, излязъл от строя *книж.* към 1. знач.
ИЗХАБЯВАМ – 1. Направям нещо да стане негодно, обикн. поради невнимание. *Шивачката ми изхаби плата. Три плика изхаби, докато напише правилно адреса.*

— **похабявам**
2. *прен.* вж. **прахосвам** 2. знач.;
3. *рядко* вж. **затъпявам**[1]
ИЗХАБЯВАМ СЕ – вж. **износвам се** 2. знач.
ИЗХАЙЛАЗВАМ СЕ *разг.* – вж. **измързеливям се**
ИЗХАЙМАНЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **разхайтвам се**
ИЗХАЙТВАМ СЕ *разг.* – вж. **разхайтвам се**
ИЗХАЙТЕН *разг.* – вж. **разхайтен**
ИЗХАПВАМ – Хапя някого или нещо на няколко места, ухапвам мнозина или всички. *Кучето го изхапа. Тази нощ ще ни изхапят комарите.*
— **изпохапвам, изпояждам, нахапвам**
ИЗХАРЧВАМ – вж. **изразходвам** 1., 2., 3. и 4. знач.
ИЗХАРЧЕН – *прен. разг.* вж. **изчерпан**
ИЗХВРЪКВАМ – вж. **излитам** 2. и 3. знач.
ИЗХВЪРЛЯМ – 1. Освобождавам се от нещо непотребно, ненужно. *Ще отида да изхвърля боклука. Дрехата е почти нова, не я изхвърляй.*
— **хвърлям**
ант. → ***прибирам***
2. Изблъсквам, изтласквам някого или нещо, като го отдалечавам от мястото, където се намира. *Взривът го изхвърли назад в тунела.*
— **отхвърлям**
3. *прен. разг.* вж. **изпъждам** 1. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **уволнявам**;
5. *остар.* вж. **изригвам**
ИЗХВЪРЛЯМ СЕ – 1. вж. **отскачам** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **изсилвам се**
ИЗХВЪРЧАВАМ – вж. **излитам** 2. и 3. знач.
ИЗХИЛВАМ СЕ *разг. грубо* – вж. **изсмивам се**
ИЗХИТРЯМ – 1. вж. **надхитрявам**;
2. вж. **излъгвам** 3. знач.
ИЗХИТРЯМ СЕ (ИЗХИТРЯВАМ СЕ) – Проявявам хитрост, действам, постъпвам хитро. *Около Коледа някои търговци се изхитриха и започнаха да продават по-скъпо стоката си.*
— **издяволявам се** *разг.*, **изтарикатявам се** *разг.*, **ухитрям се** *рядко*
ИЗХИХИКАМ *св. разг.* – вж. **изсмивам се**
ИЗХЛЕНЧВАМ – вж. **изплаквам**[2]
ИЗХЛИПВАМ – вж. **изплаквам**[2]
ИЗХЛОПВАМ – 1. вж. **изтропвам** 1. знач.;
2. вж. **почуквам**
ИЗХЛУЗВАМ – 1. Измъквам, свалям нещо надянато. *Изхлузвам ръкавиците си. Изхлузвам юлара на коня.*
— **изсулвам** *разг.*, **изхлъзвам** *рядко*
ант. → ***нахлузвам***, надявам
2. *разг.* вж. **събувам**;
3. *разг.* вж. **съблича**м
ИЗХЛУЗВАМ СЕ – 1. вж. **изплъзвам се** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **измъквам се** 1. знач.
ИЗХЛЪЗВАМ *рядко* – вж. **изхлузвам** 1. знач.
ИЗХЛЪЗВАМ СЕ *рядко* – вж. **изплъзвам се** 1. знач.
ИЗХОД – 1. Място, откъдето се излиза от някъде. *Изходът е в дъното. Страничен изход. Изходът е затворен.*
— **излаз** *рядко*
ант. → ***вход***
2. *прен.* Начин за справяне с нещо. *Нямам друг изход, освен да приема предложението му. Все ще се намери някакъв изход от създалата се ситуация.*
— **възможност, решение** *прен.*, **разрешение** *прен.*
ИЗХОДЕН – 1. Който служи за изход, за излизане от някъде. *Изходна градска магистрала.*
— **изходящ** *рядко*
ант. → ***входен***, входящ
2. От който се тръгва нанякъде или от който започва някакво действие. *Изходна база. Изходен пункт.*
— **отправен** *книж.*, **начален**
ИЗХОДЯЩ – *рядко* вж. **изходен** 1. знач.
ИЗХОЖДАМ – 1. вж. **изминавам** 1. знач.;
2. вж. **обхождам**
ИЗХОКВАМ – вж. **наругавам** 1. знач.
ИЗХРАНВАМ – вж. **храня**[1] 1. знач.
ИЗХРАНВАМ СЕ – вж. **прехранвам се**
ИЗХРАНВАНЕ – вж. **прехрана** 1. знач.
ИЗХРУПВАМ – вж. **изхрусквам**
ИЗХРУСКВАМ – С хрускане, хрупане сдъвквам, изяждам определено количество от нещо или всичко докрай. *Зайчето набързо изхруска няколко моркова.*
— **изхрупвам, схрусквам, схрупвам, охрусквам, охрупвам**
ИЗХЪЛЦВАМ – вж. **изплаквам**[2]
ИЗЦАПАН – вж. **мръсен** 1. знач.
ИЗЦАПВАМ – вж. **измърсявам**
ИЗЦАПОТВАМ *разг.* – вж. **измърсявам**
ИЗЦЕЖДАМ – 1. С цедене, притискане, правя нещо мокро, влажно да изпусне съдържащата се в него влага, течност, сок обикн. на тънки струйки или капки. *Изцеждам меда от восъчната пита. Изцеждам водата от дрехите си.*
— **оцеждам, отцеждам**
2. вж. **изстисквам**;
3. *прен.* вж. **изтръгвам** 1. знач.
ИЗЦЕЖДАМ СЕ – вж. **отцеждам се** 1. и 3. знач.
ИЗЦЕЛЯВАМ *нар.* – вж. **излекувам**
ИЗЦЕПКА *жарг.* – 1. вж. **гаф**;
2. вж. **провал** 1. знач.
ИЗЦЕРИМ *нар.* – вж. **излечим**
ИЗЦЕРЯВАМ *нар.* – вж. **излекувам**
ИЗЦЕРЯВАМ СЕ *нар.* – вж. **оздравявам**[1]
ИЗЦИВРЯМ *разг. неодобр.* – вж. **изплаквам**[2]
ИЗЦОКВАМ *разг. грубо* – вж. **изпивам** 1. знач.
ИЗЦЪКЛЯМ СЕ – вж. **опулвам се**
ИЗЦЯЛО – 1. В пълнота, от всички страни, без остатък. *Статията трябва да бъде изцяло преработена. Въпросът е изцяло проучен. Системата трябва изцяло да се промени.*
— **основно, цялостно, коренно, напълно, тотално, издъно, всецяло** *книж.*
ант. → ***частично***, отчасти, ненапълно, донякъде
2. вж. **окончателно** 1. знач.;
3. вж. **напълно** 1. знач.;
4. *рядко* вж. **заедно** 5. знач.
V из основи *разг.*, от край до край *разг.*, от начало<то> до края *разг.*, от игла до конец *разг.*, от а до я *разг.*, от а до ер голям *разг.*, от алфа<та> до омега<та>*книж.* към 1. знач.
ИЗЧАДИЕ *книж.* – вж. **изверг**
ИЗЧАКВАМ – 1. вж. **чакам** 2. знач.;
2. вж. **дочаквам** 1. знач.
ИЗЧАНЧЕН *жарг.* – вж. **странен** 1. знач.
ИЗЧАНЧЕНОСТ *жарг.* – вж. **странност**
ИЗЧЕГЪРТВАМ *разг.* – 1. вж. **изстъргвам** 2. знач.;
2. вж. **издълбавам** 1. знач.
ИЗЧЕЗВАМ – 1. Престава да бъда някъде, отсъствам, без да се знае къде съм и колко време няма да ме има. *Къде изчезна това дете? Старецът*

изчезна и никой не знае къде е.

— **изгубвам се, губя се** *несв.*, **загубвам се, пропадам** *прен.*, **изпарявам се** *прен. разг.*, **потъвам** *прен.*, **дявам се** *разг. (обикн. с въпр. изр. къде)*, **запилявам се** *разг.*

ант. → ***появявам се***, мяркам се, мярвам се, вестявам се, вясвам се

// Не съм налице, няма ме, не е известно местонахождението ми. *Единият от конете изчезна. Изчезнаха пари от чантата ми.*

— **липсвам, изгубвам се, губя се** *несв.*, **загубвам се**

ант. → ***намирам се***, откривам се

2. Като се движа, преставам да бъда пред погледа на някого, постепенно преставам да бъда възприеман зрително. *Корабът изчезна зад хоризонта. Пътникът изчезва в мъглата. За миг колата изчезна от погледа ми.*

— **изгубвам се, загубвам се, скривам се, потъвам** *прен.*, **чезна** *несв.*, **губя се** *несв.*, **изпарявам се** *прен. разг.*

ант. → ***показвам се***, появявам се, явявам се, излизам, задавам се, подавам се, изплувам, изскачам

// ***появявам се***, показвам се, излизам, изниквам

3. За мисли, чувства – повече не съществувам. *Радостта и ентусиазмът бързо изчезнаха. Надеждата ми няма да изчезне. Доверието между тях изчезна.*

— **изгубвам се, изпарявам се** *прен. разг.*, **угасвам** *прен. поет.*, **гасна** *несв. прен.*, **погасвам** *прен. поет.*, **чезна** *несв.*, **умирам** *прен. поет.*

ант. → ***появявам се***, възниквам, явявам се, пораждам се, зараждам се, раждам се, изниквам, никна

// ***възраждам се***, съживявам се, възкръсвам

// За усещане – повече не съществувам. *Главоболието ми изчезна. Болката скоро ще изчезне. Опасенията ми изчезнаха.*

— **преставам, преминавам, отминавам, изгубвам се, изпарявам се** *прен. разг.*

ант. → ***появявам се***, явявам се

4. Постепенно, бавно преставам да съществувам. *Някои от старите занаяти изчезнаха. Смяташе се, че с появата на телевизията киното ще изчезне. Книгата няма да изчезне.*

— **загивам, отмирам** *книж.*, **гина** *несв.*, **погивам** *рядко*, **затривам се** *разг.*

ант. → ***възраждам се***, съживявам се, възкръсвам

// ***възниквам***, появявам се, зараждам се, пораждам се, раждам се, явявам се

// ***оставам***, запазвам се, задържам се, съхранявам се

5. вж. **махам се** 1. знач.;

6. вж. **утихвам** 1. знач.

V потъвам (провалям се) вдън земя<та> *разг.*, продънвам се (потъвам) в земята *разг.*, хванала ме липсата *жарг.* към 1. знач.

ИЗЧЕПКВАМ – *прен. разг.* вж. **изтръгвам** 1. знач.

ИЗЧЕРВЕН – вж. **зачервен**

ИЗЧЕРВЯВАМ СЕ – вж. **зачервявам се**

ИЗЧЕРНЕН – вж. **очернен** 1. знач.

ИЗЧЕРНЯМ – вж. **очерням** 1. знач.

ИЗЧЕРПАН – Който е употребен докрай. *Изчерпани запаси.*

— **изразходван, изконсумиран** *книж.*, **изхарчен** *прен. разг.*

ИЗЧЕРПАТЕЛЕН – 1. вж. **подробен** 1. знач.;

2. вж. **пълен** 2. знач.

ИЗЧЕРПАТЕЛНО – вж. **подробно** 1. знач.

ИЗЧЕРПАТЕЛНОСТ – 1. Пълнота от факти, данни, познания по даден въпрос. *Репортажите му винаги правят впечатление със своята изчерпателност.*

— **обстойност** *книж.*, **детайлност** *книж.*

ант. → ***неизчерпателност***

2. вж. **пълнота** 1. знач.

ИЗЧЕРПВАМ – 1. вж. **изразходвам** 3. и 4. знач.;

2. *огр.* вж. **изтощавам** 1. знач.;

3. *разг.* вж. **изгребвам** 1. знач.

ИЗЧЕРПВАМ СЕ – 1. Стигам до своя край, не съм вече налице. *Последните резерви от храна се изчерпаха. Търпението ми се изчерпа. Въглищата се изчерпаха*

— **свършвам, свършвам се** *разг.*

ант. → ***оставам***, изоставам, артисвам

2. *прен.* За човек, човешко общество – оставам без душевни, нравствени сили или възможности за изява, развитие. *Неприятна му бе мисълта, че вече се е изчерпал като творец.*

— **изразходвам се**

ИЗЧЕТКВАМ – *прен. разг.* вж. **похвалвам**

ИЗЧИСЛЕНИЕ – Определяне, установяване – чрез броене или чрез аритметични действия с числа – на количеството, броя, стойността на нещо. *Направих изчисление колко струва всичко. Изчисленията не са верни.*

— **сметка, пресмятане, изчисляване**

ИЗЧИСЛЯВАМ – вж. **смятам** 1. знач.

ИЗЧИСЛЯВАНЕ – вж. **изчисление**

ИЗЧИСТВАМ – Правя нещо да стане чисто, като премахвам, отстранявам от него нечистотии или излишни неща. *Изчиствам праха от мебелите. Изчиствам пода. Специална климатична инсталация непрекъснато изчиства въздуха.*

— **почиствам, очиствам, прочиствам, чистя** *несв.*, **пречиствам**

ант. → ***измърсявам***, замърсявам, изцапвам, оцапвам, намърсявам, омърсявам, измацвам, намацвам, омацвам, наплесквам, оплесквам, изцапотвам, измърлям, намърлям, омърлям, изклепвам, наклепвам, оклепвам

ИЗЧИСТЕН – вж. **чист** 1. знач.

ИЗЧИТАМ – вж. **прочитам** 1. знач.

ИЗЧОВЪРКВАМ – вж. **изчоплям** 1. знач.

ИЗЧОПЛЯМ – 1. С чоплене изваждам, махам нещо от някъде. *С нож изчоплих сачмата, забита в стената.*

— **изчовърквам, отчоплям, очоплям**

2. *прен. разг.* вж. **изтръгвам** 1. знач.

ИЗЧУВАМ *диал.* – вж. **отглеждам** 1. знач.

ИЗЧУКВАМ – вж. **почуквам**

ИЗЧУПВАМ *разг.* – вж. **изпочупвам**

ИЗЧУШКВАМ *разг.* – 1. вж. **изронвам** 3. знач.;

2. *прен. грубо* вж. **изпъждам** 1. знач.

ИЗШАРВАМ – вж. **изпъстрям** 1. знач.

ИЗШАРВАМ СЕ *разг.* – вж. **обривам се**

ИЗШЕПВАМ – вж. **прошепвам**

ИЗШЕПТЯВАМ – вж. **прошепвам**

ИЗШИВАМ – вж. **избродирвам**

ИЗШИЛВАМ *разг.* – вж. **заострям** 1. знач.

ИЗШИЛЕН *разг.* – вж. **заострен** 1. знач.

ИЗШУШВАМ – вж. **прошепвам**

ИЗШУШУКВАМ – вж. **прошепвам**

ИЗШЪТКВАМ – *прен. разг. грубо* вж. **изпъждам**

1. знач.

ИЗЩУКВА МИ *разг.* – вж. **забравям** 1. знач.

ИЗЯВА – вж. **проява** 1. и 2. знач.

ИЗЯВЕН – вж. **признат**

ИЗЯВЛЕНИЕ – Официално, публично обявяване на дадено становище по обществени въпроси, обикн. от отговорно лице. *Изявление на президента. Изявление от името на парламентарната група на социалистите.*

— **декларация, заявление** *книж. рядко,* **изказване** *разш.*

ИЗЯВЯВАМ – 1. вж. **изразявам** 1. знач.;

2. вж. **показвам** 2. знач.;

3. вж. **заявявам** 1. и 2. знач.

ИЗЯВЯВАМ СЕ – вж. **проявявам се** 3. знач.

ИЗЯЖДАМ – 1. Поглъщам докрай някаква храна. *Цял хляб изяде. Набързо изяде закуската си. Децата изяли баницата.*

— **изгълтвам, излапвам** *разг.,* **олапвам** *разг.,* **изплюсквам** *разг. грубо,* **оплюсквам** *разг. грубо,* **изкльопвам** *простонар. грубо,* **изгризквам** *разг.,* **опапвам** *разг. ирон.,* **изпапвам** *разг. ирон.,* **омахвам** *разг. ирон.,* **изпуквам** *прен. разг. грубо,* **опуквам** *разг. грубо,* **изпрасквам** *разг. грубо,* **опрасквам** *разг. грубо,* **изкусвам** *диал.*

2. За молци и др. – правя тъкан на дупки. *Молците са ми изяли вълнения пуловер.*

— **прояждам**

3. *прен. разг.* вж. **прахосвам** 1. знач.;

4. *прен. разг.* вж. **унищожавам** 2. знач.;

5. *прен. разг.* вж. **уморявам** 1. знач.

V удрям кътника на нещо *разг.,* удрям (тегля) един зъб *разг.* към 1. знач.

ИЗЯЖДАМ СЕ *разг.* – вж. **изтормозвам се**

ИЗЯСНЕНИЕ – вж. **обяснение**

ИЗЯСНЕНОСТ – вж. **яснота** 1. знач.

ИЗЯСНИТЕЛЕН – вж. **обяснителен**

ИЗЯСНЯВАМ – 1. вж. **обяснявам** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **излагам** 4. знач.;

3. вж. **избистрям** 2. знач.

ИЗЯСНЯВАМ СЕ – 1. За идеи, мисли, чувства и под. – придобивам определена форма, вид, ставам напълно ясен. *Идеята за творбата напълно се изясни в съзнанието му.*

— **избистрям се** *прен.,* **кристализирам** *прен. книж.,* **изкристализирам** *прен. книж.*

2. вж. **прояснявам се** 1. знач.

ИЗЯСНЯВАМ СИ – вж. **разбирам** 1. знач.

ИЗЯЩЕН *книж.* – 1. вж. **изискан** 1. знач.;

2. вж. **слаб** 5. знач.;

3. вж. **тънък** 1. знач.

ИЗЯЩЕСТВО *книж.* – вж. **изисканост** 1. знач.

ИЗЯЩНОСТ *книж.* – вж. **изисканост** 1. знач.

ИКИНДИЯ *нар.* – вж. **надвечер**

ИКОНОГРАФ – вж. **иконописец**

ИКОНОМИКА – Система на обществено производство, разпределение и потребление. *Развита икономика.*

— **стопанство**

ИКОНОМИСВАМ – вж. **пестя** 1. и 2. знач.

ИКОНОМИСВАНЕ – вж. **икономия** 1. знач.

ИКОНОМИЧЕН – 1. Който е свързан с изразходване на малко средства, суровини, материали, енергия и под. *Този бойлер е много икономичен, изразходва малко електроенергия. Икономично използване на автомобилния транспорт.*

— **пестелив**

ант. → ***неикономичен***

// Който е свързан с пестене, икономии. *Икономичен живот.*

— **пестелив, скъпернически**

ант. → ***разточителен***, прахоснически, разсипнически

2. вж. **пестелив** 1. знач.;

3. вж. **евтин** 2. знач.

ИКОНОМИЧЕСКИ – Който се отнася до стопанството, производството, търговията, потреблението и др. в дадена страна, район. *Икономически причини. Икономическо развитие. Икономическа криза. Икономически проблеми.*

— **стопански, народностопански** *рядко*

ИКОНОМИЧНОСТ – вж. **пестеливост**

ИКОНОМИЯ – 1. Запазване на част от определени за употреба, за изразходване средства, суровини, енергия и др. *Трябва да се въведе режим на икономия. Икономия на електричество.*

— **пестене, спестяване, икономисване**

ант. → ***разхищение***, разхищаване, разсипничество, разсипия, прахосване, пилеене

2. вж. **пестеливост**

ИКОНОПИСЕЦ – Лице, което се занимава с рисуване на икони. *Иконописецът на тази икона е неизвестен.*

— **зограф, иконограф, изограф** *остар.*

ИЛАЧ *простонар.* – вж. **лекарство**

ИЛЮЗИЯ – 1. Напразна надежда, мечта, която не може да се сбъдне. *Мразя празните илюзии. Живея с илюзии. Светлите надежди започват да изглеждат илюзии.*

— **химера** *книж.,* **мираж** *прен. книж.*

2. вж. **заблуда** 1. знач.

V сапунен мехур *разг.* към 1. знач.

ИЛЮЗОРЕН *книж.* – 1. Който е недействителен, нереален, основан на заблуждение. *Илюзорни мечти. Илюзорни надежди.*

— **химерен** *книж.,* **миражен** *книж.,* **призрачен**

2. вж. **въображаем**

ИЛЮЗОРНОСТ *книж.* – Недействителност, нереалност на нещо. *Белотата на планината ме смая със своята илюзорност.*

— **химеричност** *книж.,* **миражност** *книж.,* **призрачност**

ИЛЮМИНАЦИЯ – Силно, ярко осветяване на улици, разноцветни светлини от запалващи се във въздуха ракети и под. по случай някакъв празник, тържество. *Небето бе озарено от илюминациите. Тържествена вечер с илюминации.*

— **фойерверк, заря**

ИЛЮСТРАТИВЕН – Който служи за зрително възприемане и по-лесно внушаване, разбиране, запомняне на нещо. *В учебника е включен и илюстративен материал.*

— **нагледен**

ИЛЮСТРАЦИЯ – вж. **пример** 2. знач.

ИЛЮСТРИРАМ – вж. **онагледявам**

ИМАГИНЕРЕН *книж.* – вж. **въображаем**

ИМА *безл.* – вж. **съществувам** 1. знач.

ИМАМ – 1. Собственик съм на нещо. *Имам вила. Имам няколко декара земя. Имам кола.*

— **притежавам, владея**

ант. → ***нямам***

2. Притежавам в достатъчно количество нещо, за да го ползвам. *Имам пари и мога да ти услужа. Имам достатъчно време.*
— **разполагам**[2] *(с)*
ант. → ***нямам***
3. Налице е у мен. *Имам смелост. Имам власт.*
— **притежавам**
// Отличавам се с някакво качество, някаква особеност. *Имам необикновена дарба. Имам голяма физическа сила.*
— **притежавам, обладавам** *книж.*
ант. → ***нямам***
4. Налице е по отношение на мен. *Имам добро здраве. Имам авторитет.*
— **ползвам се** *(с)*, **радвам се** *(на) прен.*
ант. → ***нямам***
5. Взел съм, наел съм някого на служба, на работа при мене срещу заплащане. *Те имат слугиня вкъщи. Имам две работнички.*
— **държа** *прен. разг.*
ант. → ***нямам***
6. *В съчет. със същ.* вж. **боледувам**

ИМА МЕ – 1. вж. **съществувам** 2. и 3. знач.;
2. вж. **намирам се** 2. знач.

ИМАМ СЕ – вж. **смятам се**

ИМАНЕ – 1. вж. **съкровище**;
2. вж. **имот** 1. знач.

ИМЕ – 1. вж. **название**;
2. вж. **репутация**

ИМЕНИЕ – 1. вж. **чифлик**;
2. вж. **имот** 2. знач.

ИМЕНИТ – вж. **виден**

ИМЕНИТОСТ – вж. **знаменитост**

ИМЕННО – вж. **точно** 2. знач.

ИМЕНУВАМ *книж.* – вж. **наричам**

ИМЕНУВАМ СЕ (ИМЕНУВАТ МЕ) *книж.* – вж. **казвам се**

ИМЕНЯК *разг.* – вж. **съименник**

ИМИГРАНТ – вж. **заселник**

ИМИГРИРАМ – вж. **заселвам се**

ИМИДЖ *нежел.* – 1. вж. **репутация**;
2. вж. **представа** 2. знач.

ИМИТАТИВЕН *книж.* – вж. **подражателен** 1. знач.

ИМИТАТОР – вж. **подражател** 2. и 3. знач.

ИМИТАТОРСКИ – вж. **подражателен** 2. знач.

ИМИТАЦИОНЕН – вж. **подражателен** 1. знач.

ИМИТАЦИЯ – 1. Несполучливо подражание на нещо, без да се стига до неговата същност, сила. *Често сме свидетели на имитация на демократизъм. Изпълнението беше имитация на народна песен.*
— **пародия** *прен.*
2. Точно, сполучливо възпроизвеждане на звуци, движения и др. на други хора, животни и пр. *Изненада ме умелата му имитация на лай на кучета.*
— **имитиране, подражаване**
3. вж. **подправяне**;
4. вж. **фалшификат**

ИМИТИРАМ – 1. За предмет, материал – много приличам на друг, без да притежавам основните му качества, свойства. *Пластмасовите плоскости сполучливо имитираха дърво. Палтото е от изкуствена материя, която имитира кожа.*
— **наподобявам, пунтирам** *жарг.*
2. вж. **подражавам** 1. знач.

ИМИТИРАНЕ – 1. вж. **имитация** 2. знач.;
2. вж. **подправяне**

ИМОТ – 1. Всичко, което притежава в материален смисъл едно лице. *Страстта да трупа имот все повече го завладяваше. Имотите на всички задържани ще бъдат проверявани. Този имот е придобит по нечестен начин.*
— **имущество, състояние, богатство** *разг.*, **имане**
2. Земя, територия, която се притежава от някого. *Никой няма право без разрешение да влиза в чужд имот. Тази гора е общински имот.*
— **собственост, владение, имение**
3. Обработваема площ, която се използва за селскостопански нужди. *Семейството им има в Тракия обширни имоти. Той често обикаля имота си и се готви да прави чифлик.*
— **земя**

ИМОТЕН – 1. вж. **богат** 1. знач.;
2. вж. **имуществен** 1. знач.

ИМОТНОСТ – вж. **богатство** 2. знач.

ИМПЕРАТИВ – *прен. книж.* вж. **изискване** 1. знач.

ИМПЕРАТИВЕН *книж.* – 1. вж. **заповеден** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **категоричен** 1. знач.

ИМПОЗАНТЕН *книж.* – вж. **величествен** 1. и 2. знач.

ИМПОЗАНТНОСТ *книж.* – вж. **величественост** 1. и 2. знач.

ИМПОНИРАМ *книж.* – вж. **харесвам се**

ИМПОРТ *книж.* – вж. **внос** 1. знач.

ИМПОРТЕН *книж.* – вж. **вносен** 1. и 2. знач.

ИМПОРТИРАМ *книж.* – вж. **внасям** 2. знач.

ИМПОРТЬОР *книж. рядко* – вж. **вносител** 1. знач.

ИМПУЛС *книж.* – вж. **подтик**

ИМПУЛСИВЕН *книж.* – вж. **несдържан** 1. знач.

ИМПУЛСИВНОСТ *книж.* – вж. **несдържаност**

ИМПУЛСИРАМ *книж.* – вж. **насърчавам**

ИМУНИТЕТ – 1. *мед.* Устойчивост на организма към някои болести. *Имунитетът на организма към някои заразни болести е свързан преди всичко със свойството на кръвта да образува противотела.*
— **невъзприемчивост**
ант. → ***податливост***
2. Специален статут на някои лица. *Дипломатически имунитет. Депутатски имунитет.*
— **неприкосновеност**

ИМУЩЕСТВЕН – 1. Който се отнася до имущество, имот. *Имуществени отношения. Имуществено неравенство.*
— **имотен**
2. вж. **материален** 3. знач.

ИМУЩЕСТВО – 1. вж. **собственост** 2. знач.;
2. вж. **имот** 1. знач.

ИНАК – вж. **другояче**

ИНАКЪВ – Който не е такъв като някой определен, известен или като останалите. *Този телевизор е по-инакъв от останалите. Тук обичаите са по-инакви.*
— **друг, различен, онакъв** *разг.*
ант. → ***такъв***, подобен, същият

ИНАТ *разг.* – 1. *неодобр.* вж. **неотстъпчивост**;
2. *пренебр.* вж. **дебелоглавец**;
3. *като прил. неодобр.* вж. **неотстъпчив** 1. знач.

ИНАТЛИВ *разг. неодобр.* – вж. **неотстъпчив** 1. знач.

ИНАТЛИВОСТ *разг.* – вж. **неотстъпчивост**

ИНАТЛИЯ *простонар.* – 1. вж. **неотстъпчив** 1. знач.;
2. *като същ.* вж. **дебелоглавец**

ИНАТЛЪК *простонар.* – вж. **неотстъпчивост**

ИНАТЧИЯ *разг.* – вж. **дебелоглавец**
ИНАТЯ СЕ *разг.* – вж. **упорствам**
ИНАЧЕ – вж. **другояче**
ИНВАЗИЯ *книж.* – 1. вж. **нашествие** 1. знач.;
2. вж. **наплив**
ИНВЕСТИРАМ – 1 Предоставям капитал за нещо. *Фирмата му е инвестирала доста средства в изграждането на завода.*
— **влагам**
2. вж. **финансирам**
ИНВЕСТИЦИЯ – Дългосрочно влагане на капитали в промишлени, селскостопански, транспортни и други предприятия, в строежи и пр. *Необходими са значителни инвестиции за построяването на автомагистралата.*
— **капиталовложение** *обикн. мн.*
ИНДЕКС – вж. **показалец**
ИНДИВИД – вж. **личност**
ИНДИВИДУАЛЕН – 1. вж. **личен**[1] 1. знач.;
2. вж. **самостоятелен** 3. знач.
ИНДИКАЦИЯ *книж.* – вж. **признак**
ИНДИРЕКТЕН *книж.* – вж. **косвен** 1. и 2. знач.
ИНДИФЕРЕНТЕН *книж.* – вж. **равнодушен** 1. и 2. знач.
ИНДИФЕРЕНТНОСТ *книж.* – вж. **равнодушие** 1. и 2. знач.
ИНДУСТРИАЛЕН – вж. **промишлен**
ИНДУСТРИЯ – вж. **промишленост**
ИНЕРТЕН *книж.* – вж. **бездеен** 1., 2. и 3. знач.
ИНЕРТНОСТ – вж. **бездействие** 1. знач.
ИНЖЕКТИРАМ – вж. **впръсквам** 1. и 2. знач.
ИНИЦИАТИВА – 1. Идея, подбуда за започване на някаква дейност. *По негова инициатива се свиква това събрание.*
— **почин**
// Самата дейност или проява, която някой замисля и предприема, започва да върши. *Организират се много полезни инициативи. Инициативата да засадим дръвчета бе добра, но не се осъществи.*
— **начинание, почин**
2. вж. **инициативност**
ИНИЦИАТИВЕН – Който проявява инициатива, който е богат с инициативи. *Има инициативни хора, които биха могли да организират това празненство.*
— **предприемчив**
ант. → ***неинициативен***, непредприемчив, безинициативен
ИНИЦИАТИВНОСТ – Способност или възможност за самостоятелни действия. *Проявявам инициативност.*
— **предприемчивост, инициатива**
ант. → ***неинициативност***, непредприемчивост, безинициативност
ИНИЦИАТОР – 1. Лице, което предприема, започва нещо и обикновено дава идея за него. *Той е един от инициаторите за създаването на клуба.*
— **начинател** *книж.*
2. вж. **вдъхновител** 1. знач.
ИНКВИЗИРАМ *книж.* – вж. **измъчвам** 1. знач.
ИНКВИЗИТОР *книж.* – вж. **мъчител**
ИНКВИЗИЦИЯ – *разш.* вж. **мъчение** 1. знач.
ИНКУБАТОР – 1. Инсталация за изкуствено мътене на птици. *В помещението има инкубатор, в който от яйцата се излюпват пилета.*
— **люпилня**
2. *прен.* вж. **развъдник** 2. знач.
ИНОВАТИВЕН *книж.* – вж. **новаторски**
ИНОВАЦИЯ *книж.* – вж. **новост**
ИНОЗЕМЕЦ *книж. остар.* – вж. **чужденец**
ИНОК *старин.* – вж. **монах**
ИНОСКАЗАНИЕ *книж.* – вж. **алегория**
ИНОСКАЗАТЕЛЕН *книж.* – вж. **алегоричен**
ИНОСТРАНЕН *книж. остар.* – вж. **чуждестранен**
ИНОЧЕСКИ *старин.* – вж. **монашески**
ИНСЕКТ – вж. **насекомо**
ИНСИНУАЦИЯ *книж.* – вж. **сплетня**
ИНСИНУИРАМ *книж.* – вж. **интригантствам**
ИНСПЕКТИРАМ – Осъществявам надзор, контролирам правилното изпълнение на служебни и обществени задължения. *Пратиха го да инспектира работата на ведомството.*
— **обследвам** *книж.*
ИНСПИРАТОР *книж.* – 1. вж. **вдъхновител** 1. знач.;
2. вж. **подстрекател**
ИНСПИРАЦИЯ *книж.* – вж. **вдъхновение** 1. знач.
ИНСПИРИРАМ *книж.* – 1. вж. **въодушевявам**;
2. вж. **подтиквам**
ИНСТАЛИРАМ – 1. вж. **поставям** 2. знач.;
2 *разг.* вж. **настанявам** 1. знач.
ИНСТАЛИРАМ СЕ *разг. ирон.* – вж. **настанявам се** 1. знач.
ИНСТИНКТ – Вродена, независима от опита способност у човека и животните да извършват биологически полезни за индивида и потомството му действия. *Инстинкт за самосъхранение. Природен инстинкт.*
— **нагон**
ИНСТИНКТИВЕН – вж. **несъзнателен** 1. знач.
ИНСТИНКТИВНО – вж. **машинално**
ИНСТИТУЦИЯ – вж. **учреждение**
ИНСТРУКЦИЯ – 1. вж. **напътствие**;
2. вж. **упътване**
ИНСТРУМЕНТ – 1. Предмет, който служи да се направи нещо. *Химикалката е инструмент за писане. Липсват ми някои инструменти за работа. Нямам инструмент, с който да разкопая градината.*
— **сечиво, оръдие, средство**
2. вж. **уред**
ИНСУЛТ *мед.* – Мозъчен кръвоизлив със загуба на съзнание и парализа. *След прекарания инсулт трудно ще се възстанови.*
— **апоплексия** *мед.*, **удар** *разг.*, **дамла** *простонар.*
ИНСЦЕНИРАМ – Представям, нагласям нещо така, че да прикрия или изопача истината, да заблудя. *Инсценирам нападение. Историята с бягството ѝ от къщи е инсценирана.*
— **монтирам** *прен.*, **скалъпвам** *разг.*, **скроявам** *прен.*
ИНСЦЕНИРОВКА – Целенасочено нагласяване на факти, действия, за да се прикрие или изопачи нещо. *Всички подозираха, че припадъкът ѝ е инсценировка.*
— **монтаж** *прен.*, **постановка** *прен.*
ИНТЕГРАЦИЯ *книж.* – 1. вж. **обединение** 1. знач.;
2. вж. **приобщаване**
ИНТЕГРИРАМ *книж.* – 1. вж. **обединявам** 1. знач.;
2. вж. **приобщавам**
ИНТЕГРИРАМ СЕ *книж.* – вж. **обединявам се** 1. знач.
ИНТЕГРИРАН *книж.* – вж. **обединен** 1. знач.

ИНТЕГРИРАНЕ *книж.* – 1. вж. **обединение** 1. знач.;
2. вж. **приобщаване**
ИНТЕГРИТЕТ *книж.* – вж. **цялост** 2. знач.
ИНТЕЛЕКТ *книж.* – вж. **ум** 1. знач.
ИНТЕЛЕКТУАЛЕН – 1. Който се отнася до ума, интелекта. *Интелектуална дейност. Хора на интелектуалния труд.*
— **умствен**
2. вж. **духовен** 1. знач.
ИНТЕЛИГЕНТЕН – 1. Който е с развит интелект, има подвижен и гъвкав ум. *Детето е природно интелигентно.*
— **умен, схватлив**
ант. → ***глупав***, тъп, гламав, скудоумен, тъпоумен, тъпоглав
// Който изразява природен ум. *Интелигентно лице. Интелигентен поглед.*
— **умен, буден** *прен.*, **събуден** *прен.*
ант. → ***глупав***, тъп, тъпоумен
// ***заспал***
2. вж. **образован** 1. знач.
ИНТЕНЗИВЕН *книж.* – вж. **напрегнат** 1. знач.
ИНТЕНЗИВНО *книж.* – вж. **усилено**
ИНТЕНЗИВНОСТ *книж.* – 1. Степен на напрежение, на проява, на въздействие. *Интензивност на звук. Интензивност на радиация. Интензивност на чувства.*
— **сила, интензитет** *книж.*
2. вж. **динамика** 2. знач.
ИНТЕНЗИТЕТ *книж.* – вж. **интензивност** 1. знач.
ИНТЕРВАЛ – 1. Времето между две действия, явления. *В интервала между двете гласувания се разгоря ожесточен спор. Интервалите между ударите на чука ставаха все по-дълги.*
— **промеждутък, пауза** *разш.*, **пролука** *прен.*, **междина** *остар.*
2. вж. **разстояние** 2. знач.
ИНТЕРВЕНИРАМ *книж.* – вж. **намесвам се** 1. знач.
ИНТЕРВЕНТ – вж. **агресор**
ИНТЕРВЕНЦИЯ *книж.* – вж. **намеса** 1. знач.
ИНТЕРВЮ – вж. **събеседване** 1. знач.
ИНТЕРЕС – 1. Предизвикано желание и стремеж за опознаване на нещо. *Разглеждах изложбата с голям интерес. Слушам с интерес. Той не прояви никакъв интерес към проекта ми.*
— **внимание, заинтересованост**
ант. → ***безразличие***, равнодушие, незаинтересованост, безучастие, индиферентност, дезинтересираност
// Стремеж, силно желание да се научи, разбере, узнае нещо. *Всички го гледаха с интерес. С остроумните си забележки искаше да предизвика интереса на събеседниците си. Пиесата не събуди интереса на зрителите.*
— **любопитство**
ант. → ***досада***, отегчение, скука
2. *Само мн.* Извоювани или предполагаеми искания. *Ще браним своите законни интереси. Ще отстояваме интересите си. Накърнени са интересите на гражданите.*
— **права**
3. вж. **полза** 1. знач.
ИНТЕРЕСЕН – 1. Който предизвиква интерес. *Интересен факт. Интересен случай. Интересни предложения.*
— **любопитен, интригуващ** *книж.*, **куриозен** *книж.*
ант. → ***безинтересен***, скучен, отегчителен, досаден, дотеглив, неинтересен
2. Който задържа вниманието със съдържанието си. *Интересен роман. Интересен разговор. Интересен филм.*
— **занимателен, увлекателен, интригуващ** *книж.*
ант. → ***безинтересен***, скучен, неинтересен, банален, тривиален
ИНТЕРЕСУВАМ – Привличам вниманието, възбуждам нечий интерес. *Този въпрос живо ме интересува. Интересува ме съдбата на това дете.*
— **занимавам, интригувам**
ИНТЕРЕСУВАМ СЕ – 1. Проявявам интерес. *Хората се интересуват, искат да знаят истината.*
— **любопитствам**
2. Внимателно наблюдавам поведението на някого или развитието на нещо, осведомявам се за нещо. *Интересувам се от събитията. Интересуваш ли се от политика?*
— **следя**
ИНТЕРЕСЧИЙСТВО *разг.* – вж. **користолюбие**
ИНТЕРЕСЧИЯ *разг.* – вж. **користолюбец**
ИНТЕРНАТ – вж. **пансион**
ИНТЕРНАЦИОНАЛЕН – 1. вж. **международен** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **общочовешки**
ИНТЕРНЕТ – Световна компютърна връзка за обмен на електронни съобщения, мултимедийна и систематизирана информация, както и за комуникация. *Имам високоскоростен интернет. Протестът на природозащитниците е организиран чрез интернет. Нужната ми информация намерих в интернет.*
— **нет** *разг.*, **мрежата** *разг.*, **уеб** *разг.*
ИНТЕРНИРАМ – вж. **изселвам**
ИНТЕРНИСТ – вж. **терапевт**
ИНТЕРПРЕТАТОР *книж.* – вж. **тълкувател**
ИНТЕРПРЕТАЦИЯ *книж.*– вж. **коментар** 1. знач.
ИНТЕРПРЕТИРАМ *книж.* – вж. **коментирам** 1. знач.
ИНТЕРПРЕТИРАНЕ *книж.* – вж. **коментар** 1. знач.
ИНТИМЕН – 1. Който е присъщ само за някого, за неговите мисли и чувства и обикновено не се знае от други. *Интимен живот. Интимни чувства.*
— **личен[1], съкровен, частен**
2. вж. **задушевен** 1. знач.;
3. вж. **любовен** 1. знач.;
4. вж. **емоционален** 2. знач.;
5. вж. **фамилиарен**
ИНТИМНИЧА – Проявявам интимност, отнасям се с някого като към по-близък, *отколкото* ми е в действителност. *Дразня се, когато някой се опитва да интимничи с мен.*
— **фамилиарничa** *разг.*
ант. → ***официалничa***
ИНТИМНОСТ – 1. Интимни, любовни връзки обикн. между мъж и жена. *Всяка мисъл за интимност с този човек я отблъскваше.*
— **близост**
2. вж. **задушевност** 1. знач.;
3. вж. **фамилиарност**
ИНТОНАЦИЯ – Начин на речева изява, като израз на чувство, отношение, нюанс на гласа, на реч-

та. *Произнасяше думите с иронична интонация. Заканителна интонация.*
— **тон** *прен.*
// Модулация на височината на тона при произнасяне на фразата. *Интонация на речта. Интонация на изречението.*
— **мелодика** *спец.*
ИНТРИГА – вж. **сплетня**
ИНТРИГАНТ – вж. **сплетник**
ИНТРИГАНТСТВАМ – Занимавам се с интриги, клевети, сплетни, създавам интриги. *Опитва се да интригантства, като целта му е да ни скара.*
— **интригувам, инсинуирам** *книж.*, **кознодействам** *книж. остар.*
ИНТРИГУВАМ – 1. вж. **заинтересувам**;
2. вж. **интересувам**;
3. вж. **интригантствам**
ИНТРИГУВАЩ *книж.* – вж. **интересен** 1. и 2. знач.
ИНТРОДУКЦИЯ – вж. **въведение** 2. и 3. знач.
ИНТУИЦИЯ – *разш.* вж. **усет**
ИНФАНТИЛЕН *книж.* – Който е с детско поведение. *Вече е на години, но си остана инфантилен.*
— **недоразвит, вдетинен, недорасъл**
ИНФЕКТИРАМ – Причинявам инфекция. *Инфектирам кръв. Бактериите може да инфектират раната.*
— **заразявам**
ант. → ***дезинфектирам***, дезинфекцирам, обеззаразявам
ИНФЕКЦИОЗЕН – вж. **заразен** 2. знач.
ИНФЕКЦИЯ – Проникване в тялото на човека и животните на микроби, които причиняват болест. *Убодох си крака, не дезинфектирах раната и се получи инфекция.*
— **заразяване, зараза**
ант. → ***дезинфекция***, обеззаразяване, дезинфектиране
ИНФЛАЦИЯ – Обезценяване на парите поради прекомерно увеличаване на количеството им в обращение. *След инфлацията цените на стоките се покачиха, което води до намаляване на реалната работна заплата. Инфлацията погълна спестяванията ми.*
— **девалвация, девалоризация**
ант. → ***дефлация***
ИНФЛУЕНЦА *остар.* – вж. **грип**
ИНФЛУЕНЧАВ *разг. остар.* – вж. **грипозен**
ИНФОРМАТИВЕН *книж.* – вж. **осведомителен** 2. знач.
ИНФОРМАТОР – 1. Лице, което дава сведения, информация. *Работя на гише като информатор.*
— **осведомител**
// Лице, от което се извличат сведения. *Журналистите никога не разкриват своите информатори.*
— **източник**
2. *неодобр.* вж. **доносник**
ИНФОРМАЦИОНЕН – вж. **осведомителен** 1. знач.
ИНФОРМАЦИЯ – вж. **данни** 1. знач.
ИНФОРМИРАМ – 1. вж. **осведомявам**;
2. вж. **съобщавам** 1. знач.
ИНФОРМИРАМ СЕ – вж. **узнавам** 2. знач.
ИНФОРМИРАН – вж. **осведомен**
ИНФОРМИРАНОСТ – вж. **осведоменост**
ИНЦИДЕНТ *книж.* – вж. **произшествие** 1. знач.
ИНЦИДЕНТЕН *книж.* – 1. вж. **случаен** 1. знач.;
2. вж. **непостоянен** 1. знач.
ИНЯ *диал.* – вж. **скреж**
ИРАЦИОНАЛЕН *книж.* – 1. вж. **необясним**;
2. *рядко* вж. **нерационален**
ИРЕАЛЕН *книж.* – вж. **въображаем**
ИРИС – вж. **перуника**
ИРОНИЗИРАМ – вж. **осмивам**
ИРОНИЧЕН – вж. **подигравателен**
ИРОНИЧНОСТ *рядко* – вж. **насмешка**
ИРОНИЯ – вж. **насмешка**
ИСКАМ – 1. Имам желание за нещо. *Искам да спя. Искам да пия вода. Не искам да ям. Не искам да гледам телевизия.*
— **желая, ща, рача** *нар. (обикн. с отрицание)*, **сакам** *диал.*
2. вж. **настоявам** 1. знач.;
3. вж. **изисквам** 1. знач.
ИСКА МИ СЕ – Имам голямо желание за нещо. *Иска ми се да отида на море.*
— **ще ми се, ревне ми се** *нар.*
ИСКА СЕ *безл.* – вж. **трябва**
ИСКАН – вж. **желан** 2. знач.
ИСКАНЕ – 1. вж. **желание** 2. и 3. знач.;
2. вж. **заявка**
ИСКАРИОТ *пренебр. рядко* – вж. **предател**
ИСКАРИОТСКИ *пренебр. рядко* – вж. **предателски**
ИСКРА – 1. Малка светеща частица от нещо, което гори. *Искри от огън. Електрическа искра.*
— **свитка** *диал.*
2. *прен.* вж. **проблясък**;
3. *прен. само мн.* вж. **отблясък** 1. знач.
ИСКРЕН – 1. Който не скрива мислите, намеренията си, казва докрай това, което мисли. *Искрен човек. Искрен приятел.*
— **откровен, прям, чистосърдечен, открит, неприкрит, безхитростен** *книж.*
ант. → ***неискрен***, лицемерен, двуличен, притворен, фалшив
2. Който изразява истинските мисли, чувства на някого. *Искрен отговор. Искрен разговор. Искрено признание. Искрени отношения.*
— **чистосърдечен, откровен, непресторен, непритворен** *книж. рядко*, **безхитростен** *книж.*
ант. → ***неискрен***, лицемерен, притворен, престорен, фалшив
V с открито сърце *разг.*, с открита душа *разг.* към 1. знач.
ИСКРЕНОСТ – Качество на искрен, наличие или проява на истински, неподправени мисли и чувства. *Той искаше да ме предразположи със своята искреност. Искреност в отношенията.*
— **откровеност, прямота, чистосърдечност, чистосърдечие, откритост, неприкритост, безхитростност** *книж.*
ант. → ***лицемерие***, двуличие, двуличност, неискреност, притворство, фалш, йезуитство, фарисейство, йезуитщина, фарисейщина, демагогия
ИСКРИСТ – *прен.* вж. **блестящ** 1. знач.
ИСКРОМЕТЕН *поет.* – вж. **блестящ** 1. знач.
ИСКРЯ *поет.* – вж. **блестя** 1. и 3. знач.
ИСКРЯЩ – вж. **блестящ** 1. знач.
ИСЛЯМ – вж. **мюсюлманство**
ИСЛЯМСТВО – вж. **мюсюлманство**
ИСПОЛИН – вж. **великан** 1., 2. и 3. знач.
ИСПОЛИНСКИ – вж. **грамаден** 1. знач.
ИСТИНА – Нещо, което съответства на действител-

ността, на фактите. *Кажи ми истината, не ме лъжи. Обичам истината и мразя лъжата. Понякога истината боли.*
— **правда**
ант. → ***лъжа***, неистина, измислица, измишльотина
// ***заблуда***, заблуждение, лъжа, измама, илюзия, мираж
// *Като нареч. разг.* вж. **наистина** 3. *знач.*
ИСТИНЕН *книж.* – вж. **достоверен** 1. знач.
ИСТИННОСТ *книж.* – 1. вж. **достоверност**;
2. вж. **автентичност** 2. знач.
ИСТИНСКИ – 1. Който съответства на действителността, фактите, истината. *Истинска случка. Това е истинското му име. Истинската причина за развода е друга. Истинска демокрация. Истинска опасност.*
— **действителен, същински, реален, фактически, автентичен** *книж. огр.*
ант. → ***измислен***, недействителен, нереален, несъществуващ
// ***мним***, привиден, фиктивен, фалшив
2. Който не е подправен, а е в своя естествен, природен вид. *Истински перли. Истинско злато. Истинско чувство. Истинска радост.*
— **същински, автентичен** *книж.*, **неподправен**
ант. → ***подправен***, фалшив, менте
// ***мним***, привиден, фалшив
// Който е добит, извлечен от природата или е произведен по естествен път, от природни продукти, без подправяне и примеси. *Истински шоколад. Истински парфюм. Истински френски коняк. Истинско вино.*
— **натурален, неподправен, автентичен** *книж.*, **чист** *прен.*
ант. → ***подправен***, фалшив, менте
3. Който по външност или по същност е някакъв или е като друг. *Умението да радваш хората е истинско изкуство. Той е истински герой. Истински глупак. Истински артист. Истинска клевета.*
— **същински, цял, същ, формен** *разг.*, **чист** *прен. разг.*
ант. → ***мним***, квази
4. вж. **достоверен** 1. знач.;
5. вж. **ро̀ден** 1. знач.
ИСТОРИЧЕСКИ – вж. **епохален**
ИСТОРИЯ – 1. Ход, развитие на нещо. *История на бунта.*
— **летопис** *прен.*
2. Разказ за някакво събитие, за случка, произшествие, приключение и под. *Той ми разказа покъртителната история на сирачето.*
— **повест** *разш.*
3. вж. **минало**
ИЩАХ *нар.* – 1. вж. **апетит** 1. знач.;
2. вж. **желание** 1. знач.

Й

ЙЕЗУИТ – *прен. книж.* вж. **лицемер**
ЙЕЗУИТСКИ – *прен. книж.* вж. **лицемерен** 2. знач.
ЙЕЗУИТСТВО – *прен. книж.* вж. **лицемерие**
ЙЕЗУИТЩИНА *книж.* – вж. **лицемерие**
ЙЕРАРХИЯ – Определен ред на длъжностите в учреждение, управление, при който по-долните чинове по служба се подчиняват на по-горните. *Не спазва служебната йерархия. Административна йерархия.*
— **подчиненост, подчинение, субординация** *книж.*, **чиноначалие** *книж. остар.*
ЙЕРЕЙ – вж. **свещеник**
ЙЕРОГЛИФИ – *прен. разг.* вж. **драскулка** 1. знач.

К

КАБА *простонар.* – вж. **изнежен** 1. знач.
КАБАРДИСВАМ *разг.* – вж. **втасвам** 1. знач.
КАБАРЕ – Нощно увеселително заведение, ресторант с развлекателна програма. *Влязохме в едно кабаре и се веселихме до зори.*
— **бар, вариете**
КАБАХАТ *диал.* – вж. **вина** 1. знач.
КАБЕЛ – Изолирана метална гъвкава нишка, употребявана като електропроводник. *По стените се виждат кабели. Краищата на кабелите бяха оголени.*
— **жица**
КАБИНЕТ *книж.* – вж. **правителство**
КАВАЛЕР – вж. **джентълмен**
КАВАЛЕРИЯ – вж. **конница**
КАВАЛЕРСКИ – вж. **благороден** 2. знач.
КАВАЛЕРСТВО – вж. **благородство** 2. знач.
КАВАЛКАДА *книж.* – *разш.* вж. **шествие**
КАВАРДИСВАМ – вж. **запържвам** 1. и 2. знач.
КАВГА *разг.* – вж. **разпра** 1. и 2. знач.
КАВГАДЖИЯ *разг.* – вж. **скандалджия**
КАДЕЖ *нар.* – вж. **дим**
КАДРО *простонар.* – вж. **снимка**
КАДРОСВАМ *простонар.* – вж. **снимам**
КАДЪРЕН *разг.* – 1. вж. **годен** 1. знач.;
2. вж. **даровит** 1. знач.
КАДЪРНОСТ *разг.* – вж. **годност** 1. знач.
КАДЯ *несв.* – 1. вж. **прекадявам**;
2. *разг.* вж. **опушвам** 1. знач.
КАЕНЕ – вж. **разкаяние**
КАЖИ-РЕЧИ *разг.* – вж. **почти** 2. и 3. знач.
КАЗАН – вж. **изречен** 1. знач.
КАЗАНДЖИЙСТВО – вж. **медникарство**
КАЗАНДЖИЯ – Лице, което изработва и продава медни съдове.
— **медникар, котлар, бакърджия** *разг.*
КАЗВАМ – 1. Изразявам гласно мислите си. *Всички казват, че зимата ще бъде студена. Лекарят каза, че вече съм здрав. Каза ми нещо, но не го чух добре. Казвай какво знаеш по този въпрос.*
— **говоря** *несв.*, **приказвам** *несв.*, **река** *св.*, **викам** *несв. разг.*, **думам** *несв. разг.*, **хортувам** *несв. нар.*, **веля** *несв. диал.*
ант. → ***мълча***, немея, трая
2. Произнасям думи. *През цялата вечер тя не каза нито дума. Ако каже нещо, ще го убият. Старецът каза нещо тихо, но никой не го чу.*
— **проговарям, продумвам, обаждам се, издумвам, изричам, река** *св.*, **промълвям, гъкам** *разг. (с отриц. и условен и др. съюз)*
ант. → ***мълквам***, замълчавам, замлъквам, смълчавам се, умълчавам се, занемявам, онемявам
3. вж. **изговарям** 1. знач.;
4. вж. **съобщавам** 1. и 2. знач.;
5. вж. **споменавам** 1. знач.;
6. вж. **наричам**
V отварям уста<та си> *разг.*, отлепвам език *разг.*, отварям си човката (плювалника) *жарг.* към 2. знач.
КАЗВАМ СЕ – Имам, нося име. *Казвам се Иван. Как се казва тази река?*
— **наричам се, назовавам се, именувам се (именуват ме)** *книж.*, **викам се (викат ме)** *разг.*, **зова се (зоват ме)** *книж.*
КАЗМА *диал.* – вж. **търнокоп**
КАЗЪН *старин.* – вж. **наказание**
КАИК *остар.* – вж. **лодка**
КАИШ *разг.* – 1. вж. **ремък**;
2. вж. **колан** 1. знач.
КАЙНАК *диал.* – вж. **извор** 1. знач.
КАЙСИЯ – Овощно дърво от семейство Розоцветни с ароматни плодове със сладки ядки в костилката.
— **зарзала**
КАКАВАНИН *простонар.* – вж. **негодник** 1. знач.
КАКАНИЖА *разг. ирон.* – вж. **нижа** 1. знач.
КАКОФОНИЧЕН *книж.* – вж. **неблагозвучен** 2. знач.
КАКОФОНИЯ – 1. вж. **неблагозвучие**;
2. *прен. разг.* вж. **безредие** 1. и 2. знач.
КАКТО – вж. **като**
КАЛ – 1. Пръст, размекната или размита с вода. *Конят нагази в калта.*
— **тиня**
2. *простонар.* вж. **утайка**;
3. *прен. разг.* вж. **низост**
КАЛАБАЛЪК *простонар.* – 1. вж. **навалица** 1. знач.;
2. вж. **тълпа** 1. знач.
КАЛАЙ – *прен. разг.* вж. **мъмрене** 1. знач.
КАЛАЙДИСВАМ – *прен. разг.* вж. **карам се**
КАЛАМБУР – вж. **игрословие**
КАЛДЪРЪМ *нар.* – вж. **паваж**
КАЛЕ *остар.* – вж. **крепост**
КАЛЕВРИ *остар.* – вж. **обувки**
КАЛЕМ – 1. вж. **присад**;
2. вж. **масур**;
3. *простонар.* вж. **молив**
КА̀ЛЕН – Който е измърсен, изцапан с кал. *Кални обувки.*
— **изкалян, окалян, накалян**
КАЛЀН – Който е физически устойчив на студ и други неблагоприятни климатични условия или умее да преодолява трудности, да понася лишения. *Калено дете. Калено тяло. Кален боец. Кален алпинист.*
— **закален, издръжлив, изпечен** *прен. разг.*
ант. → ***изнежен***, незакален, неиздръжлив, кекав, каба
КАЛИГРАФИЯ *книж.* – вж. **краснопис**
КАЛИЛКА *разг.* – вж. **закалка**
КАЛПАВ *разг.* – 1. вж. **лош** 2. знач.;
2. вж. **негоден** 1. знач.
КАЛПАЗАНИН *разг.* – вж. **негодник** 1. знач.
КАЛТАК *разг. неодобр.* – вж. **подлец**
КАЛТАЧКА *разг. рядко* – вж. **мръсница**
КАЛУГЕР – вж. **монах**
КАЛУГЕРСКИ – вж. **монашески**
КАЛЯВАМ – вж. **закалявам** 1. и 2. знач.
КАЛЯВАНЕ – вж. **закалка**
КАЛЯМ *несв.* – 1. вж. **окалвам** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **позоря**
КАМА – Хладно оръжие, подобно на двуостър нож с къса дръжка, предназначено за мушкане. *В ръката си държеше кама.*
— **кинжал** *книж.*, **ханджар** *нар.*

КАМÀРА – вж. **куп** 1. знач.
КАМАРИЛА – *прен. неодобр.* вж. **клика**
КАМБАНАРИЯ – Черковна кула с една или повече камбани.
— **звънарница** *книж.*
КАМБУРЕСТ *диал.* – вж. **гърбав** 1. знач.
КАМПАНИЕН – вж. **стихиен** 1. знач.
КАМПАНИЙНОСТ – вж. **стихийност** 1. знач.
КАМПАНИЯ – вж. **акция** 1. знач.
КАМУФЛАЖ *книж.* – 1. вж. **маскировка** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **прикритие** 1. знач.
КАМУФЛИРАМ *воен.* – вж. **замаскирам** 1. знач.
КАМШИК – Пръчка със завързана на горния ѝ край връв или тесен ремък, с която се удря, бие. *Удрям конете с камшик.*
— **бич, нагайка** *остар.*, **гърбач** *диал.*
КАМЪШ[1] *диал.* – вж. **тръстика** 1. знач.
КАМЪШ[2] *диал.* – вж. **папур** 1. знач.
КАНАВА – *прен.* вж. **основа** 4. знач.
КАНАВКА – *разш.* вж. **изкоп**
КАНАЛ – *разш.* вж. **проток**
КАНАЛИЯ *книж.* – вж. **подлец**
КАНАП – вж. **връв** 1. знач.
КАНАПЕ – вж. **диван**
КАНАПЧИЯ *жарг.* – вж. **ленивец**
КАНАРА – вж. **скалà**
КАНАРИСТ – вж. **скалист**
КАНДИДАТ – Лице, което желае да бъде избрано, прието или назначено на някакъв пост, служба, работа и под. *Кандидат за поста директор. Кандидатите за това място са много.*
— **претендент**
КАНДИЛКАМ *разг.* – вж. **клатя**
КАНДИЛКАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **олюлявам се** 2. знач.;
2. вж. **люлея се** 1. знач.
КАНДИСВАМ *простонар.* – вж. **съгласявам се** 1. знач.
КАНДЪРДИСВАМ *простонар.* – вж. **увещавам**
КАНДЪРДИСВАНЕ *простонар.* – вж. **увещание**
КАНДЪРМА *простонар.* – вж. **увещание**
КАНИБАЛ – вж. **човекоядец**
КАНИБАЛИЗЪМ – вж. **човекоядство**
КАНИБАЛСТВО – вж. **човекоядство**
КАНОН – 1. *прен.* вж. **догма**;
2. *прен.* вж. **правило** 1. знач.
КАНТ – 1. вж. **ивица** 1. знач.;
2. вж. **ширит**;
3. вж. **ръб** 1. знач.
КАНТАР *разг.* – вж. **теглилка**
КАНТОРА – Работно помещение за административна дейност, бизнес и др. *Адвокатска кантора. Търговска кантора. Кантората на фирмата е в центъра на града.*
— **бюро, офис** *книж.*, **канцелария, писалище** *остар.*
КАНЦЕЛАРИСТ – 1. Човек, който работи в канцелария, дребен чиновник. *Той е обикновен канцелярист.*
— **писар, писарушка** *разг. пренебр.*
2. *неодобр.* вж. **бюрократ**
КАНЦЕЛАРИЯ – вж. **кантора**
КАНЦЕЛАРЩИНА *неодобр.* – 1. вж. **бюрократизъм**;
2. вж. **бумащина**
КАНЯ *несв.* – 1. Предлагам учтиво на някого да приеме нещо или да дойде някъде. *Каня на обед. Канят ме на сватба.*
— **викам** *разг.*
2. вж. **призовавам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **зова** 2. знач.
КАНЯ СЕ – вж. **възнамерявам**
КАПА *разг.* – вж. **шапка**
КАПАК – Приспособление за захлупване, затваряне на отвор на съд. *Капак на тенджера. Капак на чайник. Капак на кутия.*
— **похлупак, захлупак** *рядко*, **захлупка** *диал.*, **похлупка** *диал.*
КАПАН – 1. Специален уред с механизъм за ловене на животни. *Капан за мишки. Залагаше в гората капани и ловеше лисици.*
— **клопка**
2. *прен.* вж. **уловка**
КАПАНЧЕ *разг.* – вж. **заведение** 1. знач.
КАПАРИРАМ – вж. **предплащам**
КАПАРО – вж. **предплата**
КАПАСЪЗ<ИН> *простонар.* – вж. **безделник** 1. знач.
КАПАЦИТЕТ[1] *книж.* – 1. Производствени възможности на машина, уред и др. *Трябва по-добре да използваме капацитета на машините.*
— **мощност, сила**
// За заводи, фабрики, предприятия – възможности за производство за определен период от време. *Капацитетът на обогатителната фабрика е 750 тона руда за едно денонощие. Някои заводи не работят с пълния си капацитет.*
— **мощност**
2. *прен.* Способност за действие, реализация, която дадено лице проявява в определена област. *Вижда се, че капацитетът ѝ в научната област не е голям. Той има малък капацитет.*
— **възможности, потенциал** *прен. книж.*
КАПАЦИТЕТ[2] *книж.* – вж. **авторитет** 2. знач.
КАПВАМ – *прен. разг.* вж. **уморявам се**
КАПЕЛА *разг.* – вж. **шапка**
КАПЕР *рядко* – вж. **пират**
КАПИТАЛ – 1. вж. **пари**;
2. *разг.* вж. **богатство** 1. знач.
КАПИТАЛЕН *книж.* – вж. **важен** 1. знач.
КАПИТАЛОВЛОЖЕНИЕ *обикн. мн.* – вж. **инвестиция**
КАПИТУЛАНТ – вж. **пораженец**
КАПИТУЛАНТСТВО – вж. **пораженство**
КАПИТУЛИРАМ – *прен.* вж. **предавам се** 1. знач.
КАПИЧВАМ *диал.* – вж. **събарям** 1. знач.
КАПИЧВАМ СЕ *диал.* – вж. **падам** 2. знач.
КАПИЯ[1] *остар.* – вж. **врата** 1. знач.
КАПИЯ[2] *жарг.* – вж. **особняк**
КАПКОМЕР – Специална стъклена тръбичка, която се използва за точно отмерване на капки, обикн. при течни лекарства.
— **гутатор**
КАПНАЛ *разг.* – вж. **уморен** 1. знач.
КАПРИЗ – вж. **прищявка**
КАПРИЗЕН – 1. вж. **глезен** 1. знач.;
2. вж. **променлив** 1. знач.
КАПРИЗНИЧА – вж. **глезя се** 1. знач.
КАПСУЛИРАМ СЕ – *прен.* вж. **затварям се** 2. знач.
КАПЯ *несв.* – вж. **падам** 4. знач.
КАРАКОНДЖО *нар.* – вж. **вампир**
КАРАМ[1] – 1. Насочвам движението на превозно

средство. *Научих се да карам кола. За първи път карах камион.*
— **управлявам**
2. Придвижвам някого, нещо с превозно средство. *Качи се на колата, ще те карам на гарата. Карам въглища.*
— **возя**
3. вж. **превозвам**;
4. вж. **движа** 2. знач.;
5. *разг.* вж. **водя** 1. знач.;
6. *разг.* вж. **живея** 2. знач.

КАРАМ[2] *несв.* – 1. вж. **принуждавам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **увещавам**

КАРАМ СЕ – Отправям остри обвинения, упреци към някого, обикн. на висок глас. *Не* се *карай на детето. Баща ти пак ще ти се кара, ако се приберeш късно. Шефът ще ни се кара за несвършената работа.*
— **хокам, ругая, гълча** *разг.*, **навиквам**[2] *разг.*, **строявам** *прен. разг.*, **калайдисвам** *прен. разг.*, **мъмря, кастря** *прен. разг.*, **конфузя** *разг. рядко*, **дера** *прен. разг.*, **пиля** *жарг.*
V държа (чета) конско <евангелие> *разг.*, тегля (дръпвам) едно конско *разг.*, тегля (дръпвам) един калай *разг.*, вдигам пàра (гири) *разг.*, строявам в две редици *разг.*, режа като кисела краставица *разг.*, правя на нищо <и никакво> *разг.*, правя <на> бъзе и коприва *разг.*, правя на салата (на дроб сарма) *разг.*, правя равен със земята *разг.*

КАРАНИЦА – вж. **разпра** 1. и 2. знач.
КАРАУЛ – вж. **стража** 1. и 2. знач.
КАРАЧ – 1. *рядко* вж. **шофьор**;
2. *разг.* вж. **гонач**

КАРАЩИСВАМ *простонар.* – вж. **смесвам** 2. знач.
КАРДАШ *простонар.* – вж. **приятел** 1. знач.
КАРДИНАЛЕН *книж.* – вж. **основен** 1. знач.
КАРЕЗ *простонар.* – вж. **злопаметност**
КАРИЕРА *книж.* – вж. **поприще** 2. знач.

КАРИЕРИЗЪМ *неодобр.* – Стремеж към напредване в службата или в друго поприще с користни лични цели. *В действията му всички виждаха безогледен кариеризъм.*
— **служебогонство** *неодобр.*

КАРИЕРИСТ *неодобр.* – Човек, който мисли и действа от гледище само на своята кариера, за да се издигне в службата си. *Всички го обявиха за кариерист, защото в стремежа си да се издигне, не подбираше средства.*
— **служебогонец** *неодобр.*, **служебаш** *разг. пренебр.*, **натегач** *разг. неодобр.*

КАРИКАТУРА – Смешно, гротескно подобие на нещо. *Пиесата е карикатура на днешния живот.*
— **пародия**

КАРИОКА *разг.* – вж. **панделка**
КАРМА *книж.* – вж. **съдба** 1. знач.
КАРПА *диал.* – вж. **скала**
КАРПУЗ *диал.* – вж. **диня**
КАРТБЛАНШ *книж.* – вж. **пълномощие**

КАРТИНА – 1. Произведение на живописта – образ, изглед, сцена и др., представени върху хартия, плат или друг материал. *Картина с маслени бои. Картини от прочути художници. Картини за морето.*
— **рисунка, изображение, платно** *прен.*
2. вж. **гледка** 1., 2. и 3. знач.;
3. вж. **изображение** 1. и 2. знач.;
4. *прен.* вж. **епизод** 2. знач.

КАРТИНЕН – 1. вж. **образен** 1. знач.;
2. *прен. рядко* вж. **живописен**

КАРТИННОСТ – 1. вж. **образност** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **живописност**

КАРТОН – 1. Дебел хартиен лист, който служи за подвързване, направа на кутии, застилане и под. *Снимката е залепена на картон. Направих кутия от картон.*
— **мукава**
2. вж. **купон**[1] 1. знач.

КАРУЦА – Превозно средство с дървени колелета и дървена платформа, в която се впряга кон за превозване обикн. на товари. *Една каруца, натоварена със сено, идваше по пътя.*
— **кола, талига** *разг.*

КАРУЦАР – Човек, който превозва товар или хора с каруца. *Каруцарят шибна конете и колата потегли.*
— **колар, талигар** *разг.*, **талигаджия** *разг.*, **арабаджия** *простонар.*

КАРФИЦА – 1. Тънък метален предмет с главичка на единия му край за прикрепване, забождане. *Шивачката оформи с карфици подгъва на роклята, преди да го зашие. Забодох цветето с карфица.*
— **топлийка, игла, иглянка** *диал.*
// Накит с такава форма и някаква украса. *Вратовръзка със златна карфица.*
— **игла**
2. вж. **брошка**

КАРЪК – *жарг.* вж. **неудачник**
КАСАБА *остар.* – вж. **градче**
КАСАЕ СЕ *книж.*– вж. **отнасям се** 2. знач.

КАСАПИН *нар.* – 1. вж. **месар** 1. знач.;
2. вж. **колач** 1. знач.

КАСАПНИЦА – 1. *нар.* вж. **месарница**;
2. *рядко* вж. **кланица** 1. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **клане**

КАСТА *книж.* – *прен.* вж. **прослойка**

КАСТРАТ – Кастриран, скопен човек или животно.
— **скопец, евнух** *(за мъж)*

КАСТРИРАМ – Изкуствено отстранявам или разрушавам по някакъв начин половите жлези у животните или човека.
— **скопявам**

КАСТРОН – вж. **купа**
КАСТРЯ *несв.*– 1. вж. **подрязвам** 2. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **критикувам**;
3. *прен. разг.* вж. **карам се**

КАТ *нар.* – 1. вж. **етаж**;
2. вж. **пласт**

КАТАДНЕВЕН *нар.* – вж. **всекидневен** 1. знач.
КАТАДНЕВИЕ *нар. рядко* – вж. **всекидневие**

КАТАКЛИЗЪМ *книж.* – 1. Голямо природно сътресение. *Природни катаклизми. Сеизмични катаклизми.*
— **катастрофа**
2. Рязка промяна в обществения живот. *Обществени катаклизми. Този път всичко мина без катаклизми.*
— **сътресение, трус** *прен.*

КАТАЛЯСАЛ *простонар.* – вж. **уморен** 1. знач.

КАТАЛЯСВАМ *простонар.* – 1. вж. **уморявам се**;
2. *прен.* вж. **премалявам**

КАТАНЕЦ *нар.* – вж. **катинар**

КАТАРАМА – Закопчалка на колан, ремък, обуща. *Коланът е с широка катарама. Обувките ѝ са с катарами.*

— **тока**

КАТАСТРОФА – 1. вж. **злополука**;

2. *прен.* вж. **нещастие** 1. знач.;

3. вж. **катаклизъм** 1. знач.

КАТАСТРОФАЛЕН – вж. **гибелен** 1. знач.

КАТЕГОРИЗИРАМ – вж. **разпределям** 1. знач.

КАТЕГОРИЧЕН – 1. Който не търпи възражение. *Категорична заповед. Категоричен тон. Категоричен отказ.*

— **безпрекословен** *книж.*, **безапелационен** *книж.*, **изричен, твърд** *прен.*, **решителен**

ант. → ***колеблив***, несигурен, неуверен

// Който не е свързан с никакви условия. *Категорична забрана.*

— **безусловен, императивен** *прен. книж.*

2. вж. **недвусмислен**

КАТЕГОРИЧНО – вж. **окончателно** 2. знач.

КАТЕГОРИЧНОСТ – 1. Липса на колебание при вземане на определено решение, недопускане на възражения. *Неговата категоричност ме изненада. В гласа му звучеше категоричност.*

— **решителност, твърдост** *прен.*, **безапелационност** *книж.*

ант. → ***колебание***, колебливост, двоумение, нерешителност, раздвоение, раздвоеност

2. вж. **сигурност** 1. знач.

КАТЕГОРИЯ – вж. **разред**

КАТЕДРАЛА – вж. **черква**

КАТЕРАЧ – вж. **алпинист**

КАТЕРЯ СЕ *несв.* – вж. **качвам се** 1. знач.

КАТИЛ *простонар.* – вж. **престъпник**

КАТИНАР – Желязно приспособление за заключване на врата, сандък и др. *Вратата на бараката е заключена с катинар.*

— **кофар, катанец** *нар.*

КАТО – За сравнение, за посочване на подобие, еднаквост или сходство между лица, предмети, състояния. *Като майка си обича музиката.*

— **подобно** *(на)*, **както**

КАТУНАР – вж. **чергар**

КАТУРВАМ *разг.* – вж. **събарям** 1. знач.

КАТУРВАМ СЕ *разг.* – вж. **падам** 2. знач.

КАУЗА *книж.* – вж. **дело** 1. знач.

КАУН *диал.* – вж. **пъпеш**

КАУШ *остар.* – 1. вж. **килия**;

2. *разш.* вж. **затвор**

КАФЕЗ – 1. вж. **клетка**;

2. *жарг.* вж. **затвор**

КАФЕНИК – Малък металически съд с дълга дръжка за варене на кафе. *Турското кафе се вари в кафеник.*

— **кафениче, джезве** *разг.*

КАФЕНИЧЕ – вж. **кафеник**

КАХЪР *нар.* – вж. **грижа** 1. знач.

КАХЪРЕН *нар.* – вж. **загрижен** 1. и 2. знач.

КАХЪРЯ СЕ *нар.* – вж. **безпокоя се**

КАЦАМ (КАЦВАМ) – За самолет или друг летателен апарат – спускам се надолу и заставам върху земята или върху друга повърхност. *Самолетът каца на пистата. Космическият кораб кацна на Луната.*

— **приземявам се**

ант. → ***излитам***, литвам, излетявам, полетявам

КАЧАМАК – Гъста каша от царевично брашно. *Качамакът е вкусен с повече сирене и масло.*

— **мамалига** *диал.*, **дивяк** *диал.*, **влашеник** *диал.*

КАЧВАМ – 1. Поставям, премествам нещо, някого на по-високо място. *Пътникът качи куфара си на полицата. Качвам детето на стола.*

— **вдигам, покачвам, повдигам**

ант. → ***свалям***, смъквам, снемам

// Придвижвам някого на по-високо място или настанявам в превозно средство. *Качвам децата на Витоша. Качвам майка си на трамвая.*

— **покачвам**

ант. → ***свалям***, смъквам, снемам

2. *прен.* Съдействам на някого да заеме висок пост. *Качвам на директорския пост. Качвам на трона.*

— **възкачвам** *книж.*, **поставям**

ант. → ***свалям***, смъквам, махам

3. Придвижвам се по височина. *Всеки ден качвам етажите.*

— **изкачвам, възкачвам** *книж.*

ант. → ***слизам***, спускам се

4. вж. **качвам се** 1. знач.;

5. *прен. разг.* вж. **увеличавам** 3. знач.

КАЧВАМ СЕ – 1. Придвижвам се нагоре към по-високо място. *Качвам се на върха на планината. Качвам се на билото.*

— **изкачвам се, изкачвам, качвам, възкачвам** *книж.*, **възкачвам се** *книж.*, **покачвам се, възлизам** *рядко*, **катеря се** *несв.*

ант. → ***слизам***, спускам се

2. Отивам на по-високо място. *Качих се на дървото. Качих се на скалата. Качих се на покрива.*

— **изкачвам се, покачвам се, покатервам се, изкатервам се**

ант. → ***слизам***, спускам се, смъквам се

3. *С предл. на, в.* Влизам в превозно средство, за да пътувам. *Качих се в автобуса за Пловдив. Качих се на влака.*

— **вземам** *разг.*, **хващам** *разг.*, **улавям** *разг.*

4. *С предл. на.* вж. **възсядам**;

5. *прен. разг.* вж. **увеличавам се** 2. и 3. знач.

КАЧЕСТВЕН – 1. Който е свързан, отнася се до качество. *Качествени изменения. Качествена разлика между предметите.*

— **квалитативен** *книж.*

2. вж. **висококачествен**;

3. вж. **ценен** 3. знач.;

4. вж. **свестен** 1. знач.

КАЧЕСТВО – 1. Отличителен белег на някого, нещо, който го характеризира, показва какъв е в известно отношение. *Качества на твърдите метали. Качества на минералната вода. Отрицателни качества на българина. Качества на характера.*

— **свойство, особеност, черта** *прен.*, **характеристика** *обикн. мн.*

2. вж. **достойнство** 2. знач.;

3. вж. **предимство** 1. знач.;

4. *мн.* вж. **заложби** 1. знач.

КАША – *прен. разг.* вж. **безредие** 1. знач.

КАШАВ – вж. **кашкав**

КАШКАВ – Който е мек, подобен на каша. *Кашкава почва. Кашкав сняг.*

— **разкашкан, кашав, размекнат, скашкан**

ант. → ***сбит***

КАШЛЯМ – Със сила и шум изкарвам въздух на тласъци през устата си поради дразнение на дихателните органи. *През цялата нощ кашлях. Детето много кашля.*

— **бухам, бухукам, дера се** *разг.*

V дера ярета *разг.*, цепя <си> дъски <за ковчег> *разг. ирон.*

КАЯК *простонар.* – 1. вж. **здрав** 1. знач.;

2. вж. **здравеняк**

КАЯ СЕ *несв.* – вж. **разкайвам се**

КВАЗИ *книж.* – вж. **мним** 1. знач.

КВАЗИМОДО *книж.* – вж. **изрод** 1. знач.

КВАКАМ – вж. **врякам** 1. знач.

КВАЛИТАТИВЕН *книж.* – вж. **качествен** 1. знач.

КВАЛИФИКАЦИЯ – Професионални знания, умения и под., придобити чрез обучение, учене, опит и под. *Професионална квалификация. Техническа квалификация.*

— **подготовка**

// Степен, равнище на професионални знания и умения. *Висока квалификация. Подобряване на квалификацията на кадрите.*

— **подготовка, подготвеност, квалифицираност**

ант. → ***неподготвеност***, необученост, неквалифицираност

КВАЛИФИЦИРАМ *книж.* – вж. **окачествявам**

КВАЛИФИЦИРАН – вж. **подготвен** 1. знач.

КВАЛИФИЦИРАНОСТ – вж. **квалификация**

КВАНТИТАТИВЕН *книж.* – вж. **количествен**

КВАРТАЛ – Част от селище, ограничена от определени улици. *Той живее в нашия квартал. Обикновено пазарувам от магазините в квартала.*

— **махала** *разг.*

// Административна единица в населено място. *Мият улиците по квартали. В квартал „Изток" парното е спряно.*

— **район**

// Множество сгради с еднакво предназначение. *Жилищен квартал.*

— **комплекс** *разш.*

КВАРТИРА – вж. **жилище** 1. знач.

КВАРТИРАНТ – вж. **наемател**

КВАС – вж. **мая** 1. знач.

КВАСЯ *несв. разг.* – вж. **мокря**

КВАСЯ СЕ *несв. разг.* – вж. **навлажнявам се** 1. знач.

КВИТАНЦИЯ – вж. **разписка**

КЕКАВ *разг.* – 1. вж. **изнежен** 1. знач.;

2. вж. **слаб** 3. знач.

КЕЛЕМЕ *диал.* – 1. вж. **орница**;

2. *прен. презр.* вж. **негодник** 1. знач.

КЕЛЕПИР *простонар.* – вж. **полза** 1. знач.

КЕЛЕПИРДЖИЯ *простонар.* – вж. **използвач**

КЕЛЕШ *разг. руг.* – вж. **негодник** 1. знач.

КЕЛНЕР – Лице, което обслужва посетителите в ресторант, сладкарница и др. *Келнерът бързо донесе поръчката.*

— **сервитьор, гарсон** *остар.*, **официант** *остар.*

КЕНАР – *разш.* вж. **ивица** 2. знач.

КЕПАЗЯ *простонар.* – вж. **позоря**

КЕПАЗЯ СЕ *несв. простонар.* – вж. **излагам се** 1. знач.

КЕПЕ – вж. **барета**

КЕРВАН – *разш.* вж. **редица** 2. знач.

КЕРЕВИЗ *нар.* – вж. **целина**

КЕРЕМИДА – Неголяма продълговата печена глинена плоча, използвана за направа на покрив на къщи и други сгради.

— **цигла**

КЕРИЗЯ *жарг.* – вж. **гледам** 1. знач.

КЕСИЯ – вж. **плик**[1]

КЕФ *разг.* – 1. вж. **настроение** 1. знач.;

2. вж. **удоволствие**

КЕФВА МИ *разг.* – вж. **хрумва ми** 1. знач.

КЕФЯ СЕ *несв. разг. грубо нежел.* – вж. **наслаждавам се** 1. знач.

КЕХЛИБАР – Вкаменена прозрачна смола от иглолистни дървета с жълтокафяв цвят, с приложение в бижутерията. *Огърлица от кехлибар.*

— **янтар** *книж.*

КЕЧЕ – вж. **плъст**

КИБИК *разг. пренебр.* – вж. **зяпач**

КИБИЧА *разг.* – вж. **бездействам** 2. знач.

КИБРИТЛИЯ *разг.* – вж. **раздразнителен**

КИВАМ *диал.* – вж. **кимам**

КИВОТ *книж. остар.* – вж. **ковчег**

КИКИМОРА *разг. пренебр.* – вж. **грозница**

КИКОТ – вж. **смях**

КИКОТЕНЕ *разг.* – вж. **смях**

КИКОТЯ СЕ *разг.* – вж. **смея се**

КИЛА *мед.* – вж. **херния**

КИЛВАМ СЕ *разг.* – вж. **наклонявам се** 1. знач.

КИЛИЯ – Затворническа стая. *В килията имаше двама затворници.*

— **кауш** *остар.*

КИЛНАТ *разг.* – 1. вж. **наклонен**[1] 2. знач.;

2. вж. **кривнат** 1. знач.

КИЛЪР – вж. **убиец**

КИМАМ – Правя движение с глава от горе надолу като израз на съгласие, поздрав и др. *Тя говореше, а той кимаше с глава в знак на съгласие.*

— **климам, клюмам** *разг.*, **кивам** *диал.*

КИНЖАЛ *книж.* – вж. **кама**

КИНТИ *жарг.* – вж. **пари**

КИПВАМ – 1. *прен.* За чувства, психически състояния, мисли и под. – изведнъж се проявявам силно, буйно. *В гърдите му кипна злоба. В душата ѝ кипна невъобразим гняв.*

— **пламвам** *прен.*, **лумвам** *прен.*, **избухвам** *прен.*, **възкипявам** *прен. книж.*

2. вж. **завирам**[2] 1. знач.;

3. *прен.* вж. **разгневявам се**

КИПВА МИ *разг.* – вж. **разгневявам се**

КИПЕЖ – 1. *прен.* вж. **брожение**;

2. *прен.* вж. **разгар**

КИПРЯ СЕ *разг. ирон.* – вж. **глася се** 1. знач.

КИПЪР *нар.* – 1. вж. **напет**;

2. вж. **красив**

КИПЯ – 1. вж. **вря** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **бушувам** 2., 3. и 4. знач.;

3. *прен.* вж. **гневя се**

КИР *разг.* – вж. **мръсотия** 2. знач.

КИРАДЖИЯ *простонар.* – вж. **наемател**

КИРЕЧ *диал.* – вж. **вар**

КИРИЯ *простонар.* – вж. **наем**

КИРКА – вж. **търнокоп**

КИРЛИВ *разг.* – вж. **мръсен** 1. знач.

КИСЕЛ – 1. вж. **вкиснал**;

2. *прен. разг.* вж. **недоволен** 2. знач.;

3. *прен. разг.* вж. **неразположен** 1. знач.

КИСКАМ СЕ – вж. **смея се**

КИСКАНЕ – вж. **смях**

КИСНА – 1. *прен. разг.* вж. **вися** 4. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **бездействам** 2. знач.;
3. *прен. разг. огр.* вж. **стоя** 2. знач.
КИТЕН – 1. вж. **живописен**;
2. вж. **кичест** 2. знач.
КИТИЛО *диал.* – вж. **накит**
КИТКА – 1. вж. **букет**;
2. *разш.* вж. **връзка** 1. знач.
КИТНОСТ – вж. **живописност**
КИТЯ *несв. поет.* – вж. **украсявам** 1. знач.
КИТЯ СЕ *несв. поет.* – вж. **кича се**
КИЧ – вж. **безвкусица** 1. знач.
КИЧА *несв.* – вж. **украсявам** 1. и 2. знач.
КИЧА СЕ *несв.* – Украсявам се с цветя, накити, хубави дрехи, за да придобия красив вид. *Все се кичи с огърлици, пръстени, обици.*
— **разкрасявам се** *в несв.*, **гиздя се** *разг.*, **китя се** *поет.*, **труфя се**
КИЧЕСТ – 1. Който има гъсти, нашироко израснали клони. *Кичест явор. Кичест дъб.*
— **клонест, клонат**
// За дърво, храст, клон – който е гъсто разклонен, разлистен, има много листа. *Кичести чемшири. Кичесто мушкато.*
— **бухлат, листнат, листат, бухлест** *диал.*
2. Който е с много зеленина и цветя. *Кичести хълмове. Кичести полета.*
— **китен**
КИЧИЛО *диал.* – вж. **накит**
КИЧОВСКИ – вж. **безвкусен** 2. знач.
КИЧОЗЕН *разг. пренебр.* – вж. **безвкусен** 2. знач.
КИЧУР – вж. **грозд**
КИША – Полуразтопен, размекнат сняг, примесен с кал. *Времето е омекнало и навън е киша. Неприятно е да газиш в кишата.*
— **лапавица**
КИШАВ – 1. За почва – който е силно размекнат, с киша, кал. *Конете затъваха в кишавите угари. Кишава ливада.*
— **разкалян**
2. вж. **дъждовен** 1. знач.
КИШОВЕН *диал.* – вж. **дъждовен** 1. знач.
КИШОВИТ – вж. **дъждовен** 1. знач.
КЛАДА – Горящ куп дърва, голям буен огън. *Пламъците на горящата клада осветяваха всичко наоколо.*
— **костер** *нар.*
КЛАДЕНЕЦ – 1. Дълбоко изкопана и иззидана наоколо дупка в земята, от която се черпи вода с кофа, прикачена на въже, или с друго приспособление. *Вадя вода от дълбокия кладенец.*
— **бунар** *нар.*, **геран** *диал.*, **излак** *диал.*, **въбел** *диал.*
2. *нар.* вж. **извор** 1. знач.
КЛАНЕ – Масово избиване на хора с хладно оръжие. *Потушаването на въстанието бе съпроводено с масово клане на невинни хора. По време на войната е бил свидетел на страхотни клането.*
— **сеч, касапница** *прен. разг.*, **кланица** *прен. огр.*, **масакър** *книж. рядко*
КЛАНИЦА – 1. Сграда, предназначена за клане на добитък. *Той работи в кланицата.*
— **скотобойна** *остар.*, **касапница** *рядко*, **салхана** *остар.*
2. *прен. огр.* вж. **клане**
КЛАНЯМ СЕ *несв.* – 1. Правя поклон, свеждам глава за поздрав или в знак на уважение, благодарност. *Артистът се кланяше на публиката, а тя все по-силно го аплодираше.*
— **покланям се** *в несв.*
2. Почитам като божество, като висша сила. *Славяните били езичници и се кланяли на дърветата.*
— **прекланям се., покланям се**
КЛАС – Група ученици с постоянен състав, които се обучават с обща програма през учебната година. *Ученик от Vб клас.*
— **паралелка**[1]
КЛАСА – вж. **разред**
КЛАСИРАМ *рядко* – вж. **разпределям** 1. знач.
КЛАСИФИКАЦИЯ – вж. **делитба** 1. знач.
КЛАСИФИЦИРАМ – вж. **разпределям** 1. знач.
КЛАСИЧЕСКИ – 1. вж. **античен** 1. знач.;
2. **типичен** 1. знач.
КЛАТУШКАМ – вж. **клатя**
КЛАТУШКАМ СЕ – 1. вж. **люлея се** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **олюлявам се** 2. знач.
КЛАТЯ – Движа нещо или някого насам-натам, отклонявам около една опорна точка. *Вълните клатят лодката. Вятърът клати клоните. Майката клати детската люлка.*
— **люлея, люшкам, клатушкам, кандилкам** *разг.*
КЛАТЯ СЕ – 1. вж. **люлея се** 1. знач.;
2. вж. **олюлявам се** 2. знач.
КЛАУЗА *юрид.* – вж. **член**
КЛАШНИК *диал.* – вж. **ямурлук**
КЛЕВЕТА – вж. **сплетня**
КЛЕВЕТНИК – вж. **сплетник**
КЛЕВЕТЯ *несв.* – 1. Изказвам нечия вина, съобщавам за стореното от някого лошо нещо, за да му навредя. *Знам кой ме клевети пред началството. Брат ми винаги ме клеветеше на майка ми, че не съм си научил уроците.*
— **клепя** *прен. разг.*, **топя**[1] *прен. разг.*, **ковладя** *разг.*, **портя** *жарг.*
2. *разш.* вж. **злословя** 1. и 2. знач.;
3. *разш.* вж. **обвинявам**
КЛЕЙ – 1. вж. **смола** 1. знач.;
2. вж. **туткал**;
3. *разш.* вж. **лепило**
КЛЕЙМО – 1. вж. **печат** 1. знач.;
2. *прен. книж.* вж. **позор**
КЛЕЙМЯ *несв.* – 1. вж. **жигосвам** 1. знач.;
2. *прен. книж.* вж. **разобличавам** 1. знач.
КЛЕПАЧ – 1. Подвижна кожица, която покрива окото отвън и го предпазва. *Подпухнали клепачи. Зачервени клепачи.*
— **клепка, мигач** *рядко*
2. *Обикн. мн.* вж. **мигли**
КЛЕПКА – 1. вж. **клепач** 1. знач.;
2. *Обикн. мн.* вж. **мигли**
КЛЕПЯ *несв.* – *прен. разг.* вж. **клеветя** 1. знач.
КЛЕТ – 1. вж. **нещастен** 2. знач.;
2. вж. **жалък** 2. знач.
КЛЕТВА – Тържествено обещание за изпълнение на някакво задължение, което има особено важно значение. *Клетва за вярност. Клетвата мина бързо и тържествено.*
— **обет** *книж. търж.*, **оброк** *остар.*
2. Зложелателни думи към някого, за да му се случи нещо лошо. *Двете жени се скараха и започнаха*

К

да си отправят клетви. Сипеха се клетви срещу правителството.
— **проклятие, проклинание, заклинание, анатема**
ант. → ***благословия***
КЛЕТКА – Малка къщичка или затворено помещение, оградено с решетки или с мрежеста тел, в което се държат диви животни или птици. *Държаха звяра в клетка. Клетка за канарчета.*
— **кафез**
КЛЕТНИК – вж. **нещастник** 1. и 2. знач.
КЛЕЧА – *разг. пренебр.* вж. **вися** 4. знач.
КЛЕЧКА – *прен. разг.* вж. **големец**
КЛИЕНТ – 1. Лице, което редовно или често купува отнякъде или от някого (по отношение на магазина или на продавача). *Продавачът винаги го посрещаше приветливо, защото той беше един от най-верните му клиенти. Искам да продам лозето, стига да намеря клиент за него.*
— **купувач, мющерия** *простонар.*
ант. → ***продавач***
2. Лице, което обикн. редовно посещава ресторант, хотел, заведение за услуги и под. *Тази вечер казиното беше полупразно и му се струваше, че той е единственият клиент. Ние сме редовни клиенти на хотела.*
— **посетител**
3. вж. **доверител**
КЛИК *поет.* – вж. **вик** 2. знач.
КЛИКА *книж. неодобр.* – Групировка от користно обединени лица със силни позиции. *Масонска клика.*
— **камарила** *прен. неодобр.*, **мафия** *разш.*, **котерия** *книж.*
КЛИМАМ – – вж. **кимам**
КЛИМАТ – *прен.* вж. **обстановка** 1. знач.
КЛИНЕЦ – *разш.* вж. **гвоздей**
КЛИНИКА – вж. **болница**
КЛИНЧА *разг.* – вж. **кръшкам** 1. знач.
КЛИНЧЕНЕ *разг.* – вж. **бягство** 1. знач.
КЛИР *църк.* – 1. вж. **духовенство**;
2. вж. **клирос**
КЛИРИК *църк.* – вж. **духовник**
КЛИРОС *църк.* – Място за певци от двете страни пред олтара в църква.
— **клир** *църк.*
КЛИРСКИ – вж. **духовен** 4. знач.
КЛИСАВ – За хляб и други тестени изделия – който е недопечен, лепкав като тесто. *Клисав козунак. Клисава баница. Клисав хляб.*
— **тестен, тестяв, тиклав** *диал.*
КЛИСУРА – Тясно място между високи планински склонове. *Селото е разположено в мъчнодостъпна планинска клисура.*
— **теснина**
КЛИШЕ – 1. Метална, каменна или дървена плочка с намастилена повърхност, на която огледално са издълбани рисунка, чертеж, надпис за отпечатване, или отпечатаният образ, получен по този начин. *За броя направихме клише.*
— **печат**
2. *прен. неодобр.* вж. **шаблон**
КЛИШИРАМ – *огр.* вж. **шаблонизирам**
КЛИШИРАН – вж. **шаблонен** 2. знач.
КЛОАКА – *прен.* вж. **вертеп**
КЛОКАМ – 1. вж. **вря** 1. знач.;
2. вж. **бълбукам**
КЛОКОТЯ – 1. вж. **вря** 1. знач.;
2. вж. **бълбукам**;
3. *прен. рядко* вж. **бушувам** 3. знач.
КЛОКОЧА – 1. вж. **вря** 1. знач.;
2. вж. **бълбукам**;
3. *прен.* вж. **бушувам** 3. знач.
КЛОН – 1. Отделен израстък, обикн. голям по размер, от стъбло или храст, по който растат листата и плодовете. *Сливата бе провесила клони и над улицата. Вятърът разклащаше клоните на върбата.*
— **ствол, вейка, грана** *поет.*, **гранка** *поет.*, **ветва** *поет.*
2. *прен.* Самостоятелно, обособено отделение на голямо стопанско, културно или друго учреждение. *Пощенски клон. Банков клон.*
— **филиал**
3. вж. **отрасъл**
КЛОНАТ – 1. вж. **клонест** 1. знач.;
2. вж. **кичест** 1. знач.
КЛОНЕСТ – 1. Който има много клони. *Клонесто дърво.*
— **клонат, стволоват, стволест, клоновит** *нар. поет.*, **клончест** *диал.*
2. вж. **кичест** 1. знач.
КЛОНОВИТ *нар. поет.* – вж. **клонест** 1. знач.
КЛОНЧЕСТ *диал.* – вж. **клонест** 1. знач.
КЛОНЯ *несв.* – вж. **насочвам се** 1. знач.
КЛОПКА – 1. вж. **капан** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **уловка**
КЛОУН – 1. Цирков артист, който изпълнява комични номера. *След номера на клоуните дойде ред и на акробатите.*
— **палячо, смешник, шут[1], комедиант** *разш.*
2. *прен. неодобр.* Човек, който се държи несериозно, глупаво и предизвиква неодобрение, презрение. *Държи се като клоун. Прави се на клоун. Облича се като клоун.*
— **палячо** *прен. неодобр.*, **шут[1]** *прен. неодобр.*, **циркаджия** *разг. неодобр.*, **комедиант** *прен.*
КЛОШАР – вж. **бездомник**
КЛУБЕН – вж. **грудка**
КЛУП – вж. **примка** 1. знач.
КЛЪВВАМ – *прен разг.* вж. **обиждам**
КЛЪВКА *диал.* – вж. **човка**
КЛЪЦВАМ – 1. вж. **отрязвам** 1. знач.;
2. вж. **порязвам**;
3. *прен. разг.* вж. **обиждам**
КЛЬОПАМ *жарг.* – вж. **ям** 1. знач.
КЛЬОПАЧКА *жарг.* – вж. **храна**
КЛЬОЩАВ – вж. **мършав**
КЛЬОЩАВЕЯ *разг.* – вж. **слабея**
КЛЬОЩАВОСТ – вж. **мършавост**
КЛЮВНИЦА *диал.* – вж. **човка**
КЛЮКА – вж. **сплетня**
КЛЮКАР – вж. **сплетник**
КЛЮКАРСТВАМ – вж. **злословя** 1. знач.
КЛЮМАМ – 1. *разш.* вж. **дремя** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **кимам**
КЛЮМВАМ – 1. За растение, цвете и под. – навеждам се надолу и встрани поради изгубване на свежест. *От топлината цветята клюмнаха.*
— **оклюмвам**
ант. → ***изправям се***
2. вж. **отпускам се** 2. знач.;

3. *прен.* вж. **отчайвам се**

КЛЮМНАЛ – вж. **отпуснат** 1. знач.

КЛЮН – вж. **човка**

КЛЮЧАЛКА – вж. **брава**

КЛЮЧОВ *книж.* – 1. вж. **основен** 1. знач.;
2. вж. **стратегически**

КЛЯКАМ – 1. Подгъвам си колената и се снишавам, без да седна. *Жената клекна пред огнището. Детето клякаше и ставаше.*
— **приклякам**
ант. → ***ставам***, изправям се, вдигам се, надигам се, възправям се
2. *прен. разг. пренебр.* вж. **предавам се** 1. знач.

КЛЯФКАМ – вж. **лая** 1. знач.

КНИГА – *разг.* вж. **хартия**

КНИГОПИС – вж. **библиография**

КНИЖА – Канцеларска преписка, писмени удостоверения от официален характер. *Бюрото му е затрупано с книжа. Кметът подписа някои книжа. Книжата му са в безредие.*
— **документи, бумаги** *пренебр.*

КНИЖЕН – вж. **хартиен**

КНИЖНИНА – вж. **литература**

КНИЖНОСТ *рядко* – вж. **бумащина**

КНИЖОВЕН – 1. Който се отнася до книжнина, до писмено творчество или е присъщ на книжнината, на писменото творчество. *Книжовна дейност. Книжовен език. Книжовна дума.*
— **литературен, писмен** *остар.*
2. *диал.* вж. **грамотен** 1. знач.

КНИЖОВНИК – 1. вж. **писател**;
2. вж. **будител**

КНИЖОВНОСТ – вж. **литература**

КОАЛИРАМ СЕ *книж.* – вж. **съюзявам се**

КОАЛИЦИЯ – Обединение на политически партии или на държави на доброволни начала за постигане на общи цели. *Предизборна коалиция на десни партии. Военна коалиция.*
— **съюз, блок**

КОАФЮРА *книж. нежел.* – вж. **прическа**

КОБА *старин.* – 1. вж. **прокоба** 1. знач.;
2. вж. **предзнаменование**

КОБЕН *поет.* – вж. **зловещ**

КОБРА – *прен. разг.* вж. **проклетница**

КОВАРЕН – 1. Който прикрито, с измама осъществява злите си намерения спрямо някого. *Коварен враг. Коварен партньор.*
— **подъл, вероломен, лукав, перфиден** *книж.*
ант. → ***честен***, почтен, лоялен
2. Който е извършен с измама, под прикритието на измамно доброжелателство. *Коварен план. Коварно убийство.*
— **подъл, вероломен, лукав, велзевулски** *книж.*, **перфиден** *книж.*
3. вж. **опасен** 1. знач.

КОВАРНИК *простонар.* – вж. **лукавец**

КОВАРСТВО – 1. Особеност, черта от характера на коварен човек. *Коварството му пролича веднага.*
— **подлост, вероломство, лукавство, лукавост, лукавщина** *разг.*, **перфидност** *книж.*, **велзевулщина** *книж.*, **велзевулство** *книж.*
2. Постъпка, проява на коварен човек. *Превзеха властта с коварство. Известни са техните коварства.*
— **вероломство, подлост, лукавство, лукавост, лукавщина** *разг.*, **велзевулщина** *книж.*, **велзевулство** *книж.*, **византийщина** *рядко*

КОВВАМ *разг.* – вж. **забивам** 1. знач.

КОВЛАДЯ *разг.* – вж. **клеветя** 1. знач.

КОВЧЕГ – Продълговат сандък с отделен капак, в който се полага тялото на покойник, за да бъде погребан.
— **саркофаг** *книж.*, **сандък** *разг.*, **кивот** *книж. остар.*

КОДЕКС – Сборник от закони и нормативни актове, които определят отношенията в дадена област на обществения живот. *Кодекс на труда. Наказателен кодекс. Процесуален кодекс.*
— **законник** *книж.*, **закон** *разш.*

КОДЖА *простонар.* – вж. **доста** 2. знач.

КОДИРАМ – вж. **зашифровам**

КОДОШ *разг.* – 1. вж. **шега**;
2. вж. **шегобиец**

КОДОША *разг.* – вж. **закачам**[2] 2. знач.

КОДОША СЕ *разг.* – вж. **шегувам се**

КОДОШЛИЯ *разг.* – вж. **шегобиец**

КОЖОДЕР *разг. неодобр.* – вж. **експлоататор**

КОЖОДЕРСТВАМ *разг. неодобр.* – вж. **експлоатирам**

КОЗ – *прен.* вж. **аргумент** 2. знач.

КОЗЕЛ – Мъжка коза
— **пръч**

КОЗНИ *книж.* – вж. **сплетня**

КОЗНОДЕЙСТВАМ *книж. остар.* – вж. **интригантствам**

КОКАЛ – вж. **кост**

КОКАЛЕСТ – вж. **костелив**

КОКЕТЕН – 1. вж. **елегантен** 1. знач.;
2. вж. **кокетлив** 1. знач.

КОКЕТИРАМ – 1. *С предл. с.* Изтъквам нещо свое или го представям като свое. *Кокетирам с левите си убеждения. Кокетирам с произхода си.*
— **парадирам, кокетнича**
2. *разш.* вж. **любезнича**

КОКЕТЛИВ – 1. Който е склонен към кокетство, флиртуване. *Кокетлива усмивка. Кокетлив поглед.*
— **кокетен**
2. вж. **глезлив**

КОКЕТНИЧА – 1. вж. **кокетирам** 1. знач.;
2. *разш.* вж. **любезнича**

КОКЕТНОСТ – вж. **елегантност** 1. знач.

КОКЕТСТВО – вж. **елегантност** 1. знач.

КОКИЧКА *разг.* – вж. **костилка**

КОКОРЧА СЕ *разг.* – вж. **блещя се**

КОКОРЯ СЕ *разг.* – вж. **блещя се**

КОКОТКА – 1. Жена с леко поведение, лека жена.
— **куртизанка** *разш.*
2. *разш.* вж. **проститутка**

КОКОШАРНИК – вж. **курник**

КОКОШКАР *разг. ирон.* – вж. **крадец**

КОЛА – 1. вж. **автомобил**;
2. вж. **каруца**

КОЛАЙ *простонар.* – вж. **начин** 2. знач.

КОЛАН – 1. Неособено широка лента от кожа, плат и др., която служи за пристягане или за украса на дреха около кръста. *Панталонът му бе пристегнат с кожен колан.*
— **пояс** *разг. (обикн. от плат)*, **каиш** *разг. (обикн. от кожа)*, **опас** *диал.*
2. вж. **ремък**

КОЛАР – вж. **каруцар**

КОЛАЧ – 1. Човек, който коли добитък, обикн. в кланица

— **касапин** *нар.*

2. *нар.* вж. **убиец**

КОЛЕБАНИЕ – 1. Липса на решителност, на смелост при вземане на някакво решение. *След дълго колебание реших да му се обадя по телефона. Напуснах службата без колебание. Колебанието на правителството да проведе реформата, е вредно за страната.*

— **двоумение, колебливост, нерешителност, раздвоение, раздвоеност**

ант. → ***решителност***, категоричност, твърдост

// ***решителност***, решимост, непоколебимост, твърдост

2. *книж. спец.* вж. **амплитуда**

КОЛЕБАЯ СЕ – 1. Не мога да реша как да постъпя при дадени обстоятелства, в състояние на нерешителност и съмнение съм. *Колебая се дали да замина на работа в чужбина. Не се колебайте, ами тръгвайте с нас. Не му бе присъщо да се колебае дълго.*

— **двоумя се, чудя се, мая се** *разг.*, **двоя се** *рядко*, **лутам се** *прен. рядко*

2. *прен.* вж. **променям се** 2. знач.

V стоя (намирам се, заставам) на кръстопът *разг.*, на кръстопът съм *разг.*, надве съм *разг.*, чудя се и се мая кой път да хвана *разг.* към 1. знач.

КОЛЕБЛИВ – 1. Който се колебае, не знае как да постъпи или изразява колебание, несигурност. *Колебливо момче. Винаги е колеблив в сделките. Колеблив поглед. Колебливи действия.*

— **нерешителен, плах, неуверен, несамоуверен**

ант. → ***решителен***, непоколебим, твърд

2. В който липсва увереност, убеденост. *Колеблив отговор. Колеблив отказ. Колеблив тон.*

— **несигурен, неуверен, плах**

ант. → ***категоричен***, твърд, решителен, безпрекословен, безапелационен

// ***непреклонен***, твърд, неумолим

3. вж. **променлив** 1. знач.

КОЛЕБЛИВОСТ – вж. **колебание** 1. знач.

КОЛЕКТИВЕН – 1. вж. **групов** 1. и 2. знач.;

2. вж. **общ** 1. знач.;

3. вж. **задружен** 1. знач.

КОЛЕКТИВНО – вж. **задружно**

КОЛЕКЦИОНЕР – Човек, който събира някакви ценности. *Колекционер на старинни предмети.*

— **събирач**

КОЛЕКЦИОНИРАМ – Правя колекция от нещо. *Колекционирам марки. Колекционирам стари монети.*

— **събирам**

КОЛЕКЦИЯ – Събрани и систематизирани еднородни предмети. *Колекция марки. Колекция от стари оръжия.*

— **сбирка**

КОЛЕЛО – *разг.* вж. **велосипед**

КОЛИБА – Малка, проста паянтова къща, обикн. от една стая, направена от лек материал. *Дъсчена колиба.*

— **къщурка, хижа** *рядко*, **салаш** *диал.*

КОЛИЕ *книж.* – вж. **огърлица**

КОЛИЗИЯ *книж.* – вж. **сблъсък** 2. знач.

КОЛИЧЕСТВЕН – Който се отнася до количество, който е свързан с количество. *Количествени показатели. Количествен състав.*

— **числен, броен, квантитативен** *книж.*

КОЛИЧЕСТВО – вж. **брой** 1. знач.

КОЛОЕЗДАЧ – вж. **велосипедист**

КОЛОНА – 1. Вертикална подпора от камък, мрамор, дърво и др., която е елемент от носещата конструкция на сграда. *Бетонна колона. Дървена колона. Каменна колона.*

— **стълб**

2. Всяка отвесна редица от печатни редове във вестник, книга, списание и др. *Статията ти във вестника е на три колони.*

— **стълбец**

3. вж. **редица** 2. знач.

КОЛОНИАЛ – вж. **гастроном**[2]

КОЛОНИСТ – вж. **заселник**

КОЛОРИТ – Характерна особеност, своеобразие на нещо (местност, епоха, художествено произведение и др.). *Възрожденските къщи придават особен колорит на този град. Разказите на Елин Пелин имат специфичен колорит.*

— **колоритност, оцветеност** *прен.*, **обагреност** *прен.*, **оцвет** *книж. рядко*

КОЛОРИТЕН – 1. вж. **живописен**;

2. вж. **забележителен** 2. знач.;

3. *прен.* вж. **изразителен** 2. знач.

КОЛОРИТНОСТ – 1. вж. **колорит**;

2. вж. **живописност**;

3. вж. **изразителност** 2. знач.

КОЛОС *книж.* – вж. **великан** 2. и 3. знач.

КОЛОСАЛЕН *книж.* – вж. **грамаден** 1. и 2. знач.

КОЛЯ *несв.* – вж. **заколвам** 1. знач.

КОЛЯНО *разг.* – вж. **род**

КОМА *мед.* – вж. **безсъзнание**

КОМАЙ *разг.* – вж. **почти** 2. знач.

КОМАНДА[1] – *разш.* вж. **заповед** 2. знач.

КОМАНДА[2] – 1. вж. **дружина** 1. знач.;

2. вж. **екипаж**

КОМАНДВАМ – вж. **заповядвам** 2. знач.

КОМАНДИР – вж. **военачалник**

КОМБИНА *разг.* – вж. **съдружие**

КОМБИНАТИВЕН – вж. **съобразителен**

КОМБИНАТИВНОСТ – вж. **съобразителност**

КОМБИНАТОР *разг. неодобр.* – Човек, който умее да прави комбинации, често си служи с непозволени средства за постигане на някаква цел. *В политиката е голям комбинатор.*

— **играч** *разг. неодобр.*

КОМБИНАЦИЯ – вж. **съчетание**

КОМБИНИРАМ – вж. **съчетавам**

КОМБИНИРАНЕ – вж. **съчетание**

КОМЕДИАНТ – 1. вж. **комик** 1. знач.;

2. *разш.* вж. **клоун** 1. и 2. знач.

КОМЕДИЕН – Който е характерен, свойствен на комедия. *Комедийна роля. Комедиен епизод.*

— **комичен**

КОМЕДИЯ – *прен.* вж. **смехория**

КОМЕНТАР – 1. Разясняване на съдържанието на текст или друго нещо, обикн. с елементи на лична преценка. *Съществува опасност от изопачен коментар за събитията. Имам свой коментар за филма.*

— **интерпретация** *книж.*, **тълкование, трактовка** *книж.*, **интерпретиране** *книж.*, **тълкуване**

2. вж. **анализ** 1. знач.

КОМЕНТАТОР – 1. Лице, което коментира, анализира събития, прави коментар. *Политически коментатор. Военен коментатор.*
— **анализатор**
2. вж. **тълкувател**
КОМЕНТИРАМ – 1. Разяснявам съдържанието, смисъла на нещо. *Хората коментират събитията по различен начин. Коментирам текст. Коментирам закон.*
— **тълкувам, интерпретирам** *книж.*
2. вж. **обсъждам**
КОМЕРСИАЛЕН *книж.* – 1. Който се отнася до търговия или е присъщ на търговец. *От комерсиална гледна точка продуктът е добър.*
— **търговски, комерчески** *книж.*
2. Който е със спекулативен характер, свързан със стремеж към обогатяване, печалба. *Живеем в един комерсиален свят, където парите са всичко.*
— **сметкаджийски, меркантилен** *книж.*, **търгашески, комерчески** *книж.*
КОМЕРЧЕСКИ *книж.* – вж. **комерсиален** 1. и 2. знач.
КОМИК – 1. Актьор, който играе комични роли. *Той е добър комик.*
— **комедиант**
ант. → ***трагик***
2. *прен. разг.* вж. **смешник** 1. знач.
КОМИН – Отвор, канал в стената на жилище от огнището нагоре, през който излиза димът. *Вятърът вие в комина. От комина излиза дим*
— **оджак** *нар.*, **баджа** *диал.*, **димник** *диал.*
КОМИСИОНЕР – вж. **брокер**
КОМИЧЕН – 1. вж. **комедиен**;
2. вж. **смешен**
КОМКА *разг.* – вж. **причастие**
КОМПАКТНОСТ *книж.* – Наличие на по-голямо количество хора от обикновеното, събрани на едно място. *Компактност на населението.*
— **плътност, гъстота, гъстина**
ант. → ***рехавост***, рядкост
КОМПАНИЯ[1] – 1. Група лица, събрани да прекарат известно време заедно, обикн. за развлечение. *В ресторанта заварих голяма и шумна компания младежи. Весела компания.*
— **дружина** *разг.*, **тайфа** *разг.*
// Съвместно пребиваване, общуване с някого, присъствието на някого с цел общуване. *Чувствам се добре в тяхната компания.*
— **общество**
2. вж. **спътник** 1. знач.
КОМПАНИЯ[2] – Съдружие, организация на сродни фирми, предприятия и под. за обща дейност. *Железопътна компания. Застрахователна компания. Минна компания.*
— **дружество**
КОМПАНЬОН – вж. **спътник** 1. знач.
КОМПАНЬОНКА – *разг. разш.* вж. **проститутка**
КОМПАРАТИВЕН *книж.* – вж. **сравнителен** 1. знач.
КОМПЕНСАЦИЯ *книж.* – 1. Уравновесяване на загуба с печалба. *Ще получа ли компенсация за лоялността си?*
— **възнаграждение**
2. вж. **обезщетение** 1. знач.
КОМПЕНСИРАМ *книж.* – 1. Давам нещо като компенсация, като обезщетение. *Предприятието е готово да компенсира изцяло разходите и загубите на потърпевшите.*
— **обезщетявам, възмездявам** *книж.*, **покривам** *прен.*
// Давам на някого нещо като в замяна. *Всичко бих направил, за да компенсирам пропуснатите ползи. Кой ще компенсира мъките ни в годините на прехода?*
— **възнаграждавам, възмездявам** *книж.*
2. Замествам нещо, което липсва, служа като относителна компенсация на нещо друго. *Липсата на умствени способности студентът компенсираше със зубрене.*
— **наваксвам, балансирам** *прен. книж.*
КОМПЕТЕНТЕН *книж.* – вж. **вещ** 1. знач.
КОМПЕТЕНТНОСТ – 1. *книж.* Познания и умения в дадена област. *В политиката е нужна компетентност. Убеден съм в неговата компетентност.*
— **професионализъм, компетенция** *книж.*, **професионалност** *рядко*
ант. → ***некомпетентност***, непрофесионализъм, дилетантство, дилетантщина, непрофесионалност
2. вж. **опитност** 2. знач.;
3. *юрид.* вж. **компетенция** 1. знач.
КОМПЕТЕНЦИЯ – 1. *юрид.* Предоставени от закон или устав права на служебно лице или институция. *Нямам власт да реша този въпрос, той не е от моята компетенция. Случаят не е от компетенцията на общината.*
— **компетентност** *юрид.*, **правомощие** *книж.*
2. *книж.* вж. **компетентност** 1. знач.
КОМПЛЕКС – *разш.* вж. **квартал**
КОМПЛЕКСЕН – Който е съчетание от отделни неща, явления и е резултат от обща дейност. *Комплексна програма. Комплексни мерки.*
— **съвкупен, сборен**
КОМПЛЕКТ – Съвкупност, сбор от неща, с допълваща се функция и еднакво предназначение. *Комплект инструменти. Комплект спално бельо. Комплект прибори.*
— **гарнитура, набор**[3]
КОМПЛИКАЦИЯ *книж.* – вж. **усложнение**
КОМПЛИМЕНТ – 1. вж. **похвала**;
2. вж. **любезност** 2. знач.
КОМПЛИЦИРАМ *книж.* – вж. **усложнявам** 1. знач.
КОМПЛИЦИРАН *книж.* – 1. вж. **сложен** 1. знач.;
2. вж. **труден** 1. знач.
КОМПЛИЦИРАНОСТ *книж.* – вж. **сложност** 1. знач.
КОМПЛОТ *книж.* – вж. **заговор**
КОМПЛОТАДЖИЯ *рядко* – вж. **заговорник**
КОМПЛОТИРАМ *книж. рядко* – вж. **заговорничa**
КОМПОЗИЦИЯ – 1. Разположение и вътрешна организация на отделните части на нещо. *Композицията на романа е много интересна. Произведението има сложна композиция.*
— **структура, строеж** *прен.*
2. *спец.* вж. **влак**
КОМПОНЕНТ *книж.* – вж. **част** 2. знач.
КОМПРЕСИРАМ *техн.* – Вкарвам под налягане течност, въздух, газове в затворен съд, пространство. *Предназначението на помпата е да компресира в хидравличния цилиндър масло под налягане.*

— **нагнетявам** *техн.*

КОМПРОМЕТИРАМ *книж.* – вж. **злепоставям**

КОМПРОМЕТИРАМ СЕ *книж.* – вж. **излагам се** 1. знач.

КОМПРОМЕТИРАН *книж.* – вж. **опозорен**

КОМПРОМЕТИРАНЕ *книж.* – вж. **излагане**

КОМПРОМИС – вж. **отстъпка** 1. знач.

КОМУНИКАТИВЕН *книж.* – 1. *рядко* вж. **общителен** 1. знач.;

2. вж. **съобщителен**

КОМУНИКАТИВНОСТ *книж. рядко* – вж. **общителност** 1. знач.

КОМУНИКАЦИОНЕН *книж.* – вж. **съобщителен**

КОМУНИКАЦИЯ *книж.* – 1. вж. **общуване**;

2. *Обикн. мн.* вж. **съобщение** 2. знач.

КОМУНИКИРАМ *книж.* – вж. **общувам**

КОМУНИКИРАНЕ *книж.* – вж. **общуване**

КОМФОРТ – 1. Съвкупност от битови и житейски удобства. *Обичам комфорта и не мога да живея на село. Новият хотел се отличава с комфорт.*

— **удобство** *обикн. мн.*, **комфортност, уют, уютност**

ант. → ***некомфортност***, дискомфорт, неудобство

2. Състояние, когато човек е освободен от тревога, напрежение, мъка и под. *Душевен комфорт.*

— **уют, уютност, комфортност**

ант. → ***дискомфорт***, некомфортност

КОМФОРТЕН – вж. **уютен** 2. знач.

КОМФОРТНОСТ – вж. **комфорт** 1. и 2. знач.

КОМШИЙСКИ *разг.* – вж. **съседски**

КОМШИЯ *разг.* – вж. **съсед**

КОМШУЛУВАМ *разг.* – вж. **съседствам** 1. знач.

КОМШУЛУК *разг.* – вж. **съседство** 1. знач.

КОНВЕЙЕР – Устройство, представляващо непрекъснато движеща се лента, по която се товарят и пренасят различни материали. *На конвейера машината излиза готова в сглобен вид.*

— **транспортьор**

КОНВЕНЦИЯ – вж. **съглашение**

КОНВОИРАМ – Придружавам, съпровождам като охрана някого, нещо. *Миноносецът конвоираше транспортни кораби. Юнкери конвоираха княза. Той конвоира обозите.*

— **охранявам, ескортирам** *книж.*, **пазя, вардя** *разг.*

КОНВОЙ – Въоръжено лице или група, войскова част, която придружава като охрана затворници, пленници, транспорт, обоз и др., за да предотврати бягство, ограбване и пр. *Конвой от няколко войници съпровождаше затворника.*

— **ескорт** *книж.*

КОНВУЛСИЯ – вж. **гърч**

КОНГРЕС – Периодично или извънредно свикано върховно събрание на организация, партия. *Учредителен конгрес. Конгрес на профсъюзите. Конгрес на славистите.*

— **форум** *прен.*

КОНДЕНЗИРАМ – *книж.* вж. **сгъстявам** 1. знач.

КОНДЕНЗИРАН – *книж.* вж. **сгъстен** 1. знач.

КОНЕЦ – *разш.* вж. **влакно** 1. знач.

КОНКВИСТАДОР – *прен. книж.* вж. **завоевател** 1. знач.

КОНКРЕТЕН – 1. Който има точна форма или същност. *Разговаряме за конкретни неща. Исканията на работниците са конкретни. Въпросът ми изискваше конкретен отговор.*

— **определен, ясен, точен**

ант. → ***общ***, неконкретен, отвлечен, абстрактен // ***неопределен***, неясен, мъгляв

2. За който става дума, който е предмет на мисълта, разговора. *В конкретния случай ти нямаш вина. Спорим за конкретен момент от историята.*

— **даден, определен**

ант. → ***друг***, различен, отделен

3. Който се възприема ясно, лесно се забелязва, може да се почувства. *Образите в поезията на Далчев са конкретни.*

— **осезаем**

ант. → ***абстрактен***, отвлечен

4. вж. **материален** 2. знач.

КОНКРЕТИЗИРАМ – вж. **уточнявам** 1. знач.

КОНКРЕТИКА – вж. **конкретност**

КОНКРЕТНОСТ – Точност на форма, образ или същност. *Липсва конкретност при интерпретирането на текста. Образите се отличават със своята социална конкретност. Липсва конкретност в исканията на стачкуващите.*

— **определеност, конкретика, яснота, яснота, точност**

ант. → ***абстрактност***, неконкретност, отвлеченост // ***неопределеност***, неяснота, неясност, мъглявост

КОНКУРЕНТ – *разш.* вж. **съперник**

КОНКУРЕНЦИЯ – *разш.* вж. **съперничество**

КОНКУРИРАМ – *разш.* вж. **съперничa** 1. знач.

КОНКУРИРАМ СЕ – вж. **съперничa** 2. знач.

КОНКУРС – *разш.* вж. **състезание** 2. знач.

КОНКУРСЕН – вж. **състезателен**

КОННИК – Лице, което язди на кон. *Двама конници препускаха по поляната.*

— **ездач**

КОННИЦА – Конна войска. *Успя да се прехвърли от пехотата в конницата.*

— **кавалерия**

КОНСЕНСУС *спец.* – вж. **разбирателство** 2. знач.

КОНСЕРВАТИВЕН – Който държи на стария, съществуващия ред и обичаи и е противник на новото и прогресивното, на големите и резки промени, преобразувания или е свързан с такива схващания. *Шефът ни е консервативен и няма да приеме никакви нововъведения. Консервативен политик. Консервативни възгледи.*

— **назадничав, ретроградeн** *книж.*, **закостенял, вкостенял** *рядко*

ант. → ***прогресивен***, напредничав

КОНСЕРВАТИВНОСТ – вж. **консерватизъм**

КОНСЕРВАТИЗЪМ – Склонност към запазване на старото, традиционното, отживялото и невъзприемане на новото. *Консерватизмът му пречи на работата.*

— **назадничавост, консервативност, ретроградство** *книж.*, **ретроградност** *книж.*, **закостенялост, рутинерство** *книж.*

ант. → ***прогресивност***, напредничавост

КОНСЕРВАТОР – Човек с консервативни идеи, поддръжник на стария, съществуващия ред и обичаи. *Баща ми е консерватор и няма да приеме никакви промени.*

— **ретроград** *книж.*, **рутинер** *книж.*

КОНСОЛИДАЦИЯ *книж.* – 1. вж. **обединение** 2. знач.;

2. вж. **единство** 3. знач.

КОНСОЛИДИРАМ *книж.* – вж. **обединявам**

2. знач.

КОНСОЛИДИРАМ СЕ *книж.* – вж. **обединявам се** 2. знач.

КОНСОЛИДИРАН *книж.* – вж. **обединен** 2. знач.

КОНСОЛИДИРАНЕ *книж.* – вж. **обединение** 2. знач.

КОНСОНАНС – вж. **благозвучие** 2. знач.

КОНСПЕКТ – Списък с въпроси за изпит. *Конспект по биология. Конспект за държавен изпит по химия.*

— **въпросник**

КОНСПЕКТЕН *книж.* – вж. **кратък** 5. знач.

КОНСПЕКТИВЕН *книж.* – вж. **кратък** 5. знач.

КОНСПЕКТИВНО *книж.* – вж. **кратко** 2. знач.

КОНСПЕКТНО *книж.* – вж. **кратко** 2. знач.

КОНСПИРАТИВЕН – 1. Който действа тайно, скрито поради забрана от законите и чиято дейност е насочена срещу официалната власт. *Конспиративна организация.*

— **таен, нелегален**

// Който е свързан с конспирация, с тайна. *Конспиративна дейност.*

— **нелегален, подмолен** *прен.*

ант. → ***явен***, открит

// ***легален***

2. вж. **заговорнически**

КОНСПИРАТОР – вж. **заговорник**

КОНСПИРАЦИЯ – вж. **заговор**

КОНСПИРИРАМ – вж. **заговорнича**

КОНСТАНТЕН *книж.* – вж. **постоянен** 3. знач.

КОНСТАТИРАМ *книж.* – вж. **установявам** 1. знач.

КОНСТРУКТИВЕН – вж. **градивен** 1. знач.

КОНСТРУКЦИЯ – 1. Начин на подреждане и връзка между отделните части на дадено цяло. *Конструкция на драмата. Конструкция на фразата.*

— **строеж, постройка, структура**

2. вж. **устройство** 1. знач.

КОНСУЛТАНТ – Специалист в дадена област, който дава съвети и изразява мнение. *Научен консултант. Работи като консултант в Министерството на културата.*

— **съветник, референт** *книж.*

КОНСУЛТИРАМ СЕ – вж. **допитвам се**

КОНСУМАТОР – вж. **потребител**

КОНСУМАЦИЯ – вж. **потребление**

КОНСУМИРАМ *несв. книж.* – вж. **изразходвам** 2. и 3. знач.

КОНСУМИРАНЕ – вж. **потребление**

КОНТАКТ – 1. Отношение между лица или предмети, явления, при които се създава физическа близост между тях. *Всякакъв контакт със заразно болни е опасен. Болният няма контакт с външния свят. Влизам в контакт с чужда култура.*

— **допир, досег, връзка, съприкосновение**

2. Някаква проява на общуване между лица, организации и др. *Откакто се пенсионирах, прекъснах контактите си с бившите си колеги. Нямаме търговски контакти с тази страна.*

— **връзка, взаимоотношение** *книж.*, **отношение** *обикн. мн.*

3. Свързване, общуване чрез техническо съоръжение. *Ще поддържаме контакт чрез интернет. Контактът ми с него е само по телефона.*

— **връзка**

4. *прен. обикн. мн.* вж. **общуване**

КОНТАКТЕН – вж. **общителен** 1. знач.

КОНТАКТНОСТ – вж. **общителност** 1. знач.

КОНТАКТУВАМ – вж. **общувам**

КОНТАКТУВАНЕ – вж. **общуване**

КОНТЕ *разг.* – Човек, който обръща прекалено голямо внимание на външността си, обича да се издокарва. *Голямо конте е, винаги се облича по последна мода.*

— **франт** *разг.*, **денди** *книж.*

КОНТЕСТАЦИЯ *книж.* – Протестиране (обикн. официално) срещу някакво административно или друго решение. *След приключване на първенството по шахмат бяха подадени контестации.*

— **възражение, оспорване**

КОНТЕСТИРАМ *книж.* – вж. **оспорвам** 2. знач.

КОНТИНЕНТ – Всеки от основните, най-големи дялове земна суша, заобиколени напълно или в по-голямата си част от морета и океани. *Континентът Европа е разположен изцяло в Северното полукълбо.*

— **материк** *книж.*

КОНТРА *разг. рядко* – вж. **против** 1. знач.

КОНТРАКТ – вж. **договор**

КОНТРАКТЕН – вж. **дòговорен**

КОНТРАКТУВАМ – вж. **договарям** 1. знач.

КОНТРАСТ – Рязко различие между две неща. *Веднага личи контрастът в културата между двете жени. Обичам контраста в цветовете. Контраст на характери.*

— **противоположност, противопоставяне**

ант. → ***еднаквост***, съвпадение, съвпадане, тъждество, тъждественост, равенство

КОНТРАСТЕН – Който се отнася до контраст. *Контрастно съчетание на цветовете. Контрастни съпоставки.*

— **противоположен**

КОНТРИРАМ *книж.* – вж. **възразявам** 1. знач.

КОНТРОЛ – Проверка, наблюдение върху работата, дейността или развитието на някого или нещо. *Упражнявам контрол върху поведението на учениците. Контрол върху правилното изразходване на отпуснатите средства за развитие на селските райони. Висшестоящият орган упражнява постоянен контрол на дейността ни.*

— **надзор, наблюдение, мониторинг** нежел.

КОНТРОЛИРАМ – 1. Извършвам контрол. *Децата трябва да бъдат постоянно контролирани. Някой трябва да контролира новия работник.*

— **наглеждам, надзиравам**

// Следя за правилното извършване, развитие и под. на нещо, обикн. като представител на ръководна институция. *Министърът лично контролира дейността на този отдел. Народните представители контролират дейността на правителството.*

— **наблюдавам**

2. вж. **владея** 1. знач.

V седя (стоя, вися) на (над) главата на някого *разг.*, държа (имам) под око някого *разг.*, не изпускам от (из, изпод) очи (око) някого *разг.* към 1. знач.

// държа изкъсо (здраво, здравата) някого *разг.* към 1. знач.

КОНТРОЛИРАМ СЕ – вж. **въздържам се** 1. знач.

КОНТУЗВАМ – С натиск или удар причинявам увреждане на тъкани или орган, свързано с болез-

неност, подуване, но без счупване или открита рана. *Лошо паднах и си контузих коляното.*
— **натъртвам, набивам**[2]
КОНТУЗИЯ – Телесна повреда от силен удар, нараняване, свързано с болезненост и подуване, но без счупване или външно, видимо разкъсване. *Контузията го лиши от участие във футболния мач.*
— **натъртване**
КОНТУР *обикн. мн.* – вж. **очертание** 1. знач.
КОНТЯ СЕ *разг. ирон.* – вж. **глася се** 1. знач.
КОНФЕДЕРАЦИЯ – вж. **съюз** 1. знач.
КОНФИДЕНЦИАЛЕН *книж.* – вж. **поверителен**
КОНФИСКУВАМ – вж. **изземвам** 1. знач.
КОНФЛИКТ – 1. вж. **сблъсък** 2. знач.;
2. вж. **противоречие** 2. знач.;
3. вж. **разпра** 1. знач.
КОНФЛИКТЕН – вж. **несговорчив**
КОНФОРМИЗЪМ *книж.* – вж. **приспособенчество**
КОНФОРМИСТ – *прен. книж.* вж. **приспособенец**
КОНФРОНТАЦИЯ *книж.* – вж. **противопоставяне** 2. знач.
КОНФУЗЕН *книж.* – вж. **неловък** 1. знач.
КОНФУЗНО *разг.* – вж. **неловко**
КОНФУЗЯ *разг. рядко* – вж. **карам се**
КОНФУЗЯ СЕ *несв. разг. рядко* – вж. **стеснявам се**
КОНЦЕНТРАЦИЯ *книж.* – 1. Събиране на едно място. *Концентрация на приижданите от всички краища войски. Концентрация на производството.*
— **съсредоточаване, струпване**
2. *прен.* вж. **внимание** 1. знач.
КОНЦЕНТРИРАМ *книж.* – 1. вж. **съсредоточавам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **сгъстявам** 1. знач.
КОНЦЕНТРИРАМ СЕ *книж.* – 1. вж. **внимавам** 1. знач.;
2. вж. **задълбочавам се** 1. знач.
КОНЦЕНТРИРАН *книж.* – 1. вж. **сгъстен** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **внимателен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **задълбочен** 2. знач.
КОНЦЕПЦИЯ *книж.* – 1. вж. **възглед** 1. и 3. знач.
2. вж. **замисъл** 1. знач.
КОНЧИНА *книж.* – вж. **смърт** 1. знач.
КООРДИНАТИ – 1. вж. **местоположение** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **адрес** 1. знач.
КООРДИНАЦИЯ *книж.* – Постигане на единство, съгласуваност между различни лица или групи по мислене, действия и др. *Координация на действията на войсковите части. Липсва координация между различните ведомства.*
— **съгласуване, координиране** *книж.*, **стиковка** *нежел.*
КООРДИНИРАМ *книж.* – вж. **съгласувам**
КООРДИНИРАНЕ *книж.* – вж. **координация**
КОПАЧ – вж. **търнокоп**
КОПАЧКА *разг.* – вж. **търнокоп**
КОПАЯ *несв.* – 1. Правя дупка, вадя пръст от земята. *Когато копае жилището си, язовецът изхвърля излишната пръст със задните си крака.*
— **ровя, рия, дълбая**
2. вж. **прекопавам** 1. знач.
КОПИЕ – 1. Вторичен екземпляр на текст или документ, който напълно съответства, еднакъв е с първообраза, оригинала. *Копие на заявление. Копие на диплома. Копие на роман.*
— **препис, дубликат** *книж.*
ант. → ***оригинал***, първообраз
2. В изобразителното изкуство – възпроизведена картина и др. *Картината е копие, не е оригинал.*
— **репродукция**
ант. → ***оригинал***, първообраз
3. *прен.* Някой или нещо, което напълно, точно прилича на друг или друго нещо. *Синът е копие на баща си.*
— **подобие**
КОПИРАМ – 1. вж. **прекопирам**;
2. *прен.* вж. **подражавам** 1. знач.
КОПИРАНЕ – *прен.* вж. **подражателство**
КОПИРОВАЧ – *прен. рядко* вж. **подражател** 1. знач.
КОПНЕЖ – Много силно желание за нещо, силен стремеж, който изцяло обхваща някого за постигане на нещо. *Копнеж за истинско приятелство. Копнеж за щастие. Копнеж за взаимна любов.*
— **жажда** *прен.*, **копнение** *книж.*
КОПНЕНИЕ *книж.* – вж. **копнеж**
КОПНЕЯ – Силно, страстно желая. *Младите момичета копнеят за ласки. Копнея за малко спокойствие. Копнея за почивка.*
— **жадувам, жаждам** *поет.*, **жаднея** *поет.*, **въздишам** *прен.*
V изгоря ми душата (душичката, душицата) за нещо *разг.*
КОПОЙ – *прен. неодобр.* вж. **доносник**
КОПРИНА – Лъскави нишки, получени след специална обработка на пашкули от копринена буба, или тъкан, плат от такива нишки. *Точа коприна. Блуза от коприна.*
— **свила**
КОПТОР – вж. **бордей**
КОРАБНИК *рядко* – вж. **моряк**
КОРАВ – 1. вж. **твърд** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **издръжлив** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **безсърдечен** 1. знач.
КОРАВИНА – вж. **твърдост** 1. знач.
КОРАВОСТ – вж. **твърдост** 1. знач.
КОРАВОСЪРДЕЧЕН – вж. **безсърдечен** 1. знач.
КОРАВОСЪРДЕЧИЕ – 1. вж. **безсърдечие** 1. знач.;
2. вж. **жестокост** 1. знач.
КОРАВОСЪРДЕЧНОСТ – вж. **безсърдечие** 1. знач.
КОРДА – вж. **струна**
КОРДЕЛА *разг.* – вж. **панделка**
КОРДОН – 1. вж. **шнур** 1. знач.;
2. *простонар.* вж. **верига** 1. знач.;
3. *простонар.* вж. **верижка**
КОРЕКТЕН *книж.* – 1. вж. **добросъвестен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **точен** 2. знач.
КОРЕКТНОСТ *книж.* – 1. вж. **добросъвестност**;
2. вж. **точност** 1. знач.
КОРЕКЦИЯ *книж.* – вж. **поправка** 2. знач.
КОРЕЛАЦИЯ *книж.* – вж. **съотношение**
КОРЕМ – Средната част на тялото под диафрагмата, където се намират храносмилателните органи. *Често си похапва и има голям корем. Пускам корем. Изпъкнал корем.*
— **шкембе** *разг. ирон.*, **тумбак** *разг.*, **търбух** *разг. грубо*, **тулум** *прен. разг.*, **благоутробие** *книж. ирон.*
КОРЕМЕСТ – Който е с голям, изпъкнал корем. *Кореместа жена.*

— **шкембест** *разг. ирон.*, **шкембелия** *разг. ирон.*, **тумбест** *разг. ирон.*, **кормест** *нар.*

КОРЕН – 1. *прен.* вж. **произход** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **източник** 3. знач.

КОРЕНЕН – 1. Който засяга най-важната, съществена част на нещо. *Коренни преобразования. Коренна промяна.*

— **дълбок** *прен.*, **основен, радикален** *книж.*

ант. → ***повърхностен***

2. *рядко* вж. **местен** 2. знач.

КОРЕННО – вж. **изцяло** 1. знач.

КОРЕНЯК – Лице, което е по рождение от някое място и обикновено живее там. *Кореняк софиянец. Кореняците не гледат с добро око на преселниците.*

— **туземец, местен, автохтон** *обикн. мн. книж.*, **абориген** *обикн. мн. рядко*

ант. → **пришълец**, заселник, преселник, поселник, дошлян

КОРЕСПОНДЕНТ – Сътрудник на медия, който изпраща информация и дописки. *Окръжен кореспондент на столичен вестник. Военен кореспондент.*

— **дописник**

КОРЕСПОНДЕНЦИЯ – 1. Размяна на писма между частни лица или между учреждения, предприятия. *Навремето той водеше голяма кореспонденция с приятелите си. Кореспонденцията между двете ведомства продължи дълго.*

— **преписка**

2. Самите писма и други материали, изпращани по пощата. *Отивам да прибера кореспонденцията си. Дипломатическа кореспонденция.*

— **поща** *прен.*

3. вж. **дописка**

КОРЕСПОНДИРАМ *книж.* – вж. **съответствам** 1. знач.

КОРИГИРАМ *книж.* – вж. **поправям** 2. знач.

КОРИГИРАМ СЕ *книж.* – вж. **поправям се** 1. знач.

КОРИДОР – вж. **антре**

КОРИСТ – 1. Лична изгода, облага от нещо. *Винаги виждаше в действията ѝ някаква корист. В помощта ми няма корист. Кой би имал корист от провалянето на сделката?*

— **сметка** *прен.*

2. вж. **користолюбие**

КОРИСТЕН – 1. Който търси полза, облага за себе си. *Имаше си работа с користни хора. Користен помощник.*

— **користолюбив, пресметлив, меркантилен** *книж.*, **сребролюбив** *рядко*

ант. → **безкористен**, непресметлив

2. Който е свързан с мисъл за облага, корист. *Той се ръководи от користни съображения. Користни намерения. Користни подбуди.*

— **користолюбив, сметкаджийски, меркантилен** *книж.*, **нечист** *прен.*

ант. → ***безкористен***, чист, непресметлив

КОРИСТНОСТ – вж. **користолюбие**

КОРИСТОЛЮБЕЦ *книж.* – Човек, който търси полза, облага за себе си и се ръководи в постъпките си от користни интереси. *Той не е користолюбец, на всекиго помага безвъзмездно. Политиците трябва да бъдат честни хора, родолюбци, а не користолюбци.*

— **интересчия** *разг.*, **сметкаджия** *разг.*, **материалист** *прен. разг.*

ант. → ***безсребърник***, идеалист

КОРИСТОЛЮБИВ – вж. **користен** 1. и 2. знач.

КОРИСТОЛЮБИЕ – Стремеж към извличане на лична изгода и облага. *Користолюбието ги води към кражби и измами. Страхувам се да не ме обвинят в користолюбие.*

— **корист, користност, меркантилност** *книж.*, **сметкаджийство, интересчийство** *разг.*, **пресметливост, меркантилизъм** *прен. книж.*

ант. → ***безкористие***, безкористност

КОРИЯ *нар.* – вж. **гора**

КОРМЕСТ *нар.* – вж. **коремест**

КОРМЧИЯ – *прен.* вж. **водач** 1. знач.

КОРПОРАЦИЯ *книж.* – вж. **сдружение**

КОРПУС – Основна, най-голяма и най-важна част на машина, превозно средство и др. *Корпус на кораб. Корпус на самолет.*

— **тяло** *прен.*

КОРСАР – вж. **пират**

КОРТЕЖ *книж.* – 1. вж. **шествие**;

2. вж. **свита**

КОРУБА – вж. **хралупа**

КОРУБЕСТ *диал.* – вж. **изпъкнал**

КОРУМПИРАН – 1. Който приема подкуп, материални облаги, за да служи на някого, нещо или за услуги въз основа на служебното си положение. *Корумпиран държавен служител. Корумпиран съдия. Корумпиран политик.*

— **подкупен, продажен**

ант. → ***неподкупен***, честен

2. вж. **покварен** 3. знач.

КОРУМПИРАНОСТ – вж. **корупция**

КОРУПЦИЯ – Социално явление, изразяващо се в развращаване на длъжностни лица, политици и др. чрез подкупи и материални облаги за постигане на определени цели и изгоди. *Цялото общество трябва да се включи в борбата срещу корупцията. Корупцията в администрацията взема небивали размери.*

— **подкупничество, подкупност, корумпираност, продажничество, продажност, рушветчийство** *разг.*

КОРЯ *несв. разг.* – вж. **критикувам**

КОРЯ СЕ *несв. разг.* – вж. **укорявам се**

КОС – вж. **наклонен**[1] 1. знач.

КОСА – Космите на главата на човек. *Бяла коса. Руса коса. Дълга коса.*

— **власи** *поет.*

КОСВЕН – 1. Който не засяга или не стига до нещо или някого направо. *Косвена заплаха. Косвени доказателства. Косвена полза.*

— **непряк, индиректен** *книж.*, **опосредствен** *книж.*, **недиректен** *книж.*

ант. → ***пряк***, директен, непосреден, непосредствен

2. Който става, прави се или се казва не открито, който не води направо към целта. *До информацията стигнах по косвен път. Косвена критика.*

— **непряк, заобикòлен, индиректен** *книж.*, **околен** *прен.*, **обиколен** *прен.*, **изобиколен** *разг.*

ант. → ***пряк***, директен

КОСИЧКА *диал.* – вж. **плитка** 1. знач.

КОСИЧНИК *нар.* – вж. **плитка** 1. знач.

КОСМАТ – Който е покрит с много косми. *Космато лице. Космата ръка. Космати гърди. Космат корем.*

— **окосмен, космест, рунтав, вълнест, рунест, влакнест** *разг.*, **влакнат** *рядко*, **власат** *нар.*, **вълнат** *диал.*, **барачест** *диал.*

ант. → ***безкосмен***, неокосмен

// Който има много косми или гъста козина. *Космата брада. Космати вежди. Космато куче.*

— **рунтав, рошав**

КОСМЕСТ – вж. **космат**

КОСМИЧЕН – 1. вж. **космически** 1. и 2. знач.; 2. вж. **всемирен** 1. знач.

КОСМИЧЕСКИ – 1. Който е свързан с изследвания в космоса. *Космическа станция. Космическа експедиция.*

— **извънземен, космичен**

2. Който е предназначен за пътуване към други планети. *Космически кораб. Космическо пространство.*

— **космичен, междупланетен, звезден, междузвезден, небесен** *рядко*

3. вж. **всемирен** 1. знач.

КОСМОНАВТ – Лице, което участва в космически полет, което лети в космоса. *Той мечтаеше да стане космонавт.*

— **астронавт, звездоплавател** *рядко*

КОСМОНАВТИКА – Теория и практика на летенето в космоса.

— **астронавтика**

КОСМОС – вж. **вселена** 1. знач.

КОСО – 1. Под ъгъл, под наклон. *Дъждът бие косо. Лъчите падат косо.*

— **полегато, наклонено**

2. По диагонал. *Лодката сече косо течението.*

— **изкосо**

КОСТ – Всяка твърда, неогъваща се част, елемент от скелета на човек или на гръбначно животно. *Куршумът не бе засегнал костта. Болят ме костите. Месо без кости. Счупена кост.*

— **кокал** *разг.*

КОСТВАМ *несв.* – вж. **струвам** 1. и 2. знач.

КОСТЕЛИВ – Който е с ясно очертаващи се, изпъкнали под кожата кости поради слабост, мършавост. *Костеливо лице. Костелива ръка. Костелив мъж.*

— **кокалест**

ант. → ***закръглен***, заоблен, възпълен, сочен, налят

КОСТЕР *нар.* – вж. **клада**

КОСТИЛКА – Твърда дървесинена обвивка на семето или ядка на месест плод. *Костилка на слива. Костилка на череша.*

— **кокичка** *разг.*

КОСТНИЦА – вж. **гробница**

КОСЪМ – Тънък, нишковиден израстък по кожата на човек или животно. *Вече имам няколко бели косъма. Ръцете му бяха обрасли с косми. Отскубнах белия косъм от брадата си.*

— **влакно** *нар.*, **власинка** *нар.*, **влас** *диал.*

КОСЯ *несв.* – *прен.* вж. **покосявам** 1. знач.

КОСЯ СЕ *несв. разг.* – **ядосвам се** 1. знач.

КОТЕЛ – вж. **медник**

КОТЕРИЯ *книж.* – вж. **клика**

КОТИЛО – *прен. презр.* вж. **свърталище**

КОТИРАМ СЕ – 1. За стоки, ценни книжа и др. – получавам определена цена. *Търговците знаят какво се котира на борсата.*

— **ценя се, оценявам се** *в несв.*

2. Бивам оценен, оценяват ме и намирам място някъде. *В наше време поезията не се котира.*

— **търся се**

КОТЛАР – вж. **казанджия**

КОТЛОВИНА – вж. **долина**

КОФАР – вж. **катинар**

КОФТИ *жарг.* – вж. **лош** 2. знач. // *като нареч.* вж. **зле**

КОЦКАР *разг. неодобр.* – вж. **женкар**

КОЧИНА – вж. **свинарник**

КОШЕР – Неголям сандък, подобен на къщичка, или конусовиден кош, предназначен за отглеждане на пчели. *От кошерите се чуваше тихо бръмчене на пчели.*

— **пчелник** *разг.*, **тръвна** *диал.*

КОШМАРЕН – *прен.* вж. **мъчителен** 1. знач.

КОЩУНСТВАМ *несв.* – Подигравам се с нещо възвишено и свято, уважавано и почитано. *Има критици, които кощунстват с паметта на наши поети революционери. Не кощунствай с името Божие!*

— **светотатствам** *книж.*, **богохулствам** *книж.*, **скверня, оскверних̀вам** *в несв.*

КОЩУНСТВЕН – Който оскверних̀ва. *Рушенето на паметници е кощунствен акт. Има нещо кощунствено в думите му.*

— **светотатствен** *книж.*, **осквернѝтелен**

КОЩУНСТВО – Подигравка, гавра с нещо, дълбоко почитано от всички. *Кощунство с паметта на героите. Кощунство е да се хули подвигът на Ботев.*

— **светотатство** *книж.*, **осквернение** *книж.*, **богохулство** *книж.*

КРАДА *несв.* – Вземам тайно за себе си чуждо имущество без знанието на притежателя му. *Откакто остана без работа, започна да краде. Бандити влизат в къщите и крадат каквото им се вижда ценно.*

— **задигам** *в несв. разг.*, **грабя, вдигам** *в несв. прен. разг.*, **присвоявам** *в несв.*, **пипам** *прен. разг.*, **свивам** *в несв. прен. разг.*, **гепя** *жарг.*

КРАДЕЦ – Човек, който върши кражба, който краде. *Крадци са обрали къщата му. Крадци са задигнали колата му. Вечер в квартала се навъртат крадци.*

— **обирджия** *разг.*, **обирник** *разг.*, **апаш** *разг.*, **грабител** *огр.*, **джебчия** *разг.*, **кокошкар** *разг. ирон.*, **хайдук** *разг. презр.*, **обирач** *остар.*, **тат** *старин.*

КРАДЕШКАТА *разг.* – вж. **тайно** 2. знач.

КРАДЕШКОМ – вж. **тайно** 2. знач.

КРАДЛИВО – вж. **тайно** 2. знач.

КРАЕН – 1. Който се намира на края, в края на нещо. *Живея в крайната къща. Краен квартал. Крайна гара.*

— **последен**

ант. → ***начален***, пръв

2. Който се отнася до края на определен отрязък от време. *Утре е крайният срок за плащане на данъка. Болестта се намира в крайния си стадий.*

— **последен**

ант. → ***начален***, първоначален

3. Който е проявен в най-висока степен. *Краен републиканец. Краен консерватор. Краен привърженик на глобализма. Краен противник на тютюнопушенето.*

— **върл, отявлен**
ант. → ***умерен***
4. вж. **прекален**;
5. вж. **максимален**;
6. вж. **окончателен** 1. знач.

КРАЖБА – Незаконно присвояване на чужда вещ, чужда собственост. *В разстояние на няколко дни са извършени пет кражби. Обвиняват го в кражба. Осъден е за кражба.*
— **обир, грабеж, джебчийство, апашлък** *разг.*

КРАЙ[1] – 1. Момент, време, когато нещо свършва. *Строителството е към своя край. Край на работния ден. Край на туристическия сезон.*
— **завършек, приключване, свършек** *книж. рядко,* **финал**
ант. → ***начало***, започване, старт, откриване
2. Място, където завършва текст, музика и др. *Краят на статията е много дълъг. Край на симфония. Тъжна история с весел край.*
— **завършек, финал, заключение**
ант. → ***начало***
// ***въведение***, встъпление, увод, предисловие
// Последно действие, последни стъпки в някакъв процес. *Краят на войната бе ужасен.*
— **финал, завършек, епилог** *прен. книж.*
ант. → ***начало***, въведение, прелюдия, увертюра, встъпление
3. Моментът на разрешаване, разплитане на някакъв конфликт или на някаква заплетена история. *С любопитство очаквах да видя края на тази любовна драма.*
— **развръзка**
ант. → ***завръзка***
4. Място, линия, където нещо свършва. *Тук е краят на града. Стигнахме до края на нивата. Оттук се вижда краят на гората.*
— **граница, предел, свършек** *книж. рядко*
ант. → ***начало***
5. Степен, до която нещо стига и свършва. *Бях на края на силите си. Това е краят на възможностите ѝ.*
— **предел, граница, праг** *прен.*
6. вж. **периферия** 1. знач.;
7. *прен.* вж. **смърт** 1. и 2. знач.;
8. *прен.* вж. **унищожение** 1. знач.

КРАЙ[2] – 1. вж. **област** 1. знач.;
2. вж. **покрайнина** 1. знач.

КРАЙ – За означаване, че някой или нещо се намира или се движи близо встрани от някого или нещо. *Лекарят приседна край леглото му. Тя вървеше край него. Магазинът се намира край пощата.*
— **до, при, покрай**
2. За означаване, че някой или нещо се намира или става близо до някого или нещо от всички страни и посоки. *Бяхме насядали край огъня. Бях постоянно край нея.*
— **около, покрай**

КРАЙМОРСКИ – Който се намира, разположен е край море. *Крайморски град. Крайморски парк.*
— **морски, приморски**

КРАЙНИК – *огр.* вж. **крак**

КРАЙНИНА – вж. **покрайнина** 1. знач.

КРАЙНО – вж. **извънредно**

КРАЙНОСТ – 1. Най-висока степен на проява на нещо. *Мисълта му се напрегна до крайност.*
— **максималност, пределност**
ант. → ***минималност***
2. Нещо съвършено различно от друго, противоположно на друго. *Дамаск е град на крайности. В романа са изобразени двете крайности на насилието – белият и червеният терор.*
— **противоположност, полюс** *прен.*

КРАК – Всеки от двата долни крайника у човек. *Дълги крака. Стройни крака.*
— **крайник** *огр.*, **нога** *нар.*, **мотовили** *прен. разг. подигр.*, **джонгали** *диал. пренебр.*

КРАМОЛА *разг.* – вж. **разпра** 1. знач.

КРАМОЛНИК *нар.* – вж. **скандалджия**

КРАСАВЕЦ – вж. **хубавец**

КРАСАВИЦА – вж. **хубавица**

КРАСЕН *поет.* – вж. **красив**

КРАСИВ – Който доставя естетическа наслада с външния си вид. *Красива девойка. Красиво облекло. Красива постройка. Красиво цвете.*
— **хубав, прелестен, красен** *поет.*, **гиздав** *нар.*, **кипър** *нар.*
ант. → ***грозен***, некрасив, нехубав, противен, безобразен, отвратителен, уродлив
// Който отговаря на изискванията за красиво, прекрасно. *Красива подредба. Красива гравюра.*
— **естетичен**
ант. → ***некрасив***, неестетичен, безвкусен, кичовски, кичозен
V с очи да го изпиеш *разг.*, в гаванка (чаша, чашка) да го изпиеш *разг.*, като капка (картина, картинка, икона, писано яйце, ангел) хубав *разг.*

КРАСКА *книж.* – вж. **цвят**

КРАСНОПИС – Красив почерк, красиво писане на ръка. *Учениците трябва да бъдат учени на краснопис.*
— **калиграфия**

КРАСНОРЕЧИВ – 1. Който изразява недвусмисленост и има силата да убеждава. *Красноречиво доказателство. Фактите са красноречиви.*
— **убедителен**
ант. → ***неубедителен***, некрасноречив
2. вж. **сладкодумен**

КРАСНОРЕЧИВОСТ – Способност да се говори убедително. *Неговата красноречивост му помогна да убеди всички в правотата си.*
— **красноречие, убедителност**
ант. → ***неубедителност***

КРАСНОРЕЧИЕ – 1. Наука за ясно, изразително и убедително говорене, ораторско изкуство. *Политиците трябва да се учат на красноречие.*
— **реторика, ораторство, витийство** *книж.*
2. Увлекателно говорене. *Всички се увличаха от красноречието му.*
— **сладкодумство, сладкодумие, велеречие** *старин.*, **велеречивост** *старин.*, **благоречие** *книж. остар.*
3. вж. **красноречивост**

КРАСОТА – Външна привлекателност, приятно въздействие на нещо върху сетивата, което доставя естетическа наслада. *Порази ме красотата на тази жена. Красотата на природата ме вдъхновява.*
— **хубост, прелест, великолепие, хубавина** *нар.*, **хубосия** *нар.*, **гиздавина** *нар.*, **гиздавост** *нар.*, **гиздосия** *нар. поет.*
ант. → ***грозота***, грозотия, отвратителност, безобразност, уродливост

КРАСТА – 1. Заразна кожна болест, придружена със силен сърбеж. *Болен е от краста.*
— **шуга** *разг.*
2. *прен. разг.* вж. **страст** 2. знач.
КРАСЯ *несв.* – вж. **украсявам** 1. и 2. знач.
КРАТКО – 1. В продължение на малко време. *Действието на лекарството е кратко. Погледнаха се кратко.*
— **непродължително, недълго, малко**
ант. → ***дълго***, продължително, много
2. Обикн. за отговор – с малко думи. *На всички въпроси отговаряше кратко.*
— **лаконично, едносрично, едносложно** *книж.*, **късо** *разг.*
ант. → ***многословно***, подробно, обстоятелствено, пространно
// В ограничен обем. *Разказвам кратко. В изложението всичко е кратко обяснено.*
— **сбито, стегнато, лаконично, конспективно** *книж.*, **конспектно** *книж.*
ант. → ***обширно***, разгърнато, пространно
// ***обстойно***, подробно, изчерпателно, детайлно
КРАТКОВЕЧЕН *книж.* – вж. **краткотраен** 1. знач.
КРАТКОВРЕМЕНЕН – 1. вж. **краткотраен** 1. знач.; 2. вж. **временен** 1. знач.
КРАТКОВРЕМЕННОСТ *рядко* – вж. **краткотрайност** 1. знач.
КРАТКОСЛОВЕН *рядко* – вж. **кратък** 4. знач.
КРАТКОСТ – вж. **краткотрайност** 1. знач.
КРАТКОТРАЕН – 1. Който продължава, трае малко време. *Краткотрайно щастие. Краткотрайна любов. Краткотрайна болка. Краткотрайни настроения. Краткотрайна радост. Краткотрайна младост.*
— **недълготраен, кратковременен, кратък, мимолетен** *книж.*, **нетраен, преходен, недълговечен** *книж.*, **кратковечен** *книж.*, **скоропреходен, временен, ефимерен** *книж.*, **бързолетен** *книж.*, **бързотечен** *поет.*
ант. → ***дълготраен***, траен, неувяхващ
// ***продължителен***, дълъг, дълготраен, дълговременен, дълголетен, дълговечен
2. вж. **нетраен** 1. знач.
КРАТКОТРАЙНОСТ – Кратка продължителност на нещо. *Краткотрайност на славата. Краткотрайност на щастието.*
— **недълготрайност, кратковременност** *рядко*, **краткост, мимолетност** *книж.*, **нетрайност, преходност, недълговечност** *книж.*, **скоропреходност, временност** *книж. рядко*, **ефимерност** *книж.*, **недълговременност** *книж.*
ант. → ***продължителност***, дълготрайност, дълговечност
2. вж. **нетрайност** 1. знач.
КРАТУНА – 1. *прен. разг. пренебр.* вж. **глава** 1. знач.; 2. *прен. разг. пренебр.* вж. **ум** 1. знач.
КРАТЪК – 1. Който трае или изисква малко време. *Зимният ден е кратък. Кратка почивка. Кратък срок. Кратък престой.*
— **непродължителен, къс, недълъг**
ант. → ***дълъг***, продължителен
2. За път, разстояние – който свързва две сравнително малко отдалечени една от друга точки. *Пътят ми до службата е кратък.*
— **къс, недълъг**
ант. → ***дълъг***
3. За текст, изказване – малък на дължина. *Кратък разказ. Кратко изказване. Кратко изречение.*
— **къс, недълъг**
ант. → ***дълъг***
4. Който говори, разказва нещо с малко думи, без подробности. *Кратък отговор. Кратка заповед. Кратък разговор.*
— **лаконичен, едносричен** *разш.*, **къс** *разг.*, **едносложен** *книж. разш.*, **краткословен** *рядко*
ант. → ***обстоятелствен***, подробен, пространен, многословен
5. За текст, произведение – който е ограничен по размер, обем. *Кратък преразказ. Кратко изложение. Кратко повествование.*
— **сбит, стегнат, къс, конспективен** *книж.*, **конспектен** *книж.*, **лаконичен**
ант. → ***обширен***, пространен, дълъг, разгърнат
6. вж. **краткотраен** 1. знач.;
7. вж. **бегъл** 1. знач.
КРАХ *книж.* – вж. **неуспех**
КРАЧА – вж. **върва** 1. знач.
КРАЧЕНЕ – вж. **вървеж** 1. знач.
КРАЧКА – Движение, което се прави, когато се премества единият крак пред другия при ходене. *Направих две крачки и спрях. Чувам забързани крачки.*
— **стъпка**
// Самото разстояние при всяко такова движение. *На една крачка от тях стоеше приклекнало кучето.*
— **стъпка, разкрач**
КРЕАТИВЕН *книж.* – вж. **творчески**
КРЕВАТ – вж. **легло**
КРЕДИТ – 1. Отношение на доверие към купувач, който плаща купената стока по-късно. *Когато остана без пари, вземам на кредит най-необходимото от близкия магазин. Семейството му живее на кредит.*
— **вересия** *разг.*
2. вж. **заем**
КРЕДИТИРАМ – вж. **финансирам**
КРЕДИТОР – вж. **заемодател**
КРЕДИТОСПОСОБЕН *финанс.* – вж. **платежоспособен**
КРЕДО *книж.* – вж. **мироглед**
КРЕЗ *книж.* – вж. **богаташ**
КРЕМ – Мазно козметично вещество с различен състав за мазане на кожата. *Продават се различни кремове за лице. Дневен крем.*
— **помада, мазило** *разг.*
КРЕМЪК – Много твърд минерал със сивожълт до черен цвят, който изпуска искри при удар.
— **огнивец, флинт**
КРЕПИТЕЛ *книж.* – вж. **стожер**
КРЕПКО *книж.* – вж. **здраво** 1. знач.
КРЕПКОСТ *книж.* – 1. вж. **издръжливост** 1. знач.; 2. вж. **сила** 1. знач.; 3. вж. **устойчивост** 1. знач.
КРЕПОСТ – Укрепено населено място или територия, оградена със здрави стени, ровове и отбранителни съоръжения. *Бойците стреляха от бойниците и кулите на крепостта. Населението отбраняваше крепостта.*
— **кале** *остар.*, **твърдина** *старин.*, **твърд** *старин.*, **градище** *старин.*
КРЕПЪК *книж.* – 1. вж. **здрав** 1. знач.;

2. вж. **устойчив** 1. знач.
КРЕПЯ – вж. **поддържам** 1. знач.
КРЕПЯ СЕ – вж. **държа се** 1. и 2. знач.
КРЕСКАЛО *разг. неодобр.* – вж. **кресливец**
КРЕСКАЧ *разг. неодобр.* – вж. **кресливец**
КРЕСЛИВ – 1. вж. **вреслив**;
2. *прен. рядко* вж. **крещящ** 1. знач.
КРЕСЛИВЕЦ – Човек, който много крещи, кряска. *Не понасям кресливците.*
— **кресльо** *разг. неодобр.*, **крескач** *разг. неодобр.*, **крескало** *разг. неодобр.*
КРЕСЛО – Широк, тапициран стол с облегало и подпорки за ръцете. *Гостът се настани удобно в креслото.*
— **фотьойл**
КРЕСЛЬО *разг. неодобр.* – вж. **кресливец**
КРЕТАМ – вж. **влача се** 1. знач.
КРЕТЕН – 1. вж. **идиот** 1. знач.;
2. *прен. разг. руг.* вж. **глупак**
КРЕХЪК – 1. Който лесно се чупи, троши, кърши. *Ваза от крехко стъкло. Крехки кристални чаши.*
— **чуплив, трошлив, ломлив**
ант. → ***нечуплив***, нетрошлив, неломлив
2. Който трудно издържа на неблагоприятни влияния, натоварване, напор. *Крехко стъбло. Крехък организъм. Крехка фиданка. Крехки клони.*
— **нежен, неустойчив, слаб**
ант. → ***здрав***, жилав, устойчив, издръжлив, крепък, як, корав
// ***жилав***, гъвкав, еластичен, нечуплив, нетрошлив
3. вж. **деликатен** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **слаб** 3. знач.
КРЕЧЕТАЛО – *прен. разг. пренебр.* вж. **бъбривец**
КРЕЩЯ – вж. **викам** 1. знач.
КРЕЩЯЩ – 1. За цвят, боя и под. – който е силно наситен, подчертан. *Стените са боядисани в крещящи тонове. Дрехи в крещящи цветове. Крещящо жълт цвят.*
— **ярък, креслив** *прен. рядко*, **недискретен** *книж.*
ант. → ***пастелен***, убит, мек, матов
// ***бледен***, блед, неярък
2. Който се налага на вниманието, прави впечатление, бие на очи. *Крещящи заглавия. Крещящи реклами.*
— **натрапчив, недискретен** *книж.*, **фрапиращ** *книж.*
ант. → ***дискретен***, ненатрапчив, ненатраплив
3. вж. **очебиен**
КРЕЯ – вж. **линея**
КРИВ – 1. Който няма права линия, който е с формата на извивка. *Крива тояга. Крив кюнец. Крив нож. Крива човка. Крив меч.*
— **извит, изкривен, закривен**
ант. → ***прав***, изправен
2. вж. **лъкатушен**;
3. *прен.* вж. **деформиран** 2. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **виновен** 1. знач.;
5. *прен. разг.* вж. **неправилен** 1. знач.;
6. *остар.* вж. **изопачен**
КРИВАК – вж. **гега**
КРИВВАМ – 1. вж. **завивам**[1] 1. знач.;
2. вж. **отбивам се** 1. знач.;
3. вж. **накривявам**
КРИВДА *нар. поет.* – вж. **несправедливост**
КРИВИНА – *обикн. мн* вж. **завой** 1. знач.
КРИВНАЛ – вж. **наклонен**[1] 2. знач.
КРИВНАТ – 1. За шапка и под. – който стои накриво, наклонен към едното ухо. *Кривнат калпак. Кривната шапка. Кривнато кепе.*
— **накривен, килнат** *разг.*
2. вж. **наклонен**[1] 2. знач.
КРИВОГЛЕД – Чиито очи не гледат успоредно в една посока. *Хубавичко момиче, но малко кривогледо. Кривогледи очи.*
— **кривоок, разноглед**
V мене гледа, тебе вижда *разг. подигр.*, тебе гледа, мене вижда *разг. подигр.*
КРИВОЛ *нар.* – вж. **завой** 1. знач.
КРИВОЛЕСТ *рядко* – вж. **лъкатушен**
КРИВОЛИЦА – 1. вж. **извивка** 1. знач.;
2. вж. **завой** 1. знач.
КРИВОЛИЧА – 1. За път, река и под. – правя завои по дължината си, не се простирам по права линия. *Пътят криволичи сред ниви. Край шосето криволичи река. Край градините криволичи ручейче.*
— **извивам, извивам се, лъкатуша, вия се, криволя** *рядко*, **лъкатя** *диал.*
2. При движение променям посоката си ту на една, ту на друга страна. *Колата криволичеше непрекъснато. Хубаво е човек да намери своя път в живота, да не криволичи.*
— **лъкатуша, криволя** *рядко*
КРИВОЛИЧЕЩ – вж. **лъкатушен**
КРИВОЛЯ *рядко* – вж. **криволича** 1. и 2. знач.
КРИВО МИ Е *разг.* – вж. **мъчно ми е**
КРИВООК – вж. **кривоглед**
КРИВЯ *несв.* – 1. вж. **изкривявам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **куцам** 1. знач.
КРИВЯ СЕ – 1. вж. **гримасничa**;
2. вж. **кълча се**
КРИЗА – 1. Напрегнато болезнено състояние. *Душевна криза. Нервна криза.*
— **разстройство**
2. *мед.* вж. **пристъп** 1. знач.
КРИЛАТ – вж. **летящ** 1. и 2. знач.
КРИЛО – 1. *прен.* вж. **фракция**;
2. *остар.* вж. **фланг**;
3. *прен.* вж. **закрила**
КРИМИНАЛЕН – 1. Който е извършил или е свързан с извършването на престъпление сре́щу живота или собствеността на някого. *Криминален престъпник. Криминално престъпление.*
— **углавен**
2. Който е свързан с престъпление. *Криминален тип. Криминален контингент. Криминално деяние.*
— **престъпен**
3. За четиво, литературно съчинение, филм и др. – в който се разказва за престъпление, интригата на който е заплетена от случки, свързани с престъпление. *Криминален роман. Криминален филм.*
— **детективски**
КРИСТАЛЕН – *прен.* вж. **чист** 3. и 4. знач.
КРИСТАЛИЗИРАМ – 1. *прен. книж.* вж. **изясня-вам се** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **замръзвам** 3. знач.
КРИСТАЛНОСТ – вж. **чистота** 3. и 4. знач.
КРИТЕРИЙ – Признак, въз основа на който се прави оценка или се извършва класификация на нещо. *Жизненият стандарт е критерий за благосъстоянието на един народ. Учтивостта е критерий за културата на човека.*

— **мерило, мярка, показател**

КРИТИКА – вж. **обвинение**

КРИТИКУВАМ *несв.*– Изказвам неодобрение, неудовлетворение от някого, нещо. *Критикувам сина си за мързела му. Критикувам ученика за лошо поведение. Критикувам правителството. Докога ще ме критикуваш, няма ли някога да ме похвалиш за нещо?*

— **упреквам** *в несв.*, **укорявам** *в несв.*, **мъмря, порицавам** *в несв.*, **осъждам** *в несв.*, **съдя**[2], **коря** *разг.*, **хокам, кастря** *прен. разг.*, **дера** *прен. разг.*

ант. → ***хваля***, лаская, гъделичкам, четкам

// ***похвалвам***, поласкавам, погъделичквам, изчеткам

V дърпам (тегля, издърпвам, опъвам) ушите *разг.*, трия (търкам, чукам, кълцам, меля) ,сол на главата *разг.*, трия (кълцам, чукам) лук на главата *разг.*, трия сол на носа *разг.*, трия лук по носа *разг.*, чуквам по носа *разг.*

КРИТИЧЕН[1] – 1. вж. **укорен** 1. знач.;

2. вж. **взискателен** 2. знач.

КРИТИЧЕН[2] – вж. **решителен** 3. знач.

КРИТИЧНОСТ – вж. **взискателност** 2. знач.

КРИЯ *несв.* – вж. **скривам** 1. и 2. знач.

КРИЯ СЕ *несв.* – 1. Заставам или отивам някъде, така че да не бъда видян или намерен. *Крия се зад дърветата. Луната се крие често зад облаците.*

— **скривам се** *в несв.*, **туля се, потулвам се** *в несв.*

ант. → ***показвам се***, появявам се, излизам, явявам се, изниквам

2. Намирам се, пребивавам някъде с цел да не ме намери някой определен човек или институция. *Крия се от полицията. Крия се от данъчните. Крия се от жена си.*

— **укривам се** *в несв.*, **скривам се** *в несв.*, **потулвам се** *в несв.*, **покривам се** *в несв. разг.*, **скатавам се** *в несв. разг.*

3. вж. **спотайвам се** 2. знач.

КРОЕЖ *разг.* – *Обикн. мн.* вж. **намерение**

КРОКОДИЛ – *прен. разг. пренебр.* вж. **грозотия** 1. знач.

КРОМИД *разг.* – вж. **лук**

КРОТВАМ <СЕ > *разг. рядко* – вж. **укротявам се** 1. знач.

КРОТОСТ – Овладени чувства, енергия. *Очите ѝ излъчваха кротост. Коя бе причината за тази негова кротост?*

— **смиреност, смирение, хрисимост**

ант. → ***неукротимост***, буйност, неусмиримост

// ***агресивност***, войственост

КРОТУВАМ – 1. Стоя спокойно на едно място, не проявявам нервност, не създавам неприятности. *Пред строгия учител учениците кротуват. Детето стои на едно столче в ъгъла и кротува.*

— **мирувам**

ант. → ***лудувам***, палувам, немирствам, буйствам, вилнея, лудея, щурея, беснея

2. Държа се спокойно, смирено, не се противопоставям, наблюдавам някакви действия, без да се намесвам в тях. *Другите каквото искат да правят, но ти кротувай, защото можеш да пострадаш. Стой настрана и кротувай!*

— **мирувам, кютам** *нар.*

ант. → ***бунтувам се***, буня се, възбунтувам се, разбунтувам се

3. *прен. разг.* вж. **кротувам си**

V налягам (натискам, свивам) си парцалите (дрипите, дрипелите) *разг.*, седя си на парцалите *разг.*, седя си мирно *разг.*, стоя (седя) си на задника (гъза) *разг. грубо* към 2. знач.

КРОТУВАМ СИ *несв.* – Запазвам мълчание, не предприемам никакво действие срещу нещо. *Вършат се безобразия, но хората си кротуват. Реших да си кротувам и да не споменавам нищо за парите.*

— **мълча** *прен.*, **трая си** *разг.*, **кротувам** *прен. разг.*, **спотайвам се** *в несв.*, **потайвам се**

КРОТЪК – 1. Който стои спокойно на едно място, не проявява нервност, не създава неприятности. *Кротки деца. Кротки ученици. Кротък младеж.*

— **мирен, послушен, дисциплиниран, чинен** *остар.*

ант. → ***немирен***, палав, буен, луд, непослушен, недисциплиниран, лудоглав

// ***агресивен***, войнствен

// Който овладява енергията и чувствата си. *Той неочаквано стана кротък и добър.*

— **смирен, хрисим**

ант. → ***буен***, необуздан

// ***агресивен***, нападателен, войнствен, борбен, настъпателен

2. вж. **спокоен** 4. знач.;

3. *прен.* вж. **тих** 4. знач.

V като мушица (муха, буболечка, агне, агънце, божа кравичка) кротък *разг.* към 1. знач.

КРОЯ – *прен. разг.* вж. **възнамерявам**

КРУПЕН – 1. вж. **голям** 2. и 3. знач.;

2. *прен.* вж. **важен** 1. знач.

КРУТ *книж.* – вж. **рязък** 2. знач.

КРУШЕНИЕ *книж. остар.* – вж. **неуспех**

КРЪВЕН – вж. **ро̀ден** 1. знач.

КРЪВНИК *разг.* – вж. **кръвопиец** 1. знач.

КРЪВНИНА *нар.* – 1. вж. **кръвопролитие** 1. знач.;

2. вж. **убийство**

КРЪВНИШКИ – вж. **свиреп** 1. знач.

КРЪВОЖАДЕН – вж. **свиреп** 1. знач.

КРЪВОЖАДНИК *рядко* – вж. **кръвопиец** 1. знач.

КРЪВОЛОК – вж. **кръвопиец** 1. знач.

КРЪВОЛОЧЕН *книж. рядко* – вж. **свиреп** 1. знач.

КРЪВОПИЕЦ – 1. Жесток, свиреп човек, който не се спира пред престъпления, убийства, за да постигне целите си. *Не може да очакваш милост от един кръвопиец.*

— **кръвник** *разг.*, **кръволок, кръвожадник** *рядко*, **върколак** *прен. руг.*

2. *разш.* вж. **мъчител**

КРЪВОПРОЛИТЕН – При който се пролива много кръв, при който се дават много жертви. *Кръвопролитни сражения. Кръвопролитна борба.*

— **кървав**

ант. → ***безкръвен***, некръвопролитен

КРЪВОПРОЛИТИЕ *книж.* – 1. Масово избиване на хора, проливане на много кръв. *Това бе една мирна революция, без кръвопролитие.*

— **кръвнина** *нар.*

2. вж. **убийство**

КРЪГ – 1. Крива затворена линия или движение по такава линия. *Чайките правят кръгове над рибарската лодка. Пред очите си виждаше червени кръгове.*

— **кръжило, търкало** *нар.*

2. Едно пълно обхождане около нещо. *Ще направя*

един кръг с колелото в задната част на училището.
— **обиколка, тур**
3. Пространство, което е ограничено, отделено с ивица с форма, близка до окръжност, образувана обикновено от хора. *Кръгът около оратора ставаше все по-плътен.*
— **обръч** *прен.*, **пръстен** *прен.*
4. *спорт.* Етап от състезателни игри, при който всеки състезател, отбор и др. играе поред с всички останали състезатели, отбори. *Утре ще се проведе третият кръг от първенството.*
— **тур** *спорт.*
5. *прен.* вж. **среда** 3. и 4. знач.;
6. *прен.* вж. **сфера** 1. знач.

КРЪГЛЕСТ – вж. **кръгловат**

КРЪГЛОВАТ – Който има форма, близка до кръг, почти кръгъл. *Езерото има кръгловата форма. Кръгловато лице.*
— **кръглест, кръговиден, кръгообразен**

КРЪГОВ – Който се извършва в кръг. *Кръгови движения.*
— **кръгообразен, кръговиден**

КРЪГОВИДЕН – 1. вж. **кръгловат**;
2. вж. **кръгов**

КРЪГОЗОР – 1. Цялото пространство, което се обхваща с поглед от дадено място. *От това място кръгозорът ни става твърде ограничен.*
— **обзор** *рядко*
2. *прен.* Обем, широта на духовни интереси, познания. *Училището разширява умствения кръгозор.*
— **хоризонт** *прен.*, **обзор** *прен. рядко*
3. вж. **хоризонт** 1. знач.

КРЪГООБРАЗЕН – 1. вж. **кръгловат**;
2. вж. **кръгов**

КРЪГЪЛ – 1. вж. **объл** 1. знач.;
2. вж. **цял** 2. знач.

КРЪЖА *несв.* – 1. Като летя, правя, описвам кръгове във въздуха над някакво място. *Ято птици кръжи над дворовете. Самолет кръжи над летището.*
— **вия се, извивам се** *в несв.*
2. Движа се, ходя край някого или нещо или насам-натам в определено място. *Полицаи кръжат наоколо. Децата кръжат около учителката си.*
— **въртя се, обикалям** *в несв.*, **навъртам се**
3. *прен.* За слух, мълва и под. – разпространявам се от човек на човек. *В града кръжаха разни слухове.*
— **нося се** *прен.*, **обикалям** *прен*

КРЪЖИЛО – вж. **кръг** 1. знач.

КРЪНКАМ *диал. неодобр.* – вж. **врънкам**

КРЪПКА – Неголямо парче плат или кожа, пришито на скъсано място. *На лактите на сакото си имаше кръпки.*
— **ямà** *нар.*, **закръпка** *нар.*, **кърпел** *диал.*

КРЪСТОВИЩЕ – вж. **кръстопът**

КРЪСТОВКА *рядко* – вж. **кръстопът**

КРЪСТОПЪТ – Място, където се пресичат, кръстосват пътища, улици и под. *Скоро стигнахме до един кръстопът. На кръстопътя нямаше полицай, който да направлява движението.*
— **кръстовище, пресечка, кръстовка** *рядко*, **кръстопътище** *рядко*, **раздрум** *нар.*, **разкол** *диал.*

КРЪСТОПЪТИЩЕ *рядко* – вж. **кръстопът**

КРЪСТОСВАМ – 1. Поставям, обикн. отпред на гърдите си едната ръка върху другата. *Кръстоса ръце и се приготви да слуша.*
— **скръствам**
2. вж. **обхождам**

КРЪСТОСВАМ СЕ – 1. За пътища, реки и под. – срещам се под някакъв ъгъл един с друг. *На това място се кръстосваха пътищата за двете махали*
— **пресичам се**
2. *прен.* Обикн за интереси – сближаваме се и влизаме в противоречие помежду си. *Интересите им се кръстосаха.*
— **преплитам се**

КРЪСТОСЛОВИЦА – Забавна задача – хоризонтално и вертикално попълване с букви на фигура от квадратчета. *Решавам кръстословица. Съставям кръстословица.*
— **ребус, главоблъсканица** *книж. остар.*

КРЪЦВАМ *разг.* – вж. **разрязвам** 1. знач.

КРЪЧМА – 1. Заведение, където се продават и пият различни спиртни напитки. *Селска кръчма.*
— **пивница, механа, аперитив, питиепродавница** *рядко*, **кръчмарница** *рядко*
2. *разг.* вж. **гостилница**

КРЪЧМАРНИЦА *рядко* – вж. **кръчма** 1. знач.

КРЪШЕН – 1. вж. **грациозен**;
2. вж. **звучен** 1. знач.

КРЪШКАМ *несв. разг.* – 1. Отбягвам да извърша нещо, да изпълня някакви задължения, работа. *Постоянно кръшка от домакинската работа. Опитва се да кръшка от учебните занятия.*
— **клинча** *разг.*, **манкирам** *книж.*, **бягам** *прен. разг.*, **измъквам се** *в несв. прен. разг.*, **дезертирам** *прен.*
2. вж. **изменям**[2] 2. знач.

КРЪШКАНЕ *разг.* – вж. **бягство** 1. знач.

КРЪШКАЧ *разг.* – Човек, който обича да се измъква от задължения, да клинчи. *Никой не обича кръшкачите, защото на тях не може да се разчита.*
— **манкьор** *книж.*, **дезертьор** *прен.*

КРЪЩАВАМ – *разш.* вж. **наричам**

КРЯКАМ – 1. вж. **врякам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **викам** 1. знач.

КРЯСКАМ – вж. **викам** 1. знач.

КРЯСЪК – вж. **вик** 1. знач.

КСЕНОМАН *книж.* – вж. **чуждопоклонник**

КСЕНОФИЛ *книж.* – вж. **чуждопоклонник**

КУБЕ – вж. **купол** 1. и 2. знач.

КУВЕРТА – вж. **палуба**

КУДЯ *поет.* – вж. **пъдя** 1. знач.

КУЙРУК *нар.* – вж. **опашка** 1. знач.

КУКА – 1. Дълга метална пръчка за ръчно плетене. *Взе куките и продължи да плете чорапа.*
— **игла**
2. *жарг.* вж. **агент** 1. знач.

КУКЛА – 1. Специална човешка фигура, привързана и управлявана с конци, за детски театър.
— **марионетка**
2. *прен.* вж. **фигурант** 1. знач.

КУКУ *разг. грубо* – вж. **луд** 1. знач.

КУКУВАМ *разг.* – Живея самотно. *Докога ще кукуваш сама в тази голяма къща?*
— **самотувам** *рядко*, **самувам** *нар. поет.*, **сиротувам** *диал.*

КУКУРУЗ *нар.* – вж. **царевица**
КУКУРУЗЕН *нар.* – вж. **царевичен**
КУЛИНАРИЯ *книж.* – Умение, изкуство да се приготвя храна. *Не разбирам от кулинария. Изтънчена кулинария.*
— **кулинарство, готварство**
КУЛИНАРСТВО – вж. **кулинария**
КУЛМИНАЦИОНЕН *книж.* – Който е достигнал до последния стадий, до върха на развоя си. *Кулминационен момент в сюжетно развитие на поема.*
— **върхов, пиков** *книж. нежел.*
КУЛМИНАЦИЯ *книж.* – Връхна точка в развоя на нещо. *Кулминация на напрежението. Борбата за свобода достига своята кулминация. Кулминация на творческите възможности.*
— **връх** *прен.*, **апогей** *книж.*, **зенит** *прен. книж.*, **пик** *рядко нежел.*
КУЛТИВИРАМ – 1. вж. **облагородявам** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **цивилизовам**
КУЛТИВИРАН *книж.* – вж. **питомен** 2. знач.
КУЛТУРА – 1. Исторически създадени от човечеството материални и духовни постижения, едно или друго равнище на тези постижения в определен период от време в живота на народ, нация. *Антична култура. Западна култура.*
— **цивилизация**
2. *прен. разг.* вж. **възпитание** 1. знач.;
3. *Обикн. мн.* вж. **насаждение**
КУЛТУРЕН – 1. Който притежава, проявява култура, образованост. *Културен човек. Културно общество. Културна страна.*
— **образован, цивилизован, шлифован** *прен. рядко*
ант. → ***некултурен***, необразован
// ***некултурен***, нецивилизован, прост, див, примитивен
2. Който е свързан с проява на култура. *Културни обноски. Културна постъпка. Културни отношения.*
— **цивилизован**
ант. → ***некултурен***, нецивилизован
3. вж. **образован** 1. знач.;
4. вж. **възпитан** 1. знач.;
5. вж. **духовен** 1. знач.
КУЛТУРНОСТ *рядко* – вж. **възпитание** 1. знач.
КУМИР – вж. **идол** 1. и 2. знач.
КУМИРОПОКЛОНСТВО *рядко* – вж. **идолопоклонничество** 1. знач.
КУМЯ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **мъдря се** 1. знач.
КУНДУРИ *нар.* – *разш.* вж. **обувки**
КУП – 1. Голям брой, голямо количество обикн. еднородни предмети, натрупани високо един върху друг. *Куп камъни. Куп ябълки. Куп книги.*
— **камара, грамада, купчина, планина** *прен. разг.*
2. Много хора на едно място. *Куп деца. Куп момичета.*
— **купчина**
3. *прен. В съчет. със същ.* Голямо количество от нещо. *Имам да свърша куп неща. Имам да решавам куп проблеми. Куп въпроси. Куп обвинения.*
— **маса**[2], **множество**
КУПА – Дълбок, полусферичен домакински съд от стъкло, порцелан и под., в който се слагат ястия. *Купа с плодове. Купа с ориз.*
— **кастрон**
КУПЕН *поет.* – вж. **връх** 1. знач.
КУПЕСТ – За облак, дим и под. – който е гъст и струпан на части с овална форма. *Купести облаци. Купеста мъгла.*
— **кълбест**
КУПИЩЕ – *нар.* вж. **сметище**
КУПЛЕТ – вж. **строфа**
КУПОЛ – 1. Покрив или част от покрив на сграда, обикн. църква, дворец и под. с полусферична форма. *Храмът имаше два купола.*
— **кубе**
2. Таван, извит като полусфера. *Докато траеше панихидата, гледах изографисания купол на църквата.*
— **свод, кубе** *разг.*
КУПОН[1] – 1. Отрязък от продоволствена карта или отделен лист, срещу който се получава нещо. *Купони за храна.*
— **талон, картон**
2. вж. **отрязък** 2. знач.
КУПОН[2] *разг.* – вж. **забава** 1. знач.
КУПОНЯСВАМ *разг.* – вж. **веселя се** 1. знач.
КУПУВАМ – 1. Получавам нещо срещу пари. *Купих си кола на много изгодна цена. Купих апартамент. Обикновено купувам от близките магазини. Отивам да купя хляб.*
— **закупувам** *книж.*, **вземам** *разг.*, **пазарувам** *(правя покупки)*
ант. → ***продавам***, давам
2. *прен. разг.* вж. **подкупвам** 1. знач.
КУПУВАЧ – Лице, което купува нещо. *В магазина няма купувачи.*
— **покупател** *книж. нежел.*
ант. → ***продавач***
// Лице, което редовно или често купува отнякъде или от някого. *Продавачката винаги ме посреща усмихната, защото съм неин редовен купувач. Търся купувачи за апартамента си.*
— **клиент, мющерия** *простонар.*
КУПЧИНА – вж. **куп** 1. и 2. знач.
КУРАЖ – вж. **смелост** 1. и 2. знач.
КУРАЖЛИЯ *разг.* – вж. **смел** 1. знач.
КУРВА *простонар. грубо* – вж. **развратница**
КУРВАРСТВАМ *простонар. грубо* – вж. **развратнича**
КУРВЕТИНА *простонар. грубо* – вж. **развратница**
КУРДИСВАМ *простонар.* – 1. вж. **поставям** 1. знач.;
2. вж. **настанявам** 1. знач.
КУРДИСВАМ СЕ *простонар.* – вж. **настанявам се** 1. знач.
КУРИОЗЕН *книж.* – 1. вж. **интересен** 1. знач.;
2. вж. **необикновен** 1. знач.
КУРНАЗЯ СЕ *разг.* – вж. **важнича**
КУРНИК – Малка лека постройка за отглеждане на домашни птици (обикн. в селски двор). *Колко кокошки има в курника?*
— **кокошарник**
КУРОРТ – 1. Местност или селище с подходящ климат, разположение и удобства, което се използва за почивка, обикн. през лятото. *Морски курорт. Планински курорт.*
— **летовище**
2. вж. **летуване**
КУРОРТАДЖИЯ *разг.* – вж. **курортист**

КУРОРТЕН – Който се отнася до курорт. *Курортно селище. Курортен център.*
— **почивен, летовищен**
КУРОРТИСТ – Човек, който е на почивка в курорт, който почива някъде. *Тази година на морето има много курортисти.*
— **летовник, почиващ, курортаджия** *разг.*
КУРС – 1. Изминат от някакво превозно средство път между два пункта по определен маршрут. *Автобусът дневно прави пет курса.*
— **рейс**
2. *прен.* вж. **насока** 1. знач.
КУРТИЗАНКА – *разш.* вж. **кокотка**
КУСАМ *нар.* – вж. **сърбам** 1. знач.
КУСВАМ *диал.* – вж. **вкусвам** 1. знач.
КУСУР *разг.* – вж. **недостатък**
КУТРЕ – вж. **кученце**
КУТРЕНЦЕ – вж. **кученце**
КУТСУЗИН *разг.* – вж. **неудачник**
КУТСУЗЛИЯ *разг.* – вж. **неудачник**
КУФАЛНИЦА *разг. пренебр.* – 1. вж. **глава** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **ум** 1. знач.
КУХ – 1. Който е с неуплътнена вътрешност, без съдържанието, което обикновено има. *Кух дънер. Кухо яйце.*
— **празен** *рядко*
2. *прен.* вж. **безсъдържателен** 1. знач.
КУХНЯ – Помещение в жилище, ресторант и др., в което се готви. *От кухнята се разнасяше приятна миризма на ястия.*
— **готварница, мутвак** *диал.*
КУЦ – Който има увреден крак и се клати или навежда при ходене. *Дядо му беше куц и едва ходеше.*
— **хром, кьопав** *нар.*
КУЦАМ 1. Вървя, като се накланям на една страна поради недостатък или болка в единия си крак. *Куцаше от раната си в крака. Теленцето започна да куца с единия си заден крак.*
— **накуцвам, куцукам, кривя** *разг.*
2. *прен. разг.* Страдам от недостатъци, несъвършенства. *Стилът му куца в много отношения.*
— **накуцвам** *прен. разг.*
КУЦОВЛАХ – вж. **арумънин**
КУЦУКАМ – вж. **куцам** 1. знач.
КУЧЕ – Домашно животно от семейство хищни бозайници, което лае и често се използва като пазач на дома и имота. *Вържи кучето да не се нахвърля. Овчарско куче. Ловджийско куче.*
— **пес, псе**
КУЧЕНЦЕ – Малко куче. *Взехме си кученце. Какво сладко кученце.*
— **кутре, пале, кутренце, паленце**
КУЧКА – 1. *прен. разг. грубо* вж. **мръсница**;
2. *прен. разг. грубо* вж. **развратница**
КЪДЕ – На кое, към кое място. Употребява се в пряк или непряк въпрос. *Къде отиваш? Тръгна, без да знае къде. Къде се намира туристическото бюро?*
— **накъде, где, де** *нар.*
КЪДРА – вж. **къдрица**
КЪДРАВ – 1. За прическа, коса – който е на къдрици, букли, чупки. *Буйна къдрава коса. Къдрав перчем.*
— **буклест** *рядко*
ант. → ***гладък***, пригладен, загладен, зализан, олизан
2. вж. **къдрокос**;
3. *прен.* вж. **вълнообразен** 2. знач.
КЪДРИЦА – Сноп от коса, завита естествено или изкуствено на кръгче, колело. *Естествени къдрици. От забрадката ѝ се подаваха руси къдрици. Косата ѝ падаше на къдрици.*
— **къдра, букла, лимба, витка** *диал.*
КЪДРОГЛАВ – вж. **къдрокос**
КЪДРОКОС – Който е с къдрава коса. *Къдрокосо момиченце.*
— **къдрав, къдроглав**
КЪДРЯ *несв.* – 1. Правя коса да стане къдрава. *Реших да си къдря косата.*
— **накъдрям** *в несв.*, **буклирам** *рядко*
ант. → ***разкъдрям***, изправям
2. *прен.* вж. **нагъвам** 3. знач.
КЪКРЯ – вж. **вря** 1. знач.
КЪЛБЕСТ – 1. вж. **кълбовиден** 1. знач.;
2. вж. **купест**;
3. вж. **объл** 2. знач.
КЪЛБО – 1. Тяло с крива повърхност, чиито всички точки са еднакво отдалечени от центъра. *Земно кълбо.*
— **сфера**
2. Предмет с такава или подобна форма. *Таралежът се сви на кълбо.*
— **топка**
3. Нещо, обикн влакнесто или от водни пари, дим и под., което има кълбовидна форма. *Кълбо прежда. Кълба дим.*
— **валмо, топка**
КЪЛБОВИДЕН – 1. Който има формата на кълбо, топка. *Земята има кълбовидна форма.*
— **сферичен, кълбообразен, кълбест**
2. вж. **объл** 2. знач.
КЪЛБООБРАЗЕН – вж. **кълбовиден** 1. знач.
КЪЛВА – *прен. разг. ирон.* вж. **зубря**
КЪЛВАЧ – *прен. разг. ирон.* вж. **зубрач**
КЪЛКА *разг.* – 1. вж. **бут** 1. знач.;
2. вж. **бедро**
КЪЛКОЛЯ *разг.* – вж. **бълбукам**
КЪЛН – 1. Растение в началото на растежа му след покълването. *Първите кълнове на слънчогледа се показват обикновено една седмица след сеитбата.*
— **прораст, поник** *спец.*
2. *прен. само мн.* вж. **наченки**
КЪЛНА *несв.* – Изричам клетви, пожелания за нещастие, проклятие срещу някого, нещо. *Кълнеше крадците, които я обраха. Селянката кълнеше градушката, която бе съсипала реколтата.*
— **проклинам** *в несв.*, **проклетисвам** *в несв., разг.*, **анатемосвам** *в несв. разг.*, **пустосвам** *в несв. нар.*, **чумосвам** *в несв. нар.*
ант. → ***благославям***, благодаря
КЪЛНА СЕ *несв.* – 1. Полагам клетва при тържествен обред, обвързвам се с клетва, че това, което казвам, е вярно. *Кълна се във вярност на родината. Кълна се, че всичко това е истина.*
— **заклевам се** *в несв.*, **заклинам се**
2. вж. **обещавам**
V жив ми кръст *разг.*, честен кръст *разг.* към 1. знач.
КЪЛНЯ *несв.* – вж. **покълвам** 1. и 2. знач.
КЪЛЦАМ – *разг.* вж. **режа** 1. знач.
КЪЛЧА СЕ – Правя неестествени, грозни, подражателни движения, извивки на една или друга

страна с тялото си. *Пускаше музика и се кълчеше пред огледалото.*
— **кривя се, чепя се** *диал.*
КЪМ – За означаване на приблизителност по време, количество, брой, размер и др. *Към края на месеца. Пристигнахме на гарата към пет часа. В училището се учат към двеста деца.*
— **около**
2. За отношения и чувства между хората. *Към жена си е много мил. Отнасяха се добре към мен.*
— **спрямо**
КЪНТЕЖ – вж. **ехтеж**
КЪНТЕНЕ – вж. **ехтеж**
КЪНТЯ – вж. **ехтя** 1. и 2. знач.
КЪНТЯЩ – вж. **еклив** 1. знач.
КЪПАЛНЯ – *остар.* вж. **баня**
КЪПЯ – Измивам изцяло някого, като го потапям във вода или го обливам с вода. *Два дни не са къпали бебето.*
— **мия** *разш.*, **баням** *простонар.*, **чипкам** *разг. (за дете)*
КЪР *разг.* – вж. **поле** 1. знач.
КЪРВАВ – 1. вж. **кръвопролитен**;
2. вж. **кървясал**;
3. *прен.* вж. **ален**
КЪРВАВОЧЕРВЕН – вж. **ален**
КЪРВЯСАЛ – Обикн. за очи – който е зачервен от прилив на кръв в кръвоносните съдове при силна възбуда, напрежение, болест и др. *Той я гледаше с кървясали от пиянство очи.*
— **накървен, кървав**
КЪРКАМ – *разг. неодобр.* вж. **пия** 2. знач.
КЪРКАН *разг. неодобр.* – вж. **пиян**
КЪРКАЧ *разг. неодобр.* – вж. **пияница**
КЪРЛЕЖ – *прен.* вж. **експлоататор**
КЪРМАЧЕ – вж. **бебе**
КЪРМАЧКА – Жена, която кърми дете. *Бебето се нуждае от кърмачка.*
— **дойка**[1]
КЪРМЯ – За жена, майка – давам на пеленаче да бозае. *В ъгъла на стаята млада жена кърмеше дете.*
— **доя** *разг.*
КЪРПА – 1. Правоъгълно или квадратно парче от мека, често мъхеста тъкан, предназначено за бърсане на лице, ръце, тяло след измиване или къпане. *В банята им винаги има чисти кърпи. Кърпа за лице.*
— **пешкир**
2. Правоъгълно парче памучен плат за предпазване на дрехите и бърсане на ръцете и устните при хранене. *Нахрани се и избърса устата си с кърпа.*
— **салфетка** *разш.*, **пешкир** *разг.*
3. Четвъртито парче плат за завиване на хляб, дрехи и друго. *Завих козуначеното тесто с кърпа, за да втаса по-бързо. Сложих вещите си в една голяма шарена кърпа.*
— **бохча** *разг.*, **месал** *разг.*
4. вж. **забрадка**
КЪРПЕЛ *диал.* – вж. **кръпка**
КЪРПЯ *несв.* – вж. **закърпвам** 1. знач.
КЪРСКИ *разг.* – вж. **полски**
КЪРТОВСКИ – вж. **упорит** 2. знач.
КЪРТЯ *несв.* – 1. вж. **изкъртвам** 1. знач.;
2. *разг. грубо* вж. **спя** 1. знач.
КЪРША – вж. **чупя**
КЪРША СЕ *несв.* – Движа, извивам гъвкаво тялото си в различни посоки или за тяло, част от него – правя леки, обикн. гъвкави, грациозни движения. *Като се кършеше леко, тя започна да танцува. Под звуците на музиката снагата ѝ се кършеше.*
— **извивам се** *в несв.*, **вия се, огъвам се** *в несв.*, **гъна се, превивам се** *в несв.*
КЪС – 1. Част, обикн. голяма от обща маса, общо материално цяло. *Къс месо. Късове хляб. Къс от знаме. Къс хартия. Къс от скала.*
— **парче, отломък, отломка, откършлек** *остар.*
2. Единица, която с други единици влиза в по-голяма цялост. *Кутия цигари от 20 къса.*
— **парче**
3. *рядко* вж. **откъс** 1. знач.
КЪС – 1. *разг.* вж. **нисък** 1. знач.;
2. вж. **кратък** 1., 2., 3., 4. и 5. знач.
КЪСАМ *несв.* – 1. Правя нещо на късове, на парчета чрез дърпане. *Късам дрехите си. Късам тетрадката си.*
— **дера** *разг.*
2. Отделям късове, парчета от нещо чрез дърпане. *Късам залците от белия хляб. Късам квитанцията.*
— **откъсвам** *в несв.*
3. вж. **бера**[1] 1. знач.;
4. *прен.* вж. **разкъсвам** 3. знач.
КЪСМЕТ – вж. **щастие** 1. знач.
КЪСМЕТЛИЯ *разг.* – вж. **щастливец**
КЪСО – *разг.* вж. **кратко** 2. знач.
КЪСОГЛЕД – *прен.* вж. **недалновиден**
КЪСОГЛЕДСТВО – *прен.* вж. **недалновидност**
КЪТ – 1. Затулено, отдалечено от средата на помещение място. *Настаних се в тъмния кът на салона. Седяха на една маса в най-отдалечения кът на ресторанта.*
— **ъгъл, кьоше** *разг.*
2. *поет.* вж. **място** 1. и 2. знач.
КЪТ *разг.* – вж. **дефицитен**
КЪТАМ *разг.* – вж. **пестя** 1. знач.
КЪШЕЙ – вж. **залък**
КЪЩА – 1. вж. **жилище** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **домакинство** 1. и 2. знач.
КЪЩЕН – вж. **домашен** 1., 2. и 3. знач.
КЪЩНИЦА *диал.* – вж. **къщовница**
КЪЩОВЕН – Който се грижи добре за дома, за семейството си. *Жените са много къщовни стопанки.*
— **домовит** *нар.*
КЪЩОВНИЦА – Жена, която полага грижи за реда в къщата си, за храната, чистотата, доброто състояние на семейството. *Жена му е голяма къщовница, у тях блести от чистота и ред.*
— **домакиня, въртокъщница** *разг.*, **стопанка** *нар.*, **скопосница** *нар.*, **уредница** *нар.*, **къщница** *диал.*
КЪЩУРКА – вж. **колиба**
КЬОПАВ *нар.* – 1. вж. **куц**;
2. вж. **недъгав**
КЬОРАВ *разг.* – вж. **сляп**
КЬОРАВИНА *разг.* – вж. **слепота**
КЬОРАВОСТ *разг.* – вж. **слепота**
КЬОРФИШЕК *разг.* – *прен.* вж. **блъф**
КЬОТЕК *простонар.* – вж. **бой**[1] 1. знач.

КЬОТЕЧА *жарг.* – вж. **бия** 1. знач.
КЬОШЕ *разг.* – 1. вж. **ъгъл** 1. знач.:
2. вж. **кът** 1. знач.
КЬОШК *нар. остар.* – вж. **беседка**
КЮМЮР *разг.* – вж. **въглища**
КЮП *нар.* – вж. **делва**
КЮСКИЯ *нар.* – вж. **тояга**
КЮТАМ *нар.* – вж. **кротувам** 2. знач.
КЮТЮК *нар.* – вж. **пън** 1. знач.
КЯР *простонар.* – 1. вж. **печалба** 1. знач.;
2. вж. **полза** 1. знач.
КЯРЛИЯ *простонар.* – вж. **доходен**
КЯРЯ *несв. простонар.* – вж. **спечелвам** 2. знач.

Л

ЛАБИЛЕН *книж.* – 1. вж. **слаб** 3. знач.;
2. вж. **неуравновесен** 2. знач.
ЛАБИРИНТ – *прен.* вж. **безизходица** 2. знач.
ЛАВИРАМ – Бързо и умело действам съобразно с обстановката, заобикалям пречки, избягвам сблъсъци и конфликти. *Опита се да лавира в спора, но безуспешно.*
— **маневрирам** *прен.*
ЛАВИЦА – вж. **полùца** 1. знач.
ЛАВКА – 1. Малко магазинче в сградата на училище, казарма, предприятие и под., където се продават закуски, напитки, цигари и др. *През междучасието децата си купуваха от лавката сандвичи и кифли.*
— **бюфет**
2. вж. **будка**
ЛАВРИ – *прен. книж.* вж. **слава**
ЛАГЕР – Място извън населен пункт, където в палатки, бараки е настанена временно войскова част, а също място за летуване на деца и младежи. *Установихме се на лагер край реката. Полкът е на лагер. Детски лагер.*
— **стан[1], бивак, табор** *остар.*
ЛАДИЯ – вж. **лодка**
ЛАЗ – *рядко* вж. **пират**
ЛАЗЕШКАТА *разг.* – вж. **пълзешком**
ЛАЗЕШКОМ – вж. **пълзешком**
ЛАЗУР *поет.* – вж. **синева**
ЛАЗУРЕН *поет.* – вж. **син**
ЛАЗЯ – вж. **пълзя** 1. знач.
ЛАИК *книж.* – вж. **дилетант**
ЛАИЧЕН *книж.* – вж. **дилетантски** 2. знач.
ЛАИЧЕСКИ *книж.* – вж. **дилетантски** 2. знач.
ЛАКЕЙ – 1. вж. **слуга**;
2. *прен. презр.* вж. **подлизурко**
ЛАКЕЙНИЧА *неодобр.* – вж. **угоднича**
ЛАКЕЙНИЧЕСКИ *неодобр.* – вж. **раболепен**
ЛАКЕЙСТВАМ *неодобр.* – вж. **угоднича**
ЛАКЕЙСТВО *неодобр.* – вж. **угодничество**
ЛАКЕЙЩИНА *неодобр.* – вж. **угодничество**
ЛАКИРАМ – вж. **полирам**
ЛАКОМ – 1. Който обича да яде, който яде много и с охота. *Лакоми деца. Лакомо прасе.*
— **яшен, ястелив** *нар.*
2. *прен.* вж. **алчен**
ЛАКОМЕЦ – вж. **лакомник**
ЛАКОМИЯ – 1. Силно желание за ядене. *Притесняваше се от лакомията си.*
— **яшност, лакомство, лакомщина** *разг.*
2. *прен. разг.* вж. **алчност**;
3. *прен. разг.* вж. **лакомник**
ЛАКОМНИК – Човек, който обича да яде много, който е ненаситен на ядене. *На този лакомник храната вечно не достига. Малките лакомници бяха изяли баницата.*
— **гладник, лакомец, лакомия** *прен. разг.*, **ненаситник, ламя** *прен. разг.*
ЛАКОМСТВО – 1. Нещо вкусно за ядене. *На маса-*

та имаше много лакомства. Такива лакомства не бях опитвал досега.
— **вкуснотия** *разг.*
2. вж. **лакомия** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **алчност**
ЛАКОМЩИНА *разг.* – 1. вж. **лакомия** 1. знач.;
2. вж. **алчност**
ЛАКОМЯ СЕ – вж. **ламтя**
ЛАКОНИЧЕН – вж. **кратък** 4. и 5. знач.
ЛАКОНИЧНО – 1. вж. **кратко** 2. знач.;
2. вж. **накратко**
ЛАЛА *разг.* – 1. *неодобр.* вж. **празнодумец**;
2. *остар.* вж. **шут**[1] 1. знач.
ЛАЛАДЖИЯ *разг. неодобр.* – вж. **празнодумец**
ЛАМПАДА *книж. поет.* – 1. вж. **светилник**;
2. вж. **свещ**
ЛАМТЕЖ – вж. **алчност**
ЛАМТЕНЕ – вж. **алчност**
ЛАМТЯ – Проявявам силно желание за нещо. *Цял живот ламти за богатство. Ламтя за пари. За ядене не ламтеше.*
— **лакомя се**
ЛАМЯ – 1. вж. **змей**;
2. *прен. разг.* вж. **лакомник**
ЛАНДШАФТ *книж.* – вж. **гледка** 1. знач.
ЛАНЕЦ – вж. **верижка**
ЛАНИТА *старин. поет.* – вж. **буза**
ЛАНСИРАМ *книж.* – 1. Издигам някого в някаква област, давам възможност на някого да се издигне. *Не е ясно кой го лансира като поет.*
— **протежирам** *книж.*
2. вж. **прокарвам** 4. знач.
ЛАНСКИ *разг.* – вж. **миналогодишен**
ЛАНШЕН *разг.* – вж. **миналогодишен**
ЛАПАВИЦА – вж. **киша**
ЛАПАМ *разг.* – вж. **ям** 1. знач.
ЛАПАЦАЛО *разг. пренебр.* – вж. **бъбривец**
ЛАПАЦАЛЯ *разг. пренебр.* – вж. **плещя**
ЛАПАЦАМ *разг. пренебр.* – вж. **плещя**
ЛАПАЧ *разг. пренебр.* – вж. **готован**
ЛАПНИМУХА *разг. пренебр.* – вж. **наивник**
ЛАПНИШАРАН *разг. пренебр.* – вж. **наивник**
ЛАРЖ *книж.* – вж. **щедър** 1. знач.
ЛАРИНКС *мед.* – вж. **гръклян**
ЛАСКА – вж. **милувка**
ЛАСКАВ – 1. вж. **нежен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **похвален**
ЛАСКАВОСТ – вж. **нежност** 1. знач.
ЛАСКАТЕЛ – вж. **подлизурко**
ЛАСКАТЕЛЕН – вж. **похвален**
ЛАСКАЯ – Преднамерено говоря някому приятни думи, обсипвам някого с хвалби, нарочно преувеличавам добрите качества на някого. *Суетните хора обичат да ги ласкаят. Той е добър художник, но вие много го ласкаете.*
— **хваля, гъделичкам** *прен.*, **четкам** *прен. разг.*, **баданосвам** *прен. жарг.*
ант. → ***критикувам***, коря, съдя, мъмря, кастря, хокам
V правя вятър *разг.*, тупам по рамото *разг.*, кадя тамян *разг.*, правя (удрям) четки *разг.*
ЛАТЕНТЕН *книж.* – вж. **непроявен**
ЛАФ *разг.* – вж. **дума** 1. и 2. знач.
ЛАФУВАМ *жарг.* – вж. **разговарям**
ЛАФЯ *жарг.* – вж. **разговарям**
ЛАШКАМ *разг.* – вж. **бутам** 1. знач.
ЛАЯ – 1. За куче – издавам лай или нападам някого с лай. *Когато види непознати хора, кучето започва да лае.*
— **джафкам, кляфкам**
2. *прен. разг.* вж. **хуля**
ЛЕГАЛЕН – вж. **законен** 1. знач.
ЛЕГАЛИЗИРАМ – вж. **узаконявам** 1. знач.
ЛЕГАЛНОСТ – вж. **законност** 1. знач.
ЛЕГЕНДА – вж. **мит** 1. и 2. знач.
ЛЕГЕНДАРЕН – 1. вж. **митичен**;
2. вж. **славен** 1. знач.
ЛЕГИТИМЕН *книж.* – вж. **законен** 1. и 3. знач.
ЛЕГИТИМИРАМ *книж.* – вж. **узаконявам** 1. знач.
ЛЕГИТИМНОСТ *книж.* – вж. **законност** 1. знач.
ЛЕГЛО – Вид мебел, предназначена за спане. *В стаята има едно легло и една маса. Нощта прекарах до леглото на болния. Дървено легло.*
— **креват, одър** *нар.*, **ложе** *старин. поет.*, **постеля** *прен.*, **лежанка** *рядко*
ЛЕГОВИЩЕ – вж. **бърлога**
ЛЕД – Твърдо, кристално състояние на водата, замръзнала вода. *Голяма част от Аляска и от остров Гренландия са във вечен лед.*
— **мраз**
ЛЕДЕН – 1. вж. **студен** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **недружелюбен** 1. знач.
ЛЕДНИК – Подвижна ледена маса в полярни и високопланински области.
— **глетчер**
ЛЕДОВИТ – *прен.* вж. **студен** 1. знач.
ЛЕДУНКА *диал.* – вж. **шушулка** 2. знач.
ЛЕЖА – 1. вж. **излежавам се** 1. знач.;
2. вж. **боледувам**;
3. *прен.* вж. **почивам** 1. знач.
ЛЕЖАНКА *рядко* – вж. **легло**
ЛЕЖАЧ *разг.* – вж. **ленивец**
ЛЕК *разг.* – вж. **лекарство**
ЛЕК – 1. Който има тегло, по-малко от обичайното, който като че ли няма плътност. *Лека материя. Лека лятна рокля. Лека завивка.*
— **ефирен, въздушен** *прен.*, **тънък**
ант. → ***плътен***, дебел
2. За дим, пара, миризма, аромат – който няма голяма плътност, не е силен, наситен. *Лека мъгла. Лек аромат. Лека пара. Лек мирис.*
— **ефирен, тънък**
ант. → ***тежък***, гъст, плътен, наситен
3. За движение, походка – който се движи без напрежение, грациозно или става без усилие, без напрежение. *Леки стъпки.*
— **пъргав, чевръст** *разг.*
ант. → ***тежък***, тромав, мечешки
4. Който се извършва бързо, за кратко време, без да е изморително или мъчително. *Лека смърт. Лека операция. Най-после болният изкара една лека нощ.*
— **неусетен**
ант. → ***мъчителен***, тежък, тягостен, угнетителен, убийствен, кошмарен
5. вж. **лесен** 1. и 2. знач.;
6. вж. **неизморителен**;
7. вж. **прост** 3. знач.;
8. *прен.* вж. **достъпен** 4. знач.;
9. *прен.* вж. **леконравен** 2. знач.
V като перо (перце, перушина, перушинка) лек *разг.* към 1. знач.

ЛЕКА-ПОЛЕКА *разг.* – вж. **постепенно**

ЛЕКАР – Специалист с висше медицинско образование, който лекува болни, работи в областта на медицината. *Лекарят внимателно прегледа болния. Работи като лекар в една болница.*

— **доктор, медик**

ЛЕКАРСТВО – Вещество, което се използва като лечебно средство. *Болният, след като прие лекарството, се почувства по-добре. Това лекарство ми помага много.*

— **медикамент, лек** *разг.*, **цяр** *нар.*, **илач** *простонар.*

ЛЕКАТА *разг.* – вж. **леко** 2. знач.

ЛЕКЕ *разг.* – 1. вж. **петно** 1. знач.;

2. *прен. пренебр.* вж. **негодник** 1. знач.

ЛЕКО – 1. В невисока, слаба степен или едва забележимо, доловимо. *Масата леко се клати. Леко съм подпухнала. Леко доловими нюанси.*

— **слабо, едва, излеко**

ант. → ***силно***

2. Внимателно, предпазливо, нежно. *Издърпах леко ръката си. Бутнах количката леко напред.*

— **полека, излеко, леката** *разг.*

ант. → ***силно***, здраво, крепко, яко, здравата, яката

// С плавни движения. *Мъглата се издига леко нагоре. Конете леко се понасят в галоп.*

— **полека, плавно, излеко**

ант. → ***тежко***, тромаво

3. вж. **лесно** 1. и 2. знач.

ЛЕКОВАТ – вж. **незадълбочен** 1. и 2. знач.

ЛЕКОВАТО – вж. **повърхностно** 1. знач.

ЛЕКОВЕРЕН – вж. **доверчив** 1. знач.

ЛЕКОВЕРИЕ – вж. **доверчивост**

ЛЕКОВЕРНИК *рядко* – вж. **наивник**

ЛЕКОВЕРНОСТ – вж. **доверчивост**

ЛЕКОВИТ – Който има свойството да лекува, може да лекува. *Лековити билки. Лековита вода.*

— **лечебен, целителен, целебен, церовит** *рядко*

ЛЕКОМИСЛЕН – 1. Който не отдава нужното внимание на важните неща, не се интересува от последиците от поведението си. *Лекомисленият му син пропиля богатството му. Всичко може да се очаква от един лекомислен човек. Лекомислено момиче. От постъпките му личи, че е лекомислен.*

— **несериозен, безгрижен, безотговорен, повърхностен, вятърничав** *разг.*, **безхаберен** *разг.*, **празен** *прен.*, **ветрен** *разг. рядко*

ант. → ***сериозен***, отговорен

2. вж. **безразсъден** 2. знач.

V вятър го вее (носи) *разг.*, вятър го вее (носи) на бяла кобила *разг.*, вятър го вее (носи) на бял кон *разг.*, бръмбари (мухи) бръмчат в главата му *разг.*, има бръмбари (бръмбарчета, мухи) в главата си *разг.*, главата му е пълна с бръмбари (мухи) *разг.*, не му тежи главата (умът, акълът) *разг.* към 1. знач.

ЛЕКОМИСЛЕНО – 1. Без да се мисли за последиците. *Лекомислено пилее парите си. Как може така лекомислено да зареже семейството си!*

— **безгрижно, безотговорно**

2. вж. **безразсъдно**

V с лека ръка *разг.*, с леко сърце *разг.* към 1. знач.

ЛЕКОМИСЛЕНОСТ – вж. **лекомислие**

ЛЕКОМИСЛИЕ – Липса на съзнание за отговорност по отношение на нещо важно, за дадени действия, постъпки. *Неговото лекомислие ми е добре познато, затова не вярвам на обещанията му. С лекомислието си ще провали сделката.*

— **несериозност, лекомисленост, безгрижност, безгрижие, безотговорност, безхаберие** *разг.*, **повърхностност** *рядко*, **вятърничавост** *разг.*

ант. → ***сериозност***, отговорност

ЛЕКОНРАВЕН – 1. Който е с леко поведение, нарушава общоприетите нравствени норми. *Леконравна жена.*

— **шавлив** *разг.*, **шавърклив** *прен. разг.*, **мръдлив** *разг. рядко*

2. Който не е в съответствие с общоприетите морални норми, не е достатъчно приличен. *Леконравно поведение. Леконравен живот. Леконравно държание.*

— **лек** *прен.*, **фриволен** *книж.*

ЛЕКОПОДВИЖЕН – 1. вж. **бърз** 3. знач.;

2. вж. **маневрен**

ЛЕКОПОДВИЖНОСТ – вж. **маневреност** 1. знач.

ЛЕКОСТ – вж. **лекота** 1. и 2. знач.

ЛЕКОТА – 1. Качество на предмет да тежи малко. *Много е важна лекотата на материалите. Чувствам лекотата на тялото си.*

— **лекост, ефирност, въздушност** *поет.*

ант. → ***тежест***, тежина, тегло

2. Душевно спокойствие. *Изведнъж почувствах лекота.*

— **лекост**

ант. → ***тежест***

3. Липса на усилие, напрягане при извършването на нещо. *С удивителна лекота се справя с всичко.*

— **леснина, леснота**

ант. → ***усилие***, мъка, трудност, зор

ЛЕКСИКА – Съвкупност от думите, които притежава един език или с които си служи даден човек, писател. *Изследване върху лексиката на Елин Пелин.*

— **речник**

V словесен имот *книж.*

ЛЕКСИКАЛЕН – Който се отнася до лексика. *Лексикално богатство.*

— **речников, словен**

ЛЕКСИКОГРАФ – Специалист по лексикография, по съставяне на речници.

— **речникар** *разг.*

ЛЕКСИКОН *остар.* – вж. **речник** 1. знач.

ЛЕКТОР – 1. Лице, което изнася публична лекция, беседа. *В салона се бяха насъбрали доста хора и с нетърпение очакваха лектора.*

— **сказчик** *книж.*, **беседчик** *книж.*

2. Лице, което чете лекции в учебно заведение, без да е на щат. *Той е лектор в музикалното училище. Хоноруван лектор.*

— **преподавател**

ЛЕКУВАМ – Полагам грижи за възстановяване на здравето на болен, като давам лекарства или по друг начин. *Лекарят ме лекува с антибиотици.*

— **церя** *разг.*, **леча** *нар.*

ЛЕКЦИЯ – 1. вж. **сказка**;

2. вж. **урок** 1. знач.;

3. вж. **занятия** 2. знач.

ЛЕКЬОСВАМ *разг.* – вж. **петносвам**

ЛЕЛЕЯ *поет.* – вж. **чувствам** 1. знач.

ЛЕЛЕЯН *поет.* – вж. **мечтан**

ЛЕМЕЖ – вж. **палешник**

ЛЕНИВ – 1. Който не обича да се труди. *Ленив студент. Ленива мома. Ленив селянин.*
— **мързелив, нетрудолюбив, неработен** *рядко*
ант. → ***трудолюбив***, работлив, работен
2. Който минава без труд. *Води ленив, паразитен живот.*
— **безделен, мързелив, лентяйски**
3. Който изразява, показва отпуснатост, леност. *Вървеше с ленива походка към училището. Ленив говор.*
— **мързелив**
ЛЕНИВЕЦ – Човек, който не обича и не желае да се труди, който прекарва времето си без работа. *Никой не обича ленивците. Не искаше да признае, че е ленивец и затова не си взема изпитите.*
— **мързеливец, безделник, лентяй, мързелан** *разг.*, **мързеланковец** *разг.*, **мързеланко** *разг.*, **мързеливко, лежач** *разг.*, **хайлазин** *разг. пренебр.*, **дембел** *простонар. неодобр.*, **канапчия** *жарг.*
ант. → ***работливец***, работяга, работохолик, работар, работливко, бачкатор, работач
ЛЕНИВОСТ – вж. **леност** 1. знач.
ЛЕНОСТ – 1. Нежелание, неохота за работа, за дейност. *Някаква леност обхвана всички ни.*
— **мързел, мързеливост, ленивост**
ант. → ***работливост***, трудолюбивост, работохолизъм, работност
2. вж. **лентяйство** 1. и 2. знач.
ЛЕНТА – 1. вж. **ивица** 1. и 5 знач.;
2. вж. **ширит**;
3. вж. **панделка**
ЛЕНТЯЙ – вж. **ленивец**
ЛЕНТЯЙСКИ – вж. **ленив** 2. знач.
ЛЕНТЯЙСТВАМ – вж. **безделнича** 1. знач.
ЛЕНТЯЙСТВО – 1. Склонност да не се работи, да не се върши физическа или умствена работа. *Лентяйството не му е присъщо. Лентяйството ще го погуби.*
— **безделие, мързел, мързелуване, леност, безделничене, дембелък** *простонар. неодобр.*, **дембелуване** *простонар. неодобр.*
ант. → ***работливост***, трудолюбие, трудолюбивост // ***труд***, работа
2. Състояние, в което не се върши нищо, начин на живот, присъщ на лентяй. *Животът му мина в лентяйство. Някои смятат, че като си началник, имаш право на платено лентяйство.*
— **безделие, мързел, мързелуване, леност, безделничество, безделничене, хайлазлък** *разг.*, **хайлазуване** *разг.*, **дембелуване** *простонар. неодобр.*, **дембелък** *простонар. неодобр.*
ант. → ***работа***, труд, занимания, дейност
ЛЕПВАМ – 1. *прен.* вж. **долепвам** 1. знач.;
2. *разг. огр.* вж. **удрям** 1. знач.
ЛЕПВАМ СЕ – вж. **залепвам се** 1., 2. и 3. знач.
ЛЕПИЛО – Каша от смола или скорбяла, брашно, туткал и др., която прикрепва трайно едно нещо към друго.
— **клей** *разш.*
ЛЕПКА – *прен. разг. пренебр.* вж. **натрапник**
ЛЕПТА – *книж.* вж. **дарение**
ЛЕПЯ *несв.* – вж. **залепвам**[1] 1. знач.
ЛЕС *книж.* – вж. **гора**
ЛЕСЕН – 1. Който не изисква напрежение, усилие. *Задачите по математика бяха много лесни. Преводът за мен е лесна работа. Лесен изпит.*
— **лек, прост, елементарен, фасулски** *разг.*
ант. → ***труден***, тежък, мъчен, сложен, комплициран // Който може да се осъществи без особени затруднения. *Тази реформа няма да бъде лесна. Лесен успех. Лесен план.*
— **лек, лесноосъществим, леснопостижим, елементарен, прост**
ант. → ***труден***, трудноосъществим, труднопостижим, тежък, мъчен, сложен
2. Който не е свързан с неприятности, грижи. *Лесен живот.*
— **лек**
ант. → ***труден***, тежък, мъчителен, непосилен, усилен
3. вж. **прост** 3. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **невзискателен** 1. знач.
ЛЕСИСТ *книж.* – вж. **горист**
ЛЕСНИНА – 1. Лесен начин за постигане на нещо, без много труд, усилие, без затруднения. *Няма по-голяма леснина от това да откриеш данните в интернет. Намерил съм лесninата за осигуряване на допълнителни финансови средства.*
— **леснота, леснотия** *разг.*
ант. → ***трудност***, затруднение, мъчнотия, зор
2. вж. **лекота** 3. знач.;
3. *рядко* вж. **улеснение**
ЛЕСНО – 1. Без мъка, без усилие и трудности. *В изкуството нищо стойностно не се постига лесно. Лесно се справям с проблемите. Не е лесно да научиш немски.*
— **леко**
ант. → ***трудно***, мъчно, едва
2. Без усложнения, неприятности, затруднения, пречки, спънки. *Разводът мина лесно. Лесно понесох загубата. Засега всичко върви лесно, скоро ще подпишем договора.*
— **леко, безпроблемно, безболезнено** *прен.*, **гладко** *прен.*, **безпрепятствено** *книж.*
ант. → ***трудно***, мъчително, тежко, болезнено
V като нищо *разг.*, като на шега (игра) *разг.*, колко му е *разг.*, от воле *жарг.* към 1. знач.
V <като> по вода *разг.*, <като> по ноти *разг.*, <като> по мед и масло *разг.* към 2. знач.
ЛЕСНОЗАПАЛИМ – вж. **запалителен**
ЛЕСНООБЯСНИМ – Който може лесно да се обясни. *Леснообясними причини. Леснообяснимо поведение.*
— **лесноразбираем**
ант. → ***труднообяснимо***, трудноразбираем
ЛЕСНООСЪЩЕСТВИМ – вж. **лесен** 1. знач.
ЛЕСНОПОДВИЖЕН – 1. вж. **бърз** 3. знач.;
2. вж. **маневрен**
ЛЕСНОПОДВИЖНОСТ – вж. **маневреност** 1. знач.
ЛЕСНОПОСТИЖИМ – вж. **лесен** 1. знач.
ЛЕСНОРАЗБИРАЕМ – вж. **леснообяснимо**
ЛЕСНОТА – 1. вж. **лекота** 3. знач.;
2. вж. **леснина** 1. знач.
ЛЕСНОТИЯ *разг.* – вж. **леснина** 1. знач.
ЛЕСОВИТ *книж.* – вж. **горист**
ЛЕТАРГИЯ – *прен.* вж. **застой** 3. знач.
ЛЕТЕЖ – вж. **полет** 1. знач.
ЛЕТЕНЕ – вж. **полет** 1. знач.
ЛЕТЕЦ – Специално подготвено лице, което управлява самолет. *Летецът успешно приземи самолета.*
— **пилот, авиатор**

ЛЕТИЩЕ – Място за излитане и кацане на самолети с комплекс от сгради и съоръжения за обслужване на пътниците. *Самолетът кацна на летището. До летището отидохме с автобус.*
— **аеродрум, аерогара** *разш.*, **аеропорт** *книж. разш.*
ЛЕТОВИЩЕ – вж. **курорт** 1. знач.
ЛЕТОВИЩЕН – вж. **курортен**
ЛЕТОВНИК – вж. **курортист**
ЛЕТОПИС – 1. Изложение на забележителни исторически събития в хронологичен ред. *Летопис на историята. Манасиева летопис.*
— **хроника, анали** *книж.*
2. *прен.* вж. **история** 1. знач.
ЛЕТОПИСЕЦ – Лице, което описва някое събитие, историята на нещо. *За минали събития научаваме от летописците.*
— **хроникьор, хронист, аналист** *книж.*
ЛЕТОРАСТ *спец* – вж. **издънка** 1. знач.
ЛЕТУВАНЕ – Прекарване на ваканцията, на свободното от работа време, обикн. през лятото, на специално място, където има условия за почивка, лечение, удоволствия. *Боровец е прекрасно място за летуване. Летуване на море.*
— **курорт, почивка**
ЛЕТЯ – 1. Нося се бързо из въздуха. *Над нивите летят лястовички. Летят пчели. Самолет лети над града.*
— **хвърча**
2. *прен.* вж. **тичам**
ЛЕТЯЩ – 1. Който може да лети. *Летящи пчели. Летящи птици.*
— **хвъркат, хвърчащ, хвърковат, крилат**
2. *прен.* Който се движи с голяма бързина, сякаш лети. *Летяща конница. Летящи ескадрони. Летяща чета.*
— **хвъркат** *прен.*, **хвърковат** *прен.*, **крилат** *прен. поет.*, **хвърчащ** *прен.*
ЛЕЧА *нар.* – вж. **лекувам**
ЛЕЧЕБЕН – 1. Който е свързан с някакво лечение, с подобрение на здравето. *Процедурите се провеждат с лечебна цел.*
— **лечителен, оздравителен**
2. вж. **лековит**
ЛЕЧЕБНИЦА – вж. **амбулатория**
ЛЕЧИМ – вж. **излечим**
ЛЕЧИТЕЛЕН – вж. **лечебен** 1. знач.
ЛЕЧИТЕЛКА – Жена, която лекува с билки, врачуване, с баяния, без да има медицинско образование. *Носеше ѝ се славата на лечителка и съселяните ѝ често я търсеха за помощ.*
— **знахарка, врачка, баячка, целителка** нар.
ЛЕШ – Непогребан, незаровен труп на човек или животно, който е започнал да се разлага, а също много такива трупове на едно място. *Леш на кон.*
— **мърша**
ЛЕЩЕНКА *нар.* – вж. **варицела**
ЛЕЯ *несв.* – Изработвам нещо от разтопен метал, восък и др. *Лея куршуми. Лея свещи.*
— **отливам** *в несв.*, **изливам** *в несв.*
ЛЕЯ СЕ – 1. вж. **тека** 1. и 2. знач.;
2. вж. **валя**
ЛИБАДЕ *остар.* – вж. **ватенка**
ЛИБЕ *нар.* – вж. **любима**
ЛИБЕРАЛЕН – вж. **демократичен** 2. и 3. знач.
ЛИБЕРАЛИЗЪМ – *прен.* вж. **демократичност**
ЛИБЕРАЛНОСТ – вж. **демократичност**
ЛИВАДА – 1. *разш.* вж. **пасище**;
2. *прен. жарг.* вж. **наивник**
ЛИВВАМ – 1. вж. **изливам** 1. знач.;
2. вж. **плисвам** 2. знач.
ЛИГА[1] – 1. *разш.* вж. **слюнка**;
2. *прен. разг. неодобр.* вж. **глезльо**
ЛИГА[2] – вж. **съюз** 1. знач.
ЛИГАВ – 1. вж. **слузест**;
2. *прен. разг. неодобр.* вж. **глезлив**
ЛИГАВИНА – вж. **слуз**
ЛИГАВЩИНА *разг. неодобр.* – вж. **превземка**
ЛИГАВЯ – *прен. разг. неодобр.* вж. **глезя**
ЛИГАВЯ СЕ – *прен. разг. неодобр.* вж. **превземам се**
ЛИГЛЬО *разг. пренебр.* – вж. **глезльо**
ЛИГОТИЯ *разг. неодобр.* – 1. вж. **глезльо**;
2. вж. **превземка**
ЛИГОТЯ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **превземам се**
ЛИДЕР – вж. **водач** 1. и 3. знач.
ЛИДЕРСТВО – вж. **водачество** 2. знач.
ЛИЖА – вж. **ближа**
ЛИЗВАМ – 1. вж. **близвам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **вкусвам** 1. знач.
ЛИК *поет.* – вж. **образ** 1., 2. и 3. знач.
ЛИКВИДАЦИЯ – Прекратяване на някаква дейност или на съществуването на нещо. *Ликвидация на неграмотността. Ликвидация на последиците от войната. Ликвидация на полк.*
— **премахване, ликвидиране, унищожаване**
ЛИКВИДИРАМ – 1. вж. **унищожавам** 1. знач.;
2. вж. **премахвам** 1. знач.;
3. вж. **убивам** 1. знач.
ЛИКВИДИРАНЕ – вж. **ликвидация**
ЛИКУВАМ – Изпитвам, проявявам буйно, възторжено чувство на радост, доволство от нещо дългоочаквано, което се е осъществило. *След победата цял народ ликува. Душата му ликуваше от постигнатия успех. Победителите ликуваха.*
— **тържествувам, триумфирам** *книж.*, **празнувам** *прен.*
V не зная на земята ли съм, на небето ли съм *разг.*, не съм ни на небето, ни на земята *разг.*, на седмото (деветото, десетото) небе съм *разг.*, не усещам земята под краката (нозете) си *разг.*, на земята не стъпвам *разг.*
ЛИКУВАЩ – вж. **тържествуващ**
ЛИЛАВ – Който е с цвят, смесен от син и червен, подобен на цъфнал люляк. *Лилава блуза. Лилави минзухари. Лилава рокля.*
— **виолетов, теменужен** *поет.*, **морав** *разг.*
ЛИЛИПУТ – вж. **джудже** 2. и 3. знач.
ЛИМБА – вж. **къдрица**
ЛИНГВИСТ – вж. **езиковед**
ЛИНГВИСТИКА – вж. **езикознание**
ЛИНЕЯ – Бавно, постепенно губя физически сили, жизненост, от болест, мъка и др. *Тревожех се за жената, която линееше с всеки ден. Децата ѝ линееха и умираха от глад.*
— **крея, гасна** *прен. поет.*, **чезна, съхна, вехна, топя се** *прен.*, **тлея** *рядко*, **гина** *рядко*
ЛИНИЯ – 1. Тънка видима следа, прокарана с молив, мастило, тебешир и др. върху повърхност, за да се очертае нещо. *Прокарвам линия. Пиша криви линии. Скица с едри линии.*
— **черта, очертание, щрих** *книж.*

2. *Обикн. мн.* Форма, общ изглед, вид на нещо. *Лицето му е красиво, има правилни линии.*
— **черта, очертание**
3. вж. **ивица** 4. знач.;
4. вж. **очертание** 1. знач.;
5. вж. **редица** 1. знач.;
6. *прен.* вж. **насока** 1. знач.

ЛИНК *спец.* – вж. **препратка** 2. знач.

ЛИПСА – 1. Положение, когато нещо не е налице или не съществува. *Липса на средства. Липса на доказателства. Липса на такт.*
— **отсъствие, нямане**
ант. → ***наличие***, наличност, съществуване
2. вж. **отсъствие** 1. знач.

ЛИПСВАМ – 1. Не съм налице, не съществувам някъде. *В речника липсват такива думи. На пазара липсват някои стоки. Липсват идеи.*
— **отсъствам, няма** *безл.*
ант. → ***съществувам***, има, срещам се
2. Не се намирам на някое място, не присъствам някъде. *Името ми липсва в списъка. Всички бяха на събранието, само ти липсваше.*
— **отсъствам, няма ме**
ант. → ***присъствам***, има ме
// ***намирам се***, съм, има ме, фигурирам, срещам се
3. вж. **изчезвам** 1. знач.

ЛИРИЗЪМ – Нежно приповдигнато чувство, изтънчена емоционалност, наличие на преживявания. *Разказите му са пропити с лиризъм. В романа има много лиризъм.*
— **поетичност, поезия** *прен.*, **лирика** *прен.*
ант. → ***прозаичност***, проза

ЛИРИК – вж. **поет**

ЛИРИКА – 1. вж. **поезия** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **лиризъм**

ЛИРИЧЕН – Който се отнася до лирика или в който има нежни чувства, емоционалност, възвишеност. *Лирично творчество. Лирична натура. Лирична изповед. Лирично изказване.*
— **поетичен**
ант. → ***прозаичен***

ЛИС – вж. **плешив**

ЛИСАВ *рядко* – вж. **плешив**

ЛИСВАМ *разг.* – вж. **плисвам** 1. и 2. знач.

ЛИСИНА – вж. **плешивина**

ЛИСИЦА – *прен. неодобр.* вж. **хитрец**

ЛИСКАМ *разг.* – 1. вж. **плискам** 1. знач.

ЛИСОГЛАВ *разг.* – вж. **плешив**

ЛИСТАК – Листата на дърво или на много дървета. *Вятърът клатеше листака на ореха.*
— **шума, шумак**

ЛИСТАТ – 1. За дърво, храст – който има много листа. *Листат орех. Листат лешников храст.*
— **листнат, шумнат, шумест, шумат**
ант. → ***безлистен***
2. вж. **кичест** 1. знач.

ЛИСТНАТ – 1. вж. **листат** 1. знач.;
2. вж. **кичест** 1. знач.

ЛИТВАМ – вж. **излитам** 2. знач.

ЛИТЕРАТОР – 1. Учен, специалист по литературознание, по история на литературата. *Боян Пенев е един от най-големите български литератори.*
— **литературовед**
2. вж. **писател**

ЛИТЕРАТУРА – Съвкупност от писмени произведения на един народ, в една страна. *Изучавам българска литература. Старобългарска литература. Нова българска литература.*
— **книжнина, писменост, словесност** *книж.*, **книжовност**

ЛИТЕРАТУРЕН – вж. **книжовен** 1. знач.

ЛИТЕРАТУРОВЕД – вж. **литератор** 1. знач.

ЛИТУРГИЯ – *разш.* вж. **богослужение**

ЛИЦЕ – 1. Предната част на главата, където са устата, носът, очите. *Лицето ти ми е познато. Измий си лицето. Докога ще гледам навъсеното ѝ лице. Не съм му виждал лицето никога през живота.*
— **физиономия**, **мутра** *разг. грубо*, **муцуна** *разг. неодобр.*, **сурат** *разг. грубо*, **морда** *прен. разг. грубо*
2. вж. **образ** 1. знач.;
3. вж. **личност**;
4. вж. **фасада**;
5. *прен. огр.* вж. **вид**[1] 1. знач.

ЛИЦЕВ – 1. Който се отнася до предната страна на нещо. *Лицева страна на сграда. Лицева стена.*
— **преден, фасаден**
ант. → ***нелицев***, обратен, опаков, опак
2. вж. **външен** 2. знач.

ЛИЦЕЗРА *старин.* – вж. **гледам** 1. знач.

ЛИЦЕЗРЕНИЕ *старин.* – вж. **съзерцание**

ЛИЦЕМЕР – Неискрен човек, който външно проявява доброта и любезност, зад която се крие злонамереност. *Вярвах на колегите си, но установих, че те са лицемери и не ми желаят доброто.*
— **двуличник, йезуит** *прен. книж.*, **фарисей** *прен. книж.*
V пред тебе глади, маже, а зад тебе гроб копае *разг.*, отпреде ти лиже, маже, отзаде ти гроб копае *разг.*, след дявола върви и богу се моли *разг.*

ЛИЦЕМЕРЕН – 1. Който прикрива истинските си чувства и намерения, външно проявява любезност и добронамереност, а в действителност мисли, чувства и действа по друг начин. *Лицемерна приятелка. Лицемерно общество.*
— **двуличен, неискрен, притворен** *книж.*, **двулик, фалшив** *книж.*
ант. → ***откровен***, искрен, прям, чистосърдечен, открит, неприкрит, безхитростен
2. Който изразява, съдържа такова поведение. *Лицемерно държание. Лицемерна радост. Лицемерна набожност. Лицемерни сълзи.*
— **неискрен, притворен** *книж.*, **престорен, фалшив** *книж.*, **йезуитски** *прен. книж.*, **фарисейски** *книж.*
ант. → ***искрен***, чистосърдечен, откровен, непресторен, непритворен, безхитростен
V едно му <е> на езика (устата),<а> друго <му е> на сърцето *разг.* към 1. знач.

ЛИЦЕМЕРИЕ – Външна проява на добронамереност и любезност към някого, зад която се крие злонамереност, престъпване. *В приказките му има голяма доза лицемерие. Не обичам лицемерието, по-добре да ми каже истината направо.*
— **двуличие, двуличност, неискреност, притворство** *книж.*, **лицемерност, демагогия** *разш.*, **фалш** *книж.*, **йезуитство** *прен. книж.*, **йезуитщина** *книж.*, **фарисейство** *книж.*, **фарисейщина** *книж.*
ант. → ***искреност***, откровеност, прямота, чистосър-

дечност, чистосърдечие, откритост, неприкритост, безхитростност

ЛИЦЕМЕРНИЧА – вж. **лицемеря**

ЛИЦЕМЕРНОСТ – вж. **лицемерие**

ЛИЦЕМЕРСТВАМ *рядко* – вж. **лицемеря**

ЛИЦЕМЕРЯ – Проявявам неискрени чувства към някого или нещо, държа се, постъпвам неискрено към някого или нещо. *Престани да лицемериш – знам, че вече не ме обичаш. В политическите игри веднага се усеща, когато някой лицемери.*

— **двуличнича, лицемернича, лицемерствам** *рядко,* **демагогствам** *разш.,* **фарисействам** *книж.*

V мажа очи *разг.*

ЛИЧА *несв.* – вж. **виждам се** 2. знач.

ЛИЧБА *нар. рядко* – вж. **предзнаменование**

ЛИЧЕН[1] – 1. Който се отнася само за определен човек, изхожда от един човек, принадлежи на един човек. *Лично решение. Личен компютър. Личен опит. Личен автомобил. Лично мнение.*

— **индивидуален, собствен, самостоятелен, частен, персонален** *книж.,* **субективен**

ант. → ***общ***, колективен

*// **общ***, съвместен

*// **групов***, колективен

2. вж. **интимен** 1. знач.;

3. вж. **едноличен** 2. знач.

ЛИЧЕН[2] *нар.* – вж. **виден**

ЛИЧНО – В условия на близко общуване, връзка. *Познавам го лично. Лично ще следя изпълнението на задачата. Лично ще наблюдавам подготовката за състезанието.*

— **отблизо, непосредствено, непосредно** *книж.*

ант. → ***отдалече***, отдалеч, издалече, издалеко

ЛИЧНОСТ – Отделен човек с типичните си психически качества и особености на характера. *Непозната личност. Съмнителна личност. Интелигентна личност. Важна личност. Интересна личност.*

— **лице, индивид, човек, особа** *обикн. ирон.,* **персона** *книж. обикн. ирон.,* **субект** *книж. неодобр.*

ЛИШАВАМ – вж. **отнемам** 2. знач.

ЛИШАВАМ СЕ – Оставам без нещо, търпя липсата, отсъствието на нещо, което съм имал или което мога да имам. *Лишавам се от ядене, за да отслабна. Лишавам се от всички удоволствия.*

— **отказвам се**

ЛИШЕН *книж. рядко* – вж. **ненужен** 1. знач.

ЛИШЕНИЕ – *обикн. мн.* Отсъствие на достатъчно средства за живот, липса на необходимите за живот неща. *Никога не е търпял лишения. Трябваше да понесе всички лишения. Израсъл съм в лишения.*

— **нужда, несгода**

ЛОБ *книж.* – 1. вж. **чело**;

2. *разш.* вж. **глава** 2. знач.

ЛОБИРАМ *книж.* – вж. **подкрепям** 1. знач.

ЛОБУТ *простонар.* – вж. **бой**[1] 1. знач.

ЛОБУТЯ *диал.* – вж. **бия** 1. знач.

ЛОВ – Преследване и убиване на диви животни. *Тук ловът е забранен. Занимава се с лов. Лов на глигани.*

— **ловуване, ловджийство, ловитба** *простонар.,* **ловджилък** *простонар.,* **авджилък** *простонар.*

ЛОВДЖИЙСКИ – вж. **ловен**

ЛОВДЖИЙСТВО – вж. **лов**

ЛОВДЖИЛЪК *простонар.* – вж. **лов**

ЛОВДЖИЯ *разг.* – вж. **ловец**

ЛОВЕН – Който се отнася до ловец или е свързан с лов. *Ловно облекло. Ловен трофей. Ловна пушка.*

— **ловджийски, авджийски** *простонар.*

ЛОВЕЦ – Човек, който за развлечение или спорт се занимава с лов на диви животни, на дивеч. *Той е опитен ловец. Ловец на зайци.*

— **ловджия** *разг.,* **авджия** *простонар.*

ЛОВИТБА *простонар.* – вж. **лов**

ЛОВКОСТ – 1. вж. **сръчност** 1. и 2. знач.;

2. *прен.* вж. **гъвкавост** 2. знач.

ЛОВУВАНЕ – вж. **лов**

ЛОВЪК – 1. вж. **сръчен** 1. и 3. знач.;

2. *прен.* вж. **гъвкав** 2. знач.

ЛОВЯ *несв.* – вж. **хващам** 2. знач.

ЛОГИКА – *прен.* вж. **смисъл** 1. знач.

ЛОГИЧЕН – 1. Който се отличава с последователно подреждане на мислите и стройно изградена връзка между тях. *Възхищавам се на логичната му мисъл. Логично изложение на фактите.*

— **последователен, системен**

ант. → ***нелогичен***, непоследователен, алогичен

2. Който се характеризира с логика, обоснованост и убеждава. *Логично обяснение. Логичен довод.*

— **убедителен, смислен, приемлив**

ант. → ***неубедителен***, неприемлив, несъстоятелен, неоснователен

// Който е съобразен с разума, логиката, в който има основание. *Логичен въпрос. Логична постъпка.*

— **разумен, смислен, резонен** *книж.*

ант. → ***нелогичен***, алогичен, безсмислен, несмислен

*// **безсмислен***, глупав, абсурден

3. вж. **закономерен**

ЛОГИЧНОСТ – Строга вътрешна връзка в мислене, в изказване. *Изненадан съм от логичността на разсъжденията ѝ. Логичност на изложение.*

— **последователност, системност**

ант. → ***нелогичност***, алогичност, алогизъм, непоследователност

ЛОГО – вж. **емблема**

ЛОДКА – Малък плавателен съд от дърво, каучук и под., който се привежда в движение с гребла или платна и се използва за пътуване на близки разстояния по море, река, езеро. *Рибарска лодка. Спасителна лодка.*

— **ладия, каик** *остар.,* **члун** *диал.,* **варка** *диал.*

ЛОЖЕ *старин. поет.* – вж. **легло**

ЛОЗА – вж. **лозница**

ЛОЗНИЦА – Лозово дърво, вдигнато да се увива по дървена или желязна рамка, *обикн.* образуваща свод. *Често обичаше да седи под лозницата.*

— **лоза, асма**

ЛОЗУНГ – *разш.* вж. **девиз**

ЛОЗУНГОВ *неодобр.* – вж. **декларативен**

ЛОЙ – *остар.* вж. **мазнина** 1. знач.

ЛОКАЛ *книж.* – вж. **заведение** 1. знач.

ЛОКАЛЕН *книж.* – вж. **местен** 1. знач.

ЛОКАЛИЗИРАМ *книж.* – вж. **ограничавам** 1. знач.

ЛОКАНТА *остар.* – вж. **гостилница**

ЛОКВА – Неголяма вдлъбнатина в земята, пълна с мътна, застояла вода. *На улицата от дъжда се бяха образували локви.*

— **бара, гьол** *разг.*

ЛОМЛИВ – вж. **крехък** 1. знач.

ЛОМОТЯ *разг.* – вж. **мърморя** 1. знач.
ЛОМЯ – вж. **чупя**
ЛОНО *книж. поет.* – вж. **недра** 1. знач.
ЛОПАТА – *разг.* вж. **весло**
ЛОПАТКА – вж. **плешка**
ЛОСТ – *спорт.* вж. **висилка**
ЛОЧА – *прен. неодобр.* вж. **пия** 1. знач.
ЛОШ – 1. Който по природа е склонен да прави зло, да причинява неприятности на другите. *Лоши хора. Лоша свекърва. Лоши съседи. Лошо куче.*
— **зъл, злонравен, недобър, проклет, лошав** *нар.*, **урсуз** *нар. неодобр.*
ант. → ***добър***, добросърдечен, добродушен, мил, благ, благодушен, мекосърдечен, харен
2. Който няма положителни качества и буди неодобрение. *Лош филм. Лоша стока. Лоша квартира. Лошо вино. Лоша храна.*
— **недобър, калпав** *разг.*, **никакъв** *прен. разг. неодобр.*, **скапан** *прен. разг. неодобр.*, **лошав** *нар.*, **кофти** *жарг.*
ант. → ***добър***, хубав, свестен, сгоден, харен, готин
// ***отличен***, превъзходен, първокласен, първокачествен, перфектен, екстра
3. вж. **неблагоприятен** 1. и 3. знач.
V не е цвете (китка) за мирисане *разг.*, да го срещнеш, че да бягаш *разг.*, да го помиришеш, носът ти окапва *разг.*, който го помирише, носът му окапва (пада) *разг.*, змия (пепелянка) му е плюла в устата *разг.*, да плюе на змия в устата, ще я отрови *разг.*, по-черен от дявола е *разг.*, яхнал е на оса *диал.*, о зелен бор да се хване, и той ще изсъхне *диал.*, у море да го хвърлиш, и морето ще го изхвърли *диал.* към 1. знач.
V не издържа критика *книж.*, под всяка критика *книж.* към 2. знач.
ЛОШАВ *нар.* – вж. **лош** към 1. и 2. знач.
ЛОШАВИНА *нар.* – вж. **лошотия**
ЛОШО – вж. **зле**
ЛОШОКАЧЕСТВЕН – вж. **долнокачествен** 1. знач.
ЛОШОТА *рядко* – вж. **лошотия**
ЛОШОТИЯ – Качество на лош човек. *Лошотията е наследил от майка си. Човешката лошотия е причина за много нещастия.*
— **злина, лошота** *рядко*, **злонравие, проклетия, лошавина** *нар.*, **урсузлук** *нар.*
ант. → ***доброта***, добрина, добросърдечие, добросърдечност, добродушие, добродушност, благодушие, благост
ЛОЯЛЕН *книж.* – вж. **добросъвестен** 2. знач.
ЛОЯЛНОСТ *книж.* – вж. **добросъвестност**
ЛУГАВ – вж. **слузест**
ЛУД – 1. Който е психически разстроен или има прояви, държание на психически разстроен човек. *Смятаха го за луд. Старецът е луд, но не буйства и не пакости никому. Жената е луда, не ѝ обръщайте внимание. Едно от децата им е лудо.*
— **ненормален, побъркан, умопобъркан, налудничав, безумен, умопомрачен** *книж.*, **невменяем** *книж.*, **смахнат** *разг.*, **откачен** *разг.*, **куку** *разг. грубо*, **мръднал** *разг.*, **сбъркан** *прен. разг.*, **умоповреден** *разг.*, **превъртял** *разг.*, **шашав** *разг.*, **улав** *разг. грубо*, **чалнат** *разг. грубо*
ант. → ***нормален***, вменяем, редовен
2. Който не разсъждава нормално, който при някаква ситуация е изпаднал в моментно състояние на безумие. *Крещи като луд. Скита по улиците като луда. Да не си луд да пътуваш с кола в това лошо време.*
— **обезумял, ненормален, побъркан, безумен, полудял, откачен** *разг.*, **пощурял** *разг.*, **превъртял** *разг.*, **улав** *разг. грубо*, **шашав** *разг.*, **изперкал** *разг.*
3. *прен.* вж. **буен** 2. знач.;
4. *прен.* вж. **стремителен** 1. знач.;
5. *разг.* вж. **немирен** 1. знач.
V не е с всичкия (целия) си <ум> *разг.*, не е с ума (акъла) си *разг.*, хлопа (мърда) му дъската *разг.*, хлопа (мърда, липсва) му едната дъска *разг.*, главата му не е в ред *разг.*, чарковете му не са в ред *разг.*, чарковете му са разместени *разг.*, развъртени са му бурмите *разг.*, единият винт му е развинтен *разг.*, мърда (хлопа, липсва) му едната чивия *разг.*, има да дава (плаща) на Михаля *разг.*, длъжен е на Михаля *разг.*, има му нещо <в главата> *разг.*, малко е тра-ла-ла *разг.*, чивията му мърда *разг.*, ударен (блъснат) в главата *разг.*, ударен с мокър парцал (чорап) *разг.* към 1. и 2. знач.
ЛУДВАМ *разг.* – 1. вж. **полудявам** 2. знач.;
2. вж. **вбесявам се**
ЛУДЕТИНА – вж. **немирник**
ЛУДЕШКИ – вж. **стремителен** 1. знач.
ЛУДЕЯ – 1. вж. **буйствам** 1. знач.;
2. вж. **лудувам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **бушувам** 1. знач.
ЛУДИНА *нар. остар.* – вж. **лудория**
ЛУДОГЛАВ *разг.* – вж. **немирен** 1. знач.
ЛУДОРИЯ – Конкретна, отделна постъпка, проява на палавник. *Денят мина в игри и лудории. Децата вършат най-различни лудории. Младежки лудории.*
— **немирство** *обикн. мн.*, **палавщина, палавство, палавост, лудост** *мн. рядко*, **лудина** *нар. остар.*
ЛУДОСТ – 1. Качество или състояние на психично разстроен човек. *В какво се изразява лудостта му? Често изпада в състояние на лудост. От всички страдания лудостта е най-мъчителна.*
— **ненормалност, умопобъркаността, налудничавост, безумие, помрачение, умопомрачение** *книж.*, **невменяемост** *книж.*, **смахнатост** *разг.*, **откаченост** *разг.*
ант. → ***нормалност***, вменяемост
// Състояние, в което човек не е на себе си, постъпва, държи се като луд. *Обича я до лудост.*
— **безумие, полуда**
2. *прен.* вж. **безразсъдство**; 2. знач.;
3. *мн. рядко* вж. **лудория**
ЛУДУВАМ – 1. Играя буйно, шумно, не стоя спокойно, мирно. *Децата цял ден лудуваха на полянката. Докога ще лудувате, цялата къща обърнахте наопаки?*
— **палувам, буйствам, лудея, вилнея** *разг.*, **беснея** *разг.*, **щурея** *разг.*, **немирствам**
ант. → ***кротувам***, мирувам
2. *огр.* вж. **буйствам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **бушувам** 1. и 4. знач.
ЛУК – Градинско зеленчуково растение с едри луковици и дълги пера, с лют вкус и силна миризма., което се употребява за храна. *Сложи ли лук в яденето?*
— **кромид** *разг.*
ЛУКАВ – 1. вж. **коварен** 1. и 2. знач.;

2. вж. **хитър**

ЛУКАВЕЦ – Лукав, коварен, хитър човек. *Защо ме измами? Лукавец такъв!*

— **велзевул** *прен. книж.*, **византиец** *прен. рядко*, **коварник** *простонар.*

ЛУКАВОСТ – вж. **коварство** 1. и 2. знач.

ЛУКАВСТВАМ *рядко* – вж. **хитрувам**

ЛУКАВСТВО – вж. **коварство** 1. и 2. знач.

ЛУКАВЩИНА *разг.* – вж. **коварство** 1. и 2. знач.

ЛУКОВИЦА – вж. **грудка**

ЛУКС – вж. **разкош**

ЛУКСОЗЕН – вж. **богат** 2. знач.

ЛУКСОЗНО – вж. **богато** 2. знач.

ЛУМВАМ – вж. **пламвам** 1. и 2. знач.

ЛУМПЕН *книж.* – вж. **безделник** 1. знач.

ЛУНА – Небесно тяло, спътник на Земята, около която се върти и нощем свети с отразена слънчева светлина. *Луната изплува от тъмния облак. Скоро ще изгрее луната.*

— **месец, месечина** *разг.*, **месечко** *нар. поет.*, **виторожко** *нар.*

ЛУНАТИК – Човек, който страда от лунатизъм, става и ходи в сънно състояние, говори и върши различни неща, без да съзнава това.

— **сомнамбул**

ЛУПАМ *разг.* – 1. вж. **бия** 1. знач.;

2. вж. **туптя**

ЛУПВАМ *разг.* – вж. **падам** 2. знач.

ЛУСТРО *разг.* – вж. **блясък** 1. знач.

ЛУСТРОСВАМ *разг.* – вж. **лъскам**

ЛУТАМ СЕ – 1. вж. **мотая се** 1. знач.;

2. вж. **скитам**;

3. *прен.* вж. **люшкам се** 1. знач.;

4. *прен. рядко* вж. **колебая се** 1. знач.

ЛУТАНЕ – *Обикн. мн. прен.* Отклонение от една постоянна, последователна насока в политиката или в живота, или в поведението на някого. *Целият творчески път на поета е свързан с непрестанни търсения и лутания. Идейни лутания.*

— **лъкатушене** *обикн. мн. прен.*, **зигзаг** *само мн. прен.*

ЛУФТ – вж. **празнина** 1. знач.

ЛУЦИФЕР *книж.* – вж. **дявол** 1. знач.

ЛЪГОТЯ *несв. разг. пренебр.* – вж. **лъжа** 1. и 2. знач.

ЛЪЖА *несв.* – 1. Говоря, казвам неверни неща, лъжи. *Съдиите разбраха, че той лъже. Обича да лъже. Престани да лъжеш!*

— **мамя, заблуждавам** *в несв.*, **лъготя** *разг. пренебр.*, **ментя** *разг.*, **ментосвам** *в несв. разг.*

2. Съзнателно казвам на някого лъжа, обикн. с умисъл. *Лъжат го, че ще го назначат на работа. Лъже родителите си, че си е взел изпитите. Лъже те, че ще ти подари колата си.*

— **мамя, заблуждавам** *в несв.*, **залъгвам** *в несв.*, **лъготя** *разг. пренебр.*, **ментосвам** *в несв. разг.*, **баламосвам** *в несв. разг.*, **забаламосвам** *в несв. разг.*, **будалкам** *разг. пренебр.*, **премятам** *в несв. прен. разг.*, **връзвам** *в несв. прен. разг.*, **пързалям** *прен. разг.*

3. Създавам невярна представа за нещо. *Външният вид на човека често лъже. Не излизай без връхна дреха, времето лъже.*

— **заблуждавам** *в несв.*, **мамя, подвеждам** *в несв.*

V икономисвам (спестявам) истината *разг.*, скаран съм с истината *разг.*, кривя (изкривявам) си душата *разг.* към 1. знач.

V продавам <зелени> (кисели) краставици *някому разг.*, продавам шикалки *някому разг.*, хвърлям прах (пепел, мъгла) в очите на някого *разг.*, замазвам очите на някого *разг.* към 2. знач.

ЛЪЖА СЕ *несв.* – Имам невярна представа, впечатление за някого или за нещо. *Често се лъжа в преценката си за хората. Лъгал съм се в неговите възможности.*

— **заблуждавам се** *в несв.*, **мамя се**

ЛЪЖА – 1. Нещо, което е измислено, изопачено, което не съответства на истината, на действителността, на фактите. *Понякога, човек е принуден да говори лъжи. Всичко, което говориш, е лъжа. Не искам да слушам лъжите ти.*

— **неистина, измислица, измишльотина** *разг. пренебр.*

ант. → ***истина***, правда

2. *разш.* вж. **заблуда** 1. знач.

ЛЪЖЕЦ – 1. Човек, който лъже, който не говори истината. *Не му вярвай, лъжец е, обича да послъгва.*

— **лъжльо** *разг.*, **ментърджия** *разг.*, **мента** *разг.*, **търчи-лъжи** *разг.*

2. вж. **измамник**

V влашки циганин *разг.* към 1. знач.

ЛЪЖЛИВ – 1. вж. **неверен** 1. знач.;

2. вж. **измамен**

ЛЪЖЛИВОСТ – вж. **невярност** 1. знач.

ЛЪЖЛЬО *разг.* – вж. **лъжец** 1. знач.

ЛЪЖОВЕН *поет.* – вж. **измамен**

ЛЪКАТУША – вж. **криволица** 1. и 2. знач.

ЛЪКАТУШЕН – Който е с много извивки, който е с много завои. *Лъкатушни улици. Лъкатушна пътека. Лъкатушна река.*

— **криволичещ, крив, криволест** *рядко*, **извит, вит, зигзаговидиен, зигзагообразен, извилист** *книж. рядко*

ант. → ***прав***

ЛЪКАТУШЕНЕ – *прен. обикн. мн.* вж. **лутане**

ЛЪКАТУШКИ *нар.* – вж. **завой** 1. знач.

ЛЪКАТЯ *диал.* – вж. **криволица** 1. знач.

ЛЪСВАМ – 1. вж. **блясвам** 1. знач.;

2. *прен. разг. неодобр.* вж. **разкривам се** 2. знач.

ЛЪСКАВ – вж. **блестящ** 2. знач.

ЛЪСКАВИНА – вж. **блясък** 1. знач.

ЛЪСКАВОСТ *рядко* – вж. **блясък** 1. знач.

ЛЪСКАМ – Придавам блясък, лъскавина на повърхността на дървен, метален или друг предмет, като я търкам, трия. *Лъскам паркет. Лъскам обувки.*

— **излъсквам, лустросвам** *разг.*

ЛЪХ – 1. вж. **миризма** 1. знач.;

2. *поет.* вж. **полъх**

ЛЪХАМ – 1. вж. **вея** 1. и 3. знач.;

2. вж. **мириша**[2]

ЛЪХА МИ – вж. **мирише ми** 1. и 2. знач.

ЛЪХВАМ – 1. вж. **повявам** 1. и 2. знач.;

2. вж. **облъхвам** 1. и 2. знач.;

3. вж. **замирисвам**[1]

ЛЪХТЯ *поет.* – 1. вж. **вея** 1. и 3. знач.;

2. вж. **мириша**[2]

ЛЪЧ – 1. *само мн.* Силни, ярки снопове светлина, които се появяват на хоризонта, обикн. при изгрев или залез-слънце. *Слънчеви лъчи. Пръскам лъчи.*

— **заря** *само мн. поет.*

2. *прен.* вж. **проблясък**

ЛЪЧЕЗАРЕН *поет.* – 1. Който е свързан с лъчи,

в който има зари, светлина, сияние. *Лъчезарна светлина. Пролетният ден бе тих и лъчезарен.*
— **лъчист, зарист** *поет.*, **светъл, сияен**
2. *прен.* Който е изпълнен с радост, израз е на радост. *Лъчезарен поглед. Лъчезарна усмивка. Засмяно лъчезарно лице.*
— **сияен** *прен.*, **светъл** *прен.*, **слънчев** *прен. поет.*, **лъчист** *прен.*, **светозарен** *поет.*, **светлозарен** *поет.*, **светлозрачен** *поет. рядко*
ант. → ***мрачен***, неприветлив
// ***угаснал***, изгаснал
3. вж. **блестящ** 1. знач.

ЛЪЧЕЗАРИЕ *поет.* – Душевно излъчване на радост, на обаяние. *В лъчезарието на усмивката ѝ се долавяше желание за взаимност.*
— **лъчезарност** *поет.*, **озарение** *прен. поет.*, **сияние** *прен.*

ЛЪЧЕЗАРНОСТ *поет.* – вж. **лъчезарие**

ЛЪЧЕНИЕ – вж. **излъчване** 1. знач.

ЛЪЧИСТ – 1. вж. **блестящ** 1. знач.;
2. вж. **лъчезарен** 1. и 2. знач.

ЛЪЩЯ – вж. **блестя** 2. знач.

ЛЪЩЯЩ – вж. **блестящ** 2. знач.

ЛЬОХМАН *простонар. пренебр.* – вж. **дангалак**

ЛЮБАВ *нар. поет.* – вж. **мил** 2. знач.

ЛЮБВЕОБИЛЕН *книж.* – вж. **нежен** 1. знач.

ЛЮБВЕОБИЛНОСТ *книж.* – вж. **нежност** 1. знач.

ЛЮБЕЗЕН – 1. Който проявява или е проява на внимание, уважение към някого; който в обноските си показва възпитание, култура. *Любезен господин. Любезна продавачка. Любезна покана. Любезно писмо.*
— **внимателен, учтив, вежлив, мил** *прен.*, **галантен** *книж.*
ант. → ***нелюбезен***, неучтив, невежлив, груб, невнимателен
// ***груб***, брутален
2. вж. **услужлив**

ЛЮБЕЗНИЧА – Държа се прекалено любезно с някого, с държанието, поведението си, обикн. притворно, се стремя да спечеля благоразположението на някого. *Тя умееше да любезничи с щефовете, да ги ласкае. Беше прекалено зает, за да има време да любезничи.*
— **кокетнича** *разш.*, **кокетирам** *разш.*

ЛЮБЕЗНОСТ – 1. *само ед.* Качество или постъпка на любезен. *С непривична за него любезност ми отстъпи мястото си в автобуса. Проявявам любезност. Благодаря за любезността.*
— **учтивост, вежливост, внимание, внимателност** *рядко*, **галантност** *книж.*
ант. → ***нелюбезност***, неучтивост, невежливост
// ***грубост***, бруталност
2. *само мн.* Любезни думи и изрази. *Той я обсипа с любезности. Наговориха си куп любезности.*
— **комплимент**
ант. → ***нелюбезност***, грубост
3. вж. **услужливост**

ЛЮБЕНИЦА *разг.* – вж. **диня**

ЛЮБИКА *диал.* – вж. **виолетка**

ЛЮБИМ – вж. **мил** 1. знач.

ЛЮБИМА *като същ.* – Обичана жена, обикн. преди брака. *Любимата те очаква. Имаш ли си любима? Това е моята любима.*
— **възлюбена** *книж.*, **приятелка, избраница, изгора** *разг.*, **гадже** *разг.*, **симпатия** *разг. рядко*, **либе** *нар.*, **севда** *нар. поет.*, **дулцинея** *шег.*, **гальовница** *нар. поет.*, **драговница** *диал.*
V дама на сърцето *книж.*

ЛЮБИМЕЦ – Лице, което е обичано и предпочитано пред останалите. *Той е любимец на шефа.*
— **галеник, фаворит** *книж.*, **протеже** *книж. разш.*
V галено дете *книж.*

ЛЮБИТЕЛ – 1. Лице, което има склонност или проявява пристрастие към нещо. *Любител на природата. Любител на народната музика. Любител на руската литература.*
— **ценител, обожател** *книж.*
2. Човек, който се занимава, върши нещо за удоволствие, а не като професия. *В театъра играят любители, а не професионални артисти. Любители музиканти.*
— **аматьор, самодеец, непрофесионалист**
ант. → ***професионалист***
3. вж. **дилетант**

ЛЮБИТЕЛСКИ – 1. Който е характерен, типичен за човек, който се занимава с нещо извън професията си, за удоволствие. *Любителска снимка. Любителска поезия.*
— **аматьорски, дилетантски, непрофесионален**
ант. → ***професионален***
2. За колектив на театър, хор и под. – който е съставен от любители. *Любителски театър. Любителска опера. Любителска трупа.*
— **аматьорски, самодеен, непрофесионален**
ант. → ***професионален***

ЛЮБИТЕЛСТВО – вж. **дилетантство** 1. знач.

ЛЮБОВ – 1. Чувство на сърдечна привързаност, симпатия, основана на полов стремеж към някого. *След няколко срещи любовта му към нея още повече се засили. Той изпитва силна любов към девойката. Гледаше я с любов. Любовта е сляпа.*
— **обич, страст, влечение, севда** *нар. поет.*
ант. → ***омраза***, ненавист, неприязън, злост, злъч
// ***равнодушие***, безразличие, апатия
2. вж. **обич** 1. знач.

ЛЮБОВЕН – 1. Който е свързан с любов между мъж и жена. *Любовни отношения. Любовна връзка.*
— **интимен**
2. Който се отнася до любов. *Любовно увлечение. Любовни преживявания.*
— **сърдечен** *прен.*

ЛЮБОВНИЦА – *разш.* вж. **метреса**

ЛЮБОВЧИЯ *разг.* – вж. **женкар**

ЛЮБОЗНАТЕЛЕН – 1. вж. **любопитен** 1. знач.;
2. вж. **ученолюбив**

ЛЮБОЗНАТЕЛНОСТ – вж. **ученолюбивост**

ЛЮБОПИТЕН – 1. Който има силно желание да види, разбере или научи нещо. *Децата са любопитни, стремят се всичко да разберат.*
— **любознателен**
2. вж. **интересен** 1. знач.

ЛЮБОПИТСТВАМ – вж. **интересувам се** 1. знач.

ЛЮБОПИТСТВО – вж. **интерес** 1. знач.

ЛЮБОРОДЕН *поет.* – вж. **родолюбив**

ЛЮБУВАМ СЕ *несв.* – *Обикн. с предл. на.* Наблюдавам нещо, като изпитвам удоволствие, радост, наслада. *Любувам се на природата. Любувам се на картината.*
— **наслаждавам се** *в несв.*, **радвам се**

ЛЮБЯ – вж. **обичам** 1. знач.
ЛЮДЕ *поет.* – вж. **хора**
ЛЮДОЕД – вж. **човекоядец**
ЛЮДОЕДСТВО – вж. **човекоядство**
ЛЮДСКИ – 1. вж. **човешки**;
2. *нар.* вж. **чужд** 1. знач.
ЛЮЛЕЯ – вж. **клатя**
ЛЮЛЕЯ СЕ – 1. Движа се ритмично насам-натам, на една или друга страна, обикн. в резултат от въздействието на някаква постоянна сила, движение на друг предмет, тяло. *Лодката се люлее върху вълните. Ездачът се люлее върху седлото. Менците се люлеят на рамото ѝ.*
— **люшкам се, олюлявам се, полюлявам се, клатя се, поклащам се, клатушкам се, кандилкам се** *разг.*
2. За множество от хора – движа се в различни посоки, обикн. бавно. *Тълпата се люлееше като море.*
— **люшкам се, олюлявам се**
3. *разг.* вж. **треса се** 1. и 2. знач.
ЛЮПИЛНИК *разг. пренебр.* – вж. **развъдник** 2. знач.
ЛЮПИЛНЯ – 1. вж. **инкубатор** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **развъдник** 2. знач.
ЛЮПЯ[1] *нар.* – вж. **мътя**[2]
ЛЮПЯ[2] *разг.* – вж. **беля**
ЛЮСПА – Обвивката, черупката на плод, семе, яйце и под. *Чистя боба от люспите. Орехови люспи.*
— **шлюпка** *разг.*
ЛЮТ – 1. Който има остър вкус, предизвикващ парене, горене, дразнене на езика, гърлото. *Люти чушки. Люто ядене. Люта ракия.*
— **лютив, парлив**
ант. → ***сладък***, благ
2. *прен.* вж. **остър** 3. и 4. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **яростен** 1. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **ожесточен** 1. знач.
ЛЮТИВ – вж. **лют** 1. знач.
ЛЮТЯ – Причинявам силно парливо усещане в устата, гърлото, стомаха и под. *Чушките лютят, изгориха ми езика. Димът люти в очите и гърлото.*
— **паря**[2]**, щипя, горя**[2]
ЛЮТЯ СЕ *нар.* – вж. **гневя се**
ЛЮШКАМ – вж. **клатя**
ЛЮШКАМ СЕ – 1. *прен. книж.* Трескаво размишлявам върху нещо, като допускам различни, дори противоположни преценки, не мога да се установя на трайна позиция, мнение. *Люшкам се в догадки. Люшкам се между надеждата и отчаянието.*
— **лутам се** *прен.*, **мятам се** *прен.*
2. вж. **люлея се** 1. и 2. знач.
ЛЮЩЯ – вж. **беля**
ЛЯГАМ – 1. *само св.* вж. **изтягам се** 1. знач.;
2. *в повел. форма* вж. **залягам**[1] 1. знач.;
3. *разг.* вж. **прилягам** 1. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **разболявам се**
ЛЯГА МИ СЕ *разг.* – вж. **доспива ми се**

М

МАВЗОЛЕЙ – вж. **гробница**
МАГ – 1. *книж.* вж. **влъхва**[1];
2. *прен. поет.* вж. **вълшебник** 1. знач.
МАГАЗИН – Помещение, обикн. голямо, за продажба на дребно на стоки. *Железарски магазин.*
— **дюкян** *разг.*
МАГАЗИЯ – вж. **склад**
МАГАРЕ – Домашно животно, подобно на кон, но по-дребно и с дълги уши. *С магарето докарваше дърва от гората.*
— **осел** *старин.*
МАГИСТРАЛА – 1. Голям сухоземен или воден път с важно стопанско значение. *Водна магистрала. Железопътна магистрала.*
— **артерия**
2. вж. **автомагистрала**
МАГИСТРАЛКА *жарг.* – вж. **проститутка**
МАГИСТРАТ – вж. **съдия** 1. знач.
МАГИЧЕСКИ – вж. **вълшебен** 1. и 2. знач.
МАГИЯ – 1. Действия и обреди, чрез които се постига някакво свръхестествено въздействие. *В селото вярвали, че врачката прави магии. Занимава се с магии.*
— **вълшебство, магьосничество, чародейство, чудотворство**
2. *прен. поет.* вж. **очарование**
МАГНЕТИЧЕН – *прен.* вж. **неотразим** 1. знач.
МАГЬОСВАМ *разг.* – вж. **омайвам** 1. знач.
МАГЬОСНИК – вж. **вълшебник** 1., 2. и 3. знач.
МАГЬОСНИЦА – 1. Жена, която чрез магии въздейства по свръхестествен начин върху хора, природни явления и др. *В приказките се говори за добри и лоши магьосници.*
— **вещица, вълшебница, чародейка** *книж.*
2. *прен.* Жена, която очарова, омайва, привлича със своята красота, постъпки, думи. *Каква магьосница е тази девойка, с чара си привлича всички.*
— **чаровница, вълшебница** *прен.*, **омайница, чародейка** *прен. книж.*
МАГЬОСНИЧЕСТВО – вж. **магия** 1. знач.
МАДАМА – *разг. ирон.* вж. **мацка**
МАДЖУН *диал.* – вж. **петмез**
МАЕНЕ *разг.* – вж. **бавене**
МАЖА *несв.* – 1. вж. **измазвам**;
2. вж. **смазвам**[2];
3. *разг.* вж. **варосвам**;
4. вж. **намазвам** 1. знач.
МАЖОРЕН – *прен. книж.* вж. **весел** 2. знач.
МАЗА *простонар.* – вж. **зимник**
МАЗЕ – вж. **зимник**
МАЗЕН – 1. Който съдържа мазнина, обикн. в по-голямо количество, отколкото е нужно. *Мазен гювеч. Мазна баница. Мазно сирене.*
— **блажен, тлъст**
ант. → ***постен***, безмаслен
2. Който е покрит с мазнина, по който има остатъци от мазнина. *Мазни чинии. Мазна хартия. Устните ти са мазни от яденето.*
— **омазнен, блажен**
3. За кожа, коса и др. – по който има мазнина, изпускана от мастните пори на организма. *Мазна кожа. Шампоан за мазна коса.*
— **омазнен**
ант. → *сух*
4. *прен. разг. неодобр.* вж. **раболепен**
МАЗИЛО – 1. вж. **мехлем**;
2. *разг.* вж. **крем**
МАЗНИК *разг.* – вж. **подлизурко**
МАЗНИНА – 1. Неразтворимо във вода органично съединение от животински или растителен произход, което преработено се употребява в готварството и др. *В гювеча има много мазнина. Намали мазнините, ако искаш да отслабнеш. Палтото му лъщеше от мазнина.*
— **тлъстина, мас** *разш.*, **лой** *остар.*
2. *биол.* Неразтворимо във вода органично вещество, което се съдържа в животинските и растителните тъкани. *Животински мазнини. Растителни мазнини.*
— **масти** *биол.*
МАЗНИШКИ *разг. неодобр.* – вж. **раболепен**
МАЗНЯ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **угоднича**
МАЗОЛ – Удебелено и затвърдено образувание по кожата, най-често на ръцете и краката, обикн. предизвикано от триене и др. *Излязоха ми мазоли на краката.*
— **слин, шия**[2] *диал.*
МАЙСТОР – 1. Човек, който е голям специалист в дадена област, който е овладял до съвършенство техниката на дадена работа, дейност, изкуство. *Майстор на четката. Майстор на стиха.*
— **виртуоз** *разш.*
2. *огр.* вж. **зидар**
МАЙСТОРИЯ *разг.* – вж. **умение**
МАЙСТОРЛЪК *разг.* – вж. **умение**
МАЙСТОРСКИ – 1. вж. **умел** 1. знач.;
2. вж. **сръчен** 3. знач.;
3. вж. **опитен** 2. знач.
МАЙСТОРСТВО – вж. **умение**
МАЙСТОРЯ *несв. разг.* – вж. **изработвам** 1. знач.
МАЙТАП *разг.* – вж. **шега**
МАЙТАПЧИЯ *разг.* – вж. **шегобиец**
МАЙТАПЯ *разг.* – вж. **закачам**[2] 2. знач.
МАЙТАПЯ СЕ *разг.* – вж. **шегувам се**
МАЙЧИН – Който е свойствен на майка, свързан е с майка. *Майчина любов. Майчин съвет. Майчина прегръдка.*
— **майчински, мамин, матерински** *поет.*, **матерен** *остар.*
МАЙЧИНСКИ – вж. **майчин**
МАКАР – вж. **въпреки** 3. знач.
МАКСИМА *книж.* – 1. Кратка крилата фраза, изразяваща някаква мъдрост, житейско правило и под. *Слушал съм тази максима, че „човек – това звучи гордо". Сега популярната максима е изработване на нова конституция.*
— **мантра** *прен. книж.*
2. вж. **принцип**
МАКСИМАЛЕН – Който е във възможно най-голямо количество или степен, проява. *Максимална скорост. Максимална полза. Максимално използване на възможностите.*
— **пределен, краен, пълен**
ант. → ***минимален***, нищожен, незначителен

МАКСИМАЛНОСТ – вж. **крайност** 1. знач.

МАЛКО – 1. В количество или степен, които не са големи. *Имам малко пари. Малко закъсняхме. Дават ни малко храна.*

— **немного, недостатъчно**

авт. → ***доста***, твърде, значително, бая

// ***много***, доста, немалко, коджа

2. вж. **кратко** 1. знач.;

3. *като същ.* вж. **малцина**

МАЛОБРОЕН – Който не е голям на брой или се състои от малко на брой единици. *Малоброен екипаж. Малоброен клас. Малобройна войска. Малобройна тълпа.*

— **малочислен, малък**

ант. → ***многоброен***, многочислен, голям

// ***безброен***, безчетен, безчислен

МАЛОВАЖЕН – 1. Който няма голямо значение, важност. *Човек трябва да умее да отделя важните от маловажните неща. Маловажен факт. Маловажна грешка. Маловажна поправка. Маловажен повод.*

— **несъществен, незначителен, дребен, малък, несериозен, неважен** *рядко*

ант. → ***важен***, съществен, значителен, голям, сериозен, едър, крупен, немаловажен

2. вж. **второстепенен** 1. знач.

МАЛОВЪЗРАСТЕН *рядко* – вж. **малък** 2. знач.

МАЛОГРАМОТЕН – 1. Който малко знае да чете и пише. *Малограмотен селянин. Трябва да се намали броят на малограмотните хора у нас.*

— **полуграмотен, слабограмотен**

// Който не е достатъчно образован. *Сред управниците ни понякога има и малограмотни хора. Малограмотен младеж.*

— **слабообразован, полуобразован, малообразован** *книж.*, **полуграмотен**

ант. → ***високообразован***

МАЛОДУШЕН – вж. **страхлив** 2. знач.

МАЛОДУШИЕ – Отсъствие на решителност, смелост и силна воля. *Страхуваше се да не го заподозрат в малодушие. Погледът ѝ изразяваше малодушие. Проявих малодушие и не посмях да се възпротивя.*

— **страхливост, боязливост, нерешителност, несмелост, плахост, малодушност** *рядко*, **слабодушие** *рядко*

ант. → ***смелост***, мъжество, храброст, кураж, решителност, безстрашие, сърцатост

// ***смелост***, дързост, дръзновение, дръзновеност

МАЛОДУШНОСТ *рядко* – вж. **малодушие**

МАЛОКРЪВЕН – вж. **анемичен** 1. знач.

МАЛОКРЪВИЕ – **вж. анемия**

МАЛОКУЛТУРЕН *книж.* – Който е изостанал в културното си развитие, който не е достатъчно културен. *Малокултурен народ. Малокултурен техник.*

— **слабокултурен, полукултурен, нискокултурен** *рядко*, **слабообразован, полуобразован, малообразован** *книж.*

ант. → ***висококултурен***, високообразован

МАЛОЛЕТЕН – Който е в детска или юношеска възраст, който не е достигнал установената от закона възраст, която му дава права и задължения. *Малолетна ученичка. Той е още малолетен.*

— **непълнолетен, непълновръстен** *книж. рядко*

ант. → ***пълнолетен***, пълновъзрастен, пълновръстен

МАЛООБРАЗОВАН *книж.* – 1. вж. **полуобразован** 1. знач.;

2. вж. **малокултурен**

МАЛОТРАЕН – вж. **нетраен** 1. знач.

МАЛОТРАЙНОСТ – вж. **нетрайност** 1. знач.

МАЛОУМЕН – Който е с с малки, съвсем ограничени умствени способности, почти идиот. *Малоумен от рождение. Малоумно дете.*

— **слабоумен, недоразвит, дебилен** *мед.*, **олигофренен** *спец.*

МАЛОУМИЕ – Вродено или придобито увреждане на главния мозък, което се проявява в съвсем ограничени умствени способности. *Детето страда от малоумие.*

— **слабоумие, олигофрения** *мед.*, **недоразвитост, дебилност** *мед.*, **малоумност** *рядко*

МАЛОУМНИК *разг.* – вж. **олигофрен** 1. знач.

МАЛОУМНОСТ *рядко* – вж. **малоумие**

МАЛОЦЕНЕН *книж.* – 1. Който не притежава напълно, докрай нужните качества, който не е особено ценен. *Няма пълноценни и малоценни народи. У него се разви чувството, че е малоценен човек. Малоценна творба. Малоценна храна.*

— **непълноценен**

ант. → ***пълноценен***

// ***многоценен***

2. вж. **евтин** 1. знач.

МАЛОЦЕННОСТ *книж.* – Липса на достатъчно ценни качества. *Измъчваше го чувството за малоценност.*

— **непълноценност**

ант. → ***пълноценност***

МАЛОЧИСЛЕН – вж. **малоброен**

МАЛТРЕТИРАМ *книж.* – вж. **измъчвам** 1. знач.

МАЛЦИНА – Малко на брой хора. *Малцина са тези, които ще се откажат от привилегиите си. Малцина са онези, които ще ти се притекат на помощ.*

— **единици, малко**

ант. → ***мнозина***, много

V броят се на пръсти *разг.*, броят се <на пръстите> на едната ръка *разг.*

МАЛЦИНСТВО – По-малката част от дадена група. *Ние сме малцинство.*

— **меншество** *книж. рядко*

ант. → ***мнозинство***, болшинство

МАЛЧО *разг.* – 1. вж. **дребосък** 1. знач.;

2. вж. **джудже** 2. знач.

МАЛЧУГАН – 1. вж. **дете** 1. знач.;

2. *само мн. събир.* вж. **дечурлига**

МАЛЪК – 1. Който е с размери под обикновените, характерни за съответния вид. *Малка ябълка. Малки камъни. Малко зрънце. Малки букви.*

— **дребен, ситен, миниатюрен** *книж.*, **микроскопичен** *прен.*

ант. → ***голям***, едър

2. Който не е голям на възраст. *Тя има три малки деца. Имам малък внук.*

— **невръстен, маловъзрастен** *рядко*, **дребен, ситен** *разг. рядко*

ант. → ***голям***, възрастен, зрял

3. Който не е голям по количество (обикн. за сума). *Малък капитал. Малка лихва. Малка печалба. Малка сума.*

— **дребен, незначителен, нищожен**

ант. → ***голям***, значителен, крупен

4. Който е с по-ограничени материални възможности в сравнение с други от същия тип. *Малко предприятие. Малко стопанство. Малък търговец. Малък чифликчия.*
— **дребен**
ант. → ***голям***, едър, крупен
5. вж. **нисък** 1. и 2. знач.;
6. вж. **малоброен**;
7. вж. **млад** 1. знач.;
8. вж. **маловажен** 1. знач.;
9. *прен.* вж. **дребнав** 1. знач.
МАМАЛИГА *диал.* – вж. **качамак**
МАМИН – вж. **майчин**
МАМИНКА – вж. **баба** 2. знач.
МАМУЛЕН *диал.* – вж. **царевичен**
МАМУЛИ *диал.* – вж. **царевица**
МАМЯ *несв.* – 1. вж. **лъжа** 1., 2. и 3. знач.;
2. *прен.* вж. **привличам** 1. знач.
МАМЯ СЕ *несв.* – вж. **лъжа се**
МАНАРА *диал.* – вж. **брадва**
МАНАСТИР – Черква и сгради, където живеят уединено монаси или монахини. *Богомолците от околните села често посещаваха манастира.*
— **обител** *старин.*, **скит** *остар.*
МАНГАЛ *жарг. грубо* – вж. **циганин**
МАНГИЗИ *жарг.* – вж. **пари**
МАНГО *простонар. ирон* – вж. **циганин**
МАНДАТ – вж. **пълномощие**
МАНДАТЬОР – вж. **пълномощник**
МАНДАХЕРЦАМ СЕ *диал.* – вж. **мотая се** 1. знач.
МАНДЖА *разг.* – вж. **ястие**
МАНДЖАРЯ *жарг.* – вж. **ям** 1. знач.
МАНЕВРЕН – Който има способност с лекота и бързо да променя посоката на движението си, да маневрира. *Маневрена машина. Лодката трябва да бъде лека, маневрена. В началото на мача играчите ни не бяха достатъчно маневрени.*
— **подвижен, мобилен** *книж.*, **повратлив, лекоподвижен, лесноподвижен**
ант. → ***тежкоподвижен***, трудноподвижен, тромав
МАНЕВРЕНОСТ – 1. Умение, способност за бърза промяна в посоката на движение. *Самоходната косачка притежава голяма маневреност. В играта на футболния отбор липсва маневреност.*
— **подвижност, мобилност** *книж.*, **повратливост, лекоподвижност, лесноподвижност**
ант. → ***тежкоподвижност***, трудноподвижност, тромавост
2. вж. **гъвкавост** 2. знач.
МАНЕВРИРАМ – *прен.* вж. **лавирам**
МАНИАКАЛЕН – *прен.* вж. **налудничав** 1. знач.
МАНИЕР *книж.* – 1. вж. **начин** 1. знач.;
2. вж. **похват** 2. знач.;
3. *мн.* вж. **обноски**
МАНИЕРЕН *книж.* – Който прекалява с определени маниери и е лишен от естествена непринуденост. *Маниерен стил. Маниерна любезност.*
— **превзет, предвзет, театрален** *прен.*
МАНИЕРНИЧА *книж. неодобр.* – Държа се неестествено, превзето. *Той маниерничеше, стремеше се да бъде център на внимание. Омръзнало ѝ бе да маниерничи, искаше да бъде естествена.*
— **позирам** *прен.*, **театралнича** *неодобр.*, **актьорнича** *рядко*
МАНИЕРНОСТ *книж.* – Липса на естествена непринуденост, прекаляване с определени маниери. *В книгата му се чувства известна доза маниерност.*
— **превзетост, предвзетост, позьорство, театралност**
МАНИПУЛИРАМ *книж.* – С нечисти цели въздействам върху някого в желана от мен насока, подготвям някого да действа в моя полза. *Пресата понякога манипулира съзнанието на обикновения човек. Той умее да манипулира хората.*
— **обработвам** *прен. разг.*, **подработвам** *прен. разг.*
V дърпам конците на някого *разг.*
МАНИПУЛИРАН *книж.* – Който е предварително подготвен да извърши, направи нещо в полза на някого или в предварително избрана насока, обикн. с нечиста цел. *Манипулирани избиратели. Манипулиран свидетел.*
— **подработен, обработен**
МАНИФАКТУРЕН – вж. **текстилен**
МАНИФЕСТ – вж. **възвание**
МАНИФЕСТАЦИЯ – *прен. книж.* вж. **проява** 1. знач.
МАНИФЕСТИРАМ – *прен. книж.* вж. **изтъквам** 1. знач.
МАНИЯ – *прен.* вж. **страст** 2. знач.
МАНКИРАМ *книж.* – вж. **кръшкам** 1. знач.
МАНКИРАНЕ *книж.* – вж. **бягство** 1. знач.
МАНКЬОР *книж.* – вж. **кръшкач**
МАНТА *разг.* – вж. **престилка**
МАНТИЯ – 1. вж. **наметало**;
2. вж. **тога**
МАНТРА – *прен. книж.* вж. **максима** 1. знач.
МАРАНЯ – 1. Видимо трептене на въздуха в горещ и тих, обикн. летен ден. *Птиците се губеха в маранята. Планината едва се виждаше в маранята.*
— **омара**
2. вж. **горещина**
МАРГАРИТ *книж.* – вж. **бисер**
МАРДА *простонар.* – *прен. пренебр.* вж. **мухльо** 1. знач.
МАРИЗ *жарг.* – вж. **бой**[1] 1. знач.
МАРИЗЧИЯ *жарг.* – вж. **побойник**
МАРИЗЯ *жарг.* – вж. **бия** 1. знач.
МАРИНА *книж.* – вж. **флота**
МАРИОНЕТКА – 1. *прен. неодобр.* Човек, който действа по чуждо внушение, изпълнява чужда воля. *Не искаше да бъде марионетка и нищо да не зависи от него.*
— **пионка** *прен.*
2. вж. **кукла** 1. знач.
V кукла на конци *разг.* към 1. знач.
МАРКА – вж. **модел** 1. знач.
МАРКИРАМ – 1. Пресмятам и отбелязвам обикн. със сметачна машина цената на купена стока в магазин или на консумирана храна в ресторант и под. *Касиерът маркира сервираната храна и напитки.*
— **таксувам**
2. вж. **означавам** 1. знач.;
3. вж. **набелязвам** 1. знач.
МАРКОЛЮБИТЕЛ – Лице, което колекционира марки, обикн. пощенски. *Дружество на марколюбители.*
— **филателист, маркосъбирач** *рядко*, **тимброфил** *рядко*

МАРКОСЪБИРАЧ *рядко* – вж. **марколюбител**
МАРКОТОТЕВЕЦ *разг.* – вж. **неудачник**
МАРОДЕР *презр.* – *разш.* вж. **грабител** 1. знач.
МАРШ – вж. **поход**
МАРШИРУВАМ – Вървя с отсечена, равномерна, войнишка стъпка в такт. *По улицата маршируват войници.*
— **дефилирам, трамбовам** *разг. ирон.*
V удрям (бия) крак *разг.*
МАС – *разш.* вж. **мазнина** 1. знач.
МАСА[1] – вж. **трапеза**
МАСА[2] – 1. *Обикн. мн.* Широки кръгове от населението. *Трябва да се пробуди борческият дух на масите.*
— **народ, демос** *книж. разш.*
2. вж. **масив**;
3. *в съчет. със същ.* вж. **куп** 3. знач.
МАСАЖ – Лечебна процедура, при която се разтрива тялото или част от него. *Масаж на гръбначния стълб.*
— **разтривка, масажиране, разтриване**
МАСАЖИРАМ – Правя масаж на някого или нещо. *Той се залови да масажира ръцете ѝ. Изстинал съм, масажирай ми врата.*
— **разтривам, разтърквам, мачкам** *разг.*, **намачквам** *разг.*, **размачквам** *разг.*
МАСАЖИРАНЕ – вж. **масаж**
МАСАКЪР *книж. рядко* – вж. **клане**
МАСАЛ *разг.* – вж. **анекдот**
МАСИВ – Голям предмет или предмети, обикн. видени в неясни, недобре очертани контури. *В дъното се тъмнееше масивът на училищната сграда.*
— **маса**[2]
МАСИВЕН – 1. За тяло или част от тяло на човек или животно – който е с голяма месна маса. *Човек с масивна фигура. Масивни гърди.*
— **плътен, набит**
2. За постройка, съоръжение и под. – който има здрава конструкция. *Масивен мост. Масивна сграда.*
— **солиден**
ант. → ***паянтов***
3. Който е изработен от дърво, метал и др. с естествен, еднороден строеж. *Масивен бюфет. Масивно бюро. Масивна врата.*
— **солиден, плътен, тежък** *прен.*
V от стара направа *разг.* към 3. знач.
МАСКАРА *простонар. неодобр.* – вж. **безобразник**
МАСКАРЛЪК *простонар.* – 1. *грубо* вж. **позор**;
2. *Обикн. мн. неодобр.* вж. **безобразие**
МАСКАРЯ *простонар. грубо* – вж. **позоря**
МАСКИРАМ – 1. вж. **замаскирам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **прикривам** 1. знач.
МАСКИРОВКА – 1. *воен.* Маскиране с различни средства на военна част, обект, съоръжение и под., с цел прикриване от наблюдението на неприятеля или заблуждаването му. *Маскировка на оръдие.*
— **камуфлаж** *воен.*
2. Средства за прикриване на самоличността чрез промяна на външния вид. *Мустаците му бяха навярно маскировка.*
— **дегизировка** *книж.*
3. *прен.* вж. **прикритие** 1. знач.
МАСОВ – 1. Който засяга мнозина или всички. *Масово недоволство. Масово приложение. Предмет за масова употреба.*
— **широк** *прен.*
ант. → ***ограничен***, тесен
2. Който засяга всекиго или всичко без изключение. *Масови уволнения. Масови кланета. Масово помохамеданчване.*
— **поголовен**
ант. → ***единичен***, отделен
3. вж. **всеобщ**;
4. вж. **чест** 2. знач.
МАСРАФ *простонар.* – вж. **разход**
МАСТИ *биол.* – вж. **мазнина** 2. знач.
МАСТИТ *книж.* – вж. **представителен** 2. знач.
МАСУР – Отрезка, обикн. тръстикова, пласмасова и др., която се използва за навиване на прежда при тъкане. *Преждата я насукваха на масури.*
— **калем, шпула, цев**
МАТЕРЕН *остар.* – вж. **майчин**
МАТЕРИАЛ – 1. Съвкупност от различни неща, използвани, прилагани или получавани при някакъв вид дейност, работа и под. *Взривни материали. Огнеупорни материали. Синтетичен материал.*
— **вещество** *разш.*, **материя** *рядко*
2. Изразно средство или съвкупност от изразни средства, с които се създава, изгражда творба в литературата, изкуството и др. *Словесен материал. Художествен материал.*
— **градиво**
3. Това, което се разработва и изучава в учебна дисциплина, учебен предмет и др. *Материалът по история е доста труден. Учениците преговаряха материала от миналата година.*
— **материя**
4. *прен. книж.* вж. **данни** 1. знач.;
5. *разш.* вж. **статия**
МАТЕРИАЛЕН – 1. Който се състои от вещество, от материя. *Всяко материално тяло се състои от три измерения. Светът е материален.*
— **веществен**
ант. → ***нематериален***, невеществен, безплътен, безтелесен
2. Който има осезаем вид, израз, който може да бъде възприет със сетивата. *Материален израз на благодарност. Материална полза.*
— **веществен, реален, предметен, конкретен**
ант. → ***нематериален***, ireален
// ***абстрактен***, отвлечен, неконкретен
3. Който се отнася до имот, имущество, доходи. *Материални облаги. Материални интереси.*
— **имуществен**
ант. → ***нематериален***
// ***духовен***
МАТЕРИАЛИЗИРАМ – вж. **въплътявам** 1. знач.
МАТЕРИАЛИСТ – *прен. разг.* вж. **користолюбец**
МАТЕРИК *книж.* – вж. **континент**
МАТЕРИНСКИ *поет.* – вж. **майчин**
МАТЕРИЯ – 1. вж. **вещество** 1. знач.;
2. вж. **материал** 1. и 3. знач.;
3. вж. **плат**
МАТОВ – 1. вж. **пастелен**;
2. вж. **възмургав**
МАТРОС – вж. **моряк**
МАТУРИТЕТЕН – вж. **зрелостен**
МАФИОТ – *разш.* вж. **бандит**
МАФИОТСКИ – вж. **бандитски**
МАФИЯ – 1. *разш.* вж. **банда**;
2. *разш.* вж. **клика**

МАХАЛА *разг.* – вж. **квартал**
МАХАМ[1] – 1. вж. **размахвам**;
2. *разг.* вж. **ръкомахам**;
3. *диал.* вж. **бия** 1. знач.
МАХАМ[2] **(МАХВАМ)** – 1. Правя нещо, някой да не бъде на мястото, където е бил. *Махам столовете, за да не пречат. Махам камъните от пътя. Махам детето от стаята.*
— **отстранявам, разкарвам** *разг. грубо*
ант. → ***слагам***, поставям, турям
2. вж. **свалям** 3. и 4. знач.;
3. *разг.* вж. **отменям** 1. знач.
МАХАМ СЕ (МАХВАМ СЕ) – 1. Преставам да бъда някъде, обикн. по своя воля. *Махам се от прозореца. Махам се от пътя, за да не преча.*
— **отстранявам се, изчезвам**
ант. → ***оставам***, задържам се
// *Обикн. пов.* Преставам да бъда някъде, напускам мястото, където съм бил, поради волята на някой друг. *По-бързо се махайте от стаята! Махай се оттук! Да се маха от дома ми!*
— **изчезвам, разкарвам се** *разг. грубо,* **омитам се** *разг. грубо,* **измитам се** *разг. грубо,* **пръждосвам се** *разг. грубо,* **експедирам се** *разг. пренебр.,* **обирам се** *разг. грубо*
2. вж. **отивам си** 1. знач.;
3. *С предл. от* вж. **напускам** 1. знач.
V обирам (обирай) си крушите (дърмите, парцалите, дрипите, партакешите, пъртушините, такъмите, чуковете, чукалата, багатериите) *разг.* към 1. знач.
МАХАНА *простонар.* – вж. **недостатък**
МАХАНЕ *разг.* – вж. **ръкомахане**
МАЦАМ *разг.* – вж. **цапам**[1]
МАЦЕ – *прен. разг.* вж. **мацка**
МАЦКА *разг.* – Момиче или млада ефектна жена, обикн с по-свободно държание. *Имам среща с една красива мацка.*
— **маце** *разг.,* **мадама** *разг. ирон.,* **гадже** *разг.,* **бамбина** *жарг.,* **гърла** *жарг.*
МАЧКАМ *несв.* – 1. вж. **измачквам** 1. знач.;
2. вж. **тъпча** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **масажирам**
4. *прен. неодобр.* вж. **потискам** 1. знач.
МАЧКАМ СЕ – вж. **измачквам се**
МАЧКАНИЦА *разг.* – вж. **блъсканица**
МАЧО *разг.* – вж. **мъжкар** 1. знач.
МАША – 1. Дълги, обикн. железни щипци за разравяне на огън или за хващане на нещо горещо. *Разрових огъня с машата.*
— **дилаф** *диал.*
2. *прен. неодобр.* вж. **оръдие** 2. знач.
МАШАЛА *диал.* – вж. **браво**
МАШИНА – 1. Устройство, механизъм, който извършва определена дейност. *Всяка машина се състои от машинни части. Ще внесем машини за строителството. Не мога да се справя с тази машина.*
— **машинария** *разг.*
2. *прен.* вж. **апарат** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **автомат** 2. знач.
МАШИНАЛЕН – вж. **несъзнателен** 1. знач.
МАШИНАЛНО – Без участие на съзнанието, волята, мисълта. *Машинално взех чуждото списание и започнах да го разлиствам. Чух шум от кола и машинално се обърнах.*
— **несъзнателно, безсъзнателно, неволно, автоматично** *прен.,* **автоматически** *прен.,* **инстинктивно, механично** *прен.*
ант. → ***съзнателно***, нарочно, умишлено
МАШИНАРИЯ *разг.* – вж. **машина** 1. знач.
МАШИНАЦИЯ – вж. **измама** 1. знач.
МАШИНЕН – вж. **механичен** 1. знач.
МАЩАБ – 1. *прен. книж.* вж. **обхват** 1. знач.;
2. *прен. книж. рядко* вж. **широта** 1. знач.
МАЩАБЕН – 1. Който става в голям обхват, на голяма площ. *Мащабно строителство. Мащабна акция.*
— **разгърнат** *прен.,* **широк** *прен.*
ант. → ***ограничен***
2. Който обхваща много проблеми, има широк обем. *Мащабна програма. Мащабен план за преустройство на града. Мащабно мислене. Мащабна полицейска акция.*
— **многообхватен, обхватен, широк** *прен.,* **обширен** *прен.,* **разгърнат** *прен.*
ант. → ***ограничен***
МАЩАБНОСТ – вж. **широта** 1. знач.
МАЯ – 1. Вещество, съставено от микроскопични гъбички, предизвикващи ферментация, което се примесва в тесто за бухване. *Жените си говорели колко мая трябва да сложат в козунаците.*
— **квас**
2. *разш.* вж. **подкваса**
МАЯ *несв. разг. рядко* – вж. **бавя** 3. знач.
МАЯ СЕ *разг.* – 1. вж. **бавя се** 1. знач.;
2. вж. **суетя се**;
3. вж. **колебая се** 1. знач.;
4 *рядко* вж. **чудя се** 1. знач.
МАЯК *книж.* – вж. **фар**
МЕБЕЛ – *само ед. събир.* вж. **мебелировка**
МЕБЕЛИРАМ – вж. **обзавеждам**
МЕБЕЛИРАН – вж. **обзаведен**
МЕБЕЛИРОВКА – Съвкупност от мебели и други предмети с различно предназначение, с които е обзаведено жилище, учреждение, заведение и под. *Две легла, маса, столове и бюфет – това беше цялата мебелировка на стаята. Старомодна мебелировка. Тежка мебелировка.*
— **мебел** *събир.,* **наредба**[1]**, подредба, обстановка, обзавеждане, уредба** *нар.*
МЕГАЛОМАН – *книж.* вж. **грандоман**
МЕГАЛОМАНИЯ – *книж.* вж. **големство**
МЕГАФОН – Механичен усилвател на звука във вид на фуниеобразна тръба. *Ораторът взе мегафона и се обърна към насъбралото се множество.*
— **високоговорител, рупор, говорител** *разг.*
МЕГДАН *нар.* – вж. **площад**
МЕД – Ковък и мек червеникав метал, който се използва в производството и бита. *Съдове от мед. Кафениче от мед.*
— **бакър** *разг.*
МЕДЕН – 1. Който е изработен от метала мед. *Медни съдове.*
— **бакърен** *разг.*
2. *прен.* вж. **медночервен**
МЕДЕНОУСТ *разг.* – вж. **сладкодумен**
МЕДИАТОР *книж.* – вж. **посредник** 1. знач.
МЕДИИ <ПЕЧАТНИ> – вж. **преса**
МЕДИК – вж. **лекар**
МЕДИКАМЕНТ – вж. **лекарство**
МЕДИЦИНСКИ – вж. **здравен**

МЕДНИК – Голям меден съд за вода с кръгло дъно, широк отвор и подвижна дръжка над отвора. *Нося вода от кладенеца с медник.*
— **котел, бакър** *нар.*, **бакрач** *диал.*
МЕДНИКАР – вж. **казанджия**
МЕДНИКАРСТВО – Занаят и поминък на медникар. *В миналото медникарството е било широко развито.*
— **казанджийство, бакърджийство** *разг.*, **бакърджилък** *простонар.*
МЕДНОАЛЕН *поет.* – вж. **медночервен**
МЕДНОЦВЕТЕН *рядко* – вж. **медночервен**
МЕДНОЧЕРВЕН – Който има цвят, подобен на метала мед, който е с жълточервени оттенъци. *От слънцето лицето ѝ бе придобило медночервен цвят. Медночервени листа.*
— **бакъреночервен, бакърен** *прен. разг.*, **меден** *прен.*, **медноален** *поет.*, **медноцветен** *рядко*
МЕДОРЕЧИВ – *разг.* вж. **сладкодумен**
МЕЖДА – вж. **граница** 1. и 3. знач.
МЕЖДИНА – 1. вж. **разстояние** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **цепнатина**;
3. *остар.* вж. **интервал** 1. знач.
МЕЖДИНЕН – За процес, действие и под. – който се извършва като етап в рамките на цялостния процес. *Междинен стадий на развитие. Междинни резултати.*
— **промеждутъчен, междувременен** *рядко*
МЕЖДУ – вж. **измежду** 1. и 2. знач.
МЕЖДУВРЕМЕНЕН *рядко* – вж. **междинен**
МЕЖДУЗВЕЗДЕН – вж. **космически** 2. знач.
МЕЖДУНАРОДЕН – 1. Който се отнася до много народи, свързан е с много народи. *Международна солидарност. Международна бригада. Английският език вече се превръща в международен.*
— **интернационален**
// Който се отнася до всички народи, обхваща всички народи. *Международно движение за защита на природата. Поет с международна известност. Международен младежки фестивал.*
— **световен, интернационален**
2. Който се отнася до дейност по отношение на други държави, който е свързан със задгранична дейност. *Международни новини. Международно събитие. Международна политика.*
— **външнополитически, външен**
ант. → ***вътрешен***, вътрешнополитически
МЕЖДУОСОБИЦИ – вж. **бунт** 1. знач.
МЕЖДУПЛАНЕТЕН – вж. **космически** 2. знач.
МЕЖДУЦАРСТВИЕ – вж. **анархия** 1. знач.
МЕК – 1. Който лесно се поддава на натиск или огъване, като мени формата си. *Мека възглавница. Мека детска ръчичка. Мека длан.*
— **пухкав, пухест**
ант. → ***твърд***, корав
2. За материал, материя – който е гъвкав, лесен за обработване. *Глината, размесена с вода, става мека, удобна за обработване.*
— **пластичен**[1]
ант. → ***твърд***, корав
3. *Спец.* За съгласен звук – който се учленява с повдигане на езика към твърдото небце. *Меки съгласни.*
— **палатален** *спец.*
ант. → ***твърд***
4. вж. **благ**[1] 1. и 2. знач.;
5. вж. **отстъпчив**;
6 вж. **пастелен**
МЕКЕРЕ *разг. презр.* – вж. **подлизурко**
МЕКОСТ – 1. вж. **мекота** 1. знач.;
2. вж. **благост**[1] 1. знач.;
3. вж. **отстъпчивост**
МЕКОСЪРДЕЧЕН – вж. **добър** 1. знач.
МЕКОТА – 1. Качество на мек. *Приятно е да чувстваш мекотата на завивката.*
— **мекост, пухкавост, пухкавина**
ант. → ***твърдост***, коравина, коравост, твърдина
2. вж. **благост**[1] 1. знач.;
3. вж. **отстъпчивост**
МЕКОТЕЛО – *прен. разг. пренебр.* вж. **мижитурка**
МЕКУШАВ – вж. **безхарактерен**
МЕКУШАВОСТ – вж. **безхарактерност**
МЕЛАНХОЛИЧЕН *книж.* – вж. **тъжен** 1. и 2. знач.
МЕЛАНХОЛИЯ *книж.* – вж. **тъга** 1. знач.
МЕЛЕ – *жарг.* вж. **бой**[1] 2. знач.
МЕЛЕЗ – вж. **хибрид**
МЕЛОДИЧЕН – вж. **благозвучен** 1. знач.
МЕЛОДИЧНОСТ – вж. **благозвучие** 1. знач.
МЕЛОДИКА – *спец.* вж. **интонация**
МЕЛОДИЯ – 1. Художествено осмислен последователен ред от тонове, които се съчетават в определено съотношение един с друг и образуват музикално единство. *Тъжна мелодия. Игрива мелодия.*
— **напев**
2. *прен.* вж. **благозвучие** 1. знач.
МЕЛЯ *несв.* – 1. вж. **смилам**;
2. *прен. разг. пренебр.* вж. **говоря** 1. знач.;
3. *прен. разг. пренебр.* вж. **плещя**
МЕМОАРИ – Публицистично литературно произведение, в което авторът отразява минали събития, в които той самият е участвал или на които е бил съвременник. *Готвя се да пиша мемоари за демократичните процеси у нас.*
— **спомени, записки**
МЕМОРИАЛ *книж.* – вж. **паметник**
МЕНАЖЕРИЯ – вж. **зверилница** 1. знач.
МЕНИДЖМЪНТ *нежел.* – вж. **ръководство** 1. знач.
МЕНИДЖЪР *нежел.* – вж. **управител**
МЕНИДЖЪРСКИ *нежел.* – вж. **управленски**
МЕНЛИВ – вж. **променлив** 1. знач.
МЕНТА *разг.* – вж. **лъжец** 1. знач.
МЕНТЕ *разг.* – 1. вж. **подправен** 2. знач.;
2. *като същ.* вж. **фалшификат**
МЕНТОР *книж.* – вж. **наставник** 1. и 2. знач.
МЕНТОРСКИ *книж.* – вж. **наставнически**
МЕНТОРСТВО *книж.* – вж. **наставничество**
МЕНТОСВАМ *разг.* – 1. вж. **лъжа** 1. и 2. знач.;
2. вж. **излъгвам** 1. и 2. знач.
МЕНТЪРДЖИЯ *разг.* – 1. вж. **лъжец** 1. знач.;
2. вж. **измамник**
МЕНТЯ *разг.* – вж. **лъжа** 1. знач.
МЕНШЕСТВО *книж. рядко* – вж. **малцинство**
МЕНЮ – *разш.* вж. **храна**
МЕНЯ *несв.* – вж. **изменям**[1]. 2. знач.
МЕНЯ СЕ *несв.* – вж. **променям се** 1. и 2. знач.
МЕРА – вж. **пасище**
МЕРАК *разг.* – вж. **желание** 1. знач.
МЕРЕН *поет.* – вж. **отмерен** 1. знач.
МЕРЕТСКИ *диал.* – вж. **проклет** 1. знач.
МЕРЗАВЕЦ *книж.* – вж. **подлец**

МЕРЗАВКА *книж.* – вж. **мръсница**
МЕРЗАВЩИНА *книж.* – вж. **низост**
МЕРЗОСТ *книж.* – 1. вж. **низост**;
2. *Обикн. мн.* вж. **гадост** 2. знач.
МЕРЗЪК *книж.* – вж. **подъл** 1. знач.
МЕРИЛО – вж. **критерий**
МЕРКАНТИЛЕН *книж.* – 1. вж. **користен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **комерсиален** 2. знач.
МЕРКАНТИЛИЗЪМ – *прен. книж.* вж. **користолюбие**
МЕРКАНТИЛНОСТ *книж.* – вж. **користолюбие**
МЕРОДАВЕН – вж. **авторитетен** 2. знач.
МЕРОДАВНОСТ – вж. **авторитетност** 2. знач.
МЕРОДИЯ *разг.* – 1. вж. **подправка** 1. знач.;
2. вж. **чубрица** 1. и 2. знач.
МЕРОПРИЯТИЕ – вж. **проява** 2. знач.
МЕРСИ *нежел.* – вж. **благодаря** 1. знач.
МЕРЯ *несв.* – 1. Определям теглото на нещо с теглилка. *Дай кантара да мерим чувалите. Мери ми едно кило картофи.*
— **тегля, премервам** *в несв.*, **претеглям**[1] *в несв.*
2. вж. **измервам** 1. знач.;
3. вж. **пробвам** 1. знач.
МЕРЯ СЕ *несв.* – Съперничa си с някого, с нещо по някакви качества или в някаква област, дейност, поставяйки се на едно равнище с него. *Никой не можеше да се мери с нея по хубост. Не можем да се мерим с тях, те са много добри музиканти.*
— **сравнявам се** *в несв.*, **равнявам се** *в несв. разг.*, **съпоставям се** *в несв.*, **съизмервам се** *в несв. книж.*
V деля <меря> мегдан (стъгда) с някого *разг.*
МЕРЯ <СЕ> *несв.* – вж. **прицелвам се**
МЕСАЛ *разг.* – вж. **покривка** 1. знач.;
2. вж. **кърпа** 3. знач.
МЕСАР – 1. Мъж, който продава месо в месарница.
— **месопродавец** *рядко*, **касапин** *нар.*
2. *разг.* Мъж, който обича да яде месо. *Съпругът ми е месар и не яде постни ястия.*
— **месоядец** *рядко*
МЕСАРНИЦА – Магазин за месо. *В квартала ни вече няма месарница.*
— **месопродавница, касапница** *нар.*
МЕСЕН – вж. **блажен** 1. знач.
МЕСЕСТ – вж. **дебел** 2. знач.
МЕСЕЦ – вж. **луна**
МЕСЕЧИНА *разг.* – вж. **луна**
МЕСЕЧКО *нар. поет.* – вж. **луна**
МЕСИНГ – Сплав от мед и цинк с жълт цвят.
— **пиринч** *разг.*
МЕСИЯ – *прен.* вж. **спасител**
МЕСНАТ *разг.* – вж. **дебел** 2. знач.
МЕСОПРОДАВЕЦ *рядко* – вж. **месар** 1. знач.
МЕСОПРОДАВНИЦА – вж. **месарница**
МЕСОЯДЕЦ *рядко* – вж. **месар** 2. знач.
МЕСТЕН – 1. Който се отнася до определено място, до живота там. *Местни обичаи. Местен патриотизъм. Местни проблеми. Местна власт. Местен събор.*
— **локален** *книж.*, **регионален**
ант. → ***национален***, държавен, общонароден
2. Който е роден или живее на определено място. *Местен жител. Местно население.*
— **тукашен, туземен** *рядко*, **автохтонен** *книж.*, **коренен** *рядко*
ант. → ***чуждоземен***, другоземен, чуждестранен
3. За порода животни или сорт растения – който произхожда, създаден е и се отглежда в определено място. *Местни породи добитък. Местен сорт.*
— **туземен, автохтонен** *книж.*, **аборигенен** *книж.*
ант. → ***чуждоземен***, другоземен, чуждестранен
4. Който е произведен или добит в определено място, край; който не е донесен от другаде. *Местни вина. Местно производство.*
— **тукашен**
ант. → ***вносен***, чуждестранен
5. *като същ.* вж. **кореняк**
МЕСТНОСТ – вж. **място** 1. знач.
МЕСТОНАЗНАЧЕНИЕ *книж.* – вж. **адрес** 2. знач.
МЕСТОНАХОЖДЕНИЕ *книж.* – 1. вж. **местоположение** 1. знач.;
2. вж. **адрес** 1. знач.
МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ – 1. Място, където се намира нещо в даден момент. *Местоположение на кораб.*
— **местонахождение** *книж.*, **координати**
2. вж. **разположение** 1. знач.
МЕСТОПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ *книж.* – вж. **адрес** 2. знач.
МЕСТОРАЗПОЛОЖЕНИЕ *книж.* – вж. **разположение** 1. знач.
МЕСТЯ *несв.* – 1. Придвижвам нещо, някого в пространството, променям мястото му. *Местя масата. Местя мебелите. Местя книгите. Местя детето.*
— **премествам** *в несв.*, **отмествам** *в несв.*, **измествам** *в несв.*
2. Променям мястото на пребиваване, работа на някого, нещо. *Местят го на работа в провинцията. Местят ни в друга сграда. Къде ли ще местят службата ни?*
— **премествам** *в несв.*, **запращам** *прен. неодобр.*
3. вж. **движа** 1. знач.
МЕСТЯ СЕ *несв.* – Отивам да живея на друго място. *Омръзна ми да се местя от квартира на квартира.*
— **премествам се** *в несв.*, **пренасям се** *в несв.*
МЕСЯ СЕ *несв.* – Вземам участие без желанието на някого в работите му, като давам съвет, мнение или се налагам, без това да се иска от мен. *Тя постоянно се меси в семейния им живот. Защо се месиш там, дето не ти е работа?*
— **бъркам се** *разг.*, **намесвам се** *в несв.*, **вмесвам се** *в несв.*, **набърквам се** *в несв. разг.*
V вра се, дето не ме сеят *разг.*, вра (въвирам, завирам, навирам, увирам, пъхам, тикам, муша, мушкам) си гагата *разг.*, вра (въвирам, завирам, навирам, увирам, пъхам, тикам, мушкам, муша, бъркам, бутам) си носа *разг.*, въвирам (завирам, пъхам) си муцуната *разг. пренебр.*, навирам си мутрата (зурлата) *разг. грубо*
МЕТА *несв.* – вж. **измитам**
МЕТАН *разг.* – вж. **поклон**
МЕТАСТАЗА – Пренасяне на туморно заболяване от лимфните и кръвоносните съдове, вторично огнище на тумор. *Вече има метастази в черния дроб.*
— **разсейка**
МЕТАФИЗИЧЕН *книж.* – *прен.* вж. **абстрактен** 2. знач.
МЕТАФОРИЧЕН – вж. **образен** 2. знач.
МЕТЕЖ *книж.* – вж. **бунт** 1. знач.

МЕТЕЖЕН *книж.* – вж. **бунтовен** 1. и 3. знач.
МЕТЕЖНИК *книж.* – вж. **бунтовник** 1. знач.
МЕТЕОРОЛОГ – вж. **синоптик**
МЕТЛА – *прен. разг.* вж. **чистка**
МЕТЛИЧИНА – Полско цвете със сини цветове, което расте главно в житата.
— **синчец**
МЕТЛОСВАМ *разг. неодобр.* – вж. **скитам**
МЕТОД – 1. вж. **начин** 1. знач.;
2. вж. **система** 1. знач.;
3. вж. **подход**;
4. вж. **похват** 1. знач.
МЕТОДИЧЕН – вж. **системен** 1. знач.
МЕТОДИЧНО – вж. **системно**
МЕТОДИЧНОСТ – вж. **системност** 1. знач.
МЕТРЕСА – Жена, която живее незаконно с някой мъж и е издържана от него. *Всички знаеха, че тя е метреса на известен бизнесмен.*
— **държанка, любовница** *разш.*
МЕТРОПОЛИЯ – вж. **столица**
МЕХАНА – вж. **кръчма** 1. знач.
МЕХАНИЗЪМ – *прен.* вж. **апарат** 1. знач.
МЕХАНИЧЕН – 1. Който става, извършва се чрез механизъм. *Механична преработка.*
— **машинен**
2. *прен.* вж. **несъзнателен** 1. знач.
МЕХАНИЧНО – вж. **машинално**
МЕХЛЕМ – Лекарствен крем или маз. *Препоръчаха му специален мехлем за раната му.*
— **мазило, балсам, унгвент** *книж.*
МЕХУР – Подутина на кожата, изпълнена с лимфна течност, която се явява при изгаряне, удар и под. *Изгорих си ръката и ми излязоха мехури. На крака си имам мехур от новата обувка.*
— **пришка, плюска** *разг.*, **плик**[2] *диал.*
МЕЧЕШКИ – 1. *прен.* вж. **груб** 3. знач.;
2. *прен.* вж. **тромав** 1. знач.
МЕЧТА – Мисъл за нещо желано, което някой силно иска да се осъществи. *Мечтата ѝ е да стане артистка. Младежки мечти. Неосъществена мечта.*
— **блян** *поет.*, **въжделение** *книж.*, **мечтание** *книж. рядко*, **сън** *прен. поет.*
МЕЧТАН – За който се мечтае, който е силно желан. *Мечтано щастие. Мечтана любов.*
— **блendуван, въжделен** *книж.*, **лелеян** *поет.*
МЕЧТАНИЕ *книж. рядко* – вж. **мечта**
МЕЧТАТЕЛ – 1. Човек, който е с мечтателен характер, който често се отдава на мечти. *По природа е мечтател.*
— **романтик** *книж.*
2. Човек, който прекомерно се отдава на мечти, отдалечаващи го от реалния живот. *Ти си един празен мечтател.*
— **фантазьор**
МЕЧТАТЕЛЕН – 1. Който е склонен да мечтае, да се отдава на мечти. *Тя беше мечтателна натура.*
— **романтичен** *книж.*
2. вж. **замечтан**
МЕЧТАТЕЛНОСТ – 1. Състояние или качество на мечтателен, склонност към мечтаене. *Морето предразполагаше към мечтателност.*
— **романтичност** *книж.*, **романтизъм** *книж.*
2. вж. **замечтаност**
МЕЧТАТЕЛСТВО – Проява на мечтател. *Твоето мечтателство няма доникъде да те отведе.*
— **фантазьорство**
МЕЧТАЯ – Унасям се в мечти, мисля си за нещо хубаво, което въображението ми изгражда. *Младите мечтаят за любов. Мечтаех за щастие. Мечтая да стана велик художник.*
— **блendувам, сънувам** *прен.*, **бълнувам** *прен.*
// Желая силно нещо, което не съм уверен дали ще постигна. *Престани да мечтаеш за неща, които няма да се сбъднат.*
— **фантазирам, бълнувам** *прен.*
МИВКА – вж. **умивалник**
МИГ – Много кратък отрязък от време, който човек възприема като минимален, тъй като е свързан с едно преживяване и затова изглежда съвсем краткотраен. *Радостта им трая миг. В мига, преди да натисне спусъка, се разколеба. Нямам ни миг покой. Морето се мени всеки миг.*
— **мигновение** *книж.*, **момент, минута**
ант. → ***вечност***
МИГАМ *несв.* – 1. Съзнателно или несъзнателно затварям очи и веднага пак ги отварям. *Жената ни гледа безпомощно и мига.*
— **примигвам** *в несв.*
2. За светлина, лампа, звезда и под. – ту усилвам, ту намалявам (прекъсвам) светлината си. *Крушката започна да мига.*
— **примигвам** *в несв.*, **намигам** *прен. поет.*
МИГАР *разг.* – вж. **нима**
МИГАЧ *рядко* – вж. **клепач** 1. знач.
МИГВАМ – *обикн. с отрицание* вж. **заспивам**
МИГЛИ – Косъмчетата по края на клепачите. *Дълги черни мигли.*
— **ресници, клепки, клепачи** *разг.*
МИГНОВЕН – Който става, протича извънредно бързо. *Последва мигновена реакция. Мигновено решение.*
— **светкавичен, мълниеносен, моментален, шеметен** *поет. рядко*
МИГНОВЕНИЕ *книж.* – вж. **миг**
МИГНОВЕНО – 1. Изключително бързо. *Споменът за него проблясна мигновено в съзнанието ѝ. Мигновено реагира.*
— **светкавично, мълниеносно, моментално, шеметно** *поет. рядко*
2. вж. **веднага** 2. знач.
МИГОМ *поет.* – вж. **веднага** 2. знач.
МИГРАНТ – вж. **заселник**
МИГРЕНА *мед.* – вж. **главоболие** 1. знач.
МИЖА – вж. **жумя**
МИЖАВ *разг.* – 1. вж. **мъжделив**;
2. *прен.* вж. **невзрачен** 1., 2. и 3. знач.;
3. *прен.* вж. **безличен** 3. знач.
МИЖЕШКАТА *разг.* – вж. **жумешком**
МИЖЕШКОМ – вж. **жумешком**
МИЖИТУРКА *разг. пренебр.* – Безличен, безхарактерен, нерешителен човек, който е без достойнство и самочувствие, не смее открито да изкаже мнението си, избягва отговорностите, трудностите. *Покажи на шефа си, че не си мижитурка и не се страхуваш да изкажеш мнението си. Беше му болно, когато го нарекоха мижитурка.*
— **шушумига** *разг. пренебр.*, **поплювко** *разг. пренебр.*, **мухльо** *разг. пренебр.*, **мекотело** *прен. разг. пренебр.*, **баба** *прен. разг. ирон.*, **амеба** *прен. разг. пренебр.*

МИЗАНТРОП *книж.* – Лице, което мрази, ненавижда хората и страни от тях. *По природа беше мизантроп.*
— **човекомразец** *книж.*, **човеконенавистник** *книж.*
ант. → ***филантроп***, човеколюбец, хуманист
МИЗАНТРОПИЧЕН *книж.* – вж. **мизантропски**
МИЗАНТРОПИЯ *книж.* – Отношение на омраза, недоверие към хората и странене от тях. *След всичките нещастия, които го сполетяха, сърцето му бе смразено от мизантропия.*
— **човекомразие** *книж.*, **човеконенавистничество** *книж.*
ант. → ***филантропия***, човеколюбие
МИЗАНТРОПСКИ *книж.* – Който е характерен за мизантроп. *Мизантропски настроения. Мизантропски идеи.*
— **човеконенавистнически** *книж.*, **човеконенавистен** *книж.*, **мизантропичен** *книж.*
ант. → ***филантропски***, филантропичен, човеколюбив
МИЗЕРЕН – 1. Който е съвсем незначителен, малък. *Мизерна заплата. Мизерна служба.*
— **жалък, нищожен**
2. вж. **беден** 2. знач.;
3. вж. **оскъден** 1. знач.;
4. *прен. рядко* вж. **подъл** 1. знач.
МИЗЕРИЯ – 1. вж. **бедност** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **низост**
МИЗЕРНИК – вж. **подлец**
МИЗЕРНИЦА – вж. **мръсница**
МИЗЕРСТВАМ – Живея в бедност, мизерия, немотия. *Заплатата му е малка и семейството му мизерства. Разказваше ми как е мизерствал като студент. Много хора мизерстват.*
— **бедствам, мизерувам, гладувам** *прен.*, **изнемогвам** *прен.*, **оскъдувам** *диал.*
ант. → ***благоденствам***, добруващ, охолствам, блаженствам, благувам
V едва свързвам (връзвам) двата края *разг.*, ям хляб и сол *разг.*, хляб нямам да ям *разг.*, нямам троха хляб *разг.*, опъвам уши от глад *разг.*, ям трици *разг. пренебр.*, затягам (стягам) колана (каиша, пояса) *разг.*, свивам каиша *разг.*, парата с куршум бия (гоня) *разг.*, карам на мускули (нокти) *жарг.*, живея на тънката жичка *жарг.*
МИЗЕРУВАМ – вж. **мизерствам**
МИКРОСКОПИЧЕН – *прен.* вж. **малък** 1. знач.
МИКС – вж. **смес** 1. знач.
МИЛ – 1. Към когото някой изпитва обич, нежни чувства. *Милият ми баща пак е болен. На майката най-мили са децата. Тази къща ми е много мила.*
— **скъп, обичен, любим, свиден, драг**
ант. → ***омразен***, ненавистен, нелюбим, противен
2. Който буди нежни, добри чувства, симпатия. *Много мило дете. Съседите ни са мили хора. Какъв мил старец!*
— **приятен, симпатичен, обичен, обичлив, драг, любав** *нар. поет.*
ант. → ***неприятен***, несимпатичен, антипатичен, противен, отблъскващ
3. вж. **миловиден**;
4. *прен.* вж. **любезен** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **добър** 1. знач.
МИЛВАМ – вж. **галя** 1. знач.
МИЛВАМ СЕ – вж. **галя се**
МИЛЕЯ – 1. Изпитвам обич и загриженост за някого, нещо. *Никой не милее за мене. Искаше да види дали сме патриоти и дали милеем за българското. Само той милее за детето.*
— **болея, държа** *(за, на) разг.*
ант. → ***нехая***, немаря, дреме ми
2. Проявявам загриженост, полагам грижи и труд за нещо. *Милея за общото благо. Милея за България. Милея за работата си.*
— **болея, радея** *книж.*, **залягам**[2]
ант. → ***нехая***, немаря, дреме ми
// ***отмилявам***
МИЛИТАРИСТ – вж. **войнолюбец**
МИЛИТАРИСТИЧЕН – вж. **войнолюбив**
МИЛИЦИОНЕР *остар.* – вж. **полицай**
МИЛОВИДЕН – За външността на човек, лице, фигура, изражение – който е приятен за гледане, без да е хубав, красив. *Не беше хубавица, но изглеждаше миловидна. Какво миловидно котенце. Миловидно лице. Миловидно момиченце.*
— **мил, сладък** *прен. разг.*, **благовиден** *книж.*, **приятен, симпатичен, милолик** *(само за лице)*, **благообразен** *книж. остар.*
ант. → ***неприятен***, несимпатичен, антипатичен, противен
МИЛОЗЛИВ *разг.* – вж. **милостив** 2. знач.
МИЛОЛИК – вж. **миловиден**
МИЛОСТ – 1. вж. **състрадание** 1. знач.;
2. вж. **пощада**;
3. вж. **благоволение** 1. знач.;
4. *Обикн. мн.* вж. **благодеяние**;
5. *разг.* вж. **умиление**
МИЛОСТИВ – 1. Който проявява или изразява милост, състрадание. *Бъди по-снизходителен и милостив към подчинените си. Милостиво отношение към животните.*
— **състрадателен, милосърден, човечен**
ант. → ***жесток***, жестокосърдечен, безжалостен, безмилостен, безпощаден, безсърдечен, безчовечен
2. Който има добро сърце и се трогва от чуждите нещастия. *Милостива жена е и винаги помага на бедните. Чуждото нещастие го правеше милостив. Има милостиво сърце.*
— **състрадателен, жалостив, милозлив** *разг.*
ант. → ***безсърдечен***, немилостив, несъстрадателен, безчувствен, бездушен, коравосърдечен, нежалостив, суров, корав
V има меко (златно) сърце *разг.* към 2. знач.
МИЛОСТИВОСТ – вж. **милосърдие**
МИЛОСТИНЯ – Нещо, което се дава от състрадание на просяк, на човек, изпаднал в беда. *На улицата един старец просеше милостиня. Дадох милостиня на един просяк.*
— **подаяние** *книж.*
МИЛОСЪРДЕН – вж. **милостив** 1. знач.
МИЛОСЪРДИЕ – Чувство или проява на състрадание, готовност да се окаже помощ на нуждаещи се или да се опрости наказание на виновен. *Човек трябва да проявява милосърдие към ближните си. Показа милосърдие към пленниците. Известен е със своето милосърдие.*
— **състрадателност, милостивост, човечност, човещина, милосърдност**
ант. → ***жестокост***, жестокосърдечие, жестокосърдечност, безпощадност, безчовечност, безчовечие, безсърдечие, коравосърдечие

МИЛОСЪРДНОСТ – вж. **милосърдие**
МИЛУВКА – Израз на обич, нежност с милване, галене. *Майчина милувка. Девойката копнееше за милувки.*
— **ласка, нежности, галба** *диал.*
ант. → ***грубост***, бруталност
МИМИКА – 1. вж. **изражение** 1. знач.;
2. вж. **гримаса**
МИМО *остар.* – вж. **въпреки** 1. и 2. знач.
МИМОЛЕТЕН *книж.* – вж. **краткотраен** 1. знач.
МИМОЛЕТНОСТ *книж.* – вж. **краткотрайност** 1. знач.
МИМОХОДЕН *книж.* – вж. **бегъл** 1. знач.
МИМОХОДОМ – вж. **пътьом**
МИНА[1] – Производствено предприятие за добиване на руда, каменни въглища и др. *Той работи в мината. Медна мина.*
— **рудник, рудница** *рядко*
МИНА[2] – вж. **торпедо**
МИНА[3] *книж. рядко* – вж. **гримаса**
МИНАВАМ – 1. Придвижвам се, отивам до другия край на нещо, до отвъдната страна. *Минавам през площада. Минавам моста. Минавам границата.*
— **преминавам, прекосявам, пресичам**
2. Придвижвам се по или покрай нещо. *По улицата минават коли. Край мен минават хора.*
— **преминавам**
3. Премествам се от едно място на друго. *Минах на друга работа.*
— **преминавам, прехвърлям се**
4. Придвижвам се докрай през някакво място. *Минах разстоянието за няколко часа.*
— **изминавам, преминавам**
5. Осъществявам се по някакъв начин. *Изпитът мина добре. Операцията мина без усложнения.*
— **преминавам, протичам, тека** *несв. прен.*
6. *прен.* За период от време, явление – наближавам своя край, свършвам. *Не усетих как мина лятото. Ваканцията минава в игри. Мина и тази година.*
— **преминавам, протичам, отминавам, изминавам, изтичам** *прен.*, **тека** *несв. прен.*, **отлитам** *прен. поет.*, **изнизвам се** *прен. разг.*, **изтъркулявам се** *прен. разг.*
7. За време – намирам се в движение. *Времето минава бавно. Как бързо минават часовете! Годините минават.*
— **преминавам, тека** *несв. прен.*, **напредвам** *прен.*, **нижа се** *несв. прен.*, **вървя** *несв. прен.*, **изнизвам се** *прен.*
8. За време – осъществявам се и свършвам. *Мина месец от сватбата. Две години минаха, откакто е заминал в чужбина.*
— **изминавам, изтичам** *прен.*, **ставам**[3];
9. вж. **наминавам**;
10. вж. **посещавам**;
11. *прен. разг.* вж. **излъгвам** 3. знач.
МИНАВА МИ – 1. Престава да ме боли, да изпитвам болка, обикн. в някой орган или част от тялото. *Мина ли ти главата? Боли ме стомахът, но се надявам скоро да ми мине.*
— **преминава ми, разминава ми** *разг.*, **отболява ме** *разг.*
ант. → ***заболява ме***, приболява ме, присвива ме, доболява ме
2. *разг.* вж. **оздравявам**[1]
МИНАВАМ СЕ *разг.* – вж. **излъгвам се** 2. знач.
МИНАЛ – 1. Който е бил някога и вече не съществува. *Не искам да тровя живота си с минали истории. Минали събития. Минало величие.*
— **вчерашен** *прен.*
ант. → ***бъдещ***, утрешен, бъден, иден
// ***сегашен***, днешен, настоящ, съвременен
2. вж. **предишен** 2. знач.;
3. вж. **стар** 3. знач.
МИНАЛО – Времето и случилите се в него събития, които са били по-рано, някога. *Изборите са вече минало. Човек трябва добре да познава миналото на народа си.*
— **история**
ант. → ***бъдеще***, бъднина, бъдно, бъдност, грядуще
// Време и събития, които са изминали отдавна, които са били преди сегашното. *Но това е минало, мен ме занимава предимно настоящето. Не обичам да се ровя в миналото.*
— **история** *разш.*
ант. → ***настояще***, съвремие, съвременност
МИНАЛОГОДИШЕН – Който се отнася до миналата година или е останал от миналата година. *Миналогодишно вино. Миналогодишна шума.*
— **лански** *разг.*, **ланшен** *разг.*
МИНДАЛ *нар.* – вж. **бадем**
МИНДЕР – Тясно дървено легло край стена за сядане и лягане, застлано с черги и възглавници.
— **одър** *нар.*
МИНЕРАЛЕН – За вода, извор, чиято вода е природно топла и съдържа минерали. *Минерален извор.*
— **термален**
МИНИАТЮРЕН *книж.* – вж. **малък** 1. знач.
МИНИМАЛЕН – Който е във възможно най-малко количество или степен, проява. *Минимална заплата. Минимална полза. Минимална разлика. Минимални възможности за развитие.*
— **нищожен, незначителен**
ант. → ***максимален***, пределен, краен, пълен
// ***безкраен***, безпределен, безграничен, неизмерим, безконечен, безмерен
МИНИМУМ – При думи със значение за количество – възможно най-малко. *За да се изкачи върхът, са необходими минимум два дни.*
— **поне**
ант. → ***максимум***
МИНОМЕТ – Артилерийско оръжие, което стреля със сухопътни мини.
— **минохвъргачка**
МИНОРЕН *книж.* – вж. **тъжен** 2. знач.
МИНОХВЪРГАЧКА – вж. **миномет**
МИНУС – *прен. разг.* вж. **недостатък**
МИНУТА – вж. **миг**
МИНУТЕН – вж. **моментен**
МИНЬОР – Работник, копач в мина. *Трудът на миньорите е много тежък.*
— **рудничар, рудокопач, въглекопач, рудар**
МИР[1] – 1. Време, когато по предварителна уговорка временно се прекратяват военните действия между враждуващи държави или между обществени групировки в една държава. *Сключвам мир.*
— **примирие**
ант. → ***война***, бран, рат, мурабе
2. вж. **спокойствие** 1. знач.;
3. вж. **разбирателство** 1. знач.
МИР[2] *книж.* – 1. *поет.* вж. **вселена** 1. знач.;

2. вж. **свят** 1. и 2. знач.
МИРАЖ – 1. *прен.* вж. **видение** 3. и 5. знач.;
2. *прен. книж.* вж. **илюзия** 1. знач.;
3. *прен. книж* вж. **заблуда** 1. знач.
МИРАЖЕН *книж.* – вж. **илюзорен** 1. знач.
МИРАЖНОСТ *книж.* – вж. **илюзорност**
МИРАЗ *диал.* – вж. **зестра**
МИРЕН – 1. вж. **спокоен** 1. знач.;
2. вж. **кротък** 1. знач.;
3. вж. **миролюбив** 1. знач.
МИРИЗЛИВ – Който излъчва, изпуска някаква миризма. *Миризливо сирене. Миризлива кожа. Миризлива трева. Миризливи вещества.*
— **мирисен, дъхав** *поет.*
МИРИЗМА – 1. Свойство на някои вещества да действат на обонянието и да се възприемат чрез него. *Миризма на боя. Миризма на акация. Миризма на кафе. Миризма на овчи тор.*
— **мирис, дъх, лъх**
2. *разг.* вж. **подправка** 1. знач.
МИРИС – вж. **миризма** 1. знач.
МИРИСЕН – вж. **миризлив**
МИРИША[1] – Възприемам с обонянието си миризма, дъх на нещо. *Мириша цветето. Кучето започна да мирише въздуха.*
— **душа**
МИРИША[2] – Изпускам, издавам някаква миризма, дъх. *Къщата мирише на пържена риба. Месото мирише лошо. Миришеш на одеколон. Цветята миришат приятно.*
— **лъхам, дъхам, дъхтя** *поет.*, **лъхтя** *поет.*
МИРИШЕ МИ *с предл. на.* – 1. Усещам с обонянието си миризмата на нещо. *Мирише ми на загоряло. Мирише ми на скара.*
— **лъха ми, дъха ми, дъхти ми** *поет.*
2. *прен.* Усещам, чувствам признаците на нещо. *Мирише ми на пролет. Мирише ми на кавга. Мирише ми на мошеничество.*
— **намирисва ми** *прен. разг.*, **лъха ми** *прен.*
МИРО *църк.* – Осветено дървено масло, което се употребява в църковни обреди като символ на пречистване на душата и тялото.
— **елей** *църк.*
МИРОВ *книж.* – **световен** 1. знач.
МИРОВЪЗРЕНИЕ *книж. остар.* – вж. **мироглед**
МИРОГЛЕД – Съвкупност от възгледи и представи за света. *Изграден политически мироглед. Материалистически мироглед.*
— **светоглед, мировъзрение** *книж. остар.*, **верую** *прен. книж.*, **кредо** *книж.*
МИРОЗДАНИЕ *книж. поет.* – вж. **вселена** 1. знач.
МИРОЛЮБЕЦ – Лице, което обича мира и е привърженик на мира, участник в борбата за мир. *Убеден миролюбец.*
— **пацифист, миротворец**
ант. → ***войнолюбец***, милитарист
МИРОЛЮБИВ – 1. Който се стреми към мир или изразява желание за съгласие, спокойствие. *Ние сме миролюбиви хора. Миролюбиви намерения. Миролюбива политика.*
— **мирен, невоенствен**
ант. → ***агресивен***, войнствен, нападателен, настъпателен
2. Който е основан на миролюбие. *Миролюбиви настроения.*
— **пацифистки**
ант. → ***войнолюбив***, милитаристичен
МИРОПОМАЗАН – *прен. ирон.* вж. **привилегирован**
МИРОТВОРЕН – *поет.* вж. **успокоителен** 2. знач.
МИРОТВОРЕЦ – вж. **миролюбец**
МИРСКИ – вж. **светски**
МИРУВАМ – вж. **кротувам** 1. и 2. знач.
МИРЯ СЕ *несв. простонар.* – 1. вж. **сдобрявам се**;
2. вж. **примирявам се** 1. знач.
МИРЯСВАМ *разг.* – вж. **укротявам се** 1. знач.
МИСИР *диал.* – вж. **царевица**
МИСИРЕН *диал.* – вж. **царевичен**
МИСИРКА *диал.* – вж. **пуйка**
МИСИЯ – вж. **задача** 1. знач.
МИСКИНИН *простонар.* – вж. **подлец**
МИСКИНКА *простонар.* – вж. **мръсница**
МИСЛЕН – вж. **въобразаем**
МИСЛЕЩ – Който има способност и навик да мисли, да размисля. *Човекът е мислещо същество.*
— **разумен, съзнателен, разсъждаващ**
ант. → ***безмозъчен***, неразумен, безразсъден, несъзнателен
МИСЛИМ – 1. вж. **вероятен** 1. знач.;
2. вж. **въобразаем**
МИСЛИТЕЛ – Човек с проявени способности за задълбочено, оригинално мислене, който разсъждава над важни, философски въпроси. *Лев Толстой е не само писател, но и мислител.*
— **философ, мъдрец**
МИСЛИТЕЛЕН – вж. **мисловен**
МИСЛОВЕН – Който се отнася до мислене, свързан е с мислене. *Мисловна дейност. Мисловен процес. Мисловни способности.*
— **умствен, разсъдъчен, мислителен**
МИСЛЯ *несв.* – 1. Извършвам умствена дейност, за да оформя мисъл, умозаключение. *Трябва да се научиш да мислиш логично. Правилно мислиш.*
— **разсъждавам**
2. Напрягам мисълта си, за да си изясня нещо. *Дълго мислих и реших да приема предложението за работа. Никой от нас не е мислил предварително по тези проблеми. Мисля над задачата.*
— **размишлявам, разсъждавам, обмислям** *в несв.*, **умувам** *ирон.*, **мъдрувам** *ирон.*
3. вж. **смятам** 2. знач.;
4. вж. **възнамерявам**;
5. вж. **предполагам** 1. знач.;
6. *прен.* вж. **безпокоя се**
V бия (блъскам, бъхтя) си главата (ума, акъла, ангелите) *разг.* към 2. знач.
МИСЛЯ СЕ – вж. **смятам се**
МИСТЕРИОЗЕН *книж.* – вж. **тайнствен**
МИСТЕРИОЗНОСТ *книж.* – вж. **тайнственост**
МИСТЕРИЯ *книж.* – вж. **загадка** 1. знач.
МИСТИКА *книж.* – 1. вж. **мистицизъм**;
2. *прен.* вж. **загадка** 1. знач.
МИСТИФИКАЦИЯ *книж.* – вж. **измама** 1. знач.
МИСТИЦИЗЪМ – Склонност към приемане на съществуването на свръхестествени сили и възможността да се общува с тях. *Религиозен мистицизъм.*
— **мистика** *книж.*
МИСТИЧЕН *книж.* – вж. **тайнствен**
МИСТИЧНОСТ *книж.* – вж. **тайнственост**
МИСЪЛ – 1. Мисловният акт, мислене върху нещо. *Прекарваше дните си в мисли за бъдещето на*

фирмата. Логична мисъл. Тъжни мисли.
— **размишление, разсъждение, размисъл** *мн.*, **съждение** *книж.*
2. Съдържание и резултат на мисловния процес. *Мъчеше го мисълта, че е тежко болен. Виното замъгли мисълта му.*
— **съзнание**
3. вж. **идея** 2. знач.;
4. вж. **теза**

МИТ – 1. Старинен народен разказ за природни явления, богове, герои, исторически събития. *Български митове за юнаци и герои. Митът за Прометей.*
— **легенда, предание, сказание**
2. Изградена в общественото съзнание неточна, идеализирана представа за нещо. *Рухна митът за превъзходството на арийската раса. Приказките, че няма по-съвършен строй от комунизма, се оказаха мит.*
— **легенда, басня** *прен.*, **митологема** *книж.*

МИТАРСТВО – *Обикн. мн. разг.* вж. **скитничество**

МИТИЧЕН – Който е характерен, присъщ на мита, легендата, приказката, преданието. *Митичен сюжет. Митични същества.*
— **легендарен, приказен, митически**

МИТИЧЕСКИ – вж. **митичен**

МИТКАМ *разг. неодобр.* – вж. **скитам**

МИТО – *остар.* вж. **такса**

МИТОЛОГЕМА *книж.* – вж. **мит** 2. знач.

МИШЕНА – Предмет, в който се целят при учебна стрелба. *Когато нямат работа, слагат мишената на моравата и стрелят в нея.*
— **прицел, цел, нишан** *простонар.*

МИШ-МАШ – *прен. разг.* вж. **безредие** 1. знач.

МИШНИЦА – *обикн. мн. остар.* вж. **мускул**

МИШЦА *обикн. мн.* – 1. *книж. поет.* вж. **ръка** 1. знач.;
2. *остар.* вж. **мускул**

МИЯ *несв.* – 1. С вода правя нещо да стане чисто. *Мия главата си. Мия чинии. Мия пода.*
— **измивам** *в несв.*, **умивам** *в несв.*
2. *поет.* За море, река и под. – заливам брега. *Морето мие крайбрежните пясъци. Вълните мият брега.*
— **плакна, плискам, обливам** *в несв.*
3. *разг.* вж. **къпя**

МЛАД – 1. Който е на относително малко години и не е достигнал своята зрялост. *Твърде млад е за този пост. Млад си още, не ги разбираш тези работи. По-млад си от мен.*
— **малък, незрял** *прен.*, **зелен** *прен.*
ант. → ***стар***, възрастен, дърт
// ***възрастен***, голям, зрял
2. Който е присъщ на човек на малко години. *Младо лице. Младо тяло. Млад глас. На млади години*
— **младежки**
ант. → ***стар***, старчески, старешки, дъртешки
3. вж. **младежки** 1. знач.;
4. вж. **начеващ** 2. знач.
V млад и зелен *разг.*, с мляко по устата *разг.*, с жълто около (на, край, по) устата *разг.*, мирише на мляко *разг.*, мирише му устата (зъбите) на мляко *разг.* към 1. знач.

МЛАДЕЖ – Млад мъж на възраст между 16 и 30 години. *Висок и строен младеж. Неопитен младеж. Той е още младеж.*
— **момък, момче** *разг.*, **младок** *разг. ирон.*, **юнак** *нар.*
ант. → ***старец***, старик, дядо, дядка, дъртак, дъртофелник

МЛАДЕЖКИ – 1. Който е присъщ на младеж, на млад човек. *Младежки дух. Младежки идеали.*
— **младенчески** *книж.*, **млад**
ант. → ***старчески***, старешки, дъртешки
2. вж. **млад** 2. знач.

МЛАДЕНЧЕСКИ *книж.* – вж. **младежки** 1. знач.

МЛАДИНИ – вж. **младост**

МЛАДОЖЕНКА – вж. **булка** 1. знач.

МЛАДОК – 1. *разг. ирон.* вж. **младеж**;
2. вж. **издънка** 1. знач.

МЛАДОСТ – Период от живота на човек след пубертета до зряла възраст. *Младостта ми мина на село. Безгрижна младост.*
— **младини**
ант. → ***старост***, старини

МЛАДОЧКА *диал.* – 1. вж. **фиданка** 1. знач.;
2. вж. **издънка** 1. знач.

МЛАКА *нар.* – вж. **мочурище**

МЛАТВАМ *нар.* – вж. **удрям** 1. знач.

МЛАТЯ *нар.* – вж. **бия** 1. знач.

МЛЕКОПИТАЕЩО *книж.* – вж. **бозайник**

МЛИН – вж. **баница**

МЛЪКВАМ – 1. Преставам, спирам да говоря. *Говореше нещо оживено, но щом видя непознатия, млъкна. Млъкнах от изненада. Няма ли най-после да млъкнеш! Децата млъкнаха.*
— **замълчавам, замлъквам, смълчавам се, умълчавам се, занемявам, онемявам** *прен.*
ант. → ***заговорвам***, заприказвам, загълчавам
// ***проговарям***, продумвам, обаждам се, казвам, издумвам, изричам, река, промълвям, гъкам
// ***разприказвам се***, разговарям се, разбъбрям се, разбърборвам се, раздърдорвам се, раздрънквам се, разбръщолевям се, разплямпвам се, разглаголствам се
2. *прен. поет.* вж. **утихвам** 1. знач.
V затварям (зашивам) си устата *разг.*, затварям си човката (плювалника) *жарг.*, преглъщам си думите (приказката) *разг.*, гълтам (прехапвам, поглъщам) си думите (езика) *разг.* към 1. знач.

МЛЯСКАМ – Дъвча, превъртам нещо в устата си, като издавам особен звук. *Лакомо яде и все мляска.*
— **жвакам** *разг.*, **млящя** *нар.*

МЛЯЩЯ *нар.* – вж. **мляскам**

МНЕНИЕ – 1. вж. **възглед** 1. и 2. знач.;
2. вж. **представа** 2. знач.

МНИМ – 1. Който не отговаря на истината, действителността, фактите, а подменя друг, представя се вместо истинския. *Мнима демокрация. Мним патриотизъм. Мними заслуги. Мнима обич.*
— **привиден, фалшив, фиктивен, квази** *книж.*
ант. → ***истински***, същински, действителен, автентичен
2. вж. **въобразаем**

МНИТЕЛЕН *книж.* – вж. **недоверчив** 1. знач.

МНИТЕЛНОСТ *книж.* – вж. **недоверчивост**

МНИХ *остар.* – вж. **монах**

МНОГО – 1. В голямо количество. *Той е загубил много кръв Много пари отидоха за храна. Във влака имаше много пътници.*
— **доста, немалко, коджа** *простонар*

ант. → ***малко***, немного
2. *разг. Само след същ.* – За посочване, че нещо се среща, наблюдава, съществува в голямо количество или брой. *Градове много. Ядене много. В гората гъби много.*
— **бол** *простонар.*
ант. → ***малко***, недостатъчно
3. вж. **извънредно**;
4. вж. **дълго**;
5. вж. **многоброен** 1. знач.;
6. *като същ.* вж. **мнозина**
V колкото искаш (щеш) *разг.*, колкото <ти> душа иска *разг.* към 2. знач.
МНОГОБАГРЕН *книж.* – вж. **пъстър** 1. знач.
МНОГОБАГРЕНОСТ *книж.* – вж. **пъстрота** 1. знач.
МНОГОБАГРИЕ *книж.* – вж. **пъстрота** 1. знач.
МНОГОБОЖИЕ – Религия, според която има много богове.
— **политеизъм** *книж.*
ант. → ***еднобожие***, монотеизъм
МНОГОБРОЕН – 1. От който има голям брой. *Градът е известен с многобройните си църкви. Звездите изглеждаха по-многобройни.*
— **многочислен, много**
ант. → ***малоброен***, малочислен
2. Който се състои от голям брой единици. *Многобройна тълпа. Многобройна войска. Многобройна челяд.*
— **многочислен, голям, многолюден** *(за хора)*
ант. → ***малоброен***, малочислен, малък
МНОГОВЕКОВЕН – Който трае, продължава, съществува много векове. *Многовековни борби. Многовековно робство.*
— **дълговековен, многовечен** *книж.*
МНОГОВЕЧЕН *книж.* – вж. **многовековен**
МНОГОГЛАГОЛИВ *старин.* – вж. **многословен** 1. знач.
МНОГОГЛАГОЛИВОСТ *старин.* – вж. **многословие** 1. знач.
МНОГОГЛАГОЛИЕ *старин.* – вж. **многословие** 1. знач.
МНОГОГЛАГОЛСТВО *книж. ирон.* – вж. **многословие** 1. знач.
МНОГОГОДИШЕН – вж. **дългогодишен**
МНОГОДУМЕН *книж. остар.* – вж. **многословен** 1. знач.
МНОГОЖЕЛАН *книж.* – вж. **желан** 1. знач.
МНОГОЗНАЙКО *разг. неодобр.* – вж. **многознайник**
МНОГОЗНАЙКОВЕЦ *разг. неодобр.* – вж. **многознайник**
МНОГОЗНАЙНИК *разг. неодобр.* – Човек, който има за себе си мнение, че знае много, и обича да умува и поучава. *Чичо ми е голям многознайник, непрекъснато философства и ми дава съвети.*
— **многознайко** *разг. неодобр.*, **многознайковец** *разг. неодобр.*, **всезнайко** *разг. ирон.*, **философ** *разг. ирон.*
V дървен философ *разг. пренебр,* една му глава, а сто му езика *разг.*, французин акъллия *диал. ирон.*
МНОГОЗНАМЕНАТЕЛЕН *книж.* – вж. **многозначителен**
МНОГОЗНАЧЕН – Който има повече от едно значение. *Многозначна дума. Многозначен фразеологизъм.*
— **нееднозначен, полисемантичен** *спец.*
ант. → ***еднозначен***
МНОГОЗНАЧЕЩ *книж.* – вж. **многозначителен**
МНОГОЗНАЧИТЕЛЕН – Който дава възможност да се направи някакъв извод, загатва, подсказва нещо. *Многозначителен поглед. Многозначителна усмивка.*
— **многозначещ** *книж.*, **многознаменателен** *книж.*
МНОГОКРАТЕН – Който се извършва, става много пъти. *Многократни опити.*
— **нееднократен**
// Който става някакъв повече от един път. *Многократен победител.*
— **нееднократен**
ант. → ***еднократен***
МНОГОКРАТНО – Не един път, много пъти. *Многократно съм ти напомнял за задълженията ти. Многократно съм идвал тук.*
— **неведнъж, нееднократно**
ант. → ***еднократно***, веднъж
МНОГОЛЕТЕН *книж.* – вж. **дългогодишен**
МНОГОЛЕТИЕ *книж.* – вж. **дълголетие**
МНОГОЛИК *поет.* – 1. Който има различни лица, образи. *Многолика тълпа.*
— **разнолик** *поет.*
2. вж. **разностранен** 1. знач.
МНОГОЛЮДЕН – 1. вж. **оживен** 2. знач.;
2. вж. **многоброен** 2. знач.
МНОГОЛЮДИЕ – 1. вж. **многолюдност**;
2. *събир.* вж. **тълпа** 1. знач.
МНОГОЛЮДНОСТ *книж.* – Голямо количество хора на едно място. *Столицата е първа по многолюдността си в страната.*
— **многолюдие**
ант. → ***безлюдност***, безлюдие
МНОГООБРАЗЕН – 1. вж. **разнообразен** 3. знач.;
2. вж. **разностранен** 1. знач.
МНОГООБРАЗИЕ – 1. Различие във формата, вида или съдържанието на нещо. *Многообразие на езикови средства. Многообразие на пейзажа. Тематично многообразие. Многообразие на растителния свят. Многообразие от багри.*
— **разнообразие, разнотипност, богатство** *прен.*, **многообразност, разнообразност, пъстрота** *прен.*
ант. → ***еднообразие***, еднотипност, еднаквост, еднообразност, бедност
2. вж. **разнообразие** 1. знач.
МНОГООБРАЗНОСТ – вж. **многообразие** 1. знач.
МНОГООБХВАТЕН – вж. **мащабен** 2. знач.
МНОГООЧАКВАН – вж. **желан** 1. знач.
МНОГОПОЧИТАН *книж.* – вж. **високоуважаван**
МНОГОРЕЧИВ *книж. остар.* – вж. **многословен** 1. знач.
МНОГОРЕЧИВОСТ *книж. остар.* – вж. **многословие** 1. знач.
МНОГОРЕЧИЕ *книж. остар.* – вж. **многословие** 1. знач.
МНОГОСЛОВЕН – 1. Който говори много и си служи с излишни думи. *Многословен оратор. Многословен събеседник.*
— **многоречив** *книж. остар.*, **многодумен** *книж. остар.*, **многоглаголив** *старин.*, **велеречив** *старин.*
ант. → ***лаконичен***, краткословен
2. вж. **подробен** 2. знач.

МНОГОСЛОВИЕ – 1. Прекалено говорене с излишество от думи. *Не обичаше многословието, предпочиташе да се изразява кратко.*
— **многословност, многоглаголство** *книж. ирон.*, **многоречие** *книж. остар.*, **многоречивост** *книж. остар.*, **многоглаголие** *старин.*, **многоглаголивост** *старин.*, **велеречие** *старин.*, **велеречивост** *старин.*
ант. → ***лаконизъм***, лаконичност
2. вж. **многословност** 1. знач.
МНОГОСЛОВНОСТ – 1. Излишество от подробности в разговор, в текст. *Книгата страда от излишна многословност.*
— **обстоятелственост, многословие**
ант. → ***краткост***, сбитост, лаконичност
2. вж. **многословие** 1. знач.
МНОГОСТРАДАЛЕН *книж.* – вж. **измъчен** 1. знач.
МНОГОСТРАДАЛЕЦ *книж. рядко* – вж. **мъченик**
МНОГОСТРАНЕН – 1. вж. **разностранен** 1. знач.;
2. вж. **всестранен** 1. знач.
МНОГОТРАЕН *рядко* – вж. **траен** 2. знач.
МНОГОУВАЖАВАН *книж.* – вж. **високоуважаван**
МНОГОЦВЕТЕН – вж. **пъстър** 1. знач.
МНОГОЦВЕТИЕ – вж. **пъстрота** 1. знач.
МНОГОЦВЕТНОСТ – вж. **пъстрота** 1. знач.
МНОГОЧИСЛЕН – вж. **многоброен** 1. и 2. знач.
МНОЖЕСТВО – 1. вж. **тълпа** 1. знач.;
2. *в съчет. със същ.* вж. **куп** 3. знач.
МНОЗИНА – Голям брой лица. *Мнозина са тези, които знаят английски. Мнозина заминаха в чужбина.*
— **много**
ант. → ***малцина***, единици, малко
МНОЗИНСТВО – По-голямата част, по-големият брой от дадена група. *Ние сме мнозинство и ще наложим волята си. Мнозинството гласува за приемане на закона.*
— **болшинство** *книж.*
ант. → ***малцинство***, меншество
МОБИЛЕН *книж.* – 1. вж. **подвижен** 1. знач.;
2. вж. **бърз** 3. знач.;
3. вж. **маневрен**
МОБИЛНОСТ *книж.* – вж. **маневреност** 1. знач.
МОБИЛИЗИРАМ – *прен.* вж. **активизирам** 1. знач.
МОБИЛИЗИРАМ СЕ – вж. **активизирам се** 1. знач.
МОГА – Имам качества, способности, заложби, за да направя, осъществя нещо. *Мога да плета. Мога да готвя. Не мога да плувам. Можеш ли да четеш и пишеш?*
— **умея, зная**
МОЖЕ *безл.* – Означава, че е налице позволение за извършването на нещо или при отговор, с който се изразява съгласие. *Тук не може да се паркира. Ще ми направиш ли една услуга? – Може.*
— **бива** *разг.*, **става** *разг.*
МОГИЛА – вж. **хълм**
МОГЪЩ – вж. **силен** 2. и 3. знач.
МОГЪЩЕСТВО – вж. **сила** 3. знач.
МОДЕЛ – 1. Определен вид изделие, стока. *Колата му е най-нов модел. Внесоха нов модел машини. Какъв модел е компютърът ти?*
— **марка, тип**
2. Съвкупност, система от сходни, съпоставими факти, явления, която е обща характеристика на нещо. *Някои от големите открития в историята на човечеството са довели до смяна на модела в начина на живот.*
— **парадигма** *книж.*, **образец**
3. вж. **образец** 1. знач.
МОДЕЛИРАМ – 1. вж. **вая**;
2. *прен.* вж. **изграждам** 2. знач.
МОДЕН – вж. **модерен** 1. знач.
МОДЕРЕН – 1. Който отговаря на изискванията на модата, който е в тон с модата. *Модерно облекло. Модерни обувки. Модерна прическа. Модерна песен. Модерен стил.*
— **моден**
ант. → ***старомоден***, демодиран, демоде
2. вж. **съвременен** 2. знач.
МОДЕРНИЗАТОР *книж.* – вж. **новатор**
МОДЕРНИЗАЦИЯ – Привеждане на нещо в модерен вид, който отговаря на съвременните изисквания. *Модернизация на селското стопанство.*
— **модернизиране, осъвременяване**
МОДЕРНИЗИРАМ – вж. **осъвременявам** 1. знач.
МОДЕРНИЗИРАНЕ – вж. **модернизация**
МОДЕРНИЗЪМ – *книж.* вж. **новаторство** 1. знач.
МОДИФИКАЦИЯ *книж.* – вж. **видоизменение** 1. знач.
МОДИФИЦИРАМ *книж.* – вж. **изменям**[1] 1. знач.
МОДИФИЦИРАН *книж.* – вж. **видоизменен**
МОДРИНА *рядко* – вж. **синева**
МОДРОСИН *поет.* – вж. **светлосин**
МОДУС *книж.* – вж. **начин** 2. знач.
МОДЪР *поет.* – вж. **син**
МОЗЪК – *прен. разг.* вж. **ум** 1. знач.
МОКРЕЯ – вж. **влажнея** 1. знач.
МОКРИНА *рядко* – вж. **влага**
МОКРОТА – вж. **влага**
МОКРОТИЯ *разг.* – вж. **влага**
МОКРЯ *несв.* – Правя нещо да поеме влага, течност, да се облее с течност. *Дъждът мокреше дрехите му. Майката мокреше кърпата и я поставяше на главата на болното си дете.*
— **квася** *разг.*, **намокрям** *в несв.*, **измокрям** *в несв.*, **наквасвам** *в несв. разг.*, **омокрям** *в несв. разг. рядко*
ант. → ***суша***, изсушавам, подсушавам
МОКРЯ СЕ *несв.* – вж. **навлажнявам се** 1. знач.
МОКРЯСВАМ *разг.* – вж. **намокрям се** 1. знач.
МОКЪР – 1. Който е облян или пропит с течност. *Целият съм мокър от дъжда. Мокър под. Мокри ръце.*
— **измокрен, намокрен, наквасен** *разг.*
// Който е поел много течност, вода. *Мокри обувки. Мокър каскет. Мокри ливади. Мокри снопи.*
— **подгизнал, прогизнал**
ант. → ***сух***, изсушен, изсъхнал
2. вж. **влажен** 1. и 2. знач.
V вир вода *разг.*, гола (жива) вода *разг.* към 1. знач.
МОЛБА – 1. Искане, отправено към някого, за задоволяване на някакво желание. *Защо не изпълни молбата ми? Молба за помощ.*
— **просба** *книж.*
2. вж. **заявление** 1. знач.
МОЛЕБЕН *книж. остар.* – 1. вж. **молитвен** 1. знач.;
2. вж. **умолителен**
МОЛЕБСТВЕН *книж. остар.* – вж. **молитвен** 1. знач.
МОЛИВ – Средство, уред за писане или рисуване, който се състои от тънка пръчица графит или

суха боя в дървена (или метална) обвивка. *Черен молив.*
— **калем** *простонар.*
МОЛИТВЕН – 1. Който е свързан с молитва, отнася се до молитва. *Молитвен дом. Молитвена поза.*
— **богомолен** *книж.*, **молебствен** *книж. остар.*, **молебен** *книж. остар.*, **молитствен** *остар.*
2. вж. **умолителен**
МОЛИТСТВЕН *остар.* – вж. **молитвен** 1. знач.
МОЛЯ – Отправям молба, с молба искам от някого нещо. *Моля баща си да ми купи колело. Постоянно моли за пари. Моля те, помогни ми!*
— **умолявам, прося** *старин.*, **заклинам, врънкам** *разг. неодобр.*, **крънкам** *диал. неодобр.*
МОМА *разг.* – вж. **девойка**
МОМЕНТ – 1. вж. **миг**;
2. *прен.* вж. **епизод** 2. знач.
МОМЕНТАЛЕН – вж. **мигновен**
МОМЕНТАЛНО – 1. вж. **веднага** 1. и 2. знач.;
2. вж. **мигновено** 1. знач.
МОМЕНТЕН – Който се отнася само до даден момент. *Моментно колебание. Моментно увлечение. Моментна уплаха.*
— **минутен**
МОМИНСТВО – 1. вж. **девичество**;
2. вж. **девственост** 1. знач.
МОМИЧЕ *разг.* – вж. **девойка**
МОМЧЕ – 1. вж. **юноша**;
2. *разг.* вж. **младеж**
МОМЪК – 1. вж. **младеж**;
2. вж. **ерген**
МОНАРХИСТ – Привърженик на монархическо управление, на царска (кралска) власт. *Той е убеден монархист.*
— **роялист** *книж.*
ант. → ***републиканец***
МОНАХ – Духовник, който е дал обет да води аскетичен живот в манастир съобразно с църковните канони. *Всички се учудиха на решението му да стане монах и да се откаже от светския живот.*
— **калугер, инок** *старин.*, **мних** *остар.*, **черноризец** *старин.*
МОНАШЕСКИ – Който се отнася до монах. *Монашески живот. Монашеска килия.*
— **калугерски, иночески** *старин.*
МОНЕТА – Металически паричен знак с определена платежна стойност. *Златна монета. Дребна монета.*
— **пара̀**
МОНИТОРИНГ *нежел.* – вж. **контрол**
МОНОГРАМ – Знак от художествено преплетени начални букви на име, название и др. *Златен пръстен с монограм. На работната му престилка имаше монограм на завода.*
— **вензел**
МОНОЛИТЕН – *прен. книж.* вж. **единен** 3. знач.
МОНОЛИТНОСТ *книж.* – вж. **единство** 3. знач.
МОНОПОЛ – *прен. книж.* вж. **привилегия** 1. знач.
МОНОТЕИЗЪМ *книж.* – вж. **еднобожие**
МОНОТОНЕН – 1. вж. **еднозвучен**;
2. вж. **еднообразен** 2. знач.
МОНОТОНИЯ *книж.* – 1. вж. **монотонност** 1. знач.;
2. вж. **еднообразие** 2. знач.
МОНОТОННОСТ – 1. Еднообразие на тон, интонация, звук и под. *Монотонност на мелодия. В стиховете на поета няма монотонност.*
— **еднозвучие, монотония** *книж.*, **еднозвучност, еднотонност** *рядко*
ант. → ***многозвучие***, многозвучност, разнозвучие, разнозвучност
2. вж. **еднообразие** 2. знач.
МОНТАЖ – 1. Свързване на отделни елементи или части на машина, инсталация и др., за да бъде готова за работа, експлоатация. *Монтаж на машина. Монтаж на въжена линия.*
— **монтиране, сглобяване**
ант. → ***демонтаж***, демонтиране, разглобяване
2. *прен.* вж. **инсценировка**
МОНТИРАМ – 1. Съединявам, намествам частите на машина, съоръжение и др. или ги поставям в готовност за работа. *Почистих двигателя и го монтирах. Заех се да монтирам радиото.*
— **сглобявам**
ант. → ***демонтирам***, разглобявам
2. *прен.* вж. **инсценирам**
МОНТИРАНЕ – вж. **монтаж** 1. знач.
МОНУМЕНТ *книж.* – вж. **паметник**
МОНУМЕНТАЛЕН *книж.* – вж. **величествен** 1. знач.
МОНУМЕНТАЛНОСТ *книж.* – вж. **величественост** 1. знач.
МОРАВ *разг.* – вж. **лилав**
МОРАВА – вж. **поляна**
МОРАЛ – 1. Съвкупност от правила и норми на поведение, които определят отношенията на хората един към друг и към обществото. *В политиката често липсва морал. Младото поколение вече има нов морал. Възпитава децата си в религиозен морал.*
— **нравственост, етика**
ант. → ***безнравственост***, неморалност, аморалност, непорядъчност
2. Душевни и духовни качества, норми на поведение на отделния човек. *Възхищавам се на морала на тази жена. Той няма особено развито чувство за морал.*
— **нравственост, моралност, порядъчност** *книж.*
ант. → ***безнравственост***, неморалност, аморалност, непорядъчност
МОРАЛЕН – 1. вж. **нравствен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **честен** 1. знач.
МОРАЛИЗАТОР *книж.* – вж. **моралист**
МОРАЛИСТ – Човек, който поучава някого в нравственост, който внушава нравствени правила. *Баща ѝ се бе превърнал в моралист и непрекъснато я поучаваше.*
— **нравоучител** *книж.*, **морализатор** *книж.*
МОРАЛНОСТ – 1. вж. **морал** 2. знач.;
2. вж. **честност** 1. знач.
МОРБИЛИ – Детска заразна болест, която протича с обрив от ситни пъпчици, дребна шарка.
— **брусница** *нар.*
МОРДА – 1. *рядко* вж. **муцуна** 1. знач.;
2. *прен. разг. грубо* вж. **лице** 1. знач.
МОРЕН *поет.* – 1. вж. **уморен** 1. и 2. знач.;
2. *рядко* вж. **изморителен**
МОРНИЦИ *поет.* – вж. **тръпки**
МОРСКИ – вж. **крайморски**
МОРУК *жарг. грубо* – вж. **баща**
МОРЯ *несв.* – 1. вж. **изморявам**;
2. вж. **измъчвам** 2. знач.

МОРЯ СЕ *несв.* – *прен. разг.* вж. **мъча се** 1. знач.
МОРЯК – Лице, което служи във флота или е с най-нисък чин в такъв флот. *Моряк е на военен кораб. Обичам морето и затова станах моряк.*
— **матрос, корабник** *рядко*
МОСТРА – вж. **образец** 1. знач.
МОТАЕНЕ *разг.* – вж. **бавене**
МОТАМО *разг.* – вж. **буквално**
МОТАЯ *несв.* – 1. вж. **навивам** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **разигравам**
МОТАЯ СЕ *разг. неодобр.* – 1. Ходя без работа, движа се насам-натам без определена цел. *По цял ден се мотае из двора и нищо не върши. Мотае се някъде из града и не се връща. Престани да се мотаеш, захвани се за някаква работа.*
— **лутам се, моткам се** *разг. неодобр.*, **размотавам се** *разг. неодобр.*, **шляя се** *разг.*, **щурам се** *разг.*, **шматкам се** *разг. неодобр.*, **ветрея се** *прен. разг.*, **балтавя се** *простонар.*, **мандахерцам се** *диал.*, **мотолевя се** *диал.*
2. Движа се непосредствено пред нещо или някого и преча на движението му. *Това дете непрекъснато се мотае в краката ми. Един моторист се мотаеше пред колата му.*
— **пречкам се, моткам се** *разг. неодобр.*, **петлявя се** *простонар.*, **петлая се** *диал.*
3. вж. **бавя се** 1. знач.
V ходя (въртя се) като муха без глава *разг.*, ходя (въртя се) като пияна кокошка *разг.* към 1. знач.
МОТИВ – 1. вж. **повод**;
2. *Обикн. мн.* вж. **аргумент** 1. знач.
МОТИВАЦИЯ *книж.* – вж. **подтик**
МОТИВИРАМ – 1. вж. **обосновавам**;
2. *книж.* вж. **подтиквам**
МОТИВИРАН – вж. **обоснован**
МОТИВИРАНОСТ – вж. **обоснованост**
МОТИВИРОВКА – вж. **аргумент** 1. знач.
МОТКАМ СЕ *разг. неодобр.* – 1. вж. **мотая се** 1. и 2. знач.;
2. вж. **бавя се** 1. знач.
МОТО – 1. Кратък текст в началото на литературно произведение или част от него, обикн. свързан с основната му идея. *За мото на статията си авторът е поставил една народна поговорка.*
— **епиграф** *книж.*
2. *разш.* вж. **девиз**
МОТОВИЛИ – *прен. разг. подигр.* вж. **крак**
МОТОКАР – вж. **автокар**
МОТОЛЕВЯ *разг.* – вж. **мърморя** 1. знач.
МОТОЛЕВЯ СЕ *диал.* – вж. **мотая се** 1. знач.
МОТОР – 1. вж. **двигател** 1. и 2. знач.;
2. *разг.* вж. **мотоциклет**
МОТОРЕТКА *разг.* – вж. **мотоциклет**
МОТОЦИКЛЕТ – Моторно превозно средство с две колела, което се привежда в движение от двигател с вътрешно горене.
— **мотор** *разг.*, **мотоцикъл** *разг.*, **моторетка** *разг.*
МОТОЦИКЪЛ *разг.* – вж. **мотоциклет**
МОХАМЕДАНИН – Човек, който изповядва мохамеданството – религия, основана на учението на Мохамед.
— **мюсюлманин**
МОХАМЕДАНСТВО – вж. **мюсюлманство**
МОЧУР – вж. **мочурище**
МОЧУРЕСТ – вж. **мочурлив**
МОЧУРИЩЕ – Място със застояла вода и обикн. обрасло с трева и друга растителност. *Зеленясало мочурище. Мочурище с блатна растителност.*
— **мочур, тресавище, блато, млака** *нар.*, **гьол** *разг.*, **батак** *простонар.*, **азмак** *диал.*
МОЧУРЛИВ – По който има мочурища, който е покрит с мочурища. *Мочурлива местност. Мочурлива долина.*
— **мочурест, замочурен, блатист, блатлив, блатен**
МОШЕНИК – вж. **измамник**
МОШЕНИЧЕСКИ – В който се съдържа измама. *Забогатя бързо по мошенически начин.*
— **измамнически, нечестен, шарлатански**
МОШЕНИЧЕСТВО – Постъпка, проява на мошеник. *Заподозрян е в мошеничество. Разкри се, че е вършил мошеничества.*
— **измамничество, шарлатанство, шарлатания** *разг.*
МОЩ – вж. **сила** 1. и 3. знач.
МОЩЕН – вж. **силен** 1., 2. и 3. знач.
МОЩИ *църк.* – Останки от тялото на светец. *Мощите на св. Иван Рилски.*
— **реликви** *църк.*
МОЩНОСТ – вж. **капацитет**[1] 1. знач.
МРА *несв.* – вж. **умирам** 1. знач.
МРАЗ – 1. вж. **студ**;
2. вж. **лед**;
3. вж. **скреж**
МРАЗЕН *поет.* – вж. **студен** 1. знач.
МРАЗНИЦИ *рядко* – вж. **тръпки**
МРАЗОВИТ – вж. **студен** 1. знач.
МРАЗЯ – Изпитвам омраза, неприязън към някого или към нещо. *Мразя подлеците. Мразя чалгата.*
— **ненавиждам, недолюбвам**
ант. → ***обичам***, любя
МРАК – вж. **тъмнина**
МРАКОБЕСИЕ – Враждебно отношение към прогреса, просветата, свободата. *Средновековно мракобесие. Борба с мракобесието.*
— **мракобесничество, реакционност, обскурантизъм** *книж.*, **обскурантство** *книж.*
МРАКОБЕСНИК – Враг на прогреса, науката, културата.
— **реакционер, обскурант** *книж.*
МРАКОБЕСНИЧЕСКИ – Който е враг на прогреса, културата, просвещението, науката. *Мракобеснически режим. Мракобеснически сили.*
— **реакционен, мрачен** *прен.*, **обскурантски** *книж.*, **обскурантен** *книж.*
МРАКОБЕСНИЧЕСТВО – вж. **мракобесие**
МРАЧЕВА *диал.* – вж. **тъмнина**
МРАЧЕВИНА – вж. **тъмнина**
МРАЧЕН – 1. вж. **тъмен** 1. знач.;
2. вж. **облачен**;
3. *прен.* вж. **зловещ**;
4. *прен.* вж. **мракобеснически**;
5. *прен.* вж. **неприветлив** 1. знач.;
6. *прен.* вж. **намръщен** 2. знач.;
7. *прен.* вж. **тъжен** 3. знач.;
8. *прен.* вж. **песимистичен**
МРАЧИНА – вж. **тъмнина**
МРАЧНЕЯ – 1. вж. **тъмнея** 1. и 2. знач.;
2. вж. **притъмнявам** 1. знач.
МРАЧНОСТ *книж.* – 1. вж. **неприветливост** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **тъга** 1. знач.
МРЕЖА – 1. Мрежест кръг с оловни тежести, при-

шити по периферията, който служи за ловене на риба. *Рибарят хванал много риба в мрежата.*
— **серкме**
2. *прен.* вж. **система** 3. знач.;
3. *членувано* вж. **интернет**

МРЕЖА *несв.* – вж. **замрежвам** 1. и 2. знач.

МРЪДВАМ – 1. Задвижвам се малко, правя малко, незначително движение. *Не можех да мръдна, за да не изплаша птиците. Детето мръдна неспокойно.*
— **шаввам, помръдвам, помръдвам се, мръдвам се, раздвижвам се, пошаввам**
2. *разг.* Отивам някъде, обикн. наблизо или за кратко време. *Ще мръдна за малко до съседите. Вечер мръдвам до кафенето.*
— **шаввам** *разг.*, **мръдвам се** *рядко*
3. вж. **отмествам се** 1. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **полудявам** 2. знач.

МРЪДВАМ СЕ – 1. вж. **мръдвам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **отмествам се** 1. знач.

МРЪДЛИВ *разг. рядко* – вж. **леконравен** 1. знач.

МРЪДНАЛ – *прен. разг.* вж. **луд** 1. знач.

МРЪЗНА – Изпитвам силен студ, много ми е студено. *Мръзнахме цели два часа на гарата. Облечи се добре, за да не мръзнеш.*
— **студувам, зъзна**
V бера студ *разг.*, кова клинци *разг.*, възкръсвам от студ *разг.*, кова (сека) гвоздеи *диал.*

МРЪКВА – вж. **смрачава се**

МРЪКВА СЕ – вж. **смрачава се**

МРЪНКАЛО *разг.* – вж. **мърморко**

МРЪНКАМ – вж. **мърморя** 1., 2. и 3. знач.

МРЪСЕН – 1. Който е покрит или в който има нечистотия. *Мръсен прозорец. Мръсни дрехи. Мръсно лице. Мръсно жилище. Мръсно бельо. Мръсен под.*
— **нечист, изцапан, нацапан, оцапан, замърсен, измърсен, омърсен, намацан** *разг.*, **измацан** *разг.*, **омацан** *разг.*, **омърлян** *разг.*, **мърляв** *разг.*, **омърлявен** *разг.*, **кирлив** *разг.*, **окирливен** *разг.*, **оклепан** *разг.*, **бербат** *простонар.*, **мускурлив** *диал.*
ант. → ***чист***, изчистен, неизцапан, неизмърсен, незамърсен, неомърсен, незацапан
2. Който не поддържа лична хигиена. *Мръсна жена. Мръсни деца.*
— **нечистоплътен, нечист**
ант. → ***чист***, чистоплътен
3. *прен.* вж. **циничен**;
4. *прен. неодобр.* вж. **нечестен** 1. и 2. знач.;
5. *прен.* вж. **подъл** 1. знач.

МРЪСНИК – 1. вж. **подлец**;
2. *неодобр.* вж. **безобразник**;
3. вж. **циник**

МРЪСНИЦА – Безчестна, недостойна, долна жена, която постъпва подло, коварно спрямо някого. *Нищо не споделяй с тази мръсница, защото може да те злепостави пред началството. Голяма мръсница е, отне ѝ мъжа.*
— **мерзавка** *книж.*, **мизерница, кучка** *прен. разг. грубо*, **мискинка** *простонар.*, **калтачка** *разг. рядко*, **подлярка** *жарг.*

МРЪСНИШКИ *разг.* – вж. **подъл** 1. знач.

МРЪСОТИЯ – 1. Нещо нечисто, липса на чистота. *В къщата е такава мръсотия. Не мога да понасям мръсотията.*
— **нечистотия, нечистота** *рядко*, **свинщина** *разг.*
ант. → ***чистота***
2. Отсъствие на лична хигиена по тялото, дрехите и др. на човек. *Все същата миризма на мръсотия и пот излъчваше тялото му.*
— **нечистоплътност, нечистотия, кир** *разг.*, **нечистота** *рядко*
ант. → ***чистота***, чистоплътност
3. *прен.* вж. **низост**;
4. *Обикн. мн.* вж. **цинизъм** 2. знач.

МРЪЩЯ СЕ – 1. Свивам вежди обикн. в знак на недоволство. *Не си хубава, когато се мръщиш. Защо се мръщиш, не ти ли харесва подаръкът ми? Пиеше лекарството и се мръщеше.*
— **въся се, муся се, цупя се, чумеря се** *разг.*, **гроча се** *разг. рядко*
ант. → ***усмихвам се***
// сияя
2. *разш.* вж. **сърдя се** 1. знач.;
3. *прен. поет.* вж. **притъмнявам** 1. знач.
V правя кисела (дълга) физиономия *разг.*, правя кисело лице *разг.*, кривя уста *разг.* към 1. знач.

МУДЕН – 1. Който действа, работи много бавно, отпуснато, несръчно. *Келнерът е толкова муден, че дълго трябва да чакаш, докато ти донесе поръчката. Муден чиновник. Мудна домакиня.*
— **бавен, пипкав** *разг. неодобр.*, **туткав** *разг. неодобр.*
ант. → ***пъргав***, бърз, сръчен, чевръст, похватен
*// **бърз***, експедитивен
2. Който се извършва много бавно, изисква много усилия. *Шиенето на гоблени е много мудна работа.*
— **бавен, туткав** *разг. неодобр.*, **пипкав** *разг. неодобр.*
3. вж. **бавен** 1., 2., 3. и 4. знач.
V манда пощa *разг.*, тежка гемия (артилерия) *разг.* към 1. знач.

МУДНО – вж. **бавно** 2. и 3. знач.

МУДНОСТ – 1. Качество на човек, който действа, върши нещо много бавно, отпуснато. *Заради мудността ти ще изпуснем влака. С пословичната си мудност тя едва успя да изчисти къщата.*
— **бавност, пипкавост** *разг. неодобр.*, **туткавост** *разг. неодобр.*
ант. → ***пъргавост***, пъргавина, бързина, сръчност, чевръстост, чевръстина, похватност
2. Извършване на нещо ненужно бавно. *Колегите му се възмущаваха от мудността, с която вземаше всяко решение.*
— **бавност**
ант. → ***бързина***, експедитивност
3. вж. **бавност** 1., 2. и 3. знач.

МУЗА – *прен.* вж. **вдъхновение** 1. знач.

МУЗИКА – *прен.* вж. **благозвучие** 1. знач.

МУЗИКАЛЕН – *прен.* вж. **благозвучен** 1. знач.

МУЗИКАЛНОСТ – *прен.* вж. **благозвучие** 1. знач.

МУКАВА – вж. **картон** 1. знач.

МУНИЦИИ *воен.* – вж. **боеприпаси**

МУРАБЕ *нар. остар.* – 1. вж. **война** 1. знач.;
2. вж. **битка** 1. знач.

МУРАФЕТ *простонар.* – вж. **умение**

МУРГАВ – Който е с тъмно лице и кожа. *Мургава девойка.*
— **тъмнолик, смугъл** *книж.*

ант. → ***белолик***, светлолик
МУСКА – вж. **талисман**
МУСКУЛ – *Обикн. мн.* Месеста тъкан в тялото на човека и животните, която е активна част на двигателния апарат. *Болят ме мускулите на краката от ходене.*
— **мишца** *обикн. мн. остар.*, **мишница** *обикн. мн. остар.*
МУСКУРЛИВ *диал.* – вж. **мръсен** 1. знач.
МУСЯ СЕ – 1. вж. **мръщя се** 1. знач.;
2. *разш.* вж. **сърдя се** 1. знач.
МУТВАК *диал.* – вж. **кухня**
МУТРА *разг.* – 1. *грубо* вж. **лице** 1. знач.;
2. *прен. неодобр.* вж. **бандит**
МУТРЕНСКИ *разг. неодобр.* – вж. **бандитски**
МУФТА *простонар.* – 1. вж. **безплатно**;
2 *като същ.* вж. **полза** 1. знач.
МУФТАДЖИЯ *простонар. неодобр.* – вж. **използвач**
МУХАВЕНЕ *диал.* – вж. **бавене**
МУХАВЯ СЕ *диал.* – вж. **бавя се** 1. знач.
МУХЛЬО *разг. пренебр.* – 1. Възглупав, стеснителен, негоден, неспособен човек. *Този мухльо никога няма да свърши някаква полезна работа.*
— **марда** *прен. простонар. пренебр.*, **скапаняк** *жарг. пренебр.*, **прошляк** *жарг. пренебр.*
2. вж. **мижитурка**
МУХЛЯСАЛ – 1. вж. **плесенясал**;
2. *прен. ирон.* вж. **отживял**
МУХЛЯСВАМ – вж. **плесенясвам**
МУХЪЛ – вж. **плесен**
МУЦУНА – 1. Предната издадена част от главата на животно. *Муцуната на кучето бе разкървавена.*
— **морда** *рядко*
2. *разг. неодобр.* вж. **лице** 1. знач.
МУША СЕ *несв.* – вж. **въвирам се** 1. и 4. знач.
МУШАМА – Връхна дреха от непромокаема материя. *Навън валеше и той си сложи мушамата.*
— **дъждобран, шушляк** *разг.*
МУШВАМ – 1. вж. **бодвам** 1. знач.;
2. вж. **пъхам** 1. знач.
МУШВАМ СЕ – 1. вж. **завирам се** 1. знач.;
2. вж. **въвирам се** 1. знач.
МУШКАМ – 1. Грубо, силно натискам някого или нещо с остър предмет. *Престани да ме мушкаш с лакътя си. Мушкам в ребрата.*
— **ръгам, ръчкам** *разг.*
2. вж. **бода** 1. знач.;
3. вж. **пъхам** 1. знач.
МУШКАМ СЕ – 1. вж. **завирам се** 1. знач.;
2. вж. **въвирам се** 1. и 4. знач.
МЪГЛИВ – В който или през който има мъгла, който е изпълнен с мъгла. *Мъглив есенен ден. Мъгливо време.*
— **мъгловит, мъгляв**
ант. → ***ясен***, светъл, ведър
МЪГЛИВОСТ – вж. **мъглявина** 1. знач.
МЪГЛОВИТ – вж. **мъглив**
МЪГЛЯВ – 1. вж. **мъглив**;
2. *прен.* вж. **неясен** 1. знач.
МЪГЛЯВИНА – 1. Замъгленост, недостатъчна прозрачност на въздуха. *Утринна мъглявина. Нещо се мярна в мъглявината.*
— **мъглявост, мъгливост**
2. вж. **неяснота** 1. знач.
МЪГЛЯВОСТ – 1. вж. **мъглявина** 1. знач.;
2. вж. **неяснота** 1. знач.
МЪДРЕЦ – вж. **мислител**
МЪДРО – 1. Според здравия разум. *Говори мъдро. Действа мъдро.*
— **умно, разумно, умната** *разг.*
ант. → ***безразсъдно***, неразумно, неблагоразумно, необмислено
2. Със здрав и спокоен разум. *Погледни мъдро на нещата и се примири.*
— **философски, трезво**
ант. → ***лекомислено***, безразсъдно, безотговорно
МЪДРОСТ – 1. Притежание на голям ум и богат житейски опит. *Убедих се в мъдростта на думите му.*
— **премъдрост** *старин.*, **велемъдрие** *старин.*, **велемъдрост** *старин.*
2. вж. **благоразумие** 2. знач.;
3. вж. **афоризъм**
МЪДРУВАМ *ирон.* – 1. вж. **мисля** 2. знач.;
2. вж. **философствам**
МЪДРУВАНЕ *ирон.* – вж. **размишление** 1. знач.
МЪДРЯ СЕ – 1. Стоя мирно, държа се смирено. *Мъдри се като млада булка.*
— **кумя се** *разг. неодобр.*
2. вж. **бездействам** 2. знач.
МЪДЪР – 1. Който притежава голям ум, чието мислене отразява житейски опит. *Ти си мъдър човек, кажи ми как да постъпя. Мъдър политик.*
— **умен, премъдър** *старин.*, **велемъдър** *старин.*
2. Който е израз на задълбочено мислене. *Мъдър съвет. Мъдър план. Мъдри думи. Мъдро решение.*
— **умен, разумен, философски** *разг.*
ант. → ***глупав***, тъп, плиткоумен, тъпоумен, гламав
МЪЖ – 1. Лице от мъжки пол, обикн в зряла възраст. *Един мъж я придружаваше. Едър мъж.*
— **човек** *разш.*, **мъжкар** *разг. огр.*
2. вж. **съпруг**
МЪЖАГА – 1. вж. **здравеняк**;
2. *разш.* вж. **мъжкар** 1. знач.
МЪЖДЕЕЩ – вж. **мъжделив**
МЪЖДЕЛЕЯ – вж. **блещукам**
МЪЖДЕЛИВ – Който свети слабо, изпуска слаба, неярка светлина. *Мъжделива лампа. Мъжделива свещ. Мъжделива светлина.*
— **мъждив, мъждеещ, мижав** *разг.*, **димлив** *прен. разг.*, **димен** *прен. рядко*, **мъждукав** *рядко*, **блещукав** *диал.*
ант. → ***ярък***, ослепителен
МЪЖДЕЯ – вж. **блещукам**
МЪЖДИВ – вж. **мъжделив**
МЪЖДУКАВ *рядко* – вж. **мъжделив**
МЪЖДУКАМ – вж. **блещукам**
МЪЖЕСТВЕН – Който има силно проявени качества, присъщи на мъж. *Мъжествено държание. Мъжествена постъпка.*
— **мъжки**
ант. → ***женствен***
МЪЖЕСТВО – вж. **смелост** 2. знач.
МЪЖКАР – 1. Мъж с подчертано мъжествено поведение. *Тя не харесваше мъжкарите, предпочиташе изтънчените мъже. Новият кмет е истински мъжкар.*
— **мачо** *разг.*, **мъжага** *разш.*, **пич** *жарг. нежел.*
2. вж. **самец**;
3. *разг. огр.* вж. **мъж** 1. знач.
МЪЖКАТА *разг.* – вж. **здраво** 2. знач.

МЪЖКИ – вж. **мъжествен**

МЪЖКИ – вж. **здраво** 2. знач.

МЪКА – 1. *Обикн. мн.* Големи житейски неприятности, злини, лош живот. *Народът е подложен на големи мъки. В тези тежки години на криза големи мъки ни чакат. В книгата се разказва за мъките на народа през турското робство.*

— **страдание, изпитание, тегло, теглило** *разг.*, **патило** *разг.*, **голгота** *прен. книж.*

2. Силно мъчително чувство, породено от тежки нравствени преживявания, от загубата на нещо скъпо, от голяма неприятност, тревога и под. *Изпитах мъка при вида на болното дете. Колко мъка се четеше в очите ѝ. Никой не разбра мъката ѝ. Мъка от загуба на близък човек.*

— **тъга, скръб, страдание, горест** *поет.*, **покруса** *книж.*, **терзание** *книж.*, **болка** *прен.*, **печал** *поет.*, **нерадост** *поет.*, **жалба** *нар.*, **жал** *нар.*, **жалост** *рядко*

ант. → ***радост***, веселие, веселба, драгост, отрада, отрадност

3. *Обикн. мн.* Трудно поносимо физическо неразположение. *Умря в големи мъки. Той изтърпя всички мъки.*

— **мъчение, страдание, болка**

4. вж. **мъчение** 1. знач.;

5. вж. **усилие** 1. и 2. знач.;

6. *Обикн. членувано диал.* вж. **ад** 1. знач.

МЪКНА – вж. **влача** 1., 2. и 3. знач.

МЪКНА СЕ – 1. вж. **влача се** 1. знач.;

2. *разг. неодобр. с предл. с.* вж. **ходя** 1. знач.

МЪЛВА – Непотвърдени и обикновено преувеличени сведения, които се предават устно всред хората. *Носи се мълвата, че правителството ще увеличава данъците. Кой е пуснал мълвата, че ще ставам началник? Не вярвам на мълвите.*

— **слух, партенка** *прен. разг.*

МЪЛВИ СЕ – Разпространява се мълва, слух. *Мълви се, че е пропилял милиони. Мълви се, че ще има инфлация.*

— **говори се, приказва се**

V носи се (витае) из въздуха *разг.*

МЪЛЗЯ – 1. вж. **доя** 1. знач.;

2. *диал.* вж. **бозая**

МЪЛКОМ – вж. **мълчаливо** 1. знач.

МЪЛНИЕНОСЕН – вж. **мигновен**

МЪЛНИЕНОСНО – вж. **мигновено** 1. знач.

МЪЛНИЯ – вж. **светкавица**

МЪЛЧА – 1. Не говоря, не произнасям ни дума, не издавам звук. *През цялото време мълчеше и не отговаряше на въпросите ми. Докога ще мълчиш? Стои пред съдията и мълчи.*

— **немея** *рядко*, **трая** *разг.*

ант. → ***говоря***, приказвам, бъбря, бърборя, дърдоря, дрънкам, бръщолевя, плямпам, меля, хортувам

2. Не казвам, не съобщавам нещо (обикн. за да не издам тайна), пазя мълчание. *Помолих го да мълчи и да не казва на никого за нашето споразумение. Ще ти доверя нещо, но да мълчиш!*

— **трая** *разг.*

ант. → ***казвам***, говоря, приказвам, река, думам

3. *прен.* вж. **кротувам си**;

4. *прен.* вж. **търпя** 2. знач.

V дума (зъб, уста) не обелвам *разг.*, дума не продумвам *разг.*, уста не отварям *разг.*, не ми излиза дума из (от) устата *разг.*, гък не казвам *разг.* към 1. знач.

V слагам (турям) си ключ (катинар, катанец, кофар) на устата *разг.*, затварям (зашивам) си устата *разг.*, държа (стискам, свивам, прибирам, събирам) си устата *разг.*, държа (сдържам, свивам, прибирам, събирам, връзвам) си езика *разг.*, държа си думите под езика *разг.* към 2. знач.

МЪЛЧАЛИВ – 1. Който не обича да говори. *Баща ми по природа е мълчалив. Мъжът ми е мълчалив човек.*

— **неприказлив, неразговорлив, неразговорчив, несловоохотлив** *книж.*

ант. → ***приказлив***, разговорлив, разговорчив, словоохотлив, бъбрив, речовит, хлевоуст

2. Който се извършва с мълчание *Мълчаливо одобрение. Мълчалива молба. Мълчалив укор. Мълчалива благодарност.*

— **безмълвен** *книж.*, **безгласен, негласен, ням** *прен.*

ант. → ***гласен***

3. Който не говори, не казва нищо. *Всички останаха за известно време мълчаливи. Мълчалив наблюдател. Мълчалив слушател.*

— **безмълвен** *книж.*, **безгласен, ням** *прен.*

// Който, обикн. поради някаква причина, в определен момент не говори. *Децата са уморени и затова са толкова мълчаливи. Днес си много мълчалив.*

— **неприказлив, тих**

ант. → ***приказлив***

4. Който няма способност да говори или който не става с думи, реч. *Кучето е моят мълчалив другар. Мълчалив двубой.*

— **безсловесен** *книж.*, **ням**

ант. → ***словесен***

5. *прен.* вж. **тих** 2. и 3. знач.

V скъп на приказки *разг.*, мери думите (приказките) си на грам *разг.*, цеди думите (приказките) си *разг.*, думите му с ченгел да вадиш *разг.* към 1. знач.

МЪЛЧАЛИВО – 1. Без да се говори, без да се произнася дума. *Жените работеха мълчаливо. Слушаше я мълчаливо. Мълчаливо даде знак да му доведат коня. Мълчаливо ми подаде парите.*

— **безмълвно** *книж.*, **мълком, безгласно, мълчешката, мълчешком**

2. *прен.* вж. **тихо** 1. знач.

МЪЛЧАНИЕ – 1. Отсъствие на говор. *Прекарах часове в мълчание. След дългия разговор последва мълчание.*

— **безмълвие** *книж.*

ант. → ***говор***, реч

2. *прен. поет.* вж. **тишина** 1. знач.

МЪЛЧЕШКАТА – вж. **мълчаливо** 1. знач.

МЪЛЧЕШКОМ – вж. **мълчаливо** 1. знач.

МЪМЛЯ *диал.* – вж. **мърморя** 1. знач.

МЪМРЕНЕ – 1. Отправяне на остри обвинения към някого, обикн. на висок глас. *Беше ѝ омръзнало да слуша непрекъснатите мъмрения на свекърва си. Ако закъснея, вкъщи пак ще има мъмрене.*

— **хокане, хоканица, калай** *прен. разг.*

ант. → ***хвалене***

2. Най-лекото по степен служебно наказание. *Сега ще има наказания, мъмрене. След мъмренето той се поправи.*

— **порицание**

ант. → ***похвала***

МЪМРЯ *несв.* – 1. вж. **карам се**;

2. вж. **критикувам**

МЪНИК *разг.* – 1. Куче от дребна порода.

— **мъниче** *разг.*, **пале** *разг.*
2. *прен.* вж. **джудже** 2. знач.
МЪНИЧЕ *разг.* – 1. вж. **мъник** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **джудже** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **дребосък** 1. знач.
МЪНКАМ – вж. **мърморя** 1. знач.
МЪРДАМ – 1. вж. **движа** 1. знач.;
2. вж. **движа се** 3. знач.
МЪРДАМ СЕ – вж. **движа се** 3. знач.
МЪРДАНЕ – вж. **движение** 4. знач.
МЪРЗЕЛ – 1. вж. **леност** 1. знач.;
2. вж. **лентяйство** 1. и 2. знач.
МЪРЗЕЛАН *разг.* – вж. **ленивец**
МЪРЗЕЛАНКО *разг.* – вж. **ленивец**
МЪРЗЕЛАНКОВЕЦ *разг.* – вж. **ленивец**
МЪРЗЕЛИВ – вж. **ленив** 1., 2. и 3. знач.
МЪРЗЕЛИВЕЦ – вж. **ленивец**
МЪРЗЕЛИВКО – вж. **ленивец**
МЪРЗЕЛИВОСТ – вж. **леност** 1. знач.
МЪРЗЕЛУВАМ – вж. **безделнича** 1. знач.
МЪРЗЕЛУВАНЕ – вж. **лентяйство** 1. и 2. знач.
МЪРКАМ – *прен. рядко* вж. **мърморя** 1. и 2. знач.
МЪРЛЬО *разг. пренебр.* – вж. **мърляч**
МЪРЛЯВ *разг.* – вж. **мръсен** 1. знач.
МЪРЛЯМ *разг.* – вж. **цапам**[1]
МЪРЛЯЧ *разг. неодобр.* – Човек, който работи небрежно, некачествено, нечисто, който проявява несръчност при извършването на някаква работа. *Не му давай на този мърляч да ти ремонтира къщата, никаква работа няма да свърши.*
— **нескопосник** *разг. неодобр.*, **мърльо** *разг. пренебр.*
ант. → ***скопосник***
МЪРМОРАН *разг.* – вж. **мърморко**
МЪРМОРКО – Човек, който има навик да изразява постоянно недоволство чрез непрекъснато мърморене. *В службата имаме един мърморко, който е вечно недоволен.*
— **мърморан** *разг.*, **мрънкало** *разг.*
МЪРМОРЯ – 1. Говоря тихо, неясно, неразбрано като на себе си. *Старецът непрекъснато си мърмори нещо под носа. Какво мърмориш, не те разбирам?*
— **мънкам, мрънкам, бърборя, бъбря, бъбля, мъркам** *прен. рядко*, **ломотя** *разг.*, **мотолевя** *разг.*, **мъмля** *диал.*
2. Говоря против някого или нещо, изразявайки недоволството си. *Престани да мърмориш срещу снаха си. Все е недоволен от нещо, непрекъснато мърмори.*
— **мрънкам** *разг.*, **мъркам** *прен. рядко*, **ръмжа** *прен. разг.*, **дудна** *диал.*
3. Непрекъснато по досаден начин повтарям пред някого нещо. *Той отдавна мърмори да му намеря помощник. С месеци ще ти мърмори, че не си му дал пари.*
— **опявам** *разг.*, **мрънкам** *разг.*
V бая (опявам) на главата *разг.*, вършея тръни на главата *разг.*, трия (търкам, чукам, кълцам, меля) сол на главата *разг.*, трия (кълцам, чукам) лук на главата *разг.* към 3. знач.
МЪРСОТЯ *разг. неодобр.* – вж. **цапам**[1]
МЪРСУВАМ – 1. *разг.* вж. **развратнича**;
2. *простонар.* вж. **безобразнича** 1. знач.
МЪРСЯ – вж. **цапам**[1]
МЪРТВЕЦ – вж. **покойник**
МЪРТВЕШКИ – 1. *прен.* вж. **гробен**;
2. *прен.* вж. **задгробен** 2. знач.
МЪРТВИЛО – 1. Пълно отсъствие на движение, на живот. *В мъртвилото на задушния летен ден дори и птичките се бяха умълчали. Навън е мъртвило.*
— **пустота, глухота** *прен. поет.*, **глухотия** *рядко*, **мъртвина** *рядко*
ант. → ***оживление***, оживеност
2. вж. **безлюдност** 2. знач.
МЪРТВИНА *рядко* – вж. **мъртвило** 1. знач.
МЪРТЪВ – 1. Който е престанал да живее, в който животът е спрял. *Той лежеше мъртъв на земята. Мъртъв воин. Мъртво тяло. Мъртво животно.*
— **умрял, безжизнен, бездушен, бездиханен** *книж. поет.*
ант. → ***жив***
// В който не протичат жизнени процеси, който не действа. *Мъртъв зъб. Мъртво око.*
— **нежив, безжизнен**
ант. → ***жив***, жизнен
2. Който не съдържа живот, жизненост. *Мъртва природа. Мъртъв предмет.*
— **неодушевен, нежив, бездушен** *прен. рядко*
ант. → ***жив***, одушевен, одухотворен, оживотворен
МЪРЦИНА *простонар.* – вж. **напразно**
МЪРША – вж. **леш**
МЪРШАВ – Който няма никакви тлъстини, който няма достатъчно мускулна маса. *Мършав старец. Мършав кон. Мършаво лице. Мършаво тяло. Мършави ръце.*
— **слаб, кльощав, сух, изпит** *прен.*, **аскетичен, дръглив** *разг.*, **неохранен** *обикн. за животно*, **постал** *нар.*, **хърбав** *жарг.*, **гърчав** *диал.*
ант. → ***дебел***, пълен, тлъст, охранен, угоен, шишкав, дундест
V кожа и кости *разг.*, <само> кожа и кокал<и> *разг.* броят (четат) му се ребрата (кокалите) *разг.*, едно джезве (торба) кокали *разг.*, като вейка (клечка, кука, чироз, щиглец, комар) слаб *разг.*, стомахът му е залепен (залепнал) на гръбнака *разг.*, коремът му е залепнал на гърба *разг.*, изтънели (светнали, просветнали) му са ушите *разг.*, вестник да четеш през ушите му *разг.*, вятър свири между краката му *разг.*
МЪРШАВЕЯ – вж. **слабея**
МЪРШАВИНА – вж. **мършавост**
МЪРШАВОСТ – Липса на достатъчно мускулна маса, на тлъстини. *Отдалече личеше мършавостта на тялото му. По мършавост биеш всички рекорди.*
— **мършавина, кльощавост, изпитост, слабост** *рядко*, **сухота** *рядко*, **дръглявост** *разг.*, **неохраненост** *рядко*
ант. → ***дебелина***, пълнота, шишкавост, шишкавина, тлъстина, затлъстялост, охраненост, угоеност
МЪСТ[1] – вж. **отмъщение**
МЪСТ[2] – вж. **шира**
МЪСТЯ *несв.* – вж. **отмъщавам**
МЪТЕЖ *рядко* – 1. вж. **мътилка** 2. знач.;
2. вж. **утайка**
МЪТЕН – 1. За вода или друга течност – който има мътилка, който не е бистър, прозрачен. *Мътна вода. Мътен оцет. Мътен поток. Мътно вино.*
— **нечист, непрозрачен, замътен, размътен, помътен, неизбистрен**

ант. → ***бистър***, чист, прозрачен, кристален
2. През който трудно се вижда (от замърсяване, овлажняване и др.). *Стъклата на прозореца са мътни от влага.*
— **замъглен, непрозрачен**
ант. → ***чист***, прозрачен
3. За очи, поглед – който е изгубил естествения си блясък и бистрота. *Гледаше ме с мътен поглед. Взрях се мътните му пиянски очи.*
— **замъглен, замътен, помътен, размътен, неизбистрен**
ант. → ***ясен***, бистър, светъл, чист, избистрен
4. *прен.* вж. **замъглен** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **неясен** 1. знач.

МЪТЕНИЦА – вж. **айрян**

МЪТИЛКА – 1. Мътна течност. *От чешмата тече мътилка. Как можеш да пиеш тази мътилка?*
— **мътнеж** *разг.*, **мътоляк** *диал.*, **мъток** *диал.*
2. Неразтворими вещества в течност, които я правят нечиста и непрозрачна. *Откъде е дошла тази мътилка във водата?*
— **мътнина, мътеж** *рядко*
3. вж. **утайка**

МЪТИЛО – вж. **полог**

МЪТНЕЖ *разг.* – вж. **мътилка** 1. знач.

МЪТНИНА – 1. вж. **мътилка** 2. знач.;
2. вж. **утайка**

МЪТОК *диал.* – 1. вж. **мътилка** 1. знач.;
2. вж. **утайка**

МЪТОЛЯК *диал.* – вж. **мътилка** 1. знач.

МЪТЯ[1] *несв.* – вж. **размътвам** 1. знач.

МЪТЯ[2] – За птица – седя върху яйца, за да станат, да излязат от тях пилета, птичета. *Кокошката мъти три седмици.*
— **люпя**[1] *нар.*

МЪХАВ – вж. **мъхест**

МЪХАТ *рядко* – вж. **мъхест**

МЪХЕСТ – За тъкан, изделие от тъкан – който има меки, подобни на мъх власинки по повърхността си. *Мъхесто одеяло. Мъхест вълнен плат. Мъхеста блуза.*
— **мъхнат, мъхав, мъхат** *рядко*, **власест, власист** *рядко*, **власат** *нар.*

МЪХНАТ – вж. **мъхест**

МЪЧА *несв.* – вж. **измъчвам** 1., 2. и 3. знач.

МЪЧА СЕ *несв.* – 1. Полагам големи усилия, трудя се много, за да извърша, направя нещо. *Мъчи се да изкара някоя пара за децата си. Цял ден се мъчих да решавам задачи. Баща му се мъчи да прехранва семейството, а синът му по цял ден се излежава.*
— **трепя се** *разг.*, **бъхтя се** *разг.*, **блъскам се** *разг.*, **моря се** *прен. разг.*, **потя се** *прен.*, **съсипвам се** *в несв.*
2. вж. **страдам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **старая се**
V разпъвам се на четири *разг.*, тегля (опъвам) каиша *разг.*, опъвам хомота *разг.*, потя се <и> под езика *разг.*, не изправям кръст (гръб) *разг.*, блъскам (бъхтя) си ангелите (главата) *разг.*, въртя се като дявол на шиш *разг.* към 1. знач.

МЪЧЕН – вж. **труден** 1. знач.

МЪЧЕНИЕ – 1. *Обикн. мн.* Голямо физическо или нравствено страдание, което някой причинява на някого. *Арестантът бил подложен на мъчения. Той не издържал на мъченията.*
— **мъка** *обикн. мн.*, **изтезание, тормоз** *само ед.*, **инквизиция** *ед. разш.*
2. вж. **мъка** 3. знач.

МЪЧЕНИК – Човек, който води пълен с мъки и лишения живот или който е понесъл мъчения за някоя идея. *Какви ли не нещастия му се случиха на този човек, той е истински мъченик. Народ мъченик*
— **страдалец** *книж.*, **многострадалец** *книж. рядко*

МЪЧИТЕЛ – Лице, което физически изтезава, мъчи някого. *Той не познаваше своя мъчител. Мъчителите престанаха да го бият.*
— **инквизитор** *книж.*, **изтезател** *книж. рядко*
// Лице, което потиска, угнетява, което причинява страдания на другите. *Народни мъчители. Трябва да се отървем от своите мъчители.*
— **угнетител** *книж.*, **изедник** *разг.*, **кръвопиец** *разш.*, **притеснител** *книж. рядко*

МЪЧИТЕЛЕН – 1. Който причинява физическа или душевна мъка, болка. *Мъчителна нощ. Мъчително очакване. Мъчителна гледка. Мъчително преживяване. Мъчително пътуване.*
— **тежък** *прен.*, **тягостен** *книж.*, **угнетителен** *книж.*, **убийствен** *прен.*, **кошмарен** *прен.*
ант. → ***лек***, неусетен
2. Който изразява болка, страдание. *Мъчителна раздяла. Мъчителна въздишка. Мъчителна гримаса. Мъчителна кашлица.*
— **болезнен, страдалчески**
ант. → ***лек***, безболезнен
3. Който трудно се понася, издържа. *Мъчително чувство. Мъчително мълчание. Мъчителни мисли.*
— **тягостен** *книж.*, **тежък** *прен.*, **угнетителен** *книж.*, **гнетящ** *книж.*, **гнетителен** *книж. рядко*
4. вж. **труден** 2. знач.

МЪЧИТЕЛНО – вж. **трудно** 2. знач.

МЪЧНО – вж. **трудно** 1. знач.

МЪЧНО МИ Е – Изпитвам мъка, скръб, жал, болка. *Мъчно ми е за болното дете. Мъчно ми е за къщата, която продадох. От какво ти стана толкова мъчно?*
— **тъжно ми е, жално ми е, болно ми е, тежко ми е, жал ми е** *разг.*, **криво ми е** *разг.*, **боли ме** *прен.*
ант. → ***весело ми е***, радостно ми е, драго ми е
V боли ме сърцето (душата) *разг.*, къса (топи) ми се сърцето *разг.*, кръв капе от (на) сърцето ми *разг.*, сърцето ми се облива с кръв *разг.*

МЪЧНОПОДВИЖЕН – вж. **бавен** 1. знач.

МЪЧНОТИЯ *разг.* – вж. **трудност** 1. знач.

МЮЗЕВИРИН *диал.* – вж. **сплетник**

МЮСЮЛМАНИН – вж. **мохамеданин**

МЮСЮЛМАНСТВО – Една от най-разпространените религии предимно в Близкия изток, Средна Азия и Северна Африка, основана от Мохамед през VII в., която признава за бог Аллах.
— **ислям, ислямство, мохамеданство**

МЮЩЕРИЯ *простонар* – вж. **клиент** 1. знач.

МЯЗАМ *простонар.* – 1. вж. **приличам** 1. знач.;
2. вж. **подобавам**

МЯЗА МИ *простонар.* – вж. **прилича ми**

МЯЗАМ СИ *простонар.* – вж. **приличам си**

МЯРА – 1. вж. **мярка** 1. и 2. знач.;
2. вж. **степен** 1. знач.

МЯРВАМ *разг.* – вж. **забелязвам** 1. знач.

МЯРВАМ СЕ – вж. **появявам се** 3. знач.

МЯРКА – 1. Големина на някого или нещо. *Ако не знаеш точно мярката му, не му купувай риза. Не ми е по мярка.*

— **размер, мяра**

2. Разумно и целесъобразно количество или степен, предел в проявата или съществуването на нещо. *Той няма чувство за мярка. Пий с мярка. Яж с мярка.*

— **мяра**

3. вж. **критерий**;

4. вж. **норма** 1. знач.

МЯРКАМ СЕ – вж. **появявам се** 3. знач.

МЯСТО – 1. Географско пространство със свой облик и особености. *Това планинско място е прекрасно за почивка. Мястото ми е познато. Гористо място.*

— **местност, район, кът** *поет.*

// Земя, земна повърхност, обикн. от гледна точка на характера, външния ѝ вид. *Трудно проходимо място. Песъчливо място. Мястото е добро за ски.*

— **терен**

2. Пространство, което се заема, може да се заеме от нещо или да се използва за нещо. *Място за обувки. Място за книги. Място за отдих. Място за пушене. Място за четене.*

— **кът** *поет.*

3. Пространство, където нещо става. *Място, където пътищата се пресичат. Сборно място. Място за събиране на вторични суровини.*

— **точка** *прен.*, **пункт** *книж.*

4. Определено разположение на някого или нещо в пространството или положение, което някой, нещо заема по отношение на другите. *Заех по-удобно място на първите редове. На трето място съм в класирането.*

— **позиция** *книж.*

5. *разг.* вж. **длъжност** 1. знач.

МЯТАМ – 1. вж. **хвърлям** 1. знач.;

2. вж. **замятам** 1. и 2. знач.

МЯТАМ СЕ – 1. Движа се неспокойно в съня си или от болка. *Тя се мяташе в леглото и бълнуваше.*

— **въртя се**

2. Бързо и рязко се движа в една или друга посока. *Кучето се мяташе на всички страни.*

— **хвърлям се**

3. С бързи движения се спускам към някого или нещо. *Тя се метна на врата на баща си.*

— **хвърлям се**

4. *прен.* вж. **люшкам се** 1. знач.

МЯХ – Торба от одрана животинска кожа, използвана за правене на сирене или за държане на вода, вино и др. течности. *Мях с вино. Мях със сирене.*

— **тулум** *разг.*

Н

НА – вж. **върху**

НАБАВЯМ – вж. **доставям** 1. знач.

НАБАВЯМ СИ – вж. **запасявам се**

НАБАГРЯМ *рядко* – вж. **оцветявам** 1. знач.

НАБАРВАМ *разг.* – вж. **напипвам** 1. и 2. знач.

НАБЕГ *книж.* – 1. Внезапно краткотрайно нахлуване някъде за опустошаване на някаква територия, за грабежи и под. *Бандата не беше се отказала от набезите си по селата.*

— **налет** *разш.*

2. вж. **атака** 1. знач.

НАБЕЖДАВАМ – вж. **обвинявам**

НАБЕЛЯЗВАМ – 1. Очертавам, излагам, определям в общи линии писмено или устно нещо. *Набелязвам план за действие. Набелязвам въпросите, които ще поставя. Набелязвам мерките, които трябва да се предприемат.*

— **нахвърлям** *прен.*, **начертавам** *прен.*, **щрихирам** *книж.*, **скицирам** *прен.*, **маркирам**

2. вж. **отбелязвам** 1. знач.;

3. *рядко* вж. **означавам** 1. знач.;

4. *прен.* вж. **определям** 3. знач.

НАБЕСНЯВАМ СЕ – *разг.* вж. **налудувам се**

НАБИВАМ[1] – Хвърлям един бой на някого, наказвам с бой. *Баща му се закани, че ще го набие, ако не си поправи успеха. Бандитите го набиха. Набих кучето.*

— **напердашвам** *разг.*, **натупвам** *разг.*, **нашибвам** *разг.*, **напляскам** *разш.*, **набъхтвам** *разг.*, **напухвам** *разг.*, **надънвам** *разг.*, **нашляпвам** *разг. разш.*, **нашарвам** *разг.*, **опердашвам** *разг.*, **изпердашвам** *разг.*, **отупвам** *прен. разг.*, **ступвам** *разг.*, **спухвам** *нар.*, **опухвам** *разг. грубо*, **нажулвам** *разг.*, **намлатвам** *нар.*, **омлатвам** *нар.*, **натепвам** *диал.*, **натимарявам** *диал.*, **омахвам** *диал.*

V стоплям (сгрявам) гърба *разг.*, начесвам гърба с букова (дрянова) пръчка *разг.*, отупвам (изпухвам, опухвам) праха от гърба *разг.*, отупвам перушината *разг.*, изтупвам праха от дрехите *разг.*, изтупвам кожуха *разг.*, налагам (намествам) кокалите *разг.*, намествам костите (ребрата) *разг.*, строшавам (троша, счупвам, смилам, смазвам) кокалите *разг.*, сменям физиономията (фасадата) *разг.*, смъквам (свличам, одирам, съдирам) кожата от гърба *разг.*, направям на кайма (кюфте, пихтия, пита, пестил, пастърма, дроб сарма, мозък, тъпан) *разг.*, смилам (накълцвам) на кайма *разг.*, счупвам (строшавам, разбивам, смачквам, смазвам, размазвам) главата *разг.*, счупвам (строшавам) врата *разг.*, не оставям здраво място *разг.*, разбивам (смазвам, размазвам) мутрата *разг. грубо*, налагам (натъпквам) самара *диал.*

НАБИВАМ[2] – 1. вж. **забивам** 1. знач.;

2. вж. **натъртвам** 1. знач.

НАБИВАМ СЕ – вж. **забивам се** 1. знач.

НАБИРАМ[1] – 1. Бера, откъсвам определено количество от нещо (плодове, цветя и под.). *Тя набра от градината босилек. Набери ябълки.*

— **накъсвам**

2. вж. **събирам** 2. знач.;

3. вж. **насъбирам**

НАБИРАМ[2] – вж. **загноявам**

НАБИРАМ[3] – вж. **нагъвам** 2. знач.

НАБИРАМ СЕ – вж. **нагъвам се** 1. знач.

НАБИТ – 1. вж. **масивен** 1. знач.;

2. вж. **сбит** 1. знач.;

3. вж. **натъртен**

НАБЛИЖАВАМ – 1. Стигам, идвам на близко, неголямо разстояние до някого или нещо. *Влакът наближава първия тунел. Той ме наближи и ме заговори.*

— **приближавам, приближавам се, доближавам, доближавам се**

ант. → ***отдалечавам се***

2. За време, събитие, явление – ставам близък по време, предстоя да настъпя след немного време. *Празникът наближи. Срокът за плащане наближава.*

— **приближавам, приближавам се**

ант. → ***отдалечавам се***

НАБЛИЗКО – вж. **близо** 1. знач.

НАБЛИЗО – вж. **близо** 1. знач.

НАБЛЪСКАН *разг.* – вж. **препълнен**

НАБЛЪСКВАМ – 1. *разг.* вж. **натиквам** 1. знач.;

2. *разг.* вж. **натъпквам** 1. и 2. знач.

НАБЛЪСКВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **преяждам**

НАБЛЮДАВАМ – 1. вж. **гледам** 1. знач.;

2. вж. **следя** 1. знач.;

3. *рядко* вж. **внимавам** 2. знач.;

4. вж. **контролирам** 1. знач.;

5. вж. **изучавам** 2. знач.

НАБЮДАВАНЕ – вж. **наблюдение** 1. знач.

НАБЛЮДАТЕЛ – вж. **зрител**

НАБЛЮДАТЕЛЕН – 1. вж. **бдителен** 1. знач.;

2. **проницателен** 2. знач.

НАБЛЮДАТЕЛНОСТ – 1. вж. **бдителност** 1. знач.;

2. вж. **проницателност** 2. знач.

НАБЛЮДЕНИЕ – 1. Възприемане, обикн. продължително, с очи на нещо. *Наблюдение на природата.*

— **наблюдаване, съзерцание** *книж.*, **лицезрение** *старин.*

2. Изучаване, изследване на нещо чрез гледане. *Лекарско наблюдение. Наблюдение на звездите*

— **обсервация** *книж.*

3. вж. **контрол**;

4. *Обикн. мн.* вж. **впечатление** 1. знач.

НАБЛЯГАМ – 1. вж. **натискам** 1. знач.;

2. вж. **подчертавам** 1. знач.

НАБОЖДАМ – 1. Бода нещо обикн. на много места, като го правя на дупки. *Омесих погачата и с вилицата я наподох на няколко места.*

— **надупчвам**

2. Натискам острие в тялото на някого или нещо. *Бикът набол овцете.*

— **намушквам, наръгвам** *разг.*

3. вж. **набучвам** 1. и 2. знач.;

4. вж. **убождам**;

5. вж. **покълвам** 1. знач.

НАБОЖДАМ СЕ – Наранявам се от нещо остро, което боде. *Наподох се на трън. Наподох се на един гвоздей.*

— **убождам се, набучвам се**

НАБОЖЕН – вж. **религиозен** 1. знач.

НАБОЖНИК *рядко* – вж. **вярващ** 1. знач.
НАБОЖНОСТ – вж. **религиозност**
НАБОЛЯВА МЕ – За част от тялото – боли ме слабо, от време на време. *Зъбът се клати и ме наболява от няколко дни.*
— **понаболява ме, поболява ме, поболва ме, приболява ме**
НАБОЛЯЛ – вж. **актуален** 1. знач.
НАБОР[1] – *разг. разш.* вж. **връстник**
НАБОР[2] – вж. **гънка** 2. знач.
НАБОР[3] – вж. **комплект**
НАБОРЛИЯ *разг.* – вж. **връстник**
НАБРАЗДЕН – *прен.* вж. **набръчкан** 2. знач.
НАБРАЗДЯВАМ – вж. **изоравам** 1. знач.
НАБРАЗДЯВАМ СЕ – *прен.* вж. **набръчквам се** 1. знач.
НАБРАН – вж. **надиплен** 1. знач.
НАБРОСКА *книж.* – вж. **скица** 2. знач.
НАБРОЯВАМ – 1. Заплащам в брой. *Той ми наброи хиляда лева.*
— **броя** *несв.*, **отброявам, преброявам** *разг.*
2. *Обикн. несв.* Обхващам, включвам в себе си някакъв брой, достигам до определен брой, количество от отделни неща. *Селото наброява двеста къщи. Градът вече наброява два милиона жители.*
— **броя, възлизам** *(на)*
3. вж. **изброявам** 1. знач.
НАБРЪТВЯМ *разг. пренебр.* – вж. **наговарям**
НАБРЪТВЯМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **наприказвам се**
НАБРЪЧКАН – 1. За повърхност на нещо – който е леко нагънат, който е на бразди, на малки вълни. *Набръчкан плод. Набръчкана водна повърхност.*
— **набърчен, нагърчен, сгърчен, бръчкав** *разг.*
ант. → *гладък*
2. За лице, чело, кожа – който е с бръчки. *Набръчкана шия. Набръчкано лице. Набръчкано чело.*
— **сбръчкан, набърчен, сбърчен, бръчкав** *разг.*, **набразден** *прен.*, **бърчав** *рядко*
ант. → *гладък*, опънат, изпънат, изопнат
НАБРЪЧКВАМ – 1. Покривам с бръчки, правя да се покрие с бръчки. *Набръчквам чело. Злоба набръчка лицето ѝ.*
— **сбръчквам, сбърчвам, набърчвам, бърча** *несв.*, **бръчкам** *несв.*, **нагърчвам, сгърчвам**
2. *прен.* вж. **нагъвам** 3. знач.
НАБРЪЧКВАМ СЕ – 1. Ставам временно на бръчки, гънки. *Той се притесни и челото му се набръчка. От вятъра водата на езерото се набръчка.*
— **набърчвам се, нагърчвам се, сгърчвам се, набраздявам се** *прен.*
ант. → ***изглаждам се***, заглаждам се
2. Покривам се с бръчки трайно (обикн. от старост). *През последните години много ми се набръчка кожата на лицето.*
— **сбръчквам се, сбърчвам се**
ант. → ***изпъвам се***, опъвам се, изопвам се
НАБРЪЩОЛЕВЯМ *разг. грубо* – вж. **наговарям**
НАБРЪЩОЛЕВЯМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **наприказвам се**
НАБУМКВАМ *разг.* – вж. **натъпквам** 2. знач.
НАБУМКВАМ СЕ *разг. ирон.* – вж. **преяждам**
НАБУТВАМ *разг.* – 1. вж. **натиквам** 1. и 2. знач.;
2. *прен. неодобр.* вж. **вкарвам** 2. знач.;
3. вж. **наслагвам** 1. знач.;
4. вж. **натъпквам** 1. знач.;
5. *остар.* вж. **напипвам** 1. знач.
НАБУТВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **напъхвам се** 1. знач.;
2. *неодобр.* вж. **навирам се** 1. знач.
НАБУХВАМ *разг.* – вж. **натъпквам** 2. знач.
НАБУЧВАМ – 1. Забивам нещо остро или твърдо в нещо по-меко. *Набучвам иглите в игленика. Набучвам скилидки чесън в агнешко.*
— **буча** *несв.*, **забучвам, забождам, набождам**
2. Намушквам нещо на остър предмет. *Набучвам на клечка локум. Набучвам на вилицата късче месо.*
— **набождам, забучвам, натъквам**
3. вж. **забивам** 1. знач.
НАБУЧВАМ СЕ – вж. **набождам се**
НАБЪБВАМ – 1. Увеличавам обема си обикн. вследствие на поемане на влага. *Паркетът е набъбнал от влагата. Ръцете ми набъбнаха от пране.*
— **издувам се, подувам се** *разш.*, **надувам се** *разш.*
ант. → ***спадам***
2. Напълвам се с мляко, сок и под. до силно издуване. *Вимето на кравата набъбна от мляко. Набъбнало от сок грозде.*
— **напращявам**
НАБЪБРЯМ *разг.* – вж. **наговарям**
НАБЪБРЯМ СЕ *разг.* – вж. **наприказвам се**
НАБЪКАН *разг.* – вж. **препълнен**
НАБЪКВАМ *разг.* – вж. **натъпквам** 2. знач.
НАБЪРБОРВАМ *разг. пренебр.* – вж. **наговарям**
НАБЪРБОРВАМ СЕ *разг.* – вж. **наприказвам се**
НАБЪРЖЕ *разг.* – вж. **набързо** 1. и 2. знач.
НАБЪРЗО – 1. За кратко време, по-бързо, отколкото е обичайно нормално. *Набързо се облякох и излязох. Набързо написах писмото.*
— **набърже** *разг.*, **завчас** *разг.*
2. За кратко време, без задълбочаване, не много добре. *Не съм от хората, които работят набързо и не си свършват работата добре. Измих прозорците набързо.*
— **набърже** *разг.*
V на бърза ръка *разг.*, надве-натри *разг.* към 1. знач.
V как да е *разг.*, надве-натри *разг.*, джаста-праста *разг.*, отгоре-отгоре *разг.*, през куп за грош *разг.*, през пръсти *разг.*, пет за четири *разг.*, едно към гьотере *разг.*, едно към кесим *разг.* към 2. знач.
НАБЪРКВАМ – *прен.* вж. **замесвам**
НАБЪРКВАМ СЕ – 1. вж. **замесвам се**;
2. вж. **меся се**
НАБЪРЧВАМ – вж. **набръчквам** 1. знач.
НАБЪРЧВАМ СЕ – вж. **набръчквам се** 1. знач.
НАБЪРЧЕН – вж. **набръчкан** 1. и 2. знач.
НАБЪХТВАМ *разг.* – вж. **набивам**[1]
НАВАЖДАМ *диал.* – вж. **напоявам** 2. знач.
НАВАКСВАМ – 1. Успявам да постигна, допълня със закъснение нещо пропуснато, изгубено. *Имам да наваксвам пропуснатото.*
— **догонвам** *прен.*
2. вж. **компенсирам** 2. знач.
НАВАЛИЦА – 1. Много голям брой хора, които изпълват плътно определено място и се движат безразборно. *Отдавна не бях виждал такава навалица от хора в магазина.*
— **тарапана** *разг.*, **тъпканица** *разг.*, **тъпкало** *разг.*, **калабалък** *простонар.*

2. вж. **тълпа** 1. знач.

НАВЕДЕН – 1. За човек – който е извил, наклонил тялото си надолу или настрани, необичайно за естественото му положение. *Той винаги ходи наведен. Отдалеч прави впечатление наведената му фигура.*

— **приведен, превит, прегърбен**

ант. → ***изправен***, изпънат, прав

2. вж. **наклонен**[1]. 2. знач.

НАВЕДНЪЖ – 1. На един път, изцяло, а не на части. *Изпих хапчетата наведнъж.*

— **отведнъж, изведнъж**

2. вж. **едновременно** 1. знач.

V на един дъх (солук) *разг.* към 1. знач.

НАВЕЖДАМ – Изменям положението на нещо изправено, като го придвижвам надолу, без да го отделям от основата му. *Навеждам клона. Навеждам глава. Дърветата навеждаха върховете си.*

— **привеждам, свеждам, наклонявам, скланям, прекланям** *(за глава, чело)*

ант. → ***изправям***, възправям, вдигам, повдигам

НАВЕЖДАМ СЕ – Променям положението си от изправено в наведено, превивам се надолу. *Навеждам се над люлката. От вятъра дървото се наведе на една страна.*

— **привеждам се, свеждам се, наклонявам се, скланям се**

ант. → ***изправям се***

НАВЕЙ – 1. *поет.* вж. **полъх**;

2. *прен. мн.* вж. **веене** 1. знач.

НАВЕКИ *поет.* – вж. **завинаги** 1. знач.

НАВЕС – Лека постройка, обикн. на подпори, покрита отгоре, която се използва за подслоняване или за прибиране на нещо на сухо. *Навесът предпазва овцете от дъжд. Прибери колата под навеса.*

— **заслон, сушина, сайвант** *нар.*, **стряха, сенник, сая** *диал.*

НАВЕСВАМ – вж. **накачвам**

НАВЕСТЯВАМ – вж. **посещавам**

НАВЕЧЕРИЕ – Вечерта преди даден, определен ден или времето непосредствено преди някакво събитие. *В навечерието на празника. В навечерието на велики събития.*

— **предвечерие**

НАВИВАМ – 1. Чрез въртене събирам на едно. *Навивам прежда.*

— **намотавам, мотая** *несв.*, **суча**[1] *несв.*, **насуквам**

ант. → ***отвивам***, отмотавам, размотавам, отсуквам, разсуквам

// Въртя, увивам нещо около друго нещо. *Навивам чалма на главата си.*

— **омотавам, намотавам, замотавам, увивам, завивам**[2]**, усуквам**

ант. → ***отвивам***, развивам, отмотавам, размотавам

2. вж. **запретвам**;

3. вж. **завивам**[1]. 2. знач.;

4. *прен. разг.* вж. **увещавам**

НАВИВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **съгласявам се** 1. знач.

НАВИВКА – 1. Отделна пълна обиколка от прежда, жица, въже и под. около макара, ролка и под.

— **намотка**

2. *разг. обикн. мн.* вж. **навой**;

3. *прен. разг. обикн. мн.* вж. **увещание**

НАВИК – Склонност да се вършат някакви действия без замисляне, поради честото им повтаряне или действия, които се вършат неволно, автоматично, поради многократно съзнателно повторение. *Имам навик да ставам рано. Имаше навик, когато говори, да жестикулира. Навик му е сутрин с кафето да пали цигара. Откажи се от лошите си навици.*

— **привичка, обичай, адет** *простонар.*, **табиет** *простонар.*

V втора природа *книж.*

НАВИКВАМ[1] – вж. **свиквам** 1. знач.

НАВИКВАМ[2] *разг.* – 1. вж. **карам се**;

2. вж. **скарвам се** 1. знач.

НАВИЛНЯВАМ СЕ – *разг.* вж. **налудувам се**

НАВИНТВАМ – вж. **завивам**[1]. 2. знач.

НАВИРАМ – 1. вж. **пъхам** 1. знач.;

2. вж. **завирам**[1]. 1. знач.;

3. *разг.* вж. **натиквам** 2. знач.

НАВИРАМ СЕ *разг.* – 1. *неодобр.* Отивам някъде или вземам участие в нещо, без да съм поканен, желан. *Как е успял да се навре в ръководството на предприятието? Научих, че се е наврял в комисията по разпределение на наградите.*

— **набутвам се** *разг. неодобр.*, **напъхвам се** *разг. неодобр.*, **намърдвам се** *разг. неодобр.*, **натиквам се** *разг. неодобр.*

2. вж. **завирам се** 1. знач.;

3. вж. **въвирам се** 2. и 4. знач.;

4. вж. **напъхвам се** 1. знач.

НАВИРВАМ – Издигам нагоре, от отпуснато положение правя нещо да стане опънато, изопнато. *Навирвам уши. Навирвам опашка.*

— **изправям, виря** *несв.*, **вирвам, напервам, опервам, наперчвам** *разг.*, **натопорчвам** *диал.*

НАВИРВАМ СЕ – вж. **щръквам**

НАВИРЕН – вж. **вирнат**

НАВИСВАМ – вж. **надвисвам** 1. и 2. знач.

НАВИСНАЛ – вж. **надвиснал**

НАВИСОКО – вж. **високо** 1. и 2. знач.

НАВИТ – 1. вж. **запретнат**;

2. *прен. разг.* вж. **склонен**

НАВЛАЖНЕН – вж. **влажен** 1. знач.

НАВЛАЖНЕНОСТ – вж. **влажност** 1. знач.

НАВЛАЖНЯВАМ[1] – вж. **навлажнявам се** 1. знач.

НАВЛАЖНЯВАМ[2] – Правя нещо да стане влажно. *Трябва да навлажниш плата, за да го изгладиш добре. Устните ѝ бяха сухи и тя ги навлажни с езика си.*

— **овлажнявам**[2]**, намокрям, наквасвам** *разг.*

НАВЛАЖНЯВАМ СЕ – 1. Покривам се или се пропивам с влага, ставам влажен. *Стените са се навлажнили. Косата ѝ се навлажни от дъжда. Циментът се навлажнява под навесите.*

— **овлажнявам се, овлажнявам**[1]**, навлажнявам**[1]**, намокрям се, мокря се** *несв.*, **квася се** *несв. разг.*, **наквасвам се** *разг.*, **влажнея** *несв. рядко*

ант. → ***изсъхвам***, засъхвам, пресъхвам

2. За очи – изпълвам се с влага, сълзи. *При тези спомени очите ѝ се навлажниха.*

— **овлажнявам се, овлажнявам**[1]**, влажнея** *несв.*

НАВЛАЖНЯЛ – вж. **влажен** 1. знач.

НАВЛЕК *разг. неодобр.* – вж. **натрапник**

НАВЛИЗАМ – вж. **влизам** 1. и 3. знач.

НАВЛИЧАМ[1] – *разг.* вж. **причинявам**

НАВЛИЧАМ[2] *разг.* – 1. вж. **обличам**;

2. вж. **обувам**

НАВОДНЕНИЕ – Заливане на някакво пространство с голямо количество вода. *Дъждовете ни докараха това наводнение.*

— **потоп** *разш.*

НАВОДНЯВАМ – вж. **заливам** 2., 3. и 4. знач.

НАВОЙ – *Обикн. мн.* Четвъртити парчета плат, обикн. вълнен, които се навиват върху крачола от глезена нагоре над цървули като традиционна част от мъжкото облекло. *Беше облечен с брич и на краката си имаше бели навои.*

— **навуща, навивки** *разг.*

НАВОНЯВАМ *разг.* – вж. **намирисвам**[1]

НАВРЕД – вж. **навсякъде**

НАВРЕЖДАМ – 1. Причинявам вреда на някого. *Трудно му беше да работи в среда, в която всеки гледа да навреди на другия. Той не е от хората, които могат да ти навредят.*

— **вредя** *несв.*, **пакостя** *несв.*, **напакостявам**

ант. → ***помагам***, съдействам, спомагам, допринасям

2. Нанасям вреда на нещо. *Слуховете могат да навредят на репутацията ти. Едно необмислено изказване на политик може да навреди на добрите ни връзки със съседните страни.*

— **увреждам, развалям** *прен. разг.*, **напакостявам**

ант. → ***оправям***, възстановявам

3. вж. **увреждам** 1. знач.

V подливам вода на някого *разг.*, подлагам (слагам, турям) крак на някого *разг.*, направям (правя) мръсно на някого *разг.*, правя кално (кал) на някого *разг.*, правя (направям) сечено на някого *разг.* към 1. знач.

НАВРЕМЕ – В необходимия, точния момент. *Трябва всичко да се върши навреме. Проблемите трябва да се решават навреме.*

— **своевременно, благовременно** *книж. рядко*, **овреме** *простонар.*

V с време *разг.*, навремето <си> *разг.*

НАВРЕМЕНЕН – 1. Който става, когато трябва, когато е нужен. *Навременно прибиране на реколтата. Навременни мерки. Навременна помощ.*

— **своевременен, благовременен** *книж. рядко*

ант. → ***ненавременен***, несвоевременен, безвременен, неблаговременен

2. вж. **актуален** 1. знач.

НАВРЕМЕНИ *разг.* – вж. **понякога**

НАВРЕМЕННОСТ – вж. **актуалност** 1. знач.

НАВСЪДЕ *остар.* – вж. **навсякъде**

НАВСЯКЪДЕ – На всяко място или по всички места. *Навсякъде вали дъжд. Търсих те навсякъде. Навсякъде го познават. Навсякъде продават вестници.*

— **навред, вред** *разг.*, **вредом** *поет.*, **всякъде** *поет. рядко*, **всъде** *остар.*, **навсъде** *остар.*

ант. → ***никъде***, нийде, нигде

V под път и над път *разг.*, на път и кръстопът *разг.*, край (по) пътища и кръстопътища *разг.*, на всяка крачка (стъпка) *разг.*, под (през) плет и над (зад) плет *разг.*, под праг и над праг *разг.*

НАВТИКВАМ *диал.* – вж. **напъхвам** 1. знач.

НАВУЩА – вж. **навой**

НАВЪЖДАМ – вж. **развъждам** 1. знач.

НАВЪЖДАМ СЕ – 1. *прен. разг. неодобр.* Появявам се, възниквам в голямо количество. *В последно време се навъдиха всякакви партии. Какви ли не мошеници се навъдиха. Откъде се навъдиха толкова много певци?*

— **наплодявам се** *прен. разг. неодобр.*, **извъждам се** *разг.*, **завъждам се** *прен.*

2. *Само мн. и 3 л. ед.* вж. **развъждам се**

НАВЪЗБОГ *поет.* – вж. **високо** 1. знач.

НАВЪН – вж. **вън** 1. и 2. знач.

НАВЪНКА *разг.* – вж. **вън** 1. и 2. знач.

НАВЪРВЯМ – 1. Прокарвам връв или връзки през дупки на обувки и под. *Навървих връзките на маратонките си.*

— **нанизвам**

ант. → ***извървям***, развървям, изнизвам, разнизвам

2. вж. **нанизвам** 1. знач.;

3. *разг.* вж. **вдявам** 1. знач.

НАВЪРТАМ СЕ – вж. **кръжа** 2. знач.

НАВЪРШВАМ – Достигам определена възраст. *Бебето навърши три месеца. Навършвам тридесет години.*

— **ставам**[3] *(на)*, **изпълвам** *прен. разг.*

НАВЪСВАМ СЕ – 1. вж. **намръщвам се** 1. знач.;

2. *прен. поет.* вж. **притъмнявам** 1. знач.

НАВЪСЕН – 1. вж. **намръщен** 1. и 2. знач.;

2. *прен.* вж. **неприветлив** 1. знач.;

3. *прен. поет.* вж. **облачен**

НАВЪТРЕ – 1. В пределите на някакво затворено място, далеч от края. *Крушата беше навътре в двора.*

— **вътре**

ант. → ***навън***, вън, навънка

2. вж. **надълбоко** 1. и 2. знач.

НАВЯВАМ – вж. **довявам**

НАВЯРНО – За изразяване на предположение или на увереност. *Навярно се готвят да оспорват кандидатурата ти. Майка ти навярно чака покана, за да дойде на гости. Навярно ще успееш.*

— **вероятно, сигурно, явно, изглежда, очевидно**

НАГ *старин.* – вж. **гол** 1. и 2. знач.

НАГАЖДАМ – вж. **приспособявам**

НАГАЖДАМ СЕ – вж. **приспособявам се** 2. и 3. знач.

НАГАЖДАНЕ – 1. вж. **адаптация** 2. знач.;

2. вж. **приспособяване**

НАГАЖДАЧ *разг. неодобр.* – вж. **приспособенец**

НАГАЖДАЧЕСТВО *разг. неодобр.* – вж. **приспособенчество**

НАГАЙКА *остар.* – вж. **камшик**

НАГАР – 1. Вещество, което се отлага, наслагва, напластява при обгаряне.

— **обгар**

2. *разг.* вж. **загар**

НАГАРЧАМ – вж. **горча**

НАГИЗВАМ – вж. **намокрям се** 1. знач.

НАГИЗДВАМ *разг.* – вж. **украсявам** 1. знач.

НАГИЗДВАМ СЕ *разг.* – вж. **пременявам се**

НАГИЗДЕН – 1. вж. **пременен**;

2. вж. **украсен** 1. знач.

НАГЛАСА – Психическо състояние на готовност, подготвеност за нещо. *Нямам нагласа за учене. Нужна ми е нагласа, за да мога по-добре да възприема тези стихове.*

— **настройка** *прен.*, **настроение, настроеност**

НАГЛАСЕН – 1. Който е предварително обмислен, организиран. *Не се ли досещаш, че цялата тази работа е нагласена. Нагласена история.*

— **подготвен, натъкмен** *разг.*

2. вж. **променен**

НАГЛАСЯВАМ (НАГЛАСЯМ) – 1. вж. **подготвям** 1. знач.;
2. вж. **поставям** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **организирам** 1. знач.;
4. *разг.* вж. **уреждам** 2. знач.;
5. *разг.* вж. **настройвам** 1. знач.

НАГЛАСЯВАМ СЕ (НАГЛАСЯМ СЕ) *разг.* – 1. вж. **променявам се**;
2. вж. **настанявам се** 1. знач.;
3. вж. **вреждам се**;
4. вж. **наканвам се**

НАГЛЕД – На външен вид, както се възприема отстрани. *Наглед отношенията им са добри. Наглед е здрав. Само наглед е равнодушен.*

— **привидно, външно, видимо**

ант. → ***наистина***, действително, всъщност, фактически, реално

НАГЛЕДВАЧ *остар.* – вж. **надзирател**

НАГЛЕДЕН – 1. вж. **образен** 1. знач.;
2. вж. **илюстративен**

НАГЛЕДНИК *остар.* – вж. **надзирател**

НАГЛЕДНОСТ – вж. **образност** 1. знач.

НАГЛЕЖДАМ – 1. Наблюдавам, следя поведението на някого или състоянието на нещо, като внимавам да не им се случи нещо лошо. *Наглеждай децата, докато се върна. Наглеждам яденето да не загори.*

— **надзиравам, гледам**

2. вж. **контролирам** 1. знач.

V държа под (изпод, на) око (очи) някого, нещо *разг.*, не изпускам от (из, изпод) очите си някого *разг.*, не изпускам от (из, изпод) очи (око) някого *разг.*, имам под око *разг.*, имам пред очи *разг.* към 1. знач.

НАГЛЕЖДАЧ *разг.* – вж. **надзирател**

НАГЛЕЦ *разг.* – вж. **нахалник**

НАГЛОСТ – вж. **нахалство** 1. знач.

НАГНЕЗДВАМ СЕ *разг.* – вж. **загнездвам се** 1. знач.

НАГНЕТЕНОСТ – вж. **напрежение** 1. знач.

НАГНЕТЯВАМ *техн.* – вж. **компресирам**

НАГНЕТЯВАМ СЕ – вж. **изостря се** 1. знач.

НАГНИВАМ – вж. **загнивам**

НАГНОЯВАМ – вж. **загноявам**

НАГНОЯСВАМ *нар.* – вж. **загноявам**

НАГОВАРЯМ (НАГОВОРВАМ) – С говорене изказвам, издумвам много неща. *Наговорих им всичко, което се бе събрало в душата ми. Кой знае какво ѝ е наговорил за мен. Тя наговори куп глупости.*

— **наприказвам, изприказвам** *разг.*, **надумвам** *разг.*, **набъбрям** *разг.*, **набърборвам** *разг. пренебр.*, **надърдорвам** *разг. пренебр.*, **надрънквам** *разг. пренебр.*, **набръщолевям** *разг. грубо*, **наплямпвам** *разг. грубо*, **наплещвам** *разг. грубо*, **набръвям** *разг. пренебр.*, **нахортувам** *нар.*, **надъдрям** *диал. пренебр.*

НАГОВАРЯМ СЕ (НАГОВОРВАМ СЕ) – 1. вж. **уговарям се**;
2. вж. **наприказвам се**

НАГОЛЕМЯВАМ *рядко* – вж. **наедрявам**

НАГОН – вж. **инстинкт**

НАГОРЕ – 1. В посока към по-голяма височина, към по-високо положение в отвесна линия. *Тръгвам нагоре към върха.*

— **нанагоре** *разг.*

ант. → ***надолу***, нанадолу, надолу

2. вж. **високо** 1. знач.

НАГОРЕН *разг.* – вж. **нанагорен**

НАГОРЕЩЕН – 1. Който е силно нагрят. *Нагорещена ютия. Нагорещена печка. Нагорещен въздух.*

— **нажежен, сгорещен, загорещен** *рядко*

// Който има висока температура. *Нагорещен асфалт. Нагорещени плочки.*

— **нагрят, напечен**

2. *прен.* Който е изпълнен с голямо напрежение, възбуда. *Атмосферата е много нагорещена.*

— **нажежен** *прен.*, **наелектризиран** *прен.*

НАГОРЕЩЯВАМ – 1. Правя нещо да стане горещо. *Нагорещих ютията. Слънцето нагорещяваше бронитe.*

— **нажежавам, сгорещявам, загорещявам** *рядко*

ант. → ***изстудявам***, охлаждам

2. *прен.* Предизвиквам силна възбуда, напрегнатост. *Думите ѝ отново нагорещиха атмосферата.*

— **нажежавам** *прен.*, **наелектризирам** *прен.*

ант. → ***охлаждам***

НАГОРЕЩЯВАМ СЕ – 1. Ставам горещ. *Земята се е нагорещила под палещите лъчи на слънцето. Асфалтът се нагорещи.*

— **нажежавам се, сгорещявам се, загорещявам се**

ант. → ***изстивам***, охлаждам се, изстудявам се

2. *прен.* Изпълвам се с голямо напрежение, възбуда, напрегнатост. *Атмосферата в залата се нагорещи до краен предел.*

— **нажежавам се** *прен.*, **наелектризирам се** *прен.*

НАГОРНИЩЕ – Място или път, който върви нагоре. *Колата трудно ще се изкачи по това нагорнище.*

— **нанагорнище** *разг.*, **стръмнина** *разш.*

ант. → ***надолнище***, нанадолнище, спуск, надолище

НАГОРЧАВАМ – вж. **горча**

НАГОСТЯВАМ – вж. **гощавам** 1. и 2. знач.

НАГРАБВАМ – *разг. разш.* вж. **грабвам** 1. знач.

НАГРАДА – 1. Нещо, което се дава някому за заслуги, постижения или за добре свършена работа. *Държавна награда. Първа награда. Представям някого за награда.*

— **отличие, приз**

2. *прен.* вж. **възнаграждение** 2. знач.

НАГРАЖДАВАМ – 1. Давам, присъждам някому награда. *На фестивала наградиха наша певица.*

— **премирам**[2]

2. вж. **възнаграждавам** 1. знач.

НАГРАМАДЯВАМ *разг. рядко* – вж. **натрупвам** 1. знач.

НАГРИЗВАМ – вж. **наяждам**

НАГРОЧВАМ СЕ *разг.* – вж. **намръщвам се** 1. знач.

НАГРОЧЕН *разг.* – вж. **намръщен** 2. знач.

НАГРУЗКА *нежел.* – вж. **заетост**

НАГРЯВАМ – 1. вж. **затоплям**;
2. вж. **напичам**

НАГРЯТ – вж. **нагорещен** 1. знач.

НАГЪВАМ – 1. Правя нещо на катове, за да намаля обема му. *Нагъвам одеяло. Нагъвам покривка. Нагънах прането.*

— **сгъвам, сдиплям, дипля** *несв.*, **надиплям, гъна** *несв.*, **скатавам** *разг.*, **накатавам** *книж. рядко*, **сплащам** *нар.*

ант. → ***разгъвам***, раздиплям
2. Правя нещо на гънки, чупки. *Нагъвам завеса. Нагъвам волан на рокля. Шивачката нагъна полата.*
— **надиплям, дипля** *несв.*, **начупвам** *прен.*, **набирам**[3], **драпирам**
ант. → ***изправям***, опъвам, изпъвам, изопвам
3. Правя на гънки мека или течна повърхност. *Вятърът нагъва водата на езерото. Дъждът намокри вестника и го нагъна.*
— **надиплям** *прен.*, **дипля** *несв. прен.*, **нагърчвам, гърча** *несв.*, **къдря** *несв. прен.*, **накъдрям** *прен.*, **набръчквам** *прен.*
4. *прен. разг. грубо* вж. **ям** 1. знач.

НАГЪВАМ СЕ – 1. За дреха, плат и под. – ставам на гънки, дипли. *Духна вятър и единият край на завесата се нагъна. Защо така ти се е нагънала полата?*
— **надиплям се, дипля се** *несв.*, **набирам се**
ант. → ***изпъвам се***, опъвам се, обтягам се, изопвам се, опвам се
2. За земна повърхност, планини, хълмове и под. – разположен съм вълнообразно, образувам вълнообразна линия. *Ниските хълмове в полите на Балкана се нагъват надалеч.*
— **дипля се** *несв.*, **надиплям се, гъна се** *несв.*

НАГЪЛ – вж. **нахален** 1. и 2. знач.
НАГЪЛТВАМ – вж. **гълтам** 1. знач.
НАГЪЛЧАВАМ *нар.* – вж. **скарвам се** 1. знач.
НАГЪНАТ – 1. Който е на много катове. *Нагънат плат. В раклата има нагънати дрехи. Нагънато пране.*
— **сгънат, надиплен, сдиплен**
2. вж. **вълнообразен** 1. знач.

НАГЪРБВАМ – 1. *прен. разг.* вж. **ангажирам** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **възлагам**

НАГЪРБВАМ СЕ – 1. *рядко* вж. **прегърбвам се** 2. знач.;
2. *разг.* вж. **наемам се**

НАГЪРБУШВАМ СЕ *разг. рядко* – вж. **прегърбвам се** 2. знач.

НАГЪРЧВАМ – 1. вж. **набръчквам** 1. знач.;
2. вж. **нагъвам**; 3. знач.

НАГЪРЧВАМ СЕ – вж. **набръчквам се** 1. знач.
НАГЪРЧЕН – вж. **набръчкан** 1. знач.

НАГЪСТО – На малки разстояния едно от друго, много близо един до друг. *Нагъсто израсли борчета. Лястовичките са накацали нагъсто една до друга.*
— **гъсто, начесто** *разг.*
ант. → ***нарядко***, рядко, тук-там, тук-таме

НАГЪЧКАН *разг.* – вж. **препълнен**
НАГЪЧКВАМ *разг.* – вж. **натъпквам** 2. знач.

НАД – 1. Повече от нещо. *Детето има тегло над нормата. Това е над моите възможности.*
— **свръх**
ант. → ***под***
2. За количество – по-голям брой от посочения с числителното или съществителното. *Чаках над два часа. Мостът е дълъг над километър.*
— **повече от**
3. вж. **върху**

НАДАЛЕКО – вж. **далече** 1. знач.
НАДАЛЕЧ – вж. **далече** 1. знач.
НАДАЛЕЧЕ – вж. **далече** 1. знач.

НАДАЛИ – За израз на съмнение, несигурност. *Тази вечер той надали ще дойде.*
— **едва ли**

НАДАРЕН – вж. **даровит** 1. знач.
НАДАРЕНОСТ – вж. **дарба**
НАДАРЯВАМ – вж. **дарявам** 2. и 3. знач.
НАДБАВКА – 1. вж. **премия**;
2. вж. **добавка** 2. знач.

НАДБЯГВАМ СЕ – Състезавам се с някого в бягане, тичане. *Децата се надбягваха с колоездача. Хайде да се надбягваме.*
— **надтичвам се, надгонвам се**

НАДВЕСВАМ – *рядко* вж. **надвисвам** 1. знач.
НАДВЕСВАМ СЕ – вж. **надвисвам** 1. знач.
НАДВЕСЕН – вж. **надвиснал**
НАДВЕЧЕР – Във времето преди свечеряване, малко преди да настане вечер. *Надвечер ще дойдем пак. Надвечер е, а той все още работи.*
— **привечер, заник** *поет.*, **икиндия** *нар.*

НАДВИВАМ *разг.* – 1. вж. **побеждавам** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **превъзмогвам**

НАДВИСВАМ – 1. Увисвам или вися, стоя издаден, простян над нещо или над някого. *Клоните на черешата надвисват над улицата. Надвисвам над пропаст. Над нас небето е надвиснало.*
— **надвесвам се, нависвам, надвесвам** *рядко*
2. *прен.* За беда, опасност, заплаха, нещастие и под. – намирам се в непосредствена близост до някого или нещо. *Над мен надвисна неочаквана опасност.*
— **нависвам**

НАДВИСНАЛ – Който е издаден или виси над нещо друго. *Надвиснала стряха. Надвиснала скала. Надвиснали клони.*
— **надвесен, нависнал**

НАДВИШАВАМ – 1. вж. **надхвърлям** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **превъзхождам**

НАДГОНВАМ СЕ – вж. **надбягвам се**

НАДДАВАМ – 1. Увеличавам теглото или ръста си, ставам по-тежък или по-висок, дълъг. *Наддал съм три килограма. Водораслите са наддали за една нощ.*
— **придавам**
2. вж. **наставям**

НАДДЕЛЯВАМ – 1. вж. **побеждавам** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **превъзмогвам**;
3. *прен.* вж. **господствам** 1. знач.

НАДЕБЕЛЯВАМ[1] – 1. Ставам прекалено, некрасиво дебел, натрупвам тлъстини. *През зимата много надебеля, пусна корем. Внимавай да не надебелееш.*
— **напълнявам, затлъстявам, задебелявам**[1] *разг.*, **ошишкавявам** *разг.*, **ошишквам се** *разг.*, **охранвам се, угоявам се, натлъстявам** *рядко*, **нашишквам се** *рядко*
ант. → ***отслабвам***, измършавявам, омършавявам, изкльощавявам, окльощавявам, замършавявам, изпосталявам
2. Ставам пълен, придобивам заоблени форми, наддавам на тегло. *Много си слаба, трябва малко да надебелееш.*
— **напълнявам, закръглям се** *разг.*, **заглаждам се** *разг.*, **наливам се** *прен.*
ант. → ***отслабвам***, изтънявам, отънявам, вталявам се, смъквам се

V хвърлям (турям, слагам) <месо> на гърба си

разг., връзвам (събирам) лой *разг.*, наклал съм врат *разг.*, към 1. знач.

V заглаждам (оглаждам, лъсвам) косъма *разг.*, заглаждам (лъсвам) козината *разг.*, позачервявам гребена *разг.* към 2. знач.

НАДЕБЕЛЯВАМ[2] – Правя нещо да стане по-дебело от преди, увеличавам дебелината на нещо. *Надебелявам вежди с молив. Надебелявам букви. Надебелявам линия.*

— **удебелявам, задебелявам**[2] *рядко*

ант. → ***изтънявам***, отънявам

НАДЕЖДА – 1. Чувство на известна увереност, че нещо желано ще стане, ще се осъществи. *Живее с надеждата, че ще оздравее. Надеждите ни не се оправдаха.*

— **очакване, упование** *поет.*

ант. → ***безнадеждност***, отчаяние, обезверение

2. вж. **вяра** 2. знач.;

3. *прен.* вж. **вероятност** 1. знач.

НАДЕЖДЕН – 1. вж. **сигурен** 1. знач.;

2. вж. **достоверен** 2. знач.

НАДЖАСКВАМ *разг.* – вж. **натъпквам** 1. и 2. знач.

НАДЗИРАВАМ – 1. вж. **наглеждам** 1. знач.;

2. вж. **контролирам** 1. знач.

НАДЗИРАТЕЛ – Лице, чиято длъжност е да надзирава, да наглежда някого или нещо. *Надзирател в пансион. Надзирател в затвор.*

— **надзорник, наглеждач** *разг.*, **нагледвач** *остар.*, **нагледник** *остар.*

НАДЗОР – 1. Наблюдение, надзиране, обикн. с оглед на контрол върху състоянието на някого или нещо. *Той се мъчеше да се освободи от надзора на родителите си.*

— **опека** *прен.*, **опекунство** *прен.*

2. вж. **контрол**

НАДЗОРНИК – вж. **надзирател**

НАДЗЪРТАМ – вж. **надничам**

НАДИГАМ – 1. вж. **вдигам** 1. и 2. знач.;

2. вж. **повишавам** 2. знач.

НАДИГАМ СЕ – 1. вж. **вдигам се** 2. знач.;

2. вж. **ставам**[1] 1. знач.;

3. вж. **увеличавам се** 3. знач.;

4. *прен.* вж. **въставам** 1. знач.;

5. *разг.* вж. **важнича**

НАДИГРАВАМ – *прен. разг.* вж. **надхитрявам**

НАДИМЕН *разг.* – вж. **опушен** 1. знач.

НАДИПЛЕН – 1. Който е с дипли, набор, плохи, чупки. *Надиплена завеса. Надиплена пола.*

— **набран, драпиран, начупен** *прен.*

ант. → ***гладък***, опънат, изпънат, изопнат

2. вж. **нагънат** 1. знач.;

3. вж. **вълнообразен** 1. знач.

НАДИПЛЯМ – вж. **нагъвам** 1., 2. и 3. знач.

НАДИПЛЯМ СЕ – вж. **нагъвам се** 1. и 2. знач.

НАДИРАМ *разг.* – 1. вж. **накъсвам** 1. знач.;

2. вж. **издрасквам** 1. знач.

НАДЛЕЖЕН *канц.* – вж. **съответен** 1. знач.

НАДЛЪГВАМ – вж. **надхитрявам**

НАДЛЪЖ – вж. **надълго** 1. знач.

НАДМЕНЕН – 1. Който проявява или изразява чувство за превъзходство, пренебрежение към другите. *Тя е много надменна и не общува с никого. Надменен началник. Не понасям надменната простащина.*

— **високомерен, горделив, горд, самомнителен, надут** *прен. разг. неодобр.*, **важен** *прен. разг. неодобр.*, **наперен** *разг. ирон.*, **нафукан** *разг. неодобр.*

ант. → ***скромен***, свит

2. Който изразява превъзходство, презрение, пренебрежение. *Надменен поглед. Надменна усмивка.*

— **високомерен, пренебрежителен, презрителен**

V наперен като пуяк (петел, паун) *разг.*, от царя по-голям *разг.* към 1. знач.

НАДМЕННО – С чувство за превъзходство. *Държа се надменно. Гледам надменно.*

— **високомерно, горделиво, гордо, надуто** *прен. разг. неодобр.*, **важно, наперено** *разг. ирон.*, **нафукано** *разг. неодобр.*, **извисоко** *прен. разг.*, **отвисоко** *прен. разг.*

ант. → ***скромно***

V с вирната (вдигната, издигната) глава *разг.*, с вирнат нос *разг.*

НАДМЕННОСТ – Презрително и пренебрежително отношение към другите поради прекалено чувство за превъзходство. *Тя не дружеше с тези хора, защото тяхната надменност я оскърбяваше. След като го уволниха, надменността му изведнъж изчезна.*

— **високомерие, горделивост, гордост, самомнителност, надутост** *разг. неодобр.*, **високомерност** *рядко*, **важност** *прен. разг. неодобр.*, **напереност** *разг. ирон.*, **нафуканост** *разг. неодобр.*

ант. → ***скромност***, свитост

НАДМИНАВАМ – 1. вж. **задминавам** 1. и 2. знач.;

2. вж. **надхвърлям** 1. и 2. знач.;

3. *прен разг.* вж. **превъзхождам**

НАДМОГВАМ *книж.* – вж. **превъзмогвам**

НАДМОЩИЕ – вж. **господство** 1. знач.

НАДНИКВАМ – вж. **надничам**

НАДНИЧАМ *несв.* – Гледам обикн. през нещо, за кратко време. *Все по-често надничаше през рамото ми в тетрадката. Надничам през прозореца, за да видя какво правят децата на двора.*

— **надзъртам, поглеждам** *в несв.*, **надниквам** *в несв.*, **заничам** *нар.*

V хвърлям едно око *разг.*

НАДОВЕЖДАМ – Водя, довеждам мнозина или всички. *Надовели и жените си на приема.*

— **надовличам** *разг. неодобр.*, **надомъквам** *разг. неодобр.*

НАДОВЛИЧАМ *разг. неодобр.* – 1. вж. **надокарвам**;

2. вж. **надовеждам**

НАДОКАРВАМ – Докарвам голямо количество от нещо или много неща. *Квартирантът надокара отнякъде провизии и постелки.*

— **надонасям** *разг.*, **надомъквам** *разг. неодобр.*, **надовличам** *разг. неодобр.*

НАДОЛЕ *диал.* – вж. **надолу** 1. знач.

НАДОЛЕН *разг.* – вж. **нанадолен**

НАДОЛИЩЕ *диал.* – вж. **надолнище**

НАДОЛНИЩЕ – Място или път, който върви надолу. *Спускаме се с колата по надолнището.*

— **нанадолнище** *разг.*, **стръмнина** *разш.*, **спуск** *нар.*, **надолище** *диал.*, **нанадолище** *диал.*

ант. → ***нагорнище***, нанагорнище

НАДОЛУ – 1. В посока към по-ниско място. *Тръгвам надолу към реката. Самолетът бавно се спуска надолу.*

— **нанадолу** *разг.*, **надоле** *диал.*

ант. → ***нагоре***, нанагоре
2. *разш.* вж. **ниско** 1. знач.
НАДОМЪКВАМ *разг. неодобр.* – 1. вж. **надокарвам**;
2. вж. **надовеждам**
НАДОНАСЯМ *разг.* – вж. **надокарвам**
НАДПРЕВАРА – вж. **съревнование**
НАДПРЕВАРВАМ – вж. **задминавам** 1. знач.
НАДПРЕВАРВАМ СЕ – вж. **състезавам се** 2. знач.
НАДПРЕВАРВАНЕ – вж. **съревнование**
НАДРАН *разг.* – 1. вж. **изпокъсан** 1. знач.;
2. вж. **издраскан** 1. знач.
НАДРАСКАН – вж. **издраскан** 2. знач.
НАДРАСКВАМ – вж. **издрасквам** 2. знач.
НАДРАСТВАМ – *прен. разш.* вж. **надхвърлям** 2. знач.
НАДРЕБНЕН – вж. **надробен**
НАДРЕБНЯВАМ *рядко* – вж. **надробявам**
НАДРОБЕН – Който е на дребни малки парчета, късове. *Надробен хляб. Надробено сирене.*
— **раздробен, надребнен, натрошен**
НАДРОБЯВАМ – Правя нещо на малки късове, парчета. *Надробих сиренето. Куршумът е надробил костта му. Не надробявай много зеленчука за гювеча.*
— **раздробявам, дробя** *несв.*, **сдробявам, натрошавам, наситнявам, ситня** *несв.*, **надребнявам** *рядко*, **дребня** *несв. разг. рядко*
НАДРЪНКВАМ *разг. пренебр.* – вж. **наговарям**
НАДРЪНКВАМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **наприказвам се**
НАДСКАЧАМ – *прен. книж.* вж. **надхвърлям** 2. знач.
НАДСЛОВ *книж.* – вж. **заглавие**
НАДСМИВАМ СЕ – 1. вж. **присмивам се**;
2. вж. **осмивам**
НАДТИЧВАМ СЕ – вж. **надбягвам се**
НАДУВАМ – 1. вж. **издувам**;
2. *прен. разг.* вж. **преувеличавам**
НАДУВАМ СЕ – 1. вж. **подувам се**;
2. *прен. разг. само несв.* вж. **важнича**;
3. *прен. разг. само св.* вж. **възгордявам се**
НАДУМВАМ *разг.* – вж. **наговарям**
НАДУМВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **уговарям се**;
2. вж. **наприказвам се**
НАДУМКВАМ *разг.* – вж. **натъпквам** 2. знач.
НАДУМКВАМ СЕ *разг. ирон.* – вж. **преяждам**
НАДУМКИ *нар.* – вж. **укор** 1. знач.
НАДУПЧВАМ – 1. Дупча много неща или всичко. *Хулигани надупчили гумите на колата. Молците могат да надупчат дрехите в сандъка.*
— **издупчвам, изподупчвам, изпонадупчвам**
2. вж. **набождам** 1. знач.
V направям на решето (решетка) *разг.* към 1. знач.
НАДУТ – 1. вж. **подут**;
2. *прен. разг. неодобр.* вж. **надменен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **високопарен**;
4. *прен.* вж. **преувеличен**
НАДУТО – *прен. разг. неодобр.* вж. **надменно**
НАДУТОСТ *разг. неодобр.* – вж. **надменност**
НАДУШВАМ – 1. С обонянието си усещам, разпознавам, различавам някаква миризма. *Надушвам, че пържите риба. Кучето надуши заека.*
— **подушвам, помирисвам, намирисвам**[2] *разг.*
2. *прен.* Усещам, предугаждам, подразбирам нещо по някакви признаци, досещам се за нещо или за някого. *Надушил е, че нещо се готви срещу него. Внимавай да не надушат, че имаш пари.*
— **подушвам** *прен.*, **помирисвам** *прен. разг.*, **намирисвам**[2] *прен. разг.*
НАДУШВАМ СЕ *разг. обикн. мн.* – вж. **подушвам се**
НАДХВЪРЛЯМ – 1. Имам количество, размер и под., който е по-голям от определена мярка. *Атмосферното налягане днес надхвърля средното за месеца. Сумата надхвърля половин милион.*
— **надминавам, превишавам, надвишавам**
2. Надвишавам определени граници, предели, време. *С поезията си Ботев е надхвърлил времето си. Той отдавна е надхвърлил своите най-добри възможности.*
— **надминавам, надраствам** *прен. разш.*, **надскачам** *прен. книж.*
3. вж. **преизпълнявам**
V минавам тавана *разг.* към 2. знач.
НАДХИТРЯВАМ – Успявам с хитрост да измамя някого. *Някои се надяват да надхитрят държавата, като не си плащат данъците.*
— **изхитрям, надлъгвам, изиграваам, надиграваам** *прен. разг.*, **издяволявам** *разг.*
НАДЧОВЕШКИ – вж. **сръхчовешки**
НАДЪДРЯМ *диал. пренебр.* – вж. **наговарям**
НАДЪДРЯМ СЕ *диал. пренебр.* – вж. **наприказвам се**
НАДЪЛБОКО – 1. На значително разстояние от началото към вътрешността на някаква местност в хоризонтална посока. *Те навлизаха все по-надълбоко в гората. Надълбоко в земята се крият огромни богатства.*
— **дълбоко, навътре**
2. *прен.* В съкровените, скритите помисли, чувства. *Не вземай нещата толкова надълбоко. Мъката проникваше надълбоко в сърцето му.*
— **навътре** *прен.*
НАДЪЛГО – 1. На дължина, по дългата посока или страна на нещо. *Градът се простира надълго. Разрежи плата надълго.*
— **надлъж**
ант. → ***нашироко***, нашир
2. вж. **подробно** 2. знач.;
3. вж. **обширно**
НАДЪНВАМ *разг.* – вж. **набивам**[1]
НАДЪНВАМ СЕ *разг.* 1. вж. **блъсвам се**;
2. *грубо* вж. **преяждам**
НАДЪРДОРВАМ *разг. пренебр.* – вж. **наговарям**
НАДЪРДОРВАМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **наприказвам се**
НАДЪХВАМ *разг.* – вж. **настройвам** 3. знач.
НАДЯ *несв. нар.* вж. **наставям**
НАДЯВАМ – 1. Втиквам, напъхвам обикн. нещо по-широко в нещо по-тясно, по-малко. *Надявам на коня хамут. Надявам халката на пръста си.*
— **нахлузвам** *разг.*
ант. → ***изхлузвам***, изсулвам
2. вж. **обличам**;
3. вж. **обувам**
НАДЯВАМ СЕ – 1. Имам надежда, че нещо ще стане, ще се случи. *Надявам се, че той ще ме покани на сватбата си. Надявам се скоро да получа писмо. Надявам се да ме назначат на тази длъжност.*
— **очаквам, чакам, вярвам**
2. *С предл. на.* вж. **разчитам**[2]

НАЕДНО *разг.* – вж. **заедно** 1., 2., 3., 4., 5. и 6. знач.

НАЕДРЯВАМ – Ставам по-голям, по-едър, обикн., като раста и увеличавам размера си. *Това лято гроздето бързо наедрява. Прасковите наедряват. Децата вече наедряха и дрехите им окъсяха.*

— **едрея** *несв.*, **нараствам, наголемявам** *рядко*, **наливам се** *прен.*, **заголемявам** *рядко*, **заедрявам** *диал.*

ант. → ***смалявам се***, намалявам

НАЕЖВАМ – Правя нещо (козина, бодли и др.) да настръхне, да щръкне. *Котката наежи козина. Наежвам бодли.*

— **ежа** *несв.*, **натаралежвам** *разг.*, **накокошинвам** *разг.*

НАЕЖВАМ СЕ – 1. вж. **настръхвам** 1. и 2. знач.;
2. *разг.* вж. **наострям се**

НАЕЖЕН – вж. **настръхнал** 1. и 2. знач.

НАЕЛЕКТРИЗИРАМ – *прен.* вж. **нагорещявам** 2. знач.

НАЕЛЕКТРИЗИРАМ СЕ – *прен.* вж. **нагорещявам се** 2. знач.

НАЕЛЕКТРИЗИРАН – *прен.* вж. **нагорещен** 2. знач.

НАЕМ – Определена сума, която някой плаща на собственика, обикн. периодично за временно ползване **на** нещо. *Наемът на квартирата е висок. Този месец не съм платил наема за магазина.*

— **кирия** *простонар.*

НАЕМАМ – Привличам някого да извърши някаква работа при уговорени условия. *Наемам майстор да ми измаже къщата. Наемам строителни работници. Наемам детегледачка.*

— **вземам** *прен. разг.*, **ангажирам, спазарявам** *разг.*, **уславям** *нар.*, **пазаря** *несв. разг.*, **ценявам** *нар.*, **цаня** *несв. нар.*, **главявам** *остар.*

ант. → ***освобождавам***

НАЕМАМ СЕ – Поемам задължение да направя, да извърша нещо. *Никой не се наема да свърши тази работа. Когато се нае да защитава подсъдимия, той стана невероятно енергичен. Наемаш ли се да напишеш материала? Наех се с една неприятна задача.*

— **заемам се, нагърбвам се** *разг.*, **ангажирам се, заангажирам се, натоварвам се** *разг.*, **задължавам се, връзвам се** *прен. разг.*

ант. → ***освобождавам се***, отървавам се, измъквам се, избягвам

V вземам (поемам) на плещите си *разг.*, вземам на гърба си *разг.*

НАЕМАТЕЛ – Лице, което плаща наем, за да ползва квартира, недвижим имот и под. *Ние живеем като наематели в тази къща. Тя бе в добри отношения с наемателя си.*

— **квартирант, кираджия** *простонар.*

ант. → ***наемодател***, хазяин

НАЕМЕН – Който продава труда си срещу заплащане. *Наемна войска. Наемен убиец.*

— **платен**

НАЕМОДАТЕЛ – Лице, което дава под наем жилище, помещение, магазин и под. *Наемодателят ще ни изгони, ако не платим навреме наема.*

— **хазяин**

ант. → ***наемател***, квартирант, кираджия

НАЖАЛЕН – вж. **опечален**

НАЖАЛЯВАМ – вж. **натъжавам** 1. знач.

НАЖАЛЯВАМ СЕ – вж. **натъжавам се** 1. знач.

НАЖЕЖАВАМ – вж. **нагорещявам** 1. и 2. знач.

НАЖЕЖАВАМ СЕ – вж. **нагорещявам се** 1. и 2. знач.

НАЖЕЖЕН – вж. **нагорещен** 1. и 2. знач.

НАЖИВЯВАМ СЕ – Прекарвам живота си или част от него добре, хубаво, отдавам се на приятни изживявания до насита. *И той, ако не се наживя – жени, коли, пътешествия, лукс.*

— **отживявам си, насветувам се** *диал.*

НАЖУЛВАМ *разг.* – 1. вж. **натривам** 1. знач.;
2. вж. **набивам**[1]

НАЖУЛВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **напивам се**

НАЗАД – 1. вж. **обратно** 2. знач.;
2. вж. **отзад** 1. знач.

НАЗАДНИЧАВ – вж. **консервативен**

НАЗАДНИЧАВОСТ – 1. вж. **консерватизъм**;
2. вж. **изостаналост**

НАЗВАНИЕ – Словесно обозначение на предмети, явления, географски понятия и др. *Название на град. Название на улица.*

— **име, наименование** *книж.*

НАЗДРАВИЦА – Благопожелание, което се прави, изказва от някого за нещо или някого, съпроводено с пиене на алкохолно питие. *Пия наздравица за младото семейство. Вдигнаха наздравици за успеха на фирмата.*

— **тост, напивка** *рядко*

НАЗИДАВАМ *книж.* – вж. **поучавам**

НАЗИДАНИЕ *книж.* – 1. вж. **поучение**;
2. *с предл. за.* вж. **поука** 1. знач.

НАЗИДАТЕЛ *рядко* – вж. **наставник** 2. знач.

НАЗИДАТЕЛЕН *книж.* – 1. вж. **поучителен** 1. знач.;
2. вж. **наставнически**

НАЗНАЧАВАМ – 1. вж. **предписвам**;
2. *остар.* вж. **насрочвам**

НАЗОВАВАМ – вж. **наричам**

НАЗОВАВАМ СЕ – вж. **казвам се**

НАЗОРВАМ *разг.* – вж. **принуждавам** 1. знач.

НАЗОРВАМ СЕ *разг.* – вж. **насилвам се** 1. знач.

НАЗРЯВАМ – *прен.* За мисъл, идея, решение и под. – в процес съм на постепенно оформяне, очертаване. *Все нови и нови идеи назряваха в главата му. В ума му назряваше смел и опасен план.*

— **оформям се, зрея** *несв. прен.*, **съзрявам** *прен.*, **узрявам** *прен.*

НАЗРЯЛ – *прен.* вж. **актуален** 1. знач.

НАЗУБРЯМ *разг. ирон.* – вж. **наизустявам**

НАЗЪБЕН – вж. **зъбчат** 1. и 2. знач.

НАИВЕН – 1. Който лесно се доверява на другите, отнася се към всеки и всичко с чисто сърце. *Наивна е и затова лесно може да бъде манипулирана. Не бъди толкова наивен, не вярвай на обещанията ѝ.*

— **простодушен, доверчив, лековерен**

ант. → ***мнителен***, недоверчив, подозрителен

2. Който изразява простодушие, доверчивост. *Тя го гледаше с наивните си очи. Наивна усмивка. Наивно изражение.*

— **доверчив**

ант. → ***хитър***, хитроумен, лукав, дяволит
// ***недоверчив***, невярващ

V взема (приема) всичко за чиста монета *книж.* към 1. знач.

НАИВИТЕТ *книж.* – вж. **наивност**

НАИВНИК – Човек, който е наивен, който проявява наивност. *Голям наивник е, непрекъснато го лъжат, че ще му увеличат заплатата, и той им вярва.*

— **балама** *разг. пренебр.*, **лековерник** *рядко*, **лапнишаран** *разг. пренебр.*, **лапнимуха** *разг. пренебр.*, **хапльо** *разг. пренебр.*, **шаран** *прен. разг. пренебр.*, **балък** *жарг.*, **баламурник** *жарг.*, **ливада** *прен. жарг.*

V некосена ливада *разг. ирон.*

НАИВНОСТ – Склонност да се вярва на всекиго и всичко. *Каква наивност да смята, че ще му опростят дълговете. Пострадах от наивността си.*

— **простодушие, простодушност, наивитет** *книж.*, **доверчивост, лековерие, лековерност**

ант. → ***мнителност***, недоверчивост, подозрителност

V свещена простота *книж.*

НАИГРАВАМ СЕ – *разш.* вж. **налудувам се**

НАИЗУСТЯВАМ – Научавам нещо наизуст. *Наизустих стихотворението.*

— **заустявам** *разг.*

// Заучавам почти наизуст нещо, без разбиране, механично. *Имам чувството, че си наизустила урока, без да го разбираш. Той е наизустил лекцията.*

— **назубрям** *разг. ирон.*, **зазубрям** *разг. ирон.*, **накълвавам** *прен. разг. ирон.*, **изкълвавам** *прен. разг. ирон.*

НАИМЕНОВАНИЕ *книж.* – вж. **название**

НАИМЕНУВАМ *книж.* – вж. **наричам**

НАИСТИНА – 1. В съответствие с действителните факти, обстоятелства. *Тази жена наистина е хубава. Те наистина са женени. Семейството им наистина живее добре. Наистина съм здрав.*

— **действително, всъщност, фактически, реално**

ант. → ***привидно***, формално, фиктивно

// ***наглед***, привидно, външно, видимо

2. *Като вмет. дума.* За оценка и уточняване от гледна точка на истината за нещо. *Какво наистина се беше случило?*

— **всъщност, действително, собствено**

3. *Обикн. като вмет. дума.* За изтъкване, подчертаване, че съобщаваният факт отговаря на истината, на действителността. *Наистина не се познават. Наистина, трябва да му помогнем. Наистина, така е.*

— **всъщност, действително, вярно, истина** *разг.*

НАЙ-ВЕЧЕ – вж. **предимно**

НАКАЗАНИЕ – Предвидено в закона възмездие за някакво нарушение. *За закононарушителите има различни наказания.*

— **санкция** *книж.*

// Възмездие за сторена вина или престъпление (обикн. наложено от съд). *Смъртно наказание. Излежава наказанието си в Софийския затвор.*

— **присъда, казън** *старин.*

НАКАЗАТЕЛЕН – 1. Който се отнася до наказания по държавното право. *Наказателно дело. Наказателен закон. Наказателна отговорност.*

— **углавен** *юрид.*

2. Който служи за наказание. *Наказателни мерки.*

— **репресивен** *книж.*

НАКАЗВАМ – Налагам наказание. *Той трябва да бъде наказан.*

— **санкционирам** *книж.*

НАКАЛВАМ – вж. **окалвам** 1. знач.

НАКАЛЯН – вж. **кàлен**

НАКАМАРЧВАМ *разг.* – вж. **натрупвам** 1. знач.

НАКАМАРЧВАМ СЕ *разг.* – вж. **струпвам се** 1. знач.

НАКАМАРЯВАМ *разг.* – вж. **натрупвам** 1. знач.

НАКАМАРЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **струпвам се** 1. знач.

НАКАНВАМ СЕ – Имам намерение, предварително намислям да направя нещо. *Наканих се да му ида на гости. Докато се наканя да му се обадя, той заминал.*

— **приготвям се, нагласявам се** *разг.*, **нагласям се** *разг.*, **натъкмявам се** *разг.*, **притъкмявам се** *диал.*

// Проявявам, показвам желание да направя нещо. *Наканих се да възразя, но се разколебах. Наканих се да си вървя, но те ме задържаха.*

— **понечвам**

НАКАПВАМ – Напръсквам, опръсквам с капки някого или нещо. *Накапа ме с ядене. Накапаха му дрехата с вино.*

— **покапвам, окапвам**[1]**, изкапвам, изпокапвам**

НАКАРВАМ – 1. вж. **принуждавам** 1. и 2. знач.; 2. вж. **увещавам**

НАКАРВАМ СЕ – вж. **скарвам се** 1. знач.

НАКАСТРЯМ – *прен. разг.* вж. **скарвам се** 1. знач.

НАКАТАВАМ *книж. рядко* – вж. **нагъвам** 1. знач.

НАКАЧВАМ – Окачвам да висят много, определено количество, или всички неща. *Жетварите накачиха багажите си на една круша. Накачихме си дрехите по закачалките.*

— **навесвам**

НАКАЧУЛВАМ СЕ *разг.* – вж. **струпвам се** 1. знач.

НАКВАСВАМ *разг.* – 1. вж. **намокрям** 1. знач.; 2. вж. **навлажнявам**[2]; 3. вж. **натопявам** 1. знач.

НАКВАСВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **намокрям се** 1. знач.; 2. вж. **навлажнявам се** 1. знач.

НАКВАСЕН *разг.* – вж. **мокър** 1. знач.

НАКИПРЕН *разг. ирон.* – вж. **променен**

НАКИПРЯМ СЕ *разг. ирон.* – вж. **променявам се**

НАКИПЯВА МИ *разг.* – вж. **прикипява ми**

НАКИРЛИВЯМ *разг.* – вж. **измърсявам**

НАКИСВАМ – 1. вж. **натопявам** 1. знач.; 2. *прен. разг.* вж. **злепоставям**; 3. *прен. разг. неодобр.* вж. **наклеветявам** 1. знач.

НАКИТ – Предмет, който служи, за да придаде красив, хубав вид на човек. *В някои могили са намерени златни накити. Беше облечена в черна рокля без никакви накити.*

— **украшение, труфило** *нар.*, **гиздило** *нар. поет.*, **китило** *диал.*, **кичило** *диал.*

НАКИТВАМ *нар.* – вж. **окичвам**

НАКИТЕН *нар.* – вж. **украсен** 1. знач.

НАКИЧВАМ – 1. вж. **окичвам**; 2. вж. **украсявам** 1. знач.

НАКИЧЕН – вж. **украсен** 1. знач.

НАКЛАЖДАМ – вж. **запалвам** 1. знач.

НАКЛЕВЕТЯВАМ – 1. Наговарям клевети срещу някого, злепоставям някого с клевети. *Разбрах кой ме е наклеветил пред началството. Той е наклеветил другарите си, но не иска да си признае. Успокоих го, че няма да го наклеветя.*

— **оклеветявам, наклепвам** *разг. неодобр.*, **на-**

ковлаждам *разг.*, **наклопвам** *разг. неодобр.*, **наковавам** *разг. неодобр.*, **натопявам** *прен. разг. неодобр.*, **накисвам** *прен. разг. неодобр.*
2. *разш.* вж. **обвинявам**

НАКЛЕПВАМ *разг.* – 1. вж. **измърсявам**;
2. *неодобр.* вж. **наклеветявам** 1. знач.

НАКЛОН – вж. **стръмнина** 1. знач.

НАКЛОНЕН[1] – 1. Който има наклон, който се отклонява от вертикалната посока. *Витоша е обляна от наклонените лъчи на слънцето.*
— **полегат, кос**
2. За сграда, част от сграда, стълб, дърво и под. – който не стои вертикално, който е под наклон. *Наклонен покрив. Наклонената кула в Пиза. Наклонен комин.*
— **наведен, полегнал, кривнат, накривен, кривнал, килнат** *разг.*
ант. → ***изправен***, прав
3. вж. **стръмен**

НАКЛОНЕН[2] *книж.* – вж. **склонен**

НАКЛОНЕНО вж. **косо** 1. знач.

НАКЛОННОСТ – вж. **влечение** 1. знач.

НАКЛОНЯВАМ – вж. **навеждам**

НАКЛОНЯВАМ СЕ – 1. Изкривявам се, заемам положение на една страна. *Вълните се блъскаха в парахода и той се наклони застрашително.*
— **полягам, килвам се** *разг.*
2. вж. **навеждам се**

НАКЛОПВАМ *разг. неодобр.* – вж. **наклеветявам** 1. знач.

НАКОВАВАМ *разг. неодобр.* – вж. **наклеветявам** 1. знач.

НАКОВЛАЖДАМ *разг.* – вж. **наклеветявам** 1. знач.

НАКОКОРВАМ СЕ *нар.* – вж. **опулвам се**

НАКОКОРЕН *нар.* – вж. **опулен**

НАКОКОШИНВАМ *разг.* – вж. **наежвам**

НАКОКОШИНВАМ СЕ *разг.* – вж. **настръхвам** 1. и 2. знач.

НАКОКОШИНЕН *разг.* – вж. **настръхнал** 1. знач.

НАКОНЕЧНИК *спец.* – вж. **накрайник**

НАКОНТВАМ СЕ *разг. ирон.* – вж. **променявам се**

НАКОНТЕН *разг. ирон.* – вж. **променен**

НАКРАЙНИК *спец.* – Неголям, обикн. островръх предмет, приспособление, което се закрепва към края на друг предмет като негова част с различно предназначение. *На маркуча завинтих накрайник. Бастунът има островръх железен накрайник.*
— **наконечник** *спец.*, **наставка** *спец.*

НАКРАТКО – В кратък, съкратен вид, без подробности, с малко думи. *Описвам накратко събитията. Излагам становището си накратко. Разкажи накратко какво се случи.*
— **накъсо, сбито, стегнато, лаконично, вкратце** *остар.*
ант. → ***надълго***, обширно, разгърнато пространно, нашироко
// ***надълго***, подробно, обстоятелствено, пространно
V с две думи *разг.*, с една дума *разг.*, с една реч *книж.*

НАКРЕХВАМ *диал.* – вж. **накривявам**

НАКРИВЕН – 1. вж. **наклонен**[1] 2. знач.;
2. вж. **кривнат** 1. знач.

НАКРИВЯВАМ – Променям правото положение на нещо (обикн. шапка, калпак и под.), като го накланям на една страна. *Накривявам шапката си настрани.*
— **криввам, накрехвам** *диал.*, **накрулвам** *диал.*

НАКРИВЯВА МИ *разг.* – вж. **домъчнява ми** 1. знач.

НАКРУЛВАМ *диал.* – вж. **накривявам**

НАКУП – вж. **заедно** 5. знач.

НАКУЦВАМ – вж. **куцам** 1. и 2. знач.

НАКЪДЕ – вж. **къде**

НАКЪДРЯМ – 1. вж. **къдря** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **нагъвам** 3. знач.

НАКЪЛВАВАМ – *прен. разг. ирон.* вж. **наизустявам**

НАКЪЛЦВАМ – 1. С кълцане правя нещо на дребни парчета. *Накълцвам кисело зеле. Накълцвам лук.*
— **нарязвам, скълцвам**
2. вж. **окълцвам** 1. знач.

НАКЪРВАВЯВАМ – вж. **окървавявам** 1. знач.

НАКЪРВЕН – вж. **кървясал**

НАКЪРКВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **напивам се**

НАКЪРНЕН – вж. **увреден** 2. знач.

НАКЪРНЯВАМ – 1. Променям или разрушавам целостта, хармонията на нещо. *Нищо не накърнява красотата на парка. Мирният договор накърни територията на страната.*
— **нарушавам, нащърбявам** *прен. разг. рядко*
2. Уронвам гордостта, честта, самочувствието и под. на някого. *Думите ѝ накърниха неговата гордост. Внимавай да не накърниш чувството му за достойнство.*
— **засягам**

НАКЪРШВАМ – вж. **начупвам** 1. и 2. знач.

НАКЪСВАМ – 1. Късам докрай нещо (плат, дреха и под.). *Накъсах стари дрехи на парцали. Накъсах си ризата.*
— **надирам** *разг.*, **нацепвам** *разш.*
2. вж. **изпокъсвам** 3. знач.;
3. вж. **набирам**[1] 1. знач.

НАКЪСО – вж. **накратко**

НАЛАГАМ[1] – 1. *разг.* вж. **бия** 1. знач.;
2. *нар.* вж. **наслагвам** 2. знач.

НАЛАГАМ[2] – 1. Заставям някого да приеме нещо или някого против волята, желанието си. *Налагам мнението си. Налагам компанията си. Наложиха ни за директор външно лице.*
— **натрапвам, натрисам** *разг. грубо*
2. *Само 3 л. ед. и мн.* Правя нещо задължително за някого, поставям нещо като необходимо условие, изискване, правило. *Съвестта ми налага да кажа истината. Приличието налага да мълчите.*
— **изисквам, повелявам** *книж.*, **диктувам** *прен. книж.*
3. вж. **въвеждам** 3. знач.

НАЛАГАМ СЕ – 1. вж. **утвърждавам се**;
2. вж. **властвам** 1. знач.;
3. вж. **господствам** 1. знач.

НАЛАГА СЕ *безл.* – вж. **трябва**

НАЛАЗВАМ – вж. **полазвам** 1. знач.

НАЛАПВАМ *разг.* – вж. **захапвам** 1. знач.

НАЛАПВАМ СЕ *разг. грубо* – вж. **нахранвам се**

НАЛАФУВАМ СЕ *простонар.* – вж. **наприказвам се**

НАЛЕЖАЩ – вж. **наложителен** 1. знач.

НАЛЕТ – *разш.* вж. **набег** 1. знач.

НАЛИВАМ – Пълня съд с течност. *Наливам вода в кофа. Наливам вино в чашите. Налях малко мляко в кафето.*

— **сипвам, вливам**
ант. → ***изливам***, изсипвам
// ***изливам***, отливам, отсипвам
НАЛИВАМ СЕ – 1. *разг. обикн. с предл. с.* вж. **пия** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **надебелявам**[1] 2. знач.;
3. *прен.* вж. **наедрявам**
НАЛИТАМ – 1. вж. **нападам** 1. знач.;
2. *с предл. на.* вж. **натъквам се** 1. знач.;
3. *с предл. в.* вж. **нахълтвам** 1. знач.
НАЛИЧЕН – Който се намира на разположение, който е налице. *Налични материали. Налични количества.*
— **разполагаем**
ант. → ***липсващ***
// Който изобщо съществува. *Наличните по онова време партии са водили ожесточена борба помежду си.*
— **съществуващ**
НАЛИЧИЕ – Имане, намиране на нещо (под ръка, на разположение на някого). *Наличие на стоки. Наличие на доказателства.*
— **наличност, съществуване**
ант. → ***липса***, отсъствие, нямане
НАЛИЧНОСТ – вж. **наличие**
НАЛОГ – вж. **данък**
НАЛОЖИТЕЛЕН – 1. Който е крайно необходим и изисква бързо, спешно разрешение. *Наложителни мерки за сигурност. Наложителна реформа. Наложително пътуване.*
— **належащ, неотложен, неотменим** *книж. рядко*
2. вж. **задължителен** 1. знач.
НАЛОКВАМ СЕ *разг. грубо неодобр.* – вж. **напивам се**
НАЛОМЯВАМ – вж. **начупвам** 1. знач.
НАЛУДНИЧАВ – 1. Който излиза извън рамките на нормалното, естественото. *Налудничави идеи. Налудничава реч. Налудничави мисли.*
— **маниакален** *прен.*, **сълудничав** *нар.*
2. вж. **луд** 1. знач.
НАЛУДНИЧАВОСТ – вж. **лудост** 1. знач.
НАЛУДУВАМ СЕ – Лудувам, играя много, до насита. *Оставих децата да се налудуват.*
— **налудявам се, наигравам се** *разш.*, **напалувам се** *рядко*, **набеснявам се** *разг.*, **навилнявам се** *разг.*
НАЛУДЯВАМ СЕ – вж. **налудувам се**
НАЛЧЕ – Дъговидна желязна пластинка, плочка, която се заковава на токовете или на подметките на обуща, за да ги предпази от изтъркване. *Обущарят ми сложи налчета на обувките.*
— **железце, подкова**
НАЛЮБУВАМ СЕ *св.* – вж. **нарадвам се**
НАЛЮСКВАМ СЕ *разг. грубо неодобр.* – вж. **напивам се**
НАЛЯГАМ – вж. **натискам** 1. и 2. знач.
НАЛЯГАНЕ – Силата, с която едно тяло натиска предметите под или около него. *Затворена в ограничено пространство, парата упражнява налягане.*
— **натиск**
НАЛЯТ – *прен.* вж. **възпълен**
НАМАЗВАМ – 1. Покривам изцяло някаква повърхност с мазно или течно вещество. *Намазвам раната с йод. Намазвам лицето си с крем. Намазвам дъските с паркетин.*
— **мажа** *несв.*, **натривам, натъркам**
2. *разг.* вж. **смазвам**[2]
НАМАЗНЯВАМ СЕ – вж. **омазнявам се**
НАМАЛЕН – 1. Който има по-малки размери, количество, отколкото е имал преди. *Намалена безработица. Намалено потребление. Намален работен ден.*
— **смален, съкратен, ограничен, редуциран** *книж.*
ант. → ***увеличен***, нараснал
// Който има по-малки стойности. *Намалени цени. Намалени добиви.*
— **снижен, понижен**
ант. → ***увеличен***, повишен, нараснал
// Който е по-малък на големина. *Снимка в намален вид.*
— **умален**
ант. → ***увеличен***, уголемен
2. вж. **отслабнал** 2. знач.
НАМАЛЕНИЕ – 1. По-малък размер, величина на нещо. *Намаление на цените. Намаление на данъците.*
— **намаляване, снижение, снижаване, понижение, понижаване**
ант. → ***увеличение***, увеличаване, повишение, повишаване, покачване
// ***увеличение***, нарастване
// Процес, при който нещо намалява количеството и степента си. *Намаление на потреблението. Намаление на напрежението. Намаление на производството.*
— **намаляване, спадане, спад, понижение, понижаване**
ант. → ***растеж***, нарастване, увеличение, уголемяване, разрастване
// По-малко количество на нещо. *Намаление на разходите. Намаление на числеността на войската.*
— **намаляване, съкращение, съкращаване, ограничение, ограничаване, редукция** *книж.*, **редуциране** *книж.*
ант. → ***увеличение***, нарастване, растеж, разрастване
2. вж. **отстъпка** 2. знач.
НАМАЛЯВАМ[1] **/ НАМАЛЕЯ** – 1. Ставам по-малък по размер, количество. *Реката намаля, почти пресъхна. Богатството му е намаляло.*
— **смалявам се**
ант. → ***увеличавам се***, уголемявам се, нараствам, умножавам се, разраствам се, пораствам
// ***нараствам***, наголемявам, наедрявам
2. Ставам по-малък по сила. *Напрежението намаля. Болките ми намаляха. С възрастта силите ми намаляват.*
— **отслабвам**[1], **спадам**[1], **притъпявам се** *прен.*
ант. → ***засилвам се***, нараствам, усилвам се, задълбочавам се, заострям се, изострям се
3. вж. **спадам**[1] 1. знач.;
4. вж. **отслабвам**[1] 3. знач.
НАМАЛЯВАМ[2] **/ НАМАЛЯ** – 1. Правя нещо да бъде по-малко по размер, количество. *Ще се опитам да намаля цигарите, които пуша. Намалих разходите. Правителството обеща да намали безработицата. Намалих служителите си.*
— **смалявам, съкращавам, ограничавам, редуцирам** *книж.*
ант. → ***увеличавам***, уголемявам, умножавам
// Правя нещо да стане по-малко по големина. *Нама-*

лявам размера на снимката.
— **смалявам, умалявам**
ант. → ***увеличавам***, уголемявам
2. Правя нещо да се прояви по-слабо. *Лекарството ще намали болката. Намалявам бдителността си. Шефът успя да намали противоречията помежду ни.*
— **отслабвам**[2] / **отслабя, притъпявам** *прен.*, **смекчавам** *прен.*
ант. → ***засилвам***, увеличавам, задълбочавам, повишавам, заострям, изострям, уголемявам
3. вж. **понижавам** 2. знач.;
4. вж. **отслабвам**[2] 1. знач.
НАМАЛЯВАНЕ – вж. **намаление** 1. знач.
НАМАХАН *жарг. грубо* – вж. **дързък** 1. знач.
НАМАЦАН *разг.* – вж. **мръсен** 1. знач.
НАМАЦВАМ *разг.* – вж. **измърсявам**
НАМАЧКАН – вж. **измачкан**
НАМАЧКВАМ – 1. вж. **измачквам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **масажирам**
НАМАЧКВАМ СЕ – вж. **измачквам се**
НАМЕК – Нещо, което не е казано ясно, точно, директно, открито, а със заобикалки. *Не му беше в характера да си служи с намеци, обичаше да говори направо. Правех се, че не разбирам намеците ѝ.*
— **загатване, намекване, подмятане, подхвърляне, недомлъвка, алюзия** *книж.*
НАМЕКВАМ – вж. **загатвам** 1. знач.
НАМЕКВАНЕ – вж. **намек**
НАМЕРЕНИЕ – Мисъл за нещо, което човек възнамерява, смята да извърши. *Никой не знае какви са намеренията на правителството. Добри намерения. Престъпни намерения. Скрити намерения.*
— **замисъл, план, помисъл, кроеж** *обикн. мн. разг.*
// Нещо определено, към което човек се стреми. *Тяхното намерение е да го напият.*
— **цел, умисъл**
НАМЕРКИ *диал.* – вж. **наслука**
НАМЕСА – 1. Включване в дейност с цел да се въздейства, да се промени нещо. *Намеса във вътрешните работи на чужда държава. Външна намеса. Хирургическа намеса.*
— **вмешателство** *книж.*, **интервенция** *книж.*
ант. → ***ненамеса***, невмешателство
2. вж. **участие** 1. знач.
НАМЕСВАМ – вж. **замесвам**
НАМЕСВАМ СЕ – 1. Проявявам, изразявам отношение по някакъв въпрос, вземам участие в нещо. *Имаме всички законни причини да се намесим в политическия живот.*
— **интервенирам** *книж.*
2. вж. **меся се**;
3. вж. **замесвам се**
НАМЕСТВАМ – вж. **поставям** 1. знач.
НАМЕСТВАМ СЕ – вж. **настанявам се** 1. знач.
НАМЕТАЛО – Широка, свободно висяща връхна дреха без ръкави, която се намята върху раменете. *През зимата ходеше с вълнено наметало.*
— **наметка, пелерина**
// Благородническа връхна дреха без ръкави. *Той бе загърнат с пурпурно наметало.*
— **плащ, пелерина, мантия, плащаница** *остар.*
НАМЕТКА – вж. **наметало**
НАМИГАМ – 1. Мигам обикн. с едното си око, за да направя знак, някакъв намек някому. *Намигам му да мълчи, а той не се досеща.*
— **смигам, подмигам** *разг.*
2. *прен. поет.* вж. **мигам** 2. знач.
V удрям едно око *простонар.* към 1. знач.
НАМИНАВАМ – Набързо отивам с определена цел някъде, където оставам кратко време. *Ходих по друга работа, та рекох да намина и при вас. Ако имам свободно време, ще намина да те видя. Често започна да наминава към общината.*
— **отбивам се, минавам, отскачам** *разг.*, **прескачам** *прен. разг.*, **заобикалям** *разг.*, **свръщам** *разг.*, **завъртявам се** *разг.*, **завръщам** *диал.*
НАМИРАМ – 1. Забелязвам, виждам нещо, което съм загубил, което търся или към което се стремя. *Намерих ключовете, които бях загубил. Намерих книгата на най-горния рафт.*
— **откривам**
ант. → ***загубвам***, изгубвам, губя, затривам
// ***забутвам***, затурям, смотавам
// ***търся***, диря, издирвам
// ***потърсвам***, подирвам
2. Виждам, установявам мястото на някого, нещо, обикн. след специално или продължително търсене. *Най-после намерих необходимото ми лекарство. Дано полицията намери престъпниците.*
— **изнамирам, откривам, издирвам** *св.*
ант. → ***търся***, диря
// ***потърсвам***, подирвам
3. вж. **откривам** 4. знач.;
4. вж. **заварвам** 1. знач.;
5. вж. **определям** 1. знач.
6. вж. **смятам** 2. знач.
НАМИРАМ СЕ – 1. Местоположението ми е някъде. *Речникът се намира на масата. В момента се намирам на морето.*
— **съм, пребивавам** *книж. (огр. за живи същества)*
// Разположен съм, установен съм някъде. *В тази сграда се намира редакцията на списанието. Къде се намира музеят?*
— **съм, помещавам се** *книж.*
2. Налице съм в някакви документи. *Намирам се в списъка на поканените. И вие се намирате сред представените за награда.*
— **има ме, съм, срещам се, фигурирам** *книж.*
ант. → ***липсвам***, отсъствам, няма ме
3. вж. **озовавам се**
НАМИРИСВАМ[1] – Изпускам слаба миризма, обикн. неприятна. *Сиренето намирисва. Месото намирисва.*
— **навонявам** *разг.*, **насмърдявам** *разг.*
НАМИРИСВА МИ – *прен. разг.* вж. **мирише ми** 2. знач.
НАМИРИСВАМ[2] *разг.* – вж. **надушвам** 1. и 2. знач.
НАМИСЛЯМ – 1. вж. **измислям** 1. знач.;
2. вж. **решавам** 1. знач.
НАМИСЛЯМ СИ – вж. **решавам** 1. знач.
НАМЛАТВАМ *нар.* – вж. **набивам**[1]
НАМОКРЕН – вж. **мокър** 1. знач.
НАМОКРЯМ – 1. Правя нещо или някой да стане мокър. *Дъждът ме намокри. Намокрям парцала. Намокрям ръцете си.*
— **измокрям, наквасвам** *разг.*, **мокря** *несв.*, **квася** *несв. разг.*, **омокрям** *разг. рядко*

ант. → ***изсушавам***, суша, подсушавам
// Правя нещо да стане мокро обикн. отдолу, в долната му част. *Дъждът беше намокрил краката му.*
— **измокрям, подмокрям**
ант. → ***подсушавам***, суша, изсушавам
// Навлажнявам обилно нещо с някаква течност или втечнено вещество. *Намокрям кърпа с оцет за компрес.*
— **напоявам** *разг.*, **наквасвам** *разг.*
2. вж. **навлажнявам**[2]
НАМОКРЯМ СЕ – 1. Ставам мокър. *Цялата се намокрих от дъжда. Внимавай да не се намокриш.*
— **измокрям се, наквасвам се** *разг.*, **омокрям се** *разг. рядко*
ант. → ***изсъхвам***, изсушавам се, съхна
// За предмети, дрехи, обуща и др. – пропивам се, просмуквам се от някаква течност, влага. *Чорапите ми са се намокрили. Обувките ми пропускат и краката ми са се намокрили. Сега всичко се беше намокрило от дъжда.*
— **подгизвам, прогизвам, нагизвам, мокрясвам** *разг.*
ант. → ***изсъхвам***, изсушавам се, съхна
2. вж. **навлажнявам се** 1. знач.
НАМОТАВАМ – вж. **навивам** 1. знач.
НАМОТКА – вж. **навивка** 1. знач.
НАМРАЗВАМ – Обзема ме силна омраза, ненавист към някого или към нещо. *Намразих го заради подлостта му. Намразих пошлостта.*
— **възненавиждам** *книж.*
ант. → ***обиквам***, възлюбвам
// Обзема ме неприязън към някого, нещо, престава да обичам някого, нещо. *Намразих шефа си. Намразих този град. Започнах да намразвам брат си.*
— **разобиквам, разлюбвам** *разш.*
ант. → ***обиквам***, заобичвам, заобиквам, привързвам се
// ***влюбвам се***, залюбвам, обиквам, възлюбвам, заобичвам, заобиквам
НАМРЪЗВАМ СЕ – Дълго време изпитвам силен студ. *Намръзнахме се през зимата в тази неотоплена квартира.*
— **настудувам се** *св. разг.*
НАМРЪЩВАМ СЕ – 1. Свивам, приближавам вежди, сбръчквам чело, лице (обикн. в знак на недоволство). *Като видя разхвърляната стая, майка ми се намръщи. Защо си се така намръщил, нещо лошо ли се е случило?*
— **навъсвам се, смръщвам се, свъсвам се, намусвам се, нацупвам се, начумервам се** *разг.*, **нагрочвам се** *разг.*
ант. → ***засмивам се***, усмихвам се, ухилвам се, захилвам се
// ***засиявам***, грейвам
2. *прен. поет.* вж. **притъмнявам** 1. знач.
V свключвам вежди *разг.*, направям кисело лице *разг.*, направям кисела (дълга) физиономия *разг.*, надувам устни (нос) *разг.* към 1. знач.
НАМРЪЩЕН – 1. Който има събрани вежди, обикн. като израз на недоволство. *Не мога да гледам намръщеното ти лице. Намръщена физиономия. Намръщено чело.*
— **смръщен, свъсен, навъсен, начумерен** *разг.*
ант. → ***засмян***, усмихнат, ухилен, захилен
2. Който изразява неблагоразположение, недоволство, болка, злоба, отчаяние. *По улиците на града често срещам намръщени хора. Той е вечно намръщен. Тя ходеше от стая в стая намръщена и зла. Намръщено изражение.*
— **навъсен, намусен, нацупен, свъсен, смръщен, мрачен** *прен.*, **начумерен** *разг.*, **нагрочен** *разг.*
ант. → ***засмян***, усмихнат, ухилен, захилен
// ***засмян***, весел, радостен
3. *прен. поет.* вж. **облачен**
НАМУСВАМ СЕ – вж. **намръщвам се** 1. знач.
НАМУСЕН – вж. **намръщен** 2. знач.
НАМУШКВАМ – 1. Наранявам, набождам с нещо остро, обикн. нож, някого или нещо. *Сбили се и той го намушкал с ножа си.*
— **пробождам, наръгвам** *разг.*, **ръгвам** *разг.*
2. вж. **набождам** 2. знач.;
3. *разг.* вж. **напъхвам** 1. знач.
НАМУШКВАМ СЕ *разг.* – вж. **напъхвам се** 1. знач.
НАМЪКВАМ *разг.* – 1. вж. **пъхам** 1. знач.;
2. вж. **вмъквам** 1. знач.;
3. вж. **обличам**
НАМЪКВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **влизам** 1., 2. и 5. знач.;
2. вж. **завирам се** 1. знач.
НАМЪРДВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **настанявам се** 1. знач.;
2. *неодобр.* вж. **навирам се** 1. знач.
НАМЪРЛЯМ *разг.* – вж. **измърсявам**
НАМЪРСЯВАМ – вж. **измърсявам**
НАМЪЧВАМ СЕ – Измъчвам се, страдам дълго време. *Жената се намъчи с болното си дете. Намъчих се в този живот.*
— **настрадвам се, натеглям се** *разг.*, **напатвам се** *разг.*
НАМЯТАМ – вж. **замятам** 1. знач.
НАНАГОРЕ *разг.* – вж. **нагоре** 1. знач.
НАНАГОРЕН – За път – който върви нагоре, който е с наклон нагоре, към по-високо. *Нанагорна улица. Нанагорно шосе.*
— **нагорен** *разг.*
ант. → ***надолен***, нанадолен
НАНАГОРНИЩЕ *разг.* – вж. **нагорнище**
НАНАДОЛЕН – За път – който е с наклон надолу, към по-ниско. *Пътят беше нанадолен.*
— **надолен** *разг.*
ант. → ***нанагорен***, нагорен
НАНАДОЛИЩЕ *диал.* – вж. **надолнище**
НАНАДОЛНИЩЕ *разг.* – вж. **надолнище**
НАНАДОЛУ *разг.* – вж. **надолу** 1. знач.
НАНАСЯМ – 1. вж. **внасям** 1. знач.;
2. вж. **вписвам**;
3. вж. **наслоявам**
НАНИЗ – 1. вж. **низа**;
2. *разг.* вж. **огърлица**
НАНИЗВАМ – 1. Прокарвам конец, връв, тел, пръчка и под. през обикн. еднородни предмети. *Нанизвам тютюн. Нанизвам чушки на връв. Нанизвам още едно кехлибарено зърно в броеницата си.*
— **нижа** *несв.*, **навървям, внизвам**
ант. → ***изнизвам***, разнизвам, извървям, развървям
2. вж. **навървям** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **нижа** 1. знач.
НАНКАМ *разг. огр. за дете* – вж. **спя** 1. знач.
НАНОВО – вж. **отново**
НАНОС – Довлечени от река, поток и натрупани пръст, тиня, пясък. *Покрай реката има много наноси.*

— **талог**

НАОБИКАЛЯМ – 1. *Само мн. и 3 л. ед.* вж. **заобикалям** 2. знач.;

2. *прен. разг.* вж. **посещавам**

НАОКОЛО – От всички страни на някого или нещо. *Наоколо няма жива душа. Наоколо само планини и върхове стърчат.*

— **околовръст, около** *рядко*

// В непосредствено съседство. *Наоколо няма магазини.*

— **тъдява** *разг.*

НАОПАКИ – 1. Откъм обратната страна. *Афишът беше залепен наопаки.*

— **обратно**

2. *разг.* вж. **напротив**

НАОРАВАМ – вж. **изоравам** 1. знач.

НАОСТРЕН – вж. **остър** 1. знач.

НАОСТРЯМ – 1. вж. **заострям** 1. и 2. знач.;

2. *прен. разг.* вж. **настройвам** 3. знач.

НАОСТРЯМ СЕ – *Обикн. с предл. срещу, против.* Придобивам враждебно, неприязнено отношение към някого или нещо. *Той все повече се наостряше срещу брат си. Чувствам, че шефът се е наострил срещу мен.*

— **настройвам се, наежвам се** *разг.*, **насъсквам се** *разг. рядко*

// Давам външен израз на враждебното си отношение или гняв срещу някого, нещо. *Хората са се наострили срещу правителството. Сега пък се е наострил срещу чужденците.*

— **наежвам се** *разг.*, **настръхвам** *прен.*, **наперушинвам се** *прен. разг. рядко*

V вземам на око (зъб) някого *разг.*, вземам на мерник (мушка, щик) някого *разг.*

НАПАДАМ – 1. Спускам се върху някого, нещо, за да му нанеса зло, да приложа насилие и под. *Той не очакваше, че бандитите ще го нападнат и пребият. Внимавай да не те нападнат кучетата. Разбойниците нападнали един керван.*

— **нахвърлям се, налитам, връхлитам**

2. При военни действия – отправям се с оръжие, с бой срещу някого, нещо. *Войските нападнаха града. Планът е да нападнем противника призори.*

— **атакувам, щурмувам, настъпвам**[2], **удрям** *прен. разг.*

ант. → ***отбранявам***, защитавам, браня, отстоявам, вардя

// ***отблъсквам***, отбивам, отхвърлям

// ***отстъпвам***, оттеглям се, изтеглям се, отдръпвам се

3. *прен.* вж. **обвинявам**;

4. *прен.* вж. **хуля**

НАПАДАТЕЛ – вж. **агресор**

НАПАДАТЕЛЕН – 1. Който се отнася до нападение, до въоръжени действия срещу противника. *Нападателни действия. Нападателен план.*

— **настъпателен, офанзивен** *рядко*

ант. → ***отбранителен***, защитен, дефанзивен

// ***отстъпателен***

2. вж. **агресивен** 2. знач.

НАПАДАТЕЛНОСТ – вж. **агресивност**

НАПАДЕНИЕ – 1. вж. **атака** 1. и 2. знач.;

2. вж. **агресия**

НАПАДКА – 1. вж. **обвинение**;

2. вж. **ругателство**

НАПАКОСТЯВАМ – вж. **навреждам** 1. и 2. знач.

НАПАЛВАМ – вж. **запалвам** 1. знач.

НАПАЛУВАМ СЕ *рядко* – вж. **налудувам се**

НАПАРВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **пострадвам**

НАПАСТ – вж. **бедствие**

НАПАТВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **изстрадвам**;

2. вж. **намъчвам се**

НАПЕВ – вж. **мелодия** 1. знач.

НАПЕВЕН – вж. **благозвучен** 1. знач.

НАПЕВНОСТ – вж. **благозвучие** 1. знач.

НАПЕРВАМ – вж. **навирвам**

НАПЕРВАМ СЕ – 1. вж. **изпъчвам се**;

2. *разг.* вж. **възгордявам се**

НАПЕРДАШВАМ *разг.* – вж. **набивам**[1]

НАПЕРЕН – 1. вж. **вирнат**;

2. вж. **оперен**;

3. *разг. ирон.* вж. **надменен** 1. знач.

НАПЕРЕНО *разг. ирон.* – вж. **надменно**

НАПЕРЕНОСТ *разг. ирон.* – вж. **надменност**

НАПЕРУШИНВАМ СЕ – *прен. разг. рядко* вж. **наострям се**

НАПЕРЧВАМ *разг.* – вж. **навирвам**

НАПЕРЧВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **изпъчвам се**;

2. вж. **възгордявам се**

НАПЕРЧЕН *разг.* – 1. вж. **вирнат**;

2. вж. **оперен**

НАПЕТ За човек – който е с хубава, обикн. висока фигура и с гъвкави, стегнати движения. *Напет момък. Здрава напета жена.*

— **строен, кипър** *нар.*, **гиздав** *нар.*

НАПЕЧАТВАМ – вж. **печатам** 1. знач.

НАПЕЧЕН – вж. **нагорещен** 1. знач.

НАПИВАМ СЕ – Ставам пиян. *Съседът ни пак се е напил. Веднъж се напих и едва се замъкнах до дома си. Внимавай да не се напиеш.*

— **опивам се** *рядко*, **натрясквам се** *разг. неодобр.*, **нарязвам се** *разг. неодобр.*, **отрязвам се** *разг. неодобр.*, **накърквам се** *разг. неодобр.*, **насвятквам се** *разг. неодобр.*, **напорквам се** *разг. неодобр.*, **нафирквам се** *разг. неодобр.*, **натаралянквам се** *разг. неодобр.*, **нажулвам се** *разг. неодобр.*, **насмуквам се** *разг. неодобр.*, **налоквам се** *разг. грубо неодобр.*, **налюсквам се** *разг. грубо неодобр.*, **спиртосвам се** *разг. неодобр.*, **насърбвам се** *разг. неодобр. рядко*, **нацоквам се** *разг. неодобр. рядко*, **насмърквам се** *прен. разг. неодобр. рядко*, **насвирквам се** *жарг.*, **гипсирам се** *жарг.*

ант. → ***изтрезнявам***, отрезнявам, отрезвявам

V направям (курдисвам) главата *разг.*, нарязвам се като казак (смок) *разг.*, нарязвам се като поп на Задушница *разг.*, захапвам (глътвам) джама *жарг.*, връзвам кънките *жарг.*, направям се на мотика *жарг.*

НАПИВКА *рядко* – вж. **наздравица**

НАПИПВАМ – 1. Откривам, достигам до нещо чрез пипане, докосване, без да го виждам. *Напипах в тъмното ръката му и силно я стиснах.*

— **набарвам** *разг.*, **набутвам** *разг. остар.*

2. *разг.* Намирам, откривам обикн. изненадващо, случайно някого, нещо. *Дано не ни напипа пазачът, че сме влезли в сградата без разрешение.*

— **набарвам** *разг.*, **спипвам** *разг.*, **сбарвам** *разг.*

НАПИРАМ – 1. За войска и под. – оказвам натиск, решително настъпвам, напредвам със сила, напор. *Войската напираше от всички страни. Левият фланг изостава, а по фронта вече напират.*

— **натискам** *прен.*
2. Настоятелно искам да извърша нещо по-бързо. *Напира да си ходи, че е вече късно.*
— **припирам**
3. вж. **натискам** 2. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **домогвам се** 1. знач.
V вдигам пара *разг.*, давам зор *разг.* към 2. знач.
НАПИСВАМ – 1. вж. **пиша** 1. и 2. знач.;
2. вж. **изписвам** 1. знач.
НАПИТКА – вж. **питие**
НАПИЧАМ – За слънце, огън и под. – силно затоплям, нагорещявам някого или нещо. *Слънцето ни напече.*
— **нагрявам**
// Направям нещо да стане топло или горещо. *Напекох си гърба на слънцето. Напичам на огъня изстиналите си крака.*
— **нагрявам, натоплям**
НАПИЧАМ СЕ – вж. **припичам се**
НАПЛАКВАМ СЕ – Плача много, докато ми се плаче. *Тя изглежда се бе наплакала и сега вече можеше да говори спокойно.*
— **изплаквам се, наревавам се** *разг.*, **нахленчвам се** *разг.*, **нахлипвам се** *разг.*, **нациврям се** *разг. неодобр.*
НАПЛАСТЕН – вж. **наслоен**
НАПЛАСТЯВАМ – 1. вж. **наслагвам** 2. знач.;
2. вж. **наслоявам**
НАПЛАСТЯВАМ СЕ – вж. **наслоявам се** 1. и 2. знач.
НАПЛАШЕН – вж. **изплашен** 1. знач.
НАПЛАЩАМ СЕ *нар.* – вж. **издължавам се**[1]
НАПЛЕСКВАМ *разг.* – вж. **измърсявам**
НАПЛЕЩВАМ *разг. грубо* – вж. **наговарям**
НАПЛЕЩВАМ СЕ *разг. грубо* – вж. **наприказвам се**
НАПЛИВ – Навлизане на множество, голямо количество от нещо някъде. *Наплив на скакалци. Наплив на бежанци. Наплив на вносни стоки.*
— **нахлуване, нашествие, инвазия** *книж.*
НАПЛОДЯВАМ – вж. **развъждам** 1. знач.
НАПЛОДЯВАМ СЕ – 1. *само мн. и 3 л. ед.* вж. **развъждам се**;
2. *прен. разг. неодобр.* вж. **навъждам се** 1. знач.
НАПЛЮСКВАМ СЕ *разг. грубо* – вж. **нахранвам се**
НАПЛЯМПВАМ *разг. грубо* – вж. **наговарям**
НАПЛЯМПВАМ СЕ *разг. грубо* – вж. **наприказвам се**
НАПЛЯСКВАМ – 1. Набивам някого с плесници. *Искаше му се да го напляска по бузите.*
— **нашляпвам** *разг.*, **нашамарвам** *разг.*, **нашамаросвам** *разг.*
2. *разш.* вж. **набивам**[1]
НАПОДОБЯВАМ – 1. вж. **приличам** 1. знач.;
2. вж. **имитирам** 1. знач.
НАПОИТЕЛЕН – Който напоява, който служи за напояване на земята. *Напоителен канал. Напоителен дъждец.*
— **оросителен**
НАПОКОН *диал.* – вж. **после**
НАПОМНЯМ – 1. Извиквам в нечия памет нещо познато, известно, карам някого да мисли за нещо, което е забравил. *Напомниха му, че по-рано е говорил съвсем друго. Напомни ми, че трябва да платя данъците. Благодаря, че ми напомнихте за събранието.*
— **подсещам, припомням, спомням** *остар.*, **наумявам** *рядко*
2. вж. **приличам** 1. знач.
НАПОМПВАМ – *прен. разг.* вж. **настройвам** 3. знач.
НАПОПЪРЖВАМ *диал.* – вж. **напсувам**
НАПОР – вж. **натиск** 1. знач.
НАПОРИСТ – 1. вж. **упорит** 1. знач.;
2. вж. **агресивен** 3. знач.
НАПОРКВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **напивам се**
НАПОСОКИ *разг.* – вж. **наслука**
НАПОЯВАМ – 1. Давам на животно да пие вода. *Воловете ги пасяха нощем, а сутрин ги напояваха на реката.*
— **поя** *несв.*
2. Заливам с вода почвата на градина, ливада и др., за да осигуря влага на растенията в тях. *Залових се да напоя градината си.*
— **поливам, наваждам** *диал.*, **поя** *несв. диал.*
// За река, дъжд и под. – с водата си осигурявам необходимата за растенията влажност на почвата. *Дъждът напои земята. Водите на реката напояват равнината.*
— **оросявам, поливам, наваждам** *диал.*
3. *разг.* вж. **намокрям** 1. знач.
НАПРАВА – 1. вж. **изработка** 1. и 2. знач.;
2. вж. **устройство** 1. знач.
НАПРАВЛЕНИЕ – 1. вж. **насока** 1. знач.;
2. вж. **посока** 1. знач.;
3. вж. **течение**
НАПРАВЛЯВАМ – вж. **насочвам** 2. и 3. знач.
НАПРАВО – 1. В посока по права линия пред някого, нещо. *Карай направо. Върви все направо и ще стигнеш училището.*
— **напред**
ант. → ***назад***, обратно
2. Без заобикаляне, по най-късия път, по най-късото разстояние между две точки, места в пространството. *За по-направо минахме през селото. Вървя направо през нивята.*
— **напряко, пряко, право, директно** *книж.*
3. Без междинно участие, посредничество на някого или нещо, без отклоняване, без междинни състояния, фази. *Писателят черпи темите си направо от живота. Тази служба се управлява направо от министерството.*
— **непосредствено, директно** *книж.*, **право, пряко, непосредно** *книж.*
ант. → ***косвено***, непряко, опосредствано
4. Без заобикалки, без извъртания. *Кажете направо какво искате. Да минем направо на въпроса.*
— **директно** *книж.*, **право**
ант. → ***косвено***, индиректно
V в прав текст *разг.*, в лицето (очите) *разг.*, право в очите (лицето) *разг.*, право куме в очи *разг.*, право куме, та в <черните> очи *разг.* към 4. знач.
НАПРАВЯМ – 1. Ставам причина нещо да стане, да бъде налице, да има някаква последица. *Направих грешка. Направих много неща за теб. Нищо лошо не съм направил.*
— **извършвам, сторвам** *разг.*
2. Организирам определена дейност, проява, сбирка и под. *Направихме избори. Трябва да направим събрание.*
— **провеждам, произвеждам** *огр.*
3. вж. **постъпвам**[1] 1. знач.;

4. вж. **изработвам** 1. и 2. знач.;
5. вж. **приготвям** 1. знач.;
6. вж. **създавам** 1. знач.;
7. вж. **построявам** 1. знач.;
8. вж. **прокарвам** 2. знач.;
9. *огр.* вж. **причинявам**

НАПРАВЯМ СЕ – 1. вж. **престорвам се** 1. знач.;
2. вж. **преструвам се** 1. знач.

НАПРАЗЕН – 1. вж. **безрезултатен** 1. знач.;
2. вж. **ненужен** 2. знач.

НАПРАЗНО – Без да има полза, резултат, смисъл. *Всички опити да ѝ помогна, отидоха напразно. Напразно се борихме за повече права. Оказа се, че съм работил напразно, не получих никакви пари.*
— **нахалост, напусто** *нар.*, **залудо** *нар.*, **всуе** *книж. остар.*, **даром, мърцина** *простонар.*, **бадева** *простонар.*, **заврага** *диал.*
V за този (тоя), дето (що) духа *разг.*, за този (тоя), дето (що) клати гората *разг.*, на (за) вятъра *разг.*, за вятъра, дето духа (вее) *разг.*, на поразия *разг.*, за едно<то> нищо *разг.*, за едната хубост *разг.*

НАПРАСКВАМ *разг. рядко* – вж. **натъпквам** 2. знач.

НАПРАСКВАМ СЕ *разг. грубо* – вж. **преяждам**

НАПРАШВАМ – Покривам нещо, някого с прах, правя нещо, някой да стане прашен. *Внимавай да не напрашиш новите си обувки. Гледай да не ме напрашиш.*
— **изпрашвам, опрашвам, запрашвам**[1], **праша** *несв.*

НАПРАШЕН – вж. **прашен**

НАПРАЩЯВАМ – вж. **набъбвам** 2. знач.

НАПРЕГНАТ – 1. Който става, върши се с много усилия и значителна бързина. *Работата ни е много напрегната. Животът стана много напрегнат. Напрегната подготовка за изпити.*
— **интензивен** *книж.*, **усилен, динамичен** *книж.*, **активен, бурен** *прен.*, **трескав** *прен.*
ант. → ***спокоен***, тих, мирен, безбурен, безметежен, безтревожен, безоблачен
2. вж. **неспокоен** 1. знач.;
3. вж. **обтегнат** 1. знач.

НАПРЕГНАТО – вж. **усилено**

НАПРЕГНАТОСТ – 1. вж. **възбуда** 1. знач.;
2. вж. **напрежение** 1. знач.

НАПРЕД – 1. вж. **направо** 1. знач.;
2. вж. **отпред**

НАПРЕДВАМ – 1. Постигам успех, напредък в нещо. *Напредвам в службата. Напредвам в изучаването на немски език. Напредвам във военната кариера. Синът ми е напреднал по математика.*
— **преуспявам, развивам се, издигам се, прогресирам** *книж.*, **просперирам** *книж.*, **авансирам** *книж. рядко*, **дръпвам** *прен. разг.*
ант. → ***изоставам***
2. вж. **развивам се** 1. знач.;
3. вж. **движа се** 1. знач.;
4. *прен. само 3 л.* вж. **минавам** 7 знач.
V вървя нагоре *разг.*, отивам (стигам) далеч<е> *разг.*, вървя с големи (широки) крачки *разг.*, крача с широки крачки *разг.* към 1. знач.

НАПРЕДВАНЕ – 1. вж. **движение** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **напредък** 1. знач.

НАПРЕДЕ *разг.* – вж. **отпред**

НАПРЕДНАЛ – Който е постигнал значителен успех, напредък в развитието си. *Напреднала страна. Напреднали народи.*
— **развит**
ант. → ***изостанал***, неразвит

НАПРЕДНИЧАВ – 1. Който се стреми към напредък, към развитие и движение напред, което води до по-съвършен живот. *Напредничава интелигенция. Напредничав философ.*
— **прогресивен**
ант. → ***консервативен***, назадничав, ретроградeн, закостенял, вкостенял
2. Който е свързан с такъв начин на мислене и действия. *Напредничава литература. Напредничави убеждения.*
— **прогресивен**
ант. → ***консервативен***, назадничав, ретроградeн, закостенял, вкостенял
3. *рядко* вж. **челен** 2. знач.

НАПРЕДЪК – 1. Постижение, успех в дейността или качествата на някого или нещо. *В новата ѝ стихосбирка се забелязва чувствителен напредък по отношение на музикалността на стиха. У ученика има голям напредък в усвояването на математиката.*
— **прогрес, развитие, напредване** *рядко*
ант. → ***регрес***, изоставане
2. вж. **възход**
V крачка напред *разг.* към 1. знач.

НАПРЕЖЕНИЕ – 1. Висока степен на изостреност във взаимоотношенията между отделни хора, в някакъв колектив, между партии, държави и под. *В дома им винаги се чувства някакво напрежение. Напрежение в международната обстановка.*
— **напрегнатост, натегнатост, обтегнатост, нагнетеност**
ант. → ***спокойствие***, покой, мир
2. вж. **усилие** 1. знач.;
3. вж. **динамика** 2. знач.;
4. вж. **възбуда** 1. знач.

НАПРЕКИ *разг.* – вж. **напряко** 1. знач.

НАПРЕЧНО – вж. **напряко** 1. знач.

НАПРИКАЗВАМ – вж. **наговарям**

НАПРИКАЗВАМ СЕ – Приказвам дълго, много, до насита, разправям всичко, което имам да казвам на някого. *Не се ли наприказвахте цял ден с жена ми, та и сега продължавате? Сега ще можем да се наприказваме на спокойствие.*
— **наговарям се, наговорвам се, изприказвам се** *разг.*, **надумвам се** *разг.*, **набъбрям се** *разг.*, **набърборвам се** *разг.*, **надърдорвам се** *разг. пренебр.*, **надрънквам се** *разг. пренебр.*, **набръщолевям се** *разг. пренебр.*, **наплямпвам се** *разг. грубо*, **набръщвам се** *разг. пренебр.*, **наплещвам се** *разг. грубо*, **нахортувам се** *нар.*, **налафувам се** *простонар.*, **надъдрям се** *диал. пренебр.*, **насборувам се** *диал.*
V начесвам си езика *разг.*

НАПРИМЕР – Взето като пример, за образец, за илюстрация или уточняване. *Понякога, например в неделя, отивам на екскурзия.*
— **примерно** *разг. нежел.*

НАПРОТИВ – *Обикн. като вмет. дума.* За изразяване на противоположно мнение, твърдение.

Положението не се подобряваше, напротив, от ден на ден ставаше по-лошо.

— **обратно, наопаки**

НАПРЪСКВАМ – 1. вж. **изпръсквам** 1. знач.;

2. вж. **наръсвам** 1. знач.

НАПРЯГАМ – 1. Правя физическо усилие да повиша дейността на нещо. *Напрягам мускули. Напрягам силите си да вдигна сандъка.*

— **напъвам** *разг.*

ант. → ***отпускам***, разслабвам

// Максимално се концентрирам и активизирам способността си за постигане на някакъв резултат. *Напрягам паметта си да си спомня името на човека. Напрягам мисълта си.*

— **насилвам, напъвам** *разг.*

2. вж. **затруднявам** 1. знач.

НАПРЯГАМ СЕ – 1. вж. **засилвам се** 3. знач.;

2. вж. **затруднявам се**

НАПРЯКО – 1. По ширината, перпендикулярно на дългата страна на нещо. *Оставих колата напряко на алеята.*

— **напреки** *разг.*, **напречно**

2. вж. **направо** 2. знач.

НАПСУВАМ – Казвам по отношение на някого мръсни, неприлични думи, неприлична ругатня. *Напсувал го на майка. Напсувал продавачката.*

— **изпсувам, напопържвам** *диал.*, **изпопържвам** *диал.*

V тегля една благословия (майна) *разг. ирон.*

НАПУКАН – Който е с пукнатини, който е покрит с малки цепнатини. *Напукана мазилка. Напукана земя. Напукани пети. Напукана скала.*

— **попукан, нацепен**

НАПУКВАМ СЕ – Покривам се с пукнатини, ставам на пукнатини. *От сушата земята се е напукала. Кожата на ботушите ми се напука. Устните ѝ започнаха да се напукват.*

— **попуквам се, нацепвам се, пукам се** *несв.*, **пропуквам се**

НАПУСКАМ (НАПУЩАМ) – 1. Преставам да бъда някъде, оставям досегашното си място, обикн. поради някаква причина. *Много млади хора напуснаха България. Готвя се да напусна завинаги този град. Няма да напусна службата си.*

— **отивам си** *(от)*, **тръгвам си** *(от)*, **ида си** *св.*, **махам се (махвам се)** *(от)*, **избягвам**[1] *(от)*, **бягам** *несв. прен. (от)*, **фъсвам** *(от) жарг.*, **фъскам** *(от) несв. жарг.*, **чупя се** *(от) несв. жарг.*

ант. → ***оставам***, задържам се

// Отправям се извън някое място, където съм бил до този момент. *Напускам събранието. Селяните се разплатиха и напуснаха кръчмата. Напуснах тържеството обиден.*

— **излизам си, излизам, тръгвам си** *(от)*, **отивам си** *(от)*, **измъквам се** *(от) прен. разг.*, **изнизвам се** *(от) прен. разг.*

ант. → ***връщам се***, завръщам се, идвам си, дохождам си (дойда си)

2. Преставам да участвам в някаква организация, общност, да членувам в някакъв колектив. *Напуснах партията. Напускам комисията. Напуснах борда на директорите.*

— **излизам, отписвам се, отчислявам се**

ант. → ***постъпвам***, влизам, встъпвам, записвам се, зачислявам се

3. вж. **изоставям** 1. и 3. знач.;

4. *разг.* вж. **развеждам се**

V вдигам си чуковете (чукалата, консулите, гълъбите, парцалите, партакешите, дрипите, пъртушините, дърмите, багатериите) *разг.*, вдигам (вземам) си шапката (капата) *разг.* към 1. знач.

НАПУСКАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **занемарявам се**;

2. вж. **развеждам се**

НАПУСНАТ – 1. вж. **изоставен** 1. знач.;

2. *разг.* вж. **занемарен**

НАПУСТО *нар.* – вж. **напразно**

НАПУХВАМ *разг.* – вж. **набивам**[1]

НАПУШЕН *разг.* – вж. **ядосан**

НАПЪВАМ *разг.* – 1. вж. **натискам** 2. знач.;

2. вж. **напрягам** 1. знач.

НАПЪВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **засилвам се** 3. знач.;

2. вж. **затруднявам се**

НАПЪДЕН *разг.* – вж. **изпъден**

НАПЪЖДАМ *разг.* – вж. **изпъждам** 1. знач.

НАПЪЛВАМ – вж. **изпълвам** 1. и 2. знач.

НАПЪЛЗЯВАМ – вж. **полазвам** 1. знач.

НАПЪЛНЕН – вж. **пълен** 1. знач.

НАПЪЛНО – 1. В пълна степен, до възможния предел. *Костюмът ми е напълно нов. Напълно празна стая. Напълно гол. Напълно си приличат. Напълно нова кола.*

— **съвсем, съвършено, абсолютно, изцяло, всецяло** *книж.*, **досущ** *разг.*, **хептен** *простонар.*, **дибидюс** *простонар.*

ант. → ***отчасти***, частично, ненапълно, донякъде;

// ***никак***, изобщо, хич

2. вж. **изцяло** 1. знач.;

3. вж. **окончателно** 1. знач.

V сто на сто *разг.* към 1. знач.

НАПЪЛНЯВАМ – вж. **надебелявам**[1] 1. и 2. знач.

НАПЪН – 1. вж. **усилие** 1. знач.;

2. вж. **натиск** 1. знач.

НАПЪПЛЯМ – вж. **полазвам** 1. знач.

НАПЪСТРЯМ – вж. **изпъстрям** 1. знач.

НАПЪТВАМ *разг.* – вж. **упътвам** 1. и 2. знач.

НАПЪТВАМ СЕ *разг. рядко* – вж. **отправям се**

НАПЪТИ *диал.* – вж. **понякога**

НАПЪТСТВАМ – вж. **насочвам** 3. знач.

НАПЪТСТВЕН – вж. **наставнически**

НАПЪТСТВИЕ *обикн. мн.* – Авторитетно изказване, отправено към някого, за да го насочи как да постъпи при дадени обстоятелства и да се съобрази с него. *Получихме нови напътствия как да действаме в създалата се ситуация. Офицерът даваше последни напътствия на войниците.*

— **наставление** *обикн. мн.*, **указание, инструкция, директива** *(разпореждане на по-висша инстанция)*, **насока** *само мн.*

НАПЪХВАМ – 1. Слагам нещо изцяло, докрай вътре в друго нещо. *Напъхах вестника в джоба си. Напъхах ризата в панталоните.*

— **натиквам, намушквам** *разг.*, **навтиквам** *диал.*

2. *разг. неодобр.* вж. **вкарвам** 2. знач.;

3. вж. **натиквам** 2. знач.

НАПЪХВАМ СЕ – 1. Влизам, вмъквам се, обикн. с усилие в някакво тясно, затворено пространство. *Напъхал се под кревата и се скрил. Изплашеното дете се напъхало в килера.*

— **натиквам се, навирам се** *разг.*, **набутвам се** *разг.*, **намушквам се** *разг.*

2. *разг.* вж. **влизам** 2. знач.;
3. *прен. разг. неодобр.* вж. **навирам се** 1. знач.

НАПЯВАМ – вж. **тананикам**

НАР – Широко дъсчено легло. *Затворникът лежеше на нара.*
— **одър** *нар.*

НАРАВНО – 1. вж. **наред** 1. и 2. знач.;
2. вж. **поравно**

НАРАДВАМ СЕ *св.* – Изпитвам в голяма степен, до насита радост, наслада от нещо, някого. *Не можеше да се нарадва на детето.*
— **налюбувам се, наслаждавам се** *в св.*

НАРАМВАМ – Слагам, окачвам нещо на рамо, за да го нося. *Нарамвам пушката. Нарамвам кобилицата.*
— **обрамчвам** *разг.*, **зарамвам** *диал.*, **нарамчвам** *диал.*, **презрамвам** *диал.*, **зарамчвам** *диал.*, **забрамчвам** *диал.*

НАРАМЧВАМ *диал.* – вж. **нарамвам**

НАРАНЕН – *прен.* вж. **обиден**[1] 1. знач.

НАРАНИМ *книж.* – вж. **чувствителен** 2. знач.

НАРАНИМОСТ *книж.* – вж. **чувствителност** 2. знач.

НАРАНЯВАМ – 1. Правя, причинявам някому рана. *Гръмнал с пушката и по невнимание наранил другаря си.*
— **ранявам**
// Правя рани, покривам с рани част от човешко или животинско тяло. *Тези твърди и неудобни обувки ми нараниха краката.*
— **изранявам, разранявам**
2. *прен.* вж. **обиждам**

НАРАСНАЛ – вж. **повишен** 1. и 2. знач.

НАРАСТВАМ – 1. вж. **увеличавам се** 1. и 2. знач.;
2. вж. **наедрявам**;
3. вж. **засилвам се** 1. и 2. знач.

НАРАСТВАНЕ – вж. **растеж** 2. знач.

НАРАСТЪК *нар.* – вж. **израстък** 1. знач.

НАРАТИВЕН *спец.* – вж. **повествователен**

НАРЕВАВАМ СЕ *разг.* – вж. **наплаквам се**

НАРЕД – 1. Един до друг, на една и съща редица, линия. *Наред с него яздеше жена му. Един момък вървеше наред с едно младо момиче.*
— **редом, наравно, успоредно, паралелно**
2. Едновременно с друг (други), с нещо друго. *Тя се трудеше наред с мъжете.*
— **заедно, наравно, редом, наедно** *разг.*, **барабар** *простонар.*
3. вж. **последователно**

НАРЕДБА[1] – 1. вж. **мебелировка**;
2. вж. **подредба** 1. знач.

НАРЕДБА[2] – 1. Упътване, указание за начина, по който задължително трябва да се върши нещо. *Наредба за движението на моторните превозни средства.*
— **правилник**
2. вж. **заповед** 1. знач.

НАРЕДЕН – 1. *разг.* вж. **обзаведен**;
2. вж. **подреден** 1. и 2. знач.

НАРЕЖДАМ[1] – 1. Слагам някакви неща в определен ред. *Нареждам книгите си. Нареждам гардероба си. Нареждам витрината. Нареждам цветята във вазата.*
— **подреждам, редя** *несв.*, **аранжирам** *книж.*
ант. → ***разреждам***, разбърквам, разхвърлям, разбутвам, разтурям
2. Казвам поредица от думи, мисли, оплаквания и др. *Майката плачеше и нареждаше най-мили думи за сина си. Стига си нареждала, омръзна ми да те слушам.*
— **редя** *несв.*
3. вж. **подготвям** 1. знач.;
4. *разг.* вж. **обзавеждам**;
5. *прен. разг.* вж. **организирам** 2. знач.;
6. *разг.* вж. **уреждам** 1. и 2. знач.

НАРЕЖДАМ СЕ – 1. Заставам, заемам място в някакъв ред, редица. *Нареждам се на опашка за билети.*
— **подреждам се, редя се** *несв.*
2. *разг.* вж. **вреждам се**

НАРЕЖДАМ[2] – вж. **заповядвам** 1. знач.

НАРЕЖДАНЕ – вж. **заповед** 1. и 2. знач.

НАРЕЗ – Спираловиден улей върху повърхността на някакъв предмет, обикн. за скрепване, завинтване. *Капачка с нарез. Винтов нарез.*
— **резба** *спец.*

НАРЕЧЕН *нар.* – вж. **определен** 3. знач.

НАРЕЧИЕ – вж. **диалект**

НАРИСУВАМ – вж. **изрисувам** 1. знач.

НАРИЧАМ – Давам име на някого, нещо или обозначавам словесно някого, нещо. *Нарекоха дъщеря си на името на свекървата. В общината се чудеха как да нарекат новата улица. Как го наричат това вино? Наричат го Иван.*
— **назовавам, казвам, викам** *разг.*, **именувам** *книж.*, **наименувам** *книж.*, **кръщавам** *разш.*

НАРИЧАМ СЕ – вж. **казвам се**

НАРКОЗА – вж. **упойка** 1. и 2. знач.

НАРКОТИК – Вещество от растителен произход или получено по синтетичен път, употребявано заради упоителните му свойства. *Пристрастяването към наркотици е много страшен порок. Младежта все по-често посяга към наркотиците.*
— **дрога, опиат, опиум, трева** *разг.*

НАРОД – 1. вж. **народност** 1. знач.;
2. вж. **маса**[2] 1. знач.

НАРОДЕН – 1. Който е присъщ, типичен за даден народ. *Творчеството на Вазов е дълбоко народно. Народен стил. Народни носии.*
— **национален, народностен**
ант. → ***интернационален***, общочовешки
2. Който се отнася до цялата държава и нейното население, който съответства на интересите на народа. *Защитник на народните интереси. Народна отбрана.*
— **национален**
ант. → ***антинароден***, противонароден
3. Който е създаден от народа, който принадлежи на фолклора. *Народно творчество. Народни песни.*
— **фолклорен**
4. вж. **всенароден** 2. знач.;
5. *разг.* вж. **демократичен** 4. знач.

НАРОДНОСТ – 1. Исторически възникнала общност от хора, свързани по произход, *език*, обичаи, територия и др. *Всяка народност се отличава със свои специфични черти. В града се бяха събрали хора от всички народности.*
— **нация, националност, народ, етнос** *книж.*
2. *Само ед. обикн. с предл. по.* Принадлежност към даден народ. *По народност съм българин. Отдавна живее в България, но по народност е грък.*

— **националност**

НАРОДНОСТЕН – 1. Който се отнася до народност, свързан е с народност. *Народностно съзнание. Народностни различия.*

— **етнически, национален**

2. вж. **народен** 1. знач.

НАРОДНОСТОПАНСКИ *рядко* – вж. **икономически**

НАРОДОВЛАСТИЕ – вж. **демокрация** 1. знач.

НАРОДОВЛАСТНИЧЕСКИ *книж. рядко* – вж. **демократичен** 1. знач.

НАРОНВАМ – вж. **изронвам** 1. и 2. знач.

НАРОСЯВАМ – вж. **оросявам** 1. знач.

НАРОЧВАМ *разг.* – вж. **обвинявам**

НАРОЧЕН – 1. *разг.* вж. **специален**;

2. вж. **умишлен**

НАРОЧНО – С предварително обмислено намерение. *Нарочно задава провокативни въпроси. Нарочно употребява чуждици.*

— **преднамерено, умишлено, предумишлено** *книж.*

ант. → ***неволно***, непреднамерено, непредумишлено, случайно

// С участие на съзнанието, на волята, с ясна представа за последиците от постъпката си. *Нарочно отместих погледа си. Нарочно не отговорих на писмото. Нарочно се отдръпнах.*

— **съзнателно, умишлено**

ант. → ***неволно***, несъзнателно, безсъзнателно, автоматично, автоматически, инстинктивно, машинално

НАРУГАВАМ – 1. Обсипвам някого или нещо с ругатни, казвам нещо с груб тон. *Старецът наруга кучето. Шефът не се стърпя и ме наруга.*

— **нахоквам, изругавам, изхоквам**

2. вж. **скарвам се** 1. знач.

НАРУШАВАМ – 1. Не спазвам, не се съобразявам с нещо. *Нарушавам закона. Нарушавам заповед. Нарушавам клетва.*

— **престъпвам, прекрачвам** *прен.*

ант. → ***спазвам***, пазя, съблюдавам, придържам се

2. Прекъсвам нормалното протичане на нещо. *Нищо не нарушаваше нощната тишина. Нарушавам обществения ред и спокойствие.*

— **смущавам**

3. вж. **накърнявам** 1. знач.

НАРУШАВАНЕ – вж. **неспазване**

НАРУШЕНИЕ – 1. Деяние, проява, която нарушава някакви норми и обикн. се наказва. *Наказваха го за най-дребни нарушения. За пет нарушения бе отстранен от отбора.*

— **провинение, нередност**

2. вж. **неспазване**

НАРЦИСИЗЪМ *книж.* – вж. **самовлюбеност**

НАРЪГВАМ *разг.* – 1. вж. **намушквам** 1. знач.;

2. вж. **набождам** 2. знач.

НАРЪКА *обикн. мн. нар.* – вж. **поръчение** 1. знач.

НАРЪСВАМ – 1. Пръскам с вода или друга течност някого или нещо. *Наръси пода, преди да метеш. Попът го наръси със светена вода.*

— **поръсвам, напръсквам**

2. Сипвам по малко някакво прахообразно или зърнесто вещество, като го разпръсквам по повърхността на нещо. *Наръсвам тортата с орехи. Наръсвам дрехите с нафталин.*

— **поръсвам, ръся** *несв.*, **посипвам** // Ръся, посипвам нещо, обикн. за ядене, с нещо сипкаво или прахообразно. *Намазах си филия с масло и я наръсих с чубрица.*

— **поръсвам, насолявам** *разг. разш.*, **посолявам** *разг. разш.*

НАРЪФВАМ – вж. **наяждам**

НАРЪЧЕН – вж. **настолен**

НАРЪЧНИК – Книга с основни и най-нужни сведения в дадена област. *Статистически наръчник. Наръчник по химия. Наръчник по овощарство.*

— **справочник, ръководство**

НАРЯДКО – 1. На големи разстояния едно от друго, не много близо един до друг. *Селцата са пръснати нарядко из планината. Нарядко израсла царевица.*

— **рядко, тук-там** *разг.*, **тук-таме** *разг.*

ант. → ***нагъсто***, гъсто, начесто

2. На големи интервали от време. *Вечер трамваите минават много нарядко. Взе да идва нарядко у дома.*

— **рядко, изрядко** *разг.*

ант. → ***често***, начесто, нерядко

V от дъжд на вятър *разг.*, чат-пат *разг.*, от време на време *разг.*, сегиз-тогиз *нар.* към 2. знач.

НАРЯЗВАМ – 1. С рязане правя нещо на парчета, разделям с рязане. *Нарязвам тортата. Нарязвам ябълката.*

— **разрязвам, срязвам**

2. вж. **насичам** 1. знач.;

3. вж. **накълцвам** 1. знач.;

4. *прен. разг.* вж. **скарвам се** 1. знач.

НАРЯЗВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **напивам се**

НАСАЖДАМ – 1. вж. **засаждам**;

2. *прен. книж.* вж. **вкоренявам** 2. знач.

НАСАЖДАМ СЕ *разг.* – Попадам в неприятно положение, захващам се с нещо, което ми създава неприятности. *Сам се насадих, като приех неизгодното им предложение. Къде се насадих, не ми е мястото сред тези хора.*

— **нахаквам се** *разг. грубо*, **нахендрям се** *разг. грубо*, **нацеждам се** *прен. разг.*

V насаждам се на пачи яйца *разг.*, навирам се между шамарите (тоягите) *разг.*, лягам под тоягата (дряновицата) *разг.*

НАСАЖДЕНИЕ – *Обикн. мн.* Площ с насадени дървета или други културни растения. *Борови насаждения. Овощни насаждения.*

— **засаждение** *обикн. мн.*, **посаждение** *обикн. мн.*, **култура** *обикн. мн.*

НАСАМ – 1. В посока към мястото, където се намира лицето, което говори. *Колите идват насам. Черните облаци се движат насам.*

— **натук** *разг.*, **занасам** *разг.*

ант. → ***натам***, нататък, занатам, занататък

2. *разг.* вж. **тук**

НАСБОРУВАМ СЕ *диал.* – вж. **наприказвам се**

НАСВЕТУВАМ СЕ *диал.* – вж. **наживявам се**

НАСВИРКВАМ СЕ *жарг.* – вж. **напивам се**

НАСВЯТКВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **напивам се**

НАСЕКОМО – Дребно безгръбначно животно с членести крака и тяло. *Вредни насекоми. Препарат против насекоми.*

— **инсект**

НАСЕЛВАМ СЕ – вж. **заселвам се**

НАСЕЛЕН – В който живеят хора, в който има население. *Населена местност. Населен остров.*

— **заселен, обитаем, обитаван**
ант. → ***безлюден***, ненаселен, необитаем, пуст, див
НАСЕЛНИК *остар.* – вж. **заселник**
НАСЕЛЯВАМ – вж. **обитавам**
НАСЕТНЕ – 1. вж. **нататък** 1. знач.;
2. *диал.* вж. **после**
НАСИЛА – Против волята, желанието на някого, чрез прилагане на сила или психически натиск. *Насила го изведоха от дома му. Насила ме докараха тук. Принудиха го насила да подпише показанията.*
— **насилствено, принудително, силом** *рядко,* **недоброволно, зорлем** *простонар.,* **зорле<н>** *простонар.*
ант. → ***доброволно***, драговолно
НАСИЛВАМ – 1. вж. **принуждавам** 1. знач.;
2. вж. **изнасилвам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **напрягам** 1. знач.
НАСИЛВАМ СЕ – 1. Правя усилие над себе си, с усилие преодолявам нещо у себе си. *Насилвам се да изпия лекарството. Ако не ти се яде, не се насилвай.*
— **изнасилвам се** *рядко,* **пресилвам се** *рядко,* **назорвам се** *разг.*
2. вж. **засилвам се** 3. знач.
НАСИЛЕН – Който става или е извършен с усилие, насила, по принуда. *Насилена любезност. Насилен плач. Насилена усмивка.*
— **принуден** *прен.,* **пресилен** *прен.*
НАСИЛИЕ – 1. Прилагане, използване на груба физическа сила, оръжие и под., за да бъде принуден някой да направи нещо. *Полицейско насилие. Управляват с насилие. Прибягват до насилие.*
— **терор, репресия** *книж.,* **потисничество, гнет**
2. вж. **принуда**
НАСИЛНИК – вж. **потисник**
НАСИЛНИЧЕСТВО – вж. **тирания** 1. знач.
НАСИЛСТВЕН – Който става с насилие, принуда. *Насилствен труд. Насилствено отстраняване от работа. Насилствена интеграция.*
— **принудителен, недоброволен**
ант. → ***доброволен***, драговолен
НАСИЛСТВЕНО – вж. **насила**
НАСИПВАМ – Слагам някъде или вътре в нещо някакво зърнесто, прахообразно или полутечно вещество. *Насипвам брашно в тавата. Насипвам гозбата. Насипвам слънчоглед в чувал.*
— **сипвам**
ант. → ***изсипвам***, разсипвам
НАСИТА – *Обикн. с предл. до.* Състояние, когато някой е напълно задоволен откъм храна, питие, удоволствие и под. *Ядох до насита. Нагледах се на филми до насита.*
— **насищане, засищане, пресита, пресищане**
НАСИТЕН – 1. вж. **гъст** 4. и 5. знач.;
2. *прен.* вж. **натоварен** 2. знач.
НАСИТЕНОСТ – вж. **гъстота** 1. знач.
НАСИТНЯВАМ – вж. **надробявам**
НАСИЧАМ – 1. Като сека, правя нещо на парчета. *Тиквата трябва да се насече. Насечи месото.*
— **нарязвам**
2. Правя на парчета с брадва, тесла обикн. дърво. *Насякох дърва за печката.*
— **нацепвам**
3. вж. **изсичам** 1. знач.;
4. вж. **съсичам**
НАСИЩАМ – вж. **утолявам**
НАСИЩАМ СЕ – 1. Ям в достатъчна степен, докато имам желание. *Детето бързо се насища и повече не иска да яде.*
— **засищам се**
ант. → ***огладнявам***, изгладнявам, прегладнявам
2. *разш. рядко* вж. **нахранвам се**
V идва ми сърце на място *разг.* към 1. знач.
НАСИЩАНЕ – вж. **насита**
НАСКОРО – 1. вж. **неотдавна**;
2. вж. **скоро** 1. знач.
НАСКОРОШЕН *рядко* – вж. **скорошен** 1. знач.
НАСКЪРБЕН – Който изпитва душевна болка. *Той беше дълбоко наскърбен от думите ѝ. С наскърбено сърце напусна дома си.*
— **огорчен, натъжен, разстроен**
ант. → ***радостен***, зарадван
НАСКЪРБЯВАМ – Предизвиквам огорчение, душевна болка. *Несправедливите обвинения на началника я наскърбиха. Никога не би наскърбил майка си. Тази печална вест наскърби всички ни. Извинявай, ако съм те наскърбил с нещо.*
— **огорчавам, разстройвам, натъжавам**
ант. → ***зарадвам***, възрадвам, ощастливявам
V слагам камък на сърцето *разг.*
НАСКЪРБЯВАМ СЕ – Изпитвам огорчение, мъка. *Виж как се наскърби от думите ти. Когато той напусна дома ѝ, без да се обади, тя много се наскърби.*
— **огорчавам се, разстройвам се, натъжавам се**
ант. → ***зарадвам се***
НАСЛАГВАМ – 1. Поставям много неща или определено количество от нещо на определено място. *Наслагах дърва в печката. Наслагах документите в чантата. Къде си наслагал книгите?*
— **натурям** *разг.,* **набутвам** *разг.*
2. Слагам, натрупвам нещо едно върху друго обикн. на пластове. *Работниците събират листата и ги наслагват в специални сандъци.*
— **напластявам, пластя** *несв.,* **налагам**[1] *нар.*
3. вж. **наслоявам**
НАСЛАГВАМ СЕ – вж. **наслоявам се** 1. и 2. знач.
НАСЛАГИ – вж. **наслойка** 1. и 2. знач.
НАСЛАДА – 1. Състояние на удовлетворение, радост от нещо, свързано с приятни усещания. *Чувството на наслада от хубавия пролетен ден не я напускаше. Сърцето ми се изпълни с наслада.*
— **блаженство, сладост** *прен.,* **наслаждение, нега** *поет.,* **приятност** *рядко*
2. вж. **удоволствие**
НАСЛАЖДАВАМ СЕ – 1. *Обикн. с предл. на.* Изпитвам наслада, удоволствие от нещо. *Наслаждавам се на телевизионното шоу.*
— **кефя се** *несв. разг. грубо нежел.*
2. вж. **любувам се**;
3. вж. **нарадвам се**
НАСЛАЖДЕНИЕ – 1. вж. **наслада** 1. знач.;
2. вж. **удоволствие**
НАСЛЕДНИК – 1. вж. **потомък**;
2. вж. **приемник**
НАСЛЕДСТВЕН – 1. Който е получен като наследство. *Наследствен имот. Наследствена къща.*
— **унаследен**
2. *спец.* вж. **генетичен**

НАСЛЕДСТВО – Имот, който след смъртта на собственика преминава във владение на неговите наследници, близки роднини. *Тази нива е наследство от родителите ми. Тя успя да съхрани наследството си.*
— **бащиния** *разг.*
НАСЛОВ *книж.* – вж. **заглавие**
НАСЛОВЕН *рядко* – вж. **заглавен**
НАСЛОЕН – Който е натрупан на едно място във вид на пласт, слой. *Наслоена мазнина. Наслоен прах.*
— **напластен**
НАСЛОЕНИЕ – вж. **наслойка** 1. и 2. знач.
НАСЛОЙКА *обикн. мн.* – 1. Почвено натрупване от утаечен произход, наслоено на пласт. *Пясъчни наслойки. Геологически наслойки.*
— **наслаги, наслоение** *обикн. мн.*, **седимент** *обикн. мн. спец.*
2. *прен.* Следи от чужда или далечна по време култура, залегнали в живота, езика, съзнанието и т.н. на даден народ. *В нашите обреди има наслойки от различни религии. Наслойки от отминали цивилизации.*
— **наслоение, наслаги** *рядко*
НАСЛОЯВАМ – Трупам нещо върху някаква повърхност във вид на слой, пласт. *Морските вълни непрекъснато наслояват пясък на брега.*
— **напластявам, наслагвам, нанасям, слоя** *несв. рядко*
НАСЛОЯВАМ СЕ – 1. Натрупвам се, разполагам се, обикн. постепенно, във вид на слой или слоеве върху някаква повърхност. *След продължителна употреба при твърди води върху тръбния нагревател се наслоява варовик. Холестеролът се наслоява по вътрешната обвивка на кръвоносния съд, където образува плаки.*
— **напластявам се, наслагвам се, отлагам се, утаявам се**
2. *прен.* За чувство, настроение, мисъл и под. – натрупвам се в съзнанието, в душата на някого, като оставям трайни следи. *От постоянните разправии в службата в душата му се наслояваше гняв и омраза.*
— **наслагвам се** *прен.*, **напластявам се** *прен.*
НАСЛУКА – Без предварително обмисляне и определена цел. *Тръгнах наслука из гората. Стрелям наслука. Иманярите копаят наслука.*
— **наслуки, напосоки** *разг.*, **намерки** *диал.*
V както <ми> дойде *разг.*
НАСЛУКИ – вж. **наслука**
НАСМАЛКО *разг.* – вж. **едва** 3. знач.
НАСМЕШКА – Подигравателно, осмиващо, леко пренебрежително отношение към някого или нещо, обикн. изразено чрез думи, поглед и под. *В думите му се чувстваше насмешка. Той гледаше с насмешка на опитите ѝ да му напакости. Бях свикнала с насмешките му.*
— **подигравка, присмех, ирония, ироничност** *рядко*, **присмехулство, подбив** *нар.*, **присмивка** *рядко*, **сарказъм** *книж.*
НАСМЕШЛИВ – вж. **подигравателен**
НАСМОГВАМ *разг.* – вж. **успявам** 1. знач.
НАСМУКВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **напивам се**
НАСМЪРДЯВАМ *разг.* – вж. **намирисвам**[1]
НАСМЪРКВАМ СЕ – *прен. разг. неодобр.* вж. **напивам се**
НАСОКА – 1. Цел, намерения, идеи, проблеми и др., които се следват, имат се предвид в някаква дейност, по които върви развитието на нещо. *Главният редактор определя насоката на вестника. Необходима е нова насока във вътрешната ни политика. Основни насоки в развитието на българската литература.*
— **направление, посока** *прен.*, **линия** *прен.*, **курс** *прен.*
2. *огр.* вж. **течение**;
3. *само мн.* вж. **напътствие**;
4. *рядко* вж. **посока** 1. знач.
НАСОЛЯВАМ – 1. Посипвам със сол нещо, колкото е необходимо. *Хубаво насолих сланината, за да държи цяло лято.*
— **осолявам, соля** *несв.*
2. вж. **посолявам** 1. знач.;
3. *разг. разш.* вж. **наръсвам** 2. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **скарвам се** 1. знач.
НАСОЧВАМ – 1. Обръщам нещо в някаква посока. *Насочвам пистолета към нападателя. Насочвам очи към професора.*
— **отправям, устремявам, обръщам**
2. Давам указания за посоката на движение на някого, нещо. *Полицаят насочва движението. Опитвам се да насочвам лодката.*
— **направлявам, управлявам, ръководя**
3. Давам насока на развитието, движението, хода на нещо или някого. *Насочвам развитието на енергетиката. Цял живот майка ѝ я насочва как да постъпва.*
— **направлявам, ръководя, напътствам, дирижирам** *прен. книж.*
4. Предназначавам думи за някого, изпращам нещо (обръщение и под.) към някого. *Към кого е насочена молбата ти? Думите ѝ бяха насочени към мен. Насочвам искането си до омбудсмана.*
— **отправям, адресирам** *книж.*, **обръщам се** *(към)*
5. вж. **упътвам** 1. и 2. знач.
НАСОЧВАМ СЕ – 1. Имам или проявявам предпочитание към нещо, някого. *Партията им вече се насочва към друга коалиция. Страната се насочва към нов военен блок.*
— **клоня** *несв.*, **гравитирам** *несв. книж.*
// Определям посоката на своите действия, интереси, поведение. *Напоследък приятелят ми се насочи към прозата. Насочих се към хуманитарните науки.*
— **ориентирам се** *прен.*
2. вж. **избирам** 2. знач.;
3. вж. **отправям се**
НАСОЧЕН – Който е отправен към нещо. *Погледът му сега бе насочен към детето.*
— **устремèн, обърнат**
НАСПИВАМ СЕ – Спя до насита, достатъчно, колкото ми се спи. *Кажи ѝ да не става толкова рано, а да се наспи добре. Кога най-после ще се наспя?*
— **отспивам си, доспивам си**
ант. → ***недоспивам си***
НАСРЕД – 1. вж. **всред** 1. знач.;
2. вж. **посред** 1. знач.
НАСРЕЩА – вж. **отсреща**
НАСРЕЩЕН – вж. **противоположен** 1. знач.
НАСРОЧВАМ – Уточнявам ден или час, в който да

се извърши нещо. *Насрочиха ми ден за преглед на колата.*
— **определям, назначавам** *остар.*
НАСТАВАМ – вж. **настъпвам**[1] 1. и 2. знач.
НАСТАВКА – 1. Словообразувателна част на думата, която стои след корена. *Думата лекар е образувана с наставката – ар.*
— **суфикс**
ант. → ***представка***, префикс
2. *спец.* вж. **накрайник**
НАСТАВЛЕНИЕ – 1. вж. **напътствие**;
2. вж. **поучение**
НАСТАВЛЯВАМ – вж. **поучавам**
НАСТАВНИК 1. Човек, който предава някому своите знания, опит, вещина. *Духовен наставник. Футболният ни отбор се нуждае от нов наставник.*
— **учител** *разш.*, **ментор** *книж.*, **ръководител** *разш.*
// Лице, което възпитава някого и насочва поведението му. *Той бе доста по-възрастен от нас и бе наш наставник.*
— **възпитател, ментор** *книж.*
ант. → ***възпитаник***, ученик
2. Лице, което наставлява някого, което съветва и дава поучения. *Нямам нужда от такива наставници.*
— **ментор** *книж.*, **назидател** *рядко*
НАСТАВНИЧЕСКИ – Който е присъщ на човек, който наставлява, поучава. *Дразни ме твоят наставнически тон.*
— **назидателен** *книж.*, **менторски** *книж.*, **поучителен**
// Който съдържа наставление. *Наставнически писма. Наставнически съвети. Наставнически думи.*
— **напътствен, назидателен** *книж.*, **менторски** *книж.*, **нравоучителен** *книж.*
НАСТАВНИЧЕСТВО – Дейност, поведение, роля на наставник. *Нейното наставничество го дразнеше.*
— **менторство** *книж.*
НАСТАВЯМ – Добавям, присъединявам недостигаща част, увеличавам нещо до нужната дължина или ширина. *Стълбата е къса, трябва да я наставяме. Ще си наставя роклята, защото ми е къса. Наставих едно парче на полата.*
— **снаждам, принаждам, наддавам, донаждам** *нар.*, **внаждам** *нар.*, **надя** *несв. нар.*, **приставям** *нар.*
НАСТАНЯВАМ – 1. Определям на някого място, което да заеме, или поставям нещо някъде. *Настаних приятеля си на дивана. Настаних ладията си в едно малко заливче.*
— **слагам, разполагам**[1]**, инсталирам** *разг.*, **курдисвам** *простонар.*
2. вж. **уреждам** 2. знач.
НАСТАНЯВАМ СЕ – 1. Заемам някакво място или помещение. *Настаних се удобно във фотьойла. Детето се настани до майка си. Настаних се пред камината. Настаних се в съседната стая.*
— **разполагам се, намествам се, инсталирам се** *разг. ирон.*, **нагласявам се** *разг.*, **нагласям се** *разг.*, **курдисвам се** *простонар.*, **намърдвам се** *разг.*
2. вж. **установявам се** 1. знач.;
3. вж. **вреждам се**
НАСТИВАМ – Разболявам се или съм неразположен поради излагане на студ, стоене на студено. *Облечи се добре да не настинеш. При това студено време човек лесно настива.*
— **изстивам, простудявам се, простивам**
НАСТИГАМ – 1. Придвижвам се до някого, нещо, като заставам редом. *Детето тичаше по улицата, но баща му бързо го настигна. Колата настигна влака.*
— **застигам, достигам, стигам, изравнявам се, догонвам** *прен.*
2. Изравнявам се с някого по постижения, успехи или други качества. *Тя си беше поставила задача да го настигне по успех. Кога ще настигнем развитите европейски страни по жизнен стандарт?*
— **достигам, стигам, догонвам** *прен.*
3. Обикн. за нещо неприятно или нежелателно, сварвам някого на неподходящо място, в неподходящо време, като му причинявам неприятности, беди и др. *Бурята ни настигна в планината. Смъртта го настигнала по пътя за болницата.*
— **застигам**
НАСТИЛАМ – 1. Покривам под, двор, път или друга повърхност с някакво трайно покритие. *Пътеката ще настелим с пясък.*
— **постилам**
2. вж. **застилам** 2. знач.
НАСТИЛКА – 1. Пласт от нещо, който покрива, настила някаква повърхност. *Настилка от слама.*
— **застилка**
2. Пласт от някакъв материал, който покрива някаква повърхност. *Подова настилка. Покривна настилка.*
— **покритие**
3. вж. **паваж**
НАСТИНКА – Болестно състояние, заболяване, причинено от студ, от охлаждане на организма. *Лекарят каза, че е обикновена настинка и лесно ще мине.*
— **простуда, изстинка**
НАСТЛАН – вж. **застлан** 1. знач.
НАСТОЙНИК – Официално определено лице, което има задължението да се грижи за някого и да отговаря пред училищните и други власти за поведението, постъпките му (обикн. за малолетни и ученици като заместник на родителите). *Детето няма родители, но има настойник.*
— **опекун** *разг.*, **попечител**
НАСТОЙНИЧЕСТВО – Работа, длъжност на настойник. *Когато детето стане пълнолетно, моето настойничество ще свърши.*
— **опекунство, попечителство, опека**
НАСТОЙЧИВ – 1. Който непрекъснато настоява за нещо или е свързан с постоянно настояване нещо да стане, да се постигне. *Настойчив ухажор. Настойчив поглед.*
— **натрапчив, натраплив** *рядко*, **упорит**
2. Който изразява или съдържа настояване, категорично искане, упорство. *Ударите по вратата ставаха все по-настойчиви. Настойчиво преследване на цел.*
— **настоятелен, упорит**
3. вж. **упорит** 1. знач.
НАСТОЙЧИВОСТ – вж. **упоритост** 1. знач.
НАСТОЛЕН – Който се използва постоянно, винаги

може да потрябва. *Настолна книга.*
— **наръчен, подръчен**
НАСТОЯВАМ – 1. Имам някакво желание и упорито отстоявам искането си. *Настоявам да ми върнеш книгата. Настоявам да се направи проверка.*
— **държа** *(да)*, **искам**
2. вж. **домогвам се** 1. знач.
НАСТОЯТЕЛЕН – 1. вж. **упорит** 1. знач.;
2. вж. **настойчив** 2. знач.
НАСТОЯТЕЛНОСТ – вж. **упоритост** 1. знач.
НАСТОЯЩ – вж. **сегашен**
НАСТОЯЩЕ – вж. **съвременност** 1. знач.
НАСТРАДВАМ СЕ – вж. **намъчвам се**
НАСТРАНА – вж. **встрани**
НАСТРАНИ – вж. **встрани**
НАСТРОЕН – Който има готовност, нагласа за нещо. *Не съм настроен за разговори.*
— **разположен**
НАСТРОЕНИЕ – 1. Положително, добро емоционално-психическо, душевно състояние. *Шефът е в добро настроение. Навярно не е била в настроение и затова ти е отговорила грубо.*
— **разположение, кеф** *разг.*
2. Психическо състояние в дадена обстановка, среда, творба и под. *В залата цари празнично настроение. Романът отразява настроенията на епохата.*
— **атмосфера** *прен.*, **дух** *прен.*
3. вж. **нагласа**
НАСТРОЕНОСТ – вж. **нагласа**
НАСТРОЙВАМ – 1. Придавам определена височина, точно звучене на струните на музикален инструмент, за да свири добре. *Музикантите настройват цигулките. Акордьорът настрои рояла.*
— **акордирам, нагласям** *разг.*, **нагласявам** *разг.*
ант. → ***разстройвам***, раздрънквам
2. Пораждам у някого определено чувство, настроение. *Морето настройва към мечтателност и съзерцание. Музиката ме настройва за работа.*
— **предразполагам, разполагам**[1]
3. Внушавам на някого отрицателно отношение, неприязнени чувства към някого или нещо. *Престани да ме настройваш срещу шефа. Настройва хората срещу правителството. Някой го настройва срещу мен.*
— **надъхвам** *разг.*, **наострям** *прен. разг.*, **насъсквам** *прен. разг.*, **напомпвам** *прен. разг.*, **нахъсвам** *разг.*
НАСТРОЙВАМ СЕ – вж. **наострям се**
НАСТРОЙКА – *прен.* вж. **нагласа**
НАСТРЪХВАМ – 1. За коса, косми, перушина и под. – вдигам се нагоре в резултат на свиване на кожата при усещане на страх, гняв и други силни преживявания. *Косата ми настръхна от страх. Козината на кучето настръхна.*
— **наежвам се, ежа се** *несв.*, **натаралежвам се** *разг.*, **накокошинвам се** *разг.*
2. Кожата ми се свива при усещане на студ и други силни дразнители. *Тялото му настръхна. Настръхнах от студ.*
— **наежвам се, накокошинвам се** *разг.*
3. *прен.* вж. **наострям се**;
4. *прен.* вж. **ужасявам се**
НАСТРЪХНАЛ – 1. За коса, козина, перушина и под. – който е щръкнал, стърчи. *Настръхнала козина. Настръхнала перушина.*
— **наежен, накокошинен** *разг.*
// Който има такава перушина, козина, кожа. *Настръхнал пуяк. Настръхнало животно.*
— **наежен, накокошинен** *разг.*
2. *прен.* За човек или група хора – който е враждебно настроен към някого и е готов да нападе, да се кара. *Настръхнала тълпа. Настръхнала опозиция.*
— **наежен** *прен. разг.*, **натаралежен** *разг.*
НАСТУДУВАМ СЕ *св. разг.* – вж. **намръзвам се**
НАСТЪПАТЕЛЕН – 1. вж. **нападателен** 1. знач.;
2. вж. **агресивен** 2. и 3. знач.;
3. вж. **бояк**
НАСТЪПАТЕЛНОСТ – 1. вж. **агресивност**;
2. вж. **бойкост**
НАСТЪПВАМ[1] *само в 3 л.* – 1. За време, събитие – осъществявам се, случвам се в определено време. *Настъпва пролет. Настъпи часът за раздяла. След лятото настъпва есента. Настъпват празници. Настъпва утро.*
— **наставам, идвам (ида)** *несв.*, **дохождам** *несв.* / **дойда** *св.*, **започвам, започвам се, ставам**[2]
ант. → ***отминавам***, отивам си, преминавам
2. За състояние, явление и под. – започвам да съм налице. *Настъпва тишина. Настъпи спокойствие. В залата настъпи неприятно мълчание.*
— **наставам, установявам се, възцарявам се** *прен.*, **въдворявам се** *книж.*
НАСТЪПВАМ[2] – вж. **нападам** 2. знач.
НАСТЪПЛЕНИЕ – 1. вж. **атака** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **нашествие** 2. знач.
НАСТЪРВЕН – 1. Който проявява силно, страстно желание, стремеж към нещо. *Скъперник, настървен за пари и имот.*
— **стръвен** *прен.*, **нахъсан** *разг.*, **увълчен** *прен. разг.*
2. За животно – който е раздразнен и напада. *Настървено куче. Настървен лай.*
— **стръвен**
3. вж. **озлобен** 1. знач.
НАСТЪРВЕНИЕ – 1. Силно, страстно желание да се осъществи или постигне нещо. *Работя с настървение. С настървение решава задачите. С настървение преследва целите си.*
— **настървеност, хъс** *разг.*, **стръв** *прен.*
2. вж. **ожесточение**
НАСТЪРВЕНОСТ – 1. вж. **настървение** 1. знач.;
2. вж. **ожесточение**
НАСТЪРВЯВАМ – 1. вж. **насъсквам** 1. знач.;
2. вж. **ожесточавам**
НАСУКВАМ – вж. **навивам** 1. знач.
НАСЪБИРАМ – Събирам голямо количество от нещо или в голяма степен някакви обикн. отрицателни чувства. *Много яд съм насъбрал.*
— **набирам**[1], **натрупвам**
НАСЪБИРАМ СЕ – вж. **струпвам се** 1. знач.
НАСЪЛЗЕН – Който има сълзи в очите си, по лицето си. *Детето се върна от училище насълзено.*
— **просълзен, разплакан**
// За очи – в които има сълзи. *Гледаше ме с насълзени очи.*
— **просълзен**
НАСЪЛЗЯВАМ – вж. **просълзявам**
НАСЪЛЗЯВАМ СЕ – вж. **просълзявам се**

НАСЪРБВАМ СЕ *разг. неодобр. рядко* – вж. **напивам се**

НАСЪРЧАВАМ – Вдъхвам на някого желание и смелост да направи нещо. *Баща ми ме насърчи да пиша стихове. Професорът постоянно насърчаваше студентите си. Думите му ме насърчиха да не се отказвам от идеята си.*

— **окуражавам, поощрявам, импулсирам** *книж.*, **стимулирам** *книж.*, **окрилявам** *книж.*

ант. → ***обезсърчавам***, обезкуражавам, разколебавам, обезкрилявам

// ***отчайвам***, обезкуражавам, обезсърчавам

V давам крила *книж.*, давам сърце (кураж) *разг.*

НАСЪРЧАВАМ СЕ – Изпълвам се със сила, увереност, решимост за извършване на нещо, обхваща ме готовност да извърша нещо. *Насърчих се от усмивката ѝ и я прегърнах. Насърчих се от успехите си и продължих да творя.*

— **окуражавам се, окрилявам се** *книж.*, **обнадеждавам се**

ант. → ***обезсърчавам се***, обезкуражавам се, отчайвам се, унивам

V добивам крила *книж.*, израстват (порастват) ми крила *книж.*

НАСЪРЧАВАНЕ – вж. **насърчение** 1. знач.

НАСЪРЧАВАЩ – вж. **насърчителен**

НАСЪРЧЕНИЕ – 1. Внушаване, вдъхване на увереност, решимост у някого за извършване на нещо. *Децата се нуждаят от насърчение.*

— **поощрение, поощряване, насърчаване, окуражаване, окриляване** *книж.*

ант. → ***обезсърчение***, обезсърчаване, обезкуражаване

2. Нещо, което насърчава, служи за насърчаване. *Наградите са насърчение за младите поети.*

— **поощрение, стимул** *книж.*

НАСЪРЧИТЕЛЕН – Който насърчава, вдъхва смелост да се направи нещо. *Насърчителни думи. Насърчителен поглед.*

— **окуражителен, поощрителен, насърчаващ, окуражаващ, ободрителен** *прен.*

ант. → ***обезсърчителен***, обезкуражителен, обезсърчаващ, обезкуражаващ, отчайващ

НАСЪСКВАМ – 1. Със съскане, викове или по друг начин предизвиквам, карам куче да се нахвърли върху някого, нещо. *Ловците насъскват кучетата подир един глиган.*

— **настървявам**

2. *прен. разг.* вж. **настройвам** 3. знач.

НАСЪСКВАМ СЕ *разг. рядко* – вж. **наострям се**

НАСЪЩЕН *книж.* – вж. **жизнен** 1. знач.

НАСЯВАМ – вж. **засявам**

НАТАМ – 1. В посока към място, различно от мястото на лицето, което говори. *Всички отиват натам. Селото е натам.*

— **нататък, занатам** *разг.*, **занататък** *разг.*

ант. → ***насам***, натук, занасам

2. вж. **нататък** 1. знач.

НАТАПЯМ – вж. **натопявам** 1. знач.

НАТАРАЛЕЖВАМ *разг.* – вж. **наежвам**

НАТАРАЛЕЖВАМ СЕ *разг.* – вж. **настръхвам** 1. знач.

НАТАРАЛЕЖЕН *разг.* – вж. **настръхнал** 2. знач.

НАТАРАЛЯНКАН *разг. неодобр.* – вж. **пиян**

НАТАРАЛЯНКВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **напивам се**

НАТАТЪК – 1. В следващите моменти, във времето след определен момент в миналото или след момента на говоренето. *От този ден нататък сме големи приятели. От сега нататък ще почивам.*

— **натам, насетне**

ант. → ***насам***

2. вж. **натам** 1. знач.

НАТЕГАЧ *разг. неодобр.* – вж. **кариерист**

НАТЕГВАМ – 1. вж. **натежавам** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **дотежавам**

НАТЕГВА МИ – вж. **дотежава ми**

НАТЕГЛЯМ СЕ *разг.* – 1. вж. **изстрадвам**;

2. вж. **намъчвам се**

НАТЕГНАТ – вж. **обтегнат** 1. знач.

НАТЕГНАТОСТ – вж. **напрежение** 1. знач.

НАТЕЖАВАМ – 1. Увеличавам теглото си, ставам по-тежък. *Клоните натежаха от плод.*

— **натегвам, тегна** *несв.*, **натежнявам** *рядко*

ант. → ***олеквам***

2. вж. **дотежавам**

НАТЕЖАВА МИ – вж. **дотежава ми**

НАТЕЖНЯВАМ *рядко* – 1. вж. **натежавам** 1. знач.;

2. вж. **дотежавам**

НАТЕЖНЯВА МИ *рядко* – вж. **дотежава ми**

НАТЕПВАМ *диал.* – вж. **набивам**[1]

НАТИКВАМ – 1. С бутане, тикане вкарвам нещо, някого някъде. *Натиках шкафа до стената. Натикаха ги в една тясна стая.*

— **набутвам** *разг.*, **наблъсквам** *разг.*, **натласквам** *разг. рядко*

2. Давам нещо насила на някого. *Натика ми в ръцете парите, които отказвах да взема. Натикаха му филия в ръцете и го пратих да играе.*

— **набутвам** *разг.*, **навирам** *разг.*, **напъхвам**

3. вж. **напъхвам** 1. знач.;

4. *разг. неодобр.* вж. **вкарвам** 2. знач.

НАТИКВАМ СЕ – 1. вж. **напъхвам се** 1. знач.;

2. *разг. неодобр.* вж. **навирам се** 1. знач.

НАТИМАРЯВАМ *диал.* – вж. **набивам**[1]

НАТИРВАМ *разг. грубо* – вж. **изпъждам** 1. знач.

НАТИРЕН *разг. грубо* – вж. **изпъден**

НАТИСК – 1. Силно физическо налягане върху нещо или някого. *Дърветата се огъваха под натиска на вихъра. Под натиска на тълпата хората продължаваха да вървят напред.*

— **напор, напън**

2. вж. **налягане**;

3. вж. **принуда**;

4. *прен.* вж. **диктат**

НАТИСКАМ – 1. Действам с тежест или сила върху нещо. *С всичка сила натискам вратата.*

— **налягам, наблягам**

2. Оказвам натиск върху нещо, някого. *Цяла нощ бурята натискаше прозорците и свиреше през пролуките.*

— **налягам, напирам, напъвам** *разг.*

3. вж. **притискам** 1. и 2. знач.;

4. *прен.* вж. **напирам** 1. знач.;

5. *прен. разг.* вж. **принуждавам** 1. знач.

НАТИСКАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **домогвам се** 1. знач.

НАТЛАСКВАМ *разг. рядко* – вж. **натиквам** 1. знач.

НАТЛЪСТЯВАМ *рядко* – вж. **надебелявам**[1]. 1. знач.

НАТОВАРВАМ – 1 *прен.* вж. **ангажирам** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **възлагам**;

3. *прен.* вж. **обременявам** 1. знач.

НАТОВАРВАМ СЕ *разг.* – вж. **наемам се**

НАТОВАРЕН – 1. Който е задължен да извършва голям обем работа, да полага големи физически и психически усилия за извършването на нещо. *Най-натоварени са децата от осми клас.*

— **обременен, претоварен**

2. За програма, график и под. – в който за всеки момент е предвидена някаква заетост, някаква дейност. *Натоварена седмична програма. Натоварен график.*

— **сгъстен** *прен.*, **плътен** *прен.*, **наситен** *прен.*

3. вж. **зает** 1. знач.

НАТОВАРЕНОСТ – вж. **заетост**

НАТОПЛЯМ – 1. вж. **затоплям**;

2. вж. **напичам**

НАТОПОРЧВАМ *диал.* – вж. **навирвам**

НАТОПЯВАМ – 1. Поставям нещо в течност, правя нещо или някого да бъде изцяло или отчасти в течност. *Натопих цветята във вазата. Натопявам залците в соса.*

— **потопявам, натапям, потапям, топя**[1] *несв.*, **топвам, втопявам** *остар.*, **втапям** *нар. остар.*

// Оставям, поставям нещо във вода или в друга течност да кисне. *Натопих пране. Трябва да натопя бинта в риванол. Натопих краката си във вряла вода.*

— **накисвам, натапям, наквасвам** *разг.*

2. *прен. разг. неодобр.* вж. **наклеветявам** 1. знач.;

3. *прен. разг.* вж. **злепоставям**

НАТОЧВАМ[1] – вж. **заострям** 2. знач.

НАТОЧВАМ[2] – вж. **разточвам**

НАТОЧЕН – вж. **остър** 1. знач.

НАТРАПВАМ – вж. **налагам**[2]. 1. знач.

НАТРАПВАМ СЕ – С нахалство налагам присъствието си някъде, където не съм желан. *Аз не го исках, а той ми се натрапи.*

— **натрисам се** *разг. грубо*, **натурям се** *диал.*

НАТРАПЛИВ *рядко* – вж. **настойчив** 1. знач.

НАТРАПНИК – Човек, който натрапва присъствието си някому или някъде. *Той усети, че гледат на него като на натрапник, и реши да си тръгне. Трудно е да се отървеш от натрапници.*

— **навлек** *разг. неодобр.*, **лепка** *прен. разг. пренебр.*, **натурник** *диал.*

V конска муха *разг.*

НАТРАПЧИВ – 1. вж. **настойчив** 1. знач.;

2. вж. **крещящ** 2. знач.

НАТРИВАМ – 1. С триене, търкане въздействам върху нещо. *Паркетът е мръсен, добре го натрий.*

— **натърквам, нажулвам** *разг.*

2. вж. **намазвам** 1. знач.

НАТРИСАМ *разг. грубо* – вж. **налагам**[2] 1. знач.

НАТРИСАМ СЕ *разг. грубо* – вж. **натрапвам се**

НАТРОШАВАМ – 1. вж. **начупвам** 1. и 3. знач.;

2. вж. **надробявам**

НАТРОШАВАМ СЕ – вж. **счупвам се**

НАТРОШЕН – вж. **надробен**

НАТРУПВАМ – 1. Поставям, слагам много неща на едно място, на куп, на грамада. *Натрупаха камъни. Натрупах дрехите на леглото.*

— **струпвам, накамарявам** *разг.*, **накамарчвам** *разг.*, **награмадявам** *разг. рядко*

2. Събирам много неща или голямо количество от нещо. *Натрупвам пари. Натрупвам знания.*

— **трупам** *несв.*

3. вж. **насъбирам**

НАТРУПВАМ СЕ – вж. **струпвам се** 1. знач.

НАТРУФВАМ СЕ *разг. ирон.* – вж. **пременявам се**

НАТРУФЕН *разг. ирон* – 1. вж. **пременен**;

2. *разш.* вж. **украсен** 1. знач.

НАТРЯСКВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **напивам се**

НАТУК *разг.* – вж. **насам** 1. знач.

НАТУПВАМ *разг.* – вж. **набивам**[1]

НАТУРА – 1. *книж.* вж. **характер** 1. знач.;

2 *остар.* вж. **природа** 1. знач.

НАТУРАЛЕН – вж. **истински** 2. знач.

НАТУРИЗЪМ *спец* – вж. **нудизъм**

НАТУРНИК *диал.* – вж. **натрапник**

НАТУРЯМ *разг.* – вж. **наслагвам** 1. знач.

НАТУРЯМ СЕ *диал.* – вж. **натрапвам се**

НАТЪЖАВАМ – 1. Предизвиквам у някого жал, тъга, мъка. *Филмът ме натъжи. Не плачи, защото ме натъжаваш.*

— **опечалявам, нажалявам, разтъжавам** *разг.*

ант. → ***развеселявам***, зарадвам

2. вж. **наскърбявам**

V разбивам сърцето *разг.*, късам (разкъсвам) сърцето *разг.* към 1. знач.

НАТЪЖАВАМ СЕ – 1. Обзема ме жал, тъга, ставам тъжен. *Майка ти, ако види как страдаш, ще се натъжи. Всички се натъжихме от ненадейната смърт на жената.*

— **опечалявам се, нажалявам се, разтъжавам се** *разг.*

ант. → ***зарадвам се***, развеселявам се

2. вж. **наскърбявам се**

V заболява ме сърцето *разг.*, скъсва (къса, разкъсва, разбива) ми се сърцето *разг.* към 1. знач.

НАТЪЖЕН – 1. вж. **опечален**;

2. вж. **наскърбен**

НАТЪКВАМ – вж. **набучвам** 2. знач.

НАТЪКВАМ СЕ – 1. *С предл. на.* Неочаквано, внезапно или случайно влизам в досег с някого или нещо. *Натъкнахме се на полицейски патрул. Натъкнахме се на глутница вълци.*

— **попадам, налитам, връхлитам**

2. Откривам нещо, обикн. неочаквано, случайно. *Натъкнах се на интересни факти. Неочаквано се натъкнах на един ценен документ.*

— **попадам**

3. Влизам в досег с нещо, което ме спъва, пречи на движението, развитието, осъществяването ми. *Любовното му признание се натъкна на отказ. Непрекъснато се натъквам на трудности.*

— **срещам** *прен.*, **сблъсквам се** *прен.*

НАТЪКМЕН *разг.* – 1. вж. **пременен**;

2. вж. **нагласен** 1. знач.

НАТЪКМЯВАМ *разг.* – 1. вж. **подготвям** 1. знач.;

2. вж. **поставям** 1. знач.

НАТЪКМЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **наканвам се**

НАТЪПКАН – вж. **препълнен**

НАТЪПКВАМ – 1. Вкарвам нещо, някого някъде в голямо количество или на тясно място, обикн. с натиск, сила. *Натъпках документите в чантата. Натъпкаха ни в една малка стая.*

— **наблъсквам** *разг.*, **набутвам** *разг.*, **наджасквам** *разг.*

2. Напълвам нещо, колкото може да поеме, до краен предел. *Натъпках багажника с куфари. Натъпках раницата догоре с храна. Натъпках печка-*

та с дърва.

— **наблъсквам** *разг.*, **набумквам** *разг.*, **набухвам** *разг.*, **надумквам** *разг.*, **наджасквам** *разг.*, **нафрасквам** *разг.*, **напрасквам** *разг. рядко*, **нашибвам** *разг.*, **нагъчквам** *разг.*, **набъквам** *разг.*

3. вж. **затъпквам** 1. знач.

НАТЪПКВАМ СЕ – 1. вж. **препълвам се**;

2. *прен. разг.* вж. **преяждам**

НАТЪРКВАМ – 1. вж. **натривам** 1. знач.;

2. вж. **намазвам** 1. знач.

НАТЪРТВАМ – 1. С натиск или удар причинявам увреждане на тъкани или орган, свързано с болезненост, подуване, но без счупване, открита рана. *Паднах и си натъртих хълбока.*

— **набивам²**, **контузвам**

// Наранявам, увреждам тъканите на нещо (обикн. крака, ходила и др. при продължително ходене, натоварване). *По време на екскурзията той си бе натъртил краката и едва пристъпваше.*

— **набивам²**, **подбивам¹**

2. *разг.* вж. **подчертавам** 1. знач.

НАТЪРТВАНЕ – вж. **контузия**

НАТЪРТЕН – Който е наранен от удар или от продължително натоварване. *Натъртено коляно. Натъртени пети.*

— **набит**, **подбит**

// За плод – който е увреден от удар, натиск. *Натъртена диня. Натъртена ябълка.*

— **набит**

НАТЯГАМ – вж. **затягам** 1. знач.

НАТЯГАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **престаравам се**

НАТЯКВАМ – Постоянно отправям упреци към някого за нещо. *Докога ще ми натякваш, че съм продал къщата. Постоянно ми натяква, че пуша много. Ти ме накара да напусна фирмата, а сега ми натякваш, че нямаме пари.*

— **упреквам, укорявам, опявам** *разг.*, **пиля** *жарг.*

V трия (търкам, чукам, кълцам, меля, натърквам) сол на главата *разг.*, кълцам (трия, чукам) лук на главата *разг.*, трия лук по носа *разг.*, трия сол на носа *разг.*, навирам (въвирам, вадя, набивам, бъркам, тикам) в очите *разг.*

НАТЯКВАНЕ – *обикн. мн.* вж. **укор** 1. знач.

НАУКА – 1. вж. **знание** 2. и 3. знач.;

2. *Обикн. мн. разг.* вж. **обучение** 2. знач.

НАУМЯВАМ – 1. *разг.* вж. **решавам** 1. знач.;

2. *рядко* вж. **напомням** 1. знач.

НАУМЯВАМ СИ – 1. вж. **решавам** 1. знач.;

2. *разг. остар.* вж. **спомням си**;

3. *остар.* вж. **представям си**

НАУЧАВАМ – 1. Запомням, придобивам някакви знания. *Научих си уроците. Научих стихотворението. Трудно научих лекцията.*

— **заучавам, усвоявам, овладявам**

2. *С предл. на.* Уча някого да придобие някакви умения или навици. *Трябва да научиш децата на труд. Научих го на ред.*

— **привиквам²**, **приучвам**, **свиквам**

ант. → ***отучвам***, отвиквам

3. вж. **узнавам** 1. и 2. знач.

НАУЧАВАМ СЕ – 1. вж. **свиквам** 1. знач.;

2. вж. **узнавам** 1. знач.

НАФИРКАН *разг. неодобр.* – вж. **пиян**

НАФИРКВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **напивам се**

НАФРАСКВАМ *разг.* – вж. **натъпквам** 2. знач.

НАФРАШКАН *разг.* – вж. **препълнен**

НАФУКАН *разг. неодобр.* – вж. **надменен** 1. знач.

НАФУКАНО *разг. неодобр.* – вж. **надменно**

НАФУКАНОСТ *разг. неодобр.* – вж. **надменност**

НАХАКАН *разг. неодобр.* – вж. **дързък** 1. знач.

НАХАКАНОСТ *разг. неодобр.* – вж. **дързост** 1. знач.

НАХАКВАМ СЕ *разг. грубо* – 1. вж. **блъсвам се**;

2. вж. **насаждам се**

НАХАЛ *разг.* – вж. **нахалник**

НАХАЛЕН – 1. Който проявява досадна настойчивост при преследване на някаква цел. *Той е толкова нахален, че сигурно ще получи поста, към който се стреми. Какви нахални младежи, смятат, че всичко им е позволено.*

— **безочлив, нагъл, арогантен** *книж.*, **дързък, безцеремонен, безпардонен** *разг.*, **безсрамен, дебелоок** *разг. неодобр.*, **тепегьоз** *простонар. неодобр.*

ант. → ***скромен***

2. Който е израз или проява на такова качество и поведение. *Нахално държание. Нахален отговор. Нахална усмивка. Нахален поглед. Нахален въпрос.*

— **безочлив, нагъл, арогантен** *книж.*, **дързък, безцеремонен, безсрамен, нескромен**

ант. → ***срамежлив***, стеснителен, свенлив

// ***скромен***

V опериран от срам *разг.*, има дебели (корави) очи *разг.*, има перде <на очите си> *разг.*, паднало му е пердето от очите *разг.*, веждите му са окапали (изтрили) *разг.* към 1. знач.

НАХАЛИТЕТ *жарг.* – вж. **нахалник**

НАХАЛНИК – Нахален човек. *Голям нахалник е, непрекъснато ме врънка за пари.*

— **нахал** *разг.*, **наглец** *разг.*, **безочливец** *рядко*, **нахалитет** *жарг.*

V гьон сурат *разг.*, битолски просяк *разг.*

НАХАЛНОСТ *рядко* – вж. **нахалство** 1. знач.

НАХАЛОСТ – вж. **напразно**

НАХАЛСТВО – 1. Качество на човек, който се държи безсрамно настойчиво, за да получи или наложи нещо. *Нахалството му няма граници. Учудвам се на нахалството му на всяка цена да не изпусне властта.*

— **безочие, безочливост, наглост, арогантност** *книж.*, **дързост, безсрамие, дебелоочие** *разг. неодобр.*, **нахалност** *рядко*, **безцеремонност, безпардонност** *разг.*, **тепегьозлук** *простонар. неодобр.*

ант. → ***скромност***

2. Поведение или проява, постъпка на човек, у когото липсва чувство за срам и приличие. *Пробива си път в живота с нахалство. Как имаш нахалството да твърдиш такива неща! Проява на нахалство.*

— **безочие, безочливост, арогантност** *книж.*, **безцеремонност, безсрамие, тупе** *простонар.*

ант. → ***срам***, свян, стеснение, смущение, неудобство, стеснителност, неловкост

НАХАПВАМ – 1. вж. **наяждам**;

2. вж. **изхапвам**

НАХВЪРЛЯМ – *прен.* вж. **набелязвам** 1. знач.

НАХВЪРЛЯМ СЕ – вж. **нападам** 1. знач.

НАХЕНДРЯМ СЕ *разг. грубо* – вж. **насаждам се**

НАХИТРЯВАМ *разг.* – вж. **захитрявам**

НАХЛЕНЧВАМ СЕ *разг.* – вж. **наплаквам се**

НАХЛИПВАМ СЕ *разг.* – вж. **наплаквам се**

НАХЛУВАМ – 1. За въздух, мирис, светлина и под. – преминавам вътре в нещо. *В стаята нахлу чист въздух.*

— **навлизам, влизам, нахълтвам, проникам**

2. вж. **нахълтвам** 1. знач.

НАХЛУВАНЕ – 1. вж. **нашествие** 1. знач.;

2. вж. **наплив**

НАХЛУЗВАМ *разг.* – 1. вж. **надявам** 1. знач.;

2. вж. **обличам**;

3. вж. **обувам**

НАХЛУПВАМ – 1. Навеждам, наклонявам (шапка, калпак и под.) ниско над очите си или на една страна. *Той нахлупи кепето си на една страна, за да изглежда по-важен.*

— **прихлупвам**

2. вж. **захлупвам** 2. знач.

НАХОДИЩЕ – вж. **залежи**

НАХОДЧИВ – 1. вж. **съобразителен**;

2. *прен.* вж. **духовит** 2. знач.

НАХОДЧИВОСТ – вж. **съобразителност**

НАХОКВАМ – 1. вж. **скарвам се** 1. знач.;

2. вж. **наругавам** 1. знач.

НАХОРТУВАМ *нар.* – вж. **наговарям**

НАХОРТУВАМ СЕ *нар.* – вж. **напиказвам се**

НАХРАНВАМ СЕ – Поемам храна, докато се почувствам сит. *Днес се нахраних добре. С това мизерно ядене човек не може да се нахрани.*

— **наяждам се, засищам се** *рядко,* **насищам се** *разш. рядко,* **наплюсквам се** *разг. грубо,* **налапвам се** *разг. грубо*

НАХРАНЕН – вж. **сит**

НАХЪЛТВАМ – 1. Влизам, навлизам някъде внезапно, бързо, стремително. *Вратата се отвори и в стаята нахълта жена ми. Нахълтах в кабинета му, без да чукам. В купето нахълтаха полицаи.*

— **нахлувам, втурвам се, влетявам, влитам, връхлитам, налитам**

ант. → ***излитам***, излетявам, изхвръквам, изхвърчавам

2. вж. **нахлувам** 1. знач.

НАХЪСАН *разг.* – вж. **настървен** 1. знач.

НАХЪСКВАМ *разг.* – вж. **настройвам** 3. знач.

НАЦАПАН – вж. **мръсен** 1. знач.

НАЦЕЖДАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **насаждам се**

НАЦЕПВАМ – 1. вж. **насичам** 2. знач.;

2. *разш.* вж. **накъсвам** 1. знач.

НАЦЕПВАМ СЕ – вж. **напуквам се**

НАЦЕПЕН – вж. **напукан**

НАЦИВРЯМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **наплаквам се**

НАЦИОНАЛЕН – 1. вж. **народен** 1. и 2. знач.;

2. вж. **народностен** 1. знач.

3. вж. **държавен** 2. знач.

НАЦИОНАЛИЗАЦИЯ – Преминаване на частно имущество от собственост на отделни лица в държавна собственост. *Национализация на банки.*

— **одържавяване, обобществяване** *книж. рядко*

ант. → ***денационализация***, приватизация, раздържавяване

НАЦИОНАЛИЗИРАМ – Изземвам имуществото на частните собственици и го превръщам в държавна собственост. *Национализираха фабриката. Национализираха земята.*

— **одържавявам, обобществявам** *книж. рядко*

ант. → ***приватизирам***, раздържавявам, денационализирам

НАЦИОНАЛНОСТ – вж. **народност** 1. и 2. знач.

НАЦИЯ – вж. **народност** 1. знач.

НАЦОКВАМ СЕ *разг. неодобр. рядко* – вж. **напивам се**

НАЦУПВАМ СЕ – вж. **намръщвам се** 1. знач.

НАЦУПЕН – вж. **намръщен** 2. знач.

НАЧАЛЕН – 1. Който се намира в началото на нещо, с който нещо започва. *Начална страница. Начални стъпки. Начални години.*

— **пръв**

ант. → ***последен***, краен

// Който се отнася до началото на нещо. *Начален стадий на болестта. Начално състояние.*

— **първоначален**

ант. → ***краен***, последен

2. Който се отнася до първите четири години от училищното образование. *Той не е завършил началното си образование.*

— **първоначален, основен**

3. вж. **встъпителен** 1. и 2. знач.;

4. вж. **изходен** 2. знач.;

5. вж. **зачатъчен** 1. знач.

НАЧАЛНИК – Длъжностно лице, което ръководи учреждение, служба, ведомство и под. и комуто са подчинени останалите служители. *Началник на отдел. Началник на полиция.*

— **ръководител, шеф, началство** *разг.*

ант. → ***подчинен***

НАЧАЛО – 1. Момент или първо действие (първи действия), когато започва нещо. *Начало на туристическия сезон. Начало на строителни работи. Начало на новата учебна година.*

— **започване, старт** *прен.,* **откриване**

ант. → ***край***, завършек, приключване, свършек, финал

2. вж. **въведение** 3. знач.;

3. вж. **същност** 2. знач.;

4. вж. **принцип**

НАЧАЛСТВАМ *рядко* – вж. **управлявам** 2. знач.

НАЧАЛСТВО *разг.* – 1. вж. **ръководство** 2. знач.;

2. вж. **началник**

НАЧАСА *разг.* – вж. **веднага** 1. и 2. знач.

НАЧЕВАМ *нар.* – вж. **започвам** 1., 2. и 3. знач.

НАЧЕВАЩ – 1. За действие, състояние – който започва. *Начеваща любов.*

— **започващ**

ант. → ***завършващ***, свършващ

2. За човек – който отскоро се занимава с някаква професия. *Начеващ поет. Начеващ художник. Начеващ търговец.*

— **начинаещ, млад, нов**

НАЧЕЛО – 1. *Обикн. с предл. с.* Под ръководството на някого. *Делегацията, начело с министъра, замина за Брюксел.*

— **воглаве** *остар.*

2. вж. **отпред**

НАЧЕНКИ – Първи начални прояви, начален етап в развитието на нещо. *Наченки на цивилизация. Наченки на мистицизъм. Наченки на туберкулоза.*

— **заченки, зародиш, зачатък, кълнове**

НАЧЕРТАВАМ – 1. Отбелязвам, обикн. с някакъв инструмент за писане, формата, изгледа на нещо. *Начертавам кръг. Начертавам форма на постройка.*

— **чертая** *несв.*, **очертавам, скицирам**
2. вж. **изписвам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **набелязвам** 1. знач.
НАЧЕСТО – 1. вж. **често**;
2. *разг.* вж. **нагъсто**
НАЧЕТЕН – вж. **образован** 1. знач.
НАЧЕТЕНОСТ – вж. **ерудиция**
НАЧИН – 1. Форма за осъществяване на нещо. *Начин за производство на етерични масла. Всеки има свой начин на писане. Начин на обличане.*
— **способ, метод, маниер** *книж.*, **стил**
2. Действия и подход за постигане на нещо. *Трябва да намеря начин да му помогна. Има различни начини да се излезе от кризата. Трябва да се намери някакъв начин за изпращане на лекарството.*
— **способ, средство, прийом** *книж. нежел.*, **модус** *книж.*, **път** *прен.*, **колай** *простонар.*
НАЧИНАЕЩ – вж. **начеващ** 2. знач.
НАЧИНАНИЕ – вж. **инициатива** 1. знач.
НАЧИНАТЕЛ *книж.* – вж. **инициатор** 1. знач.
НАЧОКОЛЯВАМ СЕ *диал.* – вж. **струпвам се** 1. знач.
НАЧУКВАМ – 1. вж. **забивам** 1. знач.;
2. вж. **счуквам**
НАЧУМЕРВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **намръщвам се** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **притъмнявам** 1. знач.
НАЧУМЕРЕН *разг.* – 1. вж. **намръщен** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **облачен**
НАЧУПВАМ – 1. Направям нещо на дребни късове, парчета, като го чупя. *Начупвам сухи клонки. Начупих съчки за огъня.*
— **натрошавам, накършвам, наломявам**
2. Разделям нещо на късове, парчета. *Бащата начупи питката.*
— **разчупвам, накършвам**
3. Троша, чупя на части. *Начупи леда. Начупихме бучата сол. Начупих мраморната плоча.*
— **натрошавам, разтрошавам, разчупвам, разломявам**
4. *прен.* вж. **нагъвам** 2. знач.
НАЧУПВАМ СЕ – вж. **счупвам се**
НАЧУПЕН – 1. вж. **вълнообразен** 1. знач.;
2. вж. **зигзаговиден** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **надиплен** 1. знач.
НАШАМАРВАМ *разг.* – вж. **напляскам** 1. знач.
НАШАМАРОСВАМ *разг.* – вж. **напляскам** 1. знач.
НАШАРВАМ – 1. вж. **изпъстрям** 1. знач.;
2. вж. **оцветявам** 1. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **набивам**[1]
НАШАРЕН *разг.* – вж. **изписан** 1. знач.
НАШЕНЕЦ *разг.* – 1. вж. **земляк**;
2. вж. **сънародник**
НАШЕПВАМ *поет.* – вж. **шепна**
НАШЕСТВЕНИК – вж. **агресор**
НАШЕСТВИЕ – 1. Въоръжено навлизане в чужда територия с цел завладяването ѝ за грабеж и под. *Турското нашествие на Балканите през 14. и 15. век. Варварски нашествия.*
— **агресия, нападение, нахлуване, инвазия** *книж.*
ант. → ***отстъпление***, изтегляне, оттегляне
2. *прен.* Широко разпространение на нещо извън собствените му предели. *Нашествие на чуждата мода. Нашествие на чуждици в езика.*
— **настъпление, експанзия** *книж.*
3. вж. **наплив**
НАШИБВАМ *разг.* – 1. вж. **набивам**[1];
2. вж. **натъпквам** 2. знач.
НАШИВАМ – *диал.* вж. **бродирам**
НАШИРОКО – 1. вж. **обширно**;
2. *разг.* вж. **богато** 1. знач.
НАШИШКВАМ СЕ *рядко* – вж. **надебелявам**[1] 1. знач.
НАШЛЯПВАМ *разг.* – 1. вж. **напляскам** 1. знач.;
2. *разш.* вж. **набивам**[1]
НАЩЪРБЕН – Който има отчупен, начупен, или неравен ръб, край. *Нащърбена паница. Нащърбена секира. Нащърбена стомна.*
— **щърб, щърбав, ощърбен**
НАЩЪРБЯВАМ – 1. Правя нещо да стане щърбо, да има отчупен, начупен, неравен ръб, край. *Нащърбих ножа при точенето.*
— **ощърбявам**
2. *прен. разг. рядко* вж. **накърнявам** 1. знач.
НАЯДЕН – *нар.* вж. **сит**
НАЯЖДАМ – Отхапвам, изяждам малко от нещо неначенато. *Някой е наял хляба. Защо си наяла ябълката?*
— **нагризвам, нахапвам, наръфвам**
НАЯЖДАМ СЕ – 1. вж. **нахранвам се**;
2. вж. **отяждам си**
НАЯКВАМ – вж. **закрепвам**[2]
НЕАВТЕНТИЧЕН *книж.* – вж. **подправен** 1. знач.
НЕАДАПТИРАН *книж.* – вж. **неприспособен**
НЕАДЕКВАТЕН *книж.* – 1. вж. **неподходящ** 2. знач.;
2. вж. **объркан** 1. знач.
НЕАКТИВЕН – вж. **бездеен** 1. и 4. знач.
НЕАКТУАЛЕН *книж.* – 1. Който не е свързан със съвременната действителност, не е важен за даден момент. *Неактуална тема. Неактуално събитие.*
— **остарял, незлободневен** *книж.*
ант. → ***актуален***, съвременен, злободневен, животрептящ
2. вж. **ненавременен** 2. знач.
НЕАКУРАТЕН *книж.* – 1. вж. **небрежен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **неизпълнителен**
НЕАКУРАТНО *книж.* – вж. **небрежно**
НЕАКУРАТНОСТ *книж.* – вж. **небрежност** 1. и 2. знач.
НЕАНГАЖИРАН *книж.* – вж. **свободен** 1., 2. и 4. знач.
НЕАРГУМЕНТИРАН *книж.* – вж. **необоснован**
НЕАРГУМЕНТИРАНОСТ *книж.* – вж. **необоснованост**
НЕАТРАКТИВЕН *книж.* – вж. **непривлекателен** 1. знач.
НЕБАЛАНСИРАН *книж.* – 1. вж. **неуравновесен** 1. знач.;
2. вж. **неумерен** 1. знач.
НЕБАРНАТ *простонар.* – вж. **недокоснат** 1. знач.
НЕБЕ – 1. Част от въздушното пространство над земята, което, гледано от долу нагоре, има вид на свод. *Обичам да съзерцавам звездното небе. Колко е облачно небето.*
— **небосвод** *поет.*, **небосклон** *поет.*, **висини** *поет.*, **висине** *поет.*, **вис** *поет.*, **небо** *нар.*
2. *прен.* В район, край, страна или област, среда, които

обикн. са посочени от определението. *Гордееше се, че е израснал под българско небе. На българското литературно небе се появи нова звезда.*
— **небосвод** *поет.*, **небосклон** *поет.*, **поднебие** *поет.*, **поднебесие** *поет. рядко*

НЕБЕЗИЗВЕСТЕН – вж. **известен** 2. знач.

НЕБЕЗРАЗЛИЧЕН – вж. **заинтересован** 1. знач.

НЕБЕСЕН – 1. *рядко* вж. **космически** 2. знач.;
2. вж. **син**;
3. вж. **светлосин**;
4. *поет.* вж. **божествен**

НЕБЕСНОСИН – вж. **светлосин**

НЕБИВАЛ – 1. Какъвто не се помни да е имало някога. *То беше една небивала суша. Небивала реколта.*
— **незапомнен, невиждан, нечуван**
2. вж. **безпримерен**;
3. вж. **изключителен** 1. знач.

НЕБИВАЛИЦА – вж. **измислица** 1. знач.

НЕБИТИЕ *книж.* – 1. Отсъствие, липса на живот. *Животът му бе безкрайно тежък, но се страхуваше от небитието.*
— **смърт**
ант. → ***битие***, живот, съществуване
2. вж. **вечност** 2. знач.;
3. вж. **нищо** 2. знач.

НЕБЛАГОВОНЕН *книж.* – вж. **вонящ**

НЕБЛАГОВРЕМЕНЕН *книж. остар.* – вж. **ненавременен** 1. знач.

НЕБЛАГОВЪЗПИТАН *книж.* – вж. **невъзпитан** 1. знач.

НЕБЛАГОДАРЕН – Който не изпитва чувство за благодарност, признателност за сторено добро. *Неблагодарен син.*
— **непризнателен**
ант. → ***благодарен***, признателен

НЕБЛАГОДАТЕН *книж.* – вж. **неблагоприятен** 2. знач.

НЕБЛАГОЗВУЧЕН – 1. Който не звучи приятно, в който липсва звучност, мелодика. *Неблагозвучна музика. Неблагозвучни стихове. Неблагозвучен глас.*
— **немелодичен, немузикален** *прен.*
ант. → ***благозвучен***, мелодичен, звучен, музикален, напевен
2. За тонове – който не се комбинира добре и звучи неприятно. *Неблагозвучни акорди. Неблагозвучни повторения.*
— **несъзвучен, нехармоничен, дисхармоничен** *книж.*, **какофоничен** *книж.*, **асимфоничен** *книж.*
ант. → ***благозвучен***, съзвучен, хармоничен

НЕБЛАГОЗВУЧИЕ – Неприятно звучене, липса на съзвучие на тонове, звукове, ритъм и др. *Тази джазова музика дразни със своето неблагозвучие. Неблагозвучие във втората част на концерта.*
— **дисхармония, какофония, несъзвучие, несъзвучност, дисонанс, асимфония** *книж.*
ант. → ***благозвучие***, хармония, съзвучие, консонанс

НЕБЛАГОНАДЕЖДЕН – вж. **несигурен** 1. знач.

НЕБЛАГОНАМЕРЕН *книж.* – вж. **злонамерен** 1. и 2. знач.

НЕБЛАГОНАМЕРЕНОСТ *книж.* – вж. **злонамереност** 1. и 2. знач.

НЕБЛАГОПОЛУЧЕН *книж.* – вж. **неуспешен**

НЕБЛАГОПОЛУЧИЕ – 1. Неприятности, затруднения в живота на някого. *Всички неблагополучия в семейството той приписваше на жена си. Неблагополучието понякога сродява хората.*
— **злополучие** *книж. рядко*
ант. → ***благополучие***, благоденствие, добруване, добро
2. вж. **неуспех**

НЕБЛАГОПРИЛИЧЕН – вж. **неприличен** 1. знач.

НЕБЛАГОПРИСТОЕН *книж.* – вж. **неприличен** 1. знач.

НЕБЛАГОПРИЯТЕН – 1. Който не създава условия за извършването, *осъществяването* на нещо. *Привечер е най-неблагоприятното време за придвижване през центъра на града. Моментът за обявяване на стачка е неблагоприятен. Неблагоприятно време за сеитба.*
— **неподходящ, неудобен, несгоден** *разг.*, **лош, недобър, неизгоден**
ант. → ***благоприятен***, подходящ, удобен, сгоден, добър, изгоден
2. Който не създава добри условия за успеха на нещо. *Неблагоприятна обстановка за работа. Неблагоприятни условия за развитие на южни култури. Неблагоприятни условия за творчество.*
— **неблаготворен** *книж.*, **недобър, неблагодатен** *книж.*
ант. → ***благоприятен***, благотворен, благодатен
3. Който съдържа, който дава недобра характеристика или преценка за някого или нещо. *Той те е представил в неблагоприятна светлина. Съставих си неблагоприятно мнение за книгата.*
— **отрицателен, лош, негативен** *книж.*
ант. → ***положителен***, позитивен
4. вж. **неодобрителен** 1. знач.;
5. вж. **вреден** 2. знач.

НЕБЛАГОРАЗПОЛОЖЕН *книж.* – 1. вж. **неблагосклонен**;
2. вж. **недружелюбен** 1. знач.

НЕБЛАГОРАЗПОЛОЖЕНИЕ *книж.* – вж. **недружелюбност** 1. знач.

НЕБЛАГОРАЗПОЛОЖЕНОСТ *книж. рядко* – вж. **недружелюбност** 1. знач.

НЕБЛАГОРАЗУМЕН – вж. **безразсъден** 1. и 2. знач.

НЕБЛАГОРАЗУМИЕ – вж. **безразсъдство** 1. и 2. знач.

НЕБЛАГОРАЗУМНО – вж. **безразсъдно**

НЕБЛАГОСКЛОНЕН – Който не е добре настроен, разположен към някого или нещо. *Неблагосклонна комисия.*
— **неблагоразположен** *книж.*
ант. → ***благосклонен***, благоразположен

НЕБЛАГОЧЕСТИВ – 1. вж. **грешен**[2];
2. вж. **безбожен** 2. знач.

НЕБЛАГОЧЕСТИВОСТ – вж. **греховност**

НЕБО *нар.* – вж. **небе** 1. знач.

НЕБОСВОД *поет.* – вж. **небе** 1. и 2. знач.

НЕБОСКЛОН – 1. *поет.* вж. **небе** 1. и 2. знач.;
2. вж. **хоризонт** 1. знач.

НЕБРЕЖЕН – 1. Който върши нещо или се отнася към някого, нещо без нужното внимание, старание. *Тя е много небрежна в работата си. Небрежен е към здравето си. Доста съм небрежен в кореспонденцията си.*
— **нехаен, невнимателен, немарлив, неакуратен** *книж.*, **непрецизен** *книж.*

ант. → ***старателен***, прилежен, усърден, акуратен, грижлив

// Който се отнася към нещо без нужната сериозност, внимание. *Тя умееше да различава стегнатите и енергичните мъже от ленивите и небрежните. Толкова е небрежен, че от два дни ходи небръснат.*

— **нехаен, немарлив, отпуснат** *прен.*

2. Който изразява, в който личи липса на старание или е резултат на такова отношение. *Небрежен превод. Небрежно отношение към децата.*

— **нехаен, невнимателен, немарлив, неакуратен** *книж.*, **непрецизен** *книж.*

ант. → ***грижлив***, внимателен, грижовен;

// ***внимателен***, прецизен

// ***старателен***, прилежен, усърден, акуратен, грижлив

НЕБРЕЖНО – Без нужното внимание, старание, грижа. *Работи небрежно. Докторът го прегледа твърде небрежно. Небрежно написан материал.*

— **нехайно, невнимателно, немарливо, нестарателно, неакуратно** *книж.*, **непрецизно** *книж.*

ант. → ***старателно***, прилежно, усърдно, акуратно, грижливо

V през куп за грош *разг.*, през пръсти *разг.*, отгоре-отгоре *разг.*, как да е *разг.*, джаста-праста *разг.*, пет за четири *разг.*, едно към гьотере *разг.*, едно към кесим *разг.*

НЕБРЕЖНОСТ – 1. Липса на старателност, грижливост в отношението към някого, нещо. *От небрежност беше забравил прозореца отворен. Осъдителна небрежност към езика. Ще загубиш здравето си от небрежност.*

— **нехайство, нехайност, невнимание, немарливост, немара** *(към) книж.*, **неакуратност** *книж.*, **непрецизност** *книж.*

ант. → ***старателност***, старание, прилежност, прилежание, усърдност, усърдие, акуратност, грижливост

// Липса на нужната сериозност към нещо. *В държанието му се долавяше някаква артистична небрежност.*

— **нехайност, немарливост, отпуснатост**

2. Слабост, недостатък на нещо, получен в резултат на небрежно отношение. *Небрежност на превода. Личи небрежност в подготовката.*

— **нехайност, невнимателност, немарливост, неакуратност** *книж.*, **непрецизност** *книж.*

ант. → ***точност***, прецизност, акуратност, стриктност, коректност

НЕБРОЕН *поет.* – вж. **безброен**

НЕБРОИМ *поет.* – вж. **безброен**

НЕБУТНАТ *разг.* – вж. **недокоснат** 1. знач.

НЕВАЖЕН *рядко* – вж. **маловажен** 1. знач.

НЕВАЛИДЕН – Обикн. за документ – който не се признава официално, няма валидност. *Паспортът е невалиден поради изтичане на срока му. Договорът е невалиден.*

— **недействителен, нищожен** *огр.*

ант. → ***валиден***, действителен

НЕВАРЕН – вж. **суров** 1. знач.

НЕВЕДЕНИЕ *книж.* – вж. **неосведоменост**

НЕВЕДНЪЖ – вж. **многократно**

НЕВЕДОМ *книж.* – 1. вж. **необясним**;

2. вж. **тайнствен**

НЕВЕЖ – 1. вж. **необразован** 1. знач.;

2. вж. **некомпетентен** 1. знач.;

3. вж. **неопитен** 1. знач.

НЕВЕЖА – Човек, който няма знания, обикн. в дадена област. *В областта на изкуството е невежа.*

— **профан** *книж.*

НЕВЕЖЕСТВО – Липса на знания, познания. *Трябва да се води борба срещу невежеството. Не искам да проличи невежеството ми в областта на икономиката.*

— **простотия, незнание, непросветеност, безпросветност** *книж.*

ант. → ***знания***, познания, осведоменост, информираност

НЕВЕЖЛИВ – 1. вж. **нелюбезен**;

2. вж. **невъзпитан** 1. знач.

НЕВЕЖЛИВОСТ – 1. вж. **нелюбезност** 1. знач.;

2. вж. **невъзпитание**

НЕВЕРЕН – 1. Който не съответства на истината. *Неверни сведения. Невярно твърдение. Неверни данни.*

— **недостоверен, лъжлив, неистинен, погрешен, грешен**[1]

ант. → ***верен***, достоверен, истински, истинен, правдив

2. Който не съответства на дадена нота или тон (за музикално изпълнение). *Невярно изпълнение. Неверен тон. Невярно звучене.*

— **фалшив, неточен**

ант. → ***верен***, точен, чист

3. Който изповядва друга, чужда религия (от гледна точка на говорещия). *Невярна рая. Неверни мюсюлмани.*

— **безверен** *остар.*, **погански** *нар.*

4. вж. **неправилен** 1. знач.;

5. вж. **измамен**

НЕВЕРИЕ – 1. Липса на вяра, упование в някого, нещо. *Неверие в силите на народа. Неверие в правилността на политиката, която води правителството.*

— **безверие** *книж.*, **невяра** *поет.*, **обезвереност, обезверение**

ант. → ***вяра***, увереност, убеденост

2. *книж.* вж. **атеизъм**

НЕВЕРНИК – 1. Човек, който не е приел християнството или е от друга, чужда вяра. *Той от неверник стана християнин. Неверници превзели страната.*

— **безверник, нехристиянин, езичник** *разш.*, **агарянин** *нар. остар.*, **агарянец** *нар. остар.*, **поганец** *нар. остар.*

2. Човек, който не вярва в нещо, който изпитва недоверие, съмнение във всичко. *Колкото и да го убеждаваха, че ще си намери работа, той си остана неверник. Голям неверник е по отношение на развитието на културата.*

— **скептик** *книж.*, **безверник** *рядко*

3. вж. **атеист**

V Тома неверни *книж.*, неверен (невярващ) Тома *книж.*, неверник Тома *книж.* към 2. знач.

НЕВЕРОЯТЕН – 1. За който не може да се допусне, че е възможен. *Разказа ми една невероятна история. Невероятна новина. Говориш ми невероятни неща.*

— **неправдоподобен, невъобразим, невъзможен, немислим, фантастичен, фантасмагоричен** *книж.*

ант. → ***вероятен***, правдоподобен, възможен, реалистичен
2. вж. **изключителен** 1. знач.;
3. вж. **баснословен**
V умът (главата, акълът) не го побира *разг.* към 1. знач.

НЕВЕРОЯТНО – вж. **извънредно**

НЕВЕРУЮЩ *книж.* – вж. **нерелигиозен**

НЕВЕСЕЛ – вж. **тъжен** 1., 2. и 3. знач.

НЕВЕСТА и **НЕВЯСТА** *нар.* – 1. вж. **булка** 1. знач.;
2. вж. **съпруга**;
3. вж. **снаха**

НЕВЕЩ – 1. вж. **неопитен** 1. знач.;
2. вж. **некомпетентен** 1. знач.

НЕВЕЩЕСТВЕН – вж. **безплътен** 1. знач.

НЕВЗИСКАТЕЛЕН – 1. Който не изисква много, който се задоволява с малко. *Невзискателен купувач. Невзискателен турист. Невзискателен по отношение на храната.*
— **непридирчив, непретенциозен** *книж.*, **безпретенциозен** *рядко,* **лесен** *прен. разг.*
ант. → ***взискателен***, придирчив, претенциозен, труден
2. Който не проявява високи изисквания, обикн. към качествата на някого или нещо. *Невзискателна критика. Невзискателен контрол.*
— **снизходителен**
ант. → ***взискателен***, критичен, строг

НЕВЗРАЧЕН – 1. Който не прави впечатление, не се откроява поради своя неугледен външен вид, поради малкия си размер и др. *Невзрачна катедрала. Невзрачен паметник. Невзрачен площад.*
— **незабележим, мижав** *прен. разг.*, **никакъв** *прен. разг.*
ант. → ***величествен***, внушителен, величав, грандиозен, монументален, импозантен
// ***великолепен***, разкошен, пищен
2. Който не се откроява, не изпъква с качествата и достойнствата си. *Невзрачна книга. Невзрачна поезия. Невзрачен писател.*
— **незабележителен, незабележим, мижав** *прен. разг.*
ант. → ***забележителен***, бележит, ярък, бляскав, блестящ
3. Който няма представителен, достоен външен вид. *Невзрачна външност. Невзрачен вид.*
— **незабележителен, мижав** *прен. разг.*
ант. → ***представителен***, внушителен, достолепен, солиден, мастит
4. вж. **безличен** 1. и 3. знач.

НЕВЗРАЧНОСТ – вж. **безличност**

НЕВИДИМ – вж. **незабележим** 1. знач.

НЕВИЖДАН – 1. вж. **изключителен** 1. знач.;
2. вж. **небивал** 1. знач.

НЕВИНЕН – 1. Който няма вина, не е извършил някакво провинение, престъпление и под. *Хората трябва да разберат, че е невинен. Той знаеше, че е невинен. Признат за невинен.*
— **невиновен, невиноват** *рядко,* **прав** *прен. разг. разш.*, **непровинен** *рядко*
ант. → ***виновен***, виноват, крив, провинен
2. вж. **безгрешен** 3. знач.;
3. *прен.* вж. **девствен** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **безвреден**
V света (светена, чиста) вода ненапита *разг. ирон.* към 1. знач.

НЕВИННОСТ – 1. Липса на вина, на провинение. *Съдът се убеди в неговата невинност.*
— **невиновност**
ант. → ***вина***, виновност
2. вж. **безгрешност** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **девственост** 1. знач.

НЕВИНОВАТ *рядко* – вж. **невинен** 1. знач.

НЕВИНОВЕН – вж. **невинен** 1. знач.

НЕВИНОВНОСТ – вж. **невинност** 1. знач.

НЕВИСОК – вж. **нисък** 1. знач.

НЕВКУСЕН – вж. **безвкусен** 1. знач.

НЕВМЕНЯЕМ *книж.* – вж. **луд** 1. знач.

НЕВМЕНЯЕМОСТ *книж.* – вж. **лудост** 1. знач.

НЕВМЕШАТЕЛСТВО *книж.* – вж. **ненамеса** 1. знач.

НЕВНИМАНИЕ – 1. Липса на насоченост на съзнанието върху извършвана дейност, поради което става грешка, възниква неприятност. *По невнимание се нараних с ножа. От невнимание подпалих купата със сено.*
— **непредпазливост, невнимателност, неосторожност** *книж. нежел.*
ант. → ***внимание***, предпазливост, бдителност, осторожност
2. вж. **разсеяност**;
3. вж. **небрежност** 1. знач.;
4. вж. **нелюбезност** 1. знач.

НЕВНИМАТЕЛЕН – 1. Който не проявява необходимата предпазливост, който е несъобразителен при някаква дейност, действия или при някакви обстоятелства. *При едно невнимателно движение можеш да полетиш надолу. Невнимателни пешеходци. Невнимателен плувец.*
— **непредпазлив, неосторожен** *книж. нежел.*
ант. → ***внимателен***, предпазлив, бдителен, осторожен
2. вж. **разсеян**;
3. вж. **небрежен** 1. и 2. знач.;
4. вж. **нелюбезен**;
5. вж. **нетактичен**

НЕВНИМАТЕЛНО – вж. **небрежно**

НЕВНИМАТЕЛНОСТ – 1. вж. **невнимание** 1. знач.;
2. вж. **небрежност** 2. знач.;
3. вж. **разсеяност**;
4. вж. **нелюбезност** 1. знач.;
5. вж. **нетактичност**

НЕВНЯТЕН *поет.* – вж. **неразбираем** 2. знач.

НЕВОЙНСТВЕН – вж. **миролюбив** 1. знач.

НЕВОЛЕН[1] – 1. Който се оказва някакъв или извършва нещо не по своя воля, желание, а случайно. *Неволен участник. Неволен свидетел. Неволен убиец.*
— **случаен, неумишлен, непредумишлен**
ант. → ***умишлен***, предумишлен, преднамерен
2. вж. **несъзнателен** 1. и 2. знач.

НЕВОЛЕН[2] *поет.* – вж. **нещастен** 1. и 3. знач.

НЕВОЛНИК *поет.* – вж. **нещастник** 1. знач.

НЕВОЛНО – 1. Без предварително намерение, без съзнание за последствията. *Може би неволно съм те обидил. Неволно станах свидетел на една сцена.*
— **случайно, неумишлено, непреднамерено, непредумишлено**
ант. → ***нарочно***, умишлено, преднамерено, предумишлено
2. вж. **машинално**

НЕВОЛЯ – вж. **беда** 1. и 2. знач.
НЕВРЕДИМ – 1. вж. **здрав** 3. знач.;
2. вж. **запазен** 2. знач.
НЕВРЪСТЕН – вж. **малък** 2. знач.
НЕВЧЕСАН – вж. **рошав** 1. знач.
НЕВЪЗВРАТИМ *книж.* – вж. **безвъзвратен** 1. знач.
НЕВЪЗВРАТИМО *книж.* – вж. **окончателно** 2. знач.
НЕВЪЗДЪРЖАН – вж. **несдържан** 1. и 2. знач.
НЕВЪЗДЪРЖАНОСТ – вж. **несдържаност**
НЕВЪЗМОЖЕН – 1. вж. **невероятен** 1. знач.;
2. вж. **неосъществим**;
3. вж. **непоносим** 1. знач.
НЕВЪЗМОЖНО – вж. **изключено** 1. и 2. знач.
НЕВЪЗМОЖНОСТ – вж. **неспособност** 1. знач.
НЕВЪЗМУТИМ – вж. **хладнокръвен**
НЕВЪЗМУТИМОСТ – вж. **хладнокръвие**
НЕВЪЗПИТАН – 1. Който няма и не проявява добро възпитание или е проява на такова качество. *Невъзпитан хлапак. Невъзпитани хора. Невъзпитано държание.*
— **неучтив, невежлив, неблаговъзпитан** *книж.*, **некултурен**
ант. → ***възпитан***, учтив, вежлив, благовъзпитан, културен
2. вж. **неприличен** 1. знач.
V липсват му първите седем години *разг.*, липсват му седемте години <вкъщи> *разг.*, в гората расъл *разг. пренебр.*, от гората сякаш иде (идва, дошъл) *разг. пренебр.*, от гората хванат *разг. пренебр.* към 1. знач.
НЕВЪЗПИТАНИЕ – Липса на добро възпитание, на добри обноски. *Никой не би могъл да го упрекне в невъзпитание. Проява на невъзпитание.*
— **невъзпитаност, неучтивост, невежливост, неблаговъзпитаност** *книж.*, **некултурност**
ант. → ***възпитание***, възпитаност, учтивост, вежливост, благовъзпитаност, благовъзпитание, култура, културност
НЕВЪЗПИТАНОСТ – вж. **невъзпитание**
НЕВЪЗПРИЕМЧИВ – Който няма способност да възприема, схваща, който трудно възприема нещо. *Невъзприемчив ученик. Невъзприемчив ум.*
— **несхватлив, тъп** *разг.*, **тъпоумен** *разг.*, **затъпял**
ант. → ***възприемчив***, схватлив
V не му хваща (взема) главата *разг., пренебр.*, не му хваща умът *разг. пренебр.*
НЕВЪЗПРИЕМЧИВОСТ – 1. Неспособност да се възприема, усвоява нещо от някого. *Невъзприемчивостта на ученика отчайваше учителя. От баща си е наследил тази невъзприемчивост.*
— **несхватливост, тъпота** *разг.*, **затъпялост, тъпоумие** *разг.*, **тъпост** *разг. рядко*
ант. → ***възприемчивост***, схватливост
2. вж. **имунитет** 1. знач.
НЕВЪЗСТАНОВИМ – вж. **непоправим** 1. знач.
НЕВЪОБРАЖАЕМ – вж. **реален** 1. знач.
НЕВЪОБРАЗИМ – 1. вж. **невероятен** 1. знач.;
2. вж. **изключителен** 1. знач.
НЕВЯРА *поет.* – 1. вж. **неверие** 1. знач.;
2. вж. **недоверие** 1. знач.;
3. вж. **атеизъм**
НЕВЯРВАЩ – 1. вж. **недоверчив** 2. знач.;
2. вж. **нерелигиозен**;
3. *като същ.* вж. **атеист**
НЕВЯРНОСТ – 1. Несъответствие с истината. *Убедих се в неверността на информацията.*
— **недостоверност, неистинност, лъжливост**
ант. → ***вярност***, достоверност, истинност, правдивост, правота
2. вж. **грешка** 1. знач.;
3. вж. **изневяра** 1. знач.
НЕВЯСТА – вж. **невеста**
НЕГА *поет.* – 1. Състояние на отмаляване, прималяване, предизвикано от силен копнеж, желание. *Тиха нега се разля по цялото ѝ тяло. Гласът му трепереше от нега и желание.*
— **притома** *поет.*, **истома** *поет.*
2. вж. **наслада** 1. знач.
НЕГАСИМ – 1. вж. **неугасим** 1. знач.;
2. *прен. поет.* вж. **неутолим**
НЕГАСНЕЩ – 1. вж. **неугасим** 1. знач.;
2. *прен. поет.* вж. **неутолим**
НЕГАТИВЕН *книж.* – 1. вж. **неблагоприятен** 3. знач.;
2. вж. **неодобрителен** 1. знач.
НЕГЛАДЕН – вж. **измачкан**
НЕГЛАДКОСТ – вж. **грапавина** 1. и 3. знач.
НЕГЛАДЪК – вж. **грапав** 1., 2. и 3. знач.
НЕГЛАСЕН – вж. **мълчалив** 2. знач.
НЕГЛАСНО – вж. **тайно** 1. знач.
НЕГЛИ *диал.* – вж. **нима**
НЕГЛИЖИРАМ *книж.* – 1. вж. **пренебрегвам** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **подценявам** 1. знач.
НЕГОДЕН – 1. Който няма нужните качества да прави нещо, който не умее да се справя с определена работа или дейност. *Той е негоден за каквато и да е работа. Негоден работник.*
— **неспособен, некадърен** *разг.*
ант. → ***годен***, способен, кадърен
// Който е недобросъвестен, неспособен за сериозна и полезна дейност. *Хората ни са негодни, затова работата не върви.*
— **калпав** *разг.*, **нефелен** *диал.*
2. Който не притежава необходимите качества, поради което не е подходящ да бъде използван, употребяван. *Негодно за износ грозде. Негодни за живеене жилища. Негодно оръжие.*
— **непригоден, неизползваем, нефелен** *диал.*
ант. → ***годен***, пригоден, използваем
// ***отличен***, превъзходен
V вързан в ума и ръцете *разг.* към 1. знач.
V взел-дал *разг.*, за боклука *разг.*, изпял си песента *разг.* към 2. знач.
НЕГОДНИК – 1. Човек, който върши подлости, постъпва нечестно, неморално, безнравствено. *Аз му вярвах, а той излезе негодник, измами ме. Този негодник ме е наклеветил на шефа.*
— **негодяй** *книж.*, **хубостник** *разг. неодобр.*, **леке** *прен. разг. пренебр.*, **келеш** *разг. руг.*, **калпазанин** *разг.*, **вагабонтин** *разг.*, **пезевенк** *простонар. руг.*, **хаирсъзин** *простонар.*, **какаванин** *простонар.*, **келеме** *прен. диал. презр.*
2. Човек, който не е годен, способен да извърши някаква работа, дейност. *Зъболекарят излезе негодник, не можа да ми направи добра пломба.*
— **некадърник** *разг.*
V кучи (кучешки, песи, сукин, магарски, магарешки) син *разг. руг.*, башин и майчин син *разг.*, майчин (мамин) син *разг.* към 1. знач.

НЕГОДНОСТ – 1. Липса на необходими качества на някого да извърши нещо. *Всички виждаха негодността му да се справи със задачата.*
— **неспособност, некадърност** *разг.*
ант. → ***годност***, способност, кадърност
2. Липса на необходими качества на нещо да бъде използвано, употребявано. *Изоставихме машините поради тяхната негодност.*
— **непригодност**
ант. → ***годност***, пригодност
НЕГОДУВАМ *несв.* – 1. вж. **протестирам**;
2. вж. **възмущавам се**
НЕГОДУВАНЕ – вж. **възмущение**
НЕГОДУВАНИЕ – 1. вж. **възмущение**;
2. вж. **протест** 1. знач.
НЕГОДЯЙ *книж.* – вж. **негодник** 1. знач.
НЕГОЛЯМ – вж. **нисък** 2. знач.
НЕГОРЛИВ *рядко* – вж. **незапалим**
НЕГОСТОЛЮБИВ – вж. **негостоприемен**
НЕГОСТОЛЮБИВОСТ – вж. **негостоприемство**
НЕГОСТОЛЮБИЕ *рядко* – вж. **негостоприемство**
НЕГОСТОПРИЕМЕН – Който не обича да има, да приема гости. *Негостоприемна домакиня.*
— **негостолюбив**
ант. → ***гостоприемен***, гостолюбив
НЕГОСТОПРИЕМНОСТ – вж. **негостоприемство**
НЕГОСТОПРИЕМСТВО – Качество или проява на негостоприемен човек. *Останах много недоволен от негостоприемството им.*
— **негостоприемност, негостолюбивост, негостолюбие** *рядко*
ант. → ***гостоприемство***, гостоприемност, гостолюбие, гостолюбивост
НЕГОТОВ *рядко* – вж. **неподготвен** 1. знач.
НЕГОТОВНОСТ – вж. **неподготвеност** 1. знач.
НЕГРАДИВЕН *книж.* – вж. **разрушителен** 2. знач.
НЕГРАМОТЕН – 1. Който не знае да чете и пише. *Баба му е била неграмотна. Неграмотен селянин.*
— **безграмотен** *книж.*, **неписмен** *остар.*, **безписмен** *книж. остар.*, **безкнижен** *остар.*
ант. → ***грамотен***, писмен, книжен
2. Който не е учил, не е получил образование. *Ако детето не тръгне на училище, ще остане неграмотно.*
— **безграмотен** *книж.*, **неук, неучен**
ант. → ***грамотен***, образован, учен
3. *прен.* За писмен текст – който е изпълнен с правописни и езикови грешки. *Неграмотно писмо. Неграмотен доклад.*
— **безграмотен** *книж.*
ант. → ***грамотен***
НЕГРОИД – вж. **негър**
НЕГЪР – Човек, който принадлежи към черната раса.
— **негроид, чернокож, чернилка** *прен. разг. ирон.*, **арапин** *простонар.*
НЕДАВНАШЕН *поет.* – вж. **скорошен** 1. знач.
НЕДАЛЕКО – вж. **близо** 1. знач.
НЕДАЛЕЧЕ (НЕДАЛЕЧ) – вж. **близо** 1. знач.
НЕДАЛЕЧЕН – 1. вж. **близък** 1. знач.;
2. вж. **скорошен** 2. знач.
НЕДАЛНОВИДЕН – Който не може да предвижда развитието на нещата и да действа, като се съобразява с това. *Недалновиден ръководител. Недалновидно решение.*
— **непредвидлив, непрозорлив, късоглед** *прен.*
ант. → ***далновиден***, предвидлив, прозорлив
НЕДАЛНОВИДНОСТ – Отсъствие на далновидност, липса на способност предварително да се предвиждат събитията и да се действа съобразно с това. *Понякога правителството ни изпада в недалновидност по отношение на икономическата ни политика.*
— **непредвидливост, непрозорливост, късогледство** *прен.*
ант. → ***далновидност***, предвидливост, прозорливост
НЕДВИЖЕН *поет.* – вж. **неподвижен** 1. знач.
НЕДВИЖИМ *поет.* – вж. **неподвижен** 1. знач.
НЕДВУСМИСЛЕН – Който има точно определен смисъл, не буди съмнение и може да се възприема само по един начин. *Недвусмислен отговор. Недвусмислени указания. Недвусмислен отказ.*
— **еднозначен** *рядко*, **ясен, категоричен**
ант. → ***двусмислен***, двузначен, амбивалентен, неясен, неопределен, уклончив
НЕДЕЕН – вж. **бездеен** 1. знач.
НЕДЕЕСПОСОБЕН *книж.* – вж. **бездеен** 1. знач.
НЕДЕЙСТВЕН *книж.* – 1. вж. **бездеен** 1. знач.;
2. вж. **неефективен**
НЕДЕЙСТВИТЕЛЕН – 1. вж. **въображаем**;
2. вж. **нереален** 1. знач.;
3. вж. **измислен** 2. знач.;
4. вж. **невалиден**
НЕДЕЛИКАТЕН – вж. **нетактичен**
НЕДЕЛИКАТНОСТ – вж. **нетактичност**
НЕДЕЛИМ – вж. **неразделен** 2. знач.
НЕДЕЛЯ – *разг.* вж. **седмица**
НЕДЕЯТЕЛЕН *книж.* – вж. **бездеен** 1. знач.
НЕДИПЛОМАТИЧЕН – *разш.* вж. **нетактичен**
НЕДИПЛОМАТИЧНОСТ – вж. **нетактичност**
НЕДИРЕКТЕН *книж.* – 1. вж. **заобиколен** 1. знач.;
2. вж. **косвен** 1. знач.
НЕДИСКРЕТЕН *книж.* – вж. **крещящ** 1. и 2. знач.
НЕДИСЦИПЛИНИРАН – вж. **немирен** 1. знач.
НЕДОБРЕ – вж. **зле**
НЕДОБРОВОЛЕН – вж. **насилствен**
НЕДОБРОВОЛНО – вж. **насила**
НЕДОБРОЖЕЛАТЕЛ – вж. **зложелател**
НЕДОБРОЖЕЛАТЕЛЕН – вж. **злонамерен** 1. знач.
НЕДОБРОЖЕЛАТЕЛНОСТ – вж. **злонамереност** 1. знач.
НЕДОБРОЖЕЛАТЕЛСТВО – вж. **злонамереност** 1. знач.
НЕДОБРОКАЧЕСТВЕН – вж. **долнокачествен** 1. знач.
НЕДОБРОНАМЕРЕН – вж. **злонамерен** 1. и 2. знач.
НЕДОБРОНАМЕРЕНОСТ – вж. **злонамереност** 1. и 2. знач.
НЕДОБРОСЪВЕСТЕН – 1. Който не изпълнява задълженията си както трябва, не проявява отговорност за делата си или е проява на такова отношение. *Недобросъвестен работник. Недобросъвестен гражданин. Недобросъвестно изпълнение на задачите.*
— **несъвестен, безсъвестен, безотговорен, некоректен** *книж.*
ант. → ***добросъвестен***, отговорен, коректен, съвестен, съзнателен
2. вж. **нечестен** 1. знач.
НЕДОБРОСЪВЕСТНОСТ – вж. **нечестност**

НЕДОБЪР – 1. вж. **лош** 1. и 2. знач.;
2. вж. **неблагоприятен** 1. и 2. знач.

НЕДОВЕРИЕ – 1. Липса на доверие, увереност в искреността, добрите намерения, честността на някого. *Тя изпитваше недоверие към снаха си. Недоверието ти ме измъчва.*
— **невяра** *поет.*
ант. → ***доверие***, вяра
2. Липса на сигурност, че нещо е вярно. *В погледа му тя прочете недоверие. Между тях бе легнала сянката на недоверието.*
— **съмнение**
ант. → ***доверие***, вяра
// Отношение на недоверчивост във възможностите на някого или в добрите качества на някого, нещо. *Винаги гледаш с недоверие на всяка моя инициатива. Омръзна ми вечното ти недоверие към всичко.*
— **съмнение, скептицизъм** *книж.*, **скепсис** *книж.*, **скептичност**
ант. → ***доверие***, вяра
3. вж. **недоверчивост**

НЕДОВЕРЧИВ – 1. Който не се доверява, не вярва лесно на другите, склонен е във всичко да вижда нещо неблагоприятно за себе си. *По природа той е недоверчив, все смята, че някой иска да го измами. От известно време е станал прекалено недоверчив.*
— **мнителен** *книж.*, **подозрителен, скептичен**
ант. → ***доверчив***, лековерен, наивен, простодушен
2. Който изразява съмнение, недоверие. *Той я погледна с недоверчив поглед. Недоверчиви очи.*
— **невярващ, подозрителен**
ант. → ***доверчив***, наивен

НЕДОВЕРЧИВОСТ – Склонност да не се вярва лесно на другите. *Въпреки вродената си недоверчивост, той ѝ повярва. Страхувам се да не подхраня неволно недоверчивостта му.*
— **мнителност** *книж.*, **недоверие, подозрителност**
ант. → ***доверчивост***, лековерност, лековерие, наивност, простодушие, простодушност

НЕДОВИЖДАМ – вж. **недоглеждам**

НЕДОВОЛЕН – 1. Който е изпълнен с чувство на неудовлетворение от някого или нещо. *Недоволен съм от заплатата си. Недоволен от неуспеха си.*
— **неудовлетворен, незадоволен**
ант. → ***доволен***, удовлетворен, задоволен
2. Който изразява недоволство, неудовлетворение. *Недоволен поглед. Недоволен глас. Недоволен израз на лицето.*
— **сърдит** *разш.*, **кисел** *прен. разг.*, **вкиснат** прен. *разг.*

НЕДОВОЛНИК – вж. **бунтар** 1. знач.

НЕДОВОЛСТВАМ *несв.* – вж. **възмущавам се**

НЕДОВОЛСТВО – 1. Отсъствие на удовлетворение от нещо, някого, отрицателно отношение към нещо. *В изказването си изрази недоволство от доклада. За пръв път изпитах недоволство от себе си.*
— **незадоволство, неодобрение, неудовлетворение**
ант. → ***доволство***, задоволство, удовлетворение
2. вж. **възмущение**

НЕДОВЪРШЕН – вж. **незавършен** 1. знач.

НЕДОГАДЛИВ *нар.* – вж. **недосетлив**

НЕДОГЛЕДЕН *поет.* – вж. **безкраен** 1. знач.

НЕДОГЛЕЖДАМ – Не виждам добре, не забелязвам някого или нещо, обикн. поради невнимание, небрежност. *Недогледах някои правописни грешки. Недогледах, че има стъпало, и се спънах.*
— **недовиждам**
ант. → ***забелязвам***, виждам, съглеждам, съзирам, зървам, мярвам

НЕДОДЯЛАН – вж. **груб** 2., 3. и 5. знач.

НЕДОДЯЛАНОСТ – вж. **грубост** 1. знач.

НЕДОЗРЯЛ – вж. **незрял** 1. знач.

НЕДОИЗКАЗАН – 1. За думи, изречения – който не е казан, изказан докрай. *Недоизказани изрази. Недоизказани думи.*
— **недоизречен, недоречен, недоказан**[1] *рядко*
2. вж. **неизречен** 2. знач.

НЕДОИЗКАЗВАМ – 1. Не изричам нещо докрай. *Той недоизказваше докрай думите.*
— **недоизричам**
2. вж. **премълчавам**

НЕДОИЗКАРАН *разг.* – вж. **незавършен** 1. знач.

НЕДОИЗПЕЧЕН – вж. **недопечен**

НЕДОИЗРЕЧЕН – 1. вж. **недоизказан** 1. знач.;
2. вж. **неизречен** 2. знач.

НЕДОИЗРИЧАМ – 1. вж. **недоизказвам** 1. знач.;
2. вж. **премълчавам**

НЕДОЙМЪК – вж. **недостиг**

НЕДОКАЗАН[1] *рядко* – вж. **недоизказан** 1. знач.

НЕДОКАЗАН[2] – вж. **необоснован**

НЕДОКАЗАНОСТ – вж. **необоснованост**

НЕДОКОСНАТ – 1. Който не е докоснат, пипнат с ръка. *Шишето с ракия си стоеше недокоснато. Недокосната закуска.*
— **непокътнат, непипнат, непобутнат, небутнат** *разг.*, **небарнат** *простонар.*
2. вж. **девствен** 1. и 2. знач.

НЕДОЛОВИМ – 1. Който не може да се долови, схване със сетивата или да се почувства, тъй като е слабо изразен. *Недоловима светлина. Недоловима тъга.*
— **неуловим, незабележим**
ант. → ***доловим***, уловим, забележим
// ***явен***, доловим, забележим, видим, очевиден
2. вж. **неразбираем** 2. знач.

НЕДОЛЮБВАМ – вж. **мразя**

НЕДОМИСЛЕН – вж. **непремислен**

НЕДОМЛЪВКА – вж. **намек**

НЕДООБМИСЛЕН – вж. **непремислен**

НЕДООПЕЧЕН – вж. **недопечен**

НЕДООЦЕНЯВАМ – вж. **подценявам** 1. знач.

НЕДОПЕЧЕН – Който не е печен, колкото е нужно, колкото трябва. *Недопечен хляб. Недопечено месо.*
— **недоизпечен, недоопечен, неопечен, неизпечен**
ант. → ***опечен***, изпечен, допечен

НЕДОПРАВЕН – вж. **незавършен** 1. знач.

НЕДОПУСТИМ – вж. **непозволен**

НЕДОРАЗВИТ – 1. вж. **неразвит** 1. знач.;
2. вж. **инфантилен**;
3. вж. **малоумен**

НЕДОРАЗВИТОСТ – вж. **малоумие**

НЕДОРАЗУМЕНИЕ – 1. вж. **грешка** 3. знач.;
2. *Обикн. мн.* вж. **неразбирателство**

НЕДОРАСЪЛ – вж. **инфантилен**

НЕДОРЕЧЕН – вж. **недоизказан** 1. знач.

НЕДОСВЪРШЕН – вж. **незавършен** 1. знач.

НЕДОСЕГАЕМ *книж.* – 1. вж. **недостъпен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **недостижим** 1. знач.

НЕДОСЕТЛИВ – Който не се сеща лесно, бързо или навреме. *Недосетлив следовател. Недосетлива майка.*
— **несъобразителен, недогадлив** *нар.*
ант. → ***досетлив***, съобразителен

НЕДОСТАТЪК – Факт, признак, проява, които правят някого или нещо по-лоши. *Всеки човек има недостатъци. Книгата има много недостатъци. Какъв недостатък намираш на компютъра си? Недостатъци на пиесата.*
— **недъг, дефект** *книж.*, **несъвършенство, слабост, кусур** *разг.*, **минус** *прен. разг.*, **махана** *простонар.*
ант. → ***качество***, достойнство, предимство, преимущество, приоритет, плюс
// Лош, осъдителен навик или лоша осъдителна черта в характера на човек. *Той имаше един недостатък, който го погуби, обичаше да пие. Мързелът е най-големият му недостатък.*
— **порок, слабост, минус** *прен. разг.*, **кусур** *разг.*
ант. → ***достойнство***, качество, добродетел, плюс
V трески за дялане *разг.*, криви дърва *разг.*

НЕДОСТАТЪЧЕН – 1. вж. **оскъден** 1. знач.;
2. вж. **дефицитен**

НЕДОСТАТЪЧНО – вж. **малко** 1. знач.

НЕДОСТИГ – Наличие на много малко, недостатъчно количество от нещо. *Недостиг на пари. Недостиг на работници. Недостиг на енергия. Недостиг на знания.*
— **недоимък, дефицит** *книж.*, **ограниченост, оскъдност, оскъдица** *разш.*, **бедност** *прен.*
ант. → ***изобилие***, обилие, богатство, изобилство, обилност, неизчерпаемост
// ***излишество***, излишък, изобилие, обилие

НЕДОСТИГАЕМ *книж.* – 1. вж. **недостъпен** 1. знач.;
2. вж. **недостижим** 1. знач.

НЕДОСТИЖИМ – 1. Който, по своите изключителни качества, същност не може да бъде достигнат, постигнат. *Цигуларят покоряваше със своята недостижима виртуозност. Недостижима хубост. Недостижимо съвършенство.*
— **непостижим, недостигаем** *книж.*, **недосегаем** *книж.*
ант. → ***достижим***, постижим
2. вж. **недостъпен** 1., 2. и 3. знач.

НЕДОСТОВЕРЕН – вж. **неверен** 1. знач.

НЕДОСТОВЕРНОСТ – вж. **невярност** 1. знач.

НЕДОСТЪПЕН – 1. За място – до което не може да се стигне, достигне. *Недостъпен връх. Недостъпни височини.*
— **непристъпен, недостижим, недостигаем** *книж.*, **недосегаем** *книж.*, **непостижим** *рядко*
ант. → ***достъпен***, пристъпен, достижим
// През който не може да се премине. *Недостъпна гора. Недостъпни дебри.*
— **непристъпен, непроходим**
ант. → ***достъпен***, пристъпен, проходим
2. За човек – с когото не може да се установи контакт, не може да се общува. *Недостъпен началник. Недостъпно момиче.*
— **непристъпен, недостижим, недосегаем** *книж.*
ант. → ***достъпен***, пристъпен
3. Който не е по силите или възможностите на някого, поради което не може да бъде разбран, осмислен или осъществен. *Някои неща са недостъпни за твоя ограничен ум.*
— **недостижим, непостижим** *рядко*
ант. → ***достъпен***, достижим, постижим
4. вж. **непристъпен** 1. знач.

НЕДОУЗРЯЛ – вж. **незрял** 1. знач.

НЕДОУМЕНИЕ – Състояние на неразбиране, неяснота и колебание. *Необичайното му поведение предизвика у мен недоумение. Погледна ме с недоумение.*
— **почуда** *поет.*, **озадаченост** *книж.*

НЕДОУМЯВАМ *несв.* – Обзет съм от изненада, не зная какво да мисля, поради това че недостатъчно добре разбирам нещата. *Недоумявам как е могъл крадецът да влезе в жилището ми, след като бях взел всички предпазни мерки.*
— **чудя се, озадачавам се** *в несв. книж.*
V чудя се и <се> мая *разг.*, главата (умът, акълът) ми не го побира *разг.*

НЕДОУМЯВАЩ – Който е в недоумение или изразява недоумение, който е смутен, объркан, затруднен. *Недоумяващ зрител. Недоумяващ поглед.*
— **озадачен** *книж.*, **неразбиращ**

НЕДОХОДЕН – вж. **нерентабилен**

НЕДОХОДОНОСЕН – вж. **нерентабилен**

НЕДОХРАНВАМ СЕ – вж. **гладувам** 1. знач.

НЕДОХРАНВАНЕ – вж. **глад** 1. знач.

НЕДОХРАНЕН – вж. **гладен** 1. знач.

НЕДОЯЖДАМ – вж. **гладувам** 1. знач.

НЕДОЯЖДАМ СИ – вж. **гладувам** 1. знач.

НЕДОЯЖДАНЕ – вж. **глад** 1. знач.

НЕДОЯЛ – вж. **гладен** 1. знач.

НЕДРА – 1. Вътрешност, вътрешна област на нещо. *Земни недра. В недрата на Родопите.*
— **лоно** *книж. поет.*, **утроба** *прен.*, **пазви** *прен.*
2. *разш.* вж. **дълбочина** 1. знач.

НЕДРУЖЕЛЮБЕН – 1. Който не проявява, не изразява добро дружеско чувство. *Недружелюбен човек. Недружелюбен поглед.*
— **неприветлив, неприветен** *поет.*, **неблагоразположен** *книж.*, **студен** *прен.*, **леден** *прен.*
ант. → ***дружелюбен***, приветлив, приветен, радушен, благоразположен, топъл
2. вж. **враждебен** 1. знач.

НЕДРУЖЕЛЮБИЕ – 1. вж. **недружелюбност** 1. знач.;
2. вж. **враждебност**

НЕДРУЖЕЛЮБНОСТ – 1. Отсъствие, липса на добро дружеско чувство към някого, нещо. *Недружелюбността на продавача ме засегна. Почувствах недружелюбността на този град.*
— **недружелюбие, неприветливост, неприветност** *поет.*, **неблагоразположение** *книж.*, **неблагоразположеност** *книж. рядко*, **студенина** *прен.*
ант. → ***дружелюбност***, дружелюбие, приветливост, приветност, радушие, радушност, топлота
2. вж. **враждебност**

НЕДЪГ – вж. **недостатък**

НЕДЪГАВ – Който има голям физически недостатък. *Недъгаво момиче. Недъгав старец.*
— **сакат, кьопав** *нар.*

НЕДЪЛБОК – вж. **плитък** 1. знач.

НЕДЪЛГО – вж. **кратко** 1. знач.

НЕДЪЛГОВЕЧЕН *книж.* – вж. **краткотраен** 1. знач.
НЕДЪЛГОВЕЧНОСТ *книж.* – вж. **краткотрайност** 1. знач.
НЕДЪЛГОВРЕМЕННОСТ *книж.* – вж. **краткотрайност** 1. знач.
НЕДЪЛГОТРАЕН – 1. вж. **краткотраен** 1. знач.;
2. вж. **нетраен** 1. знач.
НЕДЪЛГОТРАЙНОСТ – 1. вж. **краткотрайност** 1. знач.;
2. вж. **нетрайност** 1. знач.
НЕДЪЛЪГ – вж. **кратък** 1., 2. и 3. знач.
НЕЕДИНЕН – 1. вж. **разединен**;
2. вж. **двойствен** 1. знач.
НЕЕДИННОСТ – вж. **разединение** 2. знач.
НЕЕДИНСТВО – вж. **разединение** 2. знач.
НЕЕДНАКВОСТ – вж. **разлика** 2. знач.
НЕЕДНАКЪВ – 1. вж. **различен** 1. знач.;
2. вж. **разнообразен** 2. знач.;
3. вж. **неравномерен** 1. знач.
НЕЕДНОВРЕМЕНЕН – За две или повече, обикн. еднородни действия – който не се извършва в едно и също време с друг. *Неедновременни движения на танцьорки.*
— **несинхронен, асинхронен** *книж.*
ант. → ***едновременен***, синхронен
НЕЕДНОЗНАЧЕН – вж. **многозначен**
НЕЕДНОКРАТЕН – вж. **многократен**
НЕЕДНОКРАТНО – вж. **многократно**
НЕЕДНОРОДЕН – 1. Който не е еднакъв по състав. *Нееднородна смес. Нееднородни почви. Нееднородни сплави.*
— **разнороден, нехомогенен, хетерогенен** *книж.*
ант. → ***еднороден***, хомогенен
2. вж. **разнообразен** 1. знач.
НЕЕКВИВАЛЕНТЕН *книж.* – вж. **неравностоен** 2. знач.
НЕЕМОЦИОНАЛЕН – вж. **безчувствен** 3. знач.
НЕЕСТЕСТВЕН – 1. вж. **изкуствен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **ненормален** 1. знач.
НЕЕСТЕСТВЕНОСТ – 1. вж. **изкуственост**;
2. вж. **ненормалност** 1. знач.
НЕЕСТЕТИЧЕН – вж. **безвкусен** 2. знач.
НЕЕТИЧЕН *книж.* – вж. **безнравствен** 2. знач.
НЕЕТИЧНОСТ *книж.* вж. **безнравственост** 2. знач.
НЕЕФЕКТИВЕН – Който не дава резултат, добри последици. *Неефективно производство. Неефективни мерки. Неефективен контрол.*
— **безрезултатен, нерезултатен, неефикасен, недействен** *книж.*
ант. → ***резултатен***, ефективен, ефикасен, действен
НЕЕФЕКТИВНОСТ – Отсъствие на успех, на добри последици от нещо. *Неефективността от мерките срещу корупцията е очевидна.*
— **безрезултатност, неефикасност, нерезултатност**
ант. → ***резултатност***, ефективност, ефикасност, действеност
НЕЕФИКАСЕН – вж. **неефективен**
НЕЕФИКАСНОСТ – вж. **неефективност**
НЕЖАЛОСТИВ – вж. **безсърдечен** 1. знач.
НЕЖЕЛАН – Който не се желае. *Нежелана бременност. Нещата се развиват в нежеланата посока.*
— **нежелателен, неповолен** *поет.*
ант. → **желан,** желателен, искан
// Който не се желае, не се очаква. *Нежелани гости.*
— **нежелателен, неканен** *разш.*
ант. → ***желан***, очакван, жадуван, дългоочакван, многоочакван, многожелан
НЕЖЕЛАНИЕ – Липса на вътрешен стремеж да се направи или постигне нещо. *Работя с нежелание. С нежелание готвя.*
— **неохота, неудоволствие** *разш.*
ант. → ***желание***, охота, мерак, ищах
НЕЖЕЛАТЕЛЕН – вж. **нежелан**
НЕЖЕН – 1. Който проявява внимание, обич, любов към някого, нещо. *Майка ми е винаги много нежна към мен. Нежен съпруг.*
— **ласкав, гальовен, любвеобилен** *книж.*
ант. → ***груб***
2. Който съдържа или изразява обич, любов. *Нежна прегръдка. Нежна милувка. Нежен поглед. Нежни думи.*
— **ласкав, гальовен, галещ** *книж.,* **гален**
ант. → ***груб***, мечешки, недодялан
// ***груб***, грубиянски
// За глас, звук, изражение и под. – който е приятен, доброжелателен. *Нежен глас. Нежен тон. Нежно изражение.*
— **мек, благ**[1]
ант. → ***груб***, остър, рязък, суров
3. вж. **крехък** 2. знач.;
4. вж. **деликатен** 1. знач.;
5. вж. **чувствителен** 2. знач.;
6. вж. **женствен**;
7. вж. **слаб** 3. знач.;
8. *прен.* вж. **тънък** 1. знач.
НЕЖЕНЕН – Който не е встъпил в брак. *Синът ми е неженен.*
— **неоженен, незадомен**
ант. → ***женен***, оженен, семеен, задомен
НЕЖИВ – вж. **мъртъв** 1. и 2. знач.
НЕЖНОСТ – 1. Чувство на любов, обич, привързаност към някого, нещо или израз на това чувство. *Той я погледна с неочаквана нежност. Радваше ме нежността на детето.*
— **ласкавост, гальовност, галеност, любвеобилност** *книж.*
ант. → ***грубост***, грубиянство
// Качество, което действа приятно на сетивата. *В гласа му се долавяше нежност. Нежност в обноските.*
— **мекост, мекота, благост**[1]
ант. → ***грубост***
2. *Обикн. мн.* вж. **милувка**
НЕЗААНГАЖИРАН *книж.* – вж. **свободен** 1., 2. и 4. знач.
НЕЗАБАВЕН – вж. **бърз** 5. знач.
НЕЗАБАВНО – 1. вж. **веднага** 1. знач.;
2. вж. **бързо** 2. знач.
НЕЗАБВЕН *поет. рядко* – вж. **незабравим**
НЕЗАБЕЛЕЖИМ – 1. Който не се вижда, забелязва, който не може да се види, забележи. *Гъстата растителност правеше войниците незабележими за врага.*
— **невидим, незрим** *поет.*
ант. → ***забележим***, видим, зрим
2. Който се проявява така, че да не привлича вниманието на другите към себе си. *Направих незабележим знак с ръка. Стараех се да бъда незабележим.*
— **незабелязан, дискретен** *книж.*

ант. → ***явен***, забележим
3. вж. **недоловим** 1. знач.;
4. вж. **безличен** 1. и 3. знач.;
5. вж. **невзрачен** 1. и 2. знач.

НЕЗАБЕЛЕЖИМО – вж. **незабелязано**

НЕЗАБЕЛЕЖИМОСТ – вж. **безличност**

НЕЗАБЕЛЕЖИТЕЛЕН – 1. вж. **безличен** 1. знач.; 2. вж. **невзрачен** 2. и 3. знач.

НЕЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТ – вж. **безличност**

НЕЗАБЕЛЯЗАН – вж. **незабележим** 2. знач.

НЕЗАБЕЛЯЗАНО – Без да се забелязва, без да прави впечатление. *Промените ставаха незабелязано. Незабелязано се измъкнах от стаята. Времето минава незабелязано.*

— **незабележимо, неусетно, несетно** *поет.*, **тихомълком**

НЕЗАБРАВИМ – Който не може да се забрави поради своите качества, сила, който е оставил трайно впечатление, траен спомен в съзнанието. *Незабравима случка от детството. Незабравимо минало. Незабравима поезия. Незабравими мигове.*

— **незаличим, неизличим, неизгладим** *поет. рядко,* **неувяхващ** *прен. поет.*, **паметен, безсмъртен** *книж.*, **нетленен** *поет.*, **вечен, вековечен** *старин. поет.*, **незабвен** *поет. рядко*

НЕЗАВИДЕН – вж. **жалък** 1. и 2. знач.

НЕЗАВИСИМ – 1. Който е самостоятелен, не е подчинен на друга власт в политическо или икономическо отношение. *България е независима държава.*

— **свободен, суверенен**

ант. → ***зависим***, несамостоятелен, подчинен

// ***поробен***, заробен, покорен, подвластен, подчинен

2. вж. **самостоятелен** 1. и 2. знач.;
3. вж. **свободен** 1. знач.

НЕЗАВИСИМО *(от)* – вж. **въпреки** 1. знач.

НЕЗАВИСИМОСТ – 1. вж. **автономия** 2. знач.; 2. вж. **свобода** 1. и 2. знач.

НЕЗАВЪРШЕН – 1. Който не е доведен до своя край, не е изцяло довършен. *Незавършено образование. Незавършен роман. Незавършена сграда. Незавършен филм.*

— **недовършен, несвършен, недосвършен, недоправен, недоизкаран** *разг.*

ант. → ***завършен***, довършен, привършен, свършен, приключен

2. вж. **неоформен** 3. знач.

НЕЗАГЛЪХВАЩ – вж. **незатихващ** 1. знач.

НЕЗАДОВОЛЕН – 1. За чувство, желание, нужда и др. – който не е задоволен. *Незадоволено любопитство. Незадоволена жажда.*

— **неудовлетворен, неутолен**

ант. → ***задоволен***, удовлетворен, утолен

2. вж. **недоволен** 1. знач.

НЕЗАДОВОЛИТЕЛЕН – Който не задоволява с качеството, съдържанието, същността си. *Незадоволителен отговор. Незадоволителна подготовка.*

— **неудовлетворителен**

ант. → ***задоволителен***, удовлетворителен

НЕЗАДОВОЛСТВО – вж. **недоволство** 1. знач.

НЕЗАДОМЕН – вж. **неженен**

НЕЗАДЪЛБОЧЕН – 1. Който не вниква в дълбочината на нещата, отнася се несериозно към задълженията си. *Незадълбочен младеж. Незадълбочен писател. Незадълбочен изпълнител.*

— **повърхностен, несериозен, лековат**

ант. → ***задълбочен***, дълбок, проникновен, сериозен

2. Който е проява на такова отношение към задълженията. *Незадълбочено отношение към научната работа. Незадълбочено изследване.*

— **повърхностен, несериозен, формален, лековат**

ант. → ***задълбочен***, сериозен

3. Който става набързо, в който няма задълбоченост. *Незадълбочен преглед на печата. Незадълбочен анализ. Незадълбочен медицински преглед. Незадълбочено учене.*

— **повърхностен, бегъл, формален**

ант. → ***задълбочен***, проникновен, дълбок, сериозен // ***подробен***, щателен, детайлен

НЕЗАДЪЛБОЧЕНО – 1. вж. **повърхностно** 1. и 2. знач.; 2. вж. **формално** 2. знач.

НЕЗАДЪЛЖИТЕЛЕН – вж. **доброволен**

НЕЗАЕТ – вж. **свободен** 2., 3. и 4. знач.

НЕЗАИНТЕРЕСОВАН – 1. вж. **равнодушен** 2. знач.; 2. вж. **безгрижен** 3. знач.

НЕЗАИНТЕРЕСОВАНОСТ – 1. вж. **равнодушие** 2. знач.; 2. вж. **безгрижие** 2. знач.

НЕЗАКАЛЕН – вж. **изнежен** 1. знач.

НЕЗАКОНЕН – 1. Който не е съобразен със закона, който не е според изискванията на закона. *Занимава се с незаконна дейност. Незаконна търговия. Незаконно подслушване.*

— **противозаконен, незаконосъобразен, нелегален, нелегитимен** *книж.*

ант. → ***законен***, законосъобразен, легален, легитимен

2. Който не е основан върху правото, закона. *Незаконно уволнение. Незаконно задържане от полицията. Незаконни действия.*

— **противозаконен, противоправен** *юрид.*, **незаконосъобразен, неправомерен** *книж.*

ант. → ***законен***, законосъобразен, правомерен

3. Който не е признат от закона, не е основан на закона. *Незаконна власт. Незаконен цар. Незаконен наследник.*

— **нелегитимен** *книж.*, **неофициален, самозван**

ант. → ***законен***, легитимен, официален

НЕЗАКОНОСЪОБРАЗЕН – вж. **незаконен** 1. и 2. знач.

НЕЗАКРЕПНАЛ – вж. **слаб** 3. знач.

НЕЗАЛИЧИМ – вж. **незабравим**

НЕЗАМЪРСЕН – вж. **чист** 1. знач.

НЕЗАНИМАТЕЛЕН *рядко* – вж. **безинтересен** 1. знач.

НЕЗАПАЛИМ – Който не може да гори, да се запалва. *Незапалими материали. Незапалима смес.*

— **незапалителен, негорлив** *рядко*

ант. → ***запалим***, запалителен, огнеопасен

НЕЗАПАЛИТЕЛЕН – вж. **незапалим**

НЕЗАПЛАТЕН – вж. **неплатен** 1. знач.

НЕЗАПОМНЕН – вж. **небивал** 1. знач.

НЕЗАСЕГНАТ – 1. вж. **здрав** 2. и 3. знач.; 2. вж. **ненакърнен** 1. знач.

НЕЗАСЛУЖЕН – вж. **несправедлив** 2. знач.

НЕЗАТИХВАЩ – 1. За звук, шум – който не престава да звучи, да се чува. *Цяла нощ слушах незатихващия шум на вълните.*

— **неутихващ, нестихващ, незаглъхващ**

ант. → ***затихващ***, утихващ, стихващ, заглъхващ
2. *прен.* вж. **неотслабващ**
НЕЗАЦАПАН – вж. **чист** 1. знач.
НЕЗАЧИТАНЕ – 1. Несъобразяване с някого, нещо, липса на уважение, почитане на някого, нещо. *Незачитане на възрастните хора. Незачитане на традициите.*
— **пренебрежение** *(към)*, **непочитане, непочитание**
ант. → ***зачитане***, уважение
2. вж. **неспазване**
НЕЗАЩИТЕН – 1. вж. **несигурен** 2. знач.;
2. вж. **беззащитен** 1. знач.
НЕЗАЯКНАЛ – вж. **слаб** 3. знач.
НЕЗВАН *поет.* – вж. **неканен** 1. знач.
НЕЗДРАВ – 1. вж. **болен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **болезнен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **нездравословен**;
4. вж. **нестабилен** 1. знач.
НЕЗДРАВОСЛОВЕН – Който се отразява неблагоприятно на здравето, който не действа добре на здравето. *Нездравословен климат. Нездравословна храна. Нездравословно жилище.*
— **нездрав** *прен.*, **нехигиеничен**
ант. → ***здравословен***, здрав, хигиеничен
НЕЗЕМЕН – *прен.* вж. **божествен**
НЕЗЛОБЕН – вж. **незлобив** 1. и 2. знач.
НЕЗЛОБИВ – 1. Който не изпитва, не проявява злоба, който не е отмъстителен по характер. *Незлобив мъж. Незлобиви съседи.*
— **беззлобен, незлобен, незлостен** *рядко*
ант. → ***злобен***, зъл, озлобен, злостен
2. Който не съдържа, не изразява злоба. *Незлобива критика. Незлобива ирония. Незлобив смях.*
— **беззлобен, незлобен, безобиден, незлостен** *рядко*, **беззъб** *прен. книж.*
ант. → ***злобен***, злостен, озлобен
НЕЗЛОБОДНЕВЕН *книж.* – вж. **неактуален** 1. знач.
НЕЗЛОСТЕН *рядко* – вж. **незлобив** 1. и 2. знач.
НЕЗНАЕН – 1. вж. **неизвестен** 1. знач.;
2. вж. **анонимен** 1. знач.
НЕЗНАЙНОСТ *рядко* – вж. **неизвестност**
НЕЗНАНИЕ – 1. вж. **невежество**;
2. вж. **неосведоменост**
НЕЗНАЧИМОСТ – вж. **незначителност** 1. знач.
НЕЗНАЧИТЕЛЕН – 1. вж. **малък** 3. знач.;
2. вж. **минимален**;
3. вж. **маловажен** 1. знач.;
4. вж. **нисък** 2. знач.
НЕЗНАЧИТЕЛНОСТ – 1. Пълна липса на значение на нещо, някого, поради отсъствие на качества, заслуги, обществено място и под. *Разбрах незначителността на това изследване. Човек свиква със своята незначителност.*
— **незначимост, нищожност**
ант. → ***значение***, значимост, роля, значителност, величина
2. вж. **нищожество** 1. знач.
НЕЗРИМ *поет.* – вж. **незабележим** 1. знач.
НЕЗРЯЛ – 1. За плод, растение – който не е достигнал пълното си развитие, поради което не е годен за използване, за храна. *Незряло грозде. Незрели домати. Незрели жита.*
— **неузрял, зелен, недозрял, недоузрял**
ант. → ***зрял***, узрял
2. *прен.* вж. **млад** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **неподготвен** 2. знач.
НЕЗРЯЛОСТ – вж. **неподготвеност** 2. знач.
НЕЗРЯЩ – вж. **сляп**
НЕИЗБЕЖЕН – 1. Който не може да се избегне, който непременно ще стане, ще се случи. *Една проста случайност ни избави от неизбежна катастрофа. Войната е неизбежна.*
— **неминуем, непредотвратим, неотвратим** *книж.*
2. вж. **задължителен** 2. знач.
НЕИЗБИСТРЕН – вж. **мътен** 1. и 3. знач.
НЕИЗБИСТРЕНОСТ – *прен.* вж. **неяснота** 1. знач.
НЕИЗБРОДЕН *поет.* – вж. **безброден**
НЕИЗБРОДИМ *поет.* – вж. **безброден**
НЕИЗБРОИМ *книж.* – вж. **безброен**
НЕИЗВЕСТЕН – 1. Който, когото не знаем или не сме чували за него. *Тази местност ми е неизвестна. Неизвестно село. Неизвестни факти. Неизвестен герой.*
— **непознат, незнаен, безизвестен** *книж. рядко*
ант. → ***известен***, познат
// ***общоизвестен***, всеизвестен, общопознат
2. Който не се ползва с известност в обществото. *Неизвестен поет. Неизвестен артист. Неизвестна песен.*
— **непознат, непопулярен, безизвестен** *книж. рядко*
ант. → ***известен***, познат, популярен, знаен
3. вж. **анонимен** 1. знач.
НЕИЗВЕСТНОСТ – Нещо, което не е известно, познато, поради което не може да се предвиди. *Неизвестността винаги ме плаши. Пътят води в неизвестността.*
— **безизвестност** *книж. рядко*, **незнайност** *рядко*
НЕИЗВИНИМ – вж. **непростим**
НЕИЗВИНИТЕЛЕН – вж. **непростим**
НЕИЗГАСИМ – вж. **неугасим** 1. знач.
НЕИЗГЛАДЕН – вж. **измачкан**
НЕИЗГЛАДИМ *поет. рядко* – вж. **незабравим**
НЕИЗГЛЕДЕН *поет.* – вж. **безкраен** 1. знач.
НЕИЗГОВОРЕН – вж. **неизречен** 1. знач.
НЕИЗГОДЕН – 1. Който не носи полза, изгода за някого. *Неизгодна сделка. Неизгодни условия.*
— **неизносен**[2] *разг.*
ант. → ***изгоден***, износен
2. вж. **неблагоприятен** 1. знач.
НЕИЗГРАДЕН – *прен.* вж. **неоформен** 3. знач.
НЕИЗДАДЕН – вж. **непубликуван**
НЕИЗДРЪЖЛИВ – 1. вж. **слаб** 3. знач.;
2. вж. **изнежен** 1. знач.;
3. вж. **нестабилен** 1. знач.
НЕИЗДЪЛЖЕН – вж. **неизплатен** 1. знач.
НЕИЗДЪРЖАН – Който не отговаря на изискванията за високо качество. *Неиздържан проект. Неиздържана рисунка. Неиздържан стил. Неиздържано вечерно облекло.*
— **неизряден** *книж.*, **непрецизен** *книж.*, **неизискан, несъвършен, нескопосен** *разг.*, **нескопосан** *разг.*
ант. → ***издържан***, изряден, прецизен, изискан, образцов
// ***безукорен***, безупречен, изряден, образцов, съвършен, идеален
НЕИЗЖИВЯН – вж. **неизпитан**[2]
НЕИЗИСКАН – 1. вж. **груб** 2. знач.;
2. вж. **неиздържан**
НЕИЗИСКАНОСТ – вж. **грубост** 1. знач.

НЕИЗКАЗАН – 1. вж. **неизречен** 1. и 2. знач.;
2. *поет.* вж. **неописуем** 1. знач.;
3. вж. **изключителен** 1. знач.
НЕИЗКУСЕН – 1. вж. **неопитен** 1. знач.;
2. вж. **несръчен** 1. знач.
НЕИЗКУСНОСТ – вж. **неумение**
НЕИЗЛЕЧИМ – Който не може да се излекува. *Неизлечима болест. Неизлечим алкохолизъм. Неизлечима рана.*
— **нелечим, неизцерим, неизцелим** *поет.*, **безцерен** *нар. поет.*
ант. → ***излечим***, лечим, изцерим
НЕИЗЛИЧИМ – вж. **незабравим**
НЕИЗМЀНЕН – 1. вж. **постоянен** 1., 2., 3. и 4. знач.;
2. вж. **траен** 1. знач.
3. *книж.* вж. **непрестанен**
НЕИЗМЕНЀН – вж. **непроменен**
НЕИЗМЕНИМ – вж. **постоянен** 3. знач.
НЕИЗМЕННО – 1. вж. **винаги** 1. знач.;
2. вж. **непрестанно**
НЕИЗМЕННОСТ – вж. **постоянство**
НЕИЗМЕНЧИВ *книж.* – вж. **постоянен** 3. знач.
НЕИЗМЕНЯЕМ – вж. **постоянен** 3. знач.
НЕИЗМЕРИМ *книж.* – вж. **безкраен** 1. и 3. знач.
НЕИЗМЕРИМО *книж.* – вж. **безкрайно** 2. знач.
НЕИЗМЕРИМОСТ *книж.* – вж. **безкрайност** 1. знач.
НЕИЗМОРИТЕЛЕН – Който не изморява, не причинява умора. *Неизморителен труд. Неизморително пътуване.*
— **лек, неуморителен, неизтощителен**
ант. → ***изморителен***, уморителен, тежък, изтощителен, изнурителен, съсипателен
НЕИЗМЪРСЕН – вж. **чист** 1. знач.
НЕИЗНОСЕН[1] – вж. **нов** 1. знач.
НЕИЗНОСЕН[2] *разг.* – вж. **неизгоден** 1. знач.
НЕИЗПЕЧЕН – 1. вж. **суров** 1. знач.;
2. вж. **недопечен**
НЕИЗПИТАН[1] – вж. **неизпробван**
НЕИЗПИТАН[2] – За чувство, състояние и под. – който не е преживян от някого. *Неизпитана любов. Неизпитано чувство.*
— **непреживян, неизживян**
ант. → ***преживян***, изживян, изпитан
НЕИЗПЛАТЕН – 1. За сума, дълг или друго плащане – който не е платен. *Неизплатен дълг.*
— **неиздължен, непогасен**
ант. → ***изплатен***, издължен, погасен
2. вж. **неплатен** 1. знач.
НЕИЗПОЛЗВАЕМ – вж. **негоден** 2. знач.
НЕИЗПОЛЗВАН – Който не е употребен за някакви нужди. *Неизползвани средства. Неизползвани резерви.*
— **неупотребен, неизразходван**
ант. → ***използван***, употребен, изразходван
НЕИЗПРАВЕН – 1. Който не отговаря на определени изисквания, не може да изпълнява предназначението си. *Неизправни документи. Неизправно пълномощно.*
— **нередовен**
ант. → ***изправен***, редовен
2. Който не изпълнява задълженията си. *Неизправен платец. Неизправен данъкоплатец.*
— **нередовен**
ант.>*изправен*, редовен
3. вж. **повреден** 1. знач.;
4. вж. **дефектен**;
5. вж. **неизпълнителен**
НЕИЗПРАВНОСТ – 1. Състояние на нещо, което не отговаря на необходимите изисквания, за да изпълнява предназначението си. *Неизправност на паспорт. Неизправност на документи.*
— **нередовност**
ант. → ***изправност***, редовност
2. вж. **повреда**;
3. вж. **дефект** 1. знач.;
4. *разг.* вж. **нередност** 1. знач.
НЕИЗПРОБВАН – Който не е подложен на проверка за качество, годност и др. *Неизпробван апарат. Неизпробвано лекарство.*
— **неизпитан**[1], **непроверен, непробван**
ант. → ***изпробван***, проверен, изпитан
НЕИЗПЪЛНЕН – вж. **неосъществен**
НЕИЗПЪЛНИМ – вж. **неосъществим**
НЕИЗПЪЛНИТЕЛЕН – Който не изпълнява добросъвестно и навреме задълженията си. *Неизпълнителен служител. Неизпълнителен ученик.*
— **неакуратен** *книж.*, **неприлежен, неизправен, неизряден** *книж.*, **неточен** *рядко*
ант. → ***изпълнителен***, акуратен, прилежен, изправен, изряден
НЕИЗРАЗИМ *поет.* – 1. вж. **неописуем** 1. знач.;
2. вж. **изключителен** 1. знач.
НЕИЗРАЗИТЕЛЕН – 1. Който е лишен от изразителност, който е беден на образи. *Неизразителни фрази. Неизразително четене. Неизразителни стихове.*
— **безцветен** *прен.*, **сух** *прен.*
ант. → ***изразителен***, цветист, сочен, колоритен
2. вж. **безизразен**
НЕИЗРАЗИТЕЛНОСТ – Липса на изразителност, образност. *Неизразителност на изказа. Неизразителност на стила.*
— **безцветност** *прен.*, **сухост** *прен.*, **сухота** *прен.*
ант. → ***изразителност***, изразност, цветистост, сочност, колоритност
НЕИЗРАЗХОДВАН – вж. **неизползван**
НЕИЗРЕЧЕН – 1. Който не е казан, произнесен с думи. *Неизречени слова. Неизречени думи.*
— **неизказан, неказан, неизговорен, непроизнесен, непромълвен** *поет.*
ант. → ***изречен***, казан, произнесен, изговорен
2. За мисъл, чувство, настроение и под. – който не е изразен с думи. *Неизречен въпрос. Неизречени тайни. Много неща останаха неизречени.*
— **неизказан, премълчан, недоизречен, недоизказан**
ант. → ***изречен***, изказан
НЕИЗРЕЧИМ *поет.* – вж. **неописуем** 1. знач.
НЕИЗРЯДЕН *книж.* – 1. вж. **неизпълнителен**;
2. вж. **неиздържан**
НЕИЗСЛЕДВАН – Който не е подложен на изследване, проучване. *Неизследвана област. Неизследвана проблематика.*
— **непроучен, неизучен**
ант. → ***изследван***, изучен, проучен
НЕИЗТОЩИМ – вж. **неуморен** 1. и 2. знач.
НЕИЗТОЩИТЕЛЕН – вж. **неизморителен**
НЕИЗУЧЕН – вж. **неизследван**
НЕИЗХОДИМ *поет.* – вж. **безброден**
НЕИЗЦАПАН – вж. **чист** 1. знач.
НЕИЗЦЕЛИМ *поет.* – вж. **неизлечим**

НЕИЗЦЕРИМ – вж. **неизлечим**
НЕИЗЧЕРПАЕМ – 1. вж. **изобилен**;
2. вж. **неуморен** 2. знач.
НЕИЗЧЕРПАЕМОСТ – вж. **изобилие** 1. знач.
НЕИЗЧЕРПАТЕЛЕН – 1. вж. **непълен** 1. знач.;
2. вж. **бегъл** 2. знач.
НЕИЗЧИСЛИМ *книж.* – 1. вж. **безброен**;
2. *прен.* вж. **непредвидим**
НЕИЗЯВЕН – вж. **непроявен**
НЕИЗЯСНЕН – вж. **необяснен**
НЕИЗЯСНЕНОСТ – вж. **неяснота** 1. знач.
НЕИМОВЕРЕН – 1. вж. **изключителен** 1. знач.;
2. вж. **баснословен**
НЕИНИЦИАТИВЕН – Който не проявява инициатива. *Неинициативен ръководител. Неинициативни хора.*
— **безинициативен** *книж.*, **непредприемчив**
ант. → ***инициативен***, предприемчив
НЕИНИЦИАТИВНОСТ – Отсъствие, липса на инициатива. *Неговата неинициативност имаше лоши последствия.*
— **безинициативност** *книж.*, **непредприемчивост**
ант. → ***инициативност***, инициатива, предприемчивост
НЕИНТЕЛИГЕНТЕН – вж. **некултурен** 2. знач.
НЕИНТЕРЕСЕН – вж. **безинтересен** 1. и 2. знач.
НЕИНФОРМИРАН *книж.* – вж. **неосведомен**
НЕИНФОРМИРАНОСТ *книж.* – вж. **неосведоменост**
НЕИСКРЕН – вж. **лицемерен** 1. и 2. знач.
НЕИСКРЕНОСТ – вж. **лицемерие**
НЕИСТИНА – вж. **лъжа** 1. знач.
НЕИСТИНЕН – вж. **неверен** 1. знач.
НЕИСТИННОСТ – вж. **невярност** 1. знач.
НЕЙДЕ *нар. поет.* – вж. **някъде**
НЕКА – 1. В отговор за подчертаване, че някакъв факт или действие се приемат равнодушно, с безразличие. *Бирата ще прелее от чашата. – Нека. Ще измръзнеш без топли дрехи. – Нека.*
— **нищо** *разг.*, **àко** *простонар.*
2. вж. **дано**
НЕКАДЪРЕН *разг.* – 1. вж. **негоден** 1. знач.;
2. вж. **бездарен** 1. и 2. знач.
НЕКАДЪРНИК *разг.* – 1. вж. **бездарник**;
2. вж. **негодник** 2. знач.
НЕКАДЪРНОСТ *разг.* – 1. вж. **негодност** 1. знач.;
2. вж. **бездарност** 1. знач.
НЕКАЗАН – вж. **неизречен** 1. знач.
НЕКАНЕН – 1. Който е отишъл някъде без покана, без да бъде повикан. *Едни от посетителите бяха канени, а други неканени.*
— **непоканен, незван** *поет.*
ант. → ***канен***, зван
2. *разг.* вж. **нежелан**
НЕКАЧЕСТВЕН – вж. **долнокачествен** 1. знач.
НЕКВАЛИФИЦИРАН – вж. **неподготвен** 3. знач.
НЕКВАЛИФИЦИРАНОСТ – вж. **неподготвеност** 3. знач.
НЕКОМПЕТЕНТЕН *книж.* – 1. Който няма необходимите познания в дадена област. *Този проект са го писали некомпетентни хора. Некомпетентен адвокат.*
— **невеж, невещ, несведущ** *книж.*, **неопитен**
ант. → ***компетентен***, вещ, сведущ, опитен
2. Който не почива на познания в дадена област, който издава липса на професионализъм. *Некомпетентно мнение. Некомпетентна рецензия.*
— **непрофесионален, дилетантски, лаически** *книж.*, **лаичен** *книж.*
ант. → ***професионален***
НЕКОМПЕТЕНТНОСТ *книж.* – 1. Липса на подготвеност в дадена област. *Заради некомпетентността му може да загубим фирмата.*
— **неопитност**
ант. → ***компетентност***, опитност, вещина
2. Липса на познания и умения в дадена област. *Въпросите, които зададе, издаваха некомпетентността му. Некомпетентност в политиката.*
— **непрофесионализъм, непрофесионалност** *рядко*, **дилетантство, дилетантщина**
ант. → ***компетентност***, професионализъм, компетенция, професионалност
НЕКОМУНИКАТИВЕН *книж. рядко* – вж. **необщителен** 1. знач.
НЕКОМУНИКАТИВНОСТ *книж. рядко* – вж. **необщителност** 1. знач.
НЕКОМФОРТНО – вж. **дискомфортно**
НЕКОМФОРТНОСТ – вж. **дискомфорт**
НЕКОНКРЕТЕН – вж. **абстрактен** 1. знач.
НЕКОНКРЕТИЗИРАН – вж. **неопределен** 1. знач.
НЕКОНТАКТЕН – вж. **необщителен** 1. знач.
НЕКОНТАКТНОСТ – вж. **необщителност** 1. знач.
НЕКОНЦЕНТРИРАН *книж.* – вж. **разсеян**
НЕКООРДИНИРАН *книж.* – вж. **несъгласуван**
НЕКОРЕКТЕН *книж.* – 1. вж. **недобросъвестен** 1. знач.;
2. вж. **нелоялен**;
3. вж. **неточен** 1. знач.
НЕКРАСИВ – 1. вж. **грозен** 1. знач.;
2. вж. **безвкусен** 2. знач.
НЕКРЕДИТОСПОСОБЕН – вж. **неплатежоспособен**
НЕКРОЛОГ – Писмено съобщение за смъртта на някого, скръбна вест за покойник. *На вратата бе залепен некролог.*
— **жалейка**
НЕКРЪВОПРОЛИТЕН *книж. рядко* – вж. **безкръвен** 2. знач.
НЕКУЛТИВИРАН – вж. **див** 1. и 2. знач.
НЕКУЛТУРЕН – 1. Който няма или не съдържа култура, цивилизованост. *Некултурна страна. Некултурни обноски.*
— **нецивилизован, прост, див, примитивен**
ант. → ***културен***, цивилизован
2. Който няма или не проявява култура, образованост. *Некултурен човек. Некултурно общество.*
— **необразован, неинтелигентен**
ант. → ***културен***, образован, интелигентен
3. вж. **невъзпитан** 1. знач.
V беден (нищ) духом *книж.* към 2. знач.
НЕКУЛТУРНОСТ – 1. Състояние на изостаналост в културно или интелектуално отношение на човек, общество. *Страдаме от общата ни некултурност.*
— **нецивилизованост, примитивност, простотия, дивотия, безкултурие** *рядко*, **безкултурност** *рядко*
ант. → ***културност***, цивилизованост
2. вж. **невъзпитание**
НЕЛЕГАЛЕН – 1. вж. **незаконен** 1. знач.;
2. вж. **конспиративен** 1. знач.
НЕЛЕГАЛИЗИРАН – вж. **неузаконен** 1. знач.

НЕЛЕГИТИМЕН *книж.* – вж. **незаконен** 1. и 3. знач.
НЕЛЕП – вж. **безсмислен** 1. знач.
НЕЛЕПИЦА – 1. вж. **безсмислица**;
2. *мн.* вж. **безсмислици** 1. знач.
НЕЛЕПОСТ – 1. вж. **безсмислица**;
2. *мн.* вж. **безсмислици** 1. знач.
НЕЛЕЧИМ – вж. **неизлечим**
НЕЛИЦЕВ – вж. **опак** 1. знач.
НЕЛИЦЕПРИЯТЕН *книж.* – вж. **неприятен** 3. знач.
НЕЛОВКО – Като сказ. определение – за означаване, че съществува или от някого се изпитва неудобство, притеснение. *Стана ми неловко. Чувствам се неловко.*
— **неудобно, стеснително, притеснително, конфузно** *разг.*, **терсене** *разг.*, **чоглаво** *нар.*
НЕЛОВКОСТ – 1. вж. **стеснение**;
2. вж. **несръчност**
НЕЛОВЪК – 1. Който съдържа или причинява неудобство, стеснение, притеснение. *Неловко положение. Неловко мълчание.*
— **неудобен, стеснителен, конфузен** *книж.*
2. вж. **несръчен** 1. и 2. знач.
НЕЛОГИЧЕН – 1. Който не е последователен в разсъжденията и действията си. *Той е нелогичен в постъпките си. Нелогично изложение на факти.*
— **алогичен** *книж.*, **непоследователен**
ант. → ***логичен***, последователен, системен
2. Който противоречи на логиката, в който няма обоснованост. *Нелогични думи. Нелогично обяснение. Нелогичен въпрос.*
— **алогичен** *книж.*, **безсмислен, несмислен**
ант. → ***логичен***, смислен, разумен, резонен
НЕЛОГИЧНОСТ – Качество или проява, противоречащи на логиката, липса на последователност в изказване, постъпки. *Забелязах нелогичност в изложението му. Нелогичност в мислите. Нелогичност в поведението.*
— **алогичност** *книж.*, **алогизъм** *книж.*, **непоследователност**
ант. → ***логичност***, последователност, системност
НЕЛОМЛИВ *рядко* – вж. **нечуплив** 1. знач.
НЕЛОШ – вж. **добър** 2. знач.
НЕЛОЯЛЕН *книж.* – Който не е честен, почтен в отношенията си към другите или е израз на непочтеност. *Нелоялен партньор. Нелоялна конкуренция.*
— **некоректен** *книж.*
ант. → ***лоялен***, коректен, почтен, честен, добросъвестен
НЕЛЮБЕЗЕН – Който не проявява любезност, внимание, уважение към някого, който в обноските си не проявява възпитание, култура. *Нелюбезна домакиня. Нелюбезен чиновник. Нелюбезен продавач.*
— **неучтив, невежлив, груб, невнимателен**
ант. → ***любезен***, внимателен, учтив, вежлив, мил, галантен
НЕЛЮБЕЗНОСТ – 1. Качество или проява на нелюбезен. *Ще се постарая да изкупя своята нелюбезност.*
— **неучтивост, невежливост, грубост, невнимателност, невнимание**
ант. → ***любезност***, учтивост, вежливост, внимание, внимателност, галантност
2. *Обикн. мн.* Нелюбезни думи, изрази. *Размениха си няколко нелюбезности.*
— **грубост** *мн.*
ант. → ***любезност***, комплимент
НЕЛЮБИМ *книж. рядко* – вж. **омразен**
НЕМАЛКО – вж. **доста** 2. знач.
НЕМАЛОВАЖЕН – вж. **важен** 1. знач.
НЕМАЛЪК – вж. **голям** 2. знач.
НЕМАРА *книж.* – 1. вж. **небрежност** 1. знач.;
2. вж. **безгрижие** 2. знач.
НЕМАРЛИВ – вж. **небрежен** 1. и 2. знач.
НЕМАРЛИВО – вж. **небрежно**
НЕМАРЛИВОСТ – вж. **небрежност** 1. и 2. знач.
НЕМАРЯ *книж.* – 1. вж. **нехая** 1. знач.;
2. вж. **пренебрегвам** 1. знач.
НЕМАТЕРИАЛЕН – 1. вж. **идеален** 1. знач.;
2. вж. **безплътен** 1. знач.
НЕМЕДЛЕНО *книж. рядко* – вж. **бързо** 2. знач.
НЕМЕЛОДИЧЕН – вж. **неблагозвучен** 1. знач.
НЕМЕЦ – вж. **германец**
НЕМЕЯ *рядко* – вж. **мълча** 1. знач.
НЕМИЛОСТИВ – вж. **безсърдечен** 1. знач.
НЕМИНУЕМ – вж. **неизбежен** 1. знач.
НЕМИРЕН – 1. Който не стои спокойно на едно място, проявява буйност, прави пакости, създава неприятности. *Немирни ученици. Немирно дете. Немирен клас.*
— **палав, буен, луд** *разг.*, **недисциплиниран, непослушен, лудоглав** *разг.*
ант. → ***кротък***, мирен, послушен, дисциплиниран
2. Който не може да бъде удържан, овладян. *Немирни вълни. Немирни кичури. Немирен поток.*
— **буен, палав** *прен.*, **непослушен** *прен.*
НЕМИРНИК – Буйно, непослушно момче. *Това момченце е голям немирник.*
— **палавник, палавец, лудетина, непослушник, пакостник**
НЕМИРСТВАМ – вж. **лудувам** 1. знач.
НЕМИРСТВО – вж. **лудория**
НЕМИСЛИМ – вж. **невероятен** 1. знач.
НЕМИСЛИМО – вж. **изключено** 1. и 2. знач.
НЕМНОГО – вж. **малко** 1. знач.
НЕМОРАЛЕН – вж. **безнравствен** 1. и 2. знач.
НЕМОРАЛНОСТ – вж. **безнравственост** 1. знач.
НЕМОТИВИРАН *книж.* – вж. **необоснован**
НЕМОТИВИРАНОСТ *книж.* – вж. **необоснованост**
НЕМОТИЯ *разг.* – вж. **бедност** 1. знач.
НЕМОЩ – вж. **слабост** 1. и 2. знач.
НЕМОЩЕН – вж. **слаб** 1. и 4. знач.
НЕМОЩНОСТ – вж. **слабост** 1. знач.
НЕМУЗИКАЛЕН – *прен.* вж. **неблагозвучен** 1. знач.
НЕНАБЛЮДАТЕЛЕН – вж. **непроницателен** 2. знач.
НЕНАВИЖДАМ – вж. **мразя**
НЕНАВИКНАЛ – вж. **несвикнал**
НЕНАВИСТ – вж. **омраза**
НЕНАВИСТЕН – вж. **омразен**
НЕНАВРЕМЕНЕН – 1. Който става, извършва се не на време, не когато трябва. *Ненавременна помощ. Ненавременна мярка.*
— **несвоевременен, безвременен** *рядко*, **неблаговременен** *книж. остар.*
ант. → ***навременен***, своевременен, благовременен
2. Който не е важен за определен момент. *Вотът на недоверие към правителството в момента е*

ненавременен. Повдигам ненавременен въпрос.
— **неактуален** *книж.*, **безвременен** *рядко*
ант. → ***навременен***, актуален, назрял, наболял
НЕНАДЕЕН – вж. **неочакван** 1. знач.
НЕНАДЕЖДЕН – 1. вж. **несигурен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **безнадежден** 2. знач.
НЕНАДЕЙНО – вж. **неочаквано**
НЕНАДМИНАТ – Който е пръв в някакво отношение, който не може да се сравнява с никого. *Ненадминат майстор на словото. Ненадминат поет. Ненадминат лъжец.*
— **несравним, безподобен**
V няма равен на себе си *разг.*, еша си няма *разг.*
НЕНАКЪРНЕН – 1. Който не е загубил стойността, значението, високата си по някакви причини. *Ненакърнено достойнство. Ненакърнени чувства. Ненакърнени права.*
— **незасегнат, непокътнат**
ант. → ***накърнен***, засегнат, увреден
2. вж. **цял** 1. знач.;
3. вж. **здрав** 3. знач.
НЕНАКЪРНЕНОСТ – вж. **цялост** 1. знач.
НЕНАКЪРНИМ – вж. **неприкосновен**
НЕНАМАЛЯВАЩ – вж. **неотслабващ**
НЕНАМЕСА – 1. Отказ, въздържане от намеса в нещо. *Ненамеса във вътрешните работи на друга страна.*
— **невмешателство** *книж.*
ант. → ***намеса***, вмешателство, интервенция
2. вж. **неучастие**
НЕНАПРЕГНАТ – вж. **спокоен** 5. знач.
НЕНАПЪЛНО – вж. **отчасти**
НЕНАРАНИМ – вж. **неуязвим**
НЕНАРЕДЕН – вж. **неподреден** 1. и 2. знач.
НЕНАРУШИМ – вж. **неприкосновен**
НЕНАСЕЛЕН – вж. **безлюден** 1. знач.
НЕНАСИТЕН – 1. вж. **алчен**;
2. вж. **неутолим**
НЕНАСИТИМ – вж. **неутолим**
НЕНАСИТНИК – 1. вж. **алчник**;
2. вж. **лакомник**
НЕНАСИТНОСТ – вж. **алчност**
НЕНАТРАПЛИВ *рядко* – вж. **дискретен** 1. знач.
НЕНАТРАПЧИВ – вж. **дискретен** 1. знач.
НЕНАУЧЕН – вж. **антинаучен**
НЕНАЧЕНАТ – вж. **цял** 1. знач.
НЕНОРМАЛЕН – 1. Който се отклонява от нормата, от общоприетото правило. *Детето има ненормално за възрастта си тегло. Ненормални реакции. Ненормални атмосферни явления. Ненормални за сезона температури.*
— **анормален** *книж.*, **неестествен, необичаен, нетипичен, противоестествен** *книж.*
ант. → ***нормален***, естествен, обичаен, обикновен
2. вж. **луд** 1. и 2. знач.
НЕНОРМАЛНОСТ – 1. Отклонение от нормата, от общоприетото правило. *Ненормалност в поведението. Ненормалност в развитието.*
— **анормалност** *книж.*, **неестественост, необичайност, нетипичност, противоестественост** *книж.*
ант. → ***нормалност***
2. вж. **лудост** 1. знач.
НЕНУЖЕН – 1. От когото или от който няма нужда. *Изхвърлих ненужните дрехи. Вкъщи има много ненужни вещи. Старецът се чувстваше вече ненужен.*
— **излишен, непотребен, безполезен, лишен** *книж. рядко*
ант. → ***нужен***, потребен, необходим
2. За който няма разумно оправдание, който става без основание или цел. *Ненужно притеснение. Ненужна суматоха. Ненужна саможертва. Ненужна намеса.*
— **излишен, неоснователен, безполезен, напразен, безпредметен, безсмислен, безцелен**
ант. → ***основателен***, оправдан
НЕНУЖНОСТ – 1. Нещо, някой, от когото, от което няма нужда. *Той носеше в себе си чувството за ненужност. Колко вещи стоят неизползвани, това показва тяхната ненужност.*
— **непотребност, безполезност, излишност** *рядко*
ант. → ***нужда***, потребност, необходимост
2. Липса на основание, оправдание за извършване или съществуване на нещо. *Убедих се в ненужността на съпротивата ни.*
— **безполезност, безпредметност, безсмисленост, безсмислие, безцелност, излишност** *рядко*
ант. → ***смисъл***, логика, основание
НЕОБАГРЕН *книж.* – вж. **безцветен** 1. знач.
НЕОБВЪРЗАН – вж. **свободен** 1. знач.
НЕОБГЛЕДЕН *поет.* – вж. **безкраен** 1. знач.
НЕОБЕЗПОКОЯВАН – Който е оставен на спокойствие, който не е смущаван от някого или нещо. *Той работеше усърдно, необезпокояван от никого.*
— **несмущаван, непритесняван**
НЕОБЕКТИВЕН – 1. вж. **субективен** 1. знач.;
2. вж. **несправедлив** 1. знач.
НЕОБЕКТИВНОСТ – вж. **субективност**
НЕОБИГРАН – вж. **неопитен** 1. знач.
НЕОБИКНОВЕН – 1. Който се различава от обикновеното, често срещаното и прави силно впечатление, учудва. *Каква необикновена среща! Необикновено село. Необикновено куче. Необикновени хора са моите съседи. Необикновено предложение.*
— **особен, необичаен, непривичен, странен, чуден, чудноват, бамбашка** *простонар.*, **удивителен, куриозен** *книж.*
ант. → ***обикновен***, обичаен, привичен, традиционен, рутинен
2. вж. **изключителен** 1. знач.;
3. вж. **оригинален** 3. знач.
НЕОБИКНОВЕНОСТ *рядко* – вж. **оригиналност** 3. знач.
НЕОБИТАЕМ – вж. **безлюден** 1. знач.
НЕОБИТАЕМОСТ – вж. **безлюдност** 1. знач.
НЕОБИЧАЕН – 1. вж. **ненормален** 1. знач.;
2. вж. **необикновен** 1. знач.;
3. вж. **извънреден** 1. знач.;
4. вж. **оригинален** 3. знач.
НЕОБИЧАЙНОСТ – 1. вж. **ненормалност** 1. знач.;
2. вж. **оригиналност** 3. знач.
НЕОБЛЕЧЕН – вж. **гол** 2. знач.
НЕОБМИСЛЕН – 1. вж. **безразсъден** 2. знач.;
2. вж. **непремислен**
НЕОБМИСЛЕНО – вж. **безразсъдно**
НЕОБНАРОДВАН – вж. **непубликуван**
НЕОБОЗРИМ *поет.* – вж. **безкраен** 1. знач.
НЕОБОЗРИМОСТ *книж.* – вж. **безкрайност** 1. знач.
НЕОБОРИМ *книж.* – вж. **безспорен** 1. знач.
НЕОБОСНОВАН – Който не е подкрепен с дока-

зателства, който само се казва, без да се доказва. *Необосновано твърдение. Необосновано обвинение. Необосновани обещания.*

— **голословен, празнословен, неаргументиран** *книж.*, **немотивиран** *книж.*, **недоказан**[2], **безпочвен** *книж.*, **празен** *прен.*

ант. → ***обоснован***, аргументиран, мотивиран

НЕОБОСНОВАНОСТ – Липса на доказателства, аргументи. *Необосноваността на това обвинение личи ясно.*

— **голословност, празнословност, неаргументираност** *книж.*, **немотивираност** *книж.*, **недоказаност, безпочвеност** *книж.*

ант. → ***обоснованост***, аргументираност, мотивираност

НЕОБРАБОТЕН – 1. За земя, земеделска площ – който не е разоран, засят, прекопан. *Необработена земя.*

— **неразработен**

ант. → ***обработен***, разработен

2. вж. **суров** 2. знач.;

3. вж. **грапав** 3. знач.

НЕОБРАБОТЕНОСТ – вж. **грапавина** 3. знач.

НЕОБРАЗОВАН – 1. Който няма образование или е учил малко. *Остана необразован. Баща му е необразован човек*

— **прост, неук, непросветен, невеж, безпросветен**[2] *книж.*, **безкнижовен** *остар.*

ант. → ***образован***, учен, просветен

2. вж. **некултурен** 2. знач.

НЕОБРАТИМ – вж. **безвъзвратен** 1. знач.

НЕОБУЗДАН – 1. вж. **несдържан** 1. и 2. знач.;

2. вж. **буен** 2. знач.

НЕОБУЗДАНОСТ – 1. вж. **несдържаност**;

2. вж. **буйност**

НЕОБУТ – вж. **бос** 1. знач.

НЕОБУЧЕН – вж. **неподготвен** 3. знач.

НЕОБУЧЕНОСТ – вж. **неподготвеност** 3. знач.

НЕОБХВАТЕН – вж. **безкраен** 1. знач.

НЕОБХВАТНОСТ – вж. **безкрайност** 1. знач.

НЕОБХОДИМ – вж. **нужен**

НЕОБХОДИМОСТ – вж. **нужда** 1. знач.

НЕОБЩИТЕЛЕН – 1. Който не обича да общува, да разговаря. *Забелязвам, че ставаш все по-необщителен. Необщителен колега. Необщителен спътник.*

— **затворен** *прен.*, **неразговорлив, неразговорчив, неконтактен, див** *прен. разг.*, **свит** *прен. разг.*, **некомуникативен** *книж. рядко*

ант. → ***общителен***, разговорлив, разговорчив, контактен, диалогичен, комуникативен

2. Който по природа е склонен да страни от хората, да не общува с тях. *Съседите ни са необщителни хора. Старецът живее сам и е необщителен.*

— **саможив, затворен** *прен.*, **див** *прен. разг.*

ант. → ***общителен***, отворен, отракан, разтропан

V скъп на приказки *разг.*, мери думите (приказките) си на грам *разг.*, тегли думите си на кантар *разг.*, цеди думите (приказките) си *разг.*, думите му с ченгел да вадиш *разг.* към 1. знач.

НЕОБЩИТЕЛНОСТ – 1. Качество или проява на човек, който не обича да общува, да разговаря с другите. *Някои вземаха необщителността му за високомерие.*

— **затвореност, неразговорливост, неразговорчивост, неконтактност, свитост, некомуникативност** *книж. рядко*

ант. → ***общителност***, разговорливост, разговорчивост, контактност, диалогичност, комуникативност

2. Качество на човек, който по природа е склонен да страни от хората, да не общува с тях. *С твоята необщителност трудно ще си пробиеш път в живота.*

— **саможивост, затвореност, дивота** *прен. разг.*

ант. → ***общителност***, отвореност, отраканост, разтропаност

НЕОБЯСНЕН – Който не е разяснен, който е останал неясен. *Необяснена теорема. Необяснен текст от закона.*

— **неразяснен, неизяснен, непояснен, неразтълкуван**

ант. → ***обяснен***, разяснен, изяснен, пояснен, разтълкуван

НЕОБЯСНИМ – Който не е ясен по своите причини, цели, източник и др. *Някои действия на героинята в романа са необясними. Техният развод е съвсем необясним. Необяснимо природно явление. Необясним страх. Необяснима смърт.*

— **неразбираем, непонятен, неясен, неведом** *книж.*, **загадъчен, енигматичен** *книж.*, **ирационален** *книж.*, **тъмен** *прен.*

ант. → ***обясним***, разбираем, понятен

НЕОБЯТЕН *поет.* – вж. **безкраен** 1. знач.

НЕОБЯТНОСТ *поет.* – вж. **безкрайност** 1. знач.

НЕОВЕХТЯЛ – вж. **нов** 1. знач.

НЕОВЛАДЯН – вж. **несдържан** 2. знач.

НЕОГЛАДЕН – вж. **измачкан**

НЕОГРАНИЧЕН – вж. **абсолютен** 1. знач.

НЕОГРАНИЧЕНОСТ – вж. **свобода** 2. знач.

НЕОДОБРЕН – вж. **неприет**

НЕОДОБРЕНИЕ – вж. **недоволство** 1. знач.

НЕОДОБРИТЕЛЕН – 1. Който дава лоша оценка или не е съгласен с нещо. *Неодобрителни отзиви. Неодобрителен отговор на молба.*

— **отрицателен, негативен** *книж.*, **неблагоприятен**

ант. → ***одобрителен***, положителен, позитивен, благоприятен

2. вж. **укорен** 1. знач.

НЕОДОЛИМ *книж. рядко* – вж. **непреодолим**

НЕОДУШЕВЕН – вж. **мъртъв** 2. знач.

НЕОЖЕНЕН – вж. **неженен**

НЕОЖИВЕН – вж. **тих** 3. знач.

НЕОКОНЧАТЕЛЕН – 1. Който може да бъде променян, който не е последен, краен. *Според неокончателни данни в изборите са участвали 60% от избирателите. Неокончателна диагноза.*

— **предварителен, провизорен** *книж.*

ант. → ***окончателен***, последен, краен

2. вж. **временен** 2. знач.

НЕОКОНЧАТЕЛНО – вж. **временно**

НЕОМЪРСЕН – вж. **чист** 1. знач.

НЕОПЕТНЕН – вж. **непокварен** 1. знач.

НЕОПЕЧЕН – 1. вж. **суров** 1. знач.;

2. вж. **недопечен**

НЕОПИСУЕМ – 1. Който не може да се опише с думи поради изключителните си качества. *Неописуема красота. Неописуема радост.*

— **неизразим** *поет.*, **неизказан** *поет.*, **неизречим** *поет.*, **неотразим** *прен.*

2. вж. **изключителен** 1. знач.

НЕОПИТЕН – 1. Който няма опит и не знае как да постъпи в някакъв случай. *Неопитен журналист. Неопитен в шофирането.*

— **невеж, невещ, неумел, неизкусен, необигран, нерутиниран** *книж.*

ант. → ***опитен***, вещ, умел, изкусен, обигран, рутиниран, изпечен, печен

2. вж. **неподготвен** 2. знач.;

3. вж. **некомпетентен** 1. знач.

НЕОПИТНОСТ – 1. вж. **неподготвеност** 2. знач.;

2. вж. **некомпетентност** 1. знач.

НЕОПИТОМЕН – вж. **див** 1. знач.

НЕОПОРОЧЕН – 1. вж. **непокварен** 1. и 2. знач.;

2. вж. **запазен** 3. знач.

НЕОПРАВДАН – 1. вж. **безпричинен**;

2. вж. **неоснователен** 1. знач.

НЕОПРАВДАНО – вж. **безпричинно**

НЕОПРÀВЕН – 1. вж. **неразтребен**;

2. вж. **неуредѐн** 1. знач.

НЕÒПРАВЕН *разг.* – 1. вж. **неýреден**;

2. вж. **загубен** 2. знач.

НЕОПРЕДЕЛЕН – 1. Който не е предварително посочен и не се знае. *Неопределен въпрос. Часът на срещата е неопределен.*

— **неуточнен, неконкретизиран**

ант. → ***определен***, уточнен, уговорен, уречен

2. Който не е с ясна характеристика. *Неопределени политически разбирания.*

— **неустановен, неуточнен**

ант. → ***определен***, установен, уточнен

3. вж. **неясен** 1. знач.;

4. вж. **двусмислен**

НЕОПРЕДЕЛЕНОСТ – 1. вж. **неяснота** 1. знач.;

2. вж. **двусмислие** 1. знач.

НЕОПРОВЕРЖИМ *книж.* – вж. **безспорен** 1. знач.

НЕОРГАНИЗИРАН – 1. Който е без предварителна подготовка, организация. *Неорганизирана борба. Неорганизиран протест. Неорганизиран бунт.*

— **стихиен**

ант. → ***организиран***, подготвен

2. При който липсва ред и системност, който не организира добре работата си. *Неорганизиран човек. Неорганизиран ученик.*

— **разпилян** *прен.*

ант. → ***организиран***, подреден

3. вж. **неустроен**

НЕОРИГИНАЛЕН – 1. Който не е самороден, не се отличава с неповторимост, а е резултат на чуждо влияние. *Неоригинални идеи. Неоригинална архитектура.*

— **несамобитен, заимстван**

// За художествено произведение, обикн. литературно – който е подражание на чужд образец. *В старата българска литература има много неоригинални произведения.*

— **подражателен, подражателски**

ант. → ***оригинален***, самобитен, самороден

2. вж. **банален** 1. и 2. знач.;

3. вж. **подправен** 1. знач.

НЕОРИГИНАЛНОСТ – вж. **баналност** 1. знач.

НЕОРИЕНТИРАН – *прен.* вж. **неосведомен**

НЕОСВЕДОМЕН – Който няма сведения, информация, знания за нещо или за някого. *За неосведомения читател авторът е дал някои разяснения под линия. Брошурата е за неосведомени хора.*

— **неинформиран** *книж.*, **неориентиран** *прен.*

ант. → ***осведомен***, информиран, ориентиран

НЕОСВЕДОМЕНОСТ – Липса на информация, знания за нещо или някого. *Пролича крайната му неосведоменост по въпроса. От неосведоменост е направил този гаф.*

— **неинформираност** *книж.*, **незнание, неведение** *книж.*

ант. → ***осведоменост***, информираност, знание, познание

НЕОСВЕТЕН – вж. **тъмен** 1. знач.

НЕОСКВЕРНЕН – 1. вж. **запазен** 3. знач.;

2. вж. **непокварен** 2. знач.

НЕОСНОВАТЕЛЕН – 1. Който няма разумна, приемлива причина, разумно основание. *Неоснователно задържане под стража. Неоснователно отсъствие.*

— **неоправдан, неправомерен** *книж.*, **безоснователен** *книж.*

ант. → ***основателен***, оправдан, правомерен

2. вж. **безпричинен**;

3. вж. **ненужен** 2. знач.;

4. вж. **несправедлив** 2. знач.;

5. вж. **неприемлив**

НЕОСНОВАТЕЛНО – вж. **безпричинно**

НЕОСПОРИМ – вж. **безспорен** 1. и 2. знач.

НЕОСТОРОЖЕН *книж. нежел.* – вж. **невнимателен** 1. знач.

НЕОСТОРОЖНОСТ *книж. нежел.* – вж. **невнимание** 1. знач.

НЕОСЪЗНАТ – вж. **несъзнателен** 2. знач.

НЕОСЪЩЕСТВЕН – Който не се е изпълнил, не е станал така, както е бил желан или предвиден. *Неосъществени мечти. Неосъществени желания. Неосъществена цел.*

— **несбъднат** *поет.*, **неизпълнен, нереализиран** *книж.*, **непостигнат**

ант. → ***осъществен***, сбъднат, изпълнен, реализиран, постигнат

НЕОСЪЩЕСТВИМ – Който не може да се осъществи, постигне. *Неосъществими проекти. Неосъществими блянове.*

— **неизпълним, непостижим, нереален, нереалистичен, утопичен** *книж.*, **невъзможен, несбъден** *поет.*

ант. → ***осъществим***, изпълним, постижим, реален, реалистичен, реализуем, възможен

НЕОТВРАТИМ *книж.* – вж. **неизбежен** 1. знач.

НЕОТДАВНА – Не преди много време. *Неотдавна се заселих в този град. Неотдавна купих колата. Неотдавна ти писах.*

— **наскоро, скоро, неотколе** *поет.*

ант. → ***отдавна***, отколе

V преди време *разг.*

НЕОТДАВНАШЕН – 1. вж. **скорошен** 1. знач.;

2. вж. **отскорошен**;

3. вж. **доскорошен**

НЕОТДАЛЕЧЕНОСТ – вж. **близост** 1. знач.

НЕОТДЕЛЕН – вж. **неразделен** 2. знач.

НЕОТДЕЛИМ – вж. **неразделен** 2. знач.

НЕОТЗИВЧИВ – Който не се отзовава, когато от него се очаква разбиране, съчувствие, участие. *Неотзивчив към нуждите на близките си. Неотзивчиви съседи.*

— **безучастен, неуслужлив, глух** *прен.*

ант. → ***отзивчив***, любезен, услужлив

НЕОТКОЛЕ *поет.* – вж. **неотдавна**
НЕОТКОЛЕШЕН *поет.* – 1. вж. **скорошен** 1. знач.; 2. вж. **отскорошен**
НЕОТКРИТ – вж. **неразкрит**
НЕОТЛОЖЕН – вж. **бърз** 5. знач.
НЕОТЛОЖНО – вж. **бързо** 2. знач.
НЕОТЛЪЧЕН – вж. **неразделен** 1. и 2. знач.
НЕОТМЕНЕН *книж.* – вж. **задължителен** 2. знач.
НЕОТМЕНИМ *книж.* – 1. вж. **окончателен** 2. знач.; 2. *рядко* вж. **наложителен** 1. знач.
НЕОТМЕРЕН – вж. **непремерен** 1. знач.
НЕОТПЕЧАТАН – вж. **непубликуван**
НЕОТРАЗИМ – 1. Който има толкова силно въздействие над околните, че не може да му се устои, да му се противопостави. *Тази жена има неотразим чар. Очите му имаха някаква неотразима сила.*
— **неустоим** *книж.*, **магнетичен** *прен.*
2. *прен.* вж. **неописуем** 1. знач.
НЕОТСКОРО – вж. **отдавна** 1. знач.
НЕОТСЛАБВАЩ – Който не отслабва, не намалява по сила. *Неотслабващ интерес. Неотслабваща болка.*
— **ненамаляващ, нестихващ, незатихващ, неутихващ**
ант. → ***отслабващ***, намаляващ, стихващ, затихващ, утихващ
НЕОТСТЪПЧИВ – 1. Който не отстъпва от своето желание, намерение или твърдение, настоятелно и неразумно държи на своето. *Слушай баща си, не бъди неотстъпчив. Не познавам по-неотстъпчив човек. Началникът ни е неотстъпчив, каквото си науми, това прави.*
— **непреклонен, упорит, твърдоглав** *разг. неодобр.*, **дебелоглав** *разг. неодобр.*, **инатлив** *разг. неодобр.*, **инат** *разг. неодобр.*, **бикоглав** *разг. неодобр.*, **инатлия** *простонар.*
ант. → ***отстъпчив***, мек, благ
2. вж. **непреклонен** 1. знач.
V има дебела (корава, твърда, букова) глава *разг.*, не му увира главата (умът, акълът, чутурата, тиквата, кратуната) *разг. неодобр.* към 1. знач.
НЕОТСТЪПЧИВОСТ – Качество на неотстъпчив. *Той е известен със своята неотстъпчивост. Твоята неотстъпчивост почва да ме дразни.*
— **непреклонност, упоритост, твърдоглавие** *разг. неодобр.*, **твърдоглавство** *разг. неодобр.*, **твърдоглавост** *разг. неодобр.*, **твърдоглавщина** *разг. неодобр.*, **дебелоглавие** *разг. неодобр.*, **дебелоглавщина** *разг. неодобр.*, **инат** *разг. неодобр.*, **бикоглавство** *разг. неодобр.*, **бикоглавщина** *разг. неодобр.*, **инатливост** *разг.*, **инатлък** *простонар.*
ант. → ***отстъпчивост***, мекост, мекота, благост
НЕОФИЦИАЛЕН – 1. Който не е свързан с държавни и други отговорни функции и служби. *Министърът е на неофициално посещение. Неофициални лица.*
— **частен**
ант. → ***официален***
2. вж. **незаконен** 3. знач.;
3. вж. **всекидневен** 2. знач.;
4. вж. **фамилиарен**
НЕОФИЦИАЛНОСТ – вж. **фамилиарност**
НЕОФОРМЕН – 1. Който не е придобил определена форма, очертания. *Неоформена фризура. Неоформена алея.*
— **безформен, неочертан**
ант. → ***оформен***, очертан
2. Който не е достигнал пълното си физическо развитие, не е добил окончателна форма, качества. *Деца с неоформено телосложение. Момичето има още неоформени гърди.*
— **неразвит**
ант. → ***оформен***, развит
3. Който не е добил свой облик, не се е оформил окончателно. *Той е човек с неоформен характер. Неоформена научна концепция. Неоформен художествен образ.*
— **незавършен, неизграден**
ант. → ***оформен***, завършен, изграден
НЕОХОТА – вж. **нежелание**
НЕОХРАНЕН – вж. **мършав**
НЕОХРАНЕНОСТ *рядко* – вж. **мършавост**
НЕОЦВЕТЕН – вж. **безцветен** 1. знач.
НЕОЦЕНЕН – вж. **непризнат** 1. знач.
НЕОЦЕНИМ – вж. **безценен** 2. знач.
НЕОЧАКВАН – 1. Който не е очакван, предвиден. *Неочакван гост. Неочаквано нападение. Неочакван подарък. Неочакван обрат. Неочаквана среща. Неочаквано посещение.*
— **ненадеен, непредвиден, нечакан** *поет.*, **внезапен, неподозиран**
ант. → ***очакван***, чакан
2. вж. **извънреден** 1. знач.
V паднал (дошъл) като гръм от ясно небе *разг.* към 1. знач.
НЕОЧАКВАНО – Без да се очаква. *Той неочаквано замина. Атаката започна неочаквано. Неочаквано заваля.*
— **ненадейно, непредвидено, внезапно, неподозирано, изневиделица** *разг.*, **изведнъж, нечакано** *рядко*
НЕОЧЕРТАН – вж. **неоформен** 1. знач.
НЕПЕЧЕН – вж. **суров** 1. знач.
НЕПИПНАТ – вж. **недокоснат** 1. знач.
НЕПИСМЕН *остар.* – вж. **неграмотен** 1. знач.
НЕПЛАНОМЕРЕН – вж. **стихиен** 1. знач.
НЕПЛАНОМЕРНОСТ – вж. **стихийност** 1. знач.
НЕПЛАТЕЖОСПОСОБЕН – Който не е в състояние да плаща задълженията си. *Неплатежоспособен длъжник.*
— **несъстоятелен** *книж.*, **некредитоспособен**
ант. → ***платежоспособен***, състоятелен, кредитоспособен
НЕПЛАТЕЖОСПОСОБНОСТ – вж. **банкрут** 1. знач.
НЕПЛАТЕН – 1. Който не е платен, изплатен. *Неплатени сметки. Неплатен наем.*
— **незаплатен, неизплатен**
ант. → ***платен***, заплатен
2. вж. **безплатен**
НЕПЛОДЕН *рядко* – вж. **безплоден** 1. и 2. знач.
НЕПЛОДИЕ *книж. рядко* – вж. **безплодие** 1. и 2. знач.
НЕПЛОДОВИТ – 1. вж. **безплоден** 1. знач.; 2. вж. **непродуктивен** 2. знач.
НЕПЛОДОВИТОСТ – вж. **непродуктивност** 2. знач.
НЕПЛОДОДАЕН *рядко* – вж. **безплоден** 1. знач.
НЕПЛОДОНОСЕН – 1. вж. **безплоден** 1. знач.; 2. вж. **безрезултатен** 2. знач.;

3. *прен.* вж. **непродуктивен** 1. знач.

НЕПЛОДОРОДЕН – вж. **безплоден** 1. знач.

НЕПЛОДОРОДИЕ – вж. **безплодие** 1. знач.

НЕПЛОДОРОДНОСТ – вж. **безплодие** 1. знач.

НЕПЛОДОТВОРЕН – 1. вж. **непродуктивен** 1. знач.;

2. вж. **безрезултатен** 2. знач.

НЕПОБЕДИМ – 1. Който не може да бъде победен, надвит, сломен. *Нашият отбор е непобедим. Непобедима армия.*

— **несломим** *книж.*, **несъкрушим** *книж.*, **неразбиваем** *прен. книж.*

2. *прен.* вж. **непреодолим**

НЕПОБУТНАТ – вж. **недокоснат** 1. знач.

НЕПОВОЛЕН *поет.* – вж. **нежелан**

НЕПОВРАТЛИВ – вж. **бавен** 1. знач.

НЕПОВРАТЛИВОСТ – вж. **бавност** 1. знач.

НЕПОВРЕДЕН – 1. вж. **запазен** 1. знач.;

2. вж. **здрав** 2. знач.

НЕПОВТОРИМ – Който по своите качества е единствен по рода си и не може да се повтори. *В ролята, която играе, артистът е неповторим. Неповторими паметници на изкуството. Неповторими образи. Неповторим миг.*

— **уникален** *книж.*, **единствен, неподражаем**

V няма равен на себе си *разг.*

НЕПОГАСЕН – вж. **неизплатен** 1. знач.

НЕПОГРЕШИМ – вж. **безгрешен** 1. знач.

НЕПОГРЕШИМОСТ – вж. **безгрешност** 1. знач.

НЕПОДВИЖЕН – 1. Който не се движи, който не извършва никакви движения. *Неподвижен телефон. Неподвижна лодка.*

— **недвижим** *поет.*, **недвижен** *поет.*

ант. → ***подвижен***, мобилен

2. Който не може да се движи, обикн. поради заболяване. *След злополуката единият ѝ пръст остана неподвижен.*

— **парализиран, схванат, скован**

ант. → ***подвижен***

3. вж. **застинал** 1. и 3. знач.;

4. вж. **застоял** 2. знач.;

5. *прен.* вж. **безизразен**

НЕПОДВИЖНОСТ – 1. вж. **застиналост**;

2. вж. **застой** 1. и 2. знач.

НЕПОДГОТВЕН – 1. Който не е готов, подготвен за нещо. *За този изпит съм неподготвен. Новината ме свари неподготвен.*

— **неготов** *рядко*

ант. → ***подготвен***, готов

2. Който няма готовност или опит да се справи с нещо. *Неподготвени за живота млади хора. Все още си неподготвен за тази работа.*

— **незрял** *прен.*, **неопитен, бос** *прен. разг.*, **зелен** *прен.*, **аджамия** *разг.*

ант. → ***подготвен***, опитен, зрял

3. Който няма необходимите знания и умения за някаква дейност. *Пращат ни за учители неподготвени хора. Неподготвени кадри.*

— **необучен, неквалифициран, бос** *прен. разг.*

ант. → ***подготвен***, обучен, квалифициран, подкован

НЕПОДГОТВЕНОСТ – 1. Липса на предварителни действия, усилия, необходими за осъществяването на нещо. *Неподготвеност за борба.*

— **неготовност**

ант. → ***подготвеност***, готовност, подготовка

2. Липса на опит за справяне с нещо. *Не очаквах от него такава неподготвеност. Житейска неподготвеност.*

— **незрялост, неопитност, босота** *прен. разг.*, **аджамийство** *разг.*

ант. → ***подготвеност***, опитност, зрялост

3. Липса на подготовка, на качества за извършване на някаква работа. *Неподготвеност на кадрите.*

— **необученост, неквалифицираност, босота** *прен. разг.*

ант. → ***подготвеност***, обученост, квалифицираност, подкованост

// ***подготвеност***, подготовка, квалификация, квалифицираност

НЕПОДДЪРЖАН – вж. **занемарен**

НЕПОДКУПЕН – Който не може да бъде подкупен. *Неподкупен чиновник. Неподкупен магистрат.*

— **честен**

ант. → ***корумпиран***, подкупен, продажен

// ***корумпиран***, покварен, деморализиран

НЕПОДОБАВАЩ – вж. **неподходящ** 2. знач.

НЕПОДОЗИРАН – 1. вж. **неочакван** 1. знач.;

2. вж. **непредполагаем**

НЕПОДОЗИРАНО – вж. **неочаквано**

НЕПОДПИСАН – вж. **анонимен** 2. знач.

НЕПОДПРАВЕН – 1. вж. **истински** 2. знач.;

2. вж. **естествен** 3. знач.

НЕПОДПРАВЕНОСТ – 1. вж. **естественост**;

2. вж. **автентичност** 2. знач.

НЕПОДРАЖАЕМ – вж. **неповторим**

НЕПОДРЕДЕН – 1. В който нещата не са поставени на мястото си, в който няма ред. *Неподредена стая. Неподреден багаж. Неподредени книги. Неподредени книжа.*

— **разбъркан, безреден, ненареден, разхвърлян, безпорядъчен** *книж.*

ант. → ***подреден***, нареден

2. В който не е сложен нужният ред. *Къщата е още неподредена. Започна учебната година, а училището ни е все още неподредено.*

— **неуредѐн, ненареден**

ант. → ***подреден***, уреден, нареден

НЕПОДРЕДЕНОСТ *книж.* – вж. **безредие** 1. знач.

НЕПОДХОДЯЩ – 1. Който не подхожда за даден случай или момент. *Неподходящ въпрос. Неподходящи за случая думи.*

— **неуместен, несполучлив, неудачен** *книж. нежел.*

ант. → ***подходящ***, уместен, сполучлив

2. Който не съответства на определени нужди или цел. *Неподходяща работа. Неподходящо облекло.*

— **неподобаващ, нецелесъобразен, несъответстващ, несъответен, неадекватен** *книж.*, **неподхождащ** *книж.*

ант. → ***подходящ***, подобаващ, целесъобразен, съответстващ, съответен, подхождащ, адекватен

// Който не отговаря на определени условия и изисквания. *Обувките ти са напълно неподходящи за планината.*

— **непригоден, неудобен**

ант. → ***подходящ***, пригоден, удобен

3. вж. **неблагоприятен** 1. знач.

НЕПОДХОЖДАЩ *книж.* – вж. **неподходящ** 2. знач.

НЕПОДЧИНЕНИЕ – вж. **непокорство** 1. знач.

НЕПОЗВОЛЕН – За който не е дадено позволение да стане, който противоречи на определени правила, закони, обичаи. *Кара с непозволена скорост. Служи си с непозволени средства. Непозволена от властта демонстрация.*
— **забранен, неразрешен, недопустим, запретен** *книж. остар.*
ант. → ***позволен***, разрешен, допустим
НЕПОЗНАТ – 1. вж. **неизвестен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **анонимен** 1. знач.
НЕПОКАНЕН – вж. **неканен** 1. знач.
НЕПОКВАРЕН – 1. Който е запазен в морално отношение, който няма порочни помисли и намерения. *Непокварено момиче. Непокварено общество.*
— **непорочен, неопорочен, неопетнен, чист** *прен.*
ант. → ***покварен***, порочен, развратен, безпътен
2. Който е проява на висока нравственост. *Непокварен живот. Непокварени чувства.*
— **непорочен, неопорочен, неосквернен, чист** *прен.*
ант. → ***покварен***, порочен, безнравствен
3. вж. **запазен** 3. знач.
НЕПОКЛАТИМ – 1. вж. **устойчив** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **непоколебим** 1. знач.
НЕПОКЛАТИМОСТ – вж. **устойчивост** 1. знач.
НЕПОКОЛЕБИМ – 1. За убеждения, принципи и под. – който не може да се разколебае от някого или нещо. *Непоколебима вяра. Непоколебима вярност. Непоколебима воля.*
— **непоклатим** *прен.*, **твърд** *прен.*
2. вж. **решителен** 1. и 2. знач.
НЕПОКОЛЕБИМОСТ – вж. **решителност** 1. знач.
НЕПОКОРЕН – Който проявява своя воля и не се покорява, не се подчинява на някого, на нечии изисквания. *Непокорни момчета. Непокорен народ. Непокорен син.*
— **непослушен, вироглав** *разг.*
ант. → ***покорен***, послушен, смирен, безропотен, овчедушен
НЕПОКОРНИК – Мъж, който не се покорява, не се подчинява на някого. *Трудно е на учителите да се справят с непокорниците.*
— **своеволник, вироглавец** *разг.*
НЕПОКОРНОСТ – вж. **непокорство** 1. знач.
НЕПОКОРСТВО – 1. Постъпка или проява на лице, което отказва да се подчини на някого. *Той бе наказан за непокорството си. Непокорството на учениците го ядосваше.*
— **неподчинение, непокорност, вироглавство** *разг.*
ант. → ***покорство***, смирение, смиреност, покорност, послушание, послушност, безропотност, овчедушие
2. вж. **своенравие**
НЕПОКРИТ – 1. вж. **гол** 1. знач.;
2. вж. **открит** 1. знач.
НЕПОКЪТНАТ – 1. вж. **недокоснат** 1. знач.;
2. вж. **цял** 1. знач.;
3. вж. **девствен** 2. знач.;
4. вж. **запазен** 2. знач.;
5. вж. **ненакърнен** 1. знач.
НЕПОКЪТНАТОСТ – 1. вж. **цялост** 1. знач.;
2. вж. **девственост** 2. знач.
НЕПОЛЗОТВОРЕН – вж. **безрезултатен** 2. знач.
НЕПОНОСИМ – 1. Който има лош, тежък характер и общуването с него трудно се понася, или е присъщ на такъв човек. *Непоносим човек. Непоносим характер.*
— **нетърпим, невъзможен**
ант. → ***поносим***, търпим
2. Който е извънредно мъчителен и не може да се понася. *Непоносими болки. Непоносима горещина. Непоносима жажда. Непоносим живот. Непоносимо тегло.*
— **нетърпим, убийствен** *прен.*, **несносен, нечовешки, зверски** *прен.*, **адски** *прен.*
ант. → ***поносим***, търпим, сносен
НЕПОНОСИМОСТ – 1. Качество на непоносим. *Непоносимост към болка. Студът се увеличи до непоносимост.*
— **нетърпимост, несносност**
ант. → ***поносимост***, търпимост
2. вж. **алергия** 1. знач.
НЕПОНЯТЕН – 1. вж. **неразбираем** 1. и 2. знач.;
2. вж. **необясним**
НЕПОПРАВИМ – 1. Който не може да бъде поправен, възстановен в първоначалния му вид, състояние. *Непоправими щети. Непоправима загуба.*
— **невъзстановим**
ант. → ***поправим***
2. За човек – който не може да промени някоя своя, обикн. отрицателна черта, изразена чрез следващото съществително. *Непоправим пияница. Непоправим комарджия. Непоправим скептик.*
— **безнадежден, закоравял** *прен.*, **закоренял**
НЕПОПУЛЯРЕН – вж. **неизвестен** 2. знач.
НЕПОРОЧЕН – 1. вж. **непокварен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **девствен** 1. знач.
НЕПОРОЧНОСТ – вж. **девственост** 1. знач.
НЕПОРЯДЪЧЕН *рядко* – вж. **безнравствен** 1. и 2. знач.
НЕПОРЯДЪЧНОСТ *рядко* – вж. **безнравственост** 1. знач.
НЕПОСИЛЕН – 1. Който е изключително труден, изисква големи усилия и напрежение. *Непосилен труд. Непосилна работа. Непосилно бреме.*
— **убийствен, нечовешки**
2. вж. **труден** 2. знач.
НЕПОСЛЕДОВАТЕЛЕН – 1. вж. **безпринципен**;
2. вж. **променлив** 2. знач.;
3. вж. **нелогичен** 1. знач.
НЕПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ – 1. вж. **безпринципност**;
2. вж. **променливост** 2. знач.;
3. вж. **нелогичност**
НЕПОСЛУШЕН – 1. вж. **немирен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **непокорен**
НЕПОСЛУШНИК – вж. **немирник**
НЕПОСРЕДЕН *книж.* – вж. **пряк** 2. знач.
НЕПОСРЕДНО *книж.* – 1. вж. **направо** 3. знач.;
2. вж. **лично**
НЕПОСРЕДСТВЕН – 1. вж. **пряк** 2. знач.;
2. вж. **естествен** 3. знач.
НЕПОСРЕДСТВЕНО – 1. вж. **направо** 3. знач.;
2. вж. **лично**
НЕПОСРЕДСТВЕНОСТ – вж. **естественост**
НЕПОСТИГНАТ – вж. **неосъществен**
НЕПОСТИЖИМ – 1. вж. **недостижим** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **недостъпен** 1. и 3. знач.
3. вж. **неосъществим**
НЕПОСТОЯНЕН – 1. Който не става редовно или

често, който се появява само понякога, от време на време. *Непостоянни ангажименти. Непостоянна работа. Непостоянни болки. Непостоянно вземане на лекарства.*

— **инцидентен** *книж.*, **случаен, спорадичен** *книж.*

ант. → ***постоянен***, непрекъснат, непрестанен, неспирен, безспирен, неизменен, перманентен, вечен, всевечен, ежечасен, всекичасен // ***всекидневен***, ежедневен, постоянен

2. вж. **променлив** 1. и 2. знач.;

3. вж. **безпринципен**;

4. вж. **нередовен** 1. и 2. знач.

НЕПОСТОЯННОСТ *книж.* – 1. вж. **безпринципност**;

2. вж. **променливост** 2. знач.

НЕПОСТОЯНСТВО – 1. вж. **безпринципност**;

2. вж. **променливост** 2. знач.

НЕПОТРЕБЕН – вж. **ненужен** 1. знач.

НЕПОТРЕБНОСТ – вж. **ненужност** 1. знач.

НЕПОХАБЕН – вж. **запазен** 1. знач.

НЕПОХВАТЕН – вж. **несръчен** 1. и 2. знач.

НЕПОХВАТНОСТ – вж. **несръчност**

НЕПОЧИТАНЕ – вж. **незачитане** 1. знач.

НЕПОЧИТАНИЕ – вж. **незачитане** 1. знач.

НЕПОЧТЕН – 1. вж. **нечестен** 1. и 2. знач.;

2. вж. **безнравствен** 2. знач.

НЕПОЧТЕНОСТ – 1. вж. **нечестност**;

2. вж. **низост**

НЕПОЧТИТЕЛЕН – вж. **пренебрежителен** 1. знач.

НЕПОЧТИТЕЛНОСТ – вж. **неуважение**

НЕПОЯСНЕН – вж. **необяснен**

НЕПРАВДА *книж.* – вж. **несправедливост**

НЕПРАВДОПОДОБЕН – 1. вж. **невероятен** 1. знач.;

2. вж. **нереалистичен** 1. знач.

НЕПРАВЕДЕН – вж. **грешен**[2]

НЕПРАВЕДНИК – вж. **грешник**

НЕПРАВЕДНОСТ – вж. **греховност**

НЕПРАВИЛЕН – 1. Който не съответства на истината, в който има грешка. *Давам неправилен отговор. Създавам си неправилно мнение. Вземам неправилно решение. Неправилен изговор.*

— **погрешен, грешен**[1]**, неверен, неточен, крив** *прен. разг.*

ант. → ***правилен***, верен, точен, безгрешен, безпогрешен

2. В който има отклонение от общоприетата норма, от закономерното. *Ритъмът на пулса е неправилен. Неправилен строеж на атома.*

— **аномален** *книж.*, **нереден**

ант. → ***правилен***, нормален, реден

3. вж. **несъразмерен**

НЕПРАВИЛНОСТ – 1. Действия, постъпки, мисли, които не са в съответствие с действителността и с установените норми, закони. *Убедих се в неправилността на провежданата политика. Неправилност на възгледите.*

— **погрешност, грешност** *рядко*

ант. → ***правилност***, правота

2. *Обикн. мн.* вж. **грешка** 1. знач.

НЕПРАВОЛИНЕЕН – *прен.* вж. **безпринципен**

НЕПРАВОЛИНЕЙНОСТ – вж. **безпринципност**

НЕПРАВОМЕРЕН *книж.* – 1. вж. **незаконен** 2. знач.;

2. вж. **неоснователен** 1. знач.

НЕПРАЗНА *нар.* – вж. **бременна**

НЕПРАКТИЧЕН – вж. **неудобен** 1. знач.

НЕПРЕВЗЕМАЕМ – вж. **непристъпен** 1. знач.

НЕПРЕВЗЕТ – вж. **естествен** 3. знач.

НЕПРЕВЗЕТОСТ – вж. **естественост**

НЕПРЕДВИДЕН – 1. вж. **неочакван** 1. знач.;

2. вж. **извънреден** 1. знач.

НЕПРЕДВИДЕНО – вж. **неочаквано**

НЕПРЕДВИДИМ – Който не може да се предвиди, предскаже. *Много неща в живота са непредвидими. Непредвидими вреди.*

— **непредсказуем** *книж.*, **неизчислим** *прен. книж.*

ант. → ***предсказуем***, предвидим

НЕПРЕДВИДЛИВ – вж. **недалновиден**

НЕПРЕДВИДЛИВОСТ – вж. **недалновидност**

НЕПРЕДНАМЕРЕН – Който е извършен, направен без предварително обмислено намерение. *Непреднамерено изказване. Непреднамерено признание.*

— **спонтанен, неумишлен, непредумишлен**

ант. → ***преднамерен***, умишлен, предумишлен // ***преднамерен***, тенденциозен

НЕПРЕДНАМЕРЕНО – вж. **неволно** 1. знач.

НЕПРЕДОТВРАТИМ – вж. **неизбежен** 1. знач.

НЕПРЕДПАЗЛИВ – вж. **невнимателен** 1. знач.

НЕПРЕДПАЗЛИВОСТ – вж. **невнимание** 1. знач.

НЕПРЕДПОЛАГАЕМ – За който не се предполагало, че може да стане, да бъде или да съществува. *Непредполагаеми богатства. Непредполагаема среща.*

— **неподозиран, изненадващ**

НЕПРЕДПРИЕМЧИВ – 1. вж. **неинициативен**;

2. вж. **бездеен** 3. знач.

НЕПРЕДПРИЕМЧИВОСТ – 1. вж. **неинициативност**;

2. вж. **бездействие** 1. знач.

НЕПРЕДСКАЗУЕМ *книж.* – вж. **непредвидим**

НЕПРЕДУБЕДЕН – вж. **безпристрастен** 2. знач.

НЕПРЕДУБЕДЕНОСТ – вж. **безпристрастие** 2. знач.

НЕПРЕДУМИШЛЕН – 1. вж. **непреднамерен**;

2. вж. **неволен**[1]. 1. знач.

НЕПРЕДУМИШЛЕНО – вж. **неволно** 1. знач.

НЕПРЕЖИВЯН – вж. **неизпитан**[2]

НЕПРЕКЛОНЕН – 1. Който не отстъпва от намеренията си и не може да бъде разколебан от никого и от нищо. *Всички го молеха да не заминава, но той остана непреклонен. Непреклонен е в решението си да напусне службата. Портиерът е непреклонен и не иска да ни пусне в залата.*

— **неумолим, твърд** *прен.*, **неотстъпчив, несклонним** *книж. рядко*

ант. → ***отстъпчив***, мек

2. Който е проява на такова качество. *Непреклонно решение. Непреклонна воля. Непреклонен тон.*

— **твърд** *прен.*, **неумолим**

ант. → ***колеблив***, неуверен

3. вж. **неотстъпчив** 1. знач.

НЕПРЕКЛОННОСТ – вж. **неотстъпчивост**

НЕПРЕКЪСНАТ – вж. **непрестанен**

НЕПРЕКЪСНАТО – вж. **непрестанно**

НЕПРЕМЕННО – Въпреки всичко (което може да се случи), въпреки каквото и да било. *Утре трябва непременно да платя парното. Непременно да отидеш на лекар.*

— **обезателно, задължително**

V на всяка цена *разг.*, мога, не мога *разг.*, жив

<или> мъртъв *разг.*

НЕПРЕМЕРЕН – 1. Който не е съобразен с определени норми за размер, степен и др. *Състезателката направи едно непремерено движение и падна.*

— **неотмерен**

ант. → ***премерен***, отмерен

2. *прен.* вж. **непремислен**

НЕПРЕМИСЛЕН – Който не е достатъчно добре обмислен. *Непремислено изказване. Непремислени думи. Непремислено изявление.*

— **необмислен, прибързан, недомислен, недообмислен, непремерен** *прен.*

ант. → ***обмислен***, премислен, замислен

НЕПРЕОДОЛИМ – Който не може да бъде превъзмогнат, победен, спрян. *Непреодолими трудности. Непреодолимо желание. Непреодолим страх. Непреодолима нужда да говори.*

— **неудържим** *прен.*, **непобедим** *прен.*, **неодолим** *книж. рядко*

ант. → ***преодолим***

НЕПРЕРАБОТЕН – вж. **суров** 2. знач.

НЕПРЕСЕКВАЩ *книж.* – вж. **непрестанен**

НЕПРЕСМЕТЛИВ – вж. **безкористен** 2. знач.

НЕПРЕСТАНЕН – Който действа или става постоянно, без да спира. *Непрестанен шум. Непрестанен дъжд. Непрестанни грижи. Непрестанен труд. Непрестанни болки.*

— **постоянен, непрекъснат, неспирен** *поет.*, **безспирен** *поет.*, **непресекващ** *книж.*, **перманентен** *книж.*, **вечен** *прен.*, **всевечен** *поет.*, **всякогашен** *рядко*, **неизменен** *книж.*, **ежечасен** *книж.*, **всекичасен** *рядко*

ант. → ***непостоянен***, инцидентен, спорадичен, случаен

НЕПРЕСТАННО – Без прекъсване, без спиране. *Навън непрестанно вали. По шосето непрестанно се движат коли. Защо повтаряш непрестанно едно и също?*

— **постоянно, непрекъснато, неспирно** *поет.*, **безспирно** *поет.*, **безспир** *поет.*, **перманентно** *книж.*, **вечно, неизменно, ежечасно** *книж.*, **всекичасно** *рядко*, **всекиминутно, нонстоп** *нежел.*

ант. → ***понякога***, понявга, навремени, спорадично, чат-пат, сегиз-тогиз

НЕПРЕСТОРЕН – 1. вж. **естествен** 3. знач.;

2. вж. **искрен** 2. знач.

НЕПРЕСТОРЕНОСТ – вж. **естественост**

НЕПРЕСУШИМ *рядко* – 1. вж. **непресъхващ**;

2. вж. **изобилен**

НЕПРЕСЪХВАЩ – За извор, река и под. – който тече непрекъснато, който не пресъхва. *Непресъхващи извори.*

— **непресушим** *рядко*

НЕПРЕТЕНЦИОЗЕН *книж.* – 1. вж. **невзискателен** 1. знач.;

2. вж. **скромен** 1. знач;

3. вж. **прост** 2. знач.

НЕПРЕХОДЕН – вж. **траен** 1. знач.

НЕПРЕЦИЗЕН *книж.* – 1. вж. **небрежен** 1. и 2. знач.;

2. вж. **неиздържан**;

3. вж. **неточен** 1. знач.

НЕПРЕЦИЗНО *книж.* – вж. **небрежно**

НЕПРЕЦИЗНОСТ *книж.* – вж. **небрежност** 1. и 2. знач.

НЕПРИБРАН – 1. вж. **неразтребен**;

2. *разг.* вж. **неуреден**;

3. *разг.* вж. **неспретнат**

НЕПРИВЕТЕН *поет.* – 1. вж. **неприветлив** 1. знач.;

2. вж. **неприятен** 1. знач.;

3. вж. **недружелюбен** 1. знач.

НЕПРИВЕТЛИВ – 1. В който няма топлота, приветливост, който създава лошо настроение и не предразполага. *Неприветливо жилище. Неприветлива обстановка. Неприветлива стая.*

— **неуютен, неприветен** *поет.*, **мрачен** *прен.*, **навъсен** *прен.*

ант. → ***уютен***, приятен

2. вж. **неприятен** 1. знач.;

3. вж. **недружелюбен** 1. знач.

НЕПРИВЕТЛИВОСТ – 1. Отсъствие на топлота, приветливост. *Неприветливост лъха от този огромен смълчан дом.*

— **неуютност, неприветност** *поет.*, **студенина** *прен.*, **мрачност** *книж.*

ант. → ***уютност***, задушевност

2. вж. **недружелюбност** 1. знач.

НЕПРИВЕТНОСТ *поет.* – 1. вж. **неприветливост** 1. знач.;

2. вж. **недружелюбност** 1. знач.

НЕПРИВИКНАЛ – вж. **несвикнал**

НЕПРИВИЧЕН – вж. **необикновен** 1. знач.

НЕПРИВЛЕКАТЕЛЕН – 1. Който не привлича с качествата си и не буди интерес. *Непривлекателно предложение за работа.*

— **неатрактивен** *книж.*

ант. → ***привлекателен***, примамлив, атрактивен, съблазнителен, изкусителен

2. вж. **неприятен** 2. знач.

НЕПРИГОДЕН – 1. вж. **негоден** 2. знач.;

2. вж. **неподходящ** 2. знач.

НЕПРИГОДЁН – вж. **неприспособен**

НЕПРИГОДНОСТ – вж. **негодност** 2. знач.

НЕПРИДИРЧИВ – вж. **невзискателен** 1. знач.

НЕПРИЕМЛИВ – Който не може да се приеме, защото не убеждава, не е обоснован. *Неприемливо обяснение. Неприемливи твърдения. Неприемливи възражения.*

— **неубедителен, несъстоятелен** *книж.*, **неоснователен**

ант. → ***приемлив***, убедителен, логичен, смислен

НЕПРИЕТ – Който не е получил положителна оценка, който не е утвърден като правилен или законен. *Неприет закон. Неприет правилник. Неприет проект.*

— **неодобрен, отхвърлен, неутвърден, неузаконен**

ант. → ***приет***, одобрен, утвърден, узаконен

НЕПРИЗНАТ – 1. Обикн. за човек на изкуството – който не е получил обществено признание. *Непризнат талант.*

— **неоценен, неутвърден**

ант. → ***признат***, утвърден

2. вж. **оспорван**

НЕПРИЗНАТЕЛЕН – вж. **неблагодарен**

НЕПРИКАЗЛИВ – вж. **мълчалив** 1. и 3. знач.

НЕПРИКОСНОВЕН – Който не може да бъде променян, нарушаван, засегнат. *Неприкосновен закон. Неприкосновени принципи.*

— **ненакърним, ненарушим**

НЕПРИКОСНОВЕНОСТ – вж. **имунитет** 2. знач.

НЕПРИКРИТ – 1. вж. **явен** 2., 3. и 4. знач.;
2. вж. **искрен** 1. знач.
НЕПРИКРИТО – вж. **явно** 2. знач.
НЕПРИКРИТОСТ – вж. **искреност**
НЕПРИЛЕЖЕН – вж. **неизпълнителен**
НЕПРИЛИЧЕН – 1. Който не е съобразен с нормите за приличие. *Неприлично държание. Неприлично облекло.*
— **неблагоприличен, непристоен, неблагопристоен** *книж.*, **невъзпитан**
ант. → ***приличен***, благоприличен, пристоен, благопристоен, възпитан
2. вж. **циничен**;
3. *диал.* вж. **неугледен**
НЕПРИМИРИМ – вж. **безкомпромисен** 1. знач.
НЕПРИМИРИМОСТ – вж. **безкомпромисност**
НЕПРИНУДЕН – вж. **естествен** 3. знач.
НЕПРИНУДЕНОСТ – вж. **естественост**
НЕПРИСПОСОБЕН – Който не е приспособен към нещо или за нещо. *Неприспособените към лошите условия растения умират.*
— **непригоден, неадаптиран** *книж.*
ант. → ***приспособен***, пригоден, адаптиран
НЕПРИСТОЕН – 1. вж. **неприличен** 1. знач.;
2. вж. **циничен**
НЕПРИСТЪПЕН – 1. Който не може да се превземе или е изключително труден за превземане. *Войската се отказала да атакува непристъпния град. Непристъпна крепост.*
— **непревземаем, недостъпен**
2. вж. **недостъпен** 1. и 2. знач.
НЕПРИСЪСТВЕН – вж. **почивен** 1. знач.
НЕПРИСЪСТВИЕ *книж. рядко* – вж. **отсъствие** 1. знач.
НЕПРИСЪЩ – вж. **нехарактерен**
НЕПРИТВОРЕН *книж. рядко* – вж. **искрен** 2. знач.
НЕПРИТЕСНЯВАН – вж. **необезпокояван**
НЕПРИУЧЕН – вж. **несвикнал**
НЕПРИЧАСТИЕ *книж.* – вж. **неучастие**
НЕПРИЯЗНЕН – вж. **враждебен** 1. знач.
НЕПРИЯЗНЕНОСТ – 1. вж. **антипатия**;
2. вж. **враждебност**
НЕПРИЯЗЪН – 1. вж. **омраза**;
2. вж. **антипатия**
НЕПРИЯТЕЛ – вж. **враг** 1. и 3. знач.
НЕПРИЯТЕЛСКИ – 1. вж. **вражески** 1. знач.;
2. вж. **враждебен** 1. и 2. знач.
НЕПРИЯТЕЛСТВО *книж. рядко* – вж. **вражда** 1. знач.
НЕПРИЯТЕН – 1. Който буди лошо чувство, неудоволствие, отблъсква с вида, качествата си. *Неприятно време. Неприятно място. Неприятна миризма.*
— **противен**[1], **гаден, отблъскващ, неприветлив, неприветен** *поет.*
ант. → ***приятен***, приветлив, приветен
2. Обикн. за човек – който буди недобро чувство с вида или проявите си. *Неприятна жена. Неприятен колега. Неприятна физиономия.*
— **несимпатичен, антипатичен, непривлекателен, противен**[1], **отблъскващ**
ант. → ***приятен***, мил, симпатичен
// ***приятен***, привлекателен, симпатичен
3. Който създава, поражда неудоволствие, огорчение. *Неприятна истина. Неприятна вест. Неприятни думи.*
— **горчив** *прен.*, **нелицеприятен** *книж.*
ант. → ***приятен***, сладък
НЕПРИЯТНОСТ – 1. вж. **зло** 1. знач.;
2. вж. **беда** 2. знач.;
3. *Обикн. мн.* вж. **грижа** 1. *знач.*
НЕПРОБВАН – вж. **неизпробван**
НЕПРОВЕРЕН – 1. За факти, данни и под. – на които още не е установена достоверността. *Непроверени факти. Непроверени слухове.*
— **непроучен**
ант. → ***проверен***
2. вж. **неизпробван**
НЕПРОВИНЕН *рядко* – вж. **невинен** 1. знач.
НЕПРОГЛЕДЕН – 1. През който погледът не може да проникне, в който не се вижда. *Тъмнината ставаше все по-непрогледна. Непрогледна мъгла. Непрогледен мрак.*
— **непроницаем, непрозирен, гъст, плътен**
2. вж. **тъмен** 1. знач.;
3. *рядко* вж. **непрозрачен** 1. знач.
НЕПРОДУКТИВЕН – 1. Който не дава резултати, произведения. *Непродуктивен труд. Непродуктивен период в живота на творец.*
— **непроизводителен, неплодотворен, неплодоносен** *прен.*, **неспорен, безплоден** *прен.*, **ялов** *прен. разг.*
ант. → ***продуктивен***, производителен, плодовит, плодотворен, плодоносен, спорен
2. За автор – който създава малко произведения. *Непродуктивен учен. Непродуктивен писател.*
— **неплодовит**
ант. → ***продуктивен***, плодовит
НЕПРОДУКТИВНОСТ – 1. Липса на продуктивност, на очаквана полза или добър резултат. *Непродуктивност на труда. Непродуктивност на земеделието.*
— **непроизводителност**
ант. → ***продуктивност***, производителност, добивност
2. Неспособност за творчество в областта на изкуството, науката, културата. *Никой не може да упрекне писателите в непродуктивност.*
— **неплодовитост, безплодие** *прен.*
ант. → ***продуктивност***, плодовитост, производителност
НЕПРОДЪЛЖИТЕЛЕН – вж. **кратък** 1. знач.
НЕПРОДЪЛЖИТЕЛНО – вж. **кратко** 1. знач.
НЕПРОЗИРЕН – 1. вж. **непрогледен** 1. знач.;
2. вж. **непрозрачен** 1. знач.
НЕПРОЗОРЛИВ – 1. вж. **непроницателен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **недалновиден**
НЕПРОЗОРЛИВОСТ – вж. **недалновидност**
НЕПРОЗРАЧЕН – 1. Който не пропуска светлината, поради което през него не може да се вижда. *Непрозрачни кристали. Непрозрачни тела.*
— **непрозирен, непроницаем, непрогледен** *рядко*
ант. → ***прозрачен***, прозирен, проницаем
2. вж. **мътен** 1. и 2. знач.;
3. *прен.* вж. **таен** 2. знач.
НЕПРОИЗВОДИТЕЛЕН – вж. **непродуктивен** 1. знач.
НЕПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ – вж. **непродуктивност** 1. знач.
НЕПРОИЗНЕСЕН – вж. **неизречен** 1. знач.
НЕПРОКОПСАНИК *разг. неодобр.* – вж. **бездел-**

ник 1. знач.

НЕПРОМЕНЕН – Който не е променил, изменил вида, състоянието, същността си, който се е запазил такъв, какъвто е бил. *Само очите ѝ са останали непроменени. Лицето му е непроменено. Отношението ми към теб е непроменено.*

— **неизменен, същ<ият>**

ант. → ***променен***, изменен, видоизменен, преобразен

НЕПРОМЕНИМ – вж. **постоянен** 3. знач.

НЕПРОМЕНЛИВ – 1. вж. **постоянен** 3. и 4. знач.; 2. вж. **траен** 1. знач.

НЕПРОМЕНЛИВОСТ – вж. **постоянство**

НЕПРОМЕНЯЕМ *книж.* – вж. **постоянен** 3. знач.

НЕПРОМОКАЕМ – Обикн. за дреха, плат – който не пропуска вода, влага, през който не прониква вода, влага. *Непромокаема мушама. Непромокаемо облекло.*

— **непропусклив**

НЕПРОМЪЛВЕН *поет.* – вж. **неизречен** 1. знач.

НЕПРОНИЦАЕМ – 1. вж. **непрогледен** 1. знач.; 2. вж. **непрозрачен** 1. знач.

НЕПРОНИЦАТЕЛЕН – 1. Който е лишен от способността да разбира същността на нещата. *Един ден ще се чудиш, че си бил така непроницателен. Непроницателно решение.*

— **непрозорлив**

ант. → ***проницателен***, прозорлив, проникновен

2. Който не забелязва, не долавя нещо скрито зад външния вид на нещата. *Как съм могъл да бъда толкова непроницателен и да не забележа, че тя ме обича.*

— **ненаблюдателен, непрозорлив**

ант. → ***проницателен***, проникновен, наблюдателен, прозорлив

НЕПРОПОРЦИОНАЛЕН *книж.* – вж. **несъразмерен**

НЕПРОПОРЦИОНАЛНОСТ *книж.* – вж. **несъразмерност** 1. знач.

НЕПРОСВЀТЕН *поет.* – 1. вж. **тъмен** 1. знач.; 2. вж. **тъжен** 3. знач.

НЕПРОСВЕТЀН – вж. **необразован** 1. знач.

НЕПРОСВЕТЕНОСТ – вж. **невежество**

НЕПРОСТИМ – Който не може да бъде простен, извинен, оправдан. *Поведението му е непростимо. Непростима глупост. Непростим грях.*

— **непростителен** *книж.*, **неизвиним, неизвинителен**

НЕПРОСТИТЕЛЕН *книж.* – вж. **непростим**

НЕПРОУЧЕН – 1. вж. **неизследван**; 2. вж. **непроверен** 1. знач.

НЕПРОФЕСИОНАЛЕН – 1. вж. **любителски** 1. и 2. знач.; 2. вж. **некомпетентен** 2. знач.

НЕПРОФЕСИОНАЛИЗЪМ – вж. **некомпетентност** 2. знач.

НЕПРОФЕСИОНАЛИСТ – 1. вж. **любител** 2. знач.; 2. вж. **дилетант**

НЕПРОФЕСИОНАЛНОСТ *рядко* – вж. **некомпетентност** 2. знач.

НЕПРОХОДИМ – вж. **недостъпен** 1. знач.

НЕПРОЯВЕН – Който съществува само като възможност и при определени обстоятелства може да се прояви, който още нѐ се е проявил, изявил. *Непроявена дарба. Непроявени чувства. Непроявена туберкулоза. Непроявени способности.*

— **скрит, неизявен, потенциален** *книж.*, **латентен** *книж.*

ант. → ***проявен***, изявен

НЕПРЯК – 1. вж. **заобико̀лен** 1. знач.; 2. вж. **косвен** 1. и 2. знач.

НЕПУБЛИКУВАН – За книга, документ и под. – който не е отпечатан, който е в ръкопис. *Непубликувани мемоари. Непубликувана студия.*

— **неотпечатан, неиздаден, необнародван**

ант. → ***публикуван***, отпечатан, издаден, обнародван

НЕПУКИЗЪМ *жарг.* – вж. **равнодушие** 2. знач.

НЕПЪЛЕН – 1. Който не обхваща или не представя всичко по даден въпрос, в дадена област. *Непълни данни. Непълно описание. Непълно изследване.*

— **неизчерпателен, частичен, фрагментарен** *книж.*

ант. → ***пълен***, цялостен, изчерпателен, всеобхватен, всестранен

2. Който има някакви граници, ограничения в проявите си. *Непълна свобода. Непълна власт. Непълна диктатура.*

— **ограничен, частичен**

ант. → ***пълен***, неограничен, абсолютен, безусловен

3. вж. **частичен** 1. знач.

НЕПЪЛНОВРЪСТЕН *книж. рядко* – вж. **малолетен**

НЕПЪЛНОКРЪВЕН – За дейност, съществуване – който не е достатъчно активен, жизнен. *Непълнокръвен живот. Непълнокръвна дейност.*

— **анемичен** *прен. книж.*

ант. → ***пълнокръвен***

НЕПЪЛНОЛЀТЕН – вж. **малолетен**

НЕПЪЛНОПРАВЕН *книж.* – вж. **неравноправен**

НЕПЪЛНОТА – *обикн. мн.* вж. **празнота** 1. знач.

НЕПЪЛНОЦЕНЕН – вж. **малоценен** 1. знач.

НЕПЪЛНОЦЕННОСТ – вж. **малоценност**

НЕРАБОТЕН – 1. вж. **почивен** 1. знач.; 2. *рядко* вж. **ленив** 1. знач.

НЕРАБОТОСПОСОБЕН – Който не може да работи, обикн. поради болест, инвалидност, възраст и др. *След тежко прекарана болест се чувства неработоспособен.*

— **нетрудоспособен, нефелен** *диал.*

ант. → ***работоспособен***, трудоспособен

НЕРАВЕН – 1. вж. **грапав** 1. знач.; 2. вж. **хълмист**; 3. вж. **неравномерен** 1. и 2. знач.; 4. вж. **неравностоен** 1. знач.

НЕРАВЕНСТВО – Различие в правата или имуществото на различни групи лица. *Социално неравенство.*

— **неравнопоставеност, неравноправие, неравноправност** *книж.*

ант. → ***равенство***, равнопоставеност, равноправие

НЕРАВНОДУШЕН – вж. **заинтересован** 1. знач.

НЕРАВНОМЕРЕН – 1. Който не е еднакъв навсякъде. *Неравномерен шев. Неравномерен пласт боя.*

— **неравен, нееднакъв**

ант. → ***равномерен***, равен

2. Който не става с еднаква бързина. *Неравномерен пулс. Неравномерно дишане. Неравномерно развитие.*

— **неравен, неритмичен**

ант. → ***равномерен***, отмерен, плавен, ритмичен

НЕРАВНОПОСТАВЕНОСТ – вж. **неравенство**

НЕРАВНОПРАВЕН – Който няма равни права с други, който не се ползва с всички права. *Нерав-*

ноправен човек. Неравноправни народи.
— **непълноправен** *книж.*
ант. → ***равноправен***, пълноправен
НЕРАВНОПРАВИЕ – вж. **неравенство**
НЕРАВНОПРАВНОСТ *книж.* – вж. **неравенство**
НЕРАВНОСТ – вж. **грапавина** 1. и 2. знач.
НЕРАВНОСТОЕН – 1. Който се различава значително по качествата си от друг. *Неравностойни противници. Неравностойна борба.*
— **неравен**
ант. → ***равностоен***
2. Който по количество, размер, стойност и др. не е равен по отношение на друг. *Неравностоен обмен. Неравностойна външна търговия.*
— **нееквивалентен** *книж.*
ант. → ***равностоен***, еквивалентен
НЕРАДОСТ *поет.* – 1. вж. **тъга** 1. знач.;
2. вж. **мъка** 2. знач.
НЕРАДОСТЕН – вж. **тъжен** 1. и 3. знач.
НЕРАЗБИВАЕМ *книж.* – 1. вж. **неразрушим**;
2. *прен.* вж. **непобедим** 1. знач.
НЕРАЗБИРАЕМ – 1. Който не е ясен по смисъл, значение. *Те говореха на някакъв неразбираем език. Неразбираеми думи.*
— **непонятен, неразбран**
ант. → ***разбираем***, понятен, ясен
2. Който не се чува, долавя, схваща добре. *Неразбираем шепот. Неразбираеми звуци. Неразбираеми знаци.*
— **неясен, смътен, недоловим, непонятен, невнятен** *поет.*
ант. → ***ясен***, разбираем, понятен, внятен
3. вж. **необясним**
НЕРАЗБИРАТЕЛСТВО – Сериозни противоречия в общуването между хора, липса на единство, съгласие, наличие на различни мнения, схващания по даден въпрос. *Дъщеря им, поради неразбирателство с родителите си, напусна бащината си къща. Неразбирателство между политици по някакъв проблем.*
— **несъгласие, разногласие, разномислие, разнобой** *книж.*, **несговор** *поет.*, **недоразумение** *обикн. мн.*, **дрязги, търкания** *разг.*, **разноезичие** *прен. книж.* **неслога** *диал.*
ант. → ***разбирателство***, съгласие, сговор, единомислие, хармония
// ***разбирателство***, съгласие, консенсус
V хър-мър *разг.*
НЕРАЗБИРАЩ – вж. **недоумяващ**
НЕРАЗБОРИЯ *разг.* – вж. **безредие** 1. и 2. знач.
НЕРАЗБРАН – 1. вж. **неразбираем** 1. знач.;
2. вж. **несговорчив**
НЕРАЗБУЛЕН – *прен.* вж. **неразкрит**
НЕРАЗВИТ 1. За орган на човек, животно, птица – който не функционира, не се е развил или се е изродил, поради това че не се използва или поради други причини. *На змията единият бял дроб е неразвит. Неразвити крайници. Неразвити криле.*
— **недоразвит, закърнял**
2. Който не е изявен, проявен изцяло. *Неразвити заложби. Неразвита сюжетна линия.*
— **неразгърнат**
ант. → ***развит***, разгърнат
3. Който не е изложен, изяснен, проучен изцяло. *Неразвита тема. Неразвита теория.*
— **неразработен**
ант. → ***развит***, разработен
4. вж. **неоформен** 2. знач.;
5. вж. **изостанал**
НЕРАЗГАДАН – вж. **неразкрит**
НЕРАЗГОВОРЛИВ – 1. вж. **необщителен** 1. знач.;
2. вж. **мълчалив** 1. знач.
НЕРАЗГОВОРЛИВОСТ – вж. **необщителност** 1. знач.
НЕРАЗГОВОРЧИВ – 1. вж. **необщителен** 1. знач.;
2. вж. **мълчалив** 1. знач.
НЕРАЗГОВОРЧИВОСТ – вж. **необщителност** 1. знач.
НЕРАЗГЪРНАТ – вж. **неразвит** 2. знач.
НЕРАЗДЕЛЕН – 1. Който не се отделя, не се отлъчва от някого или нещо. *Неразделни приятели. Кучето е неразделен другар на човека.*
— **неотлъчен, неразлъчен** *поет.*
2. Който не може да се възприема, разглежда отделно от нещо, който винаги се възприема като единно цяло с нещо друго. *България е неразделна част от Европа.*
— **неделим, неразривен, неразделим, неотделим, неотделен, неразлъчен** *поет.*, **неотлъчен** *рядко*
3. вж. **постоянен** 1. знач.
НЕРАЗДЕЛИМ – вж. **неразделен** 2. знач.
НЕРАЗКРИТ – Който е останал неизвестен, скрит. *Неразкрита тайна. Неразкрито престъпление.*
— **неоткрит, неразгадан, неразбулен** *прен.*
ант. → ***разкрит***, открит, разгадан, разбулен
НЕРАЗКЪСВАЕМ *книж. рядко* – вж. **неразривен** 1. знач.
НЕРАЗЛЪЧЕН *поет.* – вж. **неразделен** 1. и 2. знач.
НЕРАЗПОЛОЖЕН – 1. Който е в лошо настроение. *Днес шефът е нещо неразположен, не му се приказва.*
— **кисел** *прен. разг.*, **вкиснат** *прен. разг.*
2. вж. **болен** 2. знач.
V не е на себе си *разг.*, не е във форма *разг.*, скършен (счупен) му е кефът *разг.*, светът му е крив *разг.*, черен му е светът *разг.*, цѐлият свят му се вижда черен *разг.* към 1. знач.
НЕРАЗРАБОТЕН – 1. вж. **необработен** 1. знач.;
2. вж. **неразвит** 3. знач.
НЕРАЗРЕДЕН – вж. **гъст** 2. знач.
НЕРАЗРЕШЕН – 1. вж. **непозволен**;
2. вж. **нерешен**
НЕРАЗРИВЕН – 1. Който не може да бъде разединен, разкъсан, унищожен. *Неразривна връзка.*
— **неразкъсваем** *книж. рядко*
2. вж. **неразделен** 2. знач.
НЕРАЗРУШИМ – Който не може да се разруши. *Неразрушима крепост. Неразрушимо единство.*
— **нерушим, неразбиваем** *книж.*
НЕРАЗСЪБЛЕЧЕН – вж. **облечен**
НЕРАЗСЪДЛИВ *книж.* – вж. **безразсъден** 1. знач.
НЕРАЗСЪНЕН – вж. **сънен** 1. знач.
НЕРАЗТРЕБЕН – Който не е подреден, не е поставен в ред. *Неразтребена маса. Неразтребена стая. Неразтребено легло.*
— **неоправен, неприбран, разтурен** *разг.*, **разхвърлян, неразчистен**
ант. → ***разтребен***, оправен, прибран, разчистен
НЕРАЗТЪЛКУВАН – вж. **необяснен**
НЕРАЗУМЕН – 1. вж. **безразсъден** 1. и 2. знач.;
2. вж. **нерационален**
НЕРАЗУМНО – вж. **безразсъдно**

НЕРАЗУМНОСТ – вж. **безразсъдство** 1. знач.
НЕРАЗЧИСТЕН – вж. **неразтребен**
НЕРАЗЯСНЕН – вж. **необяснен**
НЕРАЦИОНАЛЕН – Който не е съобразен с правилната оценка на действителността, с поставена цел и нейното постигане. *Нерационално използване на средства. Нерационални разходи.*
— **неразумен, нецелесъобразен, ирационален** *книж. рядко*
ант. → ***разумен***, рационален, целесъобразен
НЕРВ – *прен. разг.* вж. **живец**
НЕРВЕН – 1. вж. **раздразнителен**;
2. вж. **неспокоен** 1. знач.
НЕРВИРАМ – 1. вж. **дразня** 1. знач.;
2. вж. **ядосвам**
НЕРВИРАМ СЕ – 1. вж. **дразня се**;
2. вж. **гневя се**;
3. вж. **разгневявам се**
НЕРВИРАН – вж. **ядосан**
НЕРВНОСТ – 1. вж. **възбуда** 1. знач.;
2. вж. **раздразнителност**
НЕРВОЗЕН *разг. ирон.* – вж. **раздразнителен**
НЕРВОЗНОСТ *разг. ирон.* – вж. **раздразнителност**
НЕРЕАЛЕН – 1. Който не съществува реално, не съответства на фактите от действителността. *Обявените печалби на фирмата са нереални. Нереални научни приноси.*
— **недействителен, виртуален** *прен. книж.*
ант. → ***истински***, реален, действителен
2. вж. **въображаем**;
3. вж. **измислен** 2. знач.;
4. вж. **неосъществим**
НЕРЕАЛИЗИРАН *книж.* – вж. **неосъществен**
НЕРЕАЛИСТИЧЕН – 1. Който не отговаря на действителността (обикновено за художествена литература). *Образът на героя е нереалистичен. Нереалистично изображение на живота.*
— **неправдоподобен**
ант. → ***реалистичен***, правдоподобен
2. вж. **неосъществим**
НЕРЕГУЛЯРЕН *книж. нежел.* – вж. **нередовен** 1. знач.
НЕРЕДЕН – 1. вж. **неправилен** 2. знач.;
2. *разш.* вж. **несправедлив** 2. знач.
НЕРЕДНОСТ – 1. Проява, която нарушава установен ред, стандарт и др. *Майсторът проверяваше кабела и мърмореше сърдито, ако открие някоя нередност. Шефът се сърди за всяка най-малка нередност.*
— **нередовност, неизправност** *разг.*
2. вж. **нарушение** 1. знач.;
3. вж. **аномалия**
НЕРЕДОВЕН – 1. Който не става, не се извършва по постоянен, предварително определен ред. *Нередовни доставки. Нередовно снабдяване със стоки. Нередовно изплащане на помощи.*
— **неритмичен, непостоянен, нерегулярен** *книж. нежел.*
ант. → ***редовен***, системен, систематичен, регулярен, ритмичен
2. Който не извършва редовно нещо. *Нередовен клиент. Нередовен посетител на кафене. Нередовен читател на библиотека.*
— **непостоянен, случаен**
ант. → ***редовен***, постоянен, неизменен, вечен
3. вж. **неизправен** 1. и 2. знач.;
4. *разг.* вж. **дефектен**
НЕРЕДОВНОСТ – 1. вж. **неизправност** 1. знач.;
2. вж. **нередност** 1. знач.
НЕРЕЗУЛТАТЕН – 1. вж. **неефективен**;
2. вж. **безрезултатен** 2. знач.
НЕРЕЗУЛТАТНОСТ – вж. **неефективност**
НЕРЕЛИГИОЗЕН – Който не вярва в Бог, който не принадлежи към никоя религия. *Нерелигиозен младеж. Нерелигиозно семейство.*
— **безбожен, невярващ, неверуюш** *книж.*, **безверен** *остар.*
ант. → ***религиозен***, набожен, вярващ
НЕРЕНОМИРАН – вж. **долнопробен** 1. знач.
НЕРЕНТАБИЛЕН – Който не носи достатъчно доход, не дава достатъчно печалба. *Нерентабилно производство. Нерентабилно предприятие. Нерентабилен отрасъл.*
— **недоходен, недоходоносен**
ант. → ***рентабилен***, доходен, приходоносен, доходоносен
НЕРЕШЕН – Който не е получил отговор, решение. *Нерешено дело. Нерешен спор. Нерешен проблем.*
— **неразрешен, висящ** *прен.*, **неуреден**
ант. → ***решен***, разрешен, уреден
НЕРЕШИТЕЛЕН – 1. вж. **колеблив** 1. знач.;
2. вж. **страхлив** 2. знач.
НЕРЕШИТЕЛНОСТ – 1. вж. **колебание** 1. знач.;
2. вж. **малодушие**
НЕРИТМИЧЕН – 1. вж. **неравномерен** 2. знач.;
2. вж. **нередовен** 1. знач.
НЕРОДЕН *рядко* – вж. **чуждестранен** 1. знач.
НЕРОДЛИВ *диал.* – вж. **безплоден** 1. и 2. знач.
НЕРОНЛИВ – Който не се рони, троши. *Неронлива почва. Неронлив хляб.*
— **нетрошлив**
ант. → ***ронлив***, трошлив
НЕРУТИНИРАН *книж.* – вж. **неопитен** 1. знач.
НЕРУШИМ – вж. **неразрушим**
НЕРЯДКО – вж. **често**
НЕСАМОБИТЕН – вж. **неоригинален** 1. знач.
НЕСАМОСТОЯТЕЛЕН – вж. **зависим** 1. знач.
НЕСАМОСТОЯТЕЛНОСТ – вж. **зависимост** 1. знач.
НЕСАМОУВЕРЕН – вж. **колеблив** 1. знач.
НЕСАНТИМЕНТАЛЕН *книж.* – вж. **безчувствен** 3. знач.
НЕСБЪДЕН *поет.* – вж. **неосъществим**
НЕСБЪДНАТ *поет.* – вж. **неосъществен**
НЕСВАРЕН – вж. **суров** 1. знач.
НЕСВЕДУЩ *книж.* – вж. **некомпетентен** 1. знач.
НЕСВЕСТЕН – 1. вж. **безпаметен** 1. знач.;
2. вж. **объркан** 1. знач.
НЕСВИКНАЛ – Който няма навик за нещо. *Тютюнът е силен и може да отрови несвикналия човек. Несвикнало на труд момче.*
— **непривикнал, ненавикнал, неприучен**
ант. → ***свикнал***, привикнал, навикнал, приучен
НЕСВОЕВРЕМЕНЕН – вж. **ненавременен** 1. знач.
НЕСВОЙ – 1. вж. **чужд** 2. и 3. знач.;
2. вж. **безпаметен** 1. знач.;
3. вж. **объркан** 1. знач.
НЕСВОЙСТВЕН – вж. **нехарактерен**
НЕСВЪРЗАН – 1. За мисли, реч, разговор и под. – който е лишен от последователност, вътрешна логика, яснота. *Разказът му е доста несвързан.*

Несвързани мисли. Несвързани думи.
— **объркан** *прен.*, **забъркан** *прен.*, **заплетен** *прен.*
ант. → ***свързан***
2. Който е съставен от откъснати една от друга части. *Отвътре се чу някакъв несвързан говор.*
— **откъслечен, откъснат**
НЕСВЪРШЕН – вж. **незавършен** 1. знач.
НЕСВЯСТ – вж. **безсъзнание**
НЕСГОВОР *поет.* – вж. **неразбирателство**
НЕСГОВОРЕН – вж. **разединен**
НЕСГОВОРЛИВ *разг.* – вж. **несговорчив**
НЕСГОВОРНОСТ – вж. **разединение** 2. знач.
НЕСГОВОРЧИВ – Който не е склонен да се разбира, сговаря, погажда с другите. *Не знам как ще се разбера с тази несговорчива жена. Несговорчив човек излезе.*
— **неразбран, несговорлив** *разг.*, **конфликтен, серт** *разг.*, **чепат** *прен. разг.*, **ръбат** *прен. разг.*, **терсене** *разг.*
ант. → ***сговорчив***, разбран, сговорлив, безконфликтен
V остър камък *разг.*, костелив орех *разг.*, криво дърво *разг.*, див петел *разг.*
НЕСГОДА – 1. вж. **неудобство** 1. знач.;
2. *Обикн. мн.* вж. **лишение**;
3. вж. **беда** 2. знач.
НЕСГОДЕН *разг.* – вж. **неблагоприятен** 1. знач.
НЕСДЪРЖАН – 1. За човек – който буйно реагира на всичко, не е сдържан в чувствата си. *Какъвто е несдържан, не знам как ще реагира. Той е много несдържан.*
— **невъздържан, необуздан, буен, експанзивен** *книж.*, **импулсивен** *книж.*
ант. → ***сдържан***, спокоен, кротък, тих
2. Който е много силен и не може да се овладее, спре. *Несдържан гняв. Несдържани излияния. Несдържан смях.*
— **необуздан, невъздържан, неукротим, буен, неовладян, див** *прен.*
ант. → ***сдържан***, спокоен, кротък
НЕСДЪРЖАНОСТ – Качество или проява на човек, който буйно реагира на всичко. *Заради твоята несдържаност щяхме да се скараме с партньорите си.*
— **невъздържаност, необузданост, експанзивност** *книж.*, **импулсивност** *книж.*
ант. → ***сдържаност***, въздържаност
НЕСЕБИЧНОСТ *книж.* – вж. **алтруизъм**
НЕСЕРИОЗЕН – 1. вж. **лекомислен** 1. знач.;
2. вж. **незадълбочен** 1. и 2. знач.;
3. вж. **маловажен** 1. знач.
НЕСЕРИОЗНО – 1. вж. **повърхностно** 1. знач.;
2. вж. **формално** 2. знач.
НЕСЕРИОЗНОСТ – вж. **лекомислие**
НЕСЕТНО *поет.* – вж. **незабелязано**
НЕСИГУРЕН – 1. Който не вдъхва доверие, на който не може да се разчита. *Несигурен съюзник. Несигурна работа. Несигурна охрана.*
— **ненадежден, съмнителен, неблагонадежден**
ант. → ***сигурен***, верен, надежден, благонадежден
2. Който крие опасност или е свързан с опасност. *Несигурни пътища. Несигурно скривалище. Несигурно място.*
— **опасен, ненадежден, незащитен**
ант. → ***сигурен***, безопасен, защитен
3. Който се съмнява в нещо, който не е убеден в нещо. *Несигурен съм в избора си. Той е несигурен в успеха на начинанието си.*
— **неуверен**
ант. → ***сигурен***, уверен, убеден
4. Който подлежи на съмнение, не е напълно сигурен. *Несигурна победа. Несигурни доказателства. Несигурен резултат.*
— **спорен[1], съмнителен, оспорим**
ант. → ***безспорен***, сигурен, несъмнен, безсъмнен, неоспорим, явен
// Който е възможно да не стане, да не се осъществи. *Успехът е несигурен. Вземането на изпита е несигурно.*
— **съмнителен, проблематичен**
ант. → ***сигурен***, безспорен
5. вж. **колеблив** 2. знач.
НЕСИМЕТРИЧЕН – вж. **несъразмерен**
НЕСИМЕТРИЧНОСТ – вж. **несъразмерност** 1. знач.
НЕСИМПАТИЧЕН – вж. **неприятен** 2. знач.
НЕСИНХРОНЕН – вж. **неедновременен**
НЕСИСТЕМЕН – 1. вж. **безсистемен**;
2. вж. **стихиен** 1. знач.
НЕСИСТЕМНО – вж. **безсистемно**
НЕСИСТЕМНОСТ – 1. вж. **безсистемност**;
2. вж. **стихийност** 1. знач.
НЕСКЛОНИМ *книж. рядко* – вж. **непреклонен** 1. знач.
НЕСКОНЧАЕМ *книж.* – вж. **безкраен** 2. знач.
НЕСКОНЧАЕМО *книж.* – вж. **безкрайно** 1. знач.
НЕСКОНЧАЕМОСТ *книж.* – вж. **безкрайност** 2. знач.
НЕСКОПОСАН *разг.* – 1. вж. **неиздържан**;
2. вж. **неуреден**
НЕСКОПОСЕН *разг.* – 1. вж. **неиздържан**;
2. вж. **неуреден**
НЕСКОПОСНИК *разг. неодобр.* – вж. **мърляч**
НЕСКРИТ – вж. **явен** 2. и 3. знач.
НЕСКРИТО – вж. **явно** 2. знач.
НЕСКРОМЕН – вж. **нахален** 2. знач.
НЕСЛЕГНАЛ – вж. **неулегнал** 1. знач.
НЕСЛОВООХОТЛИВ *книж.* – вж. **мълчалив** 1. знач.
НЕСЛОГА *диал.* – вж. **неразбирателство**
НЕСЛОЖЕН – вж. **прост** 1. и 3. знач.
НЕСЛОЖНОСТ – вж. **елементарност**
НЕСЛОМИМ *книж.* – вж. **непобедим** 1. знач.
НЕСЛУЖЕБЕН – вж. **извънслужебен**
НЕСМЕЛ – вж. **страхлив** 2. знач.
НЕСМЕЛОСТ – вж. **малодушие**
НЕСМЕТЕН *книж.* – вж. **безброен**
НЕСМИСЛЕН – вж. **безсмислен** 1. и 2. знач.
НЕСМУТИМ *рядко* – вж. **хладнокръвен**
НЕСМУЩАВАН – вж. **необезпокояван**
НЕСНОСЕН – вж. **непоносим** 2. знач.
НЕСНОСНОСТ – вж. **непоносимост** 1. знач.
НЕСОЛИДЕН – вж. **нестабилен** 1. знач.
НЕСПАЗВАНЕ – Проява, при която не се спазва нещо установено, прието. *Неспазване на дисциплината. Неспазване на дневния ред. Неспазване на закона. Неспазване на дадената дума.*
— **нарушение, нарушаване, престъпване, незачитане**
ант. → ***спазване***, съблюдаване
НЕСПЕЦИАЛИСТ – вж. **дилетант**
НЕСПЕЦИФИЧЕН – вж. **нехарактерен**
НЕСПИРЕН *поет.* – вж. **непрестанен**
НЕСПИРНО *поет.* – вж. **непрестанно**

НЕСПЛОТЕН – вж. **разединен**
НЕСПЛОТЕНОСТ – вж. **разединение** 2. знач.
НЕСПОКОЕН – 1. Който е в състояние на нервно напрежение или в който се чувства напрежение. *Защо си днес толкова неспокоен? Неспокоен пациент. Говореше с неспокоен глас.*
— **нервен, възбуден, напрегнат**
ант. → ***спокоен***, отпуснат, ненапрегнат
2. Който изпитва безпокойство, който е обхванат от тревога. *Хората са неспокойни за бъдещето си. Неспокоен слушам новините за щетите от наводнението. Чакам неспокоен завръщането на децата.*
— **безпокоен, тревожен, разтревожен, обезпокоен, притеснен**
ант. → ***хладнокръвен***, спокоен, невъзмутим, безтрепетен, безстрастен
// ***безгрижен***, безтревожен
3. вж. **смутѐн**;
4. *прен.* вж. **бунтовен** 3. знач.
НЕСПОКОЙСТВИЕ – 1. вж. **безпокойство** 1. знач.; 2. вж. **вълнение** 1. знач.
НЕСПОКОЙСТВО – вж. **безпокойство** 1. знач.
НЕСПОЛУКА – вж. **неуспех**
НЕСПОЛУЧЛИВ – 1. вж. **неуспешен**; 2. вж. **неподходящ** 1. знач.
НЕСПОРЕН – 1. вж. **непродуктивен** 1. знач.; 2. вж. **безрезултатен** 2. знач.
НЕСПОСОБЕН – 1. вж. **негоден** 1. знач.; 2. вж. **бездарен** 1. знач.
НЕСПОСОБНОСТ – 1. Липса на възможност нещо да се направи. *Примирих се с неспособността си да яздя кон. Неспособност да се радва на живота.*
— **невъзможност**
2. вж. **негодност** 1. знач.
НЕСПРАВЕДЛИВ – 1. Който се ръководи от предубеждения и не постъпва съобразно правдата или качествата и проявите на някого. *Несправедлив съдия. Несправедлив учител.*
— **необективен, пристрàстен**
ант. → ***справедлив***, обективен, безпристрастен
2. Който нарушава изискванията за справедливост. *Несправедливо обвинение. Несправедливо наказание.*
— **незаслужен, неоснователен, нереден** *разш.*
ант. → ***справедлив***, заслужен, основателен
НЕСПРАВЕДЛИВОСТ – Качество или проява, при които се нарушава справедливостта. *Трябва да се борим срещу несправедливостите в този свят. Не можем да оставим несправедливостта да тържествува.*
— **неправда** *книж.*, **кривда** *нар. поет.*
ант. → ***справедливост***, правда
НЕСПРЕТНАТ – Който е с неугледен външен вид. *Майка му искаше да е облечен добре и се ядосваше, когато го виждаше неспретнат. Това момиче е винаги неспретнато.*
— **нестегнат, развлечен** *разг.*, **повлечен** *разг. разш.*, **раздърпан** *разг.*, **размъкнат** *разг.*, **неприбран** *разг.*
ант. → ***спретнат***, стегнат, прибран
НЕСРАВНИМ – 1. Който е напълно различен от друг и помежду им не може да се направи сравнение, съпоставка. *Това са несравними неща. Несравними величини.*
— **несъпоставим, несъизмерим**
ант. → ***сравним***, съпоставим, съизмерим
2. вж. **безпримерен**;
3. вж. **ненадминат**
НЕСРЕСАН – вж. **рошав** 1. знач.
НЕСРЕТА *поет.* – вж. **нещастие** 1. и 2. знач.
НЕСРЕТЕН *поет.* – вж. **нещастен** 1. знач.
НЕСРЕТНИК *поет.* – вж. **нещастник** 1. знач.
НЕСРЪЧЕН – 1. Който не работи, не борави умело и ловко с ръцете си. *Работникът е толкова несръчен, че постоянно изтървава инструментите. Несръчна шивачка.*
— **неумел, неизкусен, неловък, непохватен, схванат** *прен. разг.*, **вързан** *прен. разг.*
ант. → ***сръчен***, умел, изкусен, ловък, похватен
2. При който не се проявява умение, ловкост. *Несръчни движения. Несръчно подаване на топка. Несръчен удар. Несръчно рязане на зеленчуци.*
— **неловък, непохватен**
ант. → ***сръчен***, ловък, пъргав, чевръст, майсторски, похватен
V с две леви ръце *разг.*, вързан (схванат) в ръцете *разг.*, левак с двете ръце *разг.*, има две леви ръце *разг.*, пречат му и двете ръце *разг.* към 1. знач.
НЕСРЪЧНОСТ – Липса на умение при извършването на нещо. *Несръчността му предизвика смях.*
— **неумелост, непохватност, неловкост**
ант. → ***сръчност***, умелост, ловкост, похватност
НЕСТАБИЛЕН – 1. Който не е достатъчно здрав, издръжлив, устойчив на силово въздействие. *Нестабилна постройка. Нестабилен клон. Нестабилни подпори. Нестабилна ограда.*
— **неустойчив, нездрав, слаб, неиздръжлив, несолиден, паянтов** *разг.*, **афиф** *простонар.*
ант. → ***стабилен***, устойчив, здрав, непоклатим, солиден, як
2. Който не е здраво, твърдо установен и може да се промени. *Нестабилни цени. Нестабилно икономическо развитие.*
— **неустойчив, нетраен**
ант. → ***стабилен***, устойчив, траен
3. *прен.* вж. **слаб** 3. знач.;
4. *прен.* вж. **неуравновесен** 2. знач.
НЕСТАНДАРТЕН – 1. Който не отговаря, не съответства на определен стандарт. *Нестандартни номера на обувки. Нестандартно облекло. Нестандартна продукция.*
— **извънстандартен**
ант. → ***стандартен***
2. *прен.* вж. **оригинален** 3. знач.
НЕСТАНДАРТНОСТ – *прен.* вж. **оригиналност** 3. знач.
НЕСТАРАТЕЛНО – вж. **небрежно**
НЕСТЕГНАТ – 1. вж. **хлабав**; 2. вж. **неспретнат**
НЕСТИХВАЩ – 1. вж. **незатихващ** 1. знач.; 2. вж. **неотслабващ**
НЕСХВАТЛИВ – вж. **невъзприемчив**
НЕСХВАТЛИВОСТ – вж. **невъзприемчивост** 1. знач.
НЕСХОДСТВО – вж. **разлика** 2. знач.
НЕСЪБЛЕЧЕН – вж. **облечен**
НЕСЪВЕСТЕН – вж. недобросъвестен 1. знач.
НЕСЪВМЕСТИМОСТ – вж. **противоречие** 1. знач.

НЕСЪВЪРШЕН – вж. **неиздържан**
НЕСЪВЪРШЕНСТВО – вж. **недостатък**
НЕСЪГЛАСИЕ – 1. вж. **неразбирателство**;
2. вж. **противоречие** 2. знач.;
3. вж. **отказ**;
4. вж. **възражение** 1. знач.
НЕСЪГЛАСУВАН – Който не е направен в съгласие с нещо друго. *Несъгласувана работа на отделните министерства.*
— **некоординиран** *книж.*
ант. → ***съгласуван***, координиран
// С предл. с. При който не се взема предвид нещо, който не е в съгласие с нещо. *Законът е несъгласуван с европейското право.*
— **несъобразен**
НЕСЪГЛАСУВАНОСТ – вж. **несъответствие** 1. знач.
НЕСЪЗВУЧЕН – вж. **неблагозвучен** 2. знач.
НЕСЪЗВУЧИЕ – **вж. неблагозвучие**
НЕСЪЗВУЧНОСТ – **вж. неблагозвучие**
НЕСЪЗНАНИЕ – вж. **безсъзнание**
НЕСЪЗНАТЕЛЕН 1. Който не става с участие на съзнанието, по волята на този, който го прави. *Несъзнателен жест. Несъзнателно дръпване назад.*
— **неволен[1], машинален, автоматичен** *прен.*, **безсъзнателен, инстинктивен, механичен** *прен.*
ант. → ***съзнателен***, умишлен, нарочен
2. Който не се осъзнава или става без осъзната причина. *Несъзнателно влечение. Несъзнателно желание. Несъзнателен страх. Несъзнателно решение.*
— **неволен[1], неосъзнат, подсъзнателен**
ант. → ***осъзнат***, съзнателен
3. вж. **безразсъден** 1. знач.
НЕСЪЗНАТЕЛНО – вж. **машинално**
НЕСЪЗНАТЕЛНОСТ – вж. **безразсъдство** 1. знач.
НЕСЪИЗМЕРИМ – вж. **несравним** 1. знач.
НЕСЪКРУШИМ *книж.* – вж. **непобедим** 1. знач.
НЕСЪМНЕН – вж. **безспорен** 2. знач.
НЕСЪМНЕНО – вж. **безспорно**
НЕСЪОБРАЗЕН – вж. **несъгласуван**
НЕСЪОБРАЗИТЕЛЕН – 1. вж. **глупав** 2. знач.;
2. вж. **недосетлив**
НЕСЪОТВЕТЕН – вж. **неподходящ** 2. знач.
НЕСЪОТВЕТСТВАЩ – вж. **неподходящ** 2. знач.
НЕСЪОТВЕТСТВИЕ – 1. Липса на взаимна връзка между две неща, които не си отговарят по размери, степен, количество и под. *Несъответствие във формите на тялото. Несъответствие между чантата и обувките на дамата.*
— **несъгласуваност, дисхармония** *прен. книж.*, **несъразмерност**
ант. → ***съответствие***, съгласуваност, хармония, съзвучие
2. вж. **противоречие** 1. знач.
НЕСЪПОСТАВИМ – вж. **несравним** 1. знач.
НЕСЪРАЗМЕРЕН – Който няма правилни, хармонични една на друга части или съответстващи на нещо размери. *Жена с несъразмерно тяло. Несъразмерни черти на лицето.*
— **непропорционален** *книж.*, **несиметричен, асиметричен, неправилен, диспропорционален** *книж.*, **нехармоничен, дисхармоничен** *прен. книж.*
ант. → ***съразмерен***, пропорционален, симетричен, правилен, хармоничен
НЕСЪРАЗМЕРНОСТ – 1. Липса на съразмерност, на съответствие между отделни части на нещо. *Несъразмерност на частите на лицето. Тяло с видима несъразмерност.*
— **непропорционалност** *книж.*, **диспропорция** *книж.*, **диспропорционалност** *книж.*, **несиметричност, нехармоничност, асиметрия, асиметричност**
ант. → ***съразмерност***, пропорционалност, пропорция, симетричност, симетрия, хармоничност
2. вж. **несъответствие** 1. знач.
НЕСЪСРЕДОТОЧЕН – вж. **разсеян**
НЕСЪСРЕДОТОЧЕНОСТ – вж. **разсеяност**
НЕСЪСТОЯТЕЛЕН *книж.* – 1. вж. **беден** 1. знач.;
2. вж. **неплатежоспособен**;
3. вж. **неприемлив**
НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТ – вж. **банкрут** 1. знач.
НЕСЪСТРАДАТЕЛЕН – вж. **безсърдечен** 1. знач.
НЕСЪСТРАДАТЕЛНОСТ – вж. **безсърдечие** 1. знач.
НЕСЪЩЕСТВЕН – вж. **маловажен** 1. знач.
НЕСЪЩЕСТВУВАЩ – 1. вж. **измислен** 2. знач.;
2. вж. **въображаем**
НЕТ *разг.* – вж. **интернет**
НЕТАКТИЧЕН – Който не проявява такт, който не притежава умение да не засегне някого, да не повдигне неприятна тема и под. *Тя често е нетактична и без да съзнава, обижда хората. Нетактична постъпка. Нетактичен въпрос.*
— **неделикатен, невнимателен, груб, безтактен** *рядко*, **недипломатичен** *разш.*
ант. → ***тактичен***, внимателен, деликатен, дипломатичен
НЕТАКТИЧНОСТ – Липса на такт у някого. *Често проявявам нетактичност и задавам неудобни въпроси.*
— **неделикатност, невнимателност, безтактност** *рядко*, **грубост, недипломатичност**
ант. → ***тактичност***, такт, деликатност, внимателност, дипломатичност
НЕТАЛАНТЛИВ – вж. **бездарен** 1. и 2. знач.
НЕТАЛАНТЛИВОСТ – вж. **бездарност** 1. знач.
НЕТИПИЧЕН – 1. вж. **нехарактерен**;
2. вж. **ненормален** 1. знач.
НЕТИПИЧНОСТ – вж. **ненормалност** 1. знач.
НЕТЛЕНЕН *поет.* – вж. **безсмъртен** 1. и 2. знач.
НЕТЛЕННОСТ *поет.* – вж. **безсмъртие**
НЕТОЛЕРАНТНОСТ – вж. **нетърпимост** 1. знач.
НЕТОЧЕН – 1. Който не представя, не предава нещо според изискванията. *Той е неточен в информацията си. Неточно цитиране. Неточен превод.*
— **некоректен** *книж.*, **непрецизен** *книж.*
ант. → ***точен***, стриктен, коректен, прецизен
2. вж. **неправилен** 1. знач.;
3. вж. **неверен** 2. знач.;
4. *рядко* вж. **неизпълнителен**
НЕТОЧНОСТ – вж. **грешка** 1. знач.
НЕТРАДИЦИОНЕН – вж. **извънреден** 1. знач.
НЕТРАЕН – 1. Който не трае, не запазва качествата си дълго. *Нетрайни продукти. Нетрайни знания.*
— **малотраен, краткотраен, недълготраен**
ант. → ***траен***, дълготраен, издръжлив
2. вж. **временен** 1. знач.;
3. вж. **краткотраен** 1. знач.;

4. вж. **нестабилен** 2. знач.

НЕТРАЙНОСТ – 1. Неспособност на нещо да запази качествата си дълго. *Нетрайност на продукти. Нетрайност на някои стоки.*

— **малотрайност, краткотрайност, недълготрайност**

ант. → ***трайност***, дълготрайност, издръжливост

2. вж. **краткотрайност** 1. знач.

НЕТРЕЗВЕН – вж. **пиян**

НЕТРОШЛИВ – 1. вж. **нечуплив** 1. знач.;

2. вж. **неронлив**;

3. вж. **гъвкав** 1. знач.

НЕТРУДОЛЮБИВ – вж. **ленив** 1. знач.

НЕТРУДОСПОСОБЕН – вж. **неработоспособен**

НЕТЪРПЕЛИВ – 1. Който е бърз, нервен в действията си, не е склонен да чака нещо. *Хората са станали нетърпеливи, не могат да чакат реда си. Нетърпеливо дете.*

— **припрян** *разг.*

ант. → ***търпелив***

2. Който съдържа, изразява нетърпение, нервност. *Нетърпеливи движения. Нетърпелив глас.*

— **припрян** *разг.*

ант. → ***търпелив***

V не му трае сърце<то> *разг.*, носи припряно сърце *разг.* към 1. знач.

НЕТЪРПЕЛИВОСТ – вж. **нетърпение**

НЕТЪРПЕНИЕ – Неспособност да се чака, изчаква дълго и спокойно. *Слушаше я внимателно, без да проявява нетърпение.*

— **нетърпеливост, припряност** *разг.*

ант. → ***търпение***, търпеливост

НЕТЪРПИМ – вж. **непоносим** 1. и 2. знач.

НЕТЪРПИМОСТ – 1. Неумение или нежелание да се отнасяме с търпение към някого или нещо, да се търпи някой или нещо. *Нетърпимост към чуждите недостатъци. Нетърпимост към чужденците.*

— **нетолерантност**

ант. → ***търпимост***, толерантност

2. вж. **непоносимост** 1. знач.

НЕУБЕДИТЕЛЕН – вж. **неприемлив**

НЕУВАЖЕНИЕ – Отношение или чувство на незачитане на някого или нещо, породено от отрицателна оценка за заслугите и качествата на някого или нещо. *Отнася се с неуважение към възрастните хора. Неуважение към чуждата вяра.*

— **непочтителност, пренебрежение, презрение**

ант. → ***уважение***, почит, почтителност, респект

НЕУВАЖИТЕЛЕН – вж. **пренебрежителен** 1. знач.

НЕУВЕРЕН – 1. вж. **несигурен** 3. знач.;

2. вж. **колеблив** 1. и 2. знач.

НЕУВРЕДЕН – 1. вж. **запазен** 1. знач.;

2. вж. **здрав** 2. знач.

НЕУВЯХВАЩ – 1. *прен. поет.* вж. **незабравим**

2. *прен. поет.* вж. **траен** 3. знач.

НЕУГАСВАЩ – 1. вж. **неугасим** 1. знач.;

2. *прен. поет.* вж. **неутолим**

НЕУГАСИМ – 1. Който не може да се угаси, да престане да гори или да свети. *Неугасим огън. Неугасими пожари.*

— **негасим, неизгасим, негаснещ, неугасващ**

2. *прен. поет.* вж. **неутолим**

НЕУГЛЕДЕН – Който няма хубав и приятен външен вид. *Неугледен човек. Неугледна къща. Неугледен външен вид.*

— **сбутан** *разг.*, **очукан** *прен. разг.*, **смачкан** *прен. разг.*, **неприличен** *диал.*

ант. → ***угледен***, приличен

V град го бил *разг. пренебр.*, <наглед> като тиква на плет *разг. ирон.*

НЕУГОДЕН – вж. **неудобен** 2. знач.

НЕУДАЧА *книж. нежел.* – вж. **неуспех**

НЕУДАЧЕН *книж. нежел.* – 1. вж. **неподходящ** 1. знач.;

2. вж. **неуспешен**

НЕУДАЧНИК – Човек, който няма успех в начинанията си, на когото не му върви. *Съзнавам, че съм неудачник, нямам късмет в живота.*

— **маркототевец** *разг.*, **кутсузин** *разг.*, **кутсузлия** *разг.*, **карък** *жарг.*

ант. → ***късметлия***

V роден на черен петък (вторник) *разг.*, роден на черната събота *разг.*, роден кога е гърмяло и трещяло *разг.*, с черен повой (пояс) го повила майка му *разг.*, късметът му свири на тамбура *диал.*

НЕУДОБЕН – 1. Който създава някакви затруднения или в който човек не се чувства удобно и приятно. *Неудобна дреха. Неудобна квартира. Неудобна кухня.*

— **непрактичен**

ант. → ***удобен***, практичен

2. Който пречи на някого, създава му затруднения с поведението си, работата си и др. *Шефът уволни неудобните хора. Неудобен политик.*

— **неугоден**

ант. → ***удобен***, угоден

3. вж. **неподходящ** 2. знач.;

4. вж. **неблагоприятен** 1. знач.;

5. вж. **неловък** 1. знач.

НЕУДОБНО – вж. **неловко**

НЕУДОБСТВО – 1. Обикн. мн. Липса на удобство. *Трябваше да понеса всички неудобства на тази квартира.*

— **несгода**

ант. → ***удобство***

2. Обикн. мн. вж. **дискомфорт**;

3. вж. **стеснение**

НЕУДОВЛЕТВОРЕН – 1. вж. **недоволен** 1. знач.;

2. вж. **незадоволен** 1. знач.

НЕУДОВЛЕТВОРЕНИЕ – вж. **недоволство** 1. знач.

НЕУДОВЛЕТВОРИТЕЛЕН – вж. **незадоволителен**

НЕУДОВОЛСТВИЕ – *разш.* вж. **нежелание**

НЕУДЪРЖИМ – 1. вж. **буен** 1. и 2. знач.;

2. вж. **стремителен** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **непреодолим**

НЕУДЪРЖИМОСТ – вж. **буйност**

НЕУЗАКОНЕН – 1. Който не е придобил законна сила. *Неузаконен брак.*

— **нелегализиран**

ант. → ***узаконен***, легализиран

2. вж. **неприет**

НЕУЗРЯЛ – вж. **незрял** 1. знач.

НЕУК – 1. вж. **необразован** 1. знач.;

2. вж. **неграмотен** 2. знач.

НЕУКРЕПНАЛ – вж. **слаб** 3. знач.

НЕУКРОТИМ – 1. вж. **несдържан** 2. знач.;

2. вж. **буен** 2. знач.

НЕУКРОТИМОСТ – вж. **буйност**

НЕУЛЕГНАЛ – 1. За нещо меко, рохкаво – който още не е станал сбит, не е намалил обема си. *Рох-*

кава, още неулегнала пръст. Неулегнала оран.
— **неслегнал**
ант. → ***улегнал***, слегнал
2. *прен.* вж. **неуравновесен** 2. знач.
НЕУЛОВИМ – вж. **недоловим** 1. знач.
НЕУМЕЛ – 1. вж. **несръчен** 1. знач.;
2. вж. **неопитен** 1. знач.
НЕУМЕЛОСТ – 1. вж. **несръчност**;
2. вж. **неумение**
НЕУМЕНИЕ – Липса на способност да се върши, прави нещо, която се дължи на незнание и неопитност. *Тя се стремеше да прикрие неумението си да работи с компютър. Вижда се неумението ѝ да готви.*
— **неумелост, неизкусност**
ант. → ***умение***, вещина, изкусност, изкуство, майсторство, майсторлък
НЕУМЕРЕН – 1. При който не се спазва необходимата мярка, в който няма умереност. *Неумерено ядене. Неумерено пиене.*
— **небалансиран** *книж.*
ант. → ***умерен***, балансиран
2. вж. **прекален**
НЕУМЕСТЕН – вж. **неподходящ** 1. знач.
НЕУМИШЛЕН – 1. вж. **непреднамерен**;
2. вж. **неволен**[1]. 1. знач.
НЕУМИШЛЕНО – вж. **неволно** 1. знач.
НЕУМОЛИМ – вж. **непреклонен** 1. и 2. знач.
НЕУМОРЕН – 1. Който не се уморява, изтощава. *Неуморен работник. Неуморен политик. Неуморен ентусиаст.*
— **неуморим, неизтощим**
2. Който не се влияе от умора. *Неуморна енергия. Неуморни сили. Неуморно трудолюбие.*
— **неизтощим, неизчерпаем**
3. вж. **упорит** 2. знач.
НЕУМОРИМ – вж. **неуморен** 1. знач.
НЕУМОРИТЕЛЕН – вж. **неизморителен**
НЕУПОТРЕБЕН – вж. **неизползван**
НЕУПОТРЕБЯВАН – вж. **нов** 1. знач.
НЕУПРАВИЯ *разг.* – вж. **безредие** 2. знач.
НЕУРАВНОВЕСЕН – 1. Който не се намира в равновесие, при който няма добро съотношение между съставните му части, прояви, тенденции. *Неуравновесен бюджет. Неуравновесено поведение.*
— **небалансиран** *книж.*
ант. → ***уравновесен***, балансиран
2. Който е психически неустойчив, лесно губи душевното си равновесие, изпада в крайности и др. *Той е неуравновесен човек и всичко може да се очаква от него.*
— **неулегнал** *прен.*, **нестабилен** *прен.*, **лабилен** *книж.*
ант. → ***уравновесен***, улегнал, стабилен
НЕУРЕДЕН – Който не умее да поддържа ред (вкъщи, на работното място и пр.). *Какъвто е неуреден, всичко при него е в безпорядък. Неуредна жена. Неуреден стопанин.*
— **нескопосен** *разг.*, **нескопосан** *разг.*, **неоправен** *разг.*, **разхвърлян** *разг.*, **разпилян** *разг.*, **безреден** *рядко*, **неприбран** *разг.*
ант. → ***уреден***, скопосен, оправен, подреден, прибран
НЕУРЕДЕН – 1. За дълг, проблем и под. – в който няма ред, който не е уреден. *Неуредени сметки. Неуредени отношения. Неуредени плащания.*
— **неоправен, висящ** *прен.*
ант. → ***уреден***, оправен
2. вж. **нерешен**;
3. вж. **неустроен**;
4. вж. **неподреден** 2. знач.
НЕУРЕДИЦА – вж. **безредие** 2. знач.
НЕУРОЖАЙ *нежел.* – вж. **безплодие** 1. знач.
НЕУСЕТЕН – вж. **лек** 4. знач.
НЕУСЕТНО – вж. **незабелязано**
НЕУСЛУЖЛИВ – вж. **неотзивчив**
НЕУСМИРИМ – вж. **буен** 2. знач.
НЕУСМИРИМОСТ *книж.* – вж. **буйност**
НЕУСПЕХ – Лош край на някакво начинание, непостигане на желания резултат. *Полицейската акция завърши с неуспех. Въстанието претърпя неуспех. Още при първия неуспех той се отчая. Неуспехи в живота. Неуспех в политиката.*
— **несполука, провал, поражение, крах** *книж.*, **неблагополучие, неудача** *книж. нежел.*, **фиаско** *книж.*, **авария** *прен. разг.*, **банкрут** *прен. книж.*, **крушение** *книж. остар.*
ант. → ***успех***, сполука
НЕУСПЕШЕН – Който завършва с неуспех. *Неуспешна операция. Неуспешни опити. Неуспешни преговори.*
— **безуспешен, несполучлив, неблагополучен** *книж.*, **злополучен** *книж.*, **неудачен** *книж. нежел.*
ант. → ***успешен***, сполучлив, благополучен
НЕУСТАНОВЕН – 1. Който не е изграден, оформен напълно или в окончателен вид. *Неустановен съдебен ред. Неустановена данъчна вноска. Неустановен почерк.*
— **неутвърден**
ант. → ***установен***, утвърден
2. вж. **неопределен** 2. знач.
НЕУСТОИМ *книж.* – вж. **неотразим** 1. знач.
НЕУСТОЙКА – Сума, която се изплаща при неспазване на поето задължение. *Ако се откажа преди определения срок от договора, плащам неустойка.*
— **обезщетение**
НЕУСТОЙЧИВ – 1. вж. **нестабилен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **слаб** 3. знач.;
3. вж. **крехък** 2. знач.
НЕУСТРАШИМ *поет.* – вж. **смел** 1. и 4. знач.
НЕУСТРАШИМОСТ *поет.* – вж. **смелост** 1. знач.
НЕУСТРОЕН – В дейността, организацията на който няма установен ред, порядък. *Живеем в една неустроена държава. Неустроено общество.*
— **неуреден, неорганизиран**
ант. → ***устроен***, организиран, уреден, подреден
НЕУТВЪРДЕН – 1. вж. **непризнат** 1. знач.;
2. вж. **неприет**;
3. вж. **неустановен** 1. знач.
НЕУТЕШЕН *поет.* – вж. **безутешен** 1. знач.
НЕУТЕШИМ *книж.* – вж. **безутешен** 1. знач.
НЕУТЕШИТЕЛЕН *книж.* – вж. **обезпокоителен**
НЕУТИХВАЩ – 1. вж. **незатихващ** 1. знач.;
2. вж. **неотслабващ**
НЕУТОЛЕН – вж. **незадоволен** 1. знач.
НЕУТОЛИМ – Който е много силен и не може да бъде успокоен, задоволен. *Неутолима страст. Неутолима жажда.*
— **ненаситен, ненаситим, неугасим** *прен. поет.*, **негаснещ** *прен. поет.*, **неугасващ** *прен. поет.*,

негасим *прен. поет.*

НЕУТОЧНЕН – 1. вж. **неопределен** 1. и 2. знач.; 2. вж. **приблизителен**

НЕУТРАЛЕН – вж. **безпристрастен** 3. знач.

НЕУТРАЛИЗИРАМ – вж. **обезвреждам**

НЕУЧАСТИЕ – Отказ от участие в нещо, положение, когато някой не се включва някъде. *Беше доволен от неучастието си в служебните разпри. Неучастие във военен конфликт.*

— **ненамеса, непричастие** *книж.*

ант. → ***участие***, намеса, съпричастие, роля

НЕУЧЕН – вж. **неграмотен** 2. знач.

НЕУЧТИВ – 1. вж. **нелюбезен**; 2. вж. **невъзпитан** 1. знач.

НЕУЧТИВОСТ – 1. вж. **нелюбезност** 1. знач.; 2. вж. **невъзпитание**

НЕУЮТЕН – вж. **неприветлив** 1. знач.

НЕУЮТНО – вж. **дискомфортно**

НЕУЮТНОСТ – вж. **неприветливост** 1. знач.

НЕУЯЗВИМ – Който не може да бъде засегнат от някого или нещо. *Той изведнъж се почувства силен и неуязвим. Неуязвимо честолюбие.*

— **ненараним**

ант. → ***уязвим***, раним, нараним

НЕФЕЛЕН *диал.* – 1. вж. **неработоспособен**; 2. вж. **негоден** 1. и 2. знач.

НЕФТ – вж. **петрол**

НЕХАЕН – 1. вж. **небрежен** 1. и 2. знач.; 2. вж. **безгрижен** 3. знач.

НЕХАЙНИК *разг.* – вж. **безгрижник**

НЕХАЙНО – вж. **небрежно**

НЕХАЙНОСТ – вж. **небрежност** 1. и 2. знач.

НЕХАЙСТВО – 1. вж. **небрежност** 1. знач.; 2. вж. **безгрижие** 2. знач.

НЕХАРАКТЕРЕН – Който не е присъщ, типичен за някого, нещо. *Нехарактерна за зимата температура. Той ѝ говореше с нехарактерна за него нежност.*

— **нетипичен, неприсъщ, несвойствен, неспецифичен, атипичен** *книж.*

ант. → ***характерен***, типичен, присъщ, свойствен, специфичен, отличителен

НЕХАРМОНИЧЕН – 1. вж. **неблагозвучен** 2. знач.; 2. вж. **несъразмерен**

НЕХАРМОНИЧНОСТ – вж. **несъразмерност** 1. знач.

НЕХАЯ – 1. Проявявам незаинтересованост, небрежност, липса на внимание или отговорност по отношение на някого или нещо. *Нехае за здравето си. Нехае за семейството си. Работата не върви, а той нехае. Нехае за бъдещето си.*

— **немаря** *книж.*, **дреме ми** *разг. пренебр.*, **дезинтересирам се** *(от) книж.*

ант. → ***вълнувам се***, тръпна // ***милея***, болея, държа // ***безпокоя се***, тревожа се, притеснявам се, грижа се, мисля

2. вж. **пренебрегвам** 1. знач.

V не ме е грижа *разг. пренебр.* малко (много) ме е грижа (еня) *разг. пренебр.*, много ми е зор *разг. пренебр.*, не искам <и> да зная *разг. пренебр.*, малко (много) искам да зная *разг. пренебр.*, все ми е тая *разг.*, все едно ми е *разг.*, пет пари не давам *разг.*, не давам пукната (счупена, спукана) пара *разг.* към 1. знач.

НЕХИГИЕНИЧЕН – вж. **нездравословен**

НЕХОМОГЕНЕН – вж. **нееднороден** 1. знач.

НЕХРАНИМАЙКО *разг.* – вж. **безделник** 1. знач.

НЕХРИСТИЯНИН – вж. **неверник** 1. знач.

НЕХУБАВ – вж. **грозен** 1. знач.

НЕХУДОЖЕСТВЕН – Който няма достатъчно художествени качества. *Нехудожествен роман. Нехудожествен филм.*

— **слабохудожествен, нискохудожествен**

ант. → ***художествен***, висококудожествен

НЕХУМАНЕН – вж. **антихуманен** 1. знач.

НЕХУМАНИСТИЧЕН *рядко* – вж. **антихуманен** 1. знач.

НЕЦЕЛЕСЪОБРАЗЕН – 1. вж. **неподходящ** 2. знач.; 2. вж. **нерационален**

НЕЦЕНЗУРЕН – вж. **циничен**

НЕЦЕНЗУРНОСТ – *Обикн. мн.* вж. **цинизъм** 2. знач.

НЕЦИВИЛИЗОВАН – 1. вж. **див** 2. знач.; 2. вж. **некултурен** 1. знач.

НЕЦИВИЛИЗОВАНОСТ – вж. **некултурност** 1. знач.

НЕЧАКАН *поет.* – вж. **неочакван** 1. знач.

НЕЧАКАНО *рядко* – вж. **неочаквано**

НЕЧЕСТЕН – 1. Който не е честен, който си служи с измама или съдържа измама. *Нечестен търговец. Нечестен играч. Нечестна постъпка. Нечестна проява.*

— **непочтен, безчестен, недобросъвестен, безсъвестен, подъл, долен** *разг.*, **низък, мръсен** *прен. неодобр.*

ант. → ***честен***, почтен, добросъвестен, съвестен

2. Който е свързан с измама, подлост. *Нечестни доходи. Нечестни средства. Нечестна сделка. Нечестни пари.*

— **непочтен, мръсен** *прен. неодобр.*, **нечист** *прен. разг.*

ант. → ***честен***, почтен

3. вж. **мошенически**

НЕЧЕСТИВ – 1. вж. **грешен**[2]; 2. вж. **дяволски** 1. знач.; 3. вж. **безбожен** 2. знач.

НЕЧЕСТИВЕЦ – 1. вж. **грешник**; 2. вж. **антихрист**

НЕЧЕСТИВОСТ – вж. **греховност**

НЕЧЕСТНОСТ – Качество или проява на нечестен. *Двамата съдружници взаимно се упрекваха в нечестност. Нечестност във взаимоотношенията.*

— **непочтеност, безчестност, недобросъвестност, безсъвестност**

ант. → ***честност***, почтеност, добросъвестност

НЕЧЕТЕН – За число – който не се дели на две без остатък. *Пет е нечетно число. Нечетни номера.*

— **тек** *разг.*

ант. → ***четен***

НЕЧИСТ – 1. вж. **мръсен** 1. и 2. знач.; 2. вж. **мътен** 1. знач.; 3. *прен. разг.* вж. **нечестен** 2. знач.; 4. *прен.* вж. **користен** 2. знач.; 5. *прен. разг.* вж. **дяволски** 1. знач.

НЕЧИСТОПЛЪТЕН – вж. **мръсен** 2. знач.

НЕЧИСТОПЛЪТНОСТ – вж. **мръсотия** 2. знач.

НЕЧИСТОТА *рядко* – вж. **мръсотия** 1. и 2. знач.

НЕЧИСТОТИЯ – 1. вж. **мръсотия** 1. и 2. знач.; 2. *разш.* вж. **смет**

НЕЧОВЕЧЕН – вж. **антихуманен** 1. знач.

НЕЧОВЕШКИ – 1. вж. **животински**;

2. вж. **жесток** 2. знач.;
3. вж. **непоносим** 2. знач.;
4. вж. **непосилен** 1. знач.

НЕЧУВАН – 1. вж. **изключителен** 1. знач.;
2. вж. **небивал** 1. знач.

НЕЧУВСТВИТЕЛЕН – вж. **безчувствен** 1., 2., 3. и 4. знач.

НЕЧУВСТВИТЕЛНОСТ – вж. **безчувственост** 1., 2. и 3. знач.

НЕЧУПЛИВ – 1. Който не се чупи или не може да се счупи. *Нечуплива ваза. Тенджера от нечупливо стъкло.*
— **нетрошлив, неломлив** *рядко*
ант. → ***чуплив***, трошлив, крехък, ломлив
2. вж. **гъвкав** 1. знач.

НЕЧУТ – *поет.* вж. **тих** 2. знач.

НЕЧУТО *поет.* – вж. **тихо** 1. знач.

НЕЩАСТЕН – 1. Който преживява, изпитва нещастие. *Нещастно семейство. Нещастен народ. Нещастна страна.*
— **злочест** *поет.*, **злощастен** *книж.*, **злополучен, несретен** *поет.*, **неволен**[2] *поет.*
ант. → ***щастлив***, честит, благополучен
// **щастлив,** честит, блажен
2. *Обикн. членувано.* Който буди съжаление поради бедите, трудностите, които преживява. *Нещастният човек изгуби имота си. Нещастната майка трудно ще преживее смъртта на детето си.*
— **клет, злочест** *поет.*, **злощастен** *книж.*, **беден** *прен.*, **горък** *разг.*, **завалия** *разг.*
3. Който е свързан с нещастия, беди. *Нещастен живот. Нещастен брак. Нещастна любов.*
— **злощастен** *книж.*, **злополучен, злочест** *поет.*, **неволен**[2] *поет.*
ант. → ***щастлив***, честит, благополучен

НЕЩАСТИЕ – 1. Лош, неблагоприятен случай, който носи злини, страдания. *Големи нещастия сполетяха семейството му. Какво нещастие, почина жена му. Нещастие е да загубиш работата си.*
— **беда, злощастие** *книж.*, **злополучие** *книж.*, **злочестина** *нар.*, **зло** *разш.*, **несрета** *поет.*, **трагедия** *прен. книж.*, **драма** *прен. поет.*, **катастрофа** *прен.*
ант. → ***щастие***, сполука, късмет, шанс
2. Състояние, живот без щастие. *Тя оплакваше нещастието си. Всички виждаха нещастието му. Хората искат да се спасят от нещастието си.*
— **злочестина** *нар.*, **несрета** *поет.*
ант. → ***щастие***, благополучие, доброчестина
3. вж. **злополука**
V удар на съдбата *книж.*, горчивата чаша *разг.* към 1. знач.

НЕЩАСТНИК – 1. Човек с лоша съдба, с несполуки в живота. *Голям нещастник е, няма семейство, работа, пари. Нещастник съм, непрекъснато боледувам.*
— **злощастник** *книж.*, **несретник** *поет.*, **клетник, злочестник** *рядко*, **неволник** *поет.*
ант. → ***щастливец***, късметлия
2. Човек, който е за съжаление, за окайване поради лошото си състояние или бедата, в която е изпаднал. *Нещастникът не вижда изход от тежкото си положение. Той, нещастникът, да вземе да изпусне влака.*
— **клетник, злочестник** *рядко*, **злощастник** *книж.*, **окаяник** *книж.*, **сиромах** *разг.*, **сирота** *нар.*

НЕЩО – *Само мн.* вж. **вещи** 1. и 2. знач.

НЕЯВЕН – 1. вж. **прикрит** 2. знач.;
2. вж. **таен** 2. знач.

НЕЯВНО – вж. **тайно** 1. знач.

НЕЯВЯВАНЕ – вж. **отсъствие** 2. знач.

НЕЯРЪК – вж. **бледен** 2. и 3. знач.

НЕЯСЕН – 1. Който не се вижда или долавя, схваща ясно, добре, не е изразен точно. *Неясни очертания. Неясен спомен. Неясни обещания. Неясна политическа програма.*
— **смътен, мъгляв** *прен.*, **мътен** *прен.*, **неопределен**
ант. → ***ясен***, отчетлив, релефен
// ***ясен***, определен, конкретен, точен
2. вж. **неразбираем** 2. знач.;
3. вж. **необясним**;
4. вж. **двусмислен**

НЕЯСНОСТ – вж. **неяснота** 1. знач.

НЕЯСНОТА – 1. Нещо, което е неизяснено, в което липсва яснота. *Измъчва ме неяснотата в отношенията ни. В програмата на партията им има много неясности.*
— **неясност, неопределеност, неизясненост, неизбистреност, мъглявина, мъглявост**
ант. → ***яснота***, ясност, изясненост, избистреност
// ***яснота***, ясност, определеност, конкретност, точност
2. *Обикн. мн.* вж. **двусмислие** 1. знач.

НИВГА *поет.* – вж. **никога**

НИВЕЛИРАМ – *спец.* вж. **изравнявам** 1. знач.

НИВО – вж. **равнище** 1. и 2. знач.

НИГДЕ *нар.* – вж. **никъде**

НИЖА *несв.* – 1. *прен.* Редя последователно и плавно думи, звуци, мисли като говоря или пиша. *Нижа думите като песен.*
— **нанизвам** *в несв.*, **каканижа** *разг. ирон.*
2. вж. **нанизвам** 1. знач.

НИЖА СЕ *несв.* – 1. вж. **точа се** 2. знач.;
2. вж. **изреждам се** 1. и 2. знач.;
3. *прен.* вж. **минавам** 7 знач.

НИЗ *книж.* – 1. вж. **редица** 2. и 3. знач.;
2. *рядко* вж. **низа**

НИЗА – Нанизани на конец, връв и под. или сплетени на плитка хранителни продукти като чушки, лук, тютюн, царевица и под., обикновено за да съхнат. *Низа лук. Низа червени чушки.*
— **сплит, наниз, връв, низ** *книж. рядко*, **гердан** *разг. разш.*

НИЗИНА – Ниска част на земната повърхност. *Селото се намира в низината.*
— **падина**
ант. → ***височина***, възвишение

НИСКОПОКЛОНЕН *книж. рядко* – вж. **раболепен**

НИСКОПОКЛОНСТВО *книж.* – вж. **угодничество**

НИЗОСТ – Нечестна, недостойна, подла проява, постъпка. *Той си позволява всякакъв вид низости. Каква низост, да отиде да ме клевети на шефа! Трябва да му се търси сметка за всичките низости, които е извършил.*
— **безчестие, подлост, непочтеност, мерзост** *книж.*, **мръсотия** *прен. разг.*, **гадост** *прен. разг.*, **мерзавщина** *книж.*, **мизерия** *прен.*, **кал** *прен. разг.*

НИЗШ – 1. Който заема най-ниско място в социал-

ната или административна йерархия по качества, значение. *Те принадлежат към най-низшите слоеве на обществото. Низши чинове.*
— **нискостоящ** *книж.*, **долен** *прен. разг.*
ант. → ***висш***, горен, високостоящ
2. вж. **примитивен** 1. знач.
НИЗЪК – 1. вж. **нечестен** 1. знач.;
2. вж. **подъл** 1. знач.
НИЙДЕ *поет.* – вж. **никъде**
НИКАК – За най-висока степен на отричане, в най-висока степен не. *Никак не се е променил. Никак не вярвам на приказките ѝ. Никак не си приличаме. Никак не съм доволен.*
— **съвсем, изобщо, абсолютно** *огр.*, **хич** *разг.*
ант. → ***напълно***, съвсем, абсолютно, изцяло
V ни най-малко *разг.*, ни<то> на йота *разг.*, ни<то> на косъм *разг.*, нито на сантим *разг.*, ни<то> на игле вр̀ъх *разг.*, ни на вр̀ъх игла *разг.*
НИКАКВЕЦ *разг. пренебр.* – вж. **нищожество** 2. знач.
НИКАКЪВ – 1. Който не съществува изобщо, независимо от какъв вид е и с какви особености. *Ползата от това сътрудничество е никаква. Никакви резултати.*
— **нулев** *прен.*
ант. → ***всякакъв***, всевъзможен
2. *прен. разг. неодобр.* вж. **лош** 2. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **невзрачен** 1. знач.
НИКНА *несв.* – 1. вж. **израствам** 1. и 4. знач.;
2. *прен.* вж. **появявам се** 2. знач.
НИКОГА – В никое време, в нито един момент или период от време. *Никога няма да ти простя. Тя никога няма да ти върне парите. Той никога няма да престане да пие.*
— **нивга** *поет.*, **никогаж** *нар.*
ант. → ***винаги***, всякога, всякогаж, сявга
V на куково лято *разг. ирон.*, на куков ден *разг. ирон.*, на конския Великден *разг. ирон.*, на гръцките календи *книж.*, на върба (върболина) *разг. ирон.*, на <свети> Мук *разг. ирон.*, на мукден *разг. ирон.*, на Връбница (марта) в сряда<та> *разг. ирон.*, на Връбница в петък *разг. ирон.*, на второ пришествие *разг. ирон.*, по просяна жътва *разг. ирон.*, утре (догодина) по това време *разг.*, догодина по (в) тикви *разг.*, когато върба<та> роди грозде (дренки, круши) *разг. ирон.*, кога<то> на кьосето пораснат (поникнат) мустаци *разг. ирон.*, кога<то> кьосето пусне брада *разг. ирон.*, кога<то> си видя ушите (тила, врата, гърба) <без огледало> *разг. ирон.*, кога направят котката калугерка *разг. ирон.*, кога<то> на коня израснат (пораснат) рогове *разг. ирон.*, кога<то> засвирят биволите (славеите) с кавали *разг. ирон.*, кога<то> стане вълкът куче *разг. ирон.*, кога<то> вълкът се ожени за агнето *разг. ирон.*, кога стрижат яйцата *разг. ирон.*, на 30 февруари *жарг. ирон.*, кога<то> цъфнат налъмите <в банята> *жарг. ирон.*
НИКОГАЖ *нар.* – вж. **никога**
НИКЪДЕ – На никое място. *Никъде не мога да намеря лекарството. Никъде не продават тази книга.*
— **нийде** *поет.*, **нигде** *нар.*
ант. → ***навсякъде***, навред, вред, вредом, всякъде, всъде, навсъде
НИМА – За изразяване на учудване, изненада от нещо или недоумение, съмнение. *Нима не знаеш, че съм женен? Нима и днес ще работим!*
— **мигар** *разг.*, **чунким** *разг.*, **белки (белким)** *простонар.*, **негли** *диал.*
НИМБА *книж.* – вж. **ореол**
НИРКАМ *диал.* – вж. **гмуркам се**
НИСКО – 1. На разстояние близо до земята или друга повърхност. *Птицата се спусна ниско. Воденицата е ниско в полето. Наведи лампата по-ниско.*
— **надолу** *разш.*, **долу**
ант. → ***високо***, нависоко, горе, нагоре
2. вж. **тихо** 4. знач.
НИСКОКАЧЕСТВЕН – вж. **долнокачествен** 1. знач.
НИСКОКУЛТУРЕН *рядко* – вж. **малокултурен**
НИСКОПРОДУКТИВЕН – Който се отличава с малка продуктивност, който дава слаба продукция. *Нископродуктивен труд.*
— **слабопродуктивен, нископроизводителен, слабопроизводителен**
ант. → ***високопродуктивен***, високопроизводителен
НИСКОПРОИЗВОДИТЕЛЕН – вж. **нископродуктивен**
НИСКОСТОЯЩ *книж.* – вж. **нисш** 1. знач.
НИСКОХУДОЖЕСТВЕН – вж. **нехудожествен**
НИСЪК – 1. Който има височина по-малка от средната, който не е голям на височина, ръст. *Нисък младеж. Той е по-нисък от него, но плещест.*
— **дребен, кос** *разг.*, **невисок, малък**
ант. → ***висок***, източен, дълъг, едър
// ***едър***, снажен
2. Който е под средното равнище на нещо от същия вид. *Нисък доход. Нисък добив. Ниска раждаемост. Ниска надница.*
— **малък, незначителен, неголям**
ант. → ***висок***, голям, значителен, крупен, немалък
3. За глас, звук, тон – който е произведен с по-малко от нормалния определен брой звукови трептения на гласовите струни. *Нисък тембър. Нисък алт.*
— **дебел** *прен.*, **плътен** *прен.*
ант. → ***висок***, тънък, писклив
4. *прен.* вж. **тих** 1. знач.
НИХИЛИЗЪМ *книж.* – Пълен скептицизъм и безусловно отричане на общоприетите ценности. *Национален нихилизъм. Период на нихилизъм. Изпадам в нихилизъм.*
— **всеотрицание** *книж. рядко*, **всеотричане** *книж. рядко*, **отрицателство** *книж.*
НИША – 1. Вдлъбнато място в стена за поставяне на предмети или естествено вдлъбнато място в скален масив. *В нишата на стената са поставени бутилки с различни питиета. Намерихме ниша в скалата, където се скрихме от дъжда.*
— **вдлъбнатина**
2. *прен.* Свободно място за някаква дейност. *Ще намерим пазарна ниша, където ще развием търговията си. Няма свободна ниша за тази дейност. Отваря се ниша за нови политически формации.*
— **празнина** *прен.*, **пролука** *прен.*, **позиция** *книж.*
НИШАН *простонар.* – 1. вж. **белег** 1. и 2. знач.;
2. вж. **мишена**
НИШКА – 1. вж. **влакно** 1., 2. и 3. знач.;
2. *разг. обикн. мн.* вж. **жилка** 1. знач.
НИЩ *старин.* – 1. вж. **беден** 1. знач.;
2. *като същ.* вж. **бедняк**

НИЩЕТА – вж. **бедност** 1. знач.

НИЩО – 1. Пълна липса, отсъствие на нещо. *Започнахме от нищото, но сега имаме всичко.*

— **нула** *прен.*

ант. → ***нещо***

*// **всичко***

2. *Членувано.* Празното пространство, пълният вакуум. *Отвъд този свят е нищото. Той затваряше очи и изчезваше в нищото. Идваме от нищото и отиваме в нищото.*

— **небитие** *книж.*

3. *разг.* вж. **нека** 1. знач.

НИЩОЖЕН – 1. вж. **малък** 3. знач.;

2. вж. **минимален**;

3. вж. **мизерен** 1. знач.;

4. вж. **жалък** 3. знач.;

5. *огр.* вж. **невалиден**

НИЩОЖЕСТВО – 1. Пълна липса на значение или извисеност на някого или нещо. *В средите на богаташи често мисля за своето нищожество. С нищожеството си той отблъсна симпатизантите си. Нищожество на духа.*

— **нищожност, незначителност, безличие** *книж. рядко*

ант. → ***величие***

2. *пренебр.* Съвсем незначителен, неизвестен човек, който е лишен от всякакви достойнства, качества. *Назначиха за шеф на фирмата едно нищожество. Синът смяташе баща си за нищожество. Оставете го – той е нищожество.*

— **безличие** *книж.*, **нищожник** *пренебр. рядко*, **никаквец** *разг. пренебр.*, **отрепка** *прен. пренебр.*, **нула** *прен. пренебр.*

ант. → ***величие***, светило, знаменитост, именитост, бележитост

V кръгла (пълна) нула *разг. пренебр.*, лукова глава *разг.*, безгласна буква *разг. пренебр.*, последна (девета, десета, седма) дупка на кавала *разг. пренебр.* към 2. знач.

НИЩОЖНИК *пренебр. рядко* – вж. **нищожество** 2. знач.

НИЩОЖНОСТ – 1. вж. **нищожество** 1. знач.;

2. вж. **незначителност** 1. знач.

НИЩЯ *несв.* – вж. **разнищвам** 1. знач.

НО – За съпоставяне или противопоставяне на две неща, два факта, две съждения. *Поканих ги на гости, но те отказаха. Намерих лекарството, но пари нямам да го купя.*

— **обаче, ала** *разг.*, **ама** *разг.*, **а, пък**

НОВ – 1. Който се използва отскоро и не е променил, влошил качеството си. *Палтото ми е още ново, не съм го носил често. Нови учебници. Нови мебели. Нови дрехи.*

— **неизносен**[1], **неовехтял, неупотребяван**

ант. → ***стар***, износен, овехтял, вехт, употребяван

2. вж. **отскорошен**;

3. вж. **начеващ** 2. знач.;

4. вж. **съвременен** 2. знач.

НОВАК – Човек, който отскоро се занимава с нещо, който още няма опитност в нещо. *Музикантът е новак и не владее добре цигулката. Още съм новак в журналистиката.*

— **новобранец** *разг.*, **аджамия** *разг.*

НОВАТОР – Лице, което създава, внася или осъществява нови идеи или методи на работа в някаква област. *Бетовен е новатор в симфоничната музика.*

— **модернизатор** *книж.*

НОВАТОРСКИ – Който е свързан с новаторство. *Новаторски похват. Новаторско списание.*

— **иновативен** *книж.*

НОВАТОРСТВО – 1. Стремеж да се създават нови идеи, методи в някаква дейност. *Писателят има склонност към новаторство. Новаторство в театъра.*

— **модернизъм** *книж.*

2. вж. **новост**

НОВИНА – вж. **вест**

НОВИНАР – *разш.* вж. **журналист**

НОВОБОГАТАШ *неодобр.* – Човек, забогатял наскоро, обикн. по незаконен начин, който е често малокултурен, но е успял да навлезе във високопоставени среди. *Новобогаташите си построиха палати.*

— **парвеню** *книж. неодобр.*

НОВОБРАНЕЦ – *разг.* вж. **новак**

НОВОВЪВЕДЕНИЕ – вж. **новост**

НОВОИЗГРАДЕН – вж. **новооснован**

НОВООБРАЗУВАН – вж. **новооснован**

НОВООСНОВАН – Който е основан, създаден наскоро. *Новооснована партия. Новоосновано читалище.*

— **новосъздаден, новоучреден, новосформиран, новоизграден, новообразуван**

НОВОРЕДИЕ – вж. **абзац** 2. знач.

НОВОСТ – Нещо, което е създадено скоро, не е било известно досега или се среща отскоро като явление. *Мобилният телефон отдавна не е новост, той навлезе широко в бита. Консервативен е и възприема всяка новост с недоверие. Новост в производството.*

— **нововъведение, иновация** *книж.*, **новаторство**

ант. → ***отживелица***, архаизъм, анахронизъм

НОВОСФОРМИРАН вж. **новооснован**

НОВОСЪЗДАДЕН – вж. **новооснован**

НОВОУЧРЕДЕН – вж. **новооснован**

НОГА *нар.* – вж. **крак**

НОМАДИ *книж.* – вж. **чергар**

НОМАДСКИ – вж. **скитнически**

НОМЕНКЛАТУРА – вж. **апарат** 2. знач.

НОМЕНКЛАТУРЧИК *неодобр.* – вж. **апаратчик**

НОМЕР – 1. вж. **брой** 2. знач.;

2. *прен.* вж. **трик** 2. знач.

НОНСЕНС *книж.* – вж. **безсмислица**

НОНСТОП *нежел.* – вж. **непрестанно**

НОРМА – 1. Определено количество или размер на нещо, задължителни в някаква област. *По тежина детето е под нормата. Резервоарът не е напълнен до нормата.*

— **мярка**

2. вж. **правило** 1. знач.

НОРМАЛЕН – 1. Който е душевно, психически здрав и отговаря за постъпките си. *Той е напълно нормален, няма психически отклонения.*

— **редовен** *разг. разш.*, **вменяем** *книж.*

ант. → ***ненормален***, луд, побъркан, умопобъркан, налудничав, безумен, умопомрачен, невменяем, смахнат, откачен, мръднал, превъртял, сбъркан, умоповреден, шашав, улав, чалнат

// Който възприема правилно заобикалящата го среда, реагира разумно. *След като превъзмогна преживения шок, стана напълно нормален.*

— **адекватен** *книж.*
ант. → ***неадекватен***, объркан, несвестен, несвой
2. вж. **естествен** 4. знач.;
3. вж. **правилен** 1. знач.
V умът (акълът) му е на мястото си *разг.* към 1. знач.

НОРМАЛИЗИРАМ СЕ – Възстановявам, възвръщам се към нормалното си, обичайно състояние. *След толкова политически трусове, животът постепенно се нормализира. Нещата скоро няма да се нормализират.*
— **оправям се**
ант. → ***объркам се***, забърквам се, заплитам се, оплитам се
V влизам в релси<те> (руслото) *разг.*

НОСАЧ – Работник, който се занимава с пренасяне, носене на чужди вещи, багаж и под. срещу заплащане. *Трябва да наемем носачи за багажа.*
— **преносвач, хамалин** *разг.*

НОСЯ *несв.* – 1. вж. **донасям** 1. и 2. знач.;
2. вж. **влача** 2. знач.

НОСЯ СЕ *несв.* – 1. *прен. разг.* вж. **вървя** 1. и 2. знач.;
2. вж. **плувам** 2. знач.;
3. вж. **тека** 1. знач.;
4. вж. **витая**;
5. *прен.* вж. **кръжа** 3. знач.;
6. *прен. разг.* вж. **обличам се**;
7. *прен. рядко* вж. **отнасям се** 1. знач.

НОТАБИЛ *книж.* – вж. **аристократ**

НОТАЦИЯ *книж.* – вж. **поучение**

НОЩУВАМ *несв.* – Прекарвам нощта някъде. *Нощувахме в селото. Нощувахме в дома на наш приятел.*
— **преспивам** *в несв.*, **пренощувам**
ант. → ***денувам***

НРАВ – вж. **характер** 1. знач.

НРАВИ – вж. **обичай** 1. знач.

НРАВИ МИ СЕ *несв.* – вж. **харесвам** 1. знач.

НРАВОУЧЕНИЕ *книж.* – вж. **поучение**

НРАВОУЧИТЕЛ *книж.* – вж. **моралист**

НРАВОУЧИТЕЛЕН *книж.* – вж. **наставнически**

НРАВСТВЕН – 1. Който се отнася до вътрешния живот на човека, до характера, нрава на някого. *Нравствена сила. Нравствени добродетели. Нравствено удовлетворение.*
— **духовен, морален**
2. Който се отнася до нравите, разбиранията, ценностите на някого или на определена епоха. *Нравствени проблеми. Нравствени ценности. Нравствен възход.*
— **духовен, етичен** *книж.*, **морален**
3. вж. **честен** 1. знач.

НРАВСТВЕНОСТ – 1. вж. **морал** 1. и 2. знач.;
2. вж. **духовност**;
3. *огр.* вж. **честност** 1. знач.

НРАВЯ СЕ – вж. **харесвам се**

НУДИЗЪМ – Движение, проповядващо пребиваването гол или почти гол на открито сред природата с цел физическо или психическо укрепване.
— **натуризъм** *спец.*

НУЖДА – 1. Чувство или съзнание за нещо, което много липсва поради съществуващите обстоятелства и трябва непременно да се задоволи. *Имам нужда от малко почивка. Имам нужда от пари. Имам нужда от приятели.*
— **необходимост, потребност, потреба** *рядко*
ант. → ***ненужност***, непотребност, излишност
2. вж. **лишение**;
3. вж. **беда** 1. знач.

НУЖЕН – От когото или от който има нужда, който трябва на някого. *Нужни ми са работници за ремонта. Нужни ми са пари за път. Тези книги са ми много нужни. Нужни документи.*
— **необходим, потребен**
ант. → ***ненужен***, непотребен, излишен, безполезен, липсен

НУЛА – 1. *прен.* вж. **нищо** 1. знач.;
2. *прен. пренебр.* вж. **нищожество** 2. знач.

НУЛЕВ – *прен.* вж. **никакъв** 1. знач.

НЮАНС – вж. **отсянка** 1. и 2. знач.

НЮАНСИРАМ – Представям, изобразявам нещо или някого с всичките му сложни или едва забележими подробности, с цялото му богатство от характеристики. *Писателят е добре нюансирал характера на героите си.*
— **отсенявам**

НЮАНСИРАН – В който са отразени или изтъкнати едва доловими разлики в багра, звук, смисъл и под. *В пиесата прави впечатление богато нюансираният диалог.*
— **отсенен, оттенъчен** *книж.*

НЮХ *книж.* – 1. вж. **обоняние**;
2. *прен.* вж. **усет**

НЯВГА *поет.* – вж. **някога** 1. и 2. знач.

НЯКОГА – 1. Преди неопределено време, в неопределено минало. *Някога тук е имало прекрасна гора. Някога хората са живеели по-задружно. Някога е бил студент в Берлин.*
— **някога си, някога, някогаш** *нар.*
ант. → ***сега***, днес
// ***сега***, понастоящем
2. В неопределено бъдеще. *Някога ще излезем ли от икономическата криза? Някога ще ти дойда на гости.*
— **някога си, някога** *поет.*, **някогаш** *нар.*
V навремето <си> *разг.*, едно време *разг.*, во време оно *книж.* към 1. знач.

НЯКОГА СИ – вж. **някога** 1. и 2. знач.

НЯКОГАШ *нар.* – вж. **някога** 1. и 2. знач.

НЯКОГАШЕН – 1. вж. **бивш**;
2. вж. **старинен**

НЯКЪДЕ – На някое място, неизвестно, неопределено или безразлично къде. *Някъде клокочи вода. Тук някъде се намира училището.*
— **нейде** *нар. поет.*

НЯМ – 1. *прен.* вж. **мълчалив** 2., 3. и 4. знач.;
2. *прен.* вж. **тих** 2. и 3. знач.

НЯМА *безл.* – вж. **липсвам** 1. знач.

НЯМА МЕ – вж. **липсвам** 2. знач.

НЯМАНЕ – вж. **липса** 1. знач.

НЯНКА *диал.* – вж. **гърда**

О

ОБАГРЕН – 1. *прен.* Който е с повече особености, качества, свойства, придаващи му разнообразие и отличаващи го от обикновеното, обичайното. *Емоционално обагрена реч.*
— **оцветен** *прен.*, **изпъстрен** *прен.*
2. вж. **оцветен** 1. знач.
ОБАГРЕНОСТ – *прен.* вж. **колорит**
ОБАГРЯМ – 1. вж. **оцветявам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **изпъстрям** 2. знач.
ОБАЕН – вж. **очарователен**
ОБАЖДАМ *разг.* – вж. **съобщавам** 1. и 2. знач.
ОБАЖДАМ СЕ – 1. вж. **казвам** 2. знач.;
2. вж. **отговарям** 3. знач.;
3. вж. **телефонирам;**
4. *прен.* вж. **проявявам се** 2. знач.
ОБАЖДАЧ *рядко* – вж. **доносник**
ОБАЙВАМ – 1. *поет.* вж. **възхищавам;**
2. вж. **омайвам** 1. знач.
ОБАЧЕ – вж. **но**
ОБАЯН – вж. **очарован**
ОБАЯНИЕ – 1. Силна привлекателност и способност на някого да пленява, да въздейства, да печели доверие, уважение и привързаност. *Има политици, които разчитат преди всичко на обаянието си за печелене на привърженици. Този човек има невероятно обаяние. Не може да се устои на обаянието й.*
— **чар, обаятелност, харизма, излъчване** *прен.*, **аура** *прен.*
2. вж. **очарование**
ОБАЯТЕЛЕН – вж. **очарователен**
ОБАЯТЕЛНОСТ – 1. вж. **обаяние** 1. знач.;
2. вж. **очарование**
ОБВЕСВАМ *разг.* – вж. **провесвам**
ОБВЕСВАМ СЕ *разг.* – вж. **провесвам се**
ОБВЕТРЕН – вж. **загорял** 2. знач.
ОБВИВАМ – 1. вж. **опаковам;**
2. вж. **обгръщам** 1. знач.;
3. вж. **загръщам** 1. знач.
ОБВИВАМ СЕ – вж. **вия се** 1. знач.
ОБВИВЕН – вж. **опаковъчен**
ОБВИВКА – вж. **опаковка**
ОБВИНЕНИЕ – Остри критични думи, с които се приписва вина на някого, нещо. *Докога ще слушам обвиненията ти, че не съм изпълнил докрай задължението си. Във вестниците четем неприкъснати обвинения по адрес на правителството за социалната му политика. Остри обвинения. Несправедливо обвинение.*
— **укор, упрек, критика, нападка, атака** *прен.*
ант. → ***похвала,*** хвалба, четка
// ***защита***
// ***оправдание,*** извинение
ОБВИНИТЕЛ – *юрид.* Лице, което поддържа обвинение срещу някого пред съдебни органи. *Държавен обвинител.*
— **прокурор**
ант. → ***обвиняем,*** подсъдим
ОБВИНЯВАМ – Приписвам някому вина. *Обвиняват го, че е откраднал парите. Обвиняват ме, че съм провалил сделката. Защо си го обвинил, че не е изпълнил задачата?*
— **виня** *несв.*, **набеждавам, бедя** *несв. разг.*, **окривявам** *нар.*, **нарочвам** *разг.*, **наклеветявам** *разш.*, **клеветя** *несв. разш.*
ант. → ***оневинявам,*** оправдавам
// Намирам някого виновен за нещо, отправям към някого обвинение. *Опозицията обвинява правителството, че не се справя с проблемите на страната. Престани да обвиняваш за всичко шефа.*
— **виня** *несв.*, **нападам** *прен.*, **атакувам** *прен.*
ант. → ***защитавам,*** застъпвам се, подкрепям, поддържам
V стоварвам (хвърлям) вината върху (на) някого *разг.*
// бълвам (сипя) отрова срещу някого *разг.*, бълвам змии и гущери срещу някого *разг.*, бълвам (сипя, пращам) огън и жупел срещу някого *разг.*, пращам (хвърлям) гръм и мълнии срещу някого *разг.*
ОБВИНЯВАМ СЕ – вж. **укорявам се**
ОБВИНЯЕМ – Лице, срещу което е повдигнато съдебно обвинение. *Разпитът на обвиняемия започна. Обикновено нито един обвиняем не се признава за виновен.*
— **подсъдим**
ант. → ***обвинител,*** прокурор
ОБВИСВАМ *разг.* – вж. **провесвам**
ОБВЪРЗВАМ – 1. вж. **връзвам** 3. знач.;
2. вж. **ангажирам** 2. знач.
ОБВЪРЗВАМ СЕ – вж. **ангажирам се** 1. знач.
ОБВЯВАМ – вж. **облъхвам** 1. и 2. знач.
ОБГАР – вж. **нагар** 1. знач.
ОБГАРЯМ[1] – 1. Подлагам нещо на действието на огън, силна горещина и под. *Обгарям дърво. Обгарям игла. Обгорих си ръката.*
— **опалвам, обжарвам** *поет.*, **обжегвам** *поет.*
2. вж. **изгарям**[2] 2. знач.;
3. вж. **жаря** 1. знач.
ОБГАРЯМ[2] – вж. **загарям** 2. знач.
ОБГЛЕЖДАМ *разг.* – вж. **оглеждам**
ОБГЛОЗГВАМ – вж. **огризвам**
ОБГОРЕН – вж. **изгорял** 1. знач.
ОБГОРЯЛ – вж. **загорял** 2. знач.
ОБГРАЖДАМ – 1. вж. **заграждам** 1. знач.;
2. вж. **обкръжавам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **заобикалям** 2. знач.
ОБГРАЖДАМ СЕ – С предл. с. Създавам си кръг от близки, познати, приятели или някаква среда, с които активно общувам. *Обградил се е с предани хора. Обгражда се с приятели.*
— **обкръжавам се, заобикалям се, ограждам се, окръжавам се**
ОБГРИЖВАМ – 1.вж. **грижа се** 1. знач.;
2. вж. **обслужвам** 2. знач.
ОБГРИЖВАНЕ – вж. **грижа** 2. знач.
ОБГРЪЩАМ – 1. Хващам някого или нещо от всички страни, отвсякъде. *Той я обгърна през кръста. Тя стоеше превита, неподвижна, обгърнала коленете си с ръце.*
— **обхващам, прегръщам, обвивам**
2. вж. **загръщам** 1. знач.;
3. *прен. остар.* вж. **обхващам** 1. знач.
ОБДАРЯВАМ *диал.* – вж. **дарявам** 3. знач.

ОБЕД – вж. **пладне**

ОБЕДИНЕН – 1. Който е съставен, образуван от няколко части. *Обединена общност.*

— **интегриран** *книж.*

ант. → ***разделен***

2. Които са свързани, приведени в единство. *Обединени партии. Обединени балкански страни.*

— **сплотен, консолидиран** *книж.*

ант. → ***разединен,*** дезинтегриран, разделен, разцепен

ОБЕДИНЕНИЕ – 1. Събиране в едно цяло на разделени неща, групи, лица и др. *Обединение на банки. Обединение на предприятия.*

— **съединение, обединяване, съединяване, сливане, интеграция** *книж.*, **интегриране** *книж.*

ант. → ***разделяне,*** отделяне

2. Осъществяване на единство, на трайна идейна или духовна връзка между отделни лица, групи. *Национално обединение. Обединение на народа.*

— **обединяване, сплотяване, консолидация** *книж.*, **консолидиране** *книж.*

ант. → ***разединение,*** разделение, разцепление, разединеност, разкол, дезинтеграция

3. вж. **сдружение**

ОБЕДИНЯВАМ – 1. Правя едно цяло от разделени неща, групи, лица, прояви. *Обединявам сродни предприятия. Обединявам два класа. Обединявам няколко банки.*

— **съединявам, събирам, сливам, интегрирам** *книж.*

ант. → ***разделям,*** отделям

2. Привеждам в единство, правя силна и трайна духовната или идейната връзка между отделни лица, групи. *Обединявам колектив. Обединявам хората около една идея.*

— **сплотявам, консолидирам** *книж.*

ант. → ***разединявам,*** разделям, разцепвам, дезинтегрирам

ОБЕДИНЯВАМ СЕ – 1. Образувам едно цяло заедно с друг. *Двете леви партии се обединиха. Няколко предприятия се обединиха.*

— **съединявам се, събирам се, сливам се, интегрирам се** *книж.*

ант. → ***разделям се,*** разединявам се, разпадам се, разцепвам се

// ***обособявам се,*** отделям се, отцепвам се

2. Образувам единство, общност, върху основата на общи цели, интереси. *Хората се обединяват в борбата срещу глада и мизерията. Обединихме се около идеята да построим ново училище.*

— **сплотявам се, консолидирам се** *книж.*

ант. → ***разединявам се***

3. вж. **съюзявам се**

ОБЕДИНЯВАНЕ – вж. **обединение** 1. и 2. знач.

ОБЕДНЯВАМ – Загубвам материалното си състояние, ставам беден. *По време на икономическата криза народът много обедня. С всеки ден все повече обедняваме.*

— **осиромашавам, западам** *прен.*, **беднея** *несв.*, **сиромашея** *несв.*, **засиромашавам** *диал.*, **оголявам** *прен.*, **обосявам** *прен.*, **опросявам** *рядко*

ант. → ***забогатявам,*** замогвам се, разбогатявам, богатея, възмогвам се, опаричвам се

V стигам (достигам, идвам, дойда) до просяшка тояга *разг.*, оголявам като пушка *разг.*, оставам без риза на гърба <си> *разг.*, оставам само с една риза *разг.*, оставам с голи ръце *разг.*

ОБЕДНЯЛ – Който е станал беден. *Обедняло семейство. Обедняло население.*

— **осиромашал, западнал, изпаднал** *разг.*, **оголял** *прен.*

ант. → ***забогатял,*** замогнал се

ОБЕЗАТЕЛЕН *книж.* – вж. **задължителен** 1. знач.

ОБЕЗАТЕЛНО – вж. **непременно**

ОБЕЗВЕРЕН – вж. **отчаян** 1. знач.

ОБЕЗВЕРЕНИЕ – 1. вж. **неверие** 1. знач.;

2. вж. **отчаяние**

ОБЕЗВЕРЕНОСТ – 1. вж. **неверие** 1. знач.;

2. вж. **отчаяние**

ОБЕЗВЕРЯВАМ – вж. **отчайвам**

ОБЕЗВЕРЯВАМ СЕ – вж. **отчайвам се**

ОБЕЗВОДНЯВАМ – 1. Значително намалявам количеството вода в човешкия организъм. *Температурата и повръщането обезводниха организма ѝ.*

— **изсушавам, дехидратирам** *спец.*

2. вж. **пресушавам**

ОБЕЗВРЕДЯВАМ – вж. **обезвреждам**

ОБЕЗВРЕЖДАМ – Лишавам някого или нещо от способност, възможност да причинява вреда, правя някого или нещо безвреден. *Обезвреждам въоръжен престъпник. Обезвреждам бомба.*

— **обезвредявам, неутрализирам**

ОБЕЗЗАРАЗЯВАМ – вж. **дезинфекцирам**

ОБЕЗЗАРАЗЯВАНЕ – вж. **дезинфекция**

ОБЕЗКРИЛЯВАМ – *прен. книж.* вж. **обезсърчавам**

ОБЕЗКУРАЖАВАМ – 1. вж. **обезсърчавам;**

2. *разш.* вж. **отчайвам**

ОБЕЗКУРАЖАВАМ СЕ – *разш.* вж. **отчайвам се**

ОБЕЗКУРАЖАВАЩ – вж. **обезсърчителен**

ОБЕЗКУРАЖИТЕЛЕН – вж. **обезсърчителен**

ОБЕЗЛЕСЯВАМ – Лишавам напълно местност от горски насаждения, от гори. *Обезлесиха почти цялата планина.*

— **оголвам** *прен.*

ант. → ***залесявам***

ОБЕЗЛЮДЯВАМ СЕ – вж. **запустявам**

ОБЕЗНАДЕЖДАВАМ – вж. **отчайвам**

ОБЕЗНАДЕЖДАВАМ СЕ – вж. **отчайвам се**

ОБЕЗНАДЕЖДЕН – вж. **отчаян** 1. знач.

ОБЕЗОБРАЗЯВАМ – вж. **загрозявам**

ОБЕЗОБРАЗЯВАМ СЕ – вж. **погрознявам**

ОБЕЗОПАСИТЕЛЕН – вж. **предпазен** 1. знач.

ОБЕЗОРЪЖАВАМ – Отнемам оръжието на някого, лишавам го от средства за борба, за водене на война. *Обезоръжавам войскова част. Обезоръжавам опасен престъпник.*

— **разоръжавам**

ант. → ***въоръжавам***

ОБЕЗПЕЧАВАМ – вж. **осигурявам** 1. и 2. знач.

ОБЕЗПЕЧЕН – вж. **осигурен** 1. и 2. знач.

ОБЕЗПОКОЕН – вж. **неспокоен** 2. знач.

ОБЕЗПОКОИТЕЛЕН – Който предизвиква безпокойство, който обезпокоява, тревожи. *Обезпокоителни новини. Обезпокоителни признаци. Резултатите са обезпокоителни.*

— **тревожен, притеснителен, безпокоителен** *остар.*, **неутешителен** *книж.*

ант. → ***успокоителен,*** утешителен

ОБЕЗПОКОЯВАМ – вж. **безпокоя** 1. и 2. знач.

ОБЕЗПОКОЯВАМ СЕ – вж. **разтревожвам се**

ОБЕЗСИЛВАМ – 1. вж. **изтощавам** 1. знач.;

О

2. вж. **анулирам**

ОБЕЗСИЛВАМ СЕ – вж. **изтощавам се** 1. знач.

ОБЕЗСИЛЕН – вж. **изтощен** 1. знач.

ОБЕЗСМЪРТЯВАМ – вж. **увековечавам**

ОБЕЗСЪРЧАВАМ – Отнемам на някого желанието и смелостта да направи нещо. *Внимавай да не обезсърчиш детето и то да се откаже да свири на пиано. Бях уверен в успеха, но днешната несполука ме обезсърчи. Загубите обезсърчават.*

— **обезкуражавам, разколебавам, обезкрилявам** *прен. книж.*

ант. → ***насърчавам,*** окуражавам, поощрявам, импулсирам, стимулирам, окрилявам

V отрязвам (подрязвам, прекършвам) крилата на някого *разг.*

ОБЕЗСЪРЧАВАМ СЕ – вж. **отчайвам се**

ОБЕЗСЪРЧАВАЩ – вж. **обезсърчителен**

ОБЕЗСЪРЧИТЕЛЕН – Който обезсърчава, разколебава, лишава от смелост за действие. *Обезсърчителен отговор. Обезсърчителни новини. Обезсърчителни резултати.*

— **обезкуражителен, обезсърчаващ, обезкуражаващ, отчайващ**

ант. → ***насърчителен,*** окуражителен, поощрителен, насърчаващ, окуражаващ

ОБЕЗУМЯВАМ – вж. **полудявам** 1. знач.

ОБЕЗУМЯЛ – 1. Който е престанал да се контролира, да се владее и не знае какво върши в момента. *Обезумялата майка се спусна да спасява детето си. Той удряше обезумял вратата.*

— **безпаметен** *книж.*

2. вж. **безумен** 1. знач.;

3. вж. **луд** 2. знач.

ОБЕЗФОРМЕН – вж. **деформиран** 1. и 2. знач.

ОБЕЗФОРМЯВАМ – вж. **деформирам**

ОБЕЗФОРМЯВАНЕ – вж. **деформация**

ОБЕЗЦВЕТЕН – вж. **безцветен** 2. знач.

ОБЕЗЦВЕТЯВАМ СЕ – вж. **избелявам** 1. знач.

ОБЕЗЦЕНЯВАМ – 1. вж. **девалвирам** 1. знач.;

2. *прен.* – вж. **омаловажавам** 1. знач.

ОБЕЗЦЕНЯВАМ СЕ – *прен.* Загубвам предишното си голямо значение и висок нравствен авторитет, понижавам значението си. *Обезцениха се моралните ценности.*

— **девалвирам** *прен.*

ОБЕЗЦЕНЯВАНЕ – вж. **девалвация** 1. и 2. знач.

ОБЕЗЧЕСТЯВАМ – Отнемам девствеността на момиче, девойка. *Тя се страхуваше, че той може да я обезчести. Полицията хвана мъжа, обезчестил момичето.*

— **изнасилвам, насилвам** *разг.*, **безчестя** *несв.*, **озлочестявам** *книж.*, **дефлорирам** *мед.*

ОБЕЗЧОВЕЧАВАМ – вж. **дехуманизирам**

ОБЕЗЩЕТЕНИЕ – 1. Парична сума или нещо друго, което се дава някому за нанесени или претърпени щети. *Не съм сигурен дали ще получа някакво обезщетение за това, че ме уволниха.*

— **компенсация** *книж.*, **възмездяване** *книж.*

2. вж. **неустойка**

ОБЕЗЩЕТЯВАМ – Давам парична сума или имущество като компенсация за нанесена вреда, щета. *Готов съм да обезщетя разходите и загубите, които ти нанесох.*

— **компенсирам** *книж.*, **възмездявам** *книж.*, **покривам** *прен.*

ОБЕКТ – вж. **предмет** 2. знач.

ОБЕКТИВЕН – 1. вж. **реален** 1. знач.;

2. вж. **безпристрастен** 1., 2. и 3. знач.

ОБЕКТИВНОСТ – вж. **безпристрастие** 1. и 2. знач.

ОБЕЛВАМ – 1. Отстранявам обвивката (кожата, кората, черупката и под.) на нещо изцяло, докрай. *Обелих картофите. Обелвам черупките на яйцето. Обелвам жълъд. Обелвам ябълка.*

— **избелвам, олющвам, излющвам, олюпвам, излюпвам**[2] *диал.*

2. Наранявам на едно или няколко места кожата на някого или нещо. *Паднах и си обелих коляното.*

— **ожулвам, олющвам, излющвам, охлузвам**

ОБЕЛЕН – 1. Който е очистен от външната си обвивка. *Обелена ябълка. Обелени картофи.*

— **белен**

ант. → ***небелен***

2. Който е паднал, отделил се е от повърхността, върху която се е намирал. *Обелена мазилка. Обелен лак на ноктите.*

— **олющен, олюпен** *нар.*

3. Който е с наранена повърхност, покритие, кожа и под. *Обелени лакти. Обелени колена.*

— **ожулен, олющен, охлузен**

ОБЕМ – 1. Големината или количеството на това, което се обхваща от нещо. *Творчеството на писателя не е голямо по обем. Кои от чуждите езици трябва да се преподават и в какъв обем?*

— **размер, обхват**

2. вж. **вместимост**

ОБЕМАМ – вж. **обхващам** 1. знач.

ОБЕМЕН – 1. Който се отнася до обем. *Обемна величина. Обемно оформяне на сграда.*

— **пространствен**

2. вж. **обемист**

ОБЕМИСТ – Който има голям обем. *Обемист пакет. Обемиста книга. Обемисто съчинение.*

— **обемен, голям**

ОБЕСВАМ – *разг.* вж. **провесвам**

ОБЕСВАМ СЕ – *разг.* вж. **провесвам се**

ОБЕСНИК *разг. неодобр.* – вж. **безделник** 1. знач.

ОБЕТ *книж. търж.* – 1. вж. **обещание;**

2. вж. **клетва** 1. знач.

ОБЕЩАВАМ – Давам, изказвам обещание. *Обещавам да се откажа от пушенето. Обещавам да изпълня задачата. Обещавам, че ще ти помогна. Обещаваш, а не изпълняваш.*

— **задължавам се** *разг.*, **заричам се** *разг.*, **вричам се** *нар.*, **заклевам се, кълна се** *несв.*

V давам обет *книж.*

ОБЕЩАНИЕ – Изразено, заявено задължение да се направи или не нещо. *Давам обещание, че винаги ще ѝ помагам. Чакам да изпълниш обещанието си. Нарушавам обещанието си.*

— **дума** *прен.*, **обет** *книж. търж.*

ОБЖАРВАМ *поет.* – вж. **обгарям**[1] 1. знач.

ОБЖЕГВАМ *поет.* – вж. **обгарям**[1] 1. знач.

ОБЗАВЕДЕН – За помещение, жилище, сграда и под. – който е снабден с необходимите мебели, вещи и др. *Обзаведен апартамент. Обзаведена стая. Обзаведен офис.*

— **мебелиран, нареден** *разг.*

ОБЗАВЕЖДАМ – Снабдявам помещение, жилище, сграда с мебели, вещи. *Всяко семейство обзавежда дома си според своя вкус и възможности. Още не съм обзавел едната стая.*

— **мебелирам, нареждам**[1] *разг.*, **подреждам** *разг.*

// Снабдявам учреждение, офис, предприятие и под. с необходимата за работа техника, инвентар. *Фирмата ще обзаведе машиностроителния завод. Фабриката е обзаведена с най-модерна техника.*
— **оборудвам, съоръжавам**

ОБЗАВЕЖДАНЕ – 1. вж. **мебелировка;**
2. вж. **оборудване** 1. знач.

ОБЗАЛАГАМ СЕ – Правя облог с някого, уговарям се с някого да изпълня поето задължение, в случай че загубя при спор. *Обзалагам се, че той ще постигне нов рекорд. На каква сума се обзаложихте?*
— **басирам се**

ОБЗАЛАГАНЕ – вж. **облог**

ОБЗЕМАМ – вж. **завладявам** 2. знач.

ОБЗИРАМ *поет.* – вж. **оглеждам**

ОБЗОР – 1. Последователно разглеждане на много неща, обединени от обща тема, обикн. с цел за преценка. *Обзор на събитията. Критичен обзор. Библиографски обзор. Кратък обзор върху историята на българския парламент.*
— **преглед, поглед** *прен. книж.*, **обозрение** *книж. остар.*
// Всеобхва̀тно описание на творби от литературата, изкуството и др. *Обзор на европейската литература през годините на Втората световна война.*
— **панорама** *прен.*
2. *спец.* – вж. **видимост;**
3. *рядко* – вж. **кръгозор** 1. и 2. знач.

ОБЗОРНОСТ *спец. рядко* – вж. **видимост**

ОБЗЪРВАМ *поет.* – вж. **оглеждам**

ОБИГРАВАМ СЕ – Свиквам свободно и добре да боравя с нещо, ставам опитен, сръчен, изкусен в нещо. *Обигравам се в превода. Обигравам се в политиката. Трябва малко да се обиграеш, за да станеш добър журналист.*
— **ошлайфам се** *разг.*, **изпичам се** *прен. разг.*, **изпраксвам се** *разг.*, **изпедепсвам се** *простонар.*, **окършвам се** *разг.*, **отраквам се** *разг.*, **очупвам се** *прен. разг.*

ОБИГРАН – 1. Който е упражняван систематично и издава опитност, умение, майсторство. *Обигран глас. Обиграни движения. Обиграно око.*
— **трениран**
2. вж. **опитен** 1. и 2. знач.

ОБИГРАНОСТ – вж. **опитност** 1. знач.

ОБИДА – Чувство на огорчение, причинено от несправедливо, незаслужено накърняване на честта, незачитане на достойнството. *В погледа ѝ се четеше обида. Непоносима обида.*
— **оскърбление, докачение** *остар.*
// Накърняване, уязвяване на достойнството. *Обида е за мене да ме кара да ѝ слугувам. Смята ме за мързелив – каква обида!*
— **оскърбление, унижение** *разш.*

ОБИДЕН[1] – 1. Който е понесъл обида, оскърбление или е изпълнен с огорчение. *Обидената жена веднага си тръгна.*
— **оскърбен, засегнат, наранен** *прен.*, **уязвен, жегнат** *разг.*, **докачен** *разг.*
2. Който е присъщ на човек, понесъл обида. *Обидено изражение на лицето. Обидена е и не иска да разговаря с мен.*
— **сърдит**

ОБИДЕН[2] – 1. Който оскърбява, обижда. *Обидно държание. Обидни думи. Обидна постъпка.*
— **оскърбителен**
ант. → ***безобиден***
2. Който е свързан с неприятно за някого състояние или преживяване, което унизява. *Той се стремѐше да забрави обидното минало. Обидна безпомощност. Обидна нищета.*
— **унизителен**

ОБИДЧИВ – Който лесно се обижда. *Тя е много горда и обидчива. Не трябва да бъдеш толкова обидчив.*
— **докачлив, сръдлив**

ОБИЖДАМ – Нанасям обида на някого, с което му причинявам болка, дълбоко го огорчавам. *Думите му я обидиха. Неуместната му забележка обиди всички ни. Той чакаше удобен случай да я обиди. Само гледа как да ме обиди.*
— **оскърбявам, засягам, наранявам** *прен.*, **уязвявам, жегвам** *разг.*, **докачам**[2] *разг.*, **бодвам** *прен. разг.*, **жилвам** *прен. разг.*, **клъввам** *прен. разг.*, **клъцвам** *прен. разг.*, **ухапвам** *прен. разг.*, **бъзвам** *простонар.*
V удрям (улучвам) <право> в сърцето *разг.*, бъркам с пръст в раната *разг.*, настъпвам по мазола *разг.*, настъпвам по <най> болното място *разг.*

ОБИЖДАМ СЕ – Чувствам се обиден, оскърбен, изпитвам обида. *Схванах подигравката му и се обидих. Не се обиждай от думите ми.*
— **оскърбявам се, засягам се, докачам се** *разг.*, **жегвам се** *разг.*, **впрягам се** *прен. разг.*
V вземам (приемам) навътре *разг.*, вземам (приемам) надълбоко *разг.*, вземам отгоре си *разг.*, вземам върху себе си *разг.*, слагам (турям) <си> на сърце <то> *разг.*

ОБИКАЛЯМ – 1. вж. **заобикалям** 1. и 2. знач.;
2. вж. **кръжа** 2. и 3. знач.;
3. вж. **обхождам**;
4. *прен. разг.* вж. **посещавам**

ОБИКВАМ – 1. Изпълвам се с обич, привързаност към някого, нещо. *Обикнах новите си приятели. Децата бързо обикват животните. Обикнах това място. Обикнах работата си.*
— **привързвам се** *(към)*, **заобичвам, заобиквам** *рядко*, **залюбвам** *разш.*
ант. → ***разобиквам***, намразвам, разлюбвам
2. вж. **влюбвам се**

ОБИКНОВЀН – 1. Който не е забележителен с нищо, не се отличава с високо обществено или служебно положение, който представя средното равнище, масата в някаква среда, общество. *Обикновен работник. Обикновен войник. Обикновен гражданин. Обикновени хорица.*
— **прост, редови, простосмъртен**
ант. → ***знатен,*** виден, изтъкнат, бележит, забележителен
2. Който не се отличава, не изпъква с нищо и е присъщ на всекидневието. *Обикновени нужди. Обикновени дрехи. Обикновени грижи.*
— **всекидневен, делничен**
ант. → ***особен,*** необикновен
3. вж. **баналeн** 1. знач.;
4. вж. **прост** 2. знач.;
5. вж. **обичаен** 1. знач.;
6. вж. **естествен** 4. знач.

ОБИКОЛЕН – 1. вж. **заобиколен** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **косвен** 2. знач.

ОБИКОЛКА – 1. вж. **кръг** 2. знач.;
2. вж. **турне**
ОБИЛЕН – вж. **изобилен**
ОБИЛИЕ – вж. **изобилие** 1. и 2. знач.
ОБИЛНО – вж. **изобилно**
ОБИЛНОСТ *книж.* – вж. **изобилие** 1. знач.
ОБИР – 1. вж. **кражба**;
2. вж. **грабеж** 1. знач.
ОБИРАМ[1] – 1. Вземам изцяло нещо за ядене, изяждам всичко докрай. *Обирам тавата със сладкото. Нямаше и следа от житото – всичко бяха обрали пернатите.*
— **омитам** *прен. разг.*, **ошушквам** *разг.*
2. вж. **бера**[1] 1. и 2. знач.
ОБИРАМ СЕ *разг. грубо* – вж. **махам се** 1. знач.
ОБИРАМ[2] – Откраднам или вземам незаконно за себе си много неща от някъде, от някого. *Неизвестен крадец е обрал къщата му. Обраха околните вили. Обирам банка.*
— **ограбвам, окрадвам, изкрадвам**
ОБИРАЧ *остар.* – 1. вж. **крадец**;
2. вж. **грабител** 1. знач.
ОБИРДЖИЙСКИ *разг.* – вж. **грабителски**
ОБИРДЖИЙСТВО – вж. **грабеж** 1. знач.
ОБИРДЖИЛЪК *простонар* – вж. **грабеж** 1. знач.
ОБИРДЖИЯ *разг.* – 1. вж. **крадец**;
2. вж. **грабител** 1. знач.
ОБИРНИК – 1. вж. **грабител** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **крадец**
ОБИРНИЧЕСКИ – вж. **грабителски**
ОБИРНИЧЕСТВО – вж. **грабеж** 1. знач.
ОБИСКИРАМ – *разш.* вж. **претърсвам**
ОБИСТРЯМ *разг.* – вж. **избистрям** 1., 2. и 3. знач.
ОБИСТРЯМ СЕ *разг.* – 1. вж. **избистрям се** 1. знач.;
2. вж. **прояснявам се** 1. и 2. знач.
ОБИТАВАМ – Прекарвам живота си в определена страна, местност, селище, място. *В миналото траките са обитавали нашите земи. Те обитават планините.*
— **населявам, живея**
ОБИТАВАН – вж. **населен**
ОБИТАЕМ – вж. **населен**
ОБИТАЛИЩЕ *книж.* – вж. **жилище** 2. знач.
ОБИТАТЕЛ – Лице, което живее, обитава сграда, къща и под. *Обитателите на дома се готвеха за сватба. Всички обитатели на сградата бяха отишли на почивка.*
— **жител** *разш.*, **жилец** *остар.*
ОБИТЕЛ – 1. *старин.* вж. **манастир**;
2. *книж.* вж. **жилище** 2. знач.
ОБИЧ – 1. Чувство на силна нежност към някого или нещо, свързано с желание за постоянна връзка с него. *Майчина обич. Обич към децата. Обич към природата. Обич към родното място.*
— **любов, привързаност**
ант. → ***равнодушие,*** безразличие, апатия
// ***омраза,*** неприязън, ненавист
2. вж. **любов** 1. знач.
ОБИЧАЕН – 1. Който се извършва, протича редовно или става по навик, традиция. *Той седеше на обичайното си място. Задавам обичайните въпроси. Обичайна проверка на документи. Обичайна разходка.*
— **привичен, традиционен, рутинен** *книж.*, **обикновен, всекидневен**
ант. → ***необичаен,*** непривичен, необикновен
// ***извънреден,*** необичаен, нетрадиционен
2. вж. **естествен** 4. знач.
ОБИЧАЙ – 1. *Само мн.* Общоприети начини на постъпване, поведение обикн. на дадена социална група при определени случаи, събития. *Познавам обичаите на тази страна. Изучавам обичаите на населението в този край на страната. Селски обичаи.*
— **нрави, традиции**
2. Определен ред, правила, които се спазват при определен случай в дадена обществена среда и се предават от поколение на поколение. *По стар обичай на Гергьовден се пече агне. Обичай е да се боядисват яйца на Великден. Обичаят трябва да се спазва.*
— **традиция, адет** *простонар.*
3. вж. **навик**
ОБИЧАМ – 1. Изпитвам обич, любов към някого, нещо. *Обичам децата си. Обичам приятеля си. Обичам родината си.*
— **любя**
ант. → ***мразя,*** ненавиждам, недолюбвам
2. Имам влечение към нещо, изпитвам възхищение от нещо. *Обичам музиката. Обичам театъра. Обичам сладолед.*
— **обожавам**
3. вж. **харесвам** 1. знач.
ОБЍЧЕН – вж. **мил** 1. знач.
ОБЍЧЕН – вж. **мил** 2. знач.
ОБИЧЛИВ – вж. **мил** 2. знач.
ОБКИТВАМ *нар.* – вж. **окичвам**
ОБКИЧВАМ – вж. **окичвам**
ОБКРЪЖАВАМ – 1. Обхождам от всички страни някого с цел да го заловя, когато се укрива. *Войниците се страхуваха врагът да не ги обкръжи. Обкръжиха ни от всички страни.*
— **обграждам, окръжавам, заграждам, заобикалям** *рядко*
// Поставям в обсада, блокада населено или укрепено място. *Войските не могли да превземат крепостта и я обкръжили. Полицията обкръжи района, за да попречи на бандитите да избягат.*
— **обграждам, обсаждам, окръжавам, блокирам**
2. Намирам се, разположен съм около някого или нещо. *Планинска верига обкръжава селото. Цъфнали липи обкръжават къщата.*
— **окръжавам, ограждам, обграждам, заобикалям** *прен.*, **опасвам**
3. вж. **заобикалям** 2. знач.
ОБКРЪЖАВАМ СЕ – вж. **обграждам се**
ОБКРЪЖЕНИЕ – 1. вж. **среда** 3. знач.;
2. вж. **обстановка** 1. знач.;
3. *воен.* вж. **обсада**
ОБЛАГА – вж. **полза** 1. знач.
ОБЛАГАНЕ – вж. **данък**
ОБЛАГОДЕТЕЛСТВАМ – Създавам благоприятни, по-добри условия за някого и възможност да получи облаги. *В този си вид законът облагодетелства по-заможните фермери. Оказа се, че министърът облагодетелства свои роднини.*
— **привилегировам, фаворизирам** *книж.*
ант. → ***дискриминирам***
ОБЛАГОДЕТЕЛСТВАН – вж. **привилегирован**
ОБЛАГОРОДЕН – вж. **питомен** 2. знач.
ОБЛАГОРОДЯВАМ – 1. Правя някой да стане по-възвишен, по-благороден, по-добър или прида-

вам възвишеност на нещо. *Красотата облагородява човека. Музиката облагородява духа. Човекът може да облагороди средата, в която живее.*
— **възвисявам** *книж.*, **извисявам, въздигам** *прен. книж.*, **одухотворявам**
ант. → ***опошлявам,*** профанирам, вулгаризирам, опростачвам
// ***принизявам***
2. Подобрявам сорта на растение чрез присаждане. *Облагородявам лоза. Облагородявам дива круша. Облагородявам дърво с присад от питомна овошка.*
— **култивирам**, **опитомявам** *разг.*, **ашладисвам** *разг*, **одомашнявам** *спец.*
ОБЛАДАВАМ *книж.* – 1. вж. **имам** 3. знач.;
2. вж. **завладявам** 2. знач.
ОБЛАЖАВАМ – вж. **облазявам**
ОБЛАЗВАМ – вж. **полазвам** 1. знач.
ОБЛАЗЯВАМ – Мисля някого за блажен, щастлив, честит или казвам на някого, че е блажен, щастлив. *Хората го облазяваха, че бързо се е издигнал и живее охолно. Облазявам те, че си намери такава добра жена.*
— **облажавам, заблазявам** *разг.*, **завиждам** *разг.*, **блазосвам** *диал.*
ант. → ***съжалявам,*** жаля
ОБЛАСТ – 1. Част от територия, обособена географски. *Тук са дошли хора от всички области на страната. Пограничена област.*
— **покрайнина, край**[2];
2. вж. **зона** 1. и 2. знач.;
3. вж. **сфера** 1. знач.
ОБЛАЧЕН – За небе, време – който е покрит или изпълнен с облаци. *Облачно небе. Облачен ден. Облачно време.*
— **заоблачен, мрачен, навъсен** *прен. поет.*, **намръщен** *прен. поет.*, **свъсен** *прен. поет.*, **смръщен** *прен. поет.*, **начумерен** *прен. разг.*
ант. → ***безоблачен,*** ясен, ведър, светъл, чист, ведролик, ведроок, изведрен, разведрен
ОБЛЕКЛО – Изработени от някаква гъвкава материя неща, с които човек се облича, покрива тялото си. *Работно облекло. Официално облекло. Евтино облекло. Старинно облекло.*
— **дрехи, одежди** *книж.*, **одеяние** *книж. търж.*, **премяна** *нар.*
ОБЛЕКЧАВАМ – 1. Правя, допринасям да се приемат, изживяват по-леко физически и душевни страдания или тягостни чувства. *Инжекцията облекчи болките ѝ. Сълзите облекчиха душевната ѝ мъка. Вземи лекарството, то ще те облекчи.*
— **успокоявам, уталожвам**
2. Намалявам задълженията, грижите на някого. *Не можеш ли да ме облекчиш за малко, като поемеш моите задължения? Искам да те облекча и затова аз ще напиша отчета.*
— **разтоварвам** *прен.*
ант. → ***обременявам,*** натоварвам
3. вж. **улеснявам** 1. знач.
ОБЛЕКЧАВАМ СЕ – вж. **олеква ми** 1. и 2. знач.
ОБЛЕКЧАВАЩ – вж. **облекчителен** 1. и 2. знач.
ОБЛЕКЧЕНИЕ – 1. Състояние, при което някой престава да бъде напрегнат, неспокоен, става му по-леко или страданието, болката му намалява. *За мене ще бъде голямо облекчение да чуя, че съм назначен на работа. Лекарство за облекчение на болката.*
— **успокоение, уталожване**
2. вж. **улеснение**
ОБЛЕКЧИТЕЛЕН – 1. Който носи или поражда облекчение. *Облекчителни лекарства. Облекчителни сълзи.*
— **облекчаващ, успокояващ, успокоителен, уталожващ**
2. Който е свързан с облекчения, с намаляване на някакви задължения, отговорности. *Облекчителни обстоятелства.*
— **облекчаващ**
3. вж. **улеснителен**
ОБЛЕЧЕН – Който е с дрехи върху тялото си. *Той легна на леглото тъй, както си беше облечен. Защо лежиш облечен?*
— **несъблечен, неразсъблечен**
ант. → ***гол,*** необлечен, разсъблечен, съблечен, наг
ОБЛЕЩВАМ СЕ – вж. **опулвам се**
ОБЛЕЩЕН – вж. **опулен**
ОБЛИВАМ – 1. вж. **заливам** 1. знач.;
2. вж. **мия** 2. знач.
ОБЛИЗВАМ – 1. Прекарвам езика си по повърхността на нещо. *Облизвам устни. Котето облизва лапите си.*
— **ближа** *несв.*, **лижа** *несв.*, **олизвам** *разг.*
2. Обирам с език нещо за ядене, с близане изяждам всичко докрай. *Детето облиза до капка меда. Облизвам паницата.*
— **изблизвам, излизвам, олизвам** *разг.*
ОБЛИК – 1. вж. **вид**[1] 1. знач.;
2. вж. **представа** 2. знач.
ОБЛИЧАМ – Поставям дреха, облекло на тялото си. *Навън е студено, облечи си якето. Не знам за празника какво да облека. Облякох си нова риза. Обличам сакото.*
— **слагам, надявам, навличам**[2] *разг.*, **нахлузвам** *разг.*, **намъквам** *разг.*
ант. → ***съблечам,*** свалям, изхлузвам
V турям (слагам) на гърба си *нещо разг.*
ОБЛИЧАМ СЕ – Присъщо ми е да използвам някакво облекло, да подбирам по определен начин дрехите си. *Облича се елегантно. Облича се лошо. Облича се по селски.*
— **нося се** *несв. прен. разг.*
ОБЛОГ – Уговорка, обикн. между две лица с различаващо се мнение по някакъв въпрос, при която този, който не излезе прав, трябва да изпълни поето пред другия задължение. *Ако спечеля облога, ти ще черпиш. Загубих облога за резултата от мача.*
— **бас, обзалагане**
ОБЛЪХВАМ – 1. За вятър – повявам леко и за кратко време, обгръщам, докосвам някого или нещо. *Топъл вятър облъхна тялото му.*
— **лъхвам, бризвам** *поет.*, **обвявам**
2. За дъх, миризма и под. – леко и за кратко време обгръщам, докосвам някого. *Облъхна го аромат на дюли. Вълни от горещия му дъх облъхнаха лицето ѝ.*
— **лъхвам, обвявам**
ОБЛЯГАМ – вж. **опирам** 1. знач.
ОБЛЯГАМ СЕ – 1. Допирам се до нещо за опора. *Облягам се на стената, за да не падна. Облягам се на рамото на приятел.*
— **подпирам се, опирам се, възлягам се** *рядко*
2. *прен.* вж. **разчитам**[2]

О

ОБМЕН *книж.* – вж. **обмяна**

ОБМЕНЯМ – Давам нещо, като в замяна получавам друго, равносилно нему. *Обменям стоки. Обменям мисли. Нямам с кого да обменя дори една дума.*

— **разменям**

ОБМИСЛЕН – 1. вж. **разумен** 3. знач.;

2. вж. **замислен**[2] 2. знач.

ОБМИСЛЯМ – 1. Мисля в подробности за нещо, разглеждам нещо от всички страни, за да взема решение какво да кажа или какво да предприема. *Обмисли добре нещата, преди да вземеш решение. Обмислям всяка дума. Всеки ход бе добре обмислен.*

— **премислям, промислям** *книж.*, **претеглям**[1] *прен.*

2. вж. **мисля** 2. знач.;

3. вж. **замислям** 1. знач.

ОБМЯНА – Даване някому на нещо, срещу което се получава друго, обикн. равностойно. *Обмяна на стоки. Обмяна на валута. Обмяна на мисли.*

— **размяна, обмен** *книж.*

ОБНАДЕЖДАВАМ СЕ – вж. **насърчавам се**

ОБНАЖВАМ *книж. остар.* – вж. **разголвам**

ОБНАЖЕН *книж. остар.* – вж. **разголен** 1. знач.

ОБНАРОДВАМ – 1. Огласявам чрез печата нещо (закон, наредба, правителствено решение и под.). *Обнародваха закона в Държавен вестник.*

— **публикувам**

2. *разш.* вж. **издавам** 1. знач.

ОБНОВЕН – вж. **подновен** 1. знач.

ОБНОВЯВАМ – 1. вж. **подновявам** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **възраждам** 1. знач.

ОБНОСКИ – Начин на общуване, на отнасяне с другите. *Културни обноски. Изискани обноски. Добри обноски. Груби обноски.*

— **маниери** *книж.*, **държание**

ОБОБЩАВАМ – 1. Изразявам в обща форма нещо, извличам общото от отделни факти, наблюдения, изказани мисли и под. *А сега да обобщим казаното дотук. Обобщавам въпросите. Обобщавам мнения. Обобщавам наблюдения.*

— **сумирам, резюмирам, синтезирам** *книж.*

ант. → ***конкретизирам,*** уточнявам, прецизирам

2. Придавам общо значение на нещо единично, въздигам частното в общо. *Не бива да се обобщава песимизмът у нашия съвременник. От няколкото допуснати грешки на кабинета веднага обобщаваш, че имаме слабо правителство.*

— **генерализирам** *книж.*

ант. → ***конкретизирам,*** уточнявам, прецизирам

ОБОБЩАВАНЕ – вж. **обобщение** 1. знач.

ОБОБЩЕНИЕ – 1. Изразяване в обща форма на нещо, свързване, обединяване на отделни факти, мисли, наблюдения и под. *Обобщение на допуснатите грешки. Обобщение на фактите.*

— **синтез, обобщаване, резюме** *разш.*, **резюмиране**

ант. → ***анализ,*** разбор, коментар

2. Общ извод, направен въз основа на частни случаи. *Обобщение на причините за стачката. Обобщение на проблема за икономическата криза.*

— **генерализация** *книж.*, **генерализиране** *книж.*

ант. → ***конкретизиране,*** уточняване, прецизиране

ОБОБЩЕСТВЯВАМ *книж. рядко* – вж. **национализирам**

ОБОБЩЕСТВЯВАНЕ *книж. рядко* – вж. **национализация**

ОБОГАТЯВАМ – 1. Правя някого да стане богат или по-богат. *С парите, които ми даде, няма да ме обогатиш. Съдебните дела, които водих, само обогатиха адвоката ми.*

— **опаричвам** *разг.*

2. вж. **увеличавам** 1. знач.

V напълвам (пълня) гушата (джоба, джобовете, касията) *на някого разг.* към 1. знач.

ОБОГОТВОРЯВАМ *книж.* – вж. **обожествявам**

ОБОДРИТЕЛЕН – 1. Който ободрява, отморява. *Ободрителна разходка. Ободрителен хлад. Ободрителен сън.*

— **ободряващ, освежителен, отморителен**

2. *прен.* вж. **насърчителен**

ОБОДРЯВАМ – 1. Правя някого да стане бодър, свеж, по-енергичен. *Следобедният сън ме ободри. Разходката го ободри. Свежестта на утрото я ободри.*

— **освежавам, разведрявам, отморявам**

ант. → ***изморявам,*** уморявам, изтощавам, изнурявам

2. вж. **съживявам** 2. знач.

ОБОДРЯВАМ СЕ – вж. **съвземам се** 3. знач.

ОБОДРЯВАЩ – вж. **ободрителен** 1. знач.

ОБОЖАВАМ – 1. вж. **боготворя** 1. знач.;

2. вж. **обичам** 2. знач.;

3. вж. **обожествявам**

ОБОЖАТЕЛ – 1. Мъж, който ухажва жена и прави всичко, за да ѝ хареса. *Дъщеря му има много обожатели. Заобиколена е от обожатели.*

— **ухажор, поклонник**

2. *книж.* вж. **любител** 1. знач.

ОБОЖЕСТВЯВАМ – Въздигам, възвеличавам някого или нещо като божество. *Римляните са обожествявали най-различни предмети и животни. Хората вярвали, че слънцето е Бог и го обожествявали.*

— **обоготворявам** *книж.*, **боготворя, обожавам**

ОБОЗНАЧАВАМ – вж. **означавам** 1. знач.

ОБОЗНАЧЕНИЕ – 1. вж. **бележка** 2. знач.;

2. вж. **знак** 1. знач.

ОБОЗРЕНИЕ *книж. остар.* – вж. **обзор** 1. знач.

ОБОНЯНИЕ – Сетиво, чрез което се разпознават аромати, миризми. *Кучето има много силно обоняние.*

— **нюх** *книж.*

ОБОР – Сграда, помещение за едър добитък. *Вкарай кравата в обора.*

— **яхър** *нар.*, **дам** *диал.*, **хлев** *диал.*, **подник** *диал.*

ОБОРАВЯМ СЕ *диал.* – вж. **съвземам се** 2. знач.

ОБОРВАМ – вж. **опровергавам**

ОБОРОТ *спец.* – Движение на парични средства и стоки. *Икономическата криза се проявява и в сферата на оборота. Оборот на стоки. Слаб оборот. Парични обороти.*

— **обращение** *спец.*, **джиро** *прен. разг.*

ОБОРУДВАМ – вж. **обзавеждам**

ОБОРУДВАНЕ – 1. Снабдяване на предприятие, учреждение, офис и под. с машини, уреди, инвентар и др. *Оборудване на кухня. Оборудване на ателие.*

— **обзавеждане, съоръжаване**

2. Съвкупност от всички уреди, машини, инсталации за извършване на определена дейност. *Цялото оборудване на завода е остаряло.*

— **съоръжение**

ОБОСНОВАВАМ – Привеждам доказателства, аргументи в подкрепа на мнение, позиция, теза и под. *Как ще обосновете обвинението си? Обосновавам твърдението си.*

— **аргументирам** *книж.*, **мотивирам**

ОБОСНОВАН – Който е подкрепен с доказателства, с аргументи. *Обосновано мнение. Обоснован отказ. Обвиненията не са обосновани.*

— **аргументиран** *книж.*, **мотивиран**

ант. → ***необоснован,*** голословен, празнословен, неаргументиран, немотивиран, недоказан, безпочвен, празен

ОБОСНОВАНОСТ – Подкрепеност с доказателства, с аргументи. *Обоснованост на решение. Обоснованост на защитата.*

— **аргументираност** *книж.*, **мотивираност**

ант. → ***необоснованост,*** голословност, празнословност, неаргументираност, немотивираност, недоказаност, безпочвеност

ОБОСНОВКА *книж.* – вж. **аргумент** 1. знач.

ОБОСОБЕН – вж. **отделен** 2. знач.

ОБОСОБЯВАМ СЕ – вж. **отделям се** 3. знач.

ОБОСЯВАМ – *прен.* вж. **обеднявам**

ОБРАБОТВАМ – 1. С работа правя сурови материали годни за употреба. *Обработвам цвекло в захар. Обработвам краве мляко в масло и извара.*

— **преработвам**

2. *прен.* вж. **изглаждам** 3. знач.;

3. *прен. разг.* вж. **увещавам;**

4. *прен. разг.* вж. **манипулирам**

ОБРАБОТВАНЕ – вж. **обработка** 1. знач.

ОБРАБОТЕН – 1. вж. **гладък** 6. знач.;

2. вж. **манипулиран**

ОБРАБОТКА – 1. Дейност, при която сурови материали стават годни за употреба. *Фабрика за обработка на памук. Обработка на кожи.*

— **преработка, обработване, преработване**

2. *прен. разг.* вж. **увещание**

ОБРАДВАМ *книж. остар.* – вж. **зарадвам**

ОБРАЗ – 1. Външен вид, изглед на някого. *Образът на тази бедна, нещастна жена ме преследва навсякъде. Образът на Ботев е познат на всеки българин. Не мога да си спомня образа на този човек.*

— **лице, лик** *поет.*, **физиономия**

2. Обикн. художествено изображение на някого, нещо, чрез представяне на съвкупност от неговите характерни черти и прояви. *В повестта „Немили-недраги“ Вазов пресъздава незабравимия образ на хъша. В разказа правдиво е обрисуван образът на майката.*

— **портрет** *прен.*, **лик** *поет.*

3. Портрет, снимка, икона и под. на нечие лице или на нещо. *Жената целуна чудотворния образ на Божията майка. Отсекли медали с образа на царя.*

— **лик** *поет.*, **изображение**

// Отражение на външния вид на някого или на нещо върху гладка повърхност (огледална, водна и др.). *Усмихнах се на образа си в огледалото.*

— **изображение**

4. Изобразено лице в художествено произведение. *Романът е богат с образи. Образите в пиесата не са добре индивидуализирани.*

— **герой, персонаж** *спец.*

5. *спец.* – вж. **изображение** 2. знач.;

6. *прен.* вж. – **представа** 2. знач.;

7. вж. **вид**[1] 1. знач.;

8. *разг. ирон.* – вж. **особняк**;

9. *диал. обикн. мн.* – вж. **буза**

ОБРАЗЕН – 1. Който съдържа образи, който е богат с образи. *Образно мислене. Образно описание.*

— **картинен, нагледен, изобразителен** *прен.*

2. Който е свързан с поетическа фигура, образ. *Заглавието „Кървава песен“ има образен характер. Образната система на поета е много богата. Образен израз.*

— **метафоричен, фигуративен** *книж.*, **преносен**

3. вж. **изразителен** 2. знач.

ОБРАЗЕЦ – 1. Предмет, изделие и др., по които се създават, изработват подобни, аналогични на тях предмети, изделия. *Разгледах образците за тапети. Ще взема за образец вашите мебели. Роклята от витрината ще ми послужи за образец. Почвени образци.*

— **модел, мостра, пример** *рядко*, **терк** *простонар.*

2. вж. **пример** 1. знач.;

3. вж. **модел** 2. знач.

ОБРАЗНОСТ – 1. Качество на образен. *С поразителна образност авторът описва живота на село.*

— **картинност, нагледност, изобразителност**

2. вж. **изразителност** 2. знач.

ОБРАЗОВАМ – 1. Обучавам за придобиване на знания. *Трябва да образоваме децата. Книгите образоват народите.*

— **просвещавам**

2. вж. **цивилизовам**

ОБРАЗОВАН – 1. Който има, който е получил образование. *Той беше най-образованият човек в селото и всички го слушаха. Тя е по-образована от него.*

— **учен, просветен, грамотен** *разг.*

ант. → ***необразован,*** неук, непросветен, прост, невеж, безпросветен, безкнижен

// Който има много знания и в резултат на тях е развил интелекта си. *Той е изключително образован човек. Родителите му бяха образовани хора.*

— **интелигентен, културен, начетен, ерудиран** *книж.*

ант. → ***необразован,*** неинтелигентен, некултурен

// ***прост,*** ограничен, елементарен, простоват

2. вж. **културен** 1. знач.

ОБРАЗОВАНИЕ – 1. Придобиване на научни знания. *Всеки има право на образование. Министерство на образованието.*

— **просвета, просвещение** *остар.*

2. Степен на учебна подготовка, получена чрез системни занимания. *Искам да довърша образованието си. Кой ти мисли сега за образование.*

— **обучение, учение, наука** *обикн. мн. разг.*

ОБРАЗУВАМ – 1. вж. **основавам** 1. знач.;

2. вж. **съставям** 1. знач.

ОБРАЗЦОВ – 1. вж. **безукорен** 1. знач.;

2. вж. **издържан**

ОБРАЗЦОВОСТ – 1. вж. **безукорност** 1. знач.;

2. вж. **издържаност**

ОБРАМЧВАМ *разг.* – вж. **нарамвам**

ОБРАТ – вж. **прелом**

ОБРАТЕН – 1. вж. **противоположен** 2. знач.;

2. вж. **опак** 1. знач.;

О

3. *като същ. разг.* – вж. **хомосексуалист**

ОБРАТИМ – вж. **възвратим**

ОБРАТНО – 1. По напълно друг начин, който е напълно противоположен. *Правителството действа обратно на очакванията. Говориш обратно на това, което мислиш.*

— **противно, противоположно**

2. Към посоката, от която е започнато движението. *Той направи няколко крачки към изхода, но се върна обратно. Тръгвам обратно към вкъщи.*

— **назад**

ант. → ***напред,*** направо

3. вж. **наопаки** 1. знач.;

4. *като вмет. дума* вж. **напротив**

ОБРАЩЕНИЕ – вж. **оборот**

ОБРЕД – Действие или съвкупност от действия със строго установена форма или начин на извършване, които изразяват религиозни представи, вярвания или са свързани с народен обичай. *Венчален обред. Погребален обред.*

— **ритуал** *книж.*, **церемония**

ОБРЕЗКА – вж. **изрезка** 2. знач.

ОБРЕМЕНЕН – вж. **натоварен** 1. знач.

ОБРЕМЕНЯВАМ – 1. Създавам някому затруднения, грижи, неудобства. *Не искам да те обременявам с моите проблеми. Не ме обременявай с излишни задължения.*

— **натоварвам** *прен.*, **товаря** *несв. прен.*, **претоварвам** *прен.*

ант. → ***разтоварвам,*** облекчавам

2. вж. **затруднявам** 2. знач.

ОБРЕЧЕН – За когото е отредена неизбежна участ, съдба. *Той знаеше за болестта си и живееше с чувството на обречен човек. Обречен съм да страдам.*

— **осъден**

ОБРИВ – Пъпки, пришки, мехурчета и под. по човешката кожа, които се явяват при различни заболявания. *Не очаквах, че от лекарството ще получа обрив. Обривът я измъчваше много.*

— **изрив, изриване, обриване, изприщване**

ОБРИВАМ СЕ – Получавам обрив по кожата. *Обринах се от слънцето. Детето сигурно има шарка, затова се е обринало.*

— **изривам се, изприщвам се, прища се** *несв.*, **изшарвам се** *разг.*

ОБРИВАНЕ – вж. **обрив**

ОБРИСВАМ *диал.* – вж. **избърсвам**

ОБРИСОВКА *книж.* – вж. **характеристика** 1. знач.

ОБРИСУВАМ – 1. вж. **изобразявам** 1. знач.;

2. вж. **характеризирам**

ОБРИСУВАМ СЕ – Откроявам се върху фона на нещо. *В рамката на прозореца се обрисува човешки силует.*

— **очертавам се, изрисувам се, изписвам се**

ОБРИЧАМ – 1. Отреждам някому нещо като неизбежна участ, наказание. *Обричам народа на мизерия и глад. Обричам на гибел. Обричам на вечна самота.*

— **осъждам**

2. вж. **отдавам** 1. знач.

ОБРИЧАМ СЕ – *разш.* вж. **посвещавам се**

ОБРОК *остар.* – вж. **клетва** 1. знач.

ОБРОНВАМ *поет.* – вж. **отронвам**

ОБРУГАВАМ – вж. **охулвам**

ОБРУЛВАМ – Удрям с прът, камък и др., за да сваля в голямо количество или докрай плодове от дърво. *Той не смогваше да обрули с прът едрите орехи. Обрули ми ябълки.*

— **избрулвам, ошмулвам** *разг.*, **обрусвам** *диал.*, **ошибвам** *диал.*

ОБРУСВАМ *диал.* – вж. **обрулвам**

ОБРУЧАВАМ *старин.* – вж. **годявам**

ОБРУЧЕНИЕ *старин.* – вж. **годеж**

ОБРУЧИТЕЛ *остар.* – вж. **годежар**

ОБРЪГВАМ *разг.* – вж. **свиквам** 1. знач.

ОБРЪГВА МИ *диал.* – вж. **омръзва ми**

ОБРЪЧ – *прен.* вж. **кръг** 3. знач.

ОБРЪЩАМ – 1. вж. **извръщам**;

2. вж. **насочвам** 1. знач.;

3. вж. **завъртявам**;

4. *прен. разг.* вж. **събарям** 1. знач.;

5. *разг.* вж. **изопачавам**;

6. *прен. разг.* вж. **превръщам** 1. знач.

ОБРЪЩАМ СЕ – 1. вж. **извръщам се**;

2. вж. **преобръщам се**;

3. вж. **насочвам** 4. знач.

ОБРЪЩЕНИЕ – 1. вж. **възвание**;

2. вж. **послание**

ОБРЯЗВАМ – вж. **изрязвам** 2. знач.

ОБСАДА *воен.* – Действие на войска, която обгражда населено място или крепост с цел да го превземе. *Градът е под обсада. Пробивам обсадата.*

— **блокада** *воен.*, **обкръжение** *воен.*

ОБСАЖДАМ – вж. **обкръжавам** 1. знач.

ОБСЕБВАМ – 1. вж. **присвоявам** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **завладявам** 2. знач.

ОБСЕГ – вж. **обхват** 1. знач.

ОБСЕРВАЦИЯ *книж.* – вж. **наблюдение** 2. знач.

ОБСИПВАМ – 1. Давам на някого голямо количество от нещо или изсипвам в голямо количество върху някого или някъде нещо. *Обсипаха ме с подаръци. С пари да ме обсипеш, пак няма да ти работя. Посрещнаха ни на гарата и ни обсипаха с цветя.*

— **отрупвам, засипвам** *прен.*, **затрупвам** *прен.*

2. Изричам изведнъж в голямо количество думи, въпроси, предложения и под. *Журналистите го обсипаха с въпроси. Обсипаха ме с предложения и съвети.*

— **отрупвам, засипвам** *прен.*, **бомбардирам** *прен.*

3. вж. **осявам**

ОБСКУРАНТ *книж.* – вж. **мракобесник**

ОБСКУРАНТЕН *книж.* – вж. **мракобеснически**

ОБСКУРАНТИЗЪМ *книж.* – вж. **мракобесие**

ОБСКУРАНТСКИ *книж.* – вж. **мракобеснически**

ОБСКУРАНТСТВО *книж.* – вж. **мракобесие**

ОБСЛЕДВАМ *книж.* – 1. вж. **разследвам**;

2. вж. **инспектирам**

ОБСЛЕДВАНЕ *книж.* – вж. **разследване**

ОБСЛУЖВАМ – 1. Поднасям храна, напитки. *Келнерът обслужва добре. Няма да те обслужвам непрекъснато.*

— **прислужвам**

2. Грижа се за задоволяване потребностите, желанията обикн. на болен човек. *Медицинските сестри обслужват няколко инвалиди в тежко състояние.*

— **обгрижвам**

ОБСТАНОВКА – 1. Съвкупност от битови, обществени, природни фактори, при които протича, става нещо. Тези фактори имат до известна степен постоянен характер и могат да помагат или

пречат. *Трудно понасям обстановката, в която работя. Необходимо е създаването на ведра, творческа обстановка. На едно дете е необходима спокойна семейна обстановка.*

— **условия, среда** *прен.*, **обкръжение, атмосфера** *прен.*, **климат** *прен.*

2. вж. **положение** 2. знач.;

3. вж. **мебелировка**

ОБСТОЕН *книж.* – вж. **подробен** 1. знач.

ОБСТОЙНО *книж.* – вж. **подробно** 1. знач.

ОБСТОЙНОСТ *книж.* – вж. **изчерпателност** 1. знач.

ОБСТОЯТЕЛСТВЕН – вж. **подробен** 2. знач.

ОБСТОЯТЕЛСТВЕНО – вж. **подробно** 2. знач.

ОБСТОЯТЕЛСТВЕНОСТ – вж. **многословност** 1. знач.

ОБСТОЯТЕЛСТВО – 1. *Само ед.* Явление, което в даден момент съпътства друго явление и го обуславя. *Обстоятелството, че нямам пари, ме измъчва. Появи се ново обстоятелство, което съдиите не бяха взели под внимание.*

— **факт**

2. *Само мн.* Факти, които съпътстват, съпровождат извършването, осъществяването на някакво действие. *Обстоятелствата в момента не са благоприятни за провеждането на нови избори. Действам според обстоятелствата.*

— **условия**

ОБСТРЕЛВАМ – 1. *спец.* вж. **бомбардирам** 1. знач.;

2. *спорт.* вж. **стрелям** 2. знач.

ОБСЪЖДАМ – Обмислям от различни страни в разговор с други хора някакъв въпрос, факт и под., като изказвам становището си. *Обсъждахме проекта за нов правилник. Събрахме се да обсъдим представения научен труд.*

— **анализирам, разглеждам** *прен.*, **разисквам, коментирам, дискутирам, дебатирам** *книж.*

ОБСЪЖДАНЕ – вж. **разисквания**

ОБСЯГАМ *остар.* – вж. **обхващам** 1. знач.

ОБТЕГНАТ – 1. За взаимоотношения, атмосфера, обстановка и под. – който се характеризира с напрежение, враждебност, недоверие и под., с нещо неприятно, потискащо. *Отношенията между двете семейства са доста обтегнати. Трудно понасям обтегнатата атмосфера в службата.*

— **натегнат, напрегнат**

2. вж. **изопнат** 1. и 2. знач.;

3. вж. **изпънат** 1. знач.

ОБТЕГНАТОСТ – вж. **напрежение** 1. знач.

ОБТОЧВАМ – вж. **обшивам** 1. знач.

ОБТЯГАМ – вж. **изпъвам** 2 и 3. знач.

ОБТЯГАМ СЕ – 1. вж. **изпъвам се** 1. знач.;

2. вж. **изтягам се** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **изострям се** 1. знач.

ОБУВАМ – Поставям на краката си чорапи, обувки и под., за да не бъдат боси или слагам на тялото си от кръста надолу дреха, която има крачоли. *Обувам ботушите си. Обувам чехлите си. Обувам панталона.*

— **надявам, нахлузвам** *разг.*, **навличам**[2] *разг.*

ант. → ***събувам,*** изувам, изхлузвам

ОБУВКИ – Изделия, обикн. от кожа, с твърда подметка, които се обуват на краката, за да ги предпазват от студ, влага и от неравностите на пътя. *Виж с какви обувки е тръгнал на опера. Велурени обувки. Гумени обувки.*

— **обуща, патъци** *разг.*, **чепици** *разг.*, **калеври** *остар.*, **кундури** *нар. разш.*, **щифали** *диал.*

ОБУЗДАВАМ – 1. вж. **усмирявам** 1. знач.;

2. вж. **сдържам**

ОБУЗДАВАМ СЕ – вж. **въздържам се** 1. знач.

ОБУЛЧВАМ *диал.* – вж. **оженвам**

ОБУСЛАВЯМ *книж.* – вж. **определям** 5 знач.

ОБУСЛОВЕНОСТ – вж. **взаимовръзка**

ОБУЧАВАМ – Давам знания или умения на някого, за да е годен за нещо, да извършва някаква работа, дейност. *Обучавам новобранци. Обучавам преводачи.*

— **подготвям, готвя** *несв.*

// Предавам системно на някого знания, умения в някаква област. *Той обучаваше учениците от първи до четвърти клас.*

— **уча** *несв.*

ОБУЧЕН – вж. **подготвен** 1. знач.

ОБУЧЕНИЕ – 1. Образователна дейност с цел да се научи някой на нещо, да се подготви за определена дейност, работа, професия. *Обучение на кадри в различни сфери. Индивидуално обучение.*

— **подготовка**

2. вж. **образование** 2. знач.

ОБУЩА – вж. **обувки**

ОБХВАТ – 1. Пространство, кръг, област на действие или проява на някого или нещо. *Нощното нападение имаше ограничен обхват. Обхватът на пожара е голям. Обхватът на научните му интереси е значителен.*

— **обсег, мащаб** *прен. книж.*, **диапазон** *книж.*, **размер, измерение** *книж.*

2. вж. **обем** 1. знач.

ОБХВАТЕН – вж. **мащабен** 2. знач.;

ОБХВАЩАМ – 1. Затварям в границите, пределите си нещо. *Отчетът обхваща само извършената дейност през тримесечието. Италианското възраждане обхваща три века. Благотворителната акция обхваща цялата област.*

— **включвам, обемам, обгръщам** *прен. остар.*, **обсягам** *остар.*

// За книга, текст – обемам в себе си. *Речникът обхваща петдесет хиляди думи.*

— **съдържам, включвам**

2. Разпростирам върху нещо, някого обсега на конкретното си, обикн. лошо действие. *Епидемията обхваща още селища. Кризата е обхванала всички. Болестта е обхванала съседните органи.*

— **засягам, разпростирам се** *(на, върху)*, **поразявам**

3. вж. **обгръщам** 1. знач.;

4. вж. **завладявам** 2. знач.

ОБХОЖДАМ – Ходя едно след друго на много места в определена област. *Обходих целия район. Обходих всички по интересни места в Родопския край. Много страни съм обходил.*

— **обикалям, преброждам, кръстосвам, избродвам, изкръстосвам** *разг.*, **изхождам**

ОБШИВАМ – 1. Зашивам обикн. по краищата на дреха нещо (гайтан, ширит, ивица от кожа и под.), за да я украся. *Обших деколтето на роклята с дантела. Ръкавелите му са обшити със сърма.*

— **обточвам**

2. вж. **подшивам**

ОБШИРЕН – 1. Който се простира на голямо прос-

транство, заема голяма площ. *Обширни поля. Обширна територия. Обширни простори.*

— **просторен, широк, ширен** *поет.*, **пространен** *книж.*

ант. → ***тесен***

2. Който има доста големи размери. *Обширен хол. Обширна зала. Обширна квартира.*

— **просторен, широк**

ант. → ***тесен***

3. За текст, произведение – който има значителни размери. *Обширен доклад. Обширно изложение. Обширен увод.*

— **разгърнат, пространен** *книж.*, **дълъг**

ант. → ***кратък,*** сбит, стегнат, къс, конспективен, лаконичен

4. *прен.* вж. **мащабен** 2. знач.;

V кон да разиграваш в нещо или някъде *разг.*, с кон да препускаш (играеш) *разг.* към 2. знач.

ОБШИРНО – За писмено или словесно изложение – със значителни размери, в продължение на много време. *Развивам обширно тезата си. Много обширно е изложил становището си.*

— **разгърнато, нашироко, пространно** *книж.*, **надълго**

ант. → ***накратко,*** накъсо, сбито, стегнато, лаконично, вкратце

V надълго и нашироко *разг.*

ОБЩ – 1. Който принадлежи или е присъщ, свойствен на всички или на много хора. *Обща собственост. Общ имот. Общи интереси. Общо решение.*

— **колективен**

ант. → ***личен,*** едноличен

// ***частен,*** личен

2. Който е за повече от едно лице, използва се от повече от едно лице. *Обща кухня. Обща квартира. Обща кола. Общо ползване.*

— **съвместен**

ант. → ***отделен,*** самостоятелен, самостоен

// ***самостоятелен,*** личен, собствен, индивидуален, частен, персонален

3. вж. **задружен** 1. знач.;

4. вж. **всеобщ**;

5. вж. **обществен** 3. знач.;

6. вж. **абстрактен** 1. знач.

ОБЩЕЖИТИЕ – вж. **пансион**

ОБЩЕСТВЕН – 1. Който се отнася до обществото, до отношенията на хората в обществото. *Безработицата е голямо обществено зло. Обществен живот. Обществени връзки. Обществено развитие.*

— **социален**

ант. → ***личен,*** индивидуален

2. Който е предназначен за общо ползване. *Обществено място. Обществено заведение. Обществено достояние.*

— **публичен**

ант. → ***частен***

3. Който принадлежи на обществото, на държавата, а не на отделен собственик. *Обществени гори. Обществено имущество. Обществен имот.*

— **общ, държавен**

ант. → ***частен,*** едноличен

ОБЩЕСТВО – 1. вж. **среда** 4. знач.;

2. вж. **компания**[1] 1. знач.

ОБЩИТЕЛЕН – 1. Който обича да общува, да разговаря с другите. *Пътувах с една общителна жена и през цялото време си приказвахме. Колегите ми са общителни хора.*

— **разговорлив, разговорчив, контактен, диалогичен** *книж.*, **комуникативен** *книж. рядко*

ант. → ***необщителен,*** затворен, неразговорлив, неразговорчив, неконтактен, див, свит, некомуникативен

2. Който по природа търси общуване с хората, който изразява желание за общуване и умее да общува. *Ако беше по-общителен, щеше да имаш повече приятели. Мъжът ти е общителен и лесно ще си намери работа.*

— **отворен** *прен.*, **отракан** *разг.*, **разтропан** *разг.*

ант. → ***необщителен,*** саможив, затворен, див

ОБЩИТЕЛНОСТ – 1. Качество на човек, който обича да общува с другите. *Със своята общителност той прцвлича хората.*

— **разговорливост, разговорчивост, контактност, диалогичност** *книж.*, **комуникативност** *книж. рядко*

ант. → ***необщителност,*** затвореност, неразговорливост, неразговорчивост, неконтактност, свитост, некомуникативност

2. Качество или проява на човек, който търси общуване с другите. *Дълго време не беше я виждал и се учуди на нейната общителност.*

— **отвореност, отраканост** *разг.*, **разтропаност** *разг.*

ант. → ***необщителност,*** саможивост, затвореност, дивота

ОБЩО – вж. **задружно**

ОБЩОИЗВЕСТЕН – Който е известен, познат на всички. *Общоизвестен учен. Общоизвестен факт.*

— **всеизвестен, общопознат, всепознат** *книж. рядко*, **всезнаен** *рядко*

ант. → ***неизвестен,*** непознат, незнаен, безизвестен

ОБЩОНАРОДЕН – 1. вж. **всенароден** 1. и 2. знач.; 2. вж. **държавен** 2. знач.

ОБЩОНАЦИОНАЛЕН – вж. **всенароден** 1. и 2. знач.

ОБЩОПОЗНАТ – вж. **общоизвестен**

ОБЩОПРИЕТ – вж. **общопризнат**

ОБЩОПРИЗНАТ – Който е признат, признава се от всички, от цялото общество. *Общопризнат учен. Общопризнат трибун. Общопризната теория. Общопризната истина.*

— **всепризнат, общоприет**

ОБЩОЧОВЕШКИ – Който се отнася до всички хора, който е присъщ на всички хора, на цялото човечество, насочен е към всички. *Творби с общочовешко значение. Общочовешки въпроси. Общочовешки идеали.*

— **интернационален** *рядко*

ант. → ***национален,*** народностен, народен

ОБЩУВАМ – Поддържам връзки, взаимоотношения с някого, разговарям, срещам се с някого. *Децата обичат да общуват с възрастните. Общувам с интелигентни хора. Той не умее да общува с хората.*

— **контактувам, комуникирам** *книж.*

ОБЩУВАНЕ – Осъществяване на разговори, срещи, обсъждания на нещо между хората. *Необходимо е постоянно общуване между отделните власти. Средства за масово общуване. Потребност от общуване между политиците и народа.*

— **комуникация** *книж.*, **диалог** *книж.*, **контакт** *обикн. мн. прен.*, **комуникиране** *книж.*, **контактуване**

ОБЪЛ – 1. Който има очертания на кръг. *Обла маса. Обла луна. Объл поднос.*

— **кръгъл, валчест, околчест** *нар.*

2. Който има извита форма, без какъвто и да е ръб, подобна на кълбо. *Объл камък. Объл връх.*

— **валчест, кълбовиден, кълбест, топчест**

ант. → ***ъгловат,*** ъглест, ръбест, ръбат

3. вж. **заоблен** 3. знач.

ОБЪРКАН – 1. Който не може да реагира нормално, не е в състояние да разсъждава логично, да съобразява. *Не виждаш ли, че човекът е объркан, дори не разбира какво му говориш.*

— **неадекватен** *книж.*, **несвестен, несвой**

ант. → ***адекватен,*** нормален

2. вж. **смутен**;

3. вж. **несвързан** 1. знач.;

4. вж. **заплетен** 1. и 2. знач.;

5. вж. **разстроен** 3. знач.;

6. вж. **сгрешен**

V не е на себе си *разг.*, не е <много> в ред *разг.*, не е във форма *разг.* към 1. знач.

ОБЪРКАНОСТ – 1. вж. **дезориентация** 2. знач.;

2. вж. **безпътица** 1. знач.

ОБЪРКВАМ – 1. вж. **сбъркам** 1. знач.;

2. вж. **смесвам** 3. знач.;

3. вж. **дезориентирам** 1. знач.;

4. вж. **дезинформирам**;

5. вж. **разстройвам** 2. знач.

ОБЪРКВАМ СЕ – 1. От силно смущение, вълнение, страх, изненада губя възможността си да реагирам. *Ученикът се обърка и не можа да отговори на въпроса на учителката. От неочакваната поява на шефа съвсем се обърках. Смутих се, обърках се и не можах да кажа нищо.*

— **забърквам се, заплитам се** *прен.*, **оплитам се** *прен.*, **сбърквам се** *разг.*, **сащисвам се** *разг.*, **шашардисвам се** *разг.*, **ошашавявам се** *разг.*

2. Преставам да протичам, да се развивам нормално, следвайки досегашния си ритъм, подредба. *Понякога нещата така се объркват, че не знаеш кое е причина и кое е следствие.*

— **забърквам се, заплитам се** *прен.*, **оплитам се** *прен.*

ант. → ***оправям се,*** нормализирам се

3. вж. **загубвам се** 1. знач.;

V забърквам (заплитам, объркам, сбърквам, оплитам) конците *разг.*, объркам (забърквам, заплитам, омотавам, оплитам) се като петел (пате, пиле) в кълчища *разг.*, изтървавам (изпускам, изгубвам, загубвам) пусулата *разг.*, изгубвам (загубвам, губя) ума и дума *разг.* към 1. знач.;

ОБЪРКВАНЕ – 1. вж. **смут** 1. знач.;

2. вж. **дезориентация** 1. знач.

ОБЪРНАТ – вж. **насочен**

ОБЪРСВАМ – вж. **избърсвам**

ОБЯВА – Съобщение, известие за нещо, което се прави достояние на широк кръг от хора, обикн. чрез вестници, радио, телевизия. *Вестникът е пълен с обяви. Преди филма по телевизията има обяви.*

— **обявление, реклама** *разш.*, **анонс** *книж.*

// Печатно съобщение за нещо предстоящо, обикн. културно събитие. *Обявите за концерта са вече разлепени.*

— **афиш, обявление**

ОБЯВЛЕНИЕ – вж. **обява**

ОБЯВЯВАМ – 1. Давам гласност на някакъв факт, събитие, документ и под., като широко го известявам устно или чрез средствата за масова информация. *Очакваме скоро да обявят резултатите от проведените парламентарни избори. На пресконференцията правителството обяви намеренията си. Решиха да обявят годежа си в неделя.*

— **оповестявам, огласявам, разгласявам, съобщавам, анонсирам** *книж.*

ант. → ***скривам,*** укривам, прикривам, потулвам

2. Официално известявам всички за някакво действие, състояние, положение, което е от голяма значение. *Обявявам края на войната. Обявиха началото на нова икономическа политика.*

— **провъзгласявам, прогласявам** *книж.*, **възвестявам** *книж. ретор.*

3. *С предл.* **за** Официално, публично присъждам някакво качество, звание или статут на някого. *Обявиха го за почетен член на дружеството.*

— **провъзгласявам, прогласявам** *книж.*

4. вж. **декларирам** 1. знач.

ОБЯЗАНОСТ *книж.* – вж. **задължение** 1. и 2. знач.

ОБЯСНЕНИЕ – Изложение на факти и аргументи, които изясняват нещо. *Някои от въпросите се нуждаят от обяснение. Давам обяснение по новата наредба. Този текст от закона не се нуждае от обяснение.*

— **разяснение, изяснение, пояснение, осветление** *прен., книж.*, **тълкование**

ОБЯСНИМ – Който по своите причини, цели, източник и др. лесно може да се обясни. *Обясними политически съображения. Обяснимо е неговото мълчание. Обясним страх.*

— **разбираем, понятен**

ант. → ***необясним,*** неразбираем, непонятен, неведом, ирационален

ОБЯСНИТЕЛЕН – Който служи да обясни нещо, който изяснява нещо. *Обяснителен текст. Обяснителни бележки.*

— **разяснителен, пояснителен, изяснителен, тълкувателен**

ОБЯСНЯВАМ – 1. Правя нещо да се разбере от някого, да му стане ясно. *Обяснявам значението на чуждата дума. Обяснявам теорема. Обяснявам текст от закон.*

— **разяснявам, изяснявам, поясняваам, осветлявам** *прен. книж.*, **разтълкувам**

2. Давам разяснения, указания за нещо, за някаква работа, дейност. *Служителката на гишето ни обясни как да попълним формулярите. Няма ли кой да ми обясни как се работи с машината?*

— **разяснявам, показвам, посочвам, светвам** *жарг.*

V хвърлям светлина *книж.* към 1. знач.

ОБЯСНЯВАМ СИ – вж. **разбирам** 1. знач.

ОБЯТИЯ – вж. **прегръдки**

ОБЯХВАМ *диал.* – вж. **възсядам**

ОВАЙКВАМ *нар.* – вж. **окайвам**

ОВАЙКВАМ СЕ *нар.* – вж. **вайкам се**

ОВАКАНТЯВАМ СЕ – вж. **освобождавам се** 3. знач.

ОВАЛВАМ – С търкаляне, валяне покривам нещо,

някого от всички страни с някакво обикн. прахообразно, зърнесто или течно вещество. *Овалвам кюфтетата в брашно.*
— **овргалвам** *разг.*, **отъркалвам** *разг.*
ОВАЛЕН – 1. Който има формата на яйце, елипса. *Овално огледало. Овална маса. Овална рамка.*
— **елипсовиден, заоблен, закръглен**
2. Който е леко извит. *Хълмът има овална форма. Овален камък.*
— **заоблен, закръглен, окръглен** *рядко*
ант. → ***ъгловат,*** ъглест, ръбест, ръбат
ОВАЛНОСТ – вж. **заобленост**
ОВАЦИИ – Шумни възгласи като израз на одобрение, възхищение. *Призивите на оратора предизвикаха овации. Изпълнението на певеца посрещнаха с овации.*
— **акламации** *книж.*, **аплодисменти**
ант. → ***освирквање,*** дюдюкане
ОВЕХТЯВАМ – Ставам стар, вехт от дълга употреба, губя добрия си първоначален вид. *Всички вещи вкъщи овехтяха.*
— **остарявам, извехтявам, вехтея** *несв.*
2. вж. **износвам се** 1. знач.
ОВЕХТЯЛ – вж. **стар** 2. знач.
ОВЕЩЕСТВЯВАМ *книж.* – вж. **въплътявам** 1. знач.
ОВКУСИТЕЛ *рядко* – вж. **подправка** 1. знач.
ОВЛАДЯВАМ – 1. вж. **научавам** 1. знач.;
2. вж. **завладявам** 2. знач.;
3. вж. **сдържам**
ОВЛАДЯВАМ СЕ – вж. **въздържам се** 1. знач.
ОВЛАДЯН – *прен.* вж. **хладнокръвен**
ОВЛАЖНЕН – вж. **влажен** 1. знач.
ОВЛАЖНЕНОСТ – вж. **влажност** 1. знач.
ОВЛАЖНЯВАМ[1] – вж. **навлажнявам се** 1. и 2. знач.
ОВЛАЖНЯВАМ[2] – вж. **навлажнявам**[2]
ОВЛАЖНЯВАМ СЕ – вж. **навлажнявам се** 1. и 2. знач.
ОВЛАЖНЯЛ – вж. **влажен** 1. знач.
ОВЛАСТЯВАМ *юрид.* – вж. **упълномощавам**
ОВОЩЕН – За растение, обикн. дърво, храст – който ражда плодове. *Овощни дървета. Овощни насаждения.*
— **плоден, плодов**
ОВОЩИЯ – Рожби на градински дървета, които се употребяват за ядене, обикн. в сурово състояние. *На пазара се продават ябълки, круши, сливи и други овощия. Южни овощия.*
— **плодове, фрукти** *книж. остар.*, **емиш** *диал.*
ОВРАГ – вж. **дол**
ОВРЕМЕ *простонар.* – вж. **навреме**
ОВЦЕВЪД – Човек, който се занимава с отглеждане на овце. *Овцевъд е и има голяма овцеферма.*
— **овчар, овцегледач, овцевъдец** *рядко*
ОВЦЕВЪДЕЦ *рядко* – вж. **овцевъд**
ОВЦЕГЛЕДАЧ – вж. **овцевъд**
ОВЧАР – 1. Човек, който пасе овце. *Лятно време овчарите изкарваха овцете на паша. Селски овчар.*
— **пастир, чобан** *нар.*
2. вж. **овцевъд**
ОВЧЕДУШЕН *неодобр.* – вж. **покòрен**
ОВЧЕДУШИЕ *неодобр.* – вж. **покорство**
ОВЪГЛЯВАМ – вж. **изгарям**[2] 1. знач.
ОВЪРГАЛВАМ *разг.* – вж. **овалвам**
ОВЪРЗВАМ *разг.* – вж. **връзвам** 3. знач.
ОГЛАВНИК – Въже или ремък, който се връзва, нахлузва на главата на добиче, за да се впрегне или води. *Сложих на коня оглавник.*
— **юлар**
ОГЛАВЯВАМ – 1. Начело съм на някаква организирана група. *Оглавявам търговска делегация. Оглавявам експедиция.*
— **предвождам, възглавявам** *книж.*, **водя, ръководя**
2. вж. **ръководя** 1. знач.;
3. вж. **управлявам** 2. знач.
ОГЛАДЕН – 1. вж. **изгладен** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **гладък** 1., 2. и 6. знач.
ОГЛАДНЯВАМ – Изпитвам чувство на глад. *Давай по-скоро да ядем, че огла̀днях като вълк. Детето бързо огладнява.*
— **изгладнявам, прегладнявам**
ант. → ***засищам се,*** насищам се
V стомахът ми свири рамазан *разг.*, червата ми свирят рамазан *разг.*, свири ми през корема *разг.*, стърже ми на корема *разг.*, свири ми цигулката *разг.*, в корема ми жаби куркат *разг.*, залепили (слепили) ми са се червата *разг.*, сит като просяк съм *разг. ирон.*
ОГЛАЖДАМ – вж. **изглаждам** 1., 2., 3. и 4. знач.
ОГЛАСЯВАМ – вж. **обявявам** 1. знач.
ОГЛЕД – вж. **преглед** 1. знач.
ОГЛЕДНИК *диал.* – вж. **годежар**
ОГЛЕЖДАМ – Внимателно гледам някого или нещо от всички страни, като се стремя да видя, забележа всичко. *Огледах къщата, но не ми хареса. Огледах краката ѝ.*
— **разглеждам, обглеждам** *разг.*
// Обхващам от всички страни с погледа си нещо. *Огледах двора, за да видя дали всичко е на мястото си.*
— **обзирам** *поет.*, **обзървам** *поет.*
ОГЛЕЖДАМ СЕ – 1. Гледам внимателно наоколо, на всички страни, за да се ориентирам, да потърся някого, нещо или за да се предпазя от нещо. *Не се оглеждай, а върви направо. Той се спря, огледа се и чак тогава пресече улицата.*
— **озъртам се**
2. *прен.* вж. **отразявам се** 2. знач.;
ОГЛОЖДВАМ *рядко* – вж. **огризвам**
ОГЛОЗГВАМ – вж. **огризвам**
ОГЛУПЯВАМ – Ставам глупав или като глупав, държа се глупаво временно или постоянно. *Той много остаря и съвсем оглупя. От безделие и еднообразен живот човек може да оглупее.*
— **изглупявам, изкуфявам** *разг. ирон.*, **изветрявам** *прен. разг. ирон.*, **изумявам**[2] *разг.*, **изкукуригвам** *прен. разг. ирон.*, **затъпявам**[2] *прен. разг.*, **изтъпявам**[2] *прен. разг.*, **изкуквам** *жарг.*
ант. → ***поумнявам,*** помъдрявам
ОГЛУПЯЛ – Който е станал глупав или се държи глупаво. *Оглупяла старица. Оглупяло общество.*
— **изглупял, изкуфял** *разг. ирон.*, **изветрял** *прен. разг. ирон.*, **изумял** *разг.*, **изкукуригал** *разг. ирон.*, **затъпял, изтъпял** *разг.*, **изукал** *жарг.*
ант. → ***поумнял,*** помъдрял
V кукувица (чавка, патка, сврака, гарга) му е изпила ума (мозъка, акъла, пипето) *разг.*
ОГЛУШАВАМ – вж. **заглушавам** 2. знач.;
ОГЛУШИТЕЛЕН – вж. **заглушителен**

ОГНЕБОРЕЦ – вж. **пожарникар**
ОГНЕН – 1. *прен. поет.* вж. **горещ** 1. знач.;
2. *прен. поет.* вж. **страстен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **ален**
ОГНЕНОЖЪЛТ – вж. **жълточервен**
ОГНЕНОКЪРВАВ *поет.* – вж. **ален**
ОГНЕНОЧЕРВЕН – вж. **ален**
ОГНЕОПАСЕН – вж. **запалителен**
ОГНЕУПОРЕН – За материал или изделие – който издържа на много висока температура, без да се размеква, чупи, топи, гори. *Огнеупорна каса. Огнеупорна тенджера.*
— **огнеустойчив**
ОГНЕУСТОЙЧИВ – вж. **огнеупорен**
ОГНИВЕЦ – вж. **кремък**
ОГНИЧАВ *нар.* – вж. **трескав** 1. знач.
ОГНИЩЕ – 1. Специално пригодено място в помещение, където се слага огън за отопление или готвене. *Всички бяха насядали край огнището. На огнището се вареше боб.*
— **оджак** *нар.*
2. *прен.* вж. **източник** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **средище**
ОГОЛВАМ – 1. вж. **разголвам**;
2. *прен.* вж. **обезлесявам**;
3. *прен. книж.* вж. **разкривам** 3. знач.
ОГОЛЕН – 1. вж. **разголен** 1. знач.;
2. вж. **гол** 1 и 3. знач.
ОГОЛЯВАМ – *прен.* вж. **обеднявам**
ОГОЛЯЛ – 1. вж. **гол** 3. знач.;
2. *прен.* вж. **обеднял**
ОГОРЧАВАМ – вж. **наскърбявам**
ОГОРЧАВАМ СЕ – вж. **наскърбявам се**
ОГОРЧЕН – вж. **наскърбен**
ОГОРЧЕНИЕ – Душевна болка, предизвикана обикн. от обида или от излъгани надежди. *Неприятните спомени изпълваха сърцето му с огорчение. Преживях много огорчения. Първото ми огорчение беше, когато не ме приеха на работа.*
— **горчивина** *прен.*, **разочарование, горчилка** *прен.*, **горчивост** *прен.*, **горчило** *прен.*
ОГРАБВАМ – 1. Отнемам, присвоявам нещо от някого с насилие и без право. *Турските завоеватели тръгнали да ограбват българските земи. Шайки ограбват селата. Мафиоти ограбват държавата ни.*
— **грабя** *несв.*, **плячкосвам** *разг. неодобр.*, **оплячкосвам** *разг. неодобр.*, **разграбвам**
2. вж. **обирам**[2]
ОГРАБВАЧ *остар.* – вж. **грабител** 1. знач.
ОГРАДА – 1. Зидана преграда около постройка, двор, място. *Къщите са заградени с високи огради. Тухлена ограда.*
— **зид, дувар** *нар.*, **заграда** *диал.*
2. Дъсчена или телена преграда около постройка, двор, място. *Дворът е обграден с ниска ограда. Около къщата има ограда. Двете жени разговаряха през оградата.*
— **плет, плетище, стобор, тараба** *нар.*, **заграда** *диал.*
ОГРАЖДАМ – 1. вж. **заграждам** 1. знач.;
2. вж. **обкръжавам** 2. знач.
ОГРАЖДАМ СЕ – вж. **обграждам се**
ОГРАЖДЕНИЕ – вж. **заграждение**
ОГРАНИЧАВАМ – 1. Поставям нещо в определени граници на разпространение, създавам граница, предел, отвъд който нещо не може да излезе, да се разпростре. *Огнеборците успяха да ограничат пожара. Трябва да ограничим бунта.*
— **локализирам** *книж.*
2. Намалявам размерите, обхвата или времетраенето на някаква дейност, проява. *Ограничавам властта на някого. Ограничавам кръга на приятелите си.*
— **стеснявам** *прен.*
ант. → *разширявам*
3. вж. **намалявам**[2] 1. знач.
ОГРАНИЧАВАМ СЕ – вж. **въздържам се** 3. знач.
ОГРАНИЧАВАНЕ – вж. **намаление** 1. знач.
ОГРАНИЧЕН – 1. Който се отнася до малък брой хора, до малко на брой неща. *Ограничен кръг лица има достъп до информацията. Ограничено приложение.*
— **тесен** *прен.*
ант. → *широк,* масов
2. вж. **оскъден** 1. знач.;
3. вж. **намален** 1. знач.;
4. вж. **непълен** 2. знач.;
5. вж. **едностранчив** 1. знач.;
6. вж. **тесногръд** 1. и 2. знач.;
7. вж. **прост** 4. знач.
ОГРАНИЧЕНИЕ – вж. **намаление** 1. знач.
ОГРАНИЧЕНОСТ – 1. вж. **недостиг**
2. вж. **едностранчивост** 1. знач.;
3. вж. **тесногръдие** 1. и 2. знач.
ОГРАНИЧИТЕЛЕН – Който създава ограничения, норми за някаква дейност, действия. *Ограничителни мерки. Ограничителна наредба.*
— **рестриктивен** *книж.*
ОГРЕБВАМ – Греба нещо или всичко изцяло, докрай. *Огребвам буркана с мед. Огребвам пепелта от огнището.*
— **изгребвам, догребвам**
ант. → *загребвам*
ОГРЕВ – 1. *разг.* вж. **отопление;**
2. *рядко* вж. **топливо**
ОГРИЗВАМ – Гриза нещо от всички страни, от всякъде, изцяло. *Огризах ябълката. Огризах един царевичен кочан.*
— **изгризвам, оглозгвам, обглозгвам, изглозгвам, огризквам** *разг.*, **огложда̀м** *рядко*, **изгложда̀м** *рядко*
ОГРИЗКВАМ *разг.* – вж. **огризвам**
ОГРОМЕН – вж. **грамаден** 1. и 2. знач.
ОГРУБЯВАМ – вж. **загрубявам** 1. и 2. знач.
ОГРУБЯЛ – вж. **загрубял** 1. знач.
ОГРЯВАМ – вж. **осветявам**
ОГРЯВА МЕ *разг. само в бъд. и мин. вр.* – вж. **провървява ми**
ОГРЯН – вж. **осветен**
ОГЪВАМ – вж. **извивам** 1. знач.
ОГЪВАМ СЕ – 1. вж. **извивам се** 1. знач.;
2. вж. **кърша се**;
3. *прен.* вж. **предавам се** 1. знач.
ОГЪН – 1. вж. **пожар**;
2. *воен.* вж. **стрелба** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **горещина**;
4. *прен. разг.* вж. **температура**;
5. *прен. поет.* вж. **страст** 1. знач.
ОГЪРЛИЕ – *остар.* вж. **огърлица**
ОГЪРЛИЦА – Накит от нанизани на връв перли, маниста, скъпоценни или полускъпоценни камъни,

който се носи на шията. *На врата ѝ блестеше бисерна огърлица. Диамантена огърлица.*
— **колие** *книж.*, **гердан** *разг.*, **наниз** *разг.*, **огърлие** *остар.*
ОДАРЕН *рядко* – вж. **даровит** 1. знач.
ОДАРЕНОСТ *рядко* – вж. **дарба**
ОДАРЯВАМ *диал.* – вж. **дарявам** 2. знач.
ОДЕЖДИ *книж.* – вж. **облекло**
ОДЕЯНИЕ *книж. търж.* – вж. **облекло**
ОДЖАК *нар.* – 1. вж. **огнище** 1. знач.;
2. вж. **комин**
ОДИМЕН – 1. вж. **задимен** 1. знач.;
2. вж. **опушен** 1. знач.
ОДИМЯВАМ – 1. вж. **задимявам**[2];
2. вж. **опушвам** 1. знач.
ОДИРАМ – 1. Отделям, свалям кожата на убито животно. *Одирам кожата на лисица. Одирам овца.*
— **дера** *несв.*, **издирам** *разг.*
2. *разг.* вж. **издрасквам** 1. знач.
ОДИТ *нежел.*– вж. **ревизия**
ОДИТОР *нежел.* – вж. **ревизор**
ОДМА *диал.* – вж. **веднага** 1. знач.
ОДОБРЕН – Който е получил положителна оценка, съгласие, одобрение. *Одобрен проект. Одобрен закон. Одобрен правилник.*
— **приет, утвърден, узаконен**
ант. → ***неодобрен,*** отхвърлен, неприет, неутвърден, неузаконен
ОДОБРЕНИЕ – Положителна оценка, положително отношение към нещо. *Изразихме одобрението си с кимане на глава. Думите му предизвикаха всеобщо одобрение.*
— **съгласие**
ант. → ***неодобрение,*** недоволство
// ***възмущение,*** негодуване
// ***възражение,*** несъгласие
ОДОБРИТЕЛЕН – Който дава добра оценка за някого или нещо или изразява съгласие, одобрение за нещо. *Одобрителен отговор на молба. Одобрителен отзив.*
— **положителен, позитивен** *книж.*, **благоприятен**
ант. → ***неодобрителен,*** отрицателен, негативен, неблагоприятен
2. Който изразява одобрение, съгласие с нещо. *Одобрително кимане с глава. Разбрах знака му за одобрителен.*
— **утвърдителен, потвърдителен, положителен**
ОДОБРЯВАМ – 1. Определям нещо за добро, уместно. *Одобрявам действията на правителството. Одобрявам възгледите ти. Майка ми одобри новата ми приятелка. Не мога да одобря решението ти за развод.*
— **приемам, възприемам** *прен.*, **съгласявам се** *(с)*
ант. → ***възмущавам се,*** недоволствам, негодувам
// ***критикувам***
2. вж. **приемам** 3. знач.
ОДОМАШНЯВАМ *спец.* – 1. вж. **опитомявам**;
2. вж. **облагородявам** 2. знач.
ОДРАСКАН – вж. **издраскан** 1. знач.
ОДРАСКВАМ – вж. **издрасквам** 1. знач.
ОДРЕЗГАВЯВАМ – вж. **прегракам**
ОДРИПАВЯВАМ *разг.* – вж. **окъсвам се**
ОДРИПАН *разг.* – вж. **дрипав**
ОДРУСВАМ *рядко* – вж. **изтръсквам**
ОДРУСВАМ СЕ *разг.* – вж. **охарчвам се**
ОДРЪНКВАМ СЕ *разг. рядко* – вж. **охарчвам се**
ОДРЯМВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **умърлушвам се**
ОДРЯМАН *рядко* – вж. **притихнал**
ОДУМВАМ – вж. **злословя** 1. знач.
ОДУМВАЧ *рядко* – вж. **сплетник**
ОДУМКИ *разг.* – вж. **злословие** 1. знач.
ОДУМНИК *нар.* – вж. **сплетник**
ОДУХВАМ *разг.* – вж. **издухвам** 1. знач.
ОДУХОТВОРЕН – 1. *рядко* вж. **жив** 1. знач.;
2. вж. **благороден** 4. знач.
ОДУХОТВОРЯВАМ – 1. вж. **оживявам**[2] 1. знач.;
2. вж. **облагородявам** 1. знач.
ОДУШЕВЕН – вж. **жив** 1. знач.
ОДУШЕВЯВАМ *книж. рядко* – вж. **оживявам**[2] 1. знач.
ОДЪР *нар.* – 1. вж. **легло**;
2. вж. **нар**;
3. вж. **миндер**
ОДЪРЖАВЯВАМ – вж. **национализирам**
ОДЪРЖАВЯВАНЕ – вж. **национализация**
ОДЪРЗОСТЯВАМ СЕ *книж. рядко* – вж. **осмелявам се** 2. знач.
ОДЪРПАН – вж. **дрипав**
ОДЪРПВАМ СЕ *разг. рядко* – вж. **окъсвам се**
ОДЪРТЯВАМ *разг.* – вж. **остарявам** 1. знач.
ОДЪРТЯЛ *разг. грубо* – вж. **остарял** 1. знач.
ОЖАДНЯВАМ – Изпитвам силна, голяма жажда, силно ми се допива нещо. *От горещината и дългия път ожадняхме и с нетърпение се струпахме около крайпътната чешма.*
— **изжаднявам, зажаднявам, прежаднявам, жабясвам** *разг.*
V пресъхва ми гърлото (устата) *разг.*
ОЖАЛВАМ *разг.* – вж. **окайвам**
ОЖЕГ *диал.* – вж. **ръжен** 1. знач.
ОЖЕНВАМ – Свързвам мъж и жена чрез брак, правя някой да встъпи в брак. *Желанието на родителите беше да ги оженят.*
— **женя** *несв.*, **задомявам** *нар.*, **бракосъчетавам** *книж.*, **венчавам** *(за църковен брак)*, **обулчвам** *диал.*
ант. → ***развеждам,*** разделям, разженвам
V прекарвам под венчило *разг.*, слагам (турям) оглавник (юлар, юзда) *разг.*, надявам оглавник (юлар, хомот, ярем) *разг.*
ОЖЕНВАМ СЕ – вж. **женя се** 1. и 2. знач.
ОЖЕНЕН – вж. **женен**
ОЖЕСТОЧАВАМ – Карам, правя някого да стане жесток, зъл, предизвиквам у някого ярост, злоба. *Като му говориш за неуспехите и поражението му, още повече го ожесточаваш. Мизерията и гладът го ожесточиха.*
— **озлобявам, озверявам, настървявам, увълчвам** *рядко*
ОЖЕСТОЧЕН – 1. Който е изпълнен с непримирима злоба и враждебност. *Ожесточена борба. Ожесточен спор. Ожесточени препирни. Ожесточен бой.*
— **жесток, яростен, свиреп, лют** *прен. разг.*
2. *рядко* вж. **озлобен** 1. знач.
ОЖЕСТОЧЕНИЕ – Проява на гняв, безпощадност и силно желание да се причини зло, болка. *Възмути ме ожесточението, с което говореше за своя политически опонент. Обзе го ожесточение към шефа, който го бе уволнил.*
— **озлобление, злоба, злост, ожесточеност, ярост, озлобеност, озвереност, озверение, нас-**

тървение, настървеност
ОЖЕСТОЧЕНОСТ – вж. **ожесточение**
ОЖИВЕН – 1. Който е в повишено настроение. *За първи път я виждах толкова оживена.*
— **възбуден, приповдигнат**
ант. → ***умърлушен,*** оклюмал, оклюман, унил
2. Който е изпълнен с много живот, хора, движение, дейност. *Оживена улица. Оживен град. Оживен плаж.*
— **многолюден, шумен, жив** *прен.*
ант. → ***безлюден,*** пуст, празен, опустял, запустял
// ***тих,*** безшумен, безлюден, неоживен, глух, ням
3. Който е свързан с много чувства, страст. *Оживен разговор. Оживена дискусия. Оживен спор.*
— **жив** *прен.*, **бурен** *прен.*, **разгорещен**
ант. → ***спокоен***
ОЖИВЕНОСТ – вж. **оживление** 1., 2. и 3. знач.
ОЖИВИТЕЛЕН *рядко* – вж. **животворен**
ОЖИВЛЕНИЕ – 1. Състояние на повишено настроение. *Настъпи радостно оживление. След първоначалното оживление всички притихнаха.*
— **възбуда, оживеност, приповдигнатост**
ант. → ***умърлушеност,*** унилост, униние
2. Преминаване на много хора, обикн. придружено с шум. *В навечерието на коледните празници по улиците на града има невероятно оживление.*
— **оживеност, движение, раздвижване**
ант. → ***мъртвило,*** безлюдност, безлюдие, пустота
// ***мъртвило,*** глухота, глухотия, пустота
3. *прен.* Усилена, активна дейност. *След икономическата криза настъпи оживление. В града се чувства оживление.*
— **раздвижване, оживеност, живот** *прен.*
ант. → ***застой,*** бездействие, летаргия
ОЖИВОТВОРЕН *книж.* – вж. **жив** 1. знач.
ОЖИВОТВОРЯВАМ *книж.* – вж. **оживявам**[2] 1. знач.
ОЖИВЯВАМ[1] – 1. вж. **съживявам се** 1. знач.;
2. вж. **оцелявам** 1. знач.
ОЖИВЯВАМ[2] – 1. Правя нещо да бъде живо, изпълнено с вътрешен живот. *Ръцете на майстора умеят да оживяват дървото.*
— **одухотворявам, оживотворявам** *книж.*, **одушевявам** *книж. рядко*
2. вж. **съживявам** 1. и 2. знач.
ОЖИВЯВАМ СЕ – вж. **съвземам се** 3. знач.
ОЖУЛВАМ – вж. **обелвам** 2. знач.
ОЖУЛЕН – 1. вж. **обелен** 3. знач.;
2. вж. **издраскан** 1. знач.;
3. вж. **изтъркан** 1. знач.
ОЗАГЛАВЯВАМ – Поставям заглавие, наслов. *Не знам как да озаглавя статията си.*
— **онасловявам** *книж.*
ОЗАДАЧАВАМ СЕ *книж.* – вж. **недоумявам**
ОЗАДАЧЕН *книж.* – вж. **недоумяващ**
ОЗАДАЧЕНОСТ *книж.* – вж. **недоумение**
ОЗАПТЯВАМ *разг.* – вж. **усмирявам** 1. знач.
ОЗАРЕН *поет.* – вж. **осветен**
ОЗАРЕНИЕ *поет.* – 1. вж. **сияние** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **лъчезарие**;
3. *прен.* вж. **прозрение**
ОЗАРЯВАМ *поет.* – 1. вж. **осветявам**;
2. вж. **осенявам**
ОЗВЕРЕН – 1. вж. **озлобен** 1. знач.;
2. вж. **злобен** 2. знач.
ОЗВЕРЕНИЕ – вж. **ожесточение**
ОЗВЕРЕНОСТ – вж. **ожесточение**
ОЗВЕРЯВАМ – вж. **ожесточавам**
ОЗДРАВИТЕЛЕН – вж. **лечебен** 1. знач.
ОЗДРАВЯВАМ[1] – Ставам здрав, възстановявам здравето си, свършва боледуването ми. *Болен съм от грип, но се надявам скоро да оздравея. След ден-два детето ще оздравее.*
— **излекувам се, минава ми** *разг.*, **изцерявам се** *нар.*, **вдигам се** *прен. разг.*
ант. → ***разболявам се,*** заболявам, поболявам се, лягам
// ***боледувам,*** страдам
// *За рана* вж. **заздравявам**[2]
V вдигам се (ставам) от легло <то> *разг.*, вдигам се (изправям се, стъпвам) на крака <та си> *разг.*
ОЗДРАВЯВАМ[2] – вж. **заздравявам**[1]
ОЗЛОБЕН – 1. Който е обхванат от злоба, ожесточение и силно желание да причини зло, болка. *Всичко може да се очаква от озлобени хора. Озлобена тълпа нападна къщата му.*
— **озверен, настървен, злобен, ожесточен** *рядко*
2. вж. **злобен** 1. и 2. знач.
ОЗЛОБЕНОСТ – вж. **ожесточение**
ОЗЛОБЛЕНИЕ – вж. **ожесточение**
ОЗЛОБЯВАМ – вж. **ожесточавам**
ОЗЛОЧЕСТЯВАМ *книж.* – 1. вж. **обезчестявам**;
2. вж. **зачерням** 1. знач.
ОЗНАЧАВАМ – 1. Поставям белег, знак някъде с някаква цел. *Означавам на картата по-важните места, където смятам да отида. Означавам мястото, където ще се копае.*
— **отбелязвам, обозначавам, бележа** *несв.*, **маркирам, забелязвам, набелязвам** *рядко*
2. Имам определено значение. *Тя не знаеше какво означава думата „пораженство".*
— **знача**
3. Имам значение, роля, важност за някого. *Тази работа означава много за мен. Семейството означава всичко за него.*
— **знача, представлявам, съм**
4. Давам основание за заключение или изводи, явявам се доказателство за нещо. *Заключената врата означава, че стопаните не са вкъщи. Червените бузи невинаги означават добро здраве. Това означава, че ме ценят.*
— **показвам, знача**
ОЗНАЧЕНИЕ – 1. вж. **бележка** 2. знач.;
2. вж. **знак** 1. знач.
ОЗОВАВАМ СЕ – Съм, появявам се неочаквано някъде или в някакво състояние. *Незабелязано се озовахме в центъра на града. Озовавам се в неудобно положение.*
— **оказвам се, попадам, намирам се**
ОЗОРВАМ *разг.* – 1. вж. **затруднявам** 1. знач.;
2. вж. **припирам** 1. знач.
ОЗОРВАМ СЕ *разг.* – вж. **затруднявам се**
ОЗЪБВАМ СЕ – 1. вж. **зъбя се** 1., 2. и 3. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **сопвам се**
ОЗЪРТАМ СЕ – вж. **оглеждам се** 1. знач.
ОКАДЕН – вж. **опушен** 1. знач.
ОКАДЯВАМ – 1. вж. **опушвам** 1. знач.;
2. вж. **прекадявам**
ОКАЗВАМ СЕ – 1. *Обикн. в 3 л. или безл.* Става ясно, разбира се, че съм някакъв. *Той се оказа добър човек. Майсторът се оказа свестен. Оказва се, че сме роднини.*

— **излизам** *прен.*
2. Бивам, съм някъде случайно, непредвидено. *Оказах се на местопроизшествието. Оказах се там, когато шефът дойде.*
— **случвам се, улучвам се** *разг.*
3. вж. **озовавам се**

ОКАЙВАМ – Изпитвам много силна мъка, жал за някого, нещо. *Окаях бедната старица, която нямаше близки, които да се грижат за нея. Окайвам младините си.*
— **оплаквам**[2]**, ожалвам** *разг.*, **овайквам** *нар.*

ОКАЙВАМ СЕ – вж. **вайкам се**

ОКАЛВАМ – 1. Нацапвам, оцапвам нещо с кал. *Внимавай да не си окаляш обувките. Окалвам килима.*
— **изкалвам, накалвам, калям** *несв.*
2. *прен.* вж. **опозорявам**

ОКАМЕНЯВАМ – 1. вж. **вкаменявам се** 1. знач.;
2. *прен. рядко* вж. **вцепенявам се** 1. знач.

ОКАПВАМ[1] – вж. **накапвам**

ОКАПВАМ[2] – вж. **опадвам**

ОКАРИКАТУРЯВАМ – вж. **осмивам**

ОКАСТРЯМ – 1. Режа, кастря клоните на дърво или връх на растение, за да го оформя. *Окастрих позасъхналите овошки. Градинарят окастрил ябълковото дърво.*
— **орязвам, подкастрям, подрязвам, изкастрям, изрязвам, окълцвам** *разг.*
2. *прен.* вж. **орязвам** 1. знач.

ОКАТ *разг.* – вж. **зрящ**

ОКАЧАЛКА – вж. **закачалка**

ОКАЧВАМ – вж. **закачам**[1] 1. знач.

ОКАЧЕСТВЯВАМ – Давам оценка, преценка на нещо, на някаква проява. *Не намирам думи да окачествя снощното му държание. Как ще окачествите подобна постъпка?*
— **квалифицирам** *книж.*

ОКАЯН – вж. **жалък** 1. и 2. знач.

ОКАЯНИК *книж.* – вж. **нещастник** 2. знач.

ОКЕПАЗЯВАМ СЕ *простонар.* – вж. **излагам се** 1. знач.

ОКИРЛИВЕН *разг.* – вж. **мръсен** 1. знач.

ОКИРЛИВЯМ *разг.* – вж. **измърсявам**

ОКИТВАМ *нар.* – вж. **окичвам**

ОКИЧВАМ – Слагам, поставям, окачвам на, върху нещо или някого цветя, зеленина, накити и др., обикн. за да го украся, разкрася. *Младежите окичиха училищния салон с цветни гирлянди. Децата ме окичиха с цветя.*
— **накичвам, обкичвам, закичвам, обкитвам** *нар.*, **окитвам** *нар.*, **закитвам** *нар.*

ОКЛЕВЕТЯВАМ – 1. вж. **наклеветявам** 1. знач.;
2. вж. **охулвам**

ОКЛЕПАН *разг.* – вж. **мръсен** 1. знач.

ОКЛЕПВАМ *разг.* – вж. **измърсявам**

ОКЛОП *остар.* – вж. **броня**

ОКЛЬОЩАВЯВАМ *разг. неодобр.* – вж. **отслабвам**[1] 2. знач.

ОКЛЬОЩАВЯЛ *разг. неодобр.* – вж. **отслабнал** 1. знач.

ОКЛЮМАЛ – вж. **умърлушен**

ОКЛЮМАН – вж. **умърлушен**

ОКЛЮМВАМ – 1. вж. **клюмвам** 1. знач.;
2. вж. **умърлушвам се**

ОКЛЮМВАМ СЕ – вж. **умърлушвам се**

ОКО (ОЧИ) – 1. Орган на зрението. *Замъгляват ми се очите. Болят ме очите. От очите ѝ струеше нежност.*
— **зеница** *прен.*, **зъркели** *разг. грубо*
2. *прен.* вж. **зрение**;
3. *прен.* вж. **поглед** 1. и 2. знач.

ОКОВИ – 1. Скачени една с друга железни брънки, халки, които се поставят на ръцете и краката на затворник. *Осъдиха го на една година затвор в окови. Поставен в окови.*
— **вериги, пранги** *нар.*, **синджир** *нар.*, **железа, букаи** *простонар.*
2. *прен. поет.* вж. **робство**

ОКОКОРВАМ СЕ – вж. **опулвам се**

ОКОКОРЕН – вж. **опулен**

ОКОЛЕН – 1. Който се намира наблизо, наоколо или в околността. *От прозореца наблюдавам околните сгради. Пазарувам от околните магазини.*
— **съседен, близък**
ант. → ***далечен,*** отдалечен
2. вж. **заобиколен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **косвен** 2. знач.

ОКОЛО – 1. вж. **край** 2. знач.;
2. вж. **към** 1. знач.;
3. вж. **почти** 1. знач.;
4. *рядко* вж. **наоколо**

ОКОЛОВРЪСТ – вж. **наоколо**

ОКОЛЧЕСТ *нар.* – вж. **объл** 1. знач.

ОКОНЧАВАМ *огр.* – вж. **завършвам** 3. знач.

ОКОНЧАТЕЛЕН – 1. Който е вече напълно установен и не подлежи на по-нататъшно обсъждане, преразглеждане. *Това са окончателните изборни резултати. Материалът претърпя няколко редакции, но тази е окончателната. Окончателни годишни оценки.*
— **последен, краен**
ант. → ***неокончателен,*** предварителен, провизорен
2. Който не може да се отмени, промени, при който няма връщане назад. *Окончателно прекратяване на преговорите. Окончателна присъда. Окончателно решение.*
— **безвъзвратен, неотменим** *книж.*, **дефинитивен** *книж.*
ант. → ***неокончателен,*** временен, провизорен

ОКОНЧАТЕЛНО – 1. В пълна степен, без остатък. *Градът е окончателно разрушен. Нервите ми са окончателно съсипани. Народът окончателно е загубил доверие в правителството.*
— **напълно, изцяло, всецяло** *книж.*, **тотално, докрай** *прен.*
ант. → ***частично,*** отчасти, ненапълно, донякъде
2. Без връщане назад, без колебание. *Скъсах окончателно с него. Окончателно се отказах от цигарите. Разделихме се окончателно.*
— **безвъзвратно, завинаги, категорично, невъзвратимо** *книж.*
ант. → ***неокончателно,*** временно

ОКОП – Изкоп в земята с насип отпред за защита, прикритие от куршуми. *Войниците прекараха нощта в окопите.*
— **траншея, шанец** *рядко*

ОКОПАВАМ – вж. **прекопавам** 1. знач.

ОКОПИТВАМ СЕ – вж. **съвземам се** 2. знач.

ОКОСМЕН – вж. **космат**

ОКОСЯВАМ – Режа трева или житни растения с коса изцяло, докрай. *Окосих тревата.*

— **изкосявам, покосявам** *рядко*
ОКОШАРВАМ *разг.* – вж. **арестувам** 2. знач.
ОКРАДВАМ – вж. **обирам**[2]
ОКРАЙНИНА *разг.* – вж. **покрайнина** 1. знач.
ОКРАСКА *книж.* – вж. **цвят**
ОКРИВЯВАМ *нар.* – вж. **обвинявам**
ОКРИЛИЕ *книж. остар.* – вж. **закрила**
ОКРИЛЯВАМ *книж.* – вж. **насърчавам**
ОКРИЛЯВАМ СЕ *книж.* – **насърчавам се**
ОКРИЛЯВАНЕ *книж.* – вж. **насърчение** 1. знач.
ОКРЪГЛЕН *рядко* – вж. **заобле**н 2. и 3. знач.;
ОКРЪГЛЕНОСТ *рядко* – вж. **заобленост**
ОКРЪГЛЯВАМ – 1. вж. **закръглям** 1. и 2. знач.;
2. *рядко* вж. **заоблям**
ОКРЪЖАВАМ –1. вж. **обкръжавам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **заобикалям** 2. знач.
ОКРЪЖАВАМ СЕ – вж. **обграждам се**
ОКУМВАМ СЕ *разг.* – вж. **умъдрям се**
ОКУМУШ *разг.* – вж. **отракан** 1. знач.
ОКУПАНТ *рядко* – вж. **завоевател** 1. знач.
ОКУПАТОР – вж. **завоевател** 1. знач.
ОКУПИРАМ – 1. вж. **завладявам** 1. знач.;
2. *разш.* вж. **заемам** 1. знач.
ОКУРАЖАВАМ – вж. **насърчавам**
ОКУРАЖАВАМ СЕ – вж. **насърчавам се**
ОКУРАЖАВАНЕ – вж. **насърчение** 1. знач.
ОКУРАЖАВАЩ – вж. **насърчителен**
ОКУРАЖИТЕЛЕН – вж. **насърчителен**
ОКЪЛЦВАМ – 1. Кълцам всичко докрай. *Окълцах тревата за кокошките.*
— **изкълцвам, накълцвам**
2. *разг.* вж. **окастрям** 1. знач.
ОКЪПВАМ – вж. **изкъпвам**
ОКЪРВАВЯВАМ – 1. Изцапвам, изпръсквам нещо с кръв. *Забелязах, че съм се порязал и съм окървавил пода.*
— **накървавявам**
2. вж. **разранявам**
ОКЪРШВАМ – 1. вж. **изпочупвам**;
2. вж. **разкършвам** 1. знач.
ОКЪРШВАМ СЕ *разг.* – вж. **обигравам се**
ОКЪСАН –1. вж. **дрипав**;
2. вж. **изпокъсан** 1. знач.
ОКЪСВАМ – вж. **изпокъсвам** 1. и 2. знач.
ОКЪСВАМ СЕ – Обикн. за дрехи, обувки и под. – скъсвам се, накъсвам се на много места или изцяло. *Обувките ми са се окъсали, трябва да си купя нови.*
— **изпокъсвам се, изкъсвам се**
// Ставам дрипав, ходя облечен в скъсани или с много кръпки дрехи. *Съвсем съм се окъсала, а парите не стигат да си купя нови дрехи.*
— **одрипавявам** *разг.*, **опърпвам се** *разг.*, **одърпвам се** *разг. рядко*
ОКЬОРАВЯВАМ *разг.* – вж. **ослепявам**[1]
ОЛАПВАМ *разг.* – вж. **изяждам** 1. знач.
ОЛЕКВА МИ – 1. Става ми по-леко, по-добре. *Изпих лекарството и ми олекна.*
— **успокоявам се, облекчавам се, просветва ми**
2. Чувствам облекчение след някое вълнение, тревога. *Олекна ми, като разбрах, че всичко е наред. Олекна ми, когато дъщеря ми най-после се задоми.*
— **успокоявам се, отдъхвам си, облекчавам се**
ант. → ***притеснявам се,*** безпокоя се, тревожа се, грижа се, мисля, кахъря се
// ***разтревожвам се,*** обезпокоявам се, притеснявам се
// ***дотежава ми***, дотяга ми, натежава ми
V пада ми камък от сърцето *разг.*, пада (сваля се, смъква се) <воденичен> камък от гърба (плещите, раменете) ми *разг.*, сваля се (смъква се, пада) <тежко> бреме от раменете (гърба, плещите) ми *разг.*, пада (сваля се, смъква се) товар (планина) от раменете (плещите, гърба ми) *разг.*, отпуска ми се душата (сърцето) *разг.*, олеква ми на душата (сърцето) *разг.*, светва (съмва) ми пред очите *разг.* към 2. знач.
ОЛЕЛИЯ *разг.* – 1. *разш.* вж. **врява**;
2. вж. **суматоха**
ОЛЕНЯВАМ СЕ *диал.* – вж. **измързеливям се**
ОЛИВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **прекалявам**
ОЛИГАРХИЯ – *прен. разш.* вж. **върхушка**
ОЛИГОФРЕН – 1. *мед.* Човек, който страда от олигофрения, малоумие. *Отдалеч личи, че е олигофрен.*
— **дебил** *мед.*, **малоумник** *разг.*
2. *прен. разг. пренебр.* вж. **глупак**
ОЛИГОФРЕНЕН *спец.* – вж. **малоумен**
ОЛИГОФРЕНИЯ *мед.* – вж. **малоумие**
ОЛИЗАН *разг.* – 1. вж. **гладък** 3. знач.;
2. *прен.* вж. **излинял**
ОЛИЗВАМ *разг.* – вж. **облизвам** 1. и 2. знач.
ОЛИСКВАМ *диал.* – вж. **изпръсквам** 2. знач.
ОЛИСЯВАМ – вж. **оплешивявам**
ОЛИЦЕТВОРЕНИЕ – 1. Представяне на предмети, несъществуващи обекти или отвлечени понятия като живи същества. *Олицетворението се използва най-често в митологията, народните приказки, притчите.*
— **персонификация**
2. Живо същество или художествен образ, който със своята същност показва нещо абстрактно, някаква идея, чувство, явление. *Тартюф е олицетворение на лицемерието. Афродита е олицетворение на красотата.*
— **въплъщение, символ**
ОЛИЦЕТВОРЯВАМ – 1. Представям предмети, явления, отвлечени или измислени понятия в живи същества. *В народните песни планината е олицетворена като майка закрилница. Поетът е олицетворил природните стихии.*
— **персонифицирам**
2. Изразител съм на нещо, най-цялостно и пълно изразявам някакви качества, идеи. *Майката олицетворява всичко хубаво и добро на този свят.*
— **въплътявам /въплъщавам/, символизирам**
ОЛУК – вж. **водосток**
ОЛЮЛЯВАМ СЕ – 1. Изгубвам равновесие, устойчивост при стоене или движение и се наклонявам настрани или ту на една, ту на друга страна. *От удара той се олюля и едва не падна. Автобусът ненадейно спря и тя се олюля.*
— **залитам, политам, залюлявам се, завалям се** *разг.*
2. *Само несв.* Ходя бавно, с мъка, като се накланям ту на една, ту на друга страна. *Беше пиян и се олюляваше. Вървеше по средата на улицата и се олюляваше.*
— **клатя се, залитам, клатушкам се, кандилкам се** *разг.*, **завалям се** *разг.*
3. вж. **люлея се** 1. и 2. знач.
ОЛЮПВАМ – вж. **обелвам** 1. знач.

О

ОЛЮПЕН *нар.* – вж. **обелен** 2. знач.
ОЛЮЩВАМ – вж. **обелвам** 1. и 2. знач.
ОЛЮЩЕН – вж. **обелен** 2. и 3. знач.
ОМАГЬОСВАМ – 1. *прен.* вж. **омайвам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **възхищавам**
ОМАЕН – вж. **очарователен**
ОМАЗНЕН – вж. **мазен** 2. и 3. знач.
ОМАЗНЯВАМ СЕ – Ставам мазен. *Косата ми бързо се омазнява. Пликът се омазни от маслините.*
— **намазнявам се**
ОМАЙВАМ – 1. Оказвам извънредно силно въздействие върху някого, като правя той да постъпва според моите убеждения или желания, да вижда нещата като мен. *Тя те е омаяла, щом си решил за нея да се ожениш. Той успя така да я омае, че тя му дари имота си.*
— **обайвам, замайвам, омагьосвам** *прен.*, **магьосвам** *разг.*, **заслепявам** *прен.*, **ослепявам**[2] *прен.*
2. *поет.* вж. **възхищавам**;
3. вж. **замайвам** 2. знач.;
V вземам ума (акъла, разума, разсъдъка, главата) на някого *разг.* към 1. знач.
ОМАЙВАМ СЕ – 1. *поет.* вж. **възхищавам се**;
2. вж. **опиянявам се**
ОМАЙНИК – вж. **вълшебник** 3. знач.
ОМАЙНИЦА – вж. **магьосница** 2. знач.
ОМАЙНОСТ *поет.* – вж. очарование
ОМАЛОВАЖАВАМ – 1. Правя нещо да изглежда по-малко ценно, важно, стойностно, отколкото е всъщност. *Омаловажавам научната стойност на дисертацията. Омаловажавам значението на разказите на писателя.*
— **подценявам** *рядко*, **принизявам** *прен.*, **обезценявам** *прен.*
ант. → ***надценявам***
2. вж. **подценявам** 1. знач.
ОМАЛОМОЩАВАМ – 1. вж. **изтощавам** 1. знач.;
2. вж. **отслабвам**[2] 2. знач.
ОМАЛОМОЩАВАМ СЕ – вж. **изтощавам се** 1. знач.
ОМАЛОМОЩЕН – вж. **изтощен** 1. знач.
ОМАЛОМОЩЕНИЕ – вж. **изтощение** 1. знач.
ОМАРА – вж. **мараня** 1. знач.
ОМАСКАРЯВАМ *разг.* – вж. **опозорявам**
ОМАСКАРЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **излагам се** 1. знач.
ОМАХВАМ – 1. *разг. ирон.* вж. **изяждам** 1. знач.;
2. *диал.* вж. **набивам**[1]
ОМАЦАН *разг.* – вж. **мръсен** 1. знач.
ОМАЦВАМ *разг.* – вж. **измърсявам**
ОМАЧКАН – вж. **измачкан**
ОМАЧКВАМ – вж. **измачквам** 1. знач.
ОМАЧКВАМ СЕ – вж. **измачквам се**
ОМАЯ *поет.* – 1. вж. **очарование;**
2. вж. **опиянение** 1. знач.
ОМАЯН – 1. вж. **очарован**;
2. вж. **опиянен**
ОМБРЕЛА *остар.* – вж. **чадър**
ОМЕКВАМ – 1. Ставам мек или по-мек, по-пръхкав. *Намокри хляба с вода и го завий да омекне. Металът омеква при нагряване. От дъжда пръстта омекна. Снегът е омекнал.*
— **размеквам се, омекотявам се, омекчавам се**
ант. → ***втвърдявам се,*** вкоравявам се, замръзвам, затвърдявам, закоравявам, отвърдявам
2. *прен.* Ставам по-дружелюбен, отстъпчив, приветлив. *Сърцето на стареца омекна при вида на внучето. Беше непреклонен, но вече е взел да омеква.*
— **размеквам се** *прен.*
3. *прен.* Изгубвам своята напрегнатост, острота, рязкост, като ставам по-благ, мек, нежен. *Погледът ѝ омекна. Гласът му омекна.*
— **смекчавам се, омекотявам се**
4. *прен.* вж. **омекотявам се** 1. знач.
ОМЕКНАЛ – 1. Който е станал мек, пръхкав. *Омекнали плодове. Омекнал сняг. Омекнало тесто.*
— **размекнат**
ант. → ***втвърден,*** вкоравен, замръзнал, затвърдял, закоравял
2. *прен.* Който е станал по-дружелюбен, отстъпчив. *Шефът, омекнал вече, се съгласил да разговарят по новия проект.*
— **размекнат** *прен.*
ОМЕКОТЯВАМ – 1. Правя нещо твърдо да омекне, да стане меко. *Кремът омекотява кожата. Влагата омекотява влакното.*
— **омекчавам, размеквам, смекчавам**
ант. → ***втвърдявам,*** вкоравявам, затвърдявам
2. *прен.* Намалявам силата, енергията, въздействието на нещо, като обикн. ги възпирам или поглъщам част от тях. *Пердетата омекотяваха силната слънчева светлина, която нахлуваше в стаята. Намесата му омекоти страстите. Тъмнината омекотяваше острите черти на лицето му.*
— **смекчавам, омекчавам**
ант. → ***изострям***
ОМЕКОТЯВАМ СЕ – 1. Намалявам силата, енергията си, като ставам по-поносим за възприемане. *Сложих завеси на прозорците и светлината се омекоти. Ударът на летящата топка ще се омекоти от разстоянието.*
— **смекчавам се, омекчавам се, омеквам** *прен.*
2. вж. **омеквам** 1. и 3. знач.
ОМЕКЧАВАМ – вж. **омекотявам** 1. и 2. знач.
ОМЕКЧАВАМ СЕ – 1. вж. **омеквам** 1. знач.;
2. вж. **омекотявам се** 1. знач.
ОМЕРЗЕНИЕ *книж.* – вж. **отвращение** 1. знач.
ОМЕРЗЯВАМ СЕ *книж.* – вж. **отвращавам се**
ОМИТАМ *разг.* – 1. вж. **измитам**;
2. *прен.* вж. **обирам**[1] 1. знач.
ОМИТАМ СЕ *разг. грубо* –1. вж. **махам се** 1. знач.;
2. вж. **отивам си** 1. знач.
ОМЛАТВАМ *нар.* – вж. **набивам**[1]
ОМНИБУС *остар.* – вж. **автобус**
ОМОКРЯМ *разг. рядко* – вж. **намокрям** 1. знач.
ОМОКРЯМ СЕ *разг. рядко* – вж. **намокрям се** 1. знач.
ОМОТАВАМ – 1. Въртя, увивам нещо около друго нещо, поставям с кръгово движение нещо меко, еластично или плътно около някакъв предмет като център. *Омотавам шалчето около врата си. Омотавам пояс около кръста си. Омотах въжето около тялото му.*
— **замотавам, намотавам, навивам, увивам, завивам**[2]**, усуквам**
ант. → ***отмотавам,*** размотавам, отвивам, развивам
2. Оплитам едно нещо в друго така, че трудно да се разделят. *Така съм омотала конците, че не мога да ги оправя.*
— **заплитам, замотавам, преплитам**

ант. → ***отплитам,*** разплитам, размотавам, отмотавам
3. *прен.* вж. **вплетам** 2. знач.
ОМОТАВАМ СЕ – вж. **заплитам се** 1. знач.
ОМОТАН – вж. **заплетен** 1. знач.
ОМРАЗА – Чувство на силна враждебност, антипатия и зложелателство към някого, нещо. *Тя го гледаше с омраза. Не можеше да заглуши омразата си към политическия си опонент. Говореше с омраза за крадците.*
— **ненавист, неприязън, злост, злъч**
ант. → ***любов,*** обич
ОМРАЗЕН – Който буди, предизвиква омраза, неприязън у някого. *Омразна власт. Омразни поробители. Омразна съперница.*
— **ненавистен, противен**[1]**, нелюбим** *книж. рядко*
ант. → ***любим,*** обичен, мил, скъп, свиден, драг
ОМРАЗЛЪК *обикн. мн. диал.* – вж. **ежба**
ОМРЪЗВАМ – Ставам противен и отегчителен. *Политическите борби и скандали омръзнаха на хората. Еднообразните занятия омръзнаха на групата. На третия ден постното ядене омръзна на всички.*
— **дотягам, опротивявам, втръсвам**
ОМРЪЗВА МИ – Става ми досадно, тягостно, противно, не мога повече да понасям, търпя нещо. *Омръзна ми да повтарям все едно и също. Омръзнаха ми нейните хвалби. Омръзна ми този град. Омръзна ми да слушам глупости.*
— **дотяга ми, втръсва ми, опротивява ми, писва ми** *разг.*, **досажда ми** *св.*, **додява ми** *разг.*, **бактисвам** *простонар.*, **обръгва ми** *диал.*
V идва (дойде) ми до гуша (до тук <a>, до козирката) *разг.*, дойде (стига) ми до зъби *разг.*, писва ми главата (ушите) *разг.*, байгън ми става от някого, от нещо *разг.*, аман съм викнал (рекъл, казал) от някого или от нещо *разг.*
ОМЪДРЯВАМ – вж. **поумнявам**
ОМЪРЗЕЛИВЯМ СЕ *разг.* – вж. **измързеливям се**
ОМЪРЛЯВЕН *разг.* – вж. **мръсен** 1. знач.
ОМЪРЛЯМ *разг.* – вж. **измърсявам**
ОМЪРЛЯН *разг.* – вж. **мръсен** 1. знач.
ОМЪРСЕН – вж. **мръсен** 1. знач.
ОМЪРСЯВАМ – 1. вж. **измърсявам;**
2. *прен. разг.* – вж. **оскверняваме**
ОМЪРШАВЯВАМ – вж. **отслабвам**[1] 2. знач.
ОМЪРШАВЯЛ – вж. **отслабнал** 1. знач.
ОНАГЛЕДЯВАМ – Правя нещо по-ясно чрез нагледни средства, визуални образи, примери, картини и др. *Приложената към статията графика онагледява изнесените данни. Онагледявам урока за Втората световна война с видеофилм.*
— **илюстрирам, визуализирам** *книж.*
ОНАКА *диал.* – вж. **другояче**
ОНАКЪВ *разг.* – вж. **инакъв**
ОНАСЛЕДЕН – вж. **наследствен** 1. знач.
ОНАСЛОВЯВАМ *книж.* – вж. **озаглавявам**
ОНЕВИНИТЕЛЕН – вж. **оправдателен** 1. знач.
ОНЕВИНЯВАМ – вж. **оправдавам** 1. и 2. знач.
ОНЕВИНЯВАМ СЕ *рядко* – вж. **оправдавам се**
ОНЕМЯВАМ – *прен.* вж. **млъквам** 1. знач.
ОПАДВАМ – За листа, цветове, плодове, косми – отделям се, откъсвам се от дръжката, клона или от корена си и падам надолу в голямо количество или изцяло. *Дойде есента и листата на дърветата опадаха. Косата му съвсем опадала.*
— **окапвам**[2]**, изкапвам, изпадам**
ОПАЗВАМ – вж. **запазвам** 1., 2. и 3. знач.
ОПАЗВАМ СЕ – 1. Успявам да избегна нещо лошо, вредно, опасно и нежелателно. *Не знам как да се опазя от грипа. Успях да се опазя от по-нататъшни конфликти с шефа.*
— **предпазвам се, запазвам се, съхранявам се** *книж.*, **увардвам се** *нар.*, **очувам се** *диал.*
2. вж. **запазвам се** 2. знач.
ОПАК – 1. Който се отнася до задната страна на нещо, до гърба на лицевата част. *Обърнах одеялото от опаката страна. Името на починалия е написано и на опаката страна на паметника.*
— **обратен, опаков, нелицев**
ант. → ***лицев,*** преден, фасаден
2. *разг. неодобр.* вж. **своенравен**
ОПАКОВ – вж. **опак** 1. знач.
ОПАКОВАМ – Поставям в хартия или в друг материал нещо, за да го запазя, прибера или поднеса някому. *Помолих продавачката да ми опакова добре чайния сервиз. Опаковах красиво подаръка. Опаковах книгите си.*
— **увивам, завивам**[2]**, загъвам, обвивам, пакетирам, амбалирам** *спец.*
ант. → ***разопаковам,*** развивам, разгъвам, отгъвам, отварям
ОПАКОВКА – Хартия или друга материя, с която се опакова нещо, обикн. при купуване, пренасяне. *Искам играчката да бъде в луксозна опаковка. Опаковката е скъсана.*
— **обвивка, амбалаж**
ОПАКОВЪЧЕН – Който служи за опаковка. *Опаковъчна хартия.*
— **обвивен, амбалажен, загъвачен, увивен**
ОПАКОСТ *разг. неодобр.* – вж. **своенравие**
ОПАЛВАМ – 1. вж. **обгарям**[1] 1. знач.;
2. вж. **изгарям**[2] 2. знач.
ОПАНДЖАК *диал.* – вж. **ямурлук**
ОПАНДИЗВАМ *разг.* – вж. **арестувам** 2. знач.
ОПАПВАМ *разг. ирон.* – вж. **изяждам** 1. знач.
ОПАРВАМ – 1. Предизвиквам кратко болезнено усещане за обгаряне, парене. *Няколкото глътки ракия опариха гърлото му. Избуялата коприва ме опари.*
— **жарвам, парвам** *разг.*
2. вж. **изгарям**[2] 2. знач.
ОПАРВАМ СЕ – 1. вж. **изгарям се**;
2. *прен. разг.* вж. **пострадвам**
ОПАРИЧВАМ *разг.* – вж. **обогатявам** 1. знач.
ОПАРИЧВАМ СЕ *разг.* – вж. **забогатявам**
ОПАС *диал.* – вж. **колан** 1. знач.
ОПАСВАМ – 1. вж. **запасвам;**
2. вж. **заграждам** 1. знач.;
3. вж. **обкръжавам** 2. знач.
ОПАСЕН – 1. Който крие някаква опасност, който може да стане причина за някаква беда, злина, нещастие. *Опасни завои. Опасна болест. Опасен разбойник.*
— **страшен, коварен**
ант. → ***безопасен,*** безобиден
2. Който е свързан с опасности, риск. *Опасна игра си започнал. Не предприемай такъв опасен ход. Опасна операция. Опасни храни.*
— **рискован, рисков**
ант. → ***безопасен,*** безобиден

3. вж. **вреден** 1. знач.;
4. вж. **несигурен** 2. знач.

ОПАСЕНИЕ – вж. **страх**

ОПАСНОСТ – 1. Възможност да се случи нещо лошо. *Съществува опасност от епидемия. Опасност от война. Опасност от терористично нападение.*
— **заплаха, угроза** *книж.*
2. Вероятност от провал, неуспех или възможна беда, нещастие. *Излагаш се на опасност. Опасността да се провалиш е голяма.*
— **риск**
ант. → ***безопасност***, сигурност
3. вж. **премеждие**

ОПАСЯВАМ СЕ – вж. **страхувам се**

ОПАТКВАМ *жарг.* – вж. **застрелвам**

ОПАШКА – 1. Подвижен израстък в задната крайна част на тялото на животно. *Кучето върти опашка.*
— **куйрук** *нар.*
2. *разг.* вж. **дръжка** 2. знач.

ОПВАМ *разг.* – вж. **изпъвам** 1., 2. и 3. знач.

ОПВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **изпъвам се** 1. знач.;
2. вж. **изтягам се** 1. знач.

ОПЕКА – 1. вж. **настойничество**;
2. *прен.* вж. **надзор** 1. знач.

ОПЕКУН *разг.* – вж. **настойник**

ОПЕКУНСТВО – 1. вж. **настойничество**;
2. *прен.* вж. **надзор** 1. знач.

ОПЕПЕЛЯВАМ *рядко* – вж. **изпепелявам** 1. знач.

ОПЕРАТИВЕН *книж.* – вж. **делови** 1. знач.

ОПЕРАТИВНОСТ *книж.* – вж. **деловитост**

ОПЕРАЦИЯ – *воен.* вж. **акция** 2. знач.

ОПЕРВАМ – вж. **навирвам**

ОПЕРВАМ СЕ – вж. **изпъчвам се**

ОПЕРДАШВАМ *разг.* – вж. **набивам**[1]

ОПЕРЕН – Който се държи самоуверено, важно, като обикн. се движи с изправено тяло и рамене, с вирната глава. *Съседката ни е една оперена жена.*
— **наперен, наперчен** *разг.*
ант. → ***свит***

ОПЕРИРАМ *книж.* – 1. вж. **използвам** 2. знач.;
2. вж. **действам** 1. знач.

ОПЕТНЕН – вж. **опозорен**

ОПЕТНЯВАМ – вж. **опозорявам**

ОПЕТНЯВАМ СЕ – вж. **излагам се** 1. знач.

ОПЕЧАЛЕН – Който изпитва или изразява печал, скръб. *Опечалена жена. Опечалени близки. Опечалени очи.*
— **натъжен, нажален, разтъжен** *разг.*
ант. → ***развеселен,*** зарадван
// ***радостен***

ОПЕЧАЛЯВАМ – вж. **натъжавам** 1. знач.

ОПЕЧАЛЯВАМ СЕ – вж. **натъжавам се** 1. знач.

ОПЕЧЕН – вж. **изпечен** 1. знач.

ОПИАТ – вж. **наркотик**

ОПИВАМ – вж. **замайвам** 2. знач.

ОПИВАМ СЕ – 1. *рядко* вж. **напивам се**;
2. *прен. поет.* вж. **опиянявам се**

ОПИЛКИ – вж. **стърготини**

ОПИНЦИ *нар.* – вж. **цървули**

ОПИПВАМ – вж. **пипам** 2. знач.

ОПИПОМ – вж. **пипнешком**

ОПИРАМ – 1. Поставям нещо, обикн. изправено, да се облегне о нещо друго. *Опирам пушката до дървото. Опирам стълбата на стената.*
— **облягам, подпирам**
2. вж. **допирам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **базирам**

ОПИРАМ СЕ – 1. вж. **облягам се** 1. знач.;
2. вж. **допирам се**;
3. *прен.* вж. **основавам се** 1. и 2. знач.;
4. *прен.* вж. **възпротивявам се**;
5. *прен.* вж. **съпротивявам се**

ОПИСАНИЕ – 1. вж. **изображение** 1. знач.;
2. вж. **характеристика** 1. знач.

ОПИСАТЕЛЕН – Който съдържа описание. *Описателен метод. Описателно изложение. Описателна форма.*
— **перифрастичен** *книж.*, **дескриптивен** *книж.*

ОПИСВАМ – 1. вж. **изобразявам** 1. знач.;
2. вж. **характеризирам**

ОПИТ – Възпроизвеждане на дадено явление при точно определени условия или чрез целенасочено въздействие върху неговото протичане, с цел то да се проучи, изследва, да се открие нещо. *Правя химически опит. Лабораторен опит.*
— **експеримент**

ОПИТВАМ – 1. Полагам усилия, правя опити да извърша или постигна нещо. *Много пъти съм опитвал да ги помиря. Опитай да вкараш ключа в бравата.*
— **пробвам**
2. вж. **вкусвам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **изпробвам** 1. знач.

ОПИТВАМ СЕ – 1. вж. **старая се**;
2. вж. **постаравам се**

ОПИТЕН – 1. Който има опит и лесно се справя с някаква работа, дейност. *Опитен ръководител. Опитен мореплавател. Опитен адвокат. Опитен шофьор. Опитен майстор.*
— **вещ, умел, изкусен, обигран, рутиниран** *книж.*, **изпечен** *прен. разг.*, **печен** *прен. разг.*, **изпраксан** *разг. рядко*
ант. → ***неопитен,*** невеж, неумел, неизкусен, необигран, нерутиниран
2. В който личи наличие на опит, сръчност. *Опитно боравене с машината. Опитно кормуване. Опитна ръка.*
— **вещ, умел, изкусен, майсторски, обигран**
ант. → ***неопитен,*** неумел, неизкусен
3. вж. **вещ** 1. знач.;
4. вж. **подготвен** 2. знач.;
5. вж. **експериментален** 1. и 2. знач.
V от стара коза яре *разг.*, от стара крава теле *разг.*, от стара кокошка яйце *разг.*, от стара майка дете (чедо, син) *разг.*, от стар баща дете (чедо, син) *разг.*, врял и кипял *разг.*, минал (преминал) през сито и решето (през огън и вода) *разг.*, гърмян (стрелян) заек *разг.* към 1. знач.

ОПИТНОСТ – 1. Наличие на голям опит и умение за справяне в някакъв случай. *Благодарение на опитността на шофьора, катастрофата бе избегната. Веднага личеше опитността на стария майстор. Липсва му опитност.*
— **вещина, умелост, обигране, рутина** *книж.*, **рутинираност** *книж.*
ант. → ***неопитност,*** неумелост, необигране, нерутинираност
2. Подготвеност и осведоменост в дадена област. *Като изследовател той доказа своята опитност.*
— **вещина, компетентност** *книж.*

ант. → ***неопитност,*** некомпетентност
ОПИТОМЕН – вж. **питомен** 1. знач.
ОПИТОМЯВАМ – 1. Приучавам диво животно или дива птица да живее при човека и да му се подчинява. *Първото животно, което човекът опитомил, било кучето.*
— **одомашнявам** *спец.*
2. *разг.* вж. **облагородявам** 2. знач.
ОПИУМ – вж. **наркотик**
ОПИЧАМ – вж. **изпичам** 1. и 2. знач.
ОПИЯНЕН – Който е в състояние на силна възбуда, обикн. от нещо много красиво, вълнуващо, или изразява опиянение, възторг. *Стоя опиянен от красивата гледка. Гледам с опиянени очи картина. Опиянен от възторг.*
— **омаян, замаян, зашеметен, захласнат, прехласнат**
ОПИЯНЕНИЕ – 1. Състояние на замайване, омайване от нещо вълнуващо, красиво. *Не мога да забравя онова опиянение, което ме обзе пред чудната гледка. Пролетно опиянение.*
— **омая** *поет.*, **опияненост**
2. вж. **замайване** 1. знач.;
3. вж. **екстаз** 1. знач.
ОПИЯНЕНОСТ – вж. **опиянение** 1. знач.
ОПИЯНЧВАМ СЕ *разг.* – вж. **пропивам се**
ОПИЯНЯВАМ – вж. **замайвам** 2. знач.
ОПИЯНЯВАМ СЕ – Изпадам в опиянение, възторг. *Опиянявам се от собственото си красноречие. Опиянявам се от любов. Опиянявам се от красотата на девойката.*
— **омайвам се, опивам се** *прен. поет.*, **замайвам се**
ант. → ***изтрезнявам,*** опомням се, отрезнявам, отрезвявам
ОПЛАВЯМ *диал.* – вж. **изплаквам**[1]
ОПЛАКВАМ[1] – вж. **изплаквам**[1]
ОПЛАКВАМ[2] – 1. вж. **жалея**;
2. вж. **окайвам**
ОПЛАКВАМ СЕ – 1. Изказвам някому мъката, недоволството си от някого или от нещо, обикн. като търся съчувствие, разбиране от някого. *Тя непрекъснато ми се оплаква от свекърва си. Оплаквам се от безпаричие. Оплаквам се от съдбата си.*
— **жалвам се** *несв.*, **жаля се** *несв.*, **тъжа се** *несв. нар.*, **плача се** *несв. диал.*
ант. → ***хваля се,*** фукам се
// ***похвалвам се***
2. вж. **вайкам се**
ОПЛАКВАНЕ – 1. Гласно изразяване на мъка, недоволство от някого или от нещо. *Лекарят мълчаливо слушаше оплакванията на жената.*
— **жалване, жалби** *нар.*
2. вж. **жалба** 1. знач.
ОПЛЕСКВАМ *разг.* – вж. **измърсявам**
ОПЛЕТЕН – вж. **заплетен** 1. знач.
ОПЛЕШИВЯВАМ – Ставам плешив, окапва ми косата. *Много бързо оплешивявам. Темето му оплешивяваше.*
— **плешивея** *несв.*, **олисявам, заплешивявам** *рядко*, **излисявам** *нар.*
ОПЛИСКВАМ – 1. вж. **изпръсквам** 2. знач.;
2. вж. **разплисквам**
ОПЛИТАМ – 1. вж. **изплитам** 1. знач.;
2. вж. **заплитам** 1. знач.;
3. вж. **вплитам** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **замесвам**;
5. *прен.* вж. **впримчвам** 2. знач.
ОПЛИТАМ СЕ – 1. вж. **заплитам се** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **объркваме се** 1. и 2. знач.;
3. *прен.* вж. **замесвам се**
ОПЛОДЯВАМ – вж. **опложда**м
ОПЛОЖДАМ – Правя да се завърже или зачене плод у растение или животно.
— **запложда**м, **оплодявам**
ОПЛЮВАМ – *прен.* вж. **охулвам**
ОПЛЮВКА *обикн. мн. разг.* – вж. **ругателство**
ОПЛЮСКВАМ *разг. грубо* – вж. **изяждам** 1. знач.
ОПЛЯЧКОСВАМ *разг. неодобр.* – 1. вж. **ограбвам** 1. знач.;
2. вж. **разграбвам** 1. знач.
ОПНАТ *разг.* – вж. **изопнат** 1. знач.
ОПОВЕСТЯВАМ – вж. **обявявам** 1. знач.
ОПОЕТИЗИРАМ – Представям действителността емоционално, приповдигнато, в по-съвършен вид, придавам поетичен облик на нещо. *Писателят е опоетизирал живота на бореца за свобода.*
— **поетизирам** *книж.*, **идеализирам** *разш.*
ОПОЖАРЕН – Който е бил подложен на опожаряване, на горене до пълно унищожение. *Опожарени къщи. Опожарена гора.*
— **изгорял, изгорен, изпепелен**
ОПОЖАРЯВАМ – вж. **изгарям**[2] 1. знач.
ОПОЗИЦИЯ – *прен. книж.* вж. **съпротива** 1. знач.
ОПОЗНАВАМ – Придобивам познания за нещо, някого. *Искам да опозная този край на страната. Надявам се бързо да опозная своите колеги.*
— **запознавам се, изучавам**
ОПОЗОРЕН – Който се е злепоставил, изложил, който е покрит с позор. *Опозорена жена. Опозорена чест. Чувстваше се опозорен.*
— **опетнен, компрометиран** *книж.*, **очернен** *прен.*, **орезилен** *разг.*
ант. → ***неопетнен***
ОПОЗОРЯВАМ – Излагам някого или нещо пред хората, навличам позор върху някого или нещо. *С делата си той опозорява семейството си. Как можа да ме опозориш пред хората? Опозорявам името си. Опозорявам семейната чест.*
— **опетнявам, очерням** *прен.*, **окалвам** *прен.*, **оскандалявам, посрамвам, орезилявам** *разг.*, **почерням** *прен. рядко*, **зачерням** *прен. рядко*, **омаскарявам** *разг.*, **осрамвам** *разг.*, **осрамотявам** *разг.*
V хвърлям петно (сянка, кал) върху някого или нещо *разг.*, направям за смях <и на гаргите> някого *разг.*
ОПОЗОРЯВАМ СЕ – вж. **излагам се** 1. знач.
ОПОЛЗОТВОРЯВАМ – вж. **използвам** 3. знач.
ОПОМНЯМ – 1. Правя някой да дойде на себе си, да се съвземе, като го извеждам от състояние на унес, забрава. *Викът на детето го опомни.*
— **свестявам, освестявам** *разг.*
2. вж. **вразумявам** 1. знач.
ОПОМНЯМ СЕ – 1. Излизам от безсъзнание, избистря ми се съзнанието, след като е било помътено, замъглено. *Вдигнаха падналата жена, пръскаха я с вода, докато накрая се опомни. Прилоша ми, когато се опомних, вече лежах в леглото.*
— **свестявам се, осъзнавам се, съзнавам се** *рядко*, **освестявам се** *разг.*

ант. → ***припадам,*** примирам
2. вж. **съвземам се** 2. знач.;
3. вж. **изтрезнявам** 2. знач.;
4. вж. **вразумявам се** 1. знач.
V идвам (дойда) на себе си *разг.*, събирам си душата *разг.* към 1. знач.

ОПОНИРАМ *книж.* – вж. **възразявам** 1. знач.

ОПОРА – 1. Място или предмет, където може да застане или да се закрепи, да се подпре някой или нещо. *Стъпих върху камъка, а бастунът ми беше опора. Пушката му служеше за опора.*
— **подпора**
2. *прен.* вж. **подкрепа** 2. знач.

ОПОРОЧАВАМ – 1. Направям нещо да стане нередовно или неправилно. *Намесата на полицията опорочи избора. Действията на група хулигани опорочиха празника.*
— **развалям** *прен. разг.*, **изпортвам** *прен. разг. рядко*
2. *рядко* вж. **покварявам**
V хвърлям сянка върху нещо *разг.* към 1. знач.

ОПОРТЮНИЗЪМ – *книж.* вж. **приспособенчество**

ОПОРТЮНИСТ – *книж.* вж. **приспособенец**

ОПОСРЕДСТВЕН *книж.* – вж. **косвен** 1. знач.

ОПОШЛЯВАМ *книж.* – Принизявам нещо, правя нещо да стане пошло, просташко. *Чалгата опошлява вкуса на хората. Прекаленият натурализъм в изкуството опошлява самото изкуство.*
— **профанирам** *книж.*, **профанизирам** *книж.*, **вулгаризирам** *книж.*, **опростачвам** *разг.*
ант. → ***извисявам,*** възвисявам, облагородявам

ОПОШЛЯВАНЕ *книж.* – вж. **профанация**

ОПРАВДАВАМ – 1. Признавам някого за невинен, освобождавам от съдебно обвинение. *Оправдаха подсъдимия поради липса на доказателства.*
— **оневинявам**
ант. → ***осъждам***
2. Намирам обяснения, за да отхвърля или омаловажа провинението, грешката на някого, снемам вината на някого. *Донякъде я оправдаваше за постъпката ѝ. Не се опитвай да го оправдаваш, че не си учи уроците.*
— **извинявам, оневинявам**
ант. → ***обвинявам,*** виня, набеждавам, бедя, окривявам
3. Приемам, признавам нещо за допустимо, редно, неосъдително. *Не мога да оправдая действията на шефа. Тя всичко оправдаваше, всичко намираше за нормално.*
— **извинявам, прощавам, опрощавам**

ОПРАВДАВАМ СЕ – Говоря или действам, за да докажа, че съм прав, че имам или съм имал право. *Докога ще се оправдаваш за лошо свършената работа. Престани да се оправдаваш, че нямаш свободно време за мене.*
— **извинявам се, оневинявам се** *рядко*
ант. → ***обвинявам се,*** укорявам се, упреквам се, виня се, коря се

ОПРАВДАН – вж. **основателен** 1. знач.

ОПРАВДАНИЕ – 1. Доказване, че някой е прав, че няма вина. *Не може да има оправдание за присвояването на обществени средства. Оправдание за несвършена работа.*
— **извинение**
ант. → ***обвинение,*** нападка, атака
2. Думи, доводи, с които някой се оправдава за нещо. *Той продължаваше да говори, като търсеше нови оправдания за себе си.*
— **извинение**
ант. → ***обвинение,*** укор, упрек, критика

ОПРАВДАТЕЛЕН – 1. Който доказва невинността на някого, липсата на вина. *Оправдателна присъда. Оправдателен документ.*
— **оневинителен**
ант. → ***обвинителен***
// ***осъдителен***
2. Който може да послужи за оправдание, извинение. *Имам оправдателна причина за отсъствието си.*
— **извинителен, уважителен** *огр.*
ант. → ***неуважителен***
3. Който може да бъде извинен, оправдан или с който се иска извинение, оправдание. *Оправдателни думи. Оправдателен тон. Оправдателно писмо.*
— **извинителен**

ОПРАВЕН *разг.* – 1. вж. **уреден;**
2. вж. **отракан** 1. знач.

ОПРАВЯМ – 1. Правя нещо изкривено, извито да стане право или да стои право. *Оправям наведените клончета на растението. Оправям изкривения кюнец.*
— **изправям**
ант. → ***изкривявам,*** кривя, закривявам
2. Правя нещо, което е събрано, измачкано, да стои опънато. *Оправям набраната покривка на масата. Оправям поизмачканата си пола.*
— **изправям, опъвам, изпъвам, изопвам** *разг.*, **опвам** *разг.*
ант. → ***нагъвам,*** набирам, набръчквам
3. Довеждам нещо до нужния ред, успявам да се справя със създадено трудно положение, с възникнали проблеми. *Ти не се грижи, аз ще оправя тази работа. Искам да оправя живота си.*
— **уреждам, редя** *несв. разг.*, **нареждам**[1] *само св. разг.*
ант. → ***объркам,*** забърквам, оплитам, заплитам
4. вж. **възстановявам** 3. знач.;
5. *прен. разг.* – вж. **излекувам**;
6. вж. **поправям** 1. и 2. знач.;
7. вж. **подобрявам** 1. знач.;
8. вж. **разтребвам**;
9. *прен. разг.* вж. **упътвам** 1. знач.;
10. *прен.* вж. **вразумявам** 2. знач.

ОПРАВЯМ СЕ – 1. Съумявам да свърша нещо, да се наложа, да преодолея нещо. *Как се оправяш на новото работно място? Учениците са недисциплинирани и трудно се оправям с тях.*
— **справям се**
2. Имам работа, занимавам се с някого или с нещо. *По цял ден се оправя с децата. Сама трябва да се оправя с всичко.*
— **справям се, разправям се** *разг.*
3. вж. **ориентирам се** 1. знач.;
4. вж. **подобрявам се**;
5. вж. **нормализирам се**;
6. вж. **съвземам се** 1. знач.;
7. вж. **вразумявам се** 2. знач.;
V излизам наглава *разг.* към 1. знач.

ОПРАЗВАМ – вж. **изпразвам** 1. и 2. знач.

ОПРАСКВАМ *разг. грубо* – вж. **изяждам** 1. знач.

ОПРАШВАМ – вж. **напрашвам**
ОПРАШЕН – вж. **прашен**
ОПРЕДЕЛЕН – 1. Който е посочен предварително и се знае. *Часът на срещата е определен. Срещнаха се на определеното място. Явих се в определения час.*
— **уточнен, уговорен, уречен**
ант. → ***неопределен,*** неуточнен, неконкретизиран
2. За който е постигнато съгласие и не може да се променя. *Изплащанията се извършват по определения ред. Спазвам определените срокове. Няма още определена дата, на която ще се проведат изборите.*
— **установен, уточнен, фиксиран**
ант. → ***неопределен,*** неустановен, неуточнен
3. Който е отделен, уговорен за някаква цел. *Стаята е определена за гости. Стоката е определена за износ.*
— **предназначен, отреден, наречен** *нар.*
4. вж. **конкретен** 1. и 2. знач.
ОПРЕДЕЛЕНИЕ – Сбито, кратко описание на значението, съдържанието на дума или понятие. *Давам определение на основното значение на глагола „вървя". Определението не е точно.*
— **дефиниция, формулировка** *книж.*
ОПРЕДЕЛЕНО – *разг.* вж. **безспорно**
ОПРЕДЕЛЕНОСТ – вж. **конкретност**
ОПРЕДЕЛЯМ – 1. Посочвам и уточнявам някакво количество, данни. *Определям размера на щетите. Определям обема на призма.*
— **установявам, намирам**
2. Изяснявам, посочвам вида, характера на нещо. *Определям диагнозата на болестта. Определям условията за участие в конкурса.*
— **поставям** *прен.*, **установявам, слагам** *прен.*, **турям** *прен. разг.*
3. Спирам избора, вниманието си на нещо или някого за някаква цел. *Още не съм определил кой ще ме замества. Трябва да определим участниците във форума. Определи ли стихотворението, което ще рецитираш?*
— **набелязвам** *прен.*, **посочвам** *прен.*, **избирам** *прен.*
4. Изразявам с думи точното съдържание на нещо. *Определям исканията си. Определям значението на думата „революция". Трудно ми е да определя чувствата, които ме вълнуват.*
— **уточнявам, дефинирам** *книж.*, **формулирам** *книж.*
5. Условие или причина съм за нещо. *Битието определя съзнанието. Интересите му към литературата определят по-нататъшния му житейски път.*
— **обуславям** *книж.*, **детерминирам** *книж.*
6. вж. **уточнявам** 1. знач.;
7. *прен.* вж. **предопределям**;
8. вж. **насрочвам**;
9. вж. **отреждам** 1. и 2. знач.
ОПРЕДЕЛЯМ СЕ – вж. **избирам** 2. знач.
ОПРЕДМЕТЯВАМ *книж.* – вж. **въплътявам** 1. знач.
ОПРЕСНЯВАМ – 1. Направям нещо да стане пресно, свежо. *Летният дъжд опресни въздуха.*
— **освежавам**
2. *прен.* Правя нещо да се възстанови, да придобие свежест, яснота. *Искам да опресня паметта ти.*
— **освежавам**
ОПРИЛИЧАВАМ – Смятам, струва ми се, че някой или нещо прилича на друг, друго. *Тези скали мога да ги оприлича на застинали човешки фигури.*
— **уподобявам, сравнявам** *(с)*
ОПРИЛИЧАВАМ СЕ – 1. вж. **отъждествявам се;** 2. *остар.* вж. **заприличвам**
ОПРИМЧВАМ – вж. **впримчвам** 1. и 2. знач.
ОПРИМЧВАМ СЕ – вж. **заплитам се** 1. знач.
ОПРОВЕРГАВАМ – Доказвам, че дадено твърдение е невярно, привеждам доказателства, с които отричам верността на нещо. *Адвокатът се опита да опровергае обвиненията срещу клиента си. Опровергавам всичките им твърдения.*
— **оборвам, отхвърлям** *прен.*, **отричам**
ант. → ***доказвам,*** потвърждавам
// ***потвърждавам,*** съгласявам се
ОПРОВЕРЖЕНИЕ – Отричане на истинността на нещо казано. *Тези слухове са толкова несъстоятелни, че нямат нужда от опровержение. Обвиниха го в клевета – последва опровержение.*
— **възражение**
ант. → ***потвърждение***
ОПРОПАСТЯВАМ – вж. **разорявам** 1. знач.
ОПРОПАСТЯВАМ СЕ – вж. **разорявам се**
ОПРОПАСТЯВАНЕ – вж. **разорение** 1. знач.
ОПРОСТАЧВАМ *разг.* – вж. **опошлявам**
ОПРОСТАЧВАНЕ *разг.* – вж. **профанация**
ОПРОСТЕНЧЕСКИ – Който е свързан с прекалено и неоправдано опростяване на нещата. *Опростенчески схващания за понятието демокрация.*
— **опростителски, опростителен** *рядко,* **примитивен**
ОПРОСТЕНЧЕСТВО – Прекалено и неоправдано опростяване на нещата. *Писателят трябва да избягва опростенчеството при изобразяване на своя персонаж.*
— **опростителство, схематизъм** *книж.*, **вулгаризация** *книж.*, **вулгаризаторство** *книж.*
ОПРОСТИТЕЛЕН *рядко* – вж. **опростенчески**
ОПРОСТИТЕЛСКИ – вж. **опростенчески**
ОПРОСТИТЕЛСТВО – вж. **опростенчество**
ОПРОСТЯВАМ[1] – Правя нещо да стане или да изглежда по-просто, отколкото е, предавам или разбирам нещо в по-прост, несложен вид, отколкото е. *Не мога да разбера, защо винаги опростявате нещата. Опростявам работата.*
— **елементаризирам** *книж.*
ант. → ***усложнявам,*** комплицирам
ОПРОСТЯВАМ[2] – Ставам прост, необразован, невеж. *Съвсем ще опростееш, ако не четеш. Чувствам, че опростявам в това отдалечено село.*
— **изпростявам** *рядко*
ОПРОСЯВАМ *рядко* – вж. **обеднявам**
ОПРОТИВЯВАМ – вж. **омръзвам**
ОПРОТИВЯВА МИ – вж. **омръзва ми**
ОПРОЩАВАМ – 1. Преставам да търся дълг, отказвам се от някакво вземане. *Реших да му опростя парите, които ми дължи.*
— **прощавам**
2. Извинявам всички грехове, прегрешения на някого. *Надявам се, че Бог ще му опрости греховете.*
— **прощавам**
3. вж. **оправдавам** 3. знач.
ОПРОЩЕНИЕ *книж.* – вж. **извинение** 1. знач.
ОПРУЖВАМ *рядко* – вж. **изпъвам** 3. знач.

О

ОПРЪСКВАМ – вж. **изпръсквам** 1. и 2. знач.
ОПТИМИЗИРАМ *книж.* – вж. **подобрявам** 2. знач.
ОПТИМИЗЪМ – 1. вж. **вяра** 2. знач.;
2. вж. **бодрост** 3. знач.
ОПТИМИСТИЧЕН – вж. **бодър** 3. знач.
ОПУКВАМ *разг. грубо* – вж. **изяждам** 1. знач.
ОПУЛВАМ СЕ – Отварям широко очи, гледам с широко отворени очи, обикн. поради изненада, любопитство, уплаха и др. *Когато им казах, че ще се женя, всички се опулиха от изненада. Какво си се опулил срещу мене?*
— **облещвам се, ококорвам се, изпулвам се, изблещвам се, изкокорвам се** *разг.*, **накокорвам се** *нар.*
// За очи – разтварям се широко, обикн. поради изненада, уплаха, ужас и др. *Очите му се опулиха от учудване. Очите ѝ се опулиха от ужас.*
— **облещвам се, изпулвам се, изцъклям се, ококорвам се, изкокорвам се** *разг.*
V отварям очи като плочи (филджани) *разг.*
ОПУЛЕН – За очи – който е разтворен широко, изпъкнал, обикн. поради изненада, уплаха, ужас и под. *Той ме гледаше с опулени очи.*
— **облещен, изпулен, ококорен, изблещен, изкокорен** *разг.*, **накокорен** *нар.*
ОПУСТОШАВАМ – 1. Правя нещо да се превърне в пустош, в развалини. *Врагът опустошава страната. Голям пожар опустоши горите. Нашественици опустошиха града.*
— **разорявам, съсипвам, разсипвам**
// Правя или ставам причина нещо да се разруши, унищожи, да се превърне в руина. *Ламтежът за богатство опустошава духовните ценности. Животът му бе напълно опустошен.*
— **руинирам** *книж.*, **съсипвам**
2. *прен.* За чувство, страст, порок и под. – лишавам някого или нещо от нравствено, духовно съдържание, като обикн. го правя неспособен за активно, пълноценно съществуване. *Омразата опустоши душата му. Страстта да трупа пари го опустошаваше.*
— **изпепелявам** *прен.*
V превръщам в (на) прах и пепел *разг.*, обръщам в пепел и съсипни *разг.*, направям (правя) <на> прах и пепел *разг.*, обръщам в прах и пепел *разг.*, камък върху камък не оставям *разг.* към 1. знач.
ОПУСТОШЕНИЕ – вж. **разруха** 1. знач.
ОПУСТОШИТЕЛ *книж. рядко* – вж. **разрушител**
ОПУСТОШИТЕЛЕН – вж. **разрушителен** 1. знач.
ОПУСТЯВАМ – вж. **запустявам**
ОПУСТЯЛ – 1. вж. **безлюден** 2. знач.;
2. *разг.* вж. **проклет** 1. знач.
ОПУХВАМ *разг.* – 1. вж. **изтупвам;**
2. *грубо* вж. **набивам**[1]
ОПУШВАМ – 1. Правя нещо да стане опушено, изцапвам нещо, като го покривам със сажди от пушек, с катранен слой. *Свещта опушваше ниския таван. Фитилът на лампата опушваше шишето.*
— **одимявам, окадявам, кадя** *несв. разг.*
2. вж. **задимявам**[2]
ОПУШЕН – 1. За предмет, обикн. стени, таван, съд и др. – който е потъмнял, почернял от дим. *Опушени стени на кръчма. Опушен фенер. Опушено стъкло. Опушен таван.*
— **одимен, окаден, задимен, надимен** *разг.*, **очаден** *диал.*
2. вж. **задимен** 1. знач.
ОПУШКВАМ *разг.* – вж. **застрелвам**
ОПУЩЕНИЕ *книж.* – вж. **грешка** 2. знач.
ОПЦИЯ *нежел.* – вж. **възможност** 1. знач.
ОПЪВАМ – 1. вж. **изпявам** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **дърпам** 2. знач.
ОПЪВАМ СЕ – 1. вж. **изпявам се** 1. знач.;
2. вж. **изтягам се** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **дърпам се** 2. знач.;
4. *прен.* вж. **възпротивявам се;**
5. *прен.* вж. **упорствам**
ОПЪЛЧВАМ СЕ – Обявявам се решително, твърдо срещу, против някого или нещо. *Сигурно опозицията ще се опълчи срещу приемането на този закон. Няма ли кой да се опълчи срещу вдигането на данъците?*
— **противопоставям се** *(на)*, **противостоя, възправям се** *прен. книж.*, **въставам** *прен.*
ОПЪНАТ – 1. вж. **изопнат** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **изпънат** 1. знач.
ОПЪРНИЧАВ – вж. **своенравен**
ОПЪРНИЧАВОСТ – вж. **своенравие**
ОПЪРПАН – вж. **дрипав**
ОПЪРПВАМ СЕ *разг.* – вж. **окъсвам се**
ОПЪСТРЯМ *рядко* – вж. **оцветявам** 1. знач.
ОПЯВАМ – 1. *разг.* вж. **натяквам;**
2. *разг.* вж. **мърморя** 3. знач.
ОРА – Разработвам, разравям с плуг или рало почвата, за да посея нещо. *Орачи орат нивата. Цял ден орах.*
— **браздя**
ОРАКУЛ – *прен.* вж. **ясновидец**
ОРАНЖЕВ – Който е с цвят, смесен от жълт и червен, подобен на цвета на кората на портокал. *Стените бяха боядисани в оранжев цвят.*
— **портокалов**
ОРАНЖЕРИЯ – Остъклено помещение за отглеждане на цветя, разсад, зеленчуци и др. при подходящи условия. *Доматите са от оранжерия. Растенията, които не могат да виреят на открито, се отглеждат в оранжерии.*
— **парник, топлилник**
ОРАТОР – 1. Човек, който има дарба и умение да говори красноречиво. *Забележителен оратор в Рим е бил Цицерон. Той е истински оратор.*
— **вития** *книж.*, **ритор** *старин.*
2. Човек, който говори пред публика в даден момент. *Речта на оратора бе аплодирана.*
— **говорител**
ОРАТОРСКИ – Който е присъщ, свойствен, характерен за оратор. *Той има ораторска дарба. Владее ораторските похвати.*
— **витийски** *книж.*, **риторски** *старин.*
ОРАТОРСТВАМ – Проявявам се като оратор, произнасям речи с претенции за красноречие. *Той обича да ораторства.*
— **витийствам** *книж.*
ОРАТОРСТВО – вж. **красноречие** 1. знач.
ОРГАНИЗАЦИЯ – 1. вж. **подготовка** 2. знач.;
2. вж. **устройство** 2. знач.
ОРГАНИЗИРАМ – 1. Полагам усилия да се осъществи някакво начинание. *Организирам честване на празник. Организирам митинг. Организирам тържество. Организирам излет.*

— **уреждам, устройвам, подготвям, глася** *несв. разг.*, **нагласявам (нагласям)** *разг.*, **спретвам** *разг.*

2. Правя нещо да стане по определен ред, начин. *Организирайте работата си така, че да имате време за всичко. Трябва да организирам програмата на фестивала.*

— **подреждам** *прен.*, **редя** *несв. прен.*, **нареждам**[1] *прен. разг.*

ант. → ***дезорганизирам,*** разстройвам, объркам

3. вж. **основавам** 1. знач.

ОРГАНИЗИРАН – 1. В който има или е подчинен на определен ред, организация. *Добре организирано стопанство. Искам да живея в една организирана държава.*

— **подреден** *прен.*, **уредѐн, устроен**

ант. → **дезорганизиран,** разстроен, объркан

// ***неорганизиран,*** неуреден, неустроен

2. Който действа организирано, който подрежда работите си. *Организиран човек. Организиран ученик.*

— **подреден** *разг.*

ант. → ***неорганизиран,*** разпилян

ОРГАНИЗИРАНЕ – вж. **подготовка** 2. знач.

ОРГАНИЗЪМ – вж. **тяло** 1. знач.

ОРГИЯ – *прен.* Разпуснато, разюздано пиршество. *Пиянски оргии.*

— **вакханалия** *книж.*, **разгул** *книж.*

ОРДА – *прен. неодобр.* вж. **пълчище**

ОРДИНАРЕН *книж.* – вж. **баналeн** 1. знач.

ОРДИНАРЕЦ – Войник, чиято служба, длъжност при офицер, командир на войскови щаб е да изпълнява различни дребни поръчения.

— **вестовой, свръзка** *воен.*

ОРДИНАРНОСТ *книж. рядко* – вж. **баналност** 1. знач.

ОРДЬОВЪР – вж. **предястие**

ОРЕДЯВАМ – 1. Ставам по-рядък, увеличава се разстоянието между съставните ми части, елементи. *Косата ми оредява.*

— **редея** *несв. рядко*

ант. → ***сгъстявам се,*** гъстея

// За множество от хора – намалявам на брой. *Тълпата започна да оредява.*

— **разреждам се, редея** *несв. рядко*

ант. → ***сгъстявам се***

2. Започвам да ставам по-рядък, на по-дълги интервали. *Посещенията в музея оредяха.*

— **разреждам се**

ант. → ***зачестявам,*** учестявам се

// Започвам да се срещам или да ме има по-рядко. *Къщите по пътя оредяха. Нагоре по пътя дърветата оредяват.*

— **разреждам се**

ант. → ***зачестявам***

ОРЕЗИЛЕН *разг.* – вж. **опозорен**

ОРЕЗИЛЯВАМ *разг.* – вж. **опозорявам**

ОРЕЗИЛЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **излагам се** 1. знач.

ОРЕОЛ – Нарисуван или изработен от сребро, злато и др. светъл кръг около главите на образи по икони.

— **нимба** *книж.*

ОРИГИНАЛ – 1. Първичен екземпляр на нещо, обикн. документ или произведение на изкуството, излязло изпод ръката на истинския си създател. *Оригиналът на картината се пази в Националната художествена галерия. Оригинал на диплома.*

— **първообраз** *книж.*

ант. → ***копие,*** препис, дубликат

// ***копие,*** репродукция

// ***фалшификат,*** имитация, менте

2. *разг.* вж. **особняк**

ОРИГИНАЛЕН – 1. Който произтича от самия автор или от първоизточник. *Оригинална картина от Гоген. Оригинален ръкопис. Оригинално издание. Оригинални фрески.*

— **автентичен** *книж.*, **първообразен** *книж.*

ант. → ***подправен,*** неоригинален, неавтентичен, фалшив, фалшифициран

2. Който има собствен облик, не е изпитал външни влияния. *Оригинален писател. Оригинална поезия. Оригинално творчество*

— **самобитен, самороден**

ант. → ***неоригинален,*** несамобитен, заимстван

// ***подражателен***, подражателски, неоригинален

3. Който е по-различен от другите, различава се от общоприетото. *Оригинално мислене. Оригинална архитектура. Оригинално облекло. Оригинално встъпление. Оригинални образи.*

— **своеобразен, особен, необичаен, необикновен, нестандартен** *прен.*, **бамбашка** *простонар.*

ант. → ***баналeн,*** обикновен, тривиален, неоригинален, ординарен

// ***баналeн,*** шаблонен, изтъркан, изтрит

// ***шаблонен,*** стандартен, стереотипен, клиширан

ОРИГИНАЛНОСТ – 1. Нещо, което е излязло изпод ръцете на истинския си създател, творец, автор. *Само специалист може да докаже оригиналността на ръкописа.*

— **автентичност** *книж.*, **първообразност** *книж.*

ант. → ***подправеност,*** неоригиналност, неавтентичност

2. Нещо, което има собствен облик, не е заимствано и не е под външно влияние. *Оригиналност на българските народни песни.*

— **самобитност, самородност**

ант. → ***неоригиналност,*** несамобитност

3. Нещо, което се различава от общоприетото, което е по-различно. *Оригиналност на мисленето. Оригиналност на сюжета на филм.*

— **своеобразност, своеобразие, необичайност, нестандартност** *прен.*, **необикновеност** *рядко*

ант. → ***баналност,*** тривиалност, неоригиналност, ординарност

// ***баналност,*** шаблонност, изтърканост, изтритост

ОРИЕНТАЦИЯ – 1. Определяне, установяване или знание за собственото положение, място в пространството по отношение на страните на света и на средата, обкръжението. *Звездите ми служеха за ориентация.*

— **ориентировка, ориентиране**

ант. → ***дезориентация,*** дезориентиране, объркване

2. *прен.* Определена насоченост или насочване на интересите и дейността на някого или нещо. *Завой в политическата ориентация. Ориентация на външната политика.*

— **ориентировка, ориентираност**

ант. → ***дезориентация,*** объркaност, дезориентираност

ОРИЕНТИРАМ – 1. вж. **упътвам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **осведомявам**
ОРИЕНТИРАМ СЕ – 1. Намирам правилната посока, в която да се движа. *Трудно се ориентирам в големия град с безброй улици и булеварди. За първи път се ориентираше по звездите.*
— **оправям се**
ант. → ***дезориентирам се,*** объркам се, забъркам се, заблуждавам се, загубвам се, изгубвам се, залутвам се
2. *прен.* вж. **насочвам се** 1. знач.
ОРИЕНТИРАН – *прен.* вж. **осведомен**
ОРИЕНТИРАНЕ – вж. **ориентация** 1. знач.
ОРИЕНТИРАНОСТ – 1. вж. **ориентация** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **осведоменост**
ОРИЕНТИРОВКА – вж. **ориентация** 1. и 2. знач.
ОРИЕНТИРОВЪЧЕН – вж. **приблизителен**
ОРИС *разг.* – вж. **съдба** 1. знач.
ОРИСАН *разг.* – вж. **предопределен** 1. знач.
ОРИСВАМ *разг.* – вж. **предопределям**
ОРИСИЯ *разг.* – вж. **съдба** 1. знач.
ОРЛЯК – вж. **ято**
ОРМАН *нар. остар.* – вж. **гора**
ОРНИЦА – Изоставена необработена земя.
— **целина̀, келеме** *диал.*, **орнище** *диал.*
ОРНИЩЕ *диал.* – вж. **орница**
ОРОНВАМ – вж. **изронвам** 1. и 3. знач.
ОРОСИТЕЛЕН – вж. **напоителен**
ОРОСЯВАМ – 1. Намокрям леко, покривам с капки. *Лек дъждец ороси цветята. Пот ороси челото му.*
— **наросявам**
2. вж. **напоявам** 2. знач.
ОРТАК *разг.* – вж. **съдружник**
ОРТАКЛЪК *простонар.* – вж. **съдружие**
ОРТОГРАФИЯ – вж. **правопис**
ОРТОДОКСАЛЕН *книж.* – 1. вж. **правоверен**;
2. вж. **православен**
ОРЪДИЕ – 1. Тежко огнестрелно оръжие. *Артилерийско оръдие.*
— **топ**
2. *прен.* Лице или група хора, които действат по чужда воля и в чужда полза. *Той не искаше да бъде оръдие на полицията.*
— **маша** *прен. неодобр.*
3. вж. **инструмент** 1. знач.
ОРЪФАН – Който е изкъсан, протрит по краищата, по ръбовете от продължителна употреба. *Шапка с оръфани краища. Оръфан панталон. Оръфани ръкави.*
— **изръфан, разръфан**
ОРЪФВАМ – Изнищвам, изкъсвам дреха, плат от дълга употреба, обикн. по ръбовете или шевовете. *Оръфах палтото от носене.*
— **изръфвам, разръфвам**
ОРЯЗВАМ – 1. Съкращавам, обикн. несполучливо, някакъв текст, литературно произведение. *Орязали са пиесата ми. Орязаха ми статията.*
— **окастрям** *прен.*
2. вж. **изрязвам** 2. знач.
ОСВЕДОМЕН – Който има сведения по даден въпрос, който е добре запознат с нещо. *Следя новините и съм добре осведомен. Днес е необходимо да бъдеш осведомен.*
— **информиран, ориентиран** *прен.*
ант. → ***неосведомен,*** неинформиран, неориентиран
ОСВЕДОМЕНОСТ – Сведения по даден въпрос. *Осведоменост за новостите в медицината.*
— **информираност, ориентираност** *прен.*
// Сведения, придобити в дадена област. *Учудва ме осведомеността му в областта на археологията.*
— **информираност, знания, познания**
ант. → ***неосведоменост,*** неинформираност, незнание, неведение
// ***невежество,*** незнание, простотия, непросветеност
ОСВЕДОМИТЕЛ – 1. вж. **информатор** 1. знач.;
2. *неодобр.* вж. **доносник**
ОСВЕДОМИТЕЛЕН – 1. Чрез който, в който се дават сведения за събития в обществения и политически живот. *Осведомителен бюлетин. Осведомителна агенция.*
— **информационен**
2. Който е свързан с информация. *Статията има осведомителен характер. Осведомително писмо.*
— **информативен** *книж.*, **уведомителен**
ОСВЕДОМЯВАМ – Давам сведения, обикн. за събития, новини. *Осведомявам за събитията в Близкия изток. Осведомявам за произшествия. Осведомявам за нивото на река Дунав.*
— **информирам, съобщавам**
// Помагам някому да се запознае с нещо, да узнае, разбере нещо. *Той е човекът, който може най-добре да те осведоми за политическия живот в страната. Осведомявам обществото за положението на фронта.*
— **информирам, ориентирам** *прен.*, **осветлявам** *прен.*
ант. → ***дезинформирам,*** заблуждавам, дезориентирам, объркам
ОСВЕДОМЯВАМ СЕ – вж. **узнавам** 2. знач.
ОСВЕЖАВАМ – 1. вж. **опреснявам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **ободрявам** 1. знач.
ОСВЕЖИТЕЛЕН – 1. вж. **разхладителен**;
2. вж. **ободрителен** 1. знач.
ОСВЕСТЯВАМ *разг.* – 1. вж. **опомням** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **вразумявам** 1. знач.
ОСВЕСТЯВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **опомням се** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **вразумявам се** 1. знач.
ОСВЕТЕН – В който има светлина или върху който пада светлина. *Осветена стая. Осветено казино. Осветена сцена.*
— **светъл, огрян, озарен** *поет.*
ант. → ***неосветен,*** гъмен, мрачен, непрогледен, черен
ОСВЕТЛЕНИЕ – 1. вж. **светлина** 1. знач.;
2. *прен. книж.* вж. **обяснение**
ОСВЕТЛЯВАМ – 1. *прен. книж.* вж. **обяснявам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **осведомявам**
ОСВЕТЯВАМ – Правя нещо видимо, като изпускам, хвърлям светлина наоколо или върху нещо. *Слънцето освети гората. Лампата осветяваше стаята. Свещта освети лицето му.*
— **огрявам, озарявам** *поет.*
ант. → ***затъмнявам,*** замрачавам, потъмнявам, помрачавам
ОСВИРЕПЯВАМ[1] – вж. **вбесявам се**
ОСВИРЕПЯВАМ[2] – вж. **вбесявам**
ОСВИРЕПЯЛ – вж. **яростен** 1. знач.

ОСВОБОДЕН – вж. **свободен** 3. знач.

ОСВОБОДИТЕЛ – Човек, който освобождава или е освободил някого, който възвръща свободата, независимостта на друг човек, народ или държава. *Те гледат на нас като на освободители. Армия освободителка.*

— **избавител** *книж.*

ант. → ***поробител,*** завоевател, окупатор, окупант, конквистадор

ОСВОБОЖДАВАМ – 1. Давам независимост на народ или държава, премахвам властта на някого. *Освобождавам страната от поробителя.*

— **избавям**

ант. → ***поробвам,*** заробвам, подчинявам, покорявам

2. Предоставям, давам свобода на някого, който е бил арестуван или затворен. *Освободиха го поради липса на улики. Някои от затворниците бяха освободени.*

— **пускам** *разг.*

ант. → ***арестувам,*** задържам, прибирам, закопчавам // ***арестувам,*** затварям, прибирам, запирам, опандизвам, окошарвам

3. Разрешавам някой да напусне работата, длъжността си. *След като свършиш работата, за която те наех, ще те освободя.*

— **пускам** *разг. разш.*

ант. → ***наемам,*** вземам, ангажирам, уславям, спазарявам, пазаря, цаня, главявам

4. Давам възможност някому да не направи, да не изпълни нещо, да не бъде подложен на някакво неприятно или трудно изпитание. *Благодарен съм, че ме освободи от неприятните задължения. Добре, че ме освободи от дежурство.*

— **отървавам, избавям**

ант. → ***ангажирам,*** натоварвам, заангажирам, впрягам, задължавам, нагърбвам, връзвам

5. Правя, направям нещо да стане празно, незает, свободно. *Квартирантите освободиха стаята. Още днес освободете помещението.*

— **опразвам, изпразвам**

ант. → ***заемам,*** запазвам, ангажирам, заангажирам, резервирам

6. *разш.* вж. **уволнявам**

ОСВОБОЖДАВАМ СЕ – 1. Успявам да избегна, да не направя, да не изпълня нещо, което не искам. *Освободих се от неприятния ангажимент. Освободих се от писането на протокол. Освободих се от дежурство.*

— **отървавам се, измъквам се** *прен. разг.*, **избягвам**[2] **/ избегна, откачвам се** *прен. разг.*

ант. → ***заемам се,*** наемам се, ангажирам се, нагърбвам се, заангажирам се, натоварвам се, задължавам се, връзвам се

2. Успявам да отхвърля или отстраня нещо неприятно (мисли, чувства, състояние, положение, слабост и др.). *Искам да се освободя от неприятните спомени. Не мога да се освободя от лошите мисли.*

— **отърсвам се** *прен.*

3. За работно място, служба – оставам свободен, незает. *При нас скоро ще се освободи едно място за касиер. Директорът напусна службата и мястото му се освободи.*

— **овакантявам се**

ант. → ***заемам се***

ОСВОБОЖДАВАНЕ – вж. **освобождение**

ОСВОБОЖДЕНИЕ – Отхвърляне на робство, придобиване на свобода. *Те се бореха за освобождението на родния край от поробителите.*

— **избавление** *книж.*, **освобождаване, отърваване**

ант. → ***поробване,*** заробване, покоряване

ОСЕЗАВАМ *рядко* – вж. **усещам** 1. знач.

ОСЕЗАЕМ – 1. вж. **осезателен** 1. знач.;

2. вж. **конкретен** 3. знач.

ОСЕЗАТЕЛЕН – 1. Който е проявен в значителна, твърде висока степен така, че лесно се забелязва. *Осезателно увеличение на цените. Осезателни загуби. Осезателна помощ.*

— **чувствителен** *прен.*, **осезаем**

ант. → ***неосезателен,*** неосезаем

2. вж. **сетивен**

ОСЕЙВАМ – вж. **осявам**

ОСЕЛ *старин.* – вж. **магаре**

ОСЕНЯВАМ – За мисъл, идея – идвам внезапно в съзнанието, обземам някого. *Изведнъж ме осени мисълта как да помогна на приятеля си. Осени ме нова идея.*

— **озарявам**

ОСИГУРЕН – 1. Който има, разполага с достатъчно средства за живот. *Тя е материално осигурена.*

— **обезпечен, подсигурен** *разг.*

ант. → ***неосигурен,*** необезпечен

2. За който има пълна сигурност, който не е изложен на опасност. *Осигурен доход.*

— **обезпечен, гарантиран, подсигурен** *разг.*

ант. → ***неосигурен,*** необезпечен

ОСИГУРИТЕЛЕН – вж. **застрахователен**

ОСИГУРОВКА – вж. **застраховка**

ОСИГУРЯВАМ – 1. Създавам условия да има нещо или правя сигурно осъществяването на нещо. *Осигурявам безопасност на движението. Осигурявам добри условия за научна работа. Осигурявам прозрачност на преговорите.*

— **обезпечавам, подсигурявам** *разг.*, **гарантирам**

2. Снабдявам някого, нещо с необходимите средства, материали, храна. *Осигурявам дърва за зимата. Осигурявам децата си с необходимите средства за живот.*

— **обезпечавам, подсигурявам** *разг.*

3. вж. **застраховам**

ОСИГУРЯВАМ СЕ – вж. **застраховам се** 1. и 2. знач.

ОСИРОМАШАВАМ – вж. **обеднявам**

ОСИРОМАШАЛ – вж. **обеднял**

ОСКАНДАЛЯВАМ – вж. **опозорявам**

ОСКАНДАЛЯВАМ СЕ – вж. **излагам се** 1. знач.

ОСКВЕРНЕНИЕ *книж.* – вж. **кощунство**

ОСКВЕРНИТЕЛЕН – вж. **кощунствен**

ОСКВЕРНЯВАМ – 1. Нарушавам, отнемам светостта на нещо. *Оскверняват Божия храм. Оскверняват гробовете на наши герои.*

— **скверня** *несв.*, **поругавам, омърсявам** *прен.*

2. вж. **кощунствам**

ОСКЪДЕН – 1. Който е в крайно малко количество, размер, степен. *Оскъдни средства. Оскъдна закуска. Оскъдна растителност. Оскъдни сведения. Оскъдни познания.*

— **недостатъчен, ограничен, скромен** *прен.*, **беден** *прен.*, **мизерен, убог** *старин.*

ант. → ***изобилен,*** обилен, богат, неизчерпаем, непресушим, щедър // ***пищен,*** разкошен, великолепен, богат

2. вж. **беден** 2. знач.

ОСКЪДИЦА – 1. вж. **бедност** 1. знач.;
2. *разш.* вж. **недостиг**

ОСКЪДНОСТ – вж. **недостиг**

ОСКЪДУВАМ *диал.* – вж. **мизерствам**

ОСКЪПЯВАМ – Правя нещо да стане по-скъпо. *Административните разходи оскъпяват производството.*

— **поскъпявам**

ант. → ***поевтинявам***

ОСКЪРБЕН – вж. **обиден**[1] 1. знач.

ОСКЪРБИТЕЛЕН – вж. **обиден**[2] 1. знач.

ОСКЪРБЛЕНИЕ – вж. **обида**

ОСКЪРБЯВАМ – вж. **обиждам**

ОСКЪРБЯВАМ СЕ – вж. **обиждам се**

ОСЛАНЯВАМ – За слана – падам и покривам растителност, като я правя да повехне, измръзне. *Слана ослани цъфналите овошки.*

— **попарвам**

ОСЛАНЯМ СЕ – вж. **разчитам**[2]

ОСЛЕПИТЕЛЕН – 1. *прен.* Обикн. за нещо хубаво, красиво – който се проявява в най-висока степен и силно впечатлява. *Ослепителна красота. Ослепителен лукс.*

— **заслепителен** *прен.*

2. вж. **ярък** 1. знач.

ОСЛЕПЯВАМ[1] – Ставам сляп, загубвам зрение. *Ще ослепееш от постоянно взиране в компютъра.*

— **окьоравявам** *разг.*

ОСЛЕПЯВАМ[2] – 1. вж. **заслепявам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **омайвам** 1. знач.

ОСЛУШВАМ СЕ – Напрягам слуха си, за да чуя, установя точно характера на звук, шум или да разбера какво се говори. *Приближих се до вратата, ослушах се, но нищо не можах да чуя от това, което се говореше в съседната стая. Чу някакъв шум и се ослуша.*

— **вслушвам се, заслушвам се, слухтя** *несв.*, **заслухтявам**

V надавам (давам) ухо *разг.*, наострям уши (слух) *разг.*, превръщам се (обръщам се) на (в) слух *разг.*, навирвам (напервам) уши *разг.*

ОСМЕЛЯВАМ СЕ – 1. Преодолявам страха си да направя, да кажа нещо. *Осмелявам се да изляза през нощта на двора. Осмелих се да кажа истината.*

— **престрашавам се, смея** *несв.*, **посмявам**

ант. → ***побоявам се,*** дострашава ме

2. Проявявам смелост да предприема нещо, обикн. трудно и рисковано. *Този, който се осмеляваше да му противоречи, той го наказваше. Друг не би се осмелил да тръгне на път в такова лошо време.*

— **посмявам, решавам се, смея** *несв.*, **дръзвам, одързостявам се** *книж. рядко*

3. Не се въздържам да направя нещо, което не е съвсем редно, позволено. *Как се осмелява да лъже. Как се осмелява да се държи така безобразно. Как се осмеляваш да престъпваш моята заповед!*

— **смея** *несв.*, **позволявам си, дръзвам, разрешавам си**

ОСМИВАМ – Подлагам на присмех някого, нещо. *Писателите осмиват човешките недостатъци. Във фейлетона авторът осмива днешните нрави.*

— **иронизирам, надсмивам се** *(над)*, **окарикатурявам, изкарикатурявам, пародирам** *книж.*

ОСНОВА – 1. Най-долната част на сграда, стена и под., която е опора на цялото. *Основите на къщата са достатъчно яки.*

— **фундамент** *книж.*, **темел** *разг.*

2. Най-долната част на нещо. *Скалите са доста високи, а в основата им зеят тъмни отвори. Урвата, още от основите си, е стръмна.*

— **подножие**

3. Главна, съществена част, върху която се изгражда, развива или съществува нещо. *Рухнаха основите на стария морал. Икономическата основа на обществото трябва да се заздрави. Обединена Европа е изградена върху основата на равнопоставеност на държавите, влизащи в нея.*

— **база, устои** *книж.*, **фундамент** *книж.*, **почва** *прен. книж.*, **темел** *прен. разг. рядко*

4. Главни, съществени моменти, идеи, върху които се изгражда художествено произведение. *Историческият сюжет е основата, върху която се изгражда романът.*

— **канава** *прен.*, **скелет** *прен.*, **фундамент** *книж.*

5. *прен.* Предпоставка, която определя някакво действие, отношение, проява. *Разногласията ни са на научна основа. Заболяването е на нервна основа.*

— **база** *прен. книж.*, **почва** *прен. книж.*, **плоскост** *прен. книж.*

6. *прен.* вж. **причина** 1. знач.

ОСНОВАВАМ – 1. Полагам основи, поставям начало на някаква организация, учреждение. *Основавам партия. Основавам кооперация. Основавам комитет. Основавам клуб.*

— **създавам, учредявам, сформирам, формирам, изграждам, образувам, организирам**

ант. → ***разформировам,*** разтурям, разпускам

2. *книж.* вж. **базирам**

ОСНОВАВАМ СЕ – 1. Имам за основа, за изходно начало нещо. *Науката се основава на факти. Нашето приятелство се основава на взаимно доверие.*

— **базирам се** *книж.*, **опирам се** *прен.*, **почивам** *прен. книж.*, **градя се**

2. Намирам основания, подкрепа за нещо. *Съдът се основава на показанията на свидетелите. Авторът се основава на една твърде стара теория.*

— **базирам се** *книж.*, **опирам се** *прен.*

ОСНОВАНИЕ – 1. вж. **повод**;
2. вж. **причина** 1. знач.;
3. вж. **смисъл** 1. знач.;
4. вж. **аргумент** 1. знач.

ОСНОВАТЕЛ – Човек, който основава нещо, слага началото на нещо. *Константин Фотинов е основател на българския периодичен печат. Основател на партия. Основател на земеделска кооперация.*

— **създател, учредител, основоположник** *книж.*, **родоначалник**

ОСНОВАТЕЛЕН – 1. Който има разумна, приемлива причина. *Основателна тревога. Основателен отказ. Основателно отсъствие. Основателни съмнения.*

— **оправдан, правомерен** *книж.*

ант. → ***безпричинен,*** неоснователен, неоправдан // ***неоснователен,*** неоправдан, неправомерен,

безоснователен
2. вж. **справедлив** 2. знач.

ОСНОВЕН – 1. Който е най-важен, най-съществен. *Първо трябва да решим основните проблеми, а след това второстепенните. Сега основната задача е борбата с престъпността. Основен въпрос. Основно предприятие.*
— **главен, първостепенен, централен, фундаментален** *книж.*, **кардинален** *книж.*, **генерален, възлов, ключов** *книж.*, **базов** *книж. огр.* **базисен** *книж. огр.*
ант. → ***второстепенен,*** маловажен, вторичен, дребен, периферен, страничен
2. Който стои в основата, в най-долната част на нещо. *Основна стена. Основни подпори. Основен камък.*
— **базов** *книж.*, **фундаментален** *книж.*
3. Който засяга нещо изцяло, от всички страни. *Основен медицински преглед. Основен ремонт. Основно чистене.*
— **цялостен, пълен, генерален**
ант. → ***частичен,*** непълен, половинчат
4. вж. **коренен** 1. знач.;
5. вж. **елементарен** 1. знач.;
6. вж. **начален** 2. знач.
V на преден (първи) план е (стои) *книж.* към 1. знач.

ОСНОВНО – вж. **изцяло** 1. знач.

ОСНОВОПОЛОЖНИК *книж.* – вж. **основател**

ОСОБА *обикн. ирон.* – вж. **личност**

ОСОБЕН – 1. вж. **необикновен** 1. знач.;
2. вж. **оригинален** 3. знач.;
3. *остар.* вж. **специален**

ОСОБЕНО – вж. **предимно**

ОСОБЕНОСТ – вж. **качество** 1. знач.

ОСОБНЯК – Особен, странен, своеобразен човек. *Той е невероятен особняк, винаги ме изненадва с нещо. Старецът е особняк. Такъв особняк рядко се среща.*
— **чудак, оригинал** *разг.*, **чешит** *разг.*, **скица** *прен. разг.*, **ексцентрик** *книж.*, **екземпляр** *разг.*, **образ** *разг. ирон.*, **зодия** *прен. разг. пренебр.*, **капия** *жарг.*, **шемет** *жарг.*

ОСОЛЯВАМ – вж. **насолявам** 1. знач.

ОСПОРВАМ – 1. Изразявам несъгласие с нещо или някого, не признавам нещо (качество, заслуга и др.). *Той не оспори правотата на думите ми. Никой не оспорваше неговите заслуги. Не оспорвам значението на историята.*
— **отричам, отхвърлям** *прен.*, **отказвам** *разг.*
ант. → ***съгласявам се,*** потвърждавам
// ***съгласявам се,*** приемам
2. Протестирам, възразявам срещу някакво решение (административно, съдебно и др.) *Оспорвам резултатите от избора. Оспорвам решението на съда. Той оспорва бащинството.*
— **отричам, отхвърлям** *прен.*, **контестирам** *книж.*
ант. → ***приемам, съгласявам се***

ОСПОРВАН – Който предизвиква възражения, спорове; който не се възприема от всички. *Оспорван принос. Оспорвана теория.*
— **непризнат, отречен**
ант. → ***признат***

ОСПОРВАНЕ – вж. **контестация**

ОСПОРИМ – вж. **спорен**[1] 2. знач.

ОСРАМВАМ *разг.* – вж. **опозорявам**

ОСРАМОТЯВАМ *разг.* – вж. **опозорявам**

ОСТАВАМ – 1. Продължавам да съществувам или се намирам в същото състояние, както преди. *Много от старите традиции са останали и до днес. И през следващите дни минималната температура ще остане под нулата.*
— **запазвам се, задържам се, съхранявам се** *книж.*
ант. → ***изчезвам,*** отмирам
// ***променям се,*** изменям се, меня се
2. Не напускам мястото, на което съм. *Това правителство няма да остане дълго на власт. Обича да сменя работата си и никога не остава на една служба повече от година.*
— **задържам се**
ант. → ***махам се,*** напускам, отивам си
3. Намирам се все още някъде, тъй като не съм бил използван напълно, докрай. *Останаха въглища от миналата година. От обяда остана малко хляб.*
— **изоставам, артисвам** *простонар.*
ант. → ***изчерпвам се,*** свършвам, свършвам се
4. вж. **стоя** 2. знач.;
5. вж. **изоставам** 2. знач.

ОСТАВЯМ – 1. Правя нещо, което държа или е някъде, да заеме друго място. *Оставям книгата на масата. Оставих куфара на земята. Тя внимателно остави детето в люлката. Къде си оставила якето ми? Не знам къде съм оставила чантата.*
— **слагам, поставям, турям** *разг.*, **полагам** *огр.*, **дявам** *нар. (обикн. с въпр. изр.)*
ант. → ***вземам,*** поемам, хващам, улавям
// ***държа***
2. вж. **изоставям** 1., 2. и 3. знач.;
3. вж. **завещавам**

ОСТАВЯМ <СЕ> *разг.* – 1. вж. **развеждам се**;
2. вж. **отказвам се** 2. знач.

ОСТАНКИ – 1. Нещо, което е останало от миналото или части от нещо, съществувало преди. *Останки от предишна цивилизация. Останки от разбит кораб.*
— **остатъци**
2. вж. **остатък** 1. знач.;
3. *разш.* вж. **развалини**

ОСТАРЯВАМ – 1. Ставам стар или по-стар. *От грижи и ядове започнах бързо да остарявам.*
— **застарявам, одъртявам** *разг.*, **старея** *несв.*, **дъртея** *несв. разг.*, **издъртявам** *нар.*
ант. → ***подмладявам се***
2. вж. **овехтявам** 1. знач.;
3. вж. **деморирам се**
V влизам (навлизам) в години *разг.*, навлизам във възраст *разг.*, ставам на години *разг.*, отивам към заник *разг.*, минава ми времето (годините, годинките) *разг.* към 1. знач.

ОСТАРЯЛ – 1. Който е станал стар, на много години. *Остарял човек.*
— **застарял, състарен, одъртял** *разг. грубо*
ант. → ***подмладен***
2. вж. **отживял**;
3. вж. **неактуален** 1. знач.
V отживял си времето *разг.*, изпял си песента *разг.*, изял си хляба *разг.*, взел-дал *разг.*, изтекла му водата *разг.* към 1. знач.

ОСТАТЪК – 1. *Обикн. мн.* Дребни или некачествени части от храна, които остават след ядене. *Остатъците от хляба и салама ги изхвърлих в кофата за боклук.*
— **останки, отпадъци**
2. *Само ед.* Сума, останала в повече при плащането на нещо, която се връща на купувача. *Касиерката му подаде остатъка от сумата.*
— **ресто**
3. *Обикн. мн.* вж. **останки** 1. знач.
ОСТОРОЖЕН *книж. нежел.* – вж. **внимателен** 2. и 3. знач.
ОСТОРОЖНОСТ *книж. нежел.* – вж. **внимание** 2. знач.
ОСТРАКИЗЪМ – *прен. книж. рядко* вж. **заточение**
ОСТРЕЦ *нар.* – вж. **острие** 1. знач.
ОСТРИЕ – 1. Тънката, резлива част на нож, брадва или друг режещ предмет. *Острие на сабя. Острие на нож.*
— **резец, острец** *нар.*, **острило** *остар.*
2. вж. **връх** 2. знач.
ОСТРИЛО – 1. вж. **точило;**
2. *остар.* вж. **острие** 1. знач.
ОСТРОТА – *обикн. мн.* вж. **духовитост** 2. знач.
ОСТРОУМЕН – вж. **духовит** 1. и 2. знач.
ОСТРОУМИЕ – вж. **духовитост** 1. и 2. знач.
ОСТРОУМИЦИ – вж. **духовитост** 2. знач.
ОСТРЯ *несв.* – вж. **заострям** 1. и 2. знач.
ОСТЪР – 1. Който има тънко острие. *С остър нож трябва да се работи внимателно. Остър сърп. Остра брадва.*
— **наостren, наточен**
ант. → ***тъп,*** затъпен
2. Който се стеснява, издължава към края. *Остра брадичка. Остър нос. Остра муцуна.*
— **заостren, изостren, изшилен** *разг.*
ант. → ***заобленn,*** закръглен, объл, окръглен
3. *прен.* За усещане, чувство и под. – който е силен, внезапен, болезнен. *Остра болка. Остра мъка.*
— **пронизващ, режещ** *прен.*, **лют** *прен.*, **парлив** *прен.*
ант. → ***тъп***
// ***благ***
4. *прен.* За студ, вятър и под. – който е много силен и поражда неприятно физическо усещане. *Остър хлад. Остър вятър.*
— **пронизващ, лют** *прен.*, **свиреп** *прен.*
// За време, климат – много студен. *Остър климат. Остра зима.*
— **суров** *прен.*, **лют** *прен.*, **свиреп** *прен.*
ант. → ***мек,*** благ
5.*спец.* За болест, заболяване – който се проявява изведнъж, за кратко време. *Остър ревматизъм. Остър синузит. Остра форма на болестта.*
— **акутен** *мед.*
ант. → ***хроничен***
6. *прен.* вж. **изпитателен** 1. знач.;
7. *прен.* вж. **рязък** 1. и 3. знач.
ОСТЪРГВАМ – вж. **изстъргвам** 1. и 2. знач.
ОСУЕТЯВАМ – Попречвам нещо да се извърши, да се осъществи. *Полицията се опита да осуети провеждането на митинга. Опозицията успя да осуети приемането на закона.*
— **провалям**
// Възпирам някакво действие. *Трябва да осуетим всяка атака срещу правителството.*
— **парирам** *книж.*
ОСУЕТЯВАМ СЕ – вж. **провалям се** 2. знач.
ОСЪВРЕМЕНЯВАМ – 1. Придавам съвременен вид, облик, характер на нещо. *Осъвременявам старите традиции.*
— **модернизирам**
2. вж. **актуализирам**
ОСЪВРЕМЕНЯВАНЕ – вж. **модернизация**
ОСЪДЕН – вж. **обречен**
ОСЪДИТЕЛЕН – Който заслужава осъждане, порицание. *Осъдително поведение. Осъдително нехайство.*
— **укорен, укорителен, престъпен** *разш.*
ант. → ***похвален***
// ***безукорен,*** безупречен
ОСЪЖДАМ – 1. вж. **разобличавам** 1. знач.;
2. вж. **критикувам**;
3. вж. **обричам** 1. знач.
ОСЪЗНАВАМ – вж. **разбирам** 1. знач.
ОСЪЗНАВАМ СЕ – 1. вж. **опомням се** 1. знач.;
2. вж. **вразумявам се** 1. знач.
ОСЪЗНАТ – вж. **съзнателен** 2. знач.
ОСЪЩЕСТВИМ – Който може да се осъществи, да стане действителност. *Осъществим план. Осъществим проект. Осъществима мечта.*
— **изпълним, постижим, реален, реалистичен, реализуем** *книж.*, **възможен**
ант. → ***неосъществим,*** неизпълним, непостижим, нереален, нереалистичен, невъзможен, несбъден
ОСЪЩЕСТВИТЕЛ *рядко* – вж. **изпълнител**
ОСЪЩЕСТВЯВАМ – 1. Извършвам нещо, което съм замислил. *Не знам как ще осъществя взетото решение. Решил съм твърдо да осъществя плановете си.*
— **изпълнявам, реализирам**
2. вж. **постигам**
V превръщам в живо дело *нещо книж.*, давам плът и кръв *книж.* към 1. знач.
ОСЪЩЕСТВЯВАМ СЕ – 1. Ставам реалност, превръщам в реален, действителен факт. *Желанието му да стане лекар се осъществи. Мечтите ми се осъществиха. Предвижданията се осъществяват.*
— **сбъдвам се, реализирам се** *книж.*, **изпълнявам се**
ант. → ***провалям се,*** пропадам, осуетявам се, рухвам
2. вж. **случвам се** 1. знач.
V добивам (придобивам, получавам) плът и кръв *книж.* към 1. знач.
ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ – вж. **реализация**
ОСЯВАМ – Покривам, посипвам някаква повърхност с множество (обикн. дребни) неща. *Полето е осяно със синчец. Цялото небе е осяно със звезди.*
— **осейвам, обсипвам**
ОТБЕЛЯЗВАМ – 1. Пиша кратък текст, бележка. *Винаги си отбелязвам на един лист какво трябва да свърша този ден. Отбеляза ли си сумата, която ми дължиш?*
— **записвам, набелязвам, забелязвам, бележа** *несв.*
2. Обръщам внимание на нещо като факт, давам някаква информация писмено или устно. *Отбелязах някои слабости на романа. Трябва да отбележа, че този факт е доста важен. Пресата отбелязва различията в програмите на двете*

формации.
— **изтъквам, забелязвам, посочвам** *прен.*, **подчертавам** *прен.*, **соча** *несв.*, **визирам** *книж.*
3. Посочвам някакъв факт, явление. *Аз само отбелязвам фактите. Апаратурата отбелязва нов земен трус.*
— **регистрирам** *прен.*, **зарегистрирам** *прен.*
4. вж. **означавам** 1. знач.;
5. вж. **вписвам**
V подчертавам с дебела черта (линия) *книж.* към 2. знач.

ОТБИВ – 1. вж. **удръжка**;
2. вж. **отстъпка** 2. знач.

ОТБИВАМ – 1. вж. **отблъсквам** 2. знач.;
2. *разг.* вж. **удържам** 1. знач.

ОТБИВАМ СЕ – 1. Променям посоката си на движение, встрани от пътя, по който се движа. *Колата се отби вдясно. Конят изведнъж се отби от пътя и тръгна през ливадата.*
— **отклонявам се, криввам, свръщам, свивам**
2. За път, река – променям посоката си встрани. *Една пътека се отбива вляво.*
— **отклонявам се, отделям се**
3. вж. **наминавам**

ОТБИВКА *разг.* – вж. **удръжка**

ОТБИРАМ – вж. **избирам** 1. знач.

ОТБЛАГОДАРЯВАМ СЕ – Издължавам се за оказана услуга, за направена добрина. *Един ден ще ти се отблагодаря за услугата. Не знам как да ти се отблагодаря за гостоприемството.*
— **отплащам се**, **реванширам се** *книж.*, **изплащам се** *прен.*

ОТБЛИЗО – вж. **лично**

ОТБЛЪСКВАМ – 1. Като бутам, тикам, блъскам някого, нещо, го отстранявам, отдалечавам. *Отблъсквам лодката от брега. Тя искаше да се притисне до него, но той я отблъсна.*
— **отбутвам, отгласквам, оттиквам**
ант. → ***привличам,*** притеглям
2. Заставям противник, неприятел да отстъпи. *Отблъсквам пристъпите на врага. Отблъснахме неприятеля зад реката.*
— **отбивам, отхвърлям**
ант. → ***нападам,*** атакувам, щурмувам, настъпвам, удрям
3. *прен.* Не споделям чувствата, които някой изпитва към мен, пренебрегвам, изоставям някого. *Аз не оцених любовта ѝ и я отблъснах жестоко. Той те обичаше, а ти го отблъсна.*
— **отхвърлям** *прен.*, **отритвам** *прен.*
4. *прен.* Предизвиквам неприятно чувство, антипатия, неприязън и под. към някого. *Има хора, които с поведението си отблъскват. Тя го отблъскваше с високомерието си.*
— **оттласквам** *прен.*
ант. → ***привличам,*** притеглям
V давам (удрям) ритник <а> *разг.*, давам (удрям) крак *разг.*, бия (удрям) шута (дузпата) *разг. грубо,* удрям текмето *разг. грубо* към 3. знач.

ОТБЛЪСКВАЩ – вж. **неприятен** 1. и 2. знач.

ОТБЛЯСЪК – 1. *Обикн. мн.* Отразени лъчи светлина от нещо. *Лампата хвърляше отблясъци на всички страни. Слънцето хвърляше хиляди отблясъци по натрупания сняг.*
— **искри**
2. Сияние от отразена светлина. *Небето червенееше в отблясъците на залязващото слънце. По стъклата на прозорците трептяха отблясъците на пожара.*
— **отражение, отсвет** *поет.*

ОТБОЛЯВА МЕ *разг.* – вж. **минава ми** 1. знач.

ОТБОР – Определена по брой група спортисти, които колективно играят срещу друга група, равна по брой. *Футболен отбор. Волейболен отбор.*
— **тим, екип**

ОТБРАН – Който превъзхожда други по някакви качества, който е най-добър в някакво отношение в сравнение с другите от същия вид. *Клубът е за отбрано общество. В ресторанта се сервират само отбрани ястия. Отбрана публика.*
— **подбран, избран, елитен** *(огр. за лица)*

ОТБРАНА – вж. **защита** 1. и 2. знач.

ОТБРАНИТЕЛЕН – Който е свързан с отбрана, защита. *Отбранителна война. Отбранителни действия. Отбранителен план.*
— **защѝтен, дефанзивен** *рядко*
ант. → ***нападателен,*** настъпателен, офанзивен
// ***агресивен,*** завоевателен, експанзионистичен, офанзивен

ОТБРАНЯВАМ – вж. **защитавам** 1. знач.

ОТБРОЯВАМ – 1. вж. **изброявам** 1. знач.;
2. вж. **наброявам** 1. знач.

ОТБУЛВАМ – вж. **откривам** 1. знач.

ОТБУТВАМ – вж. **отблъсквам** 1. знач.

ОТБЯГВАМ – 1. *Обикн. несв.* Стремя се да не се срещам, да не общувам с някого. *Саможиве и отбягва хората. Колегите го отбягват. Отбягвам съседката, защото ми е неприятна.*
— **избягвам²**, **страня** *(от)*, **бягам** *(от) разг.*
2. *Обикн. несв.* Стремя се да не попадна някъде, да бъда настрана от нещо. *Отбягвам оживените улици. Отбягвам зрелищата. Отбягвам шумните забави.*
— **избягвам²**, **страня** *(от)*
3. *Обикн. св. с предл. от* вж. **изплъзвам се** 2. знач.
V обръщам (давам) гръб на някого *разг.*, отвръщам очи (лице, глава, взор) от някого *разг.*, бягам като дявол <а> от тамян (от кръст) от някого *разг.*, бягам като от чумав от някого *разг.*, бягам като от огън от някого *разг.* към 1. знач.
V държа се (стоя, седя) настрана (настрани, по-далеч) от нещо *разг.* към 2. знач.

ОТВАРА – Наситен разтвор, отделен след варене на чай, билки и под. *Отвара от липов цвят. Отвара от мента. Отвара от борови игли.*
— **запарка, отварка** *рядко*

ОТВАРКА *рядко* – вж. **отвара**

ОТВАРЯМ – 1. Правя открит някакъв отвор или място, за да може да се влиза там или нещо да прониква. *Отварям вратата. Отварям прозорец. Отварям гардероб.*
— **разтварям, откривам** *остар.*
ант. → ***затварям,*** притварям
// Махам капака на кутия, съд и под. *Отварям кутията с бонбони. Отварям буркан.*
— **разтварям, отхлупвам**
ант. → ***затварям,*** захлупвам, похлупвам, прихлупвам
2. Разгъвам нещо сгънато, свито. *Отварям си бележника. Отварям книгата. Отварям чадъра. Отварям дланта си. Отварям ръце за прегръдка.*
— **разтварям, разгръщам, разпервам**

ант. → ***затварям,*** свивам
3. Поставям начало на нещо, за да действа. *Отварям зъболекарски кабинет. Отвориха нов магазин за платове. Отвориха нова детска градина.*
— **откривам, разкривам** *нежел.*
ант. → ***затварям,*** закривам
4. Правя свободно движението по нещо, като премахвам преградата. *След ремонта отвориха пътя към селото. Улицата е отворена за движение.*
— **откривам, отприщвам** *огр.*
ант. → ***затварям,*** преграждам, препречвам, запречвам, загражда, запрещвам
5. вж. **отпушвам** 1. знач.;
6. вж. **развивам** 2. знач.;
7. *прен.* вж. **откривам** 2. знач.;
8. *прен.* вж. **прокарвам** 1. знач.

ОТВАРЯ МЕ *разг.* – вж. **прилича ми**

ОТВАРЯМ СЕ – 1. За врата, прозорец и друго подвижно приспособление – откривам съответния вход или отвор. *Прозорецът трудно се отваря. Вратата се отваря автоматично.*
— **разтварям се**
ант. → ***затварям се***
2. *прен.* Преставам да бъда свит, стеснителен, ставам общителен. *Откакто дойде в града, започна да се отваря. Тя беше свита и не общуваше с никого, но вече се отваря.*
— **отраквам се** *разг.,* **разтропвам се** *прен. разг.*
ант. → ***затварям се,*** изолирам се, уединявам се, усамотявам се
3. вж. **зейвам** 1. знач.

ОТВЕДНЪЖ – 1. вж. **изведнъж** 1. и 2. знач.;
2. вж. **наведнъж** 1. знач.

ОТВЕЖДАМ – 1. За път, пътека, следа, стълба и под. – имам определена посока и насочвам движението на някого или нещо до определено място. *Улицата отвежда до гората. Следите отвеждат до дола.*
— **водя** *несв.,* **извеждам**
2. вж. **завеждам**[1] 1, 2 и 3. знач.

ОТВЕКА (ОТВЕКИ) *поет.* – вж. **отдавна** 2. знач.

ОТВЕРСТИЕ *книж.* – вж. **дупка** 1. знач.

ОТВЕСЕН – Който има посока, положение на свободно отпусната нишка с окачена на долния ѝ край тежест. *Отвесна линия. Отвесен бряг. Отвесни скали.*
— **вертикален, перпендикулярен**
ант. → ***водоравен,*** хоризонтален

ОТВЕТ *книж. поет.* – вж. **отговор** 1. знач.

ОТВЕЯН *разг. пренебр.* – вж. **разсеян**

ОТВЕЯНОСТ *разг. пренебр.* – вж. **разсеяност**

ОТВИВАМ – 1. Махам, отстранявам завивката, покривката от някого. *Не ме отвивай, студено ми е. Отвих детето.*
— **развивам**
ант. → ***завивам,*** покривам, загръщам
2. Махам, отделям с кръгово движение нещо навито от някакъв предмет. *Отвивам бинта от ръката си. Отвивам пояса си.*
— **развивам, отмотавам, размотавам**
ант. → ***навивам,*** завивам, увивам, омотавам, намотавам, замотавам
// Махам нещо усукано, засукано, навито. *Отвивам вече от макара. Отвивам усуканите жици.*
— **развивам, отмотавам, размотавам, отсуквам, разсуквам**
ант. → ***навивам,*** намотавам, мотая, суча, насуквам
3. вж. **откривам** 1. знач.;
4. вж. **развивам** 1. и 2. знач.;
5. *разш.* вж. **отгръщам**

ОТВИКВАМ – 1. Освобождавам се от някакъв навик, отказвам се от нещо, на което съм привикнал. *Отвикнах да ставам рано. Отвикнал съм от полска работа. Отвикнах да ям месо.*
— **отучвам се, отвиквам се, забравям** *разг.*
ант. → ***свиквам,*** привиквам, навиквам, научавам се, приучвам се
2. Правя така, че някой да се откаже, да престане да върши нещо, обикн. отрицателно, вредно, на което се е научил, което е свикнал да прави. *Трябва да го отвикнем да пие. Трябва да отвикнете детето да си смуче пръста.*
— **отучвам**
ант. → ***научавам,*** привиквам, приучвам, свиквам

ОТВИКВАМ СЕ – вж. **отвиквам** 1. знач.

ОТВИНТВАМ – вж. **развивам** 1. знач.

ОТВИСОКО – 1. От някаква височина, от високо място. *Гледах падащата отвисоко вода.*
— **извисоко** *разг.,* **отгоре**
ант. → ***отдолу***
2. *прен. разг.* вж. **надменно**

ОТВЛЕЧЕН – вж. **абстрактен** 1. и 2. знач.

ОТВЛИЧАМ – 1. Насилствено отвеждам някого или нещо някъде. *Отвлекли дъщеря му. Терористи отвлекли самолет.*
— **похищавам** *книж.,* **задигам** *разг.*
2. вж. **завличам** 2. и 3. знач.;
3. вж. **разсейвам** 1. знач.

ОТВЛИЧАМ СЕ –1. вж. **разсейвам се** 1. знач.;
2. вж. **отклонявам се** 1. знач.

ОТВОДНЯВАМ – *спец.* вж. **пресушавам**

ОТВОР – вж. **дупка** 1. знач.

ОТВОРЕН – 1. През който може да се влиза или нещо да прониква. *Отворена врата. Отворен прозорец.*
— **разтворен**
ант. → ***затворен***
2. Който не е сгънат, свит или е разкопчан, с деколте. *Отворени шепи. Отворена книга. Отворена яка. Отворена риза.*
— **разтворен, разгърнат, разперен** *огр.*
ант. → ***затворен***
3. вж. **открит** 1. и 2. знач.;
4. *прен.* вж. **общителен** 2. знач.

ОТВОРЕНОСТ – вж. **общителност** 2. знач.

ОТВРАТА – вж. **отвращение** 1. знач.

ОТВРАТИТЕЛЕН – 1. Който предизвиква физическа погнуса при сетивно възприемане. *Отвратителна храна. Отвратителна воня. Отвратително питие. Отвратителна гледка.*
— **противен**[1]**, гнусен, гаден, гнуснав** *разг.*
ант. → ***приятен***
2. Който предизвиква силно неодобрение, възмущение, отвращение. *Отвратително поведение. Отвратителна клевета. Отвратителна история.*
— **безобразен, противен**[1]**, ужасен, възмутителен, скандален, грозен** *прен.,* **гаден** *прен.,* **гнусен** *прен.,* **скверен** *книж. рядко*
ант. → ***прекрасен,*** възхитителен, великолепен, прелестен, чудесен, чуден, превъзходен
3. вж. **грозен** 1. знач.

ОТВРАТИТЕЛНОСТ – вж. **грозота**

ОТВРАЩАВАМ – Будя, предизвиквам отвращение у някого. *Мръсотията, която видях, ме отврати. Лъжата винаги ме отвращава. Тази постъпка ме отврати дълбоко.*

— **погнусявам**

ант. → ***възхищавам,*** очаровам, възторгвам

ОТВРАЩАВАМ СЕ – Изпитвам отвращение, погнуса от нещо, някого. *Отвращавам се от подлата му постъпка. Отвращавам се от лъжите му. Човек може да се отврати от пошлостта.*

— **гнуся се** *несв.*, **погнусявам се, омерзявам се** *книж.*

ант. → ***възхищавам се,*** възторгвам се

ОТВРАЩЕНИЕ – 1. Силно неприятно чувство, породено от нещо грозно и недостойно. *Този подъл и коварен човек будеше у нея отвращение. Говореше с отвращение за нейната изневяра. Не можеше да потисне чувството си на отвращение към лъжите ѝ.*

— **погнуса, отврата, омерзение** *книж.*

ант. → ***възхищение,*** възторг, възхита

2. Непоносимост към нещо, някого, нежелание да се прави нещо. *Изпитвам отвращение към математиката. Имам отвращение към политиката и политиците.*

— **алергия** *прен. разг.*

ант. → ***влечение,*** наклонност, склонност, предразположение, слабост, афинитет

3. вж. **погнуса** 1. знач.

ОТВРЕД – вж. **отвсякъде**

ОТВРЪЩАМ – 1. вж. **отговарям** 1. знач.;

2. вж. **възразявам** 1. знач.;

3. вж. **връщам** 4. знач.

ОТВСЪДЕ *нар.* – вж. **отвсякъде**

ОТВСЯКЪДЕ – От всички страни. *Отвсякъде е гора. Отвсякъде сме обградени.*

— **отвред, отвсъде** *нар.*

ОТВЪД – 1. вж. **оттатък** 1. знач.;

2. вж. **зад** 2. знач.

ОТВЪДЕН – 1. вж. **оттатъшен**;

2. *книж.* вж. **задгробен** 1. знач.

ОТВЪН – 1. вж. **вън** 1. знач.;

2. вж. **външно** 1. знач.;

3. *рядко* вж. **извън**

ОТВЪНКА *разг.* – 1. вж. **вън** 1. знач.;

2. вж. **външно** 1. знач.

ОТВЪРДЯВАМ *остар.* – вж. **втвърдявам се**

ОТВЪРЗВАМ – Правя нещо да не е вързано, като развалям възела му или освобождавам нещо (някого), което е било вързано. *Отвързах панделката си. Отвързах престилката си. Отвързах кучето.*

— **развързвам**

ант. → ***връзвам,*** завързвам, свързвам

// ***връзвам,*** завързвам, привързвам

// ***връзвам,*** завързвам, овързвам

ОТВЪРТАМ – вж. **развивам** 1. знач.

ОТВЪТРЕ – 1. Във вътрешната част на нещо. *Отвътре ябълката е червива. Отвътре къщата е измазана.*

— **вътре, извътре, изотвътре** *разг.*

ант. → ***отвън,*** вън, отвънка, навън, навънка, вънка

2. *прен.* В душата, в духовния мир на човека. *Нещо отвътре ме души. Нещо отвътре ми казва да не се предавам.*

— **вътре** *прен.*, **извътре** *прен.*, **вътрешно**

ант. → ***отвън,*** отвънка, външно

ОТВЯВАМ – С веене, духане отнасям нещо настрана, надалече (в посока на отдалечаване). *Вятърът ми отвя шапката. Силната въздушна струя отвя снега.*

— **извявам, издухвам, завявам**[2]

ант. → ***довявам,*** навявам

ОТГАТВАМ – 1. вж. **досещам се** 1. знач.;

2. вж. **разкривам** 1. знач.

ОТГЛАС – 1. вж. **ехо** 1. знач.;

2. вж. **отзвук** 1. знач.

ОТГЛЕЖДАМ – 1. Грижа се за отрастването и възпитанието на дете, като поемам отговорност за прехраната и развитието му. *Майка ми е останала вдовица и сама ме е отгледала. Тя отглежда детето на сестра си. Трябва това дете да го отгледам и изуча.*

— **гледам** *несв.*, **изглеждам**[1] *разг.*, **отхранвам, отчувам** *диал.*, **очувам** *диал.*, **изчувам** *диал.*

2. Полагам грижи за прехраната и развитието на домашни животни. *Отглеждам пилета. Отглеждам зайци. Отглеждам прасета.*

— **гледам** *несв.*, **храня**[1] *несв.*, **развъждам, въдя** *несв.*

ОТГОВАРЯМ – 1. Давам отговор, казвам нещо при запитване. *На въпросите ми той отговаряше неохотно.*

— **отвръщам**

ант. → ***запитвам,*** питам, попитвам

2. Казвам нещо или по някакъв начин действам при обръщане към мене или искане. *Много хора отговориха на призива за помощ. На отправените му закани, той не отговори.*

— **реагирам** *книж.*, **отзовавам се, откликвам**

3. Казвам нещо, за да съобщя, че съм чул. *Колко пъти те виках, защо не отговаряш? На позвъняването ми никой не отговори.*

— **обаждам се, отзовавам се, откликвам**

4. вж. **гарантирам** 1. знач.;

5. вж. **съответствам** 1. знач.

ОТГОВОР – 1. Това, което казва човек, когато го питат. *Много въпроси зададох, но отговор не получих.*

— **ответ** *книж. поет.*

ант. → ***въпрос***, запитване, питане

2. вж. **отзвук** 1. знач.

ОТГОВОРЕН – 1. вж. **сериозен** 1. знач.;

2. вж. **добросъвестен** 1. знач.;

3. вж. **високопоставен** 2. знач.

ОТГОВОРНОСТ – 1. вж. **задължение** 1. знач.;

2. вж. **вина** 3. знач.

ОТГОЛВАМ *рядко* – вж. **разголвам**

ОТГОНВАМ *рядко* – вж. **отпъждам**

ОТГОРЕ – 1. вж. **отвисоко** 1. знач.;

2. вж. **върху**

ОТГРАЖДАМ – вж. **разграждам**

ОТГРАНИЧАВАМ *рядко* – вж. **различавам** 1. знач.

ОТГРАНИЧАВАМ СЕ *рядко* – вж. **разграничавам се**

ОТГРИЗВАМ – вж. **отхапвам**

ОТГРЪЩАМ – Отдръпвам, отварям краищата на дреха, покривка и др., обикновено за да открия нещо. *Отгърнах палтото си. Отгърнах наполовина тежкия козяк.*

— **разгръщам, отвивам** *разш.*

О

ант. → ***загръщам***

ОТГЪВАМ – вж. **развивам** 2. знач.

ОТДАВАМ – 1. Давам изцяло, напълно сили, енергия на някаква кауза. *Отдавам живота си на музиката. Готов е да отдаде сили и енергия на една благородна цел.*

— **посвещавам, обричам**

2. вж. **жертвам**

ОТДАВАМ СЕ – вж. **посвещавам се**

ОТДАВА МИ СЕ – вж. **удава ми се**

ОТДАВНА – 1. Преди много време. *Отдавна съм пенсионер. Отдавна имам този костюм.*

— **неотскоро, ототдавна** *разг.*, **отколе** *поет.*

ант. → ***отскоро***

2. От дълго време насам. *Отдавна не е имало такива големи горещини.*

— **отколе** *поет.*, **отвека (отвеки)** *поет.*, **ототдавна** *разг.*

ант. → ***скоро***, наскоро, неотдавна, неотколе

V открай време *разг.* към 1. знач.

V от незапомнени времена *разг.*, от памтивека *книж.*, открай време *разг.*, откакто се помня *разг.*, от време оно *книж.*, откак <то> свят светува *разг.*, от времето на потопа *разг.*, от времето на баба ми *разг.*, от времето на дяда Адама *разг.* към 2. знач.

ОТДАВНАШЕН – 1. Който е станал отдавна, преди много време. *Отдавнашни събития. Отдавнашен случай. Отдавнашна епоха.*

— **отколешен** *разг.*, **далечен, давен** *старин. поет.*, **отдалечен** *огр.*

ант. → ***скорошен,*** неотдавнашен, наскорошен, близък, неотколешен

2. вж. **стар** 3. знач.

ОТДАЛЕКО – вж. **отдалече** 1. и 3. знач.

ОТДАЛЕЧ – вж. **отдалече** 1., 2. и 3. знач.

ОТДАЛЕЧАВАМ – 1. Завеждам някого или поставям нещо по-далече, настрана от себе си, от друг или от нещо друго. *Отдалечавам детето от огъня. Отдалечих портрета към края на бюрото, за да не ми пречи.*

— **отстранявам**

ант. → ***доближавам,*** приближавам

2. *прен.* вж. **отчуждавам** 1. знач.

ОТДАЛЕЧАВАМ СЕ – *прен.* вж. **отчуждавам се**

ОТДАЛЕЧЕ – 1. От далечно място, от голямо разстояние. *Идвам отдалече. Къщата се вижда отдалече.*

— **отдалеч, отдалеко, издалече, издалеч, издалеко**

ант. → ***отблизо,*** отбизко

2. От много време напред. *Отдалече се подготвяш за изпитите.*

— **отрано, отдалеч, издалече** *разг.*, **издалеч** *разг.*

3. Без пряко участие, наблюдение, намеса. *Следя отдалече развитието на събитията. Реших отдалече да наблюдавам подготовката за състезанието.*

— **отдалеч, отдалеко, издалече, издалеч, издалеко**

ант. → ***отблизо,*** непосредствено, непосредно, лично

ОТДАЛЕЧЕН – вж. **далечен** 1., 2. и 3. знач.

ОТДАЛЕЧЕНОСТ – вж. **далечина** 2. знач.

ОТДЕЛ – 1. Обособена съставна част на учреждение, предприятие, производство. *В министерството има няколко отдела. Криминален отдел в полицията. Стругарски отдел.*

— **сектор, подразделение, отделение**

2. Част от списание или вестник, в която се поместват еднородни материали. *В литературния отдел на списанието са поместени стихотворни творби от няколко автори.*

— **раздел**

ОТДЕЛЕН – 1. Който не се ползва от други, не е предназначен и за други. *Отделна спалня. Отделно изследване.*

— **самостоятелен, самостоен** *рядко*

ант. → ***общ,*** съвместен

// ***общ,*** колективен

2. Който се отделя от другите, който е относително самостоятелно оформен. *Всяка област има своя отделна носия. Всеки човек живее в свой отделен свят.*

— **обособен, изолиран**

3. Който не е съединен, обединен с други. *Отделен проблем. Отделен въпрос за обсъждане.*

— **самостоятелен, частен, самостоен** *рядко*

ант. → ***общ***

4. Който не се отнася до общите принципи на нещо, не е типичен. *Отделен случай. Отделно явление.*

— **частен, изолиран**

ант. → ***общ***

5. Който не е цялостен, а само един от редица подобни. *Чувах само отделни думи. Отделни изстрели.*

— **изолиран, откъслечен, единичен, откъснат**

ант. → ***всеки***, всички

6. вж. **различен** 2. знач.

ОТДЕЛЕНИЕ – 1. Отделна, обособена част от помещение, шкаф, гардероб и др. *Книгите са в лявото отделение на шкафа.*

— **преграда, секция**

2. вж. **отдел** 1. знач.

ОТДЕЛЕНОСТ – вж. **изолация** 1. знач.

ОТДЕЛНО – Не заедно с някого другиго. *Живеем отделно. Храним се отделно. Всеки от нас работи отделно по проекта.*

— **самостоятелно, самостойно** *рядко,* **поотделно, поединично, башка** *простонар.*

ант. → ***заедно***, съвместно, наедно

ОТДЕЛЯМ – 1. Развалям общността между няколко неща или ставам причина някой да престане да има връзки, отношения с друг. *Трябва да отделим двете предприятия. Той направи всичко, за да ме отдели от родителите ми.*

— **разделям, отлъчвам, разлъчвам** *поет.*

ант. → ***обединявам***, събирам, съединявам, сливам

2. Отдалечавам някого от някой друг или от нещо. *Отделиха ме от семейството ми. Никой не може да го отдели от книгите.*

— **откъсвам** *прен.*, **разделям**

3. Прекъсвам връзката на някого или нещо с околната среда или с нещо друго. *Полицията отдели района около банката, където бе извършен обирът.*

— **отцепвам** *прен.*, **откъсвам** *прен.*, **изолирам**

4. вж. **деля** 1. знач.;

5. вж. **заделям**;

6. вж. **излъчвам** 1. знач.;

7. *прен.* вж. **отчуждавам** 1. знач.

ОТДЕЛЯМ СЕ – 1. *Обикн. с отриц.* Преставам да съм непрекъснато заедно с някого. *Тя не се отделяше от майка си. Никога не съм се отделяла*

от семейството си.
— **отлъчвам се, разделям се, деля се** *несв.*, **откъсвам се**
2. Прекратявам връзката си с нещо. *Не беше свикнал да се отделя от работата си. Досега не съм се отделяла от дома. Не се отделя от компютъра.*
— **откъсвам се, отлъчвам се**
3. Прекъсвам връзката си с някаква общност, образувам относително самостоятелна единица. *Част от депутатите се отделили в отделна група. Косово се отдели от Сърбия.*
— **отцепвам се, обособявам се**
ант. → ***обединявам се***, съединявам се, събирам се, сливам се, интегрирам се
4. вж. **отбивам се** 2. знач.;
5. *прен.* вж. **отчуждавам се**
ОТДИРЕ *диал.* – вж. **отзад** 2. знач.
ОТДИХ – вж. **почивка** 1. знач.
ОТДОЛУ – вж. **под**
ОТДРЪПВАМ – С дърпане отмествам нещо или някого назад, отдалечавам нещо от някого. *Отдръпвам тенджерата от горещия котлон. Отдръпвам детето настрана. Подадох му ръка, но после бързо я отдръпнах.*
— **оттеглям, издърпвам, дръпвам, изтеглям**
ант. → ***придърпвам,*** притеглям
// ***подавам***
2. С дърпане отдалечавам, отстранявам от нещо или от дадено място част от тялото си. *Коляното му се допря до нейното, но тя не го отдръпна.*
— **отмествам**
ОТДРЪПВАМ СЕ – 1. Отмествам се, отдалечавам се встрани, на известно разстояние от някакво място. *Хората се отдръпваха от пътя му.*
— **отстранявам се**
// Отстъпвам, отдалечавам се на известно разстояние от някъде, обикн. назад или встрани. *Те се отдръпнаха назад, за да направят път на колата. Отдръпнах се встрани. Вълните се отдръпваха от брега.*
— **дръпвам се, отмествам се, оттеглям се, изтеглям се, издърпвам се**
2. *прен.* Преставам да участвам в някаква обща работа. *Отдръпнах се от политическите борби. Хората започнаха да се отдръпват от тази организация.*
— **оттеглям се**
ант. → ***приобщавам се***
3. *прен.* вж. **отстъпвам** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **отчуждавам се**
ОТДУШНИК – вж. **вентилатор**
ОТДЪЛБОКО *рядко* – вж. **издълбоко**
ОТДЪХВАМ – вж. **почивам си**
ОТДЪХВАМ СИ – 1. вж. **почивам си**;
2. вж. **олеква ми** 2. знач.
ОТДЯВАМ *рядко* – вж. **издявам**
ОТЕГЧАВАМ – вж. **досаждам**
ОТЕГЧАВАМ СЕ – Обхваща ме, изпитвам отегчение, досада, скука. *Отегчаваше се от еднообразните разговори. Отегчих се и си тръгнах. Той се отегчава при нас.*
— **доскучава ми, скучая** *несв.*, **заскучавам**
ОТЕГЧЕНИЕ – вж. **досада**
ОТЕГЧИТЕЛЕН – вж. **досаден**
ОТЕЖНЯВАМ – вж. **затруднявам** 1. и 2. знач.
ОТЕК *рядко* – 1. вж. **ехо** 1. знач.;
2. вж. **отзвук** 1. знач.
ОТЕКВАМ – 1. вж. **ехтя** 1. знач.;
2. вж. **проехтявам** 2. знач.
ОТЕХТЯВАМ – вж. **откънтявам**
ОТЕЧАВАМ – вж. **откънтявам**
ОТЕЧЕСТВЕН – вж. **роден** 2. знач.
ОТЕЧЕСТВО – вж. **родина**
ОТЖАЛВАМ *рядко* – вж. **прежалвам**
ОТЖИВЕЛИЦА – Нещо, съществувало в миналото, което не съответства на условията на съвременността. *Писалката и мастилницата са отдавна отживелица. Рицарството е отживелица.*
— **архаизъм, анахронизъм** *книж.*, **отживялост** *книж.*
ант. → ***новост,*** иновация, нововъведение, новаторство
ОТЖИВЯВАМ СИ – вж. **наживявам се**
ОТЖИВЯЛ – Който не отговаря на изискванията на съвременния живот и разбирания. *Отживели схващания за морал. Отживели традиции. Отживяла система за преподаване.*
— **остарял, старомоден, анахроничен** *прен.*, **архаичен, допотопен** *прен.*, **мухлясал** *прен. ирон.*
ант. → ***съвременен***, модерен, нов
V отживял си времето *разг.*, изпял си песента *разг.*
ОТЖИВЯЛОСТ *книж.* – вж. **отживелица**
ОТЗАД – 1. На място зад някого или нещо. *Тези, които стояха отзад, не можеха да видят какво става на площада. Най-отзад вървяха децата. Аз винаги сядам отзад.*
— **назад**
ант. → ***отпред***, напред, напреде, начело, отпреде
2. Откъм задната страна на нещо или на някого. *Отзад къщата не е измазана. Някой го хванал отзад за врата.*
— **изотзад, отдире** *диал.*
ант. → ***отпред***, отпреде
ОТЗВУК – 1. Ответна реакция по отношение на нещо. *Призивът му за помощ остана без отзвук. Напътствените му думи не намериха отзвук.*
— **отговор, отклик, отзив, отглас, ехо** *прен.*, **реакция** *прен. книж.*, **резонанс** *прен. книж.*, **отек** *рядко*
ант. → ***призив***, апел, зов, повик, глас, позив
2. Начин, по който се приема някаква проява, изразен в преценка или действия. *Не знам какъв ще бъде отзвукът от статията ми. Отзвукът от изказването на министъра бе неочакван.*
— **отклик, реакция** *прен. книж.*, **резонанс** *прен. книж.*
3. *рядко* вж. **ехо** 1. знач.
ОТЗВУЧАВАМ – вж. **утихвам** 1. знач.
ОТЗИВ – 1. вж. **отзвук** 1. знач.;
2. вж. **рецензия**
ОТЗИВЧИВ – вж. **услужлив**
ОТЗИВЧИВОСТ – вж. **услужливост**
ОТЗОВАВАМ СЕ – вж. **отговарям** 2. и 3. знач.
ОТИВАМ – 1. Отправям се за някъде, движа се към определено място. *Ще отида на черква. Не отивай далече. Ще отидеш ли на кино?*
— **ида** *св.*, **ходя** *несв.*
ант. → ***идвам***, дохождам (дойда)
2. вж. **заминавам**;
3. вж. **посещавам**
ОТИВА МИ *разг.* – вж. **прилича ми**

О

ОТИВАМ СИ – 1. Напускам мястото, където се намирам. *Когато гостите си отидоха, останахме само най-близките роднини. Аз и без това реших да си отида тази нощ. Ще си отида и повече няма да ме видите.*
— **тръгвам си, заминавам си, ида си** *св.*, **махам се (махвам се), омитам се** *разг. грубо*, **измитам се** *разг. грубо*, **чупя се** *несв. жарг.*
ант. → ***идвам си***, пристигам си
2. *С предл. от* вж. **напускам** 1. знач.
3. вж. **отминавам** 1. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **умирам** 1. знач.
V вдигам си парцалите (партакешите, дрипите, пъртушините, дърмите, чуковете, чукалата, такъмите, консулите, багажа, багатериите, гълъбите, капата, шапката) *разг.*, обирам (прибирам, събирам) си партакешите (парцалите, дрипите, пъртушините, дърмите, чуковете, чукалата, такъмите, консулите, багатериите) *разг.*, обирам (събирам) си крушите *разг.* към 1. знач.

ОТИЧАМ – вж. **подувам се**

ОТКАЗ – Отрицателен отговор на молба, настояване и др. *Отказът на бащата да му завещае имота, го вбесяваше. Получих отказ за строеж.*
— **несъгласие, отказване**
ант. → ***съгласие,*** разрешение, позволение
// ***потвърждение,*** съгласие

ОТКАЗВАМ – 1. Давам отрицателен отговор на молба или предложение. *Подадох молба за работа в една фирма, но ми отказаха. Ако ѝ предложа да се оженим, ще ми откаже.*
— **отрязвам** *прен. разг.*, **отхвърлям** *прен.*
ант. → ***приемам***, съгласявам се, склонявам, скланям, благоволявам, навивам се, кандисвам
2. вж. **отричам** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **оспорвам**
4. вж. **демотивирам**
V отрязвам (режа) квитанцията някому *разг.*, подписвам квитанцията (паспорта) някому *разг.*, показвам лакът (среден пръст) някому *разг. грубо* към 1. знач.

ОТКАЗВАМ СЕ – 1. Отхвърлям това, което съм твърдял, решил, обещал или не признавам нещо за свое, не желая да имам връзка, отношение с него. *Той може утре да се откаже от думите си. Отказвам се от показанията си. Отказвам се от вярата си.*
— **отричам се, отмятам се, измятам се** *прен. разг.*, **помятам се** *простонар.*
// Преставам да се придържам към нещо, нарушавам обикн. принципи, разбирания или под. *Той не се отказал от възгледите си. Никога няма да се откажа от своите нравствени принципи.*
— **отричам се, отстъпвам**
2. Преставам да искам да правя нещо. *Откажи се от тази работа. Смятах да чистя, но се отказах. Отказах се от идеята да строя къща.*
— **оставям се** *разг.*, **възгещисвам се** *простонар.*
ант. → ***залавям се***, заемам се, впускам се, захващам се, хващам се, впрягам се, емвам се, запретвам се, улавям се
// ***въодушевявам се***, ентусиазирам се, вдъхновявам се, запалвам се
3. вж. **лишавам се**;
4. вж. **абдикирам**
V оставям се от този мерак *разг.*, избивам си бръмбарите (тоя бръмбар) от главата *разг.* към 2. знач.

ОТКАЗВАНЕ – вж. **отказ**

ОТКАРВАМ – 1. вж. **завеждам**[1] 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **трая** 1. знач.

ОТКАЧАЛКА *разг. ирон.* – вж. **щурак**

ОТКАЧАМ *разг.* – вж. **полудявам** 2. знач.

ОТКАЧВАМ СЕ – 1. *прен. разг.* вж. **освобождавам се** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **спасявам се** 2. знач.

ОТКАЧЕН *разг.* – вж. **луд** 1. и 2. знач.

ОТКАЧЕНОСТ *разг.* – вж. **лудост** 1. знач.

ОТКЛИК – вж. **отзвук** 1. и 2. знач.

ОТКЛИКВАМ – вж. **отговарям** 2. и 3. знач.

ОТКЛОНЕНИЕ – вж. **отстъпление** 2. знач.

ОТКЛОНЯВАМ – *прен.* вж. **изместам** 3. знач.

ОТКЛОНЯВАМ СЕ – 1. *прен.* Сменям насочеността си, обекта на внимание (за мисъл, реч и под). *Мисълта му се отклони в друга посока. Лекторът се отклони от темата. Мислите ѝ се отклоняваха назад, в миналото.*
— **отплесвам се** *прен.*, **отвличам се, отскачам** *прен. рядко*
2. вж. **отбивам се** 1. и 2. знач.

ОТКОВАВАМ – вж. **разковавам**

ОТКОЛЕ *поет.* – вж. **отдавна** 1. и 2. знач.

ОТКОЛЕШЕН *разг.* – 1. вж. **отдавнашен** 1. знач.;
2. вж. **стар** 3. знач.

ОТКОПАВАМ – вж. **изравям** 1. знач.

ОТКОПЧАВАМ – вж. **разкопчавам**

ОТКОПЧВАМ – вж. **изтръгвам** 1. знач.

ОТКОПЧВАМ СЕ – вж. **изкопчвам се**

ОТКОС – вж. **стръмнина** 1. знач.

ОТКРАДВАМ – Вземам за себе си чуждо нещо без знанието на собственика. *Откраднаха ни колата. Тя е откраднала парите. Той не беше откраднал и стотинка.*
— **присвоявам, вдигам** *прен. разг.*, **задигам** *разг.*, **отмъквам** *разг.*, **свивам** *прен. разг.*, **забърсвам** *прен. разг.*, **пипвам** *прен. разг.*, **гепя** *несв. жарг.*
ант. → ***връщам***

ОТКРИВАМ – 1. Махам покривка, покривало от нещо, за да стане то видимо. *Откривам завитите козунаци. Откривам лицето на булката. Откривам раменете си.*
— **отвивам, разбулвам** *огр.*, **отбулвам** *огр.*
ант. → ***закривам***, покривам, завивам, забулвам
2. Давам възможност нещо да се вижда. *Върхът открива чудесна гледка. Прозорецът открива изглед към морето.*
— **разкривам, отварям**
ант. → ***закривам***, скривам, затулвам, притулвам, засланям, заслонявам
3. Съобщавам, казвам нещо тайно, скрито или интимно, съкровено. *Ще ти открия една тайна. Откривам чувствата си. Откривам намеренията си.*
— **разкривам, поверявам, доверявам, издавам, изказвам, споделям, изповядвам** *прен.*
ант. → ***скривам***, прикривам, спотаявам, затаявам
4. Установявам местонахождението на нещо скрито, неизвестно досега. *Откривам скривалището на бандитите. Открих мястото, където са скрити парите.*
— **разкривам, намирам**
ант. → ***скривам,*** укривам, прикривам, потулвам
5. Установявам съществуването на нещо неизвестно. *Васко да Гама открива пътя за Индия край нос*

Добра надежда.
— **изнамирам**
6. вж. **намирам** 1. и 2. знач.;
7. вж. **отварям** 1., 3. и 4. знач.;
8. вж. **разкривам** 1., 2. и 3. знач.;
9. вж. **изобретявам**;
10. вж. **установявам** 1. знач.
V отварям (разтварям, откривам) сърцето (душата) си пред някого *разг.*, изливам (отпускам) душата си пред някого *разг.* към 3. знач.
ОТКРИВАМ СЕ – вж. **разкривам се** 1. и 2. знач.
ОТКРИВАНЕ – вж. **начало** 1. знач.
ОТКРИВАТЕЛ – вж. **изобретател**
ОТКРИВАЧ *рядко* – вж. **изобретател**
ОТКРИТ – 1. Който няма покрив, който е под открито небе. *Открита веранда. Открита камионетка.*
— **отворен, непокрит**
ант. → ***закрит,*** покрит, затворен
2. За пространство, място – който е достъпен за виждане, не е ограничен с нещо. *Седнаха да починат на едно открито място. Открито поле.*
— **отворен**
ант. → ***закрит***, скрит, затулен, прикрит, закътан, скътан
3. вж. **гол** 1. знач.;
4. вж. **явен** 2., 3. и 4. знач.;
5. *прен.* вж. **искрен** 1. знач.
ОТКРИТИЕ – вж. **изобретение**
ОТКРИТО – вж. **явно** 2. знач.
ОТКРИТОСТ – 1. вж. **гласност**;
2. вж. **искреност**
ОТКРОВЕН – 1. вж. **искрен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **явен** 3. знач.
ОТКРОВЕНИЕ *книж.* – 1. вж. **признание**;
2. вж. **прозрение**
ОТКРОВЕНОСТ – вж. **искреност**
ОТКРОЯВАМ СЕ – 1. вж. **изпъквам** 2. и 3. знач.;
2. вж. **виждам се** 2. знач.
ОТКЪНТЯВАМ – За звук – като кънтя, ехтя, звуча, постепенно затихвам. *Екна песен, която се понесе над гората и откънтя долу в низината. Изстрелите откънтяха в нощта.*
— **отехтявам, отечавам**
ант. → ***закънтявам***, заехтявам, заечавам, еквам
ОТКЪРТВАМ – 1. вж. **изкъртвам** 1. и 3. знач.;
2. *разг. грубо* вж. **заспивам**
ОТКЪРШВАМ – вж. **отчупвам** 1. знач.
ОТКЪРШЛЕК *остар.* – вж. **къс** 1. знач.
ОТКЪС – 1. Отделна, обособена, обикн. неголяма част от нещо (литературно или музикално произведение). *Откъс от разказ на Йовков. Откъс от роман. Откъс от опера.*
— **откъслек, фрагмент** *книж.*, **пасаж, извадка, къс** *рядко*
2. вж. **абзац** 1. знач.
ОТКЪСВАМ – 1. вж. **късам** 2. знач.;
2. вж. **изскубвам** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **отделям** 2. и 3. знач.;
4. вж. **отлепвам** 2. знач.
ОТКЪСВАМ СЕ – 1. вж. **отделям се** 1. и 2. знач.;
2. вж. **отчуждавам се**
ОТКЪСЛЕК – вж. **откъс** 1. знач.
ОТКЪСЛЕЧЕН – 1. вж. **отделен** 5. знач.;
2. вж. **несвързан** 2. знач.
ОТКЪСНАТ – 1. вж. **отделен** 5. знач.;
2. вж. **несвързан** 2. знач.
ОТКЪСНАТОСТ – вж. **изолация** 1. знач.
ОТЛАГАМ – 1. Продължавам срока за извършване на нещо, оставям изпълнението на нещо за по-късно време. *Отложиха изпитите с няколко дни. Делото бе два пъти отложено.*
— **отсрочвам, разсрочвам**
2. вж. **бавя** 1. знач.
ОТЛАГАМ СЕ – вж. **наслоявам се** 1. знач.
ОТЛЕЖАВАМ – вж. **престоявам** 1. знач.
ОТЛЕПВАМ – 1. Отделям нещо залепено. *Отлепвам снимка от албум. Отлепвам марките от плика.*
— **разлепвам**
ант. → ***залепвам,*** лепя, слепвам, прилепвам
2. Отделям нещо от някъде, където съм го допрял плътно. *Едвам отлепих очи от бинокъла. Не мога да отлепя обувките си от калта.*
— **откъсвам**
ант. → ***долепвам***, залепвам, лепвам, прилепвам
ОТЛЕТЯВАМ – 1. вж. **излитам** 1. и 3. знач.;
2. вж. **отхвърчавам** 1. знач.
ОТЛИВАМ – 1. вж. **изливам** 2. знач.;
2. вж. **лея**
ОТЛИКА – вж. **разлика** 1. знач.
ОТЛИТАМ – 1. вж. **излитам** 1. и 3. знач.;
2. вж. **отхвърчавам** 1. знач.;
3. *прен. поет.* вж. **минавам** 6. знач.
ОТЛИЧАВАМ – вж. **различавам** 1. знач.
ОТЛИЧАВАМ СЕ – 1. Имам определени отличителни черти, свойства, характер. *С какво се отличава този период от историята на страната?*
— **характеризирам се**
2. вж. **различавам се**;
3. вж. **изпъквам** 3. знач.
ОТЛИЧЕН – 1. Който притежава някакви положителни качества в най-висока степен. *Отличен художник. Отличен плувец. Отлично качество. Отлично вино. Отлична изработка.*
— **превъзходен, първокласен, първокачествен, перфектен** *книж.*, **екстра** *разг.*
ант. → ***лош,*** недобър, калпав, никакъв, скапан
// ***второкласен,*** второкачествен, второразреден
2. вж. **идеален** 2. знач.
V един път *разг.*, за милиони *разг.* към 1. знач.
ОТЛИЧИЕ – 1. вж. **награда** 1. знач.;
2. *книж.* вж. **разлика** 1. знач.
ОТЛИЧИТЕЛЕН – 1.вж. **характерен**;
2. вж. **различителен**
ОТЛИЧНИК – вж. **първенец**
ОТЛИЧНО – 1. Повече от много добре, в най-висока степен добре. *Нещата вървят отлично. Отлично говори немски. Отлично свършена работа. Отлично изпълнена ария.*
— **чудесно, превъзходно, перфектно** *книж.*, **идеално, прекрасно, великолепно, блестящо** *прен.*, **брилянтно, супер** *нежел.*, **фарси** *разг.*, **екстра** *разг.*
ант. → ***зле***, лошо, недобре
2. вж. **браво**
ОТЛОГ *диал.* – вж. **склон**
ОТЛОМКА – вж. **къс** 1. знач.
ОТЛОМЪК – вж. **къс** 1. знач.
ОТЛОМЯВАМ – вж. **отчупвам** 1. и 2. знач.
ОТЛЪКА *поет. рядко* – вж. **раздяла**

ОТЛЪЧВАМ – вж. **отделям** 1. знач.
ОТЛЪЧВАМ СЕ – вж. **отделям се** 1. и 2. знач.
ОТЛЪЧКА – вж. **отсъствие** 2. знач.
ОТЛЮБВАМ *диал.* – вж. **разлюбвам** 1. знач.
ОТЛЮСПВАМ – *прен. разг.* вж. **изключвам** 1. знач.
ОТМАЛА *поет.* – вж. **отпадналост**
ОТМАЛЯВАМ – 1. вж. **отпадам**;
2. вж. **премалявам**
ОТМАЛЯЛОСТ – вж. **отпадналост**
ОТМАРЯМ *несв. разг.* – вж. **почивам си**
ОТМАХВАМ – вж. **отмятам**
ОТМЕНЯМ – 1. Спирам прилагането на нещо, установено преди това. *Отменям задължителното обучение по вероизповедание. Отменям забраната за пушене на обществени места.*
— **премахвам, махам** *разг.*
ант. → ***въвеждам***, установявам, въдворявам
2. вж. **анулирам**;
3. вж. **замествам** 2. знач.
ОТМЕРВАМ – вж. **измервам** 1. и 2. знач.
ОТМЕРЕН – 1. Който е съобразен с определени норми за размер, степен, интензивност. *Плувам с отмерени движения. Отмерени жестове. Отмерени фрази.*
— **премерен, размерен** *рядко*, **мерен** *поет.*
2. вж. **равномерен** 2. знач.
ОТМЕСТВАМ – 1. вж. **изместван** 1. и 3. знач.;
2. вж. **отдръпвам** 2. знач.
ОТМЕСТВАМ СЕ – 1. Променям мястото си, положението си, придвижвам се от първоначалното си място леко, на неголямо разстояние. *Тя не се отмести от мястото си. Натиснах с всички сили вратата, но тя не се отмести.*
— **изместван се, преместван се, поместван се, мръдвам, мръдвам се, помръдвам, помръдвам се**
2. вж. **отдръпвам се** 1. знач.
ОТМЕТКА – вж. **бележка** 2. знач.
ОТМИВАМ – вж. **измивам** 2. знач.
ОТМИНАВАМ – 1. За време или за период от време – тека, протичам, като наближавам своя край, свършвам. *Нощта дойде и отмина. Отминаха топлите дни. Зимата отмина.*
— **отивам си, преминавам**
ант. → ***настъпвам***, наставам, идвам (ида), дохождам/дойда
2. За събитие, случка и под. – свършвам се, престават да съм важен, актуален. *Тя не обичаше да говори за събития, които бяха отминали и забравени. Боевете бяха отминали.*
— **отшумявам** *прен.*
3. Не обръщам внимание на нещо или на някого. *Отминаха с мълчание новата му книга. Не можех да отмина този факт.*
— **подминавам** *прен.*
4. вж. **задминавам** 1. знач.;
5. вж. **минавам** 6. знач.;
6. вж. **изчезвам** 3. знач.
ОТМИРАМ *книж.* – вж. **изчезвам** 4. знач.
ОТМИРИСВАМ СЕ – вж. **измирисвам се**
ОТМИТАМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **запилявам се** 1. знач.
ОТМОЛВАМ *диал.* – вж. **измолвам**
ОТМОРА – вж. **почивка** 1. знач.
ОТМОРИТЕЛЕН – вж. **ободрителен** 1. знач.
ОТМОРЯВАМ – вж. **ободрявам** 1. знач.
ОТМОРЯВАМ СЕ *рядко* – вж. **почивам си**
ОТМОТАВАМ – вж. **отвивам** 2. знач.
ОТМРАЗЯВАМ – вж. **размразявам** 1. знач.
ОТМЪКВАМ – 1. вж. **завличам** 1., 2. и 3. знач.;
2. *разг.* вж. **откradвам**
ОТМЪСТИТЕЛЕН – вж. **злопаметен**
ОТМЪСТИТЕЛНОСТ – вж. **злопаметност**
ОТМЪЩАВАМ – Отвръщам със зло на някого, който ми е сторил зло. *Ще му отмъстя за обидата. Той отмъщаваше на всички, които му бяха причинили зло. Ще ѝ отмъстя за всичко.*
— **мъстя** *несв.*, **плащам** *прен. разг.*, **разплащам се** *прен.*
V заплащам (плащам, връщам) с лихвата (лихвите) *разг.*, връщам го тъпкано *разг.*, заплащам (плащам, отвръщам) със същата монета *разг.*, отвръщам на удара с удар *разг.*, разчиствам (очиствам, уреждам, виждам) си сметката (сметките) *разг.*, показвам някому откъде изгрява слънцето *разг.*, показвам някому кой кум, кой <стар> сват *разг.*, изкарвам (изваждам) от (из, през) носа *разг.*, давам някому да <се> разбере *разг.*, не оставам длъжен *разг.*
ОТМЪЩЕНИЕ – Действие, проява, които стават в отговор на сторено зло. *Оскърблението ражда жаждата за отмъщение. Той не мислеше за нищо друго освен за отмъщение.*
— **мъст**[1], **разплата** *книж.*, **отплата**, **възмездие** *книж.*, **въздаяние** *книж. остар.*
ОТМЯТАМ – Махам нещо, обикн. покривало, встрани или назад. *Отметнах завивките и скочих от леглото. Отметнах качулката, за да не ми пречи.*
— **отхвърлям, отстранявам, отмахвам**
ант. → ***замятам,*** намятам, мятам
ОТМЯТАМ СЕ – вж. **отказвам се** 1. знач.
ОТНАПРЕД *разг.* – вж. **предварително**
ОТНАСЯМ – 1. вж. **занасям**[1] 1. знач.;
2. вж. **завличам** 3. знач.
ОТНАСЯМ СЕ – 1. Имам определено поведение, държание с някого, нещо. *Той се отнася с подчинените си като с равни. Много небрежно се отнасяш с учебниците си.*
— **държа се** *прен.*, **постъпвам**[1], **подхождам**[2] *прен.*, **нося се** *прен. рядко*, **третирам** *книж.*
2. *С предл.* ***за, до*** *– само 3 л.* Имам отношение към някого, нещо, насочен съм към някого, нещо. *Законът се отнася за всички. Тя смяташе, че критиката не се отнася за нея.*
— **важа, засягам, касае се** *книж.*
3. вж. **приемам** 4. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **разсейвам се** 1. знач.
ОТНАЧАЛО – В началото, на първо време, при започване на нещо. *Отначало не знаеше да шие, но после се научи. Отначало никой не ми обърна внимание.*
— **първоначално, изначало** *книж.*, **изпърво** *разг.*, **отпърво** *диал.*, **отпървом** *диал.*
ант. → ***накрая***
ОТНЕМАМ – 1. Лишавам някого от нещо негово. *Отнели им жилището. Отнеха му децата след развода.*
— **вземам, изземвам**
ант. → ***връщам***, възвръщам
2. Ставам причина някой да няма нещо, да остане без

нещо. *Отнемам радостта. Отнемам свободата. Отнеха ми правото да търгувам.*
— **лишавам** *(от)*, **вземам** *разг.*
ант. → ***връщам***, възвръщам
ОТНЕСЕН – 1. вж. **занесен** 1. и 2. знач.;
2. *разг.* вж. **разсеян**
ОТНЕСЕНОСТ – вж. **занесеност**
ОТНИНЕ *старин.* – вж. **отсега**
ОТНОВО – За означаване, че действието се извършва още веднъж, повтаря се. *Вчера валя, днес отново вали. Не ми одобриха статията и трябваше да я пиша отново.*
— **пак, наново, повторно, изново** *нар.*
V на нова сметка *разг.*
ОТНОСИТЕЛЕН – 1. Който се установява, определя в съпоставка с нещо друго. *Относителна влажност. Относителна величина.*
— **сравнителен** *огр.*, **релативен** *книж.*
2. Който е в зависимост от останалите неща и условия, не е безусловен. *Той има относителна свобода на действие. Оценките в изкуството са до голяма степен относителни.*
— **условен, релативен** *книж.*
ант. → ***абсолютен***, безусловен, пълен, неограничен
ОТНОСИТЕЛНО – вж. **сравнително**
ОТНОСНО *книж.* – За означаване на обекта, към който е насочено действието. *Имаше спор относно размера на заплащането.*
— **досежно** *книж.*
V по отношение на *разг.*
ОТНОШЕНИЕ – 1. Начин на действие, на поведение или на отнасяне към някого или нещо. *Не искам да вземам отношение по разглежданите проблеми. Какво е твоето отношение по този въпрос?*
— **становище, позиция** *книж.*
2. вж. **държание** 1. знач.;
3. *Обикн. мн.* вж. **взаимоотношение**
ОТОК – вж. **подутина**
ОТОПЛЕНИЕ – Затопляне на помещение. *Дървата и въглищата бяха за отопление на старите.*
— **отопляване, огрев** *разг.*
ОТОПЛЯВАНЕ – вж. **отопление**
ОТОРИЗИРАМ *книж.* – вж. **упълномощавам**
ОТОТДАВНА *разг.* – вж. **отдавна** 1. и 2. знач.
ОТПАДАМ – 1. Загубвам физическите си сили, жизнеността си. *След боледуването жената много отпадна. Чувствам как с всеки ден отпадам. Болният пред очите ми отпада.*
— **отслабвам[1], изнемощявам, заслабвам, западам, грохвам, рухвам**
ант. → ***закрепвам***, укрепвам, засилвам се, заяквам, наяквам
// ***съвземам се***, възстановявам се, оправям се
// ***закрепвам***, укрепвам, стабилизирам се
// За крака, ръце, тяло – при силна преумора, преживяване, вълнение и под. изведнъж загубвам силата си. *Чувствам как краката ми отпадат и свят ми се завива. Ръцете ми съвсем отпаднаха.*
— **отслабвам[1], отмалявам**
2. Излизам от състава на нещо, престават да участвам в нещо. *Отборът отпадна от група А.*
— **изпадам**
ант. → ***включвам се***
3. Бивам отменен, отхвърлен. *Някои текстове от закона ще отпаднат. Игралният филм отпадна от програмата на телевизията. Забраната отпадна.*
— **падам** *прен.*
ант. → ***включвам се***
// ***въвеждам се***
V ставам на сянка *разг.*, ставам като светец *разг.*, никакъв (съвсем, хич) ме няма *разг.* към 1. знач.
ОТПАДНАЛ – Който е загубил физическите си сили и жизнеността си. *Лошо ми е, чувствам се отпаднал. Имаш отпаднал вид.*
— **изнемощял, грохнал, изтощен, изнурен** *поет.*, **омаломощен, обезсилен**
ант. → ***бодър***, жизнен, енергичен, витален, свеж
// ***закрепнал***, заякнал, укрепнал
V да го духнеш, ще падне *разг.*, вятър да духне, ще го отвее *разг.*, едва душа носи *разг.*, душа за две пари няма *разг.*, едва си крепи душата *разг.*, душа под наем (под нокът) носи *разг.*, носи (стиска) душата си в зъбите *разг.*
ОТПАДНАЛОСТ – Изчерпване на физическите сили. *Лекарят установи обща отпадналост. Отпадналостта ѝ се дължи на това, че не се храни редовно.*
— **изнемощялост, изтощение, изнемощение** *книж. рядко*, **изтощеност, изнуреност** *поет.*, **изнурение** *поет.*, **омаломощение**
ант. → ***бодрост,*** жизненост, енергия, виталност
// Състояние на отмаляване, изгубване на сили. *Обзе го болезнена отпадналост. Не можеше да преодолее отпадналостта на тялото си.*
— **отмалялост, отмала** *поет.*, **изнемога** *поет.*
ОТПАДЪК – 1. *Само мн.* вж. **остатък** 1. знач.
2. *Само мн.* вж. **смет**;
3. *Само ед. рядко* вж. **брак[2]**
ОТПАРЯМ – вж. **разшивам**
ОТПАСВАМ – вж. **разпасвам**
ОТПЕРДАШВАМ *жарг* – вж. **заминавам**
ОТПЕЧАТВАМ – 1. вж. **печатам** 1. знач.;
2. вж. **издавам** 1. знач.
ОТПЕЧАТЪК – вж. **следа** 1. и 2. знач.
ОТПИВАМ – Пия малко количество от нещо. *Отпивах бавно от кафето. Отпих няколко глътки от ракията.*
— **пийвам, сръбвам, отсръбвам, цокваm** *разг.*
V оплаквам си устата (гърлото) *разг.*, наквасвам (намокрям, намазвам) си гърлото *разг.*
ОТПИЛЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **запилявам се** 1. знач.
ОТПИСВАМ – 1. Изваждам някого от някакъв списък. *Отписаха ме от списъка на нуждаещите се.*
— **заличавам**
ант. → ***вписвам***, записвам, отбелязвам, нанасям
2. вж. **изписвам** 2. знач.;
3. вж. **изключвам** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **прежалвам**
ОТПИСВАМ СЕ – вж. **напускам** 2. знач.
ОТПЛАТА – 1. вж. **възмездие**;
2. *остар.* вж. **възнаграждение** 2. знач.
ОТПЛАЩАМ СЕ – вж. **отблагодарявам се**
ОТПЛЕСВАМ *разг.* – 1. вж. **залисвам** 1. знач.;
2. вж. **разсейвам** 1. знач.
ОТПЛЕСВАМ СЕ – 1. Отклонявам се от първоначалната посока на движение, отивам встрани. *Брадвата се отплесна от ръката му.*
— **изплесвам се** *нар.*

О

// За куршум – сменям посоката на движението си при удар о твърдо тяло. *Куршумът се отплеснал от стената и го наранил.*
— **рикошират**
2. *прен.* вж. **отклонявам се** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **заплесвам се** 1. знач.;
4. *разг.* вж. **разсейвам се** 1. знач.
ОТПЛИТАМ – вж. **разплитам** 1. знач.
ОТПОДИР <Е> *диал.* – вж. **отсетне**
ОТПОР – вж. **съпротива** 1. и 2. знач.
ОТПОРВАМ – вж. **разшивам**
ОТПОСЛЕ *нар.* – вж. **отсетне**
ОТПОЧИВАМ – вж. **почивам си**
ОТПОЧИВАМ СИ – вж. **почивам си**
ОТПРАВЕН *книж.* – вж. **изходен** 2. знач.
ОТПРАВЯМ – вж. **насочвам** 1 и 4. знач.
ОТПРАВЯМ СЕ – Започвам да се движа нанякъде, към някаква цел. *Бързо свърших работа и се отправих към дома си. Отправих се към гарата. Отправихме се към морето.*
— **тръгвам, запътвам се, упътвам се, насочвам се, поемам, потеглям, напътвам се** *разг. рядко,* **запрашвам**[2] *разг.*
ант. → *стигам,* достигам, пристигам, идвам, дохождам
V вземам (хващам) пътя *за (към) някъде разг.,* повличам (повеждам, потеглям) крак *разг.*
ОТПРАТКА – вж. **препратка** 1. знач.
ОТПРАЩАМ – вж. **изпращам** 3. знач.
ОТПРЕД – В предната, челна част на нещо, пред някого или нещо. *На събранията той винаги сяда отпред. Знамето трябва да бъде отпред. Най-отпред вървяха свиреши цигани.*
— **напред, отпреде** *разг.,* **начело, напреде** *разг.*
ант. → *отзад,* назад
ОТПРЕДЕ *разг.* – вж. **отпред**
ОТПРЕДИ – 1. вж. **предварително**;
2. вж. **преди**
ОТПРИЩВАМ – 1. вж. **отпушвам** 2. знач.;
2. *огр.* вж. **отварям** 4. знач.
ОТПРЯГАМ – вж. **разпрягам**
ОТПУСК – Определен период от време, свободен от служебни задължения, обикн. предназначен за почивка. *Тази година имам дълъг отпуск. Какво ще правиш по време на отпуска?*
— **отпуска** *разг.,* **ваканция**
ОТПУСКА *разг.* – вж. **отпуск**
ОТПУСКАМ /ОТПУЩАМ/ – 1. Правя нещо по-малко стегнато. *Отпускам колана си. Отпускам ремък. Отпускам възел.*
— **разхлабвам, охлабвам, разпускам, разслабвам, разхалтавям** *рядко*
ант. → *затягам,* стягам, пристягам
2. Оставям нещо да стои, виси свободно, да заеме естественото си положение, да не е изопнато. *Отпускам поводите. Отпускам си мускулите.*
— **разпускам, разслабвам**
ант. → *изпъвам,* опъвам, изопвам, опвам
3. Увеличавам дължината на нещо (обикн. на дреха). *Отпускам полата. Отпускам ръкав.*
— **удължавам, продължавам**
ант. → *скъсявам*
4. *прен. разг.* Оставям някого да действа без достатъчен контрол, не прилагам строгост, взискателност. *Не отпускай децата, защото ще ти се качат на главата.*
— **разпускам** *прен. разг.*
ант. → *затягам,* стягам
5. вж. **пускам** 1. знач.;
6. вж. **давам** 6. знач.
ОТПУСКАМ СЕ – 1. Преставам да бъда стегнат. *Ластикът се е отпуснал. Презрамката се е отпуснала.*
— **разпускам се, разхлабвам се, разслабвам се**
ант. → *стягам се*
2. Загубвам сили, жизненост, които ме държат изправен, стегнат. *Главата ѝ се отпусна. Раменете му се отпуснаха. Цветето се е отпуснало.*
— **увисвам, клюмвам**
ант. → *изправям се*
3. *прен.* Ставам бездеен, загубвам енергия и способността си за работа, за действие. *Отпуснала се е и не ѝ се учи. Не се отпускай, трябва да действаш. Човек не трябва да се отпуска, а да се бори.*
— **демобилизирам се** *прен. книж.,* **разпускам се** *прен. разг.,* **разлагам се** *прен. разг.,* **разкисвам се** *прен. разг.,* **размеквам се** *прен. разг.,* **разплувам се** *прен. разг.,* **разкапвам се** *прен. разг.*
ант. → *стягам се,* мобилизирам се, активизирам се
4. *прен.* Преставам да се притеснявам или срамувам. *Той се отпусна и започна да разказва вицове. Постепенно всички се отпуснаха и стана весело.*
— **разпускам се** *прен.*
ант. → *стягам се*
5. *прен.* Преставам да се ограничавам, започвам да харча повече, да живея по-богато. *Напоследък се отпуснахме и си купихме нови мебели.*
— **разпускам се** *прен.*
ант. → *стискам се*, свивам се, скъпя се
V отпуска ми се душата (сърцето) *разг.* към 4. знач.
V пускам (отпускам) му края *разг.* към 5. знач.
ОТПУСКАРСКИ – вж. **ваканционен**
ОТПУСНАТ – 1. Който не е изправен, поради липса на сили, умора, някакво душевно състояние или е изгубил стегнатостта си. *Отпуснатите рамене на този млад човек му придаваха старчески, болен вид. Отпусната глава. Отпуснати гърди.*
— **увиснал, клюмнал, повиснал, виснал, провиснал, провесен**
ант. → *изправен,* вирнат
2. Който не е стегнат. *Отпуснато въже. Отпусната пружина.*
— **разхлабен, разслабен, разпуснат**
ант. → *изпънат,* опънат, изопнат, обтегнат
3. Който е лишен от енергия, жизненост или изразява отсъствие на бодрост, енергия. *По-рано беше жизнен, енергичен, а сега е отпуснат, умърлушен. Тя е едно отпуснато същество. Той има уморен, отпуснат вид.*
— **безжизнен, заспал** *прен.*
ант. → *жизнен,* бодър, енергичен, витален, свеж
4. вж. **безволев** 1. знач.;
5. *разг.* вж. **флегматичен** 1. и 2. знач.;
6. *прен.* вж. **небрежен** 1. знач.;
7. вж. **бездеен** 2. знач.;
8. вж. **спокоен** 5. знач.
ОТПУСНАТОСТ – 1. Отсъствие на жизненост, енергия. *Не ми харесва твоята отпуснатост. Нямаше и следа от предишната отпуснатост на лицето ѝ.*

— **безжизненост, заспалост**
ант. → ***жизненост,*** бодрост, виталност, енергия, енергичност, живост
2. вж. **флегматичност** 1. и 2. знач.;
3. вж. **бездействие** 1. знач.;
4. вж. **небрежност** 1. знач.
ОТПУШВАМ – 1. Махам това, с което е затворен отворът на нещо. *Отпушвам бутилка вино. Отпушвам манерката.*
— **отварям, оттъквам** *рядко*, **оттулвам** *нар.*
ант. → ***запушвам,*** затварям, затъквам, затулвам
2. Премахвам, отстранявам пречка по пътя на течаща вода. *Отпушвам яз. Отпушвам течащата по вадата вода.*
— **отприщвам**
ант. → ***заприщвам,*** запушвам, задръствам
ОТПЪЖДАМ – Отстранявам, отдалечавам от себе си. *С ръката си той отпъждаше мухите.*
— **пъдя** *несв.*, **гоня** *несв.*, **пропъждам, прогонвам, отгонвам** *рядко*
ОТПЪРВО *диал.* – вж. **отначало**
ОТПЪРВОМ *диал.* – вж. **отначало**
ОТПЪТУВАМ – вж. **заминавам**
ОТРАВЯМ[1] – *прен.* вж. **помрачавам** 1. знач.
ОТРАВЯМ СЕ – *прен.* вж. **изтормозвам се**
ОТРАВЯМ[2] – вж. **изравям** 1. знач.
ОТРАДА *книж. поет.* – вж. **радост**
ОТРАДЕН *книж.* – вж. **радостен** 1. знач.
ОТРАДНОСТ *книж.* – вж. **радост**
ОТРАЖЕНИЕ – 1. Въздействие, влияние на едно явление върху друго. *Уличните протести са отражение на грешките на правителството в социалната сфера. Какво е отражението на Френската революция върху другите страни в Европа?*
— **резонанс** *прен. книж.*
2. вж. **отблясък** 2. знач.
ОТРАЗЯВАМ – вж. **изобразявам** 1. знач.
ОТРАЗЯВАМ СЕ – 1. Оставям следа, давам отпечатък. *Вътрешното му безпокойство се отразяваше и на отношенията му с хората. Тези слухове неминуемо ще се отразят зле на репутацията на фирмата.*
— **рефлектирам** *книж.*
2. Обикн. за чувства, мисли и под. – намирам външен израз, проявявам се. *На лицето ѝ се отрази изненада. Голямата радост се отразява в очите му.*
— **изписвам се, оглеждам се** *прен.*, **изобразявам се** *рядко*, **изрисувам се** *прен.*
3. вж. **влияя**
ОТРАКАН *разг.* – 1. Който умее да се справя, да урежда нещата, да се оправя с всичко успешно. *За кмет ни трябва отракан човек. Тя излезе отракано момиче и добре се справя с проблемите.*
— **ѝправен** *разг.*, **ербап** *разг.*, **разтропан** *разг.* **окумуш** *разг.*, **ачигьоз** *простонар.*, **пишкин** *диал.*
ант. → ***неоправен***, загубен, забутан, захлупен, смотан, задръстен, застрелян
2. вж. **общителен** 2. знач.
ОТРАКАНОСТ *разг.* – вж. **общителност** 2. знач.
ОТРАКВАМ СЕ *разг.* –1. вж. **обигравам се**;
2. вж. **отварям се** 2. знач.
ОТРАНО – 1. вж. **предварително**;
2. вж. **отдалече** 2. знач.
ОТРАСЛЕК *остар.* – вж. **издънка** 1. знач.
ОТРАСТВАМ – вж. **израствам** 3. знач.
ОТРАСЪЛ – Отделна, относително самостоятелна област от производството, науката или друга човешка дейност. *Кризата засегна всички отрасли на индустрията. Отрасли на науката. Работя в тютюневия отрасъл.*
— **клон, бранш, сектор**
ОТРЕДЕН – вж. **определен** 3. знач.
ОТРЕЖДАМ – 1. Предопределям нещо за някаква цел. *Кметството отреди това място за коли.*
— **определям, предназначавам**
2. Предопределям за някого нещо. *Съдбата ми е отредила да страдам. Господ отрежда на човека какъв да бъде.*
— **определям, отсъждам** *прен.*
ОТРЕЗ – 1. вж. **отрязък** 1. знач.;
2. вж. **изрезка** 1. знач.
ОТРЕЗВЯВАМ[1] – вж. **изтрезнявам** 1. и 2. знач.
ОТРЕЗВЯВАМ[2] – *прен.* вж. **вразумявам** 1. знач.
ОТРЕЗВЯВАМ СЕ – вж. **вразумявам се** 1. знач.
ОТРЕЗКА – вж. **изрезка** 1. знач.
ОТРЕЗНЯВАМ – вж. **изтрезнявам** 1. и 2. знач.
ОТРЕПКА – 1. *прен.* вж. **дрипа** 3. знач.;
2. *прен. пренебр.* вж. **нищожество** 2. знач.
ОТРЕЧЕН – вж. **оспорван**
ОТРИВАМ[1] *нар.* – вж. **избърсвам**
ОТРИВАМ[2] – 1. вж. **изравям** 1. знач.;
2. вж. **изривам**[1] 1. знач.
ОТРИВИСТ *книж.* – вж. **рязък** 4. знач.
ОТРИПВАМ *разг.* – вж. **отскачам** 1. знач.
ОТРИТ *диал.* – вж. **изтъркан** 1. знач.
ОТРИТВАМ – *прен.* вж. **отблъсквам** 3. знач.
ОТРИЦАВАМ *книж. рядко* – вж. **отричам** 1. знач.
ОТРИЦАТЕЛЕН – 1. вж. **неблагоприятен** 3. знач.;
2. вж. **неодобрителен** 1. знач.;
3. вж. **вреден** 2. знач.
ОТРИЦАТЕЛСТВО *книж.* – вж. **нихилизъм**
ОТРИЧАМ – 1. Не признавам нещо, което съм казал, извършил. *Той отрича, че е участвал в заговора. Отричам вината си.*
— **отказвам, отхвърлям** *прен.*, **отрицавам** *книж. рядко*
ант. → ***признавам***
2. вж. **оспорвам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **опровергавам**
ОТРИЧАМ СЕ – вж. **отказвам се** 1. знач.
ОТРОК *старин.* – вж. **дете** 2. знач.
ОТРОНВАМ *поет.* – Казвам, произнасям някаква дума, израз или издавам звук, стон, въздишка. *Той не отрони ни дума. Устните му помръднаха, без да отронят звук.*
— **проронвам, обронвам** *поет.*
// Пускам, отделям нещо, обикн. сълза или под., като го оставям да падне. *Тя отрони няколко сълзи.*
— **проронвам, обронвам** *поет.*
ОТРОЧЕ *старин. или разг. ирон.* – вж. **дете** 2. знач.
ОТРОШАВАМ – вж. **отчупвам** 2. знач.
ОТРУПВАМ – 1. вж. **обсипвам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **заливам** 4. знач.
ОТРЪСКВАМ – вж. **изтръсквам**
ОТРЪФВАМ – вж. **отхапвам**
ОТРЯЗВАМ – 1. Като режа, откъсвам, отделям нещо от някаква цялост, от това, с което е било свързано. *Ще отрежа излишните клони. Отрязвам дръвчето. Отрязвам малко от косата си.*
— **отсичам, клъцвам, рязвам**

2. Като режа, прекъсвам нещо с по-голяма дължина. *Отрязвам трикольорна лента. Отрязвам жица. Отрязвам водосточна тръба.*
— **прерязвам**
3. вж. **изрязвам** 1. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **отказвам** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **заключавам** 2. знач.

ОТРЯЗВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **напивам се**

ОТРЯЗЪК – 1. Ограничена от някакви точки или линии част от нещо цялостно и непрекъснато. *Отрязък от път. Отрязък земя.*
— **участък, отрез, отсек** *рядко,* **отсечка** *прен.*
2. Означена част от облигация, продоволствена карта и др., срещу която се получава нещо (лихва, стока, услуга и др.). *Облигационни отрязъци.*
— **купон**[1]

ОТСАМ – 1. Откъм страната, където е лицето, което говори, откъм предната страна. *Отсам нищо не се вижда. Отсам е креватът. Чукнах отсам, чукнах оттам и скобата падна.*
— **оттук**
ант. → ***оттам,*** оттатък, отвъд
// ***отсреща,*** насреща, оттатък
2. вж. **пред**

ОТСВЕТ *поет.* – вж. **отблясък** 2. знач.

ОТСВИРВАМ – *жарг.* вж. **отстранявам** 2. знач.

ОТСЕГА – От момента, в който се говори, в посока към бъдещето. *Отсега ще се държи строга сметка за разходите. Досега се мъчихме, но отсега се надявам да живеем по-добре.*
— **занапред, тепърва**
ант. → ***досега***

ОТСЕК *рядко* – вж. **отрязък** 1. знач.

ОТСЕНЕН – вж. **нюансиран**

ОТСЕНЯВАМ – вж. **нюансирам**

ОТСЕТНЕ – След определен момент, за който се говори, след това, по-късно. *Отсетне забраниха тютюнопушенето на публично място. Тук имаше църква, но тя отсетне се събори.*
— **отпосле** *нар.*, **отподир** <е> *диал.*

ОТСЕЧЕН – вж. **рязък** 4. знач.

ОТСЕЧКА – *прен.* вж. **отрязък** 1. знач.

ОТСИПВАМ – вж. **изливам** 2. знач.

ОТСИЧАМ – 1. вж. **отрязвам** 1. знач.;
2. вж. **изсичам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **заключавам** 2. знач.

ОТСКАЧАМ – 1. Със скок или с бързо, рязко движение изтласквам тялото си нагоре или встрани. *Навреме отскочих и колата не ме блъсна.*
— **отрипвам** *разг.*, **изхвърлям се, отскоквам** *диал.*
2. Бивам отхвърлен нагоре или встрани след удар или сблъсък с нещо. *Топката отскочи от стената. Той сечеше с брадвата и на всички посоки отскачаха трески.*
— **отхвърквам, отхвърчам, отхвърчавам**
3. *прен. рядко* вж. **отклонявам се** 1. знач.;
4. *разг.* вж. **наминавам**

ОТСКОКВАМ *диал.* – вж. **отскачам** 1. знач.

ОТСКОРОШЕН – Който се е появил или съществува отскоро. *Отскорошен съсед. Отскорошен познат.*
— **нов, неотдавнашен, неотколешен** *поет.*
ант. → ***стар,*** отдавнашен, отколешен

ОТСКУБВАМ – 1. вж. **изскубвам** 2. и 3. знач.;
2. *прен.* вж. **изтръгвам** 1. знач.

ОТСКУБВАМ СЕ – 1. вж. **измъквам се** 1. знач.;
2. вж. **изкопчвам се**

ОТСЛАБВАМ[1] **/ ОТСЛАБНА** – 1. Загубвам от теглото си, намалява обемът на тялото ми. *Виждам, че си отслабнала, диета ли пазиш? Детето се източи и отслабна.*
— **изтънявам**[1]**, отънявам, вталявам се** *разг.*, **смъквам се** *прен. разг.*
ант. → ***напълнявам,*** надебелявам, закръглям се, заглаждам се, наливам се
2. Ставам прекалено, некрасиво слаб, мършав. *Той отслабна, очите му хлътнаха. Мъчно ми е да те гледам, много си отслабнала.*
— **измършавявам, омършавявам, изкльощавявам** *разг. неодобр.*, **окльощавявам** *разг. неодобр.*, **замършавявам** *разг.*, **изпосталявам** *разг.*
ант. → ***надебелявам,*** затлъстявам, напълнявам, задебелявам, ошишкавявам, ошишквам се, охранвам се, угоявам се, натлъстявам, нашишквам се
3. Ставам по-слаб, по-малък по сила, интензивност. *Трусовете постепенно отслабваха. Дъждът отслабна. Вятърът отслабна. Функциите на организма бавно отслабват.*
— **намалявам**[1]**, стихвам, затихвам, утихвам, замирам**
ант. → ***засилвам се,*** усилвам се, нараствам, активизирам се
4. вж. **намалявам**[1] 2. знач.;
5. вж. **отпадам** 1. знач.
V ставам на (като) вейка (клечка, кука, чироз) *разг.*, <само> кожа и кости (кожа и кокал <и>) ставам (оставам) *разг.*, ставам на (като) сянка *разг.*, ставам като светец (свещ) *разг.*, стопявам се (топя се) като мартенски сняг *разг.*, ставам на джумерка *диал.* към 2. знач.

ОТСЛАБВАМ[2]**/ ОТСЛАБЯ** – 1. Правя нещо да стане по-слабо по интензивност, скорост. *Колоната напредваше без да отслабва хода си. Не отслабвай темпото.*
— **намалявам**[2]
ант. → ***засилвам,*** усилвам, ускорявам, усилвам
2. Правя нещо да стане по-неустойчиво, по-слабо. *Постоянните размирици отслабили държавата.*
— **омаломощавам**
ант. → ***засилвам,*** усилвам, подсилвам
3. вж. **намалявам**[2] 2. знач.;
4. вж. **дестабилизирам**

ОТСЛАБНАЛ – 1. Който е намалил теглото си, станал е тънък. *Отслабнало тяло. Отслабнало лице. Отслабнали ръце.*
— **заслабнал, изтънен, изтънял, отънял, измършавял, омършавял, замършавял** *разг.*, **изпосталял** *разг.*, **изкльощавял** *разг. неодобр.*, **окльощавял** *разг. неодобр.*,
2. За сетива, памет и др. – който е загубил първоначалната си сила. *Отслабнало зрение. Отслабнал слух. Отслабнала памет.*
— **намален, заслабнал**

ОТСЛУЖВАМ – *разш.* вж. **изслужвам**

ОТСПИВАМ СИ – вж. **наспивам се**

ОТСРЕЩА – На страната срещу някого или нещо, на противоположната страна. *Аз живея отсреща. Отсреща е гора.*
— **насреща, оттатък**
ант. → ***отсам***

ОТСРЕЩЕН – вж. **противоположен** 1. знач.
ОТСРОЧВАМ – вж. **отлагам** 1. знач.
ОТСРЪБВАМ – вж. **отпивам**
ОТСТИВАМ *нар.* – вж. **отчуждавам се**
ОТСТОЯВАМ – 1. Боря се в защита на нещо и не допускам то да бъде изменено, накърнено, отнето, премахнато, отхвърлено и под. *Отстоявам интересите на страната. Отстоявам установения ред. Отстоявам националната кауза.*
— **защитавам, браня** *несв.*, **застъпвам, поддържам**
2. вж. **защитавам** 1. знач.;
3. вж. **подкрепям** 1. знач.
V държа (удържам) фронта *разг.* към 1. знач.
ОТСТОЯНИЕ – вж. **разстояние** 1. знач.
ОТСТРАНА – вж. **встрани**
ОТСТРАНЕН – 1. вж. **далечен** 1. знач.;
2. вж. **уединен** 2. знач.
ОТСТРАНЕНОСТ – вж. **далечина** 2. знач.
ОТСТРАНИ – вж. **встрани**
ОТСТРАНЯВАМ – 1. Правя нещо да престане да съществува. *Отстранявам всички пречки. Трябва да отстраним недостатъците на закона. Отстранявам всяко подозрение.*
— **премахвам**
2. Изваждам, махам някого или нещо от състава на друго нещо. *Отборът беше отстранен от първенството. Ще ме отстранят, ако не спазвам правилата. Отстраниха ни и не участвахме в конкурса. Гледай да не те отстранят от проекта.*
— **елиминирам** *книж.*, **изключвам, шкартирам** *прен.*, **отсвирвам** *жарг.*
ант. → ***включвам,*** присъединявам, причислявам
3. вж. **махам**[2] 1. знач.;
4. вж. **изключвам** 1. знач.;
5. вж. **отдалечавам** 1. знач.;
6. вж. **отмятам**
ОТСТРАНЯВАМ СЕ – 1. вж. **махам се** 1. знач.;
2. вж. **отдръпвам се** 1. знач.
ОТСТЪПВАМ – 1. За войска, военна част – придвижвам се назад от заетите позиции. *Войската отстъпваше бавно, с боеве. Взводът започна да отстъпва без команда. Отстъпвайте по посока на гората.*
— **изтеглям се, оттеглям се, отдръпвам се**
ант. → ***настъпвам,*** нападам, атакувам, щурмувам, удрям
// ***напредвам***
2. вж. **предавам се** 1. знач.;
3. вж. **отказвам се** 1. знач.
ОТСТЪПВАНЕ – вж. **отстъпление** 1. знач.
ОТСТЪПКА – 1. Даване на съгласие от някого за осъществяването на нещо, за което се настоява, въпреки че то не отговаря на неговите интереси или виждания. *Работата ще се уреди с известни отстъпки и от двама ни. При приемането на законопроекта парламентарната им група не бе съгласна на отстъпки.*
— **компромис**
2. Сума, с която се намалява продажната цена на стока. *Набавих книги за библиотеката с 10% отстъпка.*
— **намаление, рабат, отбив, сконто**
ОТСТЪПЛЕНИЕ – 1. Отдръпване на войски от заети позиции. *Отстъплението на дивизията се превърна в истинско бягство. Даде се команда за отстъпление.*
— **оттегляне, изтегляне, дефанзива** *воен.*, **отстъпване**
ант. → ***настъпление,*** атака, офанзива, щурм, пристъп, удар
2. Отдалечаване от основната тема, за да се изразят мисли и чувства, които не са свързани пряко с това, за което се говори. *Ще си разреша известно отстъпление от темата. Лирическо отстъпление.*
— **отклонение**
ОТСТЪПНИК – 1. вж. **ренегат;**
2. *разш.* вж. **предател**
ОТСТЪПЧИВ – Който е склонен да прави отстъпки, не се налага на другите, не натрапва мнението си. *Партньорът ми е отстъпчив човек. Много си отстъпчива и с всичко се съгласяваш. Бъди по-отстъпчив към подчинените си.*
— **мек** *прен.*, **благ**[1]**, снизходителен**
ант. → ***неотстъпчив,*** твърд, непреклонен, неумолим, несклоним
// ***неотстъпчив,*** непреклонен, упорит, твърдоглав, дебелоглав, инатлив, бикоглав, инат, инатлия
V с меко сърце *разг.*, мека Мария (Мара, Марийка) *разг.*, мека (милостива) Гана *разг.*
ОТСТЪПЧИВОСТ – Склонност да се правят отстъпки. *Не позволявай на колегите си да използват твоята отстъпчивост. Проявявам отстъпчивост.*
— **мекост, благост**[1]**, мекота, снизходителност**
ант. → ***неотстъпчивост,*** непреклонност, упоритост, твърдоглавие, твърдоглавство, твърдоглавост, твърдоглавщина, дебелоглавие, дебелоглавщина, инат, бикоглавство, бикоглавщина, инатливост, инатлък
ОТСУКВАМ – вж. **отвивам** 2. знач.
ОТСЪЖДАМ – 1. вж. **решавам** 2. знач.;
2. вж. **присъждам;**
3. *прен.* вж. **отреждам** 2. знач.
ОТСЪСТВАМ – вж. **липсвам** 1. и 2. знач.
ОТСЪСТВИЕ – 1. Положение, когато някой не се намира на някое място, не присъства някъде в даден момент или за определен период. *Отсъствието на министъра от церемонията направи лошо впечатление. Чувствах отсъствието ти.*
— **липса, неприсъствие** *книж. рядко*
ант. → ***присъствие***
2. Неосъществено задължително явяване, присъствие на определено място в определено време. *Поради отсъствието на свидетеля делото бе отложено. Наказаха го за две отсъствия от работа.*
— **неявяване, отлъчка**
ант. → ***присъствие,*** явяване
3. вж. **липса** 1. знач.
ОТСЯВАМ – вж. **пресявам** 1. и 2. знач.
ОТСЯНКА – 1. Едва доловима разлика на някакъв основен цвят, звук и др. *През есента гората е оцветена във всички отсенки на жълтия цвят.*
— **нюанс, разновидност, оттенък** *книж.*
2. Едва доловима разлика в типичния вид на нещо или в признаците, с които нещо се отличава. *В гласа ѝ почувствах отсянка на тържество. Разказът придобива криминална отсянка.*
— **нюанс, оттенък** *книж.*

ОТТАМ – вж. **оттатък** 1. и 2. знач.

ОТТАТЪК – 1. На другата страна на мястото, намиращо се на противоположната страна на тази, където е говорещият. *Лозето е оттатък реката.*

— **отвъд, оттам**

ант. → ***отсам,*** оттук

2. Откъм обратната страна на нещо, откъм страната, която не е обърната към лицето, което говори. *Тя разглеждаше книгата ту отсам, ту оттатък.*

— **оттам**

ант. → ***отсам,*** оттук

3. вж. **отсреща;**

4. вж. **зад** 2. знач.

ОТТАТЪШЕН – Който се намира от другата страна на нещо. *Искам да отида на оттатъшния бряг.*

— **отвъден**

ант. → ***отсамен***

ОТТЕГЛЯМ – 1. Вземам обратно нещо (документ, заявление и под.), което съм подал някъде. *Оттеглям оставката си. Оттеглям молбата си за отпуск.*

— **изтеглям**

ант. → ***подавам,*** депозирам

2. За войскова част – правя да се отдръпне, да се придвижи назад от заетите позиции. *Правителството взе решение да оттегли войските си от окупираните територии.*

— **изтеглям**

3. вж. **отдръпвам** 1. знач.

ОТТЕГЛЯМ СЕ – 1. вж. **отдръпвам се** 1. и 2. знач.;

2. вж. **отстъпвам** 1. знач.

ОТТЕГЛЯНЕ – вж. **отстъпление** 1. знач.

ОТТЕНЪК *книж.* – вж. **отсянка** 1. и 2. знач.

ОТТЕНЪЧЕН *книж.* – вж. **нюансиран**

ОТТИКВАМ – вж. **отблъсквам** 1. знач.

ОТТИЧАМ СЕ – вж. **отцеждам се** 1. знач.

ОТТЛАСКВАМ – вж. **отблъсквам** 1. и 4. знач.

ОТТУК – вж. **отсам**

ОТТУЛВАМ *нар.* – вж. **отпушвам** 1. знач.

ОТТУХА *рядко* – вж. **утеха**

ОТТЪКВАМ *рядко* – вж. **отпушвам** 1. знач.

ОТУПВАМ – 1. вж. **изтупвам;**

2. *прен. разг.* вж. **набивам**[1]

ОТУЧВАМ – вж. **отвиквам** 2. знач.

ОТУЧВАМ СЕ – вж. **отвиквам** 1. знач.

ОТХАПВАМ – С хапане откъсвам, отделям част от нещо. *Отхапах голямо парче от ябълката.*

— **отгризвам, отръфвам**

ОТХВРЪКВАМ – вж. **отскачам** 2. знач.

ОТХВЪРЛЕН – вж. **неприет**

ОТХВЪРЛЯМ – 1. вж. **отмятам;**

2. вж. **изхвърлям** 2. знач.;

3. вж. **отблъсквам** 2. и 3. знач.;

4. *прен.* вж. **отказвам** 1. знач.;

5. *прен.* вж. **отричам** 1. знач.;

6. *прен.* вж. **оспорвам** 1. и 2. знач.;

7. *прен.* вж. **опровергавам**

ОТХВЪРЧАВАМ – 1. Отдалечавам се с хвърчене. (за птици и под.) *Врабчетата се уплашиха от мен и отхвърчаха.*

— **отлитам, отлетявам**

2. вж. **отскачам** 2. знач.

ОТХВЪРЧАМ – вж. **отскачам** 2. знач.

ОТХЛУПВАМ – вж. **отварям** 1. знач.

ОТХРАНВАМ – вж. **отглеждам** 1. знач.

ОТЦЕЖДАМ – вж. **изцеждам** 1. знач.

ОТЦЕЖДАМ СЕ – 1. За нещо влажно, мокро – отделям, изпускам съдържащата се в мен течност, обикн. на тънки струйки или капки. *Оставете киселото мляко да се отцеди едно денонощие.*

— **оцеждам се, изцеждам се, оттичам се**

2. За вода или друга течност – отделям се от нещо мокро, влажно на струйки или капки. *Потта се отцеждаше на вадички по врата му.*

— **оцеждам се, процеждам се**

3. За светлина, пара, аромат и под. – проникам постепенно, разпространявам се в много малко, незначително количество. *Светлината се отцеждаше от малката електрическа крушка. От всички страни се отцеждаше гъст аромат на билки.*

— **процеждам се, оцеждам се, изцеждам се**

ОТЦЕПВАМ – 1. *прен.* вж. **отделям** 3. знач.;

2. *прен. разг. грубо* вж. **заспивам**

ОТЦЕПВАМ СЕ – вж. **отделям се** 3. знач.

ОТЦЕПНИК – вж. **разколник**

ОТЧАЙВАМ – Ставам причина някой да изпадне в отчаяние, докарвам до отчаяние. *Бедността и грижите я отчаяха. Ти съвсем ще го отчаеш, ако му кажеш, че нещата няма да се подобрят.*

— **обезнадеждавам, обезверявам, обезкуражавам** *разш.*

ант. → ***обнадеждавам***

// ***окуражавам,*** окрилявам, насърчавам, импулсирам

V убивам духом *книж.*

ОТЧАЙВАМ СЕ – Изпадам в отчаяние, в безнадеждност. *Човек не трябва да се отчайва от несполуки.*

— **обезнадеждавам се, обезверявам се, унивам, обезсърчавам се, обезкуражавам се, клюмвам** *прин.*

ант. → ***обнадеждавам се,*** окрилявам се, насърчавам се, окуражавам се

V падам (отпадам) духом *книж.*, оклюмвам (клюмвам, увесвам, обесвам, отпускам, оборвам) глава *разг.*, отпускам (обесвам) врат *разг.*, увесвам (провесвам, обесвам, обвесвам, оклюмвам, клюмвам) нос *разг.*, клепват ми ушите *разг.*, попарва ме слана та *разг.*

ОТЧАЙВАЩ – вж. **обезсърчителен**

ОТЧАСТИ – До известна степен, не изцяло. *Въпросът бе отчасти разрешен. Думите ти отчасти ме успокоиха.*

— **частично, ненапълно, донякъде**

ант. → ***напълно,*** изцяло, окончателно, всецяло, докрай

ОТЧАЯН – 1. Който няма или не изразява никаква надежда. *Жената е отчаяна, защото не може да си намери работа. Тя го гледаше с отчаян поглед. Отчаяни от бедността хора.*

— **обезверен, обезнадежден, безнадежден** *книж. рядко*

ант. → ***обнадежден***

2. вж. **безнадежден** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **ревностен**

V с клюмнала (наведена) глава *разг.*, с клюмнал (провесен) нос *разг.* към 1. знач.

ОТЧАЯНИЕ – Пълна липса на надежда, че нещо ще се осъществи или ще стане по-добро. *Обхванало го е отчаяние, че скоро няма да оздравее. Хората не виждат скорошен изход от икономическата криза и изпадат в отчаяние.*

— **безнадеждност** *книж.*, **обезверение, обезверение, отчаяност** *книж. рядко,* **песимизъм** *разш.*
ант. → ***надежда,*** очакване, упование
// ***вяра,*** увереност, надежда, оптимизъм
ОТЧАЯНОСТ *книж. рядко* – вж. **отчаяние**
ОТЧЕКВАМ *разг.* – вж. **отчупвам** 1. знач.
ОТЧЕСКИ *книж.* – вж. **бащински**
ОТЧЕТ – 1. вж. **доклад** 2. знач.;
2. вж. **равносметка** 1. знач.
ОТЧЕТЛИВ – вж. **ясен** 3. знач.
ОТЧЕТЛИВОСТ – вж. **яснота** 2. знач.
ОТЧИСЛЯВАМ – 1. вж. **изписвам** 2. знач.;
2. вж. **изключвам** 1. знач.
ОТЧИСЛЯВАМ СЕ – вж. **напускам** 2. знач.
ОТЧИТАМ – 1. вж. **измервам** 2. знач.;
2. вж. **оценявам** 2. знач.
ОТЧОПЛЯМ – вж. **изчоплям** 1. знач.
ОТЧУВАМ *диал.* – вж. **отглеждам** 1. знач.
ОТЧУЖДАВАМ – 1. Става причина някой да прекрати връзката, близостта си с някого. *Много неща се случиха, които ни отчуждиха един от друг. Годините на раздяла ни отчуждиха.*
— **отдалечавам** *прен.*, **отделям** *прен.*, **раздалечавам** *прен.*
ант. → ***сближавам,*** свързвам, сродявам
2. вж. **изземвам** 1. знач.
ОТЧУЖДАВАМ СЕ – Прекратявам близостта си с някого или с нещо. *Бяхме близки приятелки, но в последно време много се отчуждихме. Съвсем се отчуждих от своята среда.*
— **откъсвам се, отделям се** *прен.*, **отдалечавам се** *прен.*, **отдръпвам се** *прен.*
ант. → ***сближавам се***
// Престават да имам приятелски, добри, топли чувства, отношения към някого или нещо. *Тя се отчужди от мъжа си. Ако толкова си се отчуждил от мен, кажи ми.*
— **изстивам** *прен.*, **охладнявам** *прен.*, **отстивам** *нар.*
ОТЧУЖДЕН – 1. вж. **чужд** 4. знач.;
2. вж. **безучастен** 1. знач.
ОТЧУЖДЕНОСТ – вж. **безучастност** 1. знач.
ОТЧУПВАМ – 1. С чупене отделям къс, част от нещо. *Отчупих едно клонче. Отчупих кочан царевица. Отчупих къшей хляб.*
— **откършвам, отчеквам** *разг.*, **отломявам**
2. Отделям късчета, парчета от повърхността на нещо. *Без да искам, отчупих част от мазилката. Отчупих част от кората на дървото. Отчупили къс от скалата.*
— **откъртвам, изкъртвам, отломявам, отрошавам**
ОТШЕЛНИК – Човек, който се е откъснал от земния живот и живее в уединение, в пост и молитва, обикн. поради религиозни подбуди. *Иван Рилски е живял 40 години като отшелник в пещерите на Рила планина.*
— **пустинник, аскет, постник**
ОТШЕЛНИЧЕСКИ – Който се отнася до отшелник, до начин на живот. *Решил е да води отшелнически живот.*
— **пустиннически, постнически, аскетичен, аскетски**
ОТШЕЛНИЧЕСТВО – Отшелнически живот. *Прекара голяма част от живота си в отшелничество и покаяние.*
— **пустинничество, постничество, аскетство, аскетизъм**
ОТШИВАМ – вж. **разшивам**
ОТШУМЯВАМ – 1. вж. **утихвам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **отминавам** 2. знач.
ОТЪЖДЕСТВЯВАМ *книж.* – Смятам две или повече неща (лица, предмети, явления) за напълно еднакви, тъждествени едно на друго. *Не е правилно да отъждествяваме Бай Ганьо с българина въобще. Не отъждествявай моя труд с неговия.*
— **приравнявам, идентифицирам** *книж.*
ант. → ***отличавам,*** различавам, разграничавам, отграничавам
V слагам (поставям, турям) знак за (на) равенство *книж.*
ОТЪЖДЕСТВЯВАМ СЕ *книж.* – Възприемам или представям себе си за напълно еднакъв, тъждествен с друг. *Той има високо мнение за себе си и се отъждествява с най-големите световни учени. Поетът се отъждествява с природните стихии.*
— **идентифицирам се** *книж.*, **оприличавам се, уподобявам се**
ОТЪНЯВАМ – 1. вж. **изтънявам**[1] 1. знач.;
2. вж. **отслабвам**[1] 1. знач.;
3. вж. **излинявам**
ОТЪНЯЛ – 1. вж. **отслабнал** 1. знач.;
2. вж. **излинял**
ОТЪРВАВАМ – 1. вж. **спасявам;**
2. вж. **освобождавам** 4. знач.
ОТЪРВАВАМ СЕ – 1. вж. **спасявам се** 1. и 2. знач.;
2. вж. **освобождавам се** 1. знач.
ОТЪРВАВАНЕ – 1. вж. **спасение;**
2. вж. **освобождение**
ОТЪРВА МИ *разг.* – вж. **изнася ми**
ОТЪРКАЛВАМ *разг.* – вж. **овалвам**
ОТЪРКАН – вж. **изтъркан** 1. знач.
ОТЪРКВАМ – 1. *рядко* вж. **избърсвам;**
2. вж. **изтъркам** 2. знач.
ОТЪРКОЛЯВАМ СЕ *рядко* – вж. **изтърколявам се** 1. знач.
ОТЪРСВАМ – вж. **изтръсквам**
ОТЪРСВАМ СЕ – *прен.* вж. **освобождавам се** 2. знач.
ОТЪРЧАВАМ *разг.* – вж. **изтичвам** 1. и 2. знач.
ОТЮХКВАМ СЕ *разг. рядко* – вж. **вайкам се**
ОТЯВЛЕН –1. вж. **краен** 3. знач.;
2. вж. **явен** 4. знач.
ОТЯЖДАМ СИ – Ям нещо много, до насита. *Тук ще си отядем на череши. Мечтая да си отям на баклава.*
— **наяждам се, изпонаяждам се**
ОФАНЗИВА – вж. **атака** 1. знач.
ОФАНЗИВЕН *рядко* – 1. вж. **нападателен** 1. знач.;
2. вж. **агресивен** 1. знач.
ОФЕЙКВАМ *разг. неодобр.* – вж. **избягвам**[1] 1. знач.
ОФЕРИРАМ *спец.* – вж. **предлагам** 1. знач.
ОФЕРТА *книж.* – вж. **предложение**
ОФИС *книж.* – вж. **кантора**
ОФИЦИАЛЕН – 1. вж. **длъжностен;**
2. вж. **законен** 3. знач.;
3. вж. **тържествен** 1. знач.;
4. вж. **празничен** 1. и 2. знач.
ОФИЦИАЛИЗИРАМ *огр.* – вж. **узаконявам** 1. знач.
ОФИЦИАЛНОСТ – вж. **тържественост**

О

ОФИЦИАНТ *остар.* – вж. **келнер**
ОФЛЯНКВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **бавя се** 1. знач.
ОФОРМЕН – 1. Който е придобил определена форма, очертания. *Оформени устни. Оформено лице.*
— **очертан**
ант. → ***неоформен,*** безформен, неочертан
2. Който е достигнал пълното си физическо развитие и е добил окончателна форма, качества. *Оформено телосложение. Оформени гърди.*
— **развит**
ант. → ***неоформен,*** неразвит
3. вж. **изграден**
ОФОРМЯМ – 1. вж. **формирам** 1. знач.;
2. вж. **изграждам** 2. знач.
ОФОРМЯМ СЕ – 1. Придобивам определен облик. *Той вече се оформя като добър ученик. Движението се оформя като партия.*
— **очертавам се** *прен.*
2. вж. **изграждам се;**
3. вж. **развивам се** 2. знач.;
4. вж. **назрявам**
ОФУКВАМ *разг. неодобр.* – вж. **прахосвам** 1. знач.
ОХАРАКТЕРИЗИРАМ – вж. **характеризирам**
ОХАРЧВАМ СЕ *разг.* – Изхарчвам всички или голяма част от парите си. *Охарчихме се около сватбата. С покупката на колата много се охарчих.*
— **изръсвам се** *прен. разг.*, **одрусвам се** *разг.*, **одрънквам се** *разг. рядко*
ОХКАМ – 1. вж. **стена;**
2. *прен.* вж. **вайкам се**
ОХЛАБВАМ – вж. **отпускам** 1. знач.
ОХЛАДНЯВАМ – вж. **отчуждавам се**
ОХЛАЖДАМ – вж. **изстудявам**
ОХЛАЖДАМ СЕ – вж. **изстивам** 1. знач.
ОХЛУЗВАМ – 1. вж. **обелвам** 2. знач.;
2. вж. **изтъркваm** 2. знач.
ОХЛУЗЕН – 1. вж. **обелен** 3. знач.;
2. вж. **изтъркан** 1. знач.
ОХОЛЕН – 1. вж. **безгрижен** 2. знач.;
2. вж. **богат** 3. знач.
ОХОЛНО – вж. **богато** 1. знач.
ОХОЛНОСТ – вж. **охолство**
ОХОЛСТВАМ – вж. **благоденствам**
ОХОЛСТВО – Изобилие от материални блага, състояние на пълна материална задоволеност. *Едни прекарват дните си в охолство, а други мизерстват. Той тъне в охолство.*
— **охолност, доволство**[2] *книж.*, **богатство**
ант. → ***бедност,*** мизерия, оскъдица, нищета, бедността, немотия, бедността, сиромашия, безпаричие
ОХОТА – 1. вж. **желание** 1. знач.;
2. вж. **апетит** 1. знач.
ОХРАНА – 1. Дейност, работа за осигуряване безопасността на някого или нещо. *Правила за охрана на човешкия живот. Противопожарна охрана. Охрана на митинг.*
— **охраняване, защита**
2. вж. **стража** 1. знач.
ОХРАНВАМ – вж. **угоявам**
ОХРАНВАМ СЕ – вж. **надебелявам**[1] 1. знач.
ОХРАНЕН – вж. **дебел** 1. знач.
ОХРАНЕНОСТ – вж. **дебелина**
ОХРАНИТЕЛ – 1. вж. **пазач;**
2. вж. **телохранител**
ОХРАНЯВАМ – вж. **пазя** 1. знач.
ОХРАНЯВАНЕ – вж. **охрана** 1. знач.
ОХРИПВАМ – вж. **прегракваm**
ОХРИПНАЛ – вж. **дрезгав**[1]
ОХРУПВАМ – вж. **изхрусквам**
ОХРУСКВАМ – вж. **изхрусквам**
ОХТИКА *нар.* – вж. **туберкулоза**
ОХТИЧАВ *нар.* – вж. **туберкулозен**
ОХУЛВАМ – Обсипвам някого или нещо с хули, клевети, с цел да го злепоставя. *Готов е всекиго да охули. Охулиха поета. Охулиха общината, че не си върши работата.*
— **оклеветявам, обругавам, оплювам** *прен.*, **похулвам** *рядко*
ант. → ***възхвалявам,*** превъзнасям, възнасям, възвеличавам, адмирирам
ОЦАПАН – вж. **мръсен** 1. знач.
ОЦАПВАМ – вж. **измърсявам**
ОЦВЕТ *книж. рядко* – вж. **колорит**
ОЦВЕТЕН – 1. Който е придобил или има някакъв цвят. *Оцветена течност. Оцветено стъкло. Оцветена кожа.*
— **цветен, обагрен, пигментиран** *спец.*, **багров** *поет.*, **багрен** *поет.*
ант. → ***неоцветен,*** безцветен, необагрен
2. *прен.* вж. **обагрен** 1. знач.
ОЦВЕТЕНОСТ – *прен.* вж. **колорит**
ОЦВЕТИТЕЛ – 1. *спец.* Вещество, което придава цвят на нещо, което служи за оцветяване. *Основната част на блажната боя е оцветителят.*
— **багрило, пигмент** *спец.*
2. *огр.* вж. **боя** 1. знач.
ОЦВЕТЯВАМ – 1. Правя нещо да има един или много цветове. *Есента оцвети в жълто дърветата. Решил съм да оцветя стените. Оцветявам плакат.*
— **обагрям, боядисвам, багря** *несв.*, **изпъстрям, нашарвам, набагрям** *рядко*, **опъстрям** *рядко*
2. вж. **боядисвам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **изпъстрям** 2. знач.
ОЦЕЖДАМ – вж. **изцеждам** 1. знач.
ОЦЕЖДАМ СЕ – вж. **отцеждам се** 1., 2. и 3. знач.
ОЦЕЛЯВАМ – 1. Оставам жив след тежка болест, рана или след голямо премеждие, злополука и под. *Не знам дали ще оцелее след тази тежка операция. При катастрофата само един от пътниците оцеля. Родила три деца, но само едно оцеляло.*
— **оживявам**[1]
ант. → ***умирам,*** почивам, издъхвам, загивам, свършвам, отивам си, пуквам
2. вж. **запазвам се** 2. знач.
ОЦЕНКА – 1. Общоприето определение с думи или цифри за степента на успеха на учащи се. *Получил е слаба оценка по математика. Трябва да си поправи оценките.*
— **бележка**
2. вж. **атестация**
3. вж. **преценка** 1. знач.
ОЦЕНЯВАМ – 1. Правя преглед на работата на някого, нещо, за да му дам оценка. *Утре ръководството ще ни оценява. Оцениха всички служители в министерството. Оценяват висшите учебни заведения.*
— **атестирам** *спец.*
2. Установявам, преценявам положителните страни на

някаква проява. *Оценявам помощта ти. Оценявам успехите ти в областта на литературата.*
— **признавам, отчитам**
3. Разбирам цената, значението на нещо. *Човек не оценява достатъчно това, което има.*
— **ценя** *несв.*
4. вж. **преценявам** 2. знач.

ОЦЕНЯВАМ СЕ – вж. **котирам се** 1. знач.

ОЧАДЕН *диал.* – вж. **опушен** 1. знач.

ОЧАКВАМ – 1. вж. **чакам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **надявам се** 1. знач.

ОЧАКВАН – вж. **желан** 1. знач.

ОЧАКВАНЕ – вж. **надежда** 1. знач.

ОЧАРОВАМ – вж. **възхищавам**

ОЧАРОВАМ СЕ – вж. **възхищавам се**

ОЧАРОВАН – Който е обзет от очарование или изразява очарование. *Очарован съм от вашата страна. Очарован зрител. Той я гледаше с очаровани очи.*
— **възхитен, запленен, пленен** *прен. книж.*, **омаян, обаян**
ант. → ***възмутен***

ОЧАРОВАНИЕ – Покоряващо въздействие от нещо красиво, прекрасно, възвишено, което доставя наслада и има неотразима привлекателна сила. *Не мога да се насладя на очарованието на лятната нощ. Палмовите дървета придават особено очарование на града. Очарованието на поезията и музиката.*
— **обаяние, чар, обаятелност, очователност, омайност** *поет.*, **пленителност** *поет.*, **чаровност** *поет.*, **омая** *поет.*, **вълшебство** *прен. поет.*, **магия** *прен. поет.*

ОЧАРОВАТЕЛЕН – Който има, излъчва очарование. *Очарователна жена. Очарователна усмивка. Очарователно планинско място.*
— **обаятелен, чаровен, омаен, обаен, вълшебен, пленителен, шармантен** *книж.*

ОЧАРОВАТЕЛНОСТ – вж. **очарование**

ОЧЕБИЕН – Който веднага се хвърля в очи, не може да остане незабелязан. *Разликата в годините на двамата съпрузи е очебийна. Външността ѝ е доста очебийна. Мъчи се да отрече очебийни факти. Очебийна прилика.*
— **очебиещ, очеваден** *разг.*, **фрапантен** *книж.*, **крещящ, фрапиращ** *книж.*

ОЧЕБИЕЩ – вж. **очебиен**

ОЧЕВАДЕН *разг.* – вж. **очебиен**

ОЧЕВИДЕН – 1. вж. **явен** 1. знач.;
2. вж. **безспорен** 2. знач.

ОЧЕВИДЕЦ – Лице, което е присъствало на някоя случка, събитие и с очите си е видяло нещо. *Станах неволен очевидец на тежко произшествие. Очевидец съм на важни събития.*
— **свидетел**

ОЧЕВИДНО – 1. вж. **безспорно;**
2. вж. **навярно;**
3. вж. **явно** 1. знач.

ОЧЕГЪРТВАМ *разг.* – вж. **изстъргвам** 2. знач.

ОЧЕРНЕН – 1. Който е покрит с чернилка или нечистотия. *Очернена котелка. Очернени ръце.*
— **изчернен**
2. *прен.* вж. **опозорен**

ОЧЕРНЯМ – 1. Правя нещо или някого черен, като го изцапвам с чернилка или нечистотия. *Ръцете ми са изцапани със саждι и ако те пипна, ще те очерня.*
— **изчерням**
2. *прен.* вж. **опозорявам**

ОЧЕРТАВАМ – 1. вж. **начертавам** 1. знач.;
2. вж. **характеризирам**

ОЧЕРТАВАМ СЕ – 1. вж. **изпъквам** 2. знач.;
2. вж. **обрисувам се;**
3. *прен.* вж. **оформям се** 1. знач.

ОЧЕРТАН – вж. **оформен** 1. знач.

ОЧЕРТАНИЕ – 1. Краища на предмет, които очертават формата му в пространството. *В далечината се виждат очертанията на планината. Очертание на женска фигура. Очертание на сграда.*
— **контур, силует** *книж.*, **линия**
2. вж. **линия** 1. и 2. знач.

ОЧИСТВАМ – 1. вж. **изчиствам;**
2. *прен. разг.* вж. **убивам** 1. знач.

ОЧОВЕЧАВАМ – Правя някой да стане човечен, да се издигне в нравствено отношение. *След като излезе от затвора, родините се опитаха да го очовечат.*
— **вчовечавам** *разг.*, **хуманизирам** *книж. рядко*
ант. → ***обезчовечавам,*** дехуманизирам

ОЧОПЛЯМ – вж. **изчоплям** 1. знач.

ОЧУВАМ *диал.* – 1. вж. **отглеждам** 1. знач.;
2. вж. **запазвам** 2. знач.

ОЧУВАМ СЕ *диал.* – вж. **опазвам се** 1. знач.

ОЧУКАН – *прен. разг.* вж. **неугледен**

ОЧУПВАМ *рядко* – вж. **изпочупвам**

ОЧУПВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **обигравам се**

ОЧУШКВАМ *разг.* – вж. **изронвам** 3. знач.

ОШАШАВЕН *разг.* – вж. **стъписан**

ОШАШАВЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **объркам се** 1. знач.

ОШИБВАМ *диал.* – вж. **обрулвам**

ОШИРОЧАВАМ – вж. **разширявам** 1. знач.

ОШИШКАВЯВАМ *разг.* – вж. **надебелявам**[1] 1. знач.

ОШИШКВАМ СЕ *разг.* – вж. **надебелявам**[1] 1. знач.

ОШЛАЙФАМ СЕ *разг.* – вж. **обигравам се**

ОШМУЛВАМ *разг.* – вж. **обрулвам**

ОШУМЯВАМ СЕ – вж. **раззеленявам се**

ОШУШКВАМ *разг.* – вж. **обирам**[1] 1. знач.

ОЩАСТЛИВЯВАМ *книж.* – вж. **зарадвам**

ОЩЕТЯВАМ – Отнемам от някого, не давам на някого това, което му се полага. *Работодателят и този път не ми плати цялата сума, пак ме ощети. С колко пари те ощетиха при получаването на хонорара?*
— **подяждам** *прен. разг.*, **ужилвам** *прен. разг.*
V удрям по (в) кесията (джоба) *разг.*

ОЩЪРБЕН – вж. **нащърбен**

ОЩЪРБЯВАМ – вж. **нащърбявам** 1. знач.

ОЯЖДАМ СЕ – 1. Дотяга ми да ям една и съща храна. *Оядохме се на фасул и картофи.*
— **пресищам се, вяждам се**
2. *прен.* Самозабравям се от охолство и власт. *Някои от властниците се оядоха и забравиха да мислят за народа.*
— **вяждам се** *прен. разг.*

П

ПАВАЖ – Пласт от каменни блокове или специални изпечени тухли, с които е покрита улица, път. *Улицата има отскоро паваж. Колата дрънчеше по паважа. Едър паваж.*
— **настилка, калдъръм** *нар.*
ПАВИЛИОН – 1. вж. **будка**;
2. *остар.* вж. **беседка**
ПАГАНИЗЪМ *книж.* – вж. **езичество**
ПАГУБА *книж. остар.* – вж. **гибел** 2. знач.
ПАГУБЕН – 1 вж. **гибелен** 1. знач.;
2. вж. **разрушителен** 2. знач.
ПАДАМ – 1. Движа се отгоре надолу във въздуха по силата на притеглянето. *Балонът бавно падаше. Падна гъста мъгла.*
— **спускам се**
ант. → ***вдигам се***, издигам се, въздигам се, подемам се, възземам се, възнасям се
2. Губя опора, равновесие и се придвижвам надолу към земята. *Подхлъзнах се и паднах на леда. Детето падна от леглото. Блъснах стола и той падна. Опряната до стената стълба падна на земята.*
— **повалям се, събарям се** *(огр.),* **катурвам се** *разг.,* **изтърсвам се** *разг. ирон.,* **стоварвам се, строполявам се, тупвам** *разг.,* **лупвам** *разг.,* **гътвам се** *разг.,* **капичвам се** *диал.*
ант. → ***ставам,*** изправям се, вдигам се, надигам се, възправям се
3. Вися свободно надолу към земята. *Русите ѝ коси падаха до раменете. Чупките на дрехата ѝ падаха съвсем свободно.*
— **спускам се**
4. Откъсвам се от мястото си и отивам надолу. *През есента листата падат. Косата му започна да пада.*
— **капя** *несв.*
5. вж. **валя**;
6. *прен.* вж. **умирам** 1. знач.;
7. *прен. разг.* вж. **струпвам се** 2. знач.;
8. *прен. разг.* вж. **спадам**[1] 1. знач.;
9. *прен.* вж. **отпадам** 3. знач.
ПАДА МИ СЕ – вж. **полага ми се**
ПАДАМ СИ *несв. разг.* – вж. **харесвам** 1. знач.
ПАДЕНИЕ – 1. вж. **позор**;
2. *книж.* вж. **упадък**
ПАДИНА – 1. вж. **долина**;
2. вж. **низина**;
3. вж. **вдлъбнатина** 1. знач.
ПАЗАР – Открито просторно място с магазини и сергии в селище, където се продават и купуват зеленчуци, хранителни и други потребителски стоки. *Пазарът е в центъра на града. На пазара могат да се купят евтини зеленчуци.*
— **пазарище, тържище, чаршия** *простонар. (търговска улица или търговски център)*
// Определено място, където се извършва търговия на едро. *Житен пазар. Пазар на зеленчуци.*
— **тържище, борса, пазарище, пиаца** *остар.*
ПАЗАРЕНЕ – вж. **пазарлък** 1. знач.
ПАЗАРИЩЕ – вж. **пазар**
ПАЗАРЛЪК *разг.* – 1. Уговаряне цената на стоки между купувач и продавач. *Покупката не мина без пазарльци. Водиха дълъг пазарлък за цената.*
— **пазарене, спазаряване** *разг.*
2. *прен.* вж. **преговори**
ПАЗАРУВАМ – вж. **купувам** 1. знач.
ПАЗАРЯ *несв. разг.* – вж. **наемам**
ПАЗАРЯ СЕ *несв. разг.* – вж. **уславям се** 1. знач.
ПАЗАЧ – Човек, който пази чужд или общински имот. *Фирмата го нае за нощен пазач. Той работи като пазач на склад. Полски пазач.*
— **охранител, пазвантин** *разг.,* **вардач** *нар.,* **пъдар** *(за полски имот),* **вардианин** *простонар.*
ПАЗВА – *прен. мн.* вж. **недра**
ПАЗВАНТИН *разг.* –1. вж. **пазач**;
2. вж. **телохранител**
ПАЗИЛИЩЕ *книж.* – вж. **хранилище** 1. знач.
ПАЗИТЕЛ – Лице, което следи за спазването на установени правила, закони, норми в обществото. *Пазител на реда. Пазител на закона. Пазители на българския език и обичаи.*
— **блюстител** *книж.,* **страж** *книж.,* **бранител** *книж.,* **хранител** *книж.*
ПАЗЯ *несв.* – 1. Следя, грижа се за сигурността, безопасността на някого или нещо, за предотвратяване на нещо лошо, неприятно или нежелателно. *Тук сме да пазим селото от крадци. Пазя склада. Пазя границата.*
— **охранявам, браня, вардя** *разг.*
// Придружавам, съпровождам като охрана някого или нещо. *Двама войници пазеха затворника. Миноносец пазеше транспортните кораби.*
— **охранявам, конвоирам, ескортирам** *книж.,* **вардя** *разг.*
2. Служа като защита на някого или нещо. *Козирката ме пази от вятъра. Чадърът ме пази от дъжда. Туристическите обуща пазеха краката ѝ сухи.*
— **предпазвам** *в несв.,* **браня, вардя** *разг.*
3. Правя така, че нещо да остане, да не изчезне. *Тези писма съм ги пазил толкова години. Семейството пази като голяма скъпоценност иконата. Пазя всички стари книжа.*
— **съхранявам** *в несв. книж.,* **вардя** *разг.,* **пастря** *диал.*
4. вж. **защитавам** 2. знач.;
5. вж. **спазвам**;
6. *разг.* вж. **внимавам** 2. знач.
ПАЙ *разг.* – вж. **дял** 1. знач.
ПАК – вж. **отново**
ПАКЕТ – вж. **връзоп** 1. знач.
ПАКЕТИРАМ – вж. **опаковам**
ПАКОСТ – 1. Постъпка, която е довела до вреда, загуба. *Това дете прави само пакости. Направих пакост, счупих вазата.*
— **беля** *разг.,* **поразия** *разг.,* **зулум** *простонар.*
2. вж. **вреда** 1. знач.;
3. вж. **зло** 1. знач.
ПАКОСТЕН – 1. Който прави, извършва пакост, зло. *Пакостна ръка е разрушила паметника.*
— **пакостлив, злосторен** *книж.*
2. вж. **вреден** 1. знач.
ПАКОСТЛИВ – вж. **пакостен** 1. знач.
ПАКОСТНИК – 1. вж. **вредител** 1. и 2. знач.;
2. вж. **немирник**

ПАКОСТНИЧЕСКИ – вж. **вредителски**
ПАКОСТЯ *несв.* – вж. **навреждам** 1. знач.
ПАКТ – вж. **съглашение**
ПАЛАВ – 1. вж. **немирен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **игрив** 1. знач.
ПАЛАВЕЦ – вж. **немирник**
ПАЛАВНИК – вж. **немирник**
ПАЛАВОСТ – вж. **лудория**
ПАЛАВСТВО – вж. **лудория**
ПАЛАВЩИНА – вж. **лудория**
ПАЛАНКА – вж. **градче**
ПАЛАНЦА – вж. **теглилка**
ПАЛАТ – вж. **дворец** 1. знач.
ПАЛАТАЛЕН *спец.* – вж. **мек** 3. знач.
ПАЛАТКА – Подвижен заслон с покрив и стени, обикн. от брезент или платнище, за престой сред природата. *На морето ще живеем в палатки.*
— **шатра, шатър** *старин.*
ПАЛАЧ – 1. Изпълнител на смъртни присъди. *Очакваха палача да изпълни присъдата.*
— **екзекутор** *книж.*, **джелатин** *разг.*, **губител** *книж.*;
2. *разш.* вж. **убиец**
ПАЛЕ – 1. вж. **кученце**;
2. *разг.* вж. **мъник** 1. знач.
ПАЛЕНЦЕ – вж. **кученце**
ПАЛЕШНИК – Желязна режеща част на рало, която е предназначена да пори земята при оран.
— **лемеж, ралник**
ПАЛЕЩ – вж. **горещ** 1. знач.
ПАЛИАТИВ *книж.* – вж. **полумярка**
ПАЛИАТИВЕН *книж.* – *прен.* вж. **половинчат** 1. знач.
ПАЛУБА – Горна открита част на кораб. *Много от пътниците бяха излезли на палубата.*
— **борд**[1]**, куверта**
ПАЛУВАМ – вж. **лудувам** 1. знач.
ПАЛЯ *несв.* – 1. вж. **запалвам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **горя**[2] 1. знач.
ПАЛЯ СЕ *несв.* – 1. вж. **въодушевявам се**;
2. вж. **горещя се** 1. знач.
ПАЛЯЧО – вж. **клоун** 1. и 2. знач.
ПАМЕТ – *само ед.* вж. **спомен** 1. знач.
ПАМЕТЕН – 1. вж. **незабравим**;
2. вж. **възпоменателен**
ПАМЕТНИК – Скулптурно и архитектурно произведение, създадено за възпоменание на забележителна личност или на историческо събитие. *Паметник на незнайния войн. Паметник на Левски.*
— **мемориал** *книж.*, **монумент** *книж.*
ПАМУКЛИЙКА – вж. **ватенка**
ПАНАИР – Изложба на мостри, където сключват търговски сделки. *Панаир на книгата. Пловдивски мострен панаир.*
— **изложение**[2]
ПАНДЕЛА *жарг.* – вж. **затвор**
ПАНДЕЛКА – Платнена ивица, която се използва за украса. *Момиченце с панделка на косата. На сламената си шапка имаше синя панделка.*
— **кордела** *разг.*, **лента, кариока** *разг.*
ПАНДИЗ *жарг.* – вж. **затвор**
ПАНДИЗЧИЯ *жарг.* – вж. **арестант**
ПАНЕГИРИК *книж.* – *прен.* вж. **възхвала** 1. знач.
ПАНЕГИРИЧЕН *книж.* – вж. **хвалебствен** 1. знач.
ПАНИКА – 1. вж. **суматоха**;
2. вж. **тревога** 1. знач.
ПАНИКЬОР – Човек, който предизвиква паника, тревога. *Голям паникьор е, затова не вярвам на слуховете, които разпространява.*
— **алармаджия** *разг.*
ПАНИРАМ СЕ *жарг.* – **вцепенявам се** 1. знач.
ПАНИХИДА – Църковна служба или ритуал на гроба на починал човек. *Той отиде да купи жито и други потребни неща за панихидата.*
— **помен, парастас**
ПАНИЦА – вж. **чиния**
ПАНОРАМА – 1. вж. **гледка** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **обзор** 1. знач.
ПАНСИОН – Дом, където живеят и се хранят учащи. *Училищен пансион.*
— **интернат, общежитие, пансионат** *остар.*
ПАНСИОНАТ – *остар.* вж. **пансион**
ПАНТА *разг.* – вж. **безделник** 1. знач.
ПАНТЕОН – вж. **гробница**
ПАНЦЕР – вж. **броня**
ПАПАМ *разг. обикн. огр. за дете* – вж. **ям** 1. знач.
ПАПИРОСА – *остар.* вж. **цигара**
ПАПЛАЧ *презр.* – вж. **тълпа** 2. знач.
ПАПУНЯК – *прен. разг. руг.* вж. **глупак**
ПАПУР – 1. Многогодишно блатно растение с високо меко стъбло, от което се плетат рогозки, торби.
— **рогоз, шавар, тръстика, камъш**[2] *диал.*;
2. *диал.* вж. **царевица**
ПÀРА – Газообразно състояние на течност, влага, която се отделя при нагряване на вода и др. течности. *От врящата на печката тенджера излизаше гъста пара.*
— **изпарение** *обикн. мн.*
ПАРÀ – 1. вж. **монета**;
2. *само мн.* вж. **пари**
ПАРАБОЛА *книж.* – вж. **алегория**
ПАРАБОЛИЧЕН *книж.* – вж. **алегоричен**
ПАРАВАН – *прен.* вж. **прикритие** 1. знач.
ПАРАГРАФ – 1. вж. **член**;
2. вж. **абзац** 2. знач.
ПАРАДЕН – вж. **празничен** 1. и 2. знач.
ПАРАДИГМА – *книж.* вж. **модел** 2. знач.
ПАРАДИРАМ – 1. вж. **изтъквам** 1. знач.;
2. вж. **кокетирам** 1. знач.;
3. вж. **самоизтъквам се**
ПАРАДНОСТ – вж. **тържественост**
ПАРАДОКС *книж.* – Съждение, противоречащо на здравия разум, което се отличава с необичайност и привидна нелогичност. *Без всякаква подготовка спечели конкурса – какъв парадокс!*
— **абсурд** *книж.*
ПАРАДОКСАЛЕН *книж.* – Който изненадва с противоречието си. *Случаят е парадоксален – въпреки некадърността му, отново го избраха на този пост.*
— **абсурден** *книж.*
ПАРАЗИТ – *прен. презр.* вж. **готован**
ПАРАЗИТИЗЪМ – *прен. книж. презр.* вж. **готованство**
ПАРАЛЕЛ *книж.* – вж. **съпоставка**
ПАРАЛЕЛЕН – 1. вж. **успореден** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **едновременен** 1. знач.
ПАРАЛЕЛКА[1] – вж. **клас**
ПАРАЛЕЛКА[2] – вж. **успоредка**
ПАРАЛЕЛНО – вж. **наред** 1. знач.
ПАРАЛЕЛОГРАМЕН *рядко* – вж. **успореден** 1. знач.
ПАРАЛИЗ – вж. **парализа**

ПАРАЛИЗА – Болестно състояние, при което тялото или негов орган стават временно или трайно неподвижни и безчувствени поради увреждане на централната нервна система или на периферен нерв. *Жената е скована от парализа. Парализа на мускулите.*
— **парализ, паралич**
ПАРАЛИЗИРАМ – *прен.* вж. **сковавам** 1. знач.
ПАРАЛИЗИРАМ СЕ – *разш.* вж. **схващам се**
ПАРАЛИЗИРАН – вж. **неподвижен** 2. знач.
ПАРАЛИЧ – вж. **парализа**
ПАРАЛИЯ *разг.* – вж. **богат** 1. знач.
ПАРАЛИЯ – вж. **софра** 1. знач.
ПАРАМЕТЪР – вж. **показател** 1. знач.
ПАРАНОРМАЛЕН – вж. **свръхестествен**
ПАРАПЕТ – Ниска ограда по краищата на стълби, балкон, мост и др., която предпазва от падане. *Когато слизам по стълбите, винаги се държа за парапета.*
— **перила, пармаклък** *диал.*
ПАРАСТАС – вж. **панихида**
ПАРВАМ *разг.* – вж. **опарвам** 1. знач.
ПАРВЕНЮ *книж. неодобр.* – 1. вж. **новобогаташ**;
2. *разш.* вж. **простак**
ПАРВЕНЮЩИНА *книж. неодобр.* – вж. **простащина**
ПАРДОН *книж.* – *остар.* вж. **извинение** 1. знач.
ПАРЕЩ – 1. *прен.* Който е резултат от силни преживявания, обикн. неприятни. *Парещи сълзи. Парещ страх. Парещ срам.*
– **парлив** *прен.*
2. вж. **горещ** 1. знач.
ПАРИ – Книжни и метални знаци, които са мярка за стойност и определят финансовите възможности на едно лице, колектив, предприятие, държава. *Всичките си пари бе хвърлил през есента за жито и царевица. Съберем ли достатъчно пари, ще си купим кола. Не разполагам с пари. Злоупотребил е с държавни пари.*
— **средства, капитал, финанси** *разг.*, **мангизи** *жарг.*, **кинти** *жарг.*
V финикийски знаци *книж.*
ПАРИЙ – *прен.* вж. **плебей**
ПАРИРАМ *книж.* – вж. **осуетявам**
ПАРИТЕТЕН *книж.* – *огр.* вж. **равноправен** 2. знач.
ПАРЛАМА *нар.* – вж. **шум** 1. знач.
ПАРЛИВ – 1. вж. **лют** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **парещ** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **остър** 3. знач.
ПАРМАКЛЪК *диал.* – вж. **парапет**
ПАРНИК – вж. **оранжерия**
ПАРОДИРАМ *книж.* – вж. **осмивам**
ПАРОДИЯ – 1. вж. **карикатура**;
2. *прен.* **имитация** 1. знач.
ПАРТАКЕШИ *разг. пренебр.* – вж. **вещи** 2. знач.
ПАРТЕНКА – 1. *прен. разг.* вж. **мълва**;
2. *прен. разг.* вж. **блъф**
ПАРТЕР – Приземен етаж на сграда. *Живея на партера. Висок партер.*
— **приземие**
ПАРТЕРЕН – Който се отнася до партер. *Партерно помещение.*
— **приземен**
ПАРТИ *разг.* – вж. **забава** 1. знач.
ПАРТИДА – вж. **част** 1. знач.
ПАРТНИРАМ *книж.* – вж. **сътруднича**
ПАРТНЬОР – 1. *разш.* вж. **съдружник**;
2. вж. **съучастник**;
3. *рядко* вж. **съпруг**
ПАРТНЬОРСТВО – 1. Съвместно участие с някого в някаква дейност. *Благотворителният концерт се провежда с партньорството на Българското национално радио.*
— **съучастие**
2. вж. **сътрудничество**
ПАРФЮМ – вж. **аромат** 1. и 2. знач.
ПАРЦАЛ – 1. вж. **бърсалка** 2. знач.;
2. вж. **дрипа** 1., 2. и 3. знач.
ПАРЦАЛАН *разг. пренебр.* – вж. **дрипльо**
ПАРЦАЛАНКО *разг. пренебр.* – вж. **дрипльо**
ПАРЦАЛИВ – вж. **дрипав**
ПАРЦАЛИВЕЦ *разг. пренебр.* – вж. **дрипльо**
ПАРЦАЛИВКО *разг. пренебр.* – вж. **дрипльо**
ПАРЧЕ – вж. **къс** 1. и 2. знач.
ПАРЯ[1] *несв.* – вж. **запарвам**
ПАРЯ[2] *несв.* – 1. Имам висока температура (обикн. поради болест, силно преживяване и др.). *Челото ти пари. Защо ръцете ти парят?*
— **горя**[1]
2. За коприва и под. – причинявам болка при допир до кожата. *Внимавай, копривата пари.*
— **жаря, жиля**
3. вж. **лютя**
4. вж. **припичам**
ПАСАЖ – 1. вж. **откъс** 1. знач.;
2. вж. **абзац** 1. знач.
ПАСАЖЕР *книж.* – вж. **пътник**
ПАСБИЩЕ – вж. **пасище**
ПАСВАМ *разг.* – 1. вж. **прилягам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **съответствам** 2. знач.
ПАСВАМ СИ *разг.* – вж. **подхождам си**
ПАСИВЕН – вж. **бездеен** 1., 2., 3. и 4. знач.
ПАСИВНОСТ – вж. **бездействие** 1. знач.
ПАСИЩЕ – Място с хубава трева, където се изкарва добитъкът да пасе. *Близо до селото имаше обширно пасище, където пасеше добитъкът.*
— **пасбище, паша** *нар.*, **мера, ливада** *разш.*, **чаир** *диал.*
ПАСТ – *прен. поет.* 1. вж. **пропаст**;
2. *прен. поет.* вж. **дълбочина** 1. знач.
ПАСТЕЛЕН – За цвят, боя и под. – който е блед, ненаситен. *Дрехи в пастелни цветове. Пастелни тонове.*
— **мек, убит** *прен.*, **матов**
ант. → *ярък*, крещящ
ПАСТИР – вж. **овчар** 1. знач.
ПАСТОРАЛЕН – *прен.* вж. **идиличен**
ПАСТРЯ *несв. диал.* – вж. **пазя** 3. знач.
ПАСУВАМ *разг.* – вж. **бездействам** 3. знач.
ПАТАКЛАМА *разг.* – 1. вж. **бой**[1] 2. знач.;
2. *прен.* вж. **скандал**
ПАТЕНТ – *прен.* вж. **привилегия** 1. знач.
ПАТЕРИЦА – Приспособление във вид на тояга с къса напречна част в горния край, която се опира в подмишницата и служи за подпиране при ходене. *Боли го кракът и ходи с патерица.*
— **посох** *старин.*
ПАТЕТИЗЪМ *книж.* – вж. **патос**
ПАТЕТИКА *книж.* – 1. вж. **патос**;
2. вж. **емоционалност** 1. знач.
ПАТЕТИЧЕН *книж.* – вж. **емоционален** 1. знач.

ПАТЕТИЧНОСТ *книж.* – вж. **емоционалност** 1. знач.
ПАТИЛО *разг. обикн. мн.* – вж. **мъка** 1. знач.
ПАТИЦА – Домашна или дива водоплаваща птица с широк сплеснат клюн и къси крака. *В страничния канал на реката плаваха патици.*
— **патка, юрдечка** *диал.*
ПАТКА – 1. вж. **патица**;
2. *прен. разг. руг.* вж. **глупак**
ПАТЛАК *разг.* – вж. **пистолет**
ПАТОГЕНЕН *спец.* – вж. **болестотворен**
ПАТОС *книж.* – Приповдигнато чувство, тон. *Последните думи произнесе с известен патос. Той я погледна, смутен от патоса в гласа ѝ. Театралният му патос излезе фалшив.*
— **възторженост, патетизъм** *книж.*, **патетика** *книж.*, **приповдигнатост**
ПАТРИАРХАЛЕН – *прен.* вж. **идиличен**
ПАТРИОТ – Човек, който предано обича родината си и своя народ и защитава техните интереси. *Пламенен патриот. Изявен патриот.*
— **родолюбец**
ант. → ***родоотстъпник***
ПАТРИОТИЗЪМ – Любов, преданост към отечеството и народа. *Всеки българин трябва да покаже на дело своя патриотизъм.*
— **родолюбие**
ант. → ***родоотстъпничество***
ПАТРИОТИЧЕН – вж. **родолюбив**
ПАТРИОТИЧЕСКИ – вж. **родолюбив**
ПАТРОН *книж.* – *прен.* вж. **защитник** 2. знач.
ПАТРОНАЖ *книж.* – Подкрепа, закрила по отношение на отделно лице или действие, проява. *Благотворителната акция се провежда под патронажа на президента.*
— **покровителство, патронат** *книж. разш.*
ПАТРОНАТ *книж.* – *разш.* вж. **патронаж**
ПАТРУЛ – вж. **стража** 1. знач.
ПАТЪРДИЯ *разг.* – вж. **врява**
ПАТЪЦИ *разг.* – вж. **обувки**
ПАТЯ *разг.* – вж. **страдам** 2. знач.
ПАУЗА – 1. вж. **почивка** 2. знач.;
2. *разш.* вж. **интервал** 1. знач.
ПАФТИ – Художествено изработен накит, обикн. две метални плочки с орнаменти, за закопчаване на женски колан. *Колан със сребърни пафти пристяга кръста ѝ.*
— **чапрази** *нар.*
ПАЦИФИСТ – вж. **миролюбец**
ПАЦИФИСТКИ – вж. **миролюбив** 2. знач.
ПАЧА – вж. **желе** 2. знач.
ПАЧАВРА *разг.* – 1. вж. **бърсалка** 2. знач.;
2. *прен. презр.* вж. **развратница**
ПАША *нар.* – вж. **пасище**
ПАЯНТОВ *разг.* – вж. **нестабилен** 1. знач.
ПЕДАГОГ – 1. вж. **учител** 1. знач.;
2. вж. **възпитател**
ПЕДАГОГИЧЕСКИ – вж. **учителски**
ПЕДАЛ *жарг. грубо* – вж. **хомосексуалист**
ПЕДАНТ – вж. **формалист** 1. знач.
ПЕДЕРАСТ – вж. **хомосексуалист**
ПЕЗЕВЕНК *простонар.* – вж. **негодник** 1. знач.
ПЕЙ *простонар.* – вж. **предплата**
ПЕЙЗАЖ – вж. **гледка** 1. знач.
ПЕЙКА – Приспособление за сядане на няколко души, което е направено от дъски, поставени на стойка, със или без облегало. *Градинска пейка.*
— **скамейка**
ПЕК – вж. **горещина**
ПЕКА *несв.* – 1. вж. **припичам**;
2. вж. **жаря** 1. знач.
ПЕКА СЕ *несв.* – вж. **припичам се**
ПЕКАР – вж. **фурнаджия**
ПЕКАРНА – Заведение със специална пещ за печене на хляб, тестени изделия и др. *В пекарната печаха козунаци.*
— **фурна, пекарница, хлебопекарница, хлебарница** *огр.*
ПЕКАРНИЦА – вж. **пекарна**
ПЕКСИМЕТ *нар. остар.* – вж. **сухар**
ПЕЛЕНАЧЕ – вж. **бебе**
ПЕЛЕРИНА – вж. **наметало**
ПЕЛТЕ – вж. **желе** 1. и 2. знач.
ПЕЛТЕЧА *несв.* – вж. **заеквам**
ПЕМБЕН *разг.* – вж. **светлочервен**
ПЕНЬОАР – Дълга домашна женска дреха. *Върху нощницата си бе облякла пеньоар.*
— **роба**
ПЕНЯ СЕ *несв.* – *прен. разг.* вж. **гневя се**
ПЕНЯВЯ СЕ *несв. разг.* – вж. **гневя се**
ПЕПЕЛ – *разг.* вж. **прах**
ПЕПЕЛЕН – вж. **сив** 1. знач.
ПЕПЕЛИВ – вж. **сив** 1. знач.
ПЕПЕЛИЩЕ – *разш.* вж. **развалини**
ПЕПЕЛЯВ – вж. **сив** 1. знач.
ПЕПЕЛЯВОСТ – вж. **сивота** 1. знач.
ПЕРА – *прен. жарг.* вж. **бия** 1. знач.
ПЕРВАМ *разг.* – вж. **удрям** 1. знач.
ПЕРВЕРЗЕН *книж.* – вж. **извратен** 1. знач.
ПЕРВЕРЗИЯ *книж.* – вж. **извратеност**
ПЕРВЕРЗНОСТ *книж.* – вж. **извратеност**
ПЕРДАХ *разг.* – вж. **бой**[1] 1. знач.
ПЕРДАША *разг.* – вж. **бия** 1. знач.
ПЕРДЕ – вж. **завеса**
ПЕРИЛА – вж. **парапет**
ПЕРИОД –1. вж. **епоха** 1. и 2. знач.;
2. вж. **етап**
ПЕРИФЕРЕН – 1. вж. **външен** 3. знач.;
2. *прен.* вж. **второстепенен** 1. знач.
ПЕРИФЕРИЯ – 1. Външна, крайна част на нещо. *Тръстиката заема само периферията на езерото. България се намира в периферията на Европа.*
— **край**[1]
ант. → ***среда,*** център, сърце, пъп
2. вж. **покрайнина** 1. знач.
ПЕРИФРАСТИЧЕН *книж.* – вж. **описателен**
ПЕРКО *разг.* – вж. **горделивец**
ПЕРКОЛЯСВАМ *разг.* – вж. **полудявам** 2. знач.
ПЕРЛА – вж. **бисер**
ПЕРМАНЕНТЕН *книж.* – вж. **непрестанен**
ПЕРМАНЕНТНО *книж.* – вж. **непрестанно**
ПЕРНАТ *разг. грубо* – вж. **щур** 1. знач.
ПЕРО – 1. вж. **писец**;
2. вж. **писалка**
3. *прен.* вж. **стил** 1. знач.
ПЕРОДРЪЖКА – вж. **писалка**
ПЕРПЕНДИКУЛЯРЕН – вж. **отвесен**
ПЕРСОНА *книж. обикн. ирон.* – вж. **личност**
ПЕРСОНАЖ *спец.* – вж. **образ** 4. знач.

ПЕРСОНАЛЕН *книж.* – вж. **личен**[1] 1. знач.
ПЕРСОНИФИКАЦИЯ – вж. **олицетворение** 1. знач.
ПЕРСОНИФИЦИРАМ – вж. **олицетворявам** 1. знач.
ПЕРСПЕКТИВА – *прен.* вж. **вероятност** 2. знач.
ПЕРУНИКА – Пролетно цвете с едри лилави, бели, жълти или комбинирани цветове и с тесни, високи и твърди листа.
— **ирис**
ПЕРУШАН *разг. ирон.* – вж. **щурак**
ПЕРФЕКТЕН *книж.* – 1. вж. **отличен** 1. знач.;
2. вж. **идеален** 2. знач.
ПЕРФЕКТНО *книж.* – вж. **отлично** 1. знач.
ПЕРФЕКЦИОНИЗИРАМ *книж. нежел.* – вж. **подобрявам** 2. знач.
ПЕРФИДЕН *книж.* – вж. **коварен** 1. и 2. знач.
ПЕРФИДНОСТ *книж.* – вж. **коварство** 1. знач.
ПЕРЧА СЕ *разг.* – 1. вж. **важнича**;
2. *неодобр.* вж. **изтъквам** 1. знач.
ПЕРЯ СЕ *разг.* – вж. **важнича**
ПЕС – вж. **куче**
ПЕСИМИЗЪМ – 1. Склонност да се виждат нещата в мрачна светлина изобщо или в определен момент. *Твоят песимизъм действа зле на всички ни.*
— **черногледство**
ант. → ***оптимизъм,*** вяра, надежда
// ***оптимизъм,*** бодрост, жизнерадост
2. *разш.* вж. **отчаяние**
ПЕСИМИСТ – Лице, което е склонно да възприема света или някое събитие в мрачна, неприятна светлина. *Аз съм песимист и не вярвам, че нещата ще се оправят. Той по природа е песимист.*
— **черногледец**
ант. → ***оптимист***
V гледа през (с) черни очила нещо или на нещо *разг.*
ПЕСИМИСТИЧЕН – Който е проникнат от песимизъм, от липса на вяра в бъдещето. *Песимистични предвиждания за бъдещето. Песимистични настроения. Песимистична поезия.*
— **мрачен** *прен.*, **черноглед**
ант. → ***оптимистичен,*** ведър, бодър, жизнерадостен
ПЕСТЕЛИВ – 1. Който изразходва пари, средства, материали в умерена или в много малка степен. *Пестелива стопанка. Знам, че си пестелив човек и няма да изразходваш повече средства, отколкото трябва.*
— **икономичен, стиснат** *разг.*, **пестовен** *разг.*, **спестовен** *разг.*
ант. → ***разточителен,*** широкопръст
2. вж. **икономичен** 1. знач.
V връзва парата в три възела *разг.*, скътва парата във възел *разг.*, цепи стотинката <на две> *разг.*, брои всяка стотинка *разг.*, една пара в девет възела връзва *диал.* към 1. знач.
ПЕСТЕЛИВЕЦ – Човек, който е склонен и умее да пести. *Никой не обича прекалените пестеливци.*
— **спестовник, пестовник** *разг.*, **стисльо** *разг. неодобр.*
ант. → ***прахосник,*** разсипник, разхитител, разточител
ПЕСТЕЛИВОСТ – Качество на пестелив. *Той е известен със своята пестеливост. Те възпитаваха сина си в дух на пестеливост. Пестеливост на средства.*
— **икономичност, спестовност, икономия, стиснатост** *разг.*, **пестовност** *остар.*
ант. → ***разточителност,*** разточителство, прахосничество, разсипничество
ПЕСТЕНЕ – вж. **икономия** 1. знач.
ПЕСТНИК – Свита китка на ръката, обикн. за удар. *Свих пръстите си в пестник. Той удари брат си с пестник.*
— **пестница, юмрук**
ПЕСТНИЦА – вж. **пестник**
ПЕСТОВЕН *разг.* – вж. **пестелив** 1. знач.
ПЕСТОВНИК *разг.* – вж. **пестеливец**
ПЕСТОВНОСТ *остар.* – вж. **пестеливост**
ПЕСТЯ *несв.* – 1. Харча със сметка, отделям пари настрана. *Цял живот пестим и още не можем да си купим жилище. Пестя пари за кола. Пестя бели пари за черни дни.*
— **спестявам** *в несв.*, **икономисвам** *в несв.*, **стискам се** *разг.*, **кътам** *разг.*, **скътвам** *в несв.*
ант. → ***прахосвам,*** пръскам, разхищавам, пилея, пропилявам, разпилявам, профуквам, офуквам, изпуквам
2. Въздържам се от излишни разходи на пари, материали и др. *Трябва да пестим хартията. Пестя електроенергия. Пестя горивото. Пестя патроните.*
— **икономисвам** *в несв.*, **спестявам** *в несв.*
ант. → ***харча,*** изразходвам, изхарчвам
// ***изразходвам,*** изхарчвам, похарчвам
3. вж. **скъпя**
V слагам (турям, отделям, заделям) настрана *разг.*, завързвам <във> възел *разг.*, връзвам в девет възела *разг.*, късам (деля, отделям) от залъка си *разг.*, деля (отделям) от устата (гърлото) си *разг.* към 1. знач.
ПЕТАЛО *нар.* – вж. **подкова** 1. знач.
ПЕТИМЕН *нар.* – вж. **жаден** 1. знач.
ПЕТЛАЯ СЕ *диал.* – вж. **мотая се** 2. знач.
ПЕТЛЯВЯ СЕ *простонар.* – вж. **мотая се** 2. знач.
ПЕТМЕЗ – Силно преварен, сгъстен сок от грозде, захарно цвекло, захарна тръстика или круши, обикн. с късчета тиква или друг плод в него.
— **рачел, маджун** *диал.*
ПЕТНО – 1. Изцапано, замърсено място върху повърхност. *Винени петна върху покривката. Мазно петно. Мастилено петно.*
— **леке** *разг.*, **дамга** *остар.*
2. *прен.* вж. **позор**
ПЕТНОСВАМ *разг.* – Изцапвам на петна някого или нещо. *Петносах си с вино новия костюм.*
— **лекьосвам** *разг.*, **дамгосвам** *простонар.*
ПЕТНЯ – вж. **позоря**
ПЕТРОЛ – Гъста кафява течност, която извира или се извлича от недрата на земята и от която се получават бензин, керосин, мазут и др.
— **нефт**
V земно масло *разг.*, черно злато *разг.*
ПЕХЛИВАНИН *разг.* – 1. вж. **борец** 3. знач.;
2. *разш.* вж. **бабаит** 1. знач.
ПЕЧАЛ *поет.* –1. вж. **тъга** 1. знач.;
2. вж. **мъка** 2. знач.
ПЕЧАЛБА – 1. Сума, с която приходът надвишава разхода, а също нещо спечелено случайно в игра на комар, лотария и под. *От продажбата на имота имам голяма печалба. Колко е чистата ти печалба? Печалба от лотарията.*
— **кяр** *простонар.*

ант. → *загуба*
2. вж. **доход;**
3. *прен.* вж. **полза** 1. знач.
ПЕЧАЛБАРСТВО – вж. **гурбетчийство**
ПЕЧАЛЕН – вж. **тъжен** 1. и 3. знач.
ПЕЧАЛОВЕН *диал.* – вж. **доходен**
ПЕЧАЛОВИТ *диал.* – вж. **доходен**
ПЕЧАТ – 1. Знак, отпечатък върху повърхност, поставен със специален метален, гумен или дървен уред с изрязани върху него букви или изображения, чрез който се удостоверява нещо. *Писмото има печат от Испания. Удостоверението без печат е невалидно. Върху проверено месо поставят печат.*
— **клеймо, щемпел**
2. вж. **клише** 1. знач.;
3. вж. **преса**;
4. *прен.* вж. **следа** 2. знач.
ПЕЧАТАМ *несв.* – 1. Възпроизвеждам знаци, текст, изображения и под. върху хартия и други материали чрез притискане към тях на предварително изработени и намастилени печатни форми, клишета и др. *В полиграфическия комбинат печатат книги. Тук печатат вестници.*
— **отпечатвам** *в несв.*, **напечатвам** *в несв.*
2. вж. **издавам** 1. знач.
ПЕЧАТАР – Специалист по печатане, който работи в печатница.
— **типограф**
ПЕЧЕЛИВШ – вж. **доходен**
ПЕЧЕЛЯ *несв.* – вж. **спечелвам** 1., 2., 3. и 4. знач.
ПЕЧЕН – 1. вж. **изпечен** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **опитен** 1. знач.
ПЕШ – вж. **пеша**
ПЕША – С придвижване на краката си, без използване на превозно средство. *До центъра на града отидох пеша.*
— **пеш, пешком, пеши** *остар.*
ПЕШАК *разг.* – вж. **пешеходец**
ПЕШЕХОДЕЦ – Човек, който се движи, придвижва пеша. *Улиците са задръстени от пешеходци. Пътека за пешеходци.*
— **пешак** *разг.*
ПЕШИ *остар.* – вж. **пеша**
ПЕШКА – Най-малката по вид и най-ограничена по функции фигура в шахматната игра.
— **пионка**
ПЕШКИР – вж. **кърпа** 1. и 2. знач.
ПЕШКОМ – вж. **пеша**
ПЕЩ – Зидано съоръжение в селски двор или специално помещение към хлебопекарница, в което се пече хляб и др. *В двора им има иззидана от тухли лятна пещ. Пекарят извади от пещта топли хлябове.*
— **фурна**
ПИАР – вж. **реклама** 1. знач.
ПИАЦА – 1. вж. **борса** 1. и 2. знач.;
2. вж. **стоянка**
ПИВНИЦА – вж. **кръчма** 1. знач.
ПИВО – 1. вж. **бира**;
2. *рядко* вж. **питие**
ПИГМЕЙ – вж. **джудже** 2. и 3. знач.
ПИГМЕНТ *спец.* – вж. **оцветител** 1. знач.
ПИГМЕНТИРАН *спец.* – вж. **оцветен** 1. знач.
ПИЕДЕСТАЛ – вж. **постамент**
ПИЕТЕТ *книж.* – вж. **благоговение**
ПИЕТЕТНО *книж.* – вж. **благоговейно**
ПИЙВАМ – вж. **отпивам**
ПИК – 1. *спец.* вж. **връх** 1. знач.;
2. *рядко нежел.* вж. **кулминация**
ПИКАНТЕН – 1. вж. **апетитен** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **пиперлив** 2. знач.
ПИКНИК *книж.* – Извънградска разходка с гощавка, закуска на открито, всред природата.
— **теферич** *нар.*
ПИКОВ *книж.* –1. вж. **върхов** 1. знач.;
2. *нежел.* вж. **кулминационен**
ПИКОЛО – Момче за изпълнение на дребни поръчки в хотел, ресторант. *Пиколото отнесе багажа ни в стаята на хотела.*
— **хоп** *остар.*
ПИЛЕЕНЕ – вж. **разхищение**
ПИЛЕЯ *несв.* – 1. вж. **разпилявам** 1. знач.;
2. вж. **прахосвам** 1. и 2. знач.
ПИЛИГРИМ *книж.* – 1. вж. **поклонник** 1. знач.;
2. *прен. рядко* вж. **пътник**
ПИЛОТ – вж. **летец**
ПИЛЯ *жарг.* – 1. вж. **карам се**;
2. вж. **натяквам**
ПИНТИЯ *разг. пренебр.* – вж. **скъперник**
ПИОНКА – 1. вж. **пешка**;
2. *прен.* вж. **марионетка** 1. знач.
ПИПАМ – 1. Опирам пръсти или ръка в нещо, без да го хващам. *Не пипай книгата с мръсни ръце. Не ме пипай.*
— **докосвам** *в несв.*, **допирам** *в несв.*, **бутам** *разг.*, **барам** *разг.*, **закачам**[2] *разг.*
2. Търся с пръсти, с ръце нещо, което обикн. не мога да видя. *Пипам в тъмното стената, за да намеря ключа на лампата. Пипам в джоба си, за да открия портмонето.*
— **опипвам** *в несв.*, **бутам** *разг.*, **барам** *разг.*
3. *прен. разг.* вж. **крада**
ПИПВАМ – 1. *Обикн. с отрицание* – вземам нещо или от нещо, обикн. за да го използвам или консумирам. *Никой не пипна храната. Ръкописите му стоят, никой не ги е пипнал.*
— **докосвам, покътвам, побутвам** *разг.*
2. *С отриц. не* – Използвам, употребявам нещо по предназначението му. *Преди имаше мерак да свири, но откакто започна да спортува, не е пипвал цигулката. Не беше пипвал пушка. По цял ден нищо не пипва.*
— **похващам, побарвам** *разг.*
3. *разг.* вж. **вземам** 4. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **залавям**;
5. *прен. разг.* вж. **откradвам**
ПИПЕ *разг. пренебр.* – вж. **ум** 1. знач.
ПИПЕРКА – Продълговат, кух, месест плод на градинско зеленчуково растение, който е със зелен, червен или жълт цвят и се употребява за храна. *Червени пиперки. Люти пиперки. Пълнени пиперки. Печени пиперки.*
— **чушка**
ПИПЕРЛИВ – 1. За ястие, колбаси и под. – който е с много пипер, обикн. лют. *Пиперлив гювеч. Пиперлив салам.*
— **пиперлия** *разг.*
2. *прен. разг.* Който е язвителен, ироничен или възбужда чувствеността. *Пиперливи вицове. Пиперливи историйки.*
— **пикантен** *прен.*, **пиперлия** *прен. разг.*

ПИПЕРЛИЯ *разг.* – вж. **пиперлив** 1. и 2. знач.
ПИПКА *разг. пренебр.* – вж. **ум** 1. знач.
ПИПКАВ *разг. неодобр.* – вж. **муден** 1. и 2. знач.
ПИПКАВО *разг. неодобр.* – вж. **бавно** 3. знач.
ПИПКАВОСТ *разг. неодобр.* – вж. **мудност** 1. знач.
ПИПКАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **бавя се** 1. знач.
ПИПНЕШКАТА *разг.* – вж. **пипнешком**
ПИПНЕШКОМ – С пипане, обикн. внимателно и предпазливо. *Търся пипнешком ключа на лампата. Добрах се пипнешком до вратата на стаята. Вървяхме пипнешком в мрака.*
— **опипом, пипнешката** *разг.*, **слепешком** *разш.*, **слепешката** *разг. разш.*
ПИПОН *диал.* – вж. **пъпеш**
ПИР – вж. **гощавка**
ПИРАТ – Морски разбойник, който извършва нападения над търговски и други кораби в открито море, за да ги ограби или плени. *Пирати пленили един английски търговски кораб.*
— **корсар, лаз** *рядко*, **капер** *рядко*
ПИРИНЧ *разг.* – вж. **месинг**
ПИРОН – вж. **гвоздей**
ПИРУВАМ – 1. вж. **гуляя**;
2. *разш.* вж. **веселя се** 1. знач.
ПИРШЕСТВО – вж. **гощавка**
ПИСАЛИЩЕ – 1. вж. **бюро** 1. знач.;
2. *остар.* вж. **кантора**
ПИСАЛКА – Прибор, приспособление за писане на ръка с мастило. *Той започна да пише нещо, но после захвърли писалката.*
— **пародръжка, перо, стило** *остар.*
ПИСАН *нар.* – вж. **пъстър** 1. знач.
ПИСАНИЕ *пренебр.* – вж. **съчинение** 1. знач.
ПИСАР – вж. **канцелярист** 1. знач.
ПИСАРУШКА *разг. пренебр.* – вж. **канцелярист** 1. знач.
ПИСАТЕЛ – Лице, което създава произведения на художествената литература. *Известни български писатели. Класически писатели.*
— **литератор, книжовник**
ПИСАЧ *пренебр.* – вж. **драскач**
ПИСВАМ – 1. вж. **изпищявам** 1. знач.;
2. вж. **пропищявам**
ПИСВА МИ *разг.* – вж. **омръзва ми**
ПИСЕЦ – Метална пластинка със заострен връх, специално приспособена за писане с мастило, туш. *Писалка със златен писец. Писецът не пише добре.*
— **перо**
ПИСКАЛО[1] *пренебр.* – Дете, което много плаче, хленчи, реве. *Не мога да спя от това пискало.*
— **пискун** *прен. разг.*, **врескало** *разг.*, **врекало** *разг.*, **вречило** *диал.*
ПИСКАЛО[2] – вж. **пищялка**
ПИСКАМ – 1. вж. **пищя** 1. и 2. знач.;
2. *разг.* вж. **викам** 1. знач.
ПИСКЛИВ – 1. вж. **висок** 2. знач.;
2. вж. **вреслив**
ПИСКУН – 1. вж. **пищялка**;
2. *прен. разг.* вж. **пискало**[1]
ПИСМЕН – 1. *остар.* вж. **книжовен** 1. знач.;
2. *нар.* вж. **грамотен** 1. знач.
ПИСМЕНА *старин.* – вж. **букви**
ПИСМЕНОСТ – 1. вж. **литература**;
2. *остар.* вж. **грамотност**
ПИСМО – *прен. остар.* вж. **грамотност**
ПИСТОЛЕТ – Огнестрелно оръжие с къса цев за стрелба с една ръка на близки разстояния. *Той извади пистолета и стреля.*
— **пищов** *разг.*, **патлак** *разг.*, **револвер** разш.
ПИСЪК – вж. **вик** 1. знач.
ПИТА – вж. **погача**
ПИТАМ *несв.* – 1. вж. **запитвам**;
2. вж. **разпитвам**
ПИТАНЕ – вж. **въпрос** 1. знач.
ПИТАТЕЛЕН *книж.* – вж. **хранителен**
ПИТАЯ *книж.* – вж. **чувствам** 1. знач.
ПИТИЕ – Течност, обикн. приготвена специално, която се пие за утоляване на жаждата, за разхлаждане и др. *Безалкохолни питиета. Спиртни питиета. Разхладителни питиета. Газирани питиета.*
— **напитка, пиво** *рядко*
ПИТИЕПРОДАВНИЦА *рядко* – вж. **кръчма** 1. знач.
ПИТОМЕН – 1. За животно – който е отхранван, отглеждан от човека. *Питомен заек. Питомна коза.*
— **домашен, опитомен**
ант. → ***див,*** неопитомен
2. За растение – който се отглежда от човека, обикн. за стопанска цел. *Питомна ябълка. Питомна круша.*
— **култивиран** *книж.*, **облагороден**
ант. → ***див,*** некултивиран
ПИТОМЕЦ – вж. **възпитаник** 2. знач.
ПИТОМНИК – вж. **възпитаник** 2. знач.
ПИХТИЯ – вж. **желе** 2. знач.
ПИЧ *жарг. нежел.* – вж. **мъжкар** 1. знач.
ПИША *несв.* – 1. Излагам в писмен вид мисли по някаква тема. *Трябва да пиша доклад. Писах му писмо, но той не ми отговори.*
— **написвам** *в несв.*, **съчинявам** *в несв.*
2. Създавам, сътворявам литературно, научно или музикално произведение. *Сега той пише роман. Пиша поезия. Каза ми, че пише поема. През свободното си време пишеше музика.*
— **съчинявам** *в несв.*, **написвам** *в несв.*
ПИША СЕ *разг.* – вж. **смятам се**
ПИШКИН *диал.* – вж. **отракан** 1. знач.
ПИШМАНЕНЕ *разг.* – вж. **разкаяние**
ПИШМАНЛЪК *нар.* – вж. **разкаяние**
ПИШМАНЯ СЕ *разг.* – вж. **разкайвам се**
ПИЩЕН – 1. За реч, език – който е много разкрасен, претрупан. *Мислите си облича в пищни фрази. Тя често използва пищни изрази.*
— **витиеват** *книж.*
2. вж. **разкошен** 1. знач.
ПИЩОВ *разг.* – вж. **пистолет**
ПИЩЯ – 1. Издавам продължителен писък. *Кукумявката цяла нощ пищяла на покрива. Сирената пищи. Детето пищи.*
— **пискам**
2. *прен. разг.* Изказвам недоволство, протест от нещо или някого. *Хората пищят от високите данъци. Ако го лишиш от премия, ще има да пищи, че си го ощетил.*
— **пискам** *прен. разг.*
3. вж. **викам** 1. знач.
ПИЩЯЛКА – Малък инструмент от дървена или друга цев, с който се свири с духане и издава остър,

резлив звук. *Децата обичат да свирят с всякакъв вид пищялки. Направих си върбова пищялка.*
— **свирка** *разш.*, **цафара, пискало**[2], **пискун**
ПИЯ *несв.* – 1. Поглъщам, поемам течност през устата. *Пия горещ чай. Пия кафе. Пих доста вода. Пия ракия. Обича да пие вино.*
— **сърбам, наливам се** *(с) разг.*, **цокам** *разг.*, **смуча** *разг.*, **жуля** *прен. разг.*, **лоча** *прен. неодобр.*
2. Употребявам алкохол, обикн. често и в по-голямо количество. *От младини привикна да пие. Казват, че обичал да пие, а напоследък се пропил. По цяла нощ пие. Като започне да пие, няма мярка. Докога ще пиеш?*
— **пиянствам, посръбвам** *разг.*, **попивам** *разг.*, **запивам се** *в несв.*, **къркам** *разг. неодобр.*, **фиркам** *разг. неодобр.*, **поркам** *разг. неодобр.*
V наливам се като бъчва (буре, дупка) *разг.*, обръщам чашите (чашките) *разг.*, за живо и за умряло (<и за живите>, и за умрелите) пия *разг.* към 2. знач.
ПИЯН – Който е изпил голямо количество алкохол и не може да мисли разумно, ясно. *Той почти винаги е пиян. Пиян старец.*
— **нетрезвен, фиркан** *разг. неодобр.*, **натаралянкан** *разг. неодобр.*, **къркан** *разг. неодобр.*, **нафиркан** *разг. неодобр.*, **спиртосан** *разг. неодобр.*, **гипсиран** *жарг.*
ант. → ***трезвен,*** трезв
V вързал кънките *жарг.*
ПИЯНДЕ *разг. пренебр.* – вж. **пияница**
ПИЯНДУР *разг. пренебр.* – вж. **пияница**
ПИЯНИЦА – Човек, който пиянства. *Баща му е бил пияница. Той е най-големият пияница в селото.*
— **алкохолик, пиянде** *разг. неодобр.*, **пияндур** *разг. неодобр.*, **пиянка** *разг. пренебр.*, **пияч** *разг. неодобр.*, **къркач** *разг. неодобр.*, **цокач** *разг. неодобр.*, **смъркач** *разг. неодобр.*, **смукач** *разг. неодобр. рядко*, **сархош** *диал.*
ант. → ***трезвеник,*** въздържател
V пробита бъчва *разг. ирон.*
ПИЯНКА *разг. пренебр.* – вж. **пияница**
ПИЯНЛЪК *простонар.* – вж. **пиянство** 1. и 2. знач.
ПИЯНСТВАМ – вж. **пия** 2. знач.
ПИЯНСТВО – 1. Пристрастяване към прекомерна употреба на спиртни напитки. *Той страда от неизлечимо пиянство.*
— **алкохолизъм, пиянлък** *простонар.*
ант. → ***въздържателство,*** въздържание, трезвеност
2. Напиване с алкохол. *След всяко пиянство се чувстваше много зле.*
— **запой** *разг.*, **пиянлък** *простонар.*
ант. → ***въздържание,*** въздържателство
ПИЯТО *диал.* – вж. **чиния**
ПИЯЧ *разг. неодобр.* – вж. **пияница**
ПЛАВАМ – вж. **плувам** 1. и 2. знач.
ПЛАВЕН – 1. Който е без резки движения, преходи. *Плавна походка. Плавни ръкомахания. Плавни движения.*
— **равномерен, отмерен, ритмичен** *разш.*
ант. → ***рязък,*** отривист, отсечен
2. вж. **постепенен**;
3. *прен.* вж. **гладък** 5. знач.
ПЛАВНО – 1. вж. **леко** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **гладко** 1. знач.
ПЛАВЯ *несв.* – вж. **изплаквам**[1]
ПЛАДНЕ – Средата на деня, около дванадесет часа, когато човек се храни, обядва. *Беше вече пладне и жетварите седнаха да починат и похапнат. Пладне е, а още нищо не си свършил.*
— **обед**
ПЛАКАТ – Художествено оформен голям лист с кратък, предимно агитационен или рекламен текст, разлепван на специални места. *Филмов плакат. Театрален плакат. Рекламен плакат.*
— **афиш, постер**
ПЛАКАТЕН – *прен. неодобр.* вж. **декларативен**
ПЛАКНА *несв.* – 1. вж. **изплаквам**[1]
2. вж. **мия** 2. знач.
ПЛАМ *поет.* – 1. вж. **пламък** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **страст** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **въодушевление**
ПЛАМВАМ – 1. Изведнъж започвам да горя със силен, буен пламък. *Никой не разбра как изведнъж сламеният покрив на колибата пламна. Огънят всеки момент ще пламне.*
— **запалвам се, лумвам, подпалвам се, възпламенявам се**
ант. → ***угасвам,*** изгасвам, загасвам, гасна, догарям
2. *прен.* За чувство, психическо състояние, мисли и под. – проявявам се силно, буйно. *В гърдите ѝ пламна омраза.*
— **избухвам** *прен.*, **лумвам** *прен.*, **кипвам** *прен.*, **възкипявам** *прен. книж.*
3. *прен.* вж. **избухвам** 2. знач.;
4. *прен.* вж. **зачервявам се**;
5. *прен.* вж. **светвам** 1. и 2. знач.
ПЛАМЕН *диал.* – вж. **пламък** 1. знач.
ПЛАМЕНЕН – 1. вж. **страстен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **ревностен**
ПЛАМЕНЕЯ *поет.* – 1. вж. **блестя** 1. знач.;
2. вж. **червенея** 1. и 2. знач.
ПЛАМЕННОСТ – вж. **страст** 1. знач.
ПЛАМТЯ – 1. вж. **горя**[1] 1. знач.;
2. *прен.* вж. **блестя** 1. и 3. знач.
ПЛАМЪК – 1. Огнен горящ език, който се издига от запален предмет, като изпуска, излъчва светлина и топлина. *Наблюдавах пламъка на свещта.*
— **плам** *поет.*, **пламен** *диал.*
2. *Обикн. мн.* вж. **пожар**;
3. *прен. поет.* вж. **страст** 1. знач.
ПЛАН – 1. вж. **скица** 1. и 3. знач.;
2. вж. **програма** 1. знач.;
3. *разш.* вж. **замисъл** 1. знач.;
4. вж. **намерение**;
5. вж. **аспект** 2. знач.
ПЛАНИНА – 1. Земно възвишение с голяма площ, което се издига високо над околните местности. *Откъм планината подухна вятър. Отивам в планината.*
— **балкан** *разг.*
2. *прен. разг.* вж. **куп** 1. знач.
ПЛАНИНАР – Човек, който обича да прави преходи, излети в планината. *На Витоша срещнахме група планинари.*
— **турист**
ПЛАНИРАМ – 1. Предвиждам, включвам нещо в план. *Планирали сме изграждането на път. Трябва да планират средства за строителство на детска градина.*
— **запланирам, запланувам**

2. вж. **замислям** 1. знач.;
3. вж. **възнамерявам**
ПЛАНИРАН – 1. вж. **планов**;
2. вж. **замислен**[2] 1. знач.
ПЛАНОВ – Който става, извършва се по предварително изготвен план. *Планово строителство. Планова сеитба.*
— **планиран, запланиран, запланован**
ант. → ***безпланов,*** незапланиран
ПЛАНОМЕРЕН – вж. **системен** 1. знач.
ПЛАНОМЕРНО – вж. **системно**
ПЛАНОМЕРНОСТ – вж. **системност** 1. знач.
ПЛАСТ – Определено количество от някакво вещество, материал, разстлано върху някаква повърхност. *За пая нареждам един пласт бишкоти и един пласт лимонов крем. Върху мебелите има един пласт прах. Платното е сгънато на четири пласта.*
— **слой, ред** *разг.*, **кат** *нар.*
ПЛАСТИКА[1] – 1. вж. **скулптура** 1. знач.;
2. вж. **ваятелство**
ПЛАСТИКА[2] – вж. **грациозност**
ПЛАСТИЧЕН[1] – 1. вж. **мек** 2. знач.;
2. вж. **еластичен** 1. знач.
ПЛАСТИЧЕН[2] – 1. вж. **грациозен**;
2. *прен.* вж. **изразителен** 2. знач.
ПЛАСТИЧНОСТ – 1. вж. **грациозност**;
2. вж. **изразителност** 2. знач.
ПЛАСТЯ *несв.* – вж. **наслагвам** 2. знач.
ПЛАСЬОР – Лице, което се занимава с пласиране, разпространение на стока. *Пласьор на вестници. Пласьор на дрога.*
— **разпространител**
ПЛАТ – Изтъкана прежда, която се използва за направа на дрехи, покривки и др. *От какъв плат е костюмът ти? Вълнен плат. Копринен плат. Шлиферен плат.*
— **тъкан, материя**
ПЛАТА *остар.* – вж. **заплата**
ПЛАТАН – вж. **чинар**
ПЛАТЕЖОСПОСОБЕН – Който може, който е в състояние да плаща. *Той я заведе в най-скъпия ресторант, за да ѝ докаже, че е платежоспособен. Аз съм платежоспособен длъжник.*
— **състоятелен** *разш.*, **кредитоспособен** *финанс.*
ант. → ***неплатежоспособен,*** несъстоятелен, некредитоспособен
ПЛАТЕН – 1. За който се плаща. *Платено образование. Добре платена работа. Платен отпуск.*
— **заплатен**
ант. → ***безплатен,*** неплатен, безвъзмезден
2. вж. **наемен**
ПЛАТЕЦ – *разш.* вж. **длъжник**
ПЛАТНО – *прен.* вж. **картина** 1. знач.
ПЛАТНОХОД – Малък кораб, който се движи, като използва силата на вятъра, издуващ платната му.
— **ветроход, гемия** *разг.*
ПЛАТОНИЧЕН – *прен. книж.* вж. **духовен** 3. знач.
ПЛАТФОРМА – вж. **програма** 2. знач.
ПЛАХ – 1. вж. **страхлив** 2. знач.;
2. вж. **колеблив** 1. и 2. знач.
ПЛАХОСТ – вж. **малодушие**
ПЛАЦ – *разш.* вж. **игрище**
ПЛАЧ – 1. Нечленоразделни гласови звуци, които човек издава при болка, скръб, страх и др., придружени със сълзи. *Тя се задъхваше от плач и не можеше да говори. Жената с глух плач избяга в тъмнината. От стаята се чуваше детски плач.*
— **ридание, ридаене, плачене, рев, реване, хлипане, хълцане, хленч, хленчене, циврене** *разг. неодобр.*
ант. → ***смях,*** кикот, кикотене, кискане, хихикане, хохот
2. вж. **вопъл**
ПЛАЧА – Текат ми сълзите от мъка, болка или друго чувство, като обикн. дишам неравномерно, с прекъсване. *Децата плачат за майка си. Жените плачат по Задушница. Плача от обида. Не мога да те гледам как плачеш. Тя плачеше неудържимо.*
— **ридая, рева, хлипам, хълцам, хленча, цивря** *разг. неодобр.*, **вия**[2], **скимтя** *прен. разг.*, **сополивя се** *разг. неодобр.*
ант. → ***смея се,*** кикотя се, кискам се, хиля се, хихикам
V лея (роня, проливам) сълзи *разг.*, надувам гайдата *разг.*
ПЛАЧА СЕ *несв. диал.* – вж. **оплаквам се** 1. знач.
ПЛАЧЕ МИ СЕ *несв.* – вж. **доплаква ми се**
ПЛАЧЕВЕН – *прен.* вж. **жалък** 1. знач.
ПЛАЧЕНЕ – вж. **плач** 1. знач.
ПЛАЧКО *разг.* – вж. **плачльо**
ПЛАЧЛИВ – Който често, лесно плаче. *Плачливо дете. Плачлива бабичка.*
— **ревлив, сълзлив**
ПЛАЧЛИВЕЦ *разг.* – вж. **плачльо**
ПЛАЧЛЬО *разг.* – Момче или мъж, който често, лесно плаче без сериозна причина. *Това момче е голям плачльо.*
— **ревльо** *разг.*, **плачко** *разг.*, **плачливец** *разг.*, **циврьо** *разг. неодобр.*
ПЛАША *несв.* – 1. вж. **заплашвам** 1. знач.;
2. вж. **тревожа** 1. знач.
ПЛАША СЕ – вж. **страхувам се**
ПЛАШИЛО – 1. Фигура от парцали и др., обикн. наподобяваща човек, която се поставя сред лозе, градина и под., за да плаши и прогонва птиците. *В бостана от дини и пъпеши видях плашило.*
— **чучело**
2. *прен. разг. пренебр.* вж. **грозотия** 1. знач.
ПЛАШЛИВ – вж. **страхлив** 1. знач.
ПЛАЩ – вж. **наметало**
ПЛАЩАМ – 1. Давам пари срещу това, което купувам или получавам. *Той плати вечерята. Всеки път плащам в брой.*
— **заплащам, разплащам се**
2. Давам пари на някого за извършена работа или срещу услуга. *Касиерката плащаше заплатите. Кога плащат пенсиите? Не знам как ще платя данъците, като нямам пари.*
— **изплащам, заплащам**
3. *прен. разг.* вж. **отмъщавам**
V тегля разноските (харча) *разг.*, уреждам (виждам, гледам, разчиствам, очиствам) си сметката (сметките) с някого *разг.* към 1. знач.
ПЛАЩАНИЦА – 1. вж. **покров;**
2. *остар.* вж. **наметало**
ПЛЕБЕЙ – Човек от простолюдието, от бедните слоеве на населението.
— **парий** *прен.*, **пролетарий** *разш.*
ПЛЕБИСЦИТ – вж. **референдум**
ПЛЕБС – *прен. книж.* вж. **простолюдие**

ПЛЕВЕЛ – Самородно диво растение в нива, градина и под., което пречи за правилното развитие на посевите и посадените растения. *Плевелите трябва да се изкореняват, защото пречат на растежа на културните растения.*
— **бурен**
ПЛЕДИРАМ *книж.* – вж. **подкрепям** 1. знач.
ПЛЕН – 1. Положение, състояние на човек, обикн. воин, войник, заловен от противник и лишен от свобода. *По време на войната той попаднал в плен. Две години бил в плен.*
— **пленничество**
2. вж. **заложничество**
ПЛЕНЕН – *прен. книж.* вж. **очарован**
ПЛЕНИТЕЛЕН – вж. **очарователен**
ПЛЕНИТЕЛНОСТ *поет.* – вж. **очарование**
ПЛЕННИК – 1. *разш.* вж. **заложник;**
2. *прен.* вж. **роб** 2. знач.
ПЛЕННИЧЕСТВО – вж. **плен** 1. знач.
ПЛЕНЯВАМ – 1. Вземам, хващам някого в плен. *Врагът успял да плени цялата рота.*
— **запленявам**
2. *прен.* вж. **възхищавам**
ПЛЕНЯВАМ СЕ – вж. **възхищавам се**
ПЛЕСЕН – Пласт, налеп с бял или зеленикав цвят, образуван от микроорганизми върху влажни, престояли хранителни продукти или във влажни, непроветрени помещения. *Хлябът е покрит с плесен. Къщата мирише на плесен.*
— **мухъл**
ПЛЕСЕНЯСАЛ – Който е покрит или изпълнен с плесен. *Плесенясало сирене. Плесенясала царевица.*
— **мухлясал**
ПЛЕСЕНЯСВАМ – Покривам се или се изпълвам с плесен. *Баницата е плесенясала. Маслото ще плесеняса.*
— **мухлясвам**
ПЛЕСКАЛО *разг. пренебр.* – вж. **бъбривец**
ПЛЕСКАМ *разг.* – вж. **цапам**[1]
ПЛЕСНИК – вж. **плесница**
ПЛЕСНИЦА – Удар с длан, обикн. по бузата, по лицето. *Той ме ядоса и му ударих две плесници. Залепих ѝ плесница.*
— **плесник, шамар**
ПЛЕТ – вж. **ограда** 2. знач.
ПЛЕТА *несв.* – вж. **заплитам** 1. знач.
ПЛЕТЕНИЦА – вж. **сплит** 1. знач.
ПЛЕТЕНКА *диал.* – вж. **плитка** 1. знач.
ПЛЕТИВО – Нещо, което се изработва чрез плетене. *Извадих от чантата плетивото си и започнах да плета.*
— **плетка**
ПЛЕТИЩЕ – вж. **ограда** 2. знач.
ПЛЕТКА – вж. **плетиво**
ПЛЕТУШКА *диал.* – вж. **плитка** 1. знач.
ПЛЕШИВ – На когото косата е окапала, който няма коса. *Главата му е съвсем плешива. Мъжете често са плешиви.*
— **лис, лисоглав** *разг.*, **лисав** *рядко*, **безвлас** *книж. рядко*, **безкос** *рядко*
ПЛЕШИВЕЯ *несв.* – вж. **оплешивявам**
ПЛЕШИВИНА – Голо място на главата, където косата е опадала. *Тя се решеше така, че да прикрие плешивината на темето си.*
— **плешивост, лисина**
ПЛЕШИВОСТ – вж. **плешивина**
ПЛЕШКА – Плоска широка кост с триъгълна форма в горната задна част на гръдния кош на човек или бозайник. *Боли ме плешката.*
— **лопатка**
ПЛЕЩЕНЕ *разг. пренебр.* – вж. **брътвеж**
ПЛЕЩЯ *разг. пренебр.* – Говоря много и излишно, обикн. глупости, празни неща. *Този оратор само плещи и нищо съществено не е казал. Плещи каквото ѝ дойде на езика.*
— **дрънкам** *разг. пренебр.*, **празнословя** *неодобр.*, **лапацам** *разг. пренебр.*, **лапацаля** *разг. пренебр.*, **глаголствам** *книж. ирон.*, **плямпам** *разг. грубо*, **брътвя** *разг. пренебр.*, **бръщолевя** *разг. грубо*, **дърдоря** *разг. пренебр.*, **бърборя** *разг. пренебр.*, **меля** *прен. разг. пренебр.*, **дъдря** *диал. пренебр.*
V чеша си езика *разг. неодобр.*, преливам (наливам, изливам) от пусто в празно *разг.*, вършея плява *разг. неодобр.*, дрънкам (меля) като <празна> воденица (мелница) *разг. неодобр.*, меля като ветрена мелница *разг. неодобр.*, дрънкам като на воденица <та> кречеталото *разг. неодобр.*, дрънкам (меля) като <воденично> кречетало *разг. неодобр.*
ПЛЕЯДА – *прен.* Група от изтъкнати дейци в някаква област, които живеят и творят в една епоха. *Българската литература след Освобождението бе създадена от цяла плеяда талантливи творци.*
— **съзвездие** *прен.*
ПЛИК[1] – Неголяма торбичка от хартия с правоъгълна форма за поставяне главно на продукти. *Напълних два плика с боб. Пликът с лещата се скъса и тя се разпиля.*
— **кесия**
ПЛИК[2] *диал.* – вж. **мехур**
ПЛИСВАМ – 1. Изливам, изхвърлям изведнъж вода или друга течност обикн. от някакъв съд. *Плиснах водата от кофата на двора.*
— **лисвам** *разг.*
2. За дъжд – изведнъж започвам да валя много силно, да се лея обилно и шумно. *Да побързаме, докато не е плиснал дъждът. Дъждът плисна като от ведро.*
— **руквам, ливвам, лисвам** *разг.*
ПЛИСЕ – Всяка от множество успоредни гънки за украса на дреха или друг плат, образувани чрез прегъване, зашиване или гладене на плата. *Пола на плисета. Рокля на плисета.*
— **плоха**
ПЛИСКАМ – 1. Изливам, изхвърлям вода или друга течност, обикн. със замах. *Не плискай вода по пода.*
— **лискам** *разг.*
2. За дъжд – вали, пада силно и шумно. *Цяла нощ плиска дъжд.*
— **плющя**
3. вж. **мия** 2. знач.
ПЛИТКА – 1. Сплетени един в друг обикн. три кичура коса като вид прическа. *По-рано момичетата ходеха с плитки. Тя сплете косата си в плитка.*
— **косичник** *нар.*, **сплитка** *нар.*, **плетенка** *диал.*, **косичка** *диал.*, **плетушка** *диал.*
2. вж. **сплит** 1. знач.

П

ПЛИТКОВИНА – вж. **плитчина**
ПЛИТКОСКРОЕН – За лъжа, интрига, клевета и др. – който е неумело измислен, съчинен. *Плиткоскроена лъжа. Плиткоскроени интриги. Плиткоскроена клевета.*
— **плитък** *прен.*
V зашит (шит, сшит) с бели конци *разг.*, закърпен (скърпен) с бели конци *разг.*
ПЛИТКОСТ – *книж.* вж. **плитчина**
ПЛИТКОУМЕН *разг. ирон.* – вж. **глупав** 2. и 3. знач.
ПЛИТКОУМИЕ *разг. пренебр.* – вж. **глупост** 1. знач.
ПЛИТЧИНА – Плитко място във воден басейн. *В някои участъци на реката плаването е невъзможно поради наличието на обширни плитчини. В плитчините водата се застоява.*
— **плиткост** *книж.*, **плитковина**
ант. → ***дълбочина,*** дълбина, глъбина
ПЛИТЪК – 1. Който има малко разстояние от повърхността до дъното. *Плитка река. Плитък ров. Плитко блато.*
— **недълбок**
ант. → ***дълбок,*** бездънен
2. *прен.* вж. **безсъдържателен** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **плиткоскроен**
ПЛОД – 1. *мн.* вж. **овощия**;
2. *прен.* вж. **произведение** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **резултат** 1. знач.
ПЛОДЕН – 1. вж. **овощен**;
2. вж. **плодороден**
ПЛОДОВ – вж. **овощен**
ПЛОДОВИТ – 1. вж. **плодороден**;
2. *прен.* вж. **продуктивен** 1. и 2. знач.
ПЛОДОВИТОСТ – 1. вж. **плодородие** 2. знач.;
2. вж. **продуктивност** 1. и 2. знач.
ПЛОДОДАЕН *рядко* – вж. **плодороден**
ПЛОДОНОСЕН – 1. вж. **плодороден**;
2. *прен.* вж. **продуктивен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **резултатен** 2. знач.
ПЛОДОНОСНОСТ – вж. **плодородие** 2. знач.
ПЛОДОРОДЕН – Който дава, ражда много плодове. *Плодородна земя. Плодородно дърво. Плодородна година.*
— **плодоносен, плодовит, плоден, спорен**[2] *нар.*, **благодатен, родлив** *поет.*, **родовит** *рядко*, **плододаен** *рядко*, **хлебороден, берекетен** *нар.*, **берекетлия** *нар.*, **урожаен** *нежел.*
ант. → ***безплоден,*** неплодороден, неплодоносен, неплодовит, ялов, неплоден, неплододаен, безроден, неродлив
ПЛОДОРОДИЕ – 1. Изобилие от блага, получени от природата. *Тази година се радваме на голямо плодородие. Невиждано плодородие.*
— **благодат, берекет** *нар.*, **спор**[2] *нар. остар.*
ант. → ***неплодородие,*** безплодие, безродие, неплодие
2. Способност на земята да поддържа с хранителни вещества растения, за да дават много плод. *Плодородието на почвата не е еднакво навсякъде.*
— **плодородност, плодоносност, плодовитост**
ант. → ***безплодие,*** неплодородие, неплодородност, яловост
3. вж. **реколта**
ПЛОДОРОДНОСТ – вж. **плодородие** 2. знач.
ПЛОДОТВОРЕН – 1. вж. **продуктивен** 1. знач.;
2. вж. **резултатен** 2. знач.
ПЛОДОТВОРНОСТ – вж. **продуктивност** 1. знач.
ПЛОДЯ СЕ *несв.* – вж. **развъждам се**
ПЛОСКОСТ – 1. Повърхност с две измерения, между две точки на която може да се прокара права, лежаща върху нея. *Ъгъл, получен от пресичането на две плоскости.*
— **равнина**
2. вж. **повърхност**;
3. *прен. книж.* вж. **основа** 5. знач.
ПЛОСЪК – 1. вж. **равен** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **банален** 2. знач.
ПЛОХА – вж. **плисе**
ПЛОЧНИК – вж. **тротоар**
ПЛОЩ – 1. Част от пространство, предназначена за нещо. *Тревни площи. Площ за ски.*
— **терен**
// Част от някаква земна повърхност. *Големи площи са залени с вода. Растенията заемат малка площ.*
— **пространство**
2. вж. **повърхност**
ПЛОЩАД – Незастроена селищна територия с обществено предназначение, обикн. благоустроена, оформена с архитектурни средства. *Хората се стичаха към площада в центъра на селото.*
— **мегдан** *нар.*, **стъгда** *старин.*
ПЛУВАМ – 1. Движа се по повърхността на вода или във вода. *По реката плуват патици. Влизам в басейна и плувам под водата.*
— **плавам**
2. За кораб, лодка и под. – движа се по повърхността на водата или със собствена сила. *Лодката плува по реката. Яхтата плува по морето като малък дворец.*
— **плавам, нося се**
3. *прен. с предл. в* – Облян съм обилно с нещо, потънал съм в някаква течност. *Плувам в пот.*
— **тъна**
// *прен. с предл. в* – Имам нещо в изобилие. *Той плува в богатство. Плувам в блаженство.*
— **тъна** *прен.*
ПЛУЯ – *прен. разг. неодобр.* вж. **гния** 1. знач.
ПЛЪЗВАМ – 1. *Само мн. и 3 л. ед.* За мнозина, множество – започваме да се движим, тръгваме нагоре-надолу в различни посоки. *В кухнята са плъзнали хлебарки. Мравки плъзнаха по ръката ми.*
— **плъпвам, запълзявам, запълзям**
2. *прен.* За слух, новина – започвам да се разпространявам, разнасям. *Из селото плъзна мълва, че кметът напуска поста си.*
— **плъпвам** *прен.*
ПЛЪЗВАМ СЕ – вж. **подхлъзвам се**
ПЛЪЗГАВ – вж. **хлъзгав**
ПЛЪЗГАВИНА – вж. **хлъзгавина**
ПЛЪЗГАВОСТ – вж. **хлъзгавина**
ПЛЪЗГАМ СЕ – вж. **пързалям се**
ПЛЪНКА – Материал, който се употребява за пълнене, с който се пълни нещо. *Плънка за баница. Плънка за възглавница.*
— **пълнеж**
ПЛЪПВАМ – вж. **плъзвам** 1. и 2. знач.
ПЛЪСТ – Дебела материя от сбити къси косми, получена без тъкане, чрез обработка с гореща вода и набиване, пресоване, която се използва за направата на постелки, килими, шапки и др. *Тя носеше шапка от бяла плъст.*

— **филц, кече**
ПЛЪТЕН – 1. вж. **гъст** 1., 2., 3., 4. и 5. знач.;
2. вж. **непрогледен** 1. знач.;
3. вж. **дебел** 3. знач.;
4. вж. **масивен** 1. и 3. знач.;
5. *прен.* вж. **нисък** 3. знач.;
6. *прен.* вж. **натоварен** 2. знач.
ПЛЪТНОСТ – вж. **гъстота** 1. и 2. знач.
ПЛЪТСКИ – вж. **чувствен** 1. знач.
ПЛЬОСВАМ *разг.* – вж. **цопвам**
ПЛЬОСВАМ СЕ *разг.* – вж. **цопвам**
ПЛЮНКА – вж. **слюнка**
ПЛЮС – 1. *прен.* вж. **достойнство** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **предимство** 1. знач.
ПЛЮСКА – вж. **мехур**
ПЛЮСКАМ *разг. грубо* – вж. **ям** 1. знач.
ПЛЮЩЕНЕ – вж. **плясък**
ПЛЮЩЯ – вж. **плискам** 2. знач.
ПЛЮЯ – *прен. разг.* вж. **хуля**
ПЛЯМПА *разг. пренебр.* – вж. **бъбривец**
ПЛЯМПАЛО *разг. пренебр.* – вж. **бъбривец**
ПЛЯМПАМ *разг. грубо* – 1. вж. **говоря** 1. знач.;
2. вж. **плещя**
ПЛЯМПАНЕ *разг. пренебр.* – вж. **брътвеж**
ПЛЯСВАМ – 1. вж. **удрям** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **цопвам**
ПЛЯСКАМ – 1. вж. **бия** 1. знач.;
2. вж. **ръкопляскам**
ПЛЯСКАНЕ – 1. вж. **аплодисменти** 1. знач.;
2. вж. **плясък**
ПЛЯСЪК – Шум, звук от удар по нещо гладко и меко, от удар по вода и др. *Чу се плясък на бич. Плясък на знамена. Плясък на вълни.*
— **пляскане, плющене**
ПЛЯЧКА – 1. Вещи и други материали, заграбени по време на война или нещо придобито с грабеж. *Войниците се измъкнаха от селото и седнаха да си поделят плячката. Най-ценната плячка бе една старинна сабя.*
— **трофей** *прен. разг.*
2. вж. **жертва** 1. и 2. знач.
ПЛЯЧКАДЖИЙСКИ *разг. неодобр.* – вж. **грабителски**
ПЛЯЧКАДЖИЙСТВО *разг. неодобр.* – вж. **грабеж** 1. знач.
ПЛЯЧКАДЖИЛЪК *простонар. неодобр.* – вж. **грабеж** 1. знач.
ПЛЯЧКАДЖИЯ *разг. неодобр.* – вж. **грабител** 1. знач.
ПЛЯЧКОСВАМ *разг. неодобр.* – вж. **ограбвам** 1. знач.
ПО – вж. **поради**
ПОАЛЕНЯВАМ – вж. **зачервявам се**
ПОБАРВАМ *разг.* – вж. **пипвам** 2. знач.
ПОБЕДА – 1. *прен.* Надделяване на едното от две противоположни или противостоящи явления, сили, начала. *Победа на истината над лъжата. Победа на доброто над злото.*
— **възтържествуване**
2. *прен.* вж. **триумф;**
3. *прен.* вж. **постижение** 1. знач.
ПОБЀДЕН – 1. вж. **победоносен** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **тържествуващ**
ПОБЕДОНОСЕН – 1. Който е свързан с победа. *Победоносна битка. Войната е към своя близък, победоносен край.*
— **побѐден**
2. вж. **тържествуващ**
ПОБЕЖДАВАМ – 1. Спечелвам победа в сражение, битка, борба и под. *Побеждавам врага. Той победи всички свои противници. Ние ще ги победим.*
— **надвивам** *разг.*, **сразявам** *книж.*, **сломявам, смазвам**[1] *прен.*, **съкрушавам**
// Спечелвам победа в състезание, борба, мач и други спортни игри. *Няма по-голямо удоволствие за малчугана да победи някой възрастен. Напоследък все ме побеждава на шах.*
— **бия** *несв. разг.*, **надвивам** *разг.*, **надделявам**
ант. → ***падам***
2. *прен.* Вземам надмощие над някого или нещо. *Вземах редовно лекарства, но болестта ме победи. Той си служеше с всякакви лъжи, но най-после истината победи.*
— **надделявам, надвивам** *разг.*, **възтържествувам** *книж.*
3. *прен.* вж. **превъзмогвам**
V вземам (удържам) връх *разг.*, вземам преднина *разг.*, излизам отгоре *разг.* към 2. знач.
ПОБЕЛЯВАМ – 1. вж. **избледнявам** 2. знач.;
2. вж. **побледнявам** 1. знач.
ПОБЕЛЯЛ – 1. вж. **бял** 2. знач.;
2. вж. **избелял** 2. знач.;
3. вж. **побледнял** 1. знач.
ПОБЕСЕДВАМ *книж.* – вж. **поговорвам**
ПОБЕСНЯВАМ – 1. *прен.* вж. **вбесявам се;**
2. *разг.* вж. **разлудувам се**
ПОБЕСНЯЛ – *прен.* вж. **яростен** 1. знач.
ПОБИВАМ – вж. **забивам** 1. знач.
ПОБИРАМ – За съд, помещение и под. – имам определена вместимост, запълвам обема си с определено количество от нещо. *Класната стая не може да побере всички родители и гости. Този съд колко литра може да побере?. Куфарът не може да побере дрехите.*
— **събирам, вмествам, поемам**
ПОБИРАМ СЕ – вж. **вмествам се**
ПОБЛАЗНЯМ – вж. **изкушавам** 1. знач.
ПОБЛАЗНЯМ СЕ – вж. **изкушавам се** 1. знач.
ПОБЛЕДНЯВАМ – 1. За човек или лице, бузи – ставам много блед, изгубвам нормалния си цвят, обикн. по здравословни или психологически причини. *Стана му лошо и изведнъж побледня. Лицето ѝ побледня от уплаха.*
— **пребледнявам, побелявам, бледнея** *несв.*
ант. → ***зачервявам се,*** поруменявам, почервенявам, заруменявам, заруменявам се, поаленявам, изчервявам се, пламвам, разруменявам се
2. вж. **избледнявам** 1. и 2. знач.
V ставам бял като платно (тебешир) *разг.*, побелявам като вар *разг.*, кръвта ми слиза в петите *разг.* към 1. знач.
ПОБЛЕДНЯЛ – 1. За човек или лице, устни и под. – който е блед, безкръвен. *Руменината постепенно се възвърна на побледнелите ѝ бузи. Побледняло лице. Побледнели устни.*
— **пребледнял, побелял**
ант. → ***зачервен,*** заруменен, поруменял, зачервенял, почервенял, изчервен, разруменен
2. вж. **избелял** 2. знач.
ПОБОИЩЕ – вж. **бой**[1] 2. знач.
ПОБОЙ – вж. **бой**[1] 1. и 2. знач.
ПОБОЙНИК – Човек, който има склонност да бие,

П

да налита на бой. *Обвиняемият е известен побойник.*
— **бияч, маризчия** *жарг.*
ПОБОЛВА МЕ – вж. **наболява ме**
ПОБОЛЯВАМ – вж. **разболявам**
ПОБОЛЯВАМ СЕ – вж. **разболявам се**
ПОБОЛЯВА МЕ – вж. **наболява ме**
ПОБОРНИК *книж. рядко* – вж. **борец** 1., 2. и 3. знач.
ПОБОЯВАМ СЕ – 1. вж. **дострашава ме** 1. знач.; 2. вж. **изплашвам се** 2. знач.; 3. *само несв.* вж. **страхувам се**
ПОБРАТИМ – 1. *разш.* вж. **приятел** 1. знач.; 2. *разш.* вж. **другар** 1. знач.
ПОБРАТИМЯВАМ СЕ – 1. вж. **братимя се**; 2. вж. **сприятелявам се**
ПОБУТВАМ – 1. вж. **бутам** 2. знач.; 2. *разг.* вж. **пипвам** 1. знач.
ПОБЪБРЯМ *разг.* – вж. **поговорвам**
ПОБЪРБОРВАМ *разг. пренебр.* – вж. **поговорвам**
ПОБЪРЗВАМ – вж. **избързвам** 1. и 3. знач.
ПОБЪРЗВАНЕ *рядко* – вж. **бързане**
ПОБЪРКАН – вж. **луд** 1. и 2. знач.
ПОБЪРКВАМ – вж. **подлудявам**[1] 1. знач.
ПОБЪРКВАМ СЕ – вж. **полудявам** 1. и 2. знач.
ПОБЯГВАМ – 1. вж. **втурвам се** 1. знач.; 2. вж. **избягвам**[1] 1. знач.; 3. вж. **изтичвам** 1. знач.; 4. вж. **емигрирам**
ПОВАЛЯМ – 1. вж. **събарям** 1. знач.; 2. *прен.* вж. **свалям** 2. знач.
ПОВАЛЯМ СЕ – 1. вж. **падам** 2. знач.; 2. вж. **грохвам** 1. знач.
ПОВДИГАМ – 1. вж. **вдигам** 1. и 3. знач.; 2. вж. **изправям** 1. знач.
ПОВДИГАМ СЕ – 1. вж. **вдигам се** 2. знач.; 2. вж. **увеличавам се** 3. знач.
ПОВДИГА МИ СЕ – вж. **повръща ми се**
ПОВДИГАЧ *спец.* – вж. **подемник** 1. знач.
ПОВЕДЕНИЕ – вж. **държание** 1. знач.
ПОВЕЖДАМ – 1. Накарвам някого да тръгне с мене или след мене, да ме последва. *Накъде си повел тези деца? Хванах жена си за ръката и я поведох към кафенето.*
— **подкарвам** *разг. разш.*, **повличам** *разг. неодобр.*, **помъквам** *разг. неодобр.*, **потътрям** *разг. неодобр. рядко*
2. вж. **подкарвам** 1. знач.
ПОВЕЖДАМ СЕ – *С предл.* **по, подир**. Повлиявам се от някого, започвам да следвам нечий пример, да постъпвам по нечии съвети. *Той се повел по разни авантюристи. Повел се по съвета на жена си и продал къщата.*
— **повличам се** *разг. неодобр.*
V хващам се на ума (акъла) на някого *разг. неодобр.*, тръгвам (повличам се, повеждам се) по ума (акъла) на някого *разг. неодобр.*, тръгвам по колата на някого *разг.*
ПОВЕЙ *поет.* – вж. **полъх**
ПОВЕЙВАМ – вж. **повявам** 2. знач.
ПОВЕЛЕНИЕ *книж.* – 1. *поет.* вж. **изискване** 1. знач.; 2. *остар.* вж. **заповед** 2. знач.
ПОВЕЛИТЕЛ *книж.* – вж. **господар** 1. знач.
ПОВЕЛИТЕЛЕН *книж.* – вж. **заповеднически**
ПОВЕЛЯ *книж.* – 1. вж. **заповед** 2. знач.; 2. вж. **изискване** 1. знач.
ПОВЕЛЯВАМ *книж.* – 1. вж. **заповядвам** 1. знач.; 2. вж. **налагам**[2] 2. знач.
ПОВЕРЕНИК *остар.* – 1. вж. **пълномощник**; 2. вж. **доверител**
ПОВЕРИЕ – 1. Предразсъдък, че някои действия, случки и явления са проява на свръхестествени сили или са предзнаменование за нещо, което ще се случи по-късно. *Има такова поверие, че ако ти пресече черна котка пътя, ще ти се случи неприятност или нещастие.*
— **вярване, суеверие**
2. Разказ с фантастични елементи за нещо отдавна отминало, който се предава от поколение на поколение. *Народни поверия за самодиви.*
— **предание**
ПОВЕРИТЕЛЕН – Който не подлежи на разгласяване и е достъпен само за лица, които се ползват с доверие. *Поверителен разговор. Поверителна информация. Поверителен доклад.*
— **таен, секретен** *книж.*, **конфиденциален** *книж.*, **доверителен** *книж. огр.*
ПОВЕРЯВАМ – 1. Предоставям някого или нещо на грижите, отговорността на някого, в когото имам доверие. *На тебе поверявам документите, да ги пазиш. Няма на кого да поверя децата си.*
— **доверявам**
2. вж. **възлагам**; 3. вж. **откривам** 3. знач.
ПОВЕСЕЛЯВАМ – вж. **развеселявам се**
ПОВЕСТ – *разш.* вж. **история** 2. знач.
ПОВЕСТВОВАТЕЛ – вж. **белетрист**
ПОВЕСТВОВАТЕЛЕН – Който принадлежи към художествената проза. *Повествователна литература. Повествователно творчество.*
— **белетристичен, прозаичен**
ант. → ***поетичен,*** лиричен
// Който е характерен за повествованието като изложение. *Произведението има повествователна форма. Повествователна интонация.*
— **разказвателен, наративен** *спец.*
ПОВЕСТВУВАМ *литер.* – вж. **разказвам**
ПОВЕЧЕ – 1. *В отриц. изр.* вж. **вече**; 2. *С предл. от* вж. **над** 2. знач.
ПОВИК *книж.* – вж. **призив** 1. знач.
ПОВИКВАМ – 1. С думи, писмено, със знак и под. нареждам на някого да дойде, да се яви някъде. *Повикали го в полицията. Повикаха го за свидетел. Ако ми потрябваш, ще те повикам.*
— **извиквам, виквам, призовавам, привиквам**[1]
2. *разг.* вж. **поканвам**
ПОВИСНАЛ – вж. **отпуснат** 1. знач.
ПОВИШАВАМ – 1. Правя нещо да бъде по-високо по размер, стойност, количество, степен и под. *Обещават, че ще ни повишат заплатите. Дъждовете повишиха нивото на реката. Повишиха цените. Повишавам температурата.*
— **увеличавам, вдигам** *прен.*, **качвам** *прен. разг.*, **покачвам** *прен.*
ант. → ***понижавам,*** намалявам, свалям, снижавам
2. Заговорвам с по-висок или по-силен глас (тон). *Ядосах се и повиших глас. Не повишавай тон!*
— **извишавам, извисявам, надигам, издигам, въздигам** *книж.*
ант. → ***понижавам,*** снишавам
3. Назначавам, поставям някого на по-висока длъж-

ност. *Чух, че са го повишили, станал е директор на фирмата.*
— **издигам**
ант. → ***понижавам***
4. вж. **засилвам** 3. знач.;
5. *огр.* вж. **подобрявам** 2. знач.
ПОВИШАВАМ СЕ – вж. **увеличавам се** 2. и 3. знач.
ПОВИШАВАНЕ – вж. **увеличение** 1. знач.
ПОВИШЕН – 1. Който се отличава с по-големи, по-високи стойности. *Повишени цени. Повишена температура. Повишена радиация.*
— **увеличен, нараснал**
ант. → ***понижен,*** намален, снижен
2. Който се отличава с повече сила, интензивност на проявата. *Повишен интерес. Повишено внимание.*
— **засилен, увеличен, нараснал, изострен** *прен.*
ант. → ***понижен,*** намален, снижен
3.вж. **приповдигнат** 1. знач.
ПОВИШЕНИЕ – вж. **увеличение** 1. знач.
ПОВЛЕКАНА *разг. пренебр.* – Тромава и развлечена жена.
— **дропла** *прен. разг. грубо*
ПОВЛЕЧЕН *разг. рядко* – вж. **неспретнат**
ПОВЛИЧАМ – 1. Започвам да влека, да влача. *Мъчеха се да вдигнат стареца, но не успяваха и тогава го повлякоха по земята.*
— **помъквам, потътрям** *разг.*, **затътрям** *разг.*, **затътрузвам** *разг.*
2. Включвам, вмъквам в движението си някого, нещо поради голямата си сила, независимо от съпротивлението му. *Вълните повлякоха лодката все по-навътре и по-навътре в морето. Тълпата я повлече със себе си.*
— **понасям, увличам**
3. вж. **замъквам** 1. знач.;
4. *разг. неодобр.* вж. **повеждам** 1. знач.
ПОВЛИЧАМ СЕ – 1. Тръгвам и вървя бавно или с усилие, трудно поради умора, изтощение и др. *Повлякох се към къщи. Той бавно се повлече към кревата.*
— **помъквам се, потътрям се** *разг.*
2. *разг. неодобр.* вж. **повеждам се**
ПОВЛИЯВАМ – 1. вж. **влияя**;
2. вж. **подействам**
ПОВОД – Факт, поради който става нещо, който подбужда към някаква постъпка, дейност. *Скарахме се без да има сериозен повод за това. Често се сърди без повод. Имам повод да почерпя. Търси повод за кавги.*
— **причина, основание, мотив**
ПОВОДИ – Дълъг ремък или въже, прикрепено в краищата си от двете страни на главата на добиче, за да се управлява то при яздене, когато е впрегнато и др. *Той опъна поводите на коня и се понесе в галоп.*
— **юлар, дизгини** *диал.*, **поводник** *диал.*
ПОВОДНИК *диал.* – вж. **поводи**
ПОВРАТ – вж. **прелом**
ПОВРАТЕН – вж. **преломен**
ПОВРАТЛИВ – 1. вж. **бърз** 3. знач.;
2. вж. **маневрен;**
3. *прен.* вж. **гъвкав** 2. знач.
ПОВРАТЛИВОСТ – вж. **маневреност**
ПОВРЕДА – Нарушаване на нормалната функция на уред, механизъм. *Повреда в електрическата мрежа. Техникът отстрани повредата в телевизора.*
— **неизправност, авария**
ант. → ***поправка,*** ремонт
// ***изправност,*** редовност
// Внезапно спиране на действието на механизъм поради някакъв недостатък. *Чувствам се безпомощен при най-малката повреда на машината.*
— **засечка, авария**
ПОВРЕДЕН – 1. Който не работи, не функционира поради повреда. *Колата ми е повредена и не мога да я карам. Компютърът ни е повреден. Повреден хладилник.*
— **неизправен, развален** *разг.*, **разбрицан** *разг. пренебр.*, **раздрънкан** *прен. разг.*
ант. → ***изправен,*** редовен, бездефектен
// ***поправен***
2. *рядко* вж. **увреден** 1. знач.
ПОВРЕЖДАМ – 1. Причинявам повреда, правя нещо да е негодно за употреба. *Децата повредиха компютъра. Внимавай, ще повредиш машината! Дъждът повреди обувките ми.*
— **развалям, разсипвам, съсипвам, похабявам, зяновам** *простонар.*
ант. → ***поправям,*** оправям, ремонтирам, репарирам
2. вж. **увреждам** 1. знач.
V направям на нищо <и никакво> *разг.*, направям <на> мат и маскара *разг.* към 1. знач.
ПОВРЕЖДАМ СЕ – Преставам да работя, да функционирам, ставам негоден за употреба. *Телевизорът пак се повреди. Часовникът ми се повреди.*
— **развалям се, разбрицвам се** *разг. пренебр.*
V излизам от строя *разг.*
ПОВРЪЩАМ – Изкарвам през устата си погълнатата храна, стомашен сок, кръв и под. *Детето често повръща. Може би яденето бе развалено, цяла нощ повръщах.*
— **бълвам** *несв.*, **избълвам, драйфам** *несв. жарг.*, **блювам** *несв. диал.*, **изблювам** *диал.*
V дера котки (лисици, кози) *разг.*
ПОВРЪЩА МИ СЕ – Имам неприятно усещане за повръщане, имам позиви за повръщане. *Болеше я главата и ѝ се повръщаше.*
— **повдига ми се, гади ми се, драйфа ми се** *жарг.*, **бърка ми се** *нар.*
ПОВСЕМЕСТЕН – вж. **всеобщ**
ПОВТАРЯМ – 1. Казвам нещо още веднъж или повече от два пъти. *Хайде сега да повторим всичко, което научихте до днес. Стига сме повтаряли все едно и също.*
— **преповтарям, преговарям**[1] *разш.*, **предъвквам** *прен. разг. неодобр.*
2. Правя едно и също нещо втори път. *Човек трябва да се учи от грешките си и да не ги повтаря.*
— **дублирам** *книж. рядко*
3. *рядко* вж. **дублирам** 1. знач.
ПОВТОРНО – вж. **отново**
ПОВЪРХНИНА – вж. **повърхност**
ПОВЪРХНИНЕН *спец.* – вж. **повърхностен** 1. знач.
ПОВЪРХНОСТ – Външна, горна част на нещо в две измерения – дължина и ширина. *Повърхност на маса. Водна повърхност. Земна повърхност.*
— **повърхнина, площ, плоскост**
ПОВЪРХНОСТЕН – 1. Който е на повърхността,

II

най-отгоре. *Повърхностен слой. Повърхностен пласт на почвата.*
— **горен, повърхнинен** *спец.*
ант. → ***вътрешен,*** долен
2. вж. **незадълбочен** 1., 2. и 3. знач.;
3. вж. **лекомислен** 1. знач.

ПОВЪРХНОСТНО – 1. Без вникване в същността на нещата. *Много повърхностно гледаш на живота. Как може така повърхностно да се отнасяш към този важен проблем.*
— **незадълбочено, несериозно, лековато**
ант. → ***задълбочено,*** сериозно, проникновено
2. Без задълбочаване, за кратко време, не много добре. *Въпросите в доклада са засегнати повърхностно. Прочетох материала доста повърхностно.*
— **бегло, незадълбочено**
ант. → ***задълбочено,*** внимателно, съсредоточено
V отгоре-отгоре *разг.* към 2. знач.

ПОВЪРХНОСТНОСТ *рядко* – вж. **лекомислие**

ПОВЯВАМ – 1. За вятър – започвам да вея. *Когато повееше южнякът, снегът започваше да се топи.*
— **завявам**[1]**, задухвам, духвам, вейвам, лъхвам**
2. Вея леко, малко, за кратко време. *Откъм реката повява ветрец. Над полето повява топъл вятър.*
— **подухвам, полъхвам** *поет.*, **бризвам** *поет.*, **лъхвам, вейвам, повейвам, подвявам**

ПОВЯВАНЕ – вж. **полъх**

ПОВЯРВАМ *св.* – 1. вж. **доверявам се**;
2. вж. **убеждавам се**

ПОВЯХВАМ – 1. вж. **увяхвам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **залинявам**

ПОВЯХНАЛ – вж. **увехнал**

ПОГАВРЯМ СЕ – вж. **гавря се**

ПОГАЖДАМ – 1. *разг.* Устройвам някому нещо, обикн. неочаквана, неприятна изненада, шега. *Какво ли се готви да ми погоди тази жена. Не очаквах, че ще ми погодят такава неприятна изненада.*
— **скроявам** *прен.*, **погодявам** *разг.*
2. *диал.* вж. **помирявам**

ПОГАЖДАМ СЕ *разг.* – вж. **разбирам се** 1. знач.

ПОГАЗВАМ – Не зачитам, не спазвам дадени норми, свобода, права на някого. *Погазиха правата на човека. Погазвам конституцията. Погазвам чуждата свобода.*
— **потъпквам** *прен.*, **газя** *несв. прен.*

ПОГАЛВАМ – Прокарвам веднъж или за малко, кратко време ръката си по главата, лицето на някого в израз на обич, нежност или за успокоение. *Баща ѝ я погали по косата. Старецът погали плачещото дете.*
— **помилвам**[2]**, поглаждам**
ант. → ***удрям,*** плясвам, шляпвам, цапвам, шамаросвам, лепвам, зашлевявам, зашамаросвам, зашамарявам

ПОГАНЕЦ *нар.* – 1. *остар.* вж. **неверник** 1. знач.;
2. *пренебр.* вж. **антихрист**

ПОГАНСКИ *нар.* – вж. **неверен** 3. знач.

ПОГАСВАМ *поет.* – 1. вж. **угасвам** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **изчезвам** 3. знач.

ПОГАСЯВАМ – вж. **изплащам** 1. знач.

ПОГАЧА – Кръгъл хляб от бяло пшеничено брашно. *Жена му замеси погача.*
— **пита, турта** *нар.*

ПОГВАМ – вж. **подгонвам** 1. и 2. знач.

ПОГИВАМ *рядко* – вж. **изчезвам** 4. знач.

ПОГИВАНЕ *рядко* – вж. **гибел** 1. знач.

ПОГЛАЖДАМ – вж. **погалвам**

ПОГЛЕД – 1. Посока на зрението. *Впервам поглед в детето. Отмествам погледа си от неприятната гледка.*
— **око (очи), взор** *поет.*
2. Израз, изражение на очите. *В погледа ѝ се четеше тъга. Замъглен поглед.*
— **очи, взор** *поет.*, **зеници** *прен. поет.*
3. *прен.* вж. **зрение;**
4. *прен. книж.* вж. **обзор** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **възглед** 1. знач.

ПОГЛЕЖДАМ – 1. вж. **гледам** 2. и 3. знач.;
2. вж. **изглеждам**[1] 1. знач.;
3. вж. **надничам;**
4. *прен.* вж. **преглеждам** 2. знач.;
5. *прен. разг.* вж. **погрижвам се** 1. знач.

ПОГЛЪЩАМ – 1. За вещества – имам способността да поемам в себе си течност, влага, газове и др. *Почвата поглъща дъждовната вода. Растенията поглъщат голямо количество вода. Много соли, оставени на открито, поглъщат влагата.*
— **попивам, всмуквам, поемам, абсорбирам** *спец.*, **просмуквам**
2. вж. **гълтам** 1. и 2. знач.;
3. *прен.* вж. **възприемам** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **претопявам;**
5. *прен.* вж. **ангажирам** 3. знач.;
6. *прен.* вж. **струвам** 2. знач.

ПОГЛЪЩАНЕ – *прен.* вж. **асимилация** 1. знач.

ПОГНУСА – 1. Силно усещане за гадене, повдигане, предизвикано при допир или при друго сетивно възприятие на нещо извънредно мръсно, гадно, гнусно. *Когато мръсното куче се допря до ръката му, той изпита погнуса. При гледката на разлагащия се боклук, тя се потърси от погнуса.*
— **отвращение, гнус, гнусота, гнусливост, гнуснавост** *разг.*, **гадливост, гадност, гадост** *рядко*
2. вж. **отвращение** 1. знач.

ПОГНУСЯВАМ – вж. **отвращавам**

ПОГНУСЯВАМ СЕ – вж. **отвращавам се**

ПОГОВОРВАМ – Говоря, разговарям малко, за кратко време. *Поговорих малко със съседката. Искам да си поговорим.*
— **поприказвам, поразговарям, побеседвам** *книж.*, **побъбрям** *разг.*, **побърборвам** *разг. пренебр.*
ант. → ***помълчавам***

ПОГОДЯВАМ *разг.* – вж. **погаждам** 1. знач.

ПОГОЛОВЕН – вж. **масов** 2. знач

ПОГРАНИЧЕН – вж. **граничен** 1. знач.

ПОГРЕБАЛЕН – Който е свързан с погребение и е тъжен, скръбен, печален. *Погребално шествие. Погребално слово.*
— **траурен**

ПОГРЕБВАМ – Полагам в гроб и покривам с пръст мъртвец. *Ще погребват покойника утре. Той искаше да го погребат при жена му.*
— **заравям, закопавам** *разг.*, **заривам** *рядко*, **ровя** *несв. диал.*, **загробвам** *диал.*
V предавам на черната земя *разг.*

ПОГРЕШЕН – 1. вж. **неправилен** 1. знач.;
2. вж. **неверен** 1. знач.

ПОГРЕШКА – вж. **грешка** 2. знач.
ПОГРЕШНОСТ – вж. **неправилност** 1. знач.
ПОГРИЖВАМ СЕ – 1. *С предл. за.* Полагам грижи за някого, който не може да се справя сам. *Няма кой да се погрижи за нея, ако се разболее. Тя не се погрижваше даже за внучето си.*
— **поглеждам** *прен. разг.*
2. Започвам да се грижа, да се интересувам за някого, за нещо. *Време е да се погрижиш за образованието на децата си. Погрижи се за здравето си.*
— **помислям, загрижвам се, замислям се**
3. вж. **постаравам се**
ПОГРОЗНЯВАМ – Ставам грозен. *От болестта лицето му погрозня. С тази прическа си погрозняла.*
— **загрозявам се** *разг.*, **грознея** *несв.*, **обезобразявам се**
ант. → ***разхубавявам се,*** разкрасявам се, захубавявам, хубавея, разхубавявам
ПОГРОМ *книж.* – вж. **поражение** 1. знач.
ПОГУБВАМ – 1. вж. **убивам** 1. знач.;
2. вж. **уморявам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **унищожавам** 1. и 2. знач.
ПОГУБВАМ СЕ – вж. **загивам** 1. знач.
ПОГУБВАНЕ – вж. **гибел** 1. и 2. знач.
ПОГЪДЕЛИЧКВАМ – *прен. разг.* вж. **похвалвам**
ПОД – За означаване на място по-долу от друго място, където се намира нещо. *Банкнотата се бе завряла под килима. Той остави книгата под чина.*
— **изпод, отдолу**
ант. → ***над,*** върху, отгоре
ПОД – Настилка в долната част на помещение, върху която се ходи и се подреждат мебели и др. *Когато влязох в стаята, видях прогнилите дъски на пода. Дъсчен под.*
— **дюшеме** *разг.*
ПОДАВАМ – 1. Предавам (на служител) някакъв документ с някакво искане. *Подадох иска си в съда. Подавам молба за напускане. Подадох оставката си.*
— **депозирам**
ант. → ***оттеглям,*** изтеглям
2. вж. **давам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **поднасям**[1] 1. знач.
ПОДАВАМ СЕ – вж. **показвам се** 1. знач.
ПОДАДЕНÈ *диал.* – вж. **дарба**
ПОДАНИК – Постоянен жител на една държава, който има всички права и задължения, произтичащи от нейните закони. *Български поданик. Чужд поданик.*
— **гражданин**
ПОДАНСТВО – Принадлежност на един човек към постоянното население на една държава. *Българско поданство. Чуждо поданство.*
— **гражданство**
ПОДАРЪК – Предмет, който се дава, поднася на някого в знак на добри чувства, за спомен и др. *Донесох от чужбина малки подаръци на колегите си. Сватбен подарък. Новогодишен подарък.*
— **дар, сувенир** *книж.*, **армаган** *нар.*
ПОДАРЯВАМ – 1. Давам някому нещо безвъзмездно. *Той решил да подари колекцията си от ценни картини на музея. Бащата подарил една от нивите си на най-големия си син.*
— **дарявам, харизвам** *нар.*
2. вж. **давам** 4. знач.
ПОДАТЕЛ – Лице, което изпраща писмо, колет и под. *Когато получих писмото, веднага погледнах името на подателя.*
— **изпращач, адресант**
ант. → ***получател,*** адресат
ПОДАТКИ *книж.* – вж. **данни** 1. знач.
ПОДАТЛИВ – вж. **предразположен**
ПОДАЯНИЕ *книж.* – вж. **милостиня**
ПОДБИВ *нар.* – вж. **насмешка**
ПОДБИВАМ[1] – вж. **натъртвам** 1. знач.
ПОДБИВАМ[2] *разг.* – вж. **уронвам**
ПОДБИВАМ СЕ *разг.* – вж. **присмивам се**
ПОДБИРАМ[1] – вж. **избирам** 1. знач.
ПОДБИРАМ[2] *разг.* – 1. вж. **подкарвам** 1. знач.;
2. вж. **емвам** 1. знач.
ПОДБИТ – вж. **натъртен**
ПОДБОР – Предпочитане, избиране на най-добрите между всички, на най-подходящите, притежаващи необходимите качества обекти или хора. *Какъв е критерият при подбора на книгите за превод? Трябва да се направи внимателен подбор на кадрите. Правя подбор на артисти.*
— **избор, избиране, селекция** *книж.*, **подборка** *разг.*
ПОДБОРЕН – вж. **избирателен** 2. знач.
ПОДБОРКА *разг.* – вж. **подбор**
ПОДБРАН – вж. **отбран**
ПОДБУДА – 1. вж. **подтик**;
2. вж. **причина** 2. знач.
ПОДБУДИТЕЛ – 1. вж. **вдъхновител** 1. знач.;
2. вж. **подстрекател**
ПОДБУЖДАМ – 1. вж. **подтиквам**;
2. вж. **предизвиквам** 1. и 2. знач.
ПОДБУТВАМ – 1. вж. **бутам** 2. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **подтиквам**
ПОДВЕЖДАМ – 1. вж. **лъжа** 3. знач.;
2. вж. **дезинформирам**
ПОДВЕЖДАМ СЕ – вж. **подлъгвам се** 1. знач.
ПОДВИВАМ – 1. Извивам надолу или навътре, прегъвам краищата на нещо или прегъвам леко част от тялото (крака, колене и др.). *Подвивам килима. Той подви крак и седна. Кучето подви опашка.*
— **подгъвам, прегъвам, превивам, свивам**
ант. → ***изпъвам,*** опъвам, изопвам, опвам
2. вж. **запретвам**
ПОДВИГ – Проява на всеотдайност, саможертва, свързана с голяма трудност, риск и обикн. с благородна цел. *Вазов е възпял подвига на опълченците на Шипка. Военен подвиг. Трудов подвиг.*
— **героизъм, геройство**
ПОДВИЖЕН – 1. Който не е прикрепен, движи се, премества мястото си. *Подвижен телефон. Подвижна болница.*
— **мобилен** *книж.*
ант. → ***неподвижен,*** недвижим, недвижен
2. вж. **бърз** 3. знач.;
3. вж. **пъргав** 1. и 2. знач.;
4. вж. **маневрен;**
5. вж. **жив** 3. знач.;
6. *спец.* вж. **динамичен** 1. знач.;
7. *прен.* вж. **гъвкав** 2. знач.;
8. *прен.* вж. **изразителен** 1. знач.
ПОДВИЖНОСТ – 1. вж. **маневреност** 1. знач.;
2. вж. **пъргавина** 1. знач.
ПОДВИЗАВАМ СЕ *книж. понякога ирон.* – вж. **действам** 1. знач.

ПОДВИРАМ *разг.* – вж. **подпъхвам**

ПОДВИТ – Който е извит, обърнат нагоре или надолу, навътре или навън, обикн. в краищата си. *Подвита нагоре периферия на шапка. Спънах се в подвития килим.*

— **завит, подгънат, прегънат**

2. За ръце, крака, опашка и под. – който е свит, сгънат и обикн. пъхнат под долната част на тялото. *Подвити колене. Подвити крака.*

— **подгънат, прегънат, сгънат, свит**

ант. → ***изпънат,*** опънат, обтегнат, изопнат

3. вж. **запретнат**

ПОДВЛАСТЕН *книж.* – 1. вж. **подчинен** 1. знач.;

2. вж. **зависим** 2. знач.;

3. вж. **поробен**

ПОДВОУМЯВАМ СЕ – вж. **поколебавам се**

ПОДВЯВАМ – вж. **повявам** 2. знач.

ПОДГИЗВАМ – 1. Изпълвам се, напоявам се с вода, влага. *От дъждовете земята е подгизнала. Материалът е подгизнал от влага.*

— **просмуквам се, прогизвам**

2. вж. **намокрям се** 1. знач.

ПОДГИЗНАЛ – вж. **мокър** 1. знач.

ПОДГОЛЕМЯВАМ СЕ *диал.* – вж. **възгордявам се**

ПОДГОНВАМ – 1. Спускам се стремително след някого, за да го хвана. *Кучето подгони котката. Дядото подгони момчето.*

— **погвам**

// Накарвам, принуждавам някого да започне да бяга, да тича. *Овчарят подгони овцете към кошарата. Той подгони коня към града.*

— **подкарвам, погвам, потирвам** *диал.*, **спотирвам** *диал.*

2. *прен.* Започвам да проявявам враждебно отношение към някого, да му се карам, да му създавам неприятности. *Началникът го е подгонил, че не си върши добре работата.*

— **погвам** *прен.*, **емвам** *разг.*, **юрвам** *разг.*

ПОДГОНЕН – вж. **преследван**

ПОДГОРДЯВАМ СЕ *нар.* – вж. **възгордявам се**

ПОДГОРЧАВАМ *разг.* – вж. **вгорчавам** 1. знач.

ПОДГОТВЕН – 1. Който има подготовка, делови качества за някаква дейност. *Нужни са подготвени кадри. Трябва да си добре подготвен, за да заемеш тази длъжност.*

— **обучен, квалифициран, подкован** *прен. разг.*

ант. → ***неподготвен,*** необучен, неквалифициран, бос

2. Който има готовност или опитност да се справи с нещо. *Подготвен младеж. Подготвена артистка.*

— **опитен, зрял** *прен.*

ант. → ***неподготвен,*** неопитен, незрял, бос, зелен, аджамия

3.вж. **готов** 2. и 3. знач.;

4. вж. **нагласен** 1. знач.

ПОДГОТВЕНОСТ – 1. вж. **готовност**

2. вж. **квалификация**

ПОДГОТВЯМ – 1. Извършвам предварително някаква работа, дейност, за да стане нещо готово, да бъде в ред за някаква цел. *Подготвям нещата си за път. Подготвих си чантата за училище. Подготвям стаята за гостите.*

— **приготвям, готвя** *несв.*, **глася** *несв.*, **нареждам**[1], **редя** *несв.*, **нагласявам, нагласям, натъкмявам** *разг.*, **стъкмявам** *разг.*

2. Полагам усилия нещо да бъде налице, готово, както трябва. *Подготвям уроците си. Подготвям доклада за утре.*

— **приготвям, готвя** *несв.*

3. вж. **организирам** 1. знач.;

4. вж. **обучавам**

ПОДГОТВЯМ СЕ – вж. **готвя се** 1. знач.

ПОДГОТВЯНЕ – вж. **подготовка** 1. и 2. знач.

ПОДГОТОВКА – 1. Работа, дейност, която се извършва предварително, за да бъде нещо готово, да бъде както трябва за някаква цел. *Подготовката за празника е вече към своя край.*

— **приготовление, подготвяне, тъкмеж** *нар.*

2. Предварителна дейност, за да бъде нещо извършено, да стане, да се осъществи някакво събитие, мероприятие и под. *Подготовката ни за изборите е лоша. План за подготовка на въстание. Не съм доволен от подготовката на екскурзията.*

— **организация, организиране, подготвяне**

3. вж. **обучение** 1. знач.;

4. вж. **квалификация**;

5. вж. **готовност**

ПОДГРЯВАМ – 1. вж. **затоплям**;

2. вж. **претоплям**

ПОДГЪВАМ – вж. **подвивам** 1. знач.

ПОДГЪНАТ – вж. **подвит** 1. и 2. знач.

ПОДДРЪЖКА – 1. вж. **подкрепа** 1. знач.;

2. вж. **издръжка** 1. знач.

ПОДДРЪЖНИК – вж. **привърженик** 1. знач.

ПОДДЪРЖАМ – 1. Създавам опора на нещо, някого, за да не падне или да не се наклони, увисне. *Той поддържаше стареца, за да не падне. Поддържам отпуснатата глава на детето.*

— **подкрепям, подпирам, придържам, държа, крепя**

2. вж. **подкрепям** 1., 2. и 3. знач.;

3. вж. **издържам**[2] 1. знач.;

4. вж. **отстоявам** 1. знач.

ПОДЕЙСТВАМ *св.* – Постигам ефект с въздействието, което оказвам, упражнявам върху някого. *Не знам как ще ѝ подействат думите ми. Лекарството ми подейства добре.*

— **повлиявам** *в св.*

ПОДЕЛЕНИЕ – Част от предприятие, фирма и под. с относително самостоятелни, обособени функции. *Поделение на болница.*

— **подразделение, филиал**

ПОДЕЛЯМ – вж. **деля** 2. знач.

ПОДЕЛЯМ СЕ – вж. **деля се** 2. знач.

ПОДЕМ – вж. **възход**

ПОДЕМАМ – 1. вж. **подхващам** 1. знач.;

2. вж. **започвам** 1. знач.;

3. *разг.* вж. **емвам** 1. знач.

ПОДЕМАМ СЕ – вж. **вдигам се** 1. знач.

ПОДЕМНИК – 1. Механизъм, приспособление за вдигане, повдигане на тежести, товари.

— **повдигач** *спец.*

2. вж. **асансьор**

ПОДЗЕМАМ *разг.* – вж. **подхващам** 1. знач.

ПОДИВЯВАМ – Загубвам навиците си на нормален, културен човек, поради продължителен живот в усамотение или далеч от цивилизования свят. *Кой ще дойде в това затънтено село, за да подивява. Работих дълго в планините и съвсем подивях.*

— **издивявам, дивея** *несв.*

ПОДИГРАВАМ СЕ – 1. вж. **присмивам се**;
2. *разш.* вж. **гавря се**
ПОДИГРАВАТЕЛЕН – Който съдържа подигравка, остра насмешка. *Подигравателна усмивка. Подигравателен поглед. Подигравателен тон.*
— **насмешлив, ироничен, присмехулен, сатиричен**
ПОДИГРАВАЧ *разг. рядко* – вж. **подигравчия**
ПОДИГРАВКА – 1. вж. **насмешка**;
2. *разш.* вж. **гавра** 1. знач.
ПОДИГРАВЧИЯ – Човек, който обича да се подиграва. *Пази се от него, защото е голям подигравчия.*
— **подигравач** *разг. рядко,* **присмехулник, присмехулко**
ПОДИР – 1. вж. **след** 1. и 2. знач.;
2. *разг.* вж. **после**
ПОДИРВАМ *разг.* – вж. **потърсвам**
ПОДИРЕ *разг.* – вж. **след** 1. знач.
ПОДИРЕН *диал.* – вж. **послешен**
ПОДИУМ – Издигнато място в зала или на открито, предназначено за излизане на оратори, артисти и др. пред публика, аудитория. *В дъното на градината е издигнат малък подиум за артистите. От подиума ораторът виждаше всички в залата.*
— **естрада, трибуна, сцена**
ПОДКАНВАМ – вж. **призовавам** 1. знач.
ПОДКАРВАМ – 1. Принуждавам някого да върви с мене. *Полицаите подкараха арестантите към съда. Подкараха козите на паша.*
— **повеждам, подбирам**[2] *разг.,* **забирам**[2] *нар.*
2. вж. **подгонвам** 1. знач.;
3. *разг. разш.* вж. **повеждам** 1. знач.
ПОДКАСТРЯМ – 1. вж. **подрязвам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **окастрям** 1. знач.
ПОДКАЧАМ[1] *разг.* – вж. **закачам**[2]. 2. знач.
ПОДКАЧАМ СЕ *разг.* – вж. **шегувам се**
ПОДКАЧАМ[2] *нар.* – вж. **започвам** 1. знач.
ПОДКАЧКА *нар.* – вж. **шега**
ПОДКВАСА – Малко количество кисело мляко, което се размесва в сварено топло прясно мляко, за да причини ферментацията му, за да стане и то кисело. *Отделих малко от киселото мляко за подквася.*
— **закваса, закваска**
// Вещество, което се използва в хранително-вкусовата промишленост за предизвикване на ферментация при производството на млечни или други продукти. *Кефирена подквася.*
— **закваса, закваска, мая** *разш.*
ПОДКЛАЖДАМ – 1. вж. **запалвам** 1. знач.;
2. вж. **разпалвам** 1. и 2. знач.
ПОДКОВА – 1. Метална пластинка или извито в полукръг желязо, което се заковава на копитото на впрегатен или ездитен добитък. *Конска подкова.*
— **петало** *нар.*
2. вж. **налче**
ПОДКОВАН – *прен. разг.* вж. **подготвен** 1. знач.
ПОДКОКОРОСВАМ *разг.* – вж. **подстрекавам**
ПОДКОПАВАМ – 1. Копая, изкопавам под нещо. *Реката подкопава брега. Водата беше подкопала корените на дървото.*
— **подравям, подривам, подронвам, подмивам** *(за вода),* **подяждам**
2. *прен.* Руша, съсипвам основите на нещо. *Някои, с действията си, се опитват да подкопаят основите на демокрацията. Подкопавам устоите на религията.*
— **подривам** *прен.,* **подравям** *прен.,* **подронвам** *прен.,* **разклащам** *прен.*
ПОДКРЕПА – 1. Действия, постъпки, прояви или материални средства, чрез които някой помага, съдейства някому или подпомага нещо. *Разчитам на подкрепата на приятелите си. Сега той се нуждае най-много от морална подкрепа.*
— **поддръжка, помощ, съдействие**
2. Лице или друг фактор, явление, на които някой се осланя, уповава. *Брат ѝ беше единствената ѝ подкрепа.*
— **опора** *прен.*
3. вж. **подкрепление**
ПОДКРЕПЛЕНИЕ – Войскова част, която идва да окаже помощ на други военни формирования. *Полкът бранеше позициите и очакваше подкрепление.*
— **подкрепа**
ПОДКРЕПЯМ – 1. Действам за осъществяване, налагане на някакво мнение, кауза, решение и под. *По-голямата част от депутатите подкрепят идеята за създаване на ново министерство. Ще подкрепим приемането на закона.*
— **поддържам, отстоявам, застъпвам се** *(за),* **защитавам, пледирам** *(за) книж.,* **лобирам** *(за) книж.*
2. Присъединявам се към мнение, решение. *Подкрепям мнението на колегата. Подкрепям предложението ти.*
— **съгласявам се** *(с),* **поддържам**
3. Действам съгласно с някого, в полза на някого, служа му като опора. *Той има влиятелни приятели, които го подкрепят. Жена му го подкрепя във всичко.*
— **поддържам**
4. вж. **поддържам** 1. знач.;
5. вж. **подпомагам**
V давам (слагам, подлагам, удрям) <едно> рамо на нещо *разг.* към 1. знач.
V стоя (заставам) зад гърба на някого *разг.,* заставам насреща на някого *разг.,* давам (слагам, подлагам, удрям) <едно> рамо на някого *разг.,* подавам (протягам) ръка на някого *разг.* към 3. знач.
ПОДКУП – Пари или друго, което някой дава, за да получи незаконна и незаслужена облага. *Той се надяваше, че срещу подкуп може да получи разрешително за строеж. За вземане на подкуп можеш да отидеш в затвора.*
— **рушвет** *разг.*
ПОДКУПВАМ – 1. Давам пари или подаръци, за да получа по незаконен, нереден начин облага. *Той сигурно е подкупил съдията, затова го пуснаха на свобода. Подкупвам чиновник.*
— **купувам** *прен. разг.*
2. *прен.* вж. **привличам** 1. знач.
V пускам (слагам, турям) в ръката на някого нещо *разг.,* намазвам ръцете (пръстите) на някого *разг.* към 1. знач.
ПОДКУПЕН – вж. **корумпиран** 1. знач.
ПОДКУПНИК – вж. **продажник**
ПОДКУПНИЧЕСТВО – вж. **корупция**
ПОДКУПНОСТ – вж. **корупция**
ПОДЛАГАМ – С *предл. на* вж. **излагам** 2. знач.

ПОДЛЕЦ – Човек, който постъпва подло, нечестно, като прикрито, с измама осъществява злите си намерения спрямо някого. *Зад всяко анонимно донесение се крие някой подлец. Един подлец ги предаде на врага.*
— **мръсник, мизерник, мерзавец** *книж.*, **каналия** *книж.*, **калтак** *разг. неодобр.*, **мискинин** *простонар.*, **подляр** *жарг.*, **подляга** *жарг.*
ПОДЛИВАМ – За съд – изпускам по малко да тече отдолу. *Кацата подлива. Каната подлива и кафето изцапа покривката.*
— **подлизвам**
ПОДЛИЗВАМ – вж. **подливам**
ПОДЛИЗНИК *диал.* – вж. **подлизурко**
ПОДЛИЗУРКО *неодобр.* – Човек, който се държи раболепно, унизително пред някого, за да му се хареса и да има облаги от него. *Той е голям подлизурко и само се върти около началниците. Шефът ни не може да търпи подлизурковците.*
— **подмазвач** *неодобр.*, **угодник** *книж.*, **мазник** *разг.*, **ласкател, слагач** *разг.*, **лакей** *прен. презр.*, **блюдолизец** *книж. презр.*, **мекере** *разг. презр.*, **влечуго** *прен. руг.*, **ибрикчия** *прен. разг.*, **дупедавец** *разг. презр.*, **подлизник** *диал.*
V безгръбначно животно *разг. пренебр.*, мазна Гана *разг. пренебр.*
ПОДЛИЗУРСКИ *разг. неодобр.* – вж. **раболепен**
ПОДЛИЗУРСТВАМ *разг. неодобр.* – вж. **угоднича**
ПОДЛИЗУРСТВО *неодобр.* – вж. **угодничество**
ПОДЛИЗУРЩИНА *разг. неодобр.* – вж. **угодничество**
ПОДЛОЖКА – вж. **поставка** 1. знач.
ПОДЛОСТ – 1. вж. **низост**;
2. вж. **коварство** 1. и 2. знач.
ПОДЛУДЯВАМ[1] – 1. Правя някого да стане луд или като луд. *С постоянните си упреци мъжът ѝ ще я подлуди. Силната музика може да подлуди всекиго.*
— **влудявам, побърквам, пощурявам**[2] *разг.*, **умопобърквам, умопомрачавам** *книж.*
2. вж. **вбесявам**
V вземам ума (акъла, разума, разсъдъка, главата) на някого *разг.* към 1. знач.
ПОДЛУДЯВАМ[2] – 1. вж. **полудявам** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **вбесявам се**
ПОДЛУДЯВАЩ – вж. **влудяващ**
ПОДЛЪГВАМ – вж. **изкушавам** 1. знач.
ПОДЛЪГВАМ СЕ – 1. Постъпвам неправилно под чуждо влияние, чужд съвет и обикн. съжалявам. *Не се подлъгвайте по рекламите, те често не отговарят на истината. Подлъгах се по обещания за високо заплащане, а те ме принудиха да работя без трудов договор.*
— **полъгвам се, подвеждам се, подмамвам се, излъгвам се, връзвам се** *прен. разг.*
2. вж. **изкушавам се** 1. знач.
V хващам (ловя, улавям) се на въдицата *разг.*, захапвам (лапвам, налапвам, глътвам) въдицата *разг.*, хващам се в уловката (капана, клопката, примката, мрежата) *разг.*, влизам (падам, попадам) в капана (клопката, примката, мрежата) *разг.* към 1. знач.
ПОДЛЯГА *жарг.* – вж. **подлец**
ПОДЛЯР *жарг.* – вж. **подлец**
ПОДЛЯРКА *жарг.* – вж. **мръсница**
ПОДМАЗВАМ СЕ *неодобр.* – вж. **угоднича**
ПОДМАЗВАЧ *неодобр.* – вж. **подлизурко**
ПОДМАЗВАЧЕСКИ *неодобр.* – вж. **раболепен**
ПОДМАЗВАЧЕСТВО *неодобр.* – вж. **угодничество**
ПОДМАМВАМ – 1. вж. **изкушавам** 1. знач.;
2. вж. **прилъгвам**
ПОДМАМВАМ СЕ – 1. вж. **изкушавам се** 1. знач.;
2. вж. **подлъгвам се** 1. знач.
ПОДМАМКА *разг.* – вж. **изкушение** 2. знач.
ПОДМЕНЯМ – 1. вж. **заменям** 2. знач.;
2. вж. **замествам** 1. знач.;
3. вж. **изместваm** 2. знач.
ПОДМЕНЯНЕ – вж. **замяна** 2. знач.
ПОДМЕТКА – Направена от гьон, гума и др. долна част на обувка. *Обувките ми са с дебели подметки.*
— **ходило**
ПОДМИВАМ – вж. **подкопавам** 1. знач.
ПОДМИГАМ *разг.* – вж. **намигам** 1. знач.
ПОДМИЛКВАМ СЕ *неодобр.* – вж. **угоднича**
ПОДМИНАВАМ – 1. вж. **задминавам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **отминавам** 3. знач.
ПОДМОКРЯМ – вж. **намокрям** 1. знач.
ПОДМОЛЕН – 1. вж. **таен** 2. знач.;
2. вж. **прикрит** 1. знач.;
3. вж. **конспиративен** 1. знач.
ПОДМОЛНО – вж. **тайно** 1. знач.
ПОДМУШВАМ – 1. вж. **подпъхвам;**
2. вж. **смушквам**
ПОДМУШКВАМ – вж. **смушквам**
ПОДМЯНА – вж. **замяна** 2. знач.
ПОДМЯТАМ – 1. вж. **подхвърлям** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **загатвам** 1. и 2. знач.
ПОДМЯТАНЕ – вж. **намек**
ПОДНАСЯМ[1] – 1. Донасям, поставям пред някого храна или питие, за да се храни или пие. *Поднасям десерта. Поднасям кафе.*
— **сервирам, подавам**
2. вж. **давам** 2. и 4. знач.;
3. вж. **предлагам** 2. и 3. знач.
ПОДНАСЯМ[2] *разг.* – вж. **закачам**[2] 2. знач.
ПОДНАСЯМ СЕ 1. *разг.* – вж. **шегувам се;**
2. вж. **поднасям**[3]
ПОДНАСЯМ[3] – За превозно средство – неволно се отклонявам от посоката на движението поради подхлъзване, пързаляне на колелата, обикн. по заледен или мокър път. *Колата поднесе настрана и се завъртя върху заледеното шосе.*
— **занасям**[1]**, поднасям се, занасям се**
ПОДНЕБЕСИЕ *поет. рядко* – вж. **небе** 2. знач.
ПОДНЕБИЕ *поет.* – вж. **небе** 2. знач.
ПОДНИК *диал.* – вж. **обор**
ПОДНИЦА *диал.* – вж. **зимник**
ПОДНОВЕН – 1. Който изглежда като нов, има вид на нов. *Подновена настилка. Подновени мебели. Подновен манастир.*
— **обновен**
2. вж. **възобновен**
ПОДНОВЯВАМ – 1. Заменям, подменям нещо старо с ново, правя нещо старо да стане като ново. *Трябва да подновим мазилката на къщата. Реших да подновя мебелите в апартамента с нова дамаска.*
— **обновявам, реновирам** *книж.*
2. вж. **възобновявам** 1. и 2. знач.;

3. вж. **възстановявам** 1. знач.

ПОДНОВЯВАМ СЕ – 1. вж. **възобновявам се** 1. знач.; 2. вж. **възвръщам се**

ПОДНОЖИЕ – 1. Долна ниска част на планина, хълм. *Бояна е разположена в подножието на Витоша.*

— **поли, подстъп** *книж. рядко*

2. Най-долната част на нещо. *Подножие на скала.*

— **основа**

3. вж. **постамент**

ПОДНОС – Плосък, обикн. продълговат или кръгъл съд за носене, поднасяне на храна, питие, почерпка. *Метален поднос. Сребърен поднос.*

— **табла**

ПОДОБАВАМ – Присъщ, свойствен съм за дадени обстоятелства, за даден случай или за дадено положение, състояние. *Поведението му не подобава на едно духовно лице. Дай да се разберем, както подобава между мъже. Не подобава на ранга ти да се държиш по такъв начин.*

— **подхождам[1], приличам, съответствам, мязам** *простонар.*

ПОДОБАВАЩ – вж. **подходящ** 2. знач.

ПОДОБЕН – 1. вж. **сходен**; 2. вж. **такъв**

ПОДОБИЕ – 1. вж. **сходство** 1. знач.; 2. вж. **копие** 3. знач.

ПОДОБНО – вж. **като**

ПОДОБРЯВАМ – 1. Правя нещо да стане по-добро. *Подобрявам финансовото си положение. Вятърът разнесе облаците и подобри времето.*

— **оправям** *прен.*, **поправям**

ант. → ***влошавам,*** развалям, изпортвам

2. Правя нещо да придобие по-добри качества. *Подобрявам транспортните и съобщителните връзки. Подобрявам квалификацията си. Подобрявам организацията на труда.*

— **усъвършенствам, оптимизирам** *книж.*, **перфекционизирам** *книж. нежел.*, **повишавам** *огр.*

ант. → ***понижавам,*** снижавам

ПОДОБРЯВАМ СЕ – Претърпявам промяна на състоянието си към по-добро. *В болницата състоянието ми се подобри. Щом времето се подобри, селяните излязоха на полето. Отношенията ми с близките се подобриха.*

— **оправям се, поправям се**

ант. → ***влошавам се,*** развалям се, изпортвам се

V вървя (отивам) на добре *разг.*

ПОДОЗИРАМ – 1. Имам съмнение за нещо, без да съм напълно сигурен. *Подозират ме в неискреност. Подозира мъжа си в изневяра.*

— **заподозирам**

2. вж. **предполагам** 1. знач.

ПОДОЗРЕНИЕ – Предположение, допускане за наличие, съществуване на нещо скрито, премълчано или нередно, осъдително. *Неговото поведение буди подозрение. Измъчва ме подозрението, че той саботира сделката.*

— **съмнение**

ПОДОЗРИТЕЛЕН – 1. Който буди, поражда подозрение. *Неговата прекалена любезност ми се видя подозрителна. Подозрително поведение. Подозрителен шум.*

— **съмнителен**

// Над който пада съмнение за нещо непочтено, нечестно. *Подозрителна личност. Подозрителна сделка. Подозрителна афера.*

— **съмнителен, тъмен** *прен.*

2. вж. **недоверчив** 1. и 2. знач.

ПОДОЗРИТЕЛНОСТ – вж. **недоверчивост**

ПОДОСТРЯМ – вж. **заострям** 1. знач.

ПОДПАЛВАМ – 1. вж. **запалвам** 1. знач.; 2. вж. **горя[2]** 1. знач.

ПОДПАЛВАМ СЕ – вж. **пламвам** 1. знач.

ПОДПИРАМ – 1. вж. **поддържам** 1. знач.; 2. вж. **опирам** 1. знач.

ПОДПИРАМ СЕ – 1. вж. **облягам се** 1. знач.; 2. вж. **държа се** 1. знач.

ПОДПИСВАМ – вж. **подписвам се**

ПОДПИСВАМ СЕ – Поставям подписа си под официален документ, текст и под. *Подпишете се, че сте получили пратката. Прочетох внимателно документа и се подписах.*

— **подписвам, разписвам се**

ПОДПИСНИК *остар.* – вж. **абонат**

ПОДПИТВАМ – вж. **разпитвам**

ПОДПЛАТА – Плат, материя, която се пришива откъм вътрешната страна на дреха. *Подплатата на палтото се е разпрала откъм ръкавите. Не обичам сако без подплата.*

— **хастар** *разг.*

ПОДПЛАШВАМ – вж. **изплашвам** 1. знач.

ПОДПЛАШВАМ СЕ – вж. **изплашвам се** 1. знач.

ПОДПЛАШЕН – вж. **изплашен** 1. и 2. знач.

ПОДПЛЪЗВАМ СЕ *диал.* – вж. **подхлъзвам се**

ПОДПОМАГАМ – Давам пари, материални средства като помощ някому или за нещо. *Пенсията му е малка и децата го подпомагат. Различни фирми подпомагат бедните студенти. Държавата подпомага театрите.*

— **помагам, подкрепям, субсидирам, спонсорирам**

V давам (слагам, подлагам, удрям) <едно> рамо *разг.*

ПОДПОРА – вж. **опора** 1. знач.

ПОДПРАВЕН – 1. Който не е първообраз, не е истински, а е направен по подобие на друг. *Подправен паспорт. Подправен документ. Подправен подпис.*

— **фалшив, фалшифициран, неоригинален, неавтентичен** *книж.*

ант. → ***оригинален,*** автентичен, първообразен

2. Който не е в своя естествен, нормален вид, а е направен с цел да се представи като нещо с високо качество. *Подправено вино. Подправено лекарство. Подправен парфюм.*

— **фалшив, менте** *разг.*

ант. → ***истински,*** същински, неподправен, автентичен

// ***истински,*** натурален, неподправен, автентичен, чист

3. вж. **изкуствен** 2. знач.

ПОДПРАВЕНОСТ – вж. **изкуственост**

ПОДПРАВКА – 1. Добавка към ястие за приятен вкус и аромат. *В бобената чорба слагам различни подправки. Яденето има нужда от някаква подправка.*

— **миризма** *разг.*, **меродия** *разг.*, **овкусител** *рядко*

2. вж. **подправяне**

ПОДПРАВЯМ – Правя, изработвам или променям нещо така, че да го представя за истинското, оригиналното. *Подправям документ. Подправил за-*

II

вещанието на баща си. Подправям подписа на шефа.
— **фалшифицирам**
ПОДПРАВЯНЕ – Користно, целенасочено променяне на данни в документ или на документ. *Подправяне на паспорт. Подправяне на почерк. Подправяне на подпис.*
— **фалшификация, подправка, фалшифициране, имитация, имитиране**
ПОДПРЕТВАМ *нар.* – вж. **запретвам**
ПОДПРЕТНАТ *нар.* – вж. **запретнат**
ПОДПУХВАМ – вж. **подувам се**
ПОДПУХНАЛ – вж. **подут**
ПОДПУХНАЛОСТ – вж. **подутина**
ПОДПЪРЖВАМ – вж. **запържвам** 1. и 2. знач.
ПОДПЪХВАМ – Слагам, пъхам нещо под друго нещо. *Подпъхвам писмото под вратата.*
— **подмушвам, подвирам** *разг.*
ПОДПЯВАМ – 1. вж. **тананикам**;
2. вж. **пригласям** 1. знач.
ПОДРАБОТВАМ – *прен. разг.* вж. **манипулирам**
ПОДРАБОТЕН – вж. **манипулиран**
ПОДРАВНЯВАМ – вж. **изравнявам** 1. знач.
ПОДРАВНЯВАМ СЕ – Заставам в права линия, редица. *Редиците бързо се подравниха.*
— **равнявам се**
ПОДРАВЯМ – 1. вж. **подкопавам** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **уронвам**
ПОДРАЖАВАМ – 1. Възпроизвеждам, повтарям точно това, което прави някой друг или това, което имам за образец. *Детето умееше да подражава на говора на дядо си. Той обичаше брат си и се стараеше да му подражава.*
— **имитирам, копирам** *прен.*
2. *разш.* Действам, постъпвам като някого, по примера на някого. *В областта на публицистиката той подражава на баща си. Младите хора подражават на родителите си.*
— **следвам**
V вървя по стъпките (следите, пътя) на някого *разг.*, вземам пример от някого *разг.* към 2. знач.
ПОДРАЖАВАНЕ – 1. вж. **подражателство**;
2. вж. **имитация** 2. знач.
ПОДРАЖАНИЕ – вж. **подражателство**
ПОДРАЖАТЕЛ – 1. Човек, който безкритично подражава на някого или на нещо. *Подражател на чуждата мода.*
— **копировач** *прен. рядко*
2. Човек, който сполучливо имитира някого, като съзнателно или несъзнателно повтаря неговия маниер, движения, глас и под. *Той е много добър подражател на разни животински гласове.*
— **имитатор**
3. Художник, творец, писател, артист и под., който следва като образец на творчество някой известен голям майстор, класик или някого, на когото би искал да прилича. *Подражател на класицизма. Символистите имат много подражатели.*
— **епигон** *книж.*, **имитатор**
ПОДРАЖАТЕЛЕН – 1. Който се отнася до подражание. *Подражателни движения. Подражателна интонация.*
— **имитационен, имитативен** *книж.*
2. Който е свързан с подражание. *Подражателни способности.*
— **подражателски, имитаторски**
3. вж. **неоригинален** 1. знач.
ПОДРАЖАТЕЛСКИ – 1. вж. **подражателен** 2. знач.;
2. вж. **неоригинален** 1. знач.
ПОДРАЖАТЕЛСТВО – Съзнателно следване, повтаряне, наподобяване на чужд пример или на образци, обикн. художествени творби или стил на известни майстори или класици. *Липсата на творческа фантазия води до подражателство.*
— **подражаване, епигонство** *книж.*, **подражание, копиране** *прен.*
ПОДРАЗДЕЛЕНИЕ – 1. вж. **отдел** 1. знач.;
2. вж. **поделение**
ПОДРЕД – вж. **последователно**
ПОДРЕДБА – 1. Начин на подреждане на нещо. *Как ще изглежда стаята зависи от подредбата на мебелите. Подредбата на книгите е лоша.*
— **наредба**[1]
2. вж. **мебелировка**
ПОДРЕДЕН – 1. В който нещата са по́ставени на мястото си, в който има ред. *Подредена библиотека. Подреден гардероб.*
— **нареден**
ант. → ***неподреден,*** разбъркан, безреден, ненареден, разхвърлян, безпорядъчен
2. В който има ред, порядък. *Добре подредена къща.*
— **уреде́н, нареден**
ант. → ***неподреден,*** неуреден, ненареден
3. *прен.* вж. **организиран** 1. и 2. знач.;
4. *разг.* вж. **у́реден**
ПОДРЕДЕНОСТ *книж.* – вж. **ред** 1. знач.
ПОДРЕЖДАМ – 1. вж. **нареждам**[1] 1. знач.;
2. *разг.* вж. **обзавеждам**;
3. *прен.* вж. **организирам** 2. знач.;
4. *разг.* вж. **уреждам** 2. знач.
ПОДРЕЖДАМ СЕ – 1. вж. **нареждам се** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **вреждам се**
ПОДРЕМВАМ – вж. **поспивам**
ПОДРИВАМ – 1. вж. **подкопавам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **уронвам**
ПОДРИПВАМ *разг.* – вж. **подскачам** 1. знач.
ПОДРИТВАМ – *прен.* вж. **пренебрегвам** 1. знач.
ПОДРОБЕН – 1. Който дава изобилни познания, съдържа всички данни, факти и др. по даден въпрос. *Подробно изложение. Подробен анализ. Подробни обяснения. Подробен преразказ.*
— **обстоен** *книж.*, **изчерпателен, детайлен** *книж.*
ант. → ***неизчерпателен,*** бегъл
2. Който при разказване, представяне на нещо си служи с много подробности, с много думи. *Не бъди толкова подробен, давай по-накратко.*
— **обстоятелствен, пространен** *книж.*, **многословен**
ант. → ***кратък,*** лаконичен, краткословен, едносричен, еднозложен
3.Който засяга всички страни на нещо. *Подробен преглед на болен. Подробен оглед на местопрестъплението.*
— **щателен, детайлен** *книж.*
ант. → ***бегъл,*** повърхностен, формален, незадълбочен
ПОДРОБНО – 1. С подробности, с тънкости, без пропуски. *Подробно отговорих на всички въпроси. Подробно описах случката*
— **обстойно** *книж.*, **изчерпателно, детайлно** *книж.*, **изтънко** *разг.*, **потънко** *диал.*
ант. → ***бегло,*** неизчерпателно
2. С много думи и с големи подробности. *Той винаги*

разказва много подробно. Подробно ми разкажи какво се случи.

— **обстоятелствено, надълго, пространно** *книж.*

ант. → ***кратко,*** сбито, стегнато, лаконично, конспективно

// ***накратко,*** накъсо, сбито, лаконично, стегнато, вкратце

V от край до край *разг.*, от игла до конец *разг.*, надълго и нашироко *разг.* към 1. знач.

V дума по дума *разг.* от игла до конец *разг.*, от край до край *разг.*, точ в точ *книж.* към 2. знач.

ПОДРОБНОСТ – Отделна дребна или незначителна част от нещо. *Понякога и подробностите са важни. Не ме занимавай с подробности. Недей да влизаш в подробности.*

— **детайл** *книж.*, **тънкост** *прен.*, **дреболия** *прен.*

ПОДРОНВАМ – 1. вж. **подкопавам** 1. и 2. знач.;

2. вж. **уронвам**

ПОДРУМ *диал.* – вж. **зимник**

ПОДРЪЧЕН – вж. **настолен**

ПОДРЯЗВАМ – 1. С рязане отстранявам новоизрасла или излишна част от нещо, обикн. за да го оформя. *Ще си подрежа косата. Дай да ти подрежа малко мустаците.*

— **подстригвам, подкастрям**

2. Отстранявам, изрязвам клони на дърво, израстъци на пръчка и под. *През пролетта подрязвам сухите клони на дървото.*

— **подкастрям, кастря** *несв.*, **режа** *несв.*

3. вж. **окастрям** 1. знач.

ПОДСВИРКВАМ – 1. вж. **свиркам**;

2. вж. **дюдюкам**

ПОДСЕЩАМ – 1. вж. **напомням** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **подсказвам** 3. знач.

ПОДСЕЩАМ СЕ *разг.* – вж. **сещам се** 1. знач.

ПОДСИГУРЕН *разг.* – вж. **осигурен** 1. и 2. знач.

ПОДСИГУРЯВАМ *разг.* – вж. **осигурявам** 1. и 2. знач.

ПОДСИГУРЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **застраховам се** 2. знач.

ПОДСИЛВАМ – 1. вж. **засилвам** 2. и 7. знач.;

2. вж. **заздравявам**[1]

ПОДСКАЗВАМ – 1. Обяснявам, казвам някому, обикн. скришом и незабелязано какво да каже или да отговори на зададен въпрос. *Той винаги подсказваше на съучениците си. Знам какво говоря, престани да ми подсказваш.*

— **суфлирам** *разш.*

2. *прен.* Казвам или подхвърлям, загатвам, *обикн.* тайно, скрито, някому нещо. *Някой трябва да му е подсказал за нашите намерения.*

— **подшушвам, подшепвам** *диал.*

3. *прен.* Давам възможност да се забележи нещо, да се направят изводи за нещо. *Нищо от външния вид на девойката не подсказваше за болката ѝ.*

— **подсещам** *прен.*

ПОДСКАЧАМ – 1. Правя малък скок или скокове нагоре. *Подскачам на един крак. Вървя по пътеката и подскачам.*

— **подрипвам** *разг.*

2. Ставам, изправям се с рязко движение, изведнъж. *На няколко пъти подскачал от мястото си. Като видя началника си, подскочи.*

— **скачам, подскоквам** *разг.*, **рипвам** *разг.*

3. вж. **играя** 1. и 2. знач.

ПОДСКОКВАМ *разг.* – вж. **подскачам** 2. знач.

ПОДСЛАЖДАМ – 1. Правя нещо да стане сладко или по-сладко. *Подслаждам чая. Подслаждам ракията с мед.*

— **заслаждам** *рядко*

ант. → ***вгорчавам,*** подгорчавам

2. *прен.* Ставам причина, правя нещо да стане приятно. *Внучето им подслади старините. С грижите си те искаха да подсладят последните дни на болния.*

— **услаждам**

ант. → ***вгорчавам,*** отравям, помрачавам, разстройвам, развалям

ПОДСЛАЖДАМ СЕ – вж. **заслаждам си**

ПОДСЛАЖДАМ СИ – вж. **заслаждам си**

ПОДСЛОН – 1. вж. **заслон** 1. знач.;

2. вж. **убежище** 1. знач.

ПОДСЛОНЯВАМ – Приемам за известно време в дома си някого, давам подслон на някого. *Те решили да подслонят бедния скитник.*

— **приютявам, прибирам** *разг.*

ант. → ***изпъждам,*** изгонвам, пропъждам, прогонвам, изхвърлям, прокуждам, напъждам, натирвам

ПОДСЛОНЯВАМ СЕ – Намирам подслон, настанявам се някъде, при някого за известно време. *Чудеше се къде да се подслони в тази студена зимна нощ.*

— **приютявам се, прислонявам се**

V слагам (подслонявам) глава *разг.*

ПОДСМИВАМ СЕ – Усмихвам се леко, едва забележимо и обикн. иронично. *Той се подсмиваше през цялото време и тя имаше чувството, че ѝ се подиграва.*

— **подсмихвам се, подхилвам се** *разг.*, **подхилквам се** *разг.*

ПОДСМИХВАМ СЕ – вж. **подсмивам се**

ПОДСМЪРЧАМ – Вдишвам силно и шумно въздух през пълен, неизчистен нос. *Избърши си носа, стига си подсмърчал.*

— **смъркам**

ПОДСТОРВАМ *разг.* – вж. **подстрекавам**

ПОДСТОРНИК *разг.* – вж. **подстрекател**

ПОДСТРЕКАВАМ *несв.* – Подтиквам, карам някого да върши или да извърши нещо лошо, нередно. *Той подстрекава съучениците си да се държат невъзпитано в клас. Подстрекавам народа към бунт. Някой подстрекава работниците да стачкуват.*

— **подсторвам** *разг.*, **подучвам** *разг.*, **подкокоросвам** *разг.*

V пускам (хвърлям) фитили *разг.*, запалвам (подпалвам) фитила *разг.*, пускам шишове *разг.*, пускам конска муха под опашката *разг.*, пускам (вкарвам) муха в главата *разг.*, пускам (вкарвам, напъхвам) бръмбар (бръмбари) в главата *разг.*, навивам пружината (бурмата) *разг.*

ПОДСТРЕКАТЕЛ – Човек, който подтиква към нещо нередно, лошо. *Обвиниха го за главен подстрекател на стачката.*

— **подбудител, подсторник** *разг.*, **инспиратор** *книж.*, **вдъхновител** *разш.*

ПОДСТРИГВАМ – вж. **подрязвам** 1. знач.

ПОДСТРИЖКА *разг.* – вж. **прическа**

ПОДСТЪП *книж.* – 1. вж. **подход**;

2. *рядко* вж. **подножие** 1. знач.

ПОДСУШАВАМ – вж. **изсушавам** 1. знач.

ПОДСЪДИМ – вж. **обвиняем**

ПОДСЪЗНАТЕЛЕН – вж. **несъзнателен** 2. знач.

ПОДТИК – Факт, проява, които подбуждат, насърчават към дейност, карат някого да направи нещо. *Добрите отзиви за романа му дадоха подтик да продължи да твори. Липсва ми подтик, за да се разгърна като преподавател. Подтик за работа.*

— **стимул** *книж.*, **тласък** *прен.*, **импулс** *книж.*, **подбуда, мотивация** *книж.*

ПОДТИКВАМ – Ставам причина някой да прави или направи нещо, вдъхвам желание у някого да извърши нещо. *Някой трябва да го подтиква, за да твори. Обществото трябва да подтиква младите хора да учат и да се развиват. Подтиквам към борба за повече социални придобивки. Науката подтиква прогреса.*

— **подбуждам, стимулирам** *книж.*, **инспирирам** *книж.*, **амбицирам, мотивирам** *книж.*, **тласкам** *прен.*, **подбутвам** *прен. разг.*, **движа** *несв. прен. огр.*

ант. → ***демотивирам,*** отказвам, дезинтересирам

ПОДУВАМ – вж. **издувам**

ПОДУВАМ СЕ – За човешко или животинско тяло или за негова част – увеличавам обема си поради заболяване, удар и др. *От болния зъб бузата му се поду. От дългото ходене краката ми се подуха. Конят се разболя и коремът му се поду. Очите ѝ се подуха от плач.*

— **надувам се, издувам се, отичам, подпухвам**

ант. → ***спадам***

// *разш.* Увеличавам обема си, обикн. вследствие на поемане на влага. *Паркетът се е подул от влагата.*

— **издувам се, набъбвам, надувам се** *разш.*

ант. → ***спадам,*** слягам се

// ***хлътвам***

ПОДУТ – Който има увеличен обем и изпъкнала форма, обикн. в резултат на възпаление, болест, плач и др. *Подут корем. Подуто коляно. Подуто от плач лице.*

— **надут, издут, подпухнал, отекъл**

ПОДУТИНА – Издуто (поради възпаление) място по тялото на човек или на животно. *Той имаше голяма подутина под окото. Цялата му ръка бе покрита с подутини.*

— **оток, издутина, подпухналост**

// Издуто място, обикн. по главата, вследствие на удар. *Ударих си челото във вратата и сега имам подутина.*

— **оток, издутина, цицина** *разг.*

ПОДУХВАМ – вж. **повявам** 2. знач.

ПОДУЧВАМ *разг.* – вж. **подстрекавам**

ПОДУШВАМ – 1. вж. **помирисвам** 1. знач.;

2. вж. **надушвам** 1. и 2. знач.

ПОДУШВАМ СЕ *разг.* – *Обикн. мн.* За хора с еднакви качества – откриваме общото помежду си и се сближаваме, сдружаваме. *Как са се подушили, не знам, но сега са големи приятели.*

— **надушвам се** *разг.*, **сдушвам се** *разг.*

ПОДХВАЩАМ – 1. Хващам, улавям някого, нещо откъм долната му страна, за да го вдигна, издигна. *Няколко души подхванаха дядото и го изправиха на крака. Подхванаха от двете страни гардероба и го внесоха в къщата.*

— **подемам, подземам** *разг.*, **прихващам**

2. *прен. разг.* вж. **емвам** 1. знач.;

3. *разг.* вж. **започвам 1**. знач.

ПОДХВЪРЛЯМ – 1. Хвърлям нещо, някого нагоре обикн. на малка височина, на късо разстояние. *Подхвърлям топка.*

— **подмятам**

2. *прен.* вж. **загатвам** 1. и 2. знач.

ПОДХВЪРЛЯНЕ – вж. **намек**

ПОДХИЛВАМ СЕ *разг.* – вж. **подсмивам се**

ПОДХИЛКВАМ СЕ *разг.* – вж. **подсмивам се**

ПОДХЛЪЗВАМ СЕ – Загубвам равновесие при стъпване на хлъзгаво място. *Подхлъзнах се на леда и паднах.*

— **плъзвам се, хлъзвам се, изпързалвам се, пързулвам се** *разг.*, **хързулвам се** *разг.*, **подплъзвам се** *диал.*

ПОДХОД – Начин на пристъпване към нещо или съвкупност от средства за извършване на нещо, на общуване или въздействие върху някого. *Всеки има свой индивидуален подход към работата. Трябва да имаш друг подход към учениците. Неправилен подход.*

— **метод, подстъп** *книж.*, **тактика** *прен.*

ПОДХОДЯЩ – 1. Който подхожда за даден случай или момент. *Той винаги намира подходящите за случая думи. Подходящ отговор. Подходяща шега. Подходящо заглавие.*

— **уместен, сполучлив, удачен** *книж. нежел.*

ант. → ***неподходящ,*** неуместен, несполучлив, неудачен

2. Който съответства на определени изисквания, нужди или цел. *Търся си подходяща работа. Търся подходяща форма на отказ от сделката. Подходящи мерки. Подходящи действия.*

— **подобаващ, целесъобразен, съответстващ, съответен, подхождащ, адекватен** *книж.*

ант. → ***неподходящ,*** неподобаващ, нецелесъобразен, несъответстващ, несъответен, неадекватен, неподхождащ

// Който отговаря на определени условия и изисквания. *Търся си обувки, подходящи за туризъм. Място, подходящо за паркиране.*

— **пригоден, удобен**

ант. → ***неподходящ,*** непригоден, неудобен

3. вж. **благоприятен** 1. знач.

V на място *разг.* към 1. знач.

ПОДХОЖДАМ[1] – 1. вж. **съответствам** 1. и 2. знач.;

2. вж. **подобавам**

ПОДХОЖДА МИ – вж. **прилича ми**

ПОДХОЖДАМ СИ – Отговарям, съответствам по качества, интереси, изисквания на някого или нещо и добре се съчетавам, комбинирам с него. *Ние с теб по нищо не си подхождаме. Тия цветове си подхождат. Не знам кои зодии си подхождат.*

— **пасвам си** *разг.*, **прилягам си** *разг.*, **схождам си** *рядко*, **допадам си, уйдисвам си** *простонар.*

ПОДХОЖДАМ[2] – 1. вж. **постъпвам**[1] 1. знач.;

2. *прен.* вж. **отнасям се** 1. знач.

ПОДХОЖДАЩ – вж. **подходящ** 2. знач.

ПОДЦЕНЯВАМ – 1. Смятам, оценявам нещо, някого по-ниско, по-долу от действителните му качества, възможности, стойност, значение. *Подценяваме възможностите на противника. Подценихме опасността от избухване на нов пожар. Имам чувството, че подценяват труда ми.*

— **омаловажавам, недооценявам, пренебрегвам** *прен.*, **неглижирам** *книж. рядко*

ант. → ***надценявам***
2. *рядко* вж. **омаловажавам** 1. знач.
ПОДЧЕРТАВАМ – 1. Произнасям нещо с по-силен глас, за да изтъкна неговата важност. *Учителят подчерта думата „дисциплина". Министърът подчерта важността от икономии.*
— **наблягам** *(на)*, **натъртвам** *(на) разг.*, **акцентирам** *(на) книж.*
2. *прен.* вж. **отбелязвам** 2. знач.
V слагам (поставям, турям) ударение <то> върху нещо *разг.*, слагам (поставям) акцент на нещо *книж.* към 1. знач.
ПОДЧИНЕН – 1. Който е на подчинение, разпореждане на някого и изпълнява неговата воля, нареждания, решения. *Ведомството е подчинено на министерството. Работниците са подчинени на работодателите си.*
— **подвластен** *книж.*,
2. вж. **зависим** 1. знач.;
3. вж. **поробен**
ПОДЧИНЕНИЕ – вж. **йерархия**
ПОДЧИНЕНОСТ – 1. вж. **зависимост** 1. знач.;
2. вж. **йерархия**
ПОДЧИНЯВАМ – вж. **поробвам** 1. знач.
ПОДЧИНЯВАМ СЕ – Изпълнявам без възражение нарежданията, желанията на някого. *Синовете вече не му се подчиняваха. Войникът трябва да се подчинява на командира си.*
— **покорявам се, слушам** *несв. прен. разг.*
V превивам (подвивам, прекланям, скланям, скършвам, навеждам, свивам) врат *разг.*, прекланям (скланям, навеждам, свеждам, превивам) глава *разг.*, превивам гръб (гръбнак) *разг.*
ПОДШЕПВАМ *диал.* – вж. **подсказвам** 2. знач.
ПОДШИВАМ – Подгъвам краищата и зашивам откъм вътрешната страна дреха, покривка и др., за да не се разнищи. *Трябва да подшия роклята. Подшивам покривката.*
— **поръбвам, обшивам, ръбя** *несв. нар.*
ПОДШУШВАМ – 1. вж. **пошепвам**;
2. вж. **подсказвам** 2. знач.
ПОДЪЛ – 1. Който е безнравствен, безчестен и предизвиква отвращение, презрение. *Подъл човек. Подла твар. Подло убийство. Подло предателство. Подла постъпка.*
— **мерзък** *книж.*, **мръсен** *прен.*, **долен** *разг.*, **низък, гнусен** *прен.*, **гаден** *прен.*, **мизерен** *прен. рядко*, **мръснишки** *разг.*
2. вж. **коварен** 1. и 2. знач.;
3. вж. **нечестен** 1. знач.
ПОДЯЖДАМ – 1. вж. **подкопавам** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **ощетявам**
ПОДЯЖДАМ СЕ *разг.* – вж. **заяждам се**
ПОДЯЛБА – 1. вж. **делба**;
2. вж. **делитба** 1. знач.
ПОЕДИНИЧНО – вж. **отделно**
ПОЕЗИЯ – 1. Литературен жанр и творчество, написани в стихотворна форма. *Обичам поезията на Яворов.*
— **лирика**
ант. → ***проза,*** белетристика
2. *прен.* вж. **лиризъм**
ПОЕМАМ – 1. вж. **вземам** 1. знач.;
2. вж. **поглъщам** 1. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **гълтам** 2. знач.;
4. вж. **побирам**;
5. вж. **отправям се**
ПОЕТ – Автор на поетически произведения. *В списанието са публикувани произведения на млади поети. Той е добър поет.*
— **стихотворец, лирик, стихоплетец** *обикн. ирон.*, **стихоплет** *обикн. ирон.*
ант. → ***прозаик,*** белетрист, повествовател
ПОЕТИЗИРАМ *книж.* – вж. **опоетизирам**
ПОЕТИЧЕН – вж. **лиричен**
ПОЕТИЧНОСТ – вж. **лиризъм**
ПОЖАЛВАМ – вж. **пощадявам**
ПОЖАР – Стълб от нажежени газове като стихия, която унищожава чрез изгаряне постройки, гори, насаждения и др. *Пожар унищожи голяма част от гората. Пожарите бушували дни наред.*
— **огън, пламък** *обикн. мн.*
ПОЖАРНИКАР – Лице от служба за потушаване на пожари. *Пожарникарите бързо се справили с огъня.*
— **огнеборец**
ПОЖЕЛАВАМ – 1. Обзема ме желание за нещо. *Пожелах да видя изложбата. Ще имаш всичко, което пожелаеш.*
— **поисквам, възжелавам** *книж. рядко*
2. Изказвам някому пожелание за нещо, обикн. добро, хубаво. *Пожелавам ти ползотворна работа. Пожелавам ти здраве и щастие.*
— **желая** *несв.*
ПОЖЕЛАНИЕ – вж. **благопожелание** 1. знач.
ПОЖЕРТВАМ – вж. **жертвам**
ПОЖЕРТВАМ СЕ – вж. **жертвам се**
ПОЖЕРТВОВАТЕЛЕН *книж.* – вж. **всеотдаен**
ПОЖЕРТВОВАТЕЛНОСТ *книж.* – вж. **себеотрицание**
ПОЖИЗНЕН – Който е за цял живот, продължава през целия живот на човека. *Пожизнена пенсия. Пожизнена рента. Пожизнен затвор.*
— **доживотен**
ПОЖУЛВАМ *разг.* – вж. **потъркам** 1. знач.
ПОЖЪЛТЯВАМ – 1. Ставам жълт, добивам жълт цвят. *След няколко дни дюлите ще пожълтеят. Лицето му пожълтя.*
— **жлътвам се, жълтясвам** *разг.*
2. вж. **жълтея** 1. знач.
ПОЗА – 1. вж. **положение** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **преструвка** 1. знач.
ПОЗВОЛЕН – Който се допуска, за който има разрешение, съгласие. *Позволена скорост. Позволен риболов. Позволени средства.*
— **разрешен, допустим**
ант. → ***непозволен,*** забранен, неразрешен, недопустим
ПОЗВОЛЕНИЕ – вж. **разрешение** 1. знач.
ПОЗВОЛИТЕЛНО – вж. **разрешително**
ПОЗВОЛЯВАМ – 1. Давам съгласието си някой да извърши нещо. *Позволих на детето да играе на двора. Не знам дали ще ми позволят да изляза в отпуск.*
— **разрешавам, давам, съгласявам се**
ант. → ***забранявам,*** запретявам
2. Създавам възможност, условия нещо да се прави, да стане или не се противопоставям, не попречвам на някого да върши нещо. *Ще работя колкото ми силите позволяват. Тъмнината не позволява да се движим бързо. Уставът не позволява*

такива нарушения.
— **допускам, разрешавам, давам**
ант. → ***попречвам,*** възпрепятствам
// ***преча***

ПОЗВОЛЯВАМ СИ – 1. Имам възможност да направя нещо, без да съм ограничен, обикн. финансово. *Не мога да си позволя такъв лукс. Богат е и може да си позволи пътуване с яхта.*
— **разрешавам си**
2. вж. **осмелявам се** 3. знач.

ПОЗДРАВ – 1. Израз на почит и познанство чрез кимане с глава, сваляне на шапка, помахване с ръка и под. *Той вървеше по улицата и отвръщаше на поздравите на познатите си с кимане с глава.*
— **привет**
2. Пожелание към някого за здраве, щастие, успех. *Изпращам ти моя сърдечен поздрав. Поздрави от майка ти.*
— **привет, благопожелание** *разш.*
3. вж. **поздравление**

ПОЗДРАВИТЕЛЕН – Който съдържа поздрав, поздравление. *Поздравителна телеграма. Поздравителна картичка.*
— **приветствен**

ПОЗДРАВЛЕНИЕ – Изказване на похвала и задоволство към някого за постижения, успех, нещо добро. *Моите поздравления за новия ти пост. Заслужаваш поздравления за книгата си.*
— **приветствие, поздрав**

ПОЗДРАВЯВАМ – 1. Изказвам възхищение и задоволство от действията и проявите на някого. *Публиката поздрави артистите за добрата им игра. Всички поздравиха автора за книгата му. Поздравиха го за достойното му държание.*
— **приветствам, адмирирам** *книж.*, **акламирам** *книж.*
ант. → ***укорявам,*** упреквам
// ***освирквам***
2. Изказвам добри пожелания към някого по някакъв случай. *Искам да те поздравя за юбилея. Директорът ги поздрави за добрия успех. Командирът поздрави войниците с победата.*
— **приветствам, честитя**
V свалям (снемам) шапка на някого *разг.*, стисвам ръката (десницата) на някого *разг.* към 1. знач.

ПОЗЕМЛЕН – Който се отнася до използване на земята. *Поземлена реформа. Поземлен данък.*
— **аграрен, земеделски**

ПОЗИВ *рядко* – вж. **призив** 1. знач.

ПОЗИРАМ – *прен.* вж. **маниернича**

ПОЗИТИВЕН *книж.* – вж. **одобрителен** 1. знач.

ПОЗИЦИЯ *книж.* – 1. вж. **положение** 1. и 4. знач.;
2. вж. **ниша** 2. знач.;
3. вж. **възглед** 1. и 2. знач.;
4. вж. **отношение** 1. знач.

ПОЗНАВАМ[1] – вж. **зная** 1. знач.

ПОЗНАВАМ[2] – вж. **досещам се** 1. знач.

ПОЗНАВАЧ – вж. **специалист**

ПОЗНАЙНИК – Човек, с когото някой се познава, има познанство. *Ние сме стари познайници.*
— **познат**

ПОЗНАНИЕ *обикн. мн.* – вж. **знание** 1. знач.

ПОЗНАТ – 1. вж. **известен** 1. и 2. знач.;
2. *като същ.* вж. **познайник**

ПОЗОР – Положение, при което някой е загубил доброто си име и влияние пред обществото поради това, че е извършил нещо осъдително от гледище на общоприетите норми. *Влизането му в затвора е позор за цялото му семейство. Какъв позор – да го уличат в корупция. Това поражение е истински позор за нас.*
— **безчестие, срам, падение, петно** *прен.*, **клеймо** *прен. книж.*, **резил** *простонар.*, **срамота** *простонар.*, **маскарлък** *простонар. грубо*
ант. → ***чест***
// ***гордост***
// ***слава,*** лаври

ПОЗОРЕН – 1. Който е изпълнен с безчестие и срам. *Позорно бягство. Позорно робство. Позорна участ.*
— **срамен, безчестен, срамотен** *разг.*
ант. → ***достоен***
2. вж. **безславен** 1. знач.

ПОЗОРЯ – Поставям някого в срамно положение с постъпките си, силно излагам, компрометирам някого, навличам позор на някого или нещо. *Опитва се да ме позори чрез печата. Позори името ми. Позори семейството си. Позори родината си.*
— **петня, срамя, безчестя, черня** *прен.*, **калям** *прен. разг.*, **резиля** *простонар.*, **маскаря** *простонар. грубо,* **кепазя** *простонар.*
V хвърлям петно (кал) върху някого или нещо *разг.*, обливам с кал (помия) някого, нещо *разг.*

ПОЗЬОРСТВО – вж. **маниерност**

ПОИЗЛЪГВАМ – вж. **послъгвам**

ПОИЛО *нар.* – вж. **водопой**

ПОИСКВАМ – вж. **пожелавам** 1. знач.

ПОИСКВА МИ СЕ – вж. **прииска ми се**

ПОКАЗАЛЕЦ – Азбучен списък на имена, понятия, предмети и др., споменати, цитирани в книга, в научно съчинение, напечатан накрая след текста. *Библиографски показалец на студия. Географски показалец.*
— **индекс, азбучник, указател** *остар.*

ПОКАЗАТЕЛ – 1. Величина, която характеризира определено качество, свойство или състояние на нещо (машина, съоръжение и др.) *Трябва да намерим пластмаса, която по всички показатели да превъзхожда стоманата. Технико-икономически показатели.*
— **параметър**
2. вж. **признак**;
3. вж. **критерий**

ПОКАЗАТЕЛЕН – 1. От който може да се съди за нещо, който дава знак, че нещо съществува, става или ще стане. *Тази визита е доста показателна за настъпилата промяна във взаимоотношенията между двете страни.*
— **знаменателен, симптоматичен** *книж.*, **емблематичен** *книж.*, **символичен** *огр.*
2. вж. **представителен** 1. знач.

ПОКАЗВАМ – 1. Правя да се види нещо, да стане ясно, да се разбере от другите. *Показвам възможностите си. Кучето показа своя зъл нрав.*
— **проявявам, разкривам, представям** *рядко*
2. С действията, постъпките си давам израз на нещо. *Трябва да покажем човещина. Показвам готовност да подкрепя народното дело.*
— **проявявам, изразявам, изявявам**
3. За уред – давам някакви данни, резултати, обикн. при измерване. *Часовникът показваше полунощ.*

Термометърът показва 20 градуса.

— **посочвам** *прен.*, **указвам, соча** *несв.*

4. вж. **представям** 1. и 2. знач.;

5. вж. **посочвам** 1. знач.;

6. вж. **обяснявам** 2. знач.;

7. вж. **означавам** 4. знач.;

8. вж. **разкривам** 3. и 4. знач.;

9. вж. **изтъквам** 1. знач.;

10. *прен.* вж. **предвещавам** 1. знач.

ПОКАЗВАМ СЕ – 1. Ставам видим, започвам да се виждам, след като преди това съм бил скрит от погледа. *Иззад завоя се показа кола. На хоризонта се показа параход. Откъм дъното на магазина се показа възрастен човек. Слънцето се показа като огромно кълбо над далечните планини.*

— **появявам се, излизам** *прен.*, **явявам се, подавам се, задавам се, изплувам** *прен.*, **изскачам** *прен.*

ант. → ***скривам се,*** изчезвам, изгубвам се, загубвам се, губя се, потъвам, изпарявам се

2. вж. **появявам се** 1. знач.

ПОКАЗЕН – вж. **демонстративен** 1. и 2. знач.

ПОКАЙВАМ СЕ – вж. **разкайвам се**

ПОКАЙВАНЕ – вж. **разкаяние**

ПОКАНВАМ – Отправям покана към някого за гостуване, за посещение. *Ще поканя майка си за Коледа. Лекарят го покани в кабинета си.*

— **повиквам** *разг.*, **извиквам** *разг.*, **виквам** *разг.*

ПОКАПВАМ – вж. **накапвам**

ПОКАРВАМ – вж. **израствам** 1. знач.

ПОКАТЕРВАМ СЕ – вж. **качвам се** 2. знач.

ПОКАЧВАМ – 1. вж. **качвам** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **повишавам** 1. знач.

ПОКАЧВАМ СЕ – 1. вж. **качвам се** 1. и 2. знач.;

2. вж. **увеличавам се** 2. и 3. знач.

ПОКАЧВАНЕ – вж. **увеличение** 1. знач.

ПОКАЯНИЕ – вж. **разкаяние**

ПОКВАРА – Пълна морална разруха, пълно пренебрегване на нравствените ценности, принципи от страна на обществото или на отделно лице. *Поквара на нравите. Поквара на обществото.*

— **деморализация** *книж.*, **развала** *остар.*, **разврат** *прен.*

ПОКВАРЕН – 1. Който се е поддал на поквара и разврат и води разпуснат живот. *Тя беше една покварена жена. Всички в квартала знаеха, че е покварен човек.*

— **развратен, порочен, безпътен** *разг.*, **разпътен** *книж.*, **развален** *прен. разг.*, **разтурен** *прен. разг.*, **блуден** *книж.*, **разблуден** *книж.*

ант. → ***непокварен,*** непорочен, неопорочен, неопетнен, чист

// Който е свързан с нарушаване на нравствеността. *Покварени нрави. Покварено сърце. Покварено поведение.*

— **порочен, развратен** *прен.*, **безпътен** *разг.*

ант. → ***непокварен,*** неопорочен, запазен, чист

2. Който е без морални принципи, който е склонен към пороци. *Покварен народ. Покварено общество.*

— **деморализиран** *книж.*, **развратен, безнравствен, порочен**

ант. → ***непокварен,*** непорочен, неопорочен

3. Който е загърбил чест и морал, стигнал е до морална развала. *Покварена власт. Покварени политици. Покварен чиновник.*

— **корумпиран, деморализиран** *книж.*, **развратен**

ант. → ***честен,*** неподкупен

ПОКВАРЯВАМ – Подтиквам, правя някого да стане порочен, да върши неща, които обществото намира за нередни. *Лошата среда, в която попадна, го поквари. Как можаха да покварят това момиче.*

— **развращавам, развалям** *прен. разг.*, **деморализирам** *книж. рядко*, **опорочавам** *рядко*, **изпортвам** *разг. рядко*

ПОКЛАНЯМ СЕ – 1. вж. **кланям се** 1. и 2. знач.;

2. *прен.* вж. **прекланям се** 1. знач.

ПОКЛАЩАМ – вж. **залюлявам** 2. знач.

ПОКЛАЩАМ СЕ – вж. **люлея се** 1. знач.

ПОКЛОН – Наклоняване на главата и на горната част на тялото за поздрав, като израз на почит, уважение, като част от етикет. *Той я поздрави с учтив поклон. Артистката направи дълбок поклон към публиката.*

— **реверанс**

// Силно навеждане, привеждане, обикн. като израз на пълна покорност, при молитва или в знак на почит. *Жената се кръстеше и правеше поклони пред иконата. Прави поклони пред шефа.*

— **метан** *разг.*

ПОКЛОННИК – 1. Богомолец, който странства, за да се поклони на светите места. *Срещнахме група поклонници, които отиваха на поклонение на Божи гроб.*

— **хаджия** *разг.*, **пилигрим** *книж.*

2. вж. **почитател;**

3. вж. **обожател** 1. знач.

ПОКОЕН – вж. **починал**

ПОКОЙ – 1. вж. **спокойствие** 1. и 2. знач.;

2. вж. **застой** 1. знач.;

3. *рядко* вж. **почивка** 1. знач.

ПОКОЙНИК – Умрял човек, когото са погребали или още не е погребан. *Близките се събраха в къщата на покойника.*

— **мъртвец, смъртник**

ПОКОЛЕБАВАМ СЕ – За кратко време съм в състояние на нерешителност, не мога да реша как да постъпя при дадени обстоятелства. *За миг се поколебах, но после реших да им отида на гости.*

— **подвоумявам се**

ПОКОЛЕНИЕ – 1. Общност на хора, които живеят в едно и също време, или хора на приблизително еднаква възраст в дадено време. *Той е от поколението на баща ми. Тук се бяха събрали хора от различни поколения. Разчитаме на младото поколение.*

— **генерация** *книж.*

2. вж. **потомство**

ПОКОРЕН – Който се покорява, не проявява своя воля. *Покорен слуга. Покорен син. Покорно население.*

— **смирен, послушен, безропотен, овчедушен** *неодобр.*

ант. → ***непокорен,*** непослушен, вироглав

ПОКОРЕН – вж. **поробен**

ПОКОРИТЕЛ – Лице, което е покорило някого или нещо. *Покорител на върхове. Покорител на женски сърца.*

— **завоевател**

ПОКОРНОСТ – вж. **покорство**

ПОКОРСТВО – Пълно подчинение. *Той учеше децата си на покорство. Нейното покорство го дразнеше.*
— **смирение, смиреност, покорност, послушание, послушност, безропотност, овчедушие** *неодобр.*
ант. → ***непокорство,*** неподчинение, непокорност, вироглавство
ПОКОРЯВАМ – 1. вж. **завладявам** 1. знач.;
2. вж. **поробвам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **възхищавам**;
4. *прен.* вж. **спечелвам** 3. знач.
ПОКОРЯВАМ СЕ – вж. **подчинявам се**
ПОКОСЯВАМ – 1. Унищожавам, убивам, обикн. масово, чрез огнестрелно оръжие. *Картечният огън покосяваше всичко наоколо. Картечницата покоси първата редица войници.*
— **кося** *несв. прен.*, **помитам** *прен.*
2. *рядко* вж. **окосявам**
ПОКРАЙ – вж. **край** 1. и 2. знач.
ПОКРАЙНИНА – 1. Краен, отдалечен от центъра район на селище. *Фабриката се намира в покрайнините на града. Имам вила в покрайнините на София.*
— **крайнина, окрайнина** *разг.*, **край²**, **периферия**
ант. → ***център,*** среда, пъп, сърце
// *разш.* Крайни квартали на голямо населено място. *Ние сме хора от градските покрайнини.*
— **предградие**
2. вж. **област** 1. знач.
ПОКРИВ – 1. Най-горната част на сграда, която я покрива и предпазва от неблагоприятни атмосферни влияния. *Къщата е недовършена и още няма покрив. Червен керемиден покрив.*
— **стряха**
2. *прен.* вж. **жилище** 1. знач.
ПОКРИВАЛО – 1. вж. **покривка** 2. знач.;
2. *разш.* вж. **завивка**;
3. *огр.* вж. **було**
ПОКРИВАМ – 1. вж. **застилам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **завивам²** 1. знач.;
3. вж. **закривам** 1. и 3. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **скривам** 2. знач.;
5. *прен.* вж. **компенсирам** 1. знач.;
6. *прен.* вж. **посрещам** 4. знач.
ПОКРИВАМ СЕ – 1. вж. **съвпадам**;
2. *разг.* вж. **крия се** 2. знач.
ПОКРИВКА – 1. Парче плат с определена форма за покриване на маса, легло и др. *Леглото бе покрито с кадифена покривка. Изцапах покривката. Дай някаква покривка да сложа на масата.*
— **застилка, месал** *разг. (за маса),* **бохча** *нар. (за маса)*
2. Нещо, което покрива някаква площ. *Зимата покриваше земята с бялата си покривка.*
— **покривало**
3. вж. **завивка**
ПОКРИТ – 1. вж. **закрит** 1. знач.;
2. вж. **застлан** 1. и 2. знач.
ПОКРИТИЕ – вж. **настилка** 2. знач.
ПОКРОВ – Покривало, платно, с което се покрива мъртвец.
— **плащаница, саван**
ПОКРОВИТЕЛ – вж. **защитник** 2. знач.
ПОКРОВИТЕЛСКИ – Който е свързан с покровител или покровителство. *Покровителска роля. Покровителско отношение.*
— **закрилнически, покровителствен**
ПОКРОВИТЕЛСТВАМ – Оказвам покровителство. *Директорът го покровителства. Има влиятелни приятели, които го покровителстват.*
— **закрилям, протежирам** *книж.*, **толерирам** *книж.*
V стоя (заставам) зад гърба на някого *разг.*, зад гърба съм на някого *разг.*, заставам насреща на някого *разг.*
ПОКРОВИТЕЛСТВЕН – вж. **покровителски**
ПОКРОВИТЕЛСТВО – 1. Закрила от страна на влиятелно лице или институция, осигуряване на по-големи права или възможности за развитие на някого в сравнение с други. *Благодарение на покровителството на министъра, той направи голяма кариера. Тя не заслужава твоето покровителство.*
— **протекция** *книж.*, **застъпничество, защита**
2. Осигуряване от някого на благоприятни условия за развитие или осъществяване на нещо. *Закон за покровителство на селското стопанство.*
— **протекция** *книж.*, **протежиране** *книж.*
3. вж. **закрила**;
4. вж. **патронаж**
ПОКРУСА *книж.* – вж. **мъка** 2. знач.
ПОКРУСВАМ – вж. **съкрушавам** 1. знач.
ПОКРУСЕН – вж. **съкрушен**
ПОКУПАТЕЛ *книж. нежел.* – вж. **купувач**
ПОКУПКО-ПРОДАЖБА – вж. **търговия**
ПОКУШЕНИЕ – 1. вж. **атентат**;
2. *книж.* вж. **посегателство**
ПОКЪЛВАМ – 1. За растение, семе – пускам кълнове, които пробиват повърхността на почвата. *Житата са вече покълнали. Покълва тревица.*
— **прораствам, кълня** *несв.*, **набождам, поникам**
2. *прен.* За чувство, мисъл, идея и под. – зараждам се, появявам се и започвам да се оформям. *Дълбоко в душата му започваше да покълва недоволство.*
— **кълня** *несв. прен.*
ПОКЪРТВАМ – 1. вж. **потрисам**;
2. вж. **трогвам**
ПОКЪРТВАМ СЕ – вж. **трогвам се**
ПОКЪРТЕН – вж. **трогнат**
ПОКЪРТИТЕЛЕН – 1. вж. **потресаващ**;
2. вж. **трогателен**
ПОКЪРШВАМ *рядко* – вж. **изпочупвам**
ПОКЪТВАМ – вж. **нипвам** 1. знач.
ПОКЪЩНИНА – вж. **вещи** 2. знач.
ПОЛАГАМ – вж. **оставям** 1. знач.
ПОЛАГА МИ СЕ – Добивам нещо по силата на правата си, на някакви обстоятелства или по силата на определен закон, правилник и др. *Като негов син ти се полага да получиш дял от наследството. Полага ми се малко отдих.*
— **пада ми се, следва ми се** *книж.*, **припада ми се** *нар.*
ПОЛАЗВАМ – 1. Лазя по нещо или по някого обикн. навсякъде, по цялата му повърхност или тяло. *Неприятно е да те полазят гъсеници. Полазиха ме мравки.*
— **попълзям, налазвам, облазвам, напълзям, попълзявам, напълзявам**
2. Започвам да се придвижвам с лазене, пълзене. *Охлювът полази по пътеката. Войникът полази по*

нанагорнището.
— **попълзявам, попъплям**
ПОЛАСКАВАМ – вж. **похвалвам**
ПОЛЕ – 1. Обширно равно пространство, земя извън населено място, обикн. с ливади, ниви и под. *Пред мен се откри цялата красота на полето. Селянинът отива на полето да оре.*
— **кър** *разг.*
2. вж. **равнина** 1. знач.;
3. вж. **фон**;
4. *прен.* вж. **поприще** 1. знач.
ПОЛЕГАТ – 1. вж. **наклонен**[1] 1. знач.;
2. вж. **стръмен**
ПОЛЕГАТО – вж. **косо** 1. знач.
ПОЛЕГНАЛ – вж. **наклонен**[1] 2. знач.
ПОЛЕЗЕН – 1. Който носи полза, от който има добри последствия. *Ежедневните разходки са много полезни. Чистият планински въздух е полезен за здравето. Полезно въздействие на лекарството при диабет. Полезни занимания.*
— **благотворен, ползотворен, благоприятен, положителен**
ант. → ***вреден,*** неблаготворен, неблагоприятен, отрицателен
2. вж. **ценен** 2. знач.
ПОЛЕКА – 1. вж. **бавно** 1. знач.;
2. вж. **леко** 2. знач.;
3. вж. **постепенно**
ПОЛЕКА-ЛЕКА *разг.* – вж. **постепенно**
ПОЛЕКИЧКА – вж. **бавно** 1. знач.
ПОЛЕМИЗИРАМ *книж.* – вж. **споря**
ПОЛЕМИКА *книж.* – вж. **спор**[1]
ПОЛЕТ – 1. Придвижване във въздуха на птица или насекомо чрез размахване на крилата. *Наблюдавах полета на ястреба. Красиви са полетите на пеперудите.*
— **летеж, летене, хвърчене**
// Придвижване във въздуха на самолет или друг летателен апарат. *Петчасов полет със самолет. По време на полета ми стана зле.*
— **летене, летеж**
2. *прен. поет.* вж. **стремеж** 1. знач.
ПОЛЕТЯВАМ – вж. **излитам** 2. знач.
ПОЛЗА – 1. Възможност за материална или друга придобивка. *Нямам никаква полза от сключването на сделката. Ползата да си на власт е голяма. Той във всичко търси ползата. Каква ще ми е ползата, ако се включа във вашия проект? Гледа да извлече полза от ситуацията.*
— **изгода, облага, печалба** *прен.*, **интерес, дивидент, файда** *простонар.*, **келепир** *простонар.*, **аванта** *разг.*, **кяр** *простонар.*, **далавера** *разг.*, **муфта** *простонар.*
ант. → ***вреда,*** загуба, щета
// *С предл. в* Благоприятно положение, когато някой, нещо печели. *Действията му са в полза на конкуренцията. В твоя полза е да разделите имота.*
— **интерес, изгода**
ант. → ***вреда,*** ущърб
2. Добър, желан резултат от някаква дейност. *Ползата от лечението е вече налице. Има полза от фитнеса. От този речник няма полза.*
— **файда** *простонар.*
ант. → ***вреда,*** щета, пакост, поражение
ПОЛЗВАМ – вж. **използвам** 1. знач.
ПОЛЗВАМ СЕ – 1. вж. **имам** 4. знач.;
2. вж. **използвам се**
ПОЛЗВАНЕ – вж. **употреба** 1. знач.
ПОЛЗОТВОРЕН – 1. вж. **резултатен** 2. знач.;
2. вж. **полезен** 1. знач.
ПОЛИ – вж. **подножие** 1. знач.
ПОЛИВАМ – 1. вж. **заливам** 1. знач.;
2. вж. **напоявам** 2. знач.
ПОЛИНЯВАМ *рядко* – вж. **залинявам**
ПОЛИРАМ – Придавам огледална лъскавина на гладка повърхност на предмет чрез натриване на масла и специални лакове. *Полирам маса.*
— **лакирам, гланцирам** *спец.*
ПОЛИСЕМАНТИЧЕН *спец* – вж. **многозначен**
ПОЛИТАМ – 1. вж. **излитам** 2. знач.;
2. вж. **олюлявам се** 1. знач.
ПОЛИТЕИЗЪМ *книж.* – вж. **многобожие**
ПОЛИТИЧЕН *остар.* – вж. **тактичен**
ПОЛИТИЧНОСТ *остар.* – вж. **тактичност**
ПОЛИ́ЦА – 1. Хоризонтално закрепена дъска в долап, шкаф или на стена, върху която се поставят различни предмети. *Прегледай книгите на горната полица. На полицата в кухнята бяха наредени чаши.*
— **лавица, рафт, поставка** *огр.*
2. вж. **етажерка**
ПОЛИЦАЙ – Униформен или цивилен служител в полицията. *Полицаите успели да заловят крадеца. Полицаи обградили къщата.*
— **ченге** *разг.*, **милиционер** *остар.*, **стражар** *разг. остар.*, **фанте** *жарг.*
ПОЛИЧБА – вж. **предзнаменование**
ПОЛОВ – вж. **сексуален** 1. знач.
ПОЛОВИНА – вж. **среда** 2. знач.
ПОЛОВИНЧАТ – 1. Който води само до временно или непълно решаване на някакъв проблем. *Половинчато решение. Половинчати мерки.*
— **палиативен** *прен. книж.*
2. вж. **частичен** 1. знач.
ПОЛОГ – Място, където птицата снася и мъти яйцата си. *Децата прогониха квачката от полога.*
— **мътило**
ПОЛОЖЕНИЕ – 1. Определен начин на разположение на човек или предмет в пространството. *Хоризонтално положение. Седнало положение. В изправено положение.*
— **състояние, поза, позиция** *книж.*
2. Условия и начин на съществуване на някого, нещо или на протичане на нещо. *Икономическото положение в страната се влоши. Не знам нищо за положението на фронта. Положението в предприятието е несигурно.*
— **ситуация, състояние, обстановка**
3. Обществени и материални условия на съществуване. *Никой не се интересува от положението на бедните. Положението му на безработен не е за завиждане. Положението на баща му е лошо.*
— **състояние, дередже** *простонар.*, **хал** *простонар.*
4. Място, роля, значимост, влиятелност на някого или нещо в някаква сфера. *Има добро положение във властта. Човек с положение.*
— **позиция** *прен. книж.*
5. вж. **разположение** 1. знач.;
6. *прен.* вж. **теза**

ПОЛОЖИТЕЛЕН – 1. вж. **одобрителен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **благоприятен** 3. знач.;
3. вж. **сигурен** 2. знач.
ПОЛОЖИТЕЛНО – вж. **безспорно**
ПОЛОЖИТЕЛНОСТ – вж. **сигурност** 1. знач.
ПОЛОМЯВАМ – 1. вж. **изпочупвам**;
2. вж. **счупвам**
ПОЛСКИ – Който става, извършва се в полето. *Полска работа. Полски труд.*
— **кърски** *разг.*
ПОЛУГРАМОТЕН – вж. **малограмотен**
ПОЛУДА – вж. **лудост** 1. знач.
ПОЛУДРЯМКА – вж. **полусън**
ПОЛУДЯВАМ – 1. Загубвам разсъдъка си, ставам луд, безумен. *Жената полудя и я взеха в болница. Синът ѝ не е нормален от малък, но сега полудя окончателно. Бедната му майка наистина бе полудяла. Той имаше чувството, че полудява.*
— **побърквам се, обезумявам, умопобърквам се, умопомрачавам се** *книж.*, **смахвам се** *разг.*, **чалдисвам се** *простонар.*
2. Изпадам в състояние на лудост или близо до лудост, действам ненормално. *Хората, като гледаха как си говори сам, мислеха, че е полудял. Ако си постоянно между негодници, можеш да полудееш. От толкова учене за изпита ще полудея.*
— **подлудявам²**, **побърквам се, лудвам** *разг.*, **откачам** *разг.*, **мръдвам** *прен. разг.*, **превъртам** *прен. разг.*, **изперквам <се>** *разг.*, **перколясвам** *разг.*, **хахвам се** *разг.*, **изкуквам** *жарг.*, **изкрейзвам** *жарг.*, **психясвам** *жарг.*
3. *прен.* вж. **вбесявам се**;
4. *прен. разг.* вж. **разлудувам се**
V изгубвам (загубвам) си ума (акъла, разума, разсъдъка) *разг.*, взема ми се умът (акълът) *разг.*, мръдвам с ума (акъла) си *разг.*, мръдва ми акълът (чивията) *разг.*, изхвръква ми умът (акълът, чивията) *разг.*, хващат ме белите братя *разг.*, откачам централно *жарг.* към 1. и 2. знач.
ПОЛУДЯЛ – вж. **луд** 2. знач.
ПОЛУЖИВ – вж. **полумъртъв** 1. знач.
ПОЛУКУЛТУРЕН – вж. **малокултурен**
ПОЛУКЪЛБО – 1. Геометрично тяло, получено чрез пресичане на кълбо през центъра му от равнина. *Чертеж на полукълбо. Обем на полукълбо.*
— **полусфера**
2. Една от двете половини на големия мозък, който е разположен в горната част на черепа на човека. *Ляво полукълбо. Дясно полукълбо.*
— **хемисфера** *спец.*
3. Всяка от половините на земното кълбо (на север и на юг от екватора или на запад и на изток от даден меридиан). *Северно и Южно полукълбо.*
— **полушарие** *книж.*
ПОЛУМРАК – вж. **сумрак**
ПОЛУМРАЧЕН – вж. **сумрачен**
ПОЛУМЪРТЪВ – 1. Който е в състояние между живота и смъртта, но не е мъртъв. *Намерили го да лежи на пода полумъртъв.*
— **полужив, полуумрял**
2. Който е изпаднал във вцепенение, в безсилие от някакво неприятно чувство или усещане. *Полумъртъв от страх той се измъкнал от катастрофиралата кола. След земетресението всички бяхме полумъртви от ужас.*
— **примрял**
V ни жив, ни мъртъв *разг.*, ни жив, ни умрял *разг.*, жив-умрял *разг.* към 1. и 2. знач.
ПОЛУМЯРКА – Нещо (средство, действие и под.), с което се постига само частичен резултат, а не крайна, желана цел. *Често правителството си служи с полумерки и затова нещата не се довеждат докрай.*
— **палиатив** *книж.*
ПОЛУНОЩ – Средата на нощта. *Докато свърша всичката работа, стана полунощ.*
— **среднощ, презнощ** *поет.*
ПОЛУНОЩЕН – Който се отнася, който става в полунощ. *Полунощен час.*
— **среднощен, презнощен** *поет.*
ПОЛУОБРАЗОВАН – 1. Който не е достатъчно образован. *Тя беше една полуобразована жена, която трудно разбираше какво ѝ говоря.*
— **слабообразован, малообразован** *книж.*, **малограмотен, полуграмотен**
ант. → ***високообразован***
2. вж. **малокултурен**
ПОЛУСФЕРА – вж. **полукълбо** 1. знач.
ПОЛУСЪН – Състояние близо до сън, сънен унес. *Цяла нощ бях в състояние на полусън. Чувам в полусън гласа на майка си.*
— **полудрямка, просъница**
ПОЛУУМРЯЛ – вж. **полумъртъв** 1. знач.
ПОЛУЧАВАМ – 1. Придобивам някакъв доход, средства. *Получавам малка пенсия. Инвалидът получава социални помощи. Получавам заплата. Получавам наем.*
— **вземам**
ант. → ***давам***, отпускам, предоставям
2. Ставам притежател на нещо, на някаква придобивка или постижение. *Получих ново жилище. Получих награда. Получих образование. Получих чин лейтенант.*
— **добивам, сдобивам се** *(с) разг.*, **придобивам**
3. До мен достига съобщение или пратка. *Получих пощата. Получи ли писмото? Получих съобщение по интернет.*
— **приемам**
ант. → ***изпращам,*** пращам, експедирам, изпровождам
4. Снабдявам се с нещо необходимо или желано, за което съм действал по определен начин. *Получих разрешително. Получих виза. Получих шофьорска книжка. Получих паспорт.*
— **сдобивам се** *(с)*, **добивам**
ант. → ***давам***
5. Достигам до създаването на някакъв продукт чрез обработка или преработка на нещо. *Получавам много хубав сок от малините. Получихме добра реколта от пшеницата. От нафта получаваме бензин, мазут и газ пропан-бутан.*
— **добивам, изкарвам¹, изваждам** *разг.*, **вадя** *несв. разг.*
6. вж. **добивам** 1. и 2. знач.;
7. вж. **изработвам** 3. знач.;
8. вж. **спечелвам** 1. знач.
ПОЛУЧАТЕЛ – Лице, което получава; до което се адресира нещо, обикн. писмо, пратка. *Писмото е предадено на получателя. На плика не е добре изписано името на получателя.*
— **адресат**

ант. → ***подател,*** изпращач, адресант
ПОЛУШАРИЕ *книж.* – вж. **полукълбо** 3. знач.
ПОЛЪГВАМ – вж. **послъгвам**
ПОЛЪГВАМ СЕ – 1. вж. **изкушавам се** 1. знач.; 2. вж. **подлъгвам се** 1. знач.
ПОЛЪХ *поет.* – Слабо раздвижване на струя въздух или вятър. *Свеж полъх дойде откъм гората. Утринен полъх.*
— **повяване, повей** *поет.*, **лъх** *поет.*, **навей** *поет.*
ПОЛЪХВАМ *поет.* – вж. **повявам** 2. знач.
ПОЛЮБОПИТСТВАМ – вж. **заинтересувам се**
ПОЛЮЛЯВАМ – вж. **залюлявам** 2. знач.
ПОЛЮЛЯВАМ СЕ – вж. **люлея се** 1. знач.
ПОЛЮС – *прен.* вж. **крайност** 2. знач.
ПОЛЮШВАМ – вж. **залюлявам** 2. знач.
ПОЛЯГАМ – 1. вж. **изтягам се** 1. знач.; 2. вж. **наклонявам се** 1. знач.
ПОЛЯНА – Равно място, покрито със сочна, зелена трева, сред гора, на планина и др. *Открихме една чудесна поляна, където решихме да си починем след дългия път.*
— **морава, рудина** *нар.*
ПОМАГАЛО – Книга или друго помощно средство за по-ефективно обучение. *Учебни помагала. Езикови помагала.*
— **пособие**
ПОМАГАМ – 1. вж. **съдействам**; 2. вж. **подпомагам**; 3. вж. **улеснявам** 2. знач.
ПОМАГАЧ – вж. **помощник**
ПОМАГАЧЕСТВО – вж. **съучастничество**
ПОМАДА – вж. **крем**
ПОМАЙВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **бавя се** 1. знач.
ПОМАМВАМ – вж. **прилъгвам**
ПОМЕЖДУ – вж. **измежду** 1. и 2. знач.
ПОМЕН – вж. **панихида**
ПОМЕНАВАМ *разг.* – вж. **споменавам** 2. знач.
ПОМЕНУВАМ *разг.* – вж. **споменавам** 2. знач.
ПОМЕСТВАМ СЕ – 1. вж. **отмествам се** 1. знач.; 2. вж. **вмествам се**
ПОМЕЩАВАМ СЕ *книж.* – вж. **намирам се** 1. знач.
ПОМИЛВАМ[1] – вж. **амнистирам**
ПОМИЛВАМ[2] – вж. **погалвам**
ПОМИЛВАНЕ – вж. **амнистия**
ПОМИНА СЕ *разг.* – вж. **умирам** 1. знач.
ПОМИНУВАМ СЕ *нар.* – вж. **живея** 2. знач.
ПОМИНЪК – вж. **работа** 2. знач.
ПОМИРИСВАМ – 1. Вдъхвам с нос и възприемам с обонянието си за кратко време миризма, дъх на нещо. *Дай да помириша цветето. Кучето протегна муцуна и помириса яденето.*
— **подушвам**
2. вж. **надушвам** 1. и 2. знач.
ПОМИРИТЕЛЕН – Който помирява, служи за помирение. *Помирителна роля. Помирителен тон.*
— **примирителен**
ПОМИРЯВАМ – Правя да настане мир, спокойствие, съгласие между хора, които се карат или са скарани, които са неприязнено, враждебно настроени един към друг. *Помирявам стари противници. Общата скръб бе помирила двете семейства.*
— **примирявам, сдобрявам, придобрявам** *разг.*, **погаждам** *диал.*, **спогаждам** *диал.*, **сговарям** *диал.*
ант. → ***скарвам***
ПОМИРЯВАМ СЕ – 1. вж. **сдобрявам се**; 2. вж. **примирявам се** 1. знач.
ПОМИСЛЯМ – 1. Напрягам мисълта си, за да си изясня или направя нещо. *Помисли добре и ще видиш, че съм прав. Ще помисля и ще ви дам отговора си. Трябва да помисля, преди да взема решение. Нужно ми е време да помисля.*
— **размислям, разсъдя** *св.*
// Мисля, обмислям известно време. *Помислихме и решихме да накажем и двама ви. Давам ти възможност да помислиш по този въпрос.*
— **поразмишлявам, поразсъждавам, поумувам, помъдрувам** *ирон.*
2. Стигам, идвам до някакъв извод, заключение, мнение, становище. *Помислих, че си заминал, затова не се обаждаш. Помислих, че сте брат и сестра.*
— **решавам**
3. вж. **погрижвам се** 2. знач.
V оставам с впечатлението *книж.* към 2. знач.
ПОМИСЛЯМ СИ – вж. **представям си**
ПОМИСЪЛ – вж. **намерение**
ПОМИТАМ – 1. вж. **измитам**; 2. *прен.* вж. **покосявам** 1. знач.
ПОМНЯ *несв.* – вж. **запомням** 1. знач.
ПОМОЛВАМ – Отправям молба към някого. *Децата ме помолиха да ги заведа на разходка. Помолих го да ми даде пари назаем. Помоли го да те пусне в отпуск.*
— **замолвам, примолвам се, помолвам се, приплаквам** *прен.*
ПОМОЛВАМ СЕ – вж. **помолвам**
ПОМОЩ – вж. **подкрепа** 1. знач.
ПОМОЩЕН – вж. **спомагателен**
ПОМОЩНИК – Човек, който помага на някого, който работи в помощ на другиго. *В научната си дейност имам нужда от помощник. Той стана помощник на баща си.*
— **сътрудник, помагач**
V дясна ръка на някого *разг.*
ПОМПОЗЕН *книж.* – вж. **високопарен**
ПОМРАЧАВАМ – 1. Причинявам неприятност, тревога, отнемам радостта, спокойствието. *Неприятният инцидент помрачи настроението на всички ни. Лошото време помрачи празника. Нищо не беше в състояние да помрачи семейното им щастие.*
— **развалям** *прен. разг.*, **разстройвам, отравям**[1] *прен.*, **вгорчавам** *прен.*
2. *рядко* вж. **затъмнявам** 1. знач.
ПОМРАЧАВАМ СЕ – 1. вж. **помръквам** 1. и 2. знач.; 2. вж. **помътвам се**
ПОМРАЧЕН – 1. вж. **помръкнал** 1. и 2. знач.; 2. *прен.* вж. **замъглен** 1. знач.
ПОМРАЧЕНИЕ – 1. вж. **афект** 2. знач.; 2. вж. **лудост** 1. знач.
ПОМРАЧНЯВАМ – вж. **помръквам** 1. и 2. знач.
ПОМРЪДВАМ – 1. вж. **мръдвам** 1. знач.; 2. вж. **отмествам се** 1. знач.
ПОМРЪДВАМ СЕ – 1. вж. **мръдвам** 1. знач.; 2. вж. **отмествам се** 1. знач.
ПОМРЪЗВАМ *рядко* – вж. **замръзвам** 3. знач.
ПОМРЪКВАМ – 1. Ставам тъмен, мрачен, без светлина. *Небето помръкна. Луната помръкна.*

П

— **потъмнявам, помрачавам се, помрачнявам, замрачавам се** *рядко*
ант. → ***светвам,*** грейвам, засиявам, блясвам, заблестявам, пламвам, възсиявам
2. *прен.* Ставам мрачен, невесел. *При вида на болното дете лицето ѝ помръкна. Като чу лошата новина, очите му помръкнаха.*
— **помрачавам се, потъмнявам** *прен.*, **помрачнявам, замрачавам се** *прен. рядко*
ант. → ***светвам,*** грейвам, засиявам, просиявам, заблестявам, блясвам, просветвам
ПОМРЪКНАЛ – 1. Който е станал тъмен, мрачен, без светлина. *Помръкнало небе. Помръкнал ден.*
— **потъмнял, помрачен, смрачен**
ант. → ***светъл,*** ясен
// ***изсветлял,*** избелял, избледнял, побледнял, побелял
2. *прен.* Който е станал мрачен, невесел. *Той я гледаше с помръкнал поглед. Сърцето ми се свива, като гледам помръкналото ти лице. Нищо не можеше да разведри помръкналото му настроение.*
— **помрачен** *прен.*, **потъмнял** *прен.*
ант. → ***светнал,*** грейнал
ПОМУРГАВЯВАМ – вж. **загарям** 2. знач.
ПОМУРГАВЯЛ – вж. **загорял** 2. знач.
ПОМЪДРУВАМ *ирон.* – вж. **помислям** 1. знач.
ПОМЪДРЯВАМ – вж. **поумнявам**
ПОМЪКВАМ – 1. вж. **повличам** 1. знач.;
2. вж. **замъквам** 1. знач.;
3. *разг. неодобр.* вж. **повеждам** 1. знач.
ПОМЪКВАМ СЕ – вж. **повличам се** 1. знач.
ПОМЪРЗЯВА МЕ *разг.* – вж. **домързява ме**
ПОМЪТВАМ – 1. вж. **замъглявам** 1. знач.;
2. вж. **размътвам** 1. знач.
ПОМЪТВАМ СЕ – За ум, съзнание, мисъл – ставам неясен, объркан. *Съзнанието му се помъти. Постепенно мислите му се помътиха.*
— **помрачавам се, замъглявам се, замътвам се, размътвам се**
ант. → ***прояснявам се,*** избистрям се, обистрям се
ПОМЪТЕН – 1. вж. **мътен** 1. и 3. знач.;
2. *прен.* вж. **замъглен** 1. знач.
ПОМЪТНЯВАМ – вж. **размътвам се** 1. знач.
ПОМЪЧВАМ СЕ – вж. **постаравам се**
ПОМЯТАМ *разг.* – вж. **абортирам**
ПОМЯТАМ СЕ *простонар.* – вж. **отказвам се** 1. знач.
ПОМЯТАНЕ *разг.* – вж. **аборт**
ПОНАБОЛЯВА МЕ – вж. **наболява ме**
ПОНАСТОЯЩЕМ *книж.* – вж. **сега** 1. знач.
ПОНАСЯМ – 1. вж. **повличам** 2. знач.;
2. вж. **търпя** 1. и 2. знач.;
3. вж. **издържам**[1] 2. знач.;
4. вж. **преживявам** 3. знач.
ПОНАСЯМ СЕ – вж. **втурвам се** 1. знач.
ПОНАЧАЛО – вж. **изобщо** 1. знач.
ПОНЕ – 1. Най-малкото, което може да се иска, желае или даде. *Да можеше поне още веднъж да видя Париж. Поне един ден да имах почивка. Да пийнем поне водица.*
— **баре** *простонар.*, **барем** *простонар.*
2. вж. **минимум**
ПОНЕЖЕ – вж. **защото**
ПОНЕЧВАМ – вж. **наканвам се**
ПОНИЖАВАМ – 1. Правя нещо да стане по-ниско на височина, да спадне. *Понижавам нивото на язовир. Понижавам равнището на водата в оризището.*
— **снижавам**
ант. → ***повишавам,*** вдигам, качвам, покачвам
// За глас, тон – правя да стане по-нисък, по-слаб. *Жената понижи глас.*
— **снишавам**
ант. → ***повишавам,*** надигам, извишавам, извисявам
2. Правя нещо да бъде по-ниско по размер, степен, величина. *Понижавам цените. Понижавам жизненото равнище. Понижавам температурата.*
— **снижавам, свалям, намалявам**[2]**, занижавам** *книж. нежел.*
ант. → ***повишавам,*** вдигам, увеличавам, качвам, покачвам
ПОНИЖАВАМ СЕ – вж. **спадам**[1] 1. знач.
ПОНИЖАВАНЕ – вж. **намаление** 1. знач.
ПОНИЖЕН – вж. **намален** 1. знач.
ПОНИЖЕНИЕ – вж. **намаление** 1. знач.
ПОНИК *спец.* – вж. **кълн** 1. знач.
ПОНИКВАМ – 1. вж. **израствам** 1. знач.;
2. вж. **покълвам** 1. знач.
ПОНОСИМ – Който може да се понася, търпи. *Горещината тук е все пак поносима. Сега болките бяха по-поносими.*
— **търпим, сносен**
ант. → ***непоносим,*** нетърпим, убийствен, несносен, нечовешки, зверски, адски
ПОНРАВЯМ СЕ – вж. **харесвам се**
ПОНРАВЯ МИ СЕ – вж. **харесвам** 1. знач.
ПОНЯВГА *поет.* – вж. **понякога**
ПОНЯКОГА – По някой път, невинаги. *Понякога ходя на църква. Понякога гърми и през зимата. Понякога пуша. Той идва понякога у нас. Децата понякога вдигат голям шум.*
— **понявга** *поет.*, **понякогаж** *простонар.*, **навремени** *разг.*, **сегиз-тогиз** *разг.*, **чат-пат** *разг.*, **спорадично** *книж.*, **напъти** *диал.*
ант. → ***непрестанно,*** постоянно, непрекъснато, неспирно, безспирно, перманентно, вечно, неизменно, нонстоп
V от време на време *разг.*, на моменти *разг.*, от дъжд на вятър *разг.*
ПОНЯКОГАЖ *простонар.* – вж. **понякога**
ПОНЯТЕН – 1. вж. **ясен** 2. знач.;
2. вж. **обясним**
ПОНЯТИЕ – вж. **представа** 1. знач.
ПООТДЕЛНО – вж. **отделно**
ПООЩРЕНИЕ – вж. **насърчение** 1. и 2. знач.
ПООЩРИТЕЛЕН – вж. **насърчителен**
ПООЩРЯВАМ – вж. **насърчавам**
ПООЩРЯВАНЕ – вж. **насърчение** 1. знач.
ПОП – вж. **свещеник**
ПОПАДАМ – 1. вж. **озовавам се**;
2. вж. **натъквам се** 1. и 2. знач.
ПОПАРВАМ – 1. вж. **запарвам**;
2. вж. **осланявам**
ПОПЕЧИТЕЛ – вж. **настойник**
ПОПЕЧИТЕЛСТВО – вж. **настойничество**
ПОПИВАМ – вж. **поглъщам** 1. знач.
ПОПИЙВАМ – *само несв. разг.* вж. **пия** 2. знач.
ПОПИТВАМ – вж. **запитвам**
ПОПЛАК *поет.* – вж. **вопъл**
ПОПЛЮВКО *разг. пренебр.* – вж. **мижитурка**
ПОПРАВИТЕЛЕН – вж. **изправителен** 2. знач.

ПОПРАВКА – 1. Отстраняване на повреда, неизправност в нещо. *Занесох телевизора на поправка. Платих доста пари за поправката на колата. Поправка на инсталация.*
— **ремонт, репаратура** *книж.*, **репарация** *книж.*
ант. → ***повреда,*** неизправност, авария
2. Отстраняване на грешки в текст или изменение, допълнение, което се прави в нещо написано, съставено, за да се получи подобрение. *Нанесох доста поправки в текста. Преводът се нуждае от много поправки.*
— **корекция** *книж.*
ант. → ***грешка,*** неточност, неправилност, невярност
ПОПРАВЯМ – 1. Отстранявам нередност, повреда. *Майсторът поправи хладилника. Опитах се да поправя часовника. Поправям машини.*
— **оправям, ремонтирам, репарирам** *книж.*
ант. → ***повреждам,*** развалям, разсипвам, съсипвам, похабявам, зяновам
2. Премахвам, отстранявам грешки, пропуски, неточности. *Поправям грешна задача. Поправям правописни грешки. Поправям съчинение.*
— **коригирам** *книж.*, **оправям, изправям**
ант. → ***сгрешавам,*** сбъркам, объркам
3. вж. **подобрявам** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **вразумявам** 2. знач.
ПОПРАВЯМ СЕ – 1. Отстранявам грешките в поведението, думите или постъпките си. *Казах някаква глупост, но веднага се поправих. Сгреши, но се поправи.*
— **коригирам се** *книж.*
ант. → ***сбъркам,*** сглупявам
// ***греша,*** бъркам, бъркам се
2. вж. **подобрявам се**;
3. вж. **вразумявам се** 2. знач.
ПОПРЕЧВАМ – С действия или със създаване на пречки не позволявам на някого да извърши или да направи нещо или се явявам като пречка, препятствие за нещо. *Попречиха ми да замина. Лошото време ми попречи да изляза на разходка. Ниските температури попречиха на цъфтежа на черешите. Попречиха му да се яви на конкурса.*
— **възпрепятствам** *книж.*
ант. → ***помагам,*** съдействам, спомагам
// ***позволявам,*** давам, допускам
V заставам (изправям се) на пътя на някого *разг.*, прегражда (пресичам, препречвам, отрязвам) пътя на някого *разг.*, подливам вода на някого *разг.*, подлагам (слагам, турям) крак на някого *разг.*, объркам (забърквам, разбърквам) сметките на някого *разг.*
ПОПРИКАЗВАМ – вж. **поговорвам**
ПОПРИЩЕ *книж.* – 1. Област, сфера, в която някой развива определена дейност, обикн. обществена, културна, просветна и под. *Той се подвизава на литературното поприще. Оттеглих се от политическото поприще. Търся ново поприще за дейност.*
— **поле** *прен.*, **арена** *прен.*
2. Вид професия, занятие. *Той избра попрището на учител. Попрището на дипломат отдавна го е съблазнявало. Военно поприще.*
— **кариера** *книж.*
ПОПУКАН – вж. **напукан**
ПОПУКВАМ СЕ – вж. **напуквам се**
ПОПУЛЯРЕН – 1. вж. **известен** 2. знач.;
2. вж. **достъпен** 4. знач.
ПОПУЛЯРИЗАЦИЯ – вж. **гласност**
ПОПЪЛВАМ – вж. **допълвам** 1. знач.
ПОПЪЛЗНОВЕНИЕ *старин.* – вж. **домогване**
ПОПЪЛЗЯВАМ – вж. **полазвам** 1. и 2. знач.
ПОПЪПЛЯМ – вж. **полазвам** 1. и 2. знач.
ПОПЪРЖАМ *диал.* – вж. **псувам**
ПОПЪРЖНЯ *диал.* – вж. **псувня**
ПОРА *нар.* – вж. **възраст**
ПОРАВНО – По равни части, в еднакво количество на всеки. *Разделихме парите поравно. От всичко поравно.*
— **наравно, еднакво**
ПОРАДИ – 1. За посочване на причината за някакво действие. *Прекратиха делото поради липса на доказателства.*
— **заради, по**
// По причина на. *Поради изостряща се криза, всички са обезпокоени.*
— **заради, предвид** *книж.*
2. вж. **заради** 1. знач.
ПОРАЖДАМ – 1. вж. **причинявам**;
2. вж. **възбуждам**
ПОРАЖДАМ СЕ – вж. **появявам се** 2. знач.
ПОРАЖДАНЕ – вж. **възникване**
ПОРАЖЕНЕЦ – Човек, който лесно отстъпва и се отказва от своите позиции, който се примирява с някакво поражение. *Той не е пораженец и няма да се откаже да отстоява правата си. Душевната слабост е присъща на пораженеца.*
— **капитулант, дефетист** *книж. рядко*
ПОРАЖЕНИЕ – 1. Неуспех, несполука, загуба в борба, война и под. *Врагът търпи поражение след поражение. Априлското въстание през 1876 г. завършва с поражение.*
— **разгром** *книж.*, **погром** *книж.*
ант. → ***победа***
2. вж. **неуспех**;
3. *Обикн. мн.* вж. **вреда** 1. знач.;
4. вж. **загуба** 3. знач.
ПОРАЖЕНСТВО – Поведение, което води до отстъпване от собствените позиции, неспособността да се отстояват, примиряване с положението. *Ако се откажеш да се бориш, ще те обвинят в пораженство.*
— **капитулантство, примиренчество** *книж.*, **дефетизъм** *книж. рядко*
ПОРАЗГОВАРЯМ – вж. **поговорвам**
ПОРАЗЕН – 1. вж. **увреден** 1. знач.;
2. вж. **потрèсен;**
3. вж. **смаян**
ПОРАЗИТЕЛЕН –1. вж. **удивителен** 1. знач.;
2. вж. **изключителен** 1. знач.
ПОРАЗИЯ *разг.* – 1. вж. **пакост** 1. знач.;
2. вж. **зло** 1. знач.
ПОРАЗМИШЛЯВАМ – вж. **помислям** 1. знач.
ПОРАЗНИК *разг. рядко* – вж. **вредител** 1. знач.
ПОРАЗСЪЖДАВАМ – вж. **помислям** 1. знач.
ПОРАЗЯВАМ – 1. вж. **увреждам** 1. знач.;
2. вж. **засягам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **смайвам**;
4. вж. **потрисам**
ПОРАЗЯВАМ СЕ – вж. **смайвам се**
ПОРАСТВАМ – 1. вж. **израствам** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **увеличавам се** 1. знач.

П

ПОРАСТВАНЕ – вж. **растеж** 1. знач.
ПОРЕВВА МИ СЕ *диал.* – вж. **приисква ми се**
ПОРЕД – вж. **последователно**
ПОРЕДИЦА – 1. вж. **редица** 3. знач.;
2. вж. **серия** 1. знач.
ПОРЕДНОСТ – вж. **последователност** 1. знач.
ПОРЕСТ – вж. **шуплест**
ПОРИВ – 1. *книж.* вж. **стремеж** 1. знач.;
2. вж. **изблик**
ПОРИВИСТ – Който е много бърз, буен, с внезапни неравномерни и резки тласъци. *Поривисти движения. Поривиста походка. Поривист вятър.*
— **стремителен, устремен**
ПОРИСТ – вж. **шуплест**
ПОРИЦАВАМ – вж. **критикувам**
ПОРИЦАНИЕ – вж. **мъмрене** 2. знач.
ПОРИЦАТЕЛЕН *книж.* – вж. **укорен** 1. знач.
ПОРКАМ *разг. неодобр.* – вж. **пия** 2. знач.
ПОРОБВАМ – 1. Поставям под своя власт, лишавам някого от политическа или икономическа независимост. *Османците поробват балканските страни. Поробвам икономически.*
— **заробвам, подчинявам, покорявам**
ант. → ***освобождавам,*** избавям
2. *прен.* Правя някого да се чувства като роб. *Тя е властна натура и е поробила мъжа си.*
— **заробвам** *прен.*
ПОРОБЕН – Който е под чуждо господство, владичество. *Поробен народ. Поробена страна.*
— **заробен, покорен, подвластен** *книж.*, **подчинен**
ант. → ***свободен,*** независим
ПОРОБИТЕЛ – вж. **завоевател** 1. знач.
ПОРОДА – 1. Разновидност при животни от един и същи род, семейство, представящи относително еднородна група с определени еднакви характерни особености. *Кон от арабска порода. Овчарска порода куче. Искърска порода говедо.*
— **раса**
2. вж. **сорт** 1. знач.
ПОРОДИСТ – Който има ясно изразени признаци на добра порода. *Породисто куче. Породист жребец. Породиста крава.*
— **расов, чистокръвен**
ПОРОЕН – вж. **проливен**
ПОРОЙ – *прен.* вж. **поток** 2. знач.
ПОРОК – вж. **недостатък**
ПОРОЧЕН – вж. **покварен** 1. и 2. знач.
ПОРТ *рядко* – вж. **пристанище**
ПОРТА – 1. вж. **врата** 1. знач.;
2. вж. **вход**
ПОРТАЛ – вж. **врата** 1. знач.
ПОРТАТИВЕН – Който е удобен, лесен за носене, може да се пренася. *Портативно радио. Портативна кинокамера.*
— **преносим**
ПОРТИЕР – Лице, което охранява, заключва и отключва вратата и наблюдава кой влиза и излиза. *В нашата сграда има портиер.*
— **вратар** *остар.*
ПОРТОКАЛОВ – вж. **оранжев**
ПОРТРЕТ – 1. вж. **снимка**;
2. *прен.* вж. **образ** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **характеристика** 1. знач.
ПОРТФОЛИО *нежел.* – вж. **документация**
ПОРТЯ *жарг.* – вж. **клеветя** 1. знач.
ПОРУГАВАМ – 1. вж. **оскверних** 1. знач.;
2. вж. **гавря се**
ПОРУГАВАМ СЕ – вж. **гавря се**
ПОРУГАВАНЕ – вж. **гавра** 2. знач.
ПОРУГАНИЕ – вж. **гавра** 2. знач.
ПОРУМЕНЯВАМ – вж. **зачервявам се**
ПОРУМЕНЯЛ – вж. **зачервен**
ПОРЪБВАМ – вж. **подшивам**
ПОРЪКА *разг.* – 1. вж. **поръчение** 1. знач.;
2. вж. **заповед** 2. знач.
ПОРЪСВАМ – вж. **наръсвам** 1. и 2. знач.
ПОРЪЧВАМ – 1. Правя поръчка за нещо, което да се изработи или да се донесе, достави. *Поръчах да ми изработят губер. Поръчах да ми донесат вино.*
— **заръчвам** *разг.*
2. вж. **заповядвам** 1. знач.;
3. вж. **възлагам**
ПОРЪЧЕНИЕ – 1. Устно изразяване на желание, даване на указание някой да направи нещо. *Стараех се да запомня всички поръчения на жена ми. Изпълних поръчението ти.*
— **поръчка, поръка** *разг.*, **заръка** *разг.*, **наръка** *обикн. мн. нар.*
2. вж. **задача** 1. знач.
ПОРЪЧИТЕЛ – Лице, което поема отговорност, гарантира за някого или се задължава да изплати дадена сума, ако не я изплати длъжникът. *За приемането в творчески съюз са нужни двама поръчители. Ще ти стана поръчител при изтеглянето на заема.*
— **гарант**
ПОРЪЧИТЕЛСТВАМ – Съм, ставам поръчител. *Аз ще поръчителствам за теб, за да ти отпуснат заема.*
— **гарантирам**
ПОРЪЧИТЕЛСТВО – вж. **гаранция** 1. знач.
ПОРЪЧКА – 1. вж. **поръчение** 1. знач.;
2. вж. **заявка**
ПОРЬОЗЕН *спец* – вж. **шуплест**
ПОРЯ *несв.* – 1. Разрязвам повърхността на нещо, като оставям следи, бразди. *Ралото пори оравата земя. Лодката пори вълните.*
— **браздя, цепя, прорязвам** *в несв.*
2. вж. **разшивам**
ПОРЯДЪК *книж.* – вж. **ред** 1. и 2. знач.
ПОРЯДЪЧЕН – 1. вж. **честен** 1. знач.;
2. вж. **свестен** 1. знач.
ПОРЯДЪЧНОСТ *книж.* – 1. вж. **честност** 1. знач.;
2. вж. **морал** 2. знач.
ПОРЯЗАНИЦА *нар.* – вж. **филия**
ПОРЯЗВАМ – Наранявам, разрязвам някого, нещо с нож или друг остър предмет. *Порязах си пръста. Внимавай да не пореже някого с триона.*
— **посичам, срязвам** *разг.*, **рязвам, клъцвам**
ПОСАЖДАМ – вж. **засаждам**
ПОСАЖДЕНИЕ *обикн. мн.* – вж. **насаждение**
ПОСВЕНЯВАМ СЕ – *Само св. с отриц.* вж. **досрамява ме**
ПОСВЕЩАВАМ – вж. **отдавам** 1. знач.
ПОСВЕЩАВАМ СЕ – Изцяло влагам своите сили, способности, живот в някакво дело, дейност, призвание, кауза и под. *Той напълно се е посветил на науката. Посветих се на работата си. Левски се посвети на революцията.*
— **отдавам се, предавам се** *разг.*, **обричам се** *разш.*
ПОСВИДЯВА МИ СЕ – вж. **досвидява ми се**

ПОСЕГАТЕЛСТВО – Действие, насочено срещу някого или нещо и накърняващо правата и интересите на някого, нещо. *Посегателство срещу целостта на България. Посегателство срещу конституцията. Посегателство срещу личността.*
— **покушение** *книж.*
ПОСЕЛВАМ СЕ – вж. **заселвам се**
ПОСЕЛИЩЕ – вж. **селище**
ПОСЕЛНИК – вж. **заселник**
ПОСЕТИТЕЛ – 1. вж. **гост** 2. знач.;
2. вж. **клиент** 2. знач.
ПОСЕЩАВАМ – Отивам при някого или някъде. *Често посещавам родителите си. Отдавна не съм посещавал болния си приятел. Трябва да посетя библиотеката. Ще те посетя някой ден.*
— **ходя** *(при, у, в)*, **отивам** *(при, у, в)*, **навестявам, минавам** *(при, край)*, **наобикалям** *прен. разг.*, **обикалям** *прен. разг.*, **спохождам** *разг.*
ПОСЕЩЕНИЕ – Официално отиване у някого, обикн. по задължение или от учтивост, или отиване на високопоставено лице някъде, при някого. *Вчера те бяха у нас, редно е да им върнем посещението. По време на посещението на наша делегация в Москва ще бъдат подписани няколко споразумения.*
— **визита** *книж.*
// Навестяване на болен, войник, затворник и др., обикн. в определени дни и часове. *Отивам на посещение в болницата. Позволиха ни посещение в затвора.*
— **свиждане**
ПОСИПВАМ – вж. **наръсвам** 2. знач.
ПОСИЧАМ – 1. вж. **съсичам**;
2. вж. **порязвам**
ПОСКЪПЯВАМ – вж. **оскъпявам**
ПОСКЪПЯВАМ СЕ – вж. **досвидява ми се**
ПОСЛАНИЕ – Официално писмо до държавна институция или високопоставено лице, в което се изразява някакво становище обикн. по важен обществен проблем. *Послание до президента. Послание до Великите сили.*
— **обръщение, адрес**
ПОСЛАНИК – *книж.* вж. **пратеник**
ПОСЛЕ – След известно време, по-късно от някакъв определен момент. *Уплаших се, но после се успокоих. После ще вечеряме. После всичко се разбра. После ще ти кажа.*
— **сетне, подир** *разг.*, **впоследствие** *книж.*, **насетне** *диал.*, **напокон** *диал.*
ант. → ***сега***
ПОСЛЕДВАМ – 1. Тръгвам с някого или нещо, като го следвам, или вървя с някого, като го придружавам. *Кучето последва господаря си. Той пристигна пръв, последван от жена си.*
— **сподирвам** *нар.*
2. Ставам, появявам се непосредствено след нещо. *Какво ще последва след тази кавга, никой не знае. Един след друг последваха два залпа.*
— **следвам**
ПОСЛЕДЕН – 1. Който слага край на нещо, след който няма друг. *Напрягам последни сили. Видяха се за последен път.*
— **сетен** *поет.*
ант. → ***пръв***
2. вж. **краен** 1. и 2. знач.;
3. вж. **заден** 2. знач.;
4. вж. **заключителен**;
5. вж. **окончателен** 1. знач.
ПОСЛЕДИЦА – вж. **последствие**
ПОСЛЕДОВАТЕЛ – Човек, който следва примера, делото на някого или възприема, поддържа и понякога доразвива някакви възгледи, учение, теория, идеи и под. *Последователи на модернизма. Последователи на Ботев и Левски. Последователи на идеите на Лев Толстой.*
— **привърженик, следовник** *книж.*, **последовник** *книж. рядко*, **адепт** *книж.*
ПОСЛЕДОВАТЕЛЕН – 1. вж. **системен** 1. знач.;
2. вж. **логичен** 1. знач.;
3. вж. **постоянен** 4. знач.;
4. вж. **принципен**
ПОСЛЕДОВАТЕЛНО – Един след друг или едно след друго. *Камбаната удари три пъти последователно. Партията им спечели изборите два пъти последователно.*
— **поред, подред, наред**
ПОСЛЕДОВАТЕЛНОСТ – 1. Начин, ред, по който определени прояви, събития, действия се подреждат във времето, стават. *Загубих представа за последователността на събитията. Спазвам последователността.*
— **поредност, хронология**
2. вж. **системност** 1. знач.;
3. вж. **логичност**;
4. вж. **постоянство**
ПОСЛЕДОВНИК *книж. рядко* – вж. **последовател**
ПОСЛЕДСТВИЕ – Нещо, което следва, произтича от друго, появява се по причина на друго. *Тежки са последствията от войната. Не си даваш сметка за последствията от поведението си. Последствия от болестта. Последствия от наводнението.*
— **последица, следствие, резултат, сетнина** *нар.*
ПОСЛЕПИС – 1. Текст, който се добавя, дописва към вече завършено и подписано писмо. *Тя допълни писмото с послепис.*
— **постскриптум** *книж.*
2. *разш.* вж. **послеслов** 1. знач.
ПОСЛЕСЛОВ – 1. Заключителни думи, бележки в книга, сборник и под., които се поместват в края на изданието, след основния му текст. *В послеслова авторът обяснява своите цели и намерения. Книгата завършва с кратък послеслов.*
— **послесловие, послепис** *разш.*
ант. → ***предговор,*** предисловие
2. вж. **епилог** 1. знач.
ПОСЛЕСЛОВИЕ – 1. вж. **послеслов** 1. знач.;
2. вж. **епилог** 1. знач.
ПОСЛЕШЕН – Който идва, следва, появява се или става после, по-късно след друг. *Тези стихове в сравнение с по-послешните са жизнерадостни. Той не искаше да разказва за послешната си служба.*
— **следващ, сетнешен, подирен** *диал.*
ПОСЛУЖВАМ – вж. **използвам се**
ПОСЛУЖВАМ СИ – вж. **използвам** 1. знач.
ПОСЛУШАНИЕ – вж. **покорство**
ПОСЛУШВАМ – вж. **вслушвам се** 1. знач.
ПОСЛУШЕН – 1. вж. **покòрен**;
2. вж. **кротък** 1. знач.
ПОСЛУШНОСТ – вж. **покорство**

ПОСЛЪГВАМ – Лъжа малко или от време на време. *Той обичаше да послъгва. Понякога ни е позволено да послъгваме.*
— **полъгвам, слъгвам, поизлъгвам**
V спестявам (икономисвам) истината *разг.*
ПОСМЯВАМ – вж. **осмелявам се** 1. и 2. знач.
ПОСОБИЕ – вж. **помагало**
ПОСОКА – 1. Линия в пространството, по която се движи или е отправено нещо. *Все в тази посока вървяха, откъдето изгрява слънцето. Над нас летяха чайки и непрекъснато сменяха посоката.*
— **направление, страна[3], насока** *рядко*
2. *прен.* вж. **насока** 1. знач.
ПОСОЛЯВАМ – 1. Посипвам със сол нещо, обикн. колкото е необходимо. *Посолих яйцата. Той винаги посолява яденето, дори без да го опита.*
— **насолявам, соля** *несв.*
2. *разш. разг.* вж. **наръсвам** 2. знач.
ПОСОХ *старин.* – вж. **патерица**
ПОСОЧВАМ – 1. С пръст, ръка или знак правя движение, за да насоча вниманието към някого, нещо. *Посочвам накъде е общината. Посочвам наляво. Детето посочи елхата.*
— **показвам, соча** *несв.*
2. *прен.* вж. **показвам** 3. знач.;
3. *прен.* вж. **отбелязвам** 2. знач.;
4. *прен.* вж. **определям** 3. знач.;
5. *прен.* вж. **обяснявам** 2. знач.
ПОСПАЛАН *разг.* – вж. **сънливец**
ПОСПАЛАНКО *разг.* – вж. **сънливец**
ПОСПАЛИВ *разг.* – вж. **сънлив** 1. знач.
ПОСПИВАМ – Спя малко, известно време. *Искам да поспя няколко часа. Ще поспя малко, а ти ме събуди навреме. Следобед си поспивам.*
— **подремвам, дрямвам (дремвам)**
ант. → ***събуждам се,*** будя се, пробуждам се, разбуждам се, разсънвам се
ПОСРАМВАМ – вж. **опозорявам**
ПОСРАМВАМ СЕ – вж. **излагам се** 1. знач.
ПОСРАМВАНЕ – вж. **излагане**
ПОСРАМЕН – вж. **засрамен**
ПОСРЕД – 1. За означаване момент във времето, който е по средата между началото и края, в течение на някакъв период или нещо, което се извършва, става. *Събудих се посред нощ. Посред лято ходи с дебели дрехи.*
— **сред, насред**
2. вж. **всред** 1. знач.
ПОСРЕДНИК – 1. Лице, което осигурява връзка, съгласие между страни в някаква обща дейност. *Той изпълнява ролята на посредник между членовете на комисията.*
— **медиатор** *книж.*
2. вж. **брокер**
ПОСРЕДСТВЕН – вж. **бездарен** 1. и 2. знач.
ПОСРЕДСТВЕНИК – вж. **бездарник**
ПОСРЕДСТВЕНОСТ – 1. вж. **бездарност** 1. знач.;
2. вж. **бездарник**
ПОСРЕДСТВОМ – вж. **чрез**
ПОСРЕЩАМ – 1. Каня и имам гости. *На имения си ден няма да посрещам.*
— **приемам**
// Имам клиенти, гости. *Адвокатът посрещаше клиенти. През зимата ханът не посреща пътници.*
— **приемам**
ант. → ***изпращам,*** отпращам, експедирам, изпровождам
2. Причаквам, чакам някого, който пристига, приближава. *Отидох да посрещна приятеля си на гарата. Излязохме на улицата да посрещнем децата.*
— **срещам** *прен. рядко*
ант. → ***изпращам,*** провождам, изпровождам
3. *прен.* Отнасям се към нещо, което научавам или ме засяга по определен начин. *Посрещам ударите на съдбата стоически. Посрещам със смях шегите.*
— **приемам, срещам** *прен. рядко*
4. Осигурявам материални средства, плащам разходи, разноски и под. *Човек трябва да има достатъчно пари, за да посрещне нуждите си. Трудно ми е да посрещам толкова много разходи.*
— **покривам** *прен.*
5. *прен.* вж. **приемам** 4. знач.
ПОСРЪБВАМ – *само несв. разг.* вж. **пия** 2. знач.
ПОСТ[1] – 1. вж. **длъжност** 1. знач.;
2. вж. **стража** 1. и 2. знач.
ПОСТ[2] – Въздържане от блажни храни (приготвени от месо и други животински продукти), обикн. свързано с религиозна християнска традиция. *Отдал се е на пост и молитва.*
— **постене, говеене** *нар.*
ПОСТАВКА – 1. Приспособление, обикн. плоскост, където се поставя, слага, нарежда или инсталира нещо. *Дай ми някаква поставка да сложа горещия чайник.*
— **подложка**
2. *огр.* вж. **полица** 1. знач.;
3. вж. **постамент**
ПОСТАВЯМ – 1. Правя нещо да застане на определено място. *Поставям супника на масата. Поставям цветя във вазата. Поставям шапката на главата си.*
— **слагам, турям** *разг.*, **намествам, нагласям, нагласявам, натъкмявам** *разг.*, **бутвам** *прен. разг. пренебр.*, **бутам** *несв. прен. разг. пренебр.*, **курдисвам** *простонар.*
ант. → ***махам,*** отстранявам, разкарвам
// ***махам,*** свалям, снемам
2. Прокарвам някъде техническо съоръжение с някаква цел. *Поставиха ни телефон. Поставиха ни кабелна телевизия. Поставихме бойлер.*
— **инсталирам, слагам, турям** *разг.*
ант. → ***махам***
3. *С предл.* Правя някого да се намира в някакво състояние. *Поставен съм пред дилемата да остана ли на работа, или да напусна.*
— **изправям**
4. вж. **оставям** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **определям** 2. знач.;
6. вж. **излагам** 4. знач.;
7. вж. **качвам** 2. знач.
ПОСТАЛ *нар.* – вж. **мършав**
ПОСТАЛЕЯ *нар.* – вж. **слабея**
ПОСТАМЕНТ – Каменна или бетонна подложка, върху която е поставена статуя, паметник, колона и под. *Статуята е поставена на гранитен постамент. На каменния постамент името не се чете.*
— **пиедестал, подножие, поставка**
ПОСТАНОВКА – 1. *книж.* вж. **теза;**

2. *прен.* вж. **инсценировка**
ПОСТАНОВЧИК – вж. **режисьор**
ПОСТАНОВЯВАМ – вж. **решавам** 2. знач.
ПОСТАРАВАМ СЕ – Полагам усилия, проявявам старание в определен случай. *Ще се постарая да уредя въпроса. Постарах се да преведа добре материала. Никой не се е постарал да помогне с нещо на тази бедна жена.*
— **опитвам се, помъчвам се, погрижвам се, потрудвам се**
V направям си труд <а>, давам си труд *разг.*, хвърлям силите си *разг.*, хвърлям всички <те си> сили *разг.*
ПОСТЕЛКА – 1. Нещо за постилане, с което се постила. *Подът беше гол, без постелка.*
— **постилка**
2. вж. **постеля** 1. знач.
ПОСТЕЛЯ – 1. Нещо меко (дюшек, черга, сламеник и под.), което се постила за лягане на него, за спане. *Подготвиха за госта нова постеля. Да легнеш в мека постеля, е удоволствие.*
— **постелка, постилка**
2. *прен.* вж. **легло**
ПОСТЕН – 1. Който не съдържа масло, мазнини. *Постни сладки. Постно сирене. Постен качамак.*
— **безмаслен**
ант. → ***блажен,*** мазен, тлъст
// ***маслен***
2. За време – през което не се яде месо, блажно ядене, през което се пости. *Постни дни.*
— **безмесен**
ант. → ***блажен***
3. вж. **безмесен** 1. знач.
ПОСТЕНЕ – вж. **пост**[2]
ПОСТЕПЕНЕН – Който става, осъществява се отмерено, без прекъсвания и скокове, без резки промени. *Постепенно увеличаване на цените. Постепенно спадане на водата. Постепенно преминаване от едно състояние в друго.*
— **плавен**
ант. → ***рязък,*** внезапен, крут
ПОСТЕПЕННО – Бавно, без резки скокове, не изведнъж. *Страната постепенно излиза от икономическата криза. Надявам се постепенно да усвоя английския език. Мъглата постепенно се разсея. Те постепенно се отчуждаваха един от друг.*
— **полека, полека-лека** *разг.*, **лека-полека** *разг.*
ант. → ***изведнъж,*** отведнъж, внезапно
V малко по малко *разг.*, с <течение на> времето *разг.*, стъпка по стъпка *разг.*, крачка по крачка *разг.*
ПОСТЕР – вж. **плакат**
ПОСТИГАМ – Правя да стане действителност нещо, което желая, за което мечтая. *Постигнах мечтата си да замина на специализация в чужбина.*
— **осъществявам, реализирам**
ПОСТИГА МЕ – вж. **сполетява ме**
ПОСТИЖЕНИЕ – 1. Нещо постигнато, спечелено в някоя област. *Радват ме постиженията ѝ в областта на поезията. Големи постижения в науката. Спортни постижения.*
— **успех, сполука, завоевание** *прен.*, **достижение** *книж. нежел.*, **победа** *прен.*
ант. → ***загуба,*** поражение
// ***неуспех,*** несполука
2. *прен.* вж. **заслуга** 1. знач.
ПОСТИЖИМ – 1. вж. **достъпен** 3. знач.;
2. вж. **осъществим**
ПОСТИЛАМ – 1. вж. **застилам** 1. знач.;
2. вж. **настилам** 1. знач.
ПОСТИЛКА – 1. вж. **постелка** 1. знач.;
2. вж. **постеля** 1. знач.
ПОСТЛАН – вж. **застлан** 2. знач.
ПОСТНИК – вж. **отшелник**
ПОСТНИЧЕСКИ – вж. **отшелнически**
ПОСТНИЧЕСТВО – вж. **отшелничество**
ПОСТОВЍ – Военно лице, което дежури на пост. *На края на селото ни спря постовият.*
— **часови, часовой**
ПОСТОЯНЕН – 1. Който винаги съществува изобщо или за някого. *Той пак бе облечен в постоянния си стар балтон. Безпаричието е постоянният му спътник. Градският транспорт е постоянна грижа на общината.*
— **неизменен, вечен** *прен.*, **всевечен** *поет.*, **неразделен** *(огр.)*
ант. → ***временен***
// ***случаен,*** инцидентен
2. Който винаги върши нещо или винаги става. *Всички знаят за постоянните му разходки в парка. Той е постоянен посетител на ресторанта ни. Постоянна слушателка на програма „Хоризонт“.*
— **редовен, неизменен, вечен** *прен.*
ант. → ***случаен,*** непостоянен, нередовен
// ***случаен,*** инцидентен
3. Който не се мени изобщо или лесно. *Постоянен климат. Постоянен закон. Постоянна температура. Постоянна величина.*
— **неизменен, непроменлив, неизменяем, неизменчив** *книж.*, **неизменим, константен** *книж.*, **непроменим, непроменяем** *книж.*
ант. → ***променлив,*** непостоянен, променчив, изменчив
4. Който остава винаги еднакъв. *Постоянно отстояване на определени цели. Постоянен във възгледите си. Постоянен в чувствата си.*
— **последователен, неизменен, непроменлив, твърд** *прен.*
ант. → ***променлив***, непостоянен, непоследователен, изменчив
5. вж. **непрестанен**;
6. вж. **всекидневен** 1. знач.;
7. вж. **траен** 1. знач.
ПОСТОЯННО – 1. вж. **непрестанно**;
2. вж. **винаги** 1. знач.
ПОСТОЯНСТВО – Качество или проява на последователност (по характер, поведение). *С постоянство ще постигнеш целите си. За да се откажеш от цигарите, е нужно постоянство. Постоянство в провежданата политика.*
— **последователност, неизменност, непроменливост, твърдост** *прен.*
ант. → ***непостоянство,*** непостоянност, непоследователност, променливост, изменчивост
ПОСТРАДВАМ – Преживявам, постига ме нещастие, беда, неприятност. *Пострадахме от наводнението. Много хора пострадаха от разни измамници. Пострадаш ли веднъж, започваш да*

П

внимаваш. Ако рискуваш, можеш да пострадаш.
— **изпатвам (изпащам) <си>** *разг.*, **опарвам се** *прен. разг.*, **напарвам се** *прен. разг.*, **изгарям** *прен. разг. огр.*
V гази ме мечка <та>*разг.*, гази ме (мина ме) валякът *разг.*

ПОСТРОЙКА – 1. Нещо изградено със строителни материали, със стени, покрив, помещения. *В квартала има много нови постройки. Едноетажни постройки. Масивна постройка.*
— **сграда, здание, строеж**
2. вж. **конструкция** 1. знач.

ПОСТРОЯВАМ – 1. Завършвам докрай строеж, постройка. *Построихме къщата. Построихме църква. Тук ще построим училище. Кога построиха тази сграда?*
— **изграждам, направям, издигам, вдигам** *прен. разг.*, **съграждам** *рядко*, **въздигам** *книж. ретор.*, **застроявам** *рядко*, **съзиждам** *нар.*
ант. → ***събарям,*** разрушавам, срутвам, сривам, развалям, разтурям, бутам, бутвам
2. *прен.* вж. **изграждам** 1. знач.

ПОСТСКРИПТУМ *книж.* – вж. **послепис** 1. знач.

ПОСТУЛАТ *книж.* – 1. вж. **аксиома**;
2. вж. **догма**

ПОСТЪПВАМ[1] – 1. Извършвам някакво действие, постъпка при някакви обстоятелства. *Добре постъпи, че ѝ се обади. Не знам в случая как да постъпя. Съдията е постъпил правилно. Винаги така сме постъпвали.*
— **направям, действам** *несв.*, **правя** *несв.*, **процедирам** *книж.*, **подхождам**[2]
2. вж. **отнасям се** 1. знач.

ПОСТЪПВАМ[2] – 1. Включвам се в състава на някаква общност, организация, учебно заведение и др. *Постъпвам в университета. Постъпих в немската гимназия. Постъпвам във военен корпус. Постъпвам в партия.*
— **влизам, записвам се, зачислявам се, встъпвам** *рядко*
ант. → ***напускам,*** излизам, отписвам се, отчислявам се
2. *С предл. в, на* Устройвам се някъде, започвам служба, работа някъде. *Постъпих в армията. Постъпих на служба в полицията.*
— **встъпвам** *рядко*
ант. → ***напускам,*** махам се

ПОСТЪПКА – Нещо, което някой извършва. *Одобрявам постъпките ти. Хулиганска постъпка. Достойна постъпка. Необмислена постъпка. Осъдителна постъпка.*
— **проява, действие, деяние** *книж.*, **акт** *книж. рядко*

ПОСТЯ – Не ям месо, блажно през периодите или дните, определени от религиозните канони. *По време на постите винаги постя.*
— **говея** *нар.*
ант. → ***блажа***

ПОСЪВЕТВАМ СЕ *св.* – вж. **допитвам се**

ПОСЪРВАМ – 1. вж. **увяхвам** 1. знач.;
2. вж. **залинявам**;
3. вж. **умърлушвам се**

ПОСЪРНАЛ – 1. вж. **увехнал**
2. *прен.* вж. **умърлушен**

ПОСЯВАМ – вж. **засявам**

ПОТАЕН – 1. Който умее да не изказва мислите, чувствата си и скрива от околните вътрешното си състояние, намеренията си. *Той е много потаен човек, никога не знаеш какво мисли и чувства. От нея не можеш да разбереш нищо, много е потайна.*
— **прикрит, скрит** *прен.*
ант. → ***открит,*** неприкрит, откровен
2. вж. **прикрит** 1. и 2. знач.;
3. *рядко* вж. **таен** 1. и 2. знач.
V тиха вода *разг.*, тих (покрит) въглен *разг.*, като вода под плява *разг.*, носи дяволчета в пазвата си *разг.* към 1. знач.

ПОТАЙВАМ *рядко* – вж. **скривам** 2. знач.

ПОТАЙВАМ СЕ –1. вж. **спотайвам се** 1. и 2. знач.;
2. вж. **кротувам си**

ПОТАЙНО *рядко* – вж. **тайно** 1. и 2. знач.

ПОТАПЯМ – 1. вж. **потопявам** 1. знач.;
2. вж. **натопявам** 1. знач.

ПОТВЪРДИТЕЛЕН – вж. **одобрителен** 2. знач.

ПОТВЪРЖДАВАМ – 1. Казвам, че това, за което става дума, е вярно, че е така. *Министерството потвърди, че изнесените данни са верни. Потвърдих, че слухът отговаря на истината.*
— **съгласявам се**
ант. → ***отричам,*** опровергавам, отхвърлям, оборвам
// ***отричам,*** оспорвам, отхвърлям
2. Одобрявам и придавам законна или административна сила на решение, присъда и под. *Върховният съд потвърди присъдата. По-висшата инстанция трябва да потвърди решението.*
— **утвърждавам, санкционирам** *книж.*
ант. → ***отхвърлям,*** оспорвам
3. вж. **доказвам**

ПОТВЪРЖДАВАНЕ – вж. **потвърждение** 2. знач.

ПОТВЪРЖДЕНИЕ – 1. Положителен отговор за нещо, одобрение на някакво предложение. *Нужно е потвърждение за назначаването ти.*
— **съгласие**
ант. → ***отказ,*** несъгласие, отказване
2. Даване на законна и административна сила на решение, наредба и пр. от по-висш орган на властта. *Очаква се потвърждение на решението от Апелативния съд.*
— **потвърждаване, утвърждаване, утвърждение** *книж.*, **санкция** *книж. рядко*

ПОТЕГЛЯМ – 1. вж. **тръгвам** 1. знач.;
2. вж. **отправям се;**
3. вж. **заминавам**

ПОТЕКЛО – вж. **произход** 1. знач.

ПОТЕН – 1. Който е покрит или просмукан с пот. *Потно дете. Потно лице. Потен кон. Потни длани. Потна риза.*
— **изпотен, запотен**
2. Който е покрит с влага, с дребни капчици от пара, изпарение. *Потни стъкла на прозорец. Потни очила.*
— **изпотен, запотен**
V вир-вода *разг.* към 1. знач.

ПОТЕНЦИАЛ – *прен. книж.* вж. **капацитет**[1] 2. знач.

ПОТЕНЦИАЛЕН *книж.* – вж. **непроявен**

ПОТЕРЯ – Група въоръжени лица, които преследват някого. *Полицейска потеря тръгнала след бандитите.*

— **хайка**

ПОТИРВАМ *диал.* – вж. **подгонвам** 1. знач.

ПОТИСКАМ – 1. Ограничавам свободата на някого, налагам волята, властта си или различни тежести, мъчения на някого. *Поробителите потискат народа. Работодателят потиска работниците. Освен робите робовладелците потискали и бедните селяни.*

— **гнетя, угнетявам** *книж.*, **тиранизирам** *книж.*, **газя** *прен.*, **мачкам** *прен. неодобр.*, **тъпча** *прен. неодобр.*, **репресирам** *книж.*

2. Преча, не давам на нещо да се развие или прояви. *Потискам мъката си. Потискам болката си. Потискам лошите си чувства. Потискам порривите на сърцето си.*

— **сподавям, задушавам** *прен.*, **заглушавам** *прен.*, **потушавам** *прен.*, **угасявам** *прен.*

3. вж. **сдържам**;

4. вж. **гнетя** 1. знач.

ПОТИСКАЩ – вж. **гнетящ** 1. знач.

ПОТИСНАТ – 1. Обикн. за народ, общество и под. – който не е свободен, над когото властват и проявяват деспотизъм и насилие. *Потиснат народ. Потиснатата класа. Потиснато малцинство.*

— **угнетен, потъпкан** *прен.*, **репресиран** *книж.*

2. За човек – който изпитва тежко мъчително чувство. *Всички сме потиснати от лошите новини. След погребението се върнах потиснат. Жената е потисната, загуби работата си.*

— **угнетен, унил, депресиран** *книж.*, **депримиран** *книж.*

ант. → ***приповдигнат***

3. вж. **сподавен** 2. знач.

V паднал (отпаднал) духом *книж.*, с клюмнала (наведена) глава *разг.*, с клюмнал (провесен) нос *разг.* към 2. знач.

ПОТИСНАТОСТ – Мъчително състояние на отпадналост на духа. *Той не можеше да се отърси от постоянната си потиснатост. Лицето ѝ изразяваше потиснатост.*

— **угнетеност, угнетение** *прен. книж.*, **депресия** *книж.*, **униние, унилост, депримираност** *книж.*

ПОТИСНИК – Човек, който потиска някого, погазва правата му, не му дава възможност да живее свободно. *Народът въстанал срещу своите потисници.*

— **насилник, угнетител** *книж.*, **тиранин**

ПОТИСНИЧЕСКИ – вж. **деспотичен** 2. знач.

ПОТИСНИЧЕСТВО – 1. вж. **насилие** 1. знач.;

2. вж. **тирания** 1. знач.

ПОТИХОМ *поет.* – вж. **тихо** 2. и 3. знач.

ПОТИЧАМ – вж. **бликвам**

ПОТНИК – Мъжко, по-рядко дамско бельо за торса от трико без ръкави. *Той работеше на двора по потник.*

— **фланелка**

ПОТОК – 1. Малка, обикн. планинска бърза и буйна рекичка. *Бистър планински поток.*

— **ручей** *поет.*, **бързей**

2. *прен.* Множество от движещи се в обща посока хора, неща или непрекъсната последователност от действия, събития. *Поток от хора се бяха устремили към площада. Поток от сълзи рукнаха от очите ѝ. Поток от думи. Поток от мисли.*

— **порой** *прен.*

ПОТОМСТВО – Хората, които следват, заместват своите родители и продължават човешкия род. *Всичко, което имам, ще оставя на тебе и потомството ти. Потомството ще ни съди.*

— **поколение**

ПОТОМЪК – Лице, което произлиза от някакъв род, фамилия. *Потомък на знатен род.*

— **наследник, издънка** *прен.*

ПОТОН *нар.* – вж. **таван**

ПОТОП – *разш.* вж. **наводнение**

ПОТОПЯВАМ – 1. Правя нещо или някой да потъне, да навлезе под повърхността на вода или друга течност. *Потопявам главата си във водата. Детето потопи играчката в басейна.*

— **потапям, гмурвам**

2. вж. **натопявам** 1. знач.

ПОТОСМУКАЧ *книж. неодобр.* – вж. **експлоататор**

ПОТРАЙВАМ *разг.* – вж. **почаквам** 1. знач.

ПОТРЕБА *рядко* – вж. **нужда** 1. знач.

ПОТРЕБЕН – вж. **нужен**

ПОТРЕБИТЕЛ – Лице, социална група и др., която използва, употребява нещо (обикн. хранителни продукти, гориво и др.). *Всички потребители на електричество трябва да правят икономии. Промишлеността е основен потребител на електроенергия.*

— **консуматор**

ант. → ***производител***

ПОТРЕБЛЕНИЕ – Използване, употреба на нещо (продукти, гориво, енергия и др.) за задоволяване на определени потребности. *Увеличава се потреблението на кафе.*

— **консумация, консумиране**

ант. → ***производство***

ПОТРЕБНОСТ – вж. **нужда** 1. знач.

ПОТРЕПЕРВАМ – 1. вж. **разтрепервам се**;

2. вж. **трепвам** 1. знач.

ПОТРЕС *книж.* – Много силно разтърсващо неприятно чувство (обикн. на мъка, отвращение и др.) *Жестокото убийство предизвика потрес. Не мога да се отърся от потреса, който преживях от страшната гледка на катастрофата.*

— **потресение, ужас**

ПОТРЕСАВАЩ – Който предизвиква много силно неприятно чувство, разтърсва от мъка или отвращение. *Потресаващи страдания. Потресаваща бедност. Потресаваща трагедия.*

— **покъртителен, пòтресен** *книж.*, **ужасяващ, ужàсен**

ПÒТРЕСЕН *книж.* – вж. **потресаващ**

ПОТРÈСЕН – Който изпитва потрес, който е разтърсен от нещо изключително. *Всички сме потресени от изнесените данни за огромните размери на престъпността в страната.*

— **поразен, ужасèн**

ПОТРЕСЕНИЕ – вж. **потрес**

ПОТРИВАМ – 1. вж. **потърквам** 1. знач.;

2. вж. **разтривам** 1. знач.

ПОТРИВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **бавя се** 1. знач.

ПОТРИСАМ – Засягам дълбоко съзнанието, чувствата на някого, предизвиквам потрес. *Вестта за смъртта на детето я потресе. Небивалото злодейство потресе жителите на селото.*

— **поразявам, покъртвам, ужасявам, разтърсвам** *прен.*

ПОТРИСАМ СЕ – вж. **ужасявам се**
ПОТРОПВАМ – вж. **почуквам**
ПОТРОШАВАМ – 1. вж. **счупвам;**
2. вж. **изпочупвам;**
3. *прен. разг.* вж. **изразходвам** 1. знач.
ПОТРОШАВАМ СЕ *разг.* – вж. **счупвам се**
ПОТРОШЕН – вж. **изпочупен**
ПОТРУДВАМ СЕ – вж. **постаравам се**
ПОТРЪГВА МИ – вж. **провървява ми**
ПОТРЯБВАМ – Ставам нужен, необходим, потребен на някого. *Като ми потрябваш, ще те потърся. Запази си учебниците, могат да ти потрябват.*
— **дотрябвам, притрябвам, затрябвам** *разг.*
ПОТУЛВАМ – вж. **скривам** 1. и 2. знач.
ПОТУЛВАМ СЕ – вж. **крия се** 1. и 2. знач.
ПОТУШАВАМ – 1. Слагам край на бунт, размирици. *Войската потуши метежа. Въстанието бе жестоко потушено.*
— **разгромявам, усмирявам, смазвам**[1] *прен.*, **потъпквам**
2. вж. **угасявам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **потискам** 2. знач.
V удавям (потопявам) в кръв нещо *книж.* към 1. знач.
ПОТЪВАМ – 1. вж. **затъвам;**
2. *прен.* вж. **хлътвам** 1. и 3. знач.;
3. *прен. с предл. в* вж. **тъна** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **изчезвам** 1. и 2. знач.
ПОТЪМНЯВАМ – вж. **помръквам** 1. и 2. знач.
ПОТЪМНЯЛ – вж. **помръкнал** 1. и 2. знач.
ПОТЪНКО *диал.* – вж. **подробно** 1. знач.
ПОТЪПКАН – *прен.* вж. **потиснат** 1. знач.
ПОТЪПКВАМ – 1. вж. **погазвам;**
2. вж. **потушавам** 1. знач.
ПОТЪРКВАМ – 1. Търкам малко или от време на време. *Потъркай още малко тавата, за да лъсне.*
— **потривам, пожулвам** *разг.*
2. вж. **разтривам** 1. знач.
ПОТЪРПЯВАМ – *разг.* вж. **почаквам** 1. знач.
ПОТЪРСВАМ – Търся в определен, конкретен случай някого, нещо. *Потърси го в кафенето, сигурно там ще го намериш. Трябва да потърся документите.*
— **подирвам** *разг.*
ант. → ***намирам,*** откривам
ПОТЪТРЯМ *разг.* – 1. вж. **повличам** 1. знач.;
2. *неодобр. рядко* вж. **повеждам** 1. знач.
ПОТЪТРЯМ СЕ *разг.* – вж. **повличам се** 1. знач.
ПОТЯ СЕ *несв.* – 1. вж. **изпотявам се**;
2. *прен.* вж. **мъча се** 1. знач.
ПОУКА – 1. Извод, заключение от нещо станало, казано, написано и под. *Вземи си поука от тази случка. Грешките, които допусна, трябва да ти служат за поука. Поуки от историята.*
— **урок** *прен.*, **назидание** *(за) книж.*
2. вж. **поучение**
V обица на ухото *разг.* към 1. знач.
ПОУМНЯВАМ – Ставам умен или по-умен, отколкото съм бил. *С годините човек поумнява. Ще поумнее и няма да върши глупости.*
— **помъдрявам**
ант. → ***оглупявам,*** изглупявам, изкуфявам, изветрявам, изумявам, изкукуригвам, затъпявам, изтъпявам
V идва ми (дойде ми) умът (акълът) <в главата> *разг.*
ПОУМУВАМ – вж. **помислям** 1. знач.
ПОУЧАВАМ – Давам съвети някому как да се държи и как да постъпва, казвам му какво да прави, обикн. за негово добро. *Синът се ядосваше на родителите си, които цял живот го поучаваха какво да прави и какво не.*
— **наставлявам, уча, назидавам** *книж.*
V давам ум (акъл) *разг.*, наливам ум (акъл) <в главата> *разг.*, уча на ум <и разум> *разг.*, пълня (тъпча) главата *разг.*, наливам в главата *разг.*
ПОУЧЕНИЕ – Съвет, обикн. с назидателен, нравоучителен характер, как да се действа, постъпва или постъпи. *Детските приказки са пълни с поучения. Не искаше повече да слуша поученията на майка си.*
— **наставление, поука, нравоучение** *книж.*, **назидание** *книж.*, **нотация** *книж.*
ПОУЧИТЕЛЕН – 1. Обикн. за текст, слово – който съдържа поука или има способност да поучава, да наставлява. *Ще ви разкажа една поучителна история. Поучително слово.*
— **назидателен** *книж.*
2. вж. **наставнически**
ПОХАБЕН *разг.* – вж. **увреден** 1. знач.
ПОХАБЯВАМ – 1. вж. **изхабявам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **повреждам** 1. знач.
ПОХАРЧВАМ – вж. **изразходвам** 1. знач.
ПОХВАЛА – Изказано одобрение за качествата, достойнствата или проявите на някого. *Много похвали чу за книгата си. Получих похвала за добре свършена работа. Стана ми неудобно от похвалите на колегите.*
— **хвалба** *разг.*, **комплимент, четка** *прен. разг.*, **хвала** *рядко*
ант. → ***критика,*** укор, упрек, обвинение, нападка
ПОХВАЛВАМ – Изказвам похвала, одобрение на някого за някаква проява или качества. *Похвалиха артиста за играта му. Учителката похвали ученика за добре усвоения материал. Похвалиха писателя за книгата му.*
— **поласкавам, погъделичквам** *прен.*, **изчетквам** *прен. разг.*
ант. → ***критикувам,*** упреквам, укорявам, коря, осъждам, порицавам, съдя
// ***смъмрям,*** скастрям, накастрям, нахоквам
V потупвам (тупам) по рамото *разг.*, казвам аферим *разг.*, направям (правя) вятър *разг.*, правя (удрям) четки *жарг.*
ПОХВАЛЕН – Който съдържа, изразява похвала. *Артистката чу много похвални думи за играта си. Първите отзиви за книгата са похвални. Похвална оценка за труда на учения.*
— **хвалебствен, хвалебен, ласкав, ласкателен**
ант. → ***критичен,*** укорен, неодобрителен, укорителен
ПОХВАТ – 1. Начин на постъпване, на действие при осъществяване на някаква работа, дейност, задача. *Дипломатически похвати. Педагогически похват.*
— **метод, прийом** *книж. нежел.*
2. Специфичен начин за творческо пресъздаване, чрез който се постига някакъв ефект, добър резултат в някаква проява или в текст. *Интересен похват за създаване на творчески образ. Израз-*

ни похвати на автор.
— **средство, маниер** *книж.*
ПОХВАТЕН *разг.* – вж. **сръчен** 1., 2. и 3. знач.
ПОХВАТНОСТ *разг.* – вж. **сръчност** 1. и 2. знач.
ПОХВАЩАМ – вж. **пипвам** 2. знач.
ПОХИЩАВАМ *книж.* – вж. **отвличам** 1. знач.
ПОХЛОПВАМ – вж. **почуквам**
ПОХЛУПАК – вж. **капак**
ПОХЛУПВАМ – вж. **захлупвам** 1. знач.
ПОХЛУПКА *диал.* – вж. **капак**
ПОХОД – Придвижване на войски, на войскова част с учебна или бойна цел. *Трябва да спрем похода на вражеската войска. След дългия поход достигнахме позициите.*
— **марш**
ПОХОДКА – Начин на ходене, на вървене. *Войнишка походка. Бавна походка. Лека походка. Тромава походка. Стегната походка.*
— **вървеж, ход, стъпка** *разш.*
ПОХОЖДЕНИЕ – вж. **авантюра** 1. знач.
ПОХОТ – Силно влечение към плътски наслади. *Тази жена събуждаше у мъжете само похот.*
— **сласт, сладострастие, сластолюбие**
ПОХОТЛИВ – У когото лесно, бързо се събуждат плътски желания или е израз на такива желания. *Похотлива жена. Похотлив старец. Похотлив поглед. Похотливи желания.*
— **сластен, сладострастен, сластолюбив**
ПОХОТЛИВЕЦ – вж. **сладострастник**
ПОХУЛВАМ *рядко* – вж. **охулвам**
ПОЧАКВАМ – 1. Изчаквам малко, кратко време. *Почакай до утре, ще ти върна учебника. Почакай още малко, скоро ще стигнем до дома.*
— **потрайвам** *разг.*, **потърпявам** *разг.*
2. вж. **чакам** 2. знач.
ПОЧВА – 1. вж. **пръст**;
2. *прен. книж.* вж. **основа** 3. и 5. знач.;
3. *прен. книж.* вж. **причина** 1. знач.
ПОЧВАМ – вж. **започвам** 1., 2. и 3. знач.
ПОЧЕРВЕНЯВАМ – вж. **зачервявам се**
ПОЧЕРВЕНЯЛ – вж. **зачервен**
ПОЧЕРК – *прен. разш.* вж. **стил** 1. знач.
ПОЧЕРНЯВАМ – вж. **загарям** 2. знач.
ПОЧЕРНЯЛ – вж. **загорял** 2. знач.
ПОЧЕРНЯМ – 1. вж. **зачерням** 1. знач.;
2. *прен. рядко* вж. **опозорявам**
ПОЧЕРПВАМ – вж. **гощавам** 2. знач.
ПОЧИВАМ – 1. *Само несв. прен.* Лежа мъртъв, погребан съм. *Тук почива голям учен. В този гроб почива млад поет.*
— **лежа** *прен.*, **спя** *прен. поет.*
2. *Обикн. св.* вж. **умирам** 1. знач.;
3. вж. **почивам си**;
4. вж. **спя** 1. знач.;
5. *прен. книж.* вж. **основавам се** 1. знач.
ПОЧИВАМ СИ – Не правя физически усилия или не работя, за да ми мине умората, да възстановя силите си. *След дългия път седнахме да си починем. Почини си малко, преди да почнеш да работиш. Имам нужда да си почина. В момента си почивам.*
— **почивам, отпочивам, отпочивам си, отдъхвам, отдъхвам си, отморявам се** *рядко*, **отмарям** *несв. разг.*, **релаксирам** *книж.*
ант. → ***изморявам се,*** уморявам се, изтощавам се, изнурявам се, преуморявам се, капвам, скапвам се, каталясвам
// ***работя,*** трудя се, бачкам
V подвивам (подгъвам) крак *разг.*, вземам (поемам) си дъх <а> *разг.*, поемам си душата *разг.*
ПОЧИВАЩ – *като същ.* вж. **курортист**
ПОЧИВЕН – 1. За време – ден, през който не се работи. *Тази година имаше доста почивни дни. Днес е почивен ден.*
— **неработен, неприсъствен**
ант. → ***работен,*** присъствен
2. вж. **ваканционен;**
3. вж. **курортен**
ПОЧИВКА – 1. Състояние, когато не се работи и се възстановяват силите. *Нужна ми е почивка. Мястото е добро за почивка. Спряхме на почивка край реката. Приятна почивка.*
— **отдих, отмора, покой** *рядко*, **релакс** *книж.*
ант. → ***труд,*** работа
2. Временно прекъсване, спиране на работа, действие, изпълнение на нещо. *Ще се видим по време на почивката. Правя кратка почивка. По време на театралното представление нямаше почивки.*
— **пауза, антракт**
3. вж. **летуване**
ПОЧИН – вж. **инициатива** 1. знач.
ПОЧИНАЛ – Който не е жив. *От починалата си жена имаше син. Говореше с пиетет за починалия си баща.*
— **покоен, умрял**
ант. → ***жив***
ПОЧИСТВАМ – вж. **изчиствам**
ПОЧИТ – вж. **уважение**
ПОЧИТАМ – вж. **уважавам** 1. знач.
ПОЧИТАН – вж. **уважаван**
ПОЧИТАТЕЛ – Лице, което отдава особено предпочитание на някого или на нещо, цени го, интересува се от него и го изразява по различен начин. *Почитател на попмузиката. Почитател на изобразителното изкуство. Всеки отбор има своите почитатели.*
— **поклонник, фен** *разг. нежел.*, **запалянко** *разг.*, **приятел** *прен.*
ПОЧТЕН – 1. вж. **честен** 1. и 2. знач.; П
2. вж. **свестен** 1. знач.
ПОЧТЕНОСТ – вж. **честност** 1. и 2. знач.
ПОЧТИ – 1. С малка разлика, за да се стигне някакво количество. *Градът има почти сто хиляди жители. Почти два часа вървим. Изминаха почти три години.*
— **приблизително, близо, горе-долу, около**
2. С малка разлика от еднаквост с някакво качество. *Двете блузи са почти еднакви по цвят. Имам почти същите обувки. Книгата е почти напълно запазена.*
— **приблизително, кажи-речи** *разг.*, **горе-долу, комай** *разг.*
3. С недостигане на малко време, за да се постигне някакъв резултат. *Почти привърших книгата. Строежът е почти завършен.*
— **горе-долу, кажи-речи** *разг.*
ПОЧТИТЕЛНОСТ – вж. **уважение**
ПОЧУВСТВАМ *св.* – 1. вж. **усещам** 1. знач.;
2. вж. **изпитвам**[2] 1. знач.;
3. вж. **долавям** 1. знач.
ПОЧУДА *поет.* – 1. вж. **удивление;**
2. вж. **недоумение**

ПОЧУДВАМ СЕ – вж. **учудвам се**

ПОЧУКВАМ – Удрям един или няколко пъти, обикн. със свити пръсти на ръка, за да се чуе звук, шум. *Някой почука на стъклото на прозореца. Почуках на вратата, но никой не ми отвори.*

— **потропвам, похлопвам, чуквам, тропвам, изтропвам, изчуквам, изхлопвам**

ПОЧУПВАМ *разг.* – 1. вж. **счупвам**;
2. вж. **изпочупвам**

ПОЧУПВАМ СЕ *разг.* – вж. **счупвам се**

ПОЧУПЕН *разг.* – вж. **изпочупен**

ПОШАВВАМ – вж. **мръдвам** 1. знач.

ПОШЕПВАМ – Казвам, съобщавам нещо с шепот. *Пошепнах му да се пази от тази коварна жена. Той ми пошепна нещо, но аз не го чух.*

— **пошушвам, подшушвам, пришепвам** *рядко*, **пришушвам** *рядко*

ПОШЛОСТ *книж.* – Качество или проява на лош вкус, на долнопробност, извратеност. *Пошлостта все повече навлиза в живота ни. Изпитвам ненавист към пошлостта, която осакатява и принизява човека.*

— **простащина, вулгарност, дебелащина** *пренебр.*

ПОШУШВАМ – вж. **пошепвам**

ПОШЪЛ *книж.* – Който е долнопробен, съдържа или изразява простащина, грубост. *Пошло телевизионно предаване. Пошла шега.*

— **просташки, вулгарен, дебелашки** *пренебр.*

ПОЩА – *прен.* вж. **кореспонденция** 2. знач.

ПОЩАДА – Проява на състрадание и закрила към по-слаб, въздържане, отказ от наказание или унищожение на някого. *Пленниците молеха за пощада. Няма пощада за предателите.*

— **милост, прошка, снизхождение**

ПОЩАДЖИЯ *разг.* – вж. **раздавач**

ПОЩАДЯВАМ – Проявявам милост към някого, нещо. *Враговете не пощадиха дори и децата. Времето не е пощадило ничия младост.*

— **пожалвам, смилявам се** *(над)*

ПОЩАЛЬОН – вж. **раздавач**

ПОЩРЪКЛЯВАМ – *прен. разг.* вж. **разлудувам се**

ПОЩУРЯВАМ[1] *разг.* – вж. **разлудувам се**

ПОЩУРЯВАМ[2] *разг.* – вж. **подлудявам**[1] 1. знач.

ПОЩУРЯЛ *разг.* – вж. **луд** 2. знач.

ПОЩЯВА МИ СЕ *разг.* – вж. **прииска ми се**

ПОЯ *несв.* – вж. **напоявам** 1. и 2. знач.

ПОЯВА – вж. **възникване**

ПОЯВЯВАМ СЕ – 1. Заставам така, че да се виждам от други. *На небето се появиха звезди. На вратата се появи учителката. Слънцето се появи зад облаците.*

— **показвам се, излизам** *прен.*, **явявам се** *рядко*, **изниквам** *прен.*

ант. → ***изчезвам,*** изгубвам се, загубвам се, скривам се, потъвам, изпарявам се

// ***скривам се,*** крия се, потулвам се, туля се

2. Започвам да съществувам или започва да има, да съществува нещо. *Появиха се нови проблеми. Появиха се нови занаяти. Появи се нов квартал. Появи се ново течение в живописта. Появяват се нови партии. Откъде се появи тази омраза?*

— **възниквам, явявам се, пораждам се, зараждам се, раждам се** *прен.*, **изниквам** *прен.*, **никна** *несв. прен.*, **изгрявам** *прен. поет.*, **пръквам се** *прен. разг.*

ант. → ***изчезвам,*** отмирам, загивам, гина, погивам, затривам се

// ***изчезвам,*** изгубвам се, изпарявам се, гасна, чезна, угасвам, умирам

3. Показвам се или съм някъде за кратко време. *Не се е появявала в службата от няколко дни. Той не се е появявал скоро в клуба.*

— **мяркам се, мярвам се, вестявам се, вясвам се** *разг.*

ант. → ***изчезвам,*** изгубвам се, губя се, загубвам се, пропадам, изпарявам се, потъвам, дявам се, запилявам се

4. вж. **показвам се** 1. знач.

ПОЯС – 1. *разг.* вж. **колан** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **зона** 2. знач.

ПОЯСНЕНИЕ – вж. **обяснение**

ПОЯСНИТЕЛЕН – вж. **обяснителен**

ПОЯСНЯВАМ – вж. **обяснявам** 1. знач.

ПРАВ – 1. вж. **пряк** 1. знач.;
2. вж. **изправен**[1] 1., 2. и 3. знач.;
3. *прен. разг. разш.* вж. **невинен** 1. знач.

ПРАВА – Узаконени и закриляни от държавата норми, правила, които разрешават да се върши нещо, да бъде ползвано нещо. *Борци за човешки права.*

— **правдини** *нар.*

// Извоювани или предполагаеми искания. *Ще отстояваме правата си. Накърнени са правата на гражданите.*

— **интереси**

ПРАВДА – 1. вж. **справедливост** 1. знач.;
2. вж. **истина**

ПРАВДИВ – вж. **достоверен** 1. знач.

ПРАВДИВОСТ – вж. **достоверност**

ПРАВДИНА *нар.* – 1. вж. **справедливост** 1. знач.;
2. *мн.* вж. **права**

ПРАВДОПОДОБЕН – вж. **вероятен** 1. знач.

ПРАВЕДЕН – 1. вж. **безгрешен** 3. знач.;
2. вж. **благочестив** 1. знач.

ПРАВЕДНОСТ – вж. **безгрешност** 2. знач.

ПРАВЕН – вж. **юридически**

ПРАВИЛЕН – 1. Който е основан на някаква закономерност, на общоприета норма. *Правилно развитие. Правилен растеж. Тази постъпка не ми изглежда много правилна.*

— **нормален, редовен**

ант. → ***неправилен,*** аномален, нередовен

2. вж. **безгрешен** 2. знач.;
3. вж. **съразмерен**

ПРАВИЛНИК – вж. **наредба**[2] 1. знач.

ПРАВИЛНО – вж. **безгрешно**

ПРАВИЛНОСТ –1. вж. **вярност** 2. знач.;
2. вж. **правота** 1. знач.

ПРАВИЛО – 1. Установено общоприето предписание, установен задължителен ред, строй на нещо. *Свободният стих е роден като реакция срещу строгите правила на класическото стихосложение. Иконата, която видях, бе отклонение от всички правила на черковната живопис. Езикови правила. Правописни правила.*

— **норма, закон** *разш.*, **канон** *прен.*

ант. → ***изключение***

2. вж. **принцип**

ПРАВИСТ – вж. **юрист**

ПРАВИТЕЛСТВО – Висш изпълнителен орган на държавно управление, състоящ се от министри, членове на този орган. *Коалиционно правител-*

ство. Какво мисли правителството по този въпрос. Правителството се оглавява от министър-председател.
— **кабинет** *книж.*
ПРАВО – 1. Наука, която разработва теорията за правилата и нормите за създаване на закони за обществения ред, обществените отношения, общественото поведение. *Специалист по наказателно право. Международно право.*
— **юриспруденция** *книж.*
2. *разг. рядко* вж. **справедливост** 1. знач.
ПРАВО – вж. **направо** 2, 3 и 4. знач.
ПРАВОВЕРЕН – Който строго и неотклонно се придържа към някое учение. *Правоверен протестантин. Правоверен социалист.*
— **ортодоксален** *книж.*
ПРАВОЛИНЕЕН – *прен.* вж. **принципен**
ПРАВОМЕРЕН *книж.* – 1. вж. **основателен** 1. знач.;
2. вж. **законен** 2. знач.
ПРАВОМЕРНОСТ *книж.* – вж. **законност** 1. знач.
ПРАВОМОЩИЕ *книж.* – 1. вж. **компетенция** 1. знач.;
2. вж. **пълномощие**
ПРАВОПИС – Установена система от правила за начина на писане на думите, изреченията в даден език, включваща определена система от графични знаци. *В училищата трябва да се обръща по-голямо внимание на правописа.*
— **ортография**
ПРАВОРАЗДАВАНЕ *книж.* – вж. **правосъдие** 1. знач.
ПРАВОСЛАВЕН – Който се отнася до православието, едно от главните направления на християнството, разпространено в източноевропейските страни. *Православна църква. Православен календар.*
— **ортодоксален** *книж.*
ПРАВОСЪДИЕ – 1. Дейност на съдебните органи, съдене съгласно законите, правото. *Често обвиняват българското правосъдие, че не е на нужната висота.*
— **правораздаване** *книж.*
2. *разг.* вж. **справедливост** 1. знач.
ПРАВОТА – 1. Мисли, действия, постъпки, които отговарят на истината, които са в съответствие с действителността и с установените норми, закони. *Убеден съм в правотата на своите разбирания.*
— **правилност**
ант. → ***погрешност,*** неправилност, грешност
2. вж. **достоверност**
ПРАВЯ *несв.* – 1. Извършвам нещо, някакви действия за определена цел. *Правиш ли нещо по въпроса със заминаването ни? Правителството нищо не прави за ограничаване на престъпността. Правя, каквото мога.*
— **върша, работя** *разг.,* **действам, чиня** *нар.*
ант. → ***бездействам,*** пасувам, стоя, седя, спя, дремя
2. Осъществявам някаква дейност изобщо. *Свикнал е да прави много неща наведнъж. Какво правиш през свободното си време? Стига си бездействал, прави нещо!*
— **върша; работя, занимавам се**
ант. → ***бездействам,*** стоя, седя, дремя, мъдря се
3. вж. **строя** 1. знач.;
4. вж. **създавам** 1. знач.;
5. вж. **изработвам** 1. и 2. знач.;
6. вж. **приготвям** 1. знач.;
7. вж. **постъпвам**[1] 1. знач.
ПРАВЯ СЕ *несв.* – 1. вж. **преструвам се** 1. знач.;
2. вж. **преторвам се** 1. знач.
ПРАГ – 1. *прен.* вж. **граница** 3. знач.;
2. *прен.* вж. **край**[1] 5. знач.
ПРАГМАТИЗЪМ – Делово отношение към работата, начин на поведение или практическа дейност, които са пряко насочени към извличане на полза и постигане на конкретни резултати. *Харесваха министъра заради неговия прагматизъм. Политически прагматизъм.*
— **практичност, практицизъм, прагматика** *рядко,* **пресметливост** *разш.*
ант. → ***непрактичност***
ПРАГМАТИКА – *рядко* вж. **прагматизъм**
ПРАГМАТИЧЕН – Който в работата си, в дейността си се ръководи повече от полезните резултати и непосредствената полза при дадени конкретни условия, отколкото от някакви определени принципи и идеи. *Той бе твърде прагматичен, за да се вълнува от чистия идеализъм. Надарен бе с прагматичен ум. В преговорите надделяха прагматичните съображения.*
— **практичен, пресметлив**
ант. → ***непрактичен***
ПРАДЕДИ – Далечни родови предшественици, минали поколения, от които човек води произхода си. *Нашите прадеди са воювали срещу поробителите. Приятно е да слушаш за подвизите на своите прадеди.*
— **деди, предци, праотци** *книж.*
ПРАЗЕН – 1. вж. **безлюден** 2. знач.;
2. вж. **свободен** 3. и 4. знач.;
3. *рядко* вж. **кух** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **необоснован;**
5. *прен.* вж. **безсъдържателен** 1. знач.;
6. *прен.* вж. **лекомислен** 1. знач.
ПРАЗНЕНСТВО – Събиране на хора за тържествено празнуване, честване, ознаменуване на някаква случка. *Сватбено празненство. Семейно празненство. Училищно празненство.*
— **тържество, празник** *прен.*
ПРАЗНИК – *прен.* вж. **празненство**
ПРАЗНИНА – 1. Незапълнено във вътрешността на нещо пространство. *В конструкцията не трябва да има празнини, места, където може да се задържа прах и влага.*
— **празнота, луфт, вакуум** *прен. книж.*
2. *прен.* вж. **ниша** 2. знач.;
3. *Обикн. мн.* вж. **празнота** 1. знач.
ПРАЗНИЧЕН – 1. Обикн. за облекло – който е предназначен за празник. *Тя бе облечена в празничната си рокля. Офицерите бяха в празнична униформа. Празничен костюм.*
— **официален, параден**
ант. → ***делничен,*** всекидневен, неофициален, ежедневен
2. Който е присъщ за празник. *Празнична атмосфера. Празнична обстановка. Залата имаше празничен вид.*
— **тържествен, официален, параден** *огр.*
ант. → ***делничен,*** всекидневен
ПРАЗНИЧНОСТ – вж. **тържественост**
ПРАЗНОДУМЕЦ – Човек, който говори за незна-

чителни неща и думите, приказките му са безсъдържателни, празни. *Зад блестящите му фрази се крие един празнодумец. Докога ще слушаме този празнодумец.*

— **празнословец** *рядко*, **фразьор** *книж.*, **дърдорко** *разг. пренебр.*, **лала** *разг. неодобр.*, **лаладжия** *разг. неодобр.*, **фарфара** *простонар.*

V дървен философ *разг. пренебр.*, празна воденица *разг. пренебр.*, разпрана (арменска) уста *разг.*, една му глава, а сто му езика *разг.*, даскал праскал *диал. пренебр.*, французин акъллия *диал. ирон.*

ПРАЗНОДУМСТВО – 1. вж. **празнословие** 1. знач.;

2. вж. **брътвежи**

ПРАЗНОСЛОВЕН – вж. **необоснован**

ПРАЗНОСЛОВЕЦ *рядко* – вж. **празнодумец**

ПРАЗНОСЛОВИЕ – 1. Без реално съдържание, неподкрепени с факти изрази, фрази. *Кухото празнословие не може да убеди никого. Не мога да понасям такова празнословие.*

— **празнодумство, пустословие** *книж.*, **голословие, глаголстване** *книж. ирон.*, **фразьорство** *книж.*, **фразеология** *прен. неодобр.*

2. вж. **брътвежи**

ПРАЗНОСЛОВЯ *неодобр.* – вж. **плещя**

ПРАЗНОТА – 1. *Обикн. мн.* Това, което не достига, за да бъде нещо цялостно, липса на нещо, обикн. в някаква област. *Писателят сам съзнава някои слабости и празноти в романа си. В научния му труд има много празноти. Празноти в изложението.*

— **празнина, пропуск, непълнота**

ант. → ***пълнота,*** изчерпателност, цялостност, всеобхватност, всестранност

2. вж. **празнина** 1. знач.;

3. *рядко* вж. **безлюдност** 2. знач.

ПРАЗНУВАМ – 1. вж. **веселя се** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **ликувам**

ПРАЗНЯ *несв.* – вж. **изпразвам** 1. знач.

ПРАИСТОРИЧЕСКИ – вж. **доисторически**

ПРАКТИКУВАМ – Извършвам някаква дейност, която е постоянната ми професия или се занимавам с някакъв вид спорт. *Вече не практикувам занаята си. На Витоша практикувам ски спорт.*

— **упражнявам**

ПРАКТИЦИЗЪМ – вж. **прагматизъм**

ПРАКТИЧЕН – 1. вж. **прагматичен**;

2. вж. **удобен** 1. знач.

ПРАКТИЧНОСТ – вж. **прагматизъм**

ПРАНГИ *нар.* – вж. **окови** 1. знач.

ПРАОТЦИ *книж.* – вж. **прадеди**

ПРАСВАМ *разг.* – вж. **удрям** 1. знач.

ПРАСВАМ СЕ *разг.* – вж. **блъсвам се**

ПРАСКАМ – 1. вж. **пращя**;

2. *разг. грубо* вж. **ям** 1. знач.

ПРАТЕНИК – Лице, изпратено с някаква задача, мисия. *Пратеници на правителството.*

— **емисар, посланик** *книж.*

ПРАХ – Много дребни и сухи частици от пръст или друго вещество, които се носят из въздуха и се натрупват по земята и по повърхността на предмети. *Върху книгите има много прах. Децата се търкалят из прахта на улиците.*

— **пепел** *разг.*

ПРАХОЛЯК – Гъст прах из въздуха. *Натоварени каруци и камиони вдигат прахоляк по пътя към селото.*

— **пушилка, прашилка** *разг.*

ПРАХОСВАМ – 1. Харча без сметка и без нужда. *Получаваше добри пари, но ги прахосваше по кръчми и кабарета. Прахосва наследството си. Всичко, което баща му остави, го прахоса.*

— **пилея** *несв.*, **пръскам** *несв. прен.*, **разхищавам, пропилявам, разпилявам** *прен.*, **профуквам** *разг. неодобр.*, **изяждам** *прен. разг.*, **изпуквам** *прен. разг. грубо*, **офуквам** *разг. неодобр.*

ант. → ***пестя,*** спестявам, икономисвам, стискам се, кътам, скътвам

2. *прен.* Изразходвам напразно, не оползотворявам (обикн. време, сили и др.). *Прахосвам си времето. Прахосвам си младините. Прахосвам сили и труд за нищо. Прахосахме време и нерви.*

— **пилея** *несв. прен.*, **пропилявам, разхищавам, хабя** *несв. прен.*, **изхабявам** *прен.*, **губя** *несв. прен.*, **загубвам** *прен.*, **изгубвам** *прен.*

ант. → ***пестя,*** скъпя, щадя, жаля

V пръскам (хвърлям) пари наляво и надясно *разг.*, хвърлям (изхвърлям) си парите на улицата *разг.*, хвърлям пари на вятъра *разг.* към 1. знач.

ПРАХОСВАНЕ – вж. **разхищение**

ПРАХОСНИК – Човек, който прахосва, харчи без сметка. *Бащата беше пестелив, но синът е прахосник. Ти си един лекомислен прахосник.*

— **разсипник, разхитител, разточител, развейпрах** *разг.*

ант. → ***пестеливец,*** спестовник, пестовник, стисльо

ПРАХОСНИЧЕСКИ – вж. **разточителен** 2. знач.

ПРАХОСНИЧЕСТВО – Харчене без сметка и без нужда. *Прахосничеството на сина му го измъчваше. Известен е с прахосничеството си.*

— **разсипничество, разхитителство, разточителство, разточителност**

ант. → ***пестеливост,*** спестовност, стиснатост, пестовност

ПРАША *несв.* – вж. **напрашавам**

ПРАШАСАЛ *разг.* – вж. **прашен**

ПРАШЕН – За предмет, повърхност – който е покрит с прах. *Прашни обувки. Прашни мебели. Прашна ваза.*

— **напрашен, изпрашен, опрашен, прашасал** *разг.*

ПРАШИЛКА *разг.* – вж. **прахоляк**

ПРАЩАМ – вж. **изпращам** 1. и 2. знач.

ПРАЩЯ – Издавам силни, резки звукове при натиск, цепене, чупене или горене. *Под краката му пращяха сухи клонки. В огнището главните пращят. Ледът пращи.*

— **пукам, праскам**

ПРЕБАРВАМ *разг.* – вж. **претърсвам**

ПРЕБИВАВАМ *книж.* – 1. вж. **намирам се** 1. знач.;

2. вж. **стоя** 2. знач.

ПРЕБИВАВАНЕ *книж.* – вж. **престой**

ПРЕБИВАМ – Набивам жестоко някого, съсипвам физически някого от бой. *Мъжът ти може да те пребие, ако научи, че му изневеряваш. В полицията го пребили от бой.*

— **смазвам**[1], **претрепвам** *разг.*, **премлатвам** *нар.*

V смилам (накълцвам, направям) на кайма *разг.*, направям на пихтия (пита, пестил, пастърма, кюфте, дроб сърма, тъпан, мозък) *разг.*, смъквам (свличам, одирам, съдирам) кожата <от гърба> *разг.*,

строшавам (счупвам, смазвам, смилам) кокалите *разг.*, строшавам (счупвам, разбивам, смачквам, смазвам, размазвам) главата *разг.*, строшавам (счупвам) врата *разг.*, разбивам (смазвам, размазвам) мутрата *разг. грубо,* сменям физиономията (фасадата) *разг.*, не оставям здраво място *разг.*

ПРЕБИВАНИЕ *книж.* – вж. **престой**

ПРЕБЛЕДНЯВАМ – вж. **побледнявам** 1. знач.

ПРЕБЛЕДНЯЛ – вж. **побледнял** 1. знач.

ПРЕБРАДКА – вж. **забрадка**

ПРЕБРАЖДАМ – вж. **забраждам**

ПРЕБРОЖДАМ – вж. **обхождам**

ПРЕБРОЯВАМ – 1. вж. **изброявам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **наброявам** 1. знач.

ПРЕБЪДВАМ – 1. Продължавам да съществувам в бъдеще. *България ще пребъде. Словото ще пребъде. Да пребъде името Господне!*
— **живея** *несв.*, **просъществувам**
2. вж. **векувам**

ПРЕБЪРКВАМ – вж. **претърсвам**

ПРЕБЪРСВАМ – вж. **избърсвам**

ПРЕБЯГВАМ – 1. вж. **претичвам**;
2. вж. **пробягвам**

ПРЕВАЖДАМ *рядко* – вж. **прекопирам**

ПРЕВАЛ – вж. **било**

ПРЕВАНТИВЕН *книж.* – вж. **предпазен** 2. знач.

ПРЕВАРВАМ *разг.* – вж. **задминавам** 1. и 2. знач.

ПРЕВЕЖДАМ – Водя някого или нещо да мине отнякъде, през или покрай някое пространство, място, препятствие. *Преведох стареца през мостчето. Ще ви преведа през такива пътища, през които нощем никой не минава.*
— **прекарвам**[1]

ПРЕВЕНЦИЯ *книж.* – Предварителни действия за предпазване от нещо. *Трябва да създадем условия за превенция на престъпността. Изработва се програма за превенция от домашно насилие.*
— **предотвратяване**

ПРЕВЕС – вж. **господство** 1. знач.

ПРЕВЗЕМАМ – вж. **завладявам** 1. знач.

ПРЕВЗЕМАМ СЕ – Държа се превзето, неестествено, променям гласа, обноските си обикн. за да направя добро впечатление. *Харесвам естествените хора, които не се превземат. Жените обичат да се превземат, за да привлекат вниманието на мъжете.*
— **преструвам се, глезя се, глезотя се** *разг. неодобр.*, **лигавя се** *прен. разг. неодобр.*, **лиготя се** *разг. неодобр.*, **гевезя се** *простонар.*
V продавам (правя) фасони на някого *разг.*

ПРЕВЗЕМКА – *Обикн. мн.* Несериозно превзето държание или постъпка, поведение. *Оставете тези превземки. Не мога повече да търпя превземките ти.*
— **преструвка, фасон** *прен. разг.*, **глезотия** *разг.*, **лигавщина** *разг. неодобр.*, **лиготия** *разг. неодобр.*, **гевезелик** *простонар.*

ПРЕВЗЕТ – 1. Който се държи неестествено, който се преструва на някакъв – по-изискан, по-културен. *Превзета госпожица. Не е приятно да си всред превзети хора.*
— **префърцунен** *разг. ирон.*
2. вж. **маниерен**;
3. вж. **изкуствен** 2. знач.

ПРЕВЗЕТОСТ – 1. вж. **маниерност**;
2. вж. **изкуственост**

ПРЕВИВАМ – 1. вж. **извивам** 1. знач.;
2. вж. **подвивам** 1. знач.

ПРЕВИВАМ СЕ – 1. вж. **извивам се** 1. знач.;
2. вж. **гърча се**;
3. вж. **кърша се**;
4. *прен.* вж. **пречупвам се**

ПРЕВИТ – 1. вж. **прегънат** 1. знач.;
2. вж. **наведен** 1. знач.

ПРЕВИШАВАМ – 1. вж. **надхвърлям** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **преизпълнявам**;
3. *прен.* вж. **превъзхождам**

ПРЕВОЗ – Дейност за пренасяне, прекарване на пътници, товари от едно място на друго, обикн. чрез транспортно средство. *Превоз на дървен материал. Железопътен превоз. Безплатен превоз.*
— **транспорт, извоз** *(обикн. на стоки)*

ПРЕВОЗВАМ – Пренасям някого или нещо с превозно средство. *Превозвам стоки. Влакът превозва въглища. Автобусът превозва пътници.*
— **возя** *несв.*, **прекарвам**[1], **карам**[1] *несв.*, **транспортирам** *книж.*, **извозвам**

ПРЕВРАТ – 1. Насилствена смяна на управление, на държавна власт. *Имаше опасност от държавен преврат.*
— **пуч** *книж.*
2. *прен.* вж. **прелом**

ПРЕВРАТЕН – вж. **изопачен**

ПРЕВРЪЩАМ – 1. Правя нещо да се промени, да получи друг вид или предназначение. *Превърнали старата баня във фитнес зала. Превърнаха къщата си на кръчма. Превърнахте ме на слуга.*
— **обръщам** *прен. разг.*
2. Осъществявам промяна на статута на нещо. *Общината превърна имота в публична собственост. Учредителното събрание превърна движението в партия.*
— **трансформирам** *книж.*
3. В митологията, приказките – правя човек или предмет да приеме друг вид. *Магьосникът превърнал принца в жаба.*
— **преобразявам, превъплътявам** *книж.*

ПРЕВРЪЩАМ СЕ – вж. **ставам**[3] 1. знач.

ПРЕВЪЗМОГВАМ – С усилие се справям с някаква трудност, страдание или силно чувство, което ми пречи за нещо. *Детето превъзмогна страха си от тъмнината. Успях да превъзмогна вълнението си. Той превъзмогна гнева си. Превъзмогнах всички пречки.*
— **преодолявам, побеждавам** *прен.*, **надделявам, надмогвам** *книж.*, **надвивам** *прен. разг.*

ПРЕВЪЗНАСЯМ – вж. **възхвалявам**

ПРЕВЪЗПИТАТЕЛЕН – вж. **изправителен** 1. знач.

ПРЕВЪЗХОДЕН – 1. вж. **отличен** 1. знач.;
2. вж. **прекрасен**;
3. вж. **идеален** 2. знач.

ПРЕВЪЗХОДНО – вж. **отлично** 1. знач.

ПРЕВЪЗХОДСТВО – вж. **господство** 1. знач.

ПРЕВЪЗХОЖДАМ – Поради високата степен на някое свое качество, стоя над други, които го нямат или го притежават в по-ниска степен. *Той я превъзхожда по ум и способности. Тя превъзхожда приятелките си по хубост. Превъзхождаш ме по упоритост. Христо Ботев превъзхожда всички наши поети преди Освобождението.*
— **превишавам** *прен.*, **надминавам** *прен. разг.*,

П

надвишавам

V слагам (турям) в джоба си някого *разг.*, слагам (турям) в малкия си джоб някого *разг.*, слагам (турям, поставям) на малкия си пръст някого *разг.*, слагам (турям) в шепата си някого *разг.*, затъквам на пояса си някого *разг.*, захлупвам (слагам, турям) под корито <то> някого *разг.*, удрям в (о) земята *разг.*

ПРЕВЪПЛЪТЯВАМ *книж.* – вж. **превръщам** 3. знач.

ПРЕВЪРЗВАМ – вж. **бинтовам**

ПРЕВЪРТАМ – 1. вж. **завъртявам**;

2. *прен. разг.* вж. **полудявам** 2. знач.

ПРЕВЪРТЯЛ *разг.* – вж. **луд** 1. и 2. знач.

ПРЕГАЗВАМ – вж. **смазвам**[1] 1. знач.

ПРЕГАРЯМ – вж. **загарям** 1. знач.

ПРЕГЛАДНЯВАМ – вж. **огладнявам**

ПРЕГЛЕД – 1. Внимателно и цялостно разглеждане, проучване на нещо. *Преглед на багажа. Технически преглед на автомобил.*

— **проверка, оглед**

2. вж. **обзор** 1. знач.

ПРЕГЛЕЖДАМ – 1. Внимателно гледам нещо, за да установя качествата и недостатъците му. *Учителят преглежда ученически тетрадки. Граничари прегледаха паспортите ни.*

— **проверявам**

2. Бегло чета нещо. *Прегледах сутрешната преса. Набързо прегледах списанието. Прегледах пощата.*

— **поглеждам** *прен.*, **прехвърлям** *прен. разг.*

3. Извършвам медицински преглед, за да установя здравословното състояние на някого. *Иди на лекар да те прегледа. Прегледаха ли те на рентген?*

— **виждам** *прен. разг.*, **гледам** *прен. разг.*

ПРЕГЛЪЩАМ – 1. вж. **гълтам** 1. знач.;

2. *прен. разг.* вж. **примирявам се** 1. знач.

ПРЕГОВАРЯМ[1] – *разш.* вж. **повтарям** 1. знач.

ПРЕГОВАРЯМ[2] – Водя преговори. *Преговаряме за евтин внос на суровини от Русия. Преговаряме за цената на петрола.*

— **договарям, договарям се**

ПРЕГОВОРИ – Разговори между две или повече страни, лица за постигане на споразумение, съгласие по даден проблем, въпрос. *След дълги преговори бе подписано споразумение между двете страни. Търговски преговори.*

— **договаряне** *разш.*, **пазарлък** *прен. разг.*

ПРЕГОРЕН – вж. **загорял** 1. знач.

ПРЕГОРЯЛ – вж. **загорял** 1. знач.

ПРЕГРАДА – 1. Дървена или метална греда, с която се затваря път или отделя едно място от друго. *На пътя имаше преграда и не можеше да се минава.*

— **бариера, рампа**

2. вж. **отделение** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **пречка**

ПРЕГРАЖДАМ – 1. Поставям преграда, за да спра движението на нещо, някого по някакъв път или през някакъв отвор. *Прегражда водите на реката с бетонна стена.*

— **загражда, запречвам, препречвам**

2. Заставам, служа като преграда, обикн. за да спра движението на нещо, някого. *Голям кос скала прегражда пътя му. Полицейски кордони преградиха улицата.*

— **загражда, запречвам, препречвам, затварям, заприщвам**

ант. → ***проправям,*** отварям

// ***отварям,*** откривам, отприщвам

ПРЕГРАКВАМ – За глас – ставам глух, дрезгав. *Пих студена вода и гласът ми прегракна.*

— **пресипвам**[1]**, издрезгавявам, одрезгавявам, охрипвам, прехрипвам**

ПРЕГРАКНАЛ – вж. **дрезгав**[1]

ПРЕГРЕШАВАМ – 1. вж. **съгрешавам** 1. знач.;

2. вж. **провинявам се**

ПРЕГРЕШЕНИЕ – 1. вж. **грях** 1. знач.;

2. вж. **провинение** 1. знач.

ПРЕГРЪДКИ – Място, пространство между гърдите и разтворени за прегръщане, обхващане ръце. *Детето заспа в прегръдките на майка си. Тя се изтръгна от прегръдките му.*

— **обятия**

ПРЕГРЪЩАМ – 1. Обхващам с ръце някого или нещо и го притискам към гърдите си, обикн. като израз на обич, нежност. *Майката нежно прегърна плачещото дете. Ела да те прегърна.*

— **гушвам** *разг.*

2. Хващам някого или нещо с една ръка или с две ръце, като го притискам до себе си, за да го придържам. *Той я прегърна през кръста, за да я крепи.*

— **прехващам**

3. вж. **обгръщам** 1. знач.

V вземам в обятията си *книж.* към 1. знач.

ПРЕГЪВАМ – 1. вж. **извивам** 1. знач.;

2. вж. **подвивам** 1. знач.

ПРЕГЪВАМ СЕ – вж. **извивам се** 1. знач.

ПРЕГЪНАТ – 1. Който има наведено или силно огънато в необичайна стойка, поза тяло. *Цял ден стоя прегънат, докато жъна.*

— **превит, свит**

ант. → ***изправен,*** прав, възправен

2. вж. **подвит** 1. и 2. знач.

ПРЕГЪРБВАМ СЕ – 1. Получавам изкривяване на гръбначния стълб, ставам гърбав. *Тя остаря и се прегърби. С годините човек се прегърбва.*

— **изгърбвам се, сгърбвам се, сгърбушвам се**

2. Навеждам се напред, като се свивам в кръста и гърбът ми изпъква, заприличвам на гърбав. *Не се прегърбвай, ходи изправен. Висок съм и за да вляза в къщурката, трябваше да се прегърбя.*

— **изгърбвам се, гърбя се** *несв. разг.*, **нагърбвам се, изгърбушвам се, нагърбушвам се** *разг. рядко*

ант. → ***изправям се***

V свивам се на ер голям *разг.*, свивам се надве *разг.* към 2. знач.

ПРЕГЪРБЕН – 1. За човек – чийто гръб е изкривен, извит, наведен напред трайно или в определен момент. *Баща ми е малко прегърбен. Прегърбена старица.*

— **изгърбен, гърбав, гърбест, сгърбен, сгърбушен, изгърбушен** *рядко*

ант. → ***изправен,*** прав, изпънат

2. вж. **наведен** 1. знач.

ПРЕД – За означаване на място откъм предната страна на нещо. *Градината е пред къщата.*

— **отсам**

ант. → ***зад,*** иззад, оттатък, отвъд

ПРЕДАВАМ – 1. Поднасям на някого нещо обикн.

лично, на ръка. *Предавам превода в издателството. Предавам книжата на новия секретар. Предавам писмо.*
— **давам, връчвам**
ант. → ***вземам*** приемам
2. Правя да се узнае нещо тайно. *Ще те предам на полицията, че крадеш. Внимавай някой да не предаде, че укриваш данъци.*
— **издавам, изказвам**
ант. → ***прикривам,*** укривам, скривам
3. С технически средства изпращам сигнали, съобщения до друго място. *Телевизията предаде първа новината. Радиото предаде интересно съобщение.*
— **излъчвам, разпространявам**
ант. → ***приемам,*** хващам, улавям
4. *С предл. на* Обучавам някого, като му давам знания, умения. *Предавам на студенти.*
— **преподавам, уча**
5. Давам знания по някаква наука на някого. *Предавам физика. Учителят предаде нов урок.*
— **преподавам**
6. вж. **изменям**[2] 1. знач.;
7. вж. **възпроизвеждам** 1. знач.

ПРЕДАВАМ СЕ – 1. Признавам се за победен. *Дълго спорихме, но накрая се предадох, признах, че не съм прав. Корав е нашият род, не се предава лесно пред несгодите. Не се предавай, бори се за правата си!*
— **капитулирам** *прен.*, **отстъпвам, огъвам се** *прен.*, **клякам** *прен. разг. пренебр.*, **давам се** *разг. (в съчет. с не)*
ант. → ***съпротивявам се,*** противя се, опирам се // ***упорствам,*** инатя се, опъвам се
2. *разг.* вж. **посвещавам се**
V предавам позициите <си> *книж.*, слагам оръжие <то> *разг.*, свивам байрака *разг.*, свивам (свалям) знамената (знамето) *книж.*, вдигам бяло знаме (белия байрак) *разг.*, бия (свиря) отбой *разг.* към 1. знач.

ПРЕДАВАНЕ – Отделна, обособена програма на радио или телевизия. *Кога започва младежкото предаване на радиото? Слуша ли спортното предаване от стадиона?*
— **емисия, излъчване**

ПРЕДАН – вж. **верен** 1. знач.

ПРЕДАНИЕ – 1. вж. **мит** 1. знач.;
2. вж. **поверие** 2. знач.

ПРЕДАНОСТ – вж. **вярност** 1. знач.

ПРЕДАТЕЛ – Човек, който нарушава верността си, предаността си към някого или нещо, който извършва предателство. *Всички знаеха, че той е предателят, който ги бе издал на полицията. Когато напусна организацията, го обявиха за предател. Предател на народните интереси.*
— **изменник, издайник, отстъпник** *разш.*, **юда**[2] *прен.*, **искариот** *пренебр. рядко*
V юдин син *разг.*

ПРЕДАТЕЛСКИ – Който се отнася до предател или до предателство. *Предателска роля. Предателска дейност.*
— **изменнически, издайнически, юдински** *прен.*, **искариотски** *пренебр. рядко*

ПРЕДАТЕЛСТВАМ *книж.* – вж. **издайнича**

ПРЕДАТЕЛСТВО – Вероломно действие, постъпка срещу близък човек или против сигурността и интересите на своята страна или среда, в полза на чужди интереси. *Много наши революционери са станали жертва на предателство. Предателство спрямо интересите на страната. Национално предателство.*
— **измяна, изменничество, издайничество, изневяра** *рядко*

ПРЕДВАРДВАМ *разг.* – вж. **предотвратявам**

ПРЕДВАРИТЕЛЕН – 1. Който се извършва по-рано от нещо. *Предварителни мерки за сигурност. Предварителен договор.*
— **прелиминарен** *книж.*, **провизорен** *книж.*
2. вж. **неокончателен** 1. знач.

ПРЕДВАРИТЕЛНО – В момент или период преди нещо друго или преди момента, в който нещо трябва да стане. *Предварително купени билети. Сватбите са предварително ангажирани. Предварително приготвих отговора си.*
— **отрано, отнапред** *разг.*, **отпреди, изнапред** *нар.*

ПРЕДВЕСТЯВАМ – вж. **предвещавам** 1. знач.

ПРЕДВЕЧЕН – вж. **изконен**

ПРЕДВЕЧЕРИЕ – вж. **навечерие**

ПРЕДВЕЩАВАМ 1. Служа като знак, признак, че нещо ще се случи, ще стане. *Тези облаци предвещават буря. Задълбочаващата се икономическа криза не предвещава нищо добро.*
— **предвестявам, показвам** *прен.*, **вещая** *несв.*
2. вж. **предсказвам**

ПРЕДВЕЩАНИЕ *книж.* – 1. вж. **предзнаменование**;
2. вж. **предсказание**

ПРЕДВЗЕТ – 1. вж. **предубеден** 1. знач.;
2. вж. **маниерен**

ПРЕДВЗЕТОСТ – вж. **маниерност**

ПРИДВИД *книж.* – вж. **поради** 1. знач.

ПРЕДВИДИМ *книж.* – вж. **предсказуем**

ПРЕДВИДЛИВ – вж. **далновиден**

ПРЕДВИДЛИВОСТ – вж. **далновидност**

ПРЕДВИЖДАМ – 1. Предварително, отрано виждам, разбирам развитието на нещо по някакви признаци. *Специалистите предвиждат ускорено развитие на икономиката. Трудно ми е да предвидя как ще се развият събитията.*
— **прогнозирам, гадая** *несв.*
2. вж. **възнамерявам**

ПРЕДВИЖДАНЕ – вж. **прогноза**

ПРЕДВКУСВАМ – *прен.* вж. **предчувствам**

ПРЕДВОДИТЕЛ – вж. **водач** 2. знач.

ПРЕДВОДИТЕЛСТВО – вж. **водачество** 1. знач.

ПРЕДВОЕНЕН – вж. **довоенен**

ПРЕДВОЖДАМ – вж. **оглавявам** 1. знач.

ПРЕДГОВОР – вж. **въведение** 1. знач.

ПРЕДГРАДИЕ – вж. **покрайнина** 1. знач.

ПРЕДДВЕРИЕ – вж. **антре**

ПРЕДЕЛ – 1. *мн.* вж. **граница** 2. знач.;
2. вж. **край**[1] 4. и 5. знач.

ПРЕДЕЛЕН – 1. Който служи за предел, граница между две неща (места, територии, състояния и др.). *Пределна линия между нашето аз и външния свят. Пределна черта.*
— **граничен**
2. вж. **максимален**

ПРЕДЕЛНОСТ – вж. **крайност** 1. знач.

ПРЕДЕН – 1. вж. **челен** 1. знач.;
2. вж. **лицев** 1. знач.;
3.вж. **предишен** 2. и 3. знач.

П

ПРЕДЗНАМЕНОВАНИЕ – Признак, който подсказва, че нещо ще стане. *Някои овошки цъфнаха още през февруари, казват, че това е лошо предзнаменование. Има добри предзнаменования за изхода от войната. Не е суеверна, но помисли, че тази случка е лошо предзнаменование.*

— **знак, знамение, предвещание, поличба, личба** *нар. рядко,* **прокоба, коба** *старин.*

ПРЕДИ – За означаване, че нещо е съществувало в момент или период, който е минал спрямо определен друг момент, период, събитие и др. *Манастирът е от времето преди падането на България под турско робство.*

— **отпреди**

ант. → ***след,*** подир

ПРЕДИВРЕМЕНЕН *рядко* – вж. **преждевременен**

ПРЕДИВРЕМЕННО *рядко* – вж. **преждевременно**

ПРЕДИДУЩ *книж. нежел.* – вж. **предишен** 3. знач.

ПРЕДИЗВЕСТИЕ – вж. **предупреждение**

ПРЕДИЗВЕСТЯВАМ *книж.* – вж. **предупреждавам** 1. знач.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛЕН – Който предизвиква, дразни, провокира. *Предизвикателно поведение. Предизвикателен тон. Предизвикателни думи.*

— **провокативен** *книж.,* **заядлив, провокиращ**

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО – 1. Действия, постъпки или думи, които имат за цел да раздразнят, да ядосат някого и да го подтикнат към реакция, отговор, с което да породят конфликт, вражда. *Помъчих се да не се поддавам на предизвикателствата му. Нямам време да отвръщам на предизвикателствата ѝ.*

— **провокация, заяждане**

2. Нещо (трудност, проблем или цел), преодоляването или постигането на което поставя на проверка силите, способностите на някого; нещо, което предизвиква някого да търси решението му. *Най-сериозното предизвикателство в един бизнес е да се преборим с конкуренцията.*

— **изпитание** *разш.*

ПРЕДИЗВИКВАМ – 1. Целенасочено или неволно правя така, че някой да предприеме нещо, да започне да действа или нещо да стане, да се появи. *Той ме предизвика да напиша тази остра статия. Думите ѝ предизвикаха отрицателната ми реакция. Предизвиквам противника си да влезе в спор.*

— **провокирам, подбуждам**

2. Ставам причина някой да изпита или да направи нещо. *Безработицата предизвиква хората да емигрират. Предизвикваш ме да ти кажа неща, които няма да ти харесат.*

— **подбуждам, карам**[2] *несв.,* **накарвам, заставям, принуждавам**

3. Държа се предизвикателно с някого, като се опитвам да го нервирам. *Обича да предизвиква опонентите си. Не предизвиквай кучето, ще те ухапе.*

— **дразня, провокирам, закачам**[2]

4. вж. **възбуждам**;

5. вж. **причинявам**

ПРЕДИКАТ – вж. **сказуемо**

ПРЕДИМНО – В голямата част (от неща, случаи и др.), в най-голямо количество или степен, с най-голям превес или значение между други неща. *На събранието дойдоха предимно младежи. Интересувам се предимно от литература. От науките му се удава предимно математиката.*

— **главно, най-вече, преимуществено** *книж. нежел.,* **особено**

ПРЕДИМСТВО – 1. Положителна особеност или положение на някого, нещо пред други. *Предимствата на тази марка коли са големи. Интернет, като средство за информиране, има много предимства.*

— **качество, достойнство, преимущество** *книж.,* **приоритет** *книж.,* **плюс** *прен.*

ант. → ***недостатък,*** несъвършенство, слабост, минус, кусур

2. По-благоприятно положение на някого или нещо в сравнение с други. *Високото образование ти дава предимство при намиране на работа. Предимство при раздаване на жилища имат младите семейства.*

— **преднина, предпочитание, приоритет** *книж.*

3. Право да се получи, придобие нещо преди други. *Ползвам се с предимство като многодетна майка. Болните се ползват с предимство при приемане в балнеосанаториум.*

— **привилегия, преференция** *книж.*

4. Право да се извърши нещо преди друг. *Давам му предимство да играе пръв. Нашите спортисти имаха предимство по точки.*

— **преднина, аванс, авантаж** *книж. рядко*

ПРЕДИСЛОВИЕ – вж. **въведение** 1. знач.

ПРЕДИСТОРИЧЕСКИ – вж. **доисторически**

ПРЕДИШЕН – 1. Който е бил някога някакъв или нещо, но сега вече не е. *Запознах се с предишните собственици. Предишната ми учителка по английски беше по-добра. С предишните си колеги вече не общувам.*

— **бивш, стар, някогашен, предходен, прежен** *книж.*

ант. → ***сегашен,*** настоящ, днешен, съвременен // ***бъдещ***

2. Който вече е отминал. *Предишната нощ не можах да заспя. Предишната година. Предишната седмица.*

— **минал, преден**

ант. → ***следващ,*** следен, иден, идущ, идещ, друг // Който е съществувал, бил е преди, в миналото. *Бях вече забравил предишните неволи. Искаше му се да се върне в предишния си живот. Предишни поколения.*

— **минал**

ант. → ***бъдещ,*** бъден, иден // ***сегашен,*** съвременен, днешен

3. Който предхожда нещо по място или време (обикн. за текст, реч). *В предишния текст не се споменава за героя. Тези стихове в сравнение с предишните са по-слаби. Разказът е публикуван в предишния брой на списанието.*

— **предходен, предшестващ** *книж.,* **предидущ** *книж. нежел.,* **преден**

ант. → ***следващ,*** послешен, сетнешен, подирен // ***следващ,*** следен, друг

ПРЕДЛАГАМ – 1. Правя търговско предложение. *Фирмата предлага строителни материали. Магазинът предлага нови мебели.*

— **оферирам** *(с) спец.*

ант. → ***търся***

2. Слагам нещо пред някого, давам нещо на разполо-

жение на някого. *Предложих му кафе и сладкиш.*
— **поднасям**[1]
3. Предоставям на вниманието на публика (художествени произведения, информация и др.). *Издателството предлага на читателите цяла поредица приключенски романи. Вестникът ще продължи да предлага интересна информация.*
— **поднасям**[1] *книж.*
4. вж. **давам** 5. знач.
5. *някого (за)* вж. **препоръчвам** 1. знач.

ПРЕДЛОГ – Несъществено, формално обстоятелство, което се използва, за да се оправдае или извърши нещо. *Отказа да дойде под предлог, че е болен. Отлага сватбата под различни предлози. Търся предлог за отказ.*
— **претекст** *книж.*

ПРЕДЛОЖЕНИЕ – Делово намерение за реализиране на някаква дейност или за сключване на сделка с определяне на конкретни условия по нея. *Комисията ще разгледа всички постъпили предложения. Имам няколко предложения за работа.*
— **оферта** *книж.*

ПРЕДМЕТ – 1. Нещо направено, изработено, с което си служи човек или което служи на човека. *Предмети за лично ползване. Стаята е пълна с излишни предмети. Ценен предмет.*
— **вещ**
2. *Обикн. с предл. на* – Някой или нещо, към което са насочени мисълта, вниманието, чувствата на някого в определен момент. *Тя стана предмет на внимание. Не искам да бъда предмет на наблюдение. Предмет на изследване.*
— **обект**
3. Област от науката или практиката, върху която се води обособен курс на обучение в училище, университет и под. *Не само по математика, но и по другите предмети има слаби оценки. Какви предмети изучавате в училище?*
— **дисциплина**[2]
4. вж. **тема**

ПРЕДМЕТЕН – вж. **материален** 2. знач.

ПРЕДНАЗНАЧАВАМ – вж. **отреждам** 1. знач.

ПРЕДНАЗНАЧЕН – вж. **определен** 3. знач.

ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ – Цел, за която нещо е определено да се използва, да служи. *Всяко колелце в машината има свое предназначение. Не знам какво е предназначението на този предмет.*
— **функция** *книж.*, **роля** *прен.*, **служба** *прен.*

ПРЕДНАМЕРЕН – 1. В който има някакво скрито намерение, умисъл. *Преднамерено изказване.*
— **тенденциозен**
ант. → ***непреднамерен,*** спонтанен
2. вж. **умишлен**

ПРЕДНАМЕРЕНО – вж. **нарочно**

ПРЕДНАЧЕРТАВАМ – вж. **предопределям**

ПРЕДНАЧЕРТАН – вж. **предопределен** 1. знач.

ПРЕДНИК – вж. **предница**

ПРЕДНИНА – вж. **предимство** 2. и 4. знач.

ПРЕДНИЦА – Предна част на дреха. *Предницата на палтото е изцапана. Предницата на блузата е по-къса.*
— **предник**
ант. → ***задница,*** гръб

ПРЕДОПРЕДЕЛЕН – 1. За съдба, път в живота – който е предварително набелязан как ще протече. *Той вярваше, че житейският му път е предопределен. Жребият ми е предопределен.*
— **предначертан, предуречен** *поет.*, **орисан** *разг.*
2. Който е предварително определен, решен. *Изходът е предопределен. Предопределени избори.*
— **предрешен**

ПРЕДОПРЕДЕЛЕНИЕ *книж.* – вж. **съдба** 1. знач.

ПРЕДОПРЕДЕЛЯМ – За съдба и под. – предварително набелязвам хода на събитията, начина, по който ще протече животът или развитието на някого, нещо. *Той мислеше, че съдбата му е предопределила да стане лекар. Ще стане това, което Бог е предопределил.*
— **предначертавам, определям, орисвам** *разг.*, **прокобявам** *книж. (огр. обикн. за нещо лошо)*

ПРЕДОСТАВЯМ – вж. **давам** 5., 6. и 7. знач.

ПРЕДОТВРАТЯВАМ – Извършвам нещо преди появата или осъществяването на друго нещо, за да го избегна, спра. *Трябваше да се намеся бързо, за да предотвратя нежелателната разправия.*
— **предварвам** *разг.*

ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ – вж. **превенция**

ПРЕДОХРАНИТЕЛЕН *книж.* – вж. **предпазен** 1. и 2. знач.

ПРЕДПАЗВАМ – 1. вж. **пазя** 2. знач.;
2. вж. **защитавам** 2. знач.;
3. вж. **запазвам** 2. знач.

ПРЕДПАЗВАМ СЕ – вж. **опазвам се** 1. знач.

ПРЕДПАЗЕН – 1. Който служи за защита, предпазване от нещо. *Предпазен вентил. Предпазни очила. Предпазна клапа.*
— **защи́тен, предпазителен** *рядко*, **обезопасителен, предохранителен** *книж.*
2. Който действа предварително за предпазване или за предотвратяване на нещо лошо. *Предпазни мерки. Предпазна медицина.*
— **превантивен** *книж.*, **профилактичен** *книж.*, **предохранителен** *книж.*

ПРЕДПАЗИТЕЛЕН *рядко* – вж. **предпазен** 1. знач.

ПРЕДПАЗЛИВ – вж. **внимателен** 2. и 3. знач.

ПРЕДПАЗЛИВОСТ – вж. **внимание** 2. знач.

ПРЕДПИСВАМ – За лекар – определям лекарства или начин на лечение на някого. *Какви лекарства ти предписа докторът? Предписаха ми физиотерапия.*
— **назначавам**

ПРЕДПЛАТА – Пари, които се изплащат предварително. *Трябва да се даде предплата при подписването на документите за покупка. Поисках от наемателя предплата. Даде ли предплата за мебелите, които поръча?*
— **аванс, капаро, пей** *простонар.*

ПРЕДПЛАЩАМ – Плащам предварително, от по-рано, в аванс. *Предплатих половината наем. Не съм купил още колата, само я предплатих.*
— **авансирам** *книж.*, **капарирам**

ПРЕДПОЛАГАЕМ – вж. **вероятен** 2. знач.;

ПРЕДПОЛАГАМ – 1. Изглежда ми вероятно, че нещо ще стане или че някой е някакъв, прави нещо под. *Предполагам, че партията им ще спечели изборите. Предполагам, че ще се справиш със задачата. Предполагам, че е добър специалист.*
— **струва ми се, допускам, мисля, смятам, считам, вярвам, чини ми се** *нар.*
// Приемам нещо за възможно, вероятно. *Никой не е предполагал, че така ще се развият събития-*

П

та. Не съм предполагал, че тя е толкова хитра. Предполагам, че ме лъжат.

— **допускам, подозирам, мисля**

2. *Само в 3 л.* Поставям като необходимо условие, предпоставка. *Успехът предполага упорит труд. Тази работа предполага сериозна подготовка.*

— **изисква**

ПРЕДПОЛОЖЕНИЕ – Предварително, непотвърдено с доказателства мнение, заключение за нещо. *Принуден е да борави с предположения, тъй като данните са оскъдни. Това са само предположения, нищо не е сигурно.*

— **догадка, хипотеза**

ПРЕДПОСТАВКА – вж. **условие** 1. знач.

ПРЕДПОЧИТАМ – Проявявам към някого или нещо по-голяма склонност или влечение, отколкото към друг, друго. *Той е интересен мъж и сега разбирам защо тя предпочете него пред мен.*

— **избирам**

ПРЕДПОЧИТАНИЕ – 1. вж. **вкус** 1. знач.;

2. вж. **предимство** 2. знач.

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО – вж. **бизнес** 1. знач.

ПРЕДПРИЕМЧИВ – 1. вж. **инициативен**;

2. вж. **деен**

ПРЕДПРИЕМЧИВОСТ – 1. вж. **инициативност**;

2. вж. **активност** 1. знач.

ПРЕДРАЗПОЛАГАМ – вж. **настройвам** 2. знач.

ПРЕДРАЗПОЛОЖЕН – Който има предразположение към заболяване, към боледуване от определена болест. *Предразположен съм към простудни заболявания.*

— **податлив** *(на)*

ант. → ***неподатлив***

ПРЕДРАЗПОЛОЖЕНИЕ – вж. **влечение** 1. знач.

ПРЕДРЕВОЛЮЦИОНЕН – вж. **дореволюционен**

ПРЕДРЕШЕН – вж. **предопределен** 2. знач.

ПРЕДРИЧАМ – вж. **предсказвам**

ПРЕДРИЧАНЕ – вж. **предсказание**

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВАМ – вж. **ръководя** 2. знач.

ПРЕДСКАЗАНИЕ – Нещо предварително казано за това какво ще се случи, какво ще стане в бъдещето. *Предсказанието, че скоро ще има земетресение, не се сбъдна. Изпълни се предсказанието на ясновидката.*

— **предричане, пророчество, предвещание** *книж.*, **вещание** *книж.*, **прорицание** *старин.*, **предсказателство** *книж. рядко*

ПРЕДСКАЗАТЕЛ *книж.* – вж. **ясновидец**

ПРЕДСКАЗАТЕЛСТВО *книж. рядко* – вж. **предсказание**

ПРЕДСКАЗВАМ – Казвам предварително какво ще се случи или каква ще е съдбата на някого, нещо. *Пророчицата имаше дарба да предсказва бъдещето.*

— **предричам, пророкувам, предвещавам** *книж.*, **прорицавам** *старин. рядко*, **проричам** *рядко*

ПРЕДСКАЗВАЧ *рядко* – вж. **ясновидец**

ПРЕДСКАЗУЕМ *книж.* – Който има достатъчно характеристики, въз основа на които може да се предвиди, предскаже бъдещото развитие, ход. *Предсказуеми процеси. Предсказуем партньор. Предсказуеми вреди.*

— **предвидим** *книж.*

ант. → ***непредсказуем,*** непредвидим, неизчислим

ПРЕДСТАВА – 1. Общо познание за нещо възприето, известно или предстоящо да стане. *Нямам представа кога ще дойде на работа. Вие нямате представа какъв живот кипи там. Имам представа за неговите възможности.*

— **понятие, идея** *прен.*

2. *С предл.* **за**. Субективна оценка, отношение, изградени върху основата на качествата на някого, нещо. *Той успя да създаде добра представа за себе си в научните кръгове. Нова представа за България в чужбина.*

— **образ** *прен.*, **облик, мнение, имидж** *нежел.*

// Преценка, отношение за някого или нещо, изградени на основата на субективния опит. *Погрешна е представата ти за развитието на страната. Промени се представата ми за този град. Моите представи за поезията са различни.*

— **мнение, виждане, визия** *книж.*

ПРЕДСТАВИТЕЛ – 1. вж. **застъпник** 1. и 2. знач.;

2. вж. **пълномощник**

ПРЕДСТАВИТЕЛЕН – 1. Който добре представя особеностите, качествата, същността на нещо. *Представително проучване. Представителна извадка.*

— **показателен, репрезентативен** *книж.*

2. Който се откроява, прави впечатление с авторитетния си и достоен външен вид. *Представителен мъж. Представителна фигура. Представителен вид.*

— **внушителен, достолепен, солиден, мастит** *книж.*

ант. → ***невзрачен,*** незабележителен, мижав

ПРЕДСТАВКА – Част от думата, морфема, която стои пред корена и има словообразувателно значение. *Много производни глаголи са образувани с помощта на представки.*

— **префикс**

ант. → ***наставка,*** суфикс

ПРЕДСТАВЛЕНИЕ – вж. **спектакъл** 1. и 3. знач.

ПРЕДСТАВЛЯВАМ – вж. **означавам** 3. знач.

ПРЕДСТАВЛЯВАМ СИ *несв. книж.* – вж. **представям си**

ПРЕДСТАВЯМ – 1. Излагам, изяснявам пред публика качествата на нещо ново (книга, изделие), за да го популяризирам. *Тази вечер в Градската библиотека авторът ще представи новата си книга. Представям новата апаратура на фирмата.*

— **показвам, презентирам** *книж. нежел.*, **репрезентирам** *книж. нежел.*, **промотирам** *книж. нежел.*

2. Поставям на сцена, пред публика (обикн. театрално представление, художествено произведение и под.). *Режисьорът мечтаеше да представи новата си постановка. Представям филм.*

— **показвам**

// Изпълнявам, играя пред зрители. *Довечера представят „Вишнева градина“ от Чехов. В операта представят „Риголето“.*

— **давам**

3. *рядко* вж. **показвам** 1. знач.;

4. вж. **разкривам** 3. и 4. знач.;

5. вж. **изобразявам** 1. знач.;

6. вж. **застъпвам** 1. знач.;

7. вж. **запознавам**

ПРЕДСТАВЯМ СИ – Създавам си мислен образ за нещо. *Представям си, че пътувам. Представям*

си, че съм в Париж.

— **представлявам си** *несв. книж.*, **въобразявам си**

// В съзнанието ми се появява някаква представа за нещо реално или въображаемо. *Обхваща ме ужас, като си представя, че предприятието ни може да фалира.*

— **помислям си, наумявам си** *остар.*

ПРЕДСТАВЯНЕ – Показване пред публика на някакво ново изделие, продукт, творба и под., обикн. с рекламна цел. *Представянето на новата книга на поетесата ще се състои в читалището. Представяне на нови продукти.*

— **презентация** *книж. нежел.*, **промоция** *книж. нежел.*

ПРЕДСТОЯЩ – 1. вж. **скорошен** 2. знач.;

2. вж. **следващ** 1. знач.

ПРЕДУБЕДЕН – 1. Който съдържа или изразява предварително създадено отрицателно и обикн. неоснователно мнение, убеждение. *Предубедено държание. Предубедена позиция.*

— **предвзет**

ант. → ***непредубеден***

2. вж. **субективен** 1. знач.

ПРЕДУБЕДЕНОСТ – вж. **субективност**

ПРЕДУГАЖДАМ – вж. **предчувствам**

ПРЕДУМИСЪЛ – вж. **умисъл** 1. знач.

ПРЕДУМИШЛЕН *книж.* – вж. **умишлен**

ПРЕДУМИШЛЕНО *книж.* – вж. **нарочно**

ПРЕДУПРЕЖДАВАМ – 1. Съобщавам по-рано, предварително за нещо. *Предупредих родителите си, че ще закъснея. Предупреди ли ги, че ще им отидем на гости?*

— **предизвестявам** *книж.*

2. Съобщавам предварително за някаква нередност, опасност. *Предупредих, че парите няма да стигнат. Предупредиха за опасност от пожари през летните горещини. Предупредиха за грипна епидемия.*

— **сигнализирам** *прен.*, **алармирам** *прен.*

V вдигам (бия) тревога *разг.*, бия (удрям) камбаната *разг.* към 2. знач.

ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ – Предварително съобщение за нещо. *Писмено предупреждение за прекратяване на договора. Предупреждение за уволнение.*

— **предизвестие**

// Съобщение за нередност, опасност или знак за нещо, което ще стане, ще се случи. *Предупреждение за опасност от инфекция. Предупреждение за нередности.*

— **сигнал** *прен.*, **предизвестие** *рядко*

ПРЕДУРЕЧЕН *поет.* – вж. **предопределен** 1. знач.

ПРЕДУСЕЩАМ – вж. **предчувствам**

ПРЕДУСЕЩАНЕ – вж. **предчувствие**

ПРЕДХОДЕН – вж. **предишен** 1. и 3. знач.

ПРЕДХОДНИК *книж.* – вж. **предшественик**

ПРЕДХОЖДАМ – Намирам се или ставам, извършвам се преди някого или нещо. *Обикновено силен вятър предхожда бурята.*

— **предшествам**

ПРЕДЦИ – вж. **прадеди**

ПРЕДЧУВСТВАМ – Чувствам, усещам от по-рано, че нещо ще стане, ще се случи. *Старецът предчувстваше близкия си край. Предчувствам, че утре проблемите ще се решат.*

— **предусещам, предугаждам, предвкусвам** *прен.*

ПРЕДЧУВСТВИЕ – Чувство, че нещо може да стане, да се случи. *Имам предчувствието, че всичко ще завърши добре. Предчувствие за опасност.*

— **предусещане**

ПРЕДШЕСТВАМ – вж. **предхождам**

ПРЕДШЕСТВАЩ *книж.* – вж. **предишен** 3. знач.

ПРЕДШЕСТВЕНИК – За човек – който е живял, работил или е бил някъде преди някого другиго. *Министърът продължи реформата, започната от неговия предшественик. Един творец трябва да се учи от своите предшественици.*

— **предходник** *книж.*

ПРЕДЪВКВАМ – *прен. разг. неодобр.* вж. **повтарям** 1. знач.

ПРЕДЯВИТЕЛ *книж.* – вж. **заявител**

ПРЕДЯВЯВАМ – вж. **заявявам** 2. знач.

ПРЕДЯСТИЕ – Това, което се поднася преди основното ядене. *Салатите, хайверът, колбасите са чудесно предястие.*

— **ордьовър, разядка** *рядко*

ПРЕЕКСПОНИРАМ *книж.* – вж. **преувеличавам**

ПРЕЖАДНЯВАМ – вж. **ожаднявам**

ПРЕЖАЛВАМ – Преставам да жаля, да скърбя за някого или за нещо, приемам мисълта, че не съществува. *Близките мислеха, че е загинал на фронта, и вече го бяха прежалили. Вече прежалих откраднатите вещи.*

— **отписвам** *прен.*, **отжалвам** *рядко*

ПРЕЖАЛВАМ СЕ – вж. **жертвам се**

ПРЕЖАРЯМ – вж. **припичам**

ПРЕЖДЕВРЕМЕНЕН – Който става или е станал преди определеното, обичайното време. *Преждевременно раждане. Преждевременна смърт.*

— **предивременен** *рядко*, **ранен**

ант. → ***късен***

ПРЕЖДЕВРЕМЕННО – Преди да е дошло времето, когато е нормално да стане нещо. *Тя беше преждевременно състарена. Той преждевременно побеля.*

— **предивременно** *рядко*, **рано, безвременно** *рядко*

V без време *разг.*, преди време *разг.*

ПРЕЖЕН *книж.* – вж. **предишен** 1. знач.

ПРЕЖИВЕЛИЦА – вж. **преживяване** 2. знач.

ПРЕЖИВЯВАМ – 1. Обхваща ме някакво чувство, психическо състояние, настроение. *Дали той разбра какво преживявам, като гледам раните на детето. Преживях голяма радост.*

— **изпитвам**[2], **изживявам, чувствам**

2. Участник съм в някакви събития, прояви. *Преживяхме много щастливи дни. Той имаше вид на човек, преживял тежък и труден живот. Той е преживял Втората световна война.*

— **изживявам, изкарвам**[2] *разг.*, **прекарвам**[2], **виждам** *прен.*

3. В живота ми се случват някакви трагични обстоятелства, премеждия и под., които обикн. превъзмогвам. *Преживяхме големи трудности. Вестта за смъртта на приятелката си преживя много тежко. Не можа да преживее позора.*

— **понасям, изтърпявам, изживявам, изпитвам**[2], **претърпявам, издържам**[1] *прен.*

4. вж. **живея** 2. и 3. знач.

ПРЕЖИВЯВАНЕ – 1. Душевно вълнение. *Авторът описва преживяванията на героя. Сложни психологически преживявания.*

П

— **чувство, емоция** *книж.*, **изживяване**
2. Нещо изживяно, което се помни. *Детето обичаше да разказва преживяванията си през ваканцията. Трябваше да слушам ловните му преживявания.*
— **преживелица, изживелица**
ПРЕЖУЛВАМ – вж. **претривам**
ПРЕЖУРЯМ – вж. **припичам**
ПРЕЗАСТРАХОВАМ СЕ – *прен.* вж. **застраховам се** 2. знач.
ПРЕЗЕНТАЦИЯ *книж. нежел.* – вж. **представяне**
ПРЕЗЕНТИРАМ *книж. нежел.* – вж. **представям** 1. знач.
ПРЕЗНОЩ *поет.* – вж. **полунощ**
ПРЕЗНОЩЕН *поет.* – вж. **полунощен**
ПРЕЗРАМВАМ *диал.* – вж. **нарамвам**
ПРЕЗРЕНИЕ – вж. **неуважение**
ПРЕЗРИТЕЛЕН – вж. **надменен** 2. знач.
ПРЕИЗПОДЕН *старин.* – вж. **адски** 1. знач.
ПРЕИЗПОДНЯ *старин.* – вж. **ад** 1. знач.
ПРЕИЗПЪЛНЯВАМ – Извършвам някаква работа в количество, обем, който е по-голям от предварително определена норма, равнище. *Преизпълних нормата, която се изисква от мене. Преизпълних плана.*
— **надхвърлям, превишавам** *разг.*
ПРЕИМЕНУВАМ – Давам ново име на някого или нещо. *Селяните не харесваха името на селото си и решиха да го преименуват. Често преименуват улици.*
— **прекръствам, прекръщавам**
ПРЕИМУЩЕСТВЕНО *книж. нежел.* – вж. **предимно**
ПРЕИМУЩЕСТВО *книж.* – вж. **предимство** 1. знач.
ПРЕИНАЧАВАМ – вж. **изопачавам**
ПРЕИНАЧЕН – вж. **изопачен**
ПРЕКАДЯВАМ – Извършвам религиозен обред с кадилница, в която гори тамян. *Свещеникът прекадява гроба.*
— **кадя** *несв.*, **окадявам**
ПРЕКАЛЕН – Който преминава границите на приетото, редното, нормалното. *Прекалена строгост. Прекалена любезност. Прекалено разточителство. Прекалена употреба на алкохол.*
— **прекомерен, краен, неумерен, извънреден, извънмерен** *книж.*, **чрезмерен** *книж. рядко*
ант. → ***умерен***
V извън пътя *разг.*
ПРЕКАЛЯВАМ – Върша или проявявам нещо в прекалено висока степен, преминавам границите на обикновеното, редното, нормалното. *Не трябва да прекаляваш с пиенето. Неспирно се хвалиш, не чувстваш ли, че прекаляваш. Този път прекалихме с исканията си.*
— **злоупотребявам** *(с) разш.*, **оливам се** *прен. разг.*
V излизам от мярката *разг.*, излизам от мярката навън *разг.*, минавам (преминавам, прехвърлям) границата (границите) *разг.*, минавам (преминавам, прехвърлям) всякаква (всяка) граница *разг.*, излизам от (извън, из) рамките *разг.*, престъпвам границата (границите) *разг.*, стигам (отивам) далеч <е> *разг.*, отивам надалече *разг.*
ПРЕКАРВАМ[1] – 1. вж. **превозвам;**
2. вж. **превеждам;**
3. вж. **провирам;**
4. вж. **прокарвам** 2. и 3. знач.;
5. *прен. разг.* вж. **излъгвам** 2. и 3. знач.
ПРЕКАРВАМ[2] – 1. вж. **преживявам** 2. знач.;
2. вж. **стоя** 2. знач.
ПРЕКАРВАМ СЕ *разг.* – вж. **излъгвам се** 2. знач.
ПРЕКАТУРВАМ *разг.* – вж. **събарям** 1. знач.
ПРЕКАТУРВАМ СЕ *разг.* – вж. **преобръщам се**
ПРЕКЛАНЯМ – вж. **навеждам**
ПРЕКЛАНЯМ СЕ – 1. Изпитвам преклонение, почит към някого или нещо. *Прекланям се пред таланта на поета. Прекланям се пред тези, които умряха за свободата на родината. Прекланям се пред подвига на героите.*
— **благоговея** *несв.*, **покланям се** *прен.*
2. вж. **кланям се** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **пречупвам се**
V свеждам (прекланям) глава (чело) *книж.* към 1. знач.
ПРЕКЛОНЕНИЕ – вж. **благоговение**
ПРЕКОМЕРЕН – вж. **прекален**
ПРЕКОПАВАМ – 1. Обработвам почвата в градина, нива и под., като я разравям и обръщам обикн. с мотика или лопата, за да я направя рохка. *Жена му прекопаваше лехите с лук. Ще прекопая ягодовата градина. Прекопавам царевицата.*
— **окопавам, копая** *несв.*
2. *само св.* вж. **разкопавам** 1. знач.
ПРЕКОПИРАМ – Правя копие. *Прекопирам кройки. Прекопирам чертеж. Прекопирам снимка. Прекопирам модел.*
— **копирам, изкопирам, преваждам** *рядко*
ПРЕКОСЛОВИЕ *книж.* – вж. **възражение** 2. знач.
ПРЕКОСЛОВЯ *несв. книж. остар.* – вж. **възразявам** 1. знач.
ПРЕКОСЯВАМ – вж. **минавам** 1. знач.
ПРЕКРАСЕН – Който е много красив или е с много хубави качества и доставя голяма наслада, удовлетворение. *Прекрасна гледка. Прекрасен филм. Прекрасна картина. Прекрасни условия за работа. Прекрасен пианист.*
— **чудесен, прелестен, великолепен, възхитителен** *книж.*, **вълшебен, чуден, дивен** *поет.*, **превъзходен, славен** *прен. рядко*, **разкошен** *прен.*
ант. → ***отвратителен,*** безобразен, ужасен, възмутителен, противен, грозен, гаден
V за чудо и <за> приказ *разг.*, за едното чудо *разг.*, за едната хубост *разг.*
ПРЕКРАСНО – вж. **отлично** 1. знач.
ПРЕКРАТЯВАМ – 1. вж. **спирам** 3. знач.;
2. вж. **прекъсвам** 1. знач.
ПРЕКРАЧВАМ – 1. Преминавам с крачка през нещо. *Щом прекрачих прага, пред мен се откри интересна гледка.*
— **престъпвам**
2. *прен.* вж. **нарушавам** 1. знач.
ПРЕКРЪСТВАМ – вж. **преименувам**
ПРЕКРЪЩАВАМ – вж. **преименувам**
ПРЕКЪРШВАМ – вж. **пречупвам** 1. и 2. знач.
ПРЕКЪРШВАМ СЕ – *прен.* вж. **пречупвам се**
ПРЕКЪСВАМ – 1. Преставам да поддържам връзки, отношения с някого за известно време или за постоянно. *Прекъснах всякакви отношения с него. Тя прекъсна връзките си с родните. Трудно ми беше да прекъсна едно такова дългогодишно приятелство.*
— **скъсвам** *прен.*, **прекратявам, преустановявам** *книж.*

ант. → ***продължавам***
// ***възобновявам,*** подновявам, възстановявам
2. Прекратявам някакво действие, процес. *Прекъсвам всеки опит за вмешателство. Прекъсвам игра. Не ме прекъсвай.*
— **пресичам**
3. вж. **спирам** 1. и 3. знач.;
4. вж. **апострофирам**

ПРЕКЪСВАЧ – вж. **шалтер**

ПРЕЛЕСТ – вж. **красота**

ПРЕЛЕСТЕН – 1. вж. **прекрасен;**
2. вж. **красив**

ПРЕЛИВАМ – Наливам от един съд в друг. *Прелях вода от дамаджаната в бутилката.*
— **пресипвам**[2]

ПРЕЛИМИНАРЕН *книж.* – вж. **предварителен** 1. знач.

ПРЕЛИТАМ – 1. С летене преминавам от едно място на друго. *Над главите ни прелетя някаква птица.*
— **прехвръквам, прехвърчам, прехвърчавам**
2. *Само 3 л.* Нося се из въздуха в различни посоки. *Из въздуха прелитаха снежинки.*
— **прехвърчам**
3. *прен.* вж. **профучавам**

ПРЕЛОМ – Рязка промяна, противоположен развой. *След революцията настъпи прелом в живота на хората. Прелом в развитието на военните действия.*
— **обрат, поврат, превратпрен.,** **завой** *прен.*

ПРЕЛОМЕН – В който става прелом, обрат, когато започва нещо съвсем друго. *Преломен момент в развитието на отношенията между двете страни.*
— **повратен**

ПРЕЛОМЯВАМ – вж. **пречупвам** 1. знач.

ПРЕЛЪСТИТЕЛ – вж. **съблазнител**

ПРЕЛЪСТИТЕЛЕН – вж. **изкусителен** 1. знач.

ПРЕЛЪСТЯВАМ – Възбуждам у някого силно влечение към себе си, като го увличам към грях. *Той е успял да прелъсти девойката.*
— **съблазнявам, излъстявам** *остар.,* **излъгвам** *разг.*

ПРЕЛЮДИЯ – *прен. книж.* вж. **въведение** 3. знач.

ПРЕМАЗВАМ – вж. **смазвам**[1] 1. знач.

ПРЕМАЛЯВАМ /и ПРИМАЛЯВАМ/ – Силно отпадам, прилошава ми от глад, болка, умора и под. *Чувствам как премалявам от глад. Хората са премалели от работа. Премалявам от болка.*
— **отмалявам, премирам**[1]**, каталясвам** *простонар.*

ПРЕМАХВАМ – 1. Правя повече да не съществува нещо. *Трябва да премахнем базите. Дали ще можем някога да премахнем корупцията? Неграмотността трябва да бъде премахната.*
— **унищожавам, ликвидирам, изкоренявам** *прен.*
ант. → ***запазвам,*** съхранявам, опазвам
// Правя нещо да изчезне. *Трябва да премахнем всички следи. Не знам как да премахна петното.*
— **заличавам, изличавам**
2. вж. **отстранявам** 1. знач.;
3. вж. **отменям** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **убивам** 1. знач.
V изтръгвам (изскубвам) от (из) корен нещо *разг.* към 1. знач.

ПРЕМАХВАНЕ – вж. **ликвидация**

ПРЕМЕЖДИЕ – Опасна за живота случка, злощастно събитие, от което човек се отървава леко или без последствие. *Животът е пълен с премеждия и неизвестност. Много премеждия минаха през главата ми.*
— **опасност**

ПРЕМЕНЕН – Който е с хубави, празнични дрехи. *Младежите и девойките бяха пременени като за най-голям празник.*
— **нагласен, натъкмен** *разг.,* **докаран** *разг.,* **издокаран** *разг.,* **нагизден, наконтен** *разг. ирон.,* **изконтен** *разг. ирон.,* **накипрен** *разг. ирон.,* **натруфен** *разг. ирон.,* **изтупан** *жарг.,* **гиздосан** *разг. ирон.*

ПРЕМЕНЯВАМ СЕ /ПРЕМЕНЯМ СЕ/ – Обличам се хубаво, с празнични или нови дрехи. *По случай празника всички се бяха пременили. Премених се с новата си рокля и излязох.*
— **нагласявам се (нагласям се)** *разг.,* **докарвам се** *разг.,* **издокарвам се** *разг.,* **наконтвам се** *разг. ирон.,* **изконтвам се** *разг. ирон.,* **нагиздвам се** *разг.,* **накипрям се** *разг. ирон.,* **натруфвам се** *разг. ирон.,* **изтупвам се** *жарг.*

ПРЕМЕРВАМ – 1. вж. **измервам** 1. знач.;
2. вж. **меря** 1. знач.;
3. вж. **пробвам** 1. знач.

ПРЕМЕРЕН – вж. **отмерен** 1. знач.

ПРЕМЕСТВАМ – вж. **местя** 1. и 2. знач.

ПРЕМЕСТВАМ СЕ – 1. вж. **местя се;**
2. вж. **отмествам се** 1. знач.;

ПРЕМИНАВАМ – 1. вж. **минавам** 1., 2., 3., 4., 5., 6. и 7. знач.;
2. вж. **отминавам** 1. знач.;
3. вж. **изчезвам** 3. знач.

ПРЕМИНАВА МИ – вж. **минава ми** 1. знач.

ПРЕМИРАМ[1] – вж. **премалявам**

ПРЕМИРАМ[2] – вж. **награждавам** 1. знач.

ПРЕМИСЛЕН – вж. **замислен**[2]**.** 2. знач.

ПРЕМИСЛЯМ – вж. **обмислям** 1. знач.

ПРЕМИТАМ – вж. **измитам**

ПРЕМИЯ – Допълнително възнаграждение, обикн. за добра работа. *За Нова година много от служителите в министерството получиха големи премии.*
— **бонус, надбавка**

ПРЕМЛАТВАМ *нар.* – вж. **пребивам**

ПРЕМРЕЖВАМ – вж. **замрежвам** 2. знач.

ПРЕМРЪЗВАМ – вж. **замръзвам** 3. знач.

ПРЕМРЪЗНАЛ – вж. **замръзнал** 2. знач.

ПРЕМРЪДРОСТ *старин.* – вж. **мъдрост** 1. знач.

ПРЕМЪДЪР *старин.* – вж. **мъдър** 1. знач.

ПРЕМЪЛЧАВАМ – Не казвам, не съобщавам нещо, обикн. по някакви съображения. *Имаше чувството, че той премълчава нещо, за да не я притесни. Много неща каза, но най-важното премълча. За произшествието премълчах.*
— **недоизказвам, недоизричам, замълчавам** *(за),* **смълчавам** *рядко,* **умълчавам** *остар.*
ант. → ***казвам,*** съобщавам, обаждам
V преглъщам (гълтам, поглъщам, прехапвам) си думите *разг.,* преглъщам си приказката *разг.*

ПРЕМЪЛЧАН – вж. **неизречен** 2. знач.

ПРЕМЯНА *нар.* – вж. **облекло**

ПРЕМЯТАМ – 1. Мятам през нещо или върху нещо. *Вятърът ми преметна шапката през плета.*

П

Тя седеше на креслото преметнала крак върху крак.

— **прехвърлям**

// Многократно обръщам в ръцете си нещо. *Докога ще премяташ в ръцете си тази книга.*

— **прехвърлям**

2. вж. **замятам** 2. знач.;

3. *прен. разг.* вж. **лъжа** 2. знач.;

4. *прен. разг.* вж. **излъгвам** 2. знач.

ПРЕМЯТАМ СЕ –1. вж. **преобръщам се**;

2. *С предл. през* вж. **прескачам** 1. знач.

ПРЕНАСЯМ СЕ – вж. **местя се**

ПРЕНЕБРЕГВАМ – 1. Не зачитам, не уважавам, не обръщам внимание на някого или на нещо. *Имаше чувството, че всички в службата го пренебрегват. Обидно ми е, че ме пренебрегваш. Не трябва да пренебрегваш задълженията си. Пренебрегвам опасностите.*

— **игнорирам** *книж.*, **нехая** *(за)*, **немаря** *книж. (за)*, **неглижирам** *книж.*, **подритвам** *прен. (огр. за човек)*, **забравям, загърбвам** *прен. разг.*, **афронтирам** *книж. рядко*

ант. → ***зачитам,*** съобразявам се, уважавам, признавам

2. вж. **подценявам** 1. знач.

V обръщам (давам) гръб на някого, нещо *разг.*, не искам <и> да зная за някого, нещо *разг. пренебр.*, малко (много) искам да зная за някого, нещо *разг. пренебр.*, пет пари не давам за някого, нещо *разг.*, не давам пукната (счупена, спукана) пара за някого, нещо *разг.*, не давам пукнат грош (две пари) за някого, нещо *разг.*, не ме е грижа (еня) за някого, нещо *разг. пренебр.* към 1. знач.

ПРЕНЕБРЕЖЕНИЕ – 1. **неуважение**;

2. вж. **незачитане** 1. знач.

ПРЕНЕБРЕЖИТЕЛЕН – 1. Който съдържа пренебрежение, липса на зачитане, уважение към някого, нещо. *Пренебрежително отношение към старите хора.*

— **непочтителен, неуважителен**

ант. → ***почтителен,*** уважителен

2. вж. **надменен** 2. знач.

ПРЕНИЯ *книж. остар.* – вж. **разисквания**

ПРЕНОСВАЧ – вж. **носач**

ПРЕНОСЕН – вж. **фигуративен**

ПРЕНОСИМ – вж. **портативен**

ПРЕНОЩУВАМ – вж. **нощувам**

ПРЕОБЛАДАВАМ – Има ме в по-голяма степен от други неща, превъзхождам по количество, брой или сила. *В тази местност преобладават иглолистните дървета. В картината преобладават светлите тонове.*

— **доминирам** *книж.*

ПРЕОБРАЗЕН – вж. **видоизменен**

ПРЕОБРАЗОВАНИЕ – 1. вж. **преустройство**;

2. вж. **видоизменение** 1. знач.

ПРЕОБРАЗУВАМ – 1.вж. **изменям**[1] 1. знач.;

2. вж. **преустройвам**

ПРЕОБРАЗЯВАМ – 1. вж. **изменям**[1] 2. знач.;

2. вж. **превръщам** 3. знач.

ПРЕОБРАЗЯВАМ СЕ – 1. *огр.* вж. **променям се** 1. знач.;

2. вж. **престорвам се** 1. знач.

ПРЕОБРЪЩАМ – *разг.* вж. **претърсвам**

ПРЕОБРЪЩАМ СЕ – Събарям се, повалям се изведнъж. *Колата се преобърна в канавката. От рязкото му ставане столът се преобърна. Лодката неочаквано се преобърна.*

— **обръщам се, прекатурвам се** *разг.*, **премятам се**

ПРЕОДОЛЯВАМ – вж. **превъзмогвам**

ПРЕПАСВАМ – вж. **запасвам**

ПРЕПАЩАМ *разг.* – вж. **изстрадвам**

ПРЕПИРАМ СЕ *разг.* – вж. **споря**

ПРЕПИРНЯ – вж. **спор**[1]

ПРЕПИС – вж. **копие** 1. знач.

ПРЕПИСКА – вж. **кореспонденция** 1. знач.

ПРЕПИТАВАМ СЕ *книж.* – вж. **прехранвам се**

ПРЕПИТАНИЕ – 1. вж. **прехрана** 1. знач.;

2. вж. **работа** 2. знач.

ПРЕПИТВАМ – вж. **изпитвам**[1] 1. знач.

ПРЕПИТВАНЕ – вж. **изпит** 1. знач.

ПРЕПЛЕТЕН – вж. **заплетен** 1. знач.

ПРЕПЛИТАМ – 1. вж. **вплитам** 1. знач.;

2. вж. **заплитам** 3. знач.

ПРЕПЛИТАМ СЕ – 1. вж. **заплитам се** 1. знач.;

2. вж. **кръстосвам се** 2. знач.

ПРЕПОВТАРЯМ – вж. **повтарям** 1. знач.

ПРЕПОДАВАМ – вж. **предавам** 4. и 5. знач.

ПРЕПОДАВАТЕЛ – 1. вж. **учител** 1. знач.;

2. вж. **лектор** 2. знач.

ПРЕПОДАВАТЕЛСКИ – вж. **учителски**

ПРЕПОРЪКА – 1. Благоприятен отзив или сведение от авторитетно лице за някого. *Без препоръка едва ли ще те назначат на тази длъжност. Писмена препоръка.*

— **референции** *книж.*, **рекомендация** *книж.*

2. вж. **съвет** 1. знач.

ПРЕПОРЪЧВАМ – 1. Давам добри сведения, казвам добра дума за някого. *Някой трябва да те препоръча за тази длъжност.*

— **предлагам** *(някого) за*, **рекомендувам** *книж. остар*

2. вж. **хваля** 1. знач.;

3. вж. **съветвам**

ПРЕПРАВЯМ – Правя нещо старо по нов начин. *Преправям роклята си. Преправям статията.*

— **префасонирам, преработвам**

ПРЕПРАВЯМ СЕ – вж. **престорвам се** 1. знач.

ПРЕПРАТКА – 1. Бележка в книга, в писмено съчинение, препращаща от един пасаж или дума към друг или за справка към известен източник. *В речника има много препратки. Библиографска препратка.*

— **отпратка, препращане**

2. Елемент от уебстраница, чрез натискане върху който се извършва бърз преход към друг документ или сайт. *Открих няколко препратки към сайтове по темата, която ме интересува.*

— **линк** *спец.*

ПРЕПРАЩАНЕ – вж. **препратка** 1. знач.

ПРЕПРЕЧВАМ – вж. **преграждам** 1. и 2. знач.

ПРЕПУСКАМ – 1. вж. **галопирам** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **тичам**

ПРЕПЪВАМ СЕ – 1. вж. **спъвам се**;

2. *рядко* вж. **заеквам**

ПРЕПЪЛВАМ СЕ – За помещение, съд и под. – напълвам се, изпълвам се до краен предел. *Салонът се препълни с народ. Къщата се препълни с вещи.*

— **претъпквам се, натъпквам се**

ант. → ***изпразвам се,*** опразвам се

ПРЕПЪЛЗЯВАМ –вж. **пропълзявам** 2. знач.
ПРЕПЪЛНЕН – Който е напълнен, изпълнен до краен предел. *Препълнени зали. Препълнен автобус. Препълнен с дрехи гардероб.*
— **претъпкан, натъпкан, наблъскан** *разг.*, **нагъчкан** *разг.*, **фрашкан** *разг.*, **нафрашкан** *разг.*, **набъкан** *разг.*
ант. → ***празен,*** пуст
ПРЕПЪНИКАМЪК *разг.* – вж. **пречка**
ПРЕПЪХВАМ – вж. **провирам**
ПРЕПЯТСТВАМ *книж.* – вж. **преча** 1. знач.
ПРЕПЯТСТВИЕ *книж.* – вж. **пречка**
ПРЕРАБОТВАМ – 1. вж. **обработвам** 1. знач.;
2. вж. **преправям**
ПРЕРАБОТВАНЕ – вж. **обработка** 1. знач.
ПРЕРАБОТКА – вж. **обработка** 1. знач.
ПРЕРАВЯМ – вж. **претърсвам**
ПРЕРЕЖДАМ – Минавам или влизам някъде не по реда си, а преди наредените пред мене. *Прередих останалите пациенти и влязох пръв в кабинета на лекаря. Няма да позволя да ме прередите.*
— **изпреварвам** *разг.*
ПРЕРЕКАНИЕ – вж. **спор**[1]
ПРЕРИПВАМ *диал.* – вж. **прескачам** 1. знач.
ПРЕРЯЗВАМ – 1. вж. **разрязвам** 1. знач.;
2. вж. **отрязвам** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **пронизвам** 3. знач.
ПРЕСА – Печатни периодични издания. *Редовно следя българската преса. Цялата преса съобщи новината.*
— **печат, вестници** *стесн.*, **медии <печатни>**
ПРЕСЕДЯВАМ – 1. вж. **престоявам** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **стоя** 2. знач.
ПРЕСЕДЯЛ – вж. **застоял** 1. знач.
ПРЕСЕКВАМ – вж. **спирам** 1. и 4. знач.
ПРЕСЕЛВАМ – вж. **изселвам**
ПРЕСЕЛВАМ СЕ – вж. **заселвам се**
ПРЕСЕЛНИК – 1. вж. **бежанец;**
2. вж. **заселник**
ПРЕСЕН – 1. Обикн. за растителни и животински продукти – който е добит, получен наскоро и е запазил добрите си качества. *Пресни плодове. Пресни зеленчуци. Прясно месо.*
— **свеж**
ант. → ***застоял,*** престоял, преседял
// ***увехнал,*** повяхнал
2. вж. **чист** 3. знач.;
3. *прен.* вж. **скорошен** 1. знач.
ПРЕСЕЧКА – вж. **кръстопът**
ПРЕСИЛВАМ – 1. вж. **изморявам;**
2. *прен.* вж. **преувеличавам**
ПРЕСИЛВАМ СЕ – 1. Работя повече, отколкото силите ми позволяват. *Не бива да се пресилваш много. Лекарят ми забрани да се пресилвам.*
— **преуморявам се, претоварвам се**
2. *рядко* вж. **насилвам се** 1. знач.
ПРЕСИЛЕН – 1. вж. **преувеличен;**
2. *прен.* вж. **насилен**
ПРЕСИПВАМ[1] – вж. **прегракам**
ПРЕСИПВАМ[2] – вж. **преливам**
ПРЕСИПНАЛ – вж. **дрезгав**[1]
ПРЕСИРАМ – *прен.* вж. **притискам** 3. знач.
ПРЕСИТА – вж. **насита**
ПРЕСИЧАМ – 1. вж. **минавам** 1. знач.;
2. вж. **прекъсвам** 2. знач.
ПРЕСИЧАМ СЕ – вж. **кръстосвам се** 1. знач.
ПРЕСИЩАМ СЕ – 1. вж. **ояждам се** 1. знач.;
2. вж. **преяждам**
ПРЕСИЩАНЕ – вж. **насита**
ПРЕСКАЧАМ – 1. Скачам през нещо или от едно място на друго. *Той прескочи през зида. Кучетата прескочиха плета. Прескачах от камък на камък.*
— **прехвърлям се, премятам се** *(през)*, **прерипвам** *диал.*
2. *прен.* вж. **пропускам** 2. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **наминавам**
ПРЕСЛЕДВАМ – 1. Движа се след някого, вървя по следите му, обикн. за да го хвана, заловя, накажа и под. или подлагам някого на гонение. *Полицията преследваше крадците и скоро ги залови. Имах чувството, че някой ме преследва.*
— **гоня**
2. *прен.* Стремя се да постигна някаква цел. *Преследвам целите си.*
— **гоня** *прен.*
V вървя (ходя, ида) по петите на някого *разг.*, по петите съм на някого *разг.*, дишам във врата на някого *разг.* към 1. знач.
ПРЕСЛЕДВАН – Който е подложен на гонение, преследване. *Преследвани малцинства.*
— **гонен, подгонен**
ПРЕСЛЕДВАНЕ – вж. **гонение**
ПРЕСЛЕДВАЧ – Човек, който преследва някого. *Той едва успя да се отърве от преследвачите си.*
— **гонител** *книж.*
ПРЕСМЕТЛИВ – 1. вж. **користен** 1. знач.;
2. вж. **прагматичен**
ПРЕСМЕТЛИВОСТ – 1. вж. **користолюбие**;
2. *разш.* вж. **прагматизъм**
ПРЕСМЯТАМ – 1. вж. **смятам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **съобразявам** 1. знач.
ПРЕСМЯТАНЕ – вж. **изчисление**
ПРЕСНОТА – вж. **чистота** 3. знач.
ПРЕСПИВАМ – вж. **нощувам**
ПРЕСРЕЩАМ – вж. **причаквам** 1. знач.
ПРЕСТАВАМ – 1. вж. **спирам** 3. и 4. знач.;
2. вж. **изчезвам** 3. знач.
ПРЕСТАРАВАМ СЕ – Полагам повече старание в извършването на нещо, обикн. за да угодя, да се харесам някому. *Не се престаравай толкова, началникът няма да ти обърне внимание.*
— **натягам се** *разг. неодобр.*
ПРЕСТИЖ *книж.* – вж. **авторитет** 1. знач.
ПРЕСТИЖЕН *книж.* – Който се ползва с висок авторитет заради добрите си качества и се цени, търси. *Престижно списание. Престижен университет. Престижно издателство.*
— **реномиран, авторитетен**
ант. → ***долнопробен,*** нереномиран, долнокачествен, долен
ПРЕСТИЖНОСТ *книж.* – Нещо, което има висок авторитет и се цени заради добрите си качества. *Никой не се съмнява в престижността на вестника.*
— **реномираност, авторитетност**
ант. → ***долнопробност,*** нереномираност
ПРЕСТИЛКА – Работна дреха, закопчана отпред или на гърба, която се слага обикн. над другите дрехи. *Работниците бяха облечени в бели престилки. Черна ученическа престилка.*
— **манта** *разг.*

П

ПРЕСТОЙ – Оставане някъде за известно време. *По време на престоя си в града посетих няколко музея.*
— **пребивание** *книж.*, **пребиваване** *книж.*, **престояване**
// При пътуване – спиране, задържане за известно време. *На тази гара влакът има десет минути престой.*
— **престояване**
ПРЕСТОЛ – вж. **трон**
ПРЕСТОЛНИНА *поет.* – вж. **столица**
ПРЕСТОРВАМ СЕ – 1. Променям външността си, давам си друг вид, за да заблудя някого. *Той обичаше да се преторва на циганин. Тази година баща ми се престори на Дядо Коледа.*
— **преправям се, направям се, правя се** *несв.*, **преобразявам се**
2. вж. **преструвам се** 1. знач.
ПРЕСТОРЕН – 1. вж. **изкуствен** 2. знач.;
2. вж. **лицемерен** 2. знач.
ПРЕСТОРЕНОСТ – вж. **изкуственост**
ПРЕСТОЯВАМ – 1. Обикн. за храна, продукт – стоя известно време, обикн. за да стана годен за употреба или по-дълго, отколкото трябва. *Крушите трябва да престоят известно време, докато станат за ядене. Тестото се оставя да престои на студено половин час, след което се разточва.*
— **отлежавам, преседявам**
2. вж. **стоя** 2. знач.
ПРЕСТОЯВАНЕ – вж. **престой**
ПРЕСТОЯЛ – вж. **застоял** 1. знач.
ПРЕСТРАШАВАМ СЕ – вж. **осмелявам се** 1. знач.
ПРЕСТРУВАМ СЕ *несв.* – 1. *С предл.* **на** *или съюз* **че**. Давам си вид, че върша или изпитвам, усещам, мисля нещо, за да измамя, заблудя някого. *Преструвам се на влюбен. Преструвам се, че нищо не разбирам. Преструвам се на болен. Преструвам се на много загрижен.*
— **преторвам се** *в несв.*, **правя се, направям се** *в несв.*, **симулирам** *книж.*
2. вж. **превземам се**
V придавам (давам) си вид *книж.*, играя ролята *разг.*, разигравам комедия (комедии) *разг.*, изигравам комедия <та> *разг.*, играя (разигравам) театър *разг.* към 1. знач.
ПРЕСТРУВАН *разг.* – Човек, който се преструва. *Не съм преструван, кракът наистина ме боли. Не му вярвайте, голям преструван е.*
— **преструванко** *разг.*, **симулант** *книж.*
ПРЕСТРУВАНКО *разг.* – вж. **преструван**
ПРЕСТРУВКА – 1. Неискрено поведение или проява на фалшиви, неистински чувства и мисли. *Оставете тези преструвки, че много обичате работата си. Това, че те обича, е преструвка.*
— **поза** *прен.*, **симулация** *книж.*, **преструвня** *разг.*
2. вж. **превземка**
ПРЕСТРУВНЯ *разг.* – вж. **преструвка** 1. знач.
ПРЕСТЪПВАМ 1. вж. **прекрачвам** 1. знач.;
2. вж. **нарушавам** 1. знач.
ПРЕСТЪПВАНЕ – вж. **неспазване**
ПРЕСТЪПЕН – 1. вж. **криминален** 2. знач.;
2. вж. **злодейски;**
3. *разш.* вж. **осъдителен**
ПРЕСТЪПЛЕНИЕ – Действие, което нарушава законите и подлежи на наказателно преследване. *Колко пъти сме чували за убийства и всякакви престъпления. Извършил е престъпление.*
— **злодейство, злодеяние** *книж.*
ПРЕСТЪПНИК – Човек, който върши или е извършил престъпление. *Хванат е голям престъпник.*
— **злодей, злодеец, катил** *простонар.*
ПРЕСУШАВАМ – Отвеждам, премахвам вода от някакво място, за да стане сухо. *Пресушавам блато. Пресушиха всички извори.*
— **отводнявам** *спец*, **обезводнявам, изсушавам** *остар.*
ант. → ***наводнявам***
ПРЕСУШАВАМ СЕ – вж. **пресъхвам** 1. знач.
ПРЕСЪЗДАВАМ – вж. **изобразявам** 1. знач.
ПРЕСЪТВОРЯВАМ *книж.* – вж. **изобразявам** 1. знач.
ПРЕСЪХВАМ – 1. Губя водата си, оставам без вода. *От горещината потокът е съвсем пресъхнал*
— **пресушавам се**
2. вж. **изсъхвам** 4. знач.
ПРЕСЪХНАЛ – 1. вж. **сух** 2. знач.;
2. вж. **безводен** 1. знач.
ПРЕСЯВАМ – 1. Пречиствам нещо от примеси, като го прекарвам през сито. *Пресявам брашно. Пресявам пясък.*
— **сея**[2] *несв.*, **отсявам**
2. *прен.* Избирам, подбирам нещо, обикн. най-доброто, най-подходящото за някаква цел. *Пресявам добрия от загнилия плод. Пресявам думите си.*
— **отсявам** *прен.*
3. *прен.* вж. **избирам** 1. знач.
ПРЕТАРАШВАМ *разг.* – вж. **претърсвам**
ПРЕТВОРЯВАМ – вж. **изобразявам** 1. знач.
ПРЕТЕГЛЯМ[1] – 1. вж. **меря** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **обмислям** 1. знач.
ПРЕТЕГЛЯМ[2] – вж. **изстрадвам**
ПРЕТЕКСТ *книж.* – вж. **предлог**
ПРЕТЕНДЕНТ – вж. **кандидат**
ПРЕТЕНДИРАМ – вж. **домогвам се** 1. знач.
ПРЕТЕНЦИОЗЕН *книж.* – вж. **взискателен** 1. знач.
ПРЕТЕНЦИОЗНОСТ *книж.* – вж. **взискателност** 1. знач.
ПРЕТЕНЦИЯ *книж.* – вж. **стремеж** 2. и 3. знач.
ПРЕТИЧВАМ – С тичане преминавам някъде, обикн. по някакъв път или през някое място. *Претичах през улицата и го настигнах.*
— **пребягвам, претърчавам** *разг.*
ПРЕТОВАРВАМ – 1. Товаря някого с повече работа, задачи и под., отколкото трябва. *Претоварихa ме с работа.*
— **претрупвам** *прен.*
2. *прен.* вж. **изморявам;**
3. *прен.* вж. **обременявам** 1. знач.
ПРЕТОВАРВАМ СЕ – вж. **пресилвам се** 1. знач.
ПРЕТОВАРЕН – 1. вж. **натоварен** 1. знач.;
2. вж. **зает** 1. знач.
ПРЕТОВАРЕНОСТ – вж. **заетост**
ПРЕТОПЛЯМ – Стоплям, обикн. леко, нещо студено или изстинало. *Трябва да претопля яденето.*
— **подгрявам**
ПРЕТОПЯВАМ – Чрез непосредствено влияние променям и заличавам характерните черти на народ, етническа общност, като налагам своите особености. *През петвековното османско робство турците не можаха да претопят българския народ.*

— **асимилирам, поглъщам** *прен.,* **денационализирам**[1] *книж.*

ПРЕТОПЯВАНЕ – вж. **асимилация** 1. знач.

ПРЕТРЕПВАМ *разг.* – 1. вж. **пребивам**;
2. вж. **убивам** 1. знач.

ПРЕТРИВАМ – Повреждам, наранявам чрез триене. *Ремъкът бе претрил врата на кучето. Дръжката на тежкия сак ми претри ръката.*

— **претърквам, прежулвам, протривам, протърквам, прожулвам**

ПРЕТРОШАВАМ – вж. **пречупвам** 1. знач.

ПРЕТРУПВАМ – *прен.* вж. **претоварвам** 1. знач.

ПРЕТРЪПВАМ – *прен. разг.* вж. **свиквам** 1. знач.

ПРЕТЪПКАН – вж. **препълнен**

ПРЕТЪПКВАМ СЕ – вж. **препълвам се**

ПРЕТЪРКВАМ – вж. **претривам**

ПРЕТЪРКУЛВАМ СЕ – вж. **изтърколявам се** 1. знач.

ПРЕТЪРПЯВАМ – вж. **преживявам** 3. знач.

ПРЕТЪРСВАМ – Търся навсякъде, по всички възможни места или по дрехите на някого, обикн. за да открия нещо ценно или укрито. *Полицията претърсва съмнителните къщи. Претърсих всички долапи, но не намерих документите. Нападнали го бандити и претърсили джобовете му за пари.*

— **обискирам** *разш.,* **претършувам, преравям, пребърквам, претарашвам** *разг.,* **преобръщам** *разг.,* **изтършувам** *св. разг. рядко,* **разтършувам, пребарвам** *разг.,* **разтарашвам** *жарг.*

ПРЕТЪРЧАВАМ *разг.* – вж. **претичвам**

ПРЕТЪРШУВАМ – вж. **претърсвам**

ПРЕУВЕЛИЧАВАМ – Придавам на нещо по-сериозно значение, представям нещо като по-голямо, по-силно, по-съществено, отколкото е. *Преувеличават опасностите от глобалното затопляне. Преувеличаваш, не е толкова голям упадъкът на икономиката. Не преувеличавай трудностите на момента.*

— **пресилвам** *прен.,* **преекспонирам** *книж.,* **драматизирам** *книж.,* **хиперболизирам** *литер.*

// Представям нещо в неточен вид, като засилвам, увеличавам размерите, количеството, значението му. *Обича да преувеличава успехите си. Преувеличава нещата. Защо трябва да се преувеличава значението на една дребна случка?*

— **надувам** *прен. разг.,* **раздувам** *прен. разг.*

V сгъстявам краските (боите) *книж.*

// правя (направям) от мухата (бълхата, мравката) слон *разг.,* правя от мравката аслан *разг.,* правя (направям) от мухата (бълхата) бивол *разг.,* правя от едно сто *разг.,* правя (направям) от сламката (шушката) греда (планина) *разг.,* направям от сламката кросно *разг.*

ПРЕУВЕЛИЧЕН – Който е невярно представен в по-голям вид. *Преувеличени цифри.*

— **надут** *прен.,* **раздут** *прен.*

// Който не е съобразен с действителното положение, на който е придадено по-голямо значение. *Преувеличени отрицателни качества на героя. Преувеличени достойнства на книга.*

— **пресилен, хиперболизиран** *литер.,* **хиперболичен** *литер.*

ПРЕУМОРА – вж. **умора**

ПРЕУМОРЕН – вж. **уморен** 1. знач.

ПРЕУМОРЯВАМ – вж. **изморявам**

ПРЕУМОРЯВАМ СЕ – 1. вж. **уморявам се**;
2. вж. **пресилвам се** 1. знач.

ПРЕУСПЯВАМ – 1. вж. **напредвам** 1. знач.;
2. вж. **сполучвам** 1. знач.

ПРЕУСПЯВАНЕ – вж. **благополучие** 2. знач.

ПРЕУСТАНОВЯВАМ *книж.* – 1. вж. **спирам** 1. и 3. знач.;
2. вж. **прекъсвам** 1. знач.

ПРЕУСТРОЙВАМ (ПРЕУСТРОЯВАМ) – Устройвам, уреждам, подреждам по нов начин нещо. *Преустроихме цялата служба. Преустройвам производството.*

— **реорганизирам, реформирам, преобразувам, реконструирам**

ПРЕУСТРОЙСТВО – Промяна в устройството, организацията на нещо. *Преустройство на селското стопанство. Преустройство на учебното дело. Преустройство на държавния апарат. Преустройство на пенсионната система.*

— **реформа, реорганизация, преобразование, реконструкция**

ПРЕУСТРОЯВАМ – вж. **преустройвам**

ПРЕФАСОНИРАМ – вж. **преправям**

ПРЕФЕРЕНЦИЯ *книж.* – вж. **предимство** 3. знач.

ПРЕФИКС – вж. **представка**

ПРЕФИНЕН *книж.* – вж. **изискан** 1. знач.

ПРЕФИНЕНОСТ *книж.* – вж. **изисканост** 1. знач.

ПРЕФУЧАВАМ – вж. **профучавам**

ПРЕФЪРЦУНЕН *разг. ирон.* – вж. **превзет** 1. знач.

ПРЕХВАЩАМ – вж. **прегръщам** 2. знач.

ПРЕХВРЪКВАМ – вж. **прелитам** 1. знач.

ПРЕХВЪРЛЯМ – 1. вж. **премятам** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **преглеждам** 2. знач.;
3. вж. **приписвам**

ПРЕХВЪРЛЯМ СЕ – 1. вж. **прескачам** 1. знач.;
2. вж. **минавам** 3. знач.

ПРЕХВЪРЧАВАМ – 1. вж. **прелитам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **профучавам**

ПРЕХВЪРЧАМ – вж. **прелитам** 1. и 2. знач.

ПРЕХЛАС – вж. **захлас**

ПРЕХЛАСВАМ СЕ – вж. **забравям се** 1. знач.

ПРЕХЛАСВАНЕ – вж. **захлас**

ПРЕХЛАСНАТ – вж. **опиянен**

ПРЕХОДЕН – 1. вж. **временен** 1. знач.;
2. вж. **краткотраен** 1. знач.

ПРЕХОДНОСТ – вж. **краткотрайност** 1. знач.

ПРЕХРАНА –1. Храната, необходима за поддържане на живота. *Трябва да се осигури прехраната на населението.*

— **препитание, изхранване, прехранване**

2. вж. **издръжка** 1. знач.

ПРЕХРАНВАМ – вж. **храня**[1] 1. знач.

ПРЕХРАНВАМ СЕ – Изкарвам си прехраната, доставям средства за съществуването си чрез някакъв поминък, занаят, професия и др. *Прехранвам се с преводаческа дейност. Прехранвам се от наемите, които взимам. Прехранвам се с честен труд.*

— **препитавам се** *книж.,* **изхранвам се, издържам се, живея, храня се** *разг.*

V вадя (изкарвам) си хляба *разг.,* изкарвам прехраната си *разг.*

ПРЕХРАНВАНЕ – вж. **прехрана** 1. знач.

ПРЕХРИПВАМ – вж. **прегракваам**

ПРЕЦАКВАМ – *прен. жарг.* вж. **излъгвам** 2. и 3. знач.

ПРЕЦАКВАМ СЕ *жарг.* – вж. **излъгвам се** 2. знач.

ПРЕЦЕЖДАМ – Прекарвам течност през цедка, филтър и др., пречиствам чрез цедене. *Прецеждам вино. Прецеждам мляко.*

— **цедя** *несв.*, **филтрирам, процеждам** *рядко*

ПРЕЦЕНКА – 1. Определяне на качествата, стойността или значението на нещо. *Журито ще даде преценка за качествата на изпълнителите. Преценка на събитията.*

— **оценка**

2. вж. **заключение** 2. знач.

ПРЕЦЕНЯВАМ – 1. Въз основа на факти, обстоятелства правя извод за нещо, стигам до заключение. *От начина му на говорене прецених, че е прост човек. От какво преценяваш, че той не е добре материално?*

— **заключавам, съдя**[1] *несв.*, **умозаключавам** *книж. рядко*

2. Правя оценка на качествата на нещо, някого. *Веднага прецених качествата му на преводач. Не знам как ще преценят новото му изобретение.*

— **оценявам**

3. вж. **съобразявам** 1. знач.;

4. вж. **смятам** 2. знач.

ПРЕЦИЗЕН *книж.* –1. вж. **точен** 2. знач.;

2. вж. **издържан**;

3. вж. **внимателен** 4. знач.

ПРЕЦИЗИРАМ *книж.* – вж. **уточнявам** 1. знач.

ПРЕЦИЗНОСТ *книж.* – 1. вж. **точност** 2. знач.;

2. вж. **издържаност**

ПРЕЧА – 1. *С предл. на или съюз да* – Създавам пречки, трудности някому, не позволявам нещо да стане. *Някои се опитват да пречат на следствието. Опозицията пречи на управляващото мнозинство да приеме някои закони. Не ми пречете да изпълня дълга си. Преча на движението.*

— **препятствам** *книж.*, **възпрепятствам** *книж.*, **спъвам** *прен.*, **саботирам, противодействам, задържам, бъркам**[2] *нар.*

ант. → ***съдействам,*** помагам, спомагам, допринасям, способствам

// ***позволявам***

2. вж. **безпокоя** 1. знач.

ПРЕЧИСТВАМ – вж. **изчиствам**

ПРЕЧКА – Нещо, което затруднява, пречи за постигане, осъществяване на нещо. *Фактът, че не владееш добре английски, може да се окаже пречка в по-нататъшното ти развитие. Много пречки срещам в изпълнението на задачите си. Новото ръководство е пречка за развитието на отношенията ни с партньорите. Непреодолими пречки.*

— **препятствие** *книж.*, **спънка, спирачка** *прен.*, **задръжка, бариера** *прен.*, **преграда** *прен.*, **препъникамък** *разг.*

V път в колелото *разг.*, камен преткновения *книж.*, камък за (на) препъване *книж.*

ПРЕЧКАМ СЕ – вж. **мотая се** 2. знач.

ПРЕЧУКВАМ *разг.* – вж. **убивам** 1. знач.

ПРЕЧУПВАМ – 1. Чупя, счупвам през средата, на две. *Той подпря дряновицата на коляното си и я пречупи на две. Пречупвам тоягата.*

— **прекършвам, скършвам, претрошавам, пречупвам**

2. *прен.* Преодолявам, побеждавам нравствената сила, съпротивата на някого или нещо. *Той е силен човек и никой не може да го пречупи. Не можаха да пречупят волята му. Тази жена успя да пречупи мъжа си.*

— **сломявам, прекършвам** *прен.*

3. *прен.* вж. **съкрушавам** 1. знач.

V превивам (извивам, навивам, свивам, прекършвам, навеждам) врата на някого *разг.*, навеждам (навивам) главата на някого *разг.*, стъпвам на врата (шията, гушата, гърба) на някого *разг.* към 2. знач.

ПРЕЧУПВАМ СЕ – *прен.* Не устоявам, не издържам на някакъв натиск и отстъпвам, променям поведението, волята, характера си. *Слаб и мекушав, той скоро се пречупи пред волята ѝ. Беше силна жена, но се пречупи.*

— **прекършвам се** *прен.*, **превивам се** *прен.*, **прекланям се**

V превивам (подвивам, прекланям, скланям, скършвам, навеждам, свивам) врат *разг.*, прекланям (скланям, навеждам, свеждам, превивам) глава *разг.*, превивам гръб (гръбнак) *разг.*

ПРЕЯЖДАМ – Ям повече, отколкото трябва, поглъщам храна повече от необходимото. *Яденето бе толкова вкусно, че преядох. Не ми е добре, защото преядох.*

— **пресищам се, натъпквам се** *прен. разг.*, **надумквам се** *разг. ирон.*, **наблъсквам се** *прен. разг.*, **надънвам се** *разг. грубо*, **напрасквам се** *разг. грубо*, **набумквам се** *разг. ирон.*

ант. → ***гладувам,*** недояждам си, недояждам, недохранвам се

ПРИ – вж. **до**

ПРИБАВКА – вж. **добавка** 1. знач.

ПРИБАВЯМ – вж. **добавям** 1. и 2. знач.

ПРИБЕЖИЩЕ – вж. **убежище** 1. знач.

ПРИБИРАМ – 1. вж. **разтребвам**;

2. *разг.* вж. **подслонявам**;

3. *разг.* вж. **арестувам** 1. и 2. знач.

ПРИБИРАМ СЕ – вж. **връщам се** 1. знач.

ПРИБЛИЖАВАМ – 1. вж. **доближавам** 1. и 2. знач.;

2. вж. **наближавам** 1. и 2. знач.

ПРИБЛИЖАВАМ СЕ – вж. **наближавам** 1. и 2. знач.

ПРИБЛИЖЕН – 1. вж. **близък** 2. знач.;

2. *като същ. обик. мн.* вж. **среда;** 3. знач.

ПРИБЛИЗИТЕЛЕН – Който не е напълно точен, не е съвсем категоричен. *Приблизителни изчисления. Приблизителни резултати. Приблизителна стойност.*

— **неуточнен, ориентировъчен**

ант. → ***точен***

ПРИБЛИЗИТЕЛНО – вж. **почти** 1. и 2. знач.

ПРИБОЛЯВА МЕ – 1. вж. **заболява ме** 1. знач.;

2. вж. **наболява ме**

ПРИБОР – вж. **уред**

ПРИБРАН *разг.* – 1. вж. **ýреден;**

2. вж. **спретнат**

ПРИБЪРЗАН – 1. вж. **бърз** 6. знач.;

2. вж. **непремислен**

ПРИБЪРЗВАМ – вж. **избързвам** 2. знач.

ПРИБЪРЗВАНЕ – вж. **бързане**

ПРИБЯГВАМ – вж. **изтичвам** 2. знач.

ПРИВАТИЗАЦИЯ – Превръщане на държавна, обществена собственост в частна. *Подготвя се приватизация на авиокомпанията.*

— **раздържавяване, денационализация**[2] *книж.*

ант. → ***национализация,*** одържавяване, обобществяване

ПРИВАТИЗИРАМ – Правя държавна собственост частна. *Приватизирам предприятие. Приватизирам стопански постройки.*
— **раздържавявам, денационализирам**[2] *книж.*
ант. → ***национализирам,*** одържавявам, обобществявам
ПРИВЕДЕН – вж. **наведен** 1. знач.
ПРИВЕЖДАМ – вж. **навеждам**
ПРИВЕЖДАМ СЕ – вж. **навеждам се**
ПРИВЕТ – вж. **поздрав** 1. и 2. знач.
ПРИВЕТЕН *поет.* – 1. вж. **приветлив** 1. знач.;
2. вж. **дружелюбен** 1. знач.
ПРИВЕТЛИВ – 1. Който буди приятно чувство, предразполага с вида си. *Приветлива стая. Приветлива сграда. Приветливо място. Приветливо утро.*
— **приятен, приветен** *поет.*
ант. → ***неприветлив,*** неприветен, неприятен, противен, отблъскващ
2. вж. **дружелюбен** 1. знач.
ПРИВЕТЛИВОСТ – вж. **дружелюбие** 1. знач.
ПРИВЕТНОСТ *поет. рядко* – вж. **дружелюбие** 1. знач.
ПРИВЕТСТВАМ – вж. **поздравявам** 1. и 2. знач.
ПРИВЕТСТВЕН – вж. **поздравителен**
ПРИВЕТСТВИЕ – вж. **поздравление**
ПРИВЕЧЕР – вж. **надвечер**
ПРИВИДЕН – 1. вж. **видим** 2. знач.;
2. вж. **мним** 1. знач.
ПРИВИДЕНИЕ – вж. **призрак**
ПРИВИДНО – 1. вж. **наглед**;
2. вж. **формално** 1. знач.
ПРИВИКВАМ[1] – вж. **повиквам** 1. знач.
ПРИВИКВАМ[2] – 1. вж. **свиквам** 1. знач.;
2. вж. **научавам** 2. знач.;
3. вж. **приспособявам се** 2. знач.
ПРИВИЛЕГИРОВАМ – вж. **облагодетелствам**
ПРИВИЛЕГИРОВАН – Който се намира в по-благоприятно положение от другите, ползва се с предимство пред другите. *Привилегирован служител. Привилегирована прослойка.*
— **облагодетелстван, фаворизиран** *книж.*, **миропомазан** *прен. ирон.*
ант. → ***дискриминиран***
ПРИВИЛЕГИЯ – 1. Общопризнато или придобито от някого изключително право да се проявява, да действа по определен начин. *Жаждата за любов не е само привилегия на младите.*
— **монопол** *прен. книж.*, **патент** *прен.*
2. вж. **предимство** 3. знач.
ПРИВИЧЕН – вж. **обичаен** 1. знач.
ПРИВИЧКА – вж. **навик**
ПРИВЛЕКАТЕЛЕН – 1. Който буди приятни чувства с вида си или с други качества. *Привлекателен мъж. Привлекателна външност. Привлекателна местност.*
— **приятен, симпатичен**
ант. → ***непривлекателен,*** отблъскващ, несимпатичен, антипатичен, неприятен, противен
2. Който буди интерес, привлича с качествата си. *Получих доста привлекателно предложение за работа. Продават се привлекателни парцели край морето. Привлекателна цена.*
— **примамлив, притегателен, съблазнителен, изкусителен, атрактивен** *книж.*, **апетитен** *прен. разг.*
ант. → ***непривлекателен,*** неатрактивен
ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТ – Нещо, което буди интерес, привлича с качествата си. *Пред него се разгръщаше един нов живот с цялата си привлекателност. В тази оферта не виждам някаква привлекателност.*
— **примамливост, притегателност, съблазнителност, изкусителност, атрактивност** *книж.*
ант. → ***непривлекателност,*** неатрактивност
ПРИВЛИЧАМ – 1. С качествата си будя симпатия, положителни чувства, желание за близост, общуване. *У този човек има нещо изключително, което привлича. Усмивката ѝ го привличаше.*
— **притеглям, подкупвам** *прен.*, **мамя** *несв. прен.*
ант. → ***отблъсквам,*** оттласквам
2. вж. **притеглям** 1. знач.;
3. вж. **вербувам**
ПРИВЛИЧА МЕ – вж. **влечс мс**
ПРИВЪРЖЕНИК – 1. Човек, който поддържа някаква партия, групировка, обществено явление, теория, идея или отделно лице, обществена или политическа личност. *Партията им има много привърженици. Привържениците на княза са арестувани. Привърженик на реформата в областта на здравеопазването. Привърженик на демокрацията. Привърженик на смъртното наказание.*
— **поддръжник, застъпник, симпатизант, сторонник** *книж. рядко*
ант. → ***противник,*** враг
2. вж. **последовател**
ПРИВЪРЗАН – вж. **верен** 1. знач.
ПРИВЪРЗАНОСТ – 1. вж. **обич** 1. знач.;
2. вж. **вярност** 1. знач.
ПРИВЪРЗВАМ – вж. **връзвам** 2. знач.
ПРИВЪРЗВАМ СЕ – вж. **обиквам** 1. знач.
ПРИВЪРШВАМ – 1. вж. **завършвам** 1. знач.;
2. вж. **изразходвам** 3. знач.
ПРИВЪРШЕН – вж. **завършен** 1. знач.
ПРИГАЖДАМ – вж. **приспособявам**
ПРИГАЖДАМ СЕ – вж. **приспособявам се** 1. и 2. знач.
ПРИГАЖДАНЕ – вж. **адаптация** 1. и 2. знач.
ПРИГЛАДЕН – вж. **гладък** 3. знач.
ПРИГЛАЖДАМ – вж. **изглаждам** 1. знач.
ПРИГЛАСЯМ – 1. Пея заедно с друг, придружавам някого при пеене. *Тя пееше, а те ѝ пригласяха.*
— **припявам, подпявам**
2. *прен. неодобр.* Изразявам, изказвам безрезервно и безкритично одобрение, съгласие. *Каквото и да каже шефът, всички му пригласят. Престани да пригласяш на майка си, че аз съм виновен за всичко.*
— **припявам** *прен. огр.*
V пея на (в) един глас с някого *разг.*, държа исо на някого *разг.* към 2. знач.
ПРИГЛУШАВАМ – вж. **заглушавам** 1. знач.
ПРИГЛУШЕН – 1. вж. **тих** 1. знач.;
2. вж. **сподавен** 1. знач.
ПРИГЛУШЕНО – вж. **тихо** 4. знач.
ПРИГО́ДЕН – 1. вж. **подходящ** 2. знач.;
2. вж. **годен** 2. знач.
ПРИГОДНОСТ – вж. **годност** 2. знач.
ПРИГОТВЯМ – 1. Изработвам нещо да е готово за някаква цел. *Приготвям печено пиле за вечеря. Ще ти приготвя баница. Приготвям зимнина.*

П

— **правя** *несв.*, **направям, спретвам** *разг.*
2. вж. **подготвям** 1. и 2. знач.
ПРИГОТВЯМ СЕ – 1. вж. **готвя се** 1. знач.;
2. вж. **наканвам се**
ПРИГОТОВЛЕНИЕ – вж. **подготовка** 1. знач.
ПРИДАВАМ – 1. Правя нещо да добие някакви, обикн. нови качества или вид. *Солта придава приятен вкус на храната. Знаменатa придават празничен вид на града.*
— **давам**
2. вж. **наддавам** 1. знач.
ПРИДВИЖВАМ СЕ – вж. **движа се** 1. и 2. знач.
ПРИДВИЖВАНЕ – вж. **движение** 1. и 2. знач.
ПРИДВОРЕН – 1. вж. **дворцов**;
2. *като същ.* вж. **царедворец**
ПРИДИРВАМ – Проявявам взискателност, придирчивост към някого или нещо. *Не ѝ придирвай много, жената си върши добре работата.*
— **издирвам** *разг.*
V връзвам кусур някому или на нещо *разг.*, гледам под зъбите *разг.*, сея на корена <му> ряпа (просо) *разг.*, сея на дъното <му> ряпа (просо) *разг.*
ПРИДИРЧИВ – вж. **взискателен** 1. знач.
ПРИДИРЧИВОСТ – вж. **взискателност** 1. знач.
ПРИДОБИВАМ – 1. вж. **добивам** 2. знач.;
2. вж. **получавам** 2. знач.;
3. вж. **спечелвам** 4. знач.
ПРИДОБРЯВАМ *разг.* – вж. **помирявам**
ПРИДОБРЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **сдобрявам се**
ПРИДОХОЖДАМ – вж. **приижда**м 1. знач.
ПРИДРУЖАВАМ – Вървя заедно с някого другиго или с нещо, което се движи. *Придружих гостите до гарата. При пътуванията му в чужбина жена му винаги го придружава. Полицейски коли придружават кортежа.*
— **съпровождам, съпътствам** *несв. книж.*
ПРИДРЯМВА МИ СЕ – вж. **доспива ми се**
ПРИДУМВАМ – вж. **увещавам**
ПРИДУМВАНЕ – вж. **увещание**
ПРИДЪРЖАМ – 1. Държа някого или нещо да не падне, да не се събори. *Придържай стареца на поледицата. Придържам чувала да не падне.*
— **прикрепвам (прикрепям)**
2. вж. **поддържам** 1. знач.
ПРИДЪРЖАМ СЕ – 1. вж. **държа се** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **спазвам**
ПРИДЪРПВАМ – вж. **притеглям** 1. знач.
ПРИЕМАМ – 1. Получавам нещо, което ми се дава или се съгласявам да свърша нещо. *Не мога да приема подаръка ти. Приех пратката. Приех поръчката, но не знам кога ще я изпълня.*
— **вземам**
ант. → ***отказвам***
// ***предавам,*** давам, връчвам
// ***давам,*** поднасям, подарявам
2. Допускам някого да влезе като член на някаква организация или институция. *Приеха ме в групата си. Приеха го в партията. Приеха ме в частно училище. Приеха ме в организацията си.*
— **включвам, записвам, зачислявам**
ант. → ***изключвам,*** отстранявам, отписвам, отчислявам, отлюспвам
3. Придавам законна сила на решение, закон, правилник, обикн. чрез гласуване. *Народното събрание приема законите. Приехме резолюцията. Приехме с мнозинство правилника.*
— **одобрявам, утвърждавам, узаконявам**
ант. → ***отхвърлям***
4. Реагирам по някакъв начин на нещо ново, на новина, събитие и др. *Не знам как майка ми ще приеме новината за женитбата ми. Жена ми много тежко прие уволнението ми. Приеха съобщението за заминаването ми с радост.*
— **отнасям се** *(към)*, **възприемам, посрещам** *прен.*
5. За радио или телевизионно устройство – превръщам в звук или образ изпратени вълни, сигнали. *Телевизорът ни е стар и не приема всички програми.*
— **хващам** *прен. разг.*, **улавям** *прен. разг.*
ант. → ***предавам,*** излъчвам, разпространявам
6. вж. **получавам** 3. знач.;
7. *прен.* вж. **вземам** 2. знач.;
8. вж. **посрещам** 1. и 3. знач.;
9. *огр.* вж. **добивам** 2. знач.;
10. вж. **съгласявам се** 1. знач.;
11. вж. **одобрявам** 1. знач.
ПРИЕМЛИВ – вж. **логичен** 2. знач.
ПРИЕМНА – вж. **салон** 3. знач.
ПРИЕМНИК – Човек, който приема и продължава някаква традиция, дело на забележителна личност. *Владимир Димитров-Майстора е приемник на нашите древни иконописци.*
— **наследник**
// Лице, което заема мястото на друго лице и продължава да изпълнява неговите функции. *Той е приемник на свалениа кмет. Предложил го е за свой приемник на този пост.*
— **наследник, заместник**
ПРИЕТ – вж. **одобрен**
ПРИЗ – вж. **награда** 1. знач.
ПРИЗЕМЕН – вж. **партерен**
ПРИЗЕМИЕ – вж. **партер**
ПРИЗЕМЯВАМ СЕ – вж. **кацам**
ПРИЗИВ – 1. Обръщение към някого с настоятелно искане да направи нещо. *На призива му за помощ никой не се отзова. Призив за прекратяване на стачката. Призив за борба.*
— **апел, зов** *поет.*, **повик** *книж.*, **позив** *рядко*, **глас** *прен.*
ант. → ***отзив,*** отклик, отзвук, отглас
2. вж. **възвание**
ПРИЗЛЯВА МИ – вж. **прилошава ми**
ПРИЗНАВАМ – 1. вж. **оценявам** 2. знач.;
2. вж. **зачитам** 1. знач.
ПРИЗНАК – Съществена особеност, по която нещо се познава. *Характерни признаци на болестта. Първи признаци на умора. Не дава признаци за живот. Любезността е признак на добро възпитание.*
— **белег, знак, симптом** *книж.*, **показател, указател** *книж. рядко*, **индикация** *книж.*
ПРИЗНАНИЕ – Разкриване на постъпки, мисли, чувства пред някого или публично, които досега съм крил. *Не беше трудно да го накарат да направи признание за кражбата, която е извършил. Тя се притесни от любовното му признание.*
— **самопризнание, изповед, откровение** *книж.*
ПРИЗНАТ – Обикн. за човек на изкуството, науката, обществения живот и др. – който е получил

обществено признание, когото ценят в дадена област. *Признат писател. Признат общественик. Признат талант.*

— **утвърден, изявен**

ант. → ***непризнат,*** неутвърден, неоценен

ПРИЗНАТЕЛЕН – вж. **благодарен** 1. знач.

ПРИЗНАТЕЛНОСТ – вж. **благодарност**

ПРИЗОВАВАМ – 1. Обръщам се към някого с настойчиво искане да направи нещо. *Призовавам за тишина. Призовавам за прекратяване на огъня. Призовавам пътниците в самолета да си сложат коланите.*

— **апелирам, приканвам, подканвам**

ант. → ***отзовавам се,*** откликвам

// Предлагам, подтиквам някого да направи нещо. *Призовавам всички да заемат местата си.*

— **приканвам, каня** *несв.*

2. вж. **зова** 1. знач.;

3. вж. **повиквам** 1. знач.

ПРИЗРАК – Въображаем, недействителен образ, който се привижда някому. *В мрака му се мяркаха странни призраци.*

— **видение, привидение, фантом** *книж.*, **сянка** *прен.*

// Безплътен образ на покойник. *Имаше чувството, че къщата е пълна с призраци. Искаше да се убеди дали това е човек, или призрак.*

— **привидение, дух, таласъм, фантом** *книж.*

ПРИЗРАЧЕН – вж. **илюзорен** 1. знач.

ПРИЗРАЧНОСТ – вж. **илюзорност**

ПРИИЖДАМ – 1. За река, порой и под. – увеличавам водите си и тека буйно, обикн. след обилни валежи. *Реката прииждаше и заливаше дворовете. Пороите прииждат и оттичат.*

— **придохождам**

ант. → ***оттичам,*** оттичам се

2. Като идваме неедновременно мнозина или голям брой от различни места, събираме се, натрупваме се на едно място. *Хората прииждаха към площада. В пазарен ден прииждат селяни от близките села.*

— **стичам се**

ПРИИСКВА МИ СЕ – Обзема ме желание за нещо, започва да ми се иска нещо. *Прииска ми се да си хапна баклава. Прииска ми се да отида на театър. Ако ти се прииска да ме видиш, ела ми на гости.*

— **доисква ми се, дощява ми се, поисква ми се, прищява ми се, пощява ми се** *разг.*, **пореввa ми се** *диал.*

ант. → ***отщява ми се***

ПРИЙОМ *книж. нежел.* – 1. вж. **начин** 2. знач.;

2. вж. **похват** 1. знач.

ПРИКАЗВАМ – 1. вж. **говоря** 1. знач.;

2. вж. **разговарям**;

3. вж. **казвам** 1. знач.

ПРИКАЗВА СЕ – вж. **мълви се**

ПРИКАЗЕН – 1. Който е необикновен, както в приказките. *Авторът на книгата ни отвежда в един приказен свят. Приказна страна. Приказен замък. Приказно осветление.*

— **вълшебен, фантастичен, фееричен** *книж.*

2. вж. **митичен**;

3. *прен.* вж. **божествен**

ПРИКАЗКА – *разг.* вж. **дума** 2. знач.

ПРИКАЗЛИВ – Който обича да приказва много. *По характер тя е много приказлива. Приказлива колежка. Не очаквах, че е толкова приказлив.*

— **разговорлив, разговорчив, бъбрив, словоохотлив** *книж.*, **речовит** *нар.*, **хлевоуст** *нар. неодобр.*, **словоизлиятелен** *книж.*, **устат** *разг. неодобр.*, **говорлив** *остар.*, **дъдрив** *диал.*

ант. → ***мълчалив,*** неприказлив, неразговорлив, неразговорчив, несловоохотлив

ПРИКАЗЛИВОСТ – Качество на приказлив. *Всички се дразнеха от нейната приказливост.*

— **разговорливост, разговорчивост, бъбривост, словоохотливост** *книж.*, **речовитост** *нар.*, **словоизлиятелност** *книж.*, **говорливост** *остар.*, **дъдривост** *диал.*

ант. → ***мълчаливост,*** неприказливост, неразговорливост, неразговорчивост

ПРИКАНВАМ – 1. вж. **призовавам** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **зова** 2. знач.

ПРИКАЧВАМ – вж. **закачам**[1] 2. знач.

ПРИКИПЯВА МИ – Изведнъж ме обхваща силен яд, гняв, негодувание и под. *Дълго слушах глупостите му, но изведнъж ми прикипя. Понякога ми прикипява и едвам се сдържам да не избухна.*

— **докипява ми** *разг.*, **накипява ми** *разг.*

V причернява (притъмнява) ми пред (на) очите *разг.*, черно ми става пред очите *разг.*, пада ми пердето *разг.*, кипва ми келят *разг.*

ПРИКЛЕЩВАМ – вж. **заклещвам**

ПРИКЛЕЩВАМ СЕ – вж. **заклещвам се**

ПРИКЛЮЧВАМ – вж. **завършвам** 1. и 2. знач.

ПРИКЛЮЧВАНЕ – вж. **край**[1] 1. знач.

ПРИКЛЮЧЕН – вж. **завършен** 1. знач.

ПРИКЛЮЧЕНИЕ – 1. Случка, свързана с необикновени, интересни преживявания. *Като се върна от Африка, ще ви разкажа за приключенията си. Пътуване с приключения.*

— **авантюра**

2. вж. **авантюра** 1. знач.

ПРИКЛЮЧЕНСКИ – В който се описват или представят приключения. *Приключенски роман. Приключенски филм.*

— **авантюристичен**

ПРИКЛЯКАМ – вж. **клякам** 1. знач.

ПРИКОВАВАМ – Правя някой да остане неподвижен. *Неочакваната среща го прикова на място.*

— **заковавам** *прен.*

// Силно привличам, изцяло завладявам. *Учителката още в първите минути ни прикова вниманието. Приковавам погледите на всички.*

— **заковавам** *прен.*

ПРИКОСНОВЕНИЕ *книж.* – вж. **допир** 1. знач.

ПРИКОТКВАМ *разг.* – вж. **прилъгвам**

ПРИКРЕПВАМ (ПРИКРЕПЯМ) – 1. вж. **закрепявам**

2. вж. **придържам** 1. знач.

ПРИКРИВАМ – Правя да не се узнае, разбере нещо (действителни чувства, състояния, намерения, действия и под.). *С изказването си искаше да прикрие истинските си намерения. Успя да прикрие смущението си, като наведе глава. С поведението си целеше да прикрие истинската причина за отказ.*

— **скривам, замаскирам** *прен.*, **маскирам** *прен.*, **завоалирам** *книж.*, **закривам** *рядко*

ант. → ***разкривам,*** показвам, откривам, издавам, де-

маскирам, оголвам
2. вж. **скривам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **закривам** 2. знач.;
4. вж. **замаскирам** 1. знач.

ПРИКРИТ – 1. Който действа или се върши без знанието на други. *Прикрит агент. Прикрит враг.*
— **скрит, таен, подмолен, потаен**
ант. → ***явен,*** открит, неприкрит, отявлен
2. Който се прикрива, не се изразява външно. *Прикрита завист. Прикрита радост. Прикрита омраза.*
— **скрит, таен, потаен, неявен**
ант. → ***явен,*** нескрит, неприкрит, открит
// ***явен,*** видим, очевиден, забележим, доловим
2. вж. **потаен** 1. знач.;
3. вж. **закътан** 1. знач.

ПРИКРИТИЕ – 1. Нещо /някой/, което служи за прикриване, замаскиране, с цел да се постигне заблуда. *Пушката, която взех, ми служеше за прикритие, че отивам на лов. Имах чувството, че ме използват за прикритие.*
— **маскировка** *прен.*, **параван** *прен.*, **камуфлаж** *прен. книж.*
2. вж. **закритие;**
3. вж. **заслон** 1. знач.

ПРИКРИТО – вж. **тайно** 1. знач.
ПРИКЪТАН – вж. **закътан** 1. знач.
ПРИКЪТВАМ – вж. **скривам** 3. знач.
ПРИКЯ *нар.* – вж. **зестра**
ПРИЛАЗВАМ – вж. **долазвам**
ПРИЛЕЖАНИЕ – вж. **старание**
ПРИЛЕЖЕН – 1. вж. **старателен;**
2. вж. **изпълнителен**
ПРИЛЕЖНОСТ –1. вж. **старание;**
2. вж. **изпълнителност**
ПРИЛЕПВАМ[1] – 1. вж. **залепвам**[1] 1. знач.;
2. вж. **долепвам** 1. знач.
ПРИЛЕПВАМ[2] – 1. вж. **залепвам се** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **прилягам** 1. знач.
ПРИЛЕПВАМ СЕ – вж. **залепвам се** 1., 2. и 3. знач.
ПРИЛЕПЧИВ *разг.* – вж. **зарàзен** 1. знач.
ПРИЛЕТЯВАМ – вж. **долитам** 1. знач.
ПРИЛИВ – *прен.* вж. **приток**
ПРИЛИВАМ – вж. **доливам**
ПРИЛИКА – вж. **сходство** 1. и 2. знач.
ПРИЛИТАМ – вж. **долитам** 1. знач.

ПРИЛИЧАМ – 1. *С предл. на* Имам прилика, еднакъв или почти еднакъв съм по всички или по някои външни или вътрешни особености с някого другиго. *Детето прилича на майка си. По сръчност прилича на баща си.*
— **схождам си** *(с)*, **мязам** *простонар.*
ант. → ***различавам се*** *(от)*, отличавам се *(от)*
// Подобен съм на някого или нещо, с вида си създавам впечатление за прилика с някого другиго, с нещо друго. *Слънцето прилича на огнено кълбо. Гласът му приличаше на плач.*
— **наподобявам, напомням, изглеждам**[2] *(на, като)*, **мязам** *простонар.*
2. вж. **подобавам**
V метнал съм се *(на) разг.* към 1. знач.

ПРИЛИЧА МИ – Прави ме да изглеждам по-хубав, по-добре. *Новата рокля много ти прилича. Тя знаеше какви цветове ѝ приличат. Прическата не ти прилича.*
— **подхожда ми, отива ми, приляга ми, стои ми** *разг.*, **седи ми** *разг.*, **върви ми** *разг.*, **отваря ме** *разг.*, **мяза ми** *простонар.*

ПРИЛИЧАМ СИ – Имам еднакви външни или вътрешни особености с друг. *Гласовете им си приличат и не можеш да ги различиш. Двете къщи си приличат. Приличаха си по ръст.*
— **схождам си, мязам си** *простонар.*
ант. → ***различавам се,*** отличавам се

ПРИЛИЧЕН – 1. вж. **благоприличен;**
2. вж. **угледен;**
3. вж. **сходен**
ПРИЛИЧИЕ – вж. **благоприличие**

ПРИЛОЖЕНИЕ – 1. Нещо, приложено към друго. *Безплатно приложение на вестник.*
— **притурка**
2. Употребяване на нещо за някаква цел. *Приложение на атомната енергия за мирни цели.*
— **използване, употреба**

ПРИЛОЖИМ – Който може да се приложи, да намери приложение. *Лекарството е приложимо само при някои отделни случаи на това заболяване. Приложимо нововъведение.*
— **използваем, употребим**
ант. → ***неприложим***

ПРИЛОШАВА МИ – Става ми лошо. *Прилоша ми от люлеенето на лодката. Както си вървеше по улицата, усети, че ѝ прилошава. Прилоша ми от глад.*
— **призлява ми, прималява ми, дозлява ми** *разг.*, **долошава ми** *рядко*
V причернява (притъмнява) ми пред (на) очите *разг*, черно ми става пред очите *разг.*, завива (замайва, зашеметява, завъртява) ми се главата *разг.*, завива (замайва, завъртява) ми се свят *разг.*

ПРИЛЪГВАМ – Със залъгване и хитрост карам, накарвам някого да дойде при мен или по-близо до мен. *Прилъгах детето с няколко бонбона. Прилъгах кучето с парче хляб. Ще го прилъжем да дойде.*
— **примамвам, подмамвам, помамвам, залъгвам, прикотквам** *разг.*

ПРИЛЯГАМ – 1. Допирам се плътно, без пролука до нещо. *На тази тенджера капакът не приляга плътно. Ключът прилегна на ключалката. Ботушите ми прилегнаха добре.*
— **прилепвам**[2] *разг.*, **лягам** *разг.*, **пасвам** *разг.*, **уйдисвам** *простонар.*
2. *разг.* вж. **съответствам** 1. и 2. знач.

ПРИЛЯГА МИ – вж. **прилича ми**
ПРИЛЯГАМ СИ *разг.* – вж. **подхождам си**
ПРИМАЛЯВАМ – вж. **премалявам**
ПРИМАЛЯВА МИ – вж. **прилошава ми**

ПРИМАМВАМ – 1. вж. **изкушавам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **прилъгвам**
ПРИМАМКА – вж. **изкушение** 2. знач.
ПРИМАМЛИВ – вж. **привлекателен** 2. знач.
ПРИМАМЛИВОСТ – вж. **привлекателност**
ПРИМАТ *книж.* – *разш.* вж. **дивак**

ПРИМЕР – 1. Някой или нещо, които служат на някого за подражание. *Левски е пример за нравствена чистота. Със своето трудолюбие моят баща ми служи за пример. Детето е пример за добро поведение.*
— **образец, еталон**
2. Отделен случай, който подкрепя или изяснява правило или твърдение. *Текстът обикновено се*

обяснява с примери. Търся подходящ пример, за да обясня значението на думата.
— **илюстрация**
3. *рядко* вж. **образец** 1. знач.
ПРИМЕРВАМ СЕ – вж. **прицелвам се**
ПРИМЕРНО *разг. нежел.* – вж. **например**
ПРИМИГВАМ – вж. **мигам** 1. и 2. знач.
ПРИМИЖАВАМ – вж. **замижавам**
ПРИМИРАМ – вж. **припадам**
ПРИМИРЕНИЕ – Безропотно понасяне на беди и нещастия. *След тежката икономическа криза обществото е обхванато от чувство на примирение със съдбата.*
— **примиреност, примиряване, резигнация** *книж.*
ПРИМИРЕНОСТ – вж. **примирение**
ПРИМИРЕНЧЕСТВО *книж.* – вж. **пораженство**
ПРИМИРИЕ – вж. **мир**[1] 1. знач.
ПРИМИРИТЕЛЕН – вж. **помирителен**
ПРИМИРЯВАМ – вж. **помирявам**
ПРИМИРЯВАМ СЕ – 1. Осъзнавам и приемам неизбежността на нещо, понасям без възражения и протест нещо, което не обичам, не харесвам, което не ми е приятно и под. *Тежко е, но трябва да се примирим с положението. Не мога да се примиря с безобразията, които се вършат. Човек се примирява с всичко.*
— **помирявам се, миря се** *несв. простонар.*, **преглъщам** *прен. разг.*
ант. → ***протестирам,*** негодувам, бунтувам се
// ***възроптавам,*** възнегодувам, разбунтувам се, възбунтувам се
2. *рядко* вж. **сдобрявам се**
V преглъщам горчивия хап *разг.*, преглъщам (гълтам) хапа (хапчето) *разг.*, отпускам (скръствам, кръстосвам, сгъвам) ръце *разг.* към 1. знач.
ПРИМИРЯВАНЕ – вж. **примирение**
ПРИМИТИВ *книж.* – 1. вж. **дивак**;
2. вж. **простак**
ПРИМИТИВЕН – 1. Който се намира на най-ниска степен на биологично развитие. *Примитивни организми.*
— **низш, прост**
ант. → ***висш,*** сложен
2. Който не е повлиян от цивилизацията и е останал в първичното си състояние. *Примитивен живот. Примитивни нрави.*
— **първичен, първобитен, див**
ант. → ***цивилизован,*** културен
3. вж. **прост** 1. знач.;
4. вж. **некултурен** 1. знач.;
5. вж. **опростенчески**
ПРИМИТИВНОСТ – 1. Нещо, което не е повлияно от цивилизацията и се отличава с естествените си природни качества. *Примитивност на нравите. Примитивност на инстинктите.*
— **първичност, първобитност, дивота**
ант. → ***цивилизованост***
2. вж. **некултурност** 1. знач.;
3. вж. **елементарност**
ПРИМКА – 1. Специално свързано на колелце въже или връв, за да може да се затегне и завърже нещо. *Примката около шията на кобилата се затегна и тя бързо се укроти.*
— **клуп**
2. *прен.* вж. **уловка**
ПРИМОЛВАМ СЕ – вж. **помолвам**
ПРИМОРСКИ – вж. **крайморски**
ПРИМРЯЛ – вж. **полумъртъв** 2. знач.
ПРИМЪЧНЯВА МИ – вж. **домъчнява ми** 1. знач.
ПРИНАДЛЕЖА – вж. **спадам**[2]
ПРИНАЖДАМ – вж. **наставям**
ПРИНАСЯМ – вж. **донасям** 1. и 2. знач.
ПРИНИЗЯВАМ – *прен.* вж. **омаловажавам** 1. знач.
ПРИНОС – 1. Постижение с духовна или материална значимост. *Поезията на Христо Ботев е наш национален принос в съкровищницата на общочовешката култура.*
— **влог** *прен. книж.*, **внос** *прен. остар.*
2. Дейност с духовна или материална значимост. *Читалищата имат принос за развитието на нашата култура в миналото и днес. Принос за развитието на науката.*
— **заслуга, актив** *прен.*
ПРИНОШЕНИЕ *старин.* – вж. **даренис**
ПРИНТВАМ – вж. **разпечатвам**
ПРИНТИРАМ – вж. **разпечатвам**
ПРИНТЯ – вж. **разпечатвам**
ПРИНУДА – Заставяне на някого да върши или да извърши нещо против волята си. *С принуда не можеш да го заставиш да учи. С принуда ме накараха да подпиша документа. Всичко това е извършено без принуда.*
— **натиск, насилие, давление** *книж.*, **принуждение**
ПРИНУДЕН – 1. вж. **изкуствен** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **насилен**
ПРИНУДЕНОСТ – вж. **изкуственост**
ПРИНУДИТЕЛЕН – вж. **насилствен**
ПРИНУДИТЕЛНО – вж. **насила**
ПРИНУЖДАВАМ – 1. Упражнявам натиск върху някого, поставям го пред необходимостта да извърши нещо въпреки волята си. *Принудиха ме да подпиша протокола. Принуждават ме да си подам оставката. Принудиха ме да се откажа от екскурзията.*
— **заставям, карам**[2] *несв.*, **накарвам, задължавам, насилвам, натискам** *прен. разг.*, **притискам** *прен. разг.*, **назорвам** *разг.*
2. Ставам причина някой да постъпи по определен начин. *Принуждаваш ме да ти кажа някои неприятни неща. Липсата на работа ме принуждава да напусна селото.*
— **предизвиквам, подбуждам, карам**[2] *несв.*, **накарвам, заставям**
V притискам до (о) стената някого *разг.*, притискам в ъгъла някого *разг.*, поставям в шах някого *разг.*, поставям (слагам, турям, хващам, улавям, пипвам) натясно някого *разг.* към 1. знач.
ПРИНУЖДЕНИЕ – вж. **принуда**
ПРИНЦИП – Основно положение или ръководен възглед, идея, които определят насоката и други особености на нещо или поведението на някого. *Принцип ми е да уважавам мнението на другите. Основни принципи на демокрацията. Нравствени принципи.*
— **максима** *книж.*, **правило, начало** *прен.*
ПРИНЦИПЕН – Който неотклонно, твърдо се придържа, отстоява своите възгледи, убеждения; който проявява постоянство в действията, постъпките си или е израз на такова поведение. *Принципен човек. Принципен в убежденията си. Принципна позиция. Принципно отношение.*

П

— **последователен, праволинеен** *прен.*, **принципиален** *книж. рядко*, **безкомпромисен**
ант. → ***безпринципен,*** непоследователен, непостоянен, неправолинеен
ПРИНЦИПИАЛЕН *книж. рядко* – вж. **принципен**
ПРИОБЩАВАМ – Правя някого да участва заедно с други в нещо, да бъде причастен към нещо. *Искаме да го приобщим към колектива. Ще те приобщим към нашата идея. Трябва да приобщим малцинствата.*
— **присъединявам, интегрирам** *книж.*
ант. → ***изолирам***
ПРИОБЩАВАНЕ – Привличане на някого, нещо към дадена общност. *Води се политика за приобщаване на ромите. Приобщаване на хората в неравностойно положение към обществото.*
— **интеграция** *книж.*, **присъединяване, интегриране** *книж.*
ант. → ***изолиране***
ПРИОРИТЕТ *книж.* – 1. вж. **предимство** 1. и 2. знач.;
2. вж. **господство** 1. знач.
ПРИПАДАМ – Става ми зле и загубвам съзнание. *Тя припадна от болка. Детето припадна в ръцете ми.*
— **примирам, баялдисвам** *простонар.*
ант. → ***свестявам се,*** опомням се, съзнавам се
ПРИПАДА МИ СЕ *нар.* – вж. **полага ми се**
ПРИПАДЪК – *прен.* вж. **пристъп** 2. знач.
ПРИПАСИ – вж. **запас** 1. знач.
ПРИПЕВ – Част от песен или стихотворение; текст, който се повтаря след всеки стих или строфа.
— **рефрен** *книж.*
ПРИПЕЧЕЛВАМ – вж. **спечелвам** 1. знач.
ПРИПИВА МИ СЕ – вж. **допива ми се**
ПРИПИРАМ – 1. Карам някого да бърза, да направи нещо обикн. незабавно, веднага. *Стига си ме припирал, ще напиша материала, когато мога.*
— **пришпорвам** *прен., разг.*, **юркам** *разг.*, **озорвам** *разг.*
2. вж. **напирам** 2. знач.
ПРИПИСВАМ – Предавам правото си на собственост някому. *Бащата приписа къщата на най-големия си син. Ще ти припиша една трета от имота.*
— **прехвърлям**
ПРИПИЧАМ – За слънце, огън и под. – силно грея, излъчвам голяма топлина. *Слънцето така припичаше, че се уплаших да не слънчасам. Навън страшно припича.*
— **прежурям, пека** *несв.*, **жаря** *несв.*, **паря**[2] *несв.*, **горя**[2] *несв.*, **прежарям, жуля** *несв. прен. разг.*
ПРИПИЧАМ СЕ – Излагам се на действието на лъчите и топлината на слънцето, на огън и под. *Старецът се припичаше на слънцето.*
— **грея се** *несв.*, **пека се** *несв.*, **напичам се**
ПРИПКАМ *разг.*– вж. **тичам**
ПРИПЛАКВАМ – 1. вж. **проплаквам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **помолвам**
ПРИПЛАКВА МИ СЕ – вж. **доплаква ми се**
ПРИПОВДИГНАТ – 1. За настроение, дух – който е бодър, весел. *Всички бяха в приповдигнато настроение.*
— **повишен**
ант. → ***понижен***
// ***потиснат,*** угнетен, унил
2. вж. **оживен** 1. знач.
ПРИПОВДИГНАТОСТ – 1. вж. **оживление** 1. знач.;
2. вж. **патос**
ПРИПОМНЯМ – вж. **напомням** 1. знач.
ПРИПОМНЯМ СИ –вж. **спомням си**
ПРИПРЯН *разг.* – вж. **нетърпелив** 1. и 2. знач.
ПРИПРЯНОСТ *разг.* – вж. **нетърпение**
ПРИПУШВА МИ СЕ – вж. **допушва ми се**
ПРИПЪЛЗЯВАМ – вж. **долазвам**
ПРИПЯВАМ – вж. **пригласям** 1. и 2. знач.
ПРИРАВНЯВАМ – 1. Правя нещо да стане равно с друго, да стане с него на едно ниво, на една степен. *Приравниха заплатата му с професорската. Сиромашията приравнява хората.*
— **изравнявам, уеднаквявам**
2. вж. **отъждествявам**
ПРИРЕВАВАМ *разг.* – вж. **проплаквам** 1. знач.
ПРИРЕВАВА МИ СЕ *разг.* – вж. **доплаква ми се**
ПРИРОДА – 1. Несътвореният от човека заобикалящ ни свят. *Той искаше да надникне в тайните на природата.*
— **естество** *остар.*, **натура** *остар.*
2. *прен.* вж. **същност** 3. знач.;
3. *прен.* вж. **характер** 1. знач.
ПРИРОДЕН – вж. **естествен** 1. и 2. знач.
ПРИСАД – Клонче от едногодишно овощно дръвче, на което има здрава и развита пъпка, предназначено за присаждане на дива овошка. *Присадът е способ за размножаване на плодни дървета.*
— **калем, присадка**
ПРИСАДКА – вж. **присад**
ПРИСВИВА МЕ *разг.* – вж. **заболява ме** 1. знач.
ПРИСВОЯВАМ – 1. Вземам или използвам нещо за свои нужди и облага против интересите на друг. *Той е присвоил вилата, която е обща собственост. Присвоявам права.*
— **обсебвам, заграбвам, узурпирам** *книж.*
2. вж. **откраднам**;
3. вж. **крада**
V слагам (турям) ръка на нещо *разг.*, слагам си пръста на нещо *разг.* към 1. знач.
ПРИСИПВАМ – вж. **доливам**
ПРИСЛОНЯВАМ СЕ – 1. вж. **подслонявам се**;
2. вж. **засланям се**
ПРИСЛУЖВАМ – 1. вж. **слугувам;**
2. вж. **обслужвам** 1. знач.
ПРИСЛУЖНИК – вж. **слуга**
ПРИСМЕХ – вж. **насмешка**
ПРИСМЕХУЛЕН – вж. **подигравателен**
ПРИСМЕХУЛКО – вж. **подигравчия**
ПРИСМЕХУЛНИК – вж. **подигравчия**
ПРИСМЕХУЛСТВО – вж. **насмешка**
ПРИСМИВАМ СЕ – Смея се на някакви качества или прояви, постъпки на някого. *Той обича да се присмива на всички. Ако в селото научат за каква дреболия сме се скарали, ще ни се присмеят. Колегите му се присмиват. Присмиват му се, че заеква.*
— **подигравам се, надсмивам се, подбивам се** *(с) разг.*
V вземам на мезе (подбив, присмех, смях) някого *разг.*, вдигам (емвам) на балон някого *разг.*, вдигам на вили и кокили някого *разг.*, вдигам на вили и <на> мотовили някого *разг.*, вдигам на ура някого *разг.*
ПРИСМИВКА *рядко* – вж. **насмешка**

ПРИСПИВА МИ СЕ – вж. **доспива ми се**

ПРИСПИВАТЕЛЕН – 1. Който приспива, докарва сън. *Вземам приспивателни хапчета. Приспивателно средство.*

— **сънотворен**

2. вж. **приспивен**

ПРИСПИВЕН – Който навява сън, предразполага към сън. *Чува се приспивният шепот на вълните. Приспивна песен. Приспивен глас.*

— **приспивателен, сънен, дремлив**

ПРИСПОСОБЕНЕЦ *неодобр.* – Човек, който се приспособява, който променя възгледите и принципите си според обстоятелствата, за да извлече облага. *Той е гъвкав приспособенец, смени убежденията си и мина на страната на управляващата партия.*

— **нагаждач** *разг. неодобр.*, **хамелеон** *прен. презр.*, **конформист** *прен. книж.*, **опортюнист** *книж.*, **ветропоказател** *прен. разг.*

V фурнаджийска (двулика) лопата *разг. пренебр.*, влашка престилка *разг. пренебр.*

ПРИСПОСОБЕНЧЕСТВО *неодобр.* – Безпринципно приспособяване към обстоятелствата, социалните условия на момента, обикн. за извличане на някаква изгода. *Беше уважаван политик, но със своето приспособенчество отблъсна хората.*

— **нагаждачество** *разг. неодобр.*, **нагаждане, конформизъм** *книж.*, **хамелеонство** *презр.*, **хамелеонщина** *презр.*, **опортюнизъм** *книж.*

ПРИСПОСОБЯВАМ – Правя нещо удобно за някаква цел, за задоволяване на някаква потребност. *Трябваше да приспособи белетристичната творба към сценичните закони на театъра.*

— **пригаждам, нагаждам, адаптирам** *книж.*

ПРИСПОСОБЯВАМ СЕ – 1. За човек, животно или растение – нагаждам се към условията на околната среда. *Животните лесно се приспособяват към новата жизнена среда.*

— **адаптирам се** *книж.*, **пригаждам се, аклиматизирам се**

2. Съзнателно изменям навиците, поведението си в нова обстановка, за да бъда в съгласие с някого, с нова среда. *Тя трудно се приспособи към реда в семейството на свекърва си. Не ми беше лесно да се приспособя към селския живот.*

— **свиквам, привиквам²**, **адаптирам се** *книж.*, **пригаждам се, нагаждам се, аклиматизирам се** *прен.*, **акомодирам се** *книж. рядко*

3. Променям възгледите, принципите, идеите си според обстоятелствата, обикн. за да извлека облага. *Той е известен с това, че умее да се приспособява към новата власт. Колегите ми бързо се приспособиха към новото началство.*

— **нагаждам се**

V обръщам се накъдето духа вятърът *разг.*, вървя по вятъра *разг.*, обръщам се като слънчоглед *разг.*, вървя (плувам, движа се) по течението *книж.*, не плюя срещу вятъра *разг.* към 3. знач.

ПРИСПОСОБЯВАНЕ – вж. **адаптация** 1. и 2. знач.

ПРИСТАВЯМ *нар.* – вж. **наставям**

ПРИСТАН – 1. *поет.* вж. **убежище** 1. знач.;

2. *рядко* вж. **пристанище**

ПРИСТАНИЩЕ – Специално пригодено място на морски или речен бряг, където спират плавателни съдове. *Морско пристанище. Рибарско пристанище.*

— **порт** *рядко*, **пристан** *рядко*

ПРИСТЕГНАТ – вж. **затегнат**

ПРИСТИГАМ – 1. Достигам, появявам се на определено място от друго, като се придвижвам по някакъв начин. *Делегацията пристига довечера. Не знам кога ще пристигне синът ми. Багажът ми пристига утре. Пристигат гости от чужбина.*

— **идвам (ида)** *несв.*, **дохождам/дойда** *св.*, **довтасвам** *разг. пренебр.*

ант. → ***заминавам,*** тръгвам, отпътувам, потеглям, отивам

2. За превозно средство – придвижвам се до някакво място. *Автобусът пристига след час. Влакът пристига по разписание. Колата ще пристигне всеки момент.*

— **идвам/ида/** *несв.*, **дохождам/дойда** *св.*

ант. → ***заминавам,*** тръгвам, потеглям, отпътувам

3. вж. **стигам** 1. знач.

ПРИСТИГАМ СИ – вж. **връщам се** 1. знач.

ПРИСТОЕН *книж.* – вж. **благоприличен**

ПРИСТОЙНОСТ *книж.* – вж. **благоприличие**

ПРИСТОРВА МИ СЕ – вж. **вижда ми се**

ПРИСТРАСТЕН – 1. вж. **субективен** 1. знач.;

2. вж. **несправедлив** 1. знач.

ПРИСТРАСТЕНОСТ – вж. **страст** 2. знач.

ПРИСТРАСТИЕ – вж. **субективност**

ПРИСТРАСТНОСТ – вж. **субективност**

ПРИСТРАСТЯВАМ СЕ – Отдавам се всецяло на нещо. *Пристрастявам се към гледане на телевизия. Пристрастих се към лова. Пристрастих се към спорта. Пристрастих се към алкохола.*

— **увличам се, встрастявам се**

ПРИСТЪП – 1. Внезапна проява или изостряне на болест. *Получих сърдечен пристъп. Имам жлъчен пристъп. Бъбречният пристъп ще мине.*

— **атака** *прен.*, **криза** *мед.*

2. Внезапна проява на силни чувства. *Ударих го в пристъп на ярост. Пристъп на гняв. Нервен пристъп.*

— **припадък** *прен.*

3. вж. **атака** 1. знач.

ПРИСТЪПВАМ – 1. вж. **вървя** 1. знач.;

2. *с предл. към* вж. **започвам** 1. знач.

ПРИСТЪПЕН – вж. **достъпен** 1. и 2. знач.

ПРИСТЯГАМ – вж. **затягам** 1. знач.

ПРИСЪДА – вж. **наказание**

ПРИСЪЕДИНЯВАМ – 1. вж. **включвам** 2. знач.;

2. вж. **приобщавам**

ПРИСЪЕДИНЯВАМ СЕ – 1. Прибавям се към група за обща дейност. *Присъединихме се към редицата автомобили, която се движеше по булеварда. И той се присъедини към нашата туристическа група.*

— **включвам се, причислявам се**

2. Споделям, подкрепям становището на някого, заставам на известна страна. *Присъединявам се напълно към изказаното гледище. Присъединявам се към общото мнение.*

— **солидаризирам се** *книж.*

ант. → ***разграничавам се,*** дистанцирам се, отграничавам се

V вземам (заставам, държа) страната на някого *разг.* към 2. знач.

ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ – вж. **приобщаване**

П

ПРИСЪЖДАМ – Давам нещо някому въз основа на съдебно решение. *Съдът присъди нивата на брат ми.*
— **отсъждам**
ПРИСЪСТВЕН – вж. **работен** 1. знач.
ПРИСЪЩ – вж. **характерен**
ПРИТАЕН – вж. **затаен**
ПРИТАЯВАМ СЕ *рядко* – вж. **спотайвам се** 1. знач.
ПРИТВАРЯМ – вж. **затварям** 1. знач.
ПРИТВОРЕН *книж.* – вж. **лицемерен** 1. и 2. знач.
ПРИТВОРСТВО *книж.* – вж. **лицемерие**
ПРИТЕГАТЕЛЕН – вж. **привлекателен** 2. знач.
ПРИТЕГАТЕЛНОСТ – вж. **привлекателност**
ПРИТЕГЛЯМ – 1. С теглене, дърпане приближавам нещо, някого към себе си или към нещо друго. *Притеглих детето в прегръдките си. Притеглих стола по-близо до масата.*
— **придърпвам**
ант. → ***отдръпвам,*** оттеглям
// ***отдръпвам,*** отмествам
// Приближавам нещо, някого към себе си. *Магнитът притегля желязото. Притегли ме към себе си и ми съобщи новината.*
— **привличам**
ант. → ***отблъсквам,*** отбутвам, оттласквам, оттиквам
2. вж. **привличам** 1. знач.
ПРИТЕГНАТ – вж. **затегнат**
ПРИТЕЖАВАМ – вж. **имам** 1. и 3. знач.
ПРИТЕЖАНИЕ – вж. **собственост** 1. знач.
ПРИТЕЖАТЕЛ – вж. **собственик**
ПРИТЕСНЕН – 1. вж. **неспокоен** 2. знач.;
2. вж. **смутѐн**
ПРИТЕСНЕНИЕ – 1. вж. **безпокойство** 1. знач.;
2. вж. **стеснение;**
3. вж. **грижа** 1. знач.
ПРИТЕСНИТЕЛ *книж. рядко* – вж. **мъчител**
ПРИТЕСНИТЕЛЕН – 1. вж. **стеснителен** 1. знач.;
2. вж. **обезпокоителен**
ПРИТЕСНИТЕЛНО – вж. **неловко**
ПРИТЕСНЯВАМ – 1. вж. **тревожа** 1. знач.;
2. вж. **безпокоя** 1. и 2. знач.;
3. вж. **гнетя** 1. знач.
ПРИТЕСНЯВАМ СЕ – 1. вж. **безпокоя се;**
2. вж. **разтревожвам се;**
3. вж. **стеснявам се**
ПРИТИСКАМ – 1. Действам с тежест или сила обикн. отгоре върху нещо, някого. *Дървото беше паднало върху него и го притискаше.*
— **затискам, натискам**
2. Правя тялото ми или част от него да действа с тежестта си или със сила върху нещо. *Притиснах с ръка устата си. Притиснах тялото си до неговото.*
— **натискам**
3. *прен.* Оказвам натиск, насилствено въздействие върху волята на някого за осъществяване или постигане на нещо. *Не съм ходил да притискам някого за каквото и да било.*
— **пресирам** *прен.*
4. *прен. разг.* вж. **принуждавам** 1. знач.
ПРИТИСКАМ СЕ – вж. **гуша се** 1. знач.
ПРИТИХВАМ – вж. **утихвам** 1. знач.
ПРИТИХНАЛ – В който няма шум, оживление, който е изпълнен с тишина, спокойствие, неподвижност. *Притихнало поле. Притихнало градче. Притихнало село.*
— **смълчан, заглъхнал, задрямал, одреман** *рядко*
ПРИТИЧВАМ – 1. вж. **дотичвам;**
2. вж. **изтичвам** 2. знач.
ПРИТОК – *прен.* Идване, навлизане, натрупване на нещо в голямо количество. *Приток на туристи. Приток на кръв в главата.*
— **прилив** *прен.*
ант. → ***отлив***
ПРИТОМА *поет.* – вж. **нега** 1. знач.
ПРИТРЯБВАМ – вж. **потрябвам**
ПРИТУЛВАМ – вж. **закривам** 2. знач.
ПРИТУРКА – 1. вж. **добавка** 1. знач.;
2. вж. **приложение** 1. знач.
ПРИТУРЯМ *разг.* – вж. **добавям** 1. и 2. знач.
ПРИТЧА – 1. вж. **басня** 1. знач.;
2. вж. **алегория**
ПРИТЪКМЯВАМ СЕ *диал.* – вж. **наканвам се**
ПРИТЪМНЯВАМ (*безл.* **ПРИТЪМНЯВА**) – 1. За небе, време – ставам тъмен, мрачен изведнъж или леко, малко поради облаци, мъгла. *Небето притъмня и скоро започна да вали дъжд. Изведнъж навън притъмня. Как е притъмнял хоризонтът.*
— **смрачавам се, затъмнявам се, замрачавам се, стъмнявам се, стъмвам се, тъмнея** *несв.*, **мрачнея** *несв.*, **смръщвам се** *прен. поет.*, **мръщя се** *несв. прен. поет.*, **намръщвам се** *прен. поет.*, **свъсвам се** *прен. поет.*, **навъсвам се** *прен. поет.*, **начумервам се** *прен. разг.*
ант. → ***прояснявам се,*** изяснявам се, просветвам, просветлявам, разведрявам се
2. вж. **смрачава се**
ПРИТЪМНЯВА МИ – вж. **причернява ми** 1. и 2. знач.
ПРИТЪПЕН – вж. **затъпен** 1. и 2. знач.
ПРИТЪПЯВАМ – 1. вж. **затъпявам**[1];
2. *прен.* вж. **намалявам**[2] 2. знач.
ПРИТЪПЯВАМ СЕ – вж. **намалявам**[1] 2. знач.
ПРИТЪРЧАВАМ *разг.* – 1. вж. **дотичвам;**
2. вж. **изтичвам** 2. знач.
ПРИТЯГАМ – вж. **затягам** 1. знач.
ПРИУМИЦА – вж. **прищявка**
ПРИУЧВАМ – вж. **научавам** 2. знач.
ПРИУЧВАМ СЕ – вж. **свиквам** 1. знач.
ПРИХВАМ – вж. **разсмивам се**
ПРИХВАТЛИВ *разг.* – вж. **зарàзен** 1. знач.
ПРИХВАЩАМ – 1. вж. **подхващам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **удържам** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **заразявам се**
ПРИХВЪРЧАВАМ – вж. **долитам** 1. знач.
ПРИХЛУПВАМ – 1. вж. **захлупвам** 1. знач.;
2. вж. **нахлупвам** 1. знач.
ПРИХЛУПЕН – вж. **схлупен**
ПРИХОД – вж. **доход**
ПРИХОДОНОСЕН *книж.* – вж. **доходен**
ПРИЦЕЛ – вж. **мишена**
ПРИЦЕЛВАМ СЕ – Насочвам оръжие към нещо, към някаква цел, определен обект, за да го улуча. *Той учеше войниците добре да се прицелват. Ловецът вдигна пушката и се прицели в сърната.*
— **примервам се, целя <се>** *несв.*, **меря <се>** *несв.*
V вземам на прицел (мушка, мерник, нишан) някого, нещо *разг.*
ПРИЧАКВАМ – 1. Чакам някого, който ме приближава. *Той ме причака на моста. Момците при-*

чакваха девойките на кладенеца.
— **пресрещам, засрещам** *нар. рядко*
2. Чакам някого или нещо скрит, за да го нападна. *Той причакваше жертвата си, скрит зад ъгъла. Ловецът причака заека.*
— **дебна** *несв.*, **издебвам, вардя** *несв. разг.*, **извардвам** *разг.*
ПРИЧАСТИЕ *църк.* – Осветено вино и хляб, които християните приемат като символ на приобщаване с Христос. *Попът раздавал причастие.*
— **комка** *разг.*
ПРИЧЕРНЯВА МИ – 1. Прилошава ми и пред очите ми става тъмно, черно, губя съзнание. *Изведнъж ми причерня и се свлякох на земята. Причерня ми от болка.*
— **притъмнява ми, зачернява ми, дочернява ми, дотъмнява ми** *разг.*
2. *прен.* Изгубвам самообладание или изпадам в пълно отчаяние. *Като ми причернее, не знам какво върша. Толкова глупости наговори, че накрая ми причерня и щях да го наругая.*
— **притъмнява ми, дочернява ми, дотъмнява ми** *разг.*
V пада ми пердето *разг.*, пада ми дамла *простонар.* към 2. знач.
ПРИЧЕСВАМ – вж. **сресвам**
ПРИЧЕСКА – Форма, която се придава на коса чрез причесване и подстригване. *Каква прическа искаш? Къса прическа. Модна прическа.*
— **фризура, подстрижка** *разг.*, **коафюра** *книж. нежел.*
ПРИЧИНА – 1. Явление, което дава тласък за появата или промяната на нещо. *Няма причина за безпокойство. Социалното неравенство е причина за бунтовете.*
— **основание, основа** *прен.*, **база** *прен. книж.*, **почва** *прен. книж.*
2. Нещо, което човек има предвид, за да решава, постъпва по определен начин. *Той подаде оставка по лични причини. Напуснал партията по идейни причини.*
— **подбуда, съображение**
3. вж. **повод**
ПРИЧИНИТЕЛ – *С предл. на* Някой, нещо, което става причина да се случи, да се прояви нещо. *Причинител на катастрофа. Причинител на пожар.*
— **виновник** *(за)*
ПРИЧИНЯВАМ – Ставам причина да стане, да се появи или да възникне нещо. *Причинявам неприятности. Причинявам пожар. Причинявам беди. Причинявам страдания. Причинявам катастрофа. Гладът причинява болести.*
— **предизвиквам, пораждам, създавам, произвеждам, направям** *огр.*, **донасям** *прен.*, **докарвам** *прен.*, **навличам**[1] *разг.*
ПРИЧИСЛЯВАМ – вж. **включвам** 2. знач.
ПРИЧИСЛЯВАМ СЕ – вж. **присъединявам се** 1. знач.
ПРИЧУДЛИВ – вж. **странен** 1. знач.
ПРИЧУДЛИВОСТ – вж. **странност**
ПРИШЕЛЕЦ /ПРИШЪЛЕЦ/ – вж. **заселник**
ПРИШЕПВАМ *рядко* – вж. **пошепвам**
ПРИШИВАМ – вж. **зашивам** 1. знач.
ПРИШКА – вж. **мехур**
ПРИШПОРВАМ – *прен. разг.* вж. **припирам** 1. знач.
ПРИШУШВАМ *рядко* – вж. **пошепвам**
ПРИШЪЛЕЦ /ПРИШЕЛЕЦ/ – вж. **заселник**
ПРИЩЯВА МИ СЕ – вж. **прииска ми се**
ПРИЩЯВКА – Необосновано желание да се направи или получи нещо. *Не съм длъжен да се съобразявам с всичките ѝ прищевки. Моментна прищявка. Детински прищевки.*
— **каприз, хрумване, хрумка** *разг.*, **приумица**
ПРИЩЯ СЕ *несв.* – вж. **обривам се**
ПРИЮТ – *прен.* вж. **убежище** 1. знач.
ПРИЮТЯВАМ – вж. **подслонявам**
ПРИЮТЯВАМ СЕ – вж. **подслонявам се**
ПРИЯЖДА МИ СЕ – вж. **дояжда ми се**
ПРИЯТЕЛ – 1. Човек, който е в близки, сърдечни отношения с някого, с когото постоянно общува, на когото може да разчита. *Той ми е приятел и на него винаги мога да разчитам. С баща ти бяхме добри приятели. Ние сме стари приятели.*
— **другар, побратим** *разш.*, **дост** *нар.*, **авер** *простонар.*, **аркадаш** *простонар.*, **кардаш** *простонар.*, **апап** *простонар.*
ант. → ***враг,*** неприятел, противник, душманин
2. *разш.* вж. **съюзник;**
3. *прен.* вж. **почитател**
ПРИЯТЕЛКА – 1. вж. **другарка** 1. знач.;
2. вж. **любима**
ПРИЯТЕЛСКИ – 1. вж. **дружески;**
2. вж. **съюзнически**
ПРИЯТЕЛСТВО – вж. **дружба**
ПРИЯТЕН – 1. Който доставя удоволствие, предизвиква радостно чувство. *Приятен разговор. Приятни думи. Приятни сънища.*
— **сладък** *прен.*
ант. → ***неприятен,*** горчив, нелицеприятен
2. вж. **привлекателен** 1. знач.;
3. вж. **приветлив** 1. знач.;
4. вж. **мил** 2. знач.;
5. вж. **миловиден**;
6. вж. **уютен** 1. и 2. знач.
ПРИЯТНОСТ *рядко* – вж. **наслада** 1. знач.
ПРОАГИТИРАМ *св.* – *разг.* вж. **увещавам**
ПРОБА – *разш.* вж. **изпитание** 1. и 2. знач.
ПРОБВАМ – 1. За дреха, обувки и под. – обличам или обувам на мен или на някого, за да проверя дали съответстват по размер и други качества. *Пробвам ботуши. Пробвам рокля. Пробвам на детето панталони.*
— **меря, премервам, изпробвам**
2. вж. **изпробвам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **опитвам** 1. знач.;
4. вж. **вкусвам** 2. знач.
ПРОБЕН – 1. вж. **експериментален** 2. знач.;
2. вж. **изпитателен** 2. знач.
ПРОБИВ – 1. *рядко* вж. **дупка** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **пробойна**
ПРОБИВАМ – 1. вж. **продупчвам;**
2. вж. **издънвам** 2. знач.
ПРОБИВАМ СЕ – вж. **издънвам се** 1. знач.
ПРОБИВЕН – *прен. разг.* вж. **упорит** 1. знач.
ПРОБИРАМ *разг.* – вж. **избирам** 1. знач.
ПРОБЛЕМ – 1. Нещо, което е предмет на проучване, обсъждане и подлежи на разрешаване. *В момента се обсъждат проблемите на спорта. Социално-битови проблеми. Проблемът е да си търся ли друга работа.*
— **въпрос**

2. вж. **тема**;
3. вж. **грижа** 1. знач.

ПРОБЛЕМАТИЧЕН – вж. **несигурен** 4. знач.

ПРОБЛЯСВАМ – 1. Блясвам веднъж за кратко време или от време на време. *Една звезда проблесна на небето. Проблясват мълнии.*
— **просветвам, просиявам**
2. *прен.* За мисъл, идея и под. – проявявам се внезапно, за кратко време или от време на време. *В замъгленото му от виното съзнание проблясваше някаква мисъл. Нещо проблесна в паметта ми.*
— **просветвам**

ПРОБЛЯСЪК – *прен.* Слаба и кратка, внезапна проява на нещо. *Проблясък на надежда. Проблясък на съзнание.*
— **лъч** *прен.*, **искра** *прен.*

ПРОБОЖДАМ – 1. вж. **пронизвам** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **намушквам** 1. знач.

ПРОБОЙ – вж. **пробойна**

ПРОБОЙНА – Пробит отвор, дупка в корпуса на кораб, бронирана машина и под. *Моряците се мъчеха да запушат пробойните.*
— **пробой, пробив** *рядко*

ПРОБУЖДАМ – 1. вж. **будя** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **възбуждам**;
3. *прен.* вж. **възраждам** 2. знач.

ПРОБУЖДАМ СЕ – 1. вж. **събуждам се** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **възраждам се** 1. знач.

ПРОБУТВАМ *разг. неодобр.* – вж. **прокарвам** 5. знач.

ПРОБЪБРЯМ *разг.*– вж. **измърморвам** 1. знач.

ПРОБЪРБОРВАМ *разг.*– вж. **измърморвам** 1. знач.

ПРОБЯГВАМ – С бягане изминавам някакво разстояние, преминавам през някое място, пространство. *Той пробяга откритото пространство, където прелитаха куршуми. Заекът пробяга край нас.*
— **пребягвам, протичвам, протърчавам** *разг.*

ПРОВАЛ – 1. Неприятна, лоша и обикн. неочаквана ситуация, дошла в резултат на нечии неправилни действия. *Гледайте да няма провали. Досега успявахме да се отървем от провали.*
— **издънка** *жарг.*, **изцепка** *жарг.*
2. вж. **неуспех**

ПРОВАЛЯМ – вж. **осуетявам**

ПРОВАЛЯМ СЕ – 1. Претърпявам пълен неуспех. *Провалих се на изпита. Партията им се провали на изборите.*
— **пропадам, издънвам се** *прен. разг.*
ант. → ***успявам,*** сполучвам, справям се
2. Обикн. за планове, намерения и под. – не се осъществявам, претърпявам неуспех. *Плановете ни се провалиха. Преговорите се провалиха. Надеждите ни за нещо по-добро се провалиха.*
— **пропадам, осуетявам се, рухвам** *прен.*
ант. → ***осъществявам се,*** реализирам се, сбъдвам се, изпълнявам се
3. вж. **продънвам се** 1. знач.
V отивам (хвръквам) по дяволите *разг.*, отивам на кино *жарг.* към 2. знач.

ПРОВЕЖДАМ – 1. Извършвам, осъществявам някаква работа, дейност. *Провеждам упражнения в университета. Провеждам преговори. Провеждам разговор.*
— **водя** *несв.*
2. вж. **направям** 2. знач.

ПРОВЕЖДАМ СЕ – 1. Извършвам се в някакво време и място. *В парламента се провежда дебат по новия проектозакон. По радиото се провежда дискусия по здравеопазването. Ще се проведе научна конференция.*
— **протичам, състоя се** *св.*, **тека** *несв. прен.*, **върви** *несв. прен.*
// Осъществявам се в някакво време. *Заседанието ще се проведе днес. Кога ще се проведе срещата?*
— **състоя се** *св.*, **ставам**[2]
2. вж. **ставам**[2] 2. знач.

ПРОВЕРЕН – вж. **изпитан**

ПРОВЕРКА – 1. вж. **преглед** 1. знач.;
2. *разш.* вж. **ревизия;**
3. *разш.* вж. **изпитание** 1. и 2. знач.

ПРОВЕРОЧЕН – вж. **изпитателен** 2. знач.

ПРОВЕРЯВАМ – 1. вж. **преглеждам** 1. знач.;
2. вж. **изпробвам** 1. знач.

ПРОВЕСВАМ – Поставям нещо да виси, като го закачам, привързвам или захващам някъде. *Провесих фотоапарата на врата си.*
— **провисвам**[2], **обесвам** *разг.*, **увесвам** *разг.*, **обвесвам** *разг.*, **обвисвам** *разг.*,
// Отпускам нещо да виси надолу. *Върбата е провесила клоните си.*
— **провисвам**[2], **обвисвам** *разг.*, **обвесвам** *разг.*

ПРОВЕСВАМ СЕ – Захващам се, закачам се за нещо, за да вися. *Лозата се беше провесила над оградата. Провесих се на врата му. Провесих се на перилата.*
— **провисвам**[1], **увисвам, обвесвам се** *разг.*, **обесвам се** *разг.*, **увесвам се** *разг.*

ПРОВЕСЕН – вж. **отпуснат** 1. знач.

ПРОВЕТРЯВАМ СЕ – вж. **издимявам се** 1. знач.

ПРОВИДЕНИЕ – 1. Върховна сила, висш разум, който ръководи всичко в света, божия воля и участие на божеството към света и хората. *Провидението ни спаси.*
— **промисъл** *църк.*
2. *разш.* вж. **бог** 1. знач.

ПРОВИЖДАМ СЕ – вж. **прозирам**[2]

ПРОВИЗИИ – Неща за ядене, хранителни припаси. *Сакът бе пълен с провизии. Провизии има, но няма кой да готви.*
— **продукти**

ПРОВИЗОРЕН *книж.* – 1. вж. **временен** 2. знач.;
2. вж. **предварителен** 1. знач.;
3. вж. **неокончателен** 1. знач.

ПРОВИНЕН – вж. **виновен** 1. знач.

ПРОВИНЕНИЕ – 1. Действие, постъпка, които са в нарушение на закон, правилник, установен ред и под. *Присъдите са различни според провинението. Наказваха го за всяко провинение. Тежко провинение. Осъзнавам провинението си.*
— **простъпка** *книж.*, **прегрешение, вина, грешка** *разш.*, **грях** *разш.*, **кабахат** *диал.*
2. вж. **нарушение** 1. знач.;

ПРОВИНЯВАМ СЕ – Извършвам провинение, ставам виновен за нещо. *Всички трепереха пред шефа, без да се бяха провинили в нещо. Не знам в какво съм се провинил. За да го изпъдят от работа, трябва да се е провинил.*
— **прегрешавам, сгрешавам, съгрешавам** *рядко*, **сгафвам** *жарг.*
V сгазвам лука (просото) *разг.*

ПРОВИРАМ – Правя нещо да мине през отвор, процеп, дупка. *Едва проврях конеца през ухото на иглата. Трудно си проврях пръста през дупката. Едвам провряхме бъчвата през вратата.*
— **пропъхвам, промушвам, препъхвам, прекарвам[1], промъквам, прокарвам**
ПРОВИРАМ СЕ – вж. **промъквам се** 1. знач.
ПРОВИСВАМ[1] – 1. вж. **вися** 1. знач.;
2. вж. **увисвам** 1. знач.;
3. вж. **провесвам се**
ПРОВИСВАМ[2] – вж. **провесвам**
ПРОВИСНАЛ – вж. **отпуснат** 1. знач.
ПРОВЛЕЧЕН – Който става, извършва се или звучи бавно. *Провлечена песен. Провлечен говор.*
— **протяжен, проточен**
ПРОВЛИЧАМ СЕ – вж. **проточвам се** 1. знач.
ПРОВОЖДАМ *нар.* – вж. **изпращам** 2. и 4. знач.
ПРОВОКАТИВЕН *книж.* – вж. **предизвикателен**
ПРОВОКАЦИЯ – вж. **предизвикателство** 1. знач.
ПРОВОКИРАМ – вж. **предизвиквам** 1. и 3. знач.
ПРОВОКИРАЩ – вж. **предизвикателен**
ПРОВЪЗГЛАСЯВАМ – вж. **обявявам** 2. и 3. знач.
ПРОВЪРВЯВА МИ – Започва да ми върви, да имам успех в нещо. *Ще се опитам да си намеря добра работа, пък може да ми провърви. Дано ти провърви в науката! Провървя ми на карти.*
— **потръгва ми, тръгва ми** *разг.*, **огрява ме** *разг. (само в бъд. и мин.)*
V проработва ми късметът (щастието) *разг.*, щастието ми се усмихва *разг.*, излиза ми късметът *разг.*, лягам (падам) си на късмета *разг.*, пропя ми петелът *разг.*, кукна ми кукуто *разг.*, отвори ми се парашутът *жарг.*
ПРОГИЗВАМ –1. вж. **подгизвам** 1. знач.;
2. вж. **намокрям се** 1. знач.
ПРОГИЗНАЛ – вж. **мокър** 1. знач.
ПРОГЛАСЯВАМ *книж.* – вж. **обявявам** 2. и 3. знач.
ПРОГЛУШАВАМ – вж. **заглушавам** 2. знач.
ПРОГЛУШИТЕЛЕН – вж. **заглушителен**
ПРОГНЕВЯВАМ *старин.* – вж. **ядосвам**
ПРОГНЕВЯВАМ СЕ *старин.* – вж. **разгневявам се**
ПРОГНИВАМ – вж. **загнивам**
ПРОГНИЛ – вж. **гнил** 1., 2. и 3. знач.
ПРОГНИЛОСТ – вж. **гнилост** 1. и 2. знач.
ПРОГНОЗА – Предварително определяне на нещо по някакви признаци. *Прогнозата ми, че управляващата партия ще загуби на изборите, не се сбъдна. Прогноза за времето.*
— **предвиждане**
ПРОГНОЗИРАМ – вж. **предвиждам** 1. знач.
ПРОГОВАРЯМ – 1. Започвам, научавам се да говоря. *Детето навреме проговори. Надявам се скоро да проговори на английски.*
— **заприказвам, заговорвам, заговарям**
2. вж. **казвам** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **проявявам се** 2. знач.
ПРОГОНВАМ – 1. вж. **изпъждам** 1. знач.;
2. вж. **отпъждам**
ПРОГОНЕН – вж. **изпъден**
ПРОГРАМА – 1. Предварително набелязана система от мероприятия за постигане на нещо. *Програма за подпомагане на хората в неравностойно положение. Работя по програма.*
— **план**
2. Основни цели и задачи на политическа партия, обществена организация или деец. *Новосформираната партия изложи програмата си. Политическа програма.*
— **платформа**
3. вж. **проект** 1. знач.
ПРОГРЕС – 1. вж. **напредък** 1. знач.;
2. вж. **възход**
ПРОГРЕСИВЕН – вж. **напредничав** 1. и 2. знач.
ПРОГРЕСИРАМ *книж.* – вж. **напредвам** 1. знач.
ПРОГРИЗВАМ – С гризане правя дупки. *Мишки са прогризали чувала.*
— **прояждам**
ПРОДАВАМ – Предлагам нещо срещу пари, заплащане. *Ще ти продам колата на изгодна цена. Много евтино си продал нивата.*
— **давам** *разг.*
ант. → ***купувам,*** закупувам, вземам
ПРОДАВАНЕ – вж. **продажба**
ПРОДАЖБА – Сделка, при която някой дава на друг стока или имот срещу заплащане. *Той се занимава с продажба на имоти.*
— **продаване, продан**
ант. → ***покупка***
ПРОДАЖЕН – вж. **корумпиран** 1. знач.
ПРОДАЖНИК – Човек, който приема подкупи, който върши безчестия срещу пари. *Граничарят се оказа продажник.*
— **подкупник, рушветчия** *разг.*
ПРОДАЖНИЧЕСТВО – вж. **корупция**
ПРОДАЖНОСТ – вж. **корупция**
ПРОДАН – вж. **продажба**
ПРОДИКТУВАМ – вж. **издиктувам**
ПРОДИРАМ – 1. *разг.* вж. **прокъсвам;**
2. *прен.* вж. **процепвам**
ПРОДРАН *разг.* – вж. **скъсан** 1. знач.
ПРОДУКТ – 1. вж. **изделие**;
2. вж. **резултат** 1. знач.;
3. *мн.* вж. **провизии**
ПРОДУКТИВЕН – 1. Който дава голяма продукция, голямо количество продукти. *Продуктивен труд. Продуктивна работа. Продуктивен период в живота на учения.*
— **производителен, плодовит, плодотворен, плодоносен, спорен[2]**
ант. → ***непродуктивен,*** непроизводителен, неплодотворен, неплодоносен, неспорен, безплоден, ялов
2. За автор – който твори много. *Продуктивен художник. Продуктивен учен. Продуктивен писател.*
— **плодовит**
ант. → ***непродуктивен,*** неплодовит
ПРОДУКТИВНОСТ – Способност да се дава определена продукция. *Механизирането на земеделието увеличи неговата продуктивност. Продуктивността на труда е намаляла.*
— **производителност, добивност** *книж.*, **плодовитост** *огр.*
ант. → ***непродуктивност,*** непроизводителност
2. Способност бързо и лесно да се твори. *Художникът ни изумява със своята продуктивност.*
— **плодовитост, производителност**
ант. → ***непродуктивност,*** неплодовитост, безплодие
ПРОДУКЦИЯ – Съвкупност на стоки, материали или други ценности, резултат на човешки труд. *Висококачествена продукция. Промишлена продукция.*
— **производство**

ПРОДУМВАМ – вж. **казвам** 2. знач.
ПРОДУПЧВАМ – Правя дупки в някакъв предмет. *Продупчвам ремък. Продупчвам билет. Ще продупчиш мушамата.*
— **дупча** *несв.*, **пробивам**
ПРОДЪЛБАВАМ – вж. **издълбавам** 1. знач.
ПРОДЪЛГОВАТ – вж. **дълъг** 1. знач.
ПРОДЪЛЖАВАМ – 1. вж. **трая** 1. знач.;
2. вж. **удължавам** 2. и 3. знач.
ПРОДЪЛЖИТЕЛЕН – Който трае, продължава дълго. *Продължително мълчание. Продължително приятелство. Продължителна зима. Продължителен живот. Продължителен разговор. Продължителен мир.*
— **дълъг, дълготраен, дълговременен, дълголетен, дълговечен** *книж. рядко,* **траен**
ант. → ***краткотраен,*** кратковременен, недълготраен, кратък, нетраен, недълговечен, скоропреходен, мимолетен
ПРОДЪЛЖИТЕЛНО – вж. **дълго**
ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ – Определено време, през което нещо продължава, трае. *Продължителност на живота. Продължителност на деня. Продължителност на нощта.*
— **дълготрайност, дълговечност** *книж. рядко,* **времетраене** *книж.*, **дължина** *прен.*
ПРОДЪНВАМ – вж. **издънвам** 1. и 2. знач.
ПРОДЪНВАМ СЕ – 1. Счупвам се, пробивам се надолу. *Подът се продъни. Покривът се продъни. Ледът се продъни.*
— **пропадам, провалям се**
2. вж. **издънвам се** 1. знач.
ПРОЕКТ – 1. Разработена стратегия за изпълняване на някаква задача или дейност, включваща и срокове за нейното реализиране. *Проект за развитие на селските райони. В проекта участват няколко учени.*
— **програма**
2. вж. **замисъл** 1. знач.;
3. вж. **скица** 1. знач.
ПРОЕКТИРАМ – 1. вж. **възнамерявам**;
2. вж. **замислям** 1. знач.
ПРОЕКТИРАН – вж. **замислен**[2] 1. знач.
ПРОЕХТЯВАМ – 1. Изведнъж почвам да ехтя или ехтя от време на време. *Проехтя първият залп. Проехтяха гръмотевици. Проехтяха ударите на камбана. Проехтяха салюти.*
— **проечавам, еквам, изехтявам, изечавам, прокънтявам, изкънтявам**
2. Като ехтя, разнасям се нашироко. *Песента странно проехтя в нощта. Гърмежът проехтя из долината.*
— **отеквам, прокънтявам, проечавам**
ПРОЕЧАВАМ – вж. **проехтявам** 1. и 2. знач.
ПРОЖИВЯВАМ *рядко* – вж. **живея** 3. знач.
ПРОЖУЛВАМ – вж. **претривам**
ПРОЗА – 1. Литературно художествено творчество в немерена реч. *Предпочитам прозата пред поезията. Чета художествена проза.*
— **белетристика**
ант. → ***поезия,*** лирика
2. *прен.* Делнична обстановка, липса на възвишени и ярки преживявания. *Обгръща ме прозата на ежедневието.*
— **прозаичност**
ант. → ***поезия,*** лирика, поетичност, лиризъм
ПРОЗАИК – вж. **белетрист**
ПРОЗАИЧЕН – 1. вж. **повествователен**;
2. *прен.* вж. **безинтересен** 2. знач.
ПРОЗАИЧНОСТ – вж. **проза** 2. знач.
ПРОЗВИЩЕ – вж. **прякор**
ПРОЗИРАМ[1] – 1. вж. **досещам се** 1. знач.;
2. вж. **разбирам** 1. знач.
ПРОЗИРАМ[2] – Виждам се през лека преграда. *През гъстите храсти прозираше реката. Под кожата му прозират сини жили.*
— **провиждам се, прозирам се**
ПРОЗИРАМ СЕ – вж. **прозирам**[2]
ПРОЗИРЕН – вж. **прозрачен** 1. знач.
ПРОЗИРНОСТ – вж. **прозрачност** 1. знач.
ПРОЗОРЛИВ – 1. вж. **проницателен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **далновиден**
ПРОЗОРЛИВОСТ – 1. вж. **проницателност** 1. и 2. знач.;
2. вж. **далновидност**
ПРОЗРАЧЕН – 1. Който пропуска през себе си светлина, през който може да се вижда. *Прозрачно стъкло. Прозрачна хартия. Прозрачна тъкан.*
— **прозирен, проницаем** *книж.*
ант. → ***непрозрачен,*** непрозирен, непроницаем, непрогледен
2. вж. **чист** 3. и 4. знач.;
3. *прен.* вж. **явен** 2. знач.
ПРОЗРАЧНОСТ – 1. Свойство на телата да пропускат през себе си светлината, възможност да се вижда през тях. *Прозрачност на материя. Прозрачност на стъкло.*
— **прозирност, проницаемост** *книж.*
ант. → ***непрозрачност,*** непрозирност, непроницаемост, непрогледност
2. вж. **чистота** 4. знач.;
3. *прен.* вж. **гласност**
ПРОЗРЕНИЕ – Моментно проясняване на съзнанието от внезапно възникнала мисъл, идея, ясно и неочаквано разкриване на някаква истина, проникване в същността на нещо. *Ужасно прозрение осени ума ѝ. Някакво вътрешно прозрение го накара да действа. Творчески прозрения.*
— **просветление, озарение** *прен. поет.*, **откровение** *книж.*, **проникновение** *книж.*
ПРОИЗВЕДЕНИЕ – 1. Нещо създадено с труд и умение. *Произведение на талантлив майстор. Този гоблен е мое произведение. Произведение на музикалното изкуство. Произведение на Пикасо.*
— **творба, творение** *книж.*, **дело, създание** *прен. книж.*, **плод** *прен.*, **работа** *прен.*, **изработка** *рядко,* **творчество** *огр.*
2. Книжовен продукт. *Научно произведение. Избрани произведения на Иван Вазов. С удоволствие чета произведенията на френските класици.*
— **труд, творба, работа** *прен.*, **съчинение** *огр.*
3. вж. **изделие**
ПРОИЗВЕЖДАМ – 1. Създавам с труд нещо, извличам някакъв продукт в резултат на производителен процес. *Тук се произвежда стомана. Стопанството произвежда триста литра мляко на ден. Произвеждаме пшеница.*
— **добивам, получавам**
2. вж. **изработвам** 1. знач.;
3. *огр.* вж. **направям** 2. знач.;
4. вж. **причинявам**

ПРОИЗВОДИТЕЛЕН – 1. вж. **продуктивен** 1. знач.;
2. *огр.* вж. **творчески**
ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ – вж. **продуктивност** 1. и 2. знач.
ПРОИЗВОДСТВО – 1. вж. **изработка** 2. знач.;
2. вж. **продукция**
ПРОИЗВОЛ – вж. **своеволие** 1. знач.
ПРОИЗВОЛЕН – вж. **своеволен** 1. знач.
ПРОИЗВОЛНИЧА – вж. **своеволнича**
ПРОИЗВОЛНО – вж. **своеволно**
ПРОИЗЛИЗАМ – вж. **произхождам** 1. и 2. знач.
ПРОИЗНАСЯМ – вж. **изговарям** 1. и 2. знач.
ПРОИЗНАСЯМ СЕ – вж. **изказвам се** 1. знач.
ПРОИЗНЕСЕН – вж. **изречен** 1. знач.
ПРОИЗНОШЕНИЕ – Начин на изговаряне на думи, срички, звукове в един език (обикн. чужд). *Когато говори български, се чувства чуждото произношение. Правилно произношение на думите. Неясно произношение.*
— **изговор, акцент**
ПРОИЗТИЧАМ – вж. **произхождам** 2. знач.
ПРОИЗХОД – 1. Принадлежност по рождение към род, социална група или съсловие. *Той искаше да научи произхода си. Чувства се селският му произход. Аристократически произход.*
— **потекло, родословие, корен** *прен.*, **жилка** *прен. разг.*
2. Начин, обстоятелства, при които нещо е получено, добито. *Не може да докаже произхода на парите си. Съмнителен произход на доходи.*
— **източник, извор** *прен.*
3. вж. **възникване**
ПРОИЗХОЖДАМ – 1. Имам някакъв произход, водя потеклото си от някого или нещо. *Произхождам от бедно семейство. Произхождам от аристократическо семейство. Никой не знае от какви среди произхожда.*
— **произлизам, излизам** *прен. рядко*
2. Водя началото си, дължа появата си на нещо, представлявам резултат, последица от нещо. *Тази дума произхожда от латински език. Всичката злина произхожда от алчността.*
— **произлизам, произтичам, идвам (ида)**
ПРОИЗШЕСТВИЕ – 1. Непредвидена, нежелана и обикн. неприятна случка, нарушила нормалния ход на нещата. *По време на дежурството произшествия нямаше.*
— **инцидент** *книж.*
2. вж. **злополука**
ПРОЙДОХА *разг.* – вж. **безделник** 1. знач.
ПРОКАРВАМ – 1. Изработвам, създавам, правя нещо, което дава възможност да се минава през някъде или съединява две места. *Прокарвам пътека. Прокарвам тунел. Прокарвам пъртина.*
— **проправям, отварям** *прен.*
ант. → ***затварям***
2. Създавам, поставям, монтирам някакво съоръжение до определено място. *Прокарвам електрическа инсталация. Прокарахме водопровод. Ще прокараме магистрала. Прокарвам железопътна линия.*
— **изграждам, прекарвам**[1], **направям**
3. Движа нещо, обикн. ръка или някакъв предмет, по някаква повърхност. *Прокарвам ръка по запотеното си чело. Прокарвам ръка по косата си.*
— **прекарвам**[1]
4. Правя да се приеме някое мнение, предложение, с цел то да се наложи, утвърди. *Прокарвам свое схващане за решаване на проблема. Прокарвам нова идея.*
— **лансирам** *книж.*
5. *разг. неодобр.* Правя нещо негодно или малоценно да мине, да бъде прието, продадено и под. *Гледа да си прокара стоката. Иска да прокара негодния си проект.*
— **пробутвам** *разг. неодобр.*
6. вж. **провирам**
ПРОКИСВАМ – вж. **вкисвам се** 1. знач.
ПРОКИСНАЛ – вж. **вкиснал**
ПРОКИСНАТ *разг.* – вж. **вкиснал**
ПРОКЛАМАЦИЯ – вж. **възвание**
ПРОКЛЕТ – 1. Който е достоен за проклятие. *Проклето тегло край няма. Тази проклета война кога ще свърши. Проклето време. Проклета болест.*
— **пуст** *прен.*, **опустял** *разг.*, **ваджишки** *простонар.*, **меретски** *диал.*
2. вж. **лош** 1. знач.;
3. вж. **прокълнат**
ПРОКЛЕТИСВАМ *разг.* – вж. **кълна**
ПРОКЛЕТИЯ – 1. вж. **лошотия**;
2. *разг.* вж. **проклетник**;
3. *разг.* вж. **проклетница**
ПРОКЛЕТНИК – Проклет, зъл, лош човек. *Проклетник е, пази се от него. Проклетникът само пакости.*
— **проклетия** *разг.*, **урсузин** *нар.*, **арнаутин** *прен. разг.*, **дженабет <ин>** *простонар.*
ант. → ***добряк,*** добродушко, симпатяга, арабия
ПРОКЛЕТНИЦА – Проклета, зла, лоша жена. *Тази проклетница ми съкрати живота, не искам повече да я виждам.*
— **проклетия** *разг.*, **кобра** *прен. разг*, **усойница** *прен. разг.*, **чума** *прен. разг.*
ант. → ***добрячка***
ПРОКЛИНАМ – вж. **кълна**
ПРОКЛИНАНИЕ – вж. **клетва** 2. знач.
ПРОКЛЯТИЕ – вж. **клетва** 2. знач.
ПРОКОБА – 1. Нещо, което носи или предсказва нещастие, беда. *Някаква прокоба като че ли е надвиснала над нас.*
— **злокоба** *книж.*, **коба** *старин.*
2. вж. **предзнаменование**
ПРОКОБЕН *книж.* – вж. **зловещ**
ПРОКОБЯВАМ *книж.* – вж. **предопределям**
ПРОКОП *рядко* – вж. **изкоп**
ПРОКОПСВАМ *нар.* – вж. **сполучвам** 1. знач.
ПРОКОПСИЯ *нар.* – вж. **благополучие** 2. знач.
ПРОКРАДВАМ СЕ – 1. За мисъл, чувство и под. – появявам се, възниквам неусетно, незабелязано. *В стихотворението се прокрадва мисълта за безнадеждност. В думите ми се прокрадваше тъга. Тревога се прокрадна в душата му.*
— **промъквам се** *прен.*
2. вж. **вмъквам се** 1. знач.
ПРОКУДА *нар. поет.* – вж. **заточение**
ПРОКУДЕН – вж. **изпъден**
ПРОКУДЕНИК *нар. поет.* – вж. **заточеник**
ПРОКУЖДАМ – вж. **изпъждам** 1. знач.
ПРОКУРОР – вж. **обвинител**
ПРОКЪЛНАТ *книж.* – Който или когото са прокле-

П

ли, над който или когото тегне проклятие. *Прокълнато място. Прокълнат дом.*
— **проклет, анатемосан** *разг.*, **афоресан** *прен. остар.*
ПРОКЪНТЯВАМ – вж. **проектявам** 1. и 2. знач.
ПРОКЪСАН – вж. **скъсан** 1. знач.
ПРОКЪСВАМ – Нося, употребявам нещо много дълго, та се явяват дупки по него. *Прокъсах си дрехите от носене.*
— **скъсвам, продирам** *разг.*, **съдирам** *разг.*
ант. → ***закърпвам,*** изкърпвам, кърпя
ПРОЛАЗВАМ – вж. **пропълзявам** 1. и 2. знач.
ПРОЛЕТАРИЙ – *разш.* вж. **плебей**
ПРОЛИВ – вж. **проток**
ПРОЛИВЕН – За дъжд – който вали силно, обилно, буйно. *Такъв проливен дъжд отдавна не е имало.*
— **пороен**
ПРОЛИЧАВАМ – вж. **проявявам се** 1. знач.
ПРОЛОГ *книж.* – вж. **въведение** 1. знач.
ПРОЛОМ – Теснина между скали, направена от река. *На това място реката образува дълъг пролом. Искърски пролом.*
— **дефиле, боаз** *диал.*, **дервент** *диал.*
ПРОЛОМОТВАМ *разг. грубо* – вж. **измърморвам** 1. знач.
ПРОЛУКА – 1. вж. **цепнатина**;
2. *прен.* вж. **промеждутък;**
3. *прен.* вж. **ниша** 2. знач.
ПРОМЕЖДУТЪК – Времето между две действия, явления. *В промеждутъка между двете заседания отидох да обядвам. След един кратък промеждутък последва нов гърмеж.*
— **интервал, пауза** *разш.*, **пролука** *прен.*, **междина** *остар.*
ПРОМЕЖДУТЪЧЕН – вж. **междинен**
ПРОМЕНЕН – вж. **видоизменен**
ПРОМЕНЛИВ – 1. Който не остава еднакъв, а обикновено лесно се променя. *Променливо време. Променливо настроение. Променлива игра на цените по външните пазари. Променлив цвят.*
— **непостоянен, колеблив, изменчив** *книж.*, **променчив** *книж.*, **капризен**
ант. → ***постоянен,*** непроменлив, неизменяем, неизменен, неизменчив
// Който може да се изменя, променя. *Променлива величина.*
— **менлив, изменяем** *книж.*
ант. → ***постоянен,*** константен, неизменяем, неизменен, непроменлив
2. Който не остава последователно един и същ. *Променлив характер. Променливи чувства. Променливо мнение. Променливи позиции.*
— **непостоянен, непоследователен, изменчив** *книж.*
ант. → ***постоянен,*** последователен, неизменен, непроменлив, твърд
ПРОМЕНЛИВОСТ – 1. Свойство на нещо да се променя, изменя. *Променливост на времето. Изобразяване на явленията в тяхната променливост.*
— **изменчивост** *книж.*, **променчивост** *книж.*, **изменливост** *рядко*
ант. → ***непроменливост,*** неизменност
2. Липса на постоянство, последователност. *Променливост на възгледите. Променливост на чувствата.*
— **непостоянство, непостоянност** *книж.*, **непоследователност, изменчивост** *книж.*
ант. → ***постоянство,*** последователност, неизменност, непроменливост, твърдост
ПРОМЕНЧИВ *книж.* – вж. **променлив** 1. знач.
ПРОМЕНЧИВОСТ *книж.* – вж. **променливост** 1. знач.
ПРОМЕНЯМ – 1. вж. **изменям**[1] 1. и 2. знач.;
2. вж. **сменям** 1. знач.;
3. *огр.* вж. **заменям** 1. знач.
ПРОМЕНЯМ СЕ – 1. Добивам друг вид или качества, ставам различен от това, което съм бил. *Времената се променят и ние се променяме с тях. Климатът се променя. Мнението ти постоянно се променя. Нравите се променят.*
— **изменям се, меня се** *несв.*, **видоизменям се, преобразявам се** *огр.*
ант. → ***запазвам се,*** съхранявам се
2. Проявявам различия в същността или количеството си в някакви граници. *Цената на хляба постоянно се променя. Температурите се променят. Рейтингът му се променя.*
— **изменям се, меня се** *несв.*, **движа се** *несв. прен.*, **варирам** *несв. книж.*, **колебая се** *несв. прен.*
ант. → ***запазвам се,*** задържам се, оставам, съхранявам се
ПРОМИСЛЯМ *книж.* – вж. **обмислям** 1. знач.
ПРОМИСЪЛ *църк.* – вж. **провидение** 1. знач.
ПРОМИШЛЕН – Който е свързан с промишлеността. *Промишлено предприятие. Промишлен център. Промишлени стоки.*
— **индустриален, фабричен** *разш.*
ПРОМИШЛЕНОСТ – Дял от стопанството, в който чрез едра машинна техника в големи фабрики и заводи се произвеждат стоки за пазара. *Текстилна промишленост. Хранителна промишленост. Лека промишленост. Тежка промишленост.*
— **индустрия**
ПРОМОЦИРАМ *книж. нежел.* – вж. **представям** 1. знач.
ПРОМОЦИЯ *книж. нежел.* – вж. **представяне**
ПРОМУШВАМ – 1. вж. **пронизвам** 1. знач.;
2. вж. **провирам**
ПРОМУШВАМ СЕ – вж. **промъквам се** 1. знач.
ПРОМЪКВАМ – вж. **провирам**
ПРОМЪКВАМ СЕ – 1. Минавам през тесен отвор, гъсталак, навалица и др. *Промъквам се между клоните на дърветата. Промъквам се между камънаците. Промъквам се между навалицата.*
— **провирам се, промушвам се, пропъхвам се**
2. вж. **вмъквам се** 1. знач.;
3. вж. **промиквам** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **прокрадвам се** 1. знач.
ПРОМЪЛВЯМ – вж. **казвам** 2. знач.
ПРОМЪМРЯМ – вж. **измърморвам** 1. знач.
ПРОМЪНКВАМ – вж. **измърморвам** 1. знач.
ПРОМЪРМОРВАМ – вж. **измърморвам** 1. знач.
ПРОМЯНА – 1. вж. **развитие** 1. знач.;
2. вж. **видоизменение** 1. знач.;
3. *рядко* вж. **смяна** 1. знач.
ПРОНИЗВАМ – 1. Прекарвам, прокарвам остър предмет, острие през нещо или някого. *По време на борбата той го прониза с нож. Имаше опасност да го пронижат с меча си.*
— **пробождам, промушвам**

2. За остър, островръх предмет – минавам през нещо. *Стрела прониза сърцето му.*
— **пробождам**
3. *прен.* Причинявам остра физическа или душевна болка. *Писъкът на детето я пронизваше право в сърцето. Нещо ме прониза в гърдите.*
— **пробождам** *прен.*, **прерязвам** *прен.*

ПРОНИЗВАЩ – 1. вж. **остър** 3. и 4. знач.;
2. вж. **изпитателен** 1. знач.

ПРОНИЗИТЕЛЕН – вж. **рязък** 1. знач.

ПРОНИКВАМ – 1. Придвижвам се през нещо, през препятствия, за да достигна до някъде. *Крадците са проникнали в жилището през задния балкон. Не се знае как бандитите са проникнали в помещението с трезорите.*
— **промъквам се, вмъквам се, влизам**
ант. → ***измъквам се,*** изнизвам се, излизам
2. вж. **нахлувам** 1. знач.;
3. вж. **разпространявам се** 1. и 2. знач.;
4. *прен.* вж. **вниквам**

ПРОНИКНОВЕН *книж.* – 1. вж. **проницателен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **задълбочен** 1. знач.

ПРОНИКНОВЕНИЕ *книж.* –1. вж. **проницателност** 1. знач.;
2. вж. **прозрение**

ПРОНИКНОВЕНОСТ *книж.* – вж. **проницателност** 1. и 2. знач.

ПРОНИЦАЕМ *книж.* – вж. **прозрачен** 1. знач.

ПРОНИЦАЕМОСТ *книж.* – вж. **прозрачност** 1. знач.

ПРОНИЦАТЕЛЕН – 1. Който вниква дълбоко в същността на нещата и бързо схваща истинските причини за нещо. *Много е проницателна, веднага разбира всичко. Има проницателен ум.*
— **прозорлив, проникновен** *книж.*
ант. → ***непроницателен,*** непрозорлив
2. Който забелязва повече, долавя нещо скрито зад външната страна на нещата (обикн. за поглед, очи). *Нищо не може да убегне от проницателния му поглед. Бързо забелязва всяка промяна с проницателните си очи.*
— **проникновен** *книж.*, **наблюдателен, прозорлив**
ант. → ***непроницателен,*** ненаблюдателен, непрозорлив

ПРОНИЦАТЕЛНОСТ – 1. Способност да се мисли задълбочено и бързо да се схваща същността на нещата. *Тя притежаваше пророческа проницателност.*
— **прозорливост, проникновение** *книж.*, **проникновеност** *книж.*
ант. → ***непроницателност,*** непрозорливост
2. Умение да се забелязва, долавя нещо скрито зад външния вид на нещата. *Възхищавам се на тънката проницателност на тази жена.*
— **проникновеност** *книж.*, **наблюдателност, прозорливост**
ант. → ***непроницателност,*** непрозорливост

ПРОПАГАНДА – вж. **агитация** 1. знач.

ПРОПАГАНДАТОР – вж. **агитатор**

ПРОПАГАНДЕН – вж. **агитационен**

ПРОПАГАНДИРАМ – вж. **агитирам** 1. знач.

ПРОПАГАНДИСТ – вж. **агитатор**

ПРОПАДАМ – 1. вж. **хлътвам** 2. знач.;
2. вж. **продънвам се** 1. знач.;
3. вж. **провалям се** 1. и 2. знач.;
4. *прен.* вж. **изчезвам** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **разорявам се**;
6. *прен.* вж. **загивам** 1. знач.

ПРОПАСТ – Много дълбоко място, голяма дупка в земята. *Пред краката ми зееше пропаст. Колата за малко не падна в пропастта.*
— **бездна, паст** *прен. поет.*

ПРОПИВАМ[1] – вж. **просмуквам се** 1. знач.

ПРОПИВАМ[2] – Изразходвам, изхарчвам за пиене. *Пропи всичко, дори и къщата, останала от баща му. Пропивам си заплатата.*
— **изпивам** *разг.*

ПРОПИВАМ СЕ – Ставам пияница. *Напоследък често посягаш към чашката, гледай да не се пропиеш. След смъртта на жена си се пропи.*
— **опиянчвам се** *разг.*, **впиянчвам се** *разг.*, **алкохолизирам се** *книж.*

ПРОПИЛЯВАМ – вж. **прахосвам** 1. и 2. знач.

ПРОПИЛЯВАМ СЕ *разг. рядко* – вж. **запилявам се** 1. знач.

ПРОПИТ – вж. **просмукан**

ПРОПИЩЯВАМ – Силно протестирам, роптая, оплаквам се от някаква нередност, несправедливост, от големи мъки, страдания. *Цялата махала е пропищяла от крадците. Вдигнаха данъците и всички пропищяха.*
— **проплаквам, писвам, изпищявам** *прен.*, **изписквам** *прен. разг.*

ПРОПЛАКВАМ – 1. Изведнъж почвам да плача или плача от време на време. *Детето от време на време проплакваше.*
— **приплаквам, проридавам** *книж.*, **приревавам** *разг.*, **проревавам** *разг.*
2. вж. **изплаквам**[2];
3. вж. **пропищявам**

ПРОПОВЕДНИК – *прен.* вж. **агитатор**

ПРОПОРЦИОНАЛЕН *книж.* – вж. **съразмерен**

ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ *книж.* – вж. **съразмерност**

ПРОПОРЦИЯ *книж.* – вж. **съразмерност**

ПРОПРАВЯМ – вж. **прокарвам** 1. знач.

ПРОПУКВАМ – вж. **разпуквам**

ПРОПУКВАМ СЕ – 1. вж. **разпуквам се**;
2. вж. **напуквам се**

ПРОПУСК – вж. **празнота** 1. знач.

ПРОПУСКАМ – 1. Оставям нещо да отмине, без да го използвам. *Пропуснахме срока. Пропуснахме влака. Пропуснахме удобния момент.*
— **изпускам, изтървавам** *разг.*, **проспивам** *прен.*
2. Изоставям част от нещо цяло. *Когато четеше, пропускаше цели редове. При превода е пропуснал един пасаж.*
— **прескачам** *прен.*
3. *разш.* вж. **забравям** 1. знач.

ПРОПУСНАТ – Който не е използван. *Пропусната възможност. Пропуснат шанс.*
— **изпуснат, изтърван** *разг.*

ПРОПЪДЕН – вж. **изпъден**

ПРОПЪЖДАМ – 1. вж. **изпъждам** 1. знач.;
2. вж. **отпъждам**

ПРОПЪЛЗЯВАМ – 1. Добивам умение да лазя, да пълзя. *Детето пропълзя на девет месеца.*
— **пролазвам**
2. С пълзене изминавам известно разстояние, отивам до нещо. *Той пропълзя през двора и се добра до*

П

къщата.
— **препълзявам, пролазвам**
ПРОПЪСТРЯМ – Правя нещо да стане пъстро туктам, на места. *Есента пропъстри гората.*
— **прошарвам**
ПРОПЪТУВАМ – вж. **изминавам** 1. знач.
ПРОПЪХВАМ – вж. **провирам**
ПРОПЪХВАМ СЕ – вж. **промъквам се** 1. знач.
ПРОРАБОТВАМ – вж. **тръгвам** 2. знач.
ПРОРАСТВАМ – вж. **покълвам** 1. знач.
ПРОРАСТЪК – вж. **кълн** 1. знач.
ПРОРЕВАВАМ *разг.* – вж. **проплаквам** 1. знач.
ПРОРЕЗ –1. вж. **разрез** 2. знач.;
2. вж. **цепнатина**
ПРОРИДАВАМ *книж.* – 1. вж. **проплаквам** 1. знач.;
2. вж. **изплаквам**[2]
ПРОРИЦАВАМ *старин. рядко* – вж. **предсказвам**
ПРОРИЦАНИЕ *старин.* – вж. **предсказание**
ПРОРИЦАТЕЛ *старин.* – вж. **ясновидец**
ПРОРИЧАМ *рядко* – вж. **предсказвам**
ПРОРОК – вж. **ясновидец**
ПРОРОКУВАМ – вж. **предсказвам**
ПРОРОНВАМ – вж. **отронвам**
ПРОРОЧЕСТВО – вж. **предсказание**
ПРОРЯЗВАМ – 1. вж. **поря** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **процепвам**
ПРОСБА *книж.* – 1. вж. **молба** 1. знач.;
2. *остар.* вж. **заявление** 1. знач.
ПРОСВАМ – вж. **простирам** 1., 2. и 3. знач.
ПРОСВАМ СЕ – вж. **простирам се** 4. знач.
ПРОСВЕТА – 1. вж. **образование** 1. знач.;
2. вж. **знание** 2. знач.
ПРОСВЕТВАМ – 1. вж. **проблясвам** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **светвам** 2. знач.;
3.вж. **прояснявам се** 1. знач.
ПРОСВЕТВА МИ – 1. вж. **досещам се** 1. знач.;
2. вж. **олеква ми** 1. знач.
ПРОСВЕТЀН – вж. **образован** 1. знач.
ПРОСВЕТИТЕЛ *книж.* – вж. **будител**
ПРОСВЕТЛЕНИЕ – вж. **прозрение**
ПРОСВЕТЛЯВАМ[1] – 1. вж. **избледнявам** 2. знач.;
2. вж. **прояснявам се** 1. и 2. знач.
ПРОСВЕТЛЯВАМ[2] *книж.* – вж. **избистрям** 3. знач.
ПРОСВЕЩАВАМ – вж. **образовам** 1. знач.
ПРОСВЕЩЕНИЕ *остар.* – вж. **образование** 1. знач.
ПРОСИЯВАМ – 1. вж. **проблясвам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **светвам** 2. знач.
ПРОСКЪРЦВАМ – вж. **изскърцвам**
ПРОСЛАВА – 1. Широко обществено възхваляване на някого или нещо. *Прослава на героите на Шипка. Прослава на труда. Прослава на хайдутството.*
— **апотеоз** *книж.*, **апология** *прен. книж.*, **възхвала** *книж.*, **възслава** *поет.*
2. вж. **слава**
ПРОСЛАВЕН – вж. **славен** 1. знач.
ПРОСЛАВЯМ – Изтъквам заслуги на някого, на нещо, обсипвам го със слава, почести. *Иван Вазов прославя подвига на опълченците на Шипка. Прославяме героите.*
— **възславям** *поет.*, **славя** *несв.*, **увенчавам** *прен. поет.*
ант. → ***развенчавам***
V пея осанна (алилуя) *книж.*
ПРОСЛАВЯМ СЕ – вж. **прочувам се**
ПРОСЛЕДЯВАМ – вж. **следя** 1. и 2. знач.
ПРОСЛОЙКА – Обществена група с определени социални, професионални интереси. *Хората в градчето се делят на различни прослойки.*
— **съсловие, слой** *прен.*, **каста** *прен. книж.*
ПРОСЛУЖВАМ – вж. **изслужвам**
ПРОСЛУШВАМ – вж. **изслушвам** 2. знач.
ПРОСМУКАН – Който е напоен с нещо. *Дрехите са просмукани от влага.*
— **пропит**
ПРОСМУКВАМ – вж. **поглъщам** 1. знач.
ПРОСМУКВАМ СЕ – 1. За вода или друга течност – минавам през някаква материя, изпълвам някаква среда. *Кръвта се просмуква през бинтовете.*
— **пропивам**[1]
2. вж. **подгизвам** 1. знач.
ПРОСПЕРИРАМ *книж.* – вж. **напредвам** 1. знач.
ПРОСПЕРИТЕТ *книж.* – 1. вж. **възход;**
2. вж. **благополучие** 2. знач.
ПРОСПИВАМ – *прен.* вж. **пропускам** 1. знач.
ПРОСТ – 1. Който има малко елементи, съставни части или е устроен без много особености. *Уредът има просто устройство. Прост механизъм. Проста машина.*
— **елементарен, несложен, примитивен**
ант. → ***сложен,*** комплициран, засукан, заплетен
2. Който няма претенции за съвършенство, много високо качество и под. *Проста рокля. Проста мебелировка. Прост плат. Проста материя. Прости обноски.*
— **непретенциозен** *книж.*, **обикновен, семпъл** *книж.*
3. Който няма много особености, който без усилие се разбира, схваща. *Романът има прост сюжет. Книгата е написана на прост език. Проста композиция на песен.*
— **елементарен, несложен, лесен, лек**
ант. → ***сложен,*** заплетен, комплициран, засукан
4. Който е с недостатъчни умствени способности, комуто липсват духовни интереси и разбиране на нещата. *Той е много прост човек.*
— **елементарен, ограничен, простоват**
ант. → ***начетен,*** ерудиран, образован, интелигентен, културен
5. вж. **обикновен** 1. знач.;
6. вж. **примитивен** 1. знач.;
7. вж. **лесен** 1. знач.;
8. вж. **необразован** 1. знач.;
9. вж. **некултурен** 1. знач.;
10. *прен. разг.* вж. **глупав** 2. знач.
V нисък му е таванът *разг.* към 4. знач.
ПРОСТАК – Лице, което е грубо, необразовано, невъзпитано. *От говора и маниерите му личи, че е простак. По-голям простак от него няма.*
— **дебелак** *пренебр.*, **примитив** *книж.*, **парвеню** *книж. неодобр. разш.*, **байганьовец** *неодобр.*, **чукундур** *прен. разг. неодобр.*, **дърveняк** *разг. пренебр.*, **фасулко** *разг. пренебр.*, **тутманик** *прен. ирон.*
V недодялано (неодялано) дърво *разг. пренебр.*
ПРОСТАШКИ – вж. **дебелашки** 1. знач.
ПРОСТАЩИНА – Качество или проява на простак. *У него се чувства някаква простащина. Трудно се живее в атмосфера на простащина.*
— **дебелащина** *пренебр.*, **парвенющина** *книж. неодобр.*, **байганьовщина** *неодобр.*
// Проява или израз на лош вкус. *Не трябва да се*

дава път на простащината. Изпитваше ненавист към простащината.
— **дебелащина** *пренебр.*, **пошлост** *книж.*, **вулгарност**
ПРОСТЕНВАМ – вж. **изпъшквам** 2. знач.
ПРОСТИВАМ – вж. **настивам**
ПРОСТИРАМ – 1. Окачвам дрехи или опъвам пране, дрехи и др. да съхнат или да се проветряват. *Ще отида да простра прането.*
— **просвам**
2. Разгъвам, разпъвам нещо и го поставям, постилам с цялата му ширина, площ върху нещо. *Простряхме платнището на тревата.*
— **разстилам, просвам, разпростирам**
3. *прен.* Събарям, повалям някого, правя някой или нещо да падне, да се изтегне в цял ръст. *Сборичкахме се и той ме простря на земята.*
— **просвам**
4. Имам или държа нещо нашироко. *Дърветата простират клони над реката. Дъбът си растял и простирал клони.*
— **разпростирам, ширя** *несв.*
5. вж. **протягам** 1. знач.
ПРОСТИРАМ СЕ – 1. Заемам някакво обикн. широко пространство. *Пред нас се простира полето. Наоколо се простират широки хълмове. Докъдето поглед стига, се простира морето.*
— **разпростирам се, разстилам се, ширя се** *несв.*
2. Заемам площ, затворена в някакви граници. *Стара планина се простира от Тимок до Черно море. На север България се простира до Дунав.*
— **разпростирам се, разстилам се, достигам, стигам, разполагам се**
3. *прен.* Говоря или пиша надълго, с много подробности. *Мога да кажа много неща по въпроса, но не искам да се простирам надълго и нашироко. Не се простирай толкова, когато пишеш материала.*
— **разпростирам се**
4. Лягам или падам в цял ръст, с опънато тяло. *Спънах се и се прострях на земята. Прострях се на дивана.*
— **просвам се**
ПРОСТИТУТКА – Жена, която се отдава срещу заплащане. *Всички знаеха, че е добре платена проститутка.*
— **кокотка** *разш.*, **компаньонка** *разг. разш.*, **уличница, шантонерка** *разг.*, **магистралка** *жарг.*, **гърла** *жарг. разш.*, **гювендия** *простонар. презр.*
V от занаята *разг.*, продажна (улична) жена *разг.*
ПРОСТОВАТ – вж. **прост** 4. знач.
ПРОСТОДУШЕН – вж. **наивен** 1. знач.
ПРОСТОДУШИЕ – вж. **наивност**
ПРОСТОДУШНОСТ – вж. **наивност**
ПРОСТОЛЮДИЕ – Бедният и необразован слой от населението. *Не се чувстваше добре сред простолюдието.*
— **плебс** *прен. книж.*, **демос** *книж. разш.*
ПРОСТОР – Обширно неограничено пространство, чиито размери, краища не се виждат. *Погледът се рее в безкрайния простор на полето. Пред нас се разстила огромен равен простор. Необятни морски простори.*
— **шир** *поет.*, **широта, ширина, ширине** *поет.*
ПРОСТОРЕН – вж. **обширен** 1. и 2. знач.
ПРОСТОСМЪРТЕН – вж. **обикновен** 1. знач.
ПРОСТОТА – вж. **елементарност**
ПРОСТОТИЯ – 1. вж. **невежество;**
2. вж. **некултурност** 1. знач.;
3. *прен. разг. пренебр.* вж. **глупост** 1. и 2. знач.
ПРОСТРАНЕН *книж.* – 1. вж. **обширен** 1. и 3. знач.;
2. вж. **подробен** 2. знач.
ПРОСТРАННО *книж.* – 1. вж. **обширно;**
2. вж. **подробно** 2. знач.
ПРОСТРАНСТВЕН – вж. **обемен** 1. знач.
ПРОСТРАНСТВО – вж. **площ** 1. знач.
ПРОСТУДА – 1. Прекалено и нежелателно, вредно охлаждане на организма или негова част. *Пази си краката от простуда.*
— **простудяване**
2. вж. **настинка**
ПРОСТУДЯВАМ СЕ – вж. **настивам**
ПРОСТУДЯВАНЕ – вж. **простуда** 1. знач.
ПРОСТЪПКА *книж.* – вж. **провинение** 1. знач.
ПРОСЪЛЗЕН – вж. **насълзен**
ПРОСЪЛЗЯВАМ – Предизвиквам сълзи у някого. *Неговата реч просълзи всички слушатели.*
— **насълзявам, разплаквам**
ПРОСЪЛЗЯВАМ СЕ – Напълват ми се очите със сълзи. *Просълзих се от умиление.*
– **насълзявам се, разплаквам се**
ПРОСЪНИЦА – вж. **полусън**
ПРОСЪЩЕСТВУВАМ – вж. **живея** 3. и 4. знач.
ПРОСЯ *старин.* – вж. **моля**
ПРОТАКАМ – вж. **бавя** 1. знач.
ПРОТАКАНЕ – вж. **бавене**
ПРОТЕЖЕ *книж.* – *разш.* вж. **любимец**
ПРОТЕЖЕНИЕ – 1. вж. **дължина** 1. знач.;
2. вж. **разстояние** 2. знач.
ПРОТЕЖИРАМ *книж.* – 1. вж. **покровителствам;**
2. вж. **лансирам** 1. знач.
ПРОТЕЖИРАНЕ *книж.* – вж. **покровителство** 2. знач.
ПРОТЕКТОР *книж.* – вж. **защитник** 2. знач.
ПРОТЕКЦИЯ *книж.* – вж. **покровителство** 1. и 2. знач.
ПРОТЕСТ – 1. Бурно изразяване на решително несъгласие. *Не можех да не изкажа протеста си срещу провежданата от шефа политика на съкращаване на работните места. В душата ми се надигна протест срещу съществуващата неправда.*
— **негодуване, бунт** *прен.*
2. *Обикн. мн.* Проява на обществено недоволство. *Протести срещу вдигането на данъците. Студентски протести. Протестите не стихват.*
— **ропот, роптание, брожение** *книж.*, **вълнение, кипеж** *прен.*
ПРОТЕСТИРАМ – Изразявам бурно недоволство, несъгласие. *Хората протестират срещу вдигането на цените. Протестирам срещу неправдата. Работниците протестират срещу своеволията на работодателя.*
— **негодувам, бунтувам се** *прен.*, **роптая**
V надавам вой срещу някого или нещо *книж.*, вдигам (издигам, надигам) глас срещу някого, нещо *разг.*
ПРОТИВ – 1. За изразяване на несъгласие с нещо. *Винаги съм бил против приемането на този закон. Всички показания в съда бяха против него.*
— **срещу, контра** *разг. рядко*
ант. → *за*

2. вж. **въпреки** 2. знач.
ПРОТИВЕН[1] – 1. вж. **грозен** 1. знач.;
2. вж. **отвратителен** 1. и 2. знач.;
3. вж. **неприятен** 1. и 2. знач.;
4. вж. **омразен**
ПРОТИВЕН[2] – вж. **противоположен** 1. и 2. знач.
ПРОТИВНИК – вж. **враг** 1., 2. и 3. знач.
ПРОТИВНИКОВ – вж. **вражески** 1. знач.
ПРОТИВНО – 1. вж. **обратно** 1. знач.;
2. *с предл. на* вж. **въпреки** 2. знач.
ПРОТИВОБОРСТВО – вж. **противопоставяне** 2. знач.
ПРОТИВОВЪЗДУШЕН – Който се отнася до защита от нападения от въздуха, до стрелба по въздушни цели. *Военни противовъздушни части. Противовъздушна артилерия.*
— **зенитен, противосамолетен**
ПРОТИВОДЕЙСТВАМ – 1. вж. **преча** 1. знач.;
2. вж. **съпротивявам се**
ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ – вж. **съпротива** 1. и 2. знач.
ПРОТИВОЕСТЕСТВЕН *книж.* – вж. **ненормален** 1. знач.
ПРОТИВОЕСТЕСТВЕНОСТ *книж.* – вж. **ненормалност** 1. знач.
ПРОТИВОЗАКОНЕН – вж. **незаконен** 1. и 2. знач.
ПРОТИВОНАРОДЕН – вж. **антинароден**
ПРОТИВООБЩЕСТВЕН – вж. **антиобществен**
ПРОТИВОПОЛОЖЕН – 1. Който се намира, разположен е или се движи срещу нещо, някого. *На противоположния бряг е селото. Противоположна сграда. Противоположно движение*
— **насрещен, отсрещен, противен**[2]**, срещуположен, срещен** *рядко*
2. Който е напълно, съвършено различен. *Противоположен възглед. Противоположен резултат.*
— **обратен, противен**[2]
ант. → ***същ <ият>,*** еднакъв
3. вж. **контрастен**
ПРОТИВОПОЛОЖНО – вж. **обратно** 1. знач.
ПРОТИВОПОЛОЖНОСТ – 1. вж. **контраст;**
2. вж. **крайност** 2. знач.;
3. вж. **антипод**
ПРОТИВОПОСТАВЯМ СЕ – 1. вж. **възпротивявам се;**
2. вж. **опълчвам се**
ПРОТИВОПОСТАВЯНЕ – 1. Противоположност между две неща, която води до взаимно отричане. *Противопоставяне между града и селото. Противопоставяне между богати и бедни. Противопоставяне на идейна основа.*
— **противоречие, антагонизъм** *книж.*
ант. → ***съгласие,*** единство, хармония, единодушие, единност
2. Активен сблъсък между противоположности. *Политическо противопоставяне. Идеологическо противопоставяне. Противопоставяне на интереси.*
— **конфронтация** *книж.*, **противоборство**
ант. → ***единство,*** единодушие, единност, съгласие, хармония
3. вж. **съпротива** 1. знач.;
4. вж. **контраст**
ПРОТИВОПРАВЕН *юрид.* – вж. **незаконен** 2. знач.
ПРОТИВОРЕЧА *несв.* – вж. **възразявам** 1. знач.
ПРОТИВОРЕЧИЕ – 1. Различие, несъвпадение, несъгласуваност между действия, думи, чувства, мисли и др. *Има противоречие в показанията на свидетелите. В изказването му забелязвам противоречия. Старинният бюфет е в противоречие с модерната обстановка.*
— **несъответствие, разминаване** *прен.*, **несъвместимост, дисонанс** *прен. книж.*, **дисхармония** *прен. книж.*
ант. → ***съгласие,*** съответствие, хармония
2. Дела и думи, с които някой се противопоставя на друг. *Между двамата родители има постоянни противоречия по отношение на възпитанието на децата. Трябва да преодолеем противоречията помежду си.*
— **разногласие, разнобой** *книж.*, **несъгласие, конфликт**
ант. → ***разбирателство,*** съгласие, сговор, единомислие, хармония
3. вж. **противопоставяне** 1. знач.
ПРОТИВОСАМОЛЕТЕН – вж. **противовъздушен**
ПРОТИВОСТОЯ – вж. **опълчвам се**
ПРОТИВОЧОВЕШКИ *книж. рядко* – вж. **антихуманен** 1. знач.
ПРОТИВЯ СЕ *несв.* – 1. вж. **възпротивявам се;**
2. вж. **съпротивявам се**
ПРОТИЧАМ – 1. *само несв.* вж. **тека** 1. знач.;
2. вж. **минавам** 5. и 6. знач.;
3. вж. **провеждам се** 1. знач.;
4. вж. **развивам се** 3. знач.;
5. вж. **случвам се** 1. знач.
ПРОТИЧВАМ – вж. **пробягвам**
ПРОТОГЕР *диал. остар.* – вж. **глашатай** 1. знач.
ПРОТОК – Тясно водно пространство, което съединява две морета. *Гибралтарски проток. Берингов проток.*
— **пролив, канал** *разш.*
ПРОТОКОЛ – вж. **етикеция**
ПРОТОТИП – Действително лице, което някой автор е използвал при създаването на определен литературен герой. *Бащата на Иван Вазов е прототип на чорбаджи Марко в романа „Под игото". Бенковски е прототип на войводата в „Кървава песен".*
— **първообраз** *книж.*
ПРОТОЧВАМ – 1. вж. **изпъвам** 3. знач.;
2. вж. **удължавам** 1. знач.
ПРОТОЧВАМ СЕ – 1. Простирам се на голямо разстояние по дължина. *Над реката се е проточила лека утринна мъгла. Колоната коли се е проточила на повече от километър.*
— **провличам се**
2. вж. **издължавам се**[2]. 1. знач.;
3. вж. **трая** 1. знач.
ПРОТОЧЕН – 1. вж. **провлечен;**
2. вж. **дълъг** 1. знач.
ПРОТРИВАМ – 1. вж. **изтъркам** 2. знач.;
2. вж. **претривам;**
3. *рядко* вж. **разтривам** 1. знач.
ПРОТРИВАМ СЕ – вж. **износвам се** 1. знач.
ПРОТРИТ – вж. **изтъркан** 1. знач.
ПРОТРЪБЯВАМ – *прен. рядко* вж. **разтръбявам**
ПРОТЪНЯВАМ *рядко* – вж. **излинявам**
ПРОТЪНЯЛ – вж. **излинял**
ПРОТЪРКАН – вж. **изтъркан** 1. знач.
ПРОТЪРКВАМ – 1.вж. **изтъркам** 2. знач.;

2. вж. **претривам;**
3. *рядко* вж. **разтривам** 1. знач.
ПРОТЪРКВАМ СЕ – вж. **износвам се** 1. знач.
ПРОТЪРЧАВАМ *разг.* – вж. **пробягвам**
ПРОТЯГАМ – 1. Опъвам, издавам напред ръка, крак и др. *Детето протяга ръце към майка си. Протягаме ръце към огъня.*
— **простирам**
2. вж. **изпъвам** 3. знач.
ПРОТЯЖЕН – вж. **провлечен**
ПРОУМЯВАМ – вж. **разбирам** 1. знач.
ПРОУЧВАМ – 1. Събирам сведения, факти за нещо, някого, запознавам се с нещо в подробности. *Той беше проучил кои са по-заможните селяни. Изпратихме войници да проучат местността. Проучи къде е бил в нощта на престъплението!*
— **разучавам, разузнавам**
// Старая се да разбера предварително нечие мнение, настроение, желание и др. *Проучвам общественото мнение.*
— **сондирам** *прен. книж.*
2. вж. **изследвам;**
3. вж. **разследвам**
ПРОУЧВАНЕ – 1. вж. **изследване** 1. и 2. знач.;
2. вж. **анкета** 1. знач.
ПРОУЧВАТЕЛЕН – вж. **изследователски**
ПРОУЧЕН – вж. **изследван**
ПРОФАН *книж.* – вж. **невежа**
ПРОФАНАЦИЯ *книж.* – Духовно принизяване или проява на просташко отношение към нещо. *Липсата на духовни ценности води до профанация на обществото. Някои театри принизяват постановките си до вкуса на масовата публика, което води до профанация на театралното изкуство.*
— **профанизация** *книж.*, **профаниране** *книж.*, **опошляване** *книж.*, **опростачване** *разг.*
ант. → ***извисяване,*** възвисяване, облагородяване
ПРОФАНИЗАЦИЯ *книж.* – вж. **профанация**
ПРОФАНИЗИРАМ *книж.* – вж. **опошлявам**
ПРОФАНИРАМ *книж.* – вж. **опошлявам**
ПРОФАНИРАНЕ *книж.* – вж. **профанация**
ПРОФЕСИОНАЛИЗЪМ – вж. **компетентност** 1. знач.
ПРОФЕСИОНАЛИСТ – вж. **специалист**
ПРОФЕСИОНАЛНОСТ *рядко* – вж. **компетентност** 1. знач.
ПРОФЕСИЯ – Вид трудова дейност, за която човек специално се подготвя и с която се препитава. *По професия съм учител. По професия е обущар. Професията ми е да поправям коли.*
— **занятие** *книж.*, **специалност, занаят** *разг.*
ПРОФИЛАКТИЧЕН *книж.* – вж. **предпазен** 2. знач.
ПРОФОРМА – вж. **формално** 1. и 2. знач.
ПРОФСЪЮЗ – вж. **синдикат**
ПРОФУКВАМ *разг. неодобр.* – вж. **прахосвам** 1. знач.
ПРОФУЧАВАМ – Минавам с голяма бързина, обикн. с фучене. *Край нас профучаваха камиони. Един снаряд профуча и падна на десетина метра от нас.*
— **изфучавам, префучавам, прелитам** *прен.*, **прехвърчавам** *прен.*
ПРОХЛАДА – Въздух или вятър, който намалява горещината и поради това освежава. *От реката вее прохлада. През лятото е толкова приятна вечерната прохлада.*
— **хладина, хлад, разхлада** *поет,* **свежест, ведрина, хладовина** *нар.*, **ветровина** *диал.*
ант. → ***топлина,*** топлик
ПРОХЛАДЕН – Който е приятно студен и освежава. *Прохладна есенна утрин. Прохладен ветрец.*
— **хладен, хладовит** *нар.*, **свеж, ведър**
ант. → ***топъл***
// ***задушен,*** душен
ПРОХОДИМ – вж. **достъпен** 1. знач.
ПРОЦЕДИРАМ *книж.* – вж. **постъпвам**[1] 1. знач.
ПРОЦЕЖДАМ *рядко* – вж. **прецеждам**
ПРОЦЕЖДАМ СЕ – вж. **отцеждам се** 2. и 3. знач.
ПРОЦЕНТ – *прен.* вж. **доза**
ПРОЦЕП – вж. **цепнатина**
ПРОЦЕПВАМ – За звук, глас – разнасям се рязко и силно през нещо. *Силен вик процепи нощта. Силна експлозия процепи въздуха.*
— **прорязвам** *прен.*, **продирам** *прен.*, **разцепвам** *прен.*
ПРОЦЕПВАМ СЕ – вж. **разпуквам се**
ПРОЦЕС – 1. *юрид.* вж. **съдопроизводство;**
2. *юрид.* вж. **дело** 2. знач.
ПРОЦЕСИЯ *книж.* – вж. **шествие**
ПРОЦЪФТЯВАМ – Развивам се успешно, намирам се във възход. *През Възраждането процъфтяват занаятите. Процъфтяват градовете. Процъфтяват науката и културата.*
— **разцъфтявам** *прен.*, **цъфтя** *несв. прен.*, **разцъфвам** *прен.*
ант. → ***западам,*** упадам, замирам, залязвам
ПРОЧИСТВАМ – вж. **изчиствам**
ПРОЧИСТВАНЕ – вж. **чистка**
ПРОЧИТ – Нещо, което се чете, прочита. *Дайте ми нещо за прочит. Не мога от пръв прочит да разбера смисъла.*
— **четене, прочитане**
ПРОЧИТАМ – 1. Чета докрай нещо или всички неща. *Прочетох романа. Прочетох всички вестници.*
— **изчитам, дочитам, доизчитам, допрочитам**
ант. → ***зачитам***
2. *разг.* вж. **изброявам** 1. знач.
ПРОЧИТАНЕ – вж. **прочит**
ПРОЧУВАМ СЕ – Ставам прочут, знаменит, разнася се славата ми. *Страната ни се прочува с добрите си певци. Градът им се прочува с хубавото вино. Тя се прочува като лечителка. Той мечтае да се прочуе като музикант.*
— **прославям се, славя се** *несв.*, **възвеличавам се** *книж. старин.*
V изгрява ми звездата *книж.*
ПРОЧУВСТВЕН – 1. вж. **емоционален** 1. знач.;
2. вж. **трогателен**
ПРОЧУВСТВЕНОСТ – вж. **емоционалност** 1. знач.
ПРОЧУТ – вж. **славен** 1. знач.
ПРОШАРВАМ – вж. **пропъстрям**
ПРОШЕНИЕ *книж. остар.* – вж. **заявление** 1. знач.
ПРОШЕПВАМ – Казвам нещо тихо, като шепна. *Тя му прошепна нещо на ухото. Изгубихме се – прошепна той неспокойно.*
— **прошептявам, прошушвам, изшептявам, изшепвам, изшушуквам, изшушвам**
ПРОШЕПТЯВАМ – вж. **прошепвам**
ПРОШКА – 1. вж. **извинение** 1. знач.;
2. вж. **пощада**

П

ПРОШЛЯК *жарг. пренебр.* – 1. вж. **мухльо** 1. знач.;
2. вж. **загубеняк**
ПРОШУШВАМ – вж. **прошепвам**
ПРОЩАВАМ – 1. вж. **опрощавам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **оправдавам** 3. знач.
ПРОЩАВАМ СЕ – вж. **сбогувам се** 1. и 2. знач.
ПРОЯВА – 1. Външно показване на чувство, отношение, състояние или качество. *Проява на недоволство. Проява на уважение. Проява на ревност. Проява на великодушие.*
— **израз, изява, проявление** *книж.*, **демонстрация** *прен. книж.*, **манифестация** *прен. книж.*, **жест** *прен. книж.*
2. Организирана обществена, културна, спортна и друга дейност, случка, чрез която се представя или осъществява нещо. *Читалището организира интересни културни прояви. Спортни прояви. Литературни прояви.*
— **изява, мероприятие, събитие**
3. Отделно, единично действие с някаква цел. *Проява на хуманност. Проява на добра воля. Проява на внимание.*
— **акт** *книж.*
4. вж. **постъпка**
ПРОЯВЛЕНИЕ *книж.* – вж. **проява** 1. знач.
ПРОЯВЯВАМ – вж. **показвам** 1. и 2. знач.
ПРОЯВЯВАМ СЕ – 1. Получавам външен израз, ставам явен, забележим. *Приятелството се проявява в делата. Сдържаната му досега злоба започна открито да се проявява. Прояви се желанието му да командва.*
— **виждам се, изразявам се, проличавам**
ант. → ***прикривам се,*** крия се, скривам се
2. За чувство, усещане, съвест – започвам да действам. *Страхът му отново се прояви. Чувството му за съвест се прояви.*
— **проговарям** *прен. огр.*, **заговорвам** *прен.*, **заговарям** *прен.*, **обаждам се** прен.
3. Разкривам възможностите, способностите, качествата си. *Той искаше на всяка цена да се прояви като поет. Младежът се проявява като забележителен талант. Искаше да се прояви с познанията си.*
— **изявявам се, изпъквам, блясвам** *прен.*
ПРОЯЖДАМ – 1. вж. **прогризвам**;
2. вж. **изяждам** 2. знач.
ПРОЯСНЕН – За ум, мислене и под. – който е станал способен да разбира, да схваща, да се съсредоточава. *Прояснено съзнание. Прояснен мозък. Прояснена памет.*
— **избистрен** *прен.*
ант. → ***замъглен,*** замътен, помътен, помрачен, мътен, размътен
ПРОЯСНЯВАМ – вж. **избистрям** 2. и 3. знач.
ПРОЯСНЯВАМ СЕ – 1. Обикн. за небе – ставам ясен, без облаци, мъгла и под. *Небето се проясни и слънцето грейна. Небето вече се проясняваше, облаците се отдръпваха към хоризонта.*
— **изяснявам се, избистрям се, разяснявам се** *рядко*, **изведрям се** *поет.*, **обистрям се** *разг.*, **разоблачавам се** *само 3 л. рядко*
ант. → ***заоблачавам се***
// За време, част от денонощието или пространство – ставам ясен, без облаци, мъгла и др., които закриват небето или затъмняват и пречат на видимостта. *Времето напълно се проясни. Денят се проясни. Навън се проясни.*
— **изяснявам се, разведрявам се, просветвам, просветлявам**[1]
ант. → ***притъмнявам,*** смрачавам се, затъмнявам се, замрачавам се, стъмнявам се, стъмвам се, смръщвам се, мръщя се, намръщвам се, свъсвам се, навъсвам се, начумервам се
2. За мисъл, поглед, ум и под. – ставам ясен. *Мислите ми започнаха да се проясняват. Главата ми се проясни. Погледът му се проясняваше. Очите му се проясниха.*
— **избистрям се** *прен.*, **обистрям се** *прен. разг.*, **просветлявам**[1] *прен.*
ант. → ***помътвам се,*** помрачавам се, замъглявам се, замътвам се, размътвам се
ПРУСТ – Покрита отворена част на къща, през която се влиза в нея. *Пред стаите имаше пруст, обграден с дървени перила.*
— **трем** *нар.*
ПРЪВ – 1. вж. **начален** 1. знач.;
2. вж. **челен** 1. знач.
ПРЪЖДОСВАМ СЕ *разг. грубо* – вж. **махам се** 1. знач.
ПРЪКВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **раждам се** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **появявам се** 2. знач.
ПРЪСКАМ *несв.* – 1. вж. **разпилявам** 1. знач.;
2. вж. **прахосвам** 1. знач.;
3. вж. **ръся** 1. знач.;
4. вж. **разпространявам** 1. знач.
ПРЪСКАМ СЕ *несв.* – 1. вж. **избухвам** 1. знач.
2. вж. **разпространявам се** 1. знач.;
3. вж. **разотивам се**
ПРЪСКИ – Малки или тънки струйки вода, които отхвърчват нагоре или встрани. *Подухна вятър и от фонтана се посипаха пръски.*
— **бризги**
ПРЪСНАТ – вж. **разпръснат**
ПРЪСТ – Повърхностен рохкав слой от земната кора. *Зарових семето в пръстта. Трябва да разкопаем пръстта.*
— **земя, почва**
ПРЪСТЕН – *прен.* вж. **кръг** 3. знач.
ПРЪТ – Отсечено и окастрено право, дълго и тънко стъбло или клон от дърво. *Знамето бе закачено на един дълъг прът.*
— **върлина**
ПРЪХКАВ – вж. **рохкав**
ПРЪЧ – вж. **козел**
ПРЯК – 1. Който води направо, без заобикаляне. *Поп пряк път до селото от този няма.*
— **прав, директен** *книж.*
ант. → ***непряк,*** обиколен, заобиколен, околен, страничен, недиректен
2. Който става направо, без посредничество, без междинни степени. *Пряк ръководител. Преки задължения. Пряка заплаха. Пряко влияние. Пряк контакт. Пряк контрол.*
— **директен** *книж.*, **непосредствен, непосреден** *книж.*
ант. → ***косвен,*** непряк, индиректен, опосредстван, недиректен
3. Който става или се прави, казва открито, без уговорки и заобикалки. *Пряк отказ. Пряк въпрос.*
— **директен** *книж.*
ант. → ***косвен,*** непряк, заобиколен, индиректен, обиколен

4. вж. **буквален** 2. знач.
ПРЯКО – вж. **направо** 2. и 3. знач.
ПРЯКОР – Друго име, освен обикновеното, дадено някому по някаква отличителна негова черта, обикн. за присмех, подигравка. *Много бандити имат екзотични прякори.*
— **прозвище**
ПРЯМ – вж. **искрен** 1. знач.
ПРЯМОТА – вж. **искреност**
ПРЯПОРЕЦ *остар.* – вж. **знаме**
ПСЕ – вж. **куче**
ПСИХИКА – Душевен мир, душевна организация на човека, съвкупност от неговите душевни качества. *Писателят е добър познавач на националната психика. Човек със здрава психика. Чувствителна психика. Нестабилна психика.*
— **душевност** *книж.*, **душа, дух**
ант. → ***физика,*** тяло
// Начин на мислене, на поведението на отделна личност или колектив. *Изследвана е психиката на децата до 14 години. Психиката на българския селянин.*
— **душевност** *книж.*, **психология** *прен.*
ПСИХИЧЕСКИ – вж. **душевен** 1. знач.
ПСИХОЛОГ – Добър познавач на човешката психика. *Писателят трябва да бъде добър психолог.*
— **душевед** *книж.*, **душеведец** *книж. рядко*
ПСИХОЛОГИЯ – *прен.* вж. **психика**
ПСИХЯСВАМ *разг.* – вж. **полудявам** 2. знач.
ПСОВИСВАМ *нар. грубо* – вж. **умирам** 1. знач.
ПСУВАМ – Изричам псувни по адрес на някого, нещо. *Не го псувай, той не е виновен.*
— **попържам** *диал.*, **галатя** *диал.*
ПСУВНЯ – Неприлична и обидна дума, насочена към някого или нещо. *Често отправяше по адрес на шефа си псувни. Тя не можеше да понася псувните му.*
— **ругатня** *разш,* **благословия** *прен. разг. ирон.*, **попържня** *диал.*
ПУБЕР *жарг. ирон.* – вж. **юноша**
ПУБЕРТЕТ – *разг. ирон.* вж. **юноша**
ПУБЛИКА – Общество от хора, които слушат реч, доклад, лекция и под. *Той изнесе лекция пред многобройна публика. Умееше да общува с публиката.*
— **аудитория** *прен.*, **слушатели**
ПУБЛИКУВАМ – 1. вж. **издавам** 1. знач.;
2. вж. **обнародвам** 1. знач.
ПУБЛИЦИТЕТ *книж. рядко* – вж. **гласност**
ПУБЛИЧЕН – 1. вж. **обществен** 2. знач.;
2. вж. **явен** 2. знач.
ПУБЛИЧНО – вж. **явно** 2. знач.
ПУБЛИЧНОСТ – вж. **гласност**
ПУЙКА – Едра домашна птица. *В двора се разхождаха няколко пуйки.*
— **мисирка** *диал.*, **фитка** *диал.*
ПУКАМ – 1. вж. **пращя;**
2. *разг. грубо* вж. **ям** 1. знач.
ПУКАМ СЕ *несв.* – вж. **напуквам се**
ПУКВАМ – *прен. разг. грубо* вж. **умирам** 1. знач.
ПУКВАМ СЕ – вж. **спуквам се**
ПУКНАТИНА – вж. **цепнатина**
ПУКОТ – 1. вж. **гърмеж** 1. знач.;
2. вж. **трясък;**
3. вж. **стрелба** 2. знач.
ПУКОТЕВИЦА – вж. **стрелба** 2. знач.
ПУЛС – *прен. книж.* вж. **ритъм** 2. знач.
ПУЛСИРАМ – вж. **туптя**
ПУЛЯ СЕ *разг.* – вж. **блещя се**
ПУМПАЛ – Детска играчка във вид на конус или кълбо, която се върти около вертикалната си ос и балансира върху заострен край.
— **фарфалак** *разг.*
ПУНКТ *книж.* – 1. вж. **място** 3. знач.;
2. вж. **член**
ПУНКТУАЛЕН *книж. рядко* ~ вж. **точен** 2. знач.
ПУНКТУАЛНОСТ *книж. рядко* – вж. **точност** 1. знач.
ПУНТИРАМ *жарг.* – вж. **имитирам** 1. знач.
ПУРИТАН *книж.* – вж. **аскет** 1. знач.
ПУРИТАНСТВО *книж.* – вж. **аскетизъм** 1. знач.
ПУРПУРЕН *книж. поет.* – вж. **ален**
ПУСИЯ *остар.* – вж. **засада**
ПУСКАМ – 1. Преставам да държа нещо или някого. *Той я държеше под ръка, но видя, че върви стабилно, и я пусна. Пускам вратата да се хлопне. Пускам поводите на коня.*
— **отпускам**
ант. → ***държа,*** задържам, удържам
2. Правя нещо да падне, увисне, клюмне. *Пускам кофара на земята. Пускам завесата на прозореца.*
— **спускам**
ант. → ***вдигам,*** повдигам
3. *разг.* вж. **освобождавам** 2. и 3. знач.;
4. вж. **включвам** 3. знач.
ПУСТ – 1. вж. **безлюден** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **проклет** 1. знач.
ПУСТЕЯ *несв.* – вж. **запустявам**
ПУСТИНЕН – *разш.* вж. **безлюден** 1. знач.
ПУСТИННИК – вж. **отшелник**
ПУСТИННИЧЕСКИ – вж. **отшелнически**
ПУСТИННИЧЕСТВО – вж. **отшелничество**
ПУСТИНЯ – *прен.* вж. **пустош** 1. знач.
ПУСТОСВАМ *нар.* – вж. **кълна**
ПУСТОСЛАВЕН *книж.* – вж. **тщеславен**
ПУСТОСЛАВИЕ *книж.* – вж. **тщеславие**
ПУСТОСЛОВИЕ *книж.* – вж. **празнословие** 1. знач.
ПУСТОТА – 1. вж. **безлюдност** 1. и 2. знач.;
2. вж. **мъртвило** 1. знач.;
3. *рядко* вж. **пустош** 1. знач.
ПУСТОТИЯ *нар.* – вж. **пустош** 1. знач.
ПУСТОШ – 1. Пусто, необитаемо място. *Далеч от града, в тази пустош, той се чувстваше безкрайно самотен. Горска пустош.*
— **пущинак, пустиня** *прен.*, **пустота** *рядко*, **пустотия** *нар.*
2. вж. **безлюдност** 2. знач.
ПУФТЯ – вж. **пъхтя**
ПУХАМ – 1. вж. **тупам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **бия** 1. знач.
ПУХЕСТ – вж. **мек** 1. знач.
ПУХКАВ – 1. вж. **мек** 1. знач.;
2. вж. **рохкав**
ПУХТЯ – вж. **пъхтя**
ПУЧ *книж.* – вж. **преврат** 1. знач.
ПУША – вж. **димя**
ПУШВАМ *разг.* – вж. **застрелвам**
ПУШЕК – 1. вж. **дим;**
2. *разг.* вж. **пушилка** 1. знач.
ПУШИЛКА – 1. Облаци прах. *Стига си мела, без да поръсиш вода, вдигаш пушилка.*
— **пушек** *разг.*

П

2. вж. **прахоляк**

ПУШКАМ *остар.* – вж. **стрелям** 1. знач.

ПУЩИНАК – вж. **пустош** 1. знач.

ПЧЕЛНИК *разг.* – вж. **кошер**

ПШЕНИЦА – Едногодишно тревисто растение, чийто плод е на зърна, от които се получава брашно за хляб и други тестени изделия. *Пълни хамбари с пшеница. Мляна пшеница.*

— **жито**

ПЪДАР – вж. **пазач**

ПЪДЯ *несв.* – 1. Карам, заставям някого или нещо да се махне от някъде. *Пъдят го от вкъщи. Защо ме пъдиш?*

— **гоня, кудя** *поет.*

2. вж. **отпъждам**

ПЪЗЛИВ *разг. пренебр.* – вж. **страхлив** 1. знач.

ПЪЗЛИВЕЦ *разг. ирон.* – вж. **страхливец**

ПЪЗЛЬО *разг. ирон.* – вж. **страхливец**

ПЪК – вж. **но**

ПЪКАМ *разг.* – вж. **гъмжа** 1. и 2. знач.

ПЪКЛЕН – вж. **адски** 1. и 2. знач.

ПЪКЛО *нар.* – вж. **ад** 1. знач.

ПЪКЪЛ *разг.* – вж. **ад** 1. и 2. знач.

ПЪЛЕН – 1. Който е изцяло зает, в който има много неща. *Библиотеката е пълна с книги. Гардеробът е пълен с дрехи. Пълен хладилник. Пълна зала. Пълни с хора улици.*

— **изпълнен, напълнен, запълнен**

ант. → ***празен,*** пуст

2. Който обхваща, представя всичко по даден въпрос, в дадена област. *Пълно изследване на бита на народа. Пълен анализ на събитията. Пълни сведения.*

— **цялостен, изчерпателен, всеобхватен, всестранен**

ант. → ***непълен,*** частичен, неизчерпателен, фрагментарен

3. Който засяга нещо изцяло, от всички страни. *Къщата се нуждае от пълен ремонт. Направих си пълен медицински преглед. Пълно проучване. Пълно почистване.*

— **цялостен, основен, генерален**

ант. → ***частичен,*** непълен, половинчат

4. Който засяга нещо изцяло, напълно. *Пълен банкрут. Пълна разруха. Пълен разгром. Пълно отрицание. Пълна забрана на тютюнопушене на обществени места.*

— **тотален, абсолютен, цялостен**

ант. → ***частичен,*** непълен

5. Който се проявява, става в най-голяма степен. *Имам нужда от пълно спокойствие. Пълна тишина. Пълен мрак. Пълен бездарник.*

— **абсолютен, съвършен, тотален**

ант. → ***относителен***

6. вж. **абсолютен** 1. знач.;

7. вж. **дебел** 1. и 2. знач.;

8. вж. **максимален**;

9. вж. **цял** 2. знач.

ПЪЛЗЕШКАТА *разг.* – вж. **пълзешком**

ПЪЛЗЕШКОМ – С пълзене. *Войникът залегна и се придвижи пълзешком до окопа.*

— **лазешком, пълзешката** *разг.*, **лазешката** *разг.*

V на четири крака *разг.*

ПЪЛЗЯ – 1. За насекомо – движа се с всичките си крайници; за човек – придвижвам се с помощта на ръцете и краката едновременно. *По пода пълзяха мравки. Детето вече пълзи.*

— **лазя, пъпля**

2. *прен.* вж. **влача се** 1. знач.

ПЪЛКОВОДЕЦ – вж. **военачалник**

ПЪЛНЕЖ – вж. **плънка**

ПЪЛНЕЯ – вж. **дебелея**

ПЪЛНОВЛАСТЕН *книж.* – Който има пълна, неограничена власт. *Пълновластен господар.*

— **всевластен** *книж.*

ПЪЛНОВЛАСТИЕ *книж.* – Пълна, неограничена власт над всички и над всичко. *Той се стреми към пълновластие.*

— **всевластие** *книж.*

ПЪЛНОВРЪСТЕН *рядко* – вж. **пълнолетен**

ПЪЛНОВЪЗРАСТЕН *книж.* – вж. **пълнолетен**

ПЪЛНОЛЕТЕН – Който е достигнал установената от закона възраст, след навършването на която получава определени граждански права и задължения. *Пълнолетен е и отговаря за делата си. Пълнолетните деца могат да наследяват имоти.*

— **пълновъзрастен** *книж.*, **пълновръстен** *рядко*

ант. → ***малолетен,*** непълнолетен, непълновръстен

ПЪЛНОМОЩИЕ – Право, власт, предоставени на лице или учреждение за извършване на определени действия от името на друг. *Дадени са му широки пълномощия. Превишава пълномощията си.*

— **мандат, правомощие** *книж.*, **картбланш** *книж.*

ПЪЛНОМОЩНИК – Лице, упълномощено да представя някого и да действа от негово име. *Пълномощник на стачния комитет. Пълномощник на новите собственици.*

— **мандатьор, довереник, повереник** *остар.*

ПЪЛНОПРАВЕН – вж. **равноправен** 1. знач.

ПЪЛНОТА – 1. Обхващане на всичко по даден въпрос в дадена област в най-висока степен. *Научният му труд е ценен със своята пълнота. Пълнота в изложението. Пълнота на фактите.*

— **цялостност, изчерпателност, всеобхватност, всестранност**

ант. → ***празнота,*** празнина, пропуск, непълнота

2. вж. **дебелина**

ПЪЛЧИЩЕ *неодобр.* – Многобройна въоръжена тълпа, банда или войска, която безчинства, граби, убива. *Чужди въоръжени пълчища нахлуха в страната ни. Гладни и свирепи пълчища вилнеят и грабят.*

— **орда** *прен. неодобр.*

ПЪН – 1. Останалата от корен долна част на отсечено дърво. *Гората е изсечена и са останали само пънове. Конят се спъна в един пън.*

— **дънер, кютюк** *нар.*, **ботур** *диал.*

2. *прен. разг. презр.* вж. **глупак**

ПЪП – *прен.* вж. **среда** 1. знач.

ПЪПЕШ – Растение с пълзящо стъбло и голям бледожълт, ароматен, сладък плод, в средата кух. *Пъпешът е много сладък и ароматен.*

— **пипон** *диал.*, **каун** *диал.*

ПЪПЛЯ – 1. вж. **пълзя** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **влача се** 1. знач.

ПЪРВЕНЕЦ – Човек или група от хора, колектив, който има най-добри постижения в някаква област. *Първенец в производството. Първенец на випуска.*

— **челник, отличник**

ПЪРВЕНСТВО – 1. *спорт.* Състезание за излъчване на първенец. *Световно първенство по футбол. Първенство по тенис.*
— **шампионат**
2. *прен.* вж. **господство** 1. знач.
ПЪРВИЧЕН – 1. Който се отнася до нещо или е присъщ на нещо, преди извършването или протичането на някаква промяна в него. *Кулата е запазена до днес в своя първичен вид.*
— **първоначален**
2. вж. **примитивен** 2. знач.;
2. вж. **зачатъчен** 1. знач.
ПЪРВИЧНОСТ – вж. **примитивност** 1. знач.
ПЪРВОБИТЕН – 1. вж. **примитивен** 2. знач.;
2. вж. **див** 2. знач.
ПЪРВОБИТНОСТ – вж. **примитивност** 1. знач.
ПЪРВОКАЧЕСТВЕН – 1. вж. **отличен** 1. знач.;
2. вж. **висококачествен**
ПЪРВОКЛАСЕН – вж. **отличен** 1. знач.
ПЪРВОНАЧАЛЕН – 1. вж. **начален** 1. и 2. знач.;
2. вж. **първичен** 1. знач.;
3. вж. **встъпителен** 2. знач.
ПЪРВОНАЧАЛНО – вж. **отначало**
ПЪРВООБРАЗ *книж.* – 1. вж. **оригинал** 1. знач.;
2. вж. **прототип**
ПЪРВООБРАЗЕН *книж.* – вж. **оригинален** 1. знач.
ПЪРВООБРАЗНОСТ *книж.* – вж. **оригиналност** 1. знач.
ПЪРВОСТЕПЕНЕН – вж. **основен** 1. знач.
ПЪРГАВ – 1. Който действа, реагира бързо, енергично или в който има проявена енергия, бързо действие. *Момичето е пъргаво като сърна. Пъргав служител. Пъргава домакиня. Пъргави движения. Пъргава игра. Пъргав ум.*
— **бърз, подвижен, чевръст** *разг.*, **енергичен, жив**
ант. → ***флегматичен,*** бавен, муден, бавноподвижен, отпуснат
// ***флегматичен,*** бавен, отпуснат, вял
// ***муден,*** бавен, пипкав, туткав
2. Който е изпълнен с жизненост, енергия или изразява жизненост, енергия. *Пъргаво детенце. Пъргаво котенце.*
— **подвижен, игрив, жив**
ант. → ***флегматичен,*** бавен, отпуснат, бавноподвижен
3. Който се движи без напрежение, усилие, грациозно. *Пъргави стъпки. Пъргава походка.*
— **лек, чевръст** *разг.*
ант. → ***тромав,*** тежък, мечешки
4. вж. **сръчен** 2. и 3. знач.;
5. вж. **бърз** 3. знач.
ПЪРГАВИНА – 1. Подчертана способност за действие или проява на бързо действие. *Той стана от стола с неподозирана за годините му пъргавина. Възхищавам се на пъргавината на играчите.*
— **пъргавост, подвижност, живост, бързина, енергичност, чевръстина** *разг.*
ант. → ***флегматичност,*** бавност, отпуснатост, бавноподвижност
// ***мудност,*** бавност, пипкавост, туткавост
2. вж. **сръчност** 2. знач.
ПЪРГАВОСТ – 1. вж. **пъргавина** 1. знач.;
2. вж. **сръчност** 2. знач.
ПЪРЖА *несв.* – вж. **запържвам** 2. знач.
ПЪРЗАЛЯМ – *прен. разг.* вж. **лъжа** 2. знач.
ПЪРЗАЛЯМ СЕ – Движа се по заледена, заснежена повърхност, седнал или застанал върху нещо, което се придвижва по нея. *Много младежи се пързаляха с шейни или ски по ледения път.*
— **плъзгам се, хлъзгам се**
// Губя стабилност, устойчивост, равновесие при стъпване, ходене, движение върху гладък лед, сняг или друга гладка, мокра или мазна повърхност. *Пътищата са мокри и колите се пързалят. Пързалям се по намазания с паркетин паркет.*
— **плъзгам се, хлъзгам се**
ПЪРЗУЛВАМ СЕ *разг.* – вж. **подхлъзвам се**
ПЪРТУШИНИ *разг. пренебр.* – вж. **вещи** 2. знач.
ПЪСТРЕЯ – вж. **пъстрея се**
ПЪСТРЕЯ СЕ – Изпъквам с пъстрите си цветове. *В градината се пъстреят цветя.*
— **пъстрея, шаренея се**
ПЪСТРИЛО *разг.* – вж. **пъстрота** 1. знач.
ПЪСТРИНА – вж. **пъстрота** 1. знач.
ПЪСТРОТА – 1. Голямо разнообразие на багри, шарки, цветове. *Обичам есента с нейната пъстрота. Възхищавам се на пъстротата на чипровските килими.*
— **многоцветие, многоцветност, многобагрие** *книж.*, **многобагреност** *книж.*, **разноцветност** *книж.*, **разнобагрие** *книж.*, **пъстрина, пъстрило** *разг.*, **шаренило** *разг.*, **шарения** *разг. неодобр.*
2. *прен.* вж. **многообразие** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **разнообразие** 1. знач.
ПЪСТРОЦВЕТЕН – вж. **пъстър** 1. знач.
ПЪСТРЯ *несв.* – вж. **изпъстрям** 1. и 2. знач.
ПЪСТЪР – 1. Който има различни цветове, багри, шарки. *Пъстри китеници. Пъстра рокля. Пъстри цветя. Пъстър килим. Пъстра стомна. Пъстра везба. Пъстро платно.*
— **разноцветен, многоцветен, шарен, пъстроцветен, многобагрен** *книж.*, **разнобагрен** *книж.*, **писан** *нар.*
ант. → ***едноцветен,*** еднобагрен
2. *прен.* вж. **разнообразен** 1. знач.
ПЪТ – 1. Ивица земна площ, предназначена за пътуване, придвижване по нея. *Пътят води към селото. Асфалтиран път. Стръмен път.*
— **друм** *нар. поет.*, **шосе**
2. *разг.* вж. **улица**;
3. *прен.* вж. **начин** 2. знач.
ПЪТЕШЕСТВАМ – Обхождам много места, обикн. в далечни страни. *Решил съм през лятото да пътешествам, да обиколя някои южни страни. Той обича да пътешества.*
— **пътувам, странствам**
ПЪТЕШЕСТВЕНИК – вж. **пътник**
ПЪТЕШЕСТВИЕ – вж. **екскурзия** 2. знач.
ПЪТНИК – Лице, което пътува с превозно средство. *Пътниците във влака бяха много.*
— **пасажер** *книж.*
// Лице, което се намира на път. *Срещнахме пътници, които търсеха подслон. Уморен пътник.*
— **пътешественик, странник, друмник** *нар. поет.*, **пилигрим** *прен. книж. рядко*
ПЪТУВАМ – 1. вж. **пътешествам**;
2. вж. **движа се** 2. знач.
ПЪТУВАНЕ – 1. вж. **екскурзия** 2. знач.;
2. вж. **движение** 2. знач.
ПЪТЬОМ – На минаване. *Пътьом ще се отбия при*

теб. Пътьом надзърнах в кабинета му.

— **мимоходом**

ПЪХАМ (ПЪХВАМ) – 1. Слагам нещо вътре в нещо друго или между други неща. *Пъхам ръката си в джоба. Пъхам хляба в торбата. Пъхнах документите в чекмеджето.*

— **мушкам (мушвам), завирам**[1], **тикам (тиквам), навирам, намъквам** *разг.*, **втиквам** *разг.*

ант. → ***изваждам,*** вадя, изкарвам, измъквам

2. вж. **вкарвам** 1. знач.

ПЪХАМ СЕ (ПЪХВАМ СЕ) – 1. вж. **завирам се** 1. знач.;

2. вж. **ввирам се** 1., 2. и 4. знач.

ПЪХТЯ – Дишам тежко и шумно, обикн. поради умора, напрежение и под. *Изкачваше се по стълбите и пъхтеше от умора.*

— **пъшкам, пухтя, пуфтя, дъхтя** *поет.*

ПЪЧА СЕ *разг.* – вж. **важнича**

ПЪШКАМ – 1. вж. **пъхтя;**

2. вж. **въздишам** 1. знач.;

3. вж. **стена**

ПЪШКАНЕ – вж. **въздишка**

Р

РАБАТ – вж. **отстъпка** 2. знач.

РАБОЛЕПЕН *книж.* – Който няма достойнство в държанието си, ласкае някого, угодничи му с користна цел, или който изразява такова отношение. *Раболепен чиновник. Раболепна политика. Раболепно държание. Раболепна усмивка.*

— **сервилен** *книж.*, **безгръбначен** *прен. пренебр.*, **лакейнически** *неодобр.*, **угоднически, угодлив** *рядко*, **мазен** *прен. разг. неодобр.*, **подмазвачески** *неодобр.*, **мазнишки** *разг. неодобр.*, **подлизурски** *разг. неодобр.*, **низкопоклонен** *книж. рядко*

РАБОЛЕПИЕ *книж.* – вж. **угодничество**

РАБОЛЕПНИЧА *книж.* – вж. **угоднича**

РАБОЛЕПНОСТ *книж.* – вж. **угодничество**

РАБОЛЕПСТВАМ *книж.* – вж. **угоднича**

РАБОЛЕПСТВО *книж.* – вж. **угодничество**

РАБОТА – 1. Физическа или умствена дейност за създаване или постигане на нещо. *Полска работа. Къщна работа. Умствена работа. Канцеларска работа.*

— **труд, дейност, занимания**

ант. → ***безделие,*** лентяйство, мързел, мързелуване, леност, безделничество, безделничене, хайлазлък, хайлазуване, дембелуване, дембелък

2. Дейност, с която човек изкарва прехраната си. *От няколко месеца търся работа. Не мога да си намеря работа. Останах без работа. Работата ми е да продавам книги.*

— **занятие, препитание, поминък, служба, длъжност, бизнес** *нежел.*, **занаят** *рядко*

3. вж. **труд** 1. знач.;

4. вж. **дейност** 1. и 2. знач.;

5. вж. **задължение** 2. знач.;

6. *прен.* вж. **произведение** 1. и 2. знач.;

7. *прен.* вж. **изработка** 1. знач.;

8. *само мн. разг.* вж. **вещи** 1. знач.

РАБОТАР *разг.* – вж. **работливец**

РАБОТАЧ *разг. рядко* – вж. **работливец**

РАБОТЕН – 1. За време – през който се работи. *През тази седмица има само няколко работни дни.*

— **присъствен**

ант. → ***почивен,*** неработен, неприсъствен

2. вж. **делови** 2. знач.;

3. *разг.* вж. **трудолюбив**

РАБОТИЛНИЦА – *разш.* вж. **ателие** 2. знач.

РАБОТЛИВ – вж. **трудолюбив**

РАБОТЛИВЕЦ – Човек, който обича да работи, който постоянно се труди. *Шефът го взе на работа, защото разбра, че е голям работливец. Работливец е, все нещо върши.*

— **работяга** *разг.*, **работохолик, работар** *разг.*, **работливко** *разг.*, **бачкатор** *разг.*, **работач** *разг. рядко*

ант. → ***ленивец,*** мързеливец, безделник, лентяй, мързелан, мързеланковец, мързеланко, мързеливко, лежач, хайлазин, дембел, канапчия

РАБОТЛИВКО *разг.* – вж. **работливец**
РАБОТЛИВОСТ – 1. вж. **трудолюбие**;
2. вж. **активност** 1. знач.
РАБОТНОСТ *разг.* – вж. **трудолюбие**
РАБОТОДАТЕЛ – Лице, което предлага, дава работа на някого. *Работниците трябва да търсят правата си от работодателя. Имаме добър работодател, който редовно ни плаща заплатите.*
— **шеф, господар, чорбаджия** *разг.*, **бос** *нежел.*
РАБОТОСПОСОБЕН – Който е годен, способен за работа. *Чувствам се все още работоспособен.*
— **трудоспособен, дееспособен** *книж.*
ант. → ***неработоспособен,*** нетрудоспособен
РАБОТОХОЛИЗЪМ – вж. **трудолюбие**
РАБОТОХОЛИК – вж. **работливец**
РАБОТЯ – 1. Върша физическа или умствена дейност за създаване или постигане на нещо. *По цял ден работи. Работя върху един проект. Днес работих на постройката.*
— **трудя се, бачкам** *разг. пренебр.*
ант. → ***безделнича,*** мързелувам, лентяйствам, хайлазувам, излежавам се, дембелувам
// ***почивам си,*** почивам, отпочивам, отпочивам се, отдъхвам, отдъхвам си, отморявам се, отмарям, релаксирам
2. Професионално се занимавам с нещо, върша дейност, за да се прехранвам. *По-рано работих в една кантора. Вече не работя, пенсионирах се. Къде работиш?*
— **служа** *рядко,* **бачкам** *разг. пренебр.*
3. *Обикн. в 3 л.* За машина, уред, предприятие и др. – изпълнявам функцията, предназначението си. *След отстраняване на повредата пералнята вече работи. Часовникът работи отлично. Машините работят.*
— **действам, функционирам, вървя** *прен. разг.*, **бачкам** *разг. пренебр.*
ант. → ***бездействам,*** стоя, седя
4. вж. **действам** 1. знач.;
5. вж. **правя** 1. и 2. знач.
V изкарвам хляба (прехраната) си *разг.*, вадя си хляба *разг.* към 2. знач.
РАБОТЯГА *разг.* – вж. **работливец**
РАВЕН – 1. За площ – който е без възвишения и вдлъбнатини. *Равен релеф. Равна долина.*
— **плосък**
ант. → ***хълмист,*** неравен, хълмест, баирест
2. вж. **гладък** 2. знач.;
3. вж. **еднакъв**;
4. вж. **равномерен** 1. знач.
РАВЕНСТВО – 1. Наличие на еднакви права. *Равенство между мъже и жени. Равенство между етносите. Равенство пред закона.*
— **равнопоставеност, равноправие, равноправност**
ант. → ***неравенство,*** неравнопоставеност, неравноправие
2. вж. **еднаквост** 1. знач.
РАВНИНА – 1. Земна повърхност без планини и големи възвишения. *Селото е в равнината. Около нас е просторна равнина.*
— **поле, равнище** *рядко*
2. вж. **плоскост** 1. знач.
РАВНИЩЕ – 1. Хоризонтална плоскост, определяща височината на издигнатост на нещо. *Равнището на водата се качва. На какво надморско равнище се намира курортът?*
— **ниво, уровен** *нежел.*
2. Степен, величина на развитие на нещо. *Културата е на високо равнище. Ниско равнище на морал. Образованието не е на високо равнище.*
— **ниво, стъпало** *прен.*, **висота** *рядко,* **уровен** *нежел.*
3. *рядко* вж. **равнина** 1. знач.;
4. *огр.* вж. **размер** 1. знач.
РАВНОВЕСИЕ – *прен.* Състояние на устойчиво съотношение между съставните части на нещо, на равенство между противоположни сили или стойности. *Равновесие на силите. Нарушено е равновесието в природата.*
— **баланс** *книж.*
ант. → ***дисбаланс***
РАВНОДУШЕН – 1. Който не е чувствителен към неща, които го заобикалят, или който е проява на такова качество. *Тя е равнодушна към тебе. Не съм равнодушен към съдбата на тези хора. Наблюдаваше го с равнодушен поглед.*
— **безразличен, индиферентен** *книж.*, **безчувствен, апатичен** *книж.*, **нечувствителен, бездушен, безстрастен, студен** *прен.*, **хладен** *прен.*
ант. → ***развълнуван,*** разчувстван
2. Който не проявява или не изразява интерес, отношение към някого, нещо. *Равнодушен наблюдател на събитията. Равнодушен слушател. Равнодушен израз на лицето.*
— **безучастен, безразличен, индиферентен** *книж.*, **апатичен** *книж.*, **незаинтересован, дезинтересиран** *книж.*
ант. → ***заинтересован,*** неравнодушен, небезразличен
РАВНОДУШИЕ – 1. Отсъствие на чувства, безразлично отношение към някого, нещо. *Изпитвам равнодушие към тази жена. Равнодушие към красотата на природата. В погледа му се четеше равнодушие.*
— **безразличие, апатия** *книж.*, **равнодушност, безразличност, индиферентност** *книж.*, **безчувственост, безчувствие, апатичност** *книж.*, **нечувствителност, безстрастие** *книж.*, **безстрастност** *книж.*, **студенина** *прен.*, **хладност, хладина** *прен.*
ант. → ***развълнуваност,*** разчувстваност
// ***любов,*** обич, страст
2. Отсъствие, пълна липса на интерес към някого, нещо. *Дразни ме равнодушието ти към проблемите ми. Пълно равнодушие към това, което става в страната.*
— **безразличие, безучастие, индиферентност** *книж.*, **незаинтересованост, дезинтересираност** *книж.*, **равнодушност, безразличност, безучастност, апатия** *книж.*, **апатичност** *книж.*, **непукизъм** *жарг.*
ант. → ***заинтересованост,*** интерес, внимание
3. Липса на отзивчиво отношение към чужда неприятност. *Посрещна с равнодушие новината за болестта на сестра си. Отнася се с равнодушие към нещастието ми.*
— **безразличие, безучастие**
ант. → ***съчувствие,*** състрадание, съпричастие, съпричастност, участие
РАВНОДУШНОСТ – вж. **равнодушие** 1. и 2. знач.

РАВНОЗНАЧЕН – 1. вж. **еднозначен** 1. знач.;
2. вж. **равносилен**

РАВНОМЕРЕН – 1. Който е с еднакви размери, сила, степен и др. *Конят вървеше с равномерен ход. Равномерно разпределение на доходите. Равномерен пласт боя.*
— **равен**
ант. → ***неравномерен,*** неравен, нееднакъв
2. Който става, извършва се с еднаква бързина, без ускоряване или забавяне. *Равномерно движение. Равномерни удари на сърцето. Равномерни крачки.*
— **отмерен, плавен, ритмичен** *разш.*
ант. → ***неравномерен,*** неритмичен

РАВНОПОСТАВЕН – вж. **равноправен** 2. знач.

РАВНОПОСТАВЕНОСТ – вж. **равенство** 1. знач.

РАВНОПРАВЕН – 1. Който има всички права наравно с другите. *Равноправен гражданин. Равноправни партньори. Равноправно членство.*
— **пълноправен**
ант. → ***неравноправен,*** непълноправен
2. Който е поставен наравно с друг, има равни с друг права и задължения. *Парламентарните и извънпарламентарните партии не са в равноправно положение. Участието в конкурса трябва да бъде на равноправни начала.*
— **равнопоставен, паритетен** *книж. огр.*

РАВНОПРАВИЕ – вж. **равенство** 1. знач.

РАВНОПРАВНОСТ – вж. **равенство** 1. знач.

РАВНОСИЛЕН – Който по значение се равнява на друг. *Робството за нас е равносилно на смърт. Пушенето е равносилно на самоубийство.*
— **равнозначен, равностоен**

РАВНОСМЕТКА – 1. Установяване на крайния резултат от някаква дейност, работа. *Искам равносметка за всичко, което е свършено.*
— **отчет, сметка**
// Съпоставяне и отчитане на положителното и отрицателното в някаква дейност, проява. *Правя си равносметка на деня.*
— **рекапитулация** *книж.*
2. вж. **баланс** 1. знач.

РАВНОСТОЕН – 1. Който по количество, размер, стойност и др. е равен на друг. *Равностоен обмен. Размяна на равностойни стоки. Равностойни величини.*
— **еквивалентен** *книж.*
ант. → ***неравностоен,*** нееквивалентен
2. Който е еднакъв по цена, по качество с друг. *Равностойни монети. Равностойни дялове. Равностойни произведения.*
— **равноценен**
ант. → ***неравностоен***
3. вж. **равносилен**

РАВНОЦЕНЕН – вж. **равностоен** 2. знач.

РАВНЯВАМ СЕ – 1. вж. **подравнявам се**;
2. *разг.* вж. **меря се**

РАДВАМ СЕ – 1. Изпитвам радост, весело ми е. *Някои хора не умеят да се радват. Радвай се, успяхме!*
— **веселя се** *рядко*
ант. → ***скърбя,*** тъжа, тъгувам, жаля
2. вж. **любувам се**;
3. *прен.* вж. **имам** 4. знач.

РАДЕТЕЛ – вж. **борец** 2. знач.

РАДЕЯ *книж.* – 1. вж. **боря се** 3. знач.;
2. вж. **милея** 2. знач.

РАДИАЦИЯ – вж. **излъчване** 1. знач.

РАДИКАЛЕН *книж.* – вж. **коренен** 1. знач.

РАДИО – вж. **радиоапарат**

РАДИОАПАРАТ – Апарат за приемане на радиопрограми. *Нямам радиоапарат. Включих радиоапарата.*
— **радио, радиоприемник**

РАДИОПРИЕМНИК – вж. **радиоапарат**

РАДОСТ – Силно чувство на задоволство от нещо желано, приятно. *Сърцето ѝ преливаше от радост. Едничка радост е за мене да си дойдеш. Голяма радост обзе всички ни.*
— **веселие, драгост** *нар. поет.*, **веселба** *рядко*, **отрада** *книж. поет.*, **отрадност** *книж.*
ант. → ***мъка,*** тъга, скръб, страдание, горест, покруса, терзание, болка, печал, нерадост, жалба, жал, жалост

РАДОСТЕН – 1. Който съдържа или предизвиква радост. *Радостно чувство. Радостен факт. Радостни мисли.*
— **отраден** *книж.*, **драгостен** *нар. поет.*
ант. → ***тъжен,*** нерадостен, безрадостен, безотраден
2. вж. **весел** 1., 2. и 3. знач.;
3. вж. **щастлив** 2. знач.

РАДУШЕН – вж. **дружелюбен** 1. знач.

РАДУШИЕ – вж. **дружелюбие** 1. и 2. знач.

РАДУШНОСТ – вж. **дружелюбие** 1. и 2. знач.

РАЖДАМ СЕ – 1. Появявам се на света, започвам живота си. *Родил съм се на село. Най-напред се родила сестра ми. Не знам защо съм се родил на този свят.*
— **пръквам се** *разг.*, **добивам се**
ант. → ***умирам,*** почивам, издъхвам, свършвам, отивам си, пуквам
2. вж. **вирея**;
3. *прен.* вж. **появявам се** 2. знач.
V виждам Божия свят *разг.*, появявам се (явявам се, излизам, идвам) на <бял> свят *разг.*, идвам (ида, дойда) на тоя свят *разг.* към 1. знач.

РАЗБЕСНЯВАМ СЕ – 1. *разг.* вж. **разлудувам се**;
2. вж. **забушувам** 1. знач.

РАЗБИВАМ – 1. вж. **изкъртвам** 2. знач.;
2. вж. **счупвам**;
3. вж. **раздробявам** 1. знач.;
4. вж. **разгромявам** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **съкрушавам** 1. знач.

РАЗБИРАЕМ – 1. вж. **ясен** 4. знач.;
2. вж. **обясним**;
3. вж. **достъпен** 4. знач.

РАЗБИРАМ – 1. Става ми ясен смисълът, значението на нещо. *Разбрах идейния замисъл на автора. Не мога да разбера за какво става дума. Трябваше ми доста време, за да разбера текста.*
— **схващам, проумявам, долавям** *рядко*, **прозирам**[1], **осъзнавам, загрявам** *прен. разг.*, **изяснявам си, обяснявам си, вдявам** *прен. разг.*, **включвам** *прен. разг. обикн. с отриц.*, **чаткам** *разг.*, **частисвам** *простонар.*
2. Стават ми ясни действията, намеренията, прояви-те на някого, нещо. *Той разбираше, че съвместният им живот вкъщи е невъзможен. Разбрах, че тя не иска да ми каже истината. Разбирам стремежите ти.*
— **схващам, виждам** *прен.*, **загрявам** *прен. разг.*
3. вж. **долавям** 1. знач.;

4. вж. **узнавам** 1. и 2. знач.

РАЗБИРАМ СЕ – 1. Живея, работя, общувам с някого добре, в разбирателство, сговорно. *Много добре се разбирам със съседите си. Напуснала мъжа си, защото не се разбират.*

— **погаждам се** *разг.*, **спогаждам се** *разг.*, **сговарям се** *разг.*

2. Постигам разбирателство с някого по даден проблем, въпрос. *Разбрахме се с новия наемател за размера на наема. Надявам се, че ще се разберем за цената. Двете преговарящи страни се разбраха по всички въпроси.*

— **споразумявам се, спогаждам се** *разг.*

РАЗБИРА СЕ – вж. **безспорно**

РАЗБИРАНЕ – вж. **възглед** 1. знач.

РАЗБИРАТЕЛСТВО – 1. Взаимно разбиране, добри отношения между хора, липса на противоречия в общуването им. *Събрали се двамата млади с мисълта да живеят в разбирателство и любов. Вкъщи цари разбирателство. Живеем в разбирателство със съседите си.*

— **съгласие, сговор, мир**[1]**, единомислие, хармония**

ант. → ***неразбирателство,*** несъгласие, разногласие, разномислие, несговор, дрязги, търкания // ***ежби,*** вражди

2. Единно мнение по някой важен въпрос. *По въпросите на външната ни политика между политическите сили има разбирателство. Постигнаха разбирателство за строежа на атомната централа.*

— **консенсус** *книж.*, **съгласие, единомислие**

ант. → ***неразбирателство,*** несъгласие, разногласие, разнобой, разномислие

РАЗБИТ – 1. вж. **счупен**;

2. *прен.* вж. **съкрушен**

РАЗБИШКВАМ *разг.*. – вж. **разбърквам** 1. знач.

РАЗБЛЕНУВАМ СЕ – вж. **размечтавам се**

РАЗБЛОКИРАМ – вж. **размразявам** 2. знач.

РАЗБЛУДЕН *книж.* – вж. **покварен** 1. знач.

РАЗБЛЪСКВАМ – Блъскам на разни страни, за да си отворя път. *Той разблъска тълпата, за да си отвори път.*

— **разбутвам, разтиквам, разтласквам**

РАЗБОГАТЯВАМ *рядко* – вж. **забогатявам**

РАЗБОЙНИК – 1. вж. **бандит**;

2. *разш.* вж. **грабител** 1. знач.

РАЗБОЙНИЧЕСКИ – 1. вж. **грабителски**;

2. вж. **бандитски**

РАЗБОЙНИЧЕСТВО – 1. вж. **бандитизъм**;

2. вж. **грабеж** 1. знач.

РАЗБОЛЯВАМ – Докарвам, причинявам някому болест. *Тревогите за сина я разболяха. Този грип може всекиго да разболее.*

— **поболявам**

ант. → ***излекувам,*** вдигам, оправям, изцерявам, изцелявам

V повалям (приковавам, свалям, събарям, хвърлям, тръшвам) на легло някого *разг.*

РАЗБОЛЯВАМ СЕ – Ставам болен, хваща ме болест. *Внимавай да не настинеш, че ще се разболееш. Детето се разболя. Утре ще се разболееш и няма кой да те гледа.*

— **заболявам, поболявам се, лягам** *прен. разг.*

ант. → ***оздравявам,*** излекувам се, минава ми, изцерявам се, вдигам се

V лягам на (в) легло (постеля) *разг.*, падам на легло *разг.*

РАЗБОР – вж. **анализ** 1. знач.

РАЗБРАН – вж. **сговорчив**

РАЗБРИДАМ *диал.* – вж. **разнищвам** 1. знач.

РАЗБРИЦАН *разг. пренебр.* – вж. **повреден** 1. знач.

РАЗБРИЦВАМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **повреждам се**

РАЗБРЪТВЯМ СЕ *разг. грубо* – вж. **разприказвам се**

РАЗБРЪЩОЛЕВЯМ СЕ *разг. грубо* – вж. **разприказвам се**

РАЗБУЖДАМ – вж. **будя** 1. и 2. знач.

РАЗБУЖДАМ СЕ – вж. **събуждам се** 1. знач.

РАЗБУЛВАМ – 1. *огр.* вж. **откривам** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **разкривам** 1. знач.

РАЗБУНВАМ *разг.* – вж. **бунтувам**

РАЗБУНЕН *разг.* – вж. **буновен** 1. знач.

РАЗБУНТУВАМ – вж. **бунтувам**

РАЗБУНТУВАМ СЕ – 1. вж. **въставам** 1. знач.;

2. вж. **бунтувам се** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **възроптавам**

РАЗБУТВАМ – 1. вж. **разблъсквам**;

2. вж. **разбърквам** 1. знач.

РАЗБУШУВАМ СЕ – вж. **забушувам** 1. знач.

РАЗБЪБРЯМ СЕ *разг.* – вж. **разприказвам се**

РАЗБЪЛНИКВАМ *разг.* – вж. **разклащам** 1. знач.

РАЗБЪРБОРВАМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **разприказвам се**

РАЗБЪРЗВАМ СЕ – вж. **забързвам** 1. знач.

РАЗБЪРКАН – вж. **неподреден** 1. знач.

РАЗБЪРКВАМ – 1. Нарушавам изцяло реда на нещо, като създавам пълно безредие, безпорядък. *Някой ми е разбъркал книжата. Децата са разбъркали всички вещи в стаята.*

— **разреждам**[2]**, разбутвам, разхвърлям, разтурям** *разг.*, **разбърниквам** *разг.*, **разбишквам** *разг.*

ант. → ***нареждам,*** подреждам, редя, аранжирам // ***разтребвам,*** разчиствам, оправям, прибирам

2. вж. **смесвам** 1. знач.

V обръщам с краката нагоре нещо *разг.*, обръщам надолу с главата нещо *разг.*, обръщам наопаки нещо *разг.* към 1. знач.

РАЗБЪРНИКВАМ *разг.* – вж. **разбърквам** 1. знач.

РАЗБЯГВАМ СЕ – вж. **разтичвам се** 1. знач.

РАЗВАЙКВАМ СЕ *разг.* – вж. **завайквам се**

РАЗВАЛА *остар.* – вж. **поквара**

РАЗВАЛЕН *разг.* – 1. вж. **повреден** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **покварен** 1. знач.

РАЗВАЛИНИ – Остатъци, обикн. стари, от рухнали, разрушени сгради, селища. *От някогашните постройки са останали само развалини. Развалини от някогашни замъци.*

— **руини** *поет.*, **съсипни, останки** *разш.*, **разрушения, пепелища** *прен.*, **срутини** *рядко*

РАЗВАЛЯМ – 1. вж. **повреждам** 1. знач.;

2. *прен. разг.* вж. **влошавам**;

3. вж. **събарям** 2. знач.;

4. *прен. разг.* вж. **помрачавам** 1. знач.;

5. *прен. разг.* вж. **навреждам** 2. знач.;

6. *прен. разг.* вж. **опорочавам** 1. знач.;

7. *прен. разг.* вж. **поквaрявам**;

8. *прен. разг.* вж. **руша** 1. знач.

РАЗВАЛЯМ СЕ – 1. вж. **повреждам се**;

2. *прен. разг.* вж. **влошавам се**

РАЗВЕДКА *разг.* – вж. **агент** 1. знач.
РАЗВЕДРЕН *поет.* – вж. **ясен** 1. знач.
РАЗВЕДРЯВАМ – 1. вж. **избистрям** 2. знач.;
2. вж. **ободрявам** 1. знач.
РАЗВЕДРЯВАМ СЕ – вж. **прояснявам се** 1. знач.
РАЗВЕДЧИК *разг.* – вж. **агент** 1. знач.
РАЗВЕЖДАМ[1] – Водя някого, нещо на различни места. *Ще те разведа из парка. Развеждам кучето. Разведоха ме из града.*
— **разхождам** *разш.*
РАЗВЕЖДАМ[2] – Разтрогвам брак, развалям семейството на някого. *Разведоха ги за няколко месеца. Съдът ги разведе.*
— **разделям, разженвам** *разг.*
ант. → ***женя,*** оженвам, задомявам, бракосъчетавам
РАЗВЕЖДАМ СЕ – Преставам да живея заедно със съпруг (съпруга), обикн. след бракоразводно дело. *Синът ми се разведе със съпругата си. Те се разведоха през май. Защо се развеждаш с мъжа си?*
— **разделям се, разоставям се** *разг.*, **оставям <се>** *разг.*, **напускам <се>** *разг.*, **разженвам се** *разг. рядко*
ант. → ***оженвам се,*** женя се, венчавам се, задомявам се, бракосъчетавам се
РАЗВЕЙПЛЯВА *разг.* – вж. **безгрижник**
РАЗВЕЙПРАХ *разг.* – 1. вж. **безгрижник**;
2. вж. **прахосник**
РАЗВЕСЕЛЯВАМ – 1. вж. **забавлявам** 1. знач.;
2. вж. **зарадвам**
РАЗВЕСЕЛЯВАМ СЕ – Ставам весел. *След няколко чаши вино гостите се развеселиха.*
— **повеселявам**
ант. → ***натъжавам се,*** нажалявам се
РАЗВИВАМ – 1. Въртя в обратна посока нещо навито, обикн. за да го разслабя, освободя или отстраня. *Развивам крушка. Развивам кран. Развивам бурма. Развивам бушон.*
— **отвивам, отвъртам, развъртам, отвинтвам, развинтвам**
ант. → ***завивам,*** навивам, завъртам, завинтвам, навинтвам
2. Махам обвивката, опаковката на нещо увито. *Развивам пакет. Развивам станиола на шоколада. Развивам покупката.*
— **разгъвам, отгъвам, отвивам, разопаковам, отварям** *прен.*
ант. → ***завивам,*** загъвам, увивам, обвивам, опаковам, пакетирам, амбалирам
3. *прен.* Разширявам някаква дейност, възможности, способности. *Развивам широка кампания. Развивам производството. Развивам способностите си.*
— **разгръщам**
// Разширявам последователно изложение. *Развивам сюжета.*
— **разгръщам**
4. вж. **отвивам** 1. и 2. знач.;
5. *прен.* вж. **излагам** 4. знач.
РАЗВИВАМ СЕ – 1. Постигам по-добри качества, резултати, по-добро състояние. *Науката се развива. Обществото се развива. Един млад човек трябва постоянно да се развива.*
— **напредвам, еволюирам** *книж.*, **израствам** *прен.*, **движа се** *несв. прен.*
ант. → ***вегетирам***
2. Претърпявам развитие, ставам по-зрял. *Детето се развива добре. В последните класове на гимназията тя много се разви.*
— **раста** *несв.*, **израствам, оформям се**
3. За явление, събитие, работа и др. – намирам се в процес на осъществяване. *Подготовката за изборите се развива нормално. В партията се развиват различни процеси. Нещата се развиват добре.*
— **протичам, вървя** *несв. прен.*, **тека** *несв. прен.*
4. вж. **напредвам** 1. знач.;
5. вж. **случвам се** 1. знач.
РАЗВИДЕЛЯВА СЕ – вж. **зазорява се**
РАЗВИКВАМ СЕ – Започвам силно да викам, да изговарям думи, звуци със силен и проточен глас. *Ако се опиташ да ме удариш, ще се развикам. Жените се развикаха от страх. Развиках се от болка.*
— **разкрещявам се, закрещявам, завиквам, разкрясквам се, разпищявам се, запищявам, реввам** *прен. разг.*, **заревавам** *прен. разг.*, **разревавам се** *прен. разг.*, **разписквам се** *разг.*, **закрясквам, развряквам се** *разг.*
РАЗВИЛНЯВАМ СЕ – 1. вж. **забушувам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **разлудувам се**
РАЗВИНТВАМ – вж. **развивам** 1. знач.
РАЗВИТ – 1. вж. **напреднал**;
2. вж. **оформен** 2. знач.
РАЗВИТИЕ – 1. Преминаване, преход на нещо от едно състояние в друго, от един етап в друг. *Няма никакво развитие в отношенията ни. Наблюдавам развитие в мирогледа ти. Има известно развитие в културния ни живот.*
— **промяна, изменение, развой, еволюция** *книж.*
ант. → ***застой,*** стагнация
2. Последователно следване на някакви събития, прояви. *Те не успяха да променят в своя полза развитието на събитията. Развитие на първо действие на пиеса. Развитие на сюжет.*
— **развой, разгръщане, ход** *прен.*
3. вж. **напредък** 1. знач.;
4. вж. **растеж** 3. знач.
РАЗВИХРЯМ СЕ – 1. вж. **забушувам** 1. знач.;
2. вж. **разгарям се** 1. знач.
РАЗВЛЕКАТЕЛЕН – вж. **забавен**[1] 1. знач.
РАЗВЛЕЧЕН *разг.* – вж. **неспретнат**
РАЗВЛЕЧЕНИЕ – вж. **забавление** 1. и 2. знач.
РАЗВЛИЧАМ – 1. вж. **забавлявам** 2. знач.;
2. вж. **разсейвам** 2. знач.
РАЗВОДАЧ *разг.* – вж. **екскурзовод**
РАЗВОДНЕН – вж. **воднист**
РАЗВОДНЯВАМ – вж. **разреждам**[1]
РАЗВОЗВАМ – Придвижвам някого, нещо с превозно средство на различни места. *Развозвам стоката по магазините. След нощната смяна развозваме работниците по домовете им.*
— **разкарвам**
РАЗВОЙ – вж. **развитие** 1. и 2. знач.
РАЗВОНЯВАМ – вж. **увонявам**
РАЗВОНЯВАМ СЕ – вж. **размирисвам се** 1. знач.
РАЗВРАТ – 1. Разпуснатост в половия живот. *С многобройните си любовници съвсем го е ударил на разврат. Живее в разврат.*
— **безпътство** *разг.*, **разпътство** *книж.*, **разпътие** *книж.*, **блудство** *книж.*, **блуд** *книж. остар.*, **блудодейство** *книж. остар.*, **разгул** *книж.*

2. *прен.* вж. **поквара**

РАЗВРА̀ТЕН – вж. **покварен** 1. знач.

РАЗВРАТЁН – вж. **покварен** 2. и 3. знач.

РАЗВРАТНИЦА – Жена, която живее безпътно. *Тази развратница бе срам за селото.*

— **блудница** *книж.*, **курва** *простонар. грубо*, **курветина** *простонар. грубо*, **брантия** *разг. пренебр.*, **пачавра** *прен. презр.*, **фльорца** *разг. пренебр.*, **кучка** *прен. разг. грубо*, **шафрантия** *простонар. презр.*

V разпасана кучка *разг.*

РАЗВРАТНИЧА – Водя развратен живот, живея в разврат. *Всички знаят, че той развратничи.*

— **блудствам** *книж.*, **блудодействам** *книж. остар.*, **мърсувам** *разг.*, **бесувам** *разг.*, **курварствам** *простонар. грубо*

РАЗВРАЩАВАМ – вж. **покварявам**

РАЗВРЪЗКА – вж. **край**[1] 3. знач.

РАЗВРЯКВАМ СЕ *разг.* – вж. **развиквам се**

РАЗВЪДНИК – 1. Място, където се отглеждат и развъждат животни. *Развъдник за расови жребци.*

— **разплодник**

2. Място, което е благоприятно за бързо развитие на многобройни екземпляри от някакъв вид. *Това блатисто място е развъдник на комари.*

— **инкубатор** *прен.*, **люпилня** *разг.*, **люпилник** *разг. пренебр.*

РАЗВЪЖДАМ – 1. Отглеждам голям брой полезни животни, птици и др. *Ще си развъдим зайци. Те развъждат буби. Защо да не развъдим кокошки.*

— **въдя** *несв.*, **завъждам, навъждам, разплождам, наплодявам, размножавам**

2. вж. **отглеждам** 2. знач.

РАЗВЪЖДАМ СЕ *Само мн. и 3 л. ед.* – Раждам се и израствам в голямо количество. *Някои насекоми много бързо се развъждат. В езерото се развъжда риба. В хамбара са се развъдили мишки.*

— **въдя се** *несв.*, **плодя се** *несв.*, **размножавам се, навъждам се, наплодявам се, разплождам се**

РАЗВЪЛНУВАМ – вж. **трогвам**

РАЗВЪЛНУВАМ СЕ – вж. **трогвам се**

РАЗВЪЛНУВАН – 1. *прен.* Който е в неспокойно състояние на духа, изпитва вълнение от неща, които го заобикалят, или е израз на такова състояние. *Той стоеше развълнуван пред красивата гледка. Всички сме развълнувани от съдбата на тези нещастни хора. Говореше ми с развълнуван глас.*

— **разчувствам**

ант. → ***равнодушен,*** безчувствен, безразличен, индиферентен, апатичен, нечувствителен, бездушен, безстрастен, студен, хладен

2. вж. **трогнат**

РАЗВЪРВЯМ – вж. **изнизвам**

РАЗВЪРЗВАМ – вж. **отвързвам**

РАЗВЪРТАМ – вж. **развивам** 1. знач.

РАЗВЯВАМ СЕ – 1. вж. **вея се**;

2. *разг. неодобр.* вж. **скитам**

РАЗГАДАВАМ – вж. **разкривам** 1. знач.

РАЗГАЛВАМ *разг.* – вж. **глезя**

РАЗГАЛЕН *разг.* – вж. **глезен** 1. знач.

РАЗГАР – Най-висока точка в проявата на нещо, най-напрегнат, интензивен момент в някаква работа, дейност, процес. *В разгара на борбата. В разгара на жътвата. Работата е в разгара си.*

— **кипеж, вихър** *прен.*, **стихия** *прен.*

РАЗГАРЯМ – вж. **разпалвам** 1. и 2. знач.

РАЗГАРЯМ СЕ – 1. Започвам да се проявявам с голяма сила, буйно. *Съдбоносна революция се разгаряше в тази азиатска страна. Борбата се разгаря. Страстите се разгарят.*

— **развихрям се**

ант. → ***успокоявам се,*** утихвам, стихвам

2. вж. **разпалвам се** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **избухвам** 2. знач.

РАЗГАЩВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **разпасвам се**

РАЗГАЩЕН – *прен. разг.* вж. **разюздан**

РАЗГАЩЕНОСТ – *разг.* вж. **разюзданост**

РАЗГЛАГОЛСТВАМ СЕ *ирон. рядко* – вж. **разприказвам се**

РАЗГЛАСА – вж. **гласност**

РАЗГЛАСЯВАМ – 1. вж. **обявявам** 1. знач.;

2. вж. **разтръбявам**

РАЗГЛАСЯВАНЕ – вж. **гласност**

РАЗГЛЕЖДАМ – 1. вж. **оглеждам**;

2. *прен.* вж. **обсъждам**;

3. *прен.* вж. **излагам** 4. знач.

РАЗГЛЕЗВАМ – вж. **глезя**

РАЗГЛЕЗЕН – вж. **глезен** 1. знач.

РАЗГЛОБЯВАМ – Отделям частите на нещо (уред, машина и под.). *Разглобявам мотор. Разглобявам телевизор.*

— **демонтирам**

ант. → ***сглобявам,*** монтирам

РАЗГНЕВЕН – вж. **ядосан**

РАЗГНЕВЯВАМ – вж. **ядосвам**

РАЗГНЕВЯВАМ СЕ – Обзема ме гняв, яд. *Когато майка му разбра, че е получил слаба оценка, страшно се разгневи. Внимавай шефът да не се разгневи.*

— **ядосвам се, нервирам се, афектирам се** *книж.*, **разядосвам се, разсърдвам се** *разг.*, **прогневявам се** *старин.*, **кипвам** *прен.*, **кипва ми** *разг.*, **избухвам** *прен.*, **разфучавам се** *прен. разг.*

ант. → ***успокоявам се***

V излизам извън (вън от, от, из) себе си *разг.*, излизам от (из, вън от, извън) кожата си *разг.*, кипва ми келят *разг.*, избиват ми балансите *разг.*, изхвръквам от кожата си *разг.*, излизам от (из) търпение *разг.*, изпускам (изтървавам) си нервите *разг.*, притъмнява (причернява) ми пред (на) очите *разг.*, черно ми става пред очите *разг.*, пада ми пердето *разг.*, става ми кръв пред очите *разг.*, всичката кръв прелива в главата ми *разг.*, качва ми се (нахлува ми) кръвта в главата *разг.*, хващат (прихващат, вземат) ме дяволите *разг.*, хващат ме бесните (бесовете, бесът, братята) *разг.*, прихващат ме братята (рогатите) *разг.*

РАЗГОВАРЯМ – С думи, говор обменям с някого мисли, информация. *Жените бяха насядали в кръг и тихо разговаряха. Разговаряхме през целия път. Разговарям по телефона. Разговаряхме на разни теми.*

— **говоря, приказвам, беседвам** *книж.*, **събеседвам** *рядко*, **диалогизирам** *книж. рядко*, **бъбря** *разг.*, **бърборя** *разг. пренебр.*, **дрънкам** *разг. пренебр.*, **лафя** *жарг.*, **лафувам** *жарг.*, **хортувам** *нар.*

ант. → ***мълча***

РАЗГОВАРЯМ СЕ – 1. вж. **заприказвам се**;

2. вж. **разприказвам се**

РАЗГОВОР – Устно общуване, размяна на мисли

между хора. *Разговорът ми с шефа продължи цял час. Водихме дълъг разговор. Обичам разговорите с баща си. Приятен разговор.*
— **диалог, беседа, беседване, събеседване**
РАЗГОВОРЕН – Който става, осъществява се във вид на разговор. *Разговорна форма на урок.*
— **диалогичен**
РАЗГОВОРКА *разг.* – Приятно разговаряне, общуване. *Хората идваха при него на разговорка.*
— **раздумка** *разг.*
РАЗГОВОРЛИВ – 1. вж. **приказлив**;
2. вж. **общителен** 1. знач.
РАЗГОВОРЛИВОСТ – 1. вж. **приказливост**;
2. вж. **общителност** 1. знач.
РАЗГОВОРЧИВ – 1. вж. **приказлив**;
2. вж. **общителен** 1. знач.
РАЗГОВОРЧИВОСТ –1. вж. **приказливост**;
2. вж. **общителност** 1. знач.
РАЗГОЛВАМ – Отстранявам, махам нещо (обикн. дреха и под.), което покрива обикн. човешкото тяло или негова част, така че да останат голи. *Разголвам рамото си. Разголвам крака си. Разголвам гърди.*
— **оголвам, заголвам, голя** *несв.*, **отголвам** *рядко*, **обнажвам** *книж. остар.*
ант. → ***завивам,*** покривам, загръщам
РАЗГОЛВАМ СЕ – вж. **разсъблечам се**
РАЗГОЛЕМЯВАМ СЕ *разг. рядко* – вж. **възгордявам се**
РАЗГОЛЕН – 1. За човешко тяло и негови части – който не е покрит с дреха, облекло. *Разголени колене. Разголено рамо.*
— **оголен, заголен, обнажен** *книж. остар.*
ант. → ***покрит,*** завит, загърнат
2. вж. **гол** 1. знач.
РАЗГОНВАМ – вж. **изпъждам** 1. знач.
РАЗГОРДЯВАМ СЕ *разг. огр.* – вж. **възгордявам се**
РАЗГОРЕЩЕН – Който е свързан с много чувства, страст. *В залата се водеха разгорещени спорове. Разгорещена дискусия.*
— **бурен** *прен.*, **оживен, жив** *прен.*
ант. → ***спокоен,*** сдържан, кротък
РАЗГОРЕЩЕНОСТ – *прен.* вж. **въодушевление**
РАЗГОРЕЩЯВАМ – 1. Затоплям много силно. *Бягането ме разгорещи.*
— **сгорещявам**
2. *прен.* Привеждам в силна възбуда. *Виното разгорещи още повече противниците.*
— **разпалвам** *прен.*
РАЗГОРЕЩЯВАМ СЕ – 1. Започвам да говоря възбудено, обикн. при спор, несъгласие с някого. *Ораторът се разгорещи.*
— **разпалвам се** *прен.*
2. вж. **сгорещявам се** 2. знач.
РАЗГРАБВАМ – 1. Грабя всичко, което ми попадне. *Разбунената тълпа изпочупи витрините и разграби стоката в магазините. Купувачите разграбиха щайгите с хубавото грозде. Синовете му разграбиха покъщнината.*
— **разземам, оплячкосвам** *разг. неодобр.*, **изграбвам** *разг. рядко*
2. вж. **ограбвам** 1. знач.
РАЗГРАЖДАМ – Махам, развалям оградата на нещо. *Разграждам двора. Разграждам зида около къщата.*
— **отграждам**
ант. → ***заграждам,*** ограждам, обграждам, опасвам
РАЗГРАЖДАМ СЕ – вж. **разпадам се** 1. знач.
РАЗГРАНИЧАВАМ – вж. **различавам** 1. знач.
РАЗГРАНИЧАВАМ СЕ – Отричам връзката си с някого, нещо или показвам непринадлежност към някого, нещо. *Той обяви, че се разграничава от позицията на своите съпартийци. Направи всичко възможно да се разграничи от престъпната група.*
— **отграничавам се** *рядко*, **дистанцирам се** *книж.*
ант. → ***присъединявам се,*** солидаризирам се
РАЗГРАНИЧЕНИЕ – вж. **разделение** 1. знач.
РАЗГРАНИЧИТЕЛЕН – 1. вж. **разделителен**;
2. вж. **различителен**
РАЗГРОЗЯВАМ *разг. рядко* – вж. **загрозявам**
РАЗГРОМ *книж.* – вж. **поражение** 1. знач.
РАЗГРОМЯВАМ – 1. Побеждавам в бой, сражение противник, като унищожавам силите му. *Разгромихме армията на врага. Разгромихме флотата им. Ще разгромим противника.*
— **разбивам, сразявам** *книж.*, **громя** *несв. книж.*
2. вж. **потушавам** 1. знач.
V направям <на> пух и прах (прах и пепел) някого, нещо *разг.*, разбивам на (в) пух и прах някого, нещо *разг.* към 1. знач.
РАЗГРЪЩАМ – 1. вж. **разгъвам** 1. знач.;
2. вж. **отгръщам**;
3. вж. **отварям** 2. знач.;
4. вж. **развивам** 3. знач.
РАЗГРЪЩАНЕ – вж. **развитие** 2. знач.
РАЗГУЛ *книж.* – 1. вж. **разврат** 1. знач.;
2. вж. **оргия**
РАЗГУЛЕН – вж. **разюздан**
РАЗГЪВАМ – 1. Простирам нашироко нещо свито или сгънато. *Разгъвам географска карта. Разгъвам одеяло.*
— **разгръщам, разгървам**
ант. → ***сгъвам,*** сгръщам
2. Обикн. за плат, дреха – разтварям, опъвам нещо надиплено. *Шивачът разгъна сукното.*
— **раздиплям, разкатавам** *рядко*
ант. → ***нагъвам,*** сгъвам, дипля, надиплям, сдиплям, сплащам, скатавам, накатавам
3. вж. **развивам** 2. знач.
РАЗГЪРВАМ – вж. **разгъвам** 1. знач.
РАЗГЪРНАТ – 1. вж. **отворен** 2. знач.;
2. вж. **обширен** 3. знач.;
3. *прен.* вж. **мащабен** 1. и 2. знач.
РАЗГЪРНАТО – вж. **обширно**
РАЗДАВАЧ – Пощенски служител, който разнася кореспонденция, вестници и др. *Раздавачът донесе писмата.*
— **пощальон, пощаджия** *разг.*, **разносвач** *остар.*
РАЗДАЛЕЧАВАМ – *прен.* вж. **отчуждавам** 1. знач.
РАЗДАЛЕЧЕНОСТ – вж. **разстояние** 1. знач.
РАЗДВИЖВАМ – Започвам да движа нещо на разни посоки, правя нещо да се движи. *Раздвижвам болната си ръка. Опитах се да раздвижа пръстите си.*
— **размърдвам**
ант. → ***обездвижвам***
РАЗДВИЖВАМ СЕ – 1. Започвам да се движа, не стоя неподвижен. *Детето се раздвижи в люлката.*
— **размърдвам се, разшаввам се** *разг.*

2. *Само мн. и 3 л. ед.* Започвам да се движа, да ходя насам-натам, в различни посоки. *Кокошките се раздвижиха из двора. Жените се раздвижиха из къщата да приготвят вечерята.*
— **разшаввам се** *разг.*, **разшетвам се** *разг.*, **разщъквам се** *разг.*
3. Започвам да се движа на различни посоки, обикн. за да свърша някаква работа. *Трябва да се раздвижиш малко, за да си намериш работа. Хората са се раздвижили, искат справедливост.*
— **размърдвам се** *прен. разг.*, **разшаввам се** *прен. разг.*, **разшетвам се** *прен. разг.*
4. вж. **мръдвам** 1. знач.;
РАЗДВИЖВАНЕ – 1. вж. **движение** 4. знач.;
2. вж. **оживление** 2. и 3. знач.
РАЗДВОЕНИЕ – 1. вж. **разединение** 2. знач.;
2. вж. **колебание** 1. знач.
РАЗДВОЕНОСТ – вж. **колебание** 1. знач.
РАЗДЕЛ – 1. вж. **дял** 2. знач.;
2. вж. **отдел** 2. знач.
РАЗДЕЛЕНИЕ – 1. Разчленяване на едно цяло според известни различия, ясно установяване на границата между отделни неща по отношение на техните черти и особености. *Разделение на властите. Разделение на труда. Класово разделение.*
— **разделяне, разграничение, диференциация** *книж.*
ант. → ***сливане,*** обединяване
2. вж. **разединение** 1. знач.
РАЗДЕЛИТЕЛЕН – Който служи за отделяне, разграничаване на две неща, две явления. *Трудно е да се прокара разделителна линия между двете научни области. Разделителна линия между две епохи.*
— **разграничителен, граничен, водоразделен** *прен.*, **вододелен** *прен.*, **демаркационен** *книж.*
ант. → ***съединителен***
РАЗДЕЛЯМ – 1. вж. **деля** 1. и 2. знач.;
2. вж. **отделям** 1. и 2. знач.;
3. вж. **разединявам**;
4. вж. **развеждам**[2]
РАЗДЕЛЯМ СЕ – 1. Престават да съществуват като цялост, ставам на повече части. *Организацията се раздели на групи. Партията се раздели на две фракции.*
— **разединявам се, разпадам се, разцепвам се**
ант. → ***обединявам се,*** съединявам се, събирам се, сливам се, интегрирам се
2. За път, река – променям посоката си, ставам на две или повече части. *На едно място пътят се разделя. Реката се разделя на няколко ръкава.*
— **разклонявам се**
ант. → ***съединявам се,*** събирам се, сливам се
3. вж. **деля се** 1. и 2. знач.;
4. вж. **изоставям** 3. знач.;
5. вж. **развеждам се**
РАЗДЕЛЯНЕ – 1. вж. **деление**;
2. вж. **разделение** 1. знач.
РАЗДЕНВА СЕ *диал.* – вж. **зазорява се**
РАЗДИПЛЯМ – вж. **разгъвам** 2. знач.
РАЗДИРАМ – вж. **разкъсвам** 1. и 3. знач.
РАЗДОР – вж. **разпра** 1. и 2. знач.
РАЗДОРНИК – 1. Лице, което предизвиква раздори, конфликти. *Той е най-големият раздорник в класа.*
— **размирник** *разг.*
2. вж. **скандалджия**
РАЗДРАЗВАМ – вж. **дразня** 1. знач.
РАЗДРАЗВАМ СЕ – вж. **дразня се**
РАЗДРАЗНЕНИЕ – вж. **афект** 1. знач.
РАЗДРАЗНИМОСТ – вж. **възбудимост**
РАЗДРАЗНИТЕЛЕН – Който лесно се дразни и избухва, остро и рязко изразява гнева си. *Беше станал много раздразнителен и често вдигаше скандали. Защо си толкова раздразнителна? Какъвто е раздразнителен, по-добре не го закачай.*
— **сприхав, избухлив, нервен, нервозен** *разг. ирон.*, **гневлив, кибритлия** *разг.*, **барутлия** *разг. рядко*
ант. → ***спокоен,*** сдържан, хладнокръвен, овладян, невъзмутим
V на трън задоен *разг.*
РАЗДРАЗНИТЕЛНОСТ – Качество на раздразнителен. *Твоята раздразнителност ме смущава. Избягваха го заради лесната му раздразнителност.*
— **сприхавост, избухливост, нервност, нервозност** *разг. ирон.*, **гневливост**
ант. → ***сдържаност,*** самообладание, хладнокръвие, спокойствие, невъзмутимост
РАЗДРЕМВАМ *рядко* – вж. **разсънвам**
РАЗДРИПАН *разг.* – вж. **дрипав**
РАЗДРОБЕН – вж. **надробен**
РАЗДРОБЯВАМ – 1. С удар, трошене правя нещо на парчета. *Раздробявам буците пръст. Раздробявам леда.*
— **разбивам, разтрошавам**
2. вж. **надробявам**
РАЗДРУМ *нар.* – вж. **кръстопът**
РАЗДРУСВАМ – вж. **разтърсвам** 1. и 2. знач.
РАЗДРЪНКАН *разг.* – 1. *прен.* вж. **повреден** 1. знач.;
2. вж. **разстроен** 2. знач.
РАЗДРЪНКВАМ *разг.* 1. вж. **разстройвам** 1. знач.;
2. *прен. неодобр.* вж. **разтръбявам**
РАЗДРЪНКВАМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **разприказвам се**
РАЗДУВАМ – 1. вж. **издувам**;
2. *прен. разг.* вж. **преувеличавам**
РАЗДУМВАМ *разг.* – 1 вж. **разубеждавам** 1. знач.;
2. вж. **утешавам**
РАЗДУМКА – 1. *разг.* вж. **разговорка**;
2. *нар.* вж. **утеха**
РАЗДУТ – *прен.* вж. **преувеличен**
РАЗДУХВАМ – вж. **разпалвам** 1. и 2. знач.
РАЗДЪРДОРВАМ СЕ *разг. пренебр.* – вж. **разприказвам се**
РАЗДЪРЖАВЯВАМ – вж. **приватизирам**
РАЗДЪРЖАВЯВАНЕ – вж. **приватизация**
РАЗДЪРПАН *разг.* – вж. **неспретнат**
РАЗДЯВАМ – вж. **издявам**
РАЗДЯЛА – Прекъсване на връзки между близки за известен период от време или завинаги. *След дълга раздяла те отново се срещнаха. Той трудно преживяваше раздялата с жена си.*
— **разлъка** *поет.*, **отлъка** *поет. рядко*
РАЗЕДИНЕН – Който е с нарушено единство. *Разединен народ. Разединена Църква. Разединено семейство.*
— **неединен, несплотен, несговорен**
ант. → ***единен,*** сплотен, дружен, задружен, сговорен

// ***обединен,*** сплотен, консолидиран

РАЗЕДИНЕНИЕ – 1. Нарушаване на единството, разкъсване на целостта на нещо. *Разединение на населението по верски признак. Разединение сред писателските среди.*

— **разделение, разцепление, разединеност, разкол, дезинтеграция** *книж.*

ант. → ***единство,*** единение, консолидация, сплотеност, монолитност

// ***обединение,*** обединяване, сплотяване, консолидация, консолидиране

2. Липса на единство, на съгласие в мнения, действия. *Разединение в управляващото мнозинство по въпросите на енергетиката. Разединение в мненията по обсъждан проблем*

— **раздвоение, неединство, разединеност, несговорност, неединност, несплотеност**

ант. → ***единство,*** единодушие, единност, съгласие, съгласуваност, хармония

РАЗЕДИНЕНОСТ – вж. **разединение** 1. и 2. знач.

РАЗЕДИНЯВАМ – Нарушавам целостта, единството на нещо. *Опитват се да разединят партията. Той направи всичко възможно, за да разедини колектива ни. Различните интереси ни разединяват. Разединявам обществото.*

— **разделям, разцепвам, дезинтегрирам** *книж. рядко*

ант. → ***обединявам,*** сплотявам, консолидирам

// ***сближавам,*** свързвам, сродявам

РАЗЕДИНЯВАМ СЕ – вж. **разделям се** 1. знач.

РАЗЕН – вж. **разнообразен** 1. знач.

РАЗЖЕНВАМ *разг.* – вж. **развеждам**[2]

РАЗЖЕНВАМ СЕ *разг. рядко* – вж. **развеждам се**

РАЗЗАРЯ СЕ *поет.* – вж. **зазорява се**

РАЗЗЕЛЕНЯВАМ СЕ – Покривам се със зеленина, листа, растителност. *Клоните на брезата скоро ще се раззеленят. Гората се раззелени.*

— **разлиствам се, разшумвам се, зазеленявам, зазеленявам се, зашумвам се, ошумявам се**

РАЗЗЕМАМ – вж. **разграбвам** 1. знач.

РАЗИГРАВАМ – Създавам някому различни неприятности, усложнения при някаква работа, преча му, като го пращам излишно на различни места. *Разиграват ме от гише на гише. Чиновниците вече няколко дни ме разиграват за един документ. Няма да позволя да ме разиграваш.*

— **разкарвам** *разг.*, **въртя** *прен. разг.*, **мотая** *прен. разг.*, **размотавам** *прен. разг.*, **разтакавам** *разг.*

V правя въртели *разг.*

РАЗИГРАВАМ СЕ – *прен.* вж. **случвам се** 1. знач.

РАЗИЖДАМ СЕ *нар.* – вж. **разотивам се**

РАЗИСКВАМ – вж. **обсъждам**

РАЗИСКВАНИЯ – Обмяна на мнения по някакъв въпрос. *След доклада имаше разисквания. Разискванията по новия законопроект продължиха до късно през деня.*

— **обсъждане, дебати** *книж.*, **дискусия, прения** *книж. остар.*

РАЗКАЗВАМ – Предавам, излагам устно пред някого нещо преживяно, чуто, научено или измислено. *Всяка вечер той ѝ разказваше какво е правил през деня. Разказа ми всичко подробно.*

— **разправям**

// Предавам, излагам в белетристична художествена форма устно или писмено някаква случка, събитие, нещо преживяно. *Авторът увлекателно разказва за събитията през Втората световна война.*

— **повествувам** *литер.*

РАЗКАЗВАТЕЛЕН – вж. **повествователен**

РАЗКАЗВАЧ – *разш.* вж. **белетрист**

РАЗКАЙВАМ СЕ – Изпитвам и изразявам дълбоко съжаление за направени грешки, постъпки, действия. *Дълбоко се разкайвам, че ти отказах помощта си. Колкото и да се разкайваш, не можеш да промениш нещата и да върнеш времето. Ще се разкайваш един ден за злото, което ми причини.*

— **кая се** *несв.*, **покайвам се, съжалявам, пишмания се** *несв. разг.*

V посипвам си главата с пепел *разг.*, скубя (късам) си косата (косите) *разг.*, бия се в главата *разг.*, чукам (бия, блъскам) си главата *разг.*, блъскам (чукам) си главата с юмруци *разг.*, бия (чукам) си главата с два камъка *разг.*, хапя се два пъти на едно място *разг.*, хапя се там, дето не мога да се стигна *разг.*, хапя се отзад *разг. грубо,* хапя си задника *разг. грубо*

РАЗКАЙВАНЕ – вж. **разкаяние**

РАЗКАЛЯН – вж. **кишав** 1. знач.

РАЗКАНДИЛКВАМ *разг.* – вж. **разклащам** 1. знач.

РАЗКАНДЪРДИСВАМ *простонар.* – вж. **разубеждавам** 1. знач.

РАЗКАПАН *разг.* – вж. **гнил** 2. и 3. знач.

РАЗКАПАНОСТ *разг.* – вж. **гнилост** 2. знач.

РАЗКАПВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **разлагам се** 1. знач.;
2. вж. **разпадам се** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **отпускам се** 3. знач.

РАЗКАРВАМ – 1. вж. **развозвам**;
2. *разг.* вж. **разигравам**;
3. *разг. грубо* вж. **махам**[2] 1. знач.

РАЗКАРВАМ СЕ *разг. грубо* – вж. **махам се** 1. знач.

РАЗКАТАВАМ *рядко* – вж. **разгъвам** 2. знач.

РАЗКАХЪРЯВАМ СЕ *нар.* – вж. **разтревожвам се**

РАЗКАШКАН – вж. **кашкав**

РАЗКАЯНИЕ – Мъчително състояние на човек, който съзнава и съжалява за извършена грешка, грях, престъпление. *Измъчваше го чувство на разкаяние. В очите ѝ се появиха сълзи на разкаяние.*

— **покаяние, каене, разкайване, покайване, угризение** *разш.*, **съжаление, пишманене** *разг.*, **пишманлък** *нар.*

РАЗКИКОТВАМ СЕ *разг.* – вж. **разсмивам се**

РАЗКИСВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **отпускам се** 3. знач.

РАЗКИСКВАМ СЕ – вж. **разсмивам се**

РАЗКЛАТЕН – *прен.* вж. **разстроен** 1. знач.

РАЗКЛАТУШКВАМ *разг.* – 1. вж. **разклащам** 1. знач.;
2. вж. **залюлявам** 2. знач.

РАЗКЛАЩАМ – 1. Клатя на различни страни. *Преди да налееш сока, разклати шишето.*

— **разлюлявам, разлюшквам, разклатушквам** *разг.*, **разкандилквам** *разг.*, **разбълниквам** *разг. (за течност)*

2. вж. **залюлявам** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **дестабилизирам**;
4. *прен.* вж. **подкопавам** 2. знач.

РАЗКЛОНЯВАМ СЕ – вж. **разделям се** 2. знач.

РАЗКОВАВАМ – Изваждам гвоздеи от нещо заковано, за да го отворя или разглобя. *Разковавам*

сандък. Разковавам панти.
— **отковавам**
ант. → ***заковавам,*** зачуквам
РАЗКОДИРАМ – вж. **дешифрирам** 1. знач.
РАЗКОЛ – 1. вж. **разединение** 1. знач.;
2. *диал.* вж. **кръстопът**
РАЗКОЛЕБАВАМ – вж. **обезсърчавам**
РАЗКОЛНИК – Лице, което внася разкол в определена общност или се отделя от нея поради несъгласие с нейните идеи, позиции. *Разколниците в Църквата бяха заклеймени.*
— **отцепник, еретик** *прен. разг.*
РАЗКОНЦЕНТРИРАМ *книж.* – вж. **разсейвам** 1. знач.
РАЗКОНЦЕНТРИРАМ СЕ *книж.* – вж. **разсейвам се** 1. знач.
РАЗКОНЦЕНТРИРАН *книж.* – вж. **разсеян**
РАЗКОНЦЕНТРИРАНЕ *книж.* – вж. **деконцентрация** 1. знач.
РАЗКОПАВАМ – 1. С копане обработвам почвата, за да я направя година за насаждане. *Разкопах дръвчетата, храстите и цветята. Трябва да разкопая градината.*
— **прекопавам** *само св.*
2. вж. **изравям** 1. знач.;
3. *огр.* вж. **разравям**
РАЗКОПЧАВАМ – Разтварям закопчана дреха, обувка, чанта и под., като изваждам копчетата от дупките им. *Разкопчах сакото си.*
— **откопчавам**
ант. → ***закопчавам***
РАЗКОШ – Обстановка, уредена с много красиви и скъпи предмети, или разточителен, богат начин на живот. *Тя бе замаяна от разкоша на богаташката къща. Някои хора живеят в разкош.*
— **великолепие, лукс, блясък** *прен.*
ант. → ***мизерия,*** бедност, оскъдица, нищета, бедност, немотия, беднотия, сиромашия
РАЗКОШЕН – 1. Който се отличава с изключителна красота, блясък или с богатство от багри, форми, орнаменти, украса и под. *Разкошен дворец. Разкошен интериор. Разкошни носии. Разкошен живот. Разкошна растителност.*
— **великолепен, пищен, богат** *прен.*, **блестящ** *прен.*, **бляскав** *прен.*, **велелепен** *старин.*
ант. → ***оскъден,*** беден, мизерен, скромен
*// **невзрачен,*** мижав, никакъв
2. вж. **прекрасен**
РАЗКРАСЯВАМ – вж. **украсявам** 1. и 2. знач.
РАЗКРАСЯВАМ СЕ – 1. вж. **кича се**;
2. вж. **разхубавявам се**
РАЗКРАЧ – вж. **крачка**
РАЗКРЕПОСТЕН – вж. **волен** 1. знач.
РАЗКРЕЩЯВАМ СЕ – вж. **развиквам се**
РАЗКРИВАМ – 1. Разбирам, узнавам нещо неизвестно, скрито, неясно, заплетено. *Опитният детектив разкри цялата мистерия. Разкривам случая с отвлеченото дете. Разкривам тайни. Разкривам истината.*
— **откривам, разгадавам, отгатвам, разбулвам** *прен.*, **разнищвам** *прен.*, **разплитам** *прен.*
ант. → ***скривам,*** укривам, прикривам, спотаявам, спотайвам, затаявам, потайвам
2. Узнавам, установявам нещо скрито или правя разкритие за някого, който се прикрива. *Той се страхуваше да не разкрият прегрешенията му. Разкривам заговор. Разкривам престъпник.*
— **откривам**
ант. → ***крия,*** укривам, скривам, прикривам, потулвам
3. Изваждам на показ, правя явен, очевиден. *Целта му беше да разкрие истинския образ на шефа си. Разкривам истинската си природа. Разкривам намеренията си.*
— **показвам, откривам, издавам, представям, демаскирам** *книж.*, **оголвам** *прен.*
ант. → ***прикривам,*** скривам, замаскирам, маскирам, завоалирам
4. Давам възможност нещо да се разбере, узнае. *В романа писателят разкрива положителните черти на героя.*
— **представям, излагам, показвам, изтъквам**
5. вж. **откривам** 2., 3. и 4. знач.;
6. вж. **показвам** 1. знач.;
7. *нежел.* вж. **отварям** 3. знач.
V хвърлям светлина върху нещо *книж.*, вдигам (повдигам) завесата (воала) *книж.*, вдигам (махам, свалям, смъквам, снемам) булото на нещо *разг.* към 1. знач.
V изваждам (изкарвам, изнасям, измъквам, вадя, показвам) на бял свят нещо *разг.*, изваждам (изкарвам) на показ (наяве, налице) нещо *разг.*, изваждам (изкарвам) на мегдан (пазара) нещо *разг.* към 2. и 3. знач.
V свалям (снемам, смъквам, махам, вдигам) булото на някого *разг.*, смъквам (свалям, снемам, махам, хвърлям) маската на някого *разг.* към 3. знач.
РАЗКРИВАМ СЕ – 1. Допускам да се разбере какво мисля, чувствам, преживявам, показвам се такъв, какъвто съм. *Той се разкри пред нея и тя разбра, че никога не я е обичал. Не исках да се разкрия пред хората. Тя се разкри пред майка си.*
— **откривам се, издавам се**
ант. → ***крия се,*** скривам се
2. Ставам явен, очевиден. *Един ден ще се разкрият лъжите му. Далаверите ѝ се разкриха.*
— **откривам се, лъсвам** *прен. разг. неодобр.*
ант. → ***крия се,*** скривам се, укривам се, потулвам се
V свалям (смъквам, снемам, махам, хвърлям) си маската *разг.*, показвам (разкривам) истинското си лице *разг.* към 1. знач.
V излизам на бял свят (наяве, налице) *разг.* към 2. знач.
РАЗКРИВЕН – вж. **деформиран** 2. знач.
РАЗКРИВЯВАМ – вж. **деформирам**
РАЗКРЯСКВАМ СЕ – вж. **развиквам се**
РАЗКЪРВАВЯВАМ – вж. **разранявам**
РАЗКЪРТВАМ – вж. **изкъртвам** 2. знач.
РАЗКЪРШВАМ – 1. Раздвижвам с напъване тяло, ръце, пръсти и под. *Разкършвам снага. Разкършвам ръце.*
— **окършвам**
2. *рядко* вж. **разчупвам** 1. знач.
РАЗКЪСВАМ – 1. С рязко, силно движение направям нещо на късове. *Той разкъса ризата си. Разкъсах дрехите си. Ядоса се и разкъса писмото.*
— **раздирам, скъсвам, съдирам** *разг.*
2. Правя нещо на парчета, късове. *Кучетата ще го разкъсат. Вълците разкъсали агнето.*
— **разчеквам** *разш.*
3. *прен.* Обикн. за мъчително чувство – пронизвам силно, причинявам остра болка. *Мъка разкъсва-*

ше сърцето ѝ.
— **късам** *несв. прен.*, **раздирам** *прен.*
РАЗЛАГАМ СЕ – 1. Разпадам се на химическите си съставки, ставам гнил, кашав, загубвам физическата си форма и цялост. *Органичните вещества се разлагат в почвата. От горещината месото се е разложило. Доматите започнаха да се разлагат.*
— **изгнивам, гния** *несв.*, **разтлявам се, разплувам се, сплувам се** *разг.*, **разкапвам се** *разг.*, **скапвам се** *разг.*
2. *прен. разг.* вж. **отпускам се** 3. знач.
РАЗЛЕДЯВАМ – вж. **размразявам** 1. знач.
РАЗЛЕДЯВАМ СЕ – вж. **размразявам се**
РАЗЛЕНИВЯМ СЕ *разг.* – вж. **измързеливям се**
РАЗЛЕПВАМ – вж. **отлепвам** 1. знач.
РАЗЛЕТЯВАМ СЕ – *Само мн. и 3 л. ед.* Започвам да летя на различни страни. *Гълъбите се изплашиха и се разлетяха. Духна вятър и книжата, поставени на масата, се разлетяха.*
— **разхвърчавам се, разлитам се, разхвръквам се**
РАЗЛИВАМ – вж. **изливам** 1. знач.
РАЗЛИВАМ СЕ – вж. **изливам се** 1. знач.
РАЗЛИКА – 1. Признак, по който съпоставими предмети, явления не съвпадат, не си приличат, не са еднакви. *Разликата в стила на двамата автори е голяма. Веднага установих разликата между двата града.*
— **различие, отлика, отличие** *книж.*
ант. → ***прилика,*** подобие, сходство, аналогия
2. Липса на сходство, прилика. *Разлика във възгледите. Разлика в характерите. Разлика във вкусовете.*
— **различие, нееднаквост, различност** *книж. огр.*, **несходство**
ант. → ***еднаквост,*** тъждество, съвпадане, съвпадение, идентичност, равенство
// ***прилика,*** сходство, близост, сродство
РАЗЛИСКВАМ *разг.* – вж. **разплисквам**
РАЗЛИСТВАМ СЕ – вж. **раззеленявам се**
РАЗЛИТАМ СЕ – вж. **разлетявам се**
РАЗЛИЧАВАМ – 1. Установявам разлика, нееднаквост между две или повече неща, явления и др. *Той ме научи да различавам кучешките от вълчите следи. Умееше да различава невинните от виновните. Различавам доброто от злото.*
— **отличавам, разграничавам, диференцирам** *книж.*, **отграничавам** *рядко*
ант. → ***отъждествявам,*** идентифицирам, приравнявам
2. вж. **разпознавам** 1. знач.
РАЗЛИЧАВАМ СЕ – Отделям се по нещо от другите. *По характер тя се различава от майка си. Той се различава от всички други деца. Двете мнения се различават.*
— **отличавам се**
ант. → ***приличам,*** наподобявам, мязам
// ***приличам си,*** схождам си, мязам си
// ***съвпадам,*** покривам се
РАЗЛИЧЕН – 1. Който се откроява от другите със свои особени белези. *Този сорт ябълки е различен от другите. Тя е различна от сестра си.*
— **нееднакъв** *(с)*
ант. → ***еднакъв,*** същ<ият>, тъждествен, идентичен, равен
// ***сходен,*** подобен, приличен
2. Който не е свързан с това, за което става дума. *Борбата с престъпността е различна тема. Това е различен случай. Стандартът на живот е различен проблем.*
— **отделен, друг, башка** *простонар.*
ант. → ***конкретен,*** определен, даден
// ***сходен,*** подобен, близък, аналогичен
3. вж. **инакъв**;
4. вж. **разнообразен** 1. и 2. знач.
РАЗЛИЧИЕ – вж. **разлика** 1. и 2. знач.
РАЗЛИЧИТЕЛЕН – По който може да се различи едно нещо от друго, да се установи разлика. *Различителни белези. Различителен признак.*
— **отличителен, разграничителен**
РАЗЛИЧНОСТ *книж. огр.* – вж. **разлика** 2. знач.
РАЗЛОМЯВАМ – 1. вж. **разчупвам** 1. знач.;
2. вж. **начупвам** 3. знач.
РАЗЛУДУВАМ СЕ – Започвам да лудувам, да играя буйно, шумно. *Щом излязоха на двора, учениците се разлудуваха. Децата така са се разлудували, че не можем да ги умирим.*
— **разлудявам се, залудувам, залудявам** *разг.*, **развилнявам се** *разг.*, **побеснявам** *разг.*, **разбеснявам се** *разг.*, **полудявам** *прен. разг.*, **пощурявам**[1] *разг.*, **пощръклявам** *прен. разг.*
ант. → ***укротявам се,*** умирявам се, смирявам се, успокоявам се, мирясвам
РАЗЛУДЯВАМ СЕ – вж. **разлудувам се**
РАЗЛЪКА *поет.* – вж. **раздяла**
РАЗЛЪЧВАМ *поет.* – вж. **отделям** 1. знач.
РАЗЛЪЧВАМ СЕ *поет.* – вж. **изоставям** 3. знач.
РАЗЛЮБВАМ – 1. Преставам да изпитвам любов към някого. *Той бързо разлюби жена си. Обичах го, но вече го разлюбих.*
— **разобиквам, отлюбвам** *диал.*
ант. → ***влюбвам се,*** залюбвам, обиквам
2. *разш.* вж. **намразвам**
РАЗЛЮЛЯВАМ – 1. вж. **разклащам** 1. знач.;
2. вж. **залюлявам** 2. знач.;
3. вж. **разтърсвам** 1. знач.
РАЗЛЮТЕН *разг.* – вж. **яростен** 1. знач.
РАЗЛЮТЯВАМ *нар.* – вж. **вбесявам**
РАЗЛЮТЯВАМ СЕ *нар.* – вж. **вбесявам се**
РАЗЛЮШКВАМ – 1. вж. **разклащам** 1. знач.;
2. вж. **залюлявам** 2. знач.
РАЗМАЗВАМ – 1. вж. **разцапвам**;
2. вж. **смазвам**[1] 1. знач.
РАЗМАЙВАМ СЕ *разг.* – вж. **бавя се** 1. знач.
РАЗМАХ – *прен.* вж. **широта** 1. знач.
РАЗМАХВАМ – Правя движение с нещо, което държа с ръка, или движа нещо насам-натам. *Размахвам камшик. Размахвам опашка.*
— **махам**[1]
РАЗМАЦВАМ *разг.* – вж. **разцапвам**
РАЗМАЧКВАМ – *разг.* вж. **масажирам**
РАЗМЕКВАМ – 1. вж. **омекотявам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **разнежвам**
РАЗМЕКВАМ СЕ – 1. вж. **омеквам** 1. и 2. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **отпускам се** 3. знач.
РАЗМЕКНАТ – 1. вж. **омекнал** 1. и 2. знач.;
2. вж. **кашкав**
РАЗМЕНЯМ – 1. вж. **заменям** 1. знач.;
2. вж. **обменям**
РАЗМЕР – 1. Качество на предмет, което се определя от измеренията му, от това каква част от простран-

ството заема, или от броя, силата, степента на неговите прояви. *Всички къщи са с еднакъв размер и архитектура. Стаите са с различен размер. Определям размера на пенсиите. Размер на жилище. Размер на доходи. Размер на лихва.*

— **големина, величина, измерение** *книж.*, **равнище** *огр.*

2. вж. **обхват** 1. знач.;

3. вж. **обем** 1. знач.;

4. вж. **мярка** 1. знач.

РАЗМЕРВАМ – вж. **измервам** 1. знач.

РАЗМЕРЕН *рядко* – вж. **отмерен** 1. знач.

РАЗМЕСВАМ – вж. **смесвам** 1. и 2. знач.

РАЗМЕЧТАВАМ СЕ – Отдавам се на мечти, започвам много да мечтая. *За какво си се размечтал? Бях се размечтал и ти прекъсна мечтите ми.*

— **замечтавам се, разблénувам се**

РАЗМИНАВА МИ *разг.* – вж. **минава ми** 1. знач.

РАЗМИНАВАНЕ – *прен.* вж. **противоречие** 1. знач.

РАЗМИРЕН – вж. **бунтовен** 1. и 3. знач.

РАЗМИРИСВАМ СЕ – 1. Започвам силно да мириша, да издавам неприятна миризма. *Не сложих месото в хладилника и то се размирисва. Въздухът се размирисва от разлагащия се боклук.*

— **развонявам се, завонявам, разсмърдявам се** *разг.*, **засмърдявам** *разг.*

ант. → ***отмирисвам се,*** измирисвам се

2. вж. **вмирисвам се** 1. знач.

РАЗМИРИЦИ – вж. **бунт** 1. знач.

РАЗМИРНИК – 1. вж. **бунтар** 1. знач;

2. вж. **бунтовник** 1. знач.;

3. *разг.* вж. **раздорник** 1. знач.

РАЗМИРЯВАМ – вж. **бунтувам**

РАЗМИСЛЯМ – вж. **помислям** 1. знач.

РАЗМИСЛЯМ СЕ – вж. **замислям се** 1. знач.

РАЗМИСЪЛ – 1. вж. **размишление** 1. знач.;

2. *Обикн. мн.* вж. **мисъл** 1. знач.

РАЗМИШЛЕНИЕ – 1. Усилено, продължително, задълбочено мислене върху нещо. *Той не обичаше дълбоките размишления. Изглеждаше ми смешен със своите вечни размишления.*

— **разсъждение, размисъл, умуване** *разг. ирон.*, **мъдруване** *ирон.*, **главоблъсканица** *книж.*

2. вж. **мисъл** 1. знач.

РАЗМИШЛЯВАМ – вж. **мисля** 2. знач.

РАЗМНОЖАВАМ – вж. **развъждам** 1. знач.

РАЗМНОЖАВАМ СЕ – вж. **развъждам се**

РАЗМОТАВАМ – 1. вж. **отвивам** 2. знач.;

2. *прен. разг.* вж. **разигравам**

РАЗМОТАВАМ СЕ *разг. неодобр.* – 1. вж. **мотая се** 1. знач.;

2. вж. **бавя се** 1. знач.

РАЗМРАЗЯВАМ – 1. Повишавам температурата на нещо замръзнало, за да променя състоянието му от ледено в нормално. *Размразявам месо. Размразявам хладилник. Топлият въздух размрази почвата.*

— **разледявам, отмразявам**

ант. → ***замразявам,*** вледенявам, заледявам, сковавам, смразявам, вкочанявам

2. Отменям временно наложени ограничения върху разплащането с определени финансови средства, премахвам причините, които спират процес, проект, дейност. *Размразиха спрените пари от Европа. Ще размразим проекта за закупуване на нови изтребители.*

— **разблокирам**

ант. → ***замразявам,*** блокирам

РАЗМРАЗЯВАМ СЕ – За вода, течност – преминавам от ледено в течно състояние. *Буците сняг се размразиха. Ледът се размрази. Езерото се размрази.*

— **разледявам се, разтопявам се, размръзвам се** *разг.*

ант. → ***замръзвам,*** заледявам се, вледенявам се, сковавам се

// Ледът в мен става на течност. *Камерата на хладилника се размрази.*

— **разледявам се**

ант. → ***замръзвам,*** заледявам се

РАЗМРЪЗВАМ СЕ *разг.* – вж. **размразявам се**

РАЗМЪКНАТ *разг.* – вж. **неспретнат**

РАЗМЪРДВАМ – вж. **раздвижвам**

РАЗМЪРДВАМ СЕ – вж. **раздвижвам се** 1. и 3. знач.

РАЗМЪРЗЯВА МЕ *разг.* – вж. **домързява ме**

РАЗМЪТВАМ – 1. Правя нещо да стане мътно, непрозрачно. *Размътихме извора, когато загребвахме вода с канчетата. Размътвам вода.*

— **мътя**[1] *несв.*, **замътвам, помътвам**

ант. → ***избистрям,*** бистря, обистрям

2. *прен.* вж. **замъглявам** 1. знач.

РАЗМЪТВАМ СЕ – 1. За течност, стъкло и под. – ставам мътен, непрозрачен. *Водата в езерото се е размътила. Виното се размъти. Стъклото на прозореца се размъти.*

— **замътвам се, помътнявам**

ант. → ***избистрям се,*** обистрям се

2. вж. **помътвам се**

РАЗМЪТЕН – 1. вж. **мътен** 1. и 3. знач.;

2. *прен.* вж. **замъглен** 1. знач.

РАЗМЯНА – 1. вж. **обмяна**;

2. вж. **замяна** 1. знач.

РАЗНАСЯМ – 1. вж. **разпръсквам** 1. знач.;

2. вж. **разпространявам** 1. знач.

РАЗНАСЯМ СЕ – 1. вж. **разпръсквам се** 2. знач.;

2. вж. **разпространявам се** 1. и 2. знач.

РАЗНЕБИТВАМ – *прен.* вж. **увреждам** 1. знач.

РАЗНЕБИТЕН – вж. **разстроен** 1. знач.

РАЗНЕЖВАМ – Въздействам на някого да стане по-чувствителен, нежен. *Домашната обстановка го разнежи. Контактът с това дете винаги го разнежваше. Има песни, които ме разнежват.*

— **разчувствам, размеквам** *прен.*, **разтапям** *прен. разг.*

РАЗНЕЖЕНОСТ – вж. **умиление**

РАЗНИЗВАМ – вж. **изнизвам**

РАЗНИЩВАМ – 1. Измъквам, вадя, издърпвам нишките на тъкан. *Измъкването на една бримка може да разнищи целия чорап. Полата е разнищена по краищата.*

— **изнищвам, нищя** *несв.*, **разплитам** *разш.*, **разбридам** *диал.*

2. *прен.* Разглеждам в подробности, внимателно и всестранно нещо. *Ще разнищя тази история. Разнищиха целия му род.*

— **разчепквам** *прен.*, **разчовърквам** *прен.*, **разчоплям** *прен.*

3. *прен.* вж. **разкривам** 1. знач.

РАЗНОБАГРЕН *книж.* – вж. **пъстър** 1. знач.

РАЗНОБАГРИЕ *книж.* – вж. **пъстрота** 1. знач.
РАЗНОБОЙ *книж.* – 1. вж. **неразбирателство**;
2. вж. **противоречие** 2. знач.
РАЗНОВИДЕН – вж. **разнообразен** 1. знач.
РАЗНОВИДНОСТ – 1. вж. **вид**[2];
2. вж. **вариант**;
3. вж. **отсянка** 1. знач.
РАЗНОГЛАСИЕ – 1. вж. **противоречие** 2. знач.;
2. вж. **неразбирателство**
РАЗНОГЛЕД – вж. **кривоглед**
РАЗНОЕЗИЧИЕ – *прен. книж.* вж. **неразбирателство**
РАЗНОЛИК *поет.* – 1. вж. **многолик** 1. знач.;
2. вж. **разностранен** 1. знач.
РАЗНОМИСЛИЕ – вж. **неразбирателство**
РАЗНООБРАЗЕН – 1. Който не е еднакъв, а има много видове. *Разнообразни стоки. Разнообразни вещи. Разнообразни цветове. Разнообразни въпроси. Разнообразно общество.*
— **разновиден, разнороден, различен, разнотипен, нееднороден, смесен, разен, всякакъв, пъстър** *прен.*, **шарен** *прен. рядко*
ант. → ***еднообразен,*** еднотипен, еднороден
2. Който има различен вид, състав. *Разнообразен състав. Разнообразни грешки. Разнообразно облекло.*
— **разнороден, нееднакъв, разнотипен, различен**
ант. → ***еднакъв,*** еднообразен
3. Който протича по различен начин, има множество различни форми. *Обичам разнообразния живот. Разнообразно ежедневие.*
— **многообразен**
ант. → ***еднообразен,*** монотонен, скучен, сив
4. вж. **разностранен** 1. знач.
РАЗНООБРАЗИЕ – 1. Протичане, осъществяване на нещо по различен начин, множество от неповтарящи се елементи в действителността. *Празниците внасят разнообразие в живота. Обичам разнообразието.*
— **многообразие, пъстрота** *прен.*
ант. → ***еднообразие,*** монотонност, монотония, еднообразност, скука, скучност, сивота
2. вж. **многообразие** 1. знач.;
3. вж. **избор** 3. знач.
РАЗНООБРАЗНОСТ – вж. **многообразие** 1. знач.
РАЗНОРОДЕН – 1. вж. **разнообразен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **нееднороден** 1. знач.
РАЗНОСВАЧ – *остар.* вж. **раздавач**
РАЗНОСКИ – вж. **разход**
РАЗНОСТРАНЕН – 1. Който се проявява в много области, има много страни, прояви. *Разностранна дейност. Разностранно развитие. Разностранен талант. Разностранно творчество.*
— **многостранен, многообразен, разнообразен, многолик** *поет.*, **разнолик** *поет.*
ант. → ***едностранчив,*** ограничен, едностранен
2. вж. **всестранен** 1. знач.
РАЗНОТИПЕН – вж. **разнообразен** 1. и 2. знач.
РАЗНОТИПНОСТ – вж. **многообразие** 1. знач.
РАЗНОЦВЕТЕН – вж. **пъстър** 1. знач.
РАЗНОЦВЕТНОСТ *книж.* – вж. **пъстрота** 1. знач.
РАЗОБИКВАМ – 1. вж. **разлюбвам** 1. знач.;
2. вж. **намразвам**
РАЗОБЛАЧАВАМ СЕ *само 3 л. рядко* – вж. **прояснявам се** 1. знач.
РАЗОБЛИЧАВАМ – 1. Разкривам отрицателните страни на някого, нещо и остро ги порицавам. *В книгата си авторът разобличава недъзите на обществото. Алеко Константинов разобличава наглата простащина. Статията разобличава корупцията във висшите етажи на властта.*
— **осъждам, изобличавам, бичувам** *несв. книж.*, **заклеймявам** *книж.*, **клеймя** *несв. прен. книж.*, **жигосвам** *прен. книж.*
ант. → ***възхвалявам,*** величая, превъзнасям, възнасям, възвеличавам, адмирирам, славословя, венцеславя
2. вж. **изобличавам** 1. знач.
V приковавам (поставям) на позорния стълб *книж.* към 1. знач.
РАЗОБЛИЧАВАЩ – вж. **изобличителен**
РАЗОБЛИЧАМ СЕ *рядко* – вж. **разсъбличам се**
РАЗОБЛИЧИТЕЛЕН – вж. **изобличителен**
РАЗОПАКОВАМ – вж. **развивам** 2. знач.
РАЗОРАВАМ – Превръщам част от повърхността на земята в обработваема площ. *Селяните разораха всички каменисти места и ги засадиха с тютюн.*
— **изоравам** *разг.*
РАЗОРЕНИЕ – 1. Загубване на материалното благополучие. *Икономическата криза е причина за разорението на народа. Всяка по-ниска оферта би означавала разорение.*
— **разоряване, опропастяване, съсипия** *разг.*, **съсипване** *разг.*
2. вж. **банкрут** 1. знач.;
3. вж. **разруха** 1. знач.
РАЗОРЪЖАВАМ – вж. **обезоръжавам**
РАЗОРЯВАМ – 1. Ставам причина някой да загуби материалното си състояние. *Вносът на зеленчуци от чужбина разори много наши зеленчукопроизводители. Той се хвали навсякъде, че ще разори своя конкурент. Пиянството го разори.*
— **опропастявам, съсипвам, разсипвам** *рядко*
2. вж. **опустошавам** 1. знач.
V довеждам (докарвам) до просешка тояга някого *разг.*, без пукнат грош (пара, петак, лев) оставям някого *разг.*, без залък (парче) хляб оставям някого *разг.* към 1. знач.
РАЗОРЯВАМ СЕ – Загубвам парите, средствата си. *Залови се с търговия, но се разори. Много фирми се разориха.*
— **фалирам, банкрутирам** *книж.*, **опропастявам се, пропадам** *прен.*
РАЗОРЯВАНЕ – вж. **разорение** 1. знач.
РАЗОСТАВЯМ СЕ *разг.* – вж. **развеждам се**
РАЗОТИВАМ СЕ – *Само мн. и 3 л. ед.* Отиваме на различни страни. *Митингът приключи и хората започнаха да се разотиват. Селяните се разотидоха по домовете.*
— **пръскам се, разпръсквам се, разиждам се** *нар.*, **заразиждам се** *нар.*
РАЗОЧАРОВАНИЕ – вж. **огорчение**
РАЗПАДАМ СЕ – 1. Престават да съществуват като цялост. *Държавата се разпада. Без език обществото се разпада. Системата за сигурност се разпада.*
— **разграждам се, разкапвам се** *разг.*
ант. → ***изграждам се,*** създавам се, образувам се
2. вж. **разделям се** 1. знач.
РАЗПАЛВАМ – 1. Усилвам огън, пламък, правя да

пламне, да гори. *Разпалих огъня с няколко сухи съчки. Опитах се да разпаля жарта.*
— **разгарям, раздухвам, подклаждам**
ант. → ***угасявам,*** загасявам, изгасявам, гася
2. *прен.* Усилвам някакво чувство, правя да се проявят, да избухнат със сила страсти, вражди и под. *Разпалвам омраза. Разпалвам ожесточени спорове. Разпалвам желание за борба. Разпалвам вражди.*
— **разгарям** *прен.*, **раздухвам** *прен.*, **подклаждам** *прен.*
3. *прен.* вж. **възбуждам**;
4. *прен.* вж. **разгорещявам** 2. знач.

РАЗПАЛВАМ СЕ – 1. Започвам да горя, да пламтя. *Огънят в огнището се разпали. Струпаните дърва едва сега се разпалват.*
— **разгарям се**
ант. → ***угасвам,*** догарям, загасвам, изгасвам, гасна
2. *прен.* вж. **разгорещявам се** 1. знач.

РАЗПАЛЕН – 1. вж. **страстен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **ревностен**;
3. *прен.* вж. **въодушевен** 2. знач.

РАЗПАЛЕНОСТ – 1. вж. **страст** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **въодушевление**

РАЗПАРЯМ – вж. **разшивам**

РАЗПАСАН – 1. вж. **разюздан**;
2. *прен.* вж. **разхайтен**

РАЗПАСАНОСТ – вж. **разюзданост**

РАЗПАСВАМ – Свалям, махам нещо, препасано през кръста. *Разпасвам пояс. Разпасвам оръжие.*
— **отпасвам**
ант. → ***запасвам,*** опасвам, препасвам

РАЗПАСВАМ СЕ – *прен.* Проявявам прекалена свобода, върша своеволия, не се съобразявам с обществените норми. *Тази младеж съвсем се е разпасала, не се подчинява на никакви норми и правила. Приятелката ти така се е разпасала, че вече не подбира любовниците си.*
— **разюздвам се, разпускам се, разгащвам се** *прен. разг.*, **разпищолвам се** *разг.*
V удрям го (я) през просото *разг.*, тръгвам (карам, вървя) през просото *разг.*

РАЗПЕРВАМ – вж. **отварям** 2. знач.

РАЗПЕРЕН – *огр.* вж. **отворен** 2. знач.

РАЗПЕЧАТВАМ – Пренасям върху хартия компютърна информация, отпечатвам с принтер текст, снимки и др. *Трябва да разпечатам доклада си. Разпечатах теста за изпита.*
— **изпринтвам, принтирам, изпринтирам, принтвам, принтя**

РАЗПИЛЯВАМ – 1. Хвърлям (за човек) или разнасям (за вятър) на различни страни безразборно дребни предмети, обикн. събрани на едно място. *Разпилях документите по масата. Разпилях боба на пода. Вятърът разпилява есенните листа.*
— **пилея** *несв.*, **разпръсквам, пръскам** *несв.*
ант. → ***събирам***
2. *прен.* вж. **прахосвам** 1. знач.

РАЗПИЛЯВАМ СЕ – вж. **разпръсквам се** 1. знач.

РАЗПИЛЯН – 1. вж. **разпръснат**;
2. *разг.* вж. **неуреден**;
3. *прен.* вж. **неорганизиран** 2. знач.

РАЗПИСАНИЕ – вж. **график** 1. знач.

РАЗПИСВАМ СЕ – вж. **подписвам се**

РАЗПИСКА – Бележка с подпис, която служи за документ, че нещо е получено. *Платете си глобата и ще получите разписка. Получих сумата срещу разписка.*
— **квитанция**

РАЗПИСКВАМ СЕ *разг.* – вж. **развиквам се**

РАЗПИТВАМ – Задавам някому въпроси с цел да узная, науча или да си изясня нещо. *Тя непрекъснато го разпитваше за семейството му. Стига си ме разпитвала. Не обичам да ме разпитват.*
— **питам** *несв.*, **подпитвам, изпитвам**[1] *остар.*

РАЗПИЩОЛВАМ СЕ *разг.* – вж. **разпасвам се**

РАЗПИЩЯВАМ СЕ – вж. **развиквам се**

РАЗПЛАКАН – вж. **насълзен**

РАЗПЛАКВАМ – 1. Ставам причина някой да започне за плаче. *С грубостта си той разплаква детето.*
— **разревавам** *разг.*
ант. → ***разсмивам,*** засмивам
2. вж. **просълзявам**

РАЗПЛАКВАМ СЕ – 1. вж. **заплаквам**;
2. вж. **просълзявам се**

РАЗПЛАТА *книж.* – вж. **отмъщение**

РАЗПЛАЩАМ СЕ – 1. вж. **плащам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **отмъщавам**

РАЗПЛЕСКВАМ *разг. пренебр.* – вж. **разцапвам**

РАЗПЛЕЩВАМ СЕ *разг. грубо* – вж. **разприказвам се**

РАЗПЛИСКВАМ – С плискане, разклащане изливам, разливам вода или друга течност, обикн. от някакъв съд. *Без да искам, разплисках водата от кофата. Разплисках кафето.*
— **изплисквам, оплисквам, разлисквам** *разг.*

РАЗПЛИТАМ – 1. Развалям плитка, сноп и др. *Разплитам плитките си. Разплитам венец. Разплитам кок.*
— **отплитам**
ант. → ***заплитам,*** сплитам, плета, изплитам, оплитам
2. *разш.* вж. **разнищвам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **разкривам** 1. знач.

РАЗПЛОДНИК – вж. **развъдник** 1. знач.

РАЗПЛОЖДАМ – вж. **развъждам** 1. знач.

РАЗПЛОЖДАМ СЕ – вж. **развъждам се**

РАЗПЛУВАМ СЕ – 1. вж. **разлагам се** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **отпускам се** 3. знач.

РАЗПЛУТ *разг.* – вж. **гнил** 2. знач.

РАЗПЛЯМПВАМ СЕ *разг. грубо* – вж. **разприказвам се**

РАЗПОДОБЯВАНЕ – вж. **дисимилация**

РАЗПОДЯЛБА – вж. **делба**

РАЗПОЗНАВАМ – 1. Познавам някого или нещо всред множество предмети или лица. *Детето се научи да разпознава някои букви. Сега вече го разпознах в навалицата.*
— **различавам**
2. Установявам еднаквост, идентичност между лица. *Свидетелят разпозна престъпника.*
— **идентифицирам** *книж.*

РАЗПОЛАГАЕМ – вж. **наличен**

РАЗПОЛАГАМ[1] – 1. вж. **настанявам** 1. знач.;
2. вж. **настройвам** 2. знач.

РАЗПОЛАГАМ[2] – вж. **имам** 2. знач.

РАЗПОЛАГАМ СЕ – 1. вж. **настанявам се** 1. знач.;
2. вж. **простирам се** 2. знач.

РАЗПОЛОЖЕН – вж. **настроен**

РАЗПОЛОЖЕНИЕ – 1. Мястото, което заема постройка, селище и под. в среда, местност. *Разположението на паметника е добро. Прекрасно е разположението на манастира всред борова гора. Добре познавам разположението на селото.*
— **местоположение, положение, месторазположение** *книж.*, **диспозиция** *книж.*
2. вж. **настроение** 1. знач.
РАЗПОРЕДБА – вж. **заповед** 1. знач.
РАЗПОРЕЖДАМ – вж. **заповядвам** 1. знач.
РАЗПОРЕЖДАМ СЕ – вж. **заповядвам** 2. знач.
РАЗПОРЕЖДАНЕ – вж. **заповед** 1. знач.
РАЗПРА – 1. Остри взаимни несъгласия, ожесточен спор. *Нищо не поразява детското съзнание така силно, както разприте между родителите. След всяка разпра те дълго не си говорят. Политически разпри. Семейна разпра.*
— **раздор, конфликт, скарване, разправия** *разг.*, **караница, кавга** *разг.*, **свада, крамола** *разг.*
2. Спречкване, несъгласия, изразени с остри думи, упреци. *Бях свидетел на тяхната разпра, когато си разменяха взаимни обвинения и обидни думи.*
— **свада, разправия** *разг.*, **караница, кавга** *разг.*, **раздор** *рядко*
3. вж. **ежба**
РАЗПРАВИЯ *разг.* – 1. вж. **разпра** 1. и 2. знач.;
2. вж. **скандал**
РАЗПРАВЯМ – вж. **разказвам**
РАЗПРАВЯМ СЕ *разг.* – 1. вж. **оправям се** 2. знач.;
2. вж. **споря**
РАЗПРАЩАМ – вж. **изпращам** 1. знач.
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ – 1. вж. **делитба** 1. знач.;
2. вж. **сортировка**
РАЗПРЕДЕЛЯМ – 1. Разделям много неща или лица на групи, обикн. по някакъв признак. *Разпределям в таблица отделните елементи в зависимост от техните свойства. Разпределям гроздето според сорта. Разпределям писмата за страната и чужбина. Разпределям ученици по възраст.*
— **сортирам, групирам, класифицирам, класирам** *рядко*, **категоризирам**
ант. → ***обединявам,*** събирам
2. вж. **деля** 2. знач.
РАЗПРЕДЯЛБА – 1. вж. **делитба** 1. знач.;
2. вж. **сортировка**
РАЗПРИКАЗВАМ СЕ – Увличам се в приказки, ставам много приказлив. *Жените така се бяха разприказвали, че забравиха да плетат. Като се разприказва, не можеш да ѝ затвориш устата. Какво сте се разприказвали, няма ли най-после да млъкнете.*
— **разговарям се, разбъбрям се** *разг.*, **разбърборвам се** *разг. пренебр.*, **раздърдорвам се** *разг. пренебр*, **раздрънквам се** *разг. пренебр.*, **разбръщолевям се** *разг. грубо*, **разплещвам се** *разг. грубо*, **разплямпвам се** *разг. грубо*, **разбръвям се** *разг. грубо*, **разглаголствам се** *ирон. рядко*
ант. → ***мълквам,*** замълчавам, замлъквам, смълчавам се, умълчавам се, занемявам, онемявам
V развързвам (отварям) си езика *разг.*, езикът (устата) ми се развързва *разг.*
РАЗПРИПКВАМ СЕ *разг.* – вж. **разтичвам се** 1. знач.
РАЗПРОСТИРАМ – вж. **простирам** 2. и 4. знач.
РАЗПРОСТИРАМ СЕ – 1. вж. **простирам се** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **обхващам** 2. знач.
РАЗПРОСТРАНЕН – вж. **чест** 2. знач.
РАЗПРОСТРАНИТЕЛ – 1. вж. **пласьор**;
2. вж. **дистрибутор**
РАЗПРОСТРАНЯВАМ – 1. Правя да достигне до много хора нещо. *Разпространявам слухове. Разпространявам позиви.*
— **разпръсквам, пръскам** *несв.*, **разнасям**
2. вж. **предавам** 3. знач.
РАЗПРОСТРАНЯВАМ СЕ – 1. Стигам до много места или хора. *Мълвата бързо се разпространи до най-отдалечените краища на страната. Лошите новини се разпространяват много бързо. Притокът на топъл въздух се разпространява чак до морето. Радиацията може да се разпространи и до нас.*
— **разнасям се, разпръсквам се, пръскам се** *несв.*, **проникам**
2. За болест, вещество – засягам много хора, вземам все по-големи размери. *Грипът бързо се разпространява. Заразата се е разпространила по цялото тяло.*
— **разнасям се, проникам**
РАЗПРЪСКВАМ (РАЗПРЪСВАМ) – 1. Пръсвам в различни посоки нещо. *Вятърът разпръсква мъглата. Светлината разпръсква мрака.*
— **разнасям, разсейвам, разсявам**
2. *прен.* За някакво чувство – правя да изчезне, да премине. *Думите ѝ разпръснаха всяко съмнение у мен. Легнах си по-рано от друг път с надеждата, че утрото ще разпръсне страха ми.*
— **разсейвам, разсявам**
3. вж. **разпилявам** 1. знач.;
4. вж. **разпространявам** 1. знач.
РАЗПРЪСКВАМ СЕ (РАЗПРЪСВАМ СЕ) – 1. За хора, предмети – отивам на различни страни, посоки. *След митинга множеството се разпръсна. Листата се разпръснаха.*
— **разпилявам се**
ант. → ***струпвам се,*** насъбирам се, натрупвам се
2. За мъгла, дим и под. – махам се от някъде. *Облаците се разпръснаха. Мъглата се разпръсква.*
— **разнасям се, разсейвам се**
3. вж. **разпространявам се** 1. знач.;
4. вж. **разотивам се**
РАЗПРЪСНАТ – Който е разположен нарядко един от друг, между частите на който има големи разстояния. *Разпръснати къщи. Разпръснати вещи.*
— **пръснат, разпилян, разхвърлян**
ант. → ***събран***
РАЗПРЯГАМ – Освобождавам от впряг, ярем впрегнато животно. *Разпрягам волове. Разпрягам кон.*
— **отпрягам, изпрягам**
ант. → ***впрягам,*** запрягам
РАЗПУКВАМ – Правя дълбоки пукнатини на нещо. *Тежката шейна разпука леда.*
— **пропуквам, разцепвам**
РАЗПУКВАМ СЕ – Образувам пукнатина, цепнатина. *Скалата се е разпукала. Ледовете се разпукват.*
— **пропуквам се, процепвам се, разцепвам се**
РАЗПУСКАМ – 1. вж. **отпускам** 1., 2. и 4. знач.;

2. вж. **разформировам**

РАЗПУСКАМ СЕ – 1. вж. **отпускам се** 1., 3., 4. и 5. знач.;
2. вж. **разпасвам се**

РАЗПУСНАТ – 1. вж. **отпуснат** 2. знач.;
2. вж. **разюздан**;
3. *прен.* вж. **разхайтен**

РАЗПУСНАТОСТ – вж. **разюзданост**

РАЗПЪВАМ – 1. вж. **разтягам**;
2. **изпъвам** 1. знач.

РАЗПЪЖДАМ – вж. **изпъждам** 1. знач.

РАЗПЪТЕН *книж.* – вж. **покварен** 1. знач.

РАЗПЪТИЕ *книж.* – вж. **разврат** 1. знач.

РАЗПЪТСТВО *книж.* – вж. **разврат** 1. знач.

РАЗПЪХТЯВАМ СЕ – вж. **задъхвам се**

РАЗПЪХТЯН – вж. **задъхан**

РАЗРАБОТВАМ – вж. **излагам** 4. знач.

РАЗРАВЯМ – Ровя на различни страни пръст, пясък и под. *Разравям жарта. Разравям пръст. Разравям сняг.*
— **разривам, разкопавам** *огр.*

РАЗРАЗЯВАМ СЕ – 1. вж. **забушувам** 1. знач.;
2. вж. **избухвам** 2. знач.

РАЗРАНЯВАМ – Правя рани, покривам с рани част от човешко или животинско тяло. *Обувките ми разраниха краката.*
— **изранявам, наранявам**
// Наранявам, издрасквам силно, до кръв някого, нещо. *Храстите разраниха ръцете ми. Тръните разраниха лицето му.*
— **изранявам, разкървавявам, окървавявам**

РАЗРАСТВАМ СЕ – вж. **увеличавам се** 1. знач.

РАЗРАСТВАНЕ – вж. **растеж** 2. знач.

РАЗРЕВАВАМ *разг.* – вж. **разплаквам** 1. знач.

РАЗРЕВАВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **заплаквам**;
2. *прен.* вж. **развиквам се**

РАЗРЕД – Отделна част от предмети, лица или явления, понятия в някаква систематизация. *Като политик, той попада в друг разред, вече не е един от нас. Тя е цигуларка от висок разред.*
— **група, групировка, категория, класа**

РАЗРЕДЕН – вж. **рядък** 2. и 3. знач.

РАЗРЕЖДАМ[1] – Правя нещо по-рядко с добавяне на вода, течност. *Разреждам сос. Разреждам боя. Разреждам сироп.*
— **разводнявам**
ант. → ***сгъстявам,*** кондензирам

РАЗРЕЖДАМ[2] – вж. **разбърквам** 1. знач.

РАЗРЕЖДАМ СЕ – вж. **оредявам** 1. и 2. знач.

РАЗРЕЗ – 1. Фигура, плоскост, по която е разрязан даден предмет. *Възрастта на дърветата се познава от напречния разрез. Надлъжен разрез. Перпендикулярен разрез.*
— **сечение, срез**
2. Разрязан продълговат отвор. *Дрехата е с разрез отпред.*
— **прорез, цепка**

РАЗРЕСВАМ – Реша коса, брада и под., за да стане пухкава. *Разресвам къдриците на детето.*
— **разчесвам** *разг.*

РАЗРЕШАВАМ – 1. Намирам решение. *Разреших загадката.*
— **решавам**
2. Уреждам някакъв въпрос, намирам изход от нещо. *Разреших проблема. Разрешихме конфликта.*
— **решавам**
3. вж. **позволявам** 1. и 2. знач.

РАЗРЕШАВАМ СИ – 1. вж. **позволявам си** 1. знач.;
2. вж. **осмелявам се** 3. знач.

РАЗРЕШЕН – 1. вж. **позволен**;
2. вж. **решен**

РАЗРЕШЕНИЕ – 1. Право за действие, за извършване на нещо. *Получих разрешение да строя. Имам разрешение за отпуск. Без твоето разрешение няма да замина за чужбина. Сватбата стана без разрешението на родителите.*
— **позволение, съгласие, благословия** *прен. разг.*
ант. → ***забрана,*** възбрана, запрещение
// ***отказ,*** несъгласие, отказване
2. вж. **изход** 2. знач.

РАЗРЕШИТЕЛНО – Писмен документ, с който се разрешава, дава се право за извършването на нещо. *Разрешително за продажба на вино. Разрешително за износ. Разрешително за строеж.*
— **позволително**

РАЗРИВАМ – вж. **разравям**

РАЗРИДАВАМ СЕ *книж.* – вж. **заплаквам**

РАЗРОШВАМ – Разбърквам косата, космите на някого, нещо или правя някой да има неподредени, разбъркани коси, косми. *Вятърът ме разроши. Тя разрошваше буйната му коса. Той разроши перчема си.*
— **разчорлям, роша** *несв.*, **чорля** *несв.*
ант. → ***сресвам,*** вчесвам, причесвам, изресвам, реша, чеша

РАЗРОШЕН – вж. **рошав** 1. знач.

РАЗРУМЕНЕН – вж. **зачервен**

РАЗРУМЕНЯВАМ СЕ – вж. **зачервявам се**

РАЗРУХА – 1. Пълно разрушаване и запустение. *От двете страни на пътя ясно личат следите на разрухата – отдавна изоставени, полусрутени сгради на някогашни дворци, заводи, спортни зали. Войната е причина за разрухата.*
— **разрушение, разорение, опустошение, съсипия** *разг.*, **разсипия** *разг. рядко*
2. вж. **унищожение** 1. знач.

РАЗРУШАВАМ – 1. вж. **събарям** 2. знач.;
2. вж. **увреждам** 1. знач.;
3. вж. **руша** 1. знач.

РАЗРУШАВАМ СЕ – вж. **събарям се** 1. знач.

РАЗРУШЕНИЕ – 1. вж. **разруха** 1. знач.;
2. *мн.* вж. **развалини**

РАЗРУШИТЕЛ – Човек, който разрушава или унищожава нещо. *Разрушител на манастири. Разрушител на културни ценности.*
— **рушител, унищожител, опустошител** *книж. рядко*
ант. → ***строител,*** съзидател, творец

РАЗРУШИТЕЛЕН – 1. Който причинява разрушение, унищожение. *Разрушителен трус. Разрушителна сила на бурята. Разрушителни бомби.*
— **унищожителен, рушителен** *книж.*, **опустошителен, гибелен**
ант. → ***съзидателен,*** градивен
2. Който руши, премахва или отхвърля нещо ценно. *Разрушителна критика. Разрушителна политика.*
— **унищожителен, съкрушителен, пагубен, рушителен** *прен. книж.*, **деструктивен** *книж.*, **деградивен** *книж.*, **неградивен** *книж.*
ант. → ***съзидателен,*** градивен, конструктивен

РАЗРЪФАН – вж. **оръфан**

РАЗРЪФВАМ – вж. **оръфвам**

РАЗРЯЗВАМ – 1. С рязане правя нещо на две части. *Взех ножицата и разрязах жицата.*

— **срязвам, прерязвам, кръцвам** *разг.*

2. С рязане правя нещо на парчета, разделям с рязане. *Разрежи ябълката. Разрежи тортата.*

— **нарязвам, срязвам**

3. *разш.* вж. **разсичам** 1. знач.

РАЗСАДНИК – *прен.* вж. **източник** 2. знач.

РАЗСВИРЕПЕН – вж. **яростен** 1. знач.

РАЗСВИРЕПЯВАМ – вж. **вбесявам**

РАЗСЕЙВАМ – 1. Отклонявам някого от нещо (занимание, мисли, чувства и под.) или преча на някого да се съсредоточи върху нещо. *Уличният шум го разсейваше и му пречеше да мисли. Не разсейвай детето, остави го да учи.*

— **разконцентрирам** *книж.*, **разсредоточавам** *огр.*, **разцентровам** *прен. разг.*, **отвличам, отплесвам** *разг.*

ант. → ***съсредоточавам,*** концентрирам

2. Въздействам върху някого да забрави тежки мисли, настроения. *Бях в лошо настроение и майка ми, за да ме разсее, с часове ми разказваше весели истории.*

— **развличам**

3. вж. **разпръсквам** 1. и 2. знач.

РАЗСЕЙВАМ СЕ – 1. Ставам разсеян, отклонявам вниманието си от нещо. *Изключих радиото, докато уча, за да не се разсейвам. Ученикът постоянно се разсейва и нищо не запомня. Разсеях се и грешно попълних формуляра.*

— **отвличам се, отплесвам се** *разг.*, **разсредоточавам се, разконцентрирам се** *книж.*, **отнасям се** *прен. разг.*, **разцентровам се** *прен. разг.*

ант. → ***съсредоточавам се,*** концентрирам се, внимавам

// ***съсредоточавам се,*** концентрирам се, вдълбочавам се, задълбочавам се, вглъбявам се, углъбявам се

2. вж. **разпръсквам се** 2. знач.

РАЗСЕЙКА – вж. **метастаза**

РАЗСЕЯН – Който не внимава при извършване или възприемане на нещо. *Учениците се умориха и станаха разсеяни. Разсеян слушател. Разсеян поглед.*

— **невнимателен, несъсредоточен, неконцентриран** *книж.*, **разсредоточен, разконцентриран** *книж.*, **разцентрован** *прен. разг.*

ант. → ***внимателен,*** съсредоточен, концентриран, задълбочен

// Който е погълнат, обхванат изцяло от някакви мисли и не забелязва нищо около себе си. *Както съм разсеян, забравих да попитам в колко часа е заседанието. Много е разсеяна, не си е взела ключовете.*

— **завеян** *разг. пренебр.*, **отвеян** *разг. пренебр.*, **отнесен** *разг.*, **занесен** *разг.*

ант. → ***съсредоточен,*** концентриран, вглъбен, вдълбочен, задълбочен, углъбен

V умът (акълът) му не е в главата *разг.*, умът му не е на мястото си *разг.*, отнесен от вихъра *разг.*

РАЗСЕЯНОСТ – Психическо състояние, при което съзнанието не се съсредоточава върху определен обект. *Разсеяността ѝ се дължи на различни причини. Не се справя добре с работата си поради разсеяност.*

— **невнимание, несъсредоточеност, деконцентрация** *прен. книж.*

ант. → ***внимание,*** съсредоточеност, концентрация

// Липса на насоченост на съзнанието върху извършвана дейност, поради което обикн. възниква неприятност. *От разсеяност стъпих в една локва и се изпръсках. От разсеяност за малко да изпусна влака.*

— **невнимание, невнимателност, завеяност** *разг. пренебр.*, **отвеяност** *разг. пренебр.*

ант. → ***съсредоточеност,*** задълбоченост, вдълбоченост, вглъбеност, углъбеност

РАЗСИПВАМ – 1. *разг.* вж. **изливам** 1. знач.; 2. вж. **повреждам** 1. знач.; 3. *разг.* вж. **увреждам** 1. знач.; 4. вж. **опустошавам** 1. знач.; 5. *рядко* вж. **разорявам** 1. знач.; 6. *прен.* вж. **съкрушавам** 1. знач.

РАЗСИПВАМ СЕ – *разг.* вж. **изливам се** 1. знач.

РАЗСИПИЯ *разг.* – 1. вж. **разхищение**; 2. *рядко* вж. **разруха** 1. знач.

РАЗСИПНИК – вж. **прахосник**

РАЗСИПНИЧЕСКИ – вж. **разточителен** 2. знач.

РАЗСИПНИЧЕСТВО – 1. вж. **прахосничество**; 2. вж. **разхищение**

РАЗСИЧАМ – 1. Със сечене разделям на две части. *Разсичам букови трупи.*

— **разрязвам** *разш.*

2. вж. **съсичам**

РАЗСЛАБВАМ – вж. **отпускам** 1. и 2. знач.

РАЗСЛАБВАМ СЕ – вж. **отпускам се** 1. знач.

РАЗСЛАБЕН – вж. **отпуснат** 2. знач.

РАЗСЛЕДВАМ – Събирам сведения за нередности или престъпления. *Назначена е комисия да разследва случая.*

— **обследвам** *книж.*, **анкетирам, проучвам**

РАЗСЛЕДВАНЕ – Събиране на сведения за нередности или престъпления. *Правя разследване по даден случай. Тези дни разследването ще приключи.*

— **следствие** *юрид.*, **обследване** *книж.*, **анкета**

РАЗСМИВАМ – Карам някого да се смее. *Не ме разсмивай, не ми е до смях.*

— **засмивам**

ант. → ***разплаквам,*** разревавам

РАЗСМИВАМ СЕ – Изведнъж започвам гласно да се смея, избухвам в смях. *Като видях как смешно е облечена, не можах да се въздържа и се разсмях. Жените се разсмяха на глупостите му. Разсмях се от сърце на вица му.*

— **засмивам се, прихвам, разкикотвам се** *разг.*, **закикотвам се** *разг.*, **закисквам се, разкисквам се**

ант. → ***разплаквам се,*** заплаквам, разридавам се, заридавам, възридавам, разревавам се, заревавам, реввам, разхлипвам се, захлипвам, разхълцвам се, захълцвам, разциврям се, зацивриям, разхленчвам се, захленчвам

РАЗСМЪРДЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **размирисвам се** 1. знач.

РАЗСОЛ – Солена вода, в която се поставя сирене, риба, зеленчук и пр., за да се осоли или да се запази от развалване. *Зеле в разсол.*

— **саламура**

РАЗСРЕДОТОЧАВАМ *огр.* – вж. **разсейвам** 1. знач.

РАЗСРЕДОТОЧАВАМ СЕ – вж. **разсейвам се** 1. знач.
РАЗСРЕДОТОЧАВАНЕ – вж. **деконцентрация** 1. знач.
РАЗСРЕДОТОЧЕН – вж. **разсеян**
РАЗСРОЧВАМ – вж. **отлагам** 1. знач.
РАЗСТИЛАМ – вж. **простирам** 2. знач.
РАЗСТИЛАМ СЕ – вж. **простирам се** 1. и 2. знач.
РАЗСТОЯНИЕ – 1. Пространство, отдалеченост между две точки. *На какво разстояние се намира Перник от София? Разстоянието между двете къщи не е голямо.*
— **отстояние, раздалеченост**
// Пространство, което отделя едно нещо от друго, място между два предмета, две лица. *Стой на разстояние от него. Разстоянието между двете коли намаляваше.*
— **дистанция** *книж.*, **отстояние, междина**
2. Времето между две събития. *В разстояние на няколко дни станаха големи промени. В разстояние на една година той издаде две книги.*
— **интервал, протежение**
РАЗСТРЕЛВАМ – вж. **застрелвам**
РАЗСТРОЕН – 1. Който е загубил нормалното си равновесие. *Човек с разстроени нерви. Разстроена нервна система. Разстроено здраве.*
— **разнебитен, разклатен** *прен.*, **разхлопан** *разг.*
2. За музикален инструмент – който не свири добре, струните на който са загубили определения си тон, височина. *Разстроено пиано. Разстроена цигулка.*
— **раздрънкан** *разг.*
ант. → ***настроен,*** акордиран
3. В който е нарушен обичайният ред, който е лишен от организираност, системност. *Разстроен стопански живот. Разстроени финанси. Разстроено производство.*
— **объркан, дезорганизиран**
ант. → ***устроен,*** организиран, подреден, уреден
4. вж. **наскърбен**
РАЗСТРОЙВАМ – 1. Правя да загубят определения си тон, височина струните на музикален инструмент. *Разстроиха ми пианото.*
— **раздрънквам** *разг.*
ант. → ***настройвам,*** акордирам, нагласям
2. Нарушавам реда, системата в нещо или в нечия дейност, предизвиквам безредие, смущение в хода, протичането, осъществяването на някакъв процес, работа, производство и др. *Разстройвам учебния процес. Разстройвам производството. Разстройвам партийния живот.*
— **объркам, дезорганизирам**
ант. → ***организирам,*** подреждам, редя, нареждам
3. вж. **помрачавам** 1. знач.;
4. вж. **наскърбявам**
РАЗСТРОЙВАМ СЕ – вж. **наскърбявам се**
РАЗСТРОЙСТВО – 1. вж. **дезорганизация**;
2. вж. **криза** 1. знач.
РАЗСУКВАМ – вж. **отвивам** 2. знач.
РАЗСЪБЛЕЧЕН – вж. **гол** 2. знач.
РАЗСЪБЛИЧАМ – вж. **събличам**
РАЗСЪБЛИЧАМ СЕ – Свалям или започвам да свалям дрехите си. *Върнах се рано, разсъблякох се и седнах да си почина. Беше ѝ горещо и се разсъблече. Не се разсъбличай много, че тук е хладно.*
— **събличам се, разхвърлям се** *разг.*, **разголвам се, разобличам се** *рядко*
ант. → ***обличам се,*** навличам се
РАЗСЪДЛИВ – вж. **разумен** 1. знач.
РАЗСЪДЛИВОСТ – вж. **благоразумие** 1. знач.
РАЗСЪДЪК – вж. **ум** 1. знач.
РАЗСЪДЪЧЕН – вж. **мисловен**
РАЗСЪЖДАВАМ / РАЗСЪДЯ – 1. вж. **мисля** 1. и 2. знач.;
2. *Само св.* вж. **помислям** 1. знач.
РАЗСЪЖДАВАЩ – вж. **мислещ**
РАЗСЪЖДЕНИЕ – 1. вж. **размишление** 1. знач.;
2. вж. **мисъл** 1. знач.
РАЗСЪМВА – вж. **зазорява се**
РАЗСЪМВА СЕ – вж. **зазорява се**
РАЗСЪНВАМ – Ставам причина да престане да се спи на някого, прогонвам съня, дрямката на някого. *Силната музика у съседите ме разсъни.*
— **раздремвам** *рядко*
ант. → ***приспивам***
РАЗСЪНВАМ СЕ – вж. **събуждам се** 1. знач.
РАЗСЪРДВАМ *разг.* – вж. **ядосвам**
РАЗСЪРДВАМ СЕ *разг.* – вж. **разгневявам се**
РАЗСЯВАМ – вж. **разпръсквам** 1. и 2. знач.
РАЗТАКАВАМ – 1. вж. **бавя** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **разиграваам**
РАЗТАКАВАМ СЕ – вж. **бавя се** 1. знач.
РАЗТАКАВАНЕ – вж. **бавене**
РАЗТАКАМ – вж. **бавя** 1. знач.
РАЗТАКАМ СЕ – вж. **бавя се** 1. знач.
РАЗТАКАНЕ – вж. **бавене**
РАЗТАПЯМ – 1. вж. **разтопявам**;
2. *прен. разг.* вж. **разнежвам**
РАЗТАРАШВАМ *жарг.* – вж. **претърсвам**
РАЗТВАРЯМ – вж. **отварям** 1. и 2. знач.
РАЗТВАРЯМ СЕ – вж. **отварям се** 1. знач.
РАЗТВОРЕН – вж. **отворен** 1. и 2. знач.
РАЗТЕГЛИВ – вж. **еластичен** 1. знач.
РАЗТЕГЛЯМ – вж. **разтягам**
РАЗТИКВАМ – вж. **разблъсквам**
РАЗТИЧВАМ СЕ – 1. *Само мн. и 3 л. ед.* Започвам силно да тичам в различни посоки. *Децата се разтичаха по двора.*
— **разбягвам се, разтърчавам се** *разг.*, **разприпквам се** *разг.*
2. Започвам да ходя, да тичам по различни места, за да свърша някаква работа. *Когато го арестуваха, майка му се разтича да търси адвокат.*
— **разтърчавам се** *разг.*, **разшетвам се** *прен. разг.*
РАЗТЛАСКВАМ – вж. **разблъсквам**
РАЗТЛЯВАМ СЕ – вж. **разлагам се** 1. знач.
РАЗТОВАРВАМ – 1. Свалям някакъв товар. *Разтоварвам дърва от каруца. Разтоварвам пясък от камион.*
— **стоварвам**
ант. → ***натоварвам, товаря***
2. *прен.* вж. **облекчавам** 2. знач.
РАЗТОПЯВАМ – Чрез нагряване правя втвърдено вещество да стане полутечно или течно. *Разтопявам масло на печката. Разтопявам восък. Топлият вятър разтопи снега.*
— **топя**[2] *несв.*, **стопявам, разтапям, втечнявам**
ант. → ***втвърдявам,*** вкоравявам
РАЗТОПЯВАМ СЕ – вж. **размразявам се**
РАЗТОЧВАМ – С точене приготвям тестени кори за баница или нещо точено. *За празника ще разто-*

ча баница. Жените разточиха цял куп кори за юфка. Ти ли разточи баницата?

— **точа**[2] *несв.*, **наточвам**[2], **източвам**[1]

РАЗТОЧИТЕЛ – вж. **прахосник**

РАЗТОЧИТЕЛЕН – 1. На когото липсва мярка за харчене на пари. *Не бъди толкова разточителна, така скоро ще останеш без пари. Какъвто е разточителен, вземе ли пари, веднага ги изхарчва.*

— **широкопръст** *разг.*, **редкопръст** *разг. рядко*

ант. → ***свидлив,*** стиснат, стислив, скръндзав // ***пестелив,*** икономичен, стиснат

2. Който е свързан с неразумно харчене на много пари. *Води разточителен живот. Разточителна сватба.*

— **прахоснически, разсипнически, разхитителен**

ант. → ***икономичен,*** пестелив, скъпернически

V редки са му пръстите *разг.*, има широка ръка (широки пръсти) *разг.*, с широки (редки) пръсти *разг.*, пара̀ не свърта *разг.* към 1. знач.

V без сметка *разг.* към 2. знач.

РАЗТОЧИТЕЛНОСТ – вж. **прахосничество**

РАЗТОЧИТЕЛСТВО – вж. **прахосничество**

РАЗТРЕБВАМ – Поставям в ред нещо, оставено в безредие. *Трябваше бързо да разтребя хола, преди да са дошли гостите. Разтребих бюрото си. Разтреби си стаята.*

— **разчиствам, оправям, прибирам**

ант. → ***разтурям,*** разхвърлям, разбърквам

РАЗТРЕВОЖВАМ СЕ – Започвам да изпитвам безпокойство, тревога, обикн. за някого или нещо. *Разтревожих се, когато научих, че си се разболял. Разтревожих се за децата. Не се е разтревожил особено от факта, че няма работа.*

— **обезпокоявам се, притеснявам се, загрижвам се, закахърявам се** *нар.*, **разкахърявам се** *нар.*

ант. → ***успокоявам се,*** олеква ми, отдъхвам си

V свива (стяга) ми се сърцето (душата) *разг.*, стомахът ми се свива на топка *разг.*, свива ми се сърцето на бучка (буца) *разг.*

РАЗТРЕВОЖЕН – вж. **неспокоен** 2. знач.

РАЗТРЕПЕРВАМ СЕ – Започвам да треперя. *Устните на болния се разтрепериха. Листата на дървото се разтрепериха.*

— **затрепервам, потрепервам**

// Започвам да треперя от страх или от друго душевно вълнение. *Краката ѝ се разтрепериха от вълнение. Разтреперих се от яд. Цяла се разтрепери от страх.*

— **затрепервам, затрисам се, разтрисам се**

РАЗТРИВАМ – 1. Трия, търкам с ръка очи, чело и др. *Разтрих очите си, за да виждам по-добре. Разтрих чело с ръка.*

— **разтърквам, потърквам, потривам, протърквам** *рядко*, **протривам** *рядко*

// Правя разтривка. *Разтрий детето с камфоров спирт.*

— **разтърквам**

2. вж. **масажирам**;

3. вж. **стривам** 1. знач.

РАЗТРИВАНЕ – вж. **масаж**

РАЗТРИВКА – 1. вж. **масаж**;

2. вж. **фрикция**

РАЗТРИСАМ – вж. **разтърсвам** 1. знач.

РАЗТРИСАМ СЕ – вж. **разтрепервам се**

РАЗТРОГА *разг.* – вж. **цепнатина**

РАЗТРОПАН *разг.* – 1. вж. **отракан** 1. знач.;

2. вж. **общителен** 2. знач.

РАЗТРОПАНОСТ *разг.* – вж. **общителност** 2. знач.

РАЗТРОПВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **отварям се** 2. знач.

РАЗТРОШАВАМ – 1. вж. **разчупвам** 1. знач.;

2. вж. **начупвам** 3. знач.;

3. вж. **раздробявам** 1. знач.

РАЗТРЪБЯВАМ – Широко разпространявам, съобщавам някаква новина. *Пресата бързо разтръби новината. Навсякъде разтръбиха за сватбата. Ако ти споделя нещо, веднага ще го разтръбиш.*

— **разгласявам, тръбя** *несв. прен.*, **протръбявам** *прен. рядко*, **раздрънквам** *прен. разг. неодобр.*

РАЗТУРЕН *разг.* – 1. вж. **неразтребен**;

2. *прен.* вж. **покварен** 1. знач.

РАЗТУРЯМ (РАЗТУРВАМ) *разг.* – 1. вж. **разбърквам** 1. знач.;

2. вж. **събарям** 2. знач.;

3. вж. **разформировам**

РАЗТУХА – вж. **утеха**

РАЗТУШАВАМ – вж. **утешавам**

РАЗТЪЖАВАМ *разг.* – вж. **натъжавам** 1. знач.

РАЗТЪЖАВАМ СЕ *разг.* – вж. **натъжавам се** 1. знач.

РАЗТЪЖЕН *разг.* – вж. **опечален**

РАЗТЪЛКУВАМ – вж. **обяснявам** 1. знач.

РАЗТЪПКВАМ СЕ *разг.* – вж. **разхождам се**

РАЗТЪРКВАМ – 1. вж. **разтривам** 1. знач.;

2. вж. **масажирам**;

3. вж. **стривам** 1. знач.

РАЗТЪРСВАМ – 1. Правя нещо да започне да се тресе. *Страшна експлозия разтърси къщата. Силен трус разтърси земята.*

— **разтрисам, раздрусвам, разлюлявам, залюлявам**

2. Клатя с резки, отсечени движения. *Ако искаш да падне ябълката, трябва да разтърсиш клона. Колата ме разтърсваше и аз отворих очи.*

— **раздрусвам, друсам** *несв.*, **треса** *несв.*, **тръскам** *несв.*

3. *прен.* вж. **потрисам**

РАЗТЪРЧАВАМ СЕ *разг.* – вж. **разтичвам се** 1. и 2. знач.

РАЗТЪРШУВАМ – вж. **претърсвам**

РАЗТЮХКВАМ СЕ *разг.* – вж. **завайквам се**

РАЗТЯГАМ – С теглене, опъване правя нещо да стане по-дълго, по-широко. *Разтягам платно на рамка. Разтягам пружината.*

— **разпъвам, разтеглям**

РАЗУБЕЖДАВАМ – 1. Уговарям, склоням някого да се откаже от някакво намерение, действие. *Опитах се да го разубедя да не заминава. Разубеждавам я да не ходи на гости. Трябва да го разубедим да не напуска работата си.*

— **раздумвам** *разг.*, **разкандърдисвам** *простонар.*

ант. → ***убеждавам,*** увещавам, уговарям, придумвам, агитирам, проагитирам, навивам, обработвам, кандърдисвам

2. С доводи накарвам някого да се откаже от нещо, в което вярва, в което е убеден. *Не успях да го разубедя, че нищо лошо няма да му се случи. Разубедих го, че тя не го лъже.*

— **разуверявам** *книж.*

ант. → ***убеждавам,*** уверявам

V обръщам ума (акъла) на някого *разг.* към 1. и 2. знач.

РАЗУВЕРЯВАМ *книж.* – вж. **разубеждавам** 2. знач.

РАЗУЗНАВАМ – вж. **проучвам** 1. знач.

РАЗУЗНАВАЧ – вж. **агент** 1. знач.

РАЗУМ – 1. вж. **ум** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **благоразумие** 1. знач.

РАЗУМЕН – 1. Който има здрав разум, добре обмисля действията и постъпките си. *Той е разумен човек и никога няма напразно да рискува. Родителите му са разумни хора.*

— **умен, благоразумен, разсъдлив, здравомислещ** *книж.,* **акъллия** *простонар.*

ант. → ***неразумен,*** неблагоразумен, безразсъден, глупав, неразсъдлив, безмозъчен

2. Който е съобразен с разума, с правилната оценка на действителността, с поставена цел и нейното постигане. *Разумно използване на суровините. Разумно решение. Разумна постъпка.*

— **рационален, смислен, целесъобразен**

ант. → ***неразумен,*** нерационален, нецелесъобразен, ирационален

3. Който става с разум, обмисляне. *Обичам разумните рискове. Разумен ход. Разумен съвет.*

— **обмислен, благоразумен**

ант. → ***неразумен,*** безразсъден, неблагоразумен, необмислен, безотговорен, лекомислен, авантюристичен, безумен

4. вж. **логичен** 2. знач.;

5. вж. **съзнателен** 1. знач.;

6. вж. **мъдър** 2. знач.

V с мозък (акъл) в главата *разг.,* с глава на раменете *разг.* към 1. знач.

РАЗУМНО – вж. **мъдро** 1. знач.

РАЗУМНОСТ – вж. **благоразумие** 1. знач.

РАЗУЧАВАМ – 1. вж. **проучвам** 1. знач.;

2. вж. **изследвам**

РАЗФОРМИРОВАМ – Прекратявам съществуването на някаква организация, формирование. *Разформировам полк. Разформировам фирма. Разформировам организация. Разформироваха групата ни.*

— **разпускам, разтурям** *разг.*

ант. → ***формирам,*** сформирам, основавам, създавам, учредявам, изграждам, образувам, организирам

РАЗФУЧАВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **разгневявам се**

РАЗХАЙЛАЗВАМ СЕ *разг.* – вж. **измързеливям се**

РАЗХАЙТВАМ СЕ *разг.* – Ставам хайта, хаймана, безделник. *Това момче много се е разхайтило, по цял ден скита и не иска да работи.*

— **изхайтвам се** *разг.,* **изхайманявам се** *разг.*

РАЗХАЙТЕН – Който не се съобразява с норми, дисциплина, които другите спазват, който е тръгнал по лош път. *Дъщеря му е едно разхайтено момиче. Разхайтена младеж.*

— **изхайтен** *разг.,* **разпуснат** *прен.,* **разпасан** *прен.,* **изпуснат** *прен.,* **изтърван** *прен. разг.*

РАЗХАЛТАВЯМ *рядко* – вж. **отпускам** 1. знач.

РАЗХВЪРКВАМ СЕ – вж. **разлетявам се**

РАЗХВЪРЛЯМ – вж. **разбърквам** 1. знач.

РАЗХВЪРЛЯМ СЕ – *разг.* вж. **разсъбличам се**

РАЗХВЪРЛЯН – 1. вж. **неподреден** 1. знач.;

2. вж. **неразтребен**;

3. *прен. разг.* вж. **безсистемен**;

4. вж. **разпръснат**;

5. *разг.* вж. **неуреден**

РАЗХВЪРЛЯНО – *прен. разг.* вж. **безсистемно**

РАЗХВЪРЧАВАМ СЕ – вж. **разлетявам се**

РАЗХИТИТЕЛ – вж. **прахосник**

РАЗХИТИТЕЛЕН – вж. **разточителен** 2. знач.

РАЗХИТИТЕЛСТВО – вж. **прахосничество**

РАЗХИЩАВАМ – вж. **прахосвам** 1. и 2. знач.

РАЗХИЩАВАНЕ – вж. **разхищение**

РАЗХИЩЕНИЕ – Изразходване без сметка, без нужда на повече от определените за употреба средства, суровини, енергия и др. *Виновните за разхищенията и злоупотребите бяха наказани. Разхищение на средства. Разхищение на електричество.*

— **разхищаване, разсипничество, разсипия** *разг.,* **прахосване, пилеене**

ант. → ***икономия,*** икономисване, пестене, спестяване

РАЗХЛАБВАМ – вж. **отпускам** 1. знач.

РАЗХЛАБВАМ СЕ – вж. **отпускам се** 1. знач.

РАЗХЛАБЕН – вж. **отпуснат** 2. знач.

РАЗХЛАДА *поет.* – вж. **прохлада**

РАЗХЛАДИТЕЛЕН – Който разхлажда, освежава. *Разхладителна напитка. Разхладителен ветрец.*

— **освежителен**

РАЗХЛАДНЯВАМ СЕ – *безл.* вж. **застудявам се** 2. знач.

РАЗХЛАЖДАМ – вж. **изстудявам**

РАЗХЛАЖДАМ СЕ – вж. **застудявам се** 1. и 2. знач.

РАЗХЛЕНЧВАМ СЕ – вж. **заплаквам**

РАЗХЛИПВАМ СЕ – вж. **заплаквам**

РАЗХЛОПАН *разг.* – вж. **разстроен** 1. знач.

РАЗХОД – Пари, средства, които едно лице или колектив, институция изразходват за нещо. *Разходите на едно семейство с деца са големи. Разходи за храна и облекло. Разходи по здравеопазването. Кой поема разходите?*

— **разноски, харч** *разг.,* **масраф** *простонар.*

ант. → ***приход,*** доход

РАЗХОДВАМ *несв. разг.* – вж. **изразходвам** 1. и 2. знач.

РАЗХОЖДАМ – *разш.* вж. **развеждам**[1]

РАЗХОЖДАМ СЕ – Правя разходка. *Ще отида да се разходя малко из парка.*

— **разтъпквам се** *разг.*

РАЗХУБАВЯВАМ – 1. вж. **украсявам** 1. знач.;

2. вж. **разхубавявам се**

РАЗХУБАВЯВАМ СЕ – Ставам хубав, красив. *С всеки ден все повече се разхубавяваш.*

— **разкрасявам се, разхубавявам, хубавея** *несв.,* **захубавявам**

ант. → ***погрознявам,*** загрозявам се, грознея, обезобразявам се

РАЗХЪЛЦВАМ СЕ – вж. **заплаквам**

РАЗЦАПВАМ – Правя или ставам причина нещо, нанесено на тънък слой върху някаква повърхност, да излезе извън първоначалните си очертания. *Детето разцапа боята по стената. Разцапах си грима.*

— **размазвам, размацвам** *разг.,* **разцапотвам** *разг. неодобр.,* **разплесквам** *разг. пренебр.*

РАЗЦАПОТВАМ *разг. неодобр.* – вж. **разцапвам**
РАЗЦВЕТ – вж. **възход**
РАЗЦВЕТКА – 1. Багра или съчетание от багри, обикн. по тъкан, тапети и под. *Не ми харесва разцветката на плата. Басми с различни разцветки.*
— **десѐн**
2. вж. **цвят**
РАЗЦЕНТРОВАМ – *прен. разг.* вж. **разсейвам** 1. знач.
РАЗЦЕНТРОВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **разсейвам се** 1. знач.
РАЗЦЕНТРОВАН – *прен. разг.* вж. **разсеян**
РАЗЦЕПВАМ – 1. вж. **разпуквам**;
2. *прен.* вж. **процепвам**;
3. *прен.* вж. **разединявам**
РАЗЦЕПВАМ СЕ – 1. вж. **разпуквам се**;
2. вж. **разделям се** 1. знач.
РАЗЦЕПЛЕНИЕ – вж. **разединение** 1. знач.
РАЗЦИВРЯМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **заплаквам**
РАЗЦЪФВАМ – 1. вж. **разцъфтявам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **процъфтявам**
РАЗЦЪФВАМ СЕ – вж. **разцъфтявам** 1. знач.
РАЗЦЪФТЯВАМ – 1. За растение – пускам цветове, покривам се с цвят. *Хризантемите разцъфтяват през есента. Теменужките са разцъфтели. Разцъфтяват акациите.*
— **цъфвам, разцъфвам, разцъфтявам се, разцъфвам се**
ант. → ***прецъфтявам***
// ***увяхвам,*** извяхвам, повяхвам, посървам, завяхвам
2. *прен.* вж. **процъфтявам**
РАЗЦЪФТЯВАМ СЕ – вж. **разцъфтявам** 1. знач.
РАЗЧЕКВАМ – *разш.* вж. **разкъсвам** 2. знач.
РАЗЧЕПКВАМ – *прен.* вж. **разнищвам** 2. знач.
РАЗЧЕСВАМ *разг.* – вж. **разресвам**
РАЗЧЕТ *книж.* – вж. **сметка** 1. знач.
РАЗЧИСТВАМ – вж. **разтребвам**
РАЗЧИТАМ[1] – Разкривам смисъла на нещо нечетливо или неясно. *Дълго и с мъка разчитах писмото. Опитах се да разчета смисъла на посланието му.*
— **дешифрирам, разшифровам**
РАЗЧИТАМ[2] – Възлагам надежди, че някой, нещо ще ми помогне или ще помогне за нещо. *Разчитам единствено на баща си, че ще ми помогне. Разчитам на допълнителен доход от преводи. Не разчитай, че ще ти върне парите.*
— **надявам се, осланям се, уповавам се, облягам се** *прен.*
V лежа (спя) на това ухо *разг.*, лежа на тази кълка (страна) *разг.*
РАЗЧОВЪРКВАМ – 1. вж. **разчоплям** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **разнищвам** 2. знач.
РАЗЧОПЛЯМ – 1. С чоплене разравям плитко повърхността на нещо. *С острието на ножа разчоплих пръстта. Разчоплих си раната.*
— **разчовърквам**
2. *прен.* вж. **разнищвам** 2. знач.
РАЗЧОРЛЕН – вж. **рошав** 1. знач.
РАЗЧОРЛЯМ – вж. **разрошвам**
РАЗЧУВСТВАМ – 1. вж. **трогвам**;
2. вж. **разнежвам**
РАЗЧУВСТВАМ СЕ – вж. **трогвам се**
РАЗЧУВСТВАН – 1. вж. **развълнуван** 1. знач.;
2. вж. **трогнат**
РАЗЧУВСТВАНОСТ – вж. **умиление**
РАЗЧУПВАМ – 1. Чупя нещо на късове. *Разчупих вейката. Разчупих леда.*
— **разтрошавам, разломявам, разкършвам** *рядко*
2. вж. **начупвам** 2. и 3. знач.
РАЗШАВВАМ СЕ *разг.* – вж. **раздвижвам се** 1., 2. и 3. знач.
РАЗШЕТВАМ СЕ – 1. *прен. разг.* вж. **раздвижвам се** 3. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **разтичвам се** 2. знач.
РАЗШИВАМ – Развалям шева на нещо зашито. *Разшивам ръкав. Разшивам яка. Разших подгъва.*
— **отшивам, разпарям, отпарям, отпорвам, поря** *несв.*
ант. → ***зашивам,*** пришивам, съшивам, шия
РАЗШИРОЧАВАМ – вж. **разширявам** 1. знач.
РАЗШИРЯВАМ – 1. Правя нещо да стане по-широко. *Разширила си ръкава на дрехата. Разшириха улицата.*
— **разширочавам, оширочавам**
ант. → ***стеснявам,*** втеснявам
2. вж. **увеличавам** 2. знач.
РАЗШИФРОВАМ – вж. **дешифрирам** 1. и 2. знач.
РАЗШУМВАМ СЕ – вж. **раззеленявам се**
РАЗЩЪКВАМ СЕ *разг.* – вж. **раздвижвам се** 2. знач.
РАЗЮЗДАН – Който крайно невъздържано се отдава на страстите, на инстинктите си, без да се съобразява с обществения морал, ред и нормите на поведение. *Не мога да взема за жена такова разюздано момиче. Учителката не може да се справи с този разюздан клас. Разюздана младеж.*
— **разпасан, разпуснат, разгащен** *прен. разг.*
// За начин на живот, поведение – който е крайно невъздържан, необуздан. *Разюздан живот. Разюздано поведение.*
— **разпуснат, разгулен**
РАЗЮЗДАНОСТ – Прекалена необузданост на страстите, инстинктите, несъобразяване с обществения морал и норми на поведение. *Трябва да се вземат мерки срещу разюздаността на някои младежи. Разюзданост на нравите.*
— **разпасаност, разпуснатост, разгащеност** *разг.*
РАЗЮЗДВАМ СЕ – вж. **разпасвам се**
РАЗЯДКА *рядко* – вж. **предястие**
РАЗЯДОСВАМ СЕ – вж. **разгневявам се**
РАЗЯЖДАМ – 1. За болест, недъг и под. – причинявам физическа болка, страдание в организма на човека. *Болест разяждаше организма му. Някакъв опасен недъг разяждаше здравето на това дете. Болестта разяждаше дробовете му.*
— **ям** *прен.*, **гриза** *прен.*, **гложда** *прен.*
2. *прен.* За чувства, мисли и под. – причинявам душевни, нравствени страдания у някого. *Една мъчителна мисъл през цялото време разяждаше сърцето му. Някаква скрита завист взе да разяжда душата ѝ. Нещо го разяждаше отвътре.*
— **гриза** *прен.*, **гложда** *прен.*, **ям** *прен. разг.*
РАЗЯРЕН – вж. **яростен** 1. знач.
РАЗЯРЯВАМ – вж. **вбесявам**
РАЗЯРЯВАМ СЕ – вж. **вбесявам се**
РАЗЯСНЕНИЕ – вж. **обяснение**
РАЗЯСНИТЕЛЕН – вж. **обяснителен**
РАЗЯСНЯВАМ – 1. вж. **обяснявам** 1. и 2. знач.;

2. вж. **избистрям** 2. знач.
РАЗЯСНЯВАМ СЕ *рядко* – вж. **прояснявам се** 1. знач.
РАЙ – Място, където след смъртта душите на мъртвите живеят в блаженство. *Той вярваше, че след смъртта си ще отиде в рая.*
— **едем** *разш.*
ант. → ***ад,*** пъкъл, преизподня, джендем, тартар
РАЙЕ – вж. **ивица** 4. знач.
РАЙОН – 1. вж. **място** 1. знач.;
2. вж. **зона** 1. знач.;
3. вж. **квартал**
РАЙСКИ – *прен.* вж. **божествен**
РАЛНИК – вж. **палешник**
РАМПА – вж. **преграда** 1. знач.
РАНГ – вж. **чин**
РАНЕН – вж. **преждевременен**
РАНИМ – вж. **чувствителен** 2. знач.
РАНИМОСТ – вж. **чувствителност** 2. знач.
РАНО – вж. **преждевременно**
РАНЯВАМ – вж. **наранявам** 1. знач.
РАПОН – 1. *нар.* вж. **ряпа**;
2. *прен. разг. пренебр.* вж. **глупак**
РАПОРТ – 1. вж. **донесение** 1. знач.;
2. вж. **доклад** 2. знач.
РАПОРТУВАМ – вж. **докладвам** 1. знач.
РАСА – вж. **порода** 1. знач.
РАСОВ – вж. **породист**
РАСТА *несв.* – 1. вж. **вирея**;
2. вж. **израствам** 1 и 4. знач.;
3. *прен.* вж. **развивам се** 2. знач.
РАСТЕЖ – 1. Процес на увеличаване на ръста, големината на живи организми, съпроводен с физически и други промени. *Растеж на дете. Растеж на дърво. Растеж на цвете.*
— **пораствane, израстване**
2. Процес на увеличаване на количеството или степента на нещо. *Растеж на доходите. Растеж на производството. Растеж на безработицата. Растеж на инфлацията.*
— **нарастване, увеличение, ръст** *прен.*, **уголемяване, разрастване**
ант. → ***намаляване,*** намаление, понижаване, понижение, спадане, спад
// ***намаляване,*** ограничаване, съкращаване, редуциране
3. Достигане на по-висока степен в състоянието, качествата на нещо. *Растеж на икономиката. Духовен растеж.*
— **издигане, израстване, развитие, ръст** *прен.*
ант. → ***спад,*** спадане
4. *прен.* вж. **възход**
РАСТИТЕЛНОСТ – Съвкупност от растенията, които вирeят в дадена местност, област или по цялото земно кълбо. *Растителността в този край на страната е богата и разнообразна. Тропическа растителност. Бедна растителност. Буйна растителност.*
— **флора**
РАТ *старин.* – вж. **война** 1. знач.
РАТАЙ – вж. **слуга**
РАТЕН *старин.* – вж. **боен**
РАТНИК *старин.* – вж. **борец** 2. знач.
РАТУВАМ *книж.* – вж. **боря се** 3. знач.
РАФИНИРАН *книж.* – вж. **изискан** 1. знач.
РАФИНИРАНОСТ *книж.* – вж. **изисканост** 1. знач.
РАФТ – вж. **полица** 1. знач.
РАХАТУВАМ *разг.* – вж. **благоденствам**
РАЦИОНАЛЕН – вж. **разумен** 2. знач.
РАЧА *нар.* – вж. **искам** 1. знач.
РАЧЕЛ – вж. **петмез**
РЕАГИРАМ *книж.* – вж. **отговарям** 2. знач.
РЕАКЦИОНЕН – вж. **мракобеснически**
РЕАКЦИОНЕР – вж. **мракобесник**
РЕАКЦИОННОСТ – вж. **мракобесие**
РЕАКЦИЯ – 1. вж. **рефлекс**;
2. *прен. книж.* вж. **отзвук** 1. и 2. знач.;
3. *прен. книж.* вж. **съпротива** 1. знач.
РЕАЛЕН – 1. Който се намира извън нас, хората, и съществува вън и независимо от човешкото съзнание. *Реален свят. Реални причини. Реални трудности. Реална опасност.*
— **действителен, обективен, невъображаем**
ант. → ***въображаем,*** недействителен, нереален, виртуален, мним, имагинерен, илюзорен, ireален
// ***субективен***
2. вж. **истински** 1. знач.;
3. вж. **материален** 2. знач.;
4. вж. **осъществим**
РЕАЛИЗАТОР *книж.* – вж. **изпълнител**
РЕАЛИЗАЦИЯ – Превръщане на нещо в действителност, реалност. *Реализацията на проекта е още в начален стадий.*
— **изпълнение, осъществяване, реализиране**
РЕАЛИЗИРАМ – 1. вж. **осъществявам** 1. знач.;
2. вж. **постигам**
РЕАЛИЗИРАМ СЕ *книж.* – 1. вж. **осъществявам се** 1. знач.;
2. вж. **случвам се** 1. знач.
РЕАЛИЗИРАНЕ – вж. **реализация**
РЕАЛИЗУЕМ *книж.* – вж. **осъществим**
РЕАЛИСТИЧЕН – 1. вж. **вероятен** 1. знач.;
2. вж. **осъществим**
РЕАЛНО – 1. Независимо от някакво обстоятелство, субективно намерение, желание. *Реално погледнато, нещата изглеждат зле. Реално действащ закон. Реално протичащ процес.*
— **обективно, фактически**
ант. → ***формално,*** фиктивно, привидно
2. вж. **наистина** 1. знач.
РЕАЛНОСТ – 1. Това, което обективно, реално съществува. *Едно са мечтите, друго – реалността. Губиш чувство за реалност. Станалото е реалност, а не въображение.*
— **действителност**
ант. → ***фантазия,*** въображение, фантастика, фикция
2. вж. **живот** 4. знач.
РЕБУС – 1. вж. **кръстословица**;
2. *прен.* вж. **загадка** 2. знач.
РЕВ – 1. вж. **плач** 1. знач.;
2. вж. **вой** 1. знач.;
3. вж. **вик** 1. знач.
РЕВА – 1. вж. **плача**;
2. *прен. разг.* вж. **викам** 1. знач.
РЕВАНЕ – вж. **плач** 1. знач.
РЕВАНШ *книж.* – вж. **възмездие**
РЕВАНШИРАМ СЕ *книж.* – вж. **отблагодарявам се**
РЕВВАМ – 1. вж. **заплаквам**;
2. *прен. разг.* вж. **извиквам** 1. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **развиквам се**

РЕВЕРАНС *книж.* – вж. **поклон**

РЕВИЗИЯ – Преглед на работата на фирма, предприятие, учреждение, длъжностно лице и под. с цел да се установят правилността и законността на стопанско-финансовата им дейност. *В момента в предприятието се извършва ревизия. Финансова ревизия.*

— **одит** *нежел.*, **проверка** *разш.*

РЕВИЗОР – Служебно лице, което прави ревизия. *В банката в момента има ревизори.*

— **одитор** *нежел.*

РЕВЛИВ – вж. **плачлив**

РЕВЛЬО *разг.* – вж. **плачльо**

РЕВНЕ МИ СЕ *нар.* – вж. **иска ми се**

РЕВНИВОСТ – вж. **ревност** 1. знач.

РЕВНОСТ – 1. Болезнено недоверие и съмнение в нечия любов, вярност. *Твоята ревност е неуместна, аз винаги съм ти бил верен.*

— **ревнивост**

2. *рядко* вж. **завист**

РЕВНОСТЕН – Който върши нещо с много усърдие, енергия, от цялата си душа. *Ревностен защитник на животните. Ревностен привърженик на спорта. Ревностен поклонник на симфоничната музика.*

— **страстен, пламенен, разпален, запален, отчаян** *прен.*

РЕВОЛВЕР – *разш.* вж. **пистолет**

РЕВОЛЮЦИОНЕР – *разш.* вж. **бунтовник** 2. знач.

РЕВОЛЮЦИЯ – вж. **въстание**

РЕГИОН *книж.* – вж. **зона** 1. знач.

РЕГИОНАЛЕН – вж. **местен** 1. знач.

РЕГИСТРИРАМ – *прен.* вж. **отбелязвам** 3. знач.

РЕГРЕС *книж.* – вж. **упадък**

РЕГРЕСИВЕН *книж.* – вж. **упадъчен**

РЕГРЕСИРАМ *книж.* – вж. **западам** 1. знач.

РЕГУЛЯРЕН *книж. нежел.* – вж. **редовен** 1. знач.

РЕД – 1. Определен начин, система на разполагане, подреждане на предмети, неща някъде или определена закономерност в подредбата, в хода на нещо. *Обичам реда и мразя безредието. Трябва да има някакъв ред в документите. Поддържам идеален ред в дома си. Не обичам да си развалям реда.*

— **порядък** *книж.*, **подреденост** *книж.*, **тертип** *нар.*

ант. → ***безредие,*** безпорядък, бъркотия, неразбория, неподреденост, хаос, какофония, галиматия, батак, каша

2. Състояние на живот, работа, дейност според приет установен начин, според утвърдени правила и добро управление. *Във фирмата цари ред. Има ли ред в тази къща? В държавата няма ред.*

— **порядък** *книж.*, **управия** *разг.*, **управа** *рядко*

ант. → ***безредие,*** неуправия, неразбория, бъркотия, неуредица, хаос, какофония

3. вж. **дисциплина**[1];

4. вж. **изправност** 1. и 2. знач.;

5. вж. **редица** 1., 2. и 3. знач.;

6. вж. **ивица** 5 знач.;

7. *разг.* вж. **пласт**

РЕДЕН – 1. вж. **правилен** 1. знач.;

2. *разш.* вж. **справедлив** 2. знач.

РЕДЕЯ *несв. рядко* – вж. **оредявам** 1. знач.

РЕДИЦА – 1. Очертание, което образуват разположени един до друг или един след друг предмети, лица. *Учениците се строиха в две редици. Шишетата са наредени в една редица. Седнах на първата редица.*

— **ред, линия**

2. Група от хора, животни, превозни средства, предмети, които са разположени или се движат един след друг. *Дълга редица коли се движи по булеварда. Войнишките редици минаваха през площада. Говедата се точеха на дълга редица.*

— **ред, върволица, верига** *прен.*, **низ** *книж.*, **колона, керван** *разш.*, **върволяк** *разг.*

3. *прен.* Голям брой от еднородни неща. *Редица обстоятелства попречиха на намерението ми. За това има редица обективни причини. Цяла редица неприятни случки. От редица години е така.*

— **ред** *прен.*, **поредица, низ** *книж.*

РЕДКОПРЪСТ *разг. рядко* – вж. **разточителен** 1. знач.

РЕДОВЕН – 1. Който става, извършва се по постоянен, предварително определен ред. *Редовни закъснения на влака. Редовно свирене на пиано. Редовни доставки. Редовни занятия.*

— **системен, систематичен, регулярен** *книж. нежел.*, **ритмичен** *прен.*

ант. → ***нередовен,*** непостоянен, неритмичен, нерегулярен

2. вж. **постоянен** 2. знач.;

3. вж. **изправен**[2] 1., 2. и 3. знач.;

4. *разг. разш.* вж. **нормален** 1. знач.

РЕДОВИ – вж. **обикновен** 1. знач.

РЕДОВНО – вж. **системно**

РЕДОВНОСТ – вж. **изправност** 1. и 2. знач.

РЕДОМ – вж. **наред** 1. и 2. знач.

РЕДУВАМ СЕ *несв.* – вж. **изреждам се** 1. знач.

РЕДУКЦИЯ *книж.* – вж. **намаление** 1. знач.

РЕДУЦИРАМ *книж.* – вж. **намалявам**[2] 1. знач.

РЕДУЦИРАН *книж.* – вж. **намален** 1. знач.

РЕДУЦИРАНЕ *книж.* – вж. **намаление** 1. знач.

РЕДУШКА *нар.* – вж. **епидемия**

РЕДЯ *несв.* – 1. вж. **нареждам**[1] 1. и 2. знач.;

2. вж. **подготвям** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **организирам** 2. знач.;

4. *разг.* вж. **уреждам** 1. знач.

РЕДЯ СЕ *несв.* – 1. вж. **нареждам се** 1. знач.;

2. вж. **изреждам се** 1. знач.

РЕЖА *несв.* – 1. С нож или друго остро сечиво деля нещо на части. *Режа дърва. Режа месо. Режа лук.*

— **сека, кълцам** *разг.*

2. вж. **изрязвам** 1. знач.;

3. вж. **подрязвам** 2. знач.

РЕЖЕЩ – *прен.* вж. **остър** 3. знач.

РЕЖИСЬОР – Художествен ръководител на театрална постановка, филм и под.

— **постановчик**

РЕЗБА – *спец.* вж. **нарез**

РЕЗЕН – вж. **филия**

РЕЗЕРВ – вж. **запас** 1. знач.

РЕЗЕРВЕН – Който се използва, служи при особена нужда. *Резервни части. Резервна дреха. Резервен ключ.*

— **запàсен**

РЕЗЕРВИРАМ *книж.* – вж. **запазвам** 4. знач.

РЕЗЕРВИРАМ СЕ *книж.* – вж. **въздържам се** 2. знач.

РЕЗЕРВИРАН *книж.* – 1. вж. **запазен** 4. знач.;

2. вж. **сдържан** 1. знач.

РЕЗЕРВИРАНОСТ *книж.* – вж. **сдържаност** 1. знач.

РЕЗЕРВОАР – 1. вж. **водоем**;
2. вж. **цистерна**

РЕЗЕЦ – вж. **острие** 1. знач.

РЕЗИГНАЦИЯ *книж.* – вж. **примирение**

РЕЗИДЕНЦИЯ *книж.* – Място, където постоянно пребивава държавен глава, високопоставен държавен служител и др. *Това е резиденцията на посланика.*
— **седалище**

РЕЗИЛ *простонар.* – вж. **позор**

РЕЗИЛЯ *простонар.* – вж. **позоря**

РЕЗИЛЯ СЕ *несв. простонар.* – вж. **излагам се** 1. знач.

РЕЗКА – 1. вж. **драскотина**;
2. вж. **бразда** 1. знач.;
3. вж. **бръчка**

РЕЗЛИВ – 1. За питие – който е с възкисел вкус. *Резлива боза. Резливо вино. Сокът имаше резлив вкус.*
— **тръпчив, щиплив, стипчив**
2. вж. **рязък** 1. знач.

РЕЗОН *книж.* – вж. **смисъл** 1. знач.

РЕЗОНАНС – 1. *прен. книж.* вж. **отзвук** 1. и 2. знач.;
2. *прен. книж.* вж. **отражение** 1. знач.

РЕЗОНЕН *книж.* – вж. **логичен** 2. знач.

РЕЗОНИРАМ *книж.* – вж. **ехтя** 1. знач.

РЕЗОНЬОРСТВАМ *книж. рядко* – вж. **философствам**

РЕЗУЛТАТ – 1. Това, което остава или се получава, добива в края на някаква работа, дейност. *Този роман е резултат на дълъг труд. Резултат на общи усилия. Картината е резултат на усърдна работа.*
— **плод** *прен.*, **продукт**
2. вж. **последствие**

РЕЗУЛТАТЕН – 1. Който дава резултат, добри последствия. *Резултатно лечение. Резултатни мерки срещу корупцията.*
— **ефективен, действен, ефикасен, ефектен** *книж. рядко*
ант. → ***безрезултатен,*** нерезултатен, неефективен, неефикасен, недействен
2. Който се увенчава с успех, който дава положителни резултати, последици, постижения. *Резултатно сътрудничество. Резултатна работа. Резултатни преговори. Резултатно изследване.*
— **плодотворен, ползотворен, плодоносен** *прен.*, **спорен**[2]
ант. → ***безрезултатен,*** нерезултатен, неплодотворен, неползотворен, неплодоносен, неспорен

РЕЗУЛТАТНОСТ – Наличие на резултати от някаква дейност. *Съмнявам се в резултатността на мерките, които прилагаме в борбата с престъпността.*
— **ефективност, действеност, ефикасност**
ант. → ***безрезултатност,*** нерезултатност, неефективност, неефикасност

РЕЗЮМЕ – 1. вж. **анотация**;
2. *разш.* вж. **обобщение** 1. знач.

РЕЗЮМИРАМ – вж. **обобщавам** 1. знач.

РЕЗЮМИРАНЕ – вж. **обобщение** 1. знач.

РЕЙС – 1. вж. **курс** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **автобус**

РЕКА *св.* – вж. **казвам** 1. и 2. знач.

РЕКАПИТУЛАЦИЯ *книж.* – 1. вж. **баланс** 1. знач.;
2. вж. **равносметка** 1. знач.

РЕКЕТ – вж. **изнудване**

РЕКЕТИРАМ – вж. **изнудвам**

РЕКЕТИРАНЕ – вж. **изнудване**

РЕКЕТЬОР – вж. **изнудвач**

РЕКЛАМА – 1. Разпространение на положителни сведения за някого, нещо с цел да му се създаде популярност. *Един политик, за да спечели избирателите, се нуждае от реклама. Той няма нужда от реклама. Фирмата има специален човек, който се занимава с реклама.*
— **пиар**
2. *разш.* вж. **обява**

РЕКЛАМИРАМ – *прен. разг.* вж. **хваля** 1. знач.

РЕКЛАМИРАМ СЕ *разг.* – вж. **самоизтъквам се**

РЕКОЛТА – Съвкупност от земеделски продукти, които се получават за един сезон или за една година като резултат от вложен труд. *Селяните предричаха тази година добра реколта. Невиждана реколта. Ще дочакаме новата реколта.*
— **добив, плодородие, урожай** *книж.*, **родитба**
ант. → ***безплодие,*** неплодородие, неплодие, безродие, неурожай

РЕКОМЕНДАЦИЯ *книж.* – вж. **препоръка** 1. знач.

РЕКОМЕНДУВАМ *книж. остар.* – вж. **препоръчвам** 1. знач.

РЕКОНСТРУИРАМ – вж. **преустройвам**

РЕКОНСТРУКЦИЯ – вж. **преустройство**

РЕКРУТИРАМ *книж. рядко* – вж. **вербувам**

РЕЛАКС *книж.* – вж. **почивка** 1. знач.

РЕЛАКСИРАМ *книж.* – вж. **почивам си**

РЕЛАТИВЕН *книж.* – вж. **относителен** 1. и 2. знач.

РЕЛЕВАНТЕН *книж.* – вж. **важен** 1. знач.

РЕЛЕФЕН *книж.* – вж. **ясен** 3. знач.

РЕЛЕФНОСТ *книж.* – вж. **яснота** 2. знач.

РЕЛИГИОЗЕН – 1. Който вярва в Бог, който принадлежи към някоя религия. *Религиозна жена. Религиозно семейство.*
— **набожен, вярващ**
ант. → ***нерелигиозен,*** безбожен, невярващ, неверуващ, безверен
// Който почита и спазва морала, правилата и обредите на религията. *Религиозните християни редовно ходят на черква. Той бе обхванат от някакво религиозно смирение.*
— **набожен, благочестив, богомолен** *книж.*
ант. → ***безбожен,*** неблагочестив, нечестив
2. вж. **верски**

РЕЛИГИОЗНОСТ – Вяра в Бога. *Майка му често ходеше на църква, но никога не натрапваше своята религиозност. Всички вярваха в неговата религиозност.*
— **набожност, благочестивост, благочестие**
ант. → ***нерелигиозност***

РЕЛИГИЯ – Система от религиозни възгледи и обреди. *Християнска религия. Мохамеданска религия.*
— **вяра, вероизповедание** *книж.*, **изповедание**

РЕЛИКВА – 1. Почитан и пазен като скъп спомен предмет. *Албумът е семейна реликва. Пазя пръстена като реликва.*
— **светиня** *прен.*
2. *мн. църк.* вж. **мощи**

РЕМАРКА *книж.* – вж. **забележка** 1. знач.
РЕМОНТ – вж. **поправка** 1. знач.
РЕМОНТИРАМ – вж. **поправям** 1. знач.
РЕМЪК – Тясна ивица от кожа или друга материя за опасване, закрепване и др. *Той затягаше ремъците на конете. Ремък на раница. Ремък на пушка.*
— **каиш** *разг.*, **колан**
РЕНДЕ – Домакински уред от тенеке с дупки или грапава повърхност за стъргане на плодове, зеленчуци и др. *Вземи рендето и настържи ябълката.*
— **стъргало** *разг.*
РЕНЕГАТ – Човек, който е изменил на убежденията си, отрекъл се е от политическите си възгледи и е преминал на страната на противника.
— **отстъпник**
РЕНЕСАНС – вж. **възраждане**
РЕНОВИРАМ *книж.* – вж. **подновявам** 1. знач.
РЕНОМЕ *книж.* – 1. вж. **репутация**;
2. вж. **авторитет** 1. знач.
РЕНОМИРАН – вж. **престижен**
РЕНОМИРАНОСТ – вж. **престижност**
РЕНТАБИЛЕН – вж. **доходен**
РЕНТАБИЛНОСТ – вж. **доходност**
РЕОРГАНИЗАЦИЯ – вж. **преустройство**
РЕОРГАНИЗИРАМ – вж. **преустройвам**
РЕПАРАТУРА *книж.* – вж. **поправка** 1. знач.
РЕПАРАЦИЯ *книж.* – вж. **поправка** 1. знач.
РЕПАРИРАМ *книж.* – вж. **поправям** 1. знач.
РЕПЛИКА – вж. **апостроф**
РЕПЛИКИРАМ – вж. **апострофирам**
РЕПРЕЗЕНТАТИВЕН *книж.* – вж. **представителен** 1. знач.
РЕПРЕЗЕНТИРАМ *книж. нежел.* – вж. **представям** 1. знач.
РЕПРЕСИВЕН *книж.* – вж. **наказателен** 2. знач.
РЕПРЕСИРАМ *книж.* – вж. **потискам** 1. знач.
РЕПРЕСИРАН *книж.* – вж. **потиснат** 1. знач.
РЕПРЕСИЯ *книж.* – вж. **насилие** 1. знач.
РЕПРИЗИРАМ *книж.* – вж. **замрежвам** 1. знач.
РЕПРОДУКЦИЯ – вж. **копие** 2. знач.
РЕПРОДУЦИРАМ *книж.* – вж. **възпроизвеждам** 1. знач.
РЕПУТАЦИЯ *книж.* – Създадено обществено мнение за някого или за нещо. *Слуховете се отразиха зле на репутацията му. Страхувам се, че може да пострада репутацията на фирмата ни. Хотелът се ползва с добра репутация. Много държи на репутацията си.*
— **реноме** *книж.*, **име, чест, имидж** *нежел.*
РЕПЧА СЕ *разг.* – вж. **зъбя се** 3. знач.
РЕСНИЦИ – вж. **мигли**
РЕСПЕКТ *книж.* – 1. вж. **уважение**;
2. вж. **страхопочитание**
РЕСПЕКТИВЕН *книж.* – вж. **съответен** 1. знач.
РЕСТАВРИРАМ – вж. **възстановявам** 1. знач.
РЕСТО – вж. **остатък** 2. знач.
РЕСТОРАНТ – 1. вж. **гостилница**;
2. вж. **заведение** 1. знач.
РЕСТРИКТИВЕН *книж.* – вж. **ограничителен**
РЕСУРС *обикн. мн.* – вж. **средство** 1. знач.
РЕТОРИКА (РИТОРИКА) – вж. **красноречие** 1. знач.
РЕТРОГРАД *книж.* – вж. **консерватор**
РЕТРОГРАДЕН *книж.* – вж. **консервативен**
РЕТРОГРАДНОСТ *книж.* – вж. **консерватизъм**
РЕТРОГРАДСТВО *книж.* – вж. **консерватизъм**
РЕФЕР *спорт.* – вж. **съдия** 3. знач.
РЕФЕРАТ – вж. **доклад** 1. знач.
РЕФЕРЕНДУМ – Вземане на мнението на народа при решаване на важен държавен въпрос чрез гласуване. *В някои европейски страни често се провеждат референдуми по важни въпроси, които засягат обществото.*
— **плебисцит, допитване** *разш.*
РЕФЕРЕНТ *книж.* – вж. **консултант**
РЕФЕРЕНЦИИ *книж.* – вж. **препоръка** 1. знач.
РЕФЕРИРАМ *книж.* – вж. **докладвам** 2. знач.
РЕФЛЕКС – Машинално движение, действие на определено външно въздействие. *Избегнах удара благодарение на бързия си рефлекс. Боксьор с добри рефлекси.*
— **реакция**
РЕФЛЕКТИРАМ *книж.* – вж. **отразявам се** 1. знач.
РЕФОРМА – вж. **преустройство**
РЕФОРМИРАМ – вж. **преустройвам**
РЕФРЕН *книж.* – вж. **припев**
РЕХАВ – вж. **рядък** 1. знач.
РЕХКАВ *разг.* – вж. **рохкав**
РЕЦЕНЗИЯ – Кратко съчинение с оценка за художествено произведение, театрална постановка, научен труд и др. *За книгата му излезе положителна рецензия. Във вестника имаше рецензия за филма.*
— **отзив**
РЕЦИТАЦИЯ – Художествено четене или възпроизвеждане наизуст на стихове пред публика. *Вечерта завърши с рецитация на стихове на поета.*
— **декламация**
РЕЦИТИРАМ – Чета или казвам изразително, наизуст художествено произведение в стихове или проза. *Той обичаше да рецитира стихове на Яворов.*
— **декламирам**
РЕЧ – 1. Обширно изказване по определен въпрос пред слушатели. *Речта на оратора не ми хареса. Произнасям реч. Надгробна реч.*
— **слово**
2. вж. **език** 1. и 2. знач.;
3. *разг.* вж. **дума** 1. знач.
РЕЧНИК – 1. Лексикографски справочник с подредени по азбучен ред думи, за които се дават определени сведения. *Правописен речник. Тълковен речник. Българско-немски речник.*
— **словар** *книж. рядко*, **лексикон** *остар.*
2. вж. **лексика**
РЕЧНИКАР *разг.* – вж. **лексикограф**
РЕЧНИКОВ – вж. **лексикален**
РЕЧОВИТ *нар.* – вж. **приказлив**
РЕЧОВИТОСТ *нар.* – вж. **приказливост**
РЀША *несв.* – вж. **сресвам**
РЕШАВАМ – 1. Вземам решение, след обмисляне определям как да постъпя. *Решила съм да замина за няколко дни на почивка. Какво си решила да правиш с имота?*
— **намислям, измислям, наумявам** *разг.*, **намислям си, наумявам си** *разг.*
// Стигам, идвам до някакъв извод, заключение, мнение, становище. *Реших, че си заминал. Реших, че си болен. Реших, че няма да дойдеш.*

— **помислям**
2. За съд, събрание и др. – вземам решение. *Съдията ще реши кой е виновният. Общото събрание трябва да реши на чия страна е правото.*
— **отсъждам, постановявам**
3. вж. **разрешавам** 1. и 2. знач.
РЕШАВАМ СЕ – вж. **осмелявам се** 2. знач.
РЕШАВАЩ – вж. **решителен** 3. знач.
РЕШЕН – Който е получил решение, за който е посочен начин за постъпване, действие. *Решен спор. Решено дело. Решен проблем.*
— **разрешен, уредѐн** *огр.*
ант. → ***нерешен,*** неразрешен, неуреден, висящ
РЕШЕНИЕ – вж. **изход** 2. знач.
РЕШИМОСТ *книж.* – вж. **решителност** 1. знач.
РЕШИТЕЛЕН – 1. Който не се спира, не се колебае, когато трябва да се постигне нещо. *Решителен застъпник на правата на човека. Решителен противник на тютюнопушенето.*
— **непоколебим, твърд** *прен.*
ант. → ***нерешителен,*** плах, колеблив, неуверен
2. Който изразява твърдост, липса на колебание. *Решителни действия. Решителен поглед.*
— **непоколебим, твърд** *прен.*
ант. → ***нерешителен,*** плах, колеблив, неуверен
3. Който има важно значение за изхода и резултата от нещо. *Настъпи решителният час. Решителни дни за развитието на болестта. Решителна битка.*
— **решаващ, съдбоносен, съдбовен** *книж.*, **критичен**[2]
4. вж. **категоричен** 1. знач.;
5. вж. **смел** 1. знач.
РЕШИТЕЛНОСТ – 1. Липса на всякакво колебание при вземане на определено решение или израз на такова чувство. *Правителството трябва да прояви по-голяма решителност при провеждане на реформите. Лицето му излъчваше решителност.*
— **решимост** *книж.*, **непоколебимост, твърдост** *прен.*
ант. → ***нерешителност,*** колебание, двоумение, раздвоение, раздвоеност
2. вж. **смелост** 2. знач.;
3. вж. **категоричност** 1. знач.
РЕЯ СЕ *поет.* – 1. вж. **блуждая** 1. знач.;
2. вж. **витая**
РИБАР – Човек, който се занимава с ловене на риба. *Минавах за най-голям рибар в селото.*
— **риболовец**
РИБОЛОВЕЦ – вж. **рибар**
РИГАМ *несв. диал.* – вж. **изригвам**
РИД – вж. **хълм**
РИДАЕНЕ – вж. **плач** 1. знач.
РИДАНИЕ – 1. вж. **плач** 1. знач.;
2. вж. **вопъл**
РИДАЯ – вж. **плача**
РИЗНИЦА – вж. **броня**
РИКАНИЕ *старин.* – вж. **вой** 1. знач.
РИКОШИРАМ – вж. **отплесвам се** 1. знач.
РИНА *несв.* – вж. **изривам**[1] 1. знач.
РИПАМ *несв. разг.* – вж. **скачам** 1. знач.
РИПВАМ *разг.* – вж. **подскачам** 2. знач.
РИСК – вж. **опасност** 2. знач.
РИСКОВ – вж. **опасен** 2. знач.
РИСКОВАН – вж. **опасен** 2. знач.
РИСУВАМ *несв.* – 1. Създавам върху плоскост образа на нещо с молив, бои, креда, въглен и др. *Обичаше да рисува пейзажи. Тази картина художникът е рисувал по време на престоя си в Италия. Искам да те рисувам.*
— **изобразявам** *в несв.*, **изрисувам, изписвам** *в несв.*, **изографисвам** *в несв. разш. разг. ирон.*
2. *прен.* вж. **изобразявам** 1. знач.
РИСУНКА – 1. вж. **картина** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **изображение** 1. знач.
РИСУНЪК *книж.* – вж. **изображение** 1. знач.
РИТМИЧЕН – 1. *разш.* вж. **равномерен** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **редовен** 1. знач.
РИТНИК – Удар с долната част на крак. *Гледай да не получиш един ритник от мен. Ударих един ритник на кучето.*
— **шут**[2] *разг.*, **текме** *диал.*
РИТОР *старин.* – вж. **оратор** 1. знач.
РИТОРИКА (РЕТОРИКА) – вж. **красноречие** 1. знач.
РИТОРСКИ *старин.* – вж. **ораторски**
РИТУАЛ *книж.* – вж. **обред**
РИТЪМ – 1. Равномерно редуване на силни и слаби части, тактове в музиката. *Не спазваш ритъма на песента. Хоро в неравномерен ритъм.*
— **такт**[1]
2. *прен.* Степен на бързина при изпълнение на нещо, на смяна, редуване на различни прояви. *Ритъмът на живота стана много бърз. В центъра на столицата се чувства ритъмът на големия град. Усилвам ритъма на работата.*
— **темп (темпо), пулс** *прен. книж.*
РИЦАР – *прен.* вж. **джентълмен**
РИЦАРСКИ – *прен.* вж. **благороден** 2. знач.
РИЦАРСТВО – *прен.* вж. **благородство** 2. знач.
РИЯ – 1. вж. **копая** 1. знач.;
2. вж. **ровя** 1. знач.
РИЯ СЕ – вж. **ровя** 1. знач.
РОБ – 1. Човек или народ под чужда политическа или икономическа власт. *Дедите ни са били роби.*
— **склав** *остар.*
2. *прен.* Човек, който се намира във властта на нещо, някого, под силното въздействие на нещо, някого. *Ние сме роби на своята орис. Той е роб на своите страсти.*
— **пленник** *прен.*
РОБА – вж. **пеньоар**
РОБИЯ *разг.* – вж. **робство**
РОБОТ – *прен.* вж. **автомат** 2. знач.
РОБСТВО – Живот, положение на човек или народ без свобода, под чуждо владичество, в политическа или икономическа зависимост. *Днес сме свободни, но сме били пет века под чуждо робство. Народът успява да се освободи от тежкото робство.*
— **иго, гнет, робия** *разг.*, **зависимост** *рядко*, **окови** *прен. поет.*, **ярем** *прен. поет.*, **хомот** *прен. поет.*
ант. → ***свобода,*** независимост
РОВ – 1. вж. **изкоп**;
2. вж. **трап**
РОВИНА – вж. **трап**
РОВИЧКАМ *разг.* – 1. вж. **ровя** 1. знач.;
2. вж. **тършувам**
РОВИЧКАМ СЕ *разг.* – вж. **ровя** 1. знач.
РОВКАВ – вж. **рохкав**
РОВЪК – вж. **рохкав**

РОВЯ – 1. Проявявам интерес, любопитство към нещо тайно, неизвестно, като внимателно проучвам факти, данни. *Човек не трябва да рови в миналото. Ще съсипеш живота на човека, ако вземеш да ровиш какво е било едно време. Защо ровиш в душата ми?*
— **ровя се, ровичкам** *разг.*, **ровичкам се** *разг.*, **рия, рия се**
2. вж. **копая** 1. знач.;
3. вж. **тършувам**;
4. *диал.* вж. **погребвам**
РОВЯ СЕ – вж. **ровя** 1. знач.
РОГОЗ – вж. **папур** 1. знач.
РОД – Произход по отношение на семейство, наследственост, социална среда. *Важно е от какъв род си. Момичето е от знатен род. Родът им е такъв. Детето проявява чертите на рода ни.*
— **джинс** *разг.*, **сой** *разг.*, **коляно** *разг.*, **влака** *диал.*
РОДА *разг.* – вж. **роднина**
РОДЕН – 1. Който е в кръвно родство с някого. *Тя не ми е родна сестра. Роден баща. Те са родни братя. Родна майка.*
— **рожден, кръвен, истински, същински**
ант. → ***несъщински***
2. Който се отнася до родината и народа или до семейството на някого. *Роден дом. Родна земя. Роден край. Роден език.*
— **бащин**
ант. → ***чужд,*** несвой, далечен
// Който е свързан с родината или става, добива се в родината. *Родна история. Родна фирма. Родно производство.*
— **отечествен**
ант. → ***чужд,*** чуждестранен, неродèн
РОДИНА – Страната, където някой е роден, живее и откъдето е потеклото му. *Тъга по родината. Завръщам се в родината си.*
— **отечество, татковина** *поет.*, **бащиния** *нар.*
ант. → ***чужбина,*** странство
РОДИТБА – вж. **реколта**
РОДИТЕЛ – вж. **баща**
РОДИТЕЛСКИ – вж. **бащински**
РОДЛИВ *поет.* – вж. **плодороден**
РОДНИНА – Човек, с когото някой има кръвно или сватовско родство. *Той ми е роднина по бащина линия. Роднините на жена му станаха и негови роднини. Той ми е далечен роднина.*
— **сродник, родственик, рода** *разг.*
РОДНИНСТВО – Роднински връзки. *Роднинство по женска линия.*
— **родство, родственост, сродство** *рядко*
РОДОВИТ *рядко* – вж. **плодороден**
РОДОЛЮБЕЦ – вж. **патриот**
РОДОЛЮБИВ – Който обича народа и родината си или е свързан с любов към народ и родина. *Родолюбив българин. Родолюбиви чувства. Родолюбиви подбуди.*
— **патриотичен, патриотически, любороден** *поет.*
ант. → ***родоотстъпнически***
РОДОЛЮБИЕ – вж. **патриотизъм**
РОДОНАЧАЛНИК – вж. **основател**
РОДОСЛОВИЕ – вж. **произход** 1. знач.
РОДСТВЕНИК – вж. **роднина**
РОДСТВЕНОСТ – вж. **роднинство**
РОДСТВО – 1. вж. **роднинство**;
2. вж. **сходство** 2. знач.;
3. вж. **близост** 2. знач.
РОЖБА – вж. **дете** 2. знач.
РОЖДЕН – вж. **рòден** 1. знач.
РОЗА – Бодлив градински храст, който цъфти с кичести ароматни червени, бели, розови и др. цветове. *Подрязвам розите при плета на двора. Чудесни рози имате.*
— **трендафил, гюл** *нар.*, **ружа** *диал.*
РОЗОВ – вж. **светлочервен**
РОЙ – вж. **рояк** 1. знач.
РОЛЯ – 1. *прен.* вж. **значение** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **участие** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **предназначение**
РОМ – вж. **циганин**
РОМАНТИЗЪМ – *книж.* вж. **мечтателност** 1. знач.
РОМАНТИК – *книж.* вж. **мечтател** 1. знач.
РОМАНТИЧЕН – *книж.* вж. **мечтателен** 1. знач.
РОМАНТИЧНОСТ – *книж.* вж. **мечтателност** 1. знач.
РОМОЛ *поет.* – вж. **ромон**
РОМОЛЯ – вж. **ромоня**
РОМОН *поет.* – Тих приятен шум от плискане на река, дъжд и др. *Тих ромон на поток. Приспивен ромон на дъжд.*
— **ромол** *поет.*
РОМОНЯ – За вода, река, дъжд и др. – издавам тих, приятен, еднообразен шум. *Водата на поточето ромони между камъните.*
— **ромоля, ръмоля**
РОНЛИВ – вж. **рохкав**
РОНЯ *несв.* – вж. **изронвам** 1. и 2. знач.
РОПОТ – вж. **протест** 2. знач.
РОПТАНИЕ – вж. **протест** 2. знач.
РОПТАЯ – вж. **протестирам**
РОСИ – вж. **ръми**
РОХКАВ – Който е съставен от дребни и лесно отделящи се една от друга частици, който не е сбит. *Рохкава пръст. Рохкав сняг.*
— **рохък, сипкав, пръхкав, ровкав, ровък, рехкав** *разг.*, **ронлив, пухкав**
ант. → ***сбит,*** набит
РОХЪК – вж. **рохкав**
РОША *несв.* – вж. **разрошвам**
РОШАВ – 1. За коса, брада, мустаци и др. – който е непригледен, неподреден, разбъркан, или за човек с такава коса. *На прозореца се показа една рошава глава. Тя набързо прибра рошавата си коса. Тази жена ходи винаги рошава.*
— **чорлав, разрошен, разчорлен, несресан, невчесан, чумав** *разг.*
ант. → ***сресан,*** вчесан, причесан
2. Който има много косми или гъста козина. *Рошаво куче. Рошаво коте. Рошави вежди.*
— **рунтав, космат**
РОЯК – 1. Гъсто множество хвъркати насекоми. *Около масата бръмчаха рояци мухи. Рояк пчели. Рояци комари.*
— **рой**
2. вж. **ято**;
3. *прен.* вж. **тълпа** 1. знач.
РОЯЛИСТ *книж.* – вж. **монархист**
РУБА *диал.* – вж. **зестра**
РУБЕЖ – *прен. книж.* вж. **граница** 3. знач.
РУБИНЕН – *поет.* вж. **ален**
РУГАТЕЛЕН – Който съдържа, изразява грубо словесно обвинение, изричане на обидни думи. *Тол-*

кова ругателни думи чух по свой адрес.
— **хулен, ругателски, хулителски**
ант. → ***хвалебствен,*** хвалебен, възхвалителен
РУГАТЕЛСКИ – вж. **ругателен**
РУГАТЕЛСТВО *книж.* – Груби обвинения и обидни думи, отправени към някого или нещо. *Той сипеше ругателства по адрес на шефа си. Ругателството днес е на мода.*
— **хула, нападка, ругатня, злословие** *обикн. мн.*, **оплювка** *обикн. мн. разг.*
ант. → ***хвалебствие,*** възхвала, славословие, адмирация, дитирамби, венцехваление
РУГАТНЯ – 1. вж. **ругателство**;
2. *разш.* вж. **псувня**
РУГАЯ – 1. вж. **хуля**;
2. вж. **карам се**
РУДАР – вж. **миньор**
РУДИМЕНТАРЕН *книж.* – вж. **зачатъчен** 1. знач.
РУДИНА *нар.* – вж. **поляна**
РУДНИК – вж. **мина**[1]
РУДНИЦА *рядко* – вж. **мина**[1]
РУДНИЧАР – вж. **миньор**
РУДОКОПАЧ – вж. **миньор**
РУЖА – *диал.* вж. **роза**
РУИНИ *поет.* – вж. **развалини**
РУИНИРАМ *книж.* – вж. **опустошавам** 1. знач.
РУКВАМ – 1. вж. **бликвам**;
2. вж. **плисвам** 2. знач.
РУМЕН – 1. вж. **светлочервен**;
2. *разш.* вж. **ален**
РУМЕНЕЦ – вж. **руменина**
РУМЕНЕЯ – вж. **червенея** 1. и 2. знач.
РУМЕНЕЯ СЕ – вж. **червенея** 2. знач.
РУМЕНИНА – Румен цвят, обикн. по бузи, лице. *На лицето му се появи руменина. На бузите ѝ пламна руменина.*
— **червенина, руменец, багревина** *книж. рядко*
ант. → ***бледност,*** бледост, бледнина
РУНЕСТ – 1. вж. **рунтав** 1. знач.;
2. вж. **космат**
РУНТАВ – 1. Който е с много и гъста вълна. *Рунтав овен. Рунтав калпак.*
— **рунест, вълнест**
2. вж. **космат**
РУПОР – 1. вж. **мегафон**;
2. *прен.* вж. **глашатай** 2. знач.
РУТИНА *книж.* – вж. **опитност** 1. знач.
РУТИНЕН *книж.* – вж. **обичаен** 1. знач.
РУТИНЕР *книж.* – вж. **консерватор**
РУТИНЕРСТВО *книж.* – вж. **консерватизъм**
РУТИНИРАН *книж.* – вж. **опитен** 1. знач.
РУТИНИРАНОСТ *книж.* – вж. **опитност** 1. знач.
РУХВАМ – 1. вж. **събарям се** 1. и 2. знач.;
2. вж. **грохвам** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **отпадам** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **провалям се** 2. знач.
РУХВАНЕ – *прен.* вж. **унищожение** 1. знач.
РУЧЕЙ *поет.* – вж. **поток** 1. знач.
РУША *несв.* – 1. Правя да не съществува нещо, обикн. нематериално, което е изградено с труд, усилия. *Новото поколение с лека ръка руши това, което ние сме градили. Рушат стари обичаи и традиции. Времето руши всичко. Не руши добрите отношения, които сме създали.*
— **разрушавам** *в несв.*, **унищожавам** *в несв.*, **съсипвам** *в несв.*, **развалям** *в несв. прен. разг.*
ант. → ***градя,*** изграждам, създавам, строя, построявам, съграждам, творя, сътворявам
2. вж. **събарям** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **увреждам** 1. знач.
РУШВЕТ *разг.* – вж. **подкуп**
РУШВЕТЧИЙСТВО *разг.* – вж. **корупция**
РУШВЕТЧИЯ *разг.* – вж. **продажник**
РУШИТЕЛ – вж. **разрушител**
РУШИТЕЛЕН *книж.* – вж. **разрушителен** 1. и 2. знач.
РЪБ – 1. Обшит край на дреха, материя или мястото, където се събират, където са съединени частите на дреха и под. *Палтото се е изтъркало по ръбовете. Убива ме ръбът на ботуша.*
— **кант**
2. *прен. жарг.* вж. **глупак**
РЪБАТ – 1. вж. **ъгловат**;
2. *прен. разг.* вж. **несговорчив**
РЪБЕСТ – вж. **ъгловат**
РЪБЯ *несв. нар.* – вж. **подшивам**
РЪГАМ – 1. вж. **бода** 1. знач.;
2. вж. **мушкам** 1. знач.
РЪГВАМ – 1. вж. **бодвам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **намушквам** 1. знач.
РЪЖЁН – 1. Вид желязна лопатка, с която разравят жарава. *Той отиде при пещта и я разрови с ръжена.*
— **ожег** *диал.*
2. вж. **шиш**
РЪКА – 1. Всеки от двата горни крайника на човешкото тяло, с които се хваща и работи. *Всичко, което създаваме, е плод на нашите ръце.*
— **мишца** *книж. поет. обикн. мн.*
2. *разг.* вж. **шепа** 1. знач.
РЪКОВОДИТЕЛ – 1. вж. **началник**;
2. вж. **управител**;
3. вж. **водач** 1. знач.;
4. *разш.* вж. **наставник** 1. знач.
РЪКОВОДСТВО – 1. Управленска дейност. *Ръководството на фирмата е в здрави ръце. Ръководство на стопанска дейност на предприятие.*
— **управление, мениджмънт** *нежел.*
2. Колективен ръководен орган. *Имаме ново ръководство. Съвещание на ръководството. За делата си ще отговаряш пред ръководството на фирмата.*
— **началство** *разг.*, **управление**
3. Дейност на учреждение за ръководене, оказване на помощ на друго учреждение, предприятие и пр. *Службата е под ръководството на министерството.*
— **шефство, управление**
3. вж. **водачество** 1. знач.;
4. вж. **наръчник**
РЪКОВОДЯ – 1. Начело съм на някакъв работен колектив – предприятие, организация, отдел и под. *Ръководя финансов отдел. Ръководя служба.*
— **оглавявам, завеждам**[2]
2. Направлявам работата, хода на нещо. *Ръководя събрание. Кой ще ръководи днес заседанието?*
— **председателствам, водя**
2. вж. **оглавявам** 1. знач.;
3. вж. **управлявам** 1. и 2. знач.;
4. вж. **насочвам** 2. и 3. знач.
РЪКОВОДЯ СЕ – Действам, постъпвам съобразно с нещо, в съответствие с нещо. *Той винаги се е*

ръководил от чисти подбуди. Ръководя се от принципа да бъда честен в отношенията си с хората.

— **водя се**

РЪКОМАХАМ – Правя движения с ръце, когато говоря, при изблик на чувства и пр. *Не може да говори, без да ръкомаха.*

— **жестикулирам, махам**[1] *разг.*

РЪКОМАХАНЕ – Правене на движения с ръце при говорене. *Той говореше разпалено, с ръкомахания.*

— **жестикулация, жестикулиране, жест** *мн.*, **махане** *разг.*

РЪКОПЛЯСКАМ – Чрез удряне на дланите изразявам одобрение, възхищение от някого, нещо. *След края на представлението публиката дълго ръкопляскаше на артистите.*

— **аплодирам, пляскам**

РЪКОПЛЯСКАНЕ – вж. **аплодисменти** 1. знач.

РЪКОСТИСКАНЕ – вж. **ръкуване**

РЪКОХВАТКА – вж. **дръжка** 1. знач.

РЪКУВАМ СЕ – Стискам дясната ръка на някого при поздрав, раздяла или за израз на някакво чувство. *Ръкувах се с всички познати. Той ми подаде ръка и ние се ръкувахме.*

— **здрависвам се** *разг.*

V стисвам ръката (десницата) на някого *разг.*

РЪКУВАНЕ – Стискане на дясната ръка на някого при поздрав, раздяла или в израз на някакво чувство. *Ръкуването на двамата опоненти бе знак за помирение.*

— **ръкостискане, здрависване** *разг.*

РЪМЖА – 1. *прен. разг.* вж. **зъбя се** 3. знач.;

2. *прен. разг.* вж. **мърморя** 2. знач.

РЪМИ – Вали тихо, на ситни капки, равномерно и продължително. *Вече не вали силно, а само ръми.*

— **роси, ръси, дъжди** *диал.*

РЪМОЛЯ – вж. **ромоня**

РЪСИ – вж. **ръми**

РЪСТ – 1. Вертикално измерение на някого от долу до горе. *Той беше среден на ръст. Ти надмина всички по ръст.*

— **височина, бой**[2] *нар.*

2. *прен.* вж. **растеж** 2. и 3. знач.

РЪСЯ *несв.* – 1. Намокрям тук-там с капки вода или друга течност. *Ръся зеленчука да не вехне. Преди да мета, ръся двора.*

— **пръскам**

2. вж. **наръсвам** 2. знач.

РЪТ – вж. **хълм**

РЪТЛИНА – вж. **хълм**

РЪФАМ – вж. **гриза** 1. знач.

РЪЧВАМ *разг.* – вж. **бодвам** 1. знач.

РЪЧЕНИК *диал.* – вж. **забрадка**

РЪЧКА – вж. **дръжка** 1. знач.

РЪЧКАМ *разг.* – 1. вж. **бода** 1. знач.;

2. вж. **мушкам** 1. знач.

РЯДКО – вж. **нарядко** 1. и 2. знач.

РЯДЪК – 1. Който има сравнително големи празнини между отделните части. *Рядка гора. Редки посеви. Редки клони. Рядка мрежа. Рядка плетка.*

— **рехав**

ант. → ***гъст,*** плътен, дебел, чест

2. Който съдържа вода или друга течност повече от обичайното или желаното. *Рядък разтвор. Рядко кафе.*

— **разреден**

ант. → ***гъст,*** плътен, сгъстен

3. Който се среща или става на по-дълги интервали от време. *Изстрелите ставаха все по-редки.*

— **разреден**

ант. → ***чест,*** зачестен

4. *прен.* вж. **изключителен** 1. знач.

РЯЗВАМ – 1. вж. **порязвам**;

2. вж. **отрязвам** 1. знач.

РЯЗЪК – 1. За глас, звук – който действа неприятно на слуха. *Гласът му беше силен и рязък. Резкият звън на телефона ме стресна. Птиците издаваха резки крясъци.*

— **остър, резлив, пронизителен**

ант. → ***благ,*** мек

2. Който се появява изведнъж, без преходи. *Никой не можеше да разбере тази рязка промяна в настроението и поведението му. Рязък прелом в живота на човека. Рязко покачване на цените. Рязък завой в политиката.*

— **внезапен, крут** *книж.*

ант. → ***постепенен,*** плавен

3. За отношение, поведение, отговор, тон и др. – който изразява враждебност, лошо чувство и наранява, обижда. *Защо си толкова рязък с майка си? Рязък отговор. Рязък тон. Рязък език.*

— **остър** *прен.*, **груб, суров** *прен.*

ант. → ***благ,*** мек, нежен

4. За движения, говор и под. – който става, извършва се бързо, без плавен преход. *Резки движения. Рязко кимане на глава. Рязка команда.*

— **отривист** *книж.*, **отсечен**

ант. → ***плавен,*** отмерен

РЯПА – Градинско растение с едро валчесто кореноще, което се яде сурово. *Бяла ряпа. Черна ряпа.*

— **рапон** *нар.*

С

САБОТАЖ – вж. **вредителство**
САБОТАЖЕН – вж. **вредителски**
САБОТИРАМ – вж. **преча** 1. знач.
САБОТЬОР – вж. **вредител** 1. знач.
САБОТЬОРСКИ – вж. **вредителски**
САБОТЬОРСТВО *книж.* – вж. **вредителство**
САВАН – вж. **покров**
САДИЗЪМ – вж. **жестокост** 2. знач.
САДЯ *несв.* – вж. **засаждам**
САЙБИЯ *простонар.* – вж. **собственик**
САЙВАНТ *нар.* – вж. **навес**
САКАМ *диал.* – вж. **искам** 1. знач.
САКАТ – вж. **недъгав**
САКО – Къса горна дреха. *Дните са студени, а той ходи само по сако.*
— **сетре** *разг.*
САКРАЛЕН *книж.* – вж. **свещен** 1. знач.
САКРАМЕНТАЛЕН *книж. рядко* – вж. **свещен** 1. знач.
САЛАМУРА – вж. **разсол**
САЛАШ *диал.* – вж. **колиба**
САЛКЪМ *нар.* – вж. **акация**
САЛОН – 1. Голямо помещение за обществени прояви. *Театрален салон. Физкултурен салон.*
— **зала**
2. Заведение за фризьорство, козметика, шиене. *Фризьорски салон. Моден салон.*
— **ателие**
3. Голяма, модерно наредена стая. *Домакините ни поканиха в салона.*
— **гостна, приемна**
САЛФЕТКА – *разш.* вж. **кърпа** 2. знач.
САЛХАНА *остар.* – вж. **кланица** 1. знач.
САМ – 1. При който, когото няма друг. *Бродя сам по улиците на града. Останах сам вкъщи. Живея сам.*
— **самичък, сам-самичък** *разг.*, **сам-саменичък** *разг.*, **самин** *разг.*, **сам-самин** *разг.*
2. вж. **самотен** 1. и 2. знач.
САМЕЦ – Мъжко животно. *Еленът самец е останал без кошута. Вълк самец.*
— **мъжкар**
САМИН *разг.* – вж. **сам** 1. знач.
САМИЧЪК – вж. **сам** 1. знач.
САМО – 1. Нищо друго, никой друг или по никой друг начин освен посочените. *Мислиш само за пари. Само ти можеш да ми помогнеш. Той може само по този път да мине.*
— **единствено, изключително**
2. Не повече от това, което е посочено. *Минаха само три дни от сватбата. Тя бе само на двадесет години, когато почина.*
— **едва**
САМОБИТЕН – вж. **оригинален** 2. знач.
САМОБИТНОСТ – вж. **оригиналност** 2. знач.
САМОВИЛА – вж. **самодива**
САМОВЛАСТЕН *книж.* – Който има неограничена еднолична власт. *Самовластен господар. Самовластен цар.*
— **единовластен** *книж.*, **самодържавен** *книж.*, **автократичен** *книж.*
САМОВЛАСТИЕ *книж.* – вж. **абсолютизъм**
САМОВЛЮБЕНОСТ – Болезнена влюбеност в себе си. *Маниакална самовлюбеност.*
— **нарцисизъм** *книж.*
САМОВОЛЕН – вж. **своеволен** 1. знач.
САМОВОЛНО – вж. **своеволно**
САМОДЕЕН – вж. **любителски** 2. знач.
САМОДЕЕЦ – вж. **любител** 2. знач.
САМОДЕЙНОСТ – вж. **самоинициатива**
САМОДИВА – Митично женско същество, което живее в горите и планините. *В недрата на гората бяха се събрали самодиви.*
— **вила, самовила, дива, веда** *диал.*, **юда**[1] *диал.*
САМОДЪРЖАВЕН *книж.* – вж. **самовластен**
САМОДЪРЖАВИЕ *книж.* – вж. **абсолютизъм**
САМОЖЕРТВА – 1. вж. **жертва** 3. знач.;
2. *разш.* вж. **себеотрицание**
САМОЖИВ – вж. **необщителен** 2. знач.
САМОЖИВЕЦ – Човек, който живее самотно, не общува с други. *Той избягваше хората и всички знаеха, че е голям саможивец.*
— **темерут<ин>** *разг.*, **борсук** *прен. разг.*, **турук** *прен. разг.*
САМОЖИВОСТ – вж. **необщителност** 2. знач.
САМОЗАБЛУДА – вж. **самоизмама**
САМОЗАБЛУЖДАВАМ СЕ – 1. вж. **самозалъгвам се**;
2. вж. **самоизлъгвам се**
САМОЗАБЛУЖДЕНИЕ – вж. **самоизмама**
САМОЗАБРАВА – вж. **захлас**
САМОЗАБРАВЯМ СЕ – Губя представа за реалността, надценявам себе си и превишавам правата си. *Откакто е станал началник, съвсем се е самозабравил. Властниците са се самозабравили. Нека да не се самозабравяме от успехите.*
— **главозамайвам се, забравям се, замайвам се**
V намерил съм, че (та) съм премерил *разг.*
САМОЗАБРАВЯНЕ – Загубване на способност правилно да се разбират и оценяват действителността и собственото място в нея. *Често властта води до самозабравяне.*
— **главозамайване**
САМОЗАЛЪГВАМ СЕ – Заблуждавам се, мамя се, като напразно се успокоявам или си давам някаква лъжлива надежда. *Ние се самозалъгваме, че всичко ще се оправи. Тя се самозалъгваше, че един ден ще оздравее. Самозалъгва се, че ще спечели конкурса.*
— **самозаблуждавам се, залъгвам се, блазня се** *несв.*
САМОЗАЛЪГВАНЕ – вж. **самоизмама**
САМОЗАПАЗВАНЕ – вж. **самосъхранение**
САМОЗАСЛЕПЯВАНЕ – вж. **самоизмама**
САМОЗАЩИТА – Бранене на собствения живот или имот със собствени сили. *Оръжието му служело за самозащита. Законна самозащита.*
— **самоотбрана**
САМОЗВАН – вж. **незаконен** 3. знач.
САМОИЗБИВАНЕ – вж. **самоизтребление**
САМОИЗБОР – вж. **самоопределение**
САМОИЗЛЪГВАМ СЕ – Създавам си невярна

представа за нещо, лъжа сам себе си по отношение на нещо. *Самоизлъгахме се, че ще победим на изборите.*
— **самоизмамвам се, самозаблуждавам се**
САМОИЗМАМА – Лъжлива, невярна представа за нещо, която сам си създавам. *Каква самоизмама, да смяташ, че ще победиш.*
— **самозаблуда, самозаблуждение, самозалъгване, самозаслепяване**
САМОИЗМАМВАМ СЕ – вж. **самоизлъгвам се**
САМОИЗТРЕБЛЕНИЕ – Взаимно избиване, унищожаване на много хора. *Войната е истинско самоизтребление.*
— **самоизбиване, самоунищожение**
САМОИЗТЪКВАМ СЕ – С думи, постъпки преднамерено правя да станат известни и на другите мои заслуги, достойнства и др., за да предизвикам признанието им, високата им оценка за мене. *Всички знаем заслугите му, не е нужно да се самоизтъква. Голям учен е, но не се самоизтъква. Той много обича да се самоизтъква.*
— **изтъквам се, парадирам, афиширам се** *книж.*, **рекламирам се** *разг.*, **хваля се** *несв.*, **величая се** *несв. книж.*, **фукам се** *несв. разг.*
V удрям (тупам, бия, бъхтя) се в гърдите *разг.*
САМОИЗТЪКВАНЕ – вж. **самохвалство**
САМОИНИЦИАТИВА – Инициатива, която някой поема сам, почин по собствени подбуди. *В работата си той проявява самоинициатива.*
— **самоинициативност, самодейност**
САМОИНИЦИАТИВНОСТ – вж. **самоинициатива**
САМОЛЕТ – Летателен апарат, по-тежък от въздуха, с двигател, перка и неподвижни крила, който служи за превоз на пътници, товари или за военни и други цели. *Пътнически самолет. Боен самолет. Реактивен самолет.*
— **аероплан**
САМОЛЮБИВ – вж. **честолюбив**
САМОЛЮБИЕ – вж. **честолюбие** 1. и 2. знач.
САМОМНИТЕЛЕН – вж. **надменен** 1. знач.
САМОМНИТЕЛНОСТ – вж. **надменност**
САМОНАДЕЯН – вж. **самоуверен** 1. и 2. знач.
САМООБЛАДАНИЕ – вж. **хладнокръвие**
САМООБРАЗОВАН – вж. **самоук**
САМООГРАНИЧАВАМ СЕ – вж. **въздържам се** 3. знач.
САМООГРАНИЧАВАНЕ – вж. **въздържание** 1. знач.
САМООПРЕДЕЛЕНИЕ – Определяне на собствената същност или принадлежност, място в обществото по отношение на другите. *Всеки има право на самоопределение.*
— **самоизбор, самоопределяне**
САМООПРЕДЕЛЯНЕ – вж. **самоопределение**
САМООТБРАНА – вж. **самозащита**
САМООТВЕРЖЕН *книж.* – вж. **всеотдаен**
САМООТВЕРЖЕНОСТ *книж.* – вж. **себеотрицание**
САМООТРИЦАНИЕ *книж.* – вж. **алтруизъм**
САМОПОЖЕРТВОВАТЕЛЕН *книж.* – вж. **всеотдаен**
САМОПОЖЕРТВОВАТЕЛНОСТ *книж.* – вж. **себеотрицание**
САМОПРИЗНАНИЕ – вж. **признание**
САМОРОДЕН – 1. вж. **оригинален** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **вроден**
САМОРОДНОСТ – вж. **оригиналност** 2. знач.
САМОСТ *поет.* – вж. **самота** 1. знач.
САМОСТОЕН – 1. *книж.* вж. **самостоятелен** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **отделен** 1. и 3. знач.
САМОСТОЙНО *рядко* – вж. **отделно**
САМОСТОЯТЕЛЕН – 1. Който действа, без да се влияе от другите. *Самостоятелен младеж. Самостоятелен живот. Самостоятелен характер. Самостоятелно решение.*
— **независим, самостоен** *книж.*
ант. → ***несамостоятелен,*** зависим
2. Обикн. за територия – който има свое отделно управление, своя власт. *Самостоятелна държава. Самостоятелна област.*
— **независим, автономен**
ант. → ***зависим,*** несамостоятелен, подчинен
3. Който се осъществява или се върши без участието на друг. *Самостоятелно изпълнение. Самостоятелен концерт. Самостоятелна изложба.*
— **индивидуален, единичен**
ант. → ***общ,*** колективен, съвместен
// ***групов,*** колективен
4. вж. **личен**[1] 1. знач.;
5. вж. **отделен** 1. и 3. знач.
САМОСТОЯТЕЛНО – вж. **отделно**
САМОСТОЯТЕЛНОСТ – 1. вж. **автономия** 2. знач.;
2. вж. **свобода** 2. знач.
САМОСЪХРАНЕНИЕ – Стремеж на всяко живо същество да се запази като вид и индивид. *Инстинкт за самосъхранение.*
— **самозапазване**
САМОТА – 1. Отсъствие на други хора и живи същества. *Чувството за самота е болезнено. Мъчителна е самотата, няма с кого да продумаш. Самотата потиска.*
— **самотност, самотия** *разг.*, **самост** *поет.*
2. вж. **уединение** 1. знач.
САМОТЕН – 1. Който живее без близки, прекарва в самота. *Той живееше самотен в малката си стаичка. Самотна вдовица.*
— **сам**
2. Който се намира някъде сам, без никого или нищо наоколо. *Воденицата стоеше самотна на горния край на дола. Всред обширния двор се издигаше самотен бор. Самотен остров.*
— **усамотен, уединен, сам** *огр.*
САМОТИЯ *разг.* – вж. **самота** 1. знач.
САМОТНИК – Сам, саможив човек, който живее без близки и без другари. *Той беше един самотник, който с никого не общуваше.*
— **единак** *прен. разг.*
САМОТНОСТ – вж. **самота** 1. знач.
САМОТУВАМ *рядко* – вж. **кукувам**
САМОУВАЖЕНИЕ – вж. **гордост** 1. знач.
САМОУВЕРЕН – 1. Който твърдо вярва в себе си, в своите сили и възможности. *Самоуверен млад мъж. Много е самоуверен, смята, че всичко може да постигне.*
— **самонадеян**
ант. → ***несамоуверен,*** неуверен, плах, колеблив
2. Който изразява, който е израз на такава увереност. *Самоуверен вид. Самоуверено държание.*

— **самонадеян**
ант. → ***несамоуверен,*** неуверен
V морето му до коляно *разг.*, лови морето в шепа *разг.* към 1. знач.
САМОУВЕРЕНОСТ – вж. **самочувствие** 1. знач.
САМОУК – Който няма специално образование, сам е изучил нещо. *Самоук художник. Самоук писател. Самоук техник.*
— **самообразован, доморасъл** *прен. пренебр.*
САМОУНИЩОЖЕНИЕ – вж. **самоизтребление**
САМОУПРАВЛЕНИЕ – вж. **автономия** 1. знач.
САМОУПРАВСТВО *книж.* – вж. **своеволие** 1. знач.
САМОХВАЛЕЦ – вж. **самохвалко**
САМОХВАЛКО – Човек, който обича да се хвали, проявява самохвалство. *Не го слушай, той е голям самохвалко.*
— **самохвалец, хвалипръцко** *разг. ирон.*, **фукльо** *разг. ирон.*, **фукня** *разг. ирон.*, **фанфарон** *книж. ирон.*
САМОХВАЛСТВО – Прекалено хвалене на самия себе си. *Самохвалството ѝ ме дразни. Самохвалството му е присъщо.*
— **самоизтъкване, хвалипръцковщина** *разг. ирон.*, **фанфаронство** *книж. ирон.*
ант. → ***скромност***
САМОЧУВСТВИЕ – 1. Увереност в себе си, в собствените сили и възможности. *Учителят искаше да вдъхне самочувствие у детето. Липсва му всякакво самочувствие.*
— **самоувереност**
2. Добро душевно състояние. *Защо ти е спаднало самочувствието? Той е човек със самочувствие. Самочувствието е много важно. Повишено самочувствие.*
— **дух**
САМ-САМЕНИЧЪК *разг.* – вж. **сам** 1. знач.
САМ-САМИН *разг.* – вж. **сам** 1. знач.
САМ-САМИЧЪК *разг.* – вж. **сам** 1. знач.
САМУВАМ *нар. поет.* – вж. **кукувам**
САН – вж. **чин**
САНДЪК – *разг.* вж. **ковчег**
САНКЦИОНИРАМ *книж.* –1. вж. **потвърждавам** 2. знач.;
2. вж. **наказвам**
САНКЦИЯ *книж.* – 1. вж. **наказание**;
2. *рядко* вж. **потвърждение** 2. знач.
САНТИМЕНТ *обикн. мн. книж.* – вж. **чувство** 1. знач.
САНТИМЕНТАЛЕН – вж. **чувствителен** 1. знач.
САНТИМЕНТАЛНОСТ – вж. **чувствителност** 1. знач.
САРАЙ – *разш.* вж. **дворец** 1. знач.
САРДОНИЧЕСКИ *книж. рядко* – вж. **язвителен**
САРКАЗЪМ *книж.* – вж. **насмешка**
САРКАСТИЧЕН *книж.* – вж. **язвителен**
САРКОФАГ *книж.* – вж. **ковчег**
САРХОШ *диал.* – вж. **пияница**
САТАНА – 1. В теологията – главатар на дяволите в ада.
— **Сатанаил, Велзевул, тартор**
2. вж. **дявол** 1. знач.
САТАНАИЛ – вж. **Сатана** 1. знач.
САТАНИЗЪМ *книж.* – вж. **демоничност**
САТАНИНСКИ – вж. **демоничен**
САТЕЛИТ – вж. **спътник** 2. знач.
САТИРИЧЕН – вж. **подигравателен**
САТРАП – *прен.* вж. **деспот**
САХАН *нар.* – вж. **чиния**
САЩИСАН *разг.* – вж. **стъписан**
САЩИСВАМ *разг.* – вж. **стъписвам**
САЩИСВАМ СЕ *разг.* – вж. **объркват се** 1. знач.
САЯ *диал.* – вж. **навес**
СБАРВАМ *разг.* – 1. вж. **залавям**;
2. вж. **напипвам** 2. знач.
СБИВАМ – вж. **сгъстявам** 2. знач.
СБИВАНЕ – вж. **бой**[1] 2. знач.
СБИРАМ *рядко* – вж. **събирам** 1. и 2. знач.
СБИРКА – 1. Организирано повикване, отиване някъде на група лица с различна цел. *Сбирка на ветераните от войната. Сбирка на колектива за обсъждане на плана за следващия месец. Сбирка на класа.*
— **събиране**
2. вж. **забава** 1. знач.;
3. вж. **колекция**;
4. вж. **антология**
СБИРЩИНА *неодобр.* – вж. **тълпа** 2. знач.
СБИТ – 1. Който е съставен от дребни и плътно застанали една до друга частици. *Сбита почва. Сбита пръст. Сбит сняг.*
— **набит**
ант. → ***рохкав,*** рохък, ровък, пръхкав, сипкав, ронлив
// Който е с голяма плътност, гъсто натрупан и подреден. *Сбито сено. Сбита вълна.*
— **степан, набит**
ант. → ***рехав,*** пухкав
2. вж. **кратък** 5. знач.
СБИТО – 1. вж. **кратко** 2. знач.;
2. вж. **накратко**
СБЛИЖАВАМ – Правя някого или нещо да са близки с друго. *Еднаквата съдба сближава хората. Сближават ни общи цели и интереси. Общата работа ни сближи.*
— **свързвам, сродявам** *прен.*
ант. → ***разделям,*** разединявам
// ***отчуждавам,*** отдалечавам, раздалечавам, отделям
СБЛИЖАВАМ СЕ – вж. **сприятелявам се**
СБЛЪСКВАМ СЕ – *прен.* вж. **натъкват се** 3. знач.
СБЛЪСЪК – 1. Остро физическо или обществено противопоставяне на лица, групи хора. *Въоръжен сблъсък между демонстранти и полиция. В навечерието на изборите сме свидетели на ожесточен политически сблъсък.*
— **стълкновение, схватка, борба, битка** *прен.*
2. *прен.* Остро противопоставяне на интереси, гледища и др. *Сблъсък на мнения. Сблъсък на интереси. Сблъсък между събеседници. Сблъсък между две цивилизации.*
— **стълкновение, конфликт, схватка** *прен.*, **борба** *прен.*, **колизия** *книж.*
СБОГУВАМ СЕ – 1. Вземам си сбогом с някого при раздяла. *Сбогувах се с другарите си. Сбогувахме се и всеки тръгна към дома си.*
— **прощавам се**
2. *прен.* Разделям се с нещо, скъсвам окончателно с нещо. *Сбогувах се с мечтите и илюзиите си.*
— **прощавам се**
V казвам сбогом на нещо *разг.* към 2. знач.
СБОР – 1. вж. **сума**;
2. *разг.* вж. **събор**

С

СБОРЕН – 1. Който е получен от събиране. *Сборен резултат.*
— **сумарен** *книж.*
2. Който се отнася до място на събиране на нещо, някого. *Сборен пункт.*
— **събирателен** *огр.*
3. вж. **комплексен**
СБОРИЩЕ – вж. **тълпа** 1. и 2. знач.
СБОРНИК – вж. **антология**
СБРАТИМЯВАМ СЕ – вж. **сприятелявам се**
СБРУЯ – вж. **амуниция** 2. знач.
СБРЪЧКАН – вж. **набръчкан** 2. знач.
СБРЪЧКВАМ – вж. **набръчквам** 1. знач.
СБРЪЧКВАМ СЕ – вж. **набръчквам се** 2. знач.
СБУТАН *разг.* – 1. вж. **неугледен**;
2. вж. **загубен** 2. знач.
СБУТВАМ – вж. **смушквам**
СБЪДВАМ СЕ – вж. **осъществявам се** 1. знач.
СБЪРКАН – 1. вж. **сгрешен**;
2. *прен. разг.* вж. **луд** 1. знач.
СБЪРКВАМ – 1. Допускам грешка, правя нещо неточно, зле. *Сбърквам изчислението. Сбърквам падежа. Сбърквам задачата. Сбърквам стъпката при танца.*
— **сгрешавам, объркам**
ант. → ***поправям,*** коригирам, оправям, изправям
2. Правя, допускам грешка в нещо, което правя или казвам, извършвам нещо, което не е разумно. *Сбърках, че не си подадох документите за конкурса. Сбърках, че не дойдох с вас на екскурзия. Сбърках, че не те послушах тогава.*
— **сгрешавам, сглупявам**
ант. → ***поправям се,*** коригирам се
СБЪРКВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **объркам се** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **излъгвам се** 3. знач.
СБЪРЧВАМ – вж. **набръчквам** 1. знач.
СБЪРЧВАМ СЕ – вж. **набръчквам се** 2. знач.
СБЪРЧЕН – вж. **набръчкан** 2. знач.
СВАДА – вж. **разпра** 1. и 2. знач.
СВАДЛИВ – вж. **заядлив** 1. знач.
СВАЛКА *жарг.* – вж. **флирт**
СВАЛЯМ – 1. Премествам нещо от по-високо на по-ниско място. *Свалям книгите на по-долния рафт. Свалям багажа от тавана. Свалям детето от коня.*
— **снемам, смъквам, свличам** *огр.*
ант. → ***качвам,*** вдигам, повдигам, покачвам
// Насочвам, отправям надолу (очи, ръце). *Свалям поглед към земята. Той дълго не сваляше ръка от рамото ми.*
— **снемам, спускам**
ант. → ***вдигам,*** повдигам, издигам, надигам
2. *прен. разг.* За болест – отнемам силите на някого. *Държа се няколко дни, но грипът го свали. Болестта ме свали.*
— **събарям** *прен. разг.*, **повалям** *прен.*
3. Отстранявам от власт, пост, длъжност. *Опозицията успя да свали правителството. Свалиха го от високия пост.*
— **смъквам, събарям, махам**[2] *разг.*
ант. → ***качвам,*** възкачвам, поставям
4. Правя нещо да не е на мястото си или откачвам отнякъде нещо прикрепено. *Свалям огърлицата от врата си. Свалям си очилата. Свалям раницата от гърба си.*
— **махам**[2]**, снемам**
ант. → ***поставям,*** слагам, турям, намествам, нагласям, нагласявам, натъкмявам
5. вж. **събличам**;
6. вж. **понижавам** 2. знач.;
7. *разг.* вж. **флиртувам**
СВАЛЯЧ *жарг.* – вж. **женкар**
СВАРВАМ – вж. **заварвам** 1. и 2. знач.
СВАРЯВАМ – Приготвям нещо чрез варене. *Сварих пилето. Ще сваря картофи. Сварих кафе.*
— **уварявам** *разг.*, **изварявам** *разг.*, **възварявам** *остар.*
СВАРЯВАМ СЕ – 1. За храна – с варене ставам готов за ядене. *Фасулът се свари. Месото се свари.*
— **увирам**
2. *прен. разг.* вж. **сгорещявам се** 2. знач.
СВАТ – 1. Близък или далечен роднина по сватовство. *Сватове сме с тях.*
— **сватанак** *разг.*
2. вж. **годежар**
СВАТАНАК *разг.* – вж. **сват** 1. знач.
СВАТБА – Обред за законно съжителство между мъж и жена като съпрузи и празненство, свързано с този обред. *Те са сгодени и в неделя ще бъде сватбата им. Отдавна са заедно, но за сватба не говорят.*
— **бракосъчетание** *книж.*, **женитба, брак**[1]**, венчавка, венчило, женило** *нар. поет.*
ант. → ***развод***
СВАТБАРСКИ – вж. **сватбен** 2. знач.
СВАТБЕН – 1. Който е определен, предназначен за сватба. *Сватбена церемония. Сватбена рокля. Сватбен ритуал.*
— **венчален, брачен**
2. Който се извършва на сватба. *Сватбени песни. Сватбено хоро. Сватбен обичай.*
— **сватбарски**
СВАТОВНИК – вж. **годежар**
СВЕДЕНИЯ – вж. **данни** 1. знач.
СВЕДУЩ – вж. **вещ** 1. знач.
СВЕЖ – 1. вж. **пресен** 1. знач.;
2. вж. **чист** 3. знач.;
3. вж. **прохладен**;
4. *прен.* вж. **бодър** 1. знач.
СВЕЖДАМ – вж. **навеждам**
СВЕЖДАМ СЕ – вж. **навеждам се**
СВЕЖЕСТ – 1. вж. **чистота** 3. знач.;
2. вж. **прохлада**
СВЕЗКА – Подшита и оформена като малка книжка част от по-голяма книга или периодично издание. *Речникът ще излиза на свезки. Трета свезка от народни умотворения.*
— **свитък** *старин.*
СВЕНЛИВ – вж. **стеснителен** 1. и 2. знач.
СВЕНЛИВОСТ – вж. **стеснение**
СВЕНЯ СЕ – вж. **стеснявам се**
СВЕСТЕН – 1. Който постъпва според нормите на морала и изискванията в дадено общество, има необходимите положителни качества, такъв е, какъвто трябва да бъде. *Момчето е много свястно. Свестните ръководители се броят на пръсти. Изглежда ми свестен човек. Трябва ни свястно ръководство.*
— **порядъчен, качествен, почтен, читав** *прен. разг.*
2. вж. **добър** 2. знач.;

3. вж. **угледен**

V на място *разг.* към 1. знач.

СВЕСТЯВАМ – вж. **опомням** 1. знач.

СВЕСТЯВАМ СЕ – вж. **опомням се** 1. знач.

СВЕТВАМ – 1. Започвам да излъчвам светлина. *Лампите светнаха. На небето светнаха първите звезди.*

— **грейвам, засиявам, пламвам** *прен.*, **заблестявам, блясвам, възсиявам** *поет.*

ант. → ***угасвам,*** изгасвам, загасвам, гасна, погасвам // ***помръквам,*** потъмнявам, помрачавам се, помрачнявам, замрачавам се

2. *прен.* За лице, очи – започвам да изразявам силна радост, доволство. *Лицето ѝ светна, като видя подаръка. Очите на детето светнаха от радост.*

— **грейвам** *прен.*, **засиявам** *прен.*, **просиявам** *прен.*, **заблестявам, блясвам, пламвам** *прен. рядко,* **просветвам** *прен.*

ант. → ***помръквам,*** помрачавам се, потъмнявам, помрачнявам

3. *прен.* вж. **блясвам** 1. знач.;

4. вж. **запалвам** 2. знач.;

5. *жарг.* вж. **обяснявам** 2. знач.

СВЕТИЛНИК – Малък съд, напълнен с мазнина, в който се запалва фитил и служи за осветление. *На масата имаше железен светилник.*

— **лампада** *книж. поет.*

СВЕТИЛО – *прен.* вж. **знаменитост**

СВЕТИНЯ – *прен.* вж. **реликва** 1. знач.

СВЕТКАВИЦА – Мигновен електрически заряд в атмосферата между два облака или облак и земята, който се проявява във вид на бляскава начупена линия. *Навън вали силен дъжд и проблясват светкавици. Ослепителна светкавица освети мрака.*

— **мълния, блескавица** *диал.*

СВЕТКАВИЧЕН – вж. **мигновен**

СВЕТКАВИЧНО – вж. **мигновено** 1. знач.

СВЕТЛИК *поет.* – вж. **светлина** 1. знач.

СВЕТЛИНА – 1. Лъчиста енергия, която се излъчва от естествен или изкуствен източник, действа върху окото и прави видим околния свят, както и степента на осветяване от нея. *От прозореца нахлуваше утринна светлина. Светлината е слаба за четене. Слънцето заливаше с ярка светлина равнината. Никъде не виждам светлина.*

— **осветление, светлик** *поет.*, **зрак** *поет.*, **виделина** *нар.*, **видело** *диал.*

ант. → ***мрак,*** тъмнина, тъмнота, тъма, мрачина, мрачевина

2. вж. **блясък** 2. знач.;

3. вж. **сияние** 1. знач.

СВЕТЛОЗАРЕН *поет.* – вж. **лъчезарен** 2. знач.

СВЕТЛОЗРАЧЕН *поет. рядко* – вж. **лъчезарен** 2. знач.

СВЕТЛОЛИК – вж. **белолик**

СВЕТЛОСИН – Който е по-светъл от цвета на синчеца, по-светъл от обикновения син цвят. *Светлосиня копринена риза. Светлосиня рокля. Светлосини очи.*

— **небесносин, небесен, бледосин, модросин** *поет.*

СВЕТЛОЧЕРВЕН – Който е по-светъл от наситения червен цвят, близък до цвета на роза. *Светлочервена зора. Светлочервени облаци.*

— **румен, розов, пембен** *разг.*

СВЕТОВЕН – 1. Който се отнася до целия свят, обхваща целия свят, цялото човечество. *Световна война. Световна икономическа сила. Световна финансова криза.*

— **глобален** *разш.*, **всесветски** *книж.*, **всемирен** *книж.*, **миров** *книж.*

// Който се отнася до всички народи, обхваща всички народи. *Световна политика. Световни проблеми. Талант от световно значение. Световен младежки фестивал.*

— **международен, интернационален**

2. *рядко* вж. **всемирен** 1. знач.

СВЕТОВЪРТЕЖ – Болезнено състояние на виене на свят и губене на равновесие. *При ставане сутрин получавам световъртеж. Световъртежът вероятно се дължи на ниско кръвно налягане.*

— **главозамайване, шемет, замайване, зашеметяване**

СВЕТОГЛЕД – вж. **мироглед**

СВЕТОЗАРЕН *поет.* – вж. **лъчезарен** 2. знач.

СВЕТОТАТСТВАМ *книж.* – вж. **кощунствам**

СВЕТОТАТСТВЕН *книж.* – вж. **кощунствен**

СВЕТОТАТСТВО *книж.* – вж. **кощунство**

СВЕТСКИ – Който не се отнася до Църквата и религията, а до обикновения живот на гражданите, народа. *Светско образование. Светско лице. Светско училище.*

— **граждански, мирски**

ант. → ***духовен,*** църковен, свещенически, клирски

СВЕТУВАМ *диал.* – вж. **благоденствам**

СВЕТУЛКАМ – вж. **блещукам**

СВЕТЪЛ – 1. вж. **осветен**;

2. вж. **лъчезарен** 1. и 2. знач.;

3. вж. **ясен** 1. и 2. знач.;

4. вж. **бял** 1. знач.

СВЕТЯ – 1. вж. **блестя** 1., 2. и 3. знач.;

2. вж. **горя**[1] 2. знач.

СВЕЧЕРЯВА СЕ – вж. **смрачава се**

СВЕЩ – Пръчица от восък, лой и др. с фитил в средата, която служи за осветление или при религиозни ритуали. *Стаята се осветяваше само от една свещ. Паля свещ пред иконата.*

— **вощеница** *нар.*, **лампада** *книж. поет.*

СВЕЩЕН – 1. Който е предмет на религиозна почит или е свързан с религиозна почит. *Свещени книги. Свещени съдове. Свещена обител. Свещени вещи.*

— **свят, сакрален** *книж.*, **сакраментален** *книж. рядко*

2. вж. **завѐтен** 1. знач.

СВЕЩЕНИК – Православен духовник с право на брак, който извършва църковни ритуали. *Свещеникът служи литургия. Свещеникът ни венча.*

— **поп, йерей, богослужител, свещенослужител**

СВЕЩЕНИЧЕСКИ – вж. **духовен** 4. знач.

СВЕЩЕНОДЕЙСТВИЕ – вж. **тайнство**

СВЕЩЕНОСЛУЖИТЕЛ – 1. вж. **духовник**;

2. вж. **свещеник**

СВИВАМ – 1. вж. **подвивам** 1. знач.;

2. вж. **завивам**[1] 1. знач.;

3. вж. **отбивам се** 1. знач.;

4. вж. **затварям** 3. знач.;

5. вж. **стеснявам** 1. знач.;

6. *прен. разг.* вж. **открадвам**;

7. *прен. разг.* вж. **крада**

СВИВАМ СЕ – 1. вж. **гърча се**;
2. *прен. разг.* вж. **скъпя се**
СВИДЕН – вж. **мил** 1. знач.
СВИДЕТЕЛ – вж. **очевидец**
СВИДЕТЕЛСТВАМ *несв.* – вж. **доказвам**
СВИДЕТЕЛСТВО – 1. вж. **акт** 1. знач.;
2. вж. **диплома** 1. знач.;
3. вж. **доказателство**
СВИДИ МИ СЕ – вж. **досвидява ми се**
СВИДЛИВ – На когото се свиди да даде или похарчи нещо. *Той е много свидлив, не обича нищо да дава. Свидлив е и никога няма да те почерпи. Свидлива жена.*
— **стиснат** *разг.*, **стислив** *разг.*, **скръндзав** *разг. неодоб.*
ант. → ***щедър,*** ларж
// ***разточителен,*** широкопръст
СВИДЛИВОСТ – вж. **скъперничество**
СВИДЛЬО *разг. неодобр.* – вж. **скъперник**
СВИЖДАНЕ – вж. **посещение**
СВИКВАМ – 1. Придобивам навик редовно да правя нещо. *Свикнах да лягам късно. Ще свикнеш с тукашния ред. Свикнал е да пуши и трудно ще отвикне.*
— **привиквам**[2], **навиквам**[1], **научавам се, приучвам се**
ант. → ***отвиквам,*** отвиквам се, отучвам се
// До такава степен съм в досег с нещо или правя нещо, което ми е неприятно, че то вече не ми прави впечатление, не му обръщам внимание. *Отначало ми беше трудно да работя в тази неприятна среда, но постепенно свикнах. Вече съм свикнал на лошите му обноски. Свикнала е на ругатните му.*
— **привиквам**[2], **обръгвам** *разг.*, **претръпвам** *прен. разг.*
2. вж. **научавам** 2. знач.;
3. вж. **приспособявам се** 2. знач.
СВИЛА – вж. **коприна**
СВИНАРНИК – Помещение за свиня.
— **кочина**
// Ферма за отглеждане на свине.
— **свинеферма**
СВИНЕФЕРМА – вж. **свинарник**
СВИНЩИНА *разг.* – 1. вж. **мръсотия** 1. знач.;
2. *прен. грубо* вж. **безобразие**
СВИРАМ СЕ – вж. **въвирам се** 3. знач.
СВИРЕП – 1. Който е обзет от ярост, жестокост или изразява ярост, жестокост. *Свиреп хищник. Свиреп убиец. Свиреп поглед. Свиреп израз на лицето.*
— **кръвожаден, кръвнишки, кръволочен** *книж. рядко*
2. вж. **ожесточен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **остър** 4. знач.
СВИРЕПСТВАМ – вж. **безчинствам** 1. знач.
СВИРКА – *разш.* вж. **пищялка**
СВИРКАМ – Свиря с уста откъслечно, с прекъсвания. *Вървеше по улицата и си свиркаше с уста.*
— **подсвирквам, свирукам**
СВИРУКАМ – вж. **свиркам**
СВИРЯ – *прен.* вж. **свистя**
СВИСТЯ – За силен вятър, изстрелян куршум и под. – издавам остър, пронизителен звук. *Във въздуха свистяха снаряди. Вятърът свистеше в голите клони на акациите.*
— **свиря** *прен.*, **фуча**
СВИТ – 1. вж. **прегънат** 1. знач.;
2. вж. **подвит** 2. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **необщителен** 1. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **стеснителен** 1. знач.
СВИТА – Лица, които придружават някаква високопоставена личност. *Царят се движи със свитата си.*
— **кортеж** *книж.*
СВИТКА *диал.* – вж. **искра** 1. знач.
СВИТОСТ – вж. **необщителност** 1. знач.
СВИТЪК *старин.* – вж. **свезка**
СВЛИЧАМ – *огр.* вж. **свалям** 1. знач.
СВЛИЧАМ СЕ – вж. **грохвам** 1. знач.
СВОБОДА – 1. Живот, състояние на човек или народ, когато не зависи политически или икономически от някого. *Народът извоюва с оръжие своята свобода. Бой за свобода. Имам пълна свобода в службата да действам, както намеря за добре.*
— **независимост**
ант. → ***робство,*** иго, гнет, робия, зависимост, окови, ярем, хомот
2. Отсъствие на ограничения, принуда. *Свобода на словото. Живея на свобода. Свобода на печата.*
— **независимост, воля** *огр.*, **неограниченост, самостоятелност**
ант. → ***ограничения***
// ***зависимост,*** подчиненост, несамостоятелност
СВОБОДЕН – 1. Който не е зависим от някого или нещо, не е подчинен или обвързан с някого или нещо. *Когато човек е млад и свободен, той е като птица. Аз съм свободна личност. Свободни медии. Свободна държава.*
— **независим, необвързан, неангажиран** *книж. огр.*, **незаангажиран** *книж. огр.*
ант. → ***зависим,*** подчинен
// ***обвързан***
2. Който не е зает с работа, ангажименти или който не е запълнен с труд, работа. *Тези дни съм свободен и мога да ти обърна внимание. През ваканцията учениците са свободни. Ако днес си свободна, можем да отидем на кино.*
— **незает, неангажиран** *книж.*, **незаангажиран** *книж.*, **айляк** *простонар.*
ант. → ***зает,*** ангажиран, заангажиран, натоварен, претоварен
3. За служебен пост, работно място – който не е зает. *Има свободна длъжност за кореспондент. Има свободно място за секретар. Мястото в службата е все още свободно.*
— **незает, вакантен, празен** *прен.*, **освободен**
ант. → ***зает,*** неосвободен, запълнен
4. Който не е предварително запазен, зает от някого с някаква цел. *Има много свободни места в самолета. В хотела няма свободни стаи. В купето има само едно свободно място. Свободна маса.*
— **незает, празен, неангажиран** *книж.*, **незаангажиран** *книж.*
ант. → ***запазен,*** зает, резервиран, ангажиран, заангажиран
5. вж. **независим** 1. знач.;
6. вж. **волен** 1. знач.
СВОБОДОМИСЛИЕ – Независимост и свобода на мисленето, наличие на независими и свободни

схващания. *Наказали са го за това, че е проявил свободомислие.*
— **волнодумство** *книж.*, **волнодумие** *книж. рядко,* **волномислие** *остар.*
СВОД – 1. вж. **купол** 2. знач.;
2. вж. **арка**
СВОЕВОЛЕН – 1. Който се върши по своя воля и настроение, без задръжки, без съобразяване с ред и закон. *Своеволно напускане на работа. Своеволни наказания.*
— **самоволен, произволен**
2. вж. **своенравен**
СВОЕВОЛИЕ – 1. Действие без задръжки и морал, отсъствие на контрол и законност. *Не трябва повече да търпим своеволията на началника. Това е своеволие, което нарушава обществения ред.*
— **произвол, беззаконие, самоуправство** *книж.*, **безчинство** *книж.*
2. вж. **своенравие**
СВОЕВОЛНИК – вж. **непокорник**
СВОЕВОЛНИЧА – Върша своеволия, не се съобразявам с установения ред, действам без задръжки. *Кметът си въобразява, че като е на власт, може да своеволничи и да действа безогледно. Директорът своеволничи и никой не смее да му се противопостави.*
— **произволнича, безчинствам, безобразнича, беззаконствам** *рядко,* **беззаконнича** *рядко,* **деребействам** *разг.*, **тиранствам** *книж.*
V разигравам си коня (кончето) *разг.*, развявам си байрака *разг.*, разпасвам си пояса *разг.*, карам (вървя) през просото *разг.*, газя (ходя) бос през лука *разг.*, намерил съм стадо (село) без кучета *разг.*
СВОЕВОЛНО – По своя воля, без задръжки и контрол. *Своеволно е напуснал работното си място.*
— **самоволно, произволно**
V на своя глава *разг.*
СВОЕВРЕМЕНЕН – вж. **навременен** 1. знач.
СВОЕВРЕМЕННО – вж. **навреме**
СВОЕНРАВЕН – Който постъпва както желае, както му е угодно, без да се съобразява с мнението и желанието на другите. *Много е своенравна и няма да приеме предложението ти. Това момиче от малко е своенравно. Своенравен старец.*
— **своеволен, вироглав** *разг.*, **опърничав, опак** *разг. неодобр.*, **дрипнат** *разг. неодобр.*, **вртоглав** *разг. неодобр.*, **чепат** *прен. разг. неодобр.*
V ни<то> се води, ни<то> се кара *разг.*, ни приема, ни предава *разг.*, не разбира от дума *разг.*, не взема от дума (приказка) *разг.*, от нищо не взема *разг.*, всички наопаки, той на терсене *разг.*, ти го караш по пътя, то върви в трънето *разг.*, ти го караш по чаира, то бяга по баира *разг.*
СВОЕНРАВИЕ – Особеност на характера или постъпка, при която няма съобразяване с установения ред или желанието на другите. *Своенравието ѝ дразнеше приятелките ѝ. Това дете непрекъснато проявява своенравие.*
— **непокорство, своеволие, вироглавство** *разг.*, **вироглавие** *разг.*, **вироглавщина** *разг.*, **опърничавост, опакост** *разг. неодобр.*
СВОЕОБРАЗЕН – вж. **оригинален** 3. знач.
СВОЕОБРАЗИЕ – вж. **оригиналност** 3. знач.
СВОЕОБРАЗНОСТ – вж. **оригиналност** 3. знач.
СВОЙ – 1. Който принадлежи на лицето или предмета – вършител на действието. *Всеки иска да има свой дом. Своите деца не гледа, а се занимава с чуждите.*
— **собствен**
ант. → ***чужд,*** хорски, людски
2. вж. **близък** 3. знач.
СВОЙСКИ – вж. **фамилиарен**
СВОЙСТВЕН – вж. **характерен**
СВОЙСТВО – вж. **качество** 1. знач.
СВОЙЩИНА *разг.* – вж. **фамилиарност**
СВРЕДЕЛ – вж. **бургия**
СВРЪЗКА *воен.* – вж. **ординарец**
СВРЪХ – вж. **над** 1. знач.
СВРЪХЕСТЕСТВЕН – За явления, сили и под. – който се проявява, става, функционира според причини, закони извън познатите или смятаните за нормални, естествени. *Свръхестествени феномени. Свръхестествени сили.*
— **паранормален**
СВРЪХЧОВЕШКИ – Който надхвърля, превишава обикновените човешки възможности и сили. *Свръхчовешки усилия направих, за да се овладея. За това трябва свръхчовешка сила.*
— **надчовешки, извънчовешки**
СВРЪЩАМ – 1. вж. **завивам**[1] 1. знач.;
2. вж. **отбивам се** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **наминавам**
СВЪРЗАНОСТ – вж. **взаимовръзка**
СВЪРЗВАМ – 1. За мост, път и под. – осъществявам връзка, правя възможна връзката, съобщението между две или повече неща, селища, държави. *Пътят свързва двете села. Мостът свърза двата бряга.*
— **съединявам**
ант. → ***разделям,*** деля, отделям
2. Събирам краищата на нещо. *Свързвам жици.*
— **съединявам, скачвам**
ант. → ***разделям***
3. вж. **сближавам**;
4. вж. **връзвам** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **съчетавам**
СВЪРТАЛИЩЕ – Място, където се събират много хора или животни, обикн. за да се организират за нещо лошо. *Къщата се превърна в свърталище на престъпни групи. Това място е свърталище на бездомни кучета.*
— **гнездо** *прен.*, **котило** *прен. презр.*
V змийско гнездо *разг.*
СВЪРШВАМ – 1. вж. **завършвам** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **изразходвам** 3. знач.;
3. вж. **изчерпвам се** 1. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **умирам** 1. знач.
СВЪРШВАМ СЕ *разг.* – вж. **изчерпвам се** 1. знач.
СВЪРШЕК *книж. рядко* – вж. **край**[1] 1. и 4. знач.
СВЪРШЕН – вж. **завършен** 1. знач.
СВЪСВАМ СЕ – 1. вж. **намръщвам се** 1. знач.;
2. *прен. поет.* вж. **притъмнявам** 1. знач.
СВЪСЕН – 1. вж. **намръщен** 1. и 2. знач.;
2. *прен. поет.* вж. **облачен**
СВЯН – 1. вж. **срам** 1. знач.;
2. вж. **стеснение**
СВЯСТ *книж.* – вж. **съзнание** 1. знач.
СВЯТ – 1. Цялото земно кълбо, Земята с всичко съществуващо на нея. *Той е обиколил света. Тук са се събрали хора от всички краища на света. Новината обиколи целия свят.*

— **вселена** *книж.*, **мир**[2] *книж.*, **всемир** *книж.*
2. Съвкупност от представите и възгледите на отделния човек за живота и заобикалящата го действителност. *Той живееше в един свой свят от представи. Светът на поета. Нейният свят е твърде ограничен.*
— **мир**[2] *книж.*
3. *рядко* вж. **вселена** 1. знач.
СВЯТ – 1. вж. **свещен** 1. знач.;
2. вж. **благочестив** 1. знач.
СГАЗВАМ *разг.* – вж. **смазвам**[1] 1. знач.
СГАН *презр.* – вж. **тълпа** 2. знач.
СГАФВАМ *жарг.* – вж. **провинявам се**
СГАЩВАМ *разг.* – вж. **залавям**
СГЕПВАМ *жарг.* – вж. **залавям**
СГЛЕДНИК *нар.* – вж. **годежар**
СГЛОБЯВАМ – вж. **монтирам** 1. знач.
СГЛОБЯВАНЕ – вж. **монтаж** 1. знач.
СГЛУПЯВАМ – вж. **сбъркам** 2. знач.
СГОВАРЯМ *диал.* – вж. **помирявам**
СГОВАРЯМ СЕ *разг.* – 1. вж. **уговарям се**;
2. вж. **разбирам се** 1. знач.
СГОВОР – вж. **разбирателство** 1. знач.
СГОВОРЕН *разг.* – вж. **единен** 1. знач.
СГОВОРЛИВ *разг.* – вж. **сговорчив**
СГОВОРЧИВ – Който умее да живее в сговор, разбирателство и да общува, да се разбира с другите. *Той е сговорчив човек и с него лесно ще се разберем. Колежката ми е много сговорчива.*
— **разбран, сговорлив** *разг.*, **безконфликтен** *книж.*
ант. → ***несговорчив,*** неразбран, несговорлив, конфликтен, серт, чепат, ръбат, терсене
СГОДЕН *разг.* – 1. вж. **благоприятен** 1. знач.;
2. вж. **добър** 2. знач.
СГОДЯВАМ – вж. **годявам**
СГОРЕЩЕН – вж. **нагорещен** 1. знач.
СГОРЕЩЯВАМ – 1. вж. **нагорещявам** 1. знач.;
2. вж. **разгорещявам** 1. знач.
СГОРЕЩЯВАМ СЕ – 1. Ставам горещ. *Водата се сгорещи. Ютията се е сгорещила много. Котлонът се сгорещи.*
— **нагорещявам се, загорещявам се, нажежавам се**
ант. → ***изстивам,*** изстудявам се, охлаждам се
2. Изпитвам горещина, става ми горещо. *Сгорещих се от тази печка. Краката ми се сгорещиха. От тичането толкова се сгорещих, че ми идваше да сваля ризата си.*
— **загорещявам се, разгорещявам се, завирам**[2] *прен. разг.*, **възвирам** *прен. разг.*, **сварявам се** *прен. разг.*, **увирам** *прен. разг.*
ант. → ***замръзвам,*** измръзвам, премръзвам, смръзвам се, вледенявам се, заледявам се, вцепенявам се, вкочанявам се, вкочанясвам се, кристализирам, изкристализирам
СГОТВЕН – вж. **готвен**
СГРАБЧВАМ – 1. вж. **грабвам** 1. знач.;
2. вж. **хващам** 1. знач.
СГРАДА – вж. **постройка** 1. знач.
СГРЕШАВАМ – 1. вж. **сбъркам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **провинявам се**;
3. вж. **съгрешавам** 1. знач.
СГРЕШЕН – В който има грешка. *Сгрешена задача. Сгрешени номера. Сгрешен падеж.*
— **сбъркан, объркан**
ант. → ***поправен,*** коригиран
СГРОМОЛЯСВАМ СЕ – 1. вж. **събарям се** 1. знач.;
2. вж. **грохвам** 1. знач.
СГРЯВАМ – вж. **затоплям**
СГРЯВАМ СЕ – вж. **стоплям се** 1. и 2. знач.
СГУРИЯ – вж. **шлака**
СГУШВАМ СЕ – *прен.* вж. **спотайвам се** 1. знач.
СГЪВАМ – вж. **нагъвам** 1. знач.
СГЪЛЧАВАМ *разг.* – вж. **скарвам се** 1. знач.
СГЪНАТ – 1. вж. **нагънат** 1. знач.;
2. вж. **подвит** 2. знач.
СГЪРБВАМ СЕ – вж. **прегърбвам се** 1. знач.
СГЪРБЕН – вж. **прегърбен** 1. знач.
СГЪРБУШВАМ СЕ – вж. **прегърбвам се** 1. знач.
СГЪРБУШЕН – вж. **прегърбен** 1. знач.
СГЪРЧВАМ – вж. **набръчквам** 1. знач.
СГЪРЧВАМ СЕ – вж. **набръчквам се** 1. знач.
СГЪРЧЕН – вж. **набръчкан** 1. знач.
СГЪСТЕН – 1. Който е с увеличена гъстота или плътност. *Сгъстена супа. Сгъстен разтвор. Сгъстена пàра.*
— **гъст, плътен**
ант. → ***разреден,*** рядък
// Който е обогатен, наситен с високо съдържание на нещо. *Сгъстено мляко. Сгъстен въздух.*
— **кондензиран** *книж.*, **концентриран** *книж.*
ант. → ***разреден***
2. *прен.* вж. **натоварен** 2. знач.
СГЪСТЯВАМ – 1. Правя нещо да стане гъсто, по-гъсто. *Сгъстявам разтвор. Сгъстявам сироп.*
— **кондензирам** *книж.*, **концентрирам** *книж.*
ант. → ***разреждам,*** разводнявам
2. Поставям, нареждам нагъсто, на по-гъсто. *Сгъстявам редиците. Много си сгъстил буквите.*
— **сбивам**
ант. → ***разреждам***
СДЕЛКА – Взаимно, обикн. търговско, договаряне за създаване или прекратяване на права и задължения. *Дано да спечеля от тази сделка. Сделката ни се провали. Търговска сделка.*
— **гешефт** *книж. рядко*
СДЖАФКВАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **скарвам се** 2. знач.
СДИПЛЕН – вж. **нагънат** 1. знач.
СДИПЛЯМ – вж. **нагъвам** 1. знач.
СДОБИВАМ СЕ *разг.* – вж. **получавам** 2. и 4. знач.
СДОБРЯВАМ – вж. **помирявам**
СДОБРЯВАМ СЕ – Преставам да бъда в лоши, обтегнати отношения с някого, с когото съм бил скаран. *Сдобрих се със съседите. Сдобрих се с брат си.*
— **помирявам се, примирявам се** *рядко*, **придобрявам се** *разг.*, **миря се** *несв. простонар.*
ант. → ***скарвам се,*** сдърпвам се, спречквам се, счепквам се, сджафквам се
V подавам (протягам) ръка *разг.*
СДРОБЯВАМ – вж. **надробявам**
СДРУГАРЯВАМ СЕ *рядко* – вж. **сприятелявам се**
СДРУЖАВАМ СЕ – 1. вж. **сприятелявам се**;
2. *рядко* вж. **съюзявам се**
СДРУЖЕНИЕ – Организация на хора с еднакви интереси и цели, обикн. за някаква професионална, обществена или политическа дейност. *Сдружение на фермери. Професионално сдружение.*

Сдружение на писатели. Студентско сдружение. Сдружение на учени.

— **съюз, обединение, асоциация** *книж.*, **дружество, алианс** *книж.*, **корпорация** *книж.*, **братство** *прен. рядко*

СДУМВАМ СЕ *разг.* – вж. **уговарям се**

СДУШВАМ СЕ *разг.* – вж. **подушвам се**

СДЪРЖАМ – Не позволявам на нещо да се прояви. *Сдържам с усилие яда си. Сдържам нервите си. Сдържам изблика на радост. Сдържам смеха си. Сдържам сълзите си.*

— **въздържам, възпирам, удържам, задържам, обуздавам, овладявам, потискам, сподавям**

ант. → ***отпускам***

V слагам (поставям, турям) спирачка на нещо *разг.*

СДЪРЖАМ СЕ – вж. **въздържам се** 1. и 2. знач.

СДЪРЖАН – 1. Който умее да се въздържа от някаква проява, постъпка, да овладява чувствата и страстите си или е израз на въздържаност. *Той винаги е сдържан и подозрителен. Сдържан критик. Тонът на статията е доста сдържан.*

— **въздържан, резервиран** *книж.*

ант. → ***несдържан,*** невъздържан

// ***емоционален,*** прочувствен, вълнуващ, патетичен

2. вж. **спокоен** 4. знач.;

3. вж. **хладнокръвен**;

4. вж. **тих** 4. знач.

СДЪРЖАНОСТ – 1. Отсъствие на външни прояви на чувства. *Неговата сдържаност я дразнеше. Сдържаност в обноските.*

— **въздържаност, резервираност** *книж.*

ант. → ***несдържаност,*** невъздържаност, импулсивност, експанзивност

// ***емоционалност,*** прочувственост

2. вж. **хладнокръвие**

СДЪРПВАМ СЕ *разг.* – вж. **скарвам се** 2. знач.

СЕБАП *диал.* – вж. **благодеяние**

СЕБЕЛЮБЕЦ – вж. **егоист**

СЕБЕЛЮБИВ – вж. **егоистичен**

СЕБЕЛЮБИЕ – вж. **егоизъм**

СЕБЕОТДАВАНЕ *книж.* – вж. **алтруизъм**

СЕБЕОТРИЦАНИЕ – Отказване от лично добруване, жертва на най-важни лични неща, обикн. в името на висока цел. *Възхищавам се на себеотрицанието, с което работи. Бори се с небивало себеотрицание. Проявявам себеотрицание по отношение на семейството си.*

— **жертвоготовност, самоотверженост** *книж.*, **самопожертвователност** *книж.*, **саможертва** *разш.*, **всеотдайност, жертвеност, пожертвователност** *книж.*

ант. → ***егоизъм,*** себичност, себелюбие, егоцентризъм

СЕБЕУВАЖЕНИЕ *рядко* – вж. **гордост** 1. знач.

СЕБИЧЕН – вж. **егоистичен**

СЕБИЧНОСТ – вж. **егоизъм**

СЕВДА *нар. поет.* – 1. вж. **любов** 1. знач.;

2. вж. **любима**

СЕГА – 1. В този момент, когато се говори за нещо. *Сега той работи в посолството ни в Берлин. Сега съм студентка. Бях болен, но сега съм добре. Сега съм в Лондон.*

— **понастоящем** *книж.*

ант. → ***тогава,*** тогаз

// ***после,*** сетне, подир, впоследствие, насетне

2. През времето, в което живеем, на което сме съвременници. *Сега живеем по-добре. Какво беше някога, а какво е сега. Сега компютрите са на мода.*

— **днес, днеска** *разг.*

ант. → ***някога,*** някога си, някъв, някогаш

V в момента *разг.* към 1. знач.

СЕГАШЕН – Който съществува в, около момента, в който се говори, или в същото време, в същата епоха. *Сегашното положение в страната не е добро. Сегашната младеж е много по-различна от предишните поколения. Сегашните собственици са добри хора.*

— **настоящ, днешен** *прен.*, **съвременен**

ант. → ***предишен,*** минал

// ***предишен,*** някогашен, бивш, стар, предходен

СЕГИЗ-ТОГИЗ *разг.* – вж. **понякога**

СЕДАЛИЩЕ – 1. вж. **централа**;

2. вж. **резиденция**

СЕДИМЕНТ *обикн. мн. спец.* – вж. **наслойка** 1. знач.

СЕДИ МИ *разг.* – вж. **прилича ми**

СЕДМИЦА – Период от време, който включва седем последователни денонощия, обикн. от понеделник до неделя. *Две седмици минаха от сватбата. Тази седмица съм много зает. В края на седмицата.*

— **неделя** *разг.*

СЕДЯ *несв.* – 1. вж. **стоя** 1. и 2. знач.;

2 . *прен.* вж. **бездействам** 1., 2. и 3. знач.

СЕДЯНКА – Вечерно събиране, където момите работят, а младежите ги развличат.

— **тлака**

СЕИЗМИЧЕН – вж. **земетръсен**

СЕИР *разг.* – 1. вж. **зрелище** 2. знач.;

2. *ирон.* вж. **спектакъл** 3. знач.

СЕИРДЖИЯ *разг. неодобр.* – вж. **зяпач**

СЕКА – 1. вж. **цепя** 1. знач.;

2. вж. **режа** 1. знач.

СЕКВАМ – вж. **спирам** 4. знач.

СЕКВЕСТЪР *юрид.* – вж. **възбрана** 1. знач.

СЕКИРА – вж. **брадва**

СЕКРЕТ *книж.* – вж. **тайна** 1. знач.

СЕКРЕТЕН *книж.* – вж. **поверителен**

СЕКСАПИЛЕН – Който има, притежава физическа привлекателност и поражда, събужда полово влечение у представителите на другия пол. *Тази жена е много сексапилна.*

— **секси** *разг.*

СЕКСИ *разг.* – вж. **сексапилен**

СЕКСУАЛЕН – 1. Който се отнася до секс. *Сексуален живот. Сексуални отношения.*

— **полов**

2. вж. **чувствен** 1. знач.

СЕКТОР – 1. вж. **отдел** 1. знач.;

2. вж. **отрасъл**

СЕКЦИЯ – вж. **отделение** 1. знач.

СЕЛЕКТИВЕН – вж. **избирателен** 2. знач.

СЕЛЕКЦИЯ *книж.* – вж. **подбор**

СЕЛЕНИЕ *старин.* – вж. **жилище** 2. знач.

СЕЛИЩЕ – Населено място. *Тук се е намирало тракийско селище.*

— **поселище, заселище**

СЕЛСКОСТОПАНСКИ – вж. **земеделски** 1. знач.

СЕЛЯК – вж. **селянин** 1. и 2. знач.

СЕЛЯНДУР *неодобр.* – вж. **селянин** 1. и 2. знач.

СЕЛЯНИН – 1. Лице, което е родено или живее на село. *По произход е селянин. Много селяни потърсиха работа в града.*

— **селяк, селяндур** *неодобр.*
2. *неодобр.* – Некултурен човек. *Няма изтънчени обноски, вижда се, че е селянин.*
— **селяк, селяндур** *неодобр.*
СЕМЕЕН – 1. Който принадлежи, свързан е със семейството. *Семеен портрет. Семейна черта. Семейна традиция.*
— **фамилен**
2. Който се отнася до семейството. *Семейна обстановка. Семейни грижи. Семеен уют.*
— **домашен, къщен**
3. вж. **женен**;
4. вж. **съпружески**
СЕМЕЙСТВО – 1. Съпружеска двойка и живеещите с тях деца и родители. *Имам голямо семейство. Заминавам със семейството си на почивка. На Коледа се беше събрало цялото семейство.*
— **домочадие, фамилия, челяд** *нар.*
2. *разш.* вж. **домакинство** 2. знач.
СЕМПЪЛ *книж.* – вж. **прост** 2. знач.
СЕНЗАЦИЯ – 1. Силно впечатление, предизвикано у обществото от някакво събитие, поява и др. *Успя да произведе сензация със странното си облекло.*
— **фурор**
2. Неочаквано, внезапно събитие или новина, които силно изненадват, поразяват. *Оставката на министъра е сензацията на деня. Кандидатурата му за този пост е направо сензация.*
— **бомба** *прен.*, **хит** *прен.*
СЕНЗИТИВЕН *книж. рядко* – вж. **чувствителен** 1. знач.
СЕНЗОРЕН – вж. **сетивен**
СЕНИЛЕН *книж.* – вж. **старчески**
СЕННИК – вж. **навес**
СЕНТЕНЦИЯ *книж.* – вж. **афоризъм**
СЕНЧЕСТ – За място – в което не проникват слънчеви лъчи, което е на сянка. *Минах в сенчестата част на улицата. Сенчеста пътека. Сенчесто място.*
— **засенчен, безслънчев** *рядко*
ант. → ***слънчев***
СЕПВАМ – 1. вж. **изплашвам** 1. знач.;
2. вж. **стъписвам**
СЕПВАМ СЕ – 1. Излизам рязко, изведнъж от някакъв унес. *От пронизителния вик се сепнах. Бях се унесла и се сепнах от шума.*
— **стряскам се, трепвам, възсепвам се** *поет.*
2. вж. **стряскам се** 1. знач.;
3. вж. **изплашвам се** 1. знач.
СЕРВИЛЕН *книж.* – вж. **раболепен**
СЕРВИЛНИЧА *книж.* – вж. **угоднича**
СЕРВИЛНОСТ *книж.* – вж. **угодничество**
СЕРВИРАМ – вж. **поднасям**[1] 1. знач.
СЕРВИТЬОР – вж. **келнер**
СЕРИОЗЕН – 1. Който има съзнание, чувство за дълг, който отдава нужното внимание на важните неща. *Това са сериозни хора, на които може да се разчита. Сериозен човек е и можеш да му се довериш. Сериозен младеж.*
— **отговорен**
ант. → ***лекомислен,*** несериозен, безотговорен, безгрижен, вятърничав, безхаберен, празен, ветрен
2. Който вдъхва опасения поради възможни лоши последици. *Положението е много сериозно. Случаят е сериозен. Сериозно заболяване. Сериозна повреда.*
— **тежък** *прен.*
ант. → ***лек***
3. вж. **важен** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **задълбочен** 1. знач.;
5. вж. **замислен**[1] 1. знач.
СЕРИЯ – 1. Последователност от напълно еднакви или с много общи черти предмети, неща. *Последва цяла серия изстрели. Серия нещастни случаи. Серия марки.*
— **поредица**
2. Последователен ред от неща, които образуват известна цялост. *Серия сказки. Серия концерти. Серия от лекции.*
— **цикъл** *книж.*
СЕРКМЕ – вж. **мрежа** 1. знач.
СЕРСЕМ *разг. пренебр.* – вж. **глупак**
СЕРСЕМЛЪК *разг. пренебр.* – вж. **глупост** 1. знач.
СЕРТ *разг.* – вж. **несговорчив**
СЕТЕН *поет.* – вж. **последен** 1. знач.
СЕТИВЕН – Който се отнася до сетивата. *Сетивен нерв. Сетивни центрове. Сетивни органи. Сетивни усещания.*
— **сензорен, осезателен**
СЕТНЕ – вж. **после**
СЕТНЕШЕН – вж. **послешен**
СЕТНИНА *обикн. мн. нар.* – 1. вж. **последствие**;
2. вж. **бъдеще** 1. знач.
СЕТРЕ *разг.* – вж. **сако**
СЕЧ – вж. **клане**
СЕЧЕНИЕ – вж. **разрез** 1. знач.
СЕЧИВО – вж. **инструмент** 1. знач.
СЕЩАМ *поет.* – вж. **долавям** 1. знач.
СЕЩАМ СЕ – 1. Изведнъж ми идва мисъл как да постъпя, какво да направя. *Сетих се как да реша задачата. Сетих се какво да му отговоря. Как не се сетих по-рано, че трябва да се обадя за срещата. Сетих се, че трябва да им благодаря за помощта.*
— **досещам се, съобразявам, хрумва ми, подсещам се** *разг.*
2. вж. **спомням си**
V идва (дойде) ми на ум<а> *разг.*, идва (дойде) ми в главата *разг.*, идва (иде, дойде) ми на акъла (пипето) *разг.*, минава ми през ума (главата, акъла) *разг.* към 1. знач.
СЕЯ[1] *несв.* – вж. **засявам**
СЕЯ[2] *несв.* – вж. **пресявам** 1. знач.
СИВ – 1. Който има цвят на пепел от дърва, среден между черно и бяло, с различни отсенки. *Сив плат. Сива крава. Сиво небе. Сив панталон.*
— **пепеляв, пепелен, пепелив**
2. *прен.* вж. **безинтересен** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **еднообразен** 2. знач.;
4. *прен.* вж. **безличен** 3. знач.
СИВИНА *рядко* – вж. **сивота** 1. знач.
СИВОСТ – вж. **сивота** 1. знач.
СИВОТА – 1. Сив цвят. *Сивотата на стените като че ли намаляваше обема на стаята. Сивотата на небето я потискаше.*
— **сивост, сивина** *рядко*, **пепелявост**
2. *прен.* вж. **еднообразие** 2. знач.
СИГНАЛ – 1. Условно звуково или светлинно указание за предаване на някакви съобщения. *Колата даваше светлинни сигнали. Чакам условния сигнал за почивка. Сигнал с флаг.*
— **знак**

2. *прен.* вж. **предупреждение** 2. знач.

СИГНАЛИЗИРАМ – *прен.* вж. **предупреждавам** 2. знач.

СИГУРЕН – 1. Който заслужава доверие, на когото може да се разчита. *Сигурен човек на властта. Сигурен съюзник. Сигурен приятел.*

— **верен, надежден, благонадежден**

ант. → ***несигурен,*** съмнителен, ненадежден, неблагонадежден

2. Който вярва напълно в нещо, в истинността на нещо. *Сигурни сме, че лечението е правилно. Сигурен съм, че ще спечеля. Сигурен съм, че това е точно така.*

— **уверен, положителен, убеден**

ант. → ***несигурен,*** неуверен

3. вж. **безопасен** 1. знач.;

4. вж. **достоверен** 2. знач.;

5. вж. **безспорен** 1. и 2. знач.

СИГУРНО – 1. вж. **навярно**;

2. вж. **безспорно**

СИГУРНОСТ – 1. Израз или проява на твърда вяра в нещо. *Твърдя със сигурност, че ще спечелим на конкурса. Не мога да твърдя със сигурност, че той е прав.*

— **увереност, положителност, категоричност, убеденост**

2. вж. **безопасност**;

3. вж. **гаранция** 3. знач.

СИДЖИМКА *нар.* – вж. **връв** 1. знач.

СИЛА – 1. Голяма, изключителна възможност, способност да се извърши или постигне нещо. *Физическа сила. Нравствена сила. Сила на духа.*

— **мощ, крепкост** *книж.*

ант. → ***безсилие,*** слабост, немощ, немощност

2. Способност да се извършва дейност. *Този човек има много сили. Чувствам, че имам сили за работа. Силите ми се изчерпаха.*

— **енергия**

ант. → ***безсилие,*** слабост, немощ, немощност

3. Голяма, изключителна възможност за противодействие, влияние, власт. *Войската показа своята сила. Престъпниците се убедиха в силата на властта. Силата на един народ е в неговата мъдрост.*

— **мощ, могъщество**

ант. → ***слабост,*** безсилие, немощ, безпомощност

4. вж. **издръжливост** 1. знач.;

5. вж. **капацитет**[1] 1. знач.;

6. вж. **интензивност** 1. знач.

СИЛЕН – 1. Който притежава голяма физическа сила. *Силен мъж. Силен борец. Силен враг. Силни ръце.*

— **мощен, як** *разг.*

ант. → ***слаб,*** безсилен, немощен

2. Който разполага с голяма сила, възможности, власт, влияние. *Силна власт. Силен цар. Силна държава. Силна войска. Силна партия.*

— **могъщ, мощен, влиятелен** *огр.*

ант. → ***слаб,*** безсилен, безпомощен, беззащитен

3. Който се проявява с голяма сила. *Силен вятър. Силен пожар. Силно земетресение. Силен натиск.*

— **мощен, могъщ, голям**

ант. → ***слаб,*** немощен, тих

4. Който се проявява в голяма степен. *Силна любов. Силно чувство. Силна мъка. Силна омраза.*

— **дълбок** *прен.*

ант. → ***слаб,*** тих

5. вж. **издръжлив** 1. знач.;

6. вж. **висок** 3. знач.;

7. *прен.* вж. **даровит** 2. знач.

V камък да стисне (хване), вода ще пусне *разг.*, от камъка вода ще изстиска *разг.* към 1. знач.

СИЛНО – 1. вж. **здраво** 1. знач.;

2. вж. **дълбоко** 1. знач.;

3. вж. **високо** 2. знач.

СИЛОМ *рядко* – вж. **насила**

СИЛУЕТ *книж.* – вж. **очертание** 1. знач.

СИЛЯ СЕ *несв.* – 1. вж. **засилвам се** 3. знач.;

2. *разг.* вж. **старая се**

СИМВОЛ – 1. вж. **олицетворение** 2. знач.;

2. вж. **емблема**

СИМВОЛИЗИРАМ – вж. **олицетворявам** 2. знач.

СИМВОЛИЧЕН – вж. **показателен** 1. знач.

СИМЕТРИЧЕН – вж. **съразмерен**

СИМЕТРИЧНОСТ – вж. **съразмерност**

СИМЕТРИЯ – вж. **съразмерност**

СИМПАТИЗАНТ – вж. **привърженик** 1. знач.

СИМПАТИЗИРАМ – Изпитвам симпатия, благоразположение към някого или нещо. *Симпатизирам на младежта. Симпатизирам на демократите.*

— **съчувствам** *огр.*

СИМПАТИЧЕН – 1. вж. **привлекателен** 1. знач.;

2. вж. **мил** 2. знач.;

3. вж. **миловиден**

СИМПАТИЯ – 1. Склонност или проява на добро чувство към някого, нещо. *Използвал симпатиите на началника към него и му поискал повишение на заплатата. Той ме увери в симпатиите си към нашето дело. Искам да спечеля симпатиите му.*

— **благоразположение** *книж.*

ант. → ***антипатия,*** неприязън, неприязненост

2. *разг. рядко* вж. **любима**

СИМПАТЯГА *разг.* – *разш.* вж. **добряк**

СИМПТОМ *книж.* – вж. **признак**

СИМПТОМАТИЧЕН *книж.* – вж. **показателен** 1. знач.

СИМУЛАНТ *книж.* – вж. **преструван**

СИМУЛАЦИЯ *книж.* – вж. **преструвка** 1. знач.

СИМУЛИРАМ *книж.* – вж. **преструвам се** 1. знач.

СИН – Който има цвета на небето. *Син небосвод. Сини очи. Синя блуза. Синьо море.*

— **небесен, лазурен** *поет.*, **модър** *поет.*

СИНАП – Тревисто растение от семейство Кръстоцветни, с дребни жълти цветове, чието семе често се употребява за лекарство.

— **хардал** *нар.*

СИНДЖИР – 1. *разг.* вж. **верига** 1. знач.;

2. *нар.* вж. **окови** 1. знач.

СИНДЖИРЧЕ – вж. **верижка**

СИНДИКАТ – Организация на работници и служители в определен бранш за защита на техните професионални и социални интереси. *Синдикат на учителите. Синдикат на металурзите.*

— **профсъюз**

СИНЕВА *поет.* – Светлосиният цвят на небето, на небесния простор, както и ясно безоблачно небе. *Обгърнах с поглед небесната синева.*

— **лазур** *поет.*, **синевина, синина, модрина** *рядко*

СИНЕВИНА – вж. **синева**

СИНИНА – вж. **синева**

СИНИЯ *нар.* – 1. вж. **тава**;
2. вж. **софра** 1. знач.
СИНОПТИК – Лице, което е специалист по атмосферните процеси и предсказване на времето. *Синоптиците предупреждават за силни валежи.*
— **метеоролог**
СИНОР – вж. **граница** 1. знач.
СИНТЕЗ – вж. **обобщение** 1. знач.
СИНТЕЗИРАМ *книж.* – вж. **обобщавам** 1. знач.
СИНХРОНЕН – вж. **едновременен** 2. знач.
СИНЧЕЦ – вж. **метличина**
СИПАНИЦА *нар.* – вж. **вариола**
СИПВАМ – 1. вж. **насипвам**;
2. вж. **наливам**
СИПКАВ – 1. вж. **рохкав**;
2. *прен.* вж. **дрезгав**[1]
СИПЯ СЕ – вж. **валя**
СИРАК – Дете, човек, чиито родители (или един от тях) са мъртви. *Родителите му загинаха и той остана сирак. Сирак съм, майка ми почина.*
— **сирота** *нар.*
СИРЕЧ – вж. **тоест**
СИРОМАХ *разг.* – 1. вж. **бедняк**;
2. вж. **нещастник** 2. знач.
СИРОМАШЕСТВО *нар.* – вж. **бедност** 1. знач.
СИРОМАШЕЯ *несв.* – вж. **обеднявам**
СИРОМАШИЯ *разг.* – 1. вж. **бедност** 1. знач.;
2. вж. **беднотия** 1. знач.
СИРОМАШКИ – 1. вж. **беден** 2. знач.;
2. вж. **бедняшки** 1. знач.
СИРОМАШТА *разг.* – вж. **беднотия** 1. знач.
СИРОТА *нар.* – 1. вж. **сирак**;
2. вж. **нещастник** 2. знач.
СИРОТИНЯ *нар. рядко* – вж. **беднотия** 1. знач.
СИРОТУВАМ *диал.* – вж. **кукувам**
СИСТЕМА – 1. Начин на действие, който има за цел да установи определен ред, да въведе определени правила. *Аз имам своя система на обучение. Тя преподава по друга система. Система на възпитание.*
— **метод**
2. Форма на организация на обществото, начин на обществено управление. *Политическа система. Капиталистическа система. Икономическа система.*
— **строй**
3. Цялост от съоръжения, обекти, учреждения, организации и под. *Система от водни електроцентрали и язовири. Напоителна система.*
— **мрежа** *прен.*
СИСТЕМАТИЧЕН – 1. вж. **системен** 1. знач.;
2. вж. **редовен** 1. знач.
СИСТЕМАТИЧЕСКИ – вж. **системно**
СИСТЕМАТИЧНО – вж. **системно**
СИСТЕМЕН – 1. Който се извършва по строго определен ред, план, система. *Системна работа. Системна подготовка. Системно четене. Системно лечение.*
— **планомерен, систематичен, методичен, последователен**
ант. → ***безсистемен,*** безразборен, безреден, хаотичен, несистемен, разхвърлян
// ***несистемен,*** непланомерен, стихиен, кампаниен, безпланов
2. вж. **логичен** 1. знач.;
3. вж. **редовен** 1. знач.
СИСТЕМНО – С определен план, ред, ритмичност. *Работя системно. Уча системно. Сигналните светлини се сменят системно.*
— **планомерно, методично, систематично**
ант. → ***безсистемно,*** безразборно, безредно, несистемно, хаотично
// Без нарушаване на определен ред, без прекъсване. *Той системно закъснява за работа.*
— **редовно, систематически, систематично**
СИСТЕМНОСТ – 1. Определен ред, система в нещо. *Нужна е системност в работата.*
— **планомерност, методичност, последователност**
ант. → ***безсистемност,*** несистемност, хаотичност, безразборност
// ***стихийност,*** непланомерност, безплановост, кампанийност, щурмовщина
2. вж. **логичност**
СИТ – Който се е нахранил добре и не изпитва глад. *Ситият на гладния не вярва. Сити деца.*
— **нахранен, наяден** *нар.*
ант. → ***гладен,*** недохранен, недоял
СИТЕН – вж. **малък** 1. и 2. знач.
СИТНЕЖ – вж. **дребосък** 2. знач.
СИТНЯ *несв.* – 1. Ходя с малки крачки. *Мъжът ходеше широко, а жената ситнеше след него. Детето ситнеше босо зад каруцата.*
— **дребня** *разг.*, **тъпам** *нар.*
2. вж. **надробявам**
СИТУАЦИЯ – вж. **положение** 2. знач.
СИЯЕН – 1. вж. **блестящ** 1. знач.;
2. вж. **лъчезарен** 1. и 2. знач.
СИЯНИЕ – 1. Отблясък от силна светлина, обикн. гледана отдалеч. *Тъмнината се разтваряше бавно в утринното сияние. Сияние от изгряващо слънце. Небесно сияние. Сияние от пожари.*
— **зарево, озарение** *поет.*, **светлина, заря**
2. вж. **блясък** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **лъчезарие**
СИЯЯ – вж. **блестя** 1., 2. и 3. знач.
СКАЗАНИЕ – вж. **мит** 1. знач.
СКАЗКА – Популярно устно изложение, доклад на някаква тема пред събрани слушатели. *Държа сказка пред младежи. В читалището тази вечер ще има сказка.*
— **беседа, лекция**
СКАЗУЕМО – Главна част на изречението, която означава признак, действие или състояние на названия с подлога предмет (лице).
— **предикат**
СКАЗЧИК *книж.* – вж. **лектор** 1. знач.
СКАЛА – Издигната над земята стръмна каменна маса. *От двете страни на реката се издигат високи скали. Отвесна скала. Малка скала.*
— **канара, зъбер, чукар, карпа** *диал.*
СКАЛИСТ – Който се състои от скали. *Скалист бряг*
— **канарист**
СКАЛЪПВАМ *разг.* – 1. Измислям набързо нещо, което е невярно или необосновано. *Скалъпихме една история, която да звучи правдоподобно. Наложи се да скалъпя някакво оправдание. Скалъпих една лъжа.*
— **изкалъпвам** *прен. разг.*, **изфабрикувам** *разг. неодобр.*, **скроявам** *прен.*, **скърпвам** *прен. разг.*
2. вж. **измислям** 2. знач.;
3. вж. **инсценирам**

СКАМЕЙКА – вж. **пейка**

СКАНДАЛ – Шумна и непристойна караница. *Семеен скандал. Напил се и направил скандал. Какви са тези скандали посред нощ? Голям скандал ще стане за тези пари.*

— **разправия** *разг.*, **сцена** *прен.*, **патаклама** *прен. разг.*

СКАНДАЛДЖИЯ *разг.* – Мъж, който често вдига скандали, прави кавги. *Той е пияница и скандалджия. Беше известен като скандалджия.*

— **кавгаджия** *разг.*, **раздорник, крамолник** *нар.*

СКАНДАЛЕН – вж. **безобразен** 1. знач.

СКАНДАЛИЗИРАМ – вж. **възмущавам**

СКАПАН *разг.* – 1. вж. **гнил** 2. знач.;
2. *прен. неодобр.* вж. **лош** 2. знач.;
3. вж. **уморен** 1. знач.

СКАПАНЯК *жарг. пренебр.* – 1. вж. **мухльо** 1. знач.;
2. вж. **загубеняк**

СКАПВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **разлагам се** 1. знач.;
2. вж. **уморявм се**

СКАРВАМ СЕ – 1. Отправям към някого остри обвинения веднъж или в отделен случай. *Вчера шефът ми се скара, че не съм изпълнил нареждането му. Стисках зъби, за да не ѝ се скарам. Ако и тази вечер закъснее, ще му се скарам.*

— **нахоквам, накарвам се, наругавам, сгълчавам** *разг.*, **навиквам**[2] *разг.*, **нагълчавам** *нар.*, **изгълчавам** *нар.*

// Отправям критика, укори някому. *Учителката ми се скара за лошото поведение. Премиерът се скара на министъра за несвършената работа. Утре шефът ще се скара на някои, а други ще похвали.*

— **смъмрям, скастрям** *разг.*, **накастрям** *прен. разг.*, **нахоквам, нарязвам** *прен. разг.*, **насолявам** *прен. разг.*

ант. → ***похвалвам,*** поласкавам

2. Влошавам, обтягам отношенията си с някого, като му казвам грубости или неприятни за него неща. *Вчера се скарах с приятелката си. И друг път сме се скарвали по един или друг повод. Двамата братя пак са се скарали.*

— **спречквам се, сдърпвам се** *разг.*, **счепквам се** *разг.*, **сджафквам се** *прен. разг.*

ант. → ***сдобрявам се,*** помирявам се, примирявам се, придобрявам се

V дръпвам (тегля) един калай *разг.*, дръпвам (тегля) едно конско *разг.*, прочитам конско <евангелие> *разг.*, строявам в две редици *разг.*, свивам сармите (перките) *разг.*, направям <на> бъзе и коприва *разг.*, направям на сол и вода *разг.*, направям на сол <и пипер> *разг.*, направям на дроб сарма *разг.*, направям на салата *разг.*, направям <на> мат и маскара *разг.* към 1. знач.

// дръпвам <за> ушите (ухото) *разг.*, издърпвам (опъвам, тегля, дърпам) ушите *разг.*, скръцвам със зъби *разг.*, давам един зъб *разг.*, нарязвам като кисела (горчива) краставица *разг.*, сапунисвам главата *разг.*, насапунисвам здравата *разг.*, натъркам сол на главата *разг.*, натъркам носа *разг.* към 1. знач.

V омесваме (разменяме, размесваме, разбъркваме, сбъркваме, сритваме, променяме) си шапките (капите) *разг.*, развалям калимерата с някого *разг.*, скъсвам дипломатическите <си> отношения с някого *разг.*, хващаме (улавяме) се за гушата (гушите) *разг.*, хващаме (улавяме) се за косите *разг.* към 2. знач.

СКАРВАНЕ – вж. **разпра** 1. знач.

СКАСТРЯМ *разг.* – вж. **скарвам се** 1. знач.

СКАТ – вж. **склон**

СКАТАВАМ *разг.* – вж. **нагъвам** 1. знач.

СКАТАВАМ СЕ *разг.* – **крия се** 2. знач.

СКАЧАМ – 1. Преместам се с бързо и рязко подхвърляне на тялото във въздуха или правя скокове нагоре. *Скачам от радост. Скачам нависоко. Скачам на един крак.*

— **рипам** *несв. разг.*

2. вж. **подскачам** 2. знач.

СКАЧВАМ – 1. вж. **закачам**[1] 2. знач.;
2. вж. **свързвам** 2. знач.

СКАШКАН – вж. **кашкав**

СКВЕРЕН *книж. рядко* – вж. **отвратителен** 2. знач.

СКВЕРНОСЛОВЯ *книж.* – вж. **злословя** 1. и 2. знач.

СКВЕРНЯ *несв.* – 1. вж. **осквернявам** 1. знач.;
2. вж. **кощунствам**

СКЕЛЕТ – *прен.* вж. **основа** 4. знач.

СКЕПСИС *книж.* – вж. **недоверие** 2. знач.

СКЕПТИК *книж.* – вж. **неверник** 2. знач.

СКЕПТИЦИЗЪМ *книж.* – вж. **недоверие** 2. знач.

СКЕПТИЧЕН – вж. **недоверчив** 1. знач.

СКЕПТИЧНОСТ – вж. **недоверие** 2. знач.

СКИВАМ *жарг.* – 1. вж. **гледам** 1. знач.;
2. вж. **виждам** 2. знач.

СКИМВА МИ *разг.* – вж. **хрумва ми** 1. знач.

СКИМТЯ – *прен. разг.* вж. **плача**

СКИПТЪР *книж.* – вж. **жезъл**

СКИТ *остар.* – вж. **манастир**

СКИТАЛЕЦ *книж.* – вж. **скитник**

СКИТАЛЧЕСКИ *книж.* – вж. **скитнически**

СКИТАЛЧЕСТВО *книж.* – вж. **скитничество**

СКИТАМ – Ходя много от място на място без посока и цел. *Скитах безцелно из улиците на града. Два дни скитахме из планината. Вместо да учи, по цял ден скита. Безделник ли си, че само скиташ.*

— **скитам се, лутам се, бродя, блуждая** *книж.*, **шляя се** *разг.*, **развявам се** *разг. неодобр.*, **скиторя** *разг. неодобр.*, **скитосвам** *разг. неодобр.*, **миткам** *разг. неодобр.*, **хойкам** *разг. неодобр.*, **метлосвам** *разг. неодобр.*, **хайманувам** *разг. неодобр.*

V меря (кръстосвам, мета) улиците *разг.*, меря (мета) пътищата *разг.*, ходя като ой Мара *разг. неодобр.*, маам гащи *жарг.*

СКИТАНЕ – вж. **скитничество**

СКИТНИК – Лице, което скита. *Ние сме скитници, ходим от място на място. Превърнал си се в скитник.*

— **скиталец** *книж.*, **бродяга** *книж.*

// Беден човек, който няма дом, семейство, където да се приюти. *Скитникът нямаше къде глава да подслони. В града има много скитници, които ровят в кофите за боклук.*

— **бездомник, клошар, бродяга** *книж.*, **босяк** *рядко*, **безкъщник** *рядко*

СКИТНИЧЕСКИ – Който се отнася до скитник или е свързан със скитник. *Скитнически живот.*

— **чергарски, скиталчески** *книж.*, **номадски**

СКИТНИЧЕСТВО – Ходене, пътуване по различни места, съпроводено с трудности, лишения. *Годи-*

ните на скитничество никога няма да забрави. Разказах му скитничеството си.
— **скитане, скиталчество** *книж.*, **митарство** *обикн. мн. разг.*
СКИТОРЯ *разг. неодобр.* – вж. **скитам**
СКИТОСВАМ *разг. неодобр.* – вж. **скитам**
СКИЦА – 1. Изображение, което представя в хоризонтална проекция и в мащабно умален вид структурата на сграда, населено място, местност. *Трябва да си извадя скица на мястото. Скица на къща.*
— **план, чертеж, проект**
2. Предварителна незавършена рисунка. *Художникът ми показа някои свои скици. Запазени са десетина скици на негови творби.*
— **наброска** *книж.*, **ескиз** *спец.*
3. Предварително изложение в общи, основни черти. *Направих скица на доклада. Скица на урок.*
— **план, схема**
4. *прен. разг.* вж. **особняк**
СКИЦИРАМ – 1. вж. **начертавам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **набелязвам** 1. знач.
СКЛАВ *остар.* – вж. **роб** 1. знач.
СКЛАД – Помещение, където се съхраняват стоки, материали и др. *Склад за строителни материали. Склад за плодове и зеленчуци. Склад за книги.*
— **магазия, стоварище, хранилище, депо**
СКЛАНЯМ – 1. вж. **навеждам**;
2. *разг.* вж. **съгласявам се** 1. знач.;
3. вж. **увещавам**
СКЛАНЯМ СЕ – вж. **навеждам се**
СКЛЕЩВАМ – вж. **заклещвам**
СКЛОН – Наклонена, полегата земна повърхност, обикн. като част на планина или хълм. *Планинският склон се спуска стръмно към равнината. По склоновете на Стара планина са разположени китни села.*
— **скат, отлог** *диал.*
СКЛОНЕН – Който има, проявява готовност, желание да извърши нещо или да се съгласи с нещо. *Склонен е да услужи. Склонен е да дойде с нас. Склонни сме да подпишем договора.*
— **готов, наклонен**[2] *книж.*, **съгласен, навит** *прен. разг.*
СКЛОННОСТ – вж. **влечение** 1. знач.
СКЛОНЯВАМ – вж. **съгласявам се** 1. знач.
СКОВАВАМ – 1. Спирам, потискам някаква проява, дейност. *Страх скова волята ѝ.*
— **парализирам** *прен.*
2. вж. **вледенявам**
3. вж. **вцепенявам**
СКОВАВАМ СЕ – 1. вж. **замръзвам** 1. знач.;
2. вж. **вцепенявам се** 1. и 2. знач.
СКОВАН – 1. вж. **вдървен** 1. знач.;
2. вж. **неподвижен** 2. знач.;
3. вж. **вцепенен** 1. знач.
СКОВАНОСТ – вж. **вдървеност** 1. знач.
СКОЛАСВАМ *нар.* – вж. **успявам** 1. знач.
СКОНТО – вж. **отстъпка** 2. знач.
СКОНФУЗВАМ – вж. **засрамвам**
СКОНФУЗВАМ СЕ – вж. **засрамвам се** 1. знач.
СКОНФУЗЕН – вж. **засрамен**
СКОПЕЦ – вж. **кастрат**
СКОПОСЕН *разг.* – вж. **ѝреден**
СКОПОСНИЦА *нар.* – вж. **къщовница**
СКОПЯВАМ – вж. **кастрирам**
СКОРО – 1. Не след много време. *Скоро е сватбата. Изпитите са скоро.*
— **наскоро, близо, близко**
ант. → ***далеч,*** далече, далеко
2. вж. **неотдавна**;
3. вж. **бързо** 1. знач.
СКОРОПИС *рядко* – вж. **стенография**
СКОРОПРЕХОДЕН – вж. **краткотраен** 1. знач.
СКОРОПРЕХОДНОСТ – вж. **краткотрайност** 1. знач.
СКОРОСТ – вж. **бързина** 1. знач.
СКОРОСТЕН – вж. **бърз** 1. знач.
СКОРОШЕН – 1. Който е станал преди малко време. *Скорошни събития. Скорошна новина. Скорошен инцидент. Скорошен случай.*
— **неотдавнашен, наскорошен** *рядко,* **близък** *огр.*, **неотколешен** *поет.*, **пресен** *прен.*
ант. → ***отдавнашен,*** отколешен, далечен, давен
2. Който предстои след кратко време. *Очаквам скорошното представяне на книгата. Родителите му се примириха с решението му за скорошна сватба.*
— **предстоящ, недалечен, близък**
ант. → ***далечен***
СКОСЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **изтормозвам се**
СКОТ *книж.* – вж. **добиче**
СКОТОБОЙНА *остар.* – вж. **кланица** 1. знач.
СКОТСКИ – вж. **животински**
СКРЕЖ – Замръзнали водни пари във вид на ледени кристалчета, които покриват дърветата, стените и др. през студените и влажни зимни дни. *Равният път е побелял от скреж. Дърветата са покрити със скреж.*
— **мраз, иня** *диал.*
// Тънка ледена корица. *По стъклата има скреж.*
— **мраз**
СКРЕПЯВАМ *книж.* – вж. **закрепявам**
СКРИБУЦАМ *разг.* – вж. **скърцам**
СКРИВАЛИЩЕ – 1. Място, помещение, което запазва, предпазва от опасност, беда, нападение и пр. *Противоатомно скривалище. Там е било скривалището на бунтовника.*
— **убежище**
2. вж. **закритие**
СКРИВАМ – 1. Правя нещо или някой да бъде на тайно, неизвестно място. *Гони ме потеря, можеш ли да ме скриеш? Скривам престъпник. Не знам къде е скрил документите.*
— **укривам, крия** *несв.*, **прикривам, потулвам**
ант. → ***откривам,*** разкривам, намирам
2. Съзнателно не казвам, премълчавам нещо, което зная, което тая в себе си. *Тя е скрила от теб, че ще става майка. Скривам намеренията си.*
— **укривам, прикривам, спотаявам, спотайвам, затаявам** *рядко,* **потайвам** *рядко,* **крия** *несв.*, **тая** *несв.*
ант. → ***откривам,*** разкривам, доверявам, поверявам, издавам, изказвам, споделям
// ***обявявам,*** декларирам
// ***разкривам,*** откривам, разгадавам, отгатвам, разбулвам
// Правя нещо (обикн. лошо) да не се разбере, узнае. *Скриха истината за престъплението. Скриха случая със злоупотребите. Опитват се да скрият следите от източването на банката.*

— **потулвам, прикривам, укривам, покривам** *прен. разг.*, **замитам** *прен. разг.*
ант. → ***разкривам,*** откривам
// ***обявявам,*** огласявам, оповестявам, разгласявам, съобщавам
3. Слагам, поставям нещо на скрито, затулено място, за да се запази. *Скрих жълтиците на сигурно място. Гледаше да скрие някоя и друга пара.*
— **скътвам, закътвам, прикътвам**
ант. → ***откривам,*** разкривам, намирам
4. вж. **закривам** 1. и 2. знач.;
5. вж. **прикривам** 1. знач.;
6. вж. **замаскирам** 1. знач.

СКРИВАМ СЕ – 1. вж. **крия се** 1. и 2. знач.;
2. вж. **изчезвам** 2. знач.;
3. вж. **засланям се**

СКРИН – вж. **шкаф**

СКРИПТЯ – вж. **скърцам**

СКРИТ – 1. вж. **таен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **прикрит** 1. и 2. знач.;
3. вж. **потаен** 1. знач.;
4. вж. **закътан** 1. знач.;
5. вж. **непроявен**

СКРИТО – вж. **тайно** 1. и 2. знач.

СКРИШЕН – вж. **таен** 1. знач.

СКРИШНО – вж. **тайно** 1. знач.

СКРИШОМ – вж. **тайно** 2. знач.

СКРОМЕН – 1. Който избягва да се изтъква, не обича да прави впечатление, не се налага с претенциите си. *Харесвам децата ѝ, защото са скромни. Гостите ни са скромни хора.*
— **непретенциозен** *книж.*, **безпретенциозен** *рядко*
ант. → ***нахален,*** безочлив, нагъл, дързък, арогантен
2. *прен.* вж. **оскъден** 1. знач.

СКРОЯВАМ – 1. *прен.* вж. **погаждам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **инсценирам**;
3. *прен.* вж. **скалъпвам** 1. знач.

СКРУПУЛИ *книж.* – Морално съобразяване с определени изисквания (норми), което задържа, спира някого да направи нещо. *Човек без скрупули. Имам морални скрупули.*
— **задръжки**

СКРУПУЛЬОЗЕН *книж.* – вж. **съвестен** 1. знач.

СКРЪБ – вж. **мъка** 2. знач.

СКРЪБЕН – вж. **тъжен** 1. и 3. знач.

СКРЪНДЗА *разг. неодобр.* – вж. **скъперник**

СКРЪНДЗАВ *разг. неодобр.* – вж. **свидлив**

СКРЪНДЗАЛЪК *разг. неодобр.* – вж. **скъперничество**

СКРЪНДЗАНЯ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **скъпя се**

СКРЪСТВАМ – вж. **кръстосвам** 1. знач.

СКУДОУМЕН *книж.* – вж. **глупав** 1. знач.

СКУДОУМИЕ *книж.* – вж. **глупост** 1. знач.

СКУКА – 1. вж. **досада**;
2. вж. **еднообразие** 2. знач.

СКУЛПТИРАМ – вж. **вая**

СКУЛПТИРАНЕ – вж. **ваятелство**

СКУЛПТОР – Човек на изкуството, художник, който създава, моделира статуи, бюстове, релефи и под. *Той е много талантлив скулптор.*
— **ваятел**

СКУЛПТУРА – 1. Пластична художествена творба с обемна форма. *На изложбата имаше много интересни скулптури.*
— **пластика**[1]
2. вж. **ваятелство**

СКУПЧВАМ СЕ *разг.* – вж. **струпвам се** 1. знач.

СКУЧАЯ *несв.* – вж. **отегчавам се**

СКУЧЕН – 1. вж. **безинтересен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **еднообразен** 2. знач.

СКУЧНОСТ *книж.* – вж. **еднообразие** 2. знач.

СКЪЛЦВАМ – вж. **накълцвам** 1. знач.

СКЪП – 1. вж. **ценен** 1. знач.;
2. вж. **богат** 2. знач.;
3. вж. **мил** 1. знач.

СКЪПАРСКИ *разг.* – вж. **богат** 2. знач.

СКЪПЕРНИК – Човек, на когото се свиди да дава или да харчи пари, а обича да ги държи у себе си, да ги трупа. *Никога няма да ти даде пари, нали го знаеш какъв е скъперник. Баща му е скъперник и не дава нищо да се купува вкъщи.*
— **стипца** *разг. неодобр.*, **скръндза** *разг. неодобр.*, **циция** *разг. пренебр.*, **пинтия** *разг. пренебр.*, **вариклечко** *разг. пренебр.*, **стисльо** *разг. неодобр.*, **свидльо** *разг. неодобр.*, **цинцарин** *прен. разг. неодобр.*
V цепи косъма (влакното, стотинката) <на две> *разг.*, не можеш и орех да измъкнеш от ръката му *разг.*, стиска си кесията *разг.*, стиска парàта *разг.*, трепери над парàта (лева, левчето, стотинката) *разг.*, влязла (свила се) е змия в кесията му *разг.*, бръсне (стриже) яйцето *разг.*, ако яйцето се стрижеше, той щеше да го бръсне *разг.*, стриже яйцето за вълна *разг.*, стриже вълна от яйце *разг.*, яйце да вземеш от него, и то жълтък няма *разг.*, през джам сирене ближе (лиже) *разг.*

СКЪПЕРНИЧЕСКИ – вж. **икономичен** 1. знач.

СКЪПЕРНИЧЕСТВО – Качество или проява на скъперник. *Те живееха бедно, не толкова от липса на средства, колкото от скъперничество. Той е известен със своето скъперничество.*
— **свидливост, стиснатост** *разг.*, **скръндзалък** *разг. неодобр.*, **вариклечковщина** *разг. пренебр.*, **цигания** *разг. неодобр.*
ант. → ***щедрост***
// ***разточителност,*** разточителство

СКЪПИЯ *нар.* – вж. **скъпотия**

СКЪПО – вж. **богато** 2. знач.

СКЪПОТИЯ – Състояние на пазара, когато стоките се продават скъпо, на много висока цена. *В магазините скъпотията е голяма.*
— **скъпия** *нар.*
ант. → ***евтиния***

СКЪПОЦЕНЕН – 1. Който е много ценен, има много висока цена. *Скъпоценен камък. Скъпоценен пръстен. Скъпоценен предмет.*
— **безценен, драгоценен** *поет.*
2. *прен.* Който има голяма стойност, значение, роля за някого, нещо. *Скъпоценен документ. За мен тази книга е скъпоценна. Скъпоценни приятели. Скъпоценни деца.*
— **безценен, неоценим, драгоценен** *прен. поет.*, **златен** *прен.*

СКЪПОЦЕННОСТ – Много скъп, ценен предмет, обикн. накит. *В една кутийка тя държи скъпоценностите си. Скъпоценностите ѝ са златни пръстени, огърлици, гривни.*
— **ценност, бижу** *книж.*, **драгоценност** *поет.*

СКЪПЯ – Не проявявам разточителност в дейност или проява, не изразходвам напразно. *Виждам, че не си скъпиш силите. Скъпете ни времето. Не скъпят средства.*

— **пестя, щадя, жаля**
ант. → ***прахосвам,*** пилея, хабя, пропилявам, разхищавам
СКЪПЯ СЕ – Проявявам скъперничество, не ми се иска да харча или да давам пари. *Роклята е хубава, купи я, не се скъпи. Скъпи се да не похарчи някой лев в повече.*
— **стискам се** *разг.*, **свивам се** *прен. разг.*, **скръндзаня се** *разг. неодобр.*, **циганя се** *разг. неодобр.*, **циганосвам се** *разг. неодобр.*
ант. → ***разточителствам***
// ***отпускам се,*** разпускам се
V свивам се за пет пари *разг.*, свивам се като циганин *разг.*, свивам се на кравай *разг.*
СКЪРБЯ – Изпитвам скръб, мъка. *Скърбя за смъртта на приятелката си.*
— **тъжа, тъгувам** *поет.*, **жаля** *рядко*
ант. → ***радвам се,*** веселя се
СКЪРПВАМ – *прен. разг.* вж. **скалъпвам** 1. знач.
СКЪРЦАМ – Издавам, произвеждам остър, резлив и неприятен звук. *Вратата скърца, Пясъкът скърца под краката ми.*
— **скрибуцам** *разг.*, **скриптя**
СКЪРШВАМ – вж. **пречупвам** 1. знач.
СКЪСАН – 1. За плат, облекло, обувки и под. – който има дупки, увреждания, протриване. *Чергата е скъсана на няколко места. Ходи със скъсани дрехи. Скъсани обувки.*
— **съдран** *разг.*, **прокъсан, продран** *разг.*
ант. → ***здрав***
2. вж. **изпокъсан** 1. знач.
СКЪСВАМ – 1. вж. **разкъсвам** 1. знач.;
2. вж. **прокъсвам**;
3. *прен.* вж. **прекъсвам** 1. знач.
СКЪСЯВАМ – вж. **съкращавам** 1. знач.
СКЪТАН – вж. **закътан** 1. знач.
СКЪТВАМ – 1. вж. **скривам** 3. знач.;
2. вж. **пестя** 1. знач.;
3. вж. **запазвам** 1. знач.
СЛАБ – 1. Който няма физически сили, енергия. *След болестта се чувствам безкрайно слаб. Толкова е слаб, че не може да стои прав. Слаб борец.*
— **безсилен, немощен**
ант. → ***силен,*** мощен, як
2. Който няма достатъчно сили и възможности да се справи с трудности, опасности. *Слаб съм да се боря със злото. Трябва да пазим децата, защото са слаби същества. Слаба войска. Слабо правителство.*
— **безпомощен, безсилен, беззащитен**
ант. → ***силен,*** могъщ, мощен
3. Който няма достатъчно съпротивителни сили, за да устои на неблагоприятни условия. *Още съм слаб след тежката болест. Слаб организъм. Слабо растение.*
— **неустойчив, неукрепнал, незаякнал, незакрепнал, крехък** *прен.*, **неиздръжлив, нежен** *прен.*, **изнежен, хилав, кекав** *разг.*
ант. → ***силен,*** издръжлив, здрав, устойчив, крепък, як, жилав, държелив
// За психика, нерви, характер – който лесно се поддава на влияние, при който няма нравствена издръжливост. *Слаби нерви. Слаба психика. Слаб характер.*
— **лабилен** *книж.*, **крехък** *прен.*, **нестабилен** *прен.*, **неустойчив** *прен.*
ант. → ***устойчив,*** стабилен, здрав, непоклатим, крепък
// ***силен***, здрав
4. Който се проявява, действа без сила. *Слаб вятър. Слабо морско вълнение. Слаб отпор.*
— **немощен, тих** *огр.*
ант. → ***силен,*** мощен, могъщ, голям
5. Който има тясна фигура, тяло и малка мускулна маса. *Тя има слаба и стройна фигура. Слаби пръсти. Слаба ръка.*
— **тънък, фин, изящен** *книж.*, **изфинен**
ант. → ***дебел,*** пълен, месест, месnат
6. вж. **мършав**;
7. вж. **нестабилен** 1. знач.;
8. вж. **крехък** 2. знач.;
9. вж. **тих** 1. знач.;
10. *прен.* вж. **бездарен** 1. и 2. знач.
V да го духнеш, ще падне *разг.*, вятър да духне, ще го отвее *разг.*, душа за две пари няма *разг.*, едва душа носи *разг.*, едва си крепи душата *разг.*, душа под наем носи *разг.*, душа под нокът носи *разг.*, живи мощи *разг.*, държи (стиска) душата си зад зъбите *разг.*, носи душата си в (между) зъбите *разг.*, едва се държи (крепи) на краката (нозете) си *разг.*, не може да се държи на краката (нозете) си *разг.*, не го държат краката (нозете) *разг.* към 1. знач.
СЛАБЕЯ – Ставам слаб, по-слаб. *Забелязвам, че слабея. През лятото слабея.*
— **мършавея, кльощавея** *разг.*, **посталея** *нар.*
ант. → ***дебелея,*** пълнея, тлъстея, шишкавея, гоя се
V топя се като свещ *разг.*, топя се като мартенски сняг *разг.*
СЛАБО – вж. **леко** 1. знач.
СЛАБОВАТ – вж. **възслаб**
СЛАБОВОЛЕВ – вж. **безхарактерен**
СЛАБОВОЛЕН – вж. **безхарактерен**
СЛАБОВОЛИЕ – вж. **безхарактерност**
СЛАБОГРАМОТЕН – вж. **малограмотен**
СЛАБОДУШЕН *рядко* – вж. **страхлив** 2. знач.
СЛАБОДУШИЕ *рядко* – вж. **малодушие**
СЛАБОКУЛТУРЕН – вж. **малокултурен**
СЛАБООБРАЗОВАН – 1. вж. **полуобразован** 1. знач.;
2. вж. **малокултурен**
СЛАБОПРОДУКТИВЕН – вж. **нископродуктивен**
СЛАБОПРОИЗВОДИТЕЛЕН – вж. **нископродуктивен**
СЛАБОСТ – 1. Липса на достатъчно физически сили. *От слабост не мога да се изправя. Откакто прекарах грип, изпитвам голяма слабост. Чувствам слабост.*
— **безсилие, немощ, немощност**
ант. → ***сила,*** мощ, крепкост
// ***сила,*** енергия
2. Липса на възможности за противодействие, за защита. *Той не искаше да признае своята слабост да се справя с проблемите. Обзе я чувство на слабост. Слабост на правителството за справяне с кризата.*
— **безсилие, немощ, безпомощност**
ант. → ***сила,*** мощ, могъщество
3. вж. **недостатък**;
4. *прен.* вж. **влечение** 1. знач.;

5. вж. **страст** 2. знач.;
6. *рядко* вж. **мършавост**
СЛАБОУМЕН – вж. **малоумен**
СЛАБОУМИЕ – вж. **малоумие**
СЛАБОХАРАКТЕРЕН – вж. **безхарактерен**
СЛАБОХАРАКТЕРНОСТ – вж. **безхарактерност**
СЛАБОХУДОЖЕСТВЕН – вж. **нехудожествен**
СЛАВА – Широка известност и признание за заслуги, подвизи, дарби, за нещо, което е от голямо значение. *Слава на героите, дали живота си за свободата на родината. Поетът мечтае за слава.*
— **прослава, лаври** *прен. книж.*
ант. → ***позор***
СЛАВЕН – 1. Който се ползва с голяма известност, слава, заради свои положителни качества. *Славно минало. Славен воин. Славни герои.*
— **прославен, прочут, знаменит, легендарен, чутовен** *поет.*, **чутен** *поет. рядко*
ант. → ***безславен,*** позорен
2. вж. **велик**;
3. *прен. рядко* вж. **прекрасен**
СЛАВОЛЮБИВ – вж. **тщеславен**
СЛАВОЛЮБИЕ – вж. **тщеславие**
СЛАВОСЛОВИЕ *книж.* – вж. **възхвала** 1. знач.
СЛАВОСЛОВЯ *книж.* – вж. **възхвалявам**
СЛАВЯ *несв.* – вж. **прославям**
СЛАВЯ СЕ *несв.* – 1. Забележителен, прочут съм с някое свое качество. *Градът се слави с добрите си вина.*
— **гордея се**
2. вж. **прочувам се**
СЛАГАМ – 1. вж. **поставям** 1. и 2. знач.;
2. вж. **оставям** 1. знач.;
3. вж. **настанявам** 1. знач.;
4. вж. **обличам**;
5. *прен.* вж. **определям** 2. знач.
СЛАГАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **угоднича**
СЛАГАЧ *разг.* – **подлизурко**
СЛАГАЧЕСТВО *разг. неодобр.* – вж. **угодничество**
СЛАДИНА – вж. **сладост** 1. знач.
СЛАДКОГЛАСЕН – Който има хубав, мелодичен глас и пее хубаво. *Сладкогласен славей. Сладкогласна певица.*
— **гласовит, сладкопоен**
СЛАДКОДУМЕН – Който говори, приказва приятно и увлекателно. *Той е сладкодумен, заприказва ли, всички го зяпват в устата. Учителката ни по литература беше толкова сладкодумна, че всички я слушахме с удоволствие.*
— **сладкоречив, красноречив, медоречив** *разг.*, **меденоуст** *разг.*, **златоуст** *нар. поет.*, **велеречив** *старин.*, **благодумен** *книж. остар.*, **благоречив** *книж. остар.*
V има дар слово *книж.*, има медена (златна) уста *разг.*, мед му капе от устата *разг.*, мед му се лее (тече) от устата *разг.*, с устата (езика) си звезди сваля (снема, лови) *разг.*, с уста<та> си птички лови *разг.*, има уста (чене) *разг.*, сече (играе, работи) му ченето *разг.*
СЛАДКОДУМИЕ – вж. **красноречие** 2. знач.
СЛАДКОДУМСТВО – вж. **красноречие** 2. знач.
СЛАДКОКУСЕЦ *остар.* – вж. **гастроном**[1]
СЛАДКОПОЕН – вж. **сладкогласен**
СЛАДКОРЕЧИВ – вж. **сладкодумен**
СЛАДНЯ – Имам слабо сладък вкус. *Хлябът сладни. Гроздето сладни.*
— **сладя**
ант. → ***горча,*** нагарчам, нагорчавам
СЛАДОСТ – 1. Сладък вкус. *Изпитвам удоволствие от приятната сладост на динята. Още чувствам сладостта на тортата. Не мога да изпитам сладостта на плода.*
— **сладина, благина** *нар.*, **благост**[2] *нар.*
ант. → ***горчивина,*** горчилка, горчивост
2. *прен.* вж. **наслада** 1. знач.
СЛАДОСТРАСТЕН – 1. вж. **похотлив**;
2. вж. **еротичен** 1. знач.
СЛАДОСТРАСТИЕ – 1. вж. **похот**;
2. вж. **еротика**
СЛАДОСТРАСТНИК – Сладострастен, похотлив човек. *Той е голям сладострастник и налита на жените.*
— **сластолюбец, похотливец**
СЛАДЪК – 1. Който има вкус на захар или е с повече захар. *Сладък плод. Сладък сироп. Сладко грозде. Сладка баница.*
— **благ**[2] *нар.*
ант. → ***горчив,*** горък
// ***лют,*** лютив, парлив
// ***кисел***
2. *прен. разг.* вж. **вкусен**;
3. *прен.* вж. **приятен** 1. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **миловиден**
СЛАДЯ – вж. **сладня**
СЛАМЕНИК – Дюшек, напълнен със слама. *Спим на сламеници.*
— **тюфлек** *разг.*
СЛАСТ – вж. **похот**
СЛАСТЕН – 1. вж. **похотлив**;
2. вж. **еротичен** 1. знач.
СЛАСТОЛЮБЕЦ – вж. **сладострастник**
СЛАСТОЛЮБИВ – вж. **похотлив**
СЛАСТОЛЮБИЕ – вж. **похот**
СЛЕД – 1. За означаване, че някой, нещо се намира, движи откъм гърба, задната част на някого или на нещо, което също се движи. *Вървя след войника. Кучето тича след майка си. Камионите тръгват след колоната.*
— **зад, подир, подире** *разг.*
ант. → ***пред***
2. За означаване, че нещо става по-късно от нещо друго или от определеното време. *Ще се видим след ваканцията. След войната. След филма.*
— **подир** *разг.*
ант. → ***преди,*** отпреди
// С числително или наречие – за означаване колко по-късно от момента на говоренето става или ще стане нещо. *След два месеца е сватбата. След три години завършвам образованието си. След десет дни.*
— **подир** *разг.*
ант. → ***преди,*** отпреди
СЛЕДА – 1. Знак, оставен върху някаква повърхност при съприкосновение с нея. *Открих пресни следи от туристически обувки по снега. Личат следите от гумите на колата. На стъклото има следи от пръсти. Следи от зайци.*
— **диря, отпечатък**
2. Отражение, свидетелство за влияние, въздействие върху някого или нещо. *По лицето на жената личаха следите от преживените неволи. Епохата остави своята следа върху целия ни живот.*

— **отпечатък, знак, белег, диря, печат** *прен.*
СЛЕДВАМ – 1. вж. **последвам** 2. знач.;
2. вж. **подражавам** 2. знач.
СЛЕДВА МИ СЕ *книж.* – вж. **полага ми се**
СЛЕДВАЩ – 1. Който идва, следва непосредствено по време, който настъпва след някой посочен, определен. *Следващата седмица заминавам за провинцията. Следващата година се пенсионирам. Следващите дни. До следващата зима.*
— **иден** *книж.*, **следен** *рядко,* **друг, идущ, идещ, предстоящ**
ант. → ***предишен,*** минал, преден
2. Който следва по ред, място след друг. *На следващата страница има илюстрация. Кога ще бъде следващият урок?*
— **следен** *рядко,* **друг**
ант. → ***предишен,*** предходен, преден
3. вж. **послешен**
СЛЕДЕН – *рядко* вж. **следващ** 1. и 2. знач.
СЛЕДОВАТЕЛНО – От това следва. *Ние сме с вас, следователно подкрепяме вашата кауза. Пуснаха го от ареста, следователно е невинен.*
— **значи, тоест, сиреч, ерго** *книж.*, **демек** *простонар.*
СЛЕДОВНИК *книж.* – вж. **последовател**
СЛЕДСТВИЕ – 1. вж. **последствие;**
2. *юрид.* вж. **разследване**
СЛЕДЯ *несв.* – 1. Скрито, тайно и с изострено внимание гледам, проследявам движенията, действията на някого или нещо. *Полицията го следеше. На улицата имах чувството, че някой ме следи. Той уж работеше, но очите му следяха всяко движение на новодошлия.*
— **дебна, наблюдавам, проследявам** *в несв.*, **шпионирам** *разш.*
2. Изучавам, наблюдавам нещо в процеса на неговото развитие. *Следя развоя на болестта. Следя литературата по въпроса. Следя събитията.*
— **проследявам** в *несв.*
3. вж. **внимавам** 2. знач.;
4. вж. **интересувам се** 2. знач.
V вървя (ходя) по петите на някого *разг.*, държа под (изпод, на) око някого *разг.*, не изпускам от (из, изпод) очи (око) някого *разг.*, не изпускам от (из, изпод) очите си някого *разг.* към 1. знач.
СЛЕНГ – вж. **жаргон**
СЛЕПВАМ[1] – вж. **залепвам**[1] 1. знач.
СЛЕПВАМ[2] – вж. **залепвам се** 1. знач.
СЛЕПВАМ СЕ – вж. **залепвам се** 1. знач.
СЛЕПЕШКАТА – 1. *разш.* вж. **пипнешком;**
2. *разг.* вж. **безразсъдно**
СЛЕПЕШКОМ – 1. *разш.* вж. **пипнешком;**
2. *прен.* вж. **безразсъдно**
СЛЕПОТА – Отсъствие на зрение, качество на сляп човек. *Страдам от слепота. Слепотата е страшно нещо.*
— **кьоравост** *разг.*, **слепотия** *разг.*, **кьоравина** *разг.*
ант. → ***окатост***
СЛЕПОТИЯ *разг.* – вж. **слепота**
СЛИВАМ – вж. **обединявам** 1. знач.
СЛИВАМ СЕ – вж. **обединявам се** 1. знач.
СЛИВАНЕ – вж. **обединение** 1. знач.
СЛИЗ – вж. **слуз**
СЛИЗАМ – 1. Придвижвам се надолу. *Слизам по стълбите. Самолетът почва да слиза. Слизам от планината с лифта.*
— **спускам се**
ант. → ***качвам се,*** изкачвам се, качвам, възкачвам, възкачвам се, покачвам се, възлизам, катеря се
2. Отивам, придвижвам се на по-ниско място. *Слизам от дървото. Едва слязохме от върха. Слязох от коня.*
— **спускам се, смъквам се**
ант. → ***качвам се,*** изкатервам се, покачвам се, покатервам се, изкатервам се
3. *прен.* За път, река и др. – разположен съм в посока надолу. *Пътеката слиза стръмно надолу. Реката слиза от върха.*
— **спускам се**
СЛИН – вж. **мазол**
СЛИСАН – 1. вж. **смаян;**
2. вж. **стъписан**
СЛИСВАМ – 1. вж. **смайвам;**
2. вж. **стъписвам**
СЛИСВАМ СЕ – 1. вж. **смайвам се;**
2. вж. **стряскам се** 1. знач.
СЛОВАР *книж. рядко* – вж. **речник** 1. знач.
СЛОВЕН – вж. **лексикален**
СЛОВЕСЕН – Който става, проявява се с думи, реч. *Словесен двубой. Словесна похвала. Словесен изказ. Словесна заплаха.*
— **вербален** *книж.*, **устен** *разш.*
ант. → ***безсловесен***
СЛОВЕСНОСТ *книж.* – вж. **литература**
СЛОВО – 1. вж. **дума** 1. знач.;
2. вж. **реч** 1. знач.;
3. вж. **език** 1. знач.
СЛОВОБОРСТВО *книж.* – вж. **спор**[1]
СЛОВОИЗЛИЯНИЕ *книж.* – Поток от думи, с които се изразяват обикн. чувства, преживявания, настроения. *Погълнат от грижи, той се отегчаваше от нейните словоизлияния. Обича да се впуска в реторични словоизлияния.*
— **излияние** *книж.*, **тирада** *прен. книж.*
СЛОВОИЗЛИЯТЕЛЕН *книж.* – вж. **приказлив**
СЛОВОИЗЛИЯТЕЛНОСТ *книж.* – вж. **приказливост**
СЛОВООХОТЛИВ *книж.* – вж. **приказлив**
СЛОВООХОТЛИВОСТ *книж.* – вж. **приказливост**
СЛОГ[1] – вж. **граница**
СЛОГ[2] *книж.* – 1. вж. **сричка;**
2. вж. **стил** 1. знач.
СЛОГАН – вж. **девиз**
СЛОЖЕН – 1. Който е съставен от много елементи или особености, качества. *Сложно устройство. Сложен механизъм. Сложна плетка. Сложна мисъл. Сложен сюжет.*
— **комплициран** *книж.*, **заплетен** *прен.*, **засукан** *прен. разг.*
ант. → ***прост,*** елементарен, несложен, примитивен
2. *прен.* вж. **труден** 1. знач.
СЛОЖНОСТ – 1. Нещо, което се разбира, схваща с усилие. *Сюжетът на книгата поразява със своята сложност. Сложност на мисълта.*
— **заплетеност** *прен.*, **комплицираност** *книж.*, **засуканост** *прен. разг.*
ант. → ***простота,*** елементарност, несложност, примитивност
2. Нещо, което изисква усилие, за да се разреши. *Не се плаша от сложността на задачата. В какво се състои сложността на въпроса?*

— **трудност**

СЛОЙ – 1. вж. **пласт**;
2. *прен.* вж. **прослойка**

СЛОМЕН – вж. **съкрушен**

СЛОМЯВАМ – 1. вж. **побеждавам** 1. знач.;
2. вж. **пречупвам** 2. знач.;
3. вж. **съкрушавам** 1. знач.

СЛОЯ *несв. рядко* – вж. **наслоявам**

СЛУГА – Човек, който е нает срещу заплащане да служи някому в домашната работа. *На вратата го посрещна слугата на господаря. Вкъщи те имат няколко слуги.*
— **прислужник, лакей**
// Човек, нает срещу заплащане да върши полска работа, да оре, копае и под. *Изпратиха слугата да нахрани добитъка.*
— **ратай, аргатин** *нар.*, **измекяр<ин>** *диал.*

СЛУГУВАМ – Изпълнявам задълженията на слуга, прислужник. *Тя не искаше повече да им слугува.*
— **прислужвам**

СЛУЖА – 1. *рядко* вж. **работя** 2. знач.;
2. *в 3 л.* вж. **използвам се**

СЛУЖА СИ – вж. **използвам** 1. и 2. знач.

СЛУЖБА – 1. вж. **работа** 2. знач.;
2. *разг.* вж. **длъжност** 1. знач.;
3. вж. **богослужение**;
4. *прен.* вж. **предназначение**

СЛУЖБАШ *разг. пренебр.* – вж. **кариерист**

СЛУЖБОГОНЕЦ *неодобр.* – вж. **кариерист**

СЛУЖБОГОНСТВО *неодобр.* – вж. **кариеризъм**

СЛУЖЕБЕН – 1. вж. **длъжностен**;
2. вж. **делови** 2. знач.

СЛУЖЕЩ – вж. **служител**

СЛУЖИТЕЛ – Лице, което заема някаква длъжност в държавно или обществено учреждение, в предприятие и др. *Държавен служител. Служител в банка. Висш служител. Пощенски служител.*
— **служещ, чиновник**

СЛУЗ – Органично вещество, подобно на лига. *Рибата има покрита със слуз нежна кожа.*
— **слиз, лигавина**

СЛУЗЕСТ – Който е подобен на слуз. *Слузесто вещество. Слузеста жълто-бяла течност.*
— **лигав, лугав**

СЛУХ – вж. **мълва**

СЛУХТЯ *несв.* – вж. **ослушвам се**

СЛУЧАЕН – 1. Който е станал, възникнал, явил се е, без да го очакваме или предвиждаме, без да зависи от предварително позната, известна причина. *Случаен гол. Случайна авария. Случаен успех. Случайно явление. Случайна среща.*
— **инцидентен** *книж.*
ант. → ***закономерен,*** логичен, естествен
2. вж. **неволен**[1] 1. знач.;
3. вж. **непостоянен** 1. знач.;
4. вж. **нередовен** 2. знач.

СЛУЧАЙ – 1. Отделен факт, явление, положение, което съществува, става. *Необикновен случай. Нещастен случай. Истински случаи. Щастливи случаи в живота.*
— **случка, събитие**
2. вж. **случайност**

СЛУЧАЙНО – вж. **неволно** 1. знач.

СЛУЧАЙНОСТ – Случайно явление, случайно обстоятелство. *Не се оставяйте на случайността. По каква случайност си бил там? Успехът на работата не трябва да зависи от случайността.*
— **случай**

СЛУЧВАМ *разг.* – 1. вж. **сполучвам** 1. знач.;
2. вж. **заварвам** 2. знач.

СЛУЧВАМ СЕ – 1. Проявявам се като факт в действителността. *Катастрофата се случи пред очите ми. От тогава до днес се случиха много неща. Нещата не се случват така, както ги желаем. Събитията се случиха през есента.*
— **ставам**[2]**, извършвам се, осъществявам се, реализирам се** *книж.*, **протичам, развивам се, разигравам се** *прен.*
2. вж. **ставам**[2] 1. знач.;
3. вж. **оказвам се** 2. знач.

СЛУЧКА – 1. вж. **епизод** 1. знач.;
2. вж. **случай** 1. знач.

СЛУШАМ *несв.* – 1. вж. **вслушвам се** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **подчинявам се**

СЛУШАТЕЛ – *мн.* вж. **публика**

СЛЪГВАМ – вж. **послъгвам**

СЛЪНЧЕВ – *прен. поет.* вж. **лъчезарен** 2. знач.

СЛЮНКА – Отделяна от жлезите в устната кухина течност, която спомага за храносмилането. *При вида на вкусното ядене устата ми се пълнеше със слюнка.*
— **плюнка, лига**[1] *разш.*

СЛЯГАМ СЕ – За нещо меко, рохкаво – ставам посбит, намалявам обема си. *Пръстта се е слегнала. Тестото се слегна. Задната гума на колата се слегна.*
— **улягам, спадам**[1]
ант. → ***бухвам***
// ***издувам се,*** набъбвам, надувам се, подувам се

СЛЯП – Който е лишен от зрение, който няма способността да вижда. *Сляп старец. Сляп кон.*
— **незрящ, кьорав** *разг.*, **беззрачен** *поет.*, **безок**
ант. → ***зрящ,*** виждащ, окат

СМАЗАН – *прен.* вж. **съкрушен**

СМАЗВАМ[1] – 1. Със силен натиск или удар развалям, увреждам формата на нещо. *Силният удар е смазал предната част на колата. Смазвам хлебарката. Голям къс от скала се откърти и смаза човека. Трамваят е щял да смаже детето.*
— **смачквам, размазвам, премазвам, прегазвам, сгазвам**
2. вж. **побеждавам** 1. знач.;
3. вж. **пребивам**;
4. *прен.* вж. **потушавам** 1. знач.;
5 *прен.* вж. **съкрушавам** 1. знач.
V направям на пита (пестил, пастърма, кайма, пихтия, кюфте) някого или нещо *разг.* към 1. знач.

СМАЗВАМ[2] – Натърквам със специално масло части от някакво устройство или машина, за да се намали триенето между тях и да се движат по-добре. *Смазвам шевната машина. Смазвам частите на колата.*
— **грисирам, мажа** *несв.*, **намазвам** *разг.*

СМАЙВАМ – Силно учудвам с положителни или отрицателни качества, прояви. *Дворецът ни смая със своята архитектура и богатство. Той смая съучениците си с познанията си. Неуместното му изказване смая аудиторията. Искаше да ни смае с красноречието си.*
— **изумявам**[1]**, поразявам, зашеметявам** *прен.*, **слисвам, втрещявам, шашвам** *разг.*

С

V вземам ума (акъла) на някого *разг.*, хвърлям в тъч *жарг.*, хвърлям в оркестъра (музиката) *жарг.*

СМАЙВАМ СЕ – Изпитвам чувство на силно учудване, удивление от положителни или отрицателни качества или прояви. *Смаях се от красивата гледка на водопада. Каква ерудираност, просто да се смае човек. Хората се смаяха от изявлението на министъра.*

— **изумявам се, поразявам се, зашеметявам се** *прен.*, **слисвам се, втрещявам се, шашвам се** *разг.*

V взема ми се умът (акълът) *разг.*, загубвам (изгубвам) <и> ума <,> и дума *разг.*, прехапвам (глътвам, поглъщам) си езика *разг.*, завива (замайва, завърта, зашеметява) ми се главата *разг.*, завива (замайва, завърта) ми се свят *разг.*, хващам (улавям) се за главата *разг.*

СМАЛЕН – вж. **намален** 1. знач.

СМАЛЯВАМ – вж. **намалявам**[2] 1. знач.

СМАЛЯВАМ СЕ – вж. **намалявам**[1] 1. знач.

СМАРАГД – вж. **изумруд**

СМАХВАМ СЕ *разг.* – вж. **полудявам** 1. знач.

СМАХНАТ *разг.* – вж. **луд** 1. знач.

СМАХНАТОСТ *разг.* – вж. **лудост** 1. знач.

СМАЧКАН – 1. вж. **измачкан**;

2. *прен. разг.* вж. **неугледен**

СМАЧКВАМ – 1. вж. **смазвам**[1] 1. знач.;

2. вж. **сплесквам**;

3. вж. **измачквам** 1. знач.

СМАЧКВАМ СЕ – вж. **измачквам се**

СМАЯН – Който е силно учуден или изразява силна изненада, изумление. *Смаяна от думите му, тя не знаеше какво да каже. Той разкри пред смаяното момче целта на посещението си. Хората гледаха смаяни пораженията от пожара. Той я погледна със смаяни очи.*

— **изумен, поразен, втрещен, слисан, шашнат** *разг.*

V като гръмнат (треснат) *разг.*, като ударен от гръм *разг.*, като ударен в главата *разг.*, като ударен с лопата по главата *разг.*, като ударен с мокра кърпа (парцал, пешкир) по главата *разг.*

СМЕКЧАВАМ – 1. вж. **омекотявам** 1. и 2. знач.;

2. *прен.* вж. **намалявам**[2] 2. знач.

СМЕКЧАВАМ СЕ – 1. вж. **омеквам** 3. знач.;

2. вж. **омекотявам се** 1. знач.

СМЕЛ – 1. Който не се бои и без страх се излага на опасности. *Смел войник. Смел огнеборец. Смел мъж.*

— **безстрашен, храбър, неустрашим** *поет.*, **сърцат** *разг.*, **юначен** *разг. рядко*, **куражлия** *разг.*

ант. → ***страхлив,*** плашлив, боязлив, бъзлив, пъзлив

// Който не губи присъствие на духа, не се колебае пред трудности и опасности или когато трябва да се реши нещо важно. *Някои от по-смелите студенти се явиха на този труден изпит. Не съм достатъчно смел, за да кажа на шефа какво мисля за него. Ако бях по-смел, отдавна щях да напусна тази работа.*

— **безстрашен, храбър, решителен, сърцат** *разг.*, **куражлия** *разг.*

ант. → ***несмел,*** страхлив, боязлив, нерешителен, плах, малодушен, слабодушен

2. В който няма страх. *Смела постъпка. Смело държание. Смело атакуване на противниковите позиции.*

— **безстрашен, храбър, сърцат** *разг.*, **юначен** *разг. рядко*

ант. → ***страхлив,*** боязлив, плах, несмел, малодушен

3. Който преодолява условностите, не се съобразява с опасности и рискове, не се спира пред нищо. *Смел план. Смело решение. Смела мечта.*

— **дързък, дръзновен** *книж.*

ант. → ***плах,*** несмел, боязлив, страхлив, малодушен

4. Който е на смел човек. *Той има смело сърце. Смел характер.*

— **безстрашен, храбър, неустрашим** *поет.*, **юначен** *разг. рядко*, **юнашки** *разг.*

ант. → ***страхлив,*** плах, боязлив, плашлив, пъзлив, бъзлив

СМЕЛОСТ – 1. Липса на страх пред опасности, трудности. *В боя той прояви смелост. Всички се възхищаваха на смелостта на войниците.*

— **безстрашие, храброст, неустрашимост** *поет.*, **сърцатост** *разг.*, **юначество** *разг.*, **кураж**

ант. → ***страх,*** боязън, уплаха

2. Запазване на присъствие на духа, липса на страх и колебание пред опасности и трудности. *В най-трудния момент той прояви смелост. Смелост се иска, за да се противопоставиш на началството. Не му липсва смелост.*

— **храброст, мъжество, кураж, решителност, безстрашие, сърцатост** *разг.*

ант. → ***страхливост,*** боязливост, плахост, малодушие, нерешителност, несмелост, слабодушие, малодушност

3. Готовност за действия независимо от опасности и рискове, в името на осъществяването, постигането на нещо. *Нужна е смелост, за да напишеш такава остра статия срещу управляващите. Творческа смелост. Младежка смелост.*

— **дързост, дръзновение** *книж.*, **дръзновеност** *книж.*

ант. → ***страхливост,*** боязливост, плахост, несмелост, малодушие, малодушност

СМЕЛЧАГА – вж. **смелчак**

СМЕЛЧАК – Смел, безстрашен човек. *Ти си голям смелчак, щом си се заел с тази рискована работа. Постъпил си като смелчак.*

— **смелчага, храбрец, юнак** *нар.*

ант. → ***страхливец,*** страхливко, бъзливец, бъзльо, страхопъзльо, бъзливко, пъзльо, шубелия, треперко, баба

СМЕНЯМ – 1. На мястото на едно нещо, досега съществувало или употребявано, поставям друго или започвам да извършвам, да употребявам друго, ново. *Смених си адреса. Хайде да сменим темата.*

— **променям**

2. вж. **заменям** 1. и 2. знач.;

3. вж. **замествам** 1., 2. и 3. знач.

СМЕС – 1. Разбъркани заедно вещества, които пазят специфичните си свойства. *Смес от плодови сокове.*

— **микс**

2. *прен.* вж. **смесица**

СМЕСВАМ – 1. Прибавям едно нещо към друго, събирам и меся едно нещо с друго, за да се получи смес. *Смесвам в една чиния сирене и яйца. Смесете вар и пясък. Смесвам житото с ръж.*

— **размесвам, разбърквам**

2. Правя едно цяло от различни или еднородни неща.

Смесвам гостите с делегатите. Смесвам учениците от двата класа.

— **размесвам, каращисвам** *простонар.*

ант. → ***разделям***

3. Съзнателно или погрешно разглеждам различни неща заедно, подменям едно нещо с друго. *Не познавам добре творчеството на двамата автори и често ги смесвам. Не смесвайте двете понятия.*

— **бъркам**[2] *несв. разг.*, **объркам**

СМЕСЕН – вж. **разнообразен** 1. знач.

СМЕСИЦА – Събрани заедно различни, понякога несъвместими неща. *Смесица от стари и нови стилове.*

— **смес** *прен.*

СМЕСТВАМ СЕ – вж. **вмествам се**

СМЕТ – Ненужни, дребни остатъци, които се изхвърлят от помещение, двор и др. и се събират на едно място. *С метлата събрах сметта. Изхвърлих ненужните хартии в кошчето за смет. По ъглите на двора има много смет. Кофа за смет.*

— **боклук, отпадъци, нечистотия** *разш.*

СМЕТИЩЕ – Място, където се изхвърля и трупа смет. *В края на селото има голямо сметище. Отпадъците отиват на сметището. Сутрин коли изхвърлят боклука на сметището.*

— **бунище, купище** *нар.*, **боклучище** *разг. рядко*, **боклук** *разг.*

СМЕТКА – 1. Предварително пресмятане на броя, количеството на нещо. *Стопанска сметка. Сметката е вярна. Направих сметка на парите.*

— **разчет** *книж.*, **хесап** *нар. остар.*

2. вж. **изчисление**;

3. вж. **равносметка** 1. знач.;

4. *прен.* вж. **корист** 1. знач.

СМЕТКАДЖИЙСКИ – 1. вж. **користен** 2. знач.;

2. вж. **комерсиален** 2. знач.

СМЕТКАДЖИЙСТВО – вж. **користолюбие**

СМЕТКАДЖИЯ *разг.* – вж. **користолюбец**

СМЕТОСЪБИРАЧ – вж. **боклукчия**

СМЕХОВИТ *рядко* – вж. **смешен**

СМЕХОРИЯ – Това, което предизвиква смях. *Такива смехории прави, че всички умираме от смях. Ще ви разкажа една смехория. Обичам смехориите.*

— **смешка, комедия** *прен.*, **джумбуш** *простонар.*

СМЕХОТВОРЕН – вж. **смешен**

СМЕХОТВОРЕЦ – вж. **смешник** 1. знач.

СМЕШЕН – Който възбужда смях. *Смешни истории. Смешен разказ. Смешен фейлетон. Смешна рисунка.*

— **комичен, хумористичен, весел, смехотворен, смеховит** *рядко*

ант. → ***тъжен***, трагичен

// Който е достоен за присмех. *Дрехите му придаваха смешен вид. В позата на мислител ти си просто смешен.*

— **жалък, комичен**

ант. → ***трагичен***

СМЕШКА – 1. вж. **хумореска**;

2. вж. **смехория**

СМЕШЛЬО *разг.* – 1. вж. **смешник** 1. знач.;

2. вж. **шут**[1] 1. знач.

СМЕШНИК – 1. Човек, който има способност да разсмива другите. *Приятелят ми е голям смешник, разказва весели истории и аз се заливам от смях. Той е роден за смешник.*

— **комик** *прен. разг.*, **смехотворец, смешльо** *разг.*

2. вж. **шут**[1] 1. знач.;

3. вж. **клоун** 1. знач.

СМЕЯ *несв.* – вж. **осмелявам се** 1., 2. и 3. знач.

СМЕЯ СЕ – Издавам или изразявам смях. *Не можах да се удържа и започнах да се смея. Децата се смееха с висок глас. Защо се смееш, няма нищо смешно.*

— **кикотя се** *разг.*, **кискам се, хиля се** *разг.*, **хихикам**

ант. → ***плача***, ридая, рева, хлипам, хълцам, хленча, цивря

V заливам се (умирам, превивам се, люлея) от смях *разг.*

СМИГАМ – вж. **намигам** 1. знач.

СМИЛАМ – Правя зърнени храни или други зърна на прах или на по-дребни частици. *Смилам житото. Смилам булгур. Смилам зърната на кафето.*

— **меля** *несв.*, **стривам**

СМИЛЯВАМ СЕ – 1. Постъпвам с някого добре вместо лошо, както би трябвало или се е очаквало. *Богаташът се смили и й опрости дълга. Смилете се над бедния старец.*

— **умилостивявам се, съжалявам се**

2. вж. **пощадявам**

СМИРЕН – 1. вж. **покòрен**;

2. вж. **кротък** 1. знач.

СМИРЕНИЕ – 1. вж. **покорство**;

2. вж. **кротост**

СМИРЕНОСТ – 1. вж. **покорство**;

2. вж. **кротост**

СМИРЯВАМ – вж. **усмирявам** 1. и 2. знач.

СМИРЯВАМ СЕ – вж. **укротявам се** 1. знач.

СМИСЛЕН – 1. вж. **разумен** 2. знач.;

2. вж. **логичен** 2. знач.;

3. вж. **съдържателен** 1. и 2. знач.

СМИСЪЛ – 1. Разумна причина за нещо. *Не виждам смисъл да се местиш на друга работа. Не разбирам смисъла на тези разговори. Има ли смисъл да се борим?*

— **логика** *прен.*, **основание, резон** *книж.*

ант. → ***безсмислие***, безсмисленост, ненужност, безполезност, безпредметност, безцелност

2. вж. **значение** 1. знач.

СМОГВАМ *разг.* – вж. **успявам** 1. знач.

СМОЛА – 1. Лепкава течност, която избива по кората на някои дървета и се втвърдява. *Борова смола.*

— **клей**

2. вж. **асфалт**

СМОТАВАМ *разг.* – вж. **забутвам**

СМОТАН *разг. пренебр.* – вж. **загубен** 2. знач.

СМОТАНЯК *разг. пренебр.* – вж. **загубеняк**

СМОТОЛЕВЯМ – Казвам, изговарям нещо тихо или смутено, обикн. поради вълнение, неудобство или несигурност. *Той се смути от забележката й и смотолеви някакво извинение. Ученикът не беше готов, смотолеви едно изречение и спря.*

— **измънквам, смънквам, измърморвам, измрънквам**

СМРАД – вж. **воня**

СМРАДЕН – вж. **вонящ**

СМРАДЛИВ – вж. **вонящ**

СМРАЗЯВАМ – вж. **вледенявам**
СМРАЗЯВАМ СЕ – *прен.* вж. **вцепенявам се** 1. знач.
СМРАЧАВАМ – вж. **затъмнявам** 1. знач.
СМРАЧАВАМ СЕ – вж. **притъмнявам** 1. знач.
СМРАЧАВА СЕ *безл.* – Настъпва полумрак след залязване на слънцето. *Вече се смрачава, трябва да се прибирам. Навън се беше смрачило, но все още добре се виждаше.*
— **стъмнява се, стъмва се, притъмнява, здрачава се, свечерява се, мръква, мръква се**
ант. → ***развиделява се,*** зазорява се, съмва се, разсъмва се
СМРАЧЕН – вж. **помръкнал** 1. знач.
СМРЪЗВАМ СЕ – вж. **замръзвам** 3. знач.
СМРЪЩВАМ СЕ – 1. вж. **намръщвам се** 1. знач.;
2. *прен. поет.* вж. **притъмнявам** 1. знач.
СМРЪЩЕН – 1. вж. **намръщен** 1. и 2. знач.;
2. *прен. поет.* вж. **облачен**
СМУГЪЛ *книж.* – вж. **мургав**
СМУКАЧ *разг. неодобр. рядко* – вж. **пияница**
СМУТ – 1. Душевно колебание, несигурност, неспокойство. *Речта му предизвика смут сред публиката.*
— **объркване, смущение**
2. вж. **суматоха**;
3. *прен.* вж. **бунт** 1. знач.
СМУ̀ТЕН – вж. **бунтовен** 3. знач.
СМУТЀН – Който е обхванат или изразява душевно неспокойствие, нерешителност, объркаост. *Хората са смутени от неочаквания обрат на събитията. По смутения му вид разбрах, че нещо се е случило.*
— **неспокоен, притеснен, объркан**
ант. → ***спокоен,*** хладнокръвен, невъзмутим
СМУЧА – *разг.* вж. **пия** 1. знач.
СМУШКВАМ – Мушвам, бутвам, обикн. с лакът, някого, за да привлека или насоча към нещо вниманието му. *Той ме смушка да мълча. Смушках го да обърне внимание на жената.*
— **сръчквам, сръгвам, сбутвам, подмушвам, подмушквам**
СМУЩАВАМ – 1. вж. **безпокоя** 1. знач.;
2. вж. **тревожа** 1. знач.;
3. вж. **нарушавам** 2. знач.
СМУЩАВАМ СЕ – 1. вж. **стеснявам се**;
2. вж. **засрамвам се** 1. знач.
СМУЩЕНИЕ – 1. вж. **стеснение**;
2. вж. **смут** 1. знач.
СМЪКВАМ – вж. **свалям** 1. и 3. знач.
СМЪКВАМ СЕ – 1. вж. **слизам** 2. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **отслабвам**[1] 1. знач.
СМЪЛЧАВАМ *рядко* – вж. **премълчавам**
СМЪЛЧАВАМ СЕ – вж. **млъквам** 1. знач.
СМЪЛЧАН – вж. **притихнал**
СМЪМРЯМ – вж. **скарвам се** 1. знач.
СМЪНКВАМ – вж. **смотолевям**
СМЪРДЕЖ *рядко* – вж. **воня**
СМЪРДЯ *разг.* – вж. **воня**
СМЪРДЯЩ – вж. **вонящ**
СМЪРКАМ – вж. **подсмърчам**
СМЪРКАЧ *разг. неодобр.* – вж. **пияница**
СМЪРЛУШВАМ СЕ *нар.* – вж. **умърлушвам се**
СМЪРЛУШЕН *нар.* – вж. **умърлушен**
СМЪРТ – 1. Свършек, прекратяване на живота на живо същество. *Старецът предчувстваше смъртта си. Съобщиха му за смъртта на баща му. Неочаквана смърт. Всеки се страхува от смъртта. Лека смърт.*
— **кончина** *книж.*, **край**[1] *прен.*, **умирачка** *разг. пренебр.*, **умиралка** *разг. пренебр. рядко*
ант. → ***живот,*** дни, житие
2. Насилствено отнемане на живота. *Той намери смъртта си на фронта. Земетресението причини смъртта на много хора. Геройска смърт.*
— **гибел, загиване, край**[1] *прен.*, **погубване, погиване** *рядко*
ант. → ***живот***
3. вж. **небитие** 1. знач.
СМЪРТЕН – Който е обречен на смърт, не може да живее, да съществува вечно. *Човекът е смъртно същество, само Бог е безсмъртен. Всички сме смъртни.*
— **тленен** *поет.*
ант. → ***безсмъртен,*** нетленен, вечен
СМЪРТНИК – вж. **покойник**
СМЪРТОНОСЕН – вж. **гибелен** 2. знач.
СМЪТЕН – 1. вж. **неясен** 1. знач.;
2. вж. **неразбираем** 2. знач.
СМЯНА – 1. Сменяне на едно нещо с друго. *Смяна на местожителството. Имам нужда от смяна на обстановката.*
— **промяна** *рядко*
2. вж. **замяна** 1. и 2. знач.
СМЯТАМ – 1. Боравя с числа, правя сметка за нещо. *Смятам парите си. Смятам дните до празника. Не мога да смятам. Смятам наум.*
— **пресмятам, изчислявам, броя** *несв. прен.*
2. Имам виждане, мнение за нещо, някого, заемам становище за нещо въз основа на оценката на някакви факти. *Смятам, че въпросът е излишен. Постъпи така, както смяташ, че е най-добре. Смятате ли, че неговият труд заслужава такава висока оценка?*
— **мисля** *несв.*, **считам, намирам, преценявам**
3. вж. **предполагам** 1. знач.;
4. вж. **възнамерявам**
СМЯТАМ СЕ – Имам мнение, самочувствие, че съм някакъв (обикн. в положителна посока). *Смяташе се за голям майстор. Смята се за велик поет. Вече се смяташе за свой човек. Ти за много умен ли се смяташ? Смята се за патриот.*
— **мисля се, имам се** *(за)*, **считам се, пиша се** *разг.*, **изживявам се** *(като)*
СМЯХ – Звукове, които са гласен израз обикн. на силна радост, веселие, удоволствие и други чувства. *Думите му бяха съпроводени със смях. Чу се весел смях. Смехът е заразителен.*
— **кикот, кикотене** *разг.*, **кискане, хихикане, хохот** *книж.*
ант. → ***плач,*** ридание, ридаене, рев, реване, плачене, хлипане, хълцане, хленч, хленчене, циврене
СНАБДЕН – вж. **запасѐн**
СНАБДЕНОСТ – вж. **запасеност**
СНАБДИТЕЛ – вж. **доставчик**
СНАБДЯВАМ – вж. **доставям** 1. и 2. знач.
СНАБДЯВАМ СЕ – вж. **запасявам се**
СНАГА *поет.* – вж. **тяло** 2. знач.
СНАЖДАМ – вж. **наставям**
СНАЖЕН – вж. **едър** 1. знач.
СНАХА – Съпруга на син по отношение на членовете на семейството му. *Имаха си вече снаха и*

ѝ се радваха.
— **булка** *нар.*, **невеста** *нар.*
СНЕМАМ – вж. **свалям** 1. и 4. знач.
СНИЖАВАМ – вж. **понижавам** 1. и 2. знач.
СНИЖАВАМ СЕ – вж. **спадам**[1] 1. знач.
СНИЖАВАНЕ – вж. **намаление** 1. знач.
СНИЖЕН – вж. **намален** 1. знач.
СНИЖЕНИЕ – вж. **намаление** 1. знач.
СНИЗХОДИТЕЛЕН – 1. вж. **невзискателен** 2. знач.;
2. вж. **отстъпчив**
СНИЗХОДИТЕЛНОСТ – вж. **отстъпчивост**
СНИЗХОЖДЕНИЕ – 1. вж. **пощада**;
2. вж. **благоволение** 1. знач.
СНИМАМ – Правя снимка. *Снимаха го за вестника. Искам да те снимам за спомен.*
— **фотографирам, заснемам, кадросвам** *простонар.*
СНИМКА – Образ, изображение, получено чрез химично въздействие на светлината върху светлочувствителни материали и пренесено върху специална хартия. *Любителска снимка. Семейна снимка. Сватбена снимка.*
— **фотография, портрет, фотос** *книж.*, **кадро** *простонар.*
СНИШАВАМ – вж. **понижавам** 1. знач.
СНОБИЗЪМ *книж.* – Стремеж към външен блясък, склонност към парадиране и показна изява. *В желанието ѝ синът ѝ да стане известен музикант, имаше голяма доза снобизъм. От снобизъм се хвали с познанствата си със знаменити личности.*
— **суета, суетност**
СНОВА – 1. Многократно ходя до някъде и се връщам. *Попът по цял ден снове между дома си и църквата. Снова от стая в стая.*
— **циркулирам** *прен.*
2. Безцелно скитам, ходя насам-натам. *Всеки ден снове из града. Стига си сновала нагоре-надолу. Къде сновеш по цял ден?*
– **шаря**[2], **шетам** *разг. неодобр.*, **шъкам** *разг. неодобр.*
СНОП – вж. **връзка** 2. знач.
СНОПЧЕ – вж. **връзка** 1. знач.
СНОСЕН – вж. **поносим**
СОБСТВЕН – 1. вж. **личен**[1] 1. знач.;
2. вж. **свой** 1. знач.
СОБСТВЕНИК – Човек, който притежава някакъв имот, нещо. *Собственик на магазин. Собственик на къща. Собственик на замък. Собственик на гори. Собственик на фабрика.*
— **притежател, владетел, владелец** *юрид.*, **господар, стопанин, сайбия** *простонар.*, **хазяин**
СОБСТВЕНО – вж. **наистина** 2. знач.
СОБСТВЕНОСТ – 1. Предмети, вещи, ценности по отношение на този, комуто принадлежат, който разполага с тях. *Тази картина беше моя собственост.*
— **притежание**
2. Форма и право на притежание. *Нямам никаква собственост. Държавна собственост. Нямаш право да посягаш на собствеността ми.*
— **имущество**
3. вж. **имот** 2. знач.
СОЙ *разг.* – вж. **род**
СОКАК *нар.* – вж. **улица**
СОЛДАТ<ИН> *книж. остар.* – вж. **войник**
СОЛИДАРЕН *книж.* – вж. **единен** 2. знач.
СОЛИДАРИЗИРАМ СЕ *книж.* – вж. **присъединявам се** 2 знач.
СОЛИДЕН – 1. вж. **устойчив** 1. знач.;
2. вж. **масивен** 2. и 3. знач.;
3. вж. **представителен** 2. знач.
СОЛИДНОСТ – вж. **устойчивост** 1. знач.
СОЛУК *простонар.* – вж. **дъх** 1. знач.
СОЛЯ *несв.* – 1. вж. **посолявам** 1. знач.;
2. вж. **насолявам** 1. знач.
СОМНАМБУЛ – вж. **лунатик**
СОНДАЖ – *прен. книж.* вж. **анкета** 1. знач.
СОНДИРАМ – *прен. книж.* вж. **проучвам** 1. знач.
СОПА – вж. **тояга**
СОПВАМ СЕ – Казвам някому нещо с груб и сърдит тон, възразявам рязко на някого за нещо, реагирам остро. *Сопна ми се, че няма да ми дава повече пари назаем. Помолих го да ми помогне, а той се сопна, че е зает.*
— **тросвам се** *разг.*, **озъбвам се** *прен. разг.*, **сряскам** *прен.*, **дръпвам се** *прен. разг.*, **изрепчвам се** *разг.*, **издърлям се** *разг. грубо*, **изфучавам** *прен. разг.*
V скръцвам със зъби някому *разг.*
СОПНАТ – За глас, тон – който е груб, рязък и изразява недоволство. *Тя му отговори със сопнат глас. Навън се разнесе сопнат вик.*
— **сърдит, троснат**
СОПОЛИВЯ СЕ – *прен. разг. неодобр.* вж. **плача**
СОРТ – 1. Разновидност при растения от един и същ клас, семейство, характеризираща се с еднакви особености и стопански качества. *Различни сортове дървета. Нов сорт картофи.*
— **порода**
2. вж. **вид**[2]
СОРТИРАМ – вж. **разпределям** 1. знач.
СОРТИРАНЕ – вж. **сортировка**
СОРТИРОВКА – Разпределяне на много неща на групи, обикн. по някакъв признак. *Сортировка на писма за страната и чужбина. Сортировка на документи. Сортировка на ябълките според сорта.*
— **сортиране, разпределение, разпредялба**
СОФА *нар.* – вж. **диван**
СОФРА – 1. Ниска дървена (рядко метална) кръгла масичка за хранене, употребявана у нас в миналото. *Те бяха насядали на трикраки столчета около кръглата софра.*
— **паралия, синия** *нар.*
2. вж. **трапеза**
СОЦИАЛЕН – вж. **обществен** 1. знач.
СОЦИОЛЕКТ – вж. **жаргон**
СОЧА *несв.* – 1. вж. **посочвам** 1. знач.;
2. вж. **показвам** 3. знач.;
3. вж. **отбелязвам** 2. знач.
СОЧЕН – 1. *прен. разг.* вж. **възпълен**;
2. *прен.* вж. **изразителен** 2. знач.
СОЧНОСТ – *прен.* вж. **изразителност** 2. знач.
СПАД – вж. **намаление** 1. знач.
СПАДАМ[1] – 1. Ставам по-малък по степен, величина, височина. *Температурата спадна. Водното равнище спада. Спада цената на златото. Цените спадат.*
— **намалявам**[1], **понижавам се, снижавам се, па-**

дам *прен. разг.*

ант. → ***увеличавам се,*** вдигам се, качвам се, покачвам се, повишавам се, повдигам се, издигам се

// ***увеличавам се,*** нараствам, повишавам се, покачвам се, качвам се, вдигам се

2. вж. **намалявам**[1] 2. знач.;

3. вж. **слягам се**

СПАДАМ[2] – Влизам в състава, категорията на нещо. *Тази книга спада към мемоарната литература. Творчеството на Яворов спада към най-значителния дял от нашето литературно наследство. Златото спада към благородните метали.*

— **принадлежа, числя се**

СПАДАНЕ – вж. **намаление** 1. знач.

СПАЗАРЯВАМ *разг.* – вж. **наемам**

СПАЗАРЯВАНЕ *разг.* – вж. **пазарлък** 1. знач.

СПАЗВАМ – Съобразявам се с нещо и прилагам точно, без изменение установен ред, закон, норма. *Трябва да спазвам известен режим на хранене. Спазвам старите обичаи и традиции. Спазвам правилата на движение. Спазвам законите на страната.*

— **пазя, съблюдавам** *книж.*, **придържам се, изпълнявам**

ант. → ***нарушавам,*** пристъпвам, прекрачвам

СПАЗЪМ – вж. **гърч**

СПАРВАМ СЕ – За зърнени храни, хранителни продукти и под. – загрявам се от влага или липса на проветряване и започвам да гния. *Царевицата ще се спари в склада.*

— **запарвам се** *разг.*

СПАРЕН – вж. **задȕшен**

СПАРУЖВАМ – вж. **изсушавам** 2. знач.

СПАРУЖЕН – вж. **съсухрен**

СПАСЕНИЕ – Избавяне от някаква беда, зло, опасност. *Търся спасение от жегата. Има ли спасение от този тежък живот? Няма спасение от злото.*

— **избавление** *книж.*, **отърваване**

// Предпазване на някого, нещо от унищожаване. *Спасение на цивилизацията. Спасение на Земята от екологична катастрофа.*

— **избавление** *книж.*

ант. → ***унищожение,*** гибел, загиване, погубване, разруха, рухване, край

СПАСИТЕЛ – Човек, който спасява или е спасил някого. *Той гледаше на лекаря като на свой спасител. Навсякъде го посрещаха като спасител.*

— **избавител** *книж.*, **месия** *прен.*

ант. → ***губител***

СПАСТРЯМ *нар.* – вж. **запазвам** 1. знач.

СПАСЯВАМ – Изтръгвам някого от голяма опасност, беда, която обикн. застрашава живота му, или оказвам някому съдействие да избегне някаква неприятност, да не изпадне в лошо състояние. *Той ме спаси от кучетата. Една проста случайност ме спаси от катастрофа. Успях да спася жената от бандитите.*

— **избавям, отървавам, измъквам** *прен.*

СПАСЯВАМ СЕ – 1. Избягвам, измъквам се от беда, опасност, нещастие. *Колата се обърна и ние се спасихме като по чудо. Спасих се от удавяне. Успях с бягство да се спася от преследвачите си.*

— **избавям се, отървавам се**

2. Успявам да предотвратя някаква неприятност, нещо неприятно. *Успях да се спася от неприятната компания. Спасих се с хитрост от наказание.*

— **измъквам се** *прен. разг.*, **избавям се, избягвам**[2] **/избегна, отървавам се, откачвам се** *прен. разг.*

V отървавам (запазвам, спасявам) <си> кожата *разг.*, отървавам главата <си> *разг.*, прескачам (отървавам) трапа *разг.*

// изтръгвам се от ръцете (лапите, ноктите) на някого *разг.*, изплъзвам се от ръцете на някого *разг.* към 1. знач.

СПЕКТАКЪЛ – 1. Сценично изпълнение на драматично произведение пред публика. *Гледах един много интересен спектакъл в Народния театър. Поради грипна епидемия спектакълът тази вечер се отлага.*

— **представление**

2. Забавна програма с музика и др. *Страхотен спектакъл гледах по телевизията. Новогодишен спектакъл.*

— **шоу**

3. *прен. ирон.* Забавно зрелище, гледка. *Какъв е този спектакъл, който се разиграва в министерството? Размяната на обиди между управляващи и опозиция в Народното събрание понякога се превръща в спектакъл.*

— **представление** *прен. ирон.*, **цирк** *прен. разг. ирон.*, **шоу** *прен. разг. ирон.*, **сеир** *разг. ирон.*

СПЕКУЛА – вж. **гешефт** 1. знач.

СПЕКУЛАНТ – Лице, което се занимава с користна търговска дейност, насочена към бърза и лесна печалба. *По време на войната спекулантите натрупаха доста пари.*

— **гешефтар** *книж.*, **търгаш** *неодобр.*, **далавераджия** *разг.*

СПЕКУЛАЦИЯ – вж. **гешефт** 1. знач.

СПЕКУЛИРАМ – вж. **злоупотребявам** 1. знач.

СПЕПЕЛЯВАМ *рядко* – вж. **изпепелявам** 1. знач.

СПЕСТОВЕН *разг.* – вж. **пестелив** 1. знач.

СПЕСТОВНИК – вж. **пестеливец**

СПЕСТОВНОСТ – вж. **пестеливост**

СПЕСТЯВАМ – вж. **пестя** 1. и 2. знач.

СПЕСТЯВАНЕ – вж. **икономия** 1. знач.

СПЕЦ *разг.* – вж. **специалист**

СПЕЦИАЛЕН – Който е предназначен, пригоден за определена цел или задача. *Специална комисия се занимава със случая. Имаме специална книга за оплаквания. Писмото е изпратено по специален куриер.*

— **нарочен** *разг.*, **особен** *остар.*

СПЕЦИАЛИСТ – Лице, което владее добре дадена специалност, което има нужното образование и подготовка в дадена област. *Специалист в областта на изкуството. Специалист по компютри. Тази работа трябва да я вършат специалисти.*

— **експерт, професионалист, спец** *разг.*, **ас** *прен. разг.*, **познавач, вещак** *остар.*

ант. → ***дилетант,*** лаик, неспециалист, непрофесионалист, аматьор, любител

СПЕЦИАЛНОСТ – вж. **професия**

СПЕЦИФИЧЕН – вж. **характерен**

СПЕЧЕЛВАМ – 1. Придобивам средства, пари с труд или по друг почтен начин. *Спечелих пари с преводи. Доста пари спечелихме с хотелиер-*

ство. Гледам да спечеля нещо от извънреден труд.
— **припечелвам, печеля** *несв.*, **изкарвам**[1], **получавам, изработвам, докарвам си** *разг.*
ант. → ***загубвам,*** губя, изгубвам
2. Получавам облага, печалба от нещо. *Надявам се да продам виното по-скъпо и да спечеля нещо. Ако се занимаваш с политика, можеш да спечелиш доста. От тази сделка спечелих.*
— **печеля** *несв.*, **изкярвам** *простонар.*, **кяря** *несв. простонар.*
ант. → ***загубвам,*** изгубвам, губя
3. *прен.* Внушавам силна симпатия с личните си качества. *С харизмата си той спечелва поддръжници. Тя спечели сърцето ми. Жената ме спечели с невинността си.*
— **печеля** *несв.*, **покорявам** *прен.*, **завладявам** *прен.*, **завоювам** *прен.*
ант. → ***загубвам,*** изгубвам, губя
4. *прен.* Получавам нещо с труд, усилия. *Той успя да спечели първото място в състезанието. Не е лесно човек да си спечели добро име. Спечелвам слава.*
— **завоювам** *прен.*, **извоювам** *прен.*, **придобивам, печеля** *несв.*
V пипвам (удрям, хващам) парàта *разг.*, направям (правя) пари *разг.*, напълвам си джоба (джобовете, кесията, гушата) <с пари> *разг.*, удрям кьоравото (келепира, ямата) *разг.* към 2. знач.
V влизам в душата (сърцето) на някого *разг.*, грабвам (вземам, завладявам, пленявам, врязвам се в) сърцето на някого *разг.* към 3. знач.

СПЕЧЕН – вж. **засъхнал**

СПЕШЕН – вж. **бърз** 5. знач.

СПЕШНО – вж. **бързо** 2. знач.

СПИКЕР – вж. **говорител** 1. знач.

СПИПВАМ *разг.* – 1. *неодобр.* вж. **залавям**;
2. вж. **напипвам** 2. знач.

СПИРАЛОВИДЕН – вж. **извит** 2. знач.

СПИРАЛООБРАЗЕН – вж. **извит** 2. знач.

СПИРАМ – 1. Правя нещо да не се движи, да не действа. *Спирам движението. Спирам кръвотечението. Спирам производството на машини. Спирам контрабандата на цигари.*
— **преустановявам** *книж.*, **прекъсвам, стопирам** *разг.*, **пресеквам** *рядко*
ант. → ***пускам***
// Прекъсвам действието на мотор, електрически уред, машина. *Спирам един от двигателите. Спирам радиото.*
— **изключвам**
ант. → ***пускам,*** включвам
2. Престава да вървя, да се движа. *Спрях за миг да си поема дъх. Конниците спряха под сянката на голямото дърво. Колата спря.*
— **спирам се, възпирам се, запирам <се>** *нар.*
ант. → ***тръгвам,*** потеглям
// ***движа се,*** придвижвам се, вървя
3. Слагам край на нещо започнато, на нещо, с което се занимавам. *Спрях временно опитите. Спрях да се занимавам с благотворителност. Спрях тренировките. Спрях обсъждането на въпроса. Спирам разговора.*
— **прекратявам, преустановявам** *книж.*, **прекъсвам, престава**м
ант. → ***започвам,*** почвам, захващам, хващам, начевам, подкачам, подемам, подхващам
// ***продължавам***
// ***възобновявам,*** подновявам
4. Прекъсвам се, не продължавам да се проявявам, да действам повече. *Стрелбата спря. Бръмченето на мотора спря изведнъж. Вятърът спря. Гърмежите спряха.*
— **престава**м, **пресеквам, секвам**
ант. → ***продължавам***
5. вж. **възпирам** 1. и 2. знач.
V слагам (турям) край на нещо *разг.*, слагам (поставям, турям) точка (кръст) на нещо *разг.* към 3. знач.

СПИРАМ СЕ – 1. вж. **спирам** 2. знач.;
2. *С предл. на* вж. **избирам** 2. знач.

СПИРАЧКА – *прен.* вж. **пречка**

СПИРТЕН – Който съдържа спирт или е приготвен със спирт. *Спиртни напитки. Спиртни пари. Спиртен разтвор.*
— **алкохолен**
ант. → ***безалкохолен***

СПИРТОСАН *разг. неодобр.* – вж. **пиян**

СПИРТОСВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **напивам се**

СПИТВАМ *разг.* – вж. **сплесквам**

СПИЧАМ СЕ – Втвърдявам се или хващам кора. *Кръвта, стекла се на струйка, се бе спекла на бузата му. Земята се е спекла от сушата.*
— **запичам се**
// Губя влагата си и се втвърдявам. *Хлябът се е спекъл и не може да се яде. Циментът бързо се спича.*
— **засъхвам, изсъхвам**

СПЛАШВАМ – 1. вж. **заплашвам** 1. знач.;
2. вж. **изплашвам** 2. знач.

СПЛАЩАМ *нар.* – вж. **нагъвам** 1. знач.

СПЛЕСКВАМ – С натискане, притискане или удряне направям нещо да стане плоско, тънко. *Не слагай хляба отдолу, че ще го сплескаш.*
— **смачквам, спитвам** *разг.*

СПЛЕТНИК – Лице, което се занимава с клюки и интриги. *Сплетниците говорят, че си незаконно забогатял. Пази се от него, той е голям сплетник.*
— **клюкар, интригант, клеветник, злоезичник** *книж.*, **одумвач** *рядко*, **одумник** *нар.*, **злословник** *книж.*, **мюзевирин** *диал.*
V зли<те> (лоши<те>) езици *разг.*

СПЛЕТНИЧА – вж. **злословя** 1. знач.

СПЛЕТНЯ – Злонамерена приказка, слух срещу някого. *Продажбата трябва да се извърши открито, за да няма после сплетни. По неин адрес се разпространяваха всякакви сплетни. Човек не трябва да вярва на сплетните.*
— **клюка, интрига, козни** *книж.*, **инсинуация** *книж.*, **клевета**
V рекли и казали *разг.*, речено- <и> казано *разг.*

СПЛИТ – 1. Преплетени, заплетени едно в друго, предварително разделени в три групи листа или стъбла на откъснати с плод или с цвят растения. *Сплит царевица. Сплит лук.*
— **сплитка, плитка, плетеница, гангал** *диал.*
2. вж. **низа**

СПЛИТАМ – 1. вж. **заплитам** 1. знач.;
2. вж. **вплитам** 1. знач.

СПЛИТАМ СЕ – вж. **заплитам се** 1. знач.

СПЛИТКА – 1. вж. **сплит** 1. знач.;
2. *нар.* вж. **плитка** 1. знач.
СПЛОТЕН – 1. вж. **единен** 1. и 3. знач.;
2. вж. **обединен** 2. знач.
СПЛОТЕНОСТ – вж. **единство** 3. знач.
СПЛОТЯВАМ – вж. **обединявам** 2. знач.
СПЛОТЯВАМ СЕ – вж. **обединявам се** 2. знач.
СПЛОТЯВАНЕ – вж. **обединение** 2. знач.
СПЛУВАМ СЕ *разг.* – вж. **разлагам се** 1. знач.
СПЛУТ *разг.* – вж. **гнил** 2. знач.
СПОГАЖДАМ *диал.* – вж. **помирявам**
СПОГАЖДАМ СЕ *разг.* – вж. **разбирам се** 1. и 2. знач.
СПОГОДБА – 1. вж. **съглашение**;
2. вж. **договор**
СПОДАВЕН – 1. За звук, глас, шум и под. – който не се чува ясно, отчетливо. *Сподавен плач. Сподавен вик. Сподавена кашлица.*
— **приглушен, глух, заглушен, заглъхнал, задавен, задушѐн**
2. Който не е изразен открито, явно. *Сподавен гняв. Сподавена омраза. Сподавено негодувание. Сподавена злост.*
— **потиснат, глух** *прен.*, **задушѐн** *прен.*
СПОДАВЯМ – 1. вж. **потискам** 2. знач.;
2. вж. **сдържам**
СПОДВИЖНИК *книж.* – вж. **другар** 2. знач.
СПОДЕЛЯМ – 1. Изживявам, преживявам заедно с някого обща съдба, чувства и под. *Цял живот споделяхме заедно радости и скърби. Заедно споделяхме съдбата си.*
— **деля** *несв. прен.*
2. вж. **откривам** 3. знач.
СПОДИРВАМ *нар.* – вж. **последвам** 1. знач.
СПОЙКА – 1. вж. **запойка**;
2. *прен.* вж. **връзка** 3. знач.
СПОКОЕН – 1. Който е изпълнен със спокойствие, в който няма грижи, сътресения, вълнения, безредици и под. *Мечтая за спокоен живот. Животът в провинцията е спокоен. Спокойни години. Спокойни старини.*
— **мирен, тих** *прен.*, **безбурен** *прен.*, **безметежен** *книж.*, **безтревожен** *книж. рядко*, **безоблачен** *прен. книж.*
ант. → ***неспокоен,*** бурен, метежен, тревожен, размирен, сму̀тен, бунтовен, буреносен, бурлив
// ***напрегнат,*** интензивен, усилен, динамичен, активен, бурен, трескав
2. Който протича без трудности, спънки, проблеми. *Спокойно пътуване. Спокойна работа. Спокойна служба.*
— **безметежен** *книж.*, **безпроблемен, безтревожен** *книж. рядко*
ант. → ***неспокоен,*** напрегнат, нервен
3. През или в който няма, не бушува буря. *Спокойно море. Спокойна пролет. Спокоен ден.*
— **безбурен, тих**
ант. → ***бурен,*** буреносен, бурлив
4. Който се характеризира с душевно равновесие и не е склонен към бурни, необуздани изблици на енергия, чувства, страсти. *Спокойно дете. Спокойни хора. Спокоен характер.*
— **кротък, сдържан, тих** *прен.*
ант. → ***буен,*** необуздан, несдържан, невъздържан, експанзивен
// Който изразява спокойствие, сдържаност. *Спокоен тон. Спокойни думи. Спокоен глас. Спокоен разговор.*
— **сдържан, кротък**
ант. → ***бурен,*** разгорещен, оживен
// ***несдържан,*** невъздържан, необуздан, неовладян
5. Който не изпитва напрежение, притеснение или изразява спокойствие. *Защо си днес така спокоен? Откакто си намери работа, стана по-спокоен. Лицето му бе спокойно.*
— **отпуснат, ненапрегнат**
ант. → ***неспокоен,*** напрегнат, възбуден, нервен
6. *прен.* вж. **тих** 4. знач.;
7. вж. **хладнокръвен**
СПОКОЙНО – Без тревоги и вълнения. *Денят мина спокойно. Живея си спокойно. Пътуването мина спокойно.*
— **безметежно** *книж.*, **безпроблемно, безтревожно** *книж. рядко*, **безбурно** *прен.*, **тихо** *прен.*
ант. → ***неспокойно,*** тревожно, бурно
СПОКОЙСТВИЕ – 1. Отсъствие на душевни вълнения, грижи, тревоги. *Нямам спокойствие. Загубихме си спокойствието. Неприятна мисъл се върти в главата ми и не ми дава спокойствие. Имам нужда от спокойствие.*
— **покой, мир**[1]
ант. → ***безпокойство,*** безпокойствие, главоболие
// ***напрежение,*** напрегнатост, натегнатост, обтегнатост
2. Липса на шум, звукове, говор. *Какво спокойствие цари навън. Дразни ме спокойствието в тази къща. Нищо не нарушаваше спокойствието на нощта.*
— **покой, тишина, безмълвие** *книж.*, **глухота** *прен.*
ант. → ***шум***
3. вж. **хладнокръвие**
СПОЛАЙ *нар.* – вж. **благодаря** 1. знач.
СПОЛЕТЯВА МЕ – За беда, зло, нещастие и др. – засягам, случвам се някому. *Сполетя ме нова неприятност. Нещастието, което го сполетя така неочаквано, се отрази на целия му по-нататъшен живот. Внимавай да не те сполети нова беда.*
— **постига ме, връхлита ме**
V идва (дойде) ми до главата *разг.*, изсипва (струпва, стоварва) ми се върху (на) главата *разг.*
СПОЛУКА – 1. вж. **успех** 1. знач.;
2. вж. **постижение** 1. знач.;
3. вж. **щастие** 1. знач.
СПОЛУЧВАМ – 1. Постигам успех в нещо, имам сполука, късмет. *С тази престижна работа ти много сполучи. Не сполучих с женитбата. Сполучих с приятели. Който се учи, той ще сполучи.*
— **успявам, случвам** *разг.*, **преуспявам, прокопсвам** *нар. обикн. с отриц.*
ант. → ***провалям се,*** пропадам, издънвам се
2. вж. **успявам** 1. знач.
V удрям (уцелвам) десетката (джакпота) *разг.*, уцелвам <в> шестицата *разг.*, падам си на късмета (пъпа) *разг.*, удрям кьоравото *разг.* към 1. знач.
СПОЛУЧЛИВ – 1. вж. **успешен** 1. знач.;
2. вж. **подходящ** 1. знач.
СПОМАГАМ – вж. **съдействам**
СПОМАГАТЕЛЕН – Който подпомага, допълва нещо. *Спомагателни средства. Спомагателни материали. Спомагателни производства.*

— **помощен, допълнителен**

СПОМЕН – 1. Това, което човек помни, има или възстановява в съзнанието си като следа от преживелици, впечатления и др. *Светли спомени се събудиха в душата му от младежките години. Спомени от детството. Хората отдавна са умрели, но споменът за тях остана. Не оскверняваи спомена за майка ми.*

— **възпоменание** *книж. обикн. мн.*, **памет** *само ед.*

2. *Само мн.* вж. **мемоари**

СПОМЕНАВАМ – 1. Изговарям, съобщавам нещо. *Той не беше споменал нито дума за срещата си с нея. Споменах ти, че искам да замина. Тя не спомена нищо за дележа.*

— **казвам**

// Посочвам, припомням нещо в писмен документ. *В документа не са споменати нанесените щети.*

— **упоменавам**

2. Помня някого заради направеното от него добро, уважавам и тача паметта му. *Искам хората да ме споменават с добро. Ще построя чешма, за да ме помнят и споменават.*

— **поменувам** *разг.*, **поменавам** *разг.*

3. вж. **загатвам** 2. знач.

V отварям дума (приказка, въпрос, разговор) за някого или за нещо, към 1. знач.

СПОМИНА СЕ *св. разг.* – вж. **умирам** 1. знач.

СПОМНЯМ *остар.* – вж. **напомням** 1. знач.

СПОМНЯМ СИ – Възстановявам в паметта си нещо забравено или спомена за някого, нещо. *Спомних си цялото стихотворение. Спомних си за една случка от миналото. Спомних си, че утре имам делова среща.*

— **припомням си, сещам се, досещам се, наумявам си** *разг. остар.*

ант. → ***забравям,*** изумявам, изщуква ми, изключвам

V докарвам си на ум нещо *разг.*, дойде (идва) ми на ум<а> (акъла) нещо *разг.*, минава ми през главата (ума, акъла) нещо *разг.*

СПОМОЩЕСТВОВАТЕЛ – вж. **дарител** 2. знач.

СПОМОЩЕСТВОВАТЕЛСТВО – вж. **дарителство**

СПОНСОР – вж. **дарител** 2. знач.

СПОНСОРИРАМ – 1. вж. **подпомагам**;

2. вж. **финансирам**

СПОНСОРСТВО – вж. **дарителство**

СПОНТАНЕН – вж. **непреднамерен**

СПОР[1] – Оживен разговор при обсъждане на някакъв въпрос, като всеки защитава своето мнение, становището си. *В залата започна оживен спор как да се реформира здравеопазването. Между тях пламна спор за това кой ще победи на изборите. При приемането на законопроекта възникнаха спорове.*

— **диспут, полемика** *книж.*, **препирня, пререкание, словоборство** *книж.*

V словесен двубой *книж.*

СПОР[2] *нар. остар.* – вж. **плодородие** 1. знач.

СПОРАДИЧЕН *книж.* – вж. **непостоянен** 1. знач.

СПОРАДИЧНО *книж.* – вж. **понякога**

СПОРАЗУМЕНИЕ – 1. вж. **договореност**;

2. вж. **договор**;

3. вж. **условие** 3. знач.

СПОРАЗУМЯВАМ СЕ – 1. вж. **уговарям се**;

2. вж. **разбирам се** 2. знач.

СПОРЕД – вж. **съгласно**

СПОРЕН[1] – 1. Който предизвиква спор. *По някои спорни въпроси бе постигнат напредък. Въпросът с въвеждането на униформи в училищата е спорен.*

— **дискусионен** *книж.*

2. Който може да се оспори, който подлежи на съмнение. *Приносът му в науката е доста спорен. Спорен резултат. Спорна победа.*

— **оспорим, съмнителен, несигурен**

ант. → ***безспорен,*** неоспорим, неопровержим, необорим, сигурен, доказан

// ***безспорен,*** несъмнен, безсъмнен, неоспорим, очевиден, явен, сигурен

СПОРЕН[2] – 1. *нар.* вж. **плодороден** 1. знач.;

2. вж. **продуктивен** 1. знач.

СПОРИ МИ – Успявам с лекота да свърша някаква работа. *Спори ли ти писането? Не ми спори работата. Сръчен е и всичко му спори.*

— **върви ми**

V имам лека ръка *разг.*, лека (добра) ми е ръката *разг.*

СПОРТ – Физически упражнения за укрепване на организма. *Занимавам се със спорт. Имаме час по спорт. Спортът е източник на здраве и сили.*

— **физкултура**

СПОРЯ *несв.* – Водя спор, изказвам несъгласие с някого или нещо. *Често спорим на политически теми. Обича много да спори. Колегите ми постоянно спорят помежду си.*

— **дискутирам, полемизирам** *книж.*, **диспутирам** *книж.*, **препирам се** *разг.*, **разправям се** *в несв. разг.*

СПОСОБ – вж. **начин** 1. и 2. знач.

СПОСОБЕН – 1. вж. **годен** 1. знач.;

2. вж. **даровит** 1. знач.

СПОСОБНОСТ – 1. вж. **годност** 1. знач.;

2. *мн.* вж. **дарба**

СПОСОБСТВАМ *книж.* – вж. **съдействам**

СПОТАЕН – вж. **затаен**

СПОТАЙВАМ – вж. **скривам** 2. знач.

СПОТАЙВАМ СЕ – 1. Гледам да не ме забележат, да не се покажа наяве. *Къде ли се спотайват децата? Тя се спотайваше в ъгъла на стаята. Спотайвах се зад храстите.*

— **потайвам се, притаявам се** *рядко*, **гуша се** *несв. прен.*, **сгушвам се** *прен.*

2. Има ме някъде, без да се забелязвам и проявявам. *В погледа ѝ се спотайваше тревога. В душата му се спотайваха незнайни сили.*

— **крия се** *несв.*, **тая се** *несв.*, **дремя** *несв. прен.*, **потайвам се**

3. вж. **кротувам си**

СПОТАЯВАМ – вж. **скривам** 2. знач.

СПОТИРВАМ *диал.* – вж. **подгонвам** 1. знач.

СПОХОЖДАМ *разг.* – вж. **посещавам**

СПОЯВАМ – вж. **запоявам**

СПРАВЕДЛИВ – 1. Който постъпва и се съобразява с правдата, истината, правотата, с действителните качества на нещо или някого. *Справедлив учител. Справедлив съдия. Справедлива критика.*

— **обективен, безпристрастен**

ант. → ***несправедлив,*** необективен, пристрастен

2. Който съответства на делата, който е съобразен с правдата. *Справедливо наказание. Справедлива похвала. Справедлив протест. Справедлива награда.*

С

— **заслужен, основателен, рѐден** *разш.*
ант. → ***несправедлив,*** незаслужен, неоснователен, нерѐден
СПРАВЕДЛИВОСТ – 1. Придържане към морални норми, етически принципи и т.н. при разглеждане, решаване на въпроси, свързани с отношенията между хората, реда в обществото, законите и т.н. *Хората искат справедливост. Тя има силно развито чувство за справедливост. Има ли справедливост на този свят? Строг човек беше, държеше на справедливостта.*
— **правда, законност, правдина** *нар.,* **правосъдие** *разг.,* **право** *разг. рядко*
ант. → ***несправедливост,*** неправда, кривда
// **беззаконие,** безправие, безправност
2. вж. **безпристрастие** 1. знач.
СПРАВОЧНИК – вж. **наръчник**
СПРАВЯМ СЕ – 1. вж. **успявам** 1. знач.;
2. вж. **оправям се** 1. и 2. знач.
СПРАСКВАМ СЕ *разг.* – вж. **спуквам се**
СПРЕТВАМ *разг.* – 1. вж. **приготвям** 1. знач.;
2. вж. **организирам** 1. знач.
СПРЕТНАТ – Който има чист и добър външен вид. *Спретната униформа. Спретнат външен вид. Спретната домакиня. Спретната кухня.*
— **стегнат, прибран** *разг.*
ант. → ***неспретнат,*** нестегнат, развлечен, повлечен, раздърпан, размъкнат, неприбран
СПРЕЧКВАМ СЕ – вж. **скарвам се** 2. знач.
СПРИХАВ – вж. **раздразнителен**
СПРИХАВОСТ – вж. **раздразнителност**
СПРИЯ *нар.* – вж. **буря** 1. и 2. знач.
СПРИЯТЕЛЯВАМ СЕ – Създавам приятелски отношения с някого. *Двете момчета бързо се сприятелиха. Тя бързо се сприятелява с хората. Сприятелихме се в училище.*
— **сближавам се, сдружавам се, сдругарявам се** *рядко,* **сбратимявам се, побратимявам се**
СПРЯМО – вж. **към** 2. знач.
СПУКВАМ СЕ – Образувам, получавам пукнатина, цепнатина, ставам спукан. *Задната гума на колата се спука. При падането чашата се спука.*
— **пуквам се, спрасквам се** *разг.,* **цепвам се, сцепвам се**
СПУСК *нар.* – вж. **надолнище**
СПУСКАМ – 1. вж. **пускам** 2. знач.;
2. вж. **свалям** 1. знач.
СПУСКАМ СЕ (СПУЩАМ СЕ) – 1. вж. **слизам** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **падам** 1. и 3. знач.;
3. вж. **вися** 1. знач.;
4. вж. **втурвам се** 1. знач.
СПУХВАМ *нар.* – вж. **набивам**[1]
СПЪВАМ – *прен.* вж. **преча** 1. знач.
СПЪВАМ СЕ – При ходене закачам предната част на стъпалото си в нещо, което не съм забелязал, и загубвам равновесие. *Спънах се в един камък и едва не паднах на земята.*
— **препъвам се**
СПЪНКА – вж. **пречка**
СПЪТНИК – 1. Лице, което придружава някого, с което някой отива някъде заедно. *Намерих си спътник по пътя към селото. Ще ми бъдеш спътник, докато вървим към общината.*
— **другар** *разш.,* **компаньон, компания**[1]**, дружина** *разг.*
2. Изкуствено космическо тяло, което се движи около Земята и изпълнява различни технически функции. *Телевизионната програма се предава чрез спътник. Около Земята има изкуствени спътници.*
— **сателит**
СПЯ – 1. В състояние на сън съм. *Тази нощ спах дълбоко. Събуди го, докога ще спи. Баща ти спи в другата стая.*
— **хъркам** *разг. грубо,* **къртя** *разг. грубо,* **почивам, нанкам** *разг. (огр. за дете)*
ант. → ***будувам,*** бодърствам, бдя
2. *прен.* вж. **бездействам** 3. знач.;
3. *прен. поет.* вж. **почивам** 1. знач.
V намирам се в обятията на Морфей (съня) *книж.,* в обятията на съня (Морфей) съм *книж.* към 1. знач.
СПЯЩ – 1. Който спи. *Спящо дете. Спящи хора.*
— **заспал**
ант. → ***буден,*** събуден
2. вж. **сънен** 2. знач.
СРАБОТВАМ – *разг.* вж. **тръгвам** 2. знач.
СРАВНЕНИЕ – вж. **съпоставка**
СРАВНИМ – вж. **съпоставим**
СРАВНИТЕЛЕН – 1. Който е основан на сравнение, съпоставяне. *Сравнителен метод. Сравнителна граматика на славянските езици.*
— **съпоставителен, компаративен** *книж.*
2. *огр.* вж. **относителен** 1. знач.
СРАВНИТЕЛНО – Повече или по-малко, в една или друга степен. *Улиците на града са сравнително тесни. Аз съм сравнително добре. Сравнително независима държава.*
— **относително**
СРАВНЯВАМ – 1. вж. **съпоставям**
2. *С предл. с* вж. **оприличавам**
СРАВНЯВАМ СЕ – вж. **меря се**
СРАЖАВАМ СЕ – Водя въоръжена борба. *Нашите войници се сражаваха геройски. На фронта се сражавахме с врага.*
— **бия се, боря се, воювам**
СРАЖЕНИЕ – вж. **битка** 1. знач.
СРАЗЯВАМ *книж.* – 1. вж. **побеждавам** 1. знач.;
2. вж. **разгромявам** 1. знач.
СРАМ – 1. Чувство на вина от нередна постъпка, от недостойна проява. *Той никога не изпитва срам от това, което върши. Хора без срам. Усетих срам.*
— **свян, стид** *старин.*
2. *разш.* вж. **стеснение**;
3. вж. **позор**
СРАМЕЖЛИВ – вж. **стеснителен** 1. и 2. знач.
СРАМЕН – вж. **позорен** 1. знач.
СРАМЛИВ – вж. **стеснителен** 1. знач.
СРАМОТА *простонар.* – вж. **позор**
СРАМОТЕН *разг.* – вж. **позорен** 1. знач.
СРАМУВАМ СЕ – вж. **стеснявам се**
СРАМЯ – вж. **позоря**
СРАСТВАМ СЕ – вж. **враствам**
СРЕБРОЛЮБИВ *рядко* – вж. **користен** 1. знач.
СРЕД – 1. вж. **всред** 1. и 2. знач.;
2. вж. **посред** 1. знач.
СРЕДА – 1. Точка или място вътре в нещо, еднакво или почти еднакво отдалечени от всичките му краища. *Масата се намира в средата на стаята. В средата на града има голям площад. Има*

апартамент в средата на София.
— **център, сърце** *прен.*, **пъп** *прен.*
ант. → ***периферия,*** край
// ***периферия,*** покрайнина, край, крайнина, окрайнина
2. Време или момент, еднакво или почти еднакво отдалечени от началото и края на нещо, което протича. *Вече е средата на месеца. Средата на отпуска ми мина.*
— **половина**
ант. → ***край***
3. *прен.* Хора, с които някой често общува, които са постоянно около него. *Не ми харесва средата, в която се движиш. Познавам един човек от средата на министъра. Средата ти влияе зле.*
— **обкръжение, кръг** *прен.*, **приближени, антураж** *книж.*
4. Обединена по даден признак общност от хора. *Писателски среди. Политически среди. Избрана среда. Приятелска среда.*
— **общество, кръг** *прен.*
5. *прен.* вж. **обстановка** 1. знач.

СРЕДИЩЕ – Място, където се съсредоточава и развива в широк мащаб някаква дейност. *Преслав по времето на цар Симеон е бил забележително духовно средище. Столицата е културно средище. Промишлено средище.*
— **център, огнище** *прен.*
ант. → ***периферия***

СРЕДНОЩ – вж. **полунощ**

СРЕДНОЩЕН – вж. **полунощен**

СРЕДСТВО – 1. *Само мн.* Финансови възможности. *Банката разполага с ограничени средства. Публични средства.*
— **ресурс<и>**
2. вж. **инструмент** 1. знач.;
3. вж. **начин** 2. знач.;
4. вж. **похват** 2. знач.;
5. *само мн.* вж. **парѝ**

СРЕЗ – вж. **разрез** 1. знач.

СРЕСВАМ – Подреждам и приглаждам с гребен или четка коса, косми. *Сресвам косата си. Сресвам бретона си. Сресвам къдриците на детето.*
— **вчесвам, причесвам, изресвам, реша** *несв.*, **чеша** *несв. разг.*
ант. → ***разрошвам,*** разчорлям, роша, чорля

СРЕЩАМ – 1. *прен.* вж. **натъквам се** 3. знач.;
2. *прен. рядко* вж. **посрещам** 2. и 3. знач.

СРЕЩАМ СЕ – 1. вж. **намирам се** 2. знач.;
2. вж. **съществувам** 1. знач.

СРЕЩЕН *рядко* – вж. **противоположен** 1. знач.

СРЕЩУ – вж. **против** 1. знач.

СРЕЩУПОЛОЖЕН – вж. **противоположен** 1. знач.

СРИВАМ – вж. **събарям** 2. знач.

СРИВАМ СЕ – вж. **събарям се** 1. и 2. знач.

СРИЧКА – Обединено край един гласен звук съчетание от звукове, произнасяно с един тласък на въздушната струя. *Той произнасяше думите сричка по сричка.*
— **слог**[2] *книж.*

СРОДЕН – вж. **сходен**

СРОДНИК – вж. **роднина**

СРОДСТВО – 1. вж. **сходство** 2 знач.;
2. вж. **близост** 2. знач.;
3. *рядко* вж. **роднинство**

СРОДЯВАМ – *прен.* вж. **сближавам**

СРОЧЕН – вж. **бърз** 5 знач.

СРУТВАМ – вж. **събарям** 2. знач.

СРУТВАМ СЕ – вж. **събарям се** 1. знач.

СРУТИНИ *рядко* – вж. **развалини**

СРЪБВАМ – вж. **отпивам**

СРЪГВАМ – вж. **смушквам**

СРЪДЛИВ – вж. **обидчив**

СРЪЧЕН – 1. Който прави нещо с умение, вещина. *Той е много сръчен, с каквото и да се залови, го прави както трябва. Сръчен майстор. Сръчен зъболекар. Сръчен златар. Сръчна плетачка.*
— **умел, изкусен, ловък, похватен** *разг.*
ант. → ***несръчен,*** неумел, неизкусен, неловък, непохватен, схванат, вързан
2. Който за кратко време свършва нещо. *Майсторът беше толкова сръчен, че за един ден боядиса целия ми апартамент. Най-сръчните деца веднага сглобиха играчката.*
— **пъргав, бърз, чевръст** *разг.*, **похватен** *разг.*
ант. → ***несръчен,*** непохватен
// ***муден,*** бавен, пипкав, туткав
3. Който се отличава или става с умение и бързина. *Сръчно рязане на зеленчук. Сръчно подаване на топка. Сръчни движения. Сръчни ръце.*
— **ловък, пъргав, чевръст** *разг.*, **майсторски, похватен** *разг.*
ант. → ***несръчен,*** неловък, непохватен
V има златни ръце *разг.*, златна му е ръчицата (ръчичката) *разг.*, златни са му ръцете *разг.*, идва (иде) му отръки *разг.* към 1. знач.

СРЪЧКВАМ – вж. **смушквам**

СРЪЧНОСТ – 1. Качество на сръчен. *За един хирург сръчността е много важна. Всичко вършеше с присъщата си сръчност.*
— **умелост, ловкост, похватност** *разг.*
ант. → ***несръчност,*** неумелост, неловкост, непохватност
2. Умение да се върши нещо бързо и с уверени движения. *Възхитих се на сръчността, с която поправяше уреда. Нужна е сръчност при подаване на топката.*
— **ловкост, пъргавост, пъргавина, бързина, чевръстина** *разг.*, **похватност** *разг.*
ант. → ***несръчност,*** неловкост, непохватност
// ***мудност,*** бавност, пипкавост, туткавост

СРЯЗВАМ – 1. вж. **разрязвам** 1. и 2. знач.;
2. *разг.* вж. **порязвам**;
3. *прен.* вж. **сопвам се**

СТАБИЛЕН – 1. вж. **устойчив** 1. и 2. знач.;
2. *прен. огр.* вж. **уравновесен** 2. знач.

СТАБИЛИЗИРАМ – вж. **заздравявам**[1]

СТАБИЛИЗИРАМ СЕ – вж. **закрепвам**[2]

СТАБИЛНОСТ – вж. **устойчивост** 1. и 2. знач.

СТАВА *разг.* – вж. **може**

СТАВАМ[1] – 1. Заставам прав от седнало или легнало положение. *Тя се помъчи да стане, но не можа. Детето падна, но бързо стана. Ученикът стана от чина. Старецът бавно стана от леглото.*
— **изправям се, вдигам се, надигам се, възправям се** *книж.*
ант. → ***лягам,*** полягам, излягам се, изтягам се
// ***сядам***
// ***падам,*** повалям се, изтърсвам се, стоварвам се, строполявам се, тупвам, гътвам се
// ***грохвам,*** повалям се, свличам се, строполявам се, строполясвам се, рухвам

// ***клякам,*** приклякам
2. *прен. разг. рядко* вж. **въставам** 1. знач.

СТАВАМ[2] – 1. Съществувам, има ме. *Нищо не става без причина. Така става по вършитба.*
— **бивам, случвам се**
2. Има ме периодически. *Заседанията на редколегията стават обикновено в понеделник. Сбирките ни стават в читалището.*
— **провеждам се** *само несв.*, **бивам**
3. вж. **провеждам се** 1. знач.;
4. вж. **случвам се** 1. знач.;
5. вж. **настъпвам**[1] 1. знач.;
6. *прен.* вж. **вирея**;
7. вж. **бива ме** 2. знач.;
8. вж. **важа** 1. знач.;
9. вж. **съответствам** 2. знач.

СТАВАМ[3] – 1. *Обикн. с предл. на.* Преминавам в ново състояние, като придобивам нови качества. *Снегът стана на вода. Виното стана на оцет. Къщата е станала хотел.*
— **превръщам се**
2. вж. **навършвам**;
3. вж. **минавам** 8. знач.

СТАГНАЦИЯ *книж.* – вж. **застой** 4. знач.

СТАДИЙ – вж. **етап**

СТАДИОН – вж. **игрище**

СТАЕН – вж. **затаен**

СТАН[1] – вж. **лагер**

СТАН[2] *нар. поет.* – вж. **тяло** 2. знач.

СТАНДАРТЕН – 1. вж. **типов**;
2. *прен.* вж. **шаблонен** 2. знач.

СТАНОВИЩЕ – 1. вж. **възглед** 1. и 2. знач.;
2. вж. **отношение** 1. знач.

СТАР – 1. Който е живял много години и е достигнал период, когато жизнената му дейност постепенно отслабва. *Старите хора се нуждаят от особени грижи и внимание. Младежът отстъпи място на старата жена. Вече съм много стар.*
— **възрастен, дърт** *разг. грубо*
ант. → ***млад***
2. Който се използва отдавна и е променил, влошил качеството си. *Стари обувки. Старо палто. Стари учебници. Стари мебели. Стар автомобил.*
— **вехт, износен**[1]**, овехтял, извехтял, употребяван**
ант. → ***нов,*** неизносен, неовехтял, неупотребяван
3. Който е бил или съществува като някакъв отдавна. *Ние сме стари познати. Той ми е стар приятел. Разправяш ми стари истории. Старо гробище. Стари времена.*
— **отдавнашен, отколешен** *разг.*, **едновремешен** *разг.*, **минал** *(огр. за време)*
ант. → ***нов,*** отскорошен, неотдавнашен, неотколешен
4. Който е запазен от предишни времена. *Стара архитектура. Стари ръкописи. Стара живопис. Стари фрески. Стари обичаи. Стари народни песни.*
— **старовременен, старовремски, стародавен** *остар.*
ант. → ***съвременен***
5. вж. **предишен** 1. знач.;
6. вж. **древен** 1. знач.

V попрехвърлил годините *разг.*, на преклонна възраст *книж.*, от третата възраст *разг.*, взел-дал *разг.* към 1. знач.

V изпял си песента *разг.*, взел-дал *разг.*, изял си хляба *разг.* към 2. знач.

СТАРАНИЕ – Стремеж да се извърши нещо по-добре, по-прецизно, по-съвестно. *Проявява старание в работата. Радвам се на старанието ти да свършиш нещата както трябва. Учеше езиците със старанието на ученик.*
— **усърдие, старателност, усърдност, прилежност, прилежание, акуратност, грижливост**
ант. → ***нехайство,*** небрежност, немарливост, неакуратност, нехайност, немара

СТАРАТЕЛЕН – Който проявява стремеж, усилие да извърши нещо добре или е извършен с грижа, внимание. *Старателен работник. Старателен ученик. Старателна подготовка. Старателна изработка.*
— **усърден, прилежен, акуратен, грижлив**
ант. → ***небрежен,*** нехаен, немарлив, неакуратен, невнимателен

СТАРАТЕЛНОСТ – вж. **старание**

СТАРАЯ СЕ *несв.* – Полагам усилия нещо да се осъществи или да постигна нещо. *Старая се да свърша навреме работата. Старая се да не ти преча. Старая се да е винаги чисто. Старая се да не мисля повече върху проблемите си. Старая се да помагам.*
— **стремя се, опитвам се** *в несв.*, **мъча се, грижа се, гледам** *прен.*
// Върша някаква работа със старание, работя усърдно, влагам много усилия в извършването на нещо. *Ако се стараеш, ще се научиш още по-добре да свириш на пиано. Старай се повече и ще успееш. Не се старай толкова. Няма да се старая за такава нищожна сума.*
— **залягам**[2] *разг.*, **мъча се, трудя се** *разг.*, **силя се** *разг.*
V правя (давам) си труд *разг.*, боля си главата *разг.*, хвърлям силите си *разг.*, хвърлям всички<те си> сили *разг.*

СТАРЕЦ – вж. **дядо** 1. знач.

СТАРЕШКИ – вж. **старчески**

СТАРЕЯ *несв.* – вж. **остарявам** 1. знач.

СТАРИК – вж. **дядо** 1. знач.

СТАРИНА – 1. вж. **антика**[1];
2. *огр.* вж. **старинност**;
3. *само мн.* вж. **старост**

СТАРИНЕН – Който е останал от отминали времена. *Старинен дворец. Старинен накит. Старинни мебели. Старинна църква. Старинна музика. Старинна дума.*
— **древен, архаичен, някогашен**
ант. → ***съвременен***
V останал от памтивека (от време оно) *книж.*

СТАРИННОСТ – Качество на старинен. *Със своята старинност църквата е ценен културен паметник. Архитектурата на града е интересна смесица от старинност и съвременност.*
— **древност, архаичност, старина** *огр.*
ант. → ***съвременност,*** съвремие

СТАРИЦА – вж. **баба** 1. знач.

СТАРОВРЕМЕНЕН – вж. **стар** 4. знач.

СТАРОВРЕМСКИ – вж. **стар** 4. знач.

СТАРОДАВЕН *остар.* – вж. **стар** 4. знач.

СТАРОМОДЕН – 1. Който не отговаря на съвременната мода. *Старомодна рокля. Старомодни обувки. Старомодни мебели.*

— **демодиран, демоде** *разг.*
ант. → ***модерен,*** моден
2. вж. **отживял**
СТАРОСТ – Част от живота, след зрялата възраст, когато дейността на организма постепенно отслабва. *Ще прекарам старостта си на село. Тъжна старост.*
— **старини**
ант. → ***младост,*** младини
СТАРТ – *прен.* вж. **начало** 1. знач.
СТАРТИРАМ – вж. **започвам** 3. знач.
СТАРЧЕСКИ – Който е присъщ на старец или свойствен на старостта. *Старчески глас. Старческа походка. Старчески болести. Старческа психика. Старческо поведение.*
— **старешки, дъртешки** *разг. грубо,* **дърташки** *разг. грубо,* **сенилен** *книж.*
ант. → ***младежки,*** младенчески
СТАРЧОК *разг. пренебр.* – вж. **дядо** 1. знач.
СТАТИСТ – 1. Участник в масова сцена на филмова или сценична творба, който играе роля без думи. *Бях статист в един филм.*
— **фигурант**
2. *неодобр.* вж. **фигурант** 1. знач.
СТАТИЧЕН *спец.* – вж. **застинал** 1. и 2. знач.
СТАТИЧНОСТ – 1. *спец.* – вж. **застиналост**;
2. вж. **застой** 2. знач.
СТАТИЯ – Публикувано кратко научно или публицистично съчинение във вестник, списание и под. *Попаднах на интересна статия. Хареса ми краят на статията. Редакторът не одобри статията ми.*
— **материал** *разг.*
СТВОЛ – 1. вж. **клон** 1. знач.;
2. вж. **дънер** 1. знач.
СТВОЛЕСТ – вж. **клонест** 1. знач.
СТВОЛОВАТ – вж. **клонест** 1. знач.
СТЕГНАТ – 1. вж. **затегнат**;
2. вж. **спретнат**;
3. вж. **кратък** 5. знач.
СТЕГНАТО – 1. вж. **кратко** 2. знач.;
2. вж. **накратко**
СТЕЛАЖ *книж.* – вж. **етажерка**
СТЀНА – Издавам вопъл, стон, обикн. поради болка, физическо или душевно страдание, мъка. *Болният стена цяла нощ. Тя не можеше да продума, само стенеше.*
— **охкам, пъшкам**
СТЕНА̀ – Отвесна част на сграда или помещение, изградена от тухли, вар, цимент и др. и предназначена да огражда отвън или да преграждa отвътре. *Стените на къщата бяха добре измазани. Всяка къща е заградена със стена. Потискаха го голите стени на стаята.*
— **зид, дувар** *нар.*
СТЕНАНИЕ – вж. **вопъл**
СТЕНОГРАФИЯ – Писмо със специални съкращения за бързо писане. *Тя владееше добре стенографията.*
— **бързопис, скоропис** *рядко*
СТЕНОПИС – Живопис върху мазилка на стена и рисунка от такава живопис. *С удоволствие гледах стенописите в църквата.*
— **фреска**
СТЀПАН – вж. **сбит** 1. знач.
СТЕПЕН – 1. Обхват или сила на проявление на нещо. *До каква степен е пострадал? Наблюдателността до голяма степен помага на писателя да създаде такъв великолепен роман. Миросгледът му се е оформил в значителна степен под влияние на околната среда.*
— **мяра**
2. вж. **чин**
СТЕПЕНУВАМ – Подреждам по степени на значимост. *Степенувам проблемите по важност.*
— **градирам** *книж.*
СТЕРЕОТИПЕН – вж. **шаблонен** 2. знач.
СТЕРИЛЕН – вж. **безплоден** 2. знач.
СТЕРИЛИТЕТ – вж. **безплодие** 2. знач.
СТЕРИЛНОСТ – вж. **безплодие** 2. знач.
СТЕСНЕНИЕ – Чувство на несмелост, несигурност, вълнение пред някого или в някаква ситуация. *Изпитвам стеснение, когато съм в отбрана среда. Забелязах стеснението ѝ и се опитах да ѝ помогна. От стеснение не знаеше какво да каже.*
— **смущение, притеснение, неловкост, свян, срам** *разш.,* **свенливост, неудобство**
ант. → ***дързост,*** нахаканост
// ***безсрамие,*** безочие, безочливост
СТЕСНИТЕЛЕН – 1. Който се притеснява и не може да се държи свободно, непринудено пред хората или в някаква обстановка. *По природа тя е стеснителна. Стеснителен младеж.*
— **срамежлив, притеснителен, свенлив, срамлив, свит** *прен. разг.*
ант. → ***отворен,*** отракан, разтропан
// ***дързък,*** нахакан, намахан
2. Който изразява стеснение, смущение. *Стеснителен поглед. Стеснително държание.*
— **срамежлив, свенлив**
ант. → ***непринуден***
3. вж. **неловък** 1. знач.
СТЕСНИТЕЛНО – вж. **неловко**
СТЕСНЯВАМ – 1. Правя нещо да стане по-тясно. *Стеснявам рокля. Шивачката ми стесни костюма.*
— **втеснявам** *разг.*
ант. → ***разширявам,*** разширочавам, оширочавам
// Намалявам обема на нещо. *Студът стеснява кръвоносните съдове.*
— **свивам**
ант. → ***разширявам***
2. *прен.* вж. **ограничавам** 2. знач.
СТЕСНЯВАМ СЕ – Изпитвам стеснение, притеснение, срам, неловкост. *Детето се стеснява пред непознати хора. Не се стеснявай, тук всички сме свои. И досега се стеснявам от пропуските си.*
— **смущавам се, притеснявам се, срамувам се, свеня се, конфузя се** *разг. рядко.,* **червя се** *прен.*
СТИГА – вж. **достатъчно**
СТИГАМ – 1. Придвижвам се, отивам до определено място или цел. *Когато стигнем до града, ще обядваме. До службата си стигам за половин час. Стигнахме до гарата. Писмото стига за два дни.*
— **достигам, пристигам, идвам** *несв.,* **дохождам** *несв.* / **дойда** *св.*
ант. → ***тръгвам,*** отпрявам се, запътвам се, упътвам се, насочвам се, поемам, потеглям, запрашвам
// ***тръгвам,*** заминавам, потеглям, отпътувам, отивам

2. *С предл. до.* Чрез размишление, изследване разбирам, разкривам нещо, става ми ясно нещо. *Стигам до извода. Стигам до истината.*
— **достигам, дохождам** *несв.* / **дойда** *св.*
3. Достатъчен съм. *Не ми стигат средства. Не ми стигат сили. Стигат ли ти парите?*
— **достигам**
4. вж. **настигам** 1. и 2. знач.;
5. вж. **простирам се** 2. знач.

СТИД *старин.* – вж. **срам** 1. знач.

СТИКОВАМ *нежел.* – вж. **съгласувам**

СТИКОВКА *нежел.* – вж. **координация**

СТИЛ – 1. Специфичен начин на използване на езиковите средства при изразяване или писане. *Познавам стила на Йовков. Харесвам стила на автора. Поетически стил. Лек стил. Старинен стил. Той има свой собствен стил.*
— **език** *разш.*, **слог**[2] *книж.*, **перо** *прен.*, **почерк** *прен. разш.*
2. вж. **начин** 1. знач.

СТИЛО *остар.* – вж. **писалка**

СТИМУЛ *книж.* – 1. вж. **подтик**;
2. вж. **насърчение** 2. знач.

СТИМУЛИРАМ *книж.* – 1. вж. **подтиквам**;
2. вж. **насърчавам**

СТИПЦА – *разг. неодобр.* вж. **скъперник**

СТИПЧИВ – вж. **резлив** 1. знач.

СТИСКА – вж. **шепа** 2. знач.

СТИСКАМ – вж. **стягам** 1. знач.

СТИСКАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **пестя** 1. знач.;
2. вж. **скъпя се**

СТИСЛИВ *разг.* – вж. **свидлив**

СТИСЛЬО *разг. неодобр.* – 1. вж. **скъперник**;
2. вж. **пестеливец**

СТИСНАТ *разг.* – 1. вж. **свидлив**;
2. вж. **пестелив** 1. знач.

СТИСНАТОСТ *разг.* – 1. вж. **скъперничество**;
2. вж. **пестеливост**

СТИХВАМ – 1. вж. **утихвам** 1. знач.;
2. вж. **отслабвам**[1] 3. знач.;
3. *прен.* вж. **успокоявам се** 1. знач.

СТИХИЕН – 1. Който става, извършва се без определен план, организация. *Стихийна подготовка. Стихийно строителство.*
— **непланомерен, безпланов, кампаниен, несистемен**
ант. → ***планомерен,*** системен, систематичен, методичен, последователен
2. вж. **неорганизиран** 1. знач.;
3. вж. **буен** 1. и 2. знач.

СТИХИЙНОСТ – 1. Липса на подготовка, ръководство, организация при извършването на нещо. *Трябва да се премахне стихийността в работата ни.*
— **непланомерност, безплановост, несистемност, кампанийност, щурмовщина** *неодобр.*
ант. → ***планомерност,*** системност, методичност, последователност
2. вж. **буйност**

СТИХИЯ – 1. вж. **буря** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **разгар**

СТИХОПЛЕТ *обикн. ирон.* – вж. **поет**

СТИХОПЛЕТЕЦ *обикн. ирон.* – вж. **поет**

СТИХОТВОРЕЦ – вж. **поет**

СТИЧАМ СЕ – вж. **приближдам** 2. знач.

СТОБОР – вж. **ограда** 2. знач.

СТОВАРВАМ – 1. Свалям някакъв товар. *Стоварих дървата от каруцата пред къщата.*
— **разтоварвам**
ант. → ***натоварвам***
// За превозно средство – свалям много пътници, много хора на едно място. *Влакът стовари пътниците на гарата. Колата ни стовари пред общината.*
— **изсипвам** *прен. разг.*
ант. → ***натоварвам***
// ***качвам***
2. Струпвам изведнъж върху някого нещо в голямо количество. *Той стовари върху него всичкия си гняв. Искаше да стовари върху мен цялата вина.*
— **изсипвам** *прен.*
3. Натоварвам някого със задължения, отговорности. *Всички грижи стовариха на него. Стовариха всичката работа на мен.*
— **струпвам** *прен.*

СТОВАРВАМ СЕ – 1. вж. **събарям се** 2. знач.;
2. вж. **падам** 2. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **струпвам се** 2. знач.

СТОВАРИЩЕ – вж. **склад**

СТОЕЖ – вж. **стойка**

СТОЖЕР – Главна опора на нещо. *Бащата е стожерът на семейството.*
— **крепител** *книж.*, **стълб** *прен.*

СТОИ МИ – вж. **прилича ми**

СТОЙКА – Положение, поза на тялото на лице, което стои. *Стойката ти не е добра, изправи се.*
— **стоеж**

СТОЙНОСТ – 1. вж. **цена** 1. знач.;
2. вж. **значение** 3. знач.

СТОЙНОСТЕН – вж. **цѐнен** 3. знач.

СТОКА – *разг.* вж. **добитък** 1. знач.

СТОКООБМЕН – вж. **търговия**

СТОЛЕТИЕ – вж. **век**

СТОЛИЦА – Главен административен град на държава, седалище на политическата власт. *Културният живот е съсредоточен в столицата. Живее в столицата.*
— **метрополия, престолнина** *поет.*
ант. → ***провинция***

СТОЛОВА – вж. **трапезария**

СТОМАНА – Сплав от желязо с въглерод, която е здрава, твърда и устойчива.
— **челик** *разг.*

СТОМАТОЛОГ – вж. **зъболекар**

СТОН – вж. **вопъл**

СТОПАНИН – 1. вж. **собственик**;
2. вж. **домакин**;
3. *разг.* вж. **господар** 1. знач.

СТОПАНКА – *нар.* вж. **къщовница**

СТОПАНСКИ – вж. **икономически**

СТОПАНСТВО – вж. **икономика**

СТОПИРАМ *разг.* – вж. **спирам** 1. знач.

СТОПЛЯМ – вж. **затоплям**

СТОПЛЯМ СЕ – 1. За предмет, течност – ставам топъл. *Яденето се стопли. Водата в чайника се стопли.*
— **затоплям се, сгрявам се, загрявам се**
ант. → ***изстивам,*** изстудявам се, охлаждам се
2. За човек – става ми топло. *Измръзнах навън, но в ресторанта се стоплих. Седнах до печката да се стопля.*

— **затоплям се, сгрявам се, загрявам се**
ант. → ***измръзвам,*** замръзвам, премръзвам, смръзвам се, помръзвам
3. вж. **затоплям се** 1. и 2. знач.
СТОПЯВАМ – вж. **разтопявам**
СТОПЯВАМ СЕ – *прен.* вж. **залинявам**
СТОРВАМ *разг.* – вж. **направям** 1. знач.
СТОРВА МИ СЕ – вж. **вижда ми се**
СТОРОННИК *книж. рядко* – вж. **привърженик** 1. знач.
СТОЯ *несв.* – 1. Заемам някакво положение някъде, обикн. прав, или не се движа, намирам се в покой. *Около бара стояха няколко младежи. Стоя замислен на пътя. Масата стои винаги в средата на стаята. Заболяха ме краката да стоя прав. Стоя на спирката.*
— **седя, стърча** *прен. разг.*
ант. → ***вървя,*** ходя
// ***движа се,*** вървя
2. Задържам се някъде известно време. *Стоях една седмица край морето. Ще стои на село един месец. На гарата влакът стои повече от половин час. Дълго ли ще стоиш във Франция?*
— **престоявам** *в несв.*, **пребивавам** *книж.*, **прекарвам**[2] *в несв.*, **оставам** *в несв.*, **седя** *прен.*, **преседявам** *в несв. рядко,* **кисна** *прен. разг. огр.*
3. *прен.* вж. **бездействам** 1., 2. и 3. знач.
СТОЯНКА – Място на улица или площад, където стоят таксита и коли за наемане. *Отидох на стоянката да хвана едно такси.*
— **пиаца**
СТРАДАЛЕЦ *книж.* – вж. **мъченик**
СТРАДАЛЧЕСКИ – вж. **мъчителен** 2. знач.
СТРАДАМ *несв.* – 1. Изпитвам силна душевна мъка, болка. *Той виждаше как жена му страда, че нямат деца. Страда от мисълта за неясното бъдеще на децата си. Страдам, като виждам, че си болен.*
— **терзая се, тормозя се, измъчвам се** *в несв.*, **мъча се** *огр.*
2. Понасям лишения, несгоди, беди. *Много съм страдал на младини. В този край на страната хората страдат от наводнения. През вековете нашият народ е страдал много.*
— **тегля** *разг.*, **мъча се, патя** *разг.*
3. вж. **боледувам**
V къса (топи) ми се сърцето *разг.*, боли ме сърцето (душата) *разг.*, кръв капе от (на) сърцето ми *разг.* към 1. знач.
V тегли (пати) ми главата *разг.*, влека (влача) си дните (живота) *разг.* към 2. знач.
СТРАДАНИЕ – 1. вж. **мъка** 1., 2. и 3. знач.;
2. *рядко* вж. **болка** 1. знач.;
3. вж. **болест** 1. знач.
СТРАЖ *книж.* – вж. **пазител**
СТРАЖА – 1. Група въоръжени хора или отделно въоръжено лице, чиято задача е да охранява и отбранява някакъв обект или отделни лица. *На вратата на обекта бе поставена стража. Нощна стража.*
— **охрана, караул, патрул, пост**[1]
2. Служба, изпълнение на задълженията на такива лица. *Стоя на стража пред къщата. Тази нощ бях на стража.*
— **пост**[1]**, караул**
СТРАЖАР *разг. остар.* – вж. **полицай**
СТРАНА[1] – вж. **буза**
СТРАНА[2] – вж. **държава**
СТРАНА[3] – вж. **посока** 1. знач.
СТРАНЕН – 1. Който е необичаен, прекалено оригинален, отличаващ се от общоприетото и буди недоумение, изненада, понякога неприятна. *Странна шапка. Странно облекло. Странна сграда. Странни обноски. Странни идеи.*
— **чуден, чудат, чудноват, причудлив, екстравагантен** *книж.*, **ексцентричен** *книж.*, **екзотичен** *прен.*, **изчанчен** *жарг.*
2. вж. **необикновен** 1. знач.
СТРАНИЧЕН – 1. вж. **заобикòлен** 1. знач.;
2. вж. **външен** 4 знач;
3. *прен.* вж. **второстепенен** 1. знач.
СТРАННИК – 1. вж. **чужденец**;
2. вж. **пътник**
СТРАННОПРИЕМНИЦА – вж. **хан**
СТРАННОСТ – Нещо необичайно, което буди недоумение, изненада, понякога неприятна. *Всичко във външността ѝ носи отпечатък на лека странност. Вече привикнах на странностите на брат си.*
— **чудатост, чудноватост, причудливост, екстравагантност** *книж.*, **ексцентричност** *книж.*, **екзотичност** *книж.*, **изчанченост** *жарг.*
СТРАНСТВАМ – вж. **пътешествам**
СТРАНСТВО – вж. **чужбина**
СТРАНЯ *несв.* – вж. **отбягвам** 1. и 2. знач.
СТРАСТ – 1. Силно увлечение и голям ентусиазъм, които човек влага при изпълнението на някаква работа, дело. *Работеше със страст. Говореше с такава страст, че всички го слушаха захласнати. В думите му имаше много страст. Революционна страст. Завладяваща страст.*
— **страстност, пламенност, разпаленост, запаленост, жаркост** *книж.*, **плам** *прен. поет.*, **жар** *прен. поет.*, **пламък** *прен. поет.*, **огън** *прен. поет.*
ант. → ***безстрастие,*** безстрастност, апатия, равнодушие
2. Силно влечение към нещо, обикн. порочен навик, от който човек мъчно може да се освободи. *Неговата страст беше политиката. Картите са нейната страст. Страст към пушене. Страст към пиене.*
— **слабост, пристрастеност, краста** *прен. разг.*, **мания** *прен.*, **болест** *прен.*
3. вж. **любов** 1. знач.
СТРАСТЕН – 1. Който се характеризира с много силно чувство, емоция. *Страстна реч. Страстен копнеж. Страстни слова. Страстен призив. Страстен порив.*
— **пламенен, разпален, горещ** *прен.*, **жарък** *поет.*, **огнен** *прен. поет.*, **буен**
ант. → ***безстрастен,*** безчувствен, апатичен, студен
2. Който е способен на силни изживявания, преживявания, чувства или е проява на такива чувства. *Страстен младеж. Страстна жена. Страстна любов. Страстна прегръдка. Страстна игра.*
— **темпераментен, пламенен, разпален, буен**
ант. → ***безстрастен,*** безчувствен, нечувствителен, апатичен, студен, хладен
3. вж. **ревностен**
СТРАСТНОСТ – вж. **страст** 1. знач.
СТРАТЕГИЧЕСКИ – Който заема основно, най-важно, централно място, разположение, обикн.

при военни действия. *Стратегическа крепост. Стратегически център. Стратегическа позиция.*

— **ключов** *книж.*

СТРАХ – Силно безпокойство, причинено от опасност, заплаха, неизвестност. *Децата изпитват страх от тъмнината. Обзе ме страх от огромното куче. Измъчваше ни страх от ново земетресение. Споделих страховете си от нови бедствия. Гледаше началника си със страх. Очите ѝ се разшириха от страх.*

— **боязън, уплаха, уплах** *поет.*, **опасение, ужас, шубе** *простонар.*

ант. → ***смелост,*** безстрашие, храброст, неустрашимост, сърцатост, юначество, кураж

СТРАХЛИВ – 1. Който по природа е склонен лесно да изпитва страх и лесно се плаши. *Много е страхлива и не смее да излезе сама навън през нощта. Не вярвах, че си толкова страхлив. Страхливо дете.*

— **плашлив, боязлив, бъзлив** *разг. пренебр.*, **пъзлив** *разг. пренебр.*

ант. → ***смел,*** безстрашен, храбър, неустрашим, сърцат, юначен, куражлия

2. Който губи присъствие на духа и се колебае пред трудности и опасности. *Някои от по-страхливите студенти не се явиха на този труден изпит. Страхлива е и не се решава на операция. Твърде е страхлив в сделките.*

— **боязлив, плах, несмел, нерешителен, малодушен, слабодушен** *рядко*

ант. → ***смел,*** безстрашен, храбър, решителен, сърцат, куражлия

// Който е проява, израз на страх. *Страхливо държание. Страхлив опит за помирение. Страхливо поведение. Страхлив поглед. Страхлив глас.*

— **боязлив, плах, несмел, малодушен**

ант. → ***смел,*** безстрашен, храбър, сърцат, юначен

// ***смел,*** дързък, дръзновен

V има (носи) заешко (пилешко) сърце *разг.*, със заешко сърце *разг.*, плаши (бои, страхува) се <и> от сянката си *разг.* към 1. знач.

СТРАХЛИВЕЦ – Човек, който се страхува и няма смелост да извърши нещо опасно изобщо или в даден момент. *Страхливец е и няма да се опълчи на началника. Постъпил си като страхливец. Всички знаем, че е страхливец.*

— **страхливко** *разг.*, **бъзливец** *разг. ирон.*, **бъзльо** *разг. ирон.*, **страхопъзльо** *разг. ирон.*, **бъзливко** *разг. ирон.*, **пъзльо** *разг. ирон.*, **пъзливец** *разг. ирон.*, **шубелия** *простонар. ирон.*, **треперко** *разг. ирон. рядко*, **баба** *прен. разг. ирон.*

ант. → ***смелчак,*** смелчага, храбрец, юнак

СТРАХЛИВКО *разг.* – вж. **страхливец**

СТРАХЛИВОСТ – вж. **малодушие**

СТРАХОВИТ – вж. **страшен** 1. знач.

СТРАХОПОЧИТАНИЕ – Голяма почит, която граничи със страх. *Професорът вдъхваше у студентите си страхопочитание.*

— **респект** *книж.*

СТРАХОПЪЗЛЬО *разг. ирон.* – вж. **страхливец**

СТРАХОТЕН – 1. вж. **страшен** 1. знач.;

2. вж. **изключителен** 1. знач.

СТРАХОТИЯ *разг.* – 1. *Обикн. мн.* Това, което предизвиква голям страх. *Той ми разказа такива страхотии за войната. Големи страхотии видях по време на наводнението.*

— **ужаси, ужасия** *обикн. мн. разг.*

2. *рядко* вж. **страшилище** 1. знач.

СТРАХУВАМ СЕ – Изпитвам страх от или за някого, нещо. *Детето се страхува от тъмнината. Той не се страхуваше от смъртта. Работниците се страхуват от работодателя си. Страхувам се нещо лошо да не се случи на децата ми. Страхувам се за здравето си. Страхувам се за живота си. Децата се страхуваха от стареца.*

— **боя се, плаша се, опасявам се, побоявам се** *само несв. (от),* **треперя** *прен.*

V трепери ми сърцето като на пиле <перцето> *разг.*, треперят ми гащите (мартинките) *разг.*, гони ме шубето *жарг.*

СТРАШЕН – 1. Който предизвиква, вдъхва страх. *Преживяхме страшна нощ. Чу се страшен вой. Гледката на катастрофата бе страшна. Страшна смърт. Страшно престъпление.*

— **ужасен, страховит, страхотен, ужасяващ** *книж.*, **чудовищен** *книж.*, **апокалиптичен** *прен. книж.*

2. вж. **опасен** 1. знач.;

3. *прен. разг.* вж. **изключителен** 1. знач.

СТРАШИЛИЩЕ – 1. Нещо много страшно, което всява страх, ужас. *Този хищник беше цяло страшилище.*

— **чудовище, страшило, страшник** *разг.*, **страхотия** *разг. рядко*

2. *прен. разг. пренебр.* вж. **грозотия** 1. знач.

СТРАШИЛО – вж. **страшилище** 1. знач.

СТРАШНИК *разг.* – вж. **страшилище** 1. знач.

СТРАШНО – *прен.* вж. **извънредно**

СТРЕЛБА – 1. Произвеждане на изстрели, гърмежи с огнестрелно оръжие. *Той падна покосен от точната стрелба на автоматите. Прекратихме стрелбата. Картечна стрелба.*

— **огън** *воен.*

2. Звукът, който се чува при стреляне с огнестрелно оръжие. *Чуваше се далечна стрелба. Стрелбата не спря цяла нощ.*

— **пукотевица, пукот, гърмеж**

СТРЕЛВАМ СЕ *поет.* – вж. **втурвам се** 1. знач.

СТРЕЛЯМ – 1. Давам изстрел с огнестрелно оръжие. *Оръдията не преставаха да стрелят и през нощта. Стреляха срещу окопите. Стрелям във въздуха. Врагът стреляше безпощадно.*

— **гърмя, бия** *разг.*, **пушкам** *остар.*

2. *Спорт.* При игра на футбол и др. отправям удари към вратата (коша) на противника. *В продължението отборът на домакините стреляше непрекъснато във вратата на гостите.*

— **обстрелвам** *спорт.*, **бия** *разг.*

СТРЕМГЛАВ – вж. **стремителен** 1. знач.

СТРЕМЕЖ – 1. Силно желание и усилие да се постигне нещо. *В стремежа си да постигне мечтата си, тя не жалеше сили. Няма да пресекне стремежът на народа към свобода и независимост.*

— **устрем, стремление** *книж.*, **порив** *книж.*, **полет** *прен. поет.*

2. Определено, конкретно желание за постигане на нещо. *Имам стремеж да стана шеф на предприятието. Нямам особени стремежи в кариерата си. Стремежът ми е да се прочуя като музикант.*

— **амбиция, стремление** *книж.*, **аспирация** *книж.*, **претенция** *книж.*

3. Отделен опит, усилие да се постигне, придобие нещо. *Трябва да се даде отпор на стремежите им да се докопат до властта.*

— **домогване, аспирация** *книж.*, **претенция** *книж.*, **апетити, попълзновение** *старин.*

СТРЕМИТЕЛЕН – 1. *Обикн. за движение, скорост* – който става или е свързан с голям устрем, бързина, сила. *Стремително спускане по ски пистите. Стремително препускане. Стремително нападение. Стремителна скорост. Стремителен бяг.*

— **стремглав, неудържим, ỳстремен, шеметен, главоломен** *книж.*, **вихрен** *поет.*, **буен, лудешки, бесен** *прен.*, **луд** *прен.*

2. вж. **поривист**

СТРЕМЛЕНИЕ *книж.* – вж. **стремеж** 1. и 2. знач.

СТРЕМЯ СЕ – вж. **старая се**

СТРЕСНАТ – 1. вж. **стъписан**;

2. вж. **изплашен** 1. знач.

СТРИВАМ – 1. С триене правя на прах или на каша. *Стривам между пръстите си сух джоджен. Стривам люта чушка и я слагам в яденето.*

— **разтривам, разтърквам**

2. вж. **смилам**

СТРИКТЕН *книж.* – вж. **точен** 2. знач.

СТРИКТНОСТ *книж.* – вж. **точност** 1. знач.

СТРОГ – 1. Който не обича, не позволява волности или при който, когото няма снизхождение. *Строг ръководител. Строг баща. Строги мерки. Строго наказание.*

— **суров** *прен.*

ант. → ***снизходителен***, мек

2. вж. **взискателен** 2. знач.

V със здрава (твърда) ръка *разг.* към 1. знач.

СТРОГОСТ – 1. Качество или проява на строг. *Повече строгост е нужна при възпитанието на децата. Строгостта на родителите ѝ я отблъскваше.*

— **суровост** *прен.*

ант. → ***снизходителност***

2. вж. **взискателност** 2. знач.

СТРОЕЖ – 1. Създаване на постройки, съоръжения, конструкции. *Строеж на ново училище. Строеж на мост. Строеж на фабрики.*

— **изграждане, строителство, градеж**

2. вж. **постройка** 1. знач.;

3. вж. **устройство** 2. знач.;

4. вж. **конструкция** 1. знач.;

5. *прен.* вж. **композиция** 1. знач.

СТРОЕН – вж. **напет**

СТРОИТЕЛ – 1. вж. **зидар**;

2. *прен.* вж. **създател** 1. знач.

СТРОИТЕЛСТВО – вж. **строеж** 1. знач.

СТРОЙ – вж. **система** 2. знач.

СТРОЙНИК *диал.* – вж. **годежар**

СТРОПОЛЯВАМ – вж. **събарям** 1. знач.

СТРОПОЛЯВАМ СЕ – 1. вж. **падам** 2. знач.;

2. вж. **грохвам** 1. знач.;

3. вж. **събарям се** 2. знач.

СТРОПОЛЯСВАМ СЕ – вж. **грохвам** 1. знач.

СТРОФА – Няколко стиха от стихотворение, обединени смислово от ритъм и обикн. от рима. *Стихотворението има четири строфи.*

— **куплет**

СТРОШАВАМ – вж. **счупвам**

СТРОШАВАМ СЕ – вж. **счупвам се**

СТРОШЕН – вж. **счупен**

СТРОЯ *несв.* – 1. Създавам постройки, мостове, пътища и др., като използвам необходимите материали и техника. *Тук ще строим завод. Реших да строя къща. Строим жилищни блокове.*

— **изграждам** *в несв.*, **градя, правя, издигам** *в несв.*, **вдигам** *в несв. прен.*, **зидам** *разш.*, **въздигам** *в несв. книж. ретор.*

ант. → ***руша,*** разрушавам, събарям, срутвам, сривам, развалям, разтурям, бутам

2. *прен.* вж. **изграждам** 1. знач.

СТРОЯВАМ – *прен. разг.* вж. **карам се**

СТРУВА и СТРУВА СИ *безл.* – вж. **заслужава**

СТРУВАМ *несв.* – 1. Имам някаква определена цена в пари. *Поправката на колата ми струваше скъпо. Колко ще струва ремонтът на апартамента? Материалите струват скъпо.*

— **коствам, излизам** *прен.*, **чиня** *нар.*

2. *прен.* Отнемам труд, материали, сили. *Подготовката за този изпит ми струваше много време и сили. Нищо не ми струва да ти помогна.*

— **коствам, поглъщам** *в несв. прен. огр.*

3. *разг.* Годен съм, мога да бъда използван. *Тапетите, които си купил, са с лошо качество, не струват. Тези ябълки не струват. Как мислиш, този телевизор струва ли?*

— **бива ме** *разг.*, **чиня** *нар.*

4. *разг.* вж. **важа** 1. знач.

V влизам в работа *разг.*, хващам (ловя) око<то> *разг.* към 3. знач.

СТРУВА МИ СЕ *несв.* – 1. вж. **предполагам** 1. знач.;

2. вж. **вижда ми се**

СТРУКТУРА – 1. вж. **устройство** 2. знач.;

2. вж. **конструкция** 1. знач.;

3. вж. **композиция** 1. знач.

СТРУНА – Метална или животинска нишка, която, опъната на музикален инструмент и приведена в трептене, издава тон. *Пръстите ѝ пъргаво пробягваха по струните на китарата.*

— **корда, жичка**

СТРУПВАМ – 1. вж. **натрупвам** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **стоварвам** 3. знач.;

3. вж. **съсредоточавам** 1. знач.

СТРУПВАМ СЕ – 1. *Само мн. и 3 л. ед.* Събирам се на едно място в голямо количество. *Децата се струпаха около учителката си. Около министъра се струпа тълпа. Всички се бяха струпали пред вратата и се мъчеха да видят какво става навън.*

— **насъбирам се, натрупвам се, стълпявам се, вкупчвам се, скупчвам се** *разг.*, **накамарчвам се** *разг.*, **накамарявам се** *разг.*, **накачулвам се** *разг.*, **начоколявам се** *диал.*

ант. → ***разпръсквам се,*** разпилявам се

2. *Само 3 л. прен.* За задължение, грижа, отговорност – в голямо количество съм за изпълнение от някого. *Цялата полска работа се струпа на него. Много грижи се струпаха на тази жена.*

— **стоварвам се** *прен. разг.*, **изсипвам се** *прен. разг.*, **падам** *прен. разг.*

V ляга върху (на) гърба (плещите, раменете, главата) ми *разг.*, стоварва се (пада, струпва се) върху (на) плещите (гърба, главата) ми *разг.* към 2. знач.

СТРУПВАНЕ – вж. **концентрация** 1. знач.

СТРУЯ́ *поет.* – вж. **тека** 1. и 2. знач.
СТРЪВ – *прен.* вж. **настървение** 1. знач.
СТРЪВЕН – вж. **настървен** 1. и 2. знач.
СТРЪМЕН – Който се спуска или издига с голям наклон. *Стръмен склон. Стръмна пътека. Стръмен път. Стръмен бряг.*
— **наклонен, полегат, урвест, бреговит** *диал.*
СТРЪМНИНА – 1. Повърхност, място, разположено под остър ъгъл към хоризонта. *Стръмнината на ската е голяма. Изкачих стръмнината при боровата гора.*
— **наклон, стръмнище** *разг.*, **откос, върлинà** *диал.*
2. Много стръмно място. *От едната страна на пътя има стръмнина. Колата отново тръгва по стръмнината.*
— **урва, яр** *нар.*
3. *разш.* вж. **нагорнище**;
4. *разш.* вж. **надолнище**
СТРЪМНИЩЕ *разг.* – вж. **стръмнина** 1. знач.
СТРЯСКАМ – 1. вж. **изплашвам** 1. знач.;
2. вж. **стъписвам**;
3. вж. **тревожа** 1. знач.
СТРЯСКАМ СЕ – 1. Обхваща ме силно вълнение, вцепенение от нещо неочаквано и се объркам, не мога или не зная как да действам. *Хората се стреснаха, като видяха колко са увеличени цените на стоките. Стреснах се, като разбрах, че са ме обрали. Всички се стреснахме от неочакваната вест.*
— **сепвам се, слисвам се, стъписвам се, шокирам се**
2. вж. **сепвам се** 1. знач.;
3. вж. **изплашвам се** 1. знач.
V глътвам (поглъщам) си езика *разг.*, прехапвам <си> устни<те> (уста<та>, пръст<а>) *разг.*, загубвам (изгубвам) <и> ума <,> и дума *разг.*, взема ми се умът (акълът) *разг.*, <и> името си забравям *разг.*, не мога да си кажа <и> заглавието *жарг.*, глътвам си граматиката *жарг.*, дръпва ми се водата *простонар.* към 1. знач.
СТРЯХА – 1. вж. **покрив** 1. знач.;
2. вж. **навес**
СТУД – Много ниска температура на въздуха, много студено време. *Навън е голям студ. Студ скова града. Зимата е неприятна със своите студове. Страшен студ. Посинях от студ.*
— **мраз**
ант. → ***горещина,*** жега, жар, зной, пек, огън
V дърво и камък се пукат *разг.*
СТУДЕН – 1. Който е с ниска температура или през който температурата е ниска. *Студена зима. Студен вятър. Студена нощ.*
— **леден, мразовит, ледовит** *прен.*, **мразен** *поет.*
ант. → ***горещ,*** парещ, жарък, зноен, огнен, палещ, жежък
2. Който има сравнително ниска температура. *Студена стая. Студено чело. Студен чай. Студена вода.*
— **хладен**
ант. → ***горещ,*** топъл, жежък
3. *прен.* вж. **безчувствен** 4. знач.;
4. *прен.* вж. **недружелюбен** 1. знач.
СТУДЕНИНА – 1. *прен.* вж. **безчувственост** 3. знач.;
2. *прен.* вж. **безсърдечие** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **недружелюбност** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **неприветливост** 1. знач.
СТУДЕНОКРЪВЕН – *прен. рядко* вж. **безчувствен** 3. знач.
СТУДИО – вж. **ателие** 1. знач.
СТУДИЯ – вж. **изследване** 2. знач.
СТУДУВАМ – вж. **мръзна**
СТУПВАМ *разг.* – вж. **набивам**[1]
СТЪГДА *старин.* – вж. **площад**
СТЪКЛЕНИЦА – вж. **бутилка**
СТЪКЛО – *разг.* вж. **бутилка**
СТЪКЛОПИС – вж. **витраж**
СТЪКМЯВАМ *разг.* – вж. **подготвям** 1. знач.
СТЪКМЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **готвя се** 1. знач.
СТЪЛБ – 1. Висок цилиндричен труп от дърво, който служи за подпора. *Надвисналата стряха се подпираше върху няколко стълба. Облегнах се на стълба.*
— **дирек** *разг.*
2. вж. **колона** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **стожер**
СТЪЛБА – Наредени под наклон стъпала за качване и слизане в къща. *От задната страна на къщата има широка каменна стълба. Изкачвам се бавно по стълбите.*
— **стълбище**
СТЪЛБЕЦ – вж. **колона** 2. знач.
СТЪЛБИЩЕ – вж. **стълба**
СТЪЛКНОВЕНИЕ – вж. **сблъсък** 1. и 2. знач.
СТЪЛПЯВАМ СЕ – вж. **струпвам се** 1. знач.
СТЪМВАМ СЕ – вж. **притъмнявам** 1. знач.
СТЪМВА СЕ – вж. **смрачава се**
СТЪМНЯВАМ СЕ – вж. **притъмнявам** 1. знач.
СТЪМНЯВА СЕ – вж. **смрачава се**
СТЪПАЛО – 1. Долната част на крака, на която се стъпва. *Ходих бос и си нараних стъпалото. Стъпвай на пръсти, а не на цяло стъпало.*
— **ходило**
2. *прен.* вж. **равнище** 2. знач.
СТЪПВАМ – вж. **вървя** 1. знач.
СТЪПИСАН – Който е напълно объркан под силното въздействие на нещо неочаквано. *Стъписани хора гледат цените на стоките и нищо не купуват.*
— **слисан, стреснат, шокиран, сащисан** *разг.*, **ошашавен** *разг.*, **шашардисан** *разг.*
СТЪПИСВАМ – Объркам някого, като го изненадвам с нещо неочаквано. *Новата наредба стъписа всички ни. Развика се и стъписа човека. Неочакваната му реакция ме стъписа.*
— **стряскам, сепвам, слисвам, шокирам, сащисвам** *разг.*, **шашардисвам** *разг.*
СТЪПИСВАМ СЕ – вж. **стряскам се** 1. знач.
СТЪПКА – 1. вж. **крачка**;
2. *разш.* вж. **походка**
СТЪРГАВ *диал.* – вж. **грапав** 2. знач.
СТЪРГАЛО *разг.* – 1. вж. **ренде**;
2. *прен.* вж. **движение** 5. знач.
СТЪРГОТИНИ – Дребни частици от материал (дърво, метал и др.), които се посипват, остават при обработката му чрез стъргане, пилене, триене. *Дървени стърготини.*
— **опилки**
СТЪРПЯВАМ СЕ – вж. **въздържам се** 1. знач.
СТЪРЧА – 1. *прен. разг.* вж. **стоя** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **бездействам** 2. знач.
СТЯГ *старин.* – вж. **знаме**

СТЯГАМ – 1. Силно притискам, натискам от всички страни. *Обувките ме стягат. Яката ме стяга.*
— **стискам**
2. вж. **затягам** 1. и 2. знач.;
3. *прен.* вж. **дисциплинирам**
СТЯГАМ СЕ *разг.* –1. вж. **готвя се** 1. знач.;
2. вж. **активизирам се** 1. знач.
СУБЕКТ *книж. неодобр.* – вж. **личност**
СУБЕКТИВЕН – 1. Който не е обективен, а се съобразява със или зависи от лични интереси, от личността на някого. *Проявява субективно отношение. Субективна преценка. В случая съм субективен. Субективно мнение.*
— **необективен, пристрàстен, субективистичен, предубеден**
ант. → ***обективен,*** безпристрастен, непредубеден
2. вж. **личен**[1] 1. знач.
V мери със своя аршин *разг.* към 1. знач.
СУБЕКТИВИЗЪМ – вж. **субективност**
СУБЕКТИВИСТИЧЕН – вж. **субективен** 1. знач.
СУБЕКТИВНОСТ – Лично, пристрастно отношение. *Виждам субективност в преценката му.*
— **необективност, пристрастие, пристрастност, субективизъм, предубеденост**
ант. → ***обективност,*** безпристрастие, безпристрастност, непредубеденост
СУБОРДИНАЦИЯ *книж.* – вж. **йерархия**
СУБСИДИРАМ – 1. вж. **подпомагам**;
2. вж. **финансирам**
СУБСТАНЦИЯ *книж.* – вж. **вещество** 1. знач.
СУВЕНИР *книж.* – вж. **подарък**
СУВЕРЕНЕН – вж. **независим** 1. знач.
СУГЕСТИЯ *книж.* – вж. **внушение** 1. знач.
СУЕВЕРИЕ – вж. **поверие** 1. знач.
СУЕТА – 1. вж. **снобизъм**;
2. вж. **тщеславие**
СУЕТЕН – вж. **тщеславен**
СУЕТЕНЕ – вж. **суетня**
СУЕТНОСТ – 1. вж. **снобизъм**;
2. вж. **тщеславие**
СУЕТНЯ – Бързане, при което се губи чувството за организация и се правят безсмислени действия, движения. *В общата суетня около гасенето на пожара всеки тичаше насам-натам с кофа с вода. Когато докараха болния вкъщи, настана суетня.*
— **суетене, залисия, улисия** *нар.*
СУЕТЯ СЕ – Движа се, ходя, като обикн. не зная какво точно трябва да направя. *Майка ми се суетеше около печката. Той по цял ден се суети около колата си. Всички се суетяха около болния.*
— **въртя се** *прен. разг.*, **мая се** *разг.*, **щурам се** *разг.*
V въртя се (ходя) като муха без глава *разг.*, въртя се (ходя) като пияна кокошка *разг.*
СУКАЛЧЕ *нар.* – вж. **бебе**
СУМА – Число, получено при събиране. *Сумата от двете числа е двадесет.*
— **сбор**
СУМАРЕН *книж.* – вж. **сборен** 1. знач.
СУМАТОХА – Състояние на объркване, суетене сред много хора, събрани заедно, настъпило вследствие на внезапна тревога, при което никой не действа целенасочено, разумно. *Когато започнаха да свистят куршуми, настъпи суматоха. В суматохата си изгубих чантата. Още при първия трус настъпи голяма суматоха, всички се втурнаха да бягат.*
— **смут, паника, бъркотия** *разг.*, **олелия** *разг.*
СУМИРАМ – вж. **обобщавам** 1. знач.
СУМРАК – Непълен мрак, слаба светлина и осветеност поради облачност, мъгла или слаб източник на светлина. *Сутрин тръгвам рано на работа, когато е още сумрак. Небето притъмня и настана сумрак. Навън е сумрак.*
— **дрезгавина, полумрак, здрач**
СУМРАЧЕН – Който не е достатъчно светъл, ясен или който е недостатъчно осветен. *Сумрачен ден. Сумрачно утро.*
— **полумрачен, дрезгав**[2]**, здрачен**
ант. → ***ясен,*** светъл, ведър
СУПА – Течно ястие, приготвено чрез варене. *Телешка супа. Пилешка супа. Зеленчукова супа. Рибена супа.*
— **чорба**
СУПЕР *нежел.* – вж. **отлично** 1. знач.
СУПЕРЛАТИВ – *мн. разг.* вж. **възхвала** 1. знач.
СУПЕРМАРКЕТ и **СУПЕР** *разг.* – вж. **гастроном**[2]
СУРАТ *разг. грубо* – вж. **лице** 1. знач.
СУРОВ – 1. Който е в естествено състояние, не е обработен с печене. *Сурово месо. Сурови фъстъци. Суров хляб.*
— **неопечен, неизпечен, непечен**
ант. → ***опечен,*** изпечен, печен
// Който е в първичното си състояние, не е обработен с варене. *Сурово яйце. Сурово мляко. Сурово пиле.*
— **неварен, несварен**
ант. → ***варен,*** сварен
// ***готвен,*** сготвен
// Който не е бил подложен на печене. *Гърне от сурова глина. Сурови тухли. Суров гипс.*
— **непечен, неизпечен**
2. Който още не е подложен на обработка. *Сурови кожи. Суров нефт. Книгата е още в суров вид.*
— **необработен, непреработен**
ант. → ***обработен,*** преработен
3. *прен.* вж. **строг** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **безсърдечен** 1. знач.;
5. *прен.* вж. **остър** 4. знач.;
6. *прен.* вж. **рязък** 3. знач.
СУРОВОСТ – 1. *прен.* вж. **строгост** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **безсърдечие** 1. знач.
СУРОГАТ – вж. **заместител**
СУТРЕШЕН – Който се появява, става сутрин. *В ранните сутрешни часове птиците пеят най-хубаво. Сутрешна разходка. Сутрешна гимнастика. Сутрешен влак.*
— **утринен, сутринен**
ант. → ***вечерен***
СУТРИН – Начало на деня, първите часове на деня. *Всяка сутрин се събуждам рано. Свежа сутрин. Лятна сутрин.*
— **утрин, утрина, утро, заран** *разг.*, **сутрина** *диал.*
ант. → ***вечер***
СУТРИНА *диал.* – вж. **сутрин**
СУТРИНЕН – вж. **сутрешен**
СУФИКС – вж. **наставка** 1. знач.
СУФЛИРАМ – *разш.* вж. **подсказвам** 1. знач.
СУХ – 1. Който е без влага, влажност. *Суха почва. Суха равнина. Суха местност.*
— **безводен**

С

ант. → ***влажен***
2. Който изцяло е загубил влагата, водата си. *Сухо блато. Сухо гърло. Сухи стени. Суха река.*
— **изсъхнал, пресъхнал**
ант. → ***влажен,*** мокър, навлажнен, овлажнен, навлажнял, овлажнял
3. Който е останал без влага, без сочност. *Сухи цветя. Суха трева. Сухи дрехи. Сухи жита. Сухи клони.*
— **изсъхнал, изсушен, засушен** *рядко*
ант. → ***влажен,*** мокър, навлажнен, овлажнен, навлажнял, овлажнял
// ***мокър,*** подгизнал, прогизнал
4. В който няма достатъчно сок или който не съдържа течност. *Сух плод. Суха торта. Сух хляб.*
— **безсочен**
ант. → ***сочен***
5. вж. **сушав**;
6. *прен.* вж. **мършав**;
7. *прен.* вж. **безинтересен** 2. знач.;
8. *прен.* вж. **неизразителен** 1. знач.

СУХАР – Специално приготвен, допълнително печен, изсушен хляб, който трае дълго време.
— **пексимет** *нар. остар.,* **галети** *остар.*

СУХОВАТ – вж. **безинтересен** 2. знач.

СУХОЖИЛИЕ – Здрава съединителна тъкан, която свързва мускулите с костите. *Имам чувството, че сухожилието на коляното ми е скъсано.*
— **жила**

СУХОСТ – 1. вж. **сухота** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **неизразителност**

СУХОТА – 1. Липса на влага, влажност. *В устата си чувствам сухота. Сухотата на въздуха ме дразни.*
— **сухост**
ант. → ***влага,*** влажност, мокрота, мокрина, мокротия, влажнина
2. *прен.* вж. **неизразителност**;
3. *рядко* вж. **мършавост**

СУ̀ЧА[1] *несв.* – 1. Съединявам в едно няколко нишки, като ги увивам. *Суча мустак. Суча връв.*
— **засуквам** *в несв.,* **усуквам** *в несв.,* **вия**
ант. → ***отсуквам,*** разсуквам
2. вж. **навивам** 1. знач.

СУ̀ЧА[2] – вж. **бозая**

СУ̀ША[1] – Голяма част от земната повърхност, оградена с вода. *Моряците стъпиха на суша. Езерото е вдадено в сушата.*
— **земя**
ант. → ***вода***
// ***море***

СУ̀ША[2] – Продължително време, през което няма валежи. *От сушата реколтата е слаба. Тази година пак има суша. Дълга лятна суша.*
— **бездъждие** *книж.,* **засуха** *разг.,* **безводие**

СУША̀ *несв.* – вж. **изсушавам** 1. знач.

СУШАВ – За период от време – през който не е имало валежи. *Пролетта тази година беше сушава. Сушаво лято. Сушава година.*
— **бездъждовен, сух, засушлив**
ант. → ***дъждовен,*** дъждовит, дъждовлив, кишав, кишовит

СУШИНА – вж. **навес**

СФЕРА – 1. Определени граници, в които се развива някаква дейност, действие. *Той работи в сферата на културата. Това не влиза в сферата на моята компетентност. В каква сфера са твоите интереси? Сфера на влияния.*
— **област, кръг** *прен.*
2. вж. **кълбо** 1. знач.

СФЕРИЧЕН – вж. **кълбовиден** 1. знач.

СФОРМИРАМ – вж. **основавам** 1. знач.

СХАПВАМ *разг.* – вж. **ухапвам** 1. знач.

СХВАНАТ – 1. вж. **неподвижен**; 2. знач.
2. вж. **вцепенен** 1. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **несръчен** 1. знач.

СХВАТКА – вж. **сблъсък** 1. и 2. знач.

СХВАТЛИВ – 1. вж. **възприемчив** 1. знач.;
2. вж. **интелигентен** 1. знач.

СХВАТЛИВОСТ – вж. **възприемчивост** 1. знач.

СХВАЩАМ – 1. вж. **разбирам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **долавям** 1. знач.

СХВАЩАМ СЕ – Изгубвам способност да се движа или да движа част от тялото си, обикн. поради болка, продължителна неподвижност и др. *Вратът ми се схвана, не мога да се обърна. От уплаха челюстите ми се схванаха. От дългото писане ръката ми се схвана. Кракът ми се схвана.*
— **вдървявам се, изтръпвам, парализирам се** *разш.,* **вцепенявам се, сковавам се, вкочанявам се (вкочанясвам се)**

СХВАЩАНЕ – вж. **възглед** 1., 2. и 3. знач.

СХЕМА – вж. **скица** 3. знач.

СХЕМАТИЗЪМ *книж.* – вж. **опростенчество**

СХЛУПЕН – За постройка, къща или покрив, стряха – който е нисък, снишен, смъкнат близо до земята. *Схлупена къщурка. Схлупена стряха.*
— **прихлупен, захлупен** *рядко*

СХОДЕН – Който доста прилича на друг по нещо. *Сходни характери. Сходен случай. Сходни вкусове. Сходни сгради. Сходни условия.*
— **подобен, приличен, сроден, близък, аналогичен**
ант. → ***различен,*** нееднакъв
// ***различен,*** отдѐлен, друг

СХОДСТВО – 1. Близост в чертите, качествата на две еднотипни неща, които се сравняват. *Веднага установих сходството между двамата автори. Сходството между двата града е очевидно. Търся сходство между двете явления.*
— **прилика, подобие, аналогия**
ант. → ***разлика,*** различие, отлика, отличие
2. Отношение на подобие между два или повече обекти. *Сходство на характерите. Сходство на езиците. Сходство във вкусовете.*
— **прилика, сродство, близост, родство**
ант. → ***различие,*** нееднаквост, несходство

СХОЖДАМ СИ – 1. вж. **приличам** 1. знач.;
2. вж. **приличам си**;
3. *рядко* вж. **подхождам си**

СХРУПВАМ – вж. **изхрусквам**

СХРУСКВАМ – вж. **изхрусквам**

СЦЕНА – 1. вж. **подиум**;
2. *прен.* вж. **зрелище** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **епизод** 2. знач.;
4. *прен.* вж. **скандал**

СЦЕПВАМ СЕ – вж. **спуквам се**

СЧЕПКВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **вчепквам се** 1. знач.;
2. вж. **скарвам се** 2. знач.

СЧИТАМ – 1. вж. **смятам** 2. знач.;
2. вж. **предполагам** 1. знач.

СЧИТАМ СЕ – вж. **смятам се**

СЧУКВАМ – С чукане правя нещо на малки части-

ци. *Счуквам орехи.*
— **начуквам**
СЧУПВАМ – С удар или натиск повреждам или правя нещо на парчета, късове. *Внимавай да не счупиш чашата. Счупих бравата. Децата счупиха прозореца. Счупих си крака.*
— **строшавам, разбивам, потрошавам, поломявам, почупвам** *разг.*
V правя на сол нещо *разг.*, правя <на> прах и пепел нещо *разг.*
СЧУПВАМ СЕ – Ставам на парчета, на дребни късове, части. *От силния вятър прозорецът се блъсна и стъклата се счупиха. Зъбът ми се счупи.*
— **строшавам се, натрошавам се, начупвам се, потрошавам се** *разг.*, **почупвам се** *разг.*
СЧУПЕН – Който е на парчета или пукнатини вследствие на удар, чупене. *Счупени стъкла. Счупена витрина. Счупени столове. Счупена врата. Счупени ребра. Счупен крак.*
— **строшен, разбит, потрошен, почупен** *разг.*, **изпочупен, изпотрошен**
ант. → ***здрав,*** цял, читав, невредим
СЪБАРЯМ – 1. Правя нещо или някой да падне, обикн. от изправено положение в легнало. *Без да искам, съборих чашата. Ураганният вятър събори дървото. Съборих стола. Сбихме се и той ме събори на земята.*
— **повалям, катурвам** *разг.*, **прекатурвам** *разг.*, **обръщам** *прен. разг.*, **строполявам, гътвам** *разг.*, **капичвам** *диал.*
ант. → ***изправям,*** вдигам, повдигам, възправям
2. Превръщам в развалини нещо. *Събарят старите и опасни сгради. Спомням си как събаряха къщата. Съборихме параклиса.*
— **руша** *несв.*, **разрушавам, сривам, срутвам, развалям, разтурям** *разг.*, **бутам** *несв. прен. разг.*, **бутвам** *прен. разг.*
ант. → ***построявам,*** изграждам, издигам, вдигам, въздигам
// ***строя,*** градя, изграждам
// ***възстановявам,*** възобновявам, подновявам
3. вж. **свалям** 2. и 3. знач.
V сривам (изравнявам, сравнявам) със земята *разг.* към 2. знач.
СЪБАРЯМ СЕ – 1. Падам, разпадам се на съставните си части и се разпилявам на земята. *От труса няколко сгради се събориха. Къщата е стара и всеки момент може да се събори. От силната буря покривът се събори.*
— **срутвам се, сривам се, разрушавам се, рухвам, сгромолясвам се, гътвам се** *разг.*
ант. → ***оцелявам,*** запазвам се, съхранявам се
2. Падам в голямо количество или с голяма тежест. *Разклатих масата и чашите се събориха на пода. Книгите от библиотеката се събориха на земята. Чувалите от камиона се събориха на пътя.*
— **изсипвам се, стоварвам се, сривам се, строполявам се, рухвам**
3. *огр.* – вж. **падам** 2. знач.
СЪБЕСЕДВАМ *рядко* – вж. **разговарям**
СЪБЕСЕДВАНЕ – 1. Беседа, разговор при кандидатстване за работа или длъжност. *Конкурс по документи и събеседване. Провеждам събеседване с кандидатите за тази длъжност. Кога ще бъде събеседването?*
— **интервю**
2. вж. **разговор**
СЪБИРАМ – 1. Вземам от различни места неща и ги слагам заедно, на едно място. *Събирам краищата на вързопа и ги завързвам. Събирам двете жички и ги омотавам. Събрах краищата на забрадката.*
— **съединявам, сбирам** *рядко*
ант. → ***разделям,*** разединявам
2. Полагам усилия да увелича нещо или някаква възможност, чувство. *Събирам доброволци за участие в акцията. Събирам средства за купуване на книги. Събирам участници в конкурса. Събирам сили. Събирам кураж.*
— **набирам[1], сбирам** *рядко*
3. вж. **колекционирам**;
4. вж. **обединявам** 1. знач.;
5. вж. **побирам**
СЪБИРАМ СЕ – 1. вж. **обединявам се** 1. знач.;
2. вж. **вмествам се**
СЪБИРАНЕ – 1. вж. **сбирка** 1. знач.;
2. вж. **забава** 1. знач.
СЪБИРАТЕЛЕН *огр.* – вж. **сборен** 2. знач.
СЪБИРАЧ – вж. **колекционер**
СЪБИТИЕ – 1. вж. **епизод** 1. знач.;
2. вж. **случай** 1. знач.;
3. вж. **проява** 2. знач.
СЪБЛАЗНИТЕЛ – Човек, който съблазнява или е съблазнил някого. *Не искам да играя ролята на съблазнител.*
— **прелъстител, изкусител, излъстител** *остар.*
СЪБЛАЗНИТЕЛЕН – 1. вж. **изкусителен** 1. знач.;
2. вж. **привлекателен** 2. знач.
СЪБЛАЗНИТЕЛНОСТ – вж. **привлекателност**
СЪБЛАЗНЯВАМ – 1. вж. **изкушавам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **прелъстявам**
СЪБЛАЗНЯВАМ СЕ – вж. **изкушавам се** 1. и 2. знач.
СЪБЛАЗЪН – вж. **изкушение** 1. и 2. знач.
СЪБЛЕЧЕН – вж. **гол** 2. знач.
СЪБЛИЧАМ – Махам дреха, облекло от тялото си. *Съблякох ризата си. Съблечи си палтото. Съблякох жилетката си.*
— **свалям, изхлузвам** *разг.*
ант. → ***обличам,*** надявам, навличам, нахлузвам, намъквам
// Снемам дрехи от своето или чуждо тяло. *Събличам децата за лягане.*
— **разсъбличам**
ант. → ***обличам***
СЪБЛИЧАМ СЕ – вж. **разсъбличам се**
СЪБЛЮДАВАМ *книж.* – вж. **спазвам**
СЪБОР – Събрано множество за обсъждане на съществен въпрос. *Църковен събор.*
— **сбор** *разг.*
СЪБОРЕТИНА – вж. **бордей**
СЪБРАТ – вж. **другар** 1. знач.
СЪБУВАМ – Снемам, свалям нещо обуто (обувки, чорапи, гащи, панталони). *Тя му събу ботушите. Събувам си чорапите.*
— **изувам, изхлузвам** *разг.*
ант. → ***обувам,*** надявам, нахлузвам, навличам
СЪБУДЕН – 1. вж. **буден** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **интелигентен** 1. знач.
СЪБУЖДАМ – 1. вж. **будя** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **възбуждам;**

3. *прен.* вж. **възраждам** 2. знач.

СЪБУЖДАМ СЕ – 1. Прекъсвам съня си, преставам да спя. *Често се събуждам през нощта. Изведнъж се събудих. Трудно се събуждам. Събудих се рано.*

— **будя се** *несв.*, **пробуждам се, разбуждам се, разсънвам се**

ант. → ***заспивам,*** мигвам, закъртвам, захърквам, откъртвам, отцепвам

2. *прен.* вж. **възраждам се** 1. знач.

V отварям очи *разг.* към 1. знач.

СЪВЕСТ – вж. **съзнание** 1. знач.

СЪВЕСТЕН – 1. Който има съвест, скрупули и действа според съвестта си. *Съвестен депутат. Жената е много съвестна.*

— **скрупульозен** *книж.*

ант. → ***безскрупулен,*** безогледен, безцеремонен, брутален

2. вж. **добросъвестен** 1. и 2. знач.

СЪВЕСТНОСТ – вж. **добросъвестност**

СЪВЕТ – 1. Мнение, идея и под., които едно лице съобщава, предава на друго лице, за да му помогне в избора на неговото поведение, действия, постъпки. *Знам, че си дошъл при мен, за да ти дам съвет какво да правиш. Обича да дава съвети на по-младите. Лекарски съвет. Приятелски съвет.*

— **препоръка, ум** *разг.*, **акъл** *разг.*

2. вж. **заседание**;

3. вж. **борд**[2]

СЪВЕТВАМ – Давам някому съвет да направи, да извърши нещо. *Съветвам те да побързаш със сделката. Съветват ме да отида на море. Съветвам те да си купиш ново палто.*

— **препоръчвам**

СЪВЕТВАМ СЕ – вж. **допитвам се**

СЪВЕТНИК – вж. **консултант**

СЪВЕЩАНИЕ – вж. **заседание**

СЪВЗЕМАМ СЕ – 1. Възвръщам физическите или нравствените си сили, след като съм ги загубил. *Още не съм се съвзел от болестта. След инфаркта бавно се съвзема. Жената не се е съвзела от преживяната трагедия.*

— **възстановявам се, оправям се, даврандисвам се** *простонар.*

ант. → ***отпадам,*** западам, грохвам, рухвам

2. Възобновявам способността си да реагирам, мисля и съобразявам. *Бях до смърт изплашена, но бързо се съвзех. Беше зашеметен от изненада, но се съвзе. Още не мога да се съвзема от ужаса, който преживях.*

— **опомням се, окопитвам се, даврандисвам се** *простонар.*, **оборавям се** *диал.*

3. Ставам по-бодър и жизнен, след като съм бил уморен, сънлив, умърлушен и др. *Едва след второто кафе се съвзех. Беше капнал от умора, но бързо се съвзе. Умърлушеното дете изведнъж се съвзе.*

— **съживявам се, оживявам се, ободрявам се, живвам** *разг.*

ант. → ***умърлушвам се,*** оклюмвам, оклюмвам се, унивам, одрямвам се, смърлушвам се

V идвам (дойда) на себе си *разг.*, събирам си душата *разг.*, стъпвам (вдигам се, изправям се) на крака<та си> *разг.* към 1. знач.

V идвам (дойда) на себе си *разг.*, събирам си душата *разг.*, дойде ми сърце на място *разг.* към 2. и 3. знач.

СЪВКУПЕН – вж. **комплексен**

СЪВМЕСТЕН – 1. вж. **общ** 2. знач.;

2. вж. **задружен** 1. знач.

СЪВМЕСТНО – вж. **заедно** 1., 3. и 4. знач.

СЪВПАДАМ – Еднакъв съм с нещо друго по определени или всички особености, прояви. *Мненията ни съвпадат. Двете плоскости съвпадат по размери. Показанията му не съвпадат с истината.*

— **покривам се**

ант. → ***различавам се,*** отличавам се

СЪВПАДАНЕ – вж. **еднаквост** 1. знач.

СЪВПАДЕНИЕ – вж. **еднаквост** 1. знач.

СЪВРЕМЕНЕН – 1. Който се отнася до времето, епохата, в която живее, действа говорещият или този, за когото се говори. *Съвременни събития. Съвременна младеж. Съвременно поколение. Съвременен писател.*

— **сегашен, днешен** *прен.*, **настоящ**

ант. → ***предишен,*** минал

// ***предишен,*** някогашен, бивш, стар

2. Който отговаря на съвременността, нейните изисквания и развитие. *Съвременна технология. Съвременна поезия. Съвременни схващания.*

— **модерен, нов**

ант. → ***отживял,*** остарял, старомоден, анахроничен, архаичен, допотопен, мухлясал

3. вж. **актуален** 2. знач.

СЪВРЕМЕННОСТ – 1. Съвременната действителност, сегашното време. *Писателят отразява проблемите на своята съвременност. Човек не трябва да бяга от съвременността в миналото.*

— **съвремие, настояще**

ант. → ***минало,*** история

2. вж. **актуалност** 2. знач.

СЪВРЕМИЕ – вж. **съвременност** 1. знач.

СЪВСЕМ – 1. вж. **напълно** 1. знач.;

2. вж. **никак**

СЪВЪРШЕН – 1. вж. **идеален** 2. знач.;

2. вж. **безукорен** 1. знач.;

3. вж. **пълен** 5 знач.

СЪВЪРШЕНО – вж. **напълно** 1. знач.

СЪГЛАСЕН – вж. **склòнен**

СЪГЛАСИЕ – 1. вж. **разбирателство** 1. и 2. знач.;

2. вж. **договореност**;

3. *прен.* вж. **единство** 1. знач.;

4. вж. **потвърждение** 1. знач.;

5. вж. **разрешение** 1. знач.;

6. вж. **одобрение**

СЪГЛАСНО – В съответствие с нещо. *Действам съгласно закона. Съгласно правилника. Съгласно традицията.*

— **съобразно, съответно, според**

СЪГЛАСУВАМ – Внасям единство в начина, по който постъпват различни лица, вършещи общо някаква работа. *Правителството съгласува работата на отделните министерства. Трябва да съгласуваме действията си.*

— **координирам** *книж.*, **стиковам** *книж. нежел.*

// Привеждам в съответствие, в хармония. *Ние трябва да съгласуваме нашето законодателство с това на Европейския съюз.*

— **хармонизирам** *прен.*

СЪГЛАСУВАНЕ – вж. **координация**

СЪГЛАСУВАНОСТ – 1. вж. **съответствие**;

2. вж. **единство** 1. и 2. знач.

СЪГЛАСЯВАМ СЕ – 1. Давам съгласие, положителен отговор за нещо. *Съгласих се да работя за списанието. Съгласиха се да ме приемат на работа. Най-после се съгласи да дойде с нас. Съгласих се да напиша статията.*

— **приемам, склонявам, скланям** *разг.*, **благоволявам** *книж. ирон.*, **навивам се** *прен. разг.*, **съизволявам** *старин. ирон.*, **кандисвам** *простонар.*

ант. → ***отказвам,*** отхвърлям, отрязвам

// ***възпротивявам се***

2. вж. **позволявам** 1. знач.;

3. вж. **потвърждавам** 1. знач.;

4. вж. **одобрявам** 1. знач.;

5. вж. **подкрепям** 2. знач.

СЪГЛАШЕНИЕ – Споразумение между държави, обществени организации, групировки, лица за постигане на определени цели. *Двете страни подписаха съглашение за културно сътрудничество. Търговско съглашение. Съглашение за ненападение.*

— **спогодба, конвенция, пакт**

СЪГЛЕЖДАМ – 1. вж. **забелязвам** 1. знач.;

2. *рядко* вж. **виждам** 1. знач.

СЪГРАЖДАМ – 1. *рядко* вж. **построявам** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **изграждам** 1. знач.

СЪГРЕШАВАМ – 1. Извършвам грях, прегрешение. *Знаеше, че е съгрешил, и се молеше Бог да му прости греховете. Млад е, съгрешил е, но се разкайва.*

— **прегрешавам, сгрешавам, греша**[2] *несв.*

2. *рядко* вж. **провинявам се**

V вземам (слагам, навличам) си грях на душата *разг.* към 1 знач.

СЪД[1] – Домакински предмет за храна, течност и др. *Готварски съдове. Измий съдовете. Всеки съд е поставен на мястото си.*

— **съдина**

СЪД[2] – 1. Държавна институция, която разглежда спорове и дела според законите. *Съдът трябва да прилага законите точно. Върховен съд. Окръжен съд.*

— **съдилище**

2. Сграда, в която се разглеждат съдебни дела. *Отивам в съда. Живея срещу съда.*

— **съдилище**

СЪДБА – 1. Жизнен път на някого, начин, по който протича животът му. *Тя оплакваше тежката си съдба. От съдбата си никой не може да избяга. Такава ми била съдбата. Всеки има своя съдба.*

— **участ, орис** *разг.*, **орисия** *разг.*, **предопределение** *книж.*, **жребий** *прен. книж.*, **дял** *прен. поет.*, **карма** *книж.*

2. вж. **бъдеще** 2. знач.

СЪДБИНИ – вж. **бъдеще** 2. знач.

СЪДБОВЕН *книж.* – вж. **решителен** 3. знач.

СЪДБОНОСЕН – вж. **решителен** 3. знач.

СЪДЕЙСТВАМ *несв.* – Създавам, осигурявам благоприятни условия, възможност нещо да стане, да има добри последствия и резултати. *Новият закон съдейства за развитие на икономиката. Витамините съдействат за правилната обмяна на веществата. Планът съдейства за подобрата организация на работата.*

— **спомагам** *в несв.*, **помагам** *в несв.*, **допринасям** *в несв.*, **способствам** *книж.*, **благоприятствам** *книж.*

ант. → ***попречвам,*** възпрепятствам

// Оказвам съдействие, помощ при създаване на условия на някого, нещо да направи нещо, да се развие. *Съдействам за назначаването на някого. Той е готов да съдейства за заминаването ми на специализация. Фондацията съдейства за издаването на книгата. Съдействам за вземане на решение.*

— **помагам** *в несв.*, **спомагам** *в несв.*, **допринасям** *в несв.*, **способствам** *книж.*

ант. → ***преча,*** препятствам, спъвам, противодействам, саботирам

// ***вредя,*** навреждам

V изиграваме роля *книж.*

СЪДЕЙСТВИЕ – вж. **подкрепа** 1. знач.

СЪДИЛИЩЕ – вж. **съд**[2] 1. и 2. знач.

СЪДИНА – вж. **съд**[1]

СЪДИРАМ *разг.* – 1. вж. **разкъсвам** 1. знач.;

2. вж. **прокъсвам**

СЪДИЯ – 1. Държавен служител с юридическо образование, който разрешава съдебни дела, издава присъди. *Той е съдия в Градския съд. Съдиите често отлагат делата поради липса на достатъчно доказателства.*

— **магистрат**

2. Лице, което обикн. е поканено да изкаже мнение, да даде преценка за нещо, да разреши спорен въпрос. *Не искам да бъда съдия във вашия спор. Строг съдия.*

— **съдник** *книж.*, **арбитър**

3. *спорт.* Лице, което следи да се спазват правилата в спортна игра и разрешава възникнали спорове. *Съдията обяви автогол. Футболен съдия.*

— **рефер** *спорт.*

СЪДНИК *книж.* – вж. **съдия** 2. знач.

СЪДОПРОИЗВОДСТВО – Разрешаване на съдебни дела по установен от закона ред. *Углавно съдопроизводство. Бързо съдопроизводство.*

— **процес** *юрид.*

СЪДРАН *разг.*– 1. вж. **скъсан** 1. знач.;

2. вж. **изпокъсан** 1. знач.

СЪДРУЖИЕ – Групировка на лица за обща дейност. *Стига сме правили съдружие със съмнителни личности. Нашето съдружие може да се развали.*

— **съдружничество, комбина** *разг.*, **ортаклък** *простонар.*

СЪДРУЖНИК – Лице, свързано с едно или повече лица за извършване на обща търговска, индустриална или занаятчийска дейност. *Фабриката е на двама съдружници. Ние сме равноправни съдружници. Моят съдружник ме измами.*

— **ортак** *разг.*, **партньор** *разш.*

СЪДРУЖНИЧЕСТВО – вж. **съдружие**

СЪДЪРЖАМ – 1. Обхващам, имам в състава си. *Водата съдържа водород и кислород. Ореховите ядки съдържат мазнини. Писмото съдържа само пет реда.*

— **състоя се** *(от)*

2. вж. **обхващам** 1. знач.

СЪДЪРЖАНИЕ – вж. **значение** 1. знач.

СЪДЪРЖАТЕЛЕН – 1. Който има богато, полезно и разнообразно съдържание. *Съдържателна книга. Съдържателен филм. Съдържателна пиеса.*

С

— **смислен, дълбок** *прен.*
ант. → ***безсъдържателен,*** плитък, блудкав, тъп
2. Който е изпълнен с дълбоко и разнообразно съдържание и смисъл. *Съдържателен живот. Съдържателен разговор. Съдържателни фрази. Съдържателно ежедневие.*
— **смислен, богат** *прен.*
ант. → ***безсъдържателен,*** безсмислен, празен, кух
СЪДЪРЖИМОСТ *рядко* – вж. **вместимост**
СЪДЯ[1] *несв.* – вж. **преценявам** 1. знач.
СЪДЯ[2] *несв.* – вж. **критикувам**
СЪЕДИНЕНИЕ – вж. **обединение** 1. знач.
СЪЕДИНЯВАМ – 1. вж. **свързвам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **събирам** 1. знач.;
3. вж. **обединявам** 1. знач.
СЪЕДИНЯВАМ СЕ – вж. **обединявам се** 1. знач.
СЪЕДИНЯВАНЕ – вж. **обединение** 1. знач.
СЪЖАЛЕНИЕ – 1. вж. **състрадание** 1. знач.;
2. вж. **разкаяние**
СЪЖАЛИТЕЛЕН – вж. **състрадателен** 1. знач.
СЪЖАЛЯВАМ – 1. Изпитвам състрадание и жалост към някого, който страда или се намира в беда. *Съжалявам хората, които тънат в немотия. Всички съжаляваха пострадалите от наводнението. Всички го съжаляваха за постигналата го беда. Съжалявам те, но как да ти помогна?*
— **жаля, съчувствам** *(на),* **състрадавам**
ант. → ***сърадвам***
// ***облазявам,*** облажавам, заблазявам
2. вж. **разкайвам се**
V влизам в положението на някого *разг.* към 1. знач.
СЪЖАЛЯВАМ СЕ – вж. **смилявам се** 1. знач.
СЪЖДЕНИЕ *книж.* – 1. вж. **мисъл** 1. знач.;
2. вж. **идея** 2. знач.
СЪЖИВИТЕЛЕН – вж. **животворен**
СЪЖИВЯВАМ – 1. Възвръщам някого към живот. *Никой не може да съживи мъртвия. Лекарят направи чудо, съживи полумъртвото ми дете.*
— **възкресявам, оживявам**[2] *рядко*
ант. → ***убивам,*** умъртвявам
// ***уморявам,*** погубвам
2. Правя някой или нещо да се изпълни с живот, да стане по-жизнен и бодър. *Неговите топли думи я съживиха. Ракията ме съживи. Топлото пролетно слънце съживи селото.*
— **оживявам**[2]**, ободрявам**
3. *прен.* вж. **възраждам** 1. и 2. знач.
СЪЖИВЯВАМ СЕ – 1. Възвръщам се към живота, след като съм бил мъртъв или полумъртъв. *В легендата мъртвият се съживява. Всички мислехме, че птичето е умряло, но то се съживи.*
— **оживявам**[1]**, възкръсвам**
ант. → ***умирам,*** издъхвам, свършвам, отивам си, пуквам
2. вж. **съвземам се** 3. знач.;
3. вж. **възраждам се** 1. и 2. знач.
СЪЗАКЛЯТИЕ *книж.* – вж. **заговор**
СЪЗАКЛЯТНИК *книж.* – вж. **заговорник**
СЪЗАКЛЯТНИЧА *книж.* – вж. **заговорница**
СЪЗАКЛЯТНИЧЕСКИ *книж.* – вж. **заговорнически**
СЪЗВЕЗДИЕ – *прен.* вж. **плеяда**
СЪЗВУЧЕН – вж. **благозвучен** 2. знач.
СЪЗВУЧИЕ – 1. вж. **благозвучие** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **съответствие**
СЪЗДАВАМ – 1. С дейността си спомагам нещо да възникне, да съществува. *Братята Кирил и Методий са създали славянската азбука. Според Библията Бог е създал света. Поетите създават песни.*
— **правя** *несв.,* **направям, творя** *несв.,* **сътворявам** *книж.*
ант. → ***руша,*** разрушавам, унищожавам
2. вж. **изработвам** 1. знач.;
3. вж. **изграждам** 1. знач.;
4. вж. **основавам** 1. знач.;
5. вж. **формирам** 1. знач.;
6. вж. **причинявам**
СЪЗДАВАМ СЕ – вж. **изграждам се**
СЪЗДАНИЕ *книж.* – 1. вж. **същество**;
2. вж. **творение** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **произведение** 1. знач.
СЪЗДАТЕЛ – 1. Човек, който създава или е създал нещо. *Създател на културни ценности. Създател на земни блага.*
— **творец, демиург** *прен. книж.,* **строител** *прен.*
ант. → ***рушител,*** разрушител, унищожител
2. вж. **основател**;
3. вж. **автор** 1. знач.;
4. вж. **Бог** 1. знач.
СЪЗЕРЦАВАМ *книж.* – вж. **гледам** 1. знач.
СЪЗЕРЦАНИЕ *книж.* – Продължително възприемане с очи на нещо. *Съзерцание на природата. Съзерцание на картина.*
— **наблюдение, наблюдаване, лицезрение** *старин.*
СЪЗЕРЦАТЕЛ *книж.* – вж. **зрител**
СЪЗИДАТЕЛЕН *книж.* – 1. вж. **градивен** 1. знач.;
2. вж. **творчески**
СЪЗИЖДАМ *нар.* – вж. **построявам** 1. знач.
СЪЗИРАМ – 1. вж. **забелязвам** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **виждам** 1. знач.
СЪЗИРАМ СЕ *рядко* – вж. **виждам се** 1. знач.
СЪЗНАВАМ СЕ *рядко* – вж. **опомням се** 1. знач.
СЪЗНАНИЕ – 1. Ясна представа, основана на определени етични норми, която човек има за своите постъпки, дела, действия и за последиците от тях. *Човек трябва да има гражданско съзнание. Човек с високо съзнание. Обществено съзнание.*
— **съвест, свяст** *книж.*
2. вж. **мисъл** 2. знач.
СЪЗНАТЕЛЕН – 1. Който има съзнание, разум; който умее да мисли. *Човекът е съзнателно същество.*
— **разумен, мислещ, разсъждаващ**
ант. → ***безмозъчен,*** неразумен, несъзнателен, безразсъден
2. Който се осъзнава, за който има ясно съзнание и причина да се извърши. *Съзнателен риск. Съзнателна постъпка.*
— **осъзнат**
ант. → ***несъзнателен,*** неосъзнат, неволен, подсъзнателен
3. Който става по волята на този, който го прави. *Съзнателна грешка. Съзнателен жест. Съзнателни движения.*
— **умишлен, нарочен**
ант. → ***несъзнателен,*** неволен, машинален, автоматичен, безсъзнателен, инстинктивен, механичен
4. вж. **добросъвестен** 1. знач.

СЪЗНАТЕЛНО – вж. **нарочно**
СЪЗОРЯВА СЕ *рядко* – вж. **зазорява се**
СЪЗРЯВАМ – 1. вж. **узрявам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **назрявам**
СЪИДЕЙНИК *книж.* – вж. **съмишленик**
СЪИЗВОЛЕНИЕ *старин.* – вж. **благоволение** 1. знач.
СЪИЗВОЛЯВАМ *старин. ирон.* – вж. **съгласявам се** 1. знач.
СЪИЗМЕРВАМ СЕ *книж.* – вж. **меря се**
СЪИЗМЕРИМ *книж.* – вж. **съпоставим**
СЪИМЕННИК – Всяко от лицата, които имат еднакво име. *Ние сме съименници, и аз се казвам Иван. Харесвам го, може би защото сме съименници.*
— **едноименник, адаш** *разг.*, **именяк** *разг.*
СЪК – вж. **чеп**
СЪКЛАСНИК *рядко* – вж. **съученик**
СЪКЛЕТ *нар.* – вж. **досада**
СЪКОВИТ – вж. **чворест**
СЪКРАТЕН – вж. **намален** 1. знач.
СЪКРАЩАВАМ – 1. Правя нещо да стане по-кратко, по-късо. *Съкратих разстоянието, като минах по най-краткия път. Съкратих статията. Съкратих времето за упражнения.*
— **скъсявам**
ант. → ***продължавам,*** удължавам
2. вж. **намалявам**[2] 1. знач.
СЪКРАЩАВАНЕ – вж. **намаление** 1. знач.
СЪКРАЩЕНИЕ – вж. **намаление** 1. знач.
СЪКРОВЕН – 1. вж. **интимен** 1. знач.;
2. вж. **завѐтен** 1. знач.
СЪКРОВИЩЕ – Голяма ценност, главно пари и скъпоценности. *Иманярите открили съкровище. За първи път виждам такова голямо съкровище. Търси закопано съкровище.*
— **богатство, имане**
СЪКРУШАВАМ – 1. Причинявам силно душевно страдание, голяма душевна мъка, която отслабва духа. *Смъртта на детето я съкруши. Мъката ме съкрушава. Мисълта, че го обвиняват в престъпление, съкруши духа му.*
— **сломявам, съсипвам, смазвам**[1] *прен.*, **разсипвам** *прен.*, **покрусвам, убивам** *прен.*, **разбивам** *прен.*, **пречупвам** *прен.*
2. вж. **побеждавам** 1. знач.
СЪКРУШЕН – Който е с напълно отпаднали душевни сили от страдание и мъка или изразява мъка, отчаяние, покруса. *Тъжна гледка представляваше това съкрушено семейство. Тя имаше съкрушен вид. Той е напълно съкрушен от скръб.*
— **сломен, съсипан, смазан** *прен.*, **покрусен, разбит** *прен.*, **убит** *прен.*
СЪКРУШИТЕЛЕН – 1. вж. **разрушителен** 2. знач.;
2. вж. **гибелен** 1. знач.
СЪЛЗЛИВ – вж. **плачлив**
СЪЛУДНИЧАВ *нар.* – вж. **налудничав** 1. знач.
СЪМ – 1. вж. **съществувам** 2. знач.;
2. вж. **намирам се** 1. и 2. знач.;
3. вж. **означавам** 3. знач.
СЪМВА – вж. **зазорява се**
СЪМВА СЕ – вж. **зазорява се**
СЪМИШЛЕНИК – Лице по отношение на другиго, с когото има еднакви възгледи, убеждения. *Всички тук, в залата, сме съмишленици. Имаме много съмишленици и можем да основем партия.*
— **единомишленик** *книж.*, **съидейник** *книж.*, **съчувственик** *книж.*
СЪМНЕНИЕ – 1. вж. **недоверие** 2. знач.;
2. вж. **подозрение**
СЪМНИТЕЛЕН – 1. вж. **подозрителен** 1. знач.;
2. вж. **несигурен** 1 и 4. знач.
СЪН – 1. Образи, които човек вижда, когато спи. *Не вярвам в сънища. Виждам странни сънища.*
— **съновидение** *книж.*, **видение** *книж.*
2. *прен. поет.* вж. **мечта**
СЪНАРОДНИК – Човек, който е от същата народност с друг. *Приятно е да се срещнеш в чужбина със сънародници. Гордеем се с някои наши знаменити сънародници.*
— **съотечественик, нашенец** *разг.*
ант. → ***чужденец,*** другоземец, чуждоземец
СЪНЕН – 1. Който още не се е разбудил напълно. *Тя скочи от леглото сънена и изплашена. Още сънен, излезе на двора.*
— **сънлив, неразсънен**
2. Който е присъщ на налегнат от дрямка или неразбудил се добре човек. *В сънно състояние човек не може да разсъждава. Тя говореше със сънен глас.*
— **сънлив, спящ, дремлив**
3. вж. **приспивен**
СЪНЕНОСТ – вж. **сънливост**
СЪНЛИВ – 1. Който обича много да спи. *Сънливо дете. Той си е сънлив по природа.*
— **дремлив, поспалив** *разг.*
2. вж. **сънен** 1. и 2. знач.
СЪНЛИВЕЦ – Човек, който обича да си поспива, да спи много. *Не мога да си обясня как този млад човек е такъв сънливец.*
— **сънльо, сънливко, поспаланко** *разг.*, **поспалан** *разг.*, **дремльо** *разг.*, **дремливец** *разг. рядко*
СЪНЛИВКО – вж. **сънливец**
СЪНЛИВОСТ – Желание за сън, състояние на дрямка. *Умора и сънливост го бяха обхванали. Сутрешната сънливост бе отминала.*
— **съненост, дремливост**
СЪНЛЬО – вж. **сънливец**
СЪНОВИДЕНИЕ *книж.* – вж. **сън** 1. знач.
СЪНОТВОРЕН – вж. **приспивателен** 1. знач.
СЪНУВАМ – *прен.* вж. **мечтая**
СЪОБРАЖЕНИЕ – 1. вж. **аргумент** 1. знач.;
2. вж. **причина** 2. знач.
СЪОБРАЗИТЕЛЕН – На когото бързо и лесно идва на ум какво да направи при дадени обстоятелства. *Рядко съобразителен, той веднага намери изход от неприятното положение, в което се намирахме. Съобразителна е и ще се справи със задачата.*
— **досетлив, находчив, изобретателен, комбинативен**
ант. → ***несъобразителен,*** недосетлив
// ***несъобразителен,*** глупав, плиткоумен, гламав, тъп, прост, тъпоглав, задръстен
V умът (акълът) му реже като бръснач *разг.*, умът (мозъкът, акълът) му щрака *разг.*, сече му умът (главата, акълът) като бръснач *разг.*, сече му пипето *разг.*
СЪОБРАЗИТЕЛНОСТ – Умение да се вземат бързи и правилни решения при дадени обстоятелства. *Той често ме изненадва със своята съобразителност. Благодарение на съобразителността*

си се спаси от доста неприятности.
— **досетливост, находчивост, изобретателност, комбинативност**
ант. → ***несъобразителност,*** недосетливост
СЪОБРАЗНО – вж. **съгласно**
СЪОБРАЗЯВАМ – 1. Обмислям, вземам предвид всички обстоятелства, преди да реша как да постъпя, какво да правя. *Той съобрази, че е по-добре да не отговаря на предизвикателствата ѝ. Мълчеше и съобразяваше какво да прави.*
— **преценявам, пресмятам** *прен.*
2. вж. **сещам се** 1. знач.
СЪОБРАЗЯВАМ СЕ – *С предл. с.* вж. **зачитам** 1. знач.
СЪОБЩАВАМ – 1. Предавам някому информация, сведения за нещо. *Съобщих на родителите си, че заминавам на специализация. Съобщих в полицията за кражбата. Ще ти съобщя кога пристигам.*
— **известявам, уведомявам, казвам, информирам, обаждам** *разг.*, **вестявам** *рядко*
2. Устно или писмено правя нещо да стане известно. *Страхуваше се вестниците да не съобщят истината за тази афера. Съобщават интересни данни за престъпността у нас. Съобщи ли новината?*
— **казвам, изнасям** *прен.*, **обаждам** *разг.*
ант. → ***премълчавам,*** смълчавам, замълчавам, недоизказвам, недоизричам
3. вж. **обявявам** 1. знач.;
4. вж. **осведомявам**
СЪОБЩЕНИЕ – 1. Устно или писмено информиране за нещо, което изисква да се предприеме, да се направи нещо. *Получих съобщение, че трябва да се явя в полицията за справка. Получих съобщение за глоба.*
— **известие, уведомление**
2. *Обикн. мн.* Възможност, средства за свързване, общуване посредством нещо (път, поща, телефон и под.). *Съобщенията между двата града са прекъснати. Няма железопътни съобщения с този град. Въздушни съобщения.*
— **връзка, комуникация** *обикн. мн. книж.*
3. вж. **вест**
СЪОБЩИТЕЛЕН – Който служи за пътни, телеграфни и други съобщения. *Съобщителни средства. Съобщителен възел. Съобщителна линия.*
— **комуникационен** *книж.*, **комуникативен** *книж.*
СЪОРЪЖАВАМ – вж. **обзавеждам**
СЪОРЪЖАВАНЕ – вж. **оборудване** 1. знач.
СЪОРЪЖЕНИЕ – вж. **оборудване** 2. знач.
СЪОТВЕТЕН – 1. Който отговаря на определен случай, мярка или цел. *За този проект са представени съответните планове. Отнесох се към съответното лице. Платих съответната сума.*
— **надлежен** *канц.*, **респективен** *книж.*
2. вж. **подходящ** 2. знач.
СЪОТВЕТНО – вж. **съгласно**
СЪОТВЕТСТВАМ – 1. *С предл. на.* Уместен съм с качествата си за изискванията или за особеностите, характера на нещо, някого. *Мелодията съответства на духа на текста. Цветът на обувките съответства на тоалета. Избраният метод на изследване съответства на разработката.*
— **отговарям, подхождам**[1], **прилягам** *разг.*, **респондирам** *книж.*
2. *С предл. на.* В унисон, в хармония съм с нещо. *Старинният бюфет не съответства на модерната обстановка. Кафявата вратовръзка чудесно съответства на светлобежовия му костюм. Шапката не съответства на тоалета.*
— **подхождам**[1], **прилягам** *разг.*, **връзвам се** *прен. разг.*, **хармонирам** *(с)*, **пасвам** *разг.*, **ставам**[2] *(за)*
3. вж. **подобавам**
СЪОТВЕТСТВАЩ – вж. **подходящ** 2. знач.
СЪОТВЕТСТВИЕ – Съотношение между две неща, които си подхождат, много са близки и не си противоречат. *Трябва да има съответствие в подхода на родителите към детето. Съответствие между думи и дела. Няма съответствие между чантата и обувките. Психическото ми състояние е в съответствие с физическото.*
— **съгласуваност, хармония** *прен.*, **съзвучие** *прен.*
ант. → ***несъответствие,*** дисхармония, несъгласуваност
// ***противоречие,*** несъответствие, разминаване, несъвместимост, дисонанс, дисхармония
СЪОТЕЧЕСТВЕНИК – вж. **сънародник**
СЪОТНОШЕНИЕ – Отношение (връзка) между две или повече неща, при което те взаимно си оказват влияние и промяна в едно от тях предизвиква промяна и в другото или другите. *Не трябва да се нарушава съотношението между основните хранителни съставки при храненето на детето. Съотношението на силите трябва да се запази.*
— **корелация** *книж.*
СЪПЕРНИК – Лице, което се стреми към нещо, домогва се до нещо по отношение на друг, който се стреми към същото. *В колегата си виждаше опасен съперник. В моята област нямам съперници.*
— **конкурент** *разш.*
СЪПЕРНИЧА – 1. Надпреварвам се с някого по нещо в някаква област или дейност, стремя се да го надмина в домогванията си към една и съща цел. *Новите фирми започнаха да съперничат усилено на старите. Няма да му съперничa в тази област.*
— **конкурирам** *разш.*
2. Изравнявам се, имам почти същите, еднакви качества и достойнства с друг. *Ние не можем да им съперничим, те са много добри музиканти. Никой не може да му съперничи.*
— **съперничa си, конкурирам се**
V деля мегдан (стъгда) с някого *разг.* към 2. знач.
СЪПЕРНИЧА СИ – вж. **съперничa** 2. знач.
СЪПЕРНИЧЕСТВО – Борба, съревнование за постигане или утвърждаване на нещо, към което се стремят мнозина. *Съперничество във въоръженията. Съперничество за нови пазари.*
— **конкуренция** *разш.*
СЪПОСТАВИМ – Който може да бъде съпоставян, сравняван с друг по количество, степен, значение и други качества или прояви. *Съпоставими по успех класове. Съпоставими величини.*
— **сравним, съизмерим** *книж.*
ант. → ***несъпоставим,*** несравним, несъизмерим
СЪПОСТАВИТЕЛЕН – вж. **сравнителен** 1. знач.
СЪПОСТАВКА – Мислено поставяне на едно нещо

наред с друго, за да се види сходството или различието им. *Правя съпоставка между две събития. Съпоставка на свидетелски показания. Съпоставка на езикови явления.*

— **съпоставяне, сравнение, паралел** *книж.*, **успоредяване** *книж.*, **успоредица** *рядко*

СЪПОСТАВЯМ – Разглеждам особеностите на някого или нещо по отношение на друг или друго, чиито признаци са установени, за да определя степента, в която те си приличат или се различават. *Съпоставям познанията на учениците по математика от двата класа. Съпоставям живота днес и преди десет години.*

— **сравнявам, аналогизирам** *книж. рядко*

СЪПОСТАВЯМ СЕ – вж. **меря се**

СЪПОСТАВЯНЕ – вж. **съпоставка**

СЪПРИКОСНОВЕНИЕ – вж. **контакт** 1. знач.

СЪПРИЧАСТИЕ *книж.* – 1. вж. **съчувствие** 1. знач.; 2. вж. **участие** 1. знач.

СЪПРИЧАСТНОСТ *книж.* – 1. вж. **съчувствие** 1. знач.;
2. вж. **участие** 1. знач.

СЪПРОВОД – вж. **акомпанимент**

СЪПРОВОЖДАМ – 1. вж. **придружавам**; 2. вж. **съпътствам** 1. знач.; 3. вж. **акомпанирам**

СЪПРОТИВА – 1. Действия, прояви, думи, насочени срещу нещо, за да му попречат да стане. *Приемането на законопроекта срещна голяма съпротива от страна на опозицията. С неуместното си предложение той предизвика всеобща съпротива. Приеха решението без съпротива.*

— **отпор, съпротивление, противодействие, противопоставяне, реакция** *прен. книж.*, **опозиция** *прен. книж.*

2. Действия, насочени да спрат насилие, нападение на някого. *Когато полицаите искаха да го арестуват, той оказа съпротива. Народът оказва съпротива на вражеското нахлуване.*

— **отпор, съпротивление, противодействие**

СЪПРОТИВЛЕНИЕ – вж. **съпротива** 1. и 2. знач.

СЪПРОТИВЯВАМ СЕ – Чрез физически действия или с думи проявявам несъгласието си и нежеланието си да постъпя по начин, който искат да ми наложат. *Тя се срамуваше от слабостта си, но нямаше сили да се съпротивява. Тя дълго се съпротивяваше на решението му за развод. Той се съпротивяваше, не искаше да предаде оръжието. Ако ви хванат, не се съпротивявайте.*

— **противя се, опирам се** *прен.*, **противодействам**

ант. → ***предавам се,*** капитулирам, отстъпвам, огъвам се, клякам

СЪПРУГ – Мъж по отношение на жената, с която е в брак. *Съпругът ѝ е много грижовен. Разговарях със съпруга ѝ. Тя няма съпруг.*

— **мъж, другар** *разг.*, **партньор** *рядко*, **човек** *нар.*

СЪПРУГА – Жена по отношение на мъжа, с когото е в брак. *Съгласна ли си да ми станеш съпруга? Съпругата му почина.*

— **жена, другарка** *разг.*, **булка** *нар.*, **невеста** *нар.*

V нежна половинка *разг. шег.*

СЪПРУЖЕСКИ – Който се отнася до съпрузи или съжителство между мъж и жена. *Съпружеска двойка. Съпружески живот.*

— **брачен, семеен**

СЪПЪТСТВАМ – 1. Проявявам се, действам заедно с нещо друго. *Войни и мизерия са съпътствали човечеството.*

— **съпровождам**

2. вж. **придружавам**

СЪРАЗМЕРЕН – При който от съотношението между отделните му части се получава впечатление за хармоничност. *Тялото му е съразмерно. Тя има хубава, съразмерна фигура. Съразмерни черти на лицето. Съразмерни зъби.*

— **пропорционален** *книж.*, **симетричен, правилен, хармоничен** *прен.*

ант. → ***несъразмерен,*** непропорционален, несиметричен, асиметричен, неправилен, диспропорционален, дисхармоничен

СЪРАЗМЕРНОСТ – Правилно съответствие между размерите, частите на нещо. *Съразмерност на частите на тялото.*

— **пропорционалност** *книж.*, **пропорция** *книж.*, **симетричност, симетрия, хармоничност**

ант. → ***несъразмерност,*** непропорционалност, диспропорция, диспропорционалност, несиметричност, нехармоничност, асиметрия, асиметричност

СЪРАТНИК – вж. **другар** 2. знач.

СЪРБАМ – 1. Шумно ям с лъжица нещо течно или рядко. *Сърбам супа. Сърбам попара.*

— **кусам** *нар.*

2. вж. **пия** 1. знач.

СЪРБЕЖ – Раздразнение на кожата, което кара човек или животно да се чеше. *Изпитвам неприятен сърбеж от зарастващата рана.*

— **сърбел**

СЪРБЕЛ – вж. **сърбеж**

СЪРДЕЧЕН – 1. вж. **задушевен** 1. знач.; 2. *прен.* вж. **любовен** 2. знач.

СЪРДЕЧНОСТ – вж. **задушевност** 1. знач.

СЪРДИТ – 1. *разш. разг.* вж. **ядосан**; 2. *разш.* вж. **недоволен** 2. знач.; 3. вж. **обиден**[1] 2. знач.; 4. вж. **сопнат**

СЪРДЯ *несв.* – *разш. разг.* вж. **ядосвам**

СЪРДЯ СЕ – 1. Недоволен съм от нещо, проявявам недоволство. *Баща ми се сърди, че не съм си взел изпита. За най-малкото нещо се сърди. Докога ще се сърдиш, няма ли най-после да ми простиш.*

— **муся се, цупя се, мръщя се** *разш.*

2. *разг.* вж. **гневя се**

V гледам накриво (начумерено) някого *разг.*, гледам изпод вежди някого *разг.*, гледам на кръв някого *разг.*, правя кисела (дълга) физиономия *разг.*, правя кисело лице *разг.*, кривя уста *разг.* към 1. знач.

СЪРЕВНОВАВАМ СЕ – вж. **състезавам се** 1. и 2. знач.

СЪРЕВНОВАНИЕ – Борба за първенство в някаква област, стремеж да се надмине някой или нещо по майсторство, по количество или качество на извършената работа и др. *Бригадата спечели съревнованието. Голямо съревнование падна кой по-бързо ще преведе текста. Съревнование по надбягване.*

— **състезание, състезаване, надпреварване, надпревара**

СЪРЦАТ *разг.* – вж. **смел** 1. и 2. знач.

СЪРЦАТОСТ *разг.* – вж. **смелост** 1. и 2. знач.

СЪРЦЕ – 1. *прен.* вж. **душа** 1. знач.; 2. *прен.* вж. **среда** 1. знач.

СЪРЦЕВИНА – *прен.* вж. **същност** 1. знач.
СЪРЦЕРАЗДИРАТЕЛЕН *книж.* – вж. **трогателен**
СЪСЕД – Човек по отношение на друг, който има жилище, имоти непосредствено или в близост до него. *Ние сме съседи. Много добре се разбирам със съседа си.*
— **комшия** *разг.*
СЪСЕДЕН – вж. **близък** 1. знач.
СЪСЕДСКИ – Който принадлежи на съсед или се отнася до съсед. *Съседско момче. Съседски двор. Съседски отношения.*
— **комшийски** *разг.*
СЪСЕДСТВАМ – 1. Имам, поддържам съседство с някого. *Ние от десет години съседстваме.*
— **комшулувам** *разг.*
2. вж. **граница**
СЪСЕДСТВО – 1. Положение, състояние на съсед. *Много държа на доброто съседство.*
— **комшулук** *разг.*
2. вж. **близост** 1. знач.
СЪСИПАН – вж. **съкрушен**
СЪСИПАТЕЛЕН *разг.* – вж. **изморителен**
СЪСИПВАМ – 1. вж. **увреждам** 1. знач.;
2. вж. **повреждам** 1. знач.;
3. вж. **унищожавам** 1. и 2. знач.;
4. вж. **съкрушавам** 1. знач.;
5. вж. **руша** 1. знач.;
6. вж. **разорявам** 1. знач.;
7. вж. **опустошавам** 1. знач.
СЪСИПВАМ СЕ – вж. **мъча се** 1. знач.
СЪСИПВАНЕ *разг.* – вж. **разорение** 1. знач.
СЪСИПИЯ *разг.* – 1. вж. **разруха** 1. знач.;
2. вж. **разорение** 1. знач.
СЪСИПНИ – вж. **развалини**
СЪСИЧАМ – Убивам, унищожавам някого чрез посичане, клане. *Убиецът съсича жената. С меча си съсече момъка.*
— **посичам, насичам, разсичам, заколвам** *разш.*
V турям (прекарвам) под нож някого *разг.*, тегля (удрям) ножа (сатъра) на някого *разг.*
СЪСЛОВИЕ – 1. Обединение на лица с еднаква професия. *Лекарско съсловие. Журналистическо съсловие. Учителско съсловие.*
— **гилдия** *разш.*
2. вж. **прослойка**
СЪСРЕДОТОЧАВАМ – 1. Събирам на едно определено място нещо. *Съсредоточавам войски.*
— **струпвам, концентрирам** *книж.*
// Събирам в една точка, на едно място. *Съсредоточавам в свои ръце почти целия внос. Съсредоточавам властта.*
— **концентрирам** *книж.*, **централизирам**
2. *прен.* Насочвам, устремявам нещо (мисъл, внимание, усилие и др.) върху един обект, обикн. с определена цел. *Съсредоточих вниманието си върху текста. Съсредоточих мисълта си върху задачата.*
— **концентрирам** *книж.*
ант. → ***разсейвам,*** отвличам, отплесвам, разконцентрирам, разсредоточавам, разцентровам
СЪСРЕДОТОЧАВАМ СЕ – 1. вж. **внимавам** 1. знач.;
2. вж. **задълбочавам се** 1. знач.
СЪСРЕДОТОЧАВАНЕ – вж. **концентрация** 1. знач.
СЪСРЕДОТОЧЕН – 1. вж. **внимателен** 1. знач.;
2. вж. **задълбочен** 2. знач.
СЪСРЕДОТОЧЕНОСТ – 1. вж. **внимание** 1. знач.;
2. вж. **задълбоченост** 2. знач.
СЪСТАВИТЕЛ – вж. **автор** 1. знач.
СЪСТАВКА – вж. **част** 2. знач.
СЪСТАВЛЯВАМ – вж. **съставям** 1. знач.
СЪСТАВЯМ – 1. Влизам като съставна част в дадено цяло. *Най-добрите членове съставят актива на организацията.*
— **съставлявам, образувам**
2. вж. **изработвам** 2. знач.
СЪСТАРЕН – вж. **застарял**
СЪСТАРЯВАМ СЕ – Остарявам преждевременно, добивам старчески вид. *Човек се състарява от безсъние. От грижи се състарих.*
— **застарявам, застарявам се**
ант. → ***подмладявам се***
СЪСТЕЗАВАМ СЕ – 1. Стремя се да постигна надмощие в някакъв спорт, работа и др. *Двата отбора се състезаваха за първото място.*
— **боря се, съревновавам се**
2. Меря силите, възможностите си с някого, за да изляза пред него, да го надмина в някаква работа, дейност. *Децата се състезаваха кой по-бързо ще реши задачата.*
— **надпреварвам се, съревновавам се**
СЪСТЕЗАВАНЕ – вж. **съревнование**
СЪСТЕЗАНИЕ – 1. Спортна борба между няколко състезатели или отбори, всеки от които играе поотделно с останалите. *Състезание по борба. В състезанието за купата ще участват футболни тимове от цялата страна.*
— **турнир**
2. Надпревара, борба за излъчване на най-добрия по дадено качество или умение. *Състезание по кулинарство. Състезание за най-добър изпълнител на народна музика.*
— **конкурс** *разш.*
3. вж. **съревнование**;
4. вж. **борба** 2. знач.
СЪСТЕЗАТЕЛЕН – Който се отнася до състезание. *Състезателен изпит.*
— **конкурсен**
СЪСТОЯНИЕ – 1. вж. **положение** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **богатство** 1. знач.;
3. вж. **имот** 1. знач.
СЪСТОЯ СЕ – 1. *несв. с предл. от.* вж. **съдържам се** 1. знач.;
2. *несв. само в 3 л. с предл. в.* вж. **заключавам се**;
3. *св.* вж. **провеждам се** 1. знач.
СЪСТОЯТЕЛЕН – 1. вж. **богат** 1. знач.;
2. *разш.* вж. **платежоспособен**
СЪСТРАДАВАМ – вж. **съжалявам** 1. знач.
СЪСТРАДАНИЕ – 1. Чувство на мъка, страдание, причинено от неволята, нещастието на някого. *Изпитвам състрадание към болната. Сърцето ми се изпълни със състрадание към бедния човек. В погледа ѝ долови състрадание.*
— **съчувствие, съжаление, жалост, жал, милост**
ант. → ***несъстрадателност,*** безчувствие, безсърдечие, бездушие, безсърдечност, безчувственост, бездушност, коравосърдечие, коравосърдечност, студенина, суровост
2. вж. **съчувствие** 1. знач.
СЪСТРАДАТЕЛЕН – 1. Който изразява съчувствие, съжаление. *Той ми отправи един състра-*

телен поглед. Състрадателна усмивка.
— **съчувствен, съжалителен**
2. вж. **милостив** 1. и 2. знач.
СЪСТРАДАТЕЛНОСТ – вж. **милосърдие**
СЪСУХРЕН – За човек, тяло – който е слаб, сбръчкан, обикн. от болест, недоядане, старост и др. *Съсухрено лице. Съсухрени ръце. Съсухрено тяло. Съсухрена кожа.*
— **изсушен, изсъхнал, спаружен**
ант. → ***възпълен,*** закръглен, заоблен, загладен, сочен, налят
СЪСУХРЯМ – вж. **изсушавам** 2. знач.
СЪСУХРЯМ СЕ – вж. **залинявам**
СЪТВОРЯВАМ *книж.* – 1. вж. **създавам** 1. знач.;
2. вж. **изграждам** 1. знач.;
3. *ретор.* вж. **изработвам** 2. знач.
СЪТРЕСЕНИЕ – вж. **катаклизъм** 2. знач.
СЪТРУДНИК – вж. **помощник**
СЪТРУДНИЧА – Работя съвместно с някого, помагам, подкрепям някого. *Двете големи партии трябва да си сътрудничат, а не да се конфронтират. Готови сме да сътрудничим и с други организации.*
— **взаимодействам** *прен.*, **партнирам** *книж.*
СЪТРУДНИЧЕСТВО – Съвместна работа с някого. *Международно сътрудничество. Културно сътрудничество. Сътрудничество в областта на науката. Нарушено е сътрудничеството между социалните партньори.*
— **взаимодействие** *прен.*, **партньорство**
СЪУМЯВАМ – вж. **успявам** 1. знач.
СЪУЧАСТИЕ – 1. вж. **съучастничество**;
2. вж. **партньорство** 1. знач.
СЪУЧАСТНИК – Лице, което участва заедно с друг в някаква, обикн. непочтена, дейност. *Полицията не успяла да залови съучастника му.*
— **партньор**
СЪУЧАСТНИЧЕСТВО – Участие заедно с друг в някаква, обикн. престъпна, дейност. *Заподозрян в съучастничество при обира на банката. Обвинен в съучастничество.*
— **съучастие, помагачество**
СЪУЧЕНИК – Ученик спрямо другите ученици от същия клас. *Ние сме съученици.*
— **съкласник** *рядко*
СЪХНА *несв.* – 1. вж. **изсъхвам** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **линея**
СЪХРАНЕН *книж.* – вж. **запазен** 1. знач.
СЪХРАНЯВАМ *книж.* – 1. вж. **пазя** 3. знач.;
2. вж. **запазвам** 1. и 2. знач.
СЪХРАНЯВАМ СЕ *книж.* – 1. вж. **запазвам се** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **опазвам се** 1. знач.
СЪЧЕТАВАМ – Правя две или повече неща да съществуват заедно, в единство. *Съчетавам теорията с практиката. Съчетавам лични и обществени интереси. Съчетавам цветовете при бродиране.*
— **свързвам, комбинирам**
СЪЧЕТАВАНЕ – вж. **съчетание**
СЪЧЕТАНИЕ – Събиране, съединение на еднородни или разнородни предмети, неща, елементи, поставени в известен ред. *Съчетанието на тези цветове е много сполучливо. Прекрасно съчетание на тонове.*
— **комбинация, съчетаване, комбиниране**
СЪЧИНЕН – вж. **измислен** 1. знач.
СЪЧИНЕНИЕ – 1. Нещо написано – текст, ръкопис, книга. *Съчинението беше на социална тема. Какви са тези съчинения?*
— **писание** *пренебр.*
2. *огр.* вж. **произведение** 2. знач.
СЪЧИНИТЕЛ *пренебр.* – вж. **драскач**
СЪЧИНЯВАМ – 1. вж. **пиша** 1. и 2. знач.;
2. вж. **измислям** 1. и 2. знач.
СЪЧУВСТВАМ – 1. вж. **съжалявам** 1. знач.;
2. *огр.* вж. **симпатизирам**
СЪЧУВСТВЕН – вж. **състрадателен** 1. знач.
СЪЧУВСТВЕНИК *книж.* – вж. **съмишленик**
СЪЧУВСТВИЕ – 1. Отзивчиво отношение към чуждо преживяване, скръб, съпреживяване на чужда болка, неприятност. *Отнасям се със съчувствие към бедата на приятеля си. Посрещам със съчувствие новината за злополуката. Проявявам съчувствие.*
— **състрадание, участие** *прен. книж.*, **съпричастие** *книж.*, **съпричастност** *книж.*, **емпатия** *книж. рядко*
ант. → ***равнодушие,*** безразличие, безучастие, непукизъм
2. вж. **състрадание** 1. знач.
СЪШИВАМ – 1. вж. **ушивам**;
2. вж. **зашивам** 1. знач.
СЪЩ и СЪЩИ – 1. *Обикн. членувано* вж. **еднакъв**;
2. *Обикн. членувано* вж. **непроменен**;
3. вж. **истински** 3. знач.;
4. *само членувано* вж. **такъв**
СЪЩЕВРЕМЕННО – вж. **едновременно** 2. знач.
СЪЩЕСТВЕН – вж. **важен** 1. знач.
СЪЩЕСТВО – Жив организъм, съществуващ в природата – човек, животно. *Котето е единственото същество, което той обича. Какво мило същество е това детенце! Ти си едно жалко същество.*
— **създание** *книж.*, **твар** *(презр. за човек)*
СЪЩЕСТВУВАМ – 1. Налице съм някъде. *Такива растения съществуват единствено в топлите страни. Съществуват интересни предания. Съществува предположение.*
— **срещам се, има, битувам** *книж.*
2. Жив съм. *Моите родители отдавна вече не съществуват на света. Човек не знае дали утре ще съществува.*
— **живея, има ме, съм, екзистирам** *книж.*
ант. → ***умирам,*** мра
3. Налице съм от определен момент, водя началото си. *Тези обичаи съществуват много отдавна. От векове съществува грънчарството. Откога съществува тази традиция?*
— **датирам** *книж.*, **има ме, екзистирам** *книж.*
СЪЩЕСТВУВАНЕ – вж. **наличие**
СЪЩЕСТВУВАНИЕ – вж. **живот** 2. знач.
СЪЩЕСТВУВАЩ – вж. **наличен**
СЪЩИНА – вж. **същност** 1., 2. и 3. знач.
СЪЩИНСКИ – 1. вж. **истински** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **рòден** 1. знач.
СЪЩНОСТ – 1. Основна, най-значима съдържателна част на нещо. *Не разбирам същността на спора. Искам да науча същността на събитията. Каква е същността на замисъла на автора? Мъча се да възпроизведа същността на прочетеното.*

— **същина, есенция** *прен. книж.*, **сърцевина** *прен.*, **ядка** *прен. книж.*, **ядро** *прен. книж.*

2. Най-важна мисъл, идея. *Според древните философи съществуват две същности – добро и зло. Борба на две същности.*

— **същина, начало**

3. Основни особености на нещо, някого. *По същността си той е добър човек. Истинският автор на приказки в същността си е мечтател. Такава му е същността, той не може да се промени.*

— **характер, природа, естество, същина**

V алфата и омегата на нещо, към 1. знач.;

СЪЮЗ – 1. Обединение на отделни организации. *Съюз на независимите синдикати.*

— **федерация, конфедерация**

// Организация с определени цели, задачи. *Футболен съюз.*

— **федерация, лига**[2]

2. вж. **сдружение**;

3. вж. **коалиция**

СЪЮЗНИК – Лице, което е в съюз с някого. *В лицето на шефа си той виждаше свой съюзник.*

— **приятел** *разш.*

ант. → ***враг,*** неприятел, противник, душманин

СЪЮЗНИЧЕСКИ – Който се отнася до съюзник. *Съюзнически войски. Съюзнически държави.*

— **приятелски**

ант. → ***вражески,*** неприятелски, противников, вражи, душмански

СЪЮЗЯВАМ СЕ – Влизам в съюз с някого, ставам съюзник. *Някои от опозиционните партии се съюзяват за общи действия.*

— **коалирам се** *книж.*, **обединявам се, сдружавам се** *рядко*

СЮЖЕТ – вж. **тема**

СЮНГЕР *простонар.* – вж. **гъба**

СЮРПРИЗ *книж.* – вж. **изненада** 1. знач.

СЮРПРИЗИРАМ *книж.* – вж. **изненадвам** 1. знач.

СЮРПРИЗИРАН *книж.* – вж. **изненадан** 1. знач.

СЯВГА *диал.* – вж. **винаги** 2. знач.

СЯНКА – *прен.* вж. **призрак**

Т

ТАБИЕТ *простонар.* – 1. вж. **характер** 1. знач.;
2. вж. **навик**

ТАБЛА – вж. **поднос**

ТАБЛЕТКА – Доза лекарство в кръгла плоска форма. *Таблетка аспирин. Лекарството е на таблетки.*
— **хапче, хап**

ТАБОР *остар.* – вж. **лагер**

ТАБУ – *прен.* вж. **забрана**

ТАВА – Плитък домакински съд, предназначен за печене на баници, хляб, ястия и др. *Агнето се пече в тава. Баницата и баклавата ги пека в тава.*
— **тепсия, синия** *нар.*

ТАВАН – Горна хоризонтална плоскост, страна на вътрешната част на стая, помещение. *Стая с нисък таван. Гледам към тавана.*
— **потон** *нар.*

ТАЕН – 1. Който е известен само на малцина. *Парите се намират на тайно място. Тайна квартира. Таен вход.*
— **скришен, скрит, потаен** *рядко*
ант. → ***явен***, нескрит, неприкрит, публичен
2. Който се крие, не се съобщава и не е известен и достъпен за всички. *Тайни преговори. Тайни действия. Тайни сделки. Тайни машинации.*
— **задкулисен** *книж.*, **подмолен, неявен, скрит, потаен** *рядко*, **непрозрачен** *прен.*, **дискретен** *книж.*
ант. → ***явен,*** открит, нескрит, публичен, неприкрит, прозрачен
3. вж. **прикрит** 1. и 2. знач.;
4. вж. **поверителен**;
5. вж. **конспиративен** 1. знач.

ТАЙНА – 1. Нещо тайно, скрито или неразгадано. *Каква е тайната на нейния успех? Тук няма никаква тайна.*
— **секрет** *книж.*, **загадка**
2. вж. **загадка** 1. знач.

ТАЙНО – 1. По начин да не се знае от обществото, без разгласяване. *Всичко се върши тайно. Тайно се водят преговори. Договорът е подписан тайно. Тайно разпродават общинска собственост.*
— **скришно, скрито, потайно** *рядко*, **прикрито, неявно, негласно, задкулисно** *книж.*, **подмолно**
ант. → ***явно,*** открито, нескрито, публично, неприкрито, ачик
2. По начин да не се забележи, види. *Той тайно я погледна. Тайно ѝ стиснах ръката. Тайно ми намигна.*
— **скришом, скрито, потайно** *рядко*, **крадешком, крадливо, крадешката** *разг.*
V зад кулисите *книж.* към 1. знач.

ТАЙНСТВЕН – Който съдържа някаква тайна, нещо неясно, необяснимо. *Тайнствено изчезване на документ. Тайнствена смърт. Тайнствен шум. Тайнствен надпис. Тайнствена усмивка.*
— **загадъчен, мистериозен** *книж.*, **мистичен** *книж.*, **неведом** *книж.*

ТАЙНСТВЕНОСТ – Нещо, което съдържа някаква тайна, нещо неясно, скрито. *Той искаше да придаде тайнственост на думите си. Делата му са обвити с тайнственост.*
— **загадъчност, мистериозност** *книж.*, **мистичност** *книж.*

ТАЙНСТВО – Църковен обред, свързан с невидимото участие на Бог. *В църквата се извършва тайнството на кръщаването.*
— **свещенодействие**

ТАЙФА *разг.* – 1. *остар.* вж. **банда**;
2. вж. **компания**[1] 1. знач.

ТАКА – По някакъв посочен или познат начин, по тоя, а не по друг начин. *Постъпвам така, както смятам за добре. Ти си все така млад. Така да бъде! Тия работи така не стават.*
— **тъй** *разг.*
ант. → ***другояче,*** инак, иначе, онака

ТАКЕ – вж. **барета**

ТАКСА – Определена сума, която се заплаща за извършена услуга. *Плащам такса за телефон. Учебна такса.*
— **мито** *остар.*, **берия** *остар.*

ТАКСУВАМ – вж. **маркирам** 1. знач.

ТАКТ[1] – вж. **ритъм** 1. знач.

ТАКТ[2] – вж. **тактичност**

ТАКТИКА – *прен.* вж. **подход**

ТАКТИЧЕН – Който проявява или изразява стремеж да не се засегне, обиди някой, да не се повдигне неприятна тема, да се избегне неприятна ситуация и под. *В отношенията си с колегите тя е рядко тактична. Възхищавам се на твоята тактична постъпка. За да постигнеш резултат при преговорите, трябва да бъдеш тактичен.*
— **внимателен, деликатен, дипломатичен** *разш.*, **политичен** *остар.*
ант. → ***нетактичен,*** невнимателен, неделикатен, груб, безтактен, недипломатичен

ТАКТИЧНОСТ – Умело, внимателно постъпване или държание към някого, за да не бъде той засегнат, наранен. *Във вашата работа е нужна голяма тактичност. Липсва ѝ тактичност. Проявих тактичност и не му зададох нито един неудобен въпрос.*
— **такт**[2]**, деликатност, внимателност** *рядко*, **дипломатичност** *разш.*, **политичност** *остар.*
ант. → ***нетактичност,*** неделикатност, невнимателност, безтактност, грубост, недипломатичност

ТАКЪВ – Някакъв, какъвто се посочва или с който се сравнява. *Имам такава книга и ще ти я дам. Очаквах такъв въпрос и бях подготвил отговора си. Такъв телевизор, като този, искам да купя. Баща му беше проклет – и той е такъв.*
— **подобен, същият**
ант. → ***инакъв,*** друг, различен, онакъв

ТАЛАЗ *поет.* – вж. **вълна**

ТАЛАЗОВИДЕН – вж. **вълнообразен** 1. и 2. знач.

ТАЛАНТ – 1. Човек, който има голяма дарба за творческа изява. *Той е голям талант. Открих нови таланти в областта на певческото изкуство.*
— **дарование** *книж.*, **даровитост** *рядко*
ант. → ***бездарник,*** некадърник, посредственик, бездарие, бездарност
2. вж. **дарба**

ТАЛАНТЛИВ – вж. **даровит** 1. и 2. знач.
ТАЛАНТЛИВОСТ – вж. **дарба**
ТАЛАСЪМ – 1. вж. **вампир**;
2. вж. **призрак**
ТАЛИГА *разг.* – вж. **каруца**
ТАЛИГАДЖИЯ *разг.* – вж. **каруцар**
ТАЛИГАР *разг.* – вж. **каруцар**
ТАЛИСМАН – Предмет с магическа сила, който носи щастие, успех или предпазва от нещастия този, който го притежава. *На врата си винаги носеше едно старинно украшение, което навярно беше защитният ѝ талисман.*
— **амулет, муска**
ТАЛОГ – 1. вж. **нанос**;
2. вж. **утайка**
ТАЛОН – вж. **купон**[1] 1. знач.
ТАМАН *разг.* – вж. **точно** 3. знач.
ТАНАНИКАМ – Пея тихичко и без думи. *Вървеше по пътя и си тананикаше. Тананикам някаква песничка. Детето си тананикаше нещо.*
— **напявам, подпявам**
ТАНТУРЕСТ *разг.* – Който не е строен, който се отличава с дебелина на тялото при нисък ръст. *Тя е набита, тантуреста жена.*
— **тртлест** *разг.*
ант. → ***строен***
ТАНЦ – Движения с тялото, главно с краката, под ритъма на музика. *Весел танц. Кръшен танц. Народни танци.*
— **игра**
ТАНЦУВАМ – Изпълнявам танц, обикн. с партньор, като правя редица пластични и ритмични движения и специални стъпки под звуците и ритъма на музика. *Засвири музика и всички станаха да танцуват. Обичам да танцувам.*
— **играя**
ТАПА – 1. вж. **запушалка**;
2. *прен. разг.* вж. **дребосък** 1. знач.
ТАПИР – *прен. разг. пренебр.* вж. **глупак**
ТАПИЯ *разг.* – *прен.* вж. **документ** 1. знач.
ТАРАБА *нар.* – вж. **ограда** 2. знач.
ТАРАПАНА *разг.* – вж. **навалица** 1. знач.
ТАРАТАЙКА *разг. пренебр.* – Лошо, разнебитено превозно средство или машина. *Колата му е таратайка, но няма пари за нов автомобил. Още ли караш тази таратайка?*
— **бричка** *разг. пренебр.*, **бракма** *разг. пренебр.*
ТАРИКАТ *разг.* – вж. **хитрец**
ТАРИКАТЛЪК *разг.* – вж. **хитрина** 1. знач.
ТАРИКАТЩИНА *разг.* – вж. **хитрост** 1. знач.
ТАРТАР *книж.* – вж. **ад** 1. знач.
ТАРТОР – 1. вж. **сатана** 1. знач.;
2. *прен. неодобр.* вж. **главатар** 1. знач.
ТАТ *старин.* – вж. **крадец**
ТАТЕ – вж. **баща**
ТАТЕВ – вж. **бащин** 1. знач.
ТАТКО – вж. **баща**
ТАТКОВ – вж. **бащин** 1. знач.
ТАТКОВИНА *поет.* – вж. **родина**
ТАЧА – вж. **уважавам** 1. знач.
ТАЧЕН – вж. **уважаван**
ТАЯ *несв.* – 1. вж. **скривам** 2. знач.;
2. *поет.* вж. **чувствам** 1. знач.
ТАЯ СЕ *несв.* – вж. **спотайвам се** 2. знач.
ТВАР – 1. вж. **същество**;
2. вж. **животно** 1. знач.
ТВОРБА – вж. **произведение** 1. и 2. знач.
ТВОРЕНИЕ *книж.* – 1. Всяко живо същество, създадено от природата, от Бога. *Човекът е най-съвършеното творение на природата. Цветята са най-хубавото творение на Бога.*
— **създание** *книж.*
2. вж. **произведение** 1. знач.
ТВОРЕЦ – 1. вж. **създател** 1. знач.;
2. вж. **автор** 1. знач.;
3. вж. **Бог** 1. знач.
ТВОРЧЕСКИ – Който е свързан с творчество, със създаване на културни, духовни и материални ценности. *Творчески период. Творческа дейност. Творчески усилия. Творчески труд.*
— **съзидателен** *книж.*, **градивен, производителен** *огр.*, **креативен** *книж.*
// Който е насочен към творчество. *Творческо вдъхновение. Творчески замах. Творческо мислене.*
— **съзидателен** *книж.*, **креативен** *книж.*
ант. → ***разрушителен***
ТВОРЧЕСТВО – *огр.* вж. **произведение** 1. знач.
ТВОРЯ *несв.* – 1. вж. **създавам** 1. знач.;
2. вж. **изграждам** 1. знач.
ТВЪРД – 1. Който не променя формата си и при натиск оказва съпротивление. *Твърди сплави. Твърдо дърво. Твърд хляб. Твърда възглавница. Твърда длан.*
— **корав**
ант. → ***мек,*** пластичен
// ***мек,*** пухкав, пухест
2. *прен.* вж. **непреклонен** 1. и 2. знач.;
3. *прен.* вж. **непоколебим** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **решителен** 1. и 2. знач.;
5. *прен.* вж. **категоричен** 1. знач.;
6. *прен.* вж. **постоянен** 4. знач.
ТВЪРД *старин.* – вж. **крепост**
ТВЪРДЕ – вж. **доста** 1. знач.
ТВЪРДЕНИЕ – вж. **теза**
ТВЪРДИНА – 1. вж. **твърдост** 1. знач.;
2. *старин.* вж. **крепост**
ТВЪРДОГЛАВ *разг. неодобр.* – вж. **неотстъпчив** 1. знач.
ТВЪРДОГЛАВЕЦ *разг.* – вж. **дебелоглавец**
ТВЪРДОГЛАВИЕ *разг. неодобр.* – вж. **неотстъпчивост**
ТВЪРДОГЛАВОСТ *разг. неодобр.* – вж. **неотстъпчивост**
ТВЪРДОГЛОВСТВО *разг. неодобр.* – вж. **неотстъпчивост**
ТВЪРДОГЛАВЩИНА *разг. неодобр.* – вж. **неотстъпчивост**
ТВЪРДОСТ – 1. Качество на твърд. *Усетих твърдостта на голата земя. Пръстите ѝ почувстваха твърдостта на дървото.*
— **коравина, коравост, твърдина**
ант. → ***мекота,*** мекост, пухкавост, пухкавина
2. *прен.* вж. **решителност** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **категоричност** 1. знач.;
4. *прен.* вж. **постоянство**
ТЕАТРАЛЕН – *прен.* вж. **маниерен**
ТЕАТРАЛНИЧА *неодобр.* – вж. **маниернича**
ТЕАТРАЛНОСТ – вж. **маниерност**
ТЕГЕЛ – вж. **шев**
ТЕГЛИЛКА – Уред за измерване на теглото, тежестта на нещо. *Теглилката не мерече точно. Тя теглеше едри зелки с теглилката.*

— **везни, паланца, кантар** *разг.*
ТЕГЛИЛО *разг.* – вж. **мъка** 1. знач.
ТЕГЛИ МЕ – вж. **влече ме**
ТЕГЛО – 1. вж. **тежест** 1. знач.;
2. вж. **мъка** 1. знач.
ТЕГЛОВЕН *поет.* – вж. **труден** 2. знач.
ТЕГЛЯ *несв.* – 1. вж. **дърпам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **влача** 1. знач.;
3. вж. **меря** 1. знач.;
4. вж. **изтеглям** 1. знач.;
5. *разг.* вж. **страдам** 2. знач.
ТЕГЛЯ СЕ – вж. **дърпам се** 1. и 2. знач.
ТЕГНА *несв.* – 1. *разг.* вж. **тежа**;
2. вж. **натежавам** 1. знач.
ТЕГОБА *книж.* – вж. **тежест** 2. знач.
ТЕГОТА *рядко* – вж. **досада**
ТЕЖА – Имам определено тегло или имам голяма тежест. *Този куфар много тежи.*
— **тегна** *разг.*
ТЕЖЕСТ – 1. Качество на предмет да тежи или да тежи много. *Вдигнах куфара, за да определя тежестта му. Чувствам тежестта на тялото си. Тежестта на чувала е около десет килограма.*
— **тегло, тежина**
ант. → ***лекота,*** лекост, ефирност
2. *прен.* Голяма грижа, отговорност, която създава мъка, неприятности. *Задължението да се грижи за болната, стана вече непоносима тежест. Старецът се превърна в тежест за семейството си. Трудно понасям тежестите на живота. Данъчна тежест.*
— **бреме, тегоба** *книж.,* **товар** *прен.*
3. *прен.* вж. **авторитет** 1. знач.
ТЕЖИНА – вж. **тежест** 1. знач.
ТЕЖКА *нар.* – вж. **бременна**
ТЕЖКАР *разг.* – вж. **големец**
ТЕЖКАРСКИ *разг.* – вж. **богат** 2. знач.
ТЕЖКАРЕЯ <СЕ> *жарг.* – вж. **важнича**
ТЕЖКАРЯ СЕ *жарг.* – вж. **важнича**
ТЕЖКО – 1. вж. **трудно** 2. знач.;
2. вж. **изтежко** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **авторитетно**
ТЕЖКО МИ Е – вж. **мъчно ми е**
ТЕЖКОПОДВИЖЕН – вж. **бавен** 1. знач.
ТЕЖЪК – 1. вж. **труден** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **мъчителен** 1. и 3. знач.;
3. *прен.* вж. **сериозен** 2. знач.;
4. *прен.* вж. **изморителен**;
5. *прен.* вж. **масивен** 3. знач.;
6. *прен.* вж. **тромав** 1. и 2. знач.;
7. *прен.* вж. **гъст** 4. знач.;
8. *прен.* вж. **авторитетен** 2. знач.
ТЕЗА *книж.* – Разсъждение, чрез което се твърди, поддържа и доказва истинността, правилността на нещо. *Той подробно разви тезата за необходимостта от съвместни действия. Тази теза не е доказана. Основните тези на тази теория са неприемливи. Има две противоположни тези по въпроса.*
— **твърдение, положение, постановка** *книж.,* **мисъл**
ТЕЗИСИ *книж.* – вж. **анотация**
ТЕЙКО *диал.* – вж. **баща**
ТЕЙКОВ *диал.* – вж. **бащин** 1. знач.
ТЕК *разг.* – вж. **нечетен**
ТЕКА *несв.* – 1. За вода, река – движа се в някаква посока. *Бистър поток тече край скалата. През средата на селото тече река.*
— **протичам** *само несв.,* **лея се, нося се, струя** *поет. рядко*
2. За течност – излизам отнякъде на силна струя. *От носа му тече кръв. Сълзи текат по бузите ѝ. От тялото му тече пот.*
— **лея се, струя, шуртя, бликам**
3. За течност – излизам навън от съд, вместилище. *Стомната е спукана и водата тече на пода.*
— **изтичам** *в несв.,* **изливам се** *в несв.*
4. *прен.* вж. **минавам** 5., 6. и 7. знач.;
5. *прен.* вж. **провеждам се** 1. знач.;
6. *прен.* вж. **развивам се** 3. знач.
ТЕКВА МИ *разг.* – вж. **хрумва ми** 1. знач.
ТЕКМЕ *диал.* – вж. **ритник**
ТЕКСТИЛЕН – Който се отнася до изделия на тъкачната индустрия. *Текстилни стоки.*
— **манифактурен**
ТЕКСТУАЛЕН *книж.* – вж. **буквален** 1. знач.
ТЕКСТУАЛНО *книж.* – вж. **буквално**
ТЕЛАЛИН *нар.* – вж. **глашатай** 1. знач.
ТЕЛЕГРАМА – Бързо съобщение, предадено по телеграф или бланка с текст на такова съобщение. *Изпращам телеграма.*
— **депеша** *остар.*
ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОНЕН – вж. **далекосъобщителен**
ТЕЛЕСЕН – вж. **физически**
ТЕЛЕСКОП – Астрономически уред за наблюдаване, изучаване на небесните светила. *Оптичен телескоп.*
— **далекоглед**
ТЕЛЕФОНИРАМ – Предавам, съобщавам нещо някому чрез телефон. *Телефонирай на майка си да не идва. Ако има нещо важно, ще ти телефонирам.*
— **обаждам се** *разг.,* **звънвам** *разг.*
V завъртам един телефон *разг.,* врътвам една шайба (жица) *разг.*
ТЕЛОСЛОЖЕНИЕ – вж. **тяло** 2. знач.
ТЕЛОХРАНИТЕЛ – Лице, което охранява, пази някого и винаги го съпровожда. *Той винаги се движи с телохранители. Страхува се за живота си и е нает телохранител. Нямам нужда от телохранители. Зад него бе телохранителят му.*
— **бодигард, охранител, гард, пазвантин** *разг.,* **гавазин** *простонар.,* **горила** *прен. разг. неодобр.*
ТЕМА – Основна мисъл, основно нещо, което се обсъжда, разисква, коментира в разговор, изложение, съчинение. *Темата на доклада е борбата срещу корупцията. Разговорът мина на друга тема. Тема на спорове. Тема на съчинение.*
— **предмет, проблем, сюжет** *огр.,* **въпрос** *прен.*
ТЕМЕ – вж. **глава** 2. знач.
ТЕМЕЛ *разг.* – вж. **основа** 1. и 3. знач.
ТЕМЕНУЖЕН *поет.* – вж. **лилав**
ТЕМЕНУЖКА – вж. **виолетка**
ТЕМЕРУТ<ИН> *разг.* – вж. **саможивец**
ТЕМП (ТЕМПО) – вж. **ритъм** 2. знач.
ТЕМПЕРАМЕНТ – *разш.* вж. **характер** 1. знач.
ТЕМПЕРАМЕНТЕН – вж. **страстен** 2. знач.
ТЕМПЕРАТУРА – Повишена топлина на тялото при болест. *Детето имаше температура и дишаше тежко.*

— **огън** *разг.*
ТЕН – вж. **загар**
ТЕНДЕНЦИОЗЕН – вж. **преднамерен** 1. знач.
ТЕОЛОГИЯ – вж. **богословие**
ТЕОРЕТИЧЕН – вж. **абстрактен** 2. знач.
ТЕОРИЯ – вж. **учение** 1. знач.
ТЕПАВИЦА – Съоръжение с водна сила за тепане на вълнени домашни тъкани.
— **валявица** *диал.*, **дръста** *диал.*
ТЕПАМ – 1. С удряне и гореща вода обработвам вълнена тъкан, за да стане по-плътна.
— **валям** *разг.*
2. *жарг.* вж. **бия** 1. знач.
ТЕПЕ *разг.* – вж. **хълм**
ТЕПЕГЪОЗ *простонар. неодобр.* – вж. **нахален** 1. знач.
ТЕПЕГЪОЗЛЪК *простонар. неодобр.* – вж. **нахалство** 1. знач.
ТЕПСИЯ – вж. **тава**
ТЕПЪРВА – вж. **отсега**
ТЕРАПЕВТ – Лекар, който се занимава с терапия и лечение на вътрешни болести.
— **интернист**
ТЕРЕН – 1. вж. **място** 1. знач.;
2. вж. **площ** 1. знач.;
3. *жарг. рядко* вж. **забава** 1. знач.
ТЕРЗАНИЕ *книж.* – вж. **мъка** 2. знач.
ТЕРЗАЯ *поет.* – вж. **измъчвам** 3. знач.
ТЕРЗАЯ СЕ – вж. **страдам** 1. знач.
ТЕРЗИЯ *остар.* – вж. **шивач**
ТЕРК *простонар.* – вж. **образец** 1. знач.
ТЕРМАЛЕН – вж. **минерален**
ТЕРМИЧЕН *спец.* – вж. **топлинен**
ТЕРОР – вж. **насилие** 1. знач.
ТЕРОРИЗИРАМ *книж.* – вж. **измъчвам** 1. знач.
ТЕРСЕНЕ *разг.* – 1. вж. **несговорчив**;
2. *като нареч.* вж. **неловко**
ТЕРТИП *нар.* – вж. **ред** 1. знач.
ТЕСЕН – *прен.* вж. **ограничен** 1. знач.
ТЕСНИНА – вж. **клисура**
ТЕСНОГРЪД – 1. Който има тесен кръгозор, няма задълбочено мислене, не е способен да проникне по-дълбоко в нещата и да гледа в перспектива. *Много си тесногръд. Тесногръди схващания.*
— **ограничен** *прен.*, **едностранчив**
2. Който обръща прекалено внимание на незначителни неща, който е с ограничен мироглед и бедна душевност. *Не бъди тесногръд, гледай по-широко на нещата. С теб не може да се спори, станал си тесногръд човек.*
— **дребнав, ограничен** *прен.*, **тясноскроен** *прен.*, **дребнодушен** *рядко*
ант. → ***широкоскроен,*** широкогръд
V с капаци на очите *разг.*, не вижда по-далеч<е> от носа си *разг.*, нисък му е таванът *жарг.* към 1. знач.
V не вижда гредата, вижда иглата *разг.*, не гледа валмото, а гледа влакното *разг.* към 2. знач.
ТЕСНОГРЪДИЕ – 1. Тесен кръгозор на мислене, липса на достатъчно познания. *Не знам докъде ще стигнеш с твоето тесногръдие.*
— **ограниченост, едностранчивост, тесногръдство**
2. Ограничено, дребнаво отношение към нещата. *В преценките си проявява тесногръдие.*
— **дребнавост, тесногръдство, ограниченост, дребнавщина, дребнодушие** *рядко*
ант. → ***широта,*** размах, замах, мащабност
ТЕСНОГРЪДСТВО – вж. **тесногръдие** 1. и 2. знач.
ТЕСТ – *разш.* вж. **изпитание** 1. знач.
ТЕСТЕН – вж. **клисав**
ТЕСТЯВ – вж. **клисав**
ТЕФЕРИЧ *нар.* – вж. **пикник**
ТЕФТЕР – вж. **бележник**
ТЕФТЕРЧЕ – вж. **бележник**
ТЕЧЕНИЕ – Съвкупност от идейни, художествени и други виждания или похвати на изображение, които обединяват обществени групи, представители на изкуството и под. *Появи се ново литературно течение. Символизмът, като течение, имаше много привърженици. Ново течение в изкуството.*
— **направление, насока** *огр.*, **веяние** *обикн. мн., остар.*, **школа** *прен.*
ТЕША *несв. рядко* – вж. **утешавам**
ТИЙНЕЙДЖЪР *нежел.* – вж. **юноша**
ТИКАМ – 1. вж. **бутам** 1. знач.;
2. вж. **пъхам** 1. знач.;
3. вж. **завирам**[1] 1. знач.
ТИКАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **завирам се** 1. знач.;
2. вж. **въвирам се** 4. знач.
ТИКВА – 1. *прен. разг. пренебр.* вж. **глава** 1. знач.;
2. *прен. разг. пренебр.* вж. **ум** 1. знач.
ТИКВАМ – 1. вж. **пъхам** 1. знач.;
2. вж. **завирам**[1] 1. знач.
ТИКВЕНИК – *прен. разг. руг.* вж. **глупак**
ТИКЛАВ *диал.* – вж. **клисав**
ТИМ – вж. **отбор**
ТИМАРЯ *нар.* – вж. **бия** 1. знач.
ТИМБРОФИЛ *рядко* – вж. **марколюбител**
ТИНТИРИ-МИНТИРИ *разг. пренебр.* – вж. **безсмислици** 1. знач.
ТИНЯ – вж. **кал** 1. знач.
ТИП – 1. вж. **модел** 1. знач.;
2. вж. **вид**[2];
3. *разг.* вж. **екземпляр** 2. знач.;
4. *разг. неодобр.* вж. **безобразник**
ТИПИЧЕН – 1. Който е показателен, характерен за нещо. *Типичен пример за това е нашата страна. Типичен случай.*
— **класически**
2. вж. **характерен**
ТИПОВ – Който отговаря и съответства на определен образец. *Типови сгради. Типов проект.*
— **стандартен**
ТИПОГРАФ – вж. **печатар**
ТИРАДА – *прен. книж.* вж. **словоизлияние**
ТИРАНИЗИРАМ *книж.* – 1. вж. **потискам** 1. знач.;
2. вж. **измъчвам** 1. знач.
ТИРАНИН – 1. вж. **потисник**;
2. *прен.* вж. **деспот**
ТИРАНИЧЕН – вж. **деспотичен** 1. и 2. знач.
ТИРАНИЧНОСТ – вж. **деспотизъм** 2. знач.
ТИРАНИЯ – 1. Жестоко самовластно управление. *Тиранията на окупаторите ставала все по-непоносима. Недоволство от тиранията на княза.*
— **деспотизъм, потисничество, тиранство, насилничество**
2. *прен.* вж. **деспотизъм** 1. знач.
ТИРАНСТВАМ *книж.* – вж. **своеволнича**
ТИРАНСТВО – 1. вж. **тирания** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **деспотизъм** 1. знач.

ТИТАН – вж. **великан** 1. и 3. знач.
ТИТАНИЧЕН *книж.* – вж. **грамаден** 1. и 2. знач.
ТИТЛА – вж. **звание** 1. знач.
ТИТУЛ *спец.* – вж. **заглавие**
ТИТУЛЕН *спец.* – вж. **заглавен**
ТИХ – 1. Който е с малка сила на звука и почти не се чува. *Тих говор. Тих глас. Тих плач. Тих смях. Тиха песен. Тих звън.*
— **слаб, глух** *прен.*, **приглушен, нисък** *прен.*, **беззвучен**
ант. → ***силен,*** висок, звучен, звънък, звънлив, еклив
// ***гръмък,*** гръмлив, гръмогласен, гръмовит, гръмовен, громък, гръмотевичен, гръмоносен, гороломен
2. Който става без шум или с много слаб звук. *Тихи стъпки. Тихо влизане в стаята. Тихо присъствие.*
— **безшумен, беззвучен, мълчалив** *прен.*, **нечут** *поет.*, **ням** *прен.*
ант. → ***шумен,*** звучен, звънък, звънлив
3. В който няма, не е изпълнен с шум, звукове, движение. *Ще си построя вила в някое тихо планинско кътче. Улиците са тихи. Тих училищен двор. Тихи поля.*
— **безшумен, глух** *прен.*, **безлюден, неоживен, мълчалив** *прен.*, **ням** *прен. огр.*
ант. → ***шумен,*** оживен, многолюден
4. Който действа, осъществява се без много сила, шум. *Тих ветрец. Тих поток. Тихи води.*
— **спокоен** *прен.*, **кротък** *прен.*
ант. → ***буен,*** бурен, стихиен, неудържим, яростен
// *прен.* За чувство, психическо състояние и под. – който се проявява без излишен изблик на енергия, външни вълнения и под. *Тиха радост. Тиха скръб. Тиха тъга. Тиха любов.*
— **сдържан, спокоен, кротък**
ант. → ***несдържан,*** необуздан, буен, неукротим, неовладян
// ***буен,*** бурен, неукротим, див
5. *прен.* вж. **спокоен** 1., 3. и 4. знач.;
6. вж. **безветрен** 1. знач.;
7. вж. **мълчалив** 3. знач.;
8. *огр.* вж. **слаб** 4. знач.
ТИХО – 1. Без да се издава шум, звук. *Той стъпваше така тихо, че никой не го усети. Тихо прелетя птица. Снегът пада тихо. Тихо въздъхна. Тихо плача.*
— **безшумно, беззвучно, нечуто** *поет.*, **безгласно, мълчаливо** *прен.*
ант. → ***шумно,*** звучно
2. Без да се вдига шум. *Тихо се промъкна в стаята. Тихо си събра вещите. Тихо напусна града. Тихо се измъкнах от скривалището си.*
— **безшумно, тихомълком, тихом** *поет.*, **потихом** *поет.*
ант. → ***шумно***
3. С тих глас, едва чуто. *Те винаги си говорят тихо. Тихо му каза нещо на ухото. Защо говориш толкова тихо?*
— **шепнешком, тихом** *поет.*, **потихом** *поет.*, **шепнешката** *разг.*, **шепотом** *книж.*
4. Със слаб, тих тон, звук. *Той тихо заговори. Изведнъж тихо засвири кавал. Музиката звучи тихо. Някъде тихо се чува шумът на резачка.*
— **ниско, приглушено, глухо, заглушено**
ант. → ***високо,*** силно, ясно, нависоко
5. *прен.* вж. **спокойно**
ТИХОМ *поет.* – вж. **тихо** 2. и 3. знач.
ТИХОМЪЛКОМ – 1. вж. **тихо** 2. знач.;
2. вж. **незабелязано**
ТИЧАМ – Движа се бързо в някаква посока, като при стъпване отделям високо краката си от земята. *Тя тичаше по улицата. Децата тичат из двора. Тичам за здраве. Нямам сили да тичам след теб.*
— **бягам, търча** *разг.*, **препускам** *прен.*, **припкам** *разг.*, **галопирам** *прен.*, **летя** *прен.*
ант. → ***влача се,*** влека се, мъкна се, тътря се, пъпля, пълзя
ТИЧАНЕ – вж. **бяг**
ТИЧАНИЦА *разг.* – 1. вж. **бяг**;
2. вж. **гоненица**
ТИЧЕШКАТА *разг.* – вж. **бегом**
ТИЧЕШКОМ – вж. **бегом**
ТИШИНА – 1. Отсъствие на всякакъв шум, звук, говор. *Навън е тишина. Нищо не нарушава тишината на нощта. Когато учителката влезе в класната стая, настъпи тишина. Абсолютна тишина.*
— **безмълвие** *книж.*, **мълчание** *прен. поет.*, **безмълвност** *книж.*, **глухота** *прен. поет.*, **глухотия** *рядко*
ант. → ***шум***
// ***врява,*** шумотевица, глъчка, глъч, аларма, гюрултия, дандания, патърдия, гълчава, джангър
2. *прен.* Липса на шум, говор, оживление. *Избра да живее на село заради тишината. Вкъщи цари тишина. Имам нужда от тишина.*
— **спокойствие, покой, безмълвие** *книж.*, **глухота** *прен.*
ант. → ***шум***
ТЛАКА – вж. **седянка**
ТЛАСКАМ – 1. вж. **бутам** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **подтиквам**
ТЛАСКАНИЦА *разг.* – вж. **блъсканица**
ТЛАСЪК – *прен.* вж. **подтик**
ТЛЕНЕН – *поет.* вж. **смъртен**
ТЛЕЯ – 1. *рядко* вж. **линея**;
2. *рядко* вж. **гния** 1. знач.
ТЛЪСТ – 1. вж. **дебел** 1. знач.;
2. вж. **мазен** 1. знач.
ТЛЪСТЕЯ – вж. **дебелея**
ТЛЪСТИНА – вж. **мазнина** 1. знач.
ТОВАР – *прен.* вж. **тежест** 2. знач.
ТОВАРЯ *несв.* – *прен.* вж. **обременявам** 1. знач.
ТОГА – Дълга горна дреха за съдии и адвокати при съдебни заседания или за ръководни лица в университет при тържествени случаи. *Съдията облече тогата си.*
— **мантия**
ТОЕСТ – Присъединява израз или самостоятелно изречение, които уточняват мисълта на предходното изречение или някоя негова част. *Пуснаха те от затвора, тоест вече си свободен.*
— **следователно, значи, сиреч, ерго** *книж.*, **демек** *простонар.*
ТОЗЧАС *разг.* – вж. **веднага** 1. знач.
ТОК *разг.* – вж. **електричество**
ТОКА – вж. **катарама**
ТОКУ-ТАКА *разг.* – вж. **безпричинно**
ТОКУ-ТЪЙ *разг.* – вж. **безпричинно**
ТОКУ-ЩО – вж. **точно** 3. знач.

ТОЛЕРАНТНОСТ – вж. **търпимост**
ТОЛЕРИРАМ *книж.* – вж. **покровителствам**
ТОН – 1. вж. **звук** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **интонация**;
3. *прен.* вж. **цвят**
ТОП – вж. **оръдие** 1. знач.
ТОПВАМ – вж. **натопявам** 1. знач.
ТОПКА – вж. **кълбо** 2. и 3. знач.
ТОПЛИВО – Материал за отопление (въглища, дърва и др.). *Трябва да осигурим топливо за през зимата. Останахме без топливо.*
— **гориво, огрев** *рядко*
ТОПЛИЙКА – вж. **карфица** 1. знач.
ТОПЛИК *поет.* – вж. **топлина** 1. знач.
ТОПЛИЛНИК – вж. **оранжерия**
ТОПЛИНА – 1. Степен на нагрятост или умерена степен на нагрятост на телата (твърди, течни, въздухообразни). *Приятно е да усещаш топлината на слънчевите лъчи. От огъня идваше приятна топлина.*
— **топлик** *поет.*, **топлота** *рядко*
ант. → ***хлад,*** хладина, прохлада
2. *прен.* вж. **топлота** 1. знач.
ТОПЛИНЕН – Който се отнася до топлина. *Топлинна енергия. Топлинна изолация. Топлинна обработка.*
— **термичен** *спец.*
ТОПЛОТА – 1. Приятно душевно състояние, изживяване. *В душата си той почувства топлота към това малко създание. Тя мечтаеше за истинска човешка топлота.*
— **топлина** *прен.*
2. *рядко* вж. **топлина** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **дружелюбие** 1. знач.
ТОПЛЯ – Правя нещо да стане топло, като му предавам топлина от някакъв източник. *Топля вода за пране. Топля си ръцете на огъня.*
— **грея** *разг.*
ТОПЛЯ СЕ – вж. **грея се** 1. знач.
ТОПОР *диал.* – вж. **брадва**
ТОПУЗ *нар.* – вж. **боздуган**
ТОПЧЕСТ – вж. **обул** 2. знач.
ТОПЪЛ – 1. вж. **горещ** 2. знач.;
2. *прен.* вж. **дружелюбен** 1. знач.
ТОПЯ[1] *несв.* – 1. вж. **натопявам** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **клеветя** 1. знач.
ТОПЯ[2] *несв.* – вж. **разтопявам**
ТОПЯ СЕ – *прен.* вж. **линея**
ТОРИЩЕ – Тор, смет, натрупани обикн. в стопански двор. *Сутрин от торищата дими пара.*
— **бунище, гноище** *диал.*
ТОРМОЗ – вж. **мъчение** 1. знач.
ТОРМОЗЯ – вж. **измъчвам** 1., 2. и 3. знач.
ТОРМОЗЯ СЕ – 1. вж. **страдам** 1. знач.;
2. вж. **ядосвам се** 1. знач.
ТОРПЕДО – Самодвижещ се и самонасочващ се подводен снаряд с издължена форма за разрушаване на плавателни съдове.
— **торпила, мина**[2]
ТОРПИЛА – вж. **торпедо**
ТОСТ – вж. **наздравица**
ТОТАЛЕН – вж. **пълен** 4. и 5. знач.
ТОТАЛНО – 1. вж. **изцяло** 1. знач.;
2. вж. **окончателно** 1. знач.
ТОЧА[1] *несв.* – Правя да стане остра режещата част на нож, сечиво. *Точа брадва. Точа нож.*
— **остря, наточвам**[1] *в несв.*, **наострям** *в несв.*, **заострям** *в несв.*, **източвам**[2] *в несв.*, **изострям** *в несв.*, **изтънявам**[2] *в несв.*
ант. → ***затъпявам,*** притъпявам, изтъпявам, захабявам
ТОЧА[2] *несв.* – вж. **разточвам**
ТОЧА СЕ – 1. За гъста течност и под. – тека във вид на нишка. *Медът се точи от лъжицата.*
— **влача се, влека се**
2. *Само мн. и 3 л. ед.* Движим се бавно или продължително един след друг на върволица. *От двете страни на пътя се точеше цяла колона коли. Какво се точите един след друг? Овцете се точеха на дълга върволица.*
— **нижа се, влача се**
ТОЧЕН – 1. Който напълно съответства на истината или на определени изисквания. *Точно изчисление. Точно изпълнение на упражнение. Точен изстрел. Точен превод.*
— **безгрешен, безпогрешен, правилен, верен**
ант. → ***неточен,*** погрешен, грешен, неправилен, неверен
2. Който строго спазва, изпълнява определен ред и изисквания или е изпълнен, става според изискванията, без изменения. *Той е много точен в работата си. Точно спазване на правилата. Точно цитиране. Винаги е точен, никога не закъснява.*
— **стриктен** *книж.*, **прецизен** *книж.*, **коректен** *книж.*, **акуратен, пунктуален** *книж. рядко*
ант. → ***неточен,*** непрецизен, некоректен
// Който напълно съвпада с определена цел. *Точен експеримент. Точна мисъл. Точна наука.*
— **прецизен** *книж.*, **екзактен** *книж.*
3. вж. **конкретен** 1. знач.
ТОЧИЛО – Уред за точене на нож или друго сечиво.
— **острило**
ТОЧКА – *прен.* вж. **място** 3. знач.
ТОЧНО – 1. Не повече и не по-малко (по-рано или по-късно), а в посочения размер, степен, време и др. *Идваш точно навреме. Точно сега започва концертът. Точно толкова пари ми трябват.*
— **тъкмо**
2. Не нещо друго, а това, за което се говори, което е налице. *Точно този проблем ме вълнува. Точно с теб искам да говоря. Точно ти ми трябваш. Точно сега са ми нужни тези пари.*
— **именно, тъкмо, баш** *простонар.*, **анджак** *простонар.*, **асъл** *простонар. рядко*
3. В същото или в много близко време с друга проява, друго събитие. *Точно свършвах статията и ти ми се обади. Защо ме будиш, точно бях заспал. Точно бях направил няколко крачки и кучето се появи.*
— **тъкмо, таман** *разг.*, **току-що, едва**
4. вж. **безгрешно**
ТОЧНОСТ – 1. Строго спазване и навременно изпълняване на определени изисквания и задължения. *С една неизменна точност той изпълняваше всички задачи. Възхищавам се на твоята точност. Надявам се, че с присъщата си точност ще предадеш материала навреме.*
— **стриктност** *книж.*, **прецизност** *книж.*, **коректност** *книж.*, **акуратност, пунктуалност** *книж. рядко*
ант. → ***неточност,*** непрецизност, некоректност

// ***небрежност,*** нехайност, немарливост, неакуратност, непрецизност
2. вж. **вярност** 2. знач.;
3. вж. **конкретност**

ТОЯГА – Въздебела дълга и яка пръчка за носене в ръка, подпиране, удряне. *Той вървеше и се подпираше на тоягата си. Разгоних кучетата с тоягата. Овчарска тояга.*

— **сопа, кюския** *нар.*, **гьостерица** *диал.*, **джопа** *диал.*

ТРАГЕДИЯ – *прен. книж.* вж. **нещастие** 1. знач.

ТРАГИЗЪМ – Прояви, свързани с нещастия, беди, които предизвикват болка, скръб, потиснатост. *Какъв трагизъм има в стихотворението „Стон" на Яворов! Ти не можеш да разбереш трагизма на положението.*

— **трагичност**

ант. → ***комизъм,*** комичност

ТРАГИЧНОСТ – вж. **трагизъм**

ТРАДИЦИОНЕН – вж. **обичаен** 1. знач.

ТРАДИЦИЯ – вж. **обичай** 1. и 2. знач.

ТРАЕН – 1. Който не преминава с времето, а съществува непрекъснато. *В живота има трайни ценности. Трайни тенденции в литературата.*

— **постоянен, непреходен, непроменлив, неизменен**

ант. → ***временен***, кратковременен, преходен, нетраен

2. Който издържа дълго време, запазва се дълго време, без да се повреждa. *Трайни продукти. Трайни сортове грозде. Трайни стоки.*

— **дълготраен, издръжлив, многотраен** *рядко*

ант. → ***нетраен,*** малотраен, краткотраен, недълготраен

3. Който се запазва, трае дълго време (обикн. за чувство, мисъл, спомен и др.). *Траен спомен. Трайни чувства. Трайно приятелство. Трайна любов.*

— **дълготраен, неувяхващ** *прен. книж.*

ант. → ***нетраен,*** краткотраен, недълготраен, кратковременен, временен, преходен, кратък, мимолетен, недълговечен, скоропреходен

4. вж. **устойчив** 2. знач.;
5. вж. **продължителен**

ТРАЙНОСТ – 1. Запазване на нещо дълго време, без да бъде повредено. *Тези сортове имат изключителна трайност. Каква е трайността на продукта?*

— **дълготрайност, издръжливост**

ант. → ***нетрайност,*** малотрайност, краткотрайност, недълготрайност

2. вж. **устойчивост** 2. знач.

ТРАКТОВКА *книж.* – вж. **коментар** 1. знач.

ТРАКТУВАМ *книж.* – вж. **излагам** 4. знач.

ТРАМБОВАМ *разг. ирон.* – вж. **маршируvам**

ТРАМПА *разг.* – вж. **замяна** 1. знач.

ТРАМПЯ *разг.* – вж. **заменям** 1. знач.

ТРАНСПОРТ – вж. **превоз**

ТРАНСПОРТИРАМ *книж.* – вж. **превозвам**

ТРАНСПОРТЬОР – вж. **конвейер**

ТРАНСФОРМАЦИЯ *книж.* – вж. **видоизменение** 1. знач.

ТРАНСФОРМИРАМ *книж.* – 1. вж. **изменям**[1] 1. знач.;
2. вж. **превръщам** 2. знач.

ТРАНШ *нежел.* – вж. **част** 1. знач.

ТРАНШЕЯ – вж. **окоп**

ТРАП – Естествена или изкопана в земята вдлъбнатина. *Зад къщата имаше изкопан дълбок трап. Гледай в тъмнината да не паднеш в трапа.*

— **яма, ров, ровина**

ТРАПЕЗА – Наредена маса с ястия. *Седнахме около трапезата. Трапезата е сложена. Богата трапеза.*

— **маса**[1]**, софра**

ТРАПЕЗАРИЯ – Стая или помещение за хранене в жилище или общежитие. *Вечер се храним в трапезарията. Освен стая, хол и кухня имаме и трапезария.*

— **столова**

ТРАПЧИНА – вж. **дупка** 3. знач.

ТРАУР – Период от време след смъртта на някого, през който се носят тъмно облекло или други знаци, не се посещават увеселения и под. *Семейството им е още в траур. Спазвам траура. Тридневен траур.*

— **жалейка**

ТРАУРЕН – 1. Който е предназначен за траур. *Облечена е в траурни дрехи. Черна траурна забрадка.*

— **жалеен**

2. вж. **погребален**

ТРАФАРЕТ *книж.* – вж. **шаблон**

ТРАФИК – вж. **търговия**

ТРАЯ *несв.* – 1. Осъществявам се, извършвам се в някое време, имам някаква продължителност. *Заседанието ще трае дълго. Разговорът ни трая няколко минути. Колко ли ще трае събранието?*

— **продължавам, проточвам се, откарвам** *прен. разг.*

2. вж. **издържам**[1] 1. знач.;
3. *разг.* вж. **мълча** 1. и 2. знач.;
4. *разг.* вж. **търпя** 1. знач.;
5. *разг.* вж. **чакам** 2. знач.

ТРАЯ СИ *разг.* – вж. **кротувам си**

ТРЕБЯ *несв. рядко* – вж. **избивам** 1. знач.

ТРЕВА – 1. *разг.* вж. **наркотик**;
2. *нар.* вж. **билка**

ТРЕВОГА – 1. Силно вълнение, че може да се случи нещо лошо. *Защо бързаш да вдигаш тревога? Когато разбрахме, че ще има ревизия, ни обхвана тревога.*

— **аларма** *разг.*, **паника**

2. вж. **безпокойство** 1. знач.

ТРЕВОЖА – 1. Предизвиквам тревога. *Тревожи ме състоянието на обществото. Не искам да тревожа семейството си, че фирмата ни върви на зле. Дългото отсъствие на детето вече ме тревожи. Нищо не ме тревожи. Мисълта за предстоящата операция я тревожеше.*

— **безпокоя, притеснявам, стряскам, плаша, смущавам**

ант. → ***успокоявам***

2. вж. **безпокоя** 1. знач.

ТРЕВОЖА СЕ – вж. **безпокоя се**

ТРЕВОЖЕН – 1. вж. **обезпокоителен**;
2. вж. **неспокоен** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **бунтовен** 3. знач.

ТРЕВОЖНОСТ – вж. **безпокойство** 1. знач.

ТРЕЗВЕНИК – Лице, което не консумира алкохол. *Не му предложиха спиртно питие, защото знаеха, че е трезвеник.*

— **въздържател**

ант. → ***пияница,*** алкохолик, пиянде, пияндур, пиянка, пияч, кръкач

ТРЕЗВЕНОСТ – вж. **въздържание** 2. знач.

ТРЕЗВО – вж. **мъдро** 2. знач.

ТРЕЗВОСТ – вж. **благоразумие** 2. знач.

ТРЕМ *нар.* – вж. **пруст**

ТРЕН *остар.* – вж. **влак**

ТРЕНДАФИЛ – вж. **роза**

ТРЕНИРАМ – *разг.* вж. **упражнявам се**

ТРЕНИРАМ СЕ – вж. **упражнявам се**

ТРЕНИРАН – вж. **обигран** 1. знач.

ТРЕПВАМ – 1. Затрепервам, разтрепервам се за миг, за кратко време. *Сърцето му трепна от радост. Като ме видя, трепна.*

— **потрепервам**

2. вж. **сепвам се** 1. знач.

ТРЕПЕРКО *разг. ирон. рядко* – вж. **страхливец**

ТРЕПЕРЯ – 1. Правя чести, неволни разтърсвания (от студ, страх, душевно вълнение и под.). *Треперя от студ. Ръцете ѝ трепереха от страх. Цялата трепереше от вълнение.*

— **треса се**

2. вж. **трепта** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **страхувам се**

ТРЕПЕТ – вж. **вълнение** 1. знач.

ТРЕПКАМ – вж. **трепта** 1. знач.

ТРЕПТЕНИЕ – Равномерно, периодично повтарящо се движение ту в една, ту в друга посока. *Механични трептения. Трептения на струни.*

— **вибрация**

ТРЕПТЯ – 1. Извършвам многократни движения с отклонение в противоположни посоки. *Листата на тополата трептят. Устните ѝ трептят. Сърцето ми трепти. Пламъкът на свещта трепти.*

— **трепкам, треперя**

2. Движа се с трептения. *Опънатите струни трептят.*

— **вибрирам**

3. вж. **играя** 2. знач.

ТРЕПЯ СЕ *разг.* – вж. **мъча се** 1. знач.

ТРЕСА *несв.* – вж. **разтърсвам** 2. знач.

ТРЕСА СЕ – 1. Клатя се с бързи и отсечени движения. *Къщата се тресе. Усетих как подът се тресе под краката ми.*

— **люлея се** *разг.*

2. Движа се рязко и бързо нагоре-надолу и напред-назад. *Колата се тресеше по неравния път. Треса се от смях.*

— **друсам се, люлея се** *разг.*

3. вж. **треперя** 1. знач.

ТРЕСАВИЩЕ – вж. **мочурище**

ТРЕСКА – *прен.* вж. **възбуда** 1. знач.

ТРЕСКАВ – 1. Който е болен от треска и има висока температура. *Детето е трескаво. Тя гледаше с трескави очи.*

— **огничав** *нар.*

2. *прен.* вж. **напрегнат** 1. знач.

ТРЕСКАВИЦА *диал.* – вж. **гръмотевица**

ТРЕСКАВО – вж. **усилено**

ТРЕТИРАМ *книж.* – 1. вж. **отнасям се** 1. знач.;

2. вж. **излагам** 4. знач.

ТРЕЩЯ – 1. Издавам силен шум, трясък. *Трещят бомби. Железните колела на каруците оглушително трещяха.*

— **гърмя, тряскам**

2. *безл.* вж. **гърмя** 1. знач.

ТРИБАГРЕНИК *книж.* – вж. **трикольор**

ТРИБУНА – вж. **подиум**

ТРИВИАЛЕН *книж.* – 1. вж. **баналeн** 1. знач.;

2. вж. **безинтересен** 2. знач.

ТРИВИАЛНОСТ *книж.* – вж. **баналност** 1. знач.

ТРИК – 1. Ловка игра, ефектно изпълнение, което създава илюзия. *Илюзионистът направи още един трик, който отдавна не беше правил. Направих няколко трика с носната си кърпа, а после – с една пара. Акробатически трик.*

— **фокус**

2. Хитро замислено и изпълнено действие, постъпка или ловък начин за постигане на някаква цел. *Реши да се прави на болен, но този му трик не мина. Умееше да измисля трикове, за да привлича вниманието на момичетата. Пропагандни трикове.*

— **номер** *прен.*, **фокус** *прен.*, **хватка** *прен. разг. неодобр.*

3. вж. **хитрина** 1. знач.

ТРИКОЛЬОР – Национално знаме с три ивици в различен цвят. *Български трикольор.*

— **трибагреник** *книж.*, **трицвет** *книж.*

ТРИУМФ *книж.* – Явен, неоспорим, блестящ успех в нещо. *Успехът на концерта бе истински триумф за младия пианист. Партията възприе изборните резултати като свой триумф. Триумф на доброто над злото.*

— **тържество, победа** *прен.*

ант. → ***поражение,*** провал, крах

ТРИУМФАЛЕН – вж. **тържествуващ**

ТРИУМФИРАМ *книж.* – вж. **ликувам**

ТРИУМФИРАЩ – вж. **тържествуващ**

ТРИЦВЕТ *книж.* – вж. **трикольор**

ТРИЯ – 1. вж. **бърша**;

2. вж. **търкам**

ТРОВЯ – *прен.* вж. **измъчвам** 3. знач.

ТРОВЯ СЕ – *прен.* вж. **ядосвам се** 1. знач.

ТРОГАТЕЛЕН – Който трогва, вълнува силно или предизвиква умиление. *Трогателен разказ. Трогателна сцена. Трогателна гледка. Трогателни грижи. Трогателни думи.*

— **покъртителен, прочувствен, затрогващ** *книж.*, **сърцераздирателен** *книж.*, **умѝлен, умилителен**

ТРОГВАМ – Възбуждам, предизвиквам у някого силно чувство на умиление или жал, съчувствие, съпричастие. *Тази тъжна песен винаги ме трогва. Сълзите ѝ ме трогнаха. Трогнах се от вниманието му. Нищо не е в състояние да ме трогне.*

— **покъртвам, затрогвам** *книж.*, **разчувствам, развълнувам, умилявам**

V пипвам за сърцето *разг.*, хващам (улавям) <право> за сърцето *разг.*, бръквам в душата *разг.*

ТРОГВАМ СЕ – Обхваща ме силно чувство на умиление, жал, състрадание или признателност. *Трогнах се от грижите, които полагаха за бедните сирачета. Тя се трогна от ласкавите му думи. Ако един човек не е способен да се трогне, той не е добър човек.*

— **покъртвам се, затрогвам се** *книж.*, **разчувствам се, развълнувам се, умилявам се**

V трепва ми сърцето *разг.*

ТРОГНАТ – Който изпитва силно вълнение от

нещо, което го трогва. *Трогнатата от вниманието жена бършеше сълзите си.*
— **покъртен, затрогнат** *книж.,* **разчувствен, развълнуван, умилѐн**
ТРОМАВ – 1. За движение, вървеж и под. – който е бавен, отпуснат, непохватен, несръчен. *Той ходеше с тромави стъпки по паркета. Тромава походка. Тромави движения.*
— **тежък** *прен.,* **мечешки** *прен.*
ант. → ***пъргав,*** лек, чевръст
// ***грациозен,*** гъвкав, кръшен, пластичен, гъвък
2. *прен.* За изложение, мисъл – който не протича леко, последователно, стилистично правилно. *Тромави стихове. Тромаво изложение. Тромави фрази. Тромава мисъл.*
— **тежък** *прен.*
ант. → ***гладък,*** плавен
3. вж. **бавен** 1. знач.
ТРОМАВО – вж. **изтежко** 1. знач.
ТРОМАВОСТ – вж. **бавност** 1. знач.
ТРОН – Голям богато украсен стол, на който седи монарх или висш църковен служител по време на тържествени церемонии. *Царски трон. Владишки трон.*
— **престол**
ТРОПАМ – 1. Произвеждам шум, като удрям предмети един в друг, или произвеждам шум, като се удрям в нещо. *Точеха вода на чешмата, тропаха с кофи и котли. Стига си тропала със съдовете. Съседите над нас непрекъснато тропат.*
— **хлопам**
2. вж. **чукам**
ТРОПВАМ – 1. Удрям силно, тръшвам силно нещо. *Тя тропна вратата след себе си. Учителката тропна дневника на катедрата.*
— **хлопвам, трясвам**
2. вж. **почуквам**
ТРОПОЛЕНЕ – вж. **тропот**
ТРОПОЛЯ – Произвеждам еднообразен, равен, не много силен шум при движение. *По калдъръма трополят каруци. Мишки трополят на тавана.*
— **тропотя**
ТРОПОТ – Еднообразен, равномерен шум от движение на превозно средство, хора, животни и др. *Чуваше се тропотът на конете.*
— **трополене, тропотене**
ТРОПОТЕНЕ – вж. **тропот**
ТРОПОТЯ – вж. **трополя**
ТРОСВАМ СЕ *разг.* – вж. **сопвам се**
ТРОСНАТ – вж. **сопнат**
ТРОТОАР – Издигната настилка над уличното платно покрай сградите, по която се движат пешеходци. *Качих се на тротоара, за да не ме блъсне колата.*
— **плочник**
ТРОФЕЙ – *прен. разг.* вж. **плячка** 1. знач.
ТРОША – вж. **чупя**
ТРОШЛИВ – вж. **крехък** 1. знач.
ТРУД – 1. Напрягане на физическите или умствените сили за извършване на нещо, за постигане на определена цел. *Без труд нищо не се постига. Преводът изискваше много труд. С много труд построихме тази къща.*
— **работа, усилие**
ант. → ***лентяйство,*** безделие, мързел, мързелуване, леност, безделничене
2. вж. **работа** 1. знач.;
3. вж. **произведение** 2. знач.;
4. вж. **изследване** 2. знач.
ТРУДЕН – 1. Който изисква много усилия, труд. *Трудна е професията на учителя. Трудна операция. Трудна задача. Труден изпит.*
— **тежък, мъчен, сложен, комплициран** *книж.*
ант. → ***лесен,*** лек, прост, елементарен, фасулски
2. Който е свързан с много неприятности, трудности, грижи. *Настанаха трудни времена. Животът става все по-труден. Трудни години. Труден житейски път.*
— **тежък, мъчителен, непосилен, усилен, тегловен** *поет.,* **трънлив** *прен.*
ант. → ***лесен,*** лек
3. *прен. разг.* вж. **взискателен** 1. знач.
ТРУДНА *нар.* – вж. **бременна**
ТРУДНО – 1. С усилие, с мъка, с труд. *Трудно свързвам двата края. Трудно ходя. Трудно се справям с проблемите. Трудно си намерих подходяща квартира.*
— **мъчно, едва (едвам)**
ант. → ***лесно,*** леко
2. С мъка, страдание или с усилие. *Трудно понесе смъртта на мъжа си. Трудно изживя раздялата. Трудно понасям летните горещини.*
— **тежко, мъчително, болезнено**
ант. → ***леко,*** лесно, безболезнено, безпроблемно
V с триста зора (мъки) *разг.* към 1. знач.
ТРУДНОПОДВИЖЕН – вж. **бавен** 1. знач.
ТРУДНОПОДВИЖНОСТ – вж. **бавност** 1. знач.
ТРУДНОСТ – 1. Нещо, което пречи за постигането на някаква цел и чието преодоляване изисква труд, напрежение, усилие. *Правителството напълно съзнава какви трудности го очакват при провеждане на реформата. Трябва сама да преодолявам трудностите в живота. Появиха се непредвидени трудности.*
— **затруднение, мъчнотия** *разг.,* **зор** *простонар.*
ант. → ***леснина,*** леснота, лесното
2. вж. **усилие** 2. знач.;
3. вж. **сложност** 2. знач.
ТРУДОЛЮБИВ – Който обича да работи, който се труди много. *Тя е рядко трудолюбива жена. Трудолюбив селянин.*
— **работлив, работен** *разг.*
ант. → ***ленив,*** мързелив, нетрудолюбив, неработен
ТРУДОЛЮБИВОСТ – вж. **трудолюбие**
ТРУДОЛЮБИЕ – Любов към труда, към работата, готовност за труд. *Той е известен с трудолюбието си. Само с трудолюбие се постигат успехи. Пословично трудолюбие.*
— **работливост, трудолюбивост, работохолизъм, работност** *разг.*
ант. → ***леност,*** мързел, ленивост, мързеливост
// ***лентяйство,*** безделие, мързел, мързелуване, леност
ТРУДОСПОСОБЕН – вж. **работоспособен**
ТРУДЯ СЕ – 1. вж. **работя** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **старая се**
ТРУЖЕНИК – вж. **деец**
ТРУП – вж. **тяло** 3. знач.
ТРУПА – вж. **ансамбъл**
ТРУПАМ *несв.* – вж. **натрупвам** 2. знач.
ТРУС – 1. вж. **земетресение**;
2. *прен.* вж. **катаклизъм** 2. знач.

ТРУФИЛО *нар.* – вж. **накит**
ТРУФЯ СЕ *несв.* – 1. вж. **глася се** 1. знач.;
2. вж. **кича се**
ТРЪБЯ *несв.* – *прен.* вж. **разтръбявам**
ТРЪВНА *диал.* – вж. **кошер**
ТРЪГВАМ – 1. Започвам да се движа, като се отделям от мястото, където се намирам (обикн. за превозно средство). *Колата тръгна. Влакът тръгна. Воловете тръгнаха сами.*
— **потеглям**
ант. → ***спирам,*** спирам се, възпирам се, запирам <се>
// Привеждам моторно превозво средство в движение. *Сядай в камиона, искам да видя как ще тръгнеш. Седна пред кормилото и тръгна направо на трета скорост.*
— **потеглям**
ант. → ***спирам,*** спирам се
2. *прен.* За машина, механизъм – започвам да действам, функционирам. *Машината беше спряла, но отново тръгна. Навих часовника и той тръгна.*
— **заработвам, проработвам, задействам, задействам се, сработвам** *разг.*
ант. → ***спирам,*** секвам, пресекваm
3. вж. **заминавам**;
4. вж. **отправям се**
ТРЪГВА МИ *разг.* – вж. **провървява ми**
ТРЪГВАМ СИ – 1. вж. **отивам си** 1. знач.;
2. *С предл. от* вж. **напускам** 1. знач.
ТРЪН – 1. вж. **бодил**[1];
2. вж. **драка** 1. знач.
ТРЪНАК – вж. **бодил**[2]
ТРЪНЛИВ – 1. вж. **бодлив** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **труден** 2. знач.
ТРЪПКИ – Неволно отделно трепване от студ, страх, вълнение и др. *Студени тръпки минаха по тялото ми. По кожата ѝ полазиха тръпки. Усетих тръпки.*
— **морници** *поет.*, **мразници** *рядко,* **жмарци** *диал.*
ТРЪПНА – *прен.* вж. **вълнувам се**
ТРЪПЧИВ – вж. **резлив** 1. знач.
ТРЪСКАМ *несв.* – 1. вж. **друсам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **изтръсквам**
ТРЪСТ – вж. **тръстика** 1. знач.
ТРЪСТИКА – 1. Висока блатна трева с кухо стъбло. *Зад кладенеца расте висока тръстика.*
— **тръст, камъш**[1] *диал.*
2. вж. **папур** 1. знач.
ТРЪТЛЕСТ *разг.* – вж. **тантурест**
ТРЪШВАМ – вж. **затръшвам**
ТРЪШКАМ СЕ – *прен. разг.* вж. **вайкам се**
ТРЯБВА *безл.* – Нужно, необходимо е нещо. *Трябва да проведа два телефонни разговора. Трябва да му помогнем. Трябва да знаеш някои неща. Трябва да уча.*
— **налага се, изисква се, иска се**
ТРЯСВАМ – вж. **тропвам** 1. знач.
ТРЯСКАМ – вж. **трещя** 1. знач.
ТРЯСКАМ СЕ – *безл.* вж. **гърмя** 1. знач.
ТРЯСЪК – Силен, остър, гръмлив и отсечен звук, шум. *Чу се силен трясък, като че ли се събори някаква стена.*
— **гръм, пукот**
ТУБЕРКУЛОЗА – Инфекциозно заболяване, което поразява всички органи на тялото, но главно белите дробове. *Болен е от туберкулоза. Туберкулозата го изпрати в гроба.*
— **охтика** *нар.*
V жълтата гостенка *книж.*
ТУБЕРКУЛОЗЕН – Който е болен от туберкулоза. *Туберкулозни деца.*
— **гръдоболен, охтичав** *нар.*
ТУЗ – 1. вж. **ас** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **богаташ**;
3. *разг.* вж. **големец**
ТУЗАР *разг.* – 1. вж. **богаташ**;
2. вж. **големец**
ТУЗАРСКИ *разг.* – вж. **богат** 2. знач.
ТУЗЕМЕН – вж. **местен** 2. и 3. знач.
ТУЗЕМЕЦ – вж. **кореняк**
ТУК – На мястото, където се намира лицето, което говори. *За първи път ли идвате тук? Аз живея тук. Тук имам имот.*
— **насам** *разг.*, **тъдява** *разг.*
ант. → ***там***
ТУКАШЕН – вж. **местен** 2. и 4. знач.
ТУК-ТАМ *разг.* – вж. **нарядко** 1. знач.
ТУК-ТАМЕ *разг.* – вж. **нарядко** 1. знач.
ТУЛОВИЩЕ – вж. **тяло** 3. знач.
ТУЛУМ *разг.* – 1. вж. **мях**;
2. *прен.* вж. **корем**
ТУЛЯ СЕ *несв.* – вж. **крия се** 1. знач.
ТУМБАК *разг.* – вж. **корем**
ТУМБЕСТ *разг. ирон.* – вж. **коремест**
ТУНЕЯДЕЦ *книж. презр.* – вж. **готован**
ТУНЕЯДСТВО *книж. презр.* – вж. **готованство**
ТУПА-ЛУПА *разг.* – вж. **бой**[1] 1. знач.
ТУПАМ – 1. Удрям силно, обикн. с тупалка, завивки, килими, дрехи и др., за да ги очистя от прах. *Тупам килим. Тупам дюшеци. Тупам възглавница.*
— **пухам**
2. вж. **туптя**;
3. *разг.* вж. **бия** 1. знач.
ТУПАНИК *разг.* – вж. **бой**[1] 1. и 2. знач.
ТУПАНИЦА *разг.* – вж. **бой**[1] 1. и 2. знач.
ТУПВАМ *разг.* – вж. **падам** 2. знач.
ТУПЕ *простонар.* – вж. **нахалство** 2. знач.
ТУПТЯ – За сърце, кръвоносен съд и др. – свивам се и се разпускам ритмично, като изтласквам кръвта. *Усещам как сърцето ми силно тупти. Вената на слепоочието му тупти.*
— **бия, пулсирам, тупам, лупам** *разг.*
ТУПУРДИЯ *разг.* – *разш.* вж. **врява**
ТУР – вж. **кръг** 2. и 4. знач.
ТУРИСТ – 1. вж. **екскурзиант**;
2. вж. **планинар**
ТУРНЕ – Обикаляне, пътуване последователно на различни места от артист, артистична трупа и под. за изнасяне на концерти, представления и др. *През лятото театърът тръгва на турне.*
— **обиколка**
ТУРНИР – вж. **състезание** 1. знач.
ТУРТА *нар.* – вж. **погача**
ТУРУК – *прен. разг.* вж. **саможивец**
ТУРЯМ *разг.* – 1. вж. **поставям** 1. и 2. знач.;
2. вж. **оставям** 1. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **определям** 2. знач.
ТУТАКСИ – вж. **веднага** 1. знач.
ТУТКАВ *разг. неодобр.* – вж. **муден** 1. и 2. знач.
ТУТКАВО *разг. неодобр.* – вж. **бавно** 3. знач.

ТУТКАВОСТ *разг. неодобр.* – вж. **мудност** 1. знач.
ТУТКАЛ – Лепило от животински кости и кожни отпадъци.
— **клей** *спец.*
ТУТКАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **бавя се** 1. знач.
ТУТМАНИК – *прен. ирон.* вж. **простак**
ТЩЕСЛАВЕН *книж.* – Който обича славата и похвалите, проявява суета и склонност към външен блясък, парадиране. *Не съм толкова тщеславен, за да искам непрекъснато да се шуми около моите изяви.*
— **славолюбив, суетен, пустославен** *книж.*
ТЩЕСЛАВИЕ *книж.* – Стремеж към слава, признание, похвали. *Страда от тщеславието си.*
— **славолюбие, суета, суетност, пустославие** *книж.*
ТЪГА – 1. Тъжно, мрачно настроение, отсъствие на бодрост, веселост. *От стиховете ѝ лъха тъга. Дълбоката тъга, която я беше обзела, не можеше с нищо да се разсее.*
— **меланхолия** *книж.*, **печал** *поет.*, **нерадост** *поет.*, **мрачност** *книж. рядко*
ант. → ***радост***
2. вж. **мъка** 2. знач.
ТЪГУВАМ *поет.* – вж. **скърбя**
ТЪДЯВА *разг.* – 1. вж. **тук**;
2. вж. **наоколо**
ТЪЖА – 1. вж. **скърбя**;
2. *нар.* вж. **жалея**
ТЪЖА СЕ *несв. нар.* – вж. **оплаквам се** 1. знач.
ТЪЖБА – вж. **жалба** 1. знач.
ТЪЖДЕСТВЕН *книж.* – вж. **еднакъв**
ТЪЖДЕСТВЕНОСТ *книж.* – вж. **еднаквост** 1. знач.;
ТЪЖДЕСТВО *книж.* – вж. **еднаквост** 1. знач.
ТЪЖЕН – 1. Който изпитва или изразява тъга, скръб, мъка. *Защо си толкова тъжна днес? По улиците срещам тъжни хора. Гледаше ме с тъжни очи. Говореше с тъжен глас.*
— **скръбен, печален, нерадостен, безрадостен** *книж.*, **тъжовен** *поет.*, **горестен** *поет.*, **невесел, безутешен, меланхоличен** *книж.*, **горък** *поет.*
ант. → ***весел,*** радостен, засмян
2. Който е изпълнен с тъга. *Тъжни песни. Тъжни стихове. Тъжна музика. В гласа ѝ звучаха тъжни нотки.*
— **жален, елегичен** *книж.*, **жаловит, жалостен, невесел, тъжовен** *поет.*, **меланхоличен** *книж.*, **минорен** *книж.*, **жаловен** *нар. поет.*
ант. → ***весел,*** радостен, ведър, мажорен
3. В който няма радост, който протича без радост или навява тъга. *Тъжна действителност. Тъжен живот. Тъжен ден. Тъжни мисли.*
— **скръбен, печален, невесел, нерадостен, безрадостен** *книж.*, **горестен** *поет.*, **безотраден** *книж.*, **мрачен** *прен.*, **безпросветен**[1] *поет.*, **непросветен** *поет.*
ант. → ***радостен,*** весел
// ***радостен,*** отраден, драгостен
ТЪЖНО МИ Е – вж. **мъчно ми е**
ТЪЖОВЕН *поет.* – вж. **тъжен** 1. и 2. знач.
ТЪЙ *разг.* – вж. **така**
ТЪЙ КАТО – вж. **защото**
ТЪКАН – вж. **плат**
ТЪКМЕЖ *нар.* – вж. **подготовка** 1. знач.
ТЪКМО – вж. **точно** 1., 2. и 3. знач.
ТЪКМЯ СЕ *разг.* – 1. вж. **готвя се** 1. знач.;
2. вж. **възнамерявам**
ТЪЛКОВАНИЕ – 1. вж. **коментар** 1. знач.;
2. вж. **обяснение**
ТЪЛКУВАМ – вж. **коментирам** 1. знач.
ТЪЛКУВАНЕ – вж. **коментар** 1. знач.
ТЪЛКУВАТЕЛ – Лице, което разяснява съдържанието, смисъла на нещо. *Тълкувател на закон.*
— **тълкувач, интерпретатор** *книж.*, **коментатор, тълмач** *книж. старин.*
ТЪЛКУВАТЕЛЕН – вж. **обяснителен**
ТЪЛКУВАЧ – вж. **тълкувател**
ТЪЛМАЧ *книж. старин.* – вж. **тълкувател**
ТЪЛПА – 1. Голям брой хора, събрани на едно място. *Страхувам се да не се изгубя сред тълпата. На площада се бе събрала голяма тълпа. Тълпата ме повлече надолу по улицата. Тълпата се разпръсна.*
— **множество, навалица, сборище, гъмжило, рояк** *прен.*, **гмеж** *книж. рядко*, **многолюдие** *събир.*, **калабалък** *простонар.*
2. *неодобр.* Множество от неорганизирани, случайно събрани хора. *На пазара се струпа тълпа от любопитни. Тълпата започна да разбива витрините на магазините. Това не е войска, а тълпа. Ако попаднеш сред тази тълпа, може да пострадаш. Защо полицията не разгони тълпата?*
— **сбирщина** *неодобр.*, **сборище** *неодобр.*, **паплач** *презр.*, **сган** *презр.*
V от кол и <от> вже *разг. пренебр.*, всякая всячина *книж. пренебр.*, храна и брана *разг.* към 2. знач.
ТЪМА *поет.* – вж. **тъмнина**
ТЪМЕН – 1. В който няма светлина, видимост. *Тъмно помещение. Тъмни коридори. Тъмна стая. Тъмна нощ. Тъмна гора.*
— **мрачен, неосветен, черен** *прен. огр.*, **непрогледен** *огр.*, **безпросветен**[1] *поет.*, **непросветен** *поет.*, **беззрачен** *поет.*
ант. → ***светъл,*** осветен, озарен, огрян
2. *прен.* вж. **необясним**;
3. *прен.* вж. **подозрителен**
ТЪМНЕЯ – 1. *безл.* Настъпва мрак, тъмнина. *Навън тъмнее.*
— **мрачнея**
2. Изглеждам, виждам се тъмен. *Сред парка тъмнееха акации.*
— **тъмнея се, мрачнея, чернея се, чернея**
ант. → ***светлея,*** светлея се, белея, белея се
3. вж. **притъмнявам** 1. знач.
ТЪМНЕЯ СЕ – вж. **тъмнея** 2. знач.
ТЪМНИЛО *разг.* – вж. **тъмнина**
ТЪМНИНА – Пълна липса на светлина, поради което е невъзможно да се виждат предметите. *В тъмнината нищо не виждам. Каква тъмнина е навън! Изгасна осветлението и ние останахме в тъмнината. След залеза на слънцето полето потъна в тъмнина. Стаята се изпълни с тъмнина.*
— **тъма** *поет.*, **тъмнота** *рядко*, **мрак, мрачина, мрачевина, тъмнило** *разг.*, **тъмница** *разг.*, **тъмнотия** *разг.*, **мрачева** *диал.*
ант. → ***светлина,*** осветление, светлик, зрак, виделина, видело
ТЪМНИЦА – 1. *книж.* вж. **затвор**;
2. *разг.* вж. **тъмнина**

ТЪМНОЛИК – вж. **мургав**
ТЪМНОТА *рядко* – вж. **тъмнина**
ТЪМНОТИЯ *разг.* – вж. **тъмнина**
ТЪНА *несв.* – 1. Намирам се сред нещо, което е в голямо количество или ме обгръща от всички страни. *През лятото улиците и булевардите тънат в зеленина. Къщите тънат в мрак. Градът тъне в мръсотия.*
— **потъвам** *в несв.*
2. вж. **плувам** 3. знач.
ТЪНКОСТ – *прен.* вж. **подробност**
ТЪНТЕЖ – вж. **грохот**
ТЪНТЯ – вж. **бумтя**
ТЪНЪК – 1. Който е с малка дебелина. *Тънка прежда. Тънки чорапи. Тънък плат. Тънък шал. Тънка кожа. Тънка материя.*
— **фин, изящен** *книж.*, **нежен** *прен.*
ант. → ***дебел,*** груб, плътен
2. вж. **лек** 1. и 2. знач.;
3. вж. **слаб** 5. знач.;
4. вж. **възслаб**;
5. *прен.* вж. **висок** 2. знач.;
6. *прен.* вж. **внимателен** 4. знач.
ТЪП – 1. Който няма тънко острие. *Тъп нож. Тъпа брадва. Тъп бръснач. Тъп сърп.*
— **затъпен, притъпен, захабен, изхабен** *рядко*
ант. → ***остър,*** наостren, наточен
2. *прен.* вж. **глух** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **глупав** 1., 2., 3. и 4. знач.;
4. *разг.* вж. **невъзприемчив**;
5. *разг.* вж. **безсъдържателен** 1. и 2. знач.
ТЪПАК *разг. пренебр.* – вж. **глупак**
ТЪПАМ *нар.* – вж. **ситня** 1. знач.
ТЪПАНАР – *прен. разг. руг.* вж. **глупак**
ТЪПИЗМИ *разг. пренебр.* – вж. **безсмислици** 1. знач.
ТЪПКАЛО *разг.* – 1. вж. **навалица** 1. знач.;
2. вж. **блъсканица**
ТЪПКАНИЦА *разг.* – 1. вж. **навалица** 1. знач.;
2. вж. **блъсканица**
ТЪПОГЛАВ *разг.* – вж. **глупав** 1. и 2. знач.
ТЪПОГЛАВИЕ *разг.* – вж. **глупост** 1. знач.
ТЪПОСТ *разг. рядко* – 1. вж. **глупост** 1. знач.;
2. вж. **невъзприемчивост** 1. знач.
ТЪПОТА *разг.* – 1. вж. **глупост** 1. знач.;
2. вж. **невъзприемчивост** 1. знач.
ТЪПОТИЯ *разг.* – 1. *неодобр.* вж. **глупост** 2. знач.;
2. *мн. пренебр.* вж. **безсмислици** 1. знач.
ТЪПОУМЕН *разг.* – 1. вж. **глупав** 1., 3. и 4. знач.;
2. вж. **невъзприемчив**
ТЪПОУМИЕ *разг.* – 1. вж. **глупост** 1. знач.;
2. вж. **невъзприемчивост** 1. знач.
ТЪПУНГЕР *жарг.* – вж. **глупак**
ТЪПЧА – 1. Силно натискам нещо с крака и изменям формата му, сплесквам го. *Не тъпчи тревата! Кучето тъпче цветята.*
— **газя, мачкам**
2. *прен. неодобр.* вж. **потискам** 1. знач.
ТЪПЧА СЕ *разг. неодобр.* – вж. **ям** 1. знач.
ТЪРБУХ *разг. грубо* – вж. **корем**
ТЪРГ – Публична разпродажба, при която купувачите наддават за цената на предлаганата стока. *Ще има публичен търг. Много бяха участниците в търга.*
— **аукцион** *книж.*
ТЪРГАШ *неодобр.* – вж. **спекулант**
ТЪРГАШЕСКИ – вж. **комерсиален** 2. знач.
ТЪРГОВИЯ – Дейност, свързана с покупка и продажба на стоки. *Той се занимава с търговия. Как върви търговията? Търговия на едро. Външна търговия. Вътрешна търговия.*
— **стокообмен, трафик, покупко-продажба, алъш-вериш** *простонар.*
ТЪРГОВСКИ – Който се отнася до търговия или е присъщ на търговец. *Търговски отношения. Търговски похвати.*
— **комерчески** *книж.*, **комерсиален** *книж.*
ТЪРЖЕСТВЕН – 1. Който е предназначен за или е присъщ на събития с представителен характер. *Тържествено посрещане. Тържествено събрание. Дрехи за тържествени случаи.*
— **официален, церемониален**
ант. → ***неофициален***
2. вж. **празничен** 2. знач.
ТЪРЖЕСТВЕНОСТ – Състояние, присъщо за празник, тържество. *Юбилеят бе отпразнуван с особена тържественост. Трябваше да придадем някаква тържественост на това, което ставаше тук.*
— **празничност, парадност, официалност**
ТЪРЖЕСТВО – 1. вж. **празненство**;
2. вж. **триумф**
ТЪРЖЕСТВУВАМ – вж. **ликувам**
ТЪРЖЕСТВУВАЩ – Който изразява радост, гордост, задоволство от постигната победа, успех. *Той ѝ хвърли един тържествуващ поглед. Тържествуваща усмивка. Тържествуващ вик.*
— **ликуващ, победоносен, триумфален, триумфиращ, побѐден** *рядко*
ТЪРЖИЩЕ – вж. **пазар**
ТЪРКАЛО *нар.* – вж. **кръг** 1. знач.
ТЪРКАЛЯМ СЕ – Въртя се, премятам се по някаква повърхност. *Мръсни и окъсани деца се търкаляха в прахта.*
— **валям се** *разг.*, **въргалям се** *разг.*
ТЪРКАМ – Движа нещо върху повърхност, като го натискам. *Търкам пода с четка, за да го измия добре. Търкам си очите. Търкам с гума.*
— **трия, жуля** *разг.*
ТЪРКАНЕ – *Обикн. мн.* вж. **неразбирателство**
ТЪРКУЛВАМ СЕ – вж. **изтърколявам се**
ТЪРНОКОП – Железен инструмент със заострени краища и дълга дървена дръжка, предназначен за разкопаване на твърда или обрасла с корени почва. *Ще разкопая с търнокопа земята.*
— **кирка, копач, копачка** *разг.*, **казма** *диал.*
ТЪРПЕЖ *нар.* – вж. **търпение**
ТЪРПЕЛИВОСТ – вж. **търпение**
ТЪРПЕНИЕ – Способност да се търпи, понася нещо или да се чака, изчаква дълго и спокойно. *С търпение всичко се постига. Той прояви голямо търпение. Нужно е търпение.*
— **търпеливост, търпеж** *нар.*, **гайрет** *простонар.*
ант. → ***нетърпение,*** нетърпеливост, припряност
ТЪРПИМ – вж. **поносим**
ТЪРПИМОСТ – Търпеливо отношение към нещо неприятно или враждебно, зачитане на правата и интересите на другите. *Търпимост към чуждите недостатъци и грешки. Религиозна търпимост. Търпимост към чужденците.*
— **толерантност**
ант. → ***нетърпимост,*** нетолерантност
ТЪРПЯ *несв.* – 1. Не реагирам въпреки неприятни

усещания или чувства, които имам. *Мога да търпя болката. Не мога да търпя горещините. Как търпиш тази неприятна миризма? Приятелят ѝ е груб и недодялан, но тя го търпи.*

— **понасям, издържам**[1]**, трая** *разг.*

2. Примирявам се с неприятните условия, в които съм, живея и не се опитвам да ги променя. *Тя търпеше обидите и все повече се затваряше в себе си. Те ни мачкат, а ние търпим. Докога ще търпим безобразията, които се вършат?*

— **понасям, мълча** *прен.*, **гълтам** *прен. разг.*

V стискам зъби *разг.* към 1. знач.

V стискам зъби *разг.*, нося си кръста *книж.* към 2. знач.

ТЪРСАЧ – Лице, което търси, издирва нещо. *Той е иманяр, търсач на неоткрити скъпоценности.*

— **издирвач** *рядко*

ТЪРСЕНЕ – Усилия, стремеж да се намери нещо, което е изгубено, или някой, който е изчезнал или се е скрил. *Търсенето на изчезналото дете продължи до късно през нощта.*

— **издирване, дирене**

ант. → ***намиране,*** откриване

ТЪРСЯ *несв.* – Полагам усилия, стремя се да намеря някого или нещо. *Полицията търси престъпника. Цял ден търсихме изгубената крава. Търся документите, които съм забутал някъде. Търся квартира.*

— **диря** *разг.*, **издирвам** *в несв.*

ант. → ***намирам,*** откривам

// ***намирам,*** изнамирам, откривам

V обръщам (преобръщам) света наопаки *разг.*, обръщам земята наопаки *разг.*, под дърво и камък (под дърво и листо) търся някого, нещо *разг.*

ТЪРСЯ СЕ – 1. За стока – продавам се. *Най-вече се търсят спортни обувки. Около Великден се търсят яйца.*

— **върви** *прен. разг.*, **харча се** *разг.*

2. вж. **котирам се** 2. знач.

ТЪРТЕЙ – *разг. презр.* вж. **готован**

ТЪРТОВЩИНА *разг. презр.* – вж. **готованство**

ТЪРЧА *разг.* – вж. **тичам**

ТЪРЧАНЕ *разг.* – вж. **бяг**

ТЪРЧЕШКАТА *разг.* – вж. **бегом**

ТЪРЧЕШКОМ *разг.* – вж. **бегом**

ТЪРЧИ-ЛЪЖИ *разг.* – вж. **лъжец** 1. знач.

ТЪРШУВАМ – Търся усилено и на различни места нещо укрито или нещо, което ми е нужно. *Някой е тършувал в бюрото ми. Детето обича да тършува из долапите. Започнах да тършувам в чантата си, търсейки портмонето си.*

— **бъркам**[1]**, бърникам** *разг.*, **ровя, ровичкам** *разг.*

ТЪСТ – Баща на съпругата. *Много добре се разбирам с тъста.*

— **дядо** *разг.*, **бабалък** *простонар.*

ТЪТЕН – вж. **грохот**

ТЪТНА – вж. **бумтя**

ТЪТНЕЖ – вж. **грохот**

ТЪТРУЗЯ *разг. грубо* – вж. **влача** 1. знач.

ТЪТРУЗЯ СЕ *разг. грубо* – вж. **влача се** 1. знач.

ТЪТРЯ – вж. **влача** 1. знач.

ТЪТРЯ СЕ – вж. **влача се** 1. знач.

ТЪЩА – Майка на съпругата. *Тъщата добре готви.*

— **баба** *разг.*

ТЮРБАН – вж. **чалма**

ТЮРМА *остар.* – вж. **затвор**

ТЮФЛЕК *разг.* – вж. **сламеник**

ТЮХКАМ СЕ *разг.* – вж. **вайкам се**

ТЯГОСТ *рядко* – вж. **досада**

ТЯГОСТЕН *книж.* – вж. **мъчителен** 1. и 3. знач.

ТЯЛО – 1. Физическата, материалната част на човека или животното като жива структура. *Той има здраво тяло, но психически не е добре. Тялото му ще издържи на операцията.*

— **организъм**

ант. → ***душа,*** психика, дух, душевност

2. Външната, видимата основна физическа част на човека. *Тя има стройно и красиво тяло. Момиче с кръшно тяло. Въпреки пълното си тяло той е доста пъргав.*

— **снага, фигура** *книж.*, **телосложение, стан**[2] *нар. поет.*

ант. → ***душа***

3. Основната, най-голямата част от физическата материя на човек или животно, без главата и крайниците. *Едра жена с голямо тяло. Животното имаше глава, която беше сравнително малка и не отговаряше на голямото му тяло. Тяло на заклана крава.*

— **туловище, труп** *(обикн. при мъртво същество)*

4. *прен.* вж. **корпус**

ТЯСНОСКРОЕН – *прен.* вж. **тесногръд** 2. знач.

У

УБЕДЕН – вж. **сигурен** 2. знач.
УБЕДЕНОСТ – 1. вж. **вяра** 1. знач.;
2. вж. **сигурност** 1. знач.
УБЕДИТЕЛЕН – 1. вж. **красноречив** 1. знач.;
2. вж. **логичен** 2. знач.
УБЕДИТЕЛНОСТ – вж. **красноречивост**
УБЕЖДАВАМ – 1. Карам някого с думи, доводи да се съгласи с мене, да повярва в нещо. *Мъчех се да я убедя, че нямам лоши намерения. Успях да я убедя, че за нея е по-добре да замине. Ще мога ли да го убедя, че тя не е лош човек?*
— **уверявам**
ант. → ***разубеждавам,*** разуверявам
2. вж. **увещавам**
УБЕЖДАВАМ СЕ – Добивам увереност, започвам да вярвам, че нещо е истина, че съществува. *Не мога да се оженя за нея, докато не се убедя, че тя ме обича. Убеди ли се, че не те лъжа? Надявам се да се убедиш, че така е по-добре за теб.*
— **уверявам се, повярвам**
ант. → ***разубеждавам се***
УБЕЖДЕНИЕ – *Обикн. мн.* вж. **възглед** 3. знач.
УБЕЖИЩЕ – 1. Място, което предпазва от беда, подслонява. *По време на османското робство в Румъния намират убежище много български революционери. Беглецът намира убежище в близкия манастир. Той търси убежище в чужбина.*
— **прибежище, подслон, приют** *прен.*, **пристан** *поет.*
2. вж. **скривалище** 1. знач.
УБИВАМ – 1. Причинявам смърт, слагам край на живота на човек или друго живо същество. *Бандити убили сина ѝ. Този човек е опасен, може да те убие. Той убил жена си. Убили баща му на фронта. Тази отрова може да убие човек. Заканил се, че ще я убие.*
— **умъртвявам, погубвам, ликвидирам, премахвам** *прен.*, **очиствам** *прен. разг.*, **пречуквам** *разг.*, **утрепвам** *разг.*, **претрепвам** *разг.*, **затривам** *разг.*, **усмъртявам** *разг. рядко*
ант. → ***съживявам,*** възкресявам
2. *прен.* вж. **съкрушавам** 1. знач.
У пращам (изпращам) на онзи (оня) свят *разг.*, пращам (изпращам) на другия свят *разг.*, пращам при свети Петър *разг.*, светявам маслото (водата) *разг.*, виждам сметката (работата) *разг.*, оставям (простирам) на място *разг.*, пращам (изпращам) в гроба (на гробищата) *разг.*, вземам живота (душата, главата) *разг.*, слагам (турям) край на живота *разг.* към 1. знач.
УБИЕЦ – Човек, който е убил някого, отнел е живота на друг човек. *Още не са хванали убийците на банкера. Наемен убиец. Осъдиха убиеца.*
— **килър, палач** *разш.*, **главорез, душегубец** *книж.*, **джелатин** *прен. разг.*, **колач** *нар.*, **губител** *книж. рядко*
УБИЙСТВЕН – 1. вж. **гибелен** 2. знач.;
2. вж. **непосилен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **непоносим** 2. знач.;
4. *прен.* вж. **мъчителен** 1. знач.
УБИЙСТВО – Насилствено отнемане на живот. *През нощта е извършено ново убийство.*
— **кръвопролитие** *книж.*, **кръвнина** *нар.*
УБИТ – 1. *прен.* вж. **съкрушен;**
2. *прен.* вж. **пастелен**
УБОГ *старин.* – вж. **оскъден** 1. знач.
УБОЖДАМ – Наранявам, като бода с нещо остро. *Убодох пръста си с игла. Розата го убоде.*
— **набождам, избождам, изпобождам**
УБОЖДАМ СЕ – вж. **набождам се**
УБЯГВАМ – вж. **изплъзвам се** 2. знач.
УВАЖАВАМ – 1. Изпитвам чувство на уважение. *Колегите го обичат и уважават. Уважавам труда на учения. Уважавам историческите паметници.*
— **почитам, тача, ценя, зачитам**
ант. → ***презирам***
2. вж. **зачитам** 1. и 2. знач.
УВАЖАВАН – Който заслужава уважение, към когото се отнасят с уважение. *Той е един от най-уважаваните хора в селото. Уважаван преподавател.*
— **почитан, тачен, ценѐн, зачитан**
ант. → ***презрян***
УВАЖЕНИЕ – Чувство и отношение към някого или нещо, породени от висока оценка на неговите качества, заслуги. *Изпитвам дълбоко уважение към научния труд на този човек. Отнасям се с уважение към по-възрастните хора. Внушавам уважение.*
— **почит, почтителност, респект** *книж.*
ант. → ***неуважение,*** непочтителност, презрение, пренебрежение
УВАЖИТЕЛЕН – *огр.* вж. **оправдателен** 2. знач.
УВАРДВАМ *нар.* – вж. **запазвам** 2. знач.
УВАРДВАМ СЕ *нар.* – вж. **опазвам се** 1. знач.
УВАРЯВАМ *разг.* – вж. **сварявам**
УВЕДОМИТЕЛЕН – вж. **осведомителен** 2. знач.
УВЕДОМЛЕНИЕ – вж. **съобщение** 1. знач.
УВЕДОМЯВАМ – вж. **съобщавам** 1. знач.
УВЕКОВЕЧАВАМ – Правя нещо да стане безсмъртно, да се помни вечно. *Поезията и подвигът на Христо Ботев са увековечили името му.*
— **обезсмъртявам**
УВЕЛИЧАВАМ – 1. Правя нещо да стане по-голямо по брой, количество. *Увеличавам богатството си. Увеличавам имота си. Увеличавам знанията си. Увеличих приходите си.*
— **уголемявам, умножавам, обогатявам** *прен.*
ант. → ***намалявам,*** смалявам, съкращавам, ограничавам, редуцирам
2. Правя нещо по-голямо по размери. *Увеличавам площта. Увеличавам размера на снимката.*
— **уголемявам, разширявам**
ант. → ***намалявам,*** смалявам, умалявам
3. Правя нещо да стане по-голямо, по-високо по степен, размер или придобивам някакво качество в по-висока степен, размер. *Увеличавам цените. Увеличиха заплатите. Увеличавам температурата. Дъждовете увеличиха нивото на реката.*
— **повишавам, вдигам** *прен.*, **качвам** *прен. разг.*, **покачвам** *прен.*

ант. → ***понижавам,*** намалявам, свалям, смъквам, снижавам

4. вж. **засилвам** 3. знач.

УВЕЛИЧАВАМ СЕ – 1. Ставам повече, по-голям по количество. *Семейството му се увеличи с още едно дете. Богатството ми се увеличи. Градът се увеличи. Дългът ми се увеличи.*

— **умножавам се, нараствам, уголемявам се, разраствам се, пораствам, възраствам** *книж. рядко*

ант. → ***намалявам,*** смалявам се

2. Ставам по-голям по степен, размер, сила. *Цените се увеличават. Температурата се увеличава. Напрежението се увеличи.*

— **нараствам, повишавам се, покачвам се, качвам се** *прен. разг.*, **вдигам се** *прен.*

ант. → ***спадам,*** намалявам, понижавам се, снижавам се, падам

3. За вода – ставам с по-високо ниво. *Нивото на реката се увеличи. От обилните дъждове нивото на язовира застрашително се увеличава.*

— **надигам се, качвам се** *прен.*, **вдигам се, издигам се, повишавам се, покачвам се, повдигам се**

ант. → ***спадам,*** намалявам, понижавам се, снижавам се, падам

УВЕЛИЧАВАНЕ – вж. **увеличение** 1. знач.

УВЕЛИЧЕН – вж. **повишен** 1. и 2. знач.

УВЕЛИЧЕНИЕ – 1. Разлика в повече в сравнение с нещо предишно. *Увеличение на производителността на труда. Увеличение на надниците. Увеличение на температурата. Увеличение на радиацията.*

— **повишение, повишаване, увеличаване, покачване**

ант. → ***намаление,*** намаляване, понижение, понижаване, снижение, снижаване

2. вж. **растеж** 2. знач.

УВЕНЧАВАМ – *прен. поет.* вж. **прославям**

УВЀРЕН – вж. **сигурен** 2. знач.

УВЕРЕНИЕ – вж. **акт** 1. знач.

УВЕРЕНОСТ – 1. вж. **вяра** 1. и 2. знач.;

2. вж. **сигурност** 1. знач.

УВЕРТЮРА – вж. **въведение** 2. и 3. знач.

УВЕРЯВАМ – вж. **убеждавам** 1. знач.

УВЕРЯВАМ СЕ – вж. **убеждавам се**

УВЕСВАМ *разг.* – 1. вж. **закачам**[1] 1. знач.;

2. вж. **провесвам**

УВЕСВАМ СЕ *разг.* – вж. **провесвам се**

УВЕСЕЛЕНИЕ – вж. **веселба** 1. знач.

УВЕСЕЛЯВАМ *рядко* – вж. **забавлявам** 1. знач.

УВЕЩАВАМ – С думи, доводи подтиквам или моля някого да прави, да направи нещо. *Дълго ме увещаваха да замина с тях на море. Майка ми само ме увещава да уча. Не можах да го увещая да дойде с нас на екскурзия. Дано да го увещаеш да не напуска работата си.*

— **уговарям, убеждавам, придумвам, карам**[2] *несв.*, **накарвам** *св.*, **скланям** *св.*, **агитирам** *несв. разг.*, **проагитирам** *св. разг.*, **навивам** *прен. разг.*, **обработвам** *прен. разг.*, **кандърдисвам** *простонар.*

ант. → ***разубеждавам,*** раздумвам, разкандърдисвам

УВЕЩАВАНЕ – вж. **увещание**

УВЕЩАНИЕ – Убеждаване, молене да се извърши нещо. *Всички увещания да дойде с нас, останаха напразни. Няма нужда от увещания, ще изпълня молбата ти. Не се поддава на увещания.*

— **увещаване, придумване, уговаряне, агитация** *разг.*, **навивка** *прен. разг.*, **обработка** *прен. разг.*, **кандърдисване** *простонар.*, **кандърма** *простонар.*

УВИВАМ – 1. вж. **опаковам**;

2. вж. **омотавам** 1. знач.

УВИВАМ СЕ – вж. **вия се** 1. знач.

УВИВЕН – вж. **опаковъчен**

УВИРАМ – 1. вж. **сварявам се** 1. знач.;

2. *прен. разг.* вж. **сгорещявам се** 2. знач.

УВИРАМ СЕ *нар.* – вж. **въвирам се** 2. и 4. знач.

УВИСВАМ – 1. Изведнъж заемам висящо или отпуснато положение. *Ръцете му безпомощно увиснаха надолу. Натежали от снега, клоните на дървото увисват над оградата.*

— **висвам, провисвам**[1]

2. вж. **провесвам се**;

3. вж. **отпускам се** 2. знач.

УВИСНАЛ – вж. **отпуснат** 1. знач.

УВЛЕКАТЕЛЕН – вж. **интересен** 2. знач.

УВЛЕЧЕН – вж. **влюбен**

УВЛЕЧЕНИЕ – 1. вж. **забежка** 1. знач.;

2. вж. **влюбеност**

УВЛИЧАМ – 1. вж. **повличам** 2. знач.;

2. вж. **завладявам** 3. знач.

УВЛИЧАМ СЕ – 1. вж. **пристрастявам се**;

2. вж. **забравям се** 1. знач.;

3. вж. **влюбвам се**

УВОД – вж. **въведение** 1. знач.

УВОДЕН – вж. **встъпителен** 1. знач.

УВОЛНЯВАМ – Нареждам на някого да напусне заеманата служба, длъжност; с документ отстранявам от работа. *Тя не си върши добре работата и шефът я уволни. Страхувам се да не ме уволнят. Мина, не мина време, уволниха и този директор и назначиха друг.*

— **освобождавам** *разш.*, **изгонвам** *разг.*, **изхвърлям** *прен. разг.*, **изпъждам** *рядко*

ант. → ***назначавам***

V подписвам квитанцията (паспорта, тескерето) *разг.*, посочвам (показвам) вратата *разг.*, давам (посочвам, показвам) пътя *разг.*, духвам (плюя) под опашката *разг.*, бия (удрям) шута *разг. грубо,* давам (удрям) прът*а разг.*, давам (удрям) ритник<а> *разг.*, изхвърлям на улицата (пътя) *разг.*, изхвърлям като парцал (мръсно коте) *разг.*, удрям текмето *разг. грубо,* бия (удрям) дузпата *жарг.*

УВОНЯВАМ – Правя нещо да мирише лошо, неприятно или изпълвам с лоша миризма. *Увоняхте кухнята с това зеле. Увоняхте къщата на чесън. Кочината увоня целия двор.*

— **усмърдявам, вмирисвам, умирисвам, развонявам, въвонявам** *рядко*

УВОНЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **вмирисвам се** 2. знач.

УВРЕДЕН – 1. Който е претърпял частично разрушаване и не е напълно здрав, запазен. *Увредени бъбреци. Увреден черен дроб. Увреден слух. Увредени от земетресението сгради. Увредени мебели.*

— **поразен, засегнат, похабен** *разг.*, **повреден** *рядко*

ант. → ***запазен,*** съхранен, неповреден, непохабен, неувреден

// ***здрав,*** неувреден, неповреден, незасегнат, читав

2. Който е претърпял вреда, чиято същност, състоя-

ние са нарушени по някакви причини. *Увредени интереси. Увредено честолюбие. Увредена репутация.*

— **накърнен, засегнат**

ант. → ***ненакърнен,*** незасегнат, непокътнат

УВРЕЖДАМ – 1. Частично разрушавам нещо, влошавам физическото или здравословното състояние на нещо, някого. *Алкохолът увреждa черния дроб. Тютюнът увреждa здравето. Сушата увреди посевите. Градушката увреди реколтата.*

— **навреждам** *(на)*, **вредя** *несв. (на)*, **повреждам, съсипвам, разрушавам** *прен.*, **руша** *несв. прен.*, **поразявам, разнебитвам** *прен.*, **разсипвам** *разг.*

ант. → ***оправям,*** възстановявам

// ***запазвам,*** опазвам, съхранявам, предпазвам

2. вж. **навреждам** 2. знач.;

3. вж. **засягам** 2. знач.

УВЪЛЧВАМ *рядко* – вж. **ожесточавам**

УВЪЛЧЕН – *прен. разг.* вж. **настървен** 1. знач.

УВЪРТАМ – Отклонявам да отговоря определено, точно, ясно, да кажа истината за нещо, да дам обяснение, обикн. с цел да скрия нещо. *Кажи истината, стига си увъртал. Говори направо, няма защо да увърташ. И досега не е дал категоричен отговор, само увърта.*

— **усуквам** *разг.*, **шикалкавя** *разг.*, **извъртам** *разг.*, **засуквам** *прен. разг.*

V усуквам (опявам) го по килифарски *разг.*, въртя, суча (усуквам) *разг.*, разтягам (тегля) локуми *разг.*

УВЪРТАМ СЕ – Постоянно се намирам около някого, като му се умилквам с някаква користна цел, а също така постоянно се намирам около някого, когото харесвам и ухажвам. *Неприятно е да гледаш как колегите се увъртат около шефа. Увърта се около дъщеря ми, иска да ми става зет.*

— **усуквам се** *разг.*

УВЪРТАНЕ – Пристъпване по околни, странични начини, не направо към предмета на разговора, на темата. *Той пристъпил направо към целта, не обичал увъртанията. Казвай направо, без увъртане.*

— **заобикалки, усукване** *разг.*, **шикалкавене** *разг.*, **извъртане** *разг.*

УВЯХВАМ – 1. За растение – загубвам свежестта, влагата, преснотата си, като свивам листата и цветовете си. *Теменужките бързо увяхват. От сушата цветята в градината увяхнаха.*

— **повяхвам, извяхвам, вехна** *несв.*, **посървам, завяхвам**

ант. → ***разцъфтявам,*** цъфвам, разцъфвам, разцъфвам се

2. *прен.* вж. **залинявам**

УВЯХНАЛ – За растение, листа, цвят, стъбло – който е изгубил свежестта и естествения, нормалния си цвят. *Увяхнали люлякови храсти. Увяхнали рози. Увяхнали марули. Увяхнали цветя.*

— **повяхнал, посърнал, извяхнал**

ант. → ***свеж,*** пресен

УГАРКА – Остатък от изпушена цигара. *Пепелникът бе пълен с угарки.*

— **фас** *разг.*

УГАСВАМ – 1. Преставам да горя. *Огънят бавно угасваше. Свещта угасна. Огнището угасна.*

— **изгасвам, загасвам, гасна** *несв.*, **догарям**

ант. → ***пламвам,*** запалвам се, лумвам, подпалвам се, възпламенявам се

// ***разпалвам се,*** разгарям се

2. Преставам да светя. *Лампите угаснаха. Звездите угасваха една след друга. И последната светлинка угасна.*

— **изгасвам, загасвам, гасна** *несв.*, **погасвам** *поет.*

ант. → ***светвам,*** грейвам, засиявам, пламвам, заблестявам, блясвам, възсиявам

3. *прен. поет.* вж. **утихвам** 1. знач.;

4. *прен.* вж. **изчезвам** 3. знач.

УГАСНАЛ – 1. Който е престанал да гори. *Угаснали огньове.*

— **изгаснал, загаснал**

ант. → ***пламнал,*** лумнал

2. За очи, поглед – който е изгубил блясъка си, в който не се забелязва жизненост, енергия. *Угасналите му очи гледаха безучастно. Той ме погледна с угаснал поглед.*

— **безжизнен, изгаснал**

ант. → ***жив,*** игрив, подвижен

// ***лъчезарен,*** сияен, светъл

УГАСЯВАМ – 1. Правя да не гори нещо. *Угасявам огън. Угасявам жарта. Угасявам цигарата. Угаси свещта.*

— **изгасявам, изгасям, угасям, загасявам, загасям, гася** *несв.*, **потушавам** *(за огън, пожар)*

ант. → ***запалвам,*** подпалвам, паля, подклаждам, напалвам, наклаждам

// ***разпалвам,*** разгарям, раздухвам, подклаждам

2. Правя да не свети нещо. *Угасявам всички лампи. Угасявам светлината.*

— **изгасявам, изгасям, угасям, загасявам, загасям, гася** *несв.*

ант. → ***запалвам,*** светвам, паля

3. *прен.* вж. **утолявам**;

4. *прен.* вж. **потискам** 2. знач.

УГАСЯМ – вж. **угасявам** 1. и 2. знач.

УГЛАВЕН – 1. *юрид.* вж. **наказателен** 1. знач.;

2. вж. **криминален** 1. знач.

УГЛЕДЕН – Който има хубав, приятен външен вид. *Дрехите ми не са угледни. Угледна къща. Угледен двор. Угледна жена.*

— **приличен, свестен**

ант. → ***неугледен,*** неприличен, сбутан, смачкан

V като света (свят) *разг.*, като хората *разг.*, за <пред> света *разг.*, за пред хора<та> *разг.*

УГЛЪБЕН *книж.* – вж. **задълбочен** 2. знач.

УГЛЪБЕНОСТ *книж.* – вж. **задълбоченост** 2. знач.

УГЛЪБЯВАМ СЕ *книж.* – вж. **задълбочавам се** 1. знач.

УГНЕТЕН – 1. вж. **потиснат** 1. и 2. знач.;

2. вж. **измъчен** 1. знач.

УГНЕТЕНИЕ *книж.* – 1. вж. **гнет** 1. знач.;

2. *прен.* вж. **потиснатост**

УГНЕТЕНОСТ – вж. **потиснатост**

УГНЕТИТЕЛ *книж.* – 1. вж. **потисник**;

2. вж. **мъчител**

УГНЕТИТЕЛЕН *книж.* – вж. **мъчителен** 1. и 3. знач.

УГНЕТЯВАМ *книж.* – 1. вж. **потискам** 1. знач.;

2. вж. **гнетя** 1. знач.

УГНЕТЯВАЩ *книж.* – вж. **гнетящ** 1. знач.

УГНИВАМ – вж. **загнивам**

УГОВАРЯМ – 1. вж. **увещавам**;

2. вж. **договарям** 1. знач.

УГОВАРЯМ СЕ – Разбирам се с някого кога, как и при какви условия да свършим нещо, постигаме съгласие относно условията и подробностите за извършване на нещо. *Уговорихме се в близките дни да започнем работа по новия проект. Уговорихме се да се срещнем на другия ден. Уговорили са се да ме излъжат. Ще действаме така, както вече сме се уговорили.*

— **споразумявам се, договарям се, уславям се, наговарям се, сговарям се** *разг.*, **надумвам се** *разг.*, **сдумвам се** *разг.*

УГОВАРЯНЕ – вж. **увещание**

УГОВОРЕН – 1. вж. **определен** 1. знач.;
2. вж. **договорен**

УГОВОРКА – вж. **условие** 3. знач.

УГОДЛИВ *рядко* – вж. **раболепен**

УГОДЛИВОСТ *рядко* – вж. **угодничество**

УГОДНИК *книж.* – вж. **подлизурко**

УГОДНИЧА – Прекалено угаждам някому, съобразявам се с неговата воля и желание, като унижавам собственото си достойнство, с цел да спечеля благосклонността му, да постигна някаква користна цел. *Повечето служители угодничат на началството. Готов бе да угодничи на всеки по-влиятелен от него.*

— **подлизурствам** *разг. неодобр.*, **подмазвам се** *неодобр.*, **раболепнича** *книж.*, **сервилнича** *книж.*, **лакейнича** *неодобр.*, **раболепствам** *книж.*, **лакействам** *неодобр.*, **блюдолизнича** *книж. неодобр.*, **мазня се** *разг. пренебр.*, **слагам се** *разг. неодобр.*, **подмилквам се** *неодобр.*, **умилквам се** *неодобр.*

V правя мили очи (политика) *разг.*, чупя (подлагам, превивам) гръб *разг.*, чупя (превивам, прегъвам, пречупвам) гръбнак *разг.*, въртя (клатя) опашка *разг.*, лазя (влача се, влека се, пълзя) по корем *разг.*, слагам се по гръб и по корем *разг.*, ближа (лижа) краката (подметките, ботушите) на някого *разг.*, ближа (лижа) праха (калта) от подметките на някого *разг.*, ближа (лижа) ръцете на някого *разг.*, ближа праха от нозете на някого *разг.*, превивам кръст (коляно) пред някого *разг.*

УГОДНИЧЕСКИ – вж. **раболепен**

УГОДНИЧЕСТВО – Прекалено угаждане на някого, съобразяване с неговата воля и желание, липса на собствено достойнство с цел да се постигне някаква полза. *С угодничество се добра до този висок пост. Презирам угодничеството. Угодничество пред силните на деня.*

— **подлизурство** *неодобр.*, **подмазвачество** *неодобр.*, **раболепие** *книж.*, **сервилност** *книж.*, **раболепство** *книж.*, **раболепност** *книж.*, **угодливост** *рядко*, **лакейство** *неодобр.*, **лакейщина** *неодобр.*, **подлизурщина** *неодобр.*, **слагачество** *разг. неодобр.*, **блюдолизничество** *книж. неодобр.*, **нископоклонство** *книж.*

УГОЕН – вж. **дебел** 1. знач.

УГОЕНОСТ – вж. **дебелина**

УГОЛЕМЯВАМ – 1. вж. **увеличавам** 1. и 2. знач.;
2. *рядко* вж. **засилвам** 3. знач.

УГОЛЕМЯВАМ СЕ – вж. **увеличавам се** 1. знач.

УГОЛЕМЯВАНЕ – вж. **растеж** 2. знач.

УГОЩАВАМ – вж. **гощавам** 1. знач.

УГОЩЕНИЕ – вж. **гощавка**

УГОЯВАМ – С обилно хранене правя човек или животно да надебелее, затлъстее. *Престани да угояваш мъжа си. Угоявам прасето.*

— **гоя** *несв.*, **охранвам**

УГОЯВАМ СЕ – вж. **надебелявам**[1] 1. знач.

УГРИЖВАМ СЕ – вж. **загрижвам се** 1. знач.

УГРИЖЕН – вж. **загрижен** 1. и 2. знач.

УГРИЖЕНОСТ – вж. **загриженост** 1. знач.

УГРИЗЕНИЕ – *разш.* вж. **разкаяние**

УГРОЗА *книж.* – вж. **опасност** 1. знач.

УДАВА МИ СЕ – С лекота умея да правя нещо, справям се лесно, усвоявам нещо. *Математиката му се удава много. Тази професия ми се удава. Особено много ѝ се удаваше шиенето. Всичко му се удава.*

— **отдава ми се, върви ми**

V идва (иде) ми отръки *разг.*

УДАР – 1. *воен.* вж. **атака** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **инсулт**

УДАРЕН *разг. грубо* – вж. **щур** 1. знач.

УДАРЕНИЕ – Повишаване на гласа, натъртване на определена сричка при произнасяне на думата (граматическо ударение) или подчертан изговор на отделна дума в изречението, за да се обърне внимание на нейното значение (логическо ударение). *Ударението пада върху последната сричка. Не слагаш правилно ударението и смисълът на изречението се губи.*

— **акцент** *книж.*

УДАРНО – вж. **усилено**

УДАЧЕН *книж. нежел.* – 1. вж. **успешен** 1. знач.;
2. вж. **подходящ** 1. знач.

УДВОЯВАМ – Увеличавам двойно. *Удвоявам заложеното. Удвоявам продукцията.*

— **дублирам** *книж. рядко*

УДЕБЕЛЯВАМ – вж. **надебелявам**[2]

УДИВЕН – вж. **учуден**

УДИВИТЕЛЕН – 1. Който изненадва със своите качества, предизвиква силно учудване. *Удивителна сила. Удивителна прилика. Удивителна сръчност. Удивително търпение.*

— **изумителен, поразителен, учудващ**

2. вж. **необикновен** 1. знач.

УДИВЛЕНИЕ – Чувство, породено от нещо, което е станало неочаквано, непредвидено. *Пред невероятната гледка разтворих широко очи от удивление и възторг. Когато видях името си под непознат за мен текст, занемях от удивление.*

— **изумление, изненада, учудване, почуда** *поет.*

УДИВЛЯВАМ (УДИВЯВАМ) – вж. **учудвам**

УДИВЛЯВАМ СЕ (УДИВЯВАМ СЕ) – вж. **учудвам се**

УДОБЕН – 1. Който не създава затруднения и е лесно приложим на практика. *Удобен панталон. Удобен костюм. Удобна кухня. Удобни обувки.*

— **практичен, функционален** *книж.*

ант. → ***неудобен,*** непрактичен

2. Който е без затруднения или в който има удобства. *Удобно пътуване. Удобна квартира. Удобно легло.*

— **комфортен, уютен, приятен**

ант. → ***неуютен,*** неприятен

3. Който отговаря на определени условия и изисквания, дава добри възможности за осъществяване на някаква цел. *Тези коли са удобни за планински условия. Къщата, която се намира навътре в гората, е удобна за укриване. Мястото е удоб-*

У

но за паркиране.
— **подходящ, пригòден**
ант. → ***неудобен,*** неподходящ, непригòден
4. вж. **благоприятен** 1. знач.
УДОБСТВО – 1. вж. **улеснение**;
2. *Обикн. мн.* вж. **комфорт** 1. знач.
УДОВЛЕТВОРЕН – вж. **задоволен** 1. и 2. знач.
УДОВЛЕТВОРЕНИЕ – вж. **задоволство**
УДОВЛЕТВОРЕНОСТ – вж. **задоволство**
УДОВЛЕТВОРИТЕЛЕН – вж. **задоволителен**
УДОВЛЕТВОРЯВАМ – вж. **задоволявам** 1. знач.
УДОВОЛСТВИЕ – Чувство на удовлетвореност, на радост, предизвикано от приятни сетивни усещания или приятни душевни изживявания. *Пия кафето си с удоволствие. Никога не съм изпитвал такова удоволствие от пързалянето със ски. Симфоничната музика ми доставя удоволствие. Четенето на хубави книги е истинско удоволствие.*
— **наслада, наслаждение, кеф** *разг.*
ант. → ***неудоволствие***
УДОСТОВЕРЕНИЕ – вж. **акт** 1. знач.
УДОСТОВЕРЯВАМ – вж. **доказвам**
УДОСТОЯВАМ – вж. **зачитам** 2. знач.
УДРЪЖКА *обикн. мн.* – Задържане на част от сума при заплащането ѝ. *Правят ми удръжки от заплатата. Изплатиха сумата без удръжки.*
— **отбив, отбивка** *разг.*
ант. → ***добавка,*** надбавка
УДРЯМ – 1. Нанасям някому удар с ръка или с предмет. *Ако беше в ръката ѝ точилката, щеше да го удари по гърба. Той удари с юмрук момчето по рамото. Не викай, че ще те ударя по главата. Някой го удари с камък.*
— **цапвам²**, **цапардосвам** *разг.*, **фрасвам** *разг.*, **прасвам** *разг.*, **первам** *разг.*, **джасвам** *разг.*, **хласвам** *разг.*, **млатвам** *нар.*, **халосвам** *простонар.*, **чалвам** *диал.*
// Нанасям някому удар с длан, обикн. по лицето, бузата. *Майка му се ядоса и го удари по двете бузи. Замахна с ръка и му удари една плесница.*
— **плясвам, шляпвам, цапвам²**, **шамаросвам** *разг.*, **зашлевявам** *разг.*, **лепвам** *разг. огр.*
ант. → ***галя,*** милвам, гладя
2. вж. **бия** 1. знач.;
3. вж. **шибам** 1. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **нападам** 2. знач.;
5. *разг.* вж. **улучвам** 2. знач.
V обърсвам (вратвам, зашлевявам, залепвам, зашивам, свивам, светвам) един някому *разг. грубо* към 1. знач.
УДРЯМ СЕ – 1. вж. **блъскам се** 1. знач.;
2. вж. **блъсвам се**
УДУШАВАМ – вж. **задушавам** 1. знач.
УДЪЛЖАВАМ – 1. Правя по-дълъг. *Постепенно, със залеза на слънцето, дръвчетата удължаваха сенките си.*
— **издължавам²**, **проточвам**
ант. → ***скъсявам***
2. Увеличавам дължината на нещо (обикн. на дреха). *Удължавам ръкав. Удължих полата си.*
— **отпускам, продължавам**
ант. → ***скъсявам***
3. Правя нещо по-продължително по време. *Ще направя всичко възможно да удължа отпуска си. Удължиха ваканцията на учениците с три дни.*
— **продължавам**
ант. → ***скъсявам,*** съкращавам
УДЪЛЖАВАМ СЕ – вж. **издължавам се²** 1. знач.
УДЪЛЖЕН – вж. **издължен**
УДЪРЖАМ – 1. Вземам, задържам част от нещо, от някаква сума при изплащане. *Удържаха ми от заплатата. Удържаха ми аванса.*
— **отбивам** *разг.*, **прихващам** *прен.*
2. вж. **задържам** 1. и 2. знач.;
3. вж. **издържам¹** 1. и 2. знач.;
4. вж. **сдържам**
УДЪРЖАМ СЕ – вж. **въздържам се** 1. знач.
УЕБ *разг.* – вж. **интернет**
УЕДИНЕН – 1. Който се намира някъде сам, без никой или нищо наоколо. *Къщата стоеше уединена в горния край на селото. Уединено дърво.*
— **усамотен, самотен, сам** *огр.*
2. Който е отделен от другите, който се намира встрани от нещо. *Бях се настанил в най-уединената стая на къщата. Нарочно избрах този уединен планински кът.*
— **усамотен, изолиран, отстранен**
3. За начин на живот – който е лишен от общуване с повече хора и разнообразие. *След сватбата предпочетоха уединения живот.*
— **затворен** *прен.*, **изолиран**
УЕДИНЕНИЕ – 1. Прекарване, живеене сам, без други хора. *Обичам уединението, тогава мога да размишлявам. Какви ли не мисли му идват на човек, когато живее в уединение.*
— **усамотение, самота**
2. Прекъсване на връзката с околната среда. *Три дни след уединението си в килията той се чувстваше вече зле.*
— **изолация** *разш.*
УЕДИНЯВАМ – вж. **изолирам** 2. знач.
УЕДИНЯВАМ СЕ – 1. Оттеглям се в уединение за известно време. *Той се уедини в другата стая и започна да пише статията. Имам нужда за малко да се уединя.*
— **усамотявам се**
2. вж. **затварям се** 1. знач.
УЕДНАКВЯВАМ – 1. Правя нещо да стане като друго, да не се различава от него по характер, признаци и др. *Уеднаквявам тарифите. Двата института уеднаквиха методите си на изследване.*
— **унифицирам** *книж.*
2. вж. **приравнявам** 1. знач.
УЖАС – 1. вж. **страх**;
2. вж. **потрес**;
3. *Обикн. мн.* вж. **страхотия** 1. знач.
УЖÀСЕН – 1. вж. **страшен** 1. знач.;
2. вж. **потресаващ**;
3. вж. **отвратителен** 2. знач.;
4. *прен. разг.* вж. **изключителен** 1. знач.
УЖАСÈН – вж. **потрèсен**
УЖАСИЯ *разг.* – вж. **страхотия** 1. знач.
УЖАСНО – *разг.* вж. **извънредно**
УЖАСЯВАМ – вж. **потрисам**
УЖАСЯВАМ СЕ – Изпитвам ужас, много силно неприятно чувство, което ме разтърсва от отвращение, страх или мъка. *Ужасих се от страшната гледка. Ужасявам се, като си помисля какво можеше да се случи.*

— **потрисам се, настръхвам** *прен.*

V изправят ми се косите *разг.*, настръхват (наежват, щръкват) ми косите *разг.*, кръвта (кръвчицата) ми се смразява (смръзва, застива, изстива, замръзва) <в жилите> *разг.*, побиват (полазват) ме тръпки *разг.*

УЖАСЯВАЩ *книж.* – 1. вж. **потресаващ**;

2. вж. **страшен** 1. знач.

УЖИЛВАМ – 1. Убождам с жилото си (за насекомо). *Ужили ме оса.*

— **ухапвам** *разг.*

2. *прен. разг.* вж. **ощетявам**

УЗАКОНЕН – вж. **одобрен**

УЗАКОНЯВАМ – 1. Признавам законната валидност на нещо или придавам на нещо законна сила. *Узаконявам издадената ми в чужбина диплома.*

— **легализирам, валидирам** *книж. нежел.*, **валидизирам** *книж. нежел.*

// Официално признавам нещо за легитимно. *Опозицията напусна парламента, защото не иска с присъствието си да узакони дейността на Народното събрание. Трябва да узаконим брака си.*

— **легитимирам** *книж.*, **официализирам** *огр.*

ант. → ***делегитимирам***

2. вж. **приемам** 3. знач.

УЗНАВАМ – 1. Получавам, обикн. случайно, неволно, сведения за нещо, някого. *Узнах, че ще има смяна на ръководството. Узнах, че са заминали в чужбина. Кажи какво си узнала.*

— **научавам, научавам се, чувам, дочувам, разбирам**

2. Събирам сведения за нещо, което ме интересува и искам да знам. *Изпратихме човек в министерството, за да узнае как стоят нещата. Узнах колко струва колата. Узнай къде живее. Надявам се да узная какво става във фабриката.*

— **научавам, разбирам, информирам се, осведомявам се**

V достига (стига, идва, дойде) ми до ушите (ухото) *разг.* към 1. знач.

V улавям края на конците на нещо *разг.*, улавям двата края на нещо *разг.*, улавям (хващам, намирам) края на нещо *разг.* към 2. знач.

УЗРЯВАМ – 1. За плод – ставам зрял. *Черешите узряват рано. Прасковите не могат да узреят. Гроздето узря.*

— **съзрявам, дозрявам, доузрявам, втасвам** *нар.*

ант. → ***зазрявам***

2. *прен.* вж. **назрявам**

УЗРЯЛ – вж. **зрял** 1. знач.

УЗУРПИРАМ *книж.* – вж. **присвоявам** 1. знач.

УЙДИСВАМ *простонар.* – вж. **прилягам** 1. знач.

УЙДИСВА МИ *простонар.* – вж. **изнася ми**

УЙДИСВАМ СИ *простонар.* – вж. **подхождам си**

УКАЗАНИЕ – 1. вж. **напътствие**;

2. вж. **упътване**

УКАЗАТЕЛ – 1. *остар.* вж. **показалец**;

2. *книж. рядко* вж. **признак**

УКАЗВАМ – вж. **показвам** 3. знач.

УКАХЪРЕН *нар.* – вж. **загрижен** 1. и 2. знач.

УКАХЪРЯВАМ СЕ *нар.* – вж. **загрижвам се** 1. знач.

УКЛОН *книж.* – вж. **забежка** 2. знач.

УКЛОНЧИВ – вж. **двусмислен**

УКОР – 1. Думи, изрази, с които се изразява недоволство от допуснати грешки или проявена слабост. *Омръзнаха ми твоите постоянни укори. Притесних се от укорите на шефа. Той не търпи укори. Укор за лошо свършена работа.*

— **упрек, бележка, забележка, натякване** *обикн. мн.*, **надумки** *нар.*

ант. → ***похвала,*** хвалба, четка

2. вж. **обвинение**

УКОРЕН – 1. Който съдържа, изразява укор, критика, порицание. *Чух много укорни думи за поведението на сина си. Не искаше да среща укорния ѝ поглед. Укорен тон.*

— **неодобрителен, порицателен** *книж.*, **критичен**[1], **укорителен, укоризнен** *рядко*

ант. → ***похвален,*** хвалебен, хвалебствен, ласкав, ласкателен

2. вж. **осъдителен**

УКОРИЗНЕН *рядко* – вж. **укорен** 1. знач.

УКОРИТЕЛЕН – 1. вж. **укорен** 1. знач.;

2. вж. **осъдителен**

УКОРЯВАМ – 1. вж. **критикувам**;

2. вж. **натяквам**

УКОРЯВАМ СЕ – Приписвам си вина, отправям си укори за нещо. *Престани да се укоряваш, че не си му помогнала. Укорявам се за това, че не съм осигурил бъдещето на децата си. Човек не трябва нито да се хвали, нито да се укорява.*

— **коря се** *несв. разг.*, **упреквам се, виня се** *несв.*, **обвинявам се**

ант. → ***хваля се***, похвалвам се

// ***оправдавам се,*** извинявам се, оневинявам се

УКРАСА – Всичко, което служи да придаде хубав и тържествен вид на нещо. *Харесва ми украсата на сградата. Новогодишна украса. Украса на витрина.*

— **декорация**

УКРАСЕН – 1. На който чрез украсяване, украса е придаден хубав външен вид. *Украсен с гирлянди салон. Украсена със старинни мебели стая. Украсена елха.*

— **накичен, накитен** *нар.*, **нагизден, натруфен** *разг. ирон.*, **декориран** *книж. рядко*

2. За ястия и хранителни продукти – на който е направена специална украса. *Украсена с розички торта. Украсено блюдо.*

— **гарниран**

УКРАСЯВАМ – 1. Придавам хубав, красив външен вид на нещо. *Украсявам стаята с коледна украса. Украсявам верандата със саксии и цветя. Украсявам елха.*

— **крася** *несв.*, **кича** *несв.*, **китя** *несв. поет.*, **гиздя** *несв. разг.*, **разкрасявам, разхубавявам, нагиздвам** *разг.*, **накичвам, декорирам** *книж.*

ант. → ***загрозявам***

2. Слагам допълнителни неща на нещо, за да стане по-красиво, ефектно. *Украсявам рокля с бродерия. Украсявам шапката с панделка.*

— **крася** *несв.*, **гарнирам, кича** *несв.*, **разкрасявам, декорирам** *книж.*

ант. → ***загрозявам,*** обезобразявам

// Слагам различни продукти към ястие, сладкиш, за да придобие по-красив, привлекателен вид. *Украсявам торта със захаросани плодове. Украсих рибата с моркови и картофи.*

— **гарнирам**

УКРАШЕНИЕ – вж. **накит**

УКРЕПВАМ[1] – вж. **закрепвам**[2]

УКРЕПВАМ[2] – вж. **заздравявам**[1]
УКРЕПНАЛ – вж. **закрепнал**
УКРИВАМ – вж. **скривам** 1. и 2. знач.
УКРИВАМ СЕ – вж. **крия се** 2. знач.
УКРИТИЕ – вж. **закритие**
УКРОТЯВАМ – вж. **усмирявам** 1. знач.
УКРОТЯВАМ СЕ – 1. Преставам да лудувам, ставам кротък, мирен. *Децата най-после се укротиха. Когато влезе учителката, класът се укроти. Какво сте се разлудували, няма ли най-после да се укротите!*
— **умирявам се, смирявам се, успокоявам се, мирясвам** *разг.*, **кротвам <се>** *разг. рядко*
ант. → ***разлудувам се,*** разлудявам се, залудувам, залудявам, развилнявам се, разбеснявам се, побеснявам, полудявам, пощурявам, пощръклявам
2. вж. **успокоявам се** 1. знач.
УЛАВ *разг. грубо* – 1. вж. **щур** 1. знач.;
2. вж. **луд** 1. и 2. знач.
УЛАВЯМ – 1. вж. **хващам** 1. и 2. знач.;
2. вж. **залавям**;
3. *разг.* вж. **вземам** 1. знач.;
4. *разг.* вж. **качвам се** 3. знач.;
5. *прен. разг.* вж. **приемам** 5. знач.
УЛАВЯМ СЕ – вж. **залавям се** 1. и 2. знач.
УЛЕГНАЛ – вж. **уравновесен** 2. знач.
УЛЕЙ – вж. **жлеб**
УЛЕСНЕНИЕ – Обстоятелство, което улеснява извършването на нещо. *За улеснение на читателя в края на речника има показалец. За улеснение на пътниците отвориха ново билетно гише. Лифтът е голямо улеснение за туристите.*
— **удобство, облекчение, леснина** *рядко*
ант. → ***затруднение***
// ***утежнение***
УЛЕСНИТЕЛЕН – Който улеснява, подпомага нещо. *Улеснителна процедура. Улеснителни средства.*
— **облекчителен**
УЛЕСНЯВАМ – 1. Правя нещо да се извършва, осъществява или понася по-малко трудно. *Машините улесняват труда на хората. Компютърът улеснява работата ми. Решението ти да отложим плащанията, ме улеснява.*
— **облекчавам**
ант. → ***затруднявам,*** отежнявам, затормозвам
// ***затруднявам,*** отежнявам, усложнявам
2. Съдействам нещо да се извърши без усложнения, при по-благоприятни условия. *Попътните ветрове улесниха движението на лодката. Тъмнината улесни крадците. Новият закон улеснява провеждането на реформата.*
— **помагам** *(на, за)*, **благоприятствам** *книж. (на, за)*
ант. → ***затруднявам,*** отежнявам, усложнявам
УЛИСАН – вж. **залисан**
УЛИСАНОСТ – вж. **залисия** 1. знач.
УЛИСВАМ – вж. **залисвам** 1. знач.
УЛИСВАМ СЕ – вж. **забравям се** 1. знач.
УЛИСИЯ *нар.* – вж. **залисия** 1. знач.
УЛИЦА – Дълга, немного широка ивица земя, изравнена и прокарана в селище между два реда сгради, за пешеходци и превозни средства. *Излизам на улицата. Срещнах го на улицата. Прозорците гледат към улицата.*
— **път** *разг.*, **сокак** *нар.*
УЛИЧНИК – вж. **гамен** 1. и 2. знач.
УЛИЧНИЦА – вж. **проститутка**
УЛОВИМ *книж.* – вж. **доловим** 1. знач.
УЛОВКА – Хитра примамка с непочтена цел, хитрост, с която се цели да бъде подведен някой. *Не се хващай на уловката му, че ако му дадеш пари, ще те направи свой съдружник. Умен е и успява да се измъкне от всякакви уловки. Това, което ти предлага, е уловка.*
— **капан** *прен.*, **клопка** *прен.*, **въдица** *прен. разг.*, **примка** *прен.*
УЛУЧВАМ – 1. За предмет, отправен или летящ към някаква цел – достигам целта. *Камъкът улучи кучето. Куршумът не го улучи.*
— **уцелвам, засягам, закачам**[2]**, докачам**[1] *нар.*
2. При стрелба – попадам точно в целта. *От пет крачки не можеш да улучиш заека. Още с първия куршум улучи сърната.*
— **уцелвам, умервам** *разг.*, **удрям** *разг.*
3. вж. **заварвам** 2. знач.
УЛУЧВАМ СЕ *разг.* – вж. **оказвам се** 2. знач.
УЛЯГАМ – 1. вж. **слягам се**;
2. вж. **уталожвам се** 1. знач.
УМ – 1. Психическа способност на човека за мислене, познание, разсъждение. *Възхищавам се на ума му. Има ум и знае какво прави. Има развит ум. Мисли с ума си! Плитък му е умът. Не ѝ стига умът какво да каже. Ум се иска за тази работа.*
— **интелект** *книж.*, **разум, разсъдък, мозък** *прен. разг.*, **акъл** *разг.*, **глава** *прен.*, **пипе** *разг. пренебр.*, **пипка** *разг. пренебр.*, **тиква** *прен. разг. пренебр.*, **кратуна** *прен. разг. пренебр.*, **куфалница** *прен. разг. пренебр.*
2. *прен. разг.* вж. **съвет** 1. знач.
УМАЛЕН – вж. **намален** 1. знач.
УМАЛЯВАМ – вж. **намалявам**[2] 1. знач.
УМЕЛ – 1. Който е извършен с умение, похват. *Умела игра. Умело изпълнение на цигулка. Умело управление на автомобил.*
— **изкусен, майсторски, виртуозен** *разш.*
ант. → ***неумел,*** неизкусен
2. вж. **сръчен** 1. знач.;
3. вж. **опитен** 1. и 2. знач.
УМЕЛОСТ – 1. вж. **сръчност** 1. знач.;
2. вж. **опитност** 1. знач.
УМЕН – 1. вж. **разумен** 1. знач.;
2. вж. **мъдър** 1. и 2. знач.;
3. вж. **интелигентен** 1. знач.
УМЕНИЕ – Способност да се върши, прави нещо добре, която се дължи на знания и опитност. *Работи с голямо умение. Възхитих се на умението му да се справя с всичко. Умение е нужно, за да нарисуваш такава хубава картина. За тази работа се иска умение.*
— **вещина, майсторство, изкусност, изкуство** *прен.*, **майсторлък** *разг.*, **майстория** *разг.*, **мурафет** *простонар.*
ант. → ***неумение,*** неизкусност, неумелост
УМЕРВАМ *разг.* – вж. **улучвам** 2. знач.
УМЕРЕН – Който съдържа мярка за нещо. *Умерено пиене. Умерено хранене. Умерено харчене на средства.*
— **балансиран** *книж.*
ант. → ***неумерен,*** небалансиран

// ***неумерен,*** прекален, прекомерен, краен
УМЕСТЕН – вж. **подходящ** 1. знач.
УМЕЯ – вж. **мога**
УМИВАЛНИК – Поставено, вградено в помещение неголямо приспособление под чешма за миене или измиване на нещо. *Измих ръцете си на умивалника. На умивалника бяха натрупани мръсни чинии.*
— **мивка**
УМИВАМ – вж. **измивам** 1. знач.
УМЍЛЕН – вж. **трогателен**
УМИЛѐН – вж. **трогнат**
УМИЛЕНИЕ – Нежно чувство, предизвикано от нещо, което затрогва. *В израз на умиление тя притисна детето до гърдите си. Прекрасната гледка събужда в душата ми умиление. Гледаше детето с умиление. От умиление очите ѝ се напълниха със сълзи.*
— **разнеженост, умиленост, милост** *разг.*, **разчувственост**
УМИЛЕНОСТ – вж. **умиление**
УМИЛИТЕЛЕН – вж. **трогателен**
УМИЛКВАМ СЕ – 1. вж. **галя се**;
2. *неодобр.* вж. **угоднича**
УМИЛОСТИВЯВАМ СЕ – вж. **смилявам се** 1. знач.
УМИЛЯВАМ – вж. **трогвам**
УМИЛЯВАМ СЕ – вж. **трогвам се**
УМИРАЛКА *разг. пренебр. рядко* – вж. **смърт** 1. знач.
УМИРАМ – 1. Преставам да живея, да съм жив. *Съобщиха ѝ, че майка ѝ е умряла. Всички знаеха, че е много болен и скоро ще умре. Умря при автомобилна катастрофа. Умря на фронта. Умря един голям поет. Кога умря приятелят ти?*
— **почивам, отивам си** *прен. разг.*, **спомина се** *св. разг.*, **помина се** *св. разг.*, **издъхвам, свършвам** *прен. разг.*, **гътвам се** *прен. разг.*, **загивам** *(огр. за смърт в бой, катастрофа)*, **падам** *(огр. за смърт в бой, борба)*, **пуквам** *прен. разг. грубо*, **псовисвам** *нар. грубо*, **геберясвам (гебердясвам)** *диал. пренебр.*
// Намирам се в състояние преди смъртта, мъчително ме напуска животът. *Никой не можеше да я спаси, жената умираше. Мъчително беше да гледаш как човекът умира пред очите ти.*
— **издъхвам, агонизирам, отивам си** *прен. разг.*
// Постепенно преставаме да живеем (за много, голямо количество хора). *Много хора умират от глад. Едни умират, други се раждат. Много народ умря по време на епидемията. Толкова много хора умират по света от терористични актове.*
— **измирам, мра** *несв.*, **загивам, гина** *несв.*
ант. → ***живея,*** съществувам, има ме
// ***съживявам се,*** оживявам, възкръсвам
// ***оживявам,*** оцелявам
// ***раждам се,*** пръквам се, добивам се
2. *прен. поет.* вж. **изчезвам** 3. знач.;
3. *прен. поет. огр.* вж. **утихвам** 1. знач.
V напускам (заминавам си, отивам си, ида си) от този (тоя) свят *разг.*, напускам света (земята) *разг.*, отивам (заминавам, преселвам се) на онзи (оня) свят *разг.*, предавам Богу дух *книж.*, преселвам се в отвъдното (във вечността) *книж.*, отивам при свети Петър *разг.*, отивам във вечните селения *книж.*, отлитам (отминавам) във вечността *книж.*, склопвам (затварям) очи *разг.*, заспивам вечен сън *книж.*, прощавам се с живота (с този свят) *разг.*, хвърлям топа *разг. грубо*, опъвам (хвърлям, обръщам, лъсвам, мятам, навирвам) петалата (петалите) *разг. грубо*, опъвам (изпъвам) краката *разг. грубо*, навирвам подкови (кокили) *разг. грубо*, ритвам камбаната *разг.*, гушвам букета *жарг.*, помирисвам босилека *жарг.* към 1. знач.
V бера душа *разг.*, лежа на смъртно легло *разг.*, предавам Богу дух *книж.*, с (от) душа се разделям *разг.*, изпускам душата си *разг.*, изпускам дух *разг.* към 1. знач.
УМИРАЧКА *разг. пренебр.* – вж. **смърт** 1. знач.
УМИРИСВАМ – вж. **увонявам**
УМИРИСВАМ СЕ *разг.* – вж. **вмирисвам се** 1. и 2. знач.
УМИРОТВОРИТЕЛЕН *книж.* – вж. **успокоителен** 2. знач.
УМИРОТВОРЯВАМ – вж. **усмирявам** 2. знач.
УМИРЯВАМ – вж. **усмирявам** 1. знач.
УМИРЯВАМ СЕ – вж. **укротявам се** 1. знач.
УМИСЛЕН – 1. вж. **замислен**[1] 1. знач.;
2. вж. **загрижен** 2. знач.
УМИСЛЯМ СЕ – 1. вж. **замислям се** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **загрижвам се** 1. знач.
УМИСЪЛ – 1. От по-рано обмислено намерение за извършване на нещо, обикн. нередно. *Извършвам нещо с умисъл. Без умисъл.*
— **предумисъл**
2. вж. **намерение**
УМИШЛЕН – Който е извършен, направен с определено намерение и по предварителен план. *Умишлено убийство. Умишлен фалит.*
— **предумишлен** *книж.*, **преднамерен, нарочен**
ант. → ***неумишлен,*** непредумишлен, неволен, случаен
// ***неумишлен,*** непредумишлен, непреднамерен, спонтанен
// Който става по волята на този, който го прави. *Умишлена грешка. Умишлен пропуск. Умишлен удар.*
— **съзнателен, нарочен**
ант. → ***неволен,*** несъзнателен, безсъзнателен, механичен, машинален, автоматичен
УМИШЛЕНО – вж. **нарочно**
УМНАТА *разг.* – вж. **мъдро** 1. знач.
УМНО – вж. **мъдро** 1. знач.
УМНОЖАВАМ – вж. **увеличавам** 1. знач.
УМНОЖАВАМ СЕ – вж. **увеличавам се** 1. знач.
УМОЗАКЛЮЧАВАМ *книж. рядко* – вж. **преценявам** 1. знач.
УМОЗАКЛЮЧЕНИЕ *книж.* – вж. **заключение** 1. знач.
УМОЛИТЕЛЕН – Който съдържа или изразява молба. *Умолителен глас. Умолителен поглед.* **У**
— **умоляващ, молитвен, молебен** *книж. остар.*
ант. → *заповеднически,* заповеден, повелителен
УМОЛЯВАМ – вж. **моля**
УМОЛЯВАЩ – вж. **умолителен**
УМОПОБЪРКАН – вж. **луд** 1. знач.
УМОПОБЪРКАНОСТ – вж. **лудост** 1. знач.
УМОПОБЪРКВАМ – вж. **подлудявам**[1] 1. знач.
УМОПОБЪРКВАМ СЕ – вж. **полудявам** 1. знач.
УМОПОВРЕДЕН *разг.* – вж. **луд** 1. знач.
УМОПОМРАЧАВАМ *книж.* – вж. **подлудявам**[1]

1. знач.

УМОПОМРАЧАВАМ СЕ *книж.* – вж. **полудявам** 1. знач.

УМОПОМРАЧЕН *книж.* – вж. **луд** 1. знач.

УМОПОМРАЧЕНИЕ *книж.* – вж. **лудост** 1. знач.

УМОРА – Състояние на отпадналост, която се дължи на изразходване на физическа или умствена енергия, силно напрежение, големи усилия. *Умората от изпитите бе голяма. След дългия път всички бяхме капнали от умора. Очите ми се затварят от умора.*

— **изтощение, преумора**

ант. → ***бодрост,*** енергия

УМОРЕН – 1. Който изпитва или е обхванат от умора. *Днес съм много уморен от работа. Чувствам се ужасно уморен. Работниците са уморени, трябва да си починат. Жътвари се връщаха уморени от нивите.*

— **изморен, заморен, морен** *поет.*, **преуморен, изтощен, изнурен** *поет.*, **капнал** *разг.*, **скапан** *разг.*, **каталясал** *простонар.*, **гроги** *жарг.*

ант. → ***отпочинал,*** отморен

2. Който изразява умора. *Имаш много уморен вид. Уморено лице. Уморен поглед.*

— **изморен, заморен, морен** *поет.*

ант. → ***отпочинал,*** отморен

// ***бодър,*** свеж

УМОРИТЕЛЕН – вж. **изморителен**

УМОРЯВАМ – 1. Ставам причина за смъртта на някого. *Туберкулозата го умори. Постоянният стрес, в който живея, ще ме умори. С безумната си ревност тя ще умори мъжа си. Болестта я умори.*

— **погубвам, изяждам** *прен. разг.*, **довършвам** *прен. разг.*

ант. → ***съживявам,*** възкресявам, оживявам

2. вж. **изморявам**

V вкарвам (пращам, изпращам, завличам, свалям, смъквам, отнасям, завеждам) в гроба *разг.*, пращам (изпращам) на онзи (оня) свят *разг.*, скъсявам (съкращавам) живота (дните) *разг.* към 1. знач.

УМОРЯВАМ СЕ – Обзема ме умора, загубвам временно физически сили. *Цял ден съм работил и се уморих. Уморих се от дългия път. Уморих се, докато домъкна куфарите дотук. Напоследък бързо се уморявам. Ще се изкачваме бавно, за да не се уморим. Уморил се е покрай изпитите.*

— **изморявам се, изтощавам се, преморявам се, заморявам се, изнурявам се** *поет. рядко*, **капвам** *прен. разг.*, **скапвам се** *разг.*, **каталясвам** *простонар.*, **грогясвам** *жарг.*

ант. → ***почивам си,*** почивам, отпочивам, отпочивам си, отдъхвам, отдъхвам си, отморявам се, отмарям, релаксирам

// ***ободрявам се,*** отморявам се, освежавам се

V душа (душица, душичка) не ми остава *разг.*, оставам без душа *разг.*, излиза (изскача) ми душата *разг.*, душата ми се е събрала (седи) в зъбите *разг.*, изплезвам език *разг.*, едва мога да си кажа името *разг.*, не мога да си кажа <и> заглавието *жарг.*

УМРЯЛ – 1. вж. **мъртъв** 1. знач.;

2. вж. **починал**

УМСТВЕН – 1. вж. **интелектуален** 1. знач.;

2. вж. **мисловен**

УМУВАМ *ирон.* – 1. вж. **мисля** 2. знач.;

2. вж. **философствам**

УМУВАНЕ *разг. ирон.* – вж. **размишление** 1. знач.

УМЪДРЯМ СЕ – Заставам някъде неподвижен и мълчалив. *Какво си се умъдрила, да не си нещо болна?*

— **окумвам се** *разг.*

УМЪЛЧАВАМ *остар.* – вж. **премълчавам**

УМЪЛЧАВАМ СЕ – вж. **млъквам** 1. знач.

УМЪРЛУШВАМ СЕ – Отпускам се, изгубвам бодрост и сила, смелост или настроение. *След лошата новина всички се умърлушиха. Защо си се умърлушил, има ли някаква причина?*

— **оклюмвам, оклюмвам се, посървам, унивам, одрямвам се** *прен. разг.*, **вкисвам се** *прен. разг.*, **смърлушвам се** *нар.*

ант. → ***съвземам се,*** съживявам се, оживявам се, ободрявам се, живвам

V клепват ми ушите *разг.*, попарва ме сланата *разг.*, провесвам (увесвам, обесвам, обвесвам, клюмвам, оклюмвам) нос *разг.*, клюмвам (увесвам, оклюмвам, обесвам, обвесвам) глава *разг.*, отпускам (оборвам) глава *разг.*

УМЪРЛУШЕН – Който се е отпуснал, изгубил е бодрост и кураж, изпаднал е в лошо настроение. *След тежката нощ всички бяхме умърлушени. Детето е умърлушено, не иска да играе. Изглеждаш ми много умърлушен, какво те мъчи?*

— **оклюмал, оклюман, посърнал** *прен.*, **унил, смърлушен** *нар.*

ант. → ***оживен,*** възбуден, приповдигнат

// Който изразява липса на жизненост, бодрост. *Имаш много умърлушен вид. По умърлушеното му лице разбрах, че нещо го измъчва.*

— **унил, посърнал** *прен.*, **оклюмал**

ант. → ***бодър,*** жизнерадостен, ведър, весел

V с клюмнал (провесен) нос *разг.*, с клюмнала (наведена) глава *разг.*

УМЪРТВЯВАМ – вж. **убивам** 1. знач.

УНАСЯМ СЕ – 1. вж. **забравям се** 1. знач.;

2. вж. **задрямвам**;

3. вж. **дремя** 1. знач.

УНГВЕНТ *книж.* – вж. **мехлем**

УНЕС – вж. **захлас**

УНЕСЕН – 1. вж. **занесен** 2. знач.;

2. вж. **залисан**

УНЕСЕНОСТ – вж. **занесеност**

УНИВАМ – 1. вж. **отчайвам се**;

2. вж. **умърлушвам се**

УНИВЕРСАЛЕН – вж. **всестранен** 1. знач.

УНИВЕРСУМ *книж. рядко* – **вселена** 1. знач.

УНИЖЕНИЕ – *разш.* вж. **обида**

УНИЗИТЕЛЕН – вж. **обиден**[2] 2. знач.

УНИКАЛЕН *книж.* – вж. **неповторим**

УНИЛ – 1. вж. **умърлушен**;

2. вж. **потиснат** 2. знач.

УНИЛОСТ – вж. **потиснатост**

УНИНИЕ – вж. **потиснатост**

УНИФИЦИРАМ *книж.* – вж. **уеднаквявам** 1. знач.

УНИФОРМЕН – Който носи униформа. *Униформен полицай. Униформен служител.*

— **формен**

ант. → ***цивилен***

// Който е част от някаква униформа. *Униформени дрехи.*

— **формен**

ант. → ***цивилен,*** граждански

УНИЩОЖАВАМ – 1. Слагам край на съществуването на нещо. *Промените в икономиката унищожиха тежката индустрия. Пожар унищожи гората. Влагата е унищожила фреските. Градушката унищожи овошките.*

— **ликвидирам, съсипвам, погубвам** *прен.*, **затривам** *разг.*, **заличавам, довършвам** *прен. разг.*

ант. → ***създавам,*** изграждам, градя, съграждам

// ***възраждам,*** съживявам, възкресявам, възстановявам, обновявам

// ***запазвам,*** съхранявам, опазвам

2. *прен.* Правя нещо, някого неспособен за по-нататъшна дейност, причинявам голямо зло. *Враговете му, ако можеха, биха го унищожили. Тази жена го унищожи. Прекалената му самонадеяност го унищожи. Пиянството ще го унищожи.*

— **съсипвам, погубвам** *прен.*, **загробвам** *прен. разг.*, **закопавам** *прен. разг.*, **изяждам** *прен. разг.*, **довършвам** *прен. разг.*

3. вж. **избивам** 1. знач.;

4. вж. **премахвам** 1. знач.;

5. вж. **руша** 1. знач.

V заличавам (изтривам) от лицето на земята нещо *книж.* към 1. знач.

V изяждам главата (главицата, душата, душицата) на някого *разг.*, завеждам (довеждам, докарвам) до пропастта някого *разг.* към 2. знач.

УНИЩОЖАВАНЕ – 1. вж. **изтребление**;

2. вж. **ликвидация**

УНИЩОЖЕНИЕ – 1. Прекратяване на съществуването на нещо поради война, бедствие и др. *Турското нашествие довежда до унищожението на Търновското царство в края на 14. век. Свидетели сме на унищожението на селското стопанство. Древни мъдреци са предричали унищожението на света.*

— **гибел, загиване, погубване** *прен.*, **разруха, рухване** *прен.*, **край**[1] *прен.*, **пагуба** *книж. остар.*

ант. → ***спасение,*** избавление

2. вж. **изтребление**

УНИЩОЖИТЕЛ – 1. Човек, който изтребва, унищожава някого или нещо. *Унищожители на дивеча. Унищожител на вредни насекоми.*

— **изтребител** *книж.*

2. вж. **разрушител**

УНИЩОЖИТЕЛЕН – вж. **разрушителен** 1. и 2. знач.

УПАДАМ – вж. **западам** 1. знач.

УПАДЪК – Преминаване, отиване към по-лошо състояние, към по-низша степен на развитие. *Упадък на съвременното изкуство. Упадък на културата. Упадък на икономиката. Нравствен упадък. Селското стопанство е в упадък.*

— **западане, регрес** *книж.*, **падение** *книж.*, **залез** *прен. книж.*

ант. → ***възход,*** подем, разцвет, напредък, прогрес, просперитет, растеж, цъфтеж

УПАДЪЧЕН – Който се отнася до упадък, носи следи на упадък. *Упадъчно изкуство. Упадъчна литература. Упадъчна култура.*

— **регресивен** *книж.*

ант. → ***прогресивен***

УПЛАХ *поет.* – вж. **страх**

УПЛАХА – вж. **страх**

УПЛАШВАМ – вж. **изплашвам** 1. и 2. знач.

УПЛАШВАМ СЕ – вж. **изплашвам се** 1. и 2. знач.

УПЛАШЕН – вж. **изплашен** 1. и 2. знач.

УПЛЪТНЯВАМ – *прен.* Използвам времето разумно и целесъобразно. *Уплътнявам работния си ден. Не знам как да уплътня времето между двете лекции.*

— **запълвам** *прен.*

УПОВАВАМ СЕ – вж. **разчитам**[2]

УПОВАНИЕ *поет.* – вж. **надежда** 1. знач.

УПОДОБЯВАМ – вж. **оприличавам**

УПОДОБЯВАМ СЕ – вж. **отъждествявам се**

УПОДОБЯВАНЕ *спец.* – вж. **асимилация** 2. знач.

УПО̀ЕН – вж. **упоителен**

УПОИТЕЛЕН – Който упоява, замайва. *Упоителна миризма. Упоителен аромат. Упоително средство.*

— **упо̀ен, упойващ, замайващ, зашеметяващ**

УПОЙВАМ – вж. **замайвам** 1. знач.

УПОЙВАМ СЕ – вж. **замайвам се** 1. знач.

УПОЙВАНЕ – вж. **замайване** 1. знач.

УПОЙВАЩ – вж. **упоителен**

УПОЙКА – 1. Частична или пълна загуба на усещане за болка, обезболяване чрез лекарствени средства, обикн. при хирургическа операция. *Събуждам се след упойката.*

— **наркоза**

2. Фармацевтично средство, с което се постига това обезболяване. *Слагам упойка.*

— **наркоза**

УПОМЕНАВАМ – вж. **споменавам** 1. знач.

УПОРЕН *книж.* – вж. **упорит** 2. знач.

УПОРИТ – 1. Който има силно желание да постигне нещо и с много труд и енергия преследва целта си. *Упорит е и бързо ще напредне в службата. Упоритите хора постигат целите си.*

— **настойчив, настоятелен, амбициозен, напорист, пробивен** *прен. разг.*

// Който притежава, проявява силна воля. *По характер е необикновено упорит. Упорит спортист.*

— **волев, волеви**

ант. → ***безволев,*** безволен, отпуснат

// ***безхарактерен,*** слабохарактерен, безволев, безволен, мекушав, слабоволев, слабоволен

2. Който е свързан с много усилия и напрежение. *Само с упорит труд ще постигнеш мечтата си. Нужна е упорита работа. Упорита борба.*

— **усилен, упорен** *книж.*, **неуморен, кърtовски**

3. вж. **настойчив** 1. и 2. знач.;

4. вж. **неотстъпчив** 1. знач.

УПОРИТОСТ – 1. Качество на човек, който влага много труд и енергия за постигане на някаква цел. *С труд и упоритост можеш да постигнеш добър успех. Харесва ми упоритостта, с която учи за изпити.*

— **упорство, настойчивост, настоятелност**

2. вж. **воля** 1. знач.;

3. вж. **неотстъпчивост**

УПОРСТВАМ *несв.* – Проявявам неотстъпчивост, непреклонност, инат. *Не знам защо упорстваш и не искаш да признаеш, че си сгрешил. Виждаше, че не е права, но упорстваше, не отстъпваше от позициите си. Майка му упорстваше, не искаше да отиде на лекар.*

— **инатя се** *разг.*, **опъвам се** *в несв. прен.*, **заинатявам се** *в несв. разг.*

ант. → ***отстъпвам,*** предавам се, капитулирам, клякам

V запъвам (опъвам, дърпам, тегля) се като магаре на мост *разг.*, запъвам (опъвам) се като магаре на лед *разг.*, запъвам се като магаре на баир *разг.*, запъвам се като рак на бързей *разг.*, навирвам врат *разг.*

УПОРСТВО – 1. вж. **упоритост** 1. знач.;
2. вж. **воля** 1. знач.

УПОТРЕБА – 1. Използване на нещо за някаква цел. *Продукти за масова употреба. За лична употреба. Годен за употреба.*

— **ползване, използване, употребление**

2. вж. **приложение** 2. знач.

УПОТРЕБИМ – вж. **приложим**

УПОТРЕБЛЕНИЕ – вж. **употреба** 1. знач.

УПОТРЕБЯВАМ – 1. вж. **използвам** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **изразходвам** 3 и 4. знач.

УПОТРЕБЯВАМ СЕ – вж. **използвам се**

УПОТРЕБЯВАН – вж. **стар** 2. знач.

УПОЯВАМ – вж. **замайвам** 1. и 2. знач.

УПОЯВАМ СЕ – вж. **замайвам се** 1. знач.

УПРАВА – 1. вж. **администрация** 1. знач.;
2. *рядко* вж. **ред** 2. знач.

УПРАВИТЕЛ – Лице, което пряко управлява предприятие, учреждение и др. *Управител на болница. Управител на аптека. Управител на търговска верига.*

— **ръководител, администратор, мениджър** *нежел.*

УПРАВИЯ *разг.* – вж. **ред** 2. знач.

УПРАВЛЕНЕЦ *рядко* – вж. **управник**

УПРАВЛЕНИЕ – 1. вж. **ръководство** 1., 2. и 3. знач.;
2. вж. **администрация** 1. знач.;
3. вж. **власт**

УПРАВЛЕНСКИ – Който е присъщ, свойствен на управител, ръководител. *Управленски способности. Управленски опит. Управленска дейност.*

— **управленчески, администраторски, мениджърски** *нежел.*

УПРАВЛЕНЧЕСКИ – вж. **управленски**

УПРАВЛЯВАМ *несв.* – 1. Осъществявам политическо управление, ръководство, обикн. на държава. *След изборите ще стане ясно коя партия ще управлява в страната. Царят управлявал няколко десетилетия. Взеха властта и сега управляват.*

— **властвам, владея, ръководя, господствам, господарувам** *ирон.*

2. Изпълнявам задълженията на началник, ръководител, организирам и насочвам дейността на някого, нещо (обикн. учреждение, предприятие, колектив). *Управлявам институт. Управлявам отдел. Управлявам фабрика. Управлявам министерство. Той обичаше да управлява.*

— **ръководя, оглавявам** *в несв.*, **възглавявам** *в несв. книж.*, **властвам, началствам** *рядко*, **администрирам** *рядко*

3. вж. **насочвам** 2. знач.;
4. вж. **карам**[1] 1. знач.

V държа кормилото *книж.*, стоя на кормилото *книж.* към 1. знач.

УПРАВНИК – Лице, което има политическа или държавна власт. *След изборите имаме нови управници. Народът избира своите управници. Управниците са се самозабравили.*

— **властник, управленец** *рядко*, **властимащ** *книж.*, **властодържец** *книж. рядко*

УПРАЖНЯВАМ – вж. **практикувам**

УПРАЖНЯВАМ СЕ – Правя нещо систематично, за да добия опит и вещина. *Всеки ден се упражнявам да свиря на цигулка. Упражнявам се на фехтовка.*

— **тренирам се, тренирам** *разг.*

УПРЕК – 1. вж. **укор** 1. знач.;
2. вж. **обвинение**

УПРЕКВАМ – 1. вж. **критикувам**;
2. вж. **натяквам**

УПЪЛНОМОЩАВАМ – Правя някого свой пълномощник, давам право някому да действа от мое име. *Ръководството ме упълномощи да преговарям със стачниците. Упълномощаваме те да ни представляваш пред административните органи.*

— **овластявам** *юрид.*, **оторизирам** *книж.*

V делегирам права *юрид.*

УПЪТВАМ – 1. Посочвам, обяснявам на някого пътя, посоката на движение. *Полицаят ме упъти накъде да вървя. Упътиха го къде да намери болницата. Попитай жената, тя ще те упъти.*

— **насочвам, ориентирам, напътвам** *разг.*, **оправям** *прен. разг.*

ант. → ***дезориентирам,*** объркам, заблуждавам, забъркам

2. Давам разяснения на някого по някакъв въпрос. *Имам нужда някой да ме упъти как да вземам лекарството. Попитай майка си, тя ще те упъти как да решиш задачата.*

— **насочвам, напътвам** *разг.*

УПЪТВАМ СЕ – вж. **отправям се**

УПЪТВАНЕ – Писмено наставление, насочване как да се действа, постъпи. *Няма приложено упътване за вземане на лекарството.*

— **указание, инструкция**

УРАВНОВЕСЕН – 1. Който се отличава с равновесие, с добро съотношение между съставните си части, прояви, тенденции. *Уравновесен бюджет. Уравновесена финансова политика. Уравновесено поведение.*

— **балансиран** *книж.*

ант. → ***неуравновесен,*** небалансиран

2. Който не изпада в крайности, не губи душевното си равновесие. *Той е сериозен и уравновесен човек. Има уравновесен характер. Психически уравновесен.*

— **улегнал** *прен.*, **стабилен** *прен. огр.*

ант. → ***неуравновесен,*** неулегнал, нестабилен, лабилен

УРАВНОВЕСЯВАМ – Привеждам в равновесие. *Той с мъка успяваше да уравновеси тежестта на тялото си върху опънатото въже. Уравновесявам везните.*

— **балансирам** *книж.*

УРАВНЯВАМ *рядко* – вж. **изравнявам** 1. знач.

УРАГАН – вж. **вихър** 1. знач.

УРБАНИСТИКА – вж. **градоустройство**

УРВА – вж. **стръмнина** 2. знач.

УРВЕСТ – вж. **стръмен**

УРЕД – Устройство с някакво предназначение, приспособление за извършване на някаква работа. *Електрически уред. Домакински уреди. Електроизмервателен уред.*

— **прибор, апарат, инструмент**
УРЕДБА – *нар.* вж. **мебелировка**
У̀РЕДЕН – Който обича реда и поддържа добър ред, върши всичко с ред. *Тя е чевръста и уредна жена. Той е много уреден в работата си. Уреден стопанин.*
— **скòпосен** *разг.*, **òправен** *разг.*, **подреден** *разг.*, **прибран** *разг.*
ант. → ***неу̀реден,*** нескòпосен, нескопосан, неòправен, разхвърлян, разпилян, безреден, неприбран
УРЕДÈН – 1. вж. **подреден** 2. знач.;
2. вж. **организиран** 1. знач.;
3. *огр.* вж. **решен**
УРЕДНИК – Лице, което урежда материалната страна на вестник, списание и др. *Уредник на музей. Уредник на списание.*
— **администратор**
УРЕДНИЦА *нар.* – вж. **къщовница**
УРЕЖДАМ – 1. Довеждам нещо до нужния ред, до желаното състояние. *Ти не се грижи, аз ще уредя тази работа. Реших най-после да уредя живота си. Трябва да уредя някои въпроси. Уреждам парични отношения. Уреждам сметки.*
— **оправям, нареждам**[1] *разг.*, **редя** *несв. разг.*
ант. → ***объ́рквам,*** забърквам
2. Помагам някому да постигне, да получи нещо или да постъпи някъде на служба, да заеме някакво място. *Той уреди сина си на работа в чужбина. Успяха да уредят добре всичките си деца. Имам влиятелни приятели, които ще ме уредят на работа в министерството. Успя да уреди дъщеря си в най-елитното училище.*
— **настанявам, устройвам, нареждам**[1] *разг.*, **подреждам** *разг.*, **нагласявам** *разг.*, **вреждам** *разг.*
3. вж. **организирам** 1. знач.
УРЕЖДАМ СЕ – вж. **вреждам се**
УРЕЧЕН – вж. **определен** 1. знач.
УРОВЕН *нежел.* – вж. **равнище** 1. и 2. знач.
УРОД *книж.* – вж. **изрод** 1. знач.
УРОДЛИВ – 1. вж. **изроден**;
2. вж. **грозен** 1. знач.
УРОДЛИВОСТ – вж. **грозота**
УРОЖАЕН *нежел.* – вж. **плодороден**
УРОЖАЙ *книж.* – вж. **реколта**
УРОК – 1. Учебен материал, който се чете и преподава за около един час. *Минахме на следващия урок от учебника. Учителят преподаде нов урок.*
— **лекция**
2. *прен.* вж. **поука** 1. знач.
УРОНВАМ – Накърнявам доброто име, намалявам авторитета и под. на някого или нещо. *Напразно злите езици се стремяха да уронят авторитета на министъра. Уронвам мъжкото достойнство на някого. Уронвам реномето на фирмата.*
— **подбивам**[2] *разг.*, **подронвам, подривам, подравям** *прен.*
УРСУЗ *нар. неодобр.* – вж. **лош** 1. знач.
УРСУЗИН *нар.* – вж. **проклетник**
УРСУЗЛУК *нар.* – вж. **лошотия**
УРУНГЕЛ *жарг.* – вж. **грозотия** 1. знач.
УСАМОТЕН – вж. **уединен** 1. и 2. знач.
УСАМОТЕНИЕ – вж. **уединение** 1. знач.
УСАМОТЯВАМ – вж. **изолирам** 2. знач.
УСАМОТЯВАМ СЕ – 1. вж. **уединявам се** 1. знач.;
2. вж. **затварям се** 1. знач.
УСВОЯВАМ – 1. вж. **научавам** 1. знач.;
2. вж. **възприемам** 1. знач.
УСЕДНАЛ – вж. **застоял** 2. знач.
УСЕТ – Вродена способност да се схващат, долавят по някакви признаци нещата правилно, в тяхната същност. *С непогрешимия си усет на жена тя схващаше, че той я лъже. Усетът му подсказваше, че трябва да се откаже от сделката. Усетът никога не ме лъже. Няма усет за мярка.*
— **чувство, интуиция** *разш.*, **нюх** *прен. книж.*, **усещане**
// Повишена способност за естетическо възприятие и оценка. *Няма усет към красотата. Има усет към езика. Верен поетически усет.*
— **чувство, вкус** *прен.*
УСЕЩАМ – 1. Възприемам нещо със сетивата си, имам (у мен възниква) някакво усещане. *Усетих студ. Усещам болка в коляното. Усещам горещина. Усещам неприятен вкус.*
— **чувствам** *несв.*, **почувствам** *св.*, **осезавам** *несв. рядко*
2. вж. **изпитвам**[2] 1. знач.;
3. вж. **долавям** 1. знач.
УСЕЩАНЕ – 1. вж. **чувство** 3. знач.;
2. вж. **усет**
УСИЛВАМ – вж. **засилвам** 1., 2., 4., 6. и 7. знач.
УСИЛВАМ СЕ – вж. **засилвам се** 1. и 2. знач.
УСИЛЕН – 1. вж. **напрегнат** 1. знач.;
2. вж. **труден** 2. знач.;
3. вж. **упорит** 2. знач.
УСИЛЕНО – С голямо напрежение и засилена скорост. *Работя усилено върху един проект. Усилено мисля по този въпрос. Усилено се строи. Вършитбата вървеше усилено.*
— **напрегнато, интензивно** *книж.*, **ударно, активно, трескаво**
V с пълна па̀ра *разг.*, на пълни обороти *разг.*
УСИЛИЕ – 1. Голямо напрягане на физическите сили. *С усилие се изкачвам по стръмните стълби. С усилие отварям тежката врата. Всяко движение ми представлява усилие.*
— **напън, напрежение, мъка, зор** *простонар.*
2. Голямо напрягане на умствените възможности. *С усилие си спомних адреса му. С усилие уча езици. С усилие говори.*
— **мъка, трудност, зор** *простонар.*
ант. → ***лекота,*** леснина, леснота
3. вж. **труд** 1. знач.
УСКОРЕН – вж. **бърз** 1. знач.
УСКОРЯВАМ – вж. **засилвам** 4. знач.
УСЛАВЯМ *нар.* – вж. **наемам**
УСЛАВЯМ СЕ – 1. Уговарям се, споразумявам се с някого срещу определени условия да постъпя на работа. *Услових се на работа като строителен работник. Условил се да му оре земята.*
— **цаня се** *нар.*, **пазаря се** *разг.*
2. вж. **уговарям се**
УСЛАЖДАМ – вж. **подслаждам** 2. знач.
УСЛОВЕН – вж. **относителен** 1. знач.
УСЛОВИЕ – 1. Нещо, което трябва да съществува, за да стане друго нещо. *Талантът е условие за създаване на голямо изкуство. Високият успех е условие за приемане във висше училище.*
— **предпоставка**
2. Нещо, което задължително трябва да съществува, за да стане или да се получи нещо. *Той отговаря*

У

на всички условия за тази длъжност. Какви са условията на конкурса?

— **изискване**

3. Предварително уточнено съгласие, за да стане нещо. *Условието е да делим печалбата поравно. Условието беше издателството да плати половината хонорар при предаването на книгата.*

— **уговорка, договорка, споразумение**

4. *Само мн.* вж. **обстановка** 1. знач.;

5. *Само мн.* вж. **обстоятелство** 2. знач.

УСЛОВНОСТ – *Обикн. мн.* вж. **формалност**

УСЛОЖНЕНИЕ – Проява, появяване на по-голяма сложност. *Придвижването на войската мина без особени усложнения. При някои епидемии от грип се появяват усложнения.*

— **компликация** *книж.*

УСЛОЖНЯВАМ – 1. Правя нещо да стане по-сложно, по-трудно. *Недей да усложняваш още повече нещата, те и без това са доста сложни. Усложнявам работата.*

— **комплицирам** *книж.*

ант. → ***опростявам,*** елементаризирам

2. вж. **затруднявам** 2. знач.

УСЛУЖЛИВ – Който проявява готовност да услужи, да помогне. *Съседите ми са услужливи хора. Тя е много услужлива жена.*

— **отзивчив, любезен**

ант. → ***неуслужлив,*** неотзивчив, безучастен, глух

УСЛУЖЛИВОСТ – Готовност да се направи услуга, да се помогне. *Тяхната услужливост ме трогна.*

— **отзивчивост, любезност**

ант. → ***неуслужливост,*** неотзивчивост

УСМИРЯВАМ – 1. Въздействам на някого да стане спокоен, тих, кротък. *Жената лесно усмири децата. Учителката усмири класа. Полицаите се мъчеха да усмирят след мача футболните запалянковци. Той успя да усмири кучетата.*

— **умирявам, смирявам, укротявам, обуздавам, озаптявам** *разг.*, **заптисвам** *диал.*

ант. → ***размирявам***

2. Въдворявам мир, ред и спокойствие някъде. *Усмирявам страната. Усмирявам духовете.*

— **умиротворявам, смирявам**

ант. → ***бунтувам,*** разбунтувам, размирявам, разбунвам, буня

3. вж. **потушавам** 1. знач.

УСМИХВАМ СЕ – вж. **засмивам се** 1. знач.

УСМИХНАТ – вж. **засмян** 1. знач.

УСМЪРДЯВАМ – вж. **увонявам**

УСМЪРДЯВАМ СЕ *разг.* – вж. **вмирисвам се** 2. знач.

УСМЪРТЯВАМ *разг. рядко* – вж. **убивам** 1. знач.

УСОЙНИЦА – *прен. разг.* вж. **проклетница**

УСПЕХ – 1. Добър краен резултат от някаква дейност. *Усилията му се увенчаха с успех. Полицейската акция завърши с успех. Пожелавам ти успех на конкурса.*

— **сполука**

ант. → ***неуспех,*** несполука, провал, поражение, крах, неблагополучие, фиаско, авария, банкрут

2. вж. **постижение** 1. знач.

УСПЕШЕН – 1. Който завършва с успех. *Успешен опит. Успешна операция. Успешен полет. Успешна акция.*

— **сполучлив, благополучен, удачен** *книж. нежел.*

ант. → ***неуспешен,*** безуспешен, несполучлив, неблагополучен, злополучен, неудачен

2. Който е свързан с успех. *Надяваме се на успешното развитие на събитията. Това е най-успешният период в живота ми.*

— **благоприятен**

ант. → ***неблагоприятен***

УСПОКОЕНИЕ – 1. вж. **облекчение** 1. знач.;

2. вж. **утеха**

УСПОКОИТЕЛЕН – 1. Който успокоява, носи успокоение, утеха. *Казах ѝ няколко успокоителни думи. Вестите, които пристигаха, не бяха успокоителни. Резултатите от изследването са успокоителни.*

— **утешителен**

ант. → ***обезпокоителен,*** тревожен, притеснителен, неутешителен

2. Който действа успокояващо. *Успокоителен сън. Успокоителна тишина.*

— **миротворен** *поет.*, **умиротворителен** *книж.*

3. вж. **облекчителен** 1. знач.

УСПОКОЯВАМ – 1. вж. **облекчавам** 1. знач.;

2. вж. **утешавам**

УСПОКОЯВАМ СЕ – 1. За чувства, явления – ставам по-тих, по-спокоен. *Страстите се успокоиха. Гневът му се успокои. Морето се успокои. Вятърът се успокои.*

— **укротявам се, утихвам** *прен.*, **стихвам** *прен.*, **уталожвам се**

ант. → ***разгарям се,*** развихрям се

// ***забушувам,*** развихрям се, разбушувам се, развилнявам се, разбеснявам се

2. вж. **укротявам се** 1. знач.;

3. вж. **олеква ми** 1. и 2. знач.

УСПОКОЯВАЩ – вж. **облекчителен** 1. знач.

УСПОРЕДЕН – 1. Който е еднакво отдалечен, на еднакво разстояние по цялата си дължина от друг и никъде не се пресича с него. *Успоредни линии. Успоредни улици. Успоредни стени.*

— **паралелен, паралелограмен** *рядко*

ант. → ***неуспореден,*** непаралелен

2. *прен.* вж. **едновременен** 1. знач.

УСПОРЕДИЦА *рядко* – вж. **съпоставка**

УСПОРЕДКА – Гимнастически уред с два успоредни водоравни лоста за упражнения. *В салона по гимнастика учениците се упражняваха на успоредка.*

— **паралелка**[2]

УСПОРЕДНО – вж. **наред** 1. знач.

УСПОРЕДЯВАНЕ *книж.* – вж. **съпоставка**

УСПЯВАМ – 1. Намирам начин, възможност, време, сили да направя, да постигна нещо. *Надявам се да успея да предам навреме проекта. Знам, че ще успея да взема изпита. Успях да изкача върха. Успях да прочета книгата. С малката си заплата едва успяваше да издържа семейството си.*

— **сполучвам, съумявам, справям се, смогвам** *разг.*, **насмогвам** *разг.*, **сколасвам** *нар.*, **втасвам** *само св. диал.*

ант. → ***провалям се,*** пропадам, издънвам се

2. вж. **сполучвам** 1. знач.

УСТА – *прен. разг.* вж. **гърло** 1. знач.

УСТАНОВЕН – вж. **определен** 2. знач.

УСТАНОВЯВАМ – 1. По наличие на някакви факти стигам до извода, че нещо съществува или не; узнавам нещо. *Установих, че телефонът е повреден. Установих, че задачата е сгрешена. Установиха пропуски в счетоводната книга. Инспекторът не установи никакви нарушения.*
— **констатирам** *книж.*, **откривам, забелязвам, виждам** *прен.*
2. вж. **определям** 1. и 2. знач.;
3. вж. **въвеждам** 3. и 4. знач.

УСТАНОВЯВАМ СЕ – 1. Устройвам се да пребивавам или работя временно или постоянно някъде, обикн. в жилище, селище, местност и под. *Установих се на работа в София. Установих се временно на квартира. Установили се на бивак край селото.*
— **настанявам се**
2. *Само в 3 л.* вж. **настъпвам**[1] 2. знач.

УСТАТ *разг. неодобр.* – вж. **приказлив**

УСТЕН – *разш.* вж. **словесен**

УСТИЕ – вж. **гърло** 1. знач.

УСТИСКВАМ *разг.* – вж. **издържам**[1] 2. знач.

УСТНА – Всяка от двете месести подвижни външни части, които затварят устата. *Тя има дебели устни. Много са ти бледи устните. Тънки устни. Червило за устни.*
— **бърна** *простонар.*, **джука** *диал.*, **джуна** *диал.*

УСТОИ *книж.* – вж. **основа** 3. знач.

УСТОЙЧИВ – 1. Който стои здраво в определено положение, не се клати, издържа на натиск, удар. *Устойчива постройка. Устойчиви перила. Устойчиви основи. Устойчиви подпори.*
— **стабилен, здрав, непоклатим, солиден, гранитен** *прен.*, **железен** *прен.*, **крепък** *книж.*, **як** *разг.*
ант. → ***неустойчив,*** нестабилен, нездрав, слаб, паянтов, неиздръжлив, несолиден
2. Който остава такъв, какъвто е установен, не се променя, изменя. *Устойчиви цени. Устойчиво икономическо развитие. Устойчиви приятелски връзки.*
— **стабилен, траен**
ант. → ***неустойчив,*** нестабилен, нетраен
3. вж. **издръжлив** 1. знач.

УСТОЙЧИВОСТ – 1. Издържане на натиск, удар и друго неблагоприятно влияние, запазване на едно постоянно определено положение. *Той обиколи оградата и остана доволен от устойчивостта ѝ. Сигурни сме в устойчивостта на сградата, тя ще издържи и на силно земетресение.*
— **стабилност, здравина, непоклатимост, солидност, крепкост** *книж.*, **якост** *разг.*
ант. → ***неустойчивост,*** нестабилност, паянтовост
2. Запазване без промяна на нещо за дълго време. *Устойчивост на курса на долара.*
— **стабилност, трайност**
ант. → ***неустойчивост,*** нестабилност, нетрайност
3. вж. **издръжливост** 1. знач.

УСТОЯВАМ – вж. **издържам**[1] 1. и 2. знач.

УСТРЕМ – вж. **стремеж** 1. знач.

УСТРЕМЕН – 1. вж. **стремителен** 1. знач.;
2. вж. **поривист**

УСТРЕМЀН – вж. **насочен**

УСТРЕМЯВАМ – вж. **насочвам** 1. знач.

УСТРЕМЯВАМ СЕ – вж. **втурвам се** 1. знач.

УСТРОЕН – вж. **организиран** 1. знач.

УСТРОЙВАМ – 1. вж. **организирам** 1. знач.;
2. вж. **уреждам** 2. знач.

УСТРОЙВАМ СЕ – вж. **вреждам се**

УСТРОЙСТВО – 1. Начин, по който е направено, устроено нещо. *Машината има просто устройство. Той се интересува от устройството на двигателя. Устройство на автомобил.*
— **направа, конструкция**
2. Начин, по който е организирано и функционира нещо. *Устройство на дружество. Устройство на атома. Устройство на стиха.*
— **структура, строеж** *прен.*, **организация**

УСУКВАМ – 1. вж. **суча**[1] 1. знач.;
2. вж. **омотавам** 1. знач.;
3. *разг.* вж. **увъртам**

УСУКВАМ СЕ – *разг.* вж. **увъртам се**

УСУКВАНЕ – вж. **увъртане**

УСЪВЪРШЕНСТВАМ – вж. **подобрявам** 2. знач.

УСЪРДЕН – вж. **старателен**

УСЪРДИЕ – вж. **старание**

УСЪРДНОСТ – вж. **старание**

УТАЙКА – Раздробено на малки частици твърдо вещество в течност, което се отделя, пада на дъното на река, блато и др. или на дъното на съд. *Водата беше мътна и е оставила утайка. Язовирът трябва да се почисти от тинестата утайка. На дъното на чашата има утайка от кафе.*
— **талог, мътилка, мътнина, мътеж** *рядко*, **кал** *простонар.*, **мъток** *диал.*

УТАЛОЖВАМ – 1. вж. **облекчавам** 1. знач.;
2. вж. **утолявам**

УТАЛОЖВАМ СЕ – 1. Преставам да съм буен и невъздържан, ставам спокоен и благоразумен. *С годините човек се уталожва. На младини беше буен, но вече се уталожи.*
— **улягам**
2. вж. **успокоявам се** 1. знач.

УТАЛОЖВАНЕ – вж. **облекчение** 1. знач.

УТАЛОЖВАЩ – вж. **облекчителен** 1. знач.

УТАЯВАМ СЕ – вж. **наслоявам се**

УТВЪРДЕН – 1. вж. **признат**;
2. вж. **одобрен**

УТВЪРДИТЕЛЕН – вж. **одобрителен** 2. знач.

УТВЪРЖДАВАМ – 1. вж. **приемам** 3. знач.;
2. вж. **потвърждавам** 2. знач.

УТВЪРЖДАВАМ СЕ – Спечелвам признание, укрепвам положението, позициите си. *С пътните си бележки „До Чикаго и назад“ Алеко Константинов за първи път се утвърждава като писател с големи възможности. Тя вече се е утвърдила като добра поетеса.*
— **налагам се**

УТВЪРЖДАВАНЕ – вж. **потвърждение** 2. знач.

УТВЪРЖДЕНИЕ *книж.* – вж. **потвърждение** 2. знач.

УТЕЖНЯВАМ – вж. **затруднявам** 1. и 2. знач.

УТЕХА – Облекчаване на тъга, мъка, скръб чрез нещо, което обнадеждава. *Жената се нуждае от добри думи, от утеха. Единствено в работата си намираше утеха.*
— **утешение, разтуха, успокоение, оттуха** *рядко*, **раздумка** *нар.*

УТЕШАВАМ – Стремя се да въздействам на някого да забрави мъката си, да престане да бъде тъжен, нещастен. *Колко пъти майка ми ме е утешавала, вдъхвала ми е надежда. Никой не можеше да я*

утеши, болката ѝ бе голяма. Не намирам думи, с които мога да утеша този нещастен човек.
— **успокоявам, теша** *несв. рядко,* **разтушавам**
// Опитвам се с думи или по друг начин да разсея някого, да го накарам да забрави мъката си. *Той се опита да я утеши и окуражи. Не ме утешавайте!*
— **разтушавам, раздумвам** *разг.* **теша** *несв. рядко*
V избърсвам (бърша, изтривам) сълзите на някого *разг.*
УТЕШЕНИЕ – вж. **утеха**
УТЕШИТЕЛЕН – вж. **успокоителен** 1. знач.
УТИХВАМ – 1. За звук – постепенно преставам да звуча, да се чувам. *Музиката изведнъж утихна. Глъчката утихна. Стъпките утихваха в нощта. Утихнаха говорът и смехът на жътварите. Оркестърът внезапно утихна.*
— **затихвам, стихвам, притихвам, заглъхвам, глъхна** *несв.,* **замирам, отзвучавам, отшумявам, изчезвам, угасвам** *прен. поет.,* **гасна** *несв. прен. поет.,* **млъквам** *прен. поет.,* **замлъквам** *прен.,* **умирам** *прен. поет. огр.*
ант. → ***зазвучавам***
2. вж. **отслабвам**[1] 3. знач.;
3. *прен.* вж. **успокоявам се** 1. знач.
УТОЛЕН – *прен.* вж. **задоволен** 2. знач.
УТОЛЯВАМ – Удовлетворявам глад, жажда или някаква друга физиологична потребност. *Утолих глада си с една кифла. Айрянът утоли жаждата му. Не знам как да утоля апетита си.*
— **задоволявам, насищам, засищам, уталожвам, угасявам** *прен.*
// Удовлетворявам, успокоявам някакво желание. *Утолих любопитството ѝ. Не мога да утоля копнежа ѝ към знания. Не мога да утоля желанието си да пътувам.*
— **задоволявам**
ант. → ***възбуждам,*** пораждам, събуждам, будя, пробуждам, запалвам, разпалвам
УТОПИЧЕН *книж.* – вж. **неосъществим**
УТОПИЯ *книж.* – Непостижима мечта за съвършено, идеално общество. *Утопия е, че някога ще има братство и равенство. Не вярвам в утопии за справедливо общество.*
— **химера** *книж.,* **фикция** *книж.*
УТОЧНЕН – вж. **определен** 1. и 2. знач.
УТОЧНЯВАМ – 1. Давам точен, определен или нагледен израз на нещо. *Комисията трябва да уточни възникналите въпроси. Уточнявам смисъла на думите си. Трябва да уточним някои неща, преди да се явим пред съдията. Уточнявам датата на сватбата.*
— **конкретизирам, прецизирам** *книж.,* **определям, фиксирам**
ант. → ***обобщавам,*** сумирам, резюмирам, синтезирам
2. вж. **определям** 4. знач.
УТРАЙВАМ *разг.* – вж. **издържам**[1] 1. знач.
УТРЕПВАМ *разг.* – вж. **убивам** 1. знач.
УТРЕШЕН – *прен.* вж. **бъдещ** 1. и 2. знач.
УТРИН – вж. **сутрин**
УТРИНА – вж. **сутрин**
УТРИНЕН – вж. **сутрешен**
УТРО – вж. **сутрин**
УТРОБА – *прен.* вж. **недра** 1. знач.
УТЪПКВАМ – С тъпкане, с газене набивам, изравнявам. *Утъпкахме снега пред къщата. Той утъпкваше пръстта с краката си.*
— **затъпквам**
УХАЕН *поет.* – вж. **ароматен**
УХАЖВАМ – вж. **флиртувам**
УХАЖОР – вж. **обожател** 1. знач.
УХАНЕН *поет.* – вж. **ароматен**
УХАНИЕ *поет.* – вж. **аромат** 1. знач.
УХАПВАМ – 1. Хващам, стисвам със зъби някого, нещо с цел да го нараня с хапане. *Пази се да не те ухапе кучето.*
— **захапвам, схапвам** *разг.*
2. *разг.* вж. **ужилвам** 1. знач.;
3. *прен. разг.* вж. **обиждам**
УХАЯ – вж. **благоухая**
УХИЛВАМ СЕ *разг.* – вж. **засмивам се** 1. знач.
УХИЛЕН *разг.* – **засмян** 1. знач.
УХИТРЯМ СЕ *рядко* – вж. **изхитрям се**
УЦЕЛВАМ – вж. **улучвам** 1. и 2. знач.
УЧА *несв.* – 1. вж. **изучавам** 1. знач.;
2. вж. **обучавам**;
3. вж. **предавам** 4. знач.;
4. вж. **поучавам**
УЧАСТ – вж. **съдба** 1. знач.
УЧАСТВАМ – Вземам участие, работя, имам дял заедно с други в общо дело, дейност и под. *Ще участваш ли в играта на отбора? Тя не участваше в разговорите. Той е от хората, които участват във всички мероприятия. Реших да участвам в протестите.*
— **включвам се**
УЧАСТИЕ – 1. Присъствие на някого в някаква дейност, проява. *Без участието на профсъюзите проблемът не може да се реши. Имам участие в издигането му на този пост. Какво е участието ти в тези събития? Справих се и без твоето участие. И аз имам участие в тази работа.*
— **намеса, дял** *прен.,* **съпричастие** *книж.,* **съпричастност** *книж.,* **роля** *прен.*
2. *прен. книж.* вж. **съчувствие** 1. знач.
УЧАСТЪК – вж. **отрязък** 1. знач.
УЧЕН – вж. **образован** 1. знач.
УЧЕНИЕ – 1. Сбор, система от теоретични положения, от възгледи и принципи. *Философско учение. Религиозно учение. Ново учение за езика.*
— **доктрина** *книж.,* **теория**
2. вж. **образование** 2. знач.
УЧЕНИК – вж. **възпитаник** 1. знач.
УЧЕНОЛЮБИВ – Който се стреми да добива знания. *Момчето е много ученолюбиво.*
— **любознателен**
УЧЕНОЛЮБИВОСТ – Стремеж, влечение към овладяване и придобиване на знания, любов към науката, учението. *Той е известен със своята ученолюбивост.*
— **ученолюбие, любознателност**
УЧЕНОЛЮБИЕ – вж. **ученолюбивост**
УЧЕСТЕН – вж. **зачестен** 1. знач.
УЧЕСТЯВАМ СЕ – вж. **зачестявам**
УЧИЛИЩЕ – Учебно заведение, институция за обучение, образование. *Начално училище. Средно училище.*
— **школо** *разг. обикн. шег.*
// Сграда, където се помещава такова учебно заведение. *Училището ни е старо.*
— **школо** *разг. обикн. шег.*
УЧИЛИЩЕН – Който е свързан с училище или при-

надлежи на училище. *Училищен двор. Училищни игри. Училищни песни.*

— **школски**

УЧИТЕЛ – 1. Лице, обикн. със специална подготовка, което преподава, обучава ученици. *Той е роден за учител. Отличен учител. Гимназиален учител. Учител по физика.*

— **преподавател, педагог, даскал** *разг. пренебр.*

2. *разш.* вж. **наставник** 1. знач.

УЧИТЕЛСКИ – Който се отнася до учител, който е присъщ на учител или се състои от учители. *Учителски способности. Учителски съвет.*

— **преподавателски, педагогически, даскалски** *разг. пренебр.*

УЧЛЕНЯВАМ – вж. **изговарям** 2. знач.

УЧРЕДИТЕЛ – вж. **основател**

УЧРЕДЯВАМ – вж. **основавам** 1. знач.

УЧРЕЖДЕНИЕ – Обществена служба. *Ние работим в различни учреждения. Държавно учреждение. Здравно учреждение.*

— **ведомство, институция, заведение**

УЧТИВ – 1. вж. **любезен** 1. знач.;

2. вж. **възпитан** 1. знач.

УЧТИВОСТ – 1. вж. **любезност** 1. знач.;

2. вж. **възпитание** 1. знач.

УЧУДВАМ – Предизвиквам чувство на стряскане със своята неочакваност, необикновеност, с необикновената си постъпка и под. *Учуди ме реакцията му на моите думи. Просташката ѝ постъпка учуди всички ни. Твоето държание ме учудва.*

— **изненадвам, удивлявам (удивявам)**

УЧУДВАМ СЕ – Изпитвам чувство на изненада от нещо, което ми прави силно впечатление, тъй като ми изглежда странно, неочаквано, необикновено. *Много се учудих, като ми каза, че напуска работата си. Тя се учуди, като ме видя на приема. Всички се учудихме на наглостта ѝ.*

— **зачудвам се, почудвам се, изненадвам се, удивлявам се (удивявам се)**

V ококорвам (облещвам, опулвам) очи *разг.*, отварям очи като плочи (филджани) *разг.*, оставам с отворена (зяпнала) уста *разг.*

УЧУДВАНЕ – вж. **удивление**

УЧУДВАЩ – вж. **удивителен** 1. знач.

УЧУДЕН – Който изпитва или изразява учудване. *Всички гледаха учудени това, което ставаше наоколо. Видях учудените му очи. Хвърли ми учуден поглед.*

— **зачуден, удивен, изненадан**

УШИВАМ – Изработвам с шиене. *От този плат ще си ушия рокля. Ушивам риза.*

— **съшивам, шия** *несв.*

УЩЪРБ – вж. **вреда** 3. знач.

УЮТ – 1. Приятна обстановка, която създава настроение. *В този дом липсва уютът, за който мечтаехме всички.*

— **уютност, задушевност**

2. вж. **комфорт** 1. и 2. знач.

УЮТЕН – 1. За обстановка, среда, атмосфера – който предразполага и създава добро настроение. *Разговорите ни продължиха до късно през нощта в уютна обстановка. Създаде се уютна атмосфера.*

— **задушевен, приятен**

ант. → ***неуютен,*** неприятен

2. Който се отличава с удобства, красота, в който има топлота. *Уютно жилище. Уютна стая. Уютен дом.*

— **приятен, комфортен, удобен**

ант. → ***неуютен,*** неприветлив, неприветен, мрачен

УЮТНОСТ – 1. вж. **уют** 1. знач.;

2. вж. **комфорт** 1. и 2. знач.

УЯЗВЕН – вж. **обиден**[1] 1. знач.

УЯЗВИМ – вж. **чувствителен** 2. знач.

УЯЗВИМОСТ – вж. **чувствителност** 2. знач.

УЯЗВЯВАМ – вж. **обиждам**

УЯКЧАВАМ – вж. **заздравявам**[1]

Ф

ФАБРИКА – вж. **завод**
ФАБРИКУВАМ *несв.* – *прен. разг.* вж. **измислям** 2. знач.
ФАБРИЧЕН – 1. вж. **заводски**;
2. *разш.* вж. **промишлен**
ФАВОРИЗИРАМ *книж.* – вж. **облагодетелствам**
ФАВОРИЗИРАН *книж.* – вж. **привилегирован**
ФАВОРИТ *книж.* – вж. **любимец**
ФАЗА – вж. **етап**
ФАЗИС *книж. рядко* – вж. **етап**
ФАЙДА *простонар.* – вж. **полза** 1. и 2. знач.
ФАКТ – вж. **обстоятелство** 1. знач.
ФАКТИ – вж. **данни** 1. знач.
ФАКТИЧЕСКИ – вж. **истински** 1. знач.
ФАКТИЧЕСКИ – 1. вж. **наистина** 1. знач.;
2. вж. **реално** 1. знач.
ФАКТОР – вж. **авторитет** 2. знач.
ФАЛ – 1. *спорт.* Нарушение на правилата при спортна игра.
— **фаул** *спорт.*
2. *прен. разг.* вж. **гаф**
ФАЛИРАМ – вж. **разорявам се**
ФАЛИТ – вж. **банкрут** 1. знач.
ФАЛТА – вж. **гънка** 2. знач.
ФАЛШ *книж.* – вж. **лицемерие**
ФАЛШИВ – 1. вж. **подправен** 1. и 2. знач.;
2. вж. **изкуствен** 2. знач.;
3. вж. **мним** 1. знач.;
4. вж. **неверен** 2. знач.;
5. *книж.* вж. **лицемерен** 1. и 2. знач.
ФАЛШИВОСТ – вж. **изкуственост**
ФАЛШИФИКАТ – Нещо подправено, неистинско, което подменя истинското. *Картината е фалшификат на „Мона Лиза“. Това не е диамант, а фалшификат.*
— **имитация, менте** *разг.*
ант. → ***оригинал,*** първообраз
ФАЛШИФИКАЦИЯ – вж. **подправяне**
ФАЛШИФИЦИРАМ – вж. **подправям**
ФАЛШИФИЦИРАН – вж. **подправен** 1. знач.
ФАЛШИФИЦИРАНЕ – вж. **подправяне**
ФАМИЛЕН – вж. **семеен** 1. знач.
ФАМИЛИАРЕН – Който е присъщ или подхожда на свои, много близки хора. *Неговият фамилиарен тон и това, че бързо мина на „ти“, ме учуди. Фамилиарно държание. Фамилиарно обръщение.*
— **свойски, интимен, неофициален**
ант. → ***официален,*** церемониален
ФАМИЛИАРНИЧА *разг.* – вж. **интимничa**
ФАМИЛИАРНОСТ – Проява на голяма близост, на свойско отношение. *Една атмосфера на фамилиарност се създаде между нас. Засегнах се от фамилиарността, с която този човек ми говореше.*
— **интимност, свойщина** *разг.*, **неофициалност**
ант. → ***официалност,*** церемониалност
ФАМИЛИЯ – вж. **семейство** 1. знач.
ФАНТАЗИРАМ – 1. Представям си нереални хубави неща, кроя неосъществими планове, създавам си илюзии. *Престани да фантазираш, че ще те направят началник. Децата обичат да фантазират.*
— **въобразявам си, измислям си** *разг.*, **бълнувам** *прен.*
2. вж. **мечтая**
V градя (строя) <въздушни> кули *разг.*, градя кули във въздуха *разг.*, изграждам (издигам) въздушни кули *разг.*, правя кули в облаците *разг.* към 1. знач.
ФАНТАЗИЯ – 1. вж. **въображение** 1. и 2. знач.;
2. *прен.* вж. **измислица** 1. знач.
ФАНТАЗЬОР – вж. **мечтател** 2. знач.
ФАНТАЗЬОРСТВО – вж. **мечтателство**
ФАНТАСМАГОРИЧЕН *книж.* – вж. **невероятен** 1. знач.
ФАНТАСМАГОРИЯ *разг.* – вж. **измислица** 1. знач.
ФАНТАСТИКА – вж. **въображение** 2. знач.
ФАНТАСТИЧЕН – 1. вж. **приказен** 1. знач.;
2. вж. **невероятен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **баснословен**
ФАНТЕ *жарг.* – вж. **полицай**
ФАНТОМ *книж.* – вж. **призрак**
ФАНФАРОН *книж. ирон.* – 1. вж. **горделивец**;
2. вж. **самохвалко**
ФАНФАРОНСТВО *книж. ирон.* – вж. **самохвалство**
ФАР – Крайбрежна кула със светлинно тяло за подаване на сигнали на корабоплаватели. *В нощта моряците се ориентираха по светещия в далечината фар.*
— **маяк** *книж.*
ФАРИСЕЙ – *прен. книж.* вж. **лицемер**
ФАРИСЕЙСКИ *книж.* – вж. **лицемерен** 2. знач.
ФАРИСЕЙСТВАМ *книж.* – вж. **лицемеря**
ФАРИСЕЙСТВО *книж.* – вж. **лицемерие**
ФАРИСЕЙЩИНА *книж.* – вж. **лицемерие**
ФАРМАЦЕВТ – вж. **аптекар**
ФАРСИ *разг.* – вж. **отлично** 1. знач.
ФАРФАЛАК *разг.* – 1. вж. **пумпал**;
2. *прен.* вж. **дребосък** 1. знач.
ФАРФАРА *простонар.* – вж. **празнодумец**
ФАС *разг.* – вж. **угарка**
ФАСАДА – Предната страна на сграда, постройка. *Фасадата на къщата е добре измазана. По фасадите на сградите бяха спуснати знамена.*
— **лице**
ФАСАДЕН – 1. вж. **лицев** 1. знач.;
2. вж. **външен** 2. знач.
ФАСОН – 1. *ирон.* вж. **вид**[1] 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **превземка**
ФАСУЛ – вж. **боб**
ФАСУЛКО *разг. пренебр.* – вж. **простак**
ФАСУЛСКИ *разг.* – вж. **лесен** 1. знач.
ФАТАЛЕН – вж. **гибелен** 1. знач.
ФАУЛ *спорт.* – вж. **фал** 1. знач.
ФЕДЕРАЦИЯ – вж. **съюз** 1. знач.
ФЕЕРИЧЕН *книж.* – вж. **приказен** 1. знач.
ФЕН *разг. нежел.* – вж. **почитател**
ФЕНОМЕН *книж.* –1. вж. **явление**;
2. *прен.* вж. **гений**
ФЕНОМЕНАЛЕН *книж.* – вж. **изключителен** 1. знач.
ФЕРМА – вж. **чифлик**
ФЕРМЕНТИРАМ – 1. вж. **втасвам** 2. знач.;

2. вж. **вкисвам се** 1. знач.
ФЕРМЕНТИРАЛ – вж. **вкиснал**
ФЕРМЕР – вж. **земевладелец**
ФЕТИШ *книж.* – *прен.* вж. **идол** 2. знач.
ФЕТИШИЗЪМ *книж.* – вж. **идолопоклонничество** 1. знач.
ФИАСКО *книж.* – вж. **неуспех**
ФИГУРА *книж.* – вж. **тяло** 2. знач.
ФИГУРАНТ – 1. *прен. неодобр.* Безличен човек, който изпълнява чужда воля, който е без принос в дадена дейност. *Той не искаше да бъде само фигурант в ръководството на комбината. На нас не ни трябват фигуранти.*
— **кукла** *прен.*, **чучело** *прен.*, **статист** *прен.*
2. вж. **статист** 1. знач.
V мъртва душа *книж.* към 1. знач.
ФИГУРАТИВЕН *книж.* – Който е свързан с поетическа фигура, образ. *Фигуративен израз. Във фигуративен смисъл. Фигуративно изразяване.*
— **образен, преносен, метафоричен**
ант. → ***буквален,*** дословен, пряк
ФИГУРИРАМ *книж.* – вж. **намирам се** 2. знач.
ФИДАНКА – 1. Младо дръвче, обикн. овощно. *Тази фиданка е садена от мен.*
— **младочка** *диал.*
2. вж. **издънка** 1. знач.
ФИЗИОНОМИЯ – 1. вж. **лице** 1. знач.;
2. вж. **образ** 1. знач.;
3. вж. **изражение** 1 знач;
4. *прен.* вж. **вид**[1] 1. знач.
ФИЗИЧЕСКИ – Който се отнася до тялото, свързан е с тялото на човек. *Физически недъг. Физическо здраве. Физическа умора. Физически сили. Физически упадък.*
— **телесен**
ант. → ***духовен,*** душевен
ФИЗКУЛТУРА – вж. **спорт**
ФИКСИРАМ – 1. вж. **уточнявам** 1. знач.;
2. *прен. разг.* вж. **вглеждам се** 1. знач.
ФИКСИРАН – вж. **определен** 2. знач.
ФИКТИВЕН – 1. вж. **мним** 1. знач.;
2. вж. **измислен** 2. знач.
ФИКТИВНО – вж. **формално** 1. знач.
ФИКЦИЯ *книж.* – 1. вж. **утопия**;
2. вж. **въображение** 2. знач.
ФИЛАНТРОП *книж.* – вж. **човеколюбец**
ФИЛАНТРОПИЯ *книж.* – *огр.* вж. **хуманизъм**
ФИЛАТЕЛИСТ – вж. **марколюбител**
ФИЛИАЛ – 1. вж. **клон** 2. знач.;
2. вж. **поделение**
ФИЛИЗ – вж. **издънка** 1. знач.
ФИЛИСТЕР *книж. неодобр.* – вж. **еснаф**
ФИЛИСТЕРСТВО *книж. неодобр.* – вж. **еснафщина**
ФИЛИЯ – Парче хляб, отрязано от единия до другия край на хляба. *Намазах си една филия с масло и мед.*
— **резен, порязаница** *нар.*
ФИЛОСОФ – 1. вж. **мислител**;
2. *разг. ирон.* вж. **многознайник**
ФИЛОСОФСКИ – *разг.* вж. **мъдър** 2. знач.
ФИЛОСОФСКИ – вж. **мъдро** 2. знач.
ФИЛОСОФСТВАМ *ирон.* – Разсъждавам прекалено върху нещо, като се разпростирам много и отвлечено, без да е необходимо или без да имам нужната компетентност. *Стига си философствал, като не разбираш от тези неща. Време е да действаме, а не да философстваме.*
— **мъдрувам** *ирон.*, **умувам** *ирон.*, **резоньорствам** *книж. рядко*
ФИЛТРИРАМ – вж. **прецеждам**
ФИЛЦ – вж. **плъст**
ФИН – 1. вж. **тънък** 1. знач.;
2. вж. **слаб** 5 знач.;
3. вж. **изискан** 1. знач.
ФИНАЛ – вж. **край**[1] 1. и 2. знач.
ФИНАЛЕН – вж. **заключителен**
ФИНАЛИЗИРАМ – вж. **завършвам** 1. знач.
ФИНАЛИЗИРАН – вж. **завършен** 1. знач.
ФИНАНСИ – *разг.* вж. **пари**
ФИНАНСИРАМ – Давам парични средства за нещо, някого. *Намерихме фондация, която да финансира проекта.*
— **спонсорирам, субсидирам**
// Отпускам, предоставям някому парични средства или влагам парични средства в нещо. *Трябва да намерим банка, която да финансира строежа. Кой финансира това предприятие?*
— **кредитирам, асигнирам, инвестирам**
ФИНЕС – вж. **изисканост** 1. знач.
ФИНИШИРАМ – *прен.* вж. **завършвам** 2. знач.
ФИРКАМ *разг. неодобр.* – вж. **пия** 2. знач.
ФИРКАН *разг. неодобр.* – вж. **пиян**
ФИТКА *диал.* – вж. **пуйка**
ФИТОТЕРАПИЯ – вж. **билколечение**
ФЛАГ – вж. **знаме**
ФЛАНГ – Страничен край на боен строй или на бойно разположение. *Врагът нападна левия фланг на батальона.*
— **крило** *остар.*
ФЛАНЕЛКА – вж. **потник**
ФЛЕГМАТИЧЕН – 1. Който има бавни реакции, действа бавно, без енергия. *По природа тя е много флегматична. Флегматичен чиновник. Флегматично дете.*
— **бавен, отпуснат** *прен. разг.*, **бавноподвижен, муден**
ант. → ***пъргав,*** бърз, чевръст, енергичен, жив, подвижен
// ***пъргав,*** жив, подвижен, игрив
2. Който се извършва, става бавно, без енергия. *Флегматични движения. Флегматичен вървеж. Флегматичен глас.*
— **бавен, отпуснат** *прен. разг.*, **вял**
ант. → ***пъргав,*** бърз, чевръст, енергичен, жив, подвижен
V тежка гемия *разг.* към 1. знач.
ФЛЕГМАТИЧНОСТ – 1. Липса на енергия, живост в действията, реакциите. *Всички се дразнеха от неговата флегматичност.*
— **бавност, отпуснатост, бавноподвижност, мудност**
ант. → ***пъргавост,*** пъргавина, бързина, енергичност, живост, чевръстина
2. Нещо, което се извършва бавно, без енергия. *Флегматичност в движенията. Флегматичност в говора.*
— **бавност, отпуснатост, вялост**
ант. → ***пъргавост,*** пъргавина, подвижност, бързина, живост, енергичност, чевръстина
ФЛИНТ – вж. **кремък**
ФЛИРТ – Любовна игра. *Появата на мъжа ѝ пре-*

Ф

късна флирта с момъка. Флиртът на младите продължи няколко дни.

— **задиряне, флиртуване, закачка** *разг.*, **занасяне** *разг.*, **свалка** *жарг.*, **задирка** *диал.*

ФЛИРТУВАМ – Отправям любовни закачки и намеци към някого. *Тя се дразнеше, че мъжът ѝ флиртува с чуждата жена. Той правеше опити да флиртува с поглед. Тя обича да флиртува с мъжете.*

— **задирям, ухажвам, закачам**[2], **задявам** *разг.*, **занасям се** *разг.*, **свалям** *разг.*

ФЛИРТУВАНЕ – вж. **флирт**

ФЛОРА – вж. **растителност**

ФЛОТА – Съвкупност от военни или търговски кораби на една държава с определено предназначение. *Морска флота. Търговска флота. Военна флота.*

— **марина** *книж.*, **армада**

ФЛЬОНГА – вж. **джувка**

ФЛЬОРЦА *разг. пренебр.* – вж. **развратница**

ФОГА *разг. рядко* – вж. **хитрец**

ФОЙЕРВЕРК – вж. **илюминация**

ФОКУС – вж. **трик** 1. и 2. знач.

ФОЛКЛОРЕН – вж. **народен** 3. знач.

ФОН – Основен цвят на повърхност, върху който с други цветове е изобразено нещо. *Светли шарки на тъмен фон.*

— **поле**

ФОНТАН – вж. **водоскок**

ФОРМАЛЕН – 1. вж. **външен** 6. знач.;
2. вж. **незадълбочен** 2. и 3. знач.

ФОРМАЛИСТ – 1. Човек, който се придържа към външната страна на нещата, към установения ред. *Шефът ни е голям формалист, заяжда се за най-дребните неща.*

— **педант, буквоядец, буквояд**
2. вж. **бюрократ**

V мери с аптекарски везни *книж. неодобр.* към 1. знач.

ФОРМАЛНО – 1. За спазване на формата, а не в действителност. *Той само формално се води при нас на работа. Складът формално е мой. Формално ще ти припиша имота. Формално сме женени, но живеем отделно.*

— **привидно, фиктивно, проформа**

ант. → ***реално,*** фактически, обективно

// ***наистина,*** действително, всъщност, фактически, реално

2. Без необходимите изисквания за задълбоченост и качество. *Лекарят ме прегледа формално. Формално изпълнява задачите. Някои дисциплини се изучават съвсем формално.*

— **несериозно, незадълбочено, проформа**

ант. → ***сериозно,*** задълбочено

V на книга *разг.*, за пред хората *разг.* към 1. знач.

ФОРМАЛНОСТ – *Обикн. мн.* Установена външна форма за извършване на нещо, общоприет обичай. *Спазени са всички формалности. Мразя формалностите.*

— **условност** *обикн. мн.*

ФОРМАЦИЯ – вж. **група** 2. знач.

ФОРМЕН – 1. вж. **униформен**;
2. *разг.* вж. **истински** 3. знач.

ФОРМИРАМ – 1. Определям характерните белези, черти на нещо, придавам завършен вид на нещо. *Родителите трябва да формират у детето добри навици. Формирам характера си. Формирам мирогледа си.*

— **оформям, изграждам** *прен.*, **създавам, изработвам** *прен.*

ант. → ***руша,*** разрушавам
2. вж. **основавам** 1. знач.

ФОРМИРАМ СЕ – вж. **изграждам се**

ФОРМУЛИРАМ *книж.* – вж. **определям** 4. знач.

ФОРМУЛИРОВКА *книж.* – вж. **определение**

ФОРМУЛЯР – вж. **въпросник** 1. знач.

ФОРСИРАМ *книж.* – вж. **засилвам** 4., 5. и 6. знач.

ФОРСМАЖОРЕН *книж.* – вж. **извънреден** 1. знач.

ФОРУМ – *прен.* вж. **конгрес**

ФОТОГРАФИРАМ – вж. **снимам**

ФОТОГРАФИЯ – вж. **снимка**

ФОТОС *книж.* – вж. **снимка**

ФОТЬОЙЛ – вж. **кресло**

ФРАГМЕНТ *книж.* – вж. **откъс** 1. знач.

ФРАГМЕНТАРЕН *книж.* – вж. **непълен** 1. знач.

ФРАЗА *книж.* – вж. **изречение**

ФРАЗЕОЛОГИЯ – *прен. неодобр.* вж. **празнословие** 1. знач.

ФРАЗЬОР *книж.* – вж. **празнодумец**

ФРАЗЬОРСТВО *книж.* – вж. **празнословие** 1. знач.

ФРАКЦИЯ – Обособена по възгледи и идеи група от хора в рамките на организация или партия. *В партията им се оформят две фракции.*

— **групировка, крило** *прен.*

ФРАНТ *разг.* – вж. **конте**

ФРАПАНТЕН *книж.* – вж. **очебиен**

ФРАПИРАЩ *книж.* – 1. вж. **очебиен**;
2. вж. **крещящ** 2. знач.

ФРАСВАМ *разг.* – вж. **удрям** 1. знач.

ФРАСВАМ СЕ *разг.* – вж. **блъсвам се**

ФРАШКАН *разг.* – вж. **препълнен**

ФРЕКВЕНТНОСТ *книж.* – вж. **честота**

ФРЕКВЕНЦИЯ *книж.* – вж. **честота**

ФРЕНЕТИЧЕН *книж.* – 1. вж. **възторжен** 1. знач.;
2. вж. **въодушевен** 1. знач.

ФРЕСКА – вж. **стенопис**

ФРИВОЛЕН *книж.* – вж. **леконравен** 2. знач.

ФРИЗУРА – вж. **прическа**

ФРИКЦИЯ – Разтриване на кожата с вода, спирт или друга течност. *Направи си фрикция със спирт и ще се почувстваш по-добре.*

— **разтривка**

ФРОНТАЛЕН – вж. **челен** 3. знач.

ФРУКТИ *книж. остар.* – вж. **овощия**

ФУКАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **хваля се** 1. знач.;
2. вж. **самоизтъквам се**;
3. вж. **важнича**

ФУКАРА *разг. остар.* – вж. **бедняк**

ФУКЛЬО *разг.* – 1. *неодобр.* вж. **горделивец**;
2. *ирон.* вж. **самохвалко**

ФУКНЯ *разг. ирон.* – вж. **самохвалко**

ФУНДАМЕНТ *книж.* – вж. **основа** 1., 3. и 4. знач.

ФУНДАМЕНТАЛЕН *книж.* – вж. **основен** 1. и 2. знач.

ФУНКЦИОНАЛЕН *книж.* – вж. **удобен** 1. знач.

ФУНКЦИОНЕР *книж.* – вж. **деец**

ФУНКЦИОНИРАМ – вж. **работя** 3. знач.

ФУНКЦИОНИРАНЕ – вж. **дейност** 2. знач.

ФУНКЦИЯ – 1. вж. **дейност** 2. знач.;
2. *книж.* вж. **задължение** 2. знач.;
3. *книж.* вж. **предназначение**

ФУРИЯ – *прен. разг.* Много бърз, енергичен човек.

В работата си тя е фурия. Втурна се в стаята като фурия.
— **хала** *прен. разг.*
ФУРНА – 1. вж. **пещ**;
2. вж. **пекарна**
ФУРНАДЖИЯ – Човек, който работи във фурна, пекарна
— **пекар, хлебар, хлебопекар**
ФУРОР – вж. **сензация** 1. знач.
ФУЧА – 1. вж. **буча** 2. знач.;
2. вж. **свистя**
ФЪРТУНА – вж. **виелица**
ФЪСВАМ *жарг.* – 1. вж. **избягвам**[1] 1. знач.;
2. вж. **напускам** 1. знач.
ФЪСКАМ *несв. жарг.* – вж. **напускам** 1. знач.
ФЪСТЪК – *прен. разг.* вж. **дребосък** 1. знач.

Х

ХАБЕР *нар.* – вж. **вест**
ХАБЯ *несв.* – вж. **прахосвам** 2. знач.
ХАДЖИЯ *разг.* – вж. **поклонник** 1. знач.
ХАЗЯИН – 1. вж. **наемодател**;
2. вж. **собственик**
ХАИР *простонар.* – вж. **благодеяние**
ХАИРСЪЗИН *простонар* – 1. вж. **безделник** 1. знач.;
2. вж. **негодник** 1. знач.
ХАЙДУК – 1. *нар.* вж. **грабител** 1. знач.;
2. *разг. презр.* вж. **крадец**;
3. *остар.* вж. **хайдутин** 1. знач.
ХАЙДУТИН – 1. Народен закрилник, който по време на турското робство се е борил с оръжие в ръка срещу потисниците. *Много хайдути са възпети в народните ни песни.*
— **хайдук** *остар.*, **харамия** *остар.*
2. *прен. разг.* вж. **грабител** 1. знач.
ХАЙДУТЛУК *нар.* – вж. **грабеж** 1. знач.
ХАЙКА – вж. **потеря**
ХАЙЛАЗИН *разг. пренебр.* – вж. **ленивец**
ХАЙЛАЗЛЪК *разг.* – вж. **лентяйство** 2. знач.
ХАЙЛАЗУВАМ *разг.* – вж. **безделнича** 1. знач.
ХАЙЛАЗУВАНЕ *разг.* – вж. **лентяйство** 2. знач.
ХАЙЛАЙФ – Висше, отбрано общество. *В салона се бяха събрали дами и господа от хайлайфа.*
— **бомонд** *книж.*
ХАЙМАНА *разг. неодобр.* – вж. **безделник** 1. знач.
ХАЙМАНУВАМ *разг. неодобр.* –1. вж. **безделнича** 2. знач.;
2. вж. **скитам**
ХАЙТА *простонар.* – вж. **безделник** 1. знач.
ХАКВАМ СЕ *разг.* – вж. **блъсвам се**
ХАЛ *простонар.* – вж. **положение** 3. знач.
ХАЛА – 1. вж. **буря** 1. и 2. знач.;
2. вж. **змей**;
3. *прен. разг.* вж. **фурия**
ХАЛКА – вж. **брънка**
ХАЛОСАН *простонар. грубо* – вж. **щур** 1. знач.
ХАЛОСВАМ *простонар.* – вж. **удрям** 1. знач.
ХАЛОСВАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **блъсвам се**;
2. вж. **втелявам се**
ХАЛОСНИК *разг. ирон.* – вж. **щурак**
ХАЛТАВ *разг.* – вж. **хлабав**
ХАЛЮЦИНАЦИЯ *книж.* – Образ, който се явява на някого като плод на болното му въображение. *Болният често има халюцинации. Зрителни халюцинации.*
— **видение, мираж** *прен. рядко*
ХАМАЛИН *разг.* – вж. **носач**
ХАМБАР – Помещение, постройка за складиране и държане на зърнени храни. *Новото жито е в хамбара. Хамбарите са пълни с пшеница. Построих нов хамбар.*
— **житница**
ХАМЕЛЕОН – *прен. презр.* вж. **приспособенец**
ХАМЕЛЕОНСТВО *презр.* – вж. **приспособенчество**

ХАМЕЛЕОНЩИНА *презр.* – вж. **приспособенчество**

ХАН – Крайпътно заведение за пренощуване на пътници (с обор за добитък). *Тази нощ ханът бе пълен със селяни от околните села.*

— **странноприемница, гостоприемница** *остар.*

ХАНДЖАР *нар.* – вж. **кама**

ХАОС – 1. вж. **безредие** 1. и 2. знач.;

2. вж. **анархия** 2. знач.

ХАОТИЧЕН – вж. **безсистемен**

ХАОТИЧНО – вж. **безсистемно**

ХАОТИЧНОСТ – вж. **безсистемност**

ХАП – вж. **таблетка**

ХАПВАМ – вж. **вкусвам** 1. знач.

ХАПКА – вж. **залък**

ХАПЛИВ – вж. **язвителен**

ХАПЛЬО *разг. пренебр.* – 1. вж. **глупак**;

2. вж. **наивник**

ХАПСАНА *остар.* – вж. **затвор**

ХАПУС *остар.* – вж. **затвор**

ХАПЧЕ – вж. **таблетка**

ХАПЯ – 1. Стискам, притискам силно със зъби нещо. *Хапя си устните. Детето хапеше молива. Конят хапе юздите.*

— **гриза**

2. вж. **жиля** 1. знач.

ХАРАКТЕР – 1. Най-устойчивите психически качества на конкретен човек. *Той е човек със спокоен характер. Всички познаваха буйния му и отмъстителен характер. По характер е весел човек.*

— **нрав, природа, натура** *книж.*, **темперамент** *разш.*, **табиет** *простонар.*

2. *прен.* вж. **същност** 3. знач.

ХАРАКТЕРЕН – Който посочва най-ярко особеностите на някого, нещо и определя същността му, отделя го от другите. *Закачливостта е негова характерна черта. Тя има характерна усмивка. Такива горещини са характерни за месец август. Розата има характерен мирис.*

— **типичен, присъщ, свойствен, специфичен, отличителен**

ант. → ***нехарактерен,*** нетипичен, неприсъщ, несвойствен, неспецифичен, атипичен

ХАРАКТЕРИЗИРАМ – Определям, посочвам отличителните, характерните черти на някого, нещо. *Той характеризира приятеля си като интелигентен и предприемчив човек. Авторът е характеризирал добре епохата. Характеризирам накратко творчеството на Яворов.*

— **охарактеризирам, обрисувам, описвам, очертавам**

ХАРАКТЕРИЗИРАМ СЕ – вж. **отличавам се** 1. знач.

ХАРАКТЕРИСТИКА – 1. Определяне и изтъкване на отличителните, същностните особености и прояви на нещо или някого. *Характеристика на епохата. Характеристика на литературно произведение. Характеристика на героите в романа. Правя характеристика на началника си.*

— **описание, обрисовка** *книж.*, **портрет** *прен.*

2. вж. **атестация**

ХАРАМИЯ *остар.* – вж. **хайдутин** 1. знач.

ХАРДАЛ *нар.* – вж. **синап**

ХАРЕН *нар.* – вж. **добър** 1. и 2. знач.

ХАРЕСВАМ – 1. Намирам нещо за добро, приятно, хубаво и го възприемам с удоволствие. *Харесвам класическата музика. Харесвам хора, които умеят да се владеят. Харесвам професията си. Харесах изпълнението на артистката. Харесвам белите рози. Харесвам това хлапе.*

— **обичам** *несв.*, **харесва ми <се>, нрави ми се** *несв.*, **понравя ми се, допада ми, падам си** *(по) несв. разг.*

2. вж. **харесвам се**

V по сърце ми е *разг.* към 1. знач.

ХАРЕСВА МИ <СЕ> – вж. **харесвам** 1. знач.

ХАРЕСВАМ СЕ – Оценяват ме за добър, хубав, правилен и под. *Идеите на природозащитниците се харесват на младите хора. Книгата се харесва на хората. Модерната музика се харесва на младите повече от класическата.*

— **харесвам, нравя се** *несв.*, **понравям се, допадам, импонирам** *книж.*

ХАРИЗВАМ *нар.* – вж. **подарявам** 1. знач.

ХАРИЗМА – вж. **обаяние** 1. знач.

ХАРМАН – вж. **гумно**

ХАРМОНИЗИРАМ – *прен.* вж. **съгласувам**

ХАРМОНИРАМ – вж. **съответствам** 2. знач.

ХАРМОНИЧЕН – 1. вж. **благозвучен** 2. знач.;

2. *прен.* вж. **съразмерен**

ХАРМОНИЧНОСТ – вж. **съразмерност**

ХАРМОНИЯ – 1. вж. **благозвучие** 2. знач.;

2. *прен.* вж. **съответствие**;

3. вж. **единство** 1. знач.;

4. вж. **разбирателство** 1. знач.

ХАРНО *нар.* – вж. **добре** 1. знач.

ХАРТИЕН – Който е направен от хартия. *Хартиени салфетки. Хартиени отпадъци. Хартиен чувал.*

— **книжен**

ХАРТИЯ – Тънки листове от целулозен фабричен продукт с приложение за писане, увиване и под. *Пакет, обвит с жълта хартия. Дай ми някаква хартия за писане.*

— **книга** *разг.*

ХАРЧ *разг.* – вж. **разход**

ХАРЧА *несв.* – вж. **изразходвам** 2. и 3. знач.

ХАРЧА СЕ *разг.* – вж. **търся се** 1. знач.

ХАСТАР *разг.* – вж. **подплата**

ХАХВАМ СЕ *разг.* – вж. **полудявам** 2. знач.

ХАХО *разг. ирон.* – вж. **щурак**

ХВАЛА *рядко* – вж. **похвала**

ХВАЛБА *разг.* – вж. **похвала**

ХВАЛЕБЕН – 1. вж. **похвален**;

2. вж. **хвалебствен** 1. знач.

ХВАЛЕБСТВЕН – 1. Който съдържа хвалебствие, който е прекалено възторжен. *Хвалебствени песни. Хвалебствено слово.*

— **възхвалителен** *книж.*, **хвалебен, елеен** *книж.*, **панегиричен** *книж.*, **възславен** *поет. рядко*

ант. → ***ругателен,*** хулен, ругателски, хулителски

2. вж. **похвален**

ХВАЛЕБСТВИЕ – вж. **възхвала** 1. знач.

ХВАЛИПРЪЦКО *разг. ирон.* – вж. **самохвалко**

ХВАЛИПРЪЦКОВЩИНА *разг. ирон.* – вж. **самохвалство**

ХВАЛЯ *несв.* – 1. Казвам добри думи, изтъквам или приписвам добри качества на нещо или на някого. *Всеки продавач хвали стоката си. Хвалят ми момата за снаха.*

— **препоръчвам** *в несв.*, **рекламирам** *прен. разг.*
ант. → ***критикувам***
2. вж. **лаская**

ХВАЛЯ СЕ – 1. Говоря с гордост за нещо, което имам, притежавам. *Тя непрекъснато се хвали, че има добър мъж. Обича да се хвали с новите си тоалети. На всички се хвали, че е здрав и издръжлив.*
— **фукам се** *разг.*
ант. → ***оплаквам се,*** жалвам се, жаля се, тъжа се // ***вайкам се,*** оплаквам се, окайвам се, тюхкам се, тръшкам се, хленча
2. вж. **самоизтъквам се**

ХВАТКА – 1. вж. **шепа** 2. знач.;
2. *прен. разг. неодобр.* вж. **трик** 2. знач.

ХВАЩАМ – 1. Задържам и стискам в ръка (ръце) нещо хвърлено, падащо или измъкващо се. *Хващам топката, която лети към мен. Хванах жената, преди да падне. Хванах го за палтото. Две силни ръце го хванаха отзад.*
— **улавям, сграбчвам, докопвам** *разг. грубо*
ант. → ***изпускам,*** изтървавам
2. Залавям дивеч, птица и под. *Ходи на лов, но нищо не хваща. Хванах доста риба. Хващам пеперуди.*
— **ловя** *несв.*, **улавям**
ант. → ***пускам***
3. вж. **залавям**;
4. вж. **вземам** 1. знач.;
5. *разг.* вж. **качвам се** 3. знач.;
6. *прен. разг.* вж. **приемам** 5. знач.;
7. *нар.* вж. **започвам** 1. знач.;

ХВАЩАМ СЕ – вж. **залавям се** 1. и 2. знач.
ХВРЪКВАМ – вж. **излитам** 2. знач.
ХВЪРКАТ – вж. **летящ** 1. и 2. знач
ХВЪРКОВАТ – вж. **летящ** 1. и 2. знач.

ХВЪРЛЯМ – 1. Със замах, със сила отпращам в някаква посока нещо, което съм държал в ръка. *Хвърлих топката далеч. Хвърлих камък по кучето. Искаше да го видят как хвърля бомбите. Учеше се да хвърля диск. Хвърлям копие.*
— **мятам, запращам, замятам** *разг.*
2. вж. **изхвърлям** 1. знач.

ХВЪРЛЯМ СЕ – 1. вж. **мятам се** 2. и 3. знач.;
2. *прен.* вж. **впускам се** 1. знач.

ХВЪРЧА – вж. **летя** 1. знач.
ХВЪРЧАЩ – вж. **летящ** 1. и 2. знач.
ХВЪРЧЕНЕ – вж. **полет** 1. знач.
ХЕГЕМОНИЯ *книж.* – вж. **господство** 1. знач.
ХЕЛИКОПТЕР – вж. **вертолет**
ХЕМИСФЕРА *спец.* – вж. **полукълбо** 2. знач.
ХЕНДЕК *простонар* – вж. **изкоп**
ХЕПТЕН *простонар.* – вж. **напълно** 1. знач.

ХЕРНИЯ *мед.* – Измъкване на телесен орган или част от него от нормалното му място. *Бандаж за херния. Операция от херния.*
— **кила** *мед.*, **изсипване** *разг.*

ХЕРУВИМСКИ – вж. **ангелски**
ХЕСАП *нар. остар.* – вж. **сметка** 1. знач.
ХЕТЕРОГЕНЕН *книж.* – вж. **неоднороден** 1. знач.

ХИБРИД – Растение или животно, произлязло от кръстосване на два различни вида или раси. *Катърът е хибрид от кобила и мъжко магаре. Кучето, което видях, бе хибрид от вълча и овчарска порода.*
— **мелез**

ХИГИЕНА – вж. **чистота** 1. знач.
ХИГИЕНИЧЕН – вж. **здравословен**
ХИДРОТЕРАПИЯ – вж. **водолечение**
ХИЖА – *рядко* вж. **колиба**
ХИЛАВ – вж. **слаб** 3. знач.
ХИЛЯ СЕ *разг.* – вж. **смея се**

ХИМЕРА *книж.* – 1. вж. **илюзия** 1. знач.;
2. вж. **утопия**

ХИМЕРЕН *книж.* – вж. **илюзорен** 1. знач.
ХИМЕРИЧНОСТ *книж.* – вж. **илюзорност**
ХИПЕРБОЛИЗИРАМ *литер.* – вж. **преувеличавам**
ХИПЕРБОЛИЗИРАН *литер.* – вж. **преувеличен**
ХИПЕРБОЛИЧЕН *литер.* – вж. **преувеличен**
ХИПНОЗА – вж. **внушение** 1. знач.
ХИПОТЕЗА – вж. **предположение**
ХИПОТЕТИЧЕН *книж.* – вж. **вероятен** 2. знач.

ХИТ – 1. Широко известна и харесвана музикална или друга творба. *Цяла вечер слушахме чудесни хитове. Песента е новият хит на певицата.*
— **шлагер**
2. Нещо, което е много нашумяло и е актуално за даден момент. *Този десен е хитът на сезона.*
— **шлагер** *прен.*
3. *прен.* вж. **сензация** 2. знач.

ХИТРЕЦ – Хитър, лукав човек, който обича да надхитря другите. *Внимавай, голям хитрец е, може да те измами. Хитрец е и пак ще се измъкне от наказание.*
— **дявол** *прен. разг.*, **шмекер** *разг.*, **лисица** *прен. неодобр.*, **тарикат** *разг.*, **хитряга** *разг.*, **антика²** *разг.*, **влъхва²** *разг. рядко*, **фога** *разг. рядко*, **шейретин** *простонар.*
V хитра (стара) лисица *разг.*, Кума Лиса *разг.*

ХИТРИНА – 1. Постъпка, проява на хитър човек. *Тя измисляше хиляди дребни хитрини, за да го омае. Не искам да го уча на хитрини. Хитрините ти няма да минат.*
— **хитрост, трик, шмекерия** *разг.*, **шмекерлък** *разг.*, **дяволък** *разг.*, **дяволия** *разг.*, **тарикатлък** *разг.*, **дяволщина** *рядко*
2. вж. **хитрост** 1. знач.

ХИТРОСТ – 1. Качество на хитър. *Той е известен с хитростта си. Към всичките ѝ склонности се прибави и нова – хитрост. Учудвам се на хитростта му.*
— **хитрина, дяволък** *разг.*, **тарикатщина** *разг.*
2. вж. **хитрина** 1. знач.

ХИТРОУМЕН – вж. **хитър**

ХИТРУВАМ – Служа си с хитрости, старая се да измамя, заблудя, да надхитря някого. *Престани да хитруваш и да се измъкваш от работа. Много хитрува, но ще видим какво ще стане.*
— **дяволувам, шмекерувам** *разг.*, **лукавствам** *рядко*

ХИТРЯГА *разг.* – вж. **хитрец**

ХИТЪР – Който изразява остроумие, насмешка. *На лицето ѝ се появи хитра усмивка. Хитри пламъчета припламваха в очите му. Той я гледаше с хитър поглед.*
— **лукав, дяволит, хитроумен, враговит** *диал.*
ант. → ***наивен,*** доверчив

ХИХИКАМ – вж. **смея се**
ХИХИКАНЕ – вж. **смях**
ХИЧ *разг.* – вж. **никак**

ХИЩЕН – За животно – който напада други животни, за да се храни с тях. *Хищна птица. Хищно животно.*
— **граблив**
ХИЩНИК – вж. **звяр** 1. знач.
ХЛАБАВ – Който е отпуснат, не е опънат, стегнат или не прилепва плътно към нещо. *Превръзката е хлабава. Хлабав възел. Коланът ми е хлабав.*
— **халтав** *разг.*, **нестегнат**
ант. → ***затегнат,*** стегнат, притегнат, пристегнат
ХЛАД – вж. **прохлада**
ХЛАДЕН – 1. вж. **прохладен**;
2. вж. **студен** 2. знач.;
3. *прен.* вж. **безчувствен** 4. знач.
ХЛАДИНА – 1. вж. **прохлада**;
2. *прен.* вж. **безчувственост** 3. знач.
ХЛАДНОКРЪВЕН – Който не се вълнува, не реагира явно, а сдържа чувствата си, проявата на чувства пред нещо или някого или е израз на такова отношение. *Пред страшната гледка той остана хладнокръвен. Хладнокръвен войник. Хладнокръвен наблюдател. Хладнокръвен убиец. Гледаше я с хладнокръвен поглед. Хладнокръвен глас.*
— **спокоен, невъзмутим, овладян** *прен.*, **сдържан, безтрепетен** *книж.*, **безстрастен, несмутим** *рядко*
ант. → ***смутѐн,*** неспокоен, притеснен, объркан
// ***неспокоен,*** безпокоен, тревожен, разтревожен, обезпокоен, притеснен
// ***развълнуван***
ХЛАДНОКРЪВИЕ – Отсъствие на външни форми на вълнение, способност на човек да се владее при неприятни ситуации. *Той умее да запазва хладнокръвие. Новината посрещна с хладнокръвие. Благодарение на хладнокръвието си не влезе в разпра с шефа си.*
— **самообладание, спокойствие, невъзмутимост, сдържаност**
ант. → ***вълнение,*** неспокойствие, трепет
// ***неспокойствие,*** притеснение, безпокойство, безпокойствие, тревога
// ***вълнение,*** възбуда, напрежение
ХЛАДНОСТ – вж. **безчувственост** 3. знач.
ХЛАДОВИНА *нар.* – вж. **прохлада**
ХЛАДОВИТ *нар.* – вж. **прохладен**
ХЛАПАШКИ – вж. **детински**
ХЛАПЕ *обикн. пренебр.* – 1. вж. **дете** 1. знач.;
2. вж. **юноша**
ХЛАПЕТИЯ *разг.* – вж. **дечурлига**
ХЛАСВАМ *разг.* – вж. **удрям** 1. знач.
ХЛАСВАМ СЕ *разг.* – вж. **блъсвам се**
ХЛЕБАР – вж. **фурнаджия**
ХЛЕБАРНИЦА – *огр.* вж. **пекарна**
ХЛЕБОПЕКАР – вж. **фурнаджия**
ХЛЕБОПЕКАРНИЦА – вж. **пекарна**
ХЛЕБОРОДЕН – вж. **плодороден**
ХЛЕВ *диал.* – вж. **обор**
ХЛЕВОУСТ *нар. неодобр.* – вж. **приказлив**
ХЛЕНЧ – вж. **плач** 1. знач.
ХЛЕНЧА – 1. вж. **плача**;
2. *прен. неодобр.* вж. **вайкам се**
ХЛЕНЧЕНЕ – вж. **плач** 1. знач.
ХЛИПАМ – вж. **плача**
ХЛИПАНЕ – вж. **плач** 1. знач.
ХЛОПАМ – 1. вж. **тропам** 1. знач.;
2. вж. **чукам**
ХЛОПАТАР – Кован звънец за добитък. *В селото се чуваха хлопатарите на овцете.*
— **чан, хлопка** *разг.*
ХЛОПВАМ – 1. вж. **тропвам** 1. знач.;
2. вж. **затръшвам**
ХЛОПКА *разг.* – 1. вж. **хлопатар**;
2. вж. **дрънкалка** 1. знач.
ХЛЪЗВАМ СЕ – вж. **подхлъзвам се**
ХЛЪЗГАВ – Който е с гладка или мокра, мазна повърхност и предизвиква хлъзгане. *Пътят бе разкалян и хлъзгав. Хлъзгави стъпала. Хлъзгав паркет. Хлъзгав сапун.*
— **плъзгав**
ХЛЪЗГАВИНА – Качество на хлъзгав. *Хлъзгавината на рибата ме затрудняваше много, когато я чистех.*
— **плъзгавина, хлъзгавост, плъзгавост**
ХЛЪЗГАВОСТ – вж. **хлъзгавина**
ХЛЪЗГАМ СЕ – вж. **пързалям се**
ХЛЪТВАМ – 1. Смъквам се надолу, образувам вдлъбнатина. *Тук почвата е хлътнала. Пътеката бе хлътнала ниско. Паркетът е хлътнал.*
— **потъвам** *прен.*
ант. → ***издувам се,*** надувам се
2. Попадам, навлизам във вдлъбнатина, дупка. *Кракът му хлътна в една дупка. Едното колело на каруцата бе хлътнало в калта.*
— **пропадам**
3. Обикн. за очи, гърди и под. – влизам навътре, обикн. от слабост, изтощение и под. *Бузите му бяха хлътнали. Хълбоците на коня са хлътнали дълбоко. Очите ѝ са хлътнали. Гърдите му са хлътнали.*
— **вдлъбавам се, потъвам** *прен.*, **вдлъбвам се, вглъбвам се**
ант. → ***изпъквам,*** издавам се
4. *прен. разг.* вж. **загазвам** 1. знач.;
5. *прен. разг.* вж. **влюбвам се**
ХЛЪТНАЛ – вж. **вдлъбнат**
ХЛЪТНАЛОСТ – вж. **вдлъбнатина** 1. знач.
ХЛЪТНАТИНА *рядко* – вж. **вдъбнатина** 1. знач.
ХОД – 1. вж. **вървеж** 1. и 2. знач.;
2. вж. **походка**;
3. *прен.* вж. **развитие** 2. знач.
ХОДАТАЙСТВАМ *несв.* – Действам пред някого в защита, в полза на някого или нещо. *Когато намериш удобен случай, ходатайствай пред началника за сина ми да му повиши заплатата. Няма кой да ходатайства за мен да ме вземат на работа. Аз ще ходатайствам за теб.*
— **застъпвам се** *в несв.*
V казвам две думи (приказки) за някого *разг.*
ХОДАТАЙСТВО – Действие, дейност в полза, подкрепа на някого. *Без твоето ходатайство нямаше да ме назначат на тази длъжност.*
— **застъпничество**
ХОДЕНЕ – вж. **вървеж** 1. знач.
ХОДИЛО – 1. вж. **стъпало** 1. знач.;
2. вж. **подметка**
ХОДЯ *несв.* – 1. *С предл. с.* – Имам любовна връзка с някого. *От една година ходи с това момче, но не знам дали ще се оженят.*
— **мъкна се** *разг. неодобр.*, **влача се** *разг. неодобр.*

2. вж. **вървя** 1. знач.;
3. вж. **отивам** 1. знач.;
4. вж. **посещавам**

ХОЙКАМ *разг. неодобр.* – вж. **скитам**

ХОКАМ – 1. вж. **карам се**;
2. *разг.* вж. **критикувам**

ХОКАНЕ – вж. **мъмрене** 1. знач.

ХОКАНИЦА – вж. **мъмрене** 1. знач.

ХОЛ – Широко вътрешно помещение в жилище, хотел и пр. *Апартамент от две стаи и хол.*
— **вестибюл**

ХОМОГЕНЕН *книж.* – вж. **еднороден** 1. знач.

ХОМОСЕКСУАЛИСТ – Лице, което проявява сексуално влечение към индивиди от собствения пол. *Всички знаеха, че е хомосексуалист.*
— **гей, обратен** *разг.*, **педераст, педал** *жарг. грубо*
ант. → ***хетеросексуален***
V мека китка *разг.*, обратна резба *разг.*

ХОМОТ – 1. вж. **ярем** 1. знач.;
2. *прен. поет.* вж. **робство**

ХОНОРАР – вж. **възнаграждение** 1. знач.

ХОП *остар.* – вж. **пиколо**

ХОРА – Много лица, без да е определено което и да е от тях, или множество лица, събрани на едно място. *На площада се бяха събрали много хора. Колко хора ще дойдат на събранието? Колко хора знаят за това?*
— **люде, човеци** *огр.*, **дȕши** *(след числ. или количествено мест.)*

ХОРАТЯ *диал.* – вж. **говоря** 1. знач.

ХОРИЗОНТ – 1. Линията, обграждаща пространството, което може да се обгърне с поглед. *Слънцето бавно се издигаше над хоризонта. Далечни, губещи се хоризонти.*
— **небосклон, кръгозор**
2. *прен.* вж. **кръгозор** 2. знач.

ХОРИЗОНТАЛЕН – вж. **водоравен**

ХОРСКИ – 1. вж. **човешки**;
2. вж. **чужд** 1. знач.

ХОРТУВАМ *нар.* – 1. вж. **говоря** 1. знач.;
2. вж. **казвам** 1. знач.;
3. вж. **разговарям**

ХОХОТ *книж.* – вж. **смях**

ХРАБРЕЦ – 1. вж. **смелчак**;
2. вж. **герой** 1. знач.

ХРАБРОСТ – вж. **смелост** 1. и 2. знач.

ХРАБЪР – вж. **смел** 1., 2. и 4. знач.

ХРАЛУПА – Празнина в дънера на дърво, образувана вследствие на изгниване на сърцевината му. *Една златка се бе настанила в хралупата на дървото.*
— **коруба**

ХРАМ – вж. **черква**

ХРАНА – Това, което живите организми ядат и пият, за да поддържат живота и развитието си. *Храната на щъркелите се състои главно от водни жаби. Човек трябва да разнообразява храната си. Няма достатъчно храна.*
— **ядене, ядиво, меню** *разш.*, **кльопачка** *жарг.*

ХРАНИЛИЩЕ – 1. Помещение за пазене, съхраняване на ценности. *Музеите са хранилища на паметници на културата.*
— **пазилище** *книж.*
2. вж. **склад**

ХРАНИТЕЛ *книж.* – вж. **пазител**

ХРАНИТЕЛЕН – Който притежава, съдържа вещества, които са необходими и полезни за организма. *Млякото и яйцата са много хранителни. Месният бульон е хранителен.*
— **питателен** *книж.*

ХРАНТУТЯ *разг. грубо* – вж. **храня**[1] 1. знач.

ХРАНЯ[1] *несв.* – 1. Осигурявам прехрана, поддържам, грижа се за някого. *Той още не работи и баща му го храни. Тя храни цялото семейство. Не мога да ви храня цял живот.*
— **издържам**[2]**, изхранвам, прехранвам, хрантутя** *разг. грубо*
2. вж. **отглеждам** 2. знач.
V нося (мъкна) на гърба (плещите) си някого *разг.* към 1. знач.

ХРАНЯ[2] *книж.* – вж. **чувствам** 1. знач.

ХРАНЯ СЕ – 1. вж. **ям** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **прехранвам се**

ХРАСТАЛАК – Много гъсто израснали храсти, които заемат определено пространство и през които трудно се минава. *Децата се бяха скрили в храсталака. Трудно се провирам през храсталаците.*
— **гъсталак, гъстак, шубрак**

ХРЕБЕТ – вж. **било**

ХРИПКАВ – вж. **дрезгав**[1]

ХРИПЛИВ – вж. **дрезгав**[1]

ХРИСИМ – вж. **кротък** 1. знач.

ХРИСИМОСТ – вж. **кротост**

ХРОМ – вж. **куц**

ХРОНИКА – вж. **летопис** 1. знач.

ХРОНИКЬОР – вж. **летописец**

ХРОНИСТ – вж. **летописец**

ХРОНОЛОГИЯ – вж. **последователност** 1. знач.

ХРУМВА МИ – 1. Изведнъж, неочаквано ми идва на ум някаква мисъл или желание да направя нещо, да постъпя по някакъв начин. *При шефа не можеш да отидеш, когато ти хрумне. Не се знае утре какво ще ѝ хрумне да направи. Хрумнало му да се жени.*
— **теква ми** *разг.*, **скимва ми** *разг.*, **кефва ми** *разг.*
2. вж. **сещам се** 1. знач.

ХРУМВАНЕ – 1. вж. **прищявка**;
2. вж. **идея** 2. знач.

ХРУМКА *разг.* – 1. вж. **прищявка**;
2. вж. **идея** 2. знач.

ХРУПАМ – Ям, дъвча нещо, като шумно го раздробявам със зъби. *Хрупам ябълка. Хрупам бонбони. Зайчето хрупа моркови.*
— **хрускам, хруптя** *(за животно)*

ХРУПКАВ – Който не е много твърд и лесно се раздробява, като издава приглушен шум. *Хрупкав сняг. Хрупкави бисквити.*
— **хрускав**

ХРУПТЯ – 1. вж. **хрупам**;
2. вж. **хрущя**

ХРУСКАВ – вж. **хрупкав**

ХРУСКАМ – 1. вж. **хрупам**;
2. вж. **хрущя**

ХРУЩЯ – *Само 3 л.* Издавам особен, приглушен шум при натиск, раздробяване. *Пясъкът хрущи под колелата на колата.*
— **хрускам, хруптя**

ХУБАВ – 1. вж. **красив**;
2. вж. **добър** 2. знач.

ХУБАВЕЛКА *нар.* – вж. **хубавица**
ХУБАВЕЛЯК *нар.* – вж. **хубавец**
ХУБАВЕЦ – Хубав мъж. *Синът ѝ е хубавец.*
— **красавец, хубавеляк** *нар.*, **гиздавец** *нар. поет.*
ант. → ***грозник***
ХУБАВЕЯ *несв.* – вж. **разхубавявам се**
ХУБАВИНА *нар.* – вж. **красота**
ХУБАВИЦА – Хубава жена. *Невероятна хубавица. Русокоса хубавица.*
— **красавица, хубавелка** *нар.*, **гиздавелка** *нар. поет.*, **гиздавица** *нар. поет.*, **гиздосия** *нар. поет.*
ант. → ***грозница,*** грозотия, вещица, кикимора, брантия, чума
ХУБАВО – 1. вж. **добре** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **дадено**
ХУБОСИЯ *нар.* – вж. **красота**
ХУБОСТ – вж. **красота**
ХУБОСТНИК *разг. неодобр.* – вж. **негодник** 1. знач.
ХУДОЖЕСТВЕН – вж. **естетически**
ХУДОЖНИК – Лице, което има дарба да рисува и създава произведения на изкуството с помощта на бои, моливи, въглен и под. *Той имаше талант и искаше да стане художник. Картини от прочути художници.*
— **живописец**
ХУКВАМ – вж. **втурвам се** 1. знач.
ХУЛА – вж. **ругателство**
ХУЛЕН – вж. **ругателен**
ХУЛИГАН – вж. **гамен** 2. знач.
ХУЛИГАНСТВАМ – вж. **безобразнича** 1. знач.
ХУЛИТЕЛСКИ – вж. **ругателен**
ХУЛЯ – Отправям груби словесни обвинения, изричам обидни, лоши думи за някого или нещо. *Постоянно хулят политическите си противници. Колко хора са ме хулили. Престани да хулиш страната си! Хуля правителството.*
— **ругая, нападам** *прен.*, **злословя, клеветя, сквернословя** *книж.*, **плюя** *прен. разг.*, **лая** *(срещу) прен. разг.*
ант. → ***възхвалявам,*** величая, превъзнасям, възнасям, възвеличавам, адмирирам, въздигам, славословя, венцеславя
V бълвам змии <и гущери> срещу някого *разг.*, бълвам <зелени> гущери срещу някого *разг.*, бълвам (сипя) отрова *разг.*, изливам си жлъчката *разг.*, бълвам (сипя, пращам) огън и жупел срещу някого *разг.*, хвърлям (пращам) гръм и мълнии срещу някого *разг.*
ХУМАНЕН – Който изразява отзивчивост към страданията на другите, хуманизъм и благородство, обикн. към хората изобщо. *Хуманно отношение към инвалидите. Хуманна постъпка. Хуманни цели.*
— **човечен, човеколюбив, хуманистичен** *рядко*
ант. → ***антихуманен,*** нехуманен, нечовечен, античовешки, антихуманистичен, нехуманистичен
ХУМАНИЗИРАМ *книж. рядко* – вж. **очовечавам**
ХУМАНИЗЪМ – *разш.* Зачитане на човешкото достойнство, състрадание към хората в беда и стремеж да им се помага. *При бедствия всички проявяват хуманизъм и помагат на пострадалите. Той е известен със своя хуманизъм, винаги се отзовава и помага на хората в беда.*
— **хуманност, човеколюбие, филантропия** *книж. огр.*
ХУМАНИСТ – *разш.* вж. **човеколюбец**
ХУМАНИСТИЧЕН – *рядко* вж. **хуманен**
ХУМАННОСТ – 1. вж. **хуманизъм**;
2. вж. **човечност** 1. знач.
ХУМОР – *разш.* вж. **духовитост** 1. знач.
ХУМОРЕСКА – Весел хумористичен разказ или стихотворение. *Той обичаше да разказва хумористични.*
— **смешка**
ХУМОРИСТИЧЕН – вж. **смешен**
ХУНИ – *прен.* вж. **вандали**
ХЪЛМ – Не много високо, заоблено земно възвишение, разположено обикн. в равнина. *Селото е в дола, а наоколо са все хълмове. Прехвърлихме хълма и слязохме в полето.*
— **баир** *разг.*, **рид, рът, ртлина, бърдо, могила, тепе** *разг.*, **бърчина** *диал.*
ХЪЛМЕСТ – вж. **хълмист**
ХЪЛМИСТ – Който е покрит с хълмове. *Хълмиста местност. Хълмисто поле. Хълмист релеф.*
— **неравен, хълмест, баирест** *разг.*
ант. → ***равен,*** плосък
ХЪЛЦАМ – вж. **плача**
ХЪЛЦАНЕ – вж. **плач** 1. знач.
ХЪРБАВ *жарг.* – вж. **мършав**
ХЪРЗУЛВАМ СЕ *разг.* – вж. **подхлъзвам се**
ХЪРКАМ *разг. грубо* – вж. **спя** 1. знач.
ХЪС *разг.* – вж. **настървение** 1. знач.
ХЪШЛАК – вж. **гамен** 1. знач.

Ц

ЦАМБУРВАМ – вж. **цопвам**
ЦАНЯ *несв. нар.* – вж. **наемам**
ЦАНЯ СЕ *нар.* – вж. **услявям се**
ЦАПАЛО *диал. пренебр.* – вж. **бъбривец**
ЦАПАМ[1] – Правя нещо да стане нечисто. *Децата често цапат дрехите си. Избърши си краката, да не цапаш пода.*
— **мърся, мацам** *разг.*, **плескам** *разг.*, **мърлям** *разг.*, **цапотя** *разг. неодобр.*, **мърсотя** *разг. неодобр.*
ант. → ***чистя,*** изчиствам, почиствам, очиствам
ЦАПАМ[2] – вж. **джапам**
ЦАПАРДОСВАМ *разг.* – вж. **удрям** 1. знач.
ЦАПВАМ[1] – вж. **цопвам**
ЦАПВАМ[2] – вж. **удрям** 1. знач.
ЦАПОТЯ *разг. неодобр.* – вж. **цапам**[1]
ЦАРЕВИЦА – Високо едногодишно растение от семейство Житни с плод кочан с едри зърна, които се употребяват за храна. *На улицата продаваха варена царевица.*
— **кукуруз** *нар.*, **мисир** *диал.*, **мамули** *диал.*, **папур** *диал.*
ЦАРЕВИЧЕН – Който е от царевица. *Царевичен хляб. Царевично брашно. Царевичен кочан.*
— **кукурузен** *нар.*, **мисирен** *диал.*, **мамулен** *диал.*
ЦАРЕДВОРЕЦ – Лице на висока длъжност в царския двор, което има достъп до и връзки с царския дом. *Монархът е обграден от царедворци.*
— **придворен**
ЦАРСКИ – вж. **богато** 1. знач.
ЦАРСТВЕН – вж. **величествен** 2. знач.
ЦАРСТВЕНОСТ – вж. **величественост** 2. знач.
ЦАРСТВО – Държава, която се управлява от цар. *Първо Българско царство.*
— **господарство** *остар.*
ЦАРУВАМ – *прен.* вж. **господствам** 2. знач.
ЦАРЯ – вж. **господствам** 2. знач.
ЦВЕКЛО – Културно растение с голям месест корен, който се употребява за храна.
— **чукундур** *диал.*
ЦВЕТЕН – 1. вж. **оцветен** 1. знач.;
2. *спец.* вж. **цветоносен**
ЦВЕТИСТ – 1. вж. **живописен**;
2. *прен.* вж. **изразителен** 2. знач.
ЦВЕТИСТОСТ – 1. вж. **живописност**;
2. *прен.* вж. **изразителност** 2. знач.
ЦВЕТОНОСЕН *спец.* – Който дава цвят, от който се развива цвят. *Цветоносни пъпки. Цветоносна клонка.*
— **цветен** *спец.*
ЦВЯТ – Свойство на телата в зависимост от отразяваната от тях слънчева светлина да предизвикват определено зрително усещане в съответствие със светлинния спектър. *Есенните листа пъстреят в различни цветове. Тъмният цвят преобладава. Роклята е красива с пастелния си цвят.*
— **багра** *поет.*, **тон** *прен.*, **боя** *разг.*, **краска** *книж.*, **разцветка, окраска** *книж.*, **шарка** *разг.*, **шар** *нар. рядко*
ЦЕВ – 1. Къса метална тръба, през която се изстрелва куршум. *Цев на пушка. Цев на револвер.*
— **дуло** *разш.*
2. вж. **масур**
ЦЕДАЧКА – вж. **цедка**
ЦЕДИЛКА – вж. **цедка**
ЦЕДКА – Уред от телена или пластмасова мрежа или във вид на съд с надупчено дъно за прецеждане. *Дай ми цедката да прецедя чая.*
— **цедилка, цедачка, гевгир** *простонар.*
ЦЕДЯ *несв.* – вж. **прецеждам**
ЦЕЛ – 1. вж. **намерение**;
2. вж. **мишена**
ЦЕЛЕБЕН – вж. **лековит**
ЦЕЛЕНАСОЧЕН – Който е насочен към постигане на някаква определена цел. *Целенасочени действия.*
— **целеустремен**
ант. → ***безцелен***
ЦЕЛЕСЪОБРАЗЕН – 1. вж. **разумен** 2. знач.;
2. вж. **подходящ** 2. знач.
ЦЕЛЕУСТРЕМЕН – вж. **целенасочен**
ЦЀЛИНА – Зеленчук със силна миризма и едро коренище, използван за подправка. *В телешката супа винаги слагам целина.*
— **керевиз** *нар.*
ЦЕЛИНА̀ – вж. **орница**
ЦЕЛИТЕЛЕН – вж. **лековит**
ЦЕЛИТЕЛКА *нар.* – вж. **лечителка**
ЦЕЛОКУПЕН – вж. **цялостен** 1. знач.
ЦЕЛОКУПНОСТ – вж. **цялост** 2. знач.
ЦЕЛОМЪДРЕН – вж. **девствен** 1. знач.
ЦЕЛОМЪДРЕНОСТ – вж. **девственост** 1. знач.
ЦЕЛОМЪДРИЕ – вж. **девственост** 1. знач.
ЦЕЛЯ <СЕ> *несв.* – вж. **прицелвам се**
ЦЕНА – 1. Изразената в пари стойност на една стока. *Искам да знам каква е цената на апартамента. Не мога да платя цялата цена. Високи цени.*
— **стойност**
2. *прен. разг.* вж. **значение** 3. знач.
ЦЀНЕН – 1. Който има висока цена. *Ценен накит. Ценни мебели. Ценен имот.*
— **скъп**
ант. → ***евтин,*** малоценен
2. Който има много положителни качества. *Ценен съвет. Ценни идеи. Ценно сътрудничество. Ценна придобивка.*
— **полезен**
3. Който има високи достойнства, много добри качества. *Той е много ценен човек. Много ценна книга. Ценен речник.*
— **стойностен, качествен**
ЦЕНЀН – вж. **уважаван**
ЦЕНИТЕЛ – вж. **любител** 1. знач.
ЦЕННОСТ – 1. вж. **значение** 3. знач.;
2. *само мн.* вж. **скъпоценност**
ЦЕНТРАЛА – Главна сграда, в която се намира управлението на организация, предприятие или учреждение. *Една от големите търговски фирми има централа в София. Централа на профсъюз. Централа на партия.*
— **седалище**

ЦЕНТРАЛЕН – вж. **основен** 1. знач.
ЦЕНТРАЛИЗИРАМ – вж. **съсредоточавам** 1. знач.
ЦЕНТЪР – 1. вж. **среда** 1. знач.;
2. вж. **средище**
ЦЕНЯ *несв.* – 1. вж. **оценявам** 3. знач.;
2. вж. **уважавам** 1. знач.
ЦЕНЯ СЕ – вж. **котирам се** 1. знач.
ЦЕНЯВАМ *нар.* – вж. **наемам**
ЦЕПВАМ СЕ – вж. **спуквам се**
ЦЕПЕЛИН *остар.* – вж. **дирижабъл**
ЦЕПКА – 1. вж. **цепнатина**;
2. вж. **дупка** 2. знач.;
3. вж. **разрез** 2. знач.
ЦЕПНАТИНА – Тесен дълъг отвор в дъска, скала и др. *През цепнатината на стобора можеше да се види какво става в двора. Прозорците имаха капаци, а през цепнатините им проникваше светлина. Майсторът замаза цепнатината в стената.*
— **процеп, пролука, цепка, прорез, пукнатина, междина** *разг.*, **разтрога** *разг.*, **аралък** *диал.*, **зирка** *диал.*
ЦЕПЯ – 1. Разсичам по дължина, деля надлъж по жилките дърво, дъска и под. *Цепя дърва.*
— **сека**
2. вж. **поря** 1. знач.
ЦЕРЕМОНИАЛ – вж. **етикеция**
ЦЕРЕМОНИАЛЕН – вж. **тържествен** 1. знач.
ЦЕРЕМОНИЯ – вж. **обред**
ЦЕРОВИТ *рядко* – вж. **лековит**
ЦЕРЯ *разг.* – вж. **лекувам**
ЦИВИЛЕН – Който не е военен, не е униформен. *Цивилно лице. Цивилни дрехи.*
— **граждански**
ант. → ***военен***
// ***униформен,*** формен
ЦИВИЛИЗАЦИЯ – вж. **култура** 1. знач.
ЦИВИЛИЗОВАМ – Издигам културното равнище на някого, приобщавам някого към цивилизацията. *Той беше едно диво селянче, което се опитваха да цивилизоват. Трябва да цивилизоваме това население.*
— **образовам, култивирам** *прен.*, **шлифовам** *прен.*
ЦИВИЛИЗОВАН – вж. **културен** 1. и 2. знач.
ЦИВРЕНЕ *разг. неодобр.* – вж. **плач** 1. знач.
ЦИВРЬО *разг. неодобр.* – вж. **плачльо**
ЦИВРЯ *разг. неодобр.* – вж. **плача**
ЦИГАНИН – Лице от народностна общност с индийско потекло, обединена от произход и език, но разпръсната в много страни на света. *В България живеят много цигани.*
— **ром, манго** *простонар. ирон.*, **мангал** *жарг. грубо*
ЦИГАНИЯ *разг. неодобр.* – вж. **скъперничество**
ЦИГАНОСВАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **скъпя се**
ЦИГАНЯ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **скъпя се**
ЦИГАРА – Завит в тръбичка от тънка хартия ситно нарязан тютюн за пушене. *Той пушеше скъпи цигари. Изпушихме по цигара.*
— **папироса** *остар.*
ЦИГЛА – вж. **керемида**
ЦИКЪЛ *книж.* – вж. **серия** 2. знач.
ЦИНИЗЪМ – 1. Груба откровеност, нахалство, пренебрежително отношение към обществения морал. *Той е откровен до цинизъм. Какъв цинизъм да се хвалиш с богатството си пред тези, които тънат в бедност!*
— **безсрамие**
2. *Обикн. мн.* Груби, безсрамни думи, приказки. *Говори цинизми. Не искам да слушам цинизми.*
— **мръсотия** *обикн. мн.*, **вулгарност** *обикн. мн.*, **нецензурност** *обикн. мн.*
ЦИНИК – Човек, който говори, изрича неща, противоречащи на общоприетия речев етикет, на обществения морал.
— **безсрамник, мръсник**
ЦИНИЧЕН – Който е проява на крайно неуважение, грубост, в който няма срам, съобразяване с приличието. *Обича да разказва цинични вицове. Често употребява цинични думи. Направи циничен жест с ръка.*
— **вулгарен, нецензурен, неприличен, непристоен, безсрамен, мръсен** *прен.*
ЦИНЦАРИН – 1. вж. **арумънин**;
2. *прен. разг. неодобр.* вж. **скъперник**
ЦИРК – *прен. разг. ирон.* вж. **спектакъл** 3. знач.
ЦИРКАДЖИЯ – *разг. неодобр.* вж. **клоун** 2. знач.
ЦИРКУЛИРАМ – *прен.* вж. **снова** 1. знач.
ЦИСТЕРНА – Голям затворен метален съд за съхраняване или транспортиране на вода, мляко, петролни продукти и други течности.
— **резервоар**
ЦИФРА – *прен.* вж. **брой** 1. знач.
ЦИФРОВ – вж. **дигитален**
ЦИЦА *разг.* – вж. **гърда**
ЦИЦАМ *разг.* – вж. **бозая**
ЦИЦИНА *разг.* – вж. **подутина**
ЦИЦИЯ *разг. пренебр.* – вж. **скъперник**
ЦОКАМ *разг.* – вж. **пия** 1. знач.
ЦОКАЧ *разг. неодобр.* – вж. **пияница**
ЦОКВАМ *разг.* – вж. **отпивам**
ЦОПАМ – вж. **джапам**
ЦОПВАМ – Падам с шум, с плясък във вода или кал. *Съборените камъни се търкаляха и цопваха в потока. Една едра жаба цопна в блатото. Залитнах и цопнах в калта. Детето загуби равновесие и цопна в басейна.*
— **цапвам**[1], **цамбурвам, пльосвам** *разг.*, **плясвам** *разг.*, **пльосвам се** *разг.*, **цопвам се** *рядко*
ЦОПВАМ СЕ *рядко* – вж. **цопвам**
ЦУПЯ СЕ – 1. вж. **мръщя се** 1. знач.;
2. вж. **сърдя се** 1. знач.
ЦЪРВУЛИ – Вид меки обувки от един къс кожа, прихванати с върви. *На краката си селянинът имаше цървули.*
— **опинци** *нар.*
ЦЪРКВА – вж. **църква**
ЦЪРКОВЕН – вж. **духовен** 4. знач.
ЦЪРЦОРЯ *разг.* – вж. **цъцря**
ЦЪФВАМ – вж. **разцъфтявам** 1. знач.
ЦЪФТЕЖ – *прен.* вж. **възход**
ЦЪФТЯ *несв.* – *прен.* вж. **процъфтявам**
ЦЪЦРЯ – Тека по малко, на тънка струя и с лек шум. *Водата от чешмата едва цъцри.*
— **църцоря** *разг.*, **чучуря** *рядко*
ЦЯЛ – 1. От който нищо не е взето, отнето. *Има един цял хляб. Баницата е цяла. Тортата е още цяла.*
— **непокътнат, ненакърнен, неначенат**
ант. → ***наченат***
2. Който е в пълния си размер, в пълна мяра. *Изпих*

цяла чаша вино. Той се изправи в цял ръст. Часовникът бие на цял час. Цяло денонощие прекарах без сън.

— **пълен, кръгъл** *(огр. за време)*

3. Който е в пълния си брой, състав, количество. *Изядохме целия хляб. Още на обед изпиха цялото вино. Това е цялото ми богатство.*

— **всичкия<т>**

4. вж. **здрав** 3. знач.;

5. вж. **цялостен** 1. знач.;

6. вж. **истински** 3. знач.

ЦЯЛОСТ – 1. Нещо, от което нищо не е взето, отнето. *Трябва да съхраним целостта на имота. Териториална цялост.*

— **непокътнатост, ненакърненост**

2. Нещо единно, цяло, неразделено на части. *Сградите на площада образуват една цялост. Цялост на държавата.*

— **целокупност, цялостност, интегритет** *книж.*

ЦЯЛОСТЕН – 1. Който обхваща всички части или е в пълния си обем. *Възприемам пейзажа в цялостния му вид. Цялостна програма за развитие на икономиката.*

— **целокупен, цял, глобален, всеобхватен**

2. вж. **пълен** 2., 3. и 4. знач.

ЦЯЛОСТНО – вж. **изцяло** 1. знач.

ЦЯЛОСТНОСТ – 1. вж. **цялост** 2. знач.;

2. вж. **пълнота** 1. знач.

ЦЯР *нар.* – вж. **лекарство**

Ч

ЧАВКА – вж. **гарга**

ЧАД *нар.* – вж. **дим**

ЧАДЪР – Приспособление с дръжка и полусферична опъната непромокаема материя за предпазване от дъжд или слънце. *Заваля дъжд и аз разтворих чадъра. Вземи си чадъра, ще вали.*

— **дъждобран, омбрела** *остар.*

ЧАИР *диал.* – вж. **пасище**

ЧАК – 1. вж. **едва** 2. знач.;

2. вж. **дори**

ЧАКАМ – 1. Стоя, намирам се някъде, докато стане нещо, за което предварително знам, че трябва да стане. *Чакам да ме повикат при лекаря. Чакам автобуса да пристигне. Чакам да разбера решението на съда.*

— **очаквам**

2. Задържам се някъде или спирам, докато дойде някой или нещо стане. *Чакай още малко и ще вървим заедно. Трябва да чакаме, докато дъждът спре. Налага се да чакаме лекаря.*

— **почаквам, изчаквам, трая** *разг.*

3. вж. **надявам се** 1. знач.

ЧАКТИСВАМ *простонар.* – вж. **разбирам** 1. знач.

ЧАЛВАМ *диал.* – вж. **удрям** 1. знач.

ЧАЛДИСВАМ СЕ *простонар.* – вж. **полудявам** 1. знач.

ЧАЛМА – Дълго парче плат, което се увива около фес или глава. *На главата си имаше чалма. Връзвам чалма.*

— **тюрбан, гъжва** *диал.*

ЧАЛНАТ *разг. грубо* – 1. вж. **луд** 1. знач.;

2. вж. **щур** 1. знач.

ЧАН – вж. **хлопатар**

ЧАПРАЗИ *нар.* – вж. **пафти**

ЧАР – 1. вж. **очарование**;

2. вж. **обаяние** 1. знач.

ЧАРОВЕН – вж. **очарователен**

ЧАРОВНИК – вж. **вълшебник** 3. знач.

ЧАРОВНИЦА – вж. **магьосница** 2. знач.

ЧАРОВНОСТ – вж. **очарование**

ЧАРОДЕЕН – вж. **вълшебен** 1. знач.

ЧАРОДЕЙ *книж.* – вж. **вълшебник** 1., 2. и 3. знач.

ЧАРОДЕЙКА *книж.* – вж. **магьосница** 1. и 2. знач.

ЧАРОДЕЙСТВО – вж. **магия** 1. знач.

ЧАРШИЯ *простонар.* – вж. **пазар**

ЧАСОВИ – вж. **постови**

ЧАСОВОЙ – вж. **постови**

ЧАСТ – 1. Определено количество от нещо, което се дава на някого не изцяло, а на няколко пъти. *Пристигна една част от стоката. Ще получиш парите на части.*

— **партида, дял, транш** *нежел.*

2. Нещо, което влиза в състава на нещо цялостно. *Текстът се състои от няколко части. Сглобяеми части. Машинни части.*

— **елемент, компонент** *книж.*, **съставка**

3. вж. **дял** 1. и 2. знач.

ЧАСТЕН – 1. вж. **личен**[1] 1. знач.;
2. вж. **интимен** 1. знач.;
3. вж. **едноличен** 1. знач.;
4. вж. **отделен** 3. и 4. знач.;
5. вж. **неофициален** 1. знач.

ЧАСТИЧЕН – 1. Който обхваща само отчасти нещо, който не е осъществен напълно. *Частичен ремонт. Частична модернизация. Частична реформа.*
— **непълен, половинчат**
ант. → ***пълен,*** цялостен, основен
2. вж. **непълен** 1. и 2. знач.

ЧАСТИЧНО – вж. **отчасти**

ЧАТКАМ *разг.* – вж. **разбирам** 1. знач.

ЧАТ-ПАТ *разг.* – вж. **понякога**

ЧВОР – 1. вж. **чеп**;
2. *прен. жарг.* вж. **глупак**

ЧВОРЕСТ – По който има чворове, който не е гладък, равен. *Чвореста греда. Чворесто дърво. Чворест кривак.*
— **чепат, съковит, чекорест** *диал.*

ЧЕВРЪСТ *разг.* – 1. вж. **пъргав** 1. и 3. знач.;
2. вж. **сръчен** 2. и 3. знач.

ЧЕВРЪСТИНА *разг.* – 1. вж. **пъргавина** 1. знач.;
2. вж. **сръчност** 2. знач.

ЧЕГЪРТАМ *разг.* – вж. **човъркам** 1. знач.

ЧЕДО *нар.* – вж. **дете** 2. знач.

ЧЕЗНА *несв.* – 1. вж. **изчезвам** 2. и 3. знач.;
2. вж. **линея**

ЧЕИЗ – вж. **зестра**

ЧЕКОР *диал.* – вж. **чеп**

ЧЕКОРЕСТ *диал.* – вж. **чворест**

ЧЕЛЕН – 1. Който стои начело, най-напред. *Челна колона. Челни позиции. Челна редица. Челен отряд.*
— **преден, пръв, авангарден**
ант. → ***последен,*** заден, ариергарден
2. *прен.* Който съответства на най-новите научни постижения, на най-новите идеи, виждания. *Челен метод. Челни технологии.*
— **водещ, ведущ** *книж.*, **авангарден** *прен.*, **напредничав** *рядко*
ант. → ***изостанал***
3. Който се отнася до предната страна на нещо. *Челен удар.*
— **фронтален**

ЧЕЛИК *разг.* – вж. **стомана**

ЧЕЛИЧЕН – *прен. поет.* вж. **здрав** 1. знач.

ЧЕЛНИК – вж. **първенец**

ЧЕЛО – Горната част на лицето, над очите и веждите. *Той има умно лице и високо чело. Капчици пот избиха на челото му.*
— **лоб** *книж.*

ЧЕЛЯД *нар.* – вж. **семейство** 1. знач.

ЧЕМБЕР *диал.* – вж. **забрадка**

ЧЕМЕР *обикн. мн. диал.* – вж. **грижа** 1. знач.

ЧЕМЕРЕН *диал.* – вж. **зловещ**

ЧЕНГЕ *разг.* – 1. вж. **полицай**;
2. *неодобр.* вж. **агент** 1. знач.

ЧЕП – Твърда част, основата на клон в стъблото на дърво или в дъска, греда. *Кастрех клонките, за да няма след това чепове. Неприятно ми е, когато срещна чеп при рендосването.*
— **чвор, сък, чекор** *диал.*

ЧЕПАТ – 1. вж. **чворест**;
2. *прен. разг.* вж. **несговорчив**;
3. *прен. разг. неодобр.* вж. **своенравен**

ЧЕПИЦИ *разг.* – вж. **обувки**

ЧЕПКА – вж. **грозд**

ЧЕПЯ СЕ *диал.* – вж. **кълча се**

ЧЕРВЕН – вж. **ален**

ЧЕРВЕНЕЯ – 1. Ставам червен. *Тя се притесняваше и червенееше все повече.*
— **руменея, пламенея** *поет.*
2. Имам червен цвят, изпъквам с червения си цвят. *На запад небето червенее. Червенеят дряновете, отрупани с плод.*
— **червенея се, аленея, аленея се, пламенея** *поет.*, **руменея, руменея се**

ЧЕРВЕНЕЯ СЕ – вж. **червенея** 2. знач.

ЧЕРВЕНИКАВ – Който е с по-малко ярък червен цвят. *Червеникави коси. Червеникави коне.*
— **възчервен, алест**

ЧЕРВЕНИНА – вж. **руменина**

ЧЕРВЯ СЕ – *прен.* вж. **стеснявам се**

ЧЕРГАР – Човек, който няма постоянно местожителство, а скита от място на място. *Край селото се бяха настанили чергари.*
— **катунар, номад** *книж.*

ЧЕРГАРСКИ – вж. **скитнически**

ЧЕРЕН – *прен. огр.* вж. **тъмен** 1. знач.

ЧЕРКВА – Християнски молитвен дом, сграда, в която се извършват християнско богослужение и религиозни обреди. *В центъра на града се издига нова черква. Черквата е пълна с богомолци.*
— **църква, храм, катедрала**

ЧЕРНЕЯ – вж. **тъмнея** 2. знач.

ЧЕРНЕЯ СЕ – вж. **тъмнея** 2. знач.

ЧЕРНИЛКА – *прен. разг. ирон.* вж. **негър**

ЧЕРНИЦА – Дърво с дребни сочни плодове и с листа, които служат за храна на копринената буба.
— **дуд** *диал.*

ЧЕРНОВА – Написан в неокончателен вариант и с поправки ръкопис на съчинение, заявление, писмо и под. *Прегледах и преписах черновата. Черновата не се чете.*
— **черновка**
ант. → ***белова***

ЧЕРНОВКА – вж. **чернова**

ЧЕРНОГЛЕД – вж. **песимистичен**

ЧЕРНОГЛЕДЕЦ – вж. **песимист**

ЧЕРНОГЛЕДСТВО – вж. **песимизъм** 1. знач.

ЧЕРНОКОЖ – вж. **негър**

ЧЕРНОРИЗЕЦ *старин.* – вж. **монах**

ЧЕРНЯ – *прен.* вж. **позоря**

ЧЕРПЯ[1] – вж. **греба**

ЧЕРПЯ[2] *несв.* – вж. **гощавам** 2. знач.

ЧЕРТА – 1. вж. **линия** 1. и 2. знач.;
2. вж. **ивица** 4. знач.;
3. *прен.* вж. **качество** 1. знач.

ЧЕРТАЯ *несв.* – вж. **начертавам** 1. знач.

ЧЕРТЕЖ – вж. **скица** 1. знач.

ЧЕРТОГ *старин. поет.* – вж. **дворец** 1. знач.

ЧЕСТ – 1. вж. **достойнство** 1. знач.;
2. вж. **репутация**

ЧЕСТ – 1. Който се повтаря след кратки промеждутъци от време, извършва се много пъти за кратко време. *Посещенията му станаха много чести. Той се задъхваше от честото дишане.*
— **зачестен**

ант. → ***рядък,*** разреден

2. Който се среща често, на много места, у много хора. *Вземането на подкупи се превърна в често явление. Чести заболявания.*

— **разпространен, масов**

ант. → ***рядък***

3. *диал.* вж. **гъст** 1. знач.

ЧЕСТЕН – 1. Който проявява или се отличава с висок морал и нравственост. *Убеден съм, че те са изключително честни хора. Честна постъпка. Честно поведение.*

— **нравствен, морален, почтен, порядъчен, етичен** *книж.*

ант. → ***безнравствен,*** неморален, аморален, безпътен

// ***безнравствен,*** неморален, аморален, непочтен, непорядъчен, неетичен

2. Който не е способен на долни, престъпни постъпки или отразява такова поведение, отношение. *Честен търговец. Честен гражданин. Честен платец. Честен играч. Честни отношения. Честен към другарите си.*

— **почтен, добросъвестен, съвестен, коректен** *книж.*, **лоялен** *книж.*

ант. → ***нечестен,*** непочтен, безчестен, недобросъвестен, безсъвестен, долен, низък, подъл, мръсен

3. вж. **неподкупен**

ЧЕСТИТ *поет.* – вж. **щастлив** 1., 2. и 3. знач.

ЧЕСТИТЯ – вж. **поздравявам** 2. знач.

ЧЕСТНОСТ – 1. Качества, свързани с висок морал или проява на висок морал. *Той е образец на честност. Нужна е честност в отношенията между хората.*

— **почтеност, моралност, нравственост** *огр.*, **порядъчност** *книж.*, **етичност** *книж.*

ант. → ***безнравственост,*** неморалност, аморалност, неетичност

2. Неспособност на долни, нечестни постъпки. *Никой не се съмнява в твоята честност. Гарантирам за неговата честност.*

— **почтеност, добросъвестност, съвестност, коректност** *книж.*, **лоялност** *книж.*

ант. → ***нечестност,*** непочтеност, безчестност, недобросъвестност, безсъвестност

ЧЕСТО – На малки интервали. *Трябва често да почиваш. Често се виждаме. Взе да идва често в библиотеката.*

— **начесто, нерядко**

ант. → ***рядко,*** нарядко, изрядко

V час по час *разг.*

ЧЕСТОЛЮБИВ – Който е много чувствителен по отношение на собственото си достойнство и прекалено държи на личната си чест. *Честолюбив е и не търпи поражения. Много е честолюбива и не понася някой да я пренебрегва. Какъвто е честолюбив, ще се обиди, ако някой подцени труда му.*

— **самолюбив, горд, амбициозен**

ЧЕСТОЛЮБИЕ – 1. Силно проявено чувство на чест, което не позволява да се понасят обиди и оскърбления. *Постъпката ѝ засегна честолюбието му. Наранено честолюбие.*

— **самолюбие, гордост, достойнство**

2. Силно изразено чувство за собствено достойнство. *Семейството му страда от болното му честолюбие. Бях готов да се откажа от честолюбието си и да ѝ простя.*

— **самолюбие, гордост, амбиция** *рядко*

ЧЕСТОТА – Качество на нещо да се повтаря определен брой пъти в единица време. *Честота на употреба на някои чужди думи.*

— **фреквентност** *книж.*, **фреквенция** *книж.*

ЧЕТ *нар.* – вж. **брой** 1. знач.

ЧЀТА – Група въоръжени хора, участници в освободителните борби. *Хайдушка чета. Четата на Ботев.*

— **дружина**

ЧЕТЕНЕ – вж. **прочит**

ЧЕТЕЦ – вж. **читател**

ЧЕТКА – *прен. разг.* вж. **похвала**

ЧЕТКАМ – *прен. разг.* вж. **лаская**

ЧЕТЛИВ – Който лесно, без затруднение може да се прочете. *Четлив почерк. Четливи букви. Четливо писмо.*

— **ясен**

ант. → ***нечетлив***

ЧЕША *несв.* – *разг.* вж. **сресвам**

ЧЕША СЕ – Търкам се, дращя се, за да облекча сърбежа си. *Сърбеше го навсякъде и само се чешеше.*

— **дръгна се** *разг. грубо*

ЧЕШИТ – *разг.* вж. **особняк**

ЧИН – Служебно положение на държавен служител, йерархическо подразделение в служба. *Той има висок чин. Те са равни по чин. Има офицерски чин.*

— **ранг, звание, длъжност, степен, сан**

ЧИНАР – Голямо клонесто дърво с длановидни листа и увиснал топчест плод. *Под столетния чинар бяха изнесли маси и пейки.*

— **платан, яблан**

ЧИНЕН *остар.* – вж. **кротък** 1. знач.

ЧИНИ МИ СЕ *несв. нар.* – 1. вж. **предполагам** 1. знач.;

2. вж. **вижда ми се**

ЧИНИЯ – Разлат съд от порцелан, фаянс, стъкло и др., в който се поднася храна и от който се яде. *На масата имаше чинии, чаши и други прибори. Келнерът донесе две чинии с пържена риба.*

— **блюдо, паница, сахан** *нар.*, **пиято** *диал.*

ЧИНОВНИК – вж. **служител**

ЧИНОВНИЧЕСТВО – вж. **администрация** 2. знач.

ЧИНОНАЧАЛИЕ *книж. остар.* – вж. **йерархия**

ЧИНЯ *нар.* – 1. вж. **правя** 1. знач.;

2. вж. **струвам** 1. и 3. знач.;

3. вж. **важа** 1. знач.

ЧИПКАМ *разг.* – вж. **къпя**

ЧИСЛЕН – Който се отнася до брой, количество, който е изразен в числа. *Числено превъзходство. Числен състав. Числена стойност.*

— **броен, количествен, квантитативен** *книж.*

ЧИСЛЕНОСТ – вж. **брой** 1. знач.

ЧИСЛО – 1. вж. **брой** 1. знач.;

2. *разг.* вж. **дата**

ЧИСЛЯ СЕ – вж. **спадам**[2]

ЧИСТ – 1. Който не е мръсен, не е зацапан, който или по който няма мръсотия. *Чисти прозорци. Чиста чиния. Чиста стая. Чиста риза.*

— **изчистен, неизцапан, неизмърсен, незамърсен, неомърсен, незацапан**

ант. → ***мръсен,*** нечист, изцапан, нацапан, оцапан,

замърсен, измърсен, намацан, измацан, омацан, омърлян, мърляв, кирлив
2. Който се носи чисто, който поддържа хигиена. *Тя е много чиста жена. Съседите ми са чисти хора.*
— **чистоплътен**
ант. → ***мръсен,*** нечистоплътен, нечист
3. За въздух – в който няма прах, дим, замърсители. *Чист планински въздух. Отвори прозореца, да влезе чист въздух. С удоволствие поемах чистия утринен въздух.*
— **свеж, пресен, кристален** *прен.,* **прозрачен** *разш.*
ант. → ***мръсен,*** нечист, замърсен
// ***задушен,*** душен, задушлив, запарен, спарен
4. За вода или друга течност – в който няма мътилка, който е без примеси, замърсители. *Чиста вода. Чист ручей. Чисто езеро.*
— **бистър, прозрачен, кристален** *прен.*
ант. → ***мътен,*** нечист, непрозрачен, неизбистрен, замътен, размътен, помътен
5. *прен.* вж. **ясен** 1. и 2. знач.;
6. *прен.* вж. **непокварен** 1. и 2. знач;
7. *прен.* вж. **девствен** 1. знач.;
8. *прен.* вж. **запазен** 3. знач.;
9. *прен.* вж. **безгрешен** 3. знач.;
10. *прен.* вж. **безкористен** 2. знач.;
11. *прен.* вж. **истински** 2. и 3. знач.

ЧИСТКА – Отстраняване на неудобните (вредни) лица от партия, управление и под. *След изборите ще има чистка в администрацията. Започна чистка на партийния апарат.*
— **прочистване, метла** *прен. разг.*

ЧИСТНИК – Лице, което обича и поддържа чистота. *Синът ми е голям чистник.*
— **чистофайник** *разг.*

ЧИСТОКРЪВЕН – вж. **породист**

ЧИСТОПЛЪТЕН – вж. **чист** 2. знач.

ЧИСТОПЛЪТНОСТ – вж. **чистота** 2. знач.

ЧИСТОСЪРДЕЧЕН – вж. **искрен** 1. и 2. знач.

ЧИСТОСЪРДЕЧИЕ – вж. **искреност**

ЧИСТОСЪРДЕЧНОСТ – вж. **искреност**

ЧИСТОТА – 1. Благоприятна за здравето чиста среда. *Поддържам чистота. Чистота на работното място. Отговарям за чистотата.*
— **хигиена**
2. Поддържане на хигиена на тялото и дрехите. *Мирис на чистота лъхаше от тази жена.*
— **чистоплътност**
ант. → ***мръсотия,*** нечистотия, нечистоплътност, кир, нечистота
3. Липса на прах, дим, замърсители във въздуха. *Пролетта бе наситила въздуха с чистота. Опивах се от чистотата на планинския въздух.*
— **свежест, пресност, кристалност**
ант. → ***замърсеност***
// ***задушност,*** запареност, спареност
4. Липса на замърсители, примеси във вода и др. *Радвах се на чистотата на морската вода. Потокът се отличава със своята чистота.*
— **бистрота, бистрина, прозрачност, кристалност**
ант. → ***замърсеност***
// ***мътност,*** мътнина, непрозрачност
5. *прен.* вж. **девственост** 1. знач.;
6. *прен.* вж. **безгрешност** 2. знач.

ЧИСТОФАЙНИК *разг.* – вж. **чистник**

ЧИСТЯ *несв.* – вж. **изчиствам**

ЧИТАВ *разг.* – 1. вж. **здрав** 2. и 3. знач.;
2. *прен.* вж. **свестен** 1. знач.

ЧИТАТЕЛ – Лице, което чете литература или което обича да чете. *Той бе един от най-ревностните читатели в библиотеката.*
— **четец**

ЧИФЛИК – Голям недвижим селскостопански имот. *Той има чифлик в Добруджа.*
— **имение, ферма**

ЧИФЛИКЧИЯ – вж. **земевладелец**

ЧИФТ – Два еднородни предмета, две неща, единици. *Каляската се теглеше от два чифта коне. Следяха го няколко чифта очи. Чифт гълъби. Чифт волове.*
— **двойка**

ЧИФТЕ *разг.* – вж. **двуцевка**

ЧИФУТИН *пренебр. грубо* – вж. **евреин**

ЧИЧЕРОНЕ *книж.* – вж. **екскурзовод**

ЧЛЕН *юрид.* – Самостоятелно означена част от текст на закон, правилник, наредба. *Опозицията настоява да се изхвърли този член от закона.*
— **параграф, пункт** *книж.*
// Уговорено условие в договор. *Този член от договора не е спазен.*
— **клауза** *юрид.*

ЧЛУН *диал.* – вж. **лодка**

ЧОБАН *нар.* – вж. **овчар** 1. знач.

ЧОВЕК – 1. вж. **личност**;
2. *разш.* вж. **мъж** 1. знач.;
3. *нар.* вж. **съпруг**;
4. *само мн.* вж. **хора**

ЧОВЕКОЛЮБЕЦ – Лице, което обича, изпитва любов към хората. *По природа той е човеколюбец.*
— **филантроп** *книж.,* **хуманист** *разш.*
ант. → ***мизантроп,*** човекомразец, човеконенавистник

ЧОВЕКОЛЮБИВ – вж. **хуманен**

ЧОВЕКОЛЮБИЕ – вж. **хуманизъм**

ЧОВЕКОМРАЗЕЦ *книж.* – вж. **мизантроп**

ЧОВЕКОМРАЗИЕ *книж.* – вж. **мизантропия**

ЧОВЕКОНЕНАВИСТЕН *книж.* – вж. **мизантропски**

ЧОВЕКОНЕНАВИСТНИК *книж.* – вж. **мизантроп**

ЧОВЕКОНЕНАВИСТНИЧЕСКИ *книж.* – вж. **мизантропски**

ЧОВЕКОНЕНАВИСТНИЧЕСТВО *книж.* – вж. **мизантропия**

ЧОВЕКОЯДЕЦ – Всеки от някои диви, първобитни племена, който яде човешко месо. *Между някои племена и досега се намират човекоядци.*
— **канибал, людоед**

ЧОВЕКОЯДСТВО – Обичаят, практиката да се употребява човешко месо за храна, при някои изостанали първобитни племена. *Човекоядството все още се среща при някои диви племена.*
— **канибалство, людоедство, канибализъм**

ЧОВЕЧЕН – 1. вж. **хуманен**;
2. вж. **милостив** 1. знач.

ЧОВЕЧНОСТ – 1. Благородство, доброта, отзивчивост към другите. *Проявявам човечност. У него няма и капка човечност.*
— **хуманност, човещина**

2. вж. **милосърдие**

ЧОВЕШКИ – Който е присъщ на човек. *Човешки проблеми. Човешки отношения. Човешка реч.*

— **людски, хорски**

ЧОВЕЩИНА – 1. вж. **човечност** 1. знач.;

2. вж. **милосърдие**

ЧОВКА – Рогов израстък от две части – горна и долна, в края на устата на птица, с който тя кълве, яде. *Щъркелът има дълга човка. Враната носеше в човката си зърно грозде.*

— **клюн, гага**[1] *диал.*, **клъвка** *диал.*, **клювница** *диал.*

ЧОВЪРКАМ – 1. Пипам машина, апарат и под., обикн. за да поправя нещо повредено. *Той човъркаше с отвертка котлона. Престани да човъркаш машината.*

— **чопля, чегъртам** *разг.*, **бърникам** *разг. пренебр.*, **бъзикам** *простонар.*

2. вж. **чопля** 1. знач.

ЧОГЛАВО *нар.* – вж. **неловко**

ЧОПЛЯ – 1. Разравям плитко повърхността на нещо, обикн. със заострен предмет, като правя малки бразди, дупки. *Той чоплеше с пръчката пръстта пред себе си. Цял ден чопли в градината. Не си чопли раната!*

— **човъркам**

2. вж. **човъркам** 1. знач.

ЧОРБА – вж. **супа**

ЧОРБАДЖИЙСКИ *разг.* – вж. **богаташки** 1. знач.

ЧОРБАДЖИЯ *разг.* – 1. *остар.* вж. **богаташ**;

2. вж. **работодател**

ЧОРЛАВ – вж. **рошав** 1. знач.

ЧОРЛЯ *несв.* – вж. **разрошвам**

ЧОРТ *разг. рядко* – вж. **дявол** 1. знач.

ЧРЕВОУГОДНИК – вж. **гастроном**[1]

ЧРЕЗ – С помощта на нещо или някого. *Действам чрез трето лице. Съобщавам чрез печата.*

— **посредством**

ЧРЕЗВИЧАЕН *книж.* – вж. **извънреден** 1. знач.

ЧРЕЗМЕРЕН *книж. рядко* – вж. **прекален**

ЧУБРИЦА – 1. Градинско растение със силна миризма, употребявано за подправка на ястия.

— **мередия** *разг.*

2. Шарена сол – обикн. смес от счукана чубрица, сол и червен пипер. *Той си отряза парче хляб и го наръси с чубрица.*

— **мередия** *разг.*

ЧУВАМ – 1. Възприемам със слуха си звук, говор. *Чувам стъпки. Чувам шум. Чувам далечна песен. Чувам някакъв глас.*

— **долавям, дочувам**

2. *прен.* вж. **вслушвам се** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **узнавам** 1. знач.

ЧУВСТВАМ *несв.* – 1. В душата ми има или възниква някакво чувство. *Чувствам дълбока симпатия към това момиче. Чувствам любов и признателност към този човек. Чувствам гняв към нея. Чувствам омраза.*

— **изпитвам**[2], **храня**[2] *книж.*, **питая** *книж.*, **тая** *поет.*, **лелея** *поет.*

2. вж. **изпитвам**[2] 1. знач.;

3. вж. **усещам** 1. знач.;

4. *прен.* вж. **долавям** 1. знач.;

5. вж. **преживявам** 1. знач.

ЧУВСТВЕН – 1. Който е свързан с полови удоволствия. *Чувствени наслади. Чувствен порив. Чувствени удоволствия.*

— **плътски, сексуален, еротичен**

2. вж. **еротичен** 1. знач.

ЧУВСТВЕНОСТ – вж. **еротика**

ЧУВСТВИТЕЛЕН – 1. Който е склонен към вълнения, който лесно се поддава на чувства. *Тя е много чувствителна натура. Не съм толкова чувствителен, колкото ме мислиш.*

— **емоционален, сантиментален, сензитивен** *книж. рядко*

ант. → ***безчувствен,*** нечувствителен, бездушен, неемоционален, несантиментален

2. Който лесно се засяга от отношението на други към него или който има неприятни усещания, увреждания от околната среда. *Децата са най-чувствителните същества на нашата планета. Суровият живот бе сложил отпечатък върху чувствителната му душа. Имам много чувствителна кожа, която лесно изпръхва.*

— **деликатен, нежен** *прен.*, **уязвим, раним, нараним** *книж.*

ант. → ***безчувствен,*** нечувствителен, дебелокож, загрубял, закоравял

3. *прен.* вж. **осезателен** 1. знач.

ЧУВСТВИТЕЛНОСТ – 1. Склонност към вълнения, лесно поддаване на чувства. *Нейната чувствителност бе известна на всички.*

— **емоционалност, сантименталност**

ант. → ***безчувственост,*** нечувствителност, безчувствие

2. Лесно засягане, вълнуване от отношението на околните. *Страда от прекалената си чувствителност.*

— **деликатност, уязвимост, ранимост, наранимост** *книж.*

ант. → ***безчувственост,*** нечувствителност, закоравялост, безчувствие, дебелокожие

ЧУВСТВО – 1. Психическо състояние на човек като отношение към това, което възприема. *Не изпитвам никакви чувства към този човек. Тя умее да контролира чувствата си. Не е хубаво, когато чувствата надделяват над разума.*

— **емоция** *книж.*, **сантимент** *книж. обикн. мн.*

2. Душевно вълнение. *Писателят описва чувствата на героя. Лекарят ѝ препоръча да си създава положителни чувства. Приятни чувства.*

— **преживяване, емоция** *книж.*, **изживяване**

3. Психофизиологично състояние на живо същество като отражение на въздействието на средата върху сетивните органи. *Имам чувството, че някой ме следи. Чувство за глад. Чувство за студ.*

— **усещане**

4. вж. **усет**

ЧУДАК – вж. **особняк**

ЧУДАТ – вж. **странен** 1. знач.

ЧУДАТОСТ – вж. **странност**

ЧУДЕН – 1. вж. **странен** 1. знач.;

2. вж. **необикновен** 1. знач.;

3. вж. **прекрасен**

ЧУДЕСЕН – вж. **прекрасен**

ЧУДЕСИЯ *разг.* – вж. **чудо**

ЧУДЕСНО – вж. **отлично** 1. знач.

ЧУДНОВАТ – 1. вж. **странен** 1. знач.;

2. вж. **необикновен** 1. знач.

ЧУДНОВАТОСТ – вж. **странност**

ЧУДО – Нещо необикновено, изключително, поразяващо. *Какви ли не чудеса видях в този град. Чудо на науката. Чудо на природата.*
— **вълшебство, чудесия** *разг.*
ЧУДОВИЩЕ – 1. вж. **страшилище** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **изверг**
ЧУДОВИЩЕН – 1. *книж.* вж. **страшен** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **грамаден** 1. знач.
ЧУДОДЕЕН – вж. **вълшебен** 1. и 2. знач.
ЧУДОДЕЕЦ *книж.* – вж. **вълшебник** 2. знач.
ЧУДОТВОРЕН – вж. **вълшебен** 1. и 2. знач.
ЧУДОТВОРЕЦ – вж. **вълшебник** 1. знач.
ЧУДОТВОРСТВО – вж. **магия** 1. знач.
ЧУДЯ СЕ – 1. Изпитвам учудване, удивление, изненада от нещо необичайно. *Гледах майстора как работи, и се чудех на сръчността му. Разхождах се из града и се чудех на красивите постройки.*
— **дивя се, мая се** *разг. рядко*
2. вж. **недоумявам**;
3. вж. **колебая се** 1. знач.
ЧУЖБИНА – Страна, държава извън границите на родината. *Заминавам за чужбина. Имам роднини в чужбина. Живее в чужбина.*
— **странство**
ант. → ***родина,*** отечество, татковина
ЧУЖД – 1. Който не е свой собствен, а на друг. *Разполага се с чуждия имот, като че ли е негов собствен. Той не обича да се меси в чужди работи.*
— **хорски, людски** *нар.*
ант. → ***свой,*** собствен
2. За дом, край – който не се възприема като близък, роден, мил. *Чужда страна. Чужд край. Чужди простори.*
— **несвой, далечен**
ант. → ***роден,*** бащин
3. Който е непознат в дадена среда, който не се приема от някого за близък. *Държаха се с мен като с чужд човек. Ние не сме чужди хора. Възприемат ме като чужд елемент.*
— **външен, несвой**
ант. → ***близък,*** свой, вътрешен
4. Който не изпитва, не показва близост с някого. *Те не се разбираха, бяха толкова чужди един на друг. Чувствам я чужда.*
— **далечен, отчужден**
ант. → ***близък***
5. вж. **чуждестранен** 1. знач.
ЧУЖДЕНЕЦ – Лице от друга страна, държава. *По името и по дрехите му личеше, че е чужденец.*
— **другоземец** *книж.*, **чуждоземец** *книж.*, **странник, чуждестранец** *книж. остар.*, **иноземец** *книж. остар.*
ант. → ***сънародник,*** съотечественик, нашенец
ЧУЖДЕСТРАНЕН – 1. Който е свързан с друга страна, с друг народ. *Чуждестранна фирма. Чуждестранна литература. Говореше с чуждестранен акцент. Чуждестранен капитал.*
— **чужд, нерòден, иностранен** *книж. остар.*
ант. → ***рòден,*** отечествен
// Който не е от страната, в която живее, която е родина на говорещото лице. *Чуждестранни гости. Чуждестранни приятели.*
— **задграничен**
2. вж. **вносен** 2. знач.
ЧУЖДЕСТРАНЕЦ *книж. остар.* – вж. **чужденец**
ЧУЖДОЗЕМЕН – вж. **извънземен** 1. знач.
ЧУЖДОЗЕМЕЦ *книж.* – вж. **чужденец**
ЧУЖДОПОКЛОННИК – Човек, който е страстно предан на чуждото, който се увлича по чуждото.
— **ксеноман** *книж.*, **ксенофил** *книж.*
ант. → ***ксенофоб***
ЧУКА – вж. **връх** 1. знач.
ЧУКАМ – Удрям на врата със свити пръсти на ръката, за да ми отворят или за да предизвестя, че искам да вляза. *Звънецът не работи – чукайте. Знаеше, че е безполезно да чука, нямаше да му отворят.*
— **тропам, хлопам**
ЧУКАР – 1. вж. **зъбер** 1. знач.;
2. вж. **скала**
ЧУКВАМ – вж. **почуквам**
ЧУКУНДУР – 1. *диал.* вж. **цвекло**;
2. *прен. разг. неодобр.* вж. **простак**;
3. *прен. разг. презр.* вж. **глупак**
ЧУМА – 1. *прен. разг.* вж. **проклетница**;
2. *прен. разг. пренебр.* вж. **грозница**
ЧУМАВ – *разг.* вж. **рошав** 1. знач.
ЧУМЕРЯ СЕ *разг.* – вж. **мръщя се** 1. знач.
ЧУМОСВАМ *нар.* – вж. **кълна**
ЧУНКИМ *разг.* – вж. **нима**
ЧУПКА – 1. вж. **извивка** 2. знач;
2. вж. **гънка** 1. и 2. знач.
ЧУПЛИВ – вж. **крехък** 1. знач.
ЧУПЯ – С удар, със сила правя нещо твърдо да стане на късове, на части. *Той започна да чупи чашите. Чупя камъни. Чупя съчки. Чупя клони. Чупя орехи.*
— **троша, ломя, кърша**
ЧУПЯ СЕ *несв. жарг.* – 1. вж. **отивам си** 1. знач.;
2. *с предл. от* вж. **напускам** 1. знач.
ЧУТЕН *поет. рядко* – вж. **славен** 1. знач.
ЧУТОВЕН *поет.* – вж. **славен** 1. знач.
ЧУТУРА – *прен. разг. пренебр.* вж. **глава** 1. знач.
ЧУЧЕЛО – 1. вж. **плашило** 1. знач.;
2. *прен.* вж. **фигурант** 1. знач.
ЧУЧУРЯ *рядко* – вж. **цъцря**
ЧУШКА – 1. вж. **пиперка**;
2. вж. **шушулка** 1. знач.

Ш

ШАБЛОН – Лишен от оригиналност, изтъркан от честа употреба образец, словесен израз, готова стереотипна фраза. *Служи си със заучени фрази, с готови шаблони. Трябва да се стремим да избягваме шаблона. Литературни шаблони.*
— **клише** *прен. неодобр.*, **шампа** *прен. неодобр.*, **трафарет** *книж.*
ШАБЛОНЕН – 1. За изразни средства – който се използва много често и е лишен от оригиналност. *Шаблонна реч. Шаблонни фрази. Шаблонни епитети.*
— **банален, изтъркан** *прен.*, **изтрит** *прен.*
ант. → ***оригинален,*** нестандартен
2. Който е направен по определен образец, шаблон. *Шаблонни образи. Шаблонно предаване на нещата.*
— **клиширан, шаблонизиран, стереотипен, стандартен** *прен.*
ант. → ***оригинален,*** нестандартен, своеобразен, необичаен, необикновен
V по един калъп (терк) *разг.* към 2. знач.
ШАБЛОНИЗИРАМ – Правя нещо да загуби своята оригиналност, да стане банално, шаблонно. *Авторът прекалява с употребата на едни и същи метафори и по този начин ги шаблонизира.*
— **банализирам**
// Служа си с готови стереотипни фрази, с установен начин на изразяване. *Стреми се да не шаблонизираш изразните си средства.*
— **клиширам** *огр.*
ШАБЛОНИЗИРАН – вж. **шаблонен** 2. знач.
ШАБЛОННОСТ – Използване на едни и същи изразни средства, похвати, които не въздействат, нямат ефект. *Романът прави впечатление със своята шаблонност. Беше ми неприятна шаблонността на изразите му.*
— **баналност, изтърканост, изтритост**
ант. → ***оригиналност,*** нестандартност, своеобразност, своеобразие, необикновеност
ШАВАМ – вж. **движа се** 3. знач.
ШАВАНЕ – вж. **движение** 4. знач.
ШАВАР – вж. **папур** 1. знач.
ШАВВАМ – вж. **мръдвам** 1. и 2. знач.
ШАВЛИВ *разг.* – вж. **леконравен** 1. знач.
ШАВЪРКЛИВ – *прен. разг.* вж. **леконравен** 1. знач.
ШАДРАВАН – вж. **водоскок**
ШАЙКА – вж. **банда**
ШАЙКАДЖИЙСКИ *рядко* – вж. **бандитски**
ШАЙКАДЖИЙСТВО *рядко* – вж. **бандитизъм**
ШАЙКАДЖИЯ *рядко* – вж. **бандит**
ШАЛТЕР – Приспособление за включване и изключване на електрическа верига.
— **прекъсвач**
ШАМАР – вж. **плесница**
ШАМАРОСВАМ *разг.* – вж. **удрям** 1. знач.
ШАМИЯ *нар.* – вж. **забрадка**
ШАМПИОНАТ – вж. **първенство** 1. знач.
ШАНЕЦ *рядко* – 1. вж. **окоп**;
2. вж. **изкоп**
ШАНС – 1. вж. **вероятност** 1. знач.;
2. вж. **щастие** 1. знач.
ШАНТАВ *разг.* – вж. **щур** 1. и 2. знач.
ШАНТАВЕЛНИК *разг. ирон.* – вж. **щурак**
ШАНТАЖ – вж. **изнудване**
ШАНТАЖИРАМ – вж. **изнудвам**
ШАНТАЖИРАНЕ – вж. **изнудване**
ШАНТАЖИСТ – вж. **изнудвач**
ШАНТОНЕРКА *разг.* – вж. **проститутка**
ШАПКА – Част от облеклото, която служи за покриване на главата. *Слагам си шапката. Широкопола шапка.*
— **капела** *разг.*, **капа** *разг.*, **шапо** *разг.*
ШАПО *разг.* – вж. **шапка**
ШАР *нар. рядко* – вж. **цвят**
ШАРАН – *прен. разг. пренебр.* вж. **наивник**
ШАРЕН – 1. вж. **пъстър** 1. знач.;
2. *прен. рядко* вж. **разнообразен** 1. знач.
ШАРЕНЕЯ СЕ – вж. **пъстрея се**
ШАРЕНИЛО *разг.* – вж. **пъстрота** 1. знач.
ШАРЕНИЯ *разг. неодобр.* – вж. **пъстрота** 1. знач.
ШАРКА *разг.* – вж. **цвят**
ШАРЛАТАНИН – вж. **измамник**
ШАРЛАТАНИЯ *разг.* – вж. **мошеничество**
ШАРЛАТАНСКИ – вж. **мошенически**
ШАРЛАТАНСТВО – вж. **мошеничесво**
ШАРМАНТЕН *книж.* – 1. вж. **очарователен**;
2. вж. **елегантен** 1. знач.
ШАРМАНТНОСТ *книж.* – вж. **елегантност** 1. знач.
ШАРЯ[1] *несв.* – вж. **изпъстрям** 1. знач.
ШАРЯ[2] – вж. **снова** 2. знач.
ШАТРА – вж. **палатка**
ШАТЪР *старин.* – вж. **палатка**
ШАФРАНТИЯ *простонар. презр.* – вж. **развратница**
ШАШАВ *разг.* – 1. вж. **луд** 1. и 2. знач.;
2. вж. **щур** 1. знач.
ШАШАРДИСАН *разг.* – вж. **стъписан**
ШАШАРДИСВАМ *разг.* – вж. **стъписвам**
ШАШАРДИСВАМ СЕ *разг.* – вж. **объркам се** 1. знач.
ШАШВАМ *разг.* – вж. **смайвам**
ШАШВАМ СЕ *разг.* – вж. **смайвам се**
ШАШМА *разг.* – вж. **измама** 1. знач.
ШАШНАТ *разг.* – вж. **смаян**
ШВАБА *шег.* – вж. **германец**
ШЕВ – Съшито място, линия от шити бодове. *По джобовете и маншетите са изминати двойни шевове.*
— **тегел, дикиш** *диал.*
ШЕГА – Весели, духовити думи, отправени към някого като безобидно предизвикателство. *Пускам шеги. Отправям шеги. Не ми е до шеги. Обичам шегите.*
— **закачка, майтап** *разг.*, **глума** *книж.*, **кодош** *разг.*, **задявка** *разг.*, **подкачка** *нар.*, **джумбуш** *простонар.*, **зевзеклък** *диал.*, **бъзикня** *жарг.*
ШЕГАДЖИЯ – вж. **шегобиец**
ШЕГОБИЕЦ – Човек, който обича и умее да прави шеги. *Приятелите го обичаха, защото беше шегобиец и винаги ги развеселяваше.*
— **шегаджия, веселяк, майтапчия** *разг.*, **кодош-**

лия *разг.*, **кодош** *разг.*, **закачливец, зевзек** *разг.*, **джумбушлия** *простонар.*, **глумец** *книж. остар.*

ШЕГОВИТ – вж. **закачлив** 1. и 2. знач.

ШЕГОВИТОСТ – вж. **закачливост**

ШЕГУВАМ СЕ – Правя си шега с някого. *Той много обича да се шегува с колегите си. Престани да се шегуваш с мен.*

— **закачам се, майтапя се** *разг.*, **кодоша се** *разг.*, **глумя се** *книж.*, **подкачам се** *разг.*, **поднасям се** *разг.*, **занасям се** *разг.*, **задявам се** *разг.*, **бъзикам се** *простонар.*, **гъбаркам се** *жарг.*

ШЕЙРЕТИН *простонар.* – вж. **хитрец**

ШЕКЕР *нар.* – вж. **захар**

ШЕМЕТ – 1. вж. **световъртеж**;

2. *жарг.* вж. **особняк**

ШЕМЕТЕН – 1. вж. **стремителен** 1. знач.;

2. вж. **главоломен** 1. знач.;

3. *поет. рядко* вж. **мигновен**

ШЕМЕТНО – *поет. рядко* вж. **мигновено** 1. знач.

ШЕПА – 1. Длан с леко събрани и свити пръсти. *В шепата си държа пари. Греба вода с шепи. Изхвърлям пръстта с шепи.*

— **ръка** *разг.*, **длан** *разш.*

2. Количество, което се помества в така свита длан. *В супата сложих шепа ориз. Шепа сено.*

— **стиска, хватка**

ШЕПНА – Говоря съвсем тихо, без звук. *Двете приятелки през цялото време си шепнеха нещо. Отново започна да му шепне на ухото.*

— **шушна, шушукам, нашепвам** *поет.*, **шептя** *поет.*

ант. → ***викам,*** крещя, рева

ШЕПНЕШКАТА *разг.* – вж. **тихо** 3. знач.

ШЕПНЕШКОМ – вж. **тихо** 3. знач.

ШЕПОТОМ *книж.* – вж. **тихо** 3. знач.

ШЕПТЯ *поет.* – вж. **шепна**

ШЕСТВИЕ – Тържествено движение на множество от хора към определено място. *Сватбено шествие. Погребално шествие. Факелно шествие.*

— **процесия** *книж.*, **кортеж** *книж.*, **кавалкада** *книж. разш.*

ШЕТАМ – 1. вж. **домакинствам**;

2. *разг. неодобр.* вж. **снова** 2. знач.

ШЕФ – 1. вж. **началник**;

2. вж. **работодател**

ШЕФСТВО – вж. **ръководство** 3. знач.

ШИБАМ – 1. За вятър, дъжд и др. – духам или валя силно. *Студеният вятър шибаше лицата ни. Вятърът се усили, шиба в гърба. Дъждът шибаше вече полегато.*

— **бруля, удрям, бия, бръскам, жуля** *разг.*

2. вж. **бия** 1. знач.

ШИВАЧ – Занаятчия или работник – специалист, който шие горни дрехи. *Ще намерим шивач да ти ушие костюм.*

— **терзия** *остар.*

ШИК – 1. вж. **елегантен** 1. знач.;

2. *като същ.* вж. **елегантност** 1. знач.

ШИКАЛКАВЕНЕ *разг.* – вж. **увъртане**

ШИКАЛКАВЯ *разг.* – вж. **увъртам**

ШИКАРЕН *книж. рядко* – вж. **елегантен** 1. знач.

ШИКОЗЕН – вж. **елегантен** 1. знач.

ШИКОЗНОСТ – вж. **елегантност** 1. знач.

ШИЛО – *прен. разг.* вж. **живак**

ШИП – вж. **бодил**[1]

ШИПЕСТ – вж. **бодлив** 1. знач.

ШИР *поет.* – вж. **простор**

ШИРА – Сладък неферментирал сок от грозде.

— **мъст**[2]

ШИРЕН *поет.* – вж. **обширен** 1. знач.

ШИРИНА – 1. Напречно измерение на нещо. *Платът има ширина един метър. Каква е ширината на улицата? Ширина на река.*

— **широчина**

ант. → ***дължина,*** протежение

2. вж. **простор**

ШИРИНЕ *поет.* – вж. **простор**

ШИРИТ – Тясна тъкана или плетена ивица за украса на облекло. *Яката е обточена по краищата с бял ширит. Офицерска пелерина с черни ширити. Златните ширити на ръкавите привличаха вниманието.*

— **кант, лента, галон**

ШИРОК – 1. вж. **обширен** 1. и 2. знач.;

2. *прен.* вж. **масов** 1. знач.;

3. *прен.* вж. **мащабен** 1. и 2. знач.

ШИРОКОГРЪД – *прен.* вж. **широкоскроен**

ШИРОКОПРЪСТ *разг.* – вж. **разточителен** 1. знач.

ШИРОКОСКРОЕН – Който е с богата душевност и възприема, разбира в широта нещата, явленията. *Той е широкоскроен човек и никога не изпада в дребнавост. Знам, че си широкоскроен и ще разбереш необичайното ѝ поведение.*

— **широкогръд** *прен.*

ант. → ***тесногръд,*** тясноскроен, дребнав, ограничен, дребнодушен

ШИРОТА – 1. Голям обхват, големи, неограничени възможности, с които човек подхожда към нещата, като търси същественото и не се ограничава с подробности. *В преценката му има широта. Широта на възгледите. Широта на мисълта.*

— **размах, замах, мащабност, мащаб** *прен. книж.*

ант. → ***тесногръдие,*** тесногръдство, дребнавост, ограниченост

2. вж. **простор**

ШИРОЧИНА – вж. **ширина** 1. знач.

ШИРЯ *несв.* – вж. **простирам** 4. знач.

ШИРЯ СЕ *несв.* – вж. **простирам се** 1. знач.

ШИФРОВАМ – вж. **зашифровам**

ШИШ – Прът или пръчка, на която пекат набучено месо на жарава. *Пека агне на шиш.*

— **ръжен**

ШИШЕ – вж. **бутилка**

ШИШКАВ *разг.* – вж. **дебел** 1. знач.

ШИШКАВЕЯ *разг.* – вж. **дебелея**

ШИШКАВИНА *разг.* – вж. **дебелина**

ШИШКАВОСТ *разг.* – вж. **дебелина**

ШИШКО *разг. пренебр.* – вж. **дебелан**

ШИЯ[1] – вж. **врат**

ШИЯ[2] *диал.* – вж. **мазол**

ШИЯ *несв.* – 1. вж. **зашивам** 1. знач.;

2. вж. **ушивам**;

3. *разг.* вж. **бродирам**

ШКАРТИРАМ – 1. вж. **бракувам**;

2. *прен.* вж. **отстранявам** 2. знач.

ШКАРТО – вж. **брак**[2]

ШКАФ – Висока мебел с врати, а вътре – с полици, където се държат прибори за хранене, чаши и др. *До едната стена имаше шкаф със стъклария.*

Кухненски шкаф.
— **долап, бюфет**
// Широка мебел с чекмеджета за дрехи. *Извадих от шкафа една чиста бяла покривка за ядене.*
— **долап, скрин**
ШКЕМБЕ *разг. ирон.* – вж. **корем**
ШКЕМБЕЛИЯ *разг. ирон.* – вж. **коремест**
ШКЕМБЕСТ *разг. ирон.* – вж. **коремест**
ШКОЛА – *прен.* вж. **течение**
ШКОЛО *разг. обикн. шег.* – вж. **училище**
ШКОЛСКИ – вж. **училищен**
ШЛАГЕР – вж. **хит** 1. и 2. знач.
ШЛАКА – Отпадъчен продукт от претопяване на руда.
– **сгурия**
ШЛЕП – Плавателен съд с платформа за превоз на стоки, който се тегли от влекач. *По реката плаваха шлепове.*
— **баржа**
ШЛИФОВАМ – *прен.* вж. **цивилизовам**
ШЛИФОВАН – *прен. рядко* вж. **културен** 1. знач.
ШЛЮПКА *разг.* – вж. **люспа**
ШЛЯПАМ – вж. **джапам**
ШЛЯПВАМ – вж. **удрям** 1. знач.
ШЛЯЯ СЕ *разг.* – 1. вж. **мотая се** 1. знач.;
2. вж. **скитам**
ШМАЙЗЕР – вж. **автомат** 1. знач.
ШМАТКАМ СЕ *разг. неодобр.* – 1. вж. **мотая се** 1. знач.;
2. вж. **бавя се** 1. знач.
ШМЕКЕР *разг.* – вж. **хитрец**
ШМЕКЕРИЯ *разг.* – 1. вж. **хитрина** 1. знач.;
2. вж. **измама** 1. знач.
ШМЕКЕРЛЪК *разг.* – вж. **хитрина** 1. знач.
ШМЕКЕРУВАМ *разг.* – вж. **хитрувам**
ШМУЛЯ *нар.* – вж. **бруля** 1. знач.
ШНУР – 1. Усукана от здрави нишки връв за украса, връзване, препасване. *Картината е окачена с шнур на стената.*
— **кордон**
2. вж. **връв** 1. знач.
ШОКИРАМ – 1. вж. **стъписвам**;
2. вж. **възмущавам**
ШОКИРАМ СЕ – вж. **стряскам се** 1. знач.
ШОКИРАН – вж. **стъписан**
ШОПАР – *прен. разг. неодобр.* вж. **дебелан**
ШОСЕ – вж. **път** 1. знач.
ШОУ – вж. **спектакъл** 2. и 3. знач.
ШОФЬОР – Лице, което управлява моторно превозно средство. *Шофьорите трябва да внимават, защото пътищата са заледени. Колата остана без шофьор.*
— **водач, карач** *рядко*
ШПИОНИН – 1. вж. **агент** 1. знач.;
2. *неодобр.* вж. **доносник**
ШПИОНИРАМ – *разш.* вж. **следя** 1. знач.
ШПУЛА – вж. **масур**
ШУБЕ *простонар.* – вж. **страх**
ШУБЕЛИСВАМ СЕ *разг.* – вж. **изплашвам се** 2. знач.
ШУБЕЛИЯ *простонар. ирон.* – вж. **страхливец**
ШУБРАК – вж. **храсталак**
ШУГА *разг.* – вж. **краста** 1. знач.
ШУМ – 1. *Само ед. прен.* Преднамерено разтръбяване на нещо с цел привличане на вниманието, постигане на някакъв ефект. *Голям шум се вдигна около тази сделка. Какъв е смисълът на този шум? Шум за нищо.*
— **шумотевица** *прен. разг.*, **парлама** *нар.*
2. вж. **звук** 1. знач.
ШУМА – вж. **листак**
ШУМАК – 1. Гъста дребна гора. *Ние се скрихме в шумака.*
— **гъсталак, гъстак**
2. вж. **листак**
ШУМАТ – вж. **листат** 1. знач.
ШУМЕН – 1. Който много шуми. *Шумни деца. Шумна река. Шумен хладилник.*
— **шумлив**
ант. → ***тих,*** безшумен
2. вж. **оживен** 2. знач.;
3. вж. **звучен** 2. знач.
ШУМЕСТ – вж. **листат** 1. знач.
ШУМЛИВ – вж. **шумен** 1. знач.
ШУМНАТ – вж. **листат** 1. знач.
ШУМОЛЯ – Издавам лек шум. *Реката монотонно и приспивно шумоли. От лекия ветрец листата на дърветата шумолят. Шумоли дъждът.*
— **шумя, шумтя, шушна**
ШУМОТЕВИЦА *разг.* – 1. вж. **врява**
2. *прен.* вж. **шум** 1. знач.
ШУМТЯ – вж. **шумоля**
ШУМЯ – вж. **шумоля**
ШУПВАМ – 1. вж. **втасвам** 1. знач.;
2. *разг.* вж. **вкисвам се** 1. знач.
ШУПЛА – Малка кухина в хляб, сирене, камък и под. *Хляб с шупли. Сирене с шупли.*
— **дупка**
ШУПЛЕСТ – Който е с малки кухини, шупли, пори, който не е плътен, твърд. *Шуплест варовик. Шуплести тухли. Шуплеста материя. Шуплесто синтетично вещество.*
— **порест, шуплив, порист, гъбест, порьозен** *спец.*
ШУПЛИВ – вж. **шуплест**
ШУПНАЛ *разг.* – вж. **вкиснал**
ШУРВАМ – вж. **бликвам**
ШУРТЯ – вж. **бликам** 1. и 2. знач.
ШУТ[1] – 1. Лице на служба в царски двор, което е трябвало да забавлява владетеля и гостите му. *Придворен шут.*
— **смешник, смешльо** *разг.*, **лала** *разг. остар.*, **глумец** *книж. остар.*
2. вж. **клоун** 1. и 2. знач.
ШУТ[2] – *разг.* вж. **ритник**
ШУШКАМ СЕ *разг. неодобр.* – вж. **бавя се** 1. знач.
ШУШЛЯК *разг.* – вж. **мушама**
ШУШНА – 1. вж. **шепна**;
2. вж. **шумоля**
ШУШУКАМ – вж. **шепна**
ШУШУЛКА – 1. Продълговата кожеста обвивка на семената (зърната) на някои растения, като боб, грах и др. *Грахови шушулки.*
— **чушка**
2. *Обикн. мн.* Вледенени капки от капчуци на стряха и др. във вид на пръчица. *Времето се затопли и ледените шушулки по стрехите започнаха да се топят.*
— **висулка** *обикн. мн.*, **ледунка** *диал.*
ШУШУМИГА *разг. пренебр.* – вж. **мижитурка**

Щ

ЩА – вж. **искам** 1. знач.

ЩАДЯ – 1. Проявявам милост, състрадание към някого, който зависи от мен. *Той никого не щади. Не щадете пленниците. Трябва да щадим хората.*

— **жаля**

2. Не проявявам разточителност в дейност, проява, пазя внимателно нещо ценно. *Не щадиш силите си. Не щадя труда си. Щади си здравето! Щадете времето на хората.*

— **скъпя, пестя, жаля**

ант. → ***прахосвам,*** пилея, хабя, пропилявам, разхищавам

ЩАМПА – *прен. неодобр.* вж. **шаблон**

ЩАСТИЕ – 1. Добър, благоприятен случай, който носи добро. *Имах щастието да уча при най-добрите професори. Да си намериш такава добра работа, е истинско щастие. Бе тръгнал да търси щастието си в чужбина.*

— **късмет, сполука, шанс**

ант. → ***нещастие,*** беда, злощастие, злополучие, злочестина, несрета, трагедия, драма, катастрофа

2. Състояние, което прави живота щастлив. *Всички сме свидетели на нейното щастие. Това дете донесе щастие в семейството им. Грижа се за щастието на децата си.*

— **благополучие, добро, благо, доброчестина** *нар. остар.*

ант. → ***нещастие,*** злочестина, несрета // ***нещастие,*** злощастие, зло, злополучие, несрета

3. Състояние на пълно задоволство, удовлетворение от нещо. *Почивката на планина е истинско щастие за мен. Очите ѝ излъчваха щастие.*

— **блаженство**

ЩАСТЛИВ – 1. Който изпитва или е изпълнен с щастие. *Днес съм особено щастлив, намерих си работа. Щастлив съм, защото имам добро семейство. Щастливи хора.*

— **честит** *поет.*, **блажен** *рядко,* **благат** *поет. остар.*

ант. → ***нещастен,*** злощастен, злочест, злополучен, несретен, неволен

2. Който изразява щастие. *Гледаше ме с щастливи очи. Щастлива усмивка. Щастливо лице. Щастлив поглед.*

— **радостен, блажен, честит** *поет.*

ант. → ***нещастен,*** злощастен

3. Който е свързан с щастие или носи щастие. *Щастлив край на една история. Щастлив брак.*

— **благополучен, честит** *поет.*

ант. → ***нещастен,*** злочест, злополучен

V на седмото (деветото, десетото) небе съм *разг.*, не зная на земята ли съм, на небето ли съм *разг.* към 1. знач.

ЩАСТЛИВЕЦ – Човек с щастлива съдба, на когото му върви в живота. *Голям щастливец си, имаш добро семейство и печелиш добри пари. Беше постигнал много в кариерата си и всички го смятаха за щастливец.*

— **късметлия** *разг.*

ант. → ***нещастник,*** злощастник, несретник, клетник, злочестник, неволник

V галеник (избраник) на съдбата *книж.*, галено дете на съдбата *книж.*, любимец на боговете *книж.*, роден под щастлива звезда *разг.*, роден на Великден *разг.*, роден с риза *разг.*

ЩАТЕЛЕН – вж. **подробен** 3. знач.

ЩЕДРО – вж. **изобилно**

ЩЕДРОСТ – *прен.* вж. **изобилие** 1. знач.

ЩЕДЪР – 1. Който великодушно дава на други хора неща, които има, без да се скъпи и без да проявява скъперничество. *Винаги е бил щедър към приятелите си. Баща му е свидлив, но той е щедър и на много хора помага материално. Не вярвах, че си толкова щедър.*

— **ларж** *книж.*

ант. → ***свидлив,*** стиснат, стислив, скръндзав

2. *прен.* вж. **изобилен**

V широка му е ръката *разг.*, има широка ръка *разг.*, има широки (редки) пръсти *разг.* към 1. знач.

ЩЕ МИ СЕ – вж. **иска ми се**

ЩЕМПЕЛ – вж. **печат** 1. знач.

ЩЕНИЕ *остар.* – вж. **желание** 3. знач.

ЩЕРКА *разг.* – вж. **дъщеря**

ЩЕТА – вж. **вреда** 1. и 2. знач.

ЩИК – Хладно оръжие с остър връх, което се поставя на някои бойни пушки за водене на ръкопашен бой.

— **байонет**

ЩИПЛИВ – вж. **резлив** 1. знач.

ЩИПЯ – вж. **лютя**

ЩИТ – *прен.* вж. **закрила**

ЩИФАЛИ *диал.* – вж. **обувки**

ЩРИХ *книж.* – вж. **линия** 1. знач.

ЩРИХИРАМ *книж.* – вж. **набелязвам** 1. знач.

ЩРЪКВАМ – Заемам изправено положение, издигам се нагоре. *Ушите на коня щръкнаха. Косата ти е щръкнала.*

— **навирвам се, изправям се, вирвам се**

ЩРЪКНАЛ – вж. **вирнат**

ЩУР – 1. Който не мисли, не преценява какво прави, какво приказва. *Щура жена – напуснала мъжа си и зарязала детето си. Не съм толкова щур, за да ѝ дам пари назаем.*

— **щурав** *пренебр. грубо,* **ударен** *разг. грубо,* **улав** *разг. грубо,* **шантав** *разг.*, **шашав** *разг.*, **пѐрнат** *разг. грубо,* **джаснат** *разг. грубо,* **блъснат** *разг. грубо,* **чалнат** *разг. грубо,* **халосан** *простонар. грубо,* **алтав** *жарг.*

2. Който е необмислен, безразсъден, глупав. *Щура работа. Щури мисли. Щури хрумвания.*

— **щурав** *пренебр. грубо,* **шантав** *разг.*

ЩУРАВ *пренебр. грубо* – вж. **щур** 1. и 2. знач.

ЩУРАК – Човек, който не мисли какво прави, какво приказва. *Най-малко можех да разчитам на този щурак. Всичко може да се очаква от един*

щурак.
— **щурчо** *разг.*, **перушан** *разг.*, **шантавелник** *разг. ирон.*, **халосник** *разг. ирон.*, **хахо** *разг. ирон.*, **откачалка** *разг. ирон.*

ЩУРАМ СЕ *разг.* – 1. вж. **мотая се** 1. знач.; 2. вж. **суетя се**

ЩУРЕЯ *разг.* – вж. **лудувам** 1. знач.

ЩУРМ – вж. **атака** 1. и 2. знач.

ЩУРМОВЩИНА *неодобр.* – вж. **стихийност** 1. знач.

ЩУРМУВАМ – вж. **нападам** 2. знач.

ЩУРОТИЯ *разг.* – 1. *неодобр.* вж. **глупост** 2. знач.; 2. *неодобр.* вж. **безразсъдство** 2. знач.; 3. *мн. пренебр.* вж. **безсмислици** 1. знач.

ЩУРЧО *разг.* – вж. **щурак**

ЩЪКАМ *разг. неодобр.* – вж. **снова** 2. знач.

ЩЪРБ – 1. вж. **нащърбен**; 2. вж. **беззъб** 1. знач.

ЩЪРБАВ – 1. вж. **нащърбен**; 2. вж. **беззъб** 1. знач.

Ъ

ЪГЛЕСТ – вж. **ъгловат**

ЪГЛОВАТ – Който няма закръглени, равни краища, а има ъгли, ръбове. *Ъгловата канара. Ъгловати вежди. Ъгловато лице.*
— **ъглест, ръбест, ръбат**
ант. → ***заоблен,*** закръглен, овален, окръглен
// ***объл,*** валчест

ЪГЪЛ – 1. Място, където се срещат две стени на сграда, или място, където се срещат, пресичат две улици. *На ъгъла има магазин. Две жени се бяха спрели на ъгъла на улицата и разговаряха.*
— **кьоше** *разг.*
2. вж. **кът** 1. знач.

Ю

ЮВЕЛИР *книж.* – вж. **бижутер**
ЮВЕЛИРЕН – вж. **бижутериен**
ЮДА[1] *диал.* – вж. **самодива**
ЮДА[2] – *прен.* вж. **предател**
ЮДЕЙ *старин.* – вж. **евреин**
ЮДИНСКИ – *прен.* вж. **предателски**
ЮДЯ СЕ *нар.* – вж. **гримаснича**
ЮЗИНА *остар.* – вж. **електроцентрала**
ЮЛАР – 1. вж. **оглавник**;
2. вж. **поводи**
ЮМРУК – вж. **пестник**
ЮНАК *нар.* – 1. вж. **герой** 1. знач.;
2. вж. **борец** 1. знач.;
3. вж. **смелчак**;
4. вж. **младеж**
ЮНАЧАГА *нар.* – вж. **здравеняк**
ЮНАЧЕН *разг.* – 1. вж. **смел** 1., 2. и 4. знач.;
2. вж. **героичен** 2. знач.
ЮНАЧЕСТВО *разг.* – 1. вж. **смелост** 1. знач.;
2. вж. **героизъм** 1. знач.
ЮНАЧИНА *нар.* – вж. **здравеняк**
ЮНАШКИ – 1. *разг.* вж. **смел** 4. знач.;
2. вж. **героичен** 1. и 2. знач.
ЮНАШКИ – *разг.* вж. **здраво** 2. знач.
ЮНОША – Младеж на възраст между 13 и 18 години. *Когато синът ми беше юноша, имах много проблеми с него. Юношите имат още неулегнал характер. Той е много талантлив юноша.*
— **момче, тийнейджър** *нежел.*, **хлапе** *пренебр.*, **пубертет** *разг. ирон.*, **пубер** *жарг. ирон.*
ЮРВАМ *разг.* – вж. **подгонвам** 2. знач.
ЮРВАМ СЕ *разг.* – вж. **втурвам се** 1. знач.
ЮРДЕЧКА *диал.* – вж. **патица**
ЮРИДИЧЕСКИ – Който се отнася до право. *Юридически науки. Юридически термин. Юридически въпрос.*
— **правен**
ЮРИСПРУДЕНЦИЯ *книж.* – вж. **право** 1. знач.
ЮРИСТ – Лице, което е специалист по право, занимава се с право. *Знам, че той ще спечели делото, защото е много добър юрист.*
— **правист**
ЮРКАМ *разг.* – вж. **припирам** 1. знач.
ЮРУШ *нар.* – вж. **атака** 1. знач.

Я

ЯБЛАН – вж. **чинар**
ЯВЕН – 1. Който е ясно изразен, ясно се вижда, забелязва, констатира. *Явен белег. Явен недъг. Тя му отговори с явна неохота. Слушаха я с явен интерес.*
— **видим, очевиден, забележим, доловим**
ант. → ***прикрит,*** скрит
// ***незабележим,*** недоловим
2. Който става пред всички, пред обществото, знае се от всички. *Явни преговори. Явен търг. Явна приватизация. Явни противоречия.*
— **открит, нескрит, публичен, неприкрит, прозрачен** *прен.*
ант. → ***таен,*** неявен, задкулисен, скрит, подмолен, потаен, непрозрачен
// ***таен,*** скрит, скришен, потаен
3. Който не е скрит, а се изразява външно. *Явна неприязън. Явна радост. Явна симпатия. Явно злорадство. Явни спекулации. Явна неистина.*
— **нескрит, неприкрит, откровен, открит**
ант. → ***прикрит,*** скрит, таен, потаен, неявен
4. Който става, действа без прикриване. *Явен враг. Явна кражба. Явен противник.*
— **открит, неприкрит, отявлен**
ант. → ***прикрит,*** скрит, таен, подмолен, потаен
5. вж. **безспорен** 2. знач.
ЯВЛЕНИЕ – Нещо изключително, което предизвиква особен интерес. *Необикновено природно явление. Рядко явление.*
— **феномен** *книж.*
ЯВНО – 1. По начин да се вижда, да проличи. *Той беше явно смутен от думите ѝ. Тя е явно разочарована от отказа му. Детето явно се вълнуваше.*
— **видимо, забележимо, очевидно**
2. По начин да се знае от обществото, пред всички. *Тук всичко ставаше явно. Трябва всичко да се върши явно, за да не буди съмнения.*
— **открито, нескрито, публично, неприкрито, ачик** *простонар.*
ант. → ***тайно,*** скрито, прикрито, неявно, негласно, задкулисно, подмолно
3. вж. **навярно**;
4. вж. **безспорно**
V пред лицето *разг.*, пред очите *разг.* към 2. знач.
ЯВЯВАМ СЕ – 1. вж. **показвам се** 1. знач.;
2. вж. **появявам се** 1. и 2. знач.
ЯД – 1. Много силно раздразнение, озлобление. *Можеш ли да си представиш какъв яд го обзе, когато разбра, че са го уволнили. Той цял се разтрепера от яд. В яда си изговорих куп глупости. Хвана ме яд. Ще се пукна от яд.*
— **гняв, ярост, бяс**[2]**, беснота** *рядко*, **беснотия** *разг. рядко*
2. *Обикн. мн. разг.* – вж. **грижа** 1. знач.
ЯДЕН *рядко* – вж. **ядосан**
ЯДЕНЕ – 1. вж. **храна**;
2. вж. **ястие**

ЯДИВО – вж. **храна**
ЯДКА – *прен. книж.* вж. **същност** 1. знач.
ЯДОВИТ *книж.* – вж. **ядосан**
ЯДОСАН – Който е обзет от яд или изразява яд, гняв. *Срещам по улиците ядосани хора. Само временно е ядосан от инцидента. Защо е толкова ядосан шефът? Хвърли ми ядосан поглед. Чух ядосан глас.*
— **разгневен, гневен, нервиран, афектиран** *книж.*, **сърдит** *разг. разш.*, **напушен** *разг.*, **яден** *рядко*, **ядовит** *книж.*
ЯДОСВАМ – Предизвиквам у някого яд, гняв. *Не бива да ядосваш майка си. Ядосват ме неуредиците в държавата. Несправедливите обвинения на шефа го ядосаха. Защо искаш да ме ядосаш?*
— **разгневявам, нервирам, афектирам** *книж.*, **гневя** *несв.*, **сърдя** *несв. разш. разг.*, **разсърдвам** *разш. разг.*, **прогневявам** *старин.*
V изваждам (изкарвам) от кожата (релсите) *разг.*, вдигам (качвам) кръвното (адреналина) *разг.*, късам (скъсвам, изпъвам, опъвам, обтягам, напрягам) нервите *разг.*, ходя (удрям, танцувам, лазя, играя) по нервите *разг.*
ЯДОСВАМ СЕ – 1. *Само несв.* Вътрешно се измъчвам, съсипвам се за някого или нещо, развалям спокойствието си. *Престани да се ядосваш, като знаеш, че нищо не можеш да промениш. Само намираш поводи да се ядосваш. Ядосвам се, че не си взех изпита.*
— **тормозя се, тровя се** *прен.*, **кося се** *разг.*, **ям се** *разг. рядко*
2. вж. **гневя се**;
3. вж. **разгневявам се**
V хабя <си> нерви<те> *разг.*, тровя си кръвта *разг.*, късам си нервите *разг*, яд ми капе на сърцето *разг.*, пукам (пръскам) се от яд *разг.*, не мога да се побера в кожата си *разг.*, ям си месата (джигера) *разг.* към 1. знач.
ЯДРО – *прен. книж.* вж. **същност** 1. знач.
ЯЗ – вж. **бент** 1. и 2. знач.
ЯЗВИТЕЛЕН – Който съдържа или изразява злобна подигравка и много засяга, обижда. *Станал си напоследък много язвителен. Язвителни думи. Язвителен смях. Язвителен език. Язвителна забележка. Язвителна насмешка.*
— **ехиден, хаплив, злъчен, саркастичен** *книж.*, **бодлив** *прен. рядко*, **сардонически** *книж. рядко*
ЯЗДЯ – Карам да се движи, управлявам движението на кон, магаре или велосипед, движа се, пътувам, възседнал на кон, магаре и др. *Цял ден яздих на кон. Два часа яздихме.*
— **яхам**
ЯЗОВЕЦ – Диво животно, подобно на куче, с надлъжни светли и тъмни шарки по главата. *Язовецът е едър почти колкото вълк, с дълга муцуна и големи остри зъби.*
— **борсук** *диал.*
ЯЗОВИР – *разш.* вж. **бент** 2. знач.
ЯЗЪК *разг.* – вж. **жалко**
ЯК *разг.* – 1. вж. **силен** 1. знач.;
2. вж. **здрав** 1. знач.;
3. вж. **устойчив** 1. знач.
ЯКАТА *разг.* – вж. **здраво** 1. и 3. знач.
ЯКО *разг.* – вж. **здраво** 1. знач.
ЯКОСТ *разг.* – 1. вж. **издръжливост** 1. знач.;
2. вж. **устойчивост** 1. знач.
ЯЛОВ *разг.* – 1. вж. **безплоден** 1. и 2. знач.;
2. вж. **безрезултатен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **непродуктивен** 1. знач.
ЯЛОВОСТ *разг.* – 1. вж. **безплодие** 1. и 2. знач.;
2. вж. **безрезултатност** 1. знач.
ЯМ – 1. Поглъщам, приемам храна или употребявам като храна нещо. *Децата бяха гладни и лакомо ядяха. Време е да ядем. Обичам да ям сам. Стига си яла, ще напълнееш. Ядохме, докато унищожихме всичко на масата.*
— **храня се, лапам** *разг.*, **плюскам** *разг. грубо*, **нагъвам** *прен. разг. грубо*, **папам** *разг. (огр. за дете)*, **тъпча се** *разг. неодобр.*, **праскам** *разг. грубо*, **пукам** *разг. грубо*, **манджаря** *жарг.*, **кльопам** *жарг.*, **гризкам** *жарг.*, **бамкам** *жарг.*
2. *прен.* вж. **разяждам** 1. и 2. знач.
ЯМ СЕ *несв. разг.* – 1. вж. **заяждам се**;
2. *рядко* вж. **ядосвам се** 1. знач.
ЯМА – вж. **трап**
ЯМА̀ *нар.* – вж. **кръпка**
ЯМУРЛУК – Дълга мъжка горна дреха от дебел плат, обикн. без ръкави, която предпазва от дъжд и студ. *Селянинът свали качулката на дебелия си ямурлук.*
— **клашник** *диал.*, **опанджак** *диал.*
ЯНКИ *разг.* – вж. **американец**
ЯНТАР *книж.* – вж. **кехлибар**
ЯР *нар.* – вж. **стръмнина** 2. знач.
ЯРЕМ – 1. Дървено приспособление за впрягане, което се поставя на шията на волове и биволи, за да теглят кола, рало и под. *Воловете бяха запрегнати в ярем. Яремът бе разранил врата на вола.*
— **хомот**
2. *прен. поет.* вж. **робство**
ЯРКОЧЕРВЕН – вж. **ален**
ЯРОСТ – 1. вж. **яд** 1. знач.;
2. вж. **ожесточение**
ЯРОСТЕН – 1. Който изпитва или изразява много силен яд, гняв, ярост. *Яростна тълпа трошеше витрините на магазините. Погледна ме с яростен поглед. Уплаших се от яростната му физиономия. Чу се яростен вик.*
— **разярен, бесен** *прен.*, **побеснял** *прен.*, **освирепял, разсвирепен, запенен** *прен. разг.*, **лют** *прен. разг.*, **разлютен** *разг.*
2. вж. **ожесточен** 1. знач.;
3. *прен.* вж. **буен** 1. знач.
ЯРЪК – 1. За светлина или източник на светлина – който е със силен блясък, излъчва силна светлина. *Ярките лъчи на слънцето не му позволяваха да вижда добре. Кристалният полилей заля хола с ярка светлина.*
— **ослепителен, заслепителен**
ант. → ***бледен,*** блед, неярък
// ***мъждeлив,*** мъждив, мъждеещ, мижав
2. За цвят, багра – който е много наситен и действа силно върху очите. *Дрехите ѝ са в ярки тонове. Предпочита ярките червила. Къщата е боядисана в ярък жълт цвят.*
— **крещящ, креслив** *прен. рядко*, **недискретен** *книж.*
ант. → ***пастелен,*** мек, убит, матов
// ***бледен,*** блед, неярък
3. *прен.* вж. **забележителен** 1. и 2. знач.

ЯСЕН – 1. За небе, време – който е без облаци или мъгла. *Ясно небе. Ясно време. Ясна нощ. Ясен летен ден.*

— **безоблачен, ведър, светъл, чист** *прен. огр.*, **ведролик** *прен. поет.*, **ведроок** *прен. поет.*, **изведрен** *поет.*, **разведрен** *поет.*

ант. → ***облачен,*** заоблачен, мрачен, навъсен, намръщен, свъсен, смръщен, начумерен // ***мъглив,*** мъгловит, мъгляв

// ***сумрачен,*** полумрачен, дрезгав, здрачен

2. За очи, поглед и под. – който не е загубил естествения си блясък. *Взрях се в ясните ѝ очи. Гледаше ме с ясен поглед.*

— **бистър, светъл, чист** *прен.*, **избистрен** *прен.*

ант. → ***мътен,*** замъглен, замътен, помътен, размътен, неизбистрен

3. Който се вижда, чува, долавя и различава добре. *Брегът ставаше все по-ясен. Ясни очертания на хълмове. Ясни образи. Ясни звуци.*

— **отчетлив, релефен** *книж.*

ант. → ***неясен,*** смътен, мъгляв, мътен

4. Който се разбира, схваща добре. *Ясно изказване. Ясен въпрос. Ясен говор.*

— **разбираем, понятен, внятен** *книж. рядко*

ант. → ***неразбираем,*** непонятен

// ***неразбираем,*** неясен, непонятен, смътен, недоловим, невнятен

5. вж. **четлив**;

6. вж. **конкретен** 1. знач.;

7. вж. **недвусмислен**

ЯСНО – вж. **високо** 2. знач.

ЯСНОВИДЕЦ – Лице, за което се приема, че вижда и предсказва бъдещето. *Смятаха го за ясновидец и вярваха на неговите предсказания. Не съм ясновидец и не мога да кажа кога ще има ново земетресение.*

— **пророк, оракул** *прен.*, **прорицател** *старин.*, **вещател** *книж.*, **предсказател** *книж.*, **предсказвач** *рядко*

ЯСНОВИДКА – вж. **гадателка**

ЯСНОСТ – 1. вж. **яснота** 1. и 2. знач.;

2. вж. **конкретност**

ЯСНОТА – 1. Нещо, което е изяснено, което е ясно. *Няма никаква яснота по въпроса. Внасям яснота по темата. Трябва да има яснота в отношенията ни с тези партии.*

— **ясност, изясненост, избистреност**

ант. → ***неяснота,*** неясност, неопределеност, мъглявина, мъглявост, неизбистреност

2. Нещо, което се вижда, чува, долавя или схваща добре. *С необикновена яснота той си представи родния край. С поразителна яснота в съзнанието му изплуваха снощните събития.*

— **ясност, отчетливост, релефност** *книж.*

ант. → ***неяснота,*** неясност, мъглявост, смътност

3. вж. **конкретност**

ЯСТЕЛИВ *нар.* – вж. **лаком** 1. знач.

ЯСТИЕ – Сготвена храна или нещо приготвено от готови продукти. *На масата имаше най-различни ястия. Много вкусни ястия готвиш. Постно ястие. Месни ястия.*

— **ядене, гозба, манджа** *разг.*, **блюдо** *прен.*

ЯТО – Множество птици, които се придвижват заедно. *Ято гарвани прехвърча над нас. Ято гълъби прелетя над върбите.*

— **орляк, рояк**

ЯХАМ – вж. **яздя**

ЯХВАМ – вж. **възсядам**

ЯХЪР *нар.* – вж. **обор**

ЯШЕН – вж. **лаком** 1. знач.

ЯШНОСТ – вж. **лакомия** 1. знач.

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор / **3**
Структура на речника / 4
Библиография / **5**
Съкращения / **6**
Условни знаци / **6**
Словник / **7**

Ани Любенова Нанова

БЪЛГАРСКИ СИНОНИМЕН И АНТОНИМЕН РЕЧНИК
С ФРАЗЕОЛОГИЗМИ

Редактори: *Марин Гинев, Надежда Янакиева*
Художник на графичния дизайн *Тотко Кьосемарлиев*
Художник на корицата *Лало Николов*
Художник редактор *Вихра Янчева*
Технически редактор *Мариана Димитрова*
Коректори: *Жана Ганчева, Славянка Мундрова, Васил Койнарев*

ISBN 978–954–01–3928–9

Българска. Издание I. Формат 70x100/16. Печ. коли 37,50. Изд. коли 48,60.
Код 29901158593.

Издателство *„Просвета – София"* АД – София 1618, ул. „Земеделска" № 2
www.prosveta.bg; www.e-uchebnik.bg

Печат *„Мултипринт"* ООД – Костинброд

Ани Нанова

БЪЛГАРСКИ **СИНОНИМЕН** И **АНТОНИМЕН** РЕЧНИК с фразеологизми

Този речник отразява възможно най-пълно езиковото богатство на българския език:

- над 30 000 думи със 100 000 синонимни значения;
- 6000 антонима;
- 4000 фразеологизъма.

Речникът предоставя възможност за:

- ориентиране в значението на думите;
- подбиране на най-подходящата дума или фразеологизъм;
- богата, точна и изразителна реч.

Незаменим помощник за ученици, студенти и всички, които се интересуват от българската словесност.

ISBN 978-954-01-3928-9
9 789540 139289
Цена 49,00 лв.

Издателска група
ПРОСВЕТА
е член на Асоциацията
на европейските
издатели на учебници

EUROPEAN
EDUCATIONAL
PUBLISHERS
GROUP

www.prosveta.bg • www.e-uchebnik.bg